

SURIUS

DE VITIS SANCTORUM

1

IANUARI ET FEBRUARI

Estante 52
Pluteo 6

DE PROBATIS
SANCTORVM
HISTORIIS. PARTIM
EX TOMIS ALOYSII LIPOMA-
NI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM
EX EGREGIIS MANVSRIPTIS CODICIBVS, QVARVM
permultæ antehac nunquàm in lucem prodire, optima fide col-
lectis, & nunc recens recognitis, atque aliquot Vita-
rum accessione auctis per F. LAURENTIUM
SVRIUM CARTHVSIANVM,

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BIBL. 10

TOMVS PRIMVS.
COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM
IANVARIII ET FEBRVARIII.

*Collectio de la comp.
de M. A. de la
de la historia*
1717

*Ex purgato anno 1707
in communione de officio*

*Ex purgato anno 1707
in communione de officio*

Ex purgato anno 1707

Gabriel de Vega

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Gerwinum Calenium & haeredes Quentelios Anno M. D. LXXVI.

Cum privilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE
Majestatis in decennium.

PIVS PAPA V.
DILECTO FILIO F. LAVREN-
TIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Li-
brum, sanctorum Patrum vitas continentem, à te nupèr edi-
tum, atq; ad nos missum, libentissimè accepimus: qui quidè
eo etià gravior nobis fuit, quòd opus in se continet à nobis
semper desideratum, & ad refellenda hereticorum in easdem
sanctorum Patrum historias maledicta, aptissimum. Lauda-
mus vehementer pium hunc laborem tuum, teque, quòd coram Domino va-
cuus apparere nolueris, sed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo con-
cessa, quicquid potueris, vltro obtuleris, debitis in Domino laudibus com-
mendamus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam in primis ei tribuen-
dam esse memento, à quo accepisti & velle & perficere: quod & à nobis, &
ab omnibus pijs & Catholicæ religionis studiosis meritò laudaretur. Horta-
mur autem te, vt huiusmodi opere prosequendo, & de Ecclesia Dei benè me-
reri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè desistas, securus,
Redemptore nostro laborum tuorum centuplum esse fructu
percepturum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub
annulo piscatoris, die 2. Iunij, M.D.LXX. Pon-
tificatus nostri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS

PIVS PAPA V. DI-
LECTO FILIO GERVINO
CALENIO, TYPOGRAPHO
COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictionem.
Cum tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum
historijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide colle-
ctis, necnò alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij
presbyteri seu religiosi Societatis IESV, de doctrina siue
Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annota-
tionibus, nòdum impressos, tua impensa imprimi facere de-
sideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu
libris graues impensas subire necesse est, nè ex beneficio
omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod sen-
tias, opportunè providere, ac te in tuo laudabili & Reipub. Christiane perutili proposito
conferre volentes, & à quibusvis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, alijsq;
Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel cau-
salatis, si quibus quomodolibet immodatus existeris, ad effectum presentium duntaxat conse-
quendum, harum serie absoluentes & absolutum fore censentes: Motu proprio nò ad tuam vel
alicuius pro te nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera
deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi,
& impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authorita-
te per præfatos concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, &
mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiã constitutis, in virtute sanctæ obediencie &
sub Excommunicationis sententiæ, necnon in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediata vel
immediate subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi, ac mille ducatorum
auri de Camera, pro vna Camera Apostolicæ, et altera medietatibus tibi, tuisq; hæredibus
& successoribus irremissibiliter loco damnorum applicandorum pœnis, per alios absq; tui &
hæredum vel successorum tuorum expresso mandato aut licentia habita excudentes seu im-
primentes, aut vendentes, toties quoties id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem Tomos
seu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impressione computandum, in qui-
busvis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacumq; forma
alicubi imprimere, neq; per alios impressos vendere absq; expressa tui vel hæredum & suc-
cessorum præfatorum licentia vel consensu audeant vel præsumant, & ita per quoscumq; iu-
dices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis
aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac
quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari
contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominus Motu simili sub inter-
dicti Ecclesiastici & ingressus ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Coloniensibus
quorūvis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filiis illorum
vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatori-
bus, Potestatibus, & alijs quibusvis Iudicibus quibuscumque authoritate & officio fungen-
tibus, quatenus quoties pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi
fuerint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistentes faciant authoritate
nostra

PRIVILEGIUM APOSTOLICUM.

nostra inhibitionem præfatam inuolabiliter obseruari: ac te, tuosque heredes & successores præfatos huiusmodi, illorumque singulos concessione pacifice frui & gaudere: Ac impressores, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contrariasse eis constiterit, excommunicationis & alias sententias, censuras & penas huiusmodi incurrere declararet, ac pro talibus publice nunciari mandent, & faciant con-
trahentes quoslibet & rebelles per easdem censuras & penas, appellatione postposita, compescendo: inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis: Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, Privilegijs quoque, Indultis, et literis Apostolicis super imprimendorum Tomorum facultate quibusvis personis cuiuscunque dignitatis & præeminentie existentibus etiam motu & scientia similibus, ac sub quibusvis tenoribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis: Quibus omnibus etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua: non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum in-
fererentur, præsentibus pro expressis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mer-
catoribus præfatis vel quibusvis alijs, communiter vel diuissim ab Apostolica Sede in-
dultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem & eadem auctoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud
S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIII. Sep-
tembris, M. D. LXIX. Pontificatus
nostri anno quarto.

Ce. Glorierius.

ILLV

ILLVSTRISSIMO ET
REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI

ET DOMINO, D. GABRIELI PALAEOTO, S.
ROM. ECCLESIAE CARDINALI, ET BONONIEN.
Episcopo, Domino & Patrono eximio,
S. P. D.

NTE annos non adeò multos, Illustrissime Car-
dinalis, Antistes Reuerendissime, vir immortalis
memoria dignus, Aloysius Lipomanus, tum Vero-
nensis Episcopus, aliquot Tomos edidit de Vitis
Sanctorum: sed confusè & absque certo ordine,
quod ei tum primum hoc opus multi & sudoris &
temporis suscipienti, non ita facile & promptum
esset in menses distribuere Vitas, quas ex diuersis
authoribus collegerat: quanquam postea id in Si-
meone Metaphraste ab eo præstitum est. Sed cum
in illis Tomis permultæ sacræ Historiæ desiderarentur, accessi ego rogatus
ab amicis, & propè compulsus, & in ordinem aliquem redigere conatus sum
tum ab Aloysio iam euulgatas, tum meo studio vndecunque conquirendas
Historias. Neque tamen omnia, quæ in suos Tomos contulerat Aloysius,
in meos referre volui: immò exijs plurima omisi, quod meo instituto mi-
nus congruerent, nimiaque esset operis mei futura moles, si vellem omnia
illius in mea transferre volumina. Ut autem maiori cum fructu id, quod co-
nabar, possem efficere, D. Geruinus Calenius LL. Licentiatus, singularis
amicus meus, & iuuandæ Reip. Christianæ cum primis studiosus, complures
hinc inde collegit manuscriptos codices, nec pauci ab alijs amicis è diuersis
locis ad me missi sunt: quorum fretus copia, non parum multas, easque sanè
lectu dignas, in sex Tomos congesti Historias Sanctorum, quæ ita gratae fu-
erunt Christianis lectoribus, ut intra paucos annos primus Tomus distractus
sit, & iam denuò recusus. Quemadmodum autem Aloysio, quem dixi, id
in primis curæ fuit, ut non nisi graues & fide dignas Sanctorum Vitas in lu-
cem emitteret: ita sanè etiam ego summo opere in id incubui, nè quid vanum
aut commentitiū, aut parum grauer conscriptum, in meos Tomos admit-
terem: quæ etiam causa fuit, ut pleraque, immò permultas historias omise-
rim, non quod contemnendas putem, sed nè habeant vllam occasionem
ad maledicendum nati hæretici nostri, vel calumniandi labores meos, vel Ec-
clesiæ Dei insultandi. Atque interim tamen affertur ad me à quodam ami-
co, noui huius Euangelij concionatorculum quendam (qui etiam ut stulti-
tiam declararet suam, ausus est decreta celeberrimæ Synodi Tridentinæ, cui
tam multi interfuere summa auctoritate & doctrina viri, censoria virgula no-
tare, & ea sibi examinanda sumere) tum Aloysium, tum me quoque hoc no-
mine palam traducere, quod sub veterum nominibus nouas consarcinaueri-
mus Legendas, quas etiam confidenter fabulas vocat. De cuius hominis emi-
nenti

P R A E F A T I O.

nenti audacia & impudentia equidem non video quid pro dignitate dici queat. Dolet infelici ex his historijs adstrui inuocationem Sanctorum, & licet grauissimos earum proferamus auctores, ille nos sub praetextu quasi veterum & Graecorum auctorum ait nouam fabulam in theatrum producere. O singularem haeretici petulantiam. O os impurum, non verbis, sed verberibus contundendum. Non opus est multis tam magnum & impudens confutare mendacium: vnum aut alterum tantum ex vetustis patribus attulisse sat erit. Scripsit Gregorius Nazanzenus, quem Basilius Magnus os Christi dicere non dubitat, Orationem in laudem Cypriani Episcopi & martyris: in ea extrema inuocat sanctissimum martyrem: Tu nos, inquit, e caelo benignus aspicias, sermonesque & vitam gubernes &c. Scripsit aliam in Basilij, itemque tertiam in Athanasij laudem, in vtraque illos inuocans. B. Hieronymus incomparabili doctrina & sanctitate vir scripsit Vitam Paulae viduae, & in ea his verbis eam inuocat: Vale, o Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuuua. Sed haec & id genus innumera alia huic nugatori non nisi ab Aloysio & Surio confictae fabulae erunt. Quid istis facias, qui non nisi de dedita opera mentiri, & contra suam ipsorum conscientiam, malo daemone impellente, clarissimam veritatem oppugnare videantur? Haec teterrima mentiendi libido grassatur in nouo Euangelio, hac innumeri ita fascinantur ab istis sycophantis, vt turpissima eorum mendacia pro ipso Euangelio completantur, putentque vera esse, quae isti petulanter confingere non verentur. Et reuera cum huiusmodi deplorata nequitia hominibus contendere, nihil est aliud, quam bonas horas male collocare, nisi quod miserorum saluti consulendum est, quos iam sub specie veri in errorem induxerunt: & praemonendi illi, qui necdum ab eis euerfi sunt. Hac ego, Illustrissime Cardinalis, paucis volui apud tuam Celsitudinem coqueri de perfrecta nostrorum haereticorum fronte, proiectaque audacia: nec mihi necesse fuit haeretici nomen exprimere, quippe quem ego indignum censeam, qui in hoc sanctarum historiaram opere nominetur. Nobis id prorsus curae esse non debet, quid de sacris Historijs sentiant tales, omni vera luce destituti: immo vero tanto gratiores ea nobis esse debebunt, quanto ab illis impudentius reijciuntur. Nihil habent illi de spiritu Christi: non est igitur mirum, si fastidiant illustra illius spiritus munera & charismata, quibus is ornauit sanctos suos. Atque vtina fastidirent tantum, non etiam scelerate calumniarentur. Audent enim illi Paulo & Hilarioni, quorum vitas scripsit B. Hieronymus, partim fidem detrahere, partim homicidij crimen affingere: S. Martinum Apostolicae gratiae pontificem, necromanticum appellare, Brigidam Scotiae sanctissimam virginem, magam dicere: Antonij, Hilarionis, Macarij, &c. res gestas non solum incredibiles, sed ridiculas etiam asserere: pleni scilicet illo spiritu, qui per os Phariseorum olim de CHRISTO garriebat, eum in Beelzebub principe demoniorum eijcere daemonia. Ita plane in eam impietatis voraginem iam deuoluti sunt, vt recte quadret in eos illud Salomonis: Impius cum in profundum venerit malorum, contemnit. Inde adeo est, quod semper seipfis fiunt deteriores, & ab alijs in alios errores prolabantur, ex Lutheranis subinde fiunt Calviniani, misereque tanquam paleae quaedam a nequam spiritibus sursum deorsum iactantur. Sed abeant illi, quo digni sunt. Nos in sanctis

Lue. 11.

Trou. 15.

P R A E F A T I O.

etis hominibus Christi potetiam suspicimus & praedicamus. Discimus ex illorum rebus gestis, qua via nobis gradiendum sit, si velimus ad Christum peruenire. Ea via arcta est, nec admittit desides & voluptarios. Propter verba labiorum tuorum, ait Propheta ex persona sanctorum omnium, ego custodiui vias duras. Sed ea tamen quauis durae sint laborantibus, vt ait Augustinus, mitescent amantibus. Viam mandatorum tuorum cucurri, dicit idem Propheta, cum dilatasti cor meum, nempe spiritu charitatis. Et rursus idem ipse, In Deo meo, inquit, transgrediar murum. Et Apostolus, Omnia possum, inquit, in eo, qui me confortat. Et multa sanè ille & fecit & pertulit, quae impossibilia & incredibilia videantur, si humano sensu, non diuinae gratiae efficacia, ea metiri velis. Idem de innumeris alijs DEI amicis sentiendum est: in quorum Vitis cum legimus eiusmodi res, quae fidem excedere videantur, animum ad Christi virtutem referre debemus, qui est mirabilis in Sanctis suis. Contemnere vero eas res, aut etiam calumniari, hominum impiorum est. O si ferueremus spiritu, si Christi ardens amor totos nos vendicaret sibi, possemus & nos, quae in illis admiramur. Animalis homo, ait Apostolus, non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Ex animali ergo fiat spiritalis, & sentiet efficaciam spiritus. Vtinam efficere possemus, vt sacrarum historiarum lectione delectaretur plerique omnes. Habet enim exempla Sanctorum singulare quandam vim, & cum attentè leguntur vel audiuntur, quibusdam stimulis animos pungit. Fatetur hoc de seipso B. Augustinus in Confessionum libris, cum audisset legi vitam S. Antonij eremita, quam haeretici non solum incredibiles, sed etiam ridiculas res habere mentiuntur. Potest autem diligens Lector etiam hoc non absque ingenti fructu in his historijs obseruare, eos omnes, quorum in Tomis nostris Vitae edimus, eiusdem plane fuisse fidei & religionis, cuius est hodie Romana, eademque Catholica Christi Ecclesia, a qua haeretici omnes, ceu paleae ex horreis excussi, discesserunt. Hinc illae lachrymae, hinc illud odium sacrarum historiarum. Vident boni viri suas naenias, quas puram doctrinam vocant, longe ab horum doctrina & moribus discrepare, videt se horum illustribus exemplis, & insignibus miraculis misere premi: & cum non possint aliud, veritatis pondere oppressi, fabulas esse calumniatur, tametsi nos reuera non nisi graues & fide dignas historias orbi depromere voluimus. Scio laborem hunc meum gratissimum fuisse etiam maximis & clarissimis Principibus, & in ijs duobus summis Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. quorum priori quidem inscripseram Primum Tomum, qui nunc aliquot historijs auctus denuo prodit in lucem: sed cum ille sanctissimae memoriae Pontifex abierit e vita, huic alteri editioni nouus quaerendus erat patronus. Itaque tua Celsitudo, amplissime Cardinalis, non immerito mihi cum primis digna visa est, cui Tomum hunc & recognitum diligenter & locupletatum propensissimo animi studio dedicarem. Non semel enim expertus sum illius erga me singularem beneuolentiam & humanitatem, ita vt ego ingritudinis turpem omnino notam vix euasurus sim, si non aliquo officio publice omnibus testatum efficiam, multorum eius beneficiorum haudquaquam immemorem me esse. Oro autem quam possum obnixè, vt T. C. gratum habeat, quod ab homine tenui offertur. Nolebam hic immorari T. C. laudibus, tametsi possem etiam absque vlla adulationis suspitione. Maior est enim T. C. & lon-

Matt. 7.

Psal. 118.

Psal. 119.

Philip. 4.

Psal. 69.

1. Cor. 2.

P R A E F A T I O.

gè illustrior virtus, quàm vt debeat tam inepti & imperiti hominis inculta & rudi oratione celebrari. Deus Opt. Max. velit C. T. Ecclesie sue diù permanere saluam & incolumem, Cardinalis Amplissime, Patrone obseruandissime, Ex Carthusia Colonienſi 7. Martij, Anno LXXVI.

C. T. obseruantissimus cliens

F. Laurentius Surius
Carthusianus.

P I O E T C A N D I D O
L E C T O R I S.

Lib. 8. ca. 6.

1. Mach. 2.

Heb. 11.

Q uod plus moueant, fortiusq; ad Christianam pietatem extimulent exempla quàm verba, pleniusq; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, testantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum vtriusque sexus hominũ Vitas describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu ad posteritatis notitiam transmiserunt. Nouimus ex D. Augustini Confessionibus, quantum illi adhuc vacillanti contulerit audita vita beatissimi Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idẽ euenerit. Nostri instituti primus author & patriarcha Dominicus Patrum exemplis summo opere delectatus, ad supremam vitæ spiritualis & religiosæ perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Dominici vestigijs insistens, eiusmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id sanè absq; ingenti fructu. Quod si verò his solidiora petimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturæ diuinæ testimonia. Iesus Syrach à cap. 44. vsque ad quinquagesimum primum in suo Ecclesiastico quid aliud, quàm Sanctorum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaq; nobis ob oculos spectanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cum ab hac vita esset abiturus, filios suos nullare alia magis, quàm recitãdis Patrum gestis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq; sanctissimis legibus exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Testamento D. Paulus prolixus est in præcedentium sanctorum Patrum celebranda fide. Possent huius generis permulta alia adduci, sed res per se adeò illustris & perspicua est, vt superuacaneũ videri possit illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaq; non possum non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Suriij Carthusiani, qui nõ paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuersis authoribus & egregijs clesticis hominibus cõtulit: quàm spectabilis viri D. Geruini Licentiatũ vtriusq; Iuris diligentiam & sedulitatẽ, tum in ponenda sua in MS. exemplaribus conquirendis opera, tum in excudendo opere tam pio & Ecclesie salutari. Tu itaq; his frui, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non solum detrimentum nullum aut perniciem, sed ingentes potius & vberimos tibi sit fructus allatura. Vale.

F. Theodoricus Buscodaucensis, fratrum
Dominicanorum intra Coloniã Prior,
& Apostolicus Inquisitor.

INDEX GE.

INDEX GENERALIS VI-
TARVM SS. HOC TOMO COMPRAE-
HENSARVM.

I A N V A R I I D I E

I.	De circuncisione Domini &c.	1
	De S. Basilio Magno.	4. & 5
	De S. Martina virgine & martyre.	20
	De S. Concordio martyre.	22
	De S. Fulgentio episcopo.	23. & 24
	De S. Euphrosyne virgine.	43
	De S. Odilone abbate.	48
	De S. Eugendo abbate.	56. 57
	De S. Claro abbate.	63
II. & XV.	De SS. duob; Macarijs eremitis, Marcoq; monac.	66
	De S. Adelhardo abbate.	72
	De S. Petro Aulano martyre.	96
	De S. Gordio martyre.	97
III.	De S. Genouefa virgine.	102
	De S. Gregorio Lingonensi episcopo.	109
IIII.	De S. Rigoberto archiepiscopo Rhemenſi.	III
V.	De S. Apollinari virgine.	116
	De S. Simcone Stylita. 120. aliundẽ versio alia.	125
	De S. Eduardo rege. 127. eiusq; translatione.	139
	De S. Ermengoldo abbate primo Brunſenigenſi.	141
VI.	De S. Raimundo confessor.	147
	De S. Andrea episcopo Fesulano.	148
VII.	De S. Luciano martyre.	154
	De S. Seuerino Norico apostolo.	159
VIII.	De S. Gudila virgine. 167. eiusq; corporis eleuatiõe.	171
IX.	De S. Laurentio patriarcha Veneto.	176. 177
	De S. Polyeucto martyre.	194
	De S. Iuliano martyre cum reliquis, & Basilissa virgine 198. auctarium historie eiusdem.	204
X.	De S. Paulo primo eremita.	216
	De S. Mariano presbytero.	220
	De S. Guillelmo archiepiscopo Bituricensi.	228
XI.	De S. Theodosio cœnobiarcha.	239
XII.	De S. Archadio martyre.	263
	De S. Benedicto Anglo abbate.	264
XIII.	De SS. Hermilo & Stratonico martyribus.	267
	De S. Hilario episcopo Pictauiens. 271. eiusq; miraculis.	275. 276
	De S. Remigio episcopo Rhemenſi. 278. 280. eiusdem translatio duplex.	306. 308
XIIII.	De S. Pontiano martyre.	311
	De S. Felice Nolano confessor.	313
	De SS. Eremitis in Sina & circuncircã interemptis, ex relatione Nili.	318
XV.	De S. Iohanne Calybita.	336
	De S. Mauro abbate.	341
	De S. Bonito episcopo Aruernorum.	357
XVI.	De S. Marcello papa & martyre.	366
	De S. Honorato episcopo Arelatenſi.	370
	De S. Furſeo.	381
	De SS.	

	De SS. martyribus, Berardo, Petro, Accursio, Adin- to &c. ex ordine S. Francisci.	388
XVII.	De SS. martyrib. Speusippo, Eleusippo & Meleusip- po.	392
	De S. Antonio abbate & eremita.	398
	De SS. martyrum, Diodori, Mariani, & aliorum in- numerabilium inuentione.	424
	D S. Sulpitio Pio archiepiscopo Bitur.	427
XVIII.	De S. Leobardo recluso monacho.	436
XIX.	De S. Launomaro abbate.	438
	De S. Vuoltano episcopo Vuigornienfi.	445
XX.	De S. Sebastiano martyre &c.	449
	De S. Mauro episcopo Casennat.	467
	De S. Euthymio abbate.	471
XXI.	De S. Agnete virgine & martyre.	507
	De S. Patroclo martyre.	511
	De SS. Fructoso, Augurio, & Eulogio martyri- bus.	514
	De S. Meinrado eremita & martyre.	516
XXII.	De S. apostolo & episcopo Timotheo.	520
	De S. Vincentio martyre.	523
	De S. Anastasio Persa martyre.	529
	De S. Blefilla vidua.	540
	De S. Epiphano episcopo Ticinenfi.	545
XXIII.	De S. Clemente Ancyrano episc. & martyre.	548
	De S. Iohanne archiepiscopo Alexandrino, Elec- mone seu Eleemosynario dicto.	570
	De S. Hildephonso episcopo Toletano.	590
XXIII.	De S. Babyla episcopo & martyre.	592
XXV.	De SS. Iuuentino & Maximo martyribus.	612
	De S. Eusebia Hospita.	615
	De S. Praeecto episcopo & martyre.	621
	De S. Poppone abbate.	626. 627
XXVI.	De S. Polycarpo episcopo & martyre.	646
XXVII.	De S. Iohanne Chrysostomo.	651
	De S. Paula vidua & abbatissa.	723
XXVIII.	De S. Iacobo eremita.	716
	De S. Margareta virgine, Regis Hungarici filia, or- dinis Prædicatorij.	744
XXIX.	De S. Valerio episcopo Trenicn.	750
	De S. Constantio episcopo & martyre Perusino.	751
XXXI.	De SS. Cyro & Iohanne martyrib.	759
	De S. Melana Romana.	765
	De S. Marcella vidua.	777

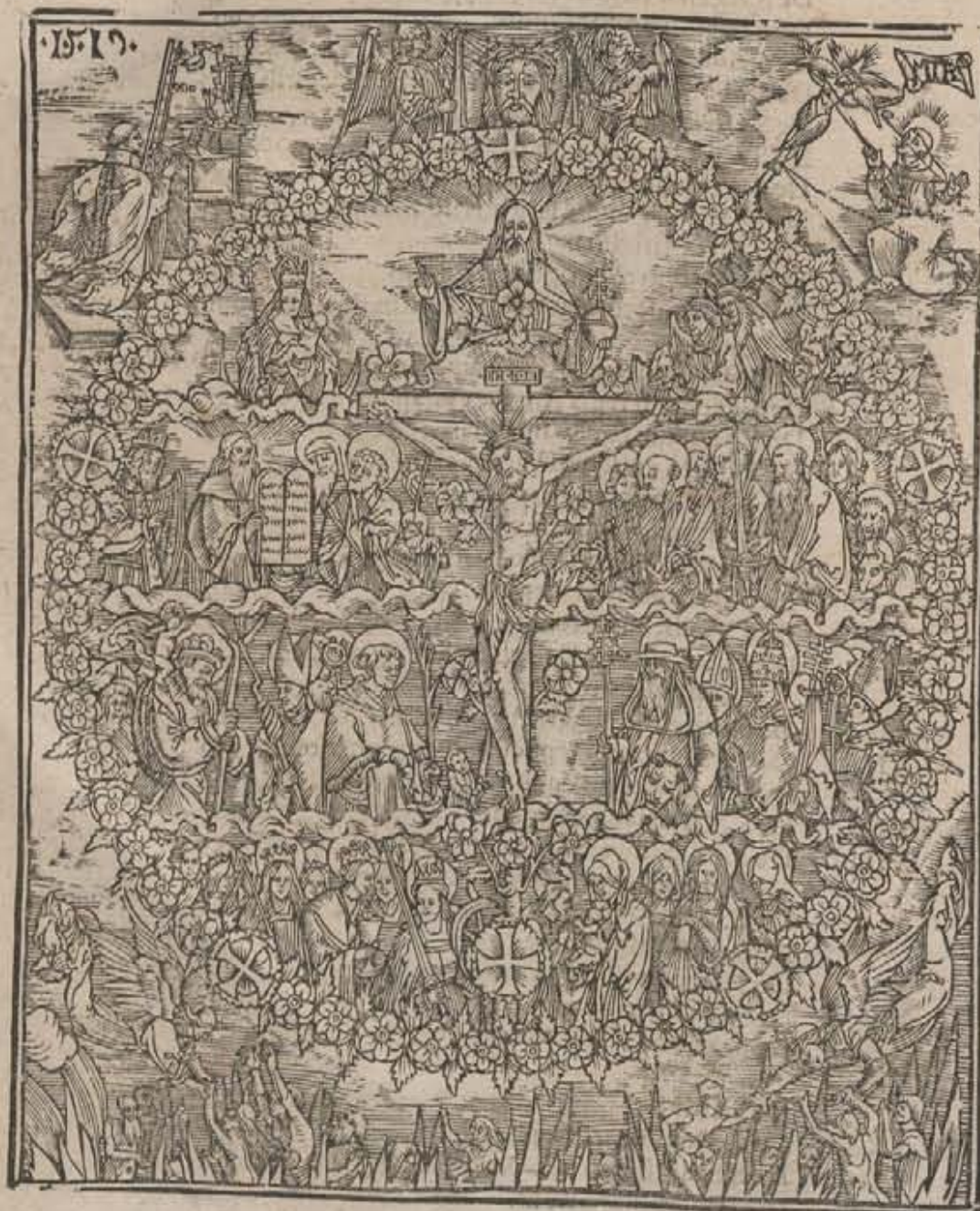
FEBRVARII DIE

I.	De S. Ignatio episcopo & martyre.	731
	De S. Pionio martyre presbytero.	737
	De S. Ephraem Syro.	793
	De testamento S. Ephraem Syri.	798
	De S. Brigida virgine.	806
	De S. Seucro episcopo Rauennatenfi.	809
	De S. Tryphone martyre.	813
	De S. Purificatione B. Mariæ virginis, Homilia Am- philochij episcopi Iconicn.	818
	De oc-	

	De occurfu Domini nostri Iesu Christi, & de Del- parente & Simeone, S. Chrysostomi sermo.	822
	Sermo item S. Gregorij Nysseni de occurfu Domi- ni, & de Deiparente & iusto Simeone.	825
	Oratio item S. Cyrilli episcopi Hierosolymitani de occurfu Domini nostri Iesu Christi, & de Sime- one qui Deum excepit.	833
	Timothei item presbyteri Hierosolymitani oratio de Propheta Simeone DE I fusceptore, & de eo quod est, Nunc dimittis seruū tuum Domine.	836
III.	De S. Laurentio episcopo Cantuariens.	839
	De S. Celerino & socijs eius martyribus.	840
IIII.	De S. Blasio episcopo & martyre.	841
	De SS. Philoromo & Philea martyribus.	845
	De S. Theophilo œconomus &c.	849
	De S. Remberto archiepiscopo Bremensi.	853
V.	De S. Ildoro martyre.	863
	De S. Agatha virgine & martyre.	865
	De S. Bertulpho confessore.	869
	De S. Adelheide siue Aleide abbatissa.	886. 887
VI.	De SS. Fausta, Euelasio, & Maximino martyrib.	893
	De S. Dorothea virgine & martyre.	896
	De S. Vedasto episcopo Atrebatensi.	900. 911
	De S. Amando episcopo Traiectensi.	907. 908
	Visio S. Aldegundis virginis de S. Amandi gloria & beatitudine.	914
	De S. Guarino episcopo Prænestino.	916
VII.	De S. Theodoro martyre, exercitus duce insigni.	918
	De S. Parthenio episcopo Lampfaceno.	922
	De S. Richardi regis Angliæ epitaphio.	927
VIII.	De S. Eugenio & eius filia Maria.	928
	De S. Paulo episcopo Virdunensi.	931
IX.	De S. Apollonia virgine & martyre.	935
	De S. Nicephoro martyre.	936
	De S. Anberto episcopo Rothomagensi.	938
X.	De S. Austrebertha virgine.	949
	De S. Vuilhelmo Eremita.	955. 957
XI.	De SS. Saturnino, Dativo, Felice, & plurimis alijs martyribus.	981
	De S. Seuerino abbate Agaunensi.	987
XII.	De S. Meletio archiepiscopo Antiocheno.	989
	De S. Antonio patriarcha Constantinop.	992
XIII.	De S. Martiniano eremita.	1002
XIIII.	De S. Valentino, Asterio, Mario, Martha, Audiface & Habacuc martyribus.	1010
	De S. Valentino episcopo Interamnesi.	1014
	De S. Auxentio abbate.	1016
XV.	De SS. martyrib. Faustino & Iouita fratribus.	1033
XVI.	De S. Onesimo apostolo, S. Pauli discipulo.	1038
	De S. Iuliana virgine & martyre singulari & incly- ta.	1041
	De SS. Martyribus Leone & Paregorio.	1043
XIX.	De S. Auxibio archiepiscopo Solensi.	1048
XX.	De S. Sadoth episcopo & martyre, & centum vigin- tio martyribus.	1054
	De S. Eu-	

De S. Eucherio episcopo Aurelianensi.	1055
XXI. De S. Pipino confessore.	1059
XXIII. De SS. Montano, Lucio, Iuliano, Victorico, Flauiano, martyribus.	1060
XXV. De S. Tarasio archiepiscopo Constantinopolitano.	1065
XXVI. De S. Nestore episcopo & martyre.	1083
De S. Porphyrio insigni Gazorum episcopo.	1085
De S. Victore confessore, Sermo beati Bernardi abbat.	1110
XXVII. De SS. Andronico & Athanasia coniugibus, & postmodum eremitis.	1111
De SS. Lupicino & Romano abbatibus.	1114

INDEX CO

INDEX COPIOSVS IN PRIMUM HVNC, DE SANCTORVM VITIS,

REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI RECENS

ex diuersis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menses Ianuarium
ac Februarium complectitur: in quo A priorem, Balceram
paginae partem designat.

Restituantur suis locis in sequenti hoc Tomo primo, numeri sequentes hi:
479. 789. 803. 804. 948.

- A** Bagari ad Christum epistola citata 800.b
abbatis officium 900.
abbatis ad suos fratres pulchra ante mortem admonitio 92.b
abbatis de electione priuilegium Fontanellensis monasterij 944.a
abbatem sibi substituit S. Maiolus 49.b
abbatis viuentis successor designatur S. Adelhardus 76.b
abbates absque sacerdotali eminentia Eugendus, Lupicinus 58.a b 59.a b
abbas S. Ephrem presbyteri honorem se refugere, quod peccator sit, affirmat 15.b
abbas Fulgentius 27.b
abibio monachus 121.a
abragila presbyter Arrianus 37.b
abrenunciatio in baptismo 297.b
absentes iudicandi non sunt 690.b
absentis iniqua condemnatio 692.a
astinentia vis 491.a
astinentia sanctorum 242.b aqua & herbis victit S. Basilus 5.b pane & aqua contentus est, a Libanio inuitatus 7. a etiam aqua in mensura Dei seruum bibere debere S. Vithelmus dicere solitus 944.a Semel cibo se in die reficit S. Lucianus 154.a b
astinentia Christianorum in cibo & potu celebris 786.a
astinentiam a carnibus & vini potu imperant eis, quos a morbis curant Sancti 71.a
astinentia mirifica memorabilia exempla 67.b 68.a 69.b 70.a 124.b 342.a 445.b 618.a
astinentia monachorum 27.a 490.b
astinentia eremitarum insignis 322.b
astinentes a carnibus irridendum quorundam poena 622.a
Acephalorum haesim propugnans Imperator 252.b 255.b
accusatio Chrysostomi iniquissima & contra Canones 689.b
Adalbero episcopus Metensis 887.b
adam sepultum in loco cranij, & in eodem Christum crucifixum, traditio maiorum 242.a
adelhardi vita 72.
adelhardus exilium constanter perfert 83.a septenne hoc fuit 83.b
S. adelheidis sine Aleidis primae Abbatissae Vilecensis vita 886.a
S. adelheidis ad literarum studia adhibetur 887.b praeficitur virginibus in nouo monasterio Vilecensi 888.b amplectitur regulam S. Benedicti 889.a quomodo virgines castigat, ibid. praeficitur monasterio S. Mariae 890.b claret miraculis 891.a incidit in morbum, & sanctam Eucharistiam sumit 891.b moritur 892.a miracula ad sepulcrum eius edita 892.b 893.a b apparet pauperulae cuidam mulieri in somno 893.a
S. adelheidis parentes 888.b extruunt monasterium Vilecense, ibid.
S. adelheidis sollicitudo 889.b benignitas in pauperes 890.a
adiuari demones queunt 895.a
adolescens vultibus preceptis instruit S. Basilus 7.a
adulescentibus quae grata, quae ve ingrata 652.a
adraldus abbas Bremensis monasterij 49.a
adriano imperatori quantus fuerit Sol Deus 1034.a
adriani Papae epistola ad Turpinum Aurelianensem episcopum 114.b
Aegidius Romanus eiusque filius Syagrius, qua Gallicae partem obtinuerint 294.a
agrotorum curam suscipere, praecipuum indicium charitatis 248.a
egyptum petit S. Basilus, sacras literas meditaturus 5.b
egyptiorum monachorum vitae admirabiles 30.a
egyptiorum mos, nobilium & martyrum corpora terra non recondentium, ab Antonio reprobantur 422.a
amiliarius Iudex cui sistitur Fructuosus 515.a
Agapius monachus 45.b
agapitus Rom. Pontifex 255.a
agareni multi baptizantur a S. Euthymio 477.a 479.a
agareni praeficitur episcopis 479.a
agareni monasterium euerunt monachorum Seueri haeresi infectorum 259.a
S. agathe martyrium 865.
agathangelus a Clemente Ancyano baptizatus 356.a quinto mensis Nouembris capite praeficitur 568.b
S. agilei Basilica Carthagine 39.b
agneris vita 507.a
agrestius Chromatius urbis Romae praefectus 449.b 457.b
agrippinus praefes sub Maximiano 559.a
Alaricus 294.a
alaricus Gothorum rex Tolose sedem habuit 293.a
alaricus a Clodoueo occisus 302.a
albertus Magnus Praedicatorij ordinis vicarius generalis creatus 147.b
Salbertus minister S. Vithelmi, eius vitam descripsit 956.b
aloini magistri epistola 78.a
aldegundis neptis S. Gudulae 168.a
S. aldegundis de S. Amando visio 914.a
alemannia nondum Christiana 870.a
alemanni atque Sueui cum Francis praedium conferunt 295.b
alemannorum scutaria 61.a
alexander Imperator Christianorum persecutor 20.a
alexander III. canonizat Eduardum regem 139.
alexandria Peris tradenda 588.b
alleluia in cunis Paula canit S. Paulae neptis 735.b
alpais Ludouici Imperatoris filia 114.a
alredus Rhieuallus Anglus Cisterciensis abbas vitam Eduar.

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

Edvardi regis scriptis 127.b
altare ad offerendum incruentum & spiritale sacrificium in templis Christianorum 923.a
altaria in honorem Sanctorum 305.a
alypius sacerdos dicendi peritus 769.b
S. Amandus 631.b eius vita 908. excitat vita sanctum furem 910.b Traiectensi sedis preficitur 911.b Vascenis 911.a Dagobertus eum se obiurgantem regno pellit. post ad eius se pedes abijcit ibid. eius discipuli 915.a corpus translatus 914.b elevatum ibid.
amantes rex Barbarorum 332.b
S. Amandus S. Basilius corpori iunctus 915.b
S. ambrosius Mediolani existens Martini exequiis apud vltimas Gallias interfuit 88.b Scilicetis feruum falsarium tradendum satanae censuit 164.b Saryri fratris laudes scripsit 177.a
S. Amelbergus a S. Vuillibrordo velata 884.a eius reliquiae reperit ibid. eandem translatio 885.a Amelberga mater S. Gudulæ 167.b
amicorum par 194.b
ammonius & Eusebius monachi celebres 120.b
S. ammonius animam in celum pergentem videt S. Antonius 414.a
S. ammonius martyrio affectus in ciuitate Cyzico 864.b
amor sibij maxima lex 94.b
amphilochius S. Basilij vitam scripsit 4.
amphilochij in Purificationem B. Mariæ homil. 818.a
ampullæ distinctæ etiam antiquitatis, quibus oleum exoritur, & quibus sacrum chrisma continetur 294.a
Anastasijs Persæ vita 529.a & seq.
S. anastasijs a mortuis excitatus martyr 215.b
anastasijs, Carpophorus & alij cum Constantio capiuntur 755.a
anastasijs presbyteri mirabilis continentia & sanctitas 13.b 14.a
S. anastasijs templum 221.b 865.a
anastasijs Rom. Pontifex vir insignis 778.a
anastasijs Imp. 480.a Clodouem consulem creat 302.a
andree Fesulani episcopi vita 148.b
S. andreas Elphonsis monast. abbas 915.a
SS. andochius, Benignus & Thyrsus, a S. Polycarpo in Galliam missi 392.b Augustuduni martyrio coronati 393.a
andragathius in philosophia Chrysostomi institutor 652.b
angeli ministerio hominum deputati 384.b
angelum proprium custodem habuisse Paulam Hieronymus scribit 724.a
angeli visitant martyres carceribus inclusos 577.b 535.b
angeli S. Sebastianum candidissimo pallio amictunt 454.a
angelus ad Theophylum rosas & poma defert ex S. Dorothea mandato 898.b 899.a
angelicis consolationibus eruditur ac recreatur S. Vuillhelmus 968.b
angeli desertores Magis inferiunt, & prestigiarum auctores sunt 791.a
angeli boni a malis quomodo queant internosci 407.b
angelus Acciarolus 153.a
angli fidem suscipiunt doctore Augustino 174.a
anglia rex Christianissimus suscipit 840.a
anglorum in regem primus a summo pontifice vinctus & consecratus Alfredus 137.b

anglicana ecclesiæ deuotio erga sedem Romanam 139.a
ex anglia Romam pecunia que S. Petri appellabatur, cur transmissa 133.a
anglorum reges aliquot Adelstanus 878.b
anglorum orientalium rex Anna 387.b
anglia regnum Canutus Danus occupat 129.a
anglorum rex Edgerus 878.a anglorum S. Eduardus rex 446.a eius translatio 140.b
anglia rex Eduardus mirabiliter a Deo conseruatus 129.a Haraldus rex 446.b eius filia Gunildis sanctimonialis 446.b Henricus II. 140.b Offo 927.b Osualdus exul rex factus 129.a Richardus 927.b
anglia rex Vuillhelmus 445.
anglia aliquot regum successio 138.a
anglicani regni de statu proceres atque episcopi consultant 128.a
angliam barbari vastant ibid.
angli tributum grauissimum ad classem Danicam pendunt. remittit hoc Eduardus 134.a
anglicanam ad historiam pertinentia 128.a
anglia de cladiibus vaticinatio 136.b 137.a b
animæ sanctorum corporibus exute in celum transeunt 414. quod de animæ Babylæ legas pag. 601.a
Epiphanijs 548.a Dorothejs 888.b
animas defunctorum orationes & elemosynæ pro-rum hominum adiuvant 53.a
animas defunctorum viuis apparere in somnis sæpe legas 42.b 53.a 53.b 55.a
anima a corpore separata, & angelorum ac demonum alloqui, gaudij & poenarum facta particeps, ad corpus iterum reuerfa 382. 387.a
animam frumento, corpus paleæ sapienter comparat S. Agatha 867.b
anima viri iusti, paradisi est 75.a
anima ex habitu externo affici solita 652.
animus relaxandus interdum 285.b
S. annæ encomium 819.b
S. annianus obfisione Aurelianensem urbem precipit ad Deum fufus liberat 104.a ejus basilica Aurelijs 107.b
anolinus proconsul 950.a
S. ansbertus delatus apud Pipinum, in exilium deportatur 945.a ejusdem vita 938.
S. ansberti ad reliquias miracula exhibita 945.a in eius honorem templa extructa 949.a
anscharius I. Hamburgen archiepiscopus 853.b ejus vitam Rembertus successor & alius discipulus scripsit 856.b
anscharij indiuiduus comes Rembertus 854.b
S. anscharij de Remberto testimonium 857.a
ansgarus archidiaconus Andegauensis ecclesiæ 355.a
anthemius Imperator 116.a
anthemius princeps 446.b ad Epiphanijs preces Ricimeri conciliatur 547.b
antichristus Christi personam induet 791.b
anthimus Nicomedie episcopus martyrio coronatus 155.a
antiochia etiam Theopolis 127.a
antiochie scholam S. Lucianus erigit 154.b
antiochia terramotu corruit 260.a
antiochenus episcopus Ioannes ad Nestorij sententiam seductus descendit 483.b
antiphonarum vsus antiquissimus 672.a quâdo coepit in ecclesia 712.b 713.a
S. antoliani vitam S. Prædictus scripsit 622.a
anthropomorphiani 681.b
antonini persecutio grauis. 22.b 311.a
antoninus pius Imperator 751.b
S. antonij genus, patria, & reliqua vita 399.

anto-

INDEX

antonij vitam ab Anastasio cognoscit Marcella 778.b
antonium scire quod fuerit perfecta ad virtutem via 397.b
antonius cum literas non didicisset, erat tamen prudentissimus 417.a
S. antonius ad interius desertum, Dei monitu, secedit 411.a bestijs imperat b
D. antonius sanctitatem gratia donatus 413.a
antonium Imperatores & aulici celebrant 419.b qualia Imp. rescripserit 420.a
antonij discipuli Amathas & Macarius 216.b
antonij ad fratres suprema oratio 422.a ad Balatium monachos persequentem literæ 421.a
antonius centum & quinque annos natus moritur 422. 423.a
B. antonius de Padua Ordinis Minorum 391.a b
antonius presbyter Antiochie, ob quam causam a persecutione immunis fuerit 209.a 213.a
Aphrica a barbaris vastatur 28.a Mauris b
aphri Gregæ locuti 25.a
aphrodisius Persa Christianos affligit sub Maximiano 567.a
apollonius quidam episcopus latitando rabiem persecutorum declinat 1036.a
apollinaris 3.b
S. apollinaris virginis vita 116.
apollinaris Alexandrinus episcopus, templum trium puerorum Alexandria extruit 759.b 760.a
apollinaris hereticus falsa sua dogmata duobus libris complexus 796.b
apollinis fallacia & ambigua responsa 606.b
apollinis delubrum eueritur, simulacrum committitur ad preces S. Martine 20.b
apollonius diuinitus, ad preces S. Babylæ, in cineres redactus 608.a
S. apolloniae martyrium 935.a
apophthegma Macarij, Vexo vexantem me 71.a
apophthegmata & preclaræ dicta Laurentij Iustini 189.a b
apophthegmata S. Vuillhelmi comitis Pictauorum 976.a b
apostolus Francorum Remigius 285.a
apostoli non solum iudicabunt cum Christo, sed & oēs ij, qui ad eorum exemplum omnia sua reliquerunt 265.a
apronianus martyrio coronatus 367.a
apum natura cuiusmodi 97.b
Ara Christianorum euerunt tyranni persecutores 99.a
archadius ad Constantinopol. sedem Chrysostomum accersit 662.b
S. archadij martyrium 263.
archadij filius Theodosius 711.a
archidiaconos que curare oporteat 943.b
archidiaconi aliquot 7615.a 104.a 344.b 355.b 621.a 926.a
archiepiscopi a prouincijs episcopis suffraganeis consecrari soliti 857.b 858.a Hamburgen antequam suffraganeos haberet, a quibus consecratus ibid.
archipresbyter curam pastoralē vice episcopi agens 915.b
archipresbyter S. Amandi Landoaldus ibid.
archipresbyteri 914. 906.
arelatenses Honoratum Episcopum petunt 377.b
argentine episcopatum qua techna Poppo abbas subterfugerit 636.b
arrius 3.b
arriani 416.b
arrianorum doctrina demonum est ac patris eorum diaboli 420.b

arrianismus viget 223.a 472.a
arrianis dat Ecclesiam Catholicis ablatam Valens 16.a
arriana heresis protector Trasamundus rex 36.a
arriani Constantinopoli exacti 671.b rursus coguntur ibid.
arriani Catholicos persequuntur 28.b
arriani apud Valentem Basilium accusant 10.b
arriana hereseos persecutionem declinans Athanasius, Romam venit 778.b
arriani sunt Gothi, item Burgundiones 294.b
arriani Gothi prelio par Clodouem deuicti 302.a
arrianizantes Celtas conuertit D. Chrysostomus 667.a
arrianos palam damnat Antonius 416.b idem per arrianos ecclesijs inferendam vastitatem prædixit 420.a
arrianorum strenuus oppugnator S. Hilarius 272.a b
arrianos conuicit, eorumque plurimos reconciliat S. Fulgentius 37.ab
Aqua benedicta 71.a
aqua benedictio, & quomodo per eam Deus mira operetur 67.a
aqua benedicta cum sale, contra demonum malas operationes adhibita 925.a
aqua benedicta S. Brigida lepram sanat 807.a & alios morbos ibid.
aqua benedicta sanatur morbus caducus 54.a amēs 55.a
aqua benedicta in dedicandis templis vsus 132.b
aquilinus prefectus Orientis 815.a
aquitaniensis 272.a
aquitania ab Agarenis inuadi 1057.a
aquitani mobiles 307.a
Aristides magnus 805.a
arnulphi Marchionis genus 878.a & dñia. ibid. b
arsacius Constantinopolitanus episcopus 697.b
arsenius Archadij & Honorij Imp. instituit 484.a
eius emulatur Euthymius ibid.
S. artemia a Maximiano fratre martyrio coronata 369.b
artemius reliquias S. Timothei transfert 522.b
S. Asclepiades 787.a 789.b
aspius vicarius Agnen neci dat 509.b
astrologia apud Christianos non est locus 815.b
astrologica predictionis vanitas explicata 262.a
astronomiam cognoscit S. Basilus 5.b
Athanasius Alexandrinus persecutione Arrianæ hereseos declinans, Romam fugit 778.b
athanasius validum Ecclesiæ propugnaculum canone quodam impetitur ab Arrianis a se composito 691.b 692.a
S. athanasius Antonium frequenter visitare solitus 397.b eius vitam rogatus scripsit 398.a
athanasius episcopus pallium Antonio dedit 219.b
idem ei legat Antonius 423.a
S. athanasia cum tribus filiabus martyriū subit 762.a 762.b
anthemius Chrysostomum emulatione profecutus, a demone corripitur 653.b
Athenis S. Basilus philosophia dat operā 5. a Gregorius Nazanzenus, Iulianus, Libanius ibid. D. Chrysostomus 652.b 703.a
atrebatenfibus Euangelium prædicat Vedastus, ed a S. Remigio missus 904.a
atila Hunnorum rex, Atrebatum deuastauit 874.b
atila mortuo, filij de regno decertant 159.a
Auaritia arx vitiatorum 709.b
auaritia ad prodendos etiam coniunctissimos perducit 217.b
auaritia episcopi pauperum facultates vsurpantis b 2 puni-

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

punita 925.b
anariciam Chrysostomus assidue infectatur 676.b
idip faciens, multos offendit 712.a
aurari felix conuersio 580.b
auarus & largus an quis sit, quomodo internoscendum 78.b
S. audoenus velat Angadrisinam 939.a cōsecrat presbyterum S. Anshertum 940.b moritur 942.b corpus transfertur 945.a
S. audomarus S. Austrebertham Christo consecrat 951.a eius ossa cum dēte Blandiniū trāslata 880.b
augustini xxxvj. psalmum exponentis disputatio ad monachatum suscipiendum, Fulgētium inflammat 26.a
augustinus Angliæ fidei lumen infert 132.a
augustu dūnenfis comitatus 109.b
augustudunenses ad fidem per Andochium & Thyrsum conuersi 393.a
aulici heresi additi 671.b
aureliæ obfisione Hunnorum ad pias S. Aniani ad Deum preces soluuntur 104.a
atrelanus princeps Christianorū persecutor 393.a
511.b à suis interemptus 514.a
aurelianus consiliarius Clodouei regis 295.a
aurelius Carthagineñ episcopus, ex Aphricano concilio dandas literas solus scribebat 35.b
austriatorum rex Ludouicus 147.a.b
S. austreberthæ virginis vita 949.b quam scripsit ei 671.xp. 952.a
S. austregifilus Bituriceñ episcopus, clementissimè & humaniter suscipit S. Amandum 908.b
S. austremontij vitam S. Præiectus scripsit 622.a
auxentius qualia tantum munera reciperet, & quod vteretur 1028.b
auxentius qualibus aut rhythmis, aut dramatis, aut canticis apud quos pie sit vsus 1027.a
auxentij vigilæ & prophetia 1030.a
auxibius quomodo ex Marci consilio, sacerdotem soluis aliquem conuerterit 1049.a.b
auxibij Solensis vita 1048.
auxibijars & mirus in conuertendis ethnicis successus 1052.a
auxibium à Marco Euangelista baptizatu esse 1049.a
Babyle episcopi & martyris passio 592.b
babyle cineres nec Imp. nec demon sustinuit 607.a
balatius dux Aegypti Arrianus 421.a eius interitus ibid.b
baldricus comes 176.b idē Lambertus vocatus ibid.
balneis sibi interdicit Fulgentius, preparans sic se ad vitam monasticam 26.a & eis vti, luadētibus hoc medicis, infirmus S. Fulgentius detrectat 41.b
balneis nunquam vsus Antonius 423.a
balneas nisi periclitans non adijt Paula 729.a
baptismi typus circuncisio 4.a
baptismus resurrectionis typus 822.b
baptisterium mirifici operis 225.a
baptismi fons cōsecratus à priscis etiam Christianis 294.a 368.a
baptismi fons sanctificari & chrismate perfundi solitus 297.
baptismi fontem consecrāsse Marcellum Papam legas 370.a
baptizantur in Iordane SS. Basilius & Eubulus 7.b
baptismus sanguinis 197.b
baptizata in suo sanguine S. Emerantiana 510.a
baptismi necessitas 209.a 213.a 289.a
baptismum suscipere cogēdos per regē qui id spontē facere nollent, Amandus censuit 910.a
sine baptismo defunctus infans, poena futuri seculi

non carere pronunciatur 274.a
baptizati à priscis Christianis infantes 295.b
baptismo regeneratus infans Melanæ simulac natus 766.a
baptizatus infans X.L. dierū, ad orationem S. Amandi responderet, amen 911.b
baptismi minister sacerdos 209.a 213.a 455.b 456.a
baptizat diaconus S. Sifinnius 366.b 367.a
baptizati multi à Theodoro exercitus duce 919.a
baptizandi catechizati primum & de fide instructi 394.a 366.b 368.a 460.b
baptizandis ieiunium indictum 296.a 456.b 460.b
baptizandis Quadragesimæ tempus iniungi cur solitum 463.a
baptizadus prius secundum ecclesiasticas sanctiones penitentis lachrymis abluatur Clodoueus 903.b
baptizatum antiquitus sabbato Pasche postquam de fide per Quadragesimā essent instructi 106.b idip baptisimi tempus legitimum 296.a 719.b
baptizati in sabbato Pasche ad 300. homines 720.b
ad baptisimi fontem quibus ceremonijs procedi solitum 297.a
baptizandi nomina dabant 456.a 457.a
in baptismo testis regenerationis & spiritales matres seu patres 168.a
baptismi ex fonte masculos viri, foemellas foeminas susceperunt antiquitus 457.b
baptismi ex fonte matrem suscipit filius 213.b
in baptismo nomina mutata inuenies 96.b liberis nomina sanctorum cur à parentibus imposita 990.a
baptizandi exuti vestibus, & induci resurrectionis Christi vestimentis 7.b
in baptismo solennes interrogationes 463.a
in baptismo preces solennes 477. 556.a
in baptismo abrenunciatio 297.b
in baptismo iam olim chrisma adhibuitur 457.b
baptizati in ecclesiastica traditione post abrenunciationē oleo exorcizato, post baptismū sacro chrismate liniti 293.b 7.b ab episcopo 366.b
baptizati candidis vestibus induci 720.b in Albis decellit Ingomirus 295.b
baptizatis sacramenta viuifica data 19.a 7.b 366.b 556.a
baptizati octoginta dies apud presbyterum perseuerant 530.b
in baptismo morbis obnoxij sanati 457.b
in baptismo Basilij miraculum 7.b
barbarorum crudelitas in Christianos 318.b 327.a
barbarorum sacrificia horrenda 322.a
barchinonē episcopus Raimundus 147.a
barnabas vbinam martyrij corona redimitus 1048.b
barziorum familia Perusia 751.b
basilica S. Maioli Ticini vt videtur 50.b
basilicas subuertunt Dioclet. & Maxi. 981.b
basiliscus occupat Imperium 495.b
basiliscus episcopus 701.a apparet S. Chrysostomo
basiliscus martyr Chrysostomo apparet 722.b
basilissæ & Iuliani vita & martyrium 198.
basilius auxentij discipulus quid à demonibus passus 1029.a
basilij vita 5.
basilij vitam qui descriperint 3.b 4.b
basilius vndē dicitur 4.a
basilij Magni encomium 2.b hereticorum fuit profligator 3.a 5.a os Ecclesiæ, fons dogmatum 795.a
de S. Basilio S. Ephrem visio 795.a
basilij scripta 10.b
basilius Chrysostomi socius & familiaris, alius à Basilio Cappadocum episcopo 654.a b
basina

I N D E X.

basina regina Thuringorum 294.a
bauarorum fines Hungari populantur 175.a
S. bauro Allouinus vocatus à S. Amādo ad finem conuersus 915.a mortuum ad vitam reuocat ibid.
Bego 114.a
beatitudo quo acquiritur, nullus labor durus, nullū tempus longum videri debet 384.a
S. benedicti excellentia 349.b
S. benedicti cenobium in Cassino castro 341.b eius abstinentia 343.a claret miraculis 292.a in Gallias ablegat S. Maurum ad propagandam monasticam religionem 342.a eidem regulam suam manu scriptam tradit 345.a
S. benedicti in celum transitus B. Mauro & alteri cuiusdam per visum reuelatus 348.b 349.a
S. benedicti Angli historiola 266.a
S. benedictus firmonachus 266.a monasterium construit ibid. quomodo centuplum receperit ibid.
a b feliciter exire vita 267.a
benenentum & Spoletum, Adelhardo sequestro, reconciliantur 50.a
S. benignus apud castrum Diuionem martyrio coronatus 394.b
bennefense litus in Africa 32.a
S. berardi discipuli S. Francisci & sociorum eius aliquot martyrium 388.b
bercharius presbyter vitas episcoporum Virdunensium scripsit 934.a
S. bernardi insignis laus 958.a episcopatus recusat ibid.b
S. bernardus fratrē Gerardū laudibus exornat 177.a
S. bernardus in schismate vter Pontifex censendus decernit 959.a eidem componendo operam natat 960.a
D. bernardi ardentes ac assidue preces pro comite Pictauiorum &c. Vuilhelmo 962.a
bersoniacum villa monasterij Cluniacē 50.a
S. bertini reliquæ Blandinium translata 881.a
bertrada vel Berta soror Abbatis Bruuileris scripsit vitam S. Adelheidis 886.a
bertrada Adelheidis soror 890.b
S. bertulphi vita 869.b
S. bertulphus Harlebecam primum, deinde Blandinium translatus 880.a
bestia in Leonem martyre immixta, quomodo immissores ipsos inuasit 1035.b
Bituriceñ episcopus Aquitanix primas 229.b 429.a
Bona & diuitia Ecclesiastica ex piorum hominum largitione 769.b 623.a
bono id quod melius est, semper præferendum esse 1031.b
bona Ecclesiæ, Christi & pauperū bona 589.a 677.b
S. bonifacius 114.
S. bonifacius archiepiscopus Moguntinus Anglus 927.b ei committit filios Vuilibaldum & Vuimbaldum Richardus rex, ad limina Apostolorū profecturus ibid.
bonifacius Papa approbauit historiam de S. Mauri vita 343.a
bonifacius episcopus Carthagineñ 40.a 41.a
boniti Aruernorum episcopi vita 357. & seq.
bononiæ Gallix situs 877.b
bononiæ ciuilem discordiam sedat Andreas Fesularum episcopus, ad eam rem legatus ab Urbano V. missus 152.b
Blandinium à B. Amādo in castro Gandauo extructum, egregie promouetur per Arnulphum 878.a
reliquijs auctum & illustratum 880.b 881.a
S. blandina cenobium viduarum 64.a
S. blasij vita & martyrium 841.
S. blasius quomodo memoriam sui voluerit peragi 642.b
S. blasillæ vita 540.b
Brachantensis pagus 167.b
S. brigide vita 806.
brixia quorum sit martyrum sub Adriano Imperatore mater 1033.b
brithuualdus Vuintoniensis in Angliæ episc. 128.a
brumafius Caralitanus episcopus 38.b
bruxellas S. Gudulæ corpus transfertur 176.a
Bullæ Apostolicæ episcopatus grandem pecuniā requirunt 183.b
burgundionum sedes 294.a
burgundiones Arriani ibid.
burgundiones à Clodoueo prelio victi 301.b
burgundionum principem & Lugdunē episcopum concordat S. Bonitus 361.a
burni Carthagineñ diocesi subiectus locus 41.a
Byzacium 24.b
byzacena prouincia Africa 31.a 40.a
byzacenum concilium 31.a
Caballarij apud Persas Magi 532.a
cades pueri crudelissima 328.a
cades ad faciendas exercentur iuuenes barbari 328.a
ceremonie veteris Ecclesiæ 297.a
in ceremonijs vti thuribulo Christiani prisci 245.b
ceremonie in sepeliēdis Christianis 271.a titus Christianorum sacros celebrari vetant Diocletianus & Maximianus 981.b
cafareia 52.a
cafaree excidium minatur Iulianus 9.b
egenna sub ditione Romane ecclesiæ 468.b
calamitates Deus iustis immitit, vt probet peccatoribus, vt puniat 543.b 970.a
calceamēta in scripturis quid mysticè designēt 291.b
calix argenteus altaris 166.a
calimerus quidā Romanus quomodo ex improuiso factus Mediolani episcopus 1037.b
calocerus recens conuersus, quomodo à quibus in tormentis confortatus 1037.a
calumnijs aures non statim accommodandæ 586.a b
campanis seu signis ad officium diuinum peragendum conuocandi mos 110.a ligno ad congregationem in ecclesiam conuocati 258.b 259.a 669.b
canonum obseruator diligens Chrysostomus 715.b
canone Arriano oppugnatur Chrysostomus 703.a
canonicos instituit Rigobertus episcopus 112.a
canonicos vult canonicè viuere S. Paulus Virdunensis episcopus 934.b
canonicatus conferendi ius collegium in episcopum transfert, isq. hoc repudiat 229.b
canonizatio Eduardi regis 139.
cantandi in Ecclesia mos antiquus 276.b 691.b per diem noctemq. 250.a
cantus in diuinis peragendis officijs 348.a 433.b in monasterijs apud cenobitas & eremitas 12.a 244.a 324.
cantica populis cantanda componit D. Chrysostomus 671.a
cantica martyrum agones exprimentia, cani à priscis solita 158.a
cantus suis commendat S. Ephrem 781.a
cantandi peritia præditus S. Præiectus 622.a
cantici Simeonis explicatio 830.b
S. caprauius 373.b
captiuorum infelix conditio 319.a
captiuis redimendis vasa sacra impendit Rembertus 860.a b
b 3 car.

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

carbonum candentium gestatione innocentia comprobata 587.b
caralitanus antistes Brumafius 38.b
caralitanus in ciuitate exul S. Fulgentius 35.b
carinus imp. ad Margum occisus 463.b Christianis non nimium infestus ibid.
carissus praeses Perusie tempore persecutionis 753.b
carmelitarum institutum amplexus Andreas post Fe-
sulanus episcopus 149.b
carni & vitis perpetuum bellum indicendum 379.a
carnibus & vino plurimi monachi abstinent 400.a
carnibus abstinenti cremitae 322.b
carnibus abstinent Cisterciensium 230.
carnibus perpetuo abstinent S. Fulgentius 34.b
carnium abstinentia in Marcella laudata 778.a
carnium esui qua occasione renuntiari S. Vuolsta-
nus 445.a
carnibus quadragesimali ieiunio vesci non vult &
septuagenarius & agrotus ac medico suadente
180.a
cum carne bellum quomodo gesserint sancti viri
179.b
carnutum barbari deditio occupant 444.b
carolus Martellus cum Remanfredo de principatu
contendit 113.a 114.a cum Ragenfrido 278.b a S.
Rigoberto baptizatur 113.a Rigobertum sede sua
exturbat 114.a S. Eucherium ibid.
carolus Martellus supplicij aternis quam ob cau-
sam addictus 114.a eius damnatio Eucherio reue-
lata 279.a 1057.b
caroli Martelli de Agarenis victoria 1057.a eius laus
& vituperium 1056.b 1057.a b
carolus Magnus 516. b Desiderij filius, vel, vtriusq;
rorem repudiat 74.a Saxones ad fidem conuertit,
episcopatusq; per Saxoniam constituit 853.a est
ecclesiarum Dei amator 172.b Sanctimoniales
Mortellae dotat ibid.
carolus Crassus 425.b
carolus III. Nortmannos regno expulit 175.a
caroli ducis Lotharingae zelus erga religionem 175.b
carpalus vicarius 369.a
carpophorus cum Constantio capitur 755.a
carthagine Hunericus rex victor ingressus, sena-
tores exulatum in Italiam profligat 24.b episco-
pos Catholicos proscrit 26.a
castianus Gentilium sacerdos 761.b
castinense monasterium totius fons religionis & ori-
go existimatum 75.b
S. cassij vitam S. Praeceptus scripsit 622.b
cassius Alexandri cubicularius 22.a
castitas humilitate custoditur, elatione perditur 859.a
castitatis exemplar Ioseph 98.a
castitatem corporis conseruauit S. Agatha 866.a
castulus Zetarius Christianorum hoipes & martyr
464.b 466.b
catana ab Aetna igne, S. Agathae ob reliquias salua
praeseruatur 869.
catechumeni 508.a
catechumenorum tabulatum in templis Christia-
norum 924.a
catechizati primum, qui baptizandi erant 10.b
460.b
catechumeni de fide per Quadragesimam instruebantur
olim 106.b
catechistica S. Remigij ad Clodouicum regem oratio
296.b
catholica pro religione tanquam pro patria vitam
profundere paratus cenobiarcha Theodosius
253.a b
catholica fides auro tentata 254.b

catholicam religionem Arriani paganorum praesi-
dij oppugnarunt 420.b
catholica Ecclesia persecutiones perfert ab Acepha-
lis fauente Imperatore 255.
catholicorum persecutio schismatis tempore 959.b
catullacensi vico S. Dionysius sepultus 104.b
S. Celerina martyr 840.b
S. celerinus Confessor 840.
celsius puer Martiani praefidis filius martyr 211.b
centuleu monasterium 95.b
centuplum recipere quid sit 165.b
centuriones pialiquot recensentur 101.b
cerealis Consul Marcellam uxorem petit 777.b
cerei & thuribulum 13.b
cerei ad Sanctorum sepulcra accensi 278.a 305.a
1058. b
cerei in dedicandis templis 132.b
cereos in manibus Purificationis festo gestandi per-
uetus mos 836.a
cerei in festo Blasij vnde originem traxerint 843.a
845.a cereorum miracula 1058.a
Chalcedonenis synodus 240.b 486.b eam Theodo-
sius pseudomonachus oppugnat, propugnat autem
Euthymius 487.a
chalcedoneniem fidem monachi multi amplectun-
tur, quam antea damnarant 487.a
chalcedonensi contra concilium Basilicenses concilia-
bulum cogit 495.b
charitas hoc virtutibus, quod panis sal 494.a
charitatem demon nequit imitari 772.b
charitatis Christianae insignis exemplum 29.a
charitas D. Chrysostomi eximia 666.a
childebertus rex super monumentum S. Severini
templum extruit, & munibus augeat 989.a
childericus Francorum rex 294.a occupat Aurelia-
num & Andegauos 294.b
childericus Francorum rex licet gentilis, Genoues-
tam deditus 105.b
childericus rex 623.b
childericus Francorum rex municipium largitur S.
Amando, in quo monasterium extruat 912.b
chilpericus Clotarij filius 442.a
chilpericus episcopus in Circina insula 41.b
chorepiscopus 484.a
chrismate sacro baptizati a praeis etiam Christianis
liniti 7.b 293.b 458.b
chrismate episcopus consignat baptizatos 366.b
chrismatis in defectu precibus illud S. Remigius
impetrat 293.b
chrismate oclitis adfertur cum Clodoueus baptizatur
297.b
chrismate episcopi consecrantur 663.b
chrismate sanctas reddita 443.b
de Christo vaticinia 833.a 834.b 835.a
christi humanitas opus totius Trinitatis 288.b
christus Deus & homo non mei vnus Dei filius 289.a
christus a caelo ad terras cur descendit 466.a
christus cur homo factus a Christianis colatur, ele-
ganti similitudine illustratur 459.a
christo anima rationalis, dum carnem suscepit, ne-
quaquam defuit 37.b
christus quibus in rumā, & quibus in resurrectione
positus 837.a b quod hoc sensu dicatur 821.a
christus cur circumcissus 1.b 2.b 822.a
christus cur passus 549.b
christi mortis meritum explicatum 290.a
christus sacerdos & sacrificium 289.b
christi meritum quomodo nobis applicetur 290.a
de christo quid credendum ex trium primorum ge-
neralium conciliorum decreto 487.a

chri-

INDEX.

christum non corde tantum modo, sed lingua & ore
etiam confiteri oportet 101.b
de christo piissima contemplationes 823.b 834.a
de christo iudeorum blasphemiae 790.b
christus apparet per visum Polyucto 296.a
christiana professione nullum quis maius officium
habere potest 96.b
christianorum regum quis cur iam olim simul cor-
pore & anima interni poenis addictus 1057.b
christiani quomodo apud Imperatorem Adrianum
habiti 1034.a
christiani hominis institutio 212.a
christiani cur poenas non metuant 453.b
christiani sancti propositi continui rigor tenen-
dus 403.a b
christianorum ad perfectionem contendendum pia
exercitia 168.
christiani negligenter viucentes, mundi vanitatibus
dediti 99.b
christiani alio modo, quam philosophi, bona sua
relinquunt 264.b
christianos Iulianus Galileos nominat 610.b
christiana religio quo plus afflicta, eo magis floruit
418.b
christophori martyris ecclesia 305.a
chromatius praefectus, Christianus efficitur 460.b
huius pater, Tarquinius 261.b filius Tiburtius
262.b
chrysanthus & Daria sub Numeriano passi 424.b
chrysippus presbyter scriptis clarus 490.a 493.a
ciborum tenuitas & delectus 154. b
cibo simplici pij viri vsi 473.
cibus & potus ad solam necessitatem restringenda 776.b
cilicium carnem domantium & pie viuentium 187.b
230.b 765.b 909.a eodem vsi sancti 44.b 50.a
124.b
cilicium mollibus vestibus praefert S. Euphrosyno
44.a
cilicio asperimo vsa Margareta Hungarica 745.b
cilicium S. Theodosij induit comes Orientis, & de-
bellat Persas 259.a
circina insula 41.b
circuncisio typus baptismi 4.a
circuncisio necessarium & inuitabile antea manda-
tum 1.b circuncisionis spiritalis umbram gessit.
ibidem.
circuncisio cur octauo die 2.a 822.a
cisterciensis Ordinis sanctitas 229.a
cisterciensis Ordinis viri, haerese grassanti se obijciunt
135.a
Clari abbas Viennensis vitam acres gessit 63.b 64.
claudius flauus 756.a
claudius commentariensis Christianus factus 457.a
& martyr 465.b
clementis Ancyran episcopi vita 548.
clementis nominis interpretatio. 549.a
clerici a monachis, professione, vestitu & viuendi
norma distincti 34.a 35.b
clericos ex monachis ordinat S. Fulgentius 40.b
clerum honore D. Antonius persecutus 416.a
cleri mores quomodo formari S. Fulgentius 40.b
clerici in vnum viucentes, ac Apostolicam vitam te-
nentes Viennae 64.a
clerus candidis vestibus amictus 15.a
clericorum tonsura 429.b
clericis psallendi cura & canonicas Horas celebran-
di incumbit 40.b
clericis preterea cognationis mulieres secum habere,
grauiter a D. Chrysostomo reprehensi 665.a
clodio Francorum rex 294.a

clodoaldus F. Clodomiri Clodouei N. clericus post
Parisij presbyter ordinatus 303.a b
clodomirus natus 295.b
clodoueus 949.b eius parentes 294.a fugat occiditq;
Syagrium Rom. ducem 294.b Clotildem ducit uxorem
Thuringia subiugata 295.a liberi 295.b eius
visio, & victoria, 277.a bellum facit Alemanis 901.b
gentilis etiamnum preces offert Christo & votum
902.a qua occasione Christianus factus 296.a S.
Vedastum socium adsciscit, ad S. Remigium itur-
us 902.a a S. Remigio baptizatus 438.a Ludouic-
us post baptismum nominatus 302.b
clodouei humanitas 294.a in Remigium liberalitas
112.b honorifice suscipit S. Fursem 387.
clodouei liberalitas erga ecclesiam 298.a 299.b
clodoueus ad S. Genouesam preces, multos absoluit
extrema supplicia meritis 109.a Templum mira-
bili opere extruere cogitat, perficit vxor Clotil-
dis ibid.
clodouei cum Burgundionibus praedium 301.b
clodoueus cum Alarico de foderis tractat, quae pra-
lio victum cadit 201.b 203.a
clodoueus febre correptus, vocat ad se S. Severinum
abbatem 287.b eius obitus 303.a
clotarius Clodouei filius 438.b
clotarij filius Chilpericus 442.a
clotidis regina 901.b
cluniacum monasterium in Aquitania 52.b
cluniacensis monasterij rector Hugo 48.a Odilo ibid.
Maiolus 49.a
celibatum eisdem armis satanam oppugnare legas,
quibus hodie haeretici 1004.a b
celibes etiam apud Orientales presbyteri 667.a
coemeterium Priscillae via Salaria 370.a
in cornu Domini poenitentes reconciliari, antiquus
mos 299.a
cenobium ex diuina reuelatione extrahitur 496.b
cenobitis diuites subministrare de suis facultatibus
vide 244.b 245.a 248.a
cenobitae S. Theodosij discipuli plusq; mille 250.a
cenobitarum hospitalitas 246.b 247.a
in cenobijs geronto comia, nosocomia 248.b
cogitationibus a sordidis animis praecustodiendus
422.a 772.b
cogitationibus improbis qui grauantur, eorum ma-
ximam esse agendam curam admonet S. Euthy-
mius 494.a b
cogitationes sordidae a diabolo immixtae, oratione,
vigilijs, ieiunijs summouentur 399.a 404.b
cogitationes noxias scribendo S. Leobertus discutit
437.b
cogitationes suas aperit cenobitae 251.a
collecta Christianorum integre celebratur cum ad-
est etiam presbyter 982.b
colobium monasticum 540.a
colonia Agrippina a Francis capta 294.a inuaditur
a Nortmannis 174.b
colonia Rhensis, quantum aliquando episcopum exu-
lem hospitata 1057.b eius quid debeat exul epi-
scopus Aureliensis ibid.
coloniensis archiepiscopi suffraganeus Mindensis epi-
scopus 858.a
columba aurea super altare pendens, in qua Eucha-
ristia inclusa, 8.b
S. columbae Viennae cenobium 64.a
columbanus in Gallijs abbas 839.b
columna celebris S. Simeonis Stylitae 125.b
comes Orientis quis dictus 259.a
comes Tusciae Torquatus 22.b
comes Palatinus Badericus 950.a

b 4

comi.

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

constitutus Augustodunensis 110.a
commentariensis 455.b 456.b
communionem alienos clericos non impertit Chryso-
stomus, antequam ad suum episcopum de eis per-
scripseret 683.b
compellam ad S. Jacobi limina peregrinatur S.
Vulhelmus 972.a
compunctionis ardens ignis in Ephrem 793.b
conciliorum decreta seruanda 302.a etiam si mors
idcirco perferenda 253.a
concilia quatuor oecumenica 253.a eorum quanta
authoritas 254.a
conciliorum quatuor generalium fides profecta 489.b
concilium Chalcedonense 240.a
concilio generali V. Constantinopoli coacto, Orige-
nis & Nestorij dogmata damnata 506.a
concilium Rhemis habitum ab Eugenio 966.a
concionum sacrarum fructus 679.b
concio S. Antonij ad discipulos 402.b
S. concordij martyrium 22.b
concordius & Pontianus dira tormenta pro Christo
patiuntur 756.a
confessio poenitentis 966.b
confessio peccati absolutionem antecedit 589.b
confessionem sacramentalem confirmans locus 739.a
confessio peccatorum a peccato pudore illa & con-
fusione quam haec ingerit, absterret 413.a
confessio peccatorum morbo a Deo visitatis impe-
rata 232.a
confessio ab episcopo audita 448.a
confitentur suas cogitationes monachi 475.a
confessores inter Christianos 464.a
confirmationis sacramento sanat caecum S. Rember-
tus 861.a
coniuges virginitatem in coniugio seruantes, Iulia-
nus & Basilissa 200.b
coniugij incommoda quasi ad viuū depicta 1031.b 1032.a
conradus Constantiensis episcopus 141.b
conscientia magnas ad feriendum vires habet 676.b
consecratio sacrorum vasorum 282.a
cōsiliatorum euangelicorum mundissima, rectissima
ac strictissima semita 962.a
constantia insignis martyrii 533.a eius exempla pre-
clara 83.a 466.a 524.b
constantia admiranda in foemina exemplum 330.a
constantinopolitana synodus 699.b
constantinopolitanus Imper. Emanuel 178.a
constantinus Magnus 158.b 522.b egros visitat, ido-
lorum templa demolitur, sumptus basilicis ex-
truendis suppeditat 923.a
constantinus Magnus eiusque liberi, Antonij ami-
citiam literis ambiunt, eius se filios nominari
gaudent 419.b
constantini Imp. dictum memorabile 585.b
constantinus Hieratheon extruxit locum, in quo
quotannis crux exaltetur 255.b
constantini filia Constantia ad sepulcrum Agnetis
orans, sanatur 510.b
constantinus Imp. Heraclij successor 573.a
constantinus Constantini filius 522.b templum Apo-
stolorum extruxit, ibid.
constantinus episcopus Caesennatis Ecclesiae 469.b
S. constantij episcopi & martyris vita 751.
S. constantij martyrij cupidus 751.a eligitur in epi-
scopum Perusiae 752.a Attalia mulieri caecae vi-
sum restituit 752.b 753.a Crescentium quendam
a pedum morbo liberatum baptizat 753.a b pre-
clare Lucio respondet 754.a loris ceditur ibid. mi-
lites carceris custodes conuersos baptizat 754.b
S. constantius & Crescentius vincti ad Lucium dedu-

cuntur 754.a ad defectionem frustra sollicitan-
tur 754.a b
S. constantius Carilio respondet 755.a sandentibus
carbonibus torquetur 755.b in carcere agros
curat 755.b inuitus a carcere educitur ibidem, du-
riter caesus, ab Angelo sanatur 756.a Alisium pri-
mo, inde Hispellum abducitur 756.b. capite a mi-
litibus truncatur, ibid. suavis odor ex interfecti
corpore diffunditur 757.b
S. constantij educatio 751.b pietas & beneficentia in
pauperes 751.b 752.b
S. constantij anima in caelum ab Angelis defertur
757.a corpus eius Perusiam diuina vox depor-
tari iubet 768.a
ad S. constantij interfecti corpus quatuor caeci vi-
sum recipiunt 757.b 758.a
continentia presbyteri admiranda 14.a
consuetudinis male vis 685.b
consuetudo ad maiora via fit 229.a
continentia perpetua monachorum 25.b
continentiae studium in sanctis 109.b
continentiae certamen magnum, magnum etiā prae-
mium 1032.a
continentiae mirae exemplum 445.b
conuiuia cur vitantur D. Chrysostomus 667.b 710.a
corbeia 74.b 82.a
corbeia aluearium monachorum 94.b mater reli-
gionis incluta 95.b
corbeia duplex, Galliae & Saxoniae 90.a
corbeia Saxoniae insigne cenobium fundatur 90.a
corbeia Saxoniae abbas Adelgarius 857.b
cornelius sub Decio & Valeriano passus 217.a
cosmia quaedam vxor alicuius adhuc viuentis, quo-
modo religionem affectans, ab Auxentio exce-
ptat 1031.a
colinas Medices 153.a
Crescentianus martyrio coronatus 369.a
erispinus scriptor vitae S. Parthenij 922.a
erodus Ignatij comes 785.a
crotilidis regina 303.a
crucis signum in nouo & veteri testamento nomi-
natum 821.b
crux Domini salutaris 158.b
crucis quanta virtus 706.b
crucis cultodes constituti 489.b 493.a
S. crucis lignum quante virtutis 346.a b
crucis Christi particula flammis iniecta, incendium
restringit 317.a
crux veneranda animae propugnaculum 851.a
crucis viuificae lignum in Peridem translatus 529.a
crucem venerandam & beatam resurrectionem ad-
orandi gratia Hierosolymitana peregrinatio sus-
cepta 116.b
crux quotannis exaltatur in loco a Constantino desi-
gnato 255.b
S. crucis exaltationis festum 536.a
S. crucis lignum adoratur 499.b 500.b
crucis vexillum praeferrere solitum, clero ad ecclesias
procedente 364.a
crucis in precio sunt apud pios 1030.b
crucis prelate processuris ad baptismi fontē 297.a
crucis in litanijs etiam antiquitus gestatae 485.b
ante crucem prostrata Paula, quasi pendente Do-
minum cerneret, adoratur 726.a
crucem erga sanctam singularis deuotio 744.b
crux lignea in publica via erecta ad quam miracula
exhibita 948.b
crux collocata ex Chrysostomi mandato, a leonis im-
manitate locum immunem facit 658.b
crucis signum & fides ad Dominum, murus inex-
pugna-

INDEX.

pugnabilis 401.a
crucis signum mundi salutare 823.b
crucis signum munient se ac frontem armat SS. mar-
tyres martyrium subituri 20.b 21.ab 215.a 311.b
324.b 466.b SS. Gordius 102.a Iulianus 204.b
Isidorus 864.b Theodorus 921.b
cruce se per totum corpus signat Maximinus ex per-
secutionis administro Christianus factus 895.b
crucis signum consignat Edwardum Christus, ipsi visi-
biliter in ara sacrificij tempore apparens 133.b
crucis signum insignitum nummum collo appendere
iussa S. Genouefa 103.a
crucis signum in labijs pingit Paula moritura 736.a
crucis se signo munit Chrysostomus moriturus
701.b item S. Severinus 166.a S. Ansbertus 946.b
Martinianus 1008.b
crucis signum benedicit moriens suos 192.b 946.b
crucis signum frequentiss. Christianis 1009.a
crucis signum efficacia 484.b
crucis lignaculum quantopere reformident demo-
nes 407.b
crucis signum demones fugantur, curanturq. demo-
naci 110.a 419.a 427.b 709.a
crucis signum & inuocatione S. Trinitatis, demonia-
cum curat D. Chrysostomus 665.a
crucis signum contra demonum ostenta praesidium.
402. 404.b 645.a 738.a
crucis signum frontes armar contra demonum spe-
stra Antonius 218.a
crucis se signo consignans ad S. Brigide monitionem,
demonem cernit ante sibi non visum virgo quae-
dam 807.a
crucis Christi signum consignatur poenitens contra di-
abolū insultus 13.b
crucis signum expresso per S. Vedastum incantationi-
bus infecta vascula franguntur 905.b
crucis signum immanem pellic serpentem S. Amadus
908.ab
crucis signum & prece se munit Theodorus dux con-
tra immanem draconem 912.b
crucis signum contra tentationes, contra pericula non
frustra vti sancti viri 445.b
crucis signum adhibitum in morbis miraculose sa-
nandis 165.a 443.b 441.b 481.b 483.a 708.a
crucis signum pectus infirmæ mulieris munire nō de-
sinit Iacobus eremita 738.b
crucis signum letale vulnus curatum 54.b
crucis signum caecæ oculos aperit S. Amadus 913.a
crucis signum & oratione Terebonem sanat Euthymi-
us 477.a
cruce os Zoë signans Sebastianus, mutā curat 454.a
crucis signum per S. Genouefam consignata aqua se la-
uans visum recipit mater 103.a
crucis signum os & stomachum signans Paula, dolorem
lenire ex suorum mortibus ortum nititur 733.a
crucis signum aqua signata Chrysostomus sanat inte-
stinorum dolorem 661.b
crucis signum & prece S. Vedastus sanat caecum 903.a
crucis edito signo S. Austrebertha cum alijs super
aquas ambulat 951.a
crucis signum edito mittit se in mare & delphinorum
tergis ad litus vehitur S. Martinianus 1008.b
crucis signum reptantur vis fluminis 163.a
crucis signum incendium profligatum 291.b 440.b
crucis signum hostes vincit Osiualdus 129.a
crucis signum in miraculis edendis adhibitum 105.a
106.a b 107.ab 108.134.b 207.a 225.a 287.a 344.a
346.a 352.a 352.b 356.b 359.a 429.b 430.a 431.a
437.a 922.a 952.a 1008.a
crucis signum, signum cui contradicetur 821.b 823.b

crucis signū nihil opis adferre hominibus, ludibri-
um & fraudem Christianorum esse, magus affir-
mat 848.a
crucis irrisores heretici 235.a
cruce signati cum crucis irrisoribus praelium com-
missuri 235.a
crudelitas immanis barbarorum 328.a 330.
crudelitas immanis in infantes exerta 155.a b
Cuculla monachi prisci vti 256.a 343.a 519.
cucullo S. Ephrem abbas indutus 15.a
cuculla monialium 117.a
cumanus episcopus 52.a
cunibertus antistes Colonienfis quantæ fuerit suo
tempore autoritatis 1059.a
cupiditas virtutis æmula 81.a
in cupiditatem caecam 81.a
curæ matrimonij quantæ 1031.b
S. Cyprianus magus poenitentia ductus, martyrij
coronam sortitur 850.b
cyprianus sub Decio & Valeriano passus 217.a
cyriacus Anachoreta 482.a
cyriacus diaconus a S. Marcello consecratus 366.a
Artemiam Diocletiani filiam & Iobii regis Per-
sæ a demone liberat, & ad fidem conuertit 368.
martyrio coronatus 369.b
S. cyriaci templum 115.a
cyrillus Alexandrinus episcopus 771.a pro fide or-
thodoxa contra Nestorium acriter pugnat 483.a
cyrilli Hierosolymitani episcopi oratio in Purifica-
tione B. Mariæ 833.
SS. Cyrus & Iohannes Gazæ 582.b
SS. Cyri abbatis & Iohannis vita 759. templū 584.b
cyri reliquiae 28. Iulij in Manutho translatae 764.b
Ado vir illustris ex Palatio sacerdos
egregius 911.b
demonum descriptio 453.a
demonem videndum Gordiano exhi-
bet S. Tryphon 813.b
dæmones quod mali sint, ex eorum est voluntate, nō
ex natura 404.b
demonum ingens turba aërē peruolat 404.b 406.a
demonum alij alijs nequiores, & ad nocendum ho-
minibus magis instructi 404.b
dæmones inter se voluntate differunt 67. b
dæmones quomodo nos oppugnent 1029.a & quo-
modo vincantur 1029.b
dæmones fornicationis ad accendendum in animis
amorem 12.a
demonum legio flammea nuncupata 67.b
dæmones futurorum prædictionē sibi arrogat 405.b
407.a
dæmoni nec vera dicenti credendum 405.b
diabolus & mundus animarum hostes 376.b
dæmones cur hominibus infesti 404.a 406.a quæ
causa inuidia contra hominem 524.b
dæmones hominum post mortem accusatores, quos
tuentur angeli 382.b 383.a 415.b
demonum robur Christi aduentu elanguit 406.a b
dæmonibus aduersum nos grassandi potestatem du-
pliciter permittit Deus 406.b
demonum astus, versutia & variae artes 100.b 404.b
406.a 407. 408. 599.a 605.b 606.
dæmones in varias se bestiarum formas transformant
401.a 404.b
dæmones ad orandum, ad ieiunandum nōnunquam
fraudulenter incitant 405.ab
dæmonis tentationes, quas ingerit emendationem
meditationibus, & piā vniū aggressis 45. 169.a 969.
b 973.a 948.b cum omnes Christianos tum ma-
ximè monachos & virgines insidijs petūt 404.b
da.

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

daemon in patris figura apparet & loquitur S. Vuilhelmo 773. a S. Melaniam in mari et figie apparet terret 774. a
demonum clamores & cum S. Macario colloquium 68. b
demonum D. Antonium atrocissime verberant 400. b
S. Vuilhelmo 773. b
demonum quibus armis Christiani superare queant 406. b
demonum infestationes ac tentationes quomodo superant viri sancti 399. b 531. b 433. ab
demon famulum S. Amandi mergere volens, quomodo sit fugatus 909. b
diabolo insultat S. Basilissa 203. b
demonis contra infidias & ostenta crux & fides ad Dominum praesidium 401. a
demon quis aut qualis quomodo a Iuliana virgine carcerata captus, ligatus & cecus 1043. a b quo successu rursus Iulianam tentavit 1044. b
demonis crucis signo fugantur 419. a eorumque spectra evanescent 404. b
demonum in quos obtineant vires 814. b
demonibus vires p. nostra inertia prebentur 409. ab
Debitoris aut obzari eiusdem ad sacra confugientis mitis successus 1073. a
Diabolo qui se manciparat dato chirographo, ut Christo sit reconciliatus 13. a
diabolus homines cur obsidere sinatur 249. a
demoniaci qualia patiantur 503. b
demonum adiurari possunt, fugiuntque cum contra eos Christus pronuntiatur 805. a
demonum pelledis gratia sanctis viris tributa 187. b ac per eos curati demoniaci 67. b 69. a 71. a 110. a 108. a 923. a 924. a
demonum per literas expellit S. Eugendus 59. b
demon expellitur ab officina purpuram tingentium 925. a
dagobertus S. Amandum se ob flagitia obiurgantem regno pellit 911. a post penitentia ductus, ad eius se pedes abiicit ibid.
dagoberti filius Sigebertus 912. a nepos Grimo qui etiam Adalgisilus, Paulo Virdunensi familiaris 933. a
damnis in maximis insignis patientia 584. b
danorum rex Canutus occupat Angliam 129. a
dani monasterium Mortzellense incendunt 174. a
danorum regis interitus per visum S. Eduardo innouit 130. a
datianus primas 42. b
datianus iudex atrocissimus 523. b
datus martyr 981. a eius insignis constantia b
dauidis turris cenobium 136. b
Decimas subrahentis fraus diuinitus punita 123. b
decimus Imperator persequitur Christianos 194. b 814. a 787. a
decij persecutione Quintilianus proconsul 792. b
decij persecutione Polemo editus Christianos ad idolis sacrificandum inducere conatur 787. b
decio & Valeriano persecutoribus, Cornelius & Cyprianus passi 217. b Isidorus 864. Agatha 865. b
dedicatio ecclesiarum 388. a 446. b 500. a
dedicationum antiqui ritus 498. a
in dedicationibus ecclesiarum sub ara reliquiarum sanctarum partes a priscis collocatae 497. b paupimento alphabetum duplex inscriptum, oleo sancto parietes liniti &c. 132. b
dedicat templum in sui honorem extructum S. Petrus 132. a
dedicatio ecclesiae S. Stephani Hierosolymis 492. b
S. Michaelis Bruxellae 176. b
dedicationis Ecclesiarum dies apud priscos celebres

222. b 775. b
dedicationis templi anniuersaria apud antiquos 226. b
defensor 10. b 11. a
defensor Prominius 107. b
defunctos scriptura cur dormientes vocet 72. b
defunctos laudari cur praestet quam viuentes 371. a
defunctorum corpora lauare solita 119. b
defunctorum animabus pia viuorum exercitia prodesse 53. a 53. b 293. b Ansgarius Remberti xl. diebus ieiunio adiuuatur 856. a
defunctis profunt quae pro eis sunt commemorations, sacra ministeria & oblationes 582. b 802. a
defunctos memorijs nostrarum oblationum oblectari, eleganti simili ostenditur 802. a
defunctum se orationibus fidelium commendat S. Ephrem 797. b 801. a offerri pro se postulat, psalmis & orationibus se vult comitari, trigesimo die memoriam sui haberi 802. a b
defunctum se orationu suffragijs vt populus prosequatur, desiderat Eduardus 137. b ite S. Eusebia 619. a
defunctorum memoria celebratur 44. b
defunctorum exequie 877. a
defunctorum pro requie Missae sacrificium 352. b
defunctos orationibus & lachrymis prosequi pium est 980. a
defuncti sepulcri honore vigilijsque prosequendi 204. b
defunctos hymnis & psalmis prosequi, traditio est Christiana 219. b
defuncti Geminiani animam S. Seuerus Domino commendat 810. a
defunctum Ignatium hymnis & vigilijs sepulcralibus prosequi fideles 786. a super Melaniam defunctam tota nocte pro more canunt 776. b
pro defunctis fidelibus sancti intercessores implorantur 869. b
pro defunctis sacrificia offerri 841. a
defunctus Arnulphus apparet Remberto, quae circa se sint exponens 856. b 857. a
delatoribus non temere fides habenda 577. b
decretalis epistolas, Gregorij 9. mandato, Raimundus collegit 147. a
depositionis sanctorum dies celebres 165. b
depositionis dies S. Seuerini Norici 167. a
desperationis cogitationes peccatoribus diabolus immittit 741. a
desperationi ob flagitia & prementem paupertatem vicinus, in viam redit 188. a
detrahens viro sancto, diuinitus punitus 352. a
Deus in trinitate vnus & in vnitatem trinus 213. a
Deus cur homo factus 1. b
de Deo dissentientes monachorum Aegypti opinionones 681. a
Dei prouidentia 155. 245. a
Dei prouidentia & praescientia 611. b
Dei mira prouidentia erga sanctos homines 315. b
Dei sine iudicio nihil fit, eius quantum ignota nobis sunt iudicia 583. b
Dei voluntatem nemo valet impedire quo minus fiat 327. a
Deus necessario tempore auxilio suo praestit est assistens 335. a
Dei immensa benignitas in peccatores poenitentes 741. a
Dei disciplina & castigatio non irae, sed dilectionis est, ad correctionem peccatorum 249. a
Deus cur toleret malos 611. b
Deus nihil fecit quod malum sit 404. a
dij falsi iridentur 200. b perstringuntur 418. a 458. a 555. a 606. a 783. a 867. 868. b

INDEX

deos suos quomodo allegorice interpretentur philosophi 817. a
diaconus 276. b 933. a
diaconus factus S. Ephrem abbas 15. b
diaconus consecratur Deo minister 287. b
diaconus stolam accipit ordinatus 344. a eam primo anno gestare mos antiquitus 344. a
diaconus S. Sifinnius baptizat 366. b
diaconus S. Basilii parabolicos sermones edisseruit 7. b
diaconus D. Chrysostomus orationibus suis Ecclesiam irrigat 642. b
diaconi mysteriorum tempore muliori inuictis poenitentia 10. a
diaconissa ecclesiae 718. b
diaconissa ordinatur Dionysia 473. a Eusebia hospita 618. a Olympias 693. b alia item 694. a
diaconicum 531. b
digamia dissuadetur 832. b
dioeclesianus 761. a
dioeclesiani filia Arthemisia fit Christiana 368. a eiusdem vxor Serena ibid.
dioeclesiani & Maximiani persecutio 202. a 556. a
dioeclesiani in Galatia vicarius Domitianus ibid.
dioeclesianus & Maximianus tradi scripturas diuinas volunt 981. a basilicas subuertunt ibid.
dioeclesianus in Dalmatia moritur 368. b
diodorus presbyter & Marianus diaconus martyres 425. a
diodori, Mariani & aliorum martyrum inuictio 424. a
diogenes perstringitur 597. b
S. Diomedis templum 15. b
S. Dionysius vico Catullacensi sepultus, a S. Clementem Gallias missus 104. b
S. Dionysij basilica constructa 104. b
disciplina monastica a Paula obseruata 732. b
dispensante Adriano, monacha Constantia nubet Henrico Imperatori 178. a
dispensat cum Nicolao Iustiniano monacho Alexad. 3. & vxorem ducendi potestatem facit 178. a
dispensare in voto solenni Papam posse, affirmanti Margareta Hungarica responsum 747. a
diuina officia curius appellati 110. b
diuina officia intimo cordis affectu & cum magna reuerentia celebranda 900. b
diuina officia morti vicinus non intermittit Guilielmus episcopus 237. b
diuina officia hymnodia & cantu priscis peracta 249. b
diuina officia psallendo peracta 110. ad ea signis pulsatis conuocati b
diuina officia chori alte canunt 93. a b
diuina officia alternatim chori decantant 50. a
diuina officia statim temporibus peracta 473. b
diuina officia vigilijs, matutinis, & vespertinis orationibus, cantu item peraguntur 40. b nocturnae, matutinae & vespertinae preces 668. a ad matutina cantica ligni pulvis Constantinopoli excitandi mos 711. b
diuina officia noctis medio decantata 93. b nocturnos hymnos Christiani perungiles dicere soliti 465. b
nocturnae vigiliae atque hymni 493. b nocturnae preces monachorum 656. b Matutina cantica 771. b
matutina cantica in monasterijs virginum 618. a
Completorium. 518. a
diuina officia hymni & vigiliae sepulcrales 786. a
diuina officia formam inueniunt sacrificij tradit Chrysostomus, regulas item psalmodij & orationum 697. a
diuina officia Missas duas in laudem Cosmae & Da-

miani miro modulationis modo composuit Hiladelphus Toletanus 590. b scripsit librum Missarum hymnorum 591. b
diuina officia de S. Vedasto Antiphona 907. a
diuina officia lingua sua Armeni, & sua Graeci decantant in cenobio Theodolij vsque ad Euangelia, post omnes in Graeca Ecclesia collecti 249. b
diues quomodo saluari possit 190. a
in diuites inuictus 220. b
diuitiae cur collatae Deo, cum sint ex eius praescripto contemnenda 452. a
diuitiae immensa a Melana & marito in pauperes distributa 768. a
Doctores lumina ecclesiae 901. b
doctoribus ecclesiae duo necessaria 23. b
doctrina quamvis praecleara erubescit, quam propria reprehendit conscientia 778. a
doloris lenimenta 319. a b
dominico die laborans, manuum officio diuinitus mulcatur 109. a
dominicum, spem & salutem Christianorum esse 985. a
domitianus Iohannem in Parmon relegat 522. a
domitianus Dioeclesiani in Galatia vicarius 551. b
domitius apud Amesenos praefectus 562. a
domnus Antiochenus episcopus 125. b
S. Dorothea martyrium 596. b
S. Dunstanus calamitatem Angliae imminente praedixit 137. b

Ecclesiasticae perniciēs quae aut quanta 1039. a
Ecclesia vna est, nec potest distrahi 956. a extra quam nulli salus 960. b
ecclesia vna catholica 789. b in qua permanendum 956. b cuiusque fides nequaquam deferenda 199. b 804. a
ecclesia persecutionis Dioclet. & Maxim. tempore non apud traditores, sed apud martyres eiusque communicantes 955. b
ecclesiae pax reddita ab Arriana impietate 472. b
ecclesiae lumina doctores 901. b
ecclesiae res episcopis commissae, ciuiliū rerum potestas Imperatoribus. 693. a
ecclesiasticis in rebus Imperatori, si velit esse pius, nihil licere debet 673. a
ecclesiarum Dei curam non abiicit Chrysostomus etiam in exilio positus 695. b
ecclesiarum immunitas 300. a ad eas rei confugientes seruantur, ibid.
ecclesiarum immunitatem violare conatus, poenam non euadit 307. a
ecclesiasticam libertatem & ius etiam cum regis offensae tueretur Guilielmus episcopus 133. b 134. a
ecclesiarum immunitati lege lata derogatur 671. a
ecclesiarum immunitatem inuoluens lege lata, suo postea ense iugulatus 712. b
ecclesiae pecuniae atque bonae 572. a
ecclesiae thesaurus & opes ex fidelium oblatione 10. b 305. b 934. b ex regum & principum largitione 112. a 298. a
in ecclesiam largi 176. a b 299. b
ecclesiarum incrementis incubuit Ludouicus Pius 853. a
ecclesiastica bona in quos usus expendenda 184. b
ecclesiae thesaurum & sacra vasa in pauperes elargitur S. Odilo abbas famis tempore 49. a eadem pro redimendis captiuis expensa 232. b
ecclesiasticarum rerum inuolantes & usurpatores vltionem & poenam non euadunt 114. a 176. 305. b 306. a 307. a b 308. b 501. b
ecclesiastica bona inuolantes, diuinitus terretur Pipinus 306. b
ecclesiae pecunias Nicetam auferre volentem non quidem

IN TOMVM PRIMVM SEQUEMTEM

dem prohibet Iohannes episcopus, nec tamē spon-
te dare vult, sacrilegiū hoc esse ratus 575.b 576.a
Eden hortus deliciarum interpretatus 75.a
edella ciuitas à Christo per Apostolos bñdicta 500.b
eduardi regis vita 127.b 128.
Electio abbatis vt semper libera monachis sui mo-
nasterij permitteretur, à Clotario impetrat S. Mau-
rus 355.b
electorum duo ordines 265.a Item damnandorum
265.a.b
eleemosynæ quanta vis 580.a
eleemosyna omnium honorum operationem con-
tinet 709.b
eleemosynæ, castitas, dilectio fraterna gradus in ca-
lum præparant 900.b
eleemosynis diues saluari potest 188.b
eleemosynas largiēs S. Bertulphus, domini sui opes
auctiores facit 891.b
eleemosyna an cuius danda 573.a
eleemosynæ mercedem vana gloria tollit 584.b
eleemosynarum largitas miraculo cōmendata 152.a
ad eleemosynam & benignitatem in pauperes multos
incitauit S. Ephrem 796.a
ad eleemosynam conferendam alioquin tenaces in-
ducit Iohannes eleemosynarius 583.b
eleemosynaria mirabilis Paula 734.b quæ eleemo-
synis largiēdis ad egestatem deuenit, adeo vt ma-
gnum æs alienum filix dereliquerit 736.b
eleemosynas largē dispertit S. Odilo 49.a
eleemosynarum liberalissimus elargitor 572.a
eleemosynas largitur ex cibo sibi diurno suppedi-
tato Launomarus puerulus 438.b
eleemosyna sapē causa superbiæ est ei, qui non ad-
uertit 584.b
eleuthera quædam religionem affectans, quomodo
ab Auxentio excepta 1031.a
eligius 911.b
eligius confessor transtulit corpus S. Amandi 914.b
S. Emerentiana Agnetis collactanea lapidibus obrui-
tur 510.a
emeritus lector martyr 984.a
S. emmeramni monasterium Ratisponæ 142.a
Encomiorum quæ lex 98.a.b
Ephestion aurū respuit à S. Melana obrutum 771.b
ephefina Synodus coacta 483.b
S. ephrem Syri vita 793.
ephræm Græcē nescit 15.a
ephræm Cæsareę Cappadociæ inuist S. Basilium 794.a
ephræm abbas adest concioni S. Basilij 8.b
ephræm in spiritu quid de Basilio viderit 15.a
ephræm Basilij Epitaphium scripsit 4.b
epiphaniæ festum 110.b
epiphanius 732.b
epiphanius Salaminæ episcopus, Romam ob ecclesi-
asticam necessitatē venit cum Hieronymo & Pau-
lino 779.a
epiphanius hospes S. Pauli Romæ fuit 725.a
epiphanius per fraudē sibi iungit Theophilus Ale-
xand. contra Chrysostomum 714.a
epiphanius Synodum cogit, item ordinat in aliena
diocesi, idē contra canones 715.b
epiphanius de Origenis libris vitæ ad Chrysosto-
mum scribit fraude Theophili circūuentus 684.b
vitæ Chrysostomum 686.b
epiphanius prædicat Chrysostomus quod sedem su-
am visurus non sit 687.b
epiphanius Ticinensis episcopi vita 545.a
epiphanius Ticinensis legatus ad Anthemium prin-
cipem missus 547.a
episcopi quorum auspicijs cōsensu electi antiqui-

tus a 429.a 857.b 933.b 943.a
episcopus per compromissum electus 229.a
episcopi episcopum Basilium eligunt diuinitus au-
tea præcessori designatum 8.a
episcoporum electio potestatem persapē beneuolen-
tia gubernatur 662.b
episcopi in electione annua contentio laicorum &
clericorum 42.a
episcopus designatus S. Seuerus miraculo inuitus ad
sedem rapitur 809.b
episcopatum largitione & malis artibus adeptus
tō interit 622.b
episcopatum per vim inuadentis exemplum 698.a
episcopum sibi ordinatum Maximianensis plebs re-
cipere recusat 40.b
episcopia laicis donata 279.a
episcopatus regni Francorum laicis hominibus &
comitibus confert Carolus Martellus 114.b
episcopi electio ad Metropolitanū refertur pro ap-
probatione & ordinatione 847.b
episcopi per baculum & anulum à regibus inuesti-
ti in Anglia 446.a
episcopatus dominiū cum pōtentiali baculi com-
mendatione Lud. rex Rembertus tradit 857.b
episcopi electio regis calculo approbata 358.a 360.a
episcopatus bullæ Apostolicæ grādem pecuniam re-
quirunt 187.b
episcopus a nno 20 factus Clemens Ancyranus 551.a
& S. Remigius 282.b electio alioquin cōtra cano-
nes facta, miraculo comprobata 283.a
episcopi viuentis sedem inuadentis poena 137.a
episcopo successor futurus per reuelationē designa-
tus 7.b
in episcopatu S. Valerius Maternum sibi decernit suc-
cessorem ex diuina reuelatione 750.b
in episcopatu successorem sibi designat Bonitū Au-
tutus 350.a episcopatu sic contra Canones adeptus
se abdicat 359.b 360.a
episcopus coadiutorem sibi adiūgit, cū officio suo
senio grauatus solus non sufficeret 432.a S. Rem-
bertus 861.b
episcopatus oblatos qui refugerunt vel susceperunt
multi, exempla 151.a 161.b 182.b 129.b 316.a 446.a
546.a 571.a 622.b 636.b 663.a 708.b 909.a 933.b
942.a 958.b
episcopi ex cōnobitis 250.a
episcopus ex monacho factus Fulgentius, professio-
nem semel susceptam sanctē tueretur 34.a
episcopus ex monacho habitum non mutat 230.a
episcopi ex coniugatis sumpti S. Gregorius Lingon-
ensis 109.b Hilarius 272.a S. Seuerus 809.b
episcopus ex coniugato 298.a idem per frequentem
coniugis visitationem cadens, per poenitentiam
resurgit 298.a.b
episcopos apud Orientales vxoribus renunciāsse, &
si ad eas reuerterentur, crimini datum 674.a
episcoporum consecratio 8.a 229.b 692.b
episcoporum consecrationi prouincie episcopi ad-
sunt 233.a
episcopis in consecratione manus imponuntur 812.b
annulus tradi solitus 448.b
episcopi sacro chrismate vngi soliti 810.b 812.b 665.
b in excelso loco ecclesiæ collocantur 663.b
episcopus Remigius diuinitus inungitur 233.a
episcoporum vnctio quid designet 233.a
episcoporum mitra, annulus 958.b
episcoporum sacerdotales infule 233.a
episcopus stola candida indutus 15.a
episcoporum quanta potestas 598.b
episcopi personam suscipiens de eius potestate am-
pliu

INDEX.

plitudine nē quid detrahi sinat 598.b 601.a
episcopi munus 664.a
episcopi munus q̄ ducis aut Imp. difficilius 189.b
episcoporum quantum periculū, quanta item præ-
mia 709.a
episcopis spiritualia præcipuē, temporalia tamen cu-
ra etiam sint 301.a
episcopi ceconomos habent 847.b
episcopo apertum periculum est nō arguere iniqui-
tatem 679.a
episcopus Babylas Imper. excommunicat 594.b
episcopus D. Chrysostomus Imperatricem Ecclesię
ingressu arce 686.a
episcopi munus, concionari ad populum 236.a dedi-
care ecclesias, monasteria 351.b 446.b 480.a or-
dines tribuere 480.a consignare baptizatos 1012.b
in cena Domini reconciliare poenitentes 299.a
episcopi admirabilis diligentia & labor in poeniten-
tis reconciliatione 13.a.b
episcopi parocias & diocesiū visitant 286.a 287.a
945.b 977.b
episcoporum visitandi dioceses munus quod in qui-
bus versetur 231.b
episcopum extra terminum suę diocesis iudicare
non oportere, neque alienis clericis communi-
nem impartire antequam ad proprium episcopū
scripserit 683.b
episcopi abbates & monachi subiecti 15.a 32.a
episcopi benedicere populo soliti 988.a
episcopos populum capita inclinantem benedicere,
antiquus mos 40.a
episcopis auscultandum & mos gerendus 104.b
episcopi qua reuerentia venientes excipi soliti 13.b
14.a
episcoporum arma quibus rebelles debellent, præ-
ces, vigilia, ieiunia, admonitiones &c. 233.b
episcopus ius dicit pauperibus, viduis, orphanis
967.b
episcopus intercedit nē princeps populum exactio-
ne grauet 431.b
episcopi de iniuria implorati egregium responsum,
584.b
episcopus pauperes dominos suos vocat 571.a
episcopus visitat in nosocomio positos 574.a
episcopi de pauperibus singularis cura 571.a
episcopus exploratricibus viduis vtitur ad indagan-
dos verē pauperes 184.a
episcopus bona pauperum vsurpans, morbo immis-
so punitus 410.a
episcopi de bonis Ecclesiæ in cognatos minimē lar-
gi exemplum 183.b
episcopi disciplina domestica 447.b
episcopi frugalitas 435.a
episcopi viuum exemplar 183.a
episcopi accusatio in Synodo discussa 674.b 675.a
episcopali munere abstinere episcopus poenitēs 299.b
episcopo ecclesia & oues non deferenda 839.b
episcopatum seu ecclesiam suam nisi vi expellatur
non sibi spontē deferendam existimat Chrysosto-
mus 692.a 719.b
ab episcopatu suo clam se absentat S. Fulgentius 41.b
episcopatu se abdicat Raimundus Barcinonensis epi-
scopus 147.a
episcopi sexaginta exules 35.b
episcopi in sepultura episcopi presentes adsunt 927.a
episcopi cū vestibus sacris sepeliri soliti 946.b 947.a
episcoporum animas ritu pontificio Deo commen-
datas lege 810.b
epistolæ Ecclesiasticæ tradi olim solitæ, vt qui has
haberent, eos communicāsse ecclesiæ cōstare pos-
set 780.a
epitaphium Pauli 737.a
Eremiticæ vitæ commendatio 318.a
eremiticam nē exemplo Antonij plurimi sectaretur
plagis illatis ab ea Antonium abstergere conatur
dæmō 400.b alijsq̄ insidijs collocatis 401.b 402.a
eremite solitarij viuūt domibus ab inuicem procū
disiuncti 321.b cōueniunt Dominicis diebus ibid.
eremitis omnia communia, neque vllus inter eos
contractus 323.b
eremum incolentium victus 322.b
eremita S. Bernardi seculo 962.b
eremus ab Arabia vsq̄ ad Aegyptum rubro mari
& Iordane hinc inde distenta 221.b
S. ermenoldi vita 141.
S. ermenoldus Sueuus 142.a fit monachus & cre-
atur Abbas Laurishaimensis 142.a post Brunfe-
ningensis 143.a 141.b cur Abbatiam resignāre
142.b clauso ostio in templum ingreditur 144.b
mortem contemnit 145.a fuisse à quodam cadi-
tur ibid. horam mortis prædicat 145.a moritur
145.b precibus suis monachum quendam liberat
146.a
S. ermenoldi tentationes 142.a studium in obeundo
munere b. vigilię, ieiunia 143.b verba ad Héricum
V. Imperatorem 143.b insignis humanitas 144.b
charitas & liberalitas in pauperes & peregrinos,
ibid. visio 145.a
ad S. ermenoldi sepulcrū cæcus visum recipit 146.b
& alia sunt miracula, ibid.
Eliam nudum vaticinari Deum cur voluerit 122.b
Ethelredus Angliæ rex 127.b ethelbertus rex in Can-
tia Augustini prædicatione fidem suscipit 132.a
ethnicorum turpis & obscena religio perstringitur
418.a
Eua vndem quomodo supplantata 1039.a
euāgelium cur post reliquos scripserit Iohānes 522.a
euāgelium Iohannis primas Christi continet actio-
nes 522.a
eubulus magister Basilij 5.b
eucharistię epitheta & præclarę appellationes, im-
maculata, immortalia & viuifica mysteria, 12.b
Dominica, intemerata sacramenta 491.a sacrifi-
cium incrementum 1000.a sancta mysteria 71.a
diuina & mystica mensa 838.b
eucharistia viuificū Christi corpus 14.b vera caro
& verus sanguis 290.b 244.a 293.b 339.a 236.b
929.b
eucharistię in diuisione infantē diuidi cernit, eamq̄
sumens, veram carnem sumpsit Iudæus 8.b
in eucharistię sacramento transubstantiatio 290.b
eucharistiam eleuatam Spiritus sanctus in ignis spe-
cie circūdat 14.b
eucharistię adoratio 236.b asseruatio 8.b in Missa
eleuatio 8.a 10.a 130.a 672.a
eucharistia ad absentes transmittitur à S. Luciano
157.b fello corporis Christi circūfertur 186.a
ante eucharistiā poenitentia peccata expianda 488.b
eucharistię ad sumptionem vt se præparāre Mar-
gareta Hungarica 745.a
eucharistiam sumendi mirum desiderium 188.b
erga eucharistiam reuerentia 236.b
eucharistię frequens participatio contra præstigias
præsidium 67.b
eucharistia claudus curatur 440.a
eucharistia qui illuminati, qui obscurati & morte
affecti, reuelatione diuinitus cognoscit S. Euthy-
mius 488.b
eucharistię post communicationem aquam vel vi-
num vel pastillū cur gustandum censuerit Chry-
sosto-

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

solstomus 688. b obiectum hoc ei 716. b
eucharistia pulcherrimum viaticum ex hac vita mi-
grantium 750. b 774. b eo se muniant sancti vi-
ri mortui vicini 31. a 518. b 954. b 980. a S. Valeri-
us 750. b Bertulphus 870. b Vedastus 906. a An-
bertus 996. b
eucharistiam intemeratam oblationem pedibus con-
culcant impij tyranni 569. b
S. eucherius Aurelianensis episcopus sede sua per Ca-
rolum Martellum victus 114. b Colonia ad Rhe-
num exulat 1057. a
eucherius Caroli Martelli damnationem per reue-
lationem cognoscit 279. a
eucherius quomodo obtinuerit pontificatum Au-
relianensem 1056. b
eucherij episcopi Aurelianensis natales, vita & gesta
1055. b & deus. & quomodo is, velut Samson, ma-
trix sit prænunciatus 1055. b 1056. a
euthemon presul dijs sacrificat 791. b 792. a
eudocia Imperatrix 773. b 775. a
eudocia templa plurima edificauit, Gerontocomia
item & Prochorophia & monasteria 492. a eius
obitus ibid.
eudociam contra Chalcedonensem synodum in su-
am sententiam pertrahit Theodosius pseudomo-
nachus 486. b penitentia ducta, redit ad rectam
fidem 489. a
eudoxia Imperatrix ancilla pecuniarum 676. b infesta
cur Chrysostomo 678. b uxorem Achab imitatur
685. b Herodiadem item 687. a templo exclusa à
S. Chrysostomo 715. a eius vox execrabilis b
euerhelmus vitam S. Popponis scripsit 646. a
eugendi abbatis vita 56. b
S. eugenij & Mariæ eius filie vita 928.
eugenius Papa Rhemis concilium celebrat 963. b
eugenius III. pontifex 153. a b
eulogia 438. a
eumenius 21. b Alexandri cognatus 22. a
eunica mater Timothei 520. a
eunomius 3. b
euodius Antiochenus episcopus 78.
S. euphemie templum apud Cæsareâ Palesting 532. a
S. euphrosynes parentes, patria & reliqua vita 45.
eusebius Cæsarex Cappadocum episcopus 7. b
eusebius celebris monachus 120. b
S. eusebie vita 615.
eusebonas monachus 121. a
eustochij virginis decr. à Marcella nutrita 778. b
euthymius vir religiosus 39. a
euthymij abbatis vita 471. b
euthymij vitam Cyrillus monachus scripsit 506. a
S. eutyches 22. b
eutyches quis error 254. b
Exactione insolita plebem acclerum grauans, diui-
ni tuis punitus 432. a
excommunicatio miraculo comprobata 447. b à fa-
cris vestibulis peccantes arceat D. Chrysostomus
670. a Babylas Imperatorem à Dei templo pellit
594. b
excommunicatis multam pecuniariam irrogat mo-
re patrio, nec exigit Guilielmus episcopus 233. a
excommunicationis comminatione ad probationes
accusator & reus prosequendas coguntur 674. b
excommunicationem etiam iniuste latam non con-
temptam vide 260. a
exemptio Vuestmonasterij in Anglia 133. b
exequia funebres 56. a 42. a à priscis celebrata 42. a
643. b 722. b 876. b sanctorum funeribus per Chri-
stianos adhibita 528. a mortuis in veteri lege ex-
hibita 543. a

exequie cum psalmis & hymnis & multis lumini-
bus 930. b sumptuose leuiter taxata 540. b
exequijs S. Martini Ambrosius, Gemmanni Scuerus
Rauennas in spiritu interfuerunt 188. b
exercitia sanctorum pia 242. b 966. a
exercitia honesta S. Melanæ 770. a
exhortatio grauis ad vitæ emendationem 251. a
exilium immerentes sancti sæpe pertulerunt 81. a
exilium sanctis in paradysum vertitur 84. a
exul mundo ciuis paradisi 90. a
exorcismis demones adiurantur 620. b 292. a
exorcista inter ecclesiæ ministros 315. b
exorcista à S. Hilario B. Martinus constituitur 147. b
extrema vnctionis sacramentum 236. a
Abianus quidam de prædeterminatione & gra-
tia erronea scripti, quem confutauit S.
Fulgentius 41. b
fabianus vrbs præfectus persecutione Dio-
cletiani 465. b
fabianus index persecutionis sub Antonino 311. a
fabula de Daphne 602. a
falsus Dei testis laudator eius mendax 468. a
falsarius traditus à sancto Ambrosio sacana 164. b
fames Dei flagellum & malorum factorum fructus 247. b
fames in Baaria 144. b
famix publicæ tempore fruges recondere reprehen-
sum 160. a
fame laborantes Viennenses quibus remedijs releua-
ti 159. b 160. a
fata necessitatem rebus non adferunt 334. a
fauni, Satyri, seu incubi cuiusmodi figura 218. a An-
tonio apparuit ibid. Alexandriam Constantino
Imp. Faunus perductus 218. b
faustinus & Iouita fratres, vbi & vnde religiosi Chri-
stiane ergo comprehensi 1033. b & quid apprehen-
si responderint, & cur Adriano Imperatori præ-
sentati ibid. b. post multas penas cur Mediolanum
ducti 1036. a quomodo à Mediolanensi certamine
Romam perducti 1037. a quod eadem à Roma Bri-
xiam reducti, ibid. sint gloriose cæsi 1037. b
faustini & Iouite martyrum natales & origo 1033. a
faustino & Iouite martyribus neque bestias, neque
ignem nocere 1035. a 1036. a
faustus episcopus pro fide catholica exulat 26. a gra-
uior eius sit persecutio 27. b
faustus presbyter scriptor vitæ S. Seuerini Augu-
stini abbatis 987. a 988. b
faustus episcopus Gallie Pelagius 39. b
SS. Faustæ, Eulæiæ & Maximini martyrium 893. b
Felicianus Ruspensis episcopus 23. b
felicianus Fulgentij successor 42. b
felix abbas 27. b
felix martyrium 984. b
felix Nolanus vita, authore Beda 313.
felix præfex administrator persecutionis Decij 197.
felix presbyter Arrianus Fulgentio infestus 28. b
parochie episcopi Carthagine 29. b
S. ferreoli reliquie 63. b monasterium 64. a
festa oportunit dieb. plebs Christiana celebrat 905. b
festa celebrant Christiani à Deo beneficia adepti gra-
titudinis ergo 10. b
festiuitatibus SS. Christiani congregari soliti 612. b
festa vi Christianis celebranda 825. b
festis diebus prædicandum populo Dei verbum 900. b
festum natiuitatis Christi 719. b
festus dies Theophaniorum seu Epiphaniæ 15. a 106. b
157. a 569. a 671. b Theophaniorum octauus dies
485. b
festum luminum 474. a Purificationis per antiquum 826. a
festo Purificationis cereos in manibus ferre perue-
tustus

INDEX

iustus mos 835. b
in festo Purificationis SS. aliquot patrum homiliae
318. a & seq.
dies festus palmarum 247. a 474. a coena Domini 106. b
festum salutaris passionis Christi 775. a magnū sab-
batum 787. a
festum Paschæ 219. b
festorum præcipuum pascha 244. a
festum resurrectionis Dominice 531. a Dominice rea-
surrectionis diem violat tem vindicat Deus 434. b
festum Pentecostes 220. a 884. a
festo corporis Christi Eucharistia solenni pompa
circumfertur 186. a
festum insigne & solenne virginis Dei matris 247. b
festa B. virginis quatuor 745. b
festum assumptionis B. Mariæ 691. b Exaltationis S.
crucis 536. a 686. a 701. a B. Michaelis 114. a
festum omnium Sanctorum primo die Nouembris
53. a 881.
festum animarum seu fidelium defunctorum 881. b
qua occasione & à quo institutum 53. a
festi sanctorum dies 19. b 98. b 222. b 441. a marty-
rum passionis & dies anniuersaria commemora-
tione celebrati 841. a
festa sanctorum anniuersaria, hymnodia & cantu ce-
lebrata antiquitus 590. b splendide ab antiquis ce-
lebrata 618. b cur celebrentur 651. a
festa solennia martyrum ad imitationem exhorta-
tio sunt 424. a
festa sanctorum, natales ipsorum dies 425. a 441. a natali
apostolorum ad confessionem S. Petri orans 208. a pa-
ganis comprehensa 465. a octaua Apostolorum ad
confessionem B. Pauli accedens Tranquillinus la-
pidibus obruitur à paganis 466. b
festum S. Laurentij 766. a S. Andreæ pridie Calend.
Decemb. 148. b
festi & celeberrimi martyrij S. Polycarpi dies 651. a 787.
festum S. Agathæ 869. a Agnetis, Ambrosij etate cele-
bre 507. a S. Antonij antiquis item celebre 493. b
festiuitas annua diei resolutionis D. Basilij 3. a S. Blasij
spiritu memoris sui celebrari voluerit 843. b 83. a
festum S. Hilarij 277. b B. Domitij 749. b S. Eduar-
di 138. b D. Ephraim episcopi Mylaffeni 618. b S.
Andreæ Fesulan episcopi Florentie instituitur 153. b
festum depositionis S. Fulgentij 44. b S. Valentini
Rhetiarum episcopi 165. b
festi elevationis S. Amadij xij. Calend. Octobr. 915. a
festi translationis S. Audoueni celebre Rothomagi 945. a
festum translationis reliquiarum Bertulphi, Amel-
bergæ &c. 886. a
festi dies consecrationis ecclesiæ 222. b
festum dedicationis templi 775. a
festa episcopi in diocesi sua instituunt 886. a
Fides Christiana operibus etiam demonstranda est
1015. a
fides oppugnata magis floret 613. a
fidei Christiane summaria explicatio 288. a
fidem obseruant sancti quam sancta mater ecclesia te-
net 199. a
fidei operationis quam disputationis ex argumētis
ductæ, maior vis 418. b
fides, spes, charitas, funiculus triplex 73. b
contra fidem solam iactantes locus insignis 251. b
fidem datam violans, Deum testem contemnit 77. b
fiducia in Deum animæ vita 189. b
S. figdriani ecclesiæ 916. b
fiscalini pauperes affligentes, puniti diuinitus 307. b
Flandrorum monarchiam Arnulphus marchio for-
titur 878. a
Flandrie marchiones Arnulphus magnus, Arnulphus

junior, Balduinus 882. a
Flandrie princeps Balduinus 629. a 632. a 640. b
Flandrig marchio Robertus anno MLXXII. 881. b 885. b
flauia Domicilla exulat in Pontia insula sub Domi-
tiano 725. b
flauiani martyris visio, & qualis eius ad mortem ac-
cessus & præconia 1064. a b
florebertus abbas Blandimentis 915. a
florentini Mediolanenses cadunt 153. a
florentinam ad historiam pertinentia 153.
florianus tertius abbas à S. Mauro 370. a
florus vir illustris monachus factus 354. a b
flori Floriacensis monasterij conditoris encomium
350. b 351. a
fœminæ pietate insignes 779. a
fœminæ mirabilis constantia 330. a
fœminæ aditu templi S. Simeonis arcentur 127. a
folcardus abbas 869. b
folco presbyter 307. a b
fornicationis spiritu tentatus & victus 485. a
fornicatio sacerdotis punita 70. b
fortitudo animi admirabilis 197. a
fortitudo ingens in fœmina 725. a
fortitudinis exemplar Samson 98. a
fortuna apud Christianos nec est, neq. dicitur 315. b
fortunatus Hilarij vitam scripsit 271. a
fortunatus laus 278. b
Franci vnde oriundi 294. a quando in Belgicam re-
liquamve Galliam venerint ibid. Sicambria à Fran-
cis extructa 294. a
franci Merouingi vnde sic dicti 294. a primi aliquot
Francorum reges ibid. 295. b
franci Romanis de fide suspecti fuisse apparent 77. b
francorum apostolus Remigius 279. b 285. a
franci qua occasione Christiani facti 296. a
franci in regno Ecclesiæ florent sub Dagoberto 949. b
francorum aliquot reges 944. a Carolus ab Heriber-
to comite Viromandorum captus 876. b Chil-
debertus, Dagobertus, Chilpericus III. Childer-
icus 912. b Childericus II. 623. b Clodoueus 901. b
Clotarius 428. a 905. b Clotarius, Childericus,
Theodoricus, Clodouei filij 938. a Dagobertus
910. a quartus à Clodoueo. 949. b
francorum regem Hêricum & Conradum Imp. con-
cordat Poppo 636. b
francorum rex Philippus 886. a Robertus Rozalam
relictam Arnulphi Flandrie marchionis uxorem
ducit 927. a Theodoricus princeps 428. a
francorum rex futurus prædicatur Theodoricus ab
Ansberto 940. b Fontanellam bonis auger 941. b
francorum rex Theodoricus Lantbertum ad episco-
patum Lugdunensem promouet 941. b 942. a
francorum rex Theodebertus 30. b 351. b
francorum rex Theodebertus regnavit annis xiiij. 355. a
eius filius Theobaldus ibid. b post hunc Clota-
rius solus regnat ibid.
francorum rex Theodoricus, cuius magister equi-
tum Pipinus 358. b
franci principum discordia 945. b
francorum in regno Præfeti 945. b
franci cum Alemannis & Sueuis prælium conferunt
295. b
franci obsidione Parisienses cinxere 107. a
francorum fines quoad Ludouicus rex Austrasio-
rum 174. b
francica bipennis vocata 295. a
francisci Stortia Blanca vxor, filius Galeatus 190. a
S. franciscus Mahometanis fidem prædicatur, &
ipse & per suos fratres huic negotio diligenter in-
cumbit 388. b

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

franciscus Taruisanus Carthusianus 176.b
fratrum sincerus & verus amor 187.a
frater fratrem persequitur 135.a 138.a
fridericus dux 887.b
S. frigidiani basilica, Lucz in Italia 927.b
fructuosus episcopus martyr 515.a
Fulradus abbas S. Dionysij, Pipini regis summus Capellanus 114.b
fulgentij auius, parentes, patria, institutio & reliqua eius vita 24. & seq.
fulgentij vitam scripsit eius discipulus 24. b
fulgentij scripta 37. b 39. b 41. a b
fulgentius obiit anno vitæ lxx. episcopatus, xxv. 42. a
funus Pauli episcopi ferunt, episcopi item alij lampades & cereos præferunt 736.b
S. fursi vita 381. & seq.
fursi fratres Foillanus & Vitanus 387.b requiescit Peronæ 388.a
futurorum prædictio & prænotio quanti facienda 407.a

Gaius administrator Alexandri persequentis Christianos 20. a
galliam à Rheno ad Ligerim Romani Aegidio duce, ultra Ligerim Gothorum princeps Alaricus obtinent 294. a
galliarum pro conuersione discipulos suos Polycarpus mittit 392. b
galliam Vuandali vastarunt 280. b post Franci ibid.
gandauensium priscorum stulticia & impietas 909. b
gandau Ecclesiam S. Iohannis extruxit Lausus 628. b
gandersheimense monasterium 888. b
S. gaugerici ecclesia Bruxellæ excepit reliquias S. Gudilæ 176. a
Gebenna 57. a 60. b
geminianum defunctum absens in ecclasi cognoscit S. Seuerus 810. a
ingenia procumbere oraturos, priscus mos 331. a
genium flexiones frequentes piorum 168. b
geni flexione preces fundere & cum lachrymis pietati dediti assuevere 154. b
geniculatione ex frequentu calli in genibus & cubitis S. Ansberti 946. b
genesius presbyter 105. a
S. genouefa vita 102. b 103.
genouefa familiarissima fuit S. Remigio 715. a in eius honorem altare Rhemis ibid.
genuense maximum & memorabile bellum 178. b
gerasimus & eius monasticum institutum 490. a
gerbertus Papa obsidet Casennam 470. b
gerbirga mater Adelheidis 887. a filia ducis Godefridi b moritur 888. b
germania prima 305. b
germania diu sterilis multos tandem Samueles protulit 142. a
germanus Antistodorense episcopus, Pelagianā ad heresim extirpandam in Britanniam accitus 102. b 103. a b
S. germani Parisiensis episcopi frater Paulus Virdu-nensis 933. b
germanici martyris fortitudo 647. b
gerontocomium ab episcopo extructum 760. a
gerontocomium in cenobijs 248. b
S. gertrudis à sacro fonte suscipit S. Gudilam 168. a
à S. Amando velamine consecrata 915. a miraculis clara ibid.
S. gerulphi martyris reliquie 885. a
Gloria virtutem velut umbra sequitur 725.
gloria pedissequa & comes virtutis sit, non domina 124. b
gloria vana cauenda 323. b

gloria inanis, virus virtutum est & demoniū moridianum 964. a
gloria vana elemosynæ mercedem tollit 584. b
gloriam humanam quærens, excidit à vera mercede & gloria 323. a b 324. a
gloriam vanam vincit Macarius 71. b
S. Glyceriæ templum Heracleæ 926. a
Godegissus Burgundio 301. b
godefridus dux Gerbirgæ pater 887. b
godefridus alius eiusdem Gerbirgæ frater 887. b
ne liberis moritur ibid.
godefridus tertius Gerbirgæ filius & frater Adelheidis 887. b occidit in bello cōtra Bohemos 888. a
goduinus pœnas prodicionis luit 135. b
gordianus presbyter S. Concordij pater 22. b
gordianus 789. b
Imper. gordianus Christianis non adeo grauis 813. b
eius filia Gordiana corripitur à demone ibid.
S. gordij martyrium 97. b 98.
gothorum rex Alaricus in qua Gallia parte dominatum tenuit 294. a
gothorum rex Galliarum Alaricus magnam partem obtinens Tolosæ sedem habuit 292. a
gothi à Clodoueo prælio victi, eorumq; rex Alaricus occisus 302. a
gothi Aspar & Ardaburius 228. a
gothi Pannoniam vastant 160. b
gothi Arriani 294. a
gothica lingua scriptura sacra Constantinopoli legi permessa 228. a
gozelo dux 176. b
Gradenis patriarchatus Venetias translatus 189. a
græcè erudita Melana 770. b
gratiæ & prædestinationis differentias explicauit S. Fulgentius 39. b
gratia Dei præueniens ac subsequens 341. a
gratitudo erga præceptorem 5. b
gratitudinis exemplum 259. a 311. a
S. gregori Nazianzeni vaticinium impletum 227. a
gregorius Theologus Basilium epitaphijs illustrauit 4. b
gregorius item Nyssæ episcopus ibid.
gregori Nysseni sermo in festo Purificationis 825.
gregori Lingonensis episcopi vita 109. a b
grimo nepos Dagoberti 933. a
S. Guarini episcopi Prænestini & Cardinalis vita 916. a
S. guarinus sic clericus 916. a induit habitum Canonici secundum D. Augustini regulam 917. a
consecratur episcopus Prænestinus 917. b moritur 6. Februarij ibid. miracula ad eiusdem sepulcrum edita 917. b
S. gudilæ vita 167. b
S. guduali Britonis corpus repertum 879. b translatum Blandinum 880.
guilhelmus Pictavorum episcopus profligatur 950. a
restituitur 961. b
B. guilhelmus Abbas Hirsaugiensis 142. a
S. guilhelmi comitis Pictauiorum eremitæ vita 957. a
eam quoque descripsit eius protodiscipulus Albertus 956. b
gula cauenda 323. b
gula & libido foris 84. a
gundebaldus Burgundio 301. b
gundrada 82. a

Hæreses contentio & elatio animi gignit 253. b
hæretici Apostata Christi 780. a multa comparati 420. b
hæreticorum fastus 303. a versutia 270. b 271. b

INDEX.

273. b simulatum & iactabundum ingeniū 36. a b
hæretici calumnia & sacras synodos onerāt 487. a
sanctos viros secū sentire fraude summa in vulgus spargunt sic Arriani Antonio suum errorem affinxere 416. b qualia designant flagitia 420. b
hæretici qui quomodò à Montano martyre confutati 1062. b
hæreticorum seuitia 28. b 29. b
hæreticos altaria & sacra omnia subuersuros, per visum hoc mulos facere cernens, prædixit Antonius 420. a
hæretici diuinum cultum abolent, templa prophanant 234. b cūta suæ opinioni cōuenienter cōposita frequentāt 671. b grassantur in Agania 234. b
hæretica tempestas Romæ exorta cūta turbat 779. b hinc Orientem peruat 780. a
hæretici Meletium expellunt 990. a
hæreticam gentem debellat Clodoueus 277. a
hæreticorum patroni cuiusmodi 16. a
hæresim auro & largitionibus suadere conatus Imperator voto excidēs, auri iacturā etiā facit 252. a b
hæreticis etiā à seculari potestate propugnatis non accedendum 422. a
hæreticis templum permittendum renuit Chrysostomus etiam ab Imp. sollicitus 672. b
hæreticorum fugienda communio 422. a 423. a
hæreticorum amicitia atque sermones animæ perditio 416. b
hæretici vitandi non minūs, immò ampliūs, quàm demones 805. a
hæreticorum conuiuia fugienda 272. a
hæretici Arriani non finuntur degere Cōstantinopoli 671. b
hæretici etiam olim ab ingressu ecclesiarū arcebantur 661. b 708. a
hæretici à Catholicis profligantur 235. b
hæretici maiori supplicio digni, quàm ædificatores Babylonice turris 503. b
in hæreticos grauis Dei ultio 708. a
hæreticos Marcionitas ruina domūs in qua congregantur, Deus opprimit 662. a
hæresis Seueri monachi participes pœnas dant 258. b
hæretici nisi errorem execrentur, ad cōmunionem non admittendi 680. a
hæretici apostata difficilimè erudiuntur 804. a
in hæreticos ecclesiæ catholicæ desertores S. Ephrem malè imprecationes 804. a
hæreticorum profligator S. Basilus 3. a 5. a
hæreticos Apostoli & eorum discipuli quantoperè vitauerunt 647. b S. Hilarius 272. a S. Antonius 416. b S. Euthymius 487. a S. Melana 770. b S. Ephrem 803. b
hæresiarchæ aliquot recensentur 3. b 803. b Arrianorum cœtus cogi Constantinopoli nō sinit Chrysostomus 712. b
hæreticorum Arrianorum aduersus ecclesiam bellū & grassatio cuiusmodi etiā nostra vidit etas 420. a
hæresis Marcionis 661. a Phrygum 790. a
S. heribertas episcopus Colonienfis 890. b præclarum Adelheidis dat testimonium 892. a
hamburgens. I. Archiepisc. Ansharius 853. legatus ad Suedos, Nortuegos & c. conuertendos 854. a
hamburgensis archiepiscopus cōuertendorum gentium legatione probe functus 860. a
hamburgens. ecclesiæ monasteriolum in Gallijs nomine Turholt cur attributum 854. a
harruicus episcopus Ratisbonensis 145. b
harlebecum incenditur 882. b
hasbania cuius episcopi exilio illustrata 1057. b
hasbanienfè bellum 627. a

hatto ex abbate Augiensis episcopus Basileensis 517. a
Hebraica ex lingua sacros libros S. Lucianus corrigit 154. b
hebreæ lingue difficultates paruo tempore vincunt Origenes, Bletilla 540. b
hebream linguam Paula didicit, & ea psalmos decantauit 735. b & Eustochium ibid.
S. helena Luciano martyri templum maximum edificauit 159. b
helladius S. Basilij successor 11. b
hemorodromi 330. b
henricus Imperator Odiloni coronā donauit 49. b
henricus II. Imp. 176. b
henricus V. Imperator 143. a cōuentus agit Ratisbonæ 143. a excommunicatus 143. b cur monachis Brunfeningensis cenobiij pepercerit 144. a
henrici regis capellani Albericus & Landolphus 52. a
henricus Anglorum rex Canonizationem Eduardi sollicitat 139. a
heracleæ metropolis Thraciæ 925. b
heraclides quō Auxiliū Solos introduxerit 1050. b
heraclius Imp. 571. a ducit in Persas 530. a
heriberti Colonienfis archiepiscopi quanta fuerit suo tempore autoritas 634. b
herenfrida 170. a
SS. hermyli & Stratonici martyrium 267. a
herychio Syro visio oblata S. Chrysost. 656. b 705.
herychij sancti & illustris martyris templum Cæsariæ reg 19. b
Hierarchia ecclesiastica 3. a 8. a
hieronymus ob scripturarum intelligentiam celebris nominis 779. a cum Paulino & Epiphanio Ecclesiasticam ob necessitatem Romā venit 779. a
hierusalem trinominis 726. a
hierosolymitana mater ecclesiarum appellata 496. a
hierosolymam orationis causa petit D. Basilus 5. b 6. b 7. b
hierosolymis lapis seruatur, in quo Christi pedum vestigia cernuntur impressa 291. b
hierosolymitanam ecclesiam hæretici turbāt 496. a
ei pax rursum reddita 498. a
hierosolymitanū templū Christi virtute solo equatum, instaurare Iulianus frustra molitur 610. a
hierosolyma à Persis capta 529. a
hierosolymā Rafsimiz dux exercitus Chosroes, depopulatur 572. a
hilarius Valente & Valentiniano Imp. moritur 275. a
S. hilarij vita per Fortunatum 271. a
hilarius filia Abrahā ad virginitatē per epistolā adhortatus 272. b tres libellos Imp. Constantio obtulit 273. a
S. hilarij episcopi Arelatens. sermo de vita & morte Honorati 370. a
S. hilarius in locum Honorati episcopus Arelatensis eligitur 380. a
hilariani pueri virilis animus in martyrio 986. b
hildephonsi episcopi vita 590. b scripta 591. a
hildericus rex Catholicus 39. b
hippocentaurus apparet Antonio 218. a
historia sacra quid conferant 141. a
Hodeporicum Pauli 725.
homilia à S. Fulgentio multæ perscriptæ 41. a
homilia venerabilis Bedæ de S. Benedicto Anglo abate 264. b
homotij fides à S. Basilio propugnata 10. b
honor improbos deturpat magis 84. b
honores qui sibi ab alijs deferuntur, suspectos habet sancti 537. a
S. honorati vita 370. a
S. honoratus baptizari desiderat 731. a dat se pietati

IN TOMVM PRIMVM SEQUENTEM

372. b mundi delectamenta contemnit 372. a contemnat patri vlti Dei filius 372. b ronderetur ibid. fratrem exemplo suo conuertit 372. b
S. honoratus Lirinenſem inſulam ingreditur 374. a inſitatur ſacerdotio 374. b
S. honoratus amatur ſimul atque timetur, & quare 375. a ſeuerus in ſe, in alios humanus 375. b abundat celeſtibus chariſmaticis 377. b pecuniam ab alijs collectam diſtribuit 378. a
S. honoratus quomodo Hilariuſ Chriſto lucratus ſit 376. b 377. a mortem nec optauit, nec expauit 378. b ſuauiter obdormit 379. b martyr Chriſti 379. b etiam in ſomno de Chriſto loquitur 380. b
S. honoratus virtutum ſtudio cum fratre contendit 372. b noti hi duo ſunt omnibus dum latere cupiunt 373. a ſenes in iuuentute quomodo 373. a vendunt omnia bona ſua in vſum pauperu 373. b
S. honorati hoſpitalitas & ſumma liberalitas 375. b 376. a vultus conſtantia 377. b ſtudiu concordie ibid. ſeruior ſpiritus 378. a mentis vigor 378. b mors 378. b 379. b exequit 379. b 380. a
hora canonicæ diuini officij 96. a 668. a 900. b 905. b 934. b
horarum canonicarum tempus certum, & miraculo ſtabilitum 205. b
ad horas diuini officij ſignis pulſatur 96. b
hora canonica ſeptem à priſcis monachiſ frequenter 250. a 447. b
hora canonica, vigilie, matutina, vespertina orationes 40. b mane, hora tertia, ſexta, nona, vespere, noctis medio pſalterium per ordinem cantare cum ſuis virginibus Paula ſolita 732. a cantica coſueta & hymnos matutinos frequenter S. Melana 776. b
horæ nona preces B. Marię virginis quadrima perſoluit 744. b
hormidæ Papæ ad Remigium epiſtola 302.
hoſpitalitas teſtanda 804. b
hoſpitalitatis inſigne exemplum 78. b 375. b 376. a
hoſpitalitas monachorum 484. a 494. a
hoſpitalitas priſcorum cenobitarum 246. a b vno die pluſquam centum menſe apparatus 247. a
hoſpitales domos ad inſirmos reſocillandos erigit Baſilius 11. a
hoſpitalis domus in diceceſi Hamburgeniſi 858. b
hoſpitale conſtruit pauperum ad reſectionem S. Vuilhelmi 972. b
Hubaldo cuidam opifici grauiter lapſo, qui S. Popomirum ſubuenit 638. a b
hugo Cluniacenſis monaſterij rector 48. a
humane vite fallacia 99. b
humibertus 915. a
humilitas quid ſit, non cognoscit niſi humilis 189. b
humilitas, ceterarum virtutum regina 180. b eius illuſtre exemplum ibid.
humilitas mater & uſtus ſiſſima virtutum aliarum omnium 665. b 230. b multa bona habenti conciliat 737. b torrenti cõparata 185. b in quibus maior emineat 977. a
humilitatis exempla illuſtria 40. b 269. a 323. a 577. a 653. a 784. b 930. a
humilitatis ſtudioſiſſi D. Chryſoſt. 702. b
humilitas ſumma Paulę 729. a S. Ephraim 800. a
hungarorum rex Bela 744. b Fredericum Aſtrici ducem prælio vicit 749.
hungari Bauaroru & Lotharingie fines depopulantur 175. a ab Ottone ſuperantur 175. b
hunn Gallias vaſtant 104. a
ad hymnu, Sanctus Sanctus Sanctus; Petri Cnaphæi blaſphemia additio 571. b

Acobi eremite vita 733. b
ianitores templi 686. a
Iconomachorum iam olim ming 1070. b & conſutatio 1080. a
Iconomachorum rabies viger 993. b
Ididi ciuitas Aphricę Mauris finitima 30. a
idololatrię pernices quanta 1039. b
idololatriam que res conſeruent 597. a
idola perſtringuntur 899. b
idolorum templa demolienda mandat Conſtantiuſ Imp. 922. b
ieiunium cum ceteris virtutibus coniungendũ 773. a
ieiunia & orationes valent ad impetrandum beneficia à Deo 68. a ad promerendum aliquid à Deo 43. a 46. a
ieiunia & preces, in aduerſis Chriſtianorum præſidiũ 9. b
ieiunia & preces iungunt ſancti, à Deo aliquid impetraturi 428. b
ieiunij, eleemoſynis, orationibus placant irarum Deum Pannonij, & hoſtes fugant 154. 159. b 160. a
ieiunio imminens periculum ſuadet auertendum eſſe 164. b
ieiunij & orationibus vt ſe contra hoſtium inſultus communitent, ſuadet Parisienſibus 103. b 104. a
ieiunium, preces, vigilie, Chriſtianorum in rebus neceſſarijs aſylum 199. b
ieiunium contra tyrannidem & vim principum indicitur 431. b
ieiunia ab epiſcopo ſecitatis tempore ad impetrandam à Deo pluuiam indiſta 339. a
ieiunio triduoano & precib. paralyticus ſanatus 739. b
ieiunium domat peſtes carnis 965. a
ieiunij duplicatis frangit laſciuientiam adoleſcentularum carnem Paula 732. a b
ieiunio, vigilij, orationibus, diaboli inſidia ſubmoventur 399. 400. a 404. b 406. b
ieiunio & precibus obtinet S. Tryphon, vt vidẽdum Gordiano demonem exhibere poſſet 814. a
ieiunij & c. penitentia peragitur 849. a 850. a
ieiunia, vigilie, orationes, Chriſtianorum pie viuere meditantium exercitia 99. b
ieiunium, vigilie, humicubatio, paupertas, pia exercitationes 793. b
ieiunia, labores, vigilie & c. ſanctorum & piorum exercitia 45. b 109. b 269. b quibus ipſos inſilire ſcijs macerare legas pag. 22. b 150. a 163. a 286. a 940. a
ieiunij aſſueſcit adhuc laicus Fulgentius, præparas hoc ſe pacto ad vitam monaſticam 25. b 26. a ad aſueſcit puerulus Launomurus 498. b multum deſtituta Melana 770. a
ieiunij & vigilij ſe conſicit S. Antonius 410. b
ieiunia ſuis commendat S. Ephrem 804. b
ieiunia in Marcella laudata ab Hieronymo 778. a
ieiunij & orationibus quod ſe ſubduceret, reprehẽſus à Tihurtio Torquatus 465. b
ieiunia & orationes Anna viduę imitanda 832. b
ieiunia & abſtinentie Paulę 730. a
ieiunij corporali inſirmitate cõtraxit Paula 723. b
ieiunat quotidie nihil ſumens præter panẽ & aquam S. Anaſtaſius, excepto Dominico & Sabbatho 14. a
ab animatis abſtinuit Clemens Ancyranus, leguminibus contentus 551. a
ieiunus xl. dies perſeuerat Geraciſmus 492. a dies 14. S. Lucianus, cum nil ei q̃ quę dijs erant immolata, ſuppeditaretur 157. a tota hebdomada S. Simeon 121. a item dies xl. idę quotannis 121. b xl. dies pane & aqua viuſtat S. Rembertus 856. a
ieiunij, precibus & ſacris ſtudijs deſtituta Anna & aliz item viduę, 831. b

ieiun-

INDEX

ieiunium S. Genouefæ aſterum 104. b aſſiduum S. Vuilhelmi 977. b
ieiunia aſſidua 746. b
ieiunium quartę ſerę & ſextę ſuis clericis, viduis & qui ex laicis poſſent, præſcribit S. Fulgentius 40. b
ieiunium ante conſtitutam horam ſoluere non vult Fructuoſus epiſcopus 515. a
ieiunij indiſta tempore carne qui comederat, deſuncti pena 856. a
ieiuniorum ſe cruce ante reſurrectionis Domini die macerant priſci 548. a 296. a
ieiunium triduanum 9. b
ieiunium baptizadis imperatum 456. b 1013. b triduanum 460. b
ieiunium per ſortum ſatanas impugnat 1004. a b
Ieſu crucifixi imago que quid in quibus efficiat 1080. b
S. Ignatij vita 781.
ignatius deſcriptus dictus 782. a angelos videt per Anapliona Deum laudantes 712. b
ignatij epiſtola ad Romanos 784. a
Imago crucifixi Ieſu conſpecta quid efficiat 1080. b
imaginum viſus apud priſcos Chriſtianos 122. b 851. b
imaginem S. Pauli ſemper ſibi propoſita habuit D. Chryſoſtomus 670. a
imagines ſimconis in omnium officinarum veſtibus & porticibus Romę 122. b
imperator benedicitur à Chryſoſtomo 709. a
imperator in eccleſiaſticis negocijs nihil licet 673. a
imperatoris cuiuſdam præclarum dictum 709. a
imp. Carinus 209. a
imp. Claudij edictum cõtra Chriſtianos 1010. b
imp. Conradus 636. b Conſtantiuſ Arrianoru patronus 272. b
imp. Henricus 632. a Marcus 198. a Marcianus 220. b
imp. Henricus Frid Barbaroſſe filius ducit Conſtantiam Vuilhelmi Sicilię regis filiam 178. a
imperatrix Verina 767. b
Incommoda matrimonij quaſi penicillo ob oculos poſita 1031. b 1032. a
infantes martyrium fortiter ſubeunt 155. a
interni penę 451. b & terror 453. a
inferni ignem & æterna ſupplicia cogitat, reducitur à peccando 1005. a
innocentius Magnus Romę epiſcopus ad Chryſoſtomum mittit literas 711. a
innocentio ſcribit Chryſoſtomus de damnatione ſua 689. a b 692. b eidem ſcribit Theophilus 690. a
innocentius hereticos armis proſtigandos ſcribit 235. a
innocentius 11. 139. a
innocentij 11. laus 958. b 959. a
inobediencia pleſtitur 797. b 913. a
inobediencia monachi pena 481. b
inobediencia, Soror inſimorigera abbatiffę mandato opprimitur ruina patietis 954. a
inſidia que quas artes aliquando præuenerint 1073. b
inuencio Diodori, Mariani, & aliorum innumerabilium martyrum 424. a
inuidia inuictum malum quod ſemper bonis inſidiat 671. a
inuidia pernices quanta 1039. a
inuidia bona opera & virtutes ſequi ſolet 325. a 730. a
inuidiam patientia, non fuga, ſibi ſuperandam cenſet Paula 730. b 732. a
inuidia grauiſſi vindicta 301. a
inuidia contra Chryſoſt. motum Anthemiũ demoniuadit 613. b
interceſſio ſanctorum 288. a 292. a 293. a 880. b pro nobis aſſidua 308. b quã eticax 285. a
interceſſio ſanctorum ambienda 275. b per quam beneficia & ſanitates multis tributa 276. b
interceſſio Dominum pro matre, & veniam peccatorum

Hieronymo impetrat 544. b
inuocata S. Maria à penitente Theophilo, præſtd eſt cum auxilio 850. a b & filium pro eo rogat 851. b
Iohannes Euangelium cur ſibi poſt reliquos ſcribendum exiſtimarit 521. b
Iohannes apoſtolus Epheſijs præſcit Timotheum epiſcopum 521. b à Domitiano Imperatore in Patmon relegatus 522. b ſub Nerua Epheſum redit 523. a
S. Iohannis apoſtoli de relaxando nonnunquam animo ſententia 285. b
Iohannes Apoſtolus quã vitãrit Cerinthum 647. a
Iohannis diſcipuli Polycarpus, Ignatius 781. b
S. Iohannem Apoſtolum ſingulariter amore complexus Eduardus rex 136. a eidem quã grata Eduardi regis caſtitas 136. a
Iohannis Calybitæ vita per Metaphraſten 336. b
Iohannis Chryſoſtomi vita 651.
Iohan. Chryſoſtomi vitę epitome 723. a Chryſoſtomus mittitur in exilium 690. a 717. b reducitur in ſedem 691. a 718. b rurſus eiſcit 713.
Iohan. Chryſoſto. curat Iſtauros ab omnibus morbis 721. a
Iohannis Chryſoſtomi ſtudioſi, Iohannitæ ab æmulis eius vocati 720. varię 697. a obijt 14. Septẽb. 722. b
Iohannis Eleemoſynarij vita & reſ geſtæ 570. b
Iohannes Silentariuſ 500. b
Iohannes abbas, Archicantor Romane eccleſie 266. a
S. Iouille egregia fortitudo & martyrium 397. a
Iouis ſacerdos ſit Auxibij diſcipulus 1049. b
Iouita martyr quomodo cum Adriano Imperatore diſceptarit 1034. a
Iordanis in flumine baptizari optat Baſilius 7. b
Ioseph Iudeus Baſilio familiaris, Chriſtianus, factus cum familia 19. a
Ire pernices quæ aut quanta 1039. a
S. ireneus admirabilis martyr. eius templum 219. a 865. a
irene vxor Caſtuli Zetarij S. Sebastianum reſocillat 467. a
Irenæus Lugdunenſis Ignatij ſepẽ meminit 786. a
Irmendrudis auiæ Henrici ducis & Adelberonis Metenſis Epiſcopi 887. b
Iſandorus vicus quidam Gallica lingua ſic vocatus 57. a
S. Iſidori martyrium 863. a
S. Iſidori mart. in memoriam templa erecta 865. a
S. Iſidori templum, reliquie 225. b
Iſidorus Peluſiota 680. a
S. Iſidorus Sucelaurg monaſterij abbas 255. b
Iſidori epiſcopi diſcipulus Hildephonſus 796. a
Italia & Pipinus rex Adelhardi conſilij ſuſtentantur 77. a
italicus quidam comes ethnicus quomodo Adrianũ Imperatorem contra martyres & fratres Fauſtinum & Louitam incitãrit 1033. b quomodo à quibus conſectis beſtijs 1035. b
Iudeoru varię eęly ſpõtanę præuagationes 788. a
Iudei cur quando quẽ ſub alieno rege fuerint 830. a
Iudeorum de Chriſto blaſphemig 790. b in mortuis fiendis ſuperſtitio 543. a
Iudei ad tantis redacti anguſtias, infantes pro pane vt comederent 704. a
Iudeis ablatas ſynagogas reſtitui mādāt Theodoſius, idę ſtatim edictum reſcindit 126. a b
Iudeorum conuiua Chriſtianiſ fugienda 272. a
Iudeus, euchariſtiã diſtribuent Baſilio, infantem ab eo diuidi cernens, ad fidẽ cum ſuis conuertitur 8. b
Iudeos conuertit prædicando in Gallijs Sulpitius Pius 429. b

IN TOMVM PRIMVM SEQUENTEM

iudici ad fidem conuersio mirabilis 18. b 19. a
iudicia Domini abyssus 541. a
iudicij dies terminus a Deo constitutus remunerandi ea quæ facta sunt 321. b
iudicij extremi metus incutitur 251. b
iudicium Dei extremum S. Ephrem perpetuo obuersatur 793. b 798. a 801. a
iudicabit Deus quæ in eo in quo inuenerit 493. a
iudicabit Deus hominem secundum proprias cuiusque actiones 799. b
iudicibus Dei timor odio & gratiæ anteposendus 421. a
iudicium non procrastinandum 585. a
iudicia temeraria cauenda 582. a
ad iudicandum tardos esse oportet 585. 586. 587. b
S. iulianus martyr 49. b
S. iuliani ecclesia 299. a
S. iuliani & Basilisæ vita & martyrium 198. a b
S. iuliana & Maria 370. a
iulianus & Victorius martyres quomodo martyriū acceperint 1062. b
iuliana virgo & martyr quomodo a iudice sponso suo ad tribunal tractata 1042. b 1043. a & quibus affecta pœnis ibid. b quomodo satanam sibi insidiantem vixit aut tractat 1043. b fornaci ardenti iniecta, quomodo illa exierit 1044. a quomodo tandem gladii ictum exceperit 1045. a nuberet non vult præfetto alienæ religionis 1042. a
iulianæ martyrium 1041. a
iulianæ quæta & quam diuersa supplicia illata, & diuinitus euasa 1044. a b
iulianæ reliquias a Nicomedia Romam translata 1045. a
iuramenta puniuntur lepra 1020. a
iulianus Imp. 472. a a teneris Christianus Philosophiæ Athenis operam dat 5. b idololatriam instaurat 604. b Apollinem consulit b. Christianum nomen extinctum vult, Galileos vocat Christianos 610. b eius obitus 611. b Hierosolymitanum templum Iudeis sumptu suppeditato incassam instaurare molitus 610. a sepe ad penitentiam a Deo admonitus ibid. quemadmodum cæsus 10. a
iuliani apostatæ versutia 613. a in Persas mouentis, in Basilium se alloquentem contumelia 9. a
iuliani mater Basilina 674. a
iulianum Constantius Cæsarem creat 604. a
iulianus S. Trinitatis hostem profligauit S. Basilii 5. a
iulianus 37. b
iupiter qualis fuerit & quibus genitus 816. a 418. a
iuramentis abstinet D. Chrysostomus, neq. alijs defert 763. a
iuramentum ad Sanctorum sepulcra & reliquias præstari solitum 505. a
iurense Alpes 54. a
iurense monachus S. Eugendus 59. a
iustus cur mulæ hic inferantur calamitates & molestiæ 715. a
iustinus præfector Alexandro Imp. 21. b
SS. iuuentini & Maximi passio 612.
K Yrielexson & c. populus preces fundens cantat 13. a b 16. b
L Abores huius vitæ præmium habent in celis 264. b
lachrymarum gratia 359. a 748. a
lachrymarum gratia præcipua 79. a
lachrymarum gratia prædicta S. Ephrem 793. b 795. b
laurentius iustinianus 186. a
lachrymis & precibus vacant sancti 154. a 648. b
lachrymis orationes suas rigant pij & sancti viri

164. b 168. b 223. b 242. b
lachrymis preces rigat S. Agatha 866. a
lachrymarum quali fontes effundit Paula 729. a
lachrymarum penitentium quam efficaces ad peccata diluenda 851. b
lampades ardentes in templis 519. a 625. b
lampades ad sepulcra Sanctorum appensæ 436. a 946. a
lamprotate loculum S. Ephrem ut facere possit, ipsum rogat 805. a
S. landoaldus presbyter S. Amadi, reliquijs S. Bauonis iunctus 915. b
lantbertus abbas Fontanellensis 939. a 941. a eius laudes ibid. fit episcopus Lugdunensis 942. a
S. lantberti vitam scripsit Angradus monachus ibid.
laodicius Præfector 366. b
S. laurentij Cantuariensis archiepiscopi quædam gesta 839. a
laurentij iustiniani patrui sui vitam scribit Bernardus iustinianus 176. b 177. a
laurentius iustinianus que scripserit 185. a b
laudente oppidum 50. b
Lebetis bullientis feruor quomodo iniectæ iulianæ fuerit loco lauacri 1044. b
lectores inter ecclesiæ ministros 313. a 515. 655. a
lectoris in ecclesia officium & ordo 240. a
lectores super pulpitu Euangelii & præcepta Domini legunt 841. a
lector ordinatus D. Chrysostomus 704. b
lecticis gestari, reprehensum a S. Ephrem 805. b
lectorum molliorem fugiunt sancti viri 191. a
leo lunior Imp. 495. b
leo Imperator obit ibid.
leonis Papæ epistola ad Eduardum Angliæ regem 131. a
leo Pontifex Adelardo familiariter vsus 77. b
leo martyr Patrensis, qua in re Baptiste Ioani similis 1045. b quomodo ite Ioseph Patriarche 1046. a
leonis & Paregorij martyrum historia 1045. & de iis. leones in martyrem Leonem immisi, nihil ei nocent 1035. a
leontius episcopus 374. a
leopardos & vrsos Leoni martyri nihil nocuisse 1035. a
S. leoberti vita 436. b
S. leobadiæ reliquiæ diuinitus declarantur 591. b
leodium incendunt Nortmanni 174. b
leofricus comes in Anglia 134. b
S. leonilla martyr 397. a
leonilla illustris matrona Lingonice vrbis 393. b
leontij martyris monasterium 499. a
leontius episcopus Cæsarensis 19. b
leprosum horridum fouet domi sue S. Anastasius, sanat S. Basilii 14. b
S. leunianus Viennensis vrbis abbas 57. b
S. launomari vita 438. b
leuanus vir pius de sepeliendo Constantio in somnis admonetur 756. b 757. a
leunomari abbas successor Ragnobertus 443. b
lex vetus ad Christi aduentum obsoleta 829. b
lex vmbra, non imaginē, bonorum futurorum habet 1. a
lex pedagogus ad perfectionem 2. a
lex, ne quis Imperatorem aperto capite siue vir siue mulier adeat 767. b
lex iniqua 714. b
libanius sophista Questor iuliani in Persas ducentis 9. b narrat eius cædem 10. b fit Christianus b.
libanius 5. b 6. b Chrysostomi in oratoria præceptor 652. b 703. a
liberalitas in puero 438. b

libe,

INDEX.

liberalitas insignis in pauperem 222. b
libero ex nostro arbitrio Dei gratia adiuto, virtuti studium dependet 404. a
liberum arbitrium sic, ut oportet, homini administrandum 324. b
libido & gula lociæ 84. b
libidinosus animus verbis turpibus ostenditur 732. b
libidinis flammæ, flamma pedibus suis admota, extinguit puella 808. b
licentia mater vitiorum 482. b
licentia iuuenilis summum feruitutis genus 372. b
licinius sororis Constantini maritus persequitur Christianos 918. a
licinij persecutio 267. a
linguarum donum 15. b
linguarum cognitione prædita Melana 770. b S. Adelhardus 93. b
linguæ libertate quemadmodum vtendum 596. a 597. b
S. linus presbyter 787. a 790. a
lirinentis insula 63. b
litania 16. b
litaniarum antiquitas 485. b cruce in eis gestata.
litania Sanctorum nominibus acclamatis in processione ad fontem 297. a
litaniæ triduanæ ante assumptionis festum ab Hildephonso peractæ 592. a
litaniæ in translatione reliquiarum 885. a
literarum studijs traditus S. Basilii septennis puer 5. a
S. liuini martyris reliquiæ 885. a
Loca sancta & venerabilia, templa seu monasteria vocantur 11. b
locorum sanctorum veneratio 337. a
loca sacra reuerenter visitant sancti, & præfati Christiani 7. b 548. a 971. b orationis gratia 532. a 909. a vide peregrinatio. relig. ergo &c.
longobardorum rex Aripertus 361. b
lois auia Timothei 520. a
lonatus 915. a
lotharingia dux Carolus, Lotharij Francorum regis frater 175. b
lotharingia fines Dani populantur 175. a
lotharingie regnum occupant Hungari ibid.
Lucij cuiusdam martyris descriptio & commendatio 1066. b
luciani martyris vita 154. a
S. lucillus presbyter 166. b
S. lucillus presbyter diem depositionis S. Valentini Rhetiarum episcopi celebrat 165. b
lucina matrona SS. corpora condita sepulture mandata 369. b donat ecclesiæ bona sua ibid. proferbitur hanc ob causam a Maximiano ibid.
lucina sepelitur S. Sebastianum 457. b domum suam in ecclesiam mutat ibid.
lucius præfector Ancyra sub Maximino 567. b
lucius consul Constantium hortatur ad immolandum dijs 754. a
lucius secundus Papa 917. a
ludouicus Imp. 517. a
ludouici Pij consiliarij 81. b
ludouicus Imperator filij Alpida donat monasterium S. Petri Rhemis 113. b
ludouici Pij studium erga ecclesias augendas 853. a
ludouici Pij filij regnum patris inter se post eius obitum diuidunt 307. b
ludouicus in fratres ducit, cum eis pacem componit, configit cum Nortmannis, moritur Francofort. 174. a b
ludouicum Germaniæ regem Carolus fugat regnum suum inuadentem 306. a b

ludouicus Imp. publicam penitentiam egit 86. b
lumina in oratorijs. vide Lampades.
S. lupicinus 57. a
lupus Trecaenus episcopus Pelagianam hæresim extirpaturus, in Britanniam profectus 102. b
M Acarij duo, & vtriusq. vita 66.
macarius Lucianum instruit in sacris literis 154. a
macarius Antonij discipulus 216. b
S. macarius sanctæ Apollinari cellam apud fratres suos præbet 118. a
S. macedonia 787. a
macedonius 3. b
machabæi martyres 550. a
magnanimitatis exemplum 328. b
magi viri multa pauuntur 378. b
magis angeli desertores inferiunt 791. a vbi, an Samuel fuerit excitatus.
magorum patronus diabolus 848. a b
magi ad diabolum epistola 11. b
magus suam opem imploranti crucis signo se consignare vetat 848. a
mahometanis conuertendis operam ponit S. Francis 388. b & socij eius fratres 389. a
S. maiolus confessor 49. a
S. maioli basilica 50. b
maledictio punita 186. a 258. b
maledictio perniciosissima quanta 1039. a
malefici cuiusdam prestigij, scemina in equam conuertentis 66. b
malos Deus cur toleret 611. b
S. mania & iuliana 370. a
mandra ouium spiritalium 245. b
manichæi 417. a
manichæos auersatus maximè Euthymius 486. a
manichæos conuertit Euthymius 478. b
maphæus patriarcha Venetus 180. b
S. marcelli Papæ gesta 366. a
S. marcellus feruio animalium deputatur 369. b
S. marcelli martyris monasterium 51. a
marcellæ domum Gothi ingressi, ipsam sustibus cadunt 780. b
SS. marcellianus & Marcus gemini, insignes martyres 449. b eorum pater Tranquillinus, mater Maria ibid. martyrio coronari 466. b
S. marci anus æconomus & presbyter templa in honorem SS. extruit 865. a
marci anus abbas 164. b
marcionis hæresim per Orientem extirpat Chrysostomus 710. a
marcus Euangelista quomodo Auxibium baptizatum instruxit 1049. a consummato Barnaba, fugies, vbi aut quomodo Auxibium inuenerit 1048. b
marcus Imperator persequitur Christianos 751. a 753. b Lucium consulem Perusiam mittit ob eam causam ibid.
marcionistarum ex secta Metrodorus cum S. Pionio supplicio affectus 792. b
S. marcus monachus 71. b
marco Imperatore, Christiana legio preces fundens, plurimum impetrat in his necelitate 198. a
mare mortuum 788. a
margareta filia regis Hungarorum vita 744. a
matrimonium ducis Poloniæ, regis Boemiæ, & Caroli regis Siciliæ recusat 747. a
B. maria nihil peccauit 824. a
B. mariæ præconia eximia & potentia 850. a b 851. a b 852. a
S. maria post Deum defensio & protectio nostra 851. b

mariani

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

marian matrem Domini vnde agnouerit Simcon 836.b
marie virginis animam doloris gladius pertransiuit 821.b 823.b
B. maria singulariter deuota Margareta Hungarica 745.b
B. maria singulariter deuota S. Hildephonsus, v. item ab ea accipit 592.a
B. maria apparet S. Andreæ episcopo Fesulano 150.b
152.a apparet S. Vuilhelmo, eius curat vulnera quæ demones inflixerant 974.a
marianus diaconus martyr 425.a
marinus presbyter abbas Lirinenfis 63.a
S. marionilla præfida Martiani vxor, Christiana facta 212.b 213.a 216.a
marcianus Imp. 240.b
martianus inuifitur à Theodosio cœnobiarcha 256.b
martianus persecutione Diocletiani per Syriam preses 204.b eius filius Celsus martyrio coronatur 208. 211.
S. martiani presbyteri & œconomi Constantinopol. ecclesiæ vita 220.b
S. martinus martyr 20.
S. martini laus 273.b Exorcista à S. Hilario constitutus ibid. mortuum excitat 274.a
S. martinus Vangiones eorumq. hostes cœciliat 104.a
martini de corpore contendunt Condatenses & Turoni 194.a
S. martini in honorem templum consecratum 351.a
S. martini ad tumulum infirmi curati 437.a
B. martino singulariter deuotus S. Adelhardus 93.a
S. martiniani vita 1002.b
ad martyrium exhortatio 102.a 156.a 549.a b
ad martyrium exhortatio grauis S. Sebastiani 450.a
martyrium quotidianum est deuotæ mentis seruitus quotidiana 736.b
ad martyrium Christiani tanquam ad alueariū apes volare 613.a
martyrij desiderium ingens 748.a
martyrij audis S. Antonius 410.a Ignatius 784.a
martyres persecutionis procella imminente latent 260.a
martyrū multiplices cruciatus & iniuriæ 845.b 846. immania tormenta 920.a b
martyrum constantia & fortitudo 762.b
martyres cxxvij. Perfici simul occisi, eorumq. sub mortem precatio 1056.a
martyres esse nostros patronos 1080.a
martyres pœnas cur non metuant 453.b
martyrum arma 982.2
martyrum nunc blanditijs, nunc tormentis tentata constantia 101.a 553.a 554.a
martyribus cognati molestiam generant, & grauissimè tentant 449.b
martyres tentati, vt verbis tantummodò Christum negent, fortiter reculant 536.a
martyrū fortiter sustinet, prius tormētis victi 156.a
S. martyres xlix. Viennæ 65.b
martyres xl. milites Sebastiani, cccclxx. centuriones in Macedonia à Licinio neci traditi 918.a
martyres vij. fratres 215.b
milites xx. milites ibid.
martyrium infantes multi fortiter perferunt 155.b
martyrum plurimorum nomina Dioclet. & Maxim. persecutione 981.b
martyrum carnifices ab ipsis ad fidem conuersi 21.a
martyres viij. S. Martinæ tortores 17. die Nouēb. 21.a
martyrum corporibus canes ferēq. parcunt 539.a
passiones conscribi Steph. papa curat 424.b actus legendi 981.a certamina quid nobis conferant.

424.a b
S. martyrum ad memorias orandi priscus mos 63.b
S. martyrum sepulcra religiose visitata 31.b orandi causa 465.a
martyrum gloriam cum celebrant, innumeri Christiani necantur 425.a
martyrum memoria quid præstet Christianis 918.a
martyrum ad sepulcra multa Deus ad eorum intercessionem largitur beneficia 23.b 424.b 981.
vide miracula: Sepulcrum: Reliquiæ.
martyrum oleo demoniacus curatur 675.b vinculis cera impressa, remedium morbis curandis fortita 538.a
martyrium locus in quo martyris reliquiæ conditæ 9.b 10.a
marzabanus 533.a
materne fortitudinis erga filium iamiam pro Christo moriturum specimen insigne 1063.a b
maternus Valerio succedit 750.b
mathematici perstringuntur 462.a
matrimonij incommoda quomodo & quibus ob oculos posita 1031.b 1032.a
matrimonium dissuadet nepoti Apollinaris Alexandrinus episcopus 759.a
matrimonia disparis religionis qualia 1042.b
matrimonium parentum consensu & voluntate initum 100.a
matrimonium contra parentis voluntatem contractum infelix 12.a b
matrimonij principalis finis liberorū, creatio 43.a
matrimonium ante sterile, fit fertile ieiunijs, precibus, benignitate in pauperes 43.a b
matrimonio iuncti, castitate vouent Melana & Apenianus 766.b
matrimonium post susceptas proles dissolutum per religionis ingressum 320.a
matrimonio iuncto cum coniuge S. Eduardus paciscitur de seruanda corporis integritate 130.a
matutine laudes 93.a
matutina cātica in monasterijs sanctimonialiū 618.b
S. mauritius martyr in Auguſtī monasterio requiescit 987.a
S. mauritij templum 115.a 347.a
maurontus leuita à S. Amando tonsus 915.a
maurus S. Benedicti discipulus ad cœnobicam religionem propagandam in Gallias missus 342.a
S. mauri comites Antonius & Constantinianus mortui 357.a
mauri cooperatores & socij 342.b
S. maurus xxxvij. à fundacione monasterij anno, abbatē sibi substituit Bertulfū 356.a moritur 357.a
mauri Ruspense territorium populantur 42.b
S. mauri episcopi Cæsennatis vita 467.b
S. maurus Cæsennæ episcopus præficitur 468.b ædificulam sibi in monte construit 469.a & paruat Ecclesiam ibid. iuxta quam sepelitur ibid.
S. mauri moderatio 466.a
S. mauri tumulus miraculo innotescit 469.b 470.a
ad S. mauri reliquias fiunt multa miracula 469.b 470.a b 471.a
maxentius centurio Licinij 920.a
maximianus martyr 985.a
maximiani persecutio & in Christianos seuitia 155.a 410.a 413.b
maximianus ex Africa Romam reuersus persecutionem in Christianos excitat 366.a post mortem Diocletiani patris maiorem 368.b Artemiam sororem Christianam interfecit 369.b
maximiano in Nicomediā transmittitur S. Clemens Ancyranus 557.a

maxi-

I N D E X.

maximiani persecutione SS. Fausta, Eulafius & Maximinus martyres 893.b
maximianus impius sceptrum tradit Licinio æquè impio 918.a
sub Maximiano Agrippinus præses 559.a
maximianens plebs 40.b
maximino ex oculis pupillæ exiliunt 607.b
maximinus Imp. 567.b
maximinus ex ministro persecutionis Christianus fit 895.b
maximus Nolanus episcopus moritur 316.
Medicus nobilissimus Gerardus Veronensis 194.a
medicus S. Cyrus 759.a
medicus Ioseph Iudæus ex contactu arteriæ, obitus diem prædicere nouit 13.a
mediolanum quorū martyrum certamine sub Adriano illustratum 1036.b
mediolanens dux Philippus bellum cum Venetis gerit 190.b
mediolanens dux Philippus Maria Florentinos anno 1440. bello lacellit 178.b Franciscus Sfortia 190.a
mediolanense bellum 178.b
megengor Comes pater Adelheidis 887.a moritur 889.a apparet filix & alijs noctū in somnis ibid.
meineadi eremita vita & passio 516.b
S. melana vita 785.
S. melana in lignea arca arctissime degit 771.a in domunculam se includit 772.a
S. melania 71.b
meletius Antiochenus episcopus 71.b 122.a
S. meletij encomiū 989. expellitur ab hereticis 990.b
meletiani heretici 422.a
melitene Armeniæ ciuitas 198.a
mellitus & lustrus in Angliam reuocantur 840.a
S. mena 117.a
mendacium res est timida 689.a
mendacium nequaquam effereendum, veritas quantum celari queat 617.a
mendicanti cuius suppeditandam eleemosynā censer Ioannes Eleemosyn. 573.a
mendicant monachi 180.b ad humilitatem eos mendicatio hæc informat. b
mendicantes monachi pro accipiendis eleemosynis sabbato ciuium domos adire soliti 150.a
mensam ad episcopos, lectio adhibita 447.a
meretrices conuerse 227.a 586.a
meretricem à se conuersam in mulierum monasterio collocat S. Ephraem 794.b
meretricis penitentia 1006.a
meretricum continentia precio redimit Vitalis monachus 585.b
meretrix impudica tentat S. Ephraem 794. a & superata respicit 794.b
meretrix improprie S. Ephraem, cur se fixis oculis intueretur, pulchre respondet 794.a
meroueus Francorum rex 294.
mesquita 389.a
metropolitanus, adstantibus episcopis suæ prouinciæ, consecratur 663.b
metropolitanis priuilegia sua salua esse, vult suas vires Remigio per Ludouici regnum committens Hormida 302.a b
metis effectus 332.a
militaris viri deuotio 190.a
milo monachus monast. S. Amandi, vitam scripsit S. Amandi 907.b
ministri fidelis exemplum 871.
de miraculis S. Fulgentij sententia 38.a
miraculum magnum facit, qui se vel alium de peccato conuertit 946.a
miracula 28.b 29.b 48.b 650.b
miracula edunt Sancti non sua, sed Dei & Christi seu virtute 224.a 421.a
miracula diuina quomodo ethnici suis dijs falso ascribere soliti 1035.a
miracula ad S. Eucherij tumulum qualia 1058.a b
miracula per Sanctos facta, maiora his quæ Christus fecit 123.b
miracula sanctis viris edita 706.a 946. à S. Brigida 807.b à S. Odilone 50.a ad SS. reliquias & sepulcra 23.b 865.b 915.b 955.b 978. 999.b 1000.a b 989.a ad corpus S. Theodori martyris 921. b ad tumulum S. Seueri innumera edita 811.a S. Bertulphi 877.a
miracula cur ad Sanctorum reliquias à Deo fiant 471.a
miracula in translatione reliquiarum Bertulphi & Amelbergæ 884.a
miraculum in defuncto corpore 914.b
miracula cur postremis temporibus tam frequentia non appareant 308.a
misericordiæ opera 232.a non manu tantum, verum tota animi affectione exhibenda 248.b
misericordiæ opera in cibandis vestiendisq. pauperibus 163.a
misericordiæ operibus mirabiliter fludet Theodosius cœnobiarcha 246.a b
Missa 14.a 19.a 169. 170. 438.a 518.b
missæ insignia epitheta, Sacrificiū 229.a 440.a sanctæ oblationis mysteria 558.b
missæ sacrificium incruentum 488.a 577.a
missa sanctum & diuinum sacrificiū 70.b intemperatum, incruentum & diuinum sacrificium 569.a
missæ sacrificium sacrum mysterium 536.b
myssæ mysterium vbi peragitur, vela cur appensa 10.a
missarum in solennijs post lectum Euangelium ad populum S. Ansbertus concionatus 943.b
in missa sacerdotis solennis exhortatio, SVRSVM CORDA 488.b & hæc item SANCTA SANCTI S. ibid.
in missa ter Sancti glorificatio 488.a
missæ in sacro S. Euthymius angelorum visionē secum sacra contrectantem sæpe conspexit ibid.
missarum solennia S. Seuerus celebrans, ecstasin passus 810.a
missarum in solennijs Christus in ara visibiliter Eduardo regi & comiti Leofrico apparet 134.a b
in missa Eucharistiæ eleuatio 8.a 672.a
missa S. Basilij 8.a
missæ incruenti sacrificij formam tradit Chrysostomus 627.a
missarum celebratio 54.a 304.b
missas celebrat S. Marcellus Papa in Lucinæ domo, ex qua Ecclesiam consecrauerat 362.b Rigobertus episcopus 115.a Eulafius 988.a
missæ sacrificium offert S. Seuerus 811.a
missas assidue celebrat abbas Odilo 49.b quotidie Laurentius Iustinianus 189.a
missam canit S. Vuolstanus 445.a
missas in media persecutione S. Marcellus celebrat 369.b
missam sibi celebrari curat S. Ansbertus morti vicinus 946.b
missæ seu salutaris hostiæ oblatio pro defunctorum animabus 393.b
missarum sacrificium, defunctorum animabus præsidium est 53.a b
missarum solennia negligenter aliquando ob ego-

statem

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

statem à Viridunensibus celebrata 934.b
missarum solennijs a fidei adest Eduardus rex pue-
rulus 128.a
missam quoridie audit, licet ægrotus, S. Adelhards
sub mortem 93.b
missam celebrare sacerdotem, mulieres accedere pro-
pius vetantur 10.a
Mocius martyr 226.a
modum tenere in omnibus est difficile 733.a
monachi hospites valde 1024.a
monachorum institutum antiquissimum 216.b
monachus aspera quidem, sed questuosa via, quæ
sola potest bonos mercatores traducere ad illam
verè preciosam margaritam 994.a
monasticæ vitæ præconium 44.a felicitas 25.b 189.b
monastica vita angelica vita appellata 654.a summa
philosophia 120.b
monachorum Romæ frequentia 779.b & gloriosum
illorum nomen habitum, quod antè fuerat vile
ibid. 778.b
monasterium episcopus ingressus 941.b
ad monasticum multos S. Fulgentius pertrahit 36.a
monachum clarissimi viri suscipiunt 82.b sub B. Mau-
ro multi nobiles 354.b S. Lucianus 353.b S. Luci-
anus 154.a D. Chrysostomus 655.b 705.a
monasticum complectitur institutum Poppo post-
habitis nuptijs etiam arrha firmatis 629.b 630.a
monachorum decem millium pater Iulianus 202.b
monasticæ religionis propositum à spiritu sancto nō
ab humana peritiatione esse debet 189.b
monachorum tentatio parentes relinquere 27.a
monachi futuri à parentibus oblato 341.b 343.a
monachus parentibus ignorantibus factus 338.a b
monachismi à professione ætate etiā iuvenes ar-
ceret, in somnis admonetur Euthymius 480.a
monachus puerulus 54.a
monasterium petit Heliodorus trium annorū puer
121.a septennis puer Faustus 341.b Maurus annos
xij, natus 313.a Eugendus septennis puer 57.b alius
item puer octennis 351.b S. Sabas admodum iuue-
nis 490.a Leontius valde iuuenis 499.a Adelhar-
dus xx. annorum adolescens 74.b alius xij. annos
natus 994.a b
monachus factus Fulgentius, fratre iuniore præteri-
to, cur substantiæ suæ portionem matri donaret
27.b
monachi suorum episcoporum iurisdictioni subie-
cti 32.b
monachi præfati regulas habuere 251.a
monachorum regula 337.a
monachorum regula à Benedicto scripta 345.a
monasticæ exercitationis decreta atq; ordinem con-
scripsit D. Chrysostomus 705.a b
monasticæ leges feminis datæ 772.a
monasticum institutum Gerasimi 490.a
monachorum certum numerum in suo monasterio
S. Maurus instituit 354.b
monachos ædificulis singulis in quibus cubabant di-
ratis, vno dormitorio conclusit Eugendus 62.a
monachi habitum & vitam mutant 658.a
monachi habitum mutabant 26.a
monachi & moniales singularem habitum accipiunt,
precesq; super eos solennes fiunt 44.a b
monachorū vestitus & proprius habitus 117.a 338.b
351.a 354.a 500.a 540.a 761.a 933.a
monasticus, sanctus habitus vocatur 117.b preciosus
585.b
monachorum venerandus amictus 534. 537. b ex vi-
li panno 537.b 26.a
monasticus habitus, lorica frigoris 89.a b

monachi cucullo induti 15.a 256.a
monachi superhumerali indutus, & baculū gestans,
in hostem feliciter ducit Theodosius 764.a
monachi lanca interula ad carnem induti 49.b
ex monacho episcopus factus neque vestitum neque
professionem mutat 34.a
monachi institutum non deserit Fulgentius episco-
pus factus 40.a
monachi comam capitis deponere soliti 353.a 354.a
761.a
monasticum habitum quoniam irrideant 1000.b
monachi eremite barbati 476.b
monachorum perpetua clausura 121.b
monachum corporis sola solitudo non facit 245.b
monachi veri qui censendi 38.b
monachus futurus Euangelium lætitat, vt ei conue-
nienter vivat 337.b
monachi instruuntur 90.b
monachis quæ sectanda 475.a
monachum quanta esse prædicitur patientia opor-
teat 773.a
monachorum studium convertere peccatores 25.b
monachus tribus rebus opus habet 189.b
monasticæ vitæ solidum ac validum fundamentum
obedientia 45.a
monachi obedientiam novitiorum primum explo-
rant 149.b 150.a
monachi inobedientis poena 481.b 638.a 913.a
monachos proprium non possidere 35.b 62.b hoc
qui volunt, monachi non censendi 38.b
monachus si habet fidem, non indiget pecunijs 582.b
monachorum silentium 475.b
monachi sub Gerasimo, quinque per hebdomadam
dies silebant 490.a
monachus abhorret à propinquorum frequenti vi-
sitatione eius exemplum præclarum 187.a
monachi humanis confabulationibus resoluuntur
non secus ac pisces ab aqua extracti 421.a
monacho vero frequentationes crebre propinquo-
rum moleste 75.b
monachos præcipue infestant demones 404.b
monachū cogitationes quæ à maligno suggeruntur,
non oportet admittere 482.a
monachorum mira abstinentia 217.b 490.b
monachorum plurimi carnibus & vino abstinerunt
400.a
monachorum præfatorū ieiunia quotidiana 34.b ve-
stitus ibid. in tunicis dormiunt ibid.
monachi manibus operantur 25.b segetes ipsi me-
tunt, & in horrea congerunt 344.a 440.b
monachorum præfatorum hospitalitas 932.a
monachi spectent, ne inopes fiant quorum ipsi lar-
gitione discedunt 90.b
monachi institutum suum non deserunt 483.b
monachus Nicolaus Iustinianus, Alexandro III. dis-
pensante, vxorem ducit 178.a redit ad monaste-
rium ibid.
monachos olim sacerdotes promiscue nō fuisse 58.b
monachi ad reipub. negocia adhibiti cur aliquando
fuerint 91.a
monachi iracundi exemplum 482.b
monachorum salutaris labor, inertie per calumniā
accusatur 130.a
monachorum infectatio qualis, quæ à nostris hære-
ticis ipsis inferitur 544.a
monachos verberat in publico Balatius dux Arria-
nus 421.a
monasteriorum encomium 410.a
monasterio oblato, Deo offerri dicuntur 11.b
monasterium ex monachis & clericis 36.a

mona-

INDEX.

monasterij ingressu exclusæ feminae 502.b
in monasterijs ampla ædificia displicent Laurentio
Iustiniano 189.a b
monasteria extruunt præfati Christiani pietate insi-
gnes, reges, principes, alij fideles, eorumq; libe-
ralitate dotantur & opibus augentur 352. 353. 354.
350.a 623.a 443.b 932.a 948.b 949.b 942.
monasteria extruit S. Melana 774.a 775.a Fulgentius
24.b 30.a 32.a 38.b 41.a
monasterium alterum extruit S. Fulgentius, agrum
ad hoc offerente Posthumiano 35.b
monasteria extruit S. Amandus 911.a Eudocia 492.a
virosum atque virginum Melana & maritus eius
770.a item Paula 732.a quæ in eis disciplina ibid.
monasteria ab Odilone constructa, instaurata, præ-
dij & donis aucta 55.b
monasterium Agaliense in Hispania 591.a Agaunense
63.a 362.b de cuius informatione monachus eius-
dem tres libros scripsit 63.a Altimontense 642.a
seu Altus mons 637. Altimontense in territorio
Hannoniense super Sambre fluio 945.b Aluicen-
se 888.b Atrebat 640.b Augiense à S. Pirminio
extructum 517.b
monasterium Blandiniense 636.a 878.a Blandinium
vocatam 878.a in Bellouacensi pago virginum
939.b Bosenthorff 637.a Bremen 49.a Brun-
nigense 142.a Brunuillarium 637.b
monasterium Cisterciensis ordinis Carolifocus 228.
b Clarquallus fundatū 958.a Cella S. Gisleli 637.
b Condatescense 58.a 61.b Corbionis siue Turbi-
onis extructum 442.a
monasterium in Deibrense villa virginum, ab Hilde-
phonso dotatum 591.a S. Dionysij in Taruaniensi
finibus à Vuamberto comite extructum 870.a
monasterium extruit S. Amandus in loco Nanto sibi
à rege donato 912.b quod vocavit Elnone 913.b in
quo sepultura S. Amandi honorifica ibid.
monasterium Eluonense 631.b ad S. Eucharium Tre-
ueris 637. Fons rogi in pago Antifiodorensi à S.
Romano ædificatum 348.a
monasterium Fontanellense 938.a 939.a in territo-
rio Rothomageni 939.b 946.b prædij auctum
948.b attribuitur ei Dufera per Theodoricū re-
gem 941.b ex hoc alia monasteria propagata ibid.
eius privilegium de abbatis electione 944.b
monasterium S. Galli versus Alpiū iuga 637.a Gan-
dersheimense 888.b Glastonienense in Anglia 128.a
in saltu Gemmeticensi à Philiberto fundatum
949.b
monasterium Hasternacum 637.b Herfeldense ibid.
monasterium in Iurensi territorio 54.a
monasteriū à S. Furio in Latiniaco in Gallijs extru-
ctum 388.a Lateranense S. Benedicti, eius abbates
Valentinus, Theodorus 342.b Linburg in Vosa-
go sitū 637.a 639.b Lirinen insulæ 63.b Lirinen-
se 348.a 374.b
monasterij Magnilocensis abbas Bobo 359.a Adel-
phius 359.b eius situs 360.b & à quo extructum
ibid.
monasterium virg. Malbodiense 914.a Malmesbi-
ri in Anglia 448.a Malmundariense 635.a 638.
b 639.a Malmudarias & Stabulaus incendit Nort-
manni 174.b item Prumiense ibid. Maluernig in
Anglia 448.a S. Marcelli martyris 51.a S. Mariæ in
monte Auentino 51.b S. Maioli Papæ 53.a Marti-
riacensium 630.b Martianas vocatum 641.b 915.a
S. Maximini apud Treuiros 629.a 635.b 637.a
sanctimonialium Mortcellæ à Carolo Mag. dota-
tum 172.b Dani populantur 274.b
monasterium Niellenfense 171.b Niulrarium 637.b

monasterium Paterniacum 54.a S. Pauli apud Tra-
iectum 637.b virginum Pauliacense 949.b à quo
conditum & dotatum, auctum mirifice 953.a Pau-
line apud Bethleem 1006.a S. Petri in Anglia 132.
a S. Polyucti apud Melitenam vrbem 473.b
monasterium virginum Porcus appellatum super
fluuiū Somam 951.b B. Martini ad publicam stra-
tam vocatum 51.a
monasterium Quedelinburgense 888.b
monasterium Remense abbatia in Anglia 138.b Ru-
biacense virginum 360.a situm inter montes non
procul ab Aruernorum vrbe ibid.
monasterium Seridonis Magni 585.a S. Seuerini No-
rici in loco Barotro 164.a S. Seuerini apud Nea-
polim 167.b
monachi Sinæ à Barbaris trucidati 324.b
monasterium Stabulense 629.a 174.b 634.a 638.b
636.b Sucelauræ 255.b
monasterium Tabuleum antiquius, postea Theole-
gium appellatum in Vosagi solitudine 932.a in
Thebaide mille quadringentorum monachorū
69.b magni Theodosij cœnobiarchæ 246. 247.
S. Trudonis 646.a Teclatense in Gallijs 363.b Tur-
holt in Gallijs 854.a
monasterium Vallis aurea nuncupatum 50.a 55.a
Vasloy siue Beloacus 628.b S. Vedasti 632.a 633.a
Vesprimiense 744.b Dominicanorū insulæ Mariæ
in Danubio & diocesi Vesprimensi ibid.
monasteria Viennensis diocesis 64.a
monasterium ad Vincensense 31.b 32.a Metis ad S.
Vincentium 637.a Viridunense 631.a Volnicense in
Gallijs 363.a
monasterium Vualciorensense 637.b
monasterium S. Vuaploi Maurij dictum 634.a mu-
tato nomine Beloacus dicitur ibid.
monasterium Vuigorniese 445.a in Vuilika extrui-
tur 888.a
monasterij Augunien abbas S. Seuerinus 987.a
moniales regulant monasticam antiquitatem habuere
116.a
monasterijs in virginum, Preposita 953.b
monasterium inscio parente ingressa Euphrosyne
44. 46.
monasterijs in virginum, Infantulæ 954.a
monasterium ingressa trima S. Margareta Hungari-
ca 744.b 749.b
in monasterijs virgines manibus operatæ 732.a ni-
hil habet proprium b Vnus omnium habitus ibid.
monasterium virorū Euphrosyne virgo petit 44.b
45.a
monasterium virorum ingressa Maria virili amictu
928.a
monimus vir religiosus 139.b
mons Mauri 469.b
montanus monachus insignis 280.b
montani alicuius martyris visio 1062.a
montani martyris & sociorum eius complurium hi-
storia 1060. & deij.
morbi fructus peccati nonnunquam 797.b
morbi ob peccata immixti his poenitentia expiatis
auferuntur 925.b
mors duplex 292.b
mors quam diuersæ à diuersis imagnetur aut æsti-
metur 1060.a
mors quot modis contingat 102.a
mortaria qualis locus 916.b
mortis horam protrahere nature author valet 19.a
mortis omnis peccati effugit periculum 330.
mortis meditatio quid conferat 916.b 917.a
mortis memoria vera philosophia 245.a

d

mor-

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

mortis perpetuam memoriā quomodo animo ob-
uerſari fecerit Iohannes Eleemon 579.a
mortis certa incerta hora; a peccando nos debebat
abſtrahere 403.b
mortis horror exaggeratus 450.a
mortis pro contemptu oratio 191.b 192.a
mortis ad contemptum exhortatio grauis 450.b
mortem contempſere ſancti viri 444.b
mori preparato ſepulcro deſiderans, voti compos
ſactus 243.b
mortē filij ſuis precibus impetrat S. Hilarius 274.b
& coniugis 275.a
mortis dies reuelatus ſanctis 165.a 589.a 946.b
954.b
morituri, viuificis ſacramentis Eucharistiæ viatico
muniti 93.b 170.b 236.b 356.b 811.a
moriturus S. Seuerus ſacramentorum perceptione
ſe munit 811.a
moriturus S. Bertulphus viaticum corporis & ſan-
guinis accipit 876.b S. Vedastus 906.a Seuerus
811.a S. Rembertus 862.b
mori vicinus, Miſſam celebrari curat, Eucharistiā
ſe munens, S. Ansbertus 946.b
morituri eucharistiā & crucis ſe ſigno muniūt 954.b
moriturus communicat, ſignat ſe cruce Chryſoſto-
mus 722.b
moriturus S. Vithelmus, eccleſiæ ſe ſacramētis per
ſacerdotem munit 980.a
morituri inunguntur 236.a 862.b
mori in timore & cilicio Chriſtianum decet 191.a
moriturus Laurentius Iuſtinianus cum fiducia me-
ruit, & confidit cum timore 191.a
morituri abbatibus ſuos fratres elegans admonitio
92.b
apud morituros ſancti ſeriatim inuocati 955.a
morietum in egreſſu Antiphona, ſubuenice ſancti,
cum pſalmis dici ſolita 980.a
mortuos lauandi priſcus mos 227.a
mortuorum corpora abluta, & induta veſtibus 989.a
mortui qui lugendi, & qui non ſunt 542.a b
mortuos flere & quomodo liceat 72.b 73.a
mortibus ſuorum nimium Paula ſtracta 733.a
mortuis ſepultura mandandis dedit ſancti 226.b
mortuos pſalmis, hymnis & canicis ſpiritualibus
perſecuta eſt antiquitas 42.a b
mortuis quæ ex vſu eccleſiæ ſunt Tertianæ, nonæ,
quadragene antiquiſſimæ 243.b
mortui per ſanctos viros ad vitam reuocati 430.a
923.b 924.b
mortuum ad vitam reuocat S. Agnes 509.a S. Remi-
gius 292.b
mortui ſuſcitati oratiuncula 210.b
mortuorum reſurrectio comprobatur ex martyrii
illuſtribus poſt obitum factis 607.a
Mulierum de ornatu decretum edidit Laurēti-
us Iuſtinianus maritis vxorij ingratum 184.b 185.b
mulier leuis & inanis gloriæ ludibrium 678.b
mulieris iræ vehementia 715.b
mulierum colloquia tanquā ſemina vitiorum fu-
giunt ſancti 151.b
mulieris adſpectus res valde periculosa & inſidioſa
eſt 480.a
mulieres a viris ſeparate in ſuperiori tabulatu 672.a
mulieres tentat pios monachos 1004.a 1007.b 1008.a
mundus quid 6.a
mundus Chriſtianis exilium eſt 466.a
mundi oblectamentis non capiuntur ſancti 100.b
(miraculum inſigne de tribus pueris in puteum la-
piſis 1105.b)
Myrope veneranda & pia ſcœmina 864.b

N Atalis martyrum dies celebris priſciſ
Chriſtianis 425.a
naturæ vinculum 325.a
Nearchis 196.a
neceſſitas puram voluptatem non facit

334.b
nemēſis dea 393.a
S. neon martyr hitorie tergeminiſ ſcriptor 397.b
nerius Caponius 153.a
nero Perum & Paulum interfecit 521.b
nerua imp. 523.a
neſtorius paruo tempore Conſtātinopoli præſidens,
totum ſerē orbem ſua hereſi conturbauit 483.a
aduersus eum Ephēſina Synodus coacta ibid.
neſtorius præſectus Alexandriæ 421.a
neſtoris episcopi & martyris zelus & conſtantia
1086.a
neſtoris crucifixi concio & obdormitio 1087.a
neſtorij hereſis 254.b blaſphemia exorta 774.b
S. Nicaji baſilica 291.a
nicæ eccleſiam Catholicis ablatā dat Arrianis Va-
lens 16.a
nicenæ ſynodi canon citatus 717.b
nicenæ ſynodi ſecundæ patres catholici, quomodo
ſe geſſerint erga conuerſos iconomachos 1072.
nicenam fidem oppugnans Imperator 252.a b
S. nicephori martyrium 938.a
nicolai Papæ ad Eduardum epistoſa 133.a
nicolaus Piceninus 152.b
nicolaſtratus Chriſtianus factus S. Sebaſtiani prædica-
tione 454.b martyrium ſubit 455.b
nitrig mons 680.b
nitrig monachus Ammon celo ſuſcipitur 414.b
Nobilitas vera non ex ſanguine, ſed ex virtute formā
accipit 578.b
nobilitas ſumma, in filijs Dei numerari 371.a
nomen cum a Deo imponitur, ſingularis meriti in-
dicium eſt 281.b
norici Metropolis Tigurina 163.b
a normannis Chriſtiani vaſis ſacris redempti 282.b
normanni palatium Nouiomagi, Leodium, Traie-
ctum, Tungros, Coloniā &c. incendunt 174.b
normannos omnia cæde & flammis vaſtantes Ca-
rolus III. regno expulit 174.b
noſocomia a Baſilio erecta 11.a
noſocomia peregrinis extruit D. Chryſoſtomus
667.b & medicos ac præſbyteros adhibet ibid.
bona eccleſiæ in quæ inſumenda ibid.
noſocomio periti medici adhibentur 623.a
nouati & Iouiniani hereſes apud Aruernos 360.b
Nudus conſpici erubeſcens S. Antonius, diuinitas in
altera Lyci ripa collocatur 414.b
numerianus grauiffimè Chriſtianos perſequitur 425.a
nuptiarum commendatio 818.b
nuptiæ qua pompa celebratæ 100.a b
nuptias reſpuit Dorothea 897.b Victoria 956.a
nuptias cum ſene eleganti reſponſo contrahere de-
treſcat Marcella 777.b
Obedientia 14.a
obedientia ſanctorum prompta 126.a
obedientia monachorum 259.b
obedientia monachorum ante profeſſio-
nem ſolemne explorari ſolita 149.b
150.a
obedientia ſolidum & validum fundamentum ad
perfectionem 45.a
ſine obedientia omnis ordo cadit 773.a
obedientia ſpiritus ex Deo eſſe probatur 126.a
oblationes monaſterij pro peccatorum venia im-
petranda a fidelibus factæ 443.b

obla-

INDEX

oblationes piorum ſuſcipientes monachi, quid con-
ſiderare debeant 90.b
oblationem pecuniæ raptu partæ reſpuit S. Launo-
marus 442.b
oblato Chriſtianorum thymiana 99.a
oblato pro deſunctis 802.a
obuiari quomodo pijs aut gratis hoſpitibus ſolito
1100.b
Oda Gazelonis ducis filia 176.b
odoacer Italix rex S. Seuerino Norico ſcribit 163.b
quo de rebus futuris admonetur 161.a
odoacri frater Onulphus 166.b
odoacer expugnat Rugios ibid.
S. odilo 881.b
odilonis abbatis vita 48.b
odium ſummè vitandum 937.b
odij irrecōciliables exemplū eiusq; fractus 936.a b
Oeconomus 221.a
oekonomi adminiſtrationem eccleſiæ poſſeſſionum
habuerunt 849.a
oekonomus eccleſiæ Theophilus 847.a orphanis, vi-
duis, pupillis neceſſaria ſuppeditat 847.a b 848.
Officia diuina nocturna & diurna audiendo cæcus
addidit 347.b Officia diuina cantando peracta
348.a nocturne preces, horum Canonice vij. 447.b
nocturnale officium 345.a noctū nocturnalia of-
ficia cantata 443.a b hymni nocturni 532.a Ma-
tutina pſalmodia ibid. 535.a
officiū nocturnale in itinere celebrat S. Maurus cum
ſocijs fratribus 345.a
officiū matutinale 351.a
officiū in Paraſene ſolenne 348.b
officiū ſabbato ante Paſchæ ſecreto & priuatim
apud ſe quiſque dicit antiquo eccleſiæ Rom. mo-
re 348.b
officio quiſq; ſuo fungatur, etiamſi indè nullum ad
alios lucrum dimanet 599.a
Oleum ſanctū ad quæ a viris ſanctis adhibetur 71.a
oleo ſancto ritu eccleſiaſtico episcoporum liniuntur
manus 812.b
oleo benedictionis perungitur infirmus ex apoſtoli
ſanctione 93.b
olei exorcizati in baptiſmo vſus antiquus 293.b
oleum ſanctum in dedicationibus templorum ad-
hibetur 132.b
oleo ſancto morbi curati 64.b
oleo ſancto paralysia curata 69.b 441.b
oleum benedictum ad demoniacos curandos adhi-
bitum 108.b 441.a
oleo benedicto ſanatur ruina parietis ſauciata ſoror
957.a
oleum ſanctū curationibus adhibet S. Eugendus 60.a
Parthenius 926.a
oleo ſanctorum curatur ægra 924.b
oleo ex B. Petri ſepulcro Romæ ſumpto ægri ſana-
ti 362.a
oleum benedictum a S. Simeone tranſmiſſum Perſæ
quanti fecerint 124.a
oleum benedicto arcentur noxia animantia 258.b
oleum in medijs flammis non inflammatur 61.b
olympias præclara ſcœmina 693.b 718.b
Oneſimus quid aut quā præclare vrbis præſecto
reſponderit 1039.a
oneſimi laus, & quomodo iſa Tertullo vrbis præſe-
cto tractatus 1038.b
oneſimi corpus ponitur in argentea theca 1040.b
oneſimum Paulo Apoſtolo & filium & fratrem fu-
iſſe 1038.b
oneſimi apoſtoli & martyris certamen pro Chriſto
1038. & deiſ.

ad Opera bona ad beatitudinem adſpirantes excitantur
251.a b
per opera bona ſuadet vt nos confirmemus S. Ephrē,
vt adſtare iuſtę ſententię immutabili iudici vale-
amus 805.a
operum bonorum meritum ac præmia 326.b 584.a
operum præmium pro cuiuſque meritis in iudicio
Deus tribuet 799.b reddet Deus vnique con-
uenienter ſuis actionibus 816.a 841.a
opera noſtra debita Deus remunerat 336.a
opera ſua bona ſancti diuine gratię tribuunt 323.a
opera bona ſibi adſcribere, & non Chriſti auxilio,
grandis inſolentia vel amentia potius 249.a
per opera noſtra Deum glorificamus 248.a
oratio omnes episcopi vſi 34.a non vtitur Fulgen-
tius, ex monacho episcopus factus ibid.
oratio & operatio altera alteram fulcire debet 287.b
oratio cuiuſmodi eſſe debeat 772.b
oranti quid agendum 287.b
Preces ad Deum fuſuri omnes reliquis cogitationes
ante oſtium relinquunt 79.b precū forciffimum
preſidium 232.b
oratio martyrum etiam in medijs tormētis refugium
563.a b 568. preces martyri medicina dolorum
ſunt 268.b ardentes inter tormenta preces 982.b
oratio ſanctis conſuetum præſidium 912.b
oratio fideliffimus conſiliarius Laurentio Iuſtiniano
185.a
preces Antonij ſolenne in aduerſis præſidium 412.a
in orando ritus & cęremoniæ Chriſtianorum, genu-
flexio, manuum extenſio, in altum eleuatio 118.b
198.a 219.b 414.b 562.b 866.a 868.a 923.b 924.b
926.b
orat ad orientem ſolem conuerſus Iacobus eremita
738.b
oratio cum manu extenſione & crucis ſigno 225.a
orat S. Maurus in modum crucis proſtratus 346.a
orant ſancti cum lachrymis, iſq; preces ſuas rigant
118.b 232.b 334.b 562.b 919.b 925.
oratione & ieiunio nil non impetrari a Deo 1102.b
preces lachrymis irrigatę efficaces ad diaboli inſi-
dias extinguendas 182.a
oratione cum lachrymis fuſa a ſacra æde ignis repe-
luntur 223.b
orationis ieiunio iunctæ viſ 43.a 46.b 925.b
orationi ad Deum inſtant ſancti 557.b 558.a
orationis magna aliditas 747.b
precum ex frequentatione in genibus & cubitis S.
Ansberti calli 947.a
oratio iuſti quantum valeat 17.b
oratio domat peſtes mentis 964.b
precum piarum tanta viſ, vt per eas mortui exciten-
tur 274.a
orationes piæ, ſive ſanctorum ac piorum hominum
preces, quā ſint efficaçes, & quā earum viſit
63.b 104.a 106.b 124.a 170.a 180.a 199.b 212.b
244.b 148.a 258.a 335. 428.b 429.b 442.a 509.a
497.b 775.b 777.b 902.a 920.b 975.a
oratio S. Polycarpi 650.a S. Agnetis in medijs flammis
509.b S. Fulgentij in ſummis doloribus 41.b Cle-
mentis Ancyran episcopi pro ſua vrbe 553.b
oratio S. Melanx morti vicine 776.a b Item S. Au-
ſtreberthe 955.a
oratio S. Ephrem 794.a eiufdem oratio morituri
801.b
precatio ad Deum in periculis conſtituti 334.a
orationes pro deſunctis priſcis notę 619.a
precum publicarum quanta viſ 162.b 225.a
preces publicæ quantum valeant ad impetrandum
quiduis a Deo 13.a b

d a ordini-

IN TOMVM PRIMVM SEQUENTEM

ordinibus sacris se indignos viri sanctissimi existi-
mānt 336.b
ordines sacri gratis tribuendi 300.b 576.b 577.a
ordinationum venditio graue crimen 674.b
ordinati Simoniaci, sacerdotio priuantur 676.a &
pecunia eis redditur ibid.
ordinantur coniugati apud Orientales 588.b
ordines ad maiores bigami non promouendi 576.b
in ordinationibus diligentis, & accuratissimus fuit
D. Chrysostomus 676.a
ordinationes cum examine & sine muneribus vt fi-
rent, curat S. Ioannes Eleemosynarius 571.b
ordines aliena in diocesi tribuere, contra Canones
est 715.b
ordinationem peragit in aliena diocesi Epiphanius
contra canones 686.b
ordines sacri ab episcopis collati 474.a 480.a
ordinat Melitus episcopus Parthenium presbyterū
922.a
ordines sacri eorumq; gradus 15.b 221.a 313.a 333.a
428.a
ordo Leuitarum seu diaconorū 523.b 567.b 659.b
ordo presbyteratus 313.a 659.b in eius ordinatione
manu imponit episcopus 669.a initiatur chrisma-
te presbyterij Antonius patriarcha 711.b ad sacer-
dotium per gradus intermedios ascenditur 711.
in ordinatione D. Chrysostomi columba eius capiti
insidet 660.b 707.a
ordo seu religio S. Mariæ 148.b
origenista 500.b
origenes paucis mensibus Hebræ lingue difficulta-
tes vicit 540.b
origenem auersatur Theodosius cœnobiarcha 255.a
origenis nugas maxime auersatur Euthym. 486.a
origenis libros anathematizari postulant monachi
Aegyptij 681.a
origenis scripta damnat cum Epiphanio Theophi-
lus Alexand. 714.a
origenis libros prius damnatos Synodicè, admittit
rursus Theophilus 690.a
origenis librorum lectionem prohibuit cum episco-
pis Cypri Theophilus Alexandrinus 684.b scri-
bit aduersus eos Epiphanius 686.b
Osculator pedes Basilij Anastasius 14.a
Ostianus 333.a Exorcista 274.a 313.a Lector 313.a
743.a 655.a Lector Emeritus 984.a Lector à Cy-
priano Celerinus ordinatus 840.b Lector Eccle-
siasticus S. Epiphanius 545.a Subdiaconus anno
xviii. b Diaconus anno xx. b
S. osuualdus rex ecclesiam extruxit 447.b
Otto Babenbergensis episcopus extruit Brunfensi-
genſe cœnobiū 143.a visionem mirā videt ibid.
Otto senior Hungarus Bauariam & Lotharingā de-
uastantes bello superat 176.a
Pachomius 62.b 63.b
Pachomij monasteriorum disciplinam ab
Athanasio cognoscit Marcella 778.b
paderburnenſis episcopus Moguntini suffra-
ganeus 857.b
palmarum festum 493.a
panes miraculosè aucti 480.b
pannoniam vastant Gothi 160.b
pannonie euentura ante prædicta 165.a
papa episcoporum episcopus 464.a
papæ sacerdotes appellati 214.a
paphnutius Euphrosynes pater 43.a
S. paphnutius oculus Maximiani persecutione effos-
sus 413.b
papias & Maurus milites martyrio coronantur 367.a

paradisi celestis gaudia & felicitas 451.b
paradisi iusti viri animus est 75.a
parascene 296.a
parascenes solenne officium 348.b
parentum de salute solliciti sancti sunt 340.a
parentibus non obediens, in miseriam magnam de-
cidit 12.b à demone corripitur 924.a
parente ignorante, & vbi resciuit reclamante, mona-
chus sic Fulgentius 26.b
parisenses à Francis obſidentur 107.a
parisijs sedem sibi figit Clodoueus rex, Ecclesiā Apo-
stolorum Petri & Pauli illic extruit 301.b
parisenses moliantur necem S. Genoueti 104.a
S. parthenij vita 922.a
paschæ sabbato baptizatus Clodoueus cū suis Fran-
cis 304.b
pascha festorum præcipuum 244.a
paschæ festum non suo tempore à Scotis & Brito-
nibus seruatum 839.b
paschasius Rabertus vitam scribit Adelhardi 72.a
paschasius & Vrsicinus presbyteri 988.b
passer mysticè in scripturis quid designet 285.a
pastor presbyter 1011.a
paterni amoris exemplum 333.
patientia Deo gratissimum sacrificium 386.a
patientia insignis in maximis damnis 584.b
patientia lob inuicta 543.b
S. Melanij virtus ac patientia 543.b
patientia insignis 124.a b 180.a 260.b 578.b
patriarchatus Gradenſis Venetias transfertur 189.a
S. patroclij martyrium 511.
paulæ vita 723.
paula obiit Honorio Aug. vij. & Arcenio coss. 737.b
S. paulina & eius monasterium 1006.a
S. paulinus 769.a
paulinus Antiochenus episcopus Romā venit 777.a
paulinus Felicitis Nolanus vitam carmine scripsit 312.b
paulinus episcopus Tigrining 163.b
S. pauli Viridunensis episcopi vita 931.
pauli primi eremite vita per D. Hieronymum 216.
S. paulo Apostolo plurimum delectatur D. Chryso-
stomus 668.b
paupertatis bonū quantum sit, quānam intelligat 189.b
paupertatis voluntariæ amator Felix Nolanus 316.a
paupertatis Euangelicæ exempla 6.b 47.b 154.a 582.
a 767.a 797.a 795.b
pauperissimi sponte fiunt ex ditissimis Melana & Ap-
niani 768.a
pauperes dominos suos vocat Ioannes Eleemon epi-
scopus 572.a
in pauperes largi vt essent, mutuo accipiunt pecuniā
quidam sancti 78.b
pauperes negligentis episcopi punicio 925.b
peccatis non contaminari, certa salus 274.b
peccatorum occasiones cautè cauendæ 298.a
peccandi occasio quam vim obtineat 1003.b 1004.a
peccati occasiones quod nō præciderit quidam san-
ctus, grauissimè cadit 740.b
peccatum, animæ mors 326.a
peccatū qui facit, is solus seruus, coronas licet sex-
centas gesserit 595.a
peccata transitum in celum præcludunt 415.b
peccata nostra Dei aduersum nos iram commouet
vt varijs nos flagellis conficiat 249.a 485.b velut
hostium ferociū incurſu 280.b 904.b fame 247.b
morbis alijsq; calamitatibus 661.a 706.a 707.b
797.b
peccatē nō statim punit Deus, sed tempus relinquit
intra quod peccatum penitentia deleat 594.a
peccata etiam grauissima penitentia expiantur, vt
Christi

INDEX

Christi abnegatio 897.b
peccatum quod penitentia non deletur, accessione
noua robur accipit 599.a
peccata sua omnia in charta descripta episcopo of-
fert mulier 17.a
peccatoris per omne genus peccatorū volutati con-
uersio 958.
peccatoribus desperationis cogitationes immitte-
re demon solitus 741.a
peccatorum de remissione scripsit S. Fulgencius 39.a
pecunie inligais contemptus 129.b
pecuniam manu accipere seu virus multi sancti ca-
uerunt 771.b
pedes Basilij osculatur Anastasius 14.a
S. Pelagia martyr ex discipulis S. Luciani vna 156.b
pelagius Faustus episcopus Gallus 39.b cuius con-
tra gratiam libellis respondit S. Fulgentius 39.b
pelagiana hæresis in Britannia grassatur 102.b
pentapolis 788.a
peregrinatio religionis ergo voto concepta 337.a
peregrinationes ad loca sancta voti & adorationis
causa 581.a
peregrinatio ad sancta loca Hieronymi etate frequen-
tissima 714.
peregrinatio religionis ergo 190.a 361.a 362.a
peregrinatio religionis ergo, ad sacras adorandas re-
liquias & loca sancta Edessam venit S. Ephraem
794.a
peregrinationem religionis ergo suscipit Richardus
rex Angliæ 927.b ad SS. reliquias 129.a
peregrinatio ad loca sancta adorationis causa à Me-
lana suscepta 771.a 776.a ab Eudocia suscepta
777.a eius fructus ibid.
peregrinatio religionis causa versus Hierosolimam
suscepta 5.b 6.b 7.b 116.b 258.b 486.a 967.a
peregrinatio ad loca sancta, Hierusalem orandi &
adorandi gratia 116.b
peregrinatio Hierosolymitana & sanctorum locorū
adoratio 241.a
peregrinatio Hierosolymitana ad sepulcrum Domi-
ni adorandum suscepta 136.a 627.b
peregrinatio penitentium Hierosolimā versus 127.b
peregrinatio religionis causa Bethleem 256.a
peregrinatio ad Apostolorum memoriam religionis
ergo suscepta 31.a 55.b 628.b 643.c 1010.b 1012.b
peregrinationem ad limina Apostolorum pietatis
causa peragit S. Amandus 909.a
peregrinationem ad limina Apostolorum, Vuan-
bertus comes cum vxore suscipiunt 872.b secun-
da item vice 875.a
peregrinatio ad S. Iacobi limina 972.a
persecutionibus res Christianorū inclarescunt 596.b
persecutionis tempore secedit Maximus Nolanus
episcopus 313.
persecutionis tempore amicorum hortatu fugit Po-
lycarpus 648.a
persecutione seculante latente sancti, nō temerè adire
pericula videantur 155.a
persecutio Christianis inflicta 99.a
persecutionis atrocissimæ duo exempla 217.a
persecutio grauis Catholicorum episcoporum 31.a
qua episcopos viduatis ecclesijs ordinari interdi-
ctum 32.b
persecutio ecclesiarum & Catholicæ fidei ab Arria-
nis illata 420.b 421.a
persecutione episcoporum Catholicorum etiam S.
Fulgencius in exilium in Sardiniam missus 35.a
persecutio sub Antonino 311.a
persecutio Christianorū à Balatio Aegypti duce 411.a
persecutio Decij 787.a 863.b 865.b

persecutio Decij & Valeriani 194.b cuius administer
Felix 196.b
persecutio remissior Carino & Diocletiano Imp-
463.b Carino occiso immanior, ibid.
persecutio Diocletiani 761.b 155.a
persecutio Diocletiani & Maximiani 202.b cuius
præses per Syriam Martianus 204.b
persecutione Diocletiani septem fratribus Christi-
anis libera sua cur religio permilla 209.a
persecutio Catholicorū ab Hunerico intetata 24.b
26.a grauior deinde facta 27.b 28.
persecutio atrox sub Licinio 267.a
persecutione Licinij xl. milites Sebastea cccclxx. cen-
turiones in Macedonia neci traditi 918.a
persecutio Maximiani in Christianos 155.a 893.b
Maximinus in ea præfectus 894.a
persecutio Numeriani 424.a
persecutio Christianorum apud Persas 476.a
persecutio Traiani 782.a
persecutio Traiamundi 36.b
persecutio Traiamundi morte eius finita 39.b
persecutio Valeriani & Galli 936.
peronæ S. Furſei corpus in ecclesia ab Erchenaldo
extructa requiescit 388.a
perius diuinitus punitus 504.a
persarum regis Saporis ad fidem cum familia sua
conuersio 368.
persarum rex Chosroës 529.b
persarū rex Idigerdis persequitur Christianos 476.
persæ Syriam populati 572.a Hierosolimam capiunt
529.a
persæ deuicti 239.b
petrus Clementem adiutorem & successorem conse-
crauit 839.a
petrus & Paulus martyrio affecti à Negone 521.b
petrus Alexandriæ antistes martyrio coronatus 155.a
S. petri Aulani martyrium 96.b
petri Enaphæ blasphemias 571.b
S. Pharaïdis virginis reliquie 885.a
phengon & Eucarpus milites martyres 563.a
philibertus cœnobiū fundat in saltu Gemmeti-
censi 949.b
philippus Imp. execrandus & impius interfectus in
bello aduersus Troglodytas 814.b
philippus Maria vexat Florentinos 152.b
philoromus martyr Alexandriæ 198.a
SS. philoromi & Phileæ martyrium 845.b
philosophiæ definitio 6.a
philosophia mortis meditatio 779.a
philosophis soleime disputare de varijs rebus 5.b
philosophiæ dat operā Basilus Athenis, & alij item
præclari viri 5.
philosophi à S. Antonio oppugnati 417.b 418.a b
crux philosophis scandalum 510.a
philosophi taxantur 598.a
philoxenus 6.b
photina virgo sancta 1010.a
picturæ pie colorate seu effigiate reueretia q̄ 1080.
picturarum sacrarum antiquitas 530.b
pietas insignis in puerili ætate 745.a 950.a
pinta Arrianus episcopus 37.b
pionij presbyteri vita 787. eius gesta etiam Euse-
bius scripsit ibid.a
pipinus rex flagellatus à S. Remigio 306.b
pipinus Franciæ præfectus 945.b
pipinus Maior domus Caroli Martelli pater quam
nificencia profecutus Rhemenſis episc. 112.b
pipinus S. confessor, dux Brabantæ, & S. Gertru-
dis pater, qualis quantūve fuerit 1059.a b
pipinus senior regni monarchiam obtinet 170.b
d 3 pipi.

IN TOMVM PRIMVM SEQUENTEM

pipini regis frater Bernardus cuius filius S. Adel-
hardus 89.a
pipinus rex Italię ab Adelhardi consilijs dependet
77.a
pipinus Ansegisi filius Vuadregisili cōsobrinus 941.b
pipinē cognatione aliquot recensentur 167.b
piscium miraculosa captio 1058.b
S. pirminus monasterium Augiense extruxit 516.b
pius Rom. pontifex 11.b
Plage à Deo immisiss hominibus quemadmodum
accipiendę & interpretandę 149.a.b
planete vestium genus 40.a
plumbo liquefacto qui martyres quomodo vexati
1037.a
Pœnarum in Sicilia loca 53.b
pœna ad eternam vitā non perducit, sed causa 455.b
pœnitentia citō mouetur eorum que non recte facta
sunt, generosus & virtutis amans 576.a
ad pœnitentiam Deus inuitare calamitatibus immis-
sis solitus 610.a
pœnitentia Dei à nobis iram & immisiss calamita-
tes remouebimus 661.a
pœnitentię portus tutissimus peccatorib. 741.a 742.a
pœnitentię quantus fructus 737.b
pœnitentię beneficio ijs pares euadimus qui nullum
peccatum admiserunt 594.a
pœnitentia peccati qui non ducitur, in deteriora
ruit 599.a
pœnitentia quid naturę deprauatę proficit aut confe-
rat 1028.a
pœnitentium exempla ex scripturis 850.a.b
pœnitentium exemplar David 664.a
pœnitentię assiduus inculcator D. Chrysostomus
664.b
pœnitentiam agere iubentur Christiani qui idolis
immolauerant 791.b
pœnitentia acta qui chirographo dato diabolo se
manciparat, misericordiam consequitur 12.b 13.
pœnitentia acta respiscunt que à Christo defecerāt
Christe & Caliste 897.b
pœnitentiam agit qui Christum & eius matrem pa-
ctus per literas cum demone negarat 848.b
pœnitentia grauissimis sceleribus expiatis miraculis
claret Iacobus eremita 743.b 744.
pœnitentia dura 68.a
pœnitentia aspera B. Fulgentij 41.b
pœnitentia septennalis 299.a
pœnitentium exempla 299.a 742. 926.a
pœnitentis suspiria 850.a
pœnitentia vera ieiunij, precibus, & lachrymis per-
agitur 349.a.b
pœnitentis & satisfactionis impostę illustre exem-
plum 965.a
pœnitenti ieiunium & vigilię & elemosynę indi-
cta 10.a
pœnitentiam publicam egit Ludouicus Imper. 86.b
pœnitentium vestes certę 427.b
pœnitentes in cena Dñi reconciliati à priscis 199.a
pœnitentia Eucharistię sumptionē antecedit 458.b
sine pœnitentia mortuus, in sacro non est sepeli-
endus loco 386.b
Polemio aditus Decij persecutione Christianos sa-
crificaturos ducit 787.b
polycratia virgo sancta curata S. Antonij ad Deum
precibus 414.b 415.a
S. polycarpi gesta & martyrium 646.
polycarpi pręclarum responsum 649.a
polycarpum Smyrnę Ignatius salutatur, cum Romam
bestijs obijciendus duceretur 783.b
polycarpus discipulos in Gallias mittit Euāgelium

illic annunciaturos 392.b
S. polycarpus presbyter persecutione Diocletiani &
Maximiani 456.a
S. polyeuctus Felicis pręsidis gener 196.b ex legione
fulminea Marco Imp. martyr sub Decio 198.a
S. pontiani martyrium 311.
pontianus Thēitanus episcopus 42.b
popiliensis diocesis 471.b
S. popponis abbatis vita 616. obitus 643.a
popponis pacifici laus 636.b
popponi virus porrectum, nihil nocet 645.a
poppo & Ezechias rex qua in re quodammodo simi-
les 636.a
popponi quid regionis aut dominij traditum ab
Imperatore 637.a eius conuiciator vnde qua
pœna affectus 638.a
S. poppo fit abbas Stabulen 644. b ac postea Maxi-
minen ibid.
porphyrius Archimandrita 5.b
porphyrius episcopus periculum à seditionis sibi il-
latum, quomodo euaserit 1108.b
porphyrij insignis Gazę episcopi obitus 1109.b
porphyrius episcopus vnde & quomodo in visione
instructus 1100.b
porphyrius episcopus Gazensis vnde aut qui factus
presbyter 1090.a
porphyrij episcopi virtutū catalogus 1089.b 1090.a
porphyrij episcopi cum Manthęa fœmina disputa-
tio, quā mirum habuerit exitum 1106.b 1107.a
portarij seu ianitores in aulis principum, quā con-
sistent hospitibus 1097.a
portugallię regina Oracha 388.b
Prædellinationis & gratiæ negotium pertractauit S.
Fulgentius 41.b
prædicationis euangelicę fructus 905.b
prædicatorij ordinis vicarius generalis Albertus
Magnus, & eius ætate quis magister ordinis, ali-
quot item prouinciales recensentur 147.b 148.a
prædicatorij ordinis tertij magister Raimundus 147.a
prædicatorij ordinis magister generalis renunciare
quod officio possit sanctum, eadem sanctio ab-
rogata 148.b
S. prædicti episcopi vita 621.
præpositus inter monachos sine abbatis officio nil
agere finitur 38.b
præstigijs ad dicti quidam 597.b
præstigijs pernicijs quę 1039.a
preces, vide oratio
presbyteri iudicio pontificali ac plebis testimonio
designati 58.a
presbyter fieri detrectat abbas Ephrēm, quod se
peccatorem affirmaret 15.b
presbyteri veri viuam exemplar 14.b
presbyter agrum colit 13.b 14.a
sine presbytero integrę non seruant collectam Chri-
stiani 667.b
presbyter Anastasius vxorem habet nomine tenus,
quę vsu non nisi soror erat 13.b apud eum xl. an-
nos versata virgo permansit 14.a
presbyter S. Eugendi pater 57.a
presbyterium 15.a
primicerius Cantorum S. ecclesię Neapolitanę 167.
primicerius 444.a
primitijs in celebrandis pompam declinat Andreas
Fefulanus episcopus 150.b
principij Sueffionē episcopi parentes 281.a
pruilegia indebita illa quibus prioribus nostris præ-
ferri volumus 41.b
pruilegia monasterijs Roman. pontifex concedit &
confirmat 131. b 133.b

pro-

IN D E X.

processiones iam olim quomodo fieri solite 1104.b
processiones cum crucibus cereisq; per urbem cir-
cuitum 305.b
proclus Constantinop. episcopus 774.a
professio monachorum solennis 150.a
prophetiæ dono sancti claruere 65.ab 136.a 151.a
157.a 160.b 162. 182.a. 187.b 259.b 484.b 569.b
prouidentię diuinę arcana scrutatu difficilia 321.a
protoscriniarius 454.a
Psalmi quo ordine collocati 280.a
psalmos decantat Gordianus tormentis laceratus
100.b
psalmum, Exurgat Deus, cōtra demonis impressio-
nem recitat S. Martinianus 1006.b aliosq; 1007.b
Publicę utilitati vir bonus studere debet 598.a
publicani avari felix metamorphosis 580.b
pudicitia encomium 82.a
pudicitia admirabilis 329.a
pudicitia inter carnalia blandimenta seruatu diffi-
cilis 189.b
puer editus septimo mense Poppo 627.a
pueri martyrium fortiter passi, Hilarianus, Saturni-
ni F. 986.b
purgatorium 179.b
purgatorij ignis 293.a
Quadragesima demoniaci quo miraculo in
via ad urbem Solos liberati 1053.a
quartillorū martyris, quę & vxor &
mater martyris erat, visio 1061.ab
quadragesima 10.b 296.a 544.
quadragesimale ieiunium semper fuit in maxima
veneratione 67.b
quadragesimę ieiunium quomodo peregerint mo-
nachi Thebaidis 69.b
quadragesimale ieiunium quanta abstinentia trans-
actum à sanctis monachis 343.a
quadragesima tota fuerunt qui nil cocti cibi gusta-
rent 67.b
quadragesimam integram ieiunus perseuerat Gera-
simus 491.a
quadragesimali ieiunio tribus per septimanam die-
bus tantum comedit S. Austrebertha 953.b
quadragesimali ieiunio carnibus vt vescatur & se-
ptuagenarius & egrotus adduci non potest 180.a
quadragesimale S. Simeonis Stylitę ieiunium 121.b
quadragesimę diebus commercia secularium homi-
num declinare solitus S. Prædictus 621.b
quadragesimalis ieiunij primę hebdomada quarta
feria caput ieiunij vocata 50.a
quadragesimę primo die emerem cum benedictione
accipiunt Christiani 182.a
quadragesimę tempus his qui baptizabantur, cur in-
dici solitum 463.a
quadragesima Catechumeni in fide instituebantur
in vigilia paschalis baptizandi 106.b
Quingentos viros & 130. fœminas quomodo Iuliana
conuerterit 1044.a
quintianus Sicilia præfex persecutione Decij 865.b
perit in flumine 869.a
quintilianus proconsul Decij persecutione 792.b
quirinus martyr 1010.b 1011.b
quintus martyr 985.a
Quod uult deus episcopus 41.a
Adegundes regina 82.b
radon abbas 900.a
ragenfridus cum Catolo Martello de
principatu contendit 278.b
S. raimundi vita 147.a eius scripta b
ramuoldus sanctus abbas 142.a
ranganarius à Clodoueo occisus 298.a

Rebaptizare Catholicos Gisa Felethi Rugorum re-
gis coniunx conatur 161.a
redemptus Fulgentij socius 30.a
regulas & viuendi cōstitutiones prisci cœnobitę ha-
buerunt 247.a 251.a
regula S. Basilij 251.a
religio Christiana cum gentiliū comparata 418.a
religionis dogmata cui tractanda non sint 16.a
religionis per ingressum sponsalia contracta irrita
sunt 106.a
religionis ergo peregrinatio ad apostolorum memo-
riam 31.a Vide, peregrinatio.
regnum diuisum in se desolat, exemplum huius
rei 175.
regnum & sacerdotium magno inter se intervallo
dissident 612.a 673.a
rex Alfredus primus à summo pontifice vnctus &
consecratus in regem 137.b
rex Eduardus inungitur & consecratur 129.a
regum caterorumq; hominum eadem nascēdi mo-
riendiq; conditio 419.b
regum in monasteria liberalitas 355. 356.
religiosarum fœminarum habitus sub Auxentio ab-
bate qualis 1031.b
reliquiæ sanctorum 110.a
reliquias sanctorum corpora vel bestijs deuoranda
proijcere vel mari mergere frustra tyranni co-
nantur 528.a
reliquiæ miraculose conseruate, impijs eas in cine-
res redigere frustra molientibus 390.b
reliquias martyrum etiam cum vite periculo rapiunt
& sepultura mandat p̄ij vici 615.a
reliquias martyris in mare coniecti inquirunt disci-
puli 157.b S. Luciani corpus mari submersum
miraculose effert Delphinus 158.a S. Anastasij cor-
pus à carnifice precio numerato impetrant Chri-
stiani 539.a
reliquiæ sanctorum reuerenter quasitę & in urbem
delatę 513.a Martyrum cineres colligunt Christi-
ani 515.b
reliquias S. Polycarpi quantoperē Christiani habere
desiderant 450.b carnes ex SS. corporibus fla-
gellatis decedentes Christiani velut thesaurum
bonorum & benedictionem colligunt 566.a
reliquiæ martyrum inter alia cadauera miraculose
cognitę 216.a
reliquias suas produnt ipsi sancti, & sepultura man-
dari desiderant in somnis apparentes 528.a
reliquiæ S. Leo chadię diuinitus declarantur 591.b
reliquiæ S. Bertulphi miraculo declarantur 883.b
reliq. S. Anastasij ad corpus stella videtur 539.b S. Epi-
phanij corpus luce & splendore calicis circun-
fusus per triduum stetit 548.a
ex reliquijs martyrum odor mirificus 425.b corpo-
ra SS. diu integra & incorrupta perseuerant 126.b
138.b 140.a 160.b 308.b 914.a
reliquiæ sanctę ac venerandę nuncupatę 47.b 150.a
805.b 930.b
reliquiæ sanctorū quata in veneratione priscis 161.b
262.b 309.a 518.b 620.ab
reliquias Christiani salutant, osculatur, amplectun-
tur 256.b
ad reliquias SS. ardentes perpetuę lampades conser-
uatę 625.a
reliquias sanctorum reuerenter accipit & colligit S.
Seuerinus 161.b
reliquiæ Apostolorum reuerenter accipiuntur 61.a
reliquias sanctorum & iam sedibus pulsi secum fide-
les abspoliunt 877.b
reliquias furto sublatas quā anxie sibi restitui cu-
rant,

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

rarit, qualem eis honorem haberi voluerit Arnulphus Marchio 879.b
reliquiae sanctorum empta à Christianis 390.b
erga reliquias populi fidelis affectus & pium desiderium ne incendio consumerentur 883.a
reliquias sacras & loca sancta adoratum venit Edefsam S. Ephraem 794.a
reliquias ad S. Chrysostomi confluunt turbæ 701.b
reliquias sacratiss. S. Petri se inuisurum promittit rex Eduardus 129.a
reliquias Apostolorum venerantur Vuambertus comes cum vxore, Romam idcirco profecti 872.b 875.a
reliquiae sanctorum ad virtutem eorum æmulandam excitant 601.b
reliquiarum sanctorum vis 345.b
reliquias SS. quanti tribuat D. Chrysostomus 615.a
reliquias S. Simeonis Stylitæ quanti factæ 126.b
reliquias Tryphonis custodes sue ciuitatis futuras recondere Niceenses volunt 818.b
reliquias Philippicus pro felici expeditione habere apud se contendit 126.b sanctorum corpora tantquam opes & thesaurum prisci Christiani habet 262.b sanguis S. Polyeucti arma salutis & verè beata hereditas Cananogoris donatus 197.b
reliquias sanctorum vrbes reddunt illustres 620. eorum sunt ornamentum, turre, thesauri 620. b vrbes ijs muniuntur 363.b
reliquias S. Simeonis pro muro & munitionibus retinendas sibi censent Antiocheni 126.b
reliquiae demonum fuga à morbis liberatio appellata 764.a
reliq. ex ossibus S. Ignatii ciuitates per quas delatæ benedictionem accipiunt 785.b
reliquias Cyri & Marci in vico demonum domicilio collocari iubet angelus 764. b
ad reliquias SS. beneficia populi exhibentur 915.b
dæmoniaca curata 930. b linthea reliquias S. Eusebii impositæ sanant morbos 620.b
ad reliquias SS. sanitates & miracula exhibentur 47. b 125. a 167. a 172. 225. 275. b 307. a 309. a 364. 391. a 426. a 498. a 499. b 502. b 510. b 602. b 540. a 593. b 620. b 624. b 868. b
reliquias nouis ecclesijs & sacris locis extructis quaruntur 163. b
reliquiae reuerenter à Christianis translatae 390. b cum ingenti honore 881. a cum cereis & suffutibus 921. b
reliquias in transferendis magna adhibita sollemnitas 885. a
reliquiarum translationi operam impendit S. Prædictus 623. a
reliquias seu sanctorum corpora translata in aliū locum, integra & illæsa post longum tempus apparent 111. a
reliquiae reuerenter suscipiuntur 163. b
reliquias S. Agathæ cum omni reuerentia & honore deponit populus 868. b
reliq. amictus S. Agathæ profigat ignem 869. a
reliquias Amelbergæ quemadmodum repertæ 884. a colobium S. Anastasij pellit dæmonem 540. a
reliquias S. Babylæ translatae 602. a ob quas in Daphne repositas Apollo responsum dare cessauit 605. a b
reliquias S. Bertulphi de Rentica Bononiam translatae 877. b hinc Blandinium ibid.
reliquias SS. Cyri & Iohannis, Athanasij item & trium eius filiarum religiosè conditæ, deinde etiam translatae 739. b
reliquias Cyrici 631. b
reliquias S. Ferreoli martyris 63. b vbi conseruetur b

reliquiae SS. Geruasij & Protasij Viennam apportatae 161. b
reliqu. ossa S. Ignatii fideles reuerenter colligunt & componunt, eadem postea Antiochiam translata 785. a
ad reliquias S. Hilarij eiusq. intercessione quæ miracula edita 275.
reliquias B. Chrysostomi Constantinopolim translatae 723. a S. Isidori ad quas mira perpetrata 225. b
reliquias venerandas & sanctas Isidori inquit Myrope 865. a
reliquias S. Mercurij martyris corpus eius, arma, lancea 10. a
reliquias SS. Petri, Pauli, Andreae Roma curauit adferri S. Bonitus 265. a
reliquiarum S. Timothei translatio 522. b
reliquias Apostolorum in ecclesia sue ciuitatis constituit S. Fulgentius 42. b ossa & cineres S. Polycarpi reuerenter reponunt Christiani 651. a
S. remacii reliquiae in stabulei monasterio 645. b
reliquias sacræ S. Rigoberti episcopi 115. b
reliquias Tarachi, Probi, & Andronici 498. a
reliquiae venerandæ & sanctæ Theodori martyris cū cereis & suffutibus translatae 921. b
reliquias sacris S. Theodosij diues spelunca 241. b
reliquiae Vincentij preciosissimæ 528. a
reliquias SS. Zachariæ proph. Stephani & xl. martyrum templo à se extructo infert Melana 773. a
reliquias vnius sancti varijs in locis cōseruatæ 625. b
reliq. S. crucis ligni particulae 499. a
reliquiae sanctæ crucis tres portiunculae de S. virgine Maria & c. S. Mauro in Gallias ituro à S. Benedicto transmissæ 345. b crucis Christi particula incendium restitutum 317. b
reliquiarum particulas accipit ab Arnulpho Theodradus presbyter 880. b
reliquias de Domini sepulcro Hierosolymis reportat Poppo abbas 618. a
reliqu. cineres Babylæ cum eius catenis conseruati 600. b
reliquiarum S. Bertulphi portiunculam petunt fideles populi 885. a dentes fidelium manibus euulsi 126. b catena ferrea S. Simeonis asseruata b
reliquiarum S. Isidori partem deponit in templum in eius honorem conditum Marcianus 865. a
reliquiarum particulae de S. Amadi corpore per Lotharium reditum sumptus 914. b
reliquias trium puerorum Babylone sibi impertit epistola ad ipsos Martyres missa postulat Apollinaris Alexandrinus episcopus 760. a & miraculosè manum impetrat 760. b
reliq. resurrectionis lapidem osculatur Paula & locum in quo Dominus iacuerat 726. b columna infecta cruore Domini ibid.
reliquias Bertulphi & aliorum furto subreptas verum exponit quidam apostolus 878. b
reliquias sui corporis Alexandriam Antonius deferri cur vetet 423. a
reliq. vestes suas seruari monumenti causa prohibet S. Ephraem 800. a
rembertus Ansgarij vitam edidit 856. a
S. remberti Bremensis archiepiscopi vita 853. S. remberti epistola ad sacras virgines 859.
remigius Francorum Apostolus 279. b
remigius alijs Remedius cognominatus & vtriusq. nominis ratio 281. b 282. a
remigij cum sanctis veteris testamenti collatio 309. b de remigij vita ingens liber qua occasione perierit 279. a
remigij sobrina Celsa 287. a

INDEX

remigio vices suas committit Hormisda per Ludouici regnum 302. a b
S. remigius Clodouæ regem baptismatis vnda abluat 438. b 902. a 983. a S. Vedastum episcopum Atrebatensibus euangelizaturum ordinat 904. a etiam Laudunensem ecclesiā respicit 298. b moritur anno ætatis 96. episcopatus lxxij. 304. b
S. remigij translatio prima 306. a altera 308. b
reliquias S. Remigij obsecris, oratorium edificat nobilis quidam 307. b
reliq. S. Remigij capilli, casula, ac tunica ipsius 306. res aduersæ sempiternam conciliant felicitatē 100. b resurrectio duplex 292. b
resurrectio corporum cuiusmodi futura sit 737. b 734. reuelatio S. Ephraem facta 15. a S. Claro 65. a
Rhemorum ad urbem Barbarica via vendit sic dicta 294. a porta Collaticia seu Basilicaris 112. b
rhemis antiquitas quæ templi 113. 305. a Basilica S. Iohannis 293. b
rhemensis metropolis xij. sub se episcopos habuit antiquitus 302. a
rhemensis ecclesia aucta bonis 299. b 300. a 303. a villam donatione accipit nomine Celsum 287. b
rhemensis episcopatus vastatus 279. a 307. b
rhetorum præcepta vbi Christianis negligenda 98. b
Ribnatorum fines populantur Nortmanni 174. b
ricimer patricius 546. b
S. richarius 96. a
rigoberti Rhemorum archiepiscopi vita 111. b
rila sibi temperant sancti 154. b
Roma à Gothis capta 780. b
romæ custodia Mamertini 366. b
romæ locus palma aurea vocatus 31. b
romæ thermas Diocletiani extruit Maximianus 366. a
roma tutissimus Christianæ communionis portus 778. b
romam Athanasius, Petrus, Arrianam persecutionē declinantes, fugiunt 778. b
rom. Pontificis auctoritas 53. b 302. b
romano pontifici paret ois ecclesia sanctorum 961. a
ad romanum episcopū scribit Theophilus de Chrysostomi damnatione 718. a
romano pontifice inficis & inconsulto quod damnari fuerit Chrysostomum Archadius, indignè fert Honorius 718. a
romano pontificem sollicitat Archadius, vt legatos mittat cognituros Theophili Alexandrini causam 714. b 716. a
romanus episcopus euocatur tanquam maior cogniturus per legatos de cōtrouersia inter Alexandrinum episcopum & monachos Nitriæ 684. a
romam euocati per imperiales litteras Orientis & Occidentis episcopi ob quasdam ecclesiarum dissensiones 725. a
romano pontifici queruntur de iniurijs Chrysostomo illatis ipsi additi 698. b cognoscere de causa vult per legatos ibid.
romani legati ad causam Chrysostomi cognoscendam missi, crudeliter vexantur 721. b
roman. pontificem de voto consulit rex Eduardus 131. a
rom. pontifex priuilegia ecclesijs impertit & confirmat 131. a 133. b
rom. pontifex priuilegium archiepiscopi Hamburgensi sedi contulit 857. b
romano pontificem nudis pedibus adit Vuilhelmus Pictauorum comes, schismatis studium in se puniturus 965. b eius osculatur pedes 966. a
romanus pontifex alijs vices suas committens, suas sic excubias releuat 302. a b

romā ex Anglia pecunia quæ S. Petri vocabatur, cur transmissa 133. a
romam S. Petro munera per reges sæpè missa 302. b
romā hæretica tempestate turbata 779. b 780. a
romana ab ecclesia Thebaidis monachi perfidē distulerunt 30. b
romani pontificis ob electionē grane schisma 959. a b
romanam curiam fugit Laurentius Iustinianus 189. a
S. romanus 57. a
Si romanus adiutor S. Benedicti 348. b
robertus Cantuariensis archiepiscopus 137. a
rogatianus 514. b
rogatianus martyr 985. a
rotenensis pagus in Aquitania 52. b
Rufinianus episcopus 31. a
rugiorum rex Flacitheus 160. b eius filius Felotheus 161. a huius Fridericus ibid.
rugiorum rex & populi ab Odoacre denicti, in Italiam huius iussu migrant 166. a
rugiorum regem Feltheum vt S. Seuerinus instruxerit 164. b
rumor malus à mala cōscientia facillè creditur 684. b
ruspensis in Africa episcopus Fulgentius 23. b
rulficus quispiam quod responsum à S. Auxerio obtinuerit 1030. b 1031. a
Abge vitam Cyrillus monachus scripsit 506. b
Sabbatum magnum 692. a
Sabbellius 3. b
S. Sabina 787. b eius virile pectus 789. b
Theodota cur vocata, ibid.
sacerdotium nouæ legis 2. b
sacerdotium & regnum magno inter se intervallo distident 612. a
sacerdotij dignitas & eminentia 58. b 66. b quæ quantitas, est à D. Chrysostomo expositum 655. b 656. a
sacerdotibus quantus honor deferendus 977. a
sacerdotio se indignos sancti etiam viri existimantur 336. a
sacerdotium à se amolitur Eugendus abbas 58. b
sacerdotum collegia 99. a
sacerdos fornicatus à morbo ob hoc crimen inflicto non antè curatur, quàm se sacerdotis officio non functurum, inter laicos autem futurum spondeat 70. b
sacramentorum spiritualium clauis ianua regni celestis referatur 196. a
sacramentorum liberaureis literis exaratus 54. b
sacrificium diuinum celebrant sacerdotes 222. b
sacrificij Missæ oblatio 440. a
sacrificium incruentum 8. a 707. a 1001. a
sacrificio incruento offerendo in templo à se extructo altare erigit S. Parnenius 923. a
sacrificium incruentum offert S. Eucharistius 488. a
sacrificat in altari Eulalius episcopus ex muto & surdo sanus per Seuerinum abbatem factus 988. a
sacrificium in carcere peragit S. Lucianus, vbi templum, circumstantes se discipuli: mensa, cui signa sacrificij imposita, pectus suum 157. a
sacrificia pro defunctis offerri 841. a
sacrificium Missæ pro defuncto 352. b
in sacrificio Christianorum corpus Christi 246. a 434. b
sacrificij tempore egredi solitos quo modo ab hac praua consuetudine reduxit S. Iohan. Eleemon 588. a
sacrificia demonibus quæ offeruntur, qualia sint 604. a
sacrificia barbarorum horrenda 322. a ad ea, quænam adhiberi solita, tanquam materiæ & instrumenta 334. a
sacrorum locorum visitatio 117. a 362. a vide sepulcra, peregrinatio, loca sacra

sacri.

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM

facilegium quemadmodum diuinitus punitū 166.a
171.a 426.a 500.a 501.a
facilegi hominis supplicium 295.a
facilegi grauis vindicta 306.a
facilegius fugam molitus, fugere nequit 505.b
fadoth episcopus quis, & quot habuerit sibi comar-
tyres 1054.a
fadoth episcopus & sui, quid suis cruciatoribus re-
sponderint 1055.a
fadoth martyrem, Simeonis Stylitz imitatore fu-
isse 1054.b
fadoth quid sit aut sonet 1054.b
fadoth episcopus & martyr quo tandem supplicio
consummatus 1055.b
fadoth (aut Sadoth) martyris ad commartyres suos
hortatio præclara 1054.a
fadoth quanta cum multitudine à rege Sapore com-
prehensus 1054.a & quanta cum ijs in carcere
passus ibid.b
falaminam Cypri, postea Constantiam dictam esse
1048.b
falaphtha quid sonet, & quid eius amnis puella de
Porphyrio episcopo merita 1108.b
falaphthæ mira postmodum religio, continentia, &
abstinentia 1109.a.b
falec & Ctesiphon quales Persarū sint vrbes 1054.a
faluiani præclarum de S. Honorato testimoniu 375.b
famofata Syriæ vrbs 154.a
fameus an & quomodo ad vitam reuocatus per Py-
thonissam 791.a.b
fantiā Sanctij regis filia 389.a
fantiomialis 981.b
fantiomialis præclara institutio 771.a
fantiomialis habitus singularis 950.b
fantiomiales in monasterijs psalmos, hymnos &
cantica spiritalia decantabant 12.a
fantiomiales Mortzellenfes à Carolo dotantur
172.b
fantiomiales S. Columbe Viennæ 64.a
fantiomiales Sueffione 82.a
fantiomiale impudicus iuuenis seducit 587.a
fantiomiale res gestæ quo fructu commemorantur 98.a
fantiom virorum pia exercitia 437.b
fanti de rebus futuris vaticinati 123.b
fantiom iniurias & necem aliās Deus statim ultus,
aliās vltionem distulit 321. 325.b 326.a
fanti cur se vindicent 308.a
fantiom martyrum præclara & in vita & post obi-
tum virtus 612.a
per sanctos miracula operatur Deus 256.a.b
fantiom superstitū ymbra & vestes vita functorū
etiam loculos demones reformidant 603.b
fanti Melana perzonam curat periculose ex partu
laborantem 776.a
fantiom corporum proiecta prorsus illæsa 331.a
corpus Pionij inter flammās illæsum & admi-
rabile 793.a corpora sanctorum incorrupta & ille-
sa diu perseuerant 193.a 388.a 448.b diu mortua
suauiter redolent 949.a
fantiom animæ in cælo 3.b
fanti corporibus expediti, cælos penetrāt 293.a vbi
apud Deum siue in regno Christi viuunt florent
275.b 330. 590.a Bleilla Iesum sequi & angelorū
& sanctorum consortio frui dicitur 541.a 542.a
544.a.b
fanti non recte mortui, cum viuant in Christo, di-
centur 248.a
fanti in vitam felicem translati, iuuare mortales
posse existimandi 51.a

sanctos etiam post mortem morbos sanare, peccata
condonare legas 18.a nostri curam gerere 19.a mi-
raculis quæ per eos Deus operatur, clarere & il-
lustres esse 227.a 248.a 309.a 504.a 999.b 1000.b
sancti in cælis viuentes, patroni nostri & præsentio-
res nobis sunt, quàm cum viuerent 348.a
sanctus Iohannes Eleemon, patronus Alexandriæ nun-
cupatur 570.b
sanctus Vedastus Atrebatum 907.a
sancta Agatha patriæ redemptio nominata 869.a
sancti in Dei lumine sciunt quæ circa nos aguntur, sic
S. Petrus Agathæ tormenta 868.a
sancti per visum atque somnum apparent viuus 61.a
256.b 259.b 510.a 516.a 705.b 999.b 1000.b
sancti apparent sepe viuus, vt B. Maria S. Vithelmo
974.a Iohannes & Petrus Chrysostomo 700.a
722.b Basiliscus item 701.a S. Eucharis S. Vale-
rio 750.b S. Ildorus Marciano œconomo 865.a
S. Agathæ S. Petrus mamillam eius restituens
867.b 868.a idem S. Amando 909.a.b Ignacius
fidelibus vacantibus hymnis sepulchralibus 786.a
sanctus Tryphon apparens in somnis, Campfadem
reliquias suas deferri mandat 817.b S. Anigarius
S. Remberto 861.a Petrus Laurentium Cantuari-
ensem episcopum flagellans 839.b
sancti nobis patrocinantur 61. intercedunt pro no-
bis apud Deum 96.a 228.a 900.
sancti multi in Germania 141.b
sanctum intercessionem nos adiuvant 885.b
sanctorum suffragia & preces cur sint ad impetran-
dum effiaaces 615.a
sanctorū suffragia atque intercessio 363.b 396.b 437.a
503.b 570.a 842. 869. 885.b 972.a 989.a 1013.a
sancta Maria semper intercedit pro peccatorib. 851.b
sanctorum se indigere suffragijs S. Maurus agnoscit
347.a Meletium precum suarum locum Antio-
chenos suadet accipere Chrysost. quod ei maior
fiducia & amor in eos sit feruentior 992.a
sanctorum Amandi & discipulorum suffragia & in-
tercessionem petit vitæ eius scriptor 915.b
sanctorum se suffragijs commendant Vuambertus
comes & Homburga vxor 875.a
sanctorum pro se preces implorat Poppo 642.a
sancti Babylæ defuncti ad preces, Apollo in cinerem
reductus 608.a
sanctorum pro defunctis fidelibus intercessio 869.b
sanctus Ildorus Deum rogat, exaudire velit in ne-
cessitate in suo nomine Deum implorantes 864.b
sancti vt pro nobis orent, inuocandi 109.a
sanctorum inuocatio 73.b 139.b 149.a 501.a 503.b
570.a 645.b 1013.a
sanctos piè inuocantibus Dominus propè est 980.b
sanctorum pia inuocatio voti cōpotum fecit 177.a.b
vt pro se oret rogat S. Martinianū episcopus Athe-
nienfis 1008.b S. Maria secure inuocanda 974.a in-
uocat S. Paulam D. Hieronymus 737.a auxilium
S. Euthymij implorat naufragus & experitur
496.a
sanctorū patrocina implorat S. Bonitus 361.b 362.a
sancti Iuliani suffragia ambit S. Prædictus 621.b
sanctorum pro inuocatione magnū miraculū 110.b
sanctorum veneratio 108. 302.a 555.b
sancti & prisci & recentiores alacriter à priscis culti
612.b
sanctos honorans, Christum honorat 869.a
sanctis qui exhibetur & qui Deo, diuersus cultus
650.b
sanctos quoniam modo recte honoremus 4.a
sanctorum memoria non illorū, sed nostri causa, ce-
lebran-

INDEX.

leranda 98.b
sancti annis celebratibus honorantur obitus sui
die 3.a 4.a
sanctorum memoria cum hymnis & canticis spiri-
tibus celebranda 19.b
sanctorum ad sepulchra & basilicas populus confluit
98.a 437.a
sanctorum ad sepulchra vigiliæ peractæ 510.a
sanctorum ad sepulchra munera prisci Christiani ob-
tulerunt 277.b
sanctorum ad sepulchra confugientes, beneficia con-
sequuntur 111.b
sanctorum nomina liberis suis parentes cur impo-
nant 989.b
sanctas quibusdam perniciose 164.a
sanctas restituenda gratia prædicti sancti 164.
saporis Persarum rex, qualis Christianorum perse-
cutor 1054.b
saporis Persarum regis cum familia ad fidem con-
uersio 368.
saporis præfectus in Dorotheæ martyrio 896.b
saraceni 63.b in Aegyptum mercaturæ causa com-
meant 411.a
saraceni multi Christianismum amplectuntur 477.b
479.a & episcopum accipiunt 479.a
satanas sub Veneris specie quomodo Gazzos olim
fefellerit 1101.a
satana traditi vitis immersi, ab eo cum sint liberati,
vitia quoque deseruerunt 164.b
satisfactionem pro delictis offert pœnitens de ad-
missis sceleribus 963.a
satisfactionis peccatis expiandis propositæ exemplū
965.a
S. saturnini martyrium 367.a
saturninus presbyter, martyr 951.b
S. saturnini martyris basilica 38.b
S. saturnini basilica, Viriduni 934.a
saturninus saturnini filius 983.b
satyri figura cuiusmodi 218.a viuis quidam Alexari-
driam perductus 218.a Antonio se quidam offert
218.a
saxonum rex Siebertus 387.b
Scetini deserti in Aegypto loca 66.b 763.b
scoti patres 117.b 118.a.b
scientia vera quæ 189.b
schisma in Romana ecclesia 958.b 959.
scholam Antiochiæ erigit S. Lucianus 154.b
scholæ Antiochiæ præest Libanius Sophista 6.b 7.a
seythas ad Danubij fluuenta pietatem doceri curat D.
Chrysost. 667.a
sclaus euangelium prædicat S. Amandus 910.b 911.a
scotis prædicat S. Furseus 387.a
sermiarius maximi ordinis 815.b
scripturæ diuinæ mens ac summa quæ 1040.a
scripturæ ad omnem mandatorum disciplinā suffi-
cere possunt 401.b
scripturæ sacræ multa periere 279.a
scripturæ sacræ libros & temporis iniuria, & varia
trāslatione, & gentium improbitate corruptos,
ex Hebraica lingua restituit S. Lucianus 154.b
scripturas sacræ quæ S. Lucianus restituit, eam ma-
num sine honore Deus effenoluit 158.a.b
scripturarum studium excolendum cur sit ecclesi-
asticis 901.a
scripturas sacræ post philosophiæ nauatam operam
euoluit S. Basilus 5.b
scripturæ sacræ assidua lectio 250.b
scripturæ sacræ ter singulis annis plegit Melana 770.a
scripturarum diuinarum incredibili ardore tenetur
Marcella 778.a Hieronymum de his sepe inter-

rogat 779.a
in scripturis historicis sensus veritatis fundamentū
735.a
scripturæ de mystica interpretatione allegorica 826.b
827.a
scripturā sacrā Edeffe interpretatur Macarius 154.a
scripturis sacræ diligenter incumbit, easq. interpre-
tatur D. Chrysostomus 655.b ex illi compræhē-
su faciles cælitus promittuntur 657.b 668.b ex-
ponit Pauli epistolæ 668.b interpretanti has ad-
est S. Paulus 669.a 711.b
scripturarum interpretationem non à seipso, sed ab
illustrib. ecclesiæ viris Hieronymus de iunioribus 735.a
scripturarum ex intelligentia celebre nomen habet
Hieronymus 779.a
scriptura sacra vt Gothica lingua Constantinopoli
legeretur, permissum 228.a
scripturas sacræ tradi sibi volunt Diocle. & Maxim.
981.b
scripturæ diuino miraculo seruantur 982.a
scriptores. Chrysostom. sex libros aduersus Iudæos
704.b de sacerdotio lib. 6. ad Stagiriū tres de in-
comprehensibili & dissimili, & sex de introducti-
onis 707.a Chrysostomi libri de sacerdotio citati
654.b 655.b & alia item b
scriptor. Chrysostomus epistolis Constantinopoli-
tanis instruit exul 721.b
scripta S. Prædicti 622.b Polycarpus epistolā ad Phi-
lipenses scripsit 647.b
S. Sebastiani martyris gesta 449. eiusdē insignis mar-
tyrium 467.b
sebertus Orientalium Anglorum rex 131.b
secretarium 15.b
secundiacensis parochia 59.a
seductio idololatræ qui quas vbi pœnas dederint
1108.b
senophilus monachus precibus victoriam Theodo-
sio à Deo impetrat 764.a
de septem dormientibus visio mirabilis S. Eduardi
135.b
sepulchra curam gesserunt sancti 65.a
sepulchra locum sibi deligunt sollicitè etiam sancti
viri 946.a
sepulchra sua corpora mandari cupiunt sancti, in so-
mnis ad hoc officium pios homines adhortantes
528.a
sepeliri Babylas vult cum catenis ferreis 600.b
de sepultura quæ suis mandaret S. Ephræm 796.a
sepeliri in Maiorum suorum possessione vult S. The-
odorus martyr 921.b
sepulchra extra ciuitatem esse, quod ea locus viuorū
sit, voluit S. Vedastus 906.
sepelire in basilicis mortuos, fuit quādo fas non ef-
set 42.a
sepeliendi in suis ecclesijs prælati ex ecclesiastico ca-
none 193.b
sepeliri se extra templum humilitatis causa mandat
S. Rembertus 862.b
sepeliri in cœmeterio vult S. Ephræm 801.b
sepeliendus non est in sancto loco impœnitens mor-
tuus 386.b
sepeliendi sacerdotes cum sacerdotalibus infulis
mos 643.a
sepul. sepeliri corpora episcoporum cum vestibus
sacris solita 946.b
sepeliri se preciosa in veste vetat S. Ephræm 796.a
797.a
sepulchra operosa rephensa 220.b
sepulchra sibi S. Ephræm petit minis sumptuosam
800.a sine cereis, sine aromatibus 800.a
sepul.

IN TOMVM PRIMVM SEQUENTEM

sepultura quam sibi in horto Iamnes & Mambres
mirificam extruxerunt 68.b
sepultura iusta exoluunt sancti viri charis suis 492.b
sepultura officium pium prisci Christiani defunctis
exhibuerunt 550.a
sepultura honorifica Christiani mandati soliti 19.b
in sepultura Christianorum ecclesiastici ritus 270.b
sepulcri honore prosequuti se Christiani, vigiliis
spiritalibus adhibentes 204.a
in sepultura Pauli psalmi Hebraeo, Græco, Latino,
Syroq; sermone personant 736.b Feretrum epi-
scopi gestant, episcopi lampades & cereos præfe-
runt ibid.
sepultura Parthenij honorifica cum psalmis, hymnis
& spiritalibus canticis 927.b
sepulcra floribus spargendi mos 73.b
sepulcrum defunctorum corpora non mandare, in-
miseri cordis censetur 740.b
sepeliri martyres prohibiti à tyrannis 864.b
sepeliunt martyrum corpora Christiani 312.b 326.b
562.a 569.a 1013.b
sepulcrum vt officium S. Anastasio impenderent, à
carnificibus corpus eius redimunt Christiani
539.a
sepulcro, iustis ipsi de more factis, conditur S. Luci-
anus 158.b
sepultura gloriosa honorati meritis sancti viri 226.a
sepultura S. Euthymij admodum honorifica 495.a
sepulcrum mandandum Iohannem elemosynarium
duo episcopi defuncti locum dantes, miraculose
medium excipiunt 589.a
ad sanctorum sepulcra cerei accendi à priscis soliti
305.a
ad sepulcra sanctorum lampades appensæ 436.a 947.
863.a
sepulcrum cum lucernis præclare exemplum 569.b
sepulcra sanctorum floribus cereisq; apportatis ve-
nerantur Christiani 177.a
sancta loca sanctorumq; sepulcra in veneratione ha-
beri, eaq; orandi causa adiri, priscus mos 117.a
sepulcri tremendi cancellos appellari, in quo S. Hila-
rij corpus conditum vide 278.a
sepulcra ad sanctorum demones torquentur 728.a
miracula Dei virtute facta 239.a 590.a
ex sepulcro S. Euthymij oleum promanans, morbos
curat 498.b demoniaci apud illud curatur 500.b
sepulcrum viuus ingressus S. Seuerus 811.a
sepulcri violator diuinitus punitus 171.b
sepulcro non condebant nobilium & martyru cor-
pora Aegyptij, quod redarguit Antonius 422.a b
Serapidis apud Pataras festum quale 1046.b
S. Serapion Sidonius 581.b
Serapioni episcopo vestem legat Antonius 423.a
Serapion diaconus infestus Chrysostomo 710.b 712.a
sergius martyr 539.a
S. Seuerini Noricorum apostoli vita 159.a reliqui in
Italiam deportatæ, & translate demum honorifi-
cè in castellum Lucullanu prope Neapolim 167.a
S. Seuerini in honorem ecclesia extructa 353.a
Seuerini Augustensis abbatis vita 987.
S. Seueri Rauennatis episcopi vita 809.
Seuerus Sulpitius 164.b
Seueri hæresis affines monachi pœnas dant 259.a
Seuerus præses 96.b
sextus proconsul Licinij persecutione 921.a
Siccense territorium in Aphrica 28.b in parochia
Carthag. episcopi 29.b
siccitate flagellat nostra peccata nonnunquam De-
us 485.b
in Sicilia pœnarum loca 52.b

ficilia rex Carolus 747.a
ficilia regis Gulielmi filia Constantia monacha nu-
bit, dispensante Alexandro, Henrico Imp. 178.b
figebertus rex 870.a
figebertus rex Dagoberti F. 167.b 911.b
figura quæ quibus pueris in puteum lapsis miraculo-
se impressa 1105.b
signorum seu campanarum vsus 96.b
silentium amplexi sancti, meditationi incumbunt
154.a 445.a
silentij & quietis perquam studiosus S. Euthymius
477.479.a 484.a
silentium monachorum 475.b
silentium quinque dierum per hebdomadam mo-
nachi seruant 480.a
simeon primus & vltimus iustus 836.a
simeon vnde agnouerit matrem Domini 836.b
simeonis Stylitæ mors quomodo Auxentio diuini-
tatis innotuerit 1030.a
simeonis Stylitæ vita 120. per quos auctores scripta
125.a b per spiritum cognouit S. Genouesam 106.a
futura prædicit Theodosio postea cœnobiarcho
240.b
simeonem orbis miraculum de recta fide cõsultat Eu-
dokia 489.a
similitudo à pictoribus petita 1.a
simulacra demonum corruunt ad preces martyrum
215.
simonia vnde quomodo profligata 1072.b in signo
muliebris fortitudinis exemplum 1063.a
simulator quidam Christianissimus, quomodo & vbi
diuinitus punitus 1103.a
simulationis perniciēs quæ 1039.a
simulacrum Veneris apud Gazos olim quale 1101.a
finx montis patrum interemptio 324.b
S. Sifinnius diaconus à S. Marcello consecratus, eius
martyrium 366.b
sitim triduanam fert S. Macarius 69.a
SS. fixi & Siniciij templum 305.a
Slesuici ecclesia apud Sclauos 860.a
Solitudinis magno desiderio tenetur D. Chrysostomus
655.b
sol quantus fuerit Adriano Imperatorij deus 1034.
sol & ignis, quanti sint Perfarum dii 1055.a
solis statua quomodo per quem coram Adriano Im-
peratore deturpata 1034.b
solorum vrbs cuius pontificatu illustrata 1050.a
solorum vrbs laus & claritas 1054.b
solenses quomodo per quem conuersi 1050.b 1051.a
somnia 329.b 330.a
somnia varia genera 641.b
somnia de futuris sancti admonentur 531.b
somnia breuissimum S. Ephrem 795.b
somnia quemadmodum represserit & moderatus
sit D. Chrysostomus 656.a
somnia vt vincat, viginti diebus in somnis perse-
uerat S. Macarius 68.a
in somnis apparuisse pijs hominibus sanctos legas
157.
in somnis diuinæ visiones ostense 386.a
in somnis visio Terebonis 476.b
sophistæ crudele inuentum 155.a
sophronius 572.b 579.a
sophronia vitam Marcellæ imitata 778.b
Spatha 21.a b
spatiani saltus qualis locus 469.a
à spectaculorum vanitate reducit Imp. Popponis
admonitione 633.b
speusippi, Eleusippi & Melusippi martyrium 392.a
spiritus sanctus cum patre & filio Deus vnus 37.a
spi-

IN TOMVM SEQUENTEM

spiritum sanctum impugnauit Macedonius 3.b
spiritus sanctus ignis specie corpus Christi in altari
eleuatum circumdat 14.b
spiritus sancti donum lege non constringitur 280.b
spiritus boni à malis vt queant internosci 407.b
409.b
spiritus ex Deo esset necne, quo ductus S. Simeon no-
uum viuendi genus sequebatur, obediencia pro-
batur 226.a
spoletum & Beneuentum Adelhardus ad concordia
reuocat 80.a
sponsæ annulus datus 436.b
sponsalia per religionis ingressum irrita facta 106.a
spurius Tribunus 366.a
Stamfordbrig in Anglia loci nomen 138.b
stationem solennem in carcere celebrat S. Fructuo-
sus 515.a
statua Veneris quanti Gazis olim habita 1101.a
statuarum gentium & imaginum sacrarum quale
aut quantum discrimen 1042.b
stephanus papa martyrum agones conscribi curat
424.b
stephanus vt sanctorum reliquias inquirat 425.a b ec-
clesiam renouauit quæ ad Apostolos dicitur ibid.
stephani & Teclæ collatio 1080.a
stolam indefinenter primo ordinationis anno diaco-
ni gestare soliti 334.a
stola candida episcopus induitur 15.a
stratonici & Hermij martyrium 267.a
S. stratonici Rhegij 226.b
studia quæ quibus preponenda 1027.a
Subdiaconus 22.b 276.b
summa de casibus conscientie à Raimundo scripta
147.a
summa aut summarium totius sacræ scripturæ, ex
Onesimi sententia, quæ aut quod 1040.a
superbia in recte factis periculosus scopulus 323.b
superbiæ quis fructus 740.b
superbia malorum omnium causa 385.b
superbia castigata & sanata 164.b
S. Iulij Pij Bituricensis episcopi vita 427.
supererogationis ad cæcimina adspirat eremite qui-
dam 962.b
suppliciorum martyribus inflictorum varia genera
846.a
susceptores in baptismo 463.b
in suspitiones qui sint maxime propensi 587.
Syagrius fugatus & occisus à Clodoueo 254.a
S. Syluestri vita citata 78.b
Syluiniacum 56.a
simoniace ordinati priuantur sacerdotio 676.a
Symphorianus martyr 465.a
Symphorianus à patre baptizandus offertur 363.a
Symphronius prefectus vrbs 508.a
synodo Ariminensi preualuit diaboli mendacium 273.b
synodus Aurelianensis sub Clodoueo 301.b
syn. Constantinopolitana 659.b
synodi Gallicanæ crebre per Hilarium coactæ 273.b
synodus Chalcedonenis 1021.b
synodus magna Nicæna vtitur sententijs Patrum
1025.b
synodus in Gallijs sub Remigio 303.a ob Arrianam
vt apparet hæresim.
synodus Rothomagensis ann. delxxxij. 944.b
sardicense concilium abrogat canonem ab Arrianis
conditum 691.b
synodus apud Seleuciam 273.a
Suphetanum concilium 41.a
syrianus preses & iudex Diocletiani persecutione
762.a

Tarasij erga refugam aliquem mirabilis mi-
sericordia 1073.a b
tarasius quomodo cõtra quos excommu-
nicatio seu autoritate sua vsus 1073.b
tarasij mors & laus eximia 1083.a b
tarasij ad tumulum miracula 1084.a b
taurinentis episcopus 52.a
Teclæ & Stephani collatio 1080.a
temperantia pij Marciani 1017.a
tempestas quæ qui aliquando cessarit 1101.a
tempestatum causæ aliquando quæ quales 1101.a
templum Gazense Christianum quo studio ædifica-
tum 1104. & de iñ.
templum idolorum Gazæ quot, & quibus dicta nomi-
nibus 1101.b
templum idolorum Gazæ olim quot aut qualia ibid.
templis restaurandis & edificandis student pij & san-
cti 104.b 221.b 224.b 226. 341.a 571.b 905.a
templa plurima extruit Eudocia 492.a Vuambara-
tus pius comes 870.b
templum mirificum extruit Clotildis à Clodoueo in-
choatum 109.a
templorum ad extructionem sumptus largitur Con-
stantinus Imp. 922.b
templi extructionem signo edito probat Deus 246.a
templi ædificationem vrget Deus 224.b impediunt
demoni ibid. 221.b
templa domus orationis vastantur à persecutoribus
tyrannis 99.a
templa diripuerunt etiam Arriani 420.a
templa prophanant heretici 235.a b
templa per Francos vastata 294.b
templa in honore SS. extructa 301.b
templum S. Agnes Romæ 510.
templum venerandum S. Irenæ & S. Anastasie, itemq;
aliud S. Ildori à S. Marciano conditum 865.a
templum in honorem Felicis Nolani extruit Pauli-
nus 317.a
templum S. Luciano ædificat S. Helena 153.a Ildori
martyris. Chij ciues extruunt 865.a
templum S. Mauritij apud Aruernos 363.b
templum S. Pauli Londonijs à Sebeto post fidem
susceptam extructum 132.a
templum super S. Seuerini corpus extruit Childeber-
tus rex 989.a
templum S. Simeonis Seylitæ 127.a
S. Theodori 224.a 1040.b
S. theodoricus 115.a
S. Timothei & Apollinaris ecclesia 305.a
S. Vedasti in honorem templum 870.a
templis in exornandis sumptibus non parcunt san-
cti viri 226.b
templum ornat S. Basilij 10.b
in templo tabulatum catechumenorum 924.b
in templis separato à viris loco seeminis sedebat 672.a
templorum consecratio 231.a 396.b 480.b
templa ab episcopis consecrata 41.a 446.b 840.a
templa in honorem sanctorum consecrata 351.b
templum sanctorum reliquiis consecratum 773.b
templi Strabulensis solennis consecratio 638.b
templa ad religionis cultum ædificata, honore pro-
sequenda 297.b
templa & diuinas congregationes frequentare, rem
familiarem damno non afficit 588.
templa orationis & deuotionis studio aduocant vi-
sitanturq; 103.a 105.a 115.b 168. 585.a
templum ingressus S. Basilij, preces cum populo ne-
cessario tempore fulurus 16.b
templum Dei genitricis in monte Didymi cum po-
pulo

IN TOMVM PRIMVM SEQUENTEM

pulo orandi causa descendit S. Basilus 9. b
templa visitat S. Parthenius, consueta in eis preces
peragens 926. a
in templo colloqui vacantes, ab hac praua consue-
tutine quomodo abducti 588. a
templorum pia visitatio sanctis visitata 151. b
templa visitat nocte, nudis pedibus visitat S. Gudila
169. a
templum suum frequentatibus B. Maria auxilio ad-
est 850. a
templum primum querere, urbem aliquam ingres-
sos, antiquus Christianorum mos 333. a 347. a
templis tanquam in alylu belli tempore bona illata 307.
tentationes diabolicæ 1003. b 1004. a 1007. b 1008. a
tentationes quales diabolus immittit pie viuere me-
diantibus 44. b 45. a b 745. a
tentationes immittit hominibus demon, ut à pro-
posito sanctitatis abducatur 969. b 973. a
tentatio vehemens martyribus à cognatis inflata se-
pe 449. a 450.
tergemini fratres Lingonicæ urbis Martyres 394.
testamentum epistolæ 587. a
testamentum S. Ephrem 798. a
testamentum quale S. Fulgentij 42. a
tetraphodos quid sonet 1101. a
Thebæis panes in sex menses & annum integrum per-
durant incorrupti 401. b
thebaid is monachi rectam fidem reliquerunt 30. b
thelica martyr fortissimus 982. b
themistagoræ, qui fuit frater S. Auxibij, quanta hu-
militas 1053. b
thenitanus episcopus Byzacenæ prouinciæ 42. b
theodisti abbatis obitus 493. a
S. theodisti puella xv. annorum, martyrium subit
762. a b
theodebertus Francorum rex 350. b 353. a eius filius
Theobaldus 353. b 355. a
theodoretus episcopus Cyreni Simeoni Stylitæ fa-
miliaris 123. a
theodoricus in Italia Gothorum rex 31. a
S. theodorus in Tanaro 226. b
theodorus episcopus 266. a
theodosius Iunior Imp. quando & quam mirè natus
& baptizatus 1098. a & quid in eius baptisterio
domum relatione miri acciderit 1098. b
theodosius princeps & author cœnobiorum ad mo-
nasticen perductus à Marino & Luca 475. a
theodori ducis exercitus martyrium 918. a describit
hoc oculatus testis 920. b
theodosij cœnobiarchæ vita 139.
theodosij cadem plangit Nilus monachus 318. b
theodosius Imp. 774. b
theodosius Imp. Senephium monachum ad se vo-
cat 676. b
theodosius Imp. obiurgat Simeon Stylites 126. a
theodosius pseudomonachus, Chalcedonensi synodi
grauis aduersarius 486. b obit 488. a
S. theodulus 326. b
theologie luminare S. Basilus 3. a b
theophania 326. b 493. vide festum.
theophilus Alexandrinus episcopus Isidorus Pelu-
siotam persequitur 678. a & alios item pios vi-
ros 681. b eiusdem maligne in Chrysostomum ma-
chinationes 717. 718. a
theophilus aduocatus presidij Sapritij S. Dorothei
condemnantis, credit in Christum 898. b
theophilus economus Adang ciuitatis, eiusque lapsus
& poenitentia 847. a & seq.
theopolis Antiochia etiam vocata 127. a
thraion alit SS. martyres persecutione Diocletiani

366. a
thuribulum 535. a
thuribulum ad sacras ceremonias habent prisci 245. b
thuribulo & cereis obuiam itur episcopo 13. b
thuringiæ regnum 294. a
thuringiam subiugat Clodoueus 295. a
thymiamate vsi prisci Christiani 99. a
thynnus piscis 925. a
Timothei vita 510. peregrinationes 521. b Ephesiorum
episcopus 522. b
timotheus Aelurus conturbat Alexandriam, episco-
pum Proterium occidit 491. a
titulus pastoris in vrbe Roma 22. b
Tonfi capilli eorum qui clero adscribebantur 428. a
854. a
tondet caput S. Amandus in clerum adoptandus 908. b
toursia monachorum 338. b 761. b 353. a 354. a
531. a
tormenta cur non metuant martyres 453. b
tormentorum varia genera & instrumenta 554. a
tormentorum, quibus martyres torti, varia genera
155. a 156. b 21. 23. 100. a 555. b 556. b 560. a
tornacum 910. a
torquatus Tuscie comes 22. b
Traditio patrum seruanda 422. a
traditiones sine scripto pro certis habentur in eccle-
sia 242. a
traditio ecclesiastica exorcizati olei & chrismatis in
baptismo vsus 293. b
traditio Christiana, hymnos & psalmos in defun-
ctorum sepultura decantare 220. a
traditores qui diuinas scripturas exurendas tradide-
re 981. b
traianus Imp. 781. b persequitur Christianos b
traiani de Christianis rescriptum 786. a
traiecti sedis preficitur S. Amandus 911. b
traiectum castrum incendunt Nortmanni 174. b
translatio S. Ansberti ad monast. Fontanellense, qua
celebritate facta 947. a
translatio corporis S. Audoeni 945. a Eduardi regis
139. 140. b corporis S. Gudilæ 172. a
translatio S. Gudilæ Bruxellæ 176. a b corporis S. Eu-
thymij 495. b reliquiarum S. Timothei 522. b cor-
poris S. Remigij 306. a 308. b S. Simeonis Stylitæ
Antiochiam 126. b
transsubstantiatio in eucharistia 290. a
trasamundi persecutio 36. b
trasamundi mors, cui Hildericus succedit, pacem ca-
tholicis reddens 39. b
treuerim incendunt Nortmanni 164. b
treueris ab Hunnis diruta 294. a à Francis item oc-
cupata ibid.
triangularis figure excellentia 90. a
tribunus aliquis simulatè Christianus, qui de impro-
bitis exultus 1103. a
tributum remittit Anglis Eduardus 134. a
trinitas 90.
trinitas vnus Deus 206. a
trinitatis fides summarie explicata 288. a
trinitatis diuiores & hostes heretici 804. a
trinitatis hostis Iulianus à sancto Basilio profliga-
tus 5. a
trudonis in abbacia exulat S. Eucherius Aurelianen-
sis episcopus cecidit 114. b
tryphonis martyris vita 813. a
S. Turbon martyr 397. a
turpinus Aurelianensis episcopus 114. b
Tycho mirabilium operum effector 589. a 590. a
tyranni cum blanditijs nihil proficerent, martyrum
constantiam tormentis tentant 156. b

Val-

I N D E X.

Albodonis episcopi Leodiensis laus &
strenuitas 835. a
valens Imperator 472. a
valens Imp. Arrianus 5. a 10. b
valens ecclesiam Catholicis ablatam dat
Arrianis 16. a
valentis filius Galates 11. a
valentis interitus 17. a 472. b
valens & Ursatius Hilarij exilium & in Gallias redi-
tum qua fraude procurarint 272. b 273. b
valentinus necatur medio noctis silentio cecidit de
carcere 1016. a
valentinianus ad hospitalium extructionem multa
largitur 11. a
valentinianus Basilium muneribus honorat 11. a non
secus ac parentem colit b
valentini episcopi Interamnenis passio 1014. a
valerianus & Gallus Imp. 936.
S. valerij Treuicorum episcopi vita 750. a
vasa sacra 484. a
vasa sacra in templis Christianorum 222. a 228. a
vasa sacra ad redimendos Christianos expensa 232. b
vasa sacra impendit captiuis redimendis S. Rember-
tus 860. a
vasa sacra Arriani temerant 410.
vasa in sacra contumeliosum Iuliani patrum gra-
uissimè Deus est vltus 607. b
vasconibus Euangelium prædicat S. Amandus 912. a
vaticiniorum varietas & vanitas 712. a
S. Valericus episcopus Augustanus 141. b
S. Vedastus 95. b
S. Vedasti vita per Albinum 900.
S. Vedastus ecclesiam Atrebatensem rexit annis xl.
905. b
S. Vedastus ab Autberto & Audomaro episcopis trans-
fertur 906. b 907. a
velum virginum sacrarum 806. b 510. b 884. a 806.
b 939. a 951. a
velum virginum sacrarum subtilissimum 952. b
velamen sacrum accipit à S. Audoenio Angadrisina
939. S. Gertrudis à S. Amando 915. a
velum accipit vidua Popponis mater 632. a
venantius S. Honorati frater moritur 373. b
veneticos quos quæ tandem secuta poena 635. b
venus cur ita feminis olim venerabilis 1101. a
venus quali effigie apud Gazæos coli solita ibid.
veneris oracula quæ qualia, aut quàm fallacia ibid.
venetorum bellum cum Philippo Mediolanensi du-
ce 190. b
venetorum clades, & ad Venetam historiâ pertinen-
tia 178.
veneti cum suis episcopis sæpe discordes 189. a
venetias Gradenis patriarchatus translatus ibid.
verbis lasciuus libidinosus animus ostenditur 732. b
verecundia bonorum operum mater 545. a
verina Augusta 769. a
vesperæ psalmodia 166. b 381. b
vestes sacre 365. b
vestes sacerdotales peculiare 223. a
vestitus sacerdotalis allegoria 855.
vestitus sacris induti apparent angeli 535. b
vestitus vilis Marcellæ 778. a
vestitus S. Antonij 423. a
vestimentum Antonio palma præbet 217. b & Paulo
219. b 220. a
vestitu superbientes 554. b
victoria virg. encomium & certamen ergegiu 956. a
victorinus martyr 465. a
S. victorini vitam S. Prædictus descripsit 622. a
vidua quæ memoriam coniugis cum eorum sepul-

cris obruunt, repræhensæ 820. b
viduis spectatæ fidei & virtutis ad indagandam ine-
piam vitur Laurentius Iustinianus 184. a
viduitatis laudem & commendationem scripsit D.
Chrysostomus 656. a
viduitatis ferrea fornax, cuius mala nisi quæ passæ
sunt, scire aperte nequeunt 654. b 655. a
viduitatis Christianæ exemplum 777. b 819. b
vidua insignis & singularis pietatis Quirina 178. b
viduitatis sanctæ exemplar insigne Anna 819. b
vidua sanctimonialis Viennæ 64. a
vidua sanctimonialis monachi præfetti ibid.
viduarum defensor S. Chrysostomus 678. a
viennensis diocesis cœnobia 54. a
viennæ depredatio prædicta 65. a
vigilia nocturnæ 16. b 93. b 417. b 623. b
vigilias precibus & supplicationibus peragere viris
suadet, mulieribus id non permittit Chrysosto-
mus 667. b 710. b
vigilia nocturnæ à clero officio solito celebrantur
276. b
vigilia precibus & hymnis traduntur 994. b
vigilia nocturnæ à sanctis viris frequenter peractæ
110. a
vigilia S. Ephrem 795. b
vigilia nocturnæ S. Genouefa 105. b
vigilias suis commendat S. Ephrem 804. b
vigilia, orationes, ieiunia, Christianorum pie viue-
re meditantium exercitia 99. b
vigilia nocturnæ ad SS. sepulcra & reliquias 510. a
514. a 884. b
vigilia defunctorum 105. b
vincen litus in Africa 32. a
vincense concilium 41. a
vinum vt bibat, persuaderi Paula etiam grauissimè
ægrota non potest 732. b
virdunensium episcoporum Catalogum scripsit Ber-
charius, rogatus à Dadone 634. a
virg. sacro velo insignite, vt Gertrudis à S. Amando
915. a
virginitatis encomium 818. a
virginitatis præstantia 665. b
virginitatis laudes scripsit D. Chrysostomus 655. b
virginitatem singulariter amat Deus, nec est ea Chri-
sti per gratiam seruatu impossibilis 199. b 201. a
virginitatem seruandam ignatius suadet 782. a
virginitatem, quod sponsa Christi sit, seruaturam se
Dorothea nuptias suadenti respondit 897. b
virginitatem filie quæ ad nuptias sollicitabatur, sua-
det per literas Hilarius 272. b 273. a
virginitatem amplexæ puellæ desponsatæ Antonij
hortatu 419. b
virginitatem repudiatis nuptijs sectantur Ansber-
tus & Angadrisina desponsati 938. b 939. a
virginitas corporis nihil proderit, vbi cordis ira &
simultas fuerit 203. b
virgines sacras consecrat episcopus 103. a
virginum sacrarum velamen sacrum 951. a
virgines multæ sacra velamina suscipiunt Constan-
tiæ exemplo 510. b
virgines velo sumpto sic parietibus conuixisse 951. a
virginibus sacris velum ab episcopo imponi solitum
806. b
virginem Angadrisinam velat episcopus Audoenus
939. a
virgo velum sumit parentibus ignorantibus & inui-
tis 951. a
virgines sacre spiritalem matrem habent 103. a
virgines sacre, religioso habitu indutæ 106. a
ad virgines sacras epistola S. Remberti 859.

virgi-

IN TOMVM PRIMVM SEQVENTEM INDEX.

virginum violatio quantum sit scelus 1035.a
virgines sacre à demonibus varijs laqueis petun-
tur 404.b
virgo virili habitu sumpto, virorum ingressa mo-
nasterium 928.b
viromandorum comes Heribertus Caroli Fran-
corum regem capit 877.b
virtutum quadriga 76.b
virtus animos magis quam quavis cognatio con-
iungit 531.a
virtutes preciosissimæ opes 81.a
virtutes à calamitate quales & quam variæ 1103.a
virtus possessorum ut lucerna ferentis ostendit 241.a
virtutis comes & pedissequa sit gloria, non domina
190.a
visio S. Basilij 9.b Brituualdi episc. 129.b S. Eduar-
di 130.a Ephraem adhuc pueri 759.a S. Theodori
ducis 919.b
visio fratris cuiusdam in obitu Ermenoldi 146.a alte-
rius cuiusdam ibid.
visio in obitu S. Honorati 379.b
visio tristissima S. Antonij 420.a
visio Eugenio puero oblata 57.a 58.a
visio S. Porphyrij 1089.b 1098.a
visio morituro oblata 63.a
vita nostræ fallacia 455.b
vita præfens, viz, item nudinis comparata 717.a
vita res molesta & planè carcer 823.a
vita amor, scelerum omnium incentiuum 451.a
vita solitaria, egregia adiutrix ad philosophiā 240.a
vita æterna quæ retribuitur fidelibus merces est &
gratia 326.b
vitas Sanctorum cur scribendas sibi putarint earum
authores, & quem fructum earum scriptio le-
ctiove habeat 41.b 72.a 98.a b 180.a 471.b 570.b
955. 956. 981.a
vita æternæ via qua ratione angusta sit 1046.a
vitas Sanctorum sedulo legere, & apud alios narrare
solutus Ioannes Eleemoinarius 581.b
vitas Sanctorum expendere animum ad virtutem
incitat exempli memoria 412.b
vita adminabiles monachorum Aegyptiorum lectæ,
mirifice affecerunt B. Fulgentium 30.a
vita Sanctorum tanquam exempla nobis ad benè ope-
randum propositæ 471.b
vitas Sanctorum sibi imitandas Adelhardus propo-
nebat 77.b
vitis martyrum legendis Anastasius Persa ad martyriū
inflammatus 531.a
vitas quorundam Sanctorum descripsit S. Prædictus
622.a
vitalis monachi historia memorabilis 585.a
vitalis comes 20.a
S. vito 632.a
vitia contrarijs virtutibus curanda 385.a
Vlricus XVI, Abbas Brunfeningensis 141.b iubet
scribi vitam Ermenoldi 141.b 145.b
ultionem suam differre Deus cur solet 611.612.
ultio diuina cur in loca sepè & vrbes, & non in ipsos
homines exeratur 609.a 609.b
ultio diuina in votifragum 470.b
Vnctio infirmorum 63.a
vnctio extrema morituri 191.a 627.a

vnctio extrema infirmorum Sacramentum 94.b
vnctionem extremam petit sibi dari Poppo 642.a
vnctionem sacram & Eucharistiā moriturus S. Rem-
bertus accipit 862.a
voluptas pura non est ubi necessitas est 332.b
voluptates cur respuendæ, cum corporibus natura-
lis delectio sit indita 452.a
voluptatum contemptus quid præstet 452.a
volusianus S. Melanæ patruus vrbs præfectus credit
in Christum 774.a
voracitas immanis 67.b 957.b
votum virginitatis 807.b
votum virginitatis Deo factum 199.b
votum monasticum sacre virginis 951.a
vota solennia religionis 150.a
votum monasticum quo tenebatur obstrictus Rem-
bertus, episcopus factus persoluit 858.a
votum sub conditione 42.b 335.b
votum S. Eduardi regis 129.a
votum impleat an redimat consulens Pontificem
Eduardus, redimere iubetur 131.a
votum parentum Andreg Fesulani episcopi 148.b
votum Hierosolymitanæ peregrinationis 337.a
vrbs Gazensis ante Porphyrium episcopi aliquot
quales 1090.a
vrbs Gazensis seditio aduersus Christianos 1108.a
vrbum vera ornamenta viri pij & religiosi 120.b
vrbi quo successu in martyrem Leonem immissi
1035.a
Vuala Ludouici Pij intimus consiliarius 81.b Cor-
beien abbas 82.b
vuala successor Adelhardi 95.b
S. vualpurgis pater 927.b
vuadelrudis neptis S. Gudilæ 168.a
vuambertus pius comes 870.b
vuandalorum grassatio prædicta 65.b
vuandali Galliam vastarunt 280.b
S. vuandregisilus 946.a 939.a monasterium Fonta-
nelles construxit 939.b
S. vuandregisilus Pipini Ansgeifi filij nepos 941.b
942.a
S. vuandregisili sepulcrum 947.a
vuarraton Francie præfectus 945.b
Vuestmonasterij in Anglia priuilegia confirmantur
133.a b
S. Vuillebaldi pater Richardus Angliæ rex 927.b
S. vuillibrordus S. Amelbergam velauit 884.a
vuitgerus pater Gudulæ 167.b
S. Vunibaldi pater Richardus Angliæ rex 927.b
Vuolstani episcopi vita 445. moritur an. 1067. pag.
448.a
vultus animi imago 332.b. mentis speculum 410.b
virtutis nuncijs 680.a
Xenodochium instituit S. Adelhardus 88.b
Xenodochium à S. Ansberto extructum 942.b
Zeno Imp. 475.b recuperat Imp. supe-
rato Basilisco b
Zoe fidelis facta ad S. Sebastiani prædi-
cationem 451.a 457.a martyrio coronata
465.a
zophili festum 470.b

DE CIRCVCN-

DE CIRCVCNCISIONE

DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, QVAE

FACTA EST OCTAVO DIE: ET BREVIS LAVS

Magni Basilij, authore Simeone Metaphraste.

MBR A M quidem futurorum bonorum, non ipsam au-
tem rerum imaginem, legem habere scripturæ, magnus
pronunciauit Paulus. Quomodo enim pictores ad exem-
plar & ad formam animatam ad spectum intēdentes, pri-
mum quidem atramento, eius quod depingitur, speciem
in tabula adumbrant: deinde diuersos colores artificiosè
contemperantes, & adumbratæ figuræ adijciētes, prima-
rium exemplar referunt per imitationem, quæ sit ad ima-
ginem: ita etiam lex spiritus, tanquam ad viua exempla-
ria, & ad res, in quas non cadit interitus, intuens ad bona
quæ sunt reposita in cælis, ipsorum quidem umbras & fi-
guras per Mosē & vetus testamentum, prius obscurè
& exiliter descripsit: per Christum autem, & nouæ pietatis & veritatis dogmata, vel-
uti floridiores & splendidiore colores adijciens, cælestium, & quæ sub ad spectum non
cadunt, bonorum imaginem subiicit eorum, qui vidēt, oculis. Quomodo autem cum
imago perfecta est coloribus, & suam accepit pulchritudinem, quæ prius delineata fu-
erat umbra, deletur & euanesceat: ita etiam cum quæ nunc absconsa sunt, in cælis
postea reuelantur, ipsa quoque imago rerū cessabit & abolebitur. Siue enim, inquit,
Prophetiæ abolebuntur, siue cognitiones cessabunt. Ex parte enim cognoscimus, &
ex parte prophetamus. Quando autem venerit id quod est perfectum, tunc quod ex
parte, abolebitur.

Postquam ergo vetera quidem præterierūt, noua autem facta sunt omnia: & um-
bræ quidem & figuræ sunt abolitæ, euidentes autem rerum imagines per gratiam spi-
ritus & Apostolicam exortē sunt sapientiam: legis deinceps figuræ & umbras negli-
gamus, ipsius autem rerum expressioris formæ curam geramus, & quod dicit diuinus
Apostolus, eorum quidem quæ retrō sunt, obliuiscētes, ad ea autem quæ antè sunt,
nos extendentes, ex instituto persequamur brauium supernæ Deivocationis: ut non
simus amplius paruuli fluctibus agitati, & omni vento doctrinæ seu spiritus circū-
acti: neque tanquam infantes loquamur, aut sentiamus, aut cogitemus, quomodo Iu-
dei, qui infantilia sapiunt, aut desipiunt: sed in virum perfectum ad mensuram ætatis
plenitudinis Christi perueniamus, peragendo & contemplando eius legem spiritali-
ter. Ad hoc enim vnigenitus Deus Verbum carne fuit indutus. Ad hoc Deus Domi-
nus inter nos apparuit, se pro infante gerens, ut infantilem & imperfectam nostram
cogitationem, ad sensum perfectum, & qui virum decet, transmutaret. Quamobrem
legales quoque expiationes & obseruationes, & alias adumbratas traditiones, & octa-
uo quoque die circuncisionem subiit is, qui est supra omnem essentiam. Quo factum
est, ut cum in his debitum pro nobis exoluerit, ab omni legali seruitute, & quæ paru-
lis conuenit, nos liberauerit cōsuetudine. Erat enim necessarium & inenitabile man-
datum circuncisionis, non solum quatenus est lege antiquior, & ab Abrahamo acce-
pit initium, & ab ipso Moise & lege, & ijs qui deinceps sunt secuti Prophetis, confir-
mata est & deducta ad posteritas generationes: sed etiam quod ea necessariò à Deo da-
ta signum melioris circuncisionis & spiritalis, in omnes suum iugum imposuit, do-
nec eius legislator, cum æquè ac nos pro sua benignitate fuisset carnis particeps, & se
ad aliorum demittendo similitudinem fuisset circuncisus, & deinde meliorem osten-
disset circuncisionē, nempe eam quæ est in baptisate, eam deceterò, ut quæ esset im-
perfecta & inutilis, aboleuit, & ut cessaret effecit.

Circunciditur ergo Iesus ex ea lege quam tulerat, die octauo: non ut doceret cir-
cuncidi, sed ut faceret cessare circuncisionem: vel potius, ut veteris quidem & inutilis circuncisus,
euelleret anticipationem, nouæ autem & salutaris aperiret potentiam: ut aboleret
qui-

I A N V A R I V S.

quidem eam, quæ est secundum carnem: produceret autem eam, quæ est secundum spiritum: & illius quidem argueret imbecillitatem, huius autem ostenderet fortitudinem. Circunciditur Christus. Non enim venit ad dissoluendam legem tanquam alienam, sed tanquam propriam & à se compositam, eam re ipsa adimpleturus. Tanquam suum dogma & Dei mandatum venit adimpleturus literam, & spiritum prædicaturus. Et quomodo quispiam pictor optimus, cum in se, sicut dictum est, veritatis umbram prius figurasset, & ita imaginis expressisset pulchritudinem, per ipsam recta erigit & deducit ad archetypi exemplaris perfectionem, idque apertissime atque divinisime. Etenim quæ est secundum carnem circuncisio, non describit solum & adumbrat peccatorum depositionem, & eam, quæ est in baptismo Christi, circuncisionem: sed etiam tanquam in umbra describit ipsam universi resurrectionem & alterationem: per quam omnis carnalis hominum sensus & cogitatio circunciditur & execatur, & in aliam vitam transformatur. Huius veluti quædam obscura & adumbrata præfiguratio erat ea, quæ est secundum carnem, circuncisio. Quocirca ea quoque octavo die fuit primum constituta, utpote quod octavus dies, octavum, ut arbitror, seculum tacite significet.

Circuncisio
cur octavo
die.

26. 40.

Cum ergo rerum imago, ut dictum est, & quæ est in spiritu circuncisio, nondum locum haberet, necessaria forte est existimata secundum carnem circuncisio. Cum autem ea, quæ est in spiritu, per Christum manifesta fieret, per ipsum oportebat omnino quoque aboleri eam, quæ erat in carne, circuncisionem. Etenim si hæc circuncisionis, quæ in carne fiebat, & animalium sacrificiorum ratio aut lex fuisset perfecta, ut quæ posset perficere eos, qui illa rite peragebant, ea nullo tempore aut modo potuisset dissolui: Verbum enim Domini, inquit, manet in æternum. Quoniam autem data erat ad paedagogicam institutionem eorum, qui erant habitu imperfecti & infantes, usque ad tempus correctionis, cum id, quod est perfectum, suo tempore refulsisset, oportebat omnino id, quod est imperfectum & minus, aboleri & supprimi: oportebat, oriente sole, lunam & stellas obscurari & minui, & aperta vera circuncisione & cultu, umbras veritatis imagines & figuras cedere.

Sacerdotii
novæ legis.

Propterea ergo Deus verbum, cum prius esset caro factus, hodie octavo die in corpore circunciditur, ut cum literæ debitum pro nobis exoluisset, legem spiritus, quæ manet in æternum, induceret: & id quod est minus, eo quod est præstantius, occultaret & tegeret. Propterea Sacerdotium quoque, quod est secundum ordinem Melchisedech, prælatum est Sacerdotio, quod est secundum ordinem Aaron: ut umbræ quidem cessarent, liberè autem ageret veritas: & ut legalium quidem traditionum imperfectio & infantia evanesceret, Evangelicorum autem dogmatum exoriretur perfectio & magnificentia. Ideo cum Petrum quoque & Paulum divinisimorum mystarum summos, & omnes sacros Apostolos & discipulos lege literæ prius instituisset, & exercuisset in ea, quæ est secundum carnem, circuncisione, traduxit ad eam, quæ est in spiritu & baptismo, circuncisionem: ut cum etiam spiritum servitutis per ipsos abolenisset, spiritum gratiæ & filiorum adoptionis per divinum baptismum in nobis excitaret in Christo Iesu. Ideo omnes quoque divinisimos Sacerdotes, tam alios, quam Magnum quoque Basilium, eo tempore magnum in Ecclesia excitavit Sacerdotem, qui non corpore peruasit celos, sed contemplatione & spiritu est primus sacrorum antistes, & qui erat in principio Deus, imitans Iesum Christum, & in velum ingreditur intimum, & illinc legum spiritus & dogmatum magnificentiam magno ore detonat, & legem literæ, eiusque, quæ est in carne, circuncisionis, angelica abolens & cessare faciens grandiloquentia.

Encomium
Basilij Ma-
gni.

Hic est Basilus, qui est magni & præclari nominis, qui est fax Catholice Ecclesie, qui Sol insignis veritatis, qui illustrat omnem terram radijs suæ Theologie, qui in actione est inimitabilis, & in contemplatione talis, ut ad eum nequeat ullus pervenire: qui vita perfectus, & sermone sapientissimus: qui virtutis est omnibus numeris absolutus, & in divina & humana doctrina est planè consummatus & cui nihil deest: qui omni mundana sapientia & scientia prius exercitatus, eas deinde subiecit vestigijs discipulorum Iesu: qui omnem librum veterem & propheticum summè & sacrosanctè meditando perlegit, & per ipsos ad perfectissimam Iesu Christi fidem rectè deductus fuit & confirmatus: qui Evangelio quidem duce aut introductore usus est ad pro-

DE S. BASILIO MAGNO.

3

ad prophetica veram cognitionem, divina autem Prophetarum dictione ad sacri Evangelij accuratam notitiam: & per utrumque sublatus est ad purissimam divinitatis agnitionem. Hic est sublimis & excelsa Ecclesia: Dei columna, luminare Theologie, ornamentum Hierarchie, patris homo verissimus, vniuersi nuncijs acerrimus, sancti spiritus œconomus & scriba fidelissimus, sapientiæ partus, plenitudo intelligentiæ, penarium cognitionis, ludus docendæ pietatis, sacri & divini consilij eruditor, & Christi potentiæ & virtutis turris infracta & immobilis. Hic est, qui Dei timorem, & præceptum Domini, & virtutem omnes homines docet, magnus Basilus, Dei verbi tuba vel maximè regia, quæ suæ vocis magnitudine omnes fines orbis terræ comprehendit.

Hic est, qui eam, quæ est in spiritu & divino baptismo, præclare prædicavit circuncisionem, & si ullus alius ex Theologis, cessare fecit eam, quæ est in carne, circuncisionem. Quocirca eius ad Deum à terra & corpore solutio & transitus, non casu nec temerè, ut inconsideratè existimaverit quispiam, inter divinum Christi natalem & baptismum, concurrat hodie cum Iesu circuncisione: sed quomodo in laudando & extollendo Christi ortum & baptismum, eam quæ sit in spiritu, circuncisionem extulit beatissimus in sacra eius commemoratione, ipse quoque dignus est habitus, qui vna extolleretur per resolutionem ad Christum: & statutum est, ut annuis eo die honoraretur commemorationibus & celebritatibus. Quamobrem sanctissimam eius memoriam hodie vniuersa sanctorum Ecclesia, in omni parte vniuersi orbis terræ peragat, & glorificans gratissimis Deo laudationibus, eum qui in sanctis suis glorificatur, simul laudat & glorificat Christum: ut quæ ab omni hæresi per ipsum fuerit liberata, totius autem pietatis dogmatibus confirmata: & ut quæ à cuiuslibet quidem, qui aliena sentit, doctrina fuerit liberata: soli autè Dominicæ fidei & doctrinæ se adiunxerit.

Dies resolu-
tionis bea-
ti Basilij
annuis ce-
lebritati-
bus hono-
ratur.

Hæreticorū
profligator
Basilus.

Etenim per huius, instar tonitruum sonantem, Theologi linguam, attonitus quidem fuit & sublatus Arrius, Eunomius autem dissolutus, & tanquam ardentibus fulminibus, eius contradictionibus in cinerem fuit reductus & consumptus: Sabellius autem interiit & est deletus: & Macedonius quidem, qui adversus sanctum spiritum insanijt, Basilij spiritu cecidit & periit: Apollinaris autem amentissimus, & insipientiæ divinis eius dictis conuincitur, & ad perpetuam transmittitur ignominiam. & ut semel dicam, quævis enata zizania, & quævis Deo iniustarum hæresum differentia, quas & longum ante ipsum tempus attexuit, & quas post eius ad Deum excessum tempus est editurum, omnes divini Basilij theologie igni mandata, exuruntur & consumuntur, non minus quam holocausta & ara Eliæ & ligna, igne, qui per orationem fuit à celo demissus. Hic excelsus Basilus, non solum Cæsareensium ecclesie, cuius etiam fuit creatus episcopus, neque suo solum tempore & suæ ætati, sed etiam omnibus vniuersi orbis terræ regionibus & civitatibus, & toti huic seculo, & omnibus hominibus fuit utilis & maximè salutaris Magister.

3. Reg. 17.

Atque quisnam quidem fuerit eius ab initio ortus & educatio, & quod studium in sacris disciplinis, quomodo autem à Græca disciplina transierit beatissimus ad Christianam philosophiam, & vita optima & oratione pulcherrima omnes serè superauerit, tam qui ante ipsum fuerunt Philosophos, quam qui post ipsum, & dehinc quomodo ad sedem euectus Archiepiscopalem, & tanquam tota lucens lucerna positus super candelabrum sanctæ Ecclesie, sacris, quæ actione exequabatur, verbis vniuersum orbem terræ illustraverit, & quemadmodum cum hæresiarchis & veritatis adversarijs fortiter pugnans, tanquam lupos Arabicos à sacro suo grege expulerit: & cum impijs quidem decertans Imperatoribus, cum iniquis autem manus conferens Præsidibus, præclarissima victoriæ trophæa adversus omnes erexerit, & cum in bonis paucis & pinguibus, & sacrorum miraculorum ostensionibus, verborumque & legum celestium ac divinarum expositionibus, Christi oves tanquam bonus pastor ipse pulchre paucisset, & tanquam sanctus Pontifex, simplex, impollutus, à peccatoribus separatus, & ipsis cælis, si mihi quid est audacter dicendum, effectus altior, ipse in Evangelio esset multorum salutem operatus, postea ab hoc humili solutus tabernaculo, & in loco tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis soni festum celebrantium peruasisset, cum primogenitis celestis Sion filijs una accubuerit & cum eis quiescat: cum de his omnibus à sacris, ut arbitror, cat in celo,

Animā Ba-
silij collo-
cat in celo,

A 2

theologis

theologis sit satis philosophatum, eaque satis laudata fuerint, superuacaneū existi-
maui de his loqui prolixius.

Nos autem glorificemus diuini patris memoriam: Hodiē hymnis & diuinitus in-
spiratis laudationibus Præceptoris virtutes celebremus pro dignitate. Quicunque ab
eo didicimus honorare virtutem, eum tanquā verum patrem honoremus, sicut de-
bemus: vt qui in Christo Iesu nati simus per Euangeliū, & ab eius doctrina internum
nostri cordis hominem, tanquā Dei filij, habeamus formatum. Quomodo autem
honorabimus? Circuncidamus, non carnem quidē nostri præputij, vt vetus ille Israel,
sed internum cordis hominem. Circuncidamus omnes occultas animi perturbatio-
nes & mentis, eas auferentes aut morte afficiētes, & vnā cum Christo prompto & ala-
cri animo morte affecti, & simul cum eo crucifixi & confepulti in expolatione cor-
poris peccatorum carnis, in circūcisione Iesu Christi in baptismo, quomodo magnus
quoque doctor nobis præcipit, & in alijs diuinissimis suis admonitionibus, & in ex-
hortatorijs ad baptismū orationibus. Sinamus ergo eam, quæ est secundum carnem,
circuncisionem. Resurgamus ad baptismum. Prætercurramus vmbra, accurramus
ad veritatem. Moſen despiciamus, ad Ioannem exeamus. Modō enim clarē sonat vox
clamantis in deserto, & ad se conuocat orbem terræ. Modō vox præcurrit verbum, &
pronubus sponſum: & nuncius Regis præmittitur, & præit ad dirigendas vias eius, &
ad populum Domino præparandum, accedit ad Iordanem. Nunc Iesus postquā ex
lege fuerat carne circuncisus octauo die, venit ad Ioannem triginta annos natus, vt
aqua baptizaretur: vt eū litteræ infantilem fecisset cessare circuncisionem, lege sta-
tueret eam, quæ est in spiritu, perfectionem. Nunc magnus ille præco & præcursor,
magna voce turbis præcipit in deserto, vt agant pœnitentiam, quoniam appropin-
quauit regnum cælorum. Vbi enim Rex, illic est omnino eum eo regnum. Quoniam
ergo Rex cælorum ad aquam baptismatis appropinquauit, necessariō simul quoque
cum eo aderat regnum cælorum. Nunc autem is quoque, qui nomen aut cognomen
habet regni cælorum, post magnum illum Baptistam, hodierno die, qui est dies suæ
resolutionis, dum & commemoratur, & tacet & loquitur, omnes populos ad bap-
tismum adhortatur. Paremus ergo vias Domini Dei nostri, dirigamus semitas eius.
Christo omnium Regi, qui apparet in Iordane, corda dignā reddamus per opera pœ-
nitentiæ, & cum eo confepulti per baptismum, & in vitæ cōstituti nouitate, vnā cum
eo conglorificemur & conregnemus in secula, Amen.

DE BASILIO MAGNO, AVTHORE AMPHILO-
CHIO ICONII EPISCOPO: SED OB STYLI TVM BARBA-
riem, tum obscuritatem, quo interpret incertus vsus est, hic paulo Latiniū pleraque omnia
reddidimus, nihil de industria mutata sententia, sed additis non paucis ex ve-
tustis manuscriptis libris, quæ in excusis desiderantur.

PRAEFATIO AMPHILOCHII EPISCOPI.

NON potest videri indecorum, dilectissimi, si fideles & probi filij pa-
tris obitu doleant: immō verō eius causa etiam lachrymari par est
quemadmodum etiam omnes nos hucusque, dolore perurgente,
fecimus. At postquā lachrymarum, vt scriptum est, caliginem de-
terſimus, & ad obsecrandum omnium nostrū verum Deum cum
gratiarum actione nos contulimus, necessarium putamus memo-
ratu digna, veraque & insignia patris & præceptoris nostri Basilij
miracula scripturæ tradere, nē per temporariam afflictionem profunda obliuione
obruatur. Cum enim tres admirabiles & sacratissimi viri, Gregorius Theologus exi-
mius, Gregorius Nyssæ episcopus * memorabilis, atque Ephraim beatissimus, diuersis
eum epigraphijs illustrarint: visum est & mihi tāquā abortiuo, vt verbis vtar Aposto-
li, quæ ab ijs venerabilibus patribus in illorū narrationibus, quas in manibus habeo,
prætermisā sunt, adijcere, vt hoc ipso ceu integer filius optimo parenti debitum
persoluam. Si enim ea vis est nubium, vt possint solem obregere: multo facilius eius-
modi temporalis plaga bonas rerum gestarū explicationes siue narrationes obscu-
rare

Circuncisio
typus ba-
ptismi.
Ioan. 1.

Matth. 3.

Luc. 3.

Ibidem.

Basilij di-
ctus dicitur
Basilij, i.
a regno.

*admiran-
dus
1. Cor. 15.

rare obliuione potest. Iam igitur facta conquisitione, dicere & commemorare ag-
grediar, quippe qui partim præsens adfuerim, quemadmodum magnus ille pastor
noster, toto celebratus orbe, qui cum celestibus Virtutibus miscere colloquia con-
fuevit, angelicoque, sanctus est ministerio, grandiloquus Ecclesiæ prædicator, solida or-
thodoxorum dogmatum columna, earum quæ sunt, rerū naturam explicarint, sacro-
sanctæ Trinitatis hostem Iulianum apostatam profligari, Valentis os blasphemum
oppresserit, Arrianorū expugnari cæcodoxiam, siue prauam opinionem, Christiano-
rum planē confirmari orthodoxiam, rectamque sententiam, pastor destinatus Ecclesiæ
populi, regali ornatus sacerdotio, ouium Christi aries, diuinæ fidei doctor gloriosus, &
viuens & vita sanctus magnis claruerit miraculis, eius oratio, vt dictum est, Iuliani
Deo inuisti, extollentis in altum cornu, & loquentis aduersus Deum iniquitatem, facta
corripuerit vel eliserit: denique vt Valens indignē arrepta Imperij purpura, & prauæ
Arrianorum opinionis patronus, venerit ad eam, quæ apud nos est, illustrem Cæsa-
ream. Sed iam ordine ab eius natiuitate ad finem vitæ vsque, illius virtutes narrare
tentabimus.

VITA S. PATRIS BASILII MAGNI, CAESA-
REAE CAPPADOCIAE ARCHIEPISCOPI,
authore Amphilochio.

Basilij itaque, solus, vt ita dicam, in terris æquabilē & decen-
tem dictis & factis seclatus est viuēdi rationem, vitam suam
ad diuinæ sapientiæ præscriptum componens, omnia sua
Christo dedens, sed & animā & corpus, sermonumque, ma-
nus, quibus gentiliū errores perinde atque araneorum te-
las dissipauit. Cum puer esset septennis, a parentibus adhi-
bitus est studijs literarum: quibus quinquennium vacans,
ingenij bonitate magnos in philosophia fecit progressus.
Indē relicto paterno solo, erat autem natione Cappadox,
Athenas se contulit sermonum parentem: cumque esset ca-
stitate, cōtinentia, multaque abstinentia ornatus, in discipli-
nam Eubulo Græcæ sapientiæ magistro se tradidit. Atque ita ille se doctrinæ dedit, ipsis
etiam præceptoribus admirandus. Cōdiscipulos autem habuit Gregorium Magnum,
postea Nazanzij episcopū, qui etiam Cōstantinopolitanae sedis clauum tenuit. Itemque
Iulianum a teneris annis Christianum, atque Libanium. Porro secum ipse cōstituit, vir
omnium admiratione dignus, nihil neque panis neque vini sumere, donec diuinitus id il-
li præstaretur, scire vt posset diuinæ sapientiæ arcana. Versatus igitur in literis annos
quindecim, Græcamque omnem philosophiam percurrens, ad extremū etiam Astro-
nomiam, atque optima quæque colligens, nec tamen per hæc inuenire valens omnium
conditorem, eum nocte quadā vigilaret, diuinus quidam fidei splendor eum inflam-
mauit, vt totius religionis scripturam peruestigaret. Surgens itaque, in Aegyptū pro-
fectus est: adiensque Archimadritam Porphyrium nomine, petijt ab eo sibi suppedita-
ri sacros codices, quibus diuina posset dogmata capeſcere. Ea re impetrata, mansit il-
lic, oblectans sese diuinorum meditatione sermonum, & aqua herbisque victitans. An-
num autem ibi demoratus, verbumque veritatis fide considerans, in eius perſcrutatio-
ne permāsit. Postea verō Hierosolymam orationis causa se dimitti petijt, simul etiam
vt eius loci miracula videre liceret. At ille fusa super eum oratione, dimisit eum. Vt
verō eō peruenit, ubi Græca philosophia erat disciplinis imbutus, coepit multis per-
suadere philosophis, turbisque gentiliū, viamque eis salutis commonstrans, offer-
re illos Christo. Inquirebat autem præceptorem suum Eubulum, cuius erat ea in vrbe
existimatio celeberrima, cupiensque illi laboris rependere vicem, nitebatur eum im-
maculata fide imbueri, quippe qui ad eam capeſendam non malē rendere videretur:
cumque ceteri omnes, qui se philosophia addixerant, veluti magistrum seclabantur.
Quarens autem illum passim per cuncta auditoria, in suburbio illū offendit, cum ceteris
philosophis sermonē conferentē. Hoc enim apud illos in more positū erat, vel dicere,
vel audire aliquid noui. Disputantē ergo illū Basilij superueniēs reprehendit: At illi q
cū eo erant, Quis te, inquit, o philosopho, reprehendit? Tū ille, Aut Deus, inquit, aut
Basilij.

IANVAR. 1.
Sed Roma-
num calen-
darium ha-
bet eum 14.
Iunij.

Traditur
literis.

It Athenas.

Eius condi-
scipuli.

Alij Liba-
nium volūt
Basilij &
Gregorij
fuisse præ-
ceptorem.

Abit in Ae-
gyptum.

Inuisti Hi-
erosolymā.

Agnoſcens igitur Baſilium, dimiſſis qui apud ipſum erant, illi adhaſit, & triduo ni-
hil accipientes cibi, inter ſe cōquirebant. Sciſcitabatur autem ex Baſilio Eubulus, quæ
ſit philoſophiæ definitio. Reſpondit Baſilius, primariam philoſophiæ definitionē cam
eſſe, quòd ſit meditatio mortis. Admirans Eubulus, porro percontatur, quis ſit mun-
dus. Ait ille: Qui eſt mundo ſuperior. Nam tamerſi ſuaves ſunt mundi ſermones, at ta-
men amarus valde mundus eſt illi, qui eum vitioſe complectitur. Alia eſt enim cor-
poris voluptas, & alia ſubſtantia incorporea: nec quiſquam ſimul utraq; poteſt per-
frui. Nemo enim poteſt duobus dominis ſervire. Veruntamen ut ſe virtus habet, fran-
gimus eſurientibus panem ſcientiæ, & qui per malitiam ſunt abſq; teſto, illos per vir-
tutem ducimus ſub teſtum: ſi quem nudum cernimus, illum operimus, nec carnem
noſtram deſpicimus. Hæc dicens, cumq; locutione parabolica exacuens, commemo-
rando Saluatoris erga nos poenitentes clementiam, tres catinos menti propoſuit in
veſtibus cogitationis: ſuperliminare quidem portarum, virtutem adducentem pru-
dentiam, fortitudinem, iuſtitiam, temperantiam: à ſiniſtris verò ſuadelam. Ex utraque
autem eius parte intemperantiam, libidinem, ebrietatem, impudiciā, ſegnitiem, ma-
ledicentiam, garrulitatem, maleſicia, & id genus vitiorum examen: eamq; poeniten-
tiam honeſte conſiſtentem, increpitantem & iridentem, leuem, aduerſarios quidem
obiurgantem, ſed proprios nullos habentē populos. Porro inſta illam abſtinentiam,
intelligentiam, lenitatem, reuerentiam, timorem, clementiam, plurimq; bonorum
frequentiam. Ipſius autem hitoria textus, menti quidē diuinis intentæ adducit cau-
tionem, auditoribus verò meliorum æmulationum occaſionem. Hæc ergo ipſe con-
templatus, benè affectus ſum, atq; cō perductus o Eubule. Sunt enim apud nos non fi-
gura nec anigmata, ſed ipſa planè veritas, ducens ad ſalutem. Reſurgemus enim
omnes, alij in vitam eternam, alij in opprobrium & ignominiam ſempiternam, adſta-
bimusq; ad tribunal Chriſti, ut docent nos vocales admodum propheta, Eſaias, Iere-
mias, Daniel, David rex, & diuinus Paulus, atq; poſt hos ipſe etiam poenitentiæ dator,
& agonoſtheta ſive præmiorum diſtributor, qui ouem quaſiuit perditā, & deſertorem
filium è patris ſinu profugum, multas opes & ſeipſum quoq; prodigè perdentem, &
poſtea fame afflictum atq; reuertentem ſyncerè amplexus eſt, & ſtola cādida ornauit,
precioſoq; induit annulo: atq; etiam fratrem à peccatis immunem, ſed indignabun-
dum, horraſus eſt illi tāquā fratri veniam dare: quod cum ille, ſtimulante inuidia, fa-
cere contemneret, Dominus benignitate vincens eum ſuſcepit. Idem ipſe aut etiam
parem mercedem reddidit ad vndecimā horam veniētibus, nobiſq; poenitentibus, atq;
ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcentibus ea daturus eſt, quæ nec oculus vidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe.
His obſtupefactus Eubulus, ait: O Baſili, cæleſtis demonſtrator Trinitatis, per te cre-
do in vnum Deum patrem omnipotentem, deinceps vſq; expectans reſurrectionem
mortuorum & vitam futuri ſæculi, Amen. Fidem autem meam hac ego ratione tibi
teſtatam reddo: Reſ meas omnes tibi trado, & quod ſuper eſt vitæ, ſi ſic Deo viſum
erit, apud te tranſigam, atque ex aqua ſancta & ſpiritu volo regenerari. Ad quæ Baſili-
us: Benediſtus ſit, inquit, Dominus Deus noſter ex hoc nunc & vſq; in ſæculum, qui in
tua mente Eubule accendit lucem veram, & de multiplici errore tranſtulit te in co-
gnitionem miſericordiæ ſuæ. Quando verò, ut dicis, apud me permanere viſ, indica-
bo tibi quemadmodum cōſulamur ſaluti noſtræ, nexibus huius vitæ nos expedientes
& explicantes. Vendamus facultates noſtras omnes, & egenis diſtribuamus: ac dein-
de proficiſcamur ad ſanctam ciuitatem, viſuri quæ illic ſunt miracula, atq; apud De-
um fidutiam nobis conciliemus. Venditis igitur, diſtractisq; & diſtributis rebus ſuis,
comparatisq; ſolummodo veſtibus ad ſanctum baptiſma neceſſarijs, ibant Hieroſo-
lymam, ingentem hominum gentiliū turbam Chriſto lucrificantes.
Cum veniſſent autem Antiochiam, ducti ſunt in diuerſorium quoddā. Porro cau-
ponis filius, nomine Philoxenus, aſſidebat portæ multrum anxius: erat autem Libani
ſophiſtæ diſcipulus: à quo acceperat verſus quosdam Homericos proſa oratione red-
ditos, quibus non medioeriter diſcruciabatur. Viſo illo, dicit ei Baſilius: Quæ huius tui
mœroris cauſa eſt o adoleſcens? Cui ille, Ecquid verò, inquit, mihi cōtulerit, ſi id tibi
dixero? Inſiſtente autem Baſilio, & promittente quòd nō fruſtra diceret, indicauit ei &
ſophiſtam & verſus, & quòd hæc ſibi eſſet materia doloris. Tum Baſilius ad ſe verſus
acci-

accipiens, eorum dixit interpretationem. Stupens autem adoleſcens, & hilaritate per-
ſuſus, rogauit ſcripto ſibi ea, quæ dixerat, digeri. Scripſit itaq; eorum triplicem expla-
nationem. Lætus puer cum illis abiit ad Libanium, offerens ei carminum expoſitio-
nem. Iſ acceptis attonitus Libanius, Per diuinā, ait, prouidentiam, nemo huius tem-
peſtatis ſapientum cuiusmodi poteſt adferre interpretationē. Quis igitur horum no-
uus effectus eſt? At puer: Peregrinus, inquit, quidam ad meam diuertens cauponam,
promptiſſimè hæc mihi interpretatus eſt. Nulla ergo mora interieſta, curſu rapido Li-
banius diuerſoriū petijt, vidensq; Baſilium & Eubulum, eoſq; agnoſcēs, illorum nec-
opinato aduentu exhilaratus, orabat nē dedignarentur ad ipſius ædes diuerrere. Ea re
impetrata, rogabat eos ſumere lautiores epulas. At illi pro ſua perpetua conſuetudi-
ne parum panis & aquæ capientes, gratias agebant bonorū omniū largitori Deo. Eo
cognito, Libanius quaſtiones eis mouit, & rhetorum ſermones perrexit: illi contra
ei fidei ſermonem iniiciebant. Sentiens Libanius verborū vim, Huius, inquit, rei nec-
dum opportunū adeſt tempus: vbi Dei iuſſerit prouidentia, non erit qui obſiſtat: plu-
rimū verò mihi contuleris Baſili, ſi hæc adoleſcētibus, qui apud me ſunt, dicere non
graueris. Celeriter igitur in vnum coactis iuuenibus, docebat eos ſernare animi mun-
ditiam, & corporis inconcuſſam integritatem, inceſſum ſedatum, pronunciationem
articularem diſtinctam, ſermonem benè compoſitum, cibum & potum minimè per-
turbantem vel concitantem, erga ſeniores taciturnitatem, erga ſapientiores auſcul-
tationem, erga illos, qui in dignitate ſunt ſubiectiōem, erga pares & inferiores cha-
ritatem non fictam: pauca dicere, capere plurima: verborum cauere temeritatem,
fugere loquacitatem, non faciles eſſe in riſum, ſtudere veracundie, cum ſceminis pro-
cacibus nō ſuſcipere diſputationem, oculos humi depreſſos, animum ad ſuperna ere-
ctum habere, vitare contentiones, magiſterij dignitatem ne utiquā uſurpare, mun-
danos honores omnes pro nihilo ducere. Quòd ſi quis veſtrum, inquit, etiam alijs po-
teſt proficere, expectet mercedem à Deo, æternorumq; bonorum retributionem in
Chriſto Ieſu Domino noſtro. Hæc cum apud Libani diſcipulos dixiſſet Baſilius, illique
omnes non ſine admiratione audiſſent, cum Eubulo coeptum carpebat iter.
Ut autem peruenerunt Hieroſolymam, omnia ſacra loca fide & dilectione perqui-
rentes, & in iſ Deum qui eſt ſuper omnia, adorantes, Maximo eius vrbiſ episcopo in-
notefcunt: ad cuius ſe pedes abiicientes, rogabant diuinum ſibi conferri baptiſma ſi-
ue regenerationem in Iordanis flumine. Quos vbi ille ſanctus episcopus vidit, cum eſ-
ſet inſigni humanitate præditus, illorum annuit precibus, venitque cum fidelibus viris
ad Iordanem: ibi tum Baſilius in ripa conſiſtens, humi ſe proſtrauit, & cum clamore
valido & lachrymis petebat à Deo aliquod ſuæ fidei ſignum oſtendi: ſurgensque cum
tremore, ſuis ſe veſtibus ſpoliat, vnaque cum illis veterem exuit hominem: deſcen-
densque in aquas, orabat. Vnā autem etiam ſacerdos deſcendit, eumq; baptizauit. Et
ecce coruſcus ignis incidit ſuper eos, atque ex eodem fulgure columba exijt in Iorda-
nem, turbansque aquam, reuolauit in cælum. Eo viſo, qui adſtabant, timore correpti,
glorificauerunt Deum: porro Baſilius baptizatus, exiuit ab aquis. Admirans verò Item Eu-
bulus, Maximus episcopus Baſilij in Deum amorem, orans induit eum reſurrectionis Chriſti
veſtimentis. Baptizauit autem etiam Eubulum, vngensque eos ſacro chriſmate, tra-
didit illis viuificam communionem: rogauitque Baſilium idem Dei ſacerdos, ut orans in bapti-
cibum caperet: quod & fecit, dicens: Domine Ieſu Chriſte, Deus noſter, credo ver-
bis euangelij tui, ſperoq; in benignitate tua cibum potumq; percipiens, aduerſus dia-
bolum nobiſcū conſiſtentem, ad futurā nobis ſancti ſpiritus tui cooperationem. Stu-
pens verò Dei ſacerdos ad illius fidē, repetijt vnā cum illis ſanctā ciuitatem: vbi cum
annū vnum feciſſent, de cōmuni ſententia venerunt Antiochiā. Et Baſilius quidē ſub
Meletio episcopo illic diaconus ordinatus eſt, parabolicosq; ſermones cum omnium
admiratione ediſſeruit. At nō diū poſt cum Eubulo venit in Cappadociā regionē: vbi
cum ingreſſuri eſſent Cæſareā, nocte per viſum Eusebio eius vrbiſ Episcopo reuelata
fuit eorū præſentia, quòdque Baſilium eſſet ſucceſſorem habiturus. Is itaque excita-
tus, reuerendū ad ſe accerſit archidiaconum, & quosdam venerabiles clericos: qui-
bus cum viſionem enarraſſet, miſit eos ad orientalem vrbiſ portam. Illis verò abeun-
tibus, obuiam facti ſunt in vrbem ingredientibus: cumque ab illis conſpecti & agniti
eſſent, rogati ſunt adire episcopum. Qui ut illos vidit intrantes, obſtupuit ad viſionis
ſimi-

Eusebius
episcopus
obit.

Basilius
creatur epi-
scopus.

Missa S. Ba-
silij.

Psal. 70.

Elevatio
Eucharistie
in Missa.

Asservatio
Eucharistie
stae.

Matth. 3.

Iudei visio
stupenda.

Iudeus ad
Christum
conuertitur
cum suis.

similitudinem, & gratias egit Deo: simul etiam percontatus est ex illis, vnde venirent & quò haberent iter, quive vocarentur. Ijs cognitis, iussit ministros eis mensam apponere. Ducti sunt ergò in insignem quandam locum, & apposita quæ ad corporis curam pertinerent. Eadem autem hora sanctissimus episcopus civitatis clerum convocans, factam sibi à Deo revelationem illis exposuit, qui vna voce dixerunt: Renerà meruit hoc puritas vitæ tuæ, vt ex Dei voluntate indicaretur tibi, quis post te hierarchicam debeat ornare sedem. Nihil ergò hesitans, fac quod tibi visum est. Acciuit itaque ad se Basilium & Eubulum, cœpitq; cum eis scrutari scripturas: admiratusq; pelagus inhærentis eis sapientiæ, habens eos dextra læuæque sustentatores, non multo post excessit è viuis.

Conuenientes ergò episcopi, sancto spiritu id agente, Basilium elegerunt episcopum: qui accepta consecratione, regere ecclesiam diuina fretus providentia. Elapso autem aliquanto tempore, rogauit diuinitus sibi dari gratiam, sapientiam & intellectum, vt proprijs sermonibus posset illi incruentum offerre sacrificium, & vt adueniret in ipsum spiritus sanctus. Post sex igitur dies velut in ecstasi factus, septimo die adueniente in illum spiritu sancto, cœpit ministrare Deo per singulos dies: (Interpres habet, ministrare: vnde satis constat, in Græco haberi *λειτουργῶν*, quod nos vertere possumus, Missam facere, vel sacrificare) atque aliquo interiecto temporis spatio, fide & oratione cœpit propria manu ministerij (id est, Liturgiæ, sic enim euidenter apparet in Græco legi) mysteria scribere. Porro nocte quadam veniens ad eum Dominus in visione cum apostolis, propositionem panis faciens in sancto altari, excitauit eum, dicens ei: Secundum petitionem tuam repleatur os tuum laude, vt proprijs sermonibus offeras sacrificium incruentum. At ille non ferens oculis visionem, surrexit cum tremore, & accedens ad sanctum altare, cœpit dicere, simul etiam scribere in charta: Repleatur os meum laude, vt hymnum dicat gloriæ tuæ Domine Deus, qui creasti nos, & adduxisti in vitam hanc: & ceteras orationes sanctæ liturgiæ, vel sancti ministerij. Et post finem orationum exaltauit panem, sine intermissione orans & dicens: Respice Domine Iesu Christe Deus noster de sancto habitaculo tuo, & veni ad sanctificandum nos, qui fursùm cum patre sedes, & hic inuisibiliter nobiscum ades: dignare potenti manu tua tradere nobis, & per nos omni populo, sancta sanctis. Populus respondit: Vnus sanctus, vnus Dominus Iesus Christus cum sancto spiritu in gloria Dei patris, Amen. Diuidens autem panem in tres partes, vnā quidem sumpsit cum timore multo, alteram verò reseruauit, vt cum ipso sepeliretur: tertiam reposuit in columba aurea, eamque pendere voluit supra altare. Porro Eubulus & primi clero adstabant ad templi fores, videbantque, lucem intelligibilem in templo, & viros gloriosos & illustres candidis amictos vestibus: cumque audirent voces populi Deum glorificantis, & Basilium cernerent altari assistentem, stupefacti in visione, corruerunt in facies suas, glorificantes Deum. Exeunte autem Basilio, ad illius pedes se deiecerunt: illoque sciscitante, quid sibi vellent isthæc adoratio & illorum præsentia, indicauerunt ei visionem admirabilem, quam in templo vidissent. Tum ille gratias agens Deo sine intermissione, quod fecisset mirabilia, accersit aurifabrum, iussitq; confici columbam ex auro puro, in qua eam, quam diximus, reposuit portionem, suspendens eam supra mensam sanctam, in specie sanctæ columbæ illius, quæ apparuit in Iordane Domino baptizato. Eo peracto, orationem consolatoriam cœpit habere ad populum, conuenientq; in ecclesiam infinita multitudo, cui intererat etiam magnus ille Ephræm abbas, de quo postea referemus, quemadmodum demonstrante Deo viderit beatissimum patrem nostrum Basilium.

Quodam tempore diuina illo celebrante mysteria, Iudeus quidam se cen Christianus populo immiscuit, officij ministerium explorare volens. videtque in manibus Basilij in partes diuidi infantem: & cum omnes communicarent, accessit & ipse: dataq; est ei hostia, verè caro facta. Inde accepit & calicem sanguine repletum, vni reuerà est illius quoque particeps effectus, vtriusque seruauit reliquias, & abiens domum, ostendit uxori suæ in dictorum confirmationem, narrauitque quid suis ipse oculis conspexisset. Itaque credens, quemadmodum re vera est, tremendum esse mysterium Christi anorum, altera luce venit ad Basilium, postulans sine dilatione se Christi signo consignari. Sanctus autem episcopus nihil procrastinans, sed consuetam Eucharistiam offerens

offerens ei, qui vult omnes homines saluos fieri, baptizauit eum cum omni domo sua credentem Domino.

Euntem quandoque sanctum virum muliercula adiit, & literas ab illo petijt ad regionis Præfectum, tanquam qui plurimum apud illum posset. Ille arrepta charta, scripsit Præfecto in hæc verba: Accessit ad me isthæc inops muliercula, dicens literas meas habere apud te pondus: Si sic est, id fac ostendas. Tradiditque mulieri chartulam, quam illa obtulit Præfecto. At ille cum legisset, sic rescripsit: Tua causa, sancte pater, libens essem misertus mulierculæ, sed nō potui, eò quod tributis subiaceat. Cui rursus Basilius ita respondit: Si quidem voluntas prompta fuit, at defuit facultas, tolerabile est. Si autem potuisti quidem, sed noluisti, Christus te rediget in ordinem inopum, vt vbi volueris, non possis quod etiam re ipsa ita euenit. Nam non multo post, Imperator ris ira in illum concitata, in vincula coniectus est, pœnas illis pendens, quos iniuria affecerat. Tum verò preces offert Basilio, vt sua intercessione Imperatoris clementiam ipsi conciliet. idque sic factum est. Post sex nanque dies ab Imperatore iussus est vinculis absolui. Et ille quidem declaratam erga se clementiam intelligens, venit ad Basilium: & gratias illi agens, mulierculæ accitæ de suis facultatibus duplicatò restituit quod debebat.

Ea tempestate Iulianus impius Imperator bellum in Persas suscipiens, venit in partes Casaræ Cappadocum, obuiamque illi processit Basilium cum illis qui ei aderant. Quem vt vidit Iulianus, ait: In philosophia ego te excello, Basili. Cui Basilius, Vtinam, inquit, philosophus esses: simul offerens illi pro benedictione tres panes hordeaceos: quos quidem Imperator voluit à satellitibus suis accipi, sed illi scœnum reddi cum his verbis: Hordeum ab illo nobis datum, pabulum est iumentorum: recipiat igitur & ipse scœnum. At Basilium illud suscipiens, ait: Nos quidem, o Imperator, ea tibi obtulimus, quibus ipsi vescimur: tu verò ea nobis restituis, vnde bruta viuunt animantia: vltro quidem nos irridens, sed non spontè nobis hoc scœnum in cibum conferens. Ijs Iulianus auditis, furore percitus, Huius, inquit, scœni alimentum sine subtractione dabitur tibi: at postquam edomitis Persis huc rediero, euertam vrbem hanc, eamque sic aratro proscindam, vt farris potius quam hominum ferax sit. Nec enim me elam est, vt te suafore populus ad eam proruperit audaciam & temeritatem, vt quam ego collocaram deæ à me adorata statuam, ille non ferens incantationem, penitus dissiparet & confringeret. His dictis, iter ad Persas intendit. Porro Basilium reuersus in vrbem, conuocata omni multitudine, exposuit eis quæ Imperator dixisset, atque huiusmodi sanè optimum eis proposuit consilium, dicens: Fratres mei, argentum ducentes pro nihilo, salutem vestræ consulite, vt si tyrannus superuixerit, muneribus eum placemus. At illi suas repetentes domos, singuli quæ habebant, ad eum suis manibus alacriter apportabant, putà auri, argenti, & lapidum preciosorum immensam copiam. Ille conspecta eorum alacritate & obedientia, reposuit ea in gazophylacio, inscribens vniuscuiusque nomen, atque ad illos: Principum Domini clero & populo omni ciuitatis, vt cum scœminis & paruulis ascenderent in montem Didymi, in quo honoratur & colitur Dei genitricis venerabile templum: vbi triuānum exigentes ieiunium, petierunt à Deo dissipari impij Iuliani propositum. Hoc cum illi precarentur, & in precibus corde contrito vigilarent, Basilium in visione multitudinem vidit celestis exercitus hinc inde in monte, & in medio residentem quandam in throno præclaro in habitu muliebri, dicentemque viris eximij, qui proximè illi adstabant: Vocate ad me Mercurium, vt eat ad interficiendum Iulianum, superbè blasphemantem Deum & filium meum. Sanctus autem cum suis armis adueniens, eam iubente velociter abcessit. Acciuit autem ad se eadem ipsa, muliebrem præ se ferens torius mundi, à dextris verò, hominis à Deo conditi. A fronte autem libri hæc erat inscriptio, Dic in finem: ad calcem autem creati hominis habebatur, Parce. Repente verò expergefactus, timore & gaudio tenebatur. Non dissimilem cœsi Iuliani visum eadem nocte etiam Libanius sophista vidit, qui cum eo erat in Perside, quæstoris fungens dignitate. Stupens igitur Magnus Basilium ad visionem, & cum solo Eubulo euigilans, accessit ad vrbem: veniensq; ad sancti Martyris Mercurij martyrium, vbi is conditus

Prophetia
Basilij.

Iulianus ven-
nit ad Basile-
lium.

Contumes-
tiam reddit
pro gratia.

Minatur
Casarem
excidium.

Basilium
precibus
pugnat co-
tra tyranni-
minas.
Visio Ba-
silij.

ditus erat, & eius arma asseruabantur, cum ea non inueniret, accersit eustodem, perquisivitque ex eo, ubinam essent. Illo cum sacramento asseruante, hora vespertina quod tollerent loco ea fuisse: citra hæsitationem vllam pro indubitato habuit memorabilis pater noster Basilius, veram esse visionem: & glorificans Deum, qui non spernit in ipso confidentes, cum multa festinatione & gaudio ineffabili recurrit ad montem, cunctis etiamnum sopore correptis. Excitans autem illos, hortatus est vt precibus incumberent, atque hilari voce narrauit eis diuinitus sibi factam reuelationem, de tyranno ea nocte perempto. Gratias verò agens Deo cum omnibus, redijt ad ciuitatem, adiensque sancti Mercurij martyrium, inuenit lanceam eius cruore madidam: rursumque cum omnibus gratias agens Deo, præcepit vt cuncti ad magnam ecclesiam accederent, participes futuri diuinæ liturgiæ, vel ministerij.

De eleuati-
one sacræ
hostiæ di-
cit.

Id verò cum fieret, & Basilius sancta eleuaret, non extitit eiusmodi signum, quale fieri consueuerat, putà vt columba moueretur, quæ cum sacramento Dominico pendebat supra altare, & cum sanctum sacrificium eleuaretur, semper ter moueri solebat. Eo autem cogitante, quidnam hoc esset rei, vidit vnum ventilantium diaconum mulieri deorsum procumbenti innuere: deponensque cum ab altari, intra ecclesiam iussit custodiri: & ita cernens sancti spiritus aduentum, hortatus est omnem populum septem diebus ibidem in oratione permanere: porrò diacono ieiunium & vigiliis indixit, & de ijs, quibus abundabat, iussit miserorum inopiæ subueniri: atque hoc pacto diuinitate placata, tum demum audere ad sacrum ministerium accedere. Vela etiam statim appendi iussit, præcipient, si qua mulier visa fuerit extra vela se inclinare vel procumbere, ipso diuina mysteria peragente, eam foras poni extra ministerium vel liturgiam, & communione priuari. Populis autem festa celebrantibus, & totos septem dies in ecclesia congregatis, ecce Libanius Iuliani quæstor fuga elapsus, venit Casaream: audiensque populum in ecclesia collectum, venit eò annuncians impium Iuliani tyranni obitum his verbis: Cum esset, inquit, ad Euphratem fluuium, & transacta nocte septima militum excubiæ cum custodirent, quidam ignotus miles cum armis aduenit, & lanceam validè vibrans, terribili impetu eum confodit, moxque abcedens nusquam comparuit: at miserrimus ille horrendum in modum dirè vociferans, blasphemansque expirauit. Simul etiam per ordinem exposuit visionem, quæ ipsi nocte suprâ dicta oblata fuerat: aduolutusque genibus sancti pontificis, dari sibi poscebat Christi signaculum. Quod cum esset consecutus, sub eius tectum recepsit. Postero die voluit magnus Basilius, vt singuli suas pecunias reciperent: at illi omnes vna

Libanius
narrat ex-
celsi Iuliani.

Libanius
fit Christi-
anus.

Ornat tem-
plum Basi-
lius.

voce dixerunt: Si mortali Imperatori eas elargiri volumus, nè vastaret urbem nostram: multo magis immortalī Imperatori Christo eas offerri conuenit, qui ab hoc excidio nos seruauit. Itaque in tua potestate sunt hæc omnia: fac indè, quicquid tibi præceperit Deus. Ille verò admiratus fidelissimæ plebis magnanimitatem, tertiam partem etiam inuitis restituit: de reliquo ornavit omne presbyterium cum ciborio, altare quoque auro puro & gemmis preciosis: & conuocans ciuium frequentiam, mensamque sacram sanctificans, tribus diebus iussit festa solenniter celebrari.

Post hæc quidam gentilissimi erroribus implicati, ad eum veniunt, ei que dicunt: En tuis precibus ciuitatem nostram, nè denastaretur, conseruasti, & templum Dei tui insigniter ornasti: superest vt quæ sint virtutes Dei tui, nos efficias certiores. Ille verò per paucos sermonibus ostendit eis salutis viam, certioresque reddidit, & catechizans baptizauit. Denique aduentante sacratissima Quadragesima, diuinam illam Hexæmeri operis explanationem populo proposuit, non absque plurimorum tum Iudæorum, tum gentilium ad Christianismum translatione.

Accusatur
apud Va-
lentem.

Porrò quidam ex ijs, qui ethnicissimi erroribus adhuc tenebantur, & cum ijs Arriani, accusarunt eum apud Valentem Imperatorem, quòd Homousij fidem laudibus efferens, Arrianam hæresim respueret & abominaretur. Quibus inania sentientibus Valens fidem adhibens, misit qui eum Antiochiam adducerent. Cum ergò Anastasius defensor Casaream venisset, & Basilio Imperatoris mandata indicaret, ait Basilius: Et ego fili ante paucos dies comperi, Imperatorem nullo iudicio præditi viri fidem commendantem, tres confregisse calamos, dum mei veller exilij sententiam scribere, & veritatem obscurare. At calami nullo sensu præditi, eius inconstantem non tulere impetum, potiusque se confringi voluerunt, quam eius inferuire iniu-

sta sententiæ. Veniens verò Antiochiam Basilius, sistitur iudicio præsidis: quo percontante, cur Imperatoris non amplecteretur fidem, respondit: Absit à me, vt veritatis viam deseram, & erraticam Arrianorum prauamque opinionem amplectar. Homousij quippe fidem à patribus accepi. Et quia Præses necem illi comminatus erat, dixit ei Basilius: Contingat mihi pro veritate huius corporis expediri vinculis, id enim iam pridem mihi in votis est. Vos igitur vestræ nolite promissioni deesse. Præfectus autem beati viri constantiam & immutabilem sententiam aperuit Imperatori, dicens virum minis esse superiorem, inflexibilemque atque ab adulatione alienam habere sapientiam. Imperator igitur furore ardens, cogitabat qua illum morte afficeret. Et ecce filius eius Galates morbo corripitur, & à medicis vita eius desperatur. Mater autem Imperatori resistens, dixit: Malè disposuisti ea quæ à Deo sunt, & ecce puer moritur propter illatam sacerdoti Dei iniuriam. Quibus auditis, Valens aduocat Basilius, ei que dicit: Si vera sunt Deoque grata dogmata tua, precibus tuis filij mei ægritudinem depelle. Cui Basilius, Si amplexaris, inquit, Imperator, orthodoxam fidem, & Ecclesiæ restituitur vnitas & concordia, filius tuus viuet. Imperatore id promittente, Basilius sine mora pueri morbum releuauit. At prauæ sententiæ episcopi suam non ferentes ignominiam, si non victoria potirentur, persuaferunt Imperatori nè de sua opinione decederet, sed ipsorum religioni subscriberet, atque irà per ipsos puerum sanatum iri. Sed continuo in illorum manibus puer spiritum reddidit. Vidit hæc defensor, & postea ad Valentinianum Imperatorem retulit de Basilius virtutibus: quas ille admirans, glorificabat Deum, per ipsum defensorem multam illi largiens pecuniam, in usus egenorum. Basilius autem Imperatoris magnifica dona recipiens, extruxit domos hospitalium suæ nosocomia, tum in vrbe, tum in quaque prouincia præfecturæ, in refectionem ægrotorum: in ijsque condidit grandem virorum, mulierum, puerorum multitudinem, curam illorum gerens, & tribuens quæ ad illos reficiendos pertinerent. Ijs verò cognitis, Imperator multa contulit ad illorum sustentationem, Christi sacerdotem haud secus atque parentem colens.

Valentis fi-
lius mori-
tur.

Helladius autem, qui illum sanctissimæ memoriæ virum vidit, & administer factus est miraculorum ab illo perpetratorum, atque etiam sedis successor post obitum eiusdem Apostolicæ memoriæ Basilij, vir admirandus & omni virtute instructus, commemorauit id, quod iam dicturus sum, apud me: Senator quidam (inquit) fidelis, nomine Proterius, loca sancta & venerabilia adiit, vt filiam suam illic consecraret, & in monasterio collocatam, Deo offerret. Sed diabolus, qui ab initio homicida fuit, inuidens huic sancto proposito, vnum ex seruis illius in amorem puellæ inflammavit. Sed cum se sciret pro conditione indignum, qui aliquid eiusmodi attentaret, execrabilem quandam magum aggreditur, multam ei vim auri pollicens, si eius opera posset ea puella potiri. At ille se id efficere posse negauit: sed si vis, inquit, mita-

De senatoris
Proterij
filia.

Quicquid dixeris, faciam. Et magus, Abrenuncias, inquit, Christo in scripto? Ait illi: Etiam, abrenuncio. Tum ille iniquus, Si isthuc, ait, facere non detrectas, ero tibi adiutor. Ego verò, inquit, facere paratus sum, tantum vt meo fruar desiderio. Scripsit ergò iniquitatis administer literas ad diabolum, misitque illi in hanc sententiam: Quandoquidem mi domine non cunctanter in eam curam incumbendum mihi est, vt à Christiana religione homines abstraham, & tuæ adiungam voluntati, quò tua pars fiat auctior: en mitto ad te hunc, qui præfentes perfert literas, puellæ cupiditate inflammatus, peto que vt liceat ei adipisci quod appetit, vt & in illo gloriet, & cum multa alacritate congregem alios, qui placeant tibi. Tradensque ei epistolam, ait: Abi, & tali noctis hora consiste super hominis ethnici monumentum, chara capessens, sublara misera voce, implorauit demonis opem. Mox verò adsunt principes potestatis tenebrarum, spiritalis nequitie, & latibundi apprehensum miserè errantem, ad diaboli conspectum perducunt, monstrantque eum illi in sublimi throno sedentem, vallatum vndique turbis malignorum spirituum. Accipiens autem ille literas à mago missas, dixit ad miserum: Credis in me? At ille, Credo, inquit. Et abnegas Christum tuum? Respondit: Abnego. Tum diabolus, Perfidi, ait, es-

Epistola
Magi ad
diabolum.

Implorat
deploratum
demonis
opem.

Amoris in-
fania corri-
pit puellā.

Immorta-
lia & viuisi-
ca mysteria
dicit Eu-
charistiam.

Mar. 9.

estis, vos Christiani: qui cum mea indigeretis opera, venitis ad me: ubi autem, quod vultis, affecuti estis, abnegatis me, & reditis ad Christum vestrum, qui cum sit benignus & clementissimus, recipit vos. Sed manu tua scriptas mihi exhibe literas, quibus Christo tuo & baptismati vltro renuncies, meque sponte in æternum profitearis, & quod in die iudicii præparatas poenas sempiternas mecum libens sis subiturus: & ita confestim efficiam te rei optatæ compotem. Scripsit ille propria manu, ut erat postulatus. Nec mora, animarum corruptor draco tortuosus, misit fornicationis demones, ut puellæ animum iuuenis amore accenderent. Illa corruens in terram, cœpit his vocibus compellere patrem: Misere, misere mei pater, quia dirè crucior illius serui amore. Misere viscerum tuorum, declara in me vnicam filiam tuam paternum amorem, & iunge me puero, cuius amore ardeo. Quod si id facere nolis, videbis me post paululum acerba morte exanimatam, & in die iudicii Christo pro me rationem reddes. Pater hæc audiens, cum lachrymis dixit: Heu me miserum, quid accidit infelici filiae meæ? Quis meum thesaurum furatus est? Quis meam filiam contaminavit? Quis dulce lumen meorum extinxit oculorum? Ego cælesti te volebam sponso coniungere, cœciuem angelorum efficere, ut psalmos, hymnos, cantica spiritalia Deo caneres, denique per te saluum me fore sperabam, & tu lasciuos infans meditaris amores. Sed sine me, filia, sicut constitui, desponsare te Christo: non deducas senectutem meam cum dolore ad inferos, neque parentum tuorum nobilitati, ignominia notam inuras. Illa verò patris monita dicens pro nihilo, instanter vociferabatur: Pater mi, aut meum comple desiderium, aut paulò post extinctam me videbis. Pater itaque præ nimio deficiens animi dolore, & immenso mœrore absorptus, amicorum quoque cedens consilijs, hortantium ut eius morem gereret voluntati, ne seipsam perderet, iussit fieri quod illa petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Adduxit ergo seruum ad filiam, tradensque eis omnem substantiam suam, dixit filiae: Vade filia verè misera, multum quandoque lugebis, cum te olim huius facti poenitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur iniquo matrimonio, & eo mali damonis facinore perpetrato, cum non multum intercessisset temporis, animaduersum est quibusdam, seruum illum non ingredi in ecclesiam, neque accedere ad immortalia & viuifica mysteria, dictumque est infelici coniugi illius: Nollin virum tuum, quem tibi delegisti, non esse Christianum, sed à religione extorrem & alienum? Quod illa audiens, caligine ac mœrore perfusa, humi se prosternit, suis sese vnguibus lace- rat, pectus tundit & clamat: Nemo parentibus non obediens, saluū vnquam fuit. Quis patri meo annunciabit ignominiam meam? Heu me miseram, in quantam me perditionis voraginem demersi? Cur in lucem edita sum, aut nata cur non continuo rapta sum? Ità eam plorantem cum cognouisset vir eius totus errabundus, accurrit ad eam, persuadereque illi voluit, rem se sic minimè habere. Illa verò ex eius verbis ad persuadendum compositis aliqua accepta consolatione, ait ad eum: Si vis mihi & miseræ animæ meæ satisfacere, crās mecum pariter accedas ad ecclesiam, me præfente immaculata sumas mysteria: ità mihi erit satisfactum. Tum ille compellus, dixit ei totius rei summam. At illa mox focineam abiciens imbecillitatem, optimumque illi adhibens consilium, properè abijt ad episcopum, Christi que sectatorem Basilium, clamansque aduersus impietatem, ait: Misere, misere mei sancte Dei: misere mei sectator Domini, quæ cum demonibus cōmercium habui: Misere, misere mei, quæ proprio parenti nequaquam obediui: remque ut gesta erat, per ordinem enarraui. Sanctus autem Dei vocans ad se illius maritum, seiscitabatur num se res ita haberet. At ille cum lachrymis: Etiam sancte Dei, inquit: quod si ego silere velim, facta mea clamabunt: cœpitque etiam ipse à principio ad finem vsque prauas diaboli machinationes exponere. Ait autem ad illum sanctus episcopus: Visne reuerti ad Dominum Deum nostrum? Et ille: Vtique volo, inquit, Domine, sed non valeo. Cur ità, ait Basilus? Scripto, inquit ille, abnegavi Christum, & professus sum diabolo. At Basilus, Non sit, ait, tibi curæ. Benignus est Deus noster, & suscipiet te poenitentem. Condoler enim ille iniquitatibus nostris. Coniunx aurem eius iactans se ad pedes sancti viri, Euangelicis verbis eum deprecata est, dicens: Sectator Christi Dei nostri, si quid potes, adiua nos. Dicit vir sanctus ad eius maritum: Credis te posse saluum fieri? At ille, Credo, ait, Domine: adiua incredulitatem meam. Et continuo apprehen-

sa ma-

sa manu illius, Christi que signum illi imprimens, & orans, in quodam loco interioris periboli siue ambitus eum inclusit, præscripsitque ei quid ageret, & cum eo pariter etiam ipse laborem suscepit per tres dies. Quibus exactis, inuist eum, aitque illi: Vt habes fili? At ille: Multa, inquit, me Domine tenet defectio & angustia, nec ferre possum eorum clamores, terrores & ictus lapidum. Tenentes enim manibus chirographum meum, incusant me his verbis: Tu venisti ad nos, non nos ad te. Et Basilus ad illum: Nè timeas, inquit, fili: tantum crede, præbensque illi pauxillum escæ, consignansque eum Christi signo, & orans, inclusit eum: rursusque post dies paucos visitauit eum, & ait: Quomodo habes fili? At ille, Pater sancte, inquit, procū audio clamores eorum & minas, sed illos non video. Iterumque dans ei cibum, fusa prece claudens ostium, abcessit. Indè die quadagesimo reuersus, dicit: Vt tecum agitur frater? Et ille: Benè, inquit, habeo sancte Dei. Vidi enim te hodiè in visu pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Mox ergo vir sanctus more solito preces fundēs, eduxit eum, adduxitque in cubiculum suum. Manè facto, conuocat sacrum clerum & monasticæ vitæ cultores, omnemque Christo amabilem populum, aitque ad illos: Filioli mei dilectissimi, omnes gratias agatis Deo: ecce enim ouem perditam debet pastor bone vigiles permanere, & poscere eius clementiam, nè etiam in hoc opere victor euadat ille animarum perditor. Itaque populo alacriter congregato, per totam noctem cum pastore bono Deum deprecatus sunt, cum lachrymis clamantes pro eo, Kyrie eleison: & maturè cum omni populi frequentia accepit eum vir sanctus, tenensque eius manum dexteram, ducebat in sanctam ecclesiam cum psalmis & hymnis. Et ecce diabolus hominum perturbator, omni sua stipatus pestifera virtute accurrit, & inuisibiliter apprehendens illum, nitebatur è sancti viri manibus abripere. At ille clamare cœpit & dicere: Sancte Dei, adiua me, tantaque instantia malignus ille aggressus est eum, ut etiam sanctum virum impelleret, trahens hominem. Conuersus autem vir sanctus ad diabolum, ait: Improbissime, animarum corruptor, pater tenebrarum & perditionis, non tibi tua sufficit perditio, qua te tibi que subditos affecisti, nisi etiam Dei mei tentes plasma? At diabolus ad eum: Præiudicas mihi, inquit, Basilus: quas demonum voces plurimi ex nobis, audiunt, clamante populo, Kyrie eleison. Porro vir sanctus respondit: Increpet te Dominus, satan. Et rursus ille: Præiudicas mihi, ait, Basilus: Non ego illum adij, sed ille venit ad me: Christo que abnegato, mihi professus est. Et ecce teneo chirographum eius, & in die iudicii ad communem omnium iudicem eum adducam. Tum verò Basilus: Benedictus, inquit, Dominus Deus meus: non deponet hic populus supplices in cælum manus, donec reddas chirographum. conuersusque ad populum, Sustollite, inquit, in cælum manus vestras, clamantes cum lachrymis, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Itaque sic permanente populo in horam multam sursum erectis manibus, en chirographum hominis illius per aëra delatū, cunctis cernentibus, lapsus est in manus sancti patris & pastoris nostri. Susci- piens autem illud vir sanctus, & gratias agens DEO, gauisus est valdè, & coram omni populo dixit ad hominem: Agnosceis frater hæc literas? At ille: Immo, inquit, sancte Dei, dignumque fecit sancto ministerio, & communione mysteriorum & munerum Christi: excipiensque omnem populum, refocillauit. Deindè cum hominem illum instruxisset, siue viuendi congruum canonem illi tradidisset, reddidit eū coniugi suæ, incessabili voce glorificantem & laudantem Deum.

Narrauit etiam aliud mihi idem vir beatus Helladius: Die quodam, inquit, diuino illustratus lumine sanctus pater noster & magnus Basilus, de nostra vrbe egressus fuit, nemini indicans quorsum ire instituisset. Exiens autem, coram omnibus dixit nobis: Filij mei, sequimini me, ut mecum pariter videatis gloriam Dei, & ex discipulis suis spiciamus & admiremur magistrū. Postquam ergo ex ciuitate exijt communis pater noster Basilus, præsensit hoc reuelante illi spiritu Dei, presbyter Anastasius, dicitque mulieri, quæ nomine quidem eius dicebatur coniunx, sed vsu non nisi soror erat. Ego vado ad excolendum agrum, tu domina soror surge, & orna domum tuam: atque circa horam nonā, sumpto thuribulo & cereis, ito obuiam sancto Basilio archiepiscopo. Venit enim, ut diuertat ad nos peccatores. Illa autem contremiscens ad eiusmodi ad-

Basilus dis-
abolo deuo-
tum homi-
nē, ut Chri-
sto recon-
ciliaret.

Diabolus
vi nititur
mancipiū
suum sibi
vindicare,
sed frustra.

Presbyteri
Anastasij
mirabilis
continentia
& sanctitas.

B

mirabi-

mirabilem sermonem, fecit quod erat monita. Erat enim virgo venerabilis vitæ & conuersationis, quæ iam quadraginta annos exegerat apud contubernalem suum, remque apud se tacitam habens, hominibus quasi vidua apparebat. Venienti autem nobis obuiam cum ea qua decebat reuerentia, & vt oportebat adoranti, primò quidem sanctus pater noster benè precatus est, deindè ait: Vt habes domina Theognia? Quæ expauescens ad sui nominis expressionem, respondit illi: Benè habeo sancte Dei. Et sanctus pater ad illam: Vbi est, inquit, dominus Anastasius presbyter, frater tuus? Cui illa: Maritus meus, ait, est, Domine, & iuit ad exercendam agricolationem. Et Basilus: Domine est, inquit, noli turbari. Obstupescens mulier ad has voces, & quòd se audisset nominatim appellari, tum etiam, quòd diuinus pater noster dixisset eam vocabulo coniugem, vsu sororem esse, tremore correpta est, & corruens in terram, clamauit: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia res magnas & admirandas in te conspicio. Ille fusa super eam oratione, coram omnibus dixit ei: Expande pannum inter vlnas tuas. Quod cum illa fecisset, iussit effundi carbones de thuribulo in pannum, ijsq; imponens incensum, nos antecederet. Venientibus autem nobis ad domum presbyteri, occurrit etiam ille, osculatusque venerabiles pedes patris nostri, cumque in Domino salutans, ait: Vnde hoc mihi, vt veniat sanctus Domini mei ad me? Cui Basilus: Benè habet, inquit, quòd te inuenio discipule Christi. Veni, eamus ad peragendum sanctum Dei ministerium. Solebat enim & ille presbyter ieiunare quotidie, dempto sabbato & Dominico die, nec sumebat quicquam extra panem & aquam. Vbi ad ecclesiam ventum est, voluit vt presbyter faceret ministerium, siue liturgiam. At ille: Nôsti, ait, sancte Dei scriptum esse, minores à maioribus benedicere. Et Basilus: Domine Anastasie, inquit, cum ceteris virtutibus tuis habeto etiam obedientiam. Tum ille acquiescens, accessit ad sanctum ministerium: & cum eleuaret viuificum corpus Domini nostri IESU Christi, vidit sanctus Basilus & quidam alij ea visione digni, spiritum sanctum descendentem in ignis specie, & tum ipsum presbyterum, tum sanctum altare circumdantem. Postquam autem communicauimus, gratijs Deo persolutis, abcessimus ad ædes presbyteri: & cum ederemus, dixit ad eum Basilus: Dic mihi, obsecro, vnde tibi hic thesaurus, & quæ est vita tua? Respondit presbyter: Ego, sancte Dei, homo peccator sum, publicis subditus tributis: & habeo bouum iuga duo, quorum alterum ego ago, alterum mercenarius meus: & vnum quidem cedit in ministerium peregrinorum, alterum verò ad prestanda tributa. Mecum autem feruit hæc coniunx mea, ministerium impediens tum egenis, tum mihi quoque. Ait verò sanctus Basilus: Voca eam sororem tuam, vt etiam reuera est: & explica mihi virtutes tuas. Dicit presbyter: Nil in terris boni habeo, & omnis virtutis expers sum. Tunc Basilus communis pater noster ad eum: Surge, inquit, & simul abeamus: duxitque eum ad quandam domum eius cellulam, & ait: Aperim tibi ostium. At presbyter, Nè, quæso te, inquit, sancte Dei, huc ingredi iubeas: sunt enim hic res domus necessariae. Et Basilus: Ego verò, inquit, ad hæc necessaria veni. Cum verò presbyter noller clauem patefacere ostium, sanctus Basilus verbo illud reserauit: ingressusque, inuenit ibi hominem leprosum, cui iam multa corpus membra morbus exederat: nec quisquam nôrat eum illic esse præter presbyterum & sororem eius. Ait autem Basilus presbytero: Cur voluisti hunc tuum occultare thesaurum? Respondit presbyter: Domine, rabiosus est hic homo & contumeliosus, itaque verebar, nè sermone laboretur. Cui Basilus: Bonum, inquit, certamen certasti erga illum: sed sine me nocte hæc inferuire illi, & ego per te mercedem accipiam. Relicto ergò illo in cellula cum leproso, cui vis morbi etiam vocem ademerat, clausoq; ostio, abcessimus. At ille vulnere sanator preces pro eo ad Deum fundens, & tota nocte obsecrans Deum, qui morbos & languores omnes curat, reddidit illum sanitati. Presbyter autem, qui nobiscum erat, ita ait: Gloria tibi Deus, qui fecisti voluntatem timentium te, deprecationem eorum exaudiens. Ecce enim medicus morbidum sanauit. Mox autem sanctus Basilus clamans ad ostium, produxit leprosum incolumem, nullam in corpore maculam habentem, distincte sua promeritam verba, & Deum glorificantem. Hoc autem confecto miraculo, regressi sumus ad oppidum nostrum, cum gaudio laudantes & benedicentes Deum.

Iam porrò, fratres mei, quippiam referre volo de celeberrimo patre Basilio & Ephrem Syro, qui per visum didicere, qualis esset apud Deum Basilus: quod equidem

Osculatur
pedes Basili
lij.

De Missa si
ue liturgia
dicit.

Heb. 7.

Leprosus
horridus
clam foue
tur ab Ana
stasio.

Leprosus
illum Basili
us sanat.

ex homine sancto & minimè vano atque fallaci audiui. Est autem eiusmodi: Ephrem vir memorabilis cum esset eremi cultor, quodam sancti spiritus edoctus lumine, vidit hominem Basilij amantem, cumque percontatus, cognouit ex illo admiranda illius sancti viri opera. Itaque sine intermissione petijt sibi à Deo reuelari, cuiusmodi esset Magnus Basilus. Vidit ergò in ecclasiæ columnam ignis, cuius vertex attingebat cælum, vocemque supernè allatam audiuit: Ephrem, columna ignis, quam vidisti, Magnus Basilus est. Mox igitur adhibito sibi interprete, (nesciebat enim Græcè) venit ad magnam ecclesiam celeberrimæ vrbs Cæsareæ, ipsa sanctæ Theophaniæ sacra solennitate. & ingressus clanculò, conspexit Magnum Basilium in ecclesiam procedentem, aitque socio suo: Frustrà nos, opinor, mi frater, laborem hunc suscepi. Hic nanque cum tali sit ordine constitutus, non est quemadmodum per visum didici. Cernebat enim eum indutum stola candida, clerumque sacrum, qui iuxta illum erat, candidis amictum vestibus. Basilio autem procedente, ille stans in loco templi secreto, desperabat visionis ipsi ostensæ veritatem, ita secum dicens: Nos qui portamus pondus diei & æstus, nihil consecuti sumus: & hic tantis stipatus turbis, tantaque præditi dignitate, ignis columna est: id mihi quidem prodigiosum videtur. Eo igitur talia secum agitante, sanctus episcopus mittit ad eum suum archidiaconum, dicens illi: Abi ad portam quæ respicit Occidentem, & illic in angulo templi inuenies abbatem opertum cucullo, & cum eo alium quendam barbatulum, statura humili: & cetera addidit, quæ ad eius vultum pertinerent: dicesque ei: Velis ingredi in presbyterium: vocat enim te pater tuus archiepiscopus. Beatus Ephrem vt per interpretem cognouit quæ dicebantur, respondit: Erras, frater: nos enim peregrini sumus. Abiens ergò archidiaconus, retulit hæc ad virum sanctum. Interea illo legente sacros codices, vidit sanctus Ephrem linguam igneam loquentem per os eius. Rursusque vir beatus dicit Archidiacono: Vade, & dic ei: Domine Ephrem, velis te intrò recipere in sanctum presbyterium. Obstupescens autem sanctus Ephrem ad visionem, dedit gloriam Deo, & flexo poplite, ait: Verè magnus Basilus, verè columna ignis Basilus, reuera spiritus sanctus loquitur per os eius. Petijt autem ab Archidiacono, vt ipsum excusaret: liceretque potius, expleto ministerio, in secretario eum salutare. Peractò igitur ministerio, sanctus Basilus intrauit in secretariū, & accito ad se sancto Ephrem, reddidit salutationem in Domino, dicens: Gratus nobis aduenisti, ô pater eremico. Isti. Sed quorsum Abba hunc tibi laborem sumpisti? venisti videre hominem peccatorem: sed Dominus laborem tuum iusta mercede compenset. Respondit autem illi reuerendissimus Ephrem, & cum didicisset omnia quæ in illius corde suspicienda erant, vnà cum Abbate socio ex sanctis manibus eius communionem accepit: cumque eos abs te gratiam peto: fac, oro, vt ea mihi donetur. Cui Basilus: Dic, inquit, quid tibi velis: plurimum enim me tibi debere fateor, præcipue quòd ad meam vsque præsentiam accedere voluisti. Et reuerendissimus Ephrem: Scio, inquit, pater te facillè impedire vt possim loqui. Ad quod Basilus ita respondit: Rem postulasti, quæ meas excedat vires: sed quia cum bona fiducia petijsti, veni Abba colendissime & eremi magister, precemur vnà Dominum. potest enim is facere quod optas, sicut scriptum est: Vocationem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Simulque prolixè orantes, cum tandem surrexissent, dixit Magnus Basilus: Cur, domine Ephrem, non te pateris ordinari presbyterum, cum sis dignus & idoneus? Respondit ille per interpretem: Quia peccator sum. At Basilus: Vtinàm, inquit, talis ego peccator essem: addiditque: Flectamus genua. & cum essent humi prostrati, aitque illi: Iube nos surgere. Soluta igitur lingua eius, dicit sanctus Ephrem Græco sermone: Suscipe, salua, miserere, & custodino Deus gratia tua. Tunc nimirum impletum est illud Esaiæ: Tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum. Eo igitur hora eadem Græcè loquente, Deum glorificauerunt omnipotentem, preces orantium & timentium se exaudientem. Porrò tribus diebus spiritali iucunditate transactis, cum Basilus sanctus sacerdos interpretem quidem diaconum, Ephrem vero

Ephrem in
spiritu quid
de Basilio
viderit.

Matth. 20.

Lingua
igneas Ba
silij.

Psal. 144.

Ephrem sic
diaconus,
& accipit
facultatem
Græcè lo
quendi.
Esai. 35.

Idem sa
cerdos or
dinatur.

verò presbyterum ordinasset, dimisit eos in pace, glorificantes Deum in omnibus, quæ audierant & viderant, sicut locutus est ad eos.

Posteaquàm à nobis discesserat Deo inuisus Valens Imperator, petentem illum preclaram Constantinopolim, iterque facientem per Niceam, adièrunt Arrianæ heresis hexarchi siue duces & principes, petieruntque ab eo copiam orthodoxum Dei populum eijciendi ex ecclesia doctrinæ Catholicæ & apostolicæ, eamque tradendi Arrianis. Itaque tyrannus ille, indignus purpura, quod abominanda hæresis patronus esset, illorum precibus assensit: missaque militari manu, expulit fidelem populum, & dedit ecclesiam Arrianis. Multum igitur anxij pij omnes, noctuque diuque Deum deprecabantur, nè sineret ecclesiam suam cedere in ius hæreticorum. Accessit autem ad eam vrbem, putà Niceam, communis ecclesiarum defensor & aduocatus Basilius, veneruntque ad eum Catholici omnes, clamantes & annunciantes ei illam ipsi ab Imperatore iniuriam. Quibus ille ait: Cessate à lachrymis filij charissimi: neque enim ad extremum permittet Deus, ut ita fiat. estote igitur longanimes, & Dei misericordiam sustinete. Abiens autem Constantinopolim vir sanctus, ut vidit Imperatorem Valentem, ait ad illum: Scriptum est, ô Imperator: Honor regis iudicium diligit. & sapientia dicit: iudicium regis, iustitia. Quare igitur tuum imperium voluit eijcere orthodoxos ex illorum ecclesia, & constituere in ea cæcodoxos, homines deprauatæ sententiæ? Cui Valens: Iterum, inquit, ad contumelias reuerteris Basili? isthuc minime te decet. At Basilius: Me verò, inquit, pro iustitia decet etiam mortem oppetere. Cumque inter se verba conferrent, ecce Demosthenes, epularum Imperatoris familiaris præfectus, hæreticis dum vult patrocinari, blasphemias vomens, committit barbarismum. Et Basilius: Etiam Demosthenem, inquit, vidimus sine literis. Sed cum ille adhuc instaret: Tuum est, ait Basilius, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina eoquere. Et ille pufectus, illico obmutuit. Ait autem Basilio Imperator: Abi, & iudicis inter eos fungere officio: non ita tamen, ut immodico populi tui amore ducaris, neque enim id par est. Et Basilius: Si iurè, inquit, poteris meum culpæ iudicium, & me iubeto ire in exilium, & orthodoxos eijce, & ecclesiam da victoribus. Accepit ergo à Valente literis, profectus est Niceam, accitisque Arrianis, dixit: Imperator vult ut negotij, quod vobis est cum orthodoxis ratione ecclesiæ, quam rapuistis, ego iudex sim. Tum illi: ludica, inquit, sed ex sententia Imperatoris. Quibus Basilius: Claudatur, ait, ecclesia, & tam vos quàm Catholici obsignate eam: primi que vos tres dies atque noctes expendite in precibus, & deinde si vobis ad ecclesiam euntibus illa paruerit, sit perpetuo vestri iuris. Sin minus, nos vnam vigilabimus noctem, & psallentes cum litanis ibimus ad ecclesiam: & si nobis aperta fuerit, nos æternum eam obtinebimus. Quod si referata nobis non erit, sit vestra, vosque eam occupate. Placuit is sermo Arrianis: at orthodoxi contradicebant, affirmantes eum non æquam ferre sententiam, sed ex toto

Arriani frustra sibi fore ecclesiæ referari precantur.

Catholici orantibus patefuerunt fores.

Psal. 13.

tam metu Imperatoris. At verò multo studio clausa est ecclesia, vtriusque partis hominibus postulanti, ut accuratissime & cautissime obseruaretur. Orantibus igitur ex decreto Basilij Arrianis tres noctes atque dies, ac deinde venientibus ad sanctam Dei ecclesiam, & hærentibus ibi ab hora matutina usque ad sextam, clamantibusque Kyrie eleison, non sunt reclusæ fores: at tandem delassati, inanes discesserunt. Ad quos sanctus Basilius: Fecistis, inquit, ut eratis iussi: sed ut audio, non sunt vobis aperte fores. Iam igitur etiam nos nocte vna agemus vigilias, & cum litanis ibimus ad ecclesiam: quæ si nobis quoque referata non fuerit, vos eam ex mea sententia vobis usurpate. Tollens ergo vir sanctus orthodoxum populum cum mulieribus & pueris, exiit extra oppidum ad sancti martyris Diomedis eodem: factisque ibi vigilijs & matutinis precibus, produxit populum, cantans: Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis, miserere nobis: ingrediensque in vestibulum templi, ut etiam prius fecerant Arriani, dicit populo: Erigite sublimes manus in cælum ad Dominum, & prolixè clamate Kyrie eleison. Quod cum faceret plebs, sanctus episcopus illos cõsignans, iussit silentium fieri, terque signans fores templi, dixit: Benedictus Deus Christianorum in secula seculorum, Amen: populo autem pariter dicente, Amen, vi orationis contriti sunt vestres, deciderunt clauæ cum pessulis, ostia tanquàm valido concussa vento pateuerunt, & cum impetu quodam ferebantur ad parietes. Tum insignis ille Dei contemplator ita præcinit: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introi-

introibit rex gloriæ, ingressusque in sanctum Dei templum cum omni orthodoxo populo, diuinum fecit ministerium, ac deinde dimisit populum, cum gaudio & pace glorificantem Deum, qui non despicit in se confidentes.

Innumerabiles autem Arriani, eo comperto miraculo, renunciârunt prauæ opinionioni, nostramque sunt complexi Catholicam fidem. Imperator verò ut rem gestam cognouit, respuit quidem Arrianorum prauè sentientium voluntatem: neque enim poterat Dei, & diuini patris nostri Basilij iudicium reprehendere: at tamen cordis oculis obtenebratis, instar multorum permansit obstinatus & inflexibilis, neque se ad Dominum voluit conuertere: atque tandem infelicitè pugnans, in bello reddidit spiritum, palcatum flammis concrematus in Thracia partibus, inde missus in pœnas ignis æterni.

Valentis interitus.

Fœmina quædam generis nobilitate & diuitijs pollens, ceterisque huius vitæ vanitatibus excellens, cum quasi viduam se exhiberet, turpiter se dedit ventris ingluui, rerum suarum admodum prodiga: nihil verò illi inerat ex his quæ placent Deo, sed instar porcorum in voluptatis cœno volutabatur. Tandem autem quandoque, Deo ita disponente, ad mentem rediens, immensitatem facinorum suorum diuinitus illuminata, secum tacita considerabat, illorumque multitudine compuncta, cum lachrymis ingemuit, dicens: Heu me vilissimam, nimiumque prodigam peccatricem: qua tandem ratione excusare potero facta & flagitia mea? Templum sancti spiritus violauit, & animam in corpore degentem polluit. Heu me omnium abiectissimam: putasne vlli me potero superiorum temporum meretrici, aut publicano comparare? Sed nemo sic peccauit ut ego, maxime à percepto sacro baptismo. Quis igitur certa esse potero, quod me poenitentem suscipiet Deus? Hæc autem illa cogitante, qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, hanc illi mentem adspirauit, ut à primis ætatis iniurijs usque ad senectutem admissa peccata omnia in charta describeret: quod cum fecisset, extremo loco scripsit quoddam grauissimum facinus, chartamque plumbo obsignauit. Deinde obseruans tempus opportunum, quando sanctus Episcopus ad solitas preces iret in templum, clam accurrit, chartamque ad pedes eius proiciens, atque pronam se humili prosternens, ita clamabat: Miserere mei sancte Dei, quæ sum omnium maxima peccatrix. Substitit autem vir Dei, & tanti causam doloris ab ea inquisiuit. At illa: Ecce Domine, inquit, omnia peccata & scelera mea scripsi in hac charta, eamque obsignavi. Tu autem sancte Dei illam, queso, nè resignes, sed tantum precibus tuis dilue, quæ in ea scripta sunt. Qui enim hanc mihi inspirauit cogitationem, omnino exaudiet te pro me deprecantem. Magnus autem Basilius tollens chartam, & suspiciens in cælum, ait: Domine, tu solus hoc præstare potes. Qui enim totius mundi aufers peccata, etià huius vnius animæ haud difficulter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt: misericordia autem tua neque dinumerari, neque peruestigari potest: atque his dictis, intrat in templum, tenens manu chartam, eaque iuxta altare deposita, prosternit se, manens in prece peruigil, die quoque sequenti per omne sanctum ministerium, siue totam sacram liturgiam Deum deprecans. Deinde sacrosanctis completis mysterijs, vocat secretò ad se fœminam, paucis adstantibus è clero, illique chartam ostendens, ait: Audistine Luc. 5. mulier, neminem posse peccata dimittere, nisi solum Deum? Et illa, Audiui, inquit, ô senior, & propterea oravi te, ut pro me apud misericordissimum Deum intercederes. Et his dictis, aperuit chartam, & inuenta sunt prorsus deleta omnia, præter vnum illud immane flagitium. Quod illa cernens, consternata est, & verberans pectus suum manibus, ad pedes eius collapsa, clamabat: Miserere mei serue Dei altissimi: & ut pro ceteris omnibus iniquitatibus meis laborasti, & exauditus es: sic etiam pro hac deprecatione, & prorsus abolebitur. Lachrymatus est autem sanctus archiepiscopus præque opus est venia: qui peccata tua ea quæ voluit, obliterauit, potest isthuc quoque tollere, qui mundi aufert peccata, modò deinceps serues te immunem à vitijs, & ambules in vijs Domini: quod si feceris, non tantum venia tibi dabitur, sed etiam cælesti gloria digna eris. Perge autem ad eremum, & inuenies illic virum sanctum, maximeque celebrem, nomine Ephræm. Illi da chartam, & orans conciliabit tibi Dominum. Illa surgens, celeriter profecta est in desertum, & longa viarum spatia emetiens, ad indicatum

Mulier libidinibus dedita, resipiscit.

1. Tim. 2.

Luc. 5.

Basilij pre. cibis peccata eius, vno dempro, diluuntur.

Ablegatur mulier ad S. Ephræm.

catum ipsi locum magni eremite peruenit: pulsansque eius fores, clamitabat: Misere mei sancte Dei. At ille iam diuinitus edoctus erat, qua causa adesset, dixitque illi: Discede à me mulier, quia etiam ego homo peccator sum, auxilij indigus. Illa verò proiecit chartam, dicens: Archiepiscopus Basilius misit me ad te, ut deprecans Dominum, deleas quæ in hac charta scripta sunt: cetera namque ipse suis precibus expuxit. Tu igitur noli detrectare vnius expiandi laborem, ad te enim missa sum. At ille: Nequaquam, inquit, filia: sed qui in multis potuit placare Dominum, etiam in hoc vno plus poterit, atque ego. Abi itaque sine mora, ut possis eum inuenire superstitem. Propter igitur mulier redit Casaream: sed dum in oppidum ingreditur, obuium habuit funus sancti viri. Cœpit ergo clamare miserè, & se humi volutare, querimoniamque habere de sancto: Heu me, inquit, heu me miserà sancte Dei. Ideone ad eremum me misisti, ut liberatus hac molestia, hinc decederes? En nihil consecuta, domum redij, tam longo itinere frustra confecto. Videat Dominus, & indicet inter te & me: quia cum tu posses propitiū mihi illum reddere, aliò me ablegasti: sicque clamitans, iactauit chartam super feretrum, circumspectè admodum indicans causam omni populo. Vnus autem ex clero scire cupiens, quale id esset flagitiū, tulit chartam: eamque, referans, inuenit omnem scripturam vacuum, magnaque voce dixit mulieri: Nihil hic scriptum est, mulier: quid ita te discrucias, nescies te consecutam misericordiam? Porro omnis populi frequentia ut vidit stupendum miraculum, glorificauit Deum, qui dedit potestatem in terra remittendi peccata: atque seruis suis hanc contulit gratiam, ut etiam post mortē possint sanare morbos omnes, & peccata quoque cum fide accedentium condonare.

De Ioseph Iudæo. Ioseph quidam Hebræus erat egregius, medendi peritissimus, & in ea arte insignis, adeo ut ex contactu arteriæ ante tres vel quinque dies prædicere posset decessum hominis ex hoc turbulento seculo ad illam futuræ vitæ inconcussam tranquillitatem. Hunc non sine multorum medicorum inuidia, diuinus pater noster Basilius, quod ex Dei illuminatione præsciret illum sacrum baptismum consecuturum, valde charum habuit, assidueque ad suum colloquium acciuit, docens eum regiam salutis & veritatis amplecti viam, pollutamque Iudæorum abijcere religionem, & per baptismum Christum induere. Sed ille non acquiescens, dicebat: In qua fide natus sum, in ea etiam mori volo. Cui vir sanctus: Crede mihi, inquit, Ioseph, neque ego, neque tu ex hoc rerū tumultu migrabimus, nisi te prius renouato per aquam & spiritum, nam sine his fieri non potest, ut cuiquam pateat aditus ad regna celorum. Annon etiam patres tui baptizati fuere in nube & in mari, & biberunt ex spiritali confluence eos petra? petra autem erat Christus: qui in nouissimis diebus ex Virgine carnem assumens, & propter nostram salutem homo factus, & mirifica agens opera, passus & à Maioribus tuis crucifixus & sepultus, & tertia resurgens die, in celum ascendit, sedetque ad patris dexteram, inde venturus cum multa maiestate & multitudine angelorum, iudicare viuos & mortuos, & reddere unicuique secundum opera sua. Ut ergo dictum est, impossibile est ut quispiam intret in regnum Dei, nisi per aquam & spiritum sanctum, & participationem viuificorum & immaculorum mysteriorum corporis & sanguinis Christi. Et eiusmodi quidem admonitionibus agebat apud eum probatus ille Dei administrator, sed nihil proficiebat. Sed tandem cum visum esset Deo, qui eum segregauit ex vtero matris suæ, ut perciperet sancti spiritus gratiam, imminente iam tempore, quo ex his mundi perturbationibus tollendus erat vir Dei, sub prætextu capiendæ medicinæ vocauit illum ad se, dixitque ei: Quid sentis de his, quæ circa me sunt? Tum ille ex venæ attritione sentiens mortem illi impendere, dixit ad domesticos illius, ut funeri necessaria indumenta præpararent. Hic enim iam planè moritur, inquit. Ad quem Basilius, Nescis, ait, quid loquaris. At contrà Ioseph Hebræus: Crede mihi, inquit, domine: sol cum sole hodie occumbet. Et Basilius: Quid, ait, dicturus es, si usque in tempus matutinum superuixerò? Dicit Iudæus: Id quidem, mi domine, fieri nulla ratione potest, nam vix hora dimidia vitam producturus es. Itaque dispone iam de ecclesia tua & de rebus tuis, non enim ad occidentem usque solem superstes eris. At Basilius: Quid facturus es, inquit, si in crastinum ad sextam usque horam viuus permanserò? Ego profecto moriar, ait ille. Et vir sanctus: Etiam moriaris, inquit, peccato, vinas autem Christo. Scio quid dicas, ait Hebræus, & faciam sanè quod vis, si eousque vixeris: terribilibusque se sacramentis obligabat, quod prorsus sancti spiritus perciperet gratiam, si

Remittitur ad S. Basilium.

De Ioseph Iudæo.

1. Cor. 10.

vir sanctus ad eam usque horam superesset. Itaque sanctus pater noster orabat Dominum, ut adderet aliquod vitæ suæ spatium, quò posset illum saluum facere. Facto namque, accersit Iudæum ad se. Ille verò iam planè extinctum illum arbitratus, diffidenter aduenit: cernens autem illum viuere, planè obstupescit, corruit ad pedes illius, aitque: Toro pectore loquor: non est Deus magnus, sicut Deus Christianorum, nec est alius extra illum Deus. Itaque abiuro iam Christo inuisam Iudæorum religionem, & fideliter accedo veritati, lube ergo sine dilatione conferri Christi signum, sacrumque baptismum & mihi & vniuersæ familiæ meæ. Ait illi vir sanctus: Ego meis manibus & te & omnem familiam tuam baptizabo. Accedens autem propius, denuò illius dexteram manum contrectauit Iudæus, dixitque: Delassatae sunt vires tuæ, domine, & natura succumbit. At Basilius: Habemus, inquit, naturæ authorem, vires nobis suppeditantem: surgensque venit in sanctam ecclesiam, & sub adspectu totius populi baptizauit eum cum omni domo illius, vocauitque illum Ioannem: porrectisque illi vitalibus sacramentis, assumpsit eum, & adduxit in cubiculum suum, præbens ei escam, & instruens illum de ijs, quæ ad eternam vitam pertinent, adiiciensque suo ouili nouum Christi tyronem cum mulieribus & liberis illius. Hebræus autem ille insequentibus diebus per domos hospitales distribuebat pecuniā, ex arte medica conflatam, & quod supererat, pauperibus elargebatur. Porro circa horam nonam magnus pater noster Basilius ad Missæ ministerium stetit in templo cum electis clericis, & Præfatis ciuitatis: iterumque cum eis panem sumens, dimisit eos benè instructos, adiuncto etiam osculo sancto: commendauitque Domino tum nouum Christi tyronem, tum ceteros omnes: atque tertiam illam communionis portionem, à Domino ipsi datam, cum qua sepultura tradi voluit, assumens, & in lecto recumbens, prolixè gratias egit Deo & Domino nostro tum pro sua corpore migratione, tum pro medici Hebræi conuersione. Et cum gratiarum actiones adhuc eius ore promerentur, reddidit Domino spiritum, additis principibus sacerdotum, magnisque Dei prædicatoribus, magnum ipse verbi tonitruum. Cumque Hebræus ille ad fidem traductus cerneret, ita ut prædiceret, magnum illum principem sacerdotum obdormiuisse in Domino, procumbens in pectus illius, cum lachrymis dicebat: Reuerà serue Dei Basili, si non voluisses, neque modo mortuus esses. Postero die congregata est multitudo, duxeruntque venerabile corpus eius cum aromatibus & thymiamate sepultura mandandum: cumque fama obitus eius ad aures Gregorij Nazianzeni perlata esset, properè accurrit: vidensque corpus venerabile, corruit super illud, multumque lachrymans, hortabatur populum ad orationem, & ut cum hymnis & canticis spiritalibus & honore congruo gloriosam magni sacerdotis memoriam celebraret. Simul autem etiam alijs duodecim eò confluens episcopis, & vrbis multitudine, deposuerunt sacrum corpus in sarcophagum marmoreum in ade sancti & illustri martyris Hesychij, ubi etiam Leontius eius decessor episcopus, cum ceteris quiescit. Obijt autem Magnus Basilius, angelicam in terris vitam degens, mensis Ianuarij die primo, quinto anno Imperij Valentiniani & Valentis, memoriam sui derelinquens Ecclesiæ, quæ secundum operationem spiritus sancti cum illo conscripta est in libro vitæ, in laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto ac viuificante spiritu est honor & gloria nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Basilius ob-
tinet à Deo
mortis di-
lationem.

Ioseph Iu-
dæus credit
in Christum.

Eum cum
tota fami-
lia baptizat
Basilius.

Basilius se-
liciter mi-
rat à cor-
pore.

QVAE D.D. GREGORIVS NAZIANZENSIS ET NYSSE-
nus de Basilio Magno præclare scripsere, Lector in illorum operibus
offendet, quòd cum potius remittendum putauimus, quam
nimia prolixitate onerandum.

Genus Mar-
tinæ virgi-
nis.

1. Per 5.

Sistitur Ale-
xandro Im-
perator.

Adhibetur
tormenta.

I A N V A R I V S.

DE S. MARTINA VIRGINE ET MARTYRE,
EX VETUSTIS MANUSCRIPTIS CODICIBVS,
quos etiam Ado Treuren. Episcopus secutus est: sed mutatus
est hic stylus per F. Lauren. Surium.

Martina virgo, generis nobilitate sublimis, quippe patre consule nata, & multis aucta opibus, fide Christi ea tempestate constanter professæ est, cum Alexander rerum potiretur. Aderat ei seruorum & ancillarum ampla familia: nec tamen rebus suis ad fastum aut luxum, ut solent plerique, diuites, abusa est, sed dedita operibus misericordiae, in miseris & inopes valde se benignam & liberalem præbuit. Accinxit fortitudine lumbos suos, intenta operibus bonis, optimis prædita moribus, mente peruiigili semper in acie persistens aduersus insidias rugientis leonis, qui circumit querens quem deuoret. Missi autem ab Imperatore Vitalis comes & Cassius Imperatoris cubicularius, & cum ijs Gaius quidam, Romæ in ecclesia beatam Martinam alacri vultu Deo preces offerentem offendunt: quam cum apprehendissent, dicunt ei: Dominus orbis Alexander te veneratur, utpote Romana nobilitate insignem: iussitque te sponte thura ponere Apollini magno deo. Respondit illa hilari vultu: Vbi me commendauero Deo, & sanctissimo Episcopo, vnâ proficiscemur ad Imperatorem. Itaque ingressa templum, Deoque se commendans, absoluta oratione, cum illis profecta est lata & alacris.

Vbi ad Imperatorem ventum est, nuntiârunt illi, qui eam adduxerant, stare præ foribus palatii primæ dignitatis Christianam foeminam, quæ vtrò eius voluntati parens, nihil recuset sacrificare dijs immortalibus, & cæteris etiam Christianis persuadere velit, ut similiter faciant. Eo nuncio exhilaratus Alexander, iussit eam introduci, aitque ad illam: Cum sis animo liberali & ingenuo, accingere ad offerenda dijs sacrificia, & immola Apollini hostias: ea re ita me tibi deuincies, ut maximos sis à me honores consecutura. At Martina virgo: Iube me, inquit, sacrificare semper viuenti Deo, qui ex nihilo omnia creauit: ut ita me sacrificante, pudefactus & enervatus Apollo, desinat posthac illudere animis hominum sperantium in Dominum & Saluatorem nostrum Iesum Christum. Alexandro autem præcipiente, ut in delubrum ingressa, Apollini faceret sacrificium, dixit illi: Ingredere tu, & sacerdotes Apollinis & quotquot eius estis cultores, & coram adspicite, quam benignè sanctus & bonus Deus de manibus meis accipiat sacrificium. Itaque Imperator iussit omnes satellites suos, & qui ipsi assistebant, ire in templum, & videre quæ fierent à Martina. Illa verò signo Christi se muniens, Deo se commendauit: & cum precandi finem fecisset, terræ motus vehementis urbem concussit, Apollinis delubrum partim enertit, simulacrum comminuit, & cum sacerdotibus prophanis magnam populi multitudinem extinxit.

Ijs rebus commotus Imperator, cum præ cordis cecitate non intelligeret, virtute diuina ea omnia accidisse, sanctæ virginis faciem iussit alapis cedi, & vncis ferreis eius palpebras lacerari. Instabant nefario operi cruenti carnifices, sed inter cædendum viribus destituti, clamare coeperunt: Eheu dum hanc torquemus, nos ipsi multo acrius cruciamur. Videmus enim quatuor viros splendidos ante illam, qui eam confirmant, & pœnas, quas illi inferre nitimur, in nos potius conuertunt. At verò ira percitus Imperator, culpansque carnifices, quod segnes manus ad torquendam illam adhiberent, minaci & toruo vultu in eos respiciens, mandauit ut eam à terra leuarent, & testarum fragmentis caderent. Tum illa sursùm erectis luminibus: Benedictus es, inquit, Domine Iesu Christe, qui gratiam tuam largiris spem suam in te reponentibus. Exaudi me Domine te deprecantem, & presta mihi tolerantiam, & eos qui me exeruciant, ad te benignus conuerte. Hæc illa orante, atque animo inuictissimo in pœnis perdurante, caelestis lux eos, à quibus torquebatur, circumdedit: (erant autem octo) ruentesque in facies suas, obsecrabant sanctam Martinam, ut apud Deum veniam ipsis impetraret eorum, quæ compulsi ei irrogassent supplicia.

DE S. MARTINA VIRGINE ET MARTYRE.

21

cia. Quibus illa ait: Si conueriti velitis ad Dominum meum Iesum Christum, & credere toto corde, quod reddet vnicuique secundum opera sua, præmijs in celo repensuris perfruemini. Sin verò aliter senseritis, æterna & horrenda vos tormenta excipiant. Illi verò diuina iam illustrati gratia, in Christum se credere restati sunt, atque illico crudele ministerium execrantes, vna voce Alexandro dixerunt: Nos quidem his, qui dicuntur dii, reuera autem idola sunt, deinceps non seruiamus, edocti per beatam Martinam, quæ sit virtus omnipotentis Dei, & filij eius Iesu Christi. In eos autem accensus valde Imperator, voluit eos suspendi, & carnes eorum spathis lacerari: & illi quidem dum ijs afficerentur pœnis, nihil loquebantur penitus, sed oculos habebant in caelum erectos. Sed cum diu irā excarnificati essent, gladio in eos iussit animaduerti, veritus ne alij quoque ab ijs discederent, quæ nostræ sunt religionis. Illi nihil terrore carnificis exceperunt die 17. mensis Nouembris: sicque felicia regna, martyres Christi esse cti, petierunt.

Alia die rursus Martina virgo ad sacrificandū dijs ab Alexandro inuitatur, sed verbis nihil obtinentibus, reditur ad supplicia. Iratus enim Imperator, iussit eam detrahit prius vestibus suspendi, & eius carnes toto corpore incidi: illa interim, dum sic affligeretur, Deum precante atque laudante. Inde in quatuor palos distenditur, & à duobus centurionibus fustibus verberatur. Cumque in confessione Christi per seueraret, murati sunt per vices, qui eam caderent, septem centuriones. Illa diuinitus roborata, pœnas irrisit, centurionibus Imperatorem obsecrantibus, ut ab inferendis martyri supplicijs liceret ipsis desistere, propterea quod se grauiter torqueari, & concremari, viribusque destitui sentirent. At Imperator magis magisque flagellari eam voluit. Aderat huic spectaculo vir quidam prædices Eumenius nomine, qui Imperatori persuasit, ut Christi martyrem præciperet in carcerem retrudi, illicque adipe & pinguedine feruenti perungi. Ibat illa in carcerem gaudens & glorificans Deum, oransque feruenter, & totam noctem hymnis & laudibus Dei transigens: sunt verò etiam audite voces cum ea pariter Deum laudantium virorum. Altera luce producit e carcere, sistitur rursus Alexandro, iubetur se conferre ad templum Dianæ, & offerre illi sacrificium, nisi malè perire velit. Et martyr quidem signum sibi Crucis imprimens, in Christi nomine in templum intrauit: sed cum preces sudisset ad Dominum, demonemque in simulacro commorantem inde abscedere iussisset, tonitru cum fulgure repente extitit, lapsusque è caelo ignis, idolum Dianæ in fauillam redegit, sacerdotes templi exussit, & templum corruens, multos è populo oppressit.

Tunc Imperator timore correptus, tradidit eam cuidam Iustino præfecto, ut impelleret eam ad sacrificandum. Qui mox extendi eam mandauit in conto, & iterum membra eius spathis incidi. Dixerat enim illi sancta virgo: Afflige me quantum vis: non me adducere poteris, ut dijs tuis immolem. Circa mamillas etiam ungulis eam attritari voluit crudelis iudex, donec centum & octodecim ab vncis vulnera accepisset. Sub his vngularum cruciamentis nihil omnino loquebatur, sed oculis in cælum defixis, Deum mente precabatur. Acceptis autem tot vulneribus cum iam eam expirasse iudex putaret, carnifices ab inferendis vltimis plagis cessare iussit. Sed ubi eam adhuc viuere cõperit, ait illi: Visne Martina sacrificare, & lucrari ea quæ etiam nunc supersunt tormenta? aut certe obstinato animo decreuisti manere cum Christo tuo? Respondit illa: Ego Christum habeo confortantem me, nec sacrifico abominandis dijs tuis. Præfectus ijs auditis, præ ira insaniens, præcepit carnificibus, ut eam de conto deponerent, & tanquam præ nimijs doloribus pedibus consistere non valentem, in grabatum impositam, ad carcerem deportaret. Illa verò stringens corpus suum, & impellens carnifices, properauit ad carcerem, psallens in eo & glorificans Deum, immenso vallata lumine. Præfectus autem ad Imperatorem abiens iam coenante, narrauit ei rem gestam, & quam in sua sententia constans & immobilis Martina perstaret, nec vllis pœnis ab ea se deduci pateretur. Imperator ijs cognitis, bestiis eam mandauit obijci deuorandam. Ducitur igitur in amphitheatrum iussu præfecti Iustini, & præsepe Imperatore ad bestias damnatur. Ibi tum leo immanissimus dimittitur, ut martyrem deuoret. Et ille quidem irrugiens accurrit ad illam: at non modò nihil illi molestiæ intulit, sed etiam posita omni

Cõuertuntur ad Christum eius tortores.

Signo Crucis se muniunt.

Noua S. Martinæ supplicia.

Signum Crucis sibi imprimunt.

Damnatur ad feras.

omni feritate, ad eius se pedes abiecit. Itaque sancta virgo prorumpit in laudes Dei, & cum ardentem orat, ne se sinat ab ipso separari. Porro leo cum in caueam reduceretur, imperu facto in Eumenium Imperatoris cognatum, cum interfecit. Furor itaq; percitus Alexander, eam iuber in carcerem recipi: quem illa repetijt, laudans Deum, & festum illic agens diem.

Vngulis
atrocissimè
discerpitur.

Post biduum Imperatore sacrificandi causa templum adeunte, iterum illo iubente è carcere producit, & in delubro idolis sacrificium facere compellitur. At illa constanter dixit: Fac quod tibi visum est, me enim non poteris auellere ab eo, quem mecum habeo, Domino Iesu Christo. Rursus ergo suspenditur, & vngulis atrocissimè laceratur, ita vt ad ossa vsq; caro scinderetur, & ad ipsas etiam ossium medullas ferum penetraret. Tum vero clamabat præco: Confitere Martina Dianam deam, & salua eris. Respondit illa: Christiana sum: Christum Deum confiteor. Iam defecerant, qui eam cruciabant, dissolutis eorum brachijs & manibus. Alexander vero eam in ignem conijci voluit, vt periret. Fit ergo ignis copiosus, & martyr in illum tactatur: sed ea orante, lapsus imber è caelo, & cõcitatus turbo discussit flammam, & incensi sunt qui illic adstabant. Sed hæc omnia nõ virtuti diuinæ, sed maleficis artibus adscribens Imperator, stultissimaq; opinione imbutus, maleficia in eius capillis hære existimans, mandat radi pilos capitis eius. Parent ministri, radūt caput virginis. Imperator autem iam rase insultat, tãquàm quæ omni sit virtute nudata. Sed cum neq; sic eam ad suam posset inflectere voluntatem, in templo Dianæ tribus diebus & noctibus eam includunt, vbi illa more suo hymnis & laudibus Dei insistebat: precibusq; suis obtinuit à Deo, vt Dianæ simulacrum in puluerem redigeretur. Tandem educta è fano, gladioq; percussâ, læta migravit ad Dominum, atq; huiusmodi fine, vt ait Ado Treuirensis episcopus, martyr venerabilis celi regnum meruit, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnat per infinita secula seculorũ, Amen.

Ceditur
gladio.

DE S. CONCORDIO MARTYRE, EX ANTI-
QUIS MANUSCRIPTIS EXEMPLARIBVS, QVIBVS FE-
rè ad verbum Ado in suo Martyrologio concordat: at nonnihil hic muta-
tus est stylus per F. Lauren. Surium.

I. IANVARII.

Intellige
natum esse
Concordiũ,
antequam
pater eius
esset presby-
ter.

Ieiunij &
orationib;
sancti infi-
sunt.

Temporibus Antonini Imperatoris grauissima persecutio orta est in vrbe Roma, ita vt nec emendi, nec vendendi cuiquam facultas facillè daretur, nisi qui dijs immolasset. Erat per id tempus Romæ vir quidam Concordius nomine, nobili familia ortus, cuius pater Gordian^o dicebatur, sanctissima conuersatione presbyter de titulo pastoris. Hic itaq; habens filium Concordium, erudiuit eum omni sanctæ scripturæ doctrina, effecitq; vt à sancto Romanæ vrbis episcopo Pio subdiaconus ordinaretur. Porro vterq; ad nihil vacabat aliud, nisi vt ieiunijs & orationibus die nocteq; & eleemosynis pauperum insisterent: petebantq; à Domino, vt rabiem Imperatoris possent effugere. Interim vero beatus Concordius dixit patri suo: Domine mi, si vis, permitte me ire ad sanctum Eutychen, & habitare cum eo paucis diebus, donec cesset rabies inimici Antonini Imperatoris. Dicit ei pater suus: Fili, hic potius cõmoremur, vt possimus coronari. Ait illi beatus Concordius: Vadam, si iubes: quia ibi coronam accipiam, vbi me Christus iusserit coronari. Dimissus igitur à patre suo, abiit ad sanctum Eutychen amicũ suum, qui tum morabatur in prædolo suo via Salaria iuxta ciuitatẽ Tribulin: quem beatus Eutyches cũ magno gaudio suscipiens, cœpit Deo gratias agere: habitaueruntq; simul in eodẽ loco, orationibus & ieiunijs insistentes. Venerunt aut ad illos multis & varijs languoribus vexati, quos illi orâtes, in nomine Iesu Christi sanabāt. Interim fama rerũ ab ijs gestarũ perlata est ad Torquatũ Tusciẽ Comitẽ, qui id rēporis habitabat in ciuitate Spoletana. Misit igitur, & accessit sanctum Concordiũ, aitq; illi: Quis vocaris? At ille respondit: Christianus sum. Dicit ei comes: De nomine tuo perquiro, nõ de Christo tuo. Sanctus Concordius respondit:

respondit: Iam tibi dixi, Christianus sum, & Christum confiteor. Ait Comes: Sacrifica dijs immortalibus, & esto noster amicus: & ego te patris habebõ loco, suggeramq; domino meo Imperatori Antonino, vt faciat te sacerdotem deorum. Sanctus Concordius respondit: Vtinam tu efficiaris particeps deorum tuorum. Dicit ei Comes: Audi me, & sacrifica dijs immortalibus. Ego vero, inquit sanctus Concordius, te hortor & admoneo, vt tu potius me audias, & sacrifices Domino Iesu Christo, vt possis euadere tormẽta. Nam si non feceris, cum dijs tuis in igne sempiterno ardebis. Tum Comes iussit eum fustibus mactari, & in custodia publica includi. Venit autem nocte ad eum beatus Eutyches cum sancto Antimo Episcopo: & quia Antimus Episcopus amicus erat comitis, rogauit Comitẽ, vt ad paucos dies Concordium apud se permitteret commorari. Permisit id Comes Antimo, habitauitque cum eo Concordius multis diebus. Tempore autem opportuno consecrauit eum presbyterum, & cœperunt pariter orationibus vacare. Post aliquantum vero temporis reuocatus est à Comite Concordius, aitq; illi Comes: Ecquid de salute tua deliberasti? Sanctus vir respondit: Salus mea Christus est, cui quotidie sacrifico sacrificium laudis. Nam tu vnã cum dijs tuis apud inferos concremaberis. Iratus Comes, iussit eum suspendi in eculeo. Ille autem vultu alacri dicebat: Gloria tibi Domine Iesu Christe. Iterum autem iubenti Comiti, vt sacrificaret magno Ioui, beatus martyr respondit: Ego non sacrifico lapidi furdo & muto: quia habeo Dominũ Iesum Christum, cui seruit anima mea. Commotus Comes, præcepit eum in imum protrudi carcerem, colloque eius & manibus ferrum iniici: simul etiam vetans, ne quis ad eum ingrederetur, sed fame necatus periret. Ibi beatus Concordius gratias agens Deo, Gloria, inquit, in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ecce autem nocte media angelus Domini ei apparuit, dicens: Noli timere, viriliter age, quia ego tecum sum. Deinde post tres dies misit ad eum Comes media nocte duos satellites suos, qui eum aut sacrificare compellerent, aut recusantem interficerent. Qui eum ad eum venissent, parnam Iouis statuam illi offerunt, aiuntq; ad eum: Audisti, quæ Comes iusserit? Sanctus martyr respondit: Vos scitis. Aut sacrificium, inquit, Ioui offeres, aut capitalem sententiã excipies. Beatus martyr gratias Deo agens, Gloria tibi, inquit, Domine Iesu Christo: & expuit in faciem Iouis. Tum vnus satellitum euaginato gladio, amputauit ei caput: atq; ita in confessione Domini emisit spiritum. Venientes autem clerici cum religiosis viris, tulerunt corpus eius, & posuerunt non longè à ciuitate Spoletana, vbi multæ emanant aquæ. Passus est Calendis Ianuarij, eiusque orationibus cæci illuminantur, ægri sanantur, demones expelluntur, præstante eo, pro cuius nomine passus est, qui viuunt & regnat in secula seculorum. Amen.

Cõcordius
initiat
sacerdotio.

Luc. 11.

Ceditur
Christo.

VITA S. FVLGENTII RVSPEN. EPISCOPI,
PER QVENDAM EIVS DISCIPVLVM CON-
scripta grauitè & eruditè.

PROLOGVS AVTHORIS AD FELICIANVM
Episcopum, Fulgentij successorẽ.

Omnis noui testamẽti dispensator fidelissimus, in quo loquitur Christus, sancte pater Feliciane, vt exemplo suo credendũ sibi facillè persuadeat, operum bonorum curam maximam gerit, & quicquid alijs faciendum dicit, ipse primitus facit. Sine causa quippe nititur docere sapienter, nisi vixerit innocenter. Duo igitur Ecclesiæ Catholice doctoribus necessaria iudicantur vita: bona, & sana doctrina. Vita enim bona commendat sapienter docentem: doctrina vero sana ornat benè viuentem. Vita bona facit amabilem, doctrina sana laudabilem. Vita bona continuè creditur imitanda: doctrina autem sana nunquã indicatur repudianda. Vita bona tollit occasiones detrahentibus, doctrina sana resistit contradicentibus. Propterea mihi, diutissimè beati Fulgentij pontificis, tui scilicet præcessoris, à quo simul nutriti sumus, & nomen & gratiam cogitanti, dum frequenter ante oculos cordis magister egregius versaretur, dolebam tanti viri solatio caruisse populos

Doctores
Ecclesiæ
duo neces-
saria.

populos Africanos: & quauis ille gaudijs caelestibus oblectandus, ad meliora migraverit, apud nos tamen modò similem deesse doctorem, sapientiae eius benè conscius, suspirabam. Dabatur sanè flebili recordationi quèdam respiratio, quotiès dulcissimos libros eius, aut epistolas, aut quos edidit populo praesente sermones, vel ego legebam, vel legente alio audiebam. Veruntamen in illis preclaris opusculis ingenium viri sapientiamq; posse agnoscere, tacitus considerabam: cuius autem iustitiae, probitatis & misericordiae fuerit, & quomodo laudabiliter vitam suam, quod tu benè nosti, cum familiaribus suis transegerit, sicut docuit viuens, scire pleròq; non dubitabam, latere tamen plurimos sentiebam. In posterum verò nē obliuione longa, conuersationis eius bona nescirentur, semper & vehementius formidabam. Dixi ergò, diu cogitans: Ecce fulget beati Fulgentij sana doctrina, quoniam leguntur ab omnibus libri eius: quasi ipse loquitur, quando codex eius titulus nomine, legitur: qui autem fiet, vt similiter nota sit omnibus vita ipsius bona? Quandiu viuunt adhuc, qui nouerunt eum, vel à certissimis testibus aliquid de eius virtutibus audiētur, potest illi memoria praesens verum testimonium perhibere. Quid aget ventura progenies? Quid in transmarinis partibus longè constituta fidelium turba? Cum peruenerint ad notitiam lectionis, in qua idem beatissimus pontifex absens loquitur, & mortuus uiuit, admirabuntur profectò sapientiam: unde cognoscent innocentiam? Sicut ergò clara eius est doctrina, sic clarior fiat etiam vita. Loquamur & narremus fratribus nostris, quomodo tantus pontifex vixerit. Nec timendum est, nē minori facundia sacerdotem, qui per vniuersas orbis ecclesias magnum nomen obtinuit, ego faciam paruum. Cuiuslibet enim sit meriti oratio mea, nec augere poterit tanti viri merita, nec minuire: sed proficere tantummodo ad testimonium charitatis, in qua illi semper inherere desiderans, salutiferis eius monitis ad suscipiendam professionem monachorum conuersus, in illo paruissimo monasterio, quod sibi apud Sardiniam pro Christi nomine relegatus esse cerat, ubi iam tu presbyter habitas, diebus ac noctibus ante eum positus viui, quando me super mel & fauum dulciora caelestis eius eloquij flumina frequenter irrigabant, & nisi sterilitas arentis ingenij praepediret, centesimum fructum glebae nostrae pectoris attulisset. Sed indignus ego, de tanta plenitudine vix exiguum capere valui portionem. Tu tamen paternitatis orationibus fretus, libelli praesentis laborem suscipere cogitavi: in quo omnia, quae memoriter nobis audientibus ipse referebat, & illa insuper, quae oculis nostris adspeximus, aut iam positi in doctrina illius, quemadmodum sint gesta, non ignoramus, breuiter explicabo, notam falsitatis incurrere nullatenus timēs. Cuncta quippe senilem tuam paternitatem minimè latent: nec tibi nunc aliqua quasi nescienti dicuntur, sed tuo potius testimonio confirmanda simpliciter digeruntur.

INCIPIT VITA.

I. IANVARII.
Cap. I.
Genus Fulgentij.

vide Vitarum de Persecutione Vandalica lib. I.

*Bithynia

Institutio Fulgentij.

Beatus ergò & verè Fulgentius, nobili secundum carnem genere procreatus, parentes habuit ex numero Carthaginiensium senatorum. Auius denique eius nomine Gordianus, dum rex Hunericus memoratam Carthaginensium victor inuadens, senatores plurimos, immò cunctos, amissis omnibus bonis, ad Italiam nauigare compelleret, inter ceteros etiam ipse imposita peregrinationem libenti voluntate suscepit, volens, saltem facultatibus perditis, non perdere libertatem. Post cuius obitum, duo ex filijs eius, spe recuperandae hereditatis, Africani prouinciam repentes, manere iam intra Carthaginem minimè potuerunt, domo propria donata Arrianis sacerdotibus: sed possessionibus suis ex parte per auctoritatem regiam repetitis, ad Byzacium perrexerunt, ibiq; in Leptecivitate vnus eorū, nomine Claudius, ex coniuge nomine Mariana, Christiana scilicet & honesta foemina, istum cui tanta gloria debebatur, feliciter genuit: eumq; statim, quasi praescia qualis esset futurus, Fulgentium nominavit. Quem religiosa mater, moriente celeriter patre, Graecis literis imbuedum primitus tradidit, & quadiu totū simul Homerū memoriter reddidisset, Menandri quoq; multa percurreret, nihil de Latinis literis permisit edoceri: volēs eum per-

grinae

grinae linguae teneris adhuc annis percipere notionem, quo facilius posset, victurus inter Aphros, locutionem Graecam, seruatis adspirationibus, tãquàm ibi nutritus, exprimere. Nec fessellit matrem piam cauta prouisio. Sic enim quotiès ei loqui Graecè placebat, post longam desuetudinem locutionis eius & lectionis, non inconditis sonis verba proferebat, vt quasi quotidie inter Graecos habitare putaretur. Literarum proinde Graecarum percepta scientia, Latinis literis, quas magistri ludi docere consueverunt, in domo edoctus, artis etiam Grammaticae traditur auditorio, magnitudine ingenij cuncta sibi tradita memoriter & veraciter retinens. Vnde tamen, domesticorum negotiorum cogente necessitate, citò sublatus, paternae domus gubernationem suscepit adolescens: ita se maternis subdens imperijs, vt ibi quoque Christi existeret imitator, de quo sacra Euangelia contestantur: Eterat subditus illis, id est, patri amissi consolabatur. Coeperat in illa familia esse, qui amicis obsequiū beneuolus redderet, inimicos rationabiliter repelleret, seruos mansuetus & seuerus regeret atq; corrigeret, patrimonium diligens coleret, sublimioribus potestatibus charissimus fieret. Cuius rei gratia, crescente per singulos dies fama eius, repente procurator ordinatur, hinc initium sumens imperandi, & consulendi, ac gubernandi quàm plurimos.

Gubernat paternam domum.

Luc. 2.

Fit procurator.

Accepta tamen hac potestate dum clementer utitur, & neminem ledere proinde nita sibi bonitate desiderat, atque in exigendis pensionibus crudelitatem iubetur exercere, coepit secularium negotiorum grauis apparere sarcina, & displicere felicitas vana: paulatimque laudabili patientia succedente, coepit vitam spiritalis amore exurgere desiderium, lectionis insuper & orationis indefessum crescere studiū. Monasterium quoque disciebat. Inter abstinentes nulla esse gaudia seculi, sed nulla etiam esse tædia sentiebat. In summa abstinentia viuentes videbat neminem calumniatorē timere, sed se inuicem diligere. Considerabat etiam multos adulescentes perpetuè continentie de ditos, ab omni posse abstinere concubitu. Talibus apud semetipsum cogitationibus fluctuabat, atq; in hec verba prorumpens, Cur obsecro, aiebat, sine spe futurorum bonorum laboramus in seculo? Quid nobis aliquando prestare poterit mundus? Si gaudere desideramus, licet melius sit benè flere, quàm malè gaudere: quanto melius tamen gaudet, quorum sic in Deum tranquilla est conscientia, quos minimè terret exactoris improbi violentia, qui nihil timent nisi peccata, nihil agunt, nisi vnde possint diuina implere mandata? Non fatigantur publicis excursibus, non damna rei familiaris coguntur aut flere miserabiliter, aut timere deformiter: operantes manibus suis, non aduersantur vtilitatibus alienis. Viuunt inter se pacifici, sobrij, mites, humiles atque concordēs. Nulla illis cura libidinis: immò magna sollicitudo & iugis custodia castitatis. Imitemur tam laudabiles viros: arripiamus meliora cognoscere. Abijciamus pristinos mores, & mutemus labores. Nitebamur prius inter amicos nobiles apparere nobilibus: nitamur modò inter seruos Dei pauperes effici pauperiores. Si coacti sumus exigere debitores, conemur modò conuerrere peccatores. Solet etiam de publicis exactoribus efficere Christus Dominus noster magistros Ecclesiae. De telonio enim vocatus est Mattheus, vt apostolus fieret. Neq; nos istius exactoris honori, personam conuenire credamus nostram: sed si ille deposito officio exactoris, accepit officium praedicationis: mihi non licebit post depositam procuratoriam, poenitentis assumere latusculam. Potens quippe est Deus, qui dat continentiam tantis adolescentibus, quos videmus in monasterijs viuere, mihi quoq; peccatori similem gratiam donare.

Monachorum felicitas.

Seipsum incitat ad eorum confectandam vitam.

Matth. 9.

Post haec verba, diutius in pectore suo ruminata, decreuit sancto spiritu reuelate, secularibus omnino renūciare delicijs, & illius vitae socius fieri, quam laudabat. Prius tamen cogitans, nē subita mutatio mentem simul corpusque perturbans, inter ipsa conuersionis initia grauissimum sibi vel impedimentum vel scandalum gigneret, occultè arripuit rara exercere ieiunia: dehinc paululū progrediens, antiquorum sodalium tentabat vitare confortia: segregatus frequenter à turbis, in possessione propria, nescientibus omnibus, parentibus & clientibus, quasi propter actionis laborem tristis sedebat, & ibi orabat, legebat, ieiunabat, epularumq; immoderatam copiam

Cap. 2. Meditatur monasticæ vite complexum.

piam minuebat. Ad balneas penitus non accedebat, & sub ipsa adhuc professione laica, plenè iam monachus conuersabatur. Stupebant omnes qui nouerant eum, & tam delicati viri mirabilem parsimoniam, causamque mutationis huius interpretabantur ex angustia natam pusillanimitatè. Apud illum verò per singulos dies amor sanctæ professionis, & mortificationis impior cura crescebat. Aliquando ergò, ubi omnia quæ sibi dura videbantur, expertus, adiutorio gratiæ spiritalis, voluntati suæ sensit suppetere facultatem, beati Augustini, exponentis tricesimum sextum psalmum, disputatione compunctus, publicare suum statuit votum, mutare gestiens habitum: nè ut amicitia ad se venientes pati cogeretur, cum quibus seculariter diu vixerat. Cogitabat autem vir prudentissimus, conuersionem sui cordis sibi soli utilem futuram, si latere potuisset. Publicatam verò, multis alijs exemplum bonum dimittendi peccata pristina præstituram. Quis enim mediocris aut pauper, fieri monachus erubesceret, dum Fulgentium videret, genuini fastus arrogantia recedente, duras abstinentiæ vias, patientiæ gressibus ambulantiem?

gemini

Cap. 4.
Ad Faustum
episcopum
se conuert.

Fit monachus.

Alij eius
exemplum
imitantur.

Cap. 5.

Mater eius
proposito
cruciat.

Fuit autem tunc temporis episcopus quidam laudabiliter prædicandus, nomine Faustus, qui pro fide catholica non longè à cathedra sua iussus fuerat relegari. De multis enim sacerdotibus hoc Hunerici tyranni persecutoris astuta malignitas ordinauerat, ut iuxta patriam propriam peregrinationis incommodum sustinentes, ad negandum Deum facile flecterentur. In eodem proinde loco, ubi relegatus tenebatur, monasterium sibi construxerat: in quo spiritaliter viuens, apud omnes Christianos honorabilis habebatur. Ad hunc ergò sanctus Fulgentius, quippe ei notissimus, alacriter venit, ei que votum cordis sui fideliter indicauit. Ille autem sciens secularè omnino inueniem, verebatur talia credere pollicenti, dicens ei: Quare fili mentiris, ut seruos Dei fallere delecteris? Tu ne eris monachus, aut antiquam deliciarum tuarum consuetudinem sic repente mutabis, ut esearum vilium negligentior apparatus, & vestium sordidarum tuum animum non offendar abiectio? Prius est, ut sis saltem laicus minus deliciosus: & tunc forsitan credibile putabo, quod renunciare seculo aut velis, aut valeas. Ad hæc ille iuuenis magis ac magis inflammatus, repellens manum suppliciter osculatus, sic oculis in terram depositis precabatur: Potens est, Domine pater, dare volenti facultatem, qui nolenti tribuit voluntatem. Permite me tantum tuis inherere vestigijs: aperi mihi ianuam monasterij: præbe sanctæ ædificationis auditorium: fac me vnum de discipulis tuis: & Deus nouit, quomodo me liberet ab iniquitatibus meis. Hæc audiens beatissimus senex, grauissimum putauit, supplicantiem diutius spernere: tandemque flexus ad consentiendum, Mane, inquit, nobiscum fili, sicut vis. Experiamur paucis diebus, utrum verbis facta concordent. Vtinam superfluous sit timor meus, & professio tua inueniatur stabilis. Postquam ergò supplicanti consensum præbuit sanctus Faustus episcopus, sonuit illico per affines & notos, Fulgentium monachum factum. Gratulabantur boni, confundebantur mali. Quosdam faciebat vita eius in delicijs transacta desperare, quosdam singularis ingenij notissima scientia, magnum aliquid suadebat de profectu eius velociter sperare. Quidam vero familiares eius, quibus ab infantia charissimus amicus & fidelissimus fuerat, eum imitari cupientes, ipsi quoque seculum contempserunt, & se monasteriorum gregibus mortificata voluntate iunxerunt.

Audit hoc mater, referentibus multis, ad consortia monachorum fugisse Fulgentium, totiusque domus regendæ atque gubernandæ curam penitus dimisisse, nec omnino iam posse de tali proposito reuocari. Turbatur, expauescit, & amoris nimij desiderio concitante, quasi iam Fulgentius moreretur, quauis benè moreretur, qui sic moriebatur, calum nimirum lamentationibus pulsar, & sicut solent matres in funeribus filiorum, modum nescit habere lachrymarum. Rapiunt inconsideratis cursibus ad monasterium furibunda, contumelijs & conuicijs sanctum Faustum nihil dubitans aggreditur: Redde, inquit, filium matri, redde dominum seruis, sacerdotes semper beneficia multa viduis præstant, quare nunc domus viduæ per te perit? Cui sapienter respondit episcopus: Si tu mihi filium tulisses, ego te, mulier, deberem, quantum dolor imperaret, arguere: modò tu mihi iuste contumeliam facis, quia ego tibi filium tuli. Quando enim tibi displicet, quia seruiturus est Christo, benè facis contumelias inferens Fausto. Sub his etiam sermonibus æquanimiter tolerans, & affabiliter ardentem

videndi saltem filium nullam prorsus licentiam dat. Illa sciens, quantum diligeretur à filio, magnis ante ianuam monasterij clamoribus ciulabat, & Fulgentij nomen frequentius inclamans, desolationem suam miserabiliter allegabat. Hæc prima tentatio beatum Fulgentium multis viribus impulit, dum suam genitricem, quam semper amauerat, cui maxima deuotione seruierat, audiret auribus suis flere. Sursum tamen corde positus, audiebat, & non audiebat, nec illius preces aduertere dignum putabat, quia pietatem solitam religiosa crudelitate vincebat. Ibi iam futura patientiæ in laboribus multis exemplum fidelissimum præbebat, & similis ebrio per spiritalem gratiam factus, utrum mater esset, quodammodo ignorabat. Hic eum beatus Faustus episcopus ex toto corde conuersum primitus approbavit, & cum gaudio cæteris fratribus dixit: Facile poterit hic iuuenis tolerare quemcumque imposuerimus laborem, qui potest maternum despicere iam dolorem. Illa mater dum se plangere sapiens, nec ad se filium prodire cognosceret, in eodem loco cum iam non esse credebatur: quia si ibi esset, non ferre posse dolorem matris, adhuc virtutis eius nescia, putabat. Sæpè ergò iens ac rediens, & episcopo molestias, & filio plurimas afferebat insidias, donec radio victa, propriam reuerteretur ad domum.

Beatus ergò Fulgentius supra credibilem modum laboribus se abstinentiæ cruciabat, sine vino & oleo manducans & bibens sic parè & tenuiter, ut inedia magnitudo siccatam corporis cutem fatiscere diuersis vlceribus cogeret, ac superducta, quæ dicunt, impetigine delicati corporis pulchritudo foedaretur. Putabant plurimi, tunc beatum Fulgentium sub occasione ipsius infirmitatis aut recessurum simul à proposito sanctitatis, aut reddendum deinceps tepidum, nè vel regulæ communis parsimoniam custodiret. Ille verò contra spem omnium, misericordiæ Dei præuenientis auxilio gubernante, ex infirmitate corporis ampliores vires animi capiebat: & tanto abstinentior, quanto debilior, de salute perpetua iugiter cogitabat: salutem verò corporis arbitrio Domini committebat, hoc plerisque dicens: Scimus omnes ex epulis vitam solere seruari, non sanitatem posse conferri. Nam ut sanetur infirmitas, si explenda videtur gula cupiditas: quare infirmantur etiam illi, qui conuiujs lautioribus quotidie saginantur? Tolerabat ergò infirmitatem patienter, exercebat abstinentiam satis humiliter. Paruum nanque putans omne quod faciebat, de die in diem melior fieri gestiebat. Hoc propositum cordis eius miserator & misericors Deus adiutorio superni iuauinis fulciens, velociter ei corporalem restituit sanitatem.

Tunc animus viri sapientis altiori pietate commotus, cum tota mente mundum sibi crucifigeret, & ipse mundo crucifixus, iter rectum à iuuenire sua, sicut scriptum est, ambularet: portionem substantiæ suæ, quauis haberet fratrem iuniorem, nomine Claudium, per donationem soli contulit matri, ut à matre postmodum, si benè seruisset, donaretur & fratri: sic salubri consilio superbiam iunioris fratris edomare desiderans, ut qui esse nolebat humilis propter pietatem, disceret humilis esse propter hereditatem: mater quoque post discessum dulcissimi filij, cuius iam non poterat obsequio latificari, eius meruisset beneficio consolari. Quantas ibi tunc vniuersi laudes & gratias Domino retulerunt, cum viderent beatum Fulgentium seculari cupiditate calcata, rebus, quas distrahere & donare pauperibus non poterat, nè offenderet bonam matrem, renunciassè penitus, ut Christum inuenire mereretur doctorem? Finita iam fuerant cuncta, quæ eum in conuersionis primordio videbantur affligere.

Sed quia hæc vita nunquam potest sine suis tentationibus præteriri, nascitur rursum talis persecutio fidei, ut sanctæ memoriæ Faustum episcopum cogeret per diuersas latebras commigrare: nec in ipso monasterio sineret iugiter quiescere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentius transmigrare, consulto prius episcopo Fausto, vicinum monasterium petijt, ubi paucis & simplicibus fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus eius ab adolescentia, cum quo semper etiam laicus familiariter vixerat. Tunc igitur eum Felix Abbas cum gaudio suscipiens, imparemque se eius virtutibus sciens, & nomen & potestatem ei tradidit abbas. Ille plenus studio humilitatis, recusabat priuilegium potestatis. Et post multa certamina pietatis, ex consensu totius congregationis, passus violentiam charitatis, vix consensit esse collega boni consortis. Ità duo viri sanctissimi diligentes equaliter Deum & proximum, ambo moribus similes, ambo meliores pro-

Matri illi
videndi co-
pia nega-
tur.

Constantia
Fulgentij.

Cap. 6.
Abstinen-
tia eius in-
credibilis.

Desideriū
proficiendi.

Cap. 7.
Thuc. 3.

Cap. 8.
Fidei per-
secutio.

Fit Abbas
monasterij

posito, conuersatione æquales, vnus scientia superior, ingum bonum gubernandæ congregationis excipiunt. O quàm felix seruorum Dei numerus fuit, quibus coepparat præesse Fulgentius: O quantum fulgebat illud monasterium, cui dispensator perma-
nserat Felix. Dabant sibi mutuis nominibus etiam ipsi non minoris laudis auspici-
um. Felix vocabatur Fulgentius, viam Domini currens, & fama crescente Fulgenti-
us, capiebat fructum sui culminis Felix. Vnus tamen eorum, beatus videlicet Fulgenti-
us, docendis fratribus peculiariter vacabat: alter in quotidiano ministerio sollicitus
laborabat. Supernuenientibus fratribus vnus verbum Dei singulariter prædicabat, al-
ter hospitalitatem diligenter præparabat, & hilariter offerebat. Nihil alter sine con-
sensu alterius faciebat: sed sic ambo cæteris erant imperantes, vt sub vnus se regula
crederent constitutos. Ità dum timebat Fulgentium offendere Felix, Felicemq; Ful-
gentius, mortificatis voluntatibus proprijs vterq; vivebat, & de fratrum, quibus
confulabant, vilitate laudabiles, & de mutua, quam sibi reddebant inuicem, subie-
ctione sublimes. Quis istius affectus explicare possit loquendo virtutem? Quos qui-
era pax adunauerat, nec bella valuerunt feralia superare.

Cap. 9.
Cogitur
fugam ca-
pellere,

Felix, pre-
sbyter Ar-
rianus Ful-
gentio in-
fessur.

Cap. 10.

Sistitur Ar-
rianus pre-
sbytero cū
socio.

Vide seru-
delitatem
hæretici.

Sed cū subito barbaricæ multitudinis prouincia turbaretur incurfu, videntes
salutem temporalem fugæ præsidio vendicandam, labores illic perferendæ peregrina-
tionis excipiunt, limatoq; consilio procū abscedunt, vbi nulla belli nascentis opi-
nio, construendi monasterij præberet integram facultatem. Promouet igitur castra
spiritalia duces inclyti cælestis exercitus, & per ignotas Aphricæ regiones, monacho-
rum suorum ceterua comitante, pariter gradiuntur, vbiq; facientes gaudium bo-
nis, inuidiam malis. In territorio deniq; Siccensi, dum cogitant certas sedes statuere,
regionis fecunditate delectati, virorum etiam fidelium fauore suscepti, presbyter qui-
dam scetæ Arrianæ in fundo Babardilla perfidiam prædicabat: cui nomen quidem su-
it inter homines Felix, sed voluntas aduersus Deum semper infelix, natione Barba-
rus, moribus sæuus, facultatibus potens, catholicorum persecutor acerrimus. Hic
beati Fulgentij nomen in illis regionibus clarum fieri sentiens, reconciliandos oc-
cultè multos, quos deceperat, suspicatur. Neque virum dignum sacerdotio, verè ad-
huc esse monachum credidit, sed cum sub habitu monachi sacerdotis officium putat
implere. Et reuerà sacerdotis officium etiam tunc laudabiliter implebat, nō aliquan-
tos reconciliando, sed omnes, quos attingere poterat, ad reconciliationem saluta-
ribus monitis inuitado: cuius sermo dulcis & rectus, quia dura quoq; corda molli-
bat, nec immeritò hunc presbyterum sic timere pro sua perfidia compellebat. Arri-
pit igitur presbyter, insani furoris stimulis cōcitatus, Dei seruos crudeliter persequi,
& per omnes vias custodibus distributis, ambulantium simpliciter obsiderit inera.
Necessarium quippe fuerat athletas fortissimos, voluntarijs abstinentiæ laboribus ad
omnem tolerantiam præparatos, persequentium paululum tradi manibus: vt mar-
tyrialis agonis effecti participes, illata discerent supplicia tolerare, pbatuti quid pro-
fecissent, si flagellis membra omnia dissipantibus, à fide vera minimè defecissent. Ne-
scientes igitur cogitationes maligni serpentis, habentesque fidutiam conscientie, ni-
hil timentes, simul ambo gradiebantur secum loquentes.

Et ecce subito quasi violentia sæuissimæ tempestatis inuadit incautos, diuidit iun-
ctos, ligat diuisos, & feralibus vinculis oneratos, perducit ad presbyterum vinclos:
Efficiuntur subito sine crimine rei, sine belli sorte captiui. Quibus enim fugientibus
nihil nocere potuerunt Mauri, poenas ingerunt Arriani. Tunc antequam tenerentur,
Felix Abbas paucos solidos, vnde fratrum sustentabatur inopia, simpliciter vbi me-
tus suaserat, proiecit, & custodiendos Dei seruis, ipsi Deo committit. O diuini sin-
gularis potentia miraculi. Nemo valuit solidos illos proiectos adspicere, nullus per-
missus est victum pauperum pauperibus tollere. Sed illi soli, qui sic probandi fuerant,
tenentur, ligantur, ad presbyterum perducuntur. Quibus ore terribili violentus pre-
sbyter innotat: Cur ex vestris regionibus occultè venistis Christianos reges euer-
tere? Benè enim miser Christianos reges esse dicebat, in quibus Christum regem re-
gum miserabiliter exufflauerat, & quos filium patri æqualem negare, similis Anti-
christo docuerat. Illis ad hæc veracissimæ responsionis verba parantibus, inferri præ-
cepit verbera primitus. Igitur Felix Abbas vehementi charitate commotus, Parcite,
ait, fratri Fulgentio, qui non potest tormenta perferre. Nolite istum cedere, inter vos
stas

stas manus forsitan moriturum. Conuertatur in me vestra crudelitas: ego scio quid
consciat, in me est omnis causa. Tunc dilectionis admiratione stupefactus, remone-
ri paulisper beatum Fulgentium iubet, atque illum grauius cædi ministris sæuissimus
imperat. Tunc hilari animo Felix Abbas verberibus subditur. Dolorem quippe cum
gaudio sustinebat, quia beatum Fulgentium nihil adhuc pati videbat. Ecce qualis fu-
it beatus Fulgentius circa amicos, vt vsque ad mortem diligi mereretur. Ista quippe
charitas beati Felicis, vitæ illius sanctæ magnum perhibet testimoniū. Neque enim
salutem suam pro salute illius despiceret, nisi prius sibi & multis vtilem iocundumq;
sentiret. Imitentur vtrosque, qui Deo placere desiderant. Alios doceat beatus Fulgen-
tius sic viuere inter fratres, vt amentur, foueantur, & in summis necessitatibus adiu-
uandi, etiam si periculum non defuerit, iudicentur. Sumant alij de bono facto Feli-
cis Abbatis exemplum, melioribus fratribus & in Dei timore plus proficientibus,
omnem gratiam bonæ voluntatis impendere. Quando enim talis charitas inter fra-
tres fuerit, qualis inter sanctissimos viros fuit, vis totius tentationis superatur: ini-
micorum verò pertinacia continuo frangitur: quauis tunc sæuissimus presbyter etiā
de Felicis Abbatis iniuria minimè satius, nec beato Fulgentio parcendū purauit.

Ceditur so-
cius Fulgē-
tij.

Beatus autem Fulgentius, vir omnino delicati corporis, vt potè ex familia natus
illustri, violentos impetus fustium, repentini doloris acerbitate crescente, vix tole-
rans, sicut ipse nobis postea referebat, cogitauit presbyteri furētis insaniam vel mole-
lire, si posset, vel certe paululum, donec recrudesceret, auocare: quò facilius inter
ipsas moras inueniret spatium respirandi, nè continuata poena omnino intolerabilis
fieret. Dico aliquid, si loquendi potestas tribuitur: dum caderetur, exclamat. Tunc
presbyter, putans eum confiteri velle, iubet quiescere cadentes, & sic adhuc ad fla-
gella suspensum, loqui præcepit quod volebat. Vbi dum beatus Fulgentius eloquen-
tia solite sermonibus blandis, suæ peregrinationis narrare aggressus historiam, pre-
sbyterum faceret attonitum, diuq; nimia verborum suauitate delinirum, penè toti-
us crudelitatis redderet oblitum, miratur presbyter beati Fulgentij facundiam, pro-
bat sapientiam, magnumque aliquem virum coniciens, erubescit inferre violentiā.
Sed nè proderet suis suam superatam fuisse sequitiam, Cedit, ait, iterum fortiter, &
multiplicatis flagellis lacerate verbosum. Me etiam, puto, seducere cogitat, longoq;
inanis fabule circuitu quid conficere molitur, ignoro. Recrudescit iterum manus
vesana tortorum, flagellisq; innumeris beatus Fulgentius exaratur. Tandem pre-
sbyter de illata cæde confusus, virorum laudabilium merita sentit, nec apud se eos
tenere diutius ausus est: sed deformiter decaluatos, ablatis etiā omnibus vestimen-
tis, ex domo sua nudos inanesque proiecit. Sed nec illa decaluatio viris sanctissimis
turpitudinem, nec nuditas attulit confusionem: quos tolerata propter odium religi-
onis iniuria, primè iam confessionis decorauerat ornamento, superna gratia fulci-
endos. Processerunt itaque de domo presbyteri, tanquam de loco gloriosi certami-
nis, insignis victoriæ laureis coronati: reuersiq; per campum, vbi fuerant capti, soli-
dus, quos Abbatem Felicem proiecisse diximus, integro ibi numero seruatos inue-
niunt, & quasi ex diuina manu restitutos hilariter accipiunt: agentesque ineffabiles
gratias Deo, qui consolatur humiles in omni tribulatione eorum, reuertuntur ad
proximos fratres. Huius autem crudelissimi facti detestabilis opinio, cunctam simul
mœstificat regionem. nunciatur etiam Carthagine fama. Inter alios quoque Arria-
nus episcopus dolet mactatum graui cæde beatum Fulgentium: & quia parentes
eius cognitos habebat idem episcopus, ipsumque beatum Fulgentium singulariter
adhuc laicum dilexerat, aduersum presbyterum suæ religionis & parochiæ, qui cæ-
dis author extiterat, grauiter commouetur, vindicare beatum Fulgentium parans, si
querelam de memorato presbytero deponere voluisset. Sed beatus Fulgentius mul-
tis, vt hoc faceret, suadentibus: Non licet, ait, in hoc seculo vindictam querere Chri-
stiano. Nouit Deus, quomodo seruorum suorum defendat iniurias. Iste presbyter si
grauissimi sceleris inter homines, me agente, receperit ultionem, patientiæ nos apud
Deum perdimus retributionem: maximè quia multos paruulos scandalizare pote-
rit, si episcopi Arriani iudicium qualiscunque peccator, tamen catholicus & mona-
chus, queram. Nolens ergo retribuere mala pro malis, & vitam suam sciens neces-
sariam bonis, nè quam forsitan hereticorum violentiam denuò paterentur, ex illa
C 3 pro-

Cap. 11.
Verberatur
etiam Ful-
gentius.

Post verbera,
cū igno-
minia di-
mittuntur.

Fulgentius
meditatur
professionem
in Aegy-
ptum.

Pfal. 22.
Appellat
Syracusas.

Eulalius, Sy-
racusanus
episcopus.

Monasterium
S. Eulalii.

Heb. 11.
Comunio
Romanae
Ecclesiae.

Hospes ho-
spitalitatem
exerceat.

I A N V A R I V S.

provincia rursus egrediuntur, & ad vicina provinciae suae loca celeriter regrediuntur: eligentes Mauros potius habere vicinos, quam pati molestissimos Arrianos. Iuxta civitatem proinde, quae Ididi nuncupatur, fundare monasterium incipiunt, ubi paruo tempore Domino seruietes, insisterent operibus charitatis: donec subitò beatus Fulgentius Aegyptiorum monachorum Vitas admirabiles legens, institutionum simul atque collationum spiritali meditatione succensus, memoratas terras nauigio perere statuit: duabus videlicet ex causis, ut vel ibi deposito nomine abbas, sub regula viveret in humilitate, vel districtioris abstinentiae legibus subderetur. Et quia desiderium suum impediri poterat publicatum, quærit primitus occasionem proficiscendi Carthaginem. Dehinc veniens ad ipsius moenia civitatis, vno tantum fratre, cui nomen fuit Redemptus, socio peregrinationis electo, navem conscendit, Alexandriam petiturus, nullos forte sumptus peregrinationi tantae necessarios secum ferens, sed in Deo, qui diues est, spem suam firmiter ponens, suauiter canebat cum David: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit. Ventis itaque statu prospero consequentibus, Syracusanum contigit feliciter portum: Deique summi providentia gubernante, ductus est ad hanc civitatem, ubi tunc ecclesiam catholicam beatus papa Eulalius gubernabat, vir eximia sanctitatis, admirabilis hospitalitatis, perfectissimae charitatis: in cuius corde thesaurus sapientiae spiritalis absconditus, multos talentorum Dominicorum negotiatione ditabat. Virtute enim discretionis super omnia decoratus, monachorum professionem singulariter diligebat: habens etiam ipse monasterium proprium, cui semper adhaerebat, quoties ab ecclesiasticis adibus vacabat. Ad hunc ergo beatus Fulgentius veniens, inter alios peregrinos hospitalitatis officio libenter excipitur, neque tamen diu latere permittitur. Mox enim, sicut moris est, in conuiuio sacerdotum, dum de diuinis rebus ortus est sermo, virum singularis scientiae locutio sua continuo prodidit. Intellexit episcopus, ex ornatu sermonis & responsionum moderatione, sub monachico habitu magnum latere doctorem: distulit tamen eundem vel quis esset, cur ve aduenisset, conuiuio praesentibus, inter epulas quætere. Post pradium verò cum meridianis horis in domo sua deambularet episcopus, per fenestram respiciens, obseruantem sibi, sicut ceteros, beatum Fulgentium vidit: quem continuo peculiariter vocans, De institutionibus, ait, & collationibus loqui coepas, dum pranderemus. Affer mihi, obsecro, codicem, si portas. Ille sine mora iussis obediens, codicem derulit, in quo quid contineretur, verbis propriis iussus exponit. Admiratur sanctus Eulalius scientiam iuuenis, & tali hospite delectatus, cur ex Aphrica venerit, diligenter inquirat. Ille metuens arrogantiam notam, si desiderium suum fateretur, incurrere: Parètes, inquit, meos requiro, quos in illis partibus vivere peregrinos audiui. Verè enim parentes suos requirebat, quorum suauissimos mores imitari cupiebat. Intellexit episcopus responsum non manifestum, totiusque itineris eius per alterum fratrem, qui fuit simplex, inuestigat causas. Ibi tunc beatus Fulgentius salubriter proditus, veritatem simpliciter confitetur: iturum se ad ultimam Thebaide regionis eremum dicit, ut illic, sicut lectio monebat, mudo mortuus viveret, ubi maior abstinentium numerus assumptioni suae nullum gigneret impedimentum, sed forte potius præberet exemplum. Rectè facis, respondit episcopus, cupiens meliora sectari: sed scis, quoniam Deo sine fide impossibile est placere. Terras, ad quas pergere concupiscis, à communionem beati Petri perfida dissensio separauit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abstinentia, non habebunt tecum altaris sacramenta communia. Quid ergo proderit affligere ieiunijs corpus, ubi solarijs spiritalibus indigebit anima, quæ multo melior est corpore? Reuertere fili, nè vitæ melioris intuitu, periculum recte fidei patiaris. Ego etiam quondam iuuenis, antequam me pontificalis honoris gratia præueniret indignum, diu cogitavi sanctissimæ huius professionis in ipsius provincie monasterijs adimplere propositum, sed hæc causa me prohibuit assumpta perficere. Consentit beatus Fulgentius monentis patris consilio salutari, suæque intentionis seruire deposito, suadetur ibi apud Syracusas paucis mensibus degere, sancto Eulalio præbente victum & hospitium congruum. Sed quia bonæ mentis indoles nunquam vacat, charitatis opera semper exercens, in ipso paruissimi hospitij quod acceperat, habitaculo coepit hospitalitatem multis superuenientibus exhibere, peregrinus & alterius indigens solatio, con-

DE S. FVLGENTIO EPISCOPO.

solandos suscipere peregrinos. Miratur sanctus Eulalius affluentem sancti animi libertatem, magnoque gaudio saginatur, dum per manum beati Fulgentij, cui victum quotidianum nihil habenti ministrabat, alimenta ministrari non habentibus videret: Et si fas est dicere, comparatione minorum crescere maiores solere, quauis esset sanctus Eulalius in pauperibus gubernandis omnino perfectus, opera tamen beati Fulgentij considerans, de die in diem plus misericors efficiebatur & largus.

Peracto itaque presentis hyemis tempore, cura vehemens beatum Fulgentium commouet, episcopum quendam Rufinianum nomine, qui persecutionis violentiam subiugiendo declinans, ex Byzaceno concilio nauigauerat, ibique provinciae Siciliae vicinam, in quadam breuissima commorabatur insula, vitam monachi laudabiliter gerens, videre indifferenter, ut eius admonitione secundo firmatus, quid facere deberet, agnosceret. Hoc autem volebat, non quia Eulalio Pontifici minus credebatur, sed quia in rebus dubijs utilissimum semper esse multorum consilium sentiebat. Per multos itaque pedestris labores itineris ad illum Siciliae veniens locum, cui plus propinquior illa insula fuerat, ubi sanctus Rufinianus episcopus habitabat, modica nauicula deportatus, sacerdoti venerabili velociter presentatur: à quo similiter, nè in Aegyptum proficisci perseveraret, admonitus, redire protinus ad proprium monasterium, neque tamen Apostolorum memoriam prætermittere, statuit. Occasione igitur nauigij felicioris inuenta, Romam venit, & authorum secularium consilio semper ore laudatam, caputque mundi veraciter appellatam, festinus ingreditur civitatem. Fuit autem tunc in vrbe maximum gaudium, Theodorici regis praesentia Romani senatus & populi laetificante conuentus. Vnde contigit, ut beatus Fulgentius, cui mundus fuerat olim crucifixus, postquam sacra martyrum loca venerabiliter circuiuit, omnesque seruos Dei, quorum in breui notitiam capere potuit, humili obsequio salutauit, in loco, qui Palma aurea dicitur, memorato Theodorico rege, concionem faciente, Romanæ curiae nobilitatem, decus, ordinemque distinctis decoratum gradibus adspectaret, & fauores liberi populi castis audiens auribus, qualis esset huius seculi pompa gloriosa, cognosceret. Neque tamen in hoc spectaculo libenter aliquid intueretur, neque illis nugis secularibus superflua illectus delectatione consensit: sed inde potius ad illam supernam Hierusalem feliciter desiderandam vehementer exarsit, salubri disputatione praesentes sic admonens fratres: Quam speciosa potest esse Hierusalem celestis, si sic fulget Roma terrestri? Et si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor & gloria præstabitur sanctis, contemplantibus veritatem?

Multa his similia beatus Fulgentius illo die salubriter disputauit, & iam toto corde monasterium suum reuiscere cupiens, ad Aphricam velociter per Sardiniam nauigauit, vix credentibus præ nimio gaudio monachis suis, beatum rediisse Fulgentium. Nesciebat planè sancta fraternitas, quid primis ageret: vtrum de absentia patris quereretur, an potius de presentia letaretur. Nullus tamen ausus est eum, quia discesserat, culpae, sed cuncti potius satagebant pro reditu eius Deo gratias agere. Iunguntur seruum Dei gaudijs etiam laici, latantur omnes honesti ac nobiles viri, quod beatus Fulgentius Aphricanae Ecclesiae doctor prædestinatus, non diu fuisset in transmarinis regionibus occupatus. Certatim denique singuli properant ampliora præbere solatia & pietatis, quibus foueretur animus reuertentis. Offerunt à quodam, nomine Syl- uestrio, bene Christiano, & provinciae Byzacenae primario, locus aptus monasterio fabricando, cuius gleba pinguis ac fertilis, instituendis hortis optabili fecunditate congrueret, & quod plus eligendum videbatur, longè adhuc à furore bellico constitutus, quietissimæ pacis securitatem plenissimam daret, honestis plurimis per vicinas possessiones commanentibus: quorum frequens oblatio, transactionem monachis facillimam promittebat, ut regnum Dei quaerentibus, nulla cura secularis transactionis obstreperet. Libenter itaque beatus Fulgentius hominis religiosi deuotam suscipiens oblationem, sine mora in loco sibi concessio monasterium fundat, plurimosque ad conuersionem pijs monitis inuitando, monachorum multiplicat numerum, & magnæ congregationis efficitur pater. Quauis sanè spiritalia meditationi iugiter concupisceret, ampliori tamen solitudine distendi compellitur, ocium sanctum quaerens ex dilectione veritatis, & negocia multa suscipiens ex necessitate charitatis. Vnde victus aliquando contemplatione meliorum, lectioni &

orationi tantum vacare desiderans: cogitavit diu, quomodo sarcinam presentis oneris abijceret, & sub aliorum regimine constitutus, ipse potius sub regula viveret, quam viuendi regulam ceteris traderet, secundum Dei preceptum magis utile iudicans imperantibus obedire, quam obedientibus imperare. Cogitanti vero ea diutius, talis subito sententia nascitur. Est in medio vadosi maris sinu monasterium * Viuentium litori proximum, Vennesensi autem maxima ex parte contiguum: vbi neque hortos colere parvissimi scopuli limes finit angustus, neque ligni vel potabilis aque consolatio saltem ministratur exigua, sed rei vtriusque, per breuissimas nauiculas quotidie sufficientia preparatur. In hoc monasterio rigidi propositi disciplina antiqua seruatur, ab infantia sua plurimis usque ad decrepitam senectutem sanctissime ibi viuentibus, sanctaeque professioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Vbi tunc duo presbyteri peculiares, & merito mirabiles, & immaculatae senectutis honore venerabiles, abbatis officio fungebantur, nunquam de coenobio recedentes, sed ecclesiasticae dignitati multos viros idoneos nutriendos. Ad hoc igitur monasterium clam beatus Fulgentius proficiscitur, ibique in congregatione tam maxima nomen ponit abbatis, & adunatus multitudini monachorum, fulget quidem super ceteros scientia mirabili, eloquentia speciali, sed subijcitur omnibus laudabili humilitate, obedientia singulari. Memor quippe illius euangelicae sententiae, qua Dominus noster dicit, Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris. Omnes suas mortificat voluntates: ieiunijs in super, orationibus, vigilijs & abstinentia vacans, totumque se cum vitijs & concupiscentijs secularibus crucifigens, manibus etiam suis delectabiliter operabatur. Nam & scriptoris arte laudabiliter utebatur, & palmarum folijs stabbellos sepius contexebat. Cui operi, etiam cum fuisset abbas, in suo monasterio vacabat. Lectioni autem in cellula frequenter coram fratribus insistebat, apud omnes amabilis, honorabilis & iucundus.

Clam aliud
petit coeno-
bium, posito
abbatis no-
mine.

Ioan. 6.

Cap. 15.

Humilitas
sancti viri.

Cogitur re-
dire ad ab-
batis officium.
Fit sacerdos

Cap. 16.
Non licet
ordinare
episcopos.

Sed quanta in eodem monasterio letitia, tanta in illo exorta est tristitia. Gaudebant isti, qui cum suscipiebant: dolebant illi, qui amiserant. Nascitur inter eos noua pugna charitatis. Isti nouum socium tenaciter amplectuntur, illi antiquum patrem redi sibi suppliciter deprecantur. Isti se ornari de eius praesentia, illi de absentia deficere confitentur. Beatus vero Fulgentius magis volens discere quam docere, consentit hic esse, vbi fuit inferior: & trepidat illuc redire, vbi cunctis posset esse superior. Tunc abbatis Felicis & omnium fratrum, quos reliquerat, dolor ex necessitate consilium sumens, patrocinio sancti Fausti episcopi insulanos monachos pulsant. Ille protinus episcopali autoritate suum esse monachum Fulgentium allegat, sibi que reddi, & vbi ipse iusserit, viuere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus: ipsum vero Fulgentium, nisi consentiat, inobedientibus similem pronunciat iudicandum. Quid multa? Deponitur rursus beatus Fulgentius ad monasterium proprium, subire precipitur abbatis officium: & ne iterum a desiderio spiritali mutabilis fieret, repente cum sacerdos presbyterum consecrat, ut abbatis & presbyteri decoratus officio, nec monasterium relinquere, nec in alia posset ecclesia fortuito ordinari. Vitus ergo, & honoris compedibus victus, coepit iam beatus Fulgentius aequaliter monasterium suum regere, fama que crescente laudabili, super omnes Africę provincias innotescere: in ipso autem Vintorum territorio tamquam proprius episcopus honorari, paratis omnibus, quodcumque facultas ordinandi episcopum concedisset, beatus Fulgentium primum sacerdotem vocibus petere & mentibus, nec alterum nisi beatus Fulgentium sibi consecrari permittere. Desiderium deinde populum Deus videbat, ipsum quoque beatus Fulgentium non latebat.

Sed quia tunc regalis autoritas episcopos ordinari prohibuerat, nec viduas plebibus providere pastores licebat, securus huius interdictionis tempora transigebat, superfluum iudicans honorem fugę praesidio recusare, quem nec dare alicui fas erat, nec accipere. Postquam vero sacra turba Pontificum, qui remanserant, communicato inter se consilio, definiunt aduersus preceptum regis in omnibus locis celebrare ordinationes Pontificum, cogitantes aut regis iracundiam, si qua forsitan existeret, mitigandam, quo facilius ordinati in suis plebibus viverent: aut si persecutionis violentia nasceretur, coronandos etiam fidei confessione, quos dignos inueniebant promotione: ministerium vero suum facilius impleturos, atque inter ipsas tribulationes

lationes proprijs plebibus solatia praestituros: fit repente communis assumptio, presbyteros, diaconos, & si quos inueniret electio, rapere, benedicere, consecrare, certatim in locis singulis properantibus, ne in tali studio aliquis aut tardus, aut nouissimis incertis absconditur, nec quaesitus vllatenus inuenitur. Plebs ipsius loci, vbi fuerat monasterium constitutum, differre suam prorsus electionem, donec inueniret beatus Fulgentium, cogitabat. Veruntamen timens, ne, dum diu beatus Fulgentius quaeritur, fama hec Carthaginem perueniret, atque inde rursus regalis interdictionis sceleretur: ita compellente necessitate, suadentur sibi de suis clericis alterum quaerere. Sic per multa loca, vbi beatus Fulgentius aut solus, aut primus electus iam fuerat provincia Byzacena nouis sacerdotibus, & penè vix paucarum plebium cathedra remanserant destituta: regis quoque commota sequitia cunctos iam decreuerat exilio mancipandos, in ipsum primitus ordinatorem, id est, primum, nomine Vinctorem, procedente sententia: qui iam a seruis regis exeuntibus captus, ad Carthaginam ducebatur: & omnino succedente maiore tristitia, versa fuit in publicos lucus ordinationis assumptae letitia. Tunc occultis nuncijs edocentibus, transisse tempus faciendae ordinationis, beatus Fulgentius putans, cathedris quammaximè proximis episcopos haberi proprios, ipse rursus monasterij sui congregationi gubernator reuertitur, nihil dubitans, neque formidans, sed omnino se pontificalis dignitatis euasisse sarcinam gaudens.

Fugit episcopus
scopatum.

Veruntamen altiori consilio Deus noster praedestinata perficiens, cui dederat docendi salutarem facultatem, doctrinam salutarem dare iam volebat auctoritatem, ne decisset fidei Catholicae contra Arrianos fidelissimus predicator. In tempore ergo tribulationis abscondere noluit vas electionis, per quem disposuerat implere officium predicationis. Erat adhuc Ruspae oppidum nobile, clarissimis habitatoribus prorsus illustre, cui nullus fuerat episcopus ordinatus: quia Diaconus quidam Felix nomine, qui ambire voluerat, repudiatus, honorem Pontificis in illo loco nec ipse merebatur, nec alius conueniret. Frater quippe illius germanus, amicus procuratoris, perbitiosus, potestiam secularis actionis ministrabat vires ambitionis. Dolor honestorum ciuium super ceteros excellere nobilitate carnali: cum repente fama verax dolentibus nuntiaret beatum Fulgentium, quem tot loca primo sacerdotio iudicauerant dignum, nullo tempore ordinationis inuentum, remansisse presbyterum, gloria maiore verbus ambitior, placet iste laudabilis excusator. Consentitur ab omnibus, ipsum sibi esse seruatum, propterea minimè tantis plebibus ambientibus ordinatum. Nesciente igitur beato Fulgentio, Victor primas in itinere petitur a Ruspensibus, & vicinis episcopis ordinandi Fulgentium licentia datur. Tunc aggregata violenta multitudinis manu, repente beatus Fulgentius, dolens oculos, in cellula propria reperitur: inuaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex esse non rogatur, sed cogitur.

Felix, diaconus am-
bitiosus.

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

Cogit episcopus
scopatum Ruspensem suscipere.

Inde ad episcopum, qui admonitus fuerat ordinationem celebrare, perductus, ignoti populi constituitur pater, ita ut in illo Propheticum illud compleri videretur oraculum, Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. Nimis aut gratissimus viri sapientis aspectus, & fauores populi suffragantis augebat, & a quocumque tunc videbatur incognitus, humilitate vestium blandus, modestoque incessu venerabilis habebatur. Cum vero loqui quippiam, cogente interdum ratione, voluisset, in eius ore omnis turba pendebat, ex locutione familiari considerans, qualis esset spiritalis magistri fulgur doctrina. Propter quod ex omnibus possessionibus, ubicumque transibat, populus confluerat ad fauendum, Ruspensi Ecclesiae quanto serius, tanto meliorem conuissimos defecisse, quod solum remanere deluso poterat, seuit, & tardus, innumeris pulsus sequit. Congregatis, venienti filio pacis scandalum, sicut sacer loquitur Psalmus, iuxta semitam ponit. Viam igitur, per quam veniebat Dei seruus electus, obsedit ambitior infestus. Sed ubique simplicibus subuenit Christus, nec impediri potest ab homine sacerdotis electio, quam non praecedit ambitio. Nescio quo sancti spiritus admonentis imperio,

Diaconus re-
pulsus sequitur
in Fulgentio.
Psalm. 139.

rio, per alteram viam populus qui precedebat, ambulauit, & beatum Fulgentium, dum adhuc hostis sedet in via, super suam cathedram collocauit. Celebrata sunt eodem die diuina solenniter sacramenta, & de manibus beati Fulgentij communicans omnis populus, letus abscessit. Quod postea Diaconus audiens, diuine voluntati, licet tardius, cessit. Hunc ilico reuertentem beatus Fulgentius benigne, affabiliter, clementerque excepit, ita vt eum postea presbyterum ordinaret. Sed vltionem debitam diuina iustitia demonstraui omnino velociter. Ipse enim Diaconus, iam presbyter, intra annum mortuus, & procurator ei consentiens ad penuriam redactus, dederunt poenas temporalis audacie, quibus potens est Deus preparare in futuro gratia celestis indulgentia. Nos illud propterea vel commemorandum putauimus, vt ostenderemus hinc maiorem beato Fulgentio creuisse circa singulos autoritatem, dum cognoscerent in istis vigilasse diuinam seueritatem.

Cap. 18.
Honores
non illi mu-
tant mores.

Vestitus
eius.

Carnibus
perpetuo
abstinuit.

Item vino
sanus.

Cap. 19.
Nusquam
degit sine
monachis.

Suscepit interim beatus Fulgentius episcopatum sine aliqua ambitione, cum maxima deuotione, manente in contradictores diuina vltione. Nec ita factus est episcopus, vt esse desisteret monachus: sed accepta Pontificis dignitate, professionis preterita seruauit integritatem. Seruata vero professione integritas, plus ornauit Pontificis dignitatem. Nunquam denique preciosa vestimenta quesuit, aut quotidiana ieiunia pretermisit, aut conditos suauiter cibos vel inter hospites manducauit, aut discumbendo saltem requiescere & resolueri rigidum propositum voluit, sed vna tantum vilissima tunica siue per aestatem, siue per hyemem patienter indutus fuit. Orario quidem, sicut omnes episcopi, nullatenus utebatur: pelliceo cingulo tanquam monachus utebatur, sic studio humilitatis ambitionem vestium corporalium fugiens, vt nec ipsa calceamenta suscipiens clericorum, aut vltimis caligis in tempore hyemis, aut caligulis in tempore aestatis simpliciter vteretur. Intra monasterium sane interdum soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam preciosam vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incescit, quando temperies aeris inuitabat, solo pallio intra monasterium coopertus. Scapulis vero nudis nunquam a nobis visus est, nec deposito saltem cingulo somnum petiuit. Suae autem continentiae Deo teste fidutiam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat: & in tempore sacrificij mutata esse corda potius, quam vestimenta, dicebat. Huic beatissimo sacerdoti nullus aliquando extorsit cuiuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, prisanas & oues, quoadiu iuuenis fuit, sine oleo, postquam vero senuit, superfuso oleo maducauit: ideo persuasus oleum accipere, ne caligo praualeus oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem sanus semper abstinuit. Si quando vero compellente infirmitatis necessitate, vino modico vti compulsum est, calicibus plenis aqua superfundens quippiam meri, nec saporis eius, nec odoris luciditate fruebatur. Antequam vigiliae a fratribus nunciarentur, ipse semper corde & corpore vigilans, aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuiusque spiritali meditationi solus vacabat: quia se per diem filiorum Ecclesiae necessitatibus occupari iugiter sciebat. Ad agendas cum seruis Dei vigilias interdum descendeat, sed priuatas apud se vigilias studiis, quae dixi, multo laudabilius exercebat.

In nullo autem loco visus est sine monachis habitare: propter quod a ciuibus Ruspensibus hoc primum beneficium ordinatus episcopus postulauit, vt fabricando monasterio locum congruum darent. Tunc ex pluribus ciuibus, obedire festinantibus optimo sacerdoti, quidam nomine Posthumianus, Christianissimus & inter suos nobilissimus ciuis, agellum proprium fideliter obtulit, non longe ab ecclesia constitutum: ubi pinis consurgentibus in excelsum, speciosi nemoris virebat amenitas. Excepit beatus Fulgentius libentissime locum, cuius etiam ligna necessaria futurae fabricae conspiciebat: protinusque beatum abbatem Felicem venire velocius persuasit, cum maxima penae totius congregationis multitudine, nisi quod paucissimos fratres in illo monasterio dereliquit, quibus vnum ex fratribus, Vitalem nomine, preposuit. Tali vero charitatis lege monasteria vtraque precipiebat vniri, vt quasi non fuissent locis distincta, sic essent vnanimitate coniuncta. Si quos autem novos monachos vel in isto, vel in illo monasterio Christus acquireret, tempus inter se conuersionis ordinemque seruarent: & si quando ad se videndos, iubentibus duntaxat prioribus, venirent, non vt hospites, sed quasi vnus congregationis homines susciperentur: beati vero Fulgentij

episcopi prouisione communiter gubernati, patrem spiritalem simplici venerarentur affectu: sic beato Fulgentio singula disponente, ne suscepta regendorum sarcina clericorum, consolationem perderet monachorum.

Interea repente diriguntur ministri regalis furoris, vt detentus etiam ipse, cum ceteris in exilium Sardiniam confessor Christi nobilis truderetur. Abductus ergo velociter, licet doleret ecclesiam suam nullis adhuc eloquiorum suorum monitis eruditam, remansuramque; protinus destitutam: sapienter tamen tristitiam gaudio maiore vincebat, quod tam gloriosa confessionis esse particeps inchoabat. Comitantibus ergo monachis simul & clericis, magister egregius vtriusque professionis exijt, flentibus laicis omnibus, de cathedra honoris ad locum beati certaminis, paratus fidem Catholicam mente libera, voce forti coram regibus & potestatibus confiteri. Suscepit cum Carthago venientem, fructumque eius notitia in paucis diebus fideliter gustans, multa obtulit munera: quae beatus Fulgentius monasterio illi, quod fabricari delegauerat, profutura mandauit. Ipse vero nauem crucifixo corde & corpore nudus ascendit, habens secum plurimas diuitias scientiae singularis, quibus omnes ubicunque veniebat, indeficiente largitate pascerebat. Inter alios sane episcopos, cum quibus exilium commune susceperat, tempore ordinationis erat inferior, sed patientiae & charitatis virtute non inferior. In rebus enim dubijs, ubi quam maxime consilium petebatur, si quando inter se confessores beatissimi de communi utilitate tractabant, vltimus quidem sedebat: veruntamen ipsius sententiam Primas vel omnes qui Primatem sequebantur, audire & facere cupiebant: quantum ille nihil sibi per inanem gloriam vendicans, deferret honorem congruum prioribus suis. Si enim cogeatur respondere consulentibus, ita paratus erat semper obedire iubentibus, ne presumeret aliquid extorquere nolentibus. Post deliberationis autem longissimas moras, quicquid definitionis communis inuenerat, eloquenter allegandum sensibus ceterorum beato Fulgentio dimittebatur. Hinc etiam quodocunque transmarinis literis de fide vel de diuersis questionibus interrogabatur episcopi, respondere pro omnibus ab omnibus ei imponebatur. Ita sicut sanctae memoriae Aurelius, Carthaginensis antistes ecclesiae, inter sua priuilegia meruit, vt literas ex Africano concilio dandas solus ipse scriberet: sic iste meruerat, vt literas ex illo concilio dirigendas, solus ipse dictaret. Sexaginta quippe & eo amplius episcopos tunc catena ligabat exilij, quorum lingua & ingenium beatus Fulgentius episcopus fuit. Propterea quodocunque rescribebat consulentibus, episcoporum ceterorum dicebantur nomina in titulo, sed solius beati Fulgentij sermo tenebatur in stylo. Preter istas quoque publici tractatus epistolas, si quis forte ex ipsis episcopis absentem plebem suam corrigere vel monere voluisset, ad beatum Fulgentium accedebat, & per ministerium linguae eius, officium suae dispensationis implebat. O mirabilem virum, non sibi soli, sed & omnibus narum. Sola cum Ruspensis Ecclesia meruerat doctorem, & pars maxima concilij Byzaceni de ipsius sermone vivebat. Quicunque in qualibet sacerdotum exultantium plebe tentabat inquietus existere, vel episcopi proprii iussa contemnere, beato Fulgentio dictante, sic corripiebatur absens, vt satisfactionis remedium querens, enauigato mari, continuo fieret preces, & per ipsum beatum Fulgentium, cuius eloquentiam senserat excommunicator, ipse intercessor: cum collega vltor, pro ministro intercessor. Ab ipso procedebat gladius, vnde superhorum ceruix dura caderetur: & per ipsum rursus beneuolentiae medicina praebeatur, donec supplicum fratrum pusillanimitas sanaretur. Inter ipsa sane primordia gloriosi exilij, monasterium congregare, paucos secum monachos ducens, minime potuit: sine fraterna tamen congregatione vitam ducere nesciens, coepiscopos suos, illustrem scilicet & Ianuarium, habitare secum persuasit volentes: quibus vnico seruicis charitatis affectu, similitudinem magni cuiusdam monasterij, monachis & clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, communis cellarium, communis oratio simul & lectio. Nullus se super alterum insolenter efferebat, nec proprijs fratribus amplius aut peculiarius consulebat, nisi quod magis illi monachi, qui beatum Fulgentium sequebantur, districtioris abstinentie regulam custodientes, nihil omnino proprium possidebant, nec inter alios clericos clericorum more vivebant. Talis erat beati Fulgentij eruditio, quae spiritalibus monitis

Cap. 20.
Truditur in
exilium.

Eius sententia
quanti fecerit
episcopi
exules.

Nomine
omnium episcoporum
red-
dit responsa
literis.

Sexaginta
episcopi
exules.

Efficacia
scriptorum
Fulgentij.

Monachi &
clerici si-
mul degunt.

irā subiectorum sibi corda transferret à terrenis vlu opatibus ad spirituales caelestesq; delicias, vt boni propositi manente censura, non seducerentur infirmorum fratrum inertia, nolentium imitari, quæ quotidie ante oculos eorū gerebantur, exempla. Quis illius habitationis dignè explicet laudes? Domus illa, tunc Calaritanæ ciuitatis oraculum fuit. Illuc enim veniebat afflicti percipere remedium consolationis: ibi gerebantur inter discordantes pacis & concordie pacta fidelia. Diuinam volentibus audire diligentius lectionem, ministrabat ibi Dominus plenissimæ expositionis adificationem. Delectabat nobiles viros, si fieri posset, quotidie beatum Fulgentium cernere disputantem: libebat indigentiam sustinentes, inde petere suppliciter eleemosynam corporalem, vnde doctrinam quoque sumerēt spiritalem. Frequentes enim beatus Fulgentius, quos, multa largiendo, de temporali fame liberabat, renunciare seculo, sapienter admonendo, faciebat, & quauis nihil habentes, habendi voluntatem contemnere suadebat: ita cupidus semper acquirendæ ad ecenobium fraternitatis, vt quauis omnibus omnia nō sset esse, monachorum tamen professioni sociare curatos & optaret, & velle. Hec fama per singulos dies crescens, Carthaginensis quoque ecclesiæ populos ad maiora gaudia prouocabat, & certissimis testibus ex illa prouincia venientibus, beatum Fulgentium commendabat absentibus.

Pertrahit multos ad monasticæ.

Cap. 21.
Persecutio
Trafamundi
regis.

Interea Trafamundi regis aduersus religionem Catholicam mens implacabilis & ira terribilis, inter asperas persecutiones subdolasq; factiones, quibus æqualem Deo patri negare Christum Catholicos nunc terroribus cogebat, nunc promissionibus inuitabat, sub intentione plūs decipiendæ multitudinis simulare cœpit, rationem se simpliciter inquirere Catholicæ religionis, reperiri neminem putans, cuius posset in suis erroribus assertionem conuinci. Proponebat denique multas ineptiarum tendiculas questionum, nec si quis ei respondere voluisset, aut despicierebat, aut repellebat: intamò quasi patienter audiens, satisfieri sibi non posse iactabat. Et reuerà quis homini tam obdurato corde valuisset lumen ostendere veritatis? Efficiebat tamen plurimos religiosos, audaces fidei suæ constantia, per occasiones à Domino preparatas, studio si regis conuincere blasphemias. Dicitur autem requirenti diutius, quis plenissimè posset testimonijs euidentibus vindicare veritatem catholici dogmatis, esse inter episcopos exultantes beatum Fulgentium, cui nihil deesset in scientia, plurimum redundaret in gratia, qui sapiēter & eloquenter roganti regi satisfaceret. Protinùs rex prouocare cupiens sacerdotem, cui generaliter testimonium bonum tota nostræ religionis perhibebat Ecclesia, seruum strenuum celeriter dirigit: à quo sine mora ductus atque perductus, intrauit Carthaginem lærus: vbi tãquàm fidelissimus dispensator, erogandi talenta sibi credita reperiens occasionem, cœpit in hospitio proprio venientes ad se catholicos orthodoxos diligenter erudire, rationem reddens, quomodo pater & filius & spiritus sanctus, manente trium personarum differentia, Deus vnus à fidelibus prædicetur. Tanta autem fuit beato Fulgentio sacundi sermonis suauitas, tanta in vultu eius micabat hilaritas, vt certatim fideles vniuersos sancta charitas traheret vel interrogare doctissimum virum, vel audire quoridie ad interrogata respondebat. Ille verò verbum Dei sine inuidia tabescente communicans, occurrebat interrogantibus omnium, neminem despiciens, nullum iudicās improbum: paratus etiā ipse, si cui fortè Deus per spiritum sanctum melius reuelasset, audire vel discere, tenere, sequi, approbare, sub officio doctoris, humilitatem discipuli benignus & mitis exercebat. Vnde contigit, vt multo doctior & seipso melior fieret, lucra Christo maiora perquirens. Alios enim iam rebaptizatos, errorem suum plangere docebat, & reconciliabat: alios autem, nē suas animas pro terrenis commodis perderent, admonerat: & quos iam perditioni proximos sentiebat, ita blandis sermonibus leniebat, vt propter eius beneuolentiam verecundarentur cogitatum implere malitiam, reuersique velociter agerent poenitentiam. Confortati alij verbis eius, & doctrinæ eius sale conditi, redagebant Arrianos hereticos cum omni fiducia. Sic mirabili gratia factum fuit, vt per vnum sacerdotem, cuius sapientiam rex voluerat experiri, sapientium numerus apud Carthaginem cresceret, & per ministerium persecutoris fides Catholica incrementum potius, quàm defectum, acciperet.

Trafamundus ad se accersit exule Fulgentium.

Fructus doctrinæ S. Fulgentij apud Carthaginem.

Cap. 22.

Hæc omnia rex per occultos nuncios discens, egregij sacerdotis ingenium, sapientiam, doctrinam, fidem, pietatem, mansuetudinem, continentiam probat, & conuenientem

entem famæ suæ præconijs talem esse, qualis prædicabatur, agnoscit. Dicta proinde quadam, veneno plena perfidia, legenda ei celeriter dirigit, responsionem sibi flagitans reddi. Suscepit hæc doctissimus pontifex, & longissimæ narrationis ineptias per obiectionum caputla diuidens, responsiones subiecit breues, probabiles, necessarias, auctoritate testimoniorum graues, & totius rationis lumine radiantes. Quas cum multis sapientibus viris diu multumque collatas, & ad populi notitiam perductas, regi quoque longa expectatione suspensio tradidit ingerendas: quas ille barbarus intentissimè perlegens, quia nunquàm prædestinatus fuerat ad salutem, laudat sapientiam, miratur eloquentiam, prædicat humilitatem, neque tamen meretur intelligere veritatem. Carthaginensis autem populus, triumphus spiritualis interpres, propositiōes regis fuisse conuictas læto murmure confitetur, & catholicam fidem semper esse victicem, coniunctis beati Fulgentij laudibus, gloriatur.

Adhuc tamen rex virum doctissimum probare desiderans, de alijs enim quæstionibus rursus interrogat, & interrogationem suam semel tantum beato Fulgentio præcepit legi, neque meditandi, neque describendi tribuens facultatem. Timebat enim, nē verba eius conuincenda, sicut prius, sermonibus eius infererentur, totiusque ciuitatis iudicio victus esse iterum reprobareretur. Beatus verò Fulgentius semel sibi lecta vix recolere præualens, respondere differebat: sed respondere eum rex magis ac magis imperabat, responsionis arguens moras, & cautelam sanctissimi viri, diffidentiam iudicans. Vnde idem pontifex discretionis virtute subnixus, nē qua forsitan per populum mendacia spargerentur, quibus fingeretur aut non potuisse, aut noluisse beatum Fulgentium regalibus quæstionibus obuiare, tres libellos mirabiles facit: vbi memoratum regem simpliciter alloquens, totius quæstionis seriem, quam tenui auditu perceperat, latè reuenticulabat, docēs animam rationalem Christo Domino in susceptione carnis minimè defuisse. Tūc rex admiratione maxima repletus, nihil amplius est interrogare ausus, nisi qd vnus ex episcopis eius, Pinta nomine, quasi respondere conatus, tacere potius noluit, quàm respondere aliquid potuit. Cui tamen illic beatus Fulgentius alterius operis, quod aduersus Pintam titulauit, disputatione veridica restitit, & in prima defensione sua victos aduersarios, temerariè satis ostendit repetisse certamen.

Cap. 23.

Lib. 3. ad
Trafamundum.

Opus Fulgentij aduersus Pintam.

De spiritu sancto interroganti presbytero Abragilæ, per commonitorium paruitissimum testimonia protulit plura, docens eum, cum patre & filio Deum vnum simpliciter confitendum. Cuius etiam commonitorij sententias inter vtrunque illius temporis opus ordinauit oportere describi, legentibus omnibus fidelibus Catholicis, & mirantibus: erubescitibus Arrianis, & dolore contra ipsum murmurantibus: donec mala suggestionis occasione reperta, volenti eum regi intra Carthaginem diutius retinere, diceretur ab impijs & malis hominibus: Sine causa rex laboras: nihil tua diligentia proficit. Intantum quippe iam doctrina Fulgentij episcopi præualuit, vt de sacerdotibus tuis reconciliet aliquantos. Proinde nisi citò subueneris, religio nostra deficiet: & quicumque à nobis est baptizatus, hominū iterum prædicabit publicè reconciliatus: nec si persecutionem volueris concitare, timeri poterit regalis sæuitia. Multum quippe confortat & stabiles facit omnes episcopos Fulgentij præsentia.

Cap. 24.
Itē cōmonitorium de Spiritu sancto.

Suggestentibus talia rex, quasi magna necessitate cōstrictus, assentit, & beatum Fulgentium rursus ad exilium Sardinie reuocare compellit. Intempesta igitur nocte (sic enim rex fieri delegauerat) ad nauem beatus Fulgentius populo ignorante perducitur: sed contrario flatu resistentibus ventis, super litus tantas passus est moras, vt per dies plurimos omnis penè illuc ciuitas conueniret, & de manu eius valefaciens communiaret. Ibi autem prophetica gratia per spiritum sanctum repletus, Iuliateo viro religioso nimis afflicto, grauitèrque pro discessu beati Fulgentij pontificis ingemiscienti: Diutius, ait, flere noli: Citò reuertemur ad vos: Catholica Ecclesiæ libertate redicare compulsi me. Sic sollicitè semper beatus Fulgentius iactantiam fugit, nec in donis spiritualibus humanam gloriam quæsiuit, testimonio conscientie suæ contentus, & sola Dei misericordia fretus. Vnde etiam miracula facere nunquàm delectatus, hanc gratiam sibi dari nullatenus desiderauit. Sed si quando petebatur pro infirmis & laborantibus, vel necessitatem tribulationum temporalium tolerantibus Dominum

Cap. 25.
Iterum relegatur.

Prædicat ceterum reditum suum.

deprecari, preces suas sub hac deuotione fundebat. Scis, Domine, quid animarum nostrarum salutem conueniat. Poscentibus ergo nobis quod admonet necessitas, hoc misericordia tua concedat, vnde spiritualis non impediatur utilitas. Oratio ergo nostrae humilitatis, si expediat, ita exaudiatur, ut voluntas tua principaliter compleatur. Et frequenter quidem Deus omnipotens oranti sacerdoti multum concessit: sed ille nihil proprijs tribuens meritis, eorum potius fidei, pro quibus exaudiebatur, omnia deputabat: neque sibi, sed illis, hoc concessum fuisse dicebat.

Cap. 16.
* Miracula

Sed ne diu moras longissimas faciamus, vnam eius sententiam de faciendis mirabilibus inferamus. * Mirabilia, aiebat, non conferunt homini iustitiam, sed notitiam hominum. Quisquis autem fuerit hominibus notus, nisi fuerit iustus, ad aeterna perueniet supplicia condemnatus. Ille vero, qui misericordiae celestis ope iustificatus, in conspectu Dei solius vixerit iustus, etiam si parum sit hominibus notus, beata sanctorum percipiet gaudia coronatus. Vir ergo mirabilis timuit habere laudem de mirabilibus, quamvis ampliora quotidie miracula faceret, exhortatione sanctissima multos infideles credere, multos hereticos reconciliari, multos pessimis moribus deditos, continentiae faciens leges excipere: dum per eius saluberrima monita sobrietatem dicerent ebriosi, castitatem sectarentur adulteri, distribuere omnia pauperibus avari rapacesque docerentur: & mutato proposito, superbis humilitas, litigiosis pax, inobedientibus obedientia fieret dulcis. Talibus plane mirabilibus beatus Fulgentius piam semper operam dedit, quibus secum comitantibus, in omni loco & tempore gloriosus, fauente aliquando sereni aeris tranquillitate Sardiniam reportatus, exultantem coepiscoporum letos animos reddidit, ipsamque prouinciam, cui tantorum praesentia sacerdotum tribuebat ornatum, praesentiae suae luce fecit splendidam, concurrentibus vndique cum gaudio Christianis hominibus, videre athletam Christi fortissimum, qui certamine singulari fauentis impetum regis fregerat, ad diuina castra redisse insignibus laureis adornatum, & antiquis commilitonibus iunctum, tanto amplius exhibuisse laudabiliter humilitatem, quanto sciebat suam plus enituisse virtute: memor sine dubio scripturae monentis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Redit in
Sardiniam,
cunctis laetantibus.

Ecclesi.

Cap. 17.

Nouum ex-
truit mona-
sterium ex-
Fulgentius.

Noluit plane iam beatus Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutius habitare, sed iuxta basilicam sancti martyris Saturnini, procul a strepitu ciuitatis vacante reperiens locum, Brumasio Calaritanae ciuitatis antistite venerabili prius, sicut decuit, postulato, nouum sumptibus proprijs monasterium fabricauit: in quo quadraginta & amplius fratribus congregatis, disciplina coenobialis ordinem custodiuit illa sum, nemini dans licentiam professionis sanctae regulam praeterire: sed principaliter hoc obseruandum monachis tradens, ut nullus eorum quicquam sibi proprium vendicaret, sed essent omnibus omnia communia. Dicebat enim frequenter, nec debere, nec posse monachum iudicari, cui voluntas habere priuatum peculium persuaserit. Ut enim monachus lautioribus forsitam cibis utatur, interdum cogit infirmitas corporis: ut autem cupiat in quamlibet exiguis rebus iuris proprii dominium vendicare, superbae voluntatis & avarae cupiditatis euidens testimonium est. Distribuebat sane ipse cum summa discretione seruis Dei necessariae vitae subsidia, singulorum vires infirmitatemque considerans. Veruntamen quibuscunque plus ceteris consulebat, eos humilitatem custodire amplius adponebat, dicens eis: De substantia communi quisquis aliquid plus accipit, omnium fit debitor, quorum est illa substantia. Debitorem porro sola iuuat humilitas. Sic efficiebat, ne quis scandalum pateretur, quando vni propter infirmitatem plus dare videbatur. Erat ei quoque nimia sollicitudo, prauenire cunctorum monachorum petitiones, ante tribuendo, quicquid tribuendum cuilibet vel necessitas, vel ratio manifesta monstraret. Si quis autem praesumpsisset, priusquam acciperet, petere: negabat ei continuo, etiam si mereretur accipere, dicens monachos debere his, quae acceperint, esse contentos. Ceterum qui sibi * tanquam indigeant, petunt, desiderijs adhuc carnalibus seruiunt, & omnino non perfecte de celestibus cogitant, quando quid sibi necessarium sit, ipsi sibi, quia non possunt negociando, perendo saltem prouidere festinant. Illos quoque veros esse monachos dicebat, qui mortificatis voluntatibus suis, parati essent nihil velle, nihil nolle, sed abbatibus tantummodo consilia vel precepta seruare. Propterea sine consilio suo nec eum fra-

* plus q

Veri mona-
chi q sunt.

fratrem, qui Praepositi gerebat officium, sinebat aliquid agere. Laborantes fratres, & opera carnalia indefessis viribus exercentes, lectionis autem studium non habentes, minus diligebat, nec honore maximo dignos iudicabat. In quo autem fuit scientiae spiritualis affectus, etiam si virtute corporis destitutus, operari manibus nunquam posset, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quando coram fratribus disputabat, si quis ei quaestiones proposuisset acerrimas, in quibus excellentissimo laboraret ingenio: licebatque generaliter omnibus fratribus, etiam natura simplicibus, parumve intelligentibus, vnde vellent, interrogare: nec prius, quam satisfactum sibi confiterentur, rationem reddere, victus radio vel labore, cessabat. Erat enim maxima ei & mirabilis gratia, corripere inquietos corde tranquillo: ita ut tunc magis quando putabatur ab alijs vehementer irasci, summa in eo vigeret regnaretque placiditas, & sine perturbatione perturbato similis, multos male agentes salutaris impetu perturbare spiritualis utilitas exigebat. Alias autem circa singulos ita mansuetus fuit, communis & facilis, ut neminem fratrum puro nomine clamitaret, neque cum & typho dominationis secularis, aliquibus quamuis paruulis imperaret.

Scriptis eodem tempore Carthaginensibus epistolam, sublimi exhortatione persequam, ubi penes cunctos dolos & fallaciae blandimenta, quibus infelices animae seducebantur ad mortem, grauissima conuestione digessit. Tunc etiam de remissione peccatorum consulenti Euthymio viro religioso, duobus libellis sine mora respondit, testimonia quoque praedestinationis & gratiae differentias cupientem nosse, salubriter disputans docuit. Iam familiares epistolas, in quibus tamen spiritualis edificatio continetur, & ibi in Sardinia commanentibus, & in Africa degentibus, & Romanis praecipue senatoribus, viduisque ac virginibus, quarum fama laudabilis habebatur, frequenter direxit. Ad Probam virginem Christi, de ieiunio & oratione libellos duos conscripsit. Ita notior omnibus gentibus, cum duo libri, quos Faustus episcopus Gallicanus contra gratiam subdolo sermone composuit, fauens occulte Pelagianis, sed beatus Fulgentius probandi dirigerentur, ne occultum serperet virus, septem libris ipse respondit, plus laborans exponere, quam conuincere: quia dubios sermones eius exponere, hoc erat delirantis argumenta conuincere. Magnus plane huius operis labor mercedem debitam cito suscepit. Ut enim est dictatio ipsa finita, protinus est longissima captiuitatis catena disrupta. Mors enim Trasamundi regis, & mirabilis bonitas Hildericus regis catholici, Carthaginensi plebi proprium donauit antistitem, cunctisque in locis ordinationes pontificum fieri clementissima auctoritate mandauit.

Beatus igitur Fulgentius, postquam sapienter expugnauit Pelagianos, latificatos meminit videre Catholicos: inde, secundum quod per eum spiritus sanctus praedixerat, reueritus est Carthaginem cum omnibus sacerdotibus, vnde solus exierat. Inuenit latos, quos reliquerat mactos: inuenit nimia exultatione feruentes, quos reliquerat persecutionis violentiam sufferentes: inuenit habentes spiritalem patrem, quos reliquerat dolentes Ecclesiam matrem: inuenit expectantes se cum gaudio, quos reuertentem Fulgentium reuifere cupientium: sic vniuersus populus expectabat ardentem, quem viderat in conspectu suo pugnasse viriliter, ut alijs episcopis ante ipsum descendibus, silens multitudo super litus staret, oculis & mentibus inter omnes episcopos beatum Fulgentium, quem familiariter nouerat, quarens, & a cunctis nauibus beatum Fulgentium expetens. Vbi vero facies eius apparuit, immensus nascitur clamor, altereantibus omnibus, quis primo salutaris agnosceretur, quis benedicti caput supponeret, quis extremis vel saltem digitis mereretur tangere gradietem, quis videre vel oculis procul stantem. Resonabat diuina laus ex omnibus linguis. Ad sancti quippe Agilei basilicam sequens populus & populus praecedens, confessorum beatum Fulgentium, quem plus ceteris honorabat, concurrens alacriter comprimebat, donec cauta quorundam Christianorum prouiso, rotam in circuitu faciens, astuantis liberum praerberet iter in medio transeunti. Probare tamen adhuc Dominus cupiens viro-

scribitur, su-
perbia.
Sepit Augu-
stinus hac
voce vitur.
Cap. 18.
Quae scri-
psit Ful-
gentius.

Faustus epis-
copus Gale-
liae Pelagianus.

Hildericus
rex catho-
licus.

Cap. 19.
Redeunt
exules epis-
copi in
Aphricam.

Honorificè
deducitur
Fulgentius.

Matth. 21.

Nota deuo-
tionē catho-
lici populi.

Oblata glo-
ria reddit
eum humi-
liorē, & rara
virtus.

Monachos
ministerijs
ecclesiasti-
cis adhibet.

rum fidelium charitatem, copiosis imbribus ambulantes mirabiliter inundauit. Et quis opera pietatis enarrare valeat, absque dispendio veritatis? Immenſa pluuia neminem terruit, aut obsequium ſacerdoti glorioſo præbere prohibuit. immò potiùs vel benedictione caeleſti deſupèr deſcendente, tantùm fides nobilium creuit, vt planetis ſuis ſuper beatum Fulgentium gratanter expaſis, repellerent imbres, & nouum tabernaculi genus artiſcioſa charitate componerent: imitatores eorum effecti, qui prioribus temporibus Saluatori ſuper pullum aſine confidenti, & Hieroſolymam venienti veſtimenta ſua, ſicut Euangelium loquitur, in via ſternebant. Tale quippe aliud quid & iſti faciebant, qui proprijs indumentis beati Fulgentij nudum caput vnanimiter protegebant. Vix ergò appropinquante veſpere, ſanctæ memoriæ Bonifacio epiſcopo repræſentati, benedixerunt omnes & laudauerunt communiter Deum. Tunc beatus Fulgentius per omnes vicos ciuitatis Carthaginenſis, vbicunquè tranſibat, manibus & oculis demonſtrabatur, laudibusquè innumeris prædicabatur. Poſtquàm verò domos omnium diligentium ſe petitis viſitauit, benedixit, & gaudere dignatus cum gaudentibus, qui priùs fleuerat cum ſlentibus, cunctorum deſideria ſatiavit, valefaciens fratribus, egreſſus eſt de Carthagine, per omnes proxiſi itineris vias gaudia maiora reperiens, in occurſum ſuum populis vndiquè rendentibus cum lucernis & lampadibus, & arborum frondibus. Fauor & gratia ineffabilis beatum Fulgentium mirabiliter in conſpectu omnium fecerat glorioſum: per omnes eccleſias tanquàm proprius epiſcopus ſuſcipiebatur, & ſic de reditu eius omnis Byzacena prouincia velut plebs vna gaudebat. Quem, obſecro, gloriæ huius non extolleret magnitudo? Beatum tamen Fulgentium ad maius humilitatis ſtudium prouocauit. Veniens nanque cum gloria populari, dignitatem pontificis priuilegio ſpecialis venerationis accumulans, poſtquàm cathedram ſedit, inter monachos adhuc habitare deſiderauit. Et nè videre- tur abbatis Felicis aduentu ſuo minuire poteſtatem, imperandi monachis omnem ſibi ademit voluntariè facultatem, non ſuam, ſed alterius volens ipſe quoquè facere voluntatem: & qui adhuc monachus diſpenſationem ſuſceperat fratrum, iam epiſcopus dominari noluit in proprio monaſterio: ſic ſolicitè cauens, nè Felicem contriſtaret abbatem, vt exhibens ſuperuenientibus hospitalitatem, ſi quando vel multiplicari panem, vel aliquid amplius exhiberi neceſſitas expetiſſet, abbatis primò Felicis conſilium requiſiſſet. In omni deniquè concilio Byzaceno, de rebus maioribus ipſe primò conſulebatur: in monaſterio proprio de rebus etiam minimis Abbatem Felicem ſup- pliciter conſulebat. Parum fuit beato Fulgentio verbis & operibus hanc humilitatem ſequi ac retinere, niſi per ſcripturam quoquè firmaret, nihil ſe in illo monaſterio proprium vindicare, nec pro poteſtate, ſed pro charitate inter monachos habitare. Conſiderans enim vir prouidus, nè quod ſerui Dei ſimplices præiudiciu poſteà pa- terentur, obicem contradiccionis in hac ſcriptura ſucceſſoribus ſuis oppoſuit, quia vtilitati monachorum ſeruientium Deo nihil præpoſuit. Emit tamen iuxta eccleſiam domum, cui fabricandæ curam maximam diligenter impendit, nè futuro ſucceſſori ſuo deeſſet hoſpitiu. Clericorum verò, ſi qua deſuiſſent, miniſteria reparans, probatos ſibi multos ex fratribus monachis ad eccleſiaſticam militiam tranſtulit: ibi quoquè charitati conſulens, vt dum penè omnes clericos ex illo monaſterio ordinat, antiquæ familiaritatis monente notitia, nulla lis aliquando inter monachos & clericos ventila- retur. Summam quoquè diligentiam præbuit, nè quis clericus ambitioſis veſtibus ornaretur, ac negocijs ſecularibus occupatus, ab officio eccleſiaſtico diutiùs vagaretur: iubens omnes non longè ab eccleſia domos habere, manibus proprijs horum colere, præſallendique ſuauiſſe aut pronuntiandi curam maximam gerere. Per ſingulas ſeptimanas omnes clericos ac viduas, & quicumque potuiſſet ex laicis, quarta & ſexta feria ſtatuit ieiunare, quotidianis vigilijs, matutinis, & veſpertinis orationibus adeſſe præcipiens omnes. Aliquantos inquietos verbis, aliquantos verberibus coërcebat. Vno ſagellato, quem culpa manifeſta ſagellari coëgerat, ita vitia cunctorum ſalubri diſputatione mordebat, vt nullius interſerens nomen, omnes cogeret metuere, & la- tentia quoque peccata ſalubriter timendo deſerere. Veruntamen quomodò inter proprios clericos minorem poſſet habere cautelam, qui diuturnas etià finitimarum plebium lites & contentioſa certamina dirimebat? Ipſe deniquè Maximianenſis ani- moſitatem plebis, ordinatum ſibi epiſcopum recipere nolentis, ſalubri admonitione ſeda-

ſedauit, debitumquè finem ſcandalo grauiffimo ſtatuens, cuncta inter eos modeſtè & ſalubriter pacificans ordinauit. In concilio quoquè Vincenſi iudicio ſacerdotum omnium, qui conuenerant, epiſcopo cuidam, nomine Quoduultdeus, qui priorem ſe illius exiſtere confirmabat, antepoſitus & prælatus, ipſo die tacuit, nec authoritatem concilij excuſando minuire voluit: ſed vbi poſt concilium dolere ſenſit epiſcopum, timens propter ſuum honorem generare ſcandalum fratri, meliusquè iudicans per charitatem ſe fieri minorem, quàm ſine charitate maiorem, Suphetani poſteà concilij glorioſum reſpiciens adeſſe conuentum, precem ſupplicem coram omnibus ſu- dit, vt ſibi rursùm, ſe volente, Quoduultdeus epiſcopus præferretur: vt nomine ſuo poſteriùs recitato, lætus deinceps viueret, conſacerdotis animo reconciliato. Mirati ſunt epiſcopi humilitatem talia poſtulantis, nec contriſtare voluerunt offerentem Deo ſacrificium humilitatis, ad cuſtodendam ſpiritus ſocietatem in vinculo charita- tis. Vbi ſunt nunc illi, quibus eminendi ſuper ceteros dominatur affectus, qui ſe etiam ſuis Prioribus antepoſunt, indebita ſibi priuilegia vendicantes? Ecce beatus Fulgentius nec primatum, quem meruit, defendere voluit: quia ſine charitate prior eſſe alicui minimè concupiuit. Catholica Eccleſia ſingularis magiſter & doctor, quamlibet in- ter varias occupationes hinc in Aphrica parum vacaret, plurimos tamen eccleſiaſti- cos ſermones, qui in populis dicerentur, ſcribendos dictauit. Vbicunquè ſermonem faciebat, mulcebat animos omnium, non inanes & vaniſſimos plauſus, ſed compun- ctionem generans cordis. Expectauit eum ſanctæ memoriæ Bonifacius epiſcopus Ec- cleſiæ Carthaginenſis, apud Burnos eccleſiam dedicans, duobus diebus ſe præſente tra- ctantem: quando tantum delectatus eſt audire verbum Domini de ore eius, vt donè ille ſermonem finiret, ipſe terram lachrymis irrigaret, agens gratias Deo, cuius gratia ſemper in Eccleſia Catholica ſummus excitat præclarosquè doctores. Iam reuerſus de exilio, nouem & decem libros Fabiani, mentientis falſa geſta, conuincens, de veri- tate prædeſtinationis & gratiæ libellos confecit tres, aliq; multa digeſſit: quæ ſi quis ſcire voluerit, in eius monaſterio veraciter ſcripta reperiet.

Nobis autem iam tempus eſt dicere, quomodò poſt omnia bona opera ſua requie- nerit, ad celi regna tranſlatus. Ante annum ferme, quàm de iſto ſeculo raperetur, pro- funda cordis compunctione permotus, reliquit ſubito eccleſiaſticas occupationes, & de ipſo quoquè monaſterio ſuo ſecretò recedens, ad inſulam Cirtinam, paucis co- mitantibus fratribus, nauigauit. Vbi in quodam breui ſcopulo, cui nomen eſt Chilmi, vbi iam monaſterium fabricari mandauerat, lectioni & orationi ac ieiunijs vacans, veluti ſciret appropinquare ſibi nouiſſimum diem, ſic ex toto corde ſuo poenitentiam geſſit. Et quanuis tota vita eius, ex quo monachorum profeſſionem conuerſus ex to- to corde ſuſcepit, poenitentia fuerit tempus, in hac tamen inſula multo ampliùs ac multo diligentius inchoanti ſimilis, membra ſua mortificauit, & in conſpectu ſolius Dei fleuit. Inde iam plurimis de abſentia ſacerdotis murmurantibus, charitatis neceſ- ſitate contriſtus, iterum deſcendit ad monaſterium ſuum, conſueta hominibus reli- gioſis exhibere ſolatia, laboresquè duriffimos pro vtilitatibus proximorum longani- miter ſuſtinere. Non multi autem fluxerant dies, & ecce ſeruum fidelem bonus Do- minus requirebat. Incidit enim repente in corporalis infirmitatis acerrimas paſſio- nes, vbi ſeptuaginta propè diebus ægritudine fatigatus, hoc ſolùm frequenter dice- bat: Domine, da mihi modò hinc patientiam, poſteà indulgentiam. Nec ab iſto ſermo- ne aliquando ceſſauit, ſiue dolor affligeret, ſiue febris incenderet, ſiue laſſitudo diſſol- ueret. Perſuadentibus autem medicis, vt lauacris balnearibus vteretur: Nunquid bal- nea, inquit, facere poterunt, nè homo mortalis, expleto vitæ ſuæ tempore, moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum poſſunt fomenta repellere, cur ſalutem ſuam ſupernæ voluntati fideliter credens, poſtquàm ſe ſenſit ſine aliqua dubi- tatione diſſoluendum, vocans vniuerſos clericos ſuos, præſentibus monachis, allocu- tus eſt eos, dicens: Ego, fratres, animarum veſtrarum ſaluti proſpiciens, moleſtus apud vos forſitan & diſſicilis extiti: Et ideo obſecro vos, vt ignoſcat mihi, quiſquis aliquid Dominus imputet ad peccatum. Cumquè talia beato Fulgentio lachrymoſis ſingulti- bus exprimente, cuncti ſimul ſuper genua eius caderent, ſemper bonum, ſemper affa- bilem

Nota inſi-
gnem tanti
viri humilia-
tatem.

Plurimas
ſcripſit ho-
milias ſive
conciones.

Cap. 30.
Sub mortē
vel maxi-
mè ſe dat
poenitentia.

Precatio
Fulgentij in
ſummis do-
loribus.

Num. 276
Moriturus
distribuit
omnia pau-
peribus &c.

Moritur
sanctus epi-
scopus.

Eius hono-
rificū mo-
numentum.

Mauri Ru-
spense terri-
torium po-
pulantur.

I A N V A R I V S.

bilem pro omnium salute, sicut decuit, invigilasse clamantes: Pro uideat ergo, ait, vobis Dominus Deus meus pastorem dignum se. Tunc imperato silentio paululum requie-
uit: & deinde curam pauperum gerens, requisita summa pecuniæ, de qua fidelissimus dispensator quotidie egentibus ministrabat, totum iussit expēdi, per seipsum memo-
riter recolens viduarum, pupillorum, peregrinorum, cunctorumque illic indigentium nomina: quibus quid singulatim daretur, propria deliberatione constituit: hæ-
des in hoc seculo non habens, hæreditatem tamen huius beneuolæ sollicitudinis pau-
peribus derelinquens. Sed nec suos clericos debita benedictione fraudauit, ipsorum
quoque paupertati misericorditer consulens: ac secretè omnibus ordinatis, orans
iugiter, & intrantes singulos benedicens, usque ad extremam horam sana mente per-
manfit. Postremo die Calendarum Ianuariarū post peractam vespēram beatum spiri-
tum feliciter in manus Domini tradidit, annum sui episcopatus agens vicesimum-
quintum, vitæ autem totius sexagesimum quintum, sicut multis antè fratribus mor-
ti proximus indicauit. Ipso autem die sanctum corpus eius sepeliri minimè potuit,
sed in oratorio monasterij constitutum, tota nocte illa in psalmis, hymnis & canticis
spiritualibus vigilare monachos simul & clericos iungit. Manè verò postquam
multitudo maxima populorum de locis finitimis ad exequias venit, sacerdotum ma-
nibus ad ecclesiam ciuitatis, quæ Secunda dicitur, ubi etiam reliquias apostolorum
constituatur, deportatus, fortitus est honorabile monumentum. Primus planè in ea-
dem basilica Pontifex poni meruit, ubi nullum mortuum neque sacerdotem, neque
laicum, sepeliri consuetudo sinebat antiqua: sed magna vis dilectionis, remouebat im-
pedimentum consuetudinis: ambientibus vniuersis ciuibus, & cum summa deuotione
querentibus, ut ubi vir sanctus & Deo amabilis fuerat consecratus, ibi orationibus
singulorum semper etiam localiter videretur adiunctus. Probauerant quippe sapius,
quanta bona illis oratio beati Fulgentij præstiterat, & quanta mala repulerat: sicut
postea manifestis indicijis euidenter apparuit, quando non post plurimos dies decessi-
onis eius, gens inimica Maurorum Ruspense territorium repente vexauit, rapinis, &c.
dibus, incendijs multa deuastans, atque intra ipsos ecclesiæ parietes, quos inuenire
potuit, iugulans. Quis beati Fulgentij gratiam non miretur? Quandiu vixit, furorem
belli ciuitas illi commissæ non sensit: & cum tota penè prouincia capriuitatem susti-
neret horribilem, Ruspæ fuit incolumis propter sacerdotem venerabilem, cuius vitæ
proprijs ciuibus murus fuit. Nec hoc prætereundum silentio iudicauit, quod dum ei
successor idoneus quæreretur, discordantibus laicis & clericis, annum propè integrum
prolixitas contentionis exegit, ut illa die sanctitas tua super eius cathedram sederet,
quo ipse defunctus est. Ornari quippe hoc priuilegio meruit prima solennitas depo-
sitionis eius, ut multo ampliùs venerabilis fieret per gaudia tuæ ordinationis. Vis au-
tem nôsse, quomodo non fortuitis motibus ista prouenerunt, sed illius orationibus
demonstrantur esse concessa? Recole visionem fidelissimam beati Pontiani episcopi
Thenitani, quam sic ipse narrauit: Eunti mihi secundum præceptum Datiani prima-
tis, ut Ruspensi Ecclesiæ eligeretur antistes, idem beatissimus Fulgentius per tempus
quietis apparuit, & affabili, sicut solebat, ad spectu salutans amicabiliter: Quod, inquit,
nunc sanctitas tua velociter ambulat? Cui respondi: Ut episcopus Ruspensi Eccle-
siæ eligatur. Ille verò subridens, iam, inquit, ordinatus est. Cui non apparet ipsius ora-
tionibus fuisse perfectum, quo est visitante prædictum? Qui ergo nouerat confirma-
tionem necdum electi, vel ordinati, diem quoque, quo in cathedra considerare poterat
ordinatus, iam orando meruerat. Votis itaque continuis & fideli deuotione semper
per optamus, ut gloriæ illius factus particeps in æternum, non indignus
tanto prædecessore feliciter viuas, operisque huius de perfectio-
ne nobiscum Domino gratias agas, & pro his, quæ
minùs fortè dicta sunt eloquenter, ab
omnibus sapientibus lecto-
ribus veniam
petas.

VITA

DE S. EVPHROSYNE VIRGINE.
VITA S. EVPHROSYNES ALEXANDRINAE,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

VM Romanorum sceptræ Theodosius Archadij filius re-
geret, vir quidam, nomine Paphnutius, cognoscebatur in
magna ciuitate Alexandrina, diuitijs quidem locuples,
sed multo magis virtutis diuitijs, & animi nobilitate splē-
didus ac præclarus. Is matrimonio erat coniunctus mu-
lieri virtutis studiosæ, & quæ magna erat in Deum pietate,
adeo ut esset hoc re vera minimè fallax coniugij, & quod
beneuolentia vtrinquè tenebatur. Hanc filios non habentem
cū videret maritus, angebatur animo. Quid ni enim?
Nam quicumque iunctus est matrimonio, hoc principa-
liter cupit, se filiorum esse patrem. Quærebat ergo inue-
nire rationem, qua ab hac liberaretur molestia: & cū rem vitæ suæ sociæ rectè com-
municasset, consulebat ut confugeret ad eum, qui potest omnia. Quocirca illa qui-
dem vacans ieiunijs & precibus, Annam imitabatur, & ea, quæ illa, loquebatur: Ado-
nai, dicens, Domine Eloi Sabaoth, si adspiciens adspexeris super ancillam tuam, & ad-
dederis mihi filium ex utero meo, offeram tibi Deo, qui es daturus. Ille autem sacra-
obibat monasteria, eos, qui in ipsis exercebantur, prouocans ad Deo supplicandum.
Porro autem cū audisset in quodam sacro monasterio esse senem, cui magna
vitæ puritas conciliabat apud Deum fidutiam, eum adiens Paphnutius, cū, quæ
conueniebat, esset collocutus, deinde eum rogauit deijs, quæ erant proposita: Ad-
spice, dicens, ad me, pater, & vide meam humilitatem, & luce tuarum orationū dif-
funde nubem mœroris, quæ me premit. Est enim iam longum tempus, ex quo ver-
fians cum vxore, quæ est æquæ, atquæ ego, iuuenis, & molestiarum matrimonij parti-
ceps, ijs quæ sunt ex eo, bonis, si matrimonij bonum est liberorum susceptio, sum pri-
uatus miserabiliter: & propterea quod caream liberis, totius premor animi agritu-
dine, si nihil aliud, probra non ferens vicinorum, qui me iridentes, tanquam steri-
lem & infertilem conuicijs appetunt. Hæc ille quidem dicebat cum lachrymis, præ-
hensans pedes sacrosancti illius senis. Ille autem (sunt enim misericordes, qui virtuti
& Deo dant operam) verbis fleatit Paphnutij, & se totum cōfert ad orationem. Iu-
sti itaque oratio, operante apud Deum vi corum, quæ ipsum ad hoc prouocabat, ie-
iunijs & precibus, & communicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab
eo, qui audit preces eorum, qui ipsum inuocant in veritate: & Paphnutio nascitur
filiola, quæ ab infantia præ se ferebat eximiam corporis pulchritudinem: quæ etiam
vtriquè subindicabat elegantem & scitum, qui in ea postea fuit, animum: & protinùs
quidem soluit matris filiorum egestatem, soluit autem patris quoque tristitiam. Ut
ergo ei etiam esset nomen conueniens illi rei, quam erant affecti, tam protinùs no-
minant Euphrosynen, hoc est, lætitiā.
Hanc ergo Paphnutius, cū esset fidei fructus, alebat potius virtute, quàm ijs, quæ
earnem pinguefaciunt: & ijs, quæ stant ac manent, magis quàm ijs, quæ efflorescunt, na nata,
persuadet animum adhibere, & animæ curam gerere, rei immortalis, magis quàm ei-
us, quod citò marcescit, docebat corporis. Ipsaque adspiciens ad virtutem parentū,
& ab illorum probitate animum non habens discrepantem, crescebat, ut corpore, ita
etiam animæ pulchritudine. Erat ei iam annus duodecimus, & mater è vita præsentī
excesserat. Filia autē sic formata, & ei etate procedente virtutem magis habens acce-
dentem, desiderabat verū spōsum, & quam ille diligit, curam gerebat animæ pulchri-
tudinis. Qui autem attendebant res solas corporeas, & spectabant illius formam cor-
poris, & rectè sciebant, quàm esset nobili loco nata, octauumdecimum iam annum
agentem, patrem conuenientes, petebant in matrimonium. Is autem, cū nō posset
eorum postulata repellere, vni, qui præstabat omnibus, opibus, gloria & virtute, de-
spondet puellam, consilium capiens eius virtute longè indignissimum, ut qui nō ad-
spexerit ad filix suæ statum, & illius in Deū pietatem, nec quod tota euasisset Deo fa-
miliaris, eiq; soli placere, & eius esse sponsa perpetuò esset meditata. Horum ergo ille
nihil reputans, parabat nuptias filix minimè conuenientes. Sed zelans zelauit Domi-
nus

IANUAR. 1.
Quidam eā
habent 11.
Februar.

Euphrosyne
parentes iei-
unijs &
precibus eā
impetrant
à Deo.
1. Reg. 1.

Psalm. 144.

Euphrosy-
na nata,
optimè
educatur.

Desponde-
tur viro
Euphrosy-
ne.

nys eius verus sponsus, & abripit quidem à matrimonio, & ijs, quæ consequuntur matrimonium, ut procedens ostender oratio: eam autem ad vitam compellit præstantiorem, quæ eam ipsi coniungebat per multam puritatem.

Nam cum pater quidem hoc cepisset consilium, non esset autem illa tuta, si non senis prius precum particeps, quarum ipsa erat fructus, sic veniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum senem venit cum parente. Deinde cum illius audisset sermones, & Monachorum tunc primum vidisset statum, sæpè dixit: Beati, qui hoc vitæ genus propter Christum suscipiunt. Ille autem cum animi perspicacibus oculis, quid puella vellet, esset contemplatus, preces quoque fudit eius desiderio conuenientes: Deus, o filia, dicens, faciat quod sit tuæ animæ futurum conducibile, & in eius timore confirmet, & dignam censeat bonis paratis ijs, qui ipsi placuerunt. Cum hæc dixisset, & sic ei esset precatus, illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, & vehementius accendit eam, quæ inerat, pietatem. Domum ergo reuerrens, rursus dicebat: Beati, qui suscipiunt vitæ genus monasticum, quoniam & hæc sic viuunt, ut parum aut nihil ab Angelis differant: & postquam hinc excesserint, vita fruentur æterna.

Vitæ monasticæ encomium.

S. Euphrosina virginitatis cilicio.

Cum domum autem venisset, negligebat quidem cultum corporis, adeo ut nec aqua quidem frigida faciem lauaret: lachrymis autem & ieiunijs, animæ laticabat speciem. Torques autem, in aures, & monilia, & aurum, quod manus exornabat, traducebatur ad ornatum animæ, suppeditatum pauperibus. Non erat ei curæ mollis vestis, sed illius loco ei curæ erat induere cilicium. Ex aequalibus non ijs omnino delectabatur, quæ loquebantur ad voluptatem: sed cum ijs, quæ sibi similem habebant in Deum amorem, semper lubenter versabatur. Aniles autem nugæ, & vanos mulierum sermones, ne summas quidem suas aures sinebat tangere. Erat verò hoc quoque ei studio, cum ijs, qui illic versabantur monachis, quique pia aliqua de causa ad patrem accedebant, differere, & ab illis diuina discere.

Non multum intercessit temporis, & pater accersitus venit in monasterium, ubi erat ille magnus, simul cum monachis peragiturus memoriam illius, qui extruxerat monasterium. Cum illic ergo tres totos dies mansisset in monasterio pater eius secundum carnem, Euphrosyne accepta occasione, & accersito quodam monacho ex monasterijs Scetis, qui tunc diuina prouidentia venerat Alexandriam, (erat autem is magnus virtute) ei suum communicat consilium. Ille autem: Audiisti, inquit, ipsa quoque, cum sis pia in Deum, quantum possum videre, & versata in doctrina diuina, quænam Saluator dicit in Euangelijs, quod qui patrem aut matrem honorat plusquam ipsum, ipso indignus efficitur. Hac utens doctrina, & hac sententia tuum erigens animum, quod statuisti, citò velis effectum reddere: & ignem in corde suscipiens eius, quicum misit in terram, vide ne socordia & mora eum extinguas: sed quam primum ad finem deducas id quod animo agitas. Nemo enim mittens manum ad aratrum, (ut diuina dicit scriptura) & retrò conuersus, est aptus regno celorum. Hac cum audiisset a senex, eius verbis parcat protinus, & ab eo petit, ut monasticum consequatur habitum. Ille autem prompto & alacri animo impleuit, quod petebatur. Et cum statim preces consuetas, & quicquid erat in more positum, impleuisset, monastico eam induit habitu. Et cum precatus esset ei finem scopo conuenientem, in suum reuertitur monasterium.

Matth. 10.

Lucæ 12.

Lucæ 9.

Induit habitum monasticum.

Postquam autem pius ille senex recessisset, considerabat apud se Euphrosyne, quomodo, & ubi sibi datum ad mercaturam exerceret talentum, maxime cum sciret patrem sibi fore impedimento ad id, quod desiderabat. Cum ergo quæsiuisset modum, per quem posset omnino latere & beneuolentiam patris, & sponsi amorem, statuit quidem vestem exuere muliebrem, virilem autem induere. Et quoniam sciebat eos, qui ipsam erant persecuturi tanquam sceminam, esse scrutaturos in monasterijs mulierum, statuit seipsam collocare in numero monachorum. Hoc autem consilium capiens, nocte quadam exiit quidem suam vestem, & simul cum tunica etiam muliebrem exiit imbecillitatem: induit autem vestem salutarem, & quamprimum transmutatur in virilem habitum. Deinde cum latuisset ancillarum multitudinem, & ipsos parentis oculos, & ades despexisset præclaras ac magnificas, Christi crucem tollens, protinus abiit, volens se dignam reddere eo, quod desiderabat. & venit ad illud monasterium.

rium, cui præerat senex, cuius precum fuerat fructus. Et cum venisset in conspectum Præfecti monasterij, interrogata fuit, qui suam esset, & unde, & quam de causa ad eum accessisset. Illa autem dixit, se vocari quidem Smaragdum, esse autem ex aula Imperatoris: (Sic enim dicebat volens latere) reliquisse verò omnia, ut infida & inutilia, ac desiderasse vitam monachorum: & ex urbe quidem fugisse regia, ut quæ esset plena tumultibus, & quod amicorum & familiarium nollet vexari congressione, & ab eis interrumpi suum quietis desiderium: cum autem de istorum sanctitate monachorum multa audiuisset, eo venisse, si quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum.

Virorum perit monasterium.

Lætatus est virille, & verbis & morum modestia admirandus, &, Ecce monasterium, inquit, fili, si tibi placet referri in numerum fratrum, nemo est prohibiturus. Sed quoniam es ætate adhuc iuuenis, & status monastici nondum perfectam cepisti experientiam, oportet te esse sub magistro, & ab eo discere vitæ perfectionem. Illa autem, Hoc quoque mihi est cordi, & volo non vnum solum, si videtur, sed multos etiam habere, qui ad virtutem me sint instituturi. Sic ea, cum tanquam solidum & validum fundamentum, seni prius iecisset obedientiam, traditur Agapio monacho, qui & in rebus diuinis erat eruditus, & processerat ad summam impatibilitatem: & ab eo, ut dicam sicut diuinus David, diurno fingitur figmento, & componitur ad vitam piam ac religiosam. Verum enim verò qui nobis inuidit ab initio, & gloriatur se totum orbem terræ, tanquam nidum, comprehensurum, non ferebat, videns mulierem callidos suos laqueos superuolantem, & tanquam columbam spiritum ferri sublimem. Sed agebatur videns tam prudens consilium, & quod ita se ad latendum instruxerat: & egre ferebat videre suas artes eludi à iuuenili corpore, coque muliebri. Aliquando quidem certe eius in Deum curam ac meditationem studebat auellere, parentum accendens desiderium: aliquando autem diuitiarum, gloriæque, & sponsi memoria conabatur eius seminare spiritus. Præterea ei in memoriam renocabat consuetudinem familiarium & aequalium. Sed cum omni ex parte eam aggredere, & ei immitteret tentationem, repellatur. Quid ergo facit? Se aliorum oculis dispertit, & eos sauciavit telis eius pulchritudinis. Illi autem cum non possent continere vehementem cupiditatem: sciunt autem non esse tutum celare morbum, rem Præfecto aperiant: & triumphant de bello, quod illarum fuerat à maligno. Et hoc sit eis quidæ mali remissio, illi autem maius incrementum ad perfectionem virtutis. Monasterij enim Præfectus eis conuenientia dat morbi medicamenta: illiverò nihil scienti eorum, quæ facta fuerant: Volo te, inquit, o fili, seorsum degere in cella aliqua, in qua traditam tibi seruas regulam, neque villos illic admittes, neque omnino egredieris, neque te vllis præbebis ad colloquendum. Solus autem, quæ tibi erunt vsui, subministrabit Agapius. Dixit, & statim præcipit Agapio, ut Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non solum in spiritalibus, sed etiam in ijs, quæ ad corpus pertinent, quoad eius fieri poterit, ut nulla re necessaria indigeat. Itaque beata illa, ut ei erat gratum, liberata à molestijs, in Christum magis auxit amorem, laboribus quidem addens labores, ieiunijs autem ieiunium, & prioribus vigilijs adiungens maiorem aduersus somnum decertationem, adeo ut & ipse videns miraretur Agapius, & hæc alijs manifesta redderet. Sed hæc quidem postea.

Obedientiæ laus.

Demon impugnat S. Euphrosynem.

Laboribus, ieiunijs, & vigilijs studebat Euphrosyna.

Quæ autem prætermisimus dicere, nunc recensamus. Cum eius pater tandem domi non adesse charissimam filiam cognouisset, primum quidem adductis famulis & ancillis, rogabat quid hoc esset, & sciscitabatur, ad quemnam ex cognatis aut familiaribus profecta esset filia. Cum autem ij quidem dixissent, eam vespere, postquam ut consueuerat, ostium clausisset cubiculi, in lecto dormis: manè autem, ea non procedente, eos esse ingressos, & inuenisse vacuum eius lectum & domum, arbitrabatur eam abiisse ad sponsum: & ad eum mittens, rogauit, an ad ipsum venisset Euphrosyne. Postquam autem ipse quoque, sponsus, qui nihil acceperat eorum, quæ acciderant, repentinò nuncio perturbatus ad eum accessit, inuenit Paphnutium viduum à paternis visceribus, & genas lacerantem ungibus, & miserabiliter dicentem: Quod profecta es filia? Cur me tuum parentem, lugentem & tristem reliquisti? Non te ad hanc spem alebam, sed ut haberem baculum senectutis, & solatium imbecillitatis. Hei mihi, filia, quomodo feram tuam orbitatem? Quomodo patiar solitudinem, cum in

Eius discipuli cruciatur Paphnutius.

Irem spon-
sus.

Paphnutius
à monachis
petit, ut
preces Deo
pro illa of-
ferant.

Abbas eum
consolatur

Inuist Eup-
hrosyne
nescius.

in te sola spem defixissem? Non est mihi amplius vllus filius, vt ad eum adspiciam, & quem propter te capio, doloris ex eo inueniam solarium. Nihilominus dolebat, q̄ pater, sponsus, & contendebat cum illius lamentationibus, prater spem tali bono frustratus. Consulebat tamen, vt viriliorem susciperent cogitationem, & missis lamentationibus, surgerent ad eam quarendam. Mittunt ergo quamprimum in omnē partem, qui illam scrutarentur: & proficiunt equites in Libyam, & Aegyptum, & ipsam Palæstinam. Portæ præoccupantur ciuitatum, occupantur portus, viæ, triuia, & si quid erat, quod latebat, & poterat celare. Sed Dei agna, q̄ ab ipso celabatur, non poterat capi ab ijs, qui eam cupiebant capere. Quomodo enim, cum ille nollet?

Omni ergo ex parte dubius erat & perplexus Paphnutius, nō habēs, qui eum consolaretur: nam & domus lamentationibus plena erat & fletibus, & quicquid ei occurrebat spectandum, ducebat ad maiorem mali remiscientiam. Siue enim vestis eius, seu ornamentum aliquod, aut aliquid aliud forte videretur præfens, id erat occasio fletuum, & illud imponens oculis, & cum maximo versans desiderio, humectabat lachrymis. Moerore ergo omni ex parte appetitus, & non valens medicamentum inuenire ad solarium, statuit rursus venire ad magnum illum senem, per quē dignus erat habitus vocari eius pater, & narrare quod cuenerat. Sic enim statuebat, q̄ qui eam, quæ non erat, potuerat suis præbere precibus, is eam latentem poterit reddere manifestam. Venit itaque ad eum, & ad illius pedes procidens: Hei mihi, O pater, clamaui: Perdi fructum tuarum orationum, & sum orbis liberis, qui per te pulchrā habebam prole. Inuidia alicuius dæmonis perijt Euphrosyne domus meæ lætitiæ: perijt præter spem, nullo sciente ex domesticis, ubi sit, vel quoniam sit profecta. Te ergo mihi paululum concede, & eos, qui sunt tecum: & huic rei vacans aliquantulum, pete ab eo, qui à pijs colitur, vt mihi significet, vbinam sit lux meorum oculorum. Flexus itaq; senex, & animo perturbatus, cum Paphnutij lachrymis esset illachrymatus, accersit omnem fraternitatem, & eorum, quæ Paphnutio acciderant, proponit narrationem: iubetque, vt totam hebdomadā seiciunio dedant & orationi, si forte alicui apparuerit, vbinam terrarum lateat Euphrosyne.

Hoc tamen factō, ad nihilum redibant eorum preces. Resistebant enim illius orationes, petētis vt ignoraretur. Statuebat nanq; Deus sinere illū potius parū lugere, q̄ ipsum liberans à dolore, dolore magis afficere animam, quæ & naturæ, & paternæ beneuolentiæ propter ipsum nullam duxit rationē, & alioqui, nē retardaret & impediret virtutem, qua nihil est præstātius. Cum hæc itā cōtigissent, dicit senex Paphnutio: Nē sis tristis, O fili Paphnuti, neque vt quispiam ex infidelibus, & qui hac vita omnia metiuntur, nihil autem possunt amplius cogitare, pusillo & abiecto animo defleas recessum tuę filię. Crede autē mihi seni, hanc pio & religioso scopo esse progressā: aliās enim nos non celasset, quod factum est, Dominus. Age ergo ipsi gratias, & venerare dispensationem, quæ sit, vt ei videretur: & videbis quidem ipsam paulō post etiā in hac vita, si hoc conducit vtriusq;: sin minus, postq̄ quidem certē ex hac vita excesseritis, diuina tabernacula ambos omnino excipient. Hoc enim mihi dat cogitandū tanta illius pietas & amor in Deū. Sic Paphnutius cum multū remisisset de sua animi egritudine, domū redit, & rebus suis benè ordinatis, reuertitur in monasteriū.

Cum autem sic assidue ventitaret in monasteriū, virtutis studiosiores requirens monachos, vt qui lubenter eorum frueretur consuetudine, (vide ineffabiles rationes prouidentię) audit ex fratribus monasterij, quod sit apud eos quidam frater, qui non longo quidem tempore se exercuit, ad summam autem breuī peruenit virtutem: eiq; nomen Smaragdus, illustri quidem loco natus, & qui diuitijs abundabat, & pecunijs: his verò omnibus contemptis, vitam elegit monasticam: tantumq; profecit in virtute, vt nemo ferē sit ex omnibus alijs, qui possit cum eo contendere. Eum trahit auditio, vt veniat in eius conspectum. Per Agapium itaque conuenit illum virum virtute suspiciendum. Illa autem cum patris faciem adspexisset, & cognouisset quidem, nō esset autem cognita: mutata enim erat propter nimiam asperitatem & inedia, & habebat nō aperta vultus lineamenta: vincitur à natura, & sensim fontes mittit lachrymarum. Pater autem eius existimabat hoc euenire ex compunctione, non valēs conijcere se esse lachrymarum occasionem, vt qui eam paterno sauciasset spectaculo. Deinde cum cessasset flere, nihil quidem fatetur eorum, quæ pertinebant ad cognitiō-

gnitionem, veluti contendens vincere naturam, quæ iam eam vicerat, & effecerat vt ei orirentur lachrymæ. Tanta autem eum implet utilitate, & ex morum moderatōne, & ex doctrina sermonum, vt plenus admiratione accesserit ad senem, & dixerit se multum ei debere, quod dignus sit habitus, qui talem virum videret & cōueniret.

Cum triginta itaq; & octo annos talem vitā Euphrosyne egisset in monasterio, & quamam esset, nulli fuisset omnino cognita, quando oportebat eam ex hac vita excedere, patrem, qui omnino diuina quadam prouidentia tunc erat in monasterio propter vsum aliquem, accersit illa beata, & rogat, vt tres dies maneat in monasterio, dicens non inutilem eam moram sibi fore. Sed cui summæ erat curæ de charissima aliopropse se aduocat, & dicit: Quoniam Deus res meas, vt voluit, administravit, & vt in proposito ab initio suscepto vsque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te hodiè liberare multis sollicitudinibus, & de filia tua, quod scio, dicere: quam sat scio te scire, & eius ardere desiderio. Scias ergo, inquit, o pater, me esse tuam filiam, vultum ostendens quā fieri potuit euidentissimè: vt latērem autem, me in hunc trāsmutāse habitum, ex quo mihi omnino Dei benignitate euenit, vt licet te viderim per totam vitam, nullum tamen à te mihi allatum sit impedimentum in suscipiendo certamine exercitationis: & tu nunc adis, vt tuis manibus sepulturæ meæ mandentur reliquię. Sic dixit, & Domino statim tradidit animam.

Ille autem re inopinata stupefactus, non respirans, humi cecidit, tanquā mortuus, adeo vt aqua eius faciem adsperserit Agapius, & cum eum ad se reuocasset, rogaret quid factum sit, quod ei defecerit animus. Ille autem dixit se vidisse res adeo admirabiles, vt cuperet etiam mox vitam eum morte commutare. Deinde cum surrexisset, & circumfusus sanctis illis esset reliquijs, & eas irrigaret lachrymis, & commixtos gaudiosus fletus emitteret, & clamaret: Hei mihi, filia dulcissima, cur non te mihi diū antè aperuisti? Cur non me vnā tecum assumpsisti socium in opere tui propositi? Heu me miserum, quid mihi accidit? Quomodo fuit tanta mea ignorantia? Quomodo nesciebam me in manibus habere, quod querebatur? Quid agam? Festū ne celebrabo, hæc videns quæ processit ex meis lumbis, an lugebo victus paternis visceribus? Sed non est honestum eos lugere, qui postquā hinc excesserint, vadunt ad vitam meliorem, etiam si natura domesticos amplectēs, me cogat hoc facere. Verumenimvero lugētem me excipit gaudium, fontes reprimēs lachrymarum, & persuadet vt postulem quamprimum hinc excedere. Scio enim fore, vt eam videam, & ab ea videar, hoc concedente Dei benignitate, & simul viuam in secula eum ea, quæ à me quidem est genita, ei autem vixit, & beatam illi tradidit animam.

His verbis cum totum adū intellexisset Agapius, id annunciat eum clamore & admiratione Præfecto & fratribus. Illi autem contendebant alius alium præuenire, ob stupefacti noua & aliena audicione: & studebat vniquisq; primus venerandas amplecti reliquias. Cum autem accessisset quidā ex fratribus altero oculo orbatus, ipse quoq; amplexurus, lucem est assecutus ab ea, quæ diuina luce digna erat habita, & duos habuit illæ sos oculos, certum effectus testimonium illius fidei & beatitudinis, quā illa fuerat assecuta. Non amplius ergo sepulturæ meminerant, qui aderāt: sed eius oblitū, glorificatione & admiratione diuisi erant eum lætitiā. Cum autem vix tādē repositū, etiam post sepulturā eundem esse thesaurum, illam deponit in monumento patrum, luce diuina in facie illustratā. Eius autē pater ne cogitauit quidem discedere à monasterio. Cum autem solū tantum recessisset, quantum satis esset ad suas facultates diuidendas pauperibus & ecclesijs, & ijs qui alioqui piē viuunt, & non refert in numerum fratrum, & illic reliquum vitæ tempus transigit, in storea & cella Euphrosynæ recumbens, & id esse magnum ducens ad lætitiā.

Cum ergo ipse quoq; decem annos transegisset in monasterio, & vitam peregisset accuratam & perfectam, migravit ad Dominum, cum iussisset suum corpus deponi prope filiam, hoc etiam post mortem ducens esse satis solarij, surdo pulueri corporis largiri propinquitatem eius, quod desiderat. Ad perpetuam memoriam, & gloriam Dei, qui hæc sic dispensauit. Quæ decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Euphrosyne
se præbet ei
agnoscen-
dam.

Moritur.

Eius morte
valde ille
perturbatur.

Monachus
lucis eius
osculans sa-
crum cor-
pus, lumen
recipit.

Paphnutius
relictis
omnibus,
fit mona-
chus.

Abiecit vita.

I A N V A R I V S.
LIBER VITAE ET MIRACVLORVM SANCTI
ODILONIS ABBATIS CLVNIACENSIS, AVTHO-
re Petro Damiano, S. R. E. Cardinali Ostiensis.

Hugo fu-
it V. Abbas
Cluniacen-
sis, Odilo 4.

Petrus Damianus sanctis Ecclesijs, quæ sunt in occidentibus Gal-
liarum partibus constitutæ, salutem, quæ est in Christo Iesu. Hugo
Cluniacensis monasterij rector, & spiritualis militiæ dux, ac præ-
cipuus informator, hoc mihi laboris iniunxit, ut vitam beati Odi-
lonis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succinctè perstringerem,
& ex his, quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse dis-
fusa, utiliora quæque, magisq; necessaria breui compendio deslo-
rare. Cuius ego compulsus imperio, non venustatè luculenti aucupabor eloqui:
sed sicut ex oblati apicibus deprehendere potero, cum Dei omnipotentis auxilio, me-
re veritati deferuire tentabo. Superfluum quippe est, lucernam manibus adhibere, dum
micantium stellarum conaris signa distinguere: ego quoq; dum actus mirabilis viri,
tanquam sereni cuiusdam atque perlucidi cælestis ostendo, facietis vrbane facun-
diæ non indigeo. Ipsa quippe per se sanctorum vita fideliter enarrata, sic rutilat, ut splen-
dorem accurati sermonis, ad illustranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, ga-
rufficitas sermonis inculti, suspitionem purgare consuevit mendacij. Nam qui vix suf-
ficit, ut elatum saltem deprimat eloquium, quomodo nouerit fabricare cõmen-
tum? Et certe maioris tibi honoris est, ut rex in ferro, quam seruus attuleris in auro:
& habilior est aqua perspicua in vase fictili, quam lutulenta vel lurida, quam non sa-
por proprius, sed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior est
veritas in simplicibus verbis, quam sit mendacium in elucubrati venustate sermonis.
Sed iam res ipsa producat in medium, & illius summæ veritatis auxilium implore-
mus, quæ abbreviatum verbum per prophetam promittitur: quatenus in huius scri-
ptionis articulo & competenti breuitate succinctos, & à nota mendacij nos exhibe-
at alienos.

Est. 10.

VITA S. ODILONIS.

I. IANVARII.
Odilonis
patria &
genus.

Infantis
morbis.

Beatus igitur Odilo Auerniæ oriundus, ex equestri quidem
ordine genus duxit, sed terrene profapiæ lineam cælestis
vitæ nobilitate transcendit. Hic dum adhuc puerili tene-
retur infantia, tanto repente est omnium ferè membro-
rum languore constrictus, ut incedendi quoque prorsus
amitteret facultatem. Accidit autem aliquando, ut nutritrix
eum ante ianuam cuiusdam Basilicæ, quæ in honorem be-
atæ Dei genitricis erat dedicata, relinqueret, & ipsa inten-
ta suis compendijs, per diuersa procùl abiret. Puer itaque
se conspicens sine custode relictum, ac nutritrici sedulitatis
ministerio destitutum, diuino quodam prouocatus instin-
ctu, tentare cœpit, si valuas ecclesiæ quolibet nisu posset attingere. Fluctuabat igitur
innocens reus Dei, & sub diuino verberè cõstitutus, quid ageret, nesciebat. Innocens
inquam, utputa qui non peccauerat: reus autem Dei, quia cælesti verberè vapulabat.
Tandem repens, & quasi quodam se manuum pedumque remigio fulciens, vix per-
uenit ad ianuam, paulatim progressus intrauit. Iamq; spe concepta valentior, pallam
altaris arripuit, & sic se erigere quibus poterat conatibus cœpit. Sed dum intempesti-
uè conatur, necdum soluti languoris adhuc nodositate restringitur. Quid plura? Tan-
dem diuinæ virtutis auxilium sensit: & omni languore deposito factus incolumis, ad
referendum Deo gratias intuentium animos prouocauit. Et quia tunc alius deerat,
qui pro se intercederet, sanctus ipse (ut ita loquar) in se signum virtutis exhibuit, ipse
pro se interuenit: & de seipso miraculum faciens, medicinam diuinæ curationis obtinu-
it. Hoc est enim egregium & insigne miraculum, cum homo non per alium, sed ipse
sibi consciscit diuinæ virtutis auxilium.

Vit. clericus.

Qui præterea dum ad grandiusculam iam ætatis adolefceret incrementum, prius apud
sanctum Iulianum martyrem factus est clericus: deinde beati Maioli cõfessoris egre-
gij

DE S. ODILONE ABBATE.

49

Item mo-
nachus.

gij se magisterio tradidit, & in Cluniacensi monasterio habitum sanctæ religionis ac-
cepit. Vbi dum quietus & simplex humiliter in sancta religione persisteret, & in ipso ru-
dis ac nouitiæ conuersationis exordio, quædam iam in eo perfectionis insignia preluc-
erent, vix euolutis quatuor annis, beatus Maiolus obdormiuit in Domino: sed ante-
quam humanitatis debitum solueret, proximus tamen beatæ dormitionis articulus
immineret, beatum Odilonem sibi in pastoralis officij cura substituit, suumque su-
per Dominici gregis custodiam vicarium dereliquit. In quem protinus omnium fra-
trum vota concurrunt, omnes se ad obedientiam ei vnanimi deuotione subternunt:
quique se eatenus orbatos remanere desleuerant, decessoris paternæ iacturam, sup-
paris vicarij reformatione compensant. Iam verò in commissi regiminis sollicitudine
constitutus, plurimis sanctæ religionis cœpit florere virtutibus: Nimirum ut Psalmo-
diæ studijs vigilanter insisteret, dura corpus inedia maceraret, atque à sacris altari-
bus non recedens, quotidianum ferè omnipotenti Deo sacrificium laudis offerret. In-
ter quas profectò piæ deuotionis excubias, vberimis plerunquè lachrymarum com-
punctionibus affluebat. Porro autem Adraldus abbas Bremensis monasterij, vir videli-
cet religiosus, ac sanctæ conuersationis honestate conspicuus, qui discipulus eius exti-
terat, nobis aliquando retulit, quia vir Dei dum in eo, quo postmodum defunctus est,
languore decumberet, illi præcepit, ut ex calcularis abaci supputatione colligeret, quæ
posset esse summa Missarum, quas celebravit per spatium quinquaginta sex annorum,
quibus monasterium rexit. In quo factò liquido deprehenditur, quàm diuturna, quàm
indeficiens diuini amoris flamma beati viri pectus excoxit, quod nimirum ab offeren-
dis quotidie salutaribus hostijs cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum
sollicitudo non potuit.

Maiolus eū
sibi Abbate
substituit.

Virtutes
Odilonis.

Annis 56.
abbas fuit.

Largitas
elemosy-
narum.

In erogandis præterea eleemosynis ita largus erat, ut nonnulli dum cum omnia di-
spergentem sine cunctatione conspicerent, non dispensatorem, sed prodigum iudica-
rent. Præsertim quodam tempore, dum famæ valida Aquitanicæ fines vehementer affli-
geret, ac plurimas Galliarum provincias pestilenter arctaret, exhaustis iam in paupe-
rum vsus ærarijs, & horreis quoruncunque prouentuum nō mediocriter profligatis,
mox etiam plurima sacrarij vasa confregit, insignia ecclesiæ ornamenta distraxit, co-
ronæ quoque, quam sibi Imperator Henricus ob sui memoriam destinauerat, non pe-
perit. Ut igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quicquid
hincinde corrådere pouit facultatum, in sustentationes & alimenta contradidit ege-
norum.

Quodam sanè die dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros
fame peremptos reperit. Mox equo desiliens, lanceam, quæ indutus erat ad carnem, sub-
duxit sibi interulam: eaque, prout velaminis quantitas permittebat, utrunque cadauer
obuoluens, exhibet mortuis sepulturam. Nam & vespillones mercede conduxit, & fu-
neris vsq; ad tumulum prosecutus exequijs, defunctis fratribus debitum humanæ pie-
tatis excoluit. In eadem quoque gestorum eius reperitur historia, quia corpus suum non
modò duris consueuerat attenuare ieiunijs, asperimis edomare cilicijs, sed & quibus-
dam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ita se moderabatur edulijs, ut ap-
posita quæque contingens, ac naturali duntaxat necessitati dispensariue subseruiens:
& vanitatem superstitionis effugeret, & sobrietatis continentiam reseruaret. In pro-
mulgandis porro iudicijs ac modis pœnitentiæ præfigendis, tam pius erat, & tanta mœ-
rentibus humanitate compatiens, ut nequaquam districtum patris imperium, sed mater-
num potius exhiberet affectum. Vnde se reprehendentibus, huiusmodi verbis solebat
elegantè alludere: Etiam si damnandus sim, inquit, malo tamen de misericordia, quàm
ex duritia vel crudelitate damnari. Inter ceteros autem sanctos circa beatam Dei geni-
tricem tam ardentissima deuotione flagrabat, ut cõstitutus in choro psallentium, cum
ad illum veniretur ex modulantium alternatione versiculum, Tu ad liberandum susce-
pturus hominem, non horruisti Virginis vterum, in terram se prosterneret, sicque per
corpus ostenderet, quibus desiderij cælestis in mente facibus æstualet.

Seueritas
erga seipsum.

humanitas
erga alios.

Deuotio
erga Dei
matrem.

Vir igitur sanctus cum in bonis moribus per quotidiana piæ conuersationis incre-
menta succresceret, seseq; quotidie melior ad perfectionis culmen feruentius anhela-
ret: cœpit nonnullis conuiscere miraculis: ut qui clarus erat in probitate morum, clare-
fecerit etiam in ostensione signorum: Et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucer-
na

Miracula
eius.

na ardens, fieret etiam coram hominibus lucens. Vnde diuino disponente iudicio factum est, vt quia de illis erat, quibus dictum est, Vos estis lux mundi, primum de luce miraculum exhiberet. Aliquando siquidem dum esset in quadam sui iuris villa, quæ Bersonia cum dicitur, videt puerum venustum quidem forma, sed cæcum à natiuitate. Super quo consulens, didicit, quia filius esset villici, & quia visum penitus nunquam habuisset. Cui mox pia benignitate compatiens, & apud se tacitis precibus latenter insistens, vtputa qui talia nondum expertus, aduocat tandem paruulum, signum illi salutiferæ crucis in fronte depingit, & confestim visum, quem natura negauerat, puer accepit.

Alio quoque tempore dum esset vir Dei apud suum quoddam monasterium, quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadragesimalis hebdomadæ, quæ caput ieiunii dicitur, surgentibus à mensa fratribus, ille pugillum cineris latenter impleuit, & apposito pane discubuit. Cumque cinerem tanquam panem manducaret, ut potum quoque, iuxta Prophetam, cum fletu temperaret, innuit fratri, ut clam sibi aquam nullo teste deferret. Ille quoderat iussus, impleuit: aquam attulit. Quæ dum labijs adhibetur, austeritatem vini redolere sentitur. Reprimit ergò manum, abigit poculum: atque ut sibi aquam minister afferat, signis evidentibus imperat. Ad quod minister obstupuit: & vinum se à mensa referre, qui aquam propinauerat, admiratus expauit. Geminatamen officium, vinum proicit, conuasat aquam: denuò porrigit discumbenti. Sed ecce dum aqua potanda repetitur, vinum rursus in poculo reperitur. Iam itaque vir sanctus diuinæ erga se pietatis beneficium recognoscens, quod Deum sibi misericorditer indulgere considerat, cum gratiarum actione percipere non recusat. Præterea, cum vir Dei cum Henrico rege, qui postmodum factus est Imperator, in Ticinensi simul vrbe consisteret, & Dominicæ natiuitatis gloriam celebraret, contigit ut velamen mensæ eius, artificiosa textrini laboris operatione conspicuum, sacrilega fuisset fraude subla-

Fur reabla-
tam S. Odi-
loni distra-
here non
potest.

tum. Postquam autem vir Dei cum rege discessit, fur qui rapuerat, iam securus, propo-
suit velamen in foro venalium. Sed dum illi dispositio cælestis obstitit, sancta distrahi
præda non potuit. Terigitur quod subduxerat, inter nundinarum merces exposuit, ter-
tio subtiliter attentavit: sed cum emporibus de precio penitus convenire non potuit,
nec inter distrahentem & cœmentem pacisci valuit venale commercium: quia diuina
dispositio conatibus hominum negavit effectum. Interea sceleris huius autorem ultio
diuina corripuit, & manus, quæ sacrilegium perpetraverant, ac pedes, quibus raptor aus-
fugerat, arefaciens, intolerabili dolore constrinxit. Mox itaque compulsus languore,
ad ecclesiam beati Maioli manibus alienis aduchitur, mantile sublatum ad reatus in-
diciu coram cunctis appenditur, & diuina clementia ab omni populo, qui percitus
huius famæ rumore confluerat, imploratur. Sic itaque beati Maioli meritis, ac preci-
bus fratrum sibi seruientium, sanus & incolumis factus, velamen reddidit alienum, &
recepit semetipsum. Probauit ergo quo præmio dignus esset, qui beatum offenderet
Odilonem.

Idem alteri
accidit. Alius quoque fur, cum vir Dei in eadem urbe consisteret, stabulum eius nocturnus
irrupit, & equum, cui specialiter ipse insidere consueuerat, caute subduxit. Sed quia il-
lis in partibus deprehendi fur sacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudense profu-
git. Securus itaque recognoscentium, proponit equum, emptores inuitat, vehiculum
laudat, commercium flagitat. Sed sic hominem diuina dispositio præpediuit, ut nec
cum quolibet emptore componere, nec animal potuisset pecunia permutare. Postre-
mò autem reuersus ad se, & pœnitentia ductus, bestiam ad locum sui criminis confici-
um renocat, & quid sibi contigerit, ad sui confusionem, & omnipotentis Dei gloriam,
non occultat.

Transit flumen illatus cum suis.

Viridem venerabilis dum esset in itinere constitutus, quia causa dictabat, Ticinum festinanter ac sine mora transire cupiebat: sed intumescantibus aquis, etiam nauigium deerat. Propius ergo confusus in Deum, vnum e famulis vocat, seque in nomine Christi praecedere per alueum fluminis imperat. Obedi illico famulus: spumantes profluentium vndarum cumulos ingredi non moratur. Deinde vir sanctus cum omni commantium turba subsequitur: & sic omnes in ulteriorem aluei crepidinem absque vilo prorsus incommoditatis offendiculo transponuntur. Quod dum nonnulli qui aderant, mirarentur, velut aemuli praecedentium, coeperunt attentare meatum. Sed mox ut adorsi sunt extremos citerioris ripae fluctus attingere, nisi equos sub celeritate re-

pres-

DE S. ODILONE ABBATE.

Paulo ante natiuitatem Domini, per hyemalium inclementiam imbrium sanctus se-
nex ad beati Marcelli martyris monasterium festinabat. Venerunt autem ad quoddam
flumen, quod ita fluctibus exundantibus inhorruerat, vt prorsus intransmeabile vide-
reretur. Cōfusus autem in Domino, dirigit prauium, qui vada prætentet: & ipse mox cum
comitibus subsequens, pertransiuit illæsus. Sed in hoc vadantium transitu illud mirabi-
le fuit, quia cum cæteris aqua pertingeret vsque ad femora, viro Dei nec corrigia qui-
dem pedis aquarum est inundatione perfusa. In illo scilicet solo maioris sui perdidit vn-
da vires: in reliquis autem naturale ingenitæ * viris exhibuit facultatem. Istum aqua
tangere potuit, humidare non nouit: illos autem, quod natura dictauerat, vndique ma-
defecit. Præterea, dum vir Domini apud monasterium beati Martini, quod Ad publi-
cam stratum dicitur, receptus esset hospitio, sicut moriserat, vt vbicumquæ maneret,
quocumquæ se verteret, monachorum illic frequentia non decesset: non paruus ei coe-
tus fratrum affluxit. Quos ille cum alacritate suscipiens, & prius eis ineffabilis eloqui
familiaritate communicat, & postmodum, vt sibi pro charitate conuescantur, inuitat.
Sed dum in longum sermo protrahitur, seniorum quosdam ex familia seruos accipit:
vtrum sit, vnde refici fratres valeant inuitati, solemter inquit, Qui de cæteris quidem ali-
mentis constare vtiquæ perhibent quantitatē: de piscibus autem penē nihil esse, quod
ad tantam hominum perueniant multitudinem.

qui nouit quinque millia hominum ex pane modico & gemino pisce reficere, nō quasi nihil, vt dicitis, sed vberimam nobis & hospiribus nostris piscium copiam ministrare. Cum igitur mensæ discumbentium pauci, qui aderant, pisces à dapiferis inferuntur, cœpit esca in manibus discumbentium crescere: & quo magis à conuescentium turba consumitur, exuberantiùs abundare: adeo vt satiatis omnibus, plurima superessent, quæ non modo feruitoribus cunctis, sed & alijs, si superuenirent, oblata sufficerent. Cui protinus famuli, Ecce pater, inquit, quod pusillanimitas nostra non credidit, vestra fidei meritum diuinitus impetrauit. Iam non dubitare didicimus, si promissionem vellemus in articulo cuiuslibet difficultatis audimus. At ille, vt semper erat mitis & humilis, non suæ fidei, quod diuinitus factum erat, ascripsit, sed illorum potiùs obedientia, & sanctorum hospitem meritis imputauit.

[illegible]

E 2 ctionis

tionis applicuit. Dehinc dum egressus Roma, reuerteretur ad propria, quidam intra Taurinensem urbem nimium febris patiebatur ardorem. Hic furtiue per ministros aquam, qua vir Domini manus abluebat, accepit: fideliter bibit: & sic absque mora, deposita prorsus omni febricitatione, conualuit.

Iamque Iouini montis prærupta conscendens, obuios habuit pauperes, præ difficilis viæ lassitudine potum æstuanti desiderio flagitantes. Pius itaq; pater suū negligens, alij in necessitate compatiens, iussit vt quicquid vini proprijs haberetur in vasculis, absque vlla reservationis industria vel potūs diffidentia præberetur egenis. Paulò post necessitate naturæ cogente, discumbunt omnes, vt capiant cibum. Et ecce vtres, qui studio fuerant piæ compassionis exhausti, vino reperiuntur, Deo scilicet debitum persolvente, repleti. Nam iuxta scripturam, qui dat pauperi, Domino foeneratur. In hoc ergò felici commercio, vbi Dominus debitor, famulus fuerat foenerator: quod à seruo fideliter est depositum, à bono debitore non segniter est solutum.

Aliquando Imperator Henricus dum apposita menſa diſcumberet, vas illi holou-
treum valdè precioſum & Alexandrini operis arte compoſitum, cum tritis eſt pigmen-
tis allatum. Mox aduocat duos aulae regiae capellanos, Albericum videlicet & Landul-
phum : quorum alter Cumanæ, alter verò Taurinenſis eccleſiæ poſtmodum epiſcopi
facti ſunt. His itaque vaſculum tradidit, & per eos beato viro Odiloni odoriferi neſta-
ris xenium deſtinauit. Quod profeſſò vaſculum capellani ſancto viro, prout decebat,
humiliter offerunt, ac pro eo poſtmodum redituri, ad regis interim conuiuium reuer-
tuntur. Paulò verò poſt, ſicut humanæ curioſitatis mos eſt, vt noua quælibet & inſueta
inbrianter adſpiciat, cœperunt monachi præſatum vas ſub admirationis intuitu contre-
ctare, & de manu in manum ſolenter inſpiciendo tranſponere : cùm ecce de manibus
incautè ſe tenentium labitur, & vt fragilis eſt naturæ, continuò frangitur. Quod mox
vt vir ſanctus accidiſſe cognouit, grauiter tulit, & præſertim clericis, qui reliquerant,
paterna pietate condoluit : nè videlicet Auguſtum innocentes offenderent, & non
modò iacturam gratiæ, ſed & regij moris periculum ſuſtinerent. Mox ergò cum fratri-
bus eccleſiam pius pater ingreditur, & nè hi, qui erant immunes à culpa, motum re-
giæ indignationis incurrant, orationibus & pſalmis incumbens, clementiam diuinita-
tis implorat. Iam igitur oratione completa, vir Dei fractum ſibi vaſ iubet offerri. Ma-
nibus contrectat, oculis vndiquè ſubtiliter inſpicit : & ecce nulla prorsus in eo fractu-
ræ veſtigia deprehendit. Tunc indignatus in fratres, eos cum auſteritate redarguit,
cur vas conquererentur confractum, quod omninò permanſerat illibatum. Illi verò
vehementer attoniti, tam euidentis offenſione miraculi, & auſteritatem corripien-
tis libenter accipiunt, & ad referendas omnipotenti Deo gratias feruentius accen-
duntur.

Præterea religiosus quidam vir, oriundus de pago Rotenensi, reuertebatur ab Hierosolymis. Qui dum mare transiret, quod à Sicilia versùs Thessalonicam per plurima fluctuum periculosa loca protenditur, eumque cum multis alijs furentium ventorum horror impelleret: applicuerunt ad insulam quandam siue rupem, vbi sanctus quidam seruus Dei manebat inclusus. Rotenensis iraque vir illic aliquandiù commorans, & tranquillitatem sedandi maris expectans, delectabatur cum seruo Dei frequenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla dicuntur, illinc plurima referuntur, perquisitus hospes à viro, vnde genus duceret, originaliter Aquitanum se esse respondit. Requisitus insuper, vtrum cœnobium illud, quod dicitur Cluniacum, & Odilonem eiusdem loci nô sset abbatē: oprimē, quod querebat, se nô sse perhibuit. Sciscitatur homo, cur hoc Dei seruus ab eo requiratur. Ad quem ille, Sunt, inquit, vicina nobis loca, ex quibus grauissima flammæ um furentium euomuntur incendia: in quibus etiam locis animæ diuersa luunt pro meritum qualitate tormenta.

Quamobrem per ter-
ribile

ribile Dei nomen obtestor, vt sanctis fratribus illic hæc, quæ tibi dixi, fideliter referas, & ex nostra quoquæ illis parte denuncies, vt elemosynis & orationibus magis ac magis insistant: ac præsertim huius intuitu, vt de manibus dæmonum eos, qui ab illis cruciantur, educant: quatenus de quotidianis eorum rapinis & luctus inferatur generis humani inimico, & gaudium multiplicetur in cælo. Aliquantò post homo regressus in patriam, quicquid ex viri Dei relatione didicerat, beato patri & sanctæ congregationi fideliter narrat. Tunc venerabilis pater Odilo per omnia monasteria sua constituit generale decretum, vt sicut primo die mensis Nouembris, iuxta vniuersalis ecclesiæ regulam, omnium Sanctorum solennitas agitur: ita sequenti die in psalmis & elemosynis, & præcipuè Missarum solennijs, omnium in Christo quiescentium memoria celebretur.

Dies omni-
um anima-
rum ab Odi-
one inſti-
tuitur.

- Loquit de
Benedicto
8. Pontifice
- 151. apud
Platinum.

Si quis autem non generalitate contentus, quis specialiter per beatum Odilonem de poenis vlticibus sit ereptus, inquit, quid de reliquis sentiat, in papa Benedicto euidenter addiscat. Vt in Romanorum Pontifice, qui omnium Christianorum caput est, valeat liquidò cōiici, quid de ceteris meritis debeat aestimari. Apostolicus igitur iste, quem diximus, dum adhuc viueret, beatum virū affectuosè dilexit, reuerenter excoluit, & Apostolorum limina frequentanti, necessarij sumptus opima sepe subsidia ministravit. Huic planè mox, vt obiit, germanus eius Ioannes in apostolica dignitate successit. Iam verò postquàm humanis rebus exemptus est, non parui temporis euoluto curriculo, iam dictus papa Ioanni Portuensi episcopo, & alijs duobus, quorum nomina nobis nota non sunt, per speciem nocturnæ visionis apparuit, eisquè quia poenalibus esset constitutus in tenebris, indicauit: hoc insuper addens, qualiter beati Odilonis venerabilibus meritis cum superna censura liberare decreuerit à tormentis. Obsecrat itaque per eos & humiliter flagitat, vt frater eius ad præfatum vnice pietatis virum, agilem quanto cyùs veredarium dirigat, eumquè suppliciter obsecrans pro se orare deposcat. Protinùs idem Ioannes Portuensis episcopus, authoritatis apostolicæ fultus epistolis, cōcito gradu Papiam vsque peruenit. Vbi longo & immoderate fortassis accelerato fractus itinere, per monachos cœnobij beati Maioli, Apostolicæ legationis apochas dirigit, omnemque per eos sancto viro seriem à se conspectæ visionis exponit: Enimuerò diuino factum esse constat iudicio, vt cum apud Cluniacense monasterium Apostolicæ legationis baiulus inueniret. Præcepit itaq; venerabilis pater, pro illo psalmodias & orationes ab omnibus priuatim ac publicè fieri, elemosynas indigentibus erogari, sacrificium Deo mysterij salutatis offerri. Nec in illo duraxat loco id statuerè cōtētus fuit, sed & per omnia sui regiminis monasteria eiusdem sanctionis edicta mandauit. Cumquè hoc fratres inrentissima deuotione satagerent, & ex ara sanctorū pectorum fraternæ charitatis flamma profiliens, diuinæ clementiæ sacrarium penetraret, iam præfixi temporis terminus propinquabat. Et ecce quidam sanctæ cōuersationis monachus, Heldebertus nomine, qui videlicet hoc obedienter fungebatur officio, vt inopes aleret, indigentibus subsidia ministraret. Hic itaque per soporem vidit, quòd quidam puleher ac serenus adspexit, ac solenni quodam nitore conspicuus, claustrum monasterij magno candidatorū agmine constipatus ingrederetur. In capitulum deindè, vbi pater Odilo cum fratribus residebat, intrauit, ad eius genua caput humiliter flexit, eiquè, sicut in gestu corporis videbatur, gratias egit. Cumquè frater ille, qui hoc in visione cōtemplabatur, inquireret, quisnam esset ille tam decorus ac fulgidus, qui sancto viro salutationis officiū exhiberet: responsum est ei, quia ille esset Benedictus, summæ sedis Episcopus, qui nimirum idcirco viro Dei gratias ageret, quia pijs eius, sanctorumquè fratrum precibus, & cruciatibus euasisset, & cum beatis ciuibus quieturus, supernæ Ierusalem meruisset ingressum. In hoc valet liquidò deprehēdi, quæ de meritis beati Odilonis opinio iure possit haberi: cum is nimirum, qui iuxta priuilegium apostolicæ dignitatis clauis Ecclesiæ præ cunctis mortalibus tenuit, qui ligandi atque soluendi vires præminenti quodam iure possedit, in illo iam inuisibili examine constitutus, non aliter quàm precibus istius

2 Authoritas
 1 præcipua
 5 summi Pō.
 4 tificis.

Porro autem dum aliquando in monasterio moraretur, quod Paternicum dicitur, erat tibi quidam puerulus monachus nomine Rodolphus, quem struma quædam gutturis intumescentes derurpauerat vsque adeo, vt & claritatem vocis auferret, & insuper quoddammodo minaretur, quod tibi etiam aliquando auditum interciperet. Quem ad se vir

E 3 Dei

I A N V A R I V S.

Dei verè misericors aduocat, palpante manu locum tumoris attrectat: Deinde signum crucis plagæ gutturis imprimit, & diuina quædam verba dicens, mox abire permittit. Deinde mirum in modum sicut in alijs morbus ille, postquam semel oboritur, in dies solet exerefcere, totumq; guttur miserabiliter occupare: sic in isto versa vice cœpit ex tunc sensim quotidie detumescere, donec pestis illa funditus euanesceret, & guttur pueri ad naturalem se speciem per omnia reformaret.

Libri & le-
stulus ab
aquis nihil
læduntur.

Alio quoque tempore de monasterio, quod est in Iurenfi territorio constitutum, vir sanctus exierat, & ad Gebennensem urbem cœpto itinere contendebat. Cum autem ad quandam concauæ profunditatis fluuium deuenisset, accidit vt mulus, qui hominis Dei supellestem, libros scilicet ac lectulum, deferebat, à publico vado procùl aber- rans, in profundioris aluci voraginem caderet: sicque raptatus à gurgite, nullo mem- brorum, nisi solo capite, fluctibus emineret. Qui tandem è naufragio protractus educit- tur: ad perscrutandum, vtrum res & maximè libri periissent, desagmatur. Miro itaque supernæ dispensationis ordine, libri simul cum lectulo ita à fluctibus reperiuntur inra- cti, vt ne tenui quidem aquæ stilla videantur adpersi. Mantilia verò simul & manutergia prorsus vndique reperta sunt madida. Vbi notandum, quàm peruihil fuerit erga ser- uum suum diuina protectio, vt ea videlicet, quæ abluu frequèntius indigent, madere per- mitteret: quæ verò madefieri sine damno non possunt, à contactu fluctuum immunia custodiret.

Aqua bene-
dicta &c. sa-
nat morbu
caducum.

In eodem quoque Iurenfi monasterio vir Domini Odilo aliquando constitutus, re- perit puerum, nomine Gerardum, terribili caducæ passionis languore detentum. Qui sapissimè quasi lunaticus corruerat, & sic eum occidui languoris impetus obruere consueuerat, vt in eo neque vox, neque memoria, nec prorsus aliqua membrorum offi- cia remanerent, ac ferè à mortuo nihil distaret. Huic homo Dei misericorditer condes- cendens, statibus, vt pro eo Dei clementiam deprecetur, iniungit: ipse verò ad sacrosanctum altare, Missam celebraturus, accedit: ager etiam vt interesset, admonuit. Cui mox Eucharistiæ salutaris munus tradidit: deinde, sicut sibi moris erat, sanctificatam abscessit, salus optata succedit: & sic per merita beati viri restituti sibi vigor incolo- mitas permansit.

Curat ocu-
lum homi-
nis grauiter
læsum.

Aliquando vir Domini per prærupta Iurensum Alpiu iter habebat, & repente sagma- rius, nonnullis oneratus sarcinis, per montis deuexa collabitur, atq; per aspera rupi & sco- pulorumq; præcipitia vsq; ad vallis infimæ profunda raptatur. Ministri protinus in illud lubrica ruina præcipitum descendentes, nonnulla quidem de sarcinulis, quæ passim dispersa fuerant, illa sa reperiunt: librum tamen sacramentoru, aureis literis exaratum, cum vitreis quibusdam vasculis anaglypha fusillitate cælis, deesse perpendunt. Quibus interim recedentes omissis, hospitium subeunt, corpora fessa reficiunt, & nocturno so- porati silentio quieuerunt. Mane autem facto, maturè surgentes, ad locum illum cele- riter redeunt: & curiosius quæque diuerticula perlustrantes, omnia quæ periisse suspi- cabantur, inueniunt: Vasa nimirum vitrea reperiuntur illefa: Deauratus etiam liber, cum tempus scilicet imbriferum inhorresceret, à nulla prorsus est pluuiarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, & vitrum frangere præceps ruina non potuit, & perfundere codicem inundantium imbrum densitas ignorauit.

Nobilis quidam vir dum iaceret sub arbore, particula corticis in eius oculum ceci- dit: Cui non modò lumen omnino turbauit, sed & aliarum calamitatum multiplex pon- dus inuexerat. Cum id, quod oculo semel infederat, nullo modo potuisset expelli, su- git somnus ab oculis: & non modò iam homo non dormire, sed non aliam quidem valebat alimenta percipere. Quem seorsum vir sanctus adducens, signum sibi crucis im- pressit, ac mox insufflans, super locum doloris halauit: Deinde promittens se saluta- res pro eo victimas oblaturum, abiit. Abscedente itaque viro Dei, protinus homo sua- uiter obdormiuit: euigilans autem, particulam corticis ab oculo non sine lanugine quadam proiecit: & euestigio factus incolumis, nullam decateret. ~~et alia calamitatum multiplex~~ ~~pondus inuexerat.~~ ~~quidem~~ ~~valere~~ ~~alimenti percipere.~~ ~~quem seorsum~~ ~~vir sanctus adducens,~~ ~~signum sibi crucis im-~~ ~~pressit,~~ ~~ac mox~~ ~~insufflans,~~ ~~super locum doloris halauit:~~ ~~Deinde promittens se saluta-~~ ~~res pro eo victimas oblaturum,~~ ~~abiit.~~ ~~Abscedente itaque viro Dei,~~ ~~protinus homo sua-~~ ~~uiter obdormiuit:~~ ~~euigilans autem,~~ ~~particulam corticis ab oculo non sine lanugine~~ ~~quadam proiecit:~~ ~~& euestigio factus incolumis,~~ ~~nullam decateret.~~

Culdam Turonensis ecclesiæ clerico lethale vulnus in brachio pestilenter exere- uerat, vt sibi iam non languoris agritudinem, sed ipsam potius interminaretur & mortem. Cumque vir Dei Lucensi teneretur hospitio, accedit clericus, & periculum

DE S. ODILONE ABBATE.

55

tam pestifera calamitatis ostendit. Quod ille quasi videre dissimulans, latenter brachi- um apprehendit, viuificæ crucis signaculum imprimit: eumque dimittens, vt sibi cau- tere prouideat, præcipit. Qui paulò post dum locum vlcis curiosius attendere studu- it, nulla prorsus vestigia deleti languoris inuenit. Stupefactus igitur nouitate miracu- li, ad hominem Dei præsto regreditur: quid sibi contigerit, non tam relatione verbi, quàm ostensione sui brachij euidentissimè cõfite tur. Quod ille satis moleste tulit, eumq; à suo conspectu cum indignatione exturbauit. Nam tanquàm venena serpentium, sic ru- mores hominum fugiebat. Asserebat enim, quia quantunlibet sublime sancti operis ædificium, per vanæ gloriæ subito corrui appetitum.

Nota sancti
viri humili-
tatem.

Præterea miles quidam tam mentis inops erat effectus, vt postposita penitus omni cura priuata vel publica, per denia soliuagus & nudus erraret, inconditas voces emit- teret, & tanquàm demoniacum se per inordinati gestus insaniam exhiberet. Cui vir Domini, paterna pietate compatiens, simul cum fratribus ante altare sancti Petri pro- sternitur, diuinam clementiam cum psalmis & litanij implorat, vt perire creaturam su- am sub huius furoris insaniam non permittat. Hinc ab oratione consurgens, ad eum qui pariebatur, accedit: aqua sanctificationis adspersit, atque vt ex ea bibat, suadendo com- pellit. Qui non multò post ad Cluniacum sanus & incolumis venit, xenia piscium de- tulit, & quia sibi plenissimè redditus esset, gratias referens indicauit.

Aqua bene-
dicta curas
tur amens.

Alius quoque miles efficaciam edendi sermonis amiserat. Hic per visionem admo- nitus est, vt si aquam, qua manus beati Odilonis abluébatur, hauriret: hac sibi loquen- di vires & amissæ linguæ officium proculdubio reformaret. Aqua igitur per ministros fidei furto subripitur: altera etiam aqua, à viro Dei benedicta, de calice sancti Maio- li, muto transmittitur. Quas ille cum nimia deuotione suscipiens, mutatis vestibus in- gressus ecclesiam, quia lingua non poterat, ore cordis orauit: & sic poculo benedicti- onis accepto, reparatum sibi locutionis officium recognouit. Mox etiam expeditè lo- quens, mirum de se spectaculum cernentibus dedit, & quid beatus Odilo apud Deum posset, euidenter innotuit.

Mutus sa-
natur.

Præterea cum vir venerabilis apud quandam ecclesiam monasterij, quod dicitur Vallis Aurea, cibum caperet, sed locum magna vini laborare penuria didicisset, nè grauaret fratrem, qui eum cum alacritate susceperat, hoc in commune præfixit, vt quisque decumbentium vno tantum scypho contentus esset: solis autem monachis pincerna poculum geminaret. Mensura tamen exceditur, & largus ad bibendum po- tus cunctis epulantibus exhibetur. Enimvero cum vas illud vinarium & vnum dun- taxat esset, & modicum, non modò tot indiscerere bibentibus non defecit, sed & illis re- cedentibus, absque vlla diminutione repertum est plenum: vt per hoc euidentibus cla- rescat indicij, quia vir Domini non tantum id apud Deum potuit impetrare, quod petijt: sed & nonnulla per eum virtutum signa diuinitus ostensa sunt, quæ nesciuit. Et de signis quidem atq; virtutibus, quas vir sanctus adhuc in corpore constitutus ostendit, ista suf- ficiunt: nunc ad explicandum felicem eius obitum, auxiliante Domino, propinquemus.

Vinū bibē-
do non ab-
sumitur, sed
augetur.

Enimvero quanquàm homo Dei sublimiter se in spiritalibus studiis & diuina con- templatione suspenderit, in corpore tamen vtilitatis industria non mediocriter labo- rauit. Monasteria scilicet nonnulla à fundamentis crexit: alia vel iam semirutata, vel ru- lit ornata. Quæ verò monasteria noua condiderit, quibus parietina tantum & sar- ta tecta collatis sumptibus instaurauerit, enumerare per ordinem idcirco postponimus, nè prolixitate styli lacinias contexere videamur: præsertim cum in ipsis vniis operi- bus gestorum fidem multo clariùs experiantur oculi, quàm vilo sermone valeant narra- ri. Dispensationis quoque gemina moderator insignis, & in spiritali studio coram di- uinis obtutibus fultus, & in terreni laboris industria non mediocriter floruit.

Monasteria
ab Odilone
constructa,
instaurata,
&c.

Porro cum vir Domini iam in extremis ageret, per quinquennium ferè compulsus est grauissimi languoris molestia cruciari. Mox itaque beatorum Apostolorum limina festinat inuisitare, quasi sub eorum pedibus, si sibi daretur, quod semper in votis ha- buerat, posset ex hoc mundo transire. Veruntamen quia non est in homine via eius, ali- ter sibi cõtingit q̃ sperauit. Per quatuor planè menses illic egritudine detentus elangu- it: deinceps cõtra spem aliquantulum cõualescens, ad propria remeauit. Cluniacū itaq; deueniens, per annu ferè totus in oratione permansit, seseq; quātum egritudo permisit,

Limina
Apostolorū
inuisit.
Iere. 10.

ieiunijs ac vigilijs vehementer afflixit. Decreuit autem, ut antequam debitum conditionis humanæ persolveret, quæque monasteria sua circueiens, sanctæ admonitionis studio visitaret. Expeditione igitur sanctæ huius ædificationis incepta, Syluiniacum devenit: ibique se circa festivitatem Dominicæ circuncisionis ex seculo hoc migraturum, manifestè dixit. Porro autem cum iam in agonis esset angustia constitutus, diabolum ad stare conspexit, eumque per nomē tremendi iudicis, ut abscederet, terribiliter increpavit. Anno itaque Dominicæ incarnationis 1048. ætatis autem suæ 87. ordinationis etiam quinquagesimosexto, ea nocte, quæ Dominicæ Circuncisionis solennia præcedebat, salutaris Eucharistiæ sacramenta percepit: sicque beatum Deo spiritum reddidit. Paulo autem post, eadem scilicet nocte, cum beati viri corpus in ecclesiam iam fuisset delatum, frater quidam Gregorius nomine, *lueneta natione, naturæ simplicis & innocentis vitæ, exequiarum funebrium lassitudine prægravatus, in eadem cella, in qua sanctus obierat, proprium stratum petiit, in quo se proiciens, dormire tentavit. Sed necdum planè resolutus in somnū, beatum Odilonem sibi videt adstantem. Ad quem necdum planè resolutus in somnū, beatum Odilonem sibi videt adstantem. Ad quem mox voce promptissima: Quid, inquit, agis domine pater? Et ille: Benè, frater, & optimè. Dominus enim meus Iesus seruo suo per semetipsum dignatus est adesse, & suā præsentiam misericorditer exhibere. Sed in ipsa meæ decessionis hora, in illo scilicet angulo (ostendebat enim quasi digito locum) vidi figuram quandam truem nimis atque terribilem, quæ mihi terribilē suæ visionis horrorem atque formidinem tentavit incutere: sed Christi confortante virtute, nulla me potuit infestatione nocere.

Proxima quoque Quadragesima succedente, sanctæ ac venerandæ memoriæ Laurentius, Amalfitanæ sedis archiepiscopus, qui potens in literis ac biglossus, Græcè noster & Latine, & quod longè præstariis est, laudabilis vitæ claritate pollebat. Hic itaque tunc Romæ constitutus, obdormiuit in Domino. Cumque cadaver eius fuisset in ecclesiam illatum, honestus quidam clericus, Albero nomine, in eiusdem ecclesiæ angulo lassabunda dedit membra sopori: Cumque subito adhuc penè vigilianti vir beatus apparuit, ei mox clericus intulit: Domine mi, quando huc & cur aduenisti? Ad charissimi (inquit) olim amici mei, domini Laurentij p̄fiscis, exequias veni: quibus expletis, antequam te viderem, recedere nolui. Et his dictis, species loquentis evanuit. Vir itaque Domini, quia rectè vixit, feliciter obiit: & quia vitam mirabilem duxit, iure miraculis coruscavit. Vita quippe beati huius viri velut aurea tabula est: cui quasi margaritas quasdam ac gemmas insigimus, dum gestis eius interlucencia virtutum miracula permiscemus. Apud cuius venerabilem tumulum nihilominus adhuc rutilant noua signa virtutum: quæ nimirum nos his inferere superfluum ducimus, cum per alios iam apicibus exarata cernamus. Legentium igitur tædio consulentes, his contenti sumus, quæ succincta breuitate perstrinximus, ad honorem & gloriam redemptoris nostri IESU Christi: qui cum Deo patre & spiritu sancto viuit & *glorietur in secula seculorum, Amen.

VITA S. EVGENDI ABBATIS, AB EIVS DISCIPULO FIDELITER, SED STYLO DVRIUSCVLO conscripta, ut ex ipsa narrationis serie facile potest animaduerti.
PROLOGVS.

Quantum, beatissimi fratres, desiderio feruorūque vestro ex debiti summa suppluerim, sicut ex ratione apicū ex parte sum opitulante Domino iam securus, ita conscientie propriæ extraneūque iudicij incertus, ago hæc quæ iniungitis, non præsumptione indocti, sed obedientia, ut cernitis, regulari. Sic annuens diuinitas fecit, ut humana procliuor in dijudicatio fragilitas, dum melodia delectatur aut musicis, dumque oratorias venustates, vocabulorum quoque ac temporum signata proprietate miratur: hæc nostra Tapinosis nequaquam iactantia superbiudicium ventosa superfluitate calcetur. Porro nos (ut præfati iam sumus) vobis propriè opuscula ista dicauimus, quos nouimus non oratorum, sed piscatorum esse discipulos: Nec in philosophia sermonis regnum Dei, sed in virtute prospicere: magisque pura ac iugi obseruantia Dominum exorare, quam vana perituraque facundia perorare. Nunc ergo iam nobis in relatione vitæ beatissimi viri, narrationis sumatur exordium.

NAR

Sanctus nanque Christi famulus Eugendus, sicut beatorum Romani & Lupicini in religione discipulus, ita etiam natalibus ac prouincia extitit indigena atque conciuis. Ortus nanque est haud longè à vico, cui vetusta paganitas ob celebritatem clausuramque fortissimam superstitionisissimi templi, Gallica lingua Isardori, id est, ferrei ostij, indidit nomen. Quo nunc quoque in loco delubris ex parte iam dirutis, sanctissimè micant cælestis regni culmina dicata Christicolis. Atque inibi pater sanctissimæ proles iudicio pontificali, plebisque testimonio extitit in presbyterij dignitate sacerdos. Igitur cum beatissimum pignus ab ipsis penè cunabulis quodam instinctu successuque felicitatis ac luminis, virtute diuina, ut reor, præstante succresceret, & nocte quadā venerabilis pater ipsius, vel soboles sancta, ab * affectu profectuque futuræ beatitudinis tenerentur incerti: in visione sancta puer à duobus religiosiis viris sublatus, ultra domus paternæ vestibulum sistitur, ita ut in Orientis plagam cælique astra, quasi quondam multigena Abraham patriarcha, intuitu diligenter prospiceret: atque ipsi typicè iam quodammodò dicebatur: Sic erit sementium. Post interuallum nanque modicum hinc vnus, alibi hinc alter, atque alius indè, donec succrescens multitudo efficeretur innumera, beatum puerum vel sanctos proculdubio Romanum ac Lupicinum patres, qui cum in spiritu de cœno paternæ domus eduxerant, tanquam enormitas apum in modum mellificantis vix quadam constipatione sepserunt: & subito à parte prospicua videt instar amplissimæ portæ culmina patefacta cælestia, & lento deductoque ad se vsque è cæli vertice cum lumine cliuoso in modum reclinis scalæ cristata procliuitate descensum, & niueos fulgidosque angelicos choros ad se vsque vel socios tripudiantes, in Christi nomine deuentare: ita ramen, quod crescente semper in loco societate, nullus omnino reuerentia diuinitatis attentus, aut sermone mouebatur, aut nutu. Cumque sensim cauteque mortalibus multitudo sese inferuisset angelica, collectis copularisque sibi terrestribus, concinentes angelicis, ut venerant, cælestia sacra repedantes ascendunt. Hoc solummodò puer inter carminum modulationem percepit, quod post annum circiter in monasterio * intermissus ex euangelij recitari cognouit. Illud nempe vice antiphonæ (ut benè, ipso dignanter referente, commemini) reciprocis vocibus multitudo concinebat angelica: Ego sum via, & veritas, & vita. Recepta igitur sese clausit astrigera, & solum semel puer cōtemplatus in loco, excussus est somno, concutitur, ac visionis terrore percussus, rem gestam illud refert patri. Confestim nanque presbyter sanctus, cui potissimum proles sanctissima dicari deberet, agnouit.

Mox igitur eum literarum instrui iubet elementis, & anni exacto circulo, tanquam Samuel quondam, non in typico excubaturus templo, sancto Romano oblatum est patri. In quo verè ita beatorum abbatum, qui cum in spiritu de incolatu terrestri eduxerant, gratiarum gemina confluit vbertas, ut succidua quoque posteritas vtrum in Eugendo Lupicinum potius suspiceret, an Romanum, iudicio fluctuaret incerto. Illis duntaxat huc illucque necessitate misericordiæ è monasterio sæpè progressis: iste verò puer à septimo vsque ad sexagesimum vitæ, quo transijt, annum nusquam exindè post ingressum exulit pedem. Lectioni nanque se tantum die noctuque expletis consummatisque omnibus, quæ à præposito vel abbate iniuncta sunt, dedit & impendit, ut præter in Latinis voluminibus, etiam in Græca facundia redderetur instructus. In vestitu autè duabus tuniceis nunquā est usus, atque vnā ipsam nunquā mutauit, nisi antea fuisset plurimatus. In inuentilatis multa tempore, viliq; sagello constrictis, pellicioque superposito conqueuit. Aestiuus nanque temporibus caracalla vel scapulari cilicino utebatur: quod ei quoque vir sanctitate conspicuus Leunianus, Viennensis vrbis abbas, pignore transmiserat charitatis. Fuit namque sanctus iste de Pannonijs quondam, & spargente barbarie in Gallijs, vinculo captiuitatis abductus: & nō solum in Viennensi, sed etiam in Augustudunensi vrbe,

IANVAR. 2.

Horum vltimam habes infra 28. Februarij. Gallica, pro Belgica.

Sentitendum est ante sacerdotium cum habuisse vxorē, non in sacerdotio.

Vitio Eugendo puero oblata. Gen. 17.

* for. inter Missas

Ioan. 14.

1. Reg. 3. Traditur Eugendus monasterio septennia puer.

Eius legendi assidue.

Eius vestitus.

Lectiones.

Leunianus sanctus abbas.

vrbe, multo tempore clauſtro peculiaris cellæ conſuſus: ita vt ampliùs quadraginta annis in vtraque ciuitate coërcitus, nulli hominum ex prima retruſione vultu ac corpore, præter ſola ſermonis notitia, noſceretur. Monachos iuxta cellulam haud plurimos regens, monachos verò procul intra vrbeſt monaſterioque conſeptos iuxta ſexagenarium numerum admirabili ordinatione rexit & aluit: præmiſitque maximas, magnas interim ſucciduasque in ſpiritu non dimiſit.

Sed ſurſum redeo. habebat nanque Eugendus beatiſſimus calceamenta fortia ruſticaque, in modum priſcorum patrum, conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas. At verò nocturnis matutiniſque conuenticulis, nec in frigidiffimis pruinis, nec in magnis niuibz, quicquam nuditati pedum præter ligneas Gallicanasque caligas addidit vnquam. Atque in hunc quoque modum eminùs ſepiſſimè matutinis horis ad fratrum cœmeterium oraturus, gradiebatur in niuibz. Nemo nanque cum vnquam aut in diurna, aut in nocturna ſynaxi ante cõpletionem conſpexit egredi foràs. Nam cum ipſe noctibus certè oratu longiſſimo, atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè anticeret, poſt omnium quoque diſceſſum nihilominùs formulę ſuę incumbens, oratione diutina paſcebatur in ſpiritu. Atque ita exinde quolibet tempore vultu hilari ac leto egrediebatur ad fratres, vt ſolet exatiata ambitio vultus hominum laſcina incunditate diſſoluere. Reſectio ei omni tempore ſemel in die fuit. Quæ tamen æſtiuis diebus nunc in ſexta cum ceteris fatigato, nunc verò cum hiſ, qui iteratò reſiciebantur, terminabatur in vſpera: ita tamen, quòd nihil vnquam, exceptis hiſ, quę cunctis apponebantur fratribz, deguſtauit in menſa.

Igitur ad inchoationem ipſius adminiſtrationis reuertamur: Cùm ergò pater ille, quem beatiſſimus Romanus vel Lupicinus Condateſcenſi cœnobio ſignauerant ſucceſſorem, præter labores ſollicitudinesque cœnobiales etiam corporeæ inæqualitatis frangeretur incommodis, vocatis ad ſe fratribz, ſic ſanctum Eugendum vicis ſuę ſollicitudine innexuit, vt ſibi tamen ius paternę eminentię in nullo penitus imminueret, aut ſubtraheret. Tentauit nanque idem Abbas, vt antè dictum ſanctumque Eugendū cum adminiſtrationis onere, etiam præſbyterij dignitate arctiùs illigare. Sed non ſolum voluntati eius in hac parte ſapiſſimè, immò ſanctiſſimè cõtradiſit: verum etiam ſacroſanctos pontifices, qui illuc cauſa orationis confluxerant, adiens, reuertentiam tanti honoris cautè ac diligenter effugit. Mihi tamen crebrò ſecretiſſimè teſtabatur, vtilius multò eſſe abbati, propter iuniorum ambitionem, liberum à ſacerdotio, præſſe fratribz, & non illigari dignitate, quam abrenunciantes ac remotos minimè conuenit affectare. Nouimus nanque, aiebat, præter hanc, quam prædiximus, cauſam, multos etiam patres, poſt humilitatis profeſſe culmina, hoc officio grauiùs ac latentiùs ſuperbiſſe. Suſcepit ergò Dei ſanctus, ſicut etiam pater Lupicinus, abſque ſacerdotali eminentia iniunctę ſibi viciffitudinis ſocietatisque laborem, ea maximè ſecuritate fretus, quòd de paterna ſollicitudine ac prouiſione non habebatur incertus: ſed mox eulidentiſſima reuelatione percellit, ne de plenaria adminiſtratione velut in aliquo redederetur ambiguus.

Noctè igitur ſubſecuta, ſubitò raptus in viſione, beatiſſimis quoque Romano ac Lupicino abbatibus, vt in inirijs quondam, ita nunc in oratorij ſecretario à parte dextera præſentatur, necnon etiam inter ipſos ſeniores ac ſuperſtites circumſpicit fratres, cerceos ac lampades geſtare lucentes: & data ſibi à ſanctis patribz oratione vel pace, ilicò benediſtum illum abbatem, deceſſorem ſibi vtique mox futurum, conſpexit intromitti, ac de ſupèr dorſum ipſius vel ſcapulas rigentibus clauis purpureis pallium album adſpicit dependere. Solutò nanque beatus Romanus ſancti illius cingulo, conſtringit ilicò lumbos Eugēdi. Dehinc excuſſo, quòd de ſupèr (vt diximus) geſtabat, pallio, huius adque humeris ſuperimponens, ait: Hęc tibi ad præſens noſce interim assignari: & digitis dalmaticam prædicti antecęſſoris adſtringens, etiam hæc tibi, inquit, probatam in acceptis vtilitatibus noueris assignandam. Mox adſtātes cum cerceis fratres, incipiente primitus vno, conſeſſim cuncti claritatis ac ſolarij luminā impacta parietideprimunt & extingunt. Cumque vir beatus tenebrarum anguſtijs coërcitus, euentum rei attonitus præſtolaretur in viſu, vox ad eum facta eſt: Noli (ait) te Eugēde fraude eorum præſentium ac materialium luminum contriſtare: Orientalem nanque cellule huius attende proſpectum, & videbis ilicò tibi abſque opitulatione

tione humana lumen diuinitus miniſtrari. At ille conſeſſim illo porrigēs viſum, adſpexit ſenſim diluſcente aurora, radium dici ac lucis influere: & in ſemetipſum reuerſus, lectulo latus excutitur. Nec mora: viſionem ſequitur effectus.

Nam ad Chriſtum deceſſore illo migrante, volens nolensque adminiſtrationem ſubterfugere non potuit ſubarrhatam. Illi verò, qui per viſionem luminis ſolatia præſtita ſubtraxerant, humanitatis malo aliquid paſſi, liuoris zelo inflammari, in beatiſſimum virum inuidiæ ardore turgescunt, & ſanctum Eugendum abbatem nunc deſpectione animi, nunc quoque monaſterij profeſſionisque deſertione, tanquam nouitium ac rudem, monachorum laicorumque patiuntur ſubiacere deſpectui. At non ille diuinę pieratis obtutus famulum ſuum paſſus eſt prolixa fatigatione vexari. Cõſeſſim nanque ipſi potentia ac virtutis ſuę dexteram affluentiffimè ſignori largitare porrexit, dando atque oſtendendo per ſeruum ſuum ſanitarum dona ac prodigia multa: ita vt ſumma ſeculi poteſtates, ſoſpitari ſe crebrò ac benedici eius literis exorarent, nec ſe diuinę elementiam crederēt habere placatam, niſi priùs Chriſti amici gratiam ſiue ſuſfragia aut viſu aut literis potirentur: Epiſcopi quoque ac ſapientiſſimi ſacerdotes præ ſe omnimodis ferre, ſi eum corporaliter cernere, aut affatu literatio obtinuiffent familiaris compellari. Ipſi etiam pſeudofratres, qui pridè cothurno elationis inflati diſceſſerant, tanquam inſelices ac degeneres notabantur à laicis, niſi depoſito inuidiæ viru, ad ſanctum Chriſti famulum quantocyùs repedarent.

Dum hæc odorifera fama geruntur, puella quædam iuxta ſeculi dignitatem non inſima, circa Secundiacenſem parochiam demonio correpta, nō ſolum clauſtris retruſa, verum etiam ferreis vinculis tenebatur obſtricta. Cumque ſanitatis cauſa à multis (vt ſolet) exorcifmorum ſcripta nexa cernicibus neſcerentur, atque illa ignotas ſibi perſonas ſcriptorum per immundum ſpiritum cum nomine, quòd dolendum eſt, carperet & vitia, ſeque magis illos, qui ſcripſerant, iam olim in illo atque illo peccato latentibus apud humanitatem indiſcijs aſſereret poſſidere: tum ad ipſam energumenam de adſtantibus vnus, Quid nos alienis, inquit, immò proprijs vitijs terres immunde? Verè in Chriſti nomine non ſolum iſtorum, quibus derogas, virorum, ſed cunctorum quoque, ſi potuero, ſcripta ſanctorum ita ceruicibus tuis innectam, vt vel multitudine operantium obruaris, ſi hos paucos audire deſpicias & contemnis. Tu mihi (inquit diabolus) Alexandrinarum chartarum, ſi placet, onera exarata imponas, nunquam tamen ex obtento vaſculo poteris propulſare, dummodò mihi ſolius Eugēdi lurenſis monachi ex hoc non afferas viſionem. Conſeſſim nanque rapientes proximè dictum, ad beatiſſimum virum pleniffima fide concurrunt, ac rem geſtam, pedibus eius prouoluti, narrantes, non ſe redituros eſſe teſtantur, niſi Chriſti miſericordiam præſtaga oratione (vt Gregorius quondam Magnus Apollini) in hunc modum ſcribēs atque conſignans, ſpurciſſimo tranſmiſit epistolam:

Eugendus ſeruus Chriſti, in nomine Domini noſtri I E S V Chriſti, Patris, & Spiritus ſancti, præcipio per ſcripturam iſtam ſpiritus gulę, & irę, & fornicationis, & amoris, & Lunaticę, & Dianaticę, & meridianę, & diurnę, & nocturnę, & omnis ſpiritus immunde, exi ab homine, qui iſtam ſcripturam ſecum habet. Per ipſum te adiuro verum ſilium Dei viui, exi velociter, & caue ne ampliùs introeas in eam, Amen: & orans atque complicans, ſupplicibus tradidit deportandam.

Quid plura? necdum itineris medijs ſpatia confecerant, cùm ecce ſurciſer ille frenatens atque ciulans, priùs egreſſus eſt ex obſeſſa, quam calcarent domus limina reuertens. Ab hoc ſerè tempore beati viri longè lateque fama nomenque enituit, vt qui ſanctus iam habebatur indigenis, potens etiam & verè apoſtolicus, procul genitis haberetur. Materfamilias quondam Syagria, nunc quoque eccleſiarum monaſteriorumque perelecoſynam mater, cùm graui obſeſſa incommodo, iamiamque haberetur à medicis deſperata, epistolam beati viri exoſculandam præcepit attingi. Cumque apprehenſam contactis ab eadem cum oratione oculis, lachrymis quoque haud minimè deciduis inſeciſſet, ori dehinc inſertam aliquantiſpèr dentibus cum oratione conſtringens, mox recuperata ſanitate ſurrexit. Quo gaudio atque miraculo non ſolum ipſa ſuique, verum etiam ciuitas maxima Lugdunenſium, exultatione miralenuata atque lætata eſt.

Cùm

Abbas oſt
ficiū illi
demanda
tur.
Deſeritur à
fratribz.

Miraculis
coruſcat.

Greg. Neo
caſareenſis
apud Ruſſo
nū 17. hiſt.
ecclē. ca. 25.

Demonem
per literas
expellit.

Nūquā ab
fuit precibz
in templo
perſoluēdis.

ſuus viſtus
quotidian.

Sacerdotiū
à ſe amo
tur.

Viſio alia.

IANVARIUS.

Cum ergo fama vitaeque viri virtutum relatione succresceret, tanta miserorum accretim coepit in monasterium turba concurrere, ut secularium, immo tribulantium multitudo, penè cateruis videretur monachorum numerosior. Interea dum inibi mox nonnulli, alij etiam post bidui triduique, quidam verò post mensis spatium comoda vota percipiunt, Dei sanctus manum ad salutare compendium mittens, fatigationem miseris auferebat. Dabat ergo supplicibus atque sospitibus deportanda illigandaque infirmis, cum sancti olei quantitate, contraria larvis atque miserijs scripta mandata: Quae ita cooperante fide porrigebant in prouincijs longè positis medicinam, ut illi quoque obtinerent adspèctui: neque solus beatissimus pater in coenobio, sed & presbyteri multique inibi fratres, portebantur clarissima virtute meritorum: & zeli ambitione cessante, illis potius quam sibi, Dei homo medendi delegabat officium: & hoc studebat omnimodis, ut vnusquisque illi rei vel studio in monasterio deferuaret, in quo cum domino spiritus sancti pollere eminentius perspexit: atque ideo mansuetum ac lenem illi ordinabat officio vel loco famulari, ubi mansuetudinis ac patientiae bonum nullatenus inquietudo decoloraret alterius. Rursusque superbiae forsitan aut vanitatis vitio notatos, non patiebatur esse sepositos: nè iudicio virosae ac propriae elationis inflati, altius grauiusque corruerent, cum culpas ac vitia sua non agnouissent, in medium crebrius increpati. Si quos sanè (ut sese habet natura fragilitatis humanae) edacis tristitiae moribus interea nouerat sauciari, illis quoque inopinantibus ita specialiter ex industria blandus superueniebat ac latus, & sancto dulciq; fouebat alloquio, ut decurso tristitiae perniciosissimo viru, quasi quadam salutaris olei perunctione, exasperata sanaretur austeritas. Dissolutioribus verò ac leuioribus acriorem se seuerioremq; semper exhibuit. Presbyteris quoque ipsis, quorum officio, constrictus saepe ab episcopis, humilitatis causa (ut diximus) noluit implicari, ita semper ob ministerium sacrificij salutaris quodam remotionis opere, conscientiae purae tribuit facultatem, ut illo cuique prodèlito mordaciter forsitan quippiam (ut assolet) succensenti, illi verò dum reatus culpam ignorarent, absque notitia vel participatione alieni reatus, corpus Dominicum traderent ab altari: ut nec se conscij plecterent communione delicti, nec alterum seueritate paterna. Ante enim dationem sacramentorum indultu forsitan subtraxisse viderentur in aliquo.

Hic nanque fuit, immò est apud Christum beatissimus homo, ex cuius ore (Deum testor) nunquam processit obloquium, cuius aures nunquam polluit maleloqui oris ferale contagium. Tantum nanque detestabatur hoc vitium, immò flagitium, quatenus quis lethiferi anguis non solum venenum metuit, verum etiam concursus ipsius vitat atque conspectus. Intantum mens ipsius abstrusus vitij pura pollebat, ut etiam beatissimorum apostolorum Petri & Pauli sanctique Andree, adeque apostolici conspicuique viri Martini episcopi, & colloquio fuerit & visu potitus. Quodam nanque tempore, antequam ipsi administrationis onus incurreret, diebus æstiuis ultra monasterium iuxta semitam, qua Gebennam vsque transcenditur, sub arbore solitò quiescenti, subitò tres se per soporem aduentantes offerunt viri. Quorum cum post orationem & pacem, nouitatem vultus habitusque contemplaretur attonitus, interrogat quoque, quoniam ipsi venerabiles essent, quorum benedicti meruisset aduentu. Tum vnus, Ego, ait, Petrus, aut hic germanus meus Andreas, & iste frater noster est Paulus. At ille confestim in spiritu ad eorum vestigia pronoluit, Et quid est, inquit, domini, quod vos in hęc rura cerno syluestria, quos in magnis urbibus Romæ ac Patris post sanctum martyrium legimus corpore contineri? Verum est, inquit, & illic quidè, ut asseris, sumus: & hic nunc habitaturi venimus. Et in hæc verba visio finiuit & somnus. Cumq; cõfricata facie torporem somni depulisset ex vultu, conspicatur eminens duos, qui ante biennium circiter decesserant, fratres eo aduertare calle, quo sanctos apostolos per visionem conspexerat aduenisse. Et prosiliens illic in occursum, cõsalutans quoque ex more, consulit, vnde dilectissimi fratres post tam diuturnum commeatum ad coenobium repederent. Nos, inquit, inter alia ad urbem vsque progressi, obtentis quoque sanctorum patrocinij sub trina martyrum fera quidem, sed fida intercessione, reuertimur. Dominorum nanq; Apostolorum Petri & Pauli atque Andree ditari reliquijs, ad caulas repedamus antiquas. In loco igitur, ut moris est, illis subsistentibus, currens Eugendus sanctus ad monasterium, ipse patri ac patribus aduentantium sanctorum efficitur nunci-

Plurimi ab eo curantur.

Sacri olei curarionibus adhibet.

Singulis singula vt officia de mandant.

for. ad cussio

Quam alicuius ab obestratione fuerit.

Videt Apostolos Petrum, Paulum & Andream.

DE S. EVGENDO ABBATE.

cuius, qui fuit paulò antè contemplator in visione. Profillit cõfessim obuiam, & con-

salutatis fratribus, deosculatisque reliquiarum vasculis, cum tripudio & exultatione atque psalmi sono exhibitis, inclusis quoq; sub altari, patrocinantur nunc exorantibus indefessa virtute, quorum laudes ac merita nequeunt localiter coërceri.

Vt enim de sancto ac beatissimo viro Martino dicamus, cuius mihi vultum ac habitum cum supra dictorum secretissime solebat exponere, parumque vobis referre non pigeat. Quadam nanque vice, dum diros metuunt ac vicinos Alemannorum incur-

sus, qui necopinantibus viatoribus, non congregatione, vel cominus, sed ritu superuentuque solerent irruere bestiali: ad mortem aut suspensionem mortis penitus euitandam, quæ crebro timoris iaculo totiès interimir, quotiès timetur, è limite Tyrreni maris potius, quam de vicinis Herfensium locis coactile decernunt petere sal. Sed hoc totum vt fieret, & consilium & ordinatio beati viri persuaferat. Cumque emenso bimestri tempore, nullum darent proprii aduentus indicium, vertitur in sanctum impetratio fratrum, quod alijs è vicino quod timuerant, sospitibus iam reuersis, non tam destitatis fratribus exilium, quam peregrinantibus propria persuasione dedisset. Ille vero incertus de reatu, quis ipsos ancipiti obstrinxisset euentu, metuens tamen saltem in debito increpari, misericordiam Christi pro salute eorum diebus singulis exorabar ac noctibus. Cumque post lachrymas fessus, fuisset soporatus in lectulo, ita claritate subita vallatur in grabato, ut se plus luce cerneret circumfusum, quam si purissimi solis illustraretur allapsu. Illic iuxta lectulum beatissimus Martinus assistens, cõsalutatum quoque, qualiter valeret, interrogat. At ille: Benè, inquit, agerem, si de salute fratrum, quos (vt increpor) exules feci, non haberer incertus. At ille: Non meministi, ait, quia cunctis mihi eos, id est, Martino, in oratione proprie commendasti: hæc nanq; nocte in Pontianensi parochia manent: crastina verò vnus ex ipsis isthuc veniet, suspensionem cunctis ablaturus, ad mansum. Expergefactus igitur Christi homo, tanquam memoratos fratres cunctis visibiliter assignaret, ita diem & horam prædixit aduentus, ut ipse sanctus Dei nunciauerat, vel ipsi continuo sunt regressi.

Nam & hoc, quod insequens sum relaturus, licet nullus ambigat beatissimi Martini mirabilibus applicari, tamen ignoro, quis tam ignarus ac brutus sit, ut non illic specialius nouerit virtutum dona clarescere, ubi per vnitatem fidei familiaris confortas residere dignoscitur gratia meritorum. Permisit nanq; nocte quadam in secretario antedictum sanctumq; Martinum tentari quidem incedio, sed probari. Sic igitur & Condatefcente monasterium exustum quondam est flammis, sed tamè Martini oleum, nullo flammarum est voratum incendio. Quod etiam beatus Eugendus tanta patientia atque æquanimitate suscepit, ut mox illi diuina prouidentia non solum ad vitium siue vestitum duplicia pro simplo reddiderit, verum etiam tabernacula ipsa multo vtilius, congruentiusque, quam fuerant, in vsus pristinos restaurarit. Vice igitur quadam, imminente vespera, omne illud, ut dixi, monasterium, quia erat ex lignis, & non solum contignatis indiscretisq; cellulis, verum etiam pulchre fuerat coenaculis geminatum, ita subito reductum est in fauillam, ut manè non solum nihil resideret ex edificijs, verum etiam celeritate arētis pabuli, ignis ipse penè totus redderetur extinctus. Cumq; fratres illi, prout quisq; sarculum securimve posuerat, ferrum reuera, quod solum ex-

ui nequinerat, prunis euentilatis inquireret: ecce Antidiolus sanctus presbyter pro-

spexit ampullam cum oleo beati Martini, quæ salutis gratia, ad lectuli sui capitium de-

pendebat, plenam, clausamque, ut fuerat, post vasta incendia, postq; coenaculorum de-

super ruentium ardentiumque ruinas, ita integram ac stabilitam inter fumantes igni-

um residere fauillas, ut tres quondam pueros roscidis refrigerijs legimus in camino Dan. 1.

Perfeco claruisse. Quæ etiam ampulla cum oleo ipso, ad virtutum testimonium, vsque hodiè in eodem monasterio reseruatur. Vnde non amplius sub Eugendo sancto, incendiali arbitror casui licuisse, quam, ut dixi, beatissimo quondam cessisse Marti-

no: vel postmodum Condatefcentes monachos cum oleo virtuteque Martini remi-

niscimur euasisse.

Nam præter ista, quæ ob meritorum virtutumque testimonium pauca perstrinxi-

mus, tam præcipua extant, quæ puritate spiritus, diuina illuminatione præsciuit, ut in corpore positus, iam quodammodo cum supernis Virtutibus clarescere putaretur: adeo vt vice quadam venerabilem virum Valentinum, eiusdem monasterij diaconem,

61 Reuerenter admodum accipiuntur Apostolorum reliquie.

Sanctia Alemanno rum.

S. Martinus apparet Eugendo.

Oleum in medijs flammis non inflammatur.

commoneret secretiis, dicens: Constat te, charissime frater, inter hos viginti circiter dies ex hoc seculo ad præparata præmia migraturum: & ideo quanlibet exutus peccatorum nexibus, paratus ad Dominum eas, monco tamen, ut circa clausulâ vitæ, dum tempus suppetit, profectum collatione directas, quò possis digna, ut vidi, acceptabiliorque hostia ex ara Christi assumi. Hac nanque nocte vestitum te niueis linteis à sanctis patribus vidi cum Psalmi sono in altari oratorij huius imponi. Igitur licet meritum qualitatemque tuæ assumptionis agnoscas: suadeo tamē, ut tibi interim addas, quod possis illic felicitate perpetua possidere. Cumque sermocinationem cum alacritatis lachrymis & oratione complēssent, post decem circiter dies febricula leui correptus, paulatimque inæqualitate vexatus, cursum vitæ præsentis explicuit.

Qualis quisque in animo fuerit, ut persenserit.

Nota sancti viri humilitatem.

Athanasius in vita Antonij.

Cæterum ex cuiuslibet superuentu personæ, ita per odoris fragrantiam, foetorisque afflatum, meritorum insignia dignoscebat, ut præsciret illic, cui quis virtuti vel vitio subiaceret. Nam & aduentus fratrum, & secularium expectantium fidem, prius sæpe prædixit, quam vlla aduentantis præsentia fratribus monstraretur. Itā tamen magnis eximijisque bonis exuberans, nunquā se meliorem emendationemque altero vel leuiter iudicauit: sed pietate reclusus, non quid interim esset, sed quā longē à perfectione adhuc esset, quasi cunctis abiectior & infimius pēstabat. Habebat autem, nimirum habitatore illustrante, magnā & in vultu lætitiā. Nam sicut tristē illum nemo vnquā vidit, itā ridentē nemo adspexit. Non illi beatorum Antonij atque Martini gesta aut mores labebantur vnquā ex animo. Nunquā, ut de Antonio refertur, aut ira subito patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam: nunquā laudatus aut beatificatus, inflatus est: nunquā viruperatus, fractus est aut tristatus. Tantū namque lectione reficiebatur, ut cū lectitaretur ad mensam, sapissimē futurorum victus affectu, velut in ecstasi obliuiscēbatur appositorum. Nam præ gaudio attonitus, peregrinationem præsentis vitæ despiciēs, municipium suspirabat in caelestibus præparatum. Iste nanque illic post priscis patribus legendi propriē inuexit industriam. Iste etiam, refutato archimandritarum more, vtilius omnes vniuit in medium. Destructis nanque mansionum ædiculis, vno cunctos secum xenodochio quiescere fecit: ut quos causa vnitræ refectionis vna claudebat ædícula, discretis quoque lectulis vna ambiret & mansio. Cui tamen lumen diei, sicut in oratorio, indeficiens noctibus præbebat.

Erga ægros & senes ut se gesserit.

Nulli monacho aliquid peculij permillum.

Iste, inquam, Abbas sanctus nec mensulam suam, (ut facere quosdam nup̄ audiu) nec victum vnquā excepauit à fratribus: omnibus omnino omnia erant. Non ille vnquā imperio docuit, quod exemplo antea aut opere non compleuit. Infirmis semper aut valde senibus clementissimē obsequi fecit, adiciens quoque, ut ipsis illi è fratribus in necessitate seruirent, quos ægroti potissimum elegissent: & non solum faciebat alimenta conuenientia ministrari, verum etiam propter laborem infirmitatis, donec sanitas suppetere, præstitit sequestratim reficere vel manere. Nam & seculi hominibus absque personali acceptione se præbuit. Pauperibus verò adque ut diuitibus osculum conuiuiumque præstitit atque consessum, omni cautela iuxta patrum regulam seruans, ne se conspectui aduentantium laicorum vel propinquorum saltem iniussus monachus præsentaret. Si quid verò cuiusque fuit à proximis fortassis oblatum, confestim hoc abbati aut œconomō deferens, nihil exinde absque paterno præsumpsit imperio. Cellam, armarium, arcellamve nullus omnino habuit vnquā: nulla cuique de necessitate exigua proprietatis operandi dabatur occasio. Nam vsque ad acum ipsam, lanasque netas, etiam suendi cōsuendique cuncta præbebantur in medium, dummodò subtilissima fratribus deuandi eximeretur occasio. Inter hæc autem omnia omnibus proprietatis causa solum legere licuit aut orare. Cæterum nouit fraternitas cuncta, quæ dico: nunquā in cœnobio declinandi causas deesse maximas, ubi non propelluntur etiam minima.

Et quia sermo attulit, ut de institutione Patrum per imitationem beati Eugendi aliqua tangeremus iuxta promissum, quod memet prædixi tertio opusculo seruaturum, prout memorie, Christo inspirante, suggeritur, abrenunciantium exordia primis intimamus. Sic nanque, quod non omnino illa, quæ quondam sanctus ac præcipuus Basilii, Cappadociæ vrbis antistes, vel ea, quæ sanctorum Lirinenſium patres, sanctus quoque Pachomius Syrorum priscus abbas, siue illa, quæ recentior venerabilis edidit Cassianus, fastidiosa præsumptione calcemus: sed ea quotidie lectitantes, ista, pro qua-

qualitate loci & instantia laboris inuicta, potius quā Orientalium perficere affectamus: quia proculdubio efficacius hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. Igitur quia oratiuncula hæc nostra, instar gubernatoris trepidantis, institutionis pelagus contemplata, circūspiciens vndique portum silentij gaudet attingere, paululum circa transitum gesta beatissimi viri referam.

Cum enim ultra sexagenariam ætatem ferē sex mensibus prædictus pater inæqualitate corporea laboraret, sic tamen, quod nunquā canonico vsque ad horam defuisset cursui, nec bis in die fesso corpore coactus fuit aliquid impertiri, vocato vno ad se de fratribus, cui cum libertate peculiari olim etiam perungēdi infirmos opus iniunxerat, secretissimē quoque sibi pectusculum petijt (ut moris est) perungi. Cumque transacta nocte de nocturna quoque quiete à nobis percoraretur diluculo, in lachrymas ac singultum erumpens: Parcat, ait, vobis omnipotens Deus, qui me tanta inæqualitate constrictum, non permittitis corporeis vinculis iam resolui. At cum trepidi inter profluas lachrymas, conuulsis quoque in corde singultibus, sileremus: Domini mei, inquit, abbates Romanus ac Lupicinus proprijs humeris feretrum ante hūc lectulum exhibentes, me quoque, deosculatum compositumque eleuantes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque eleuatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in ostio violenter excussus, in hoc sum à vobis lectulo reportatus. Et ideo rogo, si quid seni, si quid verò paternæ pietati præstatis, nē me illic retinere diutius, sed tandem transire permittatis ad patres. Oro ergo omnes & obsecro filioli, ut accepta ac tradita Patrum in omnibus inuolabiliter instituta, ad gaudium meum, sanctorumque omnium ac vestrum, ad palmam victoriæ perducatis. Igitur cum verba inter lamenta nostra complēssent, quinto admodum die huic ipsi lectulo semet imponens, tãquam dormiens visus, spiritum exhalauit. Cuius sanctum ac beatū corpusculum, inter ceteras filiorum ac fratrum, posteritatis quoque deseruiēte famulatu, venerabiliter est in Christi nomine consepultum. His interim fidei feruorisque vestri sitim, o sanctissimi, exatatis tantisper desiderijs, reficite fratres. At si animos vestros, sprete dum philosophia, rusticana quoque garrulitas exatiare non quierat: instituta, quæ de informatione monasterij nostri Agaunensis cœnobij, sancto Marino presbytero, insule Lirinenſis abbate, compellente digessimus, desideria vestra tam pro institutionis insignijs, quā pro iubentis autoritate, CHRISTO opitulante, luculenter explebunt.

Visionem ante obitū sibi oblata refert.

Monet suos, ut Patrum instituta seruēt, Obdormit in Domino.

VITA SANCTI CLARI ABBATIS VIENNENSIS, CUIVS QUIDEM AVTHOR NOMEN SVVM SVPPRESIT, SED MAGNAM PRÆ SE FERT GRAVITATEM & INTEGRITATEM: HABETURQUE IN VETUSTIS & MANUSCRIPTIS CODICIBUS.

VITA vel actus beati Clari presbyteri & abbatis scripturus, Dei gratiam imploro: ut qui illi dedit benē & sanctē viuere, mihi quoque tribuat ostium sermonis, & illius laudabilia gesta inculpabiliter scribere. Hic à puero indicijs nimirum clarus, in Dei omnipotentis gratia profecit, adeo ut precibus suis à Domino obtineret, quæ spiritus sancti donum petenda esse persuaderet. Accidit ut puer matrem orbatam marito haberet, quæ deuotē ad memorias sanctorum martyrum apud Viennam subindē orādi gratia occurrebat: cum qua pedissequus Clarus venire solebat. habitabat autem eadem foemina in vico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cum pro more quadam die ad orationem Clarus sequeretur, venerūt ad sanctissimum cœnobium ultra Rhodanum: ubi tunc temporis ossa beatissimi Ferreoli martyris quiescebant. Cumque ibi mulier cum Claro suo puero in compunctione posita, longiores horas protraxisset, iamque vespere ad hospitium suum reuertī cuperet, Rhodanus agitantibus ventis in vndas periculosissimē assurgere cœpit. Iam mater cum Claro puero suo nauim intrauerat: desperatisque nautis, penē vndis submersa nauis, Clarus

Clarus puer extensis manibus contra ecclesiam beati Ferreoli martyris, lachrymis suis clamasse dicitur: Deus, pro cuius nomine martyr Ferreolus mortē suscepit, subueni nobis in periculo positis. Mox Rhodanus blandior effectus, nauim breui impulsu ad litora sua transposuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, D E O gratias reddiderunt.

Erat tunc temporis vir strenuus & Deo placitus, Viennensis Pōrifex Cadoldus. Monasteria tam virorum quam sanctimonialium, sub sancta professione viuētium pia di-
strictione, tam in ciuitate, quam extra muros ciuitatis, hæc præcipua erant quæ rege-
bat: Grimanensium cœnobium, à sanctis pontificibus vrbis fundata, in quorum maxi-
mo ossa beatissimi Ferreoli martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beatæ
virginis Columbe, triginta monachos habens. Nam Grimanensium loca quadringen-
tos monachos alebant. Porro sancti Petri monasterium, ad australem partem vrbis si-
tum, quingentos penè monachos continebat: Sanctorum Geruasij & Protasij vene-
rabilis memoria, quinquaginta. Similiter S. Ioannis Baptiste monasterium, quinqu-
aginta. Similiter sancti Vincentij martyris, quinquaginta. Sancti quoque, Marcelli mar-
tyris cœnobium, triginta: Sanctæ Blandinæ viduarum sanctimonialium locus, vigin-
ti quinque. Sancti Andreæ infra mœnia vrbis, centum. Sancti Niceti, eius vrbis glo-
rioli episcopi, quadraginta. Sancti Martini cœnobium, centum quinquaginta mona-
chos, sub districtione regulari viuentes, adunatos tenebat. Porro in domo maiori san-
ctorum martyrum Apostolicam vitam tenentes, in vnumque viuentes, plurimi cleri-
ci erant, ita vt turmis dispositis mysteria peragerent. Apud sanctum Seuerum quoque
cœtus clericorum venerabilis. Alia quoque venerabilia sanctorum in vnum conuer-
santium habitacula penè ad sexaginta, sub cura pontificis degentia, in Viennensi diœ-
cesi satis ordinabiliter sita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Vi-
ennensis ecclesia florebat.

Tam pia igitur loca mater Clari pueri, sollicita quæ Dei sunt, frequentius visitabat.
Clarus fit
monachus. Claro autem puero cœnobio sanctorum monachorum apud memoriam beati Ferre-
oli martyris tradito, ipsa nouissimū diem apud sanctam Blandinā clausit. Clarus itaque
puer sancte in monasterio nutritus, eò profecit, vt sibi monasterium viduarum ad cu-
stodiendum postmodum crederetur. Abbas factus in monasterio sancti Marcelli à san-
cto pontifice vrbis Claro, nomine Clarus, virtutibus clarus, omnis religionis obsequio
strenuus, omni actione sua curam sibi impositam per Dei gratiam sollicitè admini-
strabat. Contigit autem, vt mater monasterij febribus ad mortem grauaretur. Clarus
igitur ad lectum decumbentis cum fide accessit: vtrique manum febricitantis tetigit,
secrete secum orans in conuentu sanctimonialiū, sancta mulier à lecto surrexit, & cum
ceteris ecclesiam ingressa, hymnorum laudes Deo exoluit. Quidam frater etiam in-
firmitate graui viscerum depressus, à patre Claro oleo sancto perunctus, sanitati re-
stitutus est. Factum est, dum quodam tempore ad villam cum monachis iret, vt quidam
totus viceribus plenus, obuiam ei fieret. Tunc Clarus imperauit cuidam monacho: Va-
de frater, misellum istum laua in fluuiolo propè currente. Illic ille obediens, vt aqua
miserum tinxit, mirabile dictu, fons vulnerum clausus, penitus cutem integram, viden-
tibus omnibus, esse monstrauit. Eūdem ipsum ianitorem monasterij postmodum mul-
ti viderunt.

Fortè vir Dei in grandinatam fratrum vineam deuenit. Vocato custode, quasiuit,
vineâ grā-
dine perdis-
tam restitui-
it precibus. si racemi ad vsum vini necessarij aliqui remanissent: sed cum vix pauci esse sunt inuen-
ti, prostratus in terra, noctem ibi fecit. In crastinum, quod vix credi potest, ita depen-
dens vinea racemis suis onusta paruit, vt nullo modo, quod grandine percussa fuerit, in-
dicium dare posset. Item quodam tempore cum fratres piscatum isent, & ipse prope
ripam staret, incautiū quidam retia admouens, in aquam ruit. Rhodanus tunc fortè
ripas suas implenerat: fratres de periculo cadentis nimium pauidi erant. Clarus plena
fide, vt signum crucis contra fecit, mox à periculo exemptus est, quem aqua trahebat,
& ad partem primam, qua vir Dei stabat, cum fratribus peruēnit. Lati omnes, Miseri-
cordias Domini cantare cœperunt. Sed vt latiores etiam post tantum munus fierent,
ingentem piscem ad litus tractum habere ad sui subsidium meruerunt. Erat ei con-
suetudo, nocte orationis causa ambulare per castrum, vbi cœnobium sanctæ Blandinæ
situm est, & diabolus humana specie assumpta, enormi magnitudine sīamantibus ocu-
lis

lis ei se obuium fecit, quid ibi ageret, inquirēs. Clarus perfectus in fide, cognoscens ini-
mici fraudes, impavidus stetit, & quis ipse esset, quasiuit. Tunc diabolus, Missus sum
ad hoc, vt te ex isto loco expellam, quia iam diu est, quod in potestate nostra locus iste
esset, si tu non obstitisses. Clarus diuina virtute fretus, Vade Satan, ait: Obsistit tibi
Christus, cuius est terra & plenitudo eius. Cum grandi igitur sono, ita vt totum castrū
videretur esse concussū, diabolus abscessit: arreptamque vnam famularum, quæ præ
foribus monasterij deseruiebat, vexare cœpit. Clarus vbi accurrit, iniectis in os puellæ
digitis, spiritum malignum effugauit. Sicque sanitati reddendo ancillam Dei, latitiam
fecit. Multa sunt, quæ per ipsum Christus in ecclesia Viennensi operatus est.

Cum instaret tempus dormitionis eius, & hoc ei à Domino reuelatum esset, qua-
dam die in hortis fratrum ægrotus sedit: vocatisque ad se fratribus, eos alloqui spiritu-
aliter ac dulciter cœpit, dicens: Fratres mei, secundum Apostoli dictum, per multas
tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Quid mihi à Domino reuelatū sit,
non tacebo. Sex episcopos ista nostra ciuitas sub pacē temporis Christi Ecclesiam gu-
bernantes habebit: Sed sub septimo episcopo grauissima persecutio Paganorum erit,
& ista ciuitas iusto Dei iudicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terræ
istius, partim occidentur, partim fugabuntur, incensis sacris domibus, vastatis omni-
bus, & penè in desolationem redactis. Nunc ergo, fratres, Dei iudicium metuētes, cu-
ram agentes vestri, vigilanter intendite, vt cum dies tribulationis venerint, paratio-
res ad tolerandum, si qui repertifueritis, inueniamini. Corpus meum in ecclesia bea-
tissimi martyris Blandinæ & sociorum eius humate. Hæc audiētes fratres, qui tum
presentes aderant. Quod postea rei euentus demonstrauit, quando à Vuādalīs & à Sa-
racenis non tantum Viennensis, sed longè lateque aliæ prouinciæ vastatæ sunt. Cum
iam decumberet, tertia die antequam clara anima eius corpus corruptibile desereret, cumque
semper in laudibus Dei perseveraret, videt circa crepusculum diei aperiri cœ-
lum, & immensum exercitum candidissimi & nivi candoris super cellam, vbi iace-
bat, descendere: quem exercitum miræ pulchritudinis & splendoris iuuenis præcede-
bat. Quod cum Clarus irreuerberatis oculis leuato vultu inspiceret, virgo beatissima
Blandina, ab eo cognita, consolari eum cœpit, & vt tantum exercitum sequeretur, hor-
tari. Cumque ipse voto & desiderijs annueret, ab illa audiuit: Tertia die, hora quinta,
sanctus Marcellus & ego ad te venientes, tum nobiscum ad felicia regna ducemus. Et
ne hostis tibi nocere possit, totus iste exercitus Dei, quem vides, tecum erit. Sic visio-
ne abscedente, beatus vir in ecclesiam deportatus, cilicioque superextentus, quandiu
superuixit, à Dei laudibus non cessauit. Appropinquante hora exitus sui, psalteriū idem
decantare cœpit. Vt ergo fratres, finitis psalmis, dixerunt, Omnis spiritus laudet Do-
minum: cum luce odor ineffabilis cellam, vbi sanctus Dei iacebat, repleuit: sicq; beata
anima carne soluta, migravit ad Dominum. Mansit autem idem odor vsque ad locum
sepulcri. Quod cum ferretur quidam paralyti dissolutus, admotus feretro beati viri,
in conuentu omnium illic sanatus est. Sepultus autem est in eccle-
sia beatæ martyris Blandinæ, sanctorumque martyrum Qua-
draginta octo, ante altare, vbi miraculis clarus
diu iacuit. Obitus autem eius agitur
Calendis Ianuarijs.

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO
LECTORI.

IN vetustis Martyrologijs duos Macarios Abbates inuenimus. Apud
Palladium Cappadociæ Episcopum extant totidem Macariorum vi-
tæ. Has propterea hoc loco inferendas putauimus, quod eas, sempi-
terna memoria dignus Episcopus Aloysius Lipomanus, non indignas
censuerit, quas suis Tomis adscriberet. Nam alioqui non ignoramus,
quid de Palladio senserit Diuus Hieronymus.

VITA DVORVM MAGNORVM MACARIO
RVM, VNIVS AEGYPTII, ALTERIVS ALEXAN-
drini, necnon & Marci monachi, per Palladium epi-
scopum Cappadociae scripta.

LLA quae de praedicabilibus ac beatis referuntur viris du-
obus Macarijs, ut innumera atque infidelibus incredibilia,
dubito referre vel scribere, ne forte etiam mendacis nomen
incurram. Quod autem apud Deum pereant omnes, qui
loquuntur mendacium, sententia sancti Spiritus declara-
uit. Me itaque, fidelissime virosum Lausae, gratia Domini
non mentiente, tu quoque sanctorum triumphis incredu-
lus non existas.

Ex his duobus Macarijs, vnus quidem genere Aegy-
ptius, alter vero iunioris tempus atatis vincens virtutibus,
Alexandrinus negociator erat. Prius tamen de illo Aegy-
ptio loquar, qui vixit nonaginta omnes simul annos. Ex quibus sexaginta in desertis
impleuit locis: ad quae iuuenis fuerat ingressus tricesimo aetatis suae anno. Tantoque
abstinentiae monachalis intra decem annos vixit certamine, ut iam tunc discretionis
sapientia praemunitus, senis puer nomen acciperet, eo quod velocius ad matura con-
scendit certamina. Vbi enim primum esse quadragenarius coepit, & contra spiritus
aerios, & in curationibus hominum, & denunciationibus futurorum diuinam gratiam
meruit, postremo etiam sacerdotis (ut dignus erat) nomen accepit. Discipulos hic se-
cum habebat duos in desertis interioribus, quae Scetim vocantur: quorum vnus mi-
nister ipsius erat, nec ab eius latere recedebat, propter eos qui causa curationis fre-
quentare consueuerant: alter autem separatim in propria cella manebat. Post aliquan-
tulum autem temporis, dum providentibus futura oculis intueretur, ait Ioanni nomine mi-
nistri suo, (qui postmodum etiam ad presbyteratum, loco eiusdem sancti Macarii, meru-
it peruenire) Audi, inquit, me o Ioannes frater, & suadenti mihi id, quod tibi proderit, ac-
quiesce. Tentaris enim, & te cupiditatis atque auaritiae spiritus vexat. Sic namque, vidi &
scio, quod si acquieueris mihi, consummaberis in hoc, quem adeptus es, loco, & glo-
riaberis, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Sin vero me audire nolu-
eris, Giezi tibi finis adueniet, cuius & morbo laboras.

Euenit igitur, ut post obitum beati viri, tam salubria eius dicta contemneret, post
quindecim vel viginti annos. Unde eum ita totum ille execrabilis morbus inuasit, (eo
quod in pauperes fratres more Iudae, furti crimen admiserat) ut non posset incolumis
vel vna hora pars eius corporis inueniri, ne in tali quidem spatio, quod vnus alicuius
digitus occuparet. Est ergo & hoc ex ijs, quae sanctus Macarius longe ante praedixerat.

De cibo autem eius & potu referre superfluum puto, praesertim cum etiam a negli-
gentibus monachis, videamus ista seruari, ne aut deliciosis, aut secularibus pares esse
dicantur: maxime in illis locis, ubi vix necessaria ipsis alimenta sufficiunt, & ubi sunt
tantorum, quae imitari student, exempla sanctorum. De alijs igitur meritis ipsius lo-
quar. Sine intermissione semper in quadam esse translatione animae putabatur, immo
magis, plurimum vitae suae tempus cum Deo agere, & caelestibus amplius quam terre-
nis negocijs interesse. In quo & diuina quaedam miracula fuisse memorantur.

Miraculum
S. Macarii.

Malefici
praestigiae.

Nam Aegyptius quidam cum amore vesano alienae uxoris arderet, nec posset ad ef-
fectum tam scelestae cupiditatis peruenire, eo quod illa pudicitiae dedita, virginis suae
coniugem nimis amaret, maleficum precatus est, ut se amari ab ea faceret, aut quo-
cunque illam modo a marito proprio repudiari. Maleficus autem multis muneribus ille-
gitus, solito propriae artis ingenio, fecit illam equam videri, non feminam. Quam ubi ta-
lem vireus, domum ingressus, adspexit, tam monstruosa novitate turbatus, (quod ia-
cere in lectulo suo equam videret) ingemiscebat ac flebat, eo quod ipsum alloquens
animam, nullum loquentis poterat audire responsum. Rogabat igitur presbyteros ipsius vici,
duxitque eos domum, & quid illa pateretur, ostendit: & ne tunc quidem causam tanta ca-
lamitatis agnoscent. Quae tamen iam per triduum, nec ut equa foeno, nec pane ut ho-
mines utebatur, utriusque, esse alimonij destituta. Ad postremum ut magnificaretur glo-
ria

ria Dei, & ut sancti illius Macarii virtus innotesceret cunctis, subito in cor mariti eius
ascendit, ut cum ea loca deserta penetraret. Illigatam igitur eam, ita ut iumenta vin-
ciri solent, ad deserta deduxit. Cumque ita sancti Macarii cellulae appropinquarent, iu-
stra quam monachi stabant, obiurgare coeperunt memoratum virum eius, cur cum
equa ad monasterium venire voluisset. Ad quos ait ille: Veni huc, ut possit misericordi-
am sancti orationibus promereri. Illisque interrogantibus, quid mali haberet: Vxor,
inquit, mea fuit haec, sed in equam videtur esse conuersa. Habet autem hodie tertiam
diem, ex quo nullum penitus cibum sumit. Quod cum supradicti fratres oranti sancto
Macario (cui iam & hoc ipsum Deus notum fecerat) retulissent, ut pro eadem instanter
oraret, haec fratribus dixit: Vos, inquit, equi estis, qui equorum habetis oculos. Illa
enim mulier est, nec transfigurata in aliam naturam videtur, nisi eorum oculis, qui
prestigij vanitate falluntur. Confestimque benedictam a capite ipsius nudae infundens
aquam, (oratione completa) subito videri eam omnibus foeminam fecit, iussitque eam
refici, & gratias agentem Deo, cum coniuge suo remeare precepit, hoc dicens: Nun-
quam omnino a communione sanctorum mysteriorum separetur, nunquam ab ecclesiae
oratione discedat. Hoc enim idcirco perpeffa est, quia per septimanas quinque mysteria
diuina non attigit.

Aque bene-
dictae vsus
antiquissi-
mus.

Aliud iterum ipsius factum proloquar: Per longum temporis spatium, cuniculum
quendam sub obscuro terra profundo, a cella sua duxit, per dimidij spatium stadij, usque
ad soli alterius summitatem. Vbi speluncam sibi proprio sudore perfecit, ut quoties fer-
re non poterat molestias frequentantium, relicta cella sua, per occultum iter se ad spe-
luncam latebras conferret, ita quod a nullo vnquam, si voluisset, videretur. Reserebat er-
go nobis quidam de studiosis ipsius aliquando discipulis, quod quoties de mansueta
sua ire ad speluncam solebat, viginti & quatuor orationes eundo, & toridem redeun-
do faciebat. De hoc ipso fama vulgavit, quod & mortuum suscitaret, dum quendam he-
reticum vult docere, qui resurrectionem corporum negabat futuram. Quae fama in de-
sertis illis locis, sicut est vera, permansit.

Cuniculus
subterra-
neus.

Mortui ex-
citauit.

Ad hunc aliquando filium iuuenem, demone laborantem, lamentans mater exhibu-
it: cum quo duo, in singulis lateribus iuncti, coninebantur viri. Cuius demonis hanc ope-
ram esse dicebant: Posteaquam infelicem hominem, trium modiorum panes edere, &
vnus amphora lagenam bibere coegisset, ruftando vniuersa quae deuorauerat, in aerem
quendam fumumque conuerrere consueuerat, atque ita omnia vel comesta vel potata,
quasi quodam ignis ardore solebat absumere. Est autem & legio demonum, quae Flam-
mea nominatur. Sicut enim inter homines, ita & inter illos multa est distantia, non natu-
ralis substantiae, sed diuersae ac dissonae voluntatis. Iste igitur iuuenis, cum ei tam enor-
mes cibos mater propria parare non posset, edebat frequenter egestionem sui corporis,
ac bibebat. Ob quod stens mater infelix, de intolerabili calamitate filij sui, sanctum il-
lum, ut miserabilem iuuenem curaret, orabat. Cumque continuas apud eum preces,
plurimasque fudisset, orante super illum, Deumque precante viro sanctissimo, post vnum
vel alterum diem coepit tanti mali medicina procedere. Ait autem matri ipsius: Quan-
tum vis ut comedat filius tuus? At illa: Decem, inquit, panes. Quam ex hoc sanctus ille
reprehendens: Quid, inquit, locuta es? Septem itaque diebus ieiunans & orans pro eo,
tres eum libras panis iussit accipere, ita tamen, ut opus proprijs faceret manibus. Quem
hoc modo per gratiam Dei curatum, & ad pristinam sanitatem reductum, propriae red-
didit matri. Hoc quoque miraculum per sanctum famulum suum Deus fecit: quem vi-
rum ego in corpore videre non potui. Ante annum enim, quam ad illas solitudines in-
troirem, ille tantus decertator quieuit in Domino.

Voracitas
& immanis.

Vide vim
precum &
ieiuniorum
sancti viri.

Illum autem Macarium, qui Alexandriae presbyter fuit, vidi in his locis, quae Cella
nominantur, in quibus Cellis ego per annos nouem mansi. In quibus triennij tempus
cum eo vixi: & alia quidem miracula sub oculis meis fecit, alia vero ex ore ipsius didici,
cetera autem aliorum relatione cognoui. Habebat itaque hoc in proposito vita suae, ut
si quid magnum a quibuscunque sanctis in abstinentia fieri didicisset, hoc feruenter im-
pleret. Cognito igitur a quibusdam, quod Tabennensiorum nihil cocti cibi per Quadra-
gesimam totam edere dicerentur, statuit intra semetipsum, ut per septem annos nihil
quod coctum fuisset igne, gustaret, sed erudo tantum olere contentus esset, ita ut si
forte vnquam leguminis aliquid reperisset, neque inde gustaret. Hoc ergo cum amplius,
quam

Macarius
Alexandri-
nus.

Ieiunium
Quadrage-
simale.

quàm volebat, imitando fecisset, de reliquo tanquàm nihil esset graue, contempsit. De alio iterum, qui vnam tantum panis libram comederet, audiuit eximius monachorum: cupiensque cum imitari, contrafactum atque in partes redactum modicas, bucellatim in lagenas misit, & statuit tantum ex eo edere, quàm posset manus ipsius vnà proferre: & ita mihi latus ipse postea referebat, hoc dicens: Plures quidem particulas bucellatim intra lagenam comprehendebam, totum tamen, quicquid intrinsecus tenere potuisssem, foras proferre non poteram propter angustias oris exigui. Publicanus etenim meus, vt omnino non ederem, non sinebat. Per triennium ergò sub hac obseruatione vixit, quatuor aut quinque tantum vncias panis assumens, & tantundem bibens aqua, vnumque expendens sextarium olei, quod per totum illi annum sufficebat.

Bellum aduersus for-
mam susci-
pit.

Dura poe-
nitentia.

Aliam rursus propositi ipsius agnosce virtutem. Hic virorum fortissimus somnum vincere statuit: & hoc ipse dicebat, quod per viginti dies nec semel quidem sub lectum aliquod fuisset ingressus, vt sic vinceret somnum, diurni quidem æstus ardoribus flagrans, nocturno autem frigore tremens: & quemadmodum ipse referebat, nisi velocius ad lectum rediisset, somnumque cepisset, vsque adeo sibi aruisse iam cerebrum intelligebat, vt sine sensu propemodum putaretur. Vici ergò, inquit, quantum ad me pertinet, somnum: naturæ verò, quæ exigebat vsum debitum, cessi. Hic quodam die dum in cella sua matutinus federet, culicem sensit. A quo vulneratus in pede, dolensque manu sua peremit, qui & moriens, plurimum cruoris effudit. Reprehendens igitur factum suum, in eo quod iniuriam propriam vindicasset, ita condemnare se voluit, vt in pratis eorum locorum, quibus Scythiæ nomen est, qui in solitudinibus extremis iacent, nudus per sex menses federet, vbi culices crabronibus similes, aprorum quoque perforant cutem. Ergò illic exulceratus est totus, qui busdam tuberibus per omnia eius membra turgentibus, vt vnus crederetur ex illis esse, qui elephantiosi vocantur. Post sex autem menses regressus ad cellam suâ, sola, quod ipse esset Macarius, eius voce patefactus est.

Hic idem desiderauit aliquando (sicut solebat referre) hortum, in quo essent Iannes & Mambres malefici sepulchri, videre, qui sub Pharaone plurimum potuisse memorantur. Qui longo in tempore, & grandi potentia suæ artis quadratis lapidibus supradictum opus extruxerant, in quo superposita fuerat memoria prædictorum, vbi & aurum recondiderant, & varijs arbusculis locum repluerant. Puteum quoque fecerant, eò quod sine aliquo videretur humore idem locus esse. Hac autem omnia idcirco fecisse dicuntur, quod se post obitum in eodem loco tanquàm in paradiso crederent esse mansuros. Ignorans itaque famulus Christi Macarius, quanam ad memoratum locum deduceret via, æstimatione quadam animi solas celi stellas (quod in mari à nautis solet fieri) dum per desertum ambulabat, sequebatur. Fascem verò calamorum portauerat secum, vt per millenos passus singulos figeret, quò facilius posset, agnoscens sua signa, remeare. Per nouem igitur dies itinere confecto, præfatis appropinquauit locis. Cui ferocissimus daemon, qui semper aduersum Christi athletas dimicare consuevit, collectos omnes ex proprijs locis calamos à mille passibus, spe dictæ memoriæ quiescenti subito ad caput posuit. Cumque sanctus Macarius surrexisset à somno, agnouit eos, quos alibi reliquerat, calamos. Credo autem, quod & hoc permittente Deo ad examinationem memorati viri contigerit, nè spem aliquam haberet in calamis, sed magis in Dei gratia, qui in columna nubis per quadraginta annos iter populo Israel in deserto monstrauit. Dicebat autem de supradicto horto septuaginta demones ad aduentum ipsius profiluisse, clamantes, & circa oculos eius ac vultum coruorum more volantes, dicentesque: Quid vis Macari? Quid vis tentator monache? Quid ad loca nostra venisti, in quibus manere non poteris? Nunquid & nos aliquos monachorum tentauimus? Habes eremum propriam cum tui similibus, vnde nostros quoque propinquos expellere festinas: nihil nobis tecum commune est: Quid nostras regiones ingrederis? si habitator es eremi, tua tibi solitudo sufficiat: nobis hunc locum sui tradiderunt incolere conditores. Quid hanc possessionem quæris irrumpere, in quam nullus vnquam hominum, postquam nobis à fratribus nostra hic manu sepultus est tradita, viuens ingressus est? Cumque adhuc demones plurima replicarent, atque lugerent, beatissimus ille respondit: Ingrediar tantum vt videam, continuoque discedam. Et demones: Hoc (inquiunt) nobis per tuam conscientiam sponde fideliter. Christi verò seruus ait: Simpliciter hoc faciam. Continuoque demones ab eius oculis recesserunt. Ingressum se

Clamores
demonum.

se igitur, atque illic suspensum æneum cadum reperisse dicebat circa puteum cum castena ferrea, longa iam temporis vetustate consumptum, mala etiam granata intrinsecus vacua, ac nimio solis ardore siccata. Sic itaque inde discedens, per viginti totos ad cellulam suam reuertitur dies. Cui cum aqua, quam portauerat cum panibus decem, deficere coepisset, & grandi molestia penuriæ laboraret, ac penè deficeret, apparuit ei quadam (vt ipse referebat) puella, puro linco cooperta, ferens ampullam aquæ stillantis, vno à se stadio separata. Quam per triduum ambulans, supradictum vas sibi ostendentem videbat, & velut stantem viciniùs, ac se inuitantem, ita vt putaret quidem assequi eam posse, nec tamen valeret. Igitur spe bibendi, laborem se trium dierum patienter sustinuisse dicebat. Multitudo autem bubalorum grandis apparuit, (sunt autem illic plurimi huiusmodi greges) inter quos vna de bubalis cum pullo suo additit subito, vt & ipse referebat, cui lac ex vberibus fluebat in terram. Subieci me ergò, inquit, & labia ferinis vberibus in os meum expressurus apposui, quousque ad satietatem refectus sum, idque sibi suffecisse dicebat, vsque dum ad cellam perueniret. Quem ipsa etiam bestia subsecuta, vbera eidem sua præbebat, neque proprium fortum, sancti illius contemplatione, suscipiens.

Alio rursus tempore, dum ad requiem monachorum puteum facit, inter virgulta vel frutices aspidis dente percussus est, cuius morsum necesse est continuo mors sequatur. Correptam igitur eam, & vtraque manu ab ore dissentam, scidit mediam, dicens ei: Cum te non miserit Deus meus, cur ausa es huc venire? Habebat autem diuersas in desertis locis cellulas, in quibus virtutum operabatur insignia: Vnam in interiore solitudine cui nomen est Sceti, aliam in Libya, vbi cellæ vocantur, aliam in monte Nytrix, ex quibus quadam sine fenestris erant, vbi per totam Quadragesimam sedere in tenebris hic beatissimus dicebatur. Alia cella angustior erat, in qua pedes iacens extendere non valeret. Alia latior, ad quam venientes ad se, suscipere consueuerat. Tantas autem hic hominum demonijs laborantium curabat cateruas, vt numerus esse non posset, nobis etiam illic degentibus.

Aspidis
morsum ni-
hil nocet S.
Macario.

De Thessalonica ad eum nobilis ac diues virgo perducta est, quæ iam per multos annos paralyti laborabat. Quæ cum ei fuisset oblata, atque ante cellam beati viri proiecta, sancto oleo motus in eam misericordia, per viginti dies proprijs manibus oleo sancto perungens, ac Domino pro ea preces fundens, incolumem suam reddidit ciuitati. Quæ postea plurima ad solitudines, cum fuisset proprijs pedibus regressa, transmisit.

Sancto oleo
perunctam
puellam à
paralyti sa-
nauit.

Hic idem cum audisset grandem vitæ conuersationem Tabennensiotas habere, veste mutata ad similitudinem alicuius operarij, sumpto habitu seculari, intra quindecim dies per desertum iter faciens, Thebaldem vsque peruenit. Cumque venisset ad monasterium memoratorum hominum, primum, quem Archimandritam vocitant, requisivit, gratiam prophetiæ, cui tamen de Macario nihil fuerat reuelatum. Ad quem cum venisset, hæc dixit: Quæso, me in monasterio tuo suscipi facias: Monachus enim esse desidero. Ait illi magnus ille Pachomius: Senilibus annis grauaris, & monachus esse iam non potes, neque inter ceteros fratres, qui hoc ab adolescentia didicerunt, viuere venerationes non ferens, læso animo egressus ab his fueris, maledicere eis incipies, quos non potueris imitando sectari. Noli itaque nec primo eum, nec secundo die, nec per totam suscipere septimanam. Dumque ingiter persisteret in rogando ieiunus, ad postremum: Suscipe me, inquit, Abba, & si me in ieiunio vel in opere inferiorem ipsis prehenderis, statim de tuo monasterio pelle. Quo audito, ille persuasit fratribus, vt in monasterio reciperetur. Est autem illic vnus numerus mansionis, habens etiam vsque in præsentem diem ad mille quadringentos viros. Cum igitur fuisset ingressus in eam sanctus Macarius, & post breue tempus superuenissent Quadragesimæ dies, videretque diuersos vario more viuentes, alium vespertinis horis soluentem ieiunium, alium vero post biduum, alios etiam post dies quinque gustantes, alium stantem totis noctibus, & per diem sedentem, laborantemque: ille de arboribus datylorum cortices tenens infusos, ac copiosos, in vno angulo stabat vsque ad Quadragesimæ finem & principium Paschæ, non panem, non aquam gustans, non flectens genua, non in terram iacens, sed tantum modica cauliculorum folia cruda Dominico die sumens, vt manducare

Pachomius
Abbas.

Quadragesima.

Vt Quadra-
gesimale
ieiunium
seruarii-
care

care alijs videretur. Si quando autem ad corporalem necessitatem fuisset egressus, confestim remeabat, ac stabat, non os aperiens, non alicui quicquam loquens, sed cum summa taciturnitate consistens, & in corde suo tantum ingiter orans, atque id solum operis, quod in manibus tenebat, efficiens. Quem cum esse tam duram atque inimitabilem vitam monachi omnes considerassent, quasi quadam adversum principem suum seditione commoti: Unde, inquit, nobis istum adduxisti, qui ita vivit, quasi in carne non sit humana, ad condemnationem omnium nostrum? Audi igitur, & aut tolle eum a nobis, aut scito omnes nos ex hoc monasterio hodie recessuros. Ille autem, tali conuersatione atque virtute eius audita, deprecatus est Dominum, ut quis esset, eidem reuelaret. Quo statim facto, arrepta cum manu ad oratorium suum duxit: ubi erat altare diuinum, osculatusque eum, dicit illi: Veni optime senex, tu ille Macarius es, & mihi te celare tentabas: ex multis annis te videre cupiebam, audiens de te magna miracula. Gratias tibi ago, quia colaphos infantibus nostris dedisti, ne magnum aliquid in conuersatione vite sue facere se putarent. Reuertere nunc igitur ad loca unde veneras: sufficienter enim nos omnes edificasti, & ora pro nobis. His verbis rogatus ab omnibus, inde discessit.

Nostra aures
rem eorum
satio in car
lis est.

Quodam rursus tempore hoc retulit nobis, dicens: Quodcumque genus vite, & quodcumque mores abstinentie spiritualis desideravi, imitatus sum atque perfeci. Iterum, inquit, aliquando animum meum quadam noua cogitationis cupiditas occupauit, ut vellem quinque diebus continuis sensum cordis mei inseparabilem a Deo facere. Statuensque intra mentem meam, & clausis ita ostijs cellae atque vestibuli, ut nullus hominum responsum a me posset accipere, coepi instare a principio septimanae, dicens sensui meo: Vide, ne velis a caelo ad terram descendere. Habes illic angelos, atque archangelos, altissimasque Virtutes, Cherubin ac Seraphin, primumque omnium creatorem Deum. Illic conuersare: sperne illa, quaecumque, infra caelestia videntur habitacula, ne carnaliter cogitationes incurras, atque in hoc diebus duobus (inquit) ac duabus noctibus per seuerans, usque adeo demonem prouocasse ac stimulasse me sensi, ut ille in flammam ignis subito conuersus, omnia quae habere videbar, incenderet: ipsamque etiam matrem, super quam stare consueueram, ut totum iam me arsurum esse crederem. Ad postremum tanto timore percussus, ab huiusmodi proposito tertia abscissi die, cum viderem tam iugiter indiniduum Deo animum me habere non posse. Descendi ergo iterum ad cogitationes seculares, ne aliquid mihi ex perpetuo diuinitatis intuitu genus arrogantiae nasceretur.

Cancer
morbus.

Ecced Mis
sam appel
lari sancti
sacrificium
& diuinu.

Ad hunc ipsum Macarium cum aliquando venissem, reperi ante fores cellae ipsius presbyterum quendam, cuius totum caput adeo exesum & consumptum erat illa valetudine, quae Carcinus nominatur, ut os etiam verticis videretur. Quique illuc ut curaretur aduenerat, nec tamen usque in illum diem a sancto Macario susceptus fuerat, aut visus. Ego itaque tunc ipsum rogans petui, ut eius misereretur, & saltem responsum ei daret. Ad quod mihi ille sanctus hoc dixit: Non est dignus iste curari: Hanc enim poenam ex praeepto diuinitatis accepit. Si autem vis curari eum, persuade illi prius, ut a sancto rum sacrificiorum immolatione discedat. Cumque ego dicerem: Cur, obsecro, id fieri iubes? Quia fornicatione, inquit, pollutus, ministeria Domini violare consueuerat: ob quod talis supplicij atrocitate cruciatur. Sed, sicut dixi, si nunquam velut sacerdos sacrificia contigerit diuina, accipere (Deo iuuante) poterit medicinam. Cum ergo illi, qui hac valetudine laborabat, ista dixissem, ut cum sacramento mecum pacisceretur, non se ulterius ad officium sacerdotis accedere, tunc demum a sancto illo vocatus est: qui cum his allocutus est verbis: Credis, inquit, Deum esse, cui nihil occultum est? Respondit, Credo. Non potuisti (inquit) virtutem diuinitatis eius euadere? Respondit ille: Non potui, domine mi. Tunc magnus ille Macarius, Si cognoscis, inquit, peccatum, & vis euadere istam, quam propter illud tibi Dominus intulit, poenam, emendare de reliquo. Quo audito, ille proprium confessus est crimen, & decatero se nunquam peccatum esse promisit, neque futurum sacerdotis officio, sed inter laicos iam futurum, & tunc demum illi manus sanctus imposuit: atque in paucis diebus capillorum quoque recuperatione curatus, Deumque glorificans, sancto etiam viro gratias referens, videntibus nobis ad propria remeavit.

Post haec adducitur ad eum in mei praesentia puer quidam, qui seuerissimi demonis spiritu

ritu laborabat. Cumque vnam super caput eius posuisset manum, & ad cor ipsius aliam, tandiu deprecatus est Deum, quandiu suspendi in aere eum faceret: qui puer in morem vtrius totus inflatus, supra quam aestimare quis posset, intumuit, & subito aquam ex omni parte membrorum cum clamore maximo vocis effudit. Itaque omni illo tumore resedente, ad pristinam sui corporis rediit sanitatem. Quem sancto perunctum oleo, & benedicta perfusum aqua, proprio reddidit patri, praecipitque, ut per quadraginta dies nec carnes cum edere, nec vinum potare permitteret: & sic eum perfecte reddidit sanitati.

Oleo sancto & aqua benedicta sanatur monachi.

Hunc eundem sanctum Macarium quodam tempore cogitationes vanae gloriae stimulando vexabant, volentes eum de cella ipsa ubi degebat, abstrahere, & suadentes ei, atque demonstrantes quandam veluti operis boni speciem, ut eius causa pergeret Romanam, sanaturus videlicet eos, qui illic nequissimis demonijs vexabantur: Summa enim gratia diuinae virtutis hic beatissimus contra immundos spiritus utebatur. Cum ergo talibus incitamentis, quibus expulare eum demon volebat, per multum tempus reluctaretur, fortiterque se videret urgeri, proiecit se subito supra cellulae suae limen, ita ut extra cellulam suos relinqueret pedes, ac diceret: Ducite me, o demones, si potestis, & trahite. Ego enim pedibus meis non ibo, quod vultis. Si ergo hoc me modo portare poteritis, en proficiscar, sacramenti quoque adiectione confirmans, quod usque ad vesperam de eo non confurgeret loco. Unde si me, inquit, non moueritis, sciatis vos ulterius a me non audiendos. Diu itaque iacens immobilis, tandem profunda vespere propinquante surrexit: sed nocte quae subsequuta est, rursus ei demones molesti esse coeperunt. Ille vero sporta, duos modios recipiente, arenis repleta, impositaque humeris suis, in desertis locis spatibatur. Huic Theosebius quidam genere Antiochenus occurrens, cui & Cosmetor cognomen erat, dicit ei: Abba, quid tantum onus portas? in me potius, quod denehis, transfer, & noli tuos humeros fatigare. Ille autem dicebat: Vexo vexantem me: Ocio enim fruens, iter aliquod agere me compellit. Cum autem ita onustus ambulasset diutius, & confecisset illo pondere suum corpusculum, regressus in cellam est.

Vexo vexantem me.

Hic ipse sanctus aliud miraculum retulit nobis: (erat nanque presbyter) Notavi mihi, inquit, eo tempore, quo sancta mysteria fratribus dabam, quod Marco monacho nunquam dedissem, sed semper ei sancta de altari angelus dabat, solam tamen manum dantis videbam. Erat autem Marcus iste summi ingenij, qui, dum iuuenis esset, nouum ac vetus testamentum memoriter retinebat, admodum placidus & quietus, & castitatis proposito singularis. Vno igitur die, dum ego aliud quod agerem, non haberem, in vltima eius senectute ad eum usque perrexi, & iuxta ostium ipsius sedens quasi tyro, notiusque monachus, supra homines eum esse existimans, sicut & erat, audire quid loqueretur, vel quid ageret, desideravi. Fuit autem solus intrinsecus, centum circiter annos agens, qui & dentes quoque nimium longa aetate perdidit. Contra se ergo ipsum, & contra demonem litigabat, dicens: Quid amplius decrepite senex quatis? ecce oleum, vinumque gustasti. Quid ultra cupis in extremis aetatis tuae denotor, ac ventris cultor? huiusmodi verbis in se iniurius existens. Tum & demoni ista dicebat: Nec adhuc tibi debeo aliquid, quod furari prauealeas, nihil aliud inuenis? Iam recede a me hominum inimice, atque hoc sibi quasi insultando dicebat: Veni pessime senex: quandiu tecum morabor?

Marcus monachus egrotus.

Referrebat autem nobis Paphnutius quidam, discipulus huius beati viri, quod aliquando belua quadam exhibuit sancto Marco catulum suum caecum, vestibulumque ostij eius, capite percussit, & ingressa ad eum sedentem foris in atrio, proiecit ante pedes ipsius catulum suum. Quem ille tenens, & expuens in oculos eius, orauit: contra quoque lucem, quam amiserat, vidit. Secumque tunc ipsum proprio lacte nutritum, mater abduxit. Sequenti autem die eadem bestia sancto ac beatissimo Marco, pellem ouis exhibuit, quam memoratus seruus Christi, sancto Athanasio episcopo dereliquit. Quam sancta Melania postea a beatissimo viro Athanasio accepisse se dixit. Et quid mirum, si ille qui mansuescere fecit Danieli leones, etiam huic beluae talem sapientiam dedit? Dicebatur praeterea de beato Marco, quod ex quo lauacri gratiam spiritualem promeruit, nunquam expuisset in terram, sexagesimum post baptismum agens annum, & quadragessimum ante baptismum.

Dan. 6. & 14

Erat autem figura corporis huius athletae Christi Macarij, (oportet enim me de hoc quoque

quoque tibi significare famule Dei Laus, eò quod paruitas mea cõuersata cum eo diu-
tius, eundem cognouerit diligenter) statura brevis: non multa barba faciem vestie-
bat, sed circa labia tantum erat, parumque circa mentum aliquid videbatur. Ex nimia
abstinentia, & penè iugi inedia, etiam vultus ipsius, nudus præter cæterorum hominum
consuetudinem videbatur. Ad hunc ergo cum admodum tristis aliquando venissem,
diceremque, Abba Macarij, quid iubes faciam, quoniam variæ cogitationes animum
meum conturbant, dicentes mihi, Proficiscere hinc, quia nihil agere te cernis? Ille re-
spondit: Dic, inquit, ipsis cogitationibus tuis: Propter Christum parietes cellæ istius cu-
stodio. Hec tibi amator & famule Dei doctissime, pauca de multis ex factis sancti Ma-
carij vel dictis, significavi.

VITA S. ADELHARDI ABBATIS CORBEIEN-
SIS, AVTHORE PASCHASIO RATBERTO, QVI

sextus ei fuit in Gallica Corbeia successor.

Dir. 2. I A
N V A R I I.

In princi-
pio oratio-
nis fune-
bris de ob-
itu Valen-
tiniani.

Recium operis est, viros quosq; doctissimos imitari, qui pa-
rentis affectu, charorū in Christo funera pietatis opere de-
fleuere, flendo quoque miris eos profecuti sunt laudibus.
Quoniam, sicut beatus Ambrosius in opere super Valenti-
nium dixit, etsi incrementum doloris sit, id, quod doleas,
scribere: tamen plerumque in eius, quem amissum dolemus,
commemoratione requiescimus, eò quod in scribendo dum
in eum mentem dirigimus, intentionemque defigimus, vi-
detur nobis in sermone reuiuiscere, & totus medullam nos-
træ mentis influere. Cæterum posteritatis negotium est, ut
eorum exempla virtutum literis commendemus, quatenus
& nostrum charitatis debitum proximis persoluamus, & Patrum exempla, quos imita-
ri debeant, filijs non negemus. Nouimus igitur eos non perijisse post mortem, sed beati-
tatis immutatos, ut moriendo ad immortalia summæ felicitatis gaudia peruenirent. Id-
circo non omnino penitus obliterandi sunt à memoria, præsertim tales, quorum non
desijsse hinc mortis euulsio fuit, sed in melius commutasse. Neque enim fatendum est,
iuxta quorundam perfidorum insaniam, quod scriptura inquit: Exiguum & cum radio
est tempus vitæ nostræ, nec est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit re-
gressus ab inferis. Neque hoc dicendum, quod ex nihilo nati sumus, & post hæc futuri
sumus, quasi non fuerimus. Verum igitur est, & incunctanter profitendum, Christum
resurrexisse à mortuis, & mortem moriendo vicisse: ut similiter omnes, qui in Christo
moriuntur, non iam mortui, immò in eo viuati beati inueniantur. Deus enim viuorū
est, & non morientium, eò quod in illo qui viuunt, omnes qui in ipso sunt, viuati inue-
niuntur. Vnde & scriptura eos dormientes appellare consuevit.

Sap. 1.

Matth. 22.
Lucæ 20.

1. Thess. 4.

Ibidem.

Quapropter officiosissimum est, sicut dixi, sanctos imitari viros, videlicet præfatum
Ambrosium, & beatum Hieronymum, reliquosq; sacros imitabiles viros, qui suis epi-
taphia charis facundissime condiderunt. Etsi nō assequi eorum iura facundia: quæ, ma-
teriā tamen loquendi scias nō deesse: quia eum recolare scribendo cupio virum, quem
sanctum & admirabilem vniuersus penè prædicat orbis: quemq; vidimus, & vti familia-
ritatis eius amore, licet indigni, sumus, omnino tacere, quāuis indocti, nequimus: ut dū
eum oculis videre negamur, saltem mētis officio prosequi mereamur. Sed dum hoc co-
gitare incipio, duobus valde cōtrarijs afficior intus, mœroris videlicet atq; gaudij. Sed
cōtristari Apostolus pro tali negotio vetat: gaudere verò nō solum mea, verum omni-
um nostrorum subita desolatio prohibet. Quibus vtrisque taxatis stipendijs pietatum,
gaudere magis, multumq; congaudere profecto spe promissionis æternæ de tanto pa-
trono oportet: itaq; per felices cum iam trāsisse agones, quem proculdubio requiesci-
se in Christo, sine fine beatè māsimum, minimè dubitatur. Sed quia fletu amoris vincor
potius, quàm desperationis ignauia, mihi parcendum nō ambigo: præsertim cum Apo-
stolus non flere prohibeat, nisi tantum, ut de dormientibus, tanquàm cæteri, qui spem
non habent, non contristemur. Ergo longè aliud est, cum desperatione contristari: ali-
ud verò, dolere & condolere, quod sic peccati causa huc venimus, ut ad modicum,
vix

vix parum aliquid esse videamur: vnde proculdubio charorum lachrymis ablucere se-
pulturam, debite pietatis affectio esse debet, non erroris.

Qua pietate licet mentis ingenio segnis, tui recordor virorum charissime Adelhar-
de pater, senectutis decus, species sanctitatis, forma virtutum: Intantū, inquam, tui
recordor amoris vinculo, ut vix admodum me valeam inter vtraq; temperare negocia:
Qui dum video Dominum Iesum Christum, Lazarum, quem diligebat, fleuisse mortu-
um, & non solum fleuisse, verum turbatum fuisse spiritu: nimium flere cogor, tali ac-
tanto celi destitutus oraculo. Cæterum ipsa natura docet, charorum non obliuisci de-
bere, sed quibus possumus eos commendare ingenijs, ut & dilectio in mente firma te-
neatur, visione carnis sublata: & amor in mente qui dudum accensus fuerat, dum me-
lius viuat quem diligimus, nō moriatur. Vnde mi vitorum charissime, tui superspar-
go more vulgi sepulcrum ex floribus, ornare cupiēs funus literarum officijs: quatenus
tuarum aromata virtutum non tumulto teneatur clausa, sed longè lateq; in exemplum
futuris fragrent temporibus. Neq; enim more quorundam cenleo pueros hinc inde su-
per tumultum constituere, qui tuas fingendo laudes debeant decantare, ut instar lugu-
brium carminum ad fletus & gemitum audientum pectora concitent: sed veritatis iura
mihimet torpentis ocio nē abdicerentur, literarum fidei commendabo, atq; ita tuo refri-
geratus alloquio, tui per secula memorabor. Neq; è meo poteris euelli animo, nisi no-
men tuum laudesq; depromam. Fidelis est mihi conscientia, quod quicquid dixerò, à
tua minus est laude: idcō persuadere mihi de te talia minimè erubescō. Vnde tua præ-
sencia absens faciat gratulari, quod iam peruenieris ad diū promissa gaudia felix.

S. Adelhardi
de encomiū.

Ioan. 11.

Item præ-
clara laus
beati viri.

Nē, quæso, lachrymantidicas, Gratulari de me potius, quàm flere, charorum fili de-
bueras, præsertim cum scias me euasisse mundi ludibria, & peruenisse ad fontem æternæ
vitæ: qui si me diligeres, gauderes utiq; & congauderes, quia iam fruor immortalitatis
stola, & satior intiendo maiestatis gloriam. Scio, mi pater, scio, inquam, quia exutus car-
neis indumentis, cælesti iam fruor visione: sed vincor itaque, pio perfusus amore, præ-
sentem tuam flere absentiam, quo mihi triste videtur omne quod intueor, dum te su-
spirans abesse sentio. Et ut verbis Fortunati utar,

Qualiter agnus amans genitricis ab vbere pulsus,

Tristis & herbosis anxius errat agris:

Nunc fugit ad campos, feriens balatibus auras,

Nunc redit ad caulas, nec sine matre placet.

Sic me de tuis pater absentem suggero verbis. Dies, inquam, obitū tui mihi vrinam
non luxisset, quia nec poterat peior esse mihi exiguus, neq; sauior vlla tuis omnibus in-
lucescere: quo quid agam, quidve faciam perpendo, sed mœrore amarus, non inuenio.
Prohibente, ut dixi, Apostolo, multum flere volens, non audeo: gaudere verò, quāuis
inuitus, tuæ charitatis gloria persuadeor. Iam enim tibi hyems, mi pater, abiit, & recessit
fir imber: ergo venerunt nuptiæ agni, inter delicias paradisi fruor: vox tua sonuit iam
in auribus meis, exaudita est vox turturis, ita dicens: Sicut audiuiimus, fili, sic vidimus
in ciuitate Domini: audiuiimus quidem gloriosa, sed cernimus potiora. In ciuitate Do-
mini virtutum: virtutum ergo, & non vitiorum, quia Deus fundauit eam in æternum,
fundamento perpetuitatis. Intelligo quidem planè talia te canentem, sed suspiro dolens
& gemo anxius, longè interdum à tuo seiunctus consortio: Et quod serius est, orbis te
virtutis virum prædicat, nec contingimus, nec videmus.

Psal. 47.

Nō igitur, quod neque has velis accipere laudes, qui tuas iam in celo scriptas pro-
culdubio tenes: ibi tuum prorsus feceras horreum, ibiq; tuum semper erat mentis ha-
bitaculum. Vnde quāuis mihi exigam quod impendo, tibi exinde gratulor, quia fru-
eris quod amasti: mihi doleo, quem depulsum à lacte velocius amisi: iocundor tua
causa, sed mea plango. Tuis itaque gaudijs superatus, tandem gratias Deo agere non
recuso. Ago quidem gratias, quod talem te habuimus: vincor verò affectu, quia prius
te caruimus, quàm comites paradisi nos tuo adiciueris consortio. Propter quod ob-
secro, mi Pater, prospicias per cancellos, per fenestras quoque, Domino concedente,
voti intuearis filios. Nō igitur, qua fueris charitate præditus, quāve fide firmus,
qualique spe diu velut ancora Domino religatus. Certissimum idcirco teneo, quod
triplex iste tuus funiculus difficilè, immò nunquā, resoluitur. Miraris non modò sub
pedibus

Fides, spe,
charitas, funi-
culus tri-
plex.

pedibus nubes ac sidera, sed etiam altam planitiem celi, niueo candidatus habitu. Ideo precor ne differas misereri humilium, quos dudum ad talia prouocabas in cerraminis campo. Fortis, mi pater, fuit ut mors dilectio tua: ideo nullo victus es hoste, nullo superatus agone. Vicisti oblectamenta mundi fortiter, & ideo coronaris, credimus, gloria triumphantis indubitanter. Venite filie Hierusalem, & videte diadema, quo coronatus est senex noster solennitate aeterna, quibus ille inauratus est indumentis. Perpendite, quomodo adhuc iuuenis malignum vicerit hostem, quomodo puer mundum pedibus olim calcauerit.

Orditur vi-
ta narratio
nem.
Gen. Adel-
hardi.
Paulus Aer-
mylius vult
fuisse soror-
em Desiderij
regis, sed
hic auctor
fregit Egin-
hartus, filia
eius fuisse
testatur.

Qui cum esset regali prosapia, Pipini Magni regis nepos, Caroli consobrinus Augu-
sti, inter palatii tyrocinia omni mundi prudentia eruditus, vna cum terrarum principe
magistris adhibitus, elegit magis iustitiae fore & veritatis amicus, quam in illicita con-
sentire, etiam multis oblectatus blanditijs. Vnde factum est, cum idem Imperator Ca-
rolus desideratam Desiderij regis Italorum filiam repudiaret, quam sibi dudum etiam
quorundam Francorum iuramentis perierat in coniugium, ut nullo negotio beatus se-
nex persuaderi posset, dum esset adhuc tyro palatii, ut ei, quam, viuentem illa, Rex acceperat,
aliquo communicaret seruitutis obsequio: Sed culpabat modis omnibus tale con-
nubium, & gemebat puer beatae indolis, quod & nonnulli Francorum eo essent perituri,
atque rex illicite vteretur toro, propria sine aliquo crimine repulsa vxore. Quo nimio
zelo succensus, elegit plus seculum relinquere adhuc puer, quam talibus admisceri ne-
gocijs: ut propinquo, quem contra ire prohibendo non posset, non se consentire fugi-
endo monstraret. Nec minus igitur Ioanne pro iustitia mori paratus fuisse creditur,
qui pari annu suu illicitam reprehendebat regis audaciam, & spernebat huiusmodi nu-
prias: nec considerans propinquitatis iura, ut carni assensum praeberet contra leges
Christi, quas violare non ferens, sibi in animo preponerat. Vnde & voluit magis cum
Christo mente ingenuus crucis ignominiam ferre, ut fortia quaeque confunderet, quam
si etiam adoptaretur in regnum, ut esset regis filius.

Fit Mona-
chus Adel-
hardus.
Luc. 14.
Matth. 19.
Corbeia
Gallie.
Psalm. 41.

Despiciens itaque Pharaonis regni diuitias, peruenit tandem, ut monachus velut Moyses
in eremo Dei frueretur alloquijs. Neque enim adhuc seculo ita calcatus, poterat cele-
ste visum in monte videre: sed exutus his omnibus & sanctificatus, Dei agente gratia,
discipulus factus est Saluatoris. Legerat ergo, Nisi quis renunciauerit omnibus quae
possidet, adhuc & semetipsum, non potest meus esse discipulus. Neque igitur ignora-
bat, quod facilius sit camelum per foramen acus transire, quam diuitem in regnum ex-
lorum intrare. Et ideo deposuit a se omnia, ut facilius arctam atque strictam viam man-
datorum Dei cerneret. Quibus depositis, Corbeia, in monte Christi ibidem expetijt fontem,
velut ceruus ille Dauidicus. Vbi cum parum fuisset immoratus, subito humilitatis
discipulus, factus est magister virtutum: & qui pridie pedisequus videbatur aliorum,
inuentus est dux & praeuius suorum in Christo commilitonum. Elegeras enim, bone le-
u, tibi tyrannem & puerum: Nō quidem ille te, sed tu illum elegeras & praelegeras, tua
praeuentum misericordia. Elegisti eum ferme cum viginti esset annorum, quando in-
felix nimium aetas humana, fragilis & valde procliuus est ad peccandum: tunc quando
omnes tyrones tui, cum exirent de terra Aegypti a viginti annis & supra, in libro vite re-
conscripti sunt praeuonente. Necnon & cum rursus a Moyse & Eleazaro recensentur
omnes hac aetate, & deinceps, qui possunt ad bella procedere, in caeleste collegium sup-
parantur. Hi tantum in castris Domini figunt tentoria, hi soli procedunt ad bella. Sane
quia mirum admodum est tunc vincere, cum oblectatur varijs blandimentis: triumphare,
multis cum impellitur argumentis. Viginti etenim sunt, quinq; quater ducti: aut
quatuor, quinq; supputati. Quibus ita collectis, constat eos tantum ad bella fore pro-
ptissimos, qui veteris ac noui testamenti aetate senuerint, & eius sapientia fuerint edu-
cati. Horum igitur virtus est ad bellandum aptissima: & ut se vincant primum, monenda:
praesertim cum tunc hostis, quantum in carne est, maioribus vititur decipiendi ingenijs.

Alludit ad
Dauidem.
1. Reg. 17.
Psalm. 117.

Tunc ergo tuus Christe aetate puer, mente ingenuus, prostravit mundi illecebras:
tunc deposuit arma Saul regis, ut te solo lapide, quem gestabat in pectore, prosterneret
ingens animarum delusor. Te denique elegit secum in praecordijs ferre: te auctore
contra spiritalia nequitiae in caelestibus dimicare. Quid plura? ita certaminis campum
ingressus, peruenit ad cenobium: vbi annuo pulsans vortu, tandem introiit portas in-
sinitiae, per quas soli iusti ingrediuntur. Deinde peruenit ad portam virtute mactus, quae
sola

sola suos quosque ducit ad vitam ingressus namque, est arctam & strictam viam, quae pau-
corum est, ut dilatato animo, viam mandatorum Dei cerneret sagacissimae artis inge-
nio. Atque cum iamdiu ita totus efflueret inter monasticam disciplinam, ut magis in-
esse caelestibus quam terrenis crederetur: nescio quo ducti Patres affectu, quasi ex ius-
su regio hortulanum cum constituunt. Qui gaudens ut bonus athleta Christi, ac si inter
paradisi delicias, ita obediens letabatur animo. sciebat namque Dominum in huiusce se-
pultum fuisse spelaeo, ibique cum Maria, ut hortulanum, apparuisse. Sciebat eum in eo-
dem loco resurrexisse, etiam inibi visiones angelicas apparuisse. Vnde profecto thesau-
rum effodiens in hortis animi, multiplici corpus aromate vnguebat Iesu. Quid tunc pu-
tas dicebat, tali ad stipulatus officio? Nisi fallor, dicebat sine voce, mentis tamen affectu:
dicebat, inquam: Veniat dilectus meus in hortum suum virtute confutum, & comedat
fructum pomorum suorum. Erant igitur illi in animo diuersa virtutum olera: & idcirco
dixisse non ambigitur, ut comedat fructum pomorum suorum. Suorum, inquam, quia
non sibi, sed Domini applaudebat gratia, si quid boni mente gestaret. Alij labores agro-
rum superexcolant, quam virtutes animi obedientiae causa defensi: iste talia non omittens,
hortum deliciarum animam suam Domino consecraverat. Fecerat enim, quod ab eo sibi
dictum meminerat: Pone me sicut signaculum erga cor tuum. Quo premio vallatus, secum
in animo Domini magis delectabatur colloquio, quam rerum negocijs temporalium:
Descenderat enim profecto dilectus eius Christus hortum animi illius inuisere: descen-
derat utique ad areolam aromatis, & in eo virtutum delictijs pascebatur. Hortus autem
delictiarum eo vocatus est paradisus, quod intelligitur mens hominis, quia EDEN hortus
delictiarum interpretatur. Vnde & quidam florentem eum dixerunt. Descenderat ergo in
eo Christus, ut lilia colligeret castitatis, & videret si iam mala Punica germinassent.

Matth. 7.
Psalm. 118.

Hortulanum
officium ei
dem datur

Ioan. 20.

Cant. 5.

Cant. 8.

Cant. 6.

Anima viri
iusti, para-
disus est.
Cant. 5.

Est autem boni viri animus, ut dixi, hortus plenus delictiarum virtutibus, atque ita
alter denique paradisus. Meritur ibi myrrha, membrorum scilicet mortificatio, cum
virtutum aromatis. Colligitur rosa, martyrij sanguine rubricata: nitent poma con-
nallium, caelestibus disciplinis irrorata: germinant mala Punica, propter odora menta
bonorum actuum: absque eo, si quid intrinsecus latet, Dei flagrans, pius ardor amoris.
Inde est, frater, si velis advertere, quod noster senex totus amabilis & suavis erat: inde,
quod aptus omni eloquio puritatis. Nonne tibi videtur mel & lac ex eius lingua ma-
nasse, qui ita se suo influebat eloquio, ut nonnunquam aliquos quasi ebrios redderet
sanctitate, omnes vero sibi conexos praedulcore nimio faciens? Et quid aliud erant eius
labia, quam sauis distillans? & ut alius dicam, quid aliud, quam organum sancti Spiritus?
Alloquin humana non potuisset apprehendere sapientia, quae loquebatur: Plena
denique sanctitatis munere, verba caelesti manabat oraculo.

Qui cum idem ita longè diu, a sancto ageretur Spiritu, recordatus praeccepti Abra-
hae fuisse dicitur, vbi inquit scriptura: Exi de terra, & de cognatione tua, & de domo pa-
tris tui, ac veni in terram, quam monstrauero tibi. Qui cum secum talia contulisset, coe-
pit intra se meditari & dicere, quod nondum hoc praeccepti genus opere compleuisset:
Qui si mente reliquerat natiuitatis solum, reputabat quod adhuc corpore interesset:
Et si iuxta Evangelij praecceptum, patrem, aut matrem, aut cognatos iam reliquerat, ut
Deo dignus haberetur discipulus, adhuc etiam amplius molestabatur: quia licet pro
dignitatis genere, sapientius tamen eum inuisendo propinqui & noti frequentarent, quam
quieti viri animus poposcisset. Quo factum est, ut illico alter Elias fuga laboraretur, non
Iezabel, sed carnis fugiens voluptatem. Quarebat enim seuerus Christi miles effugere,
ut sese fugiendo plenius inueniret. Atque ita qui dudum fuerat multis fuleitus blandi-
mentoribus obsequijs, factus est hospes peregrinationis: non habens cum Christo, quod
egregium habendi genus est, saltem vbi caput reclinet. Itaque sic se fugiens, ut se inue-
nirer, peruenit secum in fortitudine verbi usque, ad montem Cassinum, volens patriae co-
gnoscere curas, neque praedicari de se vento iactantiae laudes. Cogitabat autem solum se
velle tantum percepisse, necdum diuisum a vitijs, quousque moraretur infra patriae fi-
nes. Et ne rursus nouis diaboli retibus ligaretur, exiit ultra se vadens, si quo modo pos-
set relatu veritatis edicere: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Christus. At vbi
ita conficius venit Cassinum, quod totius fons religionis & origo putabatur, susceptus
quidè a Patre monasterij, sed Dei disponente iudicio, ibi cum paululum licuit immorari.
Fertur namque, quod illico quidam ei anachoreta in Spiritu Dei praedicaret, quinam &

Gene. 12.

Nō fert p-
pinquorum
crebras vi-
sitationes.

3. Reg. 19.

Matth. 8.

Cassinense
petit cenobii
delictia

Galat. 2.

vnde esset, & ob quam causam eoufq; aduenisset. Ac deinde post modicum prædicat aduenturos regis nuncios, qui eum repeterent, suoq; in loco restituerent. Quod ille audiens, turbabatur plurimum, quod votis prospera non succederent. Qui assumens illico Abbatem loci illius, retulit ei sua quæque, rogans atq; obsecrans, si quo modo posset effugere, clementer annueret, quod nomen illius ultra etiam nec à longè audiretur.

Sed preoccupauit Deus mox eorum consilia, & dum moras faciunt euoluendi, continuo preoccupatur nuncijs. Qui tenentes eum, reduxerunt in patriam. Quid putas, quam amarus erat animus, quam moestus, quia ad patriæ fines & dulcia proprij soli arua inuitus rediret? Audiant igitur huiusmodi virum nostri cœcives monachi, qui lenti requiescunt umbrarum delibuti fuligine: audiant, qui post se secularium greges trahunt: audiant, inquam, quod non satis tutum sit, suorum se deliniri parentum affectibus. Christus ergo matrem nescit, & ignorat fratres, ut veram nobis mentis ostendat fraternitatem. Si quis, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in celis est, ipse meus frater, soror & mater est. Deinde reuocat discipulum ab officio funeris, ne patrem liceat sepelire debito carnis iure: Sine, inquit, mortuos sepelire mortuos suos, tu autè sequere me. Hoc igitur totum nouerat pius senex noster, & ideo fugere festinabat è medio ciuium suorum. Recordabatur nanque, quod Iesus non sit signa operatus in patria: neq; propheta sit sine honore, nisi in proprio solo. Hic autem honore mundi expoliatus, idcirco festinabat exire charorum vinculis, ut verè posset sibi mentis honorem adscribere, atq; ut alijs dicam, angelicam in terris degere vitam. Videbatur non satis pauper posse fieri in medio parentum suorum, qui regni pollebant honore, & diuitiarum copijs repletebatur. Et ideo disruptis vinculis clari nominis, voluit pauper fieri sine ambitione, quoniam dā locuples. Sed sui contemptor eximius, paupertate sit ornatior, fuga clarior, vilitate humilitatis sublimior: & ut B. Hieronymi verbis utar, sint nonnulli ditiores monachi, quam fuerant seculares: possideant opes sub paupere Christo, quas sub locuplete & fallace diabolo non habuerant: ut suspiret eos Ecclesia diuites, quos mundus tenuit ante mendicos: Adelhardus verò noster mundi omnia calcans, vicit in schemate, & cuncta quæ mundi sunt, sub pedibus attriuit.

Et dum ita quietus iam victor celsa federet in mentis arce, dispensante Dei providentia, rursus ei nouus constituitur pugnandi ordo. Agitur nanq; non longè postquam redierat, proprio consentiente monasterij Patre, ut nec multum longè dispar, id est, alter Augullinus, viuente prædecessore successor eligatur: nisi quod ille episcopus fuerit, iste verò Abbatis loco subrogatus sit: utriq; tamen perfecti dispensatores inueniuntur. Erat autem idem beatus præfati patris Augustini velut pedisequus, operum clarissimus imitator, satis acutus ingenio, voluntate promptus, eloquentia diues, dulcissimus affatu, auditorum tanto afficiens fructu, ut linguam eius vix aliud quam calami sancti Spiritus credere potuisses. Prædicationis eius officium lachrymæ commendabant, & cordis duritiam gemitus mollebat. Fluebat itaq; lachrymarum ab eo ferotinus imber, quatenus mentes vberius semen fructificandi caperent, & cor audientium huiusmodi censu charitatis amore mulceret. Vox eius plena viroris gratia, & omni constantia fortior videbatur: ipse verò vultu corporeo nitens, plenus pinguedine sancti Spiritus credebatur. Erat autem, iuxta illud Horatii, quod magnis laudibus prædicatur,

Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Fortis siquidem fide, constantia & virtute solidus intantum, ut nil trepidans, nihilq; dubitans videretur, etiam si totus terrore anfractus orbis laboretur. Veruntamen si aliqua terroris procella impulsus esset, aliquando spe superabat, aliquando verò ratione vincebat: timor autem mundialis eum nusquam potuit subrigendo transuerberare. Teres autem & rotundus ideo in seipso, immò in Domino dicitur fuisse, quia non solum sibi met virtutibus ac moribus aptabatur: verum etiam omnibus congruus erat, & amore dignissimus: intantum, ut omnia omnibus esset, & penè cunctis lucriferet. Erat siquidem carne nobilis, sed nobilior moribus: plenus Dei sapientia, sed opere non vacuus: pulchra facie, sed fide ac sanctitate pulchrior: diues progenie, sed ditior almitate, quia propago erat natus de propagine cæli.

Totus igitur nouo homine indutus erat, & quantum hic mortalibus fas est, in intimo Domino recreatus. Equitatus eius, erat quadriga virtutum: rota verò quadrigæ illius, prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Porro prudentia tanta illi inerat, ut fons consilij

Cogitur re-
dire ad suos

In mona-
chos, carna-
libus ppin-
quorum af-
fectibus de-
ditos.
Matth. 12.
Matth. 8.
Luc. 9.
Matth. 13.

Hierony-
epistola 2.
ad Nepoti-
anum.

Eligitur in
Abbatem.

Horat. 2.
Sermo, Sa-
tyra 7.

Virtutum
quadriga.
Rota qua-
drigæ.

consilij ex eius animo manare videretur. Cernebat enim simul præterita, præsentia & futura: ut de singulis prævideret quid agendum, quidve sequendum Dei consilio mon- straretur. Iustitiam verò quantum sectatus sit, testis est Francia, & omnia regna terra- rum, consultu sibi submissa: maximè tamè Italia, quæ sibi commissæ fuerat, ut regnum & eius regem Pipinum iuniorem, ad statum Reip. & ad religionis cultum vtiliter iustè atq; discretè honestius informaret: ubi tantam promeruit laudem, ut à quibusdam, ita ut fertur, non homo, sed pro virtute amoris, angelus prædicaretur. Fatetur enim, quod nunquam in iudicio alicuius personam inspexerit: neque iuxta prouerbium vulgi, aureo pugno sit murus eius animi fractus. Solus, ut aiunt, potuit illæ sus fluuiū transire Acherontis auari, & sine discrimine cecitatis ex Alpibus remeare per annos. Ante quem tremebat in promptu superborū altitudo, gloria batur humilitas mansuetorū. Depo- suit enim illico in ingressu omnem indè tyrannicam potestatem, qui velut prædones in- iqui in populo furebant, tantoq; audentiùs, quantum liciti auxiliabatur domini iure. vnde & omnem terram pessima potestate vastabant. Primum ergo his pacem reddidit: deinde sua cuiq; plus arbiter iura restituit. Ergo tanta inerat ei sapientiæ virtus, ut pro virga censoris iudicis vteretur verbo, neq; moram faciens, sua cuiq; quæ iusta fuerant, designando. Fecit igitur, ut suum quique adimplerent officium, & nullius vsurparent alienum. Erat autem thesaurarius pauperum, viduarum patrimonium: Pater verò or- phanorum, mœrentium consolator: brachium infirmorum, & forte superbientium fla- grum. Veruntamen omnes de supercilio mentis artificioso deponere ingenio, & nul- lum penitus frangebat, nisi quem conspiceret irreuocabilem esse.

Atq; ita virtute validus, mitis & mansuetus, Romanorum peruenit ad fines: ubi à domino Leone, tunc temporis Apostolico, tanto familiaritatis officio est susceptus, ut neminem constiterit Francorum antea suscepisse. Vnde nostrorū quidam narrant, sibi iocoso dixisse animo: France, inquit, sciēdo scias, quia si te aliud inuenero, quam te cre- do, non ultra necesse est Francorū aliquem huc venire, cui credere debeam. Quo pro- fecto pater, quantum pondus idem vir habuerit, cuius euacuatio fidei, Francorum ge- nus omne probauerit non credendum, cuiusve firmitatis fuerit. Sed quantus sit, pluri- mum prodit opera promissionis impleta: & testantur literæ, quas de hac, quæ inter ho- mines est tenenda fides, Clothario Imperatori nupè direxit, inter reliqua ita dicens:

Quid putas, inquit, o Princeps, si fides sæpè inter cruores & sequentium arma, etiā inter paganos tantum valuit, ut quisq; se committeret alterius fidei sacramenti: quātum va- lere debeat foedus Christiani, in veritate promissum? Non te decipiat aliquis, obsecro, inquit, Imperator: quia fides cum contra aliquem violatur, nō homo, sed Deus testis & veritas in ea contemnitur. Talibus dictis proculdubio liquet, quod facilius fuerit, ferri violari vincula, quam huius viri fidei contaminari promissa, præsertim cum in eius pe- ctore nil toto, nisi fons veritatis & mera simplicitas radiabat. Quem si diligenter inspi- ceres, erat in eo animus sigillo Christi impressus: ideo in nullo penitus corrumpi pote- rat. Animus verò eius erat velut hortus paradisi, fidei muro conclusus, vniuersarū con- situs virtutum generibus. Huius viri imitabatur humilitatem, istius lenitatem: sequeba- tur autem alterius parsimoniam victum, & mediocrem vestimentorum habitum: Illius quoq; habebat patientiam, huius verò mansuetudinem. Cum frequēti autem suspirio tale mihi verbū pietatis ore dicebat: Super quem requiescam, nisi super humilē & qui- eris, ac tremētē sermones meos? Tu nō si bone Iesu, ut quid talia sibi sedulo replicabat mentis affectu: habebat enim sibi distinctè & appositè ad persuadendam hominibus san- citatem: vniuersa tua præcepta sibi commissæ animo tenebat, & indè conferebat secum, habens tuorum dicta mandatorum suos ante oculos, atq; ita omnium sanctorū vitas vno mentis intuitu considerabat, quorum sedulo ruminabat virtutū exempla, ut ex his omnibus vnium colligeret virum perfectū, Deo plenū, & religionis officio decoratum.

Scribit nanq; Tullius, rex eloquentiæ Latinæ, in lib. 2. de inuentione rhetoriæ artis, his verbis: Crotoniatæ quondam, cum florerent omnibus copijs, & in Italia cum primis beati numerarentur, templum Ianonis, quod religiosissimè colebant, egregijs picturis locupletare voluerunt. Itaque Heracleotem Xeuxim qui tum longè ceteris excellere pictoribus existimabatur, magno precio conductum adhibuerunt. Is, ut excellentē mu- liebris formæ pulchritudinem muta in sese imago cōrineret, Helenæ se pingere simu- lacrum velle dixit: atq; illico quæsiuit ab eis, quasnam virgines formosas haberent. Illi

Italia & Pi-
pinus rex
Adelhardi
cōsilia in-
formatur.
virtutis
amore

Eius beni-
gnitas in
miseris.

Accipitur
humanissi-
mè à Leone
Pontifice.

Eius literæ
ad Clothar-
ium Im-
peratorem.

Promissorū
eius fides &
constantia.

Esa. 66.

In ipso 2.
libri exor-
dio.

autē statim hominem deduxerunt in palestram, atq; ei pueros ostenderunt multos, magna præditos dignitate. (Etenim quodā tempore Crotoniatæ multū omnibus corporum virtutibus antecesserūt, atq; honestissimas ex gymnico certamine victorias domū cū maxima laude retulerunt) Cū puerorū igitur formas & corpora magno hic opere miraretur: Horum, inquit illi, sorores sunt apud nos virgines: quare, qua sint illæ dignitate, potes ex his suspicari. Præbete igitur mihi, quæso, inquit, ex istis virginibus formosissimas, dū pingo id, quod pollicitus sum vobis, ut mutū in simulacrū ex animali exemplo veritatis trāsferatur. Tūc Crotoniatæ publico de cōsilio virgines vñ in locū cōduxerunt, & pictori, quas vellet, eligendi potestatem dederunt. Ille autē quinq; delegit, quarum nomina multi poetæ memoriæ tradiderunt, q̄ eius essent iudicio cōprobata, qui verissimum pulchritudinis habere iudiciū debuisset. Neq; enim putavit omnia, q̄ quæreret ad venustatem, vno se in corpore reperire posse, idē q̄ nihil simplici in genere omni ex parte perfectum natura expoliuit. Itaq; tanquā ceteris non sit habitura quod largiatur, si vni cuncta concesserit, aliud aliq̄ commodi, aliquo adiuncto incommodo, muneratur.

Ita siquidē & senex noster ingrediens palestram huius vitæ, postq̄ ablatus est baptisimi fonte, post abrenunciationē seculi, quo puro mentis intuitu conspexit diuersos ad diuersa tendentes: Alios quidem vidit sudare ad mundi honores, & præsentis vitæ gaudia: alios verō ad luxū & libidinē carnis: Nonnullos autē sectari iustitiā, necnon & aliquos futurā respicere vitā. Elegit tamē ex omnibus, quos potuit intelligere, quinq; virgines, q̄ pio charitatis oleo suas indefinenter ornant lāpades, & parant exire obuiā sponso & spōse: & has imitatus est vigilāti animo, nē forte fur nocte veniēs, dormiētē subriperet. Audiuit etiā ex gymnico carmine sanctorū, q̄ dignas honore victorias: atq; ex his oībus vñ in se Christi reformauit imaginē. Illic, in vno videlicet Deo & homine Christo lesu, omnia q̄ sunt venustatis & decoris æternæ vitæ, vtrāq̄ intelligi possit, adinuenit. Sed perfectū, quod in oībus Ecclesiæ partib⁹ natura prohibuit, gratia cōcessit, ut sit Deus oīa in oībus. Idcirco ex oībus p̄ oīa satagebat, ut iā Christū in oībus inueniret. Ob hoc autē ab aliq̄bus, ut epistolæ Magistri Albini ferunt, Antonius vocabatur: à nonnullis verō, ut suprà dictū est, Aureli⁹ Augustinus. Agebat nāq; istud Gregori⁹, aliud verō B. Syluestri.

Testis est mihi conscientia mea, quod sæpē mirabar, cur tantum mutū vellet accipere, ut indigentibus, vel suorum erogaret vñsibus, donē vitam B. Syluestri in se imitaretur. Dicebat nāq; sibi sæpē coherentibus: Vis nō scē, o inquam, tu, vtrū avarus largusve videaris? scias prorsus, quod si timueris quid magis te dedisse quā oportuerit, avarus conuinceris. Quod si minus quā debueras, largitatis est vñquē signum. Et idē te, fili, moneo, ut magis si neglexeris, in hoc reus appareas, ut de nostro plus censeas tribuere, quā minus aliquid erogare. Nouit altissima virtus, quod frequentius intantum liberaliter tribuebat, ut ipse pauper, ac sui simul viderentur egere. Sed tunc lætus, tunc gaudens exultabat in Domino. aiebat nanque: Vtinā vel in modico paupertate Christi participarem. Sed nunquā ei visum est, aliquando ad hoc potuisse peruenire negocium, cō quod Christus magis in eo pusillanimes animare assidue, ut sua liberaliter discederet erogare, & de Dei largitate præsumere. Præoccupabat enim eum diuina clementia ministrando. Vndē cum quodam die omne pulmentum casei de monasterio hospitibus ex integro expendisset, ita ut nihil fratribus reseruaret, contraxit ut quidam, cū esset cellerarius, quasi voce minaci quodam mētis affectu diceret: Miror, ait, Pater, quid tua velis ingentis rei expensio: En nihil residui permittis esse fratribus, quo vesci libeat. Tum ille, ut erat suauis eloquio, aridēs: Dominus dabit, inquit. Et ille, Tu semper, inquit, ita polliceris: sed nō sic ex templo dabitur, quod tu indifferenter effundis. Interim autē dum hæc aguntur, ecce duo adfuerunt plaustra præ foribus, vnum nescio quid ferēs piscium, & aliud plēnū caseis. Quod B. Pater audiens, lætus pro fratre, iussit eū adesse cōtinuō. Ecce frater, inquit, & q̄ timebas, argueris: Ecce imprudēs conuincitur ignauia. Tum ille, ut erat simplex animo, videns se argui beneficijs, Da mi Pater, inquit, deinceps, da quantū volueris. Iam enim non dicā vltius, Non dabit Dominus: sed dicā prorsus, q̄a dabitur, quātum volueris. Neq; igitur tātus vir prudētis affectu poterat ignorare, qd, cui & q̄tum daret. Hoc solū vitij, si libeat, deputetur, quod aiebat, dicebat enim ita: Si ad dandū mihi ita exigū fuerit, ut nō habēā quod duobus impertiri indigentibus, quō solū eorū aliq̄s adiumentū capiat, bonū mihi videtur, cui iure magis com-

Oleū charitatis in lāpadibus.

Eius largitas in indigentibus.

Signū avaritiæ. Largitatis.

Deus eius liberalitatem miraculo compescit.

Prudentia eius in dando.

competit, ut ei totum tribuā, quā vtrūq; nil penē impertiā, aut eos ex toto vacuos relinquam: vndē vni impendebat vtrūq; beneuolentiæ munus: alteri pietatis affectum.

Videte duricordes, videte viscera pietatis. Ecce hic licet nō posset largiri omnibus, tamen omnium doloribus & penurijs, atq; casibus varijs, cōpassionis affectu quasi proprijs afficiebatur. Verē tātus ac talis erat, ut de se, quippe relatu veritatis, potuisset asserere, Vulneratus charitate ego sum. Qui nisi vulneratus esset à charitate, omnium casus cōtinuis lamētis ut proprios nō lugeret. Flebat autē diebus singulis, si nō amplius, semel in die, aut secūdo, manē videlicet & vespere. Ignis ergo erat iste in eo perpetuus, non deficiens ex altari animi, sed ingiter tali ardebat voto. Ibi enim fiebat suauis holocaustū Domino. Omnē carnis adipē & concupiscentiarū illecebras tūc cremabat flāmarum incendio, & omnia intrinsecūs vitalia, caputq; cū pedibus, id est, initium vitæ ac finem, Domino in sacrificiū adolebat. Lauabat enim quæq; lachrymis primum, ut deinceps omnia marum tantus inesset, tantusq; gemitus. Putares enim intrinsecūs omnia fleribus resoluta, profundis suspirijs pectus distrūpere. Videbatur in eo quasi tonitrua resonare, dum se crebris tūderet ictibus, ut lachrymarū imbres vberius eliceret. Haud dubiū, quin tonitrua fuisse rectē dicamus: quia tu intus eras bone Iesu, ut fleribus virtutū rigares semina, & agri pleni, quē benedixeras, fructum fonte adspersionis ablueres. Cumq; exiguus ego aliquando ab eo requirerē huiusce lamētis genus, & tanti flētis gratiā, intulit ita, dicens: Plango, inquit, fili, me plango: Non quasi humiliando flere me conueniā, aut ut altiora celi sacramenta conspiciā: sed me, inquā, quid sim considerans, plangendo lugeo. Plango quidē, non quia sic me vellē plangere: sed quia me ita plangendū nōni, proculdubio plango. O profunda humilitas viri, & altissimum mentis ingenium. Dicebas enim hæc, non q̄ te talem scires, sed ut me, quē talem fortē noneras, ad plangendū saltem ferius inuitares, & pectus saxum sic tuis fleribus emollires. Alioquin tu idē flebas, q̄ velut intra sancta sanctorū ingressus, nondū continuare poteras, quod cernebas: Spes nanq; quæ differtur, affligit animam. Ergo cernebas mentis oculo celestē illā patriam, vbi hymnidici chori Deo laudes cōcelebrant: & fruebaris beato illo & felici celi concentu, vbi indefessa voce resiliat Deo laudes cōcelebrant: & quod maius est adhuc, feceras tuā ipsius animam sancti spiritūs habitaculū. Sed cū idē spiritus paululum altius euolāssēt, ut eū requireres, flebas præ amore nimio, multumq; flebas, ita dicens: Anima mea liquefacta est, ut locutus est mihi. siquidē locutus est, & abiit. Abiit, ut mens auida fruendi, felicius inardesceret, & flammam, cū inuenisset, in eo charitatis firmitus retineret. Indē erat, mi pater, quod in mortis articulo non recedebat ab ore pius affectus, ac dicebas: Sitiuit anima mea ad Deum viuum: quando veniam & apparebo ante faciē Dei? Iam enim cupiebas ingredi tabernaculi locū admirabilis: iam vox exultationis in auribus erat, & cōfessionis in ore: iam sonus epulantis iudicabatur: iam quodāmodo intereras his, quorū habitatio est sicut lætantium omnium. Talia quippe, dū fleres, tibi ante oculos assidebant, & idē amore totus elāgueras, ac dicebas: Adiuro vos filia Hierusalem, si inueneritis dilectū meum, ut nuncietis ei, quia amore langueo. Nouerit pius lector, quod si se à talibus paululum pro quibuscumq; negocijs segregāssēt, totus aderat, quasi si in die nihil aliud inter manus habuisset. Mox etenim aderant lachrymæ, mox gemitus atque omnis deuotio. Reuirebat quoq; animus illic, & omnis sensus corporis, continuō mundo moriebatur. Quod si ad Dei intrāssēt officium, ut idem iucundo animo solitus erat dicere, mox omnes cogitationes & causas rerum temporalium ante ostium reponebat, & secum totus ingrediebatur, ut totus Deo ac sibi adesset. Quem si conspexisses, subito videres eum introire suæ secretiora mentis, & nescio quid verenti vultu respicere. Tingeat quippe calamus linguæ fonte sancti spiritūs, ut mundus Deo laudes diceret: atque inter ipsas laudes, nescio quid musicum percipiens, aliquando abundantissimē flebat. Et quid mirum? cū, ut audiui quodam referente Episcopo, inter ipsas palatij populorum frequentias, dum Rex & consiliarij eius aliud quid intenderent, & turba more solito vndique perstreperet, sæpē eorum in medio positus lugebat, quasi ad agonem flendi huc venisset. Itaque ibi residens, alibi celorum Regi secretius adstibat.

Cant. 2. Lachrymæ compassionis quotidianæ.

Gratia lachrymarū principia.

Prover. 19.

Cant. 4.

Psalm. 42.

Psalm. 36.

Cant. 4.

Preces Deo in templo persolutæ, ut se cōparauerit.

Nō hoc di-
citur, quod
templa aut
lora sacra
contempe-
rit, sed quod
etiā in iti-
nere cōsti-
tutus, ani-
mā semper
habuerit
Deo cōiun-
ctissimum.
Spoleti &
Beneuentum
redigit in
cōcordiam.

1. Ioan. 3.

Dan. 6.

Matth. 5.

Vir sanctus
præter me-
ritum, exu-
lare iube-
tur.

Roma. 8.

Matth. 6.

Quod si inter mundi discrimina huc illucq; pro Ecclesiæ negotio occupatus esset, instituta tamen regulæ minimè deserebat: sed pro lectione vacabat fletibus, & pro reliquis officijs, mentis iubilo Domino famulabatur. Nouerant igitur omnes sui comites & itineris socij, nolle eum, vt continuè sibi appropinquaret: idcirco procù ab eo gradiebantur, quatenus ille soli Deo vacaret. Venerat enim illi iam tempus, vt neque in monte, neq; in Hierosolymis, & vt ita dicam, neq; in aliquo loco, sed vt in spiritu & veritate adoraret Patrem. Templum autem eiusdem spiritus, suam fecerat animam, veritatisq; habitaculum. Idcirco vt mihi visum est, totus vbiq; secum, totusque cum Deo erat, ac sollicitus cum eo gradiebatur. Inde erat, quod profecto semper hilari, semperq; mitis ac lætus inueniebatur: inde, quod tam patiens, tam longanimis, tamq; benignus in omnibus habebatur. Erat enim filius pacis, charitatisq; catena, vt fraterna sibi viscera inuicem cohærerent. Nouit hoc Spoletum & Beneuentum: qui cum hostili gladio se inuicem indefinenter caderent, factum est, vt idem vir beatus illuc vsq; ob hoc pro-Spoletū & grediens deueniret, & Beneuentum intraret. Porro ibi cum esset, inter eos tantam ressi-tuit pacem, vt vsq; hodiè connexi & confederati, sibi mutuò in pace Christi cohære-ant. Vnde non solum apud eos, sed etiam apud Græcos & omnes maris insulas nimiam promeruit amoris gratiam, atq; famam virtutis. Perpendebat autem in hoc dissidio, quod vtriq; Christiani & fratres essent: neq; censuit eos ita Deo placere posse, vt tanta cruentarentur eade, & suarum prædas facultatum facerent: Quia omnis, inquit Apo-stolus, qui odit fratrem suum, homicida est: & scimus, quod omnis homicida non habet vitam æternam in se manentē. Vnde se medium inter eos pius Pater iniecit, & quam diabolus pacem Christi violauerat, sanè ad plenum restituit. Igitur in huiusmodi ne-gocio infatigabilis videbatur, & pro iustitia certator eximius.

Vnde factum est, cum Imperator Carolus diem vitæ fecisset extremū, & Ludouicus proles eius Augustus successisset in regnū, vt diaboli agēte inuidia, in eo veritas prauo-rū rursus solitis agitaretur insidijs. Nec nouū aliquid: quia apud improbos semper ini-mica veritas fuisse cōperitur, & iustitia stultorū criminibus lacerata. Iam enim annoſa peruerſorum improbitas, iuxta illud Platonis, beatas & felices Respublicas esse inge-miscebat, si eas studiosi sapientiæ regerent, vel si earum rectores studere sapientiæ con-tingisset. Vnde dolo accensū atq; inuidia, excogitauerunt quomodo ceu Danielem ex Regis latere amouerent, vt iustitia vltius non habendo defensorē, statum suū amitteret: & iniquitas suis perēpta fraudibus, locum dominandi reciperet. Noueras enim omnium animarum Deus inspector, qui hoc consilium illius cordi inserueras, vt Regis & Ecclesiæ cederet iussionibus, quod non nisi ob commune omnium bonorum stu-dium hoc fecerat: videlicet vt libertas, potētiorum tyrānide releuata, propensius Do-mino militaret, & vniuersarum iure laudes Ecclesiæ deuotius Domino redderen-tur. Sed Deus, qui suos ad altiora semper inuitat, voluit hūc virū manifestius approba-re, quantusq; esset in aduersis, ostēdere: vt qui tātus Deo victor in prosperis triūphabat, in aduersis etiā triūpharet: Vt quia iā gratia Dei septem Euangelij beatitudines, vita & moribus sibi acquisierat, octauam quæ supererat, operibus adimpleret: Beati, inquit Euangelij, qui persecutionē patiūtur propter iustitiā, quoniā ipsorū est regnū celorū.

Passus est igitur idē malignorū supercilio, & accusatus fraude humanitatis, qui amore iustitiæ ac veritatis in prōptu nil sibi tutū seruauerat, nisi se pro ea vsq; ad mortē modis omnibus tradidisset. Nunq̄ enim timore occuluerat veritatē, nunq̄ mendaciū locū ha-bere cōcesserat: sed miseros obiecta veri puritate clemēter regebat, quos præsertim auaritia & crudelis imperitorū vexabat ignauia. Vnde cum cecitas iniquorū dolosius ara-nearū telas, q̄ cautiū venādi retia texuisset, noluit ante faciē apparere, nè fortē prauitatis turpitudine, iustitia reluēte, fœdius mōstraretur. Quo factū est, vt sine accusatore, sine cōgressu, necnō sine audiētia atq; sine iudicio iustitia plederetur in eo. Qui pulsus præsentibus bonis, dignitate exutus, vulgi existimatione fœdatus, ob beneficiū Reipubli-cæ exiliū tulit. Sed q̄ cæca & stulta peruerſorū calliditas fuit? Cogitabant enim inſi-cere bonorū semper & cōmaculare virtutis famā, ob dignitatis ambitionē: præsertim cum eo magis alterius torqueātur gloria, quo nolūt assequi eā, qua clari non vniſus ho-nore digni habeantur. Sed si Deus pro nobis, quis cōtra nos? Ergo mentiti sunt se posse polluere decus ac felicitatē eorū, qui sua in eglū facultatum tulerūt præsidia. Illic enim neq; fures effodiūt, nec furātur. Nemo enim aliquid habet post Deū seipso preciosius: & idē

idē qui semetipsum benè operando custodit, necesse est se totum & Deum possideat, nunquā se suo vacuare honore, ac facultatum precio, quo nihil diutius est, priuari po-terit, si se quisque extra se non proiecerit.

Preciosissimum ergo genus possessionis est virtutum decus, quibus nihil grauius acquiritur, nil suauius amando percipitur, nil felicius possidetur. Hunc thesaurum sibi senex noster laborando quaſierat, quaerendo felicius adinueniat, inuentum autem, quocunq; irer, secum possidendo ferebat. Atque ita quanto exoccupatus rebus mundi fuerat, tanto suæ possessioni intentus, hincindē locupletius & se cælo restitu-bat. Noueras iam impudens concupiscentia quaſtus, quia miles Christi non tuis tene-batur vinculis, neque tua obfuscabatur caligine: sed celsa præsidens charitatis arce, mundum quasi sub pedibus suo liberalitatis dominio subiugarat. Idcirco non quo-cunq; inuidentium zelus, sed quod Dei agebat Spiritus, quasi ad epulas inuitatus, satis admodū vltro neusibat. Dic, quaſo, misera mundi cupiditas, quid inanibus gaudijs raperis? Quid externa bona, & momentaneum luxum pro æternis vitæ delicijs ample-xaris? Noueris, quod nunquā tua facies esse, quæ à te natura rerum fecit aliena. Quod si naturæ satisfacere quaſis, scito quia parū est quod requirit. Quod si cupidi-tatis luxui nil satis esse poterit, o misera mortalium præsumptio, & temeraria virtutum imitatrix cupido, vt quid tantis immergeris suatibus? Quid mortis æternæ præoccu-paris casibus? Vt quid vltra te inconsultē transcendis, cum indē, si quid esse potuisses, totum amittas? Ecce cum iustitia & veritate bellum te semper habuisse nouimus: & indē est igitur, quod adhuc liuore torqueris. Tu primò mundum in Abel fratricidio Gen. 4. cruentasti: Deindē per omne tempus sanctorum millia iniquitatis gladio trucidasti, & quod scelestius est, Dominum cupiditatis precio vendidisti. Porro adhuc vincendo Math. 26. vinceris, quæ iam sanctorum pedibus concupiscaris. Quarē non audis infelix aduersum te sanctorum querimonias, sub altari Dei clamantes: Vindica Domine sanguinem Apoc. 6. nostrum? Fortē cogitas, quod in isto sanguinem non fuderis, idē te excusatum iri. Fateor planē, quia mentita est iniquitas sibi. Audisne dicentem Dominum, Mihi vindi-ctam, & ego retribuam? Sed quod tu excogitaueras improvisē, vt senem nostrum ter-rarum sedibus exulare cogeres, Dominus eius hoc vſus est ad coronam: Igitur more solito tuum cecitatis malum, conuertit in alterius bonum. Ecce rursus ponitur aurum in fornace: ecce tentationis igne probatur: Tunditur ac limatur igitur, vt speciosum vas, in honorem formatum, possit clariū renitēre. Sed dum præsens quisque talium contemplatur rerum euentum, fortassis censet, iuxta illud Vergilij,

Nec curare deum mortalia quenquam.

Inſtus enim aliquando ecce in sua perit iustitia, calumniantium fraude perimitur, & prauus sibi quique vendicat sapientiæ laudem. Veruntamen vtrarūque rerum finem rei probauit euentus.

Interim verò senex noster, sapientia probus, mittitur quasi vnus ex ignobilibus ad Heri insulam. Missus verò illuc, omni humano priuatus honore, sed cælesti interim vn-dique vallo fulcitur. Dissoluitur autem ad tempus quā felix quadriga germanitatis, in modum illius Ezechielis coniuncta: super quos Iesus, lorica virtutum succinctus, Ezech. 1. decentissimè præsidebat. Erant igitur quinque vnus viri semine propagati: quorum trium Imperator Augustus familiari vſus consilio, vnā secum fundabili quadratura Francorum imperium satis admodū dispositum regebat, Reipublicæ augmentatum. De his nanque equis Habacue non incongruē Domino cecinerat, dicens: Qui ascen-des super equos tuos, & equitatio tua salus. Quorum quidem impar cursus, sed par animus ad palmam in primordio ferebatur. Porro iam deinceps præsidebat eis spiritu-sancto, æquo voto in his vnum propositum consummatur: qui primò quidem discolo-res videbantur equi currere, sed voluntate concordēs: postremò verò, vt B. Hierony-mus ait, vnum aurigæ iugum trahunt equa ceruice, & proposito pates, non expectantes flagelli verbera, sed ad hæc vocis Christi hortamenta ita feruentes, vt magistri ac duces exercitui fierent sanctitatis. Erat autem maior natus, senex noster sanctissimus, ætate ac gratia Domino consecratus: maturior consilio, eximior omnibus sanctitate. Deindē Vnala virorum clarissimus, qui ei successit postea monachorū pater eximius: tūc tem-poris primus inter primos, & cunctis amabilior vnus: nimia familiaritate Regi inhærens, & maxima præfecturæ dignitate subiectus: in senatu clarior cūctis, in militia verò pru-

Preciosissu-
ma opes
virtutes.

In cecā eu-
piditatem,

Matth. 26.

Apoc. 6.

Deut. 32.

Roma. 12.

Eclog. 8.

Ezech. 1.

Habac. 3.

Hierony-

Epistolaz 6.

ad Pamima-

chium.

Hunc qui-

dam Vuar-

lachum vo-

cant.

prudenti animo fortior vniuersis. Quem tanta laus sequebatur in omni vitæ negotio, ut longè plus censeretur amore posse, quàm omnium fastus etiam & tyrannis reliquorum. Erat enim iustitiæ custos, & decus honestatis, oppressorum quoque iustus oppressor.

Quibus inhererebat ex latere sexu soror Gundrada, nomine dispar, sed virtutibus proculdubio compar, fratribus assiduitate præsens: siquidem virgo familiarior Regi, nobilium nobilissima, quæ inter Vencreos Palatii ardore, & iuuenum venustates, etiam inter mulcentia deliciarum, & inter omnia libidinis blandimenta, sola meruit (ut credimus) reportare pudicitia palmam, & potuit, ut dicitur, carnis spurcitiis illaso calle transire. Pudicitia, inquam, sceptrum secum tenuit: quia prorsus sibi locupletius fore credidit integritatem seruasse carnis, quàm roseos castitatum flores violare. Est autem pudicitia virtus, (qua feliciter, ut probatur, coronari meruit) velut Tertullianus famulissimus ait, flos morum, honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis, præiudicium omnis bonæ mentis. ac deinde, Quamquam rara, inquit, nec facile perfecta, vixque perpetua. Huiusmodi igitur Christi famula inter omnia castitatis discrimina delegit experere campum certaminis, & meruit triumphum victrix obtinere pudoris. Reliqui verò duo, videlicet Bernarius noster, & Theodrada soror eius Deo deuota, quæ iam reddito fructu nuptiarum, secundum castimoniam gradum arripuerat, ad pedes Iesu cum Maria domi sedebant: illa quidem Sueffione Sanctimonialium regens vitam: illæ verò Christi discipulatus nobiscum habens formam: Vtrique tamen ad vnam brauium supernæ vocationis currere festinabant.

Video igitur in hoc eorum quinario numero dulci, sonum vtrisque partibus reuolutum personare musicum, & ad aliquid harmoniæ horum quantitates concinere. Porro si primum inspicias viros, & secundò duas sorores: erit diapente Græcum, & proportio sesquialtera quantitatibus. Tres enim duplum medietate suæ ad aliquid vincunt: & concinit vnus, videlicet beatus senex noster, inter duos & duas: atque ita mellissimam musicæ symphoniam artis, & pyramidem, Geometricæ disciplinæ formam, reddunt. Sed quod operatur vnus, id est, Adelhardus senex inter quatuor, ut bene concinant: hoc verò is idem supereminens, ut in modum ignis quadrati, celestis patriæ amore ardeant, inuitat. Alioquin si respicias eos in negotio Reipublicæ prælatos, erunt rursus tres publicis, velut Martha, mancipati officiis: & duo ad pedes Iesu intenti tantum, ut audiant verbum. Atque ita medijs est pater noster senex: qui inter vtrasque vitas, actiuam scilicet & contemplatiuam, interim mediè temperatus incedit. Denique si eos rursus diligenter attendis, tres eorum sunt siquidem, qui continentia triumphum fortiuntur: & duo, qui primum castum meditantur connubium: ad postremum verò, vtrique par iugum monasticæ disciplinæ trahunt. In omnibus igitur vestiti duplicibus, in omnibus consoni & concordantes atque concolores prædicantur. Conspicio quidem eos cum Benjamin singulos inter Patriarchas quinque indutos stolis: sed à Iesu nostro veste simpliciter nuptiali postmodum gloriosius decorari. Contucor autem quinque talenta credita: sed his omnibus vnum primum lego superappensum. Qui cum ita his auidius in inuicem, pro se & omnibus decertarent, venit inuidia ventus, & dispersit eos procul ab inuicem, in quibus præsertim florebat totius regni decus: ut & ipsi probati manifesti fierent, & ad quos deuenirent, eorum virtutibus fulcerentur. At verò Corbeia tunc, multorum quoque ore iamdiu laudata, mœrens ac flens, cum de tanto viduata patrono lugeret, in consolationem suam meruit suscipere Vualam clarissimum virum, inter reliquos, quos habebat nobiles, velut tyronem Christi, quem postea post decessum fratris, vice Christi gaudens sibi exultat patrem habere. O providentia Dei, & parati oculi discurre in omnem terram, attingens à fine vsque ad finem fortiter, disponensque omnia suauiter, quàm incomprehensibilia sunt opera & iudicia tua vniuersa: qui cecitate humana vteris inestimabili lucis consilio. flagellas enim ad tempus filios, quos coronare disponis. Indè igitur est, mi Pater omnipotens, quod Bernarius noster Lirinum remittitur: Vuala verò tuus in Corbeia, ut dixi, tyro recipitur. Qui deponens militiæ cingulum, ut te totum veste sanctitatis indueret, arripuit primum tyrocinia paradisi, ut consummaret in se mensuram Christi. Theodrada namque quasi innocens sub sancta professione Sueffione relinquitur.

Oppressor, id est, qui alios opprimit.

Tertullianus libro de Pudicitia.

Genes. 45.

Matth. 25.

Ventus inuidia.

Vuala, siue

Vualachus

amplectitur

vitam monasticam.

Zach. 4.

Sap. 3.

Rom. 11.

tur. Porro præfata Gundrada ad S. Radegundem quondam Reginam mittitur idcirco, ut cui communicauerat ex parte florens inter palatii discrimina, imitaretur virtutum eius insignia, & cum ea die noctuque Deum exorans, de se suisque interim consolationem obsecrando reciperet.

Sed cum idem quasi exhonorati secedunt à palatio, procedit senex noster quasi ad epulas inuitatus, inter eos, ut aiunt, fortis fide, mente alacer, conscius puritare. Agebat namque gratias, quod dignus inuentus fuerit pro veritate contumeliam pati. Deinde nunc fratrem osculo deliniens lachrymantem, nunc sororem blanditijs & sanctorum afficiens horramentis, amicis persuadens mentis fortitudinem, proceribus verò palatii exhibens virtutum exempla, porro in omnibus mirabilem mentis sue constantiam demonstrabat: ita ut quidam Archiepiscoporum duo stantes ab eo regressi, ut fertur, Imperatori Augusto interroganti dicerent: Quid putas, inquit, o Imperator? Nunquid vindicare te cupis hunc virum exhonorando, & qualibet terrarum parte eum exulare iubendo? Fateamur planè, quod nunquam ei gaudium huic simile facere potuissēs, quo nunc ei probata patientia celsius condonatur: præsertim cum hodiè sibi nimium gratulatur, pristinam in Christo recipere libertatem. Vnde scias, quod nunquam letior, nunquam iucundior à nobis visus est aliquando. Itaque ad nullum ferientis, spe sancta subnixus, pauet occursum, neque eum vllus hinc penetrat dolor. Quod audiens Imperator, pudore suffusus doluit se fecisse, quod iam ruboris erat inhibere. At verò pius Christi famulus hoc Cæsari quasi pro crimine imputantibus aiebat, dicens: Nolite, quæso, fratres mei, nolite attendere, quasi quod de nobis agitur, in hominis sit potestate. Fateoremur enim, etiam si idem aliud delegerit, quàm quod à Deo semel prolatum est, non posse penitus retractari, nisi primum hoc opere compleatur: neque possunt compleri disposita, si non idem annuerit. Idcirco moneo vos, charissimi, attendite Deum in nobis, licet per cuius non optassem manus, voluntatem suam expleat: quia secundum Iob, cum ista expleuerit, talia ei præsto & quamplura sunt. Alioquin cum expletum fuerit, quod præfixum est, non quod in istius erit voluntate, sed prout suo clementer annuerit nutu, quandoque reuocabimur. Interim verò, quæso, parete a Deo collato nobis principi, quod non sua quodammodo, sed Domini Dei nostri, cui prececauimus, interdum vitur voluntate. Cæterum iuxta B. David vocem, si Dominus incitat eum aduersum nos, precor suppliciter exorare, ut sacrificium humilitatis nostræ odoretur, & suos suscipiat poenitentes: in omnibus ita tamen, ut eius fiat voluntas. Ecce quanta & quàm immobilis patientia illi inhaerent, quanta doctrina, quantaque viscera pietatis. Igitur inter omnia hæc, & inter omnium voces gementium, & lachrymarum alloquia, medijs de se consolator erat & persuasor virtutum.

Erat enim quasi speculum sanctitatis, & inter omnium querimonias irrogantium iura caudicibus. Dic, rogo, quis tunc vel saxeum pectus habens, non fletet? Quis præcisus vel de silice, non doletet? Aut quis vel ferreis continere se poterat oculis, nè lugere? maxime ea hora, cum omnes vna voce plangendo clamarent: Pessima cæcitas, malumque consilium, ut fons consilij, in exilium deportetur. Istud, inquit, non recitabitur, neque Francorum quisquam ei similis, tantusque charitatis ac veritatis inuenietur assertor. Planè fateamur, quia pessima fraus, & callidus hic est veneni dolus. Ecce quam iniquissimum instat tempus, dum iusti & boni exhonorantur viri, & nemo est qui interdicat. Quid igitur, putas, erit de nobis? Ecce, aiunt, tollitur prauitatis interdictor, & quis ultra iustitiæ locus erit? quæ consilij sanitas? præsertim cum omnes suam querant. Nemo igitur Reipub. sed pessimè sibi quisque consulit, consilium pro munerebus venditur, sequuntur retributiones, propria lucra considerant. His & huiusmodi querimonijs vocibus vsi, generaliter omnium corda, singulorum fletibus ingemiscere cogebantur. Ignorabant ergo, quod Dei occulto iudicio factum sit, ut senex noster mala cum fierent nè videret, & poena peccati interim in quosdam liberius desiniret. Tunc itaque quasi ei hoc solum deesset, quod primum concupuerat, Domino dispensante, ab humano pectore orbe: & credimus, quod celestibus pectus sit sacramentis, ut cui vetitum erat solum terrarum cernere, Ioannis exemplo celestis patriæ inquisitor fieret. Quid putas? nunquid Deus obliuisci poterat, quod primum contra eius decreti voluntatem tali eum ab officio retardarat? Sed nunc fortassis idcirco ei votum diu des-

Constantia & inuidia virtus S. Adelhardi.

Excusatio Imperatoris contra se sententiam.

Iob 23.

1. Reg. 16.

Plangunt omnes iniquum S. Adelhardi exilium.

Exilium
eius septem
diebus.

Sancta eius
in exilio
vita.

Dan. 3.

Rom. 8.

Quantope-
re cum &
amarint &
coluerint,
apud quos
exul dege-
bat.

Verg. 2.
Georgic.

Exilium
muratur
in paradisi-
sum.

Apoc. 2.
Gula & li-
bido socia.

Vergil. 3.
Ecloga.

desideratum conceditur, quasi ut quem prius Deus labore huiusce honoris laferat, tan-
dem posteriùs concessu operis deliniret: & quem vel tenuis pulueris inter huius mun-
di discrimina macula sordidassent, angelico assuesfactus consortio, fontibus lachryma-
rum ablueret. Quod factum proculdubio creditur, ut septem annis, qui & ad hoc sacra-
tus est numerus, sancto ibidem Spiritu ageretur, si quo modo septiformem eiusdem
Spiritus gratiam ex integro accipere meruisset. Alioquin non talis ac rapta fuisset col-
lara virtutum fama, nisi quia diuino arbitrio conuentum est, ut qui penè omnibus Eu-
ropæ partibus iam clarus inerat, etiam Aquitanix solum extremis finibus illustraretur:
ut qui sibi pollebat ubique sanctitatis nomine, illuc usque cunctis clariùs redderetur,
ac deinde ubique fultus Dei auxilio, præmijs meritorum vberius abundaret.

Huiusce rei testes idonei sunt & assertores sancti fratres, inter quos idem beatus, ut
ipsi farentur, vita angelica per septennium visus est habitasse. Quos fratres idem ad
omnia, quæ Dei sunt, sancta deuotionis flamma mouebat: quoniam tanta charitatis
virtus in eo erat, ut omnibus se posset influere, & suo eos amore in Dei causa firmius
solidare. Dei quippe altissima virtus asperos ei quosque secundabat ubique casus, quæ
tribus pueris medium fornacis fecerat tanquam spiritum roris flantem. Vnde nec
procellis allidebatur, neque vi ventorum impingebatur. Christi enim erat fundatus
amore. Et ut cum Apostolo dicam. Quis eum separaret à charitate Christi? tribulatio,
an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius? Verè, ut euidentius loquar, neque
mors, neque vita, neque instantia, neque futura, sed neque vlla creatura poterat eum
separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Fundati enim erant pedes eius supra
petram, & ideo non poterat commoueri. Vnde cognoscentes eum beati viri, inter
quos quasi sub custodia degere primùm videbatur, cœperunt magno eius amore inat-
descere, & nimum cum venerari: non ob regie quidem propinquitatis honorem, sed
pro venustate morum, & sapientiæ documentis, nec non & pro sublimitate virtutum, in
tanto eum honore præferentes, ut etiam eiusdem loci pater, & omne illud collegium
sanctum, patris eum venerarentur obsequio, & secundum eius consilium sua cuncta
tractarent, & obedirent ei in omnibus, prout is semel ore aliquid protulisset. Tu enim
hæc omnia Deus Pater incomprehensibilis, tuo disponebas nutu, ut & deuotus tuus
famulus tandem aliquando diu oprato potiretur ocio, & deuoti milites tui eius sulci-
rentur consilio. Vacabat igitur illic iam celesti sabbato, fruitione perenni, & gustauit,
quàm suauis sit Dominus. Vnde quàm immensa laudes & gratiarum actiones ibidem
eius resonarent ab ore, puto, nemo est qui possit ad plenum edicere. Siquidem erat ei
felix illa habitatio in modum paradisi, ex quo serpentis inuidiâ primus eiectus est ho-
mo. Et mirabilis satis admodum ordo. ille quidem proiectus inde, confusione regitur:
iste verò eiusdem suasu quasi reuectus, ibidem gloriatur, eò quod iam consortio frue-
retur angelico. Erat igitur ei, ut quidam Poëtarum eximius ait,

Quàm secunda quies, & nescia fallere vita,

Dives opum variarum, & latis ocia fundis.

Atque ita nimum iucundus, inter mulcentia sanctitatis ocia lætabatur, quasi inter flo-
rigera paradisi amœna: nec dubium veritatis odio cum B. Ioanne adeò usque exilio de-
puratus, sicut venerabilis Beda presbyter ait. Quin licuit cernere fluctinagas ubique
mundi rotas, & Babylonis ac Hierosolymorum mixtim consilgere castra, hinc inde vi-
cibus tela atque fugam capi. Inde erat, mi pater omnipotens Deus, quod tuus athleta
tantum pro discrimine huius vitæ flens lugebat, ac dolore suffusus, nimio lamento ge-
mebat, rogans ac petens præsertim, ut suorum parceres hostium cæcitati. Videbat enim
& providebat iam senex Pater, hoc in tempore miseram humani generis vitam deli-
ciji enervari, & Iezabel Propheten sedicere, & seducere seruos Dei, fornicari & man-
ducare de idolorum thymis, ventris ingluuiem sequi, & libidine coronari. Quia, inquam,
monstrum videri posset, si gula sine luxu, aut luxu sine gula regnaret. Heu quàm mise-
ra conditio ventris, qui talium affinitate partium coherens, utroque eluditur sine, &
malæ felicitatis fastu casto vestitur honore. Vnde, quanuis voce Poëtica utar, moneo,
ut vos qui legitis flores, & humi nascentia fraga, hinc fugite, quoniam serpens his vi-
bus latet. At verò præfatus senex interim eos flere non cessabat, quos audita
re ditescendi velut quasdam aues nox illuminat, & dies cæcat: Qui dum non disposi-
tionem Dei, sed suos intuentur affectus, licentiam vel impunitatem seclerum, omni-
no pu-

nò putant esse felicem. Sed eorum interdum immanitate flagitij, cælesti viro beneficia
cumulantur intantum, ut omne sibi gaudium æstimaret ad futurum, dum tentatione ad
victoriam sanctus sit inuidiorum. Idcirco quocunque se verteret, proficiens vltra atque
crescens ibat.

Gaudebat ergo, ut Dei in ipso compleretur voluntas, quia totus Deo subiectus esse
parabatur. Aiebat nanque inter reliqua patientiæ suæ verba, de suo quarenti exulatu,
omnium se velle imitari simplicitatis exemplum, & instar leporis mutationem loci non
curare. Ovis enim, dicebat, propter aliorum caloris indumentum, suo sine inuidiæ ze-
lo nudatur vellere: & de sui indumenti exuijs, alterius fouetur nuditas. Ita si quidem
& in me aliquod si est vtilitatis prudens opus, velim ut quilibet id gratis sine meo perci-
piat quaestu. Atque ita si fuero huc illucque, addebat, pro insidiantis impulsu more le-
poris fugatus, neque locum quietis, cui dudum prorsus infederam, cum mœrore re-
linquo, neque ad quem propellor, cum amore teneo. Nostra autem conuersatio in
cælis esse creditur: idcirco quæ sursum sunt sapimus, & non quæ super terram. Mortui
enim sumus cum Christo, & vita nostra cum eo in cælis est abscondita: ut cum Chri-
stus apparuerit vita nostra, tunc & nos simul cum eo appareamus in gloria. His & hui-
uscemodi verbis ad petram, quæ Christus est, fratrum animos solidabat: ut quia inter
fluctus marinos extra mundum positi videbantur, spe, quam velut ancoram habemus, Heb. 6.
cælo profundius firmarentur.

Quibus paterna ex acie per septennium ita discretione virtutum vallatis, factum est
Domino annuente, ut sui exulatus iam finem faceret, & clarior proprijs honoribus
redderetur. Proprijs ergo dico, quod meritò sibi competere, & idem summum pa-
ternitatis officium meritis illustraret. Alioquin honoribus dixi reddendum, quem pro-
pria meritorum honor ubique & sapientia decorabat: non quod amiserit, quo reue-
rentia dignus censeretur, sed æstimatione vulgi priuatus honoris officio, quantum
in ipsis fuit, dignitatem fascibus redderetur. Caterum ex honorari, sicut consulta veri-
tas patefacit, non poterat, quem cælestis gratia illustrabat: præsertim cum indebitus
honor potius turpet insipientem, dum summis sedibus inclarescit, quàm decorat: quia
minis eius dedecus patuisset, si non altis sublimaretur officijs: quod velut struma, ut
quidam ait, in superficie cutis eminet, vnde indignius præfatus videri possit. Sed senex
noster non tam alienis quàm proprijs meritorum honoribus ubique ab omnibus vene-
ratur, ab omnibus interim dignus honore censetur. Veruntamen quia improbos, ut
dixi, dignitas reuerendos nequit facere, dum pluribus eos ostentat, sed despectiores,
immo indignos eadem dignitas facit. Caterum senem nostrum tanta præditum digni-
tatis magnificentia fuisse constat, ut non solum per sublimitatis gradus illum contin-
geret videri honoratum: sed quia multo erat fultus consilio, idcirco etiam inter igno-
tos nimum videretur honorabilis.

Quo factum est, ut peracto tempore cum summo tandem reuocaretur obsequio, ut
pristinam reciperet dignitatem, passim omnibus exultantibus & congratulantibus pe-
nè cunctis. Vnde latitæ voces hinc inde ad cælum usque tollebantur. Gratulabantur
monachorum cœnobis, resultabat incunditate Clerus ecclesiarum, vulgi quoque
gaudia ubique ridebant. Factus est autem concursus populi, quasi si in communi omni-
um festo, cæli præconio insignis redderetur. Fratres autem, cum quibus interim dege-
rat, audito suæ regressionis die, cœperunt profecto contristari & mœsti esse, atque
quodammodo gratulari: contraque præ nimio amore, ingenti animo lachrymabant:
lachrymando quoque, vix eum dimittere cogebantur. Inter quos virtute venerabilis
Ragnardus, qui postea abbas eligitur, præcipuo feruebat mentis spiritu, flens mœrore
animi, & flendo quoque lætabatur. Lætabatur quidem, quia veritatis amator locum ta-
xati meriti receperat: sed dolebat valde, quod tanti viri præsentia priuabatur. Vnde fa-
ctum est, ut cum pius Dei cultor iam iamque inde abiret, & omnes fratres ardenti ani-
mo eius vestigia gressusque osculando lachrymis abluerent, ei que valedicerent, præ-
fatus vir Dei domi intra lachrymarum cubicula sese reciperet, nè proficiscentem vi-
deret, quem plus quàm se manere secum vellet, pro quo mori etiam proculdubio pa-
ratus esset. Sed cum senex eum multum diuque expectando requireret, inuentus est
in quodam obscuritatis loco flens & ciulans, multa que trahens suspiria. Qui cum
vocatus esset, ut seni valediceret, illeque nollet exire, precatus est internuncios, nè
cum

Magna ani-
mi in san-
cto viro li-
bertas.

Philip. 3.
Colos. 3.

Honor in-
probos de-
turpat ma-
gis.

Reuocatur
vir sanctus
ab exilio,
cunctis gra-
tulantibus.

Dolet eius
abitus fra-
tribus, apud
quos exul-
rat.

eum ibi plorantem detegerent. Quod audiens charitas sancti viri, regreditur iam de nau, ne fratrem, quem sanctum nouerat, inosculatum omitteret. Veniente autem ad eum sancto senex, coepit idem magnis vocibus inelamare ac dicere: Quid hic quaesisti felix Pater, vel cur te mihi nunc ostendere voluisti? Testem, inquit, Deum habeo, quia mállem te hic mortuum sepelire, quàm, me relicto, hinc viuus abires. Tunc omnes fratres & famuli magnis eum prosequuntur fletibus. Ieuantur vela, tandem remigia impelluntur: dant omnes gemitum, & ad litus consueque expectant, quandiu eum possent conspiciere. Feruebat verò vnus in eis spiritus amoris: & ideo non se poterant continere.

Ille verò solutis carnis quidem, non cordis, adpectibus, longa corporis attenuatus macie, tandem peruenit ad palatium. Vbi suscepto eo ambrosiose ab omnibus, quæsitum est, quomodo ei celsitudo Regia satisfaceret: quia timebant pro tanti viri iniuria, futurum discrimen incurrere. Tunc beatus senex videns pudore animi talia meditantem, proruit ad medium, & verecundam Regis mentem blandis delinuit affatibus. Persuasit autem, nil eum de huiusmodi facto in animo retinere, sed omnia Dei iudicio deputare debere. Interea, tum eodem cogente Principe, compellitur recipere suum sanctæ vitæ coenobium, flagitantibus filiis suis, ut eum saltem quocunque modo recipere meruissent. Ad quos cum aduenisset diu desideratus, ut pijs eorum complecteretur iam iamque amplexibus, vexabat eum salutis inimica febris, ita ut gemini affectus singulorum animos faucirent. Pugnatat siquidem in singulis moeror compassio- nis, & lætitiæ feruor: eo quod viderent membra charissimi viri saeuissimè laniari, pro quo libenti animo etiam vitæ quàm fortes dispendium sustinerent. Vincebat autem omnes, nunc iucunditatis magnitudo, nunc lachrymarum effusio, & extollebant simul mixtum vsque ad calum lætitiæ laudes, ut in eo Dominum illum aduenisse nullus ambigeret, cui ita suscepto congratulantur omnes, idemque benignè allocutus est vniuersos.

Sed cum ibidem aliquantisper dulciter quieuisset, charitatis officio iucundatus, iterum ab Augusto gloriosius accersitur, & redit ad palatium. Vbi cum introisset, velut quidam ait, virtutum radijs illustratus, quia venit Titan, marcescunt sidera. Apparuit autem illic nudata insipientia, quæ tegebatur pallio caliginis, & factus est stupor nimis, quis Senatum populi ad tantam ineptiam deduxisset. Qui, comperto non parum eos inuidia fuisse delusos, duxerunt in irritum, penè quicquid per hoc tempus, ut eis visum est, argumentosè tractauerant. Soluitur itaque ceu multorum captiuitas, eorum maximè, qui ex Regio pollebant semine: redditur in vno libertas omnibus, quocunque in loco tenerentur, nisi quos vitæ prius mors priuaret. Tum deinde quorundam rursus, propter furoris sequitiam illata, transijt ad coronam, & dant Deo spontè, quod dudum inuiri quasi ad ignominiam susceperant. Quid plura? Ipse gloriosus Imperator publicam ex nonnullis suis reatibus poenitentiam suscipiens, factus est omnium humilimus, qui quasi Regali elatione sibi pessimus persuasor fuerat: ut quorum oculi offenderant in delicto, satisfactione Regia sanarentur, præsertim quod eius velle cunctos considerare, eiusque nolle conspiciere, manifestum non ambigitur. Sed nisi reuersus esset veritatis assertor, interea minimè patuisset, quo lethargico spiritu premerentur. Vnde etiam matura senectus cecitatis eorum vulneri, Christi antidoto mederi persuadendo curabat.

Ac deinde studuit, vniuersæ virtutis & sapientiæ suas reciperent sedes: ut vnusquisque sibi seruaret commissum negocium, & sua cuique largirentur iura. Porro nouitates vocum, & temerarias, iuxta Apostolum, præsumptiones velut pestem in omnibus reprobabat. Omne igitur, quod in lege charitatis non inuenisset, inimicum estimabat Deo, & velut venentim repudiabat. Cumque his & huiusmodi præconijs, velut aurum probatum per ignem, clariùs enituisset, factus est omnibus decuplo honoratior, ita ut in ore omnium egregie resonaret. Amplectebatur autem cunctorum manibus, & quasi pater ab omnibus colebatur. Eratq; Ecclesiarum magistris velut humilitate filius, consilio verò & prudentia quasi subuector inclutus. Qui cum ita satageret indefessus, ut perfecti omnes & Deo digni inuenirentur: videtur demum nouus renasci Francorum ordo, & aurora iustitiæ quasi ab ortu surgere. Siluerat enim iam ex parte stratum furoris æquor, & ventoli ceciderant, ut Virgilius ait, murmuris auræ. Redierat, ut idem inquit, virgo

Accipitur honorificè in regis aula.

Redditur suo monasterio abbas.

Fratres & moerent, & gaudent.

Reuocatur ad palatium.

Iudouicus Imperator publicam agit poenitentiam.

1. Tim. 6.

Eclog. 9. Eclog. 4.

virgo cupidinis, si parum liceat immutari, redierant & Saturnia regna: quia progenies bonæ mentis iam quasi calo refulserat alto. Omnibus igitur circuncircæ eatenus satisfactionis studio illustratis, & suis cum eo summo fruentibus ocio, voluit se demum his exuere curis, ut esset sibiimet & Deo totus intentus. Sed nequaquam passi sunt sancti fratres, licet multam eis excusationem senectutis suæ prætenderet: quoniam quanto ætate maturior, tanto ad virtutum culmina tendentibus salubrior videbatur: præsertim cum vigore sancti Spiritus, & viriditate adhuc non exhaustæ carnis satis vigeret, curans se laboribus & vigiliarum negocijs fatigari, etiam plùs quàm iuuenem constantia sequi posset.

Quis enim vnquam tam feruidus, quàm idem fuerat? Et quis alterius tam crudelis arbiter, quàm ille sui videbatur? Fateor planè, quòd nunquam, nisi erga se quòd durior esset, necessitatem corrigendi habuit. Vnde cum à suis fratribus & filijs quàm sapienter corripere publicè, cur sibi tam infensus esset, qui sic discretus omnibus habebatur, aiebat, ita dicens, ut læsos eorum animos mitigaret: Ego me curam habebam, & prorsus vestro prouidebo famulo, nè fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed hoc peracto, paululum delitescendo, non diu post resumebat esuriem & laborum nerum operibus affligebat. Attamen semper erat viroris gratia plenus, semper discretæ macie satis admodum rubicundus: vultu quoque decorus, & venustus adpectu. Neque enim faciem eius ac frontem ignauus rugabat furor: sed totum eum matura hilaritas decorum componebat & aptum. Canities verò sancta eum candore niueo exornabat, & velut lilium super roseos amictus, hincindè coma capitis, quasi elata palmarum, super cutem renitebat: eratque, sicut scriptum est in Canticis, senex Cant. 4. noster candidus & rubicundus, electus ex millibus: ita ut culparetur in eo natura humana, quòd antequàm adulta sit, vitijs corrumpatur. Et si velim laudare tantisper glebam corporis eius, multis confertam nitoribus, erit exiguum quod impendobatur. Nec dubium, quin omnis caro fornum, & omnis gloria eius, flos scæni. Verbum autem Dei, quod semper in eo sapientia vixit, manet in æternum. Cæterum si nobilitatem & personam eius scribendo, quod Græcè χαρὰν τοῦ σώματος dicitur, ad purum pingere voluero, ero ineloquens, super quem facundia Rhetoricæ artis, atque omnis eloquentia puto quòd muta sit: silebit illa Demosthenis oratio, & abyssus Tulliana con- quiescet.

Et si verò secundum huius artis peritiam omnibus modis eius persona considerare, ut possit laudi idonea in negotio approbari, non immeritò his antefertur, in quo multum, quod superest, felicius inuenitur. Consideratur autem Nomine, Natione, Patria, Genere, Dignitate, Fortuna, Corpore, Institutione, Moribus, Visu: quomodo rem familiarem administraret, qua consuetudine domestica sit, affectione, arte, conditione, item altera conditione: Habitu, Vultu, Incessu, Oratione, Affectu. Istis igitur modis consideratis, persona censetur: vtrum improbus quis ad negocium, an idoneus perhibeat. Sed videre ita iuuat, an luculentus senex noster tot effloruerit præconijs, quos sunt ad laudem sui Declamatoriæ artis insignia. Nomine ergo harum in catalogo viri, primùm, an sit sapiens, quaeritur. Et quis sapientior, quàm qui vniuersa cælestis magistri præcepta, magis quàm artis eloquentiæ, sollicitus seruans, studuit nò admittere causa Dei quæ prohibentur, & seruare cuncta, quæ iussa sunt? Porro cum sapientia sit rerum humanarum diuinarumque cognitio cum studio benè viuendi: non dubium, dici posse sapientem, qui & quæ Dei sunt, Deo: & quæ hominum sunt, prudenter nòrit administrare, & velit propter Deum. Hoc igitur negocium prudentis viri est: & ideo is, de quo quaerimus, sapiens fuisse non ambigitur. Natione autem carnis, quod cunctis liquet, Francus erat: verum & renatus in Christo, ubi & spiritu conuersatus, totus cælestis efficitur, Patria verò, quauis hie natus verissimè videatur, Hierusalem illa cæle- stis fuisse, qua nusquam felicius habitatur, proprijs perhibetur meritis. Genere qui dem, nobilissimum nobilissimus Francorum, ut paulò antè prompsi, prosapia ortus: sed gratia demum à Deo in filium est nobilius adoptatus: Quilicet dignitate regia ma- gnus videretur, en maior effectus est sublimitate perennis vitæ. Fortuna nanque qua fuerit auctus, probatur illo in loco, quo dictum est:

Eius labores, vigiliae, feruor, erga se seueritas.

De hominibus dicitur, qui corpora sua luxu & intemperantia enervant. Eccl. 4. 0.

Vide Cicer. lib. 1. de laudat.

Adelhardus ab attributis personæ. A nomine.

Sapientia, quid ita ferè Cicer. 4. Tuscul. & 1. Of.

A Natione.

A Patria.

A Genere.

A Fortuna.

IANVARIVS.

Pauper in * augusto regnat habendo Deum.

Siquidem quia contemplit modica, ingressus Domini sui gaudia, sublimatur, & supra multa constitutus erigitur. Corpore verò, vtrum validus an decorus fuerit, fides probat, & morum eximietas. Vnde nec immerito illi apratur illud in Canticis: Caput eius, inquit, aurum optimum, comæ verò eius sicut elatæ palmarum: quoniam quicquid ad decorem ei collatum fuerat, sursùm ad Deum nitendo conscendere procurabat. Oculi eius velut columbæ desuper riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, quoniam totus ad speculum eius simplex fuisse & solum in Deum intentus creditur, neque felle concupiscentiarum immixtus, sed vera innocentia mentis lotus. Porro genæ illius sicut areolæ aromatum, quæ confitæ sunt à pigmentarijs, videlicet à sanctis Doctoribus, omni flore doctrinæ & virtutum exornatæ oleribus. Manus illius tornatiles, sanctitatis formam exprimentes, & motu sphericò celeriter ad omne bonum insistentes: plenæ hyacinthis, cæli specie in cælis thesaurizando renitentes, quæ multis replebantur muneribus. Venter eius eburneus, virtutum distinctus ordinibus. Guttur illius suauissimum, ob fauum eloquentiæ: & totus desiderabilis probitate morum, atque charitate eximia. Idcirco quærimus te, Pater, dum pascis inter lilia, quærimus quem diligit anima nostra. In lectulo enim per noctes quærimus te cum lachrymis: sonet vox tua, obsecro, in auribus nostris: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Neque enim possumus te patrem non amare, quem pro nobis credimus adfuturum.

Ab instit. tione. Act. 7. A moribus. A victu. Cicero lib. 1. de Inuentione. Cicero ibi. Psal. 137. Apoc. 16. Marth. 22. Genes. 3. Luc. 10. Apoc. 3. Porro restat, iuxta præfatam disciplinam, requirere, quomodo rem suam administrarit. Quid verò dicam, rem suam quomodo administrauerit, qui nec se sibi retinuit? Fecebat enim, quod audierat à Domino: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me. Hoc impleto, ceterum res ecclesiæ suæ quemadmodum administrauerit, testes idonei sunt sancti fratres, quorum consilio usus est & obsequio: Per quos ita cuncta disposuit, ut & omnibus satis esset, nec multum alicui superflueret, neque in vacuum quid periret, sed omnia ad Dei laudem humanius largirentur: fratribus salubria præsentis vitæ tribuens, & nocua quæque ac superflua rescans: hospitibus abundanter omnibus administrans, familiam quoque satis illèsam à iugo seruitutis conseruans. Siquidem viduas huiusce familiæ destitutas, & cælibes viros per singulas villas constituens, eis stipendia iugiter ministrabat. Orphanorum quoque & debiliū, necnon & hospitem in eisdem locis, opportunius velut Xenodochium constituerat, ut res ecclesiæ huius summi omnes quasi patrimonium possiderent. Testem Deum habeo, quod idem ipse huius ministros officij velut medicus sæpè instituebat, ut & ipsi excogitarent artificiosè, quomodo rerum aliquid eis ad comedendum pararent, & in huiusmodi cibis eorum sanitas nè periret. Porro Re-

Xenodochium instituit.

DE S. ADELHARDO ABBATE.

89

gi & dinitibus, nostrorum nullus tam largus erat, idcirco ut in omnibus Deus largitor omnium glorificaretur: Beatius, inquam, multoties iudicans dare, quam accipere, atque medium inter paupertatem, quantum ex se erat, & diuitias propter alios semper incedere: idque ut ij qui habent, tanquam non habentes esse instruerentur. Iustum etiam percensuerat, ut omnes huius ecclesiæ famuli sic tanquam Patrem eum sentirent, ut tumidi quoque dominum eum esse non ambigerent: Insuper ita eorum virtutibus fautor & institutor existeret, ut vitiorum quoque dominus, quauis discretus, & seuerissimus fieret persecutor. Iam porrò qua domestica consuetudine fuerit, nouit mensura sancti oraculi, in quo fuit manna absconditum, & vna aurea: altare quoque incensi aureum, & virga Aaron quæ fronderat, habens illud (nempe, oraculum) xx. cubitos in longitudine, & xx. in latitudine, xx. quoque in altitudine: ut ex omni parte gemino denario consummatus, charitate Dei ac proximi, quadratura perpetua fulciretur: nec dubium, quin Dominus ei fuerit fundamentum. Intra quam mensuram attitulus, sola nouit contemplatio diuina, quid senex noster pro suo more domestico tractaret.

Affectione verò ita illectus omnium bonorum incitamentis, ut super fraterna viscera charitatis officio ceu faculis vreretur. Deinceps igitur arte qua fuerit eruditus, pater: quia fecundus inuentus est eruditionis consilio. Prudentiæ nanque, ut dicitur, mille oculis inspector, virtutum quoque disertissimus disputator: liberalium artium adeò usque sanctissimus institutor, ut probares in eo illud beati Antonij: Quod sensus adinuenerit artem, & qui sensu sit integer, eum arte non indigere. De conditione nam ultra quid loquar, qui, ut præfatus sum, Regali ex progenie clarus refulsit: Necnon & de altera conditione: vtrum proprius, ut ipsi dicunt, adoptiuusve, an abdicatus fuerit, quid ingeram, quum & Bernardi filius fuisse, fratris Magni Pini Regis, & Dei esse adoptiuus non abnuir? Habitu autem quo fuerit infusus, constat paulò antè me dixisse, quod Christus eius tunica talaris fuisse probatur.

Ceterum vestimentorum habitus, vix sufficiens, monasticus fuisse ostenditur, pro frigore potius membra muniens, quam honoris aliquid gerens. Dicebatur quippe à quibusdam pro ludo, lorica frigoris: quoniam erat pelliceus & quasi thorax circa viscera fomentum caloris. Vultu autem suauis idem, & statura palmæ adsimilatus erat: eo quod pulcher ad speculum & decorus esset, velut paradisi delicijs enutritus. Quam pulchri gressus eius, & quam speciosi pedes ad euangelizandum: quippe quibus expeditior damis, in calcementis ornatio filia principis. Porro eius oratio quam facunda, quam plena sensibus, quam suauis auditu manauit? Extant eius epistolæ, ad plurimos directæ, & omnium voces, qui nunquam se vberius aut expressius loquentem audisse testantur. Voce quidem canoriùs cygno mulcebat auditum: sed & melle dulcius palato cordis dictiois genus Oratores summis extollunt laudibus. Nil faculentum admissens, neque dubium quid in sensu referuans. At verò plano in clausulis procedens gressu, sensus eius fauissimus pinguisimo claudebatur sine. Erat igitur sonus assertionis expositio dictionum: ita ut voce formaretur proprius verborum intellectus, & suis singulæ partium qualitates restituerentur sensibus: Habens omnia membra narrationis capitulatim distincta, & ad retinendum facilima, ad persuadendum verò vel dissuadendum promptissima: semper auidius ad intendendum promouens audientes, igne calidiùs ad desiderandum, torporem discutiendo, incitans desidentes. Quæ si facundia daretur mihi, luculentius explerem quod conatus sum: nunc autem excusatio pro ignorantia, venia pro voto debetur: præsertim cum stylus nullius ad hoc negotium melius expediret, quam eius, cuius ut vita præeminet, ita & sermo antecellit. Sed quia id ingenij vnda denegat, voluisse tantum, charitatis iura implere probabitur.

Restat nunc, affectu qualis fuerit, intimare. Sed quo artis ingenio pandam eius affectum animi, qui vno semper mentis ardore afficiebatur in omni vitæ negotio? Iugiter enim cupiens dissolui & esse cum Christo, se laboribus fatigabat: permanere autem in carne, propter nos necessarium, licet aliter fateretur, penitus sentiebat. Vnde toto annisu vitæ satagebat prodesse omnibus, mille, ut ita dicam, charitatum semper negocijs occupatus: præsertim quod esset consilium totius patriæ, & pater omnium indigentium.

H 3

um:

um: qui ore ac manibus, cum omni circumstantia facultatum, pro libertate Christi erat omnium seruus.

Quoniam cum esset semper accensus ardore, peruenit vsque ad Saxonie fines, vbi iam parvissima cellula a sancto viro, suo equiuoco, Adelhardo nomine, sumptu huius monasterij edificari coeperat, eo quod idem beatus vir, quia suus fuerat nutritus & familiaris filius, intercesserat loco eius, dum ipse Hero insula exul haberetur mundi, & paradisi ciuis. Videns igitur pius Pater ac senex sanctissimus coepit opus quod pietatis esset officium, Regem adiit, & petiuit ab eo, vt daretur ei locus edificandi: quia ille, in quo situm fuerat, non utilis aut aptus esse probabatur. Quod audiens Imperator Augustus, gauisus est valde, volens ei multa largiri, nisi retineret cum ipse, qui nulli vnquam concedebat sibi dare, quantum quilibet voluisset, sed quantum idem vel si modicum cenfisset: agens semper illud Apostoli, quia beatus est dare quam accipere. Accepta autem potestate a Rege, vt vbi veller, illud edificaret, elegit locum valde amoenum, & monachis nimis congruum ad habitandum: vbi & Rex postea plurima propter Dei omnipotentis amorem contulit beneficia.

Est autem locus, pergentibus ad ortum Solis de fonte Patris, situs supra litus Vuifiræ, in modum Δ literæ, vallis planitie collocatus: habet ad ortum Solis prafatum alueum, & montem porrectum in facie iuxta fluiuium. Porro a meridie mons alius egrediens est fluuius, sinu tendit ad occasum. A septentrione vero alter eregione pari situ pergit, quousque sibi inuicem, viam per medium dantes, copulentur: atque ita in medio fit vallis, figuram a hoc modo, quantum recordor, exprimens, nec immerito. Nam magister veritatis, diuino nutu edoctus, talem elegit locum, qui & Christi nutrire discipulos, & suo eos describeret charactere, & signaret situ. Nihil enim in omnibus Geometrie figuris, triangulari consummarius aut perfectius inuenitur. Est enim hic numerus totius latitudinis & superficiei in Arithmetica solus principium: In Geometria idem planior inuenitur. Et quisquis diligenter inspexerit hanc figuram, neque in his artibus aliquid mirabilius reperitur, neque in nostra disciplina quicquam maius aut melius prae dicatur, quam Trinitas Deus verus. Igitur sine hoc numero formatum aliquid, nihil perfectum innuitur, videlicet sine principio ac fine, & horum medio inter principium atque finem. Hac vero figura princeps est, vt dixi, latitudinis, eo quod ceterae omnes superficies in hac resoluuntur. Ipsa vero, quoniam nullis est principiis obnoxia, neque ab alia latitudine, nisi a se, sumptis initium, in sese ipsa resoluitur. Quae si ita fursum erecta fuerit, vt ostensum est, igne charitatis flammare ibidem habitantes debere monstratur.

Quod autem ipsius a latitudine fit initium, ostendit latum Dei mandatum nimis, non nisi dilatato corde perfici posse. Quod vero omnes superficies in se resoluit, liquidum signatur, quod omnes reliquae virtutes eius latitudine consummantur: & ipsa charitas non nisi Trinitatem colendo in vnitatem perficitur, vt vera perfectio, in his tribus Vnitas indiuidua teneatur.

Hac ideo me dixisse sufficiat, vt monstrarem, quam prudens idem ac sapiens fuerit, quantoque charitatis ardore feruebat, qui talem ac tantum discipulis habitandi locum pararat, irriguum aquis, velut si minor Aegyptus esset, & alter paradisi Domini, venientibus de fonte Patris in ortum Solis. Verè, de fonte Patris, dixi: quia in Christo renati, creduntur exinde non solum ad ortum Solis, sed etiam vltra Solem vsque transcendere. Quem locum B. Pater Corbeiam alterius de nomine vocauit, vt signum esset in posterum, a quo prius illud esset fundatum. Quis, mi pater charissime, narrare sufficiat prouidam doctrinam tuam in omnibus? Verè fateor, quod quoties tu recordor ad liquidum, miror satis, quam prouidus eras in omnibus. Recordor enim doctrinarum tuarum, quibus eos alebas & instituebas tenellos de fide & charitate, inter quas etiam spem mediam collocabas, deque moribus & de omni doctrina vitae. Qualiter etiam oblatas sibi res a quolibet suscipere debuissent, cum ipsis inter sollicitudinis negocia peragebas: commendans illis per omnia, vt in nullo terrenorum cupidi essent, neque quicquam vellent accipere, vnde alij grauerentur: & si haeredes essent rerum largitoris, cautè considerarent, nè forte ipsi, quorum erat hereditas, postmodum inopes fierent. Hac erat eius sollicita & pia consideratio in omnibus, quibuscunque praeerat locis: vt neque inhonestum quicquam acciperet, neque aliquis quasi causa misericordiae postmodum poenitudine premeretur.

Corbeia duplex, Gallie & Saxonie.

Vt iuniores monachos institueret S. Adelhardus.

Dice.

Dicebat enim, quod multi, non solum rectores ecclesiarum, sed etiam ipsi ibidem Deo degentes, qui seculo renunciassent videntur, ob id decepti essent, quod rebus nimis abundarent intantum, vt seculo seruire denuò cogerentur, qui mortui esse mundo debuerant. Quid, inquit, prodesse poterit rebus proprijs futuros expoliari haeredes, & rursus eos mancipari negocijs secularibus? Constat igitur nos in presenti tempore ideo Reipub. deseruire, quia ipsa nostris attenuata cupiditatibus, ex se subsistere non posse manifestè causatur. Et ideo nos infelices, qui liberi esse in Christo debui- mus, facti sumus turpissimæ seruitutis, etiam inuiti, serui. Occasione itaque accepta, quasi in Dei causa mundi militiamus, cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Neque enim a nobis exigitur, quod necessaria tantum retinemus: sed quia superflua, vt ab ipsis dicitur, possidemus: & vnde miseri lati in possessione esse cupimus, inde angustamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, estote contenti paupertate Christi, sine qua nemo est dives. Noueritis enim, quod beati sunt pauperes spiritu, quibus regnum caelorum repromittitur. Et ideo fratres mei, nolite quasi pro pietatis opere, sectando auaritiā, possessionem aeternam perdere. Estote igitur, quod vos aeterna Christi vocatio esse voluit: vt paupertate Christi participando, diuites esse cum eo sine fine mereamini.

His & huiusmodi cum eos quotidie corroboraret ac confirmaret, construebatur ibidem, Deo agente, non solum monasterij, sed etiam celestis patriæ fundamentum. Quid putas, quanto tunc gaudio afficiebatur eius animus, quantaque latitia, cum Dei omnipotentis amor ita flagraret in eis, vt etiam omnis illa regio Deum per ipsos benediceret? Fateor itaque, quod ad nos nonnunquam rediens, prae amore pio & spirituali gaudio vix se poterat continere, hinc inde exultans atque gaudens, quod Christus per eum glorificaretur in multis: nos quidem rigans ac pascens celesti pabulo, illos plantans in Christo ac propagans, agebat vt fructum plurimum Deo ferrent. Itaque sic in omnibus se exhibens, Christi vices agere credebatur: etiam & forma humilitatis omnibus anteibat. Qui ita iugiter vno iubilationis afficiebatur spiritu, appeteat ingressus campum: quæ ingressio, secundum B. Augustinum lib. de animæ quantitate, vna de septem, & sexta perfectionis est virtus. Quintus siquidem eorum gradus, est Trāquillitas: sextus, ingressio: septimus, contemplatio. Quæ ita decentissime possunt edici: In seipsa, dum anima qualibet secum ingreditur, ita dicens: Sitiuit anima mea ad Deum fortem, desiderando, ad eum ingreditur, ita dicens: Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuam: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Apud Deum, cum iam claro lumine indefinenter contemplando ei inhaeret, in quem desiderant etiam angeli prospicere. Quod nunc Senex noster se peruenisse lætatur, lætatur mernisse, gratias agit, atque comprehendisse summo alacritatis animo amplectitur.

Vnde quid aliud dicam, quam illud Elisei: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga virtutum? Ecce nos quam subito desolatos relinquis: & ideo quarimus te lachry- mosa voce, & scrutamur mellissimos mores tuos manè in praeordijs nostris: nec vquam pupilla oculi nostri silet, neque consolatur, nisi cum sibi re pro nobis melius adesse promittit. Recordamur enim, quibus nos lactabas vberibus, vel quanto in te Dei fruebamur oraculo, quantisque ferebamur alarum remigijs, & nutriebamur charitat- tis visceribus: ita vt si laxei essemus, tua nos molliret pietatis oratio. Omnia enim nobis omnibus factus eras, vt Christo nos lucrificeres. Quod si ad speciale quorundam te vertisses negocium, vni in momento dabas vitam consilium, alium interdum delinea- bas osculis. Porro illius manum stringens, alterius animum miro demulcebas affectu: atque ita omnibus vnus eras, & totus singulis. Fratrum verò nomina, licet scripta in viscera sanctæ sollicitudinis imponeres, de manu ramen certus eorum numerus diligenter scriptus penè nunquam aberat: idque ideo, vt omnes sedulo inspiceres, & mores singulorum apud te sollicitus pertractares. Iam enim de singulis tecum in iudicio disce- prabas, nè damnum postmodum de creditis ouibus sustineres. Benè igitur noueras, quid cuique expediret: & ideo omnibus exhibebas, quod saluti singulorum congrueret. Erat ergo discretio tua in nullo, quantum dici fas est, exorbitans a proposito, facilitate complendi, quæ singulis expedirent: generaliter verò procurando cunctis congrua. Nul- lum sermè per hebdomadā familiaritatis affectu non allocutū relinquens: nullū quem

2. Tim. 2.

Matth. 5.

Tranquillitas.
Ingressio.
Psalm. 41.
Contemplatio.
1. Pet. 1.

4. Reg. 2.

Qualem se
erga fratres
præbuerit.

indie generaliter, nisi ex aliqua impossibilitatis causa, non instrueres: omnibus præbens salubria, nulli prorsus denegans, ut credimus, necessaria. Idcirco filia Hierusalem, prout compellor dicere, flete hunc senem nostrum, & lamentum sumite. Flete virum, qui vestiebat nos charitatis coccino, desuper totum delicijs intextum, qui præbebat cultui ornamenta virtutum. Induite cilicium, & amarè plangite: quia qui consolabatur nos, & fouebat quasi nutrix in gremio, sublatus est & recessit. Vnde ploràs plorabit anima mea, & erunt lachrymæ in maxillis meis, quandiu non intueor, quem diligit anima mea. Putasne veniat mihi, pater, tempus, quando vel si quoquo modo liceat faciem speciemque vultus tui conspicerè?

Sed quid interim iam deinceps agimus, anima? Ecce nunc usque quasi inter roseos versati sumus campos, & conspeximus amœna virtutum, de fonte S. Spiritus irrorata: Nunc verò instat, ut mortis eius finem pandamus, quem habuisse talem, glorificandum est: amississe, flendum: peruenisse verò ad beatorum gaudia, congratulandum. Sed quanto nobis iucundius est, in eo quod amatur, versari: tanto grauius est, eius absentiam, quam semper præsentem cernimus, tolerare. Vnde ceu respersum nebula, mœsum est omne quod inspicimus: caligant oculi nostri, operimur singultibus, tremunt digiti, rotatur caput, funduntur lachrymæ: & insuper est pio amoris affectu quadam flendi voluntas. Vnde & quanto hæc prolixius ad consolandū cūdumus, tanto ardentius amore afficimur, amando quoque dolore premimur. Idcirco mi pater charissime, ocyus transibo obitū tui paginas, in quo diutius immoranti vehemēs languor ingruit. Hinc quidem interim ad illar lugendi facultas, sed paulò post consolabimur de peruentu, quo tu nunc lataris in gaudio. Vnde quæsumus, priusquam incipiat calamus pulsare tui exitus horam, reuertere Sunamitis, reuertere, inquam, paululum, ut intueamur te. Recipiet enim indè spiritum linguæ calamus, & leuius transibimus amaros legēdi cursus. Reuertere, reuertere mi charissime, & quid videbimus in te, nisi ut castrorum acies quomodo sis ordinatus? Ad nos saltem semel, quæsumus, cōuertere: ut omnes, qualem te prius habuimus, quantum ve & modo sis, videamus. Ecce ascendisti, nouimus, per desertum quasi aurora confurgens, pulcher ut luna, electus ut sol, terribilis in Deo, velut castrorum exercitus ordinatus.

Quid igitur terribilius humanis ad spectibus videri potest, quam tui vultus erant ad spectus in hora, cum nobis indulgentiam dares? Præceperas enim, petētibz nobis, Pater, ut omnes humi sederemus: quatenus tu os nostrum ex integro, & nos tuum erectis oculis potuissemus conspicerè. Quo, fateor, nil me ordinabilius à magistro audisse indultum, nilque flammantius aut horribilius aliquid me vidisse, quam in tuis oculis. Præfilius itaque enucleans sensum, ita affatim cunctis es locutus: Ecce, inquis, de creditis ego ouibus rationem redditurus venio: vos autem, o mihi commissus grex, de obedientia & inobedientia vestra sententiam excepturi, attendite, quod idem, qui nunc adfesto, in tremendo iudicio vobis coram adero, & quid de talentorum pecunia sim lueratus, vel quomodo illam expenderim, præsentabo. Attamen interim si quid est, in quo excessi in vobis sciens aut nesciens, volens nolensve, indulgere, prout ego iuxta quod oportet, si quid est quod meum sit indulgere, vice Christi relaxo. His igitur tum ita præmissis, plenus seruire spiritus recessit, quasi iam futurus arbiter in suo: ut instrueret se, quasi contra spiritalia nequitia tunc in cælestibus pugnaturus, rationem villicationis suæ redditurum: licet semper quasi in mortis articulo pertractasset, tunc tamen velut contra legiones iturus, diligentius mentis aciem disponebat, si fortè ludibria huius vitæ sine impedimento posset effugere. Sed quia occurso decuplum eius viginti millibus superare legitur, semper quæ pacis sunt, Dominū precabatur: Domine, inquit, pone me iuxta te, atque ita cuiusvis manus pugnet contra me: alioquin turmas non effugiam iniquorum, quia tu solus inuentus es inter mortuos liber. Venit enim ad te exactor, & in te non inuenit quicquam, quod suum esset. Idcirco fac me firmius in te inhaerere: ut & ipse per te tuo in corpore mali totius inueniar liber.

Qui totum se ita disentiens, adhuc inuenit in se qualiacunque, quasi nōdum exhausta, & præcepit ea coram quibusdam fratribus exponere, (quorum vnus, etsi indignus, ego eram) interrogans, si de his se in iudicium meritò venturum fore pertimesceret. Quibus auditis, iuxta diuinam scripturam percensuimus, non ad eum pertinere, quæ ipse quasi sua longè diuq; plangebat. Quid putas quàm subtiliter secum reliqua dispu-

Maximum
sui mortu-
us desiderii
um reliquit

Mortuus
ut se gessit

Oratio eius
ad fratres.

Luc. 14.

Iob 7.

Psal. 87.

Ioan. 4.

disputabat? quàm sibi seuerus erat, qui pro alienis etiam, ut pro suis, se puniebat? Interea singulos de singulis monens & instruens, aiebat, ut post obitum suum in electionis pace, castè ac rectè secundum Deum inter se conuenirent. Exposuit etiam fidem suam coram quibusdam ex nobis, penè & omnem doctrinā quam docuerat, ut ex hoc eam firmius commendaret pectoribus nostris. Hinc est, quod tali absentes mœrore suffundimur: indè verò gaudentes sumus, quia de Patre talia recoluntur. Hinc ad hoc afficimur, ad aliud hinc protrahimur. Plangimus in eo siquidem maturitatem morum, fidei firmitatem, soliditatem spei, charitatis fundamenta, ex integro altissimam Christi humilitatem, & ditissimam in omnibus largitatem: nec ut Saluator, inquam, miseram Hierusale ego lugeo: sed ploro in vnus morte pariter omnes virtutes occubuisse: Non quod nobis desit ille, qui abiit: sed quod talem videre desuimus, quem sine lachrymis vix aut nunquam recordari valemus.

Quis enim sicis oculis eius recordabitur, in quo penè omne honestatis decus sublatum est? Aut quis non doleat præsidium totius Europæ subito deperiisse? Vel quis sine mentis scrupulo poterit epistolarum eius nitorem eloquentiæ recitare? Quem si quorum & eloquentia S. Adelhardi di. lingua audisses, dulcissimus emanabat. Si verò idem barbara, quam Teutiscam dicunt, lingua loqueretur, præminebat claritatis eloquio. Quod si Latine, iam vltius præauditate dulcoris, non erat spiritus. Idcirco mihi charissimi o vos omnes, qui nōstis quid boni habeat tanti viri præsentia, & transitis per viam, attendite & videte, si est dolor sicut dolor nostrum omnium. Videte igitur, quàm subito vindemiauit nos Dominus, & facti sumus squalidi, venustate sublata. Aurigo possedit nos, quia decus roseum versum est in fauillam.

Parauerat ergo se Simeon senex ad natalem Saluatoris accensis lampadibus occurrere, & Regem regum Dominum Iesum, procedentem de thalamo suo, vlnis suis lætus suscipere: sed tetigit eum triduo ante natalem Domini validissima febris, dum iuxta consuetudinem noctis medio in basilica sleret. Qui ita perdurans ad vigilias vnā cum fratribus, hostiam iubilationis in pectore Domino consecrabat: & quanto, ut multi testes sunt, altius voce canebant chori, eo amplius idem flebat in iubilo. Sicque se pertrahens ad matutinorum vsque laudes, nec minus amore Christi febricitans elangebat, sicut scriptum est in Canticis: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Et dum quotidie magis magisque multis premeretur doloribus, spiritum non relaxabat, semper Deo intentus. Disponebat igitur ita omnia prouidus, ac si nihil mali ferrer in corpore: instituens & ordinans ita singulas officinas, ut nil finis eius imperfectum inueniret, præcipue ut & sanctus dies dignis celebraretur honoribus. Quo peracto, vehementius cepit vrgeri febribz: quotidie tamen ad oratorium B. Martini veniens, quem copioso amore in vita semper dilexerat, ibidemque Missas audiens, communionem sanctam percepit, donè vltimus dies vitæ, à noctis huius eum eduxit caligine.

Interim verò audiens beatus vir Hildemannus Episcopus, quem ipse monachum nutriērat, & per concessum Regis tanto Bellouaci sublimarat honore, sanctum egrotare patrem, aduenit illic, & excubabat iugiter ante eum, donè viuendi finem fecit, & eum proprijs manibus vnā cum cunctis fratribz sepeliuit. Qui dum aduenisset, gaudiō. Agebat nanque Deo immensas gratias, quod dehuius eum cōsolaretur aduentu, & dicebat: Deus omnium institutor & rector, gratias tibi ago, quia non sum fraudatus à nediictionis oleo, sicut à beato Apostolo sancitū est, deberet perungi: interrogauimus eum, utrumne velleret, quem proculdubio scieramus peccatorum oneribus nō detineri. Quod ille audies, erectis oculis in cælum, cominūs obsecrabat ut fieret. Quid putas tum sanctus agebat animus? quantis tunc replebatur lachrymis? Erāt igitur oculi ad Deum defixi, manus verò ad cælum extensa, inuitansque sanctum Spiritum, dicebat: Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia percepi omnia sicut ego volo, sed sicut tu vis: tantum fiat voluntas tua. Alioquin situerat iam idem diu venire ad fontem. Vnde & quasi iocosa voce, plenus grauitate fidei, frequenter dicebat: Hinc ibo, & ad Deum meum veniam: lætus, inquam, veniam, lætus moriar,

Peritia lin-
guarum &
eloquentia
S. Adelhar-
di.

Febre cor-
ripitur vir
sanctus.

Cant. 2.

Sub mortē
quotidie
audie, licet
egrotus,
Missam.

Iacob. 5.

Luc. 2.

Matth. 26.

moriar, latusque transibo ingentes huius vitæ foueas: quoniam ad gaudia peruenturus sum sempiterna, longè mihi antè promissa.

His & huiusmodi dictis sedulo se armabat Christi miles, donè ingressus est locum tabernaculi admirabilis, in voce confessionis & laudis: ubi & inuērus est exercitus multitudinis festa celebrantis. Ibiq̃ue iam senex noster tripudians, creditur præcinere: Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Qui cūm quotidianis diebus adhuc in carne febricitans, immensis se Deo taliter commendaret laudibus, contigit subito, dum solus apud se ageret, ad eum ingressum fuisse sanctum Episcopum: ad quem continuò exclamans, ait: Curre velociter, ô Episcopo, præcipio tibi, & osculare pedes Domini mei Iesu Christi, quoniam ecce adest. At ille audiens, valdè cōtremit: quia quò iret, vel quid ageret, penitus ignorabat. Ille verò hoc dicto, recepit se sub silentio, & quieuit. Tum deinceps peracto die octauo natalis Christi, alacrius cœpit insistere, vt iam hinc ei celebratis diebus liceret abire, si quo modo ipse tandē perueniret ad festum, quod nox non intercipit, neque morbo corrumpi potest. Et peracto igitur iam noctis mediæ spatio, ita adorsus est, & fratribus dicebat: O filij, semper mihi in Domino multum charissimi, scitote quoniam hodiè hinc ibo. datum est enim mihi iam hinc exire, ac videre

(quod vtinam fiat) & apparere conspectui Redemptoris mei. Finitus est ergò iam cursus certaminis mei, & restat penitus, quid accepturus sim pro vocationis pramio vt ignorem. Credimus nos tamen pater, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, (alioquin vacuus est labor fidei) præsertim qui dicere cum Apostolo veraciter potuisset: Cursum consummaui, fidem seruauit: de reliquo quid aliud, quam reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi iustus iudex in illa die?

Tum manè iam factò, accersitis nonnullis ex nobis, cœpit idem B. Pater vrgerè, quatenus matutinas ocyus præuenirent. Quibus dictis, in laude Christi celestis eius lingua obmutuit. Tunc verò simul conuenientibus omnibus sanctis fratribus, cōmunionem sanctam percepit sermè hora diei prima, sicuti mos est: & cœperunt eum hymnodicis laudibus Domino cōmendare, ita perdurantes in eius exequijs, vsque in horam diei nonam. Tum idem, quando & Christus in cruce, emisit spiritum, vt daretur indicium, quòd cuius crucem in vita tulerat, quemq̃ue secutus fuerat, eius & in mortis articulo sequeretur vestigia, donè perueniret ad eū quem quæsierat, quem optarat, quem & diu de toto corde desiderarat. Quis, putas, tunc ea hora luctus omnium erat, & quam præcipua fuerint lamenta monachorum? Attollebatur autem sursum vox vna canticum in excelsò, & fletus omnium deorsum singulorum seindebat perclora: quoniam, sicut alibi dictum est, & pium erat tanto viro congaudere, & pium erat eius abscessu flere. Quis enim non fletet, etiamsi de silice natus esset, ea hora, cūm inclytus Dei pastor hinc abiens celos peteret? Ipse enim erat, bone Iesu, quem in toto ex omnibus solum Abbatem reperi: ipse ex vniuersis, quem alterius plūs quam sua quarentem inueni. Qui sicut mater amat vnicum, ita quosque tenerrimè diligebat, atque vt solidiora caperent, inuitabat.

Quapropter, quæso, attendite viri, & videte vniuersi populi matrem Corbeiam flentem, quod est aluearium monachorum: flentem, inquam, ac dicentem: Ablatus est magnificus meus mihi, & nullus est, qui consoletur me ex omnibus charis: quoniam compleuit Dominus furorē suum in me, & fecit quæ cogitauit. Compleuit ergò, quæ præceperat à diebus antiquis: Terra es, & in terram ibis. Idcirco abiit charissimus mihi, & recessit. Reuerfa est ergò virgo Israël ad ciuitates suas, & deinceps ambulat gloriose super aquas redemptionis æternæ. Ipse nanque est, qui erat mihi votorum charissimus: Ipse conuertens animam meam, & custos vitæ meæ: Ipse qui confurgens pro nobis in principio vigiliarum, effundebat velut aquam cor suum ante conspectum Domini. Nunc verò posuit nos Dominus ad modicum desolatos, propter eum mœrore confectos. Ideò ergò ponimus in pulvere os nostrum, sperantes in misericordijs Domini, si fortè sit spes, vt peruenire possimus, quò iam pius patronus noster peruenisse creditur.

Quod donè fiat, donè oprata dies veniat: hareat lingua mea faucibus meis, si tu non meminero pater Adelharde, si non te proposuero in principio recordationum mearum. Alioquin obliuiscatur me dextera mea, nisi nomen tuum laudesque pandam. Credo mi charorum charissime, quòd prius maternus amor perire possit, quam nos te non diligere. Quia etsi illa suorum obliuiscitur, nos tuū nunquā obliti erimus: sed dum

dum secula manent, & nox cum die partitur vices, fama prædicabitur de te semper sanctissima vitæ, nosq̃; tua nunquā immunes erimus à laude. Tu autem, quæsumus, trahe nos hinc post te, curramus in odorem vnguentorū tuorum: quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Recti enim te diligunt: & ideò quærimus, quousq̃ue perueniamus, ubi pascis, ubi cubas: scimus nanque, quòd in meridie.

Neque igitur, iuxta quod fabulæ ferunt Threiciū fecisse vatem, gemimus apud inferos coniugis mortem: sed super astra tollimus patris nomen, quò te solenniter con-scendisse fitemur. Ergò etsi felix fuit ille, qui fide potuit lucidum boni fontem visere: & felix, qui potuit vincula grauis terræ soluere: feliciores sumus nos, q̃ possumus post te Patrem talia & tam sancta vota dirigere. Fingitur enim ille præfatus vates flebilibus modis flendo post coniugem syluas currere fecisse, amnes stare immobiles: iunxitq̃ue intrepidum latus ceruæ leonibus: nec timuit lepus iam cantu placidum canem. Cuius cūm feruor intima pectoris fragrantia vreret, nec sic mulcerent animum cuncta quæ subegerat: ita mites ad superos, quærens coniugem: nec reperta, infernas adiit domos, illic sonantibus chordis blanda carmina temperans, quicquid de præcipuis musis corum fontibus hauserat. Ad cuius voces vmbrarum dea miserans, Tandem, inquit, vincimur arbiter: & ideò donamus coniugem viro, emtram carmine. Quid putas tum ille, iuxta Poëticam narrationem, luctus dabat? quantosq̃ue threnos geminans amor mouerat? quantisve precibus veniam implorarat? Cuius noua carmina stupuerat infernus, vitrices scelerum deæ iam mœstæ madebant lachrymis.

Sed nos, pater charissime, talia non ideò inferimus, quòd ignoremus neminem ab inferis sine Christo regressum fuisse: sed qd boni habeat amor, volumus aperire. Amor enim, maxima lex sibi est: & ideò imitando quærimus te quasi per legem, quia omnis via tua, lex vitæ fuit: vt mereamur peruenire ad te, immò ad te, quia ad Christū, quò te peruenisse credimus & optamus. Et precamur, vt Deus nostris fletibus motus exaudiat, & doneris feliciter nobis, immò nos tibi, quia te paradiso datum petimus. Credimus nanque, quòd ibidē coronaris iam de capite Amanæ, de vertice Sanir, de cubilibus leonū, de montibus pardorum. Ista quippe omnia triumphando vicisti: idcirco factus es suauis inter delicias Paradisi & decorus, nec est in te macula. Dextera igitur Christi amplecteris, & leuam sub capite pacis somno dormiens premis: & ideò factus es coram eo quasi pacem reperiens. Lectus ergò tuus, quia in pace Christi versaris, floridus iuxta meriti qualitatem. Tigna domus tuæ, cedrina: laquearia verò, cypressina. Et nos quidem, pater amicissime nobis, iuxta quod intelligimus, gaudemus & gratulamur tibi, quia euerfa domo, inuenta est in te drachma, quæ perierat. perierat enim noctis caligine circumfusa, sed accensis lampadibus, tibi felicius denuò inuenitur. Vnde interim quando aliud non valemus, iura sepulcri tui flentes circumsedemus, & superadspargimus orationum flores. Legimus super illud nomen bonum, quod melius acquisisti, quam diuitias multas. Nam nostrum alij pallentes violas tibi & candentia lilia carpunt: Alij narcissum & florentes rosas, Alij serpillum benè olentem spargunt. Isti colocasia, & mollibus illud vacinijs pingunt: quidam & suaues intermiscunt odores: Nonnulli verò falsis lachrymarum rigant fontibus, & ego literarum superintexo pallas: quatenus aui temporibus futuris, sanctum seruet nomen. Neque enim fucata artis eloquentiam texo: sed sindone munda puritatis opere, illud inuoluo. Alioquin si quis plenius hunc virū nōsse desiderat, quam fortiter fide mundum vicerit, legat illud, ubi inscribitur ei nomen nōnum, & nomen ciuitatis nouæ Hierusalem. Et cūm intellexerit, quibus ciuitas fulgeat ornamentis, hoc totum illi cōferat: eò quòd ibidē quodammodo ipse ciuitas, & possessor huiusce ciuitatis à Deo creditur esse factus.

Vnde gaudè & letare virgo fidei, felix Corbeia, ex antiquo vocata: quia meruisti talem in Christo frui & possidere patronum. Quæso te, mater religionis inclyta, amplectere hunc virum, quem tu tyronem celestibus sobrie ac discretè instituisti moribus: & imitare illum, qui te postea multis ampliavit honoribus. Quare igitur mœrore con-fumeris virgo & filia Dei summi, quasi non sit tibi consiliarius? Ecce fratrem reliquit tibi heredem, qui multis adhuc pro te sudabit laboribus. Absterge, quæso, lachrymas: quoniam mites obuiam de medio tui etiam hunc senem, cūm vniuersæ terrarum partes miserint eximios quosque viros. Porro vicina monasteria cūm dederint, videlicet Vedaſtum Atrebares, & Centulum, sanctissimum Richariū: & alia circunquaque viros

Rom. 13.
Vider Do-
minum Ie-
sum.

Ecce quam
modeste de
se loquitur
vir sanctus,
1. Cor. 13.
2. Tim. 4.

Matth. 17.
Felicissime
decedit.

Eximia
laus S. Adel-
hardi.

Thren. 2.

Gen. 3.
Iere. 31.

Psal. 76.

De Orpheo
dicit.

Proserpina.

Amor, sibi
ipſi maxie
ma lex.

Cant. 4.

Luc. 15.

Prou. 25.

Vergil.
Eclog. 2.

Apoca. 2, 36
& 21.

Vualā siue
Vualachū
dicit, qui
Adelharde
succellit.

Ceteris mo-
nasterium.

viros religione nobiles, dabis forsitan & tu non impari voto virum Deo dignissimum Neq; infocunda tunc eris, cum inter reliquos istum etiam Domino de terrae pulvere generabis: immo latabunda & gaudens veniendo venies, saltem paucos ferens manipulos. Idcirco confortare & robustius age, donec Amalec occurrat in via, quoniam alter Iosue iam tecum dux & praeuius virtute, pugnat in acie. Fulci igitur istum, iam in capite inter plurimos dimicantem: Attende & illum in monte iam cum Domino, palmas ad sublimia porrigentem. Hic pugnat, ille orat: hic hostem premit, ille vincit. Ille namque est, charissima mihi mater, fratrum amator, & populi Israel. Hic, qui multum orat pro suis charitate perpetuus. Hic qui iugis, ut credo, intercessor erit pro ciuibus. Vnde & Domine, iuxta B. Ambrosij vocem, quia nemo habet quod alijs plus deferat, quam quod sibi optat: non nos ab illo post mortem separes, quem in hac vita charissimum sensimus: Sed ubi es, nos facias esse simul cum illo, ut vel sic eius perpetua visione apud te fruamur in Christo, quem propter te in hac vita charissimum valde dileximus, nunc in pace Christi sepulchrum.

Vbi eius corpus conditum sit.

S. Adelhardi epitaphium.

Sepulta sunt autem decenter membra charissimi senis, in Basilica B. Petri Apostoli sub fastigio inter eiusdem mediocrimae quatuor Ecclesiae centra, tectus polito lapide: super quem octonis sculptum versibus musici carminis haustu dignè legitur:

*Hic iacet eximius meritis venerabilis Abba,
Noster Adelhardus, dignus honore senex.
Regia profapies, paradisi iure colonus:
Vir charitate probus, moribus atque fide.
Quem dum sub tumulo recolis tu quisque viator,
Cerne quid es, quid eris, mors quia cuncta rapit.
Nam post octauas Domini hic carue solutus,
Succedente die astrae petiuit ouans.*

Et sunt ibidem perhumati quatuor circunquaque venerandi viri, qui fuerant vno eiusdem officio seruitutis, à Domino propagati. Quod factum non casu contigisse puto: sed ut quorum vna in Christo fuit militia, post Iesum Crucem sublimius eodem in loco ferre propriam, vnus esset & sepultura locus, qui eos duntaxat secundum similitudinem eiusdem Crucis insigniis conuinceret. Quorum medius senex noster cernitur, super quem signa ad Horas diuini officij pulsantur, ut ex hoc clareat, iuxta quod pronuntisse creditur, quia fuerit lingua eius cymbalum sancti spiritus, & inuitatorium ad diuini operis officium, ibidem dedicatum. Vnde & octoni versus, quod post octauas Domini obierit, titulantur: quatenus monstretur eum opere consummato, quod dudum omnes inuitauerat, ad octauam Domini, nullo literarum imminuto numero, feliciter peruenisse.

MARTYRIUM S. PETRI AVLANI, INTERPRETE ANASTASIO BIBLIOTHECARIO: QV ANQVAM necdum certum habeo, verum haec illius versio sit: phrasis sanè videtur ab Anastasij dictione non abhorre. Habetur autem in vetustis manuscriptis exemplaribus.

3. IANVARII.
S. Petri patris.

Constantia apud praesidem.

In illo tempore Petrus, qui & Balsamus, cum comprehensus fuisset apud Aulonam ciuitatem tempore persecutionis, cum esset oriundus à sinibus Eleutheropolitanae ciuitatis, oblatu est Seuero praesidi. Seuerus dixit ad eum: Quis diceris? Petrus respondit: Nomine paterno Balsamus dico: spiritali vero nomine, quod in baptismo accepi, Petrus dico. Praeses dixit: Quod tibi genus est? Petrus respondit: Christianus sum. Praeses dixit: Quod officium geris? Petrus respondit: Hoc maius officium habere non possum: & quid esse potest super hoc melius, ut sim Christianus? Praeses dixit: Parentes habes? Petrus respondit: Non habeo. Praeses dixit: Mentiris. audiui enim te habere parentes, Petrus respondit: In Euangelio mihi praeceptum est omnia denegare, cum ad eius nominis venero confessionem. Praeses dixit: Nosti

Nosti praeceptum imperiale? Petrus respondit: Ego praeceptum Dei mei noui, qui est verus & perpetuus rex. Praeses dixit: Praeceptum est à clementissimis principibus, ut omnes Christiani aut sacrificent, aut diuersis poenis interficiantur. Petrus respondit: Et verum perpetuum eradicari. Tu iudica, si verè est in te aliqua iustitia. Praeses dixit: Sacrifica dijs, audi me, & comple iussa principum. Petrus respondit: Ego manufactis dijs, ligneis & lapideis, quales vos estis, non sacrifico.

Praeses dixit: Iniuriam nobis facis. Nescis quia potestatem habeo occidendi te? Petrus respondit: Ego iniuriam non facio, sed quod scriptum est in lege diuina, hoc dico. Simulacra, inquit, gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os, oculos, nares, aures, manus, pedes habent: sed de his neq; loquuntur, neq; vident, neq; odorant, neq; audiunt, neq; palant, neq; ambulant, dicit Dominus. & subsequitur: Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Si Dominus per Prophetam & spiritum sanctum haec dicit, quomodo tu mihi dicis, quod iniuriam tibi fecerim, quia dixi similem te lapidibus & lignis mutis & surdis, in quibus daemonia colitis, & me persuades tibi similem fieri? Praeses dixit: Audime, miserere tui, & sacrifica. Petrus respondit: Tunc me miserere, si non sacrificauero, & à veritate non discessero. Sed quia infidelis es, & nec mihi credis, nec legi diuinæ, quia qui demonijs sacrificat, eradicabitur, & semper mihi hoc ingeris delictum, fac quod tibi iustum est. Praeses dixit: Adhuc gero patientiam, expectans ut tecum cogitans, sacrifices & salueris. Petrus respondit: Superflua tibi persuades, fac iam, quod facturus es, & adimple opera patris tui diaboli. Nam & hoc non facturus sum, nec mihi Dominus meus Iesus Christus permittat, quem colo.

Praeses iussit eum suspendi: cumq; fuisset appensus, dixit ad eum: Quid dicis Petre? Sacrificas, an non? Petrus respondit: Iube adhiberi ungulas: ego enim iam dixi tibi frequenter, quod non sacrifico demonijs, nisi soli Deo meo, pro cuius nomine patior. Praeses iussit eum fortiter torqueri. Cumq; vexaretur nimium pradicabilis Dei martyr, vocem doloris non dabat, sed tantum psallebat, dicens: Vnam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae, & iterum dicebat: Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Haec eo loquente, amplius excitatus Praeses, alios carnales iussit accedere. Turba vero adstans, cum videret nimium sanguinem currere per pavementum, doluit, dicens ad eum: Miserere tui, homo, & sacrifica, ut te liberet ab his crudelissimis poenis. Sanctus vero Dei Petrus respondit: Haec poenae nullae sunt, nec mihi aliquem incutiunt dolorem: sed si negaui Deum meum, in veras poenas, & in maiora tormenta perpetua ingressurum me esse cognosco. Praeses dixit: Quid dicis Petre? Sacrifica, aut poenitebis. Petrus respondit: Ego nec poeniteo, nec sacrifico. Praeses dixit: Ego sententiam in te infero. Petrus respondit: Hoc est, quod tota auiditate expecto. Tunc Praeses dedit aduersus eum sententiam, dicens: Petrum contemptorem inuidissimum athleta Christi, complens agonem suum, dignus habitus est passionibus Domini participari. Martyrizatus est autem testis Christi Balsamus, qui & Petrus, apud Aulonam ciuitatem tertio Nonas Ianuarij, sub Maximiano Imperatore, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Adhibetur ei tormenta.

Psal. 26.

Psal. 113.

Contemnit immanes cruciatus.

Cruci affigitur.

Est homilia 19.

IN GORDIVM MARTYREM, MILITEM CAESAREENSEM, ORATIO BASILII MAGNI, EIVS

insigne martyrium egregie depingens.

Natura lex est apibus innata, fratres dilectissimi, ut nisi rex prius agmen praecedat, ab alucaribus nusquam discedant. Vos autem Dei populum, cum nunc primum ad martyres, tanquam ad flores callestes exeuntes, & huc frequentes conuenire viderim, quo id duce feceritis, exquiro. Quis ingentem hunc aestum excitauit? Quis hyemalem hanc tristitiam in vernam serenitatem commutauit, ut populus ex ciuitatis aedificijs, tanquam ex apum alucaribus, hilari egressus, ad suburbanum decus praclarumq; martyris stadium conflueret? Quoniam igitur & nos,

In Gregorii Menologio festu S. Gordij habetur 3. Ianuarij.

nos, infirmitatis nostrae oblitus, celebritas martyris excitauit, agere & ipsi quoque, quantum voce contendere licet, veluti bombantes apes, vernantibus floribus circumfusa, praecleara ipsius gesta personemus: rem quidem piam agentes, simul & gratam ijs qui ad sunt. In laude namque iusti populus letabitur. Salomonis lectio nobis nuper recitata, quidnam per latentem huiusmodi prouerbij sensum sibi velit, mecum ipse cogitabam: an forte dicat, quod populus oratione magnifica, ac plane culta rhetoris cuiusdam potentis, quae auditorum aures demulceat, oblectetur: praeterea sermonis ornatum, rerumque inuentionem ac dispositionem elegantem exoptet. Quod profecto mihi verisimile non videtur, cum ipse nusquam huiusmodi dicendi genere usus fuisse inueniatur. Nam & sanctorum memorias, orationis & eloquentiae fuso prosequi, non fas erat admonere, illi praesertim, cuius scripta sermone simplici, nulloque styli apparatu conspiciuntur.

Res gestae
Sanctorum
quo fructu
comemo-
rentur.

Genes. 39.

Iudic. 13. 14.
15. 16.

Praecepta
rhetorum,
Christianis
ubi negli-
genda.

Sanctorum
memoria,
non illorum,
sed nostri
causa cele-
brandam.

Historia S.
Gordij mar-
tyris.

Quis ergo illorum verborum sensus? Is videlicet, quod populus spirituali letitia gaudet, si eorum tantum admonetur, quae iusti patrarunt: atque inde ad emulationem recte factorum ab ijs, quae audit, accenditur. Illorum enim, qui in fide claruerunt, historia simplex, velut lucem quandam Dei cultoribus ad virtutis iter ostendit. Quamobrem etiam in sacris voluminibus Moyses vitam, morumque lenitatem, nostrae naturae magnopere optatam, narrante spiritu sancto audimus, statim emulamur. Quod si reliquorum facta virorum eloquentiae floribus ornantur, sanctis tantum ad ea, quae maxima gessere, demonstranda, sat fuerit oratio simplex. Itaque dum vitam eorum, qui in pietate conuersati sunt, exponimus, Dominum cum primis per seruos suos glorificamus: Deinde & iustos ipsos testimonio eorum, quae scimus, celebramus, & populum per auditum recte factorum exhilaramus. Ioseph dum audimus aut legimus vitam, illius assequi castitatem magnopere cupimus. Si vero Samsonis narratur historia, ad illius imitandam fortitudinem accendimur. Sacra igitur schola, praeccepta rhetorum aut instituta non sequitur: nudam rerum expositionem pro encomijs habet, quam & sanctis, ac nobis satis esse existimat: illis quidem ad virtutis eorum praconium, nobis vero ad imitationis gloriam atque formam. Encomiorum namque lex est, patriae dignitatem ostendere, generis originem ex alto repetere, educationis incunabula diligentius referre. Nostrum vero dogma haec tanquam superuacua dimittit, & quae sunt propria ac vernacula, sectatur. Quidnam ego sum melior, si mea ciuitas olim magna bella gessit, aut de hostibus triumphauit? Si eadem optimo sit in loco sita, aestare ac hyeme, calidum temperie fruatur? Si fertilis est visus gignendis, si ager pascendo pecori sufficiat, si meliores nutriat equorum greges, quam usquam reperiantur? Quid inquam, ista? An ad virtutem commendatiores nos reddere possunt? Nos ipsi profecto decipimus, si in montis cacumine constituti, nubes nos transcendere, ac sublime caelum nobis cedere videntes, hac de causa nobis aliquid accedere existimamus. Ineptum insuper, si sanctis, qui res orbis vniuersas contempserunt, his esse opus commendationibus putamus.

Igitur nostri tantum causa profectus, sat fuerit illorum celebrare memoriam. Non enim nostris indigent laudibus ornari, sed nos ipsorum vitae historia & commemoratione, imitationis gratia, indigemus. Quemadmodum enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex vnguento quoque praestanti diffunditur odor: sic est sanctorum commemoratione gestorum, ad omnes prouenit utilitas. Fuerit haud modici momenti, eorum, quae olim gesta sunt, veritatem exacte tenere. Nam obscura quaedam fama, viri huius praecleara facta conseruans, ad nos usque venit. Quamobrem pictoribus recte comparabimur. Illi enim cum ex imaginibus imagines depingunt, vti par est, a prima forma plurimum recedunt. Nos item cum rerum gestarum ad speciem caruerimus, valde metuerendum, ne dicendo rerum veritatem atteramus. Verum quando eius hodie festum celebramus, qui in huiusmodi die certamen pro Christi nomine subiit, quantum ex eius historiae notitia deprendere licebit, enarrabimus.

Fuit hic martyr beatissimus cuius noster Caesarensis: ex quo non mirum, si nostrae mentis affectus ad eum potissimum dirigitur, quod profecto ad verum ac domesticum nobis facit ornamentum. Nam sicut arbores, quae bona ferunt poma, propriae bonitatis laudem nutrienti tribuunt humo: sic iste ex nostrae urbis prodiis vtero, ad summumque gloriae culmen euectus, patriae, quae eum produxit atque aluit, honorem gloriosissimi martyris tribuit. Lucunda nempè sunt quidam & externa poma, modo sapore delectant: sed

DE S. GORDIO MARTYRE

99

Gordius
centurio.

Inimici ho-
minis, do-
mestici ei.

Notent hoc
loco heretici aras,
oblationem,
thymiama
&c.

3. Reg. 19.

Humanæ
vitæ fallacia.

Vide admi-
randam S.
Gordij viri
tutem.
Prou. 28,

sed longè nostro gratiora gustui propria, quam peregrina: praeterquam quod & gloriam quandam nobis conferre videntur. Militiam exercuit, in qua locum admodum insignem tenuit, ita ut centum milites eius imperio parerent: quodque animi virtute & corporis viribus praeclaret, cunctis inter ordines militibus praestantior habebatur. Ea sane tempestate, cum tyrannus impius, qui tunc imperitabat, in Christianum nomen virus suae feritatis effunderet, manumque Deo inimicam aduersus Ecclesiam exerceret, tota urbe praconis tuba sonabat, toto foro & per compita tyrannicum promulgabatur edictum, ne quis Christum adoraret: qui vero contra iussa faceret, morte pledeatur. Idola proponebantur adoranda omnibus, lapideaeque ac lignea hominum simulacra, pro vero numine colenda: & si qui recusarent, extrema intentabantur. Confundebatur tota ciuitas, quae reinouitate attonita, tota tumultuabatur. Christianorum domus singula vastabantur. Innocentium facultates diripiebantur. Fidei & ingenuorum corpora, carnificum manibus discerpebantur. Matres familias per vicos trahebantur. Nulla iuuenum commiseratio, nulla senum reuerentia erat. Infantes, noxii ac maleficus digna patiebantur. Complebantur supra modum carceres, domus insignes & opulenta vacuabantur. Pleni saltus, plena perfugis loca deserta, ob vnum tantum crimen, quod Christum colerent. Prodebat patrem filius. Pater filium accusabat. Frater aduersum fratrem insaniebat. Seruus domino insultabat. Adeo diabolicis artibus hominum animi affecti tenebantur, ut velut in tenebris agentes, sese minime cognoscerent. Praeter haec autem, domus orationis, prophetae manibus vastabantur: arae sanctissimae euerbebantur, nec erat oblatio vlla, nec thymiama. Diuina rei nullus iam locus erat amplius relictus. Cuncta moeror ingens veluti diffusa caligo occupabat. Sacerdotum collegia fugabantur. Sacer omnis conuentus cladem insolitam expauescebat. Dæmones vero tripudiabant, & nidore ac sanguine victimarum infecta cuncta dabant.

Hac igitur exempla crudelia cum Centurio generosus conspiceret, tantorum malorum exitum praeueniens, abiecto militiae balteo, sponte sibi exilium delegit. Itaque relictis honoribus, relictis omnis generis facultatibus, seruis, propinquis, amicis, voluptatibus & rebus alijs, quas ceteri maxime appetere, ac magno studio parare solent, ad vasta deserta & hominibus inuia loca contendit: longè secum melius agi putans, si in ferarum recessibus, quam inter idola vana cum hominibus habitaret, Eliae prophetae sectus exemplum, qui cum Sidoniorum conspiceret impietatem quotidie inualescen-
tem, in montis Oreb speluncam secessit, ac sese ab omni humana conuersatione, ut Deum quæreretur ac videret, abdicauit. Vidit tandem, quantum fas est homini mortali, Eodem modo noster Gordius, spretis omnibus, urbanos fugiens tumultus, fori clamorem, magistratum ambitionem, tribunalium fastum, obtredatares, ementes, vendentes, peierantes, mentiētes, mimos, scurras, ceterosque huiusmodi generis homines, quibus magna vrbes refertae sunt, multosque secum, tanquam magne naues, alligatas puppibus cymbas per equora trahunt. Insuper visu audituque, ac animo a vitijs purgato & libero, Deum ipsum contemplando videre meruit, tum magna discere mysteria, quae non ab hominibus, nec per homines fuit edoctus, sed magno usus praecceptore, spiritu veritatis.

Quamobrem secum meditans, quam sit fallax & inanis vita humana, ac somnij phantasmatis equiparanda, in supernae illius vocationis amore exarsit, ac veluti fortis athleta, sese vigilijs, ieiunijs, orationibus, studijs demum diuinæ eruditionis probè exercitatum, & ad certamen instructum animaduertens, huc maxime diem obseruauit, in quo frequens ciuitas visendo equestri spectaculo erat intenta: quod hoc in loco ea tempestate in Martis, seu potius furentis bellorum demonis, honorem celebrabatur. Populus omnis ex edito spectabat, nec vllus deerat: non Iudaeus, non gentilis, non item Christianorum multitudo, quae negligenter vivebat, & cum vanitatis concilio commixta se rigarum agilitate spectabat. Serui eo die ab opere liberi, pueri ex scholis spectatum curba confederat, equestre certamen videre intenta.

Tunc magnanimus ac fortis heros per montis cliuium in theatrum properans, non populum horruit, non quam hostilibus se manibus traderet, pensitauit: sed corde intrepido & animo excelso, quasi quaedam continua saxa, aut arbores multas, eos qui circa stadium sedebant, praetercurrēs, in medio constitit stadio, complens dictum illud: Iustus

vt leo confidenter agit. Quid plura? Adeo intrepido excelsoque animo fuit, vt cum in eminentiore theatri parte staret, ingenti voce, quam qui audiuerunt, extant adhuc aliqui, exclamauerit, & clarè illud Apostoli ad Romanos dixerit: Ecce inuentus sum ab ijs, qui me non querunt: his qui me non interrogabant, palam apparui. Quibus sanè verbis se in eum venisse locum significauit minimè coactum, sed vltro se ad certamen exhibuisse, Saluatoris exemplum secutum: qui cum per atram noctem minimè videretur, se ludæis manifestauit. Omnium igitur oculos statim in se conuertit. Erat enim ad spectu horridus, & quod montana diu incoluerat, squalenti capillo, barba promissa, veste obsita, corpore toto aridus, pera præcinctus, baculo innixus. Quæ sanè omnia horrorem quandam vulgo adspicienti incuriebant, simul & cum illustrem magnopere reddebant. Vbi autem quis esset, cognitus fuit, gentiliū simul & Christianorū clamor est ortus: his quidem ob gaudium sui cōmilitonis exultantibus, illis verò, qui repugnant veritati, iudicis animum ad eius eadem accendentibus, & iam ad mortem condemnantibus. Igitur clamor atq; tumultus omnia complebat: equos, currus, aurigas iam despiciebant. Frustrā rotarum stridor aërem verberabat: nullus aliud quàm Gordium videre mælebat: nullus q̄ Gordium verba sonantem audire studebat. Totum denique theatrum murmure, more venti per aëra sonantis, perstrepebat, & equorum cursum superabat.

Vbi verò per præconem silentium imperatum, conticuere buccinæ, sopitæ fistulæ, varia musicorum instrumenta siluerunt, solus adspiciebatur Gordius, solus audiebat. Hinc ad præsidis tribunal, qui tum in eodem loco sedebat, certamenq; instituebat, confestim adductus, & ab eo quisnam, aut cuius esset, interrogatus, & patriam & generis & dignitatis locū, quē tenerat, præterea causam fugæ ac reditus pariter enarrauit. Responsum sum, inquit, palam ostendens, q̄ tua edicta nihil omnino curo, sed lesam Christi spem meam, meumq; præsidium profiteor: cumq; acceperim te reliquos homines crudelitate superare, hoc sanè tempus explendo meo voto maximè idoneum sumpti. His sanè verbis velut ignis ira præsidis accensa, quicquid in eo furoris erat, in hunc subito conuertit. Præstò sint, inquit, lictores, flagella, plumbata: corpus rotis scindatur, in equuleo suspendatur, omne tormentorum genus excogitetur. Feroces adsint fera, igni tradatur, gladio feriat, in altum barathrum deiiciatur. Verum parua hæc omnia viro execrando, digno qui non vna tantum morte intereat. Quin, inquit Gordius, damnum me facere profectò videor, si sæpè varijsq; modis extinguere, variaque pro Christo pati supplicia nequeo. At ille his magis iritatus verbis, magisq; se lædi ac sperni ob talem loquendi licentiam existimans, naturali eius feritati vehementer accessit impetor, ac eo truculentior fiebat, quo ille constantior in contemnenda poena videbatur: cum nulla tormentorum ratione, nullis armis à cœpto proposito auerti posset: quin in celum oculos attollens, sacra psalmodiarum carmina decantabat: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Et rursus: Non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et alia istis germana, quæ de sacris promebat voluminibus, ad animum confirmandum, & in proposito perseverandum maximè facientia. Tantumq; absuit, vt intentas horreret poenas, vt eas vltro in se prouocaret, supplicijq; moras vehementer increparet. Quid, inquit, tardatis? Quid statis? Corripite corpus: membra frustatim cedantur. Denique quodcumq; de me supplicium volueritis, sumite. Nolite mihi beatā spem inuidere. Quanto enim mihi plus tormentorum acceperit, tanto plus referam premi. Res enim in hac vita aduersæ, nobis apud Deum perpetuā pariunt voluptatem. Si vulnera mille ac cicatrices patimur, in resurrectione splendido induemur amictu. Pro contumelia atq; ignominia palmas coronasq; assequemur. Pro vinculis & carcere, per ampla paradisi spatia læti vagabimur. Pro accusatione demum atq; iniqua condemnatione, gloriam ex Deo & angelis referemus. Minus vestræ semina mihi sunt diuina, vnde immortalitatem perpetuamque gaudia metam.

Cum tandem vir beatus hac seueritate à fide obstinata auerti non posset, alia tunc via præles est aggressus. Illecebris & omni lenitate contaminare conatus est: cum praefertim diabolus hac vi soleat arte, vt timidos metu pterreat, fortes leniat atq; palpen. Quod imitatus præles, vbi illum rebus terribilibus non flexit, dolis ac placabilitate circumuenire querebat. Quamobrem magna sedaturum spondebat: quorum alia tunc haberet, alia Imperatorem daturū ei affirmabat, locum inter milites illustrem, facultates opes, quicquid denique animus cuperet. At ille nec sic quidem victus, præsidis insania ridebat,

ridebat, qui compensare dignum aliquid supernis sedibus existimaret. Impius ille tunc laxatis iræ habenis, furore percitus, ensē vagina diripit, licetorē coram ad stare iussit, & manu & lingua nefanda, ad viri damnationem se accinxit. Ad tribunal omnis theatri multitudo conuenit: reliquos verò populus, qui adhuc in vrbe fuerat, prorumpens, ad hoc nouum properauit spectaculum, quod & angeli & homines verebantur: demones verò perhorrebant. Quid plura? Concurrentibus eò cunctis, vrbs penè vacua facta est, fluminis instar tota incolarum multitudine extra urbem ad locum martyrij conflante. Matres familiæ nobiles, ignobiles properabant: domus sine custodibus relicta, tabernæ negociatorum desertæ, in foro venalia disiecta iacebant. Ex hoc tantum vrbs tuta, quod omnibus extra moenia egressis, nemo intus remanserat, qui nefas aliquid perpetrare posset. Serui, ministerio neglecto, auidi spectandierant. Qui etiam publico non fuerant adfuerit, ad virum hunc accurrebant. Virgines tunc primò extra domos prodeuntes, marium vultus conspexere. Valetudinarij ac senes ipsi quoque extra muros contendebant.

In tanto itaq; ciuitatis concursu, beatum Gordium, alteram vitam iamiam per mortem corporis spectantem atq; tenentem, necessariorū amicorūq; turba circumstibat, amplectebantur, oscula dabant: demum flentes adhortabantur, ne sese in ardentes flammæ conijceret, ne florem proderet iuuenturis, aut æthereas auras, solisque dulcelubar relinqueret. Nonnulli quando à fide omnino auertere non poterant, aut fas putarent, quibusdam cum verisimilibus aggrediebantur rationibus, & Christum tantum corde si cuperet retinere, ore autem negare suadebant. Non enim Deum verba, sed loquentis animum, inspicere. Hoc fermè modo exasperatum iudicis animum demulceri, & Deum nihilominus propitiū posse reddi assuebant. At ille tanquam cautes immora maris exagitantibus fluctibus, nulla vi, nulloq; verborum impulsu quassatus, in obstinato cœptoq; proposito inexorabilis permansit. Vt enim sapientis domum, supra petram adificatam, vis nulla ventorum, aut imber è celo vehemens, nec torrentis impetus quassare potest: ita demum nec preces vllæ, aut minè constantiam eius in fidem Christi euertere potuerunt. Cumq; mentis acies huc illuc circuncursantem diabolum, & eius impulsu ac arte hinc lachrymas oriri, inde vim eloquentiæ suadendique copiam subministrari animaduertit, illud Domini verbū sentiens ait: Nolite flere super me, sed flere super Dei inimicos, qui in Christianos continuo grassantur. Ipsos, inquam, fletis, qui ignem nobis parant, sibi met gehennæ incendia, iramq; in die iræ thesaurizantes. Meum sollicitare aut emollire animum desinite. Ego enim pro nomine Domini Iesu Christi mille pericula milleq; mortes, si opus foret, adire sum paratus. Alijs verò, qui Christum ore negare adhortabantur, respondit: Lingua quidem, quam Christi beneficio retineo, adduci non possum, vt suum neget authorem. Cordē nanque credimus adiustiam, ore verò confitemur ad salutem. Num militaris ordo desperatam habet salutem? Nullus ne centurio pius erit? Primi centurionis exemplum succurrat, qui cruci Saluatoris assistens, eius diuinitatem per prodigia facta cognoscens, nō est veritus, ad huc ludæis furentibus in eade, nomen eius palam fateri. Quod enim animo sensir, id ore subito manifestauit. Verè Dei filius erat iste. Alius item centurio, Christum adhuc in carne existentem, Deum & regem virtutum esse nouit, qui posset solo verbo opem suam per ministros spiritus gentibus adferre: cuius & fidem Dominus Israël vniuerso prætulit. Cornelius item centurio angelum Domini videre, & per Petrum filius fieri meruit, cuius Dominus preces simul & elemosynas respexit. Horum igitur centurio, num libenter discipulus & imitator esse cupio.

Negem ego Deum meum, in cuius cultu sum educatus? Nonne cælum, sol & astra omnia, lumen mihi clauderent suum? Credam profectò humū, quam pedibus tero, mihi ruituram. Nolite errare. Deus nequaquam irrideri potest. Ex ore nostro nos iudicat. Ex nostris, inquam, verbis nos seruat & damnat. Nonne tremendam Domini sententiam audiuis: Qui me negabit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in cælis est? Mihi consulitis, vt Deum nō se dissimulem? Quamobrem? Vt vitā pro regem? mortem differam? dies adijciam? At supernæ vitæ longæuos perdam annos. An vt corporis cruciatus effugiam? At sic nō videbo bona iustorum. Nam iri perditum de diti opera, & fraude ac dolo sauas tartari poenas mercari, manifesta insania est. Vobis igitur consulo: si malè sapitis, sapientiam ac veritatem discite. Si verò dissimulatis, tem-

Nora Lector.

Obserua & hic eius constantiam.

Psal. 17.
Psal. 22.

Res aduersæ compertam cōtinentem felicitatem.

Verfuria diaboli.

Improbum & Rurum consilium.

Luc. 23.

Rom. 10.

Matth. 27.

Matth. 8.

AA. 10.

Galat. 6.

Luc. 19.

Matth. 12.

Matth. 10.

pori; obsequimini: vos hortor rogoque, relicto mēdacio, vera loquami. Dicite, quoniam Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei patris. Nam hanc vocem emittet lingua, quando in nomine Iesu omne genu flectetur, caelestium, terrestrium, & infernorum. Omnes profecto morti sumus obnoxij, sed non omnes in clivā martyrij mortem fortuntur. Non igitur naturalē vitā cursum praestolemur: mundana funera, supremas nostrorum lachrymas despiciamus: caelestem gloriā violenta immaturaq; morte praeniamus. Velociter ex hac vita, quae potius est interitus longus dicēda, brevis quidem labor ad vitam veram commigremus. Quid miseri supremum aetatis finem, inutilem, sterilem, infructuosum, stultum, vanum, hominibus pariter & brutis communem expectatis? Quicunq; enim nati sunt, aut senio tabescunt, aut aegritudine corporis resolvuntur, aut violento improvisoq; casu aliquo concidunt. Quando igitur omnino semel ē vita migrandum est, martyrium pro Christi nomine, ut semper vivatis, alacriter assumite, ac vitā, quam omnino relinquere oportet, ne parcite. Sit pro necessitate voluntas. Quamquam etiam si sempiterna essent terrena ista, nihilominus sic quoque pro caelestibus commutanda essent. Verum quoniam fluxa fragilesq; sunt, & illorum comparatione magnopere indigna: quis furor, in his inuigilare, & illorum studio spem illam beatam, credentibus repositam, negligere?

Crucis signum se munit,

Psalm. III.

Hec ubi dixit Christi miles, crucis se signo communiuit, & animi magna constantia, vultu intrepido, colore nusquam mutato, ad supplicium hilaris contendit: ubi tantam cordis praese ferebat alacritatem, ut non licetorum, sed angelorum manibus se committere videretur, qui subito post interitum, sublimem eum in caelum deferrent. Ad haec tantus illius populi clamor ac tumultus est factus, ut vel tonante caelo nunquam similis sit auditus. Hoc igitur huius preclari martyrij certamen fuit. Hoc hodierna dies spectaculum vidit: quod proculdubio tale est, ut nec temporis diuturnitas unquam abolere, nec longae consuetudinis fastidium tollere, nec aliud quippiam quamvis magnum exuperare valeat. Nam quemadmodum solem quanto magis adspicimus, tanto magis eum admiramur, nec vilo modo assiduitate vilescit: sic & huius viri sanctissimi memoria, quomaiori eam temporis spatio retinemus, eo recentior in nostris animis floret. In memoria enim aeterna iustus erit. In terris quidem, dum terra durabit: in caelis vero apud equum & altissimum iudicem, Dominum nostrum Iesum Christum: Cui honor & imperium in aeterna secula, Amen.

VITA GENOVEFAE SANCTISSIMAE VIRGINIS, EX VETUSTIS MANUSCRIPTIS CODICIBUS descripta, sed mutato stylo, per F. Laurentium Surium.

3. IANVAR. 4. septem.

Heresia Pelagiana in Britannia.

Virgo sanctissima Genovefa in Nemethodorense parochia, quae à Lutetia Parisiorum quatuor fere milliaribus abest, Seucro patre, Gerontia matre, progenita est. Ea quātam ab ineunte pueritia Dei gratiam adepta sit, quātmque deuorē & religiose à teneris annis Deo seruiērit, fideiū auditui profectuique valitura, ut habet textus historiae eius, edita in titulis verba testantur. In Britannijs grassante haeresi Pelagiana, acciti sunt ad eam reprimendam praclarissimi antistites Germanus Antiodorēsis & Lupus Trecaenus episcopi. Illi ergo iam carpentes iter, ad supradictam parochiam tum orandi, tum manendi causa diuerterunt. Occurrit autem illis utriusq; sexus ingens turba vici illius, benedictionem petens, & inter alios Genovefa quoque adolescentula, parētum vestigijs insistens, illis obuiam processit: quam cum sanctus Germanus procul esset intuitus, nescio quid in ea futurae gratiae & sanctitatis, Deo reuelante, praesentens, mox & nomen & parentes eius coepit inquirere. Cumque circumstantes & nomen & parentes illi indicassent, sanctus Germanus ait ad parentes: Vestra haec est filia? Nostra est, inquit illi. Et Germanus, Felices vos, ait, tam veneranda prolis genitores. Deinde abeunt ad ecclesiam, & persolutis horae Nonae precibus, sanctus Germanus parentes unā cum filia ad hospitium suum ire, puellamque Genovefam posttridē

posttridē sibi, antequam abscederet, maturē adduci iussit.

Itaque sole oriente properant cum filia parentes ad Germanum episcopum: qui eam, praescius futurorum, blandis verbis hortari coepit ad complectendum vitae religiosae propositum. Illa verò se eiusmodi vitae institutum, paruula quidem aetate, sed non infanti sensu, summopere exoptare respondit. Admiratus autem non mediocriter in tantilla aetate sanctus pontifex & Dei donum & fidei exordia, in terram desiguit obrutus, vidensque nummum creum humi iacentem, crucis imagine notatum, eum tollit, atque Genovefae quasi pignus quoddam religiosi muneris donat, praecipiens ut eum perforatum suo collo appensum gesseret, nec ullius deinceps metalli vel margaritarum monilibus ornari se sustineat: ut sic contemptis mundi huius ornamentis, veritatis & caelestis gratiae pulchritudine possit decorari. Atque ita valedicens ei, & commendans eam parentibus eius, in Britannias profectus est. Deinde post dies aliquot mater eius solenni die ad templum itura, Genovefam somno vacare, ac domi residere iubet. At puella dicens & clamans, se memorem professionis suae, velle templum orationis & deuotionis studio adire, cum eam mater nulla ratione posset repellere, ab illa, ira incitante, in maxillam percussa est, sed non impunē. Nam repente oculorum priuata lumine, biennio fere caeca permansit. Sed tandem Deo inspirante reminiscens, quae de filia sua Genovefa Germanus antistes praedixisset, eam ad se vocans, ait: Quae, cape vestram, pergensq; ad puteum, adferendē mihi matri tuae aquam, quae orbata lumine, quasi seminiua esse videor. Itaque Genovefa cum ingenti festinatione abiit ad puteum, impletq; vase, aquam optatam matri ecece obtulit. Mater verò ad caelum tendens manus, aquam à filia allatam fideliter accepit, oratq; filiam, ut signum crucis super eam exprimeret: ac deinde oculos illa illiniens, sentit sibi nonnihil restitutum esse visum: itaque bis terque idem faciens, integram se oculorum aciem gratulatur recuperasse.

Mater Genovefae sic caeca ob caecitatem filiam.

Recuperat visum.

Postea verò cum duae puellae, quae eam aetate longē antecederent, unā cum illa episcopo consecrandae offerrentur, ille quoque nescio quid in ea latentis gratiae animaduertens, ante alias consecrationi vel benedictioni eam iussit offerri: atque sic etiā duae illae posterius consecratae, ab episcopi conspectu cum Genovefa pariter abscesserunt. Cum autem parentes eius defuncti essent, matre eius spiritali eam accersiente & adhortante, Parisios commigravit, ubi illa degebat. Sed cum eo se contulisset, paralytica correpta est: verum ex illo morbo Christi gratia ei peculiariū collata, magis coepit ad vulgi notitiam propagari: cumq; eius corpus paralytis acrius sauiens adeo dissolueret, ut vi noxii humoris populante, nulla prorsus compago suis artubus adhereret, morbi afflictione vehementer depressa, triduo semianimis iacens, solis genibus subruentesque palpiravit. At ubi corporis incolumitatem, Dei misericordia opitulante, recuperavit, multa quae in spiritu interim viderat, quibusdam spiritalibus personis indicauit: quae ob vitandas incredulorum oblocutiones & instantiae suspensionem, nihil hic opus est explicare.

Genovefa sic paralytica.

Restituitur sanitati.

Adueniente deinde sancto Germano Parisios, iterumq; Britanniam petente, ob tanti pontificis venerationē, omnis populus procul extra urbē pro fidei deuotione illi processit obuiā. Ille verò mox de Genovefae vita & actibus coepit inquirere. Ibi tū quidam & vigo, inuidia instigante, ad loquendū procaces, ad obtruncandū proptuli, illustre vitae illius claritudinem suis oblocutionibus & susurris obscurare nitentur. At sanctus pontifex Germanus, pontifice digna gravitate illos confestim respuit, in urbemque in gressus, Genovefae hospitium sibi indicari petijt: eamq; cum summa humilitate & veneratione salutans, vitae illius rationem vniuerso populo, ita ut in Nemethodoro fecerat, predicauit. Deinde urbe egressus, in Britannias suscepto perrexit itinere.

Patitur obtruncatores.

Attila va. stat Gallias.

Ea tempestate Attila Hunnorum rex provincias Galliae immani coeperat populatione vastare. Itaque Parisienses illius vim furoremque reformidantes, se unā cū coniugibus ac liberis fortunisq; suis ad munitiora loca, relicta Lutetia, transferre instituebant. Vespere sancta Genovefa illorum coniuges magna constantia adhortata est, ne urbē, in qua homines & enses & arma se maritosque suos ieiunijs & orationibus communirent, sic, ut facilius, Deo opitulante, se confiderent euasuras. His auditis, matronae sanctae Genovefae sese consilijs accommodantes, & dies aliquot in baptisterio vigilijs insistētes, incumbunt precibus, spemq; suam in Dei misericordia & auxilio reponere constituūt.

Parisienses
moliuntur
necem S.
Genouefæ

Illarum quoque maritos modis omnibus S. virgo admonebat, ne ex desperatione bona sua ex urbe exportarent, sed potius Dominum fideliter deprecarentur, qui ipsos ab independentibus periculis facile posset eripere. Porro vrbes illas, quas tanquam munitiores perire decreuissent, aiebat ab hoste immaniùs & acriùs oppugnatum iri: Lutetiam verò, Deo protegente, nihil mali passuram. Verùm hac occasione incitati ciues quidam Parisienses, cum sancta & Deo grata virgo publicæ utilitatis causa non cessaret & viros & mulieres adhortari, non dubitarunt sacrilegos contra illam inire conuentus, atque in necem ancille Christi sanctæ & religiosæ viuientis, nefaria conspiratione coniungunt, & poenas & supplicia illi sceleratissime velle inferre, quæ merito adulteris & flagitiosis hominibus irrogarentur. Cumque iam de inferenda illi sine cunctatione necesse inter se consensissent, sed de mortis genere adhuc tractarent, lapidibusne obruenda, vel in flumen demergenda esset, atque hac occasione deliberatum facinus non nihil suspendere: contigit interea Antistiodorensis archidiaconum Parisios subito aduenire. Qui cum sollicitè quid illic ageretur, inquireret: quid ciues inter se tractaret, agnouit. Tum verò sic illos affatus est: Nolite, o ciues, tantum facinus mente cõcipere. Hanc ego sanctum Germanum venerabili voce laudare, & vitæ eius merita prædicare crebro audiui. Ecce quæ à memorato pontifice per me ad eam allatæ sunt eulogiæ, perspicite. Hæc & id genus plura alia Archidiacono referente, ciuium animi in illum iam magis quam in sanctam virginem inflammantur: verùm ille eos salubri allocutione compescuit. Sanctus quidem Martinus, virtutum ornamentis admirabilis, apud Vangionum ciuitatem à Præfeco militum custodia traditus, & altera die inermis hostium exercitui obijciendus, orationum suarum meritis vtriusque partis fœdus obtinuit. Beatissimus quoque pontifex Anianus Aurelianensem urbem, Hunnorum obsidione vallatâ, & propè iam arietum idibus ruentem, à præsentissimo periculo, celeri per preces ad Deum suas Gotthorum impetrato auxilio, liberauit. Hæc autem virgo Hunnorum exercitum non solum procul adhuc manentem in oratione posita præiudicet, sed etiam, ne ad Parisiensem ciuitatem propius accederet, à Deo impetrauit. Non immerito igitur sanctæ Genouefæ magnæ venerationis debentur officia, cui cum prædictis pontificibus in virtutum meritis quoddam gloriæ consortium esse probatur.

Videtur S.
Genouefæ.

Luc. 10.

Tractat de
construenda
S. Dionysij
basilica.

Certè à decimoquinto ætatis sue anno vsque ad quinquagesimum, bis in hebdomada exigua cibi sumptione ieiunium dissoluit, panis hordeacei duntaxat & fabæ capiens pulmentum, idque Dominica duntaxat die, & quinta feria. Vinum verò vel quicquid inebriare potest, toto vitæ sue spatio non bibit. Post annum autem quinquagesimum episcopis suadentibus, quibus contradicere sacrilegium est, cum Christus dicat, Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: piscium & lactis vsum, sed raro & perparcè, admisit. Quoties ad calum oculos tolleret, lachrymas fundebat. Comites sanctæ virginis præclaras has semper habuit, fidem, abstinentiam, magnanimitatem, patientiam, simplicitatem, concordiam, innocentiam, prudentiam, charitatem, veritatem, disciplinam, castitatem, quæ toto vitæ illius tempore perpetuè ei adhererant.

Vicum Catullacensem, in quo sanctus Dionysius post passionem suam sepultus est, grandi amore ac veneratione prosecuta est. Hic verò beatissimus episcopus, terriò à Lutetia milliari, martyrio vitam finivit, qui à Clemente sancti Petri discipulo fertur ad hæc loca ablegatus. Cupiebat autem sancta virgo huic sanctissimo martyri Dionysio in iam dicto vico basilicam eximij operis construere: sed ob rei familiaris angustiam, voluntati par facultas non aderat. Cum autem ad eam presbyteri pro more conuenirent, cepit cum ijs de construenda basilica conferre sermonem, ut vnusquisque pro viribus & fidei suæ deuotione impedimentum operi adferret. Illis verò potissimum causantibus, quod ad calcem coquendam deesset facultas, sancta virgo de præpotentis Dei nihil hæsitans auxilio, sollicitè auscultare eos iubet, si quid à prætereuntibus fortasse dicatur. Obtemperant illi protinus, libenter credituri, quicquid hac de re illis ostenderetur: egressique forasstant, indito silentio, auribus excepturi, quid prætereuntes dicerent. Interim duos inter se subuleos colloquentes audiunt, quemadmodum alter eorum porcum ob pastum fortassis euagantem sollicitè perquirens, calcariam fornacem, eamque miræ magnitudinis in locis desertis & abditis reperisset: & alter itidem aliam eiusdem generis fornacem in sylua inuenisset. His auditis, presbyteri præ gaudio lachrymantes, Deo gratias agunt, quod famulam suam Genouefam tam eximie dono gratiæ ditari: moxque audita

audita ad illam referunt. Egressis autem è domo presbyteris, illa fixis humi genibus, sese prosternens, Dominum tota nocte suppliciter obsecrabit, ut tenuitatem virium ipsius ad perficiendum opus, quod illi vouisset, sua ope subleuaret. Expleta verò oratione, cum dies proximus illuxisset, ad Genesium presbyterum festina accessit, eique repperas fornaces ordine enarrauit, inuitans eum ad operis molitionem. At ille diligenter & accuratè se executurum promisit, quicquid ab ipsa iniungeretur. Itaque ciuibus quoque opem ferentibus, adhortante illos sancta Genouefa, beatissimi martyris Dionysij basilica constructa est.

Neque hic silendum putauit, quid miraculi extiterit, cum eius basilicæ structura attentius curaretur. Conuocatis enim artificibus, cedendorum, conuehendorum, dolandorumque; lignorum peritis, cum permulti iam sanctæ virginis inuitatione permoti, ad perficiendam basilicæ fabricam pro fidei suæ deuotione conuenissent, accidit quodam tempore, ignorante S. Genouefa, ut potius propemodum deficeret laborantibus. Ait ergo ad illam Genesius presbyter, ut artifices intentius hortaretur, dum ad urbem ipse excurreret, allaturus potum necessarium. Illo egresso, sancta Genouefa vas sibi indicari præcepit, unde hætenus potus esset haustus: omnibusque foras exire iussis, cum lachrymis Dominum suppliciter orauit, vasque signum crucis imprimens, id effecit, ut eiusdem generis potu, quo antea plenum fuerat, ad summum vsque denuò impletum cerneretur, perinde ac si nihil inde exhaustum fuisset: atque etiam ad operis vsque consummationem artificibus satis abundeque potus ille sufficeret.

Solebat virgo sancta in obseruandis vigilijs hac uti deuotione, ut noctem sabbati vsque in crastinam lucem, id est, Dominicum diem, per uigili præce transigeret. Accidit verò, ut ad domesticæ volueris cantum, intempestæ noctis iam exacto curriculo, quadam vice è cubiculo suo ad basilicam memoratam accenso præeunte cereo properaret, sed inter eundem nimia ventorum importunitate cereus exstingueretur. Cum verò virginis comites illius, quæ circa illam erant, in densis illis retræ noctis tenebris & pluuia, quò irent, aut ubi gressus ponerent, ignorarent, Genouefa virgo è puellæ manu cereum arripuit, moxque ille ut prius ardere coepit: quem manu gestans, cum comitibus absque vlla gressuum titubatione ad basilicam peruenit. Porro cereus ille à sancta virgine ibidem defixus, eadem flamma, qua accensus fuerat, absumptus est.

Ferunt, cum in cellula sua virgo sancta humi prostrata orationi prolixè incumbere, præceque peracta è terra surrexisset, cereum nullo adhibito igne fuisse accensum: cuius particulas cum permulti fideliter experijissent, non minimum contra diuersos morbos inde remedium haud difficulter adeptos.

Mulier quædam calcamenta pedum eius furto abstulit, sed mox ut domum redijt, eecitate percussa est. Ut agnouit ergò, ob iniuriam sanctæ virginis illatâ, diuinitus hanc sibi poenam irrogatam, ad illam accessit, pronamque se illius pedibus prosternens, veniam petijt, & multum lamentans, oculorum lumen sibi restitui orauit. At illa miserta mulieris casum, à solo eam leuauit: subridensque ob rei ablata vilitatem, oculis eius crucis signum fidenter impressit, & pristini visus reddidit incolumitatem.

Laudum quid per eam Dominus operari dignatus sit, ipsius miraculi excellentia non nos paritur silentio præterire. Cum virgo sancta ad eam urbem accederet, maxima pars populi in occursum illius properauit. Erant ibi inter alios puellæ cuiusdam parentis, quæ iam nouem ferè annis adeo erat paralyti dissoluta, ut nullis posset membris officijs uti. Ad eius ergò lectulum sancta Genouefa, parentum flexa precibus accessit: factaque oratione, cum dissolutos puellæ artus manibus attrectasset, hoc illi à Domino obtinuit, ut è lectulo, in quo decumbebat, ilico exurgere, & suis manibus calcos posset induere, seque vestire, & cum illa, ut iussa erat, ad templum ire incolumis. Quod cum eius loci homines vidissent, vehementi admiratione correpti, præcipua eam veneratione prosecuti sunt, laudes promentes omnipotenti Deo, qui tanta gratia sedilignes dignatur impertire.

Childericus rex Francorù, tametsi non esset Christiana religione initiatus, virginem hanc sanctissimam singulari veneratione prosecutus est. Nā cum aliquādo quosdā reos capitis pertinaci animi sententia decreuisset occidere, ne sanctæ Genouefæ precibus posset flecti ad misericordiam, ex vrbe egressus, iussit portas ocludi. At ubi sanctæ Genouefæ nunciatum est, regem eos necandi gratia extra oppidum processisse, mox illis veniam

Potum præ
cibus impe
trat à Deo.

Eius vigili
certo tem
pore

Cereus diu
nitus accen
ditur.

Cæcam ill
luminat.

Curat par
alyticam.

Childeri
cus rex quā
ti eam fecer
it.

veniam precatura, festina abiit: atque adueniente illa ad portas obseratas, confestim ei, stupescitis custodibus, quasi ad quoddam iubentis imperium, referatę sunt: sicque coepit carpensiter, vbi ad regem peruenit, ne miseri illi capite plecterentur, obtinuit. Itā illi iam iamque perituri, a presentissimo mortis discrimine sunt liberati.

In regionibus Orientis fuit vir quidam sanctissimus, nomine Simeon, mundi huius contemptor egregius, qui quadraginta ferme annis in columna extra Antiochiam cōstitit. Is per mercatores, negociandi causa crebro veniētes, sanctā Genouesam cum multa veneratione salutabat, & vt pro ipso Dominum oraret, sedulo precabatur. Quā ex re videre licet, quā copiosa gratia fideles seruos suos Christus locupletare & augere soleat, vt quos a mutua cognitione longinqui prouinciarum situs, & maxima locorum interualla separant, eos Dei prouidentia interno quodam mentis adspēctū inuicem se nōsse faciat.

Adolescentula quēdam iam nubilis, Cilinia nomine, cuidam puero stipulationum sponsonumque contractu, siue per sponsalia, addita fuit. At illa petijt a sancta Genouefa, vt religiosi habitus indumenta ipsi conferret, maritali copulę & pompe seculari, religionis decus & virginitatis ornamenta pręferens. Quod cū fama volitante ad sponsi aures perlatus esset, mox ille & amoris & furoris facibus inflammatus, ad Meldensē oppidum, nuptias cum sua sponsa celebraturus, aduenit. Porro sancta Genouefa eius comperto aduentu, cum Cilinia ad templum accessit: & ecce ipsa interiora baptisterij limina, portis vltro apertis, illis mirabiliter patefcunt: sicque factum est, vt puella mundi huius procellosi naufragia, virginitatis perseverantia superārit.

Oblati sunt ei quodam tempore Parisijs duodecim, grauiter a dæmonibus vexati: pro quorum liberatione illa Dominum obnixē deprecante, energumēni vel obfessi illi ferme ad testudinem vsq; exiliebant, occulto quodam igne intus accensi, itā vt non sine intuentium formidine, iam in aēre, nullis adstricta vinculis, corporum moles haureret pendula, iam vociferantes eū quodam vinculorum contracti pondere, instār voluminis cuiusdam complicarentur, iam verō resupini aērem brachijs & crinibus verberarent, grauibsq; se vrgeri supplicijs voce lugubri prolixē testarentur. Orante autem sancta virgine, diuerso coque inuisibili tormentorum genere torquentur. At cū oratione finita ē panimento Dei famula surrexisset, iussit eos ad S. Dionysij basilicam properare. Illis verō dicentibus, non se posse eo proficisci, nisi ab ipsa soluerētur, signo crucis eis impresso, iussit vt eo abirent: & nē corpora laderentur, illuc duntaxāt, quō iussu erant, vt irent, dimissi sunt. Quō cū peruenissent, sancta virgo, sexūs foemineī tarditate impedita, post duas horas illos subsecuta est: cūque ibidem pro eis, martyris Christi freta solatio, orationi, in terram more suo prostrata, diū cum lachrymis insisteret, & pia fidutia Dominum obsecraret, totum illum a dæmonibus obfessorum gregem sanitati restituit, immundis spiritibus profligatis, adeo vt illorum abscēssum non solum oris querimonie, sed etiam teterrimus fœtor, testarentur.

Multa flagitia quorundam hominum, habitu duntaxāt, non etiam vita & moribus, religionis propositum prę se ferentium, cognouit Domino reuelante, quę illi existimabant alios penitus latere: atq; ob castigandam eorum impudentiam, quādam in publicum protulit: sed ea, nē honestas aures offendamus, tacita pręterire maluimus.

Erat apud illam foemina quēdam, quam ab immundi spiritus vexatione liberauerat. Habebat illa filiolum quadrimum, qui cū more puerorum temerē luderet, pręcepit puteum ruit, & in ima demersus est. Eum verō mater post trium ferē horarum spatium extractum ē puteo, miserabiliter complectens, ante pedes sanctę virginis, scissis genis, deposuit. At illa corpus exanime & rigidum pallio miserata contextit, omnipotentemq; Dominum pulsare precibus & lachrymis non prius destitit, quā victrix & triumphatrix, orationum vi mortem profligaret, & filium matri viuū restitueret. Erant tum Quadragesimę dies, & puer adhuc Catechumenus, de fide instruebatur, vt in Paschatis vigilia baptismatis vndis expiaretur.

In Meldensē oppido, cū gratiæ huius fama sparsa esset, quidam ei occurrit cubito tenus, neruis obrigescentibus, manūs officio destitutus, petens obnixē, vt precum suarum suffragio, huius ab ipso morbi detrimenta depelleret. Tum illa membrum debile manu sua cruce consignans, hominem sanum a se dimisit.

A sancto Epiphanię die vsq; ad Cœnam Dominicam, intra cellulę suę penetralia virgo san-

go sancta omnipotenti Deo, cui se vouerat, secretius inserviebat, orationibus & vigilijs intenta. Quādam autem mulier, curiosa potius quā religiosa, cū quidam ager, explorare veller, atq; ea causa ad eius cellulam propius se admouisset, statim oculis captam se sensit, improbi conatūs pœnas luens. Sed sancta virgo, expleto suę consuetudinis officio, postquā ē cella prodijt, precum suarum intercessione lumen amisit. Sum reformauit.

Parisienses post diuturnum belli grassantis excidium, cū aliquot annis graui obli- dione pressi fuissent a Francis, dirissima fame afflicti sunt. Nam illa anterior belli saui- entis immanitas, quę extra urbem erant sita, vastauerat: at posterior clades ipsa ho- minum viscera depascebat. Tanta igitur miserorū calamitate permota beatissima Ge- nouefa, nauim conscendit, vt aliundē afflictis ciuib; alimoniam compararet: cūque Sequanam fluium nauigaret, & aduerso superato flumine ad locum quendam per- uenisset, in quo arbor excreuerat, quę in ima propendentibus ramis, naues quasdam perniciosi gurgitis pręcipitio implicuerat, pręcepit nautis, vt ad ripam nauigium ap- pellerent: egressęque ē nauī, dum inter se consultarent nautę, quā ratione arborem il- lam possent excindere, ad solita orationis pręsidia, quorum efficaciam iam crebro ef- fet experta, confugit. Itā factum est, vt nullo ferē securium ictu verberata, arbor radici- tūs euelleretur, non ferens precum illius vim, nec vllum deinceps naufragij pericu- lum illac nauigantes incurrerent. Exiliērunt autem, vt fertur, ex eius arboris sinu duo angues immensę magnitudinis, versicoloribus squamis, odoris teterrimi. Cœpto de- inde itinere pergente sancta Genouefa, iam ad urbem, quō tendebat, eam fama velox antecesserat: & ecce obuiam illi procedit tribunus quidam Passius nomine, cuius vxor annis aliquot paralytica humoris pondere & pedum incessu, & membrorum omnium vsu sic fuerat priuata, vt corpore velut pramortuo, anima tantum quodam hospitij iure in illo demoraretur, membris suū officium facere prorsus recusanti- bus. Ad cuius lectum sancta Genouefa mariti eius precibus perducta, exclusis turbis, Paralyticā ad deprecandum Dominum se contulit, humum lachrymis infundens: ac deinde muli- er, crucis signo ab illa consignata, membris restitutis, electo mox surrexit incolumis. His ea in vrbe non sine singulari Dei gratia virtutibus perpetratis, Treceas profecta est, vbi cœcos, & perplures alios, diuersorum morborum ac febrium cruciatibus penē exa- nimes, signi crucis impressione sanauit. Ex ea autem vrbe rursus ad priorem illam re- uersa est: vnde cū frugibus comparatis onustisq; nauibus Parisios repeteret, subita vi turbinis naues eius inter rupes & arbores impelluntur, itā vt non multum a submer- sionis periculo abesse viderentur, vndarum impetu in eas irruente. At illa sublati in celum manibus, in tanto periculo diuinum poposcit auxilium: statimq; naues omnes, quę simulerant vndecim, Deo miserante, sanctę virginis precibus inde reuocata, cœ- ptum iter felici cursu peragunt. Tunc Bossius presbyter & alij, qui in nauibus erant, canticum Exodi pro gratiarum actione cum ingenti letitia cecinerunt, dicentes: Ad- iutor & protector factus est nobis Dominus in salutem. Denique Luteriam prospero cursu perueniunt, ciuesque fame confectos & decolores, ad pristinum corporum sta- tum & robur, alimentorum suppeditatione reduxit.

Spem suam sancta virgo non his quę videntur, sed quę non videntur, collocarat, sequebaturque non fallaciter dictum a Sapiente: Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Et quia olim in spiritu viderat patriam illam, vbi talium repositus est the- saurus, sine intermissione orans, flere solebat, sciens se in corpore positam, peregrina- ri a Domino.

Defensor quidam, ex Meldensē oppido, Prominius nomine, annis aliquot nullos au- ribus sonos aut voces percipere poterat. Is Parisios salutis consequendę causa adue- nit: accedensque sanctam virginem, postquā aures eius ab illa signatę & manibus contrectatę fuere, auditum sibi sensit instauratum.

Aliquantō post virgo Christi Genouefa Turones proficiscens, Aureliam fortē ve- nit. In ea ciuitate quēdam mater familiās, Fraterna nomine, filiam suam Claudiam, propē iam exanimem, cū tota familia incessissimo vlulatu plorabat. Vt autem rumor ad eam perlatus est de aduentu sanctę virginis, festina ad illam occurrit, atque in sancti Aniani basilica pedibus illius se aduoluens, orat vt filiam suam incolumem sibi resti- tuat. Ad quam Genouefa, Surge, inquit, & flere iam desine. Nam omnis ille febrilis ardor,

Arborem nauiganti- bus exitio- sam preci- bus suis ex- cindit.

Paralyticā sanat.

Exod. 15.

Prouer. 19.

Surdo au- ditum res- parat.

ardor filiam tuam vastans, diuina miseratione extinctus est. Cumque ad Fraternalis edes basilica ambax pariter aduenissent, Claudia eis ad ostium incolumis suis pedibus obuiam processit. Quod cum vidissent turbæ, Deum magnificauerunt.

In eadem vrbe cuidam domino pro seruo culpæ obnoxio fertur supplices obtulisse preces: sed cum ille pertinaci obduratus insania, ad preces sanctæ virginis seruo veniam dare nollet, illa sic ei dixisse fertur: Si tu me orantem despicias, non me despiciet Dominus meus Iesus Christus. Et ecce subito herum illum domum reuertentem, mortifera febris corripit: iamque magnis in lectulo exagitatus ardoribus, ad pedes tandem sanctæ Genouefæ spumans & æstuans abijcitur, veniam petens. At illa, vr erat mitissima, pro illo Dominum obsecrauit, precibusque suis & herum ab illa molestissima vexatione liberum, & seruum à culpæ admittæ animaduersione immunem reddidit. Post hæc Turones ire pergit: cumque labentibus carinis, prona Ligeris terga remorum quaterentur crebro repetitis ictibus, multa in illo itinere impedimenta & incommoda ei obijcere conatus est malignus diabolus. Sed illa protectione munita altissimi, sui itineris aduersarium & insidiosum perturbatorem, nihil læsa, facile superauit. Vt autem ad portum vrbs Turonica accessit, egredienti è nauì occurrit immundissimorum dæmonum in energumenis scelerata multitudo: eamque ad basilicam euntem eminens antecedens, vociferando querebatur gemino se torqueri incendio, eò quod ob venerationem sancti antistitis Martini, aulam eius introiret. Multos ibidem tunc, dum sancto sacerdoti officium venerationis persoluit, immundo spiritu vexatos, orationum & virtutum suarum meritis sanos reddidit: quorundam etiam primariorum ciuium coniuges, eadem molestia infestatas, quas in publicum prodire non sinebat maritorum erga illas amor & affectus, ab ipsidem orata maritis, per domos visitauit, & simul atque limen adium attingit, fusa prece, oleoque benedictio adhibito, nequissimos spiritus confestim abire compulit.

Multos ei-
cit dæmo-
nes,

Fugatus
quissimum
spiritum.

Puerum ce-
cū, surdum,
& claudum
sanat.

Pluuiam
auertit.

Sacro oleo
pellit dæ-
monem.

Accidit quandoque, vt stans in ostio domus suæ, puellam quandam per plateam cer- neret ampullam cum liquamine, quod erat mercata, deferentem: sed simul in ampullæ eius ore conspexit nequissimum illum spiritum, & humani generis aduersarium insi- dentem. Rogata igitur ab illa, manu sua ampullam contigit, crucisque impressione si- gnauit: moxque insidiator ille à creatura, cui se inseruerat, eiectus, ablato secum oris ampullæ fragmento, abscessit: & licet intra ampullæ eius claustra se astutè admodum versipellis ille occultatum putaret, at tamen à Dei famula deprehensus est, & nè nocere posset, ab illa fugatus euauit.

Quidam puerulus nomine Meroneus, cæcus natus, surdus & claudus, ad sanctam vir- ginem obtinendæ salutis causa Parisios à parentibus est allatus: qui ab ea benedicti olei vnctione delibutus, & cruce signatus, videns, loquens, ambulans, audiens, integram adeptus sanitatem, cum parentibus domum se recepit.

Accidit in Meldensi territorio, vt cum collectis messoribus culmos spicarum trun- caret, subito effusus imber ingrueret. Tum illa, cõturbatis operarijs, tentorium ingre- sa, orationi se dedit, humi more solito prostrata. Itaque multorum agros circumcincti iacentes imber largus infudit, intra illius verò agri ambitum ne gutta quidem vlla è nubibus distillauit: sicque menses illi, ingenti admiratione correpti, coeptum opus absque vlla pluuiæ infestatione consummârunt.

Dæmoniacus quidam, impetrandæ sanitatis causa, ad sanctam Genouefam à pa- rentibus eū multo gemitu & lachrymis perductus est. Tū illa ampullā sibi adferri iussit, in qua sacratum oleū asseruare solebat. Accidit aut, vt nihil eius olei id temporis am- pulla haberet: nec episcopus aderat, qui oleum sacraret. Illa igitur hesitante quidnam ageret, ad precandum Dominum humi prostratur: cumque proluxæ orationis officio um, diu terræ affixa, fideliter implēset, ampullam inter manus suas oleo plenam con- spicit: atque ita sub vnius horæ momento, & de obsessi hominis emundatione, & de olei collatione, remunerante Christo, gratiam geminæ virtutis emeruit. Ego verò post tricenos (aliās, tē senos) ab obitu eius annos, quo tempore ad eius conscribendam vi- tam animum appuli, in imo ampullæ oleum, quod illa orante creuerat, vidi.

Tandem felici cursu longa vitæ spatia emensa, laudabiliter diem clausit extremum tertio Nonas Ianuarias. Vixit annos amplius octoginta, peregrina mundo, vnera bilis populo, deuota Christo.

Quidam puer, nomine Prudens, morbo calculi adeo vexatus fuit, vt vitam eius pa- rentes desperarent: sed cum ad tumulum sanctæ virginis cum gemitu & lachrymis morbi sui curationem peteret, calculus eodem die ab illo egressus est, nec eius vltius molestiam persensit.

Gothus quidam die Dominico laborans, vtraque manu contractus est. Itaque to- ta nocte orans ad sepulcrum sanctæ virginis, postera luce incolumis abscessit. Erat id temporis super eius monumentum extractum ligneum oratorium: verum gloriosæ memoriæ Clodouæ rex, qui ob eius amorem, in carcerem retrusus sæpè veniam de- derat, & ob diuersa crimina animaduersione dignissima capere plectendos, in ipso propè carnificis ictu, supplicante pro eis Genouefa, absoluerat, basilicam mirabili opere extruendam susceperat, sanctæ virginis adhortationibus permotus, quæ postea, illo è rebus humanis excedente, studio illustrissimæ Clotildis reginæ, coniugis eius, mi- nificè exedificata & ornata, in sublime creuit fastigium, triplici porticu insignita. Ore- mus sine intermissione virginem sanctissimam, vt oret Deum pro peccatis quæ admi- nis, impetret mortalibus cibum & mentis & corporis, vt indiuiduæ Trinitati re- conciliati, exultemus in splendoribus sanctorum, & magnificemus Dominum no- strum Iesum Christum, cui est honor, gloria, imperium & potestas in secula seculo- rum, Amen.

Gothus
contractus
sanatur,

VITA SANCTI GREGORII LINGONENSIS
EPISCOPI, GREGORIO TVRONEN. AVTHORE,
Lib. de Vita Patrum, cap. 7.

Gregoræ sanctitatis viri, quos palma perfectæ beatitudinis à terris eleuans euegit ad caelos, ij sunt, quos aut non fi- dæ charitatis vinculum ligat, aut eleemosynarum fructus ditat, aut flos castitatis adornat, aut martyrij agonizatio certa coronat. In quibus ad inchoandum perfectæ iustitiæ opus illud fuit studium, vt in primis corpus sine macula præparatum habitaculum Spiritui sancto præberent, & sic ad reliquarum virtutum excelsa contenderent, atque ipsi sibi persecutores facti, dum in se sua perimerent vitia, tan- quam martyres probati, peracto cursu agonis legitimi, tri- umpharent. Quod tamen nullus sine Dei ope valebit effi- cere, nisi Dominici adiutorij protegatur vel parua, vel galea. Itaque quod egerit, non fui, sed diuini, nominis gloriæ deputer, iuxta illud Apostoli: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. In hoc enim & beatus Gregorius omnē gloriā contulit, quide excelsa Se- lectis, soli se Deo dicaret, quem in pectore retinebat.

Studij con-
tinentia in
sanctis.

1. Cor. 1.
1. Cor. 10.

Igitur sanctus Gregorius ex senatoribus primis benè literis institutus, Augustodu- nensis ciuitatis Comitatum ambiuit. In Comitatu autem positus, regionem illam per quadraginta annos iustitia comitante correxit, & tam seuerus atque districtus fuit in malefactoribus, vt vix eum vllus reorum posset euadere. Coniugem de genere senato- rio habuit, Armentariam nomine, quam ad propagandam generationem tantum di- citur cognouisse, de qua & filios, Domino largiente, suscepit. Aliam verò mulierem, vt inuenilis assoler feruor inardescere, non contigit.

Post mortem autem vxoris ad Dominum conuertitur, & electus à populo, Lingonensis ciuitatis Comitatum ambiuit. Cui magna fuit abstinentia, sed nè iactantia putare- tur, occulte subcinericeos panes ex hordeo alijs triticeis supponebat, quos frangens egenis erogabat, ipse verò clām hordeaceos, nemine intelligente, comedebat, simili- ter & de vino faciens. Nam dum aquam lei pincerna porrigeret, ad dissimulandum, aquam aliam desuper effundebat, tale vitrum eligens, quod claritatem aquæ obtege- ret. Iam in ieiunijs, eleemosynis, orationibus atque vigilijs tam efficax, tamque deuotus erat, vt in medio mundi positus, nouus effulgeret eremita. Nam cum apud Diuionem se castrum moraretur assidue, & domus eius Baptisterio adhaereret, in quo multo- rum sanctorum reliquæ tenebantur, nocte de stratu suo, nullo sentiente, consurgens

Vide virtutem
tum catalo-
gū, in qui-
bus sanctus
Episcopus
exerceba-
tur.

ad orationem, Deo tantum teste, pergebat, ostio diuinitus reſerato, attenteque pſal-
lebat in baptiſterio. Sed cum hoc multi temporis ſpatio ageret, res tandem ab vno
Diacono cognita & manifeſtata eſt. Is enim cum cognouiſſet hæc agi, à longè, nè cum
vir beatus ſentire poſſet, proſequabatur, & quid ageret ſpectabat. Aiebat autem Dia-
conus, quòd cum veniret ſanctus Dei ad oſtium baptiſterij, pulſaretque manu pro-
pria, oſtium nemine comparente aperiebatur, illoque ingrediente, diutiſſimè ſilentium
erat, poſtea pſallentium, tanquam multarum vocum ſonus, per trium horarum &
ferè amplius ſpatium audiebatur. Credo ego, quòd cum magnorum ſanctorum in eo-
dem loco haberentur reliquiæ, ipſi ſe beato viro reuelantes, laudem Domino in com-
mune redderent. Impleto autem curſu, reuertens ad lectulum, ita ſe cautè ſuper ſtra-
tum deponebat, vt prorsus nemo ſentiret. Obſeruatores verò oſtium baptiſterij ob-
ſeratum inuenientes, clauæ ſua ſolita aperiebant. Commotoque ſigno, ſanctus Dei,
ſicut reliqui, nouus ad officium Dominicum conſurgebat. Cum energumeni cum in
primo die Episcopatus ſui conſiterentur, rogabant eum Preſbyteri, vt eos benedicere
dignaretur. Quod ille viriliter, nè vanam incurreret gloriam, reſugiebat, clamans in-
dignum ſe ad manifeſtandas virtutes Dominicas eſſe miniſtrum. Sed tamen quia diu-
tius hoc diſſimulare non potuit, adduci eos ad ſe iubens, ſine vllò tactu, facto tantum
ſigno Crucis econtrà, verbo demonia diſcedere imperabat. Quod illa protinus audien-
tia, corpora, quæ nequitia ſua diuexarant, abſoluebant. Et illo abſente, multi cum
virga, quam in manu ſerre ſolitus erat, ſuſpenſos atque ſignatos energumenos libera-
bant. Nam & de ſtratu eius ſiquis agrotus quippiam abſtulſſet, erat præſens medi-
camentum.

Armentaria autem neptis eius, cum grauiter quodam tempore in adoleſcentia ſua
à quartano fatigaretur incommodo, ac medicorum ſtudio plerumque ſorta, nullum
poſſet ſentire leuamen, & ab ipſo confefſore beato ſepius, vt orationi inſiſteret, hort-
retur, quadam die lectum eius ipſa petijt: in quo poſita, ita febris cuncta reſtrieta eſt, vt
nunquam ea deinceps agrotaret.

Beatus autem Gregorius cum per diem ſanctum Epiphaniarum ad ciuitatem lon-
ginquam ambulāſſet, à modica febre pulſatus, relicto ſeculo, ad Chriſtum migravit.
Cuius beata facies ita erat glorificata poſt tranſitum, vt roſis ſimilis cerneretur. hæc
enim apparebat rubea: reliquum verò corpus tanquam candidum lilium reſulgebat,
vt aſſimiles cum iam tunc ad futura reſurrectionis gloriam præparatum. Quod dete-
rentes ad caſtrum Diuionenſe, vbi ſe iuſſerat tumulari, in planitie illa, quæ à parte aequi-
lonis habetur, haud procul à caſtro aggrauati geſtatores, non ſuſtinentes feretrum, ſo-
lo depoſuerunt, ibique parumpè reſumentes vires, & poſt paululum eleuantes, ad in-
tramuraneam cum Eccleſiam detulerunt. Aduenientibus autem quinta die Episco-
pis, ab Eccleſia ad basilicam beati Ioannis deſerebatur. Et ecce vincti carceris ad bea-
tum corpus clamare cœperunt, dicentes: Miſerere noſtri, piſſime domine, vt quos
viuens in ſeculo non abſoluisti, vel deſunctus caeleſte regnum poſſidens, digneris ab-
ſolvere: viſita nos, quæſumus, & miſerere noſtri. Hæc & alia illis clamantibus, aggra-
uatum eſt corpus ita, vt ipſum penitus ſuſtinere non poſſent. Tunc ponentes feretrum
ſuper terram, virtutem beati antiſtitis præſtolabantur. His ergò expectantibus, ſubito
reſeratis carceris oſtijs, trabes illa, qua vinctorum pedes coarctabantur, repulſis obic-
tus, ſcinditur media, contraſtisque catenis, omnes pariter diſſoluuntur, & ad beatum
corpus, nemine retinente, perueniunt. Dehinc eleuantes feretrum geſtatores, ij inter
reliquos obſequuntur, qui à Iudice poſtea ſine damno aliquo ſunt dimiſſi. Poſt hæc bea-
tus confefſor multis ſe virtutibus declarauit. Aiebat enim quidam religioſus, cælos ſe
aperros in die eius ſepultura vidiffe. Nec enim ambigitur, quin poſt actus angelicos ſi-
dereis ſit coetibus aggregatus.

Vinctus quidam per viam illam, qua beatum corpus à Lingonis eſt exhibitum, ad
antedictum caſtrum adducebatur. Cumque milites cum equitibus præcedentes, poſt
terga traherent vinctum, ad ſupradictum locum, vbi beati confefſoris artus quieſce-
rant, perueniunt: quem dū præterirent, vinctus, inuocato nomine beati antiſtitis, pe-
tijt vt eum ſua miſericordia liberaret. Quo orante, laxati ſunt laquei de manibus eius:
ſed ſentens ſe ſolutum, non id euulgauit, cooſpectisque manibus, putabatur adhuc eſſe
ligatus. Ingreſſi autem portam caſtri, cum ad atrium perueniſſent, hic exiliens, & cor-
rigi

Signo Cru-
cis & verbo
demonia
eiſciebat.

Nota Le-
ctor.

Mors ſancti
vid.

Magnum
miraculum
pro inuoca-
tione ſan-
ctorum.

DE S. RIGOBERTO RHEMORVM ARCHIEPISCOPO. III
rigiam ligaminis trahentium in manu tenens, cum auxilio omnipotentis Domini, &
obtentu beati Pontificis, liberatus eſt.

Admirabile autem eſt & illud miraculum, qualiter beatum corpus eius, cum poſt Corpus
multa tempora transferretur, apparuit glorioſum. Cum enim beatus Pontifex in an- eius poſt
gulo basilicæ fuiſſet ſepultus, & paruus fuiſſet locus ille, nec eo populi ſic poſſent ac- multos an-
cedere, vt deuotio poſtulabat, ſanctus Tetricus filius & ſucceſſor eius hæc cernens, & ſuerit,
virtutes ibidem aſſidue operari proſpiciens, ante altare basilicæ fundamenta iacit, ere-
ctamque abſidem miro opere conſtruit, & tranſuoluit. Ea verò tranſuoluta, diſtru-
ptoque pariete, arcum ædificat. Quod opus cum eſſet perfectum atque exornatum,
poſtquam in media abſide loculum fodit, quòd corpus beati Patris transferre volebat,
conuocat Preſbyteros & Abbates ad illud officium. Qui vigilantes orabant, vt ſe bea-
tus confefſor ad hanc ſibi preparatam habitationem transferri permetteret. Manè au-
tem facto, cum choris pſallentium apprehenſum ſarcophagum, ante altare in abſi-
dem, quam beatus Episcopus ædificauerat, tranſtulerunt. Quod ſepulcrum dum dili-
genter componunt, ſubito, & vt credo, ad Dei iuſſum, opertorium ſarcophagi motum
eſt in vna parte, & ecce apparuit beata facies eius ita integra & illæſa, vt putares eum
non mortuum eſſe, ſed dormientem. Sed nec de ipſo veſtimento, quod cum eo poſitum Item veſtis.
fuit, aliquid oſtenſum eſt diminutum. Vnde non immerito apparuit glorioſus poſt
tranſitum, cuius caro non fuit corrupta ludibrio. Magna eſt enim corporis & cordis
integritas, quæ & in præſenti ſeculo præſtat gratiam, & in futuro vitam largitur æter-
nam. De qua Paulus Apoſtolus ait: Pacem ſequimini & ſanctificationem, ſine qua ne- Heb. 12.
mo videbit regnum Dei.

Puella quadam die Dominico dum ſuum caput componeret, peccaten apprehenſus
manibus eius, credo ob iniuriam dici ſanctæ, adhaſit ita, vt affixi dentes tam in digitis,
quàm in palmis magnum ei dolorem inferrent. Quæ cum basilicas ſanctorum ſuens Vide quo-
atque obſecrans circuiret, ad ſepulcrum beati Gregorij antiſtitis, in eius virtute confi- modo con-
ſa, proſternitur. Cumque diutiſſimè beati confefſoris præſidium flagitāſſet, directa ma- fugientes ad
nuſ eius ad opus priſtinum, peccaten decedente, reducitur. Sed & energumeni cum con- ſanctorum
ſtantes, ad eius ſepulcrum ſæpè purgantur. Nam plerumque vidimus poſt eius tranſi- ſepulcrum, ſa-
tum, virgula, cuius ſuprà meminimus, quam manu gerebat, per parietes ita eos affixos, nentur.
vt putares illos validis atque acutiſſimis ſudibus retineri. Multa quidem de eodem geſta
cognouimus: ſed nè ſatiſdium incitarent, de pluribus pauca perſtrinxiſſimus. Obijt au-
tem triceſimo tertio Episcopatus ſui anno, ætate nonagenaria: qui ſe virtutibus ma-
niſeſtis ſæpius declarauit.

DE S. QVINTINI INVENTIONE, QVAE HAC DIE CELE-
bratur, videat Lector Tom. 6. die 1. Decembris Hiſtor. S. Eligij
Episcopi lib. 1. cap. 6.

VITA S. RIGOBERTI, RHEMORVM ARCHIE-
PISCOPI, PER E. LAURENTIVM SVRIVM EX MANV-
ſcriptis codicibus, mutato ſtylo, paraphraſticis deſcripta.

Temporibus Childeberti, Dagoberti & Chilperici regum 4: IANVARI
Franciæ, extitit vir Dei Rigobertus, quem quidam Rober- Paulus
tum vocant. Traxit ille originem ex ſpectabili proſapia in Aemyl.
regione, quam Ribariarum vocant, parte Constantino, hiſt. Franc.
matre è Francorum gente: porro à primis ætatis initijs to- cæ lib. 2.
tum ſe caeleſtibus mancipauit ſtudijs & diſciplinis, caſtitati
deditus, vigilijs & orationi intentus, ſermone verax, chari-
tate ſeruidus, abſtinentiæ ſtudioſus, humanitate conſpicu-
us, ſapientia illuſtris, iuſtiæ tenax, conſilio prudens, omniq;
morum honeſtate venerabilis. Vnde factum eſt, vt ijs virtu-
tum ornamentis inſtructus, breui ad perfectionis apicem
pertingeret, & vt erat diuinitus præordinatum, Pontificis dignitate afficeretur. Factus Episcopus
autem episcopus, diuina ipſum adiuvante gratia, talis ac tantus ilico apparuit, vt & bo- factus, vt
nis

nis charus, & improbis formidabilis esset. Optabant boni eius salutaribus admonitionibus & institui, & parere: at mali verebantur, ne ab ipso deprehensi castigarentur. Itaque, quod de beato Remigio quoque legitur, erga bene agentes, Petri vultum pre se ferebat: erga delinquentes, Pauli in spiritu severitatem: illius clementiam & lenitatem, huius in puniendis criminibus zelum imitans. Bonis, si caderent, minabatur poenae: Lapsis, ne desperarent, cupereque ad meliorem frugem se recipere, veniam promittebat: Quosdam sane assiduis adhortationibus & predicationibus suis ad emendationem sui pertraxit: plerosque gravitate & integritate multiplicis doctrinae, desiderio sanctae & religiosae vitae inflammavit: nonnullis suo exemplo consuluit, aliquam multos suarum gregibus ouium adiunxit, aliquot etiam educauit: omnibus omnia factus est, ut omnes lucrifaceret.

Instituit
Canonicos.

Luc. 14.

Succesit in pontificatu Reolo, magnarum virtutum viro, & ut quidam aiunt, ipsi sanguine coniunctissimo. Cum autem incertum habeatur, quot annis illo obeunte sedes Rhemensis antistite vacua fuerit, pleraque praecedentium Patrum studio & vigore instituta, iam collapsa viscebantur, quae sua industria vir sanctus in pristinum restituit statum. Nam canonici clericos religione contineri voluit, & pro numero illorum, qui tunc erant, ad vicum pertinentia eis suppeditavit, ut divino cultui & liberius & instantius vacare possent. Ante enim illius pontificatum non dabatur eis panis, ut vocant, canonicus: nec erant, ut sunt hodie, canonici: quin etiam loca quadam cum illorum habitatoribus eis contulit, qui illorum vrbibus necessarijs perpetuo inferirent. Et ipse quidem primus inter Rhemorum episcopos fertur commune eis instituisse ararium, quod generatim omnibus eorum vrbibus perenniter applicaretur: quae vero huc contulerit, nihil opus est hic commemorare: potest autem facile eius prudentia & benignitas animaduerti in distribuendis his rebus suis, inter alia quae possedit, dum pauperes Christi facultatum suarum heredes instituit, qui non habent unde possint retribuere: retribuetur autem ei in resurrectione iustorum.

Pipini in S.
Rigoberto
liberalitas.

Quodam tempore vir sanctus de Culmisiaco villa episcopatus sui veniens, adijt Pipinum Maiorem domus, quem plerique Magistrum equitum vocant, patrem Martelli, praemissis quibusdam eulogijs ad illum a venatione redeuntem: quas quidem crebro illi mittere consueverat. Morabatur tum Pipinus in pagi cuiusdam loco, cuius vocabulum est Gremaca cortis: ubi id temporis non villa erat, ut est hodie, sed sylva grandis, & fons, ad quem apri frequentes aduentabant, qui hodieque illic permant. Ceperat tunc Pipinus eo loci feram quandam, quam ibidem assari voluit, tanquam illic pransurus. Interea vero oblatam ipsi episcopi Rigoberti benedictionem gratissimam accepit animo, dicens clientibus suis: Quid faciemus huic episcopo, qui nobis gratificari non desinit? Illis tacentibus, Pipinus ad sanctum conuersus Rigobertum, his cum verbis liberaliter compellauit: Pete a me quicquid volueris, nec voto frustra haberi tuo. Cui sanctus Rigobertus: Da mihi, inquit, exigua hanc mansiunculam, & sufficere mihi. Tum ille, Et hanc tibi do, & quantum in eius circuiitu tibi vendicare voles. Itaque sicut olim Clodoveus rex beato Remigio, ita ille quoque sancto Rigoberto tantum largitus est agri, quantum posset ambulando circumire, dum ipse meridie dormiret. Porro sanctus pontifex per apertos eius loci fines obambulans, passim certos fixit limites, ut si qua lis oriretur, ijs eam dirimeret: omnibusque peragratis, quae sibi dari mallet, mox ad Pipinum a somno surgentem redijt: & ab illo quicquid circumierat locorum, impetravit. Ferunt autem quacunque tum vir sanctus in circuiitu ingressus est, ibi & astate & hyeme vernantior terram conspici, quam in locis ceteris illi adiacentibus. Addit etiam aliud sane stupendum miraculum, quod etiam hucusque illic cerni affirmant, iisdem in locis postquam eius dominio cesserunt, nullam unquam sequisse tempestatem, nec grandinem illic decidisse, neque fines illorum attingere: quod non immerito sancti viri meritis attribuitur. Neque putandum est, sanctum pontificem, prava cupiditate ductum has res petiisse, sed consulere voluisse ecclesiae, quam earum heredem instituit: sed & alias quasdam ecclesias illarum voluit esse participes.

Erat ille vir sanctus ita externis occupationibus & negocijs intentus, ut tamen nihil de studijs internis remitteret: sicque exercitijs internis deditus, ut tamen rebus externis adhibendam curam & prouidentiam non omitteret: ne aut totus ab intimis excideret, si sola externa curanda suscepisset: nec proximis impendenda officia negligeret.

geret, si solis esset internis exercitijs addictus. Conabatur in omnibus prudentem se exhibere dispensatorem pariter & fidelem, sciens se constitutum a Domino super familiam illius, ut daret illis in tempore tritici mensuram. Longe vero semper ab illo abfuit illud Apostolicum: Qui suorum, & maxime domesticorum, curam non habet, fidem ne gaudit, & est infideli deterior. Poterat autem dicere cum eodem Apostolo: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Itemque illud: Gaudeo cum gaudentibus, fletum cum fletibus. Eratque illi vivere Christus, & mori lucrum: & quia solo corpore in terris degens, spe iam in caelestibus versabatur, non iniuria illud sibi usurpare poterat eiusdem Apostoli: Nostra autem conuersatio in caelis est: quippe qui in illorum numero computabatur, quibus dictum est, Vos estis lux mundi: & Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.

Amabat illum atque colebat haud vulgariter Pipinus, cuius supra meminimus, missique ad eum Carolum filium suum, ut ab illo baptizaretur. Carolus hic ob feros animos, & quod ab ineunte aetate vir strenuus in armis & robusto corpore fuerit, Martellus est appellatus. Abluit autem illum vir sanctus vndis salutaribus, & a sacro fonte illum suscepit, ut eius pater petierat: sed cum ille postea patri decedenti in principatu succederet, sancti antistitem a sua sede impie & iniuste expulit, ut paulo infra dicemus. Porro vir sanctus ecclesiam ipsius curae commissam, ita ut coeperat, vigilantissime & strenuissime administrabat, ascendens ex aduerso, & opponens se murum pro domo Israel, ut staret in praelio in die Domini. Nam quibuslibet potestatibus prae agentibus (sic enim locum hunc Ezechielis prophetae exponit sanctus Papa Gregorius) rationis libera voce contraibat, & fideles innocentes contra peruersorum iniustitiam ex iustitiae auctoritate vindicabat. Itaque quadrabat in illum vel maxime illud sancti Iob: Auris loquens, & oculus videns testimonium reddebat mihi, eo quod liberissem pauperem vociferantem, & inopem cui non esset adiutor. Iustitia indutus sum, & vestiui me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam praedam. Nec dubium, quin sicut pastor bonus libenter positurus fuerit animam suam pro ouibus suis, si persecutor adfuisset, cuius crudelitas id exigeret.

Interea vero dum ille sic pijs esset operibus intentus, suoque clero & populo in omnibus tanquam Pater filijs sollicitudine consulere, atque ea causa in Rhemensi vrbe demoreretur, post obitum Pipini inter Carolum eius filium, atque Ramanfredum non leuis simulas de obtinendo principatu, siue Magisterio equitum, exorta est. Accidit tum, ut Carolus Rhemorum urbem praeteriens, totam, ut aiunt, circumiret, donec ad eam pervenit portam, in qua sanctus Rigobertus congruis extructis aedibus degebat: quem sane huiusmodi compellauit vocibus: Domine Rigoberte, iube portam ciuitatis aperiri, ut liceat mihi ire precatum ad sanctam Mariam. Sed cum sanctus episcopus nullum ei vociferanti redderet responsum, quippe orationi intentus, cui perpetuo vacabat, fertur tertio eisdem vsus vocibus: ita ut tandem vir Dei eius valido clamore compulsum, sic ei responderit: Porta haec tibi non aperietur, donec certo constet, utri vestrum adhuc scire licet, quem sit res exitum habitura. Quod si Dominus te voluerit victorem euadere, reuertenti tibi libens portam referabo, fidelemque me exhibebo. His auditis, Carolus furibundus iuramento affirmavit, si victor rediret, non impunè id larurum episcopum. At vir Dei eius minas non valde pertimescens, (Iustus enim quasi leo confidens, animaduertit, non orandi studio illum velle ingredi, quod simulabat, sed vastandi potius animo, quemadmodum alias iam vrbes deuastarat: rum etiam verebatur, si hunc intro admisisset, Ramanfredum, si ad eum victoria inclinasset, ipsum infidelitatis incusaturum.

Hac autem porta a plerisque Collaticia, ab alijs hodieque Basilicaris vocatur, ibique portarum ceterarum totius vrbis clauis apud se reconditas seruabat. Basilicaris vero idcirco dicta putatur, siue quod in eius circuiitu plures, quam apud portas alias, ferantur olim fuisse basilicae: siue quod euntibus ad basilicas, quae in sancti Remigij vico habentur, semper fuerit peruia. Iusserat autem sanctus Rigobertus in pinnaculo templi

Carolus
Martellus a
S. Rigoberto
baptizatus.

Homil. 14.
in Euangelio
Iob 29.

Iohan. 10.

Carolus
minas in
tentat S.
Rigoberto.
Prouer. 28.

sancti Petri, quod erat propinquum eius edibus, ostium fieri, per quod in illud templum, adiunctis illi gradibus, descendere solebat ad orandum: atque inde reuertens, per idem ostium ingrediebatur in oratorium, quod iuxta domum suā extruxerat supra murum ciuitatis, dicaueratq; sancto Michaëli archangelo: quod quidem tempore non exiguo permansit, & frequē ad illud populus confluebat, in ipsa præsertim beatissimi archangelis solennitate: donēc Ludouicus Imperator sancti Petri monasterium donauit filie sue Alpaidæ, quod quidem propter loci situm vocatur inferius: sicut alterum illi vicinum, eandem ob causam dicitur superius. Huius autem fœminæ maritus, nomine Bogo, hoc oratorium iussit dirui, quod suo fastigio iam dicti templi fenestræ caliginem offunderet: vel potius, quod ad eius ostium grauius caput allisset, cum esset proce- ro corpore, nec caput submisisset ingrediens per ostium. Inde autem abiens, ita lo- cutus est ad suos: Cautete, ne huc reuertens, istud hinc inueniam: alioqui certè poenas luctis. Vt autem cœptum est destrui, ille mox arreptus est à dæmone, cum tamen pro- cul abesset in pago, qui Begonis villa dicitur. Feruntur etiam horribiles tenebræ Rhe- mis extitisse per triduum, illo in loco, vbi destruebatur. Verum his obiter commemora- tis, ad institutum reuertor.

Carolus duodecimo Calendas Augusti, qui tunc Dominicus erat dies, summo ma- ne confligit cum Chilperico rege, & Ramanfredo, quem Chilpericus Maiorem do- mū, vel Magistrum equitum creauerat: & pro voto victoria potitus, mox ut reuersus est, è sede sua exturbauit pontificem Rigobertum, & quidem iniustissimè, ut erat illi an- tea comminatus: neque id tamen adeo mirum, cum etiam alijs similiter fecerit: porro in depulso loco, suarum partium studiosos intrusit. De hoc Carolo, quem non iniuria tyrannum dixeris, annotatum est in Annalibus diuersorum regum, quod primus ipse episcopatus regni Francorum cōtulerit laicis hominibus & comitibus. Sensit eum tanē infestum sibi sanctus pontifex Rigobertus ad supremum vsque vitæ eius diē, cum illi debuisset esse fidelissimus, quippe è baptismi fonte ab illo susceptus. Pertulit hoc vitæ sanctus exemplo Domini sui, qui à propria discipulo impijs traditus est. Præclarè au- tem dictum est à sancto Gregorio pontifice: Omnes electi quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur, & ipsos aduersarios in morte sua virtutis lucrum proficiunt ex alienæ damno charitatis. Verum, ut scriptura dicit, qui red- dit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius.

Quod Carolus hunc virum Dei crudeliter è sua sede eiecit, & res ecclesiarum vici- nauit, iusto Deo iudicio in illius caput reddidit, quemadmodum antiquorum veridica traditione constat. Sanctus enim Eucherius Aurelianens episcopus, quem etiam sua di- gnitate priuauit, quique in S. Trudonis cœnobio quieuit, cum esset orationi intentus, ra- ptus in spiritu, inter cœtera, quæ illi diuinitus ostensa sunt, vidit hunc Carolum apud inferos damnatum. Cumque ab angelo ductore suo percontaretur eius rei causam, di- ctum est illi, quod propter res sanctis ereptas & ablatas, ante extremum iudicij diem iam corpore & anima additus sit supplicijs æternis. Itaque ad se reuersus S. Eucherius, sanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem S. Dionysij, summum regis Pipini capella- num, ad se vocauit, eisque hæc exponens, pro comperienda certius veritate iussit eos adire Caroli sepulcrum, & si illic cadauer eius non inuenirent, de visionis certitudine nihil ambigerent. Abeunt illi, apertoque monumento, vident subito prodire inde dra- conem: porro monumentum totum intrinsecus denigratum, perinde ac si exustum so- ret. Sed de his satis.

Meminit verò huius beati antistitis etiam Adrianus Pontifex Romanus in episto- la, quam scripsit Turpino eius successor, in qua sanè multum conqueri videtur de iniu- ria illi illata: ita enim scribit: Tua fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia inter Francos, archiepiscopus Rhemensis, Rigobertus nomine, à sede contra cano- nes deiectus & expulsus fuit sine vilo crimine, & sine vilo episcoporum iudicio, & sine vilo Apostolicæ sedis consensu vel interrogatione, sed solummodo quod antea non consensit in partem illius, qui postea partem de illo regno in sua potestate accepit, in qua parte est Rhemensis ciuitas: & donatus atque magis vsurpatus contra Deum & eius auctoritatem fuerit ille episcopatus simul cum alio episcopatu, & alijs ecclesijs, & secularibus potestatibus, Miloni cuidam, sola tonsura clerico, nil sapiēti de ordine Eccle- siastico:

siastico: & alij episcopatus de ipsa Rhemenſi diœcesi, diuerso modo erant diuisi: & aliqui ex magna parte in episcopio consistentes, ad alios episcopos & metropolitanos episcopi & clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habe- bant, & à suis episcopis iudicari & distringi non sustinebant: & clerici, & sacerdo- tes, & monachi, & sanctimoniales sine lege Ecclesiastica pro voluntate & licentia vi- uebant.

Porro sanctus Rigobertus non immemor illius Domini præcepti, Si vos persecu- ti fuerint in ista ciuitate, fugite in aliam: secessit in Vascōniam, ibique exilium patien- ter ferens, multas indefessus sanctorum memorias inuisebat. Inuenit autem illum ibi is, cuius mentio paulo antè facta est, Milo Abbas, qui ex Caroli largitione Rhemensem obtinebat episcopatum, dixitq; illi: Quid hic agis? Reuertere in Frāciam, vbi si mihi de- deris res proprias, quas illic habes, efficiam apud principem, ut tuum tibi restituat epi- scopatum. Cui vir Dei: Si, inquit, dicta factis eris executus, faciam quod peris: atque ita vir sanctus redijt in Frāciam, & in chorte Gremaca, quæ illius erat peculiaris possessio, degebat. Adjit autem illum Milo, dixitq; ei: Trade mihi res, quas pollicitus es. obtinui namq; apud principem, ut restituaris sedi tuæ. At sanctus pontifex: Quas res, inquit, do- nauit ecclesiæ Christi, eas non possum illi tollere, & alteri donare.

Cui Milo furibundus respondit: Quandoquidem me fefellisti, non obtinebis sedem tuam. Mox verò episcopus ita illi ait: De rebus diœcesis fac quod tibi visum est: tantum quaeso, ut sanctæ Mariæ altare mihi impetres. Morabatur igitur vir sanctus in chorte Gre- maca diu satis, in paucitate, humilitate, vigilijs, orationibus, elemosynis, cæterisque operibus bonis vitam transigens: crebroque ciuitatem Rhemensem ingrediens, in ara beatissime Mariæ virginis, ut optarat, Missam celebrauit: atq; inde reuertens, ibat orati- onis causa ad S. Mauricium, post ad S. Theodoricum, subindè ad beatum Cyriacum in villa Culmisiaco, atq; postremò ad Gremacam chortem se recipiebat. Cumque id pro more faceret, cōtigit die quodam, ut ad sanctum Cyriacum veniret, pro se suæque Ec- clesiæ, uti consueuerat, precaturus. Finita autem oratione, locutus est cum Vicedomi- no, qui illic aderat: à quo mox suppliciter inuitatus ad prandium, non assensit, dicens in basilica S. Petri Missæ sacrum sibi adhuc esse peragendum. Sub his autem colloquijs quædam inops vidua attulit illi Vicedomino anserem.

At ille respiciens in sanctum episcopum: Quando, inquit, non vis nobiscum pran- dere, saltem anserem hunc, oro, ut puer tuus secum ferat: & domum reuersus, illum ti- bi iubeas edendum præparari. Accepit igitur puer anserem, & aliquandiu gestauit, sed interim subito ex eius euolauit manibus. Ea res puerum valde afflixit, sed merentem blandè consolans Episcopus, admonuit ob rerum temporalium iacturam non debere hominem Christianum lugere, sed spem suam reponere in Deo, qui dat omnibus as- suenter. His dictis, in silentio, ut erat solitus, hymnos Davidicos promebat. In itinere enim positus, semper aut conferre aliquid, aut cantare de Deo solebat. Itaque post trium horarum spatia anser spontè redijt: sed eum vir magnæ simplicitatis & pietatis non passus est occidi, quandiu viuere potuit. Exegit autem sanctus episcopus illo in loco annos non paucos, apostolicis claris actionibus, multisq; pollens virtutibus: atq; tandem consummata strenuè huius vitæ militia, plenus dierum migravit ad patriam claritatis æternæ pridie Nonas Ianuarij, anno Dominicæ incarnationis plus minus se- ptingentesimo septuagesimo tertio, Indictione octaua, estq; honorificè sepulture man- datus à sacerdotibus & cæteris in ecclesia sancti Petri apostoli, quam ipse à fundamen- tis extruxerat, cōditusq; est iuxta altare à parte illius dextra. Claruit autè post obitum multis miraculis in testimonium eximie sanctitatis, sed hominum incuria non sunt li- teris mandata. Erat apud eius loci presbyterum puer quidam scholasticus, qui irreue- renter & dissolutè super tumulum eius subsiliens, mox acri pedis dolore cruciari cœpit, ac si spine aculeis atrociter pungeretur. Itaque claudus effectus, illo pede nusquam postea ingredi potuit. Quo viso, presbyter & eius loci indigenæ cancellos ibi apposue- runt, ne quis temerè accedens, similia pateretur.

In illa autem basilica nocturnis horis tantæ suauitatis voces sæpius sunt auditæ, ut non nisi angelicæ putarētur. Lux quoq; medijs noctibus tantæ claritatis illic emicuit, ut solis splendorem vicissè videretur: quæ etiam immenso iubare suo sacerdotis cuius- dam, qui etiamnum illic degit, donaciliū basilicæ muro inherēs, adeo penetravit, ut in-

Matth. 10.

Moratur S. Rigobertus in chorte Gremaca.

Sententia memorabilia.

S. Rigober- tus mori- tur.

Miracula post obitū eius.

gens timorac tremor illū occuparet. Porro Hincmarus, qui ab illo quintus fuit Rhe-
morum episcopus, decimo octavo Calendas Iulij transulit sacras eius reliquias ad mo-
nasterium S. Theodoric, ubi multa sunt patrata miracula, quæ studio breuitatis præ-
terimus. Per illum sanè quicquid cum fide & religio animi affectu petitur, obtinetur,
præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum.

VITA BEATAE APOLLINARIS VIRGINIS,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IANVARII 5.

Eccē quo-
modo etiā
antiquæ
moniales
regulas ha-
bebant.

Lmpicante in primis pio Imperatore Anthemio, Imperato-
ris filio, qui habuit duas filias: ex quibus vna habebat spi-
ritum immundum, altera autem ab ineunte ætate vacabat
ecclesijs, martyrijs, & orationibus. Erat verò eius nomen,
Apollinaris. Cum ea autē esset ætatis legitima, querebant
eius parentes eam marito coniungere: ea verò nolebat.

Dicit verò quodam die suis parentibus: Cupio ire in mo-
nasterium, & audire sanctas scripturas, & videre regulam
monasticam. Ei autem dicunt parentes: Volumus te mari-
to coniungere. Ea verò dicit eis: Nolo coniungi marito,
sed spero fore, ut quomodo Deus sanctas suas virgines cu-
stodit impollutas, me quoque in suo timore custodiat impollutam. Nouum autem
& admirabile videbatur parentibus, quod cum esset id ætatis, talia diceret, Deum de-
siderans. Rursus eos rogabat, ut vnam adducerent monacham, ut eam doceret psal-
terium & legere.

Imperator autem non parua affectus est molestia, quod eam vellet iungere matri-
monio. Cum ea autem persisteret, & arrhas nollet accipere, ei dicunt eius parentes:
Quid vis filia? Ea verò dicit eis: Rogo vos, ut me ad Deum adducatis, ut meæ virginita-
tis mercedem accipiat. Illi autem cum vidissent eius mætem esse adeo firmam & im-
mobilem, & à Deo adeo fuisse amatam, dicunt ei: Speramus, filia, fore ut fiat Dei vo-
luntas. Paucis verò post diebus adduxerunt ad eam monachas, quæ eam docerent psal-
terium & legere scripturas.

Quodam autem die cum vterque considerent, ea dicit parentibus: Rogo vos, ut
me dimittatis in loca sancta, ut orem & adorem sanctam resurrectionem & crucem ve-
nerabilem. Illi verò non habebant propositum dimittendi eam, quoniam eam magis
amabant, quam sororem eius, quæ vexabatur. Cum autē interiecto aliquo spatio tem-
poris, ea eis esset molesta, iussit Imperator, ut ad eam deferretur pueri & ancillæ, & au-
rum & argentum, & ei dicunt: Accipe filia, & recede: imple votum tuum. Deus enim
vult te suam esse seruam: eaque in nauem imposita, his pueris consequentibus, dixe-
runt ei: Filia, memento nostri in sanctis locis. Ea verò dicit: Quomodo mihi satisfac-
cistis, vos quoque in die malo liberabit Dominus, & parentibus valere iussis, cepit
nauigare.

Cum autem paucis diebus peruenissent Ascalonem, paucos dies illic manserunt
propter maris iactationem. Ipsa verò orans in omnibus ecclesijs & monasterijs, eis
quoque exhibebat, quæ erant necessaria. Aliquot autem post diebus, cum inuenisse-
mus comites, venimus in sanctam ciuitatem. Cumque in quendam locum diuertis-
semus propter nostras sarcinas, puerosque & ancillas, qui vnâ erant, paululum requi-
eimus. Eis autem dixit beata Apollinaris: Agite, adoremus beatam resurrectionem
& venerandam crucem. Porro autem eis orantibus, ea orabat pro suis parentibus. Cœ-
pitque benefacere ijs, qui opus habebant. Ibant verò assidue ad monasteria virginum
perennium, & ad eos, qui vitam agebant monasticam, & suppeditabat eis, quæ erant
necessaria.

Quodam autem die dicit vni ex ijs, qui cum ea versabantur: Volo vos, si Deus ve-
lit, liberare. Hoc autem audito, affecti sunt molestia. Illa itaque dixit eis: Ne sitis ani-
mo anxij. Si Deus enim quid compungit meam humilitatē, præbebo ad vos alendos.
Cumque ij accepissent eius benedictionem, ei ingentes gratias agebant. Cum verò re-
cessissent, abiit cum ijs, qui ei remanserant, ad Iordanem: & illic rursus præbuit ijs,
qui

Peregrina-
tiones ad
loca sacra
religionis
ergo.

Adorant be-
atam resur-
rectionē &
venerandam
crucem.

qui opus habebant. Cumque illinc profecti essent, rursus veniunt in sanctam ciuitatem.
Elapsis autem aliquot diebus, cum suam compleret orationē, dicit eis, qui vnâ cum
ea erant: Fratres mei, volo vos quoque liberare. Sed nunc eamus Alexandriam vsque,
& sanctum Menam adoremus. Illi verò dixerunt: Viribes Domina. Cum descendis-
set autem Ascalonem, distribuit in via ijs, qui opus habebant: inuentoque nauigio,
quod ibat Alexandriam, cō nauigârunt. Audiuit autem is, qui erat præses eo tempo-
re, & misit ad eam adorandam. Ea verò non passa est, sed noctū venit in prætorium, &
adorauit præsidem & eius uxorem. Illi verò ad pedes eius prœcidunt, dicentes: Quæ su-
mus, Domina, cur sic fecisti? Nos misimus qui venirent ad tuos pedes, & tu Domina
nostra venisti ad nostros pedes? Ea verò dicit eis: Vultis mihi rem gratam facere? Di-
cunt ei: Certè Domina. Ea verò dicit eis: Dimitte me, quoniam volo ire oratum ad
sanctum Menam. Illi autem cum præclaris donis eam dimiserunt. Ea verò accipiens,
omnia distribuit pauperibus.

Cum autem in ciuitate mansisset paucos dies, ibat vbique in monasteria, & assidue
eis suppeditabat. In eo autem loco, in quo habebat domum, inuenit vnam vetulam,
cui præbuit modicam benedictionem, & dixit ei: Accipe soror, & abi in ecclesiam, &
eme mihi vnum lebetonarium monasticum, & similiter humerale, & cucullam, & ac-
cipe etiam cingulum. Abiens verò vetula, ei hac in re inseruit. Cum ea autem attulis-
set, ei precata est, dicens: Deus te adiuet, Mamma. Cumque accepisset, occultauit pro-
pter pueros. Quando autem voluit egredi ad sanctum Menam, ijs omnibus manumif-
sis, dedit eis id quod erat ad victum necessarium, & eos dimisit. Illi verò ei benè precari,
recesserunt.

Cum autem secum accepisset eunuchum vnum, & vnum senem, naui venit in Le-
mnam. Cumque peruenissent ad ædes Philoxeni, didicit is qui erat illic Paramonatus,
venitque cum magno apparatu, dicitque ei prœcidens: Domina mea, ubi iubes me ma-
nere donèc ascenderis, & tuam feceris orationem? Ipsa verò eum rogauit cum sacra-
mento, ut nihil ad se afferretur. Dicit autem ei: Fac officium charitatis. Affer ad me qua-
tuor animalia, ut ascenders adorem sanctum Menam. Ille autem die sequenti adduxit
animalia. Ea verò dixit: Crede Domino, eis non insidebo, nisi eorum mercedem dede-
ro. Cumque dedisset plusquam dari consueuisset, valedixit Oeconomo. Ipse autem re-
cessit, accepta ab ea benedictione.

Cum ea autem ascendisset, fecit ut agaso etiam alterum animal ascenderet. Cumque
peruenissent ad sanctum Menam, eius venerabile monumentum adorauere. Audi-
uit autem Oeconomo, & venit in clero ad eam adorandam. Illa verò ex eo affecta est
molestia. Nolebat enim cognosci. Oeconomo autem eam rogabat, dicens: Domina,
iube in domo mea. Ea verò dicit ei: Ego volo vnum diem manere in ecclesia, donèc me
Deus dimiserit eo, quod sum abitura. misitque ad eam sancti benedictionem. Distribuit
autem ijs, qui opus habebant. Post tres verò dies dicit Oeconomo: Fungere officio cha-
ritatis. Præbe mihi vnam lecticam, ut abeam & adorem patres Sceris. Is autem accer-
sito vno lecticario, dixit ei: In nomine Dei affer ad me lecticam. Ille verò dixit: Iussisti.
Beata autem adducit ad se puerum, qui ei remaserat, & benedictione ei data, eum quo-
que dimisit, dicens, Ora pro me.

Cum sequenti autem die venisset lecticarius, mansit donèc fuit vespera. Cumque va-
ledixisset Oeconomo & puero, ascendit in lecticā, habens intus vestes monachicas, &
fecit ut ponē ascenderet eunuchus, antè autem lecticarius. Cœpitque beata orare, cum
esset intus, & à Domino Deo petere auxilium. Circa mediam autem noctem peruenit
ad paludem prope fontem, qui vsq; in hodiernū diem dicitur Fons Apollinaris. Cumque
lecticæ pallas aperuisset, Dei providentia inuenit ambos dormientes. Cumque se ve-
stibus exuisset mundanis, induit se monasticis, dicens: Qui dedisti principium, ut hunc
sanctum assequeretur habitum, fac me dignam, ut eum ad finem perducam congruenter
tuæ voluntati Domine. Cumque se signasset, deiecit se è lectica, & ingressa est paludem.
Deus autem cum vidisset eius in ipsum charitatem, effecit ut quandiu vixit, ad nutri-
mentum ei palma sufficeret.

Cum autem lecticarius & eunuchus excitati essent, & cognouissent eam non ef-
se in lectica, valde sunt admirati. Inuenerunt enim vestes, quas ferebat, in lectica.
Redeuntēque venerunt ad sanctum, & Oeconomo de ea retulerunt, eius quoque ve-
stes

A dorare,
pro vene-
rari.

Vestes mo-
nasticæ,

Nota anti-
quum mo-
nem vene-
rari sepul-
era sancto-
rum.

Inuenit ha-
bitum mo-
nasticū, &
degit in pa-
ludē.

stes ei ostendentes. Stupefactusque, in ciuitatem ingressus est cum leuitario & eun-
cho, & exposuerunt Præsidi rem vniuersam. Præsides verò perterritus, scribit episto-
lam ad patrem eius Imperatorem, significans ei omnia cōsequenter, missis etiam eius
vestibus. Accepta autem eius epistola & lecta, fleuit amarè. Cū verò vidisset etiam
vestes filiae, magis suis caligauit visceribus, & coepit flere cū matre eius, & toto se-
natu. Postea autem quieuerunt, Deo agentes gratias. Dixit verò Imperator: Deus
qui eam elegisti, cōfirma eam in tuo timore. Cū omnes ergo rursus fleuissent, qui-
dam ex ijs dixerunt Imperatori: Re vera, domine, ea est filia pij Imperatoris, ea est filia
tuae potentiae. Hinc magis apparuerunt tua bona opera. Cumq; ea dixissent, & his plu-
ra, omnes pro ea orabant.

Nota in tū-
ta virgine
vix auster-
ritatem.

Vide cōti-
nuas sancte
orationes.

Cū beata autem multos annos mansisset in palude, & strenuè decertasset aduer-
sus diabolū, euasit eius corpus tanquā pellis testudinis. Exesum enim fuerat à cu-
licibus. Ipsa autem consumpta fuerat ab abstinentia, & à regula quam seipsam docue-
rat. Quando verò Dominus Christus voluit eam facere dignam corona sanctorum pa-
trum, fecit vt ea egrederetur è palude. Ignorabatur autem ab omnibus, eam esse foemi-
nam, sed putabatur eunuchus. Apparuit verò ei in somnis, qui dicebat: Si quis te inter-
rogauerit, quomodo voceris, dic, Dorotheus. Cū esset autem manè, occurrit ei san-
ctus Macarius, & dicit ei: Benedic pater. Illi autem, data sibi inuicem, charitate, ambu-
labant in solitudine. Interrogauit verò Dorotheus, dicens: Pater, quis es? Ille autem
dixit: Ego sum Macarius. Is verò dixit: Fungere officio charitatis. Sine me habitare
cum fratribus. Praebuit autem ei quoq; cellam protinus. Totum ergo diem & noctem
intensè offerebat Deo supplicationes. Coepit autem eam tentare diabolus nocturnis
visionibus. Beata verò illa vehementer aduersus eum decertabat, nè declararet se esse
mulierem. Se autem supra modum exercebat, neque ecclesiam relinquebat, nec regu-
lam, noctū diuque Deum orans.

Quodam autem die Abbas Macarius venit in eius cellam, & dicit ei: Fungere offi-
cio charitatis, bone frater: emitte nobis preces. Illa verò dicit: Pater, ego à te volo be-
nedici. Cumque fecissent preces, sederunt. Eam autem rogauit Abbas Macarius, di-
cens: Dic mihi frater, vndenā venis, & quod est tibi nomen? Illa verò dixit: Vocor
Dorotheus, & cū audissem de sanctis, qui hic sunt, Patribus, volui vnā cum eis habi-
tare, si sim dignus. Dicit autem ei rursus senex: Quodnam opus facis? Ea verò dicit:
Faciam, si quid me iubes. Is autem ostendit ei, vt faceret catenam. Deus verò volens
ostendere eius animi fortitudinē, non declarauit Abbati Macario eam esse foeminam,
sed is tanquā virum eunuchum eam esse putabat. Multas autem curationes Deus per
eam peregit.

Demon eā
frustra co-
natur pro-
dere.

Processu autem temporis demon, qui est bonis infestus, aggreditur eius sororem,
quā vexabatur à damone: erat autem cum Imperatoribus. Coepitque eam demon la-
cerare, & dicere: Nisi me acceperitis, & tuleritis in solitudinem, ex ea non egrediar.
Volebat verò demon eius sororem conuincere, quòd esset foemina. Deus verò ob-
struxit demonem, nè de ea diceret. Puellam autem valdè vrgebat demon, vt iret in so-
litudinem. Quidam verò ex proceribus cōsulerunt Imperatori, vt eam mitteret. Tunc Im-
perator dimisit eam cum magno comitatu ad patres in solitudinem. Cumque ij venis-
sent in Scetum, nouit sanctus Macarius, propter quamnam causam adsint in illo loco,
eisque progressus obuiam, excepit eos, & dixit: Quid huc acceditis, o filij? Illi verò di-
xerunt: Noster in primis pius Imperator Anthemius misit filiam suam, vt per Deum cu-
retur & preces vestras. Cū eam autem accepisset à cubiculario, deduxit eam ad Ab-
batem Dorotheum, & dicit ei: Fungere officio charitatis: Quoniam est filia Impera-
toris, & opus habet patrum precibus & vestris. Ora pro ea, vt curetur. Hæc est enim
merces tua.

Hæc autem cū audisset, coepit flere, & dicere: Quisnam ego sum peccator, quòd
de me talem concepisti opinionem? flexisque genibus, dicebat: Concede mihi pater,
vt mea peccata desleā: nam multa sunt. Ego enim sum imbecillus, planeq; rudis & igna-
rus ad hanc rem. Dicit ei Abbas Macarius: An nō sunt etiam alij patres, qui per Deum
signa faciunt? Sed tamen hæc te mansit merces. Illa verò dicit: Fiat Dei voluntas. &
mota poenitentia, eam accepit in cellam, & nouit eam esse sororem, flensq; conque-
uit. Eam autem amplexa, dixit: Benè venisti soror. Dei verò opere fuit os obstru-
tum demoni,

demoni, nè argueret ancillam Dei, quòd esset foemina. Cū autem demon eam diu
affligeret, per preces eum domuit.

Quodam autem die demon coepit eam affligere. Illa verò exurgens, manus suas ex-
tendit in caelum, & flens Deo supplicauit pro sua sorore. Tunc clamans demon, dixit
magna voce: O, vi pulsus à te egredior. Ea que prostrata, est egressus. Cū eam autem
accepisset, fert sanam in ecclesiam ad patrum pedes, dicens: Ignoscite mihi, quòd inter
vos peccārim. Illi autem data pace, vocarunt homines Imperatoris, & eis tradiderunt
sanam Imperatoris filiam. Qui adoratis omnibus patribus, profecti sunt ad Imperato-
rem. Fuitque magnum gaudium in ciuitate propter filiam Imperatoris, Deumque glo-
rificarunt, videntes magnam puellæ modestiam. Beatus autem Dorotheus se magis hu-
miliauit, supra modum exerecens. Fuitque perfectus signifer.

Sororem
suam dæ-
moniacam
curat.

Diabolus autem rursus subit filiam Imperatoris, & facit vt pragnas appareat. Coe-
pitq; Imperator affici magno dolore, & eam interrogauit, dicens: Ex quo es pragnas?
Ea verò illic nihil aliud respondit, nisi hoc solum: Nescio, vndenā hoc mihi acciderit.
Imperator verò eam magis examinabat. Tunc ei satanas hanc suggerit cogitationem,
quòd monachus, qui eam circunducebat, ipse eam pragnantem reddiderit. Tunc ma-
gna ira repletus Imperator, misit ad perdendum eum locum. Cū autem principes
quācelerrimè abissent in Scetum, querunt intelligere ea, quæ illic fiebant, dicens:
Date nobis monachum, qui pragnantem reddidit filiam Imperatoris. Dei verò san-
ctus Dorotheus his verbis auditis, in medium processit, dicens: Ego sum. Afflicti sunt
autem sancti patres, & dixerunt: Nos quoque tecum ibimus. Ea verò dixit eis: Domini
mei, solummodo orate pro me. Speroque in Deo & in vestris precibus, fore vt citò vos
adorem. & abeuntes in ecclesiam, venerūt cum toto conuentu fratrum, factisque pre-
cibus simul egressi sunt, deducētes Abbatem Dorotheum. Sciebat enim Abbas Ma-
carius, in illo nil esse mali.

Multū ei
maius dæ-
monis
lignus dæ-
mon.

Cumq; ij peruenissent ad Imperatorem, prōcidit ad eius pedes Abbas Dorotheus,
dicens: Rogo tuam pietatem, vt cum silentio audiat de tua filia. Eamus seorsum, & ego
vobis narrabo omnia. Non est enim ei allatum virum, nec habet quidquam mali abfit.
Postquam autem iuerunt seorsum ipsa & parentes eius, dixit eis: Per Dominum pro-
mittite mihi, quòd si cognoueritis veritatem, dimittetis me in locū meum. Quod cū
ei promississent Imperator & eius vxor, dixit eis: Qui post Deum sanam fecit filiam ve-
stram, est mea humilitas per patrum preces. Illi verò his auditis obstupefacti, mansere
muti & attoniti. Eis autem dixit: Ego vos de hac re faciam certiores, & aperto collo
sui colobij, ostendit suas mammās, & dixit: Pater, ego sum tua filia Apollinaris. Quod
cū audissent eius parētes, obstupuerunt, & multæ fuscæ sunt in illo die lachrymæ. Ad-
dixerunt autem suam sororem, & dixerunt ei: Nostine hunc? Illa verò respondens, di-
xit: Re vera hic est ille eunuchus, qui post Deum me sanauit. & prōcidens ad eius pedes,
rogauit eum de suo vtero. Qui eam erexisset, & eius vtero manus imposuisset, eam
sanam reddidit. Cū hoc autem vidissent, admirati sunt, & Deum glorificauerunt.
Dixerunt itaque: Verè hæc est filia nostra Apollinaris. Fuit autē fletus cum gaudio in
aula Imperatoris.

Venit ad
parētes su-
os, & pūde-
facit dēmo-
nem.

Cū autem paucos dies versata esset apud parentes, omnia eis narrauit. Quæ cū
audissent, Deum laudauerunt. Rogarunt verò eam, vt cum eis maneret, sed non tunc
persuaserunt. Propterea autem quòd ei promiserant, eam cum multis lachrymis emi-
serunt. Rogauit autē parentes suos, vt pro se orarent. Illi verò ei dicunt: Deus cui fuisti
de sponsa, ipse perficiet tecum misericordiam. Memento autem nostri, filia, in sanctis
tuis precibus. Quam cū amplexi essent, ipsam dimiserunt. Voluerunt autem ei dare
pecuniam ad vius patrum, sed eas non accepit, dicens: Patres mei non habent opus
pecunijs huius mundi, nè à bonis excidamus celestibus. Factisque precibus, dimiserunt
suam filiam letantem & exultantem. Cū ea autē venisset in Scetum, suscepit eam
fratres & patres, & Deum laudauerunt, quòd redisset frater corū sanus, & diem festum
ei fecerunt.

Non vult
recipere
pecuniam.

Paucis autem post diebus, quando cognouit se esse è mundo exituram, dicit Ab-
bati Macario: Fac officium charitatis. Si contigerit me è vita excedere, nè me compo-
nent monachi. Is verò dicit ei: Quomodo potest hoc fieri? Ea autem consummata, ve-
nerunt sancti patres, vt sanctum eius corpus lauarent. Viderunt autem eam esse sexū
foemi-

Migrat ex
hac vita,

fœminam, & exclamârunt, dicentes: Gloria tibi Christe, qui multos habes sanctos oc-
cultos. Admiratus est autem Abbas Macarius, quod hoc sibi non fuisset reuelatum.
Vna verò nocte videt visionem, quæ ei dicit: Nè angaris propterea. Oportet enim te
coronari cum sanctis patribus, qui sunt à seculo. Tunc ei narravit vitam & nomen be-
atæ. Allatisq; sanctis eius reliquijs, eam posuerunt ad Orientem sanctæ Ecclesiæ, in an-
tro Abbaris Macarij cum gaudio & gloria vsque in hodiernum diem, per Deum & san-
ctos patres: & post sanctæ dormitionem peragitur curationes, gratia & clementia Do-
mini nostri Iesu Christi. Cui gloria & potentia in secula, Amen.

**VITA BEATI SIMEONIS SERVI DEI, PER
THEODORETVM EPISCOPVM CYRENSEM SCRIP-
ta, Alberico Longo Interprete. Est autem in Philotheo (sic enim
appellatur liber) Cap. 26.**

g. IANVAR.

Simeonem virum illustrem, ac maximū terrarum orbis mi-
raculum, nouere quidem omnes, & qui Romano imperio
subiecti sunt, & Persæ, & Indi, & Medi, & Aethiopes, & ad
Scythas etiam Nomadas huius gestorum fama aduolauit.
Ego verò, quauis omnes ferè homines eius actionū testes
habeam, illarum tamen narrationem aggredi pertimesco:
nè, quoniam supra humanam naturam sunt, omnemq; fi-
dem excedunt, fabulosa & ab omni prorsus veritate remo-
ta posteris esse videantur: Homines enim ea, quæ de alijs di-
cuntur, natura sua metiri consueverunt: & quæ sibi quisque
facilia factu putat, æquo animo accipit: supra ea, veluti ficta
pro falsis ducit. Sed quoniam id illis tantum, qui diuinarum rerum imperiti sunt, accidit:
periti verò, pijsq; homines multi sunt, qui quidem, spiritus sancti gratia suadente, tantum
aberit vt non credant, vt etiam maximam fidem præstent: omnia eius gesta audacter,
alacriterq; percurrant: illinc autem initium faciam, vnde vir hic sanctus vocatus est.

Oppidum quoddam intra nostros Cilicumq; fines situm est, quod incolæ Sisam ap-
pellant. Hinc oriundus Simeones, oulū gregibus pascendis primū à parentibus præ-
fectus est, vt in hac re etiam viris magnis æquari posset: nempe Iacob patriarchæ, Iose-
pho viro prudenti, Moysi legillatori, Dauidi regi & Prophetæ, ac omnibus demū san-
ctissimis illius classis viris. Cū autem multa viuium oues in stabulis manere coge-
rentur, exiguum illud ocium nactus, ad sacrum templum vñ cum parentibus, vt ipse
met mihi narravit, profectus est: vbi cū euangelicam vocem accepisset, quæ stantes
ac lugentes, beatos: ridentes verò, miseros esse dicebat, quæque illos fortunatos ap-
pellabat, qui mundam animam possiderent, adstantium quendam interrogauit, ecquo-
nam precio poterit sibi quisquam hæc omnia comparare. Qui sanè respondens, Si mo-
nasticam, inquit, vitam, summamq; philosophiam sectatus fuerit. Quare accepto ver-
bi Dei semine, atque in intimis pectoris penetralibus reposito, in propinquum sancto-
rum martyrum templum se contulit, vbi prostratus humi, eum qui omnes vult saluos
fieri, rogabat, vt sibi rectum pietatis iter ostenderet, vbi cū hoc pacto diū moraretur,
somnia oppressus est: mox visione quadam ita se affectum dicebat, vt fundamenta quæ-
dam effodere videretur.

Dum hæc agerem, inquit, vocem adstantis cuiusdam audio, altiùs effodi opus esse
dicentis. Cuius ego imperio obsecutus, in isto operi: re tandem, vt mihi videbatur, per-
acta, me ad ocium referebam, cū rursus ille mihi adhuc effodiendum esse dicit. Cū
hæc ter aut quater fieri imperasset, satis, inquit: nunc autem si edificium perfici cupis,
indefesse tibi laborandum est: nam absque assiduo labore fieri quicquam non potest.
Quod sanè vaticinium verum fuisse res ipsa indicat: quæ enim deinceps ab eo gesta
sunt, naturam omnem excedunt. Nam cū illinc surrexisset, cōfessim in propinquum
monachorum cœtum se contulit, vbi biennio commoratus, summamq; apud eos vir-
tutem assecutus, Teledam, de qua supra mentionem fecimus, profectus est: apud quam
magni diuiniq; viri Ammianus & Eusebius gymnasticam palæstram instituerant. Sed
non

Simeonis
Stylitæ pa-
tria.

Matth. 5.
Luc. 6.

Videt vi-
sum.

Fit mona-
chus.

non in hanc beatus Simeones, verū in aliam, quæ ab hac ipsa ducebat originē, se con-
tulit. Eusebonas enim & Abibio, Eusebij discipuli, scholā hanc construxerant. nam mo-
ribus & vita concordēs, vnamque animam duobus corporibus præ se ferentes, multos
imitatores habuere. Et cū ex hac vita non sine maxima gloria migrasset, Heliodo-
rus vir sanè egregius, gregis illius dux creatus est: qui sanè cū quinq; & sexaginta an-
nos vixisset, duos & sexaginta in monasterio degit: quoniam triennio post natalem di-
em, omnium rerum quæ in vita aguntur, expers, semetipsum incluserat. Dicebat hic, se
neque porcos, neque gallos, neque aliud huiusmodi vidisse vnquam. Hunc ego sapius perit.
vidi, eiusque morum simplicitatem, animique integritatem sum admiratus.

Ad hunc igitur profectus, magnanimus hic pietatis athleta, decem annos apud eum
commoratus est: vbi cū octoginta socios haberet, omnes superauit. Cū enim alij
binis quibusque diebus cibum sumerent, hic certè totam hebdomadam ieiunus, idque
inuitis monasterij præfectis, modumque omnem excedere dicentibus, peragebat. Au-
diui plerumque gregis illius ducem narrantem, quod asperrimo fune, ex palmarum fo-
lijs contexto, nudos lumbos cingebat, atque ita constringebat, vt omnem illam corpo-
ris partem, quam premebat, dilaceraret, assidusque cruor manaret ab vlcere. Quem
cū quidam vidisset, vndenā ille cruor esset, rogauit, quo nil respondente, manibus
violenter illatis causam edidit: quam cū præfectus etiam accepisset, confestim &
iurgijs, & precibus sauitiam illam accusans, fecit quidem, vt vinculum illud deponere-
ret: verū vt vlceri remedium aliquod adhiberet, persuadere non potuit. Quare cū
hec aliaque huiusmodi in seipsum admittere illum viderent, iusserunt vt ab eorum pa-
lestina excederet: verebantur enim, nè corpore imbecillibus, huiusmodi rem imitari no-
lentibus, mali alicuius causa esset. Ille diū per montis solitudines vagatus, fossam quan-
dam non admodum profundam, nec aquas habentem inuenit: in quam semetipsum
conijciens, Deo psallebat. Post quinque verò dies gregis illius duces dimisisse illum præ-
nituit: quare missis duobus ex fratribus, inuenire illum ac reducere iusserunt. Illi totum
montem peruagati, in pastores quosdam incidit: Quos cū datis signis de illo interro-
gasset, ostensa à pastoribus fossa, confestim multis clamoribus funem afferunt, illumq;
non absque magnis laboribus extrahunt illinc: non enim ascensus æquè facilis est, at-
què descensus.

Reductus itaque, parumque apud illos commoratus, in oppidum Telanifum profi-
ciscitur, quod sanè mōtis vertici, vbi nunc situm est, subiacebat. Vbi cū angustam ad-
modum domunculam inuenisset, totū triennium in ea inclusus permansit: & cū vir-
tutis opes augere semper cōtenderet, Moysi & Eliæ diuinorum virorum exemplo, qua-
draginta dies ieiunare decreuit. Quare Bassium, qui ea tempestate oppidorum presbyte-
ris præfectus, multa loca circuibat, rogat, vt nulla re intra domunculam relicta, fores
iplas cements obstrueret. Quirei difficultate proposita, ab huiusmodi incepto deterre-
bat, violentamque sibi mortem consciscere quenquam, non esse virtutem, sed vitium &
primum & maximum, admonebat. His acceptis vir Dei, Depone, inquit, o pater hic de-
cem panes & aquæ lagenam. nam si corpus cibi indigens sensero, sumam illum. Rectè,
inquit ille. Mox panes & aqua deposita, fores obstruxit, vt iusserat. Post quadraginta di-
es reuersus Bassus, dirutis foribus ingreditur, panumque numerum & aquæ lagenam
ita, vt reliquerat certè, at illum exanimem atque mutum & immobilem inuenit. Quare
accepta spongia labra illius primū madefacit, mox diuinorum mysteriorum symbo-
la imposuit: quibus ille refectus, surrexit, ac cibi aliquantulum sumpsit, laetucas scili-
cet, cicoria, aliaque huiusmodi: quas dentibus non admodum confectas, dimittebat in
stomachum. Quam rem admiratus Bassus, in proprium gregem se recepit, magnumq;
hoc miraculum suis enarrauit, quos plusquam ducentos habebat: illos tamen neque
iumentum, neque molas possidere, neque allatas pecunias accipere, neque monasterij
foribus aut ad res necessarias parandas, aut ad amicos inuiscendos egredi, sed intus ma-
nere, & id tantū, quod spiritus sancti gratia sibi missum fuisset, accipere volebat. Quas
sanè leges vsque ad hanc tempestatem eius sectatores obseruant: & quauis eorum nu-
merus iam auctus sit, illis tamen minimè derogant.

Nunc ad magnum Simeonem reuertor. Ab illa igitur vsque ad hanc tempestatem,
octo & viginti anni præterire, quorum vnoquoque, quadraginta dies ieiunus peregerat.
Verū & tempus & imbecillitas, bonam laborū partem diminuere. Primis enim tem-
poribus

Heliodo-
rus puer tri-
um anno-
rum, mo-
nasterium
perit.

Tota he-
bdomada
manet ie-
iunus.

Ob nimia
vitæ rigore
dimittitur
monaste-
rio.

Reuertit ad
monaste-
rium.

Ieiunat san-
ctus totos
40. dies.

En vt olim
etiam mo-
nachij ppe-
tuo domi
manserint.

Quorannis
ieiunat dies
40.

poribus stans psallere consueverat, mox cum propter inedia attenuatum corpus stare amplius non posset, diuinum officium sedens celebrabat: deinde absumpto penitus, extinctoque corporis robore, humi semimortuus iacebat. Cum vero supra columnam esset, descendere quidem volebat: sed, ut stare posset, aliam machinatus est artem. nam trabem columnæ alligata, illi funibus annexus, quadraginta dies exegit: tandem fauente spiritus sancti gratia, ne trabis quidem usus est adminiculo, sed suis fretus viribus, quadraginta dies ieiunus stetit.

Triennio igitur, ut dicebam, in domuncula illa commoratus, postremo diuulgatum hunc verticem ascendit. ibique se pro quodam constructo, parataque catena quadam ferrea viginti cubitorum longitudinis, alterum eius caput lapidi cuidam maximo affixit, alterum vero dextro pedi adnexuit ita, ut ne volens quidem extra fines illos abire posset: sed intra illos permanens, cælum & quæ supra cælum sunt, assidue cõtemplari cogeretur. Ferrea enim vincula mentem ipsam, quin officio suo fungeretur, prohibere nequebant. Cum vero Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni præfectus erat, vir sanæ magnæ sapientia præditus, superuacaneum esse ferrum illud dixisset: rationalia siquidem mentis vincula corpus ipsum optime cohibere poterant: eius admonitionibus obsecutus, fabrum vocari, ac vincula illa dissolui iussit. Et quoniam pellis quædam hirsuta tibiæ alligata erat, ne ferri rigor illam mordere posset, soluto vinculo, ipsam etiam pellem discerpi ac proijci opus fuit. In qua plusquam viginti cimices, qui in ea nidificauerant, inuenisse dicebant, nec Magnus Meletius negabat.

Hæc sanè inferui, ut ex hac etiam re magnam viri patientiam ostenderem: cum enim pellem ipsam manibus conficere, & illos conficere posset, eorum tamen morsus ferre malebat: nempe, ut ex paruis ad maiora certamina assuefieret. Cum igitur fama eius regiones illas peruagaretur, omnes ad illum undique confluebant, non vicini tantum, sed qui maximè distabant, alijque languida corpora adferebant, alij ægrotis salutem petebant, alij verò patres fieri rogabant, & quod à natura accipere beneficium nequebant, eius precibus posse se impetrare credebant. quibus sanè rebus impetratis, mox se domum alacres recipiebant: ubi acceptos fructus ostendentes, multo plures ad virum sanctum confluunt. Quare hominum pelagus undique aduentantium, & more fluminum confluentium, apud illum videre est. non enim nostrates tantum, sed & Ismaëlitarum, & Persarum, & horum finitimi Armenij, & Hiberi, & Homeritæ, & interiores etiam populi conueniunt. multi etiam illorum, qui ultimam Hesperiam incolunt, videlicet Hispani, Britanni, & Galli, qui in medio horum sunt: nam de Italia dicere superuacaneum est. Ita enim virum hunc celebrem apud Romanos esse dicunt, ut pro omnibus officinarum vestibulis paruulæ huius imagines collocatæ sint: quippe sui custodiam ac tutelam in illis esse credunt.

Cum autem immensa hominum multitudo ad illum conflueret, omnesque tangerent illum, & benedictionem accipere contenderent, ut vanum illum honorem assidue amque molestiam effugeret, super columna illa stare decreuit. Quæ sanè primum sex, mox duodecim, deinde viginti, nunc demum sex & triginta cubitorum longitudinis est. Quod sanè, meo iudicio, non absque diuina prouidentia factum est. Quamobrem eos, qui facta aliorum carpere delectantur, rogo, ut linguam compescant, & desinant maledicere, animaduertantque potius, quod sæpè Dominus, ut segniores ad virtutem excitaret, huiusmodi technas excogitauit. Nam & Esaiam nudum, & Hieremiam zona lumbos præcinctum incredulis vaticinari, interdum etiam veteres ligneos ac ferreos ceruici imponere iussit. Osce etiam meretricem uxorem ducere, eandemque malam & adulteram diligere voluit. Ezechielem quoque in latus dexterum, quadraginta: in sinistrum verò, centum & quinquaginta dies recumbere: rursus carceris murum pertundere, ac fugere, & cum fugisset, reuerti, ac seipsum in seruitutem tradere: iterum autem ensẽm acuerẽ, eodemque acuto caput radere, crinesque quadrifariam hinc & hinc incidere præcepit: Et, ne cuncta percurram, hæc certè omnia rerum omnium creatoris imperio facta sunt: ut eos, qui neque legibus obtemperabant, neque prophetas audire volebant, hoc nouo spectaculo ad eorum verba audienda cogeret. Quis enim non perterrefiat, si virum sanctum ac diuinum, nudum incedentem videat? Quis autem eius rei causam scire non optet? Quis non percontetur, quamobrem propheta meretricem uxorem habere sustineat? Quemadmodum igitur rerum omnium Dominus ad cõmunem multorum

Meletius
episcopus
Antiochenus.

Multi ad S.
Simonem
confluunt.

Nota de
imaginib.
Hæc hæc
in 7. syno-
do, Actio-
ne 4.

Stat in co-
lumna.

Esai. 20.
Jer. 13. & 28.

Osce 3.
Ezech. 4.
Ezech. 12.
Ezech. 5.

utilitatem vnumquodque eorum fieri iussit, sic etiam ut desides populos ad salutem excitaret atque alliceret, nouum hoc spectaculi genus edidit, ut homines illius nouitate moti conuenirent, ac proinde verbum Dei audirent, & salui fierent. Et quemadmodum illi, qui in homines imperium habent, per aliquod temporis spatium non alias quas numismatibus imagines sculpunt, leonum videlicet, aut stellarum, aut angelorum, ut aurum illud nouo impressum charactere, preciosius esse ostendant: sic etiam ille rerum omnium imperator hoc vitæ genus, quasi nouum charactere proponens, omnium non fidelium tantum, sed infidelium etiam linguas, ad illius laudes decantandas excitat & inflamat.

Quod autem hoc verum sit, non verba, sed res ipsa indicat: Infinitum enim Ismaëlitarum numerum, in impietatis tenebris errantem, stans ille super columnam illuminauit. Illustis enim lucerna hæc tanquam super candelabrum posita, ut sol quidam in omnes orbis partes radios emittit. Videre itaque est, Hiberos, Armenos, ac Persas ad illum confluentes, baptizari. Ismaëlitarum verò turmatim veniunt, patriumque detestantes errorem & idola, viri sancti commercio, à rebus Veneris, quarum causa se in idolorum seruitutem redegerant, abstinent, legibusque à sacro illo ore acceptis, patriisque ritibus abdicatis, non asinorum agrestium, camelorumque carnibus vescuntur amplius, sed diuinis mysterijs fruuntur.

Horum spectator ego ipse fui sanè, & patriam impietate detestantes, euangelicamque doctrinam probantes audiui, nec sine maximo meo periculo. nam cum vir sanctus iussisset, ut à me sacerdotalem benedictionem illis profuturam acciperet, impetum in me barbarico more facientes, alij à fronte, alij à tergo, alij verò à latere distrahebant, alij vero super alios conscendentes, manusque protendentes, vel barbari vellebant, vel vestem discerpebant: ac me illi profecto necassent, nisi vir sanctus alta voce omnes à me abegisset. Tales irrisa illa à multis columna fructus ferebat, taleque diuinitatis lumen in cecis barbarorum mentibus infundebat.

Illud etiam, quod ab huiusmodi barbaris factum est, addam: Duæ illorum tribus erant, quarum altera virum sanctum rogabat, ut eius tribuno suam benedictionem mitteret, altera verò refragabatur, dicebatque non illi opus esse benedictione, qui iniquus esset & impius, sed suo potius tribuno, qui vir bonus esset ac iustus. Cum de hac re diutius contendissent, tandem me suadente desistere velle videbantur, dicebam enim, quod utrique benedicturus erat. Illi rursus insurgentes, iniquum esse aiebant illum benedictus vtriusque, canesque illos appellans, litem diremit. Hæc adscripsi, ut veram illorum fidei benedictionem habere credidissent.

Alias etiam stupendum sanè miraculum vidi. Ingressus enim quidam Saracenorum tribunus, rogabat, ut cuidam ex suis opem ferret, cuius corporis membra in itinere soluta erant. In quem sanè morbum apud Callinicum (erat autem hoc præsidium quoddam) incidisse dicebat. Vir sanctus, cum illum in medium afferri iussisset, imperat, ut Maiorum suorum impietatem detestetur. Cum his dictis obtemperasset, rogatus an parum surrexisset, iussit ut tribunum illum, virum sanè maximè corpulentum, sublatum humeris usque ad tentorium ferret: qui subiens onus, cõfestim abstulit quod iussus erat. Quo sanè miraculo spectatores stupefacti, Deum laudabant. Hoc autem iusserat illi Dominus exemplo, qui paralytico, ut grabatum tolleretur, imperauerat. Nec aliquis imitator ipse faciet. Cui sanè promissioni satisfieri ab illo vidimus. quauis enim nusquam inueniatur, Domini vmbra aliquod fecisse miraculum, vmbra tamen magni Petri, & mortis abegit, & morbos depulit, & demones fugauit. Verum non dubium est, quin Dominus, qui per seruos suos huiusmodi fecit miracula tunc, & nunc etiam per diuum Simeonem Petri cognominem, infinita faciat.

Equidem non solum eius miraculorum spectator, sed vaticiniorum etiam auditor fui. Siccitatem enim, atque illum sterilem annum, & quæ post eum secutæ sunt, famem & pestem, duobus annis antè prædixerat, cum se virgam, magna minitantem hominibus flagella, vidisse dicebat. Alias etiam vermium illorum, quos bruchos appellant, magnam futuram copiam, non multum tamen illaturam detrimenti, significauit: eiusdem

Simon
multis ad-
fert verum
lumen.

Mirus ser-
uor Ismae-
litarum.

Curat pa-
rally si dis-
solutum.

Marc. 2.
& Ioan. 14.
Aa. 5.

Immensa bru-
chorum copia
enim

enim dexteræ, à qua calamitas proficiscatur, benignitas præsidio nobis futura erat. Post triginta dies tanta illorum vis exorta est, ut quasi nubes solis radios offuscaret. Fruges tamen illas, quæ ad iumentorum victum pertinent, radicibus extirpârunt: quæ verò ad hominum, intactas reliquere. Mihi etiam, quem quidam bello laceſcebat, post quindecim dies pacem futuram prædixit: quod sanè verum fuisse comperi. Alia huiusmodi multa sciens prudensque gratia breuitatis omitto, nam ex his quæ dicta sunt, spiritus sancti gratia, qua pollebat, satis superque intelligi potest.

Huius etiam gloria maximè apud Persarum Regem viguit. Cùm enim legati, qui à nobis ad Regem ipsum profecti erant, de hoc viro mentionem fecissent, satis humanè, quænam esset vita hominis, & qualia miracula, interrogasse fertur. Dicitur etiam eius vxor oleum ab eo benedictum petiisse, ac veluti preciosissimum munus domum reportasse. Omnes etiam Regis ministri, huius fama moti, quantum multas à suis Magis contra ipsum sycophantias acceperint, rem tamen diligenter perſcrutati, virum hunc plusquam humanum esse dicebant. Cætera verò Persarum turba, ad regis ministros & cohortes confugiens, pecuniam dabat, ut oleum à viro sancto benedictum sibi impetrarent. Ismaëlitæ etiam Regina, cùm sterilis esset, & parere cuperet, viros quosdam dignitate præditos misit, per quos matrem se fieri rogabat: qua gratia impetrata, accepto Regio puero, ad diuinum senem properat, sed quoniam mulieribus aditus præclusus erat, misit ad illum infantulo, ut eius benedictionem acciperet, hæc verba suo nomine ferri ad illum iussit: Hic fructus tuus est, ego enim multis cum lachrymis tuæ benedictionis semen cœcepi, tu verò fecisti, ut semen illud fructus esset: illi enim imbrem diuinæ gratiæ tuis precibus impetrasti.

Sed quousque Atlantici maris profunditatem metiri contendo, cùm ea, quæ ab illo quotidie geruntur, numerum omnem excedant? Equidem præ cæteris eius animi dotibus, patientia potissimum mihi admiranda videtur. nocte enim ac die stans spectatur ab omnibus, foribus enim hoc tempore, ac magna murorum parte sublata, nouo atque admirabili omnium spectaculo expositus est. Modò enim stans, modò verò humi prostratus, Deum adorat. Multi etiam adstantium eius inclinationes enumerant: semel autem meorum quidam mille ducentis quadraginta quatuor enumeratis defessus, tandem numerare amplius desijt. dum autem inflectitur, frontem pedum tenens applicat, quippe, cùm semel tantum in hebdomada cibum, & hunc exiguum, capiat, dorsum facile incuruari potest. Fertur etiam, quòd continuè stando, pedum eius alter vlcus contraxit, ex quo multa sanies assidue scaterere videtur. Verum nihil horum ab infirmo deterret: sed æquissimo animo fert quæcunque sibi, & sponte sua, & se inuito obtingunt, omnia enim inuicta patientia vincit.

Hoc sanè vlcus olim ostendere cuidam coactus est, hac de causa: Venerat quidam à Rhamen vrbe vir sanè egregius, & ad Christi ministerium assumptus: qui cùm mortis illius verticem ascēdisset, Dic mihi, inquit, per illam quæso veritatem, quæ humanum genus ad se conuertit, esne homo, an incorporea natura? Quam sanè interrogationem cùm adstantes moleste ferrēt, iussu omnibus silentio, Cur me interrogas ait? Quoniam, inquit, vna omnium voce audio te, quòd sanè proprium hominis est, neque comedere, neque dormire: quòd si verum est, miror certè vnde viuas. Scalam columnæ primum admouere illum, mox ascendere, ac manibus explorare iubet. Qui dextera per interiora res cilicij partes iniecta, nō pedes tantum, sed molestissimum vlcus illud palpabat. Quo inuento, illius magnitudine stupefactus, auditoque quòd cibum etiam quandoque sumeret, descendit illinc, & cùm me conuenisset, omnia narrauit.

In publicis autem solennitatibus aliud patientiæ specimen præ se tulit. nam ab octo casu ad ortum solis, sublatis ad cælum manibus, totam noctem stetit, neque somno vitatus, neque labore defessus. Tanta autem rerum gestarum miraculorumque numero splendens, adeo modestus est, ut omnium hominum se infirmum atque postremum existimet. Præter modestiam verò, ita facilis, affabilis, & humanus est, ut ad cuiuslibet siue artificis, siue mendici, siue rustici, interrogata respondeat. Doctrinæ etiam munere benignitate donatus est: ita ut bis in die turbas hominum docens, aures eorum, verborum venustate spiritalique scientia demulceat pariter ac * referciat: horteturque illos, ut cælum tantum spectent, ad illud contendant, terrena despiciant, promissa regna cælestia complectantur, & quæ futura sunt, sperent.

Oleum benedictum à sancto viro, quanti fecerint Persæ.

Eximia eius patientia.

Admiranda abstinentia.

Ab Arabibus.

Tota nocte stat sublatis in cælum manibus.

* reficiat

Est etiam illum iudicia exercentem, æquasque sententias proferentem, videre: quibus rebus post nonam horam operam dat. postquam adstantes primum docet, mox quorundam auditis petitionibus, illis subuenit, deinceps lites dirimit. Circa solis occasum recipit se ad diuina colloquia. Et licet his aliisque huiusmodi negocijs impediatur, ecclesiarum tamen curam non omittit: sed modò Grecorum impietatem expugnat, modò Iudeorum debellat audaciam, interdum hæreticorum acies fundit, nunc de negocijs omnibus Regem certiore facit, nunc magistratus ad zelum Dei excitat, illosque hortatur, ut magis quam pastores ipsi, de Ecclesia Dei solliciti sint.

Hæc scripsi, ut omnium virtutum eius minimam partem ostenderem. omnia enim, quæ de eo narrantur, quis complectatur vnquam? neque ego me complexurum sanè, sed paucis tantum enarratis, totius eius sapientiæ quasi characterem ostendere sum pollicitus. Scribent autem alij, ut par est, his multo plura, & si vir hic sanctus vixerit adhuc, maiora fortasse miracula adijcient. Equidem illum, cùm commune totius orbis, Christianæque pietatis sit ornamentum, proprijs precibus adiutum, in huiusmodi laboribus perseuerare, eiusque vitam euangelicæ legi consentaneam esse & opto, & obsecro.

Exercent iudicia, & lites dirimit.

HACTENVS HABETVR IN VERSIONE LATINA ALBERICI LONGI: PORRO IN EDITIONE Gentiani Herueti ea quæ sequuntur, adiecta sunt: incertum, vtrum à Theodoreto, an ab alio quopiam.

CVM post hæc autem diu vixisset, & multis miraculis, & laboribus, ardoreque solis, & hyberna glacie, & vehementibus ventorum insultibus, & humanæ naturæ imbecillitate, solus ex omnibus, quæ vnquam fuerunt, mansisset inexpugnabilis: postquam cum deinceps oportuit esse cum Christo, & immensorum certaminum coronas accipere, quòd homo quidem esset, morte confirmauit ijs, qui non credebant: mansit autem etiam post mortem immobilis: & in cælum quidem anima peruenerat, corpus autem ne sic quidem cadere sustinuit: sed rectum stetit in loco certaminum, tanquam inuictus athleta, nulla parte membrorum volens terram tangere. Sic Christi athletis manet etiam post mortem cum eis simul versans victoria. Vnde ut quando erat superstes, ita nunc quoque sunt: nō solum apud oculos sanctarum reliquiarum, sed etiam apud summam eius virtutis & diuinæ decertationis monumentum: magnam, inquam, illam & celebratam columnam huius iusti & laudibus celebrandi Simeonis: cuius sanctis intercessionibus cupio, ut ego adiutus in his sanctis pietatis & veræ religionis, ut & mea vita corrigatur, & ad euangelicam vitæ formam dirigatur.

Perfoluit naturæ debitum S. Simeon.

Miracula post obitum.

HAEC EX THEODORETO DESCRIPSIMVS, QUIBUS NVNC EA SVBIECIMVS IN HONOREM tam eximij viri, quæ Euagrius Scholasticus Epiphanensis habet Ecclesiastica Historiæ lib. 1. cap. 13. & 14.

Idem temporibus (puta, sub Theodosio iuniore Imperatore) floruit, inque magna gloria fuit Simeones, vir & insignis pietatis, & memoriæ percelebris. Hic primus stationem in columna instituit, domiciliumque in ea, cuius mensura vix duos continebat cubitos, construxit. Per idem tempus Dominus Antiochenum procurauit episcopatum: qui ubi venit ad Simeonem, mansionem & rationem viuendi admiratus, ea quæ apud illum secretiora erant, cognoscere valde cupiebat. Ambo igitur simul ingrediuntur, & puro Christi corpore consecrato, vitalem inter se mutuo participant communionem. Iste Simeones vitam cælestium

Lib. 7. Ecclesiastica Historiæ, cap. 13.

Dominus Antiochenus episcopus.

potestatum in carne amulatus, se à rebus terrenis abstrahere laboravit, vim adferre naturæ, quæ solet suo pte nutu deorsum ferri, res in sublimi locatas persequi, & inter cælum & res terrestres quasi medius interiectus, cum Deo colloqui, cum pariter cum angelis laudibus extollere, & tum preces pro hominibus à terra in cælum subleuans, Deo offerre, tum misericordiam Dei de cælo in terram deferens, hominibus impartiri. Huius res gestas literis prodidit, cum alius quidam, qui eum oculis adspexisset: tum Theodoretus ecclesiæ. Cyræstensis episcopus, eadē disertē exposuit: à quo cum alia, tum hoc, quod deinceps dicemus, in primis prætermisum est: quod quidem inuenimus apud sanctos eremi incolas reseruatū, ipsumque ab illis accepimus.

Probatur S. Simeon, nū spiritu Dei ducatur.

Simeonis prompta obediētia.

Obiurgat Theodosiū Imperatorem

Translatio corporis eius.

En quanti sunt reliquie S. Simeonis.

Capilli ei integri permant.

Cum Simeones iste, qui in terra angelus, in carne cælestis Ierusalem ciuis fuit, peregrinam hanc viuendi viam, hominibus planē incognitam, institueret, sancti eremi incolæ mittunt quendam ad illum, iubentque, ut ab eo seiscitaretur, quid hæc noua & inusitata vitæ ratio sibi veller, & quam obrem trita viuendi via, & sanctorum pressa vestigijs, relicta, aliam quandam peregrinam, & hominibus omnino ignotam sequeretur: eumque hortantur per nuncium, ut ex suo domicilio descenderet, viamque electorum patrum instaret. Quod si alacri animo ac parato descendere videretur, mandarūt vt ei suauissimam viuendi viam insistendi potestas fieret: (ex obedientia enim satis constare posse dixerunt, cum Deo duce in eam viam ingressum fuisse, tamque graue certamen ad se afflicandum in vita suscepisse) sin resisteret, aut suæ inferuaret voluntati, ac non statim ipsorum hortationi morem gereret, vt vi inde abstraheretur. Nuncius ubi accessit ad eū, & patrum mādātum illi exposuit, isque, extemplō alterum produxit pedem, patrum hortationi obsecutus, permisit sua ac propria viuendi via incedere, sic eum affatus: Bono animo sis, & strenuē rem gere: statio tua à Deo est instituta. Hæc res ab alijs, qui de eo scripserunt, prætermissa, digna tamen quæ literis prodatur, à me hoc loco commemorata est.

Virtus porro diuinæ gratiæ tam penitus in istius insedit animo, vt ad Imperatorem Theodosium, per legem iubentem, vt ludæis Antiochiam incolentibus, ipsorum synagogæ, quas antè Christiani ab illis abstulissent, redderetur, ad eō liberè scripserit, adeoq; acriter eum propterea increpauit, (solum nanque suum Imperatorem Deum veritatem est) vt Imperator Theodosius, quō Christianorum satisfaceret voluntati, sua mandata reuocaret, præfectumque, qui ipsum de ludæorum synagogis reddendis docuerat, abdicaret magistratu, & sanctissimum ac æreum oraret martyrem, vt nominatim pro ipso Deum obsecraret, obtestareturque, atque sua ipsum impertiret benedictione. Iste Simeones hoc seuerum viuendi genus in carne traducens, vitam vsq; ad quinquaginta sex annos propagauit. Nam in monasterio, in quo primum diuinas viuēdi præceptiones didicit, annos vixit nouē: in Mandra autem (sic enim vocatur) quadraginta septem: atque horum annorum decem in loco admodum angusto confecit, in columnis arctioribus septem: denique in columna quadraginta cubitorum, triginta.

Huius sanctissimum corpus post migrationem è vita, Antiochiam deportatum fuit, Leone tum imperium gerente, & Martyrio administrante episcopatum Antiochiæ: Ardaburio præterea præfecto praesidiū in Oriente, cum militum ducibus, & ceteris ordinibus, in ipsa Mandra commorantibus, seruantibusque sanctissimum beati Simeonis corpus, ne vrbes vicinæ illud surriperent. Itaque corpus sacratum, multis miraculis in itinere editis, deferretur Antiochiam: quod Leo Imperator postea ab Antiochenis petiuit. At Antiocheni contrā Imperatori aliud postulatum offerebant, quod ita se haberet: Quoniam ciuitas moenibus caret, (Imperatoris nanque furor ea diruit) sanctissimum Simeonis corpus huc apportauimus, vt nobis & muri & munimēti loco sit. Quibus verbis persuasus Leo, eorumque obsecutus postulationi, venerandum corpus illis concessit. Istius corporis cum multæ aliæ partes, ad nostram vsque ætatem fuere reseruata, tum caput ipse equidem conspicatus sum, Gregorio viro magni nominis id temporis episcopatum illius ecclesiæ gerente, & Philippico efflagitante, vt sanctorum reliquie, quō tutius in Oriente expeditiones militares faceret, ad ipsum mitterentur. Atque, quod valde mirandum videtur, capilli in capite inherentes, minimè consumpti sunt, sed perindè ac si viueret, & cum hominibus versaretur, integri manserunt. Frontis item cuticula, quanquam cōtracta fuit in rugas, exaruitque, tamen mansit incorrupta: multi etiam ex dentibus, qui hominum fidelium manibus minimè fuissent euulsi: huius figura sua indicarunt, qualis diuinus ille Simeones fuerit, & qua statura. Ibi quoque catena

catena ferrea, quam collo gestabat, reponebatur: qua cum (nam ne mortuum quidē, charum illud ferrum, Simeonem deseruēt) corpus omnium sermone celebratum, quod tam graues exantlassēt labores, diuinos honores consecutum est. Cuius singulas res gestas cum ad meam ipsius, tum ad legentium vtilitatem narrando percererem, nisi de eisdem à Theodoro, vt supra dixi, vberius diffusiusque disputatum esset.

Deinceps aliud, quod ipse oculis vidi, scriptis mandabo. Per magno tenebar desiderio templum istius sancti Simeonis adspiciendi. Abest autem Theopoli, id est, Antiochia, stadijs ad summum trecentis, positum in ipso montis iugo. Istud Mandriam vocant indigenæ: cui loco seuera vitæ disciplina, arbitror, quam sanctissimus Simeones in eo exercuit, istud nomen tribuit. Montis autem accliuas porrigitur ad viginti stadia. Templi ædificium extructum est in modum crucis, porticibus ex quatuor lateribus pulchrè illustratum. Porticibus verò columnæ, ex polito lapide concinue fabricatæ, adiunctæ sunt, quæ rectum scitè admodum in sublime erigunt. Versus medium templum, atrium est sub dio, summo artificio elaboratum: in quo sita est columna illa quadraginta cubitorum, in qua vitam cælestem ille terrestris corporeusque angelus transegit. Atque porticus, quas diximus, tanquam cancellos, quos fenestras vocat, in recto habent, tum ad atrium, tum ad ipsas porticus vergentes. Ad læuam columnæ in vno cancellorum ipse equidem cum tota agricolarum, circa columnam incedentium, multitudine ibi in vnum coacta, vidi stellam inusitata magnitudine, discurrentem per totam rimam, iubarque fundentem, neque id quidem semel, bis ve aut ter, sed sepius: eandemque crebro euanescentem, & ex improviso apparentem denuo: quæ solem in istius sanctissimi viri die festo cernitur. Sunt qui memorant, ac miraculo sanè tum propter fidem eorum, qui id ipsum narrant, tum propter alia, quæ ipsi sumus conspiciat, credendum est, veram personæ illius effigiem, huc illucque volitantem, se videri, barba demissa, & capite, vt solet, riara operto. Viris, qui ad eum locum veniūt, liber & facilis pater introitus, hi que eum iumentis suis columnam sepe circumeunt. Fit autem custodia accuratissima, nè mulier (qua de causa, haud equidem habeo dicere) aliquando in templum ingrediatur: sed si quæ accedunt, extra limen consistunt, miraculum admiratæ. Nam eregionē stellæ fulgentis, vna ex portis sita est.

Templum S. Simeonis.

Nota miri quiddā de stella.

Formiæ huius templi aditu arcentur.

S. EDVARDI REGIS VITA, AVTHORE EALREDO ANGLICO, MONACHO ET ABBATE IN RHIEVALLE Cisterciens. Ordinis. Floruit is Ealredus Anno Domini 1164.

LORIOSI ac Deo dilecti regis Eduardi vitā literis tradituri, ex verbis beatissimi Petri Apostolorum principis sumamus exordium: qui Centurionis vocationem admirans, ait: In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est illi. In omni enim gente, ordine, gradu & dignitate nouit Dominus, qui sunt eius, & miseretur cui voluerit, & misericordiam præstat, in quem sibi placuerit. Neque enim ex suis ipsius natura, vel paupertas præstat, vel adimunt diuitiæ sanctitatem: nec perfectum obscuritas, nec reprobum claritas facit: nec claudit libertas, nec reserat seruitus paradysum. Primus patriarcha Abraham & diues scribitur, & Abraham perfectus, cuius fides admirabilis & obedientia inimitabilis in rerum omnium copia prædicatur. Ioseph dominus Aegypti constitutus à rege, vniuerso orbi præbuit castitatis exemplum. Sanctus Iob qualis in diuitijs fuerit, earum probauit adeptio: quæ moribus corporis, tentatio vxoris, amicorum exprobratio, spectabili patientia reddidit clariorem. Rex David, quo nemo ditior, sed nemo & sanctior, quo nullus sublimior, sed humilior nullus, & inter thesauros innumeros sepelitur, & inter Dei amicos ceteris gratior computatur. Nemo proinde miretur, si noster Eduardus & rex dicatur, & sanctus: quem cernimus & in diuitijs egenum, & in delicijs sobrium, in purpura humilem, & sub corona aurea mundi contemptorem.

Cum enim rex Ethelredus ex filia comitis Thoreti filium suscepisset Edmundū, co-

Ethelredus rex.

gnomento Ferreum latus, ex regina autem Emma Alfredum: beatus Eduardus intra viscera materna conclusus praefertur vtrique, agente eo, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae, qui dominatur in regno hominum, & cuicumque voluerit, dat illud. Fit enim coram rege magnus procerum & episcoporum conventus, & quia iam futurae cladis indicia saeva processerant, agitur inter eos de regni statu tractatus. Alij verò Edmundum ob inuictissimum robur corporis aestimant praefendum, alij ob virtutem Nortmannorum Alfredum promouendum tutius arbitrantur. Sed futurorum omnium praescius, prioris breuissimam vitam, alterius mortem immaturam prospiciens, in puerum necdum natum, vniuersorum vota conuertit. Vtero adhuc clauditur, & in regem puer eligitur: non natus, natis praefertur: & quem necdum terra susceperat, terrae dominus designatur: & laeti proceres sacramentum fidelitatis illi iurant, qui vtrum nasceretur, ignorant. Paulò itaque post natiuitatē sancti Eduardi irruentibus in Angliam barbaris, & maximam insulae portionem eade incendioque vastantibus, regina cum filijs in Nortmanniam transposita est. Viuebat in auita domo inter pueros puer, immunis tamen à vitijs, quibus aetas illa solet implicari. Castus erat corpore, sermone rarus, simplex actu, & purus affectu. Frequentare ecclesiam dulce habuit, crebrius orationibus incumbere, sacris Missarum interesse solennijs, visitandis monasterijs operā dare, & quos sanctiores sciebat, sibi monachos in amicitia copulare. Sauebat interim gladius hostilis in Anglia, cecidibus & rapinis omnia replebantur: vbiq; luctus, clamor & desolatio. Incenduntur ecclesiae, monasteria deuastantur, sacerdotes à suis sedibus fugati, in locis desertis communem miseriam deplorantes delitescunt. Inter quos vir venerabilis Brithuualdus Vintoniensis episcopus, cernobii Glastonie se morēs ac tristis ingressus, orationibus vacabat & psalmis. Qui cum aliquando pro regni plebisq; liberatione preces lachrymasq; profundere, quasi in haec verba prorumpens, ait: Et tu Domine vsquequò? Vsquequò auertis faciem tuam? obliuisceris inopie nostrae & tribulationis nostrae? Sanctos tuos occiderunt, altaria tua destruxerunt, & non est qui redimat, neq; qui saluum faciat. Scio Domine, scio, quia omnia quae fecisti nobis, in vero iudicio fecisti. Sed nunquid in eternum proijciat Deus, & non apponet vt cōplacitior sit adhuc? Eritne Domine Deus meus, eritne finis horum mirabilium? aut in aeternum ruus in nos mucro desquirit, & percuties vsque ad internecionem? Inter preces tandem & lachrymas fatigatum sopor suauis excepit, videtque per somnium, beatum Petrum in eminentiori loco constitutum, & ante eum praefari vultus in forma decenti, regalibus insignijs amictum Eduardum. Quem cum proprijs manibus Apostolus consecrasset & vnxisset in regem, monita salutis adiecit: precipueque cēlibem vitam commēdans, quot esset annis regnaturus, aperuit. Obstupefactus praesul tanti miraculi nouitate, petit sibi à sancto huius visionis mysteriū reuelari. De statu insuper regni, & de instantis periculi sine Apostolicum exegit oraculum. Tunc placido vultu intuitus intuentem se, ait: Domini, o praesul, est regnum, & ipse dominabitur in filijs hominum. Ipse trāsfert regna & mutat imperia, & propter peccata populi regnare facit hypocritam. Peccatum peccauit populus tuus Domino, & tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum qui oderunt eos. Sed non obliuiscetur misereri Deus, nec continebit in ira sua misericordias suas. Erit enim, cum dormieris cum patribus tuis, visitabit Dominus populum suum, & faciet Dominus redemptionem plebis suae. Elegit enim sibi virum secundum cor suum, qui faciat omnes voluntates suas, qui me opitulante regnum adeptus Anglorum, Danico furori finem imponet. Erit enim acceptus Deo, gratus hominibus, terribilis hostibus, amabilis ciuibus, vtilis ecclesiae, laudabilemque vitam sancto sine concludet. Quae omnia in beato Eduardo completa, rei exitus cōprobauit. Cum autem Episcopus de posteritate Eduardi quæreretur, respondit sanctus Petrus: Regnum Anglorum, regnum Dei est. Post istum prouidebit regem ad placitum suum.

Stabat adhuc spiritus procellae, & exaltati sunt fluctus eius, externisq; malis accessit ciuili discordia, adeo vt quis cui mentis suae secreta committeret, nesciretur. Plena erat proditoribus insula: nusquam tuta fides, nusquam sine suspitione amor, sermo sine simulatione. Tandem eousque proditio ciuili, & astutia processit hostilis, vt defuncto rege Ethelredo, magna pars insulae, legitimis heredibus abdicatis, Canuto, qui regnum inuaserat, manus darent: percemptoque inuictissimo rege Edmundo, etiam

Eduardus
necdum na-
tus, eligitur
in regem.

Virtutes
Eduardi
pueri.

Barbari
stane Bri-
tanniam.

Brithuual-
dus episco-
pus.

Psalm. 12. 43.
87.
Dan. 3.
Psalm. 76.

visio Brith-
uualdi epi-
scopi.

Psalm. 27.
Dan. 3.
Iob 34.

Psalm. 76.

Insigne en-
comion S.
Eduardi.

Psalm. 106.

Canutus
rex Danorū
occupat
Angliam.

filios eius, adhuc in cunis agentes, Barbaris mitterent occidendos. Alfredus demum Eduardi frater in Angliam transuectus, inaudita crudelitate ab hostibus ciuibusq; perimitur. Tunc Eduardus omni humano destitutus auxilio, exul patriae, regni & honoris, viuebat: Impiorum insidias timebat, & ne à suis proderetur, vel ab hostibus ad mortem emeretur, plurimum formidabat. Inuento autem consilio salutari, Deo prostermitur, talia prosequendo: Ecce Domine, non est mihi auxilium in me, & necessarii mei recesserunt à me. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Pater meus post multos labores rebus humanis excessit, fratres meos crudelitas proditorum absorbit, nepotes in exiliū acti sunt, mater amuli nostri nuptijs tradita est. Ità solus relictus sum, & quaerunt animā meam. Sed tibi Domine derelictus sum pauper: pupillo tu eris adiutor. Tu quondam Eduinum morti expositum, mirabili modo & vitā reseruasti, & regno. Tu illud Angliae decus, sanctū Osuualdum ex exule regem factum, per signum crucis reddidisti cunctis hostibus fortiolem. Si igitur fueris mecum, & custodiēris me, & reduxeris me in regnum patris mei, eris tu mihi semper in Deū, & beatus Petrus Apostolus in patronum: cuius sacratissimas reliquias in vrbe Roma, te annuente, te regente, te comitante, visitaturum me promitto. Exhinc autem factus si-

de robustior, spe alacrior, expectans expectauit Dominum. Canuto autem regere rebus humanis exemplo, filijs eius immatura morte praeruptis, Angli Danico iugo liberati, Eduardum in regem elegerunt, & cum maximo honore consecrari & inungi fecerunt. Tunc sacerdotes sapientia & sanctitate fulgebant, monasteria omni religione pollebant: agebat clerus in officio suo, populus stabat in gradu suo. Videbatur etiam terra fecundior, aer salubrior, maris vnda pacatior. Reges enim & principes pro tanta rerum mutatione, admiratione perculsi, cum tanto rege foedus inire, amicitias iungere, pacem componere gauisi sunt. Sola tamen Anglia adhuc spirans & anhelans caedes, Anglorum interitum minabatur. In his omnibus vir beatus in gloriam non est elatus humanam, sed hanc sibi viuendi formam proponens, suis se domesticis praebat aequalē sacerdotibus humilem, plebi gratum, compatiētem miseris, & largum egenis. Nulla apud eum personarum acceptio: sed iudicabat in iustitia pauperes, & arguebat in aequitate pro mansuetis terrae. Eratque pater orphanorum & iudex viduarum. Si quicquam petebatur, praebat: si accipiebatur, tacebat. Nullus vnquam eum vidit aut inflatum superbia, aut ira efferatum, aut gula deonestatum. Supra humanum enim modum pecuniae contemptor, nec in earum amissione tristior, nec in adeptione videbatur hilarior.

Recumbente aliquando gratia quiescedi rege in lectulo, camerarius accessit ad thecam, in qua aēs regium seruabatur, & reposito intus quod volebat, & illam claudere oblitus, foras egressus est. Animaduertit hoc quidam, & accedens ad thecam, pecuniam non modicam in sinum recondit, & abscedit. Reuersus denud, rege inspectante, facinus iterauit. Quod cum tertio attentasset, cernens rex in spiritu thesaurorū adesse custodem, ait: Importune agis, o homo: si mihi credis, tolle quod habes, & fuge: quoniam si uenerit Hugolinus, (hoc enim cubicularij nomen erat) nec vnū tibi nummum relinquet. Fugit ille, & vix pedem extulerat: & ecce minister regis rediēs, & thesaurum ablatum reperiens, timore & tremore concutitur: angustiam cordis & furorem mentis clamor & suspiria prodiderunt. Surrexit rex, & quasi nesciens quid acciderit, perturbationis huius causam inquit. Quam cum didicisset, ait: Tace: forte ille qui cepit, plus nobis indiguit. Habeat sibi: nobis sufficit, quod remansit.

Proceres autem terrae de successione solliciti, regem de vxore ducenda conueniunt. Stupet rex, thesauro metuens suo, qui in fictili vase reconditus, facile poterat calore dissolui. Sed quid ageret? Si obstinatus resisteret, timebat ne propositi sui prodere-tur dulce secretum: Si suadentibus preberet assensum, naufragium pudicitiae formidabat. Tandem importune insistētibz, cedere tutius ratus, huiusmodi verbis pudicitiam suam Domino commendabat: IESV bone, tua quondam misericordia tres pueros inter flammās Chaldaicas illatos seruauit. Per te Ioseph, relicto pallio in manibus meretricis, cum titulo castitatis euasit. Admirabilis Susannae constantia, tua virtute de impudicis presbyteris triumphauit. Sanctae Iudith castitas ab Holoferne nec laedi potuit, nec tentari. Ecce ego seruus & filius ancillae tuae, qualiscunque dilector tuus & vnicæ matris tuae: succurre mihi Domine, quatenus sic maritale susci-

piam

Iob 6.

Psalm. 37.
Canutus ma-
trem eius
duxerat
vxorem.
3. Reg. 19.
Psalm. 9.

Gen. 28.
Vorum S.
Eduardi.

Anglia sub
S. Eduardo
floret.

* Dania

Nota insi-
gnem pecu-
niae cōtem-
ptum, & ele-
mentiam
tanti regis.

Dan. 3.
Gen. 39.
Dan. 13.
Iudith 13.

Eduardus
rex inuitus
ducit vxo-
rem.

* Edgdam

Cum spon-
sa pacifetur
de seruanda
corporis in-
tegritate.

3. Reg. 1.

Visio S.
Eduardi de
Danorum
regis interi-
tu.
Deut. 32.

Deut. 32.
1. Reg. 2.

Oratio re-
gis Eduardi
ad proceres.

Psal. 75.

piam sacramentum, ut pudicitia periculum non incurram. Rege igitur procerum vo-
luntati consensum praebeante, Goduini filiam duxit in uxorem. Erat autem Goduini-
nus vir magnarum opum, sed astutia singularis, regum regniue proditor: qui doctus
fallere, & qualibet dissimulare consuetus, facile populum ad cuiuslibet factionis incli-
nabat assensum. Sed sicut spina rosam, genuit Goduinus * Editham. Hanc dilecto
suo praeparauit Christus Eduardo, inspirans ei ab ipsa infantia castitatis amorem, odium
vitiatorum, virtutis affectum. Legere, aut operari manibus, otium fugiendo, consuevit
lasciuia vitare, & colloquia iuuenum declinare. Conuenientibus igitur in vnu, rex
& regina de castitate seruanda pacifcentur, nec huic fidei alium, quam Deum, testem
aestimant adhibendum. Fit illa coniunx mente, non carne: ille maritus mente, non ope-
re. Perseuerat inter eos sine actu coniugali coniugalis affectus, & sine defloratione vir-
ginitatis, castae dilectionis amplexus. Diligitur ille, sed non corrumpitur: diligitur illa,
nec tangitur: & quasi noua quadam Abisag regem calefacit amore, sed non dissoluit
libidine: mulcet obsequijs, sed desiderijs non emollit.

Quadam vero die Pentecostes, cum rex diuinis interesset mysterijs, hora eleuatio-
nis corporis Christi subito rex vultu hilarior, & erectior oculis, in risum modicum, ser-
uata tamen regia grauitate, dissoluitur. Mirari, qui aderant, coeperunt: nec sine cau-
sa, cum praefer consuetudinem id ei accidisse sciebant. Peractis autem Missarum solen-
nijs, causam risus instantes adstantes sibi exponi perunt. Ille, ut erat mirae simplicita-
tis, simpliciter querentibus, simpliciter omnia confitetur, dicens: Conuenit Danis cum
rege suo antiquum facinus iterare, & quam nobis propitia diuinitas largita est, infe-
stare quietem. In percussione quidem nostra, qua castigans castigauit nos Dominus,
ignorantes Dei iustitiam, & suam extolles virtutem, dixerunt: Manus nostra ex-
cella, & non Dominus fecit haec omnia. Quia vero Deus patribus nostris iratus, Da-
norum nos tradidit potestati, suis id viribus tribuentes, facile hoc ipsum & nunc fie-
ri posse arbitrantur: nescientes quia qui percussit, ipse & sanat: & qui mortificat, ipse &
uiuificat: & qui ducit ad inferos, ipse & reducit. Igitur rex Dacia, coactio in vnum ex-
ercitu, hodierna die ventis pro voto flantibus naues parari praecepit. Iam naues velis,
& vela ventis fuerant committenda: & rex iniquus ob nimiam superbiam quasi se-
metipsum non sustinens, dum de scapha in nauem conscendere vellet, pede lapsus inter
vtranque, in mare corruit: & statim abyssi vallauit eum, & pelagus cooperuit caput
eius: Sicque morte sua vtrunque populum, Danorum scilicet & Anglorum, a peccato
pariter & periculo liberauit. Et spero in Domino Deo meo & in dulcissima matre eius,
quod temporibus meis nullum habebit conatus eorum effectum. Haec sunt, quae Chri-
sto reuelante cognoui, & vidi, & risi, & gauisus sum. Risum enim mihi fecit Dominus,
& quicumque audierit, corridebit mihi. Norantur tempus & hora: mittuntur nuncij in
Daciam, & omnia quae beatissimo regi celsitus nunciata fuerant, vera & eadem hora
accidisse reperta sunt.

Succedentibus itaque prosperis, rex voti sui nequaquam oblitus, recogitans quanta fi-
bi fecerit Dominus, qui ditauit egenum, sublimauit humilem, inglorium coronauit,
parat reddere vota sua, parat sumptus, parat donaria. Vocatis autem regni proceribus,
habuit cum eis de statu regni, vel de sua peregrinatione sermonem, dicens: Non exci-
dit vobis, quomodo irruentibus in hereditatem nostram Barbaris, facti sumus oppro-
brium vicinis nostris, subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt. Alijs nanque
interfectis, alijs fugatis, alijs iugo ignominiosae seruitutis oppressis, nihil ferè honoris,
nihil gloriae nostro generi reliquerunt. Tandem defuncto patre meo, peremptis fratri-
bus, actis in exilium nepotibus, & cum hostibus nostris in omnibus fortuna faueret,
mihi profecto nihil spei superesse videbatur. Ego vero contra spem in spem credens, &
Domini mei misericordiae me totum dedens, peregrinationem meam ad sanctorum
Apostolorum limina voui, & deinceps diuinae me protectioni dispositionique com-
misi. Ille autem respexit in orationem meam, & non spreuit precem meam, & ablu-
it opprobrium meum, & restituit me in regnum patris mei. Insuper cumulatam di-
uitijs auxit gloria, donis celestibus illustrauit. Ipse sine sanguine rebelles subegit, hos-
tes subuertit, & omnia nostra amabili quadam pace composuit. Absit ut tot & tantis
eius beneficijs inueniamur ingrati: quin potius de manu inimicorum nostrorum li-
berati, seruamus illi in iustitia & veritate, faciamusque quod ait propheta: Vo-
uete

uete & reddite Domino Deo vestro. Decernite ergo mecum, quomodo me peregre-
nante, regnum subsistat Anglorum: qua lege, qua pace, qua iustitia, quo iudice omnia
disponantur: quis castra, vrbes, priuata & publica negocia procuret. Erit autem vnus
omnium custos & protector Deus, & pacem quam dedit, ipse seruabit, nobiscum pro-
ficiscens, & remanens: qui & vos custodiat, & me reducat. Tunc omnes in communi
vociferantes ad regem, se non deferendos, se non exponendos gladijs, patriam hosti-
bus non prodendam, nec pro vno, ut putabatur, bono tot admittenda pericula allega-
bant. Tunc rex eorum vocibus & precibus vrgeri se sentiens, diu in animo fluctuabat: Consulto de
quia & voto super sedere periculosum, & tantorum precibus fletibusque non cedere, in-
humanum arbitrabatur. Tandem peregrinationem differens, expectabat donec Apo-
stolico fultus consilio, aut votum redimeret, aut impleret.

Demum Pontifex summus, consideratis praemissis & diligenter discussis, regi episto-
lam subscripta continentem transmisit. Leo Episcopus seruus seruorum Dei, di-
lecto filio suo Eduardo Anglorum regi, salutem & Apostolicam benedictionem. Quo-
niam voluntatem tuam laudabilem & Deo gratam cognouimus, gratias agimus ei,
per quem reges regnant, & principes iusta decernunt. Sed quia propè est Dominus in
omni loco omnibus inuocantibus eum in veritate, & sancti Apostoli cum suo capite
coniuncti, vnus spiritus sunt, & pias preces aequaliter audiunt: & quia constat periculi
tari Anglicani regionem ex tua discessione, qui frano iustitiae seditiosos eius motus
cohibes: ex auctoritate Dei & sanctorum Apostolorum absoluius te à peccato illius
voti, pro quo offensam Dei times, & ab omnibus negligentijs & iniquitatibus tuis, ca-
potestate vti, qua Dominus in beato Petro concessit nobis, dicens: Quaecunque sol-
ueris super terram, soluta erunt & in caelis. Deinde praecipimus tibi sub nomine sanctae
obedientiae & poenitentiae, ut expensas, quas ad iter istud paraueras, pauperibus eroges,
& coenobium monachorum in honore sancti Petri Apostolorum principis aut nouum
constituas, aut vetustum emendes & augeas, & sufficientiam victualium fratribus de
tuis redditibus constituas: quatenus dum illi assidue inibi Deum laudauerint, & sanctis
augeatur gloria, & tibi indulgentia. Cui loco quicquid contuleris, vel collatum est, vel
conferetur, ut ratum sit, Apostolica auctoritate praecipimus, & ut semper habitatio
monachorum sit, & nulli laice personae nisi regi subdatur: & quaecunque priuilegia ibi
constituere volueris ad honorem Dei pertinentia, concedimus & robustissima autho-
ritate confirmamus, & in sine fractores eorum aeterna maledictione damnamus.

Responsabilibus autem regis & literis Pontificis oraculum caeleste concurret. Erat
enim vir quidam in Anglia, Deo dilectus & hominibus, qui in specu subterraneo mul-
tis annis inclusus, suorum erat meritum stipendijs iam vicinus. Huic Petrus Apo-
stolus in visione noctis assistens, ait: Rex Eduardus pro voto, quo se cum adhuc exula-
ret adstrinxerat, pro regni etiam pace pauperumque necessitate praecedat, sollicitus, Ro-
manam ecclesiam de omnibus credidit consulendam. Nouerit ergo se mea authorita-
te ab hac obligatione solutum, & de coenobio ad mei nominis honorem construendum,
a summo Pontifice suscepisse mandatum. Incunctanter itaque, literis Apostolicis fidem
quondam patroni elegit, via comitem, gratiae largitorem. Est autem mihi locus in oc-
cidentalibus parte Londoniae à me electus, mihi dilectus, quae quondam mihi proprijs ma-
nibus consecraui, mea nobilitati praesentia, diuinis etiam miraculis illustraui. Thorne-
ia nomen est loci, qui quondam ob peccata populi, Barbarorum traditus est potestati,
pauperissimus ex diuite, humilis ex sublimi, ex nobili factus est contemptibilis. Hunc me
rex praecipiente in habitaculum monachorum suscipiat reparandum, sublimandum aedifi-
candum, possessionibus ampliandum. Non erit ibi aliud, nisi domus Dei & porta caeli. Ibi eri-
enda est scala, per quam descendentes & ascendentes angeli, preces & vota hominu
perferant, & deferant gratiam. Inde ascendentes referabo ianuam paradisi, ut ex of-
ficio, quod meus mihi Dominus ac Saluator iniunxit, & ligatos absoluam, & absolutos
suscipiam: & quam eis delictum oculi seruat, iustificatis portam patriae caelestis aperiam.
Tu autem omnia, quae audisti à me & didicisti, literis tradens, regi mitte, ut munere Dei du-
plicato, & de absolute securior, & praecipue executione deuotior, in mei autem dile-
ctione & obsequio reperiat, & regi direxit. Eadem autem hora lecto Papae rescripto, Pontificem,
psit itaque senex omnia audita, & regi direxit. Eadem autem hora lecto Papae rescripto, Pontificem,
beati

Consulto de
voto sum-
mum Pon-
tificem.

Epistola
Leonis P5.
tificis ad S.
Eduardum.

Matt. 16.

Visio cui-
usdam soli-
tarij.

Obedientia
regis erga
Pontificem.

beati senis apices recitantur. Tūc rex letus & alacris, pecuniam quam ad peregrinationem parauerat, pauperibus distribuit, & monasterium edificauit.

Tempore quo rex Ethelbertus, qui regnauit in Cantia, prædicante beato Augustino fidei sacramenta suscepit, nepos eius Sebertus, qui orientalibus Anglis præfuit, fidem eodem episcopo euangelizante suscepit. Hic Londonijs, quæ regni sui caput habebatur, intra muros ecclesiæ beati Pauli fabricauit, & episcopali honore, Mellitum episcopum instituens honorauit. Extra muros verò in occidentali parte, in honore beati Petri monasteriū insigne fundauit, & multis possessionibus ditauit. Nocte autem, dedicationem eiusdem ecclesiæ præcedente, piscatori cuidam Thamentis fluij, qui idem monasteriū præterfluit, vltiori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparens, promissa mercede, transponi se ab eodē & petijt, & promeruit. Egressus autem de nauicula, ecclesiā, piscatore cernente, ingreditur. Et ecce subito lux cælestis emicuit, miroque splendore illustrans omnia, noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apostolo multitudo cinium supernorum ingredientium, melodiaque cælestis insonuit, indicibilis odoris fragrantia nares perfundebar. Peractis autem omnibus, quæ ad ecclesiæ dedicationem spectant, solennijs, redit ad piscatorem piscium piscator egregius hominum. Quem dum diuini luminis fulgore perterritum, & alienatū penè sensibus reperisset, blanda consolatione reddit hominem sibi, animum rationi. Ingredientes cymbam simul vterque piscator, ait Petrus: Nunquid pulmetarium non habes? Et ille, Inconsulta, inquit, lucis perfusione stupidus, & expectatione tuā detectus, nihil cepi, sed promissam à te mercedem securus expectaui. Ad hæc Apostolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piscator, & mox impleuit rete piscium maxima multitudo. Omnes erant eiusdem generis pisces, præter vnum miræ enormitatis efociū. Quibus ad ripam extractis, dixit Apostolus: Hunc qui præ cæteris precio & magnitudine præcellit, Mellito ex mea parte defer piscem episcopo. Pro nautica verò mercede, cætera tibi tolle.

Huius generis copia abundabis in vita tua, & longo tempore post te progenies tua tantum nè vltà piscari audeatis in celebritate Dominica. Ego sum Petrus, qui loquor tecum, qui cum meis conciuibus constructam in meo nomine Basilicam dedicaui, episcopalemque benedictionem meæ sanctificationis autoritate præueni. Dic ergo pontifici, quæ vidisti & audisti: tuoque sermoni signa parietibus impressa testimonium perhibebunt. Superfideat igitur dedicatione: suppleat, quod omisimus, Dominici corporis & sanguinis sacrosancta mysteria: populumque, sermone erudiens, notificet omnibus hunc locum me crebro visitaturum, hic me fidelium votis & precibus affuturum: sobrie verò, piè & iustè in hoc seculo viuētibus celi ianuam referaturum. His dictis, confestim ab oculis eius disparuit. Manè autem factis, episcopo Mellito ad dedicandam ecclesiā procedenti, cum pisce piscator occurrit, & omnia quæ sibi mandata fuerant, pandit. Stupet antistes, referatisque ecclesiæ valuis, videt pauimentum vtriusque, alphabeti inscriptione signatum, parietem bis senis in locis sanctificationis oleo linitum, totidem cereorum reliquias duodenis crucibus inherere, & quasi recenti respergione adhuc cuncta madescere. Quod videns episcopus, vnā cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piscatoris illius tota successio, quæ sicurā patre acceperat, totius emolumentū, quod ars illa deinceps ei conferret, beato Petro eius seruientibus decimas offerebat. Vnus tamen semel fraudem ausus inferre, mox tandem correctionem.

Fraus piscatoris diuinitus punitur.

Epistola S. Eduardi ad Nicolaum Papam.

Hæc cum sanctus Eduardus relatione ac scriptis veterum didicisset, ad monasterium illud adificijs, possessionibus & dignitatibus altius extollendum exarsit animus eius, & pro priuilegijs illius loci cæterisque causis, nuncios Romam transmisit, talem epistolam Papæ deferretes: Summo vniuersalis ecclesiæ patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum rex, debitā & subiectionem & obedientiam. Glorificamus Deum, quia cuiusdam ram habet sic electæ Ecclesiæ, quoniam in loco boni prædecessoris vos optimum successorem constituit. Quapropter iustum iudicamus, apud vos velut ad solidam petram acuire & probare omnes bonas actiones nostras, & vestram notitiam atque societatem in bono habere: quatenus eas donationes & priuilegia, quæ obtinuimus apud prædecessorem vestrum, renouetis & augeatis nobis, videlicet ut quod ille iniunxerat nobis

bis sub nomine obedientiæ & penitentia propter votum, quod voueram ire Romam, & in remissionem omnium peccatorum meorum, construere cœnobium monachorum in honore apostoli Petri, ratum faciatis, & priuilegia possessionū & dignitatum eiusdem loci confirmetis, renouetis, & decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & consuetudines pecuniarū, quas habet sanctus Petrus in Anglia: & ipsas pecunias collectas cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac solennem memoriā instituatistis totius gentis Angliæ coram corporibus sanctorum Apostolorum.

Rescripsit autem ei Papa in hunc modum: Nicolaus episcopus seruus seruorum Dei, gloriosissimo ac pijsimo, omni que honore dignissimo, speciali quoque filio nostro Eduardo Anglorum regi, visitationem omnimodam, salutem mellisluam, & benedictionem Apostolicam. Omnipotenti Deo referimus grates, qui vestram prudentissimam excellentiam in omnibus ornauit & decorauit, erga beatum Petrum Apostolorum principem, & nobiscum habere dilectionem, & in omnibus Apostolicis consentire censuris. Literas igitur vestras nobilitati transmittimus, & per eas sanctorum Apostolorum societatem & nostram vobis damus, orantes misericordiam illius, qui est Dominus omnium, & rex super omnia solus, ut ipse vos participem faciat ex omnibus, si qua sunt coram Deo, bonis operibus nostris, & fratres nos, ac socios in sua dilectione constituat in omni tempore amplius, ac non minorem partem obsequij nostri vobis in suo regno reconsignet, quam nobismetipsis prouenire opramus. Erimus etiam deinceps pro vobis sine dubio orantes assidue, ut ipse Deus subijciat hostes & inimicos, qui contra vos voluerint insurgere: & confirmet vos in paterno solio & propria hereditate, ac beatus Petrus sit vobis custos & adiutor in omni tribulatione. Renouatis ergo, & confirmamus, ac augemus vobis priuilegia vestra, scilicet ut absolutus sitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus alijs peccatis & iniquitatibus vestris auctoritate illius, qui me, licet indignum, suæ sanctæ præesse voluit Ecclesiæ.

Præterea illi loco, quem sub nomine sanctæ penitentia construedum & meliorandum suscepistis, quoniam, ut fertur, primam antiquitū consecrationem à beato Petro accepit, cuius, licet indigni, Vicarij sumus, & quia regia antiquitū sedes est, ex auctoritate Dei & sanctorum Apostolorum atque huius Romanæ Sedis & nostra concedimus, permittimus, & solidissime confirmamus, ut amplius in perpetuum regie constitutionis locus sit, atque repositorium regalium insignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omnino personæ nisi regi subdantur, habeantque potestatem neque introducantur per violentiam extranea persona, nisi quam concors congregatio esse prælegerit. Absoluimus etiam eum locum ab omni seruitio & dominatione episcopali, ut nullus episcopus illuc introeat ordinaturus aut præcepturus aliquid, nisi ex petitione & consensu Abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum pro cuiuslibet respectu, vel exactione: & omnia, quæ ad libertatem & exaltationem illius loci ad honorem Dei pertinentia, per nostram auctoritatem accedere possunt, hilari & promptissima voluntate concedimus. Possessiones autem, quas antiqui reges, seu quicunque alij homines, vos quoque & vestri barones ad eundem locum contrulistis, & chartas, quæ ex eis factæ sunt, diuina & nostra auctoritate roboramus, & ratas ac stabiles esse decernimus, & infractores earum, vel inuasores, aut diminutores, aut dispersores, venditores etiam, æterna maledictione cum Iuda proditore damnamus, ut in beata non habeant partem resurrectione, sed à beato Petro Apostolo se iudicandos scient, quando sedebit cum suis coapostolis, iudicans duodecim tribus Israël. Vobis vero & posteris vestris regibus committimus aduocationem & tuitionem eiusdem loci, & omnium totius Angliæ ecclesiarum, ut vice nostra cum consilio episcoporum & abbatum constituatis ubique quæ iusta sunt, scientes pro hoc vos recepturos dignam mercedem ab eo, cuius regnum & imperium non desinet, nec minuetur in seculum.

Sanctus autem Eduardus tributum illud grauissimum, quod tempore patris sui clausi Danicæ pendebatur, & postmodum fisco regio inferebatur, regia liberalitate remisit, & ab hoc onere importabili in perpetuum Angliam absoluit. Cum enim collecta illa

Ecce ut sanctus rex libenter persoluit Romano Pontifici quod debet.

Litteræ Nicolai Papæ ad Eduardum regem.

Confirmatio priuilegiorum vester monasterij.

Exemptio eiusdem monasterij.

Matt. 19.

Eduardus re-mittit tributum Danicæ sub-penditū suis.

Gen. 49.
Nota tanti
regis humi-
litem.

Hic Leo-
frici
cum quida
summo pre-
dicant,
q. cum con-
iuge Gorh-
gina sancte
vixerit, &
multorum
cenobiorum
fundator
fuerit.

Curat san-
cti rex mor-
bidam mu-
lierem.

Cæcus fa-
natur aqua,
qua rex se
lauerat.

Item alius.

pecunia ante illum delata esset, diabolus super eum sedentem & ludentem vi-
dit, & ne amplius exigeretur, præcepit. Cum in palatio iuxta ecclesiam beati Petri
rex aliquando moraretur, superuenit quidam vir mirabilis, Hybernicius genere, pedis
vtriusque priuatus officio: (Nerui enim in poplite contracti, ad posteriores corporis par-
tes crura retorserant, tali natibus inhaeserant, immersique carnibus pedum articuli, à
lumbis eius & deorsum corpus omne peruerterant. Porrectis ad terram manibus, &
scamnis suppositis repebat, & factus sibi metipso grauis, trahebat se post se.) Hic videns
regis cubicularium, ait ad eum: Hugoline, non me respicies, nec misereberis, nec mor-
uebit te mea tanta calamitas? Et ille: Quid me vis facere? Cui pauper: Sexies, inquit,
Apostolorum limina repens (ut cernis) viuitaui, & sanitatem necdum promerui. Quam
tamen mihi Apostolorum princeps non negauit, sed distulit, socium in hoc miraculo
habere volens Eduardum, quem sibi nouit in omnibus esse deuotum. Ab ipso enim
Apostolo in mandatis accepi regem adire, ut me suo sacro subuectum dorso ad eccle-
siam eius, quæ palatio vicina est, perferat, recepturum, si id fecerit, membrorum me-
orum integram sanitatem. Hæc ubi nuntiata sunt regi, gratias agit Deo, & citatus mox
æger, accessit. Rex verò, ut spiritalis ille asinus fortis, accubans in terminis, supposit
humeros suos ad portandum. Pendet de humero tanti principis plenus sordibus pau-
per, squalidis manibus, brachiisque squamosis regium illud pectus collumque com-
plectitur. Interea ex assistentibus ridebant nonnulli, alij à paupere regem delusum ioc-
cabantur, alij simplicitatem iusti, fatuitatem iudicabant. Cum itaq; rex paululum pro-
cessisset, subito nerui extenduntur, rigantur ossa, carnes marcidæ recalescunt, emer-
gunt à carne articuli, pedes à natibus soluuntur. Distendit homo crura, poplite iam fle-
xibili, & sanie cum sanguine profluente, vestis regia ornatur potius, quam foedatur.
Iam tunc satis esse clamant omnes, sanatum languidum, onus ob sordes vlcærum de-
ponendum. Ille verò memor præcepti quod susceperat, Syrenarum cantus obturata
aure pertransijt: ingressusque ecclesiam, ante sanctum altare holocaustum, quod de-
tulerat, Deo ac beato Petro resignat, incolumemque dimisit. Suscepto autem à re-
ge itineris viatico, acturus gratias Deo & sancto Petro, Romam profectus est.

In monasterio autem beati Petri ante altare sanctæ Trinitatis, Missarum solennis
sanctus rex vice quadam cum comite Leofrico assistebat. Et ecce speciosus ille forma
præ filiis hominum CHRISTVS IESVS in ara consistens, oculis vtriusque vi-
sibiliter corporalis apparuit, sacraque dextera super regem extensa, signum sanctæ cru-
cis cum benedicendo depinxit. At rex, demisso capite, diuinæ maiestatis adorabat præ-
sentiam. Comes verò quid in animo regis ageretur ignorans, volensque regem tantæ
visionis esse participem, cœpit velle ad ipsum usque procedere. Verum rex quid in men-
te comitis voluebat, intelligens: Sta, inquit, Leofrice, sta: quod vides, video & ego.
Post Missam verò dixit rex ad comitem: Per eius, quem vidimus, maiestatem mi Leof-
frice te obtestor, ne, quoadusque vixerimus, sermo iste proferatur in publicum, ne vel
nos in perniciem nostram ob fauorem vulgi pulset elatio, vel fidem derogat dictis infi-
delium æmulatio.

Sub faucibus autem quasi glandes mulieri cuidam succreuerant, quæ totam faci-
em deformi tumore foedantes, putrefactis sub cute humoribus, sanguinem in saniem
verterant, inde nati vermes, odorem teterrimum exhalabant. Iubetur tandem in so-
lennis adire palatium, & ex Regis manibus sperare remedium: quibus si lota, si tacta, si
signata foret, meritis eius reciperet sanitatem. Cum autem venisset ad Regem, & ora-
culum exposuisset, ille nec sordes cauit, nec foetorem exhorruit: sed loca tumentia ma-
nibus contrectans, & aqua lauans, signum sanctæ Crucis impressit. Et subito rupta cu-
te, cum sanie vermes ebulliunt, recedit tumor, & dolor omnis abscessit.

Cæcus quidam docetur oraculo, lumen amissum sancti Regis meritis se adepturum,
si lympa, qua manus ablueret, ipse faciem perfudisset. Cumque id cubiculario, & ille
regi retulisset, obstupuit ille plurimum indignatus: illusum phantasmatibus hominem,
nihil tale de peccatore sperandum, Apostolicè id esse virtutis, nec fidem somnijs adhi-
bendam asseruit. Aqua manus lauit, & ad ecclesiam processit. Cubicularius autem ege-
ro receptam in pelui aquam illam tradit, cum qua oculos & faciem lauans, visum con-
festim percipere meruit. Cuius quidam Lincolnensis cæcitare percussus, ad palatium
Regis veniens, aqua lotionis manuum eius, faciem & oculos lauat: mox tenebris diu-
turnis

Item duo
alii, & luse-
vnus.

Pugna fili-
orum God-
uini quid
portende-
rit.

Vltio diui-
na Goduini
num prodia-
torem ex-
tinguit.

Goduini
flagitia.

Visio mi-
rabilis S.
Eduardi de
septem Dor-
mientibus.

turnis optata lux succedit. Quidam cæcus regem adire & visum ab eo percipere moni-
tus, cubiculario, & ille rem regi pandit. Cui rex: Veniat, inquit. Quis ego sum qui
contrister, & non potius exultem, si meis manibus, licet indignis, promissum benefi-
cium homini illi pietas diuina contulerit? Vocatus est autem vir, & à rege tactus & si-
gnatus, & inter manus eius ab oculis vtriusque; vbertim sanguis effluxit, pupillas serena-
uit, & tumorem palpebrarum deposuit. Et dixit homo ille: Video te, domine mi rex, &
facies tua tanquam facies angeli, stantis ante me. Alia autem vice duo cæci, cum vno
monoculo, aqua lotionis manuum sancti perfusi, visum percipere meruerunt.

Sedebat aliquando rex ad mensam, & à latere eius comes Goduinus. Huius duo
filij adhuc pueri, Haraldus & Tostius, ludebant coram eis: cumque vnus ex illis ama-
rius, quam expetebat ludi suauitas, insurrexisset in alterum, ludum vertunt in pugnam.
Et ecce Haraldus vehementius in fratrem irruens, capillis eius vtranque manum insec-
rit, prostratumque, nisi citius eriperetur, virtute superior suffocasset. Tunc rex ver-
sus ad ducem, ait: Nihil aliud, o Goduine, nisi simplicem in his vel ludum puerorum,
vel pugnam contemplaris? Et ille: Nihil aliud, domine mi. Tunc rex dixit: Longè ali-
ud mea mihi mens loquitur, & his quid futurum sit pueris, per hoc mihi bellum reuelatur.
Ementis quippe puerilibus annis, cum in virum vterque profecerit, tandem ad-
uersus inuicem liuor vtrunque aduret. Et primum circunventionem insidiisque priua-
tis quasi ludere videbuntur: ad vltimum fortior infirmiorum prosciber, rebellantem
prosterne, & prioris mortem post modicum sequens alterius calamitas expiabit. Quæ
omnia sic completa, tota Anglia teste, probatur. Nam Tostius ab Haraldus fugatus,
cum paulò post in regnum successisset Eduardo Haraldus, vnà cum rege Noruegiæ
Tostius prosternitur, & totus ferè exercitus deletur. Eodem anno Haraldus ipse regno
spoliatus Anglorum, aut miserè occubuit, aut, ut quidam putant, poenitentia tantum
seruatus, euasit.

Goduinus cum in mensa regi assideret, vnus ministrorum in obicem aliquem vno
pede immoderatus impingens, penè lapsum incurrit. Quem tamen pes alius recto
gressu procedens, iterum in statum suum nihil iniuriæ passum erexit. De hoc euentu
pluribus inter se loquentibus, & quod pes pedi subuenerit gratulantibus, comes quasi
ludendo intulit: Sic est frater fratrem adiuuans, & alter alteri in necessitate subueni-
ens. Et ait rex ad ducem: Hoc meus mihi fecisset, si Goduinus hoc permisisset. Ad hanc
vocem Goduinus expauit, & tristem præferens vultum, ait: Scio ego, Rex, scio: adhuc
de morte fratris tui tuus me accusat animus, nec eis æstimas discredendum, qui me vel
eius, vel tuum vocant proditorem. Sed secretorum omnium conscius Deus iudicet,
& sic buccellam hanc, quam manu teneo, guttur meum faciat pertransire, & me ser-
uet illesum, sicut nec tuæ prodicionis reus, nec de fratris tui nece mihi conscius existo.
Cumque vir beatus buccellam manu benedicens signasset, miser ille cam ori inferens,
visque in medium gutturis pertraxit. Tentat interius trahere, nec valet: tentat emit-
tere, sed firmius hæsit. Mox meatus, quibus ducebatur spiritus, obcluditur, vertuntur
oculi, brachia rigescunt. Intuetur infelicitate morientem rex, & vltionem in eum senti-
ens processisse diuinam, adstantes alloquitur, dicens: Extrahite canem istum. Et fa-
ctum est ita. Hic Goduinus simplicitate regis abutens, multa in regno contra iustiti-
am & Deum faciebat. Cunctos ferè regis cognatos & amicos, quos de Nortmannia ad-
duxerat, fraude sua, dolo & circunventionem de patria exturbabat, credens sibi cuncta
processura pro voto, si rex amicis nudatus, suis tantum consilijs vteretur. At rex cun-
cta dissimulans, diuinis vacabat obsequijs, vltionemque Dei sibi futuram multis præ-
dixit. Aliquando etiam ipsi Goduino id ipsum non tacuit.

In die Dominicæ resurrectionis, cum rex ad mensam sederet, arctius solito se colle-
git ad se: & ponens præ oculis Deum, omnia ista mundana arbitrabatur vltimiora. Et
ecce subito vultus eius plùs solito serenabatur, interiorque lætitia labia soluebat in ri-
sum: rursumque solita grauitate resumpta, obscuriorem faciem præferebat. Miraban-
tur qui adstant: nemo tamen audebat eum interrogare, quid accidisset. Mensis tan-
dem sublati, secutus est ad thalamum regem dux Haraldus, cum vno episcopo & abba-
te vno: simulque regem super hoc sermone conueniunt. Tunc ille ait: Quantum se
quisque subtraxerit vanis, tantum veris arctius adhærebit. Ecce enim ego inter fœcun-
dos calices, & pingua fercula, ac radiantis metalli splendorem recordatus sum Domi-
ni

S. Eduardi
prophetia.

Amor eius
erga S. Ioa.
nem Apo-
stolum.

Castitas re-
gis & chara
Apostolo.

Ecclasis S.
Eduardi.

Vaticiniū
de cladibus
futuris An-
glia.

ni Dei mei, & effudi in me animam meam: dilatatoque mentis sinu, oculus interior spiritali perfusus lumine, radios profecto usque ad illam Ephesiorum ciuitatem mira celeritate porrexit, & usque in montem Celion progressus, sanctorum quidem Septem Dormientium, quiescentium in spelunca, proprietatem vultuum, necnon membrorum quantitatem, ac qualitatem vestium expressione manifestissima contemplantus est. Hæc dum, interiorem risu significante lætitiā, corde luminoso conspicerem, subito, me cernente, à latere dextro, super quod multis quieuerant annis, in sinistram se latus virtute diuina vertentes, dirum mortalibus omen hac laterum suorum mutatione signarunt. Exhinc enim surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnū, & erunt pestilentia & fames, & terræ motus magni per loca. His enim septuaginta annis (tantum enim tempus in sinistro latere repauserunt) visitabit Dominus iniquitatem plebis suæ, tradens eos in manus gentium, ut dominentur eis, qui oderunt illos. Inimici namque nominis Christi insurgent in Christianos, serui dominis rebellabunt, reges insidiabuntur regibus, & principibus principes, & in omnibus finibus terræ ultor iniuriæ Christi mucro desuevit. Et exposuit eis, rex vitam illorum, & nomina, & passionem, & dormitionis modum. Quibus auditis, inito consilio, ut fidem posteris facerent, ad explorandam sermonis veritatem, dux militem, clericum pontifex, abbas monachum cum literis regijs ad Imperatorem Constantinopolitanum direxerunt. Qui omnia vera reperientes, incolumes ad regem regressi sunt.

Sanctus Eduardus nulli petenti in nomine sancti Ioannis Euangelistæ aliquid denegabat: hunc enim post Apostolorum principem arctius diligebat. Vnde contigit, quod quidam peregrinus, absente camerario, in nomine sancti Ioannis Euangelistæ impetratū à rege elemosinam postulat. Cui rex preciosum anulum, cum nil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post hæc, duos Anglicos ad adorandum Saluatoris sepulcrum Hierosolymam proficisci. Qui die quadam à publica strata declinantes, denia quæque sectati sunt: & Sole ruente, nox obscura adducta est. Et cum nescirent quid agerent, quod se verterent, apparuit eis senex quidam venerandus, qui eos ad ciuitatem reduxit. Susceptis autem hospitio, mensa paratur: lautissimeque refecti, dant mentibra quieti. Manè autem facto, egressis illis de ciuitate, ait senex: Viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriaturos non dubitetis: quoniam prosperum iter faciet vobis Deus, & ego ob amorem regis vestri, in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi Ioannes, qui regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergo anulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate, denunciantes ei obitusui instare diem: quem infra sex menses visitans visitabo, ut mecum sequatur agnum quocumque ierit. His dictis, disparuit: & illi ad patriam prosperè redeuntes, quæ viderant & audierant, regi secretum retulerunt.

Cum autem rex infirmitate graui detineretur, in mentis raptus excessum, biduo ferè iacebat exanimis. Tandem quasi de graui somno euigilans, aperuit oculos, & sedit, & assumpta parabola, ait: Cum adolefens in Normannia exularem, grata mihi semper extitit bonorum amicitia: & quicumque sacræ religionis meliores videbantur, hi mihi ceteris erant familiariores. Inter quos, duos monachos speciali quadam mihi deuinxerant charitate conuersationis honestas, vitæ sanctitas, suauitas morum, verborum affabilitas. Hos frequentius visitabam: quàm dulcia faucibus meis eloquia eorum. Hos ante plurimos annos translatos ad cælum, vidi mihi paulò antè in somnis assistere: quid genti meæ post obitum meum sit futurum, ex Dei mandato mihi referentes.

Impletam dicunt Anglorum nequitiam, & iniquitas consummata iram prouocat, accelerat vindictam. Sacerdotes præuicati sunt pactum Domini: polluto pectore & manibus inquinatis sancta contrectant. Et hi non pastores, sed mercenarij, exponunt lupis oues, non protegunt: lac & lanam querunt, non oues: ut detrusos ad inferos mors & pastores depascant, & oues. Sed & principes terræ infideles, socij furum, prædones patriæ: quibus nec Deus timori est, nec lex honori: quibus veritas oneri, ius contemptui, crudelitas delectationi. Itaque nec prælati iustitiam, nec seruant subditi disciplinam. Et ecce Dominus gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & parauit illum. Ostendit deinceps populo huic iram & indignationem, immisiones insuper per angelos malos,

los, quibus traditi sunt anno vno & die vno, igne simul & gladio puniendi. Ego verò ob intentatam meæ genti calamitatem dolens atque suspirans, dixi: O cælestium secretorum conficij, si conuersi egerint poenitentiam, nunquid non ignoscet Deus, & relinquet post se benedictionem? Poenitentia certè prolata Dei ore in Niniuitas suspenderit sententiam: quæ etiam imminet impijssimo Achab, debitam distulit ultionem. Suadebo igitur genti meæ, ut poeniteant de præteritis, & caueant de futuris: & fortè miseretur Deus, ut non inducat super eos malum hoc grande: sed qui punire præparauit auersos, recipiat in gratiam solita pietate conuersos.

Nequaquam inquit, hoc erit: quoniam induratum est cor populi huius, & excæcati oculi, & aures aggravatæ, ut nec audiant corripientem, nec intelligant commonem, nec terreantur minis, nec beneficijs prouocentur. His eorum verbis dum mihi maior accresceret sollicitudo, dixi: Num ita in perpetuum irascetur Deus, & non apponet ut complacitior sit adhuc? Quando ergo tot tribus læta succedent, aut tot aduersa qualis consolatio temperabit? Quale sperandum est in his malis remedium, ut sic ut illinc terret & contristat futura correptio, ita hinc aliquantulum mulceat diuinæ miserationis promissio? Ad hæc sancti tale mihi problema proponunt: Arbor qualibet viridis à suo trunco decisa, ad trium iugerum spatium à radice propria separetur. Quæ cum nulla hominis manu cogente, nulla urgente necessitate, ad suum reuersa truncum, in antiquam radicem sese receperit, resumptoque succo rursus floruerit & fructum fecerit, tunc sperandum est aliquid in hac tribulatione solatium, & de ea, quam prædiximus, aduersitate remedium. Hæc cum dixissent, ipsi cælo, vobis ego redidit sum. Assidebant narranti visionem regina, Robertus sacri palatii custos, Dux Haraldus, Stigandus, & qui ascendit cubile patris sui, & maculauit stratum eius, viuentem adhuc archiepiscopo Roberto, cathedram Cantuariensem inuadens. Ob hoc à summo pontifice suspensus, paulò post crepuit, & effusa sunt viscera eius. Hic ad vocem narrantis obdormit, nec terretur oraculo, nec fidem habuit prophetari: sed potius regem senio confectum delirare submurmurans, ridere máluit quàm lugere. Carteri verò, quibus mens sanior erat, flebant vberim & suspirabāt, qui nihil secus quàm ipse dixerat, aut à sacerdotibus, aut à principibus fieri non ignorabant.

Quidam enim præmissam similitudinem dicunt regem pro impossibili statuisse, illi maxime, qui totam Anglorum nobilitatem sic deperisse lugebant, ut ex ea gente nec rex, nec episcopus, nec abbas, nec princeps quilibet vix in Anglia cerneretur. Mihi sane alia mens est, consideranti sanctissimum virum Dunstanum, & ipsam calamitatem prædixisse, & consolationem nihilominus promississe. Potest proinde sic non inconuenienter exponi: Arbor hæc regnum Anglorum significat, decorum gloria, delicijs diuitijsque fecundum, excellentia regis dignitatis sublime. Radix, ex qua totus honor iste processit, regium semen fuit, quod ab Alfredo, qui primus Anglorum à summo Pontifice vnctus & consecratus fuerat in regem, recta successionis linea usque ad sanctum Eduardum descendit. Abscissa est arbor de trunco, quando regnum à genere reparatio: quia in trium temporibus regum, nulla fuit nouis cum antiquo semine regali communio. Haraldus enim successit Eduardo, Vuilhelmus Haraldus, Vuilhelmus iugum decus transfusus est, nulla necessitate cogente, nulla spe lucris urgente, sed ex infuso ei amoris affectu, abneprem Eduardi Mathildam duxit uxorem, semen regum Nortmannorum & Anglorum coniungens, & interueniente opere coniugali, de duobus vnum faciens. Floruit sanè arbor, quando de utroque semine Imperatrix Mathildæ processit. Tunc verò fructum fecit, quando de ipsa Henricus exoritur, quasi lapis angularis vtrunque populum copulauit. Habet nunc certè de genere Anglorum Anglusque seminis coniunctione procreatos. Si autem alicui hæc displicuerit expositio, aut ipse aliter exponat, aut aliud tempus, quo hæc expleantur, expectet.

Sciens itaque rex, quia appropinquauit hora eius, ut transiret de hoc mundo, suum transitum mox in circuitu propalari iussit, nè mortis suæ agnitione dilata, orationum quoque suffragia differrentur. Sicque senex, & plenus dierum ac bonorum operum, migravit ad Dominum. Obijt autem anno Domini millesimo sexagesimo-

Ionæ 3.
3. Reg. 21.

Psal. 76.

Obscura di-
uina An-
glos elemo-
sinæ signifi-
catio.

Pœna inua-
foris alienæ
sedis.

Visionis
regis inter-
pretatio.

De obitu S.
Eduardi
regis.

sexto, cum regnasset vigintitribus annis, mensibus sex, & diebus vigintiseptem, pridie Nonas Ianuarij: cum quo tota pariter Anglorum felicitas ruit, perijt libertas, vigor omnis interijt.

Contractus quidam ad sepulcrum eius veniens, membrorum sanitatem deuotius lachrymis & precibus postulabat. Et ecce vis quadam occulta subito nervos extendit, in naturalem statum crura pedesque retorquet, euulsisque à carne articulis, sanguis profluit, paulatimque succo resumpto, arida prius ossa pristinum robur recipiunt.

Sex quoque cæci, vnum monoculum secuti, ad sepulcrum regis properantes, cum alter ab altero traheretur, & vnus præcedens oculus, viris septem ducatum præberet, sancto cum lachrymis miseriam exponunt, opem flagitant, contra diuturnæ caliginis tædium, sanctissimi regis deposcunt auxilium. Nec mora, beati meritis & precibus visum oculorumque claritatem percipere meruerunt.

Interea Haraldus filius Goduini, regnum nec iure, nec natura sibi debitum vsurpans, malum, quod Anglis secundum sancti regis oraculum Dominus præparauerat, transgressionem pacti cum duce Vuilhelmo & fidei latione, accelerauit. Vt autem attenuatis viribus facilius ab his, quos iniuste prouocauerat, hostibus vinceretur, suscitauit ei Deus à parte Aquilonis inimicos, scilicet Haraldum regem Noruegiæ, & Tostium fratrem suum, quem de Anglia expulerat ipse, quiq; tempore Regis Eduardi exulabat in Flandria. Hi cum magna classe per Humbriam Eboracum properantes, cum exercitum Northumbrensiū prælio exceperunt, potiti victoria, magnam de obslantibus stragem dederunt. His Haraldus nunciatis, exercitum copiosum ex omnibus finibus Angliæ collegit.

Apparuit autem tunc sanctus Eduardus cuidam Alexi, abbati Ramesiæ, viro religioso, dicens: Vade, & dic Haraldus, vt homines, qui contra ius & fas regni huius sine inuadunt, aggrediatur securè. Ego enim ero dux & protector exercitus, quoniam iustitiæ gentis huius deesse non possum. Per me enim reportabit vice hac de hoste triumphum. Et nè verbis tuis fidem derogat, secretum ei sui cordis ostende, vt cum ei, quæ nullo consilio mente voluebat, edixeris, non hæc tuæ adinventioni, sed meæ promissioni, adscribat:

Nocte quidem præterita, cum dolore femoris torqueretur, licet eum non parum vrgeret imminens molestia, siluit tamen, reputans apud se, si publicaret languorem, quod suis esset contemptui, & hostibus irrisioni. Verum quia nunc ab illa peste conualluit, de meo presumens auxilio, contra Barbaros iustum bellum suscipiat, & ab imminenti periculo suos eripiat. Quod cum abbas Haraldus reserasset, ex caelesti promissione factus audacior, in valida manu progrediens, apud Stamfordbrig hostibus occurrat. Consertoque prælio, dux vterque prosternitur, scilicet rex Noruegiæ, & frater Haraldus Tostius, & penè totus eorum exercitus deletus est.

Anno tricesimo sexto post sancti Eduardi obitum, cum corpus eius de terra eleuaretur, integrum, incorruptum & flexibile cum vestibus recentibus repertum est. Quod videns episcopus Rossensis, pilum vnum deuotionis desiderio accensus extrahere, sibi que seruare conatur. Sed ille firmitus hærens, effectum mentis episcopi & voluntatem defraudauit. Mulier quædam in festo sancti Eduardi operibus vacans, paralytis morbo correpta, ad corpus sancti deducitur, & sanitatem pristinam se recepisse latatur. Tres viri febre quartana vexati, visitato sancti sarcophago, quali in momento curati sunt.

Item sex cæci.

Haraldus occupat regnum.

Visto cuiusdam abbatibus.

Vident beati mentium arcana.

Corpus S. Eduardi diu mansit incorruptum.

Miraculū.

DE CANONIZATIONE ET TRANSLATIONE

S. EDVARDI REGIS ET CONFESSORIS, EX ANTI-
quo manuscripto codice: sed quadam ante Alexandri Pontificis literas
videntur deesse, de legatione ad ipsum Pontificem missa &c.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, venerabilibus Alexander fratribus, Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, alijsq; Ecclesiarum Prælatibus, per Angliam constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Illius deuotionis constantiam & fidei firmitatem, quam circa matrem vestram sacrosanctam Romanam Ecclesiam exhibetis, diligentius attendentes, in id * positi voluntatis adducimur, vt vos sicut charissimos fratres & speciales Ecclesiæ filios, sincera charitate in Domino diligamus, propensius honoremus, & postulationes vestras, quantum cum Deo possumus, libenti animo admittamus. Inde vtique fundit, quod super petitione, quam de Eduardo glorioso quondam rege Anglorum canonizando, & in sanctorum catalogo adscribendo, tam charissimus in Christo filius noster Henricus, illustris Anglorum rex, quam vos ipsi nobis instantius porrexistis, sollicitum cum fratribus nostris deliberationem habentes, libro miraculorum inspecto, quædam in carne mortali viueret, & postquam de presenti seculo est assumptus, omnipotens Dominus per suam misericordiam declarauit: visis etiam literis antecessoris nostri, pia recordationis Innocentij papæ, vestris quoque testimonijs inde receptis: quantum

de more concedi, de communi tamen fratrum nostrorum consilio, iuxta votum & desiderium prædicti filij nostri regis ac vestrum, corpus ipsius Confessoris ita glorificandum censuimus, & debitis præconijs honorandum in terris, sicut eundem Confessorem Dominus per suam gratiam glorificauit in cælis: vnde videlicet inter sanctos Confessores de cetero numeretur, qui hoc ipsum apud Deum signis meruit & virtutibus obtinere. Quia igitur decet honestatis vestre prudentiam eum pie colere, & toto studio venerari, quem auctoritate Apostolica venerandum vestra postulauit deuotio & colendum: vniuersitatem vestram per Apostolica scripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps studeatis debitis obsequijs honorare, vt ipsius intercessionibus apud districtum iudicem mereamini veniam obtinere, & gloriosum in æterna beatitudine premium inuenire. Datum Anagninæ, 7. Idus Februarij.

Nuncijs itaque ab Apostolica sede regressis, sæpèdictus Abbas, conuocatis venerabilibus personis, tam episcopis quam abbatibus, in Ecclesia Vuestmonasteriensis, primo coram omnibus recitari fecit literas Apostolicæ auctoritatis de beati regis canonizatione: sicque vniuersis applaudentibus, assentientibus, & Deum magna voce laudantibus, de glorioso Domini confessore Missa solenniter celebrata est: quam tamen dominus Papa primò in Ecclesia Romana fecerat per vnum de Cardinalibus honorificè, sicut dignum fuerat, decantari. Sed quia causis exigentibus, rex adhuc in transmarinis partibus agebat, iuxta mandatum ipsius & desiderium dilata est vsque in reditum suum, & eidem seruata sacri corporis reuelatio. Decursis verò ferè duobus annorum curriculis, rege à Nortmannia in Angliam iam regresso, cupiens Abbatem diu in terra latuerat, in eminentiori & honestiori loco collocare, cum rege secretum & diligentem de celebranda beati Regis translatione tractatum habuit, postulans vt bono principio manum debitæ consummationis adhiberet, præsertim cum ex eius mandato acceperit, præsentiam ipsius huic negotio esse expectandam. Annuit rex iusta poscenti, diemque certum, iuxta quod vtrique videbatur opportunum, indixit. Interim verò accepto Abbas à prudentioribus viris consilio, beati corporis glebam primò secretius inspicere decreuit, vt sic expeditius ad solennem transire posset reuelationem. Sed quia opus hoc sanctum & dignum esse sciebat, suam formidans indignitatem, semel & iterum accessit & tentauit: sed toties conscia sibi mens infirmitatis suæ, manū pia quadam hesitatione trepidantem retraxit.

M 4 At

At crescente timore, creuit & deuotio: crescente deuotione, adfuit confidentia cum amore, qui sapè foras mittit timorem. Ex ipso itaq; timore confidentior effectus, & minus timidus, tempus obseruauit, quo tam secretum negocium opportunè tractaret.

Abbas cum suis reuerenter se præparat ad aperitendū sarcophagū S. Eduardi.

Vestes iā pridem de sancti, in corrupte inuentæ.

Transferitur sacre eius reliquie valde honorificè.

S. Eduardus in coniugio permansit virgo.

Sub hoc Henrico 2. cæsus est S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus.

Quadam itaque nocte fratribus post matutinas vigilias ad strata reuersis, ianuis ecclesiæ clausis, seruientibusque laicis exclusis, remansit in ecclesia solus Abbas cum Priore, & quibusdam de fratribus ad hoc delectis, qui se ex mandato Abbatis ieiunijs & orationibus ad tam sanctum opus tractandum deuotius præparauerāt. Quibus omnibus albis indutis, & nudis pedibus, præmissaque oratione, & cum psalmis decantata litaniam ante altare, processit ad tumulum Abbas cum Priore & duobus fratribus, ceteris ante altare in lachrymis & oratione persistentibus. Cumq; lapidem, qui sarcophago superpositus fuerat, sustulissent, admotis propius lucernis, conspexerūt virum iacentem in vestitu deaurato, calceatum caligis purpureis & calceamentis preciosis, caput & faciem cooperta mitra rotunda, auro satis operosè intexta: barbani etiam niueam & prolixam, modicumque crispantem, super pectus deceter ordine suo iacentem. Accitis itaque fratribus, qui in oratione ante altare remanserant, & ad tam desiderabile spectaculum admissis, facta est lætitia magna cum gratiarum actione inter illos. Non tamen adhuc stetit, nec sic quieuit vehemens ille spiritus deuotionis, & ardens desiderium inspicendi, tractandi, & interioris perscrutandi thesaurum illum preciosum, quem se magnam iam ex parte vidisse gratulabantur. Apponentes itaque manus debita cum deuotione & reuerentia, vestes, capitis operimentum, tunicam & caligas pia quadam inquisitione tractabant, tentantes, si quam fortè, sicut dictabat ratio, expetebat natura, admisissent corruptionem. Et ecce omnia ea reperiunt integritatem pristinam retinuisse: ex parte tamen obfuscata aduertunt colorem & decorem eorum, tum ex diuturna lapidis contiguitate, tum ex puluere & cæmento, quod in sarcophagi apertione introrsum ceciderat: quod tamen linteo, sicut poterant, amouentes, materiam, opus & colorem facile deprehendere potuerunt. Suppositis itaq; manibus cum reuerentia & timore, corpus illud gloriosum alij ad caput, alij ad pedes, quidam ad humeros & per medium leuant, & super extensum tapetum in panno serico preciso inuoluētes, in cista lignea ad hoc præparata incluserunt, omnia, quæ cum eo inuenta fuerant, intus relinquentes, excepto annulo aureo, quem in digito regis inuentum, Abbas propter deuotionem retinuit, & ad huius memoriam satis prouidè reseruare decreuit.

Adueniente itaque die, quem rex celebrandæ translationi præfixerat, omnibus paratis, quæ tantæ rei necessaria videbantur, veniens in ecclesiam cum magno procerum & illustrium virorum comitatu, primò cistam, in qua preciosus ille thesaurus cõtinebatur, recludi fecit, assistentibusque archiepiscopo Cantuariensi & episcopis quamplurimis, abbatibus quoque & alijs venerabilibus personis, præsentem illam regis personam maiestatem oculis vidit, manibusque, quantum timor & reuerentia permiseret, tractauit, omniaque ita se habere gauisus est, sicut ei ab Abbate primò fuerat intimatum. Facta igitur, sicut diei solennitas expetebat, processione, precisoque incorrupti virginis corpore per claustrum monasterij regis humeris præcipuorumque totius regni procerum manibus reuerentissimè deportato, posita est super candelabrum præclara illa lucerna in domo Domini, vt qui ingrediuntur, lumen videant, & illuminentur ab ea. Sicq; illud vas insigne castitatis, & vniuersæ virtutis domicilium in feretro preciso, quod ei ex auro & argento construi fecerat illustris rex & cõsobrinus eius, strenuus Anglorum debellator, Vuilhelmus, regis manibus honorificè collocatum est, laudantibus cunctis voce latibunda & benedictibus Deum, qui in sanctis suis semper est gloriosus, & in omnibus operibus suis mirabilis.

Celebrata est autem translatio ista anno ab incarnatione Domini millesimo, centesimo sexagesimo tertio, 3. Idus Octobris, die Dominica, ab excellentissimo Anglorum rege Henrico, assistentibus venerabilibus viris Thoma archiepiscopo Cantuariensi, Gilberto episcopo Londoniensi, Henrico Vintoniensi, Nigello Helienensi, Roberto Lincolnensi, Vuilhelmo Noruicensi, Iacelino Salesberienensi, Vualtero Rossensi, Hilario Cestriensi, Bartholomæo Exoniensi, Richardo Cestrensi, Godefrido Episcopo sancti Asaphi & de Nortmānia episcopis, Lexoniensi Ernulpho, Ebroicensi Rotroto, Abriensi Acharado. Abbatibus, Hugone sancti Edmundi, Roberto sancti Albani, Rogero Radingensi, Gregorio Malmesberienensi. Comitibus etiam, Roberto Legercestrie, Hugone Comite de

de Nottfule, Galfrido Comite de Essexia, Vuilhelmo Comite de Arundel, Reginaldo Comite Cornubiæ, Patritio Comite de Salesbiriæ, Vuilhelmo Comite de Albamara, Richardo Comite de Penbroch: & procerum, militum, cæterorumq; diuersi ordinis & officij innumera multitudo: summi Pontificatus arcem regere sanctissimo Papa Alexandro 3. huius beneficij authore pariter & largitore, anno eiusdem Papæ 4. regnante pijsimo & glorioso Anglorum rege Henrico 2. anno regni eius nono, presente & huic operi accuratissimè præsidente iam dicto eiusdem loci reuerendo patre Laurentio.

DE EPIPHANIA DOMINI MVLTAE EXTANT SANCTISSIMORUM PATRUM HOMILIAE & SERMONES, QUI OB TOMI HUIUS MOLEM commodè huc adscribi non potuerunt.

VITA B. ERMENOLDI, PRIMI ABBATIS MONASTERII S. GEORGII IN BRUNFENINGEN, SCRIPTA Iussu Vdalrici XVI. Abbatis eiusdem monasterij Anno Christi 1281. Stylum mutauit F. Laur. Surius, & historiam contraxit. est enim plerisque locis verbosior.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Extremis his diebus, quibus pro dolor defecit sanctus, & diminutæ sunt veritates à filiis hominum, eorū qui nos antecesserūt, sanctitatem & res p̄clarè gestas literis mādare tam ratio nos impellit, quam inuitat vtilitas. Cum enim sanctus sanctorum, à quo ceu fonte in sanctos omnes promanat, quicquid in eis est virtutis & gratiæ, in eorū puritate cognoscitur & laudatur, salutarē suū situm & desiderium excitat in eis, qui ab eo deriuatā suauitatē in sanctis eius, dum eorū legūt historias, degustant & experiuntur. Nos etiā, qui hic manentē nō habemus ciuitatē, sed futurā inquirimus, dum eorū & cõtemplamur & sectamur vestigia, qui tā aduersantis mudi sinistra, quā malè blandientis dexterā cõtēmentes, via regia ingressi sunt, non abducimur ad auiā & tortuosa multorū itinera, quæ perducūt ad dolores sempiternos. Huc accedit, q̄ sanctorū cõtēmentis & cōscribendis virtutibus, eorū nobis patrocinia cōciliamus, dum gratiæ & gloriæ cōgratulamur, & lectores ad virtutis studiū eorum exēplis incitamus, atq; à Domino certā expectamus remunerationē. Atq; his nos permoti, animū adiungimus ad cōscribendam B. Ermenoldi primi Brunfeningensis Abbatis vitā, q̄ nos, vt aries insignis & pastor fidelissimus, ad caulas summi pastoris antecessit. Nec id facimus nostris freti viribus, quæ nullæ sunt: sed eius subnixi ope, sine quo nec inchoari aliquid boni potest, nec absolui. Animat etiā nos voluntas & iussio venerabilis patris Vdalrici, decimiseptimi Abbatis Brunfeningensis, qui tāti decessoris sui gratulās viri ceterisimo octogesimo primo, sui aut regiminis primo, hoc nobis onus imposuit: qui etiā auctoritate sua aduersus obtrẽctatores tueri nos poterit. Nihil aut rebus gestis beatipatris vel addituri, vel adempturi sumus, cum Deus nostro mendacio non egeat: sed vt à patribus fidei narratione acceperimus, historiam bona fide conscribemus, porro stylum adhibebimus aliquanto comptiore, mnē res ipsæ ob incultum sermonem contemnuntur. Sapē enim crater tornatilis & elegans potum efficit bibenti gratiorem: deformis vero, etiam nec̄taris parit fastidium.

Quid cōferant sacre historiae,

Vdalricus Abbas XVI. Brunfeningensis.

HISTORIA.

Est quā Apostolica prædicationis sonus in omnē terram exiuit, & ex omni natione, quæ sub cælo est, cæli horrea fidelium fertili messe compleri cœperunt, etiam Germaniæ deserta multos habuere viros illustres: Augusta Vindelicorum sanctum Vdalricum, Conradum Constantia, alium Vdalricum Brisgauia, Henricum & Cunegundem atq; Othonem Babenberga: aliq; Germaniæ loca permulta tam multis ornata sunt egregijs viris, vt taceamus eos, qui vel hominū incuria, vel temporis longa intercapedine in obliuionē abiēre, licet eos habeat vitæ liber ascriptos, vt si eos omes commemorare.

IANVAR. 6.

Multi sancti in Germania.

memorare velimus, quorum videmus res gestas scripto comprehensas, vel solis eorum pertextis nominibus magnos possumus codices efficere. Quod idcirco dixerim, ut sciamus terram nostram, olim incredulitate sterilem, multos nobis peperisse germanos Samueles: qui tametsi diuersis extiterent locis, at tamen vno spiritu, singulis prout vult sua dona diuidente, ut quondam Samuel, Domino seruierunt in iustitia & sanctitate. In quibus numerari debet etiam beatissimus Ermenoldus, primus Abbas Brunfeningensis, qui non mediocriter Brunfeningensem illustrat ecclesiam, præcipuis Germaniæ monasterijs comparandam.

Is autem beatus vir in Suecia habuit parentes genere claros: qui cum eum sibi à Domino datum acceperint, eius gratiæ non ingrati, in Hirsaugiense monasterium Domino seruiturum adduxerunt, quemadmodum olim Anna suum Samuelem Heli sacerdoti obtulit. Erat autem puer magno ingenio, & optima indole, quorum altero multam sibi parauit eruditionem, altera virtutes eximias. Non deerant autem Christi tyroni malignorum demonum infestæ tentationes, sed ille Christo capiti inherens, & eius armis se communiens, vicit tentationes, ut coronam victoribus promissam adipisceretur. Porro beati Benedicti regulam, ceu regiam amplectens viam, tam exactè viuendo sectari conatus est, ut ex discipulo magister, ex monacho Abbas fieri promeruerit. Erat tum Hirsaugia: Abbas beatus Vuilhelmus, cuius vitam & mores egregiè in se exprimere studuit, ut illum planè representare videretur, nec ambigi posset Eliæ spiritum in Eliseo requieuisse. Fuerat is venerabilis Vuilhelmus in monasterio S. Emmerammi martyris, quod est Ratisbonæ, sub Ramuoldo sancto Abbate Prior, atque illic non fama fallaci, sed vera sanctitate longè lateq; clarescens, dignus visus est, qui Hirsaugiensi monasterio præficeretur. Sub eo autem tantum excreuit fama virtutum beati Ermenoldi, ut & monachorum electione, & Henrici Imperatoris eius nominis V. consensu & fauore, creatus sit Laurishaimensis monasterij Abbas: quæ quidè est Abbatia regalis, & per id tempus abundabat rebus temporarijs, & multis dignitatù prerogatiuis. Vbi sanè B. Ermenoldus fratribus illis non tam præesse studuit, quam prodesse, nihil illis faciendū imponens, quod ipse præbendi exempli causa non prius effecisset. Portauerat enim iugū Domini à teneris annis, & Maiorum exequendis mandatis, didicerat quemadmodum sua ipse minoribus iussa temperaret: longè alienus ab illa phariseorū & scribarū nota, qui alligant onera importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Non sic, inquit, Ermenoldus, sed forma factus gregi suo ex animo, creditas sibi ouiculas paut verbo, paut exemplo, paut etiam subsidio temporali. Vnde factum est, ut non parum grex ille excreuerit & numero & merito: nec tamen animum sancti viri vel subditorum multitudinem, vel copia facultatum, vel honoris culmen inflare potuit: quādoquidem plū ille delectabatur sanctitate & profectu discipulorum, quā magisterij & officij dignitate.

Erat autem beato viro frater & nobilitate generis, & diuitijs pollens: qui cum alijs quando cum alijs venisset ad Imperatorem Henricum, ille subridens ait ioco fortassis ad eum: Fratrem tuum regali Abbatia præfecimus, ut sedeat cum principibus, & solus um gloriæ teneat inter illos. Quid tu huic maiestatis nostræ munificentia rependes? Respondit ille: Scio vera dicere serenitatem tuam, planeque dignum reor, ut tantæ benignitati gratum me declarem. nec diū post munera non contemnenda dedit Imperatori, Ermenoldo interim prorsus nesciente quid vel dictum, vel factum esset tum ab Imperatore, tum à fratre suo. Vbi autem percepit rem gestam, Abbatiam illam resignauit, nè velleuissima Simoniacæ labis in ipso nota hæreret. Quæ res abundè testari potest, quā ille ab hoc crimine valde abhorruerit, cuius nec tenuissimam opinionem ferre sustinuit, vltro se abdicans Abbatia dignitate, quam tamen sine villo munere gratis erat adeptus, & frater eius cum iam collata ei esset, gratitudinis ergū munera quadam Imperatori dedisset.

Ea igitur relicta administratione, tanquā bonæ famæ & existimationis diluuiū, ad arcam suam, id est, Hirsaugiense monasterium, & ad suum Noë beatum Vuilhelmum instar illius columbæ se recepit, non tamen sine ramo virentibus folijs vestito. Sequentibus enim illum discipuli eius ampliùs quadraginta, quos vno illo anno, quo fuit Abbas, Deo collegerat: ita ut qui solus ad illud monasterium Laurishaimense profectus fuerat, iam cum turmis discipulorum Hirsaugiam rediret, verè illius viti, quæ Christus est, valde fecundum palmitem se ostendens. Non enim sustinebant isti ab illo

Abdicat se Abbatia functione.

Gene. 8.

Ioan. 15.

illo separari: itaq; ad Hirsaugiam vsq; eum secuti sunt. Vbi ille sanè, tanquā angelus Domini honorificè exceptus, humanissimè tractatus est, utpotè cuius sanctitas illos minimè lateret. Factum est autem hoc propter salutem nostram, qui hūc locum incolimus, ut hæc oliua fructifera indè ablata, hic transplantaretur in hac vinea Domini Sabaoth, quam Deus præpotens per sanctum Othonem Babenbergensem Episcopum tunc plantauerat, ut sub tam industrio cultore mitteret altiùs radices, rigante beato Ermenoldo, quod sanctus Otho plāraret, & Domino propter vtriusq; preces & merita dante incrementum. Ea enim tempestate Otho Deo dignus Episcopus Babenbergensis, monasterium Brunfeningense recens fundauerat, eius fundo iusto precio comparato. Ut id autem faceret, diuina reuelatione permotus fuit.

Indixerat enim conuentum principum omnium Ratisbonæ Henricus Imperator, quem diximus. Cumq; principes eo properarent, venit cum illis etiam Otho venerabilis antistes ecclesiæ Babenbergensis: cui tamen intra urbem cōmodum non erat diuersorium ob innumeram hominum, qui eo cōfluxerant, frequentiam. Itaq; ille turbas vitans, in agro vrbis fixit tentorium, vbi nunc nostrum est monasterium, idq; inter duas nunc arbores, è quibus etiā longè antè tinnitus & clangor campanarū crebrò auditus fuit, non sine multa vicinorū admiratione, futuri illic quandoquē cultūs diuini celebritatem præsignificans. Ibi ille tunc ceteris dormientibus, quieti se tradēs, vidit visum. nem admodum cōsimilē illi, quæ olim oblata fuit patriarchæ Iacob. A lecto enim suo visa illi est scala ad cælum vsq; se porrigere, per quam angeli descenderent & ascenderent: quod nos sic possumus interpretari, non defuturos huic loco, qui ad subleuandos proximos cum Martha pia commiseratione descendant, & cum Maria ad contemplandam diuinæ maiestatis celsitudinem ascendant. Indè vir Dei enigilans, & prudenter intelligens quæ viderat, ad construendum hoc monasterium animum adiecit.

Cumq; illud iam exadificatum esset, virū idoneum ardenti desiderio expetebat, qui ei præficeret, & fratres illic Christo seruituros doceret assēdere de virtute in virtutē, donec viderēt Deū deorum in Sion. Non est autem quisquam illi visus magis idoneus beato Ermenoldo, qui huius cōnobij nouitiam ruditatem, intellectu etiam cæcūtiētem & affectu torpentem, sanctitate vitæ accenderet, exemplorumq; & doctrinæ splendoribus illustraret. Misit igitur literas tum ad Abbatē Hirsaugiensem, tum ad ipsum Ermenoldum, & quod voluit, ab utroq; impetrauit. Itaq; missus est huc beatus Ermenoldus, primus huius cōnobij Abbas, & ad eius introitū benedixit nobis Dominus, multis cum eo fratribus pariter huc se conferentibus. Cura autem regiminis suscepta, studuit seipsum omnibus exemplū exhibere, nè alios docēs, ipse reprobis inueniretur. Valdè ei familiaris fuit, vigilijs, precibus & ieiunijs incubere, verbū Dei prædicare, regnū Dei & iustitiā eius feruenter inquirere, temporariā gloriā fugere, expetere sempiternā. Quæ autem animi cōstantia fuerit in cōtemnendis mūdi huius fauoribus, id quod dicturi sumus, declarabit.

Henricus Imperator ob culpas suas à Romano Pōtifice anathemate plexus aliquando fuit. Interim tamen non infimi Ecclesiæ proceres & quidam alij ob Imperatoriam dignitatem, solitam ei præstabant reuerentiam. Porro is honoris & amoris causa, quod non mediocri prosequeretur S. Othonem Episcopum fundatorem nostrum, cum eodem venit ad nouellam eius plantationē inuiscendam, multa nobilium & magnatū turdinis maiestati, tum ob B. Othonis reuerentiā, obuiam ei processurū cum fratrū collegio, cum canticis & hymnis, campanarumq; clangoribus, cum vexillis & sacris reliquijs. At ille multum diuersus ab eis, qui consuunt puluillos sub omni cubitu manūs, & peccati parietem suis liniūt adulationibus, atq; ea causa in domibus regum mollibus vestiuntur, tanquā columna immobilis nec metu impellebatur, nec flectebatur gratia aut fauore, ut illi honorificè obuiam veniret, aut blanditer illum salutaret, quem sciebat à Pontifice Maximo Ecclesiastica communione priuatum. Sed cum per nuncios didicisset aduentare Imperatorem, iussit omnia monasterij ostia obserari, seuereque prohibuit, nè quis eum salutandi aut excipiendi causa foras exiret. Interim ipse tamen exiit ad Imperatorem, nè putaret id fastu quodam aut contemptu fieri, aitque ad eum: Equidem libens tibi, o Imperator, ita ut par esset, honorificè & reuerenter occurrissem, nisi te scirem anathematis nexibus implicatum. Tum Imperator ira inflammatus, existimans eum non iustitiæ zelo, sed odio permotū, quod à fratre eius munera acceperisset, ita

S. Otho episcopus Babenbergensis cōdit Brunfeningense monasterium.

Nota rem miram. Gene. 28.

S. Ermenoldus præficeretur monasterio Brunfeningensi.

Ezech. 13.

Vide ut se gesserit erga Henricū Imperatorem excōmunicatū.

Ita se erga ipsum gerere: Inconsulte ac temere, inquit, tanto te honore priuasti, qui tibi a nobis delatus fuit. At vir Dei, Nouit, inquit, omnipotens Deus, me illius iniurie memorem non esse, sed quod facio, eum me facere, ut Pontificis maximi praecepto morem geram. Tum beatus Otho Episcopus sequestrum se interponens, ait ad Abbatem: Non est, ait, necesse eum vitare, quem nos ignoramus communione priuatum. Sed contra vir sanctus fortitudinis spiritu roboratus, Non possum, inquit, eam ignorare sententiam, quam me scio ore meo pronunciasse. Cernens igitur Imperator non nisi bono animo id fecisse Abbatem, reuerenter cum suis abcessit, nec laesa maiestatis, ut quidam eius interpretabantur, ultus iniuriam, licet Pontifici Maximo non pepercisset: sed magis etiam venerans eius iam sibi compertam sanctitatem.

Cum autem non multo post idem Imperator monasterium beati viri cum multa militum frequentia praeteriret, & fratres in horto laborarent, qui tunc infirma sepe munitus erat, quidam cum odio Abbatis in illos incitauerunt verbis aculeatis, ut vlceretur sui contemptum, ab illis cucullatis, ut aiebant, eius maiestati irrogatum. Nec longe abesse videbatur, quin in eos impetum facerent: sed mandauit Imperator, ne fratres illos quisquam vel verbo vel facto ledere ausus esset. Colligi inde potest, meritis beati Ermenoldi quauis absentis corpore, at spiritu praesentis, protectos fuisse filios eius. Dixerat enim tunc Imperator militibus suis: Nolite contingere fratres istos. Noui enim, apud Deum qua sit dignitate Abbas eorum: qui etsi mihi non detulit zelo iustitiae, at tamen permultum confido me eius sanctis precibus adiutum iri.

Cum recens adhuc extructum esset Brunfeningense monasterium, multas molestias fratres illic degentes patiebantur ab illis, qui erant in beati Emmerammi monasterio. Excreuit autem usque adeo illa aemulatio, ut per quosdam suos operarios fossa quadam excitata, angustiore fratribus nostris de monasterio egressum efficere moliretur. Exiit interim beatus Ermenoldus, ut videret illorum conatus. Iam vero prandendi hora aderat, & illi sub opere desudabant. Id ille vir pius conspicatus, orabat eos, ut sumpturi cibum, in monasterium venirent. Non recusabant illamque benignam & hilariter accepti sunt a fratribus, ut Abbatis & illorum charitate magis delectarentur, quam epulis quae apponebantur. Unde factum est, ut dimissi, sic inter se loquerentur, ut tam fratrum, a quibus missi erant, inuidiam & rancorem detestari, quam sancti Abbatis & fratrum eius benignitatem & mansuetudinem eos admirari satis apparet. Praclare igitur praestitit vir Dei, quod Dominus admonet: Diligite, inquit, inimicos vestros, benefacite his, qui vos oderunt: itemque illud Apostoli, Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potu da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Et habuit ea charitas effectum suum. Terram enim, quam egresserant illi, in locum suum reposuerunt, nec deinde quippiam nobis molestiae attulerunt.

Inter alias virtutes, quibus ornatus erat vir Dei, praecipua illi cura inerat & studium recipiendorum peregrinorum & pauperum, quibus adeo benignum & humanum se praebuit, ut inopes, usu & consuetudine adducti, tam securi & fidenter ab eo poscerent opem, ut non tam beneficium petere, quam debitum reposcere viderentur, perinde ac si ab oeconomio suo exigeret res, quibus habebant opus. Videbant enim eum instar Apostoli, cum esset liber ex omnibus, omnium se seruum fecisse inopia laborantium. Ut autem eius liberalitas omnibus innotesceret, fames dira totam oppressit Bauariam, ita ut non pauci pauperes inedia interirent. Confluebant vero omnes ad beatum Ermenoldum, isque iussit e granariis omne frumentum expromi, atque distribui in pauperes: nec prius cessatum est elargiri, quam compertum est nihil prorsus relictum esse monasterio. Cumque ministri dicerent nec tantillum superesse, quod ad vnum prandium posset sufficere, ille nihil de Dei benignitate haesitans, totum se contulit ad deprecandum Dominum, & sanctum Georgium martyrem eius, monasterij sui patronum. Et ecce altera luce adest vir quidam nobilis & diues, honoransque Dominum de substantia sua, abunde fratrum supplet inopiam.

Huc id subiungere visum est, quod quidam narrauit senex fide dignissimus, tanti miraculi testis & conscius. Stabat aliquando beatus Abbas ad fores ecclesiae clausas. Erat tum res quaedam necessaria, ob quam vellet in templum ingredi. Aderat ei custos templi, abiitque properi, ut fores referaret. Sed cum esset intro ingressus, videt Abbatem, quem foris reliquerat, iam intrasse, stareque coram altari sanctae Crucis, obnixaque de-

Imperator
vetat, ne
quisquam
laedat fra-
tres eius mo-
nasterij.

Obserua
sancti viri
humanita-
tem.

Matth. 5.
Rom. 12.

Studium eius
& charitas
erga per-
egros &
inopes.

1. Cor. 9.

Obserua li-
beralitate.

precati Dominum, non tamen aperto ostio. Valde igitur ea re obstupefactus, stat attolens. At vir Dei postquam preces absoluit suas, seuerissime illi interdixit, ne cuiquam, dum ipse esset in viuis, id quod viderat, indicaret.

Veniendum nunc est ad beati viri decessum, illi quidem opatum, quippe qui semper cupierat dissolui & esse cum Christo, nobis vero lucuosum. Solebat ille, ut verus pater & pastor, solliciti inuigilare commissi sibi gregi, diligenterque in id incumbere, ne quid maneret incorrectum, quod contra monasticae vitae leges ac instituta admissum esset. Etsi autem in spiritu lenitatis corripere delinquentes, at tamen improbi quidam (semper enim fere bonis admixti sunt mali) videntes sibi non licere suis indulgere voluptatibus, acerbissimo illum odio persequi coeperunt, atque eam mentis progressi sunt, ut iam cultis acutis armati, necem ei ad certum diem molirentur, idque loco illo, quo eum sciebant transiturum. Indicauit autem hoc quidam viro Dei, sed ille nihil territus, Abest, inquit, ut perdam mihi paratam a Domino coronam. Immo vero proficiscar obuius. Et plane sic fecit. Tum illi conspicati eius constantiam, timore & terrore correpti, nihil ausi sunt facere. Volebat Dominus fidelem seruum suum adhuc manere in corpore in bonorum consolationem, & meritorum eius augmentationem.

Vbi autem venit tempus, quo Dominus illum ad se accitum, felicissime in caelis coronare statuerat, filij nequam & tanto patre prorsus indigni, in eius rursus conspirant necem, atque ex ijs vnus (Aaron is dicebatur) locum occupauit, qui necessario erat beato viro adendum, tenensque vtraque manu fustem, tanta vi in illius caput illisit, ut mox humi sterneretur. Inde vero mox coepit viribus destitui, atque pridie Epiphaniae Domini lecto decumbens, aliquandiu sine voce fuit. Paulò post ad se reuersus, coniectis in discipulos oculis, hilariter eos intuebatur, at sermone lucundiori omnes, qui tum aderant, exhilarabat. Sciscitantibus autem fratribus, vbi fuisset, respondit: ad thronum Dei raptum se fuisse, bonaque verba & promissiones consolationis plenas illic accepisse: puta quod nunquam diuinus cultus illo in loco defuturus esset. Ait etiam ostentum ipsi librum vitae, & in eo se vidisse scripta aureis literis nomina fratrum praesentium & futurorum. Ut autem non ambigerent vera ipsum dicere, addidit se die crastino, cum in summo Missae sacrificio illi canituri essent, Gloria in excelsis Deo, se a corpore discessurum. Videte autem, inquit, cum signum obitus mei dabitur, ne quis ea caueat error aut negligentia admittatur in officio diuino: sed paucis egredientibus, ceteri cum omni deuotione sacra Missarum solennia peragant. Dixit, & vera cum dixisset, res ipsa postmodum declarauit. Nam in sacra Epiphania hora, qua dixerat, abiit in domum illam non manufactam & aeternam, quae in caelis est. Erat tum annus Christi millesimus, centesimus vicesimus primus, septimus autem electionis eius, qua creatus est mense Augusto. Episcopo Ratisponensi, ab Vdalrico Patauiensi Praefule sollemniter consecratus est. Ne-quitiam occisus est, idque tanta animi patientia pertulit, ut nihil durum percussori indixisset horam obitus sui, magis sollicitus fuit curare ea, quae ad diuinum officium, quam quae ad illius sepulturam pertinerent.

Tu nunc igitur Ermenolde pater, memor esto congregationis tuae, quam possedisti ab initio foundationis eius, & in qua felicem cursum praesentis stadij consummasi. Supplices te rogamus, ut gregem tuum pastor bone non deseras, sed apud beatos ciues tuos continua protectione custodias ouiculas tuas, quas primus in hoc loco pastor pascendas a Domino accepisti, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Scriptum iam succincte vitam beati patris nostri Ermenoldi, iubente venerabili patre Vdalrico, qui, ut iam ante diximus, anno salutis millesimo ducentesimo octogesimo primo creatus Abbas Brunfeningensis, id quod diu optarat, in rem contulit, suo studio efficiens, ut vita beati Ermenoldi a nobis, quauis parum idoneis, conscriberetur. Ea enim re existimabat se non mediocrem illi reuerentiam praestaturum. Iussit igitur, ut quae de tanto viro iam antea rudi stylo conscripta erant, nos aliquanto elegantiori calamo pingeremus, ut comptior sermo lectorem alliceret, & qui eius didicissent sanctitatem, incitarentur ad honorandum eum, atque ita cum illo aeternos mererentur honores adipisci.

Clauso
ostio, intrat
in templum.

Quidam ei
necem mo-
liantur.

Contemnit
mortem.

Caditur a
quodam in
capite.

Visio eius.

Ad Christum
proficiscit.

Precatio ad
S. Erme-
noldum.

I A N V A R I V S.

Post obitum beati Ermenoldi quidam ex nostris monachus, prouecta ætate, miraque sanctitate & simplicitate, iam morti proximus, perquirebat ex ministro, qui decumbenti aderat, num quis illic esset. Illo dicente, nullum adesse, Ecce, inquit argrotus, video celos apertos, & beatum patrem nostrum Ermenoldum coram Deo in maxima gloria assistentem. Eius rei certum hoc erit testimonium, quod iam ecce recedo ab hac vita. Quod ut dixit, confestim desijt esse in humanis.

Alius quidam ex nostris in vindemijs missus in Austriam, in monasterium quoddam cum alio monacho ingressus est. Vbi cum pariter mensæ assiderent, coena absoluta, varios inter se contulere sermones. Inter cetera quæ fuit ille monachus ex fratre nostro, fuisse ne quandoque apud nos Abbas, Ermenoldus nomine. Fratre dicente & fuisse, & quidem primum fuisse nostri monasterij Abbatem, ille subiunxit: Tametsi nulla mihi eius nominis notitia fuit, at tamen nuper comperi maximi cum apud Deum meriti esse. Cum enim adeo laborarem ex fluxu sanguinis, ut de vita desperarem, multosque inuocarem sanctos, nimium debilitato mihi somnus obrepit. Et ecce videbar mihi rapit ad tribunal Christi, & ob culpas meas seueriter castigari: Cumque me aspectante, per multæ animæ pro diuersitate meritorum vel damnarentur, vel in celo collocarentur à iudice, videbam quendam exhiberi monachum Benedictinum, quamprimum in tartara relegandum: sed tamen magnum quendam sanctum, mihi quidem ignotum, pro illo deprecari iudicem hunc in modum: Etsi frater iste, Domine Deus, vitam suam satis egit negligenter, non tamen sinat, oro, tua bonitas abire irremuneratum, quod nunquam deseruit locum professionis suæ, nec ad extremum transgressus est votum obedientiæ. Illo sic orante, iudex absoluit reum, sancti illius meritis placatus. Tum ego scire cupies, quis esset hic sanctus, didici à quodam, eum esse Ermenoldum Brunfeningensem Abbatem. Sub his expergefactus, totum me contuli ad illum deprecandum: optabamque, Missæ facere officium, sed verebar imbecillitate virium me præpeditum iri. Interim adeo me sentio confortari, ut sacris indutus vestibus, Missam de Confessore celebrarem: eaq; absoluta, prorsus incolumem me sensi.

Multa autem post beati viri obitum diuinitus sunt miracula declarata, nec hodie cessat Dominus ijs illustrare sanctum suum. Hæc quædam matrona Ratisponensis præforibus monasterij eius orans, miram sensit odoris suauitatem. Obstupefacta, petijt sibi templum aperiri: ingressaque, comperit è sancti viri sepulcro eam proficisci. Itaque vouit Deo, se toto anno nudis pedibus illud visitaturam: idque ita præstitit, ut nullis unquam neque pluuijs, neque niuib; se passa sit inde reuocari. Cœpere tum multi alij, eius exemplo prouocati, inuifere beati viri monumentum, & eius in quibuscunque aduersis rebus opem implorare, & feliciter experiri.

Inter alios contigit aliquando cæcum illuminari ad sepulcrum eius. Aderant complures eius miraculi inspectores & testes, qui vno ore gratulabantur homini, Deum & sanctum Ermenoldum pro tanto beneficio laudanti. Ecce autem frater quidam ex ijs, quos barbatos dicimus, malo dæmone impellente, cœpit hominem contumeliose increpitare, impostorem & mendacem dicere. Ille verò pernegans, recessit inde. Mox inportunus frater è virgis confecto flagello, tẽr monumentum beati Abbatis verberauit, atque ore sacrilego in hæc prorupit verba: Quiescas Ermenolde, & nobis desine molestus esse. Vix ea finierat, cum ecce sentit faciem suam tanquam feruenti persulam aqua, æstu incredibili ardere. Illic è templo se proripiens, abit ad cubiculum suum, & in lecto iacens, expectat aliquod mali eius leuamentum. Sequebatur autem eum famulus eius, qui blasphemias quidem eius voces audierat, sed prorsus quid accidisset illi, ignorabat: bladè verò obiurgabat eum, quod tam malè locutus esset. At ille surdis auribus id accipiens, cum illo ad fontem venit, ubi iumentis monasterij potus dabatur. Inde hausta aqua faciem persudit, sed frustra, ardore potius augmenta capiente. Redit ad lectulum, hortantur multi ut agat penitentiam, ille prorsus cum Pharaone induratur: nec dimitat vltio celestis. Percutitur lepra horribili, separatur ab hominibus, nec tamen vult culpam fateri suam. Accidit inde die quodam, ut illo ad mensam sedente, cui iam panis & potus impositus erat, minister iret cibos allatum. Reuersus autem, videt miserum illum facie in prunas collapsum, planeque extinctum.

Per multa alia recitat miracula author historiæ huius, quæ operis magnitudo huc ascribere non patitur.

VITA

VITA BEATI RAIMVNDI CONFESSORIS,
TERTII MAGISTRI ORDINIS PRAEDICATORVM, AV-

thore F. Leandro Alberto Dominicano. Etsi autem nondum in diuos relatus est hic Raimundus, at tamen permisit Paulus 3. Romanus pontifex, ut Barchinenses eius festum celebrent postridie Epiphaniæ.

Raimundus de Pennaforti, Cathalanus, originem retulit in Aragonum reges. Is postquam adoleuit, missus est ad gymnasium, ut scientiam hauriret. In quo tantum breui admodum tempore profecit, ut ea tempestate in Pontificio atque Imperatorio iure inter viros clarissimos facile connumerari posset. Quamobrem ciues nostri Bononienses, tanti viri famam exaudientes, publico stipendio ipsum ad docendum conduxere. Hanc autem ob causam togam induit religionis, fortè dissuaserat cuidam scholastico adolescenti plurimis rationibus sanctæ cõuersationis ingressum. Quapropter deinde conscientia exagitatus, quod illi dissuaserat, ipse amplexus est: videlicet, relictis mundi illecebris, fauore & gloria, cum omnium admiratione ordinem Prædicatorum ingressus est. Simul ac votum emisit anno euoluto, primum cognita eius insigni doctrina, à Gregorio 9. Pontifice iussus est epistolas Pontificum ac Conciliorum Decretales in vnum corpus redigere, (quod hæcenus in vsu habetur in gymnasijs, & adamussim seruat) prout dinosci potest in proœmio ex eius nominis citatione ab eodem pontifice. Fecit & ipsum pontifex Capellanum suum & penitentiarium: quæ dignitas temporibus illis non nisi valde literatis conferebatur. Factus est etiam inopum causarum expeditor. Post epistolas Decretales in vnum confectioneque dignum.

Animaduertens Pontifex eius præclarissimam vitam, mores, ingentemque doctrinam & animi probitatem, præfulem ciuitatis Barchinonæ creauit. Qui cernens sub tanto honore maximum latere onus, dicto approbante Pontifice, eam ipsam dignitatem missam faciens, ad ordinem Prædicatorum remigravit, malens tunica pallioque rudi & ignobili regi, atque sub eo egenus Deo seruire, quam post tantæ dignitatis fastidium, mox rationem tantæ villicationis reddere. Igitur ad ordinem Prædicatorum reuerfus humilimus pater, petijt sibi quempiam virum bonum præfici, per quem posset erudiri ea, quæ religionis essent: & ut erat miris, ac naturæ compositæ, sic religionis moribus ornatus breui admodum tempore euasit, ut in cõuentu generali duodeuigesimo (quod capitulum generale vocant) Bononiæ anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo octavo celebrato, omnium patrũ consensu, præfidentia (eo absente) totius ordinis Prædicatorum dignus nominaretur & approbaretur.

Exordiar ab initio, ut rem seriatim narrem, placitum, puto, legentibus. Vira fundo Iordane viro sanctissimo, totius Prædicatorum familiæ Præsidente, ad interregem, ut veterum more Romanorum loquar, ventum est. Interrex, quem Vicarium generationum nostrarum creatus est. Tandè indicto cõuentu vniuersali duodeuigesimo, Bononiæ Electores conuenere, ut sibi ordinique aliquem præficerent. Huic synodo duodecim inter ceteros electores, excepto Magno Alberto, viri & moribus & doctrina apprimè pollentes, videlicet Hugo de S. Theodorico, tunc præfectus Galliarum provinciarum, postmodum Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, & Iuo præfectus provinciarum terræ sanctæ (hos enim præfectos, appellat Provinciales Priores) interfuere. Ad certam diem omnes electores sub quadam porticu conuenerunt pro Præsidente eligendo. Datæ omnibus suffragijs, bertum, ut potè Germani: & Hugonem præfictum Galli elegerat, ceteris partibus vtriusque fauentibus. Iterum atque tertio resincepta, in idem semper recidit. Animaduertentibus patribus electores simul non posse conuenire, orationes indictæ sunt ante parentis Dominici sanctissimum corpus. Sic igitur orantibus fratribus, mox extra se quidam

Alterius cuiusdam visio.

Sanat idē dicta Missa.

Cæcus recipit lumen.

Diuinitus punitur cuiusdam queritas.

6. IANUAR.

Cur monachus factus sit.

Epistolas decretales Pontificum in vñ corpus redigit.

Fit episcopus. Se abdicat.

Albertus Magnus.

IANVARIUS.

dam positus, videbat omnes electores cubiculum exeuntes, in templo maximam columnam erigere, guttulis sanguineis purpuratam, à summo usque deorsum attingentem. Verum cum intuens frater lætaretur, extemplo signum electoribus datur, ut denudò ad electionem præsentis conveniant.

In primo itaque scrutinio, cum Barchinonæ esset, patres ipsum unanimiter & concorditer elegerunt, cum prius antehac nulla prorsus illius mentio fieret. Timentes verò, ne oblatam Præsentiam dictam aspernaretur, pari consilio miserunt patres Hugonem, Bonisium Placentinum, Pontium de Sperra præfectum Gallia Narbonensis provinciae, Philippum olim præsidem Syriae, sed exauthoratum in dicta synodo, Stephanum Hispanum quondam Lombardia provinciae præfectum, cum nonnullis alijs patribus Barchinonam, ut suaderent Raimundo, ut acceptaret oblatam præsentiam. Ut verò convenirent, virum Dei apprimè rogabant, ut cervicem flecteret: sed is secum magis exoptans habitare, quam tam grandem subire provinciam, inexorabilem sese præbebat. Tandem tantorum virorum autoritate & rationibus suavis, inclinato capite, tantum onus subiit. Verum biennio duntaxat hoc officio functus est: quippe in synodo prima generali, quæ sub ipso celebrata, quæ decimanona fuit, anno Domini 1239, edidit legem, ut præsidens totius ordinis Prædicatorum, posset officio renunciare coram patribus, quos dicimus Diffinitores, & isti obligarentur cessionem acceptare. Id quod tunc facere adnixus est, sed minimè potuit, eò quod patres admittere cessionem noluerunt. Tandem in sequenti anno, videlicet 1240, in synodo vigesima Bononiæ celebrata, cessionem petijt, corporis valetudinem allegans, & nonnulla alia. & cum plurimum hoc efflagitaret, tandem voti compos factus est ob dictam legem, in præcedente anno editam.

Quamobrem animadvertentes patres ingentem perturbationem, quæ defacili suboriri posset in Ordine, si pro voluntate huiusmodi præsentis seu Magistri generales ordinis vulgò dicti, officio renunciare possent, & ipsi eorundem vota admittere tenerentur, legem sancitum est, ne in posterum eorundem cessio admitteretur, nisi propter impedimenta perpetua: sicque illa abrogata. Raimundus igitur voti compos factus, læto animo Barchinonam redijt, ibique vitam egit sanctissimam, & in studijs assiduis meditationibusque occupatam. Edidit, ut præmissimus, plura opera, & Institutiones ordinis fratrum Prædicatorum, in quo quodam ordine distinxit, quæ prius indistinctæ erant. Superuixit, postquam præsentis ordinis renunciaverat, annis quinque & triginta. Vita functus est in die Epiphaniæ, 8. Idus Ianuarij, anno 1275. Ipsius sanctitatem crebra miracula, ad invocationem eius nominis per Deum facta, protestantur. Porro dum viveret, & post mortem maximis claruit miraculis. Inter cetera enim legitur, quadraginta mortuos eum suscitasse. Rex autem Aragonum, visis miraculis tam insignibus, plurimum apud Pontificem instijt, ut inter diuos connumeraretur: sed nescio quo accidente tam egregium opus omissum est: sicque manet. Hæc sunt, quæ ad manus meas de tanto viro pervenire.

VITA S. ANDREAE EPISCOPI FESVLANI
ORDINIS CARMELITARVM, DOCTE ET ELEGANTER
conscripta: sed codex Authoris nomen non habebat.

6. IANVAR.

ANDREAS Corsinus Florentiæ ex Corsinorum nobili familia natus fuit, patre Nicolao, matre verò Peregrina. His postquam in vnum matrimonium conuenerunt, nihil fuit antiquius, quam ut religionis præcepta in omnibus obseruarent. Itaque libidine terrenorum posthabita, ijs quæ Dei erant, studentes, sæpius domum Domini visitabant. Cum verò, quod in Exodo legitur, audirent, primitias videlicet Deo offerendas esse: ut Deo eiusque genitrici gratam oblationem facerent, admodum cupiebant ex se filios procreare, vouentes primogenitum suum Mariæ religioni tradere. Quorum precibus beata virgo annuens, diuinitus eorundem votum adimpleuit. Post paucos dies concepit Peregrina mater: cumque iam tempus partendi immineret, in somnis sibi visum est lupum peperisse pro homine: qui cum ecclesiam intrasset,

Exod. 22.
23. &c.

Voti parentum S. Andreæ.

DE S. ANDREA EPISCOPO FESVLANO.

149

trasset, paulatim immutatus, in agnū se vertit. Quam rem expergesta tacite considerans, nec viro quidē, quid in somnis viderit, est ausa cōfiteri. Proxima verò nocte, id est, pridie Calendas Decembris puer nascitur: qui cum lustraretur baptismatis sacramento, Andreas nomē accepit, quod eo die natus sit, quo Christiana religio beati Andreæ Apostoli solēnia celebraret. Puer educatus ingenuè, crescit, studijs literarum traditur. Cum autem admodum scitus puer esset & forma præstante, utriusque parenti plurimum charus erat. Postremo factus adolescens, canes alere, equos mercari, sodalitates parare, tractare arma, lites gerere cepit, & ad hæc, omnia diuina pariter & humana promiscua habere, parentibus non solum inobediens, sed nec eos se castigantes perferre poterat.

Nascitur Andreas.

Adolescentia eius malè morata.

Parentes verò ubi intellexerunt, quantum periculum adolescenti imminerebat, timentes ne ob eius facinora per dedecus vitam amitteret, à tam pessimis moribus illum iam ætatis suæ quintumdecimum annum agentem reuocare statuerunt. Igitur nocti opportunitatem, Andream ad se accersiri iubent. Qui cum iussu parentum negligenter, contumeliosa verba respondens, ab eorum conspectu improbe discedebat. Quem mater, id est, iniquè ferens, animo cōcitato alloquitur: Tu profecto, inquit, lupus es, quem in somnis mihi visa sum peperisse. Quibus verbis perterritus adolescens, retrò ferens pedem, matrem orauit, ut quod sibi vellent ea verba, significaret. Tunc mater inquit: Audi fili mi verba mea, neque matris tuæ dicta contemnas. Ego unā cum genitore tuo sterilis annos plurimos vixi, tantusque sobolis amor fuit, ut etiam pro habendis filiis vota susceperim. Itaque Nicolaus pater tuus communi voto promissit. Factum est, ut Mariæ precibus conciperet: & cum iam pariendi tempus aderat, in somnis visa sum lupum parere: qui cum in gressus esset ecclesiam, lupi formā deserens, agnus effectus est. Postridie verò te peperisti: qualis superiorem artem vixeris, non te later. non enim ut homo ratione utens, sed ut rapacissimus lupus. Nunc iam tempus exposcit, ut in agnū te vertas, & quæ pro te vota suscepimus, velis pia mente perficere. Nam non nobis, sed Mariæ virginis natus es. Expecta igitur fili, nec velis longius per socordiam atque malos mores vitam inficere.

Mater cum castigat.

Postquam mater loquendi finem fecit, Andreas huiusmodi oratione perculsus, superiorem vitam suam tacitus considerans, poenitentia motus, multis lachrymis Virginem precabatur, ut pro se ad filium preces fundere dignaretur, ne iuuentutis suæ delicta cognosceret. Postridie verò manè ad Carmelitarum ecclesiam profectus est, ibique orando diu ante aram Virginis gloriosæ, lachrymis faciem irrigauit, rogans ut se lupum in agnum converteret. Tandem ab oratione surgens, Hieronymum Melioratum, qui ea tempestate, videlicet anno ab incarnatione Domini millesimo trecentesimo decimo-sexto, provincie Tusciae curam gerebat, prostratus orauit, ut eum intra religionem acciperet. Quod cum audiret vir præstans, miratus ingenuum adolescentem, summo loquere, misit ad eius parentes, qui referant Andream filium habitum religionis petere. Patres ubi cognouerunt per nuncios, in filio suo Spiritum sanctum tam citò mirabiliter operatum, stupore gaudioque repleti, eò, ubi Andreas erat, properè concesserunt, atque unanimiter filium, quem orantem inueniunt, sicut vouerant beatæ Virginis offerentiam admittunt. Huic, ut eius animi firmitatem experirentur, cuiuslibet vilissimæ conditionis seruitia demandabant: ædes verrere, ostij curam gerere, interdum etiam patinas purgare iubebant. Quæ omnia ita libenti animo perferebat, ut mirum sit eius & obedientiam & humilitatem referre.

Andreas se colligit, & respicit.

Carmelitanū amplectitur instatutum.

Malignitas daemonis.

Accidit, ut prandētibz cæteris, Andreæ ianuæ custodia mandaretur, qui neminem, quo ad fratres coenauissent, intrare permitteret. Diabolus verò tantæ humilitati inuidens, adolescentem subvertere conatus, prædiuitis viri formam accepit, & comitatu ingenti ante monasterij portam assistens, sibi fores referari iubet. Andreas hominis importunitatem miratus, quid sibi veller, interrogauit. Cui ille inquit: Nonne me noster ex cognatione enim tua natus sum: qui cum audirem te religionem subiisse, iniicarem. Itaque iam citò aperi, ut mecum domum pariter reuertaris. Iam tibi virginem ex nobilitate ingenti dote desponsauit pater. Cui Andreas: Nec vos cognosco, nec nostro quidem sanguine nati estis, qui me quæritis à tam salubri officio reuocare. Parentes

tes enim antè, quàm natus essem, huc me genuerunt, vbi humilitatem amplexus, obedientiam sponsam accepi. Ità hostis ille ianua pulsus, atq; deuictus constantia puerili, tantum facinus frustra suscepit.

Postquàm fratribus Andreæ humilitas & obedientia satis exploratæ sunt, de more professus est, & in verba Prouincialis, religionis solennia vota suscepit. His exactis, animus adolescentis in dies magis ac magis in diuino amore atque virtute flagrabat, ieiunij & abstinentia atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates superabat; tantusq; silentij amator factus est, vt non nisi vbi maximè opus esset, loqueretur. Diebus tribus in hebdomada ieiunabat, in quibus nihil cibi, præter panem & aquã, sumere conuenit. Obedientiam ad eò obseruabat, vt nihil magis cupere videretur, quàm vt sibi aliquis imperaret, non secus, ac si intrasset religionem ob id solum, vt seruiret. Orationibus atque sacris literis incumbens, nullum tempus conterebat in cassum. Corpus suum assiduis flagellationibus macerans, in seruitutem redigebat, domabat cilicio, ieiunio castigabat. Appetens solitudinem, delicias fugiens, à iocis & ludis plurimum declinabat. Obturabat aures suas, nè audiret verba detrahentium sibi. Nam, vt moris est mendicantium, sabbato pro accipiendis elemosynis ciuium domos adire, Andreas ob humilitatem officium huiusmodi plurimum exercebat, & cum à suis, qui in via maximas ædes haberent, elemosynam peteret, multis iniurijs ab eorum domibus pellebatur, namque illis inuitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur à notis, à sodalibus spernebatur, & tanto tamque salutifero labori inertia nomen imponebant. Huiusmodi omnia Andreas ingenti patientia tolerabat, ac si religionis perfectio in tolerandis iniurijs haberetur.

Ea tempestate Ioannes quidam Corsinus ex cognatione sua, supum morbum patiebatur in crure, quæ agritudo per dies noctesque hominem plurimum cruciabat. Et vt huiusmodi cruciatum mitigaret, quocunque genere sudorū vtebatur, ita vt eius domum, lusorum porticum appellarent. Hunc vir Dei aggressus, sic alloquitur: Ioannes, si meis consilijs acquiescas, pristina te saluti restituiam, & ab hostium tuorum insidijs diuino munimine liberabo. Ille vix credens Andream in conspectu Dei talem gratia inuenisse, vt morbos auerteret, tamen recuperandæ sanitatis desiderio pollicitus est se facturum, quicquid optimus adolescens imperaret. Cui Andreas, Est, inquit, opus in primis, vt omnes has lusorū cōsuetudines abijcias: post hæc, vt vacando ieiunij, virginem Mariam summis precibus dies octo flectere nitaris. Ioannes simplicitate verborum motus, statim vota suscipiens, quicquid sibi ab Andrea iussum fuerat, mira deuotione perfecit, & meritis eius est solitam valetudinem consecutus. Ità vir Dei ardens in virtutibus, & in dies magis sanctitate pullulans, ad sacros ordines admittitur. Corsini omnes statuant, vt primam Missam Andreas cantaturus, oblationem magnis apparatibus lingentique pompa celebraret. Sed ille vbi hoc audiuit, habita prius licentia à Prouinciali, secessit septimo milliari ab vrbe in Conuentum Syluarum, ibique deuotissimè sacerdotij sui primitias offerenti, beata Maria virgo cum comitatu angelorum apparuit, dicens ei: Seruus meus es tu: quia ego elegi te, & in te gloriabor. Et hæc dicens, paulatim in auras se eleuauit. Andreas stupore perculsus, non elatione extollitur, sed magis per humilitatem nitebatur se dignum seruum efficere, humanas laudes fugiens, studio bonarum artium sibi immortalitatem parabat.

Erat ea tempestate vir nobilis, cuius filia, quam vnicam habebat, morbo heclicæ febribus languens, nulla poterat medicorum arte curari. Hæc cum prodigia, quæ per virum Dei in dies fiebant, perciperet, sperabat proculdubio sanitati restitui, si manibus suis videret. Dei sibi pabulum ministraret. Quod pater intelligens, à beato Andrea summis precibus impetrauit, vt filiam suam agram inuisere dignaretur, quæ in se vno omnem spem salutis posuerat. Ille vbi puellæ fidem cognouit, diutina oratione præmissa, eam visens, ebumque ministrans, pristina restituit saluti.

Post paucos annos Pisis Capitulum celebratur, Andreas Parisios literis imbuedus mittitur: inde post tres annos in prouinciam reuocatur. Dum itaque in patriam reuertitur, per Diuionem iter faciens, patrum Cardinalem, ibidem eo tempore legationis officio functum, visitat. Dum ibidem apud Cardinalem aliquot dies esset, cæcum quendam, qui ad portam templi sedens, à prætereuntibus elemosynam petebat, inuenit: à quo cum cæcus stipem peteret, lumen recepit. Post paucos dies Florentiam rediit, vbi tunc

tunc Capitulum Prouinciale fiebat, in quo Andreas conuentui Florentino præficeretur. In qua administratione tanta vitæ sanctimonia claruit, vt narratu difficile foret. Venturam, Carmelitam Pisanum quendam, ab hydropis morbo curauit.

Rogatus à quodam familiari, cui puer natus erat, vt eundem puerum baptizaret, nõ recusauit. Sed dum infans illustraretur, vt moris est, aqua & chrismate, Andreas, cui Deus futura reuelauerat, mirum in modum lachrymis irrigabatur. A quo cum pater pueri lachrymarum causam quæreret, Andreas inquit: Hic puer sibi ac familiae suæ ex-cidio natus est. Pater verò prælagium huiusmodi paruifaciens, viri DEI verba contempsit. Puer autem crescens, non secus ac Andreas prædixerat, flagitijs atque facinoribus cooperatus, cum multis contra Remp. coniurauit. Qui in iudicium vocatus, tanti sceleris poenas soluit, omnesque cognati eius ab omni administratione Reip. fuerunt abdicati.

Non longè post, vbi Deo obedientia serui sui satis probata fuit, illum ad maiorem curam voluit accersiri. Nam factum est, vt Fesulanus antistes extremum diem clauderet. Postquàm illi pontificio more magnificè fecerant obsequia, Canonici ceterique, apud quos ius erat, conuenerunt in vnum, vt inter se de eligendo pōtifice tractarent, à quorum vnanimi consensu Andreas Corsinus Carmelita designatur. Ea cum Andrea nunciarentur, timens nè sub tanto onere præmieretur, tertio milliari ab vrbe apud Carthusienses latitauit. Canonici verò illum per omnem prouinciam quæri iubent: sed vbi nequeunt eum inuenire, iterum congregatis de renouanda electione decernitur, & dum illorum vacillantia corda in ambiguo versarētur, spiritus sanctus per os infantis locutus est, dicens: Elegit Deus Andream in sacerdotē sibi: ecce enim apud Carthusienses orat, ibi eum inuenietis. Quibus verbis omnes stupore repleti, quicquid actum prius fuerat, confirmant. Igitur decernitur, vt ad Carthusienses legati mittantur, vt episcopum ad susceptionem pōtificatus hortarentur. Dum hæc Fesulis gerebantur, Andreas oranti puer in veste candida apparuit, nunciando ei hoc diuino numine factum, vt episcopus crearetur, neque laborem subterfugeret, Nam datus erat ei custos angelus, qui eius vestigia in Dei voluntate perficeret. Andreas itaque angeli visione perterritus, ab oratione surgens, Fesulanos se quærentes offendit. Qui episcopum salutantes, hortantur vt gregem suum & oues pascuæ suæ non contemnāt. Andreas Deo gratias agens, onus, quod paulò antè excutere nitebatur, constantemente suscepit.

Igitur factus episcopus anno gratis suæ 38. incredibile effatu est, quanta sanctitate floruit. Omnes terrenorum cupiditates subiecit pedibus: tantæ fortitudinis factus, vt cunctas animi perturbationes facillè superaret. Mulierum colloquia, tanquàm semina vitiorum, magno studio fugiebat: temperantiam amplexus, nulla concupiscentia carnis premebatur. Macerabat corpus, sobrie cibum sumendo: subter tunicam super nudo corpore catena ferrea cingebatur. Sarmenta vitium, membris suis requiem notuium & discordias plurimorum extirpabat. Diuinæ contemplationi intentus, nihil huminum, aut quæ ad seuitilitatem pertinerent, loquebatur. Quāto enim dignitate sublimior, tanto humilitate submissior videbatur. In ædificijs sacris plurimum intentus, cathedralem ecclesiam Fesularum, quæ ruinam vndique minabatur, sumptibus datis moniri fecit.

Quid de eius commiseratione erga pauperes, quid de pietate eius in populum suum referam? Non modò affectos egestate videre, sed nec audire quidē sine lachrymis poterat. Tantæ enim liberalitatis fuit in pauperes, vt omnes egenos, qui tunc Fesulis essent, literis mandaret, quibus clanculum præbebat elemosynā. Nemo vnquàm egens sine elemosyna ab eo recedebat. Quin etiam cum annonæ magna penuria esset, & pro elemosynis ad eum confluerent plurimi, ipse omnem panem in sua domo repertum pauperibus erogauit: & cum tantæ multitudini minus sufficeret, iussit sibi vltra panes adferri. Minitri verò, qui sciebant, ne panem quidem vnum in arcula se dimisisse, decessisse panes episcopo narrauerunt. Qui iussit, vt in arca attentius quærent. Illi autem reppererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad episcopum. Ille verò panes accipiens, pauperibus erogauit, vt in omnibus Saluatoris vestigia imitaretur.

Consueuerat vir Dei qualibet quinta feria, in memoriam Dominicæ humilitatis des pauperum.

Fir Prior.

Claret spiritus prophetie.

Creatur Episcopus Fesulanus. At ille latitabat.

Eius eximia virtus in Episcopatu.

Eius liberalitas in pauperes.

Diuinitus augetur pauperes.

Lauat pedes pauperum.

Psalm. 69.
Psalm. 13.

Bononiens
fess redigit
in concor
diam.

B. Maria illi
denunciat
obitum su
um.

Moritur.

Miracula
post obitu.

Philippus
Maria ve
rar Floren
tinos.

pauperibus pedes lauare. Accidit ut quidam ex mendicis illis episcopo resisteret, ne pedes eius ablueret. A quo cum causam Andreas peteret, inquit ille: Crura mea morbo in putredinem versa, timeo ne excellentia tua stomachationem inferrent. Cui ait episcopus: Confide fili in Dominum Iesum Christum. & infusa aqua in peluim, pauperis crura lauare cepit. O rem mirandam. ille crura lotus, statim morbo solutus est. Consueuerat noctu post matutinale officium, vno tantum ministro comire, visitare eadem suae ecclesiam, quae vulgo Abbatia dicitur, non longe à metropolitana ecclesia. Factum est dum redirent, parietem ex transuerso in via aedificatum inuenerunt. Quare perterritus minister, dixit: Pater reuerende, quis hic tam citò parietem construxit? Cui inquit Andreas: Oremus, ne intremus in tentationem. Et prostrati in terram, cantauerunt psalmos, Deus in adiutorium: & Domini est terra &c. Et oratione facta, paries euauit.

Cum Bononia discordia civilis orta esset, adeo ut tumultus ille nullius autoritate posset sedari, Urbanus quintus Pontifex maximus, qui etiam ob vitae merita signis claruit, audita Fesularum episcopi probitate, eum legatum Bononiam mittit, ut dissidentia pectora mitigaret, flecteretque feroces animos ciuium. Andreas pontificis iussu perfecit, Bononiam profectus est. Cuius ubi praesulis auctoritatem ac verborum suauitatem perceperunt, mox depositis animis reconciliantur: pauci vero, qui huic rei aduersabantur, atroci morbo percussi sunt. Qui tandem meritis beati Andreae liberati, deposita animi ferocitate, pacificantur. Ita vir Dei perfecto negotio, vna omnium commendatione Fesulas regressus est. His artibus atque studijs ad maturam aetatem peruenit.

Anno igitur aetatis suae septuagesimo primo, in nocte natiuitatis Domini in ecclesia cathedrali dum solenni pompam diuinam faceret, ei Virgo gloriosa apparuit, nuncians ei obitus sui diem in proximo mense, videlicet octauo Idus Ianuarij: quo die Epiphania Domini celebratur. Qua quidem reuelatione tanto gaudio atque letitia repletus est, ut qui prius ob victus parcitatem macilentus atque squalore persusus erat, Seraphico penè colore persusus sit. Non secus, ut beata Virgo praedixerat, morbo correptus diuus antistes, eo die naturae concessit. In cuius transitu multa diuinitus prodigia facta, illum ad superos euolasse testantur. Eadem nocte, qua vir beatus à vita decessit, multae virgines visiones viderunt. Namque, ut fertur, puella decem annorum in somnis vidit reseratum caelum, atque scalam, quae ad caelum usque pertinebat, per quam episcopus pontificali veste indutus ascendit. Hunc alij duo episcopi hinc & inde comitabantur. Quam rem cum matri indicaret, Andreas Corsinus, ait illa, conscendit ad superos. Et post cognouit beatam Andream eadem hora transisse, qua virgo ad caelos ascendisse episcopos in somno viderat. Ea nocte alia virgo nobilis, cui Andreas, cum adhuc viueret, diem mortis praedixerat, moriens, alta voce clamauit: Eia Christi praesul, expecta me, ut vnà caelestem patriam ingrediamur. His dictis, ad caelum supplices manus extendens, ab hac luce migravit.

Sed quid ego narrem, quae circa huius beati viri obitum gesta sint: quae verba, quae praecepta vitae, quas traditiones religionis dederit, quae lux circumfulserit morientem, quantae suauitatis odor à defuncti corpore spirauerit: quam multi ex diuersis languoribus ac morbis, tactu sacri corporis, mirabiliter sanitati restituti sint? Mortuus est diuus Andreas anno aetatis suae 71. Pontificatus anno 12. ab incarnatione vero Domini anno 1373. octauo Idus Ianuarij: cuius anima cum beatis spiritibus superni regis facie contemplatur. Corpus eius de more funebri pompa Fesulis in ecclesia cathedrali lapideo busto conditur, licet testamento reliquerit, corpus suum apud Carmelitas Florentiae sepultum iri. Oppidani vero, ob miram viri sanctitatem, corpus Florentiam deferri non permiserunt, namque in eo protectionis plurimum fore sperabant. Carmelites autem opportunitatem temporis nacti, noctu clam corpus sublatum, Florentiam deferunt, ubi ex eo tempore multis miraculis coruscavit.

Post multum vero temporis, anno videlicet incarnationis Dominicae 1440. Eugenio 4. Pontifice maximo, Philippus Maria Mediolanensium dux, Ecclesiae Florentinisque ultro bellum intulit, ac per Nicolaum Piccininum, praefectum militie suae, Florentinorum oppida multa cepit, multaque vastauit. Itaque exercitus hostium iam loca urbi propinqua occupauerat: Florentinos, Cardinalesque, qui Florentiae cum Eugenio summo Pontifice

Pontifice erant, metus inuadit: res omnes turbulentae asperaeque videbantur. His rebus permota ciuitas, trepidare, festinare, armisque diffidere cepit, & suo quisque metu pericula metiri. Decernitur, ut Decemviri belli gerendi crearentur, qui darent operam, ne quid mali Respublicae pateretur, quibus legiones parere, bellum gerere, cohortari ciues atque socios permittitur. In quibus fuit Cosmas Medices, Nerius Caponius, Angelus Acciarolus eques, Iohannes Scodellarius. Hi in vnum conuenientes, de tutanda Republica tractare ceperunt: tanti belli discrimine, eorum animi in ambiguo versabantur: eorum Remp. imparatam, magnas fortesque copias hostium, denique euentus belli cogitabant. Dum haec sic agebantur, diuus Andreas Corsinus multis miraculis coruscabat. Cum vero ex maxima deuotione vniuersa ferè ciuitas consueret ad ecclesiam Carmelitarum, ubi huius antistitis corpus requiescit, adolescens quidam praecipua deuotione, vnà cum ceteris aduenit. Apparuit autem ei beatus antistes, dicens: Adolescens, mature propera ad Decemuiros belli praefectos, meaue haec verba refer: Deus qui Israel de manu Pharaonis eripuit, ipse confringet aduersarios eorum: ne timeant cum hoste cogredi. nam Deus dissipabit omnes vires illorum. Itaque audacter cum hoste rem gerant armis: quinto die à proximo festo S. Iohannis Baptistae, quod hinc ad dies octo celebrabitur, de hostibus victoriam reportabunt. Adolescens etsi visione numinis perterritus extiterit, praefatos tamen viros adiens, quae sanctus apparens dixerit, nunciauit. Quibus auditis, magistratus visioni fidem adhibentes, animae quiores esse di sunt. Exercitum itaque parant, 4. Calendas Iulij cum hoste configunt: sed ubi multum utrinque pugnatum est, hostium copiae fuae sunt. Quod sine nutu & ope diuina factum non creditur, quod ingens multitudo manu parua sic pulsa sit, ut vix pauci ex tam ingenti multitudine fuga euaserint. Piccininus postquam suos deficere, resque suas attritas videt, rebus suis diffidens, in Burgum sancti sepulcri cum paucis aufugit. Postquam de huiusmodi victoria Florentiae nunciatum est, subito ciuitas tota gaudio magno persultat: indicte ferie, ludi instituti, atque alia id genus letitiae signa edita. Et ne pietatis viderentur immemores, decreto fit, ut omnis Clerus, omnisque magistratus vnà cum populo in Cathedrali ecclesia conuenirent: ex quo loco solenni processione, ut moris est, ad ecclesiam Carmelitarum pergerent, ubi diui praesulis corpus iaceret, ibidemque Missam in honorem sanctissimae Trinitatis solenniter canerent, corpusque beati Andreae Corsini vniuerso populo cum funalibus atque thure multo ostenderetur. Ac ubi haec, quae ad cultum beati viri pertinerent, non possent fieri, quinales consulere Apostolicam Sedem, supplicatum est Eugenio Pontifici per Cardinales reuerendissimos, Columnensem, Andegauensem, Placentinum, S. Crucis, sanctae Mariae nouae, quod huic corpori quotannis legitime huiusmodi honores exhiberi possent. Eugenius tamen multa prius intellexerat de sanctitate viri, tamen rumoribus nouis permotus, atque tantorum virorum supplicatione, legitime fieri concessit, quod à Florentinis petebatur. Haec ubi impetrata sunt, munus religionis, vti statutum erat, Florentiae de more solenniter visitarent Carmelitarum ecclesiam, eo videlicet die, quo ipsi Carmelites annua huius beati viri solennia celebrarent. Quod quidem usque hodie maxima deuotione obseruatur.

Petrus Victorius ingenuus adolescens, cum auunculum, qui Prati, quod oppidum decimo milliario est ab vrbe Florentia, prator erat, visitaret, vnà cum sodalibus suis oppidi moenia conscendens, ex alta turri incaute cecidit. Qui cum rueret, se beato Andrea Corsino commendans, ex tanto vitae periculo illaesus euasit. Fecit & alia permulta miracula, quae breuitatis studio praeterimus.

Florentini
cadunt Me
diolanenses.

Festus S. And
reae insti
tuitur Flo
rentiae.

VITA

VITA ET MARTYRIUM SACROSANCTI MARTYRIS LVCIANI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE. Habet autem de hoc martyre quedam Eusebius Casareen.

Histor. Eccle. lib. 9. & diuus Hieronymus in lib.

de Viris illustribus.

7. IANVAR.
Samofata,
Syriae vrbs.

Lucianus
puer omnia
sua largitur
pauperibus.

SAMOSATA est ciuitas Syriae, quā praterfluit Euphrates. Ea ciuitas fuit patria Luciani, vbi fuit honesto loco natus, vthac docebit, quā de eo tractabit oratio. Parētes eius erant Christiani. Magnum autem studium fuit parentibus, vt Lucianū ab ineunte aetate in religione, & erga Deum pietate instituerent. Ambo verō ē viuus excedētes, eum relinquunt puerum duodecim annos natum. Is autem, hac sola veluti consolatione inuenta, propter iacturam parentum, confugit ad diuinum quoddam templū, omnibus suis diuinijs distributis pauperibus, & in prima aetate cum Macario, qui habitabat Edessam, & sacros libros interpreta-

Fit monachus.

Semel in die vescebat
vacat precibus & lachrymis.

Item silentio
& meditationi.

batur, congressus & versatus, quicquid erat in eis pulcherrimum, paucis tempore collegit. Et cum primū quidem accessisset ad lauacrum regenerationis, per aquam & spiritum regeneratus, declinauit ad vitam monasticam: Deinde cum ei visum esset, a vino & obsoniorum esu omnino abstinere, statim tanquā ex carceribus depugnabat aduersus omnes carnis voluptates. Seipsum autem formans ieiunijs, se ad hanc firmam & stabilem deduxit consuetudinem, vt nona hora semel in die comederet. Erāt autem ei etiam quidam certi dierum ambitus, in quibus tota hebdomada permanebat ieiunus. Plurimum autem vite suae tempus impendebat precibus & lachrymis. A scurrilitate & risu tantum aberat, quantum iudicabat ea esse verē ridicula. Contrā autem, eos qui lugebant, studebat imitari, & existimabat esse dignos beatitudinibus. Silentium autem amplexus, & assidua deditus meditationi, videbatur semper cogitabundus & tristitia plenus, quia ad eum accedebant, etiam si spiritu in se perpetuo exultaret & letaretur. Si quando autem verbum ei ex ore visum esset emittere, diuinae scripturae erant id, quod loquebatur. Tantus enim earum diuinus amor ipsum ceperat, vt vix somnum vellet capere propter continuam earum meditationem. Si quando autem corpus volebat modicum requiescere, non absque intensa oratione, nec sine calidis lachrymis & genuum flexione, somnum sumebat. Sed haec quidem, dum puerilem adhuc ageret aetatem, a sancto recte gesta sunt.

Mira abstinentia.

Constituit scholā Antiochia.

Postquam autem ab ea iam excessit, & coepit esse adulescens, carnem quidem nullam cum spiritu agitantem seditionem reddidit per sancti spiritus operationem. Quibusdam autem, quae sunt ad esum valde exilia, corpus reficiebat, adeo vt multos dies solo pane vesceretur, & ne pane quidem pluribus, sed ijs, quae eo erant ad alendum, magis exilia. Aqua autem erat ei potus suauissimus. Nonnunquam autem abstinebat etiam ab usu ignis. Cumque sic peruenisset ad omnem humanam virtutem, fuit citō clarissimus omnium sui temporis. Seipsum ergo tradit ecclesiae Antiochenae: & cum processisset ad Sacerdotium, constituit illic maximum ludum literarium, ijs, qui vbiq; erant studiosissimi, aliunde ad ipsum accedentibus. In eeleriter autem scribendo erat exercitatus, & quod ex eo acquirebat, simul quidem & sibi ad alimentū, & pauperibus suppeditabat. Etenim nisi priusquam ipse cibum sumeret, alij victūs, quem manibus querebat, essent participes, iniquum esse ducebat. Is ergo cum vidisset sacros libros esse valde adulteros, cum & tempus multa in eis corripisset, continuāq; ab alijs in alia trālatio, & quidam homines sceleratissimi, qui gentilitati praeferant, conati essent peruertere eorum intelligentiam, ipse omnes rursus sumpsit, & ex lingua renouauit Hebraica, quam ipsam quoque sciebat accuratissime, in eis corrigendis plurimum laboris conferens. Porro autem diuinorum quoque dogmatum puritatem quis ab alio ex ijs, qui fuerunt illo tempore, melius quam ab ipso fuisse seruata inuenit?

Eusebius & D. Hieron.

Cum autē * Maximianus Imperator maxima quadā rabie esset percitus aduersus Christi Ecclesiam, conareturq; Christianum nomen delere ex hominibus, eos, qui erant summi

DE S. LVCIANO MARTYRE.

summi inter omnes, longissime remouere studens, de illo quidem audiit, vt de quo magna fama peruaderet in omnes partes: magnum verō cum incessit desiderium, illum in suam redigendi potestatem. Mittit igitur, qui cum comprehenderent. Ille verō cum id rescivisset, non se sua sponte coniecit in periculum, sed diligenter cauebat, quantum in eo situm erat, ne videretur temere adire pericula, neque Ecclesiae propter se magnā afferre tristitiā. Sibi ergo cauebat pro viribus, vtpote qd hoc quoq; Dominus fecisset, & dixisset, & eius discipuli similiter. E ciuitate itaque excedens, in agro quodam latebat. Pancratius autem quidam Antiochenus, qui presbyteri quidem erat honorem assecutus, idem verō sentiebat quod Sabellius, iamdiū antē illius gloriae inuidēs, ipsum prodit ijs, qui querebant. Et ille quidem Nicomediā ducebatur moriturus. Illic enim erat Maximianus, qui magnam & omne genus eadem faciebat eorum, qui Christum non volebant negare. Nam & Anthimum, qui erat episcopus eiusdem Nicomediae, interfecit igni tradidit, & Petrum antistitem Alexandriae, & multos alios preclaros & fortes viros. Quinetiam ad tantam processit sauitiam, vt ne infantibus quidem parceret, sed ipsos quoque interimeret, quoniam nec poterat quidem eis persuadere, vt gustarent ea, quae sacrificabantur demonibus. Non enim persuadebat, sed resistebant pueri, aperte corroborati a quodam, quod sub adspēctum aperte nō cadebat, auxilio, ad magis arguendam demonum, & eorum qui eis inseruiunt, non solum improbitatem, sed etiam imbecillitatem: siquidem aperte erat imbecillitatis, non posse firmam ac validam suam reddere sententiam, maximē cum omnia euperent, & omnia experirentur. Fuit autē maximum auxilium ijs, qui consideratē & ex iudicio decertabant, puerorum ad mortem vsq; fortitudo & constantia, vt qui erubescerent, si cernerentur pueris inferiores, rebus grauib; & asperis illatis, sicut illi, non resistentes. Quicunque autem rursus frangerentur periculis, ijs puerorum perpeffiones afferebant reprehensionem, quod non tam propter malorum grauitatem, quam propter animi molliem, eos victos fuisse appareret. Sic nihil temere, nec absque optima ratione, neque est, neque fuit, neque vnquam fuerit eorum, quae a Deo conceduntur & eius providentia: quomodo tunc multo quidem varia & multiplicia euenerunt in pueris. Ex quibus omnibus vnum narabo, quod est maximē dignum vt mandetur memoriae. Sic enim habet:

Maximianus cum duos quosdam pueros genere fratres, illustri loco natos, curasset sistendos, primō quidem conabatur eos quibusdam promissis inescare, quibus exstimabat pueros maximē illiciendos. Postea iussit eis afferri ex ijs, quae erāt apud ipsum, sacrificijs, & quae videntibus pueris, sacrificauerat, vt & gustarent, & nullis malis afficerentur. Illis autem auersantibus, & desistentibus, & vt poterant, lingua eis balbutiente dicitur, minatus est, ab ira mutatus: quinetiam varijs eos affecit verberibus. Cum verō pueri fortiter resisterent, & nullo modo cederent, eos vtique diuina roborante virtute, quidam ē Sophistis, qui illic aderat simul cum Imperatore, & ad hanc eum maximē incitabat & inducebat, pollicitus est se statim effecturum, vt ipsi comederent. Ridiculum enim esse dicebat, si a pueris adhuc balbutientibus viderentur superari Romanorum Imperatores. Tale quid ergo machinatur: Cum sinapij quandam acutissimam & toleratū difficillimam excogitasset confectioem, eorum quidē capita pilis nudauit. Cum autem medicamentū id, quod erat crassissimum, illinisset, vt ex maiore materia, repentina & maior simul virtus profundum penetraret, in igne accensum eos intulit balneum. Hoc in loco pueri, cum veluti quodam fulmine icta essent eorum capita, hac ipsa hora fuerunt inclinati ad solum vsque. Nec multo post cadens eorum grate minor, prior est mortuus, cum non potuisset resistere magnitudini flammę accensae in caluaria. Cum autem alter vidisset fratrem cecidisse, quā maxima potuit voce bona verba est effatus, fratris exultans victoria, eumque amplexus est & osculatus, & eum proclamauit victorem, assidue exclamans: Frater mi vicisti: donec hoc dictum eloquens, eumq; complectens & osculans, ipse quoque expirauit & iacuit, fratrem iam vlnis tenens. Accidit autem illo tempore haec perpeffio maxima & ijs, qui videbant, maximē miserabilis, ipsa quidem certē aetate attrahente plurimorum animos ad misericordiam. Et eos quidem ijs, qui ad ipsos genere attinebant, cum sustulissent, sepelierunt cum alijs pueris, propter causae communitatem. Et hoc est martyrium circa Nicomediā, quod nominatur martyrium infantium, vsque in hodiernam diem.

nyus Maximianum habent.

Matth. 10.

Maximini sauitia.

Infantium virtus.

Mira duorum infantium constantia.

Nota Sophistae crudelitatem.

Cum

Cum autem Lucianus, dum duceretur, venisset in Cappadociā, & cōuenisset quosdam illic milites, qui erant quidem Christiani, coacti autem fuerant abnegare, eorum mentem reuocauit, ostendens & exponens, quod sit omnium turpissimum, viros eosque milites, videri ignauos ac pusillanimes, & ad mortis aditum periculum timidissimos, quibus quidam iam formidat, atque adeo pueri, fuere superiores. Quomodo autem vos inquit, pro Rege caduco & terreno pericula adibitis, qui caelestē tam citō pdideritis? Quod autē erit vobis munimentum aut presidium salutis, si ille vos mox hinc accerserit? Nō cogitatis cum hoc vniuersum & regere, & administrare illumque & vitę esse dispensatorem, & mortis Dominū? Est ergo longē melius, presentem vitam minū curantes, ab hac nihilo secius excidere, vt qui forrē sitis & hac priuadi ab hostibus, & illā non assecuturi, & praterē daturi poenas puniēdi immortales. Illi ergo cū hac audiissent respuerunt, & eos poenituit se negasse. Et cū rursus ad se redissent, & liberē essent locuti, plurimi propter Christum mortē subiērent, cū essent non pauciores numero quadraginta: nōnulli autē cū decertassent aduersus omnia genera suppliciorū, vixerunt adhuc, cū nihil turpe & ignauum prae se tulissent in secunda experientia, & prius quoque iudicium negationis, inuicta deinceps pro pietate constantia deleuissent.

Perducitur
Nicomediā

Lapso
quodam
erigit.

Pelagia
martyr.

Reuerentia
vultus S.
Luciani.

Blanditię
satanae.

Diris affici
tur cruci
tibus Luci
anus.

Lucianus autē, cū in trāitu itineris hęc, & plura huiusmodi effecisset, delatus est Nicomediā. Huius autem viri fuere multi familiares, & ex ijs nonnulli cum eo aderant decertante Nicomedię. Ex quibus aliqui cū ad eos accessissent ijs, qui cogebant Christianos ritum sequi gentium, primū quidem cesserunt, vt qui non possent tormentis sufficere: at cū diuinus Lucianus (adhuc enim vivebat) eos ad se accessisset, & omne genus sermonibus eorum animos correxisset, & quantum sit transgressionis periculum, ostendisset, & q̄ nemo eorum, qui suam prodiderit in Christum confessorum, effugiet flammam gehennę, quę non potest extinguī, ducti poenitentia, ab eo reducti sunt in ecclesiam. Ex ijs autem, qui ad Lucianum venerant Nicomediā, erat etiam Antoninus, discipulorum suorum dilectissimus: quo, postquā venit, vñs est ministro ad scribendas epistolas, vt ipse quoque ostendit Lucianus in vna epistola. Ex ijs autem, qui aberant, erant quidem plures viri, ex mulieribus autem Eustolia, & Dorothęa, & Seuera. Aiunt autem Pelagiā quoque, fuisse ex eius discipulis, quę Antiochię Syrię vixit: quę etiam dicitur seipsam ē tecto altissimo deieciße, cū accessisset, qui eam erant comprāhensuri, timens nē abominādum quid per vim sustineret, (erat enim virgo) & eo modo esse mortuam: quam etiam in hodiernum vsque diem honorāt, tantūquam martyrem, qui sunt amantes martyrum.

Porro autem cū de Luciano à multis audiret Maximianus, tantam in eius facie insidere reuerentiam, vt si eum solū vidisset, veniret in periculum nē fieret Christianus, postq̄ iussit, vt ille adduceretur, timens nē sibi tale quid accideret, velo interlecto, separat sermonis congressionem, & verba procul ad eum emittebat, intermedio viens sermonis ministro. Et primū quidem pollicebatur se innumerabilia ei esse largiturū, & rerum gerendarum habiturum eum esse consiliarium, & patrem Imperatorię dignitatis, & socium sollicitudinis, quę pro summa rerum suscipitur, & plura alia huiusmodi: pro quibus omnibus vñm solū dicebat se petere, nempe vt dijs sacrificaret. Cū autem ille, audita donorum magnitudine, quę de eis dicebātur, nihili fecisset, & ne vniuersum quidem mundum esse cum pietate in Deum conferendū dixisset, tunc iam mutatus Imperator, minatus est se ad supplicium ei esse intentaturum, quicquid longum tempus inuenisset, & si quid ipse posset inuenire nouum & inauditum. Illo autem aduersus hęc interritam opponente audaciam, & parato prodire in aciē, valde indignatus Imperator, cum quidem noluit quamprimū tollere de medio: putabat enim se sic ei gratificaturum, vt qui cum illic liberaret à malis: sed iussit in carcerem conditum torqueri varijs modis.

Cū eum ergo accepissent ijs, quibus hoc erat imperatum, cum multis & varijs afficere cruciatibus, quibus erat quidem grauem accepturus dolorem, lōgo autem tempore in poenis duraturus. Et nunc quidem in cippum (est autem hoc tormēti genus oblongum) ambos eius pedes immittebant, ad quatuor distrahentes foramina: quod quidem est in hoc supplicio grauissimum, cū vtrinque coxendices violenter ē suis moueantur articulis: nūc autem in toto dorso graues testarum aculeos, densos & cōtinuos mali-

maligno animo substernebant: & vt ne liceret quidem viro iusto se vertere, & ne moueri quidem, dum talibus sauciaretur aculeis, eius manibus extensis, eas vinciebant in quodam ligno, quod erat positum super eius caput. Quinetiā alijs quoque multis cum afficiebant probris ac contumelijs, & cum etiam areebant ab omni cibo, nisi vellet vesci ijs, quę ab ipsis sacrificabantur: ea enim affarim porrigebant. Ille autem malisset subire mortes vel innumerabiles, & libentiū manens ieiunus, paulatim à fame esset consumptus, quā vel illorum solū passus esset conspectum. Sic igitur permansit Christi seruus, qui à fame consumebatur, totos quatuordecim dies, faciens consueta, & verbis doctrinę animum addens ijs, qui pro Christo erant inclusi in carcere, & eos confirmans constantissimis & perpetuis precibus.

Cū autem aliquot iam dies transissent, ex quo eo modo, quo diximus, affligebatur, & iam appropinquaret quidem dies festus Theophaniorum, discipulos autē (iam enim ei plures aderant ex Antiochia, & ex alijs locis congregati) subiisset tristitia, reputantes fore, vt eis statim relictis, abeat quidem magister, non valens resistere diuturnę illi fami: ipsi autem nequaquam digni censeantur, qui Theophanię diem festū cum eo celebrēt: videbatur enim eis esse adhuc valde remotus, & non posse magistri corpus vsq; ad eum diem sufficere, vt potē q̄ inedia illud iam magna ex parte consumpsisset, vir ille inclutus eos cōsolans, iubeat esse bono animo. Ero enim, inquit, vobiscum, & diem festum Theophaniorum vobiscum celebrabo: recedam autem postridiē. Ad effectum autem deductum fuit id, quod dixerat, apertē diuina in hoc ostensa virtute. Cū ergo aduenisset dies festus, qui expectabatur, desiderabant quidem discipuli hanc vltimā à magistro consequi mysterij diuini celebrationem. Videbatur autem esse dubium, quonam modo mensa quidem in carcerem inferrent, aut laterent impiorū oculos, cū multum tunc partim illic adessent, partim autem accederent. Ille verō, Mensa quidē, inquit, erit vobis hoc meum pectus, non, vt arbitror, Deo futura minū honesta eā, quę sit ex inanimā materiā. Templum autem sanctum vos mihi eritis, me omni ex parte circundantes. Et sic hęc facta quidem sunt hoc modo. Iam enim, vt q̄ esset sanctorum in fine vitę, & remissi erant custodes, Deo, vt ego quidem arbitror, qui martyrem honorare volebat, & suorum discipulorum nō sustinebat in consolabile videri desiderium, efficiente, vt citra impedimentum fierent ea, quę erant proposita. Nam cū omnes eos martyr fecisset in orbem consistere, vt inter se inuicē alter prope alterum stantes, cum tutō comprehenderent, iussit suo pectori imponi signa diuini sacrificij. Postquā autem hęc fecissent, & in cælum protinus sustulit obrutū, cū iam vix posset extollere, & preces peregit consueta. Deindē cū diuina plurima esset effatus, & sacro ritu omnia peregisset proposita, ipse & fuit particeps sacramentorum, & transiit ad eos, qui aberant, vt ipse quoque ostendit in vltima ad eos epistola. Et hūc quidem diem cum eis transiit, sicut erat pollicitus.

Postridiē autem cū venissent quidam ab Imperatore, visuri an adhuc viveret, (videbatur enim eis valde mirandum, q̄ vitam hucusq; produxisset) postquā prope se stantes adspexit eos, qui aduenerant, cū se, quantum poterat, extendisset, & ter dixisset: Sum Christianus, simul cum vltima voce emisit spiritum. Sunt autem, qui dicāt eum adhuc spirantem, proiectum fuisse in profundum maris. Maximianus enim admiratus eius perpetuam ad finem vsque constantiam, iussit ijs, qui in eiusmodi rebus inserviūt, ipsum in mare iacere, cū magnum lapidem appēdissent brachio eius dextero, vt submersus nusquā appareret, & corpus eius nullam assequeretur sepulturam, nec iusta ei fierent. Atq; fuit quidem in profundo quatuordecim dies, nempe toridem, quot in carcere decertarat aduersus varias corporis perpeffiones. Quintodecimo autem delphinus in sicco cum hoc modo extulit: Cū eius discipuli circa ripas & litora alius alibi versarentur, vt viderent, si quo modo possent eum ē mari eiectum inuenire, tempore autem hyberno id valde esset turbatum: diuturnum tempus effecit, vt planē desperarent se posse id inuenire.

Interim verō adueniente quintodecimo die, martyr in somnis apparēs cuidam Glycerio, germano suo discipulo, qui tunc versabatur in regione aduersa continenti Nicomedię, dicit ei: O tu, cū primū manē surrexeris, abi in hunc locum, ostendens locum litoris. Te enim, inquit, conueniam, cū illuc veneris. Ille autē, cū primū ex magna euidētia & admiratione eorum, quę ostensa fuerant, cum somnus dimisisset,

Dies festus
Theophaniorum.

Prophetia
S. Luciani.

Reddit Dominus
minimo spiritum.

Corpus eius diu in mari positum, inde effertur.

nosces, cum hæsiteret, vtrum pergeret cum eis, nec ne, admonetur à Domino, vt pergeret cum illis. Veniens igitur ad prædictam ciuitatem, coepit suadere, dicens: Poenitentis fructibus poteritis de tanta famis perniciæ liberari. Qui cum talibus proficeretur institutis, beatissimus Seuerinus diuina reuelatione cognouit, quandam viduam nomine Proculam, fruges plurimas occultasse. Hanc nimirum productam in mediũ, arguit vehementer. Cur, inquit, tam nobilissimis orta natalibus, cupiditatibus te præbes ancillam & auaritiæ mancipium, quæ est, teste Apostolo, idolorum seruitus? Ecce Domino famulis suis misericorditer consulente, tu quid de malè patris facias, non habes, nisi fortè frumenta diu denegata, in Danubij fluenta proieciens, piscibus exhibeas, quæ hominibus denegasti. Quamobrem subueni tibi potiùs, quam pauperibus, ex his, quæ adhuc te estimas, Christo esuriens, referuare. Quibus auditis, magno mulier pauore perterrita, coepit seruatalibenter pauperibus erogare. Nec multo post naves de parribus Rhetiarum, mercibus onustæ quamplurimis, insperatè videntur in litore Danubij, quæ multis diebus crassa fluminis glacie fuerant congelatæ: sed Dei tunc imperio solutæ, ciborum copias laborantibus illis detulerunt. Coeperunt igitur omnes Deum, insperati remedij largitorem, continua deuotione laudare, qui se tabe diuturnæ famis interire crediderunt, fatentes euidentius, extra legitimum tempus, glaciali solutas frigore, serui Dei precibus aduenisse.

Per idem tempus inopinata subreptione prædones ac barbari, quæcunq; extra muros hominum pecudumque repererant, duxerunt captiua. Tunc plures è ciuibus ad virum Dei cum lachrymis cõfluentes, illatæ calamitatis exitium retulerunt, simul ostendentes indicia recentium rapinarum. Ille verò Mamertinum tribunum percontatus est, vtrum aliquos secum haberet armatos, cum quibus latrunculos persequeretur instantius. Qui respondit: Milites quidem habeo paucissimos, & ideò non audeo cum tanta hominum multitudine configere. Quod si tua veneratione præcipis, quantum auxilium nobis desit armorum, credimus tamen tua nos fieri oratione victores. Christi famulus ait: Etiam si lærnes sint tui milites, nunc ab hostibus armabuntur. Neque enim numerus aut humana fortitudo requiritur, vbi Deus pugnotor comprobatur. Tantum in nomine Domini perge velociter, perge confidèter: nam Deo misericorditer præeunte, debilis quisque fortissimus apparebit. Dominus pro vobis pugnabit, & vos tacebitis. Hoc vnum ante omnia seruabis, vt ad me, quos ex Barbaris ceperis, incolumes perducas. Exeuntes igitur, in secundo milliario super riuum, qui dicitur Taguntia, prædictos prædones inuenerunt: quibus in fugam repenti conuersis, arma omnium sustulerunt: ceteros viros ad Dei famulum, vt præceperat, captiuos adduxerunt. Quos absolutos vinculis, ciboque ac potu refectos, paucis alloquitur, dicens: Ite, & vestris nunciis complicitibus, nè auiditate prædandi vltra huc audeant propinquare, nam certè statim celestis vindictæ iudicio punientur, Deo pro suis famulis dimicante.

Rugiorum rex, nomine Flacitheus, in ipsis regni sui coepit nutare primordiis, habens Gothos ex inferiori Pannonia vehementer insensos, quorum innumerabili multitudine terrebar. Is ergò beatissimum Seuerinum in suis periculis tanquam celeste consulebat oraculum. Siquidem dum vehementius turbaretur, veniens ad hominem Dei, desolebat se à Gothorum principibus ad Italiam transitum postulasse, à quibus se non dubitabat, quia hoc ei denegatum fuerat, occidendum. Respondit ei vir Domini Seuerinus: Si nos omnes vna fides Catholica annekeret, magis me de vitæ perpetuitate consulere debuisti: sed quia de presenti tantum salute sollicitus es, ausculta quæ dico: Gothorum aduersitate non turbaberis: immò discedentibus eis, quantocyus tu desiderata prosperitate regnabis: humilitatis tamen meæ monita noli contemnerè. Non te pigeat pacem expetere etiam minimorum: nunquam de proprijs virtutibus confidas: Maledictus, inquit scriptura, qui cõfidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius. Disce igitur insidias cauere, non ponere, in lectulo quippe tuo pacifico sine transibis. Tali animatus oraculo rex prædictus, dum lætus & alacer abscederet, perlato sibi, quod turba latrocinantium Barbarorum aliquos captiuasset ex Rugijs, ad virum Dei protinus misit consulendum. Qui sanctis cum mandatis, nè prædones sequeretur, Domino reuelante premonuit, dicēs: Si eos secutus fueris, occideris. Caue, nè amnem trãseas, & insidijs, quæ tibi tribus in locis paratæ sunt, improvida mente succumbas. Cito enim nuncius adueniet, qui te de his omni-

omnibus efficiet certior. Duo deinde captiuorum ab his hostium sedibus fugientes, ea per ordinem retulerunt, quæ beatissimus vir prædixerat. Igitur frustratis insidijs aduersantium, Flacitheus incrementis auctus prosperioribus, vitam rebus tranquillissimis terminauit.

Interea Odoacer, qui postea regnavit in Italia, vilissimoq; tunc habitu iuuenis statura procerus aduenit: qui dum se, nè humilime rectum cellulæ suo vertice contingeret, inclinasset, à viro Dei gloriosum se fore cognouit. Cui etiam valedicenti, Vade, inquit, ad Italiam, vilissimis pelliis nunc coopertus, sed multis citò plurima largiturus.

Flacitheus quoque rex, memorati Flacitheij filius, paternam secutus industriam, sanctum virum pro regni sui coepit frequentare primordiis. Hunc coniunx eius feralis & noxia, nomine Gisa, semper à remedijs elementis retardabat. Hæc enim inter cætera iniquitatis suæ contagia, etiam rebaptizari debere catholicos aliquos conata est, sed ob sancti reuerentiam Seuerini non consentiente viro, à sacrilega quantocyus intentione desecit: Romanos tamen duris conditionibus aggrauans, quos etiam Danubium visque inebat abduci. Nam cum quadam die in proximo Fabianis vico veniens, alios quos ad se trãferri Danubium præcepisset, vilissimis illic ministerijs seruitutis damnandos, dirigens ad eam vir Dei, vt eos dimitteret, postulabat. Verum illa facibus furoris exarsuans, mandata iussit reportari asperrima: Ora tibi, inquit, serue Dei, intra celatam tuam delitescens: liceat nobis de seruis nostris ordinare, quod volumus. Audiens autem hæc homo Dei, Confido, ait, in Domino meo Iesu Christo, quia necessitate cogatur explere, quod praua despexit voluntate. Et continuo velox secuta correptio, prostravit animum arrogantis. Quosdam enim aurifices barbaros pro fabricandis regalibus ornamentis clauserat arcta custodia. Ad hos filius memorati regis admodum paruulus, nomine Fridericus, eodem die, quo regina seruum Dei contempserat, puerili leuitate concitus introiuit. Tunc aurifices pectori infantis gladium imposuere, dicentes, quod si quis ad eos absque iuramenti præsidio ingredi conaretur, moreretur, paruulumque regium primitus transfigentes, semetipsos postea trucidarent: quippe cum nullam spem vitæ sibi promitterent, macerati diuturnis ergastulis. His auditis, regina crudelis & impia, vestibibus præ dolore conscissis, talia clamitabat: O serue Dei Seuerine, sic illatæ vindicantur iniuriæ? Hanc mei contemptus ultionem effusis precibus postulasti, vt in mea viscera vindicares? Itaque multiplici contritione ac miserabili lamentatione discurrens, fatebatur se pro scelere contemptus, quod in seruũ Dei commiserat, plagæ presentis ultione percelli. Confestimque directis equitibus veniam poscens, Romanos, pro quibus rogantem contempserat, transmisit, & abiens ad ergastulum, vbi aurifices operabantur, dato eis sacramento euadendi mortem, sospitem suum recepit infantem. Mox etiam & illi dimissi, abiērunt in sua cum gaudio magno. His autem, reuerentissimus Seuerinus gratias creatori referebat immensas: qui ob hoc intercedum differt vota poscentium, vt fide, spe, & charitate crescente, dum minora petuntur, maiora concedat. Denique id egit omnipotentis Saluatoris misericordia, vt dum liberam mulierem, sed nimium crudelem, subiecit seruituti, seruientes cogere tur reddere libertati. Quibus itaque impetratis, regina tamen ad seruũ Dei properans vna cum marito, monstrat filium, quem fatebatur illius orationibus de mortis consilio liberatum: promittens, se nequaquam vltra iussionibus eius obuiare.

Dum hæc agerentur, nuncius sancti viri, quem pro deferendis reliquijs sanctorum martyrum Geruasij & Protasij direxerat, eius se conspectibus presentauit. At ille condigno honore suscipiens allata munuscula, in quadam basilica collocavit officio sacerdotum. Quo videlicet in loco plurimorum martyrum congregauit reliquias: quas tamen semper, præeunte reuelatione, emeruit accipere, sciens aduersarium sepe sub nomine sanctitatis subrepere.

Episcopatus plerumque honorem vt susciperet, postulatus, præfinita responsione conclusit, sufficere sibi dicens, quod solitudine desiderata priuatus, ad illam diuinitus venisset provinciam, in qua turbis tribulantium frequentius interesset. Daturus nihilominus formam monachis, sollicitus admonere beatorum patrum vestigijs inherere, quibus sanctæ conuersationis acquireretur instructio: adhibendamque operam ei, qui pariter reliquit & seculum, nè pompæ secularis illecebras, respiciendo retrorsum, euperet, quas vitauerat: & ad hoc, vxoris Lot exemplum terribile proponebat.

Odoacri
quæ prædi-
xit.

Hunc Cræ-
zius vocat
Phelreum.
Gisa crude-
lis femina.

Dar poenas
contemptus
sui in S. Se-
uerinum.

Reuerenter
accipit &
colligit san-
ctorum reli-
quias.

Episcopa-
tus oblatos
recusat.
Docet mo-
nachos opti-
mè.

Gen. 19.

Memorabat etiam, timore Domini mortificanda esse incontinentia libidinum: nec aliter superanda corporeæ delectationis afferebat incendia, nisi fuissent per Dei gratiam la- chrymarum fonte restincta.

Quidam nomine Maurus, monasterij, cui beatus Severinus præerat, fuit ædituus, quem & ipse vir Domini redemerat de manu Barbarorum. Huic quadam die præcepit, dicens: Caue, nè alicubi hodiè digrediaris: alioquin imminente periculo nõ carebis. At ille cõtra præceptum tanti patris, secularis cuiusdam hominis persuasum, meridie ad colligenda poma in secundo à prædicta ciuitate Fabianis milliario egressus, mox à Barbaris Danubium trāsuectus est cum suo persuasore captiuus. Eadem hora vir Dei dum in cella legeret, clauso repente codice, Maurum, ait, citò requirite. Quo nusquam re- pecto, ipse quantocyus fluëta Istri prætermis, latrones properanter insequitur. Cui- us venerandam præsentiam latrones minimè ferentes, supplices quos ceperant, red- didere captiuos.

Celebris
eius fama.

Dum adhuc Norici ripensis oppida superiora constarent, & penè nullum castellum Barbarorum intraret incursus, tam celebris S. Severini flagrabat opinio, vt certatim eum ad se singula castella pro suis munitionibus inuitarent, credentes quòd eius præ- sentia nihil eis deueniret aduersi. Quodam tempore in confinio castelli, quod dicitur Cocullis, locustæ frugum consumptrices infederant copiosæ, noxijs moribus cuncta vastantes. Tali ergò percussu peste presbyteri, ceterique mansores, sanctum Severinũ summis precibus adièrunt, dicentes: Vt tantę plage auferatur atrocitas, orationum tu- arum experta suffragia postulamus, quę magno dudum miraculo in accensis celitis cereis multum apud Dominum valere conspeximus. Quos ille religiosius allocutus: Non legistis, ait, quid diuina autoritas peccanti populo præceperit per prophetam, di- cens: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & post pauca: Sandi- ficate ieiunium, vocate cœtum, congregate ecclesiam, &c. Explete itaque dignis ope- ribus, quę docetis, vt malitiam præsentem faciliè euadatis. Nullus vestrum ad agrum exeat, quasi humana sollicitudine locustas veritutus, nè diuina amplius indignatio pro- uocetur. Nec mora, omnibus in ecclesia congregatis, vnusquisque in ordine suo psal- lebat & more, omnis ætas & sexus, qui enim voce non poterat, preces Deo fletibus of- ferebant. Eleemosynę verò fieri non cessabant, & quicquid honorum operum præsentis necessitas exigebat, sicut famulus Dei præceperat, implebatur. Omnibus ergò huiusce- modi studijs occupatis, quidam pauper opus Dei cœptum deferens, & agrum propius segetis inuifens, pro causa, quæ parua inter aliorum segetes iacebat, egressus est, to- toque anxius die locustarum nubem impendentem, qua potuit, exturbauit industria, moxque ecclesiam communicaturus intrauit. Sed segetem eius exiguum, multis vic-

Joel. 2.

Contra locustarum in- festatione quid agen- dum docue- rit.

Orationis
quanta vis.

norum circumdaram frugibus, locustarum densitas deuorauit. Quibus ea nocte ab illis finibus exterminatis imperio diuino, probatum est, quantum valeat fidelis oratio. Ma- nè quippe sancti operis temeratores atque contemptores, rursus ad agrum suum male se- curus egrediens, eum locustarum pernecie funditus inuenit abrasum, & omnium cir- cunquaque sationes integras vehementer admirans, ad castellum luctuosa vociferati- one reuertitur. Cumque hoc quod acciderat, indicasset, ad huiusmodi videndũ eun- cti exièrunt miraculum: vbi quasi ad lineam regularem, contumacis hominis segetem lo- custarum morsus ostenderat. Tunc omnium vestigijs prouolutus, intercessionibus eor- um delicti sui veniam fusa lamentatione poscebat. Ob quam rem monendi occasione homo Dei reperiens, docebat vniuersos, vt omnipotenti Domino discerent obedire, cuius imperio obediunt & locustæ. Prædictus verò pauper flebiliter aiebat, posse se man- datis decerere obedire, si vlla sibi spes, qua viuere, remansisset. Tunc vir Dei ceteros al- locutus, luctum est, inquit, vt Deo omnipotenti gratias agatis, qui de proximi suppli- cio, humilitatis & obedientię vobis dedit exemplum.

Quintano-
ri Colonia.

Quintanis appellatur secundarum Rhetiarum municipium, super ripam Danubij si- tum, cui ex alia parte paruius fluuius, cui Quintanica item nomen est, propinquabat. Is crebra inundatione Danubij superfluentis excrefcens, nonnulla castelli spatia, quia in plano fundatum fuerat, occupauit. Ecclesiam etiam extra muros ex lignis, loci eius manfiores habuere constructam, quę pendula extensione porrecta, defixis in altum li- pitibus sustentabatur & fureculis: cui ad vicem soli, id est, pauimenti, tabularum erat le- uigata coniunctio: quam quoties ripas excessit, aqua superfluens occupabat. Quintan- nensium

nensium itaq; fide sanctus Severinus illuc fuerat inuitatus, vbi cum tempus siccitatis venisset, interrogat, cur tabulara, nudatis obstaculorum tegminibus, apparerent. Ac- coleres ponderunt, quòd frequenti fluminis alluione, quicquid fuisset superstratum, continuo laberetur. At ille: Sternatur, inquit, super tabulara nunc in Christi nomine pa- uimentum. nam videbitis fluuium amodò caelesti iussione prohibitum. Pauimento igitur perfecto, ipse vir Dei accepta securi, facta oratione, postes percussit, atque ad aqua fluminis venerandæ crucis expresso signaculo, dixit: Non te sinat Dominus meus Iesus Christus hoc signum crucis excedere. Ex eo tempore cum ex more fluuius creuisset in cumulos, & ambiuisset viciniam quam solebat, ita spatij ecclesiæ erat inferior, vt nun- quam sanctæ crucis signaculum, quod impresserat homo Dei, prorsus excederet.

Signo cru- cis primi- tur vis flu- minis.

Talibus S. Severinus pro CHRISTI gratia ditatus muneribus, captiuorum, egeno- rumq; tantã curam ingenua sibi pietate susceperat, vt penè omnes per vniuersa oppida vel castella pauperes, ipsius industria pascerentur. Quibus tam læta sollicitudine mini- strabat, vt tunc se crederet tantummodò saturari vel abundare bonis omnibus, quando videbat egenum corpora sustentari, & cum hebdomadarum sæpè continuatis ieiunijs minimè frangeretur, tamen esurie miserorum se credebatur afflicto. Cuius largitionem tam piam in pauperes plurimi contemplantes, quanuis ex duro Barbarorum imperio sa- mis angustiam sustinerent, deuotissimè frugum suarum decimas pauperibus impende- bant. Quod mandatum licet cunctis ex lege notissimum, tamen quasi ex ore angeli præ- sentis audirent grata deuotione seruabant. Frigus quoque vir Dei Severinus tantum in nuditate pauperum sentiebat. Siquidem specialiter à Deo perceperat, vt in illa frigidis- sima regione, mirabili abstinentia castigatus, fortis & alacer permaneret. Pro decimis, vt diximus, dandis, quibus pauperes * Norici, populum missis hortabatur epistolis. Ex qua consuetudine cum ad eum nonnullam erogandarum vestium copiam direxissent, interrogauit eos qui venerant, si ex oppido quoque * Tigurina, similis collatio mittere- tur. Respondentibus autem illis, etiam protinus inde adfuturos, vir Dei nequaquam eos venire signauit, sed dilatam eorum oblationem, prædixit Barbaris offerendam. Itaque non multo post ciues * Tigurina, vario cum obsidentibus Gothis certamine dimican- tes, vix inrita foederis pactione, inter cetera etiã largitionem vestium iam in vnum col- lectam, quam mittere famulo Dei distulerant, hostibus obtulerunt.

S. Severinus captiuorum & inopum patronus præcipuus.

deest, suffe- ratur, aut aliqd eius- modi.

Paulinus quidam ad S. Severinum, fama eius latius excurrente, peruenerat. Hic in consorcio beati viri diebus remoratus aliquantis, cum redire vellet, audiuit ab eo: Festi- na venerabilis presbyter, quia eiò dilectionem tuam populorum desiderijs, vt credi- mus, oblectantem dignitas episcopatus ornabit. Remane presbytero ad patriam, ser- mo in eo prædicantis impletus est. Nam ciues * Tigurina, quæ metropolis est Norici, coegerunt eundem presbyterum summi sacerdotij suscipere principatum.

Prædicit Pau- lino, quòd futurus sit episcopus.

Basilicæ extra muros oppidi Patauini in loco, nomine Boiotro, trans * Rhenum flu- uium constituta, vbi paucis monachis Cellulam ipse construxerat, martyrum reliquiæ querebantur. Ingerentibus ergò se presbyteris, vt mitterentur ad sanctuaria deferenda, hæc beatus Severinus monita præbebat: Quanuis cuncta mortalium opera prætereant, hæc tamen ædificia præ ceteris celerius relinquenda sunt. Et ideò pro reliquijs sancto- rum nullum laborem suscipite, quia vltro eis S. Iohannis benedictio defertur. Dum igitur S. Severinus in monasterio Fabianis euangelium legeret, oratione completa confor- gens, scapham sibi iubet ilico præparari. Admirantibus autem his qui aderant, ait: Sit nomen Domini benedictum: sanctuarijs beatorum martyrum oportet nos occurrere. Nec mora, transmeato Danubio, inueniunt hominem in ripa vltioris fluminis conse- dentem, & multis eos precibus postulante, vt ad seruum Dei, ad quem fama vulgante olim venire cupierat, duceretur. Mox itaque Christi famulo demonstrato, suppliciter S. Iohannis reliquias obtulit, multis apud se seruatas temporibus. Quas Dei famulus de- bira veneratione suscipiens, basilicam, sicut prædixerat, vltro nea benedictione collata, sacrauit officio sacerdotum.

En quàm re- uerenter oc- currit sacris reliquijs.

Post hæc leprosus quidã Mediolanensis territorij ad S. Severinũ, fama eius inuitante, peruenit. Quem sanitatis remedia suppliciter implorantẽ, monachis suis indicto ieiunio commendauit. Et continuo, Dei gratia operante, mundatus est homo, & gratias egit Deo. Isdem temporibus Odoacer sancto Severino familiares literas direxit, rogans, vt quicquid ab eo vellet, peteret, memor illius prælagij, quo eum quondam expresserat

Leprosus mundat.

Odoacer Italia rex, illi scribit.

regnatum. Quibus sanctus alloquij inuitatus, Ambrosium quendam exilio damna-
tum rogabat absolui. Cuius precibus annuens deuote rex, præfatum virum absoluit.
Quondam dum memoratum regem multi nobiles, coram sancto viro humana, vt solet
fieri, adulatione laudarent, interrogat, quem regem tantis præconijs prætulissent. Re-
spondentibus illis, Odoacrem: inquit vir Dei, Odoacer integer erit inter tredecim &
quatuordecim annos, videlicet integrum regnum eius significans.

Ab oppidanis Comagenensibus, apud quos primùm innotuerat beatus Seuerinus,
suppliciter rogatus aduenit. Cuius comperta præsentia, quidam optimatum Felethei re-
gis, filium suum adolescentem, diuturno languore vexatum, cui iam parabat exequias,
traiecto Danubio, pedibus eius apposuit: & lachrymans. Credo, inquit, homo Dei, te si-
lio meo velocem impetrare posse diuinitus sanitatem. Tunc data oratione, qui semul-
uus allatus fuerat, statim incolumis, patre mirante, & perfecta reuertitur sospitate.

Elephantiosus quidam, Thegio nomine, de longinquis regionibus, S. Seuerini inuita-
tus virtutibus, venit, rogās se eius orationibus mundari. Susceptus itaq; a viro Dei con-
suetæ sibi more benignitatis, iubetur Deum, totius gratiæ largitorem, sine cessatione
lachrymabiliter exorare. Quid plura? Precibus beati viri idem leprosus opitulatione di-
uina mundatus, dum commutauit mores in melius, mutare meruit & colorē, regis æter-
ni magnalia tam suis, quàm plurimorum vocibus longè lateq; denunciāns.

Bonos, monachus S. Seuerini, Barbarus genere, qui responsis eius inhærebat, oculo-
rum imbecillitate plurimùm prægrauatus, medelā sibi præstari eius orationibus posce-
bat, dicens, Aduentitios & externos salutaris gratiæ sentire præsidia, sibi verò nullam re-
mediorum opem aliquatenus exhiberi. Cui sanctus Dei, Non tibi, inquit, expedit, fili,
corporeis luminibus aciem habere perspicuā, & exterioris oculi præferre conspectum.
Ora magis, vt obtutus vegetetur interior. Talibus igitur monitis informatus, dedit ope-
ram corde magis videre quàm corpore, meruitq; absq; vilo fastidio in oratione effici
iugitate continuus, & quadraginta ferè annis in monasterij excubijs perseuerans, eo-
dem quo conuersus est fidei calore, transiit ad Dominum.

In loco Barotro quosdam tres monachos sui monasterij doctor humilis, superbia sec-
ditate resperfos, dum singulos pro suis excessibus durare in perniciē probasset, orauit vt
eos Dominus in adoptionem filiorum recipiens, paterno dignaretur flagello corripe-
re. Prius ergò quàm orationem effusis lachrymis terminaret, vno momēto iidem mo-
nachi demone corripiente vexati, contumaciāq; suam pectorisq; fastum ac super-
biam cordis miserabilibus vocibus confitebantur. Absit, vt cuiquam hoc crudele videat-
ur aut noxium: quia traditi sunt huiusmodi homines satanæ in interitum carnis, sicut
beatus docet Apostolus, vt spiritus saluus sit in die Domini: cum beatus Ambrosius Me-
diolanensis episcopus seruum Stiliconis, authorem falsarum epistolarum deprehensum,
dixit oportere tradi satanæ, nè talia in posterum auderet admittere: quem etiam eodem
momento, cum adhuc sermo esset in ore sacerdotis, spiritus immundus arreptum cœ-
pit discerpere. Seuerus quoque Sulpitius refert ex relatione Posthumiani, virum quen-
dam magnis virtutibus signisque mirabilem, ad expellendam de corde suo iactantiē va-
nitate, quam incurrerat, exorasse, vt permissa in se mensibus quinque diaboli potesta-
te, similis his fieret, quos ipse curauerat. Idemq; post pauca: Itaque correptus a demo-
ne, tentus est in vinculis, & omnia quæ energumēnis solent inferri, perpeffus, quinto
mense curatus est, nō tantum a demone, sed quod illi erat vtilius atque optatius, ab ela-
tionis vanitate. Prædictos itaq; monachos vir Dei delegatos fratribus, per dies quadra-
ginta arduis abstinentiæ remedijs mancipauit. Quibus expletis, data super eos oratio-
ne, à potestate demonis & mentis fastu liberauit: & non solum corporis, sed & cordis
sanitatem restituit. Quo facto miraculo, sancto viro reuerentia ac terror accreuit, ita vt
ceteros fratres maior disciplinæ merus obtineret.

Marcianum monachum, qui postea presbyter effectus, monasterio ante me præfuit,
ad Noricum cum Renato fratre direxit: & cum dies tertius laberetur, ait fratribus: Ora-
te charissimi: grandis enim hac hora tribulatio Marcianum comprimit & Renato,
de qua tamen citius Christi liberabuntur auxilio. Tunc monachi quæ ab eo dicta sunt,
protinus annotantes, illis post menses plurimos reuertentibus, diem horamq; periculi,
qua Barbaros euaserunt, indicantibus, sicut signauerant, approbauerunt.

Iste beatus Seuerinus vni ex fratribus, nomine Vrsio, repente præcepit, quadraginta
dierum

dierum districtiori ieiunio venturæ calamitati occurrere, dicens: Imminet tibi corpo-
rale periculum, quod Dei præsidio parui panis & aquæ remedijs expiabis. Quadragesi-
mo deinde die, mortis papula in brachio ieiunantis apparuit, quam ipse mox ad venera-
bilem patrem ingressus demonstraui. Cui sanctus Dei famulus: Noli, inquit, metuere
prænnunciatum tibi ante dies quadraginta discrimen. Statimque propria manu signo
crucis obducto, mirantibus vniuersis, papula lethalis euauit. Hoc vnum de domesticis
sanitatibus narrasse sufficiat, proluxa operis fastidia declinando. Nam sepius suorum
ægritudines monachorum, Christo sibi reuelante, prænnunciāns iisdem, quibus præui-
debat, muneribus & sanabat.

Deinde post multos agones & diuturna certamina, cum se beatus Seuerinus de hoc
seculo transiturum Domino reuelante cognouisset, memoratum Rugiorum regem
Feletheum cum vxore eius crudelissima, nomine Gisa, ad se venire commonuit. Quos
cum salutaribus esset exhortatus affatibus, vt ita cum sibi subiecto agerent populo, quò
se iugiter cogitarent pro statu regni sui rationem Domino reddituros: alijsque verbis
intrepidè monuisset, protenta manu regis pectus ostendens, reginam his interrogati-
onibus arguebat: Hanc, inquit, animam Gisa, an aurum argentumque plus diligis?
Cumque illa maritum se diceret cunctis opibus anteferre, vir Dei sapienter adiecit: Er-
gò, inquit, desine innocentes opprimere, nè illorum afflictio vestram magis dissipet po-
tatem. Etenim mansuetudinem regiam tu sepe conuellis. At illa: Cur, inquit, nos sic
accipis serue Dei? Cui ipse: Contestor, ait, vos ego humilimus iam profecturus ad Do-
minum, vt ab iniquis actibus temperātes, bonis operibus insistatis. Hucusque regnum
vestrum ab omnipotente Domino prosperatum est: iam ex hoc vos videritis. His moni-
tis rex cum coniuge sua sufficienter instructi, valedicentes ei, profecti sunt.

Tunc sanctus Seuerinus non desinebat de suæ migrationis vicinia sibi subiectos fra-
tres alloqui dulcedine charitatis, quodque facere nec antè cessauerat: Scitote, inquit,
fratres, sicut filios Israël constat creptos esse de terra Aegypti, ita cunctum populum
terre huius oportet ab iniusta Barbarorum dominatione liberari. Omnes nempe cum
suis facultatibus de his oppidis emigrantes, ad Romanam prouinciā absq; vlla sui ca-
ptiuitate peruenient. Sed mementote præcepti sancti Ioseph patriarchæ, cuius vos ego
indignus & infimus attestatōne conuenio: Visitatione visitabit vos Dominus: tollite
ossa mea hinc vobiscum, quod non mihi, sed vobis erit profuturum. Hæc quippe loca
nunc frequentata cultoribus, in tam vastissimam solitudinem rediguntur, vt hostes asti-
cinij veritatem euentus rerum comprobauit. Leuari verò suum corpus eulum sanctus
pater idè iussit, vt dum generalis populi transmigratione prouenisset, indiuisa fratrum,
quam acquisierat, congregatio proficiscens, obreatu memoriæ eius, in vno sanctæ so-
cietatis vinculo permaneret. Diem etiam, quo transiturus esset sanctus Seuerinus
corpore, ante duos seu amplius annos hac significatione monstrauit. Epiphanius
episcopi, diem depositionis annua solennitate in crastinum celebrandum sollicitus præ-
parasset, & hoc sancto patri intimasset, ille respondit: Si beatus Valentinus hæc tibi so-
lennia delegauit celebranda, ego quoque tibi in eodem die vigiliarum mearum studia
derelinquo. His ille sermonibus tremefactus, cum se magis, vtpotè homo decrepitu,
enixius commendaret, quasi primitus transiturus: Hoc erit, inquit, sancte presbyter,
quod audisti, nec Domini constitutum humana voluntas præteriet.

Nonis itaque Ianuarij cœpit tenuiter lateris dolore pulsari: quo durante per tridu-
um, medio noctis tempore fratres adesse præcepit. Quos de corpore suo commonens,
& paterna informatione corroborans, instanter prosecutus talia, aiebat: Filij in Chri-
sto charissimi, scitis quod beatus Iacob de seculo recessurus, conditione mortis instan-
te, filios suos adesse præcipiens, prophetiæ benedictionis affatibus singulos quosque
remunerans, mysteriorum arcana prodidit futurorum. Nos verò infimi & tepidi, tan-
taque impares pietatis, hanc prærogatiuam nostris usurpare viribus non audemus.
Vnum tamen, quod humilitati congruit, non tacebo, mittens vos ad exempla Maio-
rum, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Abraham nanque vos
catus à Domino, fide obediuit in locum exire, quem acceperat in possessionem:
& exijt, nesciens quò iret. Huius igitur beati patriarchæ imitamini fidem, imitamini
sancti-

ti imminet
periculum.

Regem Ru-
giorum vt
instruxerit.

Prophetia
morituri.

Gene. 50.

Diē obitū
sui lōgè an-
tè indicat.

Oratio eius
iam mori-
turi, ad fra-
tres.
Gene. 49.

Gene. 12.
Hebr. 11.

Sanat peri-
culosè la-
borantem.

Item lepro-
sum.

Quibusdā
sanitas per-
niciosa est.

Tres super-
bos mona-
chos vt pe-
tierit casti-
gari à Do-
mino.

1. Cor. 5.

Hic author
huius histo-
riæ seipsum
indicat.

En vt vult
ieiunio auct.

sanctitatem: terrena despiciat, patriam celestem semper inquire. Confido autem in Domino, quod inde vobis aeterna lucra proueniant. Video enim vos gaudium meum feruore spiritus ampliāsse, amare iustitiam, fraternae charitatis vincula diligere, castitati operam dare, humilitatis regulam custodire.

Post huiusmodi aedificationis alloquium, cunctos per ordinem ad osculum suum infest accedere, & sacramento cōmunionis accepto, fieri se penitus prohibet: totumq; corpus signo crucis extensa manu consignans, ut psallerent imperauit. Quibus mororis suffusione cunctantibus, ipse psalmum protulit ad cantandum, dicens: Laudate Dominum in sanctis eius: & Omnis spiritus laudet Dominum. Sexto itaq; Idum Ianuariarum die in hoc versiculo, nostris vix praesertu respondētibus, quieuit in Domino. Quo sepulto, credentes omnimodō seniores nostri, quae de transmigratione praedixerat, sicut multa alia, in secula praeterire non posse, locellum ligneum parauerunt, ut cum praenunciata populi transmigratione prouenisset, praedictoris imperata complerent.

Fridericus verō quidam, sancti Seuerini morte comperta, pauper & impius, barbara cupiditate semper immanior, vestes pauperibus deputatas, & alia nonnulla credidit auferenda. Cui sceleri sacrilegium copulans, calicem argenteum caeteraque altaris ministeria praecipit auferri. Quae cum posita essent in sacris altaribus, nec auderet directus villicus ad tale facinus suas manus extendere, militem quandam Anicianum nomine, compulit diripere memorata. Qui quauis inuitus praecipit perficiens, mox tamen incessabiliter vexatur omnium tremore membrorum, demonioque corripitur. Is autem velociter consilio meliore correxit errata. Suscepto nanque professionis sanctae proposito, in insula solitudine armis celestibus mancipatus, militiae commutauit officium. Fridericus, ut iam dicere coepimus, immemor contestationis & praesagij sancti viri, abrahis omnibus monasterij rebus, parietes tantum, quos Danubio transferre non potuit, dimisit: sed mox in eum caelestis vindicta peruenit. Nam intra mensis spatium à Friderico fratris sui filio interfectus, praedam pariter amisit & vitam. Quapropter rex Odoacer Rugijs intulit bellum: quibus deuictis, & Friderico fugato, patrem eius Feletheum regem captiuum duxit, atque ad Italiam cum noxia coniuge, supra memorata, videlicet Gisa, transmisit. Audiens verō postea idem Odoacer Fridericum ad propria reuersum, misit illic cum multis exercitibus fratrem suum Onulfum: ante quem denuo fugiens Fridericus, ad Theodoricum regem, qui tunc apud Nonas ciuitatem prouinciae Moesia morabatur, profectus est. Onulfus autem, secundum quod ei praeeperat frater suus, viuersos populos illic habitantes iussit ad Italiam migrare. Tunc omnes incolae, tanquam de domo seruitutis Aegyptiae, irā de quotidiana barbarie frequentissima praedationis educti, sancti Seuerini oracula cognouerunt. Cuius praecipit non immemor venerabilis presbyter noster Lucillus, dum vniuersi per Comitē Pigerium compellerentur exire, praemissa cum monachis vespere psalmodia, sepulturae locum imperat aperiri.

Quo patefacto, tanta suauitatis fragrantia omnes nos circumstantes accepit, ut praenimio gaudio & admiratione prostereremur in terram. Deinde humaniter assimantes ossa funeris inueniri disuncta, (nam annus sextus depositionis eius effluxerat) integram corporis compagem reperimus. Ob quod miraculum immensas gratias retulimus omnium conditori, quia cadauer sancti viri, in quo nulla aromata fuerant, nulla manus accesserat condientis, cum barba pariter & capillis usque ad illud tempus mansisset illaesus. Linteaminibus igitur immutatis, in loculo multo iam tempore praeparato, funus includitur, & carpento trahentibus equis impositum mox euahitur, cunctis prouincialibus idem iter agentibus: qui oppidis super ripam Danubij derelictis, per diuersas Italiae regiones, varias suae peregrinationis sortiti sunt sedes. Sancti itaque viri corpusculum ad castrum nomine, Montem * Feletem, multis emensis regionibus, apportatum est.

Per idem tempus multi varijs occupati languoribus, & nonnulli à spiritibus immanibus oppressi, medelam diuinæ gratiae sine vlla mora senferunt. Murus etiam quidam ad id castellum perductus, dum in oratorio, in quo sancti viri corpus carro adhuc impositum iacebat, utpote clauso oris sui ostio, in cordis cubiculo supplicaret, illic lingua eius in oratione soluta, laudem dixit altissimo. Cumque reuersus ad hospitium, interrogatus fuisset ex more, nutu signoque pulsatus, & orasse & laudem Deo obtulisse se clara voce respondit. Quo loquente, pauescēti qui eum nouerant, ad oratorium cum clamore

clamore cōcurrentes, sancto Lucillo presbytero, simulque nobis, qui cum illo eramus, ignorantibus quod euenerat, indicauerunt. Tunc omnes exultantes in gaudio, diuinæ elementiae gratiarum retulimus actionem.

Igitur illustris foemina Barbaria beatum Seuerinum, quem fama vel literis cum suo quondam iugali optimè nouerat, religiosa deuotione venerata est. Quae post obitum eius audiens corpusculum sancti viri in Italiam multo labore perductum, & usque ad illud tempus terrae minimè commendatum, venerabilem presbyterum nostrum Marcianum, sed & cunctam congregationem literis frequentibus inuitauit. Tunc sancti Gelasij sedis Romanae pontificis autoritate, & Neapolitano populo exequijs reuerendis occurrente, in castello Lucullano per manum sancti Victoris episcopi in mausolco, quod praedicta foemina condidit, collocatur. Quae celebritate multi diuersis languoribus afflicti, quos recensere longum est, receperunt protinus sanitatem. Inter quos quaedam venerabilis ancilla Dei, Processa nomine, ciuis Neapolitana, cum grauissimum agri tudinis pateretur incommodum, sancti viri prouocata virtutibus, in itinere properanter occurrit & ingressa sub feretro, quo corpus sanctum portabatur, statim caruit omnium languore membrorum.

Laodiceus etiam quidam cecus, inopinato psallentis populi clamore perculsus, solite adstantes, quid hoc esset, interrogauit. Respondentibus autem illis, quod cuiusdam sancti Seuerini corpus transiret, compunctus, ad fenestram domus, in qua manebat, est perductus, de qua poterat à sanis eminens multitudo psallentium atque vehiculum sancti corporis contemplari. Cumque fenestra enixius incumberet & oraret, protinus visus singulatim demonstrans omnes notos atque vicinos. Quo facto, cuncti qui viderant & audierant, gratias Deo lachrymantibus oculis retulerunt.

Marianus quoque primicerius Cantorum sanctae ecclesiae Neapolitanae, cum sanitatem post immanissimum languorem recipere pro ineffabili capitis dolore non posset, caput vehiculo credens apposuit, & mox dolore liberum subleuauit: memorque beneficii, semper in die depositionis occurrens, deuotum sacrificium Deo cum gratiarum actione reddebat. Monasterium igitur eodem loco constructum ad memoriam beati viri, haecenus perseuerat: cuius meritis multi obsessi à demonibus, curati sunt, & diuersis obstricti languoribus, receperunt & recipiunt sanitatem, Dei gratia operante, cui est gloria & honor in secula seculorum, Amen.

VITA S. GVDILAE VIRGINIS APVD BRABANTOS CELEBERRIMAE, EX PERVETVSTO manuscripto codice transcripta, passim modicè emendata phrasi per F. Laur. Surium.

Igitur Sigeberti regis temporibus, qui fuit Dagoberti regis filius, extitit quidam comes Vuitgerus in pago Brabantensi, probabilis moribus, cuius thalamis inharebat coniunx dignissima, nomine Amelberga, Maioris domus Pipini inelyta sorore progenita: qui vterq; diuinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in seculo pie degentibus, sanctum & iustum contulit germen Dominus: utpote beatum Emebertum, Cameracensium praesulem gloriosum, vita admirabili & meritis insignem: cuius etiam extitere sorores, simili sanctitate probabiles, Reinildis sanctissima, & Pharaildis moribus egregia. Horum ergo genitricē, tam felici prole pollentem, omnipotēs Dominus etiam alia foecundauit prole dignissima: & iam more parturientium anxietatis fluctuantem procella, qui in seruis suis cōsolatur, huiusmodi refocillatione recreare dignatur. Nox erat, & in terris mortales somnus habebat, cum eadē materfamilias sopori dedita, angelū adspicit, hęc sibi proferentem verba: Solue me tibi. Cōcepisti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiae clarissima mater, q̄ ab ipsa puellari etate diuinis adhaerebit cēremonijs: in qbus perseueras usq; ad metas eui breuis palmam

Trasfertur eius corpus.

Cecus illius minatur.

Monasterium S. Seuerini post obitū eius constructū.

Genus S. Gudilae. Pagus Brabantens. pro Brabantia.

Mater eius per visum admonet.

I A N V A R I V S.

palnam capiat vitæ perennis. Tali ore locuta visio angelica, eam cōpleto reliquit sermone, & in tenues euauit auras. At illa talibus exhilarata visis, corpus è stratis corripit, & ad cælum manus cum voce tendit, & parans cælitis delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorū gratias reddidit. Orta est sanè hæc virgo Brabantium finibus, vt prædictum est, à parentibus tam religiosis quàm nobilibus, eo tempore, quo beata Gertrudis vixit celeberrima in Dei rebus.

S. Gertrudis eam è sacro fonte suscipit.

Aldegundis. Vualdetrudis. In monasterio instituitur.

Matth. 27.

Prou. 8.

Virtutes S. Gudilæ.

Ephes. 6. Coloss. 3.

Exercitia S. Gudilæ, apud parentes manentis. Coloss. 4.

Gene. 3. atitur in stationes demonis.

Cum ergo prædicti parentes virginis, filiam suam sacro fonte regenerare decernerent, præsentiam huius virginis expetunt, & vt eius regenerationis fieret testis, in omnes preces descendunt. Beata autem Gertrudis tam pie precii assensum præbuit, virginisquæ Gudilæ regenerationi non solum interfuit, sed etiam manuum suarum munditia eam sanctificauit, & de sacro fonte leuauit. Vnde factum est, vt virgo virginis mater per spiritum fieret, atque vltius ad vbera doctrinarum suarum educandam suspenderet.

Huius etiam sanctæ virginis neptes, extiterunt sanctæ sorores Aldegundis atq; Vualdetrudis, vbertim bonorum operum flore fulgentes. Ergo cum iam beata virgo Gudilæ intra monasterij claustra sacre scripturæ lacte aleretur, & à sua sancta cōsanguinea, necnon spiritali matre pasceretur, Euangelicis sententijs non absurdè auditis, mentem ad cælestis patriæ desideria exepit erigere, & ad beatam atque æternam vitam mirificè exardescere. Beata siquidem Christi virgo Gertrudis, eius animum incessanter incitabat, vt sacre virginitatis inuiolatam palnam seruaret, vt veniente sponso, pulsans, nō cum stultis ad ostium remaneret, sed cū prudentibus cælesti gloriā feliciter possideret. His nanque atque alijs huiusmodi quamplurimis beata virgo accensa monitis, huius seculi pompam respuens, moribus ætatem superans, & sanctam mentem suspendens ad astra, totam se mirum in modum in Dei redigebat famulatum, à quo perenne flagitabat præmium. Vnde contigit, vt semper in dies melior se fieret, ætulamque sensu præcelleret: quia secundum illud Sapientis, doctrinam, & non pecuniam, disciplinamque magis elegit, quàm aurum. Crescente verò dedie in diem ætate, crescebat morum probitate, vt Dei famulæ congruebat. Erat sanè corpore incorrupta, mente casta, amabilis cunctis, affabilis vniuersis, prudentia solers, fortitudine ingens, studio temperantiæ serena, iustitiæ zelo seuera, patientia laudabilis, mansuetudine insignis, pietate ineffabilis, feruens charitate bis tincta, stabilis fide robusta, longanimis spe inconcussa. Harum nanque omnium virtutum ornamenta augebat in eius animo cuncta disponens sapientia.

Postquam ergo spiritalis eius genitrix, sanctissima videlicet Gertrudis, de huius mundi peregrinatione transiit ad patriam, & ab ciulatu & conualle lachrymarum ad eam regionem, vbi desiderati sponsi facie perfuitur, pijsima Christi virgo Gudilæ tantæ cognatæ solatio destituta, redit ad parentes suos, referens pectus sitibundum, potu sapientiæ refertum, parentibus deinceps subiecta, iuxta Apostoli præceptum. Erat autem in cōfinio villa, Morfella vocabulo, distans ab eorum mansionem duorum milliariarum interstitio, in quo ædificatum fuit oratorium in honore sancti Saluatoris. Hūc locum deligens Dei virgo, crebrò expetijt remota à suis, virans eis esse molestia in omnibus etiam modicis rebus, atque appetens vacare contemplationi solius diuinitatis. Orationibus prolixis deputabat dies, continuabat & noctes, pernox in vigilijs, strenua in psalmodijs, exercitata in ieiunijs, macerabat se holocaustum Christi conspectibus, cui se totam deuota tradiderat ab annis puerilibus. & cum solo hic esset corpore, quotidie animo ad æterna transibat. Sermo quoque illius erat, iuxta Apostolum, sale conditus: sepius enim genuum flexionibus accommodata, cum lachrymis & compunctionibus cordis Dominum obsecrabat, vt quæcunque meditaretur vel ageret, conspectui eius accepta forent. Quantos autem pro huiusmodi facto aduersus virginem Dei fraudum suarum diabolus laqueos tetenderit, explicare quis poterit? Sed virgo Dei tot tegebatur diuinis adminiculis, quot contra se omnium hostis usus est tendiculis: tantoque ei obnixius resistebat, quanto ad insidiandum instare ipsam videbat.

Quadam igitur nocte, dum ad idem oratoriū sancti Saluatoris, quod diximus, declinaret, vt in cōtritione spiritus sui ad cælestia suspirando illic pernoctaret, ecce hostis, q pri- mæ parentis Eux calcaneo insidiabatur, huic virgini fraude, qua potuit, insidias moliebatur. Nam quia nox lumen negabat, secum virgo DEI lucernam habebat, quam pedissequa eius tunc fortè ferebat. Hanc non sine detrimento sui inimicus exinxit, si forte

DE S. GVDILA VIRGINE.

169

si forte virginem fraude sua præoccuparet, eandemque à cœpto itinere reuocaret. Sed eludit fraudem inimici in virgine virtus Christi. Nam virgo Domini, vt diabolicae fraudis dissiparet laqueos, orationum clypeum assumpsit: vtque lucerna per diabolum extincta, reaccendatur, flexis genibus Deum deprecatur.

Exaudiuit Deus preces virginis, quas pro receptione fudit luminis: & tenebras quas ingressus princeps tenebrarum, dispulit luce miserationum suarum. Videres itaque lucernam sine manibus accendentis reaccendi, & in obsequium virginis, velut in noctu oculi, lumen extinctum restaurari. Cœptum ergo lata peregit iter, & ad oratorium, quod est pernox tendebat, peruenit, reliquumque noctis obsecrationibus & vigilijs transegit. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet, rebusque vultu suo colorem redderet, preces vigilasque, in quibus hæc virgo totam noctem pernoctarat, longis suspirijs iam in diem continuabat. Nam pro carnis spiritusque sui contritione, & pro declinando populari fauore, sola, propria comite famula, pedibus nudis sanctorum loca sub nocturnis horis frequenter erat solita. Diebus verò, vt humanum vitaret fauorem, quasi dimidijs utebatur calceis, vt superior pars pedum videretur tecta: sicque Dei feruens amore incedebat, inferiore nuda relicta.

Nudis pedibus noctu sacra inuisit loca.

Sed dum id, quod pie egit, homines latere vult, fit res palam, quam innotescere noluit. Nam solo prostrata, & spe atque animo in cælum erecta, plantas quas nudas videndi noluit, prætereuntium obtutibus non sine obliuione videndas reliquit. Sacerdos etiam id vidit, qui celebraturus Missam aduenerat, & quid ea res sibi vellet, satis superque misolabatur. atque horrore tanti facti percussus, eiusque algori condolens, diutissime præbus suis extraxit, eiusque vestigijs supposuit, vt tam illustis meriti puellam religioso officio honoraret. Quas in manus humiliter virgo accipiens, & recedente sacerdote in alteram partem se vertens, longè à se proijcere voluit: sed diuina operante clementia, ferè vnius horæ spatio in aërem mansere suspensæ. Quo stupendo rursus animata miraculo, immensas retulit gratias omnipotenti Deo: non suo imputans merito, sed illi qui suis semper adest fidelibus.

Expletis tandem à sacerdote Missarum solennijs, in quibus sancta virgo suum spiritum contribulatum Deo sacrificium immolauerat, ad proprii limina domatis remeant. Iam ferè medium iter emissa fuerat, & ecce cuidam mulieri venit obuiam, quam longis, qui cum languore nativo ab alio ipsius malefæ parētis deciderat in hanc lucem: iamq; sol nonum voluebat annum, ex quo eundem puerum triplici malo debilitatum viderat. Etenim erat contractus, incuruus, caducis vultibus, & solam terram despectans cernuus. Organa etiam vocis erant impedita, & obmutuerat lingua. Quinetiam dirachiragra contuderat manuum articulos, intantum vt ori non ingereret cibos, nisi adiutorio alienæ manūs. Tanta igitur eius calamitate permota virgo Dei, & ex visceribus misericordiæ in lachrymas est soluta, ita vt ex lachrymarum indicio eum genuisse, & per omnia mater illius videri posset. Accessit ergo, & in humeros suos eum accepit, atq; pro sospitate eius coram Domino aliquantulum fletit. Cuius preces mox in aures Domini Sabaorth perueniunt, effectumque sui celerem inuenerunt. Iam enim puero vocis membrorumque; retinacula laxabatur, & ad officium suum penitus excitabantur: membrumque; fermonem hunc habuit, quo matrem latus sic inclamauit: Mater veni, mater veni. Mirabatur beata Gudilæ virtutem Dei ostensam per se: gaudebat etiam mater pueri, misericordiam Dei per beatam virginem declaratam erga se.

Curat puerum valde morbidum.

Ambæ gaudebant, ambæ stupebant, Dominiq; misericordiam semper superexaltare iacob. 8. iudicium perpendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube silentij appetens obumbrari, interdixit mulieri, ne id per eam aliquando ad aliorum notitiam deduceretur. At illa longè aliter acceperat, quàm virgo Dei iusserat: quia pro inopinata salute filij sui, picta beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum est igitur huiusmodi miraculum ad populum circumquaque manentem, & celebre factum vsque in præsentem diem.

Est adhuc quod in virgine Dei miremur, quod per eam de excelsis cælorum habitaculo patratum fide fateamur. More suo, quodam die in cella sua orationis pensum perage-

peragebat, & in cælesti contemplatione spiritum suspendebat suum: cùm ecce quædam mulier leprosa accedit, non sine fide sospitatis suæ mox futura illò adueniens: cuius carnem ex diutina infirmitate putredo penè in vermes conuerterat, & ad mortem vsque perduxerat, nisi iam ex pietate diuina preciosa per virginem succurreret medicina. Porro pro deformitate suâ, à præsentia & consuetudine hominum intantum (vt ita dixerim) exulauerat, vt vix vlla cum quoquam ei esset familiaritas. Sed beata Gudila spiritu contrito & humiliato intrinsecus perfusa, præ commiseratione sermone cum illa satis multo est vsa, atque ex nomine sic inelamauit, & pro sospitate suâ, nè diffideret, admonere curauit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei suæ ancoram in eum figat, qui sanat contritos corde, & alligat cõtritiones eorum. Preces proinde ingeminat solitas, suspiriorum atque gemituum accessione munitas: vt quidem leprosis mundatis, vnus tantum alienigenæ fidem innēnit, & pro gratiarum actione reuertentem laudauit, huius etiam mulieris fidem inspiceret, & eidem misericordie suæ antidoto consuleret. Cuius preces Dominus exaudivit, omnemq; lepram miserationis suæ manu derisit, vt nec cicatricum signa in ea relinquerentur, quibus lepræ indicia notari possent. Quantis verò pro subita incolumitate sua gaudijs indulserit, facile ex similibus quisque colligere poterit.

Psal. 146.

Luc. 17.

Precebus suis sanat leprosam.

Miraculis post obitum sanctificatur.

Sancti Dominici spiritu reddi.

Act. 9.

Populus arbor hyeme ad eius tumulum viret mirabiliter

Hæc & alia innumerabilia, & plura certè, quàm possit humana colligere scientia, per famulam suam operata est virtus diuina: quæ ideò notitiam mortalium fugerunt, quòd ex iudicio diuino publica non fuere. Ea tamen, quæ sciri contigit relatu antiquorum, suisque scriptis fides Maiorum præstitit, fideli sufficiant, atque pro sanctitate virginis illi satisficiant. Voluit autem eam Dominus coruscare miraculis, quoniam in vita sua iustè & irreprehensibiliter viuere ei concessit. Igitur in eius præsentia & inimitabili vita, qualis esset meriti, crebrò diuina declarabant miracula: quæ ad scribendum nimium multa sunt, sed ex his paucis etiam eius cetera cognosci queunt. Soluta autem ab ergastulo corporis, multa prioribus ampliora & admiranda edidit miracula: quia etsi non viuit corpore, viuit tamē cum illo spiritu, qui est gloriosus in sanctis suis, & magnificus in omnibus operibus suis. O verè beata & multis præconijs digna, in qua dolus non fuit: neminem iudicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Deo & hominibus iustè ac sanctè viuens. In hac itaque constantia animi perdurans, nedum per singulos dies, sed etiam per singula horarum momenta ferebat flagrantia interni desiderij videndi Deum deorum in Sion cælesti: quo quidem desiderio suo, & petitione, qua petijt, vt in domo Domini habitaret omnibus diebus vitæ suæ, non est fraudata.

Nam felici & ultimo eius præsentis vitæ termino accedente, Dominici sacramenti sese viatico circumquaque vallans, iturum ad cælos spiritum roborans, Pipino seniore principatum obtinente, sexto Idus Ianuarias, flentibus fidelium ceteruis, supernorum ciuium gaudentibus turmis, illa sancta anima sanctorum cœtibus socianda, de mundi ludibrio migravit ad Christum, ab ipso perceptura æternæ felicitatis palmam, cui est honor, virtus & gloria in secula seculorum. Administrata autem sunt honorificæ corporis ipsius funebria, & vt tantæ nobilitatis puellam decuit, ex concursu plebis non parùm celebra fuere: vbi virtutes eius, quibus plurimum vsa est quoad vixit, etiam ab inuitis lachrymas extorquebant, & ab ipsis vix quenuquam abstinere permittebant. Lugebant certè hanc nobiles quique, qui affuere, quibus humilitas & summa eius subiectio exemplo erant. Lugebant etiam orphani & pauperes, ostendentes tunicas & vestes, quibus illos hæc altera Dorcas vestierat, & quotidianis alimoniarum stipendijs sustentarat. Sepulta est autem in villa Ham, quam hodieque eo ipso vocabulo constat nominari. Neque ad tumulum eius diuinæ glorificationis defuere magnalia, quæ viuenti ei semper præsentia fuere. Nam vno eodemque die ipsius sepulture, sole in Capricorni sidere posito: nunc quippe brumam facit deflexus ad austrum: arbor, quam ferunt populum, visa est subitò ibidem virefcere, & quod natura temporis non habuit, in propagines formari & frondescere, in testimonium eiusdem virginis, in domo Domini vt palma florentis. Tanta nanque hincindè frondium seu ramorum iucunditate diffundebatur, vt omne æstiu temporis nemus vicissè putaretur. Magnus proinde in ore omnium super hoc miraculo rumor, & duplex in omnes permiscetur stupor, arborem & insperatè & intempestiuè creuisse. Vtrunque enim non satis quisquam ad-

mirari

mirari potuit. Mirum nanq; fuit, arborem subitò pullulasse: sed mirabilius extitit, eam hyemis tempore, quod natura (vt prædictum est) non habuit, vernasse.

Fecit autem Deus hæc consilio, quo nouit & voluit: fecit etiam potestate, qua valuit, qui in principio creaturarum terram iussit germinare herbam virentem, semēq; iuxta genus suum facientem. Deindè pro miraculi huius admiratione plebs vndecunquæ accurret cum exultatione, Deoque in tam præclara virgine supplices offert preces, & miraculum, quod vidit, ubique gentium explicat. Contigit autem dum humaretur corpus sanctissimum, furem quendam exequijs eius interesse, & videre ornamenta, cum quibus sepulture tradebatur. Tertia verò nocte, nefas quòd corde conceperat malitosè, mortifero debriatus veneno auaritiæ, opere festinabat adimplere. Prohi nefas: Ad sepulcrum accessit, gloriosam margaritam detexit, & vt lupus ad prædam, ita impudens furcifer gloriosum irruit deprædari sepulcrum. Nobilis ergò cùm esset virgo, atque incluta prosapia, & præpotentibus ac dirisimis parentibus, vt diximus, orta, non sua voluntate, sed fidelium potiùs amicorum apparatu, eius sacrosanctum corpusculum auro & argento, vesteque preciosa honorificè fuerat redimitum. Qui omnia secum absportans, diripuit, solo relicto sarcophago cum sacra virginis gleba. Quo factò, illius nutu, cui nuda & aperta sunt omnia, statim ultio subsequitur diuina. Nam eiusdem cælesti furis filia non multò post fœminarum choreis se admiscens, quum per plateas decantando, & huc atque illuc saltando cum ceteris discurreret, quædam illic adfuit mulier, sanctissimæ virginis familiaris & amica: quæ eam diligenter intuens, eadem armillas, quas in brachijs sacræ virginis, dum sepeliretur, reliquerat, in eius lacertis esse certissimè recognouit. Tanta ergò admiratione commota, hoc illic adstantibus denudauit celeritùs.

Sacrilegus fur eius sepulcrum diripit. Heb. 4.

Quibus admirantibus, confestim ea ad sanctissimæ virginis fratrem, Emebertum scilicet, delata fuere. Hic itaque pro atrocissimi immanitate sacrilegij dolore tactus cordis intrinsecus, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat, suæ diuinitatis erat attributus, totus autoritate canonica in reos furri insurgens, maledictionis iaculū in eos vibrauit, & à sanctæ Dei Ecclesiæ gremio atque fidelium consortio sequestrans, damnauit. Quibus tam meritò mulctatis, veluti arbor quædam si à proprio sit abscissa stipite, continuo vniuersi rami à priori arcescunt atque destituuntur viriditate: ita omnis illa progenies, tam detestabili profluens stirpe, graui & varia postmodum est infirmitate vexata. Nulla enim huius generationis persona exiit, quin clauda vel aliqua pedum debilitate detenta, vel etiam gutturosa, præteritum luat facinus. Atque ita vsque in præsens huiusmodi in illis perseuerat infirmitas. Vnde datur intelligi, sacra virgine intercedente, illis temporaliter poenitere à Deo concessum esse, nè igni inextinguibili (quod multo constat esse deterius) æternum cruciarentur.

Sacrilegia illud, horrendum in modum puniunt.

De sacri corporis eius elevatione.

CV M igitur ex signis ad tumbam eius quotidie crebrescentibus, odorem virtutum eius fama adspiraret omnibus, ex consilio & dispositione altissimi, placuit fidelibus de loco sepulcri eam leuare, & in locum honori ipsius magis congruum transferre. Factumque est, vt ex consensu pariter & conuentu beate Gudilæ reliquiarum, quas ad Niellenfè visum est transferre cœnobium ex consilio eorum, qui conuenerant, quandoquidem indignum censebatur thesaurum tantiprecij oculi angulo humilimi viculi, quem loco celebri reponi oporteret. Sed consilium humanum, diuino non roboratum, in ipso suo conatu frustratum est. Nam cùm ferretur, recipiendis reliquijs præparatum, mouere tentarent, vt eò, quò prædictum est, transportaretur, tanto pondere ibidem fixum est, ac si catenis insolubilibus tenebantur: nec enim videbant quid agerent, vbi de occulto Dei iudicio quicquam præfubeat: Gudilæ. Aldegundis atque Vualdetrudis virginum Christi: si forte hæc virgo illuc membra sua transferri veller, vbi altera harum virginum sedem suæ quieris haberet.

Corpus S. Virginis moueri loco non potest.

Obtinebat autem tunc reliquias earundem virginum Christi beate quidem Aldegundis

gundis Malbodum, sanctæ verò Vualdetrudis Castrilocus. Destinabant ergò animo nunc huc, nunc illuc transferre: at similiter in mouendo vires perdidere. Nam & huius rei adinuentio, per omnia in nihilū redacta est. Fatigari poterant, sed sanctā glebā mouere non poterāt. Singulis verò huic pōderi frustra succedentibus, & in ipso conatu deficientibus, pietas diuina diutius suspensos tenere noluit, quos ad id operis inspiratione sua excitārat. Nam reuerendæ huic eleuationi quidam prouecta, immò decrepita ætatis intererat, qui vsque ad id temporis longum duxerat senium, solusque à diebus sanctæ Gudilæ superstes, ceterisque natu & industria prouectior erat. Huius spiritum diuina inspiratio mox excitauit, & quò virgo Dei transferri deberet, edocuit: Nanque in hæc verba prorumpens, Videtur, inquit, mihi eam quietis suæ sedem in oratorio sancti Saluatoris iam elegisse, in quo eam, quoad vixit, assiduis suspirijs spiritū suum claruit vouisse Deo. Tunc ad nutum senis intuitus omnium pendeat, eiusque sententiæ eorum, qui aderant, consensus se accommodauit. Et accedentes ad feretrum, tanta mox facilitate vsi sunt in ferendo, quanta prius difficultate frustra laborauerant in mouendo.

Fit facile mobile.

Id est, reliquias.

Surdus re-
cipit audi-
tum.

Strupēdum
diuinitus
translatæ
arboris mi-
raculum.

Carolus
Magnus
predicatur.

Deportatum est ergò ad prædictum locum, putà Morsellam, illud venerabile corpus, populis promiscui sexus cum laude & tripudio comitantibus, miraculisque ex glorificatione diuina prosequentibus. E quibus ea, quæ fidelium relatu didicimus, vt posteris nota sint, narrabimus. Cum à plebe, sanctum corpus in hymnis prosequente, dimidium itineris emensum fuisset, & iam ecclesiæ, ad quam festinabat, cantantium populus propinquasset, ecce surdus quidam, cui longa infirmitas aurium meatus clauferat, pro incommoditatis suæ remedio ad corpus sacrum propius accessit, & vt fidelibus in deportandis sanctorum corporibus moris est, propè * lipsana sacre virginis ex pietate ire voluit. Cuius fidem euestigiò sanitas repentina consecuta est, quam meritorum beatæ Gudilæ præstitit medicina. Haurit aure sonum, chorus inde stupet populorum. Tum verò pro receptæ sanitatis commodo gratias Deo sanctæque virgini agit, atque sacrum corpus ipsius sequendo, reliquum itineris peragit, & cum populis, pro nouitate rei voces in altum dantibus, ad definitum sancti corporis locum peruenit. Vbi in Basilicam sancti Saluatoris sancta ossa introducere, & cum magna lætitiæ adscripserunt. Cumque Missarum celebrassent solennia, perfecto honore, læti redeunt domum, prædicantes sanctæ virginis nomen famosissimum, ac in sanctis suis mirabilem magnificantes Deum.

Hoc verò die, quo translatum est corpus virginis in basilicam Morsellensem, virtus altitonantis ad nominis sui laudem, & suæ virginis ampliandū honorem, patefecit suæ omnipotentia vim in transferenda illa arbore, cuius superius fecimus mentionem: quæ videlicet in vico Ham cœperat crescere ad vestigia sanctæ virginis, depositionis eiusdem die. Hæc enim arbor olim appositæ custos fidelissima sanctarum reliquiarum, non defecit à suo obsequio etiam in translatione earum. Nam altera die eiusdem translationis in Morsellam, ea arbor sacre virginis membra est subsecuta, & è priori loco tam mirifice eradicata, atque ita conuenienter transplantata ante prædicti oratorii focum, quasi ibidem à primordio germinare cœpisset ac crescere, cum vtraque villa à se inuicem decem absit milliarijs. Neque paruum erat spectaculum videre arborem ex eo loco eradicantem. Quod ad iussu Dei omnipotentis actum angelico ministerio intelligit, quidiuina prouidentia disponi omnia fideliter credit. Huius autem rei rumor circumquaque per cunctorum ora volitans, ad palatium vsque peruenit. Ea tempestate Romani Imperij habenas Carolus moderabatur, qui à tropheis frequentibus cognominatus est Magnus. Itaque fama volueri perueniente, certatim studebant illuc aduentare tam longinqui quàm proximi, & miraculum, quod Christus ad gloriam suæ virginis monstrauerat, ardebant intueri. Rex autem Carolus tam mirificis auditis miraculis, illuc deuotus aduenit, vbi ex miraculo prædictæ arboris nouum spectaculum sibi iniecit, & ex spectaculo compunctionis gratiam persensit. Qui vt ecclesiarum Dei amator semper extitit, defensorque strenuus, in cunctis deuotissimus, eandem villam Morsellensem sacre virgini testamentis donauit legalibus, & prædictum prædolum Ham, vnde arbor aduenerat, sub pluribus ac idoneis tradidit testibus: vt ei loco tora villa

villa deinceps subiecta maneret, vbi primum arbor diuinitus processerat. Atque idem rex eo in loco sanctimonialium instituit collegium, decretisque regalibus facultatem illis famulandi Deo attribuit satis opportunam. Quæ singula testamento mandauit, subscriptis testibus assignauit, & ecclesiæ, in qua sancta iacebat, in perpetuam hereditatem delegauit. Quæ quidem traditio vsque ad Vuenemarum rata permanfit: cuius usurpatione iniusta, ad posteros suos eadem villa non sine offensa diuina pertransijt.

Post hæc memoratus rex Carolus, venationi pro more deditus, locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feras à suis saltibus: inter quas miræ magnitudinis vrsus insequitur, qui iam multo spatio victus, cum nullum esset effugium, vndiq; campis latè patentibus, ac mortem imminuentem iamiamq; capiendus, crebris differret fleatibus, properè cursu recto tendit Morsellam, & in sancti Saluatoris irrumpit ecclesiā: vbi tum res contigit, quam facilius sit admirari, quàm eloqui. Nam Deus, qui, vt Psal. 35. scriptum est, homines saluat & iumenta: bestialem quodammodo vrsi sensum permittit, rationemque quandam intelligendi in eo formauit. Erat nanque cernere, prope lipsana sacre virginis cum se inferre, & sub tanta protectrice, à strepitu insequentium iam securum, procumbere. Deinde oblitum feritatis suæ, flexa ceruice, submissoque humiliter capite, Sanctimonialium aduentum vestigia lambere, ac more læsciuientium catulorum omnibus blandiri, & hoc ipso satis indicare, se fuisse defensum patrociniū famulæ Dei, eiusque deinceps paratum esse deferuire obsequijs. Quod vbi nuntiātum est regi, cum suis rem, quæ in bestia diuinitus agebatur, intellexit, Dei que magnalia in virgine venerans, recessit, sine eiusdem vrsi quidem læsione, sed non sine rei, quam viderat in vrsu, admiratione. Idem verò vrsus è syluestri, cœpit esse domesticus, & in reliquum apud eiusdem loci sanctimoniales non aliter vixit, quàm ab illis iussus esset.

De cuiusdā
regis filia.

Operæ precium mihi videtur non prætermitti silentio, vt eandem famulam suam clarificauerit opifex rerum per fines transmarinos. Rex quidam regebat populos sub placida pace, qui suscepit filiam ex legitima coniuge. Huic autem prima natiuitatis dies dedit initium vitæ cum membrorum labe, quippe quam languor coæuus debilitate contraxerat. Cui in visu persona muliebris, vultu & statura spectabilis apparuit, eamque ad tumultum virginis Gudilæ iam breui sospitè fore prædixit. Expergefacta autem, patri & matri quæ viderat, retulit, stuporemque ipsis ea re attulit: quibus pro visio- ne gaudium quidem creuit, sed quia locum ignorabant, sollicitudo tristitiam auxit. Tunc nocte sequente eadem visio puellæ apparuit, vtque bonis esset operibus intenta, admonuit. Quæ somno excitata, noctem illam diemque sequentem lamentationibus transiit, donec tertia se nocte eadem, quæ antè apparuit, mulier præstò dedit, & consolationis viam primum ingressa edocuit, quo beata Gudila pago orta, vbi post mortem sepulta, & ad quem locum postea esset translata: adiiciens etiam sanctimonialium collegium illic institutum, quæ in ipsius obsequijs versarentur, Christo desponsæ. Manè ergò his, quæ viderat, publicè enarratis, patreque & matre in gaudium excitatis, nauī vnā cum militum manu imponitur, emenso mari ad locum, vbi virgo Dei sedem suæ quietis elegerat, aduehitur. Vbi à sanctimonialibus suscepta, ac prope lipsana sacre virginis posita, orationis instantia ab eisdem per triduum fouetur: tandemque solatio restituto, incredibili affecta gaudio, licet adhuc pagani esset detenta ritibus, Deum in tanta virgine miraculis coruscantem confitetur: ad patriam repedit, Deumque Christianorum publicè prædicat. Cuius incolumitas stuporem, gaudium, & fidem regi suisque attulit: stuporem, rei nouitate: gaudium, in filia recuperatione: fidem, in vnus Dei confessione. Tandem & ipse ad cœnobium sacre virginis, satis terrarum marisque emensus, vnā cum plurimis regni sui viris est adductus, baptismumque, quibusdam suarum rerum copijs ibidem oblatis, est adeptus. Post cuius perceptionem eidem beate virgini vas argenteum donauit, quod in deferendis ad Ecclesiam oblatis longo post tempore ibidem manentium conseruauit ætas. Inde patriam cum suis reuisit, edictumque proposuit, vt omnes sui regni homines baptismi fonte abluerentur, quod latè diuulgatum, in vnum credere Deum fecit. Postremò, nul-

I A N V A R I V S.

lum permisit regno militare suo, qui per paganismum rebellasset Christi regno. Sic per salutem vnius, multis prouenit animarum salus. Facile autem colligi hinc potest, quanta inter circumstantes signorum gloria fulserit, quae longè etiam remotos populos illustrauit miraculis. Magna verò in caelis & in terris eius gloria, magna aequè ipsi apud Deum obtinendi, quae postulat, efficacia: cuius meritis veri notitia Dei transmarinis data est gentibus: non illis, quos vocant Anglos: iam enim illi, docente Augustino, in Christum crediderant, quem, admirabili viro Gregorio auctore, doctorem acceperant: sed longè nimirum remotioribus, in infidelitatis caeno tunc temporis descendentibus. Constat verò, sanctimonialium inibi floruisse collegium vsq; ad Hunnorum irruptionem. Vt autem cum illo sanctimonialium collegio actum sit, sequens sermo declarabit.

Post multa & magna miracula ostensa Morfellæ, dispensatione Domini collocata illic sanctimonialium congregatione in honorem dilectæ Deo Gudilæ virginis, multiplicata populorum malitia, lara & prospera diaboli versutia perturbauit. Ipse quippe aduersarius noster, qui bonis inuidet, & malis lætatur, tanquam leo rugiens circuit, querens quem deuoret, & si qua adhuc virtutum vestigia remanserunt in terris, ea nititur omni impietatis abolere molimine. Vt ergo iacula atrocitatis suæ in corpora liberius contorqueret, heu dolor & facinus, primò venena sua in animas diffudit, tanto grauius, quanto abundantius. Inde ascendente ad Dominum clamore nequitiæ Christianorum, vt similem inuenirēt poenam, fines Lotharingæ gens inuadit Danorum. Sanctuaria verrebantur in derisum, in prædam substantiæ incolarum. Ità pœce turbata, res cœnobij Morfellenis paulatim diripit aduersariorum insatiabilis cupiditas.

Qua tempestate, metu paganorum agente, sacratissimæ virginis Gudilæ corpus à supradicto cœnobio in locum, qui dicitur Capramons, deportatur. Interea pagani impietatis suæ funiculos latius protendentes, atque rapina: vastationisque fomitem magis ac magis sirientes, quæcunque poterant, planè euastarunt, nec etiam à cœnobio Morfelleni abstinuere manus. Nam igni ab eis vsque adeo concrematum est, vt nulla nostro tempore eius vestigia supersint. Sed sicut nobis Dominica vox testatur, omne regnum in se diuisum, desolabitur: Ludouicus rex Austrasiorum, fines Francorum iniuste inuaserat contra fratres suos. Facta inde pace inter eos, datisque sacramentis, cum reuerteretur, Nortmannis, qui erant progressi vsque ad Carbonariam, in loco, qui dicitur Thimnim, obuiam venit, & cum illis absque mora confluxit, & Deo propitio, ex eis maximam partem gladio strauit: reliqui in fugam dilapsi, in fisco regio se communiunt: deinde noctu ad classem se recipiunt. Postea Vuaholim fluitum ingressi, Nouiomagi ad regium palatium applicuerunt, ibique castra posuerunt. Quod cum ad notitiā Ludouici perlatum esset, absque dilatione cum exercitu venit, & nationem obsidione cinxit. Conserto cum eis nonnullis diebus prælio, non adeo præualuit: quod palatium ingentis magnitudinis mirique operis, hostibus tutissimum præberet receptaculum. Postremò rex accepta pollicitatione, quod si ab obsidione cessaret, Nortmanni continuò de regno eius discederent, cum omnibus copiis recessit. Illo recedente, Pagani palatium vnà cum munitione exurentes flammis, nauibus ascensis, maiori numero congregato, cum inestimabili multitudine peditum & equitum consederunt in loco, qui dicitur Haslon iuxta Mosam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatem, Traiectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Altera incursione Ribuariorum finibus effusi, cadibus, rapinis ac incendijs cuncta deuastant. Coloniam Agrippinam, Bonnam, ciuitates cum adiacentibus castellis, Tulpiaecum, Vulpiacum, & Nouesium igne comburunt. Post hæc Aquigranensem palatium, inde & Malmundariense & Stabulense monasteria in fauillam redigunt. Arduennam percurrentes, Prumiense cœnobium ingrediuntur ipso die Epiphaniæ Domini: Interfectis omnibus, quos ibi inuenerunt, monasterium igne consumunt: & onerati præda, ad castra redeunt.

Dum hæc aguntur, Ludouicus rex apud Franconofort moritur. Nortmanni audita morte regis, nimio exultabant tripudio: & iam non de conflictu, sed de præda cogitabant. Igitur cum omni festinatione exeunt, & Treuironum ciuitatem nobilissimam die sacratissimo Cœnæ Domini occupant: In qua vsque ad sanctum diem Paschæ festi-

sa abstinere corpora recreantes, omne tentorium urbis circumquaque vsque ad solum demoliti sunt. Deinde ciuitatem flammis exurentes, ad Mediomatrices dirigunt aciem. Quod cum comperisset eiusdem urbis antistes, adiunctis sibi alijs episcopis vel comitibus, ultro illis obuiam ad pugnam procedit. Inito cerramine, Nortmanni victores extiterunt, & episcopo interfecto, ceteri fugerunt. Pagani iter, quod coeperant, deserentes, cum ingenti præda summa celeritate ad classem reuertuntur. Ipsidem verò temporibus Carolus, huius nominis & dignitatis tertius, licet grauib; & multimodis regni negocijs occupatus, tamen aduersantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulit.

Postea verò gens Hungarorum finibus suis egressa, regnum Bauarorum ac Lotharingæ occupat, cadibus, rapinis ac incendijs omnia vastat, & vsque ad Carbonariam syluam igne & præda demolitur. Sed Otho senior tunc temporis Imperator, multis modis regi & suorum procerum impeditis incommodis, dum aduersantes non cohibet hostes censura regis seueritatis, maiorem licentiam iniuste agendi tribuit etiam domesticis. Bellum tamen contra Hungaros susceptum, Deo misericorditer dispensante & pro suis pugnanter, satis feliciter peractum est. Rex ipse Hungarorum cum suis principibus captus est: ceteri verò interfecti, & funditus sunt extincti.

Igitur post tanta flagitia recedentibus paganis, beatæ Gudilæ corpus ad prædictum cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactum, redijt. Quod quanquam hostium irruptione siquæ destructione vilesceret, beatæ tamen virginis corpus ibidem seruabatur, eaque reuerentia, qua loci eiusdem tulit paupertas, illud venerabantur, donèc desiderio vsurpans, omni crudelior belua, specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vicit crudelitate. Bona ecclesiastica in usus suos & suorum stipendia satis audacter præsumpsit vendicare, & ancillas Christi iniurijs & egestate afflictas, compulsi fugere, & vt oues sine pastore circumquaque vagantes, errare. Si quam autem è numero DEO seruientium mors occupabat, locum eius auaritia Vuenemari supplere solebat: sed non mirum erat, quippe qui & viuentibus sua negabat. Hoc tandem iusto Dei iudicio tam animæ quam corporis morte damnato, dolet ecclesia ipsum reliquisse filios. Quorum vnus Hermenfridus res ecclesiæ supradictæ inuasit iniuste, non timuit mortuo patre suscipere, & quidem per aliquot annos sine alicuius contraditione vel defensione.

Hoc enim tempore, vt clamat veritas scripturæ, neque rex, neque dux in Israël erat: sed vnusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta nanque aliorum malorum pericula, tanta vndique aduersitatum creuerant incommoda, tanta insuper principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, vt res ecclesiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, iam esset pro minimo. Post hæc Ottone secundo tenente imperium, Carolus frater Lotharij regis Francorum, in regno Lothariensi adeptus est ducatum. Qui statum imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum antium solerter aduertit. Vnde inter cetera res ablatas ecclesiæ Morfelleni inuasorum partibus nisus est subtrahere, & sanctæ Gudilæ famulantibus restituere. Sed quibus se facile potest, quam difficile corrigantur, quæ in consuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco sancto volebat reddere industria Caroli Ducis, sed obstabat audacia pernaforis, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Insurgunt testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Hermenfridum omnes suæ partis clamant esse patris successorem, & paterni boni heredem. Ducis autem prævalente potentia, Hermenfridus siquæ complices, amantes terrena, paruipendentes celestia, inito consilio inuasit terras retinent sibi, & preciosam margaritam, omnibus datis comparandam, corci. O miseris & miserandos, qui instar brutorum animalium terram respicientes prono pectore, ac ventri obedientes, non Deo, ipsi se indignos iudicant tanto dono. Et sicut paternam rapacitatem eis hereditate cessisse gauisi sunt, sic quasi æterno munere perfoffi, paternæ necis exitum sibi cõtigisse tristi sunt. Nam vnuerfos eiusdem

DE S. GVDILA VIRGINE.

175

sa abstinere corpora recreantes, omne tentorium urbis circumquaque vsque ad solum demoliti sunt. Deinde ciuitatem flammis exurentes, ad Mediomatrices dirigunt aciem. Quod cum comperisset eiusdem urbis antistes, adiunctis sibi alijs episcopis vel comitibus, ultro illis obuiam ad pugnam procedit. Inito cerramine, Nortmanni victores extiterunt, & episcopo interfecto, ceteri fugerunt. Pagani iter, quod coeperant, deserentes, cum ingenti præda summa celeritate ad classem reuertuntur. Ipsidem verò temporibus Carolus, huius nominis & dignitatis tertius, licet grauib; & multimodis regni negocijs occupatus, tamen aduersantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulit.

Postea verò gens Hungarorum finibus suis egressa, regnum Bauarorum ac Lotharingæ occupat, cadibus, rapinis ac incendijs omnia vastat, & vsque ad Carbonariam syluam igne & præda demolitur. Sed Otho senior tunc temporis Imperator, multis modis regi & suorum procerum impeditis incommodis, dum aduersantes non cohibet hostes censura regis seueritatis, maiorem licentiam iniuste agendi tribuit etiam domesticis. Bellum tamen contra Hungaros susceptum, Deo misericorditer dispensante & pro suis pugnanter, satis feliciter peractum est. Rex ipse Hungarorum cum suis principibus captus est: ceteri verò interfecti, & funditus sunt extincti.

DE RELIQVIIS S. GVDILAE.

Igitur post tanta flagitia recedentibus paganis, beatæ Gudilæ corpus ad prædictum cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactum, redijt. Quod quanquam hostium irruptione siquæ destructione vilesceret, beatæ tamen virginis corpus ibidem seruabatur, eaque reuerentia, qua loci eiusdem tulit paupertas, illud venerabantur, donèc desiderio vsurpans, omni crudelior belua, specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vicit crudelitate. Bona ecclesiastica in usus suos & suorum stipendia satis audacter præsumpsit vendicare, & ancillas Christi iniurijs & egestate afflictas, compulsi fugere, & vt oues sine pastore circumquaque vagantes, errare. Si quam autem è numero DEO seruientium mors occupabat, locum eius auaritia Vuenemari supplere solebat: sed non mirum erat, quippe qui & viuentibus sua negabat. Hoc tandem iusto Dei iudicio tam animæ quam corporis morte damnato, dolet ecclesia ipsum reliquisse filios. Quorum vnus Hermenfridus res ecclesiæ supradictæ inuasit iniuste, non timuit mortuo patre suscipere, & quidem per aliquot annos sine alicuius contraditione vel defensione.

Hoc enim tempore, vt clamat veritas scripturæ, neque rex, neque dux in Israël erat: sed vnusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta nanque aliorum malorum pericula, tanta vndique aduersitatum creuerant incommoda, tanta insuper principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, vt res ecclesiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, iam esset pro minimo. Post hæc Ottone secundo tenente imperium, Carolus frater Lotharij regis Francorum, in regno Lothariensi adeptus est ducatum. Qui statum imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum antium solerter aduertit. Vnde inter cetera res ablatas ecclesiæ Morfelleni inuasorum partibus nisus est subtrahere, & sanctæ Gudilæ famulantibus restituere. Sed quibus se facile potest, quam difficile corrigantur, quæ in consuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco sancto volebat reddere industria Caroli Ducis, sed obstabat audacia pernaforis, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Insurgunt testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. Hermenfridum omnes suæ partis clamant esse patris successorem, & paterni boni heredem. Ducis autem prævalente potentia, Hermenfridus siquæ complices, amantes terrena, paruipendentes celestia, inito consilio inuasit terras retinent sibi, & preciosam margaritam, omnibus datis comparandam, corci. O miseris & miserandos, qui instar brutorum animalium terram respicientes prono pectore, ac ventri obedientes, non Deo, ipsi se indignos iudicant tanto dono. Et sicut paternam rapacitatem eis hereditate cessisse gauisi sunt, sic quasi æterno munere perfoffi, paternæ necis exitum sibi cõtigisse tristi sunt. Nam vnuerfos eiusdem

Treuiris cõburitus.

Alij habent, quod data pecunia, è regno decesserint.

Vuenemarus bona ecclesiastica sibi seculare vendicat.

Judic. 17. 18. 21.

Carolo frater Lotharij, sic dux Lotharingæ.

Vltio diuina in vltura

possessionis coheredes, inaudita miserabilique nece notum est finiri ad extremam vi-

nientes.
Carolus verò dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se ecclesiam accepisse thesaurum. Quem cum debito honore in ecclesiam sancti Gaugerici Bruxellas intulit, & quid sibi cessisset boni, volens probare oculis, temerè, quanvis deuotè, aperuit thecam virginis: sed mirum dictu, ecclesiam totam repente nebula circumfundit, omnemque diurni luminis adspèctum in nocturnas tenebras permutans, oculos præsentiū caligo retundit, atque sic providentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim dux innitens consilio, se vnà cum aliquanta fidelium plebe in contritione carnis ac spiritus coarctauit triduo, vt quod faciendum incauta persuasit temeritas, summa, quæ omnia vincit, humilitas impetraret. Et iam tertia dies illuxit, memoratusque princeps ad loculum beatæ virginis cum sacerdotibus ac thymiamate accessit, aperuit, & quod desiderabat vidit, inuocataque Dei maiestate occlusit, ac sigillo obsignauit. Postea verò partem quandam villæ, quæ vocatur Mollebecca, sanctæ Gudilæ tradidit, & sex familias addidit, & alia complura altaris vestimenta donauit. Illic non sine magna veneratione quieuit vsque ad temporis comitis Baldrici, nepotis Caroli ducis. Millesimo quadragesimo septimo anno incarnationis Dominicæ, XV. indictione, Damasus summo Pontifice Apostolicæ sedis præsidente, Henrico II. regnante, dedicatum est in monte Bruxellis templum XVI. Calend. Decemb. ad laudem nostri redemptoris, in honorem sancti archangeli Michaelis à Gerardo Cameracensi episcopo. Lambertus verò, qui & Baldricus comes, Henrico fratri succedens, cuius præsencia tunc omnia illic congruenter erant ordinata, eodem die illud corpus sanctissimum de ecclesia sancti Gaugerici cum episcopo exterisque sacris ordinibus leuauit, atque cum summo honore in ecclesia sancti Michaelis reposuit. Et annuente in omnibus vxore sua Oda, quæ fuit Gozelonis ducis filia, ad seruendum Deo sanctæque Gudilæ virginis, ibi clericos constituit, & ad vsus eorum ipsam ecclesiam cum decimis, & alia plura legaliter contulit. Ibi nunc quoque, ad ostendenda gloriose virginis merita, multa & magna sunt miracula. Hæc de virgine Dei pauca tantum multis in nostrâ venere notitiâ, omisissis proculdubio plurimis, quæ nos præterierunt. Sed hæc nostra de virgine claudatur oratio, eiusdemque nobis non desit intercessio, quæ & me scribentem, & te Christiane respiciat legentem, Amen.

Carolus dux quæ sit largitus ecclesie eius.

S. Gudila ad S. Michaelis ecclesiam transfertur.

**BERNARDI IUSTINIANI ORATORIS EXPOSITIO
LITISSIMI, IN BEATI LAURENTII IUSTINIANI
Venetiarum protopatriarchæ vitam, ad monachos Carthusienses Præfatio.**

Lsi non dubito, venerandi patres, quin Patriarcha Laurentius sicut viuens solebat, ita etiam vita functus excipietur à vobis omni pietatis officio: iucundior tamen eius aduentum esse existimauit, si rationem, qua suauissimus gratissimusque hospes ad vos veniat, cognoueritis. Nam quum cum à teneris annis dilexissim, plus etiam quam parentem, atque illius discessu moerens, desiderarem aliquod solatij, optabam (vt amantium mos est) aliquam illius imaginem, non Lysippi quidem manibus, aut Apellis, sed quæ potius exprimeret & mores illius, & actiones, & verba: quæ nisi literarum viua (vt ita dixerim) pictura fideliter atque perfectè representari non possent. Illud igitur vnum cupiebam, illud optabam, singulares illius cælestesque virtutes, & culis pontificum veterum merito non impares, præstantis alicuius ingenij literis illustrari. Quod cum ipse mecum sæpius agerem, sepè etiam cum his venerabilibus patribus vestris, qui apud nos sunt, & præsertim cum angelici spiritus viro Francisco Taruisano, præfecto vestri cœnobij, accidit inter nos, ut sic quædam & pietatis plena contentio. Quum orarem ego illum, & ille contra me, vt aliquid de vita nostri pontificis scriberem: dicebam esse illi auctoritatē, esse doctrinam, consueuisse per multos annos cum Laurentio, multa vidisse, multa cognouisse: singulari charitate ac reuerentia ei fuisse deuinctum: Vereri me præterea dicebam, nè si ego scriberem

Franciscus Taruisanus.

scriberem, sanguinis propinquitas obesseret fortasse Laurentij causæ, & (velut in foro solet) testimonium nepotis in causa patris suspectius haberetur. At ille eisdem contra me rationibus urgebat enixius, & facultatis, & consuetudinis, & amoris: atque (vt est præstanti doctrina & vsu rerum) intueri iubebat Ambrosium, qui Satyri fratris laudes duobus libris complexus est: adspicere Bernardum, qui Gerardo fratri, inter ceteras nobilissimas super Cantica homilias, locum præcipuum eius laudibus inseruit. Neque Latinos solum memorabat, sed Græcos etiam. Nam & Chrysostomus parentis, & Basilii sororis vitæ & laudes, quemadmodum noster Aurelius Monica matris, prosecutus sunt. An (præterea dicebat) si quotidie vides alienos & externi generis homines concurrere ad illius sepulcrum, qui aut statuas, aut flores, cereosve in testimonium venerationis apportent: quid tandem tibi necessitudine nepoti, pietate filio, tantis illius beneficijs obstricto agendum est? Te certè audiui, quum diceres illum tibi sæpè magnis in laboribus præsentem adfuisse numine, quemadmodum promisit ipse tibi, dum migraret à vita. Nonne igitur ad illius honorem & gloriam, (nisi ingratus esse vis & haberi) quicquid in te est aut facultatis & ingenij, aut denique studij & diligentia, conferendum? Hæc igitur ille quum diceret non minus prudenter quam amicè, certè in me moriam redigebat, id ipsum vsu accidisse ferè per omnes ætates. Omitto enim prius Græcis, illi Latinis literis res illustrare suas: adeo non de amicis aut propinquis, sed de seipso scribere non dubitauerunt. Dicam de nostris. Certè Athanasius Antonij, Martini Senensis, Bernardus Malachia, Gregorius Basilij, Gregorij Chrysostomus scripsere vitæ, aut discipuli omnes, aut amicissimi. Itaque refragari iamiam poteram summæ autoritatis exemplis: sed illa præcipue ratione non poteram, quam de illius erga me memorauerat beneficijs. Abijt enim optimus pater ea maxime tempestate, quum me familiamque meam turbulentissimi fluctus & procellæ varijs modis impeterent, vt mergi penitus necesse fuerit, (tu scis bone Deus) nisi inuocatus semper à me benignissimus pater, in tantis malis atque periculis opem tuam impetrauisset. Vt extaret igitur aliquod grati animi officium, quod profectò ab nepote erga patrum sine scelere omit- ti non posuit, appuli animum ad scribendum. Quæ autem narrabimus, verè possumus dicere cum Apostolo, quia non solum à fidissimis testibus audiui, sed pleraque ipsi vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectauerunt: præsertim cum ab initio pon- tificatus usque ad vltimum vsque vitæ diem, ab illius (vt aiunt) latere nunquam ferè disces- sisset. Placuit autem vobis potissimum inscribere, clarissimi athletæ Christi. Nam quum Leonardi parentis cineres atque ossa, me, apud vos habeam pignus eximium erga vos familiæ nostræ obseruantia & pietatis: cur germanos optimos atque dulcissimos, qui se incredibili pietate dilexerunt, quantum in me est, pari quoque contubernio non donem? Venit igitur ad vos Laurentius, pater & vita sanctus, & doctrina instructus, & miraculis coruscans: quibus quidem ornamentis quid accedere possit, non video. Sunt autem summa omnia hæc, & habitant adhuc in oculis omnium: ex quibus & voluptatem in legendo, & fructum in imitando percipere possitis.

Scrm. 26. in Cantica. for. Gregorius Nazanzus.

Nota quid cōferat pia inuocatio Sanctorum.

QVO GENERE, QVIBVS PARENTIBVS SIT ORTVS, ET QVO PACTO ADOLESCENS AD DISCIPLINAM monasticam sit profectus. Cap. I.

Natus est igitur Laurentius Venetijs, Bernardo Iustiniano s. IANVA. patre, matre verò Quirina. De vtriusque familiæ nobilitate neque multa dicere, neque omnino silere licet sine illius Laurentij iniuria. Nam sicut his fortunæ donis gloriari, superba leuitatis est: ita fortiter contempsisse, quod Laurentius fecit, summæ grauitatis. Celebre igitur est, & in antiquis Venetorum monumentis extat, Iustinianam familiam à Iustiniana posteris defluxisse: tres fratres Constantinopoli pullos per seditionem, venisse in Italiam, atque Venetijs con- disse. Huius familiæ virtus cum multis in bellis, tum in co-

Genus s. Iustiniana.

maxi-

maximè claruit, quod à Vitali Michaële duce Veneto aduersus Emmanuelem Imperatorem Constantinopolitanum feliciori initio, quàm euentu, gestum est. Classẽm nobilissimam centum triremium, & viginti nauium dux Venetus centum diebus confect, & in altum deduxit: quæ quum omnem oram Illyrici maris, portus deinde Epiri atque Achaia, & deinde maris Aegæi insulas penè omnes recepisset, captaque denique ac spoliata Chio, ad insulam, quæ nunc dicitur sanctæ Panagiæ, diuertisset, & descendisset aquatum, (seu pestis illa fuit, corrupto cæli tractu, seu, quod magis creditum est, infectæ ab hostibus veneno aquæ) sanè incredibili lucè vastata est. Iustiniani quicunque per ætatem potuerant capere arma, classẽm eam conscenderant, quasi patrias sedes bello repetentes: sed tatum conatum infelix exitus excepit. Nam ad vnum omnes, sic volente Deo, aut ferro, aut morbo extincti sunt domi, præter aliquot senes, sufficiens soboli frigidiore. Fortè euenit, vt vnus tantum superesset adolescens, Nicolaus nomine, apud monachos sancti Nicolai. Vitalis dux laceram, & tam milite quàm remige vacuum classẽm trahens, in patriam reuersus: & cum præter alia publica incommoda, tum etiam quasi excidij illius familiæ causa fuisset, quæ toti ciuitati fuerat charissima, incidit in populi odium. Et vt quoquomodo posset, reconciliaret, statuit non solum restituere illam in lucem, sed copulare etiam sibi sanguine. Impetrat ab Alexandro tertio pontifice maximo, vt liceat adolescenti monacho soluere vinculum religionis, ad reparandam sobolem suæ gentis: eique vnicam filiam despondet, Annam nomine. Faustè faère nuptia. Donauit illos Dominus maribus sex, & tribus foemellis. Latus tam prospera sobole Nicolaus, & Deo gratias agens, voti veteris religionisque non immemor, ad monasterium reuersus est: ædificato prius apud Amianum coenobio virginum sub nomine sancti Adriani: in quo vxor ipsa Anna quoque monasticam cepit vitam. Multis miraculis ambo claruerunt, atque eorum imagines apud ædem sancti Nicolai, in testimonium sanctitatis ad nostram vsque ætatem persistere. Quod, nè cui fortè mirum videatur, iisdem temporibus idem Alexander pontifex Constantium, Gulielmi Siciliae regis filiam & monacham, & plùs quàm quadragenariam Henrico Imperatori, Frederici Barbarossæ filio, nuptui concessit, ad sobolem Gulielmi patris, qui Siculis fuerat charissimus, suscitandam. Ex hac igitur sanctitatis propagine Laurentius ortus. Bernardus pater iuuenili ætate è medio magnorum honorum cursu surripitur. Quirina mater, & ipsa clarissimo genere, anno ætatis quarto supra vigesimum, amisso viro, & quinque susceptis liberis, reliquam ætatem caulem duxit, domum suam regens, vt Apostoli verbis vtat, & filios in timore Dei & mandatis instituens, instans orationibus die & nocte: & nè in delicijs mortua esset, cilicium & catenam aream, quoad vixit, circa lumbos gestauit, ieiunijs & vigilijs florentem ætatem castigans: præcipuè autem in pauperes misericors & benefica, & quæ ad eleemosynas filios semper & verbo instrueret, & exemplo. Accessit ad eximium Laurentij ornamentum, germanorum fratrum par memorabile, Marcus & Leonardus: quorum necessaria mentio me diu tenuit ancipitem, scriberemne hic aliquid de illorum vita moribusque: sed quum magni res operis videretur, malui nunc soli Laurentio dare operam. Vnum tamen illud non filebo, cum bona venia legentium, tres eiusmodi fratres tanta virtute, sanctimonia, & omnium bonarum artium sciẽtia præditos (quod quidem scriptorũ monumentis extet) vix vlla vnquam secula tulisse. Nec falli me amorem, neque fallere prorsus scio. Natus est Laurentius sub finem belli Genuensis illius maximi & periculosissimi: & natus, quo die pro insigni apud Clodiam victoria, vniuersa ciuitas supplicationibus & omni lætitiæ genere redundabat. Dicere solebat Quirina mater, dum in ea lætitia pareret, gaudio quodam animi perfusa, Deo primùm gratias egisse, quod cum partum, quem tantis in laboribus periculisque gestasset, in lucem ederet cum tanta ciuitatis lætitiæ: deinde Deum suppliciter orasse, vt hostibus aliquando formidini esset, & salutis ciuibus: quod certè vidimus euenisse bello Mediolanensi, sicut suo loco dicemus. Statim autem primæuæ ætate declarauit morũ elegantiam singularem. Nihil illo venustius, aut amabilius: cum maioribus natu libenter esse, cum equalibus facilis, minores amplecti. Ceterũ excellẽti videbatur animi magnitudine, & ad summas res semper intẽta. Nihil illũ ludicri delectabat, vt solet ceteros iuuenes: sed ad magnas res diuina sapientia rapiebat, vt aliquando Quirina mater metuens, nè aliorum eruperet ille ardor animi, & mudi honores amplecteretur plusq̃ par esset. Quin tu, ingit hanc

Redi ad
monasteriũ
Nicolaus
Iustinianus

1. Tim. 5.
Nota sanctitatem
nobilitatem
intraq̃.

Mores adolescentis
Laurentij.

hanc mi fili insaniam mittis? Infernum sapit ista superbia. Cui subridens Laurentius veluti per iocum, Noli timere, ait, mater: magnum me Dei seruum adhuc videbis. Hoc de seipso puerile præfagium haud multò post Dominus impleuit. Annũ erat natus vndeagesimum, eius scilicet ætatis, in qua carnis illecebre ancipitẽ facere solent humane vitæ viam. Dominus autem Iesus manum illi adhibere volens, apparuit illi, sicut ipse in eo libello, qui Fasciculus amoris inscribitur, meminit. Ipsius verba subiiciemus: Erã vestri similis, quærens æstuanti desiderio pacem in rebus extrinsecis, nec inueniebam. Tandẽ quẽdam virgo sole splendidior mihi apparuit, cuius nomen ignorabam. Hæc propius accedens, venusto vultu placidq̃; affatu: O iuuenis, inquit, dilecte, cur effundis cor tuũ, & pacem sectando per multa variaris? Quod quæris, penes me est: quod concupiscis, tibi polliceor, si tamen in sponsam me habere volueris. Quum verò nomen ipsius, & genus, & dignitatem scire peroptarem, se ait sapientiam Dei esse, quæ propter hominum reformationem humanã formam suscepit. Assensu igitur, & dato pacis osculo, læta discessit. Hæc igitur visione percussus, rem derulit ad Marinum, Quirinæ matris consobrinum, qui fuit tam vita quàm doctrina sanctissimus. Is quanquàm magnũ aliud portenderet, & ardentẽ iuuenem ad omnem altissimæ vitæ rationem intelligeret, perspicere tamen penitus illius animum, & corporis firmitatem experiri maluit: de vestitu nihil mutauit, nè cultus sordidior proderet animi propositum: sed matri nimium amanti secretum esse non potuit. Quæ quum præter suspiciones alias, ligna quãdam rudia super lectum sternere, superq̃; his lignis cubitare filiũ deprehendisset, (vt est matrum natura mollior) metuens nè filius nõ satis difficultates religionis intelligeret, induxit in animum tentare illius propositum, & nuptias apparare. Et quidem virgo offerebatur, forma, nobilitate & amplis diuitijs præstans, quã ego senem cognoui. Id quum animaduertisset filius, & fratres cum matre coniurassẽ perspiceret, fugam maturauit, atq̃; ad Marinum auunculum se contulit in religionem canonicorum collegiatorum, qui S. Georgij in Alga nuncupantur. Dicebat autem initio conuersionis proposuisse animo, hinc omnia bona fortune, nobilitatem, magistratus, honores, vxorem, liberos, pecuniã, & omnis præterea generis voluptates: illinc in medias, vigilijs, æstus, algorem, feruitutẽ: sedisse deinde quasi iudicem inter ista, & ab sese ita exegisse: Considera nunc etiam atq̃; etiam Laurenti, quid agas: Putasne hæc perferre poteris, aut illa contemnere? Tum sese ad Domini crucem conuertisse: Tu es Domine spes mea: ibi posuisti certissimum refugium tuum. Sic confirmatus animo, relicta matre, fratribusque calcatis, præterea opibus & honoribus, & florentis ætatis illecebris, ad cælestem militiam profectus est.

Christus illi
apparet.

Nota strati
sancti adolescentis.

Spernit nuptias
prius voluptates.

De siti, fame, vigilijs, & omni corporis attritione, de dolorum tolerantia
per omnem ætatem declarata. Cap. 2.

Primum igitur sibi certamen instituit cum corporeis illecebris, cuius viã breuissimam iudicauit, si nihil illis molle concederet, sed bellũ gereret quasi cum hoste capitali. Nihil dicam de cibi parcitate, quem nunq̃ saturitate, sed vix vltima necessitate definiret: nihil de sitis tolerantia, qua nunq̃ sic torreretur visus est, vt vel per ieiuniũ, vel manuũ operationem, vel peregrinationem, vel valetudinẽ adduci potuerit, vt potum deposceret: quin si inuitaretur à fratribus, dicebat: Quo igitur potest feremus Purgatorij calores, si paruam hanc sitim ferre non possumus? Vigilijs à patribus institutas, non solum ita seruauit, vt ad matutinum primus veniret, vltimus discederet: sed quum omnium monachorũ mos sit, post matutinum ad somnum redire, donẽc sol illucescat, Laurentius per omnem vitam nunq̃ de ecclesia discessit, donẽc ad Primam fratres conuenerent. Rigente hyeme, accedere ad ignem nunq̃ visus est: quod fuit admirabilius propter corporis imbecillitatem. Accidit autem, vt pater quidam frigore sensisset, admirans, inquit: O fili, magnus calor est, quo intus ardes, si frigora ista non sentis, quibus obriguisti. Quid illud, vt ne in hortum quidem remittendi animi cauda vnq̃ accesserit, quod vnum solet esse monachorum remedium? Stabat gradu nixus, dum diuina canerentur officia: non dextra, nõ leua sedilibus herere: quẽ statũ semper in psallendo seruauit. Videtur hæc fortasse minũs admirabilia his, qui nunquàm experiantur. Vos aut nobiles Christi athletæ, qui quotidie facitis harũ rerum periculũ, scio facilius

Pugnat aduersus voluptates
signiter.

Vigiliæ
eius.

Tolerantia
frigoris.

Statio eius
in templo
habebat.

Atu difficiliora quàm dictu iudicatis. Huius propositi atq; constantiæ perseveravit vsq; ad vltimam senectutem, vt in ipsi ægritudinibus vix vlla corpus remissiori ratione foveret. Nam quum medicus eum laborantem iam fermè septuagenarium ad edendas carnes inuitaret Quadragesimæ tempore, & quò facilius suaderet, afferret exemplum sancti cuiusdam ex his recentioribus, qui ob ægritudinem haud maiorem die Dominica passionis pulpā phasiani comedisset, petiuit primū Laurentius, an abstinere posset sine vitæ periculo. quū ille non negasset, Vnusquisque, inquit, abundet in sensu suo: sed vt verum fatear, valdè me delectant veterum exempla sanctorum. Video autem confesores per carnis macerationem, martyres autem per sanguinis effusionem ad caelestem patriam contendisse. Itaque vt ad priores annos redeam, quum factus esset etate vix gente debiliior, cogeant eum patres ex capitulo decreto, vt cibo & somno, & veste moderatiùs vteretur. Quod ille ægrè ferens, quasi ad delicias compelleretur, lubete, dicebat, vt lubet, parebo iussis: scire tamen vos velim, ei qui pro Christo pati decreuerit, patiendi viam non defuturam. Querebam ab eo patre, qui hæc narrabat, quid his verbis significare voluisset: Disciplinas credebat, id est, verbera & plagas, quibus solebat affligi vehementiùs. Notas quippe & sanguinis maculas sepius apparuisse. Non solum autem euicit has communes naturæ necessitates, sed dolorum patientiam admirabilem ubiq; præstitit. Incidit initio religionis in morbum fistularū, quas medici appellare scrophulas solent. His omne collum repletum est. Desperabant medici de iuuenis salutē. Vnum remedium dabant, si setis equinis per transfuersum collum sepiè deductis, corrupti humores educerentur: adurerentur deindè ferro candenti. Verū timebant, nē dolorem ferre non posset. At Laurentius vultu, quo semper erat, æquali, Quid dubitatis, ait, fratres? fecerit & vrat medicus, vtiliter: an non poterit Dominus mihi dare fortitudinem, qui tribus pueris dedit in fornace candenti? Traiectus itaque, & sectus, & adustus est. Vbi illud admiratione dignum, quòd præter vnam vocem Iesu semel emissam, ne minimum quidem gemitum edere deinceps auditus est. Ceterū hoc nobis incredibile fuisse, nisi oculis nostris vidissemus, in vltima etate, quum pontifex esset, eandem animi firmitatem, & quum guttur intumisset maiorem in modum, ac resolutio tardior appareret, eademq; difficilis, angeretur autem animi piissimus pater, domi atq; in cubiculo inclusum vacare non posse ouibus suis, ad iūm ferri stetit penitus immobilem, quum timenti medico diceret, Incide audacter, neque enim laminas martyrum nouacula tua superabit.

De humilitate & mansuetudine, de contemptu ignominie, de paupertatis amore, de dono orationis & constantia. Cap. 3.

HÆC de corporis attritione, & quidem pauca de multis: sed veniamus ad animū, ubi plus negocij videtur. Incipiemus autē ab humilitate, quam ipse ceterarum virtutum reginā appellabat. Si rector erat monasterij, velut id sibi muneris contemptui potius esset, q̃ honori, infima quæq; ministeria diligere, quæ relatu etiā sint indigna: nihil nisi de peccatis suis loqui, sua detestari, cōtemni ac despici cupere, semper de humilitate Domini Iesu, aut beatissimæ virginis loqui. Sed omnis quotidianis istis, videre patres, quomodo cōtumelias tulit. Quū de monasterij negocijs aliquando in capitulo ageretur, frater quidā simpliciore ingenij, accusauit nescio quid à Laurentio factū. Laurentius autē quantum intelligeret hominis ingenij, & purgare faciliè posset quod obiecerat, substitit primū, quasi non audiret: tandem leni gradu in mediū procedens, genibus flexis: Ignoscite, inquit, patres: pececaui in celum & coram vobis. ecce pœnitentiā, quam dederitis, agam. Tacitus pœnitētia frater ille, ad Laurentium accurrit, & veniā petens, eius pedibus aduolutus est. Iterū autē quū simile quippiam falsò obijceretur, compressa Laurentius mordicus lingua, nihil respondit: scilicet, nē aut mendax confessio malū exemplum proderet, aut negatio contentionem generet: loquendi & tacendi tempora prudentissimè discriminauit. Mundi verò falsus atq; superbiā quàm magnificè perdomuit? Non dico, vt opes reliquerit & honores: Neq; enim tantæ virtutis est, honores contemnere, quàm contemptū appetere. Plus est enim, vt malè affici negligas, quàm vt benè affici non cupias. Ceterū illud summè perfectiōnis, vt malè affici desideres. Itaq; nō silebo, quod Maphæus patriarcha, qui illi successit, & fuerat eius discipulus, mihi narrauit. Nam quum de more exissent, ad petendum panem,

panem, fortè accidit, vt frequentiora vrbis loca penetrarent. Sensit eum Laurentius motum loci celebritate, & declinare homines cupientem: Maphæ, inquit, quid moueris? Vadamus constanti gradu. Nihil enim proficimus, si reliquimus verbo mundum, nisi etiam opere declaremus. Eamus cum saccis istis quasi crucibus, & gloriosum hodie de seculo triumphum referamus. De paupertatis autē amore quid dicā? Accidit fortè, vt tectum monasterij igni cōflagraret, vbi fratres omne penu in spem anni reposuerant. Aberat eo die Laurentius. Aduenienti verò mœsti fratres triste nuncium eum attulissent, hilari vultu Laurentius: Eia filij, quid mali actum est nobis? Nōne paupertatem vouimus? Benedictus Deus, qui nos voti compotes facit. Ipse qui dat semen serenti, panē etiam ad manducandum præstabit: tantum nē amittamus confidentiam nostram filij: quæ, vt inquit Apostolus, magnā habet remunerationem. Sicut igitur omnes & carnis & mundi illecebræ viluerāt, itā vna illi voluptas erat, ex ecclesia aut cella non discedere. Et orationis quidē & contemplationis gratia eum nemo superauit. Qualis enim veneratio subibat animū, eum illum ad altare conspiceret? quæ corporis immobilitas, quæ vultus intentio, quæ lachrymæ? Ex fratre quodā audiui, illius in primis familiarij, dum celebraret Missam nocte Dominicæ natiuitatis, post cōsecrationem Eucharistie solum in mētis excessum. Cumq; diutiùs perseveraret, accedit diaconus semel atq; iterū. Ille persistit immobilis. Tandem casulam tractus à fratre, velut à somno euigilans, Ecce prosequor, inquit, frater. Sed quid de infantulo isto tam pulchro faciemus? Quomodo solum & nudum in tanto frigore relinquemus? Constantia autem fuit admirabili. Postq̃ Deum secutus est, maternam aut fraternā domum ingressus non est. Memini puer adhuc eum esse, videre eum ad domū nostræ ianuam pulsantem, panes petere, domum tamen aut limen non ingredi, sed foris stantem panes opperiri. Mater autem filium ægrè ferens tanto onere grauem diutiùs per vrbem vagari, iubebat ministris, vt saccū illi panibus impleant. Recusare semper Laurentius, & panibus duobus contentus discedebat, vt operam nauaret humilis mendicationis, & non domestici quæstus. Matris dormitioni interesse, pietatis esse putauit: Ibiq; noctem egit, vt materni amoris præceptum adimpleret. Dignum illud memoria, quòd matrem, quā vnicè dilexit, morientem videre potuit sine lachrymis: & plorantibus alijs, ipse siccis oculis vltimum persoluit officium. Idem ubiq; erat, nunquā eum quisquam aut laceria ex hilaratum, aut ira commotiorem, aut solutiorem remissione animi videre potuit. Non vllum deniquè vestigium meritis, cupiditatis, doloris, voluptatis.

De dono & efficacia verbi: quo pacto fratrum tentationibus subueniret, de spiritu prophetie, & de vocatione illius ad pontificatum. Cap. 4.

ERat autem illius constantia (quod rarò solet accidere) mira simul humanitate & veneratione condita. Sermone fuit suauis, breui, & pondere pleno: & (vt scriptum est) verbum quod ex illius ore egrediebatur, vacuum non redibat. Fuit illi præcipuus in adolescentia socius, tam genere quàm diuitijs clarus. Is fortè ab erat, & in Oriente negocia gerebat, quando Laurentius Dominum Iesum secutus est. Hoc eum accepisset & iuuenis & ignarus, quid esset animus diuino spiritu afflatus, non dubitans socium ad reditum pellicere: & si fratres fortè negarent, tum vi & armis vsurus, accersit Laurentium: quem eum vidisset non tam habitu vestis mutatū, quàm oris & gestus & incessus, obstupuit. Laurentius benignè salutatū, incipit illius animum blando prius sermone tractare: tum paulatim à mundi rebus ad caelestia deducere. Quid multa? Impulit iuuenem, & qui laqueum ad amicum capiendum tetenderat, in rete improuisus incidit. Respondens autem Laurentio, inquit: Frater, verba æternæ vitæ habes: & quoniam frustrata mea spes est, teque ex hoc loco educere non possum, tu sanè ex hoc seculo me ad te deducere poteris. statutum est tecum viuere, tecumq; mori. Prædicationis facultas ad populum ei defuit: quia nec spiritu, nec lateribus esset benè firmis: sed nihil fuit suauius, quàm sedentem inter fratres audire. Cuius quidem rei vos in primis, venerandi patres, optimi testes estis, à quibus vocari sæpè solebat. Vbi aliquando audiui à fratribus vestris, eum sedissent ad vmbra patulæ fagi, & dicere aliquid pararet, extemplo nimbis & tonitruis incredibili cum fragore misceri calum visum esse. Cum verò fratres hinc pluuiam grandinemq; metuerent, hinc ægrè ferrent

Amor paupertatis.

2. Cor. 9.

Heb. 11.

Mentis excessus in Missa.

Eius constantia.

Affectus vedomitos habuerit.

Eius sermo qualis. Esa. 55.

Est frequē apud Carthusianos.

concu-

Confirmat
fratrem de in-
stabilitate
vexatum.

Admirabi-
le quiddam.
Num. 17.

Abundat
prophetia
spiritu.

Fantinus
Dandulus
episcopus
Patauinus.

Abhorret
ab episco-
patu.

concupita prædicatione fraudari, subridere cœpit Laurentius, & manu monere: Quiescite, inquit, fratres: hæc sunt satanae ludibria, qui mendax fuit ab initio, & in veritate non stetit. Nunquid verbum Dei alligare poterit? Vix igitur sermonem instituit, & ecce celum visum est aperiri, diesque lætissimus pio fratrum desiderio obsequenti-
mum præbuit officium. Non minori præterea cura fratribus aderat: Mœstos consolari, curare infirmos, laborantibus subuenire, cogitationes & diabolicas insidias exquirere. Vexabatur frater (vt mihi narravit) spiritu ad seculum redeundi, & aliquoties à Lau-
rentio confirmatum, non cessabat diabolus instigare. Ferre ille amplius tentationem non poterat. Ad Laurentium autem se conferens, Succumbo pater, ait, ser opem. Ecce nisi adiueris, ad seculum redeo. Tum Laurentius: Sine modo, mi frater, & tantum ho-
diè ne abeas. Cras, vt libuerit, deliberato. Nox vna in orationibus ac lachrymis absum-
pta, sic diabolus fugauit, vt nunquam deinceps eum sit ausus impugnare. Sed quod se-
quitur, admirabilius: quod quidem narrare dubitarem, nisi accepissem à patre vene-
randæ fidei & autoritatis. Quum frater quidam simili instigatione premeretur, & ad-
certissimam Laurentij opem recurisset, accepit Laurentius lauri ramusculum, qui
decoctus aqua, relictus erat in vasculo. Ad fratrem autem conuersus, Accipe, inquit,
frater, & in horto planta: & si quidem reuifescet, securus esto de perseuerantia tua.
Abijt ille & plantauit, & reuifuit: & de miraculo gaudens, memoriam virgæ Aaron, &
palmæ Macarij reuocauit. Ceterum prophetia spiritu vberissima quadam mensura Do-
minus eum donauit: & hoc ita celebre & divulgatum fuit, vt non aliter ad eum, quam
ad oraculum concurreretur. Innumerabilia dicere possum, & aliqua dicemus sparsim,
vbî res postulabit. Interea vnum eligemus è multis, vel homine in quo accidit, vel mul-
tiplici varietate, vel certitudine rei præstantissimum. Fantinum Dandulum scio cogno-
uistis, genere, dignitate, vita & doctrina clarissimum: qui fuit nupèr episcopus Patau-
nus. Hic dum secularis esset adhuc, & primum in nostra Republica locum teneret,
primo die Quadragesimæ ad suscipiendum de more cinerem accedit. Suscepto cinere
& benedictione, Laurentius ait: Memento frater, quia futuro anno tu alijs horum ci-
nerum officium impendes. Quod vt audiuit homo secularis, & plus quam quinquage-
narius, surrexit admirans: neque aliud tamen ibi percontatus est propter loci maiesta-
tem, sed in claustro prætereuntem expectat. Factus autem ad illum propior, rogat quid
illis verbis significare voluerit. Laurentius substitit aliquantulum cogitabundo simi-
lis, deinde subiecit: Dico tibi frater, quod cinerem quidem non impones, sed certè po-
pulo distribues ramos oliuarum. Fantinus quauis maiori adhuc admiratione tenere-
tur, quoniam modo hoc posset accidere, tamen aliud sub his verbis latere dubitans, dis-
cessit. Ecce autem haud multo post Martino defuncto, Eugenius Venetus pontifex eli-
gitur. Ad eum Fantinus legatus ab senatu nostro destinatur. Suscipit eum Eugenius
maximo cum honore, & inter sacros ordines initiat. Denique ante vertentem annum
legatum Apostolicum Bononiam mittit: quod cum venisset, & primo die Quadage-
simæ imponere cinerem populo necesse esset, inuitatur legatus ad id muneris. Ille recu-
sat, quod ab alio, quam sacerdote, fieri non liceret. Instant enixius illi, dicentes id mu-
neris à Legatis semper exerceri consueuisse. Fantinus in proposito permanet, atque id
officij non paruo tandem labore deprecatur, nihil adhuc de Laurentij verbis aduertens.
Die verò Palmarum, cum similis contentio oriretur, & canonici peterent, vt oliuæ ra-
mos populo distribueret, ille autem ex humilitate eadem sacerdotij excusatione vte-
retur: tandem canonici summis precibus postulant, vt si in cineribus Legatum sese ge-
rere noluit, saltem non recuset oliuarum officium. Quid multa? Victus Fantinus, illud
officium, vt prædixerat Laurentius, proprijs manibus absoluit. Has autem sancti viri
virtutes Eugenius pontifex cum audiret, animum induxit Venetis episcopum dare,
Quo animo acceperit, iudicate, si potestis. Bis fugiendi cepit impetum, & in abdita ali-
qua loca secedendi: bis restitit, & stare demùm in patrum suorum sententijs delibera-
uit. Erant autem ex ijs qui suaderent, non esse summo pontifici oblectandum, sed pa-
rendum Christi vicario. Nonnulli verò, vt nullo modo susciperet, suadebant, mundi sa-
stus, onera insueta, & corporis imbecillitatem memorantes. Fuere etiam, qui suade-
rent vt suggeret: & afferbant singuli exempla sanctorum, qui vel suscepissent, vel renu-
issent, vel incogniti profugissent. Indicto tamen ieiunio & oratione solenni, decreue-
runt patres conari apud Eugenium & literis & nuncijs, nè sibi patrem ducemq; suum
aufer-

auferret, sine quo societas illa planè periclitaretur. Bis misere, bis rescripsit Eugenius:
& extant duæ illius epistolæ, quibus dulcissimis verbis patres illos consolatur. Rationi-
bus præterea grauissimis, & sanctorum patrum exemplis admonet, nè diuinæ voluntati
aduersetur. Non parere igitur non potuit Pontifici ter iubenti.

De assumptione pontificatus, familia, veste, victu & pecunie contemptu. Cap. 5.

ANno ætatis quinquagesimo primo iniit episcopatum, & quidem nulla pompa
aut comitatu, vt fratres etiam germanos adesse noluerit, & aduenisse prius
nouum præfulem omnis vicinia cognosceret, quam penè intelligeret aduen-
turum. Eam noctem duxit insomnem, Deum precatus orationibus & lachry-
mis, vt si id muneris ad ipsius honorem suscepisset, nolens alioquin & inuitus, nè se dese-
reret: scire se quantum negocij susciperet, nò se populi multitudinem, ordinum varie-
tatem, amplitudinem principatus secularis: quales & quam crebras discordias habu-
issent cum superioribus episcopis: contra verò, vires sibi tenues & imbecilles, quippe
nusquam nisi in monasticis cellulis exercitatas. Quum hæc & pleraq; alia cum lachry-
mis effunderet, dicebat se tanta animi luce repletum, vt non aliter deinceps illius epi-
scopatus, quam alicuius monasterij, munera obierit. Familiam sic instituit. Elegit duos
de suo cœtu fratres: quorum altero utebatur ad officia diuina, cum altero pariebatur
curas maiores. Quinque præterea ministros habuit per tres & viginti annos, quibus
fuit in eo pontificatu: quanquam per liberalem iocum dicere solebat, familiam sibi
grandem esse, cuius cura premeretur: pauperes Christi significans. Veste vsus est colo-
re, quem dicunt, cælestino, iusta longitudine. Tapeta, & aulæa, & cetera ornamenta edi-
um omnino spreuit. Mensa non sordida, sed summa munditie, ad quam de more mona-
stico legebatur: nihil omnino argenti. Vescabatur in vitreis & fistilibus: cibo vulgari
semper vsus, amauit oua, quod & stomacho amica essent, & voluptatem non iritarent.
Nihil appetere, aut damnare: Quicquid apponeret, sumere. Accidit semel, vt pincer-
na deceptus colore, acetum pro vino apponeret. Cum Laurentius admouisset ori, vt
acetum esse sensisset, nihil vltra questus, prandium exigebat sine potu. Pincerna vt ad-
uertit, veniam supplex errori deprecatur. Cui Laurentius placido vultu: Eia, inquit, cu-
mento diligentiùs deinceps officium tuum. Cubile habuit vix sex pedes protensum, to-
mento paleari, & opertorio, quod veteres centonem, nostri sclauinam vocant: exclusis
semper de thalamo omnibus, vt liberiùs vacaret lachrymis & orationi. Statim autem
operam dedit, vt pontificalis ecclesia, superiorum episcoporum aut incuria aut auari-
tia neglecta, pro dignitate sedis excoleretur. Canonicorum ordinem, ad nihilum reda-
ctum, restituit, addidit sacerdotes, cantores instituit. Eandem adhibuit curam circa ali-
as ecclesias, vt plurimæ, in quibus vix Missa dicebatur, nunc videantur esse pontificales.
Mores deinde cleri castigare adortus, de quæ ijs edidit pulcherrimas constitutiones. Sed
nihil erat, quod non facile impetraret liberalitate & bonitate naturæ. Erat enim alio-
quin non grauis. Frui clerum suis fructibus patiebatur, vt nihil illi oneris imposuerit
vnquam. Pari cura prosequabatur monasteria, præcipue sacrarum virginum ob sexus
infirmitatem, quibus nihil deesse pateretur, vel ad corporis necessitates, vel ad regula-
res etiam disciplinas. Collapsa restituit, noua construxit. Pulchrum huius rei testimoni-
um, quod cum initio viginti aut circiter obseruantia suscepisset, moriens reliquit
quinque supra triginta. Non minori studio aliarum etiam ouium curam gerebat. Non
fuit credibile, quantus quotidie concursus fieret mœstorum & laborantium, qui con-
solari cuperent, qui iuuari ope, oratione, consilio. Ad eum omnes confluere. Plebanos
quidem sedulo monere, reddituros aliquando proprii officij rationem. Ceterum pecu-
niam contempsit, vt neminem vnquam magis contempsisse crediderim. Domus erat
aperta omnibus, omne penu pauperibus patebat. Si procurator rationes afferret, nihil
accepti vel expensi videbat ampliùs, quam quid deesset aut superesset: indignum omni-
no ratus, vt qui animarum quæstui præfectus esset, federet ad calculos. Primum illi de
pecunia institutum fuit, vt nullum penitus sibi cum fratribus esset commercium: quia
nihil existimauit ad amorem suæ plebis conciliandum, fidemque comparandam effi-
caciùs, quam si tolleretur prorsus omnem ex animis omnium de hac re suspicionem. A-
qua vt longius abesset, cum Leonardus frater aliquando pauperem elemosynam pe-
tentem Laurentio commendasset: Vade, inquit ille, & responde Leonardo meis ver-
bis,

Fit episcopus
pus sine vlla
pompa.

Familia
eius qualis
fuerit.

Eius vestis.

Mensa.

Cubile.

Ecclesiam
cathedralem
instaurat.
Item ceteras.
Clerum re-
format.

Item mona-
stia.

Contemptor
pecunie
quantus
fuerit.

184
bis, ut tibi ipse subueniat, postquam à Domino habet, ut de suo dare possit. Illud in amoris fraterni signum retinuit, ut in Paschate, & in natiuitate Domini, & festo Apostolorum Petri & Pauli, eos donaret duobus panibus, ex farina flore confectis. Post mortem autem fratrum, idem tributum mihi semper pendit: quin potius & à fratribus iuuatur ipse est pecunia grandi in bullis Apostolicis episcopatus, & à me deinceps non minor, præsertim cum ad patriarchatum euectus est. In cognoscendis autem penurijs hominum adhibere solebat viduas aliquot spectare virtutis & fidei, quod & ille sexus esset occultas, eorum præcipue, qui ex opibus in inopiam decidissent, quorum generi hominum maximè miserabatur. Målebat autem aliquandò decipi, quàm nimis esse in examinando: ut si in alterutro esset offendendum, mallet, cui non oporteret, dare, quàm non dare cui oporteret. Libentius dabat res humano vsui necessarias, quàm pecuniam: & plures libentius summas, quàm maiores, ut esset communior in tanto populo beneficentia. Orauit aliquandò Laurentium consanguineum eius non ita pauper, ut pecunia cum iuuaret in filia dorem. Respondit Laurentius: Considera, queso, frater, si parum dederò, non est quo opus habes: si multum, defraudabo multos, ut vni satisficiam: & præterea quicquid illud est, quod est, ad cibos potius pauperum, quàm ad intortos crines aut margaritas, ab Ecclesia traditum est. Igitur ignosce, si dare non possum. Sed nihil fuit ciuitati gratius, quàm lignorum naues onustæ, quas sequente hyeme distribuebat pauperibus. Pecuniæ ad eum quotidiè confluiebant, vnde non crederes. Vidi aliquandò, cum ab eo elemosyna pereretur, quod pecunia non posset, promissione satisfacere: sæpe, quum domi nihil reliquisset, res alienum contrahere. Et quum procurator rogaret eum, qua spe faceret, Domini mei, dicebat, qui pro me dissoluere facillè poterit. Nec spes illum fallebat. Nam contuò submittebat illi Dominus pecuniam insperatò multis de locis. His moribus & disciplina incredibile est, quantum beneuolentiæ & authoritatis apud omnes ordinem comparauerit.

De gratia verbi, consilio, sapientia, prudentia, iustitia, conscientia, & infusa scientia. Cap. 6.

Omnibus est gratus & venerabilis.
H Abuit autem hoc donum diuinitus collatum, ut omnes, cum quibus esset, letos semper placidosque dimitteret, omnibus satisfaceret. Boni iuxta malique, modesti, facinorosi sine vilo penè discrimine illum colebant. Sic verba, & oculi, & motus, & omnia quæcunque aut diceret, aut faceret, (tanta erat virtutis & gratia vis) rapiebant animos omnium in amorem. Initio quidem pontificatus, quum de mulierum ornatu decretum edidisset, vxorij quibusdam maritis ingratum, dox nonster illorum querelis deceptus, quasi libertati seculari metuens, accersiri eum iubet. Queritur ea de re verbis acrioribus: ut fuit natura vehementior. Tum Laurentius pater mansuere simul grauiusque respondens, sic illius animum demollit, ut dux conuersus ad adstantes, neque lachrymas continens, Angelus, inquit, non homo, locus est: Vade pater, & fungere officio tuo. Illum deinceps velut Apostolum veneratus est, ut aliquando per iocum dicere solet, præter Laurentium neminem esse mortaliū, cum quo animam commutaret. Consulebatur autem dubijs in rebus, & quanquam irent quasi ad hominem diuino potius quàm humano spiritu respondentem, res tamen humanas, tam publicas quàm priuatas, quas nondum illi experiri contigerat: (si quidem ante vigesimum annum confugit ad solitudinem, primo & quinquagesimo redijt) sic callere videbatur, perinde ac semper tractauisset: ut dicere non verear, nihil mihi minùs prudentiorem esse visum, quàm meliorem: si tamen prudentia, bonitatis pars non sit. Iam verò in iure dicendo sapientiam illi dicant, qui viderunt, & præsertim curia Romana: quæ nihil vnquam ab eo iudicatum rescindi passa est. Sententiæ illius inappellabiles habebantur: & quanquam in irrogandis poenis elementior est habitus, iustitia tamen fuit, quæ neque precibus, neque lachrymis frangi posset. Nulli illius conciliaculum vel cubile non paruit. Non causarum multitudine potuit, non prorervitate litigantium defatigari. Stabat velut rupes immobilis ad turbines causarum, quibus nulla ferè, ut opinor, in orbe ecclesia magis agitur, propter amplitudinem ciuitatis & cleri. Gratissima in primis fuit breuitas respondendi, qua & paucis absoluebat, & cæteris

Etiā humanarum rerum fuit callentissimus.

Aequitas in iure dicendo.

ris aduentibus satisfacere facilius. Sed qua iustitiæ luce afflatus ad iudicandum veniret, præsertim maioribus in causis, erit satis apertum testimonium, quod referemus. Matrimonij lis orta Paduæ est inter hand vulgares familias. Ad Fantinum episcopum, de quo dixi, defertur. Ille causa cognita, quum leges fauere mulieri, quæ virgo asserbatur, pro muliere pronunciat. Iuuenis, qui sponsionem factam pernegabat, innocentia conscius, aduersus tantæ authoritatis iudicem Laurentium pro secundo impetrat. Laurentius autem quum videret à sapientissimo & optimo alioquin iudice secundum mulierem iudicatum, tamen lachrymis iuuenis permoros, opem implorantis causam non suscipere non potest. Ad orationem autem se confert, quam grauioribus in causis habebat pro fidelissimo consiliario. Hac diligentius facta, iudicat secundum virum. Propinqui mulieris nihilo segnius tertium iudicem petunt, & impetrant episcopum Taruisanum. Is quoque pro muliere pronunciat. In discrimine videbatur Laurentij sententia duabus aduersis, & expectabant omnes attentius tantæ contentionis exitum: quum iudex æquissimus Deus ipse se pro quarto gerere voluit, & litem omnem dirimere: in lucem producit incastum mulieris, quæ ex consobрино & eodem clerico grauida, quum partum ampliùs differre non posset, amisso pudore & patefacto flagitio, diuinam fuisse, non humanam, Laurentij sententiam confessa est. Conscientia autem fuit explicata, pura, integra, quæ omnia dirigeret æquitate: scientia verò potius diuinitus infusa, quàm humanitus acquisita, videri posset. Vix enim elementa primæ didicit à præceptore, & tamen nihil est in sacra scriptura disputatum, de quo non posset grauius respondere. Dicam, quod accidisse memini. Venit ad eum theologus, qui audierat de illius doctrina, & præsertim quod didicisset sine doctore. Audire voluit & periculum facere. Mouet illi quæstionem de diuinis relationibus. Respondet Laurentius. Ille responsum laudans, reperit adhuc, velut cum circulatori sophista sibi res esset. Tum Laurentius: Scriptum est, frater: Contentiones & pugnas legis deuira: sunt enim inutiles & vanæ. Dixi quid sentirem: si satisfeci, placet: sin minùs, quære qui tibi respondeat sapientius. Compunctus ille & gratias agens, perita benedictione discessit. Scripsit autem volumina quindecim, & sermones quadraginta. Crebra illius scripturarum vsurpatio, deuota traditio, stylus redundans & copiosus: qui si gentiliū literis dedisset operam, potuit inter scriptores elegantes annumerari. Voluminum tituli, hi sunt: Lignum vitæ De disciplina monasticæ professionis. De spiritali & casto concubio verbi & animæ. De humilitate. De spiritali interitu animæ. De triumphali agone mediatoris Christi. De interiori conflictu. De complacitu Ecclesiæ. De corpore Christi & sanguine. De vita solitaria. De contemptu mundi. De sermone Domini in cœna. De officio pastoralis. De obedientia. De gradibus perfectionis. Sermonum autem titulos apponere, operæ precium non iudicauit.

* deest, vide reatur, aut tale quipiam.

Oratio illi pro optimo consiliario est.

Eius conscientia.

Theologus quidam eius tentat doctrinam.

Tit. 3.

Eius lucubraciones.

De mansuetudine & dono lachrymarum, & corporis figura. Cap. 7.

Q Vanto aut magis authoritate & gloria crescebat, eo in dies fiebat humilior. Audite mansuetudinē. Nam quum prælatus magnæ, plus ob pecuniam quàm vitæ, authoritatis ductus inuidia, varijs eū quotidie calumnijs laceraret: ut exemplum animi malitiæ, indicit conuentum plurimorum præstantium & doctrina & dignitate virorum, quasi de theologica aliqua questione disputaturus. At conclusiones quasdam proponit, decretis illis contrarias, quæ Laurentius ediderat de sumptu & ornatu mulierum. Ridere partim qui aderant, partim mirari, quam ad rem essent conuocati. Qui verò grauius sentiebant, indignè admodum pati, quod illud spectaculum non dicto, longam pro mulieribus orationem habet: cuius epilogo quum misericordiam & lachrymas mouere vellent, pluribus simul locis excitatus risus est. Gratia ijs, qui venerant, acta: Disputatores ad cœnam vocati, atque ita discessum. Assuit quidam, patris nostri dilectus in spiritu filius, qui huiusmodi remirificè commotus, quod homo petulantissimum virum huiusmodi contumelijs incessisset, accurrir ad Laurentium. Aderam tum ego fortè, quum hic & ira & via fessus, Et quid, inquit, pater? Patieris ne honorem tuum ab ijs improbis lacerari? Tum Laurentius: Quid est, fili? Ille rem omnē, uti se habet, narrat, non verbis solum, sed & ore & oculis & manibus sic indignantibus,

Eius eximia lenitas & tolerancia in iuriarum.

virtus diuina
in eius ob-
trectatores.

Discipuli fa-
ctoresque
eius mode-
ratio.

Donum siue
gratia lach-
rymarum.

Extenuat la-
chrymas
suas.

Figura cor-
poris egre-
gia.

non cum solum in quem essent illa iactata, sed quouis alium immunem ab iniuria, facile commoueret. Quid tum Laurentius? Putatis ne aliquod irati animi signum protulisse? Testor Dominum Iesum, quum intentos in eum ad id vnum coniecissim oculos, nihil mutationis in eo vultu perspicere potuissim. Nihil indoluit, aut questus est: immo noluit scire, quis affuit, quis dixit: non fronte aut vultu aut signum aliquando vel minimum edidit animi commotionis. Vt autem moerentem filium solaretur, placido vultu: Noli, inquit, te afflictere fili: Dominus Iesus cuius negocium est, ipse aderit honori tuo. Neque sane in eo falsus est. Nam paucis post mensibus dux ipse cum satellitibus suis parum exilio, partim vinculis, morte nonnulli affecti sunt. Quamquam autem nihil videtur addi posse ad hanc mansuetudinem, nescio tamen an id, quod accidit iterum in simili genere, sit admirabilius. Nam quum solenni pompa Eucharistiae sacramentum festo corporis Christi circumferretur, comitatu (vt solet) totius populi frequentissim, heluo quidam, qui clerici scelera ab episcopo damnata impudentius defenderat, ante ostium propriae domus consistens, dum inde Laurentius transit, Deum nihil veritus, qui ante oculos eius incedebat: En, inquit, qui pro sancto colitur. O infanti, qui talem hominem adoratis. Audit Laurentius. Sed quid arbitramini? Gradu quo vadebat, perseverat: non vultum, non oculos descecit ab Sacramento: & quum aliquot pii homines commoti rei indignitate, eum facibus ad illius domum vellent concurrere, vix a me qui tunc aderam, repressi sunt. Quod tamen facinus vindicauit paulo post Senatus, maiori Laurentij gloria, illa praeter ceteros inflicta poena, vt perditus ille frequentiori populo in ecclesia pontificali super pulpito publice mendacium fateretur. Certaui autem Dominus cum Senatu nostro in poena supplicioque miseri. Nam paulo post pulsus vrbe est, profugusque nunc errat procum a domo liberisque, inops atque mendicus. Sed penes infinita sunt talis mansuetudinis testimonia. Erat autem verborum actionumque tanta mentis ra, vt si inferiora haec caelestibus conferri fas est. (caelestis enim certe animus esset) vix ego motus calorum & reuolutiones & gyros agi maiori ordine atque mensura crediderim. Ipse quidem discipulo reuelauit, sibi a Deo datum fuisse, vt quouis loco aut tempore se colligere vellent & in caelum mentem erigere, semper posset. Quod si forte aliquibus, vt solet, imaginibus turbaretur, non aliter abigere se diceret phantasias illas, quam si muscas oberrantes pelleret ab oculis. Erat in illis causarum actionumque turbinibus semper quietus & immobilis. Nihil audire diceret: quasi in caelo esset animus, corpus in terris. Rursus autem, si stylo aut orationi sese dedisset, & interPELLARETUR, vt sepe fit, ab aliquo eum adire, videres sine vlla molestia, coepto opere intermisso, quasi ociosum iucundo vultu venientem excipere, quoad vellent, audire: tanta profecto animi pace, vt angelica interdum videretur potius, quam humana. Hanc tam admirabilem constantiam sola diuiniae bonitatis meditatio poterat emollire. Dixi superius, quum de matris dormitione loquerer, in illius funere lachrymam non emisisse. Videte patres, ubi lachrymae profuerent. Donum enim habuit lachrymarum, vt nemo ferere alius. Quum post prandium aliquando sederet, & de diuinis, vt solebat, sermonem haberet familiarem, conuersus ad eos, qui aderant, seruentiori quodam mentis affectu, Quid, inquit, agam fratres, quid agam, quum ad iudicem deducar? Quid egi miser, in quo sperare possim? Nihil habeo, nisi quod ad illius sanctissimi ligni radicem prouoluam & plangam. Haec quum dixisset, totus solutus in lachrymas est: quas cum profusius emisisset, & erectus vidisset nos, qui aderamus, compungi, & illas lachrymas admirari, veritus ne quid ex his laudis humanae surreperet, Videtis ne, inquit, has lachrymas? Affectus cuiusdam sensualis fuerunt non verae deuotionis, a qua absum longissime. At quam pulchre diuina bonitas conuenientem illi animo sedem tradiderat. Omittite virtutes aut sanctitatis nomen: facite vos tunc primum eum videre: angelum, non hominem, credideritis. Fuit proceritate corporis altiore quam iusta, gracilioribus membris, colore candido, statu erectus & celsus, omni facie admodum decora. Oculis vero vniuersum corpus ita moderantibus, vt venerationem & sanctitatem vndique spirare videretur.

De amore fraterno, de prophetia, de eiectione demoniorum, de misericordia, & moniali, cui per spiritum Eucharistiam communicauit.

Cap. 8.

Sec

Ed quia de Marco & Leonardo fratribus nihil haecenus dixi, nolim aliquis existimet, vltos vnquam sese maiori charitate dilexisse. Visceratur ab his quotidie: ad eum publica omnia & priuata deferbant: sed omnes fere illorum sermones erant de aeterna vita. Ceterum quam diuino spiritu omnibus in actionibus suis ageretur, vltimis illorum horis apparuit. Laborauerat Marcus valetudine diuturna, domo per annum non exierat: cupiebat fratrem videre, quo nihil in terris charius haberet. Recusabat Laurentius venire. Domo enim fraterna, sicuti materna, vt antea diximus, semper abstinuit. At ille orare enixius, & obsecrare per fraternae iura pietatis, vt mori eum non vellent sine sua benedictione. Solabatur eum, & promittebat venire Laurentius, sed tamen differebat. Ibat ad eum Leonardus pater, ibam ego, orantes vt veniret, si quidem vinum reperire vellent. Dicebat, bono animo essemus: venturum sese, quum tempus exigeret: & certe aliquoties videbatur melius habere. Quum autem apparuit hora, quam expectauit, fallere charissimum fratrem noluit. Ecce venit ad eum, quum minimè expectaremus. Iam propinquus emissioni spiritus. Ingressus, & super lectulum fratris incumbens, salutauit eum dulcissimis verbis, quasi promissum persolutum venisset. Marcus hilariori vultu conuersus, significato gaudio de illius aduentu, inter eius amplexus latus & voti compos, in Domino requieuit. Ne tamen aut forte, aut casu hoc accidisse aliquis existimet: idem penitus nono post anno in Leonardo fecit. Quintum fere mensem domo exire, & Laurentium videre non potuit. Iam aut mittebam, qui diceret fratrem extremum spiritum agere. At ille reddebat, horam adhuc non esse. Sic per multos dies rem duximus, ego cundo aut mittendo, ille differendo. Hora ea, qua promiserat, venit: quumque summa cum laetitia eum pater exceperet, vespere eius diei inter illius brachia spirum feliciter emisit. Addam illud etiam ad eius gloriam & solatium meum. Orauit pro fratre illis diebus precibus ardentissimis: & quum post aliquot dies ad eum venissem, afflictus moerore adhuc recenti, post prima verba salutationis, Gaude, inquit, Bernarde fili: Leonardus pater tuus saluus est. Hoc ego quum ingenti gaudio exceperem, Et quomodo, inquam, scis pater? Saluus, inquit, est: & aliud ne cures. O lachrymas dulces, plenas laetitia & pietatis, quas ibi fudi ante pedes illius, quum tantae laetitiae nuncium nuncius tam fidelis attulisset. Quid autem illa innumerabilia confectus de spiritu prophetiae? Vitam sanctissimae Abbatis a mepheticis derelictam, dilata a Domino, dixit: & paucis diebus liberata est. In eodem monasterio sororem mirae sanctitatis complorata, & iam penes exanimem, lugentibus alijs, bono animo esse iussit: & illo triduo omnino libera euasit. Propinquum suum, qui triremem conduxerat ad couchendas ex Ponto merces, cauere iussit, ne triremem in Ponto dimitteret. Ille vero non solam triremem dimisit, sed maximo etiam fortunarum naufragio est affectus. Ceterum & filiorum orbitates, & lucra, & damna, & honores repulsasque, agritudines & incolumitates, aliaque tum prospera, tum aduersa, quae quotidie accidunt, innumerabilia ante dicebat. Filium meum desperatum a medicis, extremum spiritum agere ad eum detuli, vt consulerem de loco sepulturae. Ille suspensio aliquantulum & vultu & sermone, respondet tempus adhuc non esse talis consilij. Ego quia ex peste familia extra ciuitatem aberat, admiratus huiusmodi responsum, Quoniam, inquam, modo potero pater tempestiue deliberare, quem iam expirasse existimo? Rursus ille: Redi bono animo: tempus adhuc non est. Reuersus igitur domum, reperi puerum praeter omnem spem melius habere. Neque tempus illud benignitate Dei ad hunc usque diem apparuit: & spero filium potius de mea, quam me de filij, sepultura cogitaturum. Sane ipse suum obitum praedixit virginibus sanctae Crucis per dies aliquot antequam accideret. Neque minor in eo fuit demoniorum pellendorum, & discernendorum gratia spirituum. Qui affuit & vidit, mihi narrauit mulierem ad eum deductam, spumantem ore & dentibus frendentem. Quod ille videns, Attulisti ne, inquit, mihi hunc demonem, tanquam ad apostolum? Ite fratres, & querite qui sit me sanctior: sum enim homo peccator.

Enimvero illi magis orabant, genibus prouoluti. Age, inquit, valeat fides vestra, quae Chanaanem profuit & centurioni. Imposita arreptij capiti manu, Quid, inquit, male demon venisti pauperculam hanc vexare? Vbi nunc superbia tua, quum de celo decidisti? Non te pudet depugnare cum muliercula? Age, dimitte illam: Dominus Iesus te praecipitem agit. Signaculo suo insignita est. Videres inter haec verba illam con-

Charitas
erga germa-
nos fratres.

Salutem fra-
tris indicat
nepoti.

Eius pro-
phetiae.

Facultas
pellendi de-
mones, &
discretio
spirituum.

Mat. 15.
& 8.

Esa. 14.

contumaciam, atque oris distorti prauitatem explanari, illum tremorem palloremque in naturalem verti faciem. Admirantibus omnibus, & omnipotenti Deo gloriam red-
dentibus, liberata est.

Spirituum verò cogitationumque discretio vbinam maior apparuit? Decreuerat monasterium monialium reformare: quod ut facilius assequeretur, assignare volebat illis in confessorum virum fidelem & sanctum. Is autem, ut erat bonus & simplex, recusabat, timens cum mulieribus implicari. Postquam negauit, tactus poenitentia est: deliberat redire. Hunc autem cum Laurentius procul venientem conspexisset, priusquam verbum presbyter ille faceret, aut diceret, ad quid veniret, dextra cingulum tenens, Bene facis, inquit, frater: noui ad quid venias. Velim autem seias, veluti cingulum istud, (manu siquidem cingulum suum tenebat) sic à Deo tibi esse permissum. Admirans ille, & magis corde compunctus: Accipe pro seruulo me, inquit: nunquam mandata tua relinquam.

De Plebano non tacebo, adulterio, simonia, furto, & omnibus probis infami: qui ad vltimam inopiam redactus, ut omnino neque se, neque filios posset alere, quos occultos alebat, impias sibi ipsi manus asserere statuerat. Hoc quum cognouisset in spiritu Laurentius, accersit illum, dicit quid cognouerit: solatur eum verbis charitate plenis. Tum declarat, accidisse hoc, permittente Domino, propter eius flagitia: & nisi resipiscat, maiora minatur: Misereri tamen illius inopie: Dat illi deinde aliquot aureos. Quum eximiam charitatem miser ille vidisset: quippe qui vitæ malè actæ conscius, poenas potius aliquas, quam elemosynam expectaret: procidit ad pedes illius, & totus lachrymas in lachrymas, non poterat diuelli, promittens & iureiurando contestans vitam reformare: & comprobare quidem opere, quod promissit. Vixit autem postea aliquot annos, timens Dominum, & in mandatis illius incedens, magna cum admiratione hominum, qui eum antè cognouerant.

Statueram, optimi patres, delibare potius miracula, quam narrare. Mores etenim & angelicam in terris conuersionem describendam præcipue susceperam: sed veluti incurrens in hæc, silere non potui. Postea verò quàm necesse fuit, non omitam hoc, quod est genere præclarum, & magnitudine rarum, & fama notissimum. Sacra quædam virgo erat magnæ sanctitatis. Hæc per multos annos abstinentia, vigilijs, orationibus steterat ante Dominum. Accidit autem, ut solennitate corporis Christi, neque sorores alia, neque ipsa communicare diuinis mysterijs possent: & quum ægrè ferrent, & illa in primis sanctissima mulier, oratum Laurentium mittunt, quia prope esset monasterium, ut si gratiam communicandi eo die habere non possent, ipse saltem dignaretur, dum celebraret, pro ancillis suis orare. Promittit Laurentius. Quum autem celebraret ad populum, post eleuatum sacramentum factus extra seipsum est: detulitque eum spiritus ad illam mulierem in cella clausam, & contemplationi vacantem: quæ forte tunc miro quodam desiderio communicandi teneretur, & sacra illi mysteria communicauit: siue in corpore, siue extra corpus, Deus scit. Ab oculis quidem totius populi non discessit, donec ad seipsum reuersus ab illo pietatis officio, reliquum Missæ peregerit. Quum autem virgo illa quod acciderat, sacerdoti nunciasset, sacerdos patriarchæ, iussit ille, ut gratias omnipotenti Deo agerent, non sibi: & ut nunquam, donec viuere, manifestarent. Hæc ego, Patres, & huiusmodi alia multa à Laurentio fieri optimum Deum crediderim voluisse, siue ut suam bonitatem atque potentiam nec temporum edacitate consumi, nec immutari malignitate morum, nec fidei nostræ tepiditate imminui crederemus: siue ut ea etiam, quæ sacris literarum monumentis edita sunt, & alioquin videri solent impossibilia, facilius crederentur à nobis: quippe cum legerimus Ambrosium, cum esset Mediolani, Martini exequijs interfuisse apud vltimas Gallias: Seuerum item Rauennatem episcopum, ad Geminiani exequias Mutinam in spiritu concessisse. Increbrescere tanti viri fama quotidie, & latius atque latius diffundi coepit. Habere eum sæpè apud se Eugenius Pontifex voluit: semper excusauit, metuens ne quid ei noceret curia Romana. Cum autem Eugenius vrbe pulsus, Bononiam venisset, efflagitatus ab eo, refragari non potuit, quod amplius neque alpes, neque itineris longitudinem, sicut antea fecerat, causari posset. Exceptus est à summo Pontifice, frequentibus cardinalibus, his verbis: Salue decus & gloria præsulum: ab vniuersa autem curia, maxima veneratione habitus. Voluit eum Eugenius apud se retinere, sed

Consolatur
hominem
iam planè
desperatū.

Nota admirabile quiddam,

Excipitur à Pontifice honorifice admodum.

sed imbecillitatē corporis excusans, paucos ibi moratus dies, redijt indè latior, quam ierat. Reliquit ibi maximum odorem sanctitatis. Pari amore seu maiore etiam Nicolaus quintus Pontifex nobilissimus eum dilexit, ut in illo ornando certauerit cum Eugenio. Nam sicut ille episcopum, cum primum potuit, fecit: ita hic patriarcham, cum primum oblata occasio est, creauit. Gradeni siquidem patriarcha mortuo, patriarchatum à Grado, nobili quondam vrbe, transtulit Venetias, idque nec cognita, nec postulata Senatūs nostri voluntate: quippe qui non minus hominem, quam ciuitatem, eo facto exornare cuperet. Allata res hand satis placuit Senatui, verenti nē spiritualis & ecclesiastica dignitas, aucta opibus & autoritate, veteres, quas cum superioribus episcopis discordias habuerant, renouaret: beatissimi tamen patris mansuetudo diremit facile dubitationem. Adjit enim cōtinuò ducem & collegium, sese dixit abhinc duodeciginti annos inuitum episcopum factum, & à quiete sua in hos turbines secularis iniectum: desiderare nunc quietem, & minui magis pondus præsulatūs quam augeri, sibi esse in animo, hoc oneris quibuscunque posset modis deprecari, nisi ipse dux, ad quem ciuitatis suæ dignitas pertineret, fortè sentiret aliud: pro cuius honore, quoniam iam ita de se merita ciuitas esset, nullum laborem recusare deberet. Excitauit omnem antè tulerat, & ab Eugenio tentatam semper impugnaverant, statim ex sua totiusque collegij sententia enixè eum rogare coepit, ut libenti animo id muneris susceperet. Sic quod inuidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis sancti viri moribus gratissimum factum est.

De dictis ab eo memoratu dignis, & summa nominis eius celebritate. Cap. 9.

SEd quia mores & actiones illius hæcenus prosecuti sumus, subiiciemus etiam de dictis aliqua memoratu digna, quantum meminisse ex domestica consuetudine potuimus. Dicebat, serui Dei non esse, à magnis peccatis cauere: id enim esse secularis hominis: sed parua vitare, ne charitas refrigesceret. Non simul ac corpus extenuatum fuerit, de abstinentia remittendum: propterea enim abstinendum. Tristibus monacho opus esse: desiderio, moderatione, & gratia. Nam ubi horum aliquid denique, quasi serperet: hyeme verò atque vere, inundaret. Sic humilitas in prosperis quidem exigua, in aduersis magnanima esse debet. Minimè sibi placebant in monasterijs sic patres nostri, non sic. Dormitorium ipse fecit apud Leonicu ex sepe & creta, cum tamen lateritiū facere facile posset propter monasterij facultates. Dicebat enim, nullam rem monachum adspicere debere in hoc seculo, quæ desiderium illius teneret. Maximè pensanda esse eorum proposita, qui se conferrent ad religionem, ne, dum ineptus suscipitur, ab eo aptus corrumpatur. Dicebatque, cum augeretur nimium numerus, ridem esse perfectionem. Memini adolescentem nobilem ad monasterium confugisse: quem cum intellexisset fratrum nimis suasionibus pellectum, patri flagitanti reddidit, dicens: Accipe filium tuum. religionis propositum à sancto spiritu est, non ab humana suadela: & est longè dererius, ab religionis vita deficere, quam eam nunquam suscepisse. Ex quo die factus est sacerdos, quotidie Missam celebravit, nisi valitudine impediretur. Dicebatque, qui, cum posset Domino suo frui, non frueretur, facile se nihil aliud esse, quam ignem extinguere velle, & ligna superinijcere. Paupertatis doleatetur. Consulto Deum gratiam religionis hominibus occultasse: nam si cognouerit illius felicitas, omnes ad eam concurrerent. Neminem bene scire quid esset humilitas, nisi qui à Deo accepisset, ut esset humilis. In nullo enim tam falli homines, quam in vera humilitate cognoscenda. Veram scientiam esse, scire hæc duo: Deum esse omnia, & se nihil. Sæpè monebat, nunquam amittendam de Deo fidutiam. Illam esse, in qua animæ vita consisteret. Diutem dicebat non posse saluari, nisi per elemosynam. Tanto facilius esse munus Imperatoris aut ducis, quam episcopi, quāto difficilius esset, quæ non videas regere, quàm quæ videas. Inter labores publicos bellorū, quæ eius

Nicolaus
V. fecit eū
Patriarchā.

Patriarcha
tus Vene-
rias trans-
fertur.

Eius senten-
tiæ memo-
rabiles.

Quotidie
sacrificat.

Religionis
monasticæ
felicitas.

Vera scientia.

etate

Celebritas
nominis
sancti viri.

Efficacia
precii eius.

Charitas
erga oues
ipsi com-
missas.

etate plurima fuere, dicebat senatoribus nostris: Si vultis Dominum vestri misereri, nihil vos ex vobis aut esse, aut posse iudicetis. Bonum principem assimilabat capiti: quia sicut caput & lingua implorat auxilium pro reliquo corpore se non mouente, ita principis oratio potest placare Dominum, quanuis populus alijs intendat. Viranda monebat, quae multis obstaculis impedirentur: quia opera spiritus sancti facilia essent & equalia, diaboli aspera & plena sentibus. Et cum de rectoribus ciuitatum secularibus loqueretur, quasi illorum laboribus condolens, non sine clementia Dei fieri putabat, ut virtutis comes esset gloria, & quasi laborum curarumque delinimentum aliquod: tantisper autem gloriae cupiditati ignoscendum, dum virtutem velut ancilla sequeretur, non autem quasi domina praecederet. Innumerabilia alia sapienter & dixit, & scilicet, quae quidem referre, infinitum est. Ceterum iam plenus erat dierum, nomenque illius & fama latius quotidie fundebatur. Nemo veniebat ad hanc urbem, qui non vel in primis spectaculis appeteret hunc patrem videre. Taceo vulgus & turbam sine nomine, qui, quaecumque incederet, ad eum visendum, veluti ad angelum de caelo demissum, per vias & compita concurrebant. Cardinales omnes, duces & principes domi eum inuiscere, vitam inuestigare, thalamum, cubile, coenaculum, omnia lustrare oculis & venerari. Franciscus Sfortia Mediolani dux & Blanca vxor, Galeatium maiorem natu & magne spei filium adhuc impubem, Venetias cum misissent, illud in primis mandauere, ut puerum ad sanctum virum deducerent, ut imponeret illi manum, & eius orationibus commendarent. Bartholomaeus Collionus, clarissimus hac etate dux, magnam ad eum vim auri detulit, quam in pauperes dispertiret. Quod fuit & in militari viro propter deuotionem, & in patre nostro propter opinionem, rarum & singulare. Iam aduenit & peregrini omnis ordinis & generis, Pannoni, Germani, Galli, Hispani, vel qui Romae ad limina Apostolorum, vel qui in Orientem ad Dominicum sepulcrum pergerent, tum felices auras sperabant, si benedictione huius patris accepta discederent. In maximis vero patrie periculis dux noster atque senatus non aliter ad illius orationem confugere, quam ad oraculum quoddam. Quantum autem illius oratio proficeret, vnum aliquid prius, quam partem hanc claudam, in testimonium referemus. Est prope Coreyam locus asper & incultus, ubi vir habitauerat eremita triginta & amplius annos, vite abstinentia & orationibus, & quod primum ferebatur, prophetie spiritu insignis. Gerebat forte Corcyre negotium vir quidam de nostris, tam genere quam moribus praestans: qui cum arderet bellum, quod cum Philippo Mediolani duce gerebamus, & afflictiores viderentur esse res nostrae, adiit virum Dei: rogat eum, nunquid Venera res publica, ut ferebatur, deplorata esset. Ad quem eremita: Commotus est furor Domini, inquit, contra vos, quia verbum Domini proiecistis: & nisi potius vestri lachrymae interpellarent pro vobis, iam dudum quasi Sodoma periissetis. Tale de Laurentio testimonium retulit eremita in medijs Corcyre rupibus & speluncis. Cui non solum Laurentius, sed omnes ferè mortales incogniti erant & inauditi.

Porro charitas illa, qua suas oues prosequabatur, vix animo concipi posset, nedum verbis explicari. Totus illi pontificatus inter grauissimorum temporum maximorumque bellorum turbines consumptus est. Non erat contentus propria oratione: animabat hortando, monendo, obsecrando, iubendo, ut profecto tanta charitatis & ardoris minima pars vim caelo inferre potuerit. Et hoc, si mihi liceat, proculdubio dixerim velisse Quirinæ matris suae praesagium, quod filio nascenti precata est: ijs praecipue temporibus, quibus ter quaterve in praecipiti fuit Venetum imperium.

De vltima ipsius valetudine, & quae in ipsa dixit aut fecit. Cap. 10.

A Gebat annum quartum supra septuagesimum, corpore quidem imbecillo & tenui, sensibus autem integris, & sine vlllo vitio valetudinis: nisi quod ingrauescens aetas, additis inedia, vigilia, aliorisque ab ipsa adolescentia susceptis incommodis, totum corpus pariter attriuerat. Nos aut de eius vita plusquam de nostra solliciti, hortabamur ut audiendi onera deponeret. Quibus ille, vultusne locum, qui mihi commissus est, deseram? Nam quod ad ieiunia, vigilias & castigationem carnis attineret, senescere corpus, spiritus iuuenescere videbatur: & aut Paulum referebat, qui nonagenarius vescebat palmulis: aut Hilarionem, qui octogenarius farinula, aut alium de patribus antiquis. Ut autem nihil ad cumulatam gloriam decederet,

perseuerauit scribere usque ad eam diem. Fortè tunc librum de gradibus perfectionis absoluit. Dum autem post cibum mecum de more ambularet, Quam libenter abirem, inquit, si Domino placeret. Neque enim melior sum, quam patres mei: sed tu bone Iesu obsequi non debes voluntati meae, sed vtilitati populi tui. Voluit autem Dominus praees eius audire. Febri post paucos dies acerrima corripitur. Lectum paramus: ille commotior & indignanti similis, Mihi ne plumam paratis? Qui mollioribus sternuntur, in domibus regum sunt. Non in pluma Dominus meus, sed in durissimo ligno cubitavit. An non meministis, quid beatus Martinus in re simili responderit, non decere Christianum hominem mori, nisi in cinere & cilicio? Nihil igitur tunc profecimus, victique ad eius mattam detulimus inter brachia. Cum autem neque medicis, neque pecuniae parceretur, & ministrantium circa se studium videret, compungebatur animo: En quanta, dicebat, ob huius sacci vilis sanitatem parantur? quanta perduntur? cum interea pauperes Christi non panem, non stratum, non ignem habeant, ubi calefiant. Intellexit aut vir sanctus migrationis diem aduenisse. Haec tunc, inquit, filij per iocum res acta est, serio nunc agitur. Propè est sponsus: eundem ei obuiam. Et sublati in caelum oculis, Venio, inquit, ad te bone Iesu. Obseruatum est autem ab ijs, qui ministrabant ei, quod aliquando plenus animi, ardore quodam spiritus in caelum ferri gestiebat: interdum vero in profundum sese humilitatis abiciens, pertimescere videbatur diuinum iudicium. Nam dum ego ad eum non sine lachrymis dicerem, Quam lato animo migrare debes, o pater, cui palma caelorum parata est: Decerni, inquit, fili fortibus solet haec palma, non ignauis meique similibus. Haec humilitatis: illa verò quam plena fiducia? Nam cum nos lachrymari videret, Abite, ait, hinc cum vestris lachrymis: tempus lachrymarum est, non lachrymarum. Sic in fiducia Macarium, in timore Arsenium referens: inter vtrumque incedens, ut cum fiducia metueret, nec sine timore confideret. In campum igitur cum morte descensurus, armari se sacramentis Ecclesiae, & ad sacellum inter manus deserti postulauit. Et cum è strato subleuatus, innixus humero meo, labantia membra regere non posset, paululum resedit. Effundebat totus in lachrymas. Quod ille aduertens: Quid ploras, inquit, Bernarde fili? Da mihi dexteram. Quam quum ambabus suis tenuisset, Confide, inquit, & bono animo esto: nunquam enim te deseram. O vocem dulcem patris & acerbam. Nescio, quomodo non elanguit cor meum: nisi quod temperata fuit tam certa promissione maestitia. Certè illius diei, illius loci, patres clarissimi, debeo nimis crebro meminisse. Legatum, quod à dulcissimo patre mihi relictum est, omni fide & spe veluti brachijs amplexabor, quasi obsignatum ab angelis, subscriptum à beatis spiritibus: quorum gloriosam & innumerabilem multitudinem ad suscipiendam fidelis conserui animam cubiculum illud compleuisse non dubito. Quam verò suppellectilem creditis fuisse compertam in his edibus? Putatisne aurum aliquod aut argenteum? Illud admirabilius, quod nullum omnino librum possederit. Cum quotidie legeret aut scriberet, librum tamen vllum possidere noluit. Testamentum omne, quod fecit, efferri sese iussit nulla pompa ad monasterium suum, quod abest duo millia passuum extra ciuitatem, ibique in sepulchris fratrum reponi. Neque semel precepisse contentus, quasi diuinaret, quid cōtentionis de illius sepultura esset futurum, vocari nos iterum iubet. Scitis, inquit, quae de sepultura mandauit? Facite quod iubeo: nolite pompam parare. Neque enim is sum, quem fortè existimatis: Antonium imitatus & Hilarionem, qui in locis obscuris sepeliri voluerunt, ne colerentur à vicinis.

De oratione, quam habuit ante quam migraret è vita, & de duobus miraculis. Cap. 11.

S V scepra verò paulò ante diem sacri olei vntione, sermonem habuit de mortis vtilitate ac de caelesti vita, miro quodam sensu ac grauitate verborum. Nam ut erat supinus, aliquandiu tenuit in caelum oculos. Tum denuò semiclausis, in hanc sententiam fari coepit: (verba etiam, quantum potuimus tenere, subiiciuntur) Videtis, o filij, horam meam aduenisse: benedictus Deus, qui eam tandem venire voluit, cum nulla sit alia via, quae ducat in caelum. Ille enim venit nobis via, veritas & vita, ut eie- ^{Ioan. 14.} tis de paradiso miseris exulibus, viam signaret in patriam redeundi. Si enim in hac vita tantum sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Sed absit à nobis tam stulta cogitatio. Quid enim vita haec, nisi lanugo quadam (ut ille inquit) ^{1. Cor. 15.} & veluti ^{Sap. 5.}

Cupit dis-
solui, & esse
cū Christo.

Corruptus
febris, omne
mollitiem
respuat.

Vult mu-
niri Eccle-
siae sacra-
mentis sub
mortem.

& veluti memoria hospitis vnus diei prætereuntis? Christus pro nobis mortuus est primitiæ dormientium. Pudeat nos mortem timere, cum Dominus noster propter nos mori voluerit. Hunc diē semper ante oculos habui: tu scis Domine: quanquam dum vitam meam considero, confusio sit mihi potius appellanda, quam vita. Sed in spiritu humilitatis suscipe me, bone Iesu, vita & salus animæ meæ. Neque enim in iustificationibus meis prosterno preces meas ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Illa ego omnis amissa, ad te pastorem redeo. Vocem tuam noui, non alienorum: peto Domine, vt ad ouile me reducas. Potēsne spernere vocem clamantis & confugientis ad te? Nonne tu ille, qui dixisti, Clamabit ad me, & ego audiam eum: cum ipso sum in tribulatione? Ecce clamo plūs corde, quam ore, Domine: ecce tribulatio proxima est, & non est qui eripiat, nisi tu bone Iesu. Sed neque felicitum spirituum sedes affectare ausim, qui speciē intuentur sanctissimæ Trinitatis. Portio tamen aliqua creatura tuæ, postulat micæ suauissimæ mensæ tuæ. Nimium mihi fuerit, & heu quam nimium, si subtrus calceos infimi electi tui loculum aliquem huic pusillo tuo seruulo non negaueris. Conuersus deinde paululum ad adstantes, ait: Vos interea fratres, seruare Domini præcepta. Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Contemplamini me: Ecce aruit fœnum, & flos eius cecidit. Horam hanc quis poterit euadere? Sed mihi credite, filij, nihil est præstantius, quam seruire Domino. Hæc cum dixisset, sublato paulisper brachio, quod denudatum tenebat, caligantibus oculis, vt Isaac illum antiquū videre te diceret, adstantibus crucis signo, Benedicat, inquit, vobis Dominus Iesus, fratres & viscera mea, & benedicat filiis meis qui absunt, quos in Domino parturij. Det vobis cor, vt colatis eum: aperiatur animus in lege sua, neque vos deferat in tempore malo. Benedicat principi nostro, & vniuerso senatui, vt sortem commissi sibi principatus, ad honorem Dei & commune omniū ordinum bonum, sibi traditam recordentur. Benedicat denique populo meo, cuius amorem, pacem, cōcordiam Dominus in dies magis atque magis conseruare & augere dignetur. Dilucescere cœperat, & iam antea pererebuerat viuere diutius eum non posse. Mota igitur vniuersa ciuitas est. Canonici quidem primo diluculo sunt ingressi: quos dulcissimè recognoscens, ab his veniam petebat, si muneri suo non satisfecisset. Diuinum honorem commendabat & ecclesiæ cultum: tum vt mutuam inter se charitatem seruarent. Postremò rogabat, vt in diuinis officijs sui meminissent. Quid ibi rursus lachrymarum, bone Deus, quid clamorum edebatur? Illum patrem, illum dominum, præceptorē, ducem, Paulò post procuratores sancti Marci ingressi sunt, & alij principes ciuitatis, sacerdotes & religiosi viri. Nullus denique ciuitatis ordo arcetri foribus poruit. Loquebatur vnicuique aliquid ad salutem. Procuratoribus & principibus pauperes, iustitiam: sacerdotibus honorem Dei, negociatoribus charitatem, aduocatis pauperum causas, singulis denique officiorum suorum munera commendat: vt admirabile fuerit artus illos penè exanimis, intento semper spiritu laborem loquendi, benedicendique per totum biduum (tantum enim superuixit) perferre potuisse. Nusquam magis enituit illa puritas & altitudo animi. Neminem respuit, omnes pari fronte suscepit: vt neque pauperis, neque diuitis, neque secularis vlla apud eum videretur esse distinctio. Plura interea tum prædixit, tum fecit digna memoratu: quorum duo tantum subiiciemus, vt appareat, omnem huius sanctissimæ vitæ partem, signis atque portentis, sicut cæteris claruisse virtutibus. Erat ei charissimus in Christo filius Marcellus nomine, clarus genere, sed vita clarior, vir bonus & iustus. Laurentium autem sic diligebat, vt palam diceret, si quid de eo accideret, se nullo modo superuicturū. Cum audisset igitur de illius valetudine, continuo accurrit: introducitur ad eum: cui ad eius osculum inclinato Laurentius submissa voce: Marcellus, inquit, quid de discessu meo cruciaris? Ego quid præcedo, sed tu me propediem sequeris. Sic Domino placitum est, vt hoc Paschate nos iterum mutud amplexemur. Lætior ille huiusmodi verbo, quam tristior, initio Quadragesimæ acri valetudine corripitur, & in Paschate, vt prædixerat, ad sepulturam elatus est. Dilectissimo autem filio Hieronymo, grauiter laboranti, salutem & prædixit, & reddidit. Nam cum destitutus à medicis pro mortuo haberetur, mater autem & sorores nihil iam spei nisi in patris huius orationibus haberent, misit ad eas sanctus hic pater, qui dicerent, bono animo essent: neque enim illa agitudine moriturum. Quod sicut dixit, ita factum est. Paulò enim post reliquit eum febris, & pristina valetudini restituitur.

Psal. 90.

Esa. 4. & 40

Gene. 17.

Benè precatur moriturus omni-bus suis.

Singulis ad ipsum accedentibus optimas tradit institutiones.

Prædicit obitū Marcelli.

Alia propheta.

SED iam dissoluebantur sanctissima illa vincula carnis & spiritus, & quæ indissolubili pace per tot annos atque concordia vixerat, iubente Deo, illa terræ, spiritus celo reddendus erat. Claudere paulatim cœpit oculos facie quadam hilariori, & membra omnia explicare, quasi de labore ad requiē transitorus. Quas ibi cæteris angelorū aduenisse vidissemus, si corporeis oculis potuisset videri illa societas? Tali igitur comitatu inter eorum cælestes voces & cantus felicissimus ille spiritus, velut igniculus in cælū emicuit. Hic finis sanctissimi patris verè felix, verè beatus. O si mihi nunc liceat laxare habenas lachrymis, & liberius lamentari. Vim facio mihi, patres, Erumpunt lachrymæ, nec cohibere me possum: sed non est huius loci: secretum cubiculum aptius est: ibi promissa tua, optime pater, quā necesse fuerit, repetā: ibi dextera tuam testabor, præsertim cum sæpè aliās in maximis periculis inuocatus, me minis modis adiueris. Orta altera luce, effusa incredibili concursu tota ciuitas est: vi penes fores effractæ, vt in ecclesiā subito deferri necesse fuerit ad oculos populi depascendos. Tanta autem continuo circumstetit feretrum multitudo, vt à gradibus chori, vbi positus fuerat, raptus deinde sit, non hominum manibus, sed sola sese comprimantium atque impellentium turba, usque ad valuas ecclesiæ. Discissæ vestes, sublatis calcei, omnia ad venerationē direpta. Cæterum vt primitiæ aliquæ sanctificationis, & publicum iam apparete testimonium inciperet, scholæ illæ quatuor celeberrimæ (sic enim eas appellamus) non quasi ad mortuum, sed ad viuentem & sanctum, & viris frequentissimæ, & ornatu ac pompa, non quidem lugubri aut funebri, vt solent in mortuorum elationibus, sed vt in processionibus ac supplicationibus, quum gratiæ publicæ Deo redduntur: sic nullis, & omni honoris ac lætitiæ significatione accurrere. Quale illud etiam testimonium, quod bini ex vestris fratribus, quum ad illud officium, vt cæteri, adijssent, audire sibi visum sunt suauissimos quosdam cantus & inauditas modulationes? Redcuntibus autem ad monasterium, & illis non cessantibus, tum alter ad alterum, Audisne frater has melodias? Quidni audiam, inquit alter: angelicus planè mihi videtur iste concentus, non humanus. Idem affirmare alius cœpit. Vtrisque igitur admittantibus, nunquam illi cantus, quoadusque ad monasteriū peruenierunt, cōtinue re. Expletis officijs, quū efferendi tempus aduenisset, ecce quo pacto, præcipuo quodam Dei iudicio, tunc quidem occulto, sed paulò post aperiendo omnibus, lis oriri cœpta inter patriarchales canonicos, & fratres sancti Georgij: Hi quum ex præcepto patris nostri repeterent, quod mandauerat de loco sepulturæ: illi sacros canones asserrent, vt prælati in proprijs ecclesijs sepelirentur: neque semper defunctorum ordinationibus parendum, ex Marcellini Pontificis exemplo: qui quanquā corpus suum inhumatū sub anathemate permanere iussisset, visum esset tamē sanctis patribus non tā hominis, quā pontificis habere rationem. Interim autem sacrum illud corpus in ecclesiæ sacrario reponitur, quasi litis eventum expectaturum. Accidit autem res omnibus retrò seculis inaudita: pace dixerim sanctorum aliorum omniū: quod quidē exter ex eorum monimētis. Nam ibi corpus illud dum reponitur, altero ac tertio die, nec corruptionis aliqd, nec fœtoris apparet. Itemque quinto & sexto die: vident & exquirunt diligentius, nunquid sit delibutum vnguētis: omnia membra contrectant. Nihil pigmenti aut artis, nihil rigoris in membris, fœtoris longè minus: Insigne miraculo. Nam post biduum rubescere genæ, & viuis per membra sanguis conspici cœpit. Et iam capere non poterat sacrarium illud concurrentem turbam, & sese inuicem oculis populi exatians. Tum verò & admiratio, & stupor, & clamores. Igitur qui litigant, & hi instantius postulant, & hi custodiunt diligentius. Reponitur iterum in sacrum, vbi per dies quadraginta perseuerauit incorruptus & integer. Omnibus illis diebus nunquam non visitatus est: nunquam sacrarium illud non apertum omnibus fuit, videre & venerari volentibus, donè septimo supra sexagesimum die, quum alios qui satis cōmodè seruari posse non videretur, sepulturæ traditus est officijs & honoribus, non quibus cæteri solent, de quorum virtute & meritis ambigatur: sed quasi sancti cuiusdā

Reddit spiritus S. Laurentii.

Publicū est sanctitatis testimonium.

Carthusiani duo audire angelicas cantiones.

Contentio de eius sacro corpore.

Insigne miraculum.

Diebus 67. manet corpus incorruptum.

cuiusdam reliquæ, sic cum omni honore collocata, decimo sexto videlicet Calendæ Aprilis, quum sexto Idus Ianuarias migrasset ad Dominum. Multi non solum ex Italia, sed Illyrico etiam atque Epiro, ad id ostentum domo profecti. Medici omnes, & præsertim Gerardus Veronensis, medicus ætate nostra omnium nobilissimus, qui cum in hac ægritudine visitavit, naturæ nulla vi fieri posse testati sunt, præsertim cum putrida febris laborasset. Diffusus enim per venas putridus & corruptus humor, corruerit necesse fuit reliquum corpus: ut impossibile penitus extiterit, absente calore naturali, vel paruum aliquid temporis integrum incorruptumque manere. Quantum igitur, quamque admirabile spectaculum fuerit, aliorum sit iudicium. Nam si beatissimo Bernardo honoratum est, ut dandum erat, quod corpus eius triduo inhumatum subsisteret: quid Laurentio nostro tribuendum, qui tot dies & penè menses integer & incorruptus evasit? Mota civitas tantæ rei miraculo, dare operam voluit, nè eiusmodi ornamento, vel primi scilicet, vel sanctissimi patriarchæ reliquijs, patriarchalis ecclesia spoliaretur. Hoc facto relatū in memoriam illud beatissimi Martini Turonensis episcopi: qui quum apud Condarensem Pictavorum urbem diem obiisset, & Pictavi, apud quos obiisset, retinere vellent: Turonenses autem repeterent proprium antistitem, tandiū in contentione res illa versata est, donec à Turonensibus furto sublati, propriæ ecclesiæ restitueretur. Quæ autem miracula deinceps acciderint, quæque accidant quotidie, ad sepulcrum illud divinam opem poscentibus, ea non aggredi satius existimaui: quippe quæ innumerabilia sunt. Inquirentur fortassis aliquando diligentius ab ijs, quorum sicuti auctoritas maior est & officium solennius, ita vix crediderim fieri posse, ut tanti luminis splendorem Deus iacere diutius in tenebris patiat.

Miracula
ereberrima
ad eius se-
pulcrum.

CERTAMEN SANCTI MARTYRIS
POLYEVCTI, AVTHORE SIMEONE
Metaphrasæ.

I A N V A R I V S.
Beda & Vlu-
ardus hunc
habent idi-
bus Febru-
arij.

Nearchus
& Polyev-
ctus milites
amicissimi.

Est vlla alia pulcherrima narratio, pulcherrima quoque et narratio admirabilis martyris Polyevcti. Nam cum vultate, magna quoque est coniuncta iucunditas. Huius autem rei potest ea non falsam testem adducere experientiam. Dicatur ergo, & à nobis in medium proferatur pijs Deique amantibus auditoribus, vobis quoque pro viribus quæ vestra sunt afferentibus, aures orationi attentas exhibentibus, promptumque & alacrem animum præbentibus narrationi.

Tempore Imperatorum Decij & Valeriani, erat quidam Nearchus & Polyevctus, studio quidem milites, amicitia coniunctionis necessitudo, summo sui inuicem desiderio & insigni concordia ac consensione coniuncti essent eorum animi, & uterque in alterius corpore se putaret vivere & spirare. Erat autem Nearchus quidem Christianus & fidelis, pietateque ac vera religione perfectus. Egregius autem Polyevctus, gentilis quidem religione, & veritatis luce nondum illuminatus, alioqui se Christianum accuratè conseruans, & omni virtute exornans: & erat quidem olea frugifera, hoc autem solum ei deerat, quod nondum erat in domo Dei. Quoniam autem Decius ille & Valerianus non rectè utebantur imperio, nec cum, qui illud eis dederat, agnoscere & colere volebant, immò verò manum impiam & cum Deo pugnantem, in ipsum erexerant: & non solum eum negabant, sed omnes quoque subiectos scriptis edictis incitabant, & omnibus modis arcebant à Dei cognitione: & deos prohi dolor falsos & vanos, in veri Dei locum constituebant, & illos colere & adorare cogebant, qui minùs habent sensus, quam lapides & statuae.

Quoniam ergo hæc ita habebant, & proposita erant supplicia & præmia: ijs quidem qui parebant, honores, dona, & pecuniæ: ijs autem, qui non parebant, minæ, poenæ, & vltimum malum mors: amico timuit Nearchus, & putavit hoc esse tempus, quod esset utrum esset, ut dissensio in religione, eorum quoque dissolueret amicitiam. Hæc cum in ani-

Cruciat
Nearchus
Polyevcti
errore.

in animo haberet & apud se versaret, apertè ostendebat se cruciari animo, magnisque agitari fluctibus, & occultè deslere amicum. Præstantissimus autem Polyevctus cum videret sic se habere amicum, pungitque aculeis doloris, & qui verbis explicari nequeunt, gemitibus conari leuare magnam animi ægritudinem, & vestigia lachrymarum indicare oculis: amicè ad eum accedens interrogat, & causam quærit discere, cur ita se habeat. Nam ipse quoque nihilominus dolebat, cum eum videret sic affectum, qui erat eiusdem cum eo animi. Ille autem volebat quidem dicere, & significabat se nihil posse celare amicum: esse autem aliquam causam, propter quam, etiam si vellet dicere, necesse habeat tacere, & amici consolationem hac in re minimè consequi. Cum autem valdè diuinus vrgeret Polyevctus, & postularet ut ei secretum aperiret, & ei exprobraret contemptum amicitiae, & mutatam affectionem, Nunquid, dicens, aliquid offendimus? Quanam in re tibi molesti fuimus? Quanam res tam dira & tam atrox facta est, ut Polyevctum tuum à venia arceas?

Hæc cum diceret & animo angeretur, non ferens Nearchus, oculos suffusus lachrymis, & profundo suspirio internam cordis flammam significans: Cum, inquit, o amicissime, nostræ consensionis & dilectionis apud me cogito separationem, necesse quod habeo animum abruptum. Hæc postquam ille audiit, corde grauissimè perculsus, Quomodo hæc, inquit, Nearchus, quomodo? & cur hæc verba dicis præter spem? & vnde hæc erit nobis separatio, quam statuius ne mortem quidem posse nobis facere? Hoc est, inquit, o amicissime, quod me propemodum suffocat, & ipsum comprimit spiritum & animam, quoniam hæc, quam dixi, separatio est nobis humana morte validior & grauior. Cum autem nondum, quid sibi vellet oratio, intelligeret Polyevctus: statim surgens, & amicum complexus, & ei ita ut eum tenebat, ardentissimè circumfusus: Sed dic, inquit, mihi, o Nearchus, dic apertè, & explica quemadmodum hæc sit futura separatio. Non enim fero amplius hoc minimè amicum silentium. Sin minùs, videbis iam tuum Polyevctum in terra iacentem mortuum & exanimem. Atque videbatur quidem Nearchus velle dicere, sed victus ab animi perturbatione, victam habebat linguam: & solum mœstus ac conturbatus, amicum fixis adspiciebat oculis, & immoderatum significabat dolorem. Postquam autem vidit Polyevctum mœrore confectum, abiectis animum, & humi procidere, & esse iam à dolore omnino superatum, cogitur in hanc vocem erumpere:

O amicissime, inquit, Polyevcte, hoc edictum Imperatoris nobis separationem asferet & disunctionem. Postquam autem hanc vocem sapientissimus audiit Polyevctus, statim coniciens quid sibi vellet, quod dixerat Nearchus: Cogitavit enim, quod amorum in religione dissensio iam examinanda, & acerbiter subitura iudicium, coget eos à se inuicem disiungi: conuertit eum ad diuiniorum quandam cogitationem, & repleti gaudio & voluptate: & quemadmodum hæc fuerit visio, communicavit amico, Est aliquid, dicens, o Nearchus, quod prohibebit nobis hanc fieri separationem.

Vidi enim ego Christum, quem tu adoras, ad me accedentem, hac sordida, qua sum indutus, veste me exuisse, alia verò valdè preciosa (o quis illius pulchritudinem dixerit & splendorem?) induisse, cuius humerum fibula cōstringebat aurea. Deinde verò mihi quoque equum tradidisse alatum. Atque talis quidem fuit visio, quam vidit diuinus Polyevctus: eius autem nequaquam fuit vanus exitus, sed præclarè expressit id, quod erat futurum. mutata quidem illa vestis pulcherrima, mutationem in melius ex eo quod est deterius: nempe, ut ex terrena militia in caelestem & diuinum militum referretur numerum, per quem erat in chorum martyrum cooptandus. Alatus autem ille equus quid aliud possit significare, quam illius celerem à terra in caelos ascensum?

Hæc cum audiisset Nearchus, lætatus est, hilarisq; effectus, ei dixit: Christum cognouisti? Christum, o Polyevcte, qui verè est Deus? Ille verò ei dicit: Quando autem eum ignoravi? Num, cum tu de eo diceres, tremor meū subibat animum? aut cum legeres, non eius admirabar sermones? solum enim mihi nomen deerat: alioqui enim tum valere iubens. cultus inanes simulacrorum. Quid ergo facimus, o Nearchus: Cur non apertè ostendimus nostram in Christum consensionem? Cum hæc autem lubenter accepisset

Valdè vrget
Polyevctus,
ut dolorem
suum Nearchus
indica-
ret.

Visiōem
suam Nearchus
narrat
Polyevcto.

accepisset Nearchus, dixit, se veluti nudans & aperiens: Mihi, o Polyucte, non diuitia, non gloria, nec omnino dignitas militaris, nec aliquid aliud ex ijs, quæ sunt huius mundi, præfertur vitæ, quæ est in Christo. eam enim solam desidero: alia autem sunt apud me parua & nullius precij. Deinde rursus diuinus Polyuctus eius animi veluti faciens periculum: Quid verò, inquit, an non concupiscis hanc, quæ adest tibi, dignitatem? Nearchus autem existimans hæc ab eo dici ex animo, & non eius tentandi gratia, Vidēris, inquit, mihi o Polyucte, ignorare veram in Christo dignitatem, & eam quæ est apud illum gloriam, & quæ nunquam cessat, beatitudinem. Sic quidem inter se conferebant sermones, & sibi inuicem suam aperiēbant sententiam.

Egregius autem Polyuctus iucundè & lepide volens aliquid amico dicere: Tu quidem suspicaberis, inquit, me ignorare eam, quæ est in Christo, gloriam, & quæ est apud illum, beatitudinem. Ego autem, o Nearche, videor te præcessisse, & imperatoriam, ut scis, & caelestem chlamydem accepisse per reuelationem. Sed tamen volo ex te sciscitari aliquod caput spiritale. Vereor enim, ne, si absque sacramentis & mysterijs accesse-

Polyuctus
cupit bapti-
zari.

Matth. 3.

Matth. 20.

Ibidem.

Luc. 23.

rim ad Seruatorem, ei videar minimè acceptus, & indignus qui referar in numerum eius militum. Postquam hæc audiuit Nearchus, statim surgit, & euadit animo acrior & vehementior: & amicum incipit recreare, promptiorque & alacrior animo eum reddere ad Christi fidem, dicens: Nulla, o amicissime, sit tibi de hac re dubitatio. Scriptum est enim, posse Deum vel ex his lapidibus suscitare filios Abraham. Quod quidem quid est aliud, quam hoc, posse etiam gentiles ex insperato salutem assequi, & esse milites Christi? Nam omnibus, ut semel dicam, aperta est porta celi: nulli omnino ex omnibus oclusus est salutis aditus. Quamobrem is quoque qui credit, magnam recipiet mercedem parua illius fidei. Propterea enim ijs quoque, qui prima & tertia & nona hora accesserunt ad vineam, æqualis merces decernitur. Quamobrem, etiam si ipse tardius accesseris, eadem quæ primi, præmia consequeris. Ad hæc D. Polyuctus tanquam eius subiisset animi recordatio, Per veritatem, inquit, Nearche amicissime, audiui aliquando latenter te aliquid eiusmodi legentem ex diuina scriptura, quod eos, qui vnam horam essent operati, æquali Christus honorasset portione ijs, qui sustinuerant totum æstus diei. Nearchus autem, Multa quoque, inquit, o vir egregie, inuenies eiusmodi exempla. Ecce enim, inquit, latro, qui fuit cum Christo crucifixus, cum innumerabilium reus esset criminum, pro modico & breui verbo magnas inuenit remunerationes: & quæ multis emitur sudoribus in paradiso conuersatio, admodum facile ab eo paratur. Nam vel parua fides potest magnos montes transferre.

Hæc cum diuinus audisset Polyuctus, animo statim in altum extollitur, & ut corporum & terrenorum omnium planè oblitus, Pacificamur, dicit Nearcho, nos firmius & stabilius esse seruaturæ ea, quæ visa fuerint. Ego enim rebus humanis decetero renunciani. Quodnam autem de Christo nos oporteat ferre testimonium, planum fecit, quæ id præscit, diuina Domini clementia. Ecce enim, o Nearche, eam quæ est in celis, pulchritudinem mihi visione apprehendit cogitatio: quam quidem assistere, & Christum video ante oculos, & splendore eius visionis mihi vultus illuminatur. Sed iam tempus est legere impium edictum Imperatorum, & rectè scire, quidnam velit nos facere. Sic dixit: cumque id accepisset, perlegit, inter legendum conspuit: & cum id in frustra minuta confregisset, ventis mandauit. Deinde sic conuersus, videt idola quæ portabantur, & à stultis adoranda deducebantur ad aras. Quæ cum iucundissime & vehementissime risisset, prius quidem simulat se prompto & alacri animo ad ea accedere. Deinde illorum singula accipiens, & protinus humi allidens, simul contriuit omnia, & redegit in subtilem puluerem.

Polyuctus
conspuit &
confregit
edictum Im-
perat.

His ergo factis, cum eius focer venisset Felix: fuerat enim iam constitutus persecutor ab Imperatoribus: & vidisset quæ fecerat Polyuctus, admodum egrè ferens. Heu, dixit, Felix est priuatus liberis: & qui prius eram insignis, & suscipiebar propter filios, repente me affligit filiorum orbitas. Nullus eorum nec hominum potest misereri Polyucti, qui talia est ausus, & nostros deos contriuit. Adhæc D. Polyuctus, eo quod factum fuerat, veluti magis glorians, tantum aberat ut reformidaret aliquid & extimesceret: Nunc quidem, inquit, ego eos contemnens, re ipsa ostendi quam sine imbecilli. Quod si sunt tibi alij, ij quoque in medium adducantur. Hinc enim scies, quem admo-

admodum nos Christi seruos ea conspuere oporteat. Felix autem cum humana & miserabili quadam affectione de sancto cogitans & loquens, Si velis, inquit, o Polyucte, aliquantisper viuere, donè tuam videas vxorem. Quænam autem adhuc, inquit sanctus, vxoris mihi cura est & filiorum, qui ex rebus humanis nihil omnino curo, cum in solis caelestibus mens versetur, & ijs in quæ non cadit interitus? Tua autem filia, si me quidem sequatur, beata erit propter suum animum & institutum: sin minùs, ipsa quoque cum vestris dijs mala malè peribit.

Post hæc Felix profundebat lachrymas, ut qui spem omnem abieciisset. Qua de re dupliciter cæcutiens, nempe & ex ægritudine animi, quæ eum angebat, & ex insania, qua laborabat in simulacra, loquebatur verba digna tantis tenebris & tanta dementia: Hei mihi, dicens, te quoque, o Polyucte, Christi artes fecellere magicæ? Martyr autem admodum prudenter & fortiter, Non per sacra, inquit, martyrum certamina. Non nego, inquit, me ab illo esse vocatum ad cognitionem veritatis. Ipse enim est, inquit, qui cum suis manibus meam demulsiisset animam, à tenebris ad lucem, & ab errore deduxit ad veritatem, & dignum censuit, qui essem & nominarer eius miles. Cum autem hæc dicerentur, accedentes sanctorum persecutores, cum martyrem comprehendissent, facrum os eius pulsabant, verè odio habentes confutationem, quæ erat in foribus, & malis auribus non valentes ferre vim veritatis. Præclaro autem Polyucto ex quidem plange nullo modo erant curæ. Videbat enim Christum, qui pro eo erat passus, prope ipsum assistere. Quem cum suum posuisset refugium, nec pro malis habebat ea, quæ ipsum inuadebant: nec scuticam, quæ eius corpus cædebat.

Admirabi-
lis animi
fortitudo.

Os S. Poly-
ucti verbe-
ratur.

Diabolus ei
in insidias ten-
dit per vxor-
is lachry-
mas.

Has ergo plagas, ut dictum est, parum curabat Polyuctus: luctabantur autem aduersus eum diabolus maligni artem. Nam cum ille ad eum adduxisset focerum & vxorem lachrymantes, & miserabiliter eiulantes, sic conabatur eius animam suis decipere præstigijs, & pro viribus dissolvere eius robur & constantiam. Is autem non ignorans maligni insidias, cum seipsum valde vtiliter conturbasset, animæque fortitudinem & iram excitasset, & quæ ex lachrymis oritur, efforminaret mollitiæ eam opposuisset, grauiter admodum & fortiter: O scelerate, inquit, & profanorum mystagoge simulacrorum, cur me insidiosis tuis & vxoris lachrymis studes abducere à confessione in Christum? Cur autem desles Polyuctum, cum teipsum multo magis deslere & lugere oporteat, propterea quod cum principibus, qui sunt ad tempus, seruiēris, igni sis æterno tradendus? Et hæc quidem dixit focero Felici. Postquam autem vidit vxorem quoque suam Paulinam miserabiliter lachrymantem, & dicentem, Quid tibi accidit, o Polyucte? Quomodo autem fraude es inductus, ut duodecim deos nostros confringeres? Eam suauiter irridens sanctus, Si solus, inquit, ego duodecim deos tuos vici & contriui: ecce deorum es omnino egena. Adesdum ergo, inquit, Paulina, & faciam ut verum Deum cognoscas, quem ipsa stude diligenter adorare, & hac breui vita æternam commutare. Cum hæc sic dicerentur, & multi infideles per ipsum ad fidem in Christum conuerterentur, & omnes persecutores simul congregarentur, & partim quidem promissis, partim verò etiam minis sanctum studerent in contrariam traducere sententiam: quoniam nulla via & ratione id effici poterat, nec eius rei vlla erat spes reliqua, fertur in eum sententia, ut ense statim mortem subeat.

Cum autem ei iam res fuisset aperta, erat videre Polyuctum nihil morbum, nihil tris-
te, nihil omnino, quod esset efforminati & pusilli animi, aut dicentem, aut pati præ se fe-
rentem: quod quidem accidisset alicui alij, qui ab hac iucunda luce & vita separaretur.
Immo verò tanquam ex tenebris & afflictione ad gloriā transiret & delicias, magnam
ostendebat letitiam & animi alacritatem, ut qui iam frui inciperet ea, quæ est illic, beati-
tudine. Nam ijs quoque, qui aderant, affirmabat se quendam accedentem videre ado-
lescentem, & secū eloquentem, & omnibus modis efficientem, ut obliuisceretur omni-
um terrenorum. Sed quis, o diuine Polyucte, hoc vel tui solum laudandum assumens,
te dignam possit laudem contexere? Nam cum iam esses cōsummandus, & per sacrum
tuum sanguinem, diuinum baptismū & in Christo signaculum accepturus: o genero-
sam animam, o mentem firmam & stabilem, & à mendacio alienam: nec sic amicitia
Nearches oblitus, sed eum adspiciens, Vale, inquis, Nearche, & paetorum conuentu-
rum recordare. Hanc cum tu vir fortis vocem, tanquam vltimum aliquod donum, am-
ico reliquisti, ad ensē processisti, & per eum illatam mortem prompto & alacri ani-
mo subiisti.

Creditur
gladio.

Cum sic autem fuisset consummatus Polyeuctus, preciosum quidem eius corpus, quod ex fratribus erant studiosiores, deposuerunt in Melitene ciuitate Armeniæ, æternam hereditatem sic sibi acquirentes. Fuit autem dies quartus, qui vidit finem Polyeucti & corporis depositionem. Inferuij tamen hic quoque Nearchus, qui accepto sanguine martyris, cum eum in nitido imposuisset linteo, portauit in ciuitatē Cananæotarum, donans eis arma salutis, & verē beatam hereditatem.

Hæc gesta sunt tempore Decij & Valeriani in prima Orientis persecutione. Nam fuit quidem primò martyr Hierosolymis sacratissimus Stephanus, secundò autem Philoromus in Alexandria ciuitate Aegypti, & tertio D. Polyeuctus in Melitene Armeniæ 4. Idus Ianuarij. Is sæpè se magnam curam agere Christianorum, etiam post mortem, non leuiter & obscure, sed apertè & euidenter ostendit. Quidni enim faceret, qui talis erat, & genus illinc ducebat, & eiusdem fuerat sodalitatē? nobilium, inquam, & illustrium ex fide in Christum: qui sequebantur quidem Marcum Imperatorem, bellum gerentem aduersus Barbaros, aquæ autem penuria laborabat Romanorum exercitus, tristisq; erat Imperator, cum hostes quidem valdè inualecerent, sitis autem inter cetera nostros vexaret. Ij autem Christi fortes milites, qui eandem implebant legionem, quam hic venerandus martyr, cum se separassent, & procū ab exercitu remouissent, manus quidem pias ad Deum tollunt, piam, quæ ab eis honorabatur, fidem acerrimè proferentes. Rogant autem Dei miserationes, vt eos benignis oculis adspicerent, & hanc soluerent necessitatem, quæ opprimebat multitudinem. Cum illi sic orassent, suis non sunt fraudari precibus. Nondum enim precationibus finem imposuerant, & densa nubes cælum subiens, aërem quidem impleuit tonitru: fulgura autem elisa micabant, & multa erupit pluuia, adeo vt dum sic ferrentur fulmina & imbres, recreati quidem sint Christiani, plurimi autem barbari interiērint, & ex eo sit legio nuncupata ne, ad gloriam Patris & Filij & Spiritus sancti, vnius & consubstantialis diuinitatis: Cui conuenit omnis gloria, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTORVM IULIANI MARTYRIS
CVM RELIQVIS, AC BASILISSAE VIR-
ginis, ex Simeone Metaphraſte.

9. IANVAR.

Matth. 17.

Ioan. 20.

En se vidit
se aut mar-
tyr gesta.

SANCTORVM martyrum Iuliani, Basilissæ, & reliquorum certamina hæc sunt, quæ pro religione perpeſsi, sempternum post suum hinc excessum, nobis hoc beneficium reliquerunt: sua enim facta, & quæ ipsi pro Christo perpeſsi sunt, ad eos, qui postea certare vellent, certissimum exemplum transmiserunt. Itaque errantibus viam monstrarunt, & cæcorum oculi, infirmorum fides, omnium denique hortatores fuerunt, qui suarum virtutum specimen ad alios transmiserunt, & splendore sancti Spiritus homines illustrarunt. Ex hoc iustitiæ thesauro nemo est, qui haurire non possit, vel errare queat, nisi qui velit perfidiam retinere. Vos autem, qui hæc auditis & legitis, nobiscum vnà credite, omnia possibilia esse credenti, ob idque sine aliqua hæſitatione bonam hanc hereditatem, quam nobis Martyres imitandam reliquerunt, accuratè & diligenter persequamur. Peto igitur à vobis, qui hæc lecturi estis, vt attentis animis audiat, quam gloriosum sit terrena hæc derelinquere, quò per angustam sanctorum hominum viam contententes, illorum institutionem assequi possimus. Illud igitur, vt dixi, vos rogatos velim, vt cum eorum facta legitis, vera esse credatis. Nam beati quidem sunt qui viderunt, & crediderunt: sed longè beatiore, qui non viderunt, & crediderunt. Nos, qui nostris oculis vidimus, Martyrum facta conscribimus: quamobrem exigua beatitudinis partem nobis fore credimus. Vobis verò necessariò maior quædam gloria futura est, qui auditis, & creditis, Deum in sanctis suis perfectissima quæque opera implere posse. Huius igitur sanctissimi martyris Iuliani certamen, quod ille perpeſsus est, in medium afferam: neq; silentio

lento præteribo, quemadmodum ab ipsa pueritia vitam Deo gratam exerceuerit. Veli-
lim fidem nostris verbis habeatis, vt id facientes, discatis, qualis merces fidelibus homi-
nibus parata sit.

Beatus hic Iulianus claris fuit parentibus, quòd ad mundi huius splendorem perti-
net. Illum parentes vnicum habebant suorum viscerum ac generis pignus, quem omni
eruditione & sapientum virorum disciplina instituendum curauerunt. Nulla enim Dia-
lecticæ, aut Rhetoricæ artis pars eum fugiebat: ita ingenij acrimonia præstans erat. Ille
verò non aliter mundi sapientiam, quam vt bonum Christi athletam decet, exerce-
bat: mundo autem ipso sic utebatur, tanquam nõ vsurus esset: legerat enim apud omni-
um Christianorum magistrum Paulum: Præterit figura mundi huius. Itadenique se
ipsum Deo charum præbebat, vt mundi huius sapientiam stultitiam duceret: semper
enim in votis habebat, mundi huius memoriam nullam habere, sed cum Christo esse. Fi-
dei verò, quæ sancta mater Ecclesia tenet & obseruat, amator erat ardentissimus, quo-
tidie sanctorum virorum ianuas frequentans: neq; diem vllum intermittebat, quin ad
eos iret, & tanquam bonus aliquis operarius, thesaurum in corde suo reponebat, omni-
umque sanctorum & electorum Dei virorum facta imitans, & ad vniuscuiusq; virtutes
properans, Christi gratia florebat.

Inerat in eius visceribus perfectus quidam amor, timorem eiiciens, ita enim seipsum
ab huius carnis & mundi affectibus atq; infirmitatibus remouit, vt rectè illud Domino
Deo confiteretur: Quandiū in hoc mundo sum, peregrinor à Domino. Ille & homines
latere cupiebat, quoniam Christo ipsi placere studebat, quamobrem suum propositum
& sanctissimum desiderium occultabat. Hunc cum parentes viderent tanta attentione
animi Christianæ fidei exercitationem sequi, iuuenem ad se vocarunt, & his verbis hor-
tati sunt: Suauissime noster fili, audi parentum tuorum sanas admonitiones. Quoniam
in sanctissima Christi lege à beato Apostolo, omnium Christianorū magistro, spiritua-
li doctrina instruētī sumus filios gignere, familiam regere, nullam occasionem inimico
relinquere: propterea te hortamur, vt non tantum nobis placeas, quantum Domini le-
su Christi legibus fidelem te præbeas. Ad hæc beatus Iulianus dixit: Neq; propositi mei
ratio, neq; ætatis tempus postulat, vt ea faciam, quæ adhortamini. Tum patres: Annos
decem & octo natus es: qui potes igitur recusare, quin coniugem ducas? Nolumus æta-
tem excusare, sed facere studemus, vt vxorem habeas, quò liberos gignere possis, & pue-
rum aliquem Deo ipsi offeras. Verum quo tempore corporis libidines deferbuerint, tu
& vxor concordī animo & voluntate in castitate viuentes, salutarem Christi doctrinam
attendere poteritis.

Hæc parentes agebant, vt semen propagare possent, quod finem habiturum crede-
bant, nisi generis successionē renouaretur. Ille verò cum parentum verba molestè fer-
ret, neque illis acquiesceret, cumq; tam cōsanguineorum, quam eorum, qui patris ami-
citiā utebantur, consilia exaceraretur, illis responsum hoc dedit: Neque vxorem ducere
in animo habeo, neque licet recusare, quod vos cupitis: quocirca septem dierum tem-
pus à vobis peto, & quale consilium Deus ipse per Spiritum sanctum mēti meæ sugges-
serit, tale vos à me responsum referetis. Hæc cum parentes audiissent, multis cogita-
tionibus sollicitabantur, quoad definitus ille dies præteriret, quo audire possent, quid si-
lius responderet. Adoleſcens autem ille honestissimus septem dierum spatio, quod à pa-
rentibus impetrauerat, diurna & nocturna tempora in precibus transigebat, à Deo pe-
tens, ne pateretur virginitatem, quam illi seruandam promiserat, quauis causa viola-
retur. Cum igitur septimi diei nox aduenisset, & eius corpus ieiunio extenuatum esset, tem Deo
cumque somnum cepisset, præſtò fuit illi Dominus, & fidelem seruum consolatus est, promiserat.
inquit, ne timeas, neque parentum tuorum consilia, vel propositum metuas: duces
enim coniugem, quæ te non maculabit, neque à meipſo segregabit, sed tua causa virgi-
nitatem etiam seruabit. Itaque & te & illam virgines in cælum recipiam: multa enim
castitas perversos propagabitur, multique iuuenes & puellæ per vestram doctrinam ca-
lestis vitæ ciues fient. Ego tibi præſtò ero, in te habitans, vt omnes corporis libidines
& carnis bellum expugnem: quin etiam illam ipsam virginem, quæ tecum copulata
fuerit, talem efficiam, qualem ipse volo. Faciam igitur, vt ipsa institutum tuum sequa-
tur, & illic quidem in thalamo vobis præparato me cum angelorum choro videbitis, &

cum innumerabilibus vtriusque sexus virginibus, quos natura quidem ipsa dissimiles fecit, at fides, quæ in me habetur, similes facit: quorum & tu imitator esse agnosceris.

Hæc cum dixisset Dominus, & illum tetigisset: Viriliter, inquit, age, & conforterur cor tuum. Hac Dei virtute confirmatus admirabilis ille adolescens, surrexit, & ait: Gratias ago tibi, Domine Deus, qui es cordis & renum scrutator, quique mundi huius delicias ac voluptates procul à me remouisti, ita ut corde firmo castitatis meæ te adiutorem mihi futurum sperem, eaque te daturum confidam, quæ neque oculus vidit, neque auris audiuit, ea scilicet, quæ preparasti his, qui ex toto animo te secuti fuerint. Tu dignum me fecisti, qui possem in via tua ambulare: vel potius tu, quæso, mihi sis bona illa via, & his, qui castitatem amant, & animæ integritatem, corporisque munditiam amplectuntur. Nouisti tu Domine, quemadmodum ex eo die, quo genitus sum, usque ad hanc horam, qua me vocare dignatus es, nihil mihi oprandum, nisi reipsum proposui: idque solum in votis habeo, ut quod ab ore meo exiit, tu confirmes. Tunc enim meipsum credam cepisse id exequi, cum ea, quæ dixerò, re ipsa præstabo.

Exiit igitur ex cubiculo ita hilaris, ut sui aspectus hilaritate omnem parentum tristitiam ademerit, quibus ait: En ego, ut optabatis, nuptias ipsas, rectam quædam viam, non peccati, sed gaudij, mihi futuram esse cognoui: itaque iam faciam, quod vos adhortamini. Ea re parentes valde lætati sunt, futurum sperantes, ut ab eo prolem susciperent. Quid multa? Dabant parentes operam, ut foemina inueniretur, quæ similis ei foret tum moribus, tum generis nobilitate, quæque ad filios procreandos fecunda indicaretur. Diuina igitur prouidentia factum est, illius, inquam, Dei, qui ex eo coniugio tantum boni futurum prouiderat, ut virgo quædam inueniretur, quæ multarum possessionum facultatibus abundaret, generis splendore par, cui nomen erat Basilissa, parētibus suis etiam ipsa vnica. Cumque, ut hominibus mos est, nuptiarum tempore aduentante, parentes consensum puellæ habuissent, nuptiarum tempus definitur, omniaque illa confecta sunt, quæ consueuerunt in eorum, qui nuptijs copulantur, sponsonibus contineri. Beatus verò Iulianus ita nuptiarum diem expectabat, tanquam bonus aliquis athleta, qui, superata corporis libidine, cælesti Deo gratus esse studeret.

Cum igitur dies constitutus aduenisset, finitimarum urbium ciues conuenerunt, multa & varia oblectationum genera secum afferentes, quibus delicatæ & elegantioris ætatis mentes ad amoris illecebras excitarentur. Itaque plateæ musicis omnium generum vocibus resonabant, virginum multitudo illic aderat, aureis vittis crines contextos habentium, quæ suauissimis canticis vel constantes & fortes viros ad intemperantiam illecebras prouocare poterant. Inter eiusmodi barbaricas nationes Christi athleta Iulianus constanti & fortianimo versabatur, nulli occultæ cordis sui consilia patefaciens, nisi Domino ipsi, à quo victoriæ spem certam expectabat. Prolatam igitur ex thalamo ipsam hilari vultu accepit, cum qua & exultauit in Domino: & ijs quidem, quorum multitudo illic aderat, hilarem vultum ostendebat: in animo autem Deo ipsi illud cum timore canebat: Domine, vre renes & cor meum, ne vetus ille draco contra me bellum exuscitet. Cum verò hora illa propè esset, qua sibi & virgini secum copulata thalamus nuptialis adeundus erat, religiosus ille adolescens à Domino communitus, thalamum securo animo ingressus fuit: quo loco cum primùm preces ad Deum misisset, tantus liliorum & rosarum odor emissus est, ut virgo ipsa eo in loco sibi esse videretur, qui verno tempore varijs & suauè redolentibus floribus abundaret. Nocte verò intempesta virgo iuuenem, cui fuerat copulata, sic allocuta est: Mirum est, quod sentio, valde certè mirandum, quod velim mihi dicas, an & tu sentias. Ad hæc beatus Iulianus: Narra, inquit, fideliter, quæ sentis. Tum virgo: Cum sit hyemis tempus, & terra ipsa nullos habeat flores, ita in hoc meo thalamo omnes flores odorum suauitatem emittunt, ut iucunditate hac suauissima vndique perfusa, tota certè obstupecam, neque omnino cubilis copulationem appetam. Tum illi beatus Iulianus dixit: Suauissimus odor iste, quem sentis, non temporis, sed ipsius Christi castitatem amantis opus est, qui corporis castitatem intactam seruantibus, æternam vitam largitur. Si Christi ipsius præcepta mecum vnà seruare volueris, ut cum tota animi attentione diligamus, ut virginitatem ingenti præmio remunerandam conseruemus, ut denique in hoc seculo vasa ipsius electa efficiamur, in his ipsis in futuro illo æuo habitabimus, cum Christo ipso regnabimus, & nunquam disjungemur. Ad hæc beata virgo Basilissa: Et quænam, inquit,

* in terra natus sum,

Queritur ei sponsa.

Iulianus non afficitur mundi oblectamentis.

Psalm. 25.

Vide miraculum.

Encomium castitatis.

inquit, alia tam necessaria salus est, quam ut virginitatem seruemus, & vitam æternam consequamur? Idque ita esse credo, ut dicis. Itaque cupio tecum vnà cõcordem animum habere, ut sempiternam mercedem Christum Dominum meum possidere valeam.

Hæc cum virgo illa dixisset, beatus Iulianus in solo prostratus, Dei adorandi causa iacebat, ita clamans: Confirma hoc, Domine, quod operatus es in nobis. Id cum virgo ab adolescente sponso factum vidisset, ipsa etiam idem fecit: & ecce subito fundamenta cubiculi, in quo erant, commota sunt, & lumen, quod verbis exprimi non potest, ita effulsit, ut lumen, quod in eo thalamo erat, illius lucis magnitudine obscuratum sit impletumque tunc illud est: Spectaculum facti sumus & angelis, & hominibus. Maximum profectò & diuinum spectaculum in cubiculo illo tunc erat. Ex vna parte æternus ille rex Christus sedebat cum innumerabili quorundam candidas vestes habentium multitudine: Ex altera parte innumerabilium virginum cœtus, quarum primas tenebat gloriosa Mater & Virgo illa Maria. Ex æterni Regis parte summis vocibus illud canebatur: Vicisti, Iuliane, vicisti. Quæ verò cum Virgine illa Regina Maria erant, clamabant: Beata es Basilissa virgo, quæ salutaribus admonitionibus obtemperasti, & mundi fallacias respiciens, ad sempiternam gloriam percipiendam teipsam preparasti. Rursus ex æterni Regis parte clamabatur: Milites mei, qui veteris serpentis voluptatem expugnastis, surgant ex terra, & attento corde librum æternæ vitæ recitent. Liber autem ipse propositus erat in cubiculo ipsis preparato.

Hac voce audita, qui erant ex vtraque parte sedentes, responderunt, Amen. Venerunt autem duo quidam viri candidis vestibus induti, quorum pectora zonis aureis cincta erant: & singuli singulas coronas in manibus gestantes, illosque erigentes: Surgite, inquit, quoniam vicisti, & nostro numero ascripti estis. Videte, quod in preparato vobis cubiculo propositum est. Legite & cognoscite, quoniam fidelis est Dominus in veris suis. Cumque illorum manus tenerent, eas coniunxerunt. Erat autem illic positus quidam liber argento septiès purgato splendidior, aureis literis conscriptus. Circa cubiculum vero quatuor senes erant, qui habebant in manibus phialas aureas plenas aromatibus varijs, multi odoris suauitatem emittentibus, ex quibus senibus vnus dixit: Ecce in his suauitas ascendit. Quamobrem beati estis, qui plurimas huius seculi voluptates deuicistis, ad illas properantes, quas neque oculus vidit, neque auris audiuit, quæque in cor hominis non ascenderunt. Abi nunc, Iuliane, & lege, quod vna sancta Trinitas iubet.

Accessit multa cum fide Iulianus, & coepit legere, quæ in hanc sententiam scripta erant: Quisquis mei desiderio detentus, mundum hunc contempserit, in eorum numero erit, qui mulieribus non sunt coinquinati. Basilissa verò, quæ animo sincero atque intacto est, in ordine virginum numerabitur, quarum vera mater Domini Iesu Christi Maria primas partes obtinet. Hæc cum dixisset, librum complicuit, & rursus multa ista millia dixerunt, Amen: & multa illa alia millia eandem dictionem vna voce repetentes, hilaritatem simul præ se tulerunt. Rursus ad illos senex dixit: In hoc libro, ut videtis, scripti sunt casti homines, sobrii, veraces, misericordes, humiles, mites, qui non fides & ærumnas perpessi sunt, qui denique suæ in Christum charitati nihil prætulerunt, non patrem, non matrem, non uxorem, non filios, non agros, non diuitias, non reliqua omnia, quæ in hoc seculo humanos animos impediunt. Illi denique in hoc libro sunt scripti, qui ne suas quidem animas Christi causa in mortem tradere cõtati sunt, ex quo numero & vos esse digni habiti estis. His dictis, statim visio ab illorum oculis ablata est. Tunc beati virgines, Christi visione gaudentes, reliquum noctis spatium vigilantes, in hymnis & canticis transegerunt.

Quid plura? Cum dies illuxisset, frequens hominum multitudo lætabatur, & eiusmodi copulationem se visuros existimabat, quali homines ipsi solent inter se copulari, cum non intelligerent neque sentirent, totam illam diuinam fuisse copulationem. Illi enim beati homines coeperunt spiritu, non carne, diuinæ gratiæ mysterium copulare: quod in se occultantes, dabant operam, ut quod faciebant, tantum à Christo Domino, & eius angelis cognosceretur. Quoniam verò Deus ipse non destituit eos, qui cordis & animi sinceritate vitam agunt, ita diuinæ gratiæ dona progressum habuerunt, ut breui tempore vtriusque parentes ex hac vita decesserint, & idoneos heredes eos reliquerint, per quos

Orat. Sanctus in solo prostratus.

1. Cor. 4.

Psalm. 144.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Tegunt suam continentiam.

I A N V A R I V S.

quos celorum regno non priuarentur. Erant autem & ipsi Christiani fidelissimi. Tunc beatus Iulianus & Basilissa hilares, libertatis occasionem sibi datam arripuerunt, primum se accepturos sperantes, quo possent per fragiles mundi huius facultates, sedes illas celestes habitare. Quoniam verò laboriosum est, religiosam illorum vitam facta singulatim narrare, ex tot tantisque pauca quedam percurreremus.

Dant opera
salutis
animarum.

Matth. 11.

Multi ad illos
confluunt,
relictis
omnibus,

Beatus Iulianus & Basilissa concordem sententiam in ea quoque re habuerunt, ut non solum essent solliciti de salute sua, sed etiam multarum animarum curam haberent. Diuiserunt igitur sibi domicilia, & super duo illa candelabra duae lucernae altae effulgebant: æternusque ille rex immensam gratiam suam misericordiam ignoris etiam hominibus impartiens, per ardentem illorum hominum orationem, tribulos & peccatorum spinas comburebat. Potens quoque Christi Domini vox, per ora sanctorum Iuliani & Basilissae in omnes partes transcurrens, hæc dicebat: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Constituerunt igitur monasteria, in quibus animarum messem ex huius mundi spinis atque ærumnis abreptam, colligerent: neque erat quisquam, qui audiens sancti Iuliani sermonem, aliqua re detineretur, quo minus ad Dominum conuerteretur. Relinquebant igitur viri mulieres, filii parentes, sponsi suas sponfas, & paternas facultates, & propter sempiternam illam vitam ingentes diuitias pauperibus largientes, angustam viam arripiebant: neque quisquam illorum imponens manum aratro, respiciebat retrò. Erat autem beatus Iulianus sacri illius gregis, ferè decem millium monachorum, pater, nam quicumque ad celestem vitam animos suos conuerterebant, apud Iulianum ipsum ad Deum se transferebant, adeo ut nemo posset enumerare animarum multitudinem, quæ per sanctum Iulianum conuersa, & ad cælum traducta est. Eodem modo & beata mulier Basilissa, virginum & mulierum animas ab huius mundi fordibus liberatas, ad cælum dirigebat. Itaque à beato Iuliano sancta illa virorum mercatura tractabatur: per sanctam verò Basilissam, inter virgines & mulieres castitatis victoria effulgebat.

In ieiunio
& precibus
perseuerant.

Esai. 8.

Christus ap-
paret S. Ba-
silissæ.

Quoniam verò planum omnibus factum est, qualis fuerit sancta illorum institutio atque vita: cum, inquam, Deo adiuuante, id per nos planum factum sit, nunc ad illud tempus oratione nostra progrediemur, quo martyrium assecuti sunt, eorumque gloriosa facta & victoria premia declarabimus. Temporibus Diocletiani & Maximiani, persecutionis furor & imperus vndique feruescebat. Eius autem rei fama per omnem Orientis regionem peruagata erat. Tunc sanctus Iulianus cum sancta Basilissa in ieiunio & precibus perseuerantes, tales orationes in conspectu Dei effundebant: Domine, qui es occultarum rerum cognitor, humanarum mentium testis, cordis & renum perferuator, te obsecramus, ut tranquillo vultu tuo nos illumines, & aures verbis tuis obediens nobis præbeas: non enim dormis, neque dormitas tu, qui vtriusque nostrum castitatis propositum ac studium custodis. Hoc studio tu Domine Iesu Christe vides nos letari: ne perimittas igitur gregis tui simplicitatem corrumpi, neque insatiabilis lupus, qui semper nobis aduersatur, potestatem habeat, ut aliqua in re fidei tuæ murum ac signum dissoluat, quod signum in seruos tuos & seruas per nos abiectos contulisti. Et illos igitur, & nos Christe protegas: plus enim potest dextera tua nos erigere, quam persecutoris potentia opprimere. Cognosce & perferutare singulorum vires, & pro tuæ prouidentiae & prenotationis gratia omnes ad illos viuientium choros perducas, ubi nulla amplius mortis suspicio reliqua est: sed in secula omnia regnandum erit, ut die illo, quo venies magnus & terribilis, concedas nobis Domine, ut serui tui & serua, te auctore, per nos in militia tua versantes, integri atque intacti in conspectu tuo stare possint, nosque hilares dicamus: Ecce nos & filii, quos dedisti nobis: nemo ex illis periit.

Cum orationi finem imposuissent, in domos suas reuersi sunt, eodemque illo tempore nocte intempesta Dominus ipse in somnis ita beatam mulierem Basilissam allocutus est: Basilissa nomine tuo digna, scito, quæcunque optasti, ea me firmare decreuisse, ut vasa illa vniuersa, quæ per tuam ipsius operam mihi purgaui, tu viuens ad celestia regna premitteras, & habeas dimidium annum, quo possis ex omni loco, ubi tritici sementem fecisti, colligere, & laboris tui messem tutò reponere. Itaque & ipsa postea sequeris, ut horrei bonarum animarum pleni clauas accipias: ex hoc enim quotidie odor suauitatis in conspectum angelorum ascendit. Iulianus verò pugnabit & vincet: neque enim vnquam vinci poterit is, in quo regnat castitas: multa verò mihi per ipsum animarum

DE S. IULIANO MARTYRE &c.

203

marum copia conciliabitur. Itaque oportet illum pro nomine meo multa pati. Verum ego multa prodigia ac signa in conspectu inimicorum ipsius ostendam, & priusquam me ille inuocauerit, dicam, Ecce adsum.

Hæc cum audisset sancta Basilissa, exspectata gaudebat valde, quod Domini Iesu Christi vultum & characterem splendidum, & instar solis exorientis effulgentem vidisset. Ordine igitur Iuliano rem omnem narravit. Cumque sanctam virginum multitudinem conuocasset: Agite, inquit, sanctæ virgines, gaudium meum & corona capitis mei, agite, ad Deum preces mittamus, & sacrificium laudis corde contrito & humili offeramus Deo ipsi, quandoquidem dignatus est nobis reuelare mysteria occulta, viamque & tempus definiuit, quo animas nostras purgatas habentes, illius sigillo imprimamur: ut singulæ proprii cordis occulta considerantes, in hoc mundo bene peregrinemur, & ad æternam illam vitam transmigremus: ut nihil proprium in nobis inueniant potentia illa, quæ animas in cælum proficiscentes impediunt: utque demones ipsi nihil in nobis inuenientes, timeant, cum sanctum illud presidium nobiscum vnà venire, & castitatis spiritum nobiscum esse viderint. Considerate, & mentium vestrarum occultissimam quæque inquirete, ut quoad tempus nobis suppetit, animas nostras ab omnibus vitijs ac peccatis purgemus pura illa aqua: & actionibus bonis insistentes, Deo ipsi tales nos offeramus, (hoc autem si cum fide petierimus, à Domino impetrabimus) ut peccatorum maculis purgatæ, ad celestia illa regna peruenire possimus, ubi est sponsum nostrum Dominus Iesus Christus. Quamobrem vos horror, sanctæ meæ sorores, nè aliquod fermentum malitiæ in corde vestro resideat, sed omnes vicissim vobis veniam detis: & si quid mutuo contra vos habetis, vicissim vobis remittatis, ut à Domino mercedem reportetis: si quid, inquam, aliæ aduersus alias commiserunt, lato animo vobis condonetis, ut perfectam animæ & synceri corporis coronam accipiat, & me matrem vestram Deus ipse victorem vnà cum vestro grege incorrupto efficiat. Illudque scitote, nihil valere corporis virginitatem, ubi cordis ira & simulas habitauerit.

Hæc cum narrasset beata Basilissa, locus ille, in quo erant, commotus est, & illis adspicientibus, columna ignea visa est, auream habens inscriptionem: ex qua columna vox quadam emissa est multo cum splendore & odoris suauitate: illincque & Crucis signum effulsit. Vox illa hæc dixit: Basilissa, quæ nomine tuo digna es, lege quod scriptum vides. Inscriptionis autem sententia talis erat: Hæc dicit primus & nouissimus: Omnes virgines, quarum tu dux es, vasa pura sunt, & oculis meis gratissima: neque enim aliquid reprobatum in illis inueni, quas tu iustitiæ purgatione & igne probationis, tanquam aurum purum effecisti. Venite igitur ad regna vobis preparata. Hæc cum legisset Basilissa, visio ab oculis earum ablata est. Tunc omnes illæ virgines gratias egérunt Deo, qui diuinitatis suæ testimonio animas illas sanctas esse comprobauerat. Beata verò Basilissa animo & vultu hilari, Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesu Christe, qui corporeas pugnas deuicisti. Addidit autem & illud: Nihil facio te, diabole: quin etiam cõtenuo, quippe qui fraudum tuarum fructum perdidisti. Despicio te, serpentis voluptas, quæ vasa Deo segregata & electa, nullis artibus subripere potuisti. Nihil te curo, mendacii magister, quoniam de grege mihi commissio nulla est, quæ tecum vnà perierit. Nihil facio te, & ebrietatem tuam, quod sobrias peccatorum nostrorum cogitationes vincere non potuisti, neque tu amator mundi huius animas nostras, Dei seruitio intentas, ad tuam libidinem reuocare valuisti: non artibus, non machinis, nõ tuis laqueis nos irretire aut detinere potuisti. Tu igitur tua confusione contentus sis, tu solus tuo supplicio lateris: vinctus enim prædam è manibus tuis abreptam, & regna celestia, è quibus tu excidisti, hominibus patefacta. Gaudete mecum, sorores, quoniam regnant in vobis virtutum signa: & mundi contemptio, celeste regnum percipit: parentum abnegatio, angelorum monte. Ebron, erecta est: deuicta voluptate, temperantia cumulata est. Nulla ab hostibus nostris vis amplius metuenda est, neque dubitatio aliqua superest, quod animæ nostræ detineri possint, quo minus ad genitorem suum ascendant. Omnes inimici nostri erubescant, quod nihil de suo in nobis inueniant. Hæc cum lato animo Virgo diceret, cepit vitis illa Domino consecrata, iustitiæ florem producere: & ita diuina prouidentia completa fuit, ut intra promissum tempus omnes illæ virgines ad Deum commigrauerint.

Oratio S.
Basilissæ ad
virgines.

Insultat Ba-
silissa dia-
bolum.

* Hermon.

Cum

Ipse verò cum choro sanctorum hominum versabatur, quibus talis gratia data est, ut alius alio non esset inferior, sed virtutibus inter se certarent. Multa enim curationum signa per ipsum & eius discipulos Deus efficiebat. Neminem sol ipse iratum vel inuenit, vel dereliquit. Si quis verò aliquo modo in aliquem se arrogantem & superbum ostendisset, cibum non sumebat, in humilitate & fletibus perseverans, quoad charitatem fratri restitueret. Eiusmodi studio ira laborabant, ut sanctorum orationum fructus sacrificium laudis Deo ipsi offerrent. Gaudebat pater ipse filiorum studio. Tunc singuli dicebant se incipere, quando finiebant. In hac sancta congregatione nunquam diabolus aliquem suis laqueis irretire potuit.

Hucusquē reuerēdisſimus Aloyſius Lipomanus, vir ſempiterna memoria digniſſimus, in ſeptimo Tomo Vitarum Sanctorū, hanc Iuliani & Baſiliſſæ hiftoriam, ex Græcis ipſius hortatu Latine conuerſam, ponit, tantū nō perſuaſum habens, nihil eius hæc-
nūſ Latine extitiſſe. At nos, totam hiftoriam, cum Græco Aloyſij exemplari ſerē ubiq̃
conſentientem, quamq̃ antiquiſſima etiam allegent martyrologia, in manuſcriptis codi-
cibus inuenimus, libenterq̃ ea, quæ in Græco exēplari deſiderari teſtatur Aloyſius, his, quæ
ille eleganter curauit Latine transferri, adieci-mus, vt habeat lætor integram totius rei ge-
ſtæ narrationem, in quibus tamen interdū ſtylum abſque ſententiæ damno mutauimus.

Dira Christi-
anorum
persecutio.

Armat frō
tem crucis
figuo.

Hæc dicens, armat frontem crucis signo, & scuto fidei communiens pectus, iubet eos ingredi: & quia erat primarij viri eius vrbs filius, pro dignitate ei à magistratu civitatis honor exhibebatur. Porro iudicis assessor in has prorupit voces: Puto non te latere, Iu-

lianæ, sacratissimorum principum decreta, quibus orbi cōsulunt, vt vna sit apud omnes
deorum cultura. Nam dominus meus Martianus p̄ses, audiens nobilem generis tui
stirpem, hoc pro sua sapientia decreuit, vt secūdum moderationem legum, cum gratia
conueniaris: quam legem dominorum principum p̄ manibus habeo, tibi recensen-
dam: ex quibus salutiferis dictis veritate comperta, reddaste generi tuo, & proprijs bo-
nis vtaris, & amicitiam consequaris principum. Cui beatus Iulianus sic respondit: Sapi-
entiam tuam non credo fugere, quia non serpens mouetur ex propria sede, nisi ex ore
incantantis verborum cognouerit carmina. Nam sicut non proficit, nec valet mouere
serpentem, qui carmina nescit: ita nec decreta principum, nec philosophia iudicis, quæ
in te cognoscitur, Christicolæ mentes ad demonum poterit inclinare culturas. Asses-
sor dixit: Ergo cōtemnis ac despicias, & indignum ducis audire principum iussā? Sanctus
Iulianus dixit: Audiant principum iussā, qui ipsis militant: nos autem, qui regem habe-
mus in celo, terrenum principem non audimus. Assessor dixit: Et hoc potes gestis edi-
cere? Iulianus sanctus dixit: Gestis aliquid prosequantur, qui in hac vita spem habent:
nobis autem, quibus mundus crucifixus est, quid cum foro? Assessor dixit: Vt video, de-
spectasti de te, vt non viuas: vel istius multitudinis, quā tibi aggregasti, miserere. Sanctus
Iulianus dixit: Multitudinis huius voluntas simul mecum ex Deo pendet arbitrio. Nam
qualem me vides loquentem, tales sunt & isti tacentes. Vnus est Dominus, quē confi-
temur, qui est Christus filius Dei. Assessor dixit: Hec quæ prosequeris, renūcio domino
p̄sidi. Sanctus Iulianus dixit: Quod in nobis cognouisti, occultari non sinas. Nos po-
tius parati sumus nūc temporalem mortem suscipere, vt in æternū viuamus, quā vi-
scēpos & omnem clerum tecum aggregasti. Nunquid & ipsi discipuli tui effecti sunt?
Sanctus Iulianus dixit: Discipuli nō sunt, sed patres. Per ipsos enim veram natiuitatem
suscepimus. Pro qua re satis dignum est, vt filij cum patribus, & patres cum filijs per-
gant ad regna calorum.

Episcopos
& Clericos
dicit patres
suos, & qui-
dem reue-
renter.

Rediēsigitur affessor, p̄sidi Martiano omnia nunciauit, quę fuerāt gesta. Tūc Mar-
tians p̄ses cōsilio diaboli armatus, hāc dedit authoritatē, vt Iulianus solus obtutibus
suis suę audientię referuaretur: multitudinem verō sanctōrū in eodē loco, quo agebant
& Deilaudibus vacabant, iussit ignibus cōcremari. Quod & impletum est, & omnes ibi-
dēm igne consumpti sunt. Huic ergō loco talis diuinitūs gratia collata est vsq; in ho-
diernum diem, vt omnes p̄tereuntes, vb̄i tempus p̄sallendi certissimū venerit, Tertia,
Sexta, Nona, Vespera, & nocturno tempore itā audiant p̄sallērium multitudinem, vt si
quis his temporibus aduenerit, quacūque fuerit infirmitate derentus, sanus abscedat.
Nunciatur Martiano impletum fuisse quod iusserat, & beatissimum Iulianum sub
stodia degere. Tunc exarsit inimicus, & sequenti die tribunal sibi preparari iubet in foro.
licō igitur p̄sidis iussio impletur. Cucurrit vndiq̃ue omnis ætas, omnisq̃ue sexus, vt
beatum Iulianum, cuius amore tenebantur, viderent cum diabolo dimicantem.

Tunc præses sub voce terribili iubet beatum Iulianum suis adspectibus præsentari. Quem cum offerret iudici, intuitus in eum Martianus præses, dixit: Tu es Iulianus, præceptis principum rebellis, & diuinorum numinū contemptor contumax? Tu es, qui in hæc beatus Iulianus studebat silentio. Ad quem iterum Martianus ait: Video te sceleribus tuis oppressum, nihil ad ea, quæ interrogo, respondere. Sanctus Iulianus dixit: Ego nec rebellis, nec sacrilegus vnquam fui: sed legi diuinæ, in qua regalia vitæ cōtinentur mandata, pareo. Nam quòd me studentem silentio miraris, tecum colloqui sanè erubescō, quæm video fallacia & mendacijs armatum. Nam horum Imperatorum iussio quomodo potest esse sacra, quæ sacrilegium imperat? Martianus dixit: Doleo vicem tuā, quòd sic magicis artibus occupatus es, vt non intelligas, quantam vim habeāt principum iussa: per quæ obediens consequitur laudem, & principum meretur amicitias: inobediens autem, qualis tu esse dinoscis, pœnis subiacer, & mortis heres efficitur. Nam audio te tam nobili familia exortum, vt adhuc Imperator natalibus tuis parcere velit. Itaq; hortor te quasi filium meum, vt ad laudem generis tui, dijs thura offerre letus properes. Hæc audiens beatus Iulianus, diuinitatibus sequebatur.

Hec audiens beatus Iulianus, dixit: Præses spiritu malitiæ cecate, nō recto ordine prosequeris, vt intelligere possis, quæ sit laus generis mei. Tu mihi suades, vt dijs quos colitis, thura offeram, vt gloriam & amicitias principum merear adipisci, Vos dinoscimi-

ni multorum deorum dearumque, esse cultores: nos autem Trinitatis vnica veri esse cul-
tores manifestamur. Dij vestri lapidei sunt, aut aerei. Si aerei sunt, satis eis meliores sunt
cucumē, quē ad vsus hominum ex ipso metallo sunt. Si lapidei sunt, respuēdi sunt, quia
ex ipsis sternuntur plateae ad euadēdum lutum: & cum sint omnes, quos colitis, ex quo-
libet metallo, aut cōstatili, aut sculptili, dicitis eos sacrificio & thure placari, vt per hęc
sint propitij his, qui eos colunt. Nos autem, qui vnum Deum, qui est in cēlis, colimus, di-
citis magicis artibus occupatos: pro qua re torqueri nos iubetis, verum Deum cōfite-
res. Vnde debes scire quod nescis: quia sicut non est societas luci & tenebris, nec firma
habitatio agni cum lupo: ita non poterit fides nostra subiugari imperio vestro. Martia-
nus dixit: Mihi iussum nō est verbis agere tecum: sed audi, quod iubent inuicti principes,
vt ex eorum lege cognoscas, quid te agere oporteat. Sanctus Iulianus dixit: Quid iube-
ant, audiui: quid autem me oporteat facere, cōsilio salutari definiui. Nefas est enim, gre-
ge p̄missō, pastorem minimē sequi. Martianus dixit: Illi mortem dignam pro errore
suo consecuti sunt: tu verō vt euadas tormenta, quae contemptoribus debentur, & vt
generi tuo & natalibus restituaris, hoc elabora. Sanctus Iulianus dixit: Labora pro te,
vel pro tuis, quos diabolus sibi fecit esse heredes: pro me autem ille sollicitus est, qui me
ex limo terrae formauit. Martianus p̄ses dixit: Sic tecum debeo agere, quasi cum infir-
mo cardiaco medicus, quoadusque sanitatem recipias. Quod si te sanum reddidero, &
diuinorum numinum cultorem effecero, magnum mihi honorem apud principes con-
flauero. Nam & ipsi domini rerum, multum tuae infaniae condolent. Sanctus Iulianus di-
xit: Nunquam auditum est, vt cecus illuminet vidētem, aut morbidus curet sanum, aut
errās corrigat recto itinere gradiētem. Martianus dixit: Ergo vt dicis, cecus sum, mor-
bidusque, & errans, qui salutem tuam cōsultum esse cupio: & tu solus plenam obtines sani-
tatem? Sanctus Iulianus dixit: Hęc omnia in te dominium obtinēt. Quod si velles te co-
gnoscere, vt toto pectore salutem inquireret tuam, nō te horreret medicus noster, per
quem omnes Christiani verissimam obtrinent sanitatem. Quos autē vos colitis, demones
esse manifestum est: qui perdere possunt sibi credentes, liberare verō non possunt.

Cedit no-
dosus fulti-
bus atroci-
scr.

Hęc audiens Martianus, exclamat tortoribus suis: Extendatur ad verbera, vt vel sic
stultitia eius omnibus innotescat. Beatus Iulianus dixit: Non est stultitia Deum nōsse,
sed gloria: tu verō secularibus oppressus illecebris, quid sit congruum, non agnoscis.
Martianus dixit: Extrēdite eum, & fustes rigidos & nodosos afferte, & omnia eius mem-
bra fortiter dissipate. Cum hęc facerēt, vnus de cēdentibus iūtu percutiēs oculum ami-
sit: & is erat de necessarijs p̄sidis, qui etiam Imperatoribus notissimus fuit. Hęc videns
Martianus, fremuit, dicens: Tantum valuit magica ars tua, vt tu nihil sentias, & aliorum
oculos euellas? Sanctus Iulianus dixit: Martiane vides, quia hoc est verum, quod superius
dixi: cecus es, & morbidus, & errans. Sed tādē amota sequitia tua, qua in me baccharis,
audi quē propono. Martianus dixit: Si pro salute tua, audiam te libentissimē. Sanctus Iu-
lianus dixit: Cōuoca omnes, quos habes, deorum & dearum probatissimos sacerdotes,
& inuocent nomina deorum suorum super oculum euulsum, & restituant cultori suo
visum. Cum autem non valuerint, ego Domini mei Iesu Christi nomen inuoco, & non
solum euulsum oculum corporalem ei restituo, sed & cordis oculos illuminabo.

Demonum
simulacra
destruuntur.

Tunc Marianus tam vera ratione confusus, iubet omnes pontifices adesse, dicens ad
eos: Ite, & immortales deos sacrificijs optimis honorate, vt huic rebelli suo Iuliano
ostendant virtutem suam, & homini meo necessario oculum reformantes, ipsum cultu
re suae inclinent. Ingrediuntur lapides ad lapides, lapidum iussa complentes. Qui cum in-
tu illo nequissimo demonia appellarent, hoc accipiunt in templo responsum: Discedite
a nobis: nos igni perpetuo mancipari sumus. Nam tantū valet deprecatio Iuliani ad Do-
minum, vt a quo die comprehensus est, nobis poena centuplicata sit. Et cum tenebris
clausi retineamur, quomodo huic visum reddimus, quem ipsi non habemus? Hoc re-
sponsum accipientes in templo, egrediuntur falsa promittentes. Beatus verō Iulianus,
quem nihil latebat, oratione facta, dicit ad p̄sidem: Martiane, festina celeriter ingredi
templum: vocat te dij tui. Et licet nō volūtate parērer, sed inuitus, tamen paruit. Cumque
ingrederetur ianuam templi, vidit omnia simulacra aerea, crystallina, electrina, aurea,
vel ex omni metallo sculpta, quae fuerant amplius quinquaginta, ita comminuta & in
puluerem esse redacta, vt quid fuissent, penitus non appareret. Tunc Martianus p̄ses
cecatus a diabolo, clamare & dicere cōepit: O maleficia sic p̄ualentia: o apodixes car-
minum,

minum, vt & vires deorum superent, & preciosa numina in puluerem redigant. Sed hęc
deorum sapientia laudabilis est: qui adhuc iniurias sibi irrogatas sustinent, vt rebelles
suos patiendo subiugent. Ipsum autem videamus, si pollicitationis suae impleat effe-
ctum, vt oculum ictu percutientis extinctum, sola inuocatione nominis Dei sui valeat
reformare.

Tunc Martianus p̄ses ad beatum Iulianum dixit: Patientissimos deos te superasse
gloriaris, quorum circa te pietatem minimē cognoscis. Nunc autem promissum tuum
imple, vt in Christi nomine, quem colis, oculum restituas extinctum. Sed nē hoc magi-
cis artibus exerceas, lotio te perfundi iubeo, per quod maleficia omnia profligantur. Bea-
tus Iulianus dixit: Hoc quod factururus es, non ad iniuriam meam, sed ad laudem Domini
mei proficiet: vt & oculum pristinae sanitati restituat, & putens lotium in odorem con-
uertat nectareum. Cumque eum perfunderent, ita completum est, vt a sancto Iuliano
ante p̄dictum fuerat, vt non lotio, sed balsamo putares esse perfusum. Ad quod mira-
culum p̄ses, licet incredulus, tabescebat. Tunc sancto Iuliano super oculū extinctum
crucem Saluatoris faciente, & nomen Domini inuocante, statim ita restitutus est ocu-
lus, quasi nihil fuisset passus. Sed hęc omnia non Dei virtute, sed magicis artibus crede.
bar fieri Martianus. Ille verō, qui oculum recepit, clamabat, dicēs: Verus Deus est Chri-
stus, & ipse solus est colendus, ipse solus adorandus. Quem talia prosequenter p̄ses
gladio animaduerti iussit: sicque roseo sanguinis sui rubore perfusum, Christus sibi mar-
tyrem consecrauit.

Sanctum verō Iulianum impijssimus Martianus diuersis p̄enis afflictum, & vinculis
ferreis per omnes artus oneratum, sub voce p̄conis circuire ciuitatē p̄cepit, dicen-
do: Hęc merentur rebelles deorum, & principum cōtemptores. Cumque venissent ad lo-
cum, vbi filius p̄sidis literis studebat, puer ait ad condiscipulos suos: Rem video inau-
ditam. Qui dixerunt: Quam? Et ait: Ecce video reum illum Christianum, quem milites
ducunt, & multitudinem candidatorum, cum illo loquentem, & coronam ex lapidibus
preciosis & auro super caput eius, cuius fulgor aeris huius obscurat lumen: & alios tres
viros albescentibus comis aureoque vultu, in similitudine aquilarum, super eum excubi-
as celebrantes. Et hoc mihi videtur, quia dignum est huic tali Deo credere, qui sic suos
tuetur cultores, & tali decore circūdat. Nam credite mihi fratres, in eius cōfessione de-
lector, & talia pari desidero, si velit eius Deus esse Deus meus. Hęc audientes cōdiscipuli
eius & magister, turbati sunt, cumque blādo sermone corripiētes, ab intentione reuocare
volebant. Timebant enim, quia vnicus erat patri. Et adiecit puer: Verē magnus est De-
us Christianorum, in quem credere cōsilio salutari decreui. Ipse est verus Deus, qui cre-
dentes in se non deserit. Quae est enim gloria huius vitae? Sicut vento vter distentus ple-
nus apparet oculis, & intus est vacuus: ita & huius seculi gloria, in qua nos temporalem
habemus lētitiam, & aeternam Dei potentiam non cognoscimus. Volumus dominati-
onem exercere, & dominatorem rerum, qui est in cēlis, corde incredulo volūtariē non
agnoscimus. Quanto meliora sunt nobis pecora & iumenta, vel canes, qui vocem velloquitur in
iussu dominorum suorum agnoscunt: iniuriam verō eorum, morsibus vindicant &
calcibus. Nos autem rationales facti, creatorem nostrum dimittimus, & colimus lapi-
des & ligna. Sufficiat mihi hucusque errasse: iam non errabo, quod mihi defuit, ostensum
est. Tempus acceptum inueni: quare non elaborem, vt adquiram tempus sine tempore,
fruar luce sine fine? Contemno diuitias labiles, vt eternas adquiram. Nam impedi-
ta huius mundi separant a Deo: potestas verō temporalis successione finitur, & vita ipsa
a morte separatur. Illi credere debeo Deo sancto, in cuius regno si militem, nullus venit
mihi successor: cuius aeternitati si sociatus fuero, mortem nūquam pertimesco. Hęc est
vera gloria & nobilitas generis, pro eo pati: quem, cum torquor, nunquam amitto:
quem cum confiteor, nunquam derelinquo.

Hęc dicēs p̄sidis filius, proiecit volumina doctorū, & ipsas vestes, quas indutus erat,
abiecit a se, dicens: Polluta vestimenta mea ad Dei hominem properantem, necesse est
abijcere. nudū me maternus vterus huic seculo fudit: ideoque quod mundi est, mundo re-
linquam. Et hęc dicens, per plateam ciuitatis cursū arripuit, quousque ad locum, vbi
sanctus Iulianus torquebatur, veniret. Itā enim iusserat iniquissimus Martianus, vt per
omnes plateas & vicos ciuitatis diuersis p̄enis affligeretur. Tunc puer prostratus pedi-
bus sancti Iuliani martyris, clamabat, dicens: Te desidero patrem secundae natiuitatis,
quem

O cecus ho-
minū men-
tes.

Fector lotij
in gratissi-
mos mutat
odores.

Cetero vides,

Visio filij
P̄sidis.

Gloria hui-
us vite pro-
sua inanis.
Spiritus Dei
puero.

Mira con-
uersio filij
P̄sidis.

quem Christus Dominus adeo clarum exhibet. Martianum verò genitorē meum, in-
quum veridicorum omnium veritatisq; persecutorem, abnego & despicio: tibiq; adhæ-
rens, opto pro Christo Domino & Salvatore meo, quem vsq; in hunc diem ignoravi, si-
milis tibi pati. Hęc vidētes ministri poenarum & milites, tabuerunt admirantes, stupo-
re perterriti, nec sermonem edere potuerunt. Doctores verò atq; magistri fugam medi-
tabantur, totaq; ciuitas ad spectaculum tantæ rei concurrebat. Omnes hęc audientes
& videntes tremor inuasit, cognoscentes præsidis filium sancto Iuliano sic adhærentem,
vulnera eius osculantem, taliaq; proclamantem: Vniuersi populi, qui conuenistis, co-
gnoscite me: quia ego sum filius præsidis, qui cum impio meo patre sanctorū veneran-
da corpora, licentia paternæ potestatis elatus, dissipabam: Et hęc ignorans, contra De-
um feci. At ubi Deum cognoui, immò cognitus sum ab eo, dijs abrenuncio, patrem &
matrem abnego, diuitias superfluas respuo, Christum confiteor, beati Iuliani me secta-
torem profiteor. Quid tardatis ministri & milites? Ite, renunciate parentibus meis, me
verum Deum cognouisse: & huic adhære, quem veri Dei verum cultorem cognoui.

Innotuit res toti ciuitati, totamq; prouinciam fama peragravit. Nunciantur hęc pa-
tri eius & matri: at illi audientes, vt cera ab igni tabescebant: & quia innumerabilis ve-
nerat multitudo populi, iubent filium à Iuliano segregatum, sibi restitui. Domini verò
misericordia ita adfuit precibus sancti martyris sui, vt si quis vellet extendere manum,
vt cum separaret à cōplexu sancti Iuliani, statim contraherentur manus & brachia illi-
us. Resciscēs id parer, iubet eos ad se simul perducere. Cumq; eius ad spectibus sisterentur,
ait ad beatum Iulianum: Spei meæ fructum magicis artibus auferre conaris, & tenerum
pectus illicitis carminibus genitorum affectus negare compellis? Hęc dicente præside,
aduenit mater eius cum innumerabili familia vtriusq; sexūs, crineq; soluto & vberibus
nudatis laceratoq; pectore, vocem dabant in celum. Tunc præses videns hęc, scissis vesti-
bus, lacerata facie, dicit ad beatum Iulianum: Iuliane crudelissime, adspice dolorem
patris & matris: adspice tantæ familiæ planctum, & magicis artibus solue innocentiam,
vt nobis vnicum reddas filium, & huic tantæ familiæ restituas dominum: vt & ego pro
te Imperatoribus suggeram, vt culpa tua neglecta, sanus absceas. Sanctus Iulianus di-
xit: Suffragio tuo opus nō habeo, nec ab Imperatoribus tuis dimitti quæro: sed hoc ro-
go Dominum meū Iesum Christum, vt me vnā cum isto agno, de luporum visceribus
nato, & omnes qui credituri sunt, martyrio impleto, in eorū numero, quos tu in inno-
centia viuentes, igne consumpsisti, computare dignetur. Nam ecce adest, qui ex te na-
tus est, & modò mecum credendo renatus est. Aetatem habet: ipse tibi responsum der-
dis esse consumpta.

Ad hęc venerabilis puer dixit. Cōtingere solet, vt de spinis rosæ nascentur, nec amittit
odorem suauissimum rosā nata de spinis: neque frutex, qui genuit rosam, spinarum
suarum amittit aculeos. Vt igitur consueuistis, pungite, & me odorē suauitatis creden-
tibus permittite propinare. Vobis obediant, qui perire parati sunt: me imitentur, qui de
tenebris ad lucem transire contendunt. Ego pro Christo Iesu Domino meo vos paren-
tes abnego: vos propter deorum vestrorum cultum, filium vestrum tormentis affigi-
te. Per istam enim temporalem mortem, vitam acquiro æternam: nec possum in vos pi-
us esse, & in me crudelis existere: nec vestrum amorem prapono æternæ lætitiæ. Quid
moramini? Quasi incredulus & crudelis pater, non quasi verus Abraham, apprehende
gladium, & Christo filium victimam offer. Sed si te viscera pietatis vincunt, dirige me
ad sequissimos principes, vt & ego pro Domino meo Iesu Christo ornamenta martyrij
poenis adimpleam. Nam vani & inanes sunt luctus vestri, falsa lachrymæ: me verò ab hac
confessione pietatis non valebunt disiungere nec definitiones omnes philosophorum.
Discedite ergo à me, quia paternum nomen & maternum Christi nomini posthabeo.
His auditis, exclamauit Præses: Custodia priuata asseruentur, & opes necessaria eis sub-
ministrantur. Tum verò sanctus Iulianus, Opes, inquit, quas nobis præberi iubes, tibi
consentientibus largiaris.

Hęc audiens Martianus præses, fremuit vt leo: Et existimās poena terrere, quos blan-
dimentis obtinere non potuit, iubet eos in carceris ima retrudi, ubi damnatorum mem-
bra, diuturno tempore tabefacta, horribilium vermium examina exhalabant: & foetor
teterimus sentiebatur. Introducuntur eò sancti martyres: quos præcedens gratia Dei
locum

Parētes ei-
us mirē cru-
ciatur eius
cōuersione.

Oratio Cel-
si pueri ad
parentes
suos.

locum horrendum illum delectabilem eis reddidit, tenebrasq; conuertit in lucem, exhi-
bens cereorum officia, ne starem q; spirans odorem, ita vt poena euanesceret. Hęc vi-
dentes milites circiter viginti, qui eos custodiā mancipandos adduxerant, cōuersi, ad-
inuicem dicunt: Non pudet nos ferreo esse pectore? Nunquid iustum est, vt ab hac tali
luce ad tenebras reuertamur, à vita ad mortem, ab odore nectareo ad horrendas effusi-
ones sanguinis, à tali patre sic nos monente ad iudicem irascentem, à veritate ad men-
daciū, à sobrietate ad ebrietatē, à castitate ad libidinem? Turpe est reuerti & esse quod
fuimus, & negligere salutem quam inuenimus. Hęc dicētes, ad pedes se aduoluunt san-
cti Iuliani, laudantes & confitentes nomen Christi. Tunc beatus Iulianus cum venera-
bili puero, Deo gratias referūt. Audiens hęc Martianus præses, præponit custodiæ cru-
delissimos custodes, donēc tormentis preparatis, omnibus poenas inferret. Beatus verò
Iulianus sollicitus de salute eorum, quos Christo acquisierat, orabat Deum, vt baptismi
gratia eos faceret confirmari.

Nec hoc silebitur, aliud insigne donū in eadem ciuitate cōcessum. Ante tempus enim
persecutionis, Imperatores Diocletianus & Maximianus primarium virum ciuitatis
illius vnice diligebant, quod ex genere Carini Imperatoris descendisset. Hic defunctus
cum vxore sua Christiana, septem filios perfectos Christianos superstites reliquit, quos
Imperatores retinentes amore patris eorū, iusserunt eos sine aliqua persecutione Chris-
tianæ religioni deseruire. Hi habuerunt secum presbyterum, qui eis sancta mysteria ce-
lebrabat. Visitantur ergo à Domino, & iubentur vnā cum presbytero carcerem pete-
re, vt venerabilis puer & milites gratiam Baptismi perciperent. Statim igitur sancto præ-
cepto obediunt: cumq; ad carcerem venirent nocte, viderunt angelum Domini ante
se præeuntem: qui vt tetigit ianuas carceris, statim omnia claustra aperta sunt. Et oran-
tes simul cum beato Iuliano, Deo vota persoluunt. Tūc illi septem fratres vnā cum san-
cto presbytero Antonio videntes tantum splendorem gratiæ, clamabant, dicentes: Ec-
ce adsumus: Huc nos Dominus direxit vnā cum sacerdote suo, vt omnes hi gratiam ba-
ptismatis consequantur, & nos omnes per te pater Iuliane, verax Christi miles, in ago-
ne martyrij Christo plenius militemus. Hęc audiens beatus Iulianus, dixit: Gratias tibi
Iesu bone refero, qui dignatus es ita implere desiderium meum, vt hi, quos per me tibi
acquisisti, per baptismi gratiam vera fidei membra confirmantur, & quos impietas Im-
peratorum quasi agnos paruulos inter tanta agmina luporum reliquerat, ad tui sancti
nominis confessionem aggregentur.

Nunciatur interrim hęc impio Martiano, cumq; comperit septem germanos sine ali-
qua persecutione Iuliano sociatos, & optare mori pro Christo, contremuit: Et educēs
eos de custodia, sic alloquitur: Quid vobis contigit, infantuli, quos ita principes tuentur
& diligunt, vt ipsi arbitrij vestri essetis, & fidei vestræ cultores? Quid patimini, vt sine ali-
qua persecutione optetis mori, quibus concessum est viuere? Si ego maleficijs amisi fi-
lium, & militum mentes nescio quibus carminibus immutata sunt, cur ita vos, vestro
permisso arbitrio, vltro neos offertis neci? Audite me, & estote securi, vt fuistis. Ad hęc
senior frater venerabilis ait: Præses, audi quæ à me dicuntur. Præses dixit: Dic, & libens
audiam. Puer dixit: Massa auri naturæ suæ obtinet claritatem: sed nisi per manus artifi-
cis, igne & malleis & limis in partes disseccetur, diadema indē in capite regis non perfici-
tur. Vt verò ex ipso metallo auri, industria artificis diuersarum adhibito ordine marga-
ritarum & lapillorum, preciosum componitur diadema, ita vt omnes qui vident, miren-
tur, & vt auro, natura sua splendido, diuersarum margaritarum & lapillorum natura ad-
hæret: ita sumus & nos, nati de Christianis parentibus, & facti Christiani: sed nisi nati-
uitas hęc in publico omnibus fuerit manifestata, in occulto non coronatur: & nisi bea-
ti Iuliani vestigia immaculato calle secuti fuerimus, in diademate regis æterni Domini
nostri Iesu Christi esse non possumus. Satis abominabilis est illa arbor, quæ folijs vernat,
& creatori suo mellisua poma non exhibet. Hęc audiens Martianus, iubet eos in custo-
diam recipi: in qua pro eis beatus Iulianus & omnes sancti Dominum deprecabātur, nē
per serpentis falsa blandimenta innocua pectora declinarent ad verba maligna: suscipi-
untq; sancti letos, quos antē suspectos habuerant.

Tunc Martianus præses suggestionem fecit Imperatoribus, dicēs: Pijssimi principes,
subuenite legibus vestris, & diuinis numinibus, quæ remanserunt, præbete munimina: &
magnum Iulianum vestris cōspectibus præsentate, qui magicis artibus amplius quin-
qua-

Horridus
carcer sit
martyribus
delectabi-
lis.
20. milites
credunt.

Presbyter
sancti my-
steria cele-
brat, id est,
Missam.

Septē fra-
tres cum
poscent vi-
uere, vltro
se poenis ob-
ferunt.

Præses re-
fert ad Im-
perat.

quaginta deorū simulacra, per quos mūdus florebat, cōminuit, filiumq; meū vnicū à me separauit, & militū mēres, nescio qua magica arte immutauit: quī & septē germanos, quos clemētia vestra legis suæ iussit esse cultores, sua magica arte ad se allexit, & beneficijs vestris fecit esse ingratos. Quid ergo iussu vestro definitis, decernite. Hęc audientes Imperatores impijssimi, hāc dederūt sententiā, vt si Iulianus cū socijs suis in hac confessione permaneret, ad exemplū ceterorū, cōgregata omni prouincia, vniuerso vulgo expectante, singulis singulas cupas iuberet pparari, & in eas picē, bitumen & sulphur mitteri, & singulos in easdē deponi cupas, & igne supposito cōcremari. Quod si aduersus hęc magicæ artis praualeat carmen, haberet potestatem qua vellet eos pona affligendi.

Sistuntur
martyres
tribunali
præsidis.

Accepta hac autoritate, præses iubet sibi in foro sedem pparari. Alia verò die cū confedisset, iubet sanctum Iulianum cum socijs eius suis ad spectibus sisti. Et cū sisterentur, in hanc vocem serpens prorupit: Nihil de vestra salute in tanti temporis spatio cogitastis: Sanctus Iulianus respondit: Cogitatus noster qui est ab initio, in quo exipit, in hoc & finit: tu verò si aliquid cogitasti pparari, exerce. Martianus præses dixit: Quod cogitasti, hoc implebo. Et adiecit: Audistis, quid de vobis statuerint inuicissimi principes? Venerabilis puer respondit: Audisti & tu nec nominande, nec dicende, nec vidende pater, poenā, quam pparauit Deus diabolo & vobis, qui effecti estis angeli eius? Subsecutus sanctus Iulianus, dixit: Quod iusserunt, imple. nam nos quidem te audire non delectat. Cū ista dicerentur, ecce corpus ferebatur exanime per plateam, sepulture mancipandum. Tunc Martianus præses ceco corde iubet corpus reduci. Cumque hoc factum fuisset, iubet illud in medio foro deponi. Omnes ergo hęc videntes, vehementer obstupescunt. Et ait ad sanctum Iulianum: Magister vester Christus dicitur antequam crucifigeretur, mortuos suscitasse. Hic iam patebit, si verè Deus est, si vos, sicut & magister vester, mortuum suscitaueritis. Sanctus Iulianus dixit: Quid prodest ceco, quod hic sol oritur? Martianus dixit: Hic nunc parce fabulis, & si aliquid ppreales, aut Deus tuus, sicut superius dixi, hunc mortuum suscita. Beatus Iulianus dixit: Licet infidelitas vestra hoc non mereatur à Domino, tamen quia tempus est, vt virtus eius manifestetur, & nē hoc impossibile putetis, fidele habeo promissum Domini mei, credens quicquid cum petiēro, non me fraudatum iri. Tunc verò Iuliano oculorum intentionem in celum defigente ferē vnus horū spatio, subito immutata est facies eius, & facta est vt nix: & his verbis coram omni populo, audientibus cunctis, sudit orationem ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui es verus filius Dei, qui in principio natus es de patre sine tempore, & in nouissimo mundi carnem de Virgine sumpisti sine semine: adspice in hac hora de summitate celorum ad confusionem inimicorum tuorum, & ad corroborandam fidem credentium in te hęc, quæ operatus es positus in terris: exaudi nunc de celis, & suscita hunc mortuum, vt viuū non moriantur, sed mortui reuiuiscant. Et hęc dicens, ait ad corpus: Tibi dico, terra arida, in ipsius nomine, qui quarto die Lazarū suscitauit, surge & sta super pedes tuos. His dictis, surrexit qui erat mortuus, & voce magna clamabat: O acceptabilis oratio, o immaculata virginitas, quāta meretur? Quod enim ego dicebar, & vnde reductus sum?

S. Iuliani
precatio.

Mortuus
excitatur.

Mortui sus-
citati ora-
truncula.

Tunc Martianus cecatus à diabolo, irridendo dicebat: Vnde redisti? Tunc ille, qui fuerat mortuus, dixit ad præsidem: Permite me ordine prosequi. Martianus iterū ridēs, dixit: Prosequere. Ad hęc ille, q fuerat mortuus, dixit: Ducebar nescio à quibus Aethiopicis, quorum statura erat vt gigantū, ad spectus horrendus, oculi vt fornax ignis, dentes vt leonum, brachia vt trabes, vngulæ vt aquilæ: in quibus nulla misericordia erat. Hi me letantes ducebant in infernum, & iam propē ad os putei cū essem, hoc expectabatur, vt caro mea redderetur terræ, ex qua sumpta est. At vbi tu præses corpus meum fecisti reuocari, & beatus Iulianus orationem sudit ad Dominum celorum, infernus omnis conturbatus est, & audita est vox de throno Dei, dicens: Propter dilectum meum Iulianum reducatur anima. In nullo enim volo eum contristare, in quo sic pater & ego & spiritus sanctus letamur. Post hanc vocem venerunt duo viri albis induti, & auferentes me de damnatione impiorum, huic luci reddiderunt, vt per eum qui me suscitauit, cognoscam eum post mortem, quem antē viuus negabam. Hęc audiens præses, turbatus est: & nē dissensio fieret inter tantas multitudines, iubet eum cum sanctis in custodiā retrudi, & claustra annulo suo signari. Quem beatus Iulianus fecit baptismi gratiam consequi: atque ita eum illis cœpit martyrij agonem subire.

Iubet

Iubet autem impius Martianus pparari poenam, quam Imperatores decreuerant. Cumque parata fuisset, illuxit dies altera, & populi vtriusque sexūs currebāt ad spectaculum circi. Sedit autem pro tribunali præses, & vniuersa ætas concurrir: & qui nolēbant, à ministris vrgebantur. Statuuntur cupæ per ordinem triginta & vna: terror verò intolerabilis inuasit homines: implentur cupæ ad medium vsque pice, bitumine & sulphure: aggregatur copia lignorum & sarmentorum, iuberque impius Martianus sanctos produci de custodia. Sanctus verò Iulianus & puer vno vinculo tenebantur: ceteri autem onerati diuersis vinculis catenarum, trahebantur ad spectaculū, hymnum Domino vna voce cantantes & dicentes: Bonum mihi Domine, quia humiliasti me, vt discam mandata tua. In quorum adpectu nouam pulchritudinem omnis ætas mirabatur, & eorum mentes ad fletum conuersa pietas inclinabat. Clamabant omnes confusē, Viri dicebant: O iniustitia, & nos filios habemus. Mulieres, solutis crinibus, clamabāt: O fletus felle acerbior, cur talis iuuentus igne crematur? O potestas cæca, quæ nec viuis pareit, nec resurgentibus credit. Tunc sanctus Iulianus silentium petens, ait ad populum: Nē prohibearis auro, quō minūs per ignem transeat: scientes visuros omnes & credentes & incredulos, igni consumpto, illā sos nos permanere.

Producuntur
iterū mar-
tyres ad sup-
plicium.

Iussit autem præses ad suum illos conspectum adduci, quibus sic ait: O desperata voluntas, per quam decus iuuentutis ad interitum quasi ad epulas properat. Nescio quo carmine sic alienata sunt istorum mentes. Conuertimini, & licet tardē, pro vestra salute immortalibus dijs, qui pro vobis laborant, ceruices flectite. Quod si volueritis, ego obtrinebo ab Imperatoribus, vt sine aliqua persecutione religionis vestræ sitis cultores: tantum, nē vnicus filius meus in ipso flore vernantis ætatis crudeli incendio concremetur. O insanabilis dolor pectoris mei, quem primū plangam? Cū omnium decora sunt corpora, at filij mei dulcissimi vultum considero elegantiorē. Væ tibi Iuliane, omnium malorum architecte: quā multa bona tecum trahis ad mortem, vt vnicus filius me neget patrem, nec matrem velit agnoscere. Vel antequam pereas fili, ex ore tuo sperabam, inuenit: Ecce & innumera familia, quæ te sibi futurum dominum sperabat, tibi valedictura aduenit. Venerabilis puer Celsus dixit: Lugeant te & se, quos fallacia demonum blandimenta decipiunt: nos autem quos conspiciunt ad regna calorū contendere, cur lugent? Nam nos transibimus per ignem istum, & illasi tibi apparebimus, & huic tanto populo, qui agonem nostrum expectat. Dæmones verò quos colitis, & illos, quos Imperatores pijsimos dicitis, ceu quædam purgamenta despiciamus. Præses dixit: Ipsa est contumax audacia vestra, quæ vos viuere non permittit. Beatus Celsus dixit: Per ipsam vanitatem quam colis, te obtestor, vt præstes quæ te postulo intrepido corde, & petitioni meæ tribuas effectum. Præses dixit: Quicquid volueris, pete. Puer dixit: Cū me videris illasum post ignem, permitte ad me venire matrem meam, & habeo cū ipsa consilium, tridui dilatione concessa. Si verò mihi illa vnam rem, quam voluēro, concesserit, nec me, nec ipsam amittes. Mater hæc audiens, vrgebat fieri. Tunc impius Martianus cecatus à diabolo, dixit: Si ex igne illasus exieris, (quod fieri possum non credo) faciam quæ desideras.

Celsi pueri
egregia cons-
stantia.

Tunc præses non sustinens videre incendium filij, assessorem reliquit, qui principum iussu impleret: ipse autē scissis vestibus eiulans, cum vxore iam propē mortua domum reuertitur. Exurgit verò luctus immanis, plangentibus cunctis: lugebantque parentes filium, familia multitudo dominum: nec erat, qui consolaretur. Quid multa? Assessor munus sibi iniunctum adimplens, iubet sanctos singulos in singulas cupas deponi. Sanctus verò Celsus, qui nunquā à sancti Iuliani latere fuit disiunctus, dans pacem patri, ad pparatum supplicium ibat intrepidus. Et cū singuli à ministris apprehenderentur, & deponerentur in cupas, sicut superius contexuimus, pice, bitumine & sulphure impleris: aggregata copia lignorum, sarmentorum & stupæ, iubet assessor ignem supponi. Quod vt factum est, erupit flamma triginta cubitis excelsior. De medio verò ignis ita multitudo psallentium resonabat, quasi vox aquarum multarum. Consumptis autem omnibus, igneq; sopito, cunctis mirantibus apparent sancti vt aurum vel argentum mirificè rutilans, hac modulatione hymnū Deo canentes: Transiuimus per ignem & aquam, & induxisti nos Deus in refrigerium. Et iterū: Ignis ardens & coruscans, vim naturæ suæ oblitus est.

Deponuntur
martyres in
cupas.

Psal. 65.
Eap. 16.

Nunciantur hæc præfidi, Dei sanctos illæfos omnibus apparere, & cum vxore ad spectaculum properat, exitum rei volens agnoscere. Tunc in hanc vocem prorupit: Iuliane, te obtestor per Deum tuum, vt mihi dicas, vnde tantam virtutem maleficiorum didiceris. Beatus Iulianus dixit: Quia me per Deum meum obtestatus es, qui est horum mirabilium auctor, referam quomodo possint mereri, qui talia desiderant nō se maleficia, vt, sicut & ego, huius carminis efficiantur auctores. Si quis primū elaborauerit, vt se ab omnibus actionibus huius seculi faciat alienum, & solam vocem Domini audiat, imperantis & dicentis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: ita vt nihil amoris Christi præponat, nihilq; aliud desideret, nisi quod ipse Dominus promittit: non consideret patrem aut matrem, non vxorem, non filios, & cætera, quæ in hoc mundo impedimenta sunt animæ: qui ante omnia pauperum curam sollicitè gerit, qui contentus est esurire, vt alij reficiantur: quia satis Deo acceptum est munus, quo indigens saturatur, & nudus vestitur: quando ira non perficitur: qui malum pro malo non reddit, qui iracundiæ tempus non reseruat, qui impatientiam patientia superat: & qui non dicitur sanctus, antequam sit, sed elaborat, vt sit. Multi enim dicuntur, quod non sunt, & ipsa spe securi, quia dicuntur quod non sunt, segnes efficiuntur. Elaborare autem debent, vt quod de eis dicitur, non verbis tantum, sed etiam operibus comprobetur. Et multi sunt, qui verè sunt sancti, nec tamen de eis dicitur quod sunt: sed humilitate & gratia pleni, ab hominibus audire nolunt, quod sunt: vt ab illo recipiant mercedem, qui nouit, quid sint. Hi tales hanc artem, quam ego didici, scire possunt: & non solum in hoc corpore degentes hanc merebuntur gratiam, sed etiam æternam Christi sibi conciliant amicitiam, qui docti à Christo, alijs communicant donum ipsis collatum: qui illatas sibi iniurias pro laude deputant, qui sibi iniuriæ tempus non reseruant, qui reconciliant se proximo, & proximum sibi, & sic offerunt munera Christo: denique qui humilitatem obtinent, quæ est culmen omnium bonorum.

Martianus præses dixit: Et quis tam sit insipiens, qui huius vitæ lætitiā fugiat, & ad istam tantam iniuriā & indignitatē semetipsum abijciat? Sanctus Iulianus dixit: Deus noster omnibus paratus est dare, sed pauci digni sunt, qui mereantur accipere.

Martianus præses dixit: Ad te, Iuliane, meus sermo iam finem accepit. Sanctus Iulianus dixit: Hoc & ego semper optaui. Tunc præses ad filium suum ait: Ecce mater tua, vt postulasti: triduo cum ea habebis inducias. Hæc enim ad omnia parata est tibi consentire: tantum, nē te vnicum solatium dolorum suorum amittat, & dulcissimum filium. Sanctus Celsus dixit: Hoc triduo mihi matre concessa, nulli licebit tuorum interesse.

Præses dixit: Sicut vis, ita concedo. Et adiecit: Recludantur simul priuata custodia. Impletur iussio præfidi. Tunc sancti martyres recluduntur in custodia vnā cum matre pueri. Ingressi verò sancti, hanc orationem fuderunt ad Dominum: Domine Deus, qui præscis es futurorum, qui transacta velut præsentia conspicias, qui mentes magis comprobas quàm ætates: tu Domine oculos cordis huius aperire dignare, & acceptabilem tibi fac terram, ex qua suscepisti fructum, in quo letari cognosceris. Statim ergo commotus est locus, in quo erant sancti orantes, & fulgor argenteo septiēs splendidior emicuit: nec odor consuetus sanctis defuit, & vox psallentium in aëre sonabat: Verè pius es Deus, qui iustificas sine operibus animas peccatrices. Hæc videns mulier & audiens, clamabat: Nunquā in diebus vitæ meæ tantum odorem comperi. Nam sicut in amoenissimis hortis liliorum & rosarum, & crocei, & nectarei, & balsami, & nardi redundat odor: ita his donis sum repleta, vt omnium dolorum meorum oblita sim: nec aliud cordi meo remanere sentio, nisi vt illum verum Deum esse confitear, pro quo filius meus agonizat.

Hæc audiens beatus Iulianus cum omnibus sanctis, talem fertur matronæ illi tradidisse doctrinam: Beata tu, credens quæ sit spes fructus tui: merito animæ & corporis medicinam celeriter consequeris. Nam talis est medicus, qui tuā suscipit infirmitatem, vt non secundo curet vulnera tua, sed semel probando fidem tuam. Venerabilis verò puer Celsus subsēcutus, dixit: Verè te nunc veram matrem confiteor, verè genitricem meā agnosco: nec tu amittis filium, nec ego matrem, si vnā mecum ad illud contendas donum, pro quo omnes sancti tanta in hoc seculo patiuntur. Venerabilis autē matrona, cuius intima pectoris diuina gratia iam illustrauerat, respondens filio, dixit: Cognosce me,

me, fili, nihil amari eius præponere, quem tu sic diligis: pro qua re quicquid necessarium saluti meæ cognosces, exerce. Venerabilis puer respondit: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Itaque hoc tibi deest, vt purificationem baptisimi accipias, per quam possis effici habitaculum spiritus sancti. Matrona respondit: Ecce nos omnes claustra obtinent, & militum custodiæ circunvallant, nec introitus nec exitus licentia permittitur: & quomodo hic inuenimus talem hominem, qualem mihi proponis? Cui sanctus Iulianus dixit: Hic habemus sanctum & venerabilem virum Christi sacerdotem, qui te purificet: tantum, vt tu ex corde abneget deos patrios, & in vnum Deum credas, qui regnat in cælis, in Trinitate vnus, & in vnitæ trinus: sub cuius imperio imperant principes, cuius gratia confirmantur duces, cuius timore contremiscunt gentes, cuius sapientia prudentes sunt homines, cuius imperio operiuntur cæli nubibus, cuius voluntate dantur terræ pluuiæ, cuius dono terra fecundatur, cuius voluntate quæ necessaria sunt hominibus, gignit, cuius dono manant fontes: ipse est Dominus Iesus Christus, æternus autem pater cum filio & spiritus sancto. Illius splendore illuminantur cæci, tenebræ incredulitatis fugantur: illius nutu gubernantur vniuersa, quia eius voluntate creata sunt cuncta. Hæc audiens matrona, dixit: Qui hæc ita esse non credit, ferreum habet pectus: nec hominum gerit sensum, sed pecudum.

Tunc omnes sancti gratias referunt Domino, qui dignatus est de luporum faucibus eum perditam liberare. Ad quam iterum beatus Iulianus conuersus, ait: Itaque credo, vt audisti, vnum Deum verum esse in cælis? Matrona respondit: Ipsum verum crederis limitibus fixit mare, qui ei posuit terminum, quem non transgreditur, qui cælum arduum fundauit, & lunæ initium & finem constituit: ipse est Dominus Iesus Christus, cui, relicta omni vanitate, credo, cupiens hac vita, quam temporalem esse cognoui, ca-
locus in quo stabant, cōtremit, & audita est vox in aëre, dicens: Credidi, propter quod locutus sum. Et post hanc vocem dixerunt, Amen. Tunc beatus Antonius presbyter baptizauit eam: quam venerabilis filius eius Celsus suscipiens, pater eius in baptisimi gratia factus est. Cumque de eius salute omnes lætarentur, audita est vox in aëre, dicens: Viriliter agite, & confortetur cor vestrum in Domino. Post huius verò concessæ gratiæ munus, ait beatus Iulianus ad sanctos: Vox, quæ intonuit auribus nostris, præ-nunciat nobis futuras passiones & genera tormentorum, quæ aduersum nos cogitat inimicus. Pro qua re, sancti martyres, fidei nostræ cursum ei commendemus, qui potest fidem nostram conseruare, & cursum consummare, vt repositam iustitiæ palmam & coronam mereamur percipere.

Quid multa? Cognoscat impius Martianus, vxorem suam martyrum prædicatione conuersam, atq; in Christi fide & amore esse confirmatam, & iubet intra domum suam martyres priuatim exhiberi. Cumq; eius ad spectibus præsentarentur, ait ad venerabilem puerum Celsum: Matrem tuam sub hac ratione postulasti, vt tibi consentiret: sicque nostræ acquiesceres voluntati. Itaque quid gestum sit, nunc edicito: cognoscere enim cupio. Venerabilis puer dixit: Gratias ago Deo meo, qui voluntatem meam ita perfecit, vt in æternum eam possideam matrem, & ipsa me filium. Tu verò scito nos pro Christi amore in hac vita spem penitus non habere. Pro qua re nec ego te nōui patrem, nec illa maritum. Tunc ira repletus præses, iussit matronam comprehendere, & domo reneri. Ad quam cum appropinquarent ministri, volentes eam contingere, cæci effici-

bantur. Hæc videns Martianus, cæcatus à diabolo, iubet omnes in ima carceris recludi. Alia verò die sedens pro tribunali, iubet viginti milites illos, qui in agone certabant pro Christi nomine, decollari: septem verò germanos, igni tradi præcepit. Quod cum fuisset factum in atrio illius, consummauerunt martyrium suum in pace. Iulianum autem cum Antonio presbytero, matrem & filium cum illo, qui à mortuis erat excitatus, iudicio suo reseruari iussit. Et cum sederet pro tribunali in foro, iubet beatum Iulianum, & reliquos sanctos, quos memorauimus, exhiberi. Ex officio ergo dictum est: Adstant. Tunc Martianus sic erupit: Tecum loqui, Iuliane, penitus dignum non censeo. Et adiecit: Tu es Antonius, quem papam suum isti testantur? Constat te huius magicæ artis esse

I A N V A R I V S.

esse authorem. Beatus Antonius presbyter respondit: Gratias ago Domino meo Iesu Christo, qui benignitatis suae me voluit esse ministrum. Praeses dixit: Vel tu mihi dic Antoni: Quae est ars magica vestra, ut sic separetis coniugia, & filios à parentibus disiungatis, & immortales dii per vos blasphemantur? Quae sit ergo haec audacia vestra, edicito: nam scire cupio, ut ex ore tuo re cognita, videam quale vobis & magicis artibus vestris nomen imponam. Tantum enim praevaluisse ad decipiendum populum, ut gloriemini vos mortuum suscitasse, per quod tot innoxia pectora irretitis.

Ad haec beatus Antonius presbyter dixit: Optaueram quidem, ut duccm huius agoni nostri Iulianum tibi prouocares, & ab eo responsum acciperes: sed quia vnus est Dominus noster Iesus Christus, qui tangit organa cordis nostri, quandoquidem tu interrogasti quem voluisti, audi à me quae inquiris. Magister & author huius magicæ artis, quam nos dicis exercere, hoc nobis dedit præceptum, ne margaritæ preciosæ à nobis porcis mittantur. Qui etiam dixit: Non veni pacem mittere, sed gladium: Veni enim separare filium à patre, filiam à matre, &c. Qui & alio loco consequenter dicit: Qui amat patrem aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut aurum, aut argentum, aut domos, aut agros plus quam me, non potest meus esse discipulus. Hanc vocem audiens filius tuus, non pluris fecit te carnalem genitorem, quam Christum creatorem suum. Similiterque illa, quam dicis tuam uxorem, hac voce Domini comperta, contempsit vitam temporalem, ut Christum immortalem, & requiem consequatur æternam. Et adiecit: Nihil verius, nihil dulcius, modò id cognoscere posses. Hæc audiens Martianus, iubet eos in custodia recludi, dicens: Excogitabo penas, quibus isti intereant.

Alia die convocans ad se sacerdotes templi, dixit ad eos: Ornate venerandum templum Iouis, quod pro consuetudine semel in anno solet patefieri: vbi habentur veneranda numina, id est, Iouis, Minervæ & Iunonis ex electo puro confectæ imagines, quibus suavissimus Cupido delectamenta ministrat: simulque libamina & sacrificia præparate. His illi auditis, solitas instruunt hostias. Quid multa? Illuxit dies, patefactoque templo, vniuersa multitudo conuenit, admirans templum patefactum, quod vix semel in anno in principum natalicijs patefceret. Tale enim erat opus fabricæ illius, ut non marmore, sed tabulis aureis parietes & pavementum instructum splenderet, auroque purissimo & margaritis vel lapidibus preciosis crisparent camerae. Cumque omnia pararentur, ingressus praeses templum, iubet Dei sanctos adduci. Quibus praesentatis dixit: Ecce nunc Iuliane & tu Antoni tempus aduenit, in quo vos & consortes vestri salutem consequamini. Hoc enim elegi pro vestra salute, ut in isto terribili templo deorum, thura immortalibus numinibus offeratis. Quod si verò adhuc in ista contumacia persistiteritis, abnegantes deos, pro quibus hucusque vobis peperci, diuersis tormentis in vos debacchabor. Tu itaque Iuliane, quem constat esse authorem sceleris huius, accedens, concilia tibi deos immortales, per quorum diuinitatem generi tuo restituaris. Beatus Iulianus respondit: Iam quidem Praeses definieras, nullum deinceps mecum habere sermonem: sed quia tempus illud aduenit, quod tu ipse dixisti, quo nos salutem consequamur: ut numina à nobis honorentur, fac omnes sacerdotes deorum intus adesse, ut cognoscant quale sacrificium offeramus. Praeses ait: Benè sit tibi: optimè locutus es.

Sanctus Iulianus dixit: Quandoquidem multam nos laudem reportaturos dicis & gloriam, hortarisque ut omnibus in vnum conuenientibus, dijs vestris immolemus: id quidem facere non piget. Nam ideò semper distulimus, ut in hoc templo mirabili magnum sacrificium cunctis cernentibus immolaremus. Tunc enim letatur qui conuiuium parat, si omnes adfuerint inuitati, ut nullum prætereat epulum, quod paratur, ne postea sit qui succenseat. Tunc Praeses non intelligens, qua ratione hæc prosequeretur, dixit: Gaudio de vobis: qui etsi tardè, tamen coepistis dulcissimam hanc lucem, omnibus bonis redundantem, dijs immolando non amittere. Deinde iubet vincula ab omnibus auferri, dicens: Turpe est vinculis adstrictos teneri, quibus coeperunt dii esse propitij. Cumque exonerarentur ferro, quo erant constricti, dixit ad venerabilem puerum & matrem eius: Accedite, & placate deos, quibus hucusque seruitis. Cui venerabilis matrona hoc solum dedit responsum: Non permittat verus Deus, quem cognoui, ut ultra tecum colloquia misceam. Et per ignorantiam quidem feci quae dicis: sed iam cognoui veritatem, à qua nunquam recedam. Tunc praeses conuersus ad beatum Iulia-

Matth. 7.
Matth. 10.

Luc. 14. sententia liter.

S. Iulianum
falsè purat
Praeses sacrifi-
ficare velle.

DE S. IULIANO MARTYRE, &c.

215

Iulianum ait. Ecce omnia parata sunt: implete quae spondidistis. Sanctus Iulianus dixit: Iam est tempus & hora, in qua gloriemur, ut omnibus videtibus gloriosi appareamus, noueritque omnis posteritas, quale sacrificium hodiè Deo obtulerimus. Praeses præcedit, & iubet sanctos de priuata custodia venire, æstimans esse certum, quod volebat.

Ingressi verò sancti in templum, vexillo crucis armant frontem. Tunc ait beatus Iulianus ad praesidem: Quid præcipis praeses? Omnibus dijs offeremus sacrificium? Praeses dixit: Omnes quos conspicias, immortales sunt, pares virtute, æquales in gloria: nec invident sibi in cultoribus suis, præcipuè in vobis, qui tam tardè cognouistis. Hæc dicente praeside, fixit genua sua sanctus Antonius presbyter, & beatus Iulianus cum socijs suis. Ait autem sanctus Iulianus: Deus qui es sine initio, sine fine, sine tempore, & æternum possides nomen: qui non in manufactis habitas, quem non capit mundus, sed requiescis in corde mudo: qui per sanctum prophetam dixisti, Omnes dii gentium dæmonia: tu autem solus Deus Abraham, Isaac & Iacob: qui per tuam sapientiam fecisti cælos, fundasti terram, congregasti maria, terminum eis ponens, quem non transgrediuntur, quem murmur aquarum sua voce collaudat, quem diuersarum voluerum garrulae voces suauiter collaudantes, suum creatorem agnoscunt, qui arbitrio CHRISTI creasti vniuersa: adpice nunc in subuersionem templi huius, & has dæmonum imagines, easque colentium frange audaciam, ut ad nihilum redigantur hæc omnia, in quibus gloriantur hi: & te solum cognoscant verum esse Deum, & glorientur in te, qui credunt non tibi sancto tuo, & Iesu Christo filio tuo, quem cognoscimus tibi coequalem & coeternum in vnitatem spiritus sancti, per omnia secula seculorum. Et cum dixissent omnes sancti, Amen, omnia sculptilia illa ad nihilum redacta sunt, & templum ita subuersum est, ut quid fuerit, penitus non pateretur. Multi quoque sacerdotum, circiter mille, cum templo subuersi sunt, & alia multa paganorum turba simul interiit. Ignis autem cruciat in eodem loco vsque in hodiernum diem.

Tunc beatus Iulianus dixit ad praesidem: Praeses, vbi sunt manufactæ imagines dæmonum, in quibus gloriabaris? Vbi electrum, vbi aurum, vbi argentum, vbi templi pulchritudo, vbi parietes & pavementum aureum, vbi metalla preciosa? Inuocato nomine Domini nostri Iesu Christi, in terram conuersa sunt, vnde assumpta erant. Sicut autem illa omnia vterus suscepit terræ, ita vos & Imperatores vestros, & omnes cultores dæmonum perpetuus accipiet infernus: vbi ignis edax non extinguetur, & vermis deuorans non morietur: vbi corpus semper reparatur ad poenam, vbi misericordia quaeritur, & non inuenitur. Hic vos talis locus expectat, & scelerum authorem diabolum. Tunc Martianus ingemiscens, aiebat: O virtus magica: o carmen inauditum, sic præualens, ut etiam terræ sinus aperiat, & tanta bona ab oculis pie fruuentium auferat. Iam non miserebor, iam non parcami, donec eos gladio feriri iubeam, & eorum poenis me exatiam. Iubet ergo sanctos in imo carcere includi.

Ea nocte cum in Dei laudibus versarentur Iulianus & socij eius, in ipso mediæ noctis silentio adest multitudo sanctorum cum sacerdotibus, qui iam martyrij palmam retulerant, omnes stolis albis induti: inter quos viginti milites & septem illi fratres glorificati aduenerunt: adest & beata Basilissa cum omni choro virginum, in qua multitudo sola vox Alleluia resonabat. Tunc beata Basilissa ita alloquitur sanctum Iulianum: Regna caelorum tibi patefacta sunt: & hoc præceptum accepimus à rege æterni, Domino nostro Iesu Christo, ut die apparitionis suæ te cum comitibus ad se recipiat. Omnis patriarcharum & prophetarum & apostolorum gloriosus vobis occurret numerus, in quorum numero Dominus Iesus Christus perpetua læticia sibi sociabit: sicque visio ab oculis eorum ablata est. Alia die iubet Martianus praeses in medio foro tribunal sibi præparari, & adduci sanctos Dei, excogitans nequissimum & pedum digitos licinijs oleo madentibus colligent, & ignem supponat. Cumque factum fuisset, licinijs consumptis, illa sa permancbant sanctorum corpora. Videns hoc inimicus, iubet à sancto Iuliano & venerabili puero eutem capitis auferri: sancto vero Antonio presbytero & Anastasio, qui resuscitatus fuerat, clamantibus & dicentibus, Gloria tibi Christe, iussit oculos vncis ferreis effodi. Sanctam verò Marionillam matrem pueri, quam Dominus præscierat penas tolerare non posse, cum eam iubere tequeleo applicari, si quis ex ministris eam voluisset contingere, cæcus efficiebatur, eiusque

Signo crucis
eis frontes
suas muniunt
sancti martyres.

Psal. 93.

Templum
corruit: sunt
diti cum
simulacris
dæmonum.

Esa. ultimos.

S. Basilissa
cum multis
apparet S.
Iuliano &c.

Novi cruci-
atus marty-
rum.

Marionilla
mater Celsi
à poenis præ-
seruatur.

eiusq; nerui adeo contrahebantur, vt manus suas ad se reducere non posset. Sanctos vero suos Dominus ita curauit & illuminauit, vt omnibus quasi nihil passi viderentur.

Tunc exclamauit Martianus: Heu me, vincimur: sed adhuc vnum superest. Iubet ergo amphitheatrum praparari: in quod ingressus, iubet in sanctos omne genus ferarum immitti. At feræ laxatæ, nihil læserunt sanctos, immo vero illorum pedes lingebant. Hæc videns præses, conuocans omnes magistratus ciuitatis, iubet omnes custodias perferuari, & personas iam morte dignas in amphitheatrum intromitti: atq; sanctos Dei inter diuersorum criminum reos & sacrilegos decollari præcepit. Tunc sanctus Iulianus cum socijs suis dixit: Gloria tibi Christe, qui nos ad hanc horam salutis perduxisti. Tunc venerabilis puer cum sancta matre sua dixit ad præsidem: Nota tibi facies nostras, quas in hoc seculo gratia Christi sic vides immutatas. Tua enim perfidia conabatur foeditatem nobis imponere: gratia vero & pietas Domini nostri Iesu Christi induit nos magna gloria & decore: vt in illa die cognoscas nos in gloria, cum tu fueris in pœna. Itæ ergo sancti martyres capite plexi sunt. Cumq; hoc factum fuisset, statim terræ motus extitit ingens, vt propè tertia pars ciuitatis à fundamentis subuerteretur, nec locus aliquis perstitit, in quo idolum fuisset: accefferunt quoque fulgura & tonitrua & grando, quæ maximam partem incredulorum consumpserunt. Ipse autem præses Martianus seminiuus euasit: verum non post multos dies vermibus scatens expirauit.

Ea nocte venerunt sacerdotes ac religiosi viri, vt sanctorum reliquias colligerent, sed præ multitudine cadauerum, sanctorum corpora non agnouerunt. Postis ergo genibus, oratione completa, apparuerunt eis in specie virginum animæ sanctorum, & vnaquæque suo corpori insedit: sicque sanctæ reliquæ collectæ sunt. Domini vero gratia ita ordinauit, vt sanguis eorum, quasi lacteus panis, circa vnumquemque eorum congelaret: vt nec terra auderet os suum aperire ad sanctorum cruorem recipiendum, quia sceleratorum sanguine iam fuerat satiata. Sanctorum igitur corpora auferentes sacerdotes, sepelierunt in ecclesia sub sacrosancto velamine altaris: vnde Domini pietas indeficientem fontem prodire iussit, cuius vndis sacrosanctum baptisterium inundatur. In quo loco ea diuina beneficia credentibus tribuuntur, vt si quis adueniat fide & credulitate plenus, cuiuslibet morbi statim consequatur medicinam. Nec silebo miraculum, quod ibi Dominus ad fidelium confirmandam fidem operari dignatus est: nec quisquam debet ambigere, quin idem hodieque efficiat. Decem leprosi iam excisis & putrefactis carnibus, ad fores adducti sunt, vt in die passionis eorum baptismi gratiam consequerentur. Completo igitur in eis sacramento, cum eos baiularent, quia manibus tangi non poterant, eam sunt adepti corporis sanitatem, vt vix quisquam mortalium pulchrior videretur. Simul autem etiam vox audita est: Iuliani dilecti mihi fides hæc omnia promeruit, & his maiora merebitur. In eodem venerabili loco cæci illuminantur, & demones profligantur: neque ibi duntaxat, sed vbicunq; in nomine Domini Iesu Christi, & sancti eius Iuliani basilicæ constructæ sunt. Gloria ergo Christo, qui est fidelis in verbis suis, & tantam gloriam præstat sanctis suis, regnans cum Deo patre in vnitæ spiritus sancti, Amen.

Sancti martyres decollantur.

X. leprosi sanantur.

I. Tomo Epistolarum.

VITA S. PAVLI PRIMI EREMITAE.
AVTHORE D. HIERONYMO.

10. IANUAR. alij 15. Ianuarij.

Monachorum institutum antiquissimum.

INTER multos sæpè dubitatum est, à quo potissimum monachorum cremus habitari coepta sit. Quidam enim altius repetentes, à beato Elia & Iohanne sumpsere principium: quorum & Elias plus nobis videtur fuisse, quam monachus, & Iohannes antè prophetare coepisse, quam natus est. Alij autem in quam opinionem vulgus omne consentit, asserunt Antonium huius propositi fuisse caput: quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas vero & Macarius, discipuli Antonij, quorum superior magistri corpus sepeliuit, etiam nunc affirmant, Paulum

Paulum quendam Thebæum, principem istius rei fuisse: quod non tam nomine, quam opinione nos quoque comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, prout voluntas tulit, iactant, subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem fuisse, & multa, quæ persequi ociosum est, incredibilia fingentes: quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur. Igitur quia de Antonio, tam Græco, quam Romano stylo, diligenter traditum est, pauca de Pauli principio & fine scribere disposui, magis quia res omissa fuit, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media ætate vixerit, & quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur.

Sub Decio & Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine, felici cruore damnati sunt, multas apud Aegyptum & Thebaidam ecclesias tempestas sæua populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora: & vt ipse, qui ab eo passus est, Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ causa exempla subiecimus. Perseuerantem igitur in fide martyrem, & inter eculeos, laminasq; victorem, iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole ligatis manibus post tergum re-supinari, scilicet vt muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagine antè superasset. Alium iuuenili ætate florentem, in amœnissimos hortulos præcepit abduci, ibique inter lilia cædentia & rubentes rosas, cum leni iuxta murmure aquarum serperet riuus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extructum plumis lectum resupinari, & ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quod cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, coepit delicatis stringere colla complexibus, & quod dictu quoque scelus est, manibus attrectare virilia: vt corpore in libidine concitato, se vidrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi, & quod se verteret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem calidus inspiratus, præcisam morsu linguam in osculantis se faciem expuit, ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit.

Exempla duorum atrocissimæ persecutionis.

Inuicta martyris virtus.

Aeneid. 3. Affinis vult Pauli prodere.

Peridem ergo tempus, quo talia gerebantur, apud inferiorem Thebaida, cum sorore iam viro tradita, post mortem amborum parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est annorum circiter quindecim, literis tam Græcis quam Aegyptiacis apprime eruditus, mansueti animi, DEVM valde amans: & cum persecutionis procella detorneret, in villam remotiorem & secretiorem secessit. Verum quid non mortalia pectus cogis Auri sacra fames? Sororis maritus coepit prodere velle, quem celare debuerat. Non illi vxoris lachrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus, ab scelere reuocauit. Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod vbi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium desertam confugiens, dum persecutionis finem præstolaretur, necessitatem in voluntatem vertit, ac paulatim progrediens, rursusque subsistens, atque hoc idem sæpius faciens, tandem reperit saxum montem: ad cuius radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto, (vt est cupiditas hominum occulta cognoscere) auidius explorans, animaduertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cælo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens: cuius riuum tantummodo foras prætereā per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabræ iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ, visabantur. Hunc locum Aegyptiorum literæ ferunt furtiuæ monetæ officinam fuisse ea tempestate, qua Cleopatraz iunctus est Antonius. Igitur adamato, quasi quod à Deo sibi offerretur, habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem. cibum & vestimentum ei palma præbebat. Quod nec cui impossibile videatur, Iesum testor & sanctos angelos eius, in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Saracenis iungitur, vidisse me monachos, de quibus vnus per triginta annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: Alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam vocant, quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse videbuntur his, qui non crediderint, quia omnia possibilia sunt credentibus.

Vide hic miram monachorum abstinentiæ & ciborum delectum.

Marc. 9.

Sed vt ad id redeam, vnde digressus sum, cum iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam caelestem ageret in terris, & nonagenarius in alia solitudine Antonius

T mora.

Signo crucis armat frontem.

Monstrum.
Ephes. 6.

moraretur, ut ipse asserere solebat, hæc in mentem eius cogitatio incidit, nullum ultra se perfectum monachum in eremo confedisit. At illi per noctem quiescenti reuelatum est, esse alium vterius multo se meliorem, ad quem visendum deberet proficisci. Illico erumpente luce, venerabilis senex infirmos artus baculo regente sustentans, coepit ire velle, quod nesciebat. Et iam media dies, coquente desuper sole, feruebat: nec tamen a coepito itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quod seruum suum, quem mihi promissit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui opinio poetarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso, salutaris impressione signi armat frontem, & Heus tu, inquit, quam in parte hic seruus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potius verba, quam proloquens, inter horrentia ora senis blandum quæsiuit alloquium, & dextere protensione manûs cupitum indicat iter: & sic patentes campos volucri transmittens fuga, ex oculis mirantis enauit. Verum hæc vtrum diabolus ad terrendum eum simulauerit, an (ut solet) eremus monstrosum animalium ferax, istam quoque gignat bestiam, incertum habemus.

Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat, secum voluens, vterius progreditur. Nec mora, inter saxosam conuallem haud grandem homunculum vider, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes definebat. Infra usque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & lorica spei, ut bonus praliator arripuit: nihilominus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsequia, asserbat. Quo cognito, gradum pressit Antonius, & quæsiuit esset, interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas, Faunos, Satyrosque & Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei: precamur, ut pro nobis communem Deum deprecemur, quem pro salute mundi venisse cognouimus, & in vniuersam terram exiit sonus eius. Talia eo loquente, longatius viator vberim faciem lachrymis rigabat, quas magnitudo latitiae, indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloria, & de interitu satanae: simulque admirans, quod eius posset intelligere sermonem, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris. Væ tibi ciuitas metrix, in quam totius orbis demonia confluxere. Quid nunc dictura es? Bestia Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleuerat, & quasi pennigero volatu peruleum animal aufugit. Hoc ne cuiquam ob incredulitatem serapulum moueat, sub rege Constantino, vniuerso mundo teste, defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo viuus perditus, magnum populo spectaculum præbuit: & postea cadauer exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale infuso, Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum est.

Sed, ut propositum persequar, Antonius coeptam regionem pergebat, ferarum tantum vestigia intuens, & eremi latam vastitatem, quid ageret, quod verteret gradum, nesciebat, iam altera effluxerat dies. Restabat vnum, ut deseri se à Christo non posse, consideret. Pernox secundas in oratione exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procubuit in tectur lupam, sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam sequutus oculis, & iuxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, intro coepit adspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcantibus visum. Verum (ut scriptura ait) perfecta dilectio foras mittit timorem: suspensio gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim progrediens, sepiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cæca noctis horrorem procubuit lumen intuitus, dum audiuit properat, offenso in lapidem pede, strepitum concitauit: post cuius sonitum beatus Paulus ostium, quod patebat, occludens, fera obfirmavit. Tunc vero Antonius præ foribus corruens, usque ad sextam, & eo amplius horam, aditum precabatur, dicens: Qui sim, vnde vel cur venerim, noli. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsiui, & inueni: pulso, ut aperiatur. Quod si non impetio, hic moriar ante postes tuos: certe sepelies vel meum cadauer.

Talia perstabat memorans, fixusque manebat.

Ad quem responsum paucis ita reddidit heros:

Nemo sic petit, ut minetur: nemo cum lachrymis iniuriam vel calumniam facit. Et miraris si non recipiam, cum moriturus adueneris? Sic arridens Paulus, patefecit ingressum. Quo aperto, dum in mutuos miscerentur amplexus, proprijs se salutauere nominibus:

Admittit Antonium Paulus.

bus: gratia Domino in commune referuntur. Et post sanctum osculum residens Paulus cum Antonio, irā exorsus est:

En quem tanto labore quæsiisti, putridis senectute membris operit inculta canities. En vides hominem, puluerem mox futurum. Verum quia charitas omnia sustinet, narra mihi, quæso, quomodo se habeat humanum genus: an in antiquis urbibus noua tecta consurgant: quo mundus regatur imperio: an supersint aliqui, qui demonum errore rapiantur. Inter has sermocinationes suspiciunt alitem coruum in ramo arboris consedisit: qui inde leniter subuolans, integrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cuius abscissum, Eiā, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quod accipio dimidij semper panis fragmentum: verum ad aduentum tuum militibus suis Christus duplicauit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei marginem fontis vterque consedit. Hic vero quis frangeret panem, oborta contentio, penè diem duxit in vesperum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius iure resellebat ætatis. Tandem consilium fuit, ut apprehenso e regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. De hinc paululum aquæ in fonte prono ore libauerunt: & immolantes DEO sacrificium laudis, noctem transgredere vigilijs. Cumque iam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic loquutus est: Olim te frater in istis regionibus habitare sciebam: Olim te conseruum mihi promiserat Deus: sed quia iam dormitionis meæ tempus aduenit, & quod semper cupiebam dissolui, & esse cum Christo, peracto cursu superest mihi corona iustitiæ, tu missus es à Domino, qui humo corpusculum meum tegas, immò terræ terram reddas.

His Antonius auditis, flens & gemens, ne se desereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena. Expedit quidem tibi, sarcina carnis abiecta, agnum sequi: sed & cæteris expedit fratribus, ut tuo instituantur exemplo. Quamobrem, quæso, perge, nisi molestum est, & pallium, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad inuoluendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogauit, non quod magnopere curaret, vtrum tectum putresceret cadauer, an nudum, (quippe qui tanto temporis spatio, contextis palmarum folijs vestiebatur) sed ut à se recedenti moror suæ mortis leuaretur. Stupefactus ergo Antonius, quod de Athanasio & pallio eius audiërat, quasi Christum in Paulo videns, & in petiore eius Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lachrymans, exosculatus eius oculis, manibusque, ad monasterium, quod postea à Saracenis occupatum est, regrediebatur. Neque verò gressus sequebantur animum, sed quauis corpus inane ieiunij, seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum confecto itinere peruenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo iam tempore ministrare consueuerant, occurrissent, dicentes: Vbi tantum moratus es pater? respondit: Væ mihi peccatori, qui falsi monachi nomen fero. Vidi Eliam, vidi Iohannem in deserto, & verè vidi Paulum in paradiso. Et sic ore compresso, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit: rogantibusque discipulis, ut plenius quidnam rei esset exponeret, ait: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens, per viam qua venerat, regressus est, illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac mente contemplanus. Timebat enim, quod euenit, ne se absente, Christo debitum spiritum redderet.

Cumque iam dies alia illuxisset, & trium horarum spatio viam remeauisset, vidit inter angelorum cateruas, inter Prophetarum & Apostolorum choros nūc Paulum candore fulgentem, in sublime conscendere. Et statim in faciem suam procidens, sabulum capiti superiaciebat, ploransque & eiulans, aiebat: Cur me Paule dimittis? Cur in salutis abis? Tam tardè notus, tam citò recedis? Referebat postea beatus Antonius, tanta se velocitate, quod reliquum erat viæ cucurrisse, ut instar auis peruolasset: nec immerito. Nam introgressus speluncam, vidit genibus complicatis, erecta ceruice, extensisque in altum manibus, corpus exanime. Ac primum & ipse viuere eum credens, pariter orabat. Postquam verò nulla, ut solebat, suspiria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intellexit quod etiam cadauer sancti Deum, cui omnia viuunt, officioso gestu precabatur. Igitur obuoluto & prolato foras corpore, hymnos quoque & psalmos de Christiana traditione decantans, contristabatur Antonius, quod sarculum, quo terram

1. Corin. 13

Coruus pasci nem adfert Paulo.

Philip. 1.
2. Tim. 4.

Obserua, ut per spiritum didicerit absentia.

Eccles. 1.

Anima eius in celos proficiscitur.

En ut corpus exanime Deum flexis genibus precatur.

foderet, non haberet: fluctuansque vario mentis aestu, & secum multa reputans, dicebat: Si ad monasterium reuertar, tridui iter est: si hic maneam, nihil ultra proficiam. Moriar ergo, ut dignum est, & iuxta bellatorem tuum, Christe, ruens, extremum halitum fundam.

Talia eo animo volente, ecce duo leones, ex interioris cremi parte currentes, volatibus per colla iubis, ferebantur: quibus ad spectis, primò exhorruit. Rursusque ad Deum referens mentem, quasi columbas videret, mansit intrepidus. Et illi quidem directo cursu, ad cadauer beati senis subliterunt, adulantibusque caudis circa eius pedes accubere, fremitu ingenti rugientes, prorsus ut intelligeret eos plangere quomodo poterant. Deinde haud procul coeperunt humum pedibus scalpere: arenamque certatim egerentes, vnius hominis capacem locum foderunt: ac statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, cervice deiecta, ad Antonium perrexerunt, manus eius pedesque lingentes. At ille animaduertit, benedictionem eos à se precari: nec mora, in laudationem Christi effusus, quod muta quoque animalia Deum esse sentirent, ait: Dominationem Christi effusus, quod muta quoque animalia Deum esse sentirent, ait: Domi-

Matth. 10.

Dies solennes Paschæ & Pentecostes etiam Antonij tēpore.

ne, sine cuius nutu nec folium arboris desluit, nec vnus passerum ad terram cadit, da illis, sicut tu scis. Et manu annuens eis, ut abirent, imperauit. Cumque illi recessissent, sancti corporis oneri seniles curauit humeros, & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, tumulum ex more composuit. Postquam autē alia dies illuxit, nē quid pius haeres ex intestati bonis non possideret, tunicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmę folijs ipse sibi contexerat. ac sic ad monasterium reuersus, discipulis cuncta ex ordine replicauit, diebusque solennibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est. Liber in fine opusculi eos interrogare, quæ sua patrimonialia ignorarent, qui domos marmoribus vestiūt, qui vno filo villarum insuunt prædia, huic senis nūdo quid vnquam defuit? Vos gemina bibitis, ille naturæ cōcauis manibus satisfecit. Vos in tunicis aurum textitis, ille ne vilissimum quidem indumentum habuit mancipij vestri. Sed e contrariō illi quidem pauperculo paradysus pater, vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruaui: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo puluere coopertus iacet, resurrecturus in gloriam: vos operosa saxi sepulcra premunt, cum vestris opibus arduos. Parcite, quæso, vobis, parcite salutem diuitijs, quas amatis. Cur & mortuos vestros auratis obuoluitis vestibus? cur ambibitio inter luctus lachrymasque non cessat? An cadauera diuitum nisi in serico putrescere nesciunt? Obsecro, quicumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicā Pauli cum meritis eius, quam regum purpuram cum poenis suis.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTIANI
PRESBYTERI, QUI FUIT OECONOMVS MAGNAE
Ecclesiæ Constantinopolitane, authore Simeone Metaphraste.

IANVAR. 10.

Ornamenta vrbium.

SUNT quidem multa quoque alia, quæ hanc regiam exornant ciuitatem, Imperatorum sedes & opes, & omne genus pulchritudo, situsque & magnitudo, & moenia, quæ sunt hostili manu potentia. Nihil autem ei adfert æquè magnum decus & ornamētum, atque vita virorum bonorum & virtutis amantium. Ij enim maiorem quidem adferunt delectationem, & maiorem etiam admirationem: quin etiam ciuitatis, ornari potius viris pijs & religiosis, quam murorum propugnaculis. Atque ea quidem multos viros tulit præclaros, qui eam decorant varijs virtutis ornamentis: ex quibus

si quis primos accuratè elegerit, & ijs vitam Martiani conferre, vel etiam præferre voluerit, is mihi non videatur à recto excidere iudicio. Quod autem sit non mala de eo nostra, sed recta sententia, ipse, ut aiunt, ostendet, eritque procedens fide digna oratio.

Hic ergo Martianus floruit quidem tempore eius, cui fuit idem nomen, nempe Martiani, qui tunc erat dominus Romani imperij. Patriam autem suam veterem Romanam ab alto repetens à parentibus, (illi enim ex ea profecti, in hanc Constantinī ciuitatem, quæ

Martiani patria, Patentes.

quæ erat recentior, migrarunt) consequenter erat & illustri natus genere, insignique opibus & dignitate, & quod nobilitatem referebat ad splendorem Imperatorium. Tanta autem gloria insignes natus parentes, pietate autem & religione longè insigniores, ipse quoque educatur liberaliter, & eruditionem pulchrè docetur, nostram, inquam, & exterranam. Deinde sicut Moses quoque ad Aegyptios, ita etiam Martianus optimè ventitat ad Byzantinos, & ad maiorem & perfectiorem sapientiam, eam, inquam, quæ est ex spiritu, conuertitur. Quia quidem ex re & vitæ splendor, & sermonis gratia illi accedens, nomen ei peperit, & insignem fecit inter omnes laicos: Paulò post autem etiam cooptat in clerum ecclesiæ: & cum sacris esset dignus, deducit ad gradum sacerdotum. Qui autem ei ad hoc vim attulit, fuit huius ciuitatis Patriarcha. Nam illum quoque cepit serren illius virtutis, & plenæ erant aures ijs, qui de illo spargebantur, sermonibus & laudibus. Cum ergo gradus, qui inter sacerdotum intercedūt, nihil esset quod prohiberet, sed multò magis, ut ad maiora procederet, inuitaret: cum omnes breui tempore peruasisset, vocatè tempore, refertur etiam in numerum sacerdotum. Deinde etiam fit Occonomus maximæ ecclesiæ communi suffragio, non vim asserens, sed inuitus, & non tam honoratus, quam eos honorans, qui eum prætulerant. Sed hæc quidem postea.

Promouetur ad sacerdotium.

Modò autem cum ei admodum iuueni creditum esset sacerdotium, & eius parentes & vita iam excessissent, & vtriusque facultates, quæ erant luculentæ, accepisset, cum iuuentutem quidem moderatè, sacerdotium autē honestè, opes verò piè regere & administrare fuit cognitum: ut qui egenos suæ hereditatis assumeret coheredes, & eis maiori parte cederet: vel ut hoc potius dicam, cum eis quæstuosam exerceret negociationem, & in paruis suppeditandis maxima vicissim acquireret. Atque alias quidem voluptates magno quodam & excelso animo apparuit eum despicere, & eis minimè uti: ab vno autem solo victus fuit amore, à verbis, inquam, diuinæ scripturæ: & ad illa oculos perpetuò conuertebat, & eis perpetuò assidebat. quo fiebat, ut nihil esset in eis adedò occultum & inuentu difficile, quod non manifestum & notum euasisset laboriosa eius diligentia.

Precibus & vigilijs sese dedit.

Ventri autem & oculis fortiter imperabat, ut qui sciret florem & robur iuuentutis per ea facile impelli ad lapsum. Sunt autem casus, qui ex ijs oriuntur, multi & difficiles. Precibus autem & vigilijs se dedebat plurimùm, & valde pueros edocebat, quod ad virtutis rationem attinet, non solum eos, qui erant relati in numerum sacerdotum, sed, ut semel dicam, quotquot in canitie erant pijs & religiosi, & curam gerebant philosophiæ. Illi autem suo præclaro boni & honesti amore, valde quoque amabat sacras ades Christi Martyrum, & ex eis alias quidem, quæ laborabant, & ruinam minabatur, reficiebat: alias autem, quæ nondum factæ fuerant, excitabat. Quod autem ardentissimè amabat, & suum desiderij finem existimabat, hoc erat, ut præclaræ & insigni inter martyres Anastasiæ præclarum templum extrueret. Laborabat autem in loco inueniendo, in quo opportunissimè sacram ei ædem extrueret.

Templa inaurat & extruit.

Cum de eo autem esset sollicitus, mulier quædam, quæ genus ducebat ex Syrorū Antiochia, Nico nomine, cum paulò antè coniugem amisisset, insignem domū, quæ ei hereditate obuenerat, posita autem erat in medio Constantinopolis foro, volebat vendere, ut cum eius precium accepisset, ad sua reuerteretur. Hæc cum rescuisset hic ardens amator martyris, & locum vidisset conuenientem, & situm esse aptum suo proposito, pro lucro rem esse ducit: & ad mulierem veniens, loquitur de precio, & numeratis bis mille aureis, persuadet ei domum vendere. Cum sic fecisset, planum erat eum iam velle litum, neque omnino cessare aut cessaturum esse malefacere: sed se mulieri astutè insinuant, & ei grauem immittens poenitentiam, eius mentē validè oppugnabat: tanquam aliquas machinas ei pudorem admouens, quod scilicet à vulgo haberetur ludibrio, quæ sic pulcherrimas consumeret possessiones. erat enim domus antiqua & magnifica, & cui longo antè tempore, magni scilicet Constantini, contigisset ædificari: locari autem mercedibus & annuis possessionibus, satis magnum commodū assererat. His mulier, ut mulier, labefacta, cōtractum soluere conabatur. Martianus autem, qui nulli volebat esse molestus, nec cogere ut aliquid faceret quod nollet, suo iure cessit, & possessionem dimisit mulieri, quærēs actionis sacrum esse fundamētum, & nihil volens offerre sanctæ martyri, quod non prompto & alacri daretur animo, aut quod esset coactū. Ex hoc ergo videbatur malignus victor potitus: sed fuit illud principium, quo factum est,

Maligni demonis fraus.

ut maximè vinceretur. Nam Deus, qui scit omnia traducere ad id quod est conducibile, is prouidet, ut huius rei exitus sit longè melior & præclarior.

Hic enim Martianus cum hoc amore teneretur, & aliquando versaretur in legendis orationibus eius, qui & sermone & moribus & theologia præclarissimè refulsit, sapientis, inquam, Gregorij, & de huius martyris templo cognouisset, ut ille dicit, quod possum quidem esset in ijs, quæ Domini Rostra vocabantur: erat autem tunc veluti quædam sedes Orthodoxis aduersus Arrianos. Cum ergo cognouisset, quæ ille de eo templo prædixerat, suum gregem incirans, & ei addens animum: Hanc Anastasiam, hanc, inquam, quæ cognomen accepit ex resurrectione, videbitis (sat scio) ampliorem & maiorem. Cumque didicisset non sine Dei numine nec temerè prædictum fuisse à magno illo viro: etsi non magis prædictum fuisset de templo, quàm de populo: & ut potè quod is, qui per illum hæc prædixisset, posset quoque verba in opus deducere, neque reputans impensarum multitudinē, neque quod maior esset conatus, quàm qui eius viribus conueniret, ei, quæ omnia potest, fidei rem credens, opus cepit virgere: & illud quidem minus & vetus templum relinquit in priori figura, ut sic omnibus ad spectandum propositum, apertius quàm lingua prædicaret Theologi prophetiam: alterum autem ei excitat maximum & pulcherrimum, in orbem quidem varijs porticibus atrijsque & vestibulis, quæ vel ante templum elegātem præ se ferunt speciem, compræhendens: id autem veluti quandam magnam stellam vel lunā, à multis ijsque pulchris stellis circundatam, in medio erigens. Qualis enim id complexa sit pulchritudo, columnarum splendores, & colores, & magnitudo, lapidumque fulgor, & claritas materiæ, aurū tectū supra illustrās, & ubique picturæ, quæ artis quidē perfectione mentes obstupefaciunt, oculos autē demulcent varietate materiæ. Iam verò domum venerandæ illuminationis, aut eam quæ est constituta ad reponenda sacra vasa & donaria, quomodo quis dicens, non minus dixerit, quàm postuler operum dignitas? Ipsorum autem vasorum multitudinem, aut materiam, aut artem qui volet oratione persequi, sciet omnino, se ea solum mirari posse, non lingua exprimere. Adhuc sunt omnia æquè excellentia, ut etiam si nemo prædixerit, vel ex hoc possit esse manifestum videntibus, quod ea mente diuina processerunt, & manu diuina opem ferente è superis.

Dedicatio templorū, & natalitia martyrum etiam olim celebrata.

Nota infirmitatem liberalem in pauperē.

Omnibus autem conuenientibus, noui quidem templi, ut par est, encæniam celebrantur, & dies quoque, quo ipsa martyr certamen consummauit, ipso, inquam, Decembre, Vocabant autem encæniam & fideles Imperatores & sacrum Senatum, & vniuersam (ut semel dicam) ciuitatem. Oportebat autem, qui latebat, Martiānū eo die videri, qualis esset moribus, qualis virtute, & quantum se ultra mandata extendebat. Nam cum rota concurreret ciuitas, & egentes vnā cum ea quodam pacto attraherentur, pauper quidam accedens ad hunc virum egregium, (ij enim exquirunt ac discunt benignas & clementes animas, non secus atque ij, qui laborant, medicos) accedens ergo, respexit ad eius dexteram, & petijt ut acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tunc enim nihil gestabat in sinu, sed reuerā habebat intra animæ sinum benignitatem multam & clementiam, cum remotus fuisset ab omnibus, & locum adspexisset valde latetem, nullo autem alio, nisi vna regeretur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare, ut duabus non vteretur tunicis: cum sic se haberet vir diuinus, etsi facile erat excusando egestatem, repellere supplicationem: nam quod nihil portabat, testes habebat omnia intuentes oculos. Ille, perinde ac, si non daret, fieri non posset, ut non Deo afferret molestiam, cum se ea ipsa, qua sola indutus erat, veste exuisset, dat egenti pròptō & alacri animo: & decetero habebat solam vestem sacerdotalem, & penulam, quæ corpus contegebat, quam etiam vndiquaque contrahens, cupiebat quantum fieri poterat, latere, & id quod factum fuerat, omnium celare oculos.

Postquam autem fuerunt intra ædem sacram, ei autem diuinum celebrare sacrificium iussit primus sacerdotum: ille quidem penulam similiter contrahebat & compliebat, cupiens, ut diximus, rem latere. Qui autem aderant, & vnā cum eis Pontifex, cum oculos in eum defixissent, videt quoddam nouum & arcanum miraculum, & propemodum ijs solum credibile, qui adspexerunt: vident eum intus indutum eximia quadā veste regia, & auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magis apparebat in manibus, quando eos qui accedebant, diuino corpore impertiebat. Hæc videntes, alij quidem apud se mirabantur: alij autem alij quoque enunciabant, nonnulli quidem ut admirantes, nonnulli

nulli verò, ut est verisimile, etiam inuidentes. Qui etiam ad ipsum pontificem Gennadium accedentes, tanquam existimantes eum nescire, quæ eum scire maximè volebant, ei renunciant. Deinde ei etiam conabantur detrahere, & mouebant calumnias aduersus beatam illam animam. Et ille seipsum quoque dicebat vidisse, modum autē ignorare, & se re vera de eo dubitare.

Postquam autem à Martiano fuit impositus finis sacrificio, cum accersit Patriarcha, & cum seorsum conueniens, de veste repræhendit, dicens eam magis Imperatoribus conuenire, quàm sacerdotibus. Ille autem magis animi dubius, quàm is qui dubitabat, præcidit ad pedes illius, & in eos multas fundens lachrymas, negabat omnino id quod dictū fuerat, & dicebat deceptos fuisse eius oculos. Tale quid enim vel solum cogitasse, aperta est insania. Adhuc Patriarcha (stultum enim existimabat & à ratione apertè alienum, proprijs non credere oculis) manu propria statim tangens, relaxat ipse penulam simul cum veste sacerdotali, & decetero miraculum videbatur & dicebatur. Nam illa quidem aurea, quæ paulò antè videbatur, tunica, nusquam erat: nudus autem sanctus videbatur sicut erat, exceptis his indumentis sacerdotalibus: nudus, inquam, qui verè aureis virtutis tunicis, quæ sub adspæctum non cadunt, tegebatur. Hoc Pontificem quidem adducit in admirationem: in admirationem autem adducit etiam Imperatores, cum iam fama ad eos peruenisset: clarum autem erigit trophæum simul & aduersus malignam & sceleratam Arrij insaniam, quæ, prohi dolor, vsque ad id tempus defendebatur ab aliquibus. Fidelium enim multitudo, cum miraculo ei esset veluti additus animus, & in recta esset confirmata sententia, Arrij quidem dogmata respuebant tanquam nugæ: ipsi autem perinde ac quædam amnium fluentia, prompto & alacri animo ad templum confluebant, partim quidem contemplaturi eius pulchritudinē, cōfluebat multitudo, ut vel solum accessisse prope ambitus, esset præmium multorum sudorum, & à multis existimaretur dignum, de quo acriter contenderent.

Conueniebant ergo, diem vnum festum frequenti deinceps tempore celebrantes. Nam ab eo quoque frequentia fiebant miracula. Ex quibus, nè in multis dicendis immorer, aliquod vnum accipiens narrabo, quod satis est & ad ostendendam Magni Martiani gratiam, & quod hoc sacrum templum Dei voluntate factum sit: Incēdium, quod non multa habuit similia, exitio dabat Rostra Domini. Nam cum ignis apprehendisset loca, quæ sunt ad mare boreale, totam urbem cingebat, & sic serpens ferociter, vsque ad mare, quod est in meridie, depascebat omnia quæ intercedebant. Consequenter ergo hanc quoque sacram ædem ignis compræhendebat imperus. Vnusquisque ergo proprijs neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebant, igni qui non cernebatur, eorū inflammatis animis. Homo autem Dei nihil perterritus, & ne si quidem eum in orbem circūfunderet ignis, nihili faciens, sed fidei in Deum credens omnia cedere, sacris accens ad preces: Christe Deus, dicebat, Deus patrum nostrorum, qui Abraham sacrificiū suscepisti, & quem ei ex promissione præter spem præbuiisti filium, præter spem à cæde liberasti: qui etiam in fornace Babylonica tres pueros captiuos eo effecisti potētiores: Dan. 3. ipse nunc quoque Domine hæc tuam domum cōserua, nè cadatur ab igne: & nè cedas, ut opus tuum quod nos multo labore & tanto perfecimus desiderio, ignis destruat, nè adhuc pergat inimicus in nos insolenter gloriari, nec ora Arrianorū, qui sunt nobis propinqui, nos probri appetant: sed nunc quoque ostende aliquid dignum tua benignitate & maiestate, ad gloriam tui nominis, & ad nostram, qui veritati credimus, gloriationem & exultationem.

Hæc cum ille diceret, vnā cum verbis effluebant lachrymæ, & ostendebant eum intus extabescere. Deinde cum subiunxisset, Amen, videbant omnes ferè qui aderant, partim quidem ignem sibilantem circa totam ædem, & in illam veluti facientem impetum: deinde verò recedentem, & veluti repressum à quadam inexpugnabili & fortissima virtute. Certè hæc quoque sacra ades, quomodo diuinorum puerorum aliquando corpora tota illæsa, tota intacta, in tanto, o Christe Seruator, igne est conseruata. Nec hoc solum, ut iam antè diximus, sed plurima quoque alia admirabilia in hoc templo ostenduntur: multa quidem & tunc per Martianum, multa autem post illius

Habet virtus semper æmulus suos.

Arrianismus necdum extinctus.

Claret miraculis Martianus.

Gen. 22. Dan. 3.

Precibus incendium auertit.

quoque mortem, partim quidem magna inter martyres Anastasia: partim autem ipsa quoque communi omnium regina, intemerata, inquam, Deipara operante. Quæ quidem euidentissime apparet ijs, qui in eo sunt paulò meliores, cum figura & forma confecta, non solum in somnis, sed reuera, causa est ut fugentur demones, morbi & agitudines: veneficijsque & alijs malis medicamentum verè est inexpugnabile. Sed hæc quidem dicere certamè est non facile, & enumerare perinde est, ac mare metiri cyatho.

Quod autem non solum viui, ut rectè viuerent, sed etiam iam mortui, ut viuerent, in hoc templo acceperunt, iam volens declarare oratio, inueniat eorum, qui adsunt, aures paratas ad accipiendum miraculum. Mulier quædam ex superiori porticu dextere partis despiciens, & plùs, quàm tutum esset, se in altum extollens, simul & cedit ex alto: & sibi quidem mortem affert, affert autem, pro dolor, mortem, quoque fœtul, qui in ea habitabat. Quod quidem cum vidissent diuinus Martianus & populus, id ferre non poterant: sed in medio festo erat lamentatio & lachrymarum occasio id quod acciderat. Verumenimverò is qui est natura bonus, non sinit diù dominari illam affectione: sed antequàm è templo exirent, qui congregati fuerant, (oportebat enim simul & Dei clementia, & in eos, qui ipsum amabant, gloriæ opus conspici) cum in altum manus sustulisset Martianus, & communiter oraret cum populo, & mulier surrexit præter opinionem, & intus motus est infans admirabiliter. Sed de miraculis quidem satis sit in præsentia.

Insigne miraculum.

Templum Irenes & Theodori.

Deus vult templum extul.

Visio S. Martiani.

Psal. 123.

Templi mira elegantia.

Oportet autem omnino alia quoque templa complecti oratione, quæ ille piè ac religiosè edificauit: Irenes, inquam, quæ est inter martyres admirabilis, quod est ad mare positum: & eius, quod est illi continens, diuini scilicet Theodori. Hoc enim templum martyris Irenes, erat quidem in principio, neque propter magnitudinem, nec pulchritudinem, nec vllum alium ornatum aut magnificentiam, dignum quod spectaretur. Sed Deo omnino curæ fuit id excitare in eam, quæ nunc cernitur, magnitudinem & pulchritudinem. Quamobrem Gennadio quoque Patriarchæ diuina quædam appareret visio. Dicebat autem visio: Solue hoc templum: tempore enim tui successoris sum id rursum excitaturus. Atque ille quidè simuliussum impleuit, & vitam sinijt. Martianus autem ille admirabilis, cum ad eius aures peruenisset hæc visio, atque ei etiam fuisset tradita: magne ecclesiæ dispensatio, existimans somnium id ad se deferre, varias apud se versabat cogitationes, quonam modo fieri posset, ut ei succederet hoc opus ex sententia. Inficientibus itaque, ferè omnibus, cum paucis aliquot illuc venit. Deinde etiam cum ipsos iussisset recedere: iam enim erat nox: solus & genu & anima Deo inclinata, ubi nunc sacra ara est posita, Deus, orabat, dicens, qui execranda templa simulacrorum tuonutu & salutari voluntate euertisti, ab eorum autem deceptione opus tuarum manuum liberasti: ædes autem sacras & templa sancta excitari iussisti, in quibus tu quoque semper diuina multa signa peragis: ipse nunc quoque conuenienter tuo diuino promisso, ad hunc locum respice, & cum sanctifica tua ineffabili gratia & virtute: per nos Domine excitans iam tibi præcognitam domum ad tuam gloriam, ad nostram exultationem, ad multarum animarum salutem, quæ tuum nomen inuocant. Certè Deus & rex omnium, cuius voluntati cedunt omnia, & cuius verè est opus cogitatio. Cum sic orasset, eius oculis somnum immittit Deus, & statim ei ostendit in somnis, & templi situm, & magnitudinem, & aliam omnem ædificationem. Deinde etiam diuinam tanquam in somnis audit vocem: O Martiane, fieri possunt omnia credenti.

Cum itaque surrexisset, metu & gaudio plenus, accedit ad archiepiscopum, & exponit visionem. Illius autem gratum assensum assecutus, ad opus aggreditur, & ut, prout ei ostensum fuerat, ædem faceret magnificam, cum proximum mare, quod tunc templi fores propemodum alluebat, labore & magnis sumptibus effodisset, templi sic iacit fundamentum: adeò ut huic quoque templo conueniat, quod dictum est: Ipse super maria fundauit eam, omnium scilicet opifex, lactis autem fundamentis, reliqua quoque pergit edificare. Magnificas enim columnas per seriem vtrinque statuens, deinde alias ijs supernè imponens, effecit inferiores & superiores porticus. Deinde cum totam ædem omni ex parte comprehendisset, ita tectum imponit, maximis id complexus trabibus. Quid autem dixerit quispiam, quàm sint validi parietes, quàm sit amœnum pauimentum, quàm sint alia omnia ornata, accurata & elegantia? Nam

Nam ubicunque quispiam oculum defixerit, existimās se immorari in eo quod est pulcherrimum, deinde rursus aliud attenderit: cum poenitebit moræ, quam in priore traxerit: & sic omnia peruens inueniet, cum semper id quod præcessit, videatur vincit ab eo quod adest. Cuiusmodi autem inuasit quoque demon, hoc præclarum opus impedire aggrediens? Nam cum duæ magnæ columnæ, quæ stature erant ante aram venerandam, iam essent erigendæ, altera ex ijs manibus hominum diù parere noluit, vixque contineri poterat, & à statu concinno diuertebat, & instrumenta continenter dirumpebantur: ijsque, qui ad hoc ministrabant, defatigata iam erat industria. Tandem cum fieri posset veluti desperassent, ad sanctum vno consensu accedunt, & id quod factum fuerat, renunciant. Is autem non statuit se dēdere ocio & socordia. Neque verò afferendi remedij spem abiecit, respiciens imbecillitatem cogitationum & manuum humanarum: sed spei in Deum vniuersum permittens, venit ad locum. Et cum prius gnasset, increpauit demonem, qui erat causa impedimenti: Inimice, dicens, & hostis omnis boni, cessa inuidere & ea impedire, quæ sunt ad Dei gloriam. Deinde ipse quoque cum alijs, manibus iam senio affectis, opus vnā attingens, magnū attulit momentum, ex spiritu potius, ut ita dicam, quàm ex corpore: & protinus moueri cœpit columnæ status, & cessit manibus. Apparet autem in hodiernum vsque diem in columna miraculū, per hoc quod à recto paululum declinauerit. Hanc autem dicimus columnā, quæ posita est à sinistris aræ sacræ ijs, qui adspiciunt ad Orientem.

Precibus & signo crucis demon enervatur.

Sed quomodo pulcherrimi quoque ab eo constructi illuminatorii, quod quidem solemus vocare baptisterium, paucis explicare quis possit pulchritudinem, quod videntibus cum admiratione magnam profundit voluptatem? Compræhensum enim est à quinque porticibus, sicut Probaticam quoque aiunt piscinam, quæ est in Hierusalem. Sed hic quoque maiora, quàm illic, videntur fieri miracula. Nam in illa quidem erat qui accedebat angelus, & vno die vnus assequabatur curationem. Hic autem non est seruus qui ministrat, sed aduenit quidem Dominus. Curatio autem non vno sit die, sed assidue: & non solum corporum, sed etiam apertè animarum. Ostendit autem diuinus Martianus hac quoque figura baptisterij, se vniuersum fecisse ad formam huius, quæ sermone celebratur, piscina. Cum enim tectum tholis diuisisset, & aureis lapillis quæcunque erant illius ornasset, & ægrotorum figuras descripsit ad vnguem, & ipsum etiā Christū egrotos curantem: ut non solum eos qui laborant, sed medicum quoque videre liceat. Optimalis autem fuerit, non ita valde indigendo præsentī oratione, ea quæ dicta sunt, ipsis oculis apprehendere. Nam quæ illic sunt, maiora esse existimo, quàm ut ea possimus oratione consequi, & quæ possit solus visus comprehendere. Quamobrem ea quidem statuo prætermittere. Quæ autem sunt his germana, & simul propinquo tempore perfecta fuerint, ea dicam utique: & quodiam mihi fuit in memoria, diuini Isidori templum, adhuc magis literis memoriæ mandabo.

Baptisterij mirifici operis. Iohan. 5.

S. Isidori templum.

Cum diuinorum oratoriorum ædificationis quodam vehementissimo teneretur amore bonus re vera Martianus, nec magnum quoque neglexit Isidorum: sed ut eius sacras afferret reliquias, & magnificentissimam ei ædem extrueret, magno sibi duxit studio contendendum. Nec cessabat omnem locum considerare ac contemplari. Et ideo adhuc quidem differebatur ædificatio. cum autem eius collegisset reliquias, & in loculo deposuisset, eas statuit in præsentia seruare in hoc templo martyris. Vbi autem breui aliquo post tempore aggressus est eas transferre, accidit ibi aliquid admirabile & arcanum. Neque enim ipse, nec alia multa manus hominū potuit thecam amplius mouere. Diuinam ergo aliquam rem esse arbitratus, & cum alioqui ei in somnis ipse significasset martyr, se loco delectari, neque velle hinc suas transferri reliquias, deinceps prærens visioni, construxit hæc ædem, quæ sita est prope templum martyris Irenes. Quod hæc ædes autem sit grata martyri, per multa hoc signa significat, euidenter apprens, & magna miracula assidue efficiens, & à demonibus quidem liberans eos qui ab eis detinentur: naufragis autem fluctus sedans, & ventorum sequitiam increpans: eos qui molestia afficiuntur, consolans, & tristitiæ causas eis adimens, & alioqui egrotantibus aut egentibus ea, quæ sunt graua, cessare faciens: & quæ bona sunt, præbens. Hæc cum magnus perfecisset Martianus, & his veluti alijs muris aureis, ornatus gratia & securitatis, ciuitatem decorasset, dissoluit vitam in profunda senectute, priusquam maximò

Nota mira de sacris martyris reliquijs & miraculis.

ximo templo Irenes celebraret encania: hoc veluti excedenti appositum quidpiam elocutus: Hæc ambo in manus tuas commendo Domine, nempe animam quam ipse creasti, & templum quod ego tua voluntate construxi. Quæ cum dixisset, decessit decimo mensis Ianuarij.

Concurrit autem vniuersa ciuitas, deductura reliquias, ipseque qui tunc erat pontifex, & quicunque erant sortis Ecclesiasticæ, & multitudo monachorum, & cæterus honestarum mulierum, & ex magistratibus, quotquot erant pij ac religiosi. Atq; sacras quidem eius reliquias Iohannis Baptistæ monasterium, quod etiam dicitur Danielis, suscipit: quod situm est prope diuinum templum præclari martyris Mocij: quod ipsum quoque fuit opus illius manus, vel, ut verius dicam, propositi. Quo quidem in loco in hodiernum vsque diem præclare & pie eius memoria celebratur. Aedis autem magnæ Irenes, quam ipse fuerat fabricatus, maximè pia Verina (ea autem erat vxor Magni Leonis) curam suscipit. Quæ quidem, quæ ei ad ornamentum deerant, implet diligentissimè, auroque tectum ornat magnificè. Hæc autem declarat, quæ illic est inscriptio. Templi verò encania quotannis peraguntur vicesimo Ianuarij. Quo tempore magnus quoque est concursus multitudinis, & frequens in ore omnium decantatur Martianus, tanquam illius filias hæc duo templa vidente multitudine, & eius memoriam per ea renouante: adeò ut nonnulli inter se lepidè dicant cum voluptate: Ecce hæc quoque est alia filia magni Martiani, pulchritudine & magnificentia foror magnæ Anastasie. Quod certè ille quidem ipse solummodò de diuina dixit Anastasia, quemadmodum censuerit quispiam esse prætermittendum? Nam cum quidam ex eius familiaribus magnam miraretur impensam: Si desponsurus essem, inquit ille, meam filiam, non quæ ad eius decorem pertinerent & ornatum, statuerem mihi esse præbenda quam possem magnificentissimè? Nunc autem cum impensas statuerimus facere in templum sponsæ CHRISTI, & sponsæ adeò pulchræ, & quæ pro ipso sanguinem non parsit fundere: non longè ampliùs & alacrius sumus sumptus facturi, nullumque ornamentum speciemque & elegantiam prætermitturi? Tam splendidus & magnificus erat Martianus in ijs, quæ DEO grata erant, operibus: neque vllis parcebat sumptibus.

Etenim non harum solum fuit conditor, sed multarum quoque aliarum ædium non tantum se præstitit opificem, verum etiam refectorem atque reparatorem. Vt magni quoque martyris Theodori, qui fuit in Tanaro: & Stratonici martyris, qui fuit Rhegij. Et quod est magis admirabile, cum in sacris ædibus eius esset manus tam liberalis, ea erat multo magis profusa in cura gerenda pauperum. Quod quidem nunc vult cursim persequi oratio, adeò ut non solum manifesta fieret illius in egenos benignitas, sed hæc ipsa quoque beneficentia qualibus donis dignaretur illius amatores. Nocturno virille admirabilis obiens plateas & ciuitatis angustias, huius quoque curam gerebat. Sicubi inuenisset mortuum præ nimia paupertate abiectum, & cuius nemo curam gereret, & quem talem vidisset, tanquam magnum aliquod lucrum assecutus, eum lubenter videbat: eumque eum diligenter lauisset & induisset, & alia iusta pro more ei fecisset, deinde etiam mortuum tanquam viuum alloquebatur: Agedum, dicens, sis quoque nobiscum particeps eius, quæ est in Christo, charitatis. Quæ cum sic diceret, habebat eum qui iacebat, audientem. Surgebat enim, (ô miraculum, quod verbis non potest explicari) & bonum amplectebatur Martianum, curam quæ eius gerebatur, non illum, sed Christum potius ostendens suscipere. Deinde sic mortuus, rursus erat mortuus: & talis videbatur ab ijs, qui erant superstites. Hoc autem fuit aliàs quoque cognitum: sed ex hoc euasit manifestius.

Media nocte, quando maximè putabat fore ut à nemine videretur, vētitabat ad quandam argentarium sibi familiarem, ut aurum permutaret: & accipiens multum minutæ monetæ æneæ, ut haberet quod posset distribuere pauperibus, statim reuertebatur. Argentarius autem accipiens noctem intempestiuam ad lucri occasionem, iniqua trutinâ ponderabat aureos. Ille autem nihil contradicens, nec omnino accuratè considerans, apertè ostendebat se omnia permittere conscientie eius qui ponderabat. Cum autem hoc sæpè fieret, & Martianus simulans se non intelligere, nequaquam insimularet argentarium, eum magna subijt admiratio: & simul tempus considerans, nempe medium noctis, ad meliorem venit cōsiderationem: cœpitq; suspicari id, quod erat veritati pro-

propius, & Martiani viræ conuenientius. Vnum certè ex suis pueris iussit eum sequi egredientē, ut sciret, quidnam ab eo illa minuta fieret pecunia. Neque enim ab argentario cognoscebatur Martianus, ut qui aptè vultum eclaret, quando ad ipsum ingrediebatur, ut illam minutam acciperet pecuniam. Atque puer quidem sequebatur. Postquam autem incidit vir diuinus in quandam pauperem mortuum in lecto iacentem, & accepit eum ex quadam cauponis domuncula, lauit & induit: & cum surrexisset, est amplexus, & eo deinde reclinato, rursus abiit: puerum, cum hæc vidisset, horror inuasit, & conuersus, quam citissimè fieri potuit, omnia declarat ei qui illum miserat. Illum autem subijt pœnitentia eorum, quæ fecerat: & quod se iniquissimè in sanctum gesserat, desolebat, & pœnas sumebat de sua conscientia. Certè cum is rursus venisset, ut faceret similia, procidit ei ad pedes, & confessus est ea, quæ malè fecerat: & quicquid per fraudem lucratus fuerat, enumerauit. Ità bona tacens alio plura potest facere, quam verborum multitudo: & quibus nihil profunt reprehensiones & suasiones, ijs opus laudabile procedens silentio, & latenter transmissum ad eorum conscientiam, meliores reddidit, & effecit ut bonum sua sponte discerent. Diuinus autem Martianus cum dixisset se fuisse nulla affectum iniuria, ab eo quod dabatur, & eo qui dabat, se deinceps abstenuit: non tanquam improbi aliquem auersans: illi enim non solum ignouit, sed etiam professus est se eum habere amicissimum: sed toto pede fugiebat cramben, ex vana gloria proserpentem, & non volens sua alicui homini fieri manifesta, sed ea apud Deum solum reponens. Licet ergo ei qui velit, considerare, quidnam prius possit admirari, insignène miraculum, an beneficentiæ studium, an in vniuersa machinatione eius animi libertatem. Verumenimverò de illius beneficentia oratio aliud quoque bonum mihi renocat in memoriam.

Hæc virtus ei tantæ erat curæ, ut propter eam ne in meretricum quidem domos venire dedignaretur, neque eam rem esse turpem existimaret: sed ad illum ipsum, quæ diligebat, Christum aspiciens tanquam ad exemplar, qui cum publicanis & peccatoribus propter eorum salutem sæpè habuit consuetudinem, & malis suaderet mulieribus, quæ erant salutaria: quibus nonnunquam inopia erat causa sui interitus, dum vellent, pro dolor, suo corpore quæstum facere. In eas ergo magis erat profusus, & dextera magis promptus optimus Martianus: & maximè si contigisset festum agi die sequenti. Tunc enim erat paratus plura eis præbere, quam illæ erant accepturæ ex abominanda nequitia: persuadebatque eis & vti lauacro, & se in sequentem diem seruare impollutas, & ad ecclesiam deinde accedere, & recordantes eorum quæ præcesserant, horribilis gehennæ metum sibi incutere, & Deum placare lachrymis. Quod quidem cum sæpè factum esset, nonnullas boni vincebat consuetudo, diuinusque eis ingruens metus efficiebat, ut non solum stupris, sed omni etiam ornamento valedicentes, ad monasteria & ascetica, id est, loca in quibus se exercerent, prompto & alacri venirent animo. Multæ quoque ex ijs statuerunt ire Hierosolyma, cum ab illo accepissent sumptus, qui sufficerent ad viaticum. Quæ eum vitam maximè puram & priori ex diametro oppositam ostendissent, ne boni quidem spiritus donorum fuere expertes: sed aliæ quidem ex ijs mortuos soluerunt oratione, aliæ autem demones quoque, quos prius diligenter coluerant, facile eiecerunt ex hominibus. Hæc ille, non ut faceret aliquis ex ijs, qui magnis affluunt opibus, id quod redundat ex inaniens, sed propter magnum quod egentiam extulisset & erogasset, quæ habebat in manibus, sibi solam spem bonæ & ad Deum solum manus adspicere, relinquebat: adeò ut cum alijs, quæ habebat bonis, etiam quod nihil possidendum attinet, primas partes nulli cederet.

Huius autem quod dico, signum est. Dicitur enim, quod à festo sanctorum reuerrens aliquando: nam nec ijs, nec Domini, quæ sit in medio multorum, laudationi decrat diuini cultus & religionis gratia. Reuertens ergo, quoniam pluuiam erumpere contigerat, madefactus & domum ingressus, cum se inclusisset & vestem exuisset, paucis exiccabat carbonibus. Accidit autem, ut Dei amantissimus pontifex tunc eum accerseret. Qui autem missi fuerant, cum domum inuenissent clausam, pulsabant ostium, & iubebant egredi. Illum verò pudor, ne nudus videretur, cogebar intus manere, quoniam ne alia quidem ei vestis aderat, ut posset indutus progredi. Et ideo renunciauit quidem se venturum, sed tamen adhuc differebat, donec vnus ex ijs qui aderant, se gerens

g. Martiani obitus.

Templi dedicationis anniuersaria etiam apud antiquos.

Studiū eius erga sepeliendos mortuos.

Moneta æneæ.

Mortuum Martianus lauit & induit.

Meretricibus quoque præstare beneficia, ut reliquis piscant.

Quædam ex ijs, ad bonam frugem se recipiunt.

S. Martiani magna paupertas.

rens paulò curiosus, cum vni foramini oculum admoisset, & contemplatus esset id quod fiebat, & ipse repletus fuit admiratione, & effecit vt alijs vteretur huius rei testibus, dum suis cernerent oculis. Postquam itaque id quod visum fuerat, omnes obstupescissent, reuersi sunt, & Patriarchæ cum admiratione omnia aperuere. Illi autem nò modò venit in mentem admirari, sed potiùs eos increpare, quòd ex aded paruis statuerint magnum iudicare Martianum, cum liceret ex multis alijs, & quæ nullus posset alius facile efficere, illum existimare admirandum & beatum.

Est apud omnes in magna veneratione.

Quanta autem fuerit ex aquo omnium in hunc magnū reuerentia, populi, inquam, & Senatus, & ipsius Imperatoris, testatur quidem fama: testantur autem etiam, qui tunc fuere potentissimi, Aspar & Ardaburius. Qui etsi essent mala opinione pradi, & ijs qui recte sentiebant, inimicissimi, diuinum tamen Martianum ne facile quidem intrueri poterant, insignem eius virtutem reuerentes: & ided illi magnum honorem tribuebant, & templum magnæ Anastasie, quod ab illo fuerat conditum, preciosis vasis ex auro & argento factis decorauerunt. Ille autem donum remunerans, decreuit vrbibus solennibus, patria eorum lingua (Gotthi enim erant) diuinitus inspiratæ scripturæ in eo templo legerentur. Sed Byzantinis quidem erat Martianus adeò venerandus. Vocabatur autem fama eas quoque, quæ procul sitæ erant, ciuitates, & vndiquè confluebant: alij quidem percepturi peccatorum curationem, alij verò morborum: & nec deerant quidem, qui à Roma veteri veniebant. Inter quos alio quoque, quod factum est dignum memoratu, non par esse arbitror fraudare vestras aures.

Morbida mulier curatur ab eo.

Quadam enim mulier laborans diuturno fluxu sanguinis adeò grauiter, vt omnis medicinæ, quòd ad eam attinebat, vanum existimaretur studium & superuacuum. Ea, Roma relicta, (eam enim vocabant diuina signa Martiani, quæ canebantur ab omnibus) peruenit Constantinopolim. Neque verò eam tantum iter confecisse peruenit, vt quæ tanta vexatione nihil dignum consecuta sit: sed simul vt ad iustum accessit Martianum, & morbum significauit, curata est mulier. Talis enim fuit hic vir diuinus, vt nec tactu quidem sapè, sed sola precatione & nudo adpectu liberaret eos qui accedebant, & ei exhibebant negocium. Tantus quidem fuit Martianus miraculis. Talis autem ijs quoque, quæ rectè & ex virtute gesta sunt, conuenienter diuinæ promissioni, quæ dicit: Eos qui me glorificat, glorificabo. Cuius intercessionibus nobis concedatur, illius esse bonorum participes, in Christo IESU Domino nostro, cui gloria & potentia nunc & in secula seculorum, Amen.

1. Reg. 1.

VITA S. GVILHELMI, ARCHIEPISCOPI BITVRICEN. ORDINIS CISTERTIENSIS, PRÆCIPVE QVAM

gesit toto illo tempore, quofuit pontifex: scripta ab eius quodam contemporaneo, & qui satis indicet, se res compertas & sui temporis conscribere: qui tamen quòd in plerisque verbosior esse videatur, per F. Lauren. Surium, mutato stylo, in compendium redactus est.

10. IANVAR.
Henricus
Archiepi-
scopus Bituricensis.

VM ex hac luce migrasset felici memorie Henricus Bituricensis Archiepiscopus, qui inter nos degens, erga clericum & populum summa semper usus est mansuetudine & humanitate: paucis post diebus Ecclesie illius Clerici ad eligendum idoneum successorem conuenere: sed cum primum inter se non concordarent, tandem ex instinctu spiritus sancti in eam pariter ire sententiam, vt ecclesie Parisiensis antistitem, qui ex illorum collegio ad id erat dignitatis assumptus, accessissent, eius in Episcopo eligendo consilio & prudentia vsuri. Erat enim vir magnus, & cunctis venerabilis, consilijs prouidus, iustus ac timens Deum: cumq; erga alias Galliarum ecclesias multa vteretur sollicitudine, æquum esse existimabant, vt mari suæ, id est, ecclesie desolatæ, in qua à teneris annis fuisset enutritus, tam necessario tempore minimè deesset. Ille verò nullas necens moras, tãquam deuotus filius afflicte matris omnibus quibus posset modis consulturus, vocatus mox aduenit. Itaq; vbi ad præ-

fixum

fixum diem conuentum est iterum ab eius ecclesie clericis, post multam deliberationem, id tandem omnibus vnanimiter placuit, vt ex ordine Cisterciensi, cuius tum erat in ecclesia Dei eximia sanctitas, Abbas aliquis in pontificem deligeretur. Ibi tum inter ceteros quos morum sanctitas commendabat, crebrò nominatus est Guillelmus, id temporis Caroliloci religiosissimus Abbas: qui postquam arduum illud amplexus fuerat institutum, in dies ad perfectiora contendebat, & sicut generis nobilitate, ita viam sanctimonia ceteris antecellere videbatur. Tandem ex compromisso & hinc & alios, ab ipsis nominatos, ad Parisiensem episcopum detulerunt, ex eius arbitrio proculdubio suum antistitem habituri, quem ipse esset indicaturus: quippe qui illorum omnium mores probè cognitos haberet. Sed quia iam hora tardior erat, vir ille prudentissimus noluit in re tanti ponderis precipitare sententiam: sed negocium omne in diem alterum distulit. Etsi autem inuitus admodum eam in se prouinciam recepit, nulla ratione recepturus, nisi schismatis certa discrimina impendere vidisset: ac cessit tamen, decreuitque ea nocte solitis vigilijs & precibus incumbere, & diuinum implorare auxilium, vt Dominus destitute ecclesie pastorem idoneum daret.

Ordinis
Cisterciensis
sanctitas

Sequenti indè die in beatissimæ Mariæ virginis templo manè sacrificium Missæ cum ingenti deuotione obtulit. Aderant verò illi duo eximie sanctitatis & prudentie viri, quorum vnus postea Turonensi, alter Meldensi ecclesie prefectus est: Sub horum conspectu schedulas, quibus cera obsignatis Abbatum nominatorum erant inscripta nomina, sub altaris palla reposuit, penitus ignorans, quæ cuius nomen haberet. Absolutum autem sacrificio, cum lachrymis & multo gemitu humi prostratus, orat Dominum Iesum & eius sanctissimam genitricem, vt qui solus corda nòset omnium, ostendere dignaretur, quem veller eius ecclesie pastorem constitui. Expleta oratione, nihil iam hæsitrans de misericordia Dei, surrexit, & ex omnibus schedulis vnâ solam apprehendens, nomen inuenit domini Guillelmi Caroliloci Abbatis: moxq; rem duobus illis socijs suis indicauit: atque vnâ cum illis properat ad clericos congregatos, & ipsius aduentum prestolantes. Interim rem apud se & duos illos tacitam habet, dilaturus eius propalationem, donè certius aliquod diuinitus indicium appareret. Et ecce non minima pars eorum, qui conuenerant, obuiam illi procedit: vna voce clamant omnes Guillelmum Abbatem, vtpotè virum religiosum, iustum, sanctis moribus conspicuum, sacris instructum literis, illustri ortum prosapia, reliquis omnibus debere anteferrî. Ità Dominus Iesus, quem ipse iam designasset pontificem, illorum quoque animis inspirauit. His verò auditis, & letitia & admiratio cepit Episcopum, ita vtlachrymas tenere non posset, videns rem diuinitus geri, exclamauitque: A Domino factum est istud: simul Deum benedicens, mox properat cum illis ad reliquos paucos, qui in electionis loco permanserant: atque indè cum omnibus ad beati Stephani metropolitanam accessit ecclesiam: vbi ante aram prostrati cum preces Domino fudissent, ex omnium fratrum voluntate & consensu, ipso die S. Clementis Guillelmus Abbas in archiepiscopum & totius Aquitanie primatem eligitur. At illum quidè res tota latebat: postquam verò illi innotuit, nò est superbia elatus: immò verò dolere cepit & mœstus esse, quòd à sublimi diuinarum rerum contemplatione animus ad tractanda secularia & temporalia deinceps auocandus esset. Hinc ergo gemitus, hinc ex imo pectore ducta suspiria. Sed quanto ille à tanti honoris dignitate magis abhorrebat, tanto honor ipse cum arctius complexus est, vt possit de illo quoque dici, quod de S. Paula D. Hieronymus ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi vmbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.

Petit in
episcopum
Guillelmus
abbas.

Eligitur ab
omnibus.

In vita S.
Paulæ.

Compellitur electio-
ni assentire.

Interea positus in deliberatione, quid potissimum sequi deberet, recipere tam molestum in se onus, an fugere potiùs: videt solennes ad se venire nuncios ecclesie Bituricensis, obnixè rogantes, vt vocationi diuinæ obsecundet, & electioni de ipso factæ assensum præbeat. Et hi quidè, licet cum veneratione multa suscepti, passi fuissent haud dubiè repulsam, nisi maior autoritas obstitisset. Accessit igitur ad has preces Cisterciensis Abbatis mandatum, cuiam reluctari, nisi suæ professionis vellet esse transgressor, nò poterat. Et nò posset vlla ratione effugere, addidit grauius præceptum etiâ Apostolicæ sedis legatus, qui id temporis in Gallijs erat. Scripserat autè vterq; epistolâ ad illum, plenam ponderis, admonentem illū, nò se diuinæ voluntati præberet refractariū: cogitaret verò quandoq; reuersurum Dominum, & talenta collata repetiturū cum vsuris.

Ita igitur ille compulsus, licet valde initio reniteretur, seque indignum clamitaret, velle tandem cogitur, quod nolebat, sciens meliorem esse obedientiam quam victimam. Valedicens vero fratribus, quibus prae fuerat, nec sine multis lachrymis multoque cordis gemitu, singulorum se precibus commendans, recessit ab illis corpore tantum, non animo. Porro festinus iter habuit Bituriges: quod cum peruenisset, a populo & Clero, illi procedente obviam, in primis reuerenter acceptus est: deinde ab episcopis ritu solenni consecratus, curam commissi sibi gregis, non ut mercenarius, sed ut verus pastor suscepit. Et ne sibi deesset, sui que ipsius curam neglexisse videretur, omnes animi motus ita studuit rationis continere imperio, adeoque omnia quae sunt mundi huius contemnere, ut nihil in ipso reprehensione dignum animaduerti posset a subditis, quibus se ipsum virtutis & sanctitatis atque bonorum operum exemplar praeberet volebat: non ignorans, quod semper componitur orbis Regis ad exemplum: nec sic inflectere mentes humanas edicta valent, quam vita Regentis. Domabat carnem, ut & antea consueverat: & qui cunctis animi perturbationibus & affectibus a puero bellum indixerat, nunc acriter indicit, ut posset ex sententia dicere cum Apostolo: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte, cum alijs predicauerim, ipse reprobus efficiar. In opibus & copijs, in honore & dignitate eximia, quae solent permultos euertere, pauper esse spiritu studebat: inter lautas epulas & in ciborum apparatu nouerat esurire: inter vestitos mollibus asperrimo cilicio terebat corpus, monastico retento habitu, ut non tam pontifex quam monachus videri posset. Vestes habebat, quae corpus regerent, non quae luxum & pompam prae se ferrent: neque his quicquam aut aspera hyeme adijci, aut feruente aestate detrahi sinit: pondere illarum pressus potius, quam adiutus. Ab eo tempore, quo, relicto seculo, monasticum vitam genus amplexus est, nunquam carnibus vesci voluit: licet ob gratiam hospitum, tam ex aucupio quam venatione apparata fercula iuberet mensae suae inferri, cum id ratio postularet. Inter mundanos strepitus & aule tumultus, inter litigantium rixas & controuersias pacem pectoris ita coluit, ut etiam cum his qui oderant pacem, foris pacis studiosum se exhiberet.

Cum sciret autem non posse eum incendere alios, qui ipse non ardeat, igne sancti spiritus inflammatus, subditos quoque suos accendebat sanctae conuersationis exemplis: non modo nulla admittens illicita, sed a multis etiam licitis vltro abstinentes. Si quae autem ab alijs essent mala perpetrata, ea haud secus atque propria lugebat: ut e diuerso bonis alienis non aliter quam suis delectari videbatur. Interioris hominis sui maculas, si quas inuenisset, lachrymis compunctionis diluebat: ita ut deinde facilius non modo festucas, sed etiam ingentes vitiorum trabes, ab aliorum oculis verbo sanctae praedicationis & irreprehensibilis conuersationis exemplis amoueret. Cauebat enim, ne si proprijs scateret morbis, audiret illud sibi obijci: Medice, cura te ipsum. Qui enim apud Deum pro alijs intercessor est, non debet suis offendere culpis, quem pro alijs deprecatur. Verum enim vero cum sanctus pontifex nihil sibi male esset conscius, at tamen seruum se putabat inutilem, semperque sibi ipsi suspectus & pauidus, ibi etiam culpam agnoscebat, ubi non erat, clamans cum Propheta: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo.

Porro non ignorans virtutum omnium custodem fidissimam, esse humilitatem: tum quoque vnigenitum aeterni patris filium, cum Dominus esset omnium, non tamen vnisse ut ipsi ministraretur, sed ut ministraret, ad illius se componens exemplum, omnibus humilem & benignum sese exhibuit: quantoque maior erat ex dignitate pontificia, tanto se gerebat summissius, humiliabatque in omnibus, memor illius apostolicae sententiae, Non dominantes in Clero, sed forma facti gregis. Valde autem improperam, ut nec integram vitam peruersa doctrina, nec sanam doctrinam vita improba deturparet. Agebatque diligenter apud subiectos, ut ex animis eorum tribulos & spinas vitiorum extirparet, & virtutum semina infereret: sciens non ad ocium, sed ad immensum negocium a Domino se esse vocatum, cui quandoque administrata tam amplae provinciae rationem esset exactissimam redditurus.

Et si autem ob patientiae & humilitatis studium, quas in virtutum structura fundamenti loco posuerat, quibusdam videretur iustitiae censuram non nihil negligere, ab ijsque propterea temere remissus & tepidus diceretur: at Cleri tamen & ecclesiae iura

iura atque libertatem, in nullo passus est violari. Visus quidem fuit indulgentior erga delinquentes: sed pius pastor sua patientia illos prouocabat ad poenitentiam: quos si vidisset ea humanitate fieri obstinatores, iam zelo accensus iustitiae, ad castiganda & vindicanda flagitia commissae potestatis gladium exerebat: nihil ea in re nec minis principum, nec tyrannorum saeuitia absteritus, nec amicorum blandis precibus fraudus aut delinitus.

Non se sinebat instar Heli sacerdotis falsa superari pietate, qui quod in corrigendis filiis esset remissior, cum illis pariter extinctus est. At tamen contemplans humanae conditionis fragilitatem, & ex natura vitij deprauata semper in deteriora proclines hominum animos, in alienis culpis propriam attendebat infirmitatem: sicque seipsum considerans, libenter veniam dabat peccata sua lugentibus ex vera cordis contritione: ita maternis eos fouens complexibus, ut tamen, ubi res posceret, etiam paterna virge adhiberet disciplinam: seuerus in vitia hominum, benignus erga naturam. Itaque nec in misericordia remissus, nec in humanitate mollis & effeminatus, nec in rigore iustitiae seuus & crudelis, nec in pietate plus equo indulgens fuit, sanandis peccatorum vulneribus & vinum & oleum prudenter infundens: ut vini acrimonia vulnerum sanem abstergeret, & olei lenitas dolorem temperaret.

Quam autem circa misericordiae & benignitatis opera sedulus & intentus fuerit, non est silentio tegendum. Miseris & egenis praestabat alacriter elemosynam, sciens scriptum esse, quod hilarem datorem diligit Deus: quosque abiectiores nouerat, eos sua liberalitate solitus erat anteuertere ac praeuenire: debiles & claudos reficere, maxime a quibus nullam expectaret beneficii compensationem, hospites & peregrinos non modo recto recipere, sed compellere etiam ut intrarent. Eos vero duntaxat admittebat ad familiaritatem, quos sanctitatis opinio commendabat: a quibus ut magis magisque disceret esurire & sitire iustitiam, crebris eorum colloquutionibus frui volebat: illis plane a familiaritate exclusis, quos vel sciret notatos infamia, vel quibus ipsa familiaritas causa esset eius contemnendae dignitatis & functionis.

Neque tamen quenquam non amabat in Christo: immo vero prodesse cupiebat omnibus. Nudos pro cuiusque conditione, paucis admodum conscijs, vestiebat: non ab hominibus gloriam querens, sed mercedem expectans a Domino: Aegrotos & carceribus inclusos & visitare & consolari studuit, aduersus desperationem & impatientiam, scripturae diuinae sententijs & exemplis eos confirmans. Erant in ijs tertiana & quartana febre vexati, qui concepta in Deum fiducia, quod per sancti viri preces & merita curari possent, rogabant eum, ut manu ipsis imposita, febrem discedere iuberet. At ille molestissime ferens se sanctum vel appellari, vel existimari, eos silere iussit, & ad diuinam poscendam opem se conferre. Illis autem cum ingenti gemitu in sua praesentibus, ut erat mitis & humilis corde, manus illis imponebat: & alij quidem quamprimum, alij paulo post integram recepere sanitatem. Ex ijs sane quosdam nos vidimus bonae existimationis viros, qui haec nobis ita, ut diximus, gesta testarentur. Et quia vitae sanctitatis studiosè occultata, per miracula se solet prodere, liber hic quendam sancti viri miracula commemorare, quae per eum Dominus efficere dignatus est, dum adhuc in carne degeret.

Cum more solito vir sanctus dioecesi suam circumiret, & gregem sibi creditum paterne sollicitudine visitaret, suumque munus fideliter exequeretur concionando, sacros ordines conferendo, templa & aras consecrando, discordes conciliando, baptizandos sacro chrismate confirmando: puer quidam continuo capitis tremore iam mentes & eo amplius agitatus, apud montem Falconis illi a parentibus offertur: quem cum vidisset vir pius, manus illi imposuit, & intra triduum ille se sensit incolumem.

Capellanus S. Germani de Podio, cuius ecclesia duobus a nostra urbe milliaribus abest, dimidio fere anno sinistre manus officio priuatus, Missas celebrare non potuit. Ea re non mediocriter ille afflictus & confusus, a medicis petijt tanti mali medicinam, sed frustra. Tandem ad virum Dei venit, manum illi propè aridam ostendit. Susceptus ab illo benigne, hoc responsi accepit, ut humiliter peccata sua confiteretur. Abijt ille, accepta prius sancti patris benedictione, & paulo post reddita sanitate, die tertio Missae sacrificium obrulit. Consecrauerat quodam die vir sanctus ecclesiam quandam, & tanto defatigatus labore, cum clericis & alijs inde reuertens, in prato confedit, paulum

lūm ibi cibi sumpturus. Illi prato coniuncta domus erat, ex qua egressa mulier, Huberta nomine, iam partui vicina, sanctum virum alloquitur, eique cum multis suspirijs infelicitatis suae pertexit historiam, quod iam quartō aut quintō peperisset quidē, sed non nisi foetum mortuum: se verō eo nomine accusans, sua culpa id fieri aiebat. Cernens pius pastor calamitatem ouiculæ suæ, blādis eam verbis consolatur, simulq; iubet sacerdoti sua peccata confiteri, ac deinde bono esse animo. Denique extensa manu benedixit illi, & de cibo ac potu suo præbuit. Vbi illa cibo sumpto confortata est, abiit, & adueniēte partūs tempore, prolem saluam & incolumem enixa est, nec vnquam postea abortum fecit, licet crebrō deinde pepererit.

Si quos vir sanctus cōperisset in Ecclesiastici iuris & libertatis iniuriā carceri mancipatōs, tandiū ante fores carceris sub dio persistebat, donē ei essent redditī illi. Exemplo autem Tobie prouocatus, non tantū mortuos sepultura mandabat, sed etiam sine personarum acceptione fratrum funera prosequatur, pauperum & peregrinorum humanis corporibus libens necessaria præbebat. Intererat autem huiusmodi tristibus spectaculis, ut inde in memoriam rediret conditionis humanæ, extremorumque suorum, & hac cogitatione aduersus peccata se muniret.

Eadem autem misericordiæ opera etiam spiritaliter suis impendebat. E surdiores patre verbi Dei pascēbat, sitientes aqua sapiētiæ salutaris & doctrinæ celestis reficiebat, nudos secundū animam, ac bonorum operum indumentis destitutos, verbis & exemplis optimis communiēbat, ad charitatis studium eos prouocans, quæ est vestis nuptialis: Christum Dominum ad sui cordis hospitium inuitabat, celestibus cogitationibus intentus, nē quid intra ipsum, tantum hospitem offenderet. Infirmos & in carcere detentos visitabat: vitiorum astu tanquā quibusdam febribus exagritos, saluberrimarum admonitionum medicamentis fouens & curans, & peccatorum nexibus constrictos & vinctos absoluens. Mortuos sepeliebat, peccata mortifera oris confessione docens explicanda. Cū enim sponte hīc nostra in confessione peccata deregimus, id efficitur, ut in suo iudicio Christus ea tegat.

Crebras ad Deum fundebat preces, idque & secretō & prolixē, sciens dictū ab Apostolo, Sine intermissione orate. Sub ipsis autem precibus & Missæ sacrificio mirabili afficiebatur gratia compunctionis. Vidisset ex oculis, tanquā ex fonte quodam inficienti, vberim manare lacrymas, pia quadam dulcedine & sancte deuotionis ardore conditas. Si quæ se animo illius voluissent peregrinæ cogitationes ingerere, cum S. Abrahamo eas abigebat, nostræ redemptionis mysteria in tanto sacrificio nō sine maxima spiritus delectatione reuoluens, nec aliter illud peragens sacrificium, quā si Christum Dominum coram cerneret pati & crucifigi. Erat eius animus totus in celis, ardētī desiderio cupiens ad illam beatam patriam pertingere: sed interim tamen non sic vni vacabat sibi, ut suarum ouium obliuisceretur. Ab illis sublimibus animi exercitijs, ab illa celestium sublimi contemplatione dimittebat se ad consulendum subditijs suis, ad defendēdos pupillos & viduas, ad subueniendū oppressis, ad tractanda multa, varia negocia crediti sibi gregis. Itaque & diuinis sic inharebat studijs, ut curam populi sui non negligeret: sicque vacabat suorum procurandæ salutī, ut à celestibus appetendis & consecrandis non auelleretur.

Videns autem serpens tortuosus, antiquus nostræ salutis aduersarius, virum sanctum multiplici gratia & varijs virtutum vernare floribus, multas, easdemque occultas, contra eū instruit machinas: modō generis nobilitatem, modō functionis excellentiam, modō ordinis Cisterciensis præstantiā, modō vitam in eodē ordine ab adolescentia innocentē transactam ob oculos illi statuens, ut tam multis vanæ gloriæ incitamentis, ad animi tumorem & fastum eum impelleret, hortareturque præ se alios contemnere, nec omnino sui ferre contemptum, subditis imperare seueriter, immorigeros punire atrociter, cūta sibi licita arbitrari, plūs omnibus sibi sapere videri. At verō hostis versuti fraudes intelligens vir sanctus, doctus ad praelia spiritus, inexpugnabili humilitatis seuro se munit, & superbi hostis callida machinamenta in illius caput retorquet, sicque fraus in se conuersa, eliditur. Nam quæ ille ad commouendam superbiam adhibuerat, vir sanctus scripturæ diuinæ & sententijs & exemplis facillē profligauit. Simul autem ad fortissimum sanctarum precum præsidium confugiens, ita Dominum orabat: Domine IESU CHRISTE, qui ad te clamātes, à tua misericordia non repellis,

Opera misericordiæ spiritalia.

Crebræ eius preces. 1. Thess. 5.

Gen. 18.

Tentatiōes demonis.

Precum fortissimū præsidium.

pellis, quique dixisti, Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ: illuminā oculos meos, nē vnquā obdormiam in morte, nē quando dicar inimicus meus, Præualui aduersus eum. Qui tribulant me, exultabunt si morus fuero: ego autem in misericordia tua speraui. Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me.

Postquā autem virulentus serpens suis se artibus nihil in sancto episcopo profecisse vidit, etsi turpiter pudefactum se doluit, at nec sic tamen à nocendi studio cessauit. Suggerebat animo illius, ut quos ob illorum scelera communione priuasset, illis ex more totius ecclesiæ Gallicanæ multam pecuniariam irrogaret, præter illam satisfactionem, quam pro qualitate criminum imposuerat: ut vel sic à similibus admittendis coercerentur. Nec hīc deerant viri magni nominis, qui dicerent eiusmodi pecuniam posse eum in suos vsus conuētere, aut certe, si id mallet, pauperibus erogare. Sed hac in re vir sanctus admirabili vsus est moderatione & discretione, ut nec Deum offenderet, cui soli placere cupiebat: nec proximis scandali materiam offerret, quos videbat non ita subito ab hac consuetudine posse reuocari, nec æquolarios animo, si ea pecunia priuarentur: immō potiùs hac occasione maioris quæstus rationes & vias meditatos in suæ salutis perniciem. Itaque media quadam incedens via, morem patriæ nec damnare planē voluit, nec approbare: sed accepta cautione de soluenda multa pecuniaria, congrua satisfactione, pro criminum ratione imposita, excommunicatos elementer absoluit, gratias agens Deo, quod rebelles filij ad sinum matris Ecclesiæ se recepissent: pecuniam verō postea nullam ab eis accepit, licet ob incutientem salutem timorem, sapius se accepturum minaretur. Omnes enim mundi huius opes haud secus atque stercore aspernabatur, thesauros suos in celis collocans, vbi tota animi eius intentio versabatur.

Eundem in modum cū illi persuaderetur, ut in malitia obstinatos & incorrigibiles collecto exercitu debellaret, quō illis profligatis, tranquillitate & pace Ecclesia frueretur, & liberi diuinis officijs vacaret: quam ad rem confirmandam iridē adducebantur patrum exempla, mos regionis à patribus institutus, à posteris obseruatus: nē quid præproperē vir sanctus ageret, ad deliberandum, Deumq; obsecrandum temporis spatia accepit. Valdē enim ab effundendo abhorrebat sanguine, nec libebat militibus accingi armis, hostilesque vastare terras & prædas agere. Nē tamen vel ritum patriæ temerē damnare, vel Maiorū instituta explodere videretur, promisit quidem se facturum, quæ illi suassent: sed hostes non ferro aut igni, sed spiritaliter oppugnandos suscepit. Obduratos igitur & pernicaces seorsum ad se euocat, acriter obiurgat, gladio spiritus, quod est verbum Dei, prosternit: adhibet cōminationes astutis gehennæ, illam fornacem picæ & sulphure semper arsurā ob oculos ponit: & nē parum efficax sit sermo, assiduus & quotidianus se macerat ieiunijs, orationibus & vigilijs, ut Deus illorum duritiam emolliat. Nec est spe frustratus sua, non sine stupore & admiratione multorum, subito ex lupis agni, ex persecutoribus amici, ex alienis amici & familiares fiunt: & quibus antea contemptibilis & vilis habebatur, iam non modō archiepiscopum, sed sanctum vocant archiepiscopum: parent subditi suo patri, ad votum celeriter iussa capeunt. Si qui autem necdū obtemperare volunt, ab alijs non alio, quā ethnicorum & publicanorum, loco habentur. Felices putantur, quibus imperare dignatur, quibus obuiam procedentibus benè precatur, quibus vel sūbriam vestimenti eius contigerit attigisse. Sancta conuersatio eius omnī animo illi conciliabat, præsertim quod ex signis haud obscuris animaduertētur eum esse apud seipsum humilem, quod meritō deberet imitari: nec deesse illi auctoritatem, atque quam non immeritō formidarent.

In ipsis sanē pontificatūs sui initijs multas persecutiones & infestationes pertulit: quibus etsi fortasse conenti potuit, deici tamē aut euerti nequaquā potuit. Regem Francorum, alioqui Christianissimum, ob causas quasdam, quæ in Ecclesiastici iuris detrimentum cederent, diū iratum patienter sustinuit. Non deerant emuli, qui regis ex ignorantia peccantis iram, ad motis facibus, magis magisque inflammarent. Videbat licuit multos ex ijs, qui sereno tempore amici putabantur, inimicorum induisse animos, & quidē regni optimates. Erant & satrapæ regis, plūs homini quā DEO placere appetentes, qui improbis sermonibus hortarentur eum, ut regem iniuste, ut

Iohan. 8.

Vt se gessit erga excommunicatos.

Prædictos & obstinatos ut correxerit. Eph. 6.

Humilitas eius omnes illi conciliat.

Persecutiones patitur.

mentiebantur, offensum sibi reconciliaret: quod si cūctaretur, se illius facultates minarentur in fiscum regium redacturos, & illum tanquam laesae maiestatis reum, proscripturos. Sed ecclesiae columna nec blanditijs enervatur, nec terroribus concutitur, sciens, Deo magis oportere, quam hominibus, obedire.

Extiterunt autem, sua zizania seminante omnis dissensionis satore diabolus, etiam discordiae grauiissima inter ipsum & clericos metropolitanae ecclesiae, adeo ut quidam ex illis, non leuibus cum contumelijs & probris afficerent: quorum sane ille furori cedere maluit, quam maledictum reddere maledictis, & liti atque contentioni inferuire. Verum omnipotens Deus quorundam bonorum virorum opera & intercessione, & regem pontifici, & filios patri conciliauit, omni illa tempestate sedata. Sanctus autem pontifex ex utraque hac infestatione creuit existimatione & gloria, ubi robuste mentis eius constantia & preclara apud Deum merita, quae prius homines latuerant, sese declarare coeperunt. Rex enim, auditis sanctitatis eius testimonijs, suo illum fauore complexus est: & clerici puncti poenitentia, patrem suum & amare ardentius, & maiori prosequi reuerentia student. Ille est diuerso rebelles prius filios amplius & veneratur & diligit, & alij, qui nunquam eum offenderant, etiam praefert & anteponit. Nulla postmodum in illa Ecclesia extitit rebellio, omnia pro suo arbitratu statuit: cuius rei nos testes sumus oculati. Tam enim certis indicijs plenum eum esse spiritu sancto crebro comperimus, ut aliquid illi statuere volenti si quis eo absente resistere deliberasset, illo praesente non posset: immo verò, quod plus habet stuporis & admirationis, votis omnium non sine miraculo in id consentientibus, vtius conferendi sacerdotia, quae vulgo Praebendas vocant, in illum, & eius gratia in successores illius transferrent, quod antea semper ad totum illorum collegium pertinuerat: ille hoc praesentens ad Ecclesiae damnum quandoque cessurum, sponte & liberaliter hanc oblatam donationem nullo pacto admittere voluit.

Interim verò ne deesset sancto viro satan suus, qui eius patientiam exerceret, erat quidam vir dolosus, qui sicut eius antecessores, ita & illum pertinaci odio infestabat. Cernens enim sanctum episcopum mansuetum, modestum, simplicem, confidentius intra ecclesiae violare tentauit, & toto malignitatis spiritu debacchari in hominem Dei. At ille hominis versuti fraudes non ignorans, columbae simplicitatem serpentis prudentia temperat, minimeque patitur ab impio ecclesiam ipsi creditam opprimi: sed opponens se murum pro domo Israel, quantum exigere iustitia videbatur, eculq; hu- militer resistit illi persecutori, donec ex hac luce migraret.

Extitit autem alia quaedam longè grauior persecutionis procella, & pugnandi magna necessitas, ut victori sua gloria & praemia cumularentur. Eo nanque tempore in Aquitania, in extremis regni finibus haeretici Ecclesiam Dei adeo exagitauerunt, ut penè mergi videretur. Soluebatur ab illis catholicae fidei vnitas, & iam in eam euaserat multitudo, ut instar locustarum operirent terrae superficiem, non occultantes, sed palam pradicantes perfidiam suam. Cumque scripturae diuinae sententias prauè interpretarentur, vinum sibi vertebant in venenum, & ex lumine sibi faciebant materiam peccitatis. Iactabant miseri licere ipsis omnia, scdatoribus suis impunitatem promittebant flagitiorum, caeci duces cecorum. Ea autem proposita impunitate, facile homines, alioqui nimium in vitia procliuēs, sibi alliciebant plurimos. Vtque apud vulgus imperitum scientiae sibi existimationem pararent, summopere in eam curam incumbebant, ut ab alijs rectè intellecta corrumpere, & prauas suas opiniones falsis assertionibus communirent. Iam cultus diuinus illis locis maxima ex parte erat abolitus, & templa haud secus atque iumentorum stabula vilesciebant, dum nemo parietes ruinam minitantes instauraret, & brutis animantibus in ea pateret aditus, quae loci baptisterij & altaria tua Domine cōtaminabāt: atque etiam sordes & immunditiae in conspectu introeuntium hominum ante fores iactarentur, ut polluerēt sanctuarium Dei.

Ad horum indoctam doctrinam confutandam, sanandamque insaniam, missi sunt à sanctissimo Pontifice Innocentio viri religiosi Cisterciensis ordinis, multa sanctitate conspicui: qui cum eo venissent, cum magna humilitate verbum Dei seminaturi, inuenerunt terram prorsus sterilem & inutilem: planeque derisi sunt & contempti ab illis superbis haeticis, nec fructum apud illos facere potuerunt. Ea re comperta, & animo & corpore à deploratis hominibus recesserunt, excusso in illos puluere pedum suo-

Vides hinc quoque auctore huius historiae res cognitae scribere.

Defendit Ecclesiae iura.

Haeretici grassantur in Aquitania.

suorum. Verum ne modicum fermentum totam massam paulatim corrumpere, visum est summo Pontifici, ut funestae arbores, non nisi acerbos & exiosos ferentes fructus, ne latius suos propagarent ramos, radicibus succiderentur. Mittit igitur literas ad prouincias omnes, ut arma capebant ad edomandam haeticorum perniciem, abolendamque eorum nomen in terris, quorum iam nomina de libro vitae deleta erant. Dignum enim erat, ut qui à capite Christo se separauerant contumaciter & obstinate, nec ullis admonitionibus ab errore poterant reuocari, meritis poenas luerent. Pontificis accipis literis, omniū animi accensi sunt ad capiendas & profligandas vulpeculas, vineam Domini Sabaoth demolientes. In ijs autem facile primus fuit beatissimus Primas noster Guilielmus, qui non sine lachrymis multis magnoque animi moerore, lectis publicè sanctissimi Pontificis literis, instar Phinees zelo inflammatus est, crucemque vestimenta, ut eam voluit virtutum suarum quasi coronidem vel consummationem relinquere, ut Ecclesiasticae unitatis perturbatoribus eliminatis, pacem Ecclesiae restitueret. Et si autem erat senio fractus, quam ieiunio assiduisque vigilijs confectus. Igitur conuocatis subditis suis, exponit illis Christi Saluatoris beneficia, humano generi collata, crucis mysteria explicat: in ea sola eos gloriari docet, & ut se gratos declarēt, hortatur ut crucem se signari sinant contra crucis irrisores: profert illam Christi sententiam: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. His alijque eius sermonibus egregiè animati, pollicentur se quocunque intendere velit iter, illum alacriter secuturos. Et illi quidem promissis steterē suis: at sanctus episcopus prius è viuis excessit, quam posset voto suo satisfacere. At nec sic tamen putandus est sacrae militiae non interfuisse. Cum enim in Domini exercitu Abbas Cisterciensis dux & praceptor esset constitutus, sub cuius ille magisterio in habitu monastico diu Christo militauerat, quoniam pacto in re tanti momenti illum deferere potuit? Etsi igitur corpore absens, sed praesens erat spiritu. Nam visi sunt multis militiae caelestis exercitus, praecedente crucis signo, quo etiam illi signati erant. Hinc illa insignis victoria Christianorum Catholicorum, qui illos impios mirabiliter debellarunt, neque citari parentes, neque sexui. Capra est velut momento temporis populosa vrbs, quam Biturces vocant, quae iam non exigua scelera meditabatur, sed in id usque amentiae prorupit, ut magnam sibi videretur assumpsisse religionem, quod nullam respuisset falsitatem. Inter vbera matrum paruuli quoque caesi sunt, & neque ecclesiae, neque monasteria tueri eos poterant, qui Ecclesiae sciderant unitatem. Inde itum est Carcassonem munitissimam urbem, ex eaque perfidi omnes eieci sunt. Tandem etiā terrae princeps comprehensus est, genere quidem spectabilis, sed moribus ac religione degener, qui illam hominum faciem susceperat fouendam atque tuendam. Detentus autem est in vinculis, donec miserandum in modum spiritum exhalauit. Contritis igitur & exterminatis impijs, expiantur altaria, extruuntur templa, ecclesiae dirutae instaurantur: in ijsque constituantur sacerdotes, diaconi & clerici, qui diuina celebrent officia, cultumque diuinum reparent.

Sed ut ad narrationis ordinem reuertamur, cum beatus Guilielmus audiuisset mirabile ex hoc seculo venerabiles antistites, Turonensem & Parisiensem, valde quidem contristatus est, & planxit planctu magno. Erant enim illi quasi duae olivae speciosae & fructiferae in domo Dei, & velut lucernae supremo ardentes lumine, quas verus Oriens miserat ad Occidentis regiones illustrandas. Exspectabant autem mox ipsos secuturum Bituricensem Pontificem, ut qui in vita se eximie dilexerant, in morte quoque non separarentur. Fuerat enim inter illos sincera quaedam familiaritas, & cum se animi causa iniucem inuicerent, de his, quae ad animarum & ecclesiarum ipsis commissarum curam, administratione & salutem pertinerent, inter se secretò conferebant, suaque inter se arcano sibi mutuo comunicabant. Illis igitur vita sanctis, paucis mensibus noster episcopus superuixit. Cupiebat enim dissolui, & esse cum Christo, & licet obitus sui diem ex diuina reuelatione praesciret, tamen longa illi omnis mora videbatur. Interea sic vixit in carne, ut quasi carnis sarcinam exuisse videretur: adeo iam consumptis carnibus, pellis ossibus adhaerebat, & artus admodum cōfecti atque extenuati viscebatur: nec tamen cessabat exigere à carne, ut spiritui seruiret. Porro cum non parum vereretur, ne post ipsius obitū gregem suū lupo rapax ceu pastore orbatū dissiparet & discerneret, valde

Littere Pontificis contra haeticos.

Crucis signati contra crucis irrisores. Luc. 9.

Haeretici à Catholicis profligantur.

Obitus episcoporum, Turonensis & Parisiensis.

Phil. 1.

coepit animi esse dubius, quid potissimum eligeret. Nam nec à beata illa supernorum ciuium iucundissima societate diutius abesse, nec gregem volebat desolatum relinquere: sed inter hæc totum se diuinæ permisit prouidentiae & voluntati.

Iam Saluatoris natalem diem, Circūcisionem quoque sanctus præsul cum fidei populo solenniter celebrauerat: porro pridē Epiphaniæ Domini sentiens adesse tempus migrationis suæ ab hoc exilio ad patriam diu concupitam, populi multitudine congregata in ecclesia protomartyris Stephani, coepit ad illos concionari, vti sæpius consueuerat: nec ab hoc officio, neq; à laudibus Dei se retrahi passus est febre acutissima, quæ tunc laborabat. Nam etsi vi morbi corporis vires tabescerent, at spiritu roborabatur, vt posset dicere cum Apostolo: Cū infirmor, tunc potens sum. Interioris enim hominis vires ipsa firmat corporis infirmitas. Sumpserat autem sibi Thematis loco illud Apostolicū, Hora est iam nos de somno surgere, &c. Nimirum pastor bonus iam propediem discessurus ab ouibus suis, exhortabatur ad vigilandum, nè intrarent in tentationem: & nè improvisa illis subreperet mors, admonebat vt semper essent parati, & id genus alia multa, tanquam vltimum Vale illis dicens, proponebat. Sermone absoluto, & data populo benedictione, ex imbecillo imbecillior factus abscessit. Sæuebat tum solito acrius hyemis frigus, & ille nihilo minus caput habebat nudū, membris febrili languore fatiscenibus. Locus enim ille, in quo sermonem habuit ad populum, omni ex parte vento erat expositus, quod sic affecto corpori non potuit non esse incommodissimum. Et tamen perindē ac si opus non haberet, nullius poscebat auxilium, & sine adminiculo domum reuertebatur. Creuit in dies febris, & sanctum Pontificem egregiè exercuit. Deindē quinto Idus Ianuarij, cū iam omnibus ritē peractis, etiam testamentum, multis assistentibus religiosi & prudentibus viris, condidisset, fratribus conuocatis, extreme Vnctionis sacramentum humiliter ac deuotē percepit: co percepto, etiam sacrosanctam Eucharistiam sibi porrigi instantissimē postulauit, vt tanto itineris duce munitus, posset securus hostium cuneos penetrare. Vt autem Dominum & Creatorem suum ad se venisse cognouit, ilicō resumptis viribus, de stratu profliscens, tanquam iam febris omnis abscessisset, non sine stupore circumstantium, maxime quod iam ferē in supremo spiritu positus videretur, & vix aliquid liquoris posset in os admittere, concito gradu procedit obuiam suo Saluatori, vires certē subministrante charitate, flexisq; genibus, totus lachrymis disfluens, illum adorat: vtq; sæpius genua possit flectere, crebrō prostratus erigitur, illique suum agonem tota deuotione commēdat, orans vt quicquid purgandum superest, ipse purgare dignetur, nè quid funestum in ipso possit inuenire inimicus.

Fuerat autem biduū ferē maxima ex parte loquendi priuatus facultate, ita vt extremas vocum partes tantummodò exprimeret, quas nos coram positi agrē possemus intelligere: sed interim tamen nutibus & signis euidentibus declarabat, integrā ipsi semper permanere memoriā. Porro coram Domino sic prostratus, prolixē orauit, sed eius verba ad plenū intelligi non poterant, linguæ, vt diximus, impedimēto obstante. Deindē expallis in crucis formā manibus, & oculis in cælum sublatis, carnē Saluatoris non sine lachrymis, corde contrito & humili, manducauit. Hoc facto, lætior effectus, confortatur in Domino, sciens se fortissimum in illo supremo certamine habere adiutorem, ducem itineris, præmiū largitorem. Mox ad stratum rediens, subleuantium illum manibus adiutus, cū paululū respirasset, coepit nutibus indicare, velle se vt corpus ipsius defuncti apud Carolū locū humaretur. Illi enim monasterio diu præfuerat, nec immeritō locum illum præ cæteris amare visus est. Aderant autem etiam illi morientī aliquot eius monasterij fratres, nec deerant, qui putarent, illis petentibus, hoc ita illum constituisse.

Verū initio ab omnibus ibi coram positis reclamatum est, ita dicentibus: Absit à nobis, pater sancte, vt corpus tuum nostræ ecclesiæ subtrahi patiamur. Corporis tui præsentia carere nolumus, quæ nobis boni pastoris memoriā iugiter reficabit. Obnixē oramus, vt sicut hæcenus plebem tuam ab imminentibus malis protexisti viuus, ita tuearis & vita functus: quosque in vita varijs malorum casibus sæpē eripuisti, etiam sepultus apud nos, tuis meritis & precibus eripere digneris. Ille verò nulla ratione se passus est à sententiā deduci, sed cum lachrymis obsecrabat, vt quod cuius catholico licet, liceret etiam ipsi, nempe sepulturæ locum sibi deligere. Cedūt igitur qui aderant,

Extremam
vnctionem
accipit.
Item Eucha-
ristiam.
Nota reuer-
entiam.

Hic iterum
author satis
se p̄dit cer-
ta scribere.

rant, & nè patrem affligerent, coguntur velle quod nolūt. Sacrilegum enim putabant, ea præsertim hora, eius supremæ resistere voluntati. Ea re ab inuitis impetrata, omnes osculatus est, nutibus orans, vt pro ipso Dominum deprecarentur, & ceu filij pacis pacem inter se amarent & colerent. Illi verò omnes se eius precibus commendabant, & cum vicissim petissent omnium, si quæ intercessissent, offensionum veniam, veriti nè multorum presentia illi esset onerosa, accepta ab eo benedictione & licentia discedendi, non sine lachrymis domum abiērunt. Manserunt autem apud illum pauci familiares & domestici, secretorumq; eius cōsej. At ille nihil à morbo impeditus, vt erat semper orationi intentus, totus in Dei opere versabatur. Labia diuinis assuera laudibus, sine intermissione moueri ad preces videbantur: & vt sanus consueuerat, temporibus & horis congruis diuina coram se officia celebrari voluit, & quos ore promere non poterat psalmos, patulis auscultare auribus, & animo aliis affigere studebat. Itā omni tempore aut vacabat precibus, aut raptus in spiritū, cælestia contemplantur: nec iam de præmio hæsitabat, qui se angelicorum spirituum visionibus sentiebat confirmari.

Nocte verò subsequente (solet autem nox exaggerare vim morbi) vir sanctus acioribus coepit vrgeri doloribus: & iam præsentens extremam ferē adesse horam, iussit sub aspectum suum ē serinij proferri vestes pontificales. Ex ijs quasdam minoris preclij ad se adduci voluit, quibus etiam tunc vsus fuerat, quando est consecratus antistes: quas immutabili animi proposito ad suam sepulturam diligenter eurarat asseruari. Eas verò omnes cuidam ē suis familiaribus, cuius fidem habebat exploratā, ad breue tempus seorsum seruandas tradidit.

Solitus erat vir sanctus circa noctis medium surgere ad preces nocturnas, hymnos, psalmos, & alia à sanctis patribus instituta, cum omni deuotione, & qua par erat solennitate decantare, illud obseruans propheticum, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ijs verò omnibus ritē peractis, inuictum ab oratione spiritum non relaxans, nunquam dabat membra sopori, nunquam defatigata sinebat quietē capere: sed tantū manebat in oratione prostratus, donec illucesceret dies. Sed nunc morbo magis magisque inualecente, cū statutum tempus expectare non posset, quo, vt diximus, ad persoluendas noctis preces surgere solebat: nè illis nondū absolutis hinc fortassis abscederet, horam solitam voluit anteuertere, nè mors ipsum anteuertere. Signo itaque dato ijs, qui ipsi aderant, fratribus, vt laudes Domini inchoarent, ipse prior labijs & pectori suo signo crucis impresso, hæc duo verba, Domine labia, vt cunquē pronitians, reliqua formare non potuit.

Illi verò mente eius perspecta, finem illius impendē, ex precum anticipatione verisimilibus coniecturis didicerunt. Itaque vnus ex ijs, sacerdos religiosus, admodū familiaris, à memoratis verbis preces auspiciatus est, & cætera omnia, quæ sequuntur, alijs adiuantibus, debito ordine ad finem vsq; perduxit, viro sancto mente easdem preces persolvente. Quibus completis, voce & manu significauit, se velle in terram deponi. Parent illi iussis eius: & quia non deceat Christianum nisi in cinere & cilicio mori, in sparsos humi cineres eum deponunt, cilicio semper indutum, licet pauci admodū eius rei essent conscij: quod etiam nunquam sibi passus est ab aliquo detrahi. Cumque paulo spatio temporis sic iacuisset, benedicens fratribus, spiritū suo reddidit conditori.

Audito autem pijsimi patris obitu, vniuersa ciuitas commota est: passim omnis ætas & ætateq; sexus cum cereis & luminaribus properant ad ecclesiam beati protomartyris Stephani, quod corpus exanime cum hymnis & canticis psallentium deferebatur. Videre illic multos licebat, qui nullam viuō reuerentiam præstare voluerant: & eam nunc defuncto exhibent, seque hominem sanctum aliquando contempsisse, aut dictis vel factis afflixisse, ducti poenitentia, palam lugere non erubescunt, & ad sanctum corpus prostrati, adorare non desinunt. Denique tota illa nox ab alijs in psalmis & tubilo, ab alijs in planctu & mœnore exacta est. Illucescente altera die, sparso iam circūquaque rumore de morte sancti viri, ex locis vicinis multitudo populi haud aliter atque ad festum confluit diem, domus & tuguria custode vacua relinquuntur. Vidisses ibi feminas, dum se verentur ad pij patris exequias tardiùs venturas, relinquere in cunis vagientes paruulos, & non obseratis domorum foribus, properare ad funus. At cædem, cū quid egissent, & quo in periculo paruulos reliquissent, secum postea perpendent, consternatæ animis, quod metuerent nè infantes à feris beluis deuorarentur, cum

Osculatur
os, & petit
veniam, si
quem offē-
derit.

Perpetuū
orat.

Psalm. 119.

Præuenit
nocturnas
preces iam
moriturus.

Vult depo-
ni in terrā.
Perpetuū
vultur cilic-
cio.
Moritur.

cum multo ciulatu accedentes ad corpus sancti pontificis, illi suas proles commenda-
bant: quas deinde, domum reuersa, non sine magna admiratione saluas repererunt: sic
ut etiam illi, qui ostijs apertis, prae sancti patris amore, discesserant properè ad exequias,
postquam domum redièrunt, nullum penitus alicuius detrimentum se passos admirati
sunt. Diem autem illum omnes habuère festiuium & solennem, nec villo admonente,
omnes ab omni seruii opere spontè abstinebant. Erat sanè & iucundum, & admiratione
dignum spectaculum, videre omnis generis & ætatis homines ad sanctum corpus vni-
què confluere, vt vultum intueantur angelicum, & manus ac pedes deosculètur: quos
tamen semel exosculari non fuit satis, sed crebrò reuertebantur, vt oscula denuò infi-
gerent.

Vultus an-
gelicus de-
functi.

Globus
igneus vi-
detur.

Eodem autem die circa horam vespertinam, cum vniuersus clerus & populus ad ce-
lebrandas pastoris sui exequias conuenisset, quasi globus igneus in aère suspensus, supra
sancti protomartyris Stephani ecclesiam instar stellæ coruscantis apparuit: quem non
solum illi qui aderant, sed etiam nonnulli aliundè ad nostram urbem properantes, di-
midia ferè horæ spatio se vidisse, cunctis admirantibus, nunciabant. Interim paraba-
tur cum multa festinatione feretrum, quo sacrū corpus ad Carolilocum, quemadmo-
dum sanctus vir decreuerat, deportaretur, populo hanc eius volūtatem adhuc penitus
ignorante. At postquam rei veritas innotuit, subito commoti sunt vniuersi: & sole iam
ad occasum inclinante, omnes vnanimiter statuerunt, vt omni studio, adhibitis custo-
dibus, valuas & omnes aditus templi etiam armata manu obseruarent, nè quis sacrum
corpus per vim posset auferre: neque illorum pars minima intra Ecclesiæ parietes tota
illa nocte egère excubias. Manè autem alterius, id est, Dominicæ diei, iuxta altare san-
cti martyris humo altius effossa, & omnibus ad sepulturam necessarijs celeriter prepa-
ratis, nè quod posset impedimentum incidere, sanctum corpus etiam ante sacra Missa-
rum solennia sepulture mandare constituerant. Verum ille moderator & rerū & tem-
porum, qui serui sui gloriam nulla ex parte minui, sed augeri potius voluit, nihil absq̃
ratione & ordine fieri permisit.

Turbæ per-
tinacia in
asseruando
sacro cor-
pore.

Celebrato igitur prius Missæ solenni sacrificio, stabant scorsum fratres Caroliloci,
animi dubij, quid agerent: & neq; propius audent accedere, neq; vt supremæ sancti pa-
tris voluntati fiat satis, postulare. Iam enim turbæ conspirauerant, vt si aliene manus
auferendo sancto corpori admoventur, aut si qui adueniunt vel ignoti illud apprehen-
dere conarentur, repente trucidarentur. Et quidem ex senioribus & maioribus Ecclesiæ
nonnulli, nè fidem datam sancto episcopo infringere, liberam illis fratribus tollen-
di corporis fecere potestatem: sed id eo & libentiùs & liberiùs, quod satis scirent ne se
ipsos quidem, etiam si vellent, ceteris fratribus Ecclesiæ illius non consentientibus, &
turbis renitentibus, sacrum corpus inde posse amouere. Ità ergo fratres Caroliloci vi-
dentes se nihil posse proficere, Cleri & populi mirantur deuotionem: ceduntq; turbis,
spe & expectatione sua frustrati, præsertim cum ipsis præsentibus cum honore debito
sacrum corpus beatissimi viri sepulture traderetur.

Miracula.

Nec defuerunt miracula, quæ illius sanctitati illustre redderent testimonium. Nam
eo ipso die per merita illius, necdum humato eius corpore, inter cetera insigne quod-
dam contigit miraculum, quod nolimus silentio prætere. Puer quidam non omni-
nò decem annorum, toto curuatus corpore, cælum intueri non potuit, sed prono sem-
per vultu terram spectabat. Iam triennio id incommodi pertulerat, manuum ac pedum
officio penitus destitutus. Cibus aliena manu eius ori inferebatur, & ad naturæ neces-
saria à matre portabatur, quæ sic languente filiolo suo, ipsa pariter languebat, eiusq; af-
flictione acriùs affligebatur. Vt autem percepit hic puer sanctum episcopum & corpo-
re excessisse, multa instantia obsecrat matrè, vt ipsum perferre non grauetur ad Eccle-
siam, quò possit sancti patris corpus exosculari. Acquiescit tandem mater eius crebrò
repetitis precibus, eumque suis complexa vlnis, difficulter in templum infert: po-
tuit præ turba. Vt autem propius accessit, constanti animo prostravit se cum par-
uulo suo coram sacro corpore, & ambo osculati sunt eius manus & pedes. Ea ipsa
hora audit mater quasi fragorem quandam & commotionem ossium filij sui, quæ
(vt ipsa testatur) potuisset etiam audiri à multis, si non obstitisset circumstantis po-
puli strepitus & tumultus. Redit mater cum illa sua sibi multum chara sarcinula,
& cum iam procùl à turba recessisset, exclamat filius, & dicit: Sine me, mater,
meis

meis ingredi pedibus: ecce enim per merita sancti Episcopi sentio me redditum sa-
nitati.

Quibus auditis, mater illum deponit, & consolidare sunt bases eius & plantæ, & sine
villo adminiculo, cunctis admirantibus, iter capebat. Stupet mater, stupet vicini omnes,
qui nouerant puerum triennio tam malè affectum fuisse. Timens autem mater puero
obrecentem adhuc curationem, nisi ad ecclesiam reuersa, gratias ageret omnipoten-
ti Deo, & eius gloriosissimo confessori Guilhelmo, illuc redire statuit post turbæ dis-
cessum. Sed dum illa expectat, & miranda Dei opera secum admiratur, ecce Dominus
volens clarificare sanctum suum, ad eius tumultum cateruatim confluentibus populis,
antiqua potentia suæ innouat miracula, signisq; alijs alia succedunt. Igitur nolens ex-
pectare diutius, apprehensa manu pueri, non obstante populi concursu, ad ecclesiam
properat, & cum alijs sanitati restitutis, atque ea causa gratias agentibus, ipsa quoque
pro filij sui salute gratias agit totius gratiæ largitori.

Eodem Dominico die, cum turbæ recessissent, multi & nostræ urbis homines, & locis
finitimis degentes, varijs afflicti morbis, qui præ populi frequentia ingredi antea non
poterant, humiliter ac deuotè ad sancti tumultum accesserunt, sperantes in eo, qui sa-
nat contritos corde, vt per eiusdem beati patris merita, oprata potirètur sospitate. Sed
quia nimis longum est, immò impossibile, non ea modò, quæ ad sancti viri sepulcrum,
sed etiam in diuersis regionibus ad eius inuocationem quotidie eduntur miracula, sin-
gularim commemorare, dicemus in summa duntaxat: nempe, videre cecos, claudos
ingredi, hydropicos curari, surdos audire, loqui mutos, demoniacos liberari, aperiri
carceres, vincula solui, sanari lethaliter saucios, mortuos ad vitam reuocari: atque adeò
etiam bruta animantia non vno morbo liberari: multos iam penè desperatione obru-
tos, ad sancti patris recordationem mirificè releuari: denique quacunq; vel agritudi-
ne correptos, vel periculo expositos, à malis omnibus eius intercessionibus ereptos,
sentire presentem virtutem Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto
viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Multi va-
rijs affecti
morbis, cu-
rantur.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODO-
SII COENOBIAARCHÆ, AVTHORE SI-
meone Metaphraste.

Inter tempora quidem ver est iucundissimum, inter stel-
las autem sol est pulcherrimus: inter vitas autem optima
quoque est vita magni Theodosij. Theodosij, inquam,
qui nomen non solum esse nomen ostendit, sed id ad rerum
perduxit veritatem, vt qui verè conspectus sit hominibus
deū dōnōr, id est, donum Dei, & vniuersæ vitæ, quæ virtutis
amore tenetur, exemplar commune. Quæ quidem de cau-
sa cum iustus fuerit nuncupare Coenobiarcham, quam
quod coenobio præfuerit. Nam hoc quidē est magis eius
propriū: alterum verò, multorum quoque aliorum: &
hoc quidem ostendit imperij beatitudinem, sicut re vera
fuit: alterum autem finem habet incertum, & nondum manifestum euertum. Is autem
quidnam fuerit ab initio, & ex quibusnam ortus sit parentibus, & quemadmodum ad
spiritalia aggressus sit certamina, prius oportet persequi: deinde verò dicere de eius
monasterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, & de alijs rebus illius dice-
re pro viribus, nec aures grauando immoderata oratione, neq; rursus nitua breuitate
in ijs quæ sunt opportuna, dando damnum egregijs animis.

Beatum Theodosium tulit quidā vicus, nomine Magariassus, situs in regione Cap-
padocum: qui tunc quidem erat multis ignotus & obscurus: nunc autem ferè omni-
bus propter ipsum cognitus. Oportebat enim eum esse potiùs causam splendoris pa-
triae & parentibus, quam illa vitæ Theodosij decus asserre & gloriam. Erant autem ei
parentes & vero Dei cultu religiosi, moribusque pij & Deo grati: qui vel ex ipsis no-
minibus bonam vitam & mores ingenuos optime significabant. Vocabatur enim pa-
ter qui-

Theodosij
patris.

Parentes.

ter quidem Proxerius: Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem postea quoque vitam amplexa monasticam, ut quæ boni huius instituti occasionem inuenisset ex bona vita filij charissimi, eum patrem habuit spiritalem, cuius ipsa fuerat mater secundum carnem: pro carnali generatione rectè accipiens spiritalem regenerationem. Et si difficile est filio, dignas gratias referre parentibus, qui ut sit, sunt auctores: cur non hic quoque est superior, qui fuit causa matri, ut bene esset?

Ex his ergo ille ortus, generosa & beata planta, pie ac religiosè nutritur & augetur, simul in corporea & spiritali ætate, & quomodo omnino oportebat eum, qui ex talibus quidem esset natus, & talis quoque esset euasurus. Cum autem eandem attingeret ætatem, quæ prouideret & discernit, statim ostendit, ad quam esset eius propensus animus: non amans pecunias, non corpora, quæ quidem sunt exultationes & germina non generosa & non rectèeducta iuuentutis: tanquam equi, qui freno minimè assuevit, & rē, cui non obtingere manus & labores agricolæ: sed vitæ philosophicæ amorem persequens, & loca sancta videre cupiens, in quibus omnium opifex & Deus, toti mundo salutares sustinuit passiones: has ipsas Christi utique reueritus passiones, si illas ipse tam parui faceret, ut propter corporis laborem cedens ocio ac socordie, ad sancta illa loca non veniret: præterea autem volens etiam accipere solitudinem, adiutricē egregiam ad philosophiam, & amplecti vitam planè solitariam & quietam. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ est in rebus, mentitur veritatem. Quenam autem fuerit ei occasio huius peregrinationis, vult iam persequi oratio.

Dexter erat ad diuinas legendas scripturas præclarus Theodosius, si vllus alius. Lubenter enim audiebatur, non solum quod hac in re pulchrè esset eruditus: sed etiam, quod acie inieceret omnibus desiderium, & ex morum moderatione & verecundia, quæ nihil aliud magis deest iuuenes. Propterea ergo ei mandatum fuerat, ut sacros libros legeret populo. Quos quidem concinnè & numerosè legens, cum aliquando quidem Deum Abraham præcipientem, ut exiret e terra & cognatione: aliquando autem patriæ derelictionem, & domus, & parētum, & fratrum, quæ sit propter ipsum, ijs qui sic fecerunt, esse causam vitæ æternæ. Hæc legens, & ea quæ sunt his similia, & in mētis suis immittens, ita ut par erat, accendebatur animo, & sequēdi Christum magno tenebatur desiderio, per viam angustam & asperam. Cumq; has assidue versaret animo cogitationes, preces fundit, quæ vitæ pulcherrimæ fuere procemium: Deduc me Domine, dicēs, in via tua, & ambulabo in veritate tua. Deinde diligenti studio inuit viam, quæ ducit Hierosolyma: illo quidem tempore, quo Martianus Imperator erat in vitæ occasu: Chalcedonensis autem synodus (eam autem esse quartam & sanctā cognoscimus)

* Eutyche congregabatur aduersus * Nestorium & alios hæreticos.

Cum autem iam venisset Antiochiam omni ex parte bonus Theodosius, non statuit oportere eam transire, nisi ad insignem Simeonem, Simeonem, inquam, Stylitē, id est, in columna stantem, prius veniret, & eius vultum contemplaretur, & sermones audiret, & ex his veluti viæ solatium caperet, orationisque & benedictionis eius esset particeps, quæ simul & virtutis viam, quam habebat in animo, & eam quæ cernebatur, leuem facilemque redderet. Cum ad eum autem abiret, statim non contemnendum nec leue signum accipit illius apud Deum fidutiæ & familiaritatis, priusquam ad sacram accederet columnam & vocem emitteret, ipse desuper illum audiens clamantem, & ipsum nominatim vocantem. Vox autem ita habebat: Benè venisti homo Dei Theodosi. Ille autem obstupescens, & ei genu inclinat, & se humi prosternit, gloriosiore appellacionem specie humiliore respondens. Deinde ad ipsum latus ascendit, cum ille iussisset, & amplectentem est complexus: hoc quoque magni faciens, membra attingere venerabilia, & illius complexum suscipiens tanquam diuinum aliquod signaculū, confirmantem ei gressus ad virtutem. Ille autem ei omnia diuinissimè prædixit, & quod nam sit huius vitæ finem inuenturus, & cuinam sit gregi postea præfaturus, & quod multas pecudes ratione præditas abrepturus sit à lupo, qui percipitur intelligentia: & alia, quæ paulò post finem singula accipere: quæ etiā per vnumquodque tempus procedens dicit oratio.

His ergo adhuc magis animo confirmatus, eum preces admirabilis Simeonis tanquam duces quasdam & custodes accepisset, alacrius quam prius iter persequatur, & peruenit ad sanctam ciuitatem, cum luuiali tunc esset commissus archiepiscopus.

A puero quibus deditur fuerit.

Lectionis fuit officio.

Gen. 12. Mar. 19.

Psal. 85.

Simeonem Styliten inuist.

Simeon illi futura prædicit.

tus Hierosolymorum. Cum autem totum illum diuinum locum obijisset, & sancta sanctè adorasset, apud se in animo versabat, quomodo inciperet philosophari, & vtrum ex duobus vitæ institutis eligeret: id est, ne, quod est planè solitarium, & quod non habet aliquam cum vllō consuetudinem: an quod agitur cum alijs pijs, & qui eundem scopum persequuntur. Cæterum separatim silere, & quietem agere, non probauit in præsentia, id nequaquam tutum esse iudicans ei, qui nondum esset expertus per se luctari cum spiritibus nequitia. Si enim ex ijs qui in mundo militant, nemo, inquit, est tam inuicta audacia, & tã insigni stultitia, ut si sit planè rudis & in re militari omnino inexercitatus, à linea in medios statim hostes irruat: quomodo ego, cui manus non sunt erudite ad prælium, nec digiti ad bellum, neq; superna sum accinctus potentia: idq; cum sit conflictus longe periculosior, aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi principes tenebrarum huius seculi, aduersus spiritalia nequitia, possem in acie consistere? Rē stat ergo, ut cum ego à sanctis Patribus didicerim, qui se in his prius rectè exercuerunt, & satis ab eis fuerim institutus ad decertandum contra hostes, qui percipiuntur intelligentia, deinde in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete & silentio.

Hæc cum sapientissimè cogitasset: erat enim ei inter alia, perfectæ quoque intelligentia: statim se conuertit ad eos quærendos, qui bonum cum labore meditatur, ut qui sciret, quod patiendi tutius docetur & discitur. Longino itaq; beato seni, qui erat excellentissimus patrum sui temporis, seipsum tradit: vndique cum eo & degit & habitat, illius moribus admodum delectatus, & idē totus ei veluti inharens, & ut dicam cum diuino Dauide, anima post eum agglutinatus. Nam cum quo quis versari delectatur, talis etiam esse creditur: & id pulchrè dicitur ab antiquis. Admirabilis autem hic Longinus se in quadam domuncula turris diuini David: hoc enim perhibet longi temporis traditio: incluserat, & illic dulce mel virtutis laboriosè conficiebat. Apud quem cum omnes sensus pijs Theodosius, ita ut oportebat, exercuisset, & in ijs quæ sunt expectanda & fugienda, discernendis summè elaborasset, in veterem sedem (cum enim locum ita vocat: est autem in via publica, quæ tendit versùs Bethleem) commigrat, inuitus quidem, sed cedens paternæ voluntati, cui potius quam sibi ipsi morem gerebat. Quanam autem fuit causa migrationis? Mulier quædam admodum pia & honesta, nomine Icelia, diues facultatibus, sed virtute ditior. Ea cum aliquo quidem prius cohabitauit: postea autem Christi fit ministra propter pietatem. Etenim templum quoque, quod illic est, dicitur possidere omnium Domina & Deipara. Cum ea ergo tunc seni magnopere supplicasset, ut in templo, quod ipsa condiderat, collocaret Theodosium: ille quidē pareretur: Cui enim iucundum erat simul habitare, consequens est, ut ei quoque molesta fuerit separatio: maxime cum beatus Theodosius mallet parere, quam imperare, sicut declarabit oratio.

Cum itaq; persuasus & translatus esset, & diuinum illud templum habitasset, eius deinde fama ad omnes peruadente: solet enim virtus non minus eum, qui possidet, ostendere, quam eum, qui illam fert lucerna: non ferens illic versari diutius, transit in hunc sacrum montem & hanc speluncam: ex qua facit ille vnam solā eam, quæ est ad Deum, transitionem, illic relicto corpore. Tribus autem de causis pie fit eius in montē translationem, quidē, ut præfecturam tanquam magnum aliquod onus fugeret, quam illi erat imposituri Patres, vel potius eius virtus eximia. Secundò, ut loci quoque transmultiples virtutis fructus producere arbitrans. Terriò autē, quod non à se, sed à Deo motos fuerit, ut ei Christi phalanx ducenda committeretur, ubi tot militum, vel formente commotus, accedit ad verticem montis, & in hac spelunca perpetuò habitat, quæ etiam hucusque eius sacris diues est reliquijs.

Quædam autem fama ab alto à patribus tradita, ad nos usque peruenit, quæ dicit, siquidem illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex superna specularent, deinde ab angelo responsum accepissent, nec eandem viam rursus inirent, sed per aliam potius redirent in suam regionem: Hos, inquam, dicit Magos in hac spelunca incedituisse diuersatos: cumque hic non dormissent, manē ingressos esse viam, quæ ducebat

Inuist reuerter sanctam ciuitatem.

Præfert intelligentiā vitæ ex nobilitate anachoreti.

Psal. 62.

Recedit à Longino inuitus.

Spelunca, eius sacris diues reliquijs. March 2.

Traditio
line scripto,
pro certis
habentur in
Ecclesia.

Charitati
principue
studet.
Matt. 23.

Eccle sancti
paria fan-
cta exerci-
tia.

Sancti viri
abstinentia
& victus
austeritas.

Psal. 1.

ducebat in patriam. Et tale quidem est id, quod dicitur, & fortasse eam nulla labefactat improbabilitas. Nam primum quidem, cum statuisent ingredi iter per Hierosolyma, non est admodum facile, ut ij alia ex Bethleem domum reuenterentur. Sicut etiam nunc videmus eos, qui a Bethleem, vel ab ea qua est circuncircata regione, transeunt, per hanc proficisci. Preterea autem multa ex ijs, quae olim quidem facta sunt, sita autem non sunt in diuina scriptura, sola scriptis non mandata traditio, efficit ut in hodiernum vsq; diem pro certis habeantur. Qualia sunt ea, quae dicuntur de loco cranij, quae sunt, inquam, tractata a magno Basilio. Ille enim dicit in quadam sua oratione, (oportet enim ea tanquam condimentum aliquod addere orationi) non scriptam nobis exponens traditionem: Adam, inquit, primus noster parens in hoc, qui nunc dicitur cranij, loco dicitur esse sepultus: ubi meus quoque Christus pro nobis crucem & mortem suscepit, propter eam, quae verbis explicari non potest, benignitatem. Et haec quidem sic.

Sapiens autem Theodosius cum fuisset in hoc loco, & semper euperet excelsiora, diuino Apostolo sibi veluti exemplari pposito, euasit illius imitator, omnia quidem sacra amans mandata similiter: precipue autem captus amore diuinae dilectionis. Eius enim suauitaculo sic erat illius fauciata anima, & ita eius insolubilibus adstringebatur vinculis, ut excelsum illud & diuinum preceptum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, re ipsa ab eo impleteretur: quod quidem non aliter fieri potuerit, nisi oēs naturales animae facultates ad nihil aliud, quod ad sit, cōtendant, nisi ad solum creatoris desiderium. Has, inquam, intelligentes animae operationes, ut qui musice esset peritus, pius Theodosius cōcinne & numerosè mouēs ad ea, quae oportet, & quando & quantum oportet, & ut par est, vnamquaque coniungens, omnium harmoniarum numerosissimam & iucundissimam effecit suae vite temperaturam, vnum solum scopum sibi proponēs, ut ex Deo à se omnia fierent, & nihil ab eo dissentiret & disereparet.

Quis enim in ijs, quae pro Deo suscipiuntur, periculis aequè excelsi & fortis animi visus est atque ille, qui neque vincebatur à minis potentiorum, neque illiciebatur inducebatur blanditijs, quando de Deo fortasse, sed non ex Deo, erat quod iubebatur? sed de ea re quidem differatur oratio. Quis autem significauit indicare cordis cogitationes, & accuratè eas examinare, & maligni nosse artes, quae suffurantur per dexterās, sicut ille? Quis sic animam quidem comprimere, spiritum autem conterere, omnem autem intelligentiam & altitudinem deprimere, quae extollitur aduersus Dei cognitionem? & ut semel dicam, Quomodo quis res illius imitatus fuerit, quas ne dignè quidem laudare potuerit? ieiunij constantiam, vigilandi perseverantiam, orandi assiduitatem, pulchrum psalmodi ordinem, oculorum in lachrymas innatam profusionem, ut prius spes esset sisti perennia fluuiorum fluenta, quam fontes illius lachrymarum: per totas noctes stationem, illa quae occultè suspendebantur, propter quae, eo quod in somnam diffunderetur, & resolveretur, dolor incumbere in inguinem: humilitatem spiritus, mansuetudinem, animum ut plurimum cogitandum & attentum, acre ingenium, & quod admodum facile recta ad calos vsque volabat? Hec optare quidem possunt etiam alij: sunt autem ad imitandum omnino difficilia.

Quis ventri ita imperauit, aut eum abstinentiae legibus magis habuit obedientem? Qui eo utebatur non secus ac ancilla, cibum sumentem quando ipse iuberet. Sumentem autem cibum, non quantum ipse vellet, sed quantum sufficeret ad continendum vinculum naturalis coniunctionis. Alimētum autem erat fructus palmae, aut paucae siliquae, aut legumen aliquod aqua madefactum, aut etiam quae ex agrestibus herbis erant esculenta. Quod si horum quoque, quae dicta sunt, erat penuria propter summam solitudinis inopiam, ossa dactylorum madefacta, erant illi lautum & splendidum nutrimentum propter necessitatem, & famis scitum solatium. Perpetuis autem triginta annis panis nihil gustauit penitus. Sed etsi ita parè & strictè se gerebat in ijs, quae pertinebant ad vsum corporis, non ita tamen se habebat in ijs, quae pertinebant ad animam: sed illam contra abundè & copiosè noctū diuq; alebat: ut qui in lege Domini quotidie meditaretur, & sacris elogijs quotidie rigaretur. Quo factū est, ut visum sit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, & fructum dedit in tempore iucundissimum & copiosissimum. Atque corporis quidem in iuuentute ad libidines incitationem sic pulchrè effecit conuiescere. Hanc autem abstinentiae legem non statuit simul abijcere cum flore iuuentutis, neque eam repulit tanquam adhuc inutilem & minime necessariam.

necessariam: sed conseruauit vsque ad profundissimam senectutem, augens & non remittens: & non secus ac quendam socium nauigationis, qui vnā nauigauit in hyeme & tempestate, multorumq; laborum & ærumnarum fuit particeps, cum iam fuerit in portu, erubescens amandare.

Amplectebatur itaq; labores, sicut alij voluptates: remissiones autem & delicias repellebat ut hostes, cum longa cōsuetudo ei talem impressisset habitum. His non secus ac stella iucundissima, splendidissime ac pulcherrimè micans radijs, iam etiam procul apparebat. Nam ciuitatem quoque sitam supra montem, est celari difficile. Ergo nec latuit, etiam si illud ipsum perpetuò fugeret. Cum non lateret autem, consentaneum erat omnino, ut boni & honesti studiosas animas ad se traheret, non secus ac magnes ferrum: aut potius ut bonas quasdam apes, iucundum illud mel virtutis. Ad illum itaq; iam ventitabant quidam ex ijs, qui erant amatores virtutis, & malebant eum eo incole solitudinem, quam cum Imperatoribus praeclaras ciuitates. Qui vim afferentes, vix quidem, sed tamen persuadent, ne sua solum consideraret, sed ea etiam, quae sunt proximorum: & eius, quae est ex Deo vita, cum accipiunt veluti padorribam. Et tunc quidem sex vel septem numero erant chorus, qui erat circa ipsum. Cum autem sciret ille magnus, ijs qui ex Deo viuere elegerint, nihil aequè conducere ad parandam virtutem & ad partem conseruandam, ac mortis memoriam: quae etiam vera philosophia & dicitur & creditur: quid facit? Sepulcrum iam cōstruere his suis iubet discipulis: simul quidem ut eius esset monumentum finis, sicut etiam vocatur: & sic eos magis excitaret ad decertandum, & diligentius stimulareret ad virtutem: & simul etiam, & mortuos acciperet: quin etiam ille ex futuris aliquid prouidens & presagiens, iam enim haec charismata & gradus attigerat, in luce gratiae lucem videns. Quid autem erat quod presagiebat, iam declarare aggreditur oratio.

Paratum enim erat sepulcrum, & adstabat quidem ipse desuper: discipuli autem ipsum circumstabant. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat euenturum, sic lepidè dicit, eos adspiciens: Sepulcrum quidem est paratum: quisnam autem ex vobis est encania eius celebraturus? Et ille quidem sic, lepidè & vrbane orationi miscens seria, Solebat enim ipse quoque inter alia tempus nosse, austeritatemque & tristitiam gratia moderata soluere. Quidam autem Basilius, dignitate quidem sacerdos: propter rerum autem bonarum desiderium, expressos apertè seruans paternos characteres: & cum qui ipsum genuerat spiritaliter, non minus referentes similitudine virtutis, quam carnales patres ij, qui ex illis nati sunt. & alioqui sciens quæstionem non frustra dictam esse propositam à magistro, primus arripens sermonem, erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquam rem non repudiandam, sed valdè vtilem & conducibilem. Protinus ergo genibus flexis, cum se humi proiecisset, Benedic mihi, inquit, Pater. Ego autem, inquit, huius sepulcri primus celebrabo encania. Hic ergo petijt, ille lex vult fieri mortuis, tertianas, inquam, & nouenas, & consequenter etiam quadragenas. Cum autem iam sine acciperent quadragenæ, o quomodo explicauerit oratio id, quod est valdè quidem verum, sed est valdè creditu difficile, propterea quod modū exuperat? anarū, &c. in vlla parte corporis, tanquam molli quodam & suauī somno sopitus, excessit ad Dominum, premiū virtutis, & quod prompto & alacri animo illinc trāsire voluerit: quod quidem apertè significauit eum eorum, quae hic sunt, nequaquam affici voluptate: ut qui primus ut ante Deum sisteretur, & primus coronaretur, tulerit: aded ut ipse hac in re laudem magistri superauerit, nisi fortè nimis videatur curiosum id, quod dictum est, si quidem magna res est, Dei facies benignè & beneuolè adspiciens.

His sic perfectis, miraculum consecutum est miraculum. Quadraginta enim deinceps dies, in canticis vespertinis inter sacrum chorum discipulorum hic diuinus quoque stans Basilius, & vnā cantās videbatur & audiebatur à magno Theodosio. Et ex alijs quidem nullus alius, neque vocem audiebat, neque illius formam cernebat. Solus autem quidam Aetius, vir qui ipse quoque magistri sequebatur vestigia, & volebat esse discipulus Theodosij: non ex eo solum, quod res illius & sciret & narraret, sed eum etiam imitaretur, ipsum quidem videre non poterat, sed vocem audiebat. Rogauit autem magistrum, an ipse mortui quoque vocem audiret. Ille verò dixit se & videre & audire:

Labores appetit, spernit voluptates.

Quidam se illi adiungunt.

Mortis memoria vera philosophia.

Obserua hic vsum antiquum tertiarum, &c. pro defunctis.

Res mira.

& si vellet, se ei esse ostensurum eo tempore, quo apparuerit. Atq; nox quidem successit, & peragebatur conuentus, & homo Dei rursus planè videbat Basilium cum ijs, qui stabant & caneabant, simul stantem & canentem, eumq; digito ostendens Aëtio, preces quoque addidit: Aperi Domine, dicens, huius quoque oculos, & videant hoc quoque magnum tuorum operum mysterium. Cum is autem statim vidisset & agnouisset, atq; etiam accurrisset, & præ desiderio eum complecti voluisset, Basilium non solum apprehendi non potuit, sed etiam euauit, cum dixisset alijs audientibus, Salui estote, o patres & fratres, salui estote: me autem deceterò non videbitis amplius. Quamobrem id quod à Christo dictum fuit in Euangelij, Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: ostendit id quod factum fuit, esse verissimum & fide dignissimum.

Iohan. 11.

Sacrum Pascha festorum præcipuum.

Hoc fuit primum testimonium virtutis Theodosij. Secundum autem mea iam vult persequi oratio, quod priori nullo modo est inferius: Dies erat festus, & festorum omnium primus & præcipuus: ipsum, inquam, Pascha, mei Christi, vel mea potius resurrectio & reformatio. Sacra autem noctis aderat quidem vespera: ijs autem, qui ad eum conuehebant, nihil erat ex ijs, quæ sunt ad vescendum necessaria: non panis, non oleum, non aliud quid aliud ex ijs, quæ sunt esculenta. Atq; chorus quidem discipulorum egrè ferebat, ut est verisimile, qui iam erant numero duodecim: egrè ferebant autem non pro se tantum, sed quod eum iam non adesset panis, qui offerretur ad sacrificium, erat eis futurum pascha absq; sacrificio, & absq; corpore Christi dies festus celebrandus. Circumsistentes itaq; aduersus magistrum murmurabant, cum causam rationi consentaneam velut ex re cepissent. Ille verò cum tantum dixisset, Parari oportet sacra mentiam: reliquorum autem, inquit, nihil vlli curæ sit. Nā qui olim tor Israelis millia in solitudine, deinde etiam non paruam multitudinem aluit ad satietatem: hic ipse nostri quoque curam gerens, nec est viribus imbecillior, nec ad prouidendum debilior. Hæc ille quidem dixit: sed quemadmodum eius verba effectum sint quamprimum consecuta, nec spe fraudauerint discipulos, iam iam dicet oratio. Quomodo enim olim ouis in planta Sabec adfuit parata ad holocaustum, ita etiam huic quoq; beato, sole iam terram relinquente, accedit par mulorum, per quos afferebatur sarcina variorum alimentorum, conuenientium hominibus, qui se exercent: & nec aberat quidem ipse sacra mentia, qui videtur, & intelligentia percipitur, panis: sed erat vnā cum alijs. Propter quod magis latari sunt Theodosij quidem discipuli, Christi autem cultores. Et hoc quidem donum, fuit donum illius precum, quod non ex caelo descenderat, ut prius manna: sed ex terra scaturierat nutribus celestibus: & aluit non solum sensiliter, sed etiam spiritaliter, quod ad panem quidem attinet, qui fuit oblatus sanctificationibus. Sic ergo cum simul terrestribus bonis & celestibus se iucundè satiassent, qui apud ipsum erant, vique ad sanctam Pentecosten, paulatim discebant, qualis esset illorum Doctor. Et hoc quidem ita se habuit.

Verus diuiniarius yfius.

Cant. 4.

Psal. 114.

Quod autem consequitur, illius dico esse fraternū, & similis fidei & spei scetum germanissimum. Vir quidam, cuius erant magnæ opes, bonis aut opcribus laudem assequi statuerat, suas facultates distribuebat in benedictionibus, & pecuniæ materiā efficiebat animæ salutarē. Is, inquam, cum omnibus alijs, & præcipuè ijs, qui vivebant ex Christo, & se à mundo remouere, ad Deum aut propè accedere rectè cogitabant, dextera apparuisset iucundissima, ut diuina dicit scriptura: aut rursus, ut cum scriptura magis dicant, hortus eius non conclusus, & fons conspectus esset non signatus, solis Theodosij discipulis, per obliuionem aut ignorationē non imperijt beneficentiam: ut fortè etiam Deo in his sanctum probante aut glorificante. Atq; discipuli quidē accedentes, ei exhibebant molestiam, ut & se & illos manifestos redderet diuifori, & magno studio instabant: neq; enim se habere, quo deinceps alantur: qui paucas quidem habebant siliquas, & eum enim nonnunquam deficerent, ea quæ restabant ossa, coquebant, ut iam dictum est, & eis vrebantur ad famis solatium. Sic ergo illi hominem, qui semper latere studuerat, manifestum fieri cogebant propter pusillum suum & abiectū animum: & eum, qui ad Deum oculos conuertere consueuerat, vrgebant, ut turpiter manus porrigeret hominibus, relictā manu, quæ est aperta, & implet omne animal benedictione, ut qui eam esse angustam vel parcam ac sordidam iudicasset in præsentia. Atque illi quidem erant relictæ. Is verò eos sensim admonens: Quis, aiebat, ex ijs qui in Deo confisi sunt, omnino est derelictus? Aut quis, qui ipsum ad finem vsq; sustinuit, non accepit consolationem? Qui

Qui inebriat omnem sitientem animam. Hæc nobiscum dicat diuinus Hieremias: Et iterum 31. omnem esurientem implet animam. Qui preparat coruis cibum, & pullis coruorum: Psal. 146. ut lob quoque & diuinus David introducā simul loquentes. Cognoscāmus quantum interest inter humanum studium & diuinam prouidentiam, quæ pertingit vsq; ad extrema: & sciēmus, quemadmodum ijs etiam, quæ propter Christum lubenter reliquimus, diuina rursus prouidentia abundè & copiosè fruimur.

Hæc dixit, & paulò post apparuit quidam, ducens animal onustum. Ibat autem non ad magni Theodosij monasterium: sed scopus quidē erat ei id transire, onus autem in alio quo alio loco deponere. Postquā verò fuit iam prope monasterium, vel inuitum visum sinit iumentū: cumq; ei flagello multas plagas incuteret, illud erat immobile, non secus ac si esset saxum. Cum homo ergò rectè existimasset id nō fieri sine Dei numine, mox conuerso ordine, animali utebatur tanquā dūce, & laxato freno, ei permittebat ire, quod cum ferret impetus. Cum homo sic fecisset, animal cōfestim nusquā quidem aliò, sed perindè ac si aliquis frenum, cum à nemine videri posset, traheret & dirigeret, rectā vadit ad monasterium. Quod cum viret ingressus, & inopiam, quæ eos vrgebat maxima, didicisset, & Dei prouidentie arcanū esset admiratus, quemadmodum scilicet effecisset, ut inopie molestia eis esset occasio coronarum, & ut ipse eam solueret molestia: & quod ea de causa non parebat animal, cum diuina vocante prouidentia ad alendas animas, quæ Deo quidem ministrabant, ministrantis autem corporis laborabāt imbecillitate. Hæc cum ille didicisset, duplum præbuit eius elemosynę, quam primus diuisor dederat. Deceterò ergò eius discipuli cessantes ei exhibere molestiam, & esse pusillum & abiecto animo, studebant potius eum imitari, beatūq; eum ducebant propter firmam spem & fidem in Deum. Sed hæc quidem hucusquē.

Quoniam autem ei quotidie accedebant discipuli: fontes enim illius gratiarum, vobiscum dicat diuinus Hieremias: Et iterum 31. accedebant bonas & virtutis studiosas animas: ceruas rationis compotes dixerit aliquis, aquas amantes spirituales: alijq; plurimi acceperunt, & non pauci ex ijs, quorū magna erat autoritas & opes. Et iam magnus quidem erat numerus discipulorū, spelunca autem exigua & planè minor, quā ut eos posset capere: ipsi autem accedentes solliciti dicentes, nihil oportere cum curare sumptus faciendos ad edificationē. Nam & sumptu, aiebant, qui ad eam sufficit, manus, & manu nobis ea animus largior. Sic cum magis gregi cogeretur præesse verè bonus pastor, dici non potest, quātis iactaretur curis, & quā varijs distraheretur cogitationibus. Quando enim ad bonum quietis & silērij respiciebat, & ad puram & tranquillam mentē, ab hac chara quiete tanquā à matre se auelli dolebat. Quando autem considerabat, curam esse gerendam eorum qui ventitabant, & non oportere sibi soli viuere, sed multo magis etiā proximis, & eius rei ipsum Dominum fuisse nobis ab initio exemplar propositum, qui & sibi congregauit discipulos, & conspectus est pastor ouium rationis compotum, & pro eis emisit animam.

Hæc ergo quando per ocium considerabat, & in contrariam partē trahebatur animus, neq; sciebat cuiam purè adhereret. Nam quietis quidem & silērij fructus non ignorabat. Rursus autem sciebat, quinam essent fructus curæ, quæ gereretur fratrum: & ideo vtriusq; adhebat, & neutrius erat penitens: & ab vtroq; recedebat, & cum amantibus rursus cōueniebat. Quid ergò facit? Deo permittit vniuersum, qui vel solus potest miscere, quæ misceri non possunt: & illius auxilio credit posse fieri, ut & conseruet corpus solitariū, sed in eo, quod sit cor benè compositum & tranquillum, vitam rectè geri monasticam, ut à diuino David est definitum. Certè etiam si ita se haberet, iudicium tamē Deo permittit, & ei supplicat, si omnino ei gratus esset conatus: (ei enim in mēte versabatur, quod olim diuinus Simeon de eo prædixerat) si ergò omnino Deo placeret, ut hoc signo declararet, & locum apertè indicaret, in quo erat monasterij iaturus fundamenta.

Cum ergo in manus sumpsisset thuribulum, & implēset carbonibus, & deindè absq; igne imposuisset suffitum, peruasit solitudinem, labris preces decantans. Preces autem hæc habebant: O Deus, qui per multa & magna miracula fecisti Israelē fidelem, qui famulo tuo Moysi multis & varijs prodigijs persuasisti, ut eos regendi onus subiret: & Exod. 4. virgam quidem in serpentem, in alborem autem leprosam manum mutasti, & deindè

Nota mirā Dei prouidentiam.

Augetur in dies numerus discipulorum eius.

Corporis sola solitudo non facit monachū.

debant, illi quibus hoc commissum fuerat: tantum abest, vt haberent quod satis esset ad eos alendos, nisi in vna mensa oporteret vnum panem apponere. Qui autem arceas panarias ante impleuerat Dominus, larga & copiosa dextera, quæ aperitur & nutrit, quicquid ab ipsa est creatum: is tunc quoque mensas impleuit, vel vt potius dicam, ventres: adeo vt cum innumerabilis ille hominum conuentus, fuisset plenus ad satietatem, tot essent sportæ reliquiarum, vt ipsi quoque, qui accubuerant, multa domum tulerint, & ijs qui seruiebant, ex ijs sint opipara postea mensa appositæ. Videntur autem hæc esse difficilla non solum ad imitandum, sed etiam ad laudandum, & ad rectè explicandum oratione. Quis enim adhuc videns Aegyptios cõsuentes ad magni Theodosij monasterium, non existimauerit vel puteos esse tantæ multitudini defecturos ad solum potum? Illi autem ita ad satietatem fruuntur appositis, vt ijs etiam, qui post ipsos veniebant, sufficerent quæ remanserant, ad secundum cõuiuium. Quis ergo videns, quæ in hodiernum vsque diem sunt in solitudine, non statim est habiturus fide dignum testimonium, quod qui per Mosem in solitudine mirabile prius pluit Hebræis nutrimentum, hic ipse nunc quoque per Theodosium (etenim in Christo viuere creditur) hoc quoque magnum & diuinum efficit, & tot viris nutrimentum copiose suppeditat? Propterea ergo multos quoque videris ad hunc locum festinantes, hunc ipsum reuera esse illum existimantes, propter quem Seruator & quinque prius panes benedixit, & tot hominum millia aluit ad satietatem. Sed hæc quidem ita se habent. Nobis autem redeundum est ad ea, quæ consequuntur.

Quoniam enim præcipuum indicium charitatis in proximum, est cura quæ geritur ægrotorū: quæ etiam maximè nouit purgare patibilem nostræ animæ facultatē: quoniam non sufficit ad perfectionem, fratrem nutrire esurientem, & potum dare sitienti, cumque qui est hospes & nudus, in domum introducere & cõplecti: sed oportet præterea eius etiam cum mutuo quodam sensu misereri, vt non sit solummodo bonū, sed etiam benè fiat, ex animæ scilicet affectione: vt nō manu solum, verum etiam anima ostendat misericordiā. Qualis autem ille esset in ea re, iam vult declarare oratio. Cum tres domos edificasset, vnam quidem ijs, qui propter Christum erant seiuncti, & toti mundo crucifixi, tribuit ad curam corporis in infirmitatibus. Deinde duas permittit ijs, qui in mundo vivebant & versabantur: & ex ijs ipsis vnam quidem ijs, qui erant insigniores & honestiores: alteram verò ijs, qui erant viliores & pauperiores, & qui opus habebant alterius auxilio. Quinetiam suis monachis, quorum propter senium & labores longè exercitationis soluta erat vis membrorū, (Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodosij sollicitudinem) ijs cum in loco separato aptum extruxisset gerontocomion, id eis permittit ad recreationem diuturnæ afflictionis, tanquam bonis viatoribus, longa via & aspera defessis, accommodatum diuersorium. Præterea autē aliud quoque ab eo constructum est nosocomium, nempe ad opera commiserationis verè misericordiæ & clementi animæ: quod etiam erat donum mulieris verè honestæ, moribusque piæ & religiosæ: quæ quidem eius admirans bonitatem, domumque & se ipsam cum filiis ei largitur: mundo quidem renuncians, Deo autem totam seipsam permittens, & volens vt sui filij sub illo viverent.

Quinetiam, quod maius est signum clementiæ & benignitatis, quicumque in montibus & speluncis degere quidem propter Christum, sed non ex Christo, elegerant, inconsiderato & non stabili calore secuti exercitationem: & humane quidem imbecillitatis, & Christi verborum, quod absque illo nihil possumus facere, obliti: inani fastu & vana persuasi arrogantia, & quæ rectè gesserant, miseri sibi adscribentes: o mea mala, o grandem insolentiam, vel potius amentiam. Quid enim boni fecerit humana natura, tuo, o Seruator, nudata auxilio? quæ me doces per linguam Prophete, dicentem: Remissi manus, & aruerunt: & facti sunt tanquam fœnum siccum super domos, tanquam gramen. Quid verò per hæc significat? Quod amisso flore virtutis, quem qui tuam habet manum opem ferentem, amplexi sunt, deinde exiccati defectu tuæ pinguedinis, dedecus deformitatis miserabiliter induerunt. Qui ergo sic stultè senserant, & ideo traditi erant satanæ ad interitum carnis, vt ait Paulus, vt saluus fiat spiritus: aut alioqui mente erant lesi & malè affecti, & poenas dederant in eo, quod peccauerant, vt discerent cum in honore essent, effecti rationis compotes, intelligere ac noscere opificem & auxiliatorem, & non esse ingrati in eum, qui eis dederat gratiam: ij experti sunt cum valde

benignum, & paternè in ipsos se gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquam pro filiis proprijs, & alioqui beneuolè in eos afficiebatur: cumque eis constituisset locum quietum & tranquillum, permittit vt in eo agerent: vt esset ei quodammodo alterum monasterium, & ob multitudinem eorum, qui erant congregati, & ob ordinem ministrant. Magis ergo quàm aliorum, homo Dei, sicut diximus, vincebatur ipsorum commiseratione, & in eis recreandis magnam adhibebat curam & diligētiam, & eos consolabatur verbis aptis ad persuadendam tolerantiam:

Nequaquam o filij, dicens, nequaquam resoluamini & eneruemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum, à Deo omnino non corrigi. In laboribus enim, inquit, & in flagellis castigare Hierusalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima mea nunquam à te deficiat. Castigat enim, sed benignè: & castigat omnem filium, quem recipit, possum dicere ex diuina scriptura, adeo vt disciplina eius & castigatio non sit ira, sed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducitur propter benignitatem. Bonum est ergo, o fratres, & valde bonum, cum hic spiritaliter castigati fuimus, illic Dominicas plagas non experiri: & cum hic ad tempus afflicti fuerimus, quæ finē non habent, tormenta effugere. Hic enim nihil pati, longè est grauius, quàm pati: & excedere è vita absque tentationibus, vt cuius nō fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod est apertum indicium terribilium afflictionum, & notiorum potius, quàm germanorum filiorum signum euident. Quanquam ne illud quidem omnino conturbabit animum eorum, qui sapiunt, si figmenti diuini dæmonis euadit dominus. Nam datur quidem eis potestas ab eo, qui creauit, tanquam quibusdam punitoribus, hei mihi, ad castigationem filiorum qui declinauerunt. Datur autem, quantum ille non ita sufficere ad castigationem, non quantum ipsi volunt. Vix enim parcerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercunt, vt sacra docent Euan- gelia. Conspiciamus ergo per hanc disciplinam sensum accipere peccatorum, & non egere alijs plagis grauioribus, quod incorrecti maneamus post plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra nostram voluntatem est illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quod moderatè feramus ea, quæ contigerunt, & gratias agamus ei, qui intulit disciplinam legibus benignitatis. Ipse percussit, & ipse nos sanabit. Et hoc habeo à Propheta: Percutiet, & alligabit, & non tardabit ad curationē. Hæc dicens admirabilis Theodosius, omnibus quidem procurabat consolationem, & nonnullis etiam à morbo liberationem: alios admonens, vt forti & magno animo ferrent ea, quæ sunt grauiora: & persuadens esse vtilius ea tolerare, quàm ab eis liberari. Hæc ratione plurimum studij ponebat Theodosius, non vt eos qui malè habebant, liberaret ab eo, quod erat eis molestum: sed vt potius eis persuaderet, vt ea forti & magno animo ferrent.

Sedenim quomodo aliorum illius bonorum epulis auditores excipiemus? Quid enim, perinde ac si desint res præclare ab eo gesta, excogitabimus, quemadmodum possumus immorari in oratione? Quis enim cum eas, quæ hic sunt, audierit hymnoter exilit, promptoque & alacri animo labra mouet ad laudandum eum, qui fecit: quod diuersis quidem linguis, vna autem mente & sententia canatur piè & religiosè? Quomodo enim in lyra, ea quæ sit vicissim pulsatione, contemperatur vocum diuersitas numero admirabili: ita etiam hic quoque diuersis linguis, quidā varius & valde concinnus cantatur hymnus. Hic enim vir sapiens, sicut olim Beseleel diuini architector tabernaculi, sapientissimè & pulcherrimè dispensat & administrat in hoc sancto monasterio, & quatuor ædes intra id edificat. Ex quibus vnam quidem dimisit ijs, qui lingua Græca vtuntur: in qua ipsa aliorum quoque patrum choro hymnus canebatur. Tertiam autem sortita fuit gens Armeniorum: in qua quidem ipsi quoque lingua patria Deo hymnos emittebant. Vltimam autem & quartam seorsum ab alijs ij, qui vexantur à damone: Qui cum erant alioqui furiosi & emota mentis, vt ante meminimus, cum ipsi ad se reuersi, erant compositæ mentis, cum ijs, qui eis ministrabant, in ea preces emittebant altissimo. Itā ab eis peragebatur hymnodicæ regula, quæ (vt dictū est) septies in die offerebatur DEO vniuersorum. Sed hæc quidem alio tempore.

Adhortatio ad patientiam. Ierem. 6.

Heb. 12.

Cur diabolus sinatur obfidere homines.

Matth. 8.

Osee 6.

Etiam antiquis patribus hymnodia & cantus fuit in vfu, tam in die, quàm in nocte.

Eccē septē horæ cano-
Nam

Nota miracula, quæ in Theodosij fiebant monasterio. Exo. 16.

Tria valētudinaria extruit.

Ioan. 15.

Esa. 37. iuxta 70.

1. Cor. 5.

Nam quando oportebat veneranda participare sacramenta, lex erat apud eos pulchre admodum constituta, ut usque ad diuinitus inspirata Euangelia unusquisque in sua Ecclesia simul & lingua diuinam audiret vocem: postea autem omnes congregarentur in vna, exceptis demoniacis: in magna scilicet Græcorum Ecclesia. Quod quidem in hodiernum usque diem faciunt: & illic sunt participes sanctificatorum.

Et quid opus est omnia recensere, illius, inquam, sacri pastoris & gregis: & vtrum eorum magis admiretur virtutem, an multitudinem? Nam quos tota quidem sua vita parturiit spiritualiter, paternè autem nutrijt, & deinde etiam ad Deum emisit, cum pulchre suam vitam finissent, fuerunt numero sexcenti & nonagintatres. Quos autem præfectus, qui postillum successit monasterio, fuerunt plusquam quadringenti, spiritualis virtutis apertum seruantes characterem, filij patrem amantes, & filij, qui insigne amabantur à patre. Causa autem amoris, qui erat in vtriusque, erat non natura, quæ est res laude carens & mercede: sed bona voluntas & bonum animi institutum, amans id quod bonum est & honestum: & ideo laudem omnino meretur. Et possem quidem dicere cum magna voluptate, quot pastores, quot Episcopos protulerit eius educatio, & quot ex eius ouibus fuerunt pastores aliorum, & præfuerunt sacris monasterijs: non ipsi amantes imperium, sed potius iudicari digni qui imperarent, & digni quibus crederetur præfectura animarum: & quorum multi per se vixerunt, propter quietis ac silentij desiderium, & cupiditatem maiorum certaminum: quorum nonnullis producta fuit exercitatio usque ad octoginta annos, & eis annorum multitudo congregauit multitudinem diuitiarum spiritualium: per quæ omnia cognoscebatur & prædicabatur Theodosius, & ei aureum cõseruabatur genus, quod honore, inquam, antecellit. Per quæ ei implebantur fructus & manipuli, & merces augebatur. De vnoquoque ergo eorum libenter meminisset oratio, nisi produceretur ad immoderationem. Oporteret ergo paucis dicere, nullum fuisse relictum locum, qui non commodi & vtilitatis aliquid ex eo sit consecutus.

Postquam ergo huius viri diuini fama per vniuersum orbem terrarum iam peruasisset, & virtutis studiosas ad se attraxisset animas, multi quidem ex militibus bella multum valere iubentes, referebantur in numerum eius phalagis: multi autem ex ijs quoque, qui valebant dignitate, & honores fuerant consecuti, hæc non secus atque somnia despicientes, aut potius ut alias Sirenes, quæ demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipsum contendebant: propter Christum ignominiam, veram esse gloriam, & ipso etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex ijs quoque, qui erant insignes eruditione, libros quibus adhærebant, tanquam aliquibus vberibus aut fontibus, vel tanquam iucundissimas voluptates, vel tanquam pulcherrima spectacula despicantes, maluerunt attingere institutiones elementorum vitæ, quæ ex Christo agitur: relictisque plaussibus & laudibus civilibus, humanæ sapientiæ prætulerunt eam, quæ est propter Christum, stultitiam. Quibus admodum aptè usus fuit hic bonus pastor: imbecillioribus quidem labores alleuans, augens autem robustioribus: adeo ut neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque vires insolerent si non comprimerentur: erga omnes seipsum varians & mutans spiritali sapientia: Non virga castigans, sed sermone instituens, sermone sale condito, & qui perueibat usque ad profundum motum mentis, ut qui vim haberet ex ipsa operum fiducia. Ea ratione & consolans, erat multis terribilis: & increpans, desiderabilis, & iucundus in omnibus. Quis ita fuit, & cum multis conuersans, vtilissimus, & ad sensus colligendos, & ad efficiendum ut intro conuerterentur, aptissimus? adeo, ut is in maiori esset tranquillitate in medijs tumultibus, quam ij, qui sunt in solitudine: & idem simul esset & cum multitudine, & separatus: & illud quidem alijs, hoc verò sibi afferret vtilitatem: vel suam potius per vtrumque. siquidem iuuare proximum, est apertè iuuare seipsum. Quod autem & permansit cum eo toto vitæ sue tempore, & est veluti necessariū aliquid & semper consequens, erat diuinorum lectio eloquiorum: quam non tempus, non morbus, non senium, non aliquid aliud ex ijs, quæ accidunt, interruptit. Quinetiam cum iam esset imbecillus, & iam ad extremam venisset senectutem, nec deceterò posset amplius progredi, liber erat in manibus, & vincebantur labores à laboribus: à meditationis, inquam, laboribus, labores senectutis & imbecillitatis. Ad quos cum dies non sufficeret, illius lucem lucerna supplebat in noctibus.

Quo.

Quoniam autem cum esset homo, oportebat eum esse multis defessum & exhaustum laboribus, non poterat quidem nocturnè esse cum fratribus canentibus, & admonere quæ oportebat: ministro autem tanquam lingua vtens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum significabat fratribus, & quisnam esset canticum incepturus, & quisnam facturus lectionem sedentibus, & quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de causis, & sibi quidem providens, ut assidue vigilaret: & illis, ut regulam spiritalis officij seruarent citra ullam reprehensionem. Sed nocturnè hæc quidem illi magno erant præcepta ecclesiastica: interdum autem ad eum accedentes, qui erant ex spiritu ei geniti filij, eum seorsum interrogabant propter cogitationem, quæ eis afferebat molestiam, Apertè autem ea suadebat, quæ pertinebant ad eorum vtilitatem, non sermone solum docens, sed etiam vita ea, quæ dicebantur, cõfirmans. Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procù à miraculo. Nam vir ille, qui externam negustauerat quidem sapientiam, & in libris gentiliū ne linguam quidem exercuerat, tanta verborum copia faciebat admonitiones, ut nullus eorum, qui in his libris cõfuerant, & arte dicendi linguam satis acuerant, facile posset cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana sapientia, sed ex gratia boni spiritus, qui ad eum veluti dixerat: Ecce dedi verba mea in os tuum, sicut olim Hieremiæ sapienti: ex seipso quidem multa dicens, eaque elegantia: multa autem etiam ex dictis Apostolicis. Maxime autem crebro recordans salutarium constitutionum & sermonum, qui instruunt ad exercitationem, Magni, inquam, Basilij: cuius etiam vitam imitans, & eius orationis magno captus amore, studebat animam quidem illius moribus, linguam autem eius ornare eloquentia. Certè per ipsam quoque proferebat ea, quæ sunt rerum illius pulcherrima, meditando assumens, & cõseruans memoria, quæ posset prompti animi studium iniicere vel socordioribus. Bonum autem fuerit illorum ipsorum quoque meminisse verborum, quæ memoria tenere cura erat Theodosio:

Rogo, fratres, per charitatem Domini nostri IESV Christi, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, aggrediamur aliquando curam gerere nostrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ nostræ præteritæ. Decertemus pro futuris ad gloriam Dei & filij sui. Ne remaneamus in hac socordia & mollitie, præsens quidem semper occidit admittentes, in crastinum autem diem & perendinum, principium operum distulerit: Ne si comprehensi fuerimus ab eo, qui nostras animas decipit, nequaquam instructi operibus, excludamur quidem à thalamo gaudij: frustra autem & incassum defleamus, despectui malè habitum vitæ tempus lugentes, tunc quando nihil iuuabit eos, qui agent poenitentiam. Nunc est tempus acceptabile, nunc est dies salutis. Hoc est tempus poenitentiae, illud remunerationis: Hoc est tempus operandi, illud verò dandæ mercedis: Hoc est tolerantia, illud consolationis. Nunc Deus est adiutor eorum, qui conuertuntur à mala via. Tunc erit terribilis, & quidecipi non poterit, examinatio rerum & verborum & cogitationum. Nunc fruimur patientia: tunc iustum cõgnosces iudicium, quando resurrexerimus, alij quidem ad æternum supplicium, alij autem ad vitam æternam, & recipiet unusquisque congruenter suæ operationi. In quod tempus Christo obedire differimus, qui vocauit nos ad regnum suum caeleste? Non ex modo oculis apprehendemus illum terribilem & insignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteræ Domini per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini: eos verò, qui ad sinistram sunt abiecti, propterea quod à bonis deserti sunt operibus, absconder gehenna ignis, & tenebræ æternæ, & stridor dentium? Nos autem diuini quidem nos cupere regnum calorum: ea autem non curamus, quibus id possumus assequi, sed pro præcepto Domini nullum laborem suscipientes, in vanitate mensistunt contra peccatum.

Deinde cum hucusque perfecisset orationem, nonnunquam ea etiam, quæ suæ erant, addebat: & quæ excitabant ad obedientiam, & parabant ad tolerantiam, & vniabant ad concordiam. Addebat autem sua, non ut quispiam se iactans & glorians: sed qui seipsum ostenderet eadem sentire, & simul ea quidem, quæ iam dicta sunt à veteribus, propter breuitatem verò vel sententiæ magnitudinem, vulgi captum excedit, ipse suis additamentis reddens apertiora, manifesta quæ & clara reddens omnibus.

Atque

Eius discipuli quales existerent.

Multi se in eius tradit disciplinam.

In illis instituentis eius prudentia.

Lectione scripturæ assidue.

Singularis eius copia in adhortando.

Ierem. 1.

Constitutiones monasticæ Basilij Magni.

Eius exhortationes ad fratres.

2. Cor. 6.

Iohan. 5.

Matt. 25.

Aduertant hæc, qui solam fidem iactant.

Zelus pro
pietate &
religione.

I A N V A R I V S.

Atque sic quidem utebatur sacer Theodosius ea, quæ ad docendum comparabatur, oratione: ea verò, qua traduntur dogmata, quomodo se habebat? & quis erat eius in ijs sermo & zelus? An ne de hoc quidem est sciscitandum, ut potè quod res omnes loquantur quavis voce aperius, & eius zelum pro pietate prædicent? Illud autè est potius diligenter querendum, quænam lingua sit erudita & facunda, ut possit rectè explicare illius lingue trophæa. Nam is quidem in alijs quidem omnibus erat mansuetissimus & promptissimus, ut honestè potius vinceretur, quam non laudabiliter vinceret. Vbi autem erat in pietate & vera religione periculum, erat illic stabili & fortis sententia Theodosius, & nullius cedebat obiectioni: ut qui cerneretur acris & inuidio animo, ignis comburens, aut securis scindens, aut rhomphæa pugnatoris, ut dicam quæ diuinæ sunt scripturæ. Eius autem, quod dico, argumenta sunt multa quidem alia, mihi autem sufficiet vnum reducere in memoriam.

Esa. 59.

Esa. 32.

Accephali
heretici.

Auro oppu-
gnatur vir
sanctus.

Egrege elu-
dit artem
heretici
Imperatoris.

Tulit aliquandò nostrum quoquè tempus Imperatorem, qui prius quidem fuerat, quantum apparebat, paradisi voluptatis: postremò autem rebus fuit cognitus campus destructionis, & vnus scilicet ex ijs pastoribus, qui sui gregis oues dispergunt & perdunt, & eas turbida potant subuersione. Et ut reliqua illius prætermittam, hoc quidem accipiet, quod post nos sequetur, tempus. Neque enim par est, ut id mandetur obliuioni propter eos, quorum est scelus insigne: qui, ut dicit Esaias, concipiunt laborem, & pariunt iniquitatem. Heu mihi, impius, siue ab alijs ad hoc motus, siue hunc scelerratum factum ex se produxerit: (Stultus enim, inquit, stulta loquetur, & cor eius vana cogitabit) Patrum, qui Nicæa fuerunt, sacra dogmata, tanquam montem Sion & turrim fortitudinis scilicet aggreditur, illa quidem volens abrogari, valere autem sententiam Accephalorum, quam à ratione alienam, & verè ἀκεφαλον, hoc est, carentem capite, iure quis dixerit. Potentia autem admiscet improbitatem, ut hac quidem deciperet, illa verò effectum redderet quod contendeat: ut neque vis, si esset immixta & persuasione minimè contempera, molesta videri possit, & planè violenta, ut quæ res per acceperet ex sola occasione. Neque rursus persuadere, si impotens sit, sit imbecillum, & quod possit pauca & apud paucos efficere. Hinc alios quidem ex Episcopis adoriebatur minis & exilijs, alios autem honoribus & assentionibus: & nonnunquam etiam corrumpere pecunia, & suum malum aliorum quoque efficere, & morbum communicare contendeat, mutabilis non minus quam Proteus, ut Græci dicunt, & non minus mente, quam ille ad speciem, varius. Postremò autem hanc quoque magnam turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum, idque non paucum, ut posset cõtemni, sed quod redibat ad summam triginta librarum: eratque donum non nudè & aperte donum, nè non acciperetur, ut quod suspicionem pareret avaritiæ: sed id quoque occultabat pretextus speciosus & valde probabilis, nempe pauperes, & quæ erant necessaria ad usus fratrum egrotantium. His virum conabatur ingenuum redigere in seruitutem. Et si bonum exultimas & gratum piorum animis id, quod à te, o vir egregie, innotuatur, ego illi dixerim, cur non ab eo ipso finis trahi amatores, & propria vinci pulchritudine eos, qui sunt pulchri amatores: sed id pecunijs ornas & muneribus, quod solet fieri turpibus & deformibus, ut quæ sint aliena ornamenta & artificia?

Cum ergò cognouisset ille magnus id, quod fiebat ab illa pusilla & abiecta anima, temerè aduersus se cõparari, erat, ut vulgò dicitur, aquila in nubibus: ut quæ nec posset capi, nec vinci: sed reuerà potius eum capit, qui simulabat. Nam aurum quidem non repellit, nè fortè videretur temerè suspicari, & offensionis aliquam præberet occasionem: sed duplici damno afficit aduersarium: simul quidè priuans pecunijs, cum esset alioqui avarus: & simul etiam spem vanam & inanem ostendens, qua ducebatur, & quæ seopo nihil habebat consequens. Sed quem leonem existimabat se iam habere in pedibus, cum cum in se concitasset vehementissimè, præclare ostendit, ut est in proverbio, capream inijsse pugnam aduersus leonem. Nam cum iam tempus aduenisset, & ille ab eo petisset confessionem, & adessent qui ea de causa missi fuerant, hic mihi considera eius animi virtutem & fortitudinem. Nam cum omnes simul congregasset ciues solitudinis, & dixisset esse tempus, ut finem acciperet dictum illud Prophetiæ, quod iubet mitem fieri pugnatores, & eos instruxisset ad suscipiendâ pro pietate certamina, se ostendit esse ducem, se militem, se virum strenuum & fortem, & primum in omnibus, & cum Imperatore per literas est congressus. Et lubetissimè quidem mem-

DE S. THEODOSIO COENOBIA RCHA.

253

nissimillarum ipsarum probationum, quibus Theodosius apertas nugas esse ostendit ea, quæ ex propositis videbantur esse validissima: sed propter prolixitatem, & ea spe-ctans, de quibus agitur in præsentia: multis enim manibus opus esset & libris: solum meminero eius dicendi libertatis, qua usus est in fine. Sic enim paucis ostenditur, quam esset homo liber, & qui nequaquam deijci deprimere poterat. Sic autem habent ea, quæ scripta sunt:

Cum hæc duo sint nobis proposita, o Imperator, vel turpiter & illiberaliter viuere consentiendo Acephalis, vel honestè mori sequendo recta Patrum dogmata: scito mortem à nobis esse præferendam. Tantum enim abest, ut hæc noua sequamur dogmata, ut non solum in loco mansuri simus, præcedentes Patrum leges sequentes: sed eos etiam, qui præter hæc alia tueri sustinuerint, piè abdicabimus, & subijciemus anathemati: sed nec vllum ex Acephalis ordinatum, per vim suscipiemus. Absit ut hoc fiat, o rex Christe. & si tale quid contigerit, veritatis Deum præsidem testantes, vel potius il-lum ipsum, qui nunc ab ipsis, maledictis & blasphemijs appetitur, usque ad sanguinem resistemus: & quomodo pro patria, ita pro recta fide lubenter animas profundemus, etiam si ipsa sancta loca igne perdenda visuri sumus. Quid enim opus est solo nomine, quando ipsa sacra, reuerà afficiuntur contumelia? Nos ergò nequaquam admitemus aliquid sentire, tantum abest ut dicere, quod discrepet à sanctis & œcumenicis concilijs. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis & octo Patribus, qui cum aduersus Arrium in sancto spiritu Nicæa conuenissent, anathemati miserum subijciunt, & à corpore absciindunt Ecclesiastico, alienantem à patris essentia eum, qui est natura filius, & introducentem dogmata aliena à recta fide. Secundum autem impulsu diuino congregatum aduersus Macedonium, qui ipse quoque sceleratè loquebatur aduersus bonum spiritum, eum abdicat. Tertium autem aduersus prophanam & execrandam linguam Nestorij, qui ipse quoque absurda erat locutus aduersus Christi carnis susceptæ consilium, pulchrè Ephesi conuenit. Post hæc, quod fuit etiam Chalcedone sexcentorum & triginta diuinorum Patrum: qui cum etiam ea dixissent, quæ conueniebant prioribus, & quæ illi dixerant, adhuc accuratius exposuissent, infelicem & execrandum Eutychen vnâ cum Nestorio absciindunt à corpore Ecclesiæ, & fidem confirmant Apostolicam: & quicumque non ita sentiebat, decernunt esse alienum ab Ecclesiâ. Aduersus hæc & ignis accendatur, & ensis acuatur, & mors quoque nobis acerba adferatur: immò vero, si fieri possit, pro vna innumerabiles: nos verò nunquam prodemus veram religionem, neque ea quæ rectè placuerunt Patribus, ea abrogando probro afficiemus. testes sint eorum sudores, quos pro fide susceperunt, & multæ dimicationes: sed ea manebunt firma & immobilia, & apud nos, & apud eos, quos fas est & Deum & nos sequi. Pax autem Dei, quæ superat omnem mentem, sit custos & dux tuæ potentia.

Cum hanc Imperator acceperet epistolam, mittens & vim asserre, & conari persuadere, se potius submittens, aggressus est se de ijs excusare, quorum accusabatur, & sit compositus epistolam: Huius inuocationis, o homo Dei, nos non sumus authores. Testem confidenter inuocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: sed ab illis oritur hic motus, quos plius, quam alij, oportebat hæc honorare silentio. Nunc autem cupientes singuli primi videri & dicendi facultate & dignitate, se ipsos feriunt, & nos ad se inuicem attrahunt. Quid nos ergò aliud oportet facere, quam dum ij mouentur, nos non simus moueri, sed quietem amplecti: ut sic persuadere possimus eis, qui hinc mouere statue-pictatem, quod quidam monachi & clerici, qui rectam fidei sibi vendicant sententiam, hæc mouere scandala, se ipsos, ut diximus, studentes ostendere primas obtinere partes in harum rerum cognitione: & quod mysterium & fidem in ore suo circumferant. Quæ quidem cum non possint comprehendere ab hominibus, nihil aliud quam illos mendaces ostendunt & sycophantas. Ex quo etiam proficiunt magna Dei in nos indignatio, eo quod existimamus mysterium non esse mysteriū, nec ex sola fide consistere, sed ex absurdis nugis: & condemnamus eos, qui nos docuerunt Deum fide & mysterio colere. Vos ergò nunc quoque oportet, si vnquam, orare pro Ecclesiâ, ut nos benignis oculis adspiciat, & pacè suis conciliet ecclesijs, quæ tam malè sunt diuisæ propter studia ipso-rum Præfulum. Quæ autem à vobis missæ sunt eulogiæ, nobis admodum lubenter

Epistola ei
ad Impera-
torem.

Quatuor
Concilia œ-
cumenica.
Nicenum.

Constanti-
nopolitanū.

Ephesinum.
Chalcedo-
nense.

En quàm
constanter
vir sanctus
Conciliorū
decretis cen-
suerit inhae-
rendum.

Epistola Im-
peratoris ad
illum.

ostensa sunt: nostrum autem quale sit institutum, annuntiabunt pii monachi, qui à vobis missi sunt. Et hoc quidem modo se habuit epistola.

Constantia
Theodosij.

Eccē quāta
sit quatuor
Conciliorū
generalium
authoritas,
quæ etiā D.
Gregorius
vt quatuor
Euangelia
amplectit.

Sed qui hæc quidem scripserat, Imperatorem, & tunc de furore paululum remiserat, & bellum, quod aduersus rectam opinionem, vel suum potius caput gerebat, represserat: non multo interiecto spatio, grauis subit poenitentia: & perinde ac si eum poeniteret, quod omnino parum esse pius statuisset, & se facilitatis nimie condemnaret, ad priora est reuersus. Difficile enim est, vt est in proverbio, asinum conficantem auertere. Rursus ergo edicta aduersus pietatem, rursusque hic egregius martyr citra sanguinem: siquidem considerata est voluntas, & non rerum exitus. Nam cum omnes essent planè consilij inopes & dubij quid agerent. & alij quidem blasphemiam defenderent, alij autem vererentur vel solummodo contradicere: fortasse autem etiam hæc in re communi Patri, dicendi libertate cederent, & veluti ducis signum expectarent: tunc tunc euadit manifestum, qualis etiam senectus, quando zelo confirmatur, se fortiter & iuueniliter gerit aduersus ea, quæ pro bono & honesto suscipiuntur pericula. Contemptis enim illis scriptis & decretis, minisq; innumerabilibus, turbaq; quæ Imperatorem & Deum ex æquo reuercebatur, militibusq; qui eos obseruarent, qui essent tale quid dicturi: Illis omnibus contemptis, tanquam vanis strepitibus, & dicens non esse suum, sed puerorum talia horrere tonitrua, leonis suscipiens imperium, cum Dei templum esset ingressus, & suggestum conscendisset, in quo solent legere Sacerdotes, manu populo significans silentium, Si quis, inquit, quatuor sanctas synodos non tanti esse existimat, quanti quatuor Euangelia, sit anathema. Hæc cum dixisset, & tanquam angelus populum adduxisset in admirationem, & vocem omnibus ademisset præ mirabili magnitudine, per silentium procedit per medium eorum tanquam dormientium, & existimantium se in somnis videre, non autem verè, id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri stratagemata, ex quo dictas quoque sanctas synodos in sacris diptychis collocare statuerunt.

Cum post hæc autem nihil esset cunctatus, & nec parum quidem substitisset, obiit ciuitates quæ erant circunciræ, discipulos & alios suos sectatores ex solitudine, veluti quidam dux exercitus, eos qui sub se erant, inducens: primus canos, primus etiam ostendens promptum animi studium. Omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant: adhuc confirmans eos, qui erant stabiles: eos excitans, qui erant socordiores: eorum, qui erant prompto & alacri animi studio, augens diligentiam: addens animum ijs, qui extimescebant: adhortans eos, qui decertabant: terrens aduersarios, quod tam esset magno ac generoso animo, vt ad eum non pateret accessus: medicinæ celeritate omnem morbum præueniens, docens omnes, quod Dei verbum esset quidem idem simul Deus & homo, vna autè hypostasis siue persona, vtrumq; eorum habens natura, diuinitatem scilicet & humanitatem. Ad ea autè, quæ dicta sunt, probanda adduxit illam sanctam synodum œcumenicam, quæ ipsa quoque de Christo sic agit, & ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ sunt in vtramq; partem. Nam eo, inquit, quod vnam confiteatur personam, repellit impiam Nestorij hæresim: eo autem, quod non neget duas naturas, Eutychetis & Dioscori magis impiam exturbat hæresim: neq; similiter vt Nestorius, Christum vnum diuidens in duos filios & hypostasies: neq; similiter ac Eutyches & Dioscorus & etiam Seuerus, in vnam confundens naturam, vnius scilicet Christi diuinitatem & humanitatem. Nam plus, quam patet, habet vnusquisq; eorum: vnus quidem fugiens diuisionem, alter verò contrarium: ille quidem ad hoc, vt duos diceret filios: alij verò, vt ne vnum quidem propriè filium faterentur, miserè exciderunt. Nam Nestorio quidem, quoniam vtrique tamen confusionem, venit in mentem, vt diceret habitudine solum & dignitate seu authoritate factam esse diuinitatis vnionem humanitati: adeo vt cum naturis duas quoque valde impiè defenderet hypostasies, & duos introduceret filios: vnum quidem Deum, genitum ex patre seorsum & separatim: alterum verò, qui ex sancta Virgine, per gratiam solum ei tribuens dignitatem adoptionis.

Eutychetis,
Dioscori &
Seueri.

Eutyches autem & Dioscorus, & etiam Seuerus, qui se eis nupèr adiunxit, & impietatis elegit esse particeps, vt qui vellent absurdissimam Nestorij tollere diuisionem, malum malo medicantur: & ipsi quoque rursus stultè audent introducere confusionem, vnam & eandem nominantes naturam diuinitatis & humanitatis, & ad passionem quantum

quantum ad eos attinebat, non verentes deducere impatibilem diuinitatem. Si enim ex eorum sententia vna est Christi natura, is autem est reuerà Deus & homo: fuit ergo diuinitas mortis quoque particeps. Sed scelerata his ora obstruantur, & mali malè cum suis percant dogmatibus. Eos autem increpet beatus quoque Petrus, Christo passio pro nobis carne, dicens, sed non etiam diuinitate. Nam etsi quod attinet ad essentiam, vnita erat Christi diuinitas carni patienti, non fuit tamen ipsa sociæ passionis. Nam quomodo esset? est enim diuinitas omnino impatibilis. Rectè ergo & securè prædicatum est ab hac sancta synodo, duas naturas diuinitatis & humanitatis, inconfusè, immutabiliter, citra diuisionem, in vna honorari persona: eundem ante secula quidem genitum ex patre, quod attinet quidem ad diuinitatem: in extremis autem rursus temporibus natum ex sancta Virgine, recentiori lege humanitatis: patri & matri similem essentia, eundem sine patre & sine matre: vt qui illud quidem pulchrè esse cognoscatur ex ea, quæ infernè fuit, generatione: hoc verò ex ea, quæ supernè, vnigenitum & primogenitum. Illud quidem, quod attinet ad naturam diuinitatis: neque enim, quod ad eam attinet, est ei frater: hoc verò, quod attinet ad essentiam humanitatis. Multi enim post eum fuerunt à patre in filios adoptati per baptismum.

Hæc ergo & his similia docens ille lingua libera, & quæ acuerat confidenter loquendi audacia: quoniam Imperatorem ad iram magis prouocauerat, ab eo perpetuo damnatur exilio: ab eo, inquam, qui iam inuitabilem suam exterminationem, & quæ hinc erat futura, venientem ignorabat migrationem. Et ideo ipse quidem à vita tunc præfente, hic autem vir diuinus liberatur statim ab exilio, & vehemens ille fluctus seculi ecclesijs, nutu eius planè facit iudicium ijs, quibus sit iniuria, & diuiniore decreto. Et qui in eam quidem prædonum instar impetum fecerant, quod facturi erant, ipsi si fuerant è suis sedibus, in eas gloriosè sunt restituti, & gregi suo vnusquisq; redditus est mirabiliter. Sic ille conseruatus, non ijs solum, qui aderant & spectabant certamina, sed ijs etiam, qui omnino longè erant remoti, fuit admonitio & zelus ad virtutem. Nam cum de eo intellexissent, & qui veteris Romæ sedem pulchrè tenebat, (is autem erat Agapitus) & qui Antiochenam sedem regebat Ephraim, ipsi quoque literis rectam fidem prædicabant. In quibus multa quoque sunt ad laudem huius beati composita, quæ non minorem afferebant gloriam ijs, qui scripserant, quam ei qui laudabatur: quæ non ad gratiam, sed planè ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile est, recensere omnia eius certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in summa dicere, quod ipsi quoque cum Propheta inimicos Christi odissè mirabiliter inerat: maximè autem ostendebat se auersari Origenem, qui existimauit suum in hoc ponendum studium, vt diuinæ apostolorum prædicationi nugas contexeret gentiliū, & luderet in rebus minime ludicris.

Ab Imperatore damnatur exilio.

Restituitur.

Restituitur etiam alij.

Psal. 138.

Auersatur Origenem.

Sed tempus est transeundi ad ea, quæ deinceps sequuntur, & huius viri miraculis eorum ac religiosorum auribus gratificandi. Nam cum Imperator impius edicta in omnes partes misisset, vt omnes, per cognitionem, inquam, & sodalitatem, in eundem locum conuenerent: congregatus quidem est hic quoque sacer coetus, senum qui erant in solitudine, insignis canities, circa locum qui dicitur Hieratheon, cum communi pastore & filiorum amante. Est autem hoc, locus cathedræ: quod fama est excitasse Constantinum, magnum inter Imperatores: in quo mos est, qui perpetuò seruatur, vt crux veneranda quotannis exaltetur. Quædam autem mulier, quæ morbo laborabat in matilla: canerum cum solent nominare medici: Ea autem cum iam longo tempore ab eo premeretur, & à nulla quidem abstineret medicina: ex ea autem nullum adiuuentum ceperat, nisi quod in Deo magis sperabat, quod humana desperaret remedia. Ea erat circa ipsos: & ad vnum ex ijs (is erat religiosissimus Isidorus) aspiciens, qui potum fluxu præfuit sancto Succlaure monasterio, cum & figura & aspectu & lachrymarum fluxu significasset dolorem, qui eam vehementer cruciabat, & deinde propius eum accessisset, (neque enim sinebat dolor eam seruare illum pudorem, qui decet mulieres) rogauit an eū sacra hac multitudine magnus quoque esset Theodosius, & qualis is esset aspectu. Viri enim fama ad eam satis peruenierat. Is autem cum didicisset causam, propter quam eum quærebat, & simul morbum vidisset, & quam vel solo aspectu esset

Crux quotannis exaltatur.

molestus, auertens oculos ab acerbo spectaculo: deinde etiam sciens, quod illius fuerit, & eius qui est in eo spiritus, hæc potenti soluere medicamento gratia: quoniam nec ipse erat ignarus illius in Christo virtutis, mulieri medicum ostendit digito, & signis eum accuratè describit.

Matth. 9.

Etiam pri-
sci monachi
cuculla ute-
bantur.

Insigne mi-
raculum.

Matth. 9.

Illam verò sensim & sine vlllo strepitu accedit, eum valdè sitiens, & in animo habens illam, quæ laborabat profluvio sanguinis. Deinde cum propè esset, mamillam sensim aperuit, fecitque vt cucullam attingeret, & rursus sicut illa, suffuratur curationem, & à magnis doloribus citra laborem inuenit solutionem. Simul enim ac pannum attigit, eius dolor recessit: perinde ac si tenebræ aliquæ solutæ essent aduentu luminis, aut for- num ignis irruptione. Ille autem (nullo enim modo poterat ignorare, quod ea tam pulchrè & ex fide fuerat suffurata) protinus est conuersus, & cum vidisset mulierem, soluit timorem, qui eam inuaserat, in magnum gaudium curationis: Esto, dicens, bono animo o filia. Meus enim dixit Dominus: Fides tua te saluam fecit. Diuinus autem Isidorus confestim currens ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoque suos pascere ad spectu miraculi) cum ad eam peruenisset, & curiosius adspexisset, vidit mamillam planè sanam, & omnis morbi adeò expertem, vt nec cicatrix, nec vllum in eo esset im- pressum vestigium grauis, quod paulò antè fuerat, vlceris. Ità Deus aperit eam, quæ la- ter, virtutem, & eos, qui illius solum oculis volunt manifesta fieri, quæ ab eis rectè ge- runtur, non sinit abscondi, nec relinquit in angulo: nec vt prædicentur, eis solummodo reseruat in futurum: sed eos quoque, qui hic sunt abditi, producit in lucem & prædi- cat: & eos, qui sunt sæpè obscuri & inglorij, claros facit & illustres, & sedere facit cum populo potentum. Verumenimvero hoc quidè est eiusmodi. Oportet autem alia quo- què persequi.

Mensa ser-
monū opti-
morum.

Nora lauti-
tias sancto-
rum patrum.

Postquam enim tyrannum quidem falx mortis abstulit, patribus autem certè succed- sit id, cuius studio tenebantur, & vniquisq; ad suum redierat monasterium, modò qui- dem ibat Bethleem hic vir præclarus: modò cum orasset, reuertebatur. Magnum au- tem laborem itineris recreans, diuertit ad Martianum. Cum autem venissent ad am- plexus, & se inuicem spiritali impertijissent osculo, cum eo anima quoque congregien- te, primùm quidem fuit eis appositæ mensæ sermonum, quibus præclare suos pasciebant animos, se oblectantes sanctorum eloquijs, & senum narrationibus, cum quibus inter- cedebat eis morum cognatio. Cum autem tempus inuicaret, vt meminissent etiam ali- menti corporis, non aderat quidem frumentum, vt panis apponeretur: lentem autem discipulis iussit coquere Martianus. Et illa quidem fuit appositæ sine pane: Cum autem cognouisset magnus Theodosius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit diues in inopia, ipseque magnoperè studebat, vt lautiori conuiuio exciperentur hospites. Iussit ergo discipulo, vt è pera proferret panes, quos parauerat ad viaticum. Et illi quidem pro- ducti sunt & appositi. Ij verò propter charitatem, quæ latificat, non minùs lautum cele- brarunt conuiuium ex ijs, quæ erant necessaria, quam si prolati essent cibi superflui.

Vt solet autem fieri, sermones quoque admiscuntur conuiuio, & complures ex ijs lepidi & iucundi. Hilariter autem diuinus eum rogabat Martianus, dicens: Noli agere tanta fame laborans hospitium, nec conqueri quod panem vobis non appoue- rimus, cum frumentum nobis admodum turpiter defecerit. Cum hoc dixisset, admirabilis Theodosius defixis oculis in barbam Martiani, vidit granum frumenti, quod ne- scio vnde ceciderat, & illinc sustulit hilari & cauta dextera, & dixit: Ecce frumentum. Quomodo autem dicitis vos egere frumento? Et hoc quidem ab eo dictum vel etiam factum fuerat lepidè & iucundè. Ille autem cum granum, tanquam egregiam aliquam & præstantem sementem, supinis manibus accepisset, id ponit in horreo frumenti, cre- dens eam sine labore multum fructus allaturam, & esse superaturam agricolarum in- dustriam. Id autem ei accidit longè ampliùs & copiosius, quam sperabat. Nam cum se- quenti die esset horrei ostium aperturus, (o arcana tua Domine miracula) vidit quæ in- tus erant plena fructibus: qui reuerà prouenerant absq; agricultura, aut potius cum agricultura solius orationis. Cum ergò nihil esset in hoc cunctatus Martianus, statim mittit vnum ex suis discipulis ad magnum Theodosium, ei significans mirum & inef- fabile rei euentum, & simul ad admirabilis spectaculi societatem eum vocans. Post- quam ergò is quoque venit, ostium quidem erat parum apertum, frumentum autem à seipso extrudebatur, cum non posset horreum capere multitudinem, & sic ex eo per- multum

Nora exi-
mum mi-
raculum.

DE S. THEODOSIO COENOBIA RCHA.

257

Matth. 14.
& 13.

multum foras effundebatur. Hoc est prioribus quoque simile, & miraculo de panibus nihil dissimile, quod olim meus effecit Christus. Nam vna omninò est in vtrisque opera- tio: nisi quod illic quidem ipse erat præsens & administrans: hic autem suo famulo vtēs ministro miraculi, sicut prius quoque Apostolis. Post hoc autem oportet illius quoque meminisse.

Mulier quædam, cui insignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicatur id etiam, quod erat in ea multo melius, & dignius quod committatur auribus, nempe quod & diues erat bonis moribus, & curam gerebat vitæ piæ ac reli- giosæ. Ea cum accepisset filium, (erat autem hic ei vnigenitus, & solus in se rectè ser- uans semina generis) ventitabat ad monasterium, & adducebat eum ad pedes magni Theodosij. Puer verò etiam antequam adduceretur à matre, vbi procùl vidit Theodo- sium, protinus illum esse exclamauit, qui cum super puteum sustinens conseruauit. Ro- gata autem mulier, quidnam sibi vellent ea, quæ dicebantur à puero, dicebat eum qui- dem luisse vnà cum æqualibus: cum autem ludo esset intentus, & non præuideret, quæ erant in pedibus, deiectum fuisse in puteum, eumque profundissimum. Et qui aderant quidem, immaturam & acerbam mortem pueri deslebant. Nemo enim erat, qui non existimaret puerum fuisse statim ab aqua suffocatum. Quid enim ex ea re poterant aliud suspicari? Deinde etiam se humanè gerentes, seiplos statim demittunt in puteum: non vt eum acciperent antequam moreretur: (Quomodo enim eius esse posset vel spes mi- nima?) sed vt antequam corrumperetur, eius corpus attraherent, matri donum cala- mitatis, & acerbum oculis spectaculum, & stimulum doloris, tanquam ex naufragio conseruatum, simul & fugiendum & desiderandum matris oculis. Postquam autem de- scenderunt, & cum inuenerunt sedentem super aquas, & nec tantillum quidem mado- factum, sed qui sustinebatur veluti ab aliquo solido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, nesciebant quidnam cogitarent de eo, quod cernebant. Sed cum eum ex aquis extraxissent, & non absque diuina prouidentia rem factam fuisse indicassent, eum rogabant: is dixit, quendam adstitisse Monachum, tali habitu, amictu & forma prædi- catur: dicens omnia insignia, quæ erant patris Theodosij longè similima. Et huius, in- quit, mihi manus causæ sunt, nē in aquis interiërim, quæ me rectè sustinebant, & efficie- bant vt essem aquis superior.

Hæc mater & narrabat, & adiciebat: Ego, inquit, cum ex illo tempore filium acce- pisset, vrbes obeo & vicos & montes & præcipitia, labores subiens, multos quidem, sed non iniucundos, vt liceret mihi incidere in eius seruatore. Nunc autem cum emi- nus eum agnouisset filius, mihi quoque matri dedit vt agnoscerem: & cum apertè præ- dicat libera lingua, & quæ suspicionem omnem superat & mendacium, meque gaudio repletam & admiratione, & veluti quodam diuino furore percitam, non sinit quiesce- re. Hæc cum dixisset, ad opus quoque accessit, vt quæ protinus ad genua patris adno- ueretur, & illius poplites ambabus prenferet manibus, & complecteretur labris simul & animo, calidas in eos lachrymas effundens: & seruatore, & vitæ authorem, non so- lum filij, sed suæ quoque magnum vocans Theodosium. reuerà enim ei fuisse futuram deinceps vitam non vitalem, aut vel ipsa morte longè amariorem, si tam intempestiuè, inquit, & miserè ei filius interiisset.

Potest autem oratio quoque aliquid aliud dicere, simile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannis grauitè laborabat, & nec ex eo aliquam capiebat utilitatem. Priusquam enim infans editus esset in lucem, è vita excefferat, & labores luctus, & mors partum excipiebat. Hæc ergò quæ sic & multos pariebat filios, & erat orba filijs, cum iam longo tempore eo malo esset vexata, vix tandem inuenit mali me- dicamentum: & cum ad sanctum confugisset, ei que affectionem suam dixisset & cala- mitatem, lachrymis potius quam verbis virum orat vehementer, vt malum ei sisteret, nē ampliùs progredere. Sisteretur autem, inquit, non aliter, quam solo tuo nomine, si permiseris id quod nascetur, sic vocari. Et hoc erit, inquit, mihi & solutio calamitatis, & quod deinde natum est, Theodosium nominasset, vehementi quoque fide dignam in- uenit mercedem. Non ampliùs enim partus labores ei peperere lachrymas, sed apertè letitiæ occasionem, cum eum, qui inter viuos erat primogenitus, Theodosium adhuc videret superstitem, & complementem chorum monachorum eius, qui illum genuerat

Matronæ
dilectissimæ &
religiosæ si-
lius mirè ser-
uatus.

Is agnosce-
re S. Theodo-
sium, à quo
fuit seruatus.

Mulier post
crebros abor-
tus saluā
edit prole.

secundum spiritum: & orationis fructu potius, quam alui, conspici ex operibus: quandoquidem hæc quidem morientium, illa verò viventis mater fuit: & ideo adductus est ad monasterium ab ea, quæ genuit, & vicissim Deo est redditus: ut, sicut præsentem, ita etiam manentem vitam consequeretur. Multa alia eiusmodi posset quispiam illius recensere.

Item alia.

Quædam itaq; alia mulier, profecta quidem ex ciuitate Bethleem, quæ similiter in partu laborabat, æquæ autem infelix erat eius euentus, & in pariendo grauiter affligebatur, & in magnum vocabatur periculum, eadem quoque impetrat à magno Theodosio, eodem medicamento vsa ad curationem, & filio suo eodem, quo ille, vocato nomine. Quem non solum vidit grandem, & qui iam ad virilem ætatem peruenerat: sed manuum quoque artificio præstantem, & qui fuit ædificator optimus sui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta sunt: sed quæ restant, sunt ijs longè admirabiliora.

Bruchos & locustas, ne nocent, coarctet.

Cum bruchus aliquando & locusta terras depopulerentur, inuitabilibus senectutis vinculis victus magnus Theodosius, & qui nec liberis quidem pedibus uti poterat, saluti multorum postponens omnia, ita ut erat affectus pedibus, & baculo more senum supplens quod sibi deerat, viam peragit: ut sic magis Deum quoque traheret ad misericordiam, ut qui ad spectum esset necessitatem eius professionis. Discipulis ergò manus sustentibus, & omnibus modis eius ingressum adiuantibus, peruenit ad locum eis innixus, ubi bruchorum & locustarum multitudo ingens, agros non minus quam hostes, populabatur & deuastabat. Cum ergò sanctus illic staret, & manus sustulisset Deo supplices, & deinde horum bruchorum & locustarum vnum in manus sumpserit: & partim quidem cum vilissimis & breuissimis animalibus, tanquam cum conseruis, disseruisset: partim autem iussisset, ut labori pauperum & agriculturæ parcerent: hoc enim vobis, inquit, communis quoque præcipit Dominus. Cumque cum eis ita placide locutus esset, tanquam cum animatis, ea quæ dicta fuerant, consecutum est miraculum. Tantum enim examen deinceps mansit in regione, & nec transiit aliò, nec damnum dedit ijs locis, in quibus versabatur: sed veluti foedere inito cum agris, decedere circumuolabat quidem, & ardebat spinas: amicitia autem & pax ei intercedebat cum fructibus, & ab eis omnino abstinebat.

Oleo benedicto arect noxia animantia.

Matth. 6.

Sed hæc quidem per se: alia autem rectè quoque gessit per alios. Nam cum aliis flagellum simile terram premeret, & videbatur fore, ut mox ei vico incumberet, ex quo & vicini omnes parabant commeatum, & qui multis benignè communicabat ea, quibus opus habebant: cum vas quoddam impleret oleo, & hoc inuocatione diuina sanctificasset, id mittit in vicum: & cum viris tradidisset fidelibus & pijs, hoc solum sufficit, ut esset tanti mali solutio. Tunc enim repente de medio sublatum est id, quod lædebat, & vicus conseruatus est illæsus.

Mulier atrocis conuicij in sanctum, diras luit poenas.

Luc. 21.

Vestimentis aliquando fuit opus fratribus: & illi quidem ei exhibebant molestiam, ut aliquid præberet ad emendum: quoniam si velle & commiserari tolleretur, nihil erat. Sed tamen confidens veridicæ Domini promissioni, ea tunc apud eos est vsus, dicens: Nolite esse solliciti de crastino. Sequenti autem die effectum sunt consecuta ea, quæ promissa fuerant. Protinus enim quidam alicundè adueniens, centum dedit aureos: qui quidem dati, ad vsu vestimentorum seruièrunt fratribus.

Iulianus quidam, qui ab incunte quidem ætate ventitauit ad magnum Theodosium, postea autem fuit ipse quoque cognitus Pastor optimus, ecclesiæque, quæ est in Bostra, fuit ei credita administratio. Is ergò de ipso quoque hæc narrabat, quod cum fuisset in ciuitate Bostrenorum: semper enim magnus Theodosius cum habebat socium vite, ex Christo agenda, volebatque cum eo philosophari, & esse socius solitudinis. Cum ergò fuisset in dicta ciuitate, primum quidem mulier quædam insignis & vitio nobilis, cum sanctum dixisset planum & impostorem, in oculis eorum dedit poenas, intemperantis linguæ acerrimum subiens supplicium, cum graui morte eius erupisset animam templum, quod est propinquum. Monachi autem quidam ex monasterio propinquorum, qui morbo Seueri laborabant, cum nos vidissent accedentes, lignum quod conuocat ad ecclesiam, pulsabant ante horam consuetam, & synaxim significabant fratribus. Magnus autem Theodosius, intellectis insidijs, cum diuino zelo accensus esset eius animus, verbis Domini opportunè est vsus: & eos, qui ipsi insultabant, iussit esse vltus lapidem

lapidem non esse mansurum supra lapidem in eo loco, ipse quoque minatus. Porro autem minas consecutus est effectus. Breue tempus intercessit, & quædam Agarenorum multitudo, nocturna facta incursione, illud quidem igni mandant monasterium, & diripiunt etiam quæcunq; illic erant: & abducunt captiuos monachos, & nunc proponitur locus, acerbis oculis spectaculum, qui non magis meretur videri, quam deseri. Sed hæc quidem narratio aperte est disciplinæ & castigationis. Alteram autem, quæ est planè gratiæ particeps & vtilitatis, vult addere oratio.

Dux Romani exercitus, (mos est autem eum vocare Comitem Orientis) nomine Cericus, in bello audax, in Deum autem pius. Is iam incursione facturus contra Persas, existimauit oportere se primum currere Hierosolyma, & illinc aduersus hostes assumere auxilium. Cum autem statuisset in transitu ire ad hominem Dei: eum enim valde trahebat illius fama, & virtutis illecebræ: dum abiret, & multa alia licuit ei audire ex sacra illa lingua, & hoc inter cætera, Ne, quomodo diuinus David, in arcu speraret, nec poteret salutem in gladio: sed nec in multorum hominum confideret millibus: vnum autem sciret adiutorem, vim inexpugnabilem, cui est facile, ut vnus mille persequatur, & decem millia profligentur à duobus. Hæc cum Comiti sanctus disseruisset, ita fuit ille captus ab eius admonitionibus, & ita flagrare cepit eius desiderio & ardenti fide, ut ipsum cilicium, quo magnus ille interiùs induebatur, loco cuiusvis alterius rei arma peteret, quibus se conseruaret. Quod quidem cum accepisset & induisset, & consueta aggressus esset certamina, paulò post victor redijt, cum & animi & manus p̄clara ostendisset facinora, & digna quæ commemorentur.

Psalm. 43.

En quanti sit cilicium sancti viri.

Cum rebus ergò fortiter in bello gestis, insignis & clarus esset reuersus, nequaquam ingratus fuit in benefactorem, neque ut multi, qui postquam sunt cōsecuti, obliuiscuntur beneficij: sed se similem cōseruans in omnibus, rursus venit ad sanctum cum vehementi cordis exultatione, & gratias agens, & ei vniuersam adscribens victoriam. Dicebat enim: Illo ipso tempore pugna, mihi quidem cum pro thorace tuum induissem cilicium, veniebat in mentem confidere, & in hostes irruere. Cum autem manus conseruissem, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquam in densa caligine: & ab alijs quidem omnibus ea etiam, quæ propè erant, cerni non poterant: ego autem te solum mihi videbar videre me præcedentem, & manu significantem, & admonentem ut has quidem prælij partes dimitterem, in has autem pugnarem: & te duce equum agere, donec conseruissem terribilis & intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus iniecto efficerem, ut se conicerent in pedes, & turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus est habitus diuina hac apparitione.

Obserua viam gloriam admirandam.

Non ad illum autem solum, sed etiam ad alios magnus Theodosius, ad multos quidem inter nauigandum, ad multos autem in faciendo itinere, & ad alios quidem, qui cum furenti mari & vi ventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, & ad alios quidem in somnis, ad alios autem videntibus reuera eorum oculis accedens, liberauit à periculis. Non hominibus autem solum adeò acris fuit adiutor, sed bonæ huius quoque animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata est ostendere oratio. Viatori enim aliquando asinum deducenti, seuus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit, in asinum autem irruit. Atq; viatorem quidem, ut accidit ijs malis, quæ præter spem eueniunt, stupor inuasit & metus: temporis autem velocitas effecit, ut vnum solum inueniret medicamentum ad ferendam opem, nempe nomen sancti Theodosij. Quod quidem cum dixisset, statim cessauit & ira feræ, & repressus est vehemens eius impetus.

Nota quam multis adhuc in corpore positus apparere.

Iam verò qualis fuit in futurorum præscientia? Oportet enim paucis quæcunque sunt illius ostendere, & veluti eorum gustum præbere: ut sit etiam manifestum omnibus, quod quomodo nullius ex ijs, quæ ex virtute geruntur, ita nec charismatum seu gratuitorum donorum fuit expertus. Iussit aliquando, ut præter solitam horam pulsaretur lignum: nondum enim erat hora secunda dici: & præcepit, ut fratribus significaret synaxim. Illi autem conuenerunt quidem: neq; enim poterant contradicere, ut qui optimè didicissent obedientiam. Cum autem fuissent congregati, rogabant eum nam conuenissent ante tempus. Ille verò (ô puram animam: ô oculum, qui procul omnia adspicit) stabiliter lagens & miserabiliter, Orandum est, inquit, ô patres, orandum est. Video enim iram Domini, quæ iam mouetur aduersus Orientem. Hæc ille quidem dixit, phetia.

Claret spiritum prophetia.

I A N V A R I V S.

Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid, neque vnà cum eo dolorem accipiebant, quoniam nō iisdem, quibus ille, intuebantur oculis. Sexto autem aut septimo die, postquam prädixerat, auditum est, Antiochiam fuisse magno terræ motu euersam, illo tempore, quo iam prädixerat ille magnus: totque ornamenta, tantamque cecidisse speciem & pulchritudinem, & in vilem puluerem redactam iacere ciuitatem: quæ neque tanto casu dignas consecuta est lachrymas, neque luctum, qui exæquaretur calamitati. Atque talis quidem fuit eius præscientia. Res autem multas præclare ab eo gestas, præcedens ostendit oratio.

Oportet autem hoc quoque addere, ad quantam humilitatis altitudinem perueniret. Contendebant & depugnabant inter se aliquando duo ex fratribus. Is autem suadebat, vt componerent inimicitias, & odium commutarent amicitia, quæ decet omnem Christianum: multo autem magis monachos. Quoniam autem dicens non persuadebat, videbat autem illorum esse maiores inimicitias, quàm vt suis verbis placari possent: fit supplex protinus pastor, ouium: magister, discipulorum: pater, filiorum: & illorum bonum postulabat ipse, tanquam proprium beneficium: eorumque morbum & vultus medicus rogabat vt sanaret. Rogabat autem non leuiter nec contemptum, sed magnopere & vehementer, sed magnam moderationem afferens & humilitatem. Se enim humi deiiciens iacebat, aperta figura humilitatis mollire se credens duritiem inimicitarum: nec prius desistit rogare, quàm corū odium molliërit, & eos, qui à se inuicem male erant diuisi, amicitia vinculis colligari.

Segregauit aliquem ex fratribus, iuste se gerens, cum iusto scilicet cōiuncta clementia, videbat enim morbum egere tali medicamento. Ille verò bona malis commutans, simul & ordinem transiit, & eandem rursus intulit poenam ei, qui nihil habebat simile, perinde ac si quis iuberet sanos ea tolerare, quæ tolerant egroti: adeò vt sit manifestum, fratrem quoque alio morbo laborare grauiori, nempe impudentia. Quid ergò magnus Theodosius, moderatione & humilitate valde excelsus & celestis? Poenam quidem suscipit, tanquam quæ recte fuerit imposita, & vt quæ in ipso locum habeat: neque prius diuinis communicauit sacramentis, donè ipse, qui ligauit, induxit ipse quoque solutionem. Erat enim Moysis euidenter imitator, terribilis quidem & inexorabilis ijs, qui in Deum peccabant: valde autem mitis & mansuetus ijs, qui ipsum offendeabant. adeò vt nec veniret in cōtemptum propterea, quòd esset mitis & mansuetus: nec grauis ac molestus propter nimiam austeritatem, & vt qui solum corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem solum est imperium, imperium corporum: id autem quod desiderium quoque habet contemperatum, etiam animorum.

Non solum autem Moysis, sed etiam cuiusvis alterius in virtute excellentiam imitabatur: vtpotè Abraham, quòd Deo pareret in omnibus, & omnia propter illum contemneret: non solummodò pecuniam aut patriam, aut familiares & cognatos, sed ipsam quoque naturam & vitam. Ijs enim, qui genere attinebant, non Deum solum, sed eos etiam, qui ex Deo vivebant, putabat esse preferendos, & eos magis attrahebat ad cognitionem, propter virtutis rationem & studij & voluntatis, quæ in idem confertur. Itaque in spirituales Patres vsque ad mortem obedientiam, & eius corporis gratum & acceptum sacrificium: Iacob perfectam sinceritatem & libertatem ab omni improbitate. Huius autem sunt fide digni testes, qui cum eo consuetudinis & familiaritatis fecere periculum. Ioannis solitudinem & inediam: Petri, cum exacta fide, vehementiam & ardorem: Pauli, pro eo quod est honestum, perpetuam actionem, afflictionem & diligentiam: & quòd propemodum vniuersum orbem terræ, sicut ille, partim quidē pedibus, partim verò sermonibus, partim verò fama peruaferit: & vt semel dicā, quomodo quis pius præstantissimus, qui præstantissimos virtutis colores vndique collegit & recte miscuit, is veluti quoddam exemplar suam vitam, laudatu quàm imitatu faciliore, proposuit virtutis studiosis.

Neque verò Iob admirabilis erat extra chorū eorum, qui sumpti sunt ad imitandum: sed eius etiam tolerantiam, semper quidem, in fine autem apertius est imitatus. Nam cum iam esset à vita humana excessurus, & pro ijs, quos tulit, laboribus mercedes & remunerationes, quas sperauit, accepturus, postremò eum inuadit morbus diuturnus, & propemodum ne iuueni quidem & florenti corpori tolerabilis, nedum tanta senectute confecto, & quam virtutis causa susceperat, afflictione. Ea de causa & toto

* animo

DE S. THEODOSIO COENOBIA RCHA.

261

* animo iacebat in lecto, cum inexpugnabilibus colluctans doloribus, & talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim attractam habens ilium pellem, & vt dicitur, vmbra si mulacrum effectus, adeò vt nihil ei præter ossa relinqueretur: nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut est locutus eo spiritu, qui tali vitæ conuenit. Quinetiam cum quidam senex intensam ac vehementem vim morbi adspexisset, & ei dixisset, Roga Deum. fortè enim malum sic sistetur: non amico nec benigno, vt solebat, cum adspectu intues: Nè tu mihi, inquit, o pater, quidquam de eo dixeris. Nam cum me sepe tales subiissent cogitationes, arbitratus has esse potius maligni insidias, quàm consilium, eas toto studio repuli: vt qui illud apud me reputauerim, quòd præsentis quidem vitæ bonorum satis magnum fructum ceperimus, vt qui gloriā scilicet & nomen simus consecuti. Oportet ergò omnino affligi, & mala perpeti, & aliquam habere partem, quæ digna sit ea, quæ est illic, consolatione: nè nobis quoque meritò illud dicatur, quod diuiti dictum est: Præcepisti bona tua in vita tua. His auditis, se abscondit senex: & nec habebat quidem omnino, quod sancto responderet.

Ceterum illius patientiæ & tolerantia multa quidem sunt alia quoque signa: testes autem sunt ij quoque, qui in tempore infirmitatis ei inseruere, quòd nihil ex animæ operationibus à morbo fuerit ei surreptum, nec in amore diuinorum eloquiorum ipse omnino seipso visus sit inferior aut frigidior. Est aut hoc quoque signum vehementis illius rerum diuinarū meditationis. Nam et si illius oculus somnum sepe gustauit, vtpotè flexus ab ea, quæ omnia vincit, natura: at eius quidem certè labra faciebant, quòd concinuerant. Quocirca etiam interim, dum à somno surgeret, canticum ad Deum comprehendebat labris: adeò vt, quòd dicit diuinus David, in eo impleatur: Et noctū canticum eius est apud me. Porro aut multa quoque dicunt eum in morte diuinasse: multa aut etiam prædixisse de futuris, per spiritū qui in ipso cohabitabat. Nam cum eum circumstans totus cœtus fraternitatis, specie quidem illum, reuera autem seipsum vnusquisque deslebat, vt qui talem patrem amitteret, qui eos in Christo genuit, ex Pauli sententia, quique carnalium Patrum viscera longè vincebat sua in illos affectione: & cum quo vnà maluissent deficere, si fieri potuisset, quàm eum videre excedentem.

Is autem cum eos satis esset adhortatus, vt in loco permanerent, & vt ingruentes tentationes ad finem vsque fortiter ferrent, & vt eis obedirent, qui post ipsum præfuturi essent monasterio, & prædixisset omnia, quæ erant euentura, dat eis illud signum, quòd finem essent acceptura ea, quæ dicta sunt. Si enim post meum, inquit, decessum videritis mihi gregem, & quo magis tempus processerit, tanto se maiorem euadere & meliorem, tunc dico vos de alijs quoque bonam spem oportere cōcipere. Quòd si non sint hæc hoc modo se habitura, clarum est, fore vt nec reliqua finem sint acceptura. Quæ quidem an euenerint, sicut ille prædixit, & finem acceperint, ipsa ante alia testantur, quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum monasterij, & multitudo eorum, qui inhabitant, & eorum virtus eiusmodi, vt cum eis nemo possit contendere. Viuam autem illius post mortem quoque gloriam, & quanta ei fuerit apud Deum fiducia, quinam alij apertius ostēderint, quàm oculi quidem eorum, pedes verò claudorum, & manus eorum, qui erant manci ante illius preces: ex quibus ille quidem vt mouerentur, hi verò vt currebant, oculi autem vt viderent, per eum acceperunt: & ante hæc ipse locus reliquiarum, qui vnguenti fons esse cognoscitur?

Sed hæc quidem oratio, quæ nos portat tanquam fluentum aliquod, admonet me, vt in eius morte amplius immorer, & tractem quemadmodum excesserit, & ea etiam, quæ post ipsam sunt consecuta, apertius eloquar. Postquam enim vidit Magnus illam appropinquare, & sciuit futurum, vt post tres dies ad communem patrem & celestem transmitteret: cum tres solos Episcopos accersisset, perinde ac de re aliqua communi cum eis tractaturus: turbam enim & tumultus vitabat ille maximè: & simul etiā, vt dierum numerum per ipsos ostenderet, quòd scilicet plusquam tres non viueret: Cum eos ergo accersisset, salutat letus tristis, lachrymans non lachrymans, animo anxios ipse hitur: Hic verò deducebatur ad eum, quem magis desiderabat. & illi quidem se patre priuari agere ferebant, hic verò proficiscebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, quæ ei afferebant molestiam: illi verò ducebant illius mortem esse rerum molestiarum principium. Deindè cum manus sustulisset ad orandum, & labra sensim

for. anno
Ei inuicta
patientia.

Luce 16.

Etiā dormiens orat.

Psal. 41.
Moriens
multa prædicat.
1. Cor. 4.

Coenobiū
eius & stru-
cturis &
monachis
auctum.

Nota ex
imiam hu-
militatem.

En, vt etiā
in iustis ex-
cōmunicat-
us nō con-
temperit.

Virtutes
Patrum vt
in se ex-
presserit.

sensum mouisset, ita ut ijs qui adstant, relinqueret cogitandum, quod extremi ad Deum excessus verba loqueretur, & post orationem eas decorum pectori imposuisset, generosam illam & verè demonibus terribilem & inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cum omnes annos vixisset centum & quinque, & paulo amplius. Deus autem eius mortem statim honorat diuino miraculo. Hoc autem fuit:

Vir quidam nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui iam longo tempore vexabatur à maligno spiritu: & Magnum quidem prius rogaret Theodosium, ut eum curaret, & idcirco usque ad extremum eius spiritum permaneret, non autem impetraret, quodam diuini omnino consilio, utpotè quod post vinculi solutionem, & beati Patris dimissionem, maligni quoque spiritus reseruetur dimissio. Hic ergo cum fuisset prope lectum, qui corpus ferebat iam mortuum: tunc enim erat sanæ & compositæ mentis, quod maiorem quoque ei dolorem asserbat, ut qui posset considerare, inquam incidisset infelix calamitatem, & quod quam solam habebat spem liberationis, caquoque sit priuatus, mansurus sit autem perpetuo hanc grauem sustinens tyrannidem, & ferens motum demonis, secretos illos impetus, furorem horribilem, & quæ dici nequit, agitationem, casusque miserrabiles, qui ex eis oriuntur, & inenarrabilem apud homines ignominiam. Hæc cum in animo versaret, & rectè intelligeret, quod nulla spes decerneret, & nulla ab eis relicta esset liberatio, graui dolore cor ei ferebatur, igne viscera incendebantur, grauissimo luctu anima tenebatur: quid non dicens, quid non faciens miserabile? capillos acerbè vellens, pectus valdè feriens, fronte miserè solum pulsans, longum & acutum eiulans, pedes rigans lachrymis, cum qui iacebat, tanquam mortuum alloquens: Qui solus erat spes, solus seruator recedit, reliquit nos deditos demoni. Quodnam est adhuc refugium? Quamnam est adhuc expectatio? Nunc eni melius est sua sponte incumbere: nunc ignem, nunc mare ingredi, & sic demonis insultus effugere.

Hæc desens infelix, se in lectum deiecerat, amplectebatur reliquias: maledixit unam cum eo sepeliri, quam lucem adspicere, tali tyranno seruiens. Quid ergo Deus rerum admirabilem? Mouet quidem demon interm, dum flet, hominem, & cum eum humi deiecerat, & totum ipsum in oculis omnium dilacerasset, ut vel sic inuoluntarium significaret recessum, quamque sit hominibus infestus, & quanto in eos cieatur furor, eum relinquit: aut potius ipse exturbatur, motus flagello diuiniore. Sic ergo ei & viuo & post mortem cessit terra, & celum, & mare, & aer, & demones. Terra quidem à feris, celum verò à siccitate, mare autem à periculis, aer verò à locusta & bruchis, demones autem à plagis homines liberantes: & nihil fuit, quod non deinceps eius testaretur virtutum apud Deum fidutiam.

Cum autem fama repente in omnem locum peruassisset, quod & magnus Theodosius ad suum Dominum iam excessisset, & magnum de demoniaco miraculum esset à non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tunc Apostolicam sedem tenebat Hierosolymis, ille, inquam, Petrus, cuius magna quidem fuit fama, famam autem superabat virtus: accedit cum multis alijs Episcopis ad sepeliendas reliquias. Undique autem concurrebat, & multitudo monachorum simul, & eorum qui simul promiscue versantur cum alijs. Omnes autem multum ponebant studij, ut & partem aliquam attingerent, aut sanctorum illius capillorum, aut sacræ vestis, aut ceterè ut vel solum appropinquarent, & beatum illum vultum viderent: & de eo tanta certabatur contentione, ut ne diu quidem permitteretur sepelire reliquias, sed melius existimaretur, prætermittere iusta quæ sunt mortuis. Deinde verò tandem permittente multitudine, honorifice simul & splendide illud venerandum & celis dignum corpus terræ mandatur & contegitur: non ut quod oporteret quidem abdi & latere, sed quod seruabatur potius pijs, tanquam opes & thesaurus: Ad gloriam Domini nostri Christi, simul cum Patre & sancto Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum,

Amen.

VITA

VITA SANCTI ARCHADII MARTYRIS, PER
DIVVM ZENONEM EPISCOPVM VERONENSEM
Scripta, sed nunc demum locis non paucis emendata & aucta.

Um beati Archadii martyris gesta, fratres charissimi, celestis triumphus honore sublimia, fidei annalibus recensenda mandamus, in agone immortalis laudis Christianus semper ardor animatur, sit geminum de religiositate commercium, cum ad celeste præmium populus accenditur, & de martyris meritis non siletur. Sed quis illustris martyris palamiferam tot trophæis coronam competenti valeat sermone differere, cum in spiritali palæstra multiplex luceat sui numerositate victoria, cum in vno corpore tot martyria videantur esse, quor membra?

Armauerat diabolus satellites suos in Dei populum, veterano odio desertor antiquus, & totam familiam Christi impastæ feritatis grassatione turbabat. Indixerat in homine Deo bellum, & infausta superstitionis busto in nefas conscium toto mundo funereum fecerat rogam. Scatebat per tecta culminum publicum scelus, nec fuerat locus, in quo non erat pro religione sacrilegium. Cogebatur Christi populus vanis superstitionibus interesse, atque in cultus nefandi ritus, nunc aut libamina incesta profundere, aut ornatas scitis victimas trahere, aut graua nidoribus thura succendere, aut inter fumidos ignes pallenti aruina funesto sanguine prolitare, ut illicita administratione ministerij Christianis mentibus Deus posset expelli.

Sed dum bellum duri certaminis geritur, & familia Domini celo spectante probatur, Archadius beatissimus martyr, huius inopinati nunciij horrore percussus, paululum distulit pugnam, iam debitus ad coronam. Nam posteaquam turbati urbem funesta conuentione cognouit, ac singulos quosque ad funebre illud spectaculum trahi, contemptis vniuersis facultatibus suis, amputatis radicibus seculi, delitescens, secessionis se commendauit umbraculo: vtrumque Christiano explicans voto, ut & non longius videretur à prælio, & secedendo Euangelicæ iussionis animaretur exemplo.

Eccè itaque in eius hospitium, velut in hostilem prædam, grassantium satellitum præceps irruit manus, sperans occupatione festina Dei famulum posse deprehendi. Quem beati propinquus martyr, qui in eius fortè degebat habitaculo, absentem esse assiduis vocibus inelamabat. Hanc verò profitentem, ad nefandam custodiam noxiæ mancipis rapuerunt. Quem oblatum sibi, iubet crudelissimus rector acri obseruatione detineri. Adfuerat gloriæ testimoniū, tale beatus Archadius debiti martyris quodammodo sequestrauerat pignus, in quo nec Christum relinqueret, nec propinquum. Statim itaque beatus martyr se latere non passus est, se vltro offerens iudici, moram suam voluntarie oblationis præiudici excusauit. Cui cum provincie rector, pristinæ eius fugæ veliam sub pactione promitteret, si se vel serò nefandis superstitionibus immiscuisset, talibus in eum sanctissimus martyr vocibus exiliit:

Quid (inquit) vanissime omnium iudicum? putasne, aut de lucis istius incognitis visis, aut de properæ mortis subitis damnis familiam Dei posse terreri, cum sciamus Apostolicæ fide esse per scriptum, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum? Excogita quibus potes supplicij tormentis grauiora: maioribus te furoris stimulis accende: culusuis cruciatibus exerce molem: nos à Deo non poteris separare.

Statim igitur crudelissimus rector, viperei veneni felle commotus, iubet noua & inusitata animaduersione poenarum, nec vlti in reos lege, carnificum manus in martyris membra sequi. Viluerunt ungulae, inutiles ictus vili sunt plumbatarum, stetit contemptus eculeus, crebri fustium imbres, maioris poenæ contemplatione neglecti sunt.

Excogitatur nouum stupendumque supplicium, quo se in homine vincere crederet Deus. Iubet sanctissimi martyrem furoris sui conscij tradi: quibus nihil aliud imperat mandatorum, nisi ut non prepropere discessu martyris spiritus migraret ad celum. Expeccet, inquit, mortem suam, & per membra distentus, proprii corporis laniatione viuam cadauer adspiciat. Incidatur (ait) ab articulis manus, à cruribus pedes. O insane hominum, fraudauit te furor tuus: Adhuc erat in victima Domini, quod possit offerre.

Ampu-

I A N V A R I V S.

Amputatam linguam mandare nescisti, quæ in colluctatione martyrii prior soler Domino confiteri. Ductus est tandem beatus Archadius ad exoptatum iustis orationibus locum. Et intruens celum, sterit Deo spectante securus. Parauerat extensa futuris scilicet colla, nudauerat gladijs venientibus iugulum, putauerat se feralem iudicis amentiam citæ mortis sorte satiare, dum subito manus iubetur extendere, ac super cespitem nudus proiectus in faciem, pedum extrema nudare. Ecce inter ipsa supplicia vacare non sinitur, sed orationis instar per carnificis tormenta meditatur.

Horrendū
in modum
sancti mar-
tyr excru-
ciatur.

Eregerat securim percussor infans, & signans oculis vulneribus lineam, feralis ictus assidua contemplatione vibrabat. Hesperant confessionis suæ glutino intrepida martyris manus, nec salientes digiti futurae mortis exitio palpitabant. Tanta fuit in martyris deuotione constantia, vt omni corpore paratus veniret ad gloriam. Mox itaque vt deuorum vulneribus corpus carnifex vidit, statim cadentis securis ictu neruorum connexa dissoluit, & cunctas compage discussa iuncturas corporis rupit: exili erunt sectæ manus, & redeunte in se venarum meatu, paululum stupore fugituo, rursus in se riuos sanguinis, ruens vnda cruoris effudit. Dehinc poplitibus furisq; porrectis, à germana coniunctione naturæ, gladio seu latronis plantarum limes inciditur, & obsequio pedum corpus martyris viduatur.

Numerent martyria, qui possunt numerare supplicia: & in vno corpore quantum diabolus publicatus est furere, tantum cognoscatur Dominus triumphasse. Sed durat inter hæc martyris spiritus, & morarū numerositate seruatus perstat viuus, parte sui corporis iam sepultus: remoratur in luce detentus, cuius membris iam plenus est tumulus.

2. Mac. 7.
1. Mac. 6.

O dignus gloriosi exitus finis. Affcensus altitudinem celi, corporis sui impedimentum præmittit, & exequias funeris sui ipse præcedit. Cui hæc est cõparanda confessio: Machabeorum iungenda est numero, Eleazari est adæquanda proposito, comparanda consilio. Archadius beatissimus martyr adhuc demoratur in seculo, & iam martyr recitatur in cælo: vt sit nomen Domini benedictum, qui regnat in secula seculorum, Amen.

DE S. BENEDICTO ANGLO, ABBATE
MONASTERII SS. PETRI ET PAULI, HOMILIA
partim historica venerabilis Bedæ presbyteri. Extat Tomo 7. Operum
eius in Homilijs hyemalibus de Sanctis.

In illo tempore, dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c. Matt. 19.

21. IANUAR.

Matt. 19.

Labores
huius vitæ
præmium
habent in
cælis.

Vdiens à Domino Petrus, quia diues difficilè intraret in regnum celorum, sciensque se cum suis condiscipulis ad integrum mundi fallentis spreuisse delicias, voluit agnoscere, quid vel ipsi, vel ceteri mundi contemptores, pro maiore mentis virtute, maioris premij sperare deberent, & respondens Domino, ait: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Vbi solerter intuendum, quod non solum se omnia reliquisse, sed & Dominum sequi gloriatur: quia stultum profectò est, iuxta Platonem & Diogenem, & quosdam alios philosophos, vitæ quidem huius diuitias calcare, & hæc non pro æterna adipiscenda vita, sed pro inani agere mortalium laude captanda: stultum, presentes labores vltro, absque spe futurae subire quietis & pacis. Perfectus autem ille est, qui abiens vendit omnia quæ habet, & dat pauperibus, ac veniens sequitur Christum. Habebit enim thesaurum non deficientem in cælis. Vnde benè interroganti Petro, dixit talibus Iesus:

Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. In hac quippe vita pro eius nomine laborantes, in alia præmium sperare docuit: id est, in regeneratione, cum videlicet in vitam immortalem fuerimus reuergendo regenerati, qui in vitam caducam mortaliter eramus geniti. Et iusta prorsus retributio, vt qui hinc pro Christo humanæ gloriæ celsitudinis neglexerunt, illic à Christo glorifi-

DE S. BENEDICTO ANGLO ABBATE.

265

glorificati, iudices singulariter cum eo humanæ conuersationis allideant: & quia à se- quendis vestigijs eius nulla ratione poterant auelli. Nemo autem putet duodecim tantum Apostolos, quia pro Iuda prauaricante Matthias electus est, tunc esse iudicatu- ros: At. 1. sicut nec duodecim solæ sunt tribus Israël iudicandæ. Alioquin tribus Leui, quæ tertia- decima est, iniudicata recedit: & Paulus, qui tertiusdecimus est Apostolus, quia pro Iuda prauaricante Matthias electus est, iudicandi forte priuabitur, cum ipse dicat, Nescis, 1. Cor. 6. tis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis secularia?

Sciendum nanque est, omnes qui ad exemplum Apostolorum sua reliquerunt omnia, & secuti sunt Christum, iudices cum eo venturos, sicut etiam omnem mortalium genus esse iudicandum. Quia enim duodenario sæpè numero solet in scripturis vniuersitas designari, per duodecim sedes Apostolorum, omnium numerositas iudicantium: & per duodecim tribus Israël, vniuersitas eorum, qui iudicandi sunt, ostenditur. Vnde notandum, quod duo sunt ordines electorum in iudicio futuri: vnus iudicantium cum Domino, de quibus hoc loco memorat, qui reliquerunt omnia, & secuti sunt illum. Alius iudicandorum à Domino, qui non quidem omnia sua pariter reliquerunt, sed de ijs tantum, quæ habebant, quotidianas dare elemosynas Christi pauperibus curabant. Vnde & auditori sunt in iudicio: Venite benedicti patris mei, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, & cætera, quorum & in superioribus huius lectionis Dominus meminit, cum principe quodam interrogante, quid boni faciendo vitam possideret eternam, Si vis, inquit, ad vitam ingredi, serua mandata. Non homicidium facies, nō furtum, non falsum testimonium dices: vel, honora patrem & matrem, & diliges proximum tuum sicut teipsum. Matt. 25. Exod. 20.

Ergo qui mandata Domini seruat, ad vitam ingreditur æternam: qui autem non solum mandata seruat, verum etiam consilium Domini, quod pro contemnendis diuitijs mundi & luxibus tribuit, sequitur, non tantum vitam ipse percipiet, sed etiam de vita aliorum cum Domino iudicabit. Atque ita fit, vt in iudicio, vt diximus, duo sint ordines bonorum. Sed & reproborum duosibi futuros ordines, Domino narrante, comperimus: vnum eorum, qui Christianæ fidei mysterijs initiati, opera fidei exercere contemnunt, quibus in iudicio testatur: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare, &c. Alterum eorum, qui fidem & mysteria Christi vel nunquam suscepere, vel susceptam per apostasiam deseruere, de quibus ait: Qui autem non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. Qui quoniam nec verbotenus Christum colere voluerunt, nec verba saltem eius, quibus coarguantur in iudicio, merentur audire: sed ad hoc tantum veniunt in iudicium, vt cum eis, qui iudicantur, peccatoribus, in damnationem mittantur æternam. Verum his cum timore & pauore debito paulisper commemoratis, ad letissima porius Domini & Saluatoris nostri promissa conuertamus auditum. Videamus quæ tanta gratia pietatis, non æternæ tantummodo vitæ præmia suis sequacibus, sed & presentis munera pollicetur eximia.

Et omnis, inquit, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Qui enim terrenis affectibus siue possessionibus pro Christi discipulatu renunciauerit, quo plius in eius amorem profecerit, eo plures inueniet, qui se interno suscipere affectu, & suis gaudeat sustentare substantijs: eius nimirum professionis vitæque consortes, qui se pro Christo pauperem factum in suis domibus agrisque suscipere, & maiori prorsus quam vxor, parens, frater aut filius carnalis deuotione charitatis refouere delectentur. Centuplum nanque, quod ait, non numerum amanti- um in Christo, & seruietium pro Christo fidelibus, sed vniuersitatem perfectionemque, qua per charitatem inuicem seruiunt, ostendit.

Cuius rei & in nobis ipsi, fratres charissimi, sæpè exemplum sumpsimus, cum alicubi pro rerum necessitate digredientes, cuncta nobis monasteriorum habitacula quasi propria patere cognouimus, cunctos in nostrum obsequium sincerissima deuotione pro- nos adspeximus: & maxime in beate memoratæ patre nostro beato Benedicto, cuius ho- diè venerandam assumptionis diem debita solennitate recolimus, totum lectionis huius tenorem videmus perfectissimè compleri. Derelictis enim omnibus, secutus est Chri- stum, Z

Centuplū a
Christo p-
missum.

Historiola
S. Benedicti
Angli.

stum, quando spretis ijs, quæ in ministerio regali acquisierat, vel acquirere valebat, cum esset nobilis natu, ad beatorum Apostolorum limina peregrinaturus aduolauit: ut quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam viuendi formam sumeret, ubi per summos Christi Apostolos totius Ecclesie caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibus imbutus institutis: ibidem totum vitæ suæ tempus erat exactus, si non Apostolica domini Papæ prohiberet autoritas: qui cum propter ducendum in Britanniam sanctæ recordationis Archiepiscopum Theodorum, in patriam redire præcepit.

Nec longo post tempore etiam reges seculi, cognito virtutum eius studio, locum ei construendi monasterij, non ab aliqua minorum personarum oblatum, sed de suis proprijs donatum dare curabant. Quem ille acceptum, mox perfectissimè iuxta regularem disciplinam interius exteriusque constituit, non pro suo captu decreta nobis statuens, sed antiquorum statuta certissima monasteriorum, quæ peregrè didicerat, sibi suisque obseruanda proponens. Nec cuiuslibet vestrum, fratres, graue debet videri, si nota loquamur: sed delectabile potius æstimare, quia vera loquimur, quando patris nostri spiritalia gesta narramus, cui manifesto miraculo Dominus, quod fidelibus suis promisit, adimpleuit: quia omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, & in seculo futuro vitam æternam.

Reliquit quippe cognatos, quando patriam deseruit: accepit verò centuplum, quia non solum à cunctis in hac terra, pro virtutum industria merita veneratione habitus est, sed & in Gallia atque Italia, Romæ atque in maris insulis, ab omnibus qui eum nosse potuerunt, dilectus: adeo ut ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterij huius, quod illum nupèr fundasse gaudebat, Iohannem illi Abbatem atque archicantorem Romanæ Ecclesie, sicut charitas vestra benè meminit, in Britanniam Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem canendi ac ministrandi canonicum, iuxta ritum sanctæ Romanæ atque Apostolicæ Ecclesie perciperet. Reliquit domos & agros, quos habuerat, pro Christo, de quo agrum semper virentis paradisi, & domum non manufactam, sed æternam in celis accipere sperabat. Reliquit uxorem & filios, non quidem uxorem acceptam, & filios ex carne natos: sed uxorem prorsus accipere, ex qua filios habere posset, castitatis amore cōtempnit, malens ad illa centum quadraginta quatuor millia electorum pertinere, qui cantant canticum nouum ante sedem Dei & agni, quod nemo potest dicere, nisi illi: Hi enim sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & sequuntur agnum quocunque abiierit. Et accepit centuplum, quando non in his solummodo, sed & in * marinis cum partibus plurimi in domos suas recipere viantem, suorum fructibus agrorum reficere desiderabant, quando * patronum per plures illi, quando viri Deo deuoti pro animi constantis excellentia, non minori quàm coniugibus aut parentibus proprijs, dilectionis instantia seruebant.

Accepit centuplum domos & agros, quando hæc, in quibus monasteria construere, adeptus est. Uxorem nanque dimittere pro Christo, & in hoc centuplum accipere est: quia animarum centuplum, maius esset tunc meritum charitatis inter continentes propter fructum spiritus, quàm inter lasciuientes quondam propter desiderium carnis: filios, quos carnaliter habere despexit, centuplum accipere meruit spirituales. Centenarius quippe numerus, ut sæpe dictum est, perfectionem figuratè significat. Nos namque sumus filij eius, quos in hanc monachiam demum pius prouisor induxit: nos sumus filij eius, si iter virtutum eius imitando tenemus, si non à semita regulari, quam docuit, torpendo defleamus. Meminimus nanque, fratres, qui illum nosse potuimus, dicere crebro auditu, quos post obitum illius in nostræ fraternitatis consortium pietas superna congregauit, quia quandiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei Ecclesie, & maxime pro huius monasterij pace, honore & quiete semper laborare perstabat: toties mare transiit, nunquam, ut est consuetudinis quibusdam, vacuus & inutilis rediit: sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi munus venerabile detulit, nunc archirectos ecclesie fabricandæ, nunc vitrificatores ad fenestras eius decorandas ac muniendas, nunc cantandi & in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit, nunc epistolam priuilegij à domino Papa missam, qua

Apo. 14.

* transmarinis, legendū videtur. for. & ut patet.

Locus de prauatus.

Multis bonis auxit monasterium suum.

DE SS. MARTYRIB. HERMYLO ET STRATONICO. 267
qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione tutaretur, apportauit, nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornatum solummodò ecclesie, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, aduxit, videlicet ut qui literarum lectione non possent, opera Domini & Saluatoris nostri per ipsarum contuitum discerent imaginum.

Qui in his & huiusmodi rebus ideò tam plura laborare studuit, nè nobis sic laborandi remaneret necessitas: ideò toties transmarina loca adiit, ut nos omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes, intra monasterij claustra quiescere, & cum secura libertate Christo seruire queamus. Qui etià cum corporis infirmitate corripere tur, premereturque acerbis, semper interim debitas gratiarum actiones, de monasteriorum, quas didicerat, docueratque, regulis seruandis, semper de Ecclesiasticis obseruationibus, quas per omnes ciuitates & maxime Romæ viderat, semper de locis sanctis, quæ se lustrasse iuuenem meminit, loqui & iterare, delectabile habebat. Sic longis virtutum studijs exercitatus, longo insuper anno semper infirmitatis martyrio excocctus, post centupla gratiæ presentis munera ad vitam transiit æternam.

Vidè necesse est, fratres charissimi, ut tanquàm boni filij, & tanto parente digni, exempla ac præcepta illius in omnibus seruare curemus, neque vlla nos à vestigijs tanti ductoris sequendis animæ vel carnis illecebra renocet: quatenus & ipsi, qui carnales affectus substantiamque reliquimus terrenam, qui uxores ducere ac filios procreare, angelicæ conuersationis amore fastidiuimus, augente spiritualium virtutum merito, & in presenti centuplum accipere de societate sanctorum, & in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam: Præstante gratia redemptoris nostri, qui viuunt & regnant cum patre in vnitæte spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM CHRISTI MARTYRVM HERMYLI ET STRATONICI, AVTHORE
Simeone Metaphraste.

Imperante Licinio, & magnum adhibente studio, ut idola honorarentur sacris & sacrificijs, impendebat mors grauis omnibus Christianis, ciuitatesque propter ipsos indagabantur, & regiones vicique & agri curiosè perquirebantur: & quicumque Christianum vnum deferebat ad Imperatorem, videbatur is esse ei beneuolus, & dignus maximis honoribus. Quocirca & ipse, & quicumque ei suberant, hac in re magna utebantur diligentia: cum ille quidem varijs dijs, hi verò Imperatori gratificarentur impio & scelerato. Ad hunc ergo Licinium aliquando in sublimi sedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, diuinum deferens martyrem: Est, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi: qui diu quidem abhinc obseruat & colitur ritus Christianorum: deos autem & te subsannat & nihili facit o Imperator. Hec cum audisset Licinius, non distulit nec protelauit: sed ijs, qui aderant, statim iussit, ut eum ubicunque esset comprehenderent, & ad tribunal adducerent. Atque illi quidem cum in omni loco scrutati essent, & eum alicubi orantem, & sanctas manus tollentem comprehendissent, ei significat inspectu præ se ferens: quibus ex rebus manifesta sit animæ affectio: sed gaudens potius & magna repletus letitia, quod est propter Christum passurus.

Ille verò, Responde, inquit, & aperte significa, an te Christianum fateris esse, sicut audiuimus. Hic verò, Non solum hoc, inquit, cum præclara sententia & voce confiteor: Eius præfactus sum Diaconus. Imperator autem volens se ostendere urbanum, & valde ingeniosum, Ergo te, inquit, dijs diaconum, hoc est, ministrum exhibe. Martyr autem in risum vertens eius promptum & versatile responsum: Vidèris, inquit, mihi esse furdus o Imperator, aut etiam stultum agere. Dixi tibi me ministrare Deo, qui non cadit sub adipe: Non autem horum, qui videntur, aut potius ne vident quidem, esse Diaconum, quos

Vide vsum sacrarum imaginum.

Felicitet exit ex hac vita.

Persecutio atrox sub Licinio.

Hermylus comprehenditur.

Eius præclara confessio.

Incidet Tyrannum.

quos ipse, ut qui fallaris, perinde ac deos colis: cum sint lapides & ligna omnino inania, & surda opera manus humanæ, & quæ ijs, qui sapiunt, sunt potius ridenda quam adoranda. Non tulit Imperator dicendi libertatem, sed statim quibusdam instrumentis æneis, ad sumendum supplicium cõfedis, iubet genas quidem verberari martyris, præconem autem hæc proclamare: Nè sis lingua nimium profusus, ô Hermyle: honora Imperatorem, dijs sacifica, & liberare à supplicio. Is autem, etiam si sic verberaretur, perinde ac si nihil subiret molestum, contra Tyranno etiam exprobrabat imbecillitatem, ut qui dubij perplexiq; esset animi, & planè victus: & ideò non secus ac ij, qui sunt pusilli & abiecti animi, ex ira inferret supplicium. Deinde etiam clariore voce utens: Plagas, inquit, quæ nunquam delinunt, & diuinas manus experieris, quod eo, qui te fecit, relicto, surdis & mutis dijs attendis: & quod est grauius, aliorum veluti saluti inuidens, contentus ad eundem trahere interitum.

Magna eius in supplicio libertas.

Traditur in carcerem.

Psal. 117.

Psal. 79.

Angelus ei confortat.

Psal. 17.

Constantia eius.

Ceditur virgis.

Cælis cõfirmatur.

Psal. 35.

Reducitur in carcerem.

Postquam autem visum est Imperatori sufficere supplicium, & ira aliquid remisit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri, & tres dies iussit in eo manere. Fortasse, dicens, ducetur pœnitentia vanæ suæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, placebat: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi caro. Iam autem ingrediens custodiam, Qui pascis Israël, dicebat, attende, qui deducis tanquam ouem Ioseph: Qui sedes super Cherubim, manifestare, & veni ad nos seruandos. Sed sic quidem martyr, & sic quæ erant graua & molesta, propter Christum pati voluit. Christus autem quomodo se habuit? Num famulum contempsit? Num illo patiente, neglexit ipse consolationem? Et quomodo fuerit hoc nostri Dei, benignitatisq; & clemenciæ, quæ omnem superat cogitationem? Non ergo defecit opem ferens, sed etiam incitauit ad animi fortitudinem, & ad eum Angelum mittit consolatore, dicentem: Hermyle, esto bono animo, & noli timere: loquere, & noli tacere. Decerta, & noli timere. Mox enim vinces tyranni machinas, & desuper ferres præclaram coronam martyrij. Sic Deus armat potius aduersus tyrannum, qui non apparet. Sic accingit virtute, & docet quid manus ad bellum, dat arcum autem aeneum. Ponit brachia & clypeum salutis.

Post tertium certè diem, cum tribunal ascendisset Licinius, protinus diuino adducto Hermyle, Num modò, inquit, statuis dijs sacrificare, & ab imminentibus terroribus, minisque & periculis liberari? An adhuc, inquit, ferris per præcipitium, & eadem rursus te cepit amentia? Ad hæc fortiter admodum Christi miles, & pro dignitate eius, qui illum armauerat: Semel, inquit, dixi tibi, ô Imperator, & oportet contentum prioribus, de ijsdem non mouere amplius. Est enim mihi Deus in cælis, cui soli vino, & cul mox me ipsum hostiam offerre propero: & à quo spero maximum venturum auxilium. Videã ergo, inquit Imperator, an is, qui cælos habitat, satis tibi afferet auxilij. Statimq; iussit, & viri sex raptim, quod iussi fuerant, exequentes, viri manibus robusti, immites & crudeles animo, eodem & furorem spirantes, cum humi martyrem extendissent, virgis cedebant crudelissimè. Atque illi quidem sic faciebant, mortali regi seruiẽtes. Martyr autem perinde ac si nihil haberet commune cum carne, quæ sic patiebatur, neq; dolorum vllum sensum caperet, quietè perseuerabat in oratione, & Deo attendebat. Hæc autem erat oratio:

Domine Deus meus, qui propter me sub Põtio Pilato flagella & plagas tolerasti, ipse me rursus propter te patientè confirma, ut possim cursum præsentem perficere, ut cum socius fuero perpeñionis, dignus quoquè sim, qui splendoris efficiar socius. Et talis quidem fuit eius oratio, vox autem protinus audita est desuper, dicens: Amen, Amen Hermyle, Post tres dies liberaberis à præsentibus molestijs: Præclaras autem & magnificas accipies præsentium laborum remunerationes. Et vox quidem martyri magnam attulit audaciam & animi fortitudinem: licet auctoribus aut magnum incussit timorem: omnesq; repente in terram procidentes, tremebant & trepidabãt, adeò ut nec ipse Imperator, nec vlli alij fuerint immunes ab animi perturbatione, sed omnes ex æquo moti fuerint: etiam si ille præ impietate cecutiens & grauissimè furens, noluerit intelligere ut benè ageret: nec vitium est auersatus, ut dicam cum diuino Dauide, nec vllam eius, qui hæc faciebat miracula, vel minimam acceperit notitiam: sed in carcerem rursus obicium & tenebrosissimum lucisque expertem tradidit martyrem.

Sed mentem adhibere oportet orationi, & Dei sapientiæ arcanum intelligere. Hinc enim

enim proficiscitur id, quod est orationis iucundissimum, & est athletæ coniuncturum commilitonem. Is enim, cui in custodiam fuerat sanctus creditus, & qui curam gerebat carceris, erat ei valde amicus & familiaris. Quis hic est? Stratonicus ille sapiens, qui videbatur quidem eadem sentire quæ amicus, & esse in religione eiusdem sententiæ: clàm Chri- stianus. nondum autem audebat pietatem liberè profiteri. Neque Ioseph occultam superauerat disciplinam: se amici tamen misereri, & eius agrè ferre cruciatus, ostendit multorum oculis. Sed de Stratónico quidem in præsentia dicere differamus. ea enim persequitur oratio, quæ ad diuinum pertinent Hermylum, nec patitur eorum abrupti consequentiam. Martyr ergo Hermyle ingredienti carcerem, hæc opportunè canebatur & prouideret: Dominus illuminatio mea & Saluator meus: quem timebo? Dominus protector carnis meæ: à quo trepidabo? Dum appropinquant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me & inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si constistant aduersus me castra, non timebit cor meum. Si insurgat aduersus me bellum, in hoc ego sperabo. Sic dixit: & statim lux mirabilis desuper in ipsum erumpit ad confirmandum id, quod canebatur: & vox rursus illinc est audita, iubens athletam bono esse animo: & psalmum similiter confirmans, & sicut erat ei pollicitus, post tertium diem finem esse venturum.

269

Stratonicus clàm Christianus.

Psal. 26.

Iterum diuinitus animatur.

Sequenti autem die cum procedendum esse significasset Licinius, & præsedisset in tribunali, proclamari iussit per præconem, ut duceretur Hermylus. Ille verò læto animo ductus est, lætis oculis, & cor habens plenum lætitiæ. externus enim adspex hoc aperte significauit. Subridens autem & caput mouens Licinius, & veluti sanctum aperte ludificans, Agè, inquit, quam tibi conducibilis fuit illa obscura custodia? Quomodò hoc, quod intercessit, spatium tibi reuerà attulit aliquam sententiæ mutationem, & per sua sit iussis cedere Imperatoris, & dijs reddere ea, quæ debentur: an adhuc nobis opus erit tormentis aduersus tantam tui cordis durtiem? Martyr autem, Mihi quidem, inquit, tetrum illud & tenebrosissimum domicilium magnam lucem conciliauit: & nunc mea versatur anima in tranquillitate, & voluptate, & inexplicabili illuminatione, quæ futuri mihi spes bonam porrigit. Ego autem valde miror, quemadmodum quæ in te habitant tenebræ, nullam suscipiunt mutationem: sed semper profundæ & cõcretæ insident tutis animæ oculis, quæ nequaquam sinunt adspicere veritatem. Cum tam aperte impietatem Imperatori exprobrasset, Licinius illi vehementer & cum magna respondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, videtur, didicisti, nisi solummodò appetere contumelijs: quod quidem est linguæ intemperantia, & animæ audacia, & ut semel dicam, amentia. Sed tamen responde, & dic aperte: Dijs ne sacrificabis, & nobis cedes sic imperantibus, an reuerti oportet ut mereris? Christi autem martyr Hermylus: Habes, inquit, responsa ô Imperator, & nihil ex ijs à nobis amplius audiueris. fac deinceps quod velis, & exequere ea quæ statueris.

His ita percitus Licinius, iubet eum porrectū supinū virgis figura triangulis in ventrem verberari. Et erat quidem hoc graue tormētum, & corporibus humanis minimè tolerandum. Anguli enim virgarum, non secus ac quidam enses, carnes vehementer tan- gebant. Sed athletæ, etiam cum verberaretur tam immisericorditer, vnum erat solati- um, nempe Christum fixis oculis adspicere. Vnum benignum medicamentum preces, quas ad illū fundebat, quibus plagas iucundè adspergebat, dicens: Domine, ad adiuan- dum me festina. Ille verò citò ei adfuit, & faciens ut ferret dolores facilius, & annuncians eius consummationem. Imperator igitur, ut qui esset iritatus eo quod non pareret, & egregiam illam athletæ pro pietate constantiam, existimaret esse suæ contemptum potèriā, manebat adhuc puniens, & vi eum esse persuasurum arbitrans. Quocirca iussit eius ventrem perfodi aquilarū vnguibus, donec suis, inquit, oculis sua videat intestina. Propter quæ dixit martyr: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Sicut ex adipe & pinguedine repleta est anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum. Et hæc quidem sic. Quæ autem sunt deinceps consecuta, quomodò?

Crudele martyris supplicium.

Preces, me dicina dolorum.

Psal. 85.

Psal. 62.

In animo quidem habebat tyrannus eum rursus dare in custodiam, ut eum rursus puerum acerbius. Egregius autem Stratonicus (iam enim postulat oratio, ut ad finem deducam promissum) cum videret Hermylum sic patientem, nec ei posset omnino opem ferre, faciebat id quod poterat: amici miserebatur, & acerbum dolorem capiebat, vultusque eius conciderat, & ex eius oculis guttatim profluebant lachrymæ. Quo factum est,

Stratonicus multum dolet eius cruciatum.

est, ut cum sic se haberet, non potuerit latere: sed cum quidam ex commilitonibus eum tristem vidissent & moerentem, & causam rei deprehendissent, ad Imperatorem accedentes, Stratonicus, inquit, o Imperator, Stratonicus custos carceris, aperte ostendit se erroris & Christianismi societatem habere cum Hermyle. Videtur enim eius misereri, & eius causa in animo magnum dolorem concipere. Ille vero cum statim accessisset Stratonico, rogavit an esset amicus Hermyle. Discipulus autem veritatis, minime est mentitus, nec sustinuit ignaviam & pusilli abiectique animi pietatem apud se occultare. Sed tempus esse arbitratus, ut hac Dei ociosa cognitio prodiret ad opus, & magnum sibi pararet fructum per confessionem, se esse amicum Hermyle & Christianum protinus est confessus, & eos, qui colunt simulacra, magnę condemnat ignorationis. Timco enim, inquit, ego solum Deum, qui fecit celum & terram.

Ad hæc mouetur Imperator, & iubet eum grauissimum subire supplicium. Id autem erat, ut ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque adeo consue, donec ipsa vox eum deficeret. Et sic quidē Licinius. Martyr autē et si esset tot malis implicatus, amicum fixis adspiciebat oculis, & eum vocabat, eoque utebatur ad Christum intercessore, dicens: Hermyle, ora pro me Christum, ut eum erga ipsum firmam ac stabilem seruauero confessionem, possim facile superare Tyranni insidias. Interim autem ipsum quoque ludificabatur Licinium, cæcis ijs sacrificare prohibens, & veri Dei vindictæ ei terrorem incutiens: in cuius manus incidere, verē terribilem habet & ineuitabilem periculumque interitum. Licinius autem cum vidisset sanctum Stratonicum satis saucium, paratū eum amplius punire: non quod humana mens & clemens animus eum moueret ad misericordiam, sed ut ei locum daret poenitentiae, cum eum prius tormento tenuisset. Et idē eum in praesentia tradidit in custodiam. Ille vero etsi esset in custodia, letum ducebat suam esse consolationem, & cum eo per preces colloquebatur: Domine, dicens, ne memineris nostrarum antiquarum iniquitatum. Fer nobis opem, Deus seruator noster: propter gloriam nominis tui. & simul vox diuina est consecuta, dicens: Cursum consummauistis, fidem seruastis. Decetero vobis est reposta corona iustitiae, quam eras accipietis.

Cum autem iam esset dies, adductum Hermylum rursus interrogauit Licinius, an dijs sacrificaret. Ille autem: Eadem quę prius, inquit, o Imperator, do tibi nunc responsa. Quamobrem vre, puni, scinde, fac quicquid tuo infederit animo. Didici enim non timere ab ijs, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hęc cum audiuisset Imperator, & desperasset fore omnino, ut sanctum in aliam traduceret sententiam, eum suspendit in ligno, & iubet eum vehementer scindi. Sed etsi eius carnes tam acerbè scinderentur, non ignorabat, vndenā esset salus iustorum, nempe quod à Domino, & quod est eorum defensor in tempore afflictionis. Et idē esto mihi adiutor Domine & redemptor, dicebat assidue, & perinde ac si videretur aliquem desuper audire dicentem, Noli timere: sum enim tecum, & Deus tuus ego sum. Veritus ergo Licinius, & ex auditione veluti conturbatus, ex ligno deducit martyrem, & eum cōdemnat, ut in litro fluuio intereat, iubens ut in eum iaceretur: stultus fortasse arbitratus, quod sic passus Hermylus omnino interiret, & nec venerabilis quidē eius corporis futura esset inuentio. Ad ipsum autem adducto Stratonico, visus est suggerere & admonere ea, quę essent vtilia. Crede, inquit, mihi o miser, crede, & dijs velis sacrificare, ne tu eadem quoque patriaris, quę amicus, & ambo subeatis eandem poenam inobedientiae. Respondens autem Stratonicus, Reuerā, inquit, miser fuerim, si tibi parens, cum ille sit mortuus propter Christum, ipse velim viuere. Licinius autem, Quid ergo? Vis mori cum Hermyle? Maximè quidem, inquit diuinus Stratonicus. Etenim, inquit, si oportet amicos communes habere calamitates, oportet omnino eos quoque bonis frui communiter. Quid autem nobis fuerit iucundius aut preciosius, quam pati propter Christum? Propter quę cum desperasset Imperator fieri posse, ut persuaderet Stratonico, similem quoque in eum fert sententiam, & eodem sine vtrunque condemnat: quos etiam reuerā par finis excepit, communisque beatitudo & exultatio.

Ad mortem itaque ducebantur martyres, dicentes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas: qui quidem est hymnus conueniens ijs, qui sunt bonum aliquod consecuturi: non eorum, qui deducuntur ad mortem, aut ad aliquam aliam causam tristitię. Postquam autem iam peruenissent ad fluuium, in rete iniecti

Stratonicus liberè Christianum professus est.

Flagellatur atrocissime.

Ducitur in carcerem. Psal. 78.

Hermyle corpus scinditur. Psal. 36.

Constantia inuicta Stratonici.

Lucæ 2.

Merguntur in flumen martyres.

ab ijs, quibus hoc datum erat negocium, transmittuntur in profundum. Cum suscepisset autem fluuius corpora sanctorum, & quanto oportuit fluente esset sanctificatus, ea rursus tradit manibus fidelium: ut qui talem, ut arbitror, thesaurum apud se diutius abdere non sustinuisset, & tanti boni iactura afficere Christianos, cum prima eorum non apparuisset bonitas. Terrio ergo die postea, visa sunt corpora martyrum: in quę cum incidissent quidam viri pii, & quorum erat officium venari corpora sanctorum, & ea optantibus manibus pię ac religiosę suscepissent, & sacros hymnos cecinissent, & quęcumque mos est Christianis, peregrissent: in quodam loco, qui octodecim stadiis abest à ciuitate Singedone, ea simul deponunt, ut eis essent omnia communia & amica: in Christi confessio, in carcere habitatio, in flumine demersio, supernę glorię cōsecutio, in vno loco corporum depositio: gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul cum sancto spiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Nota hic Ecclesiasticos erga sua neratius.

VITA S. HILARII PICTAVORVM EPISCOPI,
AVTHORE FORTVNATO, TVNC ADHVC PRESBYTERO. Prefatio.

Domino sancto, & meritis beatissimo patri, Pascentio papę, Fortunatus. Religiosi pectoris studio solitante commonitus, papa beatissime, diuinis in actibus cum sacri conuersatione propositi iugiter exercitaris intentus, & intendis exercitandus: ut facile sit perspicuum, ad culturam Ecclesiasticę disciplinę & fuisse te genitum, & esse prouectum, cum irrefragabiliter veteris dispositionis catholici dogmatis fundamenta custos obseruas, & ad ædificationem plebis amantissima, veluti bonus instructor, adijciendo aliquid, culmen fabricę continuare festinas, non sine timore diuino. Cuius operis amore pręuentus, me dignatus es perurgere, quod de actibus sacratissimi viri Hilarij confessoris, qui te ab ipsis cunabulis ante sua vestigia, quasi peculiarem vernulam, familiariter enutriuit, ut impensi muneris vel verba rependerem, & si non plenè, vel quędam ex parte complexa perfringerem: quatenus dum gregis auribus vox quodammodo & vita pastoris antiquissimi resonaret, & ille probaret ministerium, & ipse tuum non celares affectū. Sed cum mei ingenij breuitatem mensuro, adeo beati Hilarij immensitatem fortem cognosco, ut penè mihi videatur æquale, tam istud posse dicere, quàm digito celum tangere: præsertim quod etiam beati (ut audio) Hieronymi torrens illud eloquium recusauerit attentare, qui huic materiei se imparē eatenus iudicauerit, ut taceret. Ego verò, cui nullius scientiæ iriguatione succurrunt, quem vix stillicidij pauperis attenuata gutta perfundit, nihil proprio de fonte respirans: qua temeritate inter ingentia flumina, Euphratem beati Hilarij, & Nilum Hieronymi, siccos velim cursus extendere, cum de illo etiam doctissimi viri quicquid dicere potuerunt, minus est quàm meretur? Et cum virum sanctissimum consultius mihi sit mirari quàm loqui, æquabilius fuerat hęc beato Ambrosio de fratre scribenda mandare, cui verba virtutibus coniuncta florebant. Tamen etsi cum mea verecundia vobis quidem obedientiam, & illi impendo, de quo non dignè loquor, fortasse iniuriam: sed concedi per veniam credimus, quod deuotione peccatur. Et ne protracta pagina fastidium potius generet, quàm prouocet auditorem, nunc de eius vita proponamus.

Pascentius à S. Hilario enutritus.

I A N V A R I V S.
VITA B. HILARII EPISCOPI.

HIC ITUR beatus Hilarius Pictaunorum urbis episcopus, regionis Aquitaniae partibus oriundus fuit: Quae ab Oceano Britannico fere millibus nonaginta sciungitur: apud Gallianas vero familias nobilitatis lampade non obscurus, immo magis praeter ceteris gratia generositatis, nitore peioris addito ornatus, quasi resurgens lucifer inter astra processit. Cuius a cunabulis tanta sapientiae primitiva lactabatur infantia, ut iam tunc potuisset intelligi, Christum in suis caulis pro obtrahenda victoria, necessarium sibi iussisse militem propagari. Denique coniugem habens & filiam, ita plenitudine Domini venerabiles animos ecclesiasticae regulae tradidit informandos, ut adhuc in laicali proposito constitutus, quali futuram speciem indicans, ut irreprehensibilis in templo Christi praepararetur sacerdos. Nam quod inter mortales adhuc valde videretur difficile, tam cautum esse quenquam, qui se a ludais vel haereticis cibo suspendat: adeo vir sanctissimus hostes catholicae religionis abhorruit, ut non dicam conuiuium, sed neque salutatio fuerit cum his praetereunti communis. Vitabat haec Davidico suffultus exemplo, ne cum haereticis mensam participando, fieret illi in scandalum. O quam perfectissimum laicum, cuius imitatores ipsi etiam esse desiderant sacerdotes: cui non fuit aliud vivere, nisi Christum cum dilectione timere, & cum timore diligere. Cuius sequaces, currunt ad gloriam: diuertentes, ad poenam: credenti succedunt praemia: recusanti, tormenta. Qui omnes de pia religionis opere commo-

nens, nunc alios de confessione inestimabilis sanctae Trinitatis informans, nunc reliquos promissione regni caelestis inuitans, non cessabat in plebem verba veritatis, fructu fidei redundantia, seminare. Quo cognito de sancto Hilario, quoniam tantum lumen, & si voluisset, latere non potuit: quippe necessarium, ut alienas tenebras in lucem transferret: concordante fauore populi, aut potius Dei spiritu proclamante, vir olim mysterijs deputatus, aliquando sacris altaribus sacerdos electus est. Crescebat in eo quotidie opinio, famulatrix virtutum: nec erat fama eius contenta, circuncinctas tantum Gallias illustrare, sed exterarum nationum & regiones implebat, meritorum gratia percurrente: idque aeternum est, ut in toto orbe velociter beati pontificis gloria militaret.

Igitur Constantij Imperatoris tempore, cum Arriana haeresis, venenata de radice, flore toxico pullularet, tunc sanctissimus timore nudus, fidei seruire vestitus, quasi signifer belligerator per medias acies inter hostiles fremitus, inter haereticos gladios se ingerebat, Christi charitate securus: nihil de sua morte formidans, illud solum metuere, ne praedictum religioni, quod absit, illatum praualeret. Hinc a Valente & Ursario episcopis, qui prava credulitate Ecclesiam Dei turbare pertinaciter insistebant, Imperatori persuasum est, ut virum eruditissimum, de quo loquimur, & Dionysium Mediolanensem, & Eusebium Vercellensem exilio condemnaret. Nihil enim poterat ante insuperabilem sancti Hilarii facundiam haereticus obtinere. sperabat enim hostis fidei, aliquas se nebulas splendori catholico posse praetendere, si retrusus exilio, vir talis a certamine defuisset: quoniam si quis perversus voluit cum illo configere, ac si mutus & claudus, nec verba poterat proferre, nec responsionibus currere: sed quasi natans in pelago, ante fluctum eius eloquentiae mergebatur. Itaque in Phrygiam Asiae regionem missus exilio, ad augmentum virtutis gratias egit: quia quantum pro nomine Christi longius discedebat de solo proprio, tantum merebatur fieri vicinior caelo. Qui dum ad locum peruenisset optabilem, nobis tacendum non est, quod illi diuinitus concessum est. Nam eo tempore, sancto sibi spiritu reuelante, cognouit, quod beatissimam Abram filiam suam, quam cum matre Pictaui reliquerat, quidam iuuenis nobilissimus, praediues, pulcherrimus, coniugij vinculo sibi quaereret adnectendam. Sed ipse intervenit orationis assidue, caelestem illi sponsum sine contaminatione prouiderat. Mox opportunitate reperta, manu propria subscriptam filiae direxit epistolam, sufficienti sale conditam, & velut aromaticis vnguentis infusam, quae tenebat Pictaui pro munere conseruata: indicans ei, quod talem sponsum pater anxius prouidisset, cuius nobilitas ca-

Coniunx & filia Hilarii

Haereticos quam sit auersatus adhuc laicus. Psalm. 67.

Eligitur in Episcopum.

Arrianorum validissimum oppugnatorem est.

Haereticorum veritas.

Condemnatur exilio.

Epistola illius ad filiam Abram.

DE S. HILARIO EPISCOPO.

273

los ascenderet, pulchritudo rosarum & lilij comparisonem praecederet, oculi gemmarum lumine luminarent, vestis candorem niuis opprimeret, ornamenta inestimabili fulgore vernarent, diuitiae intra se regna concluderent: eius sapientia incomprehensibilis emanaret, dulcedo faui mella postponeret, pudicitia incontaminata persisteret, odor suauitate fragraret, thesauri sine defectione constarent. Addit ergo monitis, ut filia nulli se prius a matre diuisa coniungeret, quam ut patrem expectaret sibi pollicitum, & sponsum pariter cum promissione venturum. Quod Abra dulciter excipiens, & quasi sponsum futurum in epistola patris amplectens, admonitionem secuta est, nulli se in coniugio resoluens. Sed qualiter ad illum sponsum peruenerit, locus in sequenti seruatur.

Interea cum toto orbe Arrianae haeresis perversitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto iussu est, ut omnes orientales episcopi apud Seleuciam Isauriae op-^{Synodus apud Seleuciam.} pidum conuenerent, disceptaturi quid sentirent de fidei veritate. Tunc inter reliquos, quarto iam exilij anno, de Phrygia sanctus Hilarius in praedicto loco data sibi pergendae cunctatione, ad synodum venire compellitur. Qui quoddam castellum dum adisset, die Dominico ingressus est templum: moxque Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, voce magna seruum Dei illuc aduenisse restata est: & ad pedes eius accurrens, non cessauit petere, nisi signum crucis ab ipso sibi fieri, fideliter impetrasset. Quam Florentius pater secutus & cuncta familia, in nomine Domini meruerunt patri baptizari. Quae Florentia, relictis parentibus, vestigijs eius inherens, usque Pictauios perducta est. Patrem vero se habere, non a quo generata est, sed per quem regenerata est, praedicabat. Cumque Seleuciam peruenisset, magno fauore a cunctis exceptus est, eo^{Hilarius venit ad Seleuciam ad Synodum.} quod diuina misericordia tam prudentissimum virum, & singularem eruditione completum, in spectaculum mundi produxerit, ubi erat de fide censendum. Hinc post examinationem agnitis hostibus & oppressis, decretis in scripto conditis, prospera gerens synodi ad Imperatorem dirigitur legatio: cum qua perrexit sanctus Hilarius, quantum ei non fuisset iniunctum, metuens ne adhuc contra religionis dogmata respiraret damna-

ta perfidia. Sed differere longum est, qualiter in Ariminensi synodo, composita mentione, aliud^{Synodus Ariminensis.} ex alio referens, fraudis haereticae serpentino lapsu subrepperit, & quomodo postea legatis Seleucensibus per Imperatoris impietatem ipsa est illata calumnia. Quod tamen Athleta Christi beatus Hilarius agnoscebat, grauiter dolet apud Ariminum diaboli prauitatis suco inuasisse mendacium: intantum, ut orientales partes simili composito prauitatis furo collectis aduersarijs, esset ei contra haereticos disceptandi de religione licentia, ne veritatem falsitas obnubilaret, ne iniquitas aequitati praualeret, ne Imperator Deo resisteret, ne Trinitatis fidei, iniquitatis perfidia rebellaret. Unde Valens & Ursarius, conscientia reatu perterriti: quoniam si daretur facultas certandi, mox se recognoscebant Hilarii contentione prosterni: sollicitant Imperatoris animum, iam magna ex parte captiuum, ut ipsum Dei virum ad Gallias redire perurgeret, dicentes, illo praesente haeretica non posse machinamenta proficere. Quo obtentu, ad Gallias compulsus reuertitur, putans amplius se pati exilium, quod illuc perturbationem Ecclesiae relinqueret, termino disceptationis non consecuto. O beatum pontificem, qui in summo discrimine, inimico etiam sibi iudice, adiit tribunal Imperij, sine timore tormenti. Verum totum. Nam quod se pro Domino sic ingerebat aperto periculo, operabat martyrium, si non deesset percussor: & tamen animus sumpsit gloriam, etsi tempus non intulit poenam. Sed hunc ipsum diuino nutu seruatum testificor pro correctione multorum. Nam pene totum mundum graui errore confusum, factis saepius in Gallia synodis, per Hilarium fuisse ad viam veritatis adductum, confitetur lingua multorum. Quid autem interest, vel sibi pro aeterna vita factum fuisse martyrem, vel amplius vixisse, reliqui ne perirent? Igitur sanctissimam animam etsi gladius persecutoris non abstulit, ipse tamen palmam martyrij non amisit. Itaque dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc beatus Martinus, aequum meritorum lumine non absconditus, qui ab eodem sancto Hilario^{S. Martinus praedicatur.} exorcista est postea constitutus, cognito aduentu eius, Romam festinanter occurrit. Quem cum iam praeterisset cognosceret, est usque ad Gallias persecutus. Neque enim Martinus,

Crebra in Gallia Synodi.

Martinus, qui adhuc catechumenus Christum chlamyde sua testum videre meruit, illi deuotus occurreret, nisi per omnia mysterijs plenum in eo spiritum prauideret. Nec mirum, si ille, qui Deum prius vidit in paupere, postea illum habitare cognosceret in doctore.

Illud etiam nobis non conuenit tam nobile præterire miraculum. Nam cum circa Gallinariam insulam propinquaret, relatione agnouit vicinorum, ibidem ingentia serpentium volumina sine numero peruagari: & ob hoc quannus illis hæc insula videretur vicina, propter inaccessibilem tamen locum longius illis videbatur esse, quam Aphrica. Quo audito, vir Dei sentiens sibi de bestiali pugna venire victoriam, in nomine Domini, præcedente crucis auxilio, descendit in insulam. eoque viso, serpentes in fugam conuersi sunt, non tolerantes eius adspæctum. Tunc baculum figens in terram, quasi metam, quousquæ deberent excurrere, virtutis potentia designauit. nec amplius libertas est illis occupare, quod vetuit: & tanquam hæc insula non sit terra, sed pelagus, qui dum semper illam partem verentur attingere, facilius est illis mare transire, quam vocem. O immutabilem terminum, de sermone plantatum. Apparet, quantum est melior Adam secundus antiquo. Ille serpenti paruit: iste seruos habet, qui possunt serpentibus imperare. Ille per bestiam de sede paradisi proiectus est: iste de suis cubilibus serpentes exclusit. Deposuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarij dulce medicamentum & meritum, ante quem sine mora venena fugata sunt: addidit terram hominibus, quia in loco beluæ incolæ transmigrant. Sed reuertamur ad ordinem.

Fugat serpentes ex insula S. Hilarij.

Gen. 3.

Piscatorum summa gratulatione excipitur.

S. Martinus mortuū excitat.

S. Hilarij in idē suscitatur defunctum.

Cum de exilio regressus, introiuit Pictanis, summo fauore plaudebant omnes pater, eo quod ecclesia recepisset Pontificem, grex pastorem: & acsi omnes cum ipso tunc redissent ad patriam, ita sine illo se exules fuisse desebant. Itaque beatum Martinum in vico Tegiaci nomine dum præcepisset consistere, virtute diuina meruit ibi beatum Martinum mortuum suscitare. Deinde post aliquot dies infans sine baptismi regeneratione defunctus est, duplici morte damnatus: præsentem amiserat lucem, & poena futuri seculi non carebat. Tunc mater extincti, quæ iam mater non erat, dum filium non habebat, prouoluta ad pedes sancti Hilarij, præcedentibus lachrymis, nati sui corpus effudit, exclamans: Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum reuocauit: tu pater redde, rogo, filium aut mihi, aut baptismum. Qui populi pater agnosceris, ut ego mater vocer, quæso obtineas. Sic illa plura lachrymis petente, quam verbis, commotus pietate vir Dei & spectante populo, ad consueta arma recurrens, in terram prouocato spiritu intepescunt, oculorum apertis ianuis palpebræ, peregrinum lumen agnoscunt: vox adducto aëre de pectoris domicilio conflata profertur, gressus suis vestigijs rediuius extenditur, in anterioris fundamenti statum tota fabrica renouatur. Quid plura? Tandem iacuit sacerdos in puluere, donec pariter surgerent, senex de oratione, infans de morte. Ecce vita laudabilis, quæ de alterius corpore necem precibus fugauit: spoliavit tartarum, spem habens in Christo. Mors ibi iura non tenuit, ubi Hilarij vim orationis ingessit. Sed tanta res non potest nostris verbis plus ornari, quam ipsius meritis. Nunc verò memorandum est, quod supra prætermisimus, qualiter miracula reliqua hoc subiecto miraculo cumulauit.

Denique cum beatissimam Abram filiam suam, ad quam de exilio destinauit epistolam, incolumem inuenisset, alloquitur eam, quomodo dulcedo poterat patris, & facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarij, cuius eloquentiæ post ipsum, comparare aliquem vix audemus, nisi qui fuerit spiritu diuino, ut ille, repletus: tentat eius animum, si vellet attingere sponsum, quem patris gratia prouiderat. Tunc libenter ac desideranter, ut celeriter ei iungeretur, optabat. Quam voluntatem pater agnoscens, intentus orationibus, non cessauit, donec sine dolore, sine contagio, se præsentem, de mundi ludibrio migraret ad Christum: quam proprijs manibus, ut decuit, venerandæ tradidit sepulture. O funeris gloria, quæ melior habetur quam vita: quia quod terræ subripuit, in cælum transmisit. Verè, ut ego considero, plus fuit, quam resuscitari, siemori. Certa enim salus est, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebus cum vita traditis, talem transitum comparare, si mercatorem forsitan inuenirent? Quid distat inter viuificati infantis, & filie mortificatæ mysterium, nisi quod illum

Filiæ mortis suis precibus obtrinet.

illum resuscitauit ad baptismum, hanc prædestinavit ad regnum? & quod in illo adhuc spes peccandi restabat, hæc immaculata finierat? Quod cum vidisset mater beatæ Abre, a pontifice postulat, ut & ipsa, si mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præsentaretur ad regnum. Cuius vota considerans, assidua oratione & ipsam ante se transmisit ad gloriam. Quis æstimaturus est, talem virum ita dilexisse Dominum, coniugis & filie affectu contempto? Tamen in hoc magis illas amasse cognoscitur, cum per ipsum lumen perpetuo transferuntur.

Quis verò abundantiam rigantis ingenij contendat euoluere, aut eius verba verbis valeat exæquare? Qualiter ille indiuisa Trinitatis libros stylo tumente contexuit, aut scripta Davidici carminis sermone cothurnato per singula referauit? Quam fuit in discretione prouidus, in tractatu profundus, per literaturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in resolutione subtilis, astutus, iuxta prophetam: immò prudens, iuxta Domini vocem, ut serpens, columba simplicis gratiam non amittens. Ipse conditi sal ingenij, fons loquendi, thesaurus scientiæ, lux doctrinæ, defensor Ecclesiæ, hostium oppugnator. Cuius dicta qui legit, non credit dicere, sed tonare. Hoc fuit ultra homines sapere, tam cautè de religione censere. Sed qui vult ipsum agnoscere, eius exilia memoret, merita respiciat, volumina relegat, dicta perpendat, signa quotidianæ percontetur. Qui dum superstes fuit in hoc seculo, aut scripsit Ecclesiasticæ fidei documenta, aut pugnando caleauit hæretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum suffragia: quæ, volente Domino, vsque in hodiernum diem eius orationibus perseverant. Sed mea lingua non sufficit singula de spiritu sancto, qui per eum operatus & locutus est, sicut illi dignum est, proferre. Det mihi pius veniam, quia multa præterii, qui vix pauca conscripsi. Ità beatissimi Hilarij de præsentem seculo vira, Valente & Valentiniano regnantibus, cum gloria migravit ad Christum, terra plorante, cælo gaudente, Amen.

Idem coniugis quondam suæ.

Matth. 10.

Abiit vita.

PRAEFATIO FORTVNATI IN LIBRVM SECVNDVM DE MIRACVLIS S. HILARII

Domino sancto, & meritis beatissimo patri, Pascensio Papæ, & in Christo florigera perenniter charitate vernatibus Ecclesiæ Pictaue-
sis habitatoribus, Fortunatus. Cum veteres & infidelium conditores voluminum, eloquentiæ suæ pompam cunctis ostendere, causa prouocauerit opinionis inflata: dum inter regum vota seu funera, id est, prospera vel aduersa confuso vocis ordine, quodammodo nisi sunt cantare pariter & plorare: ut hi qui dixerunt, vel de quibus locuti sunt, saltem in libris viuerent, & si vacuis actibus inaniter defecissent: cur ego melioris spei sollicitus instinctu, patiar reticere summi confessoris viuientia merita & victorias, non sine, quod absit, vindictæ cælestis incurso: cum vix debita soluerem, si de beati Hilarij indeficientis lampadis splendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Quæ verò vel irretitus inscitia, vel impulsus offensa, in ea voluntate sub graui torpore persisterem, ut cum illi plurimo decepti tractatu, de resoluta vmbra-
brarum imagine nonnulla conficerent, & in puluerem redacta cadauera, falsis quasi laudibus animarent: ego de sanctis permanentibus, & quod est felicius, in regno Christi quotidie florentibus, nihil referrem: præsertim ubi diuersa diuersarum partium videtur esse causa mercedum: quod gentiles fructum laboris sui, inani tantum fauore vobis haurire consistere: nos autem oporteat in beatorum virorum intercessione plantare? Quibus hic si verba soluimus, illic gaudia comparamus. Idcirco reddat illi mobilis lingua præconium, a quo prius pectora hunc conceperunt affectum. Nam bonis eius aperte creditur inuideri, si quæ de illo cognouimus, silentio videantur abscondi.

Beatorum intercessio ambienda.

Merito itaque cum cæteris & me de se loqui compellit, qui etiam muros, ut loquantur, absoluit. Sed quam plura superstes in corpore fecerit, vel quanta operatus sit, postquam æterna in requie, plaudentibus angelis, ad Christum victor de mundi cæramine transmigravit, & si non potui, annorum vetustate subripiente, contingere: attamen vel quæ præsentem tempore miracula misericors præbuit, cupio indigenti memoria non fraudare: ut quisquis hæc fideli, sicut concedet, auditu perceperit, & præteri-

præterita se cognoscere gaudeat, & similia fieri virtute confessoris in futuro confidat.

LIBER SECVNDVS, QVI EST DE MI-
RACVLIS S. HILARII.

IGITUR Probianus cum dubio iam vitæ pendere in fine, & spem conualescendæ infantia mors inuida parentibus subripere festinaret: nec paruuli funus acerbum considerans, nec desideria ingemiscens senectutis spectans, auida quicquid inuenit extra sortem cuncta concludens, sola tamen intercessione beati Hilarij restiterat moribundo salutis occasio. Quem Franco suus genitor, & Periculosa mater, quæ magis conuerso nomine, filij periclitabatur in nece, iam quasi defuncti præmeditantes exequias, cum ingenti sletu in confessoris tabernaculum detulerunt. Tunc sanctus Hilarius ab auctore suo secretæ artis exhibens medicinam, consuetus de dispendio funeris reddere compendia sanitatis: subito membrorum fluentem fabricam, verbo operante crexit, & in statum pristinum, tanquam si nihil in ea fuisset solum, reformauit: Moxque parentum lachrymas, lætitiæ mole superueniente, siccauit, gemitus voto succedente præclussit: ubi iam per dolorem non erat, sed per gaudia, quod plorarent. Quas poenas, quæ tormenta mors ipsa tunc perculit, quando illud, quod credebatur inuadere, sic amisit? Profecto quando alterum videtur ferire non potuit, sese ipsam victa percussit. Qui tamen Probianus postea apicem promeruit obtinere pontificis, & vsque in hodiernum diem ad luminaria sui medicj, singulis annis vitæ debitor tributa persoluit.

S. Hilarius sanat puerum moribundum.

Probianus Episcopus.

Leprosi duo curantur puluere sepulchri S. Hilarij.

Aliud miraculum.

Cæco rediturus oculo rum lumen.

Illud quoque nobis est tam singulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memoriam populi reuocandum. Nam cum à Cadurcis venissent duo homines, lepre maculis immutati, spem suæ salutis in sancti intercessione fundantes, de puluere, qui ab eius sepulchro abstergebatur, sua lauantes capita, & membra reliqua perungentes: tam diu sibi talem curam fideliter impederunt, donec infirmitatis ipsius vlcerosæ varietas de corpore, quod captiuauerat, captiuam migraret: ut decepta suis solatijs, colorem, quem inuaserat, inuolutum relinqueret, & quam secum attulerat, turpitudinis speciem non teneret. Post innumerabilia itaque vulnera, membris omnibus instaurata est cutis vna. Vultus ille diuturna deleris sordibus, sua cepit in ambobus repingi imagine, nec agnoscere potuit, qualis fuerat per infirmitatem. Per fidelissimum namque pulueris lauacrum, picturis illis purificus Iordanis inuentus est: & non ipsi ad flumini, sed ipsis fluminis hinc occurrit: ex quo tam prædicabilis patuit miseratio confessoris, quod & laborem eis longinqui itineris abstulit, & salutis vota porrexit. O quam inestimabilem clauerunt documenta virtutum, ubi sepulchri immunditiæ, mundauerunt maculas lepre. Cuius hoc facere cura potuisset artificis, qui de tali puluere, ferret beneficia medicinarum? Ex quibus Castorius, diaconus: & Crispus, subdiaconus institutus, ad eius obsequium vsque in finem suum, per quem sanati sunt, adhaeserunt. Et merito illius elegerunt sustinere iuga Domini, à quo à poena liberi sunt effecti.

Quædam puella in hanc vitam veniens, dextram mortuam traxerat, natura formate, & debilem manum in speciem globi collegerant nervorum fila contracta, fluxa suo flamine digitorum tela marcebant. Tunc occurrens ad beatissimi sepulchrum, intercessione eius viuacibus est officijs ordinata: Paulatim mobilis vigor articulos stupentes & vngues irrepsit. Post longa tempora manus illi tunc nata est, cum sensisset munera confessoris: extincta manus venit ab vtero, vna redijt de sepulchro. Ecce quam largæ remuneratoris est pietas, ut quæ natura non genuit, hic membra suppleret.

Nec illud quidem præterire conuenit, quod cæco post vota felici successit. Nam cum ad beati Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in sancti Hilarij præteriens templum ingressus est. Quo dum vigilas officio solito Cleri celebraret, manè facto, apertis oculis, ipse diem cepit alijs nunciare, qui semper egebat audire. Apud quem vna semper nox erat, tenebras illa nocte purgauit. Qui nunquam viderat orna-

ornamenta diei, cepit illi nouus sol nasci. Tunc illi fabricata sunt omnia, quando coram meruit videre facturam, & ut ita dicam, quodammodo illi post se mundus est natus, cum factus est agnitus. Cæcus ad beati Martini Ecclesiam festinabat accedere: iste hunc in suo templo dignatus est illuminare. Quanta micat gratia donatoris, qui præuenit desideria supplicantis?

Quid dignum etiam referam de tam regali mysterio, quod ab ipso est in regem collatum? Denique Clodoueus rex dum contra hereticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, media nocte meruit de basilica beati viri lumen super se veniens adspicere, admonitus ut festinanter, sed non sine venerabilis loci oratione, aduersus hostes conflictaturus descenderet. Quod ille diligenter obseruans, & orationi occurrens, tanta prosperitate, altero pro se pugnaturus, processit ad bellum, ut intra horam diei tertiam, ultra humana vota sortiretur à Domino victoriam. Vbi multitudo occisorum cadauerum tanta iacuit in loco, ut collis ipse ob hoc visus sit se crexisse in altum. Ecce terribiliter formidanda prodigia, & delectabiliter amplectenda miracula. Parum illi fuit pro solatio regis, signum ostendere luminis, nisi apertè monitus addidisset & vocem. Simile quoddam contigit Israëlitarum gentis tempore huius causæ virtutis. Nam ibi columna ignis populum præcesserat: hic figura lampadis admonebat. Vellem nosse, cur fuerit tanti ardoris secretum mysterium, & tam manifestè prolatum. Sed quantum ipso inspirante videor agnoscere, non tacebo. Contra hereticas acies, sicut olim in corpore, non cessauit spiritu dimicare. Quanta fuit illi semper pro cultu catholicæ religionis auditas, cum in requie posito, adhuc sollicitudinis non desit vbertas? Nam qui tunc in synodo ad confundendum hostem verba fidelia protulit, hic in campo nunc arma tractauit.

Clodouei regis visio & victoria.

Exo. 13.

Mulieris manus contracta sanatur.

Puella paralytica liberatur.

S. Hilarij solennitas.

Repellitur munus nolentis offerre.

Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus suum deportaret die Dominico, (non est mecum nosse, quo præuenta peccato) manu attracta est, venarum arte facto discursu. Tunc reuelatione commonita est, ut ad sancti limina, si vellet salua fieri, properaret. Quo illa fidens nuncio, tanquam cum ipso sanitatis suæ præuiatore, lata præuenisset poena, secuta sunt gaudia. Ecce consuetudinem patroni singularis amabilem, qui ut inueniat cui præstet, & causas exquirat. O beate Hilari, omnium corde, ore, voce canende: Cuius tam largæ benignitas, non solum se alicui non abscondit, sed vltro ingerit. Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

Quædam paralytica, annis adulta puella, non merito, sine vitæ viuebat officijs. Cui in finibus extincti corporis tantum superstes anima palpitabat, & in toto cadauere luminaria quasi sola vigeant: velut mortua in se membra vigilantes oculi custodiebant. Non lingua torpens intra palati cameram, volubilis excurrerebat, nec imo ducta de petra debita seruitia dissoluebat: neque pes instabilis, membrorum ruinas sustinebat. Adhuc torius corporis infabricata massa torpebat. Quæ in eius solennitatis die, intra debilis corpore miracula plura compleuit: Attenuata genuum vestigia roborauit, linguam palmas armauit, lineamenta viscerum, gratia pij muneris animauit. Aliquando igitur vetus infans in verba prorupit, & quod est conspicuum, voce prima lactis alimentera quesit. Ergo ut talis cibis inter omnes posceretur, quid aliud datur intelli-

Nec illud tam fidele mysterium oblivione noxia subtrahatur. Itaque cum duo negotiatores ad beati basilicam occurrissent, habentes formam ceræ quasi socialiter in commune, quidam ex his alloquitur alterum, ut eam, etsi tam paruum rem, tamē tantum confessori vel libenter offerrent. Sed incassum sua verba in animo socij nolentis extiterunt. Ipse tamen cum collega suo in oratione prosternitur, ceram illam occultè ante tremendi sepulchri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem ceræ ipsius forma se diuisit, & parte illius fidelis oblitoris accepta, pars altera, videntibus plurimis, voluendo vsque ad alios cancellos, nutu diuino cum omni contumelia est repulsa: quæ si nollet sanctus inuadere, quod alter illi deuotus non obrulit: & quoniam semper abhorruit, quod ex fide non venit: tam certus in iudicio, quam misericors est in voto. O

A a quam

quàm incorruptibilis arbor clarior: cautior est iste in examinatione iudicij, quàm in electione florum illa, quæ ceram casta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admissi criminis se teste confusus, & immensi pudoris reatu perculsus, postquam vidit sibi à radice suæ conscientie tantæ turpitudinis opprobria pullulasse, & in facie suam occultæ cogitationis facinora reuelata adspexit: considerauit, ingemuit & desecuit. ut saltem lachrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquente scelerat. Qui postea maiora obtulit dona exactus, ceræ iudicio castigante.

Item cum iuxta consuetudinem, quadam nocte cereus illuminatus fuisset, casu super sepulcrum eius, qui intercessione sua mortuos viuificat, ardens corruit: ita ut super maiorem, quò cecidit, sine lachryma aliqua perarderet. Nam inquantum fuit cerei longitudo, cera iacens inuenta est, papyro consumpta: tanquam si confinium cera ipsa fecisset inter ignem & pallium, ut ab ipsa inueniretur defendi, per quam potuisset exuri. Attendit beneficium, ut obediret præcepto. Quam semper scit subinde consumere, hic ceram ignis expauit: quam ad ardendi auxilium sumpserat, ipsa ei visa est repugnare. Sed inter hæc illud potius admonet, ut dicatur. In virtute confessoris, quas deducit cera flammæ, extinxit, & conuerso ordine illud, à quo vorari potuit, præfocauit. Diuersæ species suam visæ sunt naturam mutasse. Nè quid enim hic incendia laderet, pallium pro marmore, cera fuit pro sumine. Sed quantum est apud illum cerei lumen extinguere, qui eorum lumen accendit? aut cum ad alterius cadaveris sepulturam oculorum ignem redintegrat, quàm facile credimus de sepulcro proprio ut flammæ expellat? Vellem adhuc insatiatus sacratissimi viri miracula quasi peculiariter decantare: sed vereor, nè vnde meam cupio deuotionem ostendere, auditoris animum, fastidio nascente, videar obrurare. Da mihi pie veniã de textus huius paruitate: da eius culpam, de quo exiguum dicerem, si libros implerem: nè, dum hominis cupio vitare fastidia, videar incurrere confessoris offensam. Sed præsumo plurima de te munda dicere, ut de te legere populum breuitas plus inuitet.

VITA S. REMIGII, RHEMORVM ARCHIEPISCOPI, SCRIPTA AB HINC MARO, AEQVE
Rhemenſi Archiepiscopo. Claruit is circa annum Domini 850.

P R A E F A T I O.

HINC MARVS nomine, non merito, episcopus, ac plebis Rhemenſis ecclesie filius.

Sicut à senibus, & iam ætatis prouectæ viris religiosis, qui de tempore Tilpini vrbis huius præſulis adhuc viuebant, quando in seruitium istius sanctæ ecclesie, auctore DEO, fui electus atque prouectus, & postea per aliquot annos vixerunt, fidei relatione didici, à suis Maioribus audiuerunt narrari, eos vidisse librum maxime quæritatis, manu antiquaria conscriptum, de ortu ac vita ac virtutibus atque obitu beati Remigij, summi patroni nostri. Qui hac occasione deperijt: quoniam Aegidius, post beatum Remigium quartus istius ciuitatis episcopus, quendam virum religiosum, Fortunatum nomine, meritis versibus insignem, qui à multis potentibus & honorabilibus, in his Gallie & Belgicis regionibus, per diuersa loca tunc vite ac scientie sue merito inuitabatur: petijt de eodem libro, corthurno Gallicano dictato, aperto sermone aliqua miracula, atque in populo recitarentur, excipere, quatenus ea sine tædio audire & mente recodere, atque per ea ad amoris & honorem atque deuotionem Dei & ipsius protectoris sui idem populus excitari valeret. Quod & in eadem excerptione lector potest aduertere, ubi scriptum est: Studeamus pauca differere, plurima prætereire. Et cum ipsa excerptio coepit, lectio ne in populo frequentari, & à multis propter breuitatis sue facilitatem transcribi, ipse magnus codex à negligentibus negligentius coepit haberi: vsque dum Caroli principis tempore, quando propter discordiam & contentionem de principatu, inter eum & Ragenfridum, frequentia ac ciuilia, immò plus quàm ciuilia, quia intestina & patricidalia bella in Germanicis & Belgicis ac Gallicanis prouincijs religio Christiani-

Liber ingens
de vita S.
Remigij
ut petierit.

Fortunati
laus.

Carolus
Martellum
dicit.

tatis penè fuit abolita: ita ut episcopis in paucis locis residuis, episcopia laicis donata, & per eos rebus diuisa extiterint: adeò ut Milo quidam, tonsura clericus, moribus, actu, & habitu irreligiosus laicus, episcopia Rhemorum ac Treuironum vsurpans in simul, per quadraginta circiter annos pessunderet. Cuius infelici tempore, de ista Rhemenſi ecclesia non solum preciosa quæque ablata fuerunt, sed & ecclesie atque domus religionum destructæ, & res ab episcopo fuere diuisæ. Illi quoque pauci, qui erant residui, clerici negotio victum quærebant, & denarios, quos mercedimonio conquirebant, in chartis & librorum folijs interdum ligabant. Sicque præfatus liber cum alijs partim stillicidio putrefactus, partim à foricibus corrosus, partim foliorum abscissione diuisus, in tantum deperijt, ut pauca & dispersa inde folia reperta fuerint. Cum verò tempore Pipini regis, prædicti Caroli principis filij, reuelatio ostensa Eucherio, Aurelianensis ciuitatis episcopo, de damnatione æterna eiusdem Caroli, qui res ecclesiarum diuiserat, fuit: idem Pipinus, sicut & aliarum ecclesiarum episcopi, huic Rhemenſi episcopo partem de rebus ecclesiasticis reddidit, & Tilpinum in hac vrbe Rhemorum episcopum ordinari consensit. Hoc enim in hac ecclesia Rhemenſi nouissimo seculi tempore de libro memorato, sed & de alijs accidit, quod antiquo tempore de authenticis scripturis euenisse sanctus Ioannes Chrysostomus in Homilia 9. Euangelij secundum Matthæum, memorat, dicens: Multa enim ex prophetis perierunt monumentis, quod de historia Paralipomenon probare possibile est. Desides enim cum essent Iudæi, nec desides modò, sed & impij, alia quidem perdidit negligentem, alia verò tum incenderunt, tum conciderunt profanè. Et de prophanitate quidem tali Ieremias refert. De negligentia verò in quarto Regum libro legimus, quomodo post multum temporis vix Deuteronomij sit volumen repertum, defossum quodam in loco, ac penè deletum. Sed & plura de scripturis in his, quæ habemus, memorata legimus, quæ non habemus: sicut est liber iustorum, qui commemoratur in libris Regum: & sicut est liber bellorum Domini, cuius in libro Numerorum mentio est: neque Carmina Salomonis, neque Disputationes eius sapientissimas de lignorum natura herbarumque omnium, itemque iumentorum & volucrum, reptilium & piscium: vel quod in libro, Verba dierum, dicitur: Reliqua verò operum Salomonis priorum & nouissimorum, scripta sunt in verbis Nathan prophete, & in libris Ahie Silonitis: in visione quoque Addo Videntis contra Ieroboam filium Nabath, & multa huiusmodi volumina, quæ scriptura quidem fuisse probat, sed hodiè constat non esse. Vastata namque à Chaldeis Iudæa, ut in patrum literis legimus, etiam bibliotheca, antiquitus congregata, inter alias prouinciæ opes, hostili est igne consumpta: ex qua pauci, qui nunc in sancta scriptura continentur, libri postmodum Esdræ pontificis & prophete sunt industria restaurati. Vnde scriptum est de eo: Ascendit Esdras de Babylone, & ipse seritenuus Hebrei habebant, repererit. Et in epistola regis Persarum: Artaxerxes rex regum, Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cæli doctissimo, salutem.

Quo contra & nos, multis alijs perditis, plura in quibusdam historijs & diuersis pietatibus, ac vltima relatione, à præcedentibus relicta posteris, de ortu & vita, seu virtutibus & obitu domini & sanctissimi patris ac protectoris nostri Remigij habemus, quæ in memorata excerptione non continentur. Vnde bonis vestris desiderijs placuit, ut illa mea seruitus ad ignorantium & subsequentium notitiam in vnum colligeret. Quod & iam diu fecissem, nisi me spes vana deluderet, quibusdam die tribus, quia in illo & in illo loco magnum librum de virtutibus & vita ipsius domini & patroni nostri reperire valerem. Ad quæ mittens, quæ mihi promissa fuerunt, penitus falsa inueni. Nunc autem, opitulante Domino, qui in se confidenti, & opera sua, qui mirabilis est & gloriosus in sanctis suis, volenti loqui, promittit: Aperi, inquit, os tuum, & ego adimoracionibus, aggrediar quæ diu distuli, à progenitoribus & ortu eius incipiens, & sic tam ea, quæ in historijs, à Maioribus editis, de illo inueni, quàm & illa, quæ in diuersis schedulis dispersa reperi: verum & illa in serie digerens, quæ vulgata relatione percepit: quia ut longè ante nos dictum est, & etiam in sanctis scripturis, sed & in euangelica veritate comperitur: vera est lex historie, simpliciter ea, quæ fama vulgante colliguntur, ad instructionem posteritatis literis commendare. In quibus omnibus lectorem di-

Rhemenſis
ecclesia val
de afflictæ.

Iere. 36.
4. Reg. 22.

2. Reg. 1.
Num. 11.
3. Reg. 4.

2. Par. 9.

1. Esd. 7.

1. Ibidem.

Psal. 67.

Psal. 80.

Remigius
Francorum
Apostolus.

ueritas styli non perturbet: quoniam ea, quæ de historiis Maiorum adsumam, & ea, quæ in antiquis schedulis reperiam, ita vt inuenta fuerint, ponam.

Illam verò, quæ ex antiquis vulgata relatione percepi, & quæ ad instructionem legentium vel audientium addam vel eorum verba, de quorum dictis mutabor, ponere procurabo, vel meo sermone dictabo: volens quiddam debiti mei obsequij in laudem, qua non indiget, offerendo, ipsi benefactori meo retribuere pro omnibus, quæ indigno mihi gratis potius tribuit, quam meritis vllis retribuit. Denique in descriptionibus virtutum eius ordinem, quo per illum eas Dominus dignatus est operari, seruare non potero: sed sicut eas vel scripto vel auditu accepi, describam. Sic enim saluo alio propheticæ inspirationis munere, diuino allatæ mysterio, & psalmos sanctus Hieronymus dicit in ordine digestos, non sicut fuerunt editi, sed sicut ab Esdra diuersis temporibus fuerunt inuenti. Veruntamen prout notitiam temporum inuenero, vel ordini gesta congruere videro, ea digerere procurabo. In his autem, quæ descriptis virtutum miraculis, à Domino per beatissimum patronum nostrum operata sunt, ad exhortationem legentium siue audientium, pro modulo intellectus mei, de catholicorum dictis subiungere studebo: vestigia beati Gregorij, licet non valeam, prosequi moliar. Qui describens sanctorum actus, prauorumque casus, exhortatione inde assumpta, secundum sapientiam sibi à Deo datam, multa necessaria & vtilia legentibus ac audientibus interposuit. Verum & non ab re agere à quoquam videri puto, si ea, quæ de ortu, & actu, atque obitu domini & patroni ac protectoris nostri in schedulis, vetustate propè deletis, inuenta sunt, reparo, & de abditis ad lucem reduco: & ea, quæ veterum certa relatione cognoui, literis commendare procuro: cum, sicuti præmissi, sancti Esdræ pontificis studio sacras scripturas, desidia & prophanitate impiorum Iudeorum abolitas, noscamus fuisse restauratas, & non solum euangelicam & apostolicam historiam, ab euangelistis sacratissime conditam, sed & plurimorum sanctorum gesta plurimos Ecclesiæ magistros, ad instructionem multorum, & etiam historiographos agones secularium, ad posterorum memoriam descripsisse, gentiles quoque poetas sua fignenta grandisonis pompare modis, studuisse legamus.

VITA S. REMIGII RHEMORVM
ARCHIEPISCOPI.

13. IANVAR.

POST vindictam scelerum, quæ facta est à Domino corde Galliarum, prosequente Vuandalorum crudelitate, misericordiam celi distillauerunt: cum ad mitigandam, gentis Francorum barbarica ferocitate superuenturam, diuinæ animaduersionis propter iniquitates perseverantes ultionem, mundo præfulem à Deo prædestinatum, Remigium pontificem hoc ordine protulerunt.

Erat quidam venerabilis, ac dignus professione & nomine, Montanus monachus, in reclusionem solitariam vitam ducens, ieiunijs, vigilijs, atque orationibus continuè vacans, necnon ceterarum virtutum insignibus adeò diuinitati se commendabilem reddens, vt angelicis sæpè frueretur alloquijs, & frequenter celestibus visionibus ac reuelationibus interesset. Is ergò cum peruigil in oratione pro pace sanctæ ecclesiæ, quæ multis ac diuersis afflictionibus apud Galliarum & Belgicarum prouincias vexabatur, Dei omnipotentis elementiam indefessis precibus exoraret, nocte quadam plus solito orationem protelans, vsque lucis crepusculum in contemplatione permansit. Qui cum, lassitudine ac fragilitate carnis compellente, paululum membra sopori dedisset, subito per diuinam gratiam angelorum choris & animarum coetibus, beatissimorum hominum iam cum Deo regnantium, & immortalitatem adhuc corporum expectantium, spiritibus interfuit, & familiarissimè cepit audire colloquium. Inter cetera igitur, quæ in conuentu illo cælico audiuit, etiam illi sancti spiritus, humana salutis auidi, queritari cœperunt de Gallicanæ diuinitatis ecclesiæ, & quid facto ad talia opus esset, crebro versare sermone, dicentes, quia iam tempus esset miserendi

Montanus monachus insignis.

Eius ecclesiæ.

miserendi eius. Duplicia enim receperat pro omnibus peccatis suis, quanquam fæx eius non sit exinanita. His ita inter se conferentibus, subito vox adfuit, à superioribus atque secretioribus adytis saluberrimè atque suauissimè intonans, quæ & presentium solaretur spirituum mœstiriam, & quod futurum erat, gratulabunda promulgaret sententia. Ità dicendo: Dominus prospexit de excelsis sancto suo, Dominus de cælo in terram adspexit, vt audiret gemitus compeditorum, vt solueret filios interemptorum: vt annuncietur nomen eius in gentibus, in conueniendo populos in vnum, & reges vt seruiant ei. Cilinia in vtero concipiens, filium pariet nomine Remigium, cui à me saluandus populus committeretur. Beata siquidem Cilinia, intenta pijs operibus, licet corpore teneretur in mundo, mente conuersabatur in cælo. Quæ in flore iuuentutis pepererat de vnicò viro suo Aemylio Principium, Sueffionum ciuitatis postea sanctum episcopum, & fratrem eius, patrem beati Lupi episcopi eiusdem Principij successoris, qui vsque ad vltima gloriosi Remigij tempora, sacerdotio est functus, sicque defunctus.

Cilinia laus.

Principius Sueffionum Episcopus.

Vir autem ille venerabilis, inter illius temporis innumera pericula, tanta consolatione accepta, Ciliniæ diuinum oraculum, gratia Dei perceptum, innotuit. At illa dixit ad Montanum: Quomodo fieri potest, vt anus laetem filium, cum mihi à temporibus diu transactis muliebria defecerint, & vir meus Aemylius vetulus sit, ac in quoso eius corpore frigidus extet circū præcordia sanguis, & voluptatis opera in eo penitus emarcuerint? Erant enim ambo genere nobiles, & gratia inter suos nominatissimi. Et quia liberos parentis processerant in diebus multis, effecti, & carne iam infœcundi, coniugale commercium non querebant, nec eis spes vltra vel appetitus generandi sobolem iuerat. Cui beatus Montanus respondit: Scias, quia cum ablaetaueris puerum Remigium, de lacte tuo perunges oculos meos, & recipiam lumen. Nam vt merita illi accrescerent, sicuti & sancto Tobia, iuxta diuinum sermonem, vt iustus iustificetur adhuc, idem beatus Montanus lumen corporalium oculorum amiserat. Tandem credentibus parentibus verbis viri Dei, sit gaudium, quod talem suscepturi essent prolem, in cuius conceptione non foret ardor explendæ libidinis, sed amor generandæ iuxta diuinum præfagium sobolis. Concipitur ergò futurus Christi pontifex, & Christi adminiculante misericordia, mater beatissima, quem auspice Deo concepit, feliciter filium genuit, cui Remigij secundum Domini dictum, in baptisinate nomen imponi fecit. Et ablaetatus, sicut suus prænunciator prædixerat, lacte matris oculos sui vatis, matre obstetricante, perungens, lumen illi gratia diuina restituit. Nec incredibile videri debet, si puer iste, antequam per artem corporis sciret vocare patrem & matrem suam, virtutes munere diuinae conditionis, non in delictis cum præuaricationis, sed in gratia remissionis, mater sua peperit. Neque enim dubitandum est, quia spiritus sanctus, qui eum talem futurum prædixit, & cuius munere cœceptus fuit, etiam à peccatis absoluit. Constat quippe veridica patris sententia, quia lege non constringitur spiritus sancti donum. Et propterea qui Cornelium ac domum eius ante perceptionem baptismi sua gratia consecrauit, ipse vtique beatum Remigium non solum ante baptismum, sed etiam ante natiuitatem eiusdem gratiæ munere persudit. Ortus est autem ex anu & vetulo diu sterilibus per re-promissionem, vt Isaac & Iohannes, vir iste, sanctus, antequam natus: nomine designatus, antequam mundo cognitus, in pago Laudunensi, alto parentum sanguine: vt monstratur in ortu, qualis futurus erat in actu.

Tob. 2. Apoc. 22.

Montanus recipit visum.

Psal. 50.

Act. 10.

Gen. 17. Luc. 1.

Singularis autem meriti indicium datur, quoties hominibus à Deo vel imponitur nomen, vel mutatur. Sic Abram, quia pater multarum gentium erat futurus, Abraham est vocatus. Sic Iacob, quia Deum vidit, Israël appellari meruit. Sic Iosias rex, ob eximiam virtutis culmen, nominatus à Deo est multò antè quàm natus. Sic Iohannes, cò quod diuina sibi gratia adminiculante, plus esse meruit, quàm propheta, & quod nemo inter natos mulierum maior illo surrexit: & Petrus à firmitate & stabilitate petra sumpsit cognomen. Et qui antè Saulus, postea nominatus est Paulus, quoniam legis zelo contra Christum erectus, ab eo, quem in membris suis persequebatur, de cælo in terram prostratus, apud se factus est Paulus, id est, paruus, modicus & humilis: demùm gratiæ Dei magnus defensor & vas electionis effectus, atque totius ecclesiæ magister & prædicator egregius. Et filij Zebedei, cò quod verbum Dei terribiliter mundo peccanti intonuerunt, filiorum tonitruum assumpserunt cognomen. Et Dominus ac redemptor noster, Iesus,

Marc. 3.

Remigius,
alias Reme-
dus dictus.Carmina S.
Remigij.Traditur
litteris.Puer degit
solitarius.Adolescens
rapitur ad
pontificatu

sus, id est, Saluator est cognominatus ante, quam carne natus, eo quod saluum facturus esset populum suum a peccatis eorum. Ita ergo & beatus Remigius ab eo, quod ecclesiam sibi credendam, inter fluctuagos mundi reclusus esset anfractus, Remigij cognomen a Deo assecutus est. Seruorum nanque Dei proprium est, a Deo nominatum sciri. Vnde vni eorum dicitur: Noui te ex nomine. & beato Ieremie, ad verbi diuini predicationem ituro, dicitur: Priusquam te formarem in utero, noui te, & in ventre matris tue sanctificauit te. Ieremias enim ab idolorum cultu populum reuocaturus, in ventre sanctificatur: Iohannes populum suo illuminaturus alloquio, in utero materno prophetiam suscepit gratiam: & beatus Remigius gentem Francorum a tenebris ignorantie ad lucem perducitur euangelij, itidem diuina donatus est gratia, ut quod perfectus erat ministerio, cum participibus suis pari claresceret munere: & qui, ut dictum est, Ecclesiam Dei, speciali autem cura Rhemorum ciuitatem atque prouinciam, remigio alarum sanctarum, scilicet verbo & exemplo, meritis & orationibus erat Dei predicatione reclusus, & perfectio certamine, spiritu celestia regna petiturus, angelorum utique subuectus auxilio, Remigius est iure Dei preceptione vocatus.

Nec illud silendum est, quia in chartis recentis tempore post illius obitum, sed & post plurimum annorum curricula factis, de rebus Rhemensi Ecclesie traditis, Remedium fuisse nominatum legimus. Quod qui merita & acta illius attendit, congrue hoc eum nomine appellatum fuisse intelligit. Qui mitigator furoris Domini, in tempore iracundie factus est reconciliatio, & magnificatus a Domino in conspectu regum, in verbis suis, sicut in sequentibus ostendimus, monstra, videlicet paganos feroces, placauit. Merito igitur eum Remedium fuisse nominatum in baptismo crederemus, nisi in emendationibus gestis illum oraculo diuino per sanctum Monranum, Remigium vocari debere, cognosceremus. Sed & in versibus metricis ab ipso compositis, & iussione illius in quodam vase ab eo consecrato sculptis, ita legimus:

Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro,
Iniecto æternus quem fudit vulnere Christus.
Remigius reddit Domino sua vota sacerdos.

Quod vas usque ad nostra tempora perdurauit, donec fustum, in redemptionem datum est Christianorum, ut a ministris diaboli Nortmannis redimeret precium argentei calicis, quos de potestate tenebrarum redemerat effusus sanguis calicis, Christi videlicet passionis. Traditus autem a parentibus scholæ literis imbuendus, in breui coguis & etiam natu maioribus suis doctrina excellentior est effectus. Studebat quoque teneros annos morum maturitate vincere, & benevolentiam cordis, charitatis melle condire, turbas frequentium populorum vitare, & ut præconem suum fecisse didicerat, vita solitaria in reclusionem Domino seruire: qui locus in castro Lauduno hactenus designatur, & venerabiliter colitur. In qua reclusionem secundis successibus certatim sanctæ conuersationis studiis iustus adolescens Domino militauit. Et cum ad viginti & duos ætatis suæ annos peruenit, defuncto Bennadio archiepiscopo in hac urbe Rhemensi, omnium generaliter votis ad pontificij culmen raptus fuisse dinoscitur potius, quam electus. Fit ergo concursus populi, diuersi quidem sexus, conditionis ac dignitatis, necnon & ætatis: sed vnius atque eiusdem sententiæ cuncti hunc verè Deo dignum, & qui populis præfici deberet, acclamabant. Vir autem beatissimus his angustijs depressus, nimis afficiebatur angoribus: quia nec fugæ locus usquam patebat, nec populo, ut ab intentione cœpta resipisceret, ullo modo satisfacere poterat. Diuinæ nanque erat voluntatis, ut qui omnium salutis prospectus erat, omnium acclamationibus eligeretur: & qui vniuersi fidei cum iam fidelibus, & futuris fidelibus erat prouisorus, vniione cuncti populi ad sedem eueheretur sacerdotalis honoris. Sanctissimus quidem vir cum his acclamationibus se vrgeri conspiceret, de infirmitatis & ætatis suæ tempore conqueri cœpit, & quia Ecclesiasticus ordo infirmam ætatem ad hanc non reciperet dignitatem, voce publica fatebatur. Timebat enim, ne immatura ætas inimici versutis impugnata, aliquid contraheret sinistri. Sed diuina gratia, & vocem populorum constantissime in ipsius perdurare fecit electione, & sanctum virum ab antiqui hostis protexit malignitate. Et cum populi acclamaret frequentia, & sanctissimus vir magna reniteretur constantia, placuit omnipotenti Deo ei manifestissimis monstrare indicijs, quod ipse de eo haberet iudicium.

Etenim

Etenim cum modo prædicto reniti conaretur, videntibus cunctis qui aderant, descendit subito radius noui luminis super ipsius viri sancti verticem, ac si ipse sol de caelo motus, super eum ceciderit: & quia illuminandarum lux parabatur animarum, ipse quoque, cum ad hoc opus adscisceretur, lumine debuit declarari visibili. Ipse namque erat lucerna, quæ non sub modio curæ corporeæ, sed super candelabrum purissimæ ac Deo dilectæ conuersationis erat ponenda: quatenus his, qui in domo sanctæ Ecclesiæ futuri erant, lumen optimæ institutionis præberet.

Placuit etiam omnipotentie diuinæ, huic miraculo aliud addere, ad ostensionem meritum beatissimi viri. Etenim radio prædicto se illustrante, sensit capiti suo vnguentis sacri infusum liquorem, quo totum eius delibutum est caput. Et merito: ut qui oleum spirituale populis, quo eorum quidem capita visibili, mentes autem predicatione, sapientia spiritu in se loquente, vinctus erat chrismate inuisibili, id est, gratia eiusdem spiritus sancti, ipse quoque prius tali vinctio insigniretur. Accepit autem talibus ac tantis auspicijs, diuinis timuit contraire statutis. Neque enim tutum illi videri poterat, tot signis præcurrentibus, diuinæ contradicere iussioni, præsertim cum luce & vinctio sancti spiritus, quæ oleo visibili designatur, interius illustratus atque perunctus, ut & sanctus Elias, admittendum se in diuinum ministerium, debere se potius offerre, quam excusare, didicerit.

Posthabita ergo omni dubitatione, atque a nocepi submota sententia, vnanimitate episcoporum Rhemensis prouinciæ, infulis induitur sacerdotalibus, benedictione consecratur episcopali, atque in sede præfatus collocatur huius ciuitatis Rhemorum. Vbi statim sic apparuit aptus & deuotus, tanquam si officio, ad quod nouiter ascendit, iugiter præfuisse. Fuit itaque in vigilijs sedulus, in oratione deuotus, in humanitate profusus, in doctrina præcipuus, in charitate perfectus, in sermone paratus, in conuersatione sanctissimus. Sinceritatem mentis, vultus sui serenitate monstrabat: & pietatem clementissimi cordis, ostendebat in lenitate sermonis. Quicquid ad salutem posset pertinere æternam, non minus implebat beatissimus opere, quam sermonis predicatione docebat. O virum, per omnia Deo dignum. Eminebat in ipso habitu, animi pulchritudo: in specie exterioris hominis, ipsam putares expressam imaginem sanctitatis. Erat irreuerentibus terribilis ad aspectum, reuerendus in excessu, metuendus seueritate, venerandus benignitate. Censuram authoritatis, temperabat mansuetudo humilitatis. Delinquentibus quidem minabatur frontis austeritas, sed blandiebatur cordis serenitas. Erga bene agentes, Petrus apparebat in vultu: erga delinquentes, Paulus in spiritu: ac sic conueniente in vno diuersitate gratiarum, illius pietatis, huius erat amulatio districtio: ita ut cum præsentiam eius quisquam vix sustineret, absentiam ferre non posset. Internorum autem bonorum suorum formas ac species, sicut nemo ad plenum potuit inspicere, ita nemo sufficit explicare: Quas sicut ille studuit excolere, ita & laborauit oculare: & cum hæc vellet augeri, nolebat agnosci. Sed quia hæc est natura iustitiæ, ut quanto studiosius abscondi operatur, tanto clarius innotescat, & occultatio ipsa, prædicatio sit: per populos tantorum bonorum fama volitabat. Eminebat in admiratione omnium, veluti ciuitas super verticem montis exposita, nec iam lucerna poterat latere sub modio. Gloriosa illa anima aperuit latentes in se diuitias celestium munerum, & de armario suæ uolentium virtutum, aromata sanctificationis & gratiarum suarum supra omnem hanc ecclesiam effudit. Neglector quietis, refugia voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conscientia, humilis ad merita, superbus ad vitia. Sic in se excoluit diuersas gratiarum virtutes, ut vix pauci tenerent singulas, quomodo ille impleuit vniuersas. Semper in operis exercitio, semper in compunctionis affectu. Nulla illi ex omnibus propensior cura, nisi ut aut de Deo in lectione atque sermone, aut cum Deo in oratione loqueretur. Qui contrita continuatis ieiunijs ossa studebat de persecutore inimico, longo triumphare martyrio, pro cibo ac potu hoc secum incessanter rumigans: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Defecit in salutem tuam anima mea. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Et consolando se dicebat: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo,

Eius electio
diuinitus
approbat
tur.Diuinitus
vngitur.Consecra-
tur in epi-
scopum.Eius virtus
tes.Iustitiæ in-
doles.Nota exi-
mia orna-
menta.Psalm. 41.
Psalm. 23.
Psalm. 118.
Psalm. 62.
Psalm. 41.
ibid.

Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei & Deus meus. Satiabor, dum manifestabitur gloria eius.

Nam quia specie sui conditoris ad quam anhelabat, necdum satiabatur, continuus suspirijs atq; gemitibus, diurnis atque nocturnis lachrymis illum desiderans, pio luctu ad superna gaudia subleuata, flendo se anima sancta pascebat: & intus quidem doloris sui gemitum tolerabat, sed eo refectiois pabulum percipiebat, quo hic vis amoris per lachrymas emanabat. Præter vitam autem nihil esuriebat, præter iustitiam nihil delectabiliter sitiebat. Præsentia tanquam inania atque transacta, absente spiritu non videbat, & in futuro reposita quasi oculis subdita concupiscebant. Et verè felix terra, quæ talem genuit, ac de alumno nobis patronum, de homine angelum ac doctorem nobis emisit. Benè igitur & congruè, secundum prophetam, de illo dicamus: In memoria eterna erit iustus. Dignè enim in memoria versatur hominum, qui ad gaudia transijt angelorum. Quia ideo gratiam Dei glorificatus inuenit, quia mundi gloriam, adiutus Dei gratia, non quæsiuit. Qui gubernaculum fidei viriliter tenens, ancoram spei tranquillam in statione composuit. Qui contra impetum diaboli, scutum Dei ita infatigabiliter tenuit, ut ad victoriam perueniret. Habemus in eo medicum à cælo, cum quo sanctitas,

Psal. 111.

Beneficia per S. Remigium hominibus præstata diuinitus.

Iactantiam deuitat.

Gen. 1.
Psal. 8.

Iob. 29.

immò ipse sanctitatis author ciuitatem nostram intrauit. Quantis cæcis, à via veritatis errantibus, visum quo Christus videtur, aperuit? in quantum auribus, sermonibus cælestium mandatorum, preciosum infudit auditum? Quantos intrinsecus vulneratos angelici oris arte & orationis virtute curauit? quantum animas, peccatis iam in corpore defunctas, ad emendationem tanquam ad lucem vocando resuscitauit? Docuit quotidie filios suos, nè res alienas concupiscerent, nè eis coniuges extraneæ pulchræ essent, nè peccati venenum per aspectum animam penetraret. De quantum cordibus ille, quos iniquitas & impietas possidebat, fugauit luxuriam, remouit iram, rexit inuidiam, reuocando illuc fidem & castitatem atq; misericordiam? Quantos vir ille Apostolicus poenitentiae medicamentis à peccatorum morte resuscitauit, custos animarum, cupiditates refecans, iram comprimens, malitias extirpans? His magis vir ille temporibus necessarius fuerat, quibus tanta iniquitas sumptis quotidie, deficiente iustitia, viribus, cōualescit. Et quidem ille in hac peregrinatione seculi solo corpore confitutus, cogitatione tamen in illa æterna patria conuersatus est. Qui huic mundo crucifixus ac mortuus, quicquid laborauit, de hac vita ad illam transtulit, & de sinistra semper transmisit ad dexteram, atque in calo suos reposuit sudores. Et inter hæc omnia in reuoluit vir beatus iactantiam virtutum fugere, in quo non poterat gratia excelsa latere: adeo ut non solum corda hominum, beluina feritate crudelia, ad mansuetudinem Christi domaret fidelis seruus eius & prudens, sciens conferuis eius dare in tēpore tritici mensuram, id est, pro captu audientium mensuratè & opportunè diuini verbi pabula ministrare: verum etiam aues, ut innocentia & potestas primi Adæ, antequam peccaret, cui omnia irrationalia subiecta fuerunt, ut scriptura demonstrat, in isto sancto viro per secundum Adam, Dominum nostrum Iesum Christum, reformata intelligerentur.

Cum enim inter domesticos suos contingebat illum secretius habere conuiuium, & delectaretur in hilaritate charorum, descendebant ad eum intrepidi passerès, & in manu eius, mensæ reliquias colligebant. Discedebant alij saturi, accedebant alij saturandi. Sic mansuebat feritas auium, in operatione virtutum. Delectatio namq; illius talis erat in hilaritate charorum, sicut de beato Iob legimus, quoniam non cadebat lux vultus eius in terram: quia nimirum in tanta grauitate vultu tenere consueuerat, ut nunq̃ contemptibili lætitia resolveretur: sed quotiescūquē hilariorem se presentibus exhibebat, certa semper hoc causa vtilitatis eorum faceret. Itā & hic sanctus, religiosa grauitate discretus in omnibus, non vanitatis iactantia hæc vel dissolutione agebat: sed ut Dei ostenderetur collata sibi gratia, & ad eius amorē & fidem, qui mirabilis in sanctis suis, seruos suos multis modis cōsolari ac mirificare dignatur, suorum corda excitaretur, & illius seruituti se propensius manciparent. Sed & non sine consideratione videtur prætereundum, cur iste sanctus in iocunditate charorū, ampliùs in mansuetudine ac passione passerum, quàm aliarū auium delectabatur. Et ut primò dicamus simpliciter, solent homines alias aues domesticas habere in domibus suis, passerès autem, licet in tectis, sicut legimus, & videntes scimus, soleant habitare, humana gaudent vicinitate, intra domos tamē suas domesticos habere non solent. Vnde constat quia si aues, quæ in domibus domesticæ haberi solent,

solent, in manu pascere, pro nullo haberetur miraculo, nec esset, vnde conuiuantibus iocundatio proueniret. In domum quoque secretiorem alijs auiibus, quæ intra cubacula domesticæ haberi non solent, nisi passeribus, qui in tectis, humana vicinitate gaudentes, habitare solent, ad hanc seruo Dei diuinam collatam gratiam demonstrandam, facultas non erat conueniendi.

Sed si altius aliquid in hoc sancti Dei facto pseruari volumus, intelligere possumus, quia nullæ aues tam sepe in scripturis cōmendantur, sicut passer, colūba & turtur. Colūba quippe & turtur, quæ gemitus pro cātu edere solent, quia luctus sanctorū in præfenti seculo, & superna desideria per secretas orationū lachrymas, & cantus ecclesiæ publicos designant. Passer verò aui corpore parua, sed maxima sagacitate sollicita, quæ nec facile laqueis irretitur, nec per ingluuiem vētris, escau ambitione decipitur. Hæc propter infirmitatē suam, nè aut ipsa à suo insidiatore capiatur, aut foetus eius serpen- tibus deuoratur insidijs, ad domorum fastigia celsa concurret. Huic meritò prudens & humilis quisq; cōparatur, qui diabolicæ calliditatis fraudes fugiens, vigilijs & orationibus ac poenitentis lachrymis intra sanctæ ecclesiæ septa se munire festinat. Redemptor etiam & Saluator noster se passerē dignatus est designari, Psalmista teste, qui dicit: Etenim passer inuenit sibi domū. Iam quippe passer domū sibi inuenit, quia æterni celi habitaculū noster redemptor intrauit: ubi factus est sicut passer solitarius in tecto, quia solus inter mortuos liber, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differētius præ illis nomen hereditauit, ut sit & vocetur filius Dei. Hic est verus Deus, & vita æterna. Ad quē in hac peregrinatione positi anima cuiusq; fidelis suspirans, sic iocundatur, dum per fidem rectā & sancta desideria ac per bona opera, in celorum regno mansionem suam sentit esse preparatā: sicut passer in foramine parietis exultat: id est, etiā veraciter fidelis in foramine macerie, scilicet in vnitae ecclesiæ, quæ de perforato in cruce Christi latere, lauacro rigatur & poculo, à maligni spiritus & membrorū eius malignitate protectus, exultat: & qui ex sanguinibus, & volūate carnis, & volūate viri natus, sed sanguine Iesu filij Dei de potestate tenebrarū redēptus, & ex aqua & spiritu, quo idē Dominus Deus noster ex gloriosa semper virgine Maria Domina nostra est natus, & ipse à virgine matre Ecclesiæ, immaculato diuini fontis vtero est renatus, ac Christo incorporatus, gaudio inenarrabili & exultatione exultat.

Sunt & alia, quæ de hoc beati Francorū apostoli facto (Signa enim apostolatū eius, Franci sunt, sicut in processu monstrabimus) ad nostræ vtilitatis augmentū consideratione trahere possumus, cōparantes illud actioni Iohannis apostoli. Fertur enim relatione Maiorū, quia cum B. Iohāni apostolo aui, quæ perdix vocatur, vima & sana à quodam oblata fuisset, cepit eam leni manu demulcēdo tractare. Quod videns quidā adolescentiū, ad coxas suos ridendo dixit: Videte quomodo ille senex cum auicula, sicut & puer, ludit. Beatus verò apostolus ista per spiritū cognoscens, vocauit ad se iuuenem, interrogās quid manu teneret. Cui iuuenis, Arcū, inquit. Et B. Iohannes: Quod habet of- ficiū illud, quod in manu tenes? Et iuuenis: Sagittamus, inquit, inde bestias, siue aues, vel alia quæq; Et B. Iohannes, Quomodo, inquit, vel quali ordine? Et iuuenis curuato arcu tendit illū, & tensum in manu tenuit. Sed cum B. Iohānes nihil ei subsecutus loquēdo fuisset, post aliquod spatiū iuuenis arcū distendit. Cui B. Iohānes, Cur, inquit, arcū disten- disti? Ad quē iuuenis: Quia si diutius tensus teneretur, infirmius tela iactaret. Et ad hanc sanctus apostolus: Sic & humana fragilitas si semper in rigore contemplationis persi- stat, & sibi non condescendat, minus necessariò valida contemplationis penna subleua- tur. Quod pia prouisione conditoris & saluatoris nostri agitur, ut per collatam gratiam crescamus in profectu virtutū, & per infirmitatis nostræ recognitionem, discamus hu- militatis custodire virtutem. Quo facto & sermone audientibus magnam instructio- nis edificationem & presentibus contulit, & futuris seq; sequentibus dereliquit. Sic & de hoc beati Remigij facto maximam instructionis edificationem, & in charorū chara dilectione, & in fragilitatis nostræ discreta condescensione, nobis valemus assumere, si vt ille passeribus subministrans, qui non serunt, neq; congregant in horrea, sed Deus pa- onis successione, vel fidelium collatione suscepimus, fratribus, qui non præparaue- runt sibi, (quia hilarem datorē diligit Deus) cum gaudio bona, quæ possumus, mini- strantes, alios quibus bona ministremus, adsciscimus: plus gaudentes de bono opere, quàm

Ita legens dū videtur nam dictio erat obliterata. Passer mystic.

Psal. 83.

Psal. 101.

Hebr. 1.

2 Iohan. 3.

Remigius, Francorum apostolus. Similia Cas- sianus habet Collatione 24. cap. 21.

Admiranda nonnunquam animi relaxatio.

2 Cor. 9.

quàm de bona possessione: vt & Deus collèctetur bono operi nostro, qui operarijs pietatis se in iudicio dicturum prèdixit: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

Accidit autem quodam tempore, cum pastoralis solertia ex more parochias circuiret, vt si negligenter aliquid in diuinis cultibus ageretur, fidelis Christi seruus agnosceret, & vt bonus agricola, què inculta erant, ad bonæ operationis fructus proferendos excoletet, vt ad vicum, cui vocabulum est Calmaciacus, perueniret. Vbi dum quidam cæcus, per intervalla temporum occultatis se demonis inuasionem possessus, ab eo opem misericordie postulasset, quoniam ante ipsius sancti viri presentiam occultari non potuit, (erat enim illius generis, de quo Dominus in Euangelio dicit, quod non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio) cœpit, qua dudum captus fuerat, demonis infestatione idem cæcus corporis vexatione torqueri. Tunc B. Remigius in oratione, qua semper animo ad Dominum intendebat, corpore, quod ieiunijs & bonorum operum exercitio incessanter afficiebat, se humiliter ad terram prostravit, statimq; lumen pristinum cæcis oculis reddidit, & ab eo pestem immundi spiritus effugavit, & ne ultra eum vexare presumeret, in nomine Christi precepit, opemq; victus petita pauperi tribuit. O ineffabilis gratia pietatis, à quo dum sola substantia petitur, triplex remedium obtinetur. Vultu pauper egentem, muneravit visu cæcatum, reddidit libertati captiuum. Atq; ita contigit per hoc insigne miraculum sanctæ Trinitatis mysterium, vt cum apparuit vnus in paupere, Trinitas se ostenderet in salute.

Mar. 9.

Cæci dæ-
moniaci
curatio.

Intercessio
sanctorum
q̄ efficac.

Virtutes, vi-
tutis & vesti-
tus animi.

Oranti Deū
quid agen-
dum.

1. Iohan. 3.

Oratio &
operatio.
Thre. 3.

Qui ergo tentationibus, siue occultis in mente, siue apertis in corpore, antiqui hostis sentit se infestatione vrgeri, opem intercessionis eius obnixè deposcit: & si fideliter petierit, ab infestatione immundi spiritus se ipsius meritis & orationibus à DEI gratia liberari non dubitet. Qui supernè lumen contemplationis ignorat, qui presentis vitæ tenebris pressus, dum venturam vitam nequaquam diligendo conspiciat, & quod gressum operis porrigat, nescit: lumen intelligentiæ ac contemplationis, atq; necessariam cordis compunctionem, per intercessionem eius apud Domini pietatē exposcitur. Qui paupertate spiritualis victus atq; veltutis, fidei videlicet, spei & charitatis, ac ceterarū virtutū se arctari cognoscit: vel etiam temporalibus necessitatibus ac tribulationibus sentit affligi, eius intercessionū solatia gemitibus & lachrymis expetat, & quod pauper, cæcus atq; demoniosus per illum obtinuit, se solatio consolationum obtinere confidat. Verum si ad primas rogantis lachrymas Dominus precibus huius intercessoris nostri respondere, id est, erranti sospitatem mentis dare, vel opem ferre necessitatem patienti distulerit: nec sic quidem à petendo, quærendo, pulsando desistendum est, neq; impetrandi subeunda desperatio: sed tantum potius perseuerandum instantia, tam obstinato frequentandus est, cum intercessionibus huius protectoris & adiutoris nostri, clamore Saluator, donec & ipse de cælis Domino pro supplicatore suo supplicet: sicq; fiet, vt si mentē ab intentione proposita non mutauerit precator, nequaquam fructu piæ petitionis fraudetur. Sed & si pro sua fragilitate quis, seu pro alijs interuenierit, desiderati potietur effectu: nisi forte petentē cor in petitione reprehenderit, cum resistere se præceptis eius meminit: quia dignum profectò est, vt ab eius beneficijs sit quisq; extraneus, cuius nimirum iussionibus non vult esse subiectus. Quia in re hoc est salubre remedium, vt cum se mens ex memoria culpæ reprehendit, hoc prius in oratione defleat, quod errauit: quatenus erroris macula cum fletibus tegitur, in petitione sua cordis facies ab anthore munda videatur. Curandum est etiam, ne ad hoc rursus promuat, quod se mundasse fletibus exultat: ne, dum plorata iterum culpa committitur, in conspectu iusti iudicis ipsa etiam lamenta leuietur, & cor iterum præterita in petitione reprehendant. Grauius namq; vnusquisq; confunditur, quando mandata Dei vel legendo vel audiendo respicit, quæ viuendo contempsit: & inde dubitatione confusus, se ad orandum Deum conuertit. Vnde Iohannis voce dicitur: Si cor nostrum non reprehendit nos, fidutiam habemus apud Deum, & quicquid petierimus ab eo, accipiemus. Ac si diceret: Si id quod præcipit, facimus: id quod petimus, obtinemus. Valdè namque apud Deum vtraque hæc sibi necessariò congruit, vt & oratione operatio, & operatione oratio fulciatur. Hinc etenim Ieremias ait: Scrutemur vias nostras, & queramus, & reuertamur ad Dominum: leuemus corda nostra cum manibus ad Deum in cælos. Vias etenim nostras scrutari, est, cogitationū interna discutere. Cor verò cum manibus leuat, qui orationem suam operibus roborat. Nam quis-

quisquis orat, sed operari dissimulat: cor leuat, sed manus non leuat. Quisquis verò operatur, & non orat: manus leuat, & cor non leuat. Iuxta Iohannis vocem, tunc cor fidutiam in oratione accipit, cum sibi vitæ prauitas nulla contradicit.

Erat enim hic præful beatissimus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in interiorum solitudine non relinquens. Cum ergo circumiens parochiā solitudine pastoralis, transiret per * condumam episcopij villā, cuius vocabulum est Tudiniacus, adspexit messores messē secantes: accedensq; ad eos, cum verbo prædicationis exhortatus est eos, dando cibum & porum in consolationem laboris. Et dum hæc ageretur, accidit, sobrinam illius, nomine Celsam, Deo sacratam, proinde transire, & villam suæ proprietatis, nomine Celtum, adire. Quæ cum cognouit sanctum Remigium iuxta transitus sui viam esse, venit ad eum, & benigne, vt par erat, ab illo suscepta, petijt eundem virum sanctum, vt vnā cum illa domum suam, quò ibat, dignaretur adire. Idem vir sanctus, vt erat præstabilis super iustis petitionibus, ipsius sobrinæ suæ postulationi præbuit assensum. Et cum pariter ad domum Celsæ, ad auriculam eius, dicens, quod villicus eius vinum, quod in eadem villa fuerat, venditum iam habebat, excepta paruula quantitate, quam pro saluando vasculo reseruauit. Cuius vultum sanctus Remigius videns rubore perfusus, interrogauit quid ei suus minister in auriculam dixerit. Quæ illi promptè respondit, quoniam non tantum pro eo de ipso nuncio verecundabatur, quantum pro eis, qui cum eo aduenerant. Cognita verò causā, beatus Remigius hilari vultu consolatus est eam, dicens: Pro hac re, filia, noli contristari: dabit enim inde Dominus largitate pietatis suæ solitam consolationem, qui per prophetam suum se timentibus nihil deesse promissit. Et dixit eidem sobrinæ suæ, audientibus illis qui aderant, vt alia illa curaret: ipse autem vellet interim hortum & viridarium atq; domos illius circumire, & videre qualiter illa maneret. Et sic de industria prius alia circumiens, peruenit vsq; ad cellarij ostium. Et interroganti, quid in illo tecto haberetur, respondit minister, cellarium esse. Idem autem vir sanctus dixit, se illuc introire velle. Cui cum nemo auderet contradicere, interrogauit cellarium, si haberet in aliquo de ipsis vasculis vel aliquid vini. Et designato vasculo, in quo aliquid vini remanserat, dixit: Claude ostium, & sta de ista parte, vsquedum ego ad te reuertor. Et pergens ad alteram frontem vasculi, quæ erat iuxta parietem, fecit crucē super idem vasculum, quod erat non modicæ quantitatis: & genua flectens ad orationem, orauit diutius: & cœpit vinum per foramen superius, per quod eidem vasculo infusum fuerat, adeo redundare, vt super pauimentum ipsius domus largiter inundaret. Et viro sancto adhuc decumbente in oratione, cellarius timore perculsus exclamauit, dicens: In nomine Christi, quis vnquam tale vidit? Quod cum audiuit sanctus Remigius, surrexit ab oratione, & præcepit illi, vt nemini hoc indicaret, sed diceret dominæ suæ ministris, impetratum vinum se habere, vnde ministrare valerent. Sanctus verò Domini rediens ad præfatam sobrinam suam, consolatus est eam, dicens: Filia, noli contristari, sed spera in Domino, & fac bonitatem, & pascēris in diuitijs eius. Habes nunc vinū: lætemur & exultemus in Domino. Quod factū cum ipsa & homines eius per cellarium cognouissent, quia, vt scriptum est, opera Domini narrare honorificum est, dixit ad eum sobrinam suam: Nunc cognoui sancte pater, quia diuina inspiratione ad hanc domum hodiè te vocauit: propterea de hac villa te & ecclesiam tuam perpetuò hæredem esse faciam. Et præsentialiter ipsam villam ad Rhemensē ecclesiam tradidit, & eidem sancto præfati inde chartam & vestituram secundum morem legalem fecit.

Miramur, quia iuxta verbum Elisei, paruo olei liquore magna vasa infusa, oleo fuē. 4. Reg. 4. rerepleta. Miremur, quia benedictione & oratione Domini & patris ac patroni nostri Remigij, vas non modicæ quantitatis, de paruo liquore, quod in eo erat, vinum superfluum etiam in pauimentum cellarij redundauit. Et nos qui carnis * voluntatibus debriati, alios etiam peccare facientes, peccatis inebriauimus, & ad peccandum nostro vel exemplo vel verbo illeximus, euacuati à Christo, vasa donis spiritualibus vacuata, si ad memoriam huius beati Pontificis à fundo cordium nostrorum, venenum iniquitatum nostrarum, quod delectabiliter vt vinum nos ingurgitando bibimus, per puffelle peccatorum, quo repleti sumus, & lachrymis nos eluērimus, leuantes corda nostra cum

Vigilantia
pastoralis.

Psal. 38.

Crucis si-
gnū edit, &
orat, vinūq;
abundat in
vase penē
vacuo.

Psal. 36.

Tob. 12.

for. * volu-
ptatibus

Confessio
peccatorū.
cum

I A N V A R I V S.

cum puris manibus sine ira & disceptatione ad Deum, meritis eius & precibus obtinere nos posse credamus, ut repleamur abundante gratia Dei, & fiat in nobis fons vitæ, ac in eius lumine videamus lumen.

Tunc ad iustitiam credentes corde, & ad salutem confitētes ore, quia in patre totus est filius, & in verbo totus pater: in patre simul & filio, totus est sanctus spiritus: à patre simul & filio totus idē procedit spiritus sanctus, Quod in futuro specie videbimus, quando secundum promissionem suam Dominus noster Iesus Christus nobis palam de patre annuntiabit: quia per patefactam tunc maiestatis suæ speciem, & quomodo ipse gignenti non impar oriatur, & quomodo vtriusq; spiritus vtriq; coeternus procedat, ostendet. Apertè nanq; tunc videbimus, quomodo hoc quod oriendo est, ei de quo oritur, subsequens non est: quomodo is, qui processione producit, à proferentibus non preitur. Apertè tunc videbimus, quomodo vnum indiuisibiliter tria sunt, & indiuisibiliter tria vnum. Credamus igitur & confiteamur sanctam & inseparabilem Trinitatem, patrem, & filium, & spiritum sanctum, coeternam & consubstantialem ac coequalē sibi met esse, vnius diuinitatis, essentia, omnipotentia, glorie, magnitudinis, maiestatis, & quicquid ad se, id est, substantialiter dicitur: relatiue autem tres personas, patrem & filium & spiritum sanctum, & quod inseparabilis nature vnitas, non possit separabiliter habere personas. Quod & in hoc ostenditur, personas non posse diuidi in Trinitate, quia cuiuslibet persone nomen, semper ad alteram respicit personam. Si patrem dicis, filium ostendis. Si filium nominas, patrem predicās. Si spiritum sanctum appellas, patris & filij esse spiritum necesse est intelligas. Et hoc regulariter sit tenendum, quod omnia nature nomina vel essentia, sicut in vna persona singulariter, sic etiam in tribus semper singulari numero sit dicendū, & in Deo nihil secundum accidens sit dicendū, quia nihil in eo mutabile est. Et qualis ac quantus sit pater, talis ac tantus sit filius, talis ac tantus sit spiritus sanctus: nec aliquod maius sit, tres simul dictæ persone, quam singula quæq; persona: quia eadem magnitudo est in vnaquaq; persona semel dicta, quæ est in tribus personis simul nominatis.

Sola filij persona incarnata.

Vna verò tantum ex eadē sancta Trinitate persona filij, per quem omnia facta sunt, operatione spiritus sancti ex immaculata carne perpetuæ virginis Mariæ, nostre carnis substantiam, animatam nostre nature anima rationali & intellectuāli, de incomprehensibili nobis virtutis suæ opere, totum scilicet hominē, ut totum saluaret hominem, assumpsit in vnitate persone diuinitatis suæ. Natiuitas enim Domini secundum carnem, quauis habeat quædam propria, quibus humane conditionis initia transcendit, siue quod solus ab inuiolata Virgine sine concupiscentia est conceptus & natus, siue quod ita visceribus matris est editus, ut fecunditas pareret, & virginitas permaneret: non alterius tamen nature erat eius caro, quam nostra est, nec alia illi, quam ceteris hominibus, anima est inspirata principio, quæ excelleret, non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis suæ habebat aduersum, nec discordia desideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. Sensus corporei vigeant sine lege peccati, & veritas affectionū sub moderamine Deitatis & mēris, nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniurijs. Verus homo verò vnitus est Deo, sed secundum existentem prius animam deductus è cælo, nec secundum carnem creatus ex nihilo. Eandem generis in verbi diuinitate personam, & tenens communem nobis in corpore animamq; naturam. Non enim esset Dei hominumq; mediator, nisi idem Deus idemq; homo, in vtroque & vnus esset & verus. Quam seruilem formam, à solo filio Dei susceptam, tota sancta Trinitas, cuius vna est voluntas & operatio, in vtero gloriose ac semper virginis Mariæ fecit, sicut euangelizauit ei archangelus: Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod nasceretur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Quæ tota sancta Trinitas, scilicet Deus pater, nuncupatione altissimi designatus: & eius virtus & sapientia, quæ ædificauit sibi domum, vnigenitus videlicet filius, ipse author operis, ipse opus authoris, cooperante spiritu sancto, eiusdem Saluatoris nostri humanitatem, corpus nimirum & animam, cōdidit in visceribus virginis, quæ facta est ancilla hominis, per diuinitatem: & mater verbi, per carnem. Non autem prius in vtero Virginis caro concepta est, & postmodum diuinitas venit in carnem, sed mox verbum venit in vterum, mox verbum, seruata propriæ veritate nature, factum est caro. Et perfectus homo, id est, in veritate carnis & anime rationalis, natus est per vterum Virginis.

Luc. 1.

Prou. 9.

Humanitas Christi, opus totius Trinitatis. Psal. 44.

DE S. REMIGIO ARCHIEPISCOPO.

289

Virginis filius Dei, vnctus oleo letitiæ, id est, dono spiritus sancti, præ confortibus suis, scilicet præ ceteris hominibus. Nos prius homines peccatores efficiamur, & postmodum per vñctionem sancti spiritus sanctificamur: ipse autem existens Deus ante secula, per spiritum sanctum in vtero Virginis homo conceptus est in fine seculorum. Ibi ab eodem spiritu vnctus est, ubi conceptus, nec antè conceptus, & postmodum vnctus est: sed hoc ipsum de spiritu sancto & carne Virginis concipi, à spiritu sancto vñgi fuit. In quo complacuit inhabitare omnem plenitudinē diuinitatis corporaliter, id est, substantialiter: quia verbum per omnipotentiam suam, voluit hunc perfectū hominem, quem assumpsit, hoc fieri ex tempore, quod ipse semper fuit sine tempore, id est, proprium filium Dei: ut non possint dici duo filij Dei, alius ante tempora genitus, & alius factus ex tempore, ne quaternitas (quod absit) pro incarnatione ipsius in sancta Trinitate dicatur: quoniam Deus, Dei filius humanam assumpsit naturam, non personam, in æternam suscipiens personam diuinitatis, temporalem humanitatis substantiam. Homo transiit in Deum non veritabiliter naturæ, sed propter diuinā vnitatem personæ. Nam sicut in sancta Trinitate alia est persona patris, alia filij, alia spiritus sancti: sed non aliud est pater, aliud filius, aliud spiritus sanctus: ita in Dei filio Domino nostro Iesu Christo, aliud est diuinitas, aliud anima, aliud corpus: sed non alia est persona diuinitatis, & alia humanitatis, sed vna eademque persona. Ideo non sunt duo Christi, nec duo filij: sed vnus Christus, & vnus filius, Deus & homo, iuxta Euangelistam, plenus gratia: quia plenitudo humanitatis, anima & corpus, assumpta est à verbo in vnitate persone suæ diuinitatis. Plenus veritate, quia in plenitudine humanitatis, inhabitat plenitudo diuinitatis: quem beata virgo Maria, salua integritate sui corporis, Deum & hominem, vnicum filium edidit, quemadmodum salua virginitate concepit, creatorem corporum & animarum humanarum, quæ ab eodem opifice suo Deo incorporantur, & priusquam suis inspirantur corporibus, non fuerunt. Sed quia per primi hominis præuaricationem, tota humani generis propago est vitata, nemo potest à conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum: quia quos aut sexus in corpore, aut ætas discernit in tempore, omnes in vnam parit gratia mater infantiam, dicente Apostolo: Quicunque enim in Christo baptizati estis, Gal. 3. seculus neque foemina: omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu. Cuius humanitatem in nulla proprietate operum, quæ naturas in eo distinguunt, diuinitas deseruit, postquam eam assumpsit, nec in ipsa etiā passione, quauis ipsa diuinitas impassibilis semper in sua permanet natura.

Psal. 44.

Colos. 2.

Christus Deus & homo, non nisi vnus Dei filius.

Ioan. 1.

Gal. 3.

Ioan. 3.

Christus sacerdos & sacrificium.

Psal. 23.

1. Cor. 13.

Et quoniam Iohannes Baptista eidem Domino nostro Iesu Christo singulariter ac sine mensura datam spiritus largitatem, dixit, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitaret, eius anima & caro, cū verbo vnus est Christus, & vnus filius, anima eius plenam in se diuinitatis habuit semper, & habet notitiam, cum qua naturaliter vnam creditur habere personam. Ipse est enim, qui dat sanctis spiritum, ipse est, qui accipit: aqualis patri secundum diuinitatem, minor patre secundum humanitatem. Et quia potens est ad mensuram dare, idē non debuit ad mensuram accipere. In forma enim Dei manifestum dat, totum accepit. Idem sacerdos & sacrificium, veniens ad nos offerre pro nobis, quod assumpsit ex nobis, ut auferret à nobis, quod inuenit in nobis, id est, peccatum, mediator Dei & hominum, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & stræ iniquitatis penam, habens incommutabilem de Deo patre iustitiam. Propter nostram iniquitatem temporaliter mortuus, propter iustitiam suam & ipse semper viuus. Qui Dominus & rex gloriæ crucifixus est ex infirmitate nostra, sed vixit ex virtute sua. Idem Deus, qui in cruce homo factus pependit, & in sepulcro idem Deus homo factus iacuit: sed in sepulcro secundum solam carnem idem Deus iacuit, & in infernum secundum solam animam descendit, & resurrexit tertia die carne: quia peccatum non fecit, à quo resurgeret anima. Ipse Deus & homo ascendit in cælum, & sedet ad dexteram patris, venturus iudicare viuos & mortuos. Quicquid enim in Christo factum est, selegitur, ab vno Christo & ab vno Dei filio gestum est. Hæc verò personaliter totus Christus dignatus est agere. Ipse quippe suas passiones inuenitur operatus, qui nihil

Ioan. 19.

Prou. 3.
Ibidem.

Ioan. 1.

1. Pet. 1.

Apoc. 1.

Transsub-
stantiatio
in Eucharis-
tiæ sacra-
mento.
Exod. 12.

Heb. 5. & 6.

Vera caro,
verus san-
guis in Eu-
charistia.

Rom. 8.

habuit, quod pateretur inuitus. Cuius anima tantæ sanctitatis & iustificationis est, ut omnes in se credentium animæ, per eam sanctificari & iustificari queant. Et caro tantæ munditiæ & libertatis est à peccato, ut omnes in se confidentium carnes, diuina in eo operante gratia, purgari & liberari possint: quia sanguis, qui de eadem carne lancea militis vulnerata fluxerat, precium est salutis humanæ. Per cuius effusionem, extincta est flamma illa paradisi custodia, & via fidelibus aperta est ad lignum vitæ, quod plantatum est secus decursus aquarum viuentium. Cuius ligni sapientissimus Salomon, cum de laude sapientiæ multa dixisset, recordatus est, ita dicens: Beatus homo, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Et paulò post: Via eius viæ pulchra, & omnes semitæ eius pacificæ. Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerint eam, beatus. Quem scilicet Christum Dei virtutem & Dei sapientiam videns Iohannes Baptista & præcursor suus venientem ad se, populis, quibus dñi illum prædicauerat, digito demonstrauit, dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ecce agnus Dei, ecce innocens & ab omni peccato immunis, utpote qui os quidem de ossibus Adam, & carnem de carne Adam, sed nullam peccatrice de carne traxit maculam culpæ. Ecce qui tollit peccatum mundi, ecce qui iustus inter peccatores, mitis inter impios, hoc est, quasi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iustificandi habet potestatem.

Quomodo autem peccatum mundi tollat, quo ordine iustificet impios, apostolus Petrus ostendit, qui ait: Non corruptibilibus argento vel auro redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontinati & immaculati Iesu Christi. Et in Apocalypsi Iohannes Apostolus: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Non solum autem lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, quando sanguinem suum dedit in cruce pro nobis, vel quando quisque nostrum in mysterium sacrosanctæ passionis illius baptismi aquis ablatus est: verum etiam quotidie tollit peccata mundi, lauatque nos à peccatis nostris quotidianis in sanguine suo, cum eiusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cum panis & vini creatura, in sacramentum carnis & sanguinis eius, ineffabili spiritus sanctificatione transfertur: sicque corpus & sanguinis illius, non infidelium manibus ad perniciem suam funditur & occiditur, sed fidelium ore sumitur in salutem. Cuius rei figuram agnus in lege paschalis ostendit, qui semel populum de Aegyptiaca seruitute liberans, in memoriam eiusdem liberationis per omnes annos immolatione sua populum eundem sanctificare solebat, donec veniret ipse, cui talis hostia testimonium dabat. Oblatusque patri pro nobis in hostiam odoremque suauitatis, mysterium suæ passionis, ablato agno, in creaturam panis viniue transferret, sacerdos factus in æternum, secundum ordinem Melchisedech, qui per proprium sanguinem semel introiit in sancta, æterna redemptione inuenta. Quia verbum, quod erat in principio Deus apud Deum, cibus sempiternus sanctorum angelorum, vnde viuunt supernæ virtutes, caro factum est: id est, idem Deus verbum, quod erat apud Deum, homo factus est, sicut dictum est, & semper credendum atque dicendum est. Quo auctore & redemptore, nunc in cælo viuunt cibo sempiterno beatorum spiritus, ac perpetuò omnis viuet Ecclesia sanctorum. Et nos vera eius carne de cruce pascimur, & sanguine vero ac vino, qui de latere eius in cruce manauit, potamur: qui manducatus & potatus, integer perseuerat & viuus, quia surrexit occisus. Et in hac mystica distributione spiritualis alimonie, hoc impartitur, hoc sumitur: ut accipientes virtutem celestis cibi, in carnem eius, qui caro nostra factus est, transeamus, & in quo crucifixi, cui commortui, & consepulti, & conresuscitati, ipsum per omnia carne & spiritu gestemus. Nam aliter in sancta Ecclesia, quæ corpus eius est, nec rata sacerdotia, nec vera sunt sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ, verus nos pontifex reconciliet, & verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris dextera sit constitutus, in eadem tamen carne, quam assumpsit ex Virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo: Christus Iesus qui mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Huius siquidem fidei gratia repletos, & in ea usque ad excessum vitæ perseuerantes, poscimus nos istius patris nostri meritis ac precibus multiplicari, à fructu frumenti & vini & olei Dei, id est, doctrina sancta, sapientia superna, diuinæ gratiæ misericordia, ut in-

ut inebriati ab vbertate domus eius, ac pinguedine, videlicet gratia sancti spiritus, quæ repletur Catholica Ecclesia, quæ est domus & corpus eius, flumina de ventre nostro fluant aquæ viuæ, de mentibus scilicet nostris spirituales doctrinæ, quæ sunt animæ vi-tæ: & quos per baptismum ab omnibus mundauit sordibus peccatorum, per lachrymas penitentiae, à cunctis ablutos facinoribus, in vitæ conseruet munditia, & ad vitam mundos perducatur æternam.

Quia humani generis aduersarius non desistit ostendere nocendo malignitatis suæ potentiam, immisione sua surgentibus subito flammarum globis, hanc ciuitatem Rhe-morum succendit. Et nimia vastatione oborta, iam partem ferè terriam fanillis extan-tibus, concrematio peracta consumpserat, & quod residuum erat, viatrix flamma lam-bebat. Cuius rei nuntius cum ad beatissimi Remigij antistitis peruenisset auditu, ilico ad orationem in basilica beati Nicasi vrbis huius pontificis & martyris (nam ibi tunc morabatur) se prostrauit: & surgens ab oratione, suspiciens in cælum, ingemuit & dixit: Deus Deus meus, adesto voci meæ. Et conceiro cursu per gradus, ante ipsam eccle-siam petris compositos, egressus ciuitatem petijt. In quibus petris, ac si super molle lu-tum, impressa eius fuerunt vestigia, quæ hodieque ibi ad memoriam diuini miraculi de-monstrantur. Et sic celeri velocitate cucurrit, atque se igni opposuit. Statimque vt ex-tensa dextra contra ignem, cum inuocatione Christi nominis signum sanctæ crucis fe-cit, totum illud incendium, velut quodam reatu cognito, fracta & concisa atque in sese relicta virtute, cœpit ante viri Dei præsentiam fugere. Quod vir Dei semper insequen-tiatione Christi se opponebat. Sicque totum flammarum globum, ante se fugientem, per Patentem portam (sic enim tunc temporis vocabatur, quia portis alijs clausis ob-eiuratis custodiam, pro exeuntium & introeuntium commoditate in die patebat) di-ctina potentia expulit, & alia porta ad hoc officium deputata, præfatam portam clausit, & vt nunquam ab aliquo aperiretur, cum interminatione vindictæ, quillam præsum-eret aperire, prohibuit: sicut & Iosue imprecatus est vltionem de eo, qui muros Hiericho, Dei virtute deiectos, denuò restauraret. Post quosdam verò annos, ciuis quidam nomine Fercintus, secus illam portam manens, pertusum in maceria, qua eadem por-ta obstruata fuerat, fecit, per quem finem suæ cortis eieceret. Quem mox tanta est vin-dicta secuta, vt non homo, non pecus clade superueniente in eadem domo remanserit. In quo miraculo omnibus gratia Dei declarauit, quod vir Dei plenus fide, plus igne di-tinxit. In eo enim, quia in silicibus eius fuerunt impressa vestigia, & beati Petri in ele-mento instabili soliti gressus in Iussione Domini existerant, licet diuerso modo, non tamen diuersa fide ac gratia, operationem Christi conspiciamus. Nam & in veris historijs legi-mus, quia in sancta ciuitate Ierusalem seruatur lapis durissimus, in quo monstrantur pia redemptoris vestigia, quando ante Pilatum iudicem stetit, cuius cordi saxo duriori, exigentibus culpis, eius verba imprimi nequiverunt.

Et silicibus impressis vestigijs serui sui Remigij, contra malitiam diaboli, cuius mem-brum Pilatus extitit, pugnaturi, dignatus est demonstrare, quia dedit ei, sicut discipu-lis suis in carnis præsentia dixerat, potestatem calcandi supra omnem virtutem inimici. Verum & in hoc facto gratia suæ potentiae voluit demonstrare, quam speciosi sunt pe-des euangelizantium pacem, euangelizantium bona: per quem auferrebat à duris cor-de, & ablaturus erat ab infidelibus Francis corda lapidea, & dabat pertinacibus atque daturus erat infidelibus corda mollia, ad recipienda diuini verbi semina, vt per patien-tiam referrent fructum in tempore suo. Sed & per se Dominus, qui perforato in cruce latere suo edificauit Ecclesiam, profundens aquam & sanguinem, quibus eadem Ec-clesia lauacro rigatur & poculo: & per hunc seruum suum, cui regendam suam com-misit Ecclesiam, impressis in petra vestigijs, quando robustiora saxis vestigia, & mollio-ra vestigijs saxa ostensa sunt: demonstrare figuralliter voluit, quod de eadem Ecclesia per Moysem figurata locutione prædixit: Ferrum & æs calcamentum eius. Calceamen-tum quippe in scriptura sancta, munimen prædicationis accipitur, sicut scriptum est: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Quia ergo per ferrum virtus, per æs ca-catio illius acumine simul & constantia munitur. Per ferrum enim, mala aduersaria

Incendium
Rhemorū.

Signo cru-
cis prohi-
betur in-
cendium.

Iosu. 6.

Marth. 14.
Ioan. 21.

Lue. 10.

Esa. 32.

Deut. 31.

Eph. 6.

penetrat: per as autem, bona quæ proposuit, longanimitèr seruat. In eo quodd inter ignem, & ab incendio needum tacta stans, cum signo crucis & inuocatione Christi nominis iste vir sanctus, qui cum suis collegis dicere poterat, Christi bonus odor sumus Deo in omni loco, se transgredi flammam prohibuit, Dei miraculum fuit representari, quando Aaron pontifex, ut iram Domini placaret, thuribulum cum incenso odorifero sumpsit, atque inter mortuos & viuentes stetit. Cuius meritis & precibus postulamus in nobis extingui flammam viriorem, nosque liberari ab igne perpetuo intolerabilium tormentorum. De eo, quodd præfatus ciuis contra vetitum beati Remigij, quodd ille clauserat, aperire præsumpsit, & ultione non caruit: nos quoque pertimescamus sanctorum verba & præceptiones paruipendere: quia Deo in se loquente, sine mutabilitate manentes sententias exprimit eorum sermo, qui transiit.

Quædam puella ab vrbe Tolosa, præclaris orta natalibus, ab infantia maligni spiritus tenebatur obsidione captiua. Quæ cum tenero amore diligeret pijsimi genitores, ad sancti Petri sepulcrum in Romanam urbem cum plurima multitudo & multa deuotione duxerunt. In iisdem namque partibus erat tunc vir vitæ venerabilis, gratia & no-

S. Benedictus clarè miraculis.

mine Benedictus, plurimis effulgens virtutibus. Cuius famam audientes ipsius puellæ parentes, ad eundem Dei seruum illam perduxerunt. Qui multis ieiunijs & orationibus pro ipsius emundatione ab infestissimo damone laborans, Domini potentiam studuit exorare. Quæ cum nulla potuisset intercessionem curare, nec ab ipsa callidi demonis viri valuisset expellere, multis ac validissimis exorcismis adiuratus, hoc responsum antiquus hostis reddidit, diuini nominis obrestatione constrictus, quodd nunquam alterius de eodem habitaculo, nisi huius beatis. Remigij antistitis orationibus posset expelli. Tunc parètes eius cum ipsius viri Dei Benedicti literis hanc Rhemorum ciuitatem adire cœperunt. Et quoniam apud Alaricum regem Gotthorum, qui in Tolosana ciuitate sedem suam cõstituit, & vnâ cum regno Gotthico magnam partem Galliarum sibi obtinuit, prædictæ puellæ parentes valde honorari ac familiares, & ut ferebatur, carne propinquitatis erant, cum literis ac legatis ipsius ad beatum Remigium pro emundatione sepeditæ puellæ ab antiquo hoste, in hanc urbem, illâ secum vincam adducetes, venerunt, ut Christi per eum virtutem agnosceret in purgatione sobolis, quam præscierant confessione latronis. Beatus autem Remigius cum diuturna relictatione se non esse ad tantum opus dignum assereret, & consueta patientia repugnaret, precibus est populi supplicantis euasus, ut orationem pro ea funderet, & parentum lachrymis condoleret. Tunc meritis sanctitatis armatus, verbi præcepit imperio, ut iniquus pædo per quod ingressus fuerat, discederet, & Christi famulam relaxaret. Itaque cum nimio vomitu & obsceno fœtore per os, quo intrauit, egressus est. Sed paulo post discedente pontifice, sub ipsius ramem horè spatio, dum nimio labore sessa nutaret, vitæ calore decepta, spiritum salutis amisit. Iteratis ergo precibus supplicatium turba recurrit ad medicum. Vir autem sanctus se accusat potius perpetrâsse facinus, quam sanitatis præmiu indulgisse: & extitisse homicidij reum, non contulisse remedium. Ad basilicam igitur sancti Iohannis Baptistæ, ubi corpus iacebat exanime, populi obtentus deprecatione, regreditur, ibique sanctus Remigius cum lachrymis ad pauimenta sanctorum in oratione prosternitur, & reliquos ut ita facerent, adhortatur. Et effuso lachrymarum imbre, consurgens suscitauit mortuam, quam prius sanauit egrotam. Apprehendens namque manum eius, dixit: Puella, in nomine Dñi nostri Iesu Christi surge. Quæ mox cum integra incolumitate, sicut ipsa postea fatebatur, ab ipsis inferni claustris surrexit, & ad propria feliciter remcauit.

Nota hu. militat. S. Remigij.

Curat de. moniacam

Potest enim fragilitate carnis exutus, & choris angelicis sociatus, plebem suam & quemlibet cum fide petentem, de casu cuiuslibet periculi imminenti, meritis & precibus suis eripere, & quemcunque a malis ad bona conuersum, de cuiuscunque peccati morte resuscitare, sed & de futura perpetua morre liberare, qui adhuc in ergastulo corruptibilis carnis positus, vitam mortuæ valuit restaurare. Propterea quoniam duæ mortes sunt in vnoquoque nostru, vna videlicet animæ per peccatum, & altera corporis propter peccatum ad poenam peccati: quia mors est animæ, quando Deus eam deserit ob multitudinem peccatorum: & mors est corporis, quando ab anima deseritur: & duæ sunt resurrectiones, nunc animæ in Ecclesia per filium verbum Dei, quædo per gratiam eius resurgit a morte iniquitatis: & hæc est prima resurrectio, quam qui habet, & in secunda, quæ est corporis, feliciter resurget in vitam æternam, per verbum Dei carne factum filium ho-

Exciat mortuam.

Dux mort.

Duplex resurrectio.

Iohan. 5.

um hominis, qui potestatem accepit iudicium facere: quodd iudicium in fine erit seculi: & ibi non erit resurrectio animarum, sed corporum. Petamus igitur corde contrito, cum lachrymis, bonis operibus suffragantibus, per huius patroni nostri intercessionem nos resuscitari a morte animæ in presenti vita, ut viuamus in Christo: & ut resurgentes corpore in fine seculi, æternaliter viuamus cum Christo: credentes firmiter, nos per eius intercessionem hoc apud Domini misericordiam obtinere posse, si fideliter periferimus: qui in curatione prius a damone, & post in resurrectione corporis a morte præfata puellæ, certissimum pignus de meritis eius accepimus.

Habeamus seduli ante mentis oculos horam exitus nostri de corpore: præueniamus faciem Domini in cõfessione peccatorum nostrorum, & lachrymis ac bonis operibus: indulgentes his, qui in nos peccauerunt, ut indulgentiam peccatorum nostrorum obtinere possimus apud Domini misericordiam: & non negligamus bona, quæ nunc agere possumus: quia exuti corporibus, postea nec mala nec bona agere poterimus: sed pro his, quæ in isto seculo egimus, condignam remunerationem in illo seculo accipiemus ab eo, qui, ut scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua. Nam ut taceamus de apostolis, martyribus, confessoribus, & cæteris arctioris ac perfectioris vitæ viris, qui mox corruptione carnis soluti, calos penetrant, & quem in sua cognouere carne mortale, iã in natura diuinitatis patri & spiritui sancto videre possunt equalis: quorum vnus, certaminum suorum conscius, non dubitauit de seipso testari, Cupio dissolui, & esse cum Christo: sunt plures in Ecclesia iusti, qui post carnis solutionem, continuo in beata paradisi requie suscipiuntur, expectantes in magno gaudio, in magnis congaudentiu choris, quando recepto corpore veniant & appareant ante faciem Dei. At verò nonnulli propter bona quidem opera ad electorum sortem præordinati, sed propter aliqua mala, quibus polluti de corpore exierunt, post mortem seuerè castigadi, exci-

Rom. 2.

Philip. 1.

Sandti mox euolant in celum.

Ignis Purgatorij.

tior sordè mundatur: vel certè prius amicorum fidelium precibus, elemosynis, ieiunijs, fle-

Denique cum quidam ægrotus familie non ignobilis, needum baptizatus, se a san-

Precibus impetrat sacram chrisma.

Nota hic Ecclesiast.

ca Traditio.

Iohan. 2.

Iohan. 16.

Gen. 1.

Transluc
stanciatio.

Videlibru
i. Pauli Ac
mylli de
gestis Fran
corum.

I A N V A R I V S.

& olei, secundum suam traditionem, ad inuocationem sacerdotis semper bona creat: non faci-
ciendo, quod iam erant: sed sacrosancta mysteria faciendo existere, quod nodum erat, cor-
pus videlicet & sanguinem suum, & christi salutis eternae: idem ampullas singulas oleo re-
pleuit, & ad inuocationem sacerdotis sui, sanctificationis benedictionem singularem infudit.
Cum gentis Francorum, ut historiae produnt, de Troia ciuitate, impugnantibus &
expugnantibus Graecis, pars cum Aenea in Italiam perrexit: pars eorum, videlicet duo
decim millia in finitimas Pannoniae partes secus Maetides paludes peruenerunt, ibique
ciuitatem aduenientes edificauerunt, quam ob suam memoriam Sicambriam vocave-
runt: in qua multis annis habitauerunt, & in gentem magnam usque ad tempora Valen-
tiniani Imperatoris creuerunt. Et ita sub principibus crinitis, iuxta morem gentis sub-
inde succedentibus, per Thuringiam regionem Germaniae a castello Dispargo, in quo
diu habitauerunt, ad Belgicae provinciae Tornacum atque Cameracum ciuitates aggre-
si sunt. Indeque usque ad Sommam fluium partem Belgicae provinciae occupauerunt, ubi
plurimis temporibus degerunt sub Clodoueo & Meroueo rege usque, a cuius nomine co-
leberimo, Franci vocati sunt Merouingi: sicut a Valentiniano Imperatore Attica lin-
gua vocati sunt Franci, hoc est, feroces. Cui Meroueo in principatum successit Chil-
dericus, qui de Basina regina Thuringorum habuit filium Clodoueam, qui fuit rex ma-
gnus super omnes ante se reges Francorum, pugnator bellicosissimus atque egregius.
In illis diebus vel temporibus ceperunt Franci Agrippinam ciuitatem super Rhenum,
quam Coloniam vocauerunt, & Treuironum ciuitatem super Mosellam, quae ab Hunnis
antea diruta & afflicta fuerat, succedentes ceperunt. In illo tempore in his partibus circa
Rhenum usque Ligerim fluium habitabant Romani, quorum princeps erat Aegidius. Ultra
Ligerim autem dominabantur Gotthi, quorum princeps erat Alaricus. Burgundiones quo-
que Arriani, ut & Gotthi, habitabant iuxta Rhodanum fluium usque ad ciuitatem Lugdu-
num, & ei confines urbes, quorum princeps erat Gundebaldus. Eo tempore mortuus est
Aegidius, & successit in principatum Romanorum, qui habitabant in Galliis, filius eius
Syagrius. Mortuo autem Childerico, qui Aurelianum & Andegauos ciuitates cum suo
exercitu Franco occupauit atque vastauit, Clodoueus filius eius sagaciter Franco-
rum regnum suscepit. Anno quinto, Clodoueo regnante, Syagrius filius Aegidii dux
Romanorum, qui in Galliis habitabant, in Sueffionis ciuitate, quam pater eius tene-
rat, residebat: super quem Clodoueus cum hoste aduenit atque deuicit: quemque ab
Alarico, apud quem in Tolosa, fugiens Clodoueam, aliquandiu habitauit, sibi transmi-
sum recepit, & occidi praecipit, & omnia, quae illius erant, suae potestati subegit.

Aemylus
+ Bilingua
vocat.

Etiam ethni-
ci Franci
reuerentur
S. Remigi-
um.

Clodouei
humanitas

Eo tempore multae ecclesiae a Clodouei exercitu depraedatae sunt. Erant autem, sic-
ut & rex illorum, fanatici & pagani. Attamen audientes miracula, quae fiebant per bea-
tum Remigium, reuerentur eum: & licet pagani, diligebant illum, in quo lux cele-
stis gratiae omnibus resplendebat: & rex illorum libenter illum audiebat, & audito eo
multa faciebat, & a multis nequitijs se cohibebat. Erat enim sanctus Remigius vir sa-
piens atque sanctissimus, egregius rhetoricus, praeclarus in virtutibus, cecis visum re-
stituens, mortuis vitam reparans, daemonia eiciens, omniumque infirmitatum lan-
guoribus medelam praebens.

Transitum autem rex faciens secus ciuitatem Rhemorum per viam, quae usque ho-
die, propter Barbarorum pericula iter, Barbarica nuncupatur: noluit eandem ciuita-
tem introire, ne ab exercitu suo aliquod malum ibi fieret. Sine voluntate autem & con-
scientia ipsius, pars quaedam indisciplinatorum, quoniam non erat potestas tempora-
lis inhabitantium, quae eis resisteret, eandem ciuitatem intravit, & quadam ornamenta
atque sacra vasa inde rapientes, ut praedones solent, abspertauerunt. Inter quae vrceum
mirae magnitudinis atque pulchritudinis rapientes tulerunt. Sanctus autem Remigi-
us missos suos ad regem Clodoueam direxit, deprecans, ut si aliud de sacris vasis eccles-
iae recipere non mereretur, vel illum vrceum missis suis reddere iuberet. Hec audiens
rex, ait ad missos ecclesiasticos: Sequimini nos usque Sueffionum ciuitatem, quia ibi
cuncta, quae acquisita sunt, diuidenda erunt. Cumque ille vrceus mihi in partem ob-
tulerit, quae episcopus postulat, adimplebo. Veniens autem Sueffionum ciuitatem,
cunctam praedam, quae abspertata vel acquisita fuit, rogat asserti in medium. Cumque
omnia fuissent in praesentiam regis allata, dixit: Rogo vos, o fortissimi pugnatores, ut
mihi dare vrceum istum non negetis. Hoc rege dicente, Franci illi, qui bono animo su-
erunt,

DE S. REMIGIO ARCHIEPISCOPO.

Militis cui-
usdam re-
meritas.

Nota sup-
plicium hor-
minis sacrile-
gi.

Clodoueus
Crotildem
ducit vxor-
em.

Nota, in
Albis.

Clodomir-
nascentur.

Clodouei
ad Christi
preces.

erunt, aiunt: Omnia, gloriose rex, quae cernis, tua sunt, & nos tuo dominio sumus subie-
ti. Quod tibi bonum videtur, hoc fac: nullus enim tuae potestati resistere audet. Cumque
hec illi benigne dixissent, vnus Francus leuis, cum vociferatione eleuata bipenni, quae
alio nomine vocatur Francisca, percussit vrceum illum, dicens: Tu nihil hinc accipies
rex, nisi quod tibi fors vera donauerit. Obstupefactis omnibus, rex iniuriam suam pati-
enter sufferens, acceptum vrceum nuncio ecclesiastico reddidit, seruans iram in cor-
de absconsam. Transacto anno Clodoueus rex, ut omnium armorum nitorem vide-
ret, omnem exercitum iussit cum armorum apparatu venire secundum morem in
campum Martium. (sic enim conuentum illum vocabant a Marte, quem pagani deum
belli credebant, a quo & Martium mensem, & tertiam feriam, diem Martis appellaue-
runt. Quem conuentum posteriores Franci Maij campum, quando reges ad bella so-
lent procedere, vocari instituerunt.) Verum ubi rex cunctum exercitum circumiuit, ve-
nit ad hominem illum, qui vrceum praeterito anno cum bipenne percusserat, & ait ad
eum: Nullus hic tam inculta & sordida habet arma, sicut tu: quia neque clypeus, neque
lancea, neque bipennis est vilis. Accepit autem rex Franciscam eius, quae vocatur bi-
pennis, & proiecit in terram. Cum autem ille se inclinasset eam recolligere, rex statim
eleuata manu Franciscam suam in caput eius defixit, & ait: Sicut tu in Sueffionum ci-
uitate superiori anno in vrceum illo fecisti, sic & facio tibi. Mortuoque illo, exercitum
rex de ipso campo iussit ad propria in pace discedere. Grandis paor & timor pro hac re
in Francorum populo surrexit.

Clodoueus decimo anno regni sui, commoto exercitu, sibi Thuringiam provinciam
subiugauit. Inde Gundebaldi regis Burgundionum neprim, filiam videlicet fratris sui
Chilperici, quem gladio interfecerat, nomine Crotildem, pulchram satis puellam & ve-
re Christianissimam, interueniente Aureliano consiliario ac legatario suo, nutu diuino
in coniungem sumpsit, sicut lector in suo loco plenius legere potest. In diebus illis dila-
tauit rex Clodoueus regnum suum usque, Sequanam: sequenti tempore usque, fluium Lige-
riam occupauit. Accepitque Aurelianus castrum Milidunense, quod & in ducatu obtinuit.

Concepit denique ac peperit filium Crotildis. Quem cum sacro baptisinate conse-
crari vellet, rex non acquiescebat ei. Necdum enim credebat in Dominum Deum celi.
Regina autem quotidie illi predicabat eum: at ille nolebat eam audire. Interea regina pa-
rat filium ad baptismum, ornat ecclesiam velis atque cortinis, ut regis cor ad creden-
dum compungeret. Baptizatus est puer, quem Ingomirum vocauit, quique in Albis de-
cessit. Unde rex nimis contristatus, reputabat reginam, increpando dicens ad eam: Quia
sine nomine meorum deorum puer dedicatus fuisset, utique incolumis diu vixisset.
Quia vero in nomine Dei vestri baptizatus est, viuere non potuit. Regina vero dicebat:
Deo gratias ago, qui me non duxit indignam, ut de vtero meo primogenitum in regno
suo recipere dignatus sit. Ego autem nullum dolorem in corde meo pro hac causa reti-
neo. Postea vero genuit filium alium, quem in baptismo Clodomirum vocauit. Et hic
cum agrotare cepit, dixit rex: Non potest aliud, nisi de isto sic fiat, quomodo fuit de
fratre eius, ut baptizatus in nomine Christi vestri, cito moriatur. Sed orante regina, &
Domini misericordia praecurrente, recepit sanitatem. Regina quoque non cessabat re-
gi predicare, ut Deum verum coleret, & idola, quae colebat, vana relinqueret: sed nul-
lo modo animum eius ad credendum poterat commouere, donec tandem aliquando
bellum contra Alemannos Sueuosque moueret, in quo compulsus est Deum confite-
ri, quem antea negauerat.

Factum est autem bellantibus inter se, Francis videlicet & Alemannis atque Sueuis,
ut Clodouei exercitus nimis corrueret. Aurelianus consiliarius eius intuens regem,
ait: Domine mi rex, crede modo Deum celi, quem domina mea regina praedicat, & da-
bit tibi ipse rex regum & Deus celi atque terrae victoriam. Ille vero eleuatis in caelum
oculis, commotus in lachrymas, ait: Iesu Christe, quem Crotildis regina mea praedicat
esse filium Dei viui, qui subuenis in tribulatione, qui das auxilium in te sperantibus, tu-
um adiutorium deuotus postulo, ut si mihi victoriam super hos hostes dederis, & exper-
tus fueris virtutem illam, quam de te populi praedicant, credam tibi, & in nomine tuo
baptizabor. Inuocaui enim deos meos, & ut experior, elongati sunt ab auxilio meo.
Unde credo eos nulla potestate esse praeditos, qui sibi credentibus non succurrunt. Te
Deum verum inuoco, & in te credere desidero: tantum ut liberer ab aduersarijs meis.

Cumque hec orans clamaret, Alemanni in fugam versi, terga dederunt: & videntes regem suum interfectum, Clodouei potestati se subdunt, dicentes: Parce, precamur, Domine rex, ne pereat plus populus: iam tui sumus. Tunc iussit rex imminens plagam cessare, & Alemannos cepit, ipsosque ad terram eorum sub iugo tributario constituit. Sicque facta victoria, reuersus est in Franciam ad reginam suam, & narrauit ei qualiter per inuocationem nominis Iesu Christi victoriam meruit obtinere. Acta sunt hec anno decimoquinto Clodoueo regnante.

2. Cor. 7.

Franci cre-
dunt.

Tunc regina, vt impleretur dictum Apostoli, Saluatur vir infidelis per mulierem fidelem: vocauit sanctum Remigium, vrbis huius khemensis antistitem, deprecans eum, vt regi salutis viam predicaret. Quem sanctus sacerdos per multam salutaris vite doctrinam ad baptismum venire predicabat. Et ille ait: Libenter te audiam, beatissime pater: sed vnum restat, quia populus, qui me sequitur, non vult deos suos relinquere. Vadam autem adhortari eos, iuxta verbum tuum. Et veniens rex ad populum, coepit hortari eos, vt Deum, qui eis victoriam dederat, crederent, quoniam dii eorum in tribulatione sua nihil eis prodesse potuerunt. Acclamauerunt autem omnes, precurrente misericordia & potentia Dei: Mortales deos relinquimus, gloriose rex, & verum Deum immortalem, quem Remigius predicat, credere parati sumus. Nunciantur hec sancto Remigio. Ille quoque gaudio magno repletus, regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis eius abrenunciare, & in Deum credere deberent, apertis & breuibus verbis instruxit. Et quia dies sancti pasche imminabat, ieiunium secundum Christianorum consuetudinem eis indixit.

S. Remigij
ad regem
oratio cate-
chistica.

Matth. 18.

Lux.
Vox.

Odor.

Nota reuer-
entiam.

Die vero passionis Dominice, quem parasceuen vsus Ecclesiasticus vocat, pridie scilicet antequam baptismi gratiam rex & populus eius percepturi erant, cum sanctus Remigius & venerabilis coniunx regis Crotildis, pro regis & populi eius salute in oratione pernoctarent, episcopus ante altare sancte Mariæ multas effundens lachrymas, & regina in oratorio sancti Petri, iuxta domum regiam: expleta oratione, pontifex ad ostium regij cubiculi pulsaturus accessit: vt videlicet per alta silentia noctis alijs curis regi absoluto, liberiùs posset committere sacra mysteria verbi. Quem ostijs apertis cubicularij regis reuerenter suscipiunt, & cum honore debito vsq; ad penetralia regis introducunt. Sed & rex alacriter ei obuiam profiliuit, eumque amplexus, cum ipso & venerabili coniuge in oratorium beatissimi Petri principis Apostolorum, quod, vt diximus, cubiculo regis contiguum erat, processit. Cumque illi tres, pontifex scilicet, & rex, atque regina, dispositis sedilibus consedisent, circumstantibus quibusdam clericis, qui cum pontifice venerant, & familiaribus regis atq; reginae, & sanctus presul regem monitis instrueret salutaribus, ac evangelicis disciplinis imbueret: ad confirmandam vere fidei predicationem, per sanctum depromptam pontificem, etiam visibiliter ostendere Dominus voluit, quod cunctis fidelibus promissit: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: Repente nanque lux tam copiosa, totam repleuit ecclesiam, vt claritatem solis euinceret: & cum luce vox pariter audita: Pax vobis: ego sum. nolite timere. manete in dilectione mea. Et post hæc verba lux, quæ aduenerat, recessit, & incredibilis suauitatis odor in eadem domo remansit: vt patenter ostenderetur, illuc authorem lucis & pacis atque suauitatis venisse. Quem nemo eorum, qui aderant, præter episcopum, propter fulgorem luminis timore percussus, intrare valuerunt: tantaque claritatis gloria pontificem sanctum perfudit, vt splendor ex eo procedens, plus conspicuam domum, in qua sedebant, reddiderit, quam lucernarum lumina ibidem lucentia.

Rex itaque & regina pedibus sancti se prosternunt sacerdotis, & cum magno pauore ac gemitu consolationem eius requirunt, & quid sibi ad vtilitatem atque salutem pertinens esset agendum, cum magna expetunt deuotione, parati audire & opere complere, quæ a sancto pontifice discerent. Nam lumen, quod eos exterius perfudit, etiam interius illuminauit, & ad querendum salubre consilium incitauit. Delectabantur namque in verbis illis, quæ audierant, licet exterriti essent de luminis claritate. At vero vir sanctus, sancta repletus sapientia, coepit eos instruere, hanc esse visionis diuinæ atque angelicæ consuetudinem, vt in aduentu suo terreat corda mortalium, sed subsequenti consolatione demulceant præcedentem timorem: instruens eos ex auctoritate sanctarum scripturarum, quomodo singulis, quibus apparuerant, & in primo

mordio apparitionis incusserint videntibus se timorem, sed post per gratiam consolationis, gratissimam eorum cordibus præbuere letitiæ hilaritatem. Cumque vir sanctus de talibus eos sufficienter instruxisset, prophetico repletus spiritu, cuncta quæ eis vel semini eorum euentura erant, prædixit: qualiter scilicet successura eorum posteritas regnum esset nobilissimè propagatura atque gubernatura, & sanctam Ecclesiam sublimatura, omniue Romana dignitate regnoque potitura, & victorias contra aliarum gentium incursum adeptura: nisi forte à bono degenerantes, viam veritatis reliquerint, & diuersos vitiatorum fuerint secuti anfractus: quibus negligi Ecclesiastica solet disciplinam transferri. Quod de Moyse scriptum legimus, quia splendida facta est facies eius, dum respiceret in eum Dominus: hoc & in beato Remigio luce splendida illustratum, factum fuisse audiuius: quoniam sicut Moyses legislator populi veteris erat à Domino constitutus: ita & beatus Remigius euangelicæ gratiæ lator populo, in proximo per fontem baptismatis in nouando, extitit munere Christi electus.

Exod. 34.
2. Cor. 3.

Interea eundi via ad baptisterium à domo regia preparatur, velis ac cortinis depictis ex utraque parte protenditur, & desuper adumbratur, plateæ sternuntur, ecclesiæ componitur baptisterium, balsamo & cæteris odoramentis conspergitur: talemque gratiam Dominus subministrabat in populo, vt æstimarent se paradisi odoribus refecturi. Sicque præcedentibus sacrosanctis euangelij, & crucibus cum hymnis & canticis spiritualibus atque litanij, sanctorumque nominibus acclamatis, sanctus pontifex manum tenens regis, à domo regia pergit ad baptisterium, subsequente regina & hoc regnum Dei, quod mihi promittis? Cui episcopus: Non est hoc (inquit) illud regnum, sed initium viæ, per quam venitur ad illud. Cum vero peruenissent ad baptisterium, clericus, qui chrisma deferbat, à populo est interceptus, vt ad fontem venire nequiverit. Sanctificato autem fonte, nutu diuino chrisma defuit. Et quia propter populi pressuram vlli non patebat egressus ecclesiæ vel ingressus, sanctus pontifex oculis ac manibus protensis in celum, coepit tacite orare cum lachrymis. Et ecce subito columba nix candidior attulit in rostro ampullulam, chrismate sancto repletam, cuius odore mirifico super omnes odores, quos antè in baptisterio senserant, omnes qui aderant, inestimabili suauitate repleti sunt. Accipiente autem sancto pontifice ipsam ampullulam, species columbæ disparuit. De quo chrismate fudit venerandus episcopus in fontem sacratum.

Crucis &
litaniz &c.

Chrisma
celitus ad-
fertur.

Viso autem rex tanto miraculo, abnegatis diaboli pompis & operibus eius, petijt se à sancto pontifice baptizari. Procedit nouus Constantinus ad lauacrum salutarium, in quo delendi erant lepræ veteris morbi, sordentesque antiquæ peccatorum macule diluendæ, diuino muneri obsequente beato Remigio, in quo apostolica doctrina & virtutum gratia alter representari videbatur Syluester. Ingresso autem in fontem vitalem Clodoueo, sanctus episcopus dixit ore facundo: Mitis deponere colla Sicambri: adora quod incendiisti, incende quod adorasti: præceptis salutaribus illum instruens, humili deuotione venerari ecclesias, ad cultum religionis ædificatas, vt Deum adoraret in eis, quas rigida profanitate incendere consueuerat: & idola, quæ in asys sapientia miranda est in breuitate sermonum, quibus discretionem ostendit interitum obsequij, angelis & hominibus exhibitam legimus: & illam adorationem & seruilitatem, quam cultu diuinitati debito, Deo soli iuxta præceptum ipsius, non autem vlli creature exhibendam, sanctæ scripturæ lectione cognoscimus. Et sic post confessionem orthodoxe fidei, ad interrogationem sancti pontificis secundum Ecclesiasticum morem, baptizatus est trina mersione in nomine sancte & indiuidue Trinitatis, patris & filij & spiritus sancti. Et susceptus ab ipso pontifice de sancto fonte, perunctus est sacro chrismate, cum signo sanctæ crucis Domini nostri Iesu Christi. Baptizantur autem res eius. Alboscedis & Landehildis, & factum est gaudium magnum in illa die angelis sanctis in celo, & hominibus deuotis in terra. Multi denique Francorum exercitus, necdum ad fidem conuersi, cum Raganario vltra Sommam fluuium aliquandiu degenerant,

Abrenūcia-
tio regis.

Adoratio
duplex.

Deut. 6.
Matth. 4.

Rex bapti-
zatur.

Vngitur
chrismate.

runt, donec Christi gratia cooperante, gloriosis poritus victorijs, eundem Raganarium, flagitijs turpitudinum inferientem, victum a Francis, sibi traditum rex Ludouicus occidit, & omnem Francorum populum per beatum Remigium ad fidem conuertere baptizari obtinuit.

De miraculo siquidem, quod Dominus dignatus est ostendere per columbae speciem in allatione chrismae, sicut & de alijs, rata est Catholicorum Patrum sequenda sententia, qua dicitur: Diuina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio praebeat experimentum.

Baptizatus autem rex cum gente integra, plurimas possessiones per diuersas provincias sancto Remigio tam ipse quam Franci potentes dederunt: quas ipse per diuersas ecclesias tradidit, ne Franci eum rerum temporalium cupidum esse, & ob id ad Christianitatem eos vocasse putarent, & fidem Christi ac sanctum sacerdotium vilipenderent.

De quibus rebus in Orientalibus Franciae partibus, petentibus traditoribus, portionem quandam episcopo Rhemensi adiunxit: & de his quae in Rhemensi provincia illi fuerunt traditae, non modicam partem ecclesiae sanctae Mariae in castro Lauduni clauati Rhemensis parochiae, ubi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaldum, virum carae nobilem, & tam in scripturis sanctis, quam & in secularibus literis eruditum, qui relictam coniugem, nepte scilicet ipsius beati Remigij, vitam religiosam expetierat, episcopum ordinauit, & parochiam ipsius comitatus Laudunensis praefato castro subiecit. Qui Genebaldus plus quam necesse fuerat, de antea vita & gradu sublimitate confidens, cum debuerit cogitare, quia nec David sanctior, nec Salomone sapientior esset, qui mulierum delinimentis periclitati sunt: incaute suam uxorem, quam relinquens mutauerat in sororem, quasi pro instructione salutari, frequentius se visitare permisit, oblitus scripturae, dicentis: Lapidibus excauant aquae, & alluione terra consumitur, & rupis transfertur de loco suo. Vnde contigit, ut crebrae visitationes, & blanda ac frequentia mulieris colloquia, durum contra luxuriae molliem cor episcopi emollirent, & quasi rupem saxeam de loco suae sanctitatis ad luxuriae inquinamenta transtulerint. & item contra scripturam, dicentem: Quis alligabit ignem in sinu suo, & vestimenta eius non comburentur? admota igni palea, id est, muliebris carnis materia, libidinis ignem suauione diabolica, quasi vento vehemente, exagitante, ardor luxuriae in flammam erupit, & concubente eo cum eadem, quondam uxore sua, mulier concepit: & post partum mandauit episcopo, filium se peperisse. Genebaldus vero confusus & dolens, nuncio dixit: Quia latrocinio, ut latere homines, quod Deum latere non potuit, in cubiculi abscondito generatus est, recte vocabitur Latro. Sic ei nomen imponat. Et quia culpa hominibus non innotuit, ne suspicio inde procederet, si se a solita visitatione foemina illa subtraheret, coepit ut antea domum frequentare episcopi. Sicque factum est, ut recta hominibus culpa, & in cordibus tam episcopi quam foeminae rectus luxuriae ardor, quoniam, ut notum est, quo magis tegitur, rectus magis aestuat ignis: contra culpam compunctus episcopus, post sletum ad culpam rediit, & oblitus est quod planxerat, cum extinguere noluit, quod per desiderium ardebat. Iterauit peccatum, quod egerat. Concepit iterum mulier, & misso nuncio, mandauit episcopo se foeminam peperisse: quam iussit nominari Vulpeculam. Quod, cur ita eam nominari voluerit, qui fraudes & significationes in scripturis ipsius animalis cognoscit, quas ad dolos ac versutias deceptoris diaboli, & ad carnis petulantis illecebras & anfractus retulit, facile satis aduertit. Tandem Domino, qui beatum Petrum respexit, & negationem amarissime fleuit, illum respiciere, Genebaldus in se reuersus, ad sanctum Remigium misit, petens ut Laudunum veniret: quia tales causae ibi emergerant, quas per se dissimulare non posset. Beatus autem Remigius, sicut Genebaldus petijt, Laudunum peruenit. Et susceptus cum debita reuerentia, ac secreta cubiculi petens, Genebaldum interrogauit, pro qua causa illum uocauerit. Genebaldus vero cum maximo sletu & ciulatu volens tollere stolam de collo suo, & procidere ad pedes sancti Remigij, cum magna virtute a beato Remigio est detentus, ne stolam de collo suo tolleretur. Et postquam diutius ambo fleuerunt (intellexerat enim beatus Remigius Genebaldum admisisse crimen, pro quo stolam uellet deponere) vix singultibus & lachrymis Genebaldus per ordinem omnia retulit, quae commiserat. Quem sanctus Remigius videns contritum & penes desperatum, blandè consolatus est, dicens: Non tantum doleo de admissio te crimine, quantum quod sic male

Nota ca-
sum sancti
viri, & caue
peccandi oc-
casionem.
Iob 14.

Prou. 6.

Matth. 26.

sentis de Domini bonitate, cui secundum Euangelicam veritatem, non est impossibile omne verbum. Ipse de nihilo cuncta fecit, primumque parentem, in quo omnes peccauerunt, gratia saluum fecit: nullumque peccantem ad se reuersum despexit, qui peccatores sanguine suo redimere venit. Quatriduanum etiam foetorem Lazarum, lachrymis sororum, quae significant sollicitas ac flebiles poenitentium cogitationes, compatendo, fleuit & a mortuis suscitauit, suscitatum conuiuio suo admisit. Mulieris etiam ipsius, quae fuerat in ciuitate peccatrix, manibus iniquitate pollutis, sanctissimos pedes suos is, qui super angelorum omnium verticem ad patris dexteram considerat, attrectari non renuit. Nunquam ulli quantiscunque vel qualibuscunque peccatis mortuo, seu mole ac seclerum enormitate sepulto, gratiam resurrectionis a peccatis denegat. Digne poenitentem, atque peccata sua desistentem, per ianuam reconciliationis communioni altaris sacrosancti restituit.

Et ut erat doctissimus, ac orator eloquentissimus, testimonia de latitudine sanctae scripturae, & exempla poenitentium in vnum colligens, ad animandum eum illi proposuit, & exhortato poenitentiam indixit. Factaque mansuetudo cum lecto in modum sepulchri, & paruis fenestellis, ac oratorio, quae hodieque manent secus ecclesiam sancti Iuliani, Genebaldum in ea reclusit, & clerum ac parochiae ipsius populum per septem annos, ut & propriam parochiam, gubernauit, & vnam diem Dominicam Rhemis, alteram apud Laudunum celebravit. In qua reclusionem poenitentiae, quantae contritionis & continentiae idem Genebaldus fuerit, diuina misericordia demonstrauit.

Septimo siquidem anno in vigiliae cenae Domini, cum idem Genebaldus in oratione pernoctaret: & seipsum defleret, quoniam is, qui ad hoc ordinatus fuerat, ut in illa die poenitentes Deo reconciliaret, ipse suis criminibus exigebatur, nec inter poenitentes in ecclesia merebatur consistere: circa mediam noctem angelus Domini cum magna venit luce ad eum in oratorium, ubi pronus iacebat, & ait ad eum: Genebalde, exaudita sunt pro te orationes patris tui Remigij: suscepit quoque Dominus poenitentiam tuam, & dimissum est peccatum tuum. Surge, & hinc egredere, facque ministerij episcopalis officium, & reconcilia Domino poenitentes de criminibus suis. Genebaldus autem nimio terrore percussus, respondere nil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & ne timeret, hortatus est, sed gauderet in misericordia Domini sibi collata. Qui animatus, dixit ad angelum: Non possum hinc egredi, quia dominus & pater meus Remigius clauibus, inquit, me a Domino missum, sicut patet tibi celum, sic & ostium istud patebit. Et statim saluo sigillo ac ferra, ostium illud apertum est. Tunc Genebaldus in modum crucis se iactans in limine, dixit: Etiam si ipse Dominus Iesus Christus dignatus fuerit ad me venire peccatorem, hinc non egrediar, donec ille venerit, qui me in eius nomine in ista reclusionem constituit. Et statim angelus Domini discessit ab eo.

Beatus quoque Remigius in crypta, quae retro sedem erat ecclesiae sanctae Mariae Rhemensis, pernoctabat in oratione, & quasi dormiens, in excessum est raptus: Et vidit angelum assistentem sibi, qui ei omnia, sicut dicta & gesta fuerant, narrauit, & iussit ut quantocius Laudunum peteret, & Genebaldum sedi episcopali restitueret, & coram se ministerium episcopale agere persuaderet. Mox sanctus Remigius, nihil dubitans, cum summa celeritate Laudunum petijt, & in limine ostij, saluo sigillo & ferra reuerati, Genebaldum iacentem reperit: quem extensis brachijs cum gaudio & lachrymis laudans Dominum precorperat, restituere maturauit, & Rhemos cum gaudio repedauit. Genebaldus itaque in sanctitate & iustitia postea omnes dies vitae suae gratia Dei peregit, praedicans cunctis, quanta illi fecerat Dominus.

Ludouicus rex sedem suam in Sueffionum ciuitate, vnde Syagrium expulerat, costringens, delectabatur praesentia & colloquio beati Remigij. Sed quia villas, quas sibi rex & Franci in Pagis, Sueffionico videlicet & Landunensi, dederunt, ut supradictum est, episcopo Laudunensi & alijs casis Dei donauerat, non habebat in vicinitate ipsius ciuitatis Sueffionum, nisi vnam villulam, quae sancto Nicalio data fuerat. Vnde suadere religiosissima regina, & petentibus locorum incolis, qui multiplicibus xenijs erant grauati, ut quod regi debebant, ecclesiae Rhemensi persoluerent, rex sancto Remigio concessit, ut quantum circumiret, dum ipse meridie quiesceret, totum illi donaret. Sanctus autem

Luc. 1.

Iohan. 11.

Iohan. 12.

Luc. 7.

Nota poe-
nitentiam
tanti viri.

O eximium
cordis con-
triti exem-
plum.

S. Genebal-
dus resti-
tuitur sedi
suae &c.

Liberalitas
regis erga
S. Remigium,
autem

autem Remigius per fines, quæ manifestissime patent, pergens, signa sui itineris misit. In quo sine quidam homo habens molendinum, repulit sanctum Remigium, ne intra illos fines ipsum molendinum concluderet. Quem beatus Remigius blandè alloquens, dixit: Amice, non sit tibi molestum, ut simul habeamus hoc molendinum. Ille autem reiecit eum. Et statim rota molendini verti in inuersum coepit. Idem autem homo clamauit post beatum Remigium, dicens: Serue Dei, veni, & habeamus simul hoc molendinum. Cui sanctus Remigius: Nec mihi, nec tibi. Et sic talis fossa in eodem loco deuenit, ut extunc & nunc vsque in perpetuum molendinum ibi esse non potuerit. Et quia repulsus est à quibusdam hominibus, ne syluulam quandam intra terminos suos concluderet, dixit ut nec folium vnquam de ipsa sylua intra terminos suos, cum esset contingua, euolaret, nec sustis versùs illos terminos inde caderet. Quod & obseruatum est, quandiu illa sylua mansit. Abinde quoque procedens, venit ad villam, nomine Caminacum. Quam concludere intra fines illos volens, ab hominibus eiusdem villæ reiectus est. Tum ille hilari vultu modò reiectus, modò repropinquans, signa per suum iter misit, sicut loca demonstrant, per quæ reiectus & per quæ propinquans perrexit. Tandem reiectus, dixit illis: Semper laborate, & egestatem sustinere: sicut hodieque manentis sententiæ verborum illius virtus ostendit. Surgente interea rege à somno meridiano, reuersus est ad eum sanctus Remigius, & omnia, quæ ambitus circumitionis illius continuit, ei præcepto suæ autoritatis rex donauit: quæ vsque hodiè Rhemensis ecclesia, quarum rerum capita sunt Iudiacus & Ociliacus, iure quieto possidet.

Legimus in sacra & antiqua historia, sanctum David montes Gelboë maledixisse, ut nec ros nec pluuia veniret super eos, neque essent agri primitiarum. Habemus sanctum Remigium ore prophetico maledixisse insensibilibus creaturis, ut possessores earum, sterilitatis damno in vindicta retributionis ferirentur.

Eulogius quidam vir prepotens, conuictus apud regem Ludouicum de crimine regie maiestatis, cum se purgare non posset, ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, & ad intercessionem beati Remigij confugium fecit. Cui sanctus Remigius & vitam & rerum suarum apud regem obtinuit possessionem. Idem autem recompensationis gratia sancto Remigio Sparnaecum villam suam in proprietatem dare voluit. Sanctus autem Remigius retributionem temporalem pro intercessionis suæ beneficio recipere noluit. Sed quoniam idem Eulogius verecundie confusione adductus, quia contra natales suos vira donari per alterius indulgentiam meruit, in seculari habitu stare non voluit, sanctus Remigius ei dixit, ut si perfectus esse vellet, venderet omnia sua, & daret pauperibus, & sequeretur Christum. Et sic de thesauro ecclesiastico taxatum precium, quinque scilicet milia argenti libras, Eulogio dedit, & eandem villam in possessionem ecclesiæ comparauit: bonum exemplum omnibus episcopis, tam suo tempore in carne viuentibus, quam post eum in ordine succedentibus derelinquens: ut pauperibus, aut viduis, aut pupillis, vel pro his, qui ad misericordiam Ecclesiæ confugiunt, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes, in exilio aut in insulis damnantur, aut certe quamcunque sententiam suscipiunt, iuxta sacros canones subuenientes, vel quæcunque agentes bona, pro temporali retributione non faciant: sed iuxta Dominicam vocem, Grátis accepistis, grátis date: quod Dei gratia, id est, grátis data acceperunt, grátis etiã, id est, sine retributione temporali proximis largiantur. Vnde benè, cum virum iustum describeret, propheta ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dixit, munere tantum: sed adiunxit, Ab omni: quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio, est subiectio indebitè impensa: Munus à manu, pecunia: Munus à lingua, fauor. Qui ergò sacros ordines tribuit, vel quodcunque bonum, vnde retributionem à Deo sibi in futuro seculo reddi cupit, tunc ab omni munere manum excutit, quando in diuinis rebus non solum vllam pecuniam, sed etiam gratiam non requirit.

Partem etiam maximam syluæ in Vosago precio comparauit, & mansioniles ibidem constituit, qui ab aquis, super quibus constituti sunt, Cosa & Gleni vocantur: hominesque in eisdem mansionilibus de vicina episcopij villa, quæ Berna dicitur, à Francis sibi data, manere disposuit, ut picem annuatim religiosis locis ecclesiæ Rhemensis administrarent: quibus & Pensam dedit, quæ vsque hodiè ab incolis ipsorum locorum habetur, cum qua debitum suum exoluunt. Ipsius quoque comparationis suæ fines per gy-

rum adeò exterminauit, ut & omnibus videntibus pateat ipsa exterminatio, & à progenie in progenies hætenus ipsæ exterminationes, ab eo factæ, nominatenus vocitentur ac designentur. In quibus exterminationibus quodam loco in fuste cauo manu suâ petram misit, quam omnes, qui volunt manum in cauerna, in qua petra posita est, ponere, possunt & ipsam petram voluere, & eam à cauerna nullo ingenio valent extrahere. Post quadam verò tempora quidam inuidens, quòd multi ad laudem sancti Remigij hoc pro religione tenebant, manu ipsam petram de cauerna extrahere voluit. Quod non valens, securi ipsum pertusum ampliare tentauit: & eleuante eo securim, ut sustem percuteret, dextera manus illius exaruit, & oculorum lumen amisit: & qui famam sancti Remigij extinguere voluit, laudis venerationem adauxit. In hac solitudine, quam sanctus Remigius de pice locis religiosis Rhemensis ecclesiæ, suo vel successorum suorum tempore consulturus sategit, rectoribus Ecclesiæ patenter ostendit, quia interiore: ne aut exterioribus dediti, ab intimis corrumpantur: aut solis interioribus occupati, quæ foris debent, proximis non impendant. Sed sic sibi mer ad spiritualia vacent, ut exteriorum administrationem non relinquunt: ne, cum curare corporalia iam funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè concurrant: & si eis necessaria præsentis vitæ non tribuunt, neque eos libenter audiant. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud eius animum manus misericordiæ non commendat. Tunc autem verbi semen facillè germinat, quando in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde rectorem necesse est, ut interiora possit infundere, cogitatione innoxia etiã exteriora prouidere. Hanc pastorum solitudinem Paulus excitat, dicens: Qui suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Quæ beati Remigij solitudo quantum Domino placuerit, miraculo ostenso in eo, qui eius bonis operibus inuidebat, euidenter ostendit.

Ludouicus rex cum Dei benedictione per sanctum Remigium accepta, de victoria sibi ab eo prædicta securus, & in mandatis accipiens, ut tam diu ad dimicandum pergeret, quam diu illi benedictum vinum, sibi ab eo datum, in quotidiano vsu potatum sufficeret: iter arripuit contra Gundebaldum & Godegisilum fratrem eius, commoto exercitu maximo: & Burgundiones cum ingenti multitudine venerunt contra eum super Osharam fluuium secus castrum, quod Diuion dicitur: ibique inter se atrociter confligentes, Gundebaldus ac Godegisilus cum Burgundionibus terga verterunt, & vix fuga lapsi euaserunt. Ludouico, ut solebat, existente victore, Gundebaldus se in Auinione reclusit, & per Aredium consiliarium suum pacem à Ludouico expetiit. Ludouicus vero, ablatis thesauris, cum præda maxima & Francorum exercitu ad propria est reuersus. Et mittens legatum, nomine Paternum, virum industrium, ad Alaricum regem Gotthorum, de amicitia inter eos cõditione mandauit. Alaricus verò cum per Paternum velogenio Ludouicum decipere, à Paterno exploratis, quæ circa eum erant, & thesauris eius ingenio subartatis, illusus est.

In diebus illis rex Ludouicus cum venisset Parisios, ubi sedem suam constituit, ait ad reginam & ad populum suum: Satis mihi molestum est, quòd Gotthi Arriani partem optimam Galliarum tenent. Eamus cum Dei auxilio, & eiciamus eos de terra ipsa, nostrisque diritionibus, quia valde bona est, eam subijciamus, habentes iustitiam aduersus Alaricum, ad quem pro amicitia conditione legatum direximus, per quem nos decipere voluit. Placuit hoc consilium proceribus Francorum. Tunc per consilium reginæ consilium beati Remigij in Aureliano ciuitate Episcoporum synodum conuocauit: in quo conuentu multa vtilia constituta fuere. Rex quoque deuotissimus, pergens contra Alaricum Arrianum, benedictionem petiit à sancto Remigio. Cui & benedictionem dedit, & victoriam in verbo Christi spondit: deditque illi plenum vas, quod vulgaris consuetudo flascōnem appellat, de vino quod benedixit: sicut & fecerat, quando post baptismum contra Gundebaldum perrexerat, præcipiens illi, ut tam longè ad bellum procederet, quam diu illi & suis, quibus inde dare veller, illud vinum de prædicto flascōne non deficeret. Bibit ergò inde rex, ac regalis familia, & numerosa turba populi, & exinde vberissime satiantur: & vas vini detrimentum non patitur, sed benedictione Dei, per sanctum Remigium indita, more fontis inundatione repletur. Mouit autem rex

cunctum exercitum suum de populo Francorum, versus Pictauos ciuitatem: ibi enim tunc Alaricus rex Gotthorum commorabatur: & sic per pagum Turonicum pergens, & reuerentiam sancto Martino atque beato Hilario exhibens, sicut locis suis lector inueniet, cum Alarico rege Gotthorum in campo Moglotinse super fluuium Glinno, milliario decimo ab vrbe Pictauorum, bellum conseruit. Illisque inter se compugnantibus, Gotthi cum rege suo nimis colliși, terga verterunt. Ludouicus sicut solebat, victor extitit.

Alarici rex. Cumque Alaricum interficeret, duo Gotthi cum contis eum ex aduerso in latere feriunt: sed propter lorica, qua indutus erat, ledere nequiverunt. Magis autem lorica fidei indutum Dominus per orationem sancti Remigij, patris & patroni sui, adiuuit eum. Patrata siquidem victoria, & multis ciuitatibus suae ditioni subiugatis, vsque Tolosam perrexit: & thesauros Alarici accipiens, per Engolismam ciuitatem, cuius muri ante conspectum eius corruerunt, interfectis Gotthis Arrianis, qui ibi erant, cum gloriosa victoria de multis ciuitatibus, ad propria redijt.

Ludouicus Consul factus. Per idem tempus ab Anastasio Imperatore codicillos Ludouicus rex pro consulari accepit. Cum quibus codicillis etiam illi Anastasius coronam auream cum gemmis & tunicam blatteam misit: & ab ea die consul & augustus est appellatus. Sed & Hormisdas Romanae Sedis pontifex sancto Remigio, antiquae metropolis episcopo, quae tunc temporis habebat sub se duodecim ciuitates & totidem Episcopos eisdem praesidentes, vires suas in regno Ludouici regis, nuper cum integra gente ad fidem conuersi per sanctam eius praedicationem, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis, commisit hoc modo:

Epistola Hormisdæ Papæ ad Remigium.

Dilectissimo fratri Remigio Hormisdæ. Suscipientes plena fraternitatis tuae congratulatione colloquia, quibus nos germanae salutis tuae laetificauit indicio corporali cum spiritualibus officijs incolumitas subnixa: congruum esse perspeximus, hanc ipsam, quam mente gerimus, verbis aperire letitiam. Agis enim summi documenta pontificis, dum & praedicanda facis, & ea insinuare non differs. Prærogatiuam igitur de nostri sumpsimus electione iudicij, quando id operatum te esse didicimus, quod cæteris agendum obnixius imperamus, ut in provincijs tanta longinquitate disiunctis, & Apostolicae sedis vigorem, & patrum regulis studeas adhibere custodiam. Vices itaque nostras per omne regnum dilecti & spiritualis filij nostri Ludouici, quem nuper, adminiculante superna gratia, plurimis & Apostolorum temporibus equiparandis signorum miraculis, praedicationem salutaris comitantibus, cum gente integra conuertisti, & sacri dono baptismatis consecrasti, saluis priuilegijs, quae metropolitanis decreuit antiquitas, praesenti autoritate committimus: augentes studij huius participatione ministerij dignitatem, releuantes nostras eiusdem remedio dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuersa seruari: gratius tamen esse solet, si ituris trames ostenditur, & laboraturis iniuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas, & decreta sanctissimis definita concilijs, ab omnibus seruanda mandamus. In his vigilantiam tuam, reuerentia custoditis, nullum relinquit culpæ locum sanctae obseruationis obstaculum. Ibi fas nefasque praescriptum est: ibi prohibitum, ad quod nullus audeat aspirare: ibi concessum, quod debeat mens Deo placitura praesumere. Quoties vniuersale poscit religionis causa concilium, te cuncti fratres euocante conueniant: & si quos eorum specialis negotij pulsât intentio, iurgia inter eos oborta compesce, discussa sacra lege determinando certamina. Quicquid autem illic pro fide & veritate constitutum, vel prouida dispensatione praecceptum, vel personae nostrae autoritate fuerit confirmatum, totum ad scientiam nostram instructa relationis attestazione perueniat. Eo sit, ut & noster amemus officij charitate dati, & tuus securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat, frater charissime.

Nota Rom. Pontificis auctoritatem. Huius sancti Hormisdæ pontificatus tempore, sepè fatus Ludouicus rex gloriosus coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari solet, beato Petro, sancto Remigio suggerente, direxit. Hic beatus Hormisdas Papa misit Constantinopolim ad Iulianum

num Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Episcopum, cuius animam vidit angelis in caelum deferri sanctus Benedictus, qui pro curatione puellae demoniacae, ad beatum Remigium literas suas direxit.

Post hæc omnia mortuus est Ludouicus rex in pace, & sepultus est in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina sua edificauerunt. Mortuus est autem anno quinto, postquam cum Alarico rege Gotthorum pugnavit. Regnavit quoque simul annis triginta. Et eodem momento, quo mortuus est Ludouicus Parisijs, reuelante spiritu sancto beatus Remigius, cum esset Rhemis, defunctum fuisse cognouit, & sibi assistentibus sanctis fratribus suis, quos una cum eo post patris obitum Cronildis regina nutrebat, in clericum se totondit, & processu temporis, vitae ac religionis suae merito, partem hereditatis à patris regibus obtinuit: de qua Duziacum villam in pago Mosogamensi, cum appendicijs suis, sancto Remigio & Rhemensi Ecclesiae tradidit, & villam Riuliacum in pago Biturico sancto Dionysio delegauit. Villam quoque Nouientum in pago Parisiaco, cum omnibus ad se pertinentibus, matri Ecclesiae Parisiensis ciuitatis, ubi presbyter extitit ordinatus, donauit. In qua villa, plenus virtutibus, migrans ad Dominum, in Ecclesia, quam ipse edificauerat, corpore fuit in pace sepultus.

Cum Episcopi demum Galliae ac Belgicae provinciarum, causa fidei ad synodum conuenerunt, beatus Remigium vndecunque doctissimum, & in scripturis sanctis eruditissimum, ac in Ecclesiasticis dogmatibus exercitatum, ad idem concilium venire petierunt. Cui synodo Arrianus quidam hereticus, acerrimus disputator, & dialecticis positionibus ac conclusionibus confusus, & inde nimis elatus, intererat. Ingreddiente autem sancto Remigio Episcoporum concilium, à multitudine fratrum expectantium, assurgens omnibus, reuerenter sicut angelus Dei suscipitur. Superbus autem hereticus, & male de viro Dei sentiens, indignatus est ei assurgere. Qui protinus, cum sanctus Remigius ante eum transijt, ita obmutuit, ut nec verbum quidem vllum effari potuerit. Expectantibus autem omnibus, ut post allocutionem sancti Remigij hereticus ille aliquid diceret, nihil potuit loqui: sed ad vestigia sancti Remigij pronus cadens, nutibus veniam petijt. Cui sanctus Remigius dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi, veri filij Dei viui, si ita de eo rectè sentis, loquere, & de illo, sicut catholica credit Ecclesia, crede & confitere. Ad cuius vocem antè superbus hereticus, humilis iam & catholicus, licet confessus est, & in eadem confessionis suae fide se permanens professus est. Sicque anima per infidelitatem perditam, & corporali voce propter superbiam condemnato, viderant, seu hec audire erant, sacerdotibus patenter ostendens, de malè sentiendo peccante in Christum, qui per humanitatem proximus & frater nobis fieri dignatus est, quomodo erga peccantes in se vel in Ecclesiam, atque rebelles, & erga post recognoscentes & poenitentes debeant agere.

Senescente autem sancto Remigio, & DEI spiritu sibi reuelante, quoniam abundantiam ipsius anni secutura esset fames: secutus sancti Ioseph prouidentiam, de anno na, quæ in villis Episcopij nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, acervos, quos metas dicimus, fecit, ut populo, fame postmodum laboraturo, inde subuenire valeret. Unde & in villa, quæ Celtus dicitur, plures metas fieri iussit. Ipsi autem homines Celtenses, semper rebelles & seditiosi fuerunt. Qui quadam die Dominica inebriati, coeperunt inter se dicere: Quid ille lubileus (sic enim appellabatur propter ætatis prolixitatem sanctus Remigius) facere vellet de illis metis, quas congregauerat? an ciuitatem inde facere vellet? quia sicut turres per muros ciuitatis, ita per circuitum cortis, metas habebantur. Et suadente diabolo, se mutuo adhortati sunt, ut focum in eas mitterent. Quod cum sancto Remigio in propinqua villa, quæ Basilicae cortis dicitur, consistenti, celeri nuncio est delatum, ascendit equum, ut ad tantam praesumptionem compescendum, ad Celtum veniret. Quod cum peruenit, iam ipse meta ardebant. Beatus autem Remigius & ætate & vespertino frigore, sicut in autumno solet fieri, frigidus, de equo descendit, & à longè se calefacere cepit, tranquillo corde & ore dicens: Semper bonus est focus, si non super potest. Veruntamen omnes, qui hoc egerunt, & qui de eorum germine nati fuerint, viri ponderosi fiant, & foeminae gutturnosa sint. Quod ita

4. Reg. 5.

Exod. 34.

Psal. 41.
Psal. 16.

Psal. 126.

Psal. 41.

Psal. 126.

Iohan. 15.

S. Remigi
sit cecus.

Recipit vi
sum.

Episcopus
fuit annis
74.
Moritur.

completum est. Nam vsque ad tempora Caroli Magni Imperatoris, qui eosdem ho-
mines de Celto, quoniam Vicedominum in eadem villa morte crudelissima occide-
runt, exterminauit, & authoribus interfectis, consentientes per diuersas provincias
dispergi, atque perpetuo exilio cōdemnari fecit, & de ceteris villis Episcopi Rhemen-
sis eandem villam restaurari praecepit: ita viri & feminae mulctari permanserunt, sicut
sancti viri sententia promulgauit. Quosdam etiam de eorum progenie, qui tunc fuga
lapsi, cum alij dispergebantur, remanserunt, & ad eandem villam redierunt. nos hanc
vindicta sustinentes sententiam vidimus, sicut & Giezi cum domo sua, maledictione
Elisei, epra mulctatus est.

Aptè quidem sententia viri Dei, spiritu eius repleti, quo sicut presentes vidit, ita po-
steros eorum rebelles ac seditiosos praevidit: vindictam huiusmodi praeuidentes non
solum in se, verum & in genere contraxerunt: ut sicut peccato primi parentis, per tra-
ducem seminis, cuncti ex eo geniti peccatum eius & mortem corporis pro peccato
illatam traxerunt, ita & genitalibus eorum praeuidentes generati, vindictam illatam
generantibus sustinerent. Et quia in femineo sexu non erat, ubi vindicta similis in mem-
bris similibus monstraretur: sicut per guttur primae matris gustus illicitus transiens, ad
preuaricatricis sobolem deriuauit culpam, sic & ad genitas de hac stirpe propagaretur
ignominiosa hereditas: veluti per Moysem Domino dicitur: Qui reddis iniquitatem pa-
trum filiis ac nepotibus.

Post praemissas autem & alias multas virtutes, quas Dominus per hunc sanctum su-
um operari dignatus est, gemitus & suspiria illius exaudiens, quibus dicebat: Quando
veniam & apparebo ante faciem Dei: & Satiabor, dum manifestabitur gloria tua: reue-
lauit ei Dominus, consolans eum, imminere diem obitus sui: Qua de re, secundum sa-
cerdos canones, testamentum rerum suarum condidit, ad hereditatem illam festinans, de
qua Propheta dicit: Cum dederit dilectis suis somnum, haec est hereditas Domini.
Omnis qui dormit in morte, perdit hereditatem. Sed cum dederit dilectis suis somnum,
haec est hereditas Domini: quia electi Dei postquam peruenierint ad mortem, tunc inue-
niunt hereditatem. Sic sanctus Remigius terrenam derelinquens hereditatem, acce-
pit aeternam: quia olina fructifera per lucida misericordiae opera exiit in domo, vi-
delicet Ecclesia Dei. Vnde sperauit iure in misericordia Dei sui, veraciter dicens: Fue-
runt mihi lachrymae meae panes die ac nocte: quia sicut corpus satiatur pane, ita de la-
chrymis reficitur anima, quoniam exinde sperat remissionem peccatorum habere. Di-
es vero & nox, pro seculi diuersitate ponuntur: quia siue in prosperis rebus, siue in ad-
uersis, desiderij sui lachrymas Deum desiderans anima fundit, sciens scriptum: Vanum
est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.
Ante lucem quippe surgere, est, prius quam claritas aeternae lucis & retributionis
appareat, in praesentis vitae nocte gaudere. Sedendum ergo prius est, ut post recte sur-
gamus: quia quisquis nunc se sponte humiliat, hunc sequens gloria exaltat. Mandu-
cat autem panem doloris: qui gemit in hac peregrinatione, & caelesti desiderio ad
aeternam anhelat patriam. Conditio siquidem testamento, & dispositis omnibus, quia
ut scriptum est, verus agricola omnem vitis verae palmitem fructum ferentem purgat,
ut fructum plus afferat: oculorum corporalium lumine aliquandiu est priuatus, quate-
nus mentis oculis intentius quae superna sunt, ad quae toto desiderio anhelabat, con-
templari valeret. Studebat autem in suae probationis tentatione semper gratias age-
re, hymnis Dei & laudibus diebus ac noctibus vacans, & fidei mente intelligens, quo-
niam qui humiliter flagella suscipiunt, post flagella sublimiter ad requiem suscipiuntur.
Quod & in eo Dominus in praesenti volens ostendere, quasi pignus aeternae lucis ante-
quam decederet, visum ei restituit: Vnde, sicut & de amissione luminis, nomen Domi-
ni benedixit. Et non post longum spatium sciens adesse diem sui transitus, per Missa-
rum celebrationem ac sacrae communionis largitionem, valefaciens & dans pacem fi-
liis suis, postquam per viginti & duos annos in clericali ordine: in Episcopatu vero se-
ptuagintaquatuor continentissime ac religiosissime fidelis seruus & prudens Domino
ministravit, nonagesimo sexto aetatis suae anno, Idibus Ianuarij, sancti certaminis cur-
sum consummato, fide seruata, eum multiplici bonorum operum fructu & animarum
lucro, ut diu desiderauit, anima caelos penetrans, terrae corpus reddidit: accipiens ste-
lam albam, animae scilicet beatitudinem sempiternam, donec in resurrectione alteram acci-

accipiat stolam, beatam videlicet vna cum anima resumpta glorificandi corporis im-
mortalitatem.

Beatus igitur athleta Dei, confessor officio, martyr quoque studio, inuidus certami-
ne, palmam quarens sanguine. Quem quia diu contigit in corpore viuere, necesse fuit
etiam longiora carnis & diaboli & prauorum hominum tentamenta tolerare. Quia
enim, adiuvante se Domino, virtutem patientiae fortiter seruare contendit, & in pace
Ecclesiae vixit, & tamen martyrij palmam tenuit. Consummato ergo feliciter cursu, ad
sanctorum Apostolorum ac martyrum consortium, confessor Domini preciosus Remi-
gius post mortem corporis gloriosè peruenit, sicut attestatur Apostolica illi gratia col-
lata, gens videlicet Francica, ad fidem Christi per eum conuersa, & baptisimi gratia con-
secrata: martyrij palma, longanimitas patientiae in longuitate ipsius vitae: confessionis
gloria, orthodoxae fidei praedicatio, & virtutum tam in vita ipsius corporis, quam & post
obitum praecleara ostensio.

Ceterum cum funus sanctissimum deferretur ad sepulturam versus Ecclesiam san-
ctorum martyrum Timothei & Apollinaris, secus Ecclesiam sancti Christophori mar-
tyris, in loco, ubi extunc & nunc crux est posita, & ubi multa miracula Deus postea
pro sancto Remigio ostendit: ita feretrum est aggrauatum, ut nullo modo quocun-
que ingenio, vel à quantiscunque hominibus posset moueri. Et stupentibus omnibus, & petentibus Dei omnipotentiam, ut dignaretur ostendere, in quo loco eiusdem san-
cti sui corpus vellet reponi: designauerunt ad basilicam praefatorum martyrum, & se-
pulturam moueri non potuit. Proposuerunt, ut ferretur ad Ecclesiam sancti Nicalij, &
moueri non potuit. Proposuerunt, ut ferretur ad Ecclesiam sanctorum Sixti & Sini-
ei, & nec sic moueri potuit. Tandem coacti, quoniam parua ecclesiola erat in hono-
re beati martyris Christophori, sed nullum corpus nominati sancti in ea iacebat, & in qua
eique circumiacentibus atrijs, ex antiquo erat coemeterium Rhemenis Ecclesiae: pe-
tuerunt ut Dominus declararet, si in eadem ecclesiola vellet illud corpus sanctissimum
poni. Et sic tanta facilitate motum est feretrum, ut nullum onus portantes sentirent: Tandem mo-
ueretur. Sepultum est autem illud venerabile corpus in eadem ecclesiola, ubi altare est in ho-
nore sanctae Genesae, quae familiarissima extitit beato Remigio. Quod manifestum
est actum fuisse diuina dispositione, atque ipsius voluntate, ut sicut res suo nomine
adquisita, iuxta sacras leges episcopo Ecclesiae Rhemenis erant unitae: ita & quae
ipsius meritis erant decetero acquirenda, Rhemeni Ecclesiae, in cuius iaceret territo-
rio, vniuerentur.

Post cuius obitum cum lues inguinaria populū primae Germaniae deuastaret, & omnes
Rhemenis provinciae incolae huius cladis terrorentur auditu, conuenit Rhemenium
populus ad sancti sepulcrum, congruum huius causae flagitare remedium. Accensis quo-
que cereis, lychnisq; non paucis, hymnis psalmisq; celestibus per tota exuebat noctem.
Mane autem facto, quid adhuc precari desit, in tractatu rimatur. Repererunt etenim,
reuelante Deo, qui sanctum suum mirificari voluit apud homines, quem apud se miri-
ficatum habebat, qualiter oratione praemissa, adhuc maiori propugnaculo urbis propu-
gnacula muniretur. Assumpta igitur palla de beati sepulcro, componunt eam in modum
feretri: accensisque super cruces cereis atque super ceroferarijs, dant voces in canticis:
circumuenit urbem eam vicis, nec pretereunt vllum hospitium, quod non hac circum-
lues aggredditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedens, quo beati pi-
gnus accessit, ac si constitutum cerneret terminum, intrò ingredi vilo modo non est
ausus: sed etiam quae in principio peruaserat, huius virtutis repulsa reliquit. Qui beatissi-
mus pontifex & in vita corporis, & post obitum, sicut infirmis sanitatum gratiam red-
didit, sic & in peruersores sepius vltor extitit.

Erat enim haud procul à basilica campus tellure fecundus, (Tales enim incolae olcas
vocant) & hic datus sancti basilicae fuerat. Quem vnus è ciuibz peruenit, despiciens
hominem, qui eum sancto loco contulerat. Qui cum ab Episcopo ac loci praeposito
crebro conuentus fuisset, ut quae iniuste peruaserat, redderet: paruipendens verba, quae
audiebat, pertinaci direpta defensasabat intentione. Denique causa extitit, & non deuo-
tio, ut properaret ad sancti basilicam. Arguitur iterum à loci praeposito pro peruatione
campi, sed nihil dignum ratione respondit. Explicitisque negocijs, assenso equo ad do-
mum

Feretrum
immobile.

Tandem mo-
ueretur lere-
trum.

Psal. 41.

Nota popu-
li deuotio-
nem.

Eius deuo-
tionis esse.
aus.

num redire disponit: sed obstat nisi eius sacerdotis iniuria. Nam sauciatus à sanguine, diruit in terram. Obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tollere: clauduntur oculi, qui concupierant: manus contrahuntur, quæ rapuerant.
Tunc balbutiens, & vix sermonem explicare valens, ait: Deferte me ad basilicam sancti, & quantumcunque super me auri est, ad sepulcrum eius proijcere: Peccavi enim, auferendo res eius. Adspiciens autem dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Nè accipias, quæso, sancte Dei, munera eius, quæ nunquam cupidè accipere consueuisti. Nè sis, deprecor, adiutor eius, qui inflammante concupiscentia, rerum tuarum nequam possessor exitit. Nec distulit sanctus audire vocem pauperis sui. Nam homo ille licet iussisset dari munera, ostendit sanctus Domini, se illa non acceptasse. Vnde rediens peruasor domum, amisit spiritum, recepitque ecclesia res suas.

De Translatione S. Remigij.

Sepulto siquidem, ut prædiximus, corpore beati Remigij in ecclesia sancti Christophori, cum multa & stupenda miracula in eadem Ecclesia per merita eius, Domini gratia fierent, ampliata & exaltata est ipsa Ecclesia. Et facta crypta retro altare, in quam transferretur corpus sanctissimum, effossum est de loco, in quo erat, ut in fossam, factam in memorata crypta, deponeretur, sed nullo modo moveri potuit. Superueniente autem nocte, & pernoctantibus fratribus in hymnis & canticis, multis accensis luminaribus, circa mediam noctem sopor in omnes irruit. Et euigilantibus eis, Calendis Octobris cum sanctissimo corpore sepulcrum inuentum est, angelicis manibus positum, in fossa cryptæ, retro altare factæ. Tantaque euigilantes odoris suauitate repleti sunt omnes, qui adfuerunt, ut humana lingua hoc effari non valeat: & sic per totam diem & in crastinum ipse odor in eadem Ecclesia perseuerauit. Ipsaque die translationis eius, cum diuinis laudibus sumptæ sunt reliquie à corpore illius, de capillis videlicet eius, & casula ac tunica ipsius: & inuolutum est corpus illius integrum, sed exiccatum de brandeo rubeo.

Processu denique temporis Pipinus rex, Caroli Magni pater, volens Episcopij Laudunensis villam, quæ Anisiacus dicitur, accipere quasi sub censu, sicut & alias quasdam seceerat, venit in ea manere. Vbi cum dormiret, venit ad eum sanctus Remigius, dicens: Tu quid hic facis? Quare intrasti in hanc villam, quam mihi te deuotior homo dedit, quamque ego Ecclesiæ Domine mee sanctæ Dei genitricis donauit? Et flagellauit eum satis duriter, ita ut liuores postea in corpore eius parerent. Et cum disparuit beatus Remigius, Pipinus surrexit, ac valida correptus febre, quantocyus ab ipsa villa recessit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Et deinceps princeps regni, usque ad modernam æpoca, ibi non mansit, sicut nec in Codiciaco vel Iuliaco, nisi Ludouicus rex Germanie, quando super fratrem suum Carolum regnum eius inuasit, in Iuliaco mansit, & in die crastina turpiter ante ipsum fratrem fugiens, vix euasit.

Nostri ætate colonus quidam villæ Rhemenfis Episcopij, quæ Plumbea Fontana dicitur, manebat iuxta fiscum regium, qui Rosetus vocatur, & nec peculium, nec messem, vel pratum propter fiscalinorum infestationem quietè habere valebat. Vnde sepe iussuriam apud regios ministeriales petijt, quam obtinere non potuit. Tandem inuenit sibi salubre consilium. Nam coxit panes & carnes, & accepit ceruisiam in vasculis, prout potuit. Quæ omnia in vase, quod vulgò benna dicitur, collocauit, & carro superposuit: sicque iunctis bubus, candelam in manu habens, ad basilicam sancti Remigij properauit. Quò perueniens, de pane & carne ac ceruisia matricularios pavit, candelam ad sepulcrum sancti posuit, & eius auxilium contra opprimentes se fiscalinos expetijt. Pulverem quoque de pauimento Ecclesiæ, quantum valuit, collegit, & in panno ligauit, & in prædictam bennam misit, & desuper linteum, sicut supra corpus mortui affectari solet, composuit, & cum carro suo ad propria remeavit. Quicumque autem de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret, respondit se sanctum Remigium ducere. Et admirabantur omnes in dicto & facto illius, putantes illum esse amentem. Perueniens autem cum eodem carro in pratum suum, in eo pastores pascentes diuersi generis animalia de fisco Roseto inuenit: & inuocato sancto Remigio, ut eum contra oppressores suos adiuuaret, ceperunt boues & vacca cum maximis mugitibus inuicem se cornibus impetere, hirci hircos, capræ capras cornibus impu-

Corp' mo-
ueri non
potuit.

Pipinus rex
flagellatur
à S. Remi-
gio.

Nota piam
rustici sim-
pliciterem.

Vide celestem
animad-
uertionem.

impugnare, porci cum porcis conflagere, verueces cum veruecibus se collidere, pastores se sustibus & pignis mutuo percutere. Et leuato maximo turbine, pastores ciuersus Rosetum fugere, ac si maxima multitudo insequentium eos cum flagellis persequeretur. Quod videntes & audientes fiscalini, nimio terrore percussi, non putauerunt se vel vna hora viuere posse. Vnde correcti à presumptione sua, ab afflictione pauperis sancti Remigij adeò cessauerunt, ut postmodum idem pauper homo pacificè & sine inquietudine possideret sua. Et quoniam iuxta fluuium Saram in loco luto so manebat, maximam molestiam in suis habitaculis à serpentibus sustinebat. Qui accipiens sua habitacula sparsit, & postea serpens in eis locis, in quibus pulvis sparsus fuerat, non apparuit. Quibus ostensis miraculis, certo indicio colligere possumus, quia si non habitantes in fide, in tribulationibus nostris auxilium sancti Remigij ex corde petierimus, & ab angelorum satanæ, qui in serpente matrem humani generis allocutus deceperat, infestationibus, & à prauorum hominum improbitatibus, eius meritis & intercessionibus liberabimur.

Tempore Ludouici Imperatoris, duo fratres Franci forestarij eius, inuasertunt partem de sylua, quam in saltu Vosagi, ut supra ostendimus, sanctus Remigius in vita sua precio comparauerat, intra fines eius, dicentes quòd plus pertineret ipsa sylua ad fiscum Imperatoris, quam ad partem sancti Remigij. Contradicientibus autem hominibus de potestate Rhemenfis Ecclesiæ, vnus eorum altercando venit ad porcos suos, quos in eandem syluam ad pastionem miserat, inter quos lupum inuenit. Quem, ascendens equum, velociter est insecutus. Et volens eum percutere, equo expauescente, collisit caput ad vnum fustem de ipsa sylua, ita ut cerebrum illius in terram deflueret: & mortuus est. Frater verò eius concitè pergens in partem alteram, peruenit ad quandam petram, & dixit: Omnibus notum sit, quia usque ad hanc petram est ista sylua Imperatoris. Et cum percuteret eandem petram dolatoria, quam in manu portabat, exilièrunt ab illa particula in oculos eius, & excacatus est. Sicq; ambo receperunt mercedem presumptionis & mendacij sui.

Quidam vir nobilis de territorio Niuernensi, obtentis reliquijs beati Remigij, oratorium in eius honore in proprietate sua edificauit: vbi Dominus multas virtutes per merita ipsius sancti sui ostendit. Cum autem defuncto Ludouico Imperatore, Aquitani gentilecia mobilitate absque iugo principis, prout quisque poterat, se esserre, & ad inuicem pugnare, ac per contiguos pagos debacchari ceperunt, pauperes homines subsistantias suas in Ecclesijs reponere studuerunt. Vnde confisi opinione virtutis, quæ ibi fiebant, ad saluandum sua in eodem oratorio quique poterant, certatim reposuerunt. Audientes autem predones idem oratorium multis plurimorum opibus refertum, aggressi sunt eas diripere. Quorum vnus obseratum ostium pede percussit, ut seram efferret, & mox eidem ostio pes eius adhæsit, & resupinus præsumptor in terram cecidit. Quod videntes alij, aufugerunt. Ipse autem miser cruciatu cogente, cum maximo ciulatu cepit culpam suam fateri, & cum lachrymis amarissimis profiteri, quòd si Deus per merita sancti Remigij pedem illius ab ipso compede solueret, nunquam vltremo de ipsa vel de alia Ecclesia quicquam tolleretur, vel tolli, quantum in ipso esset, vltimo modo consentiret. Caballum quoque suum cum sella, & alia, quæ potuit, ad eandem Ecclesiam donauit: sicque post confessionem & lachrymas atque professionem & vocalaudus remansit, usquedum computrescente crure ac femore, post diutinum laborem mortuus fuit.

Quando tres fratres reges, Clotarius, Ludouicus, & Carolus, regnum post patris sui obitum inter se diuiserunt, episcopium Rhemense, quod tenebat Folco presbyter, Carolus inter homines suos diuisit, villam Iuliacum Richuino in beneficium dedit. Cum autem vxor illius, nomine Berta, in cubiculo villæ ipsius iaceret, venit ad eam sanctus Remigius, dicens: Non est iste locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet esse, qui hanc villam habere, & in hoc cubiculo iacere debet. Surge quantocyus, & hinc abscede. Quod illa paruipendit, putans se visum inane videre. Altera vice venit ad eam sanctus Remigius, & dixit ei: Cur hinc non abcessisti, sicut tibi præcepi?

Nota lector
miraculum
ex puluere.

Gene. 3.

Pœna vsur-
pantium
res eccle-
siasticas.

Nota vtri-
onem dis-
tinctionis.

I A N V A R I V S.

Vide nē ampliū te hīc inueniam. Quod illa, vt prius, pro nihilo duxit. Tertiū vt venit ad eam sanctus Remigius, dixit: Nōne iam semel & secundo tibi praecepi, vt hinc abscederes? Sed quia contēpisti hinc pergere, aliorum deportatione abscedes. Et percussit illam virga, quam tenebat in manu. Quae toto corpore in maximum tumorem conuerso, quod vidit, viro suo Richuino & alijs quā plurimis dixit, & per aliquantos dies seuerissimē cruciata, vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Ecclesiam sancti Remigij deportari, eamque ibidem sepeliri fecit. Mirantur quidam, quod cum vindicta mortali illam de praedicta villa expulit, & corpus eius in Ecclesia sua sepeliendum recepit. Quod nemo mirabitur, si perpenderit, qua intentione sancti vindictas in delinquentes exerunt: Videlicet vt si se recognouerint, hīc recipiant quod merentur, nē post mortem aeternis supplicijs crucientur, sicut in libro Regum legimus de propheta illo, qui inobediens orī Domini extitit, & a leone percussus interiit: & post vltionem perceptam, a leone corpus illius intactum permansit. Si autem hīc se non correxerint, in quos vindicta procedunt, vt alij de flagellis eorum emendentur, & metuentes corrigantur, sicut scriptum est: Mulctato pestilente, sapientior erit paruulus. Causantur etiam aliqui, quoniam sanctus Remigius nunc in rerum suarum inuafores, & familiae suae oppressores non vindicat, sicut praecedentibus temporibus egerat, vsurpantes Psalmi versus: Signa, inquit, non videmus, iam non est propheta, & nos non cognoscet ampliū. Sed non hinc causandum, verū dolendum atque timendum est, quia impletur nostris, quod praedictum est antiquis temporibus. Scriptum est enim in Apocalypsi: Factus est sol vt faccus cilicinus. In extremo quippe nostro tempore sol quasi cilicinus faccus ostenditur: quia fulgens vita praedicantium, ante reproborum oculos aspera & despecta probatur, & sanctorum miracula per contemptum peccantibus, in iudicio subtrahuntur, sicut scriptum est: Nē quando conuertantur, & sanem eos: quatenus plenius obruantur supplicijs, qui nunc gaudent etiam in delictis. Verumtamen hīc sanctus imitator Domini sui, qui non omnia vindicat, vt eius ostendatur patientia: nec omnia inulta dimittit, vt eius probetur prouidentia: licet non tam frequenter exerat in perniciosos vindictam, non vsquequaquē inulta nostris temporibus deserit praesumptionum piacula.

Nam Blithgarius quidam nup̄r mansum de thesauro Ecclesiae in villa Tenoilo praecio apud Bernardum custodem obtinuit, vnde famulos sancti Remigij cum flagellis eiecit. Conclamantibus autem eis sanctum Remigium, vt eos adiuuaret, idem Blithgarius cum irrisione illis respondit: Modō parebit, qualiter vos sanctus Remigius adiuuabit. Videte, quomodo in adiutorium vestrum venit. Et inter haec verba cum maximo clamore ingemuit, & incredibiliter inflando intumuit, sicque medius crepuit & mortuus est. Quibus auditis, diuinam in nobis vindictam pertimescentes, blasphemiam crudeliter tractemus, & nē contra mala proximi, pertrahamur ad retributionem mali, vel ad liuorem odij: nē per tentamenta diaboli, ad delectationem vel consensum peccandi: nē contra flagella summi opificis, prorupamus in excessum murmurationis. Licet enim non fiant nobis tam frequentia ac reuerenda per hunc seruum suum miracula, tamen certi esse debemus, quia non subtrahit ciuitati suae, ac nobis ciuibz suis continua intercessionis suae auxilia, sicut de Ieremia legimus: Hic est, inquit, fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo & vniuersa sancta ciuitate Ierusalem.

De secunda S. Remigij Translatione.

ANNO incarnationis Dominice octingentesimo quinquagesimo secundo, nup̄r adhuc ampliata ipsa Ecclesia, cum de loco cryptae prioris, sepulcrum vna cum beati Remigij corpore translatus est in cryptam, maiori & pulchriori opere factam, ipsum corpus sanctissimum, sicut & in anteriori translatione, ab Episcopis Rhemorum dioeceseos integrum inuentum est, & brandeo rubeo involutum. Et cum de ipso sepulcro in locello argenteo translatus, pars de ipso brandeo cum sudario, quod fuerat super caput eius, assumpta in seriniolo eburneo, scilicet altare sanctae Mariae in ciuitate honore debito veneratur. Locellus autem argenteus, cum

Corpus S. Remigij in regum inuentum.

DE S. REMIGIO ARCHIEPISCOPO.

309

cum corpore ipsius sancti, sepulcro marmoreo, in quo antē iacuerat, superpositum fuit, & reliquiae, quae ad caput illius extra sepulcrum repertae fuerant, in sepulcro, in quo iacuerat, a praefatis Episcopis fuerunt positae Calendis Octobris: Quo Calendarum die & altera eius translatio ante plures annos fuerat celebrata. Cum autem sanctissimum corpus eius de sepulcro in praedictum locellum argenteum translatus fuit, Rado tunc subdiaconus Ecclesiae Sueffonicae, qui cum episcopo suo Rothado illuc conuenerat, iam per annum integrum dolore dentium adeo die noctuque vexabatur, vt sensum praenimio dolore metueret perdere. Qui, dum Episcopi in compositione sancti corporis intenderet, maxillam in qua dolore vexabatur, loco in quo corpus sanctum iacebat, apposuit: & mox ab ipso dolore liberatus, deinceps dentium dolorem nō sensit, sicut post viginti quinque annos idem referre curauit. Eripso die in quodam oratorio, ubi memoria beati Remigij colitur, in pago Ribuario, duo contracti sanati fuerunt. Ex tempore quidem primae ac secundae translationis, sicut & antē, multae & insignes virtutes in eodem loco per ipsius sancti merita ex diuersis infirmitatibus sunt operata. Quas quidem habemus descriptas, sed hic propter pluralitatem, & quia sapius ibidem ostenduntur, omisimus ponere.

Quia ex digestis virtutibus abundantissime claret, quā insigni illum Dominus gloria & honore dignatus sit coronare, & vt erat in conspectu eius, mirabilem hominibus demonstrare: de quibus, fratres charissimi, breui epilogo quaedam commemoramus, vt contemplemur, qualiter hic beatissimus patronus ac protector noster, sanctorum, tam veteris quā noui Testamenti, patrum spiritu, scilicet diuersitate operationum, vnius eiusdemque spiritus a diuersis accepta, viuens in corpore plenus fuerit, & post obitum consors miraculis claruit. In eo nanque, quod calitus praenunciatus, & ex nomine designatus exiit, repraesentatos nobis Isaac patriarcham & Iohannem Baptistam videmus: In eo, quod sanctificatus necdum natus, & ab adolescentia in reclusionē, populi deuotū praesentiam, item Ieremiam & Iohannem Baptistam: In eo, quod ab Episcopis prouinciae Rhemensis & clero ac populo electus, & signis super eum diuinitus ostensis est ordinatus Episcopus, Marthiam, qui ab apostolis & ceteris fidelibus electus & oblatu Domino, diuina est sorte ordinatus Apostolus: In eo, quod inter amarissimos huius seculi fluctus, meritorum atque virtutum, orationum ac praedicationum remigio sanctam Ecclesiam ad portum aeternae lucis gubernauit, Noe, qui arcam, praesignantem Ecclesiam, in diluuiū erexit. In eo, quod splendida facta est eius facies de praesentia Christi, Moysen. In eo, quod inter flammās & residua, quae necdum ignis vorauerat, stetit, & incendium se transire prohibuit, Aaron. In eo, quod insensibilibus maledicens, cultores earum damnauit sterilitate, Dauid. In eo, quod tria milia virorum, praedicatione sua conuersorum, vigilia sancti Pasche baptizauit, & puellam a morte resuscitauit, beatum Petrum, qui in sancta Pentecoste totidem milia Iudeorum ad fidem conuertit, & baptizari fecit, & Dorem a morte resuscitauit. In eo, quod ferocissimos Barbaros a feritate sua mitigauit, & Rhemis ad baptizandum conclusit, quibus post sacrum baptismum panem calis & spiritualem potum dedit, Eliseum, qui hostes venientes in Samaria conclusit, quibus cibum & potum dari precepit. In eo, quod paruissimos liquores superabundari fecit, Eliam & item Eliseum. In eo, quod regi Ludouico predixit prophetico spiritu, quae sibi suisque postea erant ventura, Esaiam, qui regi Ezechiae, quae illi suisque erant futura, predixit. In eo, quod longē positus corpore, praesens spiritu, obitum regis cognouit, itidem Eliseum, cuius cor praesens erat, quando Naaman in occursum Giezi de curru suo descendit. In eo, quod reuelante sibi sancto spiritu famem futuram praenoscens, prouidentiam, quomodo laboraturo fame populo subueniret, adhibuit, Ioseph. In eo, quod vt iustus iustificaretur adhuc, corporalium lumen oculorum aliquandiu amisit, & postea visum recepit, Tobiam. Sed & quia viris verē palmas fructum ferens, purgatus est, quō fructum plus afferret, cum oculorum mentis lumine, quod non amisserat, lumen corporalium oculorum, quod aliquandiu amisserat, in tentatione patiens & laudes referens, post tentationem autem probatus, lumine corporalium oculorum recepto, vt in amissione, Dominum benedixit, Iob consideramus: qui patiens in tentatione, nomen Domini benedixit, & post tentationem probatus, duplicia sua possedit. In eo, quod die sui recessus cognito, per Missarum celebrationem suis valefecit.

Miraculū.

Item aliud.

Gen. 17.

Luc. 1.

Ierem. 1.

Luc. 1.

Act. 2.

Gen. 7.

Exod. 34.

Num. 16.

2. Reg. 1.

Act. 2. & 9.

4. Reg. 6.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

4. Reg. 20.

4. Reg. 5.

Gen. 41.

Tob. 2. & 11.

Iob 1. & 42.

valefecit

IANVARIVS.

valefecit ac obiit, beatum Iohannem Apostolum & Euangelistam. In eo, quod palla sepulcri cladem inguinariam restrinxit ac repulit, egregium Paulum, cuius sudario ac semicinctijs sanabantur ægroti. In eo, quod zelo iustitiæ & viuens in corpore, & post obitum in delinquentes vindictas exercuit, item Moysen, Phineen, Iosue & Eliam, Petrum Simonis Magi, Ananiæ & Sapphiræ percussorem, & Paulum Elymæ magi ex-cacatorem. In eo, quod sanctissimum corpus eius prius in designata nutu diuino Ec-clesia sepultum, & postea angelico ministerio de loco ad locum est deportatum, Aba-cuc Prophetam, qui manu angeli de Iudæa super lacum Babylonis est deportatus, in-deque in Iudæam reuectus: & Moysen qui à Domino, angelico utique ministerio, fuit sepultus: cuius sepulcrum sicut nemo vsque in præsens nouit, ita cuiusmodi ordine se-pulcrum istius sancti translatus fuerit, nemo cognoscit.

VERSVS INSCRIPTI SEPVLCHRO
S. REMIGII.

HIC famulus Hincmar Domini, sacra membra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui prius est sanctus, mundo quam matre creatus,
Et magnus dictus cælitus ore Dei.
Bis denos bimosque gerens feliciter annos,
Sorte Dei sumpsit pontificale decus.
Sexaginta simul bis septem manserat annis
Istius urbis honor, præsul, & orbis amor.
Vitam defunctis reddens, quoque homina cæcis.
Egerat & viuens plurima mira satis.
Nam domuit fera corda animo pius, ore profusus,
Sicambriæ gentis regia sceptrum sacrans.
Nonaginta quidem sex cum compleuerat annos,
Splendida lux nostras deseruit tenebras.
Idus iam plenas cum Ianus mensis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Isdem Hincmarus prius hac in sede sacerdos,
Post triginta loco constitit & numero.
Cui sextusdecimus sub hac radiante lucerna.
Remigio, Rhemis munia chara dedit.
Annis septenis, quinque ac mensibus egit
Pastoris curam, hæc recolenda patrans.
Oclingenteno quinquagænoque secundo,
Quo Deus est anno virgine natus homo:
Tertius & Carolus regni componeret ætus,
Oclober primam cum daret atque diem.
Ac ter centenus octauus tangeret annus,
Hic iustus Domini quo petit astra poli,
Ter centum fuerant tres & deni quatuor anni,
Quo vitæ Francos gurgite lauit ouans.
Ipsius is præcipis cælesti in sede locetur,
Quem terris coluit verus amator, Amen.

F. LAV-

DE S. PONTIANO MARTYRE.

F. LAURENTIVS SVRIVS LECTORI.

AD calcem vitæ huius beati Remigij ab Hincmaro conscriptæ, quedam deerant in exemplaribus MS. quæ nos habuimus: quæ cum postea ab alijs accepissem, animaduerti nihil habere historicum, sed pleraque penè ad verbum descripta ex Gregorio Romano Pontifice, eius nominis primo, itemq; Hilario Picta uorum Episcopo, alijsq; patribus. Itaq; omittenda putavi, nè Tomi huius moles nimium exeresceret.

DE S. PONTIANO MARTYRE, EX LI-
BRIS PERANTIQUIS MANUSCRIPTIS. EX

*hac historia petita sunt, quæ in antiquissimis Martyrologijs legun-
tur. Stylum aliquot locis nonnihil mutauimus in
gratiam lectoris.*

IMPORIBVS Antonini Imperatoris excitata est perse-
cutio in Christianos, ut cõpellerentur idolis immolare. In-
sidiabantur autem infideles fidelibus, & Christianorum no-
men haud secus, atque inquinamentum quoddam, abo-
minabantur. Porro iubente Antonino Imperatore, Fabia-
nus quidam ad urbem Spoletanam profectus est, ut eius lo-
ci Christianos ad idolorum culturam adigeret. Is ergo
cum eò peruenisset, sedit pro tribunali, omnemque ad se
populum conuocari iussit. Qui eum aduenisset, his verbis
allocutus est: Pijssimus Imperator Antoninus ablegauit
me ad hanc urbem, ut, si quis eius præceptis nolit obtempe-
rare, capitali sententia puniatur. Itaque multi de populo ei consentientes, idolis sacri-
ficauerunt: multi verò in fide Domini nostri Iesu Christi permanentes, multas toleraue-
runt afflictiones & tribulationes, ut, animas suas Domino per martyrium consecrarent.
Impius namque iudex Fabianus Christianos multis modis persecutus est.

Erat tunc temporis quidam Pontianus nomine, in Dei timore firmus & stabilis, qui
noluit idolis offerre sacrificium. Iussu igitur Fabiani à satellitibus eius comprehensus
est, & ad illius tribunal adductus. Cui sic ait Fabianus: Quis vocaris? Respondit Ponti-
anus: A parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impositum est: sed ego aliud
maius & præclarior habeo, nempe Christiani. Dixit ad eum Fabianus: Iuuenis benè na-
te, abijce animi tui incredulitatem. Error enim te inuasit, quo fir, ut derelinquas pijssi-
mos deos nostros, & colas hominem, quem Iudæi persecuti sunt de ciuitate in ciuita-
tem, & tandem cruci affixerunt, qui te adiuuare non valebit. Accede ergo, & adora
misericordes deos, & noli seduci hominum maleficis artibus: quia Deus tuus, in quem
tu credis, non poterit te liberare e manibus meis. At sanctus Pontianus in illum respi-
ciens, ait: Non poteris me seducere impuris sermonibus tuis: neque Imperator tuus
me abstrahere valebit à Domino meo Iesu Christo, ut adorem idola surda & muta, quæ
non possunt liberare cultores suos.

Tunc iratus Fabianus iudex, sanctum Pontianum vestibus nudatum, iussit virgis
cadi, nec cessari à verberibus, donec sanguis eius largiter in terram diffunderet. Cum
autem huic operi instarent ministri, sanctus Pontianus dixit iudici: Horribilis vultu, &
abominabilis cum dijs tuis, non te pudet tui, cum cernas me non sentire pœnas, quas
mihi inferri voluisti? Credo enim in Dominum meum Iesum Christum, quod ille te
pudesciet, quemadmodum solet confundere patrem tuum diabolum. Iratus Fabia-
nus, præcepit ut super prunas nudis plantis ingredi cogeretur. At sanctus Pontianus
signum Christi in frõte sibi fecit, & super arduentes carbones nudis pedibus ambulauit,
dicens ad iudicem: Ecce ego in nomine Domini mei Iesu Christi nudis plantis arden-
tes calco carbones: tu quoque, si ausus es, mitte manum tuam in aquam calidam in no-
mine Iouis tui, & vide num te seruare possit illæsum. Tunc Fabianus ira inflamma-
tus, iussit eum suspendi in eculeum. Vbi eum à carnificibus torqueretur, illi viribus de-
stituti, clamare cœperunt: Væ nobis, quia nos maiori afficimur cruciatu, quam iste.

Manus

14. IANVAR.
Alij habent
cũ 19. IANU.

Pontianus
comprehē-
ditur.

Constantia
martyris.

Virgis eaz.
dicitur.

Signū cruce
eius sibi im-
primat.

Torquetur
in eculeo.

Manus nostræ iam elanguerunt, & vnci fracti sunt, nihilque possumus elicere. Tum vero impius iudex præcepit, vt in ima carceris conijceretur. Venerunt autem ad eum omnes religiosi, confirmabantque animum eius, vt in agone martyrij constantem se exhiberet.

Leones mæ
suecunt.

Psalm. 55.

Plumbo li-
quefacto
perfundit.

Capite ple-
ctitur.

Audiens hoc impius Fabianus, iussit eum de carcere educi, & adduci in amphitheatrum, duosque leones saeuos in eum dimitti, vt ossa eius comminuerent. Bestiis autem corrixantibus, sanctus Pontianus ita Dominum orauit: Domine Iesu Christe, salua me de ore leonum, vt enarrem nomen tuum fratribus meis. Et cum orationem complisset, venerunt ad eum leones rugientes, illoque viso, adeo sunt mansuesciti, vt demissis cernicibus beatum Pontianum adorarent. Quod cum vidisset omnis populus, exclamauit voce magna, dicens: Verè magnus est Deus Christianorum: dimittatur sanctus Dei. At Fabianus cernens in populo seditionem oriri, iussit eum iterum in carcerem retrudi, & ibi duodecim dies sine cibo potuque relinqui, vt fame confectus, spiritum exhalaret. Sed cum ille in carcerem inclusus esset, circa noctis medium angelus Domini apparuit ei in imo carceris, cibum caelestem adferens, eumque confortans his verbis: Forti animo esto. Elapsis indè diebus duodecim, venerunt ministri vt tollerent corpus eius: putabant enim famis nimietate iam extinctum eum esse. Et ecce inueniunt illum psallentem atque dicentem: In Domino confido: non timebo quid faciat mihi homo. Renunciauerunt ergo Fabiano, quod nihil mali passus esset Pontianus. Præses ergo Fabianus de carcere produci eum mandat, plumboque liquefacto dorsum eius perfundi. Ministri his auditis, æneum adferunt cacabum, plumbumque feruenter liquefaciunt. Deindè annunciant præsidi paratum esse supplicium: Tum ille iussit sanctum virum in lecto ferreo extendi, plumboque feruente perfundi, vt perterritus poenæ acerbitate, dijs sacrificaret. Itaque ministri arrepto æneo cacabo, infuderunt plumbum in dorsum martyris: sed sicut enatat aqua in marmore, ita de eius dorso plumbum enatauit. dixitque sanctus martyr ad Præsidem: Ecce Deus meus ex omnibus supplicijs tuis me eruit, & necdum erubescis? Fabianus respondit: Audi me Pontiane, & sacrificia dijs, & serua animam tuam. Sanctus Pontianus dixit: Obmutescce infelix, & noli auribus meis hanc iniuriam irrogare: quoniam dii tui dæmonia sunt surda & muta, quæ te non possunt adiuuare.

Audiens hæc Fabianus iudex, ira feruescens, ita dixit: Contemptor deorum Pontianus, qui dijs sacrificare noluit, spiculatori tradatur, & caput eius amputetur. Quo dicto, adduxerunt eum vt decollaretur. Ille verò positis humi genibus, sanctas preces obtulit Domino, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me ad hanc horam perduxisti, vt per agonem passionis diabolum confunderem in tuo sancto nomine: & nunc Domine suscipe spiritum meum in pace. His dictis, percussit eum spiculator, & sanctus martyr consummauit agonem suum decimonono Calendas Februarias. Porro Christiani noctu abstulerunt corpus eius à ponte sanguinario, & sepelièrunt eum in pace non longè à muro vrbs Spoletanæ, in fundo qui appellatur Lucianus. Sepultus verò est 15. Calendas Februarij, dederuntque omnes gloriam Deo, qui vincit inimicos, & coronat sanctos suos. Ipsi honor & gloria in secula, Amen.

PROLOGVS BEDAE IN VITAM S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS.

FELICISSIMUM beati Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ ciuitate, Domino adiunante, promeruit, Paulinus eiusdem ciuitatis Episcopus versibus hexametris pulcherrimè ac plenissimè descripsit: qui quia metricis potius, quam simplicibus habiles sunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum vtilitatem, eandem sancti Confessoris historiam planioribus dilucidare sermonibus, eiusque imitari industriam, qui martyrium beati Cassiani de metrico opere Prudentij, in commune apertumque omnibus eloquium transtulit.

Quære To-
mo 4.

VITA

VITA S. FELICIS NOLANI, CONFESSORIS, AVTHORE VENERABILI BEDA presbytero.

FELIX natus est in Nola quidem Campania, sed^{14. IANVAR.} patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriente Nola veniens, ibidemque quasi indigena inhabitans, genuit filium Felicem: cuique defunctus reliquit hæreditatem substantiæ locupletis, cui tamen ipse promissæ in caelestibus hæreditatis dona præposuit. Habuit autem & fratrem cognomine sui patris, id est, Hermiam, cum quo patrimonium diuideret Hermias terrenum. Qui longè à Felicis moribus agens, atque idèd^{frater eius,} felicitate indignus perpetua effectus est. Nam terrena solummodo bona diligere studuit, & Cæsaris potius, quam Christi, esse miles elegit. At contra Felix, nominis sui my-

sterium factis exequens, mox à puero se diuino famulatui subiecit, & crescente gratia virtutum, primò Lectoris officium in Ecclesia suscepit, ac post ad Exorcistæ gradum prouectus, immundos ex obsessis corporibus spiritus eiicere cepit. Cumque & in hoc ministerio virtutibus clarus extitisset, non mora, condignum meritis Presbyterij gradum subiit: nec minor gradu, mente & opere remansit, sicut etiam adueniens tenta-

Nam tempore eodem exorta infidelium persecutio, graui Ecclesiam certamine pulsauit: nec tamen portæ mortis, portas filiæ Sion, vt non nunciarent laudem sui creatoris, anertere potuerunt. Cumque magistri authoresque perfidiæ primum suæ vesaniæ consilium contra ipsos veritatis ac fidei Dominicæ magistros intendissent, primosque episcopos vel presbyteros ecclesiarum, ad terrorem minorum, aut morti tradere, aut ad negadam fidem cogere conspirassent: factum est, vt ministri erroris & infesti fudoris, Nola quoque peruenientes, episcopum vrbs illius, nomine Maximum, virum doctum, pietate atque ætate venerabilem, ad tormenta quærent. Quod ille animaduertens, memor Domini præcepti, quo dictum est, Cum vos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam: petit ad tempus secessum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice presbytero, quem filij loco compledebatur, atque hæredem suæ sedis accipere desiderabat. At persecutores ubi episcopum inuenire nequiuērunt, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, eumque primum quasi maximam post episcopum vrbs arcem, à constantia famosæ suæ virtutis deijcere, vel blandiendo promissis, vel poenis terrendo satagunt. Compræhensus ergo Felix ab aduersarijs furentibus, sed ipse multum de interna spiritus sancti consolatione confusus, mittitur in carcerem tenebrosam: ubi manus simul & collum ferrea vincula stringunt, neruo pedes arstantur. Fragmenta quoque testarum subter eum sternebantur, ne inter horrorem & frigora longè noctis ligatus, vel somnum vel requiem capere aliquam, continuo horum acumine compunctus, sineretur.

Interea Episcopus, qui ad montium latibula hostem fugiendo secesserat, & ipse non minore martyrij passione gerebat, quam si ferro victus, aut testis superpositus, vel flammis esset vrendus. Vrebat nanque animum illius cura maxima sui gregis, vrebat & corpus fames, vnà cum gelidæ rigore hyemis: qui inter spineta sine tecto & alimento iacens, noctem vnà cum die peruegit, sollicitis continuabat in precibus. Nec difficile membra senilia, & longis exhausta ieiunijs, tanta vis malorum comprimens, vel ad mortem vsque coegit. Sed vt superna pietas apertissimè, quanta sui cura vir ille dignus esset, ostenderet, mittitur è caelo angelus, qui beatum Felicem confessorem vinculis exemptum, ad querendum recreandumque ac domi reuocandum antistitem ocys venire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clausi: sed angelus adueniens, soli Felici, qui pietatis gratia victus erat, apparuit, luce splendens corusca, & ipsam quoque domum gratia lucis adimplens: cuius voce simul & luce Felix mortis absolutum, & se sequi exeundo præcepit. Qui stupens ad imperium iubentis, cauebatur se exire non posse, quia & vinculis, & claustro carceris, & custodum diligentia teneretur.

14. IANVAR.
Patria &
pater Fel.
cia.

frater eius,

Felix sic
presbyter.

Maximum
Nola Epi-
scopus.
Matth. 10.

Felix com-
prehenditur,
mittitur in
carcerem.

Episcopi
afflictio.

Angelus
Felicem
vinculis
absoluit.

D d Porro

Porro angelus iterata voce surgere illum properè, nihil obstantibus vinculis, iussit: & dicto citius catenarum de manibus & collo eius, compedesque cecidere de pedibus. Eduxit autem illum foras miro rerum ordine, aperta sibi quidem ianua carceris, sed ceteris clausa: ita ut per ipsos custodes, quibus clauderetur, ignaros rerum iter agerent, ipso angelo instar columnarum Moisaicæ, & ducatum Felici & lumen, usque dum hostium manus euaderet, presentiarum suarum fulgore prebente. Ut autem peruenit beatus Felix confessor ad locum deserti, quod episcopus secesserat, inuenit eum agra suspiria tenui statu trahentem. Et quidem gaudens, quod eum viuentem inuenerit: contristatus verò est multum, quod inuentum morti proximum vidit. Itaque complexatus & osculatus est patrem, coepitque tentare, si forte crebro anhelitu sui oris, & sui fotu corporis aliquid caloris posset gelidis eius artubus adferre. Cum verò diu laborans, neque clamando, neque tangendo aliquid sensus vitalis in eius posset vel animo excitare vel corpore, sed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabescentem recrearet, haberet: tandem inuento salubri consilio, flectit genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, suppliciter obsecrans, ut ipse calidus eum iuaret, quod ministerium pietatis, quod iussus erat, erga patrem suum explere valeret. Nec mora: exauditus vidit pendentem vicinis in sentibus vnam, & illius esse munus agnouit, qui naturarum conditor atque author omnium, & aquam de petra produxit arida, & ipsam cum voluit in vinum conuertit. Latatusque multum hoc munere diuinæ pietatis, tulit racemum, atque ad os episcopi morientis admouit. Sed quia ille stricis dentibus instar mortui, vixit omni sensu & cordis & animæ carens, oblatum sibi gustum prorsus accipere nesciebat: tandem sanctus presbyter Felix, felici manuum suarum luctamine aperuit arida eius labia, & sic ori eius, resoluta vna, quantum potuit succi salutaris infudit. Quo gustato, mox pater sensum & animæ recepit & corporis: aperiuntur deinde oculi, linguaque, quæ siccis hærebat faucibus, ad loquendum soluta est. Et ubi plenè reuiuiscens, Felicem esse, qui ad se quærèdum venisset, agnouit, paterna illum pietate complexus, & quærè tam serò veniret, conquestus est: Vbi, inquit, tam diu demoratus es fili? Nam te iam dudum Dominus ad me venturum promiserat.

Vides autem, quia & si fragilitate victus corporis, ad horam cessi, solidam tamen animi fidelis constantiam seruaui, sicut etiam loci huius, ad quem successi, status indicat. Poteram quidem ad vicum aliquem, siue aliam urbem, ubi ab hostibus essem tutus, intrare, si mihi vilis fides, & cara hæc vita fuisset. Nunc autem cuncta hominum refugia declinans, ad deserta verò montium confugiens, diuinæ tantum me gratiæ tuitione credidi, ut videlicet me ipse quocunque modo vel ordine vellet, aut in hac vita conseruaret, aut in futuram transferret. Neque verò me spes, quæ in Deum erat, fefellit, sicut tuo manifestè probatur aduentu, per quem ab ipso, ut ita dixerim, limine mortis sum reuocatus ad vitam. Vnde, nate mi, complere festinus coeptum pietatis opus curato, & impositum me humeris tuis, domum reportare satage. Quibus dictis, Felix celerimè quod iubebatur expleuit, reuocatumque humeris antistitem, suam ad domum retulit, quam vnica seruabat anus.

Intantum autem antistes venerabilis à mundi erat rebus alienatus, ut illi de omni turba domus & summa census, anus vna superesset. Pulsatis ergò foribus, hanc suscitauit Felix, surgenti que ac ianuam aperienti dedit & commendauit episcopum. Tunc episcopus pro impenso sibi officio pietatis, beato Felici debitam gratiarum retulit actionem, & imposita capiti eius dextera, paterna illum benedictione donauit. Qui egressus inde, paucis diebus & ipse in domo sua, donec persecutionis turbo cessaret, delituit. Quod dum fieret, deseruit latebram, & letantibus de suo aduentu ciuibus, sese lætum reddidit, ac per omnia digrediens, solabatur & confortabat verbo exhortationis animos singulorum, qui acerbitate premissæ tempestatis non modicum fuerant conturbati. Nec solum verò verbo, sed & suo illos docebat exemplo & prospera mundi & aduersa despicere, sola æternæ patriæ gaudia quærere, solam superni iudicis iram formidare. Rursùm mota persecutione, quæritur Felix, veniuntque hostes usque ad habitaculum eius, illum oculis rapere ac morti tradere sitientes: qui tum fortè ab ædibus suis absens, in medio ciuitatis cum amicis consistebat, & more sibi solito verbum fidei circumstantibus turbis predicabat. Quem eo loci esse audientes aduersarij, mox stricis gladiis accurrunt: sed peruenientes ad eum, mutato diuina prouisione aut vultu ipsius, aut corde illo.

Felix erga episcopum charitas

Num. 20. Iohan. 2.

Episcopus penè exanimis redit ad se.

Portatur à Felice domum.

Felix latitabat in domo sua.

Nova persecutio.

de illorum, nequaquam eum, quem optimè nouerant, agnoscere valebant. Interrogantibus ergò ipsum, ubi esset Felix, intellexit vir prudentissimus diuinitus actum esse, ne eum agnoscerent, ridensque inquirentibus: Nescio, inquit, Felicem, quem quæritis. nec prorsus fefellit: nemo enim seipsum facie nouit. Qui statim relinquentes eum, diuerterunt aliò, & quos fortè obuios habebant, interrogabant ubi esset Felix: e quibus vnus, prorsus causam ignarus, & furere eos credens, coepit obiurgare eos demeritis, qui presentem non possent agnoscere eum, cum quo loquebantur: pariterque eis quò discederet ille, quem querebant, ostendit. Qui grauius furentes, statim vestigia beati Felicis insequuntur. At ille appropinquantibus eis, admonitus tumultu precurrentis ciuitatis, & clamoribus attoniti aduentu hostium vulgi, secessit locum in secretiorem, qui nil quidem munimentum firmioris habens, semirutum tantum muri erat stragmine preceptus. Sed mox ut virum Dei recepit, miro eum diuinæ manus est opere tueretur: sed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deseruit, confestim nutantes ipso in loco telas suspendit. Quò cum peruenissent, obstupuerunt hostes, & pressò gradu, loquebantur mutuo, dicentes: Nonne stultum est nos huc hominem quærèdo ingredi, cum liquidò appareat neminem hic præisse? quia si quisquam intrasset, nequaquam hic aranearum fila integra remanerent, quæ etiam muscæ perumpentes minime, nonnunquam scindere solent. Constat ergò quia qui huc secessisse Felicem dixit, astu fecit, ut nos ab eius inuentione longius abstraheret. Ergò recedamus, ac omittamus hic hominis latebras scrutari, ubi ipsa loci facies neminem intrasse præmonstrat. Sic delusi, discedunt properè, frementes, & non minus, quàm in Felicem, rabida mente frendentes in eum, qui se in loca talia suis dolis induxerat.

Vbi multa claruit sapientia pij conditoris ac protectoris nostri. Certè nonnunquam muri urbium altissimi ac munitissimi, ciues suos obsidentibus aduersarijs produnt magis, quàm liberant: & humilem Christus famulum suum à persequentibus armatis hostibus, tremulis aranearum callibus, ne inueniri vel capi posset, abscondit. Verè, ut venerabilis pater Paulinus de his loquens ait, ubicunque Christus adest nobis, & aranea murus fiet: ac cui Christus abest, & murus aranea fiet. Discesserunt ergò, incubente iam vespera, hostes, & Felix, illis abeuntibus, liberiùs alias petit latebras, gaudens de adiutorio diuinæ protectionis, secumque decantans: Nam etsi ambulem in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Die autem facto, secessit in locum inter ipsa edificiorum tecta secretiorem, ubi sex mensibus continuis ab hominum quidem notitia omnium segregatus, sed diuinæ gratiæ presentia fructus, manebat absconditus, videlicet iuxta vocem Psalmistæ, in abscondito vultus eius à conturbatione hominum: qui etiam miro illum atque hominibus inusitato ordine tanto temporis spatio paui.

Manebat namque in vicinis ædibus quædam mulier Deo deuota, cuius ministerio nescientis scienter ipse, qui est totius scientiæ fons & origo, Dominus utebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias escas in cibaria domus suæ, & facta in excessu mentis, eo loco inferebat has, ubi Felix confessor latebat, ibique sumendas illi ponebat, ita ut neque huc se intrasse, neque redisse vnquam scire posset: sed preparatas escas domo se posuisse credens, ita semper abibat, ponendæ memor, & mox positiæ immemor eses. Et sic beatorum Felicem ferunt sex, ut dixi, mensibus in iisdem latebris obscuri & angustis tecti mansisse, ab humana quidem societate seiunctum, sed nunquam ciuium supernorum presentia desertum: & parco nimirum victu, sed calidus ministrato, vitam duxisse felicem: quo tempore perhibetur etiam diuinæ colloquutionis dono sapius dignus fuisse habitus. Erat autem iisdem, in quibus morabatur, habitaculis cisterna vetustate de qua ipse in primis pauperem potum hauriebat: sed hæc cum nimio ætatis esset ac prouisor salutis nostræ, qui quondam sicco aëre cetero, vnum solummodò vellus ac pluuia celesti perfudit: ipse suo confessori silenti prorsus ac sereno aëre, prout opus habebat, occultis rotis gratiam, qua sitiens recrearetur, ministravit.

Completo autem hoc tempore, admonitus est oraculo diuino procedere de latebris, eo quòd iam persecutionis turbo pertransisset. Qui ut repentinus apparuit in publico, gratissimè ab omnibus, quasi à paradiso veniens, susceptus est. Coepit autem ex tempore

Felicem nō agnoscunt persecutores.

Nota mira culum.

Si Christus pro nobis, quis contra nos? Psal. 12.

Psal. 30.

Insigne miraculum.

Iudic. 6. Item aliud.

I A N V A R I V S.

tempore fidem confirmare omnium, quæ salutaria tempestatibus erat non minimum con-
nulla. Interea Deo dilectus antistes Maximus, longa prouectus ætate, diem clausit vlti-
mum: nec mora, Felix in episcopatu omnium iudicio eligitur, qui & confessor existens
inuitissimus, & doctor suauissimus, quæque bona ore docebat, ipse cuncta opere com-
plēset. Verum Felix, ut etiam humilitatis quantam in corde haberet sublimitatem, in-
sinuaret, verecunda se voce, nē hunc gradum suscipere deberet, excusauit, dicens com-
presbyterum suum Quintum, multo dignius honorem præfati gradus posse subire, cō-
quod is septem diebus antē, quā ipse, ad ordinem presbyterij fuisset promotus.
Quod itā, ut postulabat, expletum est, susceptumque episcopatus officium itā idem
Quintus administravit, ut humiliter beatissimo confessori submissus, illum pro se ser-
monem ad populum facere iuberet, & ipse plebem officio, Felix doctrina regeret.

Amator
voluntaria
paupertas

1. Cor. 6.

Eius vestit-
tus.

Miraculum
post obitū
S. Felicis.

Luc. II.
Psalm. 9.

Qui videlicet Felix, cum constantia confessionis & virtute humilitatis, etiam sum-
mus voluntaria paupertatis amator extitit. Possederat nanque ex paterna hereditate
prædia multa, domosque ac diuitias plurimas, sed tempore persecutionis proscriptus,
cuncta amiserat. At verò pace ecclesijs reddita, cum posset iura sua repetere, nequa-
quā vltra volebat: sed amicis suadentibus, ut debita sibi iura reciperet, quæ recepta
cum fœnore magnæ mercedis dispergere ac dare pauperibus posset, nullatenus id face-
re consentiens, forti sententia suggestiones eorum repellebat, dicens: Omnia mihi li-
cent, sed non omnia expediunt. Absit enim, ut res, quas causa confessionis perdidit, re-
petam: absit, ut terrenas opes, quas celestium bonorum contemplatione semel con-
tempni, quāsi hæc minis sola sufficiant, vlla ratione reposcam: quin potius pauper spi-
ritu sequar Iesum, quō opulentiū regni celorum dona percipiam: nec distidendum
quin ille, qui me & vinculis tenebrisque diri carceris eripuit, & ab hominibus seuerū
tanto tempore paut, etiam cetero vitæ meæ spatio iacentem in se cogitatum meum
enutriet. Hunc retinens animum beatus confessor, tria tantum iugera ruris modici,
& hæc conductā, & vnum hortulū proprii iuris, vnde viueret, habuit. Sed & vitæque,
ne vno quidem famulo adiutus, propria manu coluit: fructum autem eiusdem sue mel-
lis vel hortuli ad cultum, cum pauperibus semper communicare gaudebat. Eandem au-
tem & in habitu parsimoniam vir beatissimus sectabatur, itā ut simplici tantum vesti-
mento, & quod nunquā vel sibi sufficeret, esset contentus: si quid verò superesset,
pauperibus erogaret: & si forte aliundē contingeret, ut geminum haberet indumen-
tum, mox nudum meliore refouit.

Tali ergo viuens pietate, vir & nomine & merito Felix, plenus dierum atque operum
bonorum defunctus est, ac viam patrum secutus, æterna est receptus in gloria: sicut
etiam signa, quæ in ecclesia, in qua sepultus est, sunt facta per plura, testantur. Erat enim
ibi quidam rusticus, pauper rebus, sed fide integer: qui angustam pauperiem duorum
solummodo bouum possessione sustentabat, vel ipse videlicet his vtens, vel vicinis vtē-
dos pacta mercede commodans: quos cum multa inops cura diligeret atque seruaret,
quadam nocte furto ablatus perdidit. At manē factū cum eos furatos certissimē com-
perisset, amissa omni spe suæ quæstionis vel inuentionis, petit rapido cursu ecclesiam
sancti Felicis: ibidemque adueniens, ante fores domus sanctæ prosternitur, fixoque in
terram vultu, implorat & obsecrat sanctum Felicem reddere sibi boues quos perdidit.
rat, testatus multum cum lachrymis, nunquā se inde, nisi boues receperit, exiturum.
Quod eū die toto voce quidem rustica, sed fidelissima mente fecisset, superueniente
vespera eiectus est violentia turbæ, & sacris propulsatus ab ædibus, venit ad suā domum,
nec omittit continuis in laments noctem ducere per uigilem. Verum quia omnis qui
petit, accipit: & qui querit, inuenit, & pulsanti aperietur: & sicut Psalmista ait, desiderii
um pauperum exaudiuit Dominus: medio noctis tempore, cum ceteris hominibus
quiescentibus, ac rebus omnibus quietis, ipse solus, excitare se suo dolore ac paupertate
te per uigil iaceret, mirū dictū, contigit venire subito ad eius ostium boues, quos quere-
bat: diuino videlicet nutu, & prædonibus crepti, & ad domū domini per loca auiā inter
tenebras noctis erroresque reuocati, pulsantesque cornibus ostia eius, in quo manebat,
tugurij, iam sese aduenisse signabant. Sed ille multum tremens, non iam boues suos, sed
fures sibi rursus adesse credens, diutius fores aperire tardauit, donec iidem boues, quasi
causam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoque emissos, se esse, qui ad ostia
domestica pulsarent, demonstrarent. Receptis autē bubus, rusticus non rusticus, sed doctus
ac fide-

DE S. FELICE NOLANO.

317

ac fideliter agens, festinauit primo manē debitas reddituri suo gratias rependere. Af-
sumens enim secum boues, venit ad ecclesiam sancti Felicis, omnibus & illō iter facien-
tibus, & ibidem perueniens, beneficia quæ à sancto percipisset, lætānda voce repli-
cans & ostendens. Et quia multum plorans, vel inquirendo suos boues, vel in recipi-
endo præ gaudio, oculorum quoque aciem non minimum læserat, & huius detrimen-
ti solatium à beato Felice quærens accepit: sicque domum redijt, duplici gratiæ cele-
stis munere letatus.

Cumque in honorem eiusdem beati confessoris augustior ecclesia edificaretur, erant
in proximo ipsius ecclesiæ duo rustica edificia, importuna situ, simul & deformia visu,
quæ omne decus ecclesiæ non parum sua obscuritate sordabant. Volens autem vene-
rabilis ac Deo dilectus antistes Paulinus tolli hæc edificia, & emundari loca, in quibus si-
ta erant, postulabat eos, ad quorum possessionem pertinebant, hanc beato Felici præ-
bere reuerentiam, ut ad illustrandum decorandumque locum ecclesiæ eius, priuata sua
testa paterentur auferri. At illi preces eius rustica obstinatione spernentes, magis se
animas dare, quā suas possessiones relinquere posse dicebant. Cumque episcopum
tæderet rusticos rixa vincere, victi sunt potentia manūs diuinæ. Nam nocte quadam
quiescentibus cunctis, subitus ignis ex vna cellarum earundem exoritur, vicina paula-
tim edificia petere cœpit, itā ut magis magisque suis incrementis adauctus, & propē
& longē posita habitacula cuncta consumpturus esse videretur. Tunc tantis excitati
fragoribus & globis ignium, ciues accurrerunt, ut vel incendium, si possent, omnes
aquam fundendo restingerent, vel de suis singuli domibus quæcūque possent igni præ-
ripientes auferrent. Cumque se nil valere posse conspicerent, cœperunt querere diui-
num, ubi humanum cessabat, auxilium. Aduolant ergo, duce episcopo, ad ecclesiam
sancti Felicis, & cunctaque genua, supernæ auxilia protectionis implorantes, diuertuntque;
inde ad ecclesiam beatorum Apostolorum, quæ continua erat ecclesiæ beati Feli-
cis, & inde per intercessionem apostolicam celestis præsidij dona flagitantes. Vbi post-
quam oratum est, redijt domum episcopus, sumptamque de ligno Dominicæ crucis
non grandem astulam, misit in medium incendij furentis: statimque immensa illa vo-
lumina flammarum, quæ tanta virorum manus aquas spargendo extinguere nequie-
rat, ipse lignum addendo restrinxit. Tanta etenim sanctæ crucis erat virtus, ut sese natu-
ra relinqueret, & ignis, qui omnia solet ligna vorare, ipse ligno Dominicæ passionis ve-
lute exustus absumeretur. Vbi verò tempestat tanta sopita est, & manē redeunte, ciues
esse perpeffos, inuentum est nihil prorsus exustum, nisi quod debebat exuri. Ex illis ete-
nim domibus duabus, de quibus prædiximus, quas & homines consumere atque aufer-
re disposuerunt, vnā flammis absumptam videbant. Quo facto, multum erubuit ru-
sticus ille, qui sua testa contra decorem sanctorum edificiorum stolidā obstinatione
defenderat, cernens se inuitum nulla mercede perdidisse, quæ in gratiam sanctorum
spontē nolebat amittere. Et mox ipse, quod igni superfuerat de suis ædibus, propria ex-
pit manu abolere, quatenus oculis omnis circa ecclesiam beati confessoris locus con-
grua sanctis claritate ac luce redderetur insignis. Ablata autem omni rudum sordita-
te ac sordium earundem, perstabat beatus antistes Paulinus ecclesiam, quam cœperat,
ad perfectum deducere: cuius ædificium omne tribus annis perfecit, & in picturis atque
omni ornatu suo debito sine conclusit: in qua felicissima beati Felicis vita & passio, in
guernum memorabilis celebratur: qui die quartadecima mensis Ianuarij, consum-
mato cursu certaminis gloriosi, percipit coronam vitæ, quam repromisit
Deus diligentibus se. Explicet liber de vita & confessione san-
cti Felicis, quem ego famulus Christi Beda, de metrico
opere beati episcopi Paulini, simplici ser-
mone transtuli.

Aliud mi-
raculum.

S. Paulinus
Episcopus.

Nota vim
particulæ
crucis Chris-
ti.

Nota de
picturis et
pli.

IANVARIVS.
NILI MONACHI, DE INTEREMPTIONE
SANCTORVM PATRV, QVI ERANT IN SINA
& Rbaiti regione: ex Simeone
Metaphraſte.

IANVAR 14.

Eremitica
vita com-
mendatio.

Summum
bonum.

V M post incursionem Barbarorum errarem ego, veni in Pharan. Quidam autem ex ijs, qui aderant, cum audissent me laudare vitam eremiticam, ipsi quoque ex se multa adiciebant encomia, dicentes eam esse plenam tranquillitate, liberam ab omni perturbatione: ut quæ animæ statum, quæ in ijs, quæ non videntur, philosophatur, silentio & quiete amplificet, & per hæc, via progredientem ducit propè Dei cognitionem: quam quidem esse extremum expetendum, & extremam beatitudinem, omnes qui fuerunt à seculo sapientes, tanquam vna lingua & vno animo opinantur. Cum lachrymantibus autem defixisq; oculis eos attende-rem, & miserabiliter admodum eiulassent: sedebam enim valde conturbatus propter eas, quæ mihi acciderant, molestias, ipsoq; vultu manifestè annunciabam meam calamitatem.

Postquam illi hæc viderunt, adhuc fortasse volentes producere seriem orationis, cum à recta paululum declinassent, & simul in orbem circumsedissent, & deinde paululum siluissent, rursus loqui aggredientes, diligenter & cum quadam commiseratione me rogauerunt causam, cur sic essem perturbatus. Vbi autem ad eorum rogatum fleui adhuc lamentabilius: maiorem enim mihi commouit animi perturbationem interrogatio eorum, quæ acciderant, & rursus coegit cogitatione res tanquam præsentibus in-ter: illi rursus statim, Nunquid, dixerunt, o senex, eorum quæ à nobis dicta sunt, aliquid fuit tibi causa doloris? an errorem nostræ desens sententiæ, nos dicere falsum deprehendisti? Non parvam enim intrinsecus tristitiam ostendit & ipse aspectus, & lachrymarum oculorum. Sed sic illi quidem: Ego autem eis dixi:

O patres & fratres, quid vobis primum dicam? Ad quid autem respondebo, cum iam nubes mœroris, menti meæ offundat tenebras? Nam sum quidem ipse quoque vestra, ut videtis, sententiæ. Solitudinis autem sciens quanta sit utilitas, eam olim sum admiratus: & cum propter eius desiderium statuissem omnia relinquere, domum, patriam, cognationem, amicos, consanguineos, facultates, totum illi me dedidi: sed ea mihi eum perdidit, qui erat omnium charissimus, & solum, ut videre licet, reliquit, desertum ab omni consolatione: & propterea eam non sinit omnino laudare animi perturbatio, cum desiderij veluti tyrannidem vicerit graue malum, quod accidit. Sed o stultitiam, progressus sum ad philosophandum, relicta filij lamentatione, & mihi inuenit ocium cogitatio, quæ nunc quoque nihil aliud suscepit cogitandum, præter eedem Theodosij. Mihi enim perpetuo eius remanet simulacrum, alias aliter visione apprehendens, variis modis factam fuisse interemptionem, & flebilem vocem mihi audire videor: & cum obiectum humi se temere volutantem adspicio, illa mente apprehendens, quæ par erat presentem eum visu didicisse: Hei mihi, miserrande fili, etiam si adhuc vixisses, esses mortuus: O acerbam seruitutem, etiam si mortem effugisses: O insepultam sepulturam, si barbaricus ensis te confecisset. Quid seruitutem lamentabor? Quid mortem deſlebo? Nam si viuus superſes, (quod non sinit, ut existimem, probabilitas: quando enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendum, inferniens iræ, quæ semper sitit humanum sanguinem?) quis est tuus vitæ status? flagella omnino quotidiana, & iussa planè inhumana, minaq; citra veniam, & violentia. His quoque accedunt opera grauissima, quæ tuas vires excedunt: & custodia, quæ cauere non potest: & libertas, quæ omnino est à spe aliena: immò verò metus quoque mortis quotidianus, qui propè habet ensem, eo enim scit barbarus meriri suam iram, ut qui non loris, nec viminibus uti solet ad verbera, sed paruis & magnis delictis vnam poenam imponat, mortem: quando etiam absque peccato, aut ebrietate debacchans, aut temerario cedens impetui & inconsiderata appetitioni, facile aliorum ludere interitum didicit consuetudine.

Sin autem es mortuus, vbinam accepisti occisionem corporis? vndenam processerunt

Nilus dat
se solitudi-
ni.

Plangit
Theodosij
eandem.

Immanis
crudelitas
barbarorum.

DE INTEREMPTIONE PATRV SINAE &c.

319

serunt fluentia tui sanguinis? Quomodo palpitasti atro cruore conspersus, & miseris pedibus mortiferam saltans saltationem? Quomodo supplex fuisti ei, qui te interimebat, barbaro, eius sequitiam volens emollire miserabilibus gestibus? Nam alter alterius votum minime intelligebatis: in qua quis aptè & concinnè componens preceationem, iram animam sepe fleat ad misericordiam. Quisnam locus tuum cepit corpus? Quisnam feræ tuum corpus dilaniarunt? Quisnam aues repleta fuerunt tuis carnibus? Quodnam sidus oriens vidit tui ventris mysteria, & adspexit tua effusa viscera? Quidnam ferros ferarum vicit dentes, ut quod vel fuerit reliquum satietati, aut propter duritiem manserit non confectum? quod quidem aprico est soli expositum, & propter solitudinem, sepulchrum minime est confectum. Si quis hoc allatum mihi dedisset, aut me duxisset & iuxta id statuisset, haberem saltem aliquam parvam doloris consolationem, tanquam viuum & sentiens relictum membrum alloquens, seu os, seu caro, seu pilus esset id, quod visum fuisset. Nam quorum in calamitatibus moderata sunt res aduersæ, habent magnum ut in malis commodum: & se reuera secunda quadam explent voluptate, dum eos, qui ad ipsos attinent, in morbo diu curant, & videndi satietatem tempore accipiunt, eisque assident, dum deficiunt & agunt animam, & extrema verba audiunt, eosque, dum esseruntur, sequuntur, & sepulcro vident extremum impositum signaculum. Quæ quidem omnia ei, qui luget, magnam afferunt consolationem: deductio, inquam, & sepultura, & amicorum commiseratio, leuantia animi ægritudinem.

Ego autem quoniam horum consolabor dolorem, qui nec sciam quidem quomodo sit mortuus, neque mortui habeam simulacrum visione expressum, quale esset in fine? Quorum enim aspectus memoriæ non mandauit figuras, eorum sunt formæ instabiles & minime terminatæ, & aliàs aliter expressæ, & simulacrorum varietatibus deceptam cruciantes cogitationem. O malorum incertitudinem: O dubiam & inopem calamitatem. Nescio quid primum deſleam, quid conquerar ignoro: mortuum lugebo, an viuum: vincam, an omnino sublatum de medio? acerbam tolerantem seruitutem, an qui eedem subiicit miserabilem? Captiuus enim, est obnoxius & subiectus omni contumelia, poenisque ac supplicijs vel inuitus submittitur, ut potè quod sit in eius domini potestate, quam velit ferre sententiam. O qui mihi in hodiernum vsque diem fuisti omnium, quæ erant in vita, socius, & solus captiuus seruitutis fecisti periculum. Fuisti socius longæ peregrinationis, sensisti mecum ærumnas in terra aliena, fuisti in solitudine participans afflictionis: Isaac in ijs, quæ patri videbatur, imitatus es obedientiam. Quomodo ergo nunc solus subijsti extremam calamitatem, & solus exantlas mala captiuitatis? Cur ergo propter elementiam ensis euasi periculum? Cur non me alijs quoque mortuis adiecit crudelis dextera? Sed mihi parsum est, ut mala fortasse maiora experirer: & quod meæ breui inuideretur liberationi, ut modò longum de te luctum sentirem. Sed magna quidem animi ægritudo hæc mihi præbet dicenda. Quoniam autem vos quoque video mecum tangi misericordia, & non aliter esse affectos, quam ipse, qui est passus: eius autem, quod dico, signum est & intensa auditio, & continui luctus, omnia mea vobis singulamodaueritis, & nulla res necessaria vos vocet ad propria. Nam ipsi quoque, scitis, grauem esse narrationem, si distrahatur animus, atque adeo tedium præbere & molestiam.

Hæc cum ex illo audiissent, & vultu & voce ostendentes se egrè ferre quod rogasset, quod aliud, dixerunt, est ocium præstabilius, quam curare cor excruciatum, & exanitione eorum, quæ sunt molesta, veluti exinanitur animi ægritudo, non secus ac nubes aliqua, à qua distillant guttæ pluuia, ut potè quod caligo paulatim expurgatur: sicut rursum feritur sileritio, perinde ac si pus aliquod humidum inflammaret, & in vulnere saliret & palpitaret, & nesciret quoniam modo posset egredi & exinaniri. Vili sunt itaq; dicere probabilia. Cum illi certe sic dixissent, ego sic promissum exequi incipio, sic dicens:

Mihi misero, o amici, fuere duo filij: & hic, qui mihi modò fuit luctuum occasio: & alter, qui remansit apud matrem. Post hos susceptos, dissolui cum mea vxore consuetudinem, siue ad successionem generis, siue ad curam gerendam senectutis, arbitratus hos sufficere. Me autem traxit quoddam vehemens desiderium, ut huc venirem: erantq; toto animo erectus ad quietem & silentium, neque aliud poteram animo cogitare aut adspicere, præter hoc. Quando enim cuiuslibet rei desiderium animum inuasit, ab omnibus

Captiuorum
infelix con-
ditio.

Gen. 22.

Doloris le-
uamentum.

rebus per vim abstrahit, etiam à rebus bonis, & in quas est studium conferendum: & fert ad id quod desideratur, propter nullum laborem aut defatigationem desistens ab appetitione. Cum ergo iuberet mihi, ut peregrinarer: nec liceret repugnare sic iubenti tyrannicè, accepi filios: erant autem paruuli & planè infantes, & adduco ad matrem: & vnum quidem ei trado, alterum autem apud me detineo: & dixi quod constitueram, & constanter asserui fore, ut nequaquam ab hac traducerer sententia.

Illa autem prius quoque erudita minimè contradicere, & tunc meum videns vultum rogari minimè ferentem, vim non ferens, sed nec omninò valens continere lachrymas, permittit ut peregrinarer, potius cedens necessitati, quam voluntate consentiens. Cum enim videret firmum ac stabile iudicium, & apud se consideraret dolorem separationis, eo neglecto, quod sibi esse posset molestum, id spectabat, quod mihi futurum esset gratum: malens vinci in ijs, in quibus, etiam si vellet, non poterat vincere. Scitis autem omninò, quanta res sit disunctio eorum, qui fuerunt vniti coniunctione legitimi matrimonij, & qui facti sunt corpus vnum, arcano eius qui coniunxit, consilio. Non minùs enim in his molesta est separatio, quam si corpus secaret gladius. Ego autem virtutem sum admiratus cupiditatis, quādo vidi eam vicisse & naturam, & diuturnum habitum. Quanta enim esset, coniectabam ex eo, quod vincula soluit insolubilia, quæ sola mors nouit soluere, quæ propter eam quod desit sensus, efficiat ut careatur molestia. Sensus autem viuis vehementiorem, atque adeò intolerabilem immittit dolorem, ut qui & consuetudinem reuocat in memoriam, & naturalem affectionem, cuius ego, propter maioris boni desiderium, nullam ducebam rationem, ut qui magis proposito festinarem ad secessum. Ea me fecit amatorem huius quietis & silentij, & deduxit ad eam quæ desiderabatur, solitudinem: effecitque, ut diu iucundè viuerem, magna fruens tranquillitate, & secundo vento ad scopum tenderem: donec procella, quæ nescio vnde & quomodo spirauit, illam inuexit tempestatem, quæ sanctorum corporum vexauit cateruas innumerabiles, etiam si non profundo obruit. Solum enim contriuit, neque tamen eos villo damno affecit eorum, quæ exportabatur. Nam cum totum onus mercium in se recepissent gubernatores, & proram ad cælum crexissent, ijs, quæ solutæ erant, tabulis relictis prædonibus, ad Dei portum appulerunt.

Illi autem rursus excipientes: Et quonam modo, dixerunt, o frater, fuerunt sancti interempti? & quomodo, qui Deo seruiebant citra reprehensionem, traditi sunt impijs & scelestis hominibus, & fuerunt dextera ludibrium barbaricæ: & cessauit virtus prouidentie in tali actu silens, neque insultum prohibere aggrediens, neque rursus impudentes ferire cecitate: aut etiam iniquas exiccans dexteræ, quæ aduersus pios excollebantur, qualia beatis viris sæpè facta esse narrant scripturæ? Babylonij enim, aiebant, qui aduersus Ezechiam aliquando iniuste bellum mouerunt, reuersi sunt re infecta: & nec potuerunt iniuriam facere ijs, quos populabantur, & præterea amiserunt multos ex suis copijs: ut qui omnes cum toto fuerint exercitu sopiti, exiguus autem viutorum numerus manè fuerint inuenti. Erant enim interemptorum centum & octoginta milia, quæ millia. Quomodo autem fuerint interempti, aut quis interemerit, non poterant omninò dicere: sed in vna nocte vnus angeli opera fuit tanta cædes facta per silentium, & iacebant omnes, existimabanturque potius dormire, quam esse mortui: ut qui nec ictum haberent gladij, animæque eis simul totæ ablatae fuerant. Verè mortui, & nullum habentes vestigium occisionis: & diu dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximabatur enim pungebatur vnusquisque à somno excitans: vocabatur, & mutus manebat: scrutabatur corpus, & non erat saucium: in naribus querebat spiritum, & non inueniebatur in loco, in quo querebatur, donec sol manè illucescens, ostendit quid accidisset, colore eorum, qui interempti fuerant, ostendens signa mortis.

Et rursus qui Eliseum inuaserant Assyrij, & sanctum quarebant ad cædem, & qui Lot obsidebant Sodomitæ, ab angelis in domo percussi sunt cecitate, in irrisionem & ludibrium dati ijs, quos quarebant, quoniam eos omninò volebant afficere iniuria. Nam hi quidem, solutis membris, contrectando quarebant ossium: illi autem nesciebant, quoniam renderent, fortè propè habentes eum, qui quarebatur: sed eis non permittitur ad eum accedere. Atque vnum quidem inermem tanta hostium captiua sequebatur multitudo, quæ fossis & præcipitijs facile poterat deleri, si is qui ducebat, voluisset: quæ tunc demum fuit salua, quādo visum recepit propheta prouidentia, & potuit videre vi-

Potius specialis spiritus sancti instinctu, post matrimonij per carnalē copulam consummati, potuit sanctus religiosus ingredi, diuore id concedente inuirta, quæ ex iure communis.

4. Reg. 19. Eia. 37.

4. Reg. 6. Gen. 19.

am, quæ eos ad sua ferebat. Neque verò hæc solum, sed etiam cum propheta aliquando regem impium argueret iniquitatis, quoniam à ratione aliena ira motus, armauerat dexteram ad illius cædem, sic nutu Dei mansit dextera omninò sublata & planè immobilis, perinde ac si esset statua potius, quam hominis: non aliam ob causam, nisi ut propheta corpus maneret illesum. Quomodo ergo, qui nuper morte fuere affecti, mortui sunt citra auxilium: & eorum, qui interemerunt, animus rem facile confecit, cum nihil graue vlla ex parte occurrisset?

Ego autem rursus loqui aggrediens, Sed quid vobis opus est, inquam, rationes mouere prouidentie? Quis est autem idoneus ad comprehendendum arcana Dei iudicia, ut in tanta rerum difficultate ius ostendat Domini dispensationis? Imbecilla enim est humana ratiocinatio ad ea perscrutanda, & decidit superata, propterea quod non pateat via comprehensioni: ut quæ non inueniat causam rationi consentaneam, quam accommodet ijs quæ fiunt. Multa enim sæpè eiusmodi facta sunt: & finem acceperunt malorum insidia: cum interim iustitia silentio præterierit ultionem eorum, quæ fuerunt perpetrata: quandoquidem omninò tempus iudicij expectat talium rerum inquisitionem. Quomodo enim Abelem, cui Deus dedit testimonium pietatis, inuidia motus interemit Cain, qui primus parentes affecit tristitia, cum nunquam vidissent mortuum, nec omninò mortis fecissent periculum? Quomodo ergo is absque supplicio præterierit, qui Deum sic ad iram prouocauit ob primam cædem perpetratam, & in noua creatione minuit genus, quod modò coeperat crescere: & neque eius, ut fratris, est misertus, qui ortus & educationis ei fuerat socius, & in tanta terræ amplitudine conuersaturus, erat vnà cum parentibus, & eis ablaturus molestiam solitudinis? Quomodo autem Nabuthen lapidibus obrui iniquè se gerens iussit Iezabel, quod ei non cessisset possessione vineæ? Quomodo autem vna Doeg rhomphæa ceciderunt sexcenti & triginta sex sacer-

Iudicia Dei temere non sunt discutienda.

Gen. 4.

3. Reg. 21. 1. Reg. 22.

Psalm. 78.

Exod. 1. Matt. 2.

Et in his quidem omnibus quieuit Iudex, relinquens impune ferri & citra vllum impedimentum parricidarum insolentiam. Diem enim iudicij posuit terminum remunerationi ea, quæ facta fuerint. Et ideo interea est patiens, ut qui legum transgressionem & vitæ actæ rationem in illud tempus referuet. Sed hæc quidem nec sunt presentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, ut dixi antea, & magno tempore & cognitione indigent, ut ea diuinæ iustitiæ, ut par est, exæquentur. Quæ autem vrgent, ut eloquar id quod mihi accidit, ea iam dicam: & fortasse leuius me habebo, dolore parum remissio. Non fero enim memoriam illius, quod re ipsa vidi: ut qui nescio, quomodo illius rei fecerim periculum, cuius ne recordationem quidem possum facile sustinere. prope modum autem ipsis quoque succenseo oculis, qui mihi causæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adspicere, habeo dolorem perpetuo pungentem, & nocturnum quidem in somnijs, interdum autem vexantem cogitationibus. Neque enim me dormientem curata omninò remittit: neque sinit dormire absque sollicitudine: sed tunc quoque me quadam conturbat visio eorum, quæ facta sunt, & ostendunt simulacra recenter occisæ & palpitantem: & veluti propter easum recentem rursus dolorem renouant. Nescis est ergo, cum consequentia hoc postulet orationis, narrare prius vitam sanctorum, qui erant in illis locis, & exponere vitam barbarorum, qui inuaserunt: ut concinnè compactum, ut par est, sit corpus historiæ, nullo prætermisso ex ijs, quæ debeant cognosci à studiosis.

Atque gens quidem, quæ dicta est, habitat solitudinem, quæ ab Arabia vsque ad Aegyptum

Horrenda
illorum sa-
crificia.

Ritus pla-
ne barbari.

Crudis ole-
ribus & bac-
cis vescunt
eremita.

Abstinent
à pane & à
carnibus.

Mira ere-
mitarum ab-
stinentia.

gyptum rubro mari & Iordane hinc inde terminis distenditur, quæ non artem, non mer-
caturam, non agriculturam unquam exercet: sed solum habet gladium, quo sibi victum
suppeditet. Aut enim feras venantes solitudinis, viuunt vescentes carnibus: aut prædas
agentes de ijs, qui incidunt in eas vias, quas insident, quæ sunt ad vsum necessaria, sibi
quomodocunque comparant. Quando autem eis ytraque defuerint, & rerum necessa-
riarum laborarint inopia, tunc iumentis (sunt autem ea cameli dromades) pro cibo vtun-
tur, beluinam & sanguinariam vitam omnino eligentes. Per cognationes enim aut per
contubernia ipsi vnum occidentes, & modico ignis calore carni molientes duri-
tem, vt solum cedant corum dentibus, ita, vt semel dicam, aluntur instar canum. Deum
non cognoscentes, nec qui intelligentia apprehenditur, nec qui fuerit fabricatus ma-
nibus: astrum autem adorantes matutinum, & orienti ei sacrificantes ea, quæ meliora
iudicant ex spolijs, quando ex incursione, quæ sit pro prædis agendis, ad eos peruenit
aliquid aptum ad occisionem. Pueros autem offerre, est eis magnum studium, qui præ-
stant & specie, & vigore ætatis. In quibusdam autem cõgestis lapidibus eos manẽ sacrifi-
cant. Quod quidem, o amici, me valdè cõrurbar & angit, nè fortè forma pueri habens
aliquid, quod sceleratos moueret & alliceret ad impium cultum de more faciendum, ad
id quod videbatur, visa fuerit utilis: & castæ corporis animæ ab impuris oblatum, sit hostia
seuis & qui cede delectantur demonibus. Quamobrem qui hæc offerunt sacrificia, nul-
la solent moueri misericordia puerorum qui occiduntur, & si omnia faciant, etiam si
rogantes lamententur vel Sirenum vocibus. Quod si quãdo eis ad sacrificium tale cor-
pus defuerit, camelum colore album & minimè vitiosum, in genua inclinantes, ter cir-
cumeunt, iacentem cum tota populi multitudine in orbem obeuntes. Præit verò & cir-
cuitiõnem & canticum, quod ab eis in astrum factum est, aut ex regibus quispiam, aut
ex sacerdotibus, qui sunt senectute venerabiles. Qui post tertiam circuitiõnem, cum
nondum canticum finiẽrit populus, & extremam hymni partem adhuc in lingua habe-
at, stricto ense valdè percussit eundem, & primus magno studio gustat sanguinem: & sic
reliqui cum gladijs accurrentes, alij quidem aliquam paruam pellis partem excindunt
cum pilis: alij autem quodlibet rapientes, ex carnibus abscindunt: alij autem vsque ad
viscera procedunt & intestina, nullam hostiæ partem relinquentes non confectam, quæ
possit deinde videri à sole apparente. neque enim abstinent ab ossibus & medullis, per-
seuerantia vincentes fortitudinem, & tandem diuturnitate superantes repugnantiam.
Atque hic quidem est barbarorum ritus vitæ & religionis: & sic viuentes in solitudine,
loca locis commutant, illic castrametantes, vbi iumentis luxuriantia inuenerint pascua
& aquam copiosam.

Qui autem vitam solitariam exercent & quietam, cum pauca quedã loca elegerint
solitudinis, vbi possint necessitatem corporis vtcunque recreare aquæ abundantia:
alij quidem fixis tugurijs, alij verò absconsi in antris & speluncis, sic viuunt virtutem
persequentes. Et pauci quidem norunt alimentum ex frumento, nempe quicumque ste-
rilem solitudinem possunt cogere studio & diligentia, vt producat frumentum: qui par-
uo quodam ligone parum terræ, eiusque malæ, operantur, & quantum cogit vsus ad vi-
uendum cum egestate. Multi autem vescuntur crudis oleribus & baccis, mensam mini-
mè artificiosam & nullis cõdimentis instructam amplectentes, eorum qui obsonia con-
diunt, & panem conficiunt, curiositatem multum valere iubentes: nè si in curando cor-
pore multum temporis ponerent, negligentes essent in eo, in quo oportet perseuerare:
sed pura mente Deum colerẽt, nec carni crapula grauata habentes cogitationem,
neque ciborum varietate ventris voluptati blandientes. Ij enim non solum renuncian-
tiam, rursus quoque ad quantitatem, suam extendunt contentiõnem: tãtum sumentes
ex rebus necessarijs, quantum sufficiat ad viuendum, & nè qui viuunt, violẽta morte in-
terempti, priuẽtur mercede rerum bonarum & honestarum operationis. Propterea alij
quidem cibum capiunt die Dominico, totos septem dies ieiuni permanentes. Alij verò
tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenti recordantes. Alij verò post vnam diem.
Et hi quidem omnes per hoc studium abstinentiæ ostendunt se id diligere, quod nullius
indiget, & propemodum se contendere cum vita angelorum. seruiunt tamen legibus
naturæ, & flectuntur corporis necessitatibus, sed vix tandem, quãdo senserint suas vires
defatigari magnis virtutis laboribus.

In

In his nummus Cæsaris nec ad auditionem quidem vsque est cognitus. Nam neque
venditionem sciunt, nec emptionem. Vnusquisque enim vnique gratis præbet id,
quod est ei opus: gratis vicissim accipiens id, quod sibi deest. Olerum autem & bacca-
rum fructus, & rarus panis, est inter se inuicem liberalitas, quæ ex eo, quod adest, osten-
dit signa charitatis, & animi munificentiam vel in his paruis donis abundè indicat.
Sed nec inuidia, quæ bona opera maximè sequi est solita, illic unquam locum habuit:
nec cum, qui bonis minis abundabat, eius qui magis resplendebat, excellentia incita-
uit ad inuidiam. Sicut nec hunc aduersus illum extulit arrogantia, ad gloriosam de se
persuasiõnem seducens, vt res rectè ab eo gesta, magnos ei facerent spiritus. Qui enim
virtute præstabat, non proprijs laboribus, sed Dei virtuti adscribens vniuersum, pote-
rat se moderatè gerere: vt qui sibi persuaderet, non se esse rerum bonarum & honestarum
per se opificem: sed esse instrumentum gratiæ, quæ in ipso operatur. Et qui rur-
sus in his erat inferior, fortè propter imbecillitatem corporis, vel lubens seipsum de-
mittebat, humilemque reddebat, animi locordia, non naturæ imbecillitati, defectum
attribuens. Sic ergò alius alio, & omnes omnibus sunt moderatiores, non in magnifi-
ca de se persuasiõne, & in ingentibus spiritibus, sed in copijs virtutis studentes excel-
lere. Ideo enim fugientes terram, quæ habitatur, incolunt solitudinem, non homi-
nibus, sed Deo ea, quæ à se rectè geruntur, volentes ostendere: à quo etiam eorum,
quæ rectè gerunt, sperant remunerationem. Hominibus enim manifestas reddere,
quæ ex Deo fiunt, actiones, simul promptum perdit animi studium & mercedem: il-
lud quidem emolliens arrogantia, hanc verò minuens laudibus, quæ proficiuntur ab
hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quam quæ-
rebat mercede, ab ea quæ est, excidit, vt qui superatus sit ab humana gloria, & ideo
vera priuatur.

Faciunt autem suas habitationes non sibi inuicem propinquas, sed satis procùl distan-
tes: vt qui viginti & eo amplius stadia absint alius ab alio: non propter odium, (quomo-
dò enim, qui sic inter se affecti sunt, vt dictum est?) sed in magna quiete & silentio vo-
lentes mores instituere ac formare ad id, quod Deo placet, & studentes cum Deo indi-
uisam habere consuetudinem. Quod quidem vt in turba ac tumultu rectè fiat, aut est
difficile, aut nec omnino quidem potest fieri. Diebus autem Dominicis ad vnam veni-
unt ecclesiam, & inter se conueniunt post vnam hebdomadam: nè rursus perfecta sepa-
ratio distrumpat vinculum concordiæ, paulatim inducens obliuionem suorum inter se
officiorum. Solet enim quæ est nimis intensa, solitudo mores efficere ingratos & agre-
stes, qui longa consuetudine dediscunt charitatis societate & communionem. Diuinis
itaque communicant sacramentis, & se inuicem excipiunt conuiuio exercitationis eo-
rum, quæ conuenit, eloquiorum, & se inuicem instruunt adhortationibus, quæ ad mo-
res pertinent.

His enim maximè opus habet vita studiosa virtutis aduersus certamina, aduersario-
rum latentes artes publicans: nè ijs capiatur aliquis, qui ignorat erroris insidias. Qui-
bus enim non adsunt rerum materiæ & imagines, ijs ociosum quidem est peccatum
ad operationem. Quibus autem bellum in mente consistit, hic mors est vltimum
facilis & incerta ijs, qui cernunt quæ sunt intrinsecus: vt quæ constet in assensione
voluntatis, quæ caret testibus: & ideo imperitos, & qui adductam nunc primum ad-
grediuntur, pulchrè instituentes qui ad certamen rectè sunt instituti, per abstinentiam
quidem fortiter consulunt resistere vitio gulæ. Nam qui ciborum se dedit volupta-
ti, facile prosternitur ab eo, quod est sub ventre, vitio, eò quod à minore vincatur, ma-
iorem casum pollicens. Et hæc quidem, vt diximus, suadent ijs, qui sunt adhuc recen-
tiores, ij, qui iam sunt prouecti, & longo tempore & exercitatione consecuti sunt sa-
tis magnam earum rerum experientiam. Sibi autem & inter se inuicem prohibent per-
tra: quæ latent in mari prope portum: vt quæ post multum laborem nauigationis, fe-
state immundarum cogitationum, nauem nequaquam frugerunt. Multi enim, qui ne-
quaquam fracti fuerant insulibus tentationum, sed totum cursum illasi confecerunt,
cum sæpè post victoriam confidissent habitui eorum, quæ rectè gesserant, aut in eos,
qui se videbantur negligentius gerere, se erexissent, ceciderunt casu valdè lachry-
mabili.

Nota insi-
gnè & hu-
militate &
modestia.

Viuent so-
licitarij.

Dominicis
diebus con-
ueniunt.

*Iustam, le-
gẽdum vi-
detur.
Gula cauẽ-
da.

Item vana
gloria.

mabili. Nam priuat quidem fortasse vana gloria ijs mercedibus, quæ dantur propter laborem, & facit operationem ijs, qui laborant, inutilem. Est autem cum damno arrogantia ac superbia, & nouit magnum conciliare periculum, ut quæ Deum inficietur esse honestarum rerum cooperatorem, & rerum rectè gestarum sibi adscribat potestatem. Atque de illis quidem sic dicit Propheta: Qui congregat mercedes, congregat in dolium perforatum: ut quæ nondum iniiciantur, & iam effluant: quæ non diu mancant in dolio, sed mox è dolio prætercurrant. Talis est enim vana gloria. habet interitum, qui cum luero concurrat: ut quæ in ipso opere deleat id, quod ex eo reddit. Dicit autem de alijs is, qui scripsit Proverbia: Dominus, inquit, superbis resistit, insensum hostem exhibens eum, qui fuit contemptus ijs, qui contempserunt. Et ideo animo cogitantes ciues illius solitudinis, Mosem, inquam, & Eliam, magno studio contendunt exercere illorum à fastu & arrogantia alienationem: æquum esse arbitantes, ut quorum incolunt regionem, eorum quoque imitentur virtutem. Neque enim Mosem extulit ad arrogantiam magnitudo imperij: neque enim Eliam tumefecit miraculum sacrificij. Manserunt autem semper seruantes eundem statum in omni tempore, & non cum rerum mutationibus suos vnâ mutant spiritus. Moses quidem Aegyptiorum fugiens insidias, dum pasceret oues Iethro, fuit spectator admirabilis illius visionis: ut qui tunc didicerit rubi fruticem esse edaci igne potentior, & in media flamma viride germen florere viderit. In hoc monte legislator, tunc quidem solius Iudaicæ, nunc autem omnium gentium constituitur, cum per naturæ cognitionem in totum genus gratia peruaserit. Fecerunt enim super candelabrum positæ vitæ degendæ leges, etiam si fuerunt aliquando absconditæ sub modio dictionis, antequam aperirentur. Porro autem in clytus quoque Elias huc venit fugiens Iezabel: & cum in hac terra dormisset, exspectatus inuenit panem subcineritium & vas aquæ. Hanc ille habitauit speluncam, ouilla veste corpus indutus, antiquo suorum Maiorum indumento: & sic vidit Deum in aura tenui, & vocem audiuit decernentem ea, quæ visa fuerant. Est autem hoc postremum & primum indicium virorum fortitudinis. Illam per totam vitam habitant solitudinem, quam Israëlita cum solum transissent, murmurarunt, cum parato è cælo diuino alerentur nutrimento, & de mensa conquerentes illi, quadraginta dies non tulerunt absentiam eius, qui illis præerat. Neque verò statuerunt ita, ut oportet, liberum suum administrare arbitrium: sed statim defecerunt, ad impietatem libertate abutentes. Ij toto tempore philosophantur in solitudine, egentes rebus necessarijs: & sunt sibi magistri pietatis. Sed quid opus est plura dicere?

Ijs sic affectis, & sic Deum colentibus, repente insperata veluti procella, eis alicundè phalanx ingruit barbarica, & summo manè cum paulò antè desissent hymnos canere, pios inuaserunt impij. Ego autem tunc quoque illic aderam cum filio. à sancto enim monte descenderam, visitaturus sanctos, qui erant in rubo, quod iam diu antè facere consueueram: & statim instar canum rabidorum irruentes, inconditis vocibus & nihil significantibus aërem repleuerunt, & rapuerunt quæcunq; hyeme sanctis parata erant ad cibum. Frigunt enim illi ex fructibus, quicunque sunt viles, & possunt omnino permanere: & eis cōsolantur naturæ necessitatem. Cum ergò nos ipsos eos fecissent asserere, educunt omnes ex ecclesia: & cum exuissent centonibus, nudos ad occidendum perferiem ordinant eos, qui ætate præstabant. Deinde verò circumstantes, stringunt enses: & cum oculos ira replerent, & ardentem ad spectum obliquè quodammodo circumagerent, & sancti loci Sacerdoti iussissent primum collum porrigere, inferunt, non ambo (Duo enim erant circa eum) sed alius post alium, vtrinque enses in eius tergum infligentes, cum is neque præ dolore euilasset, neque vultum auertisset, & nec vel paruum doloris ostendisset vestigium: sed se tantum signasset, & oris susurro dixisset, Benedictus Dominus. Atque peruasit quidem vnus ictus à dorso vsque ad maxillam, cum per aurem transisset: alter verò ab humero peruenit ad mamillam. Et sic vir diuinus sensim conuersus, honestè ac decorè cecidit, nihil nec interfectionis, nec nuditatis, quod turpe esset, ostendens. In eius autem corpore florebat quædam gratia, & nuditatis tegebat deformitatem. Hoc autem vesperè & rebus & verbis propemodum prædixerat vir ille admirabilis, eos, qui in cœna aderant, benignius quàm consuisset alloquens, & dicens: Quid enim scimus, an rursus ante mortem nos simul congregatura sit mensa & conuiuium? Deinde post illum capiunt & interimunt eum, qui vnâ cum sene habitabat: qui ipse

Iaco. 4.
1. Pet. 3.

1. Reg. 12.

Exod. 3.

Exo. 10. etc.

1. Reg. 19.

Exod. 32.

Barbari mo-
nachos san-
ctos truci-
dant.

ipse quoque erat & senex tempore, & satis afflictus laboribus exercitationis: & rursus puerum, qui eis ministrabat. Hic autem fuit modus interfectionis:

Iubebat vnus ex barbaris colligere aliquem ex ijs, qui erant effusi, fructibus. Ille autem ut placebat ei qui iusserat, diligenter terræ assidens, sinum relaxabat, manibus attrahens ea, quæ erant apposita: ut ei qui iusserat, videretur aptus ad ministerium, & ideo vitæ ei concederetur. Sed nihil profuit: neque sic barbaricam emolliit impudentiam. Alius enim, qui ponè stabat, ensẽ è vagina clàm strinxit. Ille verò siue cum trahi sensisset, siue etiam eadem habuisset alioqui suspectam, tanquàm perterritus vultum parumper circumagit. Qui autem adstabat, eum terruit & clamore barbarico, & contortis oculis. Et sic quidem cum is rectum ensẽ in ingulum defixisset, magnis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem. Ille verò, priusquàm is reuelleretur, iacebat mortuus, ut qui vel timore periisset, aut propter certitudinem & opportunitatem vulneris non peruenisset ad mortis cognitionem: quæ à vasis corporis citò exemit animam, & eam repente liberauit à vinculis, à quibus vix recedit, ut quæ sit colligata violētis nexibus creatoris. Reliquos autem nos, nescio quam re impulsus, abigunt, gestu manûs fugere permittentes. In ea autem eruentos adhuc enses gestabant. Et alij quidem currebant per conualles, festinantes ad montem peruenire. Eis enim ad illum nō patebat aditus, propterea quòd Deus super ipsum steterat, & populo aliquando respondisset.

Ego autem ore aperto planè hæseram obstupescens, ut quem retineret inopia consilij, & ab adolescentis victus essem visceribus, & nec omnino poteram recedere, nec volebam omnino conservari: ut qui constrictus essem firmo naturæ vinculo, donèc per annuens oculis, & ut recederem, hei mihi significans, vix persuasit ut abirem. Et pedes quidem antèrursus processerunt, & eos nescio quomodo sequebatur corpus, quod ferebatur: cor autem nolebat recedere, vultum ad puerum assidue conuertens, & iactum oculorum ad se minimè valens congregare, qui non ad iter ingrediendum erat attentus, sed ad tergum conuertebatur miserabiliter. Perrexi itaque ego quoque ad montem, sequens eos qui præcedebant: & è specula contemplantur infelicem puerum, qui abducebatur, qui ipse quoque non liberè circumspectabat, sed clandestina ad me conuersione furtim fallebat eos, qui abducebant. Tale enim est naturæ vinculum. Non soluitur separatione corporum, sed intenditur vehementius, cum hoc quoque in brutis animantibus similiter fieri cernere liceat. Et vacca quidem, quæ abducitur, miserabiliter mugit & frequenter, assidue cōuersa ad vitulum, qui est abstractus, & habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quinetiam equus quoque priuatus eo, qui vnâ pascitur: quoniam caret sermone, hinnitu dolorem significat, amicum frequenter reuocans.

Ego autem cum nescio quomodo peruenissem ad montis cacumen, etsi non haberem mentem, quæ vnâ cum corpore ambularet, volens videre filium veluti è specula, non poteram amplius adspicere, ut qui propter longum interuallum absconditus esset à meis oculis. Restabat itaque mihi deinceps perplexus & anceps animus: & à me ad Deum verba fiebant, & filium desente captiuum, & sanctos interemptos vehementer deplorante: O beati, dicebam, & ter beati, vbi tandem nunc sunt labores vestræ abstinentiæ? Vbi sunt perpeffiones tolerantia? Multorum ne vtiq; certaminum coronam accipitis? Hæc ne sunt vobis reposita præmia longæ decertationis? Num iustitiæ est vanus cursus? Num temerè suscipitur pro virtute perpeffio? Quod vos interficiendos absque auxilio reliquit providentia: nec iustitia restitit interimentibus. sed vires habuit manus iniqua aduersus sancta corpora, & gloriatur vitium se aduersus pietatem victoria esse potitum, omnino fremens & gestiens tanquàm aduersus superatam veritatem. Quomodo veterem flammam non nunc quoque accendit rubus? Quomodo non sceleros exussit incendio? Quomodo autem non eos dehiscens terra accepit, ut cum alijs simul cum tabernaculis & cognationibus totam Core deuorauit synagogam? Quomodo autem Sinæi montis siluerunt prodigiosi terrores, tonitruum sonitu, & tristitia caliginis, & innumerabilibus fulgurum coruscationibus impios non terrefacientes? Sed ociosa fuit vltix potentia, nec eos, qui iniuriam faciebant, fulminibus & procellis rectè puniens: neque eos valida manu liberans, quibus fiebat iniuria: ut cum ipsi postremo docti experientia vim animaduertissent miraculorum, cognoscerent robur admirabile virtutis inexpugnabilis. Sed in ipso rubo & in monte, in quo fuit lata lex, ceciderunt

Non flebitur barbarica crudelitas.

Quidā monachi sinu-
tur absce-
dere.

Vinculum naturæ.

Num. 16.

Exod. 19.

derunt pij absque vilo auxilio, perinde ac hostia expertes rationis.

Vbinam tandem fuit potentia, quæ in mari submersit Aegyptios, & profundum eis effecit sepulcrum? Vbi autem, quæ grandinis percussit lapidibus alienigenas, qui bellum gerebant aduersus Israëlitas, & sine sanguine & labore victoriam dedit suo populo? & quæ rursus aliquando eis terrorem incussit, cum aggredere tur terram sanctam, & eos inter se conuertit ad pugnam, nescientes, vt qui versarentur in tenebris, se alterum occidere, & non posse suos qui interficiebantur, agnoscere? Vbinam tandem suum occultauit auxilium, non protegens eos, quibus parabantur insidiae? sed stabilem resignauit potentiam, efficiens vt eos reuererentur, & ostendens eos esse pietate claros: horum autem quomodo dubiam fecit virtutem, eos relinquens omni defensorum auxilio, & efficiens vt omnino existimarentur indigni auxilio? Sed hæc quidem dicere nos fortasse persuasit animi ægritudo & dolor, & ab eo, quod erat decens, nos exturbauit. Danda est autem venia dolori, qui persuadet ei, cui ægrè est, multa loqui præter animi sententiam, victo fortasse à rerum aduersarum magnitudine. Nam iustos quoque sæpè diuinum reliquit auxilium, eos tradens Tyrannis varijs tormentis cruciandos, & impia morte afficiendos: vt eorum, qui decertabant, virtutis ostenderetur spectata probitas, & eorum fides tanquam fax resplenderet, de fiducia nihil remittens vsque ad mortem, sed totam esse vanam Tyrannorum insaniam patiendo arguens. Nam ij quoque, qui nunc remanserunt sancti, à solitudine minimè volunt recedere, ei, quæ promiscuè & indifferenter in vrbibus agitur, vitæ mortem præferentes. Quod ipsum quoque visum est ijs, qui sunt interempti, vt potius morerentur, quam sustinerent vitium, quod versatur in ea parte orbis, quæ habitatur. Sciebant enim mortem animæ, esse morte corporis grauiorem: & eam, quæ est in peccato, apertè esse magis periculosam ea, quæ affertur gladio: quoniam hæc quidem habet paruum, & qui est ad tempus tantum, dolorem: illa verò longum supplicium, & quod nunquam desinit. Et ego quidem hæc dixi.

Barbari autem cum multos alios interemissent, & depopulati essent in solitudine, factis magnam viam confecerunt: & cum die iam inclinato præbuisset nobis nox decetere potestatem ambulandi sine metu, de monte descendentes, conuersi sumus ad sepelienda corpora. Et alios quidem inuenimus diu ante mortuos: sanctum autem Theodulum adhuc spirantem, & qui posset vteunque loqui. Et itaque assidentes, & quæ acciderant descentes, pernoctauimus: rogante nos sene, nè hæc nobis viderentur aliena. Sana enim esse morem, eos qui tententur, à Deo expetere. Quam multos lob filios interemit, alios quidem igne, alios verò ense, alios autem euersa domo perdens? Sed nè vos, inquit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonothea, quo iudicio tradat athletas aduersario: vt qui præclara præmia & braua proposuerit ijs, qui plagas æquo animo accipiunt, ea quæ talia, qualia ostendit magnus lob, qui omnia accepit duplicia, quæ iam visâ fuerant perijisse, vel potius longè maiora, & quæ citra vllam excedunt comparationem. Quæ enim oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendunt, ea Deus parauit ijs, qui pro ipso decertarunt, & pietatis præmijs suam vitam gloriosè coronarunt. Sic enim Deum decebat munificum superare labores remunerationibus, & coronis superare certamina, & illa præbere athletis, quæ neque sperabantur, neque expectabantur ab ijs, qui ea quæ dantur accipiunt, vt & reddat mercedem quæ debetur, & gratiam efficiat remunerationem, propter insignem honorem. Hæc dixit, & præfentes salutauit osculo, quandiu loqui & linguam mouere ei virtus præbuit. Mortuum autem nos multis lachrymis prosecuti, terre cum alijs mandauimus: & cum tenebræ adhuc incertum ad vos facerent aditum, huc venire potuimus.

Ex ijs autem, qui fuerunt interempti, duo quidem vocabantur Paulus & Iohannes: Presbyter autem, Theodulus. Mortui autem sunt consummati septimo die post Theophania, qui est quartusdecimus mēsis Ianuarij. Omnino enim viris pijs ac religiosissimis quoque temporis & nominum cognitio digna est magno studio, qui memoriæ sanctorum volunt esse participes. Interempti verò sunt quoque alij multis ante temporibus, quorum ipsorum quoque commemorationem, propter viæ longitudinem, & eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

Nobis hæc adhuc loquentibus, nūciatur quidam saluus euasisse à castris: & paulo post

Vnus effu.

Nota q. vi.
ta æterna, q.
retribuitur
fidelibus,
est merces
& gratia.

Iob 1.

Iob 42.
1. Cor. 13.

Mors ani.
mæ, peccatū

Dan. 3.

ad nos accedit, timoris vestigijs nondum ex oculis depositis: nec animi perturbationem adhuc valens reprimere: & magno adhuc cursu & animi angore anhelans & conturbatus, perinde ac si propè essent, & futurum esset vt assequerentur ij, qui persequerentur, Deinde rogatus, quomodo effugisset: Me, aiebat, & tuum filium in cœna loquētes denuntiabant fore, vt diluculo astro sacrificarent. aramque excitarent, & ligna apposuerunt, ignorantibus nobis, cur hæc fierent. Mihi autē hæc dixit clanculum vnus ex captiuis, qui eorum vocem intelligebat. Ego autem illi significavi consilium barbarorum, & quod nisi nobis fuga salutem pepererimus, non nobis vinis manē sol illucesceret. Ille autem veritus nè comprehenderetur, remansit, dicens: Quod Deo visum fuerit, vbiunque sit, non effugiet aliquis, etiam si lateat in adytis. Ego autem in tenebris cum vidissem omnes somno grauatos, (torpescerant enim eos nimia ebrietas) humi pronus primum serpens, nè, si quis vigilaret, me recta corporis vmbra proderet: deinde à castris parum remotus, cursu ad hunc scopum contendere, timoris pennis portatus velociter, quæ apud illos statuta erat eadem vel me ratus fuga euasurum, vel si etiā comprehenderer, constituta morte me nihil grauius passurum esse ratiocinatus, & alioqui certo malo præferens spem incertam. Quod enim, si manerem, non licebat omnino effugere periculum, verisimile erat posse me euadere, si pedum auxilio meam salutem credidissem. Accepi enim, multos sæpè à pedibus plus esse auxilij consecutos, quam à plurimis defensoribus. Ecce ergo me mea non fefellit opinio, sed eis quibus post Deum credidissimè seruatus, & adsum apud vos, vt videtis, nullo malo affectus.

Meis autem oculis adhuc insidet metus crudelitatis barbarorum, & corū facta seclerata me in stuporem adducunt, & impleor horrore, propter ea quæ ab eis facta sunt. Cum dominum enim meum, vnā cum Prætoris munus obeūtem reipublicæ, & ad vos reuertētem offendissent in solitudine, ad se abduxerunt cum omnibus eorum facultatibus: & alium quidem, qui restiterat, cum famulis membratim discerpunt: meum autem vnā cum filio (erat autem is valde iuuenis) sequentem abduxerunt. Sole autem iam appropinquante horis occisus, figunt tabernacula, vbi eos vespera apprehenderat: & cum ex nostris spolijs magnum fecissent conuiuium, cum & filium adhiberent conuiuium, iubentes cum bono esse animo & nihil extimescere. Saluus, enim, aiebat, & illeſus domum reuertēis cum filio, cum sufficiant alij, vt sint duarum animarum precium redemptionis: & videbatur paulo post impleturi promissum, permittendo vt ad suam rediret: aquam autem portari, & ad viaticum panes afferri iubebat, ad hoc vt commentum videretur probabile: vt spes vitæ ex viatico apud eos fraudem haberet fide dignam, dolusque barbaricus & scena, videretur esse vera cura, quæ eorum gereretur. Duos autem ephēbos iuuenes, procurantes scilicet, vt eis esset iter securum, vnā emittunt, qui eos deducerent. Quibus iusserunt clanculum, vt cum essent aliquantulum remoti à castris, eos considerent. Cum eos ergo circumstiterent, qui eo modo, quo dictum est, deducebant, illic ij, qui esse videbatur seruatores, & si alij inuasissent, eorum, vt par erat, propugnatores, ij ipsi fiunt præter spem occisores: & maciant quidem filium ante patrem, vt videndo mortem sui filij, & suæ mortis faciendo periculum, ei dolorem conduplicarent. Protinus autem illum quoque multis interimunt vulneribus, eorum infideliter, & insidias magna voce desinentem. Audiui enim alterum quidem stentem miserem, & veluti laboribus concedentem, vt plagas dimitterentur. Atque ipse quidem bonis promissis sic deceptus, miserabilem passus est interitum. Oportebat enim ipsum ex aliorum malis sua diuinare, quod scilicet mors quidem minimè virari posset, esset autem porius toleranter ferenda cum expectaretur. Malum enim quod venit præter expectationem, omnino perturbat cum aduenerit. Quod autem est expectatum, cum ad id expectandum paratam inuenerit rationem, existimatur leuius, vt quod iam sit meditatū, & effecerit, vt eius aduentus nequaquam sit nouus & alienus.

Vespere enim in cœna, in qua cum præbendo inuitabant poculis & benignis verbis, volentes ludere ludum sibi consuetum & gratum, (erat autem id, quod ad delectationem agebatur, hominis cades) mittit ad eum calicem, vt bibat vni ex suis filiis, cum alterum paulo ante maciassent. Ille autem vix quidem accepit inuitus, vt cuius appetitus esset metu mortuus ante corpus. Accepit tamen metuēs. Bibens enim, significabat se necessitate adductum id facere, vt qui violētis ostenderet sonis, id à se fieri præter animi

git manus
barbarorū.

Nota bar.
baricam ferocitatem.

Mira fraus
barbarorū.

Iacula pro.
uifa minus
feriunt.

for. + præ.
bibat

Iuvenes ex-
ercentur ad
exces facien-
das.

Crudelissi-
ma pueri
cedes.

mi sententiam. Non enim quiete fauces permeabat potus, sed in genis quodammodo
restagnans, ad mentum veluti ad vallem aliquam asperam, cum maximo sonitu deuo-
rationis vix peruasit thoracem. Cum sic ergo tandem per vim potum accepisset, mit-
tunt, qui eum interficeret. Erat autem is iuuenis. Nam eis quoque ceddes committunt,
ab incunte aetate prouocantes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem bacchico
furore percitus, ad tam inhumanum opus magno contendit studio, quam ex actione ca-
piebat voluptatem, risu indicans: & ad iacentem accedens, primum quidem eum ferit
in colli vertebris, & cum propter ossium duritiem parum scidisset, protinus illinc qui-
dem tollit enseni: per iacentis autem latus eum transadigit. Deinde cum rursus in pri-
ma vertebra sectione certius & opportunius percussisset, reuertitur exiliens, manu en-
sem in aere quatiens. Puer vero pra dolore diu quidem palpitauit & subsultauit, & ciu-
lans volutatus est in sanguine. Tandem autem cum in spiram conuolutus, caput incli-
nasset ad ventrem, & pedes ad eum contraxisset, ut qui vellet erigi, illa conuersione ad
prunas appositae se deuoluit. Cum vero maiorem, ut est consentaneum, ex igne sensisset
dolorem, rursus quidem pedibus & manibus necessario instar piscis subsiliebat, assidue
erigens partem quae torrebatur. Cum vero non posset amplius sibi ipsi opem ferre, ut-
potè quod una cum sanguine exeret essent vires, rogo liquefactus interiit, duobus si-
mul affectus supplicij, nempe ensis & ignis.

Die autem sequenti postquam hoc fecissent, ambulantes in solitudine, non recta via,
sed aberrante, locaque aspera & difficilia, modo hic, modo illic obcuntes, altosque & ar-
duos montes circumcuntes, & per non tritas & confragosas & propemodum inuias
valles pedibus ingredientes, longo remotum spatio vident locum paulatim herbescen-
tem: & cum ex viriditate coeclatissent esse locum aptum ad diuersandum, aut etiam ex-
istimassent illic aliquos habitare monachos, scopum suum eo conuertunt, tanquam a
mari ad portum iter iumentis dirigentes. Cum autem venissent, vident locum, qui nihil
erat deterius quam putarant, nec falsa visione eorum spem fefellerat. Nam & erat aqua
in eo copiosa: & antequam gustaretur, sua visum delectabat puritate. Ori autem allata,
parua arguebat esse visus delectationem, si conferretur cum voluptate gustus: eratque
forum aptum ad pascendum animalibus. Cum ergo camelos exonerassent, illos qui-
dem liberè dimittunt ad pascendum: ipsi autem statim currunt ad aquam, eam biben-
tes, se adspargentes, lauantes, & nescientes, ut semel dicam, quomodo vterentur illa li-
berali & profusa aquae abundantia.

Cades ve-
nerandi
eremita.

Item alte-
rius.

Adolescen-
tis eremita
in signis co-
stantia.

Dum autem ad eam choros ducerent, & fontem laudibus celebrarent, vident in la-
tere montis quoddam paruum domunculæ vestigium, omnesque vno spiritu eo cur-
runt, cursu alius alium superare contententes. & cum appropinquassent, circumfusi
sunt spelunca. Ea autem erat in ostio paucis extructa lapidibus, nè, si esset nimis ma-
gnus hiatus, feris facilem præberet ingressum. Deinde cum intro accurrissent pauci &
singuli, (non capiebat enim multos) virum educit specie & habitu venerandum: eumque
ducebant trahentes, nihil omnino conturbatum, & qui neque expalluerit, neque illi
berale aut triste aliquid ostenderit aut locutus sit, & cum eum supra quandam petram
posuissent, lapidibus (non enim habebant enses) interficiunt scelerati, ridentes & sua
voce prana decantantes. Deinde rursus parum progressi, alterum comprehendunt
adulescentem, pallidum, macilentum, & qui ad speciem aperta præ se ferebat vestigia
abstinentiae: & ipsum similiter lapidibus interficiunt, multas voces emittentem, qui-
bus agebat gratias, & fatentem se eis debere, quod qui virtutem sequebatur, è vita edu-
xissent. Dicebat enim se non parum timere finis incertitudinem, nè mentis fortis la-
pius, aut quadam externa necessitas liberæ animi voluntatis mutaret constantiam: ut
quæ vel esset persuasa aut coacta alia sentire, quam quæ apud Deum sunt certa & extra
controuersiam.

Non multum illinc processerant: & ecce apparet locus quidam herbidus, & multis
comatus arboribus: & rursus quam maxima potuerunt barbari celeritate ad ipsum cu-
currunt. Cum autem appropinquassent, in parua quandam incidunt domuncu-
lam, in qua exercebatur adulescens, cuius magnus & excelsus animus, existimatus est
vel ab ipsis barbaris dignus admiratione. Neque enim his ostendere latentia quadam
monasteria, & ea ratione mortem effugere, sustinuit. Hoc enim ei polliciti erant bar-
bari. Sed neque in hoc, ut exiret è domo, neque ut omnino tunicam exueret, obediuit:
indica-

indicare quidem eos, qui poterant latere, dicens prodicionem: omnino autem obedi-
re, quicquid per vim cogeretur, pusilli & abiecti dicebat esse animi. Ijs enim qui exer-
centur, dicit oportere adesse magnum & excelsum animum, & non fas esse cedere aut
metui, aut minis, etiam si id videatur magnum habere periculum. Consuetudo enim sit
via ad maiora: & timiditas, quæ semel didicit dominari, iubet etiam magna bona con-
temnere, atque adeo ipsam etiam pietatem postremo prodere, quando metus malorum,
timiditate confectum animum inuenerit.

Si enim nunc, inquit, facile prodidero liberum mei animi arbitrium, timens nè bre-
ui moriar: quomodo si proponantur supplicia, & minæ intententur tormentorum, ad
impietatem non facile transfugiam, cum doloris vacuitatem assueverim vtili præpo-
nere? Quocirca cum vobis planè denegetur ea, quæ speratis, consequi, nè cunctemini
ea, quæ vultis, facere. Neque enim loca, in quibus viri pii habitant, etsi sciam, indicabo:
sed nec extra ostium vobis iubentibus egrediar, neque vestem exuam, ut me quis ad-
huc sentientem, & mei liberi arbitrij compotem, cernat nudum, & contueatur corpus, item pudis
citia admo-
rabilis.
quod in hodiernum vsque diem meis non est conspectum oculis. Post mortem autem
in me non sentientem faciat deinceps vnusquisque, quod velit. Eorum enim qui faci-
unt, crudelitatis, sed non eius qui patitur, animi est ea reprehensio. Intus enim mo-
riar indutus, ut constitui, neque faciam quidquam præter sententiam, me ipsum pro-
dens ut mancipium: & in hac cauea, in qua decertavi, potius interficiar, & erit mihi se-
pulerum hæc domuncula, quæ prius virtutis sudores, & strenuitatis ac probitatis nunc
accepit sanguinem. Sic eum liberè loquentem cum non tulissent scelerati, sed aduer-
sus generosum eius animum essent acerrimè commoti, tot eum plagis interficiunt, Cedes atro-
cissima.
quot potuit eius corpus capere. Vnusquisque enim volens suam iram in cum re ipsa
ostendere, non existimabat priorum enses sufficere ad vindictam, nisi cum ipse quo-
quæ suum gladium sua manu tinxisset, sic indignationem suam posset consolari. Cum
plures itaque mortuum quam viuum illum magni & excelsi animi virum iam sauciâs-
sent, ita recesserunt, animis ægrè ferentes, quod non ad maius supplicium eis sufficis-
set corpusculum.

Post eum autem tres nobis occurrunt, ingredienti per solitudinem, qui adhuc fer-
uentem eorum iram paululum sedarunt: ut qui eorum in illum furoris defectus supple-
uerint. Quomodo enim agrestes ferae, aut canes venatici, si ostensa solum fuerit præda,
& euaserit, ad maiorem prouocantur insaniam, quod eam non fuerint consecuti, &
quod rursus inciderit, maiori studio persequuntur, secunda cautione priori medentes
ludibrio: ita ad eos, qui apparuerant, currentes, cedem spirantes scelerati, cum enses
strinxissent priusquam appropinquarent, cum tanta in ipsos processerunt crudelitate,
cum quanta si ipsum accepissent, qui eos irritauerat. Cum autem nondum enses in vagi-
nas misissent, sed nudos manu tenerent, calidoque & exhalanti sanguine inquinatos, in
eo loco, in quo ambulabant, vident posita duo monasteria, non ex aduerso quidem iti-
neris, sed ex obliquo ad alteram manum. Erat autem, quod inter se inuicem quidem in-
terecebat, spatium, triginta stadia: inter eum verò locum, in quo eramus, quindecim.
sura distantia. Diuisi itaque processerunt, dimidia pars ad vtrumque eorum, tota præda,
quam collegerant, in regione relicta cum iumentis. Et eos quidem, qui erant ad austrum,
quomodo interfecerint, aut quosnam, nequaquam cognoui. Ex ijs autem, qui erant ad
clima boreale, postquam iam propè accessissent illum, qui ex multo cursu tela in pha-
retis sonantia senserat, & fugere cœperat, ipsi arcus intendentes multis iaculis trans-
fixerunt. Deinde cum ipsum, qui pronus ceciderat, comprehendissent, non sinunt eum
mori cum ijs solis, quæ prius acceperat, vulneribus: cum tot haberet plagas, quæ ad id
sufficerent: sed cum adhuc spirantem & animam agentem supinum conuertissent, sta-
tim dissecant à pube ad thoracem: respirantia autem per dissectionem viscera, & late-
ribus circumfusa, contis vtrinque conturbabant, donec ea quoque dilacerauerint pri-
usquam recederent.

Post hæc autem ego quidem aufugi, ut prius dixi: filio autem tuo quidnam factum sit,
nescio. Nam eum quidem viuum reliqui, sed qui de vita nequaquam bonam spem con-
ceperat propter mortem, de qua susurratum fuerat. Cum hæc ego audiuissem, & no-
tissimam haberem visionem in auribus resonantem, (In somnis enim legebam episto-
lam,
Ecce 3 lam,

I A N V A R I V S.

Iam, quæ ab aliquo ex familiaribus nuper mihi data fuerat. Quæ quidem priusquam explicaretur, ita habebat in plicatura: Domino meo post Deum & patri, beatus Theodulus, quonam modo oportebat meam tunc affectam esse animam, o fratres, si modò adhuc habebam animam? Cor mihi desiderabatur, viscera diuellebantur, vires dissoluebantur: sudor, ut semel dicam, distillabat totis membris, cum audiuissem nuncium somnio conuenire, qui mihi non amplius faciebat dubiam aut ancipitem mortis suspicionem: sed potius confirmatam duobus testimonijs, somnio, inquam, & significationibus eius, qui fuerat conseruatus. Quid deinde sequitur? Cum ipsa vox iam mihi esset extincta, neque fiebam, neque poteram lamentari, sed ad eum solum fixis adspiciebam oculis, donec quædam mulier ex ijs, qui illic erant, cuius etiam filius ab eis fuerat interfectus, (Is autem erat, quem quæ præcessit oratio, significauit fuisse insignem, propter magnum excelsumque animum) me recreauit, & ut me à vehemēti dolore colligerem, effecit. Postquam enim illa intellexit interfectum esse filium, & aduersus eos, qui interemerant, strenuè decertasse, a cione ipsa quoque in eum suam ostendit cognationem, ut quæ vera ac germana illius mater apparuerit: & cum se splendida veste protinus induisset, & ad letitiam totum mutasset habitum, manus in cælum extendit, & ad Deum Seruatorem tales voces emisit:

Exemplū ad-
mirandū in
fœmina cō-
stantiā.

Tibi Domine commendavi filium, & est mihi saluus nunc & vsque in secula. Tibi credidi adolescentem, & mihi fuit custoditus verè saluus & inuulneratus. Non enim quod sit mortuus, neque quomodo vitā finierit reputo: sed considero, quod omnis peccati effugit periculum. Non quod corpus sit sauciātum, & mortem acerbam sustinuit, sed quod puram animam & nulli reprehensionī affinem illinc tulit, & spiritum immaculatum tuis commēdauit manibus. Ego cedes, bravia numero: ego plagas, tot esse coronas censeo. Atque utinam tuum corpus plures plagas cepisset, o fili, ut tibi ex eo plures accederent mercedes. Hinc quod te conceperim, reddidisti mercedem. Hinc me remuneratus es propter dolores, quos ego sensi in partu. Hinc mihi dedisti honorem propter educationem. Quid ergo? Non me quoque es accepturus participem premiorum? Communis enim fuit labor vtriusque. Tu decertasti, & ego sum quoque tibi particeps certaminis. Tu certasti, & ego tuo gratulor certamini. Tu iræ restitisti barbarica: ego autem resisto naturæ tyrannidis. Tu mortem videlicet contempsisti: ego autem viscera despicio. Tu cedis dolorē tulisti tolerabiliter: ego cum mihi lanientur viscera, fero tormenta. Mea, quæ sunt tuis æqualia, & non inferiora, tu vincis acerbitate doloris. Ego autem supero longitudine temporis. Nam etsi tibi valdè magnum dolorem mors attulerit, vna tamen hora mors præterijt. Ego verò longum traho dolorem, & cum moderatè fero, philosophans & certò sciens te apud Deum vitam viuere, in quam nullus cadit interitus. credo fore, ut mea illic curetur senectus, quādo mihi quouis modo confractum fuerit hoc vas testaceum, & ad id, quod illic est, æuum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talem exhibuerim athletam. Rursus quoque ego beata. verè confido enim fore ut deinceps glorier, cum tu in Christum fueris resolutus, & vnā cum eo futurus sis perpetuò, & deliciarum, quæ nunquam desinunt, sis particeps.

Hæc ego audiens, erubescēbam quod tam molliter & tam pusillo animo ferrem casum pueri, & mihi esset minor virtus animi, quā fœminæ, & eorum qui aderant, me mouebat verecundia. Deinde illam quidem admirabar: meipsum autem irridebam, ut qui egregiè illius mulieris verba acciperem, perindè ac meī fugillationes: & illius moderationem, meam iudicāre insaniam. Nam cum existimāsem me iure posse cum Deo conqueri propter ea, quæ passus fueram: tunc rectè cognoui me esse passum, quod mulieris exemplo didicissem, esse cuiusvis mali insultum tolerabilem. Visum est autem consilio eorum, qui Pharan incolebant, postquam audiissent, quæ renunciata fuerant, non præterire silentio, id quod ausi fuerant, sed hoc significare Regi Barbarorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex ijs, qui apud ipsos vocantur Hemerodromi, accusantes quod inita infregissent fœdera. Sunt autem adolescentes, ephebis paulò ætate maiores, barbæ propemodum primam emittētes lanuginem, qui his rebus inseruiunt, & nihil ferunt præter arcus telaque & iacula & silices. hæc enim eis in via sunt ad vitam vitia: illa quidem venationem, hi verò ignem præbentes ad coquendum. lignorum enim & stipularum est eis vtrique magna in omni loco copia, cum nullus, quæ nascebantur, secaret in solitudine.

Cum

DE INTEREMPTIONE PATRVM SINAE &c.

Cum ij autem illam viam conficerent, nos egressi sumus ad efferenda corpora: & cum accessissemus, inuenimus eos, qui quinque antè diebus interempti fuerant, nihil passos exijs, quæ verisimile erat passurum esse mortuum, qui vno antè die esset mortuus: non malè olentes, non putrefactos, & nihil læsos ab ijs, quibus innatum est ut perirent, à carniuoris, inquam, auibus, aut feris agrestibus. Tanto autem antè tempore eos fuisse interfectos, dixit filius Megadonis. hoc enim erat nomen Senatori, qui à Barbaris fuerat interemptus. Erat verò, qui occisus erat in Bethrambe quidem, Proclus: Hy-patius autem, qui in Geth. Isaac verò, qui in monasterio Salaël. Macarius autem & Marcus, qui fuerunt occisi in ea, quæ est extrinsecus, solitudine. Benjamin verò in ea, quæ est extra Elim. Eusebius autem in Thola, & Elias in Aze. Porro autem ipsorum quorū quæ duorum alterū inuenimus, qui multa vulnera habebat lethalia: sed adhuc vivebat & spirabat. Quem quidem cum portāsemus, in cella deposuimus, conuersi ad sepul-turam aliorum corporum. Cum autem ad ipsum rediissemus, viuum quidem non amplius offendimus: apud hydriam autem inuenimus iacentē iam mortuum. Nam cum omnino sit laborāset propter inflammationem vulnerū, postquam bibit, cecidit pro-nus in genua, in hoc habitu eum mortuum relinquentē anima. Cumq; ei ut ceteris iusta fecissemus, egressi sumus, ut sciremus quidnam significaretur à principe Barba-rorum.

331

Corpora
sanctorum
extincta
prorsus il-
lata.

Nomina de
cisorum.

Iam autem nobis Pharan ingredientibus, aderant qui missi fuerant, ab eo afferentes literas, quæ & pacem confirmabant, & ad se venire iubebant eos, qui affecti fuerant iniuria: & maximè eos, qui attinebant ad captiuos adhuc viuentes. Quod si quis etiam vellet sumere pœnas de ijs, qui occisi fuerant, dicebat se esse paratum dare authores ad supplicium. Quinetiam se profitebatur omnia daturum spolia ijs, ex quibus prædæ a cte fuerant. Nolebat enim soluere leges pacis, ut qui lubenter esset cum eis confederatus, propterea quod ex ijs vtrique accepisset solatiū. agnoscebat enim eis non paruum affer-re emolumentum, quod cum eis intercedebat commercium, ut qui in suæ egestatis ne-cessitatibus aperit adiuuarentur eorum abundantia. Cum dona itaq; parāssent, & le-gatos constituisent tanquā ad renouandam pacem, quæ iam dissoluta fuerat, die se-die ambulantes (duodecim enim diebus iter conficiebatur) aquæ penuria laborauimus, magna que nos sitis vrgebat necessitas: morsque deinceps sperabatur, quæ sem-per assidet inopia. Dicebant autem vtrique propè esse fontem ij, qui locorum habebant experientiam: idque multos solabatur laborantes, futuri expectatione, quæ malo præ-lud quod querebatur, & desiderantes eo securè frui, cuius laborabant inopia, alius aliò conuersi, prout vnumquenque ducebat spes assequendi. Deinde etiam oculis confi-na id, quod latebat, indagantes. Ibam autem ego quoque, paulatim sequens eos, qui præcurrebant, ut alij quidem fortasse dixerint, qui præ senectutis imbecillitate non pos-sent eos assequi, qui magis valebant viribus: ut ego autem dico, qui nollem nimium inordinato pede facere iniuriam honestati & grauitati morum. Adhuc enim valebam viribus, necesse sitate ad id quod vrgebat, magis animi impetum impellente, quā natu-ra ei insitum fuerat.

Princeps
Barbarorū
paratus est
vlticē ne-
cem sancto-
rum viro-
rum.

Exaduersò autem mei itineris erat fons positus: latebat autem in medio cuiusdam collis. Ijs itaque, qui ex vtraque eius parte dispersebantur, semper relictis, pergebam in medio eius, quæ hic aut illic futura erat, inuentionis, coniectans me non procū ab-futurum. Cum verò me paululū inclināsem, quando accessi ad dorsum collis, & pri-mus vidi fontem, & barbaros multos ei circumfusus: & cum sic in immanes incidissem hostes, neque conturbatus sum eo quod acciderat præter expectationem, neque ma-gno fui timore affectus. Sed cum essem medius inter timorem & gaudium, de eo quod euenerat, me tali solabar consideratione. Aut enim, dicebam, me apud ipsos inuentu-rom filium, & prompto & alacri animo cum ipso seruiturum, seruitutis molestiam le-uans voluptate adspētus: aut omnino esse interimendum, & sic esse liberandum à gra-ui, quæ me premebat, molestia. Sed ij quidem exiliētes, ad me permixtū accurrerunt: cumque me comprehendissent, qui tanquā mutus stabam, utpotè cogitabundus, in-humanè trahebant. Qui autem ad inquirendam aquam mecum missi fuerant, cum se

Ee 4

vidissent

Hemerodromi.

I A N V A R I V S.

vidissent ab ipsis nondum fuisse conspectos, sensim conuersi, clam statim redierunt, pronos non secus ac serpentes se per terram trahentes, & sic se fuga subripientes. Ego vero etsi ab eis vincirer, traherer, conuellerer, (Quid enim non graue patiebar?) eorum quidem neque vllam ducebam rationem, neque vllum sensum accipiebam: sed tota mente versabar in inquirendo filio, illumque oculis scrutabar, in omnem partem circumspectans, sicubi viderem eum qui desiderabatur.

Barbari ver-
tuntur in
fugam.

Effectus ti-
moris.

Amanes,
rex Barba-
rorum.

Vultus, ani-
mi imago.

Eluza ciui-
tas.

Liberum
arbitrium.

Cum hæc autem fierent, non multum tempus præterijt, & ecce ex nostris copiis aderant viri bellicosi. Qui cum super tumulum sublimes apparuissent, magnam perturbationem attulerunt barbaris. Postquam enim clamore significarunt aduentum, nullus fuit qui in loco manserit: nudus autem totus locus repente ostendebatur, qui paulò antè plenus erat corporibus. Saluti enim consulere festinans fugiebat unusquisque, secum nihil valens accipere: tantusque timor eorum, qui apparuerant, ex tanta securitate eis irruit, vt nec ad persequentes quidem se omnino conuerterint, dubitantes ne comprehenderentur: putarent autem se habere, qui retrò semper sequerentur, & qui strictos haberent gladios, & verberarent aliquos, & multos de medio sustulissent, & suam perturbationem esse existimarent aduentum aduersariorum: donec longum fugæ spatium eis concessit, vt respirarent, præbens facultatem circumspectandi, & videndi eos qui persequabantur. Efficit enim metus, vt quæ sunt continentia, putentur semper maiora, & plura visione apprehendantur, quàm rei habeat veritas, plus quàm capere possint eorum vires, res veluti augente timiditate. Atque illi quidem sic soli fugiebant, illic relictis omnibus, quæ habebant, impedimentis. Qui autem accesserant, cum ex ijs, quæ inuenerant, magnam accepissent utilitatem, illic reliquum diei transegerunt. Deinde cum sequenti die coepissemus ambulare, & quatuor dierum iter confecissemus, in castra peruenimus. Cumque significatum esset aduenisse legatos, ij vocati sunt, vt conuenirent Amanem. hoc enim erat nomen Regi Barbarorum. Ad quem cum attulissent munera, benignum responsum nacti sunt, & acceperunt prope illum tabernaculum, benigneque & comiter ab eo sunt tractati: donec diligens & accurata perscrutatio omnia manifesta reddidit, quæ ad illam iam factam pertinebant incursionem. Atque illa quidem ab eis breui peracta sunt tempore.

Mihi autem cor vehementer palpitabat, & ad nuncium suspensio animo erigebat: omnis autem sonus cuiuslibet rei, mihi videbatur susurrare famam eius, de quo eram sollicitus: erantque aures paratæ vocum sonis, & mens attendebat eos tanquam nuncios: spectans, quisnam esset mihi renunciaturus aut vitam, aut mortem filij. Quando autem veniebant non admodum lato vultu, moestum significari nuncium eorum tristitia coniectans: Non opus est, aiebam, vt loquamini. Calamitatem enim visus nobis renunciat, & etiam ante linguam clamat animi motus, quod dicendum erat sermone, gestu prius eloquens. Non fallar ergo orationibus, neque decipiar verbis compositis ad persuadendum. non enim attendam sermones, qui possunt omnino figurari ad probabilitatem, cum in ipso vultu videam animi perturbationem. Hoc est enim aperta illius imago, vt quod exprimat internam eius affectionem, non secus ac speculum. Neque enim potest ille vultus lætitiæ ostendere, qui concidit mœrore, & plenus est tristitia. Aut ergo citra fidionem dicite verum mihi roganti, aut scitote vos hoc vestris iam dixisse vultibus, sicut etiam dixi antea. Quid enim prodest verbis paululum consolari eum, qui cruciatur: postea autem maiori afficere molestia, quando quod angit, verum deprehensum fuerit?

Cum itaque iureiurando frequenter affirmassent, non esse mortuum Theodulum, viuere autem venundatum cuidam in ciuitate Eluza, consulebant vt irem in ciuitatem, dicebant enim me illic inuenturum filium. Sed ne sic quidem dolorem vel modicè curarunt. Quid tum enim, cogitabam, si viuit, & maior quidem metus mortis est dissolutus: seruit autem venundatus, & ne mecum viuatur, est prohibitus? Non facit enim omnino purâ voluptatem necessitas, quæ impedit appetitionem liberi arbitrij, & animi libertatem retinet aliena voluntate. Postea tamen profectus sum ad eam, quæ mihi significata fuerat, ciuitatem, cum duobus, quos mihi dederant, viæ ducebatur. In via autem quidam nobis occurrit adolescens, qui sequebatur animalia, quæ onera portabant. Is autem me prius viderat in castris, & quæ ad me pertinebant omnia, accuratè didicerat. Is cum fuisset Eluza, & quæ de filio meo dicebantur, audisset, quod scilicet captiuus abductus

DE INTEREMPTIONE PATRVM SINAE &c.

333

abductus esset à barbaris, ei de me significauit: acceptisque literis, veniens eas afferebat tanquam bonum nuncium. Cum autem me vidisset eminens, coepit accedere subridens: & ego quoque, cum virum agnouissem, vbi verò propè fuimus, ipse quidem me lato vultu alloquitur, & dexteram extendens, eam ponè diuertit, & volam manûs applicans humero, epistolam summis digitis extrahit ex pharetra, & eam mihi reddit, filium meum nuncians viuere, & hortans vt essem bono animo, & non perinde, ac si esset seruus, spem haberem bonis vacuum. Nam is qui emit, inquit, est sacerdos Christi sacramentorum: & filius coepit quidem ipse quoque esse in ordine sacro, vt cui sint credita prima munera ædituorum. magnam autem mox futuri profectus spem ostendit, vt qui breui tempore magnam virtutis dederit periclitationem, & morum bonitate effecerit, vt hoc omnes statuerent. Ego autem, vt qui essem & inops & domo carens, habebam, quo hominis bonum honorarem ministerium: vniuersum autem permisi Dei providentiæ, & pro inexpectata lætitiâ ei cum lachrymis egi gratias, qui mihi, vt erat verisimile, coepisset soluere ingentem calamitatem, & veterem reddere prosperitatem.

Postquam autem veni in ciuitatem, primum quidem sanctum templum quæsiui, tanquam causam bonorum, & ei cum, quem par erat, honorem tribui, solum rigans lachrymis, & implens Dei ædem vocibus lamentationum. & illinc deductus, veni in domum, in qua manebat filius, multis præcedentibus, & mei aduentus felicem nuncium significare studentibus. Nouerant enim omnes ex fama, quæ præcesserat, me esse, qui vulgo iactabar, patrem pueri, qui apud ipsos fuerat venundatus: nec vllus erat, qui non vultu signa gaudij præ se ferret. Vnusquisque autem cum tanquam suum vidisset, de quo omnis spes periërat, hilari vultu exilientes, se mei animi affectioni cõsentire ostendebant. Postquam autem ianuæ appropinquauimus, cum eum vocassent, & me venire dixissent, ducunt salutatorem. Cum nos verò alter alterum ego & ille vidissemus, neque lætari, neque admirari primum coepimus, sed ambo potius lamentari, vultus lachrymis inquinantes, & similiter vestes, quæ tegebant pectora. Et ille quidem accuratè non admodum cognoscens: eram enim & capillis & veste sordidatus, ita vt non possem facile cognosci. Ijs tamen qui renunciauerant, vt videtur, potius credens quàm oculis, venit passis manibus, vt mihi vehementi animi impetu circumfundendus. Ego autem, etsi multi essent circa eum, ipsum agnoui protinus, vt qui adhuc eandem haberet vultus figuram, quæ assidua eius meditatione apertè erat meæ impressa memoriæ: & cum non potuissem continere gaudium, mihi repente dissolutum fuit robur corporis: & cum cecidissem, hianti ore humi iacebam, existimatus à nonnullis esse mortuus. Diuturno enim mœrore, nisi quod respirabam & videbam, à mortuo nihil omnino differebam. Cum me autem comprehendisset & esset complexus, qui defecerat, animum vix mihi restituit, fecitque vt cognoscerem quis essem, & vbi essem, & quemnam meis cernerem oculis. Eum ergo vicissim complexus, eidem excepi nexibus, insatiabiliter diuturnum explens desiderium.

Deinde ad loquendum conuersus, ego me excusabam, & persuadere volebam, me fuisse authorem omnium, quæ senserat, malorum: vt qui cum eduxissem extra patriam, & eum fecissem incolere regionem, quæ continenter diripitur: & verè erat ita, vt diceret, cum ex omni parte in pace ageret, & nullum haberet eiusmodi metum insidiarum? Valeant, qui, quæ sunt in fatis, opinantur esse inuitabilia, & ex fato ijs, qui patiuntur, imponunt necessitatem. Post hæc rogabam, vt mihi narraret quæ ei acciderant eo tempore, quo fuit apud barbaros. Neque enim amplius molesta erat enuntiatio, cum præterisset iam periclitatio. Nam quomodo post morbum sanitas, & curatio post vulnera vel maximam habet voluptatem, quantum prius dolorem habuit experientia.

Ipse autem cum grauem & profundo gemitum edidisset, Quid inuat, inquit, o pater, eorum quæ sunt molesta, reminisci? Solet enim officere recordatio, vt eius qui passus est, recrudescant vulnera, etiam si auditorum aures forè demulcet, alienis alioqui malis delectationem afferens. Sed quoniam scio fore, vt nequaquam cesses, donec ea, quæ desideras, tibi scire licuerit: admirabilem enim euentum meæ salutis, vis efficere argumentum

Obserua-
Christiani
morem pri-
mò tem-
plum ad-
cundi in
itinere.

mentum glorificationis, quomodo soles de rebus omnibus Deo agere gratias, audi, magni animi virtute tuos implens spiritus, ne ad asperos & difficiles casus eorum, quæ eueniunt, ipse quoque miserabiliter fractus paternis visceribus, me quoque flectas ad locum & lachrymas, & ciularibus lamentationis confundas orationem: utpote quod luctus sapere vocem interrumpat, & non sinat quæpiam ea, quæ vult, lingua narrare libera. Atque magnam quidem actus partem omnino vobis aperte narrauit post fugam filius * Medagonis. Illa ergo rursus referre, simul & superuacaneum fuerit, & molestum. Quæ autem post fugam illius eueniunt, necesse est, quoniam tu hoc mihi in bes, dicere.

Visum fuerat barbaris, ut dixit, (omnino enim dixit ille) nos mactare: & quæ pertinent ad sacrificia, iam vesperè parata erant omnia, ara, ensis, libamen, phiala & thus. Summo ergo manè certa erat mors, nisi Deus erat prohibitor, sicut certè prohibuit. Postquam autem ille, cum me suam non celauisset fugam, aufugit, & propter longum viæ spatium, & quod incerta esset persecutio, dubium esset an eum possem assequi, quod non solum tempus (erat enim vespera) vsque ad manè, esset sufficiens terminus ei, qui fugeret: sed etiam itineris incertitudo faciebat, ut nescirem quonam modo possem eum persequi. Quis enim est tam egregius simul inuestigator, & tam bona coniectura præditus, ut in tanta latitudine solitudinis, itineris inueniat vestigia? est enim terra aspera & lacunosa, & quæ nullum omnino ostendat vestigium quod acceperit. Cum hæc ita se haberent, ego pronus iacebam, vultum quidem humi defigens, propter angustias autem afflictionis mentem sursum erigens, & sic Deum vniuersum sensim & apud me rogans, utpote quod nihil ex ijs, quæ ad hanc vitam pertinent, ad nullam rem vtilem me posset deducere & attrahere, propter celerem necessitatem: sed efficeret, ut essem potius sobrius & vigilans, & soli Deo mentem adhiberem, & à spe in eum, pendere.

Precatio eius ad Deum. Quocircadicebam: O Domine & Deus, qui solus es opifex vniuersæ, quæ cernitur & quæ mente intelligitur, creature: habes in manu tua corda eorum, quæ es fabricatus, & conuertis sapere ad misericordiam, ferociam impetûs alieni à ratione, quando volueris iusto & rationi consentaneo iudicio, eos qui tuæ potestatis sententia mortuanduntur, conseruare: qui sedas iras ferarum agrestium, quæ prosiliunt ad humana corpora deuoranda. Qui vim ignis hebetasti, & solo nutu tuo pueros tuos illæsos conseruasti, & eorum pilos & colorem arcana tua & admirabili potentia flamma reddidisti potentiora: tu me quoque serua rex Christe, qui nulla spe nitor auxilij, qui mox inimicorum iudicio sum vita priuandus, qui (ut est verisimile) iam sum mortuus: & ne permittas o Domine, ut meus sanguis sit libamen demonibus, neque mearum carnum nidore latificentur mali spiritus. Statuerunt me astro sacrificare matutino, quod cognomen accepit ex vitio libidinis. Sed ne permittas Domine, ut corpus meum, quod in hodiernum vsque diem castum est conseruatum, sit hostia demonis, qui cognomen accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum verè immanium ad clementiam & mansuetudinem, qui mutasti iram in Esther inflammataam Assueri regis Mediarum & eius imitem animum conuertisti ad misericordiam. Serua animam, quæ tibi seruire proposuit. Redde me patri seni & tuo famulo, filium rudem malorum, & qui, quod ad propositum attinet, sum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confessionem, ut videatur promissum rependi pro salute. Certe minimis enim necessitatem anticipavi libera mea cogitatione. Ostende fidem esse ad salutem pedibus perniciores, & tuam spem esse quauis fuga tutiorem. Effugit mortem is, qui mecum erat manè sacrificandus, & fuga sibi salutem peperit. Ego autem mansi, expectans quod tibi videretur, & sum in manibus inimicorum, tuo confidens auxilio. Ille suis pedibus, ego tuæ credidi potentiae. Ne sit diuina expectatio ad salutem infirmior spe corporis. Conseruatus est ille, qui tenebris vsus est ad fugam, & rectè quidem sit conseruatus. Ad me iam peruenit lux diei. Tu deinceps me conserua tua sapientia, qui viuus lucem largiris ad tua exequenda præcepta.

Me sic orantem cum acerbis lachrymis, manè insomnem occupauit. Cumque respexissem, vidi iam luciferum prodeuntem ex horizonte. Surgens autem ab eo loco, in quo iacebam, sedi, manus meas complicans genibus, & faciem super ea inclinandam, in quo iacebam, sedi, manus meas complicans genibus, & faciem super ea inclinandam, sinum implebam lachrymis: & rursus corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intensa vi spiritus: Mirifica, dicens, mecum Domine tuam misericordiam, qui

solus habes vitæ & mortis potestatem, sicut mirificasti cum sanctis, qui olim constituti fuerunt in necessitate, & liberati fuerunt ab omni afflictione: ut nos habeamus fiduciam te inuocandi, & confidendi, fore ut liberemur ab ijs, in quibus sumus malis, cum illos habeamus tui exemplar auxilij. Tu redemisti Isaac qui iacebat ad ipsam aram occisionis, & patrem, qui tincturus erat ensẽ sanguine, sono vocis retraxisti. Tu Ioseph eripuisti à fratrum dextera, quæ eadem moliebatur: & rursus cum ei parata fuissent insidia, ab iniustis liberasti vinculis & custodia, & post longum luctum patri reddidisti regnantem. Tu huius patrem Iacob redemisti à necessitatibus, cui frater similiter intuebatur, seruans in Mesopotamia. Vbi etiam custodisti Moysen, qui Aegyptiacam fugiebat tyrannidem. Tu cum duos pueros mortuos oratione prophetica è lecto fecisses surgere, præbuisisti viduis matribus. Tu ipse, o Domine, in quem non cadit mutatio, qui hæc diuina virtute fecisti admirabilia: Tu quoque me nunc exaudi, & largire viuum patrieum, qui te altissimum suum duxit esse refugium, & solue luctum, qui superat omnem consolationem: & da ijs, qui norunt nomen tuum, ut admirentur vim tuæ potentiae, o rex maxime celebrandæ.

Cum ego autem in his essem, surgunt repleti tumultu, utpote quod sacrificij tempus præterisset: iam enim sol lucebat super terram: & cum non inuenissent alterum, neque scirent quidnam eo factum esset, me interrogarunt. Postquam autem respondi me nescire, cum essem apud eos, siluerunt, & neque minati sunt, neque ostenderunt vlla signa iracundiæ. Tunc quietus ac compositus fuit mihi spiritus, & Deo benedixi, qui non despexerat mei humilis orationem. Me autem deinceps subiit audacia & fiducia, cum Deus omnino hæc mihi concessisset: cumque iuberent ut nefarijs velerer, contraxi: & luderem cum mulieribus, non paruū imperantibus, donec venimus prope terram, quæ habitatur. Tunc enim cum nescio quid communiter consultassent, introducunt in vicum, qui dicitur Subaita, & ijs qui illic erant, significant se me velle vendere. Cum autem nihil agerent, sed re infecta sapere reuerſi essent, utpote quod nullus vellet dare plus quam duos aureos, tandem ubi eduxissent, & ut mos illis erat, nudum ante vicum statuissent, ensẽ collo meo imponunt, si nullus me emat, dicentes se me statim interfekturos. Ego autem ijs, qui ad emendum veniebant, supplex eram, manus extendens, ut darent quantum petebant barbari, & ne viderentur parci, cum precium darent humani sanguinis, dicens me esse precium propediẽ redditurum, & ei qui emisset precium, qui meam vitam emisſet. Quidam itaque mei misertus clamantis & lacrymantis, vix tandem me emit: & ex eo hic, ut vides, emptus sum, ut multa dicam brevius gaudium. Hæc quidem sum passus, pater, & passus, fui liberatus. Te autem depectationem reddita est, salute.

Sed tu quidem, dixi, o fili, innumerabilia tolerasti pericula, & multas sustinuisti mortis expectationem, etiam si Dei gratia eius effugeris periculationem. Idem enim est, mortem verè sperare, & eam discere experientia: mitto dicere, quod etiam grauiorem. Non enim tantum affert dolorem dissectio, quantum, quæ eam præcedit, expectatio, quæ sensum doloris longo quodam metu extendit, & facit ut verè maneat, quæ speratur, molestia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominum aperui, & vnum solummodo reciperem, & audiui vocem dicenrem: Stabiliet Dominus, stabiliet conditio, verbum quod egressum fuit ex ore tuo. Non oportet autem, o fili, transgredi professio-

Cum sic bonum finem votum acceperit, ego quoque o pater, inquit puer, tecum prompto & alacri animo laborem suscipiam, & promissi ero socius, quandoquidem fui gratia quoque particeps, & beneficij maximum percepi fructum. Nam tu quidem luctum, ego autem mortis euasi periculum: cum etiam vniuersum à Deo in tuam gratiam factum sit. Si enim Iepthe, qui pro consequenda in bello victoria votum fecit, inferuisset filia, sui cade & sacrificio, dans seipsam futuram hostiam propter conseruandam patris existimationem: quisnam ego fuero, si non velox & præcurrens sim debiti paterni exolutor? idque cum sim Deo redditurus debitum, qui scit exolutionem rursus

Gen. 22.
Gen. 37.
Gen. 41. 46.

Gen. 29.
Exod. 2.
Reg. 16. &
4. Reg. 4.

Vide mos
rem barbari-
cum.

Votum sub
conditio-
ne.

Iudic. 11.

Non exigit
Deus labo-
res supra
vires.

Humani-
tas episco-
pi.

Sancti viri
ut se facer-
dotio indi-
gnos puta-
runt.

I A N V A R I V S.

rursus secunda rependere gratia: & quod reddidit debitum, non accipit tanquam de-
bitum: sed hoc accipit fœnori, & se confitetur debere exolutionem in remuneratio-
nem grati animi debitoris: qui semper quidem profundit gratias, & se semper scribit
esse debitorem ijs, qui fœnori accipiunt beneficia: & eorum omnino redditionem, re-
putat liberalitatem & munificentiam: ut & semper incipiat benefacere, & tanquam
debitor referat gratias. Quamobrem cum me in exoluendo promptum socium habe-
as pater, incipe reddere. Omnino autem Deus, qui nostras novit vires, convenienter
eis exigit debitum: nec maiores postulabit labores, quam possit robur prestare, natu-
ræ sciens imbecillitatem. Ego autem his quoque verbis sum precatus: Os, ô fili, detur
exire ad opus, & in rebus conspici: ut & promissum suum finem accipiat, sitque votum
efficax, & merces consequatur labores. Hoc est enim finis & terminus vniuersi operis,
quod fit ex Deo, ut obsignentur actiones remunerationibus, & certamini coronæ fe-
rant testimonium: quandoquidem quæ digna datur merces, solet esse argumentum,
quod sit opus probatum, & sunt præmia certum testimonium decertationis. Sed hæc
quidem sic habent.

Eorum autem, qui illic erant, verè pius & religiosus Episcopus cum nos diu curasset,
& à priori afflictione nos non parum recreasset, rogabat ut nos apud eum maneremus,
benigneque pollicebatur, se nostri curam habiturum in omnibus. Nè videretur autem
vim asserere, quod reputaret precium datum pro filio, nec nimis iure domini exigere ut
maneremus, permisit ut faceremus quicquid videretur ex nostra animi sententia: in hoc
solo in nos exerceens tyrannidem, quod sacri ordinis iugum vel inuitis nobis impolie-
rit. Nos enim reputantes onus ministerij, ægrè ferentes deslebamus, ut quod nostris es-
set viribus superius, & vix solis sanctis cōueniret, quod ad vitæ gerendæ rationem atti-
net. Nam illis quoque visum est graue, & vocati, confessi sunt dignitatem esse maiorem,
quàm ut eis conueniret: & Deo contradicebant, producentes suam indignitatem, &
recusabant ordinationem, causantes imbecillitatem, etsi omnibus, qui nunc sunt, es-
sent ad munus aptiores, & ex rerum honestarum exercitatione maiorem in colendo
posset habere ad Dominum fidutiam. Ille autem dicebat munus conuenire labores
bus, & certaminis perpeffionibus dabat mercedem, ut putabat, dignitatem. Volentes
autem discedere, & domum proficisci, liberali viatico profectus, utpote quod longa
esset via, & ut Dei gratia nos comitaretur, precatus, quæ deinceps nobis pacè concilia-
ret, sic dimisit: cum nec de dominio se arroganter iactasset, ut aliquis fortasse alius, eius
quem emerat, auctoritatem prædicans: sed etiam quod videbatur fuisse infortunium,
leuasset multa consolatione: & opinionem insolentiae, vitasset moderatione. Mihi au-
tem hæc desinat oratio, ubi rerum graulum cessauit periclitatio, quæ Dei gratia post
multam afflictionem, lætioris vitæ præbuit principium: Qua detur nobis omnibus frui
& nunc, & in futuro seculo, virtute & bonitate sanctæ & consubstantialis Trinitatis,
Amen.

VITA, ET INSTITVTIO SANCTI PATRIS
NOSTRI IOHANNIS CALYBITAE, HOC EST,

qui sub tugurio habitabat: Authore Simeone
Metaphraсте.

15. IANVAR.

Iohannis
Calybitæ
parentes &
patria.

VIRI iusti & perfecti vitam, honestè, purè & cum virtute
actam, vobis qui concordēs in hunc locum cōuenistis, nar-
rare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus nostris,
Qui cum huius vitæ negocia singulari sapientia, & in Chri-
stum fide ac pietate contempsisset, cælestia bona consecu-
tus est. Res ipsa cuiusmodi sit, narratione hæc explicabitur.
Fuit in vrbe Roma vir quidam valde diues, & dignitate
illa præditus, quæ ij sunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro
illi erat Eutropius: eius autem coniunx, Theodora voca-
batur. Is habuit tres filios, quibus duo ciuilibus magistratibus
ab ipso occupati erant. Qui verò natu erat minor, Io-
hannes

DE S. IOHANNE CALYBITA.

337

Felicitas in
genij eius.

Monachi
Accemeti.

Peregrina-
tio ad Hie-
rosolymā
religionis
ergo.

Futurus
monachus
Euangelis-
ta, ut ei
conuenien-
ter viuat.

Magni præ-
cij codex el-
datus à pa-
tre.

hannes appellabatur. Eum ad literas discendas pater magistro tradidit. Itaque cum pri-
mas eruditionis literas didicisset, ad Rhetoricos & Philosophicos libros cognoscendos
se tradidit. Cum verò duodecimum annum ageret, & omnia ferè perfectè didicisset, eo
quod boni & elegantis ingenij esset puer, cumque Christi fidem seruaret, præter cætera,
sanctis ecclesijs vacabat, neque horam vnā à libris discedebat, ita ut Grammatici ho-
mines adolescentuli perseuerantiam obstupescerent. Quodam autem die Abbas qui-
dam è superioribus partibus ex venerabili eorum monasterio, qui vocantur Accemeti,
eo quod nunquam cubare soliti sunt, cum votum fecisset, ut Hierosolymam profici-
seceretur, venit in eam domum, in qua Iohannes docebatur, & eos qui illam habitabant,
exorauit, ut apud ipsos diuersari posset. Eius viri habitum, & exercitationis institutio-
nem cum beatus Iohannes vidisset, à sancto spiritu inflammatus, cepit ab eo querere,
videnam esset, quod ireret, & quænam foret exercitationis ratio, quam monasterium il-
lud, è quo discesserat, teneret. Monachus igitur ille à puero interrogatus, omnem vi-
tæ & exercitationis regulam enarrauit. Patefecit autè & res suas, quod scilicet deuo-
tionis causa Hierosolymam proficisceretur, ut illic Deum oraret, & sancta loca venera-
retur, ac rursus in sanctum monasterium, è quo discesserat, rediret.

Hæc cum Iohannes audiuisset, manu apprehendit monachum illum, & seorsum du-
xit, ac iurciurando valde horribili eum adstrinxit, ut postquam iter illud perfecisset, ad
eum rediret, ut secum vnā ipsum ad sanctum illud monasterium duceret. Tunc dicebat
illi beatus Iohannes: Audi, quæso, mi Abba, & mei commiseratio te tangat. nam paren-
tes mei, cum me præter ceteros fratres, & alios omnes domesticos diligant, & eruditio-
nis ac doctrinæ literis plurimis me instituendum curent, cogitant ad magnum aliquem
dignitatis gradum me extollere. Ut enim dicit dominus & pater meus, vult me proue-
here ad dignitatem aliquam, quæ maior sit, quàm gradus ille est, quem Tribuni milita-
res obtinent. Post hæc omnino me nuptijs copulare in animo habet. Sed ego partim in
sanctam ecclesiam veniens, partim ex ijs, quæ legi, & mecum ipse cogitavi, res omnes,
quæ in hac vita sunt, vanas esse cognoui, & illum solum saluum esse, qui huius vitæ re-
bus contemptis, constanter in isto vestro habitu Christo seruit. Quamobrem à te sup-
plex peto, domine, ut me ducas, & in illo sancto monasterio connumerer. Hæc cum au-
diuisset monachus ille, iurciurando se redditurum promisit, & eum secum vnā in mona-
sterium ducturum.

Cum ita igitur inter se conuenissent, uterque in suam viam abiit. Cum verò mona-
chus ille discessisset, hæc secum beatus Iohannes dicebat: Interea hoc primū faciam: Futurus
à meis parentibus sanctum Euangeliorum librum petam, ex quo Christi traditiones
ediscam, & quomodo possim ea facere, quæ Christo grata sunt. Itaque parentes adiens,
Non possum, inquit, præ pudore in gymnasium ire, cum omnes, qui mecum vnā literas
discunt, postquam res illas expediunt, quæ in gymnasio exercetur, secum habeant Eu-
angelia, & sedentes ea legant: at ego talis sum, quasi vnus ex ijs, qui parentes non ha-
bent, cum Euangelij caream. Itaque supplex à vobis peto, domini mei, ut mihi quoque
eius mater audiuiisset, valde lætata est, quod eius filius tanto discendi studio teneretur:
& cum viro collocuta, Agè, inquit, domine mi, cura, ut talis Euangeliorum liber con-
scribatur, & filio nostro detur, qui non solum literarum figuris, & his, quæ intus scripta
habuerit, desiderium filio commoueat, sed etiam ipsius conglutinatione & exteriori
specie ita pulcher sit, ut eius desiderium magis exciter. Statim verò eius pater iussit au-
riferum vocari, ei que dixit, ut tantum pecuniæ sumeret, quantum satis esset ad Euange-
liorum librum conglutinandum. Aurifer igitur cum quingenta numismata, &
preciosos lapillos ac margaritas sumpsisset, librum Iohanni conglutinauit. Cum verò
Euangelium ipsum Iohannes accepisset, & in manibus teneret, studiosè illud didicit, ex-
pectans quoad monachus, de quo supra dictum est, reuerteretur.

Intervallo temporis monachus ille reuersus est, quemadmodum se facturum promi-
serat. Quem cum vidisset Iohannes, valde gauisus est, & occurrens animo admodum
lieto, eum amplexus, his verbis affatus est: Domine mi, parentum meorum affectum, &
nimiam ipsorum in me beneuolentiam nemo scit, ut ego ipse. Non enim matrem me-
am præcipue talem in me esse, ut si quid huiusmodi præsenferit, lachrymis suis propo-
sui me cursum impediatur. Itaque te precor, ut tacitè discedamus, nè quis id sciat, quod
facimus.

facimus. Tum monachus: Faciamus, inquit, fili, quod vis: votis enim tuis Deus satisfaciet. Itaque Iohannes secum ducens monachum illum, ad fluminis ripam accessit, & nauclero quodam inuento, ait: Rogamus te, frater, ut liceat nobis nauigium tuum conducere, quo ad eorum monasterium, qui Acoemeti vocantur, nos vehas. Quibus ille: Ego, inquit, propterea hic sedeo, ut onus aliquod capiam, & nauigium meum impleam, centumque nummi sunt ipsius merces. Tunc Iohannes dixit: Expecta, frater, usque ad tertium diem, & a me nauigium conducetur. Cum ita inter se conuenissent, discesserunt. Tuncque Iohannes dixit monacho: Multa erit merces, qua nauigium hoc conducitur: illud autem consilium valde placet, ut rationem ineamus, qua parentes discessum meum non impellant. Ibo igitur, & aliqua ficta excusatione a parentibus meis petam, ut mihi pecuniam largiantur: ea vero nauigium conducemus. Tum monachus: Vade fili: Dominus dirigat omne tuum consilium bonum.

Venit igitur Iohannes, & matri suae dixit: Mater mea domina, quae ab initio ita me educasti, ut paucè admodum matres filios suos educarunt, & propter summam tuam in me beneuolentiam, quicquid ipse optavi, mihi praestitisti: vnum est, quod praetered ego a te ac patre meo peto, idque vestrae gloriae causa exopto. Ad haec mater: Pere, inquit, fili, quicquid vis. Tum Iohannes: Mater mea domina, omnes pueri qui sunt in gymnasio, non semel tantum atque iterum, sed saepius me in conuiuium vocarunt: ego cum illos similiter accipere non valeam, in gymnasium ire non possum: ita pudore multo perfundor. At illa: Expecta, fili, hodiernum diem, & ego patri tuo persuadebo, ut tibi det pecuniam, qua inuitare possis, quoscunque velis. Haec dixit mater, & absente filio, singula viro suo narrauit, quae a Iohanne acceperat. Cui vir: Demus, inquit, illi centum aureos nummos, & puerum, qui eum custodiat & obseruet, ne quo modo adoleseens procliuor euadat, & in sordidum ac turpem aliquem usum pecuniam conferat atque consumat. Placuit utrique consilium illud. Cum igitur Iohannem acceperat, dederunt illi pecuniam, & puerum custodem. Iohannes vero, acceptis centum illis aureis nummis, ea re valde gaudens, ad monachum venit vna cum puero illo, & ait: Mi domine, hic homo meus est: ipse tecum hic manebit: ego vero ad socios meos adibo, ut ab ipsis audiam certum diem, quo illos in conuiuium accepturus sim. Abijt igitur, & secum habens pecuniam, nauigij dominum adiit, ac dixit: Rogo te, frater, ut mihi & monacho tantum nauigium loces. Cui nauigij dominus: Dixi, inquit, tibi multa mercede nauigium conduci: quod si expectetis, vos vna cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Iohannes: Accipe a me mercedem tuam, modo nos saluos peruehas. hoc enim dixisset, centum nummos aureos ei numerauit: Quos cum daret: Rogo, inquit, te, frater, ut ealum ipsum bene inspicias, cumque is ventus flare incipiat, qui ad nos vehendos idoneus esse possit, tunc in nauigio tuo stans, nos ipsos nutu vocet: suspectos enim habemus quosdam homines, & fuga uti volumus. Tum ille centum aureis nummis acceptis, valde laetatus, dixit: Vade, domine mi, & securus esto, quod vos incolumes perueham. Abijt igitur Iohannes, & monacho rem narrauit clam puero illo, quem pater custodem apposerat.

Post aliquod temporis interuallum, Iohannes monacho & puero dixit: Eamus ad fluminis ripam, eo quod intra duos dies futurum est, ut ego sodales meos in conuiuium accipiam, unde boni alicuius piscis obsonio indigemus. Cum igitur eo venissent, Dei voluntate factum est, ut ventus navigationi accommodatus flare coeperit. Itaque nauclerus è nauigio ipso crebris nutibus illos vocabat. Cum vero puerum ipsum, si ibi maneret, latere non possent, ei dixerunt: Abi, puer, in gymnadium, & vide, quid adolecentes illi faciant, & redi huc, ubi nos inuenies. Abijt puer. Iohannes vero & monachus nauigium conscenderunt, & illine nauigantes, ad sanctum illud monasterium incolu- mes vestri sunt. Narrauit autem monachus illi fratribus totum id, quod verum erat, & quanta esset pueri fides. Quem cum Archimandrita inspexisset: Nimium, inquit, adolelescens es, o fili: nobis autem mos est, ut qui monasticam vitam profiteri velit, quadraginta dies apud monasterium maneat, & cum exercitationis nostrae regulam considerauerit, ita tondeatur. Ad haec Iohannes: Obtestor te per purissimam Trinitatem, ut hodie me tondeas, quoniam isto angelico habitu indui vehementer cupio ac studeo. Tunc Archimandrita puero illi benedixit: cumque eum rotondisset, habitu induit. Ipse vero multo studio & animi alacritate, exercitationi monasticae vacabat, Deum ipsum nocte & die

Dantur ei
centum
aurei.

illis condu-
cit nauigi-
um.

Clam fugit
e patria.

Tondeatur
& habitu
monastico
induitur.

& die precans. Mansit autem annis sex in monasterio illo, & omnibus qui illic erant, exemplo fuit, quo pacto humilitatem exercere, ac Deum ipsum orare deberent. Talem autem continentiam sibi praescripsit, ut nihil aliud gustaret, nisi preciosum Christi corpus & sanguinem, ita ut Archimandrita ille miraretur, ac diceret: Tu quidem adhuc puer multum laboris tibi ipse imposuisti: itaque corpus tuum imbecillius efficitur, quam ut diuinæ gloriae ministerio sufficere possit: Continentia enim, ieiunium, & vigiliae multae ipsum corrumpunt.

Iam vero bonarum rerum hostis diabolus, cum adolescentis illius studium multum, & sancti propositi cursum intentum videret, vehementer contra illum furere coepit. In quem cum acerbissime affectus esset, & generosam eius mentem & cogitationes susperare, & a Christi spe remouere non posset, talem mœrorem, & tantum parentum desiderium in eius adolescentis mentem iniecit, ut nocte & die de illis cogitaret, & ante oculos haberet, quanto comitatu ac seruorum ministerio parentes vterentur: denique omnem vitam huius fallaciam ac vanitatem propositam habebat. Itaque multis ieiunijs, vigilijs, & nimio parentum desiderio factum est, ut eius corpus non caro, sed instar vmbrae tenuis videretur. Archimandrita vero cum adolescentem ita extenuatum atque afflic- tum vidisset, ut iam iam è viuis excessurus putaretur: An non tibi dixi, inquit, fili Iohan- nes, Deum ipsum hoc tantum a seruis suis postulare, ut eum pro viribus colant? Tu vero supra vires tuas ista exercitatione vtens, te ipsum nimis extenuatum & gracilem reddi- disti. Ad haec Iohannes: Scito, pater, non ieiunijs me domari, sed peccata mea impedi- mentum mihi asserre. Multis enim ab hinc diebus bonarum rerum inimicus diabolus eorum conturbauit, & parentum ac videnda familiae meae desiderium animo meo suggestit: neque perditus hic hostis illud videt, quod, Deo meo volente, & vestris preci- bus mihi opitulantibus, quanuis ad videndos parentes meos profectus fuero, ipsum ta- men conculcabo, & eius conatum imbecillum atque inanem esse ostendam. Tum illi Archimandrita: Nonne, inquit, fili, tibi dixi, cum primum monastica professione iniria- riuoluisti, nostrae huius exercitationis certamen magnum, & laborem multum esse? Haec cum dixisset, & adolescentis causa lachrymatus esset, ei benedixit.

Postero autem die Iohannes Archimandritam adiit, cumque ad eius pedes se abiiecisset, ipsum rogauit, ne sibi succenseret, sed pro se Deum precaretur, & concederet, ut sibi li- ceret abire, & parentes videre, eaque ratione diabolus, Domino adiuuante, conculcare. Archimandrita cum omnes fratres, qui erant in monasterio illo, congregasset, & atten- tis precibus pro adolescente illo Deum orauisset, cum gemitu & lachrymis: Vade, in- quit, fili, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & tecum vna venientem habear Do- minum Iesum Christum, qui te ducat in via ista, prout ipse vult. Iohannes vero cum è terra surrexisset, fratres omnes obsecrans, genibus flexis, petijt à singulis, ut extensis ma- nibus illi benedicerent: & ita eos salutans, Salui estote, inquit, omnes patres & fra- tres: salua esto laudabilis & sancta societas, quae me bene suscepisti: ego omnino vestro recto indignus sum.

Cum igitur à sanctis illis patribus Deo commendatus esset, exijt è monasterio illo, & ab eius ianua longius progressus, se conuertens, & sanctum monasterium adspiciens, tristitem atque acerbum gemitum emisit, & flexis genibus, Deum ipsum sic orauit, ut ei- us lachrymae in terram defluerint: atque ita finitimam illam regionem salutauit, & la- chrymas non intermittens, discessit, iterque suum fecit. Cum vero dimidium itineris confecisset, vidit inopem quendam hominem lacera veste indutum, cui dixit: Salue, frater, & viae comes. An placet, ut vna iter faciamus? Maximè, inquit ille, gratum mihi hoc est. Cum vero vna iter facerent, Iohannes ait: Video te, frater, vestem tam laceraam habere, ut illam ferre non possis: te igitur rogo, ut veste ista te exuas, & meam capias: ego autem tua me induam. Cumque ad locum quendam venissent, vicissim se salutan- tes, singuliviam suam aggressi sunt. Cum vero Iohannes eo venisset, unde parentum suorum ad eam regionem prospiciebat, seipsum in terram deiecit, & Deum ita precaba- tur: Domine Iesu Christe, ne derelinquas me. Cumque ad multam noctem parentum suorum ianuam adiisset, rursus in terram prostratus ac lugens, Deum ita precatus est: Domine Iesu Christe, en parentum meorum domus, quam mihi ostendisti: sed nè à gra- tia tua decedam, da mihi, quæso, ut superato diabolo, hoc in loco bene moriens, non amplius tentationem aliquam patiar. Mansit itaque illic tota nocte illa.

Mira eius
abstinen-
tia.

Tentatur
immodico
parentum
desiderio.

Abiecit à
monasterio
cui bona ve-
nia preste-
ti.

Venit ad
ades parent-
um.

Ille verò cùm esset confectus, agnoscì non poterat, sed hæc dixit: Merce tua, ô do-
mina, completa est, sicut Dominus dixit in Euangelij suis, quo loco ait: Quæcun-
que feceritis vni ex istis fratribus meis minimis, & mihi fecistis. Ego verò, vt pauper & ni-
hil habens, benedictionem quandam tibi volo derelinquere: sed iureiurando promit-
tas velim, te facturam quæ dixero, & ita benedictionem accipias. Iurauit illa se obser-
uatu-

Vi verò eius recta & sancta institutio, nulla vitæ huius perturbatione macularetur, illius Spiritus, quem loquentem in se habebat, ope adiutus, animam suam Deo reddidit. At eius mater oblita quod iurauerat, laceratis vestibus illum exiit, & aureis induit: quibus cum ille indutus esset, repente mater paralytica effecta est. Cum verò eius pater verba illius memoria repeteret: Seruetur, inquit, quod sancti nostri filij voluntas postulauit. Cum igitur aureis vestibus eum exuissent, laceris illis induerunt, quas antea habere solitus fuerat. Quo facto, statim eius mater sanata est. Illius autem sancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt, & sacram ædem illic ei construxerunt, omniaque bona sua sacro illi templo dedicarunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum ministerium contulissent, in pace diem suum obiit. Hæc fuit Iohannis institutio, hæc vita, & sanctæ ipsius exercitationis ratio. Hic, inquam, cum diabolus conculcasset, supernæ vocationis brauius dignus effectus est, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria sit & imperium in secula seculorum, Amen.

 Cum à parentibus meis omnipotentis Dei seruitio nu-
 triendus, secundùm regularis normam institutionis, se-
 ptennis beato Benedicto in eius sanctissimo cœnobio,
 quod idem totius sanctitatis vir in Cassino ædificauerat castro, traditus fuissẽm iuxta
 miserentis Dei voluntatem, qua & velle & operari in nobis perficit pro bona voluntate,
 gratuita nos & omnipotentissima miseratione vt velimus præueniẽs, ac misericordissi-
 ma gratia, nè frustra bona, quæ inspirare dignatur, aggredi conemur, subsequens: quin
 magis, vt recta in illum fide credentes, atque in bonitate & simplicitate cordis de illo
 sentientes, pro his quæ ipse tribuit & immittit, præmia nos æternorum ab eo recipere
 speremus gaudiorum, si tamen propositi nostri & fidei rigorem ad finem vsque firmum
 ac inconvulsum seruemus: Postquàm, vt ipsi superno placuit opifici, annos puerilis
 ætatis emensus sum, & vt iam libera facultatis cœpi permissione, ex integro me pro-
 viribus

viribus & scire, monastica mancipavi obseruationi: adeo vt ne momento quidem a visione beatissimi ac sanctissimi Benedicti disungi vlllo modo vellem, sed semper eius Deo placita, & hominibus imitanda instrui doctrina, ac radiantibus edificari exemplis, ardentissimo desiderabam amore.

Cernens itaque beatissimus Pater me per omnia salutis propriæ, & regulari institutioni operam dare, multis sapientissime argumentationibus propositum animi mei nescit experiri, etiam de his, quæ ipse homini impossibilia ac importabilia esse sciebat. Sed ubi per gratiam omnipotentis Dei, qui omnes homines vult saluos fieri, me paratissimum atque promptissimum ad omne, quicquid illud erat, aggrediendum ac tentandum, siue etiam perferendum esse peruidit, ilico specialius præ cæteris obsequiorum meorum vti seruitijs cœpit, meque arcanis quibusque, & nulli penè ab eo, vt assererat, antè prorsus creditis, paterno affectu instruere, ac contra tentantia præmunire vitia. Vnde factum est, vt cum beatissimo Mauro discipulo suo, qui ab eo religiosissime nutritus & eruditus fuerat, quique vitæ merito & perfectione virtutum magistri cooperatore extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum, quò illi aliquod solatium mea præberet cohabitatio. (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, solus superstes eram tyronibus) Gratia siquidem fundandæ cœnobialis religionis, ad tam longinquas exterasque ab eo transmissus est regiones.

Denique diuinitatis maiestas omnipotentissima, quæ omnia circumplectens & penetrans, intelligit cogitationes à longè, & nouit omnia nouissima & antiqua, & omnes vias singulorum præuidet: cum eidem sanctissimo patri, suum monasterium in loco, superius iam dicto, ab ipso constructum, occulto suo iudicio destruendum euerterendumque prodidisset, & vir Domini inconsolabili pro hoc afflictione stertus indesinenter afficeretur, reuelatio illum cælestis tali releuare ac confortare est dignata oraculo: Noli, ait, probatissime ac electissime Deo Benedicte, pro his, quæ huic euentura didicisti loco, moestum vlllo modo gerere animum, quoniam quod semel præfixum ac decretum est insuperabili summæ Deitatis consilio, intransibile atque irrevocabile, sine dubio patrabitur, solis tibi tuo merito cunctorum concessis habitantium animabus. Sed adierit omnipotentis quamnuperrimè diuina propitiatio & consolatio, quæ & locum hunc in pristinum, immò in ampliorem, quam nunc videtur, tuis nihilominus meritis restituat gradum, & alijs perindè nationibus huius lumen religiositatis de hoc eodem irradiabit loco. Pro quo vt interpellatus, vel potius efflagitatus fueris, ex tempore quos probabiliores in huius grege sanctæ habes congregationis, quò depolceris, mittere maturato, sciens proculdubio, quoniam laboris eorum fructus vberimus, & tibi ad cumulum recipiendorum augmentabitur præmiorum, & illos ad habitationem perennis introducat beatitudinis.

Hoc ergo sanctissimus Deoque charissimus pater certior factus responso, mox vt legatione Cenomanici antistitis conuentus & exhortatus est, continuo summæ religionis virum euocans Maurum, cum consilio totius congregationis, legatis cum ipsis assignauit præfulis, dans illi socios & cooperatores, Simplicium, & Antonium, ac Constantinianum: me quoque laboris eorum & peregrinationis, non dico operum perfectorum, comitem deputans. Ego itaque cum longè post transitum egregij confessoris Christi Benedicti magistri nostri, operum mirabilium patratoris, sepulto iam beatissimo Mauro, & duobus comitibus nostris, Constantiano scilicet & Antonio, ad nostrum monasterium vltimam iam penè agens ætatem, vnà cum Simplicio, iuxta mandatum beati Mauri fuisset regressus, compulsus ab omnibus fratribus congregationis Cassinensis cœnobij, de quo profecti fueramus, & præcipuè à religiosissimo viro, ac cum honore nominando Theodoro, qui tertius post sanctæ memoriæ Valentinianum proximiori tempore Lateranensis congregationem rexit monasterij, historiam de vita & conuersatione, siue etiam de perfectione eiusdem beatissimi Mauri, necnon etiam de constructione cœnobij, quod, Deo se iuuante, strenuè atque comptissime edificauit, quin & de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem & gloriam nominis sui operari dignatus est, quæ & nos ipsi coram positi, oculis nostris inspeximus, alijs & ab ipsa eius reperens natiuitate, scribere sum aggressus, ad omnium ædificationem monachorum. De veritate porro gestarum rerum & narrationis, neminem ambigere meo deo, quia multo melius esse de toto silere scio, quam aliquid mendo sum effundere narrare.

Multis modis probari solent monachi. 1. Tim. 2.

Psalm. 138.

Diuinitus reuelatur S. Benedicto destructio monasterij sui.

Monasterium Lateranense.

narrare. Denique hoc opusculum beatissimo Papæ Bonifacio ostendi. Quod ipse sanctissimus Pontifex approbans, laude dignum duxit, suæque sanctæ autoritate roborauit. Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum sumplerint, nè rustico incultoque conscripta stylo fastidiant, sed potius veniam mihi tribuant: qui quauis imperitus existirem, ac nullius prerogatiua literariæ artis, qua inniti valerem, essem instructus, ea tamen, quæ per seruum suum Dominus operari voluit, & quibus ipse interfui, silentio non sum passus abscondi: præsertim cum ad hæc exaranda, quoquo modo possem, tam fraternæ charitate & deprecatione, quam non paruipendendo sanctorum virorum sum pro uocatus imperio.

Historia hæc à summo Pontifice approbata.

VITA SANCTI MAVRI ABBATIS.

Beatissimus igitur Maurus, clarissimo senatorum genere, 15. IANVAR. patre Eutychio, matre verò Iulia exortus, duodennis sanctissimo Benedicto, omnipotenti Deo sub regulari nutritione, à parētibz est traditus. Qui cum adhuc iunior bonis polleret moribus, sicut etiam ipsi vidimus, & frequenter experti sumus, magistri cœpit adiutor existere, ac eius miraculorum cooperatore esse. Hunc sanctissimus Benedictus præ omnibus semper charius dilexit & instruxit, atque ita in omnipotentis Dei informauit seruitio, vt nemini post ipsum in cœnobiali sacrosancta obseruatione fuerit secundus. Quis enim vnquam austerius corpus proprium ieiunijs, abstinentia ac vigilijs, squaloribus quoque & nimijs edomuit frigoribus? Frequenter enim cum vidimus in diebus sanctæ Quadragesimæ nec tunica, nec cuculla, nisi solummodò sacco vti cilicino, & duabus tantummodò vicibus in hebdomada paruissimum potius pregustare, quam sumere, cibum. Ille quippe mos in omni vita sanctissimo fuit Benedicto: cuius ille exemplo prouocatus, afflictione perualida carnem macebat, inquantum illi eiusdem patris sui permittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore, sub monachali tunica, semper asperissimo à scapulis vsque ad renes induebatur trogulo, eiusdem subtegminis in stratu, super aggestum calcis & sabuli, tantummodo excepto Quadragesimali tempore, vsus est cilicio. Tunc enim, inquantum poterat, sollicitè satagebat, non iacendo, sed potius stando, vel cum nimia eum lassitudo compulisset, sedendo somnum capere. Nemo illum vnquam vidit de lectulo cum ceteris surgere fratribus, sed semper nocturnos vigilando præuenire hymnos attentius procurabar, plerunque quinquagenos, sæpè etiam centenos psalmos: nonnunquam verò totum ex ordine Psalterium ante nocturnalem cōsummans synaxim, exceptis duntaxat horarum spatijs, quibus orationum, lachrymarum, ac creberrimorum profundebar preces singulorum. Silētio verò ac lectioni ita assidue vacabat, vt pro hoc etiam ipsi sanctissimo Benedicto admirabilis haberetur.

Nota vestis & abstinentiam sancti viri. Item S. Benedicti.

Item stratus & somnus. Item vigilas & preces.

Silentium & lectionē.

His ergo alijsque, quas enumerare longissimum est, eo succrescente virtutibus, sanctissimus de illo Benedictus plerunque in conuentu fratrum, suppresso eius nomine, quasi de alio loquebatur, iunioribus & negligentioribus illum proponens sequendum. Videlicet, nostra ætate quandam strenuissimæ nobilitatis iuuenem, infra annos adolecentiæ, ita omnis monasticæ religionis subitò arripuisse perfectionem, vt alicui ex prioribus similis, immò æqualis per omnia dignissime iudicaretur. Sed licet hæc beatissimus, Deoque dilectissimus Maurus, ac nonnulli ex fratribus, de eo sanctissimi ore Benedicti proferri scirent, nūquam tamen ille pro hoc, vitio succubuit iactantiæ, ardua semper & sanctiora appetens, ac toto conamine de virtute in virtutem proficere studens.

Humilitas S. Mauri.

Dum quodam tempore sanctissimus Benedictus, à quodam nobilissimo secundum seculi dignitatem viro, exortatus fuisset, vt ad domum eius dignaretur per semetipsum accedere, quò uxorem eius & filium, quem nupèr enixa fuerat, à demonio, quo grauissimè pariter vexabantur, suis sanctis meritis & orationibus liberaret, & sanctus Dominus pro eo, quòd ei familiaris pro aliquibus operibus, ab eo religiosè gestis, existeret, ire non distulisset: beatissimus Maurus, qui tunc in monasterio nostro, imperio sanctissimi Patris nostri, præpositi ac totius cœnobij procuratoris & administratoris post

ipsum fungebatur officio, cum fratribus ad fruges colligendas, longinseculè à monasterio est egressus: A quo opere dum ad sextam refectiois horam cum eisdem fratribus rediret, antequàm ad portam ventum fuisset monasterij, claudum quèdam & murum puerulum inuenit in itinere. Cumque pater & mater pueri, eius pedibus prouoluti, & cum clamore valido & lachrymis terribile nomen Dei obtestantes, vt filium suum eis sanum redderet, genua eius firmissimè vtrisque constringentes manibus, precarentur, refugit pauore nimio tale attentare miraculum, se peccatorem esse, nec talis vllomodo operis effectorem vociferans posse fieri: maximè, inquit, cum hæc sanctorum Apostolorum sint opera, aliorumque perfectorum, qui eorum exempla credendo & imitando sectantur.

Nos ergò hæc ab eo dici audientes, simul & perfectissimam Deoque acceptissimam ad talia peragenda eius vitam & meritum sufficere cognoscentes, iuncti parentibus pueri, pro restitutione aegroti cum rogare cœpimus. At ille, vt erat piissimus, lachrymis perfusus, atque in oratione prostratus, postquàm diutissimè orauit, stolam cum qua eodem anno, iubente Benedicto, beato magistro suo, ordinatus ad ministerium fuerat Leuiticum, & quam iuxta morem, gratia sanctitatis primo indefinenter ferebat anno, de sanctissimo collo suo protulit, & super caput infirmi, crucis signum faciens, posuit, & ad cælum oculos erigens, dixit: Domine Iesu Christe, qui discipulis tuis polliceri dignatus es, dicens: Amen dico vobis, quia omnia quæcunq; orantes petieritis, credere, quia accipietis, & venient vobis: ostende etiam nunc, quia nos serui tui, exigui licet & peccatores, in te & in verbis tuis sanctis, prout ipse largiri digneris, eandem fidem habemus. Et hæc dicēs, ait ad debilem: In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, adiutus meritis sanctissimi magistri nostri, sta sanus & incolumis super pedes tuos rectus. Et contigitur nudo sospitati redditus, cœpit rectissimè ante nos pergere, ac Dominum voce exultationis & laudis benedicere, dicens: Benedictus Deus creator omnium, qui me redintegrare dignatus est meritis sanctissimi serui sui Benedicti, per beatissimum discipulum eius Maurum.

Perfectissimus ergò Benedictus, cum reuersus ad monasterium, sanatis, pro quibus ierat, fuisse, nobisque narrantibus & laudantibus Dominum, ea quæ contigerant, comperisset, in magna deinceps admiratione ac veneratione beatissimum Maurum habere cœpit: nec iam loco discipuli censebat æstimandum, quem ita Deo proximum iam videbat effectum. Per idem tempus legati ad nostrum aduenerunt monasterium, missi à beatissimo Bertigramno, Cenomanicæ ciuitatis Episcopo. Nam idem sanctissimus Pontifex, audita fama sanctitatis eximij Patris nostri, Flodegarium Archidiaconem, & Harderadam Vicedominum suum, strenuissimos scilicet atque clarissimos viros, à latere suo cum magnis xenijs ad eundem Patrem nostrum transmisit, omnibus eum exorans precibus, vt illi perfectissimos dirigeret fratres, qui monasterium illi secundum regularis ordinem obseruationis in fundo ecclesiæ, quam regebat, ædificare deberent. Perfectissimus verò Pater noster, iuxta rationem & reuelationem, quæ in præfatione huius operis à nobis pleniter est exposita, quanquàm finem dierum suorum iam iamque sciret imminere, secundum quod spiritu sancto didicerat reuelante, legatis supradicti Antistitis tam beatissimum Maurum, quàm nos quatuor, quorum nomina procemio inseruimus, assignauit, præcipiens nobis, vt non minùs ipsi beatissimo Mauro, quem nobis magistrum constituabat, quàm ei eatenus, in omnibus pareremus.

Iam verò quis dignè explicet, quantus mœror, quantusque luctus totam sanctissimam nostram subito corripuit congregationem? Quia enim sanctus pater eis iam obitus sui reserauerat diem, spes & consolatio totius congregationis in beatissimo Mauro pendebat, illum se patrem, illum se gaudentis post eius transitum habere rectorem. Sanctissimus autem pater noster tantis fletibus & suspirijs motus, omnem euocans congregationem, talem ad eos protulit orationem: Si tristandum, dilectissimi fratres ac filij, pro tali esset negocio, mihi magis, quàm vobis hinc esset mœrendum, qui quantum ad præsens, magnis videor destitui solatijs. Sed quia dicente Apostolo, Charitas benigna est, benignitatem charitatis nostræ omnimodis impendere debemus his, quos aliquo modo ea indigere cognoscimus, nec nostra tantum, quàm aliorum, querere. Quapropter vos amoris paterni sollicitudine à fletibus & mœrore

Nota quod hic de stola dicitur.

Marc. II.

Curat claudum et murum pueri.

Bertigramnus Cenomanensis Episcopus.

Maurus mittitur in Gallias.

Oratio S. Benedicti ad fratres.

1. Cor. 13.

temperare deprecemur, quia potens est Deus meliores nobis post huius depositionem corporis, huic sanctæ immittere congregationi, quorum meritis & exemplis longè præstantius, quàm nostris, ædificemini. Sed & illud summopere nobis est procurandum, ne versutia antiqui hostis, vnde alijs salus acquiritur, inde nobis tristitia malo detrimentum in aliquo ingeratur. Nos etenim, quos vnitatis semel in sancta charitate iunxit concordia, nunquàm vel longissima diuident terrarum spatia: quoniam semper interioris hominis ad spectu, qui renouatur secundum imaginem eius, qui creauit eum, nos quoad vixerimus tempore, inuicem intuebimur. Vos autem fratres charissimi, quos ad opus Domini construendum ad illas dirigimus partes, viriliter agite, & confortetur cor uestra causa salutis aliorum, in huius via seculi pertuleritis, tanto maiora à Deo recipietis cælestium gaudia premiorum. Nec vos vllomodo resolutio huius nostri mœlificet corpore, quoniam presentior vobis, carnis deposito onere, ero, vestrique, Dei per gratiam, cooperator existam assiduus.

Et hæc dicens, dans osculum nobis, profectusque nos cum omni congregatione vsque ad ostium monasterij, osculatis rursum nobis, ac benedictione super nos tradita, dedit sanctissimo discipulo Mauro librum regulæ, quem ipse sanctus manu sua scripserat, proferrique iussit pondus libræ panis, & vasculum æneum, vini heminam capiens, & ita nos suum abire: dans mandatum missis supradicti Præsulis ad eundem Pontificem, vt sua vice paterno affectu nos suscipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad ædificandum, sicut pollicebatur, cœnobium traderet.

Igitur nos quinta Epiphaniarum sabbati iter arripientes, primam mansionem in possessione nostri monasterij in villa, quæ * Eucheia nuncupatur, habuimus. Quoad aduenientes, honorificè satis à duobus fratribus nostris, Probo videlicet & Aquino, suscepti sumus, quos sanctus pater huius rei gratia pridè illuc direxerat. Ea nocte celebrantibus nobis nocturnale officium, aduenerunt illuc duo nihilominus ex fratribus nostris, Honoratus beata recordationis vir, ac Felicissimus egregia indolis adolescens, consobrinus sancti Mauri, missi à sanctissimo Patre nostro Benedicto. Quos vt vidimus, gaudium non modico gauisi sumus, certum tenentes apud nos, aliquid magni de parte eiusdem Patris nostri nos ab eis vel audituros, vel percepturos. Nec nostra frustrati sumus æstimatione. Nam vt compleris hymnis matutinalibus in vnum conuenimus, iam scilicet eburneam, & paginulam Epistolæ, breuia quidem continentem verba, sed amore prophetiæ, & sanctæ charitate dilectionis grauida satis ac desiderabilia, quæ ter iusserat. Siquidem tres portiunculas ligni salutiferæ Crucis, & reliquias sanctæ Dei genitricis, sanctique Michaelis Archangeli, ex pallio sanctæ scilicet eius memoriæ, Stephan quoque protomartyris, ac beati confessoris Christi Martini, in ipsa posuerat capsula.

Textus verò Epistolæ, quam & conspeliare sibi amore Patris sui beatus iussit Maurus, hæc continebat: Accipe, dilectissime, extrema institutoris tui dona, quæ & longum nostrum testentur amorem, & tibi ac commilitonibus tuis contra omnium perpetuum munimen præbeant impedimenta malorum. Post expletam enim totam trinam vice-norum decursionem annorum, ex quo monasterialem adisti perfectionem, in gaudium Domini tui es introducendus, vt nobis Dominus hesternò die, postquàm à nobis digressus es, ostendere est dignatus. Prædico etiam tibi, moram vos in eundo esse passuros, ac cum difficultateabilem locum inuenturos pro his, quæ & Deo ordinatè perficientur, & quæ inimicus humani generis molimine calliditatis suæ in vos concitabit. Nusquam tamen benignitas misericordis Dei vobis deerit, sed potius, differendo licet, ac desiderium animi vestri in longum experiendo, aliorum quàm sperauimus, apertissimam dignatione largiri mansionem. Iamque valeas felix in profectioe, felicior futurus in peruenitione. His beatus Maurus recitatis, & abundantissimè pro his, quæ & merebatur, & premebat, hilaris effectus, ad Patris Benedicti presentiam eisdem cum gratiarum actione remittit fratres, adolescenti iam dicto Felicissimo, quinquies siue septies perfectioris normæ religionis operam dare inculcans.

Porro nos cœptum iter carpentes, quinquagesimo quinto die Vercellas aduenimus. Quo

Nora Le. stor.

Regula S. Benedicti.

Euchelia

Preces nocturnæ.

Nô temere vir sanctus suis mittit reliquias.

Nota vim sanctarum reliquiarum.

Prophetia S. Benedicti.

Quo in loco dum biduo ab ipsius civitatis clericis detenti fuisset, qui nos plenissima receperant charitate, prophetia sanctissimi Patris nostri impleri iam in nobis cepit. Supradictus enim Harderadus per gradus cuiusdam altissimi ac mirificæ turris deambulans, ac impediens satana deorsum præceps ruens, ita toto corpore debilis, immo penè exanimis, ad nostrum non aliter, quam in linteo, deportatus est diversorium, ut omnes de eius vira desperare cogeremur. Quæ res gravissimam nobis, & præcipue Flodegario Archidiacono, tristitiam intulit. Nam quatuordecim dies ibi morati sumus, in quibus irremediabili ac deteriori semper idem vir attritus est dolore, adeo ut dextera scapula eius cum brachio & manu, inflatione nimia intumesceret, & medicus iam ad secandum eum sollicitè inquireretur. Illucescente ergo crepusculo tertiædecimæ diei, quo ibidem adueneramus, Flodegarius nullo modo se ferre posse ut secareretur, affirmans: oratorium, in quo beatus Maurus orationi vacabat, concitus irrupit, pedesque eius utraque constringens manu, ac lachrymis vbertim perfundens, osculaque figens frequentia, deprecari eum & obtestari cepit, ut suis precibus infirmo subveniret, opem sui adiutorij illi ferendo, nec sineret eum ferro sectionis, & igne vitionis, acerbissimo cruciatu tormentari, quem sciebat eius interuentu facile posse saluari.

Beatus verò Maurus tam miseratione infirmi, quam profusione deprecantis lachrymarum, quamque etiam itineris retardatione ad fletum vsque permotus, ante altare in orationem se dedit, & diutissime orationum precibus, suspirijs ac singultibus aures vicinæ sibi supernæ pietatis pulsans, cum à loco, quo in modum crucis prostratus iacebat, surrexisset, accipiens de super altare capsulam reliquiarum, quam illi beatus magister suus direxerat, assumptis etiam nobis, ad lectum pergit agroti. Ibi que rursus oratione præmissa, salutiferum retexit lignum, & de eo à scapula vsque ad ungulas manuum ex omni parte signum crucis faciens, dixit: Deus omnium conditor creaturarum, qui ad restaurationem humani generis vnicum filium suum, operante spiritu sancto, ex Maria semper virgine incarnari constituit, qui per hoc sacrosanctum ac gloriosum viuificæ crucis lignum, vulneribus & languoribus animarum nostrarum, nos redimendo, subuenire dignatus est, ipse te per virtutem vitalis ligni huius ad pristinam reducere dignetur sanitatem. Hæc cum beatus orasset Maurus, continuo per tria loca omnis excoctio sanguinis, qua brachium totum intumuerat, vehementer decurrere cepit. Erat autem ipse Harderadus nobilis quidem secundum seculi dignitatem, sed nobilior, prout seculari possibile erat, in omni religione.

Flodegarius denique viso tanto miraculo, nullo modo se à fletibus præ gaudio poterat temperare, Deum assidua magnificas collaudatione, & sanctissimum patrem nostrum Benedictum frequentissima extollens veneratione, qui tales habere ac nutrire dignus fuerit discipulos, per quos talia Domino operari sit placitum. Fit continuo concursus totius suburbani populi, felicem se unusquisque fore existimans, si beatum Maurum vel videre contigisset. Ipse verò non suam, sed patris, qui in cælis est, semper gloriam querens, ad specus se videre querentium fugiebat, dicens: Hoc quod per lignum redemptionis nostræ diuina perficere voluit maiestas, redemptori magis omnium est ascribendum, quam homini: quanquam sanctissimi patris nostri Benedicti merita, ut id efficeretur, obtinuisset nulli dubium esse possit. Ager igitur noster penè iam incolumis effectus, beatum deprecatus est Maurum, ut sequenti etiam die ab ipsa non egredere-mur vrbe, quousque ille per omnes orationis domos, quæ ibidem constructæ erant, vota piæ laudationis & sacrificium veræ confessionis, pro reddita sibi persolvere Domino posset sospitate. Quod beatus libentissime annuit Maurus: valde enim eum diligebat, pro eo maxime, quia religionem ordinis nostri ab eo præferri videbat.

Quintodecimo demum die urbem illam relinquentes, ac dispositum iter accelerare festinantes, cum iuga alpium media ferè transiremus die, famulus noster nomine Sergius, de equo, cui insederat, super immane sinistrorsus cadens saxum, pedem sibi concitè resurgere volens, ita atterens extorsit, ut ossa omnia in vnum coadunata, non iam speciem pedis, sed similitudinem alicuius præfigurarent teretis. Qui nimio affectus cruciatu, cum frequenter virali quasi carere videretur statim, beatissimus Maurus ad eum accedens, sinistraque manu collisum eius apprehendens pedem, & dextera super eum signum crucis faciens, ait: In nomine Dei omnipotentis, qui sua virtute soluit compeditos, surge sanus, & provide ministerium obsequij seruorum Dei, ad quod peragendum

Signo crucis manu impresso, collisum pedem Sergij Maurus sanat.

dum à beatissimo patre nostro nobis es assignatus. Quilicò sanissimus effectus, gaudium nobis lætitiæque suscitauit non modicam.

Exinde cum ecclesiam preciosorum martyrum Christi Mauricij & sociorum eius gratia orationis omnes simul fuisset ingressi, cæcus quidam ex matris vrero, pro foribus eiusdem basilicæ sedens, & ab intrantibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum deposcens, comperit à socijs itineris nostri illic Maurum aduenisse discipulum sanctissimi Benedicti, cuius fama sanctitatis iam vbiq; percrebuerat. Cumque oratione completa ostium basilicæ egressi fuisset, cæcus idem in pavimento toto prostratus corpore, deprecari & obtestari beatum Maurum cepit, dicens: Adiuro te Maure serue Dei per hos preciosissimos Thebææ legionis martyres, & per venerabile magistrum tui nomen Benedicti, ut sanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obrineas à Domino. Sanctus ergo Domini hoc audito, parumpersigens gradum substitit, eumque de pavimento surgere præcepit. Cumque stetisset ante illum, interrogauit eum, dicens: Dic mihi homo, quantum temporis iam emensum est, ex quo hæc sancta sanctorum adisti limina? Qui respondit, dicens: Vndecimus penè iam elabitur annus. Et sanctus Domini ad hæc ait: Nunquid si voluissent hi sanctissimi, ac Deo charissimi martyres, qui corpora sua sancta pro Christo gladiatoribus perimenda exposuerunt, ut animas pro ipso ponerent, lumen oculorum tibi à Domino dari impetrare non potuissent? Illos itaque attentius exorando deprecare, quorum magis hæc quam nostra sunt opera, & quorum ipsi non minus ceteris indigemus suffragijs. Et hæc dicens, cepit abire. Cæcus verò quædam horrenda & pauenda vociferando inclamare sacramenta non inter-mittebat, vsquequò sanctus vir, nobis etiam compellentibus, sedibus oculorum eius, quibus catenus lucicomis solis non splenduerat claritas, lachrymis madefactis, dexterae manus suæ impressit digitos, caloque aliquantisper intendens, ac super eos signum nostræ redemptionis edens: Dominus, ait, & Saluator noster Iesus Christus, qui est vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ipse te per inuocationem sui nominis, & merita horum beatorum sanctorum, ac magistrum nostri Benedicti, illuminare dignetur, ut vidēs mira opera altissimi, quibus distinguere mundanæ uultationis, & opere veræ credulitatis collaudes.

Hæc cum orasset sanctus vir, statim sanguis vbertim ab oculis eius defluere cepit, & continuo clarissimis luminibus sphaeram solis respectans, hymnum trium puerorum ex ordine decantare clara voce cepit. Vocabatur autem vir ipse Linus: qui, ut ab ipso comperimus, tam psalterium, quam omnia & diurna & nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius, videntes tale miraculum, per beatum Maurum ceperunt eos daret. Quibus ipse hac tantum respondit voce: Benedicat vobis Dominus Deus vestre, qui habitat in Sion, ut videatis bona eius, quæ sunt in Hierusalem, omnibus die ecclesia discederet, sed iugiter ibi Domino ac sanctis martyribus deseruiret. Quod ipse postea deuotissime impleuit. Cum enim post transitum beati Mauri ad nostrum reuerteremur monasteriū, clericatus eum sanctum officio in ipsa inuenimus ecclesia, & deinceps iam agentem senectutem.

Inde igitur egressi, ceptum iter exequi attentius conabamur. Cumque nocte quateremur iuxta ecclesiā sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ, iam in locis hospitum manebat domo, filium suum iam adolescentem, quem ex defuncto nuper viro suo suscepit, quique iam vltimum trahens statum, vicinam in lecto iacens opperiebatur morti, insomnem plangendo & eiulando duceret noctem, vir Domini Maurus motionem ut redderet, ingressus est. Cum verò iam vigilia propinquaret matutina, & mulier nec momento quidem à plangoribus & eiulatibus cessaret, vir Domini tenerrimè ferri dignaretur, filium suum illi restituendo incolumem, precabatur. Cumque ab oratione surrexisset, cellulam in qua dormiebamur, latenter introiens, Simplicium monachum cautè tetigit, annuens illi, ut cautiùs surgens se sequeretur. Ille autem

Sanctorum suffragijs indigemus.

Signum nostræ redemptionis edens in oculos.

Cæcus videt.

mox eum in ecclesiam sequutus, attonitus quid ei veller iubere, expectabat. Sanctus vero Domini accedens ad illum, ait: Doloribus huius infelicis mulieris animus meus nimis compatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum simul accedamus iacentis: forsitan recuperabit illum superna dignatio. Veniens ergo ante stratum penes iam exanimis cadaueris beatus Maurus una cum Simplicio, ait: Christus Dominus & Saluator noster, vnica spes & consolatio dolorem patientibus & perferentibus, qui misericordia motus super viduam, filium eius extra portam elatum, intuentibus populum exscitauit turbis, eadem nunc pietate & huic adesse dignetur mulieri, filium eius restituendo incolumem. Et hec dicens, abscessit. Ille vero, qui duobus iam diebus sine sensu & voce iacuerat, matrem suam vocare ac consolari coepit, dicens: Noli mater flere, quia lachrymis cuiusdam serui Dei, quas fudit tuo compatiens dolori, vite ac sanitati ab ipsis Auerni faucibus redditus sum. Cui cum illa diceret, Ecce in hac nostra basilica cum alijs eiusdem habitus viris matutinos decantat hymnos: ille ac si nihil incommodi pertulisset, de lecto continuo surgens, ecclesiam intrauit, & absque hesitatione sanctissimi muni adiit Maurum, vociferans & dicens: Verè tu idem ipse es, qui me tuis lachrymis & meritis à tribunali, de quo tristem exceperam sententiam, qua iam incendiis deputatus eram locis, ad superos reuocasti. Fama huius facti totam continuo repleuit regionem. Ruunt precipites nobis obuiam viri cum mulieribus, senes cum iunioribus, laudes Domino vndique concupientes, qui taliter mirificat sanctos suos. Vocabatur autem idem adolescens Eligius, qui postea (vt nobis relatum fuit) in monasterio Lirinenfi monachus est effectus.

Ecce hora in arutina in obsequio etiam apud anti. quos.

Paschalis solennitas.

Nos itaque cum iam appropinquante solennitate Paschali, quotidie processionem acceleraremus, eo die, quo Dominica celebratur coena, in pagum deuenimus Antiodorensem. Audiens autem beatus Maurus opinionem sancti Romani monachi, qui beatissimo patri nostro Benedicto in initio adiutor & cooperatore extitit, vt in historia vite eius plenissime inuenitur, quique per reuelationem Gallias petens, coenobium in eodem pago, in loco, qui Fons rogi nuncupatur, edificabat, petijt duces itineris nostri, vt eò diuerterentes, ibidem sacrosanctum Pascha celebraremus. Hoc autem beatus Maurus maxime idcirco expecebat, quia & sequenti die transitu sanctissimi magistri nostri complendum esse sciebat, & colloquio beati Romani monachi desiderabiliter frui cupiebat. Duces vero itineris nostri, petitionibus viri Dei libenter annuentes, còcito gressu illuc tendere festinarunt.

Parasceue, eius solenne officium.

Die itaque parasceue hora illuc sexta peruenientes, deuotissime à beato Romano suscepti sumus. Cumque omnes nos, qui cum beato Mauro pergebamus, ad ea, quæ opus ad diem festum erant, preparanda vel emenda occupari essemus, ipsi sanctissimi viri dulcia inuicem perennis vite ferebant colloquia. Et cum iam vespertina hora post solenne officium, quod specialiter, vt potè annuatim, eo celebratur die, appropinquaret, vir Dei sanctus Maurus beato Romano dixit: Crastina die beatissimus Pater noster Benedictus, terreno deposito corporis onere, caelestem gaudens & hilaris scanderat patriam. Quod audiens sanctus Romanus, ilico in lachrymas resolutus, flere inconsolabiliter coepit. Quem beatus Maurus consolari cupiens, aiebat: Gaudere potius, quam flere idcirco de eius migratione debemus, quia & patronum magnum premittimus, & presentiore cum nunc, quam si carne viueret, sumus habituri. Hec tamen dicens, nec ipse à seculo se poterat colubere. Noctem vero illam, quæ duodecimo Calendarum Aprilis habebatur, & qua sacratissimum vigiliam Paschæ illucescebat sabbatum, tam beatissimus Maurus ac nos, qui cum eo ibamus, quam sanctus Romanus cum aliquibus discipulis suis, ieiuni perugilem duximus vnusquisque nostrum secretò apud se, vt in illis diebus in ecclesia Romana mos erat, psalmos & orationum preces deuotè pro exitu eiusdem patris nostri Deo dilectissimi Benedicti consummantes.

Nota de sanctorum presentia.

Item anti. qui ecclesiam.

Cum verò transacta iam hora quasi tertia ipsius sacratissimæ diei, beatissimus Maurus in ecclesia consisteret, vt transitum eius, qualicunque eueneret hora, orando & psallendo premunire, longè licet positus, satageret, seque panimento in orationem dedisset, raptus spiritu, subito se transpositum in loco, de quo egressi fueramus, vidit, conspexitque viam pallijs stratam, ac innumeris coruscant lampadibus, recto Orientis tramite, ab eius cella in caelum vsque tendentem. In qua etiam visione duos congregationis nostræ fratres socios habuit, cum quibus simul eandem visionem conspexit. Itaque cum viam

visio S. Mauri.

quam cernebant, mirarentur attentius, venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via, quam cernebant, inquisiuit. Quod illi se nescire professi sunt. Quibus ille ait: Hec est via, qua dilectus Domino celum Benedictus ascendit. Hanc visionem vnus ex illis duobus fratribus nostris, qui eam simul cum beato Mauro viderunt, in nostro morabatur coenobio: alter verò, vt beatus Gregorius scripsit, longius positus vidit.

In Vita S. Benedicti.

Mox verò vt beatus ad se reuersus est Maurus, ocyus sanctum Romanum ac nos euocans, eundem qua viderat, lucidè nobis per ordinem retulit. Diem illam, & sequentem Dominicam, qua specialiter resurrectionis Dominicæ celebratur dies, solennem & celebrem cum omni gaudio ac lætitia peregrimus. Secunda autem feria festiuitatis ipsius, antequam proficisci coepissemus, sanctus Romanus beato Mauro dixit: Si absque animæ periculo locum hunc deserere potuisses, melius tecum, amantissime frater, cupere habitaré, quam alicubi finem vite terminare. Sed quia & hos deserere periculosum est, & vltimus mihi iam iamque imminet dies, perge felix, quò mitteris, ac prosperè felici vttere sorte: Deus autem omnipotens semper sit tecum, & cum fratribus, qui tecum pergunt, & recto itinere perducant vos ad veram repromissionis terram, quam omnibus electis suis polliceri est dignatus: vbi preparauit eis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, nisi in illorum, qui terrena omnia amore eius proterentes, ac desiderio celestium abdicantes, dicere cum Apostolo valent: Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum.

1. Cor. 2.

Ibidem.

Ex eo loco recto calle Aurelianis cum venissemus, grauissimus duces itineris nostri moeror inuasit. Audièrunt siquidem, certis deferentibus nuncijs, beatum Bertigramnum Episcopum iam migrasse ad Dominum, aliumque in loco eius iam substitutum pontificem. Hoc autem cum beato Mauro ac nobis intimassent, magno tedio deficere coepimus, nescientes quid facere deberemus. Sed beatus Maurus, memor prophetiæ sanctissimi patris nostri, quæ nos, cum difficultate licet, aptum locum inuenturos esse predixit, deiectos animos blandis consolationibus ac promissionibus roborabat, dicens: Nolite, fratres dilectissimi, in presenti afflictione animos ita tristitia subdere: quoniam & Deus tribulationem patientibus eos releuando, praecurrere consuevit, & precibus beatissimi patris nostri adiuuabimur, qui se nobis semper presentem & cooperatorem adesse pollicetur est. Nam & Abraham patriarcha imperio Dei egressus de domo & de congregatione sua, terram peregrinationis suæ postea in posteris accepit in hereditatem. Itaque & nos nostræ congaudentes peregrinationi, expectemus, vt deuotissimi serui, contagamus, qui relicta domo & rebus patrijs, & ad vltimum nutricem suam occultè suppositi Deo placere desiderans, tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini post beatos & primos Apostolos vnquam fuerit secundus: sed potius, Deo se iuuante, tot sanctorum extiterit fundator coenobiorum, tantaque Domino acquisierit millia perfectorum monachorum.

Gen. 12.

Excellentia S. Benedicti.

Hac itaque exhortatione beati Mauri aliquo modo confortati, tractare simul cum duobus nostris coepimus, quid potissimum nobis esset agendum. Tunc nobilissimus vir Harderadus cum ad latus beati resideret Mauri, ita exorsus, talia proferre coepit: Dignum mihi atque conueniens, pater sancte ac religiosi fratres, esse videtur, vt nos, qui legatione huius rei sumus, propter quam tot ac tanta perlustrantes terrarum spacia, laboramus iussu nostri pontificis assumpsimus, istum nouum atque incognitum nobis rem hunc eius super tali negotio rescire valeamus: simul etiam & nostri sollicitudinem apud nos gerere nos oportet. Tu verò pater venerande cum fratribus, quos tecum habes, nostrum ad vos hic expectare reditum debes, qui infra octo, vt reor, consummabitur die. Etenim si ille hoc, quod beatus decessor suus implere cupiebat, facere renuerit: alia valeatis, ne frustra tanti laborem itineris assumpsisse videamini.

His dictis, aptissimam mansionem nobis in eadem vrbe iuxta ecclesiam beati Petri Apostoli assignauerunt, deputatis ad custodiam nostri, quos honoratiores in suo habebant famulatu: simul precipientes eis, vt non minus obsequijs tam beati Mauri ac nostris, quam illorum sollicitè inuigilarent. Hec itaque honorificè cum ordinassent, cum benedictione sancti Mauri profecti sunt. Cumque Cenomanis venissent, & Episcopo nuntiati fuissent,

S. Maurus cum socijs suis haret Aurelia.

fuiſſent, honorificè ab eo ſuſcepti ſunt, atque in proprijs reſtituti officijs, amplificatis ſibi etiam ab eodem præſule priorum poſſeſſionum honoribus. Sed cùm cauſam legationis ſuæ ei narrâſſent, ac quid ipſe ſuper hac re veller, inquirent, reſpondit ſe proprijs magis, quàm aliorum, velle inſiſtere cœptis, nè ſuper alienum videretur ædificare fundamentum: præſertim, inquit, cùm incumbat nobis nunc ordinatio ac diſpoſitio tam propriorum negotiorum, quàm & eccleſiarum peruigil ſolicitudo. Hoc autem agebatur ſecundum diſpoſitionem occulti conſilij Dei, qui locum, quem beati Mauri magiſterio, atque inſtitutione doctrinæ regularis ſublimandum eſſe decreuerat, nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum volebat loci. Siquidem locus ille, qui à beato Bertigramno ad conſtruendum cœnobium prouiſus ac delegatus fuerat, non admodum aptus vel congruus regulari erat religioni, vt nobis noſtri dicebant ductores: nam ex ipſo nomine, quo Rumpiacus vocabatur, deformis à nobis & ſcabroſus æſtimabatur. Harderadus proinde certiffimè comperiens, quòd Domnolus epiſcopus nihil de hac re facere veller, latiffimus effectus, licentiam ab eo ad nos reuertendi petijt. Qua ſibi conceſſa, nepotem ſuum ſtrenuæ iuuentutis virum, nomine Hademarum, beato tranſmiſit Mauro, mandans illi, vt nullo modo mœſtum gereret animum, ſed quanto cyùs poſſet cum omnibus, quos cum eo dimiſerat, ad Andegauenſem ire ſeſtinaret regionem, quò ille nobis ſe occurrere per nuncium designauerat. Cùm itaque tam beatus Maurus, quàm & nos omnes, qui cum eo remanſeramus, alacriores tali effecti nuncio fuiſſemus, decimo die, poſtquàm Aurelianis ciuitatem fueramus ingreſſi, iter arripentes, tendere quò iuſſi fueramus, ſummopere cœrabamus. Quinto tandè die ad locum, qui Reſtis nuncupatur, peruenientes, honorabilem virum Harderadam, & uxorem eius ac filios, aduentum noſtrum iam per biduum ibi præſtolantes, inuenimus. Qui cùm honorificè nos recepiffent, poſt abundantiffimam, quam nobis præpara uerant, reſectionem, ſupradictus vir Harderadus cum coniuge ſua, Cæcilia nomine, ſecretiorem expetens locum, adſcito beato Mauro, omnia illi, quæ cum ſuo inuenerat epiſcopo, per ordinem nunciauit. Et cùm beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum viſe illuſtriſſime, vel potiùs eligendum eſſe decernis? Ille amabiliter, vt vir iucundiſſime vultus, reſpondit:

Domnolus
Epiſcopus
Cenomanenſis.

Flori inſi-
gnis viri
encomion.

Est mihi confobrinus, nomine Florus, magnis tam in his, quàm in alijs regionibus poſſeſſionibus pollens, qui primus inter primos totius regni Francorum proceres, decentiffimè omnia iuſſus à Rege palatina diſponit moderamina. Hic itaque ab ineunte ætate in ſeculari licet habitu cõſtitutus, omnipotenti Deo ſolicite placere ſtudit ſemper. Cui ex amiſſa cõiuge, quam vt acciperet, inuitum eum tam rex, quàm noſtri cõgè- re parentes, vnus tantummodò ſuperreſt filius, qui ſi alicubi perfectus in hac religione poſſet inuenire viros, in ſua propria poſſeſſione, quæ ei de paterna euenit hereditate, monaſterium conſtruere deſiderat, filiumque ſuum ibidem Deo offerre cupit: ac ſic de- mum relictiſ omnibus, quæ ſunt huius mundi, negocijs, Deo in eodem ſeruare liber ex omnibus, optat cœnobio. Ad hunc ergò miſſum noſtrum directum habeo, qui illi ad- uentus veſtri cauſam pleniter enarrare valeat, vel ſi in deliberatione animi ſui perſeue- rat, explorare. Nos tamen, ſi placet, vſquedùm aut ipſe, aut ille, quem ei direximus, re- uertatur, locum ipſum, de quo loquimur, inſpicere & conſiderare habeamus. Hoc bea- tus Maurus audiens, gaudio gauiſus eſt magno, & ſtatim altera die cum eodem honora- bili viro pergit ad conſiderandum locum.

Theode-
bertus Frã-
corum rex.

Eo tempore Theodebertus rex nobiliter regni Francorum apicem gubernabat. Cui ſupradictus clariffimus vir Florus ita familiaris & chariſſimus in omnibus erat, vt quic- quid in omni ditione eius facere veller, abſque alicuius contradictione permiſſus à re- ge obtineret. Qui cùm relatu nunciij, quem ei Harderadus direxerat, tam beatum Mau- rum, quàm & nos cognouiſſet adueniſſe, & quia Cenomanicus antiſtes nos recipere noluiſſet: ilicò accedens ad regem, cauſam ei aduentus noſtri pleniter narrauit, ac vo- luntatem ſuam, quam de ædificando cœnobio habebat, ei aperuit: petijtque ab eo, vt nos eius permiſſu ſuſcipere mereretur, quatenùs ei monaſteriũ, ſicut deſiderabat, con- ſtrueremus. Cui Theodebertus rex reſpondit, dicens: Non ita nobis hæc enũs ſeruiſſi, vt aliquid tibi negare, aut contradicere poſſimus. vndè perge quanto cyùs, & noſtra co- mitatus gratia, ac roboratus autoritate, eoſdem ſanctiſſimos viros omni ſuſcipere reue- rentia, peragens cum eis deſiderium, quod animo tuo ſuperna inſpirauit dignatio, ſi- mulque

Eius erga
ſanctos mo-
nachos be-
neuolentia.

mulque deprecare illos, vt pro nobis ac liberis noſtris, populoq; totius regni, à Deo no- bis collati, ipſius aſſiduè exorare dignentur miſericordiam: Paratiſſimos etenim nos atque promptiſſimos in omni ſuo inuenient obſequio, ſi formam huius religionis ita ab eis obſeruari compererimus, ſicut iam fama vulgante, ab eorum magiſtro arduè ſa- tis eam traditam audiuiſmus. Tuum verò erit, artifices illuc ad operandum, vbicunq; eos in omni noſtra inueneris poteſtate, adducere & adunare, vt opus ipſum celerit poſſit expleri: nec noſtra, iuxta voluntatem & cõſilium tuum, regia loco illi decrit lar- gitas, ſi aptè eum conſtruam, & cõuenienter perſpexerimus ordinatum.

Talibus ac tantis regis promiſſionibus nobiliſſimus vir Florus roboratus, concitus ad prædium poſſeſſionis ſuæ, quod Glannafolium dicebatur, aduenit. Cuius aduentu Harderadus audito, cum beato Mauro ante fores portarũ in eius pergit occurſum. Vi- dens verò Florus beatum Maurum humilimo monachali indutum habitu ſtantem, de equo, cuius tergo inſederat, perniter deſiliuit, ac tertio antequàm ei appropinquaret, toto corpore in terram ſe proſternens, cùm ab eo humiliter receptus, ac modeſtè, vt di- dicerat, eleuatus fuiſſet, diutiùs ſe inuicem complexantes, ac alterutrũ conſtringen- tes, lachrymas quoque præ gaudio inuicem effundentes, immorati ſunt. Tunc deindè prædictus vir, oſculatis nobis omnibus, apprehendens iterũ dexteram beati Mauri ma- num, & ſtrictim eam exoſculas, ait ad illum: Benè te veniſſe gaudemus ſerue Dei excel- ſi, & diſcipule ſancti viri Benedicti, cuius honor & nomen, quod in ſancta emeruit ſer- uitate, penè iam omni ſeculo innotuit: & benedictum nomen Domini glorioſum, qui te ac commilitones tuos, iſtos reuerēdos viros, ad adiutorium nobis in iſtam miſit pro- uinciam. Et hæc dicēs, ducebat eum ad domum, præcedēte nos Harderado, & filijs eius.

Nota reue-
nerentiam
viri erga S.
Maurum.

Die verò alia cùm poſt matutinale officium in vnum conueniſſemus, aperuit beato Mauro voluntatem ſuam, quam de conſtructione cœnobij habebat, ſimul & referens regis promiſſionem ac deprecationem, qua eum & pro ſe ac filijs, omniq; populo Do- minum attentius implorare expetebat. Tunc beatus Maurus ait ad illum: Obſeruatio ordinis noſtri ſummā depoſcit quietem & ſecuritatem. Quapropter ſi nobilitati gene- roſitatis tuæ videtur non eſſe cõtrarium, primũ omnium res, quas Deo, cuiusq; famu- lis tradere pro remedio, vt aſſeris, animæ tuæ deſideras, ſimul perluſtrantes inſpicere de- bemus. Inde verò facto teſtamento, te tradente nobis coram teſtibus, recipere eas con- uenit in noſtram dominationem. Cui cùm aſſenſum ſuum Florus præbuiſſet, aſcenſis equis poſt diem tertium, inſpectis omnibus, ad ſupradictum reuerſi ſunt locum.

Tunc clariffimus vir Florus ſcripto, iuxta conſilium beati Mauri, teſtamento, tradi- dit ei omnia, & de ſuo iure in eius delegauit poteſtatem atq; dominium. Obtulit etiam ipſo die Domino filium ſuum, nomine Bertulfum, puerulum oſto circiter annorum, nutriendum & inſtituendum doctrina & magiſterio beatiſſimi Mauri, ſicut & ipſe à ſan- tiſſimo magiſtro ſuo Benedicto educatus in omni noſtra fuerat obſervatione. Poſt cuius oblationem ait beato Mauro: In hoc ſanctiſſime vir, & te, & qui tecum ſunt, cer- tos tam de hoc loco, quàm de rebus ibi à me collatis eſſe cõuenit, cùm & filium meum ſeruiturum Deo per veſtrum obtulerim magiſterium: & meipſum, ſi vita comes Deo propitio fuerit, opusque perfectum, relictiſ omnibus, quæ ſunt huius mundi, in hoc co- dem diuinis mancipandum ſeruitijs polliceor loco. Congregatiſ igitur plurimis arti- ſicibus & operarijs, iactisq; fundamentis, opus cõceptum quotidie certatim accelerabāt. Sed quia paruus deorſum ſuper ripam fluminis erat locus (ex vna enim parte obiectu montis, ex altera verò Ligeris alueo anguſtabatur) in deuexo ipſius montis latere fabri- ca omnis ædificari cõcepta eſt. Primũ ibi vnã non admodũ magnam ædificauerunt orationis domum, quam beatus Maurus in honorem ſancti Martini conſeſſoris Chri- ſti conſecrari fecit: In qua etiã Dei diſpoſitione, & ſua electione eum ſepeliuimus. Nam ſicut ſanctiſſimus Benedictus in oratorio eiſdem beatiſſimi Martini, in quo deſtructa ara Apollinis, eius memoriam poſuerat, ſe ſepeliri inſerarat: ſic perfectiſſimus eiſdis- pulus, nè vel in ſepultura ab eis videretur diſcrepare qualitate, in domo eiſdem ora- tionis ſe præcepit tumulari.

Puerulus
oſto circiter
annorum
ſeruitur reli-
gioni.

Cõſtruitur
monaſteriũ
S. Mauri.

Prædictus denique vir Florus, cùm Theodeberti regis in omni regno ſummam ob- tineret poteſtatem, ac vice Comitris in Andegauenſi eo tempore fungeretur pago, pe- ritiſſimos vndique illuc cõuenire fecit artifices, tam lignarios, quàm cæmentarios, quàm etiam in alijs doctos artibus.

Oratione
& signo cru-
cis Maurus
collisum sa-
nu reddit.

Nota reue-
rentiam.

Pœna de-
trahētum
miraculo.

Et hic ora-
tione & si-
gno Crucis
dæmones
expellit.
Luc. 10.

Sacrificiū
Missæ pro
defuncto.

Iohann. 11.
3. Reg. 17.

Monasteri-
um ab epi-
scopis de-
dicatur.

Cumque die quadam cum beato Mauro operarios inspiciens resideret, & vir Domi-
ni lectioni eccl̃iā operam daret, ac interdum ea, quæ legebat, ipsi Floro exponeret: qui-
dam Clericus, qui cœmentariæ arti præerat, & quem idem Florus de palatio regis ob
hoc adduxerat, de altissimis gradibus, in quibus operarii stantes, altius iam porrectam
ædificabant maceriā, retrorsum corruēs, super deportatum illuc montem lapidum ec-
cidit. Cumque cum omnes mortuum crederēt, ac de sola eius sepultura tractarent, pro
eo maxime, quia per omnes corporis meatus sanguis vndatim profluens egrederetur,
vir Dei cum Floro aduenit, eumque continuo ad ostium ecclesiæ beati Martini depor-
tari fecit. Cumq; omnes abscessissent, ipse in terram se ante altare orationi dedit. Quæ
completa, egrediens & super collisa membra signum crucis faciens, ait: In eius nomi-
ne, qui corpus hominis de limo terræ formauit, & spiraculum vitæ ei inspirauit, surge
sanus Langise, & perfice opus tuum quod cœperas. At ille statim velut à somno surgēs,
mirari cœpit, quando illuc aduenisset. Sanctus verò Domini ad eum ait: Non tuis huc
pedibus, sed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantocyus, nè forte tua absentia
opus intermittatur. Illo itaque egresso, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho
stans, euncta quæ vir Dei egerat, vidit, concito cursu adueniens, seq; ad pedes eius pro-
ijciens, clamare cœpit: Verè discipulus es, sancte Maure, beati Benedicti, de quo talia
narrare frequenter audimus. Ex illo die idem Florus ita cum in maxima habuit admi-
ratione, vt nunquam propius ei accedere auderet.

Itaq; cum clericus, qui sanatus fuerat, ad opus suum fuisset reuersus, quidam ex ope-
rarijs beato Mauro detrahente cœperunt, dicentes eum non religionis obtentu, sed gra-
tia cupiditatis, quò honoratior in alijs esset regionibus, suum reliquisse monasterium,
& tam longinquas adisse terras, & hæc quæ faciebat, non virtute Dei, sed potius quibus-
dam obtinere præcantaminibus. Cum ergò hæc inter se sermocinarentur, malignus
spiritus tres ex illis subito inuasit, & ita grauissima vexatione atterere cœpit, vt vni ex il-
lis, nomine Flodegiso, animam extorqueret. Quod ubi vir Domini, quid euenisset,
agnouit, vehementer flere cœpit: iterumq; oratorium beati Martini ingressus, atten-
tius Dominum tam pro his qui torquebantur, quàm & pro illo, qui mortuus fuerat, de-
precabatur. Et cum per tres continuas horas orationi incubisset, ad eos qui vexaban-
tur, & se inuicem dentibus lacerabant, accessit, & signum crucis tertio contra eos faci-
ens, dixit: Filius Dei vnigenitus Dominus noster Iesus Christus, qui discipulis suis po-
testatem dedit calcandi supra serpentes & scorpiones terræ, & super omnem virtutem
inimici, ipse vos absoluat ab hac demoniaca vexatione. Et cum adhuc dentibus fren-
derent, puluereque se conspergerent, vir Dei propius accedens, digitos vtriusque ma-
nūs illis in ora misit. Spiritus verò immundi, foetida relinquentes vestigia, ventris ege-
stione fugati sunt.

Iussit deinde vir Domini corpus defuncti tolli, & in porticum ecclesiæ deferri. No-
ctem illam ieiunus totam duxit in somnem, assiduus Dominum exorans gemitibus, vt
animam in corpus defuncti reddere dignaretur, nè diutius de ea diabolus, qui illam ex-
torserat, triumpharet. Manè autem primo Simplicium presbyterum adsciscens, vt sa-
crificium nostræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit. Quod dum
ille deuotissime consummasset, cum ipso Simplicio vir Domini ad locum, in quo mor-
tuus iacebat, accedens, ait: Domine Iesu Christe, qui quadriduanum Lazarum de mo-
numento suscitasti, & ad preces serui tui Eliæ, filium viduæ virginitatis restituisi: adesto & nūc
nobis famulis tuis, & redde in hoc defuncti corpore animam, quam te permittente, ho-
stis humani generis cruciando de eo effugauit. Et cum hæc dixisset, continuo corpus de-
functi totum concussum est. Illicoque confurgens, ab eo mandatum accepit, vt si viuere
vellet, quandiu in hac vita esset, in locum ipsum iam non introiret. Hoc autem sanctus
pro sola imperauit humilitate, nè scilicet pro tali facto plausum & fauorem hominum
querere, ac delectari videretur.

Igitur octauo anno, postquam ibidem adueneramus, monasterium omne satis con-
uenienter in omni constructione consummatum, atque ab Episcopis provincie ipsius
dedicatum est. Regebat autem per idem tempus Andegauensem ecclesiam vir sanctis-
simus Eutropius. Porro in ipso monasterio, ecclesiæ quatuor ædificatæ sunt. Quarum
maior, in qua fratres tam ad diurnum, quàm ad nocturnū conueniebant officium, con-
secrata est in honore beati Petri Apostolorū principis. Secunda (vt dictum iam superius
est)

est in honore beati Martini. Tertia verò, quæ & minor erat ceteris, in veneratione san-
cti Seuerini. Quarta aut, quæ in modum turris quadrifida, in ingressu monasterij altis-
sime ædificata est, benedicta fuit in honore sancti archangeli Michaëlis. His itaque ex-
pletis, predictus vir Florus non immemor promissionis, quam Deo vouerat, pergens
ad Theodebertum regem, licentiam ab eo expetiit, vt ei regularem liceret suscipere
habitum, & peccata sua, quæ plurima in seculari contraxerat conuersatione, ieiunijs &
orationibus, ceterisque spiritus fructibus redimere. Quam cum ei rex negare nequi-
tasset, tristis licet & mœrens, pro eo quòd ab eo separari noller, permisit illi, quæ depo-
scebat implere, eumque aliquātis diebus secum in palatio retinens, de virtutibus, quas
per beatum Maurum fieri audiebat, interrogare cœpit, vel qualiter ipse cum discipulis
suis in sancta viueret religione, seu quantus iam fratrum numerus ibi adunatus esset.
Quæ cum illi omnia Florus enarrasset, prout ea certissime sciebat, rex dixit illi: Si pla-
cere hoc ipsi Dei seruo scirem, multum tam eum, quàm locum illum, videre cuperem,
eumque nostro regio honorare munere. Cui Florus respondit: Quaratur primum, si ve-
stra placet celsitudini, super hoc viri Dei voluntas: & tunc demum, sicut ipse ordinaue-
rit, ea quæ vultis, implere poteritis.

Dimittēs ergò rex eum, cum in eius osculis diutius immoratus fuisset, dixit ad illum:
Quæ cum viro Dei de nostra ad locum illum inueneris profectio, citius nobis reman-
dare satage. Multum enim vellem, si possibile esset, die quo capitis comam deposueris, Quicumque
ibi præfens adesse. Veniēs ergò ad monasterium cum multis optimatibus ac nobilibus monachus
viris, qui eum de palatio regis fuerant secuti, viro Dei voluntatem regis aperuit. Qui siebat, cor-
eum ei respondisset, nil loco officere, sed potius in meliorationem eius, ipsius ad eum mam capi-
aduentum, quantum ipse intelligere poterat, proficere, certum diem regi Florus, quo tis depone-
ad monasterium venire deberet, mandauit. Quò cum venisset, & magnificè, vt regiam bat.
decebat sublimitatem, à beato Mauro, & congregatione, cuius sanctissimus grex iam
quadragenarium excefferat numerum, susceptus fuisset, post orationem in conuen-
tationem pergens, regiamque dignitatem parupendens, beato se Mauro ac con-
gregationi, regali indutus purpura, humiliter prostrauit, & vt pro illo Dominū exorare
dignarentur, lachrymis perfusus precabatur. Cumq; vir Dei à paupimento eū eleuasset, Rex humil-
rex ait ad eum: Celebre nomen magistri vestri Benedicti, ad nostram olim delatum fu- prosterne-
erat notitiam: cuius sanctitatis & virtutis opera insignia, quæ de illo audiuius, per vos tur coram
quotidie fieri, gaudio non modico letamur. conuentu
Tunc rex beatum Maurum petijt, vt fratres eum in suam recipere dignaretur socie- monacho-
tatem, & nomen eius inter sua nomina scribere: Filiumque suum Theobaldum sancto rum.
viro ac fratribus commendabat attentius, præcipiens ipsi, vt semper deuotus erga locum
illum esset, ac in omnibus sanctæ illi congregationi adiutor & defensor existeret. Inter-
rogauitque virum Dei, quinam illi fratres essent, qui venerant cum illo. Cui eum nos
digito ille designasset, in parte nos stare præcipiens, intuebatur attentius, nomen vni-
uscuiusque ab eo sciscitans. Quæ cum didicisset, osculatus est nos, deinde omnem con-
gregationem. Videns autem Bertulfum adolescentem inter reliquos fratres stantem,
interrogabat quis esset. Cui beatus Maurus cum hunc esse Flori filium indicasset, vo-
cans eum ad se rex, atque ad pectus suum amplexando stringens, beato Mauro eum
attentius, amore patris eius, commendare cœpit, & vt charissime ab eo nutriretur,
deposcere.

Indè cum omnia habitacula monachorum circumiens perlustrasset, ac conuenien-
ter cōstruata esse laudasset, ingressus iterum ecclesiam sancti Petri, dedit ad ipsum locum
suum regium, qui Boscus vocatur, cum omnibus villis & redditibus, qui ad eum perti-
nebant. Vocansque Ansealdum, qui scriptoribus testamētorum præerat, præcepit ei,
vt, antequàm de ipso monasterio egrederetur, testamentum de eisdem scriberet rebus,
ac de anulo eius regali firmaret more: concessitque beato Mauro, vt, si quid ex illo die
apud eum obtinere vellet, ipsumque ei adire placuisset, liberam haberet facultatem in-
troeundi, quocunque eum sciret. Posuit quoque super altare beati Petri pallium pre-
ciosissimum, & Crucem auream cum lapidibus valde preciosis. Itē Crucem
Florus autem accedens ad regem, deprecatus est eum, vt præceptum regie dignitatis auream.
facere iuberet super testamentum, quod ipse de proprijs rebus, quas loco illi tradide-
rat, scribere rogauerat. Quod rex libentissime annuit. Tunc in conspectu regis allata

sunt munera non modica in auro & argento, gemmis quoque & diuersarum vestium multiplicitate, quæ idem vir eo die Domino & sanctis eius obtulit. Dimisit etiã viginti ex seruis suis liberos, prius eos ditans magnis donis. Deinde veniens ante sacrosanctum altare, adstante beato Mauro & omni congregatione, rege quoque ex altera parte cum populi numerositate, quæ cum illo venerat, ac cingulum militiæ, quo carens vsus fuerat, deponens, super altare misit. Cui, iubente viro Dei, rex primus post eum de coma capitis eius totondit, deinde quicumque ex optimatibus eius voluit. Rex verò præ gaudio lachrymas fundebat, congaudens deuotioni animi eius: vocansque ad se nepotem ipsius Flori, nomine Landramnū, dedit per sceptrum regale, quod manu gestabat, quæcunque Florus patruus eius ex regali possederat dono.

Post hæc sanctus Domini deprecatus est regem, vt domū, quæ hospitibus suscipiendis aptissimè omni compendio ac decore constructa fuerat, intrare dignaretur. Quam cum ingressus fuisset rex, antequam vir Dei pedibus eius toto corpore prostratus fuisset, ab eo cum nimio eleuatus pauore, ac inquisitus quid vellet, respondit, dicēs: Hæc est petitio, qua vestra vice omnium seruorum Dei, qui in hoc degunt cœnobio, exopto sublimitatem, vt veniat rex cum seruis suis, & alimēta cibi ac potūs, quæ ei deuotione & seruitute sunt preparata monachorum, percipiat cum gratiarum actione. Quod cum rex rennuere cœpisset, seque, nē id fieret, humiliter vellet excusare, vnus ex cōsiliarijs eius, vir sapientissimus, nomine Ebbo, dixit ei: Perpendere te domine mi rex conuenit, quorum deprecatione istam sumere depōseris refectiōe: si enim hi, qui ita Deo, sicut tua conspiciet celsitudo, deseruiunt, tua aliquo modo tristes effecti fuerint contradictione, Deū propitium habere non poteris. Quod Rex audiēs, ilicō quod petebatur annuens impleuit. Cumq; abundantissimè cum suis omnibus, qui cum eo venerāt, refectus fuisset, antequam egredi à monasterio cœpisset, Florum amantissimū sibi virum ad se adduci præcepit. Qui cum ei monachali iā indutus habitu, adductus fuisset, rex vsq; ad suffusionem vultūs lachrymis permotus, ait illi: Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conuersione: sed tibi sollicitè procurandum, ac summo perē peruiolandum est, vt sicut in seculari constitutus habitu, strenuè semper ac nobiliter absq; dedecore conuersarus es: ita nunc quoq; in hac sanctissima, quā expetisti, religione, sine reprehensione Deo semper placere satagens, proficias quotidie de virtute in virtutē, quousque Deum deorum in Sion felici cernere possis exultatione. His dictis, diutius in osculis eius immoratus, ac benedictione, quā expetiērat, beati Mauri roboratus, Andegauis ipso die reuersus est.

Beatus verò Maurus altera die adinuendū recipiendūque fiscum, quem idem rex ad ipsum contulerat monasterium, est egressus. Cumq; per biduum ibi commoratus fuisset, paralyticus quidam, qui in eadem villa per septem iam annos toto corpore destitutus, in lecto absque sensu iacebat, ei deportatus atque oblatus est. Super quem cum vir Dei benedictionem suam dedisset, ita sanus effectus est, ac si nihil vnquam mali de ipsa pertulisset destitutione. Inde reuersus ad monasterium, sollicitè more magistrī sui singulorum secum habitantium mores & vitam perferutans, ac verbum vitæ publicè & priuatim eis annuncians, atq; antiqui hostis versutissimas & multiplices insidias de-regens, proficere eos ad meliora quotidie hortabatur. A secundo siquidem aduentūs nostri ad eundem locum anno, nobiles ad eum viri conuenire vndique cœperant, ac se in omnipotentis Dei seruitio tradentes, eius cohabitationem expetere: nonnulli verò filios suos Deo per eius magisterium instituendos offerre. Vnde factum est, vt vigesimo sexto anno foundationis ipsius cœnobij, congregatio centum quadraginta fratrum illic adunata esset. Qui numerus tunc à beato Mauro scriptus, & autoritate regia tam eius, quam totius congregationis præfixus atque statutus est: vt nemo deinceps existeret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuere vnquam in ipsius cōgregatione cœnobij ausus fuisset: quoniam ex res, quæ ibi tum delegatæ erant, tanto fratrum numero in his, quæ necessaria erant, sufficiebant: & si amplior esset numerus, occasionem patiendæ necessitatis fortè inferre potuisset.

Sed vt ad id redeā, vnde digressus sum, cum prædictus Florus annis duodecim, mensibus tribus, ac diebus totidem sanctissimè, vt nobiliorem decebat, nobilissimus in omni vixisset religione, duodecimo Calendarū Septembrium feliciter migrās ad Dominum, diem clausit vltimum. Filius verò eius Bertulfus quā perfectus in omni sacrosancta fuerit obseruatione, sequens lectio demonstrabit.

Theode-

Theodebertus igitur rex, cum quatuordecim annis strenuè ac nobiliter Francorum gubernasset regnum, Theobaldo filio suo sedem regni post se dereliquit. Qui iuxta patris sui imperium, non minùs quoad vixit tempore, tam beatum Maurum, quā nostram dilexit congregationem. Hic itaque Patris sui sequens vestigia, qui nobiliter locum congregationis huius, cum ibidem, ordine, quo suprà inseruimus, aduenisset, honorauit: cum & ipse post mortem patris beatum Maurum, ac ipsum locum aliquando venisset intrare, contulit & ipse nihilominus ibidem, vt magnificentia regia dignum erat, testamētaria autoritate villas duas: quarum vna vocabatur villa Fabrensis, altera verò Voisda. Sed & hic cum paruo tempore regni apicem honorificè cum pace obtinisset, immatura præuentus morte, Clotario principatūs dimisit monarchiam. Qui Clotarius, audita fama beati Mauri, frequenter eum ad se euocans, eius sapientissimis verbis necessitatibus ad eum transmississet, ac ipse benignissimè omnia, pro quibus ierant, annuisset, inquirere ab eis sollicitè cœpit, quid vel qualia reges decessores sui nostro contulissent loco. Quæ cum ab eis rescisset, ait: Et nostra, Deo propitio, largitas ipsi non deerit loco, præsertim cum & ampliorem illis tam regni quā diuitiarum obtineamus potestatem, & bona operandi à Domino perceperimus voluntatem.

Huius temporibus dum beatus Maurus villas ac prædia, monasterij curam gerendo & disponendo, circuiret, quadam die in possessione monasterij, cui Gaudiacus nomen est, ingressus refrigerandi gratia, secretiorem locum petijt. Quo cum sederet, & cum duobus monachis, qui cum eo venerant, psalmos decantaret, nunciatur illi, Ansegarium archidiaconem ecclesiæ Andegauensis stare pro foribus, & cum eo colloqui desiderare. Cumque vir Dei vt ingrederetur iussisset, & ille ea, pro quibus venerat, perorasset, vir Domini sanctus Maurus Simplicium vocans monachum, ait illi: Virum hunc, qui nobis pro sua reuerentia & affabilitate dudum familiaris effectus est, poculo charitatis potare, ac vino sanctæ dilectionis inebriare, vt spiritales, spiritaliter debeamus. Cui cum Simplicius dixisset: Non est quicquam vini nobis, nisi tantummodò in vno paruissimo vasculo, quod ad sellam pendere consuevit, sanctus Domini Maurus dixit illi: Defer illud huc. Cumque allatum fuisset, adiecit: Panem etiam huc deferre. Et cum coram eo panem quoque attulissent, signum Crucis contra paruissimum vasculum faciens, dixit: Potens est Deus, qui mensam populo suo in eremo parauit, & aquam in abundantia de petra produxit, etiam nobis seruis suis de hoc paruulo vasculo sufficienter vini ministrare affluentiam. Mirum dictu, penè & incredibile factu, opus est gestum. Cum enim sexaginta & eo amplius homines ibi adessent, qui tribus vicibus de ipso biberunt vasculo, ita plenum semper repertum est, ac si intactum post primum cum ipso beato Mauro reuersus enarrasset, Eliseo eum similem decreuimus assequendum, qui paucis de cibarijs plurimos in longum paut artifices. Ex eo loco cum ad monasterium reuerteretur, obuium habuit in media via quendam virum plebeium, cui canceri vlcus superius occupans labrum, tam nasum, quā maiorem genarum absumpserat partem. Cuius calamitatem vir Domini miserratus, de contrà signo Crucis edito, pristinæ eum restituit sanitati.

Per idem tempus Clotarius Andegauis veniens, viro Dei ad monasterium se ire velle mandauit. Cui cum à viro Dei vt veniret, remandatum fuisset, paucis secum assumptis, ire perrexit. Cumque venisset, tradidit ad ipsum locum fiscum regium, qui Blazon nuncupatur. Villam etiam quæ Longus campus dicitur, autoritate regia ibi delegauit. Quem etiam beatus Maurus deprecatus est, vt regali edicto firmare dignaretur, quatenus congregatiōi loci illius electionem propriam per succedentia liceret habere tem-pora. Quod cum præcepto regis potestatis iuxta petitionem viri Dei rex libenter annuisset, comitatus eius benedictione, profectus est.

Ex eo tempore beatus Maurus non facillè iam de monasterio egredi vsipiam volebat: sed ordinatis Præpositis, ac reliquis administratoribus, ipse soli Deo, orationi quotidie ac lectioni vacans, seruientiū multo quā cœperat, deservire in sancto procurabat proposito. Cumque gregi suo de die in diem incrementa sanctæ religionis in melius augmentari conspiciens, omnipotenti Deo labijs exultationis sacrificium offerret deuotissima laudationis, trigesimo octauo à fundatione ipsius monasterij an-

Clotarius
solus rex
gnat.

Signo crucis S. Mauri
vinum
parui vasculi
miraculo.

4. Reg.

Miraculū.

Vide regiam liberam
liratem in
monasterio.

Rex à beato Mauro
benedictus.

Bertulfum
sibi successorem
accipit S. Maurus.

Diabolus S.
Maurum in-
sultat.

Fugit cum
ingenti
strepitu.

Angelus
Domini S.
Maurum
consolatur.

Thren. 3.
Psalm. 94.

rij anno, cum & ad perfectam iam venisset ætatem, & iuxta prophetiam beatissimi magistri sui, qui post consummatam trinam vicenorum annorum decursionem, mercedem operum suorum à Domino ei recompensandam esse prædixerat, finem vitæ suæ iam propinquare cognosceret, ædificata sibi domuncula iuxta beati Martini ecclesiā, remotiorem delegit vitam sumere. Sed quia grex sanctæ congregationis sine rectore, qui super eum sollicitè intenderet, esse non poterat, conuocans omnem congregationem, de substituendo sibi Abbate sollicitè pertractabat. Cumque omnis congregatio cernobij hoc in eius posuisset deliberatione, utpotè qui omnes melius, quam se unusquisque eorum cognosceret, ipse pater sanctissimus Bertulfum, nobilissimum ac perfectissimum in omni religione virum, quem ipse sanctissime edocuerat, ad tale onus suscipiendum idoneum esse iudicauit. Cui cum omnis congregatio in tali electione assensum præbuisset, ipse pater sanctissimus in loco cum sessionis suæ sedere constituens, ac singula ei, in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno insinuans amore, intra domum, quæ ei, ut diximus, prope ecclesiā sancti Martini constructa fuerat, se recepit, duobus tantummodò ad sibi cohabitandum & seruiendum, ipsius congregationis electis fratribus, Primo scilicet, atque Aniano. Nobis enim, qui cum eo veneramus, Bertulfo, quem Abbatem constituerat, sollicitè adesse ac inuigilare præcepit, ne forte in aliquo à rectitudine regularis tramitis deniaret.

Cumque duos ac dimidium taliter in contritione spiritus & corporis maceratione compleret annos, quadam nocte cum more sibi solito ecclesiā beati Martini intrare vellet, & vora precum ac lachrymarum Domino persolvere, diabolus magna obsequentium constipatus caterua, ab ingressu eum prohibuit basilicā, dicens: Eia Maure, qui nos à proprijs deturbare speras sedibus, tam longissimas tibi quæ hæcenus incognitissimam populationem. Ego enim, prout libuerit, strages diuersarum mortium inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ita ut vix aliqui de tanta istic adunata remanere videantur congregatione. Cui cum vir Domini respondisset: Increper Dominus in te satan & in verbis tuis, quibus mendax es & pater tuus: statim inimicus velut fumus euanescebat, strepitum immanissimum ac terrificum dedit, ita ut etiam ipsi viro Dei monasterium omne funditus contremuisse fuerit visum. Quo sonitu fratres expergesti, ingentique pauore perculsi, stratis ilico exilientes, signa pulsare ceperunt, ac synaxim cantare nocturnam.

Interea cum vir Dei, nimia afflictione ac tædio pro his, quæ audierat, mœrens, ingressus ecclesiā beati Martini, Dominum precaretur, quò illi certiùs ea, quæ malignus spiritus ei dixerat, reuelare dignaretur: angelus Domini ei continuò, candidissimo amictus habitu adstans, dixit: Quid, dilectissima Deo anima, tanto mœrore pro his, quæ à Deo agi disposita sunt, afficeris? Nam diabolus, licet totius caput obtineat mendacij, multa tamen coniiciendo, de ijs præcipue quæ frequenter est expertus, prænoscit. Vnde scias eum non sua voluntate, sed imperio Dei ea quæ tibi prodidit, referasse: nam aliquo modo verum est, quod audisti. Pars enim huius congregationis maxima, infra breue tempus colligetur ad Dominum, ut ab ipso præfixum atque præordinatum est. Sed non propter hoc ipse, ut asseruit, de aliquo istorum vel ad modicum triumphabit. Tuis enim admonitionibus & exhortationibus instructi, paratus unusquisque, vocationis suæ diem expectabit gaudens. Quos cum omnes moderno obeuntes tempore premiseris felix, ut promeruis, felicior subsequeris.

His dictis, visio angeli adstantis & colloquentis ablata est. Sanctus autem Domini factio manè, omni congregationi cuncta, quæ viderat, per ordinem enarrauit. Deinde paterna erga eos usus solitudine, taliter illos allocutus est: De his, quæ serui Domini velle cognouerint, si aliquo modo tristari coeperint, voluntati Domini contraire ipsa sua videntur tristitia. Et ideo quia ipse mortalibus terminum finiendæ istius posuit vitæ, qui præteriri à nullo natorum valet: sed ex eo quo primis hominibus mortem minatus est, ira eius in hoc irrevocabili permanet sententia: nos, quibus quo voluit ordine dies huius vitæ in proximo finiendos esse patefecit, maculas commissorum facinorum lachrymis poenitentia, & maceratione tergamus corporis: & sicut propheta admonet, scrutantes sollicitè vias operis nostri, præueniamus faciem Domini in confessione, ut atria supernæ ciuitatis in hymnis valeamus intrare confessionum,

num, eiusque claritatem cum sanctis omnibus reuelata facie perpetuò contemplari digni inueniamur. Et quia, dilectissimi fratres, nunc tempus adesse cognouimus, ut incipiat iudicium de domo Domini, iudicia eius, quæ aliquando quidem occulta, nunquam tamen sunt iniusta, reuerenter, ut seruos boni Domini decet, suscipientes ac perfectæ nos accuset actio, ac attentius inuigilantes, ne calcaneo nostro tentator insidians, muscipula nos deceptionis in via hac, quæ iam vndecima ingredimur hora, illaqueare possit.

Hæc exhortatione & admonitione sancti viri ita omnis congregatio ad horam vltimam liberè expectandam, preparare sese coepit, ut omnes, qui illo tempore ab hac vita de ipso loco migraverunt, caelestem ascendisse ad patriam, nulli dubium sit. Factum est autem, ut infra quinque menses, centum & sexdecim ibi morerentur fratres, nec plus de tanto grege, quam viginti quatuor remanerent monachi. Inter quos etiam tunc Antonium & Constantinum comites & socios nostros sepeliuimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore, in eodem loco mortuorum, dolor lateris grauitè beati ad eundem locum anno, octauodecimo Calendarum Februariarum die, ante altare beati Martini, super cilicium stratus sui decubans, eum exitum suum viuificorum munisset perceptione sacramentorum, adstantibus qui relictis fuerant discipulis, migravit feliciter ad Dominum, sepultusque est in eadem basilica ad dexteram partem altaris. In quo loco, meritis & orationibus eius, multa magnifica & admiranda operatur Deus ad laudem & gloriam nominis sui.

Post obitum denique ipsius sancti viri, cum ego vnà cum Simplicio, sicut ipse nobis ipso die depositionis suæ præceperat, ad nostrum decreuissem reuerti monasterium, remus tempore. Quem cum offendere pro sua sanctitate ausi non fuisset, per benedictionem, quo superuixit, cum illo morati sumus. Quo defuncto, cum Florianus totius regionis vir, ac filius ductoris nostri Harderadi, qui à beato Mauro nutritus fuerat, ei in monasterij regimine successisset, ac nos multis precibus retinere voluisset, reuersi ad imperijs, de vita & cōuersatione seu virtutibus beati Mauri, imperito licet sermone cōscripsimus. Dies autem vitæ B. Mauri ita supputantur: Oblatus est Deo ac traditus, beatus Benedicto, cum duodecim esset annorum: Habitauit cum eo viginti annis: Commoratus est in monasterio suo, quod ipse edificauit, annis quadraginta, diebus quatuordecim. Qui simul sunt anni septuaginta & duo, dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in secula, Amen.

VITA S. BONITI ARVERNORVM EPISCOPI.
PL. SCRIPTA AB EIVS AEQUALI AD BEATISSIMOS PATRES Adelphium & Eucherium, illis ita iubentibus. Qui autem historie huius auctor est, nomen quidem suppressit suum, sed in prologo testatur, quandoquidem Illidij & Galuarnorum episcoporum & confessorum luculento stylo vita esset exarata, do-
luisse Adelphium & Eucherium Boniti vitam non extare. Ea verò in gratiam lectoris nunc demum paraphrasticòs reddita est per F. Laurentium Surium.

RIGINE M traxit Bonitus ex inclita Aruernorum stirpe: patre Theodato, matre Syagria, qui ad Romanos Senatores suos referrent natales. Prius autem quam in hanc esset lucem editus, sacerdos quidam, Fregio nomine, fertur ad eius parerum venisse ades, atque à genitrice illius cum magno acceptus gaudio, & pro more rogatus, ut ipsi benè precaretur, his verbis esse usus: Tu mihi benedic Dei sacer

Permuli
fratres in
tra menses
s. moriun-
tur.

S. Maurus
exit de corpore.

Bertulfus
moriatur.

15. IANUAR.
Genus Boni-
ti.

Regionis
vaticinij.

Post studia
literarum
venit ad
aulam.

Fit præfec-
tus Massi-
lie.

Designatur
Arvernorum
antistes.

Is Pipinus
fuit Caroli
Martelli pa-
ter.

Ionæ 3.

Processionis
vici anti-
quiss.

I A N V A R I V S.

sacerne venerabilis Domine: Quæ verba tacite secum expendens Syagria, tandem ex sacerdote percontatur, quid illa sibi vellent. Tum Fregio: Non equidem, ut tu putas, à te petij benedictionem, sed ab illo, quem gestas in vtero: quippe quem diuinitus vi- deo ad summum vocari sacerdotium. Illa his exilarata, Quæ te pater, inquit, ut tuis precibus eueniat, quod dicis. Postea ubi natus puer adoleuit, in Arvernorum vrbe tra- ditur lit eris imbuendus, subinde etiam iuri civili dat operam: facileque ceteros con- discipulos ipsi coartancos eruditione antecellit. Porro eius parente defuncto, non absque Dei voluntate & providentia, in regis aulam & ministerium se contulit: cui cum imprimis charus esset, ab eo pincernarum princeps institutus est: nec multo post à regis manu accepto annulo, illud est officij adeptus, quod Referendarij, ut vocant, attribuitur. Quo ille quidem tam accurate & splendide functus est, ut & principi & cunctis proceribus gratus atque præcipue charus haberetur. Erat autem eleganti cor- poris forma, sed mente pulchrior, & castitate conspicuus. Nec multum intercessit temporis, cum illi à rege magnus delatus est honor & gratia. Eo autem rege defuncto, apud eius quoque successorem in tanta fuit gratia, ut præfecturam Massiliensem pri- mæ provincie illi demandaret: ubi sanè causas ipsi commissas ea ratione peroravit, ut non tam iudex, quam sacerdos esse videretur. Neque enim, ut more illic comparatum erat, homines venundari, aut exilio multari, vel captiuos detineri vnquam iussit: sed potius, si quos reperire posset venditos, ut semper consueverat, redimere atque ad sua remittere studuit. Inter hæc autem vacabat ieiunijs, ut iam non vni, sed plurimis sum- mo sacerdotio dignus videretur. Erat sermone lenis, inter discordes mansuetus, pa- cisque concilianda studiosus.

Per idem tempus eius germanus frater Auitus pontifex, vir & humanioribus & sa- cris literis instructus, & omnibus diuinis officijs præpotens, quindecim fere aut eo am- pliùs annis præclare Arvernensem gubernauit ecclesiam: tandemque correptus mor- bo, cum extremum cerneret aduentare vitæ suæ diem, consentiente ipsi ecclesia, Boni- tum virum Dei cum primis idoneum successorem, sedisque suæ dignissimum iudica- uit sacerdotem. Missa autem ab illo ad regem legatio est, ut is autoritate regia electi- oni Boniti suum quoque calculum adijceret. Eo tempore sub Theodorico rege Pipi- nus, magister equitum, curam palatii & regni gerens, cuncta fere pro suo moderaba- tur arbitratu. Non defuit hac in re consensus regis, Domino illius cor permonente, qui ecclesie suæ opportunum pastorem, & aduersus immanis beluæ rabiem defenso- rem parabat. Reuersis itaque legatis cum gaudio, vir Dei Bonitus summa omnium voluntate, letitia & fauore, in cathedra est collocatus. Ille verò suscepto episcopatu, cum esset vir prudens, non honorem, sed onus impositum sibi arbitrabatur. Itaque non ocio se dedit, sed cursus sui auxit laborem: ieiunijs, orationi, vigilijs incumbens: le- cti- oni quoque & silentio atque remotioris loci solitudini, idque Quadragesimæ præfer- tim tempore, ita studens, ut non modò episcopus dignissimus, sed etiam monasticæ vitæ professor iure dici posset. Ieiunabat biduo, triduoque, interdum verò etiam quadriduo cum mansisse ieiunium comperimus.

Quodam tempore cum nimio æstu populum suum defatigari cerneret, maxime quod etiam magna flumina calor vehemens torreret: timens ne ciuitati suæ pericu- lum crearetur, tanquam pastor bonus ab omnipotenti Deo remedium poposcit: si- mul admonens suos, ut ad ecclesiam omnes conuenirent, & instar Niniuitarum pro viribus quisque biduano aut triduano se ieiunio afficerent, Deique misericordiam supplices postularent: si qui verò id non possent, in pane & aqua, vel saltem ad Solis oc- casum usque cum cordis contritione ieiunarent. Non est autem vir sanctus suo frau- datus desiderio. Cum enim iuxta morem crux è templo sacerdotis manu esseretur, & beatissimi leuitæ ac martyris Laurentij ecclesiam essemus ingressi, peractis à sancto episcopo, quæ ad Dei pertinent ministerium, repente Austro flante densissime nubes cælum omne operuerunt, eademque nocte tanta vis imbrium è nubibus sese effudit in terram, ut postera luce ægrè potuerit vir Dei cum plebe inde procedere. Cumque tantas conficiendi itineris difficultates sibi obiectas videret, sacerdotum ipsi adhan- tium fidem explorare volens, Quid vobis, inquit, videtur? Cernitis nimirum, quam sit præ imbre difficilis egressus. Quibusdam autem respondentibus, satius esse citra la- bore intra templi ambitum psalmodiæ & hymnorum modulationi immorari, quam ea plu-

DE S. BONITO EPISCOPO

359

Magnilo-
cens mona-
sterium.

Quatriduo
ieiunat.

Psal. 83.

Gratia la-
chrymarum.

Jacob. 2.

Sacri cano-
nes.

Matth. 4.

Matt. 19.

Vis aquæ,
qua manus
ablucrat.

Claudum

ea pluriæ tempestate maderieri: vir Dei ad Bobonem virum reuerentissimum & Ma- gnilocensis monasterij abbatem conuersus, Tu quidem, inquit, nobis quid sentias, de- promere ne graueris. Tum ille, ut semper erat solitus, reuerentissimè atque constan- tissimè sic respondit: Quandoquidem Dominus etiam immerentibus nobis tantam impendit misericordiam, æquum est, nos in cæptis non modò persistere, sed susce-ptos etiam cumulare labores. Hoc responso exhilaratus vir sanctissimus, quod rectè consulisset, tam per seipsum, quam eundem Abbatem magis magisque plebem ad- hortatus est, ut inchoato operi perseveranter insisteret. Ipse verò pro more suo, quatri- duano se ieiunio afficiens, in oratione pernoctabat, idque rãta cum humilitate, ut posset ei aptari illud Psalmographi: Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum: & si quis rei ignarus, in templum esset ingressus, episco-pum minimè crederet illic adesse, & quidam etiam in psallentis pedes impingerent.

Lachrymarum tanta ei gratia aderat in diuinis officijs, ut capitis tegmen ex earum infusione maderè quadam sui parte videretur. Peregrinos lætissimè excipiebat con- uulso, nec, iuxta Apostolicam admonitionem, pauperi præponebat diuitem, sed for- didis indutum vestibus, annulos gestanti anteferebat: nec quenquam omnino mendi- cum, quantum quidem in ipso erat, à se vacuum discedere patiebatur. Sacerdotes & fratres seruentè amabat in Domino, eisque crebrò sacrorum canonum decreta pro- ponebat, adhortans, ut castè & dignè Deo viuerent. Curabat etiam, ut presbyteri ido- nea ad populum sacras haberent conciones, eumque docerent & formidare gehennæ supplicia, & ad cælestem patriam aspirare. Interim verò maiori inflammatus seruo- re spiritus, timens ne propter sacerdotium à germano fratre, ut supra dictum est, ipsi delatum, graue quandoque apud Dominum iudicium experiretur: cupiensque sancto- rum Apostolorum insistere vestigijs, qui relicto patre cum retibus & nauis, Dominum lesum secuti sunt: adiit quendam celeberrimum Dei famulum Tillonem, cognomen- to Paulum, ut cum illo communicato consilio, animi sui propositum posset explere. Cumque ad eius monasterium peruenisset, cum ingenti gaudio atque officiosissimè à fratribus susceptus est. Deinde perductus ad Tillonem hominem Dei, post longa col- loquia ad id deuolui sunt, quod cum illo tractare constituerat sanctus episcopus. Am- bo igitur facta inquisitione, & sancto inflammato spiritu, Nihil, inquit, melius, quam quod temerè contra sanctorum Canonum instituta usurpatum est, abdicando reijcere. Nec immemor sanctus episcopus euangelicæ illius sententiæ, Omnis qui reliquerit do- mum, aut agros, & cuncta quæ possidet, propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit: apud se planè deliberauit, non modò sedem, sed & patri- am & parentes spontè exulando deferere: quod quidem ut ab illo gestum sit, suo loco referemus. nunc paucis annotanda sunt miracula, quæ illo in loco Dominus efficere dignatus est.

Resurrectionis Dominicæ illucescente die, rogârunt illum fratres, ut Missarum so- lennia apud illos perageret. Cum igitur ex more ad aram manus aqua ablueret, & ve- nerabilis pater Adelphius, tunc adhuc Leuita, sed postmodum antè dicti Bobonis viri assistens, Diaconi fungeretur officio: quidam frater non commoda affectus valetudi- ne, Audemarum nomine, petijt à Leuita, ut aquam, qua sacerdos Domini manus ablue- rat, ipsi potandam præberet. Qua hausta, illico se sensit pristina redditum incolumitati, sedisque lætus ad mensam cum fratribus. Alium quoque eiudem monasterij fratrem, Natholenum nomine, eadem aqua vtentē, quam plurimi assueverant febris ardoribus le- uatum. Et hæc quidem, quæ supra commemorauimus, ex venerabilis patris Adelphij relatione didicimus, ceteraque nostro studio in his paginis exarata, illo rogante & ap- probante conscripsimus.

Cum autem ex illo monasterio sacerdos Domini ad sua remearet, quidam in iti- nere claudus, quo poterat conatu à tergo illum subsequens, his vocibus compellabat: Expecta Domine, expecta. At vir Dei illius calamitatis misertus, paululum substitit, nesciens, quid sibi vellent homo. Claudus autem, Quæso, inquit, Domine, ut impositione manus tuæ sanes hunc morbum meum. Ille verò subridens, Non quidem recuso, in- quit, facere quod petis: sed perinde ex meo contactus salutē consecuturus, ac si bos te pede attingat. His dictis, locum morbidum signo Crucis munit, & æger sospes mox sanat. & in-

I A N V A R I V S.

& incolumis discedit. Hæc autem quæ iam diximus, vir fidelissimus, sancti episcopi cubicularius, Donno nomine, se vidisse testatus est: Bonitus quoque vir industrius, & in antedicta ecclesia sacrarii custos atque presbyter, curiosius postea inquirens, compertit hominem illum Dei gratia illo incommodo liberatum.

Alio die cum vir Dei iter ageret, duo demoniaci obuiam illi venere, obsecrantes eum, ut ipsis, confirmandi eos gratia, manus imponeret. Ille autem ignarus demoniacæ occupationis, qua tenebantur, orans & manus eis imponens, coepto perrexit itinere. Porro qui cum illo erant, post tergum respectantes, atque accuratius rem explorantes, vident illos, misso sanguine, à demonum infestatione absolutos.

Per idem tempus fama viri Dei tantum iam increbescere, ut non in vicinas dumtaxat vrbes, sed etiam ad mare usque in insulam Britannorum sese diffunderet, mulier quædam in eadem insula, Blada nomine, quæ iam pridem utroque orbata lumine, & manuum ac pedum officio destituta fuerat, cum die quadam peregrini gentis suæ in eius domum hospitij causa diuertissent, eamque tam malè affectam cernerent, ab eis his verbis appellata est: O mulier, si nostris dictis fidem accomodes, & Boniti Aruernorum episcopi intercessionem apud Deum ambias, nos sine ulla ambiguitate credimus, sanctum virum posse hisce tuis incommodis mederi. Illa verò huiusmodi exhilarata sermonibus, educi sese in locum remotiorem iussit: ibique orationi incumbens, simul ut è terra surrexit, & oculorum lumen, & membrorum aliorum se sensit recepisse integram sanitatem. Tum illa ob viri Dei merita hæc sibi beneficia diuinitus contigisse intelligens, relicto proprio solo, relicto parentibus suis, ad beatum virum properauit: cumque iuxta urbem Aruernorum iam peregrina incederet, virum Dei præter omnem expectationem, ad Rubiacense monasterium tum visendi, tum consulendi causa euntem, obuium habuit. Situm illud monasterium est intra montes, haud procul ab urbe, patetque ad illud aditus ab Oriente. Videns autem illum mulier, humili & submissa voce eum compellat, seque peregrinam & eius famam per motam eò aduenisse dicit. At vir sanctus ut eam aliundè eò accessisse animaduertit, paululum substitit, & quid sibi veller perquisiuit. Tum illa ex ordine aduentus sui causam explicat, cumque apud præpotentem Deum salutis suæ authorem proclamat. Episcopus verò eius fidem & deuotionem miratus, iussit eam secum ad monasterium abire, ipsiusque monasterij matri, suæque nepti eam in coetu virginum commendauit: vbi illa quidem aliquandiu morata est, sed post discessum beati viri, in Britanniam reuersa est.

Ea tempestate sanctus episcopus virum Dei Nodobertum cum primis excellentem & industrium, genere nobilem, ingenio valde perspicacem, obsecrauit, ut ipsi successor, & plebi ipsi commissæ rector, patriæque defensor esse veller. Missi autem sunt ad regem legati idonei, qui illud negotium agerent, putà, Cantinus archidiaconus, & alii quot eius comites benè digni. Illi vbi ad virum Dei, re confecta, sunt regressi, cum magno omnium fauore Nodobertum sua in cathedra reposuit.

Indè verò ad Magnilocense profectus coenobium, in sanctæ religionis habitu, sicut semper optauerat, illic aliquandiu permansit. Locus autem ille tam est ab hominum consuetudine remotus, tamque ad vacandum veræ philosophiæ accommodus videtur, ut omnes eum sui nominis vindicem affirmant. Nam vndiquaque collium præsidio munitus, & nemoribus amœnis est oblitus, amneque rigante herbæ comantes germinant, & contra coenobij horrulum prata viridi facie læta patefunt: quem largum ab Austro aditum triplici itinere portæ communiunt. Sole autem suos spargente radios, sanctorum martyrum aula splendescunt. Insignis emicat beatissimæ semperque virginis Mariæ turris, cæteris cellior, Apostolorum quoque ædes fulget eximie, sanctorum nirent aræ, columnæ præfco sculptæ more sese subrigunt, miroque artificio camere ligna celata visuntur: pluraque illic habentur alia, locum omnem mirifice exornantia. Vnde tibi gratias agimus omnipotens pater, quem cum filio & spiritu sancto vnus substantiæ confitemur. Hunc autem locum iam pridem Genesius nobilissimus pontifex in solo proprio voluit esse monasterium, eique patrem preposuit venerabilem virum Euodum: quæ tempestate hæresis Nouariana, siue incuria, siue ignorantia quorundam, in Aruernorum irrepsit urbem, impurum quoque Ioviniani dogma illic extitit. Contra quas hæreses in eodem Magnilocensi monasterio edita extat Epistola, quam fortassis operæ precium fuerit quandoque in lucem proferre. Vt enim ex parte iam cernimus, aut aduentum

Præclarum in ega miraculum.

Nodobertus sibi substituit.

Fit monachus.

Hæresis Nouari & Ioviniani apud Aruernos.

DE S. BONITO EPISCOPO.

361

uentum immanissimi illius Antichristi, multas oportebit hæreses emergere. Nam quod de duabus gentibus Gog & Magog illum antecessuris scripta diuina pronunciant, B. Hieronymus non ita vult accipi, tanquam hæc speciales quædam gentes futurae sint: sed per Gog, hæreticorum principes: per Magog, eos qui illorum suscipere doctrinam, vult intelligi. Sicut autem catholicis & benè fidelibus ad summam quandoque cederet gloriam inuicta in fide constantia: ita illi, qui hæresibus se sinunt deprauari, in æterna æstantis gehennæ supplicia protrudentur. Sed his obiter insertis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Cum Dei sacerdos aliquantisper illic demoratus fuisset, relicta patria & parentibus, rebusque omnibus per monasteria & ecclesias distributis, Romam iter intendit, sacra Apostolorum visitaturus limina, & pauperem Christum seclaturus. Relicto igitur Aruernorum solo, Lugdunum peruenit, solitisque insistens pietatis operibus, Lugdunensem Pontificem & Burgundionum principem adiit, illosque ad pacem & concordiam reuocauit. Hærebat interim ad tempus aliquod in monasterio, quod Barbaræ Insulam vocant, quædamque illic memorabilia atque iucunda miracula effecit. Nam die quadam proficiscente illo per Ararim fluium, qui cum illo erant, moesti inter se conferebant, quod pro illo die nihil esset ipsis suppeteret. Quod ut vir sanctus audiuisset, diffidentiam illorum arguens: Si fidem, inquit, haberetis, non difficile esset præpotenti Deo citra moram ullam nobis præbere res ad victum necessarias. Needum ille sermonem absoluerat, & ecce è flumine piscis in nauim præter omnium expectationem insiliens, illo die sufficiens eis exhibuit alimentum. Quadam etiam nocte cum ad nocturnas vigilias surrexisset, lumen in ea basilica, vbi solitus erat sacris incumbere vigilijs, extinctum est. Eius autem ministro ignem querente, vnde lampadem rursus accenderet, nec tamen inueniente, sacerdos Domini ad lampadem accedens, lumen restituit: atque ita omnibus, qui illi aderant, lætitia perfusis, vnà cum illis ad Dei cultum pertinentia peregit. Et hæc quidem audiuisse se testatus est reuerendus Abbas Arnoldus, qui hoc in itinere sancti viri comes fuit.

Alio quodam tempore pueri sancti pontificis piscatum inire, & tota die omni frustrati spe sua, nihil capere potuerunt. Itaque ad monasterium reuertentes, obuiam sibi conspiciunt venerabilem Abbatem Adelphium, cuius est iam antè habita mentio, quique id temporis virum Dei ex deuotione hætenus erat comitatus, eiusque se misterio tradiderat. Is ergo ait ad illos: Cur adeo moesti reuertimini, nec quicquam voluisse, ille rursus ait ad eos: Ite ad fluium, & in fide beati viri mittite rete. Credo enim per eius merita mororem vestrum, præstante omnipotente Deo, in gaudium mutatum iri. Obtemperant illi continuo, & ad flumen pernici cursu reuertuntur: missoque in aquam reti, piscem attrahunt, cumque cum ingenti gaudio deferunt ad episcopum.

Postea vbi ad Agaunense monasterium vir Dei peruenit, sanctorum implorauit patrocinium: fratrum quoque orationibus se commendans, non paruum illis contulit beneficium. Id verò non ibi duntaxat, sed vbi cunque toto illo itinere sacrum aliquid reperisset monasterium, ita præstitit. Denique in Italiam ingressus, à rege Longobardorum & deuotè & amanter acceptus est: qui cum viri Dei colloquijs frueretur, audit ad se referri, urbem ab exercitu obsideri. At ille mox exiliens, iubet suos arma capere, secumque contra hostes dimicatuos, esse paratos ad pugnam. Conuersus autem humiliter ad virum Dei, Quæso te pater, inquit, ut pro me Domino preces offeras. Nam mihi res est cum hostibus meis. Luceat mihi tua intercessione ex illis palmam reportare. Mox indè urbem egressus, prælium cum hostibus inijt. Adeo verò partibus Arripertis, rege quoque in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum Dei rediit, eique pro precum illius suffragijs gratias agens, denuò se eius orationibus commendauit multa cum humilitate, & in regno suo res necessarias illi præberi curauit.

Indè autem profectus vir Dei, vbi ad maris litora accessit, nauim conscendit: feruenscente autem mari, cum fluctus tumescentes quibusdam comitibus mortis terrorem incuterent, maximè quod aliæ naues iam disiectæ essent, ita ut vix pauci mortales li-

Apoc. 20. In 38. cap. Ezechielis.

Miraculum haud vulgare.

Miraculum.

Implorat sanctorum patrocinia.

Is regnavit circa annu Christi 706.

Sacra Ro-
mae loca in-
uist.

Circa videri
miro mo-
do.

Aegros
oleo iubet
ungi.

Luc. 10.
Acto. 3.

Matth. 19.

Philip. 3.

Diū haret
Lugduni.

Domino
spiritum
reddidit.
Paralyticus
sanatur.

I A N V A R I V S.

tus possent attingere: blandè suos consolari coepit. At illi nihilominus partim mortis metu in naui se pronos prosternebant, partim res quas intulerant, pro exoneranda nauis in mare iactabant. Sed opposuit se vir Dei, Nolite, inquit, isthuc facere: praestat has res vel nobis egentibus, vel pauperibus conseruare: simul autem ad caelum attolens oculos, & tacitus imbrem lachrymarum effundens, pro salute omnium Dominum obsecrauit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulsu nauis à litore longius protracta est. Ità ergò Romam tandem perueniens, & sanctorum Apostolorum martyrumque loca circunquaq; perlustrans, eorum sibi patrocinium atque suffragium supplici & inestimabili deuotione poposcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, secum reduxit.

Cum autem ex Vrbe discessisset, & Clusinam peruenisset, circa quidam mulier ab eius ministris petijt, vt aquam, qua eius essent lotæ manus, sibi darent, quò illa suos remediij causa posset oculos ablueri. Et illi quidem eius precibus cupiebant satisfacere: sed ecce vir Dei aquam, qua erat ablutus, in terram effundi iubet, ità vt vix guttam inde suffurari possent. At eam ipsam tamen mulieri porrigentes, hortabantur vt in basilica S. Petri, quæ in vrbe illa erat, postera nocte cum ea aqua vigilaret, atque manè inde oculos cum fide, sicut petierat, contingeret. Credimus enim, aiebant, id tibi salutem allaturum. Abijt mulier, & vt iussa erat, faciens, lucem optatissimam sanis iam oculis adspexit. Itaque ad comites viri Dei cum multa annona venit, gratiam se exhibere volens reddita sanitate, & Deum pro sancti viri meritis laudans ac benedicens. Porro sanctus episcopus videns illius erga peregrinos beneuolentiam ac liberalitatem, eius deuotionem probauit, suaque eam benedictione impertiuit: qua percepta, mulier ad suas ardes abiit. Nemo enim ex viri Dei comitibus miraculum, quod illo ignorante contigerat, ei ausus fuit indicare. Cum autem multa infirmorum turba eum vbique prosequeretur, ille vbicunque poterat, in hospitium sese abdidit, iactantia virus summo perire deuitans: aegros autem oleo, quod ex beati Petri sepulcro pro benedictione assumi iusserat, ungi mandauit. Mox autem percepta salute, cum Dei laudibus illi ad propria discedebant. O beatum sancti viri commercium, Dedit terrena, & recepit caelestia: pauper rebus, sed virtutibus locuples.

Per id tempus nihil iam illi supererat, quod posset pro elemosyna elargiri, adeoque iuxta Euangelium sese expoliaret, vt ne duas quidem, quibus posset indui, tunicas haberet: liceretque ei dicere cum beatissimo Apostolo: Argentum & aurum non est mihi, sed interim diuinis diues virtutibus, curationis beneficium multis impendebat. En quod à Salvatore in Euangelio promittitur: Qui reliquerit omnia propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Centuplum accepit, qui in sanctitate & diuina charitate firmus atque fundatus, ad perfectionis culmen ascendit, vt posset dicere cum Apostolo: Nostra autem conuersatio in caelis est: non sicut plerique solent interpretari, cum qui reliquerit omnia, etiam in hoc seculo centuplum recepit in honoribus aut rebus terrenis, & postea vitam habiturum æternam. Neque tamen id ità dictum quis putet, quasi ignorem etiam sanctos viros in hoc seculo ad honores & dignitates esse prouectos. At illi id non arbitrantur retributionis premium, sed officium & dispensationem: quemadmodum neque hic sanctus Domini sacerdos, qui multa pro Christi amore reliquerat, terrenum aliquid postea vel expetijt vel obtinuit: sed centuplum accepit, quando quidem perfectionis gratiam adeptus est, vitamque modò sempiternam possidet cum beatis omnibus in gloria patriæ caelestis. Post hæc autem vir Dei Lugdunum reuersus, quatuor annis illic permansit, in sanctis operibus iugiter perseuerans.

Cum autem obitus sui diem ex diuina reuelatione iam impendere cognosceret, cum successore suo, & quidem amulo, pacem fecit: neque post multos dies lecto decumbens, podagræ molestia crescente, ad extrema perductus est. Adspirans autem ad caelestia, antequàm Domino redderet spiritum, fenestram cellulæ, in qua quiescebat, iussit patescere, & solito oculos lachrymarum imbre perfundens, psalmum, qui ea hora iuxta morem canendus erat, inchoauit, atque in Domino feliciter obdormiens, calorum arcana penetrauit, in omnem æternitatem eorum consortio fruiturus, quorum vitam & mores expressit in terris.

Porro cum ex more ad sepeliendum alijs deducantibus, quidam paralyticus accessit,

DE S. BONITO EPISCOPO.

363

fit, atque ex sacri corporis praesentia integram sibi sensu corporis reformatam sanitatem. O virum beatum, qui eximia Dei ornatus gratia, & hic praelara nobis ad imitandum virtutis reliquit exempla, & illic apud Deum pro culpis nostris perpetuum prestat patrocinium. Reliquit in terris omnia, vt tanquam nihil habens, in Christo omnia possideret. Luxit in hac vita temporaria, vt sempiterna cum angelis letitia perfrueretur. Parentum nobilium aliorumque sodalium adpectu & consuetudine, pro Christi amore sibi ipsi vltro interdixit, vt in beatorum omnium iucundissimam sodalitatem recipi mereretur. Hic ad tempus voluntariam complexus paupertatem & inopiam, & in ipsa egestate laudans nomen Domini, deinceps & hic & illic diues est: hic comescans miraculis & virtutum signis, illic immortalis affectus gloria. Hunc sibi proponant imitandum proceres, ad huius exempla se componant Christi sacerdotes. Huius beati viri mortificationem spontaneam, & frugalitatem atque parsimoniam, etsi forsassis imitari non possumus, omnes tamen suspiciamus, & cum lachrymis ad memoriam reuocemus. Mirentur alij sanè in eo virtutes & signa, quæ per eum Dominus dignatus est ostendere: ego quidem nihil tam puto admiratione dignum, quam eius longanimitatem & inuictam constantiam atque patientiam: maximè cum Dominus nosler Iesus Christus suos discipulos à se discere iubeat, vt sint mites & humiles corde. Atque vtinam hanc gratiam suis ille nobis precibus apud Dominum impetret, & quod nostris meritis non valemus, eius patrocinio assequamur.

Iam verò in Lugdunensi territorio sacris beati viri ossibus in arca conditis, illius successor Nodobertus praeful, eius vel exilij, vel erga se beneuolentiae contemplatione permotus, legatos ad beatissimum virum Godinum Lugduni episcopum misit, qui sacrum corpus repeterent. Legati postquam mandata sua exposuerunt, tale ab episcopo responsum tulere: Mihi sacrum beati viri corpus à Deo commendatum est: non patior me meosque tanto munere priuari. Illi igitur non sine magno animi dolore passi repulsam, ad suum antistitem redeunt, & quid Lugdunensis pontifex responderit, exponunt. Quos ille blandè consolans, Et mihi, inquit, eadem nocte, qua vos Lugdunum estis ingressi, vir Domini per visum apparuit, veste, qua aliquando, vti solebam, indutus, meque his compellauit verbis: Quid agis frater Nodoberte? Putasne idoneam te tui gregis curam gerere? hisque subiunxit: Noli meam modò interpellare quietem. Nam vbi mihi redire visum fuerit, ego id significabo. Ex his ergò verbis certior factus fui, vos nullum petitionis vestrae effectum esse consecutorus.

Postea verò iam ad Aruernensem episcopatum promotus venerabili viro Proculo, dignum ille suo munere suscepit opus. Nam B. Mauricij ad eum cernens omni ex parte deformem, quædam etiam illius diruta, miro modo non solum in priorem illam restituit statum, sed etiam ad eius splendorem non parum adiecit: Simul etiam cum clero & populo communicato consilio, denuò mittendos decreuit, qui B. Boniti corpus reppererent, vt eius praesentia vrbs muniretur, & S. Mauricij templum magis etiam nobis in somnis apparuit, dicens: Vade, & dic confratri meo Proculo episcopo: Hoc atque hoc in loco (simul indicans, qua via esset sacrum corpus eius inferendum in templum) ita se gerat. Quibus auditis, nihil iam hasitans Proculus antistes, ad sancti Boniti reliquias repetendas dignos ablegauit presbyteros, putà reuerendum Adelphium, monasterij Magnilocensis abbatem, Eualdum Volnicensis coenobij patrem, Moderatum Teclatensis monasterij rectorem, vnà cum reliquis sacerdotibus & monachis, quos tale exequendo negotio idoneos est arbitratus. Qui vt ad Fulcoaldum, virum industrium, tum temporis Lugdunensem episcopum, peruenire, ei que sui aduentus causas exposuere, ille ait: Diuinam imploremus voluntatem, cui nemo potest resistere: & si ille vestris precibus propitius fauet & annuit, ego sanè vobis reluctari non potero. Hoc vbi nostris responsum est redditum, indicto ieiunio, sanctorum circunquaq; ecclesias adire, illisq; intercessoribus, à Deo, vt voti sui compotes fierent, cum magna cordis contritione obsecrarent: veriti scilicet haud parum, nè spe frustrati sua, casso labore ad corpus vacui redirent. Die illo ità transacto, optabamus in illo monasterio, vbi sancti viri corpus quiescebat, nocturnas celebrare vigilias, sed id monasterij mater non sinebat, ne aditum quidem nobis ad illud patefaciens. Itaque habito consilio, statuimus in ecclesia beati protomartyris Stephani vigilias agere. Vnde cum admodum manè in vr-

Magna pa-
tientia Bo-
niti. Matth. 11.

Godinus
Lugduni
Episcopus.

Verba mu-
nistrum san-
ctorum re-
liquijs.

Fulcoaldus
Lugdunensi
Episcopus.

Ambiunt
legati san-
ctorum sus-
fragia.

IANVARIVS.

bem essemus ingressi, præter spem duo ad nos ab episcopo missi sunt, qui nobis plura sacris optatum attulere nuncium, licere nobis sine mora reliquias sancti episcopi leuare è tumulo. Eam enim esse Dei voluntatem, literis allatis nobis indicauerunt. Vbi igitur ad sacrum corpus peruentum est, & reuerendus Domini sacerdos Adelphius ad altare sacrificium offerret, coram omnibus duo edita sunt, nequaquam silentio tegenda, miracula. Nam cum eiusdem vrbs sacerdotes cum clero & cantu, ex more crucis prælato vexillo, aduenissent, adeò mox ecclesia contremuit, ut à summo vertice usque ad fulcra parietum planè collapsura videretur. Ea autem basilica, coniuncta erat templo S. Petri Apostoli, in qua vir Domini quiescebat. Itaque dubium non est, sanctum antistitem, cum alijs sanctis illuc aduenientem, se indicasse fauere ciuibz suis, atque hoc miraculo alios deterrere voluisse, nè illis se præberent difficiles & refractarios: id quod magis etiam sequens declarabit miraculum.

Paralytica curatur.

Reliquiæ sanctorum solatia viuentium.

Quædam enim Deo dicata puella, paralyti vexata, reptando cunctis videntibus ad viri Dei sepulcrum peruenit: quæ somno oppressa, ab vno ex nostris, ut citò surgeret, admonita est. Quæ è somno surgens, mox suis constitit pedibus, membrorumque, quod fuerat destituta, officium sibi sensit restitutum, ad matremque monasterij regressa, sic locuta est: Ego vidi beatum antistitem, meque ille hunc in modum suæ voluntatis iudicia perferre iussit: Vade, inquit, & dic Abbatissæ Didæ, ut partem tegminis, quo caput meum opertum est, sibi retineat. Quæ idcirco vir sanctus dixit, ut & illa & ceteri omnes luculenter agnoscerent, velle ipsum ad propriam reduci urbem, & plebem, quam viuens reliquerat, suarum reliquiarum aduentu consolari. Atque hæc res magnam nostris attulit sacras leuandi reliquias fiduciam: moxque omnes nostrarum partium studiosi, magna nobis præbuere adminicula & solatia, donè Aruernorum sumus fines ingressi.

Nota sancti viri humilitatem.

In illo autem itinere quàm multi ægri ad illud sacrum corpus, tanquàm ad probatissimum medici scholam, confluerint, dici vix queat. Et reuerà bonus ille medicus, qui cum sit naturaliter bonus, nec potest vnquam non esse bonus, tales habet discipulos, qui non modò in corpore degentes, sed etiam iam exuti corpore, & corporum & animarum morbis medicinam facere nouerunt. Multi verò in eodem itinere curati sunt, qui tamen nostram effugerunt notitiam. Vt enim viuus erat solitus, ita & nunc defunctus efficit miracula. Nam si quis sanitatem, sancti viri meritis ipsi collatam, alijs indicare velit, mox in pristinam relabatur ægitudine. Et ego quidem, quæ vel oculis conspexi meis, vel à fidedignis viris accepi, refero. Sed quid opus est multis immorari? Cui enim pauca non sufficiunt, illi nec multa satisfaciunt. Certè cum humeris sacra reliquiarum gestarentur, ubicunque illæ depositæ fuere, mox vexillum crucis apparuit, & raro accidit, ut non illic sacra ædes edificarentur.

Eius reliquiarum honorificentissimè excipiuntur.

Porro ubi sumus Aruernorum solum ingressi, permulti accurrere nobiles sexus utriusque, qui suis humeris cum multa & deuotione & alacritate sanctas reliquias deportandas exciperent: eratque inter eos pia altercatio, quis vel prior, vel erebrior eo in officio suum studium declararet. Et ut propius ad urbem ventum est, magis magisque suæ ad virum sanctum consuebant ouicula, & plerique præ nimio gaudio stentes, irà dicebant: Recognosce Domine urbem, quam reliquisti, gregem tibi commissum tua intercessione defende. At postquam sacra reliquiarum ad oppidum accessere, dici non potest, quanta cum deuotione & apparatu episcopus ei processerit obuiam. Nam ex utroque latere tanta erat Cleri & populi multitudo, ut aut exercitum collectum, aut nundinas celebrari facile crederes. Procebat episcopus sanctorum pignora humeris deferens, idque tam accuratè & reuerenter, ut se corporaliter venienti sancto sacerdoti occurrere putaret. Inde cum sacra reliquiarum ab eodem episcopo ad ædem S. Mauricij deportarentur, in ipso templi aditu claudus quidam, nomine Valdinus, iacens, sancti episcopi in ecclesiam inferendi præstolabatur aduentum: moxque ut viri Dei corpus super eum pertransijt, sanus effectus, in hunc usque diem eiusdem ecclesie custos permanet.

Claudus sanatur.

Conditæ autem sunt ossa beati viri iuxta altare beatorum Petri & Pauli atque Andree Apostolorum, quorum reliquias ille curarat ex Vrbe adferri, & magna cum deuotione locum illum consecraret. Dignum autem erat, ut quorum flagrabat amore, sancti spiritus igne accensus, eorum etiam sacra aræ eius monumentum coniungeretur. Porro

DE S. BONITO EPISCOPO.

365

Porro beati viri monumentum auro & argento mirificè ornatum est, ad quod etià multa ægrotis & malè affectis diuinitus conferuntur beneficia: è quibus vnum in præsens commemorasse sufficiat.

Cæcus quidam ex Burgundionum prouincia, Ceronius nomine, ad viri Dei accessit sepulcrum, sibi que lumen restitui petijt: & ecce nobis cernentibus, visum recepit: neque ille duntaxat, sed etiam quotquot præterea ex ea prouincia morbidè aduenerunt, incolumes sunt regressi.

Cæcus visum recepit.

Insigne & indubitata fidei miraculum de S. Bonito.

Sanctus Aruernorum antistes Bonitus, cum se totum contulisset ad perfectè amandum Christum & eius sanctissimam genitricem, quodam tempore cum turbis ingressus templum S. Michaelis, in angulum se abdidit. Peractis mysterijs, alijs abscedentibus, ille in suo permansit latibulo. Et custodes quidem more suo circumspekerunt, num quis adesset: sed nutu Dei factum est, ut ad eius latebram non pertingerent. Obseratis inde foribus, sanctus vir tanto liberius, quanto secretius, coram Domino effudit animam suam, talisque ei prolixè oranti visio oblata est: Re-pentè è calo insonuit vox tanquàm suavis melodia, & micantibus luminaribus vir sanctus quasi multitudinem quandam conspexit eò aduentantium. Ingressa autem in templum est virgo mater Matia cum candidissimo angelorum & sanctorum hominum coetu, tanquàm regina circumstante exercitu. Cantabant autem omnes illi laudes Christo & matri eius: atque ipsa etiam sanctissima virgo in laudibus filij sui vocem exercebat suam. Procebat autem per medium templi chorum, cumque ventum esset ad altare, quæsitum est à sanctis nonnullis, quisnam Missam celebraret. Tum virgo beata, Ecce, inquit, adest hic Bonitus præsul verè bonus, & benè dignus, cui hoc munus demandetur. Audiens hoc ille, extimuit, seque subducere conabatur: cui sanè lapis lum beatissimum conuentum perductus est, sanctisque ministrantibus, vestibus sacris indutus est, & diuinæ aræ applicatus. Consummato autem ea, qua par erat, ratione sancto illo opere, beatissima virgo valefaciens dilecto suo, pro munere caelestem illi vestem largita est. Res est nota satis, & apud Aruernenses celebris, maximè in ipsa Aruernorum vrbe, ubi usque in præsentem diem populis illa vestis ostenditur: cuius quidem materia & textura à nullo mortalium potest dinosci. Est autem candoris eximij, miræque tum lenitatis, tum leuitatis. Alius deinde ad eam euectus cathedram, sed non eadem morum honestate præditus, se quoque par beneficium consecuturum arbitratusque in illam sobrietatis officinam benè ebrius, mox graui correptus sopore obdormiuit. Interim verò non exarsit in illum impudentem furor Domini, sed sine flagellis eum dimittens, procùl à sanctificationis suæ domo iussit exportari. Nam factò manè, in adibus suis, adeoque in ipso lecto suo se inuenit iacentem.

Visio S. Boniti.

Miraculum insigne.

Vestem miracam B. Virgo S. Bonito largitur.

Indè progressus ad famulos suos, confessus est mentis suæ male sanam arrogantiam, nec tacuit, quàm esset ignominiosè repulsus. Itaque iam summissius ac modestius de se sentiens, didicit in cordis simplicitate querere Deum.

GESTA S. MARCELLI PAPAE, QVAE IN AN-
TIQVISSIMIS MARTYROLOGIIS CITANTVR, GRA-
uiter & fideliter conscripta, vt docti viri censent, à Romanæ
Ecclesiæ Notarijs.

Thra-
son
alio
sanctus
martyr.

Cyriacus
cum socijs
mittitur in
carcerem.

Tempore illo, quo Maximianus redijt de partibus Aphricæ
ad urbem Romam, volens placere Diocletiano Augusto, vt
in nomine eius thermas ædificaret, cœpit ob inuidiam
Christianorum, omnes milites siue Romanos, siue alterius
gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca
alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare. In
ipso tempore erat vir Christianus, nomine Thra-son, vir po-
tens & facultatibus locuples, & vita fidelis. Hic cum vidisset
affligi Christianos fatigatione & labore, de sua facultate
sanctis martyribus alimoniam & victum ministrabat per
viros Christianos, Sisinnium, Cyriacum, Smaragdum &
Largum. Hoc audiens beatus Marcellus, vrbis Romæ Episcopus, gaudio repletus est:
cumq; ab illis ad se accersitis, rem omnem didicisset, inito consilio, consecrauit Sisin-
nium & Cyriacum diaconos ecclesiæ Romanæ. Factum est autem, vt vna nocte, dum
deferrent humeris suis sanctis martyribus victum, quem Thra-son ministrabat, tenti sint
à militibus paganis, & perducti ad tribunum Spurium. Suscipiens autem eos tribunus,
retrusit in custodiam publicam. Post diem verò tertium nunciauit Maximiano Augu-
sto. Qui iussit, vt sub custodia foderent arenam, & humeris suis portarent vsque ad lo-
cum, vbi thermæ ædificabantur. Erat autem vir senex inter eos nomine Saturninus, qui
iam senectute maceratus fuerat, & cœperunt eum ad portandum iuuare. Hoc cum fie-
ri viderent custodes, quia Sisinnius & Cyriacus diaconi & suas & aliorum sarcinas cum
adiutorio Christi portarent, mirati sunt, & nunciauerunt tribuno Spurio. Qui etiam
nunciauit Maximiano Augusto, dicens, quod cum hymnis & laudibus Dei & omni ve-
neratione Christo gloriam redderent.

Sisinnius
sistitur Ma-
ximiano.

Sisinnij
fortitudo.

Eodem tempore misit Maximianus Augustus, & iussit sibi Sisinnium presentari.
Qui cum presentatus fuisset, dixit ad eum Maximianus: Quis vocaris? Respondit: Ego
peccator, seruus seruorum Domini nostri Iesu Christi, Sisinnius vocor. Maximianus Au-
gustus dixit: Quæ carmina sunt vobis? Respondit Sisinnius diaconus, dicens: Si co-
gnosceres, quæ sunt carmina fidelium, scires creatorem tuum. Respondit Maximianus,
dicens: Et quis est creator, nisi inuidus Hercules? Respondit Sisinnius diaconus: No-
bis turpe est vel nominare, vel audire illum. Maximianus dixit: Vnū tibi è duobus elige
festinus: Aut sacrificia deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo. Sisinnius dia-
conus dixit: Ego quidem semper hoc optavi, si tamen meritis fuero, vt coronam deside-
ratam accipiam. Iratus Maximianus Augustus, tradidit eum Laodicio præfecto. Qui
retrusit eum in custodia Mamertini, & fuit ibi in custodia diebus septendecim.

Matth. 25.

Apronianus
credit in
Christum.

Chrismate
consigna-
tur.

Post hos dies, iussit Laodicius præfectus ad spectibus suis Sisinnium presentari. Qui
cum presentatus fuisset ab Aproniano Commentariensi, subito lux de cælo facta est,
& vox de luce exijt, dicens: Venite ad me benedicti patris mei, percipite regnum, quod
vobis paratum est ab origine mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes
Sisinnij diaconi, dicens: Adiuro te per Christum, quem confiteris, nè tardes me bap-
tizare, & facias me tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata est aqua, & cate-
chizauit eum, & benedixit fontem, & deposuit eum nudum in peluim, dicens ei: Credis
in Deum patrem & filium & spiritum sanctum? Et ille respondit: Credo. Et Sisinnius
diaconus dixit ei: Illuminet te Christus. Et eleuauit eum de pelui, & duxit eum ad san-
ctum Marcellum episcopum, qui cum chrismate consignauit, & post hæc altare conse-
crauit. Tunc participari sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi.
Eodem die post meridiem iussit sibi Laodicius presentari Sisinnium diaconum.
Veniens autem cum Sisinnio Apronianus Commentariensis iam baptizatus, cœpit
clamare & dicere: Quid vos coarctat diabolus in Dei seruos tanta mala exercere? Præ-
fectus autem dixit Aproniano: Quomodo video, & tu Christianus effectus es. Respon-
dit

dit Apronianus: Væ mihi infelici, qui perdidisti dies meos. Præfectus dixit: Verè modò
perdes dies tuos, & iussit eum capitalem subire sententiam, dicens: Si hic extinctus non
fuerit, multi per eum peribunt. Qui ductus in viam Salariam, milliario secundo capite
truncatus est sub die quarto Nonarum Februariorum.

Aproniani
cædes.

Tunc iussit retrudi in custodiam Saturninum senem & Sisinnium diaconem, dicens:
Si non immolauerint dijs, diuersis eos poenis interficiam. Cumque essent in custodia,
veniebant ad eos multi gentiles, & baptizabantur cum omni fiducia. Audiens hoc Lao-
dicius præfectus, iussit sibi tribunal parari in Vrbe in Tellure. Et post dies quadraginta-
duos, misit & exhibuit Saturninum & Sisinnium. Qui vincti catenis, adducti sunt in
cospicuum Laodicij nudis pedibus. Quibus dixit Laodicius: Quid est? Deposuisti vanam
superstitionem, & adoratis deos, quos Imperatores adorant? Respondit Sisinnius dia-
conus: Nos peccatores adoramus Dominum Iesum Christum, filium Dei. Nam demo-
nibus & lapidibus nunquam humiliamur. Laodicius dixit: Deferatur tripoda, & thuri-
ficent maiestatis. Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentium. Et continuo
soluta est tripoda ærea velut lutum. Quod videntes duo milites Papias & Maurus, cœ-
perunt clamare & dicere: Verè Deus est Dominus Iesus Christus, quem colunt Sisin-
nius & Saturninus.

Papias &
Maurus mi-
lites credunt.

Iratus itaque Laodicius, iussit eos in eculeo leuari. Et cum traherentur nervis, fusti-
bus & scorpionibus cæsi sunt. Illi autem clamabant, dicentes: Gloria tibi Domine Iesu
Christe, quia meruimus socij fieri seruorum tuorum. Tunc Papias & Maurus clama-
bant, dicentes: Vt quid vos coarctat diabolus in seruos Dei ista exercere? Iratus Lao-
dicius, iussit ora eorum lapidibus contundi, & retrudi in carcerem, Saturnino autem &
Sisinnio flammam ad latera poni. Et cum in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo
agerent, iussit eos capitalem subire sententiam. Et depositi de eculeo, ducti sunt in viam
Numentanam milliario secundo ab vrbe, & ibi capite truncati sunt. Eorum autem cor-
pora collegit Thra-son cum Iohanne presbytero, & sepeliuit in prædio suo via Salaria
tertio Calend. Decembris.

Sisinnius &
Saturninus
decollantur.

Post dies verò duodecim, iussit Laodicius præfectus Papiam & Maurum milites, qui
baptizati fuerant à beato Marcello episcopo, sibi presentari in circo Flamincio. Quos
cum vidisset, dixit ad eos: Nunc cognoui, quod & vos Christiani sitis. Papias dixit: Verè
Christiani. Dixit ad eos Laodicius: Deponite vanam fallaciam, & adorare deos, quos
principes adorant. Respondit Maurus, & dixit: Adorent eos, qui desperauerunt de ani-
mabus suis, vt in æternum pereant. Laodicius præfectus dixit: Modò vos desperatis de
animabus vestris, si non sacrificatis dijs immortalibus. Audite & facite quæ dico, & vi-
uite. Respondit Papias: Sacrifica tu, & viue in tormentis æternalibus. Tunc iussit eos
sterni in terram, & fustibus cædi. Et cum diu caderentur, nulla vox ex eis audita est, ni-
si tantum, Christe adiuua nos seruos tuos. Tunc iussit eos leuari de terra, & plumba-
tis cædi. Et cum diu caderentur, emisit spiritum. Quorum corpora collegit nocte
Iohannes presbyter, & sepeliuit in via Numentana sub die quarto Calendarum Februa-
riarum ad * Lymphas beati Petri, vbi baptizabat. Post dies autem multos, narravit

Papias &
Maurus pæ-
imuntur.

* Lymphas

omnia Laodicius præfectus Augustis Diocletiano & Maximiano de militibus, & de
sanctis, quos interfecerat: & gauisi sunt Diocletianus & Maximianus Augusti. Deindè
post paucos dies nunciatum est Diocletiano Augusto, quod filia eius Artemia à dæ-
monio vexaretur. Vnde grandi afflictione contristatus est, & die præsentis noluit co-
medere cibum. Et dum multo tempore esset in custodia beatus Cyriacus, & iam de eo
obliuio esset facta, multi Christiani pergebant ad eum in custodiam, & cæci illumina-
bantur, atque infirmi salui fiebant à languoribus suis. Interea cœpit vrgeri Artemia
Diocletiani filia à dæmonio. Hoc cum nunciatum fuisset Diocletiano Augusto, intra-
uit ad eam in cubiculum: & ecce ipse dæmon clamare cœpit per Artemiam præsentem
Diocletiano: Nisi venerit Cyriacus diaconus, non exeo. Confestim autem misit Dio-
eletianus ad eum in custodiam, vbi erat inclusus & constrictus cum Largo & Smara-
gdo, & eiecit eum de custodia. Et cum presentatus ei fuisset, rogabat eum, vt intraret
ad filiam eius.

Cumque intrasset ad eam Cyriacus, dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi præ-
cipio tibi, vt ex eas ab ea. Dæmon autem respondit per os Artemiæ, dicens: Si vis vt ex-
eam, da mihi vas, vbi ingrediar. Dicit ei Cyriacus: Si potes, ecce corpus meum ingrede-
re.

re, Respondit diabolus: In vas tuum nō possum ingredi, quia vndique clausum & signatum est. Dicit ei Cyriacus: In nomine Domini nostri Iesu Christi crucifixi, exi, vt fiat vas mundum superuenienti spiritui sancto. Et dixit ad Artemiam: Filia, crede in Deum patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicum, Dominum nostrum. At ille exclamauit, dicens: O Cyriace, si hinc me eijs, in Persidem te faciam venire. Dicit ei Cyriacus: In nomine Domini nostri Iesu Christi, exi. Tunc exclamauit Artemia, dicens: Per ipsum nomen te coniuro, vt me baptizes: quia video de longē Dominum, quem tu predicas beate Cyriace. Et tenentes manum eius beatus Largus & Smaragdus, leuauerunt eam. Altera autem die secundum consuetudinem catechizauit eam, & albatam aquam benedixit sanctus Cyriacus, & baptizauit eam presente matre sua Serena Augusta. Ab eodem die semper dicebat Serena filia suā, vt fideliter amaret religionem Christianam. Post menses verō decem & annos duos, explicata fabrica thermarum cum gloria, cepit Diocletianus Augustus bene habere Cyriacum diaconum, & donauit ei domum, & precepit, vt securus viueret in vrbe Roma, faciente Serena vxore sua.

Artemia fit Christiana.

S. Cyriacus secus degit Romæ.

Serena Augusta Christianissima.

Post paucum verō tempus, venit legatio à rege Persarum ad Diocletianum Augustum, vt Cyriacum diaconem ad eum dirigeret: quia filia eius à demonio vexabatur. Diocletianus verō videns tantam supplicationem Saporis regis Persarum, precepit vxori suæ Serenæ, vt rogaret ad se venire Cyriacum diaconem. Et cum venisset Cyriacus ad Serenam Augustam, dixit ei legationem Saporis regis Persarum, sicut dixerat ei Diocletianus Augustus maritus suus. Dixit ei Cyriacus diaconus: Cum auxilio Domini mei Iesu Christi Saluatoris, vadam securus. Itaque Serena Augusta Christianissima dedit ei vehicula, vel necessaria quæque in naui, & cum Largo & Smaragdo perrexit vsq; in Persidem: milites verō cum veredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo suo pergens, iugiter psallebat Domino, vsquedum perueniret ad Saporem regem Persarum. Cumque presentati fuissent regi Cyriacus diaconus, & Largo & Smaragdus, dixit ad eos: Quis ex vobis dicitur Cyriacus diaconus? Et vt cognouit, quis esset diaconus, adorauit eum, rogauitque vt introiret in cubiculum ad filiam eius, nomine Iobiam. Eadem hora exclamauit diabolus ex ore puellæ, & dixit ad Cyriacum: Quid est Cyriace? Respondit Cyriacus: In nomine Domini mei Iesu Christi precipio tibi immunde spiritus, exi, & iam vltra non reuertaris in eam. Respondit diabolus: Fatigatus es. Respondit Cyriacus: Ego huc veni in nomine Domini mei Iesu Christi, cuius auxilio non sum fatigatus, sed in omnibus gubernatus. Dicit ei diabolus: Tamen ego te perduxi, ad quod volui. Cyriacus autem diaconus cum vidisset puellam fatigari, proiecit se in paumentum, orans & flens & dicens: Imperat tibi Dominus meus Iesus Christus, quem cōfessus es, vt ex eas. Respondit diabolus: Da mihi vas, quod ingrediar. Sanctus Cyriacus dixit: Dominus Iesus Christus, Deus de Deo, imperat tibi vt ex eas. Et ecce cū vlulatu magno exiens, clamabat in aëre, dicens: O nomē terribile, quod me coarctat exire. Et ab eadem hora salua facta est Iobia. Tunc beatus Cyriacus dixit ei: Filia, crede in filium Dei, & semper sana eris. Respondit Iobia: Ego credo in Dominum Iesum Christum, quem predicat. Et fecit eam catechumenam more solito, & catechizauit eam. & allata aqua, deposuit eam nudam in concham argenteam: & benedixit aquam, & dixit ei: Iobia, credis in patrem & filium & spiritum sanctum? Respondit: Credo. Et dixit ei: Credis carnis resurrectionem? Respondit: Credo. Et leuata de concha, cepit dicere Iobia: Verē Dominus Iesus Christus, quem predicat beatus Cyriacus, ipse est Deus. Eadem hora omnes affines eius baptizati sunt, & ipse rex baptizatus est, & alij promiscui sexus, numero quadringenti & viginti. Tunc rex multa dona vel pecunias obtulit beato Cyriaco. Cui sanctus Cyriacus dixit: Nos gratiam Domini nostri Iesu Christi precio non offerimus, sed fide æstimamus. Et nihil accepit, sed tantum pane & aqua cum Largo & Smaragdo vsus est.

Cyriacus expellit demonem à filia regis Persarum.

Iobia baptizatur, & pater eius &c.

Diocletianus moritur.

Post dies autem quadragintaquinque ascendentes nauim, cum commendationibus epistolarum reuersi sunt Romam. Quem cum grādi honore suscepit Diocletianus Augustus cum vxore sua & filia: & cepit habitare cum Largo & Smaragdo in domo, quam ei donauerat Diocletianus iuxta thermas Diocletianas. Hinc post menses duos ambulauit Diocletianus Augustus ad Dalmatiam: ibique ægritudine fatigatus, per testamentum fecit cohæredes filios suos, & mortuus est. Hoc audiens filius eius Maximianus

Augustus, precepit vt Christiani, vbicunque inuenti fuissent, punirentur. Et zelo ductus propter sororem suam Artemiam, misit & tenuit Cyriacum (diaconum, posuitque in custodia, & precepit, vt in die processionis suæ, ad exemplum Christianorum, Cyriacus nudus & catenis obligatus ante rhedam eius traheretur. Veniens autem in die processionis suæ Marcellus episcopus, obrulit se Maximiano Augusto, dicens ei: Pietati tuæ suggero, seruos Dei, qui orant pro regno tuo & pro Rep. quare trucidas? Tunc iratus Maximianus Augustus, precepit vt fustibus cederetur & expelleretur ab Vrbe Marcellus episcopus. Et Carpasio vicario mandauit in hæc verba: Audi Carpas: Cyriacum sacrilegum, qui carminibus & incantationibus magicis suadet hominibus Christum confiteri, diuersis poenis afflige, si non libamina dijs obtulerit.

Mittens autem Carpasius vicarius ad custodiam, adduxit Cyriacum diaconum, Largum, Smaragdum & Crescentianum, & iussit eos in Tellure presentari. Quibus & dixit: Quare non obauditis preceptis principum, & offertis libamina dijs immortalibus? Respondit Cyriacus cum Largo, Smaragdo & Crescentiano: Nos Domino Iesu Christo libamina offerimus. Carpasius vicarius dixit: Quod vobis iubetur, facite. Senectus tua alba facta est Cyriace, sed modò eam iuuenem faciam. Et iussit picem liquari: & cum liquata fuisset, precepit vt in caput beati Cyriaci diaconi funderetur. Ille autem clamabat, dicens: Gloria tibi Domine, qui nos seruos tuos dignatus es celestis regni portas facere introire. Dicit & alijs Carpasius: Num sacrificatis, aut peribitis sicut perfidus Cyriacus? Dixerunt: Nos peccatores Domino Iesu Christo nosmetipsos sacrificium offerimus. Tunc Carpasius vicarius adduxit in conspectum suum eculeum, & iussit suspendi in eo Crescentianum, in conspectu Cyriaci, Largi & Smaragdi. Et cum diu traheretur neruis, & fustibus & vnguibus raderetur, voce magna clamauit, dicens: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui nos ad gratiam tuā dignatus es euocare. Carpasius dixit: Date flammam ad latera eius. Et cum diu incendio cōstrictus vreretur, emisit spiritum. Cuius corpus iussit iactari ante cliuū vr̄si, in platea ante templum Palladis. Ipsa nocte veniit Iohannes presbyter, & collegit corpus eius, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ, in armaria via Salaria, octauo Calend. Decembris.

Pix liquida funditur in caput S. Cyriaci.

Crescentianus reddit animam.

Post mortem autem Crescentiani, retrusit in custodiam Largum & Smaragdum & Cyriacum. Post dies verō quatuor resedit in eodem loco in Tellure, & precepit sibi presentari Cyriacum diaconem, cui sic dixit: Quare dies senectutis tuæ cum tormētis ad inferos deducis? Cyriacus respondit: Ego semper pro Christo mori optaui. Dicitei Carpas: Sacrifica dijs immortalibus, & viues. Cyriacus respondit: Sacrificet eis, qui non cognouerunt creatorem suum Dominum nostrum Iesum Christum. Tunc iussit eum in catasta extendi, & attrahi neruis, & fustibus cedi. Cyriacus autem clamabat, dicens: Miserere mihi peccatori Domine Iesu Christe. Eodem die nunciauit Carpasius vicarius Maximiano Augusto omnia, quæ exercuerat in sanctos Dei. Iratus ergo Maximianus, iussit omnes viuos, qui erant in custodia, vnā cum Cyriaco capite truncari. Et data sententia, ducti sunt cum Cyriaco diacono promiscui sexus viginti & vnus, & decolati sunt via Salaria intra thermas Salustij foras muros. Quorum corpora collegit nocte Iohannes presbyter, & sepeliuit alios in eadem via: sanctum verō Cyriacum collegit, & commendauit sub die xviij. Calend. Aprilis. Ipso tempore Maximianus interfecit sororem suam Artemiam. Post dies autem octo, veniens Marcellus episcopus cum Lucina matrona Christianissima, conduxit corpora sanctorum cum aromatibus & linteaminibus, & imposuit noctū in pauone cum eunuchis suis: & sustulit inde, vbi commendata fuerant, & transtulit cum sancto Cyriaco in prædium suum via Ostiensi, milliario ab vrbe Roma septimo, vbi requiescunt in sarcophagis lapideis, quos manu sua recondidit beata Lucina in pace, vj. Idus Augusti.

Cyriacus capite pleo ditur cum alijs 21.

Artemia necatur.

Eodem tempore beata Lucina fecit donationem de facultate sua & ex omnibus quæ habuit, ecclesiæ catholicæ. Hoc audiens Maximianus Augustus, indignatus proscripti-one eam damnauit. Illa autem rogauit sanctum Marcellum episcopum, vt domum eius ecclesiā consecraret. Quod cum omni deuotione fecit Marcellus episcopus: At vbi frequenter in eadem domo Missas celebrasset in media ciuitate via Latina, & audiret hoc Maximianus Augustus, iratus precepit, vt in eadem ecclesiā planæ sternerentur ad animalia stabulada, & eundem Marcellum episcopum ad seruitium animalium deputauit cum custodia publica. Vbi etiam post multos annos seruendo emisit spiritum, septimo-decimo

Nota de Missarū celebratione.

decimo Calend. Februarij. Cuius corpus rapuit Iohannes presbyter noctu cum beata Lucina, & condidit cum aromatibus, & sepeliuit in cœmeterio Priscillæ via Salaria, nō longe ab vrbe Roma, milliario tertio, vbi quiescit in pace.

Eodem tempore Maximianus Augustus præcepit ad se venire Carpasium, & interrogauit eum de discussione & nece sanctorum. Et cum vidisset Carpasius placatum sibi Maximianum, petijt ab eo domū beati Cyriaci. Qui confestim quod petebatur, ei concessit. Et cum introisset in eadem domum, quam donauerat beato Cyriaco Diocletianus Augustus, inuenit locum, vbi sanctus Cyriacus fontem ædificauit, quem consecrauit beatus Marcellus episcopus, vbi frequenter baptizabat sanctus Cyriacus venientes ad fidem. Tunc Carpasius vicarius paganus crudelissimus, cum in eadem domo inuenisset baptisterium, fecit in loco eodem balneum, quasi ad deridendam legem Christianorum. Vbi frequenter meretrices & scenici lauacra sibi exhibebant, turpi lucro gaudentes in loco sanctificato. Et cum frequenter ista fierent ab impijs & sceleratis, quadam die cum se lauissent, & exhiberent sibi epulas, exeunte Carpasio de balneo cum multis sceleratis, decem & nouem cum Carpasio vicario subito ceciderunt, & mortui sunt. Ab eodem die clauferunt balneum, & factus est timor magnus in eadem regione vsque in hodiernum diem. Sanctorum verò corpora, hoc est, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Crescentiani, Mamie & Iulianæ, sepulta sunt in via Ostiensis milliario ab vrbe Roma plus minus octauo: vbi orationes eorum florent nunc & semper, & quousque mundus iste voluitur, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

SERMO SANCTI HILARII EPISCOPI ARELATENSIS, DE VITA ET MORTE BEATISSIMI

Honorati, Patris præcipui monachorum Lirinenſium, & Episcopi Arelatensis.

16. IANVAR.
* memorijs

* & digni-
tatis

3. Reg. 18.

Philip. 3.

Prou. 10.
Viri illu-
strium me-
ritorum.

Agnosceis, dilectissimi, diem publicis fidelium * meroribus consecratum: Qui mihi quandiu caducos vitæ huius dies Dominus indulerit, semper quidē acerbioribus grauis, plenus tamen * consolatoria laude adueniet. Hodie enim ille sanctæ recordationis, ecclesiæ huius Antistes, virtute, sacerdotio, nomine Honoratus, corpore exutus: quicquid ad clausulā elocutionis adiecero, absurdū poterit iudicari: Si enim dixero, Ad alstra migravit: ille etiam dum in terris moraretur, inter splendidissima regni Dei alstra numeratus est: Addam, Christo adſtat: Quando autem ei in vita sua ille non adſtat, cui omnis vita illam Elize vocē habuit, Viuit Dominus, cui adſto hodie? Dicam, Terrena deseruit, cuius, vt Apo-

stolus ait, cōuersatio semper in cælis fuit: Similiter itaque, quātum certō animus meus habet, quicquid de tali viro dicendū occurrerit, ipsa sui magnitudine cōgruē exitu careat. Cōpugnant meroribus gaudia: Talem reminisci, dulce est: Tali carere, supplicium. Duplex itaq; materia me prouocat: illic me laudum suarū gratia ad sermonem trahit, hinc ad singultus retrahunt damna communia. Ignoscite itaque, si diripientibus sibi duobus his affectibus mentem meam, oris mei officium, tanquā duobus dominis famulatum congruum negat. Quicquid recordatio in laudis partibus suggerit, totum hoc sibi inter damna numerans dolor vendicat: Quāquā, etsi adesset mihi serenitas mentis, & famulatu idoneo menti lingua seruiret, num abundantius laus eius proferri sermonibus meis poterat, quā in vestris sensibus manet? Nemo est, vt puto, cui non illius viri gratia maior occurrat, quā possit opulentissima cuiuslibet proferre facundia. Quia ergo, vt Scriptura loquitur, Iustorum memoria cum laudibus semper est, nec potest quisquam meritorum illustrium viros non cum laude memorare: proferam, vt facultas datur, aliqua ex his, quæ de illo dilectionis vestræ corda meditantur. Adiuvabit utique sensus vestri conatus meos, & quod sermone meo expediri difficile est, vestra sibi pectora proprijs cogitationibus eloquentur:

Scriptura

DE S. HONORATO EPISCOPO ARELATENSI.

Scriptura quodam loco continet. Sapientia in exitu canitur, hoc est dicere: Sapientis conuersatio in conuersationis sine laudatur, vnde & in alio loco: Nē laudes, inquit, hominem in vita sua. & iterum: Ante mortem nē laudaueris quenquam. tanquā si diceret: Lauda post mortem, in viuētis enim laudibus, & laudato, locus vanæ exultationis offertur, & laudatori maximē nota assentationis affigitur. Multis autē modis vtile est laudare defunctum: primum, quia dum abest, cui gratificari laudatione possumus, necesse est, vt ad largitorem gratiæ Deum laus tota referatur: deinde, quia sola virtutis admiratio residet, vbi suspicio assentationis aufertur. Defuncti itaque laus in sancta fidelium congregatione prolata, plena est ædificationis, vacua iactantiæ: merita quoque eius, qui laudatur, in hoc accrescunt, quia plures sua laude proficiunt. Nec verebor, nē nimis forsitan fauorabiliter de meo loqui credar: quia præterquā quod nihil non infertur dici suis virtutibus potest, nemo est qui non illum suum computet, suum senserit, suumque crediderit. Non tamen ego ingenij fiducia, neque fretus eloquio ad attingendam tanti viri vitam manum mitto: quam si quis præcæ eloquentiæ author attingeret, non solum facundia non ornaret, sed victus materiæ mole succumberet. Vester me amor prouocat, vester affectus de illo loquendi fiduciam subministrat. Animabitur ipsius, vt credimus, merito sermo, quanuis * repenti ingenij, & quod iacet verbis, cleuabitur rebus, & effusa in illum charitate vestrorum pectorum condietur.

Est illud notum omnibus oratoriæ disciplinæ, quorum laudandam receperint vitam, patriam prius & originem prædicare: vt quod in proprijs virtutibus deest, in patrū gloria præcessisse videatur. Nos autem in Christo vnum sumus omnes, & fastigium est nobilitatis, inter filios Dei computari: nec addere nobis quicquam ad dignitatem terrenæ originis decus, nisi contemptus sui potest. Nemo est in cælestibus gloriosior, quā qui repudiato parentum stemmate, elegit sola Christi paternitate censeretur. Prætermittito itaque commemorare auita illius secularium honorum insignia, & quod concupiscibile, ac penē summum mundus habet, vsque ad consularis prouectam familiæ suæ nobilitatem, maiore generositate pectoris fastidit, nec placuisse illum sibi de supernis eius suorum honoribus, qui pro amore veritatis iam non suos optabat. Ad illud potius meus sermo festinat, qua fide baptismum, in adolescentiæ annis proprio concupierit arbitratu, quā maturo consilio sanus mortem expauerit, qui eam ante baptismum vitam carituram esse perspexerat: Qua si vitam suam desiderauerit vitali fonte renouari, quā dulcis ei infantia, quā modesta pueritia, quā grauis adolescentia fuerit, quā omnes etiam ætatum gradus, gratia semper & virtute transcendere, maiorque se semper inuētur sit, vt prorsus diuino quodam pedagogo educatū putes. Eruditur sine alidinem, & quod his maius est, recenti adhuc & illibato nitore fontis, sine admonitore conuertitur: sine admonitore dixi? & vbi est illud, quod patria obſtabat? quod obſtacula sentus, & cum eum sibi Christus assumeret, certatim in suis omnibus mundus tenebat. Iuuenem exercitijs admiratio secularium virtutum tenebat. Quot illi vitæ prioris gratiæ fuerant, tot à conuersione vinculis retrahebatur. Commune quoddam familiæ decipit: quos aliquando amictus non ornauit? Itaque velut splendidissimā gemmam, & commune omnium decus cripi sibi simul patria, simul familiares, simul parentes putamur. Neque enim immutanda hæc omnia, & reformanda in melius, vt vidimus, sed quasi mortitura esse credebant.

Et inde illud erat, quod quia omnia, quæ adorsus erat, strenuē eum pater agere perspexerat, à baptismo, quandiu potuit, auertit: timens, nē totus simul, sicut consecutum est, religionis amore raperetur. Inualuit tamen desiderium & amor Christi, & baptisum, discussis patris dissimulationibus, pueritia fidelis inuasit: ita enim adhuc se catechumenus inter prima fidei rudimenta formauerat, lasciuiam pro reuerentia accipiendi quandoque baptismatis respiciens, clericos vt patres honorans, & puerili interdum censu pauperem iuuans, quicquid habere adhuc illa ætas, & plus utique pro nouitate habendi amare poterat, miseratione prodigus offerebat, iam tunc in paruo præmeditans cuncta continere, & sua simul vniuersa largiri. His itaque & talibus exercitijs

Eccl. 11.

Laudare
defunctor,
multis modis
vtile.

* repenti

Summa nobilitas, in
filij Dei
numerari.

Expetit baptismum
adolescens
Honoratus.

A baptismo dat se
vitæ religiosæ.

Catechumenus adhuc, viuit
admodum
piet.

I A N V A R I V S.

tij ad baptismum se fides catechumeni robusta proripuit: hinc iam prouidus pater, & tenere pietatis suspicione sollicitus, varijs eū oblectationibus prouocare, studijs iuuenturū illicere, diuersis voluptatibus mundi irretire, & quasi in collegium eum filio adolēcente iuuenescere: venatibus, ludorumque varietatibus occupari, & tota ad subiugandam illam ætatem, seculi huius dulcedine armari. Nec immerito eum secularis pater sibi à Christo præcipi timebat, quem inter reliquos ornatissimos iuuenes velut vnicum complectebatur.

Verum illi maior inter hæc omnia erat custodiendi baptismatis cura: fastidiebat adolefcens, quo grandæuus oblectabatur pater, tali se semper adhortatione compellans: Delectat hæc vita, sed decipit: alia in ecclesijs præcepta recitatur: alia ibi in auribus meis mandata sonnerunt: illic modestia, continentia, & pudor traditur, hic effrenata luxuria nutritur: ibi pietas viget, hic exercitatio corporalis: illic ad æternum Christus inuitat, hic oculus ad temporale sollicitat: Omne quod in mūdo est, vanitas est, & concupiscentia oculorum: & mundus transiit, & concupiscentia eius: Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum, sicut & Deus manet in æternū. Festinemus ergo erui ab his laqueis, dum adhuc minū tenemur: difficile diū illigata soluitur: facilius est tenera euellere, quā robusta succidere: In monte saluam fac animam tuam, nē forte apprehendat te malæ cogitationes: citò serpit voluptatis venenum. Seruanda est Christo per Christi gratiam sumpta libertas: alij aurum, argentumque mirentur: dominantur, vt video, metalla dominantibus. Alij prædia atque mancipia non sine animi sui captiuitate possideant, & honorem diuinæ in se imaginis premant: Mihi satis est, mancipium non esse vitiorum: mihi salus, gaudium: mihi coniunx, sapientia: mihi in virtutibus, voluptas: mihi Christus thesaurus sit. Qui pensabit gaudia caduca melioribus: dabit & in hac vita studijs disciplinæ se oblectari & ornari, & inter hæc dignum fieri cælestibus regnis.

Nec longas talis meditatio moras pertulit, sed ilicō in flamma conuersionis nutrita huiusmodi fomentis scintilla prorupit. Iugum Dominicæ seruitutis subdita ceruice sumscipiens, iugum libertatis excussit, intelligens summum esse captiuitatis genus licentiam iuuentutis. Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comæ, transfertur ad nitorem mentis vestium splendor, ceruicis lactææ decus pallijs rigentibus occupatur, in virtutis in grauitatem: membrorum vigor, animi vigore mutatur: virtus corporis, in virtutis spiritus migrat, pallefcit ieiunio speciosa facies, & prius succi plena, fit plena grauitatis. Et quid plura? ita repente totus alius ex alio ostenditur, vt non aliter genitor ipsius, q̄ orbatu filio pater lamentaretur. Et verè plena mortificatio corporis, sed vita illic spiritus erat. Tota hinc parentum persecutio insinuat, & suscitatur: tunc solum & primum patri contumax fuit, cum Dei patris filius esse contendit, ordinata iam tunc in Deo, sicut Salomon præcepit, charitate. Itā enim propheta memoratus sub Dei voce pronunciat: Ordinate in me charitatem. Ordinauit planè eam ille, & sub charitatis dispositione, perspexit primò Deum, tum proximum diligendum. Condemnari itaque se senectus patris, ætatis illius cōuersione credebatur: occurrit, renititur, comminatur: nec tamen vllō horum pueritia Deo freta, concutitur.

Adfuit tyroni suo Dominus consolator, nec distulit vnum ei ex germanis in collegium suscitare: qui exemplo ipsius ad conuersionem vocatus, & senior iuniorem secutus, in ipso breui quo vixit tempore, sicut collegio illum, itā etiā virtute comitatus est. Hinc iam inter illos certamina grata propositi, cuius mens ad pietatem mollior, cuius cibus durior, cuius sermo blandior, cuius amictus asperior: Quis loqui rariū, quis orare crebriū posset. Quem minū detineret lectus, quem magis lectio: quem minū moueretur inuidia, quem magis misericordia: Quis daret promptius, quod sibi detraxisset, quis libentiū hospiti stratum cilicij, & ceruical illud cōsueti lapidis offerret. Quis peregrinum promptius ante elemosynæ dispensationem lachrymis foueret, & assidue prius Christum, quā aduenam cōuiuio pasceret: cui in ore rarior mundus, cui frequentior Christus. Quis in illa sublimitate virtutum sibi metipsum minor videretur, & quo magis merito ascenderet, eo magis compunctione descenderet. Priuatus quidam tunc iam in conuersione eorum episcopatus gerebatur. Mentior, nisi plurimi episcoporum didicere ab illis, dum excipiuntur, excipere: nam si qui rigorem illum propositi non expauerunt, plus illinc humanitatis animo, quā refectiois corpore secum tulerunt. Ornabant itaque omnem patriam, & quantum apud animos multorum manet, custodieban-

DE S. HONORATO EPISCOPO ARELATENSI.

373

diebantur aliorum ab illis corpora, aliorum spiritus: prout quisque indigens erat aut vestimentis, aut doctrina, aut sumptibus, vestiebantur, instruebantur, alebantur. Nullus illuc peregrinationis labore defessus, non tanquā ad patriam & patrimonij sui ruram peruenit. Nullus illinc ad vltiora discedens, non tanquā iterum à domo sua pedem mouit, & iterum sibi relinquere ciues suos visus est, iterum propinquos.

Interea amor in illos omnium crescebat, multiplicabatur, disseminabatur, & fama in vltiora quæque ferebatur: Totaq; iam erga illos patria, obsequijs & amore ac honore certabat: peruenire illis ad ignobilitatem & paupertatem nō licebat. Quanto magis eorum vita abscondebatur, tanto magis fama emicabat, & alter alterum laudi obsecro, & gloriæ exponere, & ad vnum communem virtutum apicem referre. Sed dum vnusquisque sub vmbra alterius obscurari volebat, tanquā repercussa claritas vtrinque radiabat. Iam quæ illorum grauitas, quā senilis maturitas, quā rara fœminarum vilitatio, etiam proximari, & quæ inter tot virtutes totius vanitatis fuga, quā blanda consolatio, & quā sollicita custodia erga eorum salutem, qui se eorum doctrinæ mancipauerant? Angelica ab illis vita in terris ducebatur, in multa patientia, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in virtute Dei. Pauebant iterea illi gloriam suam, & odorem bonæ conuersionis longè lateque diffusum, licet ad Dei laudem referrent, sibi tamen vanitatis periculum inferre metuebant: Percepisse se in vita sua mercedem suam reputabant: humanam conuersionem & gratiam fastidientes, eremi amore flagrabant.

Inito itaque consilio, & quodammodò passi honoris sui persecutionem, ad peregrinationem contendunt. Iterum patria confurgit, iterum propinqui reluctantur: Spoliari sese hoc simul lumine metuunt omnes. Quod illic, Iesu bone, cerramen fidei atque amoris fuit: qui tunc consiliorum, qui precum, qui lachrymarum ambitus? quis non illic sibi officium propinqui vendicauit? aut cuius lachrymæ, non cum lachrymis patris certauerunt? Amittere enim se omnis patria in iuuenibus illis patres sentiebat: & verè erat in illis senectus, non annis cana, sed gratijs: non cariosa artubus, sed moribus vetusta. O quanta, Domine, dispensatio procuratoris tuæ, qui lampadas tuas, fidei igne fulgentes, non loco fixas stare pateris, sed præfers eas illuminationi diuersorum locorum, in spirans migrandi voluntatem, & fugiendi gloriam: quæ vtrique multiplicanda erat ipso perceptoram peregrinationem virtutis augmento. Diripitur itaque dudum quidem vario misericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga substantia, & æqualiter ad patriam propinquos atque extraneos auctionator admittitur. Itā nullus in lucris duntaxat parentum respectus est, ac si rem non suam vendant: Possessio quæ pauperibus, ex quo ab ipsis fuerat possessa, seruiat, pauperibus nunc distribuenda distrahitur. Excepit patria effusam misericordiam, & sterilibus effusis repensat.

Exeuntes de terra, & de domo, & de cognatione sua, exemplo pares, verè Abraham filij demonstrantur. Nè quid tamen iuuenili ausu temerè ab ipsis inceptum putaretur, assumunt senem perfectæ consummatæq; grauitatis, quem semper in Christo patrem commutantes, patrem nominant, Sanctum Caprasium, angelica adhuc in insulis conuersione degentem: Cuius quanquā dilectio vestra nomen hætenus ignorauerit, & adhuc nesciat vitam, amicis eum suis Christus annuerat: hunc tanquā ordinatorem elegerat. Quaritur ergo peregrinationis latebra, fugitur fama virtutis: ac vbiq; itur, ibi illa, velint nolint, fama pariebatur. Felices terræ, & portus beati, quos cælestem patriam accipiendi exempli gratia, accedunt: hi quicquid adeunt, exemplis bonis suscitant: Sparitura, quibus barbara esset etiam illa, quæ plurima in ipsis erat, Romana eloquentia. Longum est percurrere, quem ab illis profectum vnusquisque locus traxerit, quam satisfactio ecclesijs, sine vllō clericatus actu inuenerint, quorū magistris magistri in silentio fuerint. Illud commemorasse sufficiat, intrepidè ab illis, pro Christi desiderio, maris reuma toleratum, squallorem ac sterilitatem Achaici litoris expectatam, & tam delicatè, tam molliter educatos, contra tantas aquarum & aurarum varietates decertasse. Quod quā graue, quā intolerabile illi reuerentiæ fuerit, excessus illic germani sui beatissimi in Christo viri Venantij, & infirmitatis suæ, suorumq; protestabatur. Iam quid in illo

li funere

Magnus hospitalitatis studium.

Crescit fama eorum, dum latere cupiunt.

Dolent se ab alijs laudari.

Distrahunt res & facultates suas.

Dant pauperibus.

Caprasium sibi patrem adfiscunt.

Venantijs frater S. Honorati.

funere Metona aut extulisse se, aut percepisse crediderit, multiplicibus psallentium indicauit agminibus: hinc Hebræus, hinc Græcus, hinc Latinus exultat: Iudeus ipse Christum respuens, fidelem Christi seruum admiratur. Astra ipsa seruantes chori pulsan. & vt credimus, cum humanis vocibus angelici chori concinunt: fidei famulo suo Christus occurrit: Eugē Venanti, serue bone & fidelis: & dum audis, intra in gaudium Domini tui, memento nostri, quos adhuc seculi gaudia impugnant. Accipiunt finem carnis animæque cerramina, sumit principium vitæ perennis gloria.

Hinc iam vobis Honoratum vestrum Christus reducit, & occulta manu salubritatem regressus sui temperat. Nam quicquid præterfluens tangit, illuminat: huius Italia benedici gaudet introitu, hunc Tuscia veneratur, complectitur, & blandissimas per sacerdotum suos moras nescit. Porro Dei prouidentia nobis prospiciens, cuncta dirumpit, & quem è patria cremi desideria prouocant, hunc in eremum huic vrbi propinquum, Christus inuitat. Vacantem itaque insulam ob nimietatem squaloris, & inaccessam venenatorum animalium metu, Alpino hand longè iugo subditam petijt, præter secreti

opportunitatē, sancti ac beatissimi in Christo viri Leontij episcopi oblectatus vicinia, & charitate constrictus, plurimis à nouo ausu retrahere illum conantibus. Nam circumiecti accolæ terribilem illam vastitatem ferebāt, & suis illum occupare finibus fidei ambitione certabant. Verum ille humanæ conuersationis impatiens, & circumcidi à mundo, vel obiectu freti concupiscens, illud corde & ore gestabat, nunc sibi, nunc suis proferens. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Et in euangelij Christi ad discipulos factam promissionem: Ecce dedi vobis potestatem

calcandi super serpentes & scorpiones. Ingreditur itaque impavidus, & pauorem ceterorum securitate sua discutit. Fugit horror solitudinis, cedit turba serpentium. Atque non tenebræ illud lumen refugerunt: quæ non illi medicamento venena cesserunt. Inauditum verè illud, & planè inter miracula ac merita illius mirandum reor, quod tam frequens, vt vidimus, in illis ariditatibus serpentium occursum, marinis præsertim æstibus excitatus, nulli vnquam non solum periculo, sed nec pauidi fuit.

Quid longius morer? Cooperante, vt ita dicam, Christo, omni quæ prius deretmerat aduersitate superata, Honoratus vester castra illic quædam Dei collocat, & qui locus dudum homines à sua commoratione repulerat, angelicis illustratur officiis: Illuminatur latibulum, dum ibi lumen occultatur: Cedit ignoti prius exilij obscuritas, voluntarij exulis claritati. Quis ergo mendacio illud conferat? Quocunque Honoratus accesserit, adesse illic etiam honorem necesse est. Hic primùm illigatur, diu euitans, clericali officio: hic refugam suum sacerdotalis insula nescit, & qui venire ad dignitatem detrectauerat, ad ipsum dignitas venit. Apparuit illic presbyter, non duplici tantum, sed multiplici honore dignissimus, coram quo nullam sacerdotij distantiam, nullum nominis priuilegium episcopatus agnosceret. Nemo vnquam episcoporum sibi tantum vixit, vt se presbyteri illius collegam computaret. Verum ille tam integram in sacerdotio monachi humilitatem conseruabat, quam plenè monachus sacerdotij merita possederat. Industria illi sua sufficiens electis Dei ecclesiæ templum excitatur, apta monachorum habitaculis tecta consurgunt, negata à seculis aquæ largiter fluunt, in vno ortu suo duo veteris testamenti miracula præ se ferentes. Nam cum è saxo erumpere, in media maris amaritudine dulces profuebant. Certatim iam illuc omnis regio quærentes Deum dirigebat: Honoratum expetijt, quisquis Christum desiderauit: & planè Christum, quisquis Honoratum expetijt, inuenit. Ille enim illic totus vigeat, pectus eius, quasi præcellam arcem, & splendidissimum templum infederat: Illic castitas, fides, sapientia, & virtus habitauit: Ibi iustitia fulsit & veritas. Itaque velut vniuersis effusus, & protensisque brachijs, in amplexum suum omnes, hoc est, in amorem Christi inuocabat: Omnes vndique ad illum certatim confluebant.

Etenim quæ adhuc terra, quæ natio in monasterio illius ciues suos non habet? quam ille barbariem non mitigauit? quotiens de immanibus bellis quam mitis fecit columbas? quam amarus interdum mores Christi dulcedine aspersit? & quorum prauitas bimeripis prius pœnalis fuerat, eorum postmodum gratia oblectamento omnibus erat: degustata deinde boni suauitate, non potuerunt non magis odisse quod fuerant. Nam velut educi in nouam lucem, antiquum illum diu insidentium errorum carcerem detestabantur. Pulsa est per exhortationes ipsius varia pestis animorum: amaritudo,

Quid ergo emendatio illa

Initiatur sacerdotio.

illic Constructur Lirinense monasterium.

patentibusque

Monachos suos præclare instituit.

asperitas, rabies locum dabant libertati, quam Christus obtulerat, & delectabat requies post longam & grauem Pharaonicam seruitutem. Stupenda & admirabilis permutatio: non Circæo, vt aiunt, poculo ex hominibus feras, sed ex feris homines, Christi verbum tanquam dulcissimum poculum, Honorato ministrante, faciebat. Quid enim non extunderet illa instantia cum alacritate coniuncta? Aut qui lapides non in Abraham filios verterentur, vbi tanta erat in expoliendis mentibus officina virtutum? Quod si minis hominem ad salutem suam viuidis exhortationibus permoueret, Deum oratione constringeret. Omnium ille passiones, suas credidit, & tanquam suas fleuit: profectus laboresque omnium, suos computauit, sciens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, simul & vitia & virtutes omnium, in meriti sui cumulum transferebat. Sicut enim virtus ad virtutem excitat, ita miseratio miseris impensa, fructificat. Metet enim in singulis plus, quam sibi & singuli. singulorum enim salus vnam illi gloriam instruit. Impiger, festinus, infatigabilis perseuerat: prout cuiusque naturam, moresque perspexerat, hunc secretò, illum palam: hunc seuerus, illum blandus aggreditur, & ad castigandi immutationem, ipsam plerunque faciem castigationis immutat. Inde illud erat, quod non facile quenquam tantum vel amari vidimus, vel timeri. Ità enim duos hos affectus sui, in vnoquoque suorum collocabat, vt & amor suus delicti metum, & timor disciplinae amorem introduceret.

Incredibile est, quantæ illi curæ fuerit, nè quem tristitia affligeret, nè cogitatio secularis vrgeret: Quam facile perspexerat, quid quenque vetaret, tanquam singulorum mentes mente gestaret: Quanta præterea pietatis dispensatione prouiderit, nè quem nimius labor grauaret, nè quis nimia quiete torperet: Ipsos, si dici potest, singulorum somnos pio pensauit affectu: valentes corpore, à desidia semper excutiens: feruentes spiritu, coquebat ad requiem. Omnium vires, omnium animos, omnium stomachos instillauit, credo, Dei nouerat: verè seruus omnium factus propter Christum Iesum. Mirandum est, quomodo vnus tot simul officia compleuerit, tam varia præsertim infirmitate vexatus: fortissimos quosque & recenti adhuc conuersatione prauales, in ieiunijs vigilijsque, impar viribus, pari lege comitatus est. Infirmos ipse infirmior visitauit: Refrigeria animarum simul prouidit & corporum, & nè quid cuiquam minus fuisset impensum, animo semper recurrebat: hic alget, hic agrotat: illi hic labor grauis est, huic hæc esca non conuenit: ille ab alio Iesus est: graue quod hic intulit, nec minus graue, quod hic sensit iniurias: Orandi instantia opus est, vt offensi gratiam hic consequatur, & hic sibi illatam contumeliam aut leuem, aut nullam computet: hic autem se grauissimam intulisse suspiret. Hæc illius iugis opera, iugis intentio erat, leuigare omnibus iugum Christi, & quicquid diabolus inieciisset, auertere: discusso culparum nubilo, virtutum serena reuocare, amorem Christi & proximorum amando inferere, & mentes omnium, tanquam pectus suum excolere, innouare gaudia, & ad Christi semper desiderium tanquam primo conuersionis die inardescere.

Hinc illud erat, quod omnis congregatio illa, diuinæ cupida seruitutis, ad nomen ipsius ex diuersis terrarum partibus collecta, tam moribus quam linguis dissona, in amore illius conspirabat: Omnes dominum, omnes patrem vocabant, in illo sibi patriam, propinquos & omnia simul reddita computantes. Didicerant omnes, ipso sibi beatissimus vir Saluianus presbyter, charorum ipsius vnus, in scriptis suis dixerit, quod sicut cæli faciem pro sua sol aut obscuritate, aut serenitate mutaret: ita congregatio clarè de eo illa cælum sitiens, & cælestibus studijs mancipata, ab ipso vel nubila, vel serenitatem mentium quasi à peculiari in Christo sole susceperet, ipso quoque & afflicto afflictarer, & respirante reualesceret. Hinc illa erat, & adhuc orationibus eius permanet diffoe firmata, in varijs charismatum donis, in humilitate & mansuetudine, & in charitate non ficta, & vna capitis gloria, in diuersitate membrorum.

Magna illi inter hæc omnia erga aduenas & hospites cura. Quis enim illum ali quando præteriret? quis non quantilibet prosperam nauigationem, & quantunlibet secundos ventos, pro tanti viri desiderio, commodi sui contemptor, abruptit? Aut si insulam tenere non licuit, violentum secundæ nauigationis obsequium, acerbissimam tempestatem computauit? Nemo illuc non festinus accessit, nemo illic moras suas

Deprauatos multos egregie corripuit.

singulo

Insignis eius modesto ratio.

Magna vix eius scueritas.

Quæ illius cura perpetua.

Monachi eius omnes mirum amant.

Saluiani p. testimoniū

Magni eius erga peregrinos studium.

sensit, nemo illinc non securissimus soluit, prosequente ipso amore vota illorum. Et tunc primum agnitis, tanquam dudum suis, enitentes in squallore eremi delicias conspectu suo ministrabat, cum tanto omnes gaudio & alacritate suscipiens, tanquam expectasset. Aderat præterea munificenti animo par substantia, pari fide ministrata. Nam qui libenter audierat, Vende omnia tua, & da pauperibus: & veni, sequere me: huic libentissimè vnusquisque, si quid munificentia animo deuouerat, dispensandum ingerebat: securus illi sua committens, cuius in relinquendis omnibus securus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ille ex diuersarum regionum vastitate concursus: & verè is ille erat, qui non vt parcus dispensator aut timidus, respectu sibi creditæ & crescentis quotidie congregationis aliqua tribueret, plura seruaret: sed quid quotidie in alieno non faceret, quod in suo semel fecerat: hoc est, nihil sibi, nihil suis, præter præsentium dierum victum & vestimentum reseruaret. Exhausta est aliquando dispensationis substantia, fides nunquam.

Quadam enim vice, cum vnum iam ex multis millibus aureum nummum proflua ad munificentiam arca retineret, hunc etiam ipsum in multarum rerum defectu constantissimè pauperi prætereunti dedit, & mihi atque alijs adstantibus dixit: Certum est iam appropinquare qui deferat, si iam non habet munificentia nostra quod proferat. Vix trium aut quatuor horarum spatium, die fluente transierat, & continuè qui verbis suis fidem faceret, occurrit. O felix munificentia, cui fides ministravit: o felix fides, cui munificentia nunquam moram fecit. Et verè quantum fides sua suppetebat, dispensare sua tantum manu non occurrit: Plurimos multis locis probatissimos viros habuit, quorum semper manibus, quod sibi deferebatur, expenderet. Sic vnus dispensatoris gratia dispensatores multos habebat, & fides sua, quasi communis quidam fons, & dantibus & accipientibus plurimis profluebat. Nullius penè angustia ad ipsum peruenerunt, quæ non ultra ipsum protenderentur, aut non in ipso metam reperirent. Hinc iam certatim ad illum, vt putabat, aut certè vt optabat, latentem vndique literarum officia perlata sunt: Quibus ille quàm nouis affectibus variata reddebat, quàm graui, quàm blanda, quàm dulcia? Vnde pulcherrimè splendidus mundo, splendidior Christo, amulus virtutis eius, beatus Eucherius, cum in eremo in tabulis, vt assolet, cera illius in proxima ab ipso degens insula literas eius suscepisset, Mel, inquit, suum ceris reddidisti. Quis itaque non beatum se, beatam domum, beata scrinia sua credidit, in paruo ex ore ipsius munere, magna benedictione ditatus? Et sanè tantum in scriptis illius salis, tantum dulcedinis erat, vt non scrinijs aut armarijs, sed arca peccatoris condi mererentur. Inde est, quod plurimi ea inscripta mentibus ferunt, & libentissimè ad testimonium illigant officijs, quantos ille qui se diligenter, & auidissimè desiderarent, habuit ignotos?

Interea ego dum multimodum eius in omnes gratiam memoro, in me infinitam curam prætermitto, cum ipsius vtique mihi cura non minùs in Christo salutis attulerit, quàm amor inter vos ornamenti & honoris reliquit. Mei enim gratia, quod ad meritum eius, & iudicium meum pertinet, patriam quam fastidierat, non dedignatur accedere, nec refugit laborem tanti itineris, suis præcipuè multis iam dudum infirmitatibus grauem: Venit, meque in illis iam annis nimis amicis seculo, & contumacem Deo, vt seductor, & verax, ad amorem Christi blanda manu tentat. Longum est intrinsecus illam in exhortationibus ingenij sui violentiam, quibus cum iam ante propositum acerrimos sibi metipsum ad conuersionem stimulos admouere potuisset, haustis diu sapientia fontibus multipliciter diffundebatur: sed cum parùm in aures nostras pietatis illius verba descenderent, ad solita orationis præsidia conuertitur, & affectus sui clamor repulsus duritia mea, pijsimas Dei vsque ad misericordiam pulsauit & penetrauit aures. Et verè obluant mihi, & per secularem illam nimis periculosa consuetudinem, obstinationem interdum meam sacramento obstringenti, prophetico (vt ita dicam) spiritu antè iam præmiserat, Hoc (inquiens) quod mihi tu non præstas, Deus præstabit. Et o, quàm diu mollire duritiam meam nixus est imbre lachrymarum? quàm pijs mecum pro salute mea amplexibus osculisque certauit? Ad præsens tamen, vt ille ait, vici pessimam victoriam. Exagitandum me illinc & edomandum dextera Dei suscepit: illi enim me oratione tradiderat. Qui tunc in corde meo fluctus, quæ tempestates diuersarum, & inter se compugnantium voluntatum excitare sunt? Quoties sibi in animo

Eximia eius liberalitas & fiducia in Deum.

Multos habet dispensatores.

Is Eucherius fuit Episcopus Lugdunensis.

Hilarij lucrandi gratia quæ secerit.

Quas in animo suo pugnas sentit.

mo meo velle & nolle successit? Et quid plura? Absente illo, partes in me suas Christis exequitur, & post biduum orationibus illius per miserationem Dei mea contumacia subiugatur: fugauerat enim somnium cogitatio, & inuitante me pio Domino, totus eminus cum voluptatibus suis mundus adstabat: Quid experendum, quid relinquendum suaderet animus mecum meus, tanquam collatis apud amicum tractatibus ventilabat. Gratias tibi, bone Iesu, gratias tibi, qui dirupisti vincula mea, famuli tui Honorati pia supplicatione permotus, & iniecisti mihi vincula amoris tui, quibus si teneam, nunquam peccati vincula recalescent. Occurro itaque subditus, qui superbus abcesseram, & omni contradictione deposita, nouus precator accedo. Sic sic sancti oratio fugitiuos suos reducit, sic contumaces subiugat, sic expugnat rebelles.

Iam quibus ille tunc lachrymis ariditatem meam irrorauit? quàm pio fletu me quoque traxit in lachrymas? Tali me humilitate & blandimento, tanquam si ipse à me exciperetur, excepit: ablata est illic causa remorandi: Tum primum illam patriam, quam fugiendam dudum crediderat, agnouit. Educit me secum suam prædā: gaudet, triumphat, exultat. Eremo me iam & tamē exemplo suo secreti cupidum festinat includere. Alit primum lacte, & postmodum cibo. Potat me profluo illo, qui in se erat, celestis fonte sapientia. Arque vtinam tantum angustia spiritus mei recepisset, quantum ille studebat infundere: præparasset me profectò vobis, & desiderio vestro dignum dedisset, & successorem sibi idoneum nesciens erudisset. Iam verò proflua illius in omnes charitas, quod sine inuidia dixerim, quantum in me adiecerat, & leue illud Christi iugum quantum mihi leuius blandimentis suis fecerat? Quoties mentem meam, quoties animum, quoties linguam nominabat? Quàm impatiens absentia? quàm semper indignissimi conspectus mei cupidus erat? Quid de his omnibus dicam, nisi propteticum illud, quod Dominus retribuatur pro me?

Interea ego, dilectissimi, strictim contingens potiùs cuncta, quàm referens, de solidissimo pastore vestro ea, quæ alijs potiùs quàm vobis erant nota, reficiam. Sacerdotium quippe illius in ecclesia hac nomine auctum vidimus: sanctimonia verò & actibus iam prius summum. Sed vnde illud, quæso, quod tam è longinquo, tam ignotus expetit? Quis illam absentis, nec prius visi gratiam vestris peccatoribus affixit? quis illud desiderium suscitauit, vt orbatisijs, quibus à Domino apud cremum indultus erat, vobis nasceretur? Ille vtique, qui cuncta dispensat: ille qui cum & patriæ suæ quandiu congruum videbat, indulgit, & per maria & per terras ad vtilitatem videntium, hanc tantam cultoris sui gratiam circumegit. In summa verò ex illo breui, quo vobis indultus est tempore, facile metiri datur, quid plus de illo in his, quid minus dixeris. Vidistis enim, dilectissimi, illam sollicitudinis vigilantiam, illud disciplinæ studium, illas pietatis lachrymas, illam iugem ac perpetuam mentis serenitatem, cuius testimonium vultus immutabilis erat. Audistis quoque os illud congruens vitæ, in quo erat contentanea puritati peccatoris, sermonis luculentia. Vidistis illam latitudinem charitatis, quæ tanta in illo fuit, vt non immerito de illo sanctus, cuius proximam sententiam proposui, dixerit: Quod si arbitrio hominum charitas exprimenda esset, Honoratissimo pingi vultu debere videretur. Quis itaque illum vnquam sufficienter vidisse sibi visus est? Cui non loco omnium affectuum fuit? Quis ita blandimentum cum feneritate coniunxit? Quis ita mixtam letitia disciplinam propinauit? Quem non cum ipsius gaudio, qui corripiebatur, correxit? Quando lætitia eius quicquam lætitiæ redolens? Quando tristitia non salubris? Quando gemitus, nisi de peccati alieni mœrore descendens? Quis cum non & auctiorem inuenit, quàm prius viderat? Semper in summitate virtutum positus, semper quo crescere posset, innēnit.

Iam verò sub exhortatione ipsius quis anxius non dolorem suum spreuit? Quis seris moribus, non insaniam suam execratus est? Quis arrogans, non plùs quàm omnes, superbiam suam ipse abominatus est? Quis lasciuius luxuriam non detestatus? Et quid plura? Omnibus omnia, vt Apostolus ait, factus, communis omnium medicina erat. Nullam penè gratiam non in se tam plenam habuit, vt ipsam specialiter excolere & possidere tanquam vnicam putaretur. In nullo vitæ ordine non ita viguit, vt ipsi specialiter eam concordia fuit, & præcipuus labor fraternitatem, calentibus adhuc de assumendo episcopatu studijs, dissidentem mutuo amore connectere. Tanquam probatus Israël

serit Hilarius, illi non acquiesces.

Tandem obtemperat eius adhortationibus.

for. * tum

Expetunt Arelatenses Honoratū Episcopū.

Mira vultus eius constantia.

Vis & efficacia exhortationum eius.

Abundat celestibus charismatis. Studium concordia.

agitor probè nouerat, non facile quicquam discordantibus Imperari. Studebat præterea amore potius regere, quàm terrore dominari: ut voluntaria magis, quàm coacta correctio hunc quoque subditis adiceret ornatum, ne ad officium suum compulsi putarentur. Confestim itaque exclusa discordia, illi, quæ virtutum omnium mater, charitatis locum præbuit. Floruit igitur sub illo Christi ecclesia, sicut monasterium antè floruerat: creuit gratijs, decreuit metallis. Ingressa videlicet disciplina, tanquam domum suam domina, mammona iniquitatis exclusit, & quæ ociosè diu congesta fuerant, dignis tandem vñbus deputauit: dudum defunctis thesauros suos misit: iterumque qui obtulerant, oblationum suarum refrigeria senserunt. Hoc solum quod ministerio iussicis erat, reseruauit: sed si exegisset vñs, nec ministerio, ut reor, peperisset. Alieni tēporis vota dispensationem suam fecit.

Operari etiam inter extrema non destitit: multos in lectulo suo verbi dispensatione ditauit. Sed quadiu illum lectulus tenuit, cui etiam superare vicinas morti lassitudines iam in cōsuetudinem venerat? Vltimum, doloribus iam reluctantes, Epiphanius die in ecclesia sermonē habuit, nesciens vnquam, colluctante cū infirmitatibus si de, dolori magis corporis, quàm spiritus feruori acquiescere, seruiuit desiderijs vestris super vires suas. Non illū siquidem aliqua extrinsecus superueniens ægrotudo, non subitus febriū æstus absorbuir: sed diu dilata infirmitas, nimio dudum propositi rigore cōtracta, & adhuc remissioni parū acquiescēdo ingrauescens, octauo eum vel nono die à solennitate prædicta paulatim extenuādo confecit. Vix quadriduū tamen nobis suam in officijs charitatis debitam præsentiam denegauit, timens utique, ne suos vicinia transitus sui cōtristaret. Nulli vnquam grauis inter grauissimas ægrotudines fuit: nulli, ut asolet, vñm infirmitates eius horrorem intulerunt. Et quidem hoc ordine illud sancti spiritus receptaculum conuenit.

Ceterum impolluta illius mentis vigorem incredibile est quàm integrum vsq; in extrema seruauerit. Ac primū semper vberimè suos consolatus est, ac nihil magis timuit, quàm ne diutina nos desperatiōe cōficeret, intelligēs penè facilius ferri extrema, quàm dubia. Abstergit semper sermone cōdito circumstantiū lachrymas: quas tamen quo magis abstergit, iritat. Inde grauiorē suo, dolorē nostrū computabat. Non facile quisquam tam forti pectore inter quælibet aspera, & diu tolerata, nec optauit aliquando mortem, nec expauit. Nam is, quem viuere inter quælibet graua in Christi seruitute nō piguit, ad nouam vitā per cōmunem illam nouæ vitæ ianuam transire nō timuit. Premeditata enim illi vltima omnium necessitas, nō repētinā aduenerat. Itaq; sub ipso iam finis aspectu, tanquam emigraret, tanquam valediceret, ne quid imperfectū dereliqueret, ne quid minus plenè quàm pposuerat, ordinaret: interrogare singulos nostrū, & ad suggerendum, si quid memoriam suā subterfugisset, hortari: omnia interim subscriptione firmare, & parentes nos fatigationi suæ, ad omnia quæ agenda erant, cogere: cogere aut blandiloquio, sicut semper, imperio. Quadam aut vñce, cū cōprimere lachrymarum mearū tempestatē, & abrumperē riuos sletuū laboraret, Quid, inquit, fies inuitabilem humani generis necessitatē? Imparatus ergo te inuenire meus transitus debuit, cū me nō inuenerit imparatus? Cumq; ego impedita singultibus utiq; poterā verbis ipsius verba subnectere, q; iā nō destitutiōne eius dolere, quippe q; mihi orationū suarū patrocinia nunq; defutura considerē, quin & post transitū suū validiora psumerē: vno me dolorū suorū vulgere, & difficiliū inter extrema luctaminū grauius affligi. Et qd ego, inquit, minimus omnium fero ad ea, q; sanctorū plurimi in supremis suis acerbissima perulerunt? & commemoratis aliquot, adiecit, quod credo alicubi legerat: Magni, inquit, viri multa patiuntur, & ut alios pati doceant, nati sunt in exemplum.

Confluentibus autem ad se potestatibus, præfecto, & præfectorijs viris, quàm feruentia sub mortali iam frigore mandata deprompsit, ab ipso exitu suo sumens acerrimum exhortationis exordium? & dignum planè erat, ut qui vitæ semper exempla præbuerat, etiam mortem suam in exemplum aduocaret. Videtis, inquit, quàm fragile habitamus hospitium: Quantunlibet vinculo ascenderimus, illinc morte detrahemur: ab hac necessitate neminē honores, neminē diuitiæ liberāt: hæc iustis & iniustis, hæc potentibus humilibusq; cōmunis est. Magnas Christo debemus gratias, q; morte & resurrectione propria, mortē nostram spe resurrectionis animauit, æternā vitam offerēs, discusso æternæ mortis horrore. Sic ergo vitā agere, ne vitæ extrema timeatis, & hoc quod mortē appellamus,

lamus, quasi cōmigrationē expectetis. Mors pœna non est, si non ad supplicia deducit. Dura quidem est carnis animæq; diuisio: sed multo durius in gehennæ flammis erit carnis animæq; consortium, nisi in omnivita generositate suam spiritus recognoscens, bellum corpori, & corporalibus vitijs certamen indixerit: & felici discretus à carnis colluione diuortio, æternæ paci impollutam seruet vtranq; substantiam, illic feliciter copulandam, vbi exultabunt sancti in gloria & letabuntur in cubilibus, hoc est, in corporibus, tanquam in receptaculis suis, cū ea quæ iustitiæ dedicauerant membra, sociata, tanquam consueta hospitia recognoscēt. Hoc itaque agite: hanc vobis Honoratus vester hereditatem relinquit, supremo halitu suo ad hereditatem vos regni cælestis inuitat. Nullus nimium mundi huius amore teneatur: optimum est, ut voluntate fastidias, quo te vides necessitate cariturum. Nemo opibus defluat, nullus pecuniæ deseruiat, neminem diuitiarum pompa corrumpat: Scelus est, precium salutis in materiam perditionis assumere, & illo capi quenque, quo redimi potest. Plus interea vultu, plus oculis emicante in cælum sensu monebat. Impar est quidem ignito sermonicius, sermo referentis, sed non minus imparia spiritui suo verba erant morientis. Tali itaq; exhortatione, & insolito quodam motu oratione perfusa, inusitatum quoddam munus benedictionis impendit.

Deficiente membrorum ministerio, noua semper mentis gratia pullulabat. Ordinis itaq; omnibus, (neq; enim multa in actibus suis minus plena restabāt) cū omnes charos suos mente percurreret, quantos nominatim proferre lassitudo non vetuit, missa per eos qui adstabant salutatione ditauit: Mihi verò in aurē, Excusa, inquit. Sic sancto illi fieri non potuisse quod voluit, cognoui. Magna & admiranda solertia, inter graues illas mortis angustias prouidisse, ne cuius tristitiam non, quantum in se erat, abstergeret, ne quid certè inexcusatum relinqueret. Quid illud, quæso, quod cū omnes suos, quos ad hanc urbem amor suus traxerat, utique inter peregrina desereret, nullum vñm reditum, nullam societatem commendauit, non loca viuendi certa distribuit, tanquam verè præsciens, nullam suorum dispersionem futuram, nisi eorum, qui iam & se sub perfide animi dislinatione migrassent? Et verè non facile quenquam à societate nostra abesse nouimus, nisi quem abfuturum ipse premonuit: qui aut chariorē conspectu suo patriam, aut grauiorē senserat disciplinam. Interea grauior illum somnus urgebat: quem cū interdum pauidi interpellaremus, Miror, inquit, in tam graui meae lassitudine, post tam longa insomnia, quæ præcesserunt, grauem vobis meum somnum videri. Et cū suspectis omnibus sedere eum in vltimo prohiberemus, ioculari, ut erat solitus, blandimento, & consuetudinaria mentis serenitate, respondit, quod molestos nos in hac sollicitudinis parte pateretur. Itā penè, antè vitā eius, quàm dulcedo, consumpta est.

Somno deinde vltimo exceptus, in mortis quietem dormiens transijt, sine vñlo, ut sese habent extrema, luctamine, nullas difficiles obitus moras sensit. Angelicis choris anima illa sancta, generosa, sincera, & ab omni contactu mundi incontaminata suscipitur. Multorum interea varijs visionibus somnus incurritur, quarum tamen vna omnium facies erat, quod scilicet sancto illi occurrerent officia sanctorum. Et verè illic in eodem media noctis puncto ecclesiam in occursum sancti corporis conuentus complenit, ut non nisi angelicis nuncijs suscitatus putareretur. Relinquitur vegetatum semper spiritu, plenum gratiæ corpus exanime: integrum siquidem vultus decorem facies omnibus grata seruabat. Probè vos ista nōstis, & multo plenius vos vobis, quàm sermo sufficit is: qui animorum meditatione describitis. Neq; vñus non magno sibi damno affici visus est, si conspectu corporis ipsius caruit, si non ut quenq; aut reuerentia, aut amor suaserat, osculum aut ori, aut quibuscunq; membris ipsius impressit, aut seretro, in quo sanctum illud corpus, magna fidei ambitione vestitum, maiore postmodum sepulcro admoventur penè nudatum. Nec enim peperit sanctitatis amictu eius pallijs fides, quæ preciosissimi muneris loco habuit, aliquam de velaminibus illius simbriam decerpisse. Certauit in exequijs illius vester affectus: refecistis in funere suo latentē adhuc inter vos peregrinationem meam: paupers me tã effusa in ipsum animi charitate. Quem enim illo die sua tecta tenuerunt? Aut quem non tanquam peculiari luctu obrutum basilicæ huic mœnia urbis huius dederunt? Pro magno munere habitum

Liberaliter
distribuit
pecunias
congestas
ab alijs.

Insignis fer
uor spiritus
eius.

Mentis ei
us vigor.

Sub mortē
quàm fue
rit religio
sè sollicitus.

Patrocina
sanctorum.

Magni viri
multa pati
untur.

Oratio eius
ad præse
ntum &c.

Bellum per
peruū carni
& vitijs in
dicendum.
Psalm. 149.

Præclara
sententia.

* diffuat.
Ope, si be
nè vtaris,
precium sa
lucis sunt.

Sub mor
tem graui
somo pre
mitur.

Suauiter &
feliciter ob
dormit in
Domino.
Multorum
visiones de
illo.

Corpus eius
examine
plenum
gratia.

Auidissimè
decerpunt
tur simbria
velaminū
eius.

Exequiarum eius in terra religio. Patrocinia sanctorum * praeferimus. bitum est, lecticae manum admouisse, aut ceruicem subiecisse. Vidistis non sine gloria vestra, gloriam eius. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat, & tam laeta erat habuisse talem, quam graue, talem amisisse: nec parum fidutiae dat sepulchri sui gratia. nam cuius hic ossa condidimus, in caelo vtrique patrocinia * praeferimus. Praelata tunc ante feretrum ipsius aromata & incensum vidimus: sed maiora de vestris mentibus Deus in tanto erga tantum pastorem affectu vestro odoramenta suscepit. Exultauit in gloria illius Dei gloria, & in dissonis diuersarum linguarum choris amor consonus.

In eius locum substitutus Hilarus.

Pius Dominus, qui stimulando animos vestros ad electionem paruitatis meae dedit, ne a sepulchro illius longe abessem, illud etiam vobis orantibus dabit, ne a vijs illius longe recedam: sed ut quicquid illum egisse cognouero, id sine expostulatione aliqua aut disceptatione factorum agere festinem. Vobis enim me, ut video, iam tunc per illum Deus genuit: vobis, licet indignum praeparauit: vobis ille me nesciens tanto labore quaesuit: vobis tam propensa solitudine & cura vtrunque erudiuit, quaerens in me fidei sicut sanguinis sui venam: vobis me tanto labore per literas, tanto per excursus suum ambitu ab insula, cui me, derelictis episcopatus eius principijs, secreti amore reddideram, non audeo dicere nesciens, fortasse praescius amouere satagebat, ut mihi iuxta sepulchri sui sedem in amore vestro patriam collocaret. Sed quid agimus, quod immaturum me maturo excessu tradidit? Non est nostrum, secretum aeterni regis in vltimo vel leuiter culpae iudicio. Non facile sentieris, quantum amisisset boni, si redintegratum vobis bonum vestrum fuisset. O magna & inclyta, Honore te, tua gloria: non indignum meritum tuum signis probari. Ipsa enim conuersatio tua plena virtutibus & admirationis nouitate praecelsa, perpetuum quoddam signum ministravit. Multam quidem tibi diuinitus signorum speciem indultam nouimus, quicunque propius assistebamus: sed in his tu minimam partem tuam computabas, maiusque tibi gaudium erat, quod merita & virtutes tuas Christus scriberet, quam quod signa homines notarent. Et tamen quod maius signum virtutis esse potest, quam signa fugere, & occultare virtutes? Et verum tam familiaris quodammodo oratio tua Christi auribus erat, ut efficacissimis precibus impetratum putem, ne virtutem tuam signa clamarent. Habet & pax martyres suos: Christi enim perpetuus, quam diu in corpore moratus es, testis fuisti. Illud enim stupendum quoddam adolescentiae tuae robur, perpetuo abstinentiae rigore tenuatum, & in illam quam vidimus, aspectus licet decore seruato, exilitatem redactum, crux vtrique quotidiana consumpsit: quam tamen sine vlla semper notabili superstitione seruasti, omnes semper nimietates, & cognatum nimietatibus gloriae fugiens appetitum. Nunquam in tuo ore, nisi pax, nisi castitas, nisi pietas, nisi charitas: nunquam in corde, nisi horum omnium fons Christus habitauit. Qui tibi, & per te plurimis charitatis, gaudij, pacis, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modestiae, continentiae fructus ministravit exuberantes in multiplicem copiam, & multorum salutem & gaudia: ut non immerito illi cantaueris: Qui timent te, videbunt me, & laetabuntur: Cui semper omne conuersationis tuae bonum ascripisti, illud assidue tibi ac tuisingerens: Quid enim habes, quod non accepisti? Aut si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Sed hoc magis tuum erat vitae tuae bonum, quo magis tuum negabas.

Vita eius sanctissima, perpetui instar miraculi fuit.

Quanta cum Christo familiaritas.

Fuit martyr Christi perpetuus.

Fructus spiritus.

Psal. 118.

1. Cor. 1.

Psal. 104.

Etiam dormiens, saepe exhortationis & orationis verba fudit.

In te commune omnium Deum desiderantium solamen fuit. Quidam gloriantur in huius vitae prosperis: tu contra in Deo exultare suadebas, resonantem affectum tuum voce blandae modulationis immurmurans: Latet cor quarentium Dominum. Nulla tibi maior, quam in orationibus & psalmis, voluptas. Tuis instantum sopore Christus insederat, ut interdum, quod expertus loquor, membris tuis placido sopore deuinctis, illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Saepe dormiens facillime exhortationis, saepe orationis affectu officiosissimo verba fudisti. Agebatur quippe in lectulo corporis requies mentis in Christo. Et quidem, prout quique altissimus, experti sumus: tu verum vnica semper omnium requies, quam alacer saepe referebas somnia, non aliquid praesagientia, neque aliqua in futurum anxietate sollicita, sed in quietis animae desiderijs excitata, martyrium scilicet, quod semper meditatione gestabas, credo,

Quam fuerit martyr cupido.

credo, interdum alludente, & prouocante cupiditate tuam Domino, tanquam excitata in fidem tuam persecutione peragebas. Et verum puto neminem diffiteri, tibi ad martyrium tempus, non animum, defuisse. Quotidiana siquidem in sincerissimis tractatibus confessione patris & filij & spiritus sancti testis fuisti: nec facile tam exerte, tam lucide quisquam de diuinitatis trinitate disseruit, cum eam in personis distingueres, & gloriae aeternitate ac maiestate sociaret. Memento itaque amice Dei, mememento iugiter nostri: Deo incoinquinatus assistis, canens illud canticum nouum, & sequens agnum quocunque vadit. Tu illi pedisequus, tu pro nobis patronus, orationum nostrarum interpres acceptabilis, & fortis assertor. Profusas ad sepulchrum tuum alumni gregis preces perfer: Impetra, ut conspiratione communi Sacerdos & populus, quae iussisti, quae docuisti, aliquatenus obtinere mereatur: Per Dominum nostrum Iesum Christum, qui te in gloriam suam assumpsit, atque cum patre suo sanctoque spiritu, uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen. Apo. 14.

VITA S. FVRSEI, CVIVS PRAECLARE ET PROLIXE MEMINIT BEDA VENERABILIS LIB. 3.

Cap. 19. Historia Ecclesiastica gentis Anglorum: ubi etiam multa ad verbum ex hac recitat vita. Extat in egregijs M. S. codicibus.

VIT vir vitae venerabilis, Furseus nomine: nobilis quidem genere, sed nobilior fide: seculi dignitate inter suos clarus, & in diuinorum gratia munerum praecipuus. Huius viri infantia, claris quibusdam miraculorum praesagijs apparentibus, pollebat. Summis etiam sacerdotibus per diuinam prouidentiam commissus, sacris literis & monasticis erudiebatur disciplinis. Crescente vero aetate, gratia prouidentiae erga illum bonorum affectuum quotidie crescebat. Erat forma praecipuus, corpore castus, mente deuotus, affabilis colloquio, amabilis ad speciem, prudentia praeditus, temperantia clarus, in interna fortitudine firmus, censura iustitiae stabilis, longanimitate assiduus, patientia robustus, humilitate mansuetus, charitate sollicitus, & ita cum decor sapientiae adornabat, ut secundum Apostolum, sermo illius semper in gratia sale esset conditus. Bonorum ergo operum gratia plenus, patriam parentesque relinquens, sacrae scripturae studiis aliquot vacabat annis: instructusque, monasterium in quodam construxit loco, ubi vndique religiosi confluentibus ad eum viris, aliquos etiam parentum suorum pia sollicitudine euocare curauit. Coloss. 4. Condit monasterium.

Hac ex causa dum patriam parentesque visitare properaret, ut inter illos sacri verbi semina spiritualibus seminaret eloquijs, quadam die corporis egrotantis molestia corripitur, ac deinde ad paternam, amicis suggerentibus, commigravit domum. Ille vero male habens, superque alterius manum innitens, quod volebat, perrexit: & haud longe a domo vespertinalem exorsus psalmodiam, & orationi intentus, tenebris subito circumdatus sterit. Nec enim pedes mouere infirmatus valebat, sed quasi iam mortuus, ad proximam deportatus est casam. Et cum se tenebrarum caligine circumdari vidisset, quatuor manus desuper ad se extensas conspexit, quae tenentes illum per brachia, niueis subuolabant pennis. Manus quippe sub pennis erant, quae illum ex vtraque parte sustinebant, & quasi per caliginem angelica cernebat corpora. Alius vero perueniens, mirifico splendentes fulgore, facies sanctorum cernebat angelorum: vel, ut certius dicam, claritatem eximia lucis ex ipsis angelicis intuebatur conspectibus, nec aliquid corrupto candido, & fulgureo gladio, claritate praecipuum se praecedere conspexit. Hi tres ceteros, splendentes pari fulgore, mirae suauitatis dulcedinem alarum sonitu, carminum modulamine, conspectus pulchritudine, illius animae inferebant. Canebant autem vno incipien-

Visio mirabilia.

minis, perspicuè distinctionem corpora non possent videre formæ.
Tunc vnus ex supernis agminibus armatum præcedentem angelum iussit ad corpus venerandum reducere virum, suamq; secum deferre debere sollicitudinem. Protinus ergo sancti obediens angeli, quò venerant, iter repedârunt. Tunc primò vir sanctus se corpore exutum cognoscens, à sanctis comitibus, quò se deferant, inquit: sanctusq; angelus à dextris consistens, dixit eum oportere proprium corpus suscipere, quoaduq; debitam reportaret sollicitudinem. Tuncq; vir sanctus tadio affectus separandi à societate angelica, dixit se ab eis separari noluisset. Angelus verò Domini sanctus respondit: Ad te, complera prædicta sollicitudine, suscipiendum reuertemur, cantabantq; dimidium versiculum, Videbitur Deus deorum in Sion. Tunc autem qualiter anima corpus intrauerit, huius carminis suauitate lætificata, intelligere non potuit. Tuncque in pullorum cantu, rosei coloris vultu perfusus, in momento temporis, angelicis celsantibus carminibus, audiuit verba admirantium plangentiumq;, qui vestimenta superposita remouentes, denudauerunt faciem eius. Tunc vir Domini circumstantibus dixit: Quid, stupentes, sonos inquietos emittitis? At illi respondentes, omnem rei referrebant ei ordinem, qualiter vespertinali hora transfisset, & quomodo vsque ad gallo- rum cantus corpus exanime in medio seruassent. At ille sedens, angelicamque claritatem ac dulcedinem mente reuoluens, de quali sollicitudine admonitus fuisset, pertrans, mœstus iam erat, quòd non habebat ibidem sapientem hominem, cui ea, quæ viderat, clarè exponere potuisset, nè reuertentibus angelis, cum inuenirent imparatum: petijtque & accepit sacri corporis & sanguinis communionem, vixitque infirmus ipso die & altero.

Rursus mi-
ra ei offer-
tur visio.

Media verò nocte tertia feria, parentibus & cognatis, multisque vicinis illustri-
virm visitantibus, tenebris irruentibus, pedes eius frigore ingratati duruerunt, mani-
busq; in oratione extensis, lætus excepit mortem. Recordabatur enim iucundissimæ
visionis, quam per eadem signa viderat antea: decedensque in lectum, quasi somno gra-
uatus, audiuit horribiles magnæ multitudinis voces, clamantium atque illum exire
compellentium: apertisq; oculis, nullum nisi tres supradictos sanctos vidit angelos,
duos utroque latere positos, tertium verò armatum ad suum stetisse caput. Mirumque
in modum humanis conspectibus ac vocibus priuatus, sanctos angelos vidit, ac illo-
rum cantica cum omni suavitatis dulcedine audiebat. Tunc angelus Domini, qui à de-
xtris eius erat, consolans eum, dixit: Noli timere, defensionem habens. Leuantibusque
eum angelis, nihil tecti aut domûs adspiciens, vlulatusque & clamores demoniorum
transiens, audiuit vnum ex illis dicentem: Antecedamus, ante faciemque illius bella
commoueamus.

Demones
cum angelis
lo pugnāt.

Rom. I.
Nota im-
probas dæ-
monum ac-
cusationes.

Tunc vidit nigram nubem, à sinistra parte crispantem, ante faciem illius bellicam
aciem constituentem. Corpora demonum, inquantum animæ illius apparere por-
rant, plena deformitate & nigredine erant, collo exte-
rore plena, capite in similitudinem cacabi intumescente. Quando verò volabant, ve-
quando pugnabāt, nullam corporis formam, nisi horribilem & volaticam vmbra-
dere poterat. Sed quis prudentium lectorum ignorat, hæc etiam de immundis spiri-
tibus ad terrorem videntis animæ fieri? Et facies eorum nunquā potuit videre propter
horrorem tenebrarum, sicut nec sanctorum angelorum propter nimiam claritatem.
Bellicantis verò dæmonia ignitas sagittas iactabant contra illos, sed angelico scuto
omnia tela nequissimi extinguebantur. Cadebant verò aduersarii ante conspectum
pugnantis angeli, qui quasi rationem posuit cū eis, dicens: Nolite tardare iter nostrum,
quia hic homo non est particeps perditionis vestræ: contradicente aduersario ac bla-
spemate, iniustum esse Deo, hominem peccatoribus consentientem, nihil damnatio-
nis habere, cū scriptum sit: Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt faci-
entibus, digni sunt morte. Pugnante verò angelo, existimabat vir sanctus, clamorem
pugnæ & vociferantium demoniorum in omni terra audiri.

Cum;

Cumq; victus satanas, sicut contritus coluber, caput releuasset venenosum, dixit: Ociosos sermones sæpè protulit, non debere eum illasum vita perfrui beata. Sanctus angelus dixit: Nisi principalia protuleritis crimina, propter minima non peribit. Accusator antiquus dixit: Nisi remisieritis hominibus peccata eorum, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Sanctus angelus respondens, ait: Vbi se vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Diabolus dixit: Non est scriptum, Si vindicetis: sed, Si non remiseritis de cordibus vestris. Sanctus angelus excusans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, sed consuetudine humana continuit. Diabolus respondit: Sicut accepit malum ex consuetudine, ita accipiet vindictam à superno iudice. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Deum. Ter victus inimicus, viperea restaurat venena, dicens: Si iustus est Deus, hic homo non intrabit in regnum cælorum. Scriptum est enim: Nisi conuerſi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minime impleuit. Sanctus angelus dixit: Iudicemur ante Dominum. Præliante sancto angelo, contriti sunt aduersarij.

Tunc sanctus angelus, qui à dextris eius erat, dixit: Respice mundum. Tunc vir sanctus respexit, & vidit vallem tenebrosam sub se in impositam, & vidit quatuor ignes ibidem in aëre, aliquibus spatijs à se distantes. Dixitque rursùm sanctus angelus: Qui sunt hi ignes? Vir Domini se nescire respondit. Cui angelus sanctus dixit: Hi sunt quatuor ignes, qui mundum succedunt, postquam in baptismo homini omnia peccata dimittuntur, per confessionem & abrenunciationem diabolo, & operibus eius & pompis. Vnus est mendacij, cum hoc, quod in baptismo abrenunciare satanæ & omnibus operibus eius promiserunt, minimè implent. Alter cupiditatis, cum mundi diuitias amoris caelestium preponunt. Tertius dissensionis, cum animos proximorum etiam in superuacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cum infirmiores spoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Ignis verò crescens in maius, effectus est vnus, & illi appropinquabat: timensque ignem minacem, sancto angelo loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui respondit angelus: Quod non accendisti, non ardebit in te. Licet enim terribilis sit & grandis iste ignis, tamen secundum merita operum singulos examinat: quia vniuscuiusque cupiditas in isto igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam voluptatem, ita & anima ardebit per debitam poenam. Tunc vidit sanctum angelum præcedentem ignem, flammamque diuidere in duos muros vtroque latere: & duo sancti angeli erant vtroque latere, ab igne qui defendebant eum.

Vidit quoque quatuor dæmonia immunda, per ignem volantia, bellum horribile in
 medio ignis constructa. Et dixit vnus ex illis: Seruus, qui scit voluntatem domini Luc. 12.
 sui, & non facit digna, plagis vapulabit multis. Sanctus angelus respondit: Quid enim
 iste de voluntate Domini sui non adimpleuit? Satanas respondit: Dona iniquorum re-
 pentiam. Sanctus angelus respondit: Credidit enim quod vnusquisque eorum egisset pœ-
 nitentiam. Diabolus dixit: Antè debuit probare pœnitentiæ perseverantiam, & sic fru-
 ctus suscipere. Munera enim excitant oculos sapientium, & pervertunt verba iusto-
 rum, Sanctus angelus respondit: Iudicemur ante Dominum. Fallax diabolus succum
 bens, in blasphemias contra authorem erupit, dicens: Vsq; nunc æstimamus Deum
 esse veracem. Sanctus angelus respondit: Quid enim aliud est? Procacissimus dæmon
 dixit: Quia omne delictum, quod non purgatur super terram, in cælo esse vindicandum
 promissit, per Esaiam prophetam clamans: Quod si nolueritis, & me ad iracundiam pro-
 vocaueritis, gladius deuorabit vos. Hic homo non purgauit delicta sua in terra, nec
 vindictam hic recipit: vbi est ergo iustitia Dei? Sanctus angelus increpans in eos, dixit:
 Nolite blasphemare, dum nescitis occulta Dei iudicia. Diabolus respondit: Quid enim
 hic occultum? Sanctus angelus dixit: Quandiu speratur pœnitentia, comitatur ho-
 minem diuina misericordia. Satanas respondit: Sed nullus tamen hic est locus pœni-
 tentiæ. Angelus respondit: Profunditatem mysteriorum Dei ignoratis: fortasse ete-
 nim erit. Diabolus dixit: Discedamus ergo, dum iudicandi ratio non est.
 Alius verò dæmon dixit: Nonne hic est locus iudicii?

Alius vero satellitum eius dixit: Adhuc restat illi angusta porta, per quam nisi pauci non intrans: ibi illum superare poterimus: Diliges proximū tuum sicut teipsum. Sanctus angelus respondit: Vir iste in proximos suos operatus est bona. Aduersarius respondit: Non sufficit operari bona, nisi etiā sicut semetipsum proximū dilexerit. Sanctus angelus respondit: Fructus dilectionis, est bona operari: quia Deus reddet unicuique secundum opera sua. Rom. x.

орсга

opera sua. Improbis demon dixit: Sed quia verbū Dei diligendo non impleuit, dānamus est. Pugnate turba nefanda, sancti angeli victores suere. Victus sex vicib⁹ diabolus, more suo in blasphemiam erupit, dicens: Si Deus iniquus non est, & si mendacium, & verborum illius transgressio ei displicet, vir iste poenarum expers non erit. Promisit enim seculo abrenunciare, & e contrario seculum dilexit, contra Apostoli præceptum, dicens: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Virum ergo hunc nec propriæ sponsonis sermo, nec Apostoli prohibuit sententia. Sanctus angelus respondit: Non sibi soli ea, quæ sunt seculi, sed omnibus indigentibus dispensanda dilexit. Nefandissimus diabolus dixit: Qualicumq; modo diligatur, contra præceptum diuinum est, & contra sponsonem Christianitatis in baptismo. Victis aduersarijs, angelis vinctibus, rursus diabolus ad callidas eouertitur accusationes, dicens: Scriptum est, Nisi annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius requiram de manu tua. Hic non annunciauit dignè peccantibus poenitentiam. Sanctus angelus respondit: De hoc enim tempore scriptum est. Prudens in tempore illo racebit, quia tempus pessimum est. Quando enim auditores despiciunt verbum, lingua etiam doctoris loqui prædicitur, dum videt quod audita prædicatio despiciatur. Accusator antiquus respondit: Ille tamen vsq; ad passionem annuciare debet, nec consentire, nec tacere.

In omni verò contradictione demonum prævalida nimis exitit pugna, donec iudice Domino triumphantibus eius angelis, contritis deuictisque aduersarijs, immensa claritate vir sanctus circumfusus est, sanctorumque angelorum choris concinentibus: Nullus labor durus videri debet, nullum longum tempus, quo gloria æternitatis acquiritur, quæ latitia simul & dulcedine completur. Tunc sursum adspiciens, vidit immensa agmina, eximia claritate fulgentia, angelorum præcedentium, sanctorumq; hominum aduolantia, quasi alis immensa coruscationis circumdantia eum, omnemq; formidinem ignis ac deformium spirituum terrores procul abiciens. Conspectus verò duos venerabiles viros illius provincie, in qua ipse vir Domini Furseus notus erat: quos videns obisse credebatur. Hos præfules cunctorum memoria vsq; ad nostra tempora celebrati: propiusq; ad se accedentes vidit, ac familiariter propria dicentes nomina: qui vocabantur Boëanus & Meldanus: & loqui cum eo coeperunt. Tunc adspiciebat magnam cæli serenitatem, & duos angelos proximam cæli iucunditatem repentes, quasi per ostium intrantes æthereum, ac repente circa illos magnitudinem claritatis, & quasi per quatuor choros cantantium multitudines angelorum ac dicentium: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Tunc anima illius dulcedinem supernæ modulationis ac sonitum ineffabilis latitiæ, intra cælum sonantis intendente, circumfunderunt eam agmina angelorum, stantia à dextris eius, de quibus vnus ait: Scis, vbi agitur hæc latitia & gaudium? Illo respondente se nescire, sanctus angelus respondit: Apud supernum conuentum, vnde & nos sumus. Tunc mens omnem laborem tribulationis obliuiscens, immensa complebatur latitia: quia superna audiens carmina. clarius & modulatiùs resonare, pro se sola decantari computabat, admitansq; ait: Magnum est gaudium, hæc auscultare carmina. Cui dixit angelus Domini: Hoc auditu nos pro ministerio dispensationis humanæ sæpè priuamur, & quod nos annunciendo laboramus, demonia humana corrumpendo corda dissipant.

Rursumque angelus Domini beato viro, ad carmina caelestia audienda intento, loquitur: In hoc caelesti regno nulla vnquam tristitia, nisi de hominum perditione fieri potest. Tunc prædictos sacerdotes cum ingenti claritate à secrete cæli procedere angelica forma radiantes, & ad se venire conspiciunt, ac sibi ad seculum redire præcipiunt. At ille tacens, & huius nuncijs tristitia stupefactus, in momento reuersus est, sanctis angelis cum reportantibus: præfati verò viri venerabiles spatium poscunt cum eo loquendi, & dicunt: Quid times? Vnius dici iter est, quo laboraturus es. Prædicans ergo, omnibus annuncia, quia in proximo est vindicta. Beato autem Furseo interrogante de mundi fine, aiunt finem creaturæ etiam tunc non esse, quanuis in proximo sit: sed famis & mortalitatis plagis humanum genus esse vexandum: quod etiam signo Solis, eodem radios suos præterito anno abscondisset, in modum lunæ iugiter splendente significatum est. Duo verò genera sunt famis: vnum in abundantia sapientiæ intelligendi verbum Domini, & non implendi: aliud verò, tenacia mentis in abundantia diuitiarum: sed de vna radice amaritudinis generantur. Sicut enim avarus non impletur pecunia, quia

Ezcc. 3.

Amos 5.

Sententia memorabilis.

Boëanus & Meldanus Episcopi cum eo loquuntur.

Famis duo genera.

anaritia amaritudo non sentit dulcedinem de perceptis bonis, inhiando ad ea, quæ illi citantur: sic etiam sermonis Domini dulcedinem, malitiæ amaritudine occupata & detenta non sentiunt animæ. Mortalitas verò propter Dei patientiam, modicum quidem detenta est: sed quicumque hæc signa videt, vel monita sanctæ scripturæ despicit, si non egerit poenitentiam, mors illius proxima est.

Et quauis omnibus diuina monita contemnentes superni iudicis ira iam iam imminet, maxime tamen super doctores ecclesiæ ac principes furor illius iratus est: quia percunt animæ fidelium per huius mundi illecebrosa vitia, per suggestionem militantis diaboli, per negligentiam Doctorum, per mala exempla prauorum principum. Doctores namque, prophetarum libros considerantes, intelligant, & quale sit hoc tempus, cognoscant. Viri namq; dimidij operis sunt: quia per omnipotentis Dei misericordiam alij largitatis gratiam sunt adepti, sed carnis incontinentia sunt lubrici: Alij verò corpore quidem sunt casti, sed avaritiæ æstibus sunt cupidi. Alij quoque habent gratiam lenitatis, sed rancore animi sunt pusillanimes. Alij autem non recordando iniurias suas, citò ignoscunt: sed minus cor cautè custodiendo, citiusq; irascendo, rixas prouocant. Alij quod Deus singulis largiendo donauit, in hoc illi, quasi proprio labore acquirentes, gloriantur. Alij verò dum qui impugnabant, eos denicerunt, corde vigili & bonorum operum contra instantia eos vincere omittunt. Sunt quoque nonnulli, qui spiritalibus vitijs impugnantur: sed his omisiss, corpus in abstinentia affligunt, Verbi gratia: Nocturnas illusiones pati, magnum crimen existimant: superbiam verò quæ angelos de supernis deiecit, pro nihilo computant: avaritiam, quæ primum hominem de paradisi expulsi amoenitate, non execrantur: nec inuidiam, per quam parricida Cain fratrem suū Abel interfecit: Falsum quoque testimonium, per quod Saluator damnatus est, aut blasphemiam non execrantur: non considerant, quales vel quantæ vindictæ super eos, qui talia egerint, ventura sunt. Multi enim cibis, quos Deus ad percipiendum eum gratiarum actione creauit, abstinentes, hæc nefanda quasi licita sumunt: hoc est, superbiam, avaritiam, inuidiam, falsum testimonium, blasphemiam: per quæ detrahendo, quasi carnes proximi cum sanguine illius comedunt: & quæ leuiores sunt in Dei iudicio, grauiora iudicant: grauiora verò, leuiores putant. Omnis ergo doctor singulis vitijs congrua debet opponere medicamenta. Nam qui hæc vitia leuiores esse aut gula aut fornicatione existimat, animarum inimicus potius, quam doctor, iudicandus est.

Curatio ergo superbiæ, est increpatio coram omnibus, humiliatioq; crebra in luto & cinere. Avaritiæ verò medicamentum, est largitatis dispensatio in vniuersos per beneuolentiam & benignitatē. Medicinam autem facit falso testi, humiliter confiteri ei, in quem falsa congestit verba, & ab eo indulgentiam supplicare. Blasphemiam quoque malum, medicamento sanatur per humilitatem subiectionis, & per linguæ ab omni inutili locutione refranationem, atq; per orationis instantiam. Contraria enim vitia, contrarijs virtutibus curantur. Principes ergo & doctores ecclesiæ Christi, animas fidelium ad poenitentiam lamentum post culpas prouocent, & eas spiritali pastu doctrina, ac sacri coenæ participacione solidas reddant. Nolentes verò excommunicent, ne reatum damnationis de neglectis sustineant, vltimum pro vite, & alium pro oliua plantantes, dum plus terrenum & infructuosum laborem diligunt, quam charitatem, quæ omnium radix est & culmus esse dinoscitur bonorum operum.

Contra doctores iratus est Dominus, eo quod diuinos libros negligentes, curas huius mundi cum omni dilectione gerunt. Si enim legentes prophetarum dicta intelligerent, contingeret, quod nec is, qui à mortuis resurrexit, plus timoris atq; compunctionis, quam illa, audientibus inferre posset. Sed nemo est qui prohibeat, aut qui propellat. Rex enim & sacerdos, vnusquisque secundum quod rectum sibi videtur, hoc facit. Cautus verò & radix omnium malorum, est superbia. Populus enim contra regentem erigitur, clerus contra sacerdotem, monachi contra abbatem, filij contra parentes, iuuenes contra seniores superbiendo dissentiant. Sed sicut vnusquisque eorum subiectus, prælati sibi non didicit obedientiam humilitatis exhibere: sic iusto Dei iudicio agitur, ut illi ceteris prælato nullus humilietur: & quod ab illo superbiante alius iniuste sustinet, ille ab alio per districti iudicis iustitiam dolens sufferat. Malum ergo superbiæ, quod supernam angelorum curiam destruendo corruerat, præsens quoque seculum inordinatè

Bona sua qui vitijs corrumpant.

Gen. 4.

Vitia contrarij curanda vitia.

Superbia, malorum omnium causa.

Suo quisque munere ut fungi debeant.

Deo gratissimum boni operis sacrificium.

Poenitentia agenda.

dinatē peruertendo destruit. Conuersus quoque ad beatum Furseum præfatus facerdos Boëanus, qui hæc diligenter perorabat, ait: Vitam tuam, creaturis Dei vtendo, serua: omne quod malum est, abnegando respue. Esto sicut fidelis dispensator, nihil tibi præter victum & vestitum vendicans, sisque in offerendo lucro, sicut in augendo, temperatus. Qui enim sic libenter donat, sicut donatum suscipit, os mutorum aperire poterit, nihil mendicans, nulli negans. Deo odibile est, aliena petere, & propria retinere. Pauperibus enim & vinctis conuenit petere: habentibus autem, egenis dispensare. Eleemosynæ verò, nullo rogante, dispensandæ sunt pauperibus. Bona quoque in omnes homines operanda sunt, maximè in domesticos fidei. Iniquorum verò dona in pauperes & omni solatio destitutos impertienda sunt. Nulla ergo discordia in ecclesia Dei sit, sed qui in plebe sunt, apostolico ordini & doctrinæ sanctæ insistant. Qui verò in monasterijs degunt, cum silentio operantes, suum panem manducant. Sunt verò nonnulli, qui à doctrinæ officio se excusant, & propter curas seculi in publicum profiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli proximis abscondunt: seculi verò causas seu contentiones in publico agentes, mortiferæ cupiditatis venenum publicè eorum cordibus infundunt. Te ergo ipsum nec semper remotum, nec semper in publico decernas: sed quando te remotum esse volueris, omni custodia te ipsum serua, omnia diuina obseruando præcepta. Et quando in publicum processeris, ad animarum salutem, non ad huius mundi inhianda lucra, animum intentum adhibeto. Sed & si quis tibi prima hora diei dona contulerit, & ante vesperum poenituerit, sicut libens suscepisti, ita hilaris ei restitue. Nullam quoque patrimonio custodiam, nullam curis huius seculi intenti cordis diligentiam adhibeas: sed omnibus aduersantibus vel contrariis, puri pectoris indulgentia, bona pro malis rependas, pro inimicis summum supplica Deum. Qui enim cordis lenitatem contrariis & sibi resistentibus illèsam seruauerit, omnium ferarum & bestiarum ferocitatem in mansuetudinem conuertit. Nullum enim boni operis sacrificium sic Deo acceptabile est & probatum, quàm patientissimi cordis contra omnes iniurias lenitatis mansuetudo, pro qua omnia aduersa ac damna, quasi lucra & prospera, spe futuræ remunerationis lætus, Domino iuuante, suscipit.

Duo enim humanæ animæ inimici esse probantur, diabolus & mundus: & unusquisque eorum vicissim alterius dilectionem insinuat, ut per hoc, quod anima mundi huius illecebris subternitur, ab aduersario vincta & possessa teneatur. Vade ergo, terra huius Hybernæ principibus verbum Dei annuncians, ut relicta iniquitate, per poenitentiam ad salutem perueniant animarum. Tum deinde excellentioribus sanctæ ecclesiæ sacerdotibus hæc ipsa annuncia, quod omnipotens Deus zelotes est, si plùs amant seculum, quàm ipsum. Negligentes enim animarum utilitates, lucris huius seculi deserviunt, & ad mortem seram prædicant poenitentiam: & tunc eorum dona suscipientes, ignem de illorum tormentis perferunt.

His dictis, supernum illud angelorum cælo receptum est agmen, beatoque Furseo cum tribus angelis solis ad terram reuersuro, maximus appropinquabat ignis. Sed angelus Domini, sicut antè, medium diuidens sindebat ignem, virumque vnum ex igne profluentem vidit, daemones illum proijcientibus: qui veniens super humerum eius, maxillam maxillæ eius impressit. Cognoscebat autem virum, quia ei vestimentum proprium moriens perdonauit, humerumque eius ac maxillam incendens, ab angelo sancto in ignem, vnde exiit, proiectus est. Angelo autem, qui à sinistris volabat, inter beatum virum & ignem stante, dexter illum virum angelus in flammis proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Nolite repellere, quem antè suscepit: & sic ut eius bona suscepit, sic de poenis eius particeps esse debet. Angelus Domini respondit: Non propter auaritiam, sed propter animam eius liberandam suscepit. Cessauitque ignis. Tunc dixit angelus Domini: Quod incendiisti, hoc arsit in te. Si enim huius viri, in peccatis suis mortui, vestimenta non suscepisses, nec poenæ illius in corpore tuo arderent.

Prædica ergo omnibus, quod poenitentia agenda est, & à sacerdote suscipienda usque in extremam horam: sed tamen nisi poenituerit, nihil substantiæ eius suscipiendum, nec corpus eius in sancto sepeliendum est loco. Viuo tamen prædicetur acriter, quatenus cor illius amaritudo compunctionis tangat, tangensque purget, omnibusque pristinis renuncians iniquitatibus, eleemosynas vbertim pauperibus distribuat. Nihil tamen exinde

exinde à sacerdote ei prædicante suscipiatur, sed iuxta sepulcrum eius bona illius pauperibus diuidantur, ne in aliquo iniquitatis illius particeps sit. His atque alijs sanctæ exhortationis sermonibus instructus, super rectum ecclesiæ inter sanctos constitit angelos, suumque corpus considerans, nec parietes domus, nec turbam lugentium, nec ipsa corporis indumenta videre potuit: iubereturque ab angelo proprium cognoscere & resumere corpus.

Tunc ille quasi ignotum cadauer timens, noluit illuc appropinquare. Cui respondit angelus: Noli timere hoc suscipere corpus, quod sine vlla repugnatione infirmitatis vel victorum expugnantium, quauis inualidum, sanum tamen habere poteris. Concupiscentias enim illicitas in hac tribulatione superasti, ut vetera contra te non praualeant. Tunc vidit pectus illius corporis aperiri. Dixitque ei angelus: Reuiuiscens corpus tuum, aqua fontis superfundatur, & nullum dolorem, nisi tantum contremationis, sentire poteris: Benefacientemque te omnem gressum tuum usque in finem videbis, & sic te lætum beneque operantem suscipiemus. Exurgens autem vir sanctus quasi ex profunda mortis quiete, conspiciensque parentum multitudinem vel vicinorum, siue etiam clericorum, ingemiscensque magnitudinem humanæ stultitiæ, arduumque & difficilem transitum admirans, magnitudinem quoque remunerationis peruenientibus ad beatas sedes, singulis per ordinem annunciabat: cumque viuā superfusus esset aqua, incendium inter scapulas illius, quod de iniquo sumpsit viro, & in facie eius apparuit, mirumque in modum quod anima sola sustinuit, in carne demonstrabatur. Egressus inde, verbum Dei prædicabat, & ea, quæ viderat vel audierat, omnibus populis Scotorum annunciabat.

Erant verò in illo incomparabilis gratia, nihil terrenum usquam perente, omnipotentique Deo se tribuente: Prælati & subditi, æqualibus & minoribus, magnatibus & reprobis timendo: humilibus & contemptoribus seculi imitando, omnibus bonis amabili, iniquis & peccatoribus terribili, diuinisque virtutibus claro. Ex obsessis corporibus demonia fugabat, & pauperes recreabat. Dumque vnius anni spatio Hybernæ insulæ populos per doctrinæ studium circumire studisset, instabat dies anniuersarius, quo resurrectionem à corpore sublatus viderat, memorans semper vnius diei iter sibi fuisse iniunctum. Multis denique sapientibus ac religiosis cum comitantibus viris, eadem nocte molesta corporali correptus est, in soloque tantum pectusculo vita palpitare, vidit angelum Domini ea, quæ ad opus prædicationis sunt congrua, sibi annunciantem, & vnius diei iter exponentem, ac duodecim annos in opere prædicationis completurum prædicentem: quod & ita factum est. Completis verò annis decem, omnibus sine personarum acceptione verbum Domini annuncians, & irruentium populorum multitudinem non ferens, aliquantorum etiam animos inuidia stimulante contra se commotos esse deprehendens, reliquis omnibus, quæ habere videbatur, paucis cum fratribus ad infulam quandam paruulam in mare profectus est, atque exinde non multum post de Hybernâ peregrina litora petens, per Britannias in Saxoniam transuectus est: vbi honorificatus à Sigeberto rege & susceptus, verbo Domini Barbarorum mitigabat cor.

Completis verò duodecim annis, quos angelus prædixerat sanctus, quadam infirmitate correptus, angelica fruitur visione: vbi etiam de prædicationis instantia admonitum adiuuandi finem audiuit: tertiumque diem neque horam. Quod vir Deo Math. 25, preceptum admonens: Vigilate, & orate: quia nescitis diem neque horam. Quod vir Deo Math. 25, plenus intelligens, locum monasterij à prædicto rege sibi traditum accelerauit constructione. Quod monasterium in quodam castro constructum, sylvarum & maris vicinitate amicum, rex gentis illius Anna, ac nobiles quique, tectis & muneribus adornarunt. Anna, rex Orientalis Anglorum, His ite gestis, vir sanctus ab omni seculi, atque ipsius monasterij cura alienare se cupiens, cum sapientibus fratribus hoc tractauit. Habuit enim secum reuerentissimos & spirituales viros, qui exemplo tanti viri, & in monasterij probatione, & in diuersis laboribus vite, ad humilitatis & charitatis gratiam profecerant, inter quos etiam germanos proprios habuit, Foillanum, sanctum admodum virum, cui etiam sancti monasterij & animarum dereliquit curam: alterum verò Vltanum, diuturna monasterij probatione ad eremicalē vitam instructum, multis iam annis ab eodem electam: qui derelictis omnibus curis & rebus, nudus ad fratrem suum, qui iam theorica pascēbatur vita, solus profectus est. Labori hi duo quotidiano & orationibus continuis deservientes, annum

Red ueritur anima Fursei ad corpus.

Incomparabilis in Furseo gratia.

Angelum videt.

Hanc Saxoniam, vocat Beda provinciam Orientalium Anglorum.

Anna, rex Orientalis Anglorum.

Furfus in
Gallia con-
stit mona-
sterium.

Obitus S.
Furfci.

Corpus eius
post 4. an-
nos adhuc
incorruptu.

integrum ibidem philosophabantur. Tunc quibusdam causis ingruentibus, à po-
pulo & rege altioris ingenij ad consilium vocatus, immò etiam compulsus, desidera-
tum sibi eremi dereliquit locum, omniaque animo peruigili tractans, ac turbatam
esse prouinciam gentilium incursione prospiciens, nec ibi diuturnum monasteriale
ordinem perpeniens, ad Galliarum litora dimissus, ordinatis omnibus, causa visendi
Romam nauigauit: ibique à Francorum rege Clodoueo & Patritio Erchenaldo ho-
norifice susceptus, monasterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, construxit.
At non multò post fratribus ordinatis, cum rege & Patritio iter agens, infirmitate cor-
ripitur. Ibiq; illo diu iacente, & virorum nobilium, vel ipsius reuerentissimi regis vi-
sitatione frequentato, ab ore illius sermonis gratiam & condimentum vitæ assume-
bant æternæ. Et sic præsentia relinquens, ad æterna migravit regna. Corpus verò illius
ab illustri viro Erchenaldo Patritio retentum causa ecclesiæ, quam sibi magno opere
construxerat, in villa, cui Perona vocabulum est, ponitur. Et quia ipsius ecclesiæ de-
dicatio intra triginta parabaturs dies, in quodam loco in porticum interim corpus san-
ctum summa cum diligentia custoditur, ac post tot dies ita illæsum inuenitur, ac si ead-
em hora de hac luce fuisset egressus. Reuerenter ergo iuxta morem prope altare re-
conditur, ibique annis serè quatuor demoratur. Constructa verò ad orientalem par-
tem altaris domuncula, ibi post tot annos immaculatum corpus à reuerendissimis
subiectum episcopis Eligio & Autberto, transfertur sine vlla putredine. Vbi etiam re-
cta fide potentibus, merita illius clarescunt diuinis virtutibus, adiunante Domino no-
stro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculo-
rum, Amen.

PASSIO BEATORVM MARTYRV, BERAR-
DI, PETRI, ACCVRSII, ADIVTI ET OTTONIS,
discipulorum beatissimi patris Francisci.

16. IANVAR.

S. Fraciscus
proficisci-
tur ad Sul-
thanum.

Veniunt in
Lusitani-
am.

Sanctorum martyrum Berardi, Petri, Accursii, Adivti &
Ottonis festiua gaudia nobis, fratres charissimi, celebra-
tibus, ipsorum quoque ordinem martyrii breuiter sermo
perstringat: vt quò illi per lucis vitæque contemptum, ter-
rena quæque calcauerunt, eò mens nostra ad sublimiorem
virtutum palmam se erigat. Beatus nanque Franciscus,
Minorum pater & fundator inclitus, cum diuina cerne-
ret reuelatione se & suos pro aliorum salute vocatos, et-
iam impia Mahometica legis obseruatores pro posse de-
ducere ad lucem fidei cupiebat. Vnde anno à sua conuer-
sione vndecimo multis cum periculis iter aggressus, vt ipse
thani adiret præsentiam, ad Miramolini regnum præsentem destinauit sanctos, vt ipse
Orientis, illi Occidentis populis Mahometicis salubre Christi prædicantes euangeli-
um, quasi totum ad Christum conuerterent mundum. Hos autem potissime pater be-
atus diuinitus reuelatos elegit, in quibus diuina virtus, rerum gestarum gloria, &
splendidissimis actionibus illustrata clarebat. Quibus vt itineris laborem cum obedi-
entia merito suscipere, fratrem Vitalem, virum vtique omni sanctitate & discretio-
ne præcipuum, in prælatum præfecit.

At illi omnem spem & cogitatum in Dominum iacentes, & beati Patris pijs sermo-
nibus & orationibus confortati, iter aggressi, tandem in Aragoniam perueniunt. Vbi
pater eorum Vitalis, diutini languoris morbo præuentus, diuina putans voluntate su-
um iter impediri, ceteros abire permisit. Haud multo post interiecto tempore, Colim-
briam Portugaliæ regni vrbe deuenientes, ad reginam Oracham nomine se con-
lerunt. Apud quam per aliquot dies commorati, ipsius precibus deuotissimis victi, vt
ipsius vitæ terminum demonstraret, suppliciter Dominum rogauerunt. Factumque est,
vt primò martyrii sui ordinem, & deferendas suas Colimbriam reliquias, ac ab ea ho-
norifice suscipiendas, & post vitæ ipsius exitum reuelarent: quod & rei demonstrauit
euentus. Siquidem post eorum sacra ossa, ab eadem regina in monasterio sanctæ Cru-
cis de Colimbria condita, paucis enolutis diebus, matutinali hora iuxta sanctorum
vicini-

vicini, deuota regina debitum humanæ carnis exsoluit. Hora verò eadem Petrus, or-
dinis Canonico monasterij sacrista, & reginæ confessor, vi omni sanctitate præcla-
rus, præfatos quinque martyres indicibili claritate circumdatos, & Minorum fratrum
multitudinem numerosam matutinales Horas in ipso sanctæ Crucis templo decantan-
tes vidit. intellexitque quò ibi conuenerant, vt exequiarum cultum debito honore
præfate reginæ impenderent. Et miranti de reginæ transitu, vnus eorum dixit: De regi-
næ transitu nihil dubites. nobis enim egredientibus, nūcius tibi aderit. Quod & statim
factum est: vt in hoc vno simul appareret, quòd prælibati sancti prophetiæ spiritu pleni
fuerant, & præmonstrata visio authentica redderetur.

Igitur apostolici viri ab ipsa regina recedentes, Alanquearium ad Sanctiam, Sanctij
regis filiam, reginam vtique Deo deuotam, perueniunt. At illa secularibus vestibus su-
perindutos, quia aliter non erat ipsis transeundi facultas, Hispalim quæ nunc * Sibilis * Sibilis
dicitur, transmisit. Vbi secularibus abiectis indumentis, ad infidelium Mesquitam, vt
predicarent, accesserunt. Impetu autem facto, repulsi & verberibus pluribus laniati,
non à concepto spiritus seruire deficientes, aulam ingressi, fidem Mahometicam da-
mnantes, Christum corā rege prædicauerunt. Rex verò in futurorem versus, eos decapi-
tari præcepit. Filius autem regis naturali quadam pietate illis compatiens, paterni furo-
ris ardore compresso, vt maturius in his ageretur obtinuit. At rex seniorum habito
consilio, post publicam Christiani nominis ex alta turri, vbi primò retrusi sunt, prædi-
cationem, post etiam squalidi carceris oppressionem, ad se vocatos, misericordiam
pollicens, auertere nitebatur à Christo. Cui illi: Vtinam tibi rex misericordiam, quam
nobis prestare niteris, maturiori vsus consilio ipse tibi præstares. Age, quod malueris.
Corpora eripere pores, sidera loca animas detinebunt. Stat nobis firma promissio, &
pro præsentem morte immortalitatis dono fouebimur. Tunc rex eorum immobilem ani-
mum cernens, Marochium cum quibusdam Christianis destinauit.

Inter ceteros verò, qui Marochij morabantur, Christianos erat dominus Petrus In-
fans Portugaliæ regis frater, & regis Marochiorum ductor exercitus. Hic siquidem in
sua fratres recipiens domo, pio venerabatur affectu. At illi quòd facturi venerant cogi-
tantes, omni sublato timore, vbiunque collectos Saracenos videbant, Christum præ-
dicabant. Contigit autem semel regem Miramolinum ipsos in legis suæ authorem
& ad Christianorum terras, datis à domino Petro Infante comitibus, deduci. Verum
illi martyrii desiderio flagrantem, dimissis in via comitibus, iterum Marochium reuer-
tuntur. Quo audito, rex ira vehementer efferebatur, præcepitque vt terribili carcere
conclusi, fame sitique interficerentur. Stant igitur beati vinculis innodati, & diuina su-
per infideles manus aggrauatur. Nam intensi vltra, quàm humana patitur natura, calo-
res & æris intemperies sic infirmos affecit, vt iam clarè cernerent, quòd pro sanctis
suis sit diuina vltio infecuta. Ex quo rex perterritus, à vinculis absolutos, illæsos abire
permisit. Mirabile dictu: Cum per viginti dies fuerint sine aliquo corporali cibo carce-
ribus inclusi, sola diuina virtute refecti, sic inuenti sunt fortes & alacres, vt merito in
stuporem conuerterent se videntes.

Iterumque ad Christianorum plagas missi, relictis comitibus, secundo Marochium
reuerunt. Interim contra sibi rebelles rex exercitum mittit, & dominus Petrus Infans
secum fratres adducit. Redeunt autem cum victoria Marochium Saraceni simul &
Christiani, per triduum aquam non reperientes, nimio sitis ardore cruciabantur. At
Berardus, sanctæ Trinitatis cultor, tanto compatiens hominum labori, oratione cum
ceteris præuia, breui paxillo terram fodiens, aqua à Domino impetrata, iumentorum
sitim extinguit & hominum. In ipso verò loco nec fons antè visus fuerat, nec post. Re-
uersi autem Marochium, seruabantur nè prædicarent: sed illi quadam sexta feria in
publicum proruperunt. At iussu regis cuidam principi, qui aquæ miraculum viderat,
decapitandi traditi sunt. Quos præcepit carceri mancipari. Ad locum igitur carceris
adducti, alapis à ministris & varijs sunt opprobrijs saturati. Post triduum verò de carce-
re tracti, nudi & manibus post terga ligatis, durissimis flagellis afflicti, tandem impio
iudici sunt præsentati. At ille cernens eorum in fide constantiam nulla posse ratione
mutari, iterum iussit durissimè tandiū virgis & fustibus cadi, donec penè viscera appa-
rerent & ossa. A ministris etiam feruente oleo & aceto vulneribus infusus, per totam

Visio Petri
reginæ Lu-
sitanie con-
fessarij.

* Sibilis *
Concionā-
tur ad Ma-
hometa-
nos.

Diuina vltio
in Ma-
hometa-
nos.

20. diebus
manent in
iuni.

Impetrant
diuinitus
aquam.

Immaniter
flagellatur.

Horrendis
sequen-

I A N V A R I V S.

sequentem noctem super testas volutati sunt, & à pluribus sibi inuicem succedentibus acerbissime afflicti. Nocte verò illa custodes magnam de cælo lapsam lucem videntes, & præfatos sanctos cum innumerabili multitudine sublimari, putauerunt diuinitus fuisse liberatos: sed in carcere inuentos, suis fecit rex tribunalibus presentari.

Ministri verò illos nudos trahentes, continuis flagris terga eorum & corpora nouiter flagellabant. Occurrit autem illis quidam princeps, Mahometicam suadens fidem. Otto verò illius persuasionem confutans, etiam in contemptum prophanæ legis in terram spuens, graui ab ipso alapa percussus est. At ille verborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoscat tibi Deus, quia nescis quid facis. Ad impij demum regis conspectum adductis, sic ad eos exorsus est: Estisne vos impij illi, qui fidem veram vituperantes, ad tantam etiam insaniam adducti estis, vt Dei nuntium blasphemetis? At illi: O rex, fidem veram minimè spernimus: tuam autem falsam, & eius iniquum conditorem, omninò abhorremus: pro vera autem & patri & mori parati sumus. Tunc rex eos delicijs & voluptatibus à Christiana veritate existimans posse reuocari, pecunias & formosarum mulierum, quæ aderant, delicias repromittit, si Mahometi perfidiam reciperent, aliàs suo gladio trucidandi. Sed viri Dei immobiles animo, conuersi ad regem: Sint tibi, inquit, mulieres & pecuniæ: nobis autem sit Iesus Christus. Adhibe vincula, carceres, ignes, tormenta & mortem: omnis nobis leuis est poena, cum de cælesti gloria cogitamus.

Tunc rex tantam cernens in sanctis constantiam & immobile propositum, arrepto gladio, minister iniquitatis effectus, capita eorum per medium frontis amputauit. Et illi quidem optato iam potiti, post maximos persecutionum aculeos, post ingentissimas arumnarum moles, æternæ vitæ adepti brauium, martyrij corona dotati sunt. Passi sunt verò beati martyres anno Domini 1220. decimoseptimo Calendas Februarij, ante mortem beati Francisci anno sexto. Qui illorum vt audiuit martyrium, tanto gestiuit gaudio, tanta perfusus est lætitia, quòd facile exprimi non posset. Corpora autem eorum iussu regis extra palatium proiecta, à Saracenis ligatis pedibus extra urbem varijs ludibrijs circa mœnia tracta, tandem penitus in partes conscissa, in campo relicta sunt, vt bestijs essent in cibum. Christiani verò nocte sequenti ad colligendas sacras reliquias exeuntes, lapidibus à Saracenis sunt repulsi. Sequenti verò die, quorundam consilio, nè reliquiae venerarentur à Christianis vt sanctæ, rex igni comburendas decreuit. Sed igne copioso accenso, cum in eum sanctorum corpora iactarentur, hinc inde flamma declinans reliquit intacta: immò (quod dictu mirabile est) cum vnum de capitibus in ignem pluriès proiectum esset, diuina faciente virtute, de igne semper exiliens, nec in capillis est læsum: & nunc cum pelle & capillis integrum demonstratur. Postea verò Saraceni precio sumpto, sanctorum Christi martyrum reliquias Christianis vendiderunt. Dominus autem Petrus Infans Capellano suo & quibusdam iuuenibus tradidit eas desiccandas, aromatibusque condiendas. Cum autem quidam fornicarius eò vellet accedere, immobilis factus, in medio scalæ vt sibi succurreretur, exclamauit. Qui confessione præmissa de scala descendens, loquelam amisit, nec prius recuperauit, quàm voto facto, super pectus eius vnum de sanctorum capitibus positum est.

Sanctorum autem reliquie dum sic exicarentur, quodam appropinquante, vt eas solito more contingeret, sic in aëre cum umbone sunt eleuata, vt non possent humano subsidio contingi. Qui stupefactus, & de fornicatione contritus & confessus, statim valuit de sublimi demissas reliquias contingere. Vnde factum est, vt in maiori reuerentia habitis, nonnulli à facinoribus abstinerent, nè deprahenderentur. Demum eorum capitibus cum carnibus in quadam theca argentea depositis, ossibus verò in alia, in sua capella collocatis, præfatus Petrus Infans anxie sanctos precabatur, vt redendi ei ad Portugalliam redeundi cum vniuersa familia licentiam daret, tamen si consultius illi fuisset, vt cum occideret. Ipse verò reliquias, super mulos positas, læto gradu insequens, liberè ac sine periculo de Saracenorum terra exiuit. In itinere autem positus ad quendam locum peruenit, vbi immani atrocitate leonibus auditis, non paruus eundis terror ingeritur: sed sacris reliquijs interpositis, omnis profecto mugitus & timor abscissit. Inde solitaria & penitus inuia loca peragrans, quæ sibi peragendum foret, ignorabat.

Matth. 5.

Dei nuntium, vocat impurum Mahometem.

Trucidantur sancti viri.

Illustre miraculum.

Nota hic reuerenter habendas sanctorum reliquias.

Reliquiae eorum transeruntur.

DE MARTYRIO QVINOVE FRANCISCANORVM, &c. 391

rabant. Nec defuit diuina pietas humiliter supplicantibus, qui errantibus, sanctorum meritis via ducatum præbuit. Siquidem iumentum, cui sacra insidebant reliquiae, Infans præire, & alios sequi iussit: nulloq; ductore precedente, Saracenorum insidias per inuia & aspera euadentes, ad Septam urbem, vbi ad transferendum parata erant nauigia, perueniunt. Igitur naues conscendentes, cum sequenti nocte sanctorum patrociniò, lumine de cælo delapso, naufragium euassent, Hispalim deuenerunt. Et vix ventis vela commiserant, cum ecce regis nuncij, vt eos captiuos reducerent, ad litus applicuerunt: sed his euasis, secundis ventis Colimbriam tandem appulerunt. Ad sacras autem reliquias suscipiendas regina Orocha & populus vniuersus cum iubilo exeuntes, in monasterio S. Crucis Regularium Canonicorum, cum maximis, quæ longum foret narrare, solennijs sepeliunt: vbi multis coruscant miraculis. Ad eorum enim mirificam inuocationem ceci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leprosi mundantur, paralytici curantur, obsessi à demonibus liberantur, & varijs infirmitatibus derenti, desideratam obtinent sanitatem. Ex ipsis quoque reliquijs vsque hodiè liquor sanguineus & odoriferus manans, multis confert integram sanitatem.

Nec tacendum puto grauem super Saracenos diuini iudicij vindictam. Nam ab eo anno, quo sancti palmam meruere perennem, omnium penè rerum sterilitas & seua pestis per quinquennium sic in eos debacchata est, vt morbo incurabili inualecente, maxima pars gentis illius fuerit crudeli morte deleta. Ipsius quoque impij regis brachium dextrum & dextrum latus torum vsque ad pedes, eo anno, quo sanctos interemerat, aridum sic factum est & siccum, vt nulli deinceps vsui fuerit. Horum sanctorum felici auditu martyrio & visis reliquijs, inelytus Christi confessor Antonius, tunc quidem illius monasterij canonicus, fidei feruore succensus & amore martyrij, ad Ordinē se transtulit Minorum. Gaudeat igitur Ecclesia, cælestium militum illustrata natali. Gaudeat & sacra Minorum religio, sanctorum martyrum virtutibus laureata, & nouis micis sanctorum splendoribus, gratiarum Christo referat actiones, & sanctorum martyrum sectetur vestigia: ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi.

Bulla Sixti 4. Pontificis Maximi, de illorum Canonizatione: quæ etiam facit ad historiam huius confirmandam veritatem.

SIXTVS, seruus seruorum Dei, vniuersis fratribus Ordinis Minorum, dilectis filijs vbicunque morantibus seu commoraturis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum aliàs animo reuolueremus merita beatorum martyrum Berardi, Petri, Ottonis, Accursij & Adinri, qui ex Ordine fratrum Minorum, sub quo & nos coaluimus, fuerunt: qui post multa tormenta sub rege Marochiorum pro Christo mortem subièrunt, & martyrij palmam gloriosè promerentes, plurimis miraculis in ipsa morte & post claruerunt. Ex quo incensus beatus Antonius de Padua, ex Ordine Canonicorum Regularium in quo tunc erat, ad Ordinem ipsum fratrum Minorum se prædicti Ordinis Minorum possent publicè & solenniter celebrare in suis ecclesijs Missæ & Horarum officium de suprâ memoratis sanctis martyribus. Verum cum frequenter aduersarius humani generis, nitatur bona & sancta opera perturbare, nè tantum diuinum & pium opus posset aliquis in posterum impedire: tenore presentium, ex certa nostra scientia, Autoritate Apostolica concedimus, quòd prædicti fratres MINORES vbique solenniter & publicè officium plurimorum martyrum pro ipsis Berardo, Petro, Accursio, Adinro & Ottone, sub officio duplici maiori, ac etiam 16. Ianuarij, quæ die ab hoc seculo per martyrium decesserunt, liberè ac cum sana & serena conscientia dicere & celebrare: Inhibentes præfata Apostolica autoritate, nè quis huic nostræ concessionis audeat se opponere: non obstantibus in contrarium facientibus quibuscunque. Præterea quia difficile esset, præfens Breue ad omnia loca deferri, volumus * vt illius transumpti, alicuius publici notarij subscripto, & sigillo generalis dicti Ordinis, vel vicarij generalis fratrum Minorum de Obseruantia, non immeritò ea prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si idem præfens Breue originaliter ostenderetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 7. Augusti, Anno Domini 1481. Pontificatus nostri anno XI.

Miracula ad eorum sacras reliquias.

Diuina visitatio in Saracenos.

S. Antonius de Padua.

* deesse visum, aut aliquid eiusmodi. Elegenti apparet, vt illius transumpti, alius publici notarij manu subscripto.

IANVARIVS.

PASSIO SANCTORVM MARTYRVVM SPEVSIP-
PI, ELEVSIPPI ET MELEVSIPPI: SED IN GRA-
tiam Lectoris passim stylo mutato.

PROLOGVS VVARIHARIL

Sancto & à me pontificali apice praeferendo Ceramio papae, Vuaribarius.
Præcipuis beatissimorum personis episcoporum assidue coequari meritis
non desistis in omni conuersatione sacerdotij, sancta quotidie exornari re-
ligione festinans, diuinarum scripturarum legendi studio vniuersa dogma-
ta peragrasti. Nunc sanctorum martyrum gesta, ad laudis tue cumulum,
pro amore religionis congregare in vrbe Parisiaca deuotus intendis. Vnde sancto Eusebio
Cesareensi in emulationis studio coequandus es, & pari gloria dono perpetualiter memo-
randus. Da veniam nostrae imperitiae, quoniam te laudare tantum non sufficimus, quantum
es cordis facundia succurrente praeferendus. Gesta sanctorum geminorum, qui in suburbio
Lingonicae ciuitatis preciosam adepti sunt consummationem martyrij, vel beatissimi Desi-
derij martyris & Antistitis ipsius ciuitatis sicut deuotionis studio imperastis, ita deside-
rantissime famulationis obedientia descripsisse cognoscatis.

PASSIO PER NEONEM PRIMVM
CONSCRIPTA.

IANVAR. 17.

Tergemini
fratres.

S. Polycar-
pus mittit
suos ad di-
uersa loca.

Loriosa martyrum certamina studiosius referare Christo
autore cōpellimur, pro cuius fidei amore suscepta fuisse
proculdubio confitemur. Igitur sancti tergemini fratres,
Speusippus, Eleusippus & Meleusippus cū quātis ad marty-
rij dignitate premijs peruenerint, explicare potius, quā
silentio prætereire, recte rationi consentaneum est. Admi-
randum satis id est, & ad Dei omnipotentis prædestinatio-
nem multipliciter referendum. Ergo huius rei ordinē pro-
sequentes, & gratiarum largitoris beneficia accuratē pro-
santes, rem totā à principio explicemus. Itaq; sanctus Poly-
carpus Smyræorum vrbs antistes, doctrina beatissimi lo-
hannis Apostoli & Euangelistæ perfectē instructus, spiritu sancto repletus, fidei ducatu
cupiens Christi militiam amplificare, per diuersas mūdi partes suos dimisit discipulos,
Verbum Domini Iesu Christi gentibus cum fiducia prædicaturos.

Audiens itaq; crudelissimam denuo suscitata persecutionē, & principem succel-
sisse in regno, qui in Galliarum prouincijs coram se suisq; præsidibus Christianos diuer-
sis interimeret supplicijs, generali etiam proposito apud omnes de illis trucidandis edi-
cto: beatissimus Polycarpus sanctos Dei sacerdotes, Andochium & Benignū, & Thy-
sum diaconum illuc predicationis studio destinauit, viros scilicet virtutibus præstantissi-
mos, in Dei amore diffusos, ad certaminis agones festinos, ad suscipiendos pro Christi
amore itinerum labores omnino deuotos, ad pericula maris adeunda non tardos, per-
eigrationes cupide amplectentes, parentes pro religione Christi libenti animo relin-
quentes, poenarum supplicia vel beatae mortis passionem expetentes potius quā timen-
tes. Qui viri tres obediētes sanctis monitis, nauiculam ascendunt: sanctusque san-
ctis valedicens Polycarpus, hæc eis mandata dedit: Ite, inquit, viri fortes, in fortitudine
Christi fortiter dimicantes: per sanctam Christi cōfessionem plures commilitones ac-
quirite, cum quibus de victoria triumphantes, nomen & dignitatis gloriam possitis adi-
pisci sempiternam. Fructus laboris vestri multiplici opulencia cumulentur, iustorum
paradisi sedes per vos de sanctarum animarum acquisitione eximie lætentur. His & alijs
multis eos prosequitur sanctus Polycarpus orationibus.

Illi verò nauigantes feliciter, gubernatione diuina ad Massiliensium litora celerius
peruenerunt. Egressique ad terras, DE I angelo præcedente, prosperum iter agen-
tes, & Ednam ciuitatem ingrediuntur: ibique DE I prouisione reperto Faustus, no-
bilissimæ familiae viro, senatoria dignitate conspicuo, & prætorianis fascibus subli-
mi,

Benè precat
ad Gallias
euntibus.

DE SS. TERGEMINIS MARTYRIBVS &c.

migratissimè ab eodem hospitio sunt recepti. Quos cū perdidicisset esse presbyteros,
suppliciter postulauit, vt amicos vel familiam suam per ablutionem baptismatis effice-
rent Christianam. Ille autem propter imminentem persecutionem Christum colebat
occultè. Obrulit verò etiam & filium suum Symphorianum adolescentem, sanctorum
predicationibus diuināq; prædestinatione successuris temporibus præclarum marty-
rem futurum: sanctorumque eum tradens manibus, vt à sancto Benigno baptizaretur,
atque de sacro fontis lauacro à sancto susciperetur Andochio, attentius deprecatus est.
Illi verò opus, ad quod venerant, alacriter peragentes, & tanti viri obtemperantes pre-
cibus, per baptismi gratiam voluntatis suæ desiderio in omnibus satisfecerunt. Post
hec cū idem Faustus causam aduentus eorum ex mutua cum illis collatione diligen-
tius explorasset, sororem nepotesque eius in memoriam pietas diuina reduxit, aitq; ad
illos: Est mihi germana soror, nomine Leonilla, illustris matrona, cuius vrbs Lingoni-
ca, cui sunt nepotes ex filio tergemini fratres, vno partu simul editi, literis liberalibus
eruditi, paterna tamen traditione adhuc gentili errore viuētes, quos desiderat Christi
militiæ mancipare. Subuenite, sanctissimi sacerdotes, eius deuotioni, & nobilissimam
nobilitate familiam, vt cœpistis.

His dictis, sancti viri rem, cuius causa eò venerant, attentius pertractantes, inter se
pariter constituunt, vt sanctus Benignus ad territorium Lingonicum illustrandum ex
Dei sententia properaret: sancti verò Andochius & Thyrsus in Augustudunensi villa plu-
rimos suis diuinis predicationibus ad religionem Christianam traduces, non post
multum spatium sub Aureliano principe felici sunt martyrio coronati. Sanctū autem
Benignum iam dictus Faustus sorori suæ pro munere diuino, sicut erat, transmisit, quæ
eum velut manna de cælo descendens, cum omni veneratione suscepit. Eodem die me-
morati nepotes eius in agro, cui Pasmaus nomen est, ad simulacrum deæ Nemesis, ri-
tu solito prophana sacrificia offerebant, & de superstitiosis libaminibus auaræ suæ reli-
quias reseruauerant. Quam inuitantes ad conuiuium, seruata protulerunt. Illa verò
omnia proiciens canibus, respuit tanquā stercus.

Tunc accedens ad eos, coram S. Benigno, talia cœpit verba proferre: Charissimi ne-
potes, cognoscite Dominū nostrum Iesum Christum, Deum verum & viuū esse, cui
angeli & omnis creatura iustam exhibent seruitutem, qui mundum omnem constituit,
omnemq; rerū materiam librata subita verbi dispositione cōposuit, celi altitudinem
eadem iussione extendit, terrarū spatia dilatauit, immensum abyssi pelagus congrega-
ri, & litoribus coarctari firma sententia ordinauit: pinxit cælum stellis, & duo luminaria
præcipua constituens, vt omnia ab ipso facta, sua vicissitudine exornarent, vestraque lu-
mine cuncta detegerent, omnino decreuit. Mare omne piscium habitationi concessit:
diuersis arboribus & herbis tellurem omnem vestiuit, cunctaq; orbis animantia, qualia-
cunque demum ea sunt, sua voluntate creauit. postremo hominem ad imaginem & simi-
litudinē suā formare dignatus est: quē ad hoc sapientiæ, sciētiæ & intelligentiæ singulari
dono locupletauit, vt tam immensæ fabricæ Dominū, omniaq; q̄ patrauit, diligentius per-
quirat: nō per ignorantie desidīa postponat authorē: vt discernat bonū à malo: vt simula-
era hominū manibus facta ex diuersis metallis, sensu carentia, & omni vitali spiramine
destituta, ad homines fallēdos diabolica adinuētiōe efficta, nō solum nullo veneratio-
nis studio colat, verum etiā ceu immūda & omni abusione despecta defugiat. Illius enim
peruersa adinuētiō in hoc mūdo idola figurauit, qui Adā primum hominē in paradiso
constitutū, per prauaricationē decepit. Derelinquite ergo, dulcissimi nepotes, omnia
idola demonibus cōsecrata, & creatorē omnī rerū Dominū nostrū Iesum Christū, si-
ne vlla ambiguitate cōfitemini. Hūc virū sanctū Benignū, quē stantē corā vobis cerni-
tis, de lōgiqua regione ad vos pietate diuina fuisse credite trāmissū. Attēdite ad ver-
ba oris eius. Dei enim sunt præcepta, quæ de ipsius ore procedunt. Discite ab eo san-
ctam doctrinā, plūs omni munere copiosam, & vestræ saluti præ omnibus opportunam.

Dum hæc saluberrima monita cum sancto Benigno beata Leonilla suis nepotibus
predicaret, & in corda eorū iam inspirata gratia diuinitus conualesceret, miro pariter
adstiterunt stupore defixi: & se inuicem intuentes, considerantesq; omnia, quæ eis dicta
fuerāt, cōuersi ad auiam suā, vna voce dixerūt: Quare tantā & tam præcipuam rem tan-
diu rectam silentio tenuisti? Cur nobis veritatis viā & lumen præclarum tantis temporibus
occultasti? Quibus illa blando sermone respondens, eleuansque oculos, & manus
ad

Baptizatur
quidā à S.
Benigno.

Leonilla ad
suos nepo-
tes oratio.

Hinc pera-
spiciū fit,
de quibus
simulacris
loquatur.

ad cælum expandens, Deoque gratias agens, ait: Filius meus, pater vester, in tanta cordis perseveravit duritia, in tartaream iam sedem demersus, scelerum obumbratus caligine, omnis expers sapientiæ & intellectus, cæcatus perversitatis consilio, ut Christum Deum nec crediderit, nec unquam voluerit confiteri. Quid ergo prodesse illi poterat sermo diuinus, cuius interiora cordis incredulitatis malitia ad integrum possidebat, quique lumen verum, circumseptus idolorum caligine, videre non poterat? Ipse verò me fecit hætenus intra taciturnitatis silentium contineri, dum timui, ne sua inimica suasio faceret vos à recto tramite perpetuo deuiare. Voluntate autè Dei eo deficiente, omnia impedimèta sublata sunt. Ecce nunc tempus acceptabile. Aperite oculos cordis & corporis, cælum potius intuentes: idolorum inimicam vestræ salutis culturam, Domini nostri Iesu Christi repleti gratia, ab animis vestris radicibus extirpate, ut possitis ad æterna gaudia peruenire. Post hæc cum & alia multa Leonilla cum sancto Benigno nepotibus suis narrasset, ut credulitatis indicia diuina pietas in eisdem patefaceret, visiones, quas nocte præterita viderant, in memoriam reuocârunt.

Viso Speusippi.

Item Eleusippi.

Item Meleusippi.

Primus Speusippus visionem suam narravit, dicēs: Videbam me in sinum auis meæ receptum, mammillæ suæ plenitudine, lactis abundantia satiari, quæ compellebat me etiam suis monitis, dicēs: Speusippe, bibe lac salutiferum magis, ut plùs bibendo, melius possis summa virtutis cōstantia, in certamine positus cōtra aduersarios gloriosam promereri victoriam. Finita primæ visionis sententiæ, Eleusippus ait: Credite & me huiusmodi visionem vidisse. Vidi in cælo super sedem magnam sedentem, quasi ex electo & gemmis, maiestatis potentia radiantem: cuius splendor immensus meum obumbrabat aspectum, & ob stuporem nimium pauor cordis mei terruit intellectum. Tunc vultu sereno me vocans ad se, ait: Noli timere, coronam victoriæ promereberis. Tertio loco Meleusippus visionem suam exposuit. Vidi & ego, nescio quem, regem magnum, sacris singularia scepra tenentem, qui nos tres pariter ad suam militiam prouocabat, præclaris balteis accingebat, magno nos precio à capriuitatis vinculis redimebat, perpetua libertatis nostræ præmia literis aureis scribebat, donis nos indeficientibus simul remunerabat. Super his ad me exhortandum addidit, dicens: Meleusippe, vos tres fratres in meo palatio collocare decreui, & æternis præmijs pariter coronare. Auia vestra perpetuis diebus ac noctibus pro vestra salute supplices preces effundit, ut recto tramite gradientes, liberati de tenebrosa caligine, verum lumen contemplari possitis, & de condemnatione mortis, ad vitam perueniatis perpetuam. Hæc & alia plurima adhortationū verba mihi rex, quem dixi, narravit in visu. O quàm admiranda, quàm cōcordantia & vniuersi rei indicia designata, vel sempiterna memoria retinenda. In noctis tenebris adhuc positi, illuminati iam prædestinatione, ex pari gratia sancti gemini videre meruerunt visiones. His tribus pueris obtentu auis antè est Trinitas reuelata per gratiam, quàm plenam Christi perciperent disciplinam.

Obserua hæc.

Tergemini fratres baptizantur.

Viderunt, obumbratis ex parte oculis, prius Dominum Deum, quàm per oris confessionem plenius cognoscerent Saluatorem. Pensantes denique sancti tergemini intra se de concordia visionum, prædicationibus sancti Benigni, ac beatæ Leonillæ orationibus incessanter instructi, cogitabant attentius, quid agere curarent: desiderantes, ut de terfa nube caliginis, purum claritatis lumen in visu lucidiùs visibiliter contemplantentur, & Deum viuum & verum sine vlla ambiguitate cognoscerent. Tunc dixerunt ad auiam suam: Indica nobis quid faciamus, ut prædicatione vestra, omnibus erroribus effugatis, nostram possit proficere ad salutem. His dictis, cum sancto Benigno beata Leonilla exultans de sancta confessione nepotum suorum, & Deo gratias agens, dixit ad eos vnà cum sancto Benigno: Custodite omnia mandata diuina, & regē regum Christum Deum esse sine dubio credite: separati à nefandis idolis, vosmetipsos creatori vestro Deo offerre. Docuit autem eos sanctus Benignus omnem sanctam doctrinam, & ut perfectos in fide Christi, confessionem credulitatis veram & manifestam per infusionem sancti spiritus eos cognouit ad integrum recepisse, baptismatis ipsos gratia cōsecrauit. Deinde S. Benignus ad castrum Diuionem perrexit, ubi plures laboris sui fructus cōgregans, non post multum tempus pro multis meritis condignam martyrij coronam promeruit. Sancti verò tergemini fratres confirmati in omni fide Christi, seruis suis præceperunt, ut simulacrum Nemelis frangerent, duodecim sana, quæ in domo eorum constituta erant, funditus euerterent, ipsas etiam idolorum statuas, simul in fragmenta redactas, protinus

protinus dissiparent. Feceruntque serui omnia, quæ à dominis fuerant imperata. Inter cæca fama velox cunctos ciuitatis Lingonicæ fines perualit, tergeminos fratres, nepotes Leonillæ, illustribus ortos natalibus, ad Christi cultum deuotionis studio manifestissime declinasse, & Iesu Christi omnipotentis Dei fiducia, deorum simulacra pro nihilo habentes, & omni abusione despicientes, à fundamentis eueriti iussisse. Crescit rumor immensus in populo, excitantur in iracundiam primares, iudices & sacerdotes idolorum, & nimio furore succensi, ad Dei pueros vndique conueniunt. Congregatique in vnum, dixerunt primores ad eos: Quæ vos tam repentina inuasit temeritas? Quis vobis persuasit deorum nostrorum culturam relinquere, quam nostri vestriq; Maiores ab antiquis temporibus coluisse noscuntur? Itane decretum principum cōuellitis? Christum, quem pro Deo adoratis, Iudei morti adiudicatum cruci affixerunt. Tunc sancti tergemini repleti spiritu sancto, dixerunt ad eos: O obsecrati corde, in profunda demersi caligine, perpetuis tenebris obumbrati, nimium pondere peccatorum depressi, pœnis indeficientibus & morti perpetuæ addicti, antiqui hostis errore decepti, qui nos saxa & cætera metalla in humanas formas ab hominibus redacta adorare cōpellitis, quæ nullum vitæ spiraculum habent, quæ nihil sentiunt, prorsusq; pro nihilo à stultis coluntur. Dominus noster Iesus Christus, ipse est Deus viuus & verus, cū Patre & Spiritu sancto, vnus in Trinitate deitatis, & trinus in maiestatis vnitæ credendus: Deus de Deo, lumen de lumine, splendor à splendore procedens, qui semper est, semperq; fuit, semper etiam & sine fine manebit. Ipse fecit omnia, quæ in mundo sunt.

Tergemini fratrum constantia.

Permoti sunt his auditis populi, primares, iudices ac sacerdotes, qui ad spectaculum venerant, nimia iracundia in Dei famulos. Exurgens autem Quadratus ira repletus, Speusippum & Eleusippum pugno percussit in faciem. Ipsi duo tantum locuti fuerant. Condolens Meleusippus exclamauit, dicens: Cur me istius beneficii, istius, inquam, huius, cum fratribus meis non fecisti participem? In illos declarasti optabile passionis principium, me autem quasi incredulum cum tuis incredulis honorans, à sancto consortio exclusisti. Vnanimis in Christi confessione sumus, æqualiter per vestram perfidiam de Christi remuneratione congratulamur. Quadratus respondit: Hodie vos pro cōtemptu deorum nostrorum diuersis cruciatibus punire constituimus. Eleusippus dixit: Quanto nobis maiora tormenta parabitis, tanto amplius nos de Dei gratia confirmatis. Palmatus dixit: Nisi linguas eorum radicibus amputemus, non cessabunt loqui in iniuriam nostram, vel deorum nostrorum. Speusippus respondit: Si linguas nostras crudelitas vestra carnales absciderit, in interioribus nostris magnalia Dei narrabimus, & de sancta in Christum fide nunquam nos vestra malitia separabit. Iterum Palmatus & Hermogenes dixerunt: Infelices, vnanimiter ad mortis vestræ interitum festinatis. Speusippus respondit: Mori pro Christo, gloriosum est: indè ad vitam celerius peruenimus æternam, ubi nulla tristitia est, sed gaudia, quæ nullo tempore finiuntur. Videntes autem eos Palmatus, Quadratus & Hermogenes in Christi confessionis cōstantia perdurare, cogitabant attentius, quibus eos grauissimis tormentis excruciant, & quo genere mortis prius pertractarent, beatam Leonillam ad se accersiri præcipiunt, si forsitan per eius suadentia sermonum & suasiones reuocari possent ad simulacrorum culturam: Leonilla ad eos peruenisset, dixerunt ei iudices: Perge ad nepotes tuos, & si eos seruare desideras, & à pœnarum supplicijs mortisque interitu liberare, suade eis, ut sacrificia.

Vide egre-
giā S. Me-
leusippi vir-
tutem.

Mori pro
Christo, glo-
riofum est.

Hæc & alia illis dicentibus, ait ad eos Leonilla: Ibo, & suadebo eis, quæ mihi ad eorum videbuntur pertinere salutem. Veniens denique beata Leonilla ad nepotes suos, cū benignis singulis dulcia oscula, lachrymansque præ gaudio, & multis Deo omnipotenti precibus effundens, Christoque gratias agens, dixit illis: Nullus vestræ stirpis nobilior, nullus diuor, nullus melior, nullus Deo gravior inuenitur. Omnem familiam vestram præclara Christi confessione illustratis: in tenera ætate positi, cunctos Maiores generis vestri sapientia præcellistis: thesaurum immentum, nulloque precio æstimandum, per Christi militiam acquisistis. Estote ergo in sancta CHRISTI religione constantes, & perseue-

Leonilla
suos confir-
mat nepo-
tes.

perferate fortiter. Nulla vos frangat aduersitas, nulla mina, nulla tormentorum supplicia vestros terreant animos, viriliter Christi fide armatos. Regna huius mundi, quae videntur, & cum vita hac temporaria finiuntur, nihil sunt. Regnum autem Dei inuisibile & sempiternum concupiscere, perpetua est atque perfecta, & super omnia opportuna sapientiae plenitudo. Per hos momentaneos labores & celeriter transitorias poenas ad aeterna gaudia peruenietis.

Crudelissimi
me sancti
martyres
cruciantur.

His dictis, ut vidit eos plenos gratia Christi in sua stabilitate permanere, & data Deo fidem praestare fortiter, Christo illos cum integra deuotione commendans, discessit ab eis. Interrogati autem a iudicibus, si vellent ipsis consentire, & eorum suorum simulacra adorare, iubentur id publica voce confiteri. Sed cum illi pertinaci sententia in Dei fide & amore persisterent, nec vlla ratione assensum praeberent petentibus, ligatis sursum manibus, pedibus vero deorsum, in arbore vna suspensi sunt. Tanta vero tormentorum adinventione sunt extensi, ut penae putarentur ab ipsa membrorum compage separari. Confortati tamen a Christo, & virtutis tolerantia interius diuinitus ministrata, in confessione & fide Christi viriliter permanebant. Et in ipsis tormentis, suspensus cum fratribus Melesippus iudicibus insultabat, dicens: Dominus noster & Saluator Iesus Christus clauis cruci affixus, pro nostra redemptione sancto pependit in ligno, unde crucis signum obtinere meruimus. Nos quoque tres eius famuli, in vno hoc stipite pendentes, pro eius nomine efficiamur martyres gloriosi. O beatum fructum ipsius arboris, quae tres portauit martyres, Trinitatis nomini consecratos. Videntes autem iudices eos confortari, non in contristari in supplicijs, dixerunt ad eos: Non in hac arbore, sicut vos velle dicitis, moriemini, sed igne ultore peribitis. Melesippus iterum respondens ait ad eos: Maior erit nobis beatitudinis augmentatio, si per ignem probati transierimus ad Deum, & de tenebris per hunc ignem perpetuam peruenierimus ad lucem. Tunc denique iudices propter metum, qui aderant, populorum, congregari iusserunt ligna, & cetera, quae solent igni fomenta praebere.

Inde in
igne iacta-
tur, sed ma-
nent illi.

Ambulant
in igne.

Ignis itaque copiosus accenditur, ligatis manibus & pedibus sancti tergemini in ignem precipitantur. Affuit Christus Saluator in medio, & disruptis vinculis, sancti gloriabantur in igne, nec vllum ex eis contingebant incendia. O beatum ignem, qui tantum originale purgavit peccatum, & nullum sanctorum membris de incendio intulit detrimentum. Adiuvit potius ignis sanctos, per quem eis nocere voluit, at non potuit, inimicus. Ignis interim ab incredulis acriter accenditur, ut sanctorum corpora sine mora comburantur: sed vertens illud diuina misericordia in melius, inde sanctis lumen inextinguibile preparauit. Flammæ ardentes altius quidem eleuatae sunt, sed Christi voluntati obsequentes, sanctorum precipuam gloriam ostendebant, quae in exitiosam a persecutoribus ruinam erant preparatae. Ignis ad sanctorum membra consumenda vires proprias habere non potuit, quoniam Dei potentia caloris aestum suis sanctis pro sua benignitate temperauit. Viderunt impij & iniqui persecutores inter immensas flammæ exultare sanctos tergeminos, perseuerare illesos, quos putauerunt per tantum incendium, quod illis admonerant, subito consumptum iri. Ambulandi vero etiam in igne sancti tergemini est a Christo data facultas, ut maior incredulis accederet, mysteria diuina inuidentibus, de confusione tristitia. Defecerunt itaque ligna, & omnia ignis fomenta: sancti vero tergemini, deficientibus flammis, in medio stantes, persecutorum malitiam iridebant, dicentes: Data nobis est, si volumus, de presenti ad Christum migrandi potestas: at si adhuc deliberamus vestrae dementiae viuentes in seculo insultare, concessum est. At vero melius nobis est, ad eius epulas festinare, ubi sceleratio non deficit largitoris. Post sopitum ergo ignem, cum increduli ad sanctos tergeminos propinquassent, nullas quanuis curiosi videre potuerunt in sanctorum membris de incendio cicatrices.

Sancti mar-
tyres ad ce-
los migrat.

Sed ut maior non fieret desiderantibus mora martyrij, & ut preparatas dudum iam acciperent immarcescibiles a Christo coronas, vident choros angelorum ad se excipiendo ante oculos ipsorum stare paratos: Flecentesque genua in terra, in oratione prostrati, felici euocatione Christi inuitati, sancti simul emittentes spiritum, pariter emigrasse noscuntur ad celos. Delata sunt autem sanctorum corpora ac sepulta a deuotis secundo milliaro ab vrbe Lingonica in vico, qui vocatur Vrbatum, ubi se duae viae maximae coniungunt, & alia ante has a diuersa parte subiunguntur, ut ibi & expedita voluntatis deuotione, & iter agerium opportuni subiuunda collectione, semper frequens

assit populorum ad eorum limina orationis causa vndique concursio. Ibi sane quicquid cum deuotione petitur, obtentu sanctorum tergemini quodidie, Deo largiente, praestatur. Sanitatum ibidem suffragia per eosdem sedule infirmantibus ministrantur, morientibus confortationis consolatio sine mora conceditur, & precipuus basilicae eorum semper additur cultus, & opum largitas in melius a deuotis quodidie augetur. Illud etiam rationabiliter videtur annektendum, quod ad laudem sanctorum tergemini augendam, vel cultum religionis dinoscitur pertinere: quoniam per eorum sanctam acquisitionem numerus est martyrum, inspirante Domino, augmentatus.

Videns denique Iouilla quaedam mulier tam preciosam sanctorum tergemini martyrij consummationem, spreto maritali consortio, paruuli & vnici filij dulcem detas, veloci cursu properans, exclamauit, dicens: Ego ancilla Christi sum: Christum Deo omnino adorare despicio. His dictis, continuo comprehensa, & propter metum circumstantium populorum a capillis suspensa, multisque afflicta supplicijs, cum Christum negare coacta nullatenus voluisset, vna cum beata Leonilla auia sanctorum, ad locum deducta martyrij, ad memoratum videlicet vicum Vrbatum, a persecutoribus cum eadem gladio est percipita.

Iouille egre-
gia fortitu-
do & mar-
tyrium.

Item Leo-
nilla.

Neon quoque, textor historiae huius atque scriptor, tradens Turboni codicem, inter medias turmas persecutorum ingressus, cupiens sanctorum tergemini militie beatissimae sociari, Christi nomen confessus, tantis est patienter ictibus mactatus, ut vita temporalis expoliatus, martyrij palma continuo meruerit coronari. Turbon autem non post multum tempus, doctrina beatissimorum tergemini perfecte instructus, a persecutoribus captus, & ipse est martyrij remuneratione locupletatus. Acta sunt haec sub Aureliano principe, Palmato, Quadrato & Hermogene praesidibus, sub die xvj. Calend. Februar. Atinuentio sanctorum corporum tergemini, vel dedicatio ipsius basilicae, est colenda xliij. Calend. Octobr. regnante Domino nostro IESV Christo, eni est cum Deo patre & spiritu sancto honor, virtus & gloria in secula seculorum, Amen.

Item Neo-
nia.

Item Tur-
bonis.

Candido Lectori F. Laurentius Surius.

In hac sanctorum tergemini martyrum historiam aliquot menda neitquam tolerabiles irreperant. Nam Polycarpum M.S. codices plerique habebant Ephesi episcopum. Item Aurelium Imperatorem successisse Seueri patri, quorum neuter fuit Polycarpi atate: falsumque est, Seuerum hunc fuisse Aureliani parentem. Et quantis etiam antiqua typis excusa Martyrologia Aurelium legunt, tamen propter Polycarpum, qui sub Antonino Vero, qui etiam Aurelius Verus appellatur, passus est, plane arbitror pro Aureliano Aurelium esse legendum. Interea nihilominus reliqui Aurelium, ne quid temere mutasse viderer: vno dempto loco, ubi scriptum erat, temporibus Polycarpi Aurelium sequissimam in Christianos excitasse persecutionem, quod libratum in nominibus principum sit lapsus aliquis, dum exemplaria negligenter describuntur: nec tamen propterea statim historiae fides detrahenda est. Vale.

S. Athanasij episcopi in vitam S. Antonij monachi praefatio.

Athanasius episcopus ad peregrinos fratres. Optimum, Fratres, in istis certamen, aut aequari Aegypti monachis, aut superare nitentes virtutis instantia. Etenim apud vos iam plurima sunt monasteria, monachorum quoque nomen est celebre, & hanc voluntatem iuste quisque mirabitur, orantibusque vobis optatione beati Antonij, volentibus discere quemadmodum coeperit, quid ve fuerit antipso famam dispersit, ut ad eius amulationem atque exemplum vos instituere possitis, magna cum letitia suscepisti vestrae charitatis imperium. Etenim mihi ingens lucrum est, atque vtilitas hoc ipsum, quod recordor Antonij, & vos cum admiratione audientes, scio eius propositum cupere sectari. perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire quid fuerit. Ergo, ut breuiter dicam, ex omnibus, quae de eo referentur sermo iactauit, credi.

Perfecta est
ad virtutem
via, scire
Antonium
quid fuerit.

credite, & minima vos existimate audisse de maximis: quia nō ambigo nec eos omnia potuisse cognoscere, cum & ego rogatus à vobis, quantacunque per epistolam significauero, non æqualia sim eius meritis narraturus. Sed & vos omnes hinc nauigantes studiosè percontamini, quò singulis quæ nōrunt referentibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Disponebam itaq; post lectionem literarum vestrarum aliquos ad me monachos inuitare, & maximè eos, q; crebrò ad eum ire consueuerāt, vt plenius aliquid addiscens, munera vobis maiora transmitterem. Sed quoniam & nauigationis tempora labeantur, & literarum portitor vehementissimè festinabat: idè ca quæ & ipse noueram, (frequenter enim eum visitaui) & quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paululum temporis cum eo feci, dilectioni vestræ indicare properaui: utrobique curam veritatis habens, vt neque plūs aliquis audiēs, miraculorum confessionem non credat: nec rursū meritis eius inferiora cognoscens, non putet dignū esse miraculo pro tanti nominis viro.

VITA S. ANTONII ABBATIS, AB ATHANASIO EPISCOPO ALEXANDRINO CONSCRIPTA,
& ab Euagrio presbytero è Græco in Latinum translata.

47. IANVAR.

Antonij genus & patria.

Psal. 100.

Sancta pueritia.

Antonius nobilibus religiosisque parentibus natus, in Aegypto oriundus fuit, tanta suorum nutritus cura, vt nihil aliud præter parentes, domumq; cognosceret. Et cum iam puer esset, non se literis erudiri, non inepris infantum iungi passus est fabulis: sed Dei desiderio flagrans, secundū quod scriptum est, innocenter habitabat domi. Ad ecclesiam quoque cum parentibus sepe cōueniens, nec infantum lasciuias, nec puerorum negligentiam seclabatur: sed tantū ea, quæ legebantur, auscultans, vtilitatē præceptorum vitæ institutione seruabat: nō suis, vt solet illa ætas, provarijs & delicatis cibus vnquam tēdio fuit: non esca mollioris blandimenta seclatus est, his solū, quæ dabantur, contentus, nihil ampliū requisit.

Matt. 19. Acto. 4.

Matt. 19.

Vedit possessiones suas.

Matt. 6.

Post mortem autem parentum, annorum circiter decem & octo, seu viginti, cum sorore admodū paruula derelictus, & domus, & sororis honestam curam gerebat. Necdū verò sex fluxerant menses, quibus ad ecclesiam (vt solebat) accurrens, recor dabatur, quomodo & Apostoli omnibus spretis, securi fuissent Saluatorem, & multi, vt legitur in Actis Apostolorum, facultatibus suis venditis, precia ad pedes eorum detulissent egentibus partienda: quæ ve aut quanta spes iisdem reposita esset in celis. Talia secum voluens, intrauit ecclesiam: & accidit vt tunc legeretur euangelium, in quo Dominus dicit ad diuitem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia tua quæcunque habes, & da pauperibus, & veni, sequere me, & habebis thesaurum in celo. Quo audito, quasi diuinitus huiusmodi antè memoriam concepisset, & veluti propter se hæc esset scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium: statimque regressus, possessiones, quas habebat, vendidit. Erant autem ei trecentæ palmæ vberes, & valde optimæ, quas vicinis largitus est, nē in aliquo aut sibi, aut sorori molestia gigneretur. Cetera verò, quæ in mobilibus possidebat, vniuersa vendidit: & aggregato non exiguo precio, indigentibus dedit: paucis tamen ob sororem reservatis, quæ & sexu, & ætate videbatur infirmior. Rursū autem ecclesiam ingressus, cum audisset Dominum in Euangelio dicentem, Nolite cogitare de crastino: reliquam quoque portionem pauperibus distribuit, neque se versari passus est domi: sed sorore fidelibus ac notis virginibus commēdata, vt earum nutrire exemplo, ipse iam omnibus seculi vinculis liber, asperum atque arduum arripuit institutum.

Degit solitarius.

Necdū autem tam crebra erant in Aegypto monasteria, neq; omnino quisquam aniam solitudinem nouerat: sed quicunque in Christi seruitute sibi metipsi prodesse cupiebat, nō longè à sua villula separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam, vitam solitariam à prima seclatus ætate: hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primò quidem incipiens, etiam ipse in locis paululum à villa remotioribus manebat: exindè autem si quem in hoc studio vigilantem compererat, pro-

cedēs querebat vt apud prudentissimam, nec ad habitaculum suum antè remeabat, nisi eius, quem cupiebat, frueretur adspectibus: & sic, tanquā munere mellis accepto, abibat ad sua. Tali ibidē institutus exordio, cum per dies singulos ita animum roboraret, vt nec opum paternarum, nec suorum meminisset affinium, omne etiam desiderium & solitudinem erga id, quod cœperat, exercebat, operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducet: mercedem sanè operis sui, precio panis excepto, egentibus largiebatur. Orabat frequenter, quippe qui didicerat, quòd oportet sine intermissione Dominum orare. Auditioni etiam scripturarū ita studium commodabat, vt nihil ex eius animo laberetur: sed vniuersa Domini præcepta custodiēs, memoriam pro libris haberet. Sic suam vitam instituēs, ab vniuersis fratribus puro diligebatur affectu, & omnibus, ad quos studio discēdi pergebat, obediens, proprias singulorū gratias hauriebat. Huius continentiam, iucunditatem illius seclabatur istius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi æmulabatur industriam: istum ieiunantem, illum humi quiescentem mirabatur: alterius patientiā, alterius mansuetudinem prædicabat: omnium quoque vicariam erga se retinens charitatem, atque vniuersis virtutum partibus irrigatus, ad sedem propriam regrediebatur. Ibi secum vniuersa pertractans, omnium in se bona nitebatur exprimere. Neque verò aduersum cōuenos aliquando mouebatur, sed ea tantummodo flamma egregio viro crescebat in pectore, nē secundus cuiquam in peditis operibus inueniretur. Et hoc ita faciebat, vt cum omnes gloria anteiret, omnibus tamen charus esset. Nam & vicini & monachi, ad quos sepe veniebat, Antonium videntes, Deicolam nuncupabant, indultisque naturæ vocabulis, quidam vt filium, alij vt patrem diligebant.

Dum hæc gereret Antonius, quibus omnium in se prouocaret affectum, inimicus nominis Christiani diabolus, impatienter ferens tantas in adolescente virtutes, veteranis cum aggressus est fraudibus. Et primò quidem tentans, si quo modo posset ab arrepto cum instituto detrudere, immittebat ei memoriam possessionū, sororis defensionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam seculi gloriam, esca variam delectationem, & reliqua vitæ remissioris blandimenta, postremò virtutis arduum finem, & maxime perueniendi laborem, necnon & corporis fragilitatem suggererebat, & ætatis spatia prolata, prorsus maximam ei cōgitationum caliginem suscitabat, volens eum à reposito proposito reuocare. Postquam autem diabolus orationibus eius ad Deum per passionis fidem se intellexit elidi, consueta aduersum omnes adolescentes arma arripiens, nocturnis eum inquietabat illecebris. Et primū noctibus infesta multitudo, & horribili metū sonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis iruebat, vt nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolū dimicaret: nam & ille cogitationes sordidas conabatur inferere, & hic eas oratum sum mouebat assiduo. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore: hic fide, vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchra mulieris vertebatur ornatū, nulla omittens segmenta lasciuia: hic vtrices gehennæ flammæ, & dolorem vermium recordans, ingesta sibilidini optonebat. Ille lubricum adolescentiæ iter, & ad ruinam facile proponebat: hic æterna futurū iudicij tormenta considerans, illè sam animæ puritatem per tentamenta seruabat.

Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant. Qui enim similem se Deo fieri posse existimabat, nunc ab adolescente, vt miserrimus, deludebatur: & qui contra carnem & sanguinem sequebatur, ab homine, qui carnē portabat, elusus est. Aduuabat enim seruum suū Dominus, qui nostri gratia carnem suscipiens, victoriam corpori cōtra diabolum largitus est, vt singulis ita certatibus, Apostolicum liceret proferre sermonem: Non autem ego, sed gratia Dei, quæ mecum est. Postremò cum nec hoc argumēto destituere posset Antonium draco deterrimus, & videret se semper ab eius cogitationibus repelli, secundū quod scriptum est, stridens dentibus, & ululans, qualis est merito, talis apparebat & vultu: puer horridus atque niger, ad eius se genua prouoluens, humana voce flebat, dicens: Multos seduxi, plurimos decepi: nūc autem vt à ceteris sanctis, ita & tuo sum labore superatus. Quem cum interrogaret Antonius quisnam esset, qui talia loqueretur, ait: Ego sum fornicationis amicus, ego multimoda aduersum omnes adolescentē turpitudinis arma suscepi. hinc & spiritus fornicationis vocor. Quantos putat viueri disponentes sefellit: quot tenuiter incipientes, ad sordes pristinas redire per-

2. Thess. 3. 1. Thess. 5.

Aliorum in se virtutes exprimit.

Diabolici infestatur insidij.

Vigilijs & ieiunijs corpus omne vallabat.

1. Cor. 15.

Matt. 8.

Turpissima specie videt demonē.

Osec. 4.

ducti estis: & reuera per me illi fuerant supplantati. Ego sum, qui teipsum sepe tentauit, & semper repulsi sum. Cum hoc Christi miles audisset, gratias agens Deo, & largiore aduersus inimicum confortatus audacia, ait: Multum ergo despicabilis, multumque contempnibilis es. nam & obscuritas tua & aetas, infirmarum signa sunt rerum. Nulla mihi iam de te cura est: Dominus mihi adiutor est, & ego exultabo super inimicos meos. Et statim ad vocem cantantis phantasma, quod videbatur, euauit.

Hæc autem Antonij contra diabolum fuit prima victoria, immo virtus in Antonio Saluatoris, qui peccatum in carne condemnauit, ut iustificatio legis, in nobis completur: quia non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Sed neque Antonio securitatem dedit hic vnus triumphus, nec diabolo semel fracta descere vires. Nam & iste, ut leo rugiens, querebat aditum, per quem posset irrumperere: & ille scripturarum doctus cloquio, non ignorabat multas esse demonum captiones. Propter quod solerti propositum labore seruabat, considerans quia posset satanas in carnis colluctatione superatus, nouarum aduersus se artium machinas acriter commouere. Idcirco magis ac magis subiugabat corpus suum, ne victor aliorum, in alijs vinceretur. Disposens igitur duriori se vitæ lege constringere, cum omnes infatigabilem adolescentis mirarentur instantiam, sanctum toleranter ferebat laborem, & voluntaria seruitutis longum in Dei opere studium, consuetudine in naturam vertebat. Inedia autem & vigiliarum intantum patiens erat, ut credulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sapientissime, edebat semel in die post solis occasum: nonnunquam biduo, triduoque sic permanens, quarta demum die reficiebatur. Sumebat verò panem & sal, porumque aquæ perparuum. de carnibus verò & vino tacere melius puto, quam quicquam dicere: quoniam nec apud plurimos quidem monachorum istiusmodi escæ in usu habentur.

Quieti autem membra concedens, iunco contexto atque cilicio utebatur: nonnunquam etiam super nudam humum iacebat, vnguenta penitus repudiens. Dicebat enim minimè posse vtentium, & precipue iuuenum, corpora roborari, si olei essent lenitate mollita: oportere verò asperos carni labores imperare, secundum Apostoli preceptum, dicentis: Quando infirmor, tunc fortior sum & potens. Asserebatque sensum sic animi posse reuiuiscere, si corporis fuisset impetus fatigatus. Vnde nec temporum longitudine laborum merita pensabat, sed amore & famulatu spontaneo semper tantumquam in principijs constitutus, ad profectum diuini metus desiderium concitabat: nouisque cupiens augeri præterita, supramemorari doctoris sermonum recordabatur, qui ait: Præterita obliuiscens, & in futurum conualescens. Meminerat quoque Eliæ prophetæ, dicentis: Vinit Dominus, cui adsto hodie ante ipsum, & diserebat, cur Hodie esset appositum, quia non computabat Elias præteritum tempus: sed tantumquam quotidie in certamine constitutus, talem se præbere cupiebat, qualem sciebat dignum Dei esse conspectibus, purum corde, & paratum obedire voluntati eius.

Igitur sanctus Antonius secum reputans, oportere Dei famulum ex instituto magni Eliæ exemplum capere, & ad illud speculum vitam suam debere componere, ad sepulchra non longè à villa constituta secessit, vni de cognitis mandans, ut statutis diebus sibi alimèta deferret. Et cum in vna marmoraria supradictus frater eum clausisset, solus ibidem morabatur. Metuens ergo diabolum, ne accessu temporis eremum quoque habirari faceret, ita eum aggregatis sarellitibus suis varia exde lacerauit, ut doloris magnitudo & motum auferret, & vocem. Nam & ipse postea referebat, vulnera fuisse tam graui, ut vniuersa hominum tormenta superarent: sed Dei providentia, quæ nunquam in se sperantibus deest, conseruauit eum. Alio die is, quem supradiximus, frater aduenit, cibos deferens assuetos, atque eum iacentem in terra semimortuum, fractis foribus, inuenit. Quem impositum humeris, ad villulæ domicilium reportauit. Quo audito, ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, tristi in medio positi funerali debitum reddebat officium. Et iam media noctis parte transgressa, grauis peruigiles omnium oculos vicerat sopor: Antonius, anima paululum redeunte, suspirans eleuauit caput: ceteris verò alta quiete prostratis, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conspexit, eumque nutu aduocans, obsecrauit, ut nullo penitus excitato, ad pristinum se referret habitaculum.

Relatus ergo, iuxta consuetudinem solus iterum permanebat: & stare quidem propter recentes plagas non poterat, orans verò prostratus, post orationem clara voce dicebat:

cebat: Ecce ego hic sum Antonius: non fugio vestra certamina, etiam si maiora faciat: nullus me separabit à charitate Christi. Psallebatque dicens: Si consistent aduersum me castra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hostis diabolus admiratus, quod post tot verbera fuisset ausus reuerti, congregatis canibus suis, & proprio furore se lanians: Videtis, ait, quod nec spiritu fornicationis, nec corporis doloribus superatus, insuper audeat lacessit nos. Omnia arma corripite, acriter nobis impugnantibus est. Sentiat, sentiat: debet scire, quos prouocet. Dixit, & in adhortantis vocem audientium turba consentit: quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit, ita ut loco funditus agitato, & parietibus patefactis, multifaria demonum exinde turba se effunderet: nam & bestiarum, & serpentium formas indumentum, serpentium, scorpionum, necnon & pardorum atque vrsorum. Et hæc singula secundum suam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu & cornibus minabatur: serpens sibilo personabat: luporum impetus inhiabat: pardus discolor à tergo, auctoris sui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, & vocis horrida dirus auditus. Antonius flagellatus atque confosus, sentiebat quidem asperiores corporis dolores, sed imperterritus, durabat mente perugili. Et licet gemitum vulnera carnis exprimerent, sensu tamen idem permanens, quasi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium aliquid haberetis, sufficeret vnus ad prælium: sed quoniam Dominus vos eneruante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores: cum hoc ipsum infirmitatis indicium sit, quod irrationabilium induitis formas bestiarum. Rursumque confidens aiebat: Si quid valeatis, si vobis mei potestatem Dominus dedit, ecce præsto sum: deuorate concessum: Si verò non potestis, cur frustra nitimini? Signum enim crucis, & fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus est. Multa contra sanctum Antonium minantes, fremebant dentibus suis, quod nullus eorum tentamenta sequeretur effectus, sed maximè e contrariò gigneretur illusio.

Non oblitus Iesus colluctationis serui, eidem protector factus est. Denique cum eleuaret oculos, vidit desuper culmen aperiri, & deductis tenebris, radium ad se lucis influere. Post eius splendoris aduentum, nec demonum aliquis apparuit, & corporis dolor extemplo deletus est. Aedificium quoque, quod paulo ante dissolutum fuerat, instauratum est. Illico presentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa suspiria, ad visionem, quæ ei apparuerat, loquebatur, dicens: Vbi eras, bone Iesu? vbi eras? Quare non à principio affuisti, ut sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta est, dicens: Antonij hic eram, sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando diu exurgens, intantum roboratus orabat, ut intelligeret se plus recepisse tunc virium, quam ante perdidit. Erat autem tunc Antonius annos natus trigintaquinque.

Exinde cum voluntati promptæ merita religiosa succrescerent, vadens ad supradictum senem, precabatur ut in deserto pariter abirent. Causante illo senile æuum & reipsum nouitatem, solus contendit ad montem, & eremi adhuc monachis ignota vitæ, rupto metu, viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessauit infatigabilis aduersarius: nam impedire eius propositum volens, argenteum discum in itinere proiecit. Quo viso, Antonius callidi artificis agnouit astutiam: stansque intrepidus, & discum toruis intuens oculis, doli auctorem in phantasmate obiurgabat argenti, talia secum reputans: Vnde hic in deserto discus? auium hoc iter est: nulla sunt vestigia comitantium: lapsus de sarcina, præ magnitudine latere non potuit: sed & qui perdidit reuersus, ob solitudinem locorum inuenisset profectum, quod ruerat. Hoc artificium, diabole, tuum est: non te, discus, ut fumus à facie eius euauit. Delinc non ut antè in phantasmate, sed ingenium auri massam in itinere conspexit. Verum hanc vtrum diabolus simulauerit, an ad Antonium comprobandum, quia nec veris opibus inescaretur, virtus celestis ostenderit, ignoratur: hoc tamen agnouimus, quia quod visum est, aurum fuit. At ille magnum, ad montem usque perrexit: ibique flumine transuadato, inuenit castellum desertum, plenum ob tempus & solitudinem venenatorum animalium, in quo se constituens nouus hospes habitauit. Statim ad eius aduentum ingens turba serpentium, quasi per-

Psalm. 26.

Varia demonum procacium terribilia menta.

Signum crucis & fides ad dominum, murus inexpugnabilis.

Petit eremum.

Insidie magni demonis.

Fugit auro conspecto.

orbe constitutos, inanium literarum querant magistros: nobis verò nulla proficiscendi, nulla transfretandi fluctus necessitas imminet: in omni sede terrarum constituta sunt regna calorum. Vnde Dominus in Euangelio ait: Regnum Dei intra vos est. Virtus, quæ in nobis est, mentem tantum requirit humanam, Cui enim dubium est, quia naturalis animæ puritas, si nulla fuerit extrinsecus sorde polluta, fons sit & origo omnium virtutum? Bonam necesse est esse eam, quam creauit bonus creator. Quod si forte cunctabimur, audiamus Iesum filium Naue, populo dicentem: Rectum facite cor vestrum ad Dominum Deum Israel. Nec Iohannes dissonam tulit de virtute sententiam, predicans: Rectas facite semitas eius: siquidem hoc est rectam esse animam, cum eius principalis integritas nulla vitiorum labe maculatur: si naturam mutauerit, peruersa tunc dicitur: si conditio seruetur, virtus est. Animam nostram commendauit nobis Deus, seruemus depositum, quale accepimus. Nemo causari potest extrinsecus situm, quod in se nascitur: facturam suam, qui fecit, agnoscat: opus suum inueniat, ut creauit. Sufficit nobis naturalis ornatus: nè deturpes, homo, quod tibi largitio diuina concessit. Opera Dei immutare velle, polluere est.

Illud etiam sollicitè providere debemus, ut tyrannicam iræ superemus insaniam: quia scriptum est, Iracundia viri iustitiam Dei non operatur. Et iterum: Desiderium concupiscens parit peccatum: quo perfectio, mors gignitur. Diuinæ vocis præceptum est, ut iugi custodia tucamur animam nostram: quia exercitatos ad supplantandum habemus inimicos, demones scilicet, contra quos nobis, secundum Apostolicam contestationem, pugna sine intermissione est. Ait enim: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principatus & potestates huius mundi, aduersus spiritalia nequitia in caelestibus. Ingens eorum turba istum peruolat aërem: non procul à nobis hostium caterua discurrit. Et diuersitatem quidem eorum non est meæ paruitatis exponere, sed hanc maioribus concedo rationem. Quod autem in promptu est, & ignorare non expedit, dolos scilicet eorum aduersus nos compositos, breuiter indicabo. Hoc primum debemus mentibus affigere, nihil Deum fecisse, quod malum est, nec ab eius institutione demonum cœpisse principia. peruersitas ista, non natura, sed voluntatis est vitium. Boni etenim, ut potè à Deo conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruere de caelis: ibique in cœni sordibus volutati, gentilitatis impias consilium ère culturas: & nunc de nobis torquentur inuidia, atque vniuersa mala commouere non cessant, nè pristinis eorum sedibus succedamus. Diuersa autem eorum & partita nequitia est. Quidam enim ad summum nocendi verticem peruenire: alij ex comparatione peiorum, videntur esse leuiore: atque omnes pro possibilitate virium, diuersa contra singulas causas sumpserunt certamina. Ideirco necessarium est, donum spirituum discernendorum à Domino petere, ut possimus tam fraudes eorum, quam studia prævidentes, aduersum disparem pugnam vnum Dominicæ crucis eleuare vexillum. Hoc munere Paulus accepto, docebat, dicens: Non enim eius ignoramus astutias. Ad cuius exemplum etiam nos oportet ex his, quæ passi sumus, mutuis nos inuicem instruere sermonibus.

Hostile illis contra omnes Christianos, maximè verò contra monachos & virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos tendunt, eorum mentes impijs atque obscœnis cogitationibus nituntur euertere: sed nihil vobis in hoc terroris incutiant. Fœdum enim orationibus atque ieiunijs ad Dominum, statim corruunt: nec tamen, si paululum cessauerint, prorsus plenam puteris esse victoriam. Solent saucijs grauius affurgere, & mutata arte pugnandi, cum cogitatione nihil egerint, paucioribus terrent, assumentes nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentium formas, nec non & ingentia quadam corpora, & vsque ad tectum domus porrectum caput, infinitas species & militum cateruas. Quæ omnia ad primum quoque crucis signum euanescent. His quoque agnitis fallaciarum modis, incipiunt prælagire, & futurorum dierum euentus velle prædicere. Cumque & in his contèpti fuerint, ipsum iam suæ nequitie principem, ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant. Crebrò denique Antonius talem à se visum diabolum asserbat, qualem & beatus Iob, Domino reuelante, cognouerit. Oculi eius ac si species luciferi: ex ore eius procedunt lampades incendæ. Crines quoque incendijs sparguntur, & ex naribus eius fumus egreditur, quasi fornacis estuantis ardore carbonum. Halitus eius, ut pruna, flamma verò ex ore eius glomeratur.

Cum huiusmodi terroribus visus est princeps demonum, inquit Antonius, & ingentia sæpè, ut dixi, promittens, impietatis suæ definit lingua magniloqua, de qua Dominus triumphauit, ad Iob dicens: Arbitratur enim ferrum, ut paleas: aramentum, ut lignum putridum: maria, ut sata crasa: tartara profunda, tanquam captiua assimabit: abyssum, ut deambulatorium. Per prophetam quoque increpat, dicens: Persequens comprehendam, & omnem orbem terrarum manu mea ut nidum tenebo, & ut oua derelicta auferam.

Sic iniquus funereas euomens voces, benè viuientium aliquos frequenter illaqueat, sed nos nec eius pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus. fallit enim, nihilque verum semper promittit. Nam si non mendacia cuncta loqueretur, quomodo talia & tam infinita promittens, hamo crucis ut draco aduncatus à Domino est, & capistro ligatus ut iumentum, & quasi mancipium fugitiuum victus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino fidelium deuorare permittitur? Nunc miserabilis ut passer, ad ludendum irretitus à Christo est, calcaneo Christianorum substratus generi pollicebatur, ecce à nobis vincitur, ecce me aduersum se prohibere non potest disputantem. Contemnenda est, filioli, penitus cum inanibus verbis superba iactantia: fulgorque ille, qui lucere se simulat, non veri splendor est luminis, sed quibus arsurus est, indicat flammam. Nam dicto citius recedens, suarum secum refert simulacra pœnarum. Solent etiam cum modulatione nonnunquam apparentes psallere. Pro nefas, ad hæc & impuro ore sacra scripturarum eloquia meditantur. Frequentes enim legentes nobis, quasi Echo ad extrema verba respondent. Dormientes quoque excitant ad orandum, ut totius noctis somnum eripiant: plerosque etiam, dum se in monachorum nobilium habitu transferunt, monachos coërent, & pristina, quibus conscijs sunt, peccata imputant: sed spernendæ sunt eorum increpationes, & admonitiones ieiunandi, vigiliarum quoque fraudulenta suggestio. Ob id enim familiares nobis species assumunt, ut affinitate virtutum nocentes, facilius virus interserant, & innocentes quosque per speciem honestatis elidant. Impossibile postea, durumque hoc studium prædicantes, ut dum onerosum esse videtur quod cœptum est, ex desperatione tardum, & ex tardio succedat ignauia. Ideirco propheta missus à Domino, luquofo denunciatus, sublimi voce dicebat: Væ qui potat proximum suum subuersione turbida. Huiusmodi enim exhortamenta deprauatoria sunt itineris, quod ducit ad calum.

Ideirco cum venisset Dominus ad terras, & vera de eodemonibus prædicarent, (verè enim dicebant, Tu es Christus filius Dei viui) vociferantium ora clauderebat, qui victas hominum linguas soluebat, nè cum præconio veri, peruersitatis venena miscerent, & ut nos eius exemplo, etiam si profutura suaderent, in nullo his commodaremus assensum: quia profectò non congruit, nos post libertatem à Domino concessam, & scripturarum præcepta vitalia, à diabolo viuendi capere exempla, qui suum deserens ordinem, sacrum Christi temeravit imperium. Propterea etiam Dominus eum de scripturis loquentem iubeat tacere, quia peccatori dicit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Omnia demones simulant, colloquuntur sæpè cum fratribus, & eos sæpè conturbant, sæpè inconditos excitant sonitus, manus apprehendunt, sibilant, insipienter cachinnant, ut vel in puncto peccati Christianum pedes introeant. Cumque ab vniuersis fuerint repulsi, ad extremum debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidem quasi Deus, & suæ conscijs maiestatis, obmutescere his imperabat: nos autem vestigijs sanctorum inherentes, eandem graderamur viam, qui memoratas subtilius fallacias peruidentes, caneant: Cum consistere verò tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum: Et factus sum ut homo non audiens. Christus silentium ut Dominus imperauit: nos diabolo nihil credamus, & vincimus. Si orare compellunt, si ieiunia suadent, non ex eorum nos monitis, sed ex nostra consuetudine id agamus. Denique etiam si irruentes mortem nobis intencrare videantur, ridendi potius sunt, quam timendi: quia cum sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt.

Equidem de istis iam transitoriè me dixisse meminì, tamen eadem nunc explicanda sunt latius, quia non mediocrem affert repetitio medelam. Adueniente Domino, destructus

I A N V A R I V S.

structus est inimicus, & omne penitus eius robur elanguit. Propter quod pristina virtutis memor, quasi tyrannus iam senescens, cum ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam: nec tamen potest firmum Deo pectus, cogitationum & ceterarum arte fraudum pervertere. Nam luce clarius est, cum aduersarii nostri nec humana carne sint septi, ut causare valeant, idcirco nos a se non posse superari, quia clauso ostio interiore, intrare non valeant. Et reuera si fuissent hoc fragili corpore colligati, obserato introitu, iisdem negaretur accessus. Cum autem (ut diximus) hoc impedimento sint liberi, & obstructa penetrant, atque in omni licenter volitent aere, manifestum est ob eneruationem eorum permanere Ecclesiae corpus illa sum. Denique satellites impij cum principe suo diabolo, quem Saluator in Euangelio homicidam & patrem malitiae ab initio fuisse firmat, nobis aduersum se dimicantibus fortiter nullo modo cessissent, si potestas eorum non fuisset ablata. Nam si mentior, cur nobis, satanas, parcis, qui ubique discurre? Cur qui nullo clauderis loco, aduersum te bene viuendum & disputantium non potes labefactare constantiam? Sed fortasse nos diligis, quos quotidie conaris obruere: aut credibile est te esse bonitatis magistrum, & fauere magis optimis, quam nocere? Et quid tam charum tibi esse potest, quam ledere, maxime eos, qui tuis sceleribus viriliter repugnant, secundum quod scriptum est, Quia abominatio est pietas peccatori? Quis tam fecundum ad malitiam possidet pectus? quis tam meditaras implere conatur insidias? Scimus te impurissimum cadauer, scimus quia idcirco viulmus Christiani, & contra te nobis est secunda congressio, quia infirmatus es a Domino. Ideo de tuis confoderis iaculis, quia minationem tuam non sequitur effectus: Quod si fallimur, cur cum terrore simulato, cur magnitudine corporum nostram aggredieris fidem? Si voluntatem sequitur possibilitas, tantum tibi velle sufficiat. Is enim potentiae mos est, non extranea fallacia adiuuenta conquirere, sed sua virtute implere quod cupiat. At nunc dum theatri mutatione formarum, quasi rudem infantiam scenica niteris simulatione deludere, exhaustas vires manifestius probas. Nunc quidnam verus ille angelus, contra Assyrios missus a Domino, aut populorum egit societate, aut sonitus quesiuit, aut plausus: & non potius tacitam exercens potestatem, centum octogintaquinque millia hostium sermone velocius iuxta iubentis Domini prostrauit imperium? Vos ergo cum fragiles sitis viribus, perpetuus vos consequitur interitus.

At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, beati Iob omnem in ruinam impulsit domum? cur eius opibus penitus dissipatis, parietum quoque fundamenta subuertens, vnum numerosa sobolis coaceruauit sepulcrum? cur ipsum ad extremum diri vulneris nouitate percussit? Qui hoc opponit, audiat ediuerso, non diabolum potuisse hoc, sed Dominum, a quo potestas aduersum nos dupliciter datur, vel ad gloriam, si probamur: vel ad poenam, si delinquimus. Quin potius ex hoc animaduertat, ne contra vnu quidem hominem diabolum quicquam potuisse, si non potestatem accepisset a Domino. Nullus enim, quod suae ditionis est, ab alio deprecatur. Sed quid Iob memoro, quem nec expetitur potuit vincere? sed nec contra iumenta quidem eius, nec contra oues, nec contra sues sine concessu Dei proprium robur exercuit, sicut in Euangelio scriptum est: Demones autem rogabant eum, dicentes: Si eijs nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Quomodo igitur qui porcorum expetunt mortes, imaginem Dei hominem, & tam charum conditori animal, suo valebunt iure pervertere?

Magna, dilectissimi, aduersum demones arma sunt, vita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto: pertimescit satanas recte viuendum vigilas, orationes, ieiunia, mansuetudinem, voluntariam paupertatem, vanae gloriae contemptum, humilitatem, misericordiam, irae dominatum, & praecipue purum cor erga Christi amorem. Non ita deterrimus coluber, ex precepto Domini sub instorum se iacere vestigijs, qui ait: Ecce dedi vobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omne virtutem inimici. Si autem & diuinationem se habere simulant, venturos fratres nunciauerint, & affuerint quos venire praedixerant, nec sic fides est commodanda mendacibus: ob id enim praecessere venientes, ut credulitas sibi paretur ex nuncio, & postea aditus ex credulitate fallacie. Verum in hoc nulli Christiano debet esse miraculum, cum non tantum, qui leuitate naturae per cuncta discurrunt, valeant prauehantur gradientes, sed homines quoque equorum velocitate prauectos, nuncient assuturos. Non enim ea,

DE S. ANTONIO ABBATE.

407

quae nondum fieri coepta sunt, referunt: quia Dominus solus conscius est futurorum: sed quorum conspiciunt in actu initium, eorum sibi tanquam apud ignaros vendicant de futuris notionem. Nam quantos nunc putatis velocitate pernec istum coetum, notrosque contra se sermones, ante relatum alicuius hic positi, longè manentibus indicare? Hoc quod dico, vobis perspicuum fieri potest exemplis. Si quis a Thebaide aut alius cuius regionis oppido coeperit proficisci, & hunc demones viderint in itinere ambulantem, pernecitate memorata possunt praedicere venientem. Ita & de Nili inundatione solenni, cum multas in Aethiopia viderint pluuias, & quibus fluuius intumescens, ultra alueum effluere consuevit, praecurrentes ad Aegyptum, nunciant amnis aduentum. Hoc autem & homines, si illis celeritas esset tanta naturae, facile nunciarent. Ut 2. Reg. 18. enim speculator beati David ad verticem loci celsioris ascendens, prior, quam hi, qui in terra erant, prospiciens venientes, non quaedam incerta de futuris, sed de his, qui venire coeperant, nunciabat: sic & demones, cura peruigili omnia considerantes, rapido cursu sibi inuicem nunciant. Sed si forte contigerit, ut Dei nutu ad finem coepta non veniant: hoc est, si aut viator a media regrediatur via, aut suspensis nubibus, aquae ad altum caeli cardinem deferantur, tunc decipientium vna cum credentibus error aperitur.

Hae gentilitatis fuere principia, his praefagorum dolis apud delubra demonum quondam credebantur oracula, quae aduentu Domini nostri Iesu Christi, indito sibi silentio, obmutuerunt, suosque perdidere captiuos. Quis (rogo) medicum ex observatione membrorum, cum animae aestuantis incendia, venarum pulsu, lenique digitorum attactu scrutatur, diuinam arbitratur habere notitiam? Quis gubernatorem, nauigationis suae viam inter caeli sidera requirentem, maiestatis honore veneratur? Quis agricolam de aridis aestatis feruoribus, aut de hyemali aquarum largitate, vel frigore disputantem, non potius de experientia laudat, quam Dei consecrat nomine? Verum ut concedamus paulisper vera demones nunciare: respondete mihi, quis fructus est nosse venientia? Nunquid aut sciens haec aliquando laudatus, aut punitus est nesciens? In hoc vnusquisque sibi praeparat seu tormenta, seu gloriam, si vel negligat scripturarum mandata, vel faciat. Nullus ob id nostrum hanc arripuit vitam, ut habeat praescientiam futurorum, sed ut praecceptis Domini obediens, amicus esse incipiat de seruo. Curandum est non praescire quae veniunt, sed implere quae iussa sunt: nec instituti boni hanc flagitare mercedem, cum magis debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino postulare. Sed si forte aliquis hoc libenter assumat, ut futura cognoscat, habeat purum cor: quia credo animam Deo seruientem, si in ea perseverauerit integritate, qua renata est, plus scire posse, quam demones. Talis erat anima Elisei, quae alijs incognitas virtutes faciebat.

Nunc iam ceteras vobis demonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes angelos Dei se fingere, laudare studium, mirari perseverantiam, futura premia polliceri. Quos cum videritis, tam vos, quam domos vestras crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum: quia metuunt illud trophaum, in quo Saluator aereas expolians potestates, eas fecit ostentui. Solent etiam varijs simulationibus membra torquere, & nostris procaciter offerre se visibus, ut mentem pauore, & corpus horrore concutiant. Sed & in hoc fides Deo tuta & immota, fugat eos quasi infirma ludibria. Non est autem difficilis bonorum spirituum malorumque discretio, quae sic, Deo tribuente, panditur: Sanctorum angelorum amabilis & tranquillus aspectus est, quia non contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum: verum tacite leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt: siquidem cum illis est Dominus, qui est fons & origo laetitiae. Tunc mens nostra non turbida, sed lenis & placida, angelorum luce radiatur: tunc anima caelestium premiorum aviditate flagrans, effracto (si posset) humani corporis domicilio, & membris exonerata si quis pro conditione fragilitatis humane, miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuo ex corde auferant metum. Ita Gabriel, cum Zacharia loqueretur in templo, & angeli, cum diuinum virginis partum pastoribus nunciarent, & qui Domini corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, ne metuerent imperabant. Metus enim non tantum ex pauore animi, quantum ex magnarum rerum

Crucis signaculum
quod refert
mident demonem.

Boni a malis spiritibus ut quae
ant inter nosci.

Luc. 1. 2.
Matth. 28.

rerum sæpè incutitur adpectu. Pessimorum verò vultus truces, sonitus horridi, formidini cogitatus, plausus motusque indisciplinatorum adolescentum, vel latronum: & quibus confectum timor animæ, sensibus stupor incutitur, odium Christianorum, monachorum mœror tediumque, suorum recordatio, metus mortis, cupiditas nequitia, lassitudo virtutis, cordis hebetatio.

Si igitur post timorem horrore concepto successerit gaudium, & ad Deum fiducia, atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium: quia securitas animæ, præsentis maiestatis indicium est. Sic nanque & Abraham Patriarcha videns Deum, gaudens est: & Iohannes cum Mariam superuenisse sentiret, quæ in sacri ventris hospitio universitatis gestabat parentem, exultavit necdum natus in gaudium. Si autem incussa formido permanferit, hostis est qui videtur, quoniam nec refoculare novit: ut Gabriel paventem virginem, nè metuatur, iubet: & sicuti pastores nuncio consolati sunt: quinimmo pavorem duplicat, & usque ad profundam impietatis foueam, ut sibi homines prosterantur, impellit.

Exindè misera gentilitas, Dominicæ interdictionis signata, falsò dæmones deos opinata est. Christianorum autem populos his fallacijs irretiri non passus est Dominus, qui diabolus in Evangelio, audacter sibi principatum omnium præsumptum, repulit, dicens: Vade satanas. scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Horum verborum etiam nobis licentia est tributa, quia ideirco locutus est talia, ut similitudo tentamentorum, auctoritas nostri frangatur eloquij. Illud, mei quoque charissimi, admonet, ut vitæ magis sit vobis, quam signorum, sollicitudo. Nullus ex vobis hæc faciens, aut ipse superbia intumescat, aut despiciat eos, qui facere non possunt. Conuersationem magis scrutamini singulorum: in hac vita & imitari vos quæ perfectæ sunt, conuenit, & implere quæ desunt. Nam signa facere non est nostræ paruitatis, sed Domini potestatis, qui ad discipulos gloriantes in Evangelio ait: Nè gaudeatis quia dæmones vobis subiecti sunt, sed quod nomina vestra scripta sunt in cælis. Nominum enim in libro vitæ conscriptio, testimonium est virtutis & meriti: expulsio autem satanæ, largitio Saluatoris est. Vnde his, qui non in vitæ laboribus, sed in prodigijs exultabant, dicentibus: Nōne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? respondebit Dominus: Amen dico vobis, Non nōni vos. Discedit à me operarij iniquitatis. Non enim novit Dominus vias impiorum. Hoc ergo magnopere postulemus, ut donum spirituum discernendorum mereamur accipere: quò, secundum sententiam scripturarum, omni spiritui non credamus.

Volueram quidem iam finire sermonem, & silentio premere, quæcunque meæ acciderant paruitati: sed nè putetis me frustra commemorasse, quæ evenire non possint, ideirco licet insipiens fiam, (tamen Dominus, qui secretæ mentis est inspector, novit non me causa iactantia, sed vestri gratia profectus hoc facere) pauca replicabo de plurimis. Quoties me nimis laudibus efferre conati sunt, cum à me in nomine Domini maledicta reciperent? Quoties augmenta Nilii fluminis futura dixerunt, cum à me audirent, Et hoc ad vestram quid pertinet curam? Quoties minitantes ut milites armati, scorpionibus, equis, beluis & varijs serpentibus circumdederunt me, & domum, in qua eram, repleverunt, cum ego econtra psallerem: Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur? & statim misericordia Christi fugabantur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes, dixerunt: Venimus, Antoni, nostrum tibi præbere fulgorem. Et ego clausis oculis, quia lucem diaboli dedignabar adspicere, orabam: & dicto citius impiorum lumen exstinguebatur. Post menses autem paucos cum coram me psallerent, & de scripturis sibimet sermocinarentur, ego tanquam surdus non audiebam. Commoverunt aliquando monasterium meum, & ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpè strepitus, sæpè saltationes, sæpè sibilos ingesserunt, & me psallente, sonus eorum in voces flebiles vertebatur. Credite mihi, filioli, quod dicturus sum vobis: Vidi aliquando diabolus excelsus corpore, qui se Dei virtutem & providentiam ausus est dicere, & ait ad me: Quid vis, ut à me tibi donetur, Antoni? At ego sputum vi maxima in os eius ingeminans, totum me in eum Christi nomine armatum ingressi: Et statim ille procerus adpectu, inter medias manus exiliit.

Ieiunanti etiam mihi visus est ut monachus, & panes offerens, his sermonibus suade-

Iohan. 3.
Luc. 1.

Ibidem.

Matth. 4.
Deut. 6. &
10.

Luc. 10.

Matth. 7.

1. Iohan. 4.

S. Antoni-
us ut à se
dæmonum
tentationes
repulerit.
Psal. 19.

bat ut vinceret, & huic aliquid indulgerem corpuseculo: Et tu, inquit, homo es, & humana fragilitate circundaris: labor paululum conquiescat, nè agritudo subrepat. Illicò luridam faciem serpentis agnovi, & cum ad consueta Christi munimenta confugerem, tanquam per fenestram fumus laberetur, evanuit. Auri quoque decipulam mihi in deserto frequenter tetendit, quod ideò offerebat, ut aut visu irretiret me, aut tactu commacularet. Cum vapularem autem, (nam sæpè me à dæmonibus nō denego verberatum) canebar: Nullus me separabit à charitate Christi. Ad cuius vocis auditum in se inuicem defurentes, non meo, sed Domini fugabantur imperio, qui ait: Vidi satanam quasi fulgur cadentem de cælo. Hæc ego, filioli, Apostolici memor eloquij, in me transformavi, ut propositum vestrum nec dæmonum terror, nec aliqua lassitudo dissolveret. Sed quoniam ob vestram utilitatem multa memorando insipiens factus sum, & huius rei vobis impertiri cupio notionem, quam veram esse nullus ambigat audientium.

Pulsavit aliquando dæmon monasterij ostium: Egrediens video hominem enormi sublimitate, porrectum caput usque ad cælum. Cum ab hoc quisnam esset, inquire-rem, ait: Ego sum satanas. Et ego, Quid, inquam, hic quæris? respondit: Cur mihi frustra imputant monachi? cur mihi omnes Christianorum populi maledicunt? Et ego: Iussè faciunt, tuis enim frequenter molestantur insidijs. At ille ait: Nihil ego facio, sed ipsi se inuicem conturbant. Nam ego miserabilis factus sum. Rogo, Nōne legisti, Quia defecerunt inimici frameæ in finem, & ciuitates eorum destruxisti? En nullum iam habeo locum, nullam possideo ciuitatem: iam mihi nulla sunt arma: per omnes nationes cunctasque provincias Christi personat nomen: solitudines ipse quoque monachorum stipantur choris. Ipsi se, quæso, tueantur, & me sine causa non lacerent. Tum ego Dei gratiam cum alacritate miratus, sic ad eum locutus sum: Non tuæ veritati, quæ nulla est, tam nouam & tam inauditam adscribo sententiam: nam cum fallaciæ caput sis, hoc sine mendacio coactus es confiteri. Verè enim Iesus tuas funditus subruit vires, & honore nudatus angelico, volutatis in sordibus. Vixdum verba compleueram, & ille sublimis, Saluatoris delectus est nominatione. Quæ ergo iam, ô filioli, poterit resistere cunctatio? quæ trepidatio manebit vltimus? Quis nos eorum turbo poterit conuellere? Securæ sint animæ singulorum: non sibi fingat cogitatio vana discrimina: non aliquis timeat à diabolo sublatum, ad præcipitum se posse deferri. Pellatur omnis anxietas: Dominus enim, qui nostros prostravit inimicos, manens, ut promissit, in nobis, à varijs nos satanæ muniuit incurribus. En ipse diabolus, qui huiusmodi cum suis satellitibus exercet astutias, nihil se posse contra Christianos fatetur.

Iam curæ Christianorum & monachorum sit, nè per eorum inertiam vires dæmonibus præbeantur. Nam quales nos & nostras repererint cogitationes, tales se nobis præstare cōsueverunt. Et si quod in pectoribus malæ mentis & pavoris semen inuenierint, quasi latrones, qui desertæ obtinent loca, coëptos cumulant timores, & crudeliter inminentes, infelicem puniunt animam. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & firmi, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere: magis enim cum munita in Christo corda cōspexerint, confusi reuertentur. Ità & Iob firmatum in Domino diabolus refugit, & infelicissimum Iudam expoliatum fide, vinculis captiuitatis innexuit. Vna est ergo ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis iugis recordatio, quæ dæmonum dolos, quasi fumum expellens, persequetur aduersarios potius, quam timebit. Non est enim inscius satanas ignium futurorum, & æstuantis gehennæ copiosa novit incendia. Sed ut mea iam claudatur oratio, illud le, & vnde venerit: ac sine mora, si sanctorum fuerit reuelatio, angelica consolatione timor vertetur in gaudium. Si verò diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percontationibus evanescet: quia maximum est securitatis indicium, interrogare quisnam sit & vnde. Sic & Iesus Nazæ filius auxiliatorem suum interrogando cognovit: nec Dabiellem percontantem latere potuit inimicus.

Postquam Antonius dicendi finem fecit, latantibus cunctis, in alijs virtutis cupiditate exardecebat, in alijs infirma refocuebatur fides, ex aliorum mentibus falsæ opiniones pellebantur, ex aliorum sensibus inanum terrorum pellebatur accessio: simulq; uni-

Sæpè enim
dæmones
verbera-
runt.
Luc. 10.

Psal. 9.

Christus sa-
tanæ con-
tritiue vires,

Iohan. 14.

immitte

Arma con-
tra dæmo-
nes.

Iosu. 5.

M m uerfi

I A N V A R I V S.

uerſum iam demonum inſidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam ſpirituum diſcernendorum, quam Domino tribuente, perceperat. Erant igitur in monte monaſteria, tanquam tabernacula plena diuinis choris pſallentium, legentium, orantium: tantumque ieiunandi & vigiliarum ardorem cunctorum mentibus ſermo eius aſſauerat, ut future ſpei auiditate ad charitatem mutuam, & miſericordias indigentibus exhibendas, iugi ſtudio laborarent: qui inſinitam regionem quandam, & oppidum à mundana conuerſatione ſeiunctum, plenum pietatis & iuſtiæ videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adſpiciens, quis virilem illum concordiam cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio ſuſurronis, ſed multitudo abſtinentium, & certamen officiorum erat, non in hancſtam erumperet vocem? Quam bonæ domus tuæ Iacob, tabernacula tua Iſrael? tanquam nemora obumbrantia, tanquam paradifus ſuper fluuios, tanquam tabernacula, quæ fixa ſunt à Domino, tanquam cedi Libani circa aquas.

Dum hæc ita geruntur, quibus indiès beatæ vitæ ſtudium ſuccreſceret, Antonius manſionum in cælo poſitarum recordans, & præſentis vitæ deſpiciens inanitatem, quaſi parua eſſent quæcunque iam geſſerat, ſeparatus à fratribus inſtituebatur. Cumque eum ſine cibum, ſine ſomnum indulgere corpusculo, aut alias naturæ neceſſitates coegeret humana conditio, miro afficiebatur pudore, quod tantam animæ libertatem mor dici carnis termini coërcerent. Nam frequenter cum fratribus ſedens, à cibo, qui fuerat appoſitus, memoria eſcæ ſpiritalis abſtrahebatur. Edebat tamen, utpote homo, ſepè ſolus, ſepè cum fratribus. Et cum hæc mira (ut prædixi) ageret, cum conſuſione tamen animæ adhibendam magnopere corpori diligentiam perſuadebat, dicens, nec corpus eſſe penitus enecandum, nè operatio contra voluntatem creatoris diſſolueretur: & ob id omne ſtudium animæ conferendum, nè vitij ſuperata corporeis, ad æternas inferni tenebras truderetur: quini immò indultum ſibi in carne imperium vindicans, domi cilium ſuum, ut Apoſtolus Paulus, ad tertium cælum ſubleuaret. Aſſerebatque hoc à Saluatore præceptum, in quo ait: Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ, quid manducetis, aut quid bibatis: nec corpori, quid veſtiāmini: quia hæc gentes quærunt: veſter autem pater nouit, quod indigeris his omnibus. Quærite ergò primum regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiſcientur vobis.

His rebus itaque tranſactis, cum perſecutio impiſſima Maximiani furore veſano vaſtaret eccleſiam, ſanctis quoque martyribus Alexandriam perductis, relicto & ipſe monaſterio, ſecurus eſt futuras Chriſti viſtimas, dicens: Pergamus ad glorioſos ſtratrum triumphos, ut aut ipſi congregiamur, aut ſpectemus alios præliantes. Et amore quidem iam martyr erat: ſed cum tradere ſe vltro non valens, adminiſtraret conſilio: ribus in metallis vel in carceribus conſtitutis, magna cum libertate & cura intrantes ad iudicem exhortabatur, nè terrore impiorum ſubacti, Dominum negarent. Iamque ſententia coronatos exultans, quaſi ipſe viciffet, uſque ad locum felicitis ſanguinis proſequebatur. Quamobrem commotus iudex Antonij ſociorumque eius conſtantia, præcepit nullum penitus monachorum aut obſeruare iudicium, aut in ciuitate verſari. Et cæteris quidem omnibus in illa die placuit abſcondi: Antonius autem impavidus, neglecto perſecutoris imperio, lauit ependiren ſuam. Et alia die ſtans in quodam eminenti loco, candente præinſectus veſte, procedentem iudicem ſuo prouocabat adſpectu, flagrans cupiditate martyrij: oſtendebatque nobis, contemptorem poenarum & mortis Chriſtiani animum perſeuerare debere, intantum ut contriſtaretur, quia volenti pati pro nomine Chriſti, martyrium non dabatur. Sed Dominus, qui ſuo gregi parabat magiſtrum, ſeruauit Antonium: ut inſtitutio (ſicuti factum eſt) monachorum, non ſolum oratione eius, ſed & conſpectibus firmaretur. Nunquam tamen à ſanctorum conſeſſorum veſtigijſ ſeparatus eſt: quin anxia circa eos cura, & charitatis vinculis colligatus, magis carcerem patiebatur excluſus. Poſtquam autem perſecutionis turbo deſluerat, & beato epiſcopo Petro iam ob martyrij gloriam coronato, ad priſtinum monaſterium regreſſus, quotidianum fidei ac conſcientiæ martyrium meretur, acrioribus ſe ieiunijſ vigilijsque conſciens, veſtimento ciſicino intrinſecus, deſuper pelliceo utebatur: nunquam corpus lauans, nunquam à pedibus ſordes abluens, niſi cum per aquas neceſſitas tranſire compuliſſet. Nullus denique Antonij corpus nudum, antequam moreretur, vquam vidit.

S. Antonius
vixit ſepa
ratim.

2. Cor. 12.
Matth. 6.

Antonius
audis mar
tyrij.

Seruit offi
ciosè mar
tyribus.

Ieiunia, vi
gilij, veſtes
Antonij.

DE S. ANTONIO ABBATE.

411

Quodam autem tempore, cum ab omnium ſe remouiſſet oculis, & clauſo monaſterio neminem omnino ſuſciperet, Martinianus militum præpoſitus, cuius filia immun di ſpirituſ inſeſtationibus quatiebatur, pulſans oſtium, obſecrabat, ut ſuo pignori ſub ueniret, & exiens, Dominum pro filia deprecaretur. Tum ille aperire quidem minime voluit: proſpiciens verò deſuper, ait: Homo, quid mecum poſcis auxilium? mortalis & ego ſum, & tuæ ſocius fragilitatis: ſi autem credis in Chriſtum, cui deſeruiſ, vade, & ſecundum fidem tuam ora Deum, & ſanabitur filia tua. Confeſſum ille credens abiit, & inuocato Jeſu, filiam reduxit incolumem. Multa & alia mirabilia per eum Dominus operatus eſt, & merito. Qui enim promiſit in Euangelio, Petire, & dabitur vobis: in uento, qui mereretur accipere, ſuam poteſtatem non negauit. Nam plures vexatorum ante monaſterium eius, clauſo introitu, dormientes, ſuſcit per eum ad Chriſtum precibus, purgabantur. Hæc illi multitudo venientium, deſideratam ſolitudinem auferens, radio fuit. Metuens itaque, nè ſignorum copioſa conceſſio aut ſuos animos extolleret, aut alios plus de ſe, quam videbant in ipſo, cogeret æſtimare, ad ſuperiorem Thebaidem pergere cogitauit, ubi nullus eum agnoſceret. Et à fratribus acceptis panibus, ſedebat ſuper fluminis ripam, tranſitum nauis obſeruans. Illo talia cogitante, vox ad eum deſuper facta eſt, dicens: Antoni, quid pergis, & quare? At ille intrepidè, quaſi conſuetam vocem loquentis agnoſceret, reſpondit: Quoniam non ſinunt me quieſcere populi, idcirco ad ſuperiorem Thebaidem ire optimum duxi, præcipue quia & ea exiget, quæ virtutem meam poſſibilitatis excedunt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas, & ad paſtoralia (ut cogitas) pergas, maiorem ac duplicem ſuſtinebis laborem. Si autem verè quieſcere cupis, vade nunc ad interiora deſertum. Cumque Antonius diceret, Quis mihi locum auum poterit oſtendere? ignarus enim ſum locorum: confeſſum ei qui loquebatur, Saracenos indicauit, qui mercandi gratia ad Aegyptum venire conſueuerant. His appropinquans Antonius, rogauit ut & ſe pariter adducerent in deſertum. Nullus obnixus eſt, ſed tanquam à Deo miſſum comitem ſuſcipientes, amplexi ſunt eius ſocietatem.

Tribus autem diebus & noctibus itinere conſecto, inuenit montem valde excelſum, ad cuius radices ſons aquæ dulcis labebatur, & campus haud magnus totum ambiens montem, qui palmulis perpaucis, & his neglectis, conſitus erat. Hunc Antonius locum, quaſi à Deo ſibi offerretur, amplexus eſt. Is enim erat, quem ſibi ad fluminis ripam ſedenti, qui loquebatur, oſtenderat. Et primò quidem accipiens à comitibus panes, ſolus remanſit in monte, nullo alio cum eo conuerſante. Quaſi enim propriam domum agnoſcens, habebat locum illum. Saraceni quoque videntes eius fidutiam, optato per eum tranſitu, panes eidem cum lætitia deſerebant: nec non palmarum, licet mediocri, at tamen aliquanto ſolatio reſouebatur. Exindè cum fratres agnito loco, tanquam ad patrem filij, ſolicite alimenta tranſmitterent, videns Antonius quod ob ſuum refrigerium multis oneroſus labor indiceretur, & parcens etiam in hoc monachis, rogauit vnum de aduenientibus, ut ſarcolum ſibi bis acutum cum frumento deferret. Quibus allatis, circuiens montem, haud grandem culturæ aptum reperit locum, ad quem denem elaborans, gaudebat, quod ſine cuiusquam moleſtia ex proprijs manibus viveret in deſerto. Sed cum rursus etiam illuc quidam venire coepiſſent, miſertus eſt laſtitudinis, & olus in paruo terræ ceſpite coluit, ut poſt aſperum iter aliquo venientes ſolatio reſouerentur. Hoc fratrum refrigerium, & paruulam meſſem beſtiæ, propter aquas illuc conuenientes, depaſcunt ſunt, è quibus vnam apprehendens, dixit omnibus: Cur me læditis nihil à me læſe? Abite, & in nomine Domini nè huc approprietis vltèrius. Quis non credat poſt hanc denunciationem, quaſi timentes, nunquam illuc beſtias appropinquāſſe? ſic Antonio impenetrabilia montium & deſerti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introeuntes fratres magnis vix precibus extorſerunt, ut oliuas & ſeni legumen & oleum, quod poſt meſes aliquot miniſtrabant, dignaretur accipere, & ſenili modicum laxaret arati.

Proh quantas ibi conuerſans expertus eſt luſtas? Verè, ſecundum quod ſcriptum eſt, Ephe. 6. non illi aduerſus carnem & ſanguinem fuiſſe colluctationem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, ab his, qui ad eum veniebant, agnouimus. Illic enim tumultus & voces populi, armorumque ſonitus, prorsus plenum montem demonum multitudine ſe vidit.

Demonia
ca ſanatur.
Matth. 7.

Antonius
ad montē
ſe recipit.

Verbo ab
igit beſtias
olus depa
ſcentes.

differebant, ipsum etiam quasi contra inimicos palam resistentem, & fortiter col-
luctantem. Qui tamen & aduenientes suo refouebat hortatu, & flexis genibus, armis
quoque orationum omnem satanae prosternebat exercitum. Admiratione plane di-
gnum est, in tam inmani solitudine vnum hominem nec demonum quotidianas expa-
nisse congressiones, nec tantarum bestiarum, quadrupedum, siue reptilium diuersa ce-
lisse feritati. Iuste David cecinit: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non
commouebitur in aeternum. Immobilem & tranquillam retinens animi firmitatem, &
dæmones fugabat, & feras (sicut scriptum est) secum pacificabat. Sed & diabolus, vt
supradictus propheta ait, obseruans eum, frendebat dentibus suis: Et ille Saluatoris
auxilio ab vniuersis tutus perseuerabat insidijs. Quadam ergo nocte, cum per uigil An-
tonius obsecraret Dominum, tantos in monasterium eius bestiarum greges coacerua-
uit, vt omnes eremi beluas circum se adspiceret. Quæ cum rictu oris morsum corpo-
ri minitarentur, intellexit hostis astutias, dixitque: Si aliqua à Domino in me uobis est
tributa licentia, deuorate concessum: Sin autem demonum huc uenistis impulsu, quan-
to cyus abite, quia Christi famulus sum. ita factum est, & ad iubentis vocem omnis be-
luarum multitudo, quasi maiestatis verbera caderetur, aufugit.

Non multi post hæc fluxerant dies, & alia oritur cum eodem hoste certatio. Operan-
te illo (nam semper, vt venientibus pro his, quæ sibi detulerant, aliquid munusculum
repperderet, laborabat) traxit quandam sportellæ, quam tenebat, * tritiam siue funicu-
lum. Ad cuius motum exurgens, vidit bestiam pubetens humanam faciem præferen-
tem, quæ exinde in asinam finiebatur. Post cuius adspæctum vexillum crucis in fronte
sua pingens, hoc tantum ait: Christi seruus sum: si ad me missa es, non fugio. Nullum
in medio spatium, & statim informe prodigium quanto cyus cum satellitum turba su-
git, & in medio cursu ruens, extinctum est. Ista autem explosi mors atque enecati pro-
digij, demonum erat communis interitus, qui omni studio laborantes, Antonium à de-
serto deducere non valuerunt. Mirandis plius miranda succedunt. Non grande post ista
tempus exceßerat, & tantarum victoriarum homo, fratrum precibus vincitur. A mo-
nachis enim rogatus, vt eos dignaretur inuiscere, vnà cū his profectus est, impositis ca-
melo aqua & panibus: quia nusquam præter monasterij locum, ex quo hauserant, po-
tabilis aqua per arentem viam reperiebatur. Verum in medio itinere bibendi subsidia
defecerunt: Ardor nimius, æstus intolerabilis, mortem cuncta minantur. Circueunt,
& querunt saltem collectam pluuijs lacunam: nihil prorsus remedij, nihil occurrit pe-
nitens ad salutem. Camelus quasi periturus & ipse æstuans, dimittitur, æstuantis pectus
exurit, & sitis desperatione feruescit. Mouit senem fratrum commune discrimen, &
vehementissime contristatus ingemuit. Dehinc ad solita precum auxilia confugiens,
paululum ab eis secessit, ibique genibus flexis, supplices manus tetendit ad Dominum.
Nec mora, & ad primas rogantis lachrymas, in orationis loco fons ebulliens erupit:
ibique extincta siti, & arentia membra refecta sunt, & plenis vtribus inuentum potant
camelum. Ità enim casu euenerat, vt camelus errans per eremum, dum funiculum tra-
hit, in quodam lapide eiusdem funiculi alligatione teneretur.

Tandem confecto itinere, ad monachos, qui eum inuitauerant, peruenit. Tunc ve-
rò quasi Patri omnes obuiam occurrerunt, honorifico salutato in oscula eius & am-
plexus certatim ruunt. Proposito feruenti gaudet Antonius, & latantibus de aduentu
suo cunctis, quasi xenia de monte portans, spiritalia impartitur alimenta. Laudat ve-
terum studia, hortatur nouorum. Sororem quoque iam vetulam virginem videns, &
aliarum puellarum magistrum, mira exultatione sustollitur. Exinde quasi diu abeset
ab eremo, rursùm festinauit ad montem: plurimis iam ad illum venientibus, cum etiam
vexati à demonibus, malo necessitatis coacti, auderent deserta penetrare, quos ille con-
solans, & monachis in commune precipiens, aiebat: Credite in Iesum fideliter, mentem
à cogitationibus sordidis, carnem ab immunditijs seruate puram, & iuxta eloquia diui-
na, ne seducamini in saturitatem ventris: odite vanam gloriam, orate sapientissime, psalli-
te vespere, mane, & meridie, mandata scripturarum reuoluite: Recordamini gestorum,
quæ sancti quique fecerunt, vt exempli memoria animam incitet ad virtutem, refrenet à vi-
tijs. Suadebat etiam iugi meditatione retinendum Apostoli sermonem, quo ait: Sol
non occidat super iracundiam vestram. Non tantum autem super iracundiam solem
occidere non debere interpretabatur, sed & super omnia delicta hominum, ne peccato-
rum

Psalm. 124.

Iob 5.

Psalm. 36.

* tritiam

Monstruosa
bestia.

Fratres, eo-
rum victus
precibus, in-
uiscit.

Fons erum-
pit ad eius
preces.

Ephc. 4.

num vnquam nostrorum aut in nocte luna, aut in die sol testes abscederent. Illius quo-
que admonebat præcepti memores esse, quo dicit in alijs: Dijudicate vosmetipsos, &
probare, vt rationem dici noctisque facientes, si in se delictum deprehendissent, pec-
care desisterent: Sin autem nullus error decepisset, perseuerantes instarent potius in-
cepto, quam arrogantia tumidi aut alios contemnerent, aut sibi iustitiam vendica-
rent, iuxta supradicti doctoris eloquium, dicentis: Nolite iudicare ante tempus: magis
debere eos Christo, cui soli occulta patent, reservare iudicium. Multas esse (vt scri-
ptum est) vias, quæ videntur hominibus iustæ, sed fines earum ad profundum respicere:
inferni: sæpè nostra non posse nos intelligere peccata, sæpè falli in ratione gestorum:
aliud esse Dei cuncta cernentis iudicium, qui non ex superficie corporum, sed ex men-
tum iudicaret arcanis. Aequum autem esse nos nobis compati, & inuicem onera no-
stra portare, vt concessio examine Saluatori, proprias conscientias nosmetipsos dijudi-
cantes intueremur.

Nec non dicebat, magnam esse ad virtutem viam, si singuli vel obseruarent quid ge-
rerent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent: Non enim posse ali-
quem peccare, cum relaturus esset ad alium quæcunque peccasset, & subire pudorem
in publicum turpia proferendi. Denique nullum peccantem coram alio audere pecca-
re: etiam si peccet, tamen testè vitare peccati: mentiri magis & negare ei, & vetus de-
lictum nouo inficiandi augeri delicto. Igitur quasi sub oculis, aiebat, nostris & cogita-
to confundimur, & actu, si omnia referenda faciamus: multo autem magis, si peccata
nostra fideliter describentes, digeramur in ordinem. Tunc verò annotatio delictorum,
fratrum videbitur oculis: timebimus peccati ceras conscias, ipsi nos arguent apices:
& quomodo meretricibus membra miscentes, confunduntur ad presentiam cetero-
rum, ita nos erubescemus ad literarum scripturas. Hæc agamus, hanc virtutis gradia-
mur viam, & corpora mentibus subiugantes, perniciosas diaboli conteramus insidias.
Talis sermo monachos hortamentis & venientes ad se monachos incitabat ad studium, &
patientibus condecebat, pluresque eorum Dominus per Antonium liberauit. Nunquam
tamen aut de incolumitate curatorum est inflatus ad gloriam, aut contristatus de ob-
fessis adhuc corporibus, murmurauit. Magis autem eodem semper animo & vultu ma-
nens, gratias Deo referebat: suadens occupatis, vt correptionem, qua vexabantur, pa-
tienter ferrent: Non enim Antonij aut cuiusquam omnino hominum hanc esse medi-
cinam, sed Domini solius, qui consuevit & quibus veller, & quo veller tempore, dare sa-
nitatem. Ità consolatione sua, & vexatos æquanimiter ferre tentationem, & iam libe-
ratos non sibi, sed Domino gratias referre docebat.

Fronto autem quidam vir ex Palæstina, qui infestissimo demonio vexabatur, (nam
& linguam eius laniabat dentibus, & oculorum nitebatur lumen extinguere) perrexit
ad montem, rogauitque beatum senem, vt pro se Dominum rogaret. Orauit Antonius,
dixitque ad eum: Vade, & curaberis. Illo incredulo sibi, & violenter ibidem contra præ-
ceptum remoranti, eadem geminans Antonius, dixit ad eum: Hic curari non poteris.
Egredere, & calcata Aegypto, statim te misericordia Christi consequetur. Tandem cre-
didit, & profectus est, ac visa Aegypto, secundum promissionem senis, quam ei Domi-
nus oranti reuelauerat, infestatio cessauit inimici. Virgo quædam, quæ à Tripolitana
regionis ciuitate * erat, inauditis ac flebilibus doloribus laborabat. Erenim narium
purgamenta, oculorum lachrymæ, aurium putridus humor in terram cadens, conse-
sim in vermes conuertebantur. Augebat calamitatem corpus paralysi dissolutum,
oculos quoque peruersos contra naturam habens. Huius parentes cum ad Antonium
monachos ire didicissent, credentes in Domino, qui pertinacem sanguinis fluxum in
Euangelio tactu simbræ stare præceperat, rogauerunt, vt miserabilem filia comitatum
susciperent. Illis renitentibus eam usque ad Antonium perducere, remanere parentes
eius foris cum filia debili apud beatum confessorem & monachum Paphnutium, qui
effosso pro Christo oculo sub Maximiano persecutore, tali de honestamento corporis
plurimum gloriabatur. Peruenerunt autem ad Antonium monachi: Cumque de puellæ
morbo referre disponent, relationem eorum senis sermo præuenit, & omnem debi-
litate & itineris usque ad sanctum Paphnutium causam, quasi ipse interfuisset, exposuit.
Rogantibus autem monachis, vt parentibus cum filia permitteretur ingressus, non
concessit, sed ait: Ite, & inuenietis puellam, si non est mortua, curatam. Et adiecit: Nul-
lus

2. Cor. 13.

1. Cor. 4.

Prou. 14.
& 16.

Multi cu-
rantur ob-
felli.

Fronto dicitur
monachus
liberatur.

* de uene-
rat.

Matth. 9.

Paphnutius
monachus
& confes-
sor.

lus debet ad meam humilitatem venire, quia largitio curationum non est humanae mi-
seriae, sed Iesu Christi misericordiae, qui ubique in se credentibus prestare consuevit
auxilium. Quamobrem & illa, pro qua petitis, suis precibus liberata est: & cum ad Do-
minum orarem ego, mihi praescientia sanitatis eius indulta est. Dixit, & verba eius pu-
ellae incolumitas secuta est. Nam excentes foras ad beatum Paphnutium, & filiam so-
spitem, & parentes latos repererunt.

Non multos autem post illos dies cum duobus fratribus cunctibus ad Antonium
aqua in itinere defecisset, & vno siti mortuo, alter iaceret in terra mortem expectans,
Antonius sedens in monte, celeriter ad se duos monachos vocat, qui forte ibidem sunt
repperi, & festinato praecipit, ut lagenam aquae assumentes, inuaderent iter, quod du-
cit ad Aegyptum, dixitque: Vnus est fratribus huc aduenientibus modò migravit ad Do-
minum: alter, si non succurreritis, addetur: hoc enim mihi nunc oranti reuelatum est.
Sic ait, & iuxta praecipitum eius monachi festinantes, extinctum corpus inueniunt, ter-
raq; illud operientes, alterum refocillatum, suo iunxerunt comitatu: erat autem spa-
tium itineris vnius diei. Fortasse hic aliquis quærat, cur non antequàm moreretur ho-
mo, Antonius dixerit. Incongruo prorsus Christianis argumento vitur: quia non An-
tonij, sed Dei fuit iudicium, qui & de recedente, quam voluit, sententiam tulit, & de si-
tiente reuelare dignatus est. Hoc tantum in Antonio mirabile est, quòd in monte re-
motissimo sedens, corde perungli cuncta procùl posita, Domino indicante, cognosce-
ret. Alio rursus tempore cum sederet in monte, & oculos subito retendisset ad cae-
lum, vidit nescio quam animam, latantibus in eius occursum angelis, ad caelum perge-
re. Cuius spectaculi nouitate stupefactus, beatum dixit sanctorum chorum, orantem;

Multa co-
gnoscit ex
diuina re-
uelatione.

Ammonis
anima in
caelum.

Obserua
dictam &
miraculo.

Matth. 14.

Polycratia
virgo cura-
tur.

ut sibi rei praesentis agnitio panderetur. Et statim vox ad eum facta est, inquit, istam
esse Ammonis monachi animam, qui Nitria morabatur. Erat Ammon vir grandaeus,
qui perseveranter à pueritia vsque ad senectutem in sanctitate vixerat. Itinere quoque
dierum tredecim à Nitria, locus, in quo sedebat Antonius, diuidebatur. Videntes ergo
eum monachi admirantes, qui venerant, deprecari sunt, ut causam hilaritatis edice-
ret. Quibus ait, modò Ammonem quicuisse, quem propter frequentem eius ad Anto-
nium commercium, & propter celebritatem indultorum ei à Domino signorum, opti-
mè nouerant: de quibus etiam hoc vnum dicendum est. Neceesse ei fuit aliquando stu-
men nomine Lycum, subitis aquis inundatum, transuadare, rogauitq; Theodorum, qui
cum ipso erat, ut paululum à suo separaretur ad spectu, ne nudatam inuicem corpora
vterq; conspicerent. Recessit Theodorus: nihilominus ille seipsum cum veller nuda-
re, erubuit. Cogitantem autem cum in alteram ripam virtus diuina transposuit. Ror-
susq; Theodorus cum videret hoc, & ipse Deo deuotus, transiens ad senem, mirari
coepit, quòd tam velociter fluuium transuadasset. Cumq; nihil humoris in pedibus, ni-
hil in vestibus eius aquae conspiceret, rogauit eum, ut tam incredibilem translationem
quasi filio pater exponeret. Nolente illo dicere, quae acciderant, amplexus est pedes ei-
us, iurauitq; non se prius dimissurum, quàm sibi id, quod celabat, referret. Videns ergo
senex contentiosè vincere volentem fratrem, exegit vicissim ab eo, ut nulli hoc ante
suam mortem indicaret: atque ita confessus est, se subito in alteram ripam fuisse tran-
positum, neque omnino vndis impressisse vestigia, Dominici corporis hoc tantummo-
dò priuilegium asserens, & eorum, quibus ipse, ut Apostolo Petro, donauerit, ut aqua-
rum leuitati humanum corpus insisteret. Hac autem Theodorus promisso tempore
post eius mortem retulit. Monachi verò, quibus dixerat Antonius de morte Ammo-
nis, notauerunt diem, & venientibus de Nitria fratribus post dies triginta, seiscitantes
repererunt illo die, illaq; hora dormisse Ammonem, qua animam eius ferti senex vide-
rat. Vtrique igitur puritatem mentis in Antonio mirati sunt, quomodo rei tam longè
gesta statim ad eum fuisset perlata cognitio.

Archelaus quoq; comes cum eum inuenisset in exteriore monte, rogauit ut oraret
pro Polycratia Publij filia, quae in Laodicea erat, admirabili & Christo dedita virgine.
Patiebatur enim pessimos stomachi & lateris dolores, quos ieiunijs nimijs, vigilijsque
contraxerat, & erat penitus toto debilis corpore. Oravit Antonius, & diem, quo fuerat
oratio facta, annotauit Archelaus. Redit Laodiceam, & inuenit virginem incolumem.
Percontatus diem sanitatis, reperit tempus medelae cum annotatione congruere.
Et omnes admirati sunt, agnoscentes eo tempore illam fuisse à doloribus liberatam à
Domino.

Domino, quo orans Antonius pro ipsa bonitatem Saluatoris inuocauerat. Sæpè etiam
ad se venientium turbamur ante dies & menses, & causas praedixit, & tempora. Nam
quosdam videndi cum tantum desiderium, alios imbecillitas, nonnullos obsessa à dæ-
monibus corpora pertrahebant: nemo tamen vnquam vexationem aut detrimentum
laboris itineris conquestus est: regrediebantur omnes spiritali cibo pleni. At ille præci-
piebat, non suae laudi hanc admirationem ab eis applicari debere, sed Domini, qui sui
notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulserit.

Quodam autem tempore cum exisset ad exteriora monasteria, & rogatus esset à fra-
tribus, ut in nauem quadam cum monachis proficiscentibus oraret, ascendit, & solus ex
omnibus odorem sensit teterrimum: Asserebant cuncti piscium salforum, & carica-
rum in nauem positarum hunc esse putorem. At ille alterius rei se foetorem sentire affir-
mant. Adhuc loquente illo, adolescens quidam possessus à damone, qui praecedens iu-
sta carinam se nauis absconderat, repente exclamauit. Quo statim per Antonium
in nomine Domini nostri Iesu Christi curato, intellexere vniuersi, illum diaboli fuisse
se putorem. Alius quoque ad eum, vir inter suos nobilis, demoniosus adducitur, tan-
ta oppressus infania, ut non sciret se esse apud Antonium, necnon & corporis sui su-
persua comederet. Quamobrem rogatus senex ab his, qui eum adduxerant, ut pro illo
Dominum oraret, intantum iuuenis miseriae condoluit, ut tota nocte peruihilans cum
eo, aduersus patientis insaniam laboraret: Sed cum iam lucefceret, & obsessus, impe-
rant, eum seni fecisset iniuriam. Quibus Antonius ait: Nolite alienam culpam iuueni-
miseri adscribere: furor iste obsidentis est, non obsessi. Idcirco autem in hanc prorupit
dolens hostis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eum iussit: & expulsi
satanæ indicium, iste aduersus me impetus fuit. Nulla post verba mora: adolescens re-
cepto sensu, & gratias agēs Deo, & locum ubi esset, agnouit, & totum Antonium com-
plexans, deosculatus est. Innumera & alia istiusmodi signa sunt, quae monachorum con-
cordi sepe relatione cognouimus.

Demonis
foetore so-
lus sentit
Antonius.

Sanatur obo-
sessus.

Antonius
accusatur
procaciter
à demonio
bus.

Verum non tantum his adhibendus est stupor, quia multo plùs, quae sequuntur, con-
ditionem nostrae fragilitatis excedunt. Hora circiter nona, cum ante cibum orare co-
pisset, raptum se sensit in spiritu, & ab angelis in sublime deferri. Prohibentibus transi-
tum aëris demonibus, coeperunt angeli contradicentes requirere, quae esset causa re-
tinendi, nullis existentibus in Antonio criminibus. Illis verò ab exordio natiuitatis
replicare peccata nitentibus, calumniosa angeli clausurunt ora, dicentes, non debere
eos à natiuitate eius delicta narrare, quae iam Christi essent bonitate sopita: si qua au-
tem scirent, ex eo tempore, quo esset factus monachus, & Deo se consecrasset, licere
proferri. Accusabant demones, multa procaciter mentientes, & cum deessent proba-
menta fallacibus, liber Antonio consensus aperitur. Et statim rediens in se in eo loco,
quo orare coeperat, hoc se rursus vidit esse quod fuerat. Tunc verò oblitus escæ, ex
illa hora noctem gemitu ac lamentatione transiegit, reputans secum humanorum ho-
stium multitudinem, & colluctationem tanti exercitus, & laboriosum per aërem iter
ad caelum, & hoc Apostoli dictum, quo ait, Non est nobis colluctatio aduersus carnem
& sanguinem, sed aduersus principem potestatis huius aëris. Qui sciens aëreas pote-
states ob id semper tentare, luctari, contendere, ne nobis liber transitus esset ad caelum,
horabatur monens, Assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo: ut nihil ma-
li habens, quod de vobis dicere possit, inimicus confundatur. Nos autem Apostolici
sermonis recordemur, dicentis: Siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit. Et
Paulus quidem vsque ad tertium caelum raptus est, ibique auditis verbis ineffabili-
bus descendit: Antonius autem vsque ad aërem sublatus, post colluctationem liber ap-
paruit.

Eph. 6.

Ibidem.

Tit. 2.

2. Cor. 12.

Habebat etiam istiusmodi donum: si cuius rei sedens in monte ignarus fuisset, & ei-
us secum inquireret notionem, oranti ei à Domino reuelabatur, & erat, secundum Iohan. 6.
quod scriptum est, à Deo doctus. Denique cum à fratribus haberetur iste tractatus, & Esa. 54.
ab eo sedulo seiscitarentur, quemadmodum se post corporis sarcinam anima gereret,
quive ei locus post exitum concederetur, proxima nocte vox desuper inclamans no-
men eius, ait: Antoni, exurge, exi & vide. Qui exurgēs, egressus est, sciebat enim, quibus
Mm 4 respon-

respondere deberet. Et eleuatis ad caelum oculis, vidit quendam longum atq; terribilem, caput vsque ad nubes attolentem: vidit etiam pennatos quosdam volare cupientes ad caelum, atque illum extensis manibus prohibere transitum: è quibus alios apprehensos, elidebat ad terram: alios frustra retinere contendens, dolebat super se ad caelestia transuolare: & maximum gaudium mixtum mœrore, victi victoresq; tribuebant. Statimq; ad eum vox facta est, dicens: Animaduerte, quod vides. Et tunc cœpit illuminato corde intelligere, animarum esse conscensum, & diabolum prohibentem: qui & sibi retineret obnoxios, & sanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. His visionum exemplis incitatus, quotidie ad meliora crescebat. Neq; verò id, quod sibi reuelatum fuerat, causa iactantiæ fratribus indicabat: sed cum orans iugiter, Dei laudaret auxilium, interrogantibus compellebatur edicere: nec spirituales filios pura in Christo anima celare quicquam volebat, præsertim cum huiusmodi signorum relatio, & amorem ministraret proposito, & fructum laboris ostenderet.

Nunquam ille aut ira subita concitatus, patientiam rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam omnes clericos vsq; ad vltimum gradum ante se orare compellens, Episcopis quoque atq; presbyteris, quasi humilitatis discipulus, ad benedicendum se caput submittebat. Diacones verò, quia ad eum vtilitatis causa veniebant, cum pro adiutorio eorum eis præsentibus disputaret, ad orandum Dominum sibi præponebat, non erubescens & ipse discere. Nam & interrogabat eos frequenter, cum quibus erat, & si aliquid ab eis necessarium audierat, se fatebatur adiutum. Habebat autem & in vultu magnam gratiam, & admirabile à Salvatore etiam hoc munus acceperat. Si quis enim ignarus eius, inter multitudinem monachorum eum videre desiderasset, nullo indicante, ceteris prætermisissis, ad Antonium currebat, & animæ puritatem agnoscebat ex vultu, & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur. Nam semper hilarem faciem gerens, liquidò ostendebat, se de caelestibus cogitare, sicut scriptura ait: Corde latante vultus floruit, sed in mœrore continuo tristatur. Ità & Iacob agnouit Laban socerum suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias eius: Non est facies patris vestri, sicut heri & nudius tertius. Sic Samuel agnouit Dauid: iustificatos enim habebat oculos, & dentes sicut lac candidos. Similiter agnoscebat Antonius, quia semper eandem faciem inter prospera & aduersa retinens, nec secundis extollabatur, nec frangebatur aduersis. Erat enim & in vultu amabilis, & in fidei puritate mirabilis.

Nunquam schismaticorum se miscuit communioni, antiquam eorum sciens prauitatem atque transgressionem: Nunquam Manichæis aut alijs hæreticis saltem amabilia verba largitus est, nisi tantum ea, quæ eos possent ab iniquitatis errore reuocare, denunciatis talium amicitias atque sermones perditionem esse animæ. Sic etiam Arianos derestabatur, ut omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum. Nam cum venissent quidam Arrionitæ, reperit post eorum examinationem infelicissimam sectam, & fugauit eos de monte, dicens, multò serpentibus deteriores horum esse sermones. Mentientibus autem Arrianis aliquando, Antonium ità ut se credere, admiratus eorum audaciam, & iusti doloris ira commotus, rogatusque ab Episcopis atque vniuersis fratribus, Alexandriam descendit, ibique Arrionitas publico sermone condemnauit, vltimam hanc esse hæresim, & Præcursorem Antichristi affirmans, prædicauiq; in populo filium Dei non facturam, non ex vllis extantibus, sed proprium, & vniuersum cum Patre substantiæ: nè creatura potius, aut adoptio, aut appellatio videretur: impium esse dicens vel mente concipere, Erat, quando non erat, cum verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus: quia ex eo natus est Pater, qui semper est. Unde aiebat: Cum Arrianis vobis nulla sit coniunctio. Quæ enim societas luci ad tenebras? Vos fideliter credentes, Christiani estis: illi verbum, id est, filium, qui ex Deo Patre est, creaturam docentes, nullo intervallo à gentibus separantur, qui seruiunt creaturæ potius, quam creatori qui est benedictus in secula. Ipsa (mihi credite) irascuntur elementa, & omnis contra Arrianum furorem, secundum Apostoli dictum, ingemiscit creatura, quod sibi Dominum suum, per quem omnia, & in quo omnia facta sunt, videat aggregari.

Hæc tanti viri prædicatio exprimi non potest, quantum ad fidem populos roborauerit. Latabantur quippe hostilem & Christo inimicam hæresim anathematizari ab Ecclesiæ

Ecclesiæ columna. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remansit. Taceo de Christianis. Pagani quoque, & ipsi idolorum sacerdotes, ad Dominicum imperium conuolabant, dicentes: Precamur, ut videamus hominem Dei: quia hoc apud vniuersos conspicuum erat nomen Antonij. Ambiebant quoque saltem simbriam vestimenti eius attingere, multum sibi & tactum prodesse credentes. Quot tunc diabolica obsidione, & varijs infirmitatibus liberati: quot simulacris erepta sunt spolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, nostro iuncti sunt gregi? Tanti certe, ut paucorum dierum spatio, ex idolorum superstitione conuersio, omnem per annum credentium vinceret turbam. Præterea cum irruentem multitudinem comites repellerent, astimantes illi redio conuentum populi fore: ille tranquillo animo dicebat: Nunquid hic cœtus, demonum maior est turbis? nunquid obsequentium multitudo, colluctatorum in monte nostrorum carnis est numerosior? Accidit etiam, ut cum eum redeuntem circa portam prosequeremur, à tergo quedam mulier clamitaret, dicens: Expecta homo Dei, filia mea atrocissimè vexatur demonio: expecta, obsecro, expecta, nè & ego corruens inteream. Hoc audito, mirabilis senex à nobis admonitus, volens tamè & ipse, paululum substitit. Cumq; appropinquante muliere puella iaceret explosa, orauit tacitus Dominum Iesum, & ad commendationem eius statim spiritus impurus egressus est. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipse autem letabatur, quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valde sapiens, & hoc in se mirabile habebat, quia cum literas non didicisset, ingeniosissimus & prudentissimus erat.

Aliquando enim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere: erat verò in exteriori monte. Quos cum vidisset, paganos intellexit ex vultu: & procedens ad eos, per interpretem ità cœpit loqui: Quare tam longè ad stultum hominem sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed & nimium sapientem, vigilanter respondit: Si ad stultum venistis, superfluum est labor vester: si autem putatis me sapientem esse, & sapientiam habere, bonum est: imitami quod probatis, quia bona conuenit imitari. Si ego ad vos venissem, vos imitaret: sed quia vos ad me, quasi ad sapientem venistis, estote, sicut ego sum, Christiani. Abscefferunt Philosophi, vtrunque mirantes, & acumen ingenij, & demonum expulsionones. Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia literas ignoraret, tali disputatione colligauit, dicens: Respondete mihi: quid prius, sensus, an literæ? & quid cuius exordium? sensus ex literis, an literæ oriuntur ex sensu? Illis assensum est, hic sensus esset author atque inuentor literarum, ait: Igitur cui sensus incoclamauerit, cum obstupuerint & ipsi, qui victi sunt, tantam in imperito literarum, sagacitatem animi admirantes? Neque enim ut in solitudine & montibus versatus, atque omnem ibidem exigens vitam, agrestis & rudis erat: sed iucundus atq; affabilis, sermone, secundum Apostoli præceptum, diuino cõditum sale proferebat, ità ut inuidia caceret, & amore omnium potiretur.

Inter hæc, quasi parum esset bis gentilitatem fuisse superatam, & terriò venerunt viri ad eum, omnis secularis prudentiæ nube cœcati, atque vniuersis philosophiæ studijs in Christum habemus, & niterentur arguta sophismatum interrogatione de diuina crucorem illudere, in silentium paululum voce compressa, primum eorum miseratus erprimere sermonem, ità exorsus est, dicens: Quid pulchrius est, quid ve honestius, erum colere, an adulteria, parricidium vel incestum his assignare, quos colitis? cum in altero sit contemptus mortis, insigne virtutum: in altero turpis religio, obscœnitatis humanum corpus assumpserit, ut societate mortalitatis nos eueheret ad caelum, particepsque naturæ celestis essiceret: an, ut ipsi asseritis, diuinæ mentis haustum ad terrena cludere? Quo ore Christianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Christum filium Dei, sine sui detrimento & cœpisse esse quod non erat, & mansisse quod fuerat: cum ipsi animam de celestibus detrahentes, non tantum hominum, sed & pecudum solentis seipere corporibus?

Perstringit
falsorum
deorum fla-
gitia & tur-
pitudines.

Christiana credulitas pro salute mundi Dominū suū venisse testatur: vos verbō inna-
tam animā predicātes, vltro citroq; transfertis. Christiana fides, quæ omnipotentia Dei
elementiamque veneratur, consequenter incarnationem dicit Deo fuisse possibilem:
ita tamen, vt non euacuauerit dignatio dignitatē: vos qui ex splendidissimo Dei fonte
manantem, turpiter decidisse iactatis, qui mutabilem atque conuertibilem eam post
sui diminutionem audetis asserere, iam illam quoque naturam, dominam seculorum,
per animæ contumelias impia lingua temeratis. Imago enim, quæ secundum vos na-
turalem similitudinem sui retinet authoris, cui vna est, ex quo defluit, eademq; substan-
tia, humilitates proprias & iniurias consequenter ad suam originem remittit. Igitur ani-
maduertite, cōtumelias animarū ad patrē (vt appellatis) earū per vestrā blasphemiam re-
dundare. Crux Christi Domini nostri hīc nobis ingeritur. Rogo, quæ hæc est religionis
obscenitas? Nonne potius est crucem attollere, aut alicuius generis mortē ab iniquis
hominibus illatam patienter sustinere, quam Isidis plangere post Osirim vagos inces-
tosque discursus? Pudeat vos, quæso, insidiarum Typhonis, pudeat Saturni fugæ, & de-
uorationis crudelissimæ liberorum: Erubescite parricidium Iouis & incestum, erube-
scire raptum eius & coitum mulierum atque puerorum. Ille, sicut vestri fingūt Poetæ,
ad explendum immanissimæ libidinis furorem, molles dedit in amore vagitus, ille in
Danaæ fluxit sinus, ipse amator & precium: ille modulatus ales Ledaos petiuit ample-
xus: ille in proprium sequens sexum, regium puerum ministris aibus polluit. Hæc vos
credit, hæc colitis, hæc sunt vestrorum ornamenta templorum. Aequo, deprecor pro
vestra salute, nostra dicta pensate iudicio. Cuncta, an nihil, in libris credenda sunt Chri-
stianis? Si nihil, nec crucis quoque, cui detrahitis, nomen agnosceris. Si vniuersa credēda
sunt, cur, cum in iisdem libris Cruci resurrectio copuletur, passionem diuinam stolido
laceratis eloquio, & nō statim iungitis cæcorum visum, surdorum auditum, claudorum
gressum, lepræ emundationem, feruens ambulanti Deo suo mare, demonum fugas, re-
surrectionem mortuorum, & defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia scripturis di-
uinis, quas interpellatis, inserta sunt, & iisdem voluminibus continentur præconia ma-
iestatis & mortis. Quamobrem odio, quo imbuti estis, abiecto, inuenietis ilico & Deum
verum esse I E S V M, & salutis humanæ gratia fragilem assumpsisse naturam.

Elemento-
rum mira-
da pulchri-
tudo, non
colenda.

Vestram tamen nobis, si non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix pote-
rit referre culturas de tanta rerum fœditate atque vecordia? nisi forte (vt audio) fabu-
las asseratis deorum vestrorum, & obscenitates, & crudelitates, & vanitates, & mortes,
regentes eas allegoricis velaminibus: Liberum vinum, terram Proserpinam, semiclau-
dum Vulcanum & debilem ignem, lunonē aërem, Apollinem solem, Dianam lunam,
Neptunum maria, & libidinum principem Iouem ætherem interpretantes. Nec post
hanc excusationis procacitatem Deum, sed creaturas, contempto creatore, suscipitis.
Quod si pulchritudo vos elementorum ad suam traxit venerationem, modum fas erat
custodire, & oportebat mirari tantum, nec colere, nē factura veneratio creatoris esset
iniuria. Nam istiusmodi, quam vos sequimini, ratio est præpostera atq; perversa, & ar-
chitecti honor migravit ad domum, & medici scientia ad remedia confertur, omnium
quoque artificū merita vel laudes ad opera transferuntur. Quid ad hæc dicitis, vt agno-
scamus quæ sit Crucis ridicula vobis ignominiosa confessio?

Oppugnat
Philoso-
phos rati-
one dialē-
tica.

Hæc disputatione conuertentibus inter se philosophis oculos, simulque mustanti-
bus, subridens Antonius, rursū per interpretem ait: Prædurum nanque cuncto vide-
tur operi, quoties iusto vniuersæ rei tenore calcato, laboris merita factis magis quam
factoribus adstruuntur. Elementa quidem, vt memoravi, ex ipso conspectu suam com-
probant seruitutem. Sed quoniam vos obseruatione dialectica necessaria, vt putatis,
quæque colligitis, hoc quoque artificio etiam nos nostram religionem compellitis af-
firmare. Respondere mihi: Cognitione Dei quemadmodum manifestius approbatur? per
lectionem verborum, an per operationem fidei? Et quid antiquius est, operatio fidei, an
disputatio per argumenta procedens? Illis respondentibus firmiorem sermonibus ope-
rationem esse, & hanc liquidam de Deo cognitionem, benè eos & ipse dixisse consensit:
quia operationem quæ ex fide descendit, animi generat affectus, dialecticam verò ex ar-
tificio componentium sumplisse oppositionis exordia. Cum ergo, ait, operationem fi-
dei animo insitam quis habuerit, superflua erit verborū compositio, per quā cōceptam
sensu nostro credulitatē tētatē euellere, & tamē sepe vos vestras explicare intelligitis
non

non valetis. Itā solidiora sunt mentis opera, quam sophismatum fraudulenta cōclusio.
Nos Christiani mysterium vitæ nostræ non in sapientia mundi habemus repositum, sed
in virtute fidei, quæ nobis à Deo tributa per Christum est.

Hanc orationis meæ veritatem, rerum quæ geruntur quotidie, ordo commēdat: no-
bis imperitis, & literarum vestrarum ignaris, ad Dei cognitionem eius sola verba suffi-
ciunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in vniuersum orbem quotidie propa-
gamur: vobis verò post aduentum Domini nostri nodosa sophismatis defecere versu-
ta. Ecce nos simplicem Christi fidem docti, idololatriam debellauimus, & per prædica-
tionem ignominiosa crucis aurata templa ceciderunt. Vos, si potestis, ostendite, qua
contextione verborum gentilitatem Christo præponere suaseritis. Per omnes iam ter-
ras Deus Dei filius Christus est agnitus: nihil eloquētia sophismatum, nihil disputatio
philosophiæ multitudini potest obesse credētium. Crucifixum nominamus, & vniuersi
demonēs, quos vos vt deos colitis, rugiunt, atque ex obsessis corporibus ad primum
Dominicæ Crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? vbi Aegyptiorum
incantationes? quod magorum profecere carmina? Certè tunc vastata sunt omnia, cum
de sua cruce mundo Christus intonuit. Nihilominus vos, prætermis debilitatorum
cateruis, gloriosam Iesu mortem irridere conamini. Illud autem quale est, quod nun-
quam infestatione regali cōcussa gentilitas, immò verò seculo chara, & hominum præ-
sidij fulra, iam corruit? Nos famuli Christi, quo plūs premimur, eo magis assurgimus
& floremus. Vestra simulacra, ornatis quodam septa parietibus, iam verultate collapsa
sunt: Christi verò doctrina, quæ vobis stultitia videtur & ludus, licet tyrānica persequen-
tium principum tentamēta pertulerit, licet varijs sit incurfata terroribus, nullo tamen
terræ orbe concluditur, nullo gentium barbararum sine prohibetur. Quando tot si-
mul in se conuenere virtutes: continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesia, floret
martyrum pro Domino suo gloriosa constantia: quorum omnium crux Christi princi-
pium est. Cum interim vos, inter tātos virtutum choros, syllogismorum retia tenditis,
& veram rerum lucem tenebrosis conamini argumentationibus obvoluere. Ecce nos, 1. Cor. 1.
vt dixit doctor noster, non in gentili persuasione, sed in fide apertissima suademus, quæ
verborum affirmationem præuenire consuevit.

Crucis si-
gnum pel-
lit demonē-
nes.

Signi Crux
cis mira vis

Adiungit quippe patietes, à demonibus vexati: quos cum in medium produxisset, ver-
ba repetiuit, dicens: Nunc vos collectionibus vestris, & quo vultis malefico carmine
deos vestros, quos putatis, expellite: sin autem non potestis, vietas submittite manus, &
ad Christi trophæa confugite, & statim crucifixi credulitatem maiestatis potentia pro-
sequeretur. Dixit, & inuocato nomine I E S V, cum vitale signum in sacro numero Trini-
tatis pressisset in frōtibus, vna cum expulsi demonibus vana præsentium philosopho-
rum confutata sapientia est. Expauerunt enim stupentes hominem, cui post tantum in-
genium afflueret signorum diuina largitio. At ille vniuersa Christo, qui curauerat, ad-
scribens, vsus est assatu reciproco, & ait: Nolite me putare his sanitatem dedisse: Chri-
stus per seruos suos facit ista miracula. Credite & vos, & videbitis, quia deuota Deo fi-
des, non eloquentiæ vanus tumor, talia signa mereatur: confugite ad Crucifixi legem,
vosque eius imitami famulos, & hoc scientiæ sine contenti, nulla deinceps secularis
imprudentiæ argumenta queratis. Hactenus Antonio dicente, miro philosophi stupo-
re percussi, cum honorifico salutarum ab eo recedētes, multum eius sibi fatebantur pro-
fuisse conspectum.

Hoc in eo viro mirabile est, vt hominem in extremo mundi limite conditum, & fa-
uor principum, & omnis celebraret aula regalis. Nam & Constantinus Augustus, & fa-
cilius liberi Constantius atq; Constantius, talia cognoscentes, crebro ad eum, quasi ad pa-
trem, missi literis obsecrabant, vt reciprocos eos scriptis hilararet. At ille eiusmodi ma-
nens, qualis & antè, quam literæ ad eum venirent, fuerat, nec salutatione principum
moueatur, & tanquam non acceptis literis, conuocatis monachis aiebat: Reges secu-
li ad nos miserunt epistolas: quæ hīc Christianis adhibenda miratio est? Licet enim di-
uina sit dignitas, attamen eadem nascendi moriendique conditio est. Illa sunt omni-
us legem scripserit, quod per filium suum proprijs Ecclesijs ditauerit eloquijs. Quæ
am reddere salutationis obsequia? Igitur rogatus ab vniuersis fratribus, vt Christianos
reges

Antonius &
Imperato-
res & aulici
celebrant.

reges suis literis refrigeraret, ne scilicet per silentium eius exasperarentur, ad susceptas Epistolas conuenientia rescriptit: Laudauit primum, quod Christum colerent: deinde salutaria persuasit, ne magnam putarent Regiam potestatem, ne presenti carnis imperio tumentes, se homines esse nescirent, & iudicandos a Christo obliuiscerentur. Ad postremum, clementia circa subiectos & iustitia, cura quoque inopum admonuit, atque vnum sempiternum esse regem omnium seculorum Iesum Christum epistolis testatus est. His Principes susceptis, vehemens letabantur. Sancta quoque apud eos Antonij flagrabat opinio, ita ut eius se filios cuperent nominari. Magna etenim cum aduenientibus affabilitas, omnium in se studium conuerterat.

Dan. 8.

Visio tristissima S. Antonij.

Nota, et cōfer cum notis temporibus.

Postquam ergo gentiles confutati, reges admoniti, fratres ab eo sunt consolatione releuati, ad interiorem montem, & ad rigorem solitum regressus est: ibique saepe cum introeuntibus deambulans, ac residens stupebat, sicuti in Daniele scriptum est: & interiectis horarum spatijs, consequentia respondebat, ut intelligeretur aliqua reuelationis uidisse secreta. Nam in monte positus, ea, quae in Aegypto longè gerebantur, praeuidens, Episcopo Serapioni ibi constituto narrauit. Lamentabilis sequitur visio, & omni lachrymarum fonte plangenda. Cum enim fratribus circa se sedentibus operaretur, intentè fixit oculos in celum, gemens atque suspirans: & post aliquantum spatium reuelationis inceptae, nimio dolore contremuit, & statim fixis genibus, ante Dei vultum prouolutus orauit, ut clementia sua futurum scelus auerteret. Succedunt orationi lachrymae, metus ingens inuadit praesentes: obsecrant, ut tantae calamitatis exponeret visionem. Sinus gultus occupant vocem, lingua sterilibus praepeditur, & in medio conatu sermo gemitu interruptitur. Vix tamen cum vociferatione lucida ait: Melius erat, o filii, impendens piaculum cito morte lucrari. Sic incipiens, rursus lachrymis vincitur, & inter agra suspiria tandem pectori commodans vocem, Magnum, inquit, quoddam & vniuersis seculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine subuertetur, & homines iumentis similes, Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini multum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Haec est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini, dicens: Abominabile est altare meum, nec mora, visionem sequitur effectus. Nam post annos duos sequa Arrianorum erupit insania. Tunc ecclesiarum fuerunt rapinae, tunc diuinorum temeratio: tunc pollutis ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria: tunc paganorum opificum praesidia, aduersus Christum comparata, cum assumptione palmarum, quod idololatriae apud Alexandriam insigne est, ad Ecclesiam pergere compellebantur Christiani, ut Arrianorum populi crederentur. Proh scelus, horret animus replicare quae gesta sunt. Virginum, matronarumque ereptus pudor, sanguis ouium Christi in Christi templo effusus, veneranda resperfit altaria: Baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil defuit, visionis veritatem monstrauit effectus, quod calcitrantium mulorum indisciplina, Arrianorum esset impietas.

Matth. 17.

Iohan. 14.

Matth. 10.

Sed istam tristitiam consequentis reuelationis prosperitate consolatus est, & ait: Nolite, filii, mereri vos penitus dare: ut enim iratus est Dominus, sic rursus misericordetur, & suum cito Ecclesia recuperabit ornatum, eosque, qui in persecutionibus fidem Domini seruauerint, solito videbitis fulgore relucere. Reuertentur ad foueas suas Arripentes, & religio longius propagabitur: tantum videre, ne fidei vestrae sinceritas Arriana labe sordescat. Non Apostolorum, sed demonum, & patris eorum diaboli ista doctrina est: ob id per insipientiam iumentorum, similis pecudum eorum expressus est animus. Hucusque Antonius. Sed nos minimè conuenit diffidere, tam grande miraculum per hominem potuisse ostendi. Saluatoris enim promissio est, ita dicetis: Si habueritis fidem ut granum sinapis, dicetis huic monti, Transfer te, & transferetur, & nihil impossibile erit vobis. Et iterum: Amen amen dico vobis, omne quod petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite, & accipietis. Ipse enim suis discipulis, & vniuerso credentium gregi nunc subiectionem demoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curatorem, aiebat: Gratis accepistis, gratis date. Nunquid suae virtutis imperio curabat Antonius? nunquid suae possibilitatis arbitrabatur esse quod fecerat? orationibus, non praecipis, demones morbi que cesserunt, & ad Christi Dei nostri nominationem semper vniuersa perfecta sunt. Nemo sapientum, sanitarum admirationem adferibat Antonio, sed Domino Iesu, qui solitam erga creaturas suas exhibens beneuolentiam, nunc quoque per

per electum famulum suum indulgenter exercuit. Antonius tantum orabat, & ob vitam eius merita, cuncta Dominus largiebatur.

Saepe autem & contra voluntatem ad exteriorem montem à fratribus perducebatur. Et cum iudices, qui ad interius archisterium propter asperitatem itineris, & obsequentium multitudinem, & horridam solitudinem ire non poterant, precario quaesierunt, ut eius fruerentur aspectibus, ut impetrare possent, quia molestissime ferebat vexationem discursuum: ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eum destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni: quorum sletibus superatus, pertrahebatur ad exteriorem montem, agnoscens laborem suum vtilem miseris fore: suadebatque iudicibus, qui eum innitauerant, ut in sententia proferenda, & odio & gratia, Dei timorem anteponeret, nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumque iudicio iudicaueritis, in eo iudicabitur de vobis: attamen inter medios sermone chara sibi solitudinis recordabatur. Post coactam itaque praesentiam, quam Duceorum commendationem, quorundam etiam absolutionem, postulanti Duci, ut paulo largius eidem suam praesentiam indulgeret, ait, non posse se diutius ibidem morari, gratum vltis exemplo, quod sicuti pisces ab aqua extracti, mox in arenti terra morerentur, ita & monachos, cum secularibus retardantes, humanis statim resolu confabulationibus. Ob id ergo, inquit, conuenit ut pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus, ne tardantibus nobis aliqua propositi succedat obliuio. Pro tanta hominis sapientia Dux agnosco, nec in rustico homine potuisse tantam aliquando inesse sapientiam, nisi diuino amore regeretur.

Matth. 7.

Nora odiū in monachos &c.

Epistola Antonij ad Balatium Arrianum.

Balatij iuramentum.

Bonus Aegypti me dicus Antonius.

Praeterea cum Balatius, qui sub Nestorio praefecto Alexandriae, dux Aegypti fuit, homo Arrianae iniquitatis studiosissimus fautor, ita Christi Ecclesiam persequeretur, ut animo vesano virgines monachosque verberaret in publico, ad eum Antonius literas misit, quarum ista sententia est: Video iram Dei venientem super te: desine persequi Christianos, ne te ira occupet, quae proximum iam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam & irrisit, atque in eam expuens, proiecit in terram: portitores quoque multis afficiens iniurijs, Antonio talia renunciarum praecipit: Quoniam cura tibi tantopere monachorum est, etiam ad te mei vigoris transibit disciplina. Sed confestim minitorem oppressit supplicium. & post quinque dies os effrenatum vltio diuina compescuit. Egre ditur enim ad primam mansionem Alexandriae, quae appellatur Chereum, cum fuerat, mansuetissimos nutrierat. Cum ergo pariter solito sibi met equi alluderent, mitem inhians, femora eius lacerauit atque corripuit, ut statim relatus ad ciuitatem, post tertium diem moreretur, vniuersique agnoscerent minarum ab Antonio praedictarum effectum quantoque consecutum, digno persecutoris sine completo.

Ceterum ad se venientes mira cum modestia Antonius admonebat, ut oblita seculi dignitate, remotioris vitae beatitudinem appetere. Si qui autem maiori potestate premebantur, nec poterant obtinere iustitiam, ita eos obnixè defendebat, ut ipse pro illis pati videretur iniuriam. Multis utilis fuit praeclari senis oratio: multi magnis diuini sermonis comprehendam, bonum Aegypto medicum Christus indulerat. Quis non iram vertit in pacem? Quis orbitatis luctum non ad eius temperauit aspectum? Quis non merore paupertatis, quo premebatur, abiecto, statim & diuitum despectu opulentias, & in sua latatus est paupertate? Quis post lassitudinem monachus, non eius inuatus est hortatu? Quis adolefcentia: aetatis accensus ardoribus, non ex eius admonitu pudicitiae amator fuit? Quis vexatus à diabolo, sine medela redijt? Quis inimici cogitationibus distractus, caeca tempestate sopita, sereno non regressus est animo? Sciebat enim quo quisque laboratorum, prout erant vulnera, sanitatem. Unde effectum est, ut post eius disciplinam omnes diaboli panderentur insidiae. Multae quoque desponsatae puellae ad eius conspectum ab ipso penè thalamo recedentes, in Ecclesiae matris gremio confederunt. Quid

Nn plura?

plura? Totius orbis homines ad eum confluunt, & vniuersarum gentium varietas bellicosissimum contra demones virum conspiciere gestiebat. Nullus se frustra illuc venisse conquestus est: omnibus delectabile atque iucundum laboris commercium fuit. Fatigatio enim itineris, emolumentum viatici reportabat, sicut rei probauit effectus. Nam post resolutionem eius, quasi communi vulnere orbitatis excepto, proprium singuli parentem luxerunt.

Suprema S. Antonij ad fratres oratio.

Vitandi heretici.

Traditio Patrum seruanda.

Quis autem finis vite eius fuerit, dignum est & me commemorare, & vos cum desiderio audire, quia & hoc imitabile in eo cunctis fuit. Iuxta consuetudinem ad visendos fratres, qui in exteriori monte erant, venit, ibique a diuina providentia de sua morte condiscens, ita exorsus est: Vltimam, filioli, patris audite sententiam: non enim arbitror, quod in hoc seculo iterum vos visuri simus. Cogit conditio natura, vt post centenarium numerum, quem annis quinque supergredior, iam resoluam. Ita locutus, audientium pericula contristauit: gemitus lachrymarumque dicta moerentia consecuta sunt. Amplexabantur eum vniuersi, quasi iam de seculo recessurum. At ille tanquam aliena deferens, ad propriam patriam profecturus, magna cum letitia precipiebat, desidia instituto non debere subrepere, sed tanquam quotidie morituros, vt antea praxiderat, a sordidis cogitationibus animam custodire, & omnem emulationem ad sanctos quosque conuertere: ad Meletianos vero schismaticosque, ne propere quidem accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquam peruersitatem: neque cum Arrianis communionem iungamini, quia impietas eorum iam omnibus manifesta est. His etiam illud addebat, nullum debere Christianum, cum seculi viderit potestates pro Arrianorum & Meletianorum pugnare nequitia, a Christi terris discedere veritate: mortalium illam esse defensionem, nec diu fallacem permanere posse phantasiam. Quapropter, aiebat, custodienda est pia fides in Christo, & patrum religiosa traditio, quam ex scripturarum lectione, & crebro mea paruitatis didicistis admonitu.

Finito sermone, fratres eum vehementissimè retardabant, glorioso patris enplentes termino decorari. Sed multas ob causas, quas & silentio demonstrabat, precipue tamen ob presumptam Aegypti consuetudinem, contradixit. Mos etenim Aegyptij est, nobilium & precipue beatorum martyrum corpora lintamine quidem obuolueri, & stolidum funeri solitum non negare, terra vero non abscondere, sed super lectulos vanitas posita reseruare. Hunc honorem quiescentibus reddi, inueterata consuetudinis vanitas tradidit. De hoc Antonius sepe & Episcopos deprecatus est, vt populos Ecclesiastica consuetudine corrigerent, & laicos viros ac mulieres rigidius ipse conuenit, dicens: Nec licitum hoc esse, nec Deo placitum: quippe cum patriarcharum & prophetarum sepulcra, quae ad nos usque perdurant, haec facta conuincerent. Dominici quoque corporis exemplum oportere intueri iubebat, quod in sepulcro positum, lapide usque ad resurrectionis diem tertium clausum fuerit. Atque his modis vitium circa defunctos Aegypti, etiam si sancta essent corpora, coarguebat, dicens: Quid maius aut sanctius corpore potest esse Dominico, quod iuxta consuetudinem gentium caterarum, humo conditum esse scimus? Hae iusta persuasio multorum insitum euellit errorem, & repositis in terra cadaueribus, Domino gratias pro bono magisterio retulerunt. Metuens ergo consuetudinem supradictam, ne eodem etiam circa se laberentur errore, celeriter valedicens monachis, qui confluxerant, ad amicum virtutis habitaculum repedauit.

Verba S. Antonij extrema ad duos discipulos.

Cauendi heretici.

Post menses autem paucos, cum non mediocriter incommodum senilia membra turbasset, vocatis ad se duobus fratribus, quos ibidem ante quindecim annos modico intervallo seiunctos instituerat, quique etiam ei iam seni coeperant ministrare, ait: Ego quidem, filioli, secundum eloquia scripturarum, Patrum gradior viam. iam enim Dominus me inuitat, iam cupio videre celestia: sed vos, o viscera mea, admoneo, ne tanti temporis laborem repente perdat. Hodie vos religiosum studium acceperis, vidistis eorum ceptae voluntatis fortitudo succrescat. Varias demonum nostris insidias, vidistis eorum & impetus feroces, & vires effeminatas: Iesum suspirare, & credulitatem nominis eius vestris figite mentibus, & a certa fide vniuersi demones fugabuntur. Mementote etiam admonitionum mearum, & incerta conditionis vitam ancipitem quotidie pertrahere, & celeste vobis premium sine cunctamine tribuetur. Schismaticorum quoque & hereticorum venena vitare, meumque circa eos odium sectamini, quia Christi sunt inimici. Scitis

Scitis ipsi, quod nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit, propter prauam eorum voluntatem, & pertinax contra Christum bellum. In hoc autem magis estote solliciti, vt Domini precepta seruetis, vt post mortem vestram sancti quique, quasi amicos & notos, in aeterna vos recipiant tabernacula. Hec cogitare, hec sapite, hec retexite: & si qua mei vobis cura, si qua Patris memoria est, si mihi vicarium representatis affectum, nullus ad Aegyptum meas perferat reliquias, ne vano corpus honore seruetur, ne vituperati ritus a me, vt nostis, etiam circa me seruentur obsequia: huius enim rei gratia maximè huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum: & illud quoque senis vestri custodite mandatum, vt nemo praeter vestram dilectionem locum tumuli mei nouerit. Confido in Domino, quia necessario resurrectionis tempore, hoc corpusculum resurget incorruptum. Vestimento- rum autem meorum sit ista diuisio: Melotem & pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat: Serapion Episcopus aliam accipiat melotem: vos cilicinum habetote vestimentum, & valete viscera mea: Antonius enim migrat, & iam non erit in presenti seculo vobiscum.

Eccè qualis Antonij vestitus.

Verba finierat, & osculantibus se discipulis, extendens paululum pedes, mortem letus adspexit, ita vt ex hilaritate vultus eius, angelorum sanctorum, qui ad perferendam animam eius descenderant, praesentia nosceretur. Hos intuens, tanquam amicos videret, animam exhalauit, & additus est patribus, secundum ordinem scripturarum. Seruauerunt mandata discipuli, inuolutum, vt preceperat, corpus humo operientes: & neminem interim usque ad hanc diem, praeter eos, ubi sit conditum, nouit. Legatarius autem Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio eius meruerat accipere, Antonium in Antonij muneribus amplectitur, & tanquam magna hereditate ditatus, letanter per vestimentum recordatur imaginem sanctitatis. Hic Antonio vitae terminus fuit, ista principia meritorum: quae licet parciore, vt praedixi, sermone narrauerim, tamen ex his potestis aduerrere, qualiter homo Dei a pueritia ad senectam usque peruenit: & quod omni semper dubitatione calcata, nec languori, nec longitudo quicquam aetati aliquando concesserit. Magis autem aequalitatem propositi tenens, nec vestimentum mutauit, nec pedes lauit, nec escam sectatus est molliorem: oculorum quoque acedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ita & contra iura naturae meritorum gratia custodiuit, vt lauorum corporum, quae balneis atque delicijs confouentur, hi- lator eius caro videretur.

Firmitas corporis usque ad obitum.

Hoc etiam fratres, quod per omnes provincias amor eius fama quae volitauit, quem nec librorum disseminatorum oratio luculenta, nec mundanae sapientiae disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendauit, cui omnium ore est adscribendum, nisi Christo, cuius hoc donum est: qui deuotos eius animos erga suam prauidens maiestatem, hominem alio penè orbe celatum, & inter tantas possum solitudines, Africae, Hispaniae, Galliae, Italiae, Illyrici, ipsi etiam, quae urbium caput est, Romae, vt in exordio promiserat, demonstrauit. Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos, licet nobiles, nobilitare consuevit, vt virtus possibilis, nec ultra humanam esse naturam, sanctorum doceatur exemplis, & ad beatam vitae imitationem, ex fructu laboris optimus quisque impellatur. Hunc itaque fratribus librum magnopere perlegere curate, vt agnita fidei vita sublimium monachorum, sciant quod Saluator noster Iesus Christus glorificans se glorificat, & seruientibus sibi non tantum regna celorum, sed etiam hic in ipsis montium secretis latere cupientibus, famae tribuit nobilitatem: scilicet vt & ipsi fruuantur laude meritorum, & ceteri eorum prouocentur exemplis. Si autem necessarium fuerit, & gentibus legite, vt vel sic agnoscant, quia Dominus noster Iesus Christus, non solum est Deus Dei filius, sed etiam his, qui eum sollicitè colunt, & in eum fideliter credunt, hanc dedit potestatem, vt demones, quos illi deos esse arbitrantur, conculcent atque eiciant, deceptores scilicet hominum, & totius corruptionis artifices.

Christi benigne in seruos suos.

DE INVENTIONE SANCTORVM DIODORI,
MARIANI, ET ALIORVM INNUMERABILIVM MAR-

*tyrum historia, grauitè & eruditè conscripta circa tempora Caroli Crassi,
vel Arnulphi Imperatoris. Habetur in vetustis
manuscriptis codicibus.*

P R A E F A T I O.

Celestis Ierusalem,

Iob 40.

Martyrum
certamina
quid nobis
conferant.

Tob. 12.

Gloriosissimos martyrum triumphos venerari, pia deuotionis est, qua-
tenus & eorum suffragiis muniri, & exemplis accendi vnusquisq; fi-
delium studeat, qui Christi sanguine lotus, ad illam conscendere Ie-
rusalem festinat, vbi angelorum frequentia Deo gaudet assistere, vbi
Cherubim & Seraphim nimio ardore intuendi ineffabilem claritatem
diuinæ dulcedinis inflammantur: vbi throni Apostolici inenarrabili
fulgore coruscant, vbi martyrum legiones cum coronis exultant, vbi
virginum chori byssino candore nitescunt, vbi diuersi sanctorum ordines indefinenter
sine vlla tædij lassitudine cum tripudio iubilare gloriantur: cui agnus ille immaculatus
presidet, qui aëreas portas & ferreos vinctes confregit inferni, qui crucis cuspidē dra-
conis illius antiqui, qui humanum genus absorbebat, perforauit maxillam, ac suo fulgore
omni solis radio incomparabiliter splendidius eam illustrat: quem videre, gaudere est:
cui assistere, regnare est: cuius conspectibus ad stare, feliciter est viuere. Solennitas enim
martyrum, euident exhortatio imitationis est: quam hi solummodo celebrare ritè cen-
sentur, qui eos imitari pro viribus satagunt, & eorum sequi vestigia delectantur. Ineffa-
bilis enim pietas Dei nostri in suorum martyrum triumpho, cum sit multiplicis boni-
tatis, artificiosum nostræ salutis prospexit cōmodum: quatenus dum illos mundus con-
terit, nos erudiat: & cum eos cruciatus afficit, nos ab horrore perpetui cruciatus absol-
uat. Verum quia, quantum oportet, dicere nequimus, à laude tamen Domini linguam
cōpescere, & eius miracula tacere nullo modo debemus: quia licet secretum regis ce-
lare bonum sit, mirabilia tamen Domini & laudes eius prædicare laudabile est.

N A R R A T I O.

17. IANUAR.

* Viridianus

Psal. 67.

Martyrū
Chrysanthi
& Dariae.

Eo itaque tempore, quo beatus Stephanus Romanæ præ-
erat Ecclesiæ, qui beato Petro Apostolorum principi vice-
simus quartus in Apostolica Sede successit, grauis persecu-
tio in Christi fideles exarsit. Is cum plurimos quotidie per-
secutionibus Christianos affici conspiceret, & ipse ad sub-
eundum pro Christi nomine martyrii agonē proximus es-
set, duos presbyteros, testimonio fidei probabiles, instituit,
Varinum videlicet & Armenium, qui sanctorum passio-
nes, quos assidue pati videbant, conscriberent, & per qua-
tuor mundi climata diuulgarent ad instructionem fide-
lium, sanctorumque memoriam, & ad laudem illius, qui in
sanctis suis mirabilis est, & eis post mortem fluctuanti seculi coronam confert felici-
tatis perpetuæ. Quæ ergo tantorum virorum testimonio tunc facta didicimus, & nostris
reuelata temporibus videmus, inuocato Domini Iesu Saluatoris nostri nomine, aggre-
diamur ipso adiutore dicere.

Temporibus ergo Numeriani impiissimi Cæsaris, dum in Romana vrbe idolorum
cultura à sacrilegis haberetur, in Christi cultores grauis persecutio exarsit impiissimi
Cæsaris iussu. Beatus igitur Chrysanthus & Daria virgo, plurimis iam martyrijs affecti,
gratia Christi cum victoriæ coronam in omnibus consequerentur, eiusdem Imperato-
ris furia extra portam Romanæ vrbis via Salaria in arenario depositi, terra & lapidibus
obruui iussu sunt viui. Cumque omnipotens Deus multa fidelibus præstaret eorum in-
teruentionibus beneficia in loco eodem, euenit vt die natalis eorum infinita populi
multitudo inibi conueniret, viri simul ac mulieres, pariter & infantes, & innuptæ puellæ
& iuuenes. Hoc igitur cum fuisset Numeriani auribus intimatum, iussit vt in introitu
cryptæ paries leuaretur. Quod cum fuisset impletum, montem qui cryptæ imminebat,
super

super eos deiecit: & ita factū est, vt omnes pariter, dum diuina perciperent sacramen-
ta, & martyrum gloriam celebrarent, ipsi quoque ad gloriam martyrii pertingeret. In-
ter quos erant Diodorus presbyter, & Marianus diaconus, & plurimi venerabiles cleri-
ci. Populi autem multitudinis numerum, & nomina vtriusque sexus & ætatis ipse solus
nouit, qui eos in celestibus sedibus collocauit. O quantus angelorum exercitus adfuit,
qui tot millia sanctorum animarum cum iubilo ad mœnia Ierusalem deportauit. O
quanta in celis exultatio, cum tot millia sanctorum vno Christus momento corona-
uit. Omnia Apostolorum lætitia, cum eorum numero tot millia fidelium Deus simul
adiunxit. Iubilant throni Apostolici, tantorum sacerdotum & clericorum conuentu.
Gaudeant sancti martyres, tantorum virorum & iuuenum coronatorum contubernio.
Lætentur virgines, tantarum innuprarum & matronarum consortio. Innocentes, plau-
die (qui non loquentes, sed morientes confessi estis Christum, & induti stola gloriæ,
agnum sequimini immaculatum) de tantorum puerorum collegio. Diuersi sanctorum
ordines, immensis laudibus Christo confitemini, qui vno momento vestris choris tan-
tos præiudicet martyrum addere socios.

Hic thesaurus in paradiso collocandus, iniquissimi Cæsaris perfidia montium ruina
absconditus, per plura latuit tempora: & licet à plurimis sit exquisitus pontificibus, à
nullo tamen reperiri potuit. Sed omnipotens Deus, qui immutabilis perseuerans, mu-
tabiliter dispensat tempora, suorum martyrum gloriam reuelare voluit suis fidelibus.
Vnde sanctum Stephanum suæ sanctæ præfecit Apostolicæ Ecclesiæ, cuius ad hoc inspi-
rauit animam ardore mirabili, vt tantorum sanctorum querere aggrederetur thesau-
rum, ruina obrutum. Hic igitur fossiles aduocat, & benedictione munitos, vbi & quali-
ter fodere debeant, instruit. Reliquit fossas, quas prædecessores sui plurimi plures fece-
rant, & ostendit eis locum, vbi fodere debeant, quem ei reuelatum diuino affamine non
ambigimus. Incipiunt fossiles terram egerere, sed plus omnibus ipse insistit Deo digno
operi. Nam illi fodiunt manibus, hic Deum dignis orat precibus. Illi quæruunt fodiendo,
hic orando inueniunt. Hoc quis ambigat diuina factum providentia? Circa primi namque
Stephani martyris tempora, cum ipse Romanam gubernaret Ecclesiam, hæc in Christi
martyribus persecutio exorta est, & sexto Stephano Romanæ præsidere Ecclesiæ, ipso-
rum facta est inuentio. Ille itaque, martyrii coronatus est gloria, hic omnium virtutum re-
dimitus est diademate. Circa illius tempora coetus sanctorum per diuersa tormenta ad
celorum gaudia angelicis choris aggregatus est: huius temporibus per eius sacræ doctri-
næ documenta plurimi quotidie eruditi, ad virtutes cōuertuntur à vitijs. Illius, inquam,
exemplo plures coronam consecuti sunt martyrii, istius exemplo plures bonis operibus
locupletati, ad paradisi mœnia festinant, diuersis virtutibus adornati. Ab eo constituti
sunt, qui sanctorum triumphos scribendo innotescerent posteris: ab hoc statuti sunt, qui
questos & inuentos prodant venerationi fidelium.

Inuento igitur sacratissimo thesauro, nullis copijs corquando, ipse prior accinctus
cryptam ingreditur, & stipatus diuersis venerabilis sacerdotij gradibus, ac cœtu popu-
li orthodoxæ fidei, Deo dignas laudes cum exultatione referens, inter ruinas & lapidum
congeriem, proprijs cœpit manibus omni mudo venerabiles margaritas legere de san-
ctorum corporibus, nec cessat suo sancto studio, donec omnia fragmina artuum à rui-
næ segregaret congerie. Collectis itaque artubus per dies aliquot, propter maximam
erant. Quam obrem fossiles magis ac magis labori operam dare exardescabant, lassitu-
dinis & corporei alimenti immemores. Nocturno siquidem tempore angelicæ voces in
crypta audiebantur, & psalmodiæ hymnizantium, tantusque splendor illum illustrabat,
vt nullus auderet nocturno tempore accedere. Peraçto autem opere, idem sanctissimus
Papa litaniarum indixit, & congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum ciui-
um, discalceatis pedibus, cum lampadibus & crucibus, omniq; apparatu ecclesiastico
adueniens, in feretris cum psalmis & canticis spiritualibus, sanctorum corpora introdu-
xit in Vrbem, ipseque prior incedens, & feretrum proprijs gestans humeris, cum exul-
tatione & iubilo, sub die decimosexto Calendarum Februariarum, anno incarnatio-
nis Domini nostri Iesu Christi octingentesimo octogesimo & sexto, Pontificatus verò
sui anno primo, Imperij autem domini Caroli excellentissimi Augusti anno quinto, In-
dictione quarta: quorum in Lateranensi palatio aliquos apud ecclesiam, quam ipse

Innumeri
Christiani
dum mar-
tyrum cele-
brant glo-
riam, ne-
cantur.

Stephanus
Pontifex
quarit eorū
corpora.

Innotescer-
et, pro, fa-
cerent in-
notescere.

Odor miræ
sicut ex re-
liquijs.

Is est Caro.
lus Crassus.

idem iam ruinæ proximam, à fundamentis renouauerat, quæ ad Apostolos dicitur: alios per diuersos cardinales titulos condidit digna honorificentia: alios etiam circumquaque per diuersa largitus est monasteria, vbi plurimis hodieq; coruscant miraculis, ad laudem & gloriam Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, cui est honor & gloria in secula, Amen.

De miraculis, quæ in horum martyrum inuentione facta sunt.

Sanctorum Diodori & Mariani, sociorumq; suorum reuelationis tempore, quæ Deus dignatus est miracula ostendere, operæ precium dicere duxi. Erat igitur vir quidam illustris, genere & nomine Franco, quem dominus Stephanus sanctissimus Papa fossoribus præesse instituit: vt & operi admoniti attentius insisterent, & de inuento cælesti thesauro, ipsius sollicitudine vel quippiam fraudare nequirent. quonarrante sub protestatione diuina, didici quæ dico. Cum propter inestimabilem scopulorum ruinam, sanctorum fragmina graui labore legerentur, per dies plurimos tanta inibi fragrantia inerat, ac si lapidum congeries in rosarum flores & liliorum inestimabilem multitudinem verteretur. Hic prudentiori consilio lampadem aqua plenam, desuper oleo modico misso vix ad crassitudinem vnus digiti, accendi in crypta præcepit, quatenus lumine locus non indigeret, qui tanto odore fragrabat. Accensa igitur lampas, continuis septem diebus ac noctibus semper arsit, vt nec oleum deficeret, nec eius flamma vlllo ventorum flamine extingueretur. quibus indicijs manifestè datur intelligi, quanta gloria digni habeantur in cælis, quorum fragmina artuum inter ruderum cecum talibus virtutibus coruscant.

Miraculum
insigne
apud reli-
quias.

Vltio cele-
stis in fure
reliquiaru.

Non sunt
temere co-
trestandæ
sacra re-
liquiæ.

Predictus autem vir cum die quadam opportuno commodo aliquantulum decrevis-
set abesse, quem fidelem sibi arbitrabatur, Adalfredum quendam sua vice, donè rediret,
operi præfecit: sed hic sacerdotis cuiusdam, nomine Albini, exhortationibus suafus, de-
inenarrabili thesauro, sanctorum artuum partem quandam furatus est, non ob sancta-
tis venerationem, sed pro lucri venalis amore, prout res gesta demonstrat. Hic redeunte
domino, licentiam petijt propriam domum reuifendi, volens furtum, quod fecerat, suo
domino nesciente, abscondere: sed domum veniens, serinio furtum reposuit & celauit.
Nocte autem eadem graui lænore percussus, coepit tremere, & toto corpore emortuo
acerrimè vexari, & quantum poterat balbutire, reum se in sanctos clamabat, nullum
cibum, nullumque potum appetens, somni nunquam sopore vel ad momentum quie-
scens. Cumque per aliquot dies semiuuius commissum lueret, & omnibus horis mor-
tuus crederetur, tandem clamare coepit seniore ex nomine. Cui cum nunciatum fu-
isset, compassionem motus, ad visitandum eum profectus est supra memoratus Franco.
Venit igitur ad domum, in qua semiuuius iacebat languidus. Quam cum ingressus fu-
isset idem Franco, mox vt eum æger conspexit, qui ab omnibus exanimis putabatur, sub
celeritate surgens, prostravit se ad pedes eius, & furtum, quod de sanctorum artibus per-
suafus fecerat, anxius prodidit. Cumque interrogaretur, an se cõualescere posse spera-
ret, ait: Ad hoc mihi aliquantæ induciæ cõcessæ sunt, & spatiolum vitæ præstitum, vt tuis
reddam manibus, quod furari reus ausus sum. Nam duos reuerendissimos viros in vesti-
bus albis vultu terribili ad me venisse conspexi, & vt eorum corpora redderem, aut quo-
modo ea auderem contingere, acerrimè coeperunt exigere. Quod cum nimio terrore
emortuus negare vellem, & eorū nunquam me corpora tetigisse assererem, his qui ad-
stabant, dixerunt: Findite eum à vertice vsque ad pedes, & de occultis ipsius abditis ossa
nostra abstrahite. At ij euaginato gladio imminentes, caput, gulam, pectus, ventrem &
ilia findentes, hinc inde trahere me coeperunt: sola dorsi spina cum ceruice & occipitio
scissa non est. Tenuerunt etiam cor, & stringentes illud, acerrimè me cruciabant. Quo-
tiens autem cor quantulumcunquè relaxabant, anhelitus reddebatur, & respirare mihi
modicum dabatur: quotiès verò cor tenebatur, moriebar inter manus eorum, & de pe-
ctore meo ossa, quæ malefanus rapui, omnium gemmarum fulgore splendidiore, trahē-
bantur: & ita per continuos hos septem dies punior, similiter & per noctes. Modò verò
priori fissura vincta, retrò per occipitium, & ceruicem, & dorsi spinam findendus sum,
quamobrem nullo modo me euasurum scio, quia ad hoc tantum modò relaxatus sum,
vt hæc proderem, & quod furto rapui, reddam. Hæc dicens, accessit ad arcellam, in qua
sanctorum pignora absconderat, quam ita clausam reperit, vt nisi securi incisâ, nullo
modo

modo aperiri posset. Quod ideo factum credo, nè vas, in quo sanctorum pignora ceta-
ta fuerant, alio vsui deinceps habile aptaretur. Reddito igitur furto, & impetrata à se-
niori venia, coepit cum lachrymis & graui gemitu coram ipsis pignoribus petere in-
dulgentiâ, & vt citissimè de domo eius deducerentur, obnixè poposcit. Quæ cum edu-
cta essent, ille ad lectum redijt, continuo se findendum expectans. Sed omnipotentis Dei
misericordia, qui in sanctis suis mirabilis est, & neminem perire, sed omnes vult saluos
fieri, vltra eos, quibus ad puniendum datus fuerat, non vidit: sed ab ipsis venerabilissimis
viris commouetur, vt hæc palam nunciet, & vltius de eorum corporibus nihil præsu-
mat attingere. Post hæc ergò coepit cibum quærere, qui continuos septem dies nullo
alimento percepto, continuatim sub tanta angustia languerat, & post paucos dies pri-
stinæ est sanitati redditus. Verùm nè quis hæc me arbitretur fingere, in veritate fateor,
ipso Francone sub protestatione Domini Iesu Christi nominis narrante didici.

Psalm. 67.
1. Tim. 2.

VITA S. SVLPITII, COGNOMENTO PII, BI-
TVRICENSIS ARCHIEPISCOPI, AB EIVS AEQUALI
*Scripta optima fide, sed stylo rudi ac simplici, eaq; causa in Lectoris
gratiam mutato per F. Laurenti-
um Surium.*

Rtus est beatus Sulpitius claris parentibus, inter ciues pe-
nè primarijs, & in castris regijs alitus. Idem autem ipse in
ipso primæ ætatis flore, ruptis sæculi laqueis, Christi militi-
am sic complexus est, vt in ea cõstanter perseverare, immu-
tabili animi proposito constitueret. Et erat sanè in illo ad-
huc valde tenero ea religionis capeffendæ cupidus & feruor
spiritus, vt eius causa, si oblata fuisset à persecutore occa-
sio, vltro se supplicijs omnibus obiecturus videretur. Cœ-
pir interim diuinarum sese tradere lectioni scripturarum,
& inijs, quæ ad fidei eruditionem pertinent, non segniter
exercere: & vt ætatis feruescentis illicitas edomaret cupi-
ditates, & in sapientiæ studijs quotidianos faceret progressus, sedulis ad Deum oratio-
nibus & abstinentiæ laboribus incumbere. Itaque ab ipsis propè incunabulis aded fuit
disciplina: Ecclesiasticæ studiosus & obseruans, vt permultos tum senes, tum iuuenes
ad ipsum confluens, & quæ nostræ religionis sunt, ab ipso percontantes, non solum
ad fidem conuerteret, sed etiam perfectæ vitæ institutionibus imbueret. Aderat enim
illi haud obscure gratia spiritus sancti, qua fretus, innumeros ad sui in fide Dei imitati-
onem permouebat. Præcepta euangelica & doctrinam Saluatoris ante omnia summo
studio exequendam dicebat. Etsi autem iuuenis esset, at tamen erat continentissimus,
& hanc virtutem castitatis quasi fundamenti loco reponens, ceteras porro superstrue-
re petrexit virtutes. Itaque quod Dominus in Euangelio dicit, Sunt eunuchi, qui se-
ipfos castrauerunt propter regnum Dei, id ita ille complexus est, vt spretis nuptijs, vir-
ginitatis propositum obtinuerit.

IANVAR. 17.

Eius genus.

Feruor spi-
ritus.

Egregia cõ-
tinentia.

Mart. 19.

Quantum autem eorum relatione didicimus, qui ei ab ipsa pueritia ad nostra vsque
tempora comites vel ministri fuere, in seculari adhuc habitu positus, magnam naua-
bat operam construendis monasterijs, basilicis à fundamento nouis exædificandis, di-
uitis verò instaurandis, ope & auxilio subleuandis miseris, in pauperes conferendis ele-
mosynis, in vincula coniectis non solum sermone & exhortatione, verum etiam sua
opera & officio ex carcerum squalore liberandis. Templum quoddam haud procùl
paterna eius domo aberat, ab hostibus vastatum & destructum, aded vt nulla ibi cleri
vel populi frequentia cerneretur. Eò se crebrò conferre solebat orandi causa: sed vt
inanis gloria: status vitaret, intempestæ noctis captans silentia, vestes clàm assumebat,
quibus ex more poenitentes vtuntur, atque ita diuinis vacabat meditationibus, donè
reuerente sole, iterum seculari se habitu regeret. Hæc eius pueritiæ fuere studia &
exercitia, quibus eius in DE V M animus accendebatur. Accidit autem, vt cum no-
ste quadam in eo templo cum duobus puerulis precibus insisteret, & delectaretur in

Optima stu-
dia.

Domino, duo teterrimi & immanes spiritus apprehensos pueros per vim extrahere ni-
terentur. Sensit tandem à tergo clamantes & ciulantes pueros, coniecit oculos in il-
los nigerrimos spiritus, sublata manu incipit crucis exprimere signum, & ecce repente
illis disparentibus, pueri manent incolumes.

Ex illo verò tempore damnatus & inuidus saran machinas suas omnes admoit ad
euertendum hominem Dei, & cuius mentem corrumpere non potuit, cum minis &
terroribus phantasticis conatur in ruinam impellere: sed de hoc suo dicemus loco fu-
sius. Interea cepit coruscare signis & miraculis, adeò vt in ipso etiam seculari habitu
demonem fugaret verbo, & agros suis precibus curaret. Valdè autem modis omnibus
cauebat, nè quid sancto eius proposito, quod celatum volebat, humanus fauor & au-
ra popularis gratia, detrimenti adferret, seque arrogantia vitio contaminaret. Cumq;
ea qua diximus, ab eo fierent, & ipse operum atque virtutum splendor ceu tacita qua-
dam predicatione, pijs diuinæ veritatis inferret lucem, impijs & obrectatoribus perfidi-
diæ tetram caliginem offunderet: perinde vt olim apud Aegyptios tenebræ erant den-
sæ & horribiles, quæ palpari possent, porro apud filios Israel lux: perrexit omnipotens
Deus magnificari in sancto suo, & ceptum virtutis opus magis magisque prouehere.
Iam enim fama sancti viri longè lateque diffusa, Austregisilus Bituricensis antistes à
Theodorico principe obtinuit, vt liceret ipsi sancto Sulpitio docendi in ecclesia munus
deferre: videbat enim doctrinæ gratia multos ad eum confluere. Annuit sine mora

rex, vt tonsis capillis, in Clerum ille transfiret. Itaque per gradus ad altiora promouetur,
etiam Leuiticum est adeptus ministerium: seruebatque in Ecclesia, & in dies maiori
signorum copia illustrabatur. Suggestentibus autem quibusdam, Clotarius rex petijt
ab Episcopo, vt pro sua & exercitus sui salute permitteret virum beatum in ipsius ca-
stris Abbatis fungi officio: cumque in eius & omnium, qui cum illo erant, sumptus ex-
cellent collata, quæ in triduum sufficerent, illis duntaxat seruatis, quæ ad vnius diei ex-
pensas essent satis, reliqua egenis elargitus est. Quæ res malè habuit ipsius familiares,
quod metuerent victum necessarium defuturum. Ad quos vir sanctus: Oculos, inquit,
vestros, filioli, ad Deum referte, eiusq; regnum & iustitiam primùm quærite, & omnia
apponentur vobis. Recordamini illius propheticæ sententiæ: Inquirentes autem Do-
minum, non minuentur omni bono. Et ecce subito ad virum Dei tanta annonæ copia
à fidelibus hominibus transmissa est, vt non absurdè ea, quæ erogarat, centuplicato so-
nere, quemadmodum Dominus suis promisit discipulis, se recepisse citra iactantiam
gloriaretur.

At non post multos dies, sæuissimo rex correptus morbo, ad extrema tendebat. Re-
gina repentino luctu obruta, monilia abiicit, vestes lacerat, euellit capillos, genas dis-
cepit, regemque haud aliter atque iam extinctum plorat. Turbatur omnis regia do-
mus, iunguntur dominæ lachrymis planctus aulicorum: fit concursus omnium ad vi-
rum Dei, eius amplectuntur genua, infundunt lachrymis: obsecrant, vt pro salute regis,
in supremo discrimine constituti, preces DEO offerat. Permotus vir sanctus, faciem
lachrymis rigat, tundit pectus, alta trahit suspiria, producit vigilias, conficit se ieiunijs,
perpetuis Deum precibus pulsat. Exactis indè diebus quinque, regis fit etiam deplora-
rior salus. Tum verò orant aulici virum sanctum, vt desinat se inedia conficere, pau-
lumque cibi accipiat. At ille, Non comedam, inquit, donè salutem principi obtine-
am à Christo, cui serui. Illis contrà asserentibus, principem iam penè exhalasse spi-
ritum, nec debere eum frustra se inedia tabefacere: vir Domini respondit: Vbi septem
dies ieiunus permanero, vnà cum principe sanitati restituto cibum capiam. Aduenit
dies cunctis optatissima, implentur sancti sacerdotis dicta, regi salus repente redditur,
omnium ore sacerdos predicatur, & ad regis conuiuium honorificentissimè euocatur,
fecerat enim hæc res charum cum omnibus & gratum. Hactenus ea diximus, quæ à
Majoribus nostris, sancti viri aequalibus siue contemporaneis accepimus: nunc porro
ea commemoraturi sumus, quæ partim ipsi vidimus, partim à nostris condiscipulis di-
dicimus.

Cum igitur eius virtutum floribus, signorumque gemmis & gratia multiplici, regis
aula ergregiè vernaret, odorisque sui fragrantia passim omnia compleret, accidit vt
sacer episcopus, cuius antè meminimus, feliciter migraret ad Dominum. Vbi autem
ad noui pontificis electionem ventum est, & è populo alij alium, vt solent fieri, nomina-
tur,

rent: pars etiam quædam infanioris vulgi, primoribus nonnullis consentiret in cuius-
dam simoniacam electionem, regisque consensus, magna vi auri oblata, ad id impe-
tratus esset: nostri verò, quibus Saluator dicit, Nolite timere pusillus rex, quia com-
placuit patri vestro dare vobis regnum: ab omnipotente Deo peterent beatum virum
libidari Episcopum, mitterentque ad regem paucis verbis compræhensam legationis
formulam, eamque per vnum ex ijs, de quibus dicitur, Beati pauperes spiritu, quoniam
ipsorum est regnum celorum, regijs auribus insinuarent: tametsi rex tam copiose pe-
cunie desiderio nonnihil inescatus teneretur, at tamen eius coniunx, diuino amore
succensa, admonerat eum, post tanti pontificis è vita excessum, cum iure meritoque illi
substitui debere, qui & meritis & miraculorum signis, & virtutum oramentis illi par es-
set: simul etiam ei in mentem reducebat, quòd eius precibus paulò antè ab ipsis mor-
tis ianuis ad vitam esset reuocatus. Itaque rex maturiori omnia iudicio perpendens,
spretoque male suadæ cupiditatis consilio, repudiatis malorum consiliorum persuasi-
onibus, absque vlla dilatione iussit impleri, quod diuina erat prouidentia constitutum.
Ità vir sanctus, Deo volente, primam obtinuit Aquitaniz sedem, eodemque fauente &
efficiente, vulgi inter se discrepantes animi in mutuam sunt concordiam redacti, pon-
tificemque Sulpitium pariter amore complexi sunt.

Ille verò iam factus pontifex, non honori, sed oneri suas supposuit ceruices. Deni-
que omnibus factus, non quæ sua sunt quæsiuit, sed quæ aliorum, vt salui fieret.
Vidisses ibi sanctum sacerdotem, velut lampadem diuinitus accensam, tradere se iciu-
nijs multis, immò perpetuis, & vigilijs propè continuis, adeò vt si naturæ necessitas
somnia interdum exigeret, eum non in molli strato, quo nunquam vsus est, sed humi,
substrato cilicio & mattula, parè captaret: Erat in eo insignis vitæ puritas & animi vir-
tutes eximie: nec magnoperè curauit sermonis phaleras, sed cum esset tot clarus vir-
tutum charismatis, & signorum quoque gloria illustris, disseminabat quotidie verbum
Dei per omnem regionem: breuiq; spatio tantum profecit apud populum, Iudaica per-
fidia contaminatum, vt quasi nouam veritatis lucem sibi adspicere viderentur: cumq;
multa verbis, plura exemplis & factis doceret, nec imperaret alijs, quod non prius ipse
fecisset: nullum sanè non saluari expiarum lauacro, in ea vrbe Iudæi habitare permisit.
Orabat autem iugiter Dominum pro illorum conuersione, docebatque eos per bap-
tismum habere peccatorum veniam, nec sine illo posse eos saluos fieri.

Ità factum est, vt eius sermonibus permoti, verique Solis iam illustrati radijs, planè
obstupescerent, & veterum errorum ducti pœnitentia, cum fideli confessione accede-
rent, & à sancto pontifice baptizarentur. Sic ille bellator egregius, diuina fretus ope,
pradam ex inimici faucibus eripuit, & suo restituit auctori, pulso ab animi penetralibus
infidelitatis squalore. Ex ijs plerique in nostra religione hodieque superstites degunt.
Iam verò ita cepit in eo signorum gratia augeri, vt haud secus, atque olim apostoli,
miraculis coruscaret. Nam cum paulò suprà dixerimus, demones cum verbo fugasse,
& egros curauisse precibus: iam Deus noster hanc in eo gratiam ita cumulauit, vt pro-
cessu temporis etiam cæcis lumen, surdis auditum, mutis loquelam, vitam mortuis,
sit explicare singulatim, mira effecit: è quibus tamen volumus in præsens saltem
pauca referre.

Gothaldus quidam filium suum, annorum circiter decem, adeò ex linguae impedi-
mento propè mutum, vt sermo integer ab eius ore nunquam prodierit, ad pedes sancti
viri deposuit, & filij morbum simul indicauit. At ille motus misericordia, suspirans, ad
celum oculos manusque sustulit, Christi que clementiam plena fide cum lachrymis
implorauit: deindè facta prece, in linguam pueri signum crucis impressit: moxque lin-
guæ laxantur vincula, & in hunc vsque diem promptè expediteque loquitur.

Eo tempore, quo dira famæ prouincias omnes obtinuerat, puer quidam ex inedia
fere extinctus, ad sancti pontificis genua aduoluit, orans vt sui velit misereri. Respi-
ciens ergò vir pius ad domus suæ præfectum, Hunc, inquit, puerum summo studio ti-
bi noueris commendatum. Pollicetur ille se, quod erat iussus, diligenter curaturum. At
interim varijs ille negocijs distractus, cepit puerum habere negligentius. Itaque fri-
gore & inedia confectus, in fornacem se iactauit, cumque deficiente spiritu fessam men-
bra iam trahere non posset, exanimatus est. Inquiri deindè Episcopus de puero, perlu-

Luc. 12.

Matt. 5.

Fit Bituriz
eius episcopus.

Vit in
Episcopatu
sanctissime.

Tud eos mul-
tos conuer-
tit.

Sanat, elin-
guam.

perlustransque loca omnia præfecti domus suæ, cum nulla de puero indicia reperiret, ab illo reposcit commendatum. Ille ad eius se abiiciens pedes, cum se perdidisse fateretur. Protinus vir Dei in suum se cubiculum recipit: humi prostratus, vbertim lachrymatur, crebro suspirat, Dominum Iesum obnixè rogat, ut reddat ipsi puerum. Intantum enim amissi pueri interitu cruciatur, ut haud aliter coram Deo lugeret & plangeret, tanquam apud Christi tribunal de ipsius manibus anima pueri esset requirenda. Interea is, cui hoc ex officio incumberebat, ad fornacem inflammandam properat: visoque puero, rigida membra trahere conatur: sed sentiens exanimem, beato pontifici renunciat. Tum ille rursus in terram prostermitur, fundit preces, prolixè suspirat. Deinde caput subrigens, iubet cadauer pueri calida aqua perfundi: precesque sine intermissione continuans, pectusque verberans, Dominum Iesum interpellat. Et ecce sensim mouentur membra pueri, atque ad pedes orantis episcopi adreptis, ipsique contactis, pristinas recuperat vires, crediturque in præsentem usque diem superesse. Nam multo postea tempore apud nos demoratus est.

Extinctum
suscitat pu-
erum.

4. Reg. 2.
Profligat
demonem
ab aquis.

Alium de-
functum vi-
re restituit.

Signo cru-
cis flammæ
extinguit.

Item aliud
sopit inen-
dium.

Gurgis erat in Virisionensium agello, adeo copiosus aquis, & quidem demonibus consecratus, ut si quis qualibet ex causa in illum esset ingressus, illico demergeretur, pre-
focatus à demone. Sed Dei benignitate contigit, ut illuc quandoque adueniret sanctus Sulpitius: ad quem eius loci habitatores accedunt, supplices orant, ut ipsis velit opitu-
lari, quandoquidem multos iam in eo gurgite & propinquos, & famulos amisissent. Il-
le solita pietate iussit chrisma cum oleo & aqua parumper commisceri, idque cum be-
nedixisset, tradidit discipulo, præcipiens ut his Elisei prophetae verbis vteretur: Sanaui
aquis has, & non erit in eis ultra mors, neque sterilitas. Quod cum ita factum fuisset,
confestim malignus demon adeo loco pulsus est, ut deinceps feliciter omnes illic ege-
rint, & sine periculo pisces frequentes in litus trahantur.

Breui interiecto tempore, rusticus quidam, ob æstatis temperandos ardores, ultra se
in flumen misit: sed repente demonis laqueis constrictus, necatur. Non longè aberat is
locus ab ædibus basilicæ, ubi in quadam exhedra vir Domini cum fratribus cibum su-
mebat. Anus autem quadam eminens posita, ut vidit hominis interitum, manu innuit
ministris, qui in sancti pontificis conspectu adstabant. Illi unum de suis mittunt, qui ex
muliere, quid sibi velit, sciscitetur. Audit is à femina, quendam illic in aquis perisse. Euo-
cat ergo socios, & res ad pontificis notitiam perfertur: qui extinctum corpus iubet
ex aquis extrahi, & in nonam usque horam seruari. Peracto prandio, ad locum oratio-
nis se confert: & quidem mox pro voto obtinuit extincti reditum ad superos: sed idcir-
co à sexta ad nonam, id est, tribus horis voluit differri, ut nulli posset ambiguum videri,
hominem illum verè fuisse defunctum. Tandem ab oratione surgens, iubet ad se addu-
ci cadauer: cui ut signum crucis impressit, coeperunt membra agitari, rursusque iubent
te antistite, illico surgit homo incolumis, suisque pedibus abscedit.

Quidam ex optimatibus, Theodegisilus nomine, visendi gratia accessit ad sanctum
pontificem, qui ea qua solebat, humanitate & benevolentia eum excepit: & quia hyems
erat & ingens frigus, focus instruitur. Ministri nescio quibus alijs intenti rebus, non
magno perè habebant ignis curam. Erumpit interim flamma vorax, & rectorum fasti-
gia vastat: sequitur ædium concussio, & igne crescente, iam cuncta ruinam minantur.
Omnes igitur animis consternantur, & cum difficultate rei absterri, non audent re-
atum conscendere, cuncti in fugam vertuntur. At sacerdos Domini manum eleuat, op-
ponit flammis signum crucis, & è vestigio, cunctis stupentibus, priusquam manum ille
deponeret, adeo ignium globi extincti sunt, ac si densissimi imbres e caelo delapsi es-
sent.

Intra urbis mœnia quadam illustris matrona frumentis plenum habebat horreum
grande. Intempesta nocte quidam furcifer clam in illud ignem coniecit, & subito flam-
mæ undique erumpunt. Fit communis omnium luctus & tumultus. Porro vir sanctus
insolito tum somno depressus, tandem ex discipulo, quid acciderit, cognoscit. Currit
igitur festinus ad ignem, eumque cum canticis spiritualibus circumit: certosque cum
baculo igni limites præscribit, quos non debeat prætergredi. Cum igitur omni ex par-
te vicinas contiguasque ædes flammæ voraces attingerent, inde reiecta & repulsa, in
seipsasque reuersa, & extinctæ sunt. Lætus vir Dei, pergit ad ecclesiam, matutinas preces
& laudes Domino persoluiturus.

In

In eadem vrbe vir sanctus monasteriū Virginum magno studio construxerat, in quo
Virginum & Continentium fornicarum agmen incluserat. Ibi cuiusdam negligen-
tia ignis correpto pariete, in flammæ se diffudit. Nox erat, & periculum etiam vicinis
ædibus intentabatur, igne iam instar montis intumescente. Tum verò Dei sacerdos
ocularum suarum interpellatus precibus, ad locum festinat, contra immensæ altitu-
dinis flammæ crucis signum obijcit: statimque adfuit auxilium e cælo in columbæ spe-
cie, in qua spiritus sanctus olim super Dominum baptizatum descendit: simulque
compressæ flammæ, non audent alias contingere domos. Hoc periculo liberatas oui-
culas illas suas pius pastor salutaribus monitis instituit, eiusque doctrina effectum est,
ut apud illas hodieque castitatis propositum enitescat: quæ dum diuinæ sapientiæ stu-
dio deditæ sunt, & mentes & corpora virginitati & integritati consecrant, seipsas sa-
pientiæ vasa munda exhibentes, nec sponsi alicuius mortalis & corruptibilis, sed diui-
ni verbi castissimos & immortales concubitus expetentes, vnde succedat posteritas ne-
quaquam corruptioni obnoxia. Quanta etiam apud eas abstinentiæ, sobrietatis & ho-
nellatis studia & exempla præclarè emineant, nos pro dignitate explicare nequimus.
Sed his obiter dictis, ad narrationem redeamus.

Signo cru-
cis rursus
extinguit
ignem.
Matt. 2.

Signo crucis
virtus.

Demon ni-
tatur eius
perturbare
subditos.

Indicit iei-
nium contra
viti.

Ezech. 39.

Erat proci ab vrbe in loco, qui Auatra dicitur, arbor immanis, quam vir sanctus se-
cutibus insit succidi. Ea cum iam laberetur, puerum sibi non prospicientem penè op-
pressisset. Sed vir sanctus extensa protinus manu, signum crucis edidit contra caden-
tem arborem: qua modo admirabili in aliam se partem reflectente, puer præsentissi-
mum mortis periculum illesus euasit.

Cum hunc in modum vir beatus, instar clarissimorum siderum, innumeris fulge-
ret miraculis, & omnes in Dominum Iesum crederent, totius boni inimicus diabolus
malignos quosdam viros, apta suæ nequitie organa, commouet ad infestandam intesti-
nis bellis ecclesiam, eiusque plebem, iam tranquilla pace fruientem. Incitat quendam
Galliarum principem, ad motus ei prauæ cupiditatis facibus, occultisq; persuasionibus,
ut à Bituricensi clero & populo pecunias per scelus extorqueat. Misit ille quendam ex
amicis & fautoribus suis, hominem duplici sibilantem ore, geminaque lingua virus exi-
tiale vibrantem, ut is populum iam dictum exagitet. At quia non deserit suos elemen-
tis Dei, præsertim ubi discrimen præsens imminet, cum nefarius ille regis crudelita-
tis administer multitudinem illam Christianæ plebis, quæ semper libera fuisset, in ser-
uitutem non ferendam redigere conaretur, omnes ad pastorem suum confugiunt, sub-
latisque cum ingenti planctu & clamore vocibus, Pie pastor, inquit, fer opem gre-
gi tuo, quem hucusque paterno fonsili affectu: nè patiaris commissos tuæ fidei perire:
defende nos à lupo, qui rabido nos dente discerpit. His auditis, vir pius toto animo ad
misericordiam commotus, indicit omnibus ieiunium, agitque cum principis munere, ut
impiam desistat exequi iussionem. Sed cum ille superbia tumidus nihil hac ratione
moneretur, spretisque sancti viri sermonibus, magis etiam insolensceret, ille se in cellu-
lam recipit, humi abiicit, pectus crebris ictibus tundit, petit à præpotenti Deo, quod à
potius petir. Erat enim erga suos aduersarios mitis semper & pius. Interea quendam e
suis solitarium virum, Ebregegilum nomine, qui cunctis abdicatis, propudiatore mun-
do & operibus eius, vita & sermone cæteris excellentius ad viri Dei imitationem to-
tum se composuerat: ad se accersit, mittitque ad regem, ut eius arguat crudelitatem, in-
dicetque, si vitam corrigit suam, repentinum illi impendere interitum. Is ubi ad re-
gem venit, dixit quæ iussus erat: insuper etiam de perpetratis facinoribus cum admo-
nuit, si forte posset duci poenitentia, flere admissas iniquitates, & vltices affluantem ge-
liennæ flammæ lachrymarum imbre extingueret. Non enim vult Deus mortem pecca-
toris, sed ut conuertatur & viuat. Rex ubi hæc audiuit, adeo totus est timore correptus
& fractus, ut absque mora suam agnoscens culpam, in lachrymas erumperet: spretoque
regali fastigio, ageret poenitentiam, libenterque executioni mandaret, quæ per disci-
pulum suum beatus antistes illi indicarat. Confestim igitur insolita illa abrogatur ex-
pectata sole iterum suo splendore terras illustrante, mortalium hilarescunt animi: ita
pace ecclesijs reformata, sacerdotum gaudia cumulantur. Addidit verò hanc rex con-
stitutionem, nè futuris temporibus aliquid eiusmodi attentaretur.

Porro

I A N V A R I V S.

Porro ille vir crudelis, quem rex negocij huius consociendi causa ablegarat, cum nollet regi in melius mutato subscribere & assentiri, diuinitus percussus, cum ignominia vitam digne perdidit, qua fruebatur indignè. Non enim potuit tanti facinoris ad- minister impunè euadere. O verè beatum antistitem, qui aduersus hostiles inimicorum furorē nunquā se vel armis vel manu defendit sua, sed ieiunijs & vigilijs continujs, & sub ara prostratus, feruentibus orationibus defensorem sibi atque ecclesie sue De- um parabat. Equis verò ullis vnquā machinis aut infestationibus cum deicere & de- bellare potuisset, qui auxiliante Christi dextera, semper tutus inuictusque manebat?

Per idem tempus cum vir Dei signis & omnigenis virtutibus mirifice esset ornatus, & in verbo Dei disseminando Apostolicam æmularetur simplicitatem, essetque iam in omnibus perfectus Dei sacerdos & hostia, pauperum quoque curam sollicitam gereret, & impositum sacerdotij munus strenuè exequeretur: ætate iam ingrauescente, & in de- crepitam propendente senectutem, cernens omnibus se non posse sufficere, & neque in rerum diuinarum sublimi meditatione atque sanctæ orationis studijs, vti optabat, iugiter permanere, neque eorum, qui quotidie ad nostram religionem traducebantur, institutioni posse vires adferre necessarias: quæ quidem ad eum illum solebant habere occupatum, ut vix horæ vnius spatio respirare permitteretur, dum à prima luce vsque

Multi ab eo conuersi.

Adiungit si- bi coadiu- torem.

Matth. 20.

Philip. 2.

in profundam vesp̄eram, ab alijs semper ad alia auocaretur: hoc nimirum illi consulti- simum fore visum est, ut vni ex primoribus regionis illius, Vulfelento nomine, viro iam exactè & accuratè instructo, parrem sui demandaret officij, diuiniq̄e verbi com- mitteret ministerium. Iam verò quis dicendo consequi possit, quā humilitate, beneuo- lentia, charitate erga ministros suos & pauperes deinceps vsus sit? Semper enim illud Euangelicū & mundissimo ruminabat ore, & totis viribus exequi conabatur: Qui vo- luerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Et quia mentis oculos semper habebat in Deum defixos, perpetuoque contemplabatur Dominum nostrum Iesum Christum, propter nos hominem factum, id nos docere voluisse, ut vsque ad supremum spiritum aduersus peccatum deceremus: nam & ille non rapinam arbitratus est, esse æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, & habitum inuentus ut homo, humiliavit seipsum, factus obediens vsque ad mortem crucis: hac de causa labores omnes, mentisque & corporis cruciatus vltro suscepit, nè fidei propositum peccati conscientia violaret.

Verum si nos eius porro virtutes mentisque inuictam constantiam commemora- re velimus, nec præ sermonis inopia id poterimus, nec fidem dictis nostris habituri sum, nisi qui suis ea oculis perspexerint. Malumus igitur quædam eius narrare miracula, quæ ab eo fecit tempore, quo sibi laborum suorum socium adiunxit.

Alia eius miracula.

Quadam nocte homo scelestus, sed inops, in penu beati viri se per vim ingessit, fur- toque inde quædam auferre nitebatur. Sed cum celeriter inde vellet abscedere, omnem sibi excundi copiam ablatam, & tanquam carcere vndique conclusum se vidit. Tota igitur nocte multum frustra desudans, qui facilem sibi aditum parauerat, exitum inue- nire omnino non potest. Sole interim suos radios spargente, vir Dei vnus è custodi- bus ad se accitum, iubet adire cellam penariam, & si quem illic offenderet multa lassitu- dine defatigatum, & quali nexibus quibusdam irretitum, eum inde educere. Abijt ille è vestigio, sociumque sibi adiungens, hominem nequam in penario inuenit: cumque eum vellet ambo comprehendere, ille instar anguillæ ex eorum manibus mira- lubritate elabatur: sed cum in flagranti facto deprehensum, turbisque vndique vallæ tum se cerperet, malletque repentina morte perire, quàm acerbis flagitij pœnas lue- re, in puteum se dedit præcipitem, qui octoginta scrè erat cubitos altus, interim nili- lominus in ipso puteo beati antistitis suffragia implorans. Mox igitur vir sanctus eò ad- uolat: puerum funibus ligatum, ad miserum illum demitti iubet, præcipiens ut dili- genter apprehensum, secum faciat educi. Clamantibus verò cunctis, eius vitam iam planè esse deploratam, qui in tam profundam esset putei voraginem demersus: vir san- ctus pergit vr̄gere, ut puer ipsius iussu sine mora capebat. Descendit igitur famulus in puteum, signo ab Episcopo ipsi impresso munitus, cernitque incolumem, quem iam omnes extinctum arbitrabantur: iniectisque illi funibus, fursùm vnà secum attrahit. Accurrit ad huius rei spectaculum penè vniuersa ciuitas: sit vnus omnium plausus & gratulatio, miranturque sospitem, quem in tantam profunditatem per præceps colla- psam,

In puteum altissimum insiliens, manet in- columis.

DE S. SVLPITIO ARCHIEPISC. BITVRICEN.

plum, omni vitali spiritu prorsus destitutum existimauerant. At miser ille sui sceleris conscientia confusus, ad sancti pontificis se pedes prosternit, petit malefici veniam. Ille verò pietatis visceribus affluens, ignoscit celeriter: addit etiam vitæ sustentandæ necessaria, crebroque admonet, ut petere mālīt quā rapere, & ex beneficio potius alie- no, quā furto suo sibi parare vitæ subsidia. Discimus ex his sancti viri perfectam hu- militatem, procliuem misericordiam, sanctam simplicitatem. Neque minor in eo fuit patientia & longanimitas, ut sequentia declarabunt.

Vnus ex eius discipulis diaconus, copiam ab illo petijt ad patriam redeundi. At vir Dei, metuens nè ex occasione longinqui itineris in aliquod periculum incideret, noluit ei facere discedendi potestatem. Ille verò spiritu superbiæ agitatus, in ipsa nocte arre- pto vehiculo, celeriter fugam arripit, nec tamen cæcitate percussus, potest iter ince- ptum prosequi, sed tota nocte vltroq̄ se transferens, vbi terris lux reddita est, post multos frustra exantlatos labores, in eodem loco, vnde primum aufugerat, se cer- nit constitutum. Denique à sacerdote sanctissimo, quem nihil horum latuisse puto, ve- niam supplex petit, eiusque adhærens genibus, totam rei gestæ seriem exponit. Vir pi- sissimus, nihil eius iritatus peruiacia, libenter ignoscit culpam agnoscenti.

Inobediens castiga- tur.

Multas vir Dei pertulit ab antiquo hoste infestationes, & præ cæteris Christo ca- tempestate militanti bus, cum vniuerso exercitu suo illi molestus fuit: id quod pauca e- pluribus testabuntur, quæ huc sumus adscripturi. Iam antè dictum est, sanctum virum nocturnis vigilasse horis, & in preces pernigilem incubuisse. Cum igitur nocte quadam processit, ut quod noctis supererat, ibidem in precibus & laudibus Dei exigeret. Vt au- tem puer lucernam ferens ad basilicæ fores propè accessit, in formam auis horribilis & teterimæ se transfigurat satan: primò nititur lucernam extinguere: mox in faci- em oculosque beati antistitis cum magno impetu se ingerit, atque hac & illac circun- volans, ridiculis ambagibus ludens, identidem violentus in sanctum virum irruit. Cer- nens autem vir Dei, improbi malignas machinationes: Scio, inquit, quis sis: nec te si- nis latere eum, cui penè semper persecutorem nequissimum re exhibes. Deindè eleuata manu signum crucis pingens, improbum illum repentè in fugam compulit, ita ut cum suis ludibrijs planè euanesceret.

Infestationes demonum.

Signo crucis abigit dæmonem.

Vnus ex pueris, mente & moribus simplex, Ansulphus nomine, à sancto Episcopo ad locum quandam pro fratrum & pauperum victu necessario parando quandoque mis- sus est. Is postquam iussa perfecit, domum festinus redire contendit: & ecce obuiam illi venit sauiissimus dæmon cum grege suorum satellitum, exturbat eum è curru, & flagris pessimè mulctatum relinquit: quem fratres seminiuum domum reportarunt. Sed cum ea res ad iniuriam sancti pontificis pertineret, nemo ei voluit, quid actum es- set, indicare. Tandem diuinitus edoctus (habebat enim etiam prophetiæ gratiam) ani- maduertit, ministerium continuis decem diebus cæcum mutumque permanere, mem-bris omnibus iam præmortuis, itaque obstructo compressis dentibus ore, ut nec aquæ gutta illi posset instillari. Exponit ergo fratribus rei gestæ seriem, non sine lachrymis ex pietate & commiseratione erga afflictum profluentibus: dolet sua causa ouiculam tam acerbis doloribus cruciari: simul autem humi se prosternit, & completa oratione surgens, iubet panis buccellam cum vino offerri iam propè animam exhalanti. Ab- eunt ministri, vique ore illius patefacto, vinum ab Episcopo missum instillant: ille sibi redditur, vigoremque pristinum membra præmortua recuperant. Id verò nos ab illo ipso, cui id accidit, percepimus, & est etiam aliorum fidedignorum hominum testimo- nijs confirmatum.

Curatur propè ex- tinctus.

Non multo post iterum vir Dei post solis occasum in Ecclesiam cum paucis abiit, ibi pernoctaturus in precibus. Adest tortuosus serpens, tenui primum sibilo lenes de- mict aurās: deindè in ipsis tranquillæ noctis silentijs cum magno se impetu intra templi parietes infert: testudinem, aras, lucernas, cæteraque omnia adeò concutit, ut discipuli ecclesiam omnem è fundamentis euerti putarent: nimiumque pauidi, inter- canicis permansit intrepidus, floccipendens nequissimi serpentis præstigias, ita ut ne in prosperis quidè successibus constantior vnquā fuisse videretur. Tandem rota illa dæmonum turba in vnā se molem colligit, speransq̄ atrociori sonitu & strepitu inui-

Constantia sancti viri in demo- num sper- nendis ter- rificamen- tis.

Etiam illius animi constantiam frangi posse, cum immenso tumultu coram sancto pontifice, pauperculo cadens, præcepit collabatur, adeo ut discipuli illum in frustra discerpere existimarent. Et illi quidem diu mansere attoniti, at eximius Christi sacerdos diuina in hostem tela vibrans, in canonicis spiritalibus perpetim immorabatur: obiurgauitque postea discipulos, quod omisis sacris hymnis, phantasticis inimici terroribus cessissent. Oprabat sane diabolus extinctum virum Dei, quippe quem videret tam præclarum esse ducem & pastorem populi Dei: & quia sine intermissione malitia bellum gerit aduersus virtutem, & seruos Christi totius boni annulus satan persequitur, non sat habuit iniquus ille sanctum Sulpitium infestasse, sed etiam gregem ipsius curæ commissum, atroci furore sibi sumpsit oppugnandum & diuexandum: idque tam multis modis, ut illis commemorandis sufficere non possimus: vnum tamen eius malignitatis exemplum, quod in quendam sancti præsulis seruum sub multorum testimonio edidit, non volumus taciti præterire.

Diabolus
cedit Legi-
tium.

Quidam Leguntius, ex eorum numero, ad quos pertinet iugiter in templo laudes Deo canere, properabat ad ecclesiam, nocturnas illuc vigiliis celebraturus. Occurrit autem illi satan furibundus, volens eum ab opere pietatis retardare. Itaque multis eum verberibus affectum, penè exanimem relinquit. Manè factò, inuenitur homo prostratus humi, & omni penè sensuum officio destitutus. Forè id temporis procul vrbe aberat vir Dei. Vt est autem triduo postreversus, eumque flagris laceratum & iam semivivum inuenit, iuxta eum se in terram deiecit, fortiterque ingemiscit. Deinde diducto eius ore, sacrificium (sic habet historiae huius textus) in illud suis manibus infundit: miredi cunctis rei euentum sustinentibus, cum eius manum sacerdos sanctus apprehendisset, mox adeo surrexit incolumis, ac si nihil illi incommodi antea accidisset.

Pœna vio-
lantis diem
Dominicæ
resurrectio-
nis.

Non multum intercessit temporis, & ecce rusticus quidam arrepta securi, nefario opere sanctissimum Resurrectionis Dominicæ diem polluit. sed non est lenta Dei vindicta. Illico manus sacrilega aruit, cutique & nervis tabescentibus, adhæsit manus securi. Sentiens miser plagam numinis, festinus ab it ad virum Dei, ad eius se vestigia dirigit, opus temerè admissum manus arida prodit. At sanctus episcopus lugentem illum iubet ad ecclesiam secum ire. Ibi sub ara prostratus sacerdos Dei, preces iungit precibus, ut possit reo Christi conciliare misericordiam. Deinde more suo ad cellulam suam se confert, conspersusque cinere, cum lachrymis noctem in oratione transiit: cumque manè debitas Deo persoluit laudes, ad templum venisset, promiscuum cernit vulgus hominem illum cum securi intuentem: at ipse primum se abiicit ad obsecrandum pro illo Dominum. Tum verò miser ille non ferens doloris acerbiter, immaniter vociferatur, ut locus ille concussus videri posset, cunctosque pauor immensus corripere. Interim verò sacrilega manus restituitur: ossa, cutis, & nervi succos priores obtinent, securis inde miro resiliit modo, fundit reus vberes lachrymas, peccatum confitetur & absoluitur, domumque repetit suam, & corporis & animi nexibus expeditus. Ità nimirum immensa Dei misericordia animæ morbis corporis afflictione medicatur, conuenienter illi prophetiæ sententiæ: Visitabo in virga iniquitates eorum: misericordiam autem meam non dispergam ab eo.

Psalm. 83.

Ioan. 14.

Nota.

Phillip. 1.
Ibidem.

Matth. 10.
1. Tim. 6.

Cum autem dixerit in Evangelio Dominus: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: usque adeo tandem fidei fervor in sancto viro excreuit, ut si quis aquam, qua manus abluerat, clam subriperet, & cuiuscunque agroti corpus ea contingeret, confestim morbi pellerentur: maximè verò terribilis & quartanis febribus vexati, admirabiliter pristina redderentur virium integritati. Et multa sane ad extremum stupenda per eum Dominus miracula designauit, quæ fidem excedere viderentur, nisi essent conspecta oculis. Et quia iam cum angelis potius in celis, quam cum hominibus in terris degere visus est, omnia huius mundi blandimenta & fallacias adeo protruit & respuit, ut cum Apostolo diceret ex sententia: Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. Optabat enim cum eodem dissolui & esse cum Christo, nisi eorum causa adhuc vellet vivere, pro quorum salute etiam mori non dubitaret. Pompas huius sæculi cen stercus quoddam spreuit: aurum & argentum non alio quam luti habuit locum. Cogit etiam episcoporum concilia, in quibus crebrò illos admonere solebat, ut memores essent præcepti illius Domini Saluatoris, Nolite possidere aurum, neque argentum, &c. atque secundum Apostolum, habentes, inquit, victum & quibus regimur,

multis contenti sumus. Et ipse quidem vir sanctus alijs se virtutis præbebat egregium exemplum, castigabatque corpus suum & in seruitutem redigebat, nè fortè alijs prædicans, ipse reprobis efficeretur. Multo sanè tempore neque vasa argentea habere voluit, neque illis usus est, contentus ligneis, fistilibus, & marmoreis. Cumque alios ea doceret, quæ prius opere ipse impleret, dubiū non est ex sententia Saluatoris, quin magnus sit in regno celorum: & quia crucifixit in seipso corpus propriū cum vitijs & concupiscentijs, noui adeptus est, non moriendo corpore, sed carnē mortificando, martyrium.

1. Cor. 9.

Matth. 5.

Multa con-
dit loca sa-
cra.

Ad 4.

Nota hanc
abstinenti-
am.

Construxit quoque vir sanctus ecclesias, monasteria & cellas, innumerabiliumque clericorum ac monachorum pater effectus est. Multi enim, immò quamplurimi renunciantes rebus & facultatibus suis, eiusmodi se philosophiæ dedidit, ut omnibus suis in egenorum usus distributis, curisque huius vitæ procul abiectis, extra urbem in hortulis, vel exiguis agellis degerent: vel etiam, quod in Actibus Apostolorum de illis annotatum est, qui primi ex Iudæis in Dominum Iesum crediderunt, possessionibus prædijsque distractis, precia eorum ponerent ante pedes aliorum, synde singulis diuidebatur, pro cuiusque opus erat. Atque ij omnes spiritalibus disciplinis plenissime instituebantur, & studijs Christianæ philosophiæ, exemplo beati viri, adeo erant dediti, ut nonnulli etiam post triduum demum cibum caperent, non tam escæ desiderio, quam ut naturæ necessitati satisfacerent. Plerique enim in diuinæ scripturæ altiori haurienda intelligentia, tanquam in ditissimis & lautissimis sumendis ferculis ita diuersabantur, ut famem suam explere non possent, scripturasque contemplando, acriori desiderio inflammarentur: perpetuoque studio ita aduersus carnem decertarent, ut nulla ex parte eius libidini prauisque cupiditatibus indulgerent: porro animam sapientiæ & scientiæ dapi- bus magis magisque opimam curarent. Eiusmodi autem filiorum studijs pater sanctus mirifice letabatur. At cum iam optaret dissolui & esse cum Christo, nondistulit pius Dominus fidelem seruum ad requiem tandem euocare.

Aderat iam beatæ consummationis diu optatum tempus: & quantum graui senectæ vires exhaustæ deficerent, at tamen propè mortuum corpus ipsum abstinentiæ onus confirmabat & roborabat: quodque natura non potuit, meritorum gratia concessit. Denique plenus iam dierum, multoque insignium meritorum splendore coruscans, tereno terræ relicto corpore, spiritu sublimis calorum petit sedes. Tum verò, eius auditu decessu, ex locis omnibus oppidi Bituricensis populus innumerabilis certatim accurrit: mœnia, atria, plateæ omnes complentur, idque adeo, ut nisi sancti pontificis preces intercessissent, pars maxima populi contrita pedibus, spiritum fuerit exhalatura. Erat autem omnium planctus immensus, dolor intolerabilis, tamque gementium tristis & lugubris vox, ut etiam saxea pectora in lachrymas soluerentur: atque haud scio, num tam adamantinum cuiquam possit inesse pectus, ut se illo loco à lachrymis continere valeret. Cumque esset omnium mœror inestimabilis, Clerici præ nimijs singulibus hymnos canendos vix explere potuerunt. Inter ipsos singultus, hæc verba dolor & quis te à rabidorum luporum dentibus tuebitur? Denique in obitu tuo omnes nos, o pastor bone, interijisse quis ambigit?

Obitus san-
cti viri.

Luctus
omnium.

Ventum tandem est ad basilicam, ubi nunc sacerdos eximius, extremum illum futuræ resurrectionis diem expectans, decenter admodum conditus iacet: quam quidem basilicam ipse iam pridem summo studio construxerat. Vbi autem corpus illatum sepulcro est, plebs vniuersa non ferens optimi pastoris absentiam, humi prostrata, ultra humanum modum mugitus edebat tristissimos, ita ut ecclesiæ ministris copia non daretur officij persoluedi. Et illi quidem lugebant eum quasi absentem, quem tamen quod legatione pro illis apud Dominum functurus, ad celos properarat, ut ibi precibus suis obtineret, quod illis hic petentibus impenderet. Sed neque vir sanctus se diu inuisit, varijsque morbis præfens adferendo remedium, se præsentem declarauit. Vnde factum est, ut quemadmodum in messe solent innumera segetes cumulatè inferri in horrea: ita ad ecclesiam populorum turmæ ex vicinis urbibus & vicis confluerent: & ipsa quidem basilica nisi aucta fuisset, morbidorum hominum multitudinem haudquam capere potuisset. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur quam capere potuisset. Creuit eius rei fama, nec in propinquas modò diffundebatur

Miracula
post obitu-
eius.

I A N V A R I V S.

ciuitates, sed etiam per regna terrarum mira celeritate peruasit. Quod si Dominus me propitius adiuuare dignabitur, quandoquē breui sermone explicare tentabo, quā vēt sanctus, triumphator egregius etiam nūm efficit.

Et à Maioribus quidem nostris iam olim locus, vbi hæc sunt, Nauis dictus est ob nauum stationem: quod mihi non sine quodam futurorum præfatio factum videtur. Huic enim nostræ nauis qui adherent, per huius seculi procellosum transeunt mare, & ad patriam claritatis æternæ, iam omnibus malis liberi, perferuntur. Hoc in loco tantam portus quidam offertur omnibus contra imminentes tum visibilibus, tum inuisibilibus malorum procellas: ad quem liceat tutò confugere, & euadere seculi fluctus & tempestates. Ibi per intercessionem beati patris nostri æternus & inuisibilis medicus gratis confert malè habentibus medelam: & exules atque naufragi ad patriam reducuntur. Verum cæteris interim prætermisissis, de quibus aliàs me dicturum supra testatus sum, pauca hîc de lampade ad viri Dei sepulcrum pendente, referam: Fertur ea semel à ministris oleo impleta, adeò postea sancto redundasse liquore, vt iugiter inde se

Sanctorum
intercessio.

Insigne mi-
raculum.

Lampas ce-
litus accen-
ditur.

effundat, eiusque vntione plerisque varijs liberatos esse ægritudinibus.

Contigit etiam quandoquē vespertino tempore, quod sine admiratione neque dici, neque audiri potest, vt Clero in ecclesia diuine laudis cantica depromente, subitus quidam tanquā fulminis ictus, lampadis elychnium percussit, cunctis cernentibus mi- ro quodam modo illud accenderet: nec vnquā deinceps lumen illud extinctum est, quandiu fomenta ministrorum opera adhibentur. Hucusquē, etsi nequaquam pro dignitate, de clarissimi viri rebus gestis dixisse in præfens sufficiat. Nos iam intra silentij portum recipere, & introversus ad conscientiam redire maturamus: & quia virum sanctum ob vitæ excellentiam imitari non possumus, vt nobis apud Deum patronus esse velit, obnixè precamur: vt cuius natalitia celebramus, eius quoquē meritis adiuuemur, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuât & regnat Deus per infinita secula, Amen.

VITA S. LEOBARDI, RECLUSI IN MAIORI
MONASTERIO PROPE TURONES, AVTHORE GRE-
gorio Turonensi Episcopo, lib. de vitis Patrum,
Cap. vltimo.

IANUAR. 18.

Genus Leo-
bardi.

Adhibetur
litteris di-
scendis.

Ephe. 6.

Celestia fidelis ædificatur, quotiescunque Sanctorum gesta deuotissimè replicantur: & licet teneat maximum gaudi- um, quod hi, qui ab initio ætatis religiosam vitam duxerūt, peruenire meruerunt ad perfectionis portum: tamen & de his, Domino iubente, lætatur, qui conuersi à seculo, opus inchoatum valuerunt perducere, diuina opitulante misericordia, ad effectum. Igitur beatissimus Leobardus Aruer- nici territorij indigena fuit, genere quidem non senatorio, ingenuo tamen: qui ab initio Deum in pectore tenens, cum non floreret natalibus gloriosis, meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad scholam missus, quempiam de psalmis memoriæ commendauit, & nesciens se clericum esse futurū, iam ad Dominicum parabatur innocens ministerium. Sed cum ad legitimam peruenisset ætatem, cogentibus iuxta consuetudinem humanam parētibus, vt arrham puellæ, qua- si vxorem accepturus, daret, impellitur. Illo verò respiciente, ait pater: Cur, dulcissime fi- li, voluntatem paternam respicis, nec te iungere vis connubio, vt semen excites nostro de genere, seculis sequentibus profuturum? Casso enim labore exercemur ad operan- dum, si possessor deerit ad fruendum. Quare implemus domus opibus, si de genere no- stro non processerit, qui vtatur? Quid mancipia dato precio nostris ditionibus subiuga- mus, si rursū alienis debent dominationibus subiaccere? Obedire filios debere voci parentum, scripturæ testantur diuinæ: sed tu cum inobediens esse parentibus probaris, vide nē te cælestibus eruerē nequeas ab offensis. Hæc pater loquens, facillè tali etatule persuasit, voluntati suæ non contraire. Deniquē dato sponsæ annulo, porrigit osculū, præbet calceamentum, celebrat sponsalium diem festum.

Interea

DE S. LEOBARDO RECLUSO.

437

Eius paren-
tes moriun-
tur.

Rom. 9.

Scipsum
excitat ad
mundi con-
temptum.

Interea genitor genitrixque, mortis somno sopiti, migrauerunt à seculo, vitæ præ- sentis curriculo iam peracto. Hic verò, tempore luctus expleto, oneratus donis nupti- alibus, fratris pergit ad domum: quem intantum reperit vino madidum, vt nec co- gnosceret, nec recipere vellet propria in domo germanum. Ille verò suspirans & la- chrymans, secessit in partem: venitque ad tugurium, in quo fœnum fuerat aggregatū, atque ibi colligato præbens equo pabulum, decubuit super fœnum ad quiescendum. Expergescit autem media nocte, surgit de stratu suo: erectisq; ad cælum manibus, gratias agere cœpit omnipotenti Deo, quod esset, quod viueret, quod aleretur donis eius, & alia multa huiusmodi profecutus. Cumque suspiria longa protraheret, atque lachrymis crebris genas vberim rigaret, Deus omnipotens qui illos, quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, compunxit cor eius, vt relicto seculo, manciparetur ad cultum diuinum. Tunc ille quasi iam sacerdos animæ suæ, prædicare sibi ipsi exorsus est, dicens: Quid agis anima? quid in ambiguo suspensa tenēris? Vanum est enim seculum, vanæ sunt concupiscentiæ eius, vana gloria mundi, & ea, quæ in illo sunt, omnia vanitas. Melius est igitur relinquere eum, & sequi Dominum, quā ad eius opera præbere consensum.

Hæc effatus, cum diem terris reddere lux diurna cœpisset, assenso equo, cœpit ad hospitium suum reuerti. Cumque per viam iam alacris pergeret, voluere intra se cœpit, quid ageret, quò abiret: dixitque, Expetam Martini beati tumultum, vnde procedit virtus alma super infirmos. credo enim, quod & mihi eius oratio iter reseret ad Deum, qui deprecatus ipsum Dominum, mortuos reduxit à tartaro. & sic viam carpens, ora- tione comite, sancti Martini basilicam est ingressus. Circa quam paucis diebus commo- ratus, transito amne, ad cellulā maiori monasterio propinquam, de qua Alaricus qui- dam recesserat, deuotus accessit: ibiq; se, proprijs manibus membranam faciens, ad scribendum aptauit, atque, vt scripturas sanctas intelligeret, ac Davidici carminis psal- mos, qui dudum exciderant, memoria retineret, exercuit. Sicq; diuinarum scriptura- rum lectionibus eruditus, cognouit verum esse quod ei Dominus prius inspirauit in corde. Sed nē hæc cuiquam fabulosa videantur, quæ retulimus, testor Deum, quia ab ipsius benedicti hæc ore cognoui.

Is verò interposito pauci temporis spatio, humilem se tantum præbuit, vt honora- retur ab omnibus: acceptoque sarculo, cellulam, in quam ingressus fuerat, incidens la- pidem, ampliavit: in qua cellula delectabatur ieiunijs, oratione, silentio, lectione: nec vnquā à diuinis officijs & oratione cessabat. Scribebat interdum, vt se à cogitationi- bus noxijs discerneret. Interea verò, vt se tentator manifestaret Dei seruis semper inimi- cum ac inuidum, cum quidam de sanctis monachis litem quandam cum vicinis habuiss- set, iunxit ei cogitationem, vt relicta cellula illa, ad aliam transmigraret. Cumq; ibi ad orationem solitam deuenissemus, dolum nobis veneni grassantis aperuit. Ego verò suspirans non minimo dolore, increpare hominem cœpi, asserens diaboli esse callidita- tem, librosq; ei & vitas patrum, ac institutionem monachorum, vel quales, qui reclu- duntur, esse debeāt, vel cum quali cautela monachos viuere oporteat, abscedens ab eo, direxi. Quibus relictis, non solum cogitationem prauam à se discussit, verum etiam tan- to sensum acumine erudiuit, vt miraremur faciendam locutionis eius. Erat enim dul- cis eloquio, blandus hortatu, eratque ei sollicitudo pro populis, inquisitio pro Regibus, oratio assidua pro omnibus ecclesiasticis Deum timentibus. Veruntamen nec sibi, vt quidam, demissis capillorum flagellis, aut barbæ demissione plaudebat: sed certo tem- pore capillum tondebat & barbam. In qua cellula viginti & duos annos in hoc opere degens, tanta Domini gratia confortatus est, vt pustulis malis salua oris sui perunctis, vim veneni sentientis opprimeret. Frigoriticis verò per poculum vini, charactere Cru- cis beate sanctificatum, frigus accedens, astumque resinxit, non immeritò discutiens incommodas febres ab alijs, qui in se extinxerat incensiuæ criminis noxialis.

Vide sancti
viri exerci-
tia.

Potione vi-
ni Cruce si-
gnati, mor-
bum curat.

Quodam autem tempore cæcus ad eum veniens, arumnas doloris sui humiliter de- plorabat, ac deposcebat, vt tactu dextræ suæ sanctus lumina clausa palparet. Quod ille diuinitus renuens, tandem fletibus hominis victus, misericordia motus, cum per tri- duum orationem pro eo fadisset ad Dominum, quarta die imponens manum super oculos eius, ait: Domine omnipotens, fili vnigenite Dei Patris, qui cum eo ac spiritu sancto regnas in secula, qui hominē à natiuitate cæco reddidisti lucem beati oris spuro,

Iohan. 9.

I A N V A R I V S.

tu redde & huic famulo tuo luminis visum, vt cognoscat quia tu es Dominus omnipotens. Et hęc dicens, vt Crucem super oculos cæci depinxit, mox pulsus tenebris, lucem de præfenti restituit. Huius virtutis testimonio Eustachius Abbas ad stipulator assiluit.

Denique hic de labore lapidis submontani, quem assidue cædebat, confraçtus, ieiunij austeritate confectus, oratione indefinente debilitatus, coepit paulatim corporis firmitate destitui. Quadam autem die, dum nimium fessus haberetur, nos aduocari præcepit. Ad quem accedentes, postquam funeris sui necessitatem desleuit, eulogias à nobis peccatoribus flagitauit. Quibus acceptis, hausto mero, ait: Tempus meum iam impletur, vt me Dominus ab huius corporis vinculis iubeat relaxari: sed adhuc paucis diebus erit spatium: veruntamen ante diem sanctum Paschæ vocandus sum. O beatum virum, qui sic seruit creatori omnium, vt suum obitum reuelatione diuina cognosceret. Erat enim mensis decimus, quando hæc est effatus. Duodecimo autem mense coepit iterum grauer agrotare. Aduenit dies Dominica, vocat ministrum suum, & ait: Prepara quiddam cibi, quod accipiam, quia valde defessum me sentio. Illo autem respondente: Præsto est, Domine, ait ad eum: Egredere foras, & adspice si iam celebratis solennibus, populus de Missis egreditur. Hoc autem dicebat, non quoddam cibum capere vellet, sed transitus sui nullus testis adesset. Ille igitur egressus, ac postmodum reuertens, cum ingressus fuisset cellulam, inuenit virum Dei extensum corpore, clausis oculis, spiritum exhalasse. Vnde factum est manifestum, eum ab Angelis susceptum, qui hominem adesse noluit suum ad transitum. Hæc cernens minister ille, eleuauit vocem in fletu, sicq; concurrentibus reliquis fratribus, ablatus, ac vestimentis dignis indutus, in sepulcro, quod ipse sibi in antedicta cellula sculperat, reconditus est. Quem in consortio sanctorum adscitum, nulli fidelium haberi reor incertum.

VITA S. LAVNOMARI ABBATIS ET CONFESSORIS, AB EIVS QVODAM AEQUALI CONSCRIPTA, SED PER F. LAURENTIUM SURIUM REDDITA PARAPHRASTICIS.

IANVAR. 19.

Patria S. Launomari.

Pietas & liberalitas puerilis.

Ieiunij se macerat ad huc puer.

Vm Franci Gallias occupassent, abiectoque teterrimo demonum cultu, Christiana religione initiati essent, ea tempestate, qua Clotarius, filius magni illius Clodouei, qui primus ex regibus illius gentis in Christum credens, à beato Remigio Rhemorum episcopo baptizatus est, regnum obtinuit, intra Galliam Lugdunensem Launomari apud Carnotenses parentibus est Christianissimis editus in hanc lucem. Qui cum etiamnum puerulus in paternis adibus versaretur, demandata illi cura est pascendi pecoris: id quod sedulo fecit, instar Iacob aut alicuius à cæteris patriarchis. Interim vero pius puer iam bonæ spei præ se ferebat initia, virtutisque haud obscura argumenta: quando quidem ex victu quotidiano, quem parentes illi suppeditabant, liberaliter imperiebatur vel egenis, vel peregrinis, aut certe coarctatis pueris, in pascendo pecore occupatis: cumque necdum præceptorum Dei haberet notitiam, diuina in eo relucens gratia id illi contulit, vt in tenera ætate & puerili corpusculo pectus senile circumferret. Et quia ea, qua diximus, erga consodales pueros & inopes, ardebat dilectione, in ipsa pueritia iam coepit se parsimonie studiis accommodare, vt illis posset benignè facere ac opirulari. Faciebat enim charitatis, qua iam tum sic affluebat, vt pauperum iuuaorum pia quadam teneretur sollicitudine, licet interim corpusculum illud suum in tantilla ætate ieiunij affligeret, atque sibi ipsi rigidus esset & parcus. Socijs vero suis non se asperum, non incommodum, non durum & tetricum, sed sermone affabilem, moribus suauem, vultu iucundum & alacrum, beneuolentia & amore, pro eius & ætatis & facultatis capru, præstantissimum exhibebat. Euangelium quidem nondum didicerat, sed in corpore delicato crucis mortificationem perferre gestiebat, ad solis vsque occasum sæpè ieiunius permanens. Sed cum parentes in ipso primæ ætatis flore illum viderent corporis curam neglegere,

DE S. LAVNOMARO ABBATE.

439

gere, lubrica voluptatis illecebras rigore abstinentiæ conterere, nō sine stupore & admiratione cogitare coeperunt, vnde in illa tam imbecilla pueritia, tanta morum grauitas subito extitisset: tacite verò paulatimq; pueri vitam & viuendi rationem explorantes, cum illum mundi huius impuram colluionem excelso animo fastidire & respuere viderent, eius profectus non solum non retardare, sed longe potius vrgere voluerunt. Itaque in ipsa adhuc agentem pueritia literarum studiis admonerunt, & cuidam vitæ venerabilis sacerdoti Cherimiro instituendum commendarunt: qui id temporis in Carnotensi vrbe degens, ob vitæ integritatem celebris habebatur. Is verò in suam curam susceptum puerum tenere fouebat, sensimque tum ad literarum cognitionem, tum ad veræ sanctitatis studia incitabat. Sed diuina gratia, quæ membris puerilibus iam maturæ ætatis animum indiderat, egregiam quandam discendi industriam illi cõtulisse videbatur. Cernens autem presbyter ille, cum ætatis incremento simul in puero etiam religionis & pietatis crescere desiderium, animumque capeßendæ doctrinæ magis magisque fieri idoneum & opportunum, intra se lætabatur, bonæ spei per motus indicijs, sperans talem cum quandoquæ fore, per quem multorum posset salus promoueri: quod quidem non multo post re ipsa comprobatum est.

Porro simul atque ad eam peruenit ætatem, qua iam posset sapere, vbi vocem Saluatoris Christi & corporis & cordis auribus accepit, nihil à parentibus admonitus, sed diuina intus gratia instigatus, omnibus suis renunciauit rebus & facultatibus, vt in illa beatæ viuentionis terra portionem posset obtinere hereditatis nunquam amittendæ. Neque deinde ad mundanos voluit redire strepitus, sciens dictum esse à Domino: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei: sed doctrinæ sacre verborumq; celestium pabula ardenti desiderio hauriens, illorum iugi meditatione adolescentis ætatis annos castis moribus ornat. Eodem tempore diuini amoris flammis incensus, captandæ solitudinis magno seruebat desiderio: sed ad tempus animi propositum celans, cum adhuc in Carnotensi vrbe degeret, ad presbyterij gradum Dei benigntate promotus est: nec multum intercessit temporis, cum à fratribus, apud quos versabatur, & cum quibus pariter ad celestia anhelabat, rei familiaris dispensator est institutus. Quo in officio cunctam substantiam, omnemque penum sollicitus curabar, summaque prudentia & moderatione paternoque affectu cunctis fratribus ita subministrabat res necessarias, vt nec quicquam ex illis subtraheret, nec cuiquam prodigum se præberet. Erat iam longa spiritalium exercitiorum eruditione firmatus, & in sacerdotio suo ita studuit se gerere, vt dignum Deo ministerium exhiberet: Apostolico quoque doctus exemplo, ad primæ Ecclesiæ formam se componere nitebatur, de qua scriptum est: Diuidebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Deinde verò aliquot iam elapsis annis ab eo tempore quo hoc ei fuerat munus delatum, cordis sui desiderium tandem celatum, Domino auctore & cooperatore in opus contulit. Intempeste enim noctis caprans silentia, cunctisque alto pressis sopore, scipionem apprehendens, non defuissent illi, si priori in loco harere voluisset, quibus se posset oblectare, sibi quædam spreuit cum vniuersis oblectamentis & voluptatibus eius, fortiterque calcatis sublimem rerum celestium contemplationem: quemadmodum Elias quondam propheta in illa deserti spelunca degens, cum Dominum transeuntem vidisset, sensissetque spiritum grandi subuerti montes & petras conteri, & post spiritum commotionem, atque post commotionem ignem, nec tamen in his omnibus Dominum esse didicisset: tandem in sibilo auræ tenuis, id est, subtili contemplatione supra se eleuatus, raptim illum sentire potuit.

Loens aut, in quem se vir sanctus recepit desiderio viuendi & vacandi sol Deo, procul ab vrbe fuit in abditißima solitudine syluæ illius, quæ Pacticus appellatur. Ibi tota animi intentione & ab ipsis intimis cordis medullis Domino familiaris inhererebat. Construxit aut eodem in loco ex frondibus tuguriolum, & cum nocte quadam diuini hymnis & sanctæ meditationi insisteret, à latronibus diu laboriosissime quaesitus est spe prædæ, quod putarent eum apud se habere aliquam auri copiam: & tandem post longos totius noctis errores, manè ab illis conspectus & inuentus est: nimioque timore,

Adhibetur literis.

Matt. 19.

Relinquit omnia sua.

Luc. 9.

Fit presbyter.

Item fratrum ecclesiarum nomina.

Act. 4.

Ereumum petis.

1. Reg. 19.

Latronum errores.

cellula, cum socijs suis ad aliam commigravit locum, quem iam olim alij construxerat & incoluerant, & nunc planè incultus, sentibusq; & virgultis vastisq; arborum frondibus obrutus visibatur. Id temporis in ea prouincia vir erat illustris, opulentus & latissimorum fundorum dominus, nomine Ragnosointhus. Is vt conspexit Christi militem in eo, quem diximus, incondito & horrido loco aliquid moliri velle, quod futuris temporibus alijs quoque vtilitatem esset allaturum, explorata eius sanctitate, & indefesso in diuinis rebus studio ac labore, coepit venerari illum & toto desiderio complecti: accensusq; flamma amoris illius, quem in Dei homine comperit & arctius amplectebatur, locum hunc illi donauit, iusq; suum omne in illum eiusq; posteros transtulit, vt perpetuis temporibus illum occuparent, certis vndiquaque descriptis accuratè limitibus: quem admodum, si quis id nòsse velit, ex scrinijs huius sancti coenobij abundè doceri potest. Coepit igitur eo in loco vir Dei ad laborem se accingere, Deoq; iuuante illum repurga-

Corbionis
Construit
monasteriū

re, * Turbionis pristino permanente vocabulo: statuitq; ibi oratorium, instarq; coenobij cellulas edificauit, in ijs cum suis habitans. Factum hoc est anno secundo Chilperici regis, qui fuit filius Clotarij supradicti.

Immanem
querum
precibus
transfert.

Die quadam monachi venerandi patris vetustam quercum amputarunt, cessuram in structuram oratorij: Vbi autem hora cibi capiendi aduenit, vir Domini illos iussit abcedere: ipse verò cum suo ministro in opere permansit. Erat arbor illa loco importuno sita, vt à fratribus neq; securi, neq; dolabris aptari posset ad vsum aedificij. Itaque seruus Dei ad solitum praesidium recurrrens, precibusq; pulsans Dominum, illius virtute & opem fretus, arborem immensa molis & roboris, quò illi collibitum fuit, transposuit. Ità vbi ab hominibus non suppetebat adiutorium, non deerat fidei seruo manus auxiliatrix potentis Dei. Fertur autem ea arbor tantè fuisse vastitatis, vt vix quadraginta viri illi deportanda sufficerent. Praecepit aut vir sanctus ministro suo, vt venientibus fratribus diceret, à pretereuntibus allatà fuisse opem. In cunctis enim operibus suis valdè id studebat, vt hominum fugeret notitiam & spiritum vanitatis atque iactantiae, admonebatque vt omnis laus vni Deo transferberetur, cuius etiam reuera totum esset, quicquid fecisset boni. Atque idcirco iure tu Domine Deus fidei seruo tuo requiem contulisti, in celis repositam diligētibus re, qui ex virtute signorū nihil tribuit sibi, sed semper te admirabilem, te omnis gratiae fontem & authorem praedicauit.

Pecuniam
male partā
respuat.
Prou. 15.
Amos 4.

Fuit post hæc vir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui iam ad extrema perductus, mortis angoribus premebatur. Misit igitur ad virum Dei solidos quadraginta, obnixè rogans, vt ipsi iam in supremo constituto spiritu velit benignus opitulari, & suis apud Deum precibus efficere, vt spes obtinendae sanitatis ipsi praestetur. Illam pecuniam vir sanctus prorsus recipere noluit: at tamen vrgētelatore, tandè accepit illam quidem, sed ingressus in oratorium, fudit preces ad Deū, vt accepta foret in conspectu illius oblatio hominis: imponensque altari pecuniam, & multo studio singulos appendens solidos & manu reuersans, crebroque flectens genua & orans Dominum, ad extremum non nisi vnum ex omnibus sibi retinuit solidum, quem per spiritum cognouit non rapina, sed iure partum esse. Reliquos autem restituens illi, qui eos attulerat, ait: Hæc pecunia per iniquitatem conflatā est, nec potest mutare sententiam Dei, nec vitæ spatia producere, nec peccatorum veniam impetrare. scriptum est enim: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorū placabilia. Hinc est illa propheta exprobratio: Sacrificata de fermento laudem. De fermento quippe laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Tu ergo frater celeriter annuncia domino tuo, vt pro animæ suæ salute sit sollicitus, iniusteque alijs ablata restituat, noueritq; hoc morbo vitam se amissurum temporariam. Nos verò, Christo propitio, bonis omnibus abundamus, nec quidquam nobis in Christum firmiter credentibus poterit deesse. Dominus tecum sit, fili: vade in pace. Ille his auditis, abiit ad dominum suum: quem tum quidem adhuc viuētem reperit, sed idem tamen, inualescente morbo, excessit è viuīs.

Venerunt aliquando fures ad sancti patris cellam, ingressique nocte, quæ semper id genus maleficus hominibus amica est, bouem à praesepe abduxerunt. Id vbi ad monachorum notitiam maturè perlatum est, ad sanctum virum querelas detulerūt. Ille verò timens, ne ab accepto temporali incommodo animi eorum à suo statu non nihil dimouerentur, & quadam impatientia perturbarentur, ait ad illos: Patientes estote, fratres, & propter iacturam rei caducæ, nolite Dei in vobis similitudinem corrumpere.

Memo-

Memores estote illius beati Iob, qui cum res & facultates omnes repente perdidisset, filijs quoque omnibus vno momento orbat, atque insuper squissimo vulnere percussus esset, ità de illo scriptura loquitur: In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neq; stultum quid contra Deum locutus est: sed potius ait: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ità factum est. sit nomen Domini benedictum. Neque igitur res prosperæ, si adsit copia eorum quæ ad vitam degendam sunt necessaria, nos debent animis extollere, nec dispendia terrena perturbare vel deiecere, vt possimus ad eius quandam accedere similitudinem, de quo psalmographus dicit: Sicut tenebræ eius, ità & lumen eius. Interim verò fures illi, qui bouem tulerant, magno labore tota illa nocte & sequenti die se miserè confecerunt, nusquam valentes inuenire viam, per quam extrillam solitudinem se proriperent. Altera iam nox aderat, & immodica fatigatione extulerant: cumq; monachorum psallentium audirent voces, versi in stuporem, Quid, inquit, accidit nobis? En in eo iam consistimus loco, vnde hoc animal abegimus. Itaque sua se spe frustratos, conatumque improbum malè sibi cedere conspicati, statuunt secum restituere ablatum bouem.

Psalm. 138.
Fures non
possunt ei
us bouem
abigere.

Porro nocturnis expletis hymnis, vir sanctus pro consuetudine sua exijt, vt in circuitu lustraret Cellulam, (itā enim vocatur ab illo, qui scripsit hanc vitam) Et ecce obuios se illi prebent infausti predones, scelusque suum & verbis confitentur, & manibus produnt. At vir pius libenter illis culpam omnem condonauit, atque ad illos: Rectè facitis, fili, quod tandè post multos sudores crimen vestrum agnoscitis. Deinceps, quæso, ab huiusmodi maleficijs abstinete: & quia multos sanè tulistis labores, venite & cibum sumite, vt possitis celerius ad vestra redire. Cauete autē, ne vel monachi, vel pastores vos videant. Postea cum illi iam abiissent, reddidit fratribus bouem, quem sollicitè perquisierant: dissimulansque se nòsse quæ gesta essent, non illis indicauit rem totam, sed quasi pastorum negligentia hos aberrasset, dicebat se illum errabundum præ foribus offendisse: verum post eius felicem obitum minister eius, cuius fidei multa familiariter committebat, rei exposuit veritatem.

Eius humanitas in fures.

Quædam nobilis mater familiās, Vulphrada nomine, in adolescentia sua morbo gravissimo, membra omnia tabefaciente, adeò laborabat, vt vitalis calor in solo pectuscullo palpitare videretur, atque, vt ipsa referre solebat, iam penè exanimis, nō in pedes erigebat. Ea igitur famulorum manibus, obtinendæ salutis causa, ad sanctum Dei hominem adducta est: qui chrismate eam perungens, & signum ei crucis imprimēs, sanam à se dimisit. Multis ea postea annis vixit in pace, & post venerandi patris decessum, eius cellulam suis muneribus præclare auxit & fouit. Dedit enim consentiente marito Cramnullo, de prædio suo Lontuei villam & Britnogilum, ea mente ac desiderio, vt illic monachi & serui Dei collocarentur, qui laudes Domino cantarent: quod etiam ità factum est. Habuit enim Lannomarus pater in ouium Christi regimine successorem Ragnobertum, virum modestissimum, qui ex eius collegio misit eo fratres benè idoneos, efficitque vt supradictæ Vulphradæ eiusque mariti votis fieret satis: qui etiam pro suo erigere, vt per sancti viri intercessionem possent apud Deum obtinere peccatorum veniam & remedia sempiterna.

Cruce & chrismate curat penè mortuam.

Et ille quidem beatus pater, virtutibus & gratia locuples, gregem monachorū, quos Domino lucratus erat, in diuturna pace rexerat: sed ad alia iam mentis desiderio festinans, & de sua emigratione sollicitus, hortabatur eos quotidie, vt ad diuina exequenda mandata semper promptiores se exhiberent, nec inertie & ignauie dediti, à cæpto curam iram extremæ damnationis, & stare ante filium hominis. Id genus sanctis exhortationibus, inuicta animi constantia & paterna sollicitudine, oues sibi creditas contra luporum insidias communitè non destitit.

Adhortationes eius ad monachos.
Luc. 21.

Per id tempus ecclesiæ Carnotensis presul erat Malardus: qui comperta fama viri Dei, & eius meritis & sanctitati cōgratulans, optabat eius sanctis colloquijs crebro frui. Eo nomine ab illo accersitus vir Dei, cum etiam non ignoraret propinquum esse vitæ suæ terminum, iam grandæus ad Carnotensem urbem properauit: vbi aliquot mortuæ dies, febris molesta exagitatione laborare coepit. Audiens verò episcopus cum graui

Malardus Episcopus Carnotensis.

Psal. 81.

Psal. 41.

Predicitur
tunc clas-
det.

Obitus fan-
cti viri.

Inuocat au-
thor S. Lau-
nomarum.

gravi teneri morbo, festinus venit ad illum, animique sui dolorem lachrymis prodens. Heu me, inquit, venerande pater & præcipuo affectu colende, cur amicum & in fide Christi socium, inter huius mundi procellosi naufragia solum deseris? Magna mihi fane erat ex te consolatio, ingens me obrinnit amor tuus, à quo me lenatum iri sperabam inter curarum & solitudinum irruentes fluctus ac tempestates, cuius incundis & suauibus colloquijs me sentiebam ad cælestia appetenda incitari & instaurari. Cui vir sanctus ita respondit: Cessa à lachrymis, pater beatissime. hæc est rerum conditio humanarum. hanc vitam metam prætergredi nemo potest. Ego quidem latissimo animo ineffabilem Dei mei misericordiam appello, ut ianuam pietatis suæ mihi velit patefacere, meamque spem & expectationem certa promissionum suarum remuneratione solari. Quam sunt enim dilecta tabernacula tua Domine virtutum, rex meus & Deus meus? Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini: quia melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuum: quando veniam & apparebo ante faciem tuam Domine, spes & fortitudo mea, vita & salus mea? Quod si verò etiam optio mihi detur, liceatque hic adhuc permanere, scias reuerende pater, amarum esse hic vivere, huiusque regionis clades & excidia videre, ciuium necesse & cruciatus cernere, sanctorum locorum ab hostibus impendentes prophanationes intueri. Atque hæc quidem omnia huic loco euentura sunt, & sola vexatio hostilisque vastitas intellectum dabit auditui. Nam propter immania hominum facinora, Deo permittente, crudeles dominos patietur. Sarius igitur est iam Domino reddere spiritum, quam propinquam videre vacationem & populationem provincie huius. Est autem certe dulcis illa mors, per quam ad immortalem gloriam nos peruenturos speramus. Tu verò homo Dei, ne timeas, non enim visurus es mala, quæ Dominus in terra huius habitatores immisit. Antè enim, quam vrbs hæc hostium obsidione prematur, tu militie tue cursum hanc ceter absolues, & ad patres tuos adiungaris. Qui autem manserint superstites, totam hanc ciuitatem & loca adiacentia vastari videbunt. En egregium Christi confessorem, qui diuina plenus gratia, quo spiritu homini, argentum offerenti, indicauit illud male paratum, ipsumque moriturum: eodem, hostiles incursiones postea futuras, longè antè & præuidit, & prænuñciauit. Spiritus enim Christi sicut illi rei præteritæ notionem, ita etiam imminuentium è longinquo calamitatum prænotionem contulit.

Postquam igitur Episcopo hæc locutus est, illeque abiisset, vir sanctus obitum suum, in Dei misericordia confidens, intrepidus expectabat: cumque incrementis quotidianis aucta febris eius vires coteretur, in eadem vrbe iam senex & plenus dierum, vita functus est, eiusque spiritus ad cœnam nuptiarum agni vocatus, recumbit cum Abraham, Isaac & Iacob in regno celorum. Bonum enim certamen, Christi miles inuicte, certasti, Christum semper portasti in corde & corpore tuo: iam frueris corona iustitiæ & gloria sempiterna. O te verè beatum Christi confessorem: cui ad patriam felicissimè reuerenti cum palma victoriæ, lætissimi angelorum chori occurrunt. Dominus tecum erat: itaque securus hinc excessisti, & usque ad solium beatæ & indeficientis visionis penetrasti. Illinc nos perpetuis foue & adiuua patrocinijs, ut in hoc ouili, quod exēplis optimis illustrasti, & virtutibus luculenter ornasti, sit iugis pax, optata peccatorum remissio, & Christianæ pietatis atque religionis perennis cultus & exercitatio: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat Deus per infinita secula seculorum, Amen.

Aliquantò post etiam vrbs eius episcopus viam vniuersæ carnis ingressus est. Tum verò, ut erat prædictum à sancto viro, regionis populatio secuta est: cumque barbari obsiderent urbem, per occultos meatus aquam ad se ciues adducebant. Id ubi sensit hostis, eam aliò auertit. Itaque aquæ penuria adacti, ultro se deditere, hostili gladio prædæ futuri. Obijt sanctus Launomarus 14. Calend.

Februarij, & conditus est in basilica sancti Martini, ubi

etiam sanctus Labinus eiusdem vrbs antistes

humatus est.

DE

DE SANCTO VVOLSTANO, VVIGORNIENSI
EPISCOPO ET CONFESSORE: CVIVS VITAM SCRIP-
SIT BRAWONIUS QUIDAM, MONACHUS VVIGORNIENSIS: QUANQUAM IGNO-
RO VTRUM HÆC SIT, VEL EIVS VITÆ POTIUS QUADAM EPITOME.

445

Mabilis Deo Vuolstanus in provincia Vuarevnicensi ori-
undus, & in monasterio de Burgo literis & officijs eccle-
siasticis instructus, Missam morosè cantabat, aliasque ora-
tiones adjiciens, solis fidelium oblationibus contentus
erat. Hic virgo existens, superflui potus semper expers, esui
carnium indulgit: quibus tamen spernendis occasio talis
fuit. Die quadam cum ad placitum quoddam exiturus,
Missâ celebrata cibum sumere statuit, apposita igni auca,
nidor adustæ carnis nares celebrantis oppleuit, odor men-
tem auocauit. Sed cum diu reluctans, cogitationem auer-
tere non posset, iuramentum ad sacramenta, quæ tractabat,
fecit, nullo se amplius pacto id genus cibi comesturum. Completa verò Missâ, ieiunus
ad negocium discessit. Seculo tandem relicto, in monasterio Vvigorisiensi, in quo pater
suus seruierat, monachus effectus, per omnia penè loci officia gradiens, ad Prioratum
ascendit. Ieiunijs, vigilijs & orationibus iugiter indulgit: super scāmnum in ecclesia, li-
bro, in quo orabat, capiti supposito, dormire consuevit.

Nocte autem quadam ante altare in ecclesia orans, dæmonem ad lucem cum im-
portunè prouocantem, quanuis passione fatigatus, illum ter complectens prostravit.
Apparuit autem illi in forma seruientis cuiusdam de curia, quem postmodum quoties
Vuolstanus videret, expalluit, ad cætera semper timore vacuus. Affirmabat enim se ne-
scire, quid esset timor. Pro fractura pontis equum nunquam descendit: quin etiam in
summitate fabricarum angustarum securus incederet. Cum matrona quadam pul-
cherrima, nobilis ac diues, in concupiscentiam eius infano amore ac illicito decepta,
instantum vexaretur, ut tentationi resistere non valeret, desiderium suum ei aperit, su-
spirando rogat & orat, ut cubile suum, paululum rigore postposito, ingredi dignaretur.
Ille verò vocem funestam vterius non ferens, sermone loquentis interrupto, & facto
fronti crucis signaculo, dixit: Fuge fomes lasciuie, mortis filia, vas satanæ: aliamque
mulierculam tanto nisu impedit, quod crepitus illius palmæ circunquaque auditus fuit.
Sicque alter Ioseph muliebrem lasciuiam animo respuens, manu compecebat.

Solebat autem sedula deuotione omni Dominica populo verbum Dei prædicare:
quem frater quidam increpans, solius asseruit esse pontificis prædicare: monacho silen-
tium & claustrum competere. Cui sanctus respondit: Verbum Dei non est alligatum, ni-
hilque Deo gratius, quam Christum annunciare, populumque ab errore viæ suæ reuo-
care: ideoque se non omisurum. Nocte sequente frater ille ad tribunal ignoti iudicis
in visione ductus, & cur seruum suum obiurgasset, redargutus, in pauimentum iussus est
sterni & cedi. Lachrymæ verò in maxillis, & liuores euidenter in scapulis euigilantis ap-
paruerunt. Cuius calamitate motus vir Dei, benedictionem ei dedit, & statim sanitas ei
redijt, omneque doloris vestigium conqueuit. Cum quidam de campanili præceps ru-
erit, Vuolstanus eminens stans & intuens, condoluit, & signum crucis opposuit: casusque
ruentis corpus non solum non attriuit, sed nec animum frigente sanguine, ut solet, he-
bent. Surrexit incolumis, suæ temeritati imputans, quod cecidit: & Vuolstani sancti
tati, quod euasit. Tribus in hebdomada diebus omnis cibi abstinent, perpetuo linguam
cohibuit silentio: reliquis tribus porros vel caules elixos & panem hordeaceum co-
medebat.

Cumque electioni de se factæ ad consentiendum minimè flecti posset, à viro Dei
Vuolstano, per quadraginta annos incluso, acriter pro obstinacia correptus, diuinoque
oraculo perterritus, electioni consensit. Cum autem Vuilhelmus rex literaturæ insu-
ficientiam & Gallici sermonis imperitiā prætendens, Vuolstanum officio priuare ni-
teretur, conuocato concilio, iuber Lanfrancus archiepiscopus venerabilem virum ba-
culum resignare cum annulo. Vir autem Dei nec vultu mutatus nec animo, crexit se, &

Pp virgam

19. IANUAR.
S. Vuolsta-
nus virgo
fuit.

Renuncia-
uit carni.
Fit mona-
chus.

Contem-
plauit
mulierem
bilem, ad
scelus inui-
tantem.

2. Tim. 2.

Nota vim
crucis.

Mira eius
abstinentia.

Hic omif-
sum est, q-
fuit creatus
Episcopus.

virgam pastorem manu tenens, dixit: Verè domine archiepiscopo, verè scio, quia nec hoc honore dignus sum, nec huic aptus oneri, nec sufficiens labori. Sciebam enim hoc, cum me clerus eligeret, cum episcopi cogerent, cum me dominus meus ad hoc officium inuaret. Ipse autoritate sedis Apostolicæ in meos humeros hoc onus refudit, & per hunc baculum, me episcopali gradu inuestiri precepit. Nunc tu pastorem virgam exigis, quam non tradidisti: officium adimis, quod non contulisti. Et ego quidem insufficientiam meam non ignorans, & huic sanctæ synodi sententiæ cedens, resignabo quidem baculum, sed non tibi: sed potius ei, cuius eum autoritate suscepisti. His dictis, accedens ad tumulum sancti Eduardi, & stans ante sepulcrum, dixit: Tu scis domine mi, quam inuitus hoc * opus susceperim, quoties subterfugerim, quoties me, cum quærerer, absentauerim. Fateor, insipiens factus sum: sed tu me coegisti. Nam licet non deesset fratrum electio, plebis petitio, episcoporum voluntas, gratia procerum: his tamen omnibus preponderabat tua autoritas, tua magis urgebat voluntas. Et ecce nouus rex, noua lex, nouus pontifex, noua iura condunt, nouas sententias promulgant. Te error arguunt, qui iussisti: me presumptionis, qui consensi. Et tunc quidem falli potuisti, ut homo: sed nunquid modò coniunctus Deo? Non igitur illis, qui exigunt, quod non dederunt: qui cum sint homines, fallere possunt & falli: sed tibi, qui dedisti, & iam deductus in ipsam veritatem, ignorantia vel erroris tenebras euasisti, tibi resigno baculum, tibi curam eorum, quos mihi commendasti, dimitto. Tibi securè eos committo, cuius ego merita non ignoro.

*onus puto legendum

Sancti in celsis coniuncti sunt Deo.

Insigne miraculum.

Gundulfus Roffensis Episcopus.

1. Cor. 1.

Sanat dæmoniaca.

Item dæmoniaca.

Leprosus mundatur.

Hæc cum dixisset, eleuata paululum manu, in lapidem, quo sanctum corpus tegebatur, baculum infixit, dicens: Accipe domine mi rex, & cui libuerit, trade illum. Et exiit pontificalibus, inter monachos ipse iam monachus simplex resedit. Admirabatur omnes, cernentes virgam lapidi immersam, & quasi radicibus vteretur, non moueri. Cumque baculum tentantes, nulla ratione euellere possent, res deferretur in synodum, & Gundulfus Roffensis episcopus, à Lanfranco missus est ad sepulcrum: qui cum baculum nullatenus mouere valeret, Lanfrancus nouitate miraculi stupefactus, vnâ cum episcopis & rege ad tumulum properans, facta oratione, manum frustra ad erudum baculum apposuit. Exclamat rex, orat pontifex, & ad sanctum ait: Verè iustus Dominus, & cum simplicibus graditur, & cum humilibus sermo eius. Derisa est à nobis, frater, tua sancta simplicitas: sed eduxit quasi lumen iustitiam tuam. Errauit in te iudicium nostrum, & simplicitatem Deo gratam omnibus propalauit. Autoritate proinde, qua fungimur, immò diuino iudicio, quo conuincimur, curam, qua te inconsultus exuimus, iterum tibi committimus & imponimus. Ille autem impossibilitatem suam, & onus supra preterdicens, asserit in loco sancto ministrum sanctum statuendum. Victus tandem precum instantia, eorum omnibus ad sepulcrum accessit, virgam manu tergit, & mox manum eius secuta, ac si in molli luto fuisset impressa, desiliit. Lanfrancus ergo ad pedes eius prouolutus, fatetur delictum, veniam implorat, dicens simplicitatem eius Deo acceptam & beneplacitam, qui sapientiam huius mundi stultam facit, ut fortia confundat, & gratiam infundat humilibus.

Mulierem quandam à demonio vexatam, per camporum deuia spiritus impetu vagantem, sua benedictione valetudini pristina restituit, ac precepit, ut nō Vuolstanum, sed Deum benediceret, virtutes amaret, pudicitiam non perderet, nē deterius ei aliquid contingeret. Mulier eius monita sequens, in sanctimoniali habitu placentem Deo vitam egit. Dæmoniacus quidam, ferreis catenis postea alligatus, tanta vocum variarum confusione locutus est, ut ex vno ore quasi exercitum loqui crederes. Viso autem pontifice, totis intremiscens membris, stridebat dentibus: patulo rictu sputa euomens, magno hiatu obstrepere cœpit. Tanto incommodo sacerdos impalluit, & expansis in cælum manibus, orauit, & infirmus statim cōualuit. Leprosus quidam visu horridus, carne maculosus, aqua lotionis manuum sancti viri in balneo posita se lauit, & pustularum continuo tumor resedit, mortiferum virus effluxit, omnisque caro in puerilem puritatem breui restoruit: & impetigine & scabie capitis abolita, cesaries succrescentibus capillis reformatur. Gunnildis sanctimonialis, regis Harald filia, tumor infectus oculorum inuasit, & moles palpebrarum visum obducens, massa carnea oppleuit. Suscepta verò episcopi sancti benedictione, deiectis & erectis palpebris, lucem serenam virgo consequitur.

Elfinus

Elfinus regis Eduardi quondam minister, ad consecrandam ecclesiam episcopum precibus aduocauit. Erat autem in cœmeterio arbor nucea, patulis frondibus umbrata, quæ luxuriante ramorum amplitudine, luminibus officiebat ecclesiæ. Solebat autem vir ille aleis & epulis sub eadem arbore vacare: & cum iussisset eam episcopus abscindi, maluit ecclesiam non dedicari, quam arborem inde penitus deponi. Vir ergo sanctus maledictionis iaculum in arbore offensus intorsit, & illa quasi vulnerata, paulatim sterilescebat, radicitus exaruit, & fructu caruit. Exacerbatus inde dominus, eam abscindi iussit, & dixit: Nihil Vuolstani maledictione amari, nihil eius benedictione dulcius poterit inueniri.

Cum quidam de Anglia versus Hyberniam nauigarent, murata cœli clementia, flauit spiritus procellæ, inhorruit fragor ventorum, factaque est tempestas valida. Diruptis rudentibus & malo effracto, inuocato sancti Vuolstani suffragio, quidam in eius effigie apparens, armamenta consolidat, rudentes coaptat, & ut animos reuocarent exhortas, erigerent antennas, quia tranquillitatem daturus esset Dominus. Et confestim serenitate reddita, mare tranquillum efficitur.

Vilioribus indifferenter vtebatur pellibus, magis tamen agnitis, frigus depellens. Vnde & quidam suggerenti, ut pelles saltem catinas admitteret, ait: Crede mihi, cantari non audiui. Catus Dei: sed, Agnus Dei: ideo agno volo calefieri. Legebantur ad mensam eius ædificationum libri, cunctis interim summum prestantibus silentium. Quiete lectio ad mensam eius, ut caelestem impartiret alimoniam, quibus ministrauerat corporalem, verò epulis data, ut caelestem impartiret alimoniam, quibus ministrauerat corporalem, portingeretur, ipse aquam puram, solo ministro conscio, sumere consuevit. Primis quidem annis meram hauriebat aquam: confectus senio, vino vel ceruisia mixta. Disciplina domus suæ tam in laicis quam in clericis seuerissimè exercens, legem statuit, ut omnes tam Missæ quam omnibus Horis interessent. Custodes ad hoc constituit, ut nullum impune ridere sinerent: alioqui aut potu eo die caruit, aut palma ieiunij ferula exercebatur. Latium nullum de suis quoquam misit, cui non preces septies in die dicendas intringeret: hoc asserens, ut sicut clerici septem Horas, ita laici septem orationes Deo libarent. Si quis ante eum iuraret, statim ferula vindicta sequebatur. Indignè ferebat, si quis eorum eo aliorum vitam roderet, vel carperet mores: quoniam hoc summæ malitiæ deputabat.

Noctibus autem post modicum somnum surgens, psalterium dicebat, nonnunquam solus, nē aliorum quietem impediret: quandoque cum socio, quem ceteris vigilantior rem deprehendit. Et cum somnolentiam cuiusdam fratris nutu nocte quadam argueret, & ille oscitabundus & inuitus resideret, cum corpus quieti daret, magna vi per visam concussus, flagris cesus, inconsulta temeritatis pœnas pertulit. Dat postremo fidem, quod nunquam vltius virum DEI à bono opere impedire præsumeret. Missas duas ad minus quotidie audire, & ipse tertiam cantare solebat. Ascenso equo, psalterium incipere, nec pausam, nisi ad finem, facere consuevit. Eius cubicularius præbulari, semper in ore psalmus, semper in corde Christus. In singulis villis suis habebat ædiculas, in quibus se à mane post Missam incluserat, donec clericus pulsatione ostij, tempestus prandij vel Horarum nunciaret. Quando erat Vuigornia, Missam maiorem loco hebdomadarij quotidie ferè cantabat, à quo, ut dixit, officio pro episcopatu resignando noluit absolui. Collationi monachorum interfuit, & confessione dicta, & benedictione data, ad sua redijt.

Dum quadam vice monachi sui ad maiorem ecclesiam migrarent, quæ ipse construxerat, & videret ecclesiam antiquam destrui, quam sanctus Osuualdus construxerat, lacrymas fudit. Super quo modeste redargutus, quod potius gaudere deberet, quod se superstitite tantus honor ecclesiæ suæ accidisset, quod multiplicatis monachis ædificia augerentur, dixit: Ego longè aliter intelligo, quod nos peccatores & miseri opera sanctorum destruiamus, ut nobis laudem comparemus. Non nouerat illa ætas pompatica construere, sed sub qualicunque recto seipsum Deo immolare, subiectosque ad exemplum attrahere. Nos e contra nitimur, ut curam animarum negligentes, cumulemus lapides. Dum tempore quodam sanctus Vuolstanus sermonem de pace faceret, & multi ad concordiam redirent, vnus inter eos nullo suauis, nec etiam episcopi rogatu, pro fratris ne-

Absens inuocatur, & fit quod petitur.

Lectio ad mensam eius.

Disciplina domus eius.

Eius nocturna preces.

Nota sancti viri exemplum militiam.

ce homicidæ veniam petenti indulgere voluit. Huic in medium adducto, dixit episcopus: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Constat ergo, quod pacifici, sunt filij Dei & beati: & discordantes, sunt miseri & filij diaboli. Illi igitur, cuius es, te committo, & trado carnem tuam satanæ. Statim ille mancipium hostile effectus, dentibus stridere, spumas iacere, caput rotare cœpit. A Vuolstano demum sanatus, cum pacem adhuc repudiaret, iterum & tertio arreptus est, quousque ex corde iniuriam & offensam remitteret. Ailuinus quidam apud saltum Maluernæ anachoreticè degens, desiderio Hierosolymitani itineris sæpius afflatus erat. Quod cum Vuolstano panderet, dissuadens episcopus, dixit: Desiste sodes Ailuine: crede mihi, mirareris, si scires quæ per te Deus facturus sit. Acquiescens ille, in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregavit, & Maluernæ monasterium fundavit.

Quidam nomine Feuolfus, dum sæpius eadem peccata episcopo panderet, ait episcopus: Opportunitas, ut video, latronem facit: ideo consulo, ut monachus fias: & sic vitiorum importunitate carebis. Cum verò ille pro rigore ordinis hoc renueret, Vade, inquit, monachus fies, velis nolis. Tandem ille senescens, & apud Malmesbiri tonsuratus, quoties dictum Vuolstani menti ingessit, mitius se habuit.

Dum alumni sui Nicolai caput palparet, qui iâ iuuenis caluescere cœpit, ait ad eum: Puto fili, quod citò caluus eris. Et ille: Quare pater non tenes crines meos? Cui episcopus: Crede fili, quandiù vixero, residui non deficient. Et factum est ita. Hebdomada nāque illa, qua episcopus obiit, omnes capilli eius ita euauerunt, ut quasi nudam cutem relinquerent. Anno autem Domini millesimo sexagesimo septimo, episcopus suus triagesimo quarto, ætatis suæ octogesimo septimo, quartodecimo Calend. Februarii defunctus seculo, vivere cœpit in Christo. Annulus autem, quem in consecratione acceperat, multis annis digito eius herere non potuit, & crebrò lapsus, nunquam amissus fuit. Quippe caro digitorum ita exinanita fuerat, ut vix pellicula ossibus inhereret. fuit enim sæpius ipsum dixisse: Annulum, quem sine ambitu suscepi, inseparabilem mihi in humum portabo. Post obitum eius quidam annulum digito subtrahere inuadum tentauerunt, ita enim pellis plena, protuberantes articuli, neruorum integritas restituta videbantur mortuo, quæ præ abstinencia, exinanita fuerant viuo. Elapsis autem post obitum eius annis centum, dum transferretur corpus eius, & in scrinio precioso collocaretur, repertum est vnâ cum vestimentis pontificalibus integrum & incorruptum.

Inter multa verò miracula pro famulo suo à Deo patrata, mulierem quinque annis incuruatam ac inclinatam, humique accliuem curauit, linguam pueri à nouerca abscissam reparauit, cæcos quinq; illuminauit, demoniacos quinq; sanauit, mutis quatuor loquelam reddidit, mortuos tres resuscitauit, leprosos duos mūdauit, & hydropicis duobus sanitatem contulit. Infra triduum vice quadā triginta quinq; varijs morbis oppressi, salutem consecuti, gratias Deo & sancto eius referebant.

Oculos iuuenis cuiusdam, ab æmulis effoscos, & in campum proiectos, sanauit. Non autem illi proprios restituit, sed nouas & modicas in fossarum profunditate pupillas tanquā duas posuit prunulas, & quas varias habuit à natura, nigras recepit ex gratia. De die autem in diem vsque ad quantitatem competentem creuerunt. Testiculi eiusdem iuuenis ab eisdem æmulis à foliis suis eruti & præcisi, longiusque proiecti, eidem sunt restituti, vulneraque omnia, diuersis corporis locis accepta, in momento sunt curata. Iuuenis iste Thomas nomine, cum pecuniam multam congregasset, quadam domina mutuo pecuniam ab eo recepit, & tandem ad fornicandum cum ipsa allexit. Qui tandem compunctus, cum dignè pro commissio satisfecisset, illa contemptam se dolens, & repulsam erubescens, quendam iniquum & malefactorem in maritum assumpsit, & ad supradictum opus nefarium cum instigauit.

GESTA

GESTA BEATI SEBASTIANI CLARISSIMI MARTYRIS, GRAVISSIME CONSCRIPTA, E QUIBUS BE-

da & Vuardus multa non vno loco descripserunt, & in sua martyrologia transtulerunt: habenturq; in antiquis manuscriptis codicibus. Est autem passim nonnihil mutatus stylus, sed modeste per F. Laurentium Surium: quod alioqui stylo eleganti maxima ex parte scripta sint.

Sebastianus vir Christianissimus, Mediolani eruditus, ciuitate Narbonensi oriundus, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus ita charus erat in omnibus, ut principatum ei primæ cohortis traderent, & suo cum conspectui iuberent semper adstare. Erat enim vir totius prudentiæ, in sermone verax, in iudicio iustus, in consilio prouidus, in commissio fidelis, in interuentu strenuus, in bonitate cōspicius, in vniuersa morum honestate præclarus. Hunc milites quasi patrem venerabantur, hunc vniuersi, qui præerant palatio, summo amoris studio complectebantur atque colebant. Erat enim verus Dei cultor, & necesse erat, ut quem Deus

larga perfunderet gratia, is ab omnibus amaretur. Et quotidie ille quidē sedulum Christiano exhibebat officium, sed tamen dabat operam, ut id sacrilegis regibus esset incompertum: non passionis timore perterritus, nec patrimonij sui amore constrictus, sed ad hoc tantum sub chlamyde terreni imperij, Christi militem tegebat absconditum, ut Christianorum animos, quos inter tormenta videbat deficere, cōfirmaret, & Deo redederet animas, quas diabolus conabatur auferre. Denique postquam multas martyrum mentes à timore passionis eripuit, & ad capeſſendam coronam perpetuæ vitæ incitauit, ipse quoque quis esset aperuit, quia lumen latere in tenebris non potuit.

Clarissimis igitur viris Marcelliano & Marco, duobus geminis fratribus, pro Christi nomine in vinculis constitutis, quotidie solatium exhibebat, & tam ipsis, quā etiam seruis eorum, cum quibus tēti fuerant, salutaria fidei consilia ministrabat, ut fugitiua seculi blandimenta respuerent, & momentaneos corporum cruciatus non timerent. Quicūq; sanissimis consolationibus acquiescerent, & verbera carnificum constanti animo perferrent, capite damnati sunt: idq; hac conditione, ut si eo temporis puncto, quo gladio feriendissent, sacrificare vellent, & parentibus & coniugibus & liberis & facultatibus suis redderentur. Erant enim non solum, ut diximus, genere clarissimi viri, sed etiam facultatibus locupletes: patre Tranquillino, matre Martia progeniti, qui illos amore proſequebantur. Vnde factum est, ut ab Agrestio Chromatio, vr̄bis Romæ præfecto, triginta dierum inducias impetrarent: quo temporis spatio ageretur cum illis, ut ad sacrificandum idolis accederent.

Accedentes itaque amici eorum ad illos, ita eos compellare cœperunt: Vnde vobis tam dura mens, tamq; ferreum pectus, ut neque patris canitie permoueamini, & matri iam decrepitæ nouos partus dolores afferatis? Olim quidem illa partus sui dolores his consolationibus superabat, quod videretur duos filios parere, & geminum patri filiorum affectum funderet: at nunc insanabilis dolor, poena incurabilis, immedicabilis cruciatus, incomparabilis parturitio est, dum spes & gaudium eripitur, vita contemnitur, respicitur gloria, & proculcatis omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas appetitur potius quā timetur. Obsecramus vos, o amici charissimi, tandem hūc finem dare calamitatibus, & vos patres esse dulcium filiorum vel admoniti mementote. Hæc & his similia amicis dicentibus, miseram se clamitans mater aduenit, solutisque crinibus, canos suæ senectutis ostentans, in conspectu eorum vestem, qua tegebatur pectus, scinammas, & blandimenta, quæ illis adhuc infantibus exhibuisset, multum ciulans commemorabat, ita inquit:

Pp 3 meam

Res mira.

Mors san-
cti pontificis

Corpus ei-
us post an-
nos centum
mansit in-
corruptum.
Miracula.

IANVAR. 20.

Virtutes S.
Sebastiani.

Celat reli-
gionē suā.

Marcus &
Marcellia-
n. insignes
martyres.

Tentatio
vehemens
SS. marty-
rum à co-
gnatis.

I A N V A R I V S.

meam peperi, in te paternos vultus effudit: tu patri utilior, iste similior. Heu me, heu me miserā: circūvallat me ex omni parte incomparabilis luctus, inaudita miseria & geminata orbitas, nullis penitus calamitatibus æquiparanda. Amitto filios ad mortem vltro properantes: quos si mihi hostes auferrent, per medias sequerer acies bellatorum: si iudicia violenta concluderent, carcerem simul irrumperem moritura. Nouum hoc per eundi genus est, in quo carnifex rogatur vt feriat, vita optatur vt pereat, mors inuitatur vt veniat. Nouus hic luctus est, noua miseria, in qua natorum iuuentus sponte sua interit, & miseranda parentum senectus compellitur vt viuat.

A patre.

Memoria, ingenium, eruditio eorum.

et

A coniugibus & liberis.

Mollefcunt animi maritum.

Insignis oratio S. Sebastiani.

Vitæ huius fallacia.

Hæc & his similia prosequente matre, infirmus pater & iam senio gravis, manibus seruulorum adducitur, qui cygnæum caput puluere conspergens, huiusmodi dabat voces ad cælum: Ad mortem vltro proficiscenribus filiis valedicturus adueni, vt vniuersa, quæ à filiis sepulturæ meæ exhibenda paraueram, ego infelix filios sepulturus expendam. O filij mei, baculus senectutis, & geminum viscerum meorum lumen, nati felicitate & prosperè educati, excellentissimæ memoriæ & ingenij singularis, omniumque liberalium peritia literarum imbuti, quæ ista repente insania, vestra voluntate suscepta, mortis vos fecit esse amantes? quæ sanè vita prædictis nunquam grata fuit, nunquam ne motuturis quidem sui amorem attulit: ad quoscunque autem peruadere potuit, violenter admissa est, nec mortalium quisquam sua eam voluntate excepit. Quod si hanc nodus debitor, sub auaro fœneratore positus, nulla potest ratione diligere, immo non solum non diligere, sed timere etiam illam cōspicitur: qua ratione eam appetit, qui & bonis omnibus exuberat, nec vlli quicquam debet? Venite, quæso, huc iuuenes, & plorate iuuenes sua sponte pereuntes. Venite senes, & mecum meos plangite filios, quotquot vos paterna habere viscera sentitis. Huc accedite patres, & caute, ne similia etiam vobis patiāmini. Deficite plorando oculi mei, & caliginem obducite, fundentes flumina lacrymarum, ne videam cædi gladio, quos dum virga leuis tangeret, tremui: dum morientes leuiter viderem, expaui. Dum hæc & eiusmodi senior pater ageret, et ambo- rum quoque coniuges cum liberis adueniunt, & eorum adspectibus offerentes infantulos, in has voces cum multo eiulatu prorumpunt: Quibus nos seruituras relinquimus? quibus coniugij nostri traditis charitatem? Qui, putatis, erunt horum infantium domini? qui vestrarum ædium auidissimi inuafores? qui vestra occupatores familiarum? qui sibi diuisuri vernaculos, quos nutriuerunt? Heu quam ferreo, heu quam impio crudelitatis genere parentes despiciatis, amicos respiciatis, uxores abijcitis, filios abdicatis, & vos ipsos carnifici vltro iugulandos exhibetis. Interea dum hæc dicuntur & fiunt, inter vxorum lachrymas & suspiria filiorum, cœperunt milites Christi mollescere, & animi dolore per-moueri.

Huic autem spectaculo, vt antè diximus, intererat sanctus Sebastianus, vir per omnia Christianissimus, quem occultabat militaris habitus, & chlamydis vsus celabat: cumque cerneret athletas Dei immenso certaminis pondere fatigari, in medium eorum se inferens, ait: O fortissimi milites Christi, o instructissimi diuini prælij bellatorum se inferens, ait: O fortissimi milites Christi, o instructissimi diuini prælij bellatores, per eximiam animi virtutem fortiter peruenistis ad palmam, & nunc per misera blandimenta coronam deponitis sempiternam? Disceat per vos nunc Christi milicum fortitudo fide potius armari, quam ferro. Nolite victoriarum vestrarum insignia per mulierum blandimenta abijcere, & subiectas pedibus vestris hostis denicti ceruices, ad rediniua iterum bella laxare: cuius quauis sæua contra vos extiterit & periniqua instantia, sauior tamē efficitur ira repetita. Erigite igitur à terrenis affectibus gloriosum vestri certaminis trophæum, & nolite illud amittere ob fletus paruulorum. Isti, quos plorantes attenditis, gauderent hodiè, si possent scire quæ nōstis. Putant enim, quod hæc vita sit sola, quæ vbi finem acceperit, nulla vitalis animæ, corpore deficiente, valeat portio remanere. Si enim scirent esse aliam vitam, ignaram mortis, tristitiæ nesciam, in qua regnat immortalitas, & perpetua gaudia commorantur, profecto vobiscum ad illam festinarent pertingere: & hanc vitam pro nihilo putantes, illam appeterent, quæ in iugi exultatione permanet, & penitus finiri non nouit. Hæc autem præsens vita fugacissima est, & vsqueadè infida, vt nec sui amatoribus fidem seruare potuerit vnquam. Ab ipsa enim mundi origine in se fidentes sefellit, omnes sui cupidos delusit, cunctos de se præsumentes irrisit: & ita nullum omnino certum reddidit, vt omnibus probetur fuisse mentita.

Atque

DE S. SEBASTIANO &c. MARTYRIBVS.

451

Atque vtrāq; solius mendacij culpæ esset obnoxia, & non per flagitia omnia suos cogeret peruagari amatores. Ipsa edacitatem suggerit voracibus, ebrietatem temulentis, naufragium pudoris adulteris, execrabilem peruerfitatem incestis: ipsa furem instigat vt capiat, iracundum vt sæuiat, mendacem vt fallat. Ipsa inter coniuges diuortia seminat, inter amicos discordias, inter pacificos lites, inter iustos iniustitiam, inter fratres scandala. Ipsa iudicibus eripit iustitiam, castis pudicitiam, artificibus peritiam, moribus disciplinam. Et vt immaniora, quæ suis amatoribus ingerit, crimina memoremus, si fratrem aliquando germanus frater occidit, si filius necauit patrem, si interemptus est ab amico amicus: cuius hæc instinctu perpetrata sunt scelera, cuius intuitu, cuius vel spe vel fidutiæ hæc nefanda admissa sunt facinora? An non præsentis huius vitæ amore ducti, dum hæc committunt, illamque plus æquo diligunt, iniquo homines odio prosequuntur? Cur enim pirata iugulat nauigantem, cur latro viatorem interficit, di- ues opprimit pauperem, superbus humilem, & nocens omnis quæcumque potest infestat innocentem? Certè hæc mala omnia illi designant, qui huic vitæ obsequi cupiunt, sibi; persuadent, se eius in amore posse per longa temporum spatia durare. Non ergo alterius rei causa fiunt scelera, nisi vt infelicissimæ huic carnali vitæ à carnalibus inferuiatur. Ipsa est, quæ eis crimina imperat, iubet facinora, suadet iniusta: & posteaquam omni est crudelitate omni; spurcitia saginata, seruietes sibi tradit filia suæ morti sempiternæ. Ex ipsa enim, & ex eius vtero nata est mors æterna, quando gula suæ & libidini & oculorum oblectamentis primi homines obsecuti sunt: atque idè qui ad æternam capessendam vitam conditi erant, in hanc mortis regionem sunt detrusi, atque hinc porro ad inferos deuoluti, nihil secum absportantes.

Hæc ergo vita est, quæ vos fallit, amici charissimi, vt a micis vestros ad vitam euntes sempiternam, iniusto consilio reuocetis. Hæc vos instigat, o parentes sanctissimi, vt filios vestros proficiscen- tes ad cæli comitatum, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Imperatoris æterni, stultissimis lamentationibus retrahatis. Hæc est, quæ vos o castissimæ coniuges beatorum, sub pietatis prætextu ad impietatem mentes martyrum fecit impellere, & mortem pro libertate illis adferre. Si enim consensissent persuasionibus vestris, paucos quidem tempore vobiscum esse poterant, at postea necesse esset illos à vobis separari: & ita separari, vt non nisi inter tormenta perpetua mutuo vos iterum conspiceretis, vbi edax flamma incredulorum animas deuorat, vbi dracones tartarei blasphemorum labia comedunt, vbi serpentes moribus suis incredulorum pectora lacerant: vbi vlulatus, gemitus & mugitus horrendus personat, confususq; clamor, quem vis tormentorum excitat, & incendij ardor intolerabilis extorquet. Hæc autem calamitas, quæ illic infideles excipiet, nullo vnquam termino definitur, nullo sine concluditur: sed flammarum atrocium combustionem miseri illi corroduntur, & ad rediniua incendia iterum qui adusti fuerant, reparantur. Has igitur pœnas & hos sine euadere, & vosmetipsos ab illis eripere conamini: permittite interim hos ad coronam pertingere ipsi præparatam. Nolite timere, non separabuntur à vobis, sed vadunt vobis præparare in cælo sidereas mansiones, in quibus vnà cum illis & cum filiis vestris sempiterna felicitate perfruamini.

Si ergo vos domus vestra ex lapidibus constructa delectant, quanto magis illarum vos debet pulchritudo inuitare domorum, vbi sunt triclinia auro puro radiantia, quæ ex gemmis & margaritis habent Zetas instructas? Ibi flos rosarum purpureus nunquam marcescit, ibi nemora floribus amœna, perpetua viriditate vernant: illic prata ridentia mellisuius semper scatent riuis, illic croceis gramina floribus redolent, & albescen- tes campi odores spargunt suauissimos. Ibi auras vitales nares hauriunt, lumen illic perpes vmbra nescium: ibi serenitas sine nubilo, & absque nocturnis alternis tenebris die oculi sempiterno perfruuntur. Nulla ibi interpolatione abruptuntur deliciae, nulla prorsus sollicitudine securitas interturbatur. Mugitus, vlulatus, gemitus, lamenta, luctus procul illinc absunt: nihil vnquam fœdum, deformè, tetrum, horridum, sordidum in illic degentium incurrit oculos. Pulchritudine in amœnitate nemorum, splendore in lucundo aëre, & omni elegantia sine intermissione suauissimè oblectantur oculi: nec quicquam omnino, quod perturbet mentem, ingeritur auribus. Sonant ibi iugiter organa hymnos conrepātia, quos ad laudem regis immortalis angeli & archangeli concinunt. Amaritudo & fellea acerbitas ibi locum non habet, tonitrua nunquam illic audita,

Vitæ amor, scelerum omnium incentiuum.

Pœna inferorum.

Gaudia & felicitas celestis paradisi.

audita, fulgura & conuersiones nunquam visæ. Cinnamomum illic virgulta gignunt, & in balsamum arbuta proficiunt. Odor inæstimabilis membra omnia mirè afficit, nec escæ in facies mutatur. Sicut enim bono nuncio aures, & bono odore nares, & grato aspectu oculi recreantur, & eiusmodi oblectatio non potest ad malam stomachi concoctionem prorumpere: ita illius vitæ beatæ refectio melliflua, vniuscuiusq; palatum proprio desiderio afficiet: moxq; votis suis omnibus perfructur anima, cunctis illi ad ea obsequentibus, & delectationibus omnibus paratissimus seruiet effectus.

Voluptatū
conceptus
quid præ-
siet.

Quisquis ergo in hac mortali vita concupiscentijs & delectationibus suis bellum indixerit, nec ijs sese permiserit, illic à creatore suo integras consequetur. Deus enim ita creauit hominem, vt viuere: porro iuxta delectationis introitum mortem posuit, vt quibus in hac vita libet viuere, & mortis timore absolui, vitam aliam inquirant, & dum præter hanc mortalem, aliam esse didicerint, explorent num & illa possit senectute intercipi, aut morte finire: cumq; immortalem esse cognouerint, inuestigent itidem, vtrum possit illa æternitas vel honore iustos, vel iniustos poena afficere. idq; vbi speciatim didicerint, consequenter inquirant, cur à creatore diuitiæ sint collatæ, si ex eius legis præscripto sunt contemnendæ: cur item quadrupedum, & volucrum atq; reptantium tanta varietas ab illo condita sit, si gulæ renunciandum est: cur deniq; ille naturalem illam corporibus indiderit delectationem, quæ ad libidinem incitat, si eius vsus nō solum culpæ reum facit, sed etiam æternis tradit incendijs?

Diuitiæ cur
collatæ à
Deo.

Si igitur querat, cur à creatore diuitiæ sint concessæ, si sunt contemnendæ, ita respondemus: Diuitiæ à Deo conditæ, suos amatores hoc ferè pacto alloquuntur: Sic nos amate, vt nos à vobis nunquam separemur. sequi vos morientes non possumus, antecedere autem vos viuentes possumus, sed si ipsi iubeatis. Auarus foenerator & cupidus agricola exemplo vobis sint. Ille aurum tradit homini, quod duplicatum recipiat: hic diuersa terræ semina committit, vt, si possit fieri, quod simplum tradidit, centuplū referat. Debitor ergo creditori aurum reddet duplicatum, & terra semen centuplex. Prohi nefas, potest & debitor reddere foeneratori, & terra agricolæ: Deus verò diuitias suas, si eas à te accipiat, amplificatas & auctas restituere tibi non potest? Si roges, cur diuitias tibi dederit, si sint illi reddendæ: certè tradidit ille eas tibi, vt scias, quanta in eis requies, quanta voluptas, quantus luxus, quantaque in eis possint esse deliciae, vt his cognitis, si verè amas diuitias tuas, ipsi eas tradas custodiendas: quas si tu illi nolis credere, aut edacitas gulæ inuadit eas, aut luxuria libidinum mater tibi eas eripit, aut sine dubio, quod nōli optime, mors de improviso aggrediens, ita tibi illas extorquet, vt tu illas barbarorum, & inuehabere, nec videre queas. Quæso te, si transires per medias acies barbarorum, & inuenires fortem virum qui te semper dilexisset, qui tibi crumenam pecunijs plenam donasset, diceretq; tibi, Da mihi pecunias custodiendas, quas dedi tibi, quia hi barbari insidiantur, vt eas tibi auferant, quas cum abstulerint, suis te gladijs laniabunt: an non pedibus eius aduolutus, rogares vt ipse eas reciperet, nihil ambigens, quod & ampliora quam acciperet, sit redditurus, & te ab hostibus liberaturus?

Voluptates
respuenda.

Restat nunc, vt diuitijs vestris in tuto repositis, ad delicias veniamus: quas, qui habet aures audiendi, audiat eas dicentes sibi: Si verè amatores nostri estis, illi nos commendate, qui nos vobis integras illibatasq; in illa regione restituant, in qua vobiscum iugiter manere possumus. In hac enim vita caduca si nos vobis obsequi volueritis, quasi hic expensæ & exhaustæ, ibi vobis omnino negabimur. Dimittite nos interim seruire mortuorum: quia ideirò breuiati sunt dies mortalibus, vt immortalibus perpetuò famulemur. Sic enim propter electos breuiabuntur dies, vt seruitute nostra diu frui non possint iniusti. Seruiamus interim festino cursu impijs, sceleratis & turpibus: at non spontè, sed propter eum qui nos subdidit: liberabimur tamen à seruitute corruptionis, & reuocabimur ad libertatem gloriæ filiorū Dei. Omnis itaque delectatio futura vitæ seruata, nequaquam perditur. Neque enim repositi thesauri existimantur ab eo, qui eos abscondidit in terris, interisse: sed magis tanto securius eos habere se confidit, quanto eos occultius & tutius collocarit. Sint ergo repositæ omnium deliciarum affluentia, vt non contingantur in hac vita quæ præterit: quia si hæc in vsu fuerint, in illa vita, quæ nunquam præterit, amittuntur. Esto, quod vita hæc per centum tendatur annorum spatia: an non, vbi extremus aduenerit dies, statim videbitur quasi non fuisse, & tanquam hostis, vno die apud nos manentis, vestigia reliquisse? Illa autem vita manet iugiter, per-

Vitæ huius
breuitas.

seuerat constanter: annisq; labentibus iuuenescit & pullulat, & inde renouationis sumit initium, vnde finis accipitur. O verè illum degenerem & omnis boni expertem, qui huius tam formosæ vitæ amore non capitur, qui timet hæc perituram perdere, & illam accipere, quæ perire penitus non nouit: in qua deliciae, delectationes, diuitiæ & gaudia sic semper inchoant, vt terminum ignorent: sic principium capiunt, vt finiri prorsus non queant. Nam qui huius tam præclaræ vitæ amator essenoluerit, non solum hanc mortalem perdit, & illam sempiternam non inuenit: verum etiam, vt dixi, à morte perpetua capitur & tenetur: in qua est iugis flamma, perseuerans tribulatio, & poena indeficiens: in qua atroces spiritus commorantur, quorum brachia, capita draconum sunt: quorum oculi igneas ex se sagittas iaculantur: quorum dentes sicut elephantis prominent, & stimulant ad tormentum velut caudæ scorpionum: quorum voces ceu leonum fremitus sonant: quorum adpectus tremorem incutit, pariter & dolorem, & mortem. Atque vtrāq; mors posset in his angustijs constitutis occurrere: sed, quod est acerbius, ad hoc viuunt, vt cruciatibus subdantur: ad hoc redintegrantur, vt exesa serpentum moribus membra, iteratis subindè & iterum reparatis moribus dilacerentur. Hæc est omnis causa certaminis, quæ poenas martyrij quantunus atroces, æquo docet animo tolerari debere.

Demonum
truces spe-
cies.

Nolite ergo, o amici, o parentes, & o coniuges venerandæ sanctorum, nolite à vita ad mortem, quos diligitis, reuocare, à gaudio ad luctum deducere, à lumine ad tenebras trahere, & ab æterna requie ad poenas sempiternas accersire. Hoc est enim cum diabolo quasi piscibus hamum tendere, & illicere ad exiguam hauriendam suauitatem, in qua intrus lateat dirus cruciatus viscerum, & mors interiorum tormentis extorta. Est hoc planè æternarum compensationi deliciarum fugitiua gaudia antepondere, & pro paruo risu æterna lamenta adsciscere. At hoc profectò etiam in gladiatoribus, qui se vtrò neci offerunt, nemo est qui non damnet: qui vnus anni voluptates attendunt, nec considerant quis fructus ex illis delicijs oriatur. Postea enim cruciatur in ictibus gladiatorum, & alterna eade intima viscera, scisso ventris tegmine, in conspectum proferrunt populorum, vt pinguedo, quam inconsulta sagina attulerat, diabolo voranda offeratur. Hoc nimirum maligni demonis consilio, quo gladiatores isthuc faciunt, martyres Dei ad vitam æternam proficiscentes reuocantur, quando, vt paucorum dierum vitam viuunt, docentur perpetuos sibi conciliare cruciatus, & mortem æternam, quæ vel maximè metuenda est, non timere. Sed fortassis opponitur nobis, quam ob rem Christianus tormenta non metuat, & præsentis non terreatur poena tortoris. Nimirum idcirco non frangitur metu, ideò dolores non pertimescit, quia scit se per breuis cruciationem ad perpetuam salutis & sanitatis gaudium emere, & per momentaneam tribulationem ad perennem felicitatem & sempiternam lætitiā peruenire.

Gladiatorū
amentia.

Christiani
cur poenas
contemnant.

Sed si tamen omnino timendus est dolor, timendus est carnifex, timenda est noua & exquisita poena tortoris: quæ magis metuenda, quæ horrida & fugienda magis ista nō, quæ hodiè exardescit, & crās refrigescit: quæ sub vna hora inducitur, & sub hora vna excluditur: an illa potius, quæ nullo fine cōcluditur, nullo tēpore extinguitur, nulla prorsus consumitur verustate? Nam præsens dolor aut levis est, & potest tolerari: aut grauior, & citò glorioso certamini adfert finem. Ille autem poenarū dolor, & cruciatus interior, nunquam finiendus aggreditur, & acrius subindè quàm inchoauerit, sæuit, & terribius seruiendi nullus, nullus omnino finis occurrit: sed habens secum vniuersa suppliciorum genera, subindè renouatur vt sæuiat, augmētatur vt exurat, inflammatur vt duellandum fortiter præparemus: nec timeamus vna hora ferre dolorem in corpore, qui hoc egredi corpore, vt possimus poenas æternas effugere, & ad possessiones fideas, plenas delectationibus, peruenire. Lachrymas nostras mutemus in gaudium, nec quasi morituros plangamus, quos cum Christo credimus sine fine regnaturos. Congratulamur potius victoribus hostium, conculcata eorum ceruice: congaudeamus martyrij prætexta indutis, & cali designatos consules gloriemur. En dies, in quo vincere se tyrannus existimabat: qui dum capit, captus est: dum tenet, victus est: dum torquet, tortus est: dum insultat, irrisus est: dum iugulat, occisus est. Nunc porro in amorem mat-

Stulticia
demonum.
mat-

martyrij etiam nostros excitemus affectus, ut illum, qui de nostra captiuitate voluit triumphū agere, fortiter capiamus, & quasi à graui somno expergere facti, aperiamus oculos animorum, ut videntes foueas, quas in nostri perniciem inimicus aprauerat, nos quidem auxiliante Deo euadamus: & ipso diabolo cum satellitibus suis in ipsam, quā parauerat, foueam incidente, nos cum propheta dicamus: Foderunt ante faciem meam foueam, & ipsi inciderunt in eam.

Celesti luce perfunditur S. Sebastianus.

Hæc cum beatus Sebastianus, indutus chlamyde, accinctus balteo, ex suo ore profunderet, subito per vnam ferè horam splendore nimio, de cælo veniente, perfusus est, & sub ipso splendore pallio candidissimo ab angelis septem clarissimis amictus: apparuitque inuenis iuxta eum, dansei pacem, & dicens: Tu semper mecum eris. Hæc autem gerebantur intra domum protoferiniarij (quem primiferinium author vocat) nomine Nicostrati, apud quem custodiebantur Marcellianus & Marcus: qui Nicostratus habebat vxorē nomine Zoē, quæ ante annos sex nimia morbi infestatione facta erat mutata: facultatem tamen audiendi & intelligendi non solum non amiserat, verum etiam melius quàm prius, obtinebat. Hæc itaq; cum intellexisset omnia, quæ beatus Sebastianus dixerat, & tantum lumen circa eum vidisset: cumq; omnes tremefacti, miraculi stupore teneretur, innuebat manu omnibus, quod magno illis probro futurū esset, si tantæ euidenti assertioni non crederent. Deinde genibus eius aduoluta, rogare eum cepit quibus potuit manuum indicijs. At beatus Sebastianus videns eam animi sensu linguæ expressione declarare non posse, causam eius silentij percontatus, didicit sermonis copiam nimia illi vi infirmitatis creptam. Itaq; dixit: Si ego verus Christi Iesu seruus sum, & vera sunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audiuit & credidit, iubeat Dominus meus Iesus Christus, ut redeant ad eam officia labiorum: & aperiat os eius, qui aperuit os Zachariæ prophete Domini. Et fecit crucem in os eius. Statim ergo ad hanc vocem sancti Sebastiani exclamauit mulier voce magna, dicens: Beatus es tu, & benedictus sermo oris tui: & beati, qui credunt per te Christo filio Dei viuī. Ego enim vidi oculis meis angelum ad te venientem de cælo, & librum ante oculos tuos tenentem, ex cuius locutione vniuersa sermonis tui oratio decurrebat. Benedicti ergo, qui omnibus, quæ auditus es, credunt: & maledicti, qui dubitauerint vel in vno verbo ex his omnibus, quæ audierunt: quoniam sicut aurora superueniens vniuersas noctis tenebras excludit, & omnium oculis lumen, quod nox cæca negauerat, reddit: ita lux sermonū tuorum omnem caliginem omnemque ignorantiam meæ cæcitatem exterfit, & oculis rectè credentium serenum post noctis tenebras diem reddidit. A me autem non solum incredulitatis tenebras expulit, verum etiam sermonis mei ostium, sex annis ex infirmitate clausum, patefecit.

Nicostratus credit in Christum.

Videns autem Nicostratus vir eius tantam Christi virtutem in sua vxore declaratam, excepit eius pedibus aduolui, petijtque veniam, quod Imperatoris & prætoris iussu sanctos Dei Marcum & Marcellianum habuisset in vinculis: & auferens à manibus illorum ferreos nexus, genua eorum amplexus, rogare cepit, ut dignarentur abscedere, dicens: O quam beatus essem, si pro vestra possem salute constringi: forsitan sanguinis mei effusione abluerentur peccata mea, ut mortem illam poenarum æternarum euaderem, & ad illā vitam pertingerem, quam nobis Deus per os domini mei Sebastiani manifestare dignatus est. Cumq; rogaret sanctos martyres, ut abscederent, dixerunt ei: Si tu fidei gloriam, quam nunquam habueras, accepisti, quomodo nos, quā semper ab infantia habuimus, relinquentes, tibi passionis nostræ calicem dabimus, quem tibi nos propinare possumus, dare non possumus? Dives enim in omnibus Christus est, & largi vbertatis suæ affluentia omnibus ad se venientibus meliora præstat quàm rogetur. Si ergo cum esseris increduli, donatum vobis est lumen veritatis agnoscere: quanto magis credentibus vobis, omnia quæcunq; poposceritis, donabuntur? Diuina enim clementia semper parata est votis omnibus gratis præstare, & cunctis gratiæ suæ dona eo magis multiplicat, quo mens corū altioris fidei suscepit normam. Fides igitur vestra à magisterio sumpsit exordium, & omnia quæ eruditio annosa vix confert, spatio tenebre horæ vos cepistis. Nulla parentū memoria vos impedit credere, nullus erga tenetis filios reuocat nutritus affectus: contēnitis subito, quod semper amastis, & queritis quod nunquam seiuistis. Per ignotas ingressi vias, repente peruenistis ad Christum: & animo iam intrastis cælū, qui nullū in terra solatium queritis. O quam incomparabilis præ-

Miraculæ tunc vis.

præconij facinus, o quam imitabile virtutis exemplum. Nondum vos ad Christum sancti baptismatis vnda perduxit, nondum per tyrocinij rudimenta, militaria saltem signa sumpsistis: & iam pro vero rege arma corripitis, & eius milites à vinculis ferreis soluentes, vos ipsos intrepidos optatis pro occidendis morti offerre.

Cum hæc audientes, omnes pariter lachrymis poenitentiam præteritæ persuasionis ostenderent, Marcus ait: Discite parentes charissimi, & vester, o coniuges, discat conjugalis affectus, aduersus pugnam diaboli & contra omnes carnalium desideriorum sagittas clypeum virtutis opponere, atq; inter acies tyrannici exercitus hosti non cedere, dimicare, acrius gradum figere, & ad regem fortiter peruenire. Insurgant quantum volunt, & sauiant satellites demonum, & quibus volunt poenis corpora nostra dilanent: corpus occidere possunt, sed animam vincere non possunt pro fidei veritate pugnantem. Gloriosiores faciunt milites vulnera, pro imperatore suscepta. Idcirco enim diabolus, tyrannidis suæ furore percitus, nunc sauit, quod præuidet perseuerantiæ nostræ trophæo se posse torqueri: & idcirco tormenta infert, ne spes eius pereat: mortem minatur, ut terreat: vitam promittit, ut eripiat: securitatem pollicetur, ut tollat. Hæc subiugare. Nos contra contendimus hosti non cedere, corpus contemnere, animam subuenire. Curenim fortissimi ducis milites miserrimis terga vertant, & in eo bello destituti, in quo possunt esse victores? vel qua ratione mortem timeant, qui sciunt hanc hominis naturam esse, non poenam? Cur, inquam, mori timeant, qui credunt hanc vitam falsam esse, & veram vitam inuenire non posse nisi eum, qui ab amore suo falsam hanc & caducam abijciat: quæ suis amatoribus non nisi peccata imperat, suadet facinora, ingerit crimina, atq; hoc vnicè hortatur, ut de vita æterna ne cogitent quidem, fuculentis seruiat ancilla: ut cum didicerimus eam nec seipsam posse regere, seruitia nostra eius dominio subtrahentes, aliam cui meritò seruiendum sit, inquiramus. O quam multos eius amatores subito grauis ruina oppressit, fulmen perculit & incendit, perdidit: naufragia, Charybdis vorax absorbit, gladius iugulauit? Et hanc miseri cum dolore amittentes vitam, illam penitus inuenire non possunt. Ad illam enim vitam non poena perducit, sed causa. Vno denique eodemq; poenarum genere, & innocentibus salus æterna confertur, & delinquentibus poena irrogatur.

Marci præclara adhortatio.

Cur sauiat diabolus in pios.

Fallacia vitæ huius.

Martyrum cognati credunt in Christum.

Hæc & his similia cum Marcus persequeretur, ceperunt omnes, qui aderant, Deo gratias agere, fundentesque lachrymas, poenitentiam præ se ferre, quod charitati Dei carnis amorem prænlissent, atque ab agone martyrij ausi fuissent animos reuocare sanctorum. Cumq; omnes, qui ad decipiendos sanctos venerant, vnanimiter crederent Christo, Nicostratus cum coniuge sua vrgebat, dicens: Non capiam cibum neque potum, nisi mysterium Christianæ religionis mihi fuerit traditum. Cui sanctus Sebastianus dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe magis Christi esse protoferiniarius, quàm præfetti. Audi itaq; consilium meum, & omnes quos carcer inclusit, & vincula tenent atq; ergastula conficiunt, in vnum redige. Quod cum feceris, antistitem sacra legis adhibebo, ut cum omnibus, qui credere voluerint, mysteria sancta suscipias. Si enim diabolus Christo sanctos suos auferre conatus est & conatur: quanto magis nos pietatis argumento hos, quos diabolus iniuste lucratus est, curare debemus, & suo restituere creatori? Ad quæ Nicostratus ita respondit: Quomodo iniquis & criminosis possunt sancta committi? Sebastianus ait: Saluator noster propter peccatores suam dignatus est mundo exhibere præsentiam, ostenditq; mysterium, per quod peccata & crimina uersionis tuæ hoc munus primum si tu Christo præstiteris, aderit tibi remunerationis eius præmium, corona martyrij, habens secum virtutū omnium immarcescibiles flores, æternæ vitæ gaudijs profuturos. His auditis, Nicostratus protoferiniarius abiit ad Claudium Commentariensem, iussitq; ut reos omnes in vinculis detentos, ad domum adduceret, dicens: Proxima sessione omnes discutiendi sunt, & volo, ut cum illis Christiani, qui apud me sunt, præsto sint, ne quisquam discussioni prætoris desit. Igitur cum omnes ad domum protoferiniarij perduci adstarent catenarum nexibus vincti, hoc modo eos vir Dei Sebastianus alloquitur:

Sebastiani sermo ad victos.

plicio.

I A N V A R I V S.

plicio, ad gaudia votiua reuocatur. Egit enim per suos satellites hostis iniustus, vt animos militum Christi, ad virtutum culmen erectos, euerteret: & in ipso perfectionis fastigio positos, in cœnum conabatur demergere inferorum. Hac de causa incaluit animus, hostium dimicatione prouocatus, vt vos, quos iam lucratus fuerat inimicus, de eius captiuitate tollentes, vestro creatori reddamus. Diabolus enim nec dominus vester, nec creator, nec pater esse dinoscitur: Deus autem, & pater, & Dominus, & conditor vester esse comprobatur. Itaque si hunc relinquentes, ad illum abiistis, qui vester est atrocissimus hostis, adeo vt ad mortis æternæ pœnas vos adducere, & ad hunc lethalem exitum impellere conatus sit: quanto magis ad eum redire iam debetis, qui vnicum filium suum passioni & morti tradidit, vt nos ab æternis pœnis & morte liberaret. Hæc & id genus alia dicente sancto Sebastiano, illi se cum lachrymis in terram prostrauerunt, & flexis genibus coeperunt cordis mugitum edere, seque peccasse & impiè egisse penitentia vocibus confiteri: atque amaras fundentes lachrymas, Christo se velle credere magnis clamoribus personabant. Tunc beatus Sebastianus iubet eos omnes à carcerum vinculis absolui.

Matth. II.
Oratio S.
Polycarpi
ad baptizandos.

S. Paulus
ex persecutore
Apostolus.

Multi dant
Christo no-
mina sua.

Nicostratus
adire præfectum.

Deinde abiit ad sanctum Polycarpum presbyterum, vbi ille persecutionis causa latabat, & narrauit ei omnia quæ gesta erant. Quibus auditis, sanctus Polycarpus gratias egit Deo, & vnâ cum eo venit ad domum Nicostrati protoscrinarii: vidensque turbas credentium, salutauit eos cum omni gaudio, dicens: Beati vos omnes, qui audistis vocem Domini nostri Iesu Christi, dicentis: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego vos requiescere faciam. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. Itaque vobis fratres nostri, quos baptismatis vnda diluet, & consecrando Deo omnipotenti charissimos filios faciet, hanc ob causam, quod à proposito suo sancto reuocare conati estis beatissimos milites Christi, opus erat penitentia, vt per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quando ad tantam gloriam accessistis, vt etiam ad passionem, à qua alios reuocare voluistis, vos ipsi desideretis gratis & libentibus animis properare: sciatis vos & obtinuisse veniam, & palmam esse adepturos. Verus hoc artificium Christi est. Nam ille, qui vas electionis eius est, & quem voluit magistrum esse gentium, non solum credentium animos à fidei proposito retrahere, sed etiam volentes ad Christum accedere lapidibus obruebat. Atque hunc ipsum nobis Dominus Apostolum donauit, tribuitque nobis ex Saulo Paulum, ex apostata fecit Apostolum, atque ex persecutore suæ Ecclesiæ doctorem dedit. Idemque amator passionis effectus est, qui persecutionis authorem extiterat: & qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur, in suis postmodum persecutionibus gloriatus est. Qui ergo hanc in Apostolo suo virtutem tum exercuit, ille nunc quoque vos de inferorum penetralibus, & ex ipsis draconum faucibus captiuas animas vestras eripuit, vobisque à tenebris ad lucem remeantibus, æternæ vitæ ianuam patefecit.

Quia ergo demones omnes, qui filij tenebrarum sunt, contristantur, & omnes sancti Angeli, qui sunt lucis filij, gratulantur: accedat vnusquisque, & det nomen suum, hodierna die usque, ad vespertinum præcurrente ieiunio, vt festinum baptismatis sacramentum, opportunum tempus inueniat. Iustum est enim, vt luce mortali à mundo abscedente, ad nostras mentes lux immortalis accedat, & in huius seculi cœno volutatos, & cæcæ noctis caligine iacentes in loco tenebrarum, nos aqua sanctificationis ablutos sanctificet, quæ mundati iam & sinceritatem induti, alacres pergamus ad Christum.

Hæc & his consimilia pertextente sancto Polycarpo, omnes gausi sunt, & vnusquisque nomen suum etiam prius, quam interrogatus esset, festinabat offerre. Cumque hæc agerentur, venit Claudius Commentariensis ad Nicostrati domum, dixitque ei: Vehementer præfectura commota est, quod personas reorum tuæ domus custodiæ tradi iussisti: hac de causa suis te ad spectibus iussit præfectus præsentari: tu videris, quale illi interrogatus sis responsum redditurus. Ingressus itaque Nicostratus ad præfectum, cum interrogatus fuisset, cur eas personas, quas carceris claustrâ retinebant, suæ voluerit domus mancipari custodiæ, respondit: Amplitudinis vestra iussu Christianorum intra domum meam custodiendas suscepi personas: quibus vt terrorem passionis inuenterem, domum meam custodiendas suscepi personas: quibus vt terrorem passionis inuenterem, reorum illos feci sociari personis, vt si iussioni vestra, nostræque persuasioni sua sponte consentire nolint, saltem alieno experimento consentiant, metuantque ne similes eos pœna

DE S. SEBASTIANO & MARTYRIBVS.

457

pœna concludat. Libentissimè hæc audiens præfectus, dimisit eum à se, dicens: Magna te à parentibus eorum munere affici curabo, si per te illi filij incolumes fuerint restituti. Reuertens itaque ad domum suam Nicostratus cum Claudio Commentariensi, coepit ei referre omnia, quemadmodum sanctus Sebastianus cum sit amicus Imperatorum, sit etiam Christianissimus, & in eruditione diuina perfectus, & vt animos Christianorum sua exhortatione corroboraret, satisque idonea persuasione docuerit vitam hanc fugitiuam & imaginariam esse, ita vt vbi teneri putatur, abscedat. Narrauit præterea, quomodo veniens repente lux è caelo, perlustraret eum, utque vxorem eius, quæ sex annis muta fuerat, loqui fecerit. Cum hæc exponeret Nicostratus Claudio, corruit ad pedes Nicostrati Claudius, dicens: Ex amissa coniuge duos filios habeo, quorum alter hydropis morbo fatigatur, alter diuersis vulneribus opprimitur: rogo te, vt illum iubeas eos visitare. Non enim dubito, quin ille, qui potuit facere, vt post sex annos loqueretur vxor tua, efficere etiam possit, si voluerit, vt ad filios meos sanitas redeat. His dictis, proripuit se domum, fecitque inter manus adduci filios suos, & introducens eos in aedes, vbi erant sancti Dei, proiecit se ad pedes eorum, dicens: Nulla penitus dubitationis signa in corde meo resident, sed toto pectore credens Christum, quem vos colitis, esse verum Deum, attuli huc duo pignora mea, nihil hæsitans, quin possint per vos à mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes simul viri Dei: Omnes, quos hic hodiè aliqua tenet infirmitas, mox vt Christiani fuerint facti, sanabuntur. Cumque clamaret Claudius, credere se & desiderare fieri Christianum, iussit sanctus Polycarpus presbyter, vt darent vniuersi nomina sua. Primus itaque omnium dedit nomen suum Tranquillinus, pater Marcelliani & Marci. Post hunc sex amici eorum, Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis & Iustus. Et post hos Nicostratus cum fratre suo Castorio, & Claudio Commentariensi: & post hos filij Claudij, Felicissimus & Felix. Inde Martia, mater Marcelliani & Marci, & Symphorosa vxor Claudij, & Zoë Nicostrati coniunx. Post hæc familia omnis, quæ erat in domo Nicostrati, animæ promiscui sexus & ætatis triginta tres. Postremò vincti omnes, è carceris squalore adducti, numero sexdecim.

Claudius
Commentariensis
credit.

Dant sua
nomina baptizandi.

64. baptizantur.

Præclara
miracula ex
baptismo.

Christina iam
olim adhibita
bitum in
baptismo.

Igitur omnes isti, simul animæ sexagintaquatuor, à sancto Polycarpo presbytero baptizati, & à sancto Sebastiano suscepti sunt. Fœminarum autem matres spiritales factæ sunt Beatrix & Lucina. Primò itaque Claudij filios, hydropicum vnum & alterum vulneribus plenum, mox vt in nomine Trinitatis intinxit, ita sani de fonte leuati sunt, vt nec signum in eis alicuius morbi præteriti remanserit. Post hos autem infantulos Tranquillinus adductus est, adeo podagra & chiragra confectus, vt vix, sicut supra didiceret torqueri dolore, interrogauit eum Polycarpus presbyter, num ex toto crederet vnigenitum filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, posse ipsi salutem conferre, & omnia condonare peccata. Si ita credis Tranquilline, inquit, ore proprio edicito. Tranquillinus respondit: Ego indulgentiam solam peccatis meis dari & desidero, & opto, & credo. Cæterum si post baptismatis huius sanctificationem in doloribus per mansero, non potero tamen de fide Christi ulterius dubitare. Probaui enim, & ex toto corde credens, in mente mea consensi, quod filius Dei sit Dominus Iesus Christus, qui potest & animabus & corporibus salutem tribuere, & à morte perpetua ad vitam æternam renouare. Hæc cum dixisset voce magna, omnes sancti præ gaudio lachrymas fuderunt, rogantes Dominum, vt fidei eius fructus ostenderetur. Sanctus igitur Polycarpus confessor & presbyter, mox vt cum Christum linxit vnguento, interrogauit eum, si crederet in patrem & filium & spiritum sanctum. Statimque vt respondit, Credo, resolutæ sunt manus eius, quæ erant nodosæ: & genua simul, plantæque pedum eius ita sunt incolumes redditæ, vt velut paruulus renouatis pedibus suis in fontem descenderet, clamans ac dicens: Tu es Deus vnus & verus, quem miser iste mundus ignorat. Hoc itaque ordine suo baptizato, vniuersi, prout congruum erat, baptizati sunt, & per decem & sex dies, qui supererant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes, ducebant dies & noctes in hymnis & canticis: & quasi fideles milites parabant animos suos ad dimicandum pro Christi nomine, in martyrio bellaturi, ita vt & mulieribus & infantibus anor ferueret martyrij, & inuicem se ad confessionem sancti nominis contra diabolicas acies communirent.

29

Diebus

I A N V A R I V S.

Diebus itaq; acceptæ dilationis expletis, Agrestius Chromatius, vrbis Romæ præfectus, ad se Tranquillinum, Marcelliani & Marci patrem, venire iubet: quem cum de suorum sententia filiorum inquireret, Tranquillinus respondit: Ad referendas beneficijs tuis gratias, nullus mei oris sermo sufficit. Nisi enim currentem sententiam frena vestri moderaminis tenuissent, & ego filios amisisssem, & me patrem filij non haberent. Congratulantur mihi omnes, quos paternus tenet affectus, & pungit charitatis stimulus, etiam tua, nī fallor, mihi congaudet celsitudo, quando morituris vita collata est, anxijis legitima reddita, sollicitis securitas restituta. Tunc præfectus existimans filios eius suis velle idolis inclinare ceruices, ait: Venite ergo postero die, vt debita numinibus thura ponant filij tui, per quæ & tu filijs serueris incolumis, & tibi illi condonentur. Audiens hæc Tranquillinus, dixit: Illustrissime virorum, si examinis tui erga me & filios meos libram æqua velis lance expendere, agnoscere poteris hoc Christianum vocabulum magnæ esse virtutis. Præfectus ait: Infantis Tranquilline. Tranquillinus respondit: Hucusque infaniam passus sum & animi & corporis: sed statim vt credidi C H R I S T O, & animi mei & corporis recepi sanitatem. Præfectus dixit: Vt ego video, ad hoc inducias sceleratis filijs tuis dedi, vt non solum tu illos ab errore non reduceres, sed illi te suis erroribus irretirent. Tranquillinus respondit: Per gloriam tuam, nomen ipsum erroris discute, & vide quæ opera erroris nomine appellanda sint. Præfectus dixit: Tu dic potius, in quæ opera nomen erroris competat.

Insignis cōfutatio falsorum deorum.

Tranquillinus respondit: Primus error est, viam vitæ relinquere, & per viam mortis ingredi. Præfectus dixit: Et quæ est mortis via? Tranquillinus respondit: Non tibi videtur via mortis esse, mortuis hominibus deitatis nomen imponere, & figuras eorum in lignis & lapidibus adorare? Præfectus ait: Ergo non sunt dii, quos nos colimus? Tranquillinus respondit: Certè pro dijs habendi non sunt, de quibus in publicis codicibus legitur, & quàm malè nati sint, & quàm iniquos, crudeles, sceleratos parentes habuerint, & quàm flagitiose, iniuste, fraudulenter vixerint, & quàm denique misera biliter mortui sint. Num antè quàm Saturnus Cretensibus imperaret, & filiorum suorum voraret carnes, Deus in cælis non erat? An verò Creta insula suum habuit regem, & celi non habebant Deum? Nimiùm profectò errant, qui putant Iouem filium eius cære tonitrua, imperare fulminibus homuncionem, in quo malitia & libido regnabant. Quem non ille persecutus est, qui patri suo non pepercit? aut quibus sordibus pollutus non est, qui germanam sororem suam accepit uxorem? In foro, in plateis, in domibus & vbiuis locorū quotidie legitur iactare se sordidissima Iuno, quod Iouis & soror & coniuncti: rapti quoq; Ganymedis turpissimus atque incestissimus honor ab ipsis Iouis cultoribus non negatur. Non igitur errare te credis, vir clarissime, qui tales colis, quales Romanæ leges pro ratione criminum iubent pœnis subdi: & relicto Deo omnipotente, qui in cælis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu: & ligno dicis, Adiuna me?

Echnicorū in Christiā nos calumnia.

Præfectus dixit: Posteaquàm cœpistis deos blasphemare, & à cultura eorum recedere, diuersis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus ait: Non ita se res habet. Nam si Liuij Decades recenscas, inuenies illic dæmonibus sacrificantis vna die amplius quadraginta duo Romani exercitus millia cecidisse: nec illud te fugit, vt Galli etiam Capitolium ferè occuparint, & omnem Romanam manū suis ludibrijs subiecerint. Multiplices fames, & inenarrabiles diuersasq; captiuitates, varias cades Romana vrbis perpeffa est antè, quàm homines vnum colerent Deum. Nunc verò quando inuisibilis & verus Deus cœpit à credentibus coli, aucta pace Romanum exultat imperium: sed interim tamē, quod peius est, Deus qui hoc præstat, non agnoscitur, & creaturæ adscribitur, quicquid à creatore præstat. Præfectus dixit: Si ille colendus est, qui hominibus multa largitur commoda, nemo sole iustius pro Deo habebitur: qui suo adpectu terræ viscera vegetat, vt semina suscepta parturiat, & genuinæ sobolis grana in culmen producat: idemq; cunctis nostræ salutis vñbus & vtilitatibus & lumen, & instauratio nem, & vigorem tribuit. Tranquillinus ait: Et in hoc quoq; error est infinitus. Nam si quisquam hodiè per seruum suum clientibus suis conferat quod rogatur, infinita stultitia est, si neglecto illo, qui præstitit, seruus honoretur, per quem præstitit. Et vt aliquam huius dicti adhibeamus similitudinem, num tibi nauibus alimenta aduentibus gratiæ potius referendæ videntur, quàm regibus? Si igitur non nauibus, sed regibus annona apportata adscribitur: quanto magis vni Deo nostro gratiæ agendæ sunt, cuius nutu & elemen-

DE S. SEBASTIANO &c. MARTYRIBVS.

439

elementa hæc nostris vñbus inseruiunt, & solipse quotidie terræ marique & occumbit & conit? Præfectus ait: Si ergo vnus idemq; inuisibilis est, quem colitis: Christū, quem Iudæi crucifixerunt, non colitis? Tranquillinus respondit: Rectè hæc inquireret, si credere constituisset. Incredulis autem vanum videtur omne, quod nolunt. Semel etenim in præceptis lapsa voluntas mortalium, quicquid ipsa vituperat, ab alijs quoque vituperari vult: laudari item ab omnibus, quod ipsa probat: sed sapientes pro merito suo vnicuique rei aut vituperationem aut laudem adhibere nituntur.

Præfectus dixit: Ego de Christo vestro interrogo: Quod ergo hisce oculis non videtur, si id solum à vobis colitur, cur Christum colitis, qui & visus, & auditus, & interrogatus est, & omnia quæ humanæ fragilitati competunt, in eius passione legi vtur esse completa? Tranquillinus respondit: Audi tu similitudinem, & intellige veritatem. Si hodie annulum tuum, gemma preciosa insignitum, videas in cloaca aut sterquilinio volutari, & ad eum extrahendum mittas seruos tuos: illi autem non modò illum non quærant apprehendere, sed & seipsos interea inquinant: postea verò tu ipse positus sericis, quibus indutus es, vestibus, seruillem te tunicam induas, & descendens in cloacam, miras manus tuas in sterco, vt annulum aureum vñ cum gemma recuperes: an non illo recepto præ gaudio amicos tuos inuitabis ad epulas, & ob extractum è cloaca & sordibus annulum gemmamque lataberis?

Elegans similitudo.

Præfectus dixit: Cuius rei causa hæc adduxisti similitudinem? Tranquillinus respondit: Vt ostenderem tibi, vnum Deum inuisibile nos colere. Præfectus dixit: Et quid tibi vult annulus, quid aurum, quid gemma in stercore volutata? Tranquillinus respondit: Aurum, corpus hominis: gemma verò, anima quæ in ipso inclusa est corpore. Corpus ergo & anima vnum hominem faciunt, sicut aurum & gemma vnum efficiunt anulum. Sed quemadmodum tibi preciosus & charus est annulus, ita vel centuplo preciosior est Christo anima hominis. Tu misisti seruos, vt annulum è sordibus leuarent, & inde eum tamen vlla ratione extrahere potuerunt: ita & Deus misit prophetas suos, de cælo loquens ad eos, vt humanum genus è cæno huius mundi educerent: at nullo pacto, nulla id instantia facere potuerunt. Tu posuisti vestes aureas, & seruili sumpto habitu, descendisti in cloacam, manusque tuas misisti in sordes, vt annulum inde eriperes: sic & diuina Maiestas suo se splendore exuit, non tamen superna deferens, & induit se seruili nostri corporis indumento, atq; huc in cloacam huius mundi è cælo descendens, misit manus suas in sordes passionum nostrarum, & passionem, quæ nostris debebatur meritis, in se suscipiens, gloriæ nos suorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem volutabamur in squaloribus mundi, per fidem abluti à sordibus, diuinis sumus nerent habitu, suum negassent dominum, an non iure vt rebelles occidi potuissent? Ita nimirum, qui negant Christum Dominum suum, propterea quod à Maiestate sua se exinanierunt, formam serui accipiens, haudquaquam poterunt æterni ignis pœnas euadere. Atque ideo nobis, qui in eum credimus, æterni fontis vnda subuenit, vt ignis sempiternus à fonte perenni vincatur, & infidelitatem fides superet.

Anima hominis Christi sicut charissima.

Præfectus dixit: Vt video, non vt filios tuos ab hac intentione tolleres, poposcisse probaris inducias, sed vt has aniles fabulas ad nostra tribunalia meditatas adferres. Tranquillinus ait: Non meditantur discipuli Christi, quid in conspectu iudicum prosequantur. Sic enim præmonuit nos Dominus, dicens: Quando potestatibus huius mundi vos Matth. 10. enī vobis in illa hora diuinitus, quid dicatis. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Dei, qui loquitur in vobis. Non ergo meditando ego, sed credendo inueni creatorem meum: & qui eram podagricus & chiragricus dolore contractus & constrictus, mox vt in Christum credidi, instar pueruli omnium membrorum meorum recepi sanitatem. Constat ergo apud animum meum, illum me creasse, qui me renouate dignatus est: & sicut mihi dedit restorationem corporis, ita quoque animæ post hanc vitam se daturum promissit, si tamen non dubius vel timidus hominum terroribus frangar, sed in eius confessione perdurans, fidem integram, quam ille mihi præstitit inuenire, conferam. Præfectus dixit: Ignoras Tranquilline, quàm atrox inuidissimorum principum in Christianos ira sauiat: & ideo quasi securus, quod tibi videtur, prosequeris. Tranquillinus respondit: Stultus timor est, quo plus humana timetur quàm diuina indignatio.

rio. Quæso te, si in medium canum latrantium veniremus, qui nos vano furore percini moribus appeterent, possent ne illi ex animis nostris tollere hoc ipsum, quod homines sumus rationales, cum sint canes insani & nulla ratione præditi? Ità ergo etiam illi, qui nobis rectè credentibus irascuntur, sequi quidem possunt & inferre iniusta supplicia, at nunquam tamen de cordibus nostris id auferre possunt, quod Dominum Iesum Christum & creatorem nostrum esse credimus, & redemptorem ac instauratorem nostri generis esse gaudemus.

Tranquillinus nocte reuocatur ad præfectum.

Tunc præfectus iussit eum recipi à commentariensibus, dicens: Proxima te audiam sessione. Post hæc mittens clanculò, iussit eum nocte ad se adduci, & offeres ei immensum pondus auri, dixit: Indica mihi medicamentum, vnde tibi sanitas comparata est. Tranquillinus ait: Scias grandem iram & furorem Dei illis impendere, qui gratiam eius vel vendi, vel emi debere existimant. Itaque si vis podagræ absolui dolore, credo Christum filium Dei esse, & liberaberis, & sicuti me vides, ità tu quoque saluus eris. Ego quidem vix manibus deferebar, & vndecim annis per omnes nervorum iuncturas in corpore meo dolorum nodis constrictus, alienis manibus cibum ori meo admotum ægrè capiebam. Illic autem, ut Christum verum Deum esse credidi, salutis meæ gaudia recepi: & sum nunc incolumis, quia verum Saluatorem agnouì. Tunc præfectus dimisit eum, dicens: Adduc eum ad me, qui te sanum fecit, ut si mihi promiserit salutem, possim & ego fieri Christianus. Mox itaque Tranquillinus veniens ad sanctum Polycarpum presbyterum, dicta gesta quæ omnia illi enarravit: ducensque illum in domum præfecti, occultè cum eius adspectibus præsentavit. Cui Præfectus ait: Licet gravis animaduersio principum Christianis infesta sit, tamen spe recuperandæ salutis offeram vobis, quicquid illud est, usque ad dimidium bonorum patrimonij mei, si ab hac nodositate condylorum corporis mei mēbra fuerint soluta. At sanctus Polycarpus subridens, ait: Potens est Deus & Dominus Iesus Christus, & ignorantia tuæ veritatis valuas aperire, & ostendere tibi, quod ipse sit corporis tui instaurator. Nam pecuniam qui vel offerunt, vel oblatam accipiunt, non solum nullam dolentibus conferunt medicinam, sed etiam sibi ipsi morbum insanabilem adducunt.

Præfectus fit catechumenus.

Dicit ei Præfectus: Dic ergo mihi quid faciam, ut consequi valeam quod spero. Respondit Polycarpus: Si credideris ex toto corde tuo, ut credidit Tranquillinus, saluus eris. Dicit ei Præfectus: Quo ordine debeam credere, explicato. Tunc sanctus Polycarpus catechizavit eum, indixitque ei triduanum ieiunium: & accito ad se sancto Sebastiano, tribus diebus & noctibus cum eo ieiunavit: orabantque pariter cum lachrymis, ut fidem nominis sui in salutē volentis credere Dominus demonstraret. Igitur cum dies tertia, quæ constituta erat, aduenisset, ad domum sustinentis Præfecti veniunt simul properantes, eamque ingressi, dixerunt: Pax fidei tuæ. At ille resalutavit eos officiosissime, & hortatus iuxta se sedere, dixit: Ex ore Tranquillini egressa oratio, oculorum meorum assertionem declaratur. Vidi enim hunc sanctissimū, quem podagrico noueram dolore contractum: à quo genus medicamenti, vnde curatus esset, inquirens, tale ab eo responsum accepi: Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis effectus, & nimis sum infirmitate contractus: at ubi vnum Deum in cælis didici ostensione Christianorum, abnegavi vniuersa, quæ sine causa colueram, & fidem animi mei Christo tradidi. Mox autem ut vnum & verum Deum in cælis regnare confessus sum, statim omnis, quæ vndecim annis carueram, ad me reuersa est sanitas, & infirmitas omnis à me separata. Hæc ego audiui auribus, probavi oculis, corde credidi: superest, ut quod fecisti Tranquillino, etiam mihi præsteris, ut possim corporis recipere sanitatem. Polycarpus presbyter dixit: Si transcentes dolores anima hominis non suffert, quid de illis doloribus actura est, quibus nullus vnquam accedet finis, nulla datur omnino successio? Nam hi dolores momentanei illorum dolorum quandam referunt imaginem: & quantum interest inter ignem viuum & pictum, tantum distat inter dolores quos nunc patitur corpore, & illos quos anima passura est, si ignara creatoris sui, præsentis vitæ munus expleuerit. Age ergo nobiscum prius de illis doloribus, & esto de illa poena sollicitus, quæ habet ignem semper ardentem, & vermem perpetuò rodentem.

Acerbitas poenarum apud inferos.

Præfectus & eius filius dant nomina sua.

Tunc Chromatius Vrbis præfectus cum vnico filio suo Tiburtio dedit nomen suum, dicens: In hoc de fide mea certos vos esse conuenit, quod etiam filium meum vñ mecum Christianum fieri exopto. Cui Sebastianus dixit: Vide nē sola recuperandæ salutatis

nitatis spe ductus, te Christianum cupias fieri: sed potius spe vitæ æternæ mentem tuam expurges ad intuendam veritatis rationem. Nisi enim agnoueris, quis sit creator tuus, non poteris salutem inuenire quam quæris. Chromatius dixit: Ergo rusticos & simplicissimos homines non videmus esse Christianos, ità ut inter mille viros vix vnum retingere potuerunt, cum fierent Christiani? Sebastianus ait: Hoc responsum tuum affirmat nostræ partis assertio. Nam ab origine mundi cum rusticis & pastoribus ouium simplices & piscatores, eisque tradidit suā notitiam. Chromatius dixit: Cur ergo me uenire non queam? Sebastianus respondit: Quia multos deos deasque coluisti: quos nisi à corde tuo excluderis, & imagines eorum confregeris, vnumque verum Deum cognoueris, vitam & salutem consequi non poteris. Chromatius dixit: Indica ergo mihi, quis est vnus & verus Deus?

Pulchra similitudo.

Sebastianus ait: Si seruum tuum ad hauriendam aquam miseris, dum ad fontem venierit, adspicit prius, nē quæ sordes intus lateant in lagena, nec est ausus aquam in eam mittere, nisi mundatam à sordibus viderit. Nos igitur quo pacto veritatis fontem tibi trademus, nisi prius ab omni idolorum squalore & spurcitia te feceris alienum. Chromatius dixit: Et quo ordine ab his potero alienus effici? Sebastianus ait: Fac nobis pugnandi idola omnia, quæ intra domum tuam inuenerimus, lapidea quidem confringendi, lignea comburendi, area, argentea & aurea conflandi, & precium eorum pauperibus distribuendi. Chromatius dixit: Et cum hæc feceritis, quis mihi inde fructus accedet? Sebastianus respondit: Omnium nervorum tuorum, quorum nodositate constringeris, mox consequeris sanitatem, & quasi nihil vnquam doloris senseris, ità pedibus currere incipies, & agnoscere, quod inimicos salutis tuæ deos dilexeris: tuum verò parentem hunc esse, qui te statim ut eum nōsse & colere cœpisti, instaurarit & saluum restituerit. Chromatius dixit: Nolite vos ipsos ad hanc iniuriam deponere, sed seruis meis præcipiam, ut ipsi vniuersa confringant. Sebastianus ait: Dubij, & timidi ac infideles si ea confregerint, inuenit facile diabolus per quæcunque negligentiam eorum, occasiōem lædendi eos: porro simul atque læsi fuerint, dicent infideles propterea læsos eos esse, quod idola confregerint. Non potest se tueri contra ictus sagittarum, qui lorica munitus non est. Galea enim & scuto & hasta vitur docta manus in pralio, ut ex arseuto protecti sunt, & lorica regminis Christi muniuntur, habentes galeam spei & salutis, tuti in certamen descendunt. Pugnant enim acerrimè, & fortiter vincunt, quia contra inuisibilem hostem die noctuque insatigabiliter præliantur, & sunt membris omnibus recti, fideque potius armantur quam ferro. Chromatius dixit: Fiat voluntas Dei & vestra.

Idola Præfecti confringuntur.

Tunc sanctus Polycarpus presbyter & sanctus Sebastianus præcingentes se, orauerunt, & post orationem plusquam ducenta idola confringentes, gratias egerunt Deo. Post hæc accesserunt ad Chromatium, dicentes ei: Confringentibus nobis idola, tudebisti sanitatē recipere, nisi fortassis aliqua in animo tuo infidelitas inhaesit. Nos enim hoc apud nos indubitatum habemus, aut restare quippiam etiam nūm, quod necdum fractum sit: aut si omnia fracta sint, aliquid hære in animo tuo: quod nobis, quæsumus, euidentius manifesta. Tunc ille ait: Habeo cubiculum ex toto vitreum, in quo pater meus Tarquinius amplius ducenta auri pondera dinoscitur impendisse. Cui Sebastianus respondit: Si tu hoc integrum habere volueris, te ipsum integrum non habebis. Chromatius dixit: Quid enim? Mathesis ne aut ephemerides aliquo sacrificiorum ritu coluntur, in quibus mensium & annorum cursus certo numero per horarum spatia distinguuntur, & lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magisterio & calculi supputatione prævidentur? Polycarpus respondit: Illic signati sunt, quorum considerandorum ars inimica est Deo, cuius artis fallacis consultor atque capricorni, & sagittarij, & scorpionis, & tauri. Illic pleraque demonum monstruosa signa, ex quibus illa ars Deo inuisa cognoscitur. Hæc enim qui non ita recusant, ut

non solum ipsi ea non audiant, non colant, non credant, non teneant: verumetiam nec illos amicos habere velint, qui his nugis suum occupant pectus, Christiani non sunt. Omnia enim haec vana, ac deceptionis ministeria sunt: similitudo quaedam veritatis in eis est, non ipsa veritas.

Contra mathematicos validissime rationes.

Mathematicorum fallaces consuetudines.

Chromatius dixit: Quid quoddam nonnunquam futura praenunciant? Sebastianus respondit: Haec omnia esse vanissima & falsa, Christo reuelante, cognouimus, quae tibi nunc manifestius aperiemus. Praeceptum nunc venire ad te Matheos doctorem, cuius dicas illo tempore te asperis laborasse casibus, & inquiras quae stellae id tibi crearent mali. Responsa eius proculdubio erunt talia, quod tempus illud a maligno Marte susceptum fuerit, aut Saturnus apostaticus regnaret, aut annus tuus ex diametro susceptus sit, aut climacterica tibi in centro sint nata, reditusve fuerit cum malo, aut inuisibilis denique, aut in stigmate, aut immobilis circa te extiterit cursus stellarum. Haec & his similia cum dixerit, quaedam verisimilia & rationi quasi consentanea, quibus ea probet, adferre conabitur. Tu vero etiam alium consulas mathematicum, cui easdem ipsas horas idemque tempus tibi bonis exuberasse rebus dicas. Illico sane videbis etiam cum tibi rationalia infinita proferre schemata, quibus doceat, illo tempore haec tibi bona euenire debuisse. Circulum enim tenet ex omni parte collectum, in quo multiplices ac varias causas contemplatur, ex quibus occasionem capiat dicendi ea, quae vult. Nam futura dum penitus praevidere non possunt, climactericas dicet, id est, naturae incerta perfugia. Etenim coniecturis quibusdam mendacissimae artis suae, hominibus propria vota pronunciant, eaque confundunt per callidas verborum ambages: ut, si ab eis praedicta euenierint, sibi arrogent praescientiam: sin minus, ignauiam suam diuersis rerum necessitatibus excusare nituntur. Nam penitus, ut dixi, futura praevidere nequeunt.

Diuersis enim temporibus nati, vno naufragio perierunt: & vna hora dici vel noctis exorti, alter ad mendicantem deponitur, alter ascendit ad regni gubernacula. In vno praelio innumerabilis multitudo prosternitur, & vno die, immo eadem puncti atomi duae natae si sint foeminae, altera pudicissima, altera impudica euadit. Vtrisque igitur si stellae meritum contulerunt, nec meretrix vituperanda est, nec casta laudanda. Certe legumatores & principes, scitorum suorum praevicinatores puniunt: & ideo forum, ideo iudex, ideo iura, ut iusti recte laudentur, & iniusti merito puniantur. Sed nec hoc quidem otiosum existimes, quod te ipsum necdum saluum conspicias. Nam si ex toto inimici humani generis superstitiones & caeremonias abijceres, in teipso quod verum est didicisses. Audiens haec Chromatius, dixit: Verus est Deus ille, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis sermo vester ita rationibus affluit, ut & pecudum mentes ad assentiendum permouere possit. Itaque ne salutis meae impedimento sit, etiam hoc ipsum, quod ad ornatum domus meae visus sum excepsisse, prorsus dissipetur. Credo enim, & haec fides mea est, quod ijs omnibus, quae lex Christiana abominatur ac prohibet, a me penitus segregatis, & praesentem salutem consequi merear, & futuram. His auditis, filius eius Tiburtius dixit: Nulla patior ratione hoc opus praecipuum & incomparabile destrui: ne tamen paternae salutis videar esse contrarius, adferantur duo clibani, & accensi ante ianuam cubiculi praeparantur, ut ubi dissipatum ab eis fuerit, & patris mei non receperit sanitatem, ambo in singulos clibanos demergantur. Audiens haec pater, prohibebat fieri: sancti vero non solum non metuebant intentatum exitum, verumetiam praeparari clibanos constanter hortabantur. Deinde accesserunt ad vniuersa idola crystallina & vitrea, & omne illud opus affabre elaboratum confecerunt.

Præfectus & animo & corpore fit sanus. Credit etiam Tiburtius eius.

Atque ecce repente inter frangendum apparuit ante oculos Chromatij iuuenis, cuius facies flammæ radiabat ad speciem, & dixit ei: Misit me Dominus Iesus Christus, in quem credidisti, ut omnium membrorum tuorum recipias sanitatem. Ad hanc vocem sanctissimus redditus, coepit currere post iuuenem, ut eius pedes oscularetur. At ille dixit ei: Vide ne contingas me, quia nondum baptismatis sanctificatio te a sordibus abluit idolorum. Videns haec Tiburtius, aduoluit pedibus sancti Polycarpi. Ipse autem Chromatius stringebat pedes sancti Sebastiani, & ambo vna voce clamabant: Vnus verus Deus Dominus Iesus Christus, omnipotens Dei vnigenitus filius, quem praedicatis boni ministri eius. Tunc beatus Sebastianus dixit Chromatio: Sicut ipse nosti, principatum primae cohortis ago: sed vtrum sit militia hominis, nec scire velle iam olim dececeat.

Ad hoc tantum sub chlamyde latere volui, ut nutantium animos erigerem, & vacillantes confirmarem, ne poenarum doloribus cederent, quos fides fecerat Christi bellatores. Tu autem amplissima potestatis apicem tenens, non potes te ipsum vel a spectaculis subducere, vel a iudicandis negocijs absentare. Simulans igitur agnitum, postula tibi successorem, ut liber a mundi occupationibus, possis futurae vitae rudimenta suscipere, & secunda natiuitate regeneratus, aeterni parentis proles effici. Eodem itaque die misit ad amicos suos in palatio positos, per quos testimonialia scripta recipiens, tyrocinium diuinæ militiae, antequam baptizaretur, suscepit. Quid hic ego commemorem, quam plenissimae fidei fuerit, quamque acri ingenio contra infidelium assertiones confiteretur. In ipso sane initio, prius quam sacrosancti fontis vnda esset perfusus, mentis eius fides euidenter enituit.

Interrogatus enim si crederet, respondit, Credo. Item interrogatus, vtrum renunciarer omnibus idolis, respondit: Abrenuncio. Rursus sacerdote interrogante, num renunciarer peccatis omnibus, ille ait: Istuc primum inquirere debuisti, antequam has aulæ regis caloribus intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, ut prius omnibus ignoscere, in quos commoto fui animo, ut debitoribus meis Chirographa restituerem, & si cui quicquam vi abstuli, integrè reddendum curem. Tum quoque duæ mihi post uxoris obitum concubinae fuere, quas dorabo & maritis tradam, & omni seruitutis ne expeidas, ingenuas efficiam, atque ita tum priuatim, tum publicè actuum meorum nodos dissoluam, sicque demum promittam me renunciaturum cunctis diaboli peccatis, & mundi voluptatibus. Dicit ei Polycarpus presbyter: Beatorem te caelestis vnda perfundet, quum ea, quae arbitrato tuo te dicis esse facturum, tota festinatione compleueris. Nam & Quadragesimæ tempus ideo baptizandis iniungitur, ut omnibus illis diebus discant renunciatores se esse omnibus artibus inimici, mundi que commercijs hi, qui verissime volunt effici Christiani. Tunc Tiburtius iuuenis sapientissimus dixit: Pater, si tu tibi abdicandis negocijs tempus flagitas, ego qui adhuc suscepturus eram negocia fori, soli suscipiendorum voluntati renuncio: & qui futurus eram aduocatus ad agendas causas mortalium, amplectar Christianismum ad exercendas angelicas actiones, cum vnus esse expero ex eorum numero, qui aeternam percipiunt vitam, & efficiuntur causidici sanctitatis. Tum complexus est eum beatus Sebastianus, cumque eum baptizasset sanctus Polycarpus, ipse pater susceptionis vel susceptoris eius est factus.

Quadragesimæ tempus.

Præfectus cum 1400. seruis baptizatur.

Sua persecutio.

Igitur dum pauci admodum transacti essent dies, omnibus a Chromatio mundi negocijs ritè abrenunciatis, suscepit etiam ipse sancti baptismatis nouitatem, & cum eo de familia eius promiscui sexus mille quadringenti serui, quos omnes manumittens, donis egregijs instruxit, dicens eos, qui Deum incipiunt habere patrem, seruos hominum esse non debere. Erat id temporis Papa vrbis Romæ Caius nomine, vir magnæ prudentiae & eximiae virtutis. Imperantibus autem Carino & Diocletiano, primò remissior fuit in Christianos persecutio, quod Carinus haberet quosdam in amicitia, quos huius confessionis titulus decorabat. Porro occiso Carino ad Margum, consilium Maximo & Aquilino tam immanis orta est persecutio, ut nulli quicquam vel vendere vel emere liceret, nisi paruis quibusdam statuis, positus eo in loco, ubi emendi gratia conuentum esset, thura incenderet. Tum etiam circa insulas, vicos & aquas positus qui idolis libassent. Itaque ex sancti Caii pontificis consilio, Chromatius vir illiusimissimus Christianos omnes in domum suam recepit, cunctosque ita fouit, ut nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta persecutionis extiterat vis, ut opinio Christianæ religionis ab eo susceptæ celsitiam non posset, meruit ex sacro rescripto Chromatius, ut medelæ gratia in Campano litore, ubi lati cespitis erat dominus, demoreretur. Fecitque copiam Christianis omnibus, cum ipso ire volentibus, eò commigrandi ad persecutionis rabiem declinandam. Tum vero orta est pia contentio inter sanctos Polycarpum & Sebastianum, quis in vrbe remaneret, & quis ireretur cum Chromatio, qui tam multos ad se receperat Christianos, quibus ita alitercantibus, venerabilis Papa Caius dixit: Dum ambo coronam passionis appetitis, populum Domini solatio destituitis. Vnde mihi videtur, ut tu frater Polycarpe, qui & sacerdotij rectum tramitem tenes, & scientiæ Dei repletus es donis, proficiscaris simul ad

IANVARIVS.

confortandas credentium mentes, & animos dubios confirmandos. Quibus ille auditis, acquieuit, & blandum Papæ imperium æquanimiter tulit. Venit itaq; dies Dominica, in qua Caius pontifex agens quæ Dei sunt intra domum Chromatij, omnibus aggregatis, cunctos hac voce alloquitur: Dominus noster Iesus Christus præscius fragilitatis humanæ, duos credentibus in se gradus constituit, confessionis scilicet, & martyrij: ut qui martyrij pondus se non posse ferre verentur, confessionis gratiam teneant, & concedentes laudem bellaturis Christi militibus, ac pro eius nomine pugnantibus, illorum solliciti curam gerant. Pergant itaque qui volunt, vnâ cum filiis nostris Chromatio & Tiburtio, & mecum in hac vrbe qui voluerint, remaneant. Non enim nos terrarum spatia diuidunt, quos Christi gratia nescit: nec absentiam vestrâ sentiunt oculi nostri, quia interioris hominis vos intuemur adspectu. Hęc & his similia dicente Papa Caio, exclamauit Tiburtius voce magna, dicens: Obsecro te pater, & episcoporum episcopo, nē me patiaris terga persequentibus dare. Mihi enim valdē iucundum est & optabile, pro vero Deo milliēs, si possum, occidi: tantum ut illius vitæ dignitatem apprehendam, quam nullus mihi successor eripiat, & cui nulla tempora finem imponant. Tunc sanctus Caius, congaudens fidei eius, lachrymas fundebat, orabatq; ut omnes qui cum ipso remansissent, certaminis victores existerent, triumphum martyrij assecuti.

Remanserunt autem cum venerabili Papa, Marcellianus & Marcus, & pater eorum, vir clarissimus, Tranquillinus, itemque beatus Sebastianus, & iuuenis corpore pulcherrimus, sed pulchrior mente sanctus Tiburtius: tum quoque Nicostrius protoscrinarius, cum fratre suo Castorio & coniuge Zoë, & Claudius etiam cum fratre suo Victorino & filio Symphoriano, qui fuit ab hydropis morbo liberatus. Hi soli, reliquis omnibus cum Chromatio proficiscētibz, in vrbe cum Caio pontifice remanserunt: qui Marcum & Marcellianum diaconij honore sanctificauit, Tranquillinum verò patrem eorum fecit presbyterum, & beatum Sebastianum, qui ad multorum profectum sub specie militiæ latebat, Ecclesiæ defensorē constituit: ceteros verò, subdiaconos fecit. Sed quia rursus nullus inueniri poterat locus ad latebram cōfouendam, morabantur omnes apud Castulum quendam Christianum, zetarium palatii, qui eiusdem palatii altissimo loco commanebat. Ea verò mansio idcirco idonea visa est, quod & Castulus ipse cum omnibus suis Christianissimus esset, & lex de sacrificijs lata cum vbiq; suo seruiore sequebatur, in illos, qui palatio adhegebant, quia nec suspicio de illis esse poterat, minimè executioni dabatur. Morabantur ergo hi omnes, ut diximus, cum sancto Papa Caio apud Castulum, & diu noctuq; gemitibus, fletibus, ieiunijs & orationibus occupati, orabant Dominum, ut digni haberentur tolerantia cōfessionis eius, & in numerū sanctorum martyrum admitti mererentur. Ascendebant autem ad eos occultè religiosi viri & scēminæ, quippe qui à sanctis diuersas sanitarum gratias impetrarent. Nam & cecorum oculi illuminabantur eorum precibus, & salus reddebatur ægrotis, & de obsessis corporibus demones pellebantur.

Interea dum hæc agerentur, transiens beatus Tiburtius, occurrit homini, qui de alto lapsus fuerat, & caput membraque omnia ita quassauerat, ut parentes eius non nisi de sepultura illius cogitarent: quibus ille flentibus dixit: Permittite me verbo vno illum alloqui: forsitan recuperabit sanitatem. Cumque omnes dedissent spatium, accessit iuxta eum, & dicta tractum oratione Dominica & symbolo super vulnera eius, adeo solidata sunt ossa eius, caputque & viscera omnia, adeoque factus est incolumis, quasi nihil mali passus esset. Hoc facto, coepit abire Tiburtius. Tenebant autem illum parentes eius, dicentes: Veni, & habere eum seruum, & omnia bona nostra tibi trademus cum eo, quandoquidem cum esset nobis vnicus, tu cum nobis ex mortuo viuum reddidisti. Quibus beatus Tiburtius respondit: Si ea quæ vobis dixero, feceritis, magni pendam mercedem sanitatis huius. Dicunt ei illi: Nos ipsos si seruos habere voles, contradicere non valebimus: immò verò optamus etiam, si ipse dignum indicaueris. Tunc apprehensa illorum manu, duxit eos seorsum à turba, & indicauit eis virtutem nominis Christi: vidensque animos eorum firmos in timore Dei, perduxit eos ad Caium pontificem, dicens ei: Venerabilis papa ac diuinæ legis antistes, ecce quos per me hodie Christus lucratus est, in quibus fides mea velut arbutula nouella primum prorupit in fructum. Tunc sanctus Caius baptizauit iuuenem cum parentibus eius, gratias Deo referentem.

Verum

DE S. SEBASTIANO &c. MARTYRIBVS.

465

Verum quia prolixi nimis operis est prosequi ea omnia, quæ per illos Christus fecit, alijs omnis, quomodo singuli ad palmam martyrij peruenierint, explicemus. Itaque beatissima Zoë cum in Apostolorum natali ad confessionem sancti Petri Apostoli oraret, ab insidiantibus paganis arctata, ducitur ad patronum regionis Naumachiae, & compellitur Martis parua statua, quæ illic erat, thura incendere. Cui illa respondit: Mulier, si ille impudicissimæ Veneri potuit pudorem eripere, mihi certè, trophæum fidei in fronte gestanti, non poterit praualeere. Non enim ego contra eum luctor meis viribus: sed Domini mei IESV Christi freta virtute, & vos & illum pariter contemno. Tunc patronus regionis misit eam in custodiam obscurissimam, fecitque ut diebus quinque nec lumen videret, nec cibum potumque caperet: intentabat quoque illi minas famis & cecitatis, nisi dijs libaturam se promitteret. At qui eam clausam tenebant, vocem illius audiebant, Deum interim laudantis & benedictis. Cum autem sex transissent dies, suggererunt de ea Prefecto sequenti: qui iussit eam à collo & capillis in arbore excelsa suspendi, & sub ea fumum è sterquilinio excitari. Statim ergo ut suspensa est, in confessione Domini emisit spiritum. Illi autem tollentes corpus eius, grandi alligatum saxo in Tiberim demerserunt, dicētes, nē Christiani corpus eius tollant, & faciant eam sibi deam.

Eius igitur celebrato martyrio, apparuit illa in somnis beato Sebastiano, indicans ei suum pro Christo susceptum martyrium. Quod cum Sebastianus alijs narrasset, in has Tranquillinus voces prorupit: Fœminæ nos ad coronam præcedit: ut quid viuimus? Et octaua Apostolorum die ad beati Pauli confessionem accedens, sensit etiam ipse paganorum insidias, & à populo lapidibus obrutus, mortuus est, & corpus eius in Tiberim iactatum est.

Nicostrius quoque & Castorius vnâ cum Claudio & Victorino & Symphoriano, cum corpora sanctorum per ripas Tiberis quærunt, tenti sunt, & ad Urbis Præfectum Fabianum perducti: qui eos hortabatur ut sacrificarent, diebusq; decem minis & blanditijs cum illis agens, nihil prorsus mouere eos potuit. Suggestit igitur de illis Imperatoribus, qui iusserunt eos tertio torqueri: cumque nulla ratione tormentis cederent, lata sententia est, ut in medium mare præciperentur. Immensis itaq; constricti ponderibus, pelagi fluctibus dati sunt, ut in loco mundo inter aquas coronam martyrij reportarent. Atq; ita fidelibus infideles insidiabatur, & iniquo furore eos persequebantur, adeo ut nec videre æquo eos possent animo, nec eorum ferre nomen.

Interea sancto Caio episcopo Torquatus quidam se simulata fide sociauit, dicens se esse Christianum. Erat autem apostata, & homo fraudulentus in omni sermone, & calidus in omni commisso. Quid multa? Cum à beato Tiburtio viro nobili, erudito & sancto frequenter argueretur, quod capillos super apicem frontis, tonsoris arte componeret, quod assidue commessaretur, & ludendo pranderet, quod scēminarum adpectu detereffet per uigil hymnos Deo noctu dicentibus: cum propter hæc inquam, à beato Tiburtio acrius obiurgaretur, se eius monita simulat libenter accipere, egitque arte, ut quoque sanctum Tiburtium infideles comprehenderent, in qua comprehensione se ducti fuere, Fabianus præfectus dixit ad eum, qui se arte tradiderat: Quis diceris? At ille respondit, Torquatus. Fabianus ait: Quid profiteris? Torquatus dixit: Christianus sum. Fabianus ait: An ignoras iussisse inuidiosissimos principes, ut qui sacrificare nolint, diuersis supplicijs macerentur? Torquatus ait: Hic magister meus est, & ipse me semper docuit, quod eum videro facere, me quoque facere necesse est. Fabianus ait: Tiburtius ait: Audisti quid Torquatus asserat? Quid ad hæc respondit? Torquatus ait: Diu est, quod Torquatus se Christianum esse mentitur. Virtus enim ipsa sancti nominis grauitate fert & molestè, suum nomen à non suis amatoribus usurpare. Reuera enim, vir illustrissime, hoc Christianum nomen diuinæ virtutis est, sectantes scilicet Christi, qui verè philosophati sunt, qui ad obterendas libidines fortiter dimicauerunt. Credisne vir illustrissime, hunc esse Christianum, qui in sui lenocinio moriendo capitis simbrias admittit, qui tonsorem diligit, qui scapulis molliter gestit, qui fluxum gressum improbo nisu distendit, qui neglectis viris, fœminas curiosius intueretur?

Nun-

Papa, episcoporum episcopus.

Aliquot martyres Romæ permanent.

Alij abeunt.

Vide excerptia futurorum martyrum.

Tiburtij insignem raculum.

Zoë orat ad confessionem S. Petri.

Dirigitur cruciat.

Migrat ad Dominum.

Tranquillinus excedit.

Alij s. torquentur.

Torquatus, homo fraudulentus.

Vide fraudem apostatæ.

Nunquam tales pestes Christus dignatus est habere seruos suos. Verum quando hic se imitaturum me asseruit, iam tu ipse coram eum probabis esse mentitum. Nam qualis semper fuerit, nunc euidenter ostendit. Fabianus dixit: Consultius feceris, si salutem tuam prospiciens, principum decreta non spernas. Tiburtius ait: Ego vero salutem meam melius non consulo, quam ut deos deasque contemnens, unum Dominum Iesum Christum Deum meum esse confitear. Torquatus dixit: Non solum ipse Christianus crudelis est, verum etiam decipit alios, persuadens & docens deos omnes esse demones: ipse autem cum socijs suis, cum quibus magicas artes exercet, diu noctuque incantationibus occupatur. Tiburtius dixit: Falsus testis non erit impunitus. Hic, quem vides, vir illustrissime, malitiae suae curis exestans, nullam aliam ob causam Christianis se adiunxit, nisi ut nobis Christianum se fingeret, & alijs fidelissimum mentiretur. At ego reprehendebam in eo Cyclopeam edacitatem, emergentem & vino putorem, & sepultam diuini nominis sanctitatem. Ebrius patiebatur sitim & esuriem vomens: nec ut Christianus, sed ut Antonianus quondam ille conuiuator, edebat, potabat, vomebat: & nunc Christianos arguit, Christianosque accusat, & in eos mitem iudicem incitans, gladium nolenti porrigit, utque demonibus ceruices inclinemus, hortatur.

Videmus votum tuum, videmus cruenta consilia, & scelerata arte verborum consilia tui pectoris venena intuemur. Accingere ergo crudelissime, & utere carnificis officio. Vindica tibi ipsius iudicis vocem, applica equuleos, suspende Christianos, damna, percutere, incende: vniuersa denique supplicia adhibe. Si exilium minaris, hoc philosophantibus totus est mundus: si mortis supplicium, euadimus mundi carcerem: si ignes, maiora his incendia in cupiditatibus vincimus. Decerne quicquid libet: omnis nobis vis maioris est poena, ubi pura comes est conscientia. Fabianus dixit: Restitue te generi tuo, & hoc esto, quod natura didicuit. Nobiliter enim natus, ad eam deuolutus es fecem, ut possis & supplicium & infamiam, & mortem perpeti. Tiburtius dixit: O prudentissimum virum, & Romanis iudicem constitutum. Quia meretricem Venerem, incestum Iouem, Mercurium fallacem & Saturnum filiorum occisorem colere nolo, generi meo dedecori sum, & infamiae mihi notam inuro. & quia unum verum Deum, qui in caelis regnat, adoro & veneror, supplicij me macerandum minaris. Non abnuimus, non renitimur: non negamus Christum filium Dei ad hoc descendisse de caelo ad terras, ut a terris hominem ad caelos possit ascendere. Ideoque istas vanas effigies omnes, quas colitis sine causa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti subieci.

Tunc Fabianus iussit ante pedes eius carbonem ardentes effundi, & ait ad eum: Elige tibi unum de duobus: aut thura his carbonibus impone, aut pedibus super eos nudis incede. Tiburtius itaque faciens crucis Christi signum, constanter super eos nudis ingressus est plantis, dixitque praefecto: Depone infidelitatem, & disce quia hic solus est Deus, quem confitemur creaturis omnibus dominari. Tu vero, si potes, mitte manum in aquam calidam in nomine Iouis tui, & si potest Iupiter deus tuus, faciat te non sentire ardorem. Nam mihi quidem in nomine Domini mei Iesu Christi videtur, quod super flores roseos gradiar, quia creatura ipsa creatoris sui famulatur imperio. Fabianus dixit: Quis ignorat artem magicam vos docuisse Christum vestrum? Tiburtius ait: Obmutescite infelix, & noli auribus meis has irrogare iniurias, ut audiam te rabido ore latrantem, vel nominare sanctum & mellissimum nomen. Tunc iratus Fabianus, hanc in eum dicentem sententiam: Blasphemator deorum, & reus atrocium iniuriarum, gladio animaduertitur. Ductus est igitur in viam Lauicanam tertio ab Urbe milliario, & effundens orationem ad Dominum, vno gladii ictu caesus decessit, & in eodem loco apparente quodam Christiano sepultus est: quo in loco plurima semper beneficia praestat Christus ad laudem nominis sui usque in praesentem diem.

Post haec Torquatus egit, ut Castulus palatij zetarius, sanctorum hospes, apprehenderetur: qui tertio appensus, & tertio auditus, cum in Domini confessione perseveraret, missus est in foueam, demissaque super eum massa arenaria, etiam ipse cum palma martyrij migravit ad Christum. Tenentur deinde Marcellianus & Marcus, & ambo ad stipitem ligatis, in pedes eorum clauis acuti infixi sunt: dixitque ad eos Fabianus infamissimus iudex: Tandiu ita confixis stabitis plantis, donec dijs debitum reddatis officium. At illi ad unum confixi lignum, psallebant dicentes: Ecce quam bonum & quam iucundum, habitare fratres in unum. Ad quos Fabianus, Deponite, inquit, mentem

tiam infelices & miseri, & liberate vos a tormentis imminentibus. Cui ambo responderunt: Nunquam tam bene epulati sumus: quia modo coepimus esse fixi in amore Christi. Vtinam nos sic esse permittas, quandiu huius corporis tegimur indumento. Cumque transisset vnus dies & nox, & illi in psalmis & hymnis perseverarent, iussit ambos ubi stabant, lanceis per latera verberari, atque ita etiam ipsi cum martyrij gloria ad sidera regna migrarunt: sepultique sunt via Appia, milliario secundo ab Urbe, in loco qui vocatur Ad arenas, quia cryptae arenarum illic erant, ex quibus Urbis moenia struebantur.

Hic igitur expletis, beatus Sebastianus conuentus est: & quia, ut diximus, videbatur sub chlamyde latere, cum Christi esset dignissimus miles, suggessit de eo praefectus Diocletiano Imperatori. Eum itaque ad se vocans Diocletianus, ait illi: Ego te inter primos in palatio meo semper habui, & tu contra salutem meam in deorum iniuriam hastenus latuisti? Sebastianus dixit: Pro salute tua Christum semper colui, & pro statu orbis Romani illum, qui in caelis est, semper adoravi, considerans a lapidibus auxilium petere, infans esse & vani capitis. Tunc iratus Diocletianus, iussit eum duci in medium campum, & ligatum ibi, perinde ut signum, sagittis peti a sagittarijs. Posuerunt ergo eum milites in medio campo, & hinc inde iaculis adeo repleuerunt, ut instaret hericij ex sagittarum densitate hirsutus videretur. Existimantes autem illum mortuum, abiierunt. Tunc relicta martyris Castuli Zetarij, nomine Irene, abiit noctu, ut corpus tolleretur & sepeli- ret: & inueniens eum viuentem, per scalam excelsam adduxit eum in domum suam, ubi manebat, in palatium: ubi intra paucos dies membrorum omnium integerrimam recuperavit sanitatem. Cumque Christiani omnes ad eum conuenirent, hortabantur eum abscedere. Ille autem oratione facta descendit, & stans super gradus Heliogabali, venientibus Imperatoribus dixit: Iniquis resurrectionibus animos imperij vestri templorum pontifices obsident, suggerentes de Christianis falsa commenta, tanquam illi sint Reip. aduersarij, cum illorum orationibus Resp. in melius proficiat & crescat, non enim cessant pro imperio vestro & pro salute Romani exercitus orare. Cum haec & id genus alia diceret, Diocletianus ait: Tu ne es Sebastianus, quem nos dudum sagittis iusseramus interfici? Sebastianus dixit: Ad hoc me Dominus meus Iesus Christus resuscitare dignatus est, ut conueniam & contestor vos coram omni populo, iniusto iudicio persecutionem vestram in Christi famulos ebullire. Tunc iussit eum in hippodromum palatij duci, & tandiu fustibus caedi, donec exhalaret spiritum. Tulerunt autem corpus eius noctu, & in cloacam maximam miserunt, dicentes, Ne forte Christiani eum sibi martyrem faciant. Porro beatus Sebastianus apparuit in somnis matronae religiosae, Lucinae nomine, dicens ei: In cloaca illa, quae est iuxta Circum, quare, & ibi inuenies corpus meum pendens in vincto: quod cum leuaueris, perduces ad Catacumbas, & sepelies me in initio cryptae iuxta vestigia apostolorum. Itaque beata Lucina cum seruis suis media nocte abiit, & eleuans corpus eius, posuit in silentio suo: perductumque ad locum, ubi ille imperauerat, cum omni diligentia sepeliuit, perque dies triginta a sancto loco illo non recessit. Post aliquot autem annos, pace Ecclesiae reddita, domum suam mutauit in ecclesiam, omnes opes suas pro Christianorum consolatione illi derelinquens, & ecclesiam earum heredem instituens in Christo, qui viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

VITA S. MAVRI EPISCOPI CAESENATIS,
Authore D. Petro Damiani, Episcopo Ostiensi.

P R A E F A T I O.

Vpientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri de beato Mauro Pontifice, sic auditorum desiderio satisfacere cupimus, ut iuxta digestae relationis modum, veritati per omnia consulamus. Contemnendus quippe pincerna est, qui dum vini copiam iactat, fecem quoque puniendam temeritate propinat. Improbis opipator est, qui tanta ambitione alijs conuiuium praeparat, ut in semetipsum estuantis famis incendiū seuire permittat. Temerarius nihilominus narrator est, qui dum laudum praconijs alios extollere nititur, ipse mergi in falsitatis barathrum non vere-

*Alij habent, Ardeatina.

Sebastiani insigne martyrij.

Sagittis co- sectus san- tur diuinis tibus.

Fustibus co- sus reddit spiritum.

Prou. 19.

Egregia Tiburtij constantia.

Tiburtius ille calceat pedibus prunas.

Capite trucidatur.

Castuli martyrij.

Item Marci & Marcelliani.

Psal. 132.

1. Cor. 13.

Falsus Dei
testis, lau-
dator eius
mendax.
Psal. 5.

Ierem. 9.

2. Mach. 2.

IANVAR. 20.
Caesenna
sub dirione
Romanae
Ecclesiae.

S. Maurus
Caesenna p-
ficiat Ep-
scopus.

Galat. 2.

In quodā
nimium de-
ditos exter-
nis occupa-
tionibus.

veretur. Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si ad deferenda laudis eius insignia, falsitatis argumenta componant. Qui nimirum si egregij prædicatoris verba diligenter at- tenderent, talia non sentirent. Ait enim Corinthijs: Si autem Christus non resurrexit, inanis ergo est prædicationis nostra, vana est fides vestra. Inuenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit. Secundum hæc ergo Apostolica verba falsus testis DEI merito dicitur, qui indifferetè cum cupiens laudare, mentitur: & aduersus Deum proculdubio perhibet testimonium, quisquis in eius laude peruersa molitur arte commentum. Pro- pheta quoque terribiliter intonat, dicens: Odisti omnes qui operantur iniquitatem, per- des eos qui loquuntur mendacium: nimirum manifestè declarans, quia sicut leuius est odire, quam perdere: ita etiam tolerabilius est, iniquitatē ex infirmitate perficere, quam ex studio mendacia fabricare. Hinc est quod per Ieremiam de mendacibus dicitur: Do- cuerunt linguas suas loqui mendacium: ut iniquè agerent, laborauerunt. Qui enim sim- plicem veritatem vltro oblatam præferre poterant, satagunt ut mendacia cum labore confingant. Hic si quis nos longæ præfationis fortè redarguat, atque id, quod in Ma- chabæorum libro scriptum est, austerus censor opponat, Stultum est, inquit, ante lu- storiam profuere, in ipsa autē historia succingi: Hanc reddimus rationem, quia ubi ma- teriæ abundantia suppetit, ipsa styli prolixitas prohibet in talibus immorari. Hic autem, ubi de beati viri virtutibus pauca quæ scribi debeant, præstō sunt, vtilius arbitramur ad ædificationem audientium, ad quam omnis ecclesiastica intēdit scriptura, in procemio contra mendacium scribere, quam pro narrationis inopia ipsam historiam mendacio- rum sinibus protelare. Igitur quæ de vita vel miraculis beati Mauri ad nostram notiti- am peruenire potuerunt, secundum quod iuxta quorundā monachorum non omnino contemptibilem, conijcere narrationē potuimus, fidelibus Christi fideliter intimamus.

HISTORIA.

O itaq; tempore, cum adhuc Romana Ecclesia spatioſius multo iura protenderet, & inter cetera Caesennate etiam oppidum possideret, contigit ut eadem Caesenna suo pri- uaretur Episcopo. Cumq; Romanus Pontifex cerneret ne- potem suum, beatum videlicet Maurum, virtutum gradi- bus ad alta conscendere, & in sanctæ conuersationis studio non segniter vigilare, congruum duxit, ut talem virum ad sacerdotalis officij apicem promoueret, quatenus lucerna spiritus sancti non sub modio deliteſceret, sed super candela- brum posita, omnes qui in domo Dei sunt, sacre doctrinæ radijs illustraret. Quid perplura? Tandem beatus Maurus Caesennatis ecclesiæ cathedram, diuina prouidentia disponēte, suscepit. Idcirco autem vel Regis qui tunc imperabat, aut ipsius Apostolici pſulis hic interponere nomina præ- terminimus, quia cum ipsis, qui nobis reliqua dictant, hæc pariter ignoramus. Eorū nan- que vocabula in antiquis quidem codicibus se vidisse commemorant, sed cum elutas ante hæc flammis fuisset exusta, monumenta quoque perhibent simul fuisse consumpta. Cum igitur vir Dei Maurus tam arduæ curæ sibi conspexisset onus impositum, sicut de B. Paulo legitur, nequaquam acquieuit carni & sanguini, sed cepit se in diuinis obse- quijs tanto vigilantiorē reddere, quanto sibi nouerat & tot subditorū custodiam im- minere. Perpendens namq; quia ars est artium, regimen animarū: congruum iudicabat, nec interiorū curam, exteriorū occupatione minnere, nec rursus exteriorū prouiden- tiam, interiorū sollicitudine funditus declinare, nè videlicet aut exterioribus deditus, ab intimis omnino corrueret, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debebat proxi- mis, negligentius exhiberet.

Sepè namq; nonnulli velut obliti, quod fratribus animarum causā prælati sunt, tanto cordis annisu secularibus curis inseruiunt, quod has, cum adsunt, se agere exultant: ad has etiam cum desunt, turbulentis cogitationū æstibus anhelant. Cumq; ab his, cessan- te forsitan opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Voluptatem namq; decernunt, si actionibus deprimantur: laborem putant, si in terrenis negocijs non laborant. At contra nonnulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibi vacare ad spiri-

spiritualia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare cor- poralia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minimè occurrunt. Quorum nimirum prædicationis plerunquē despicitur: quia dum delinquentium facta corripiunt, sed tamen eis necessaria præsentis vitæ non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo non penetrat, si hunc apud eius animum ma- nus misericordiæ non commendat. Tunc aut verbi semen facillè germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Hæc aut idcirco de diuersis pastorum mo- ribus loquimur, ut, quam prudens, quam moderata in B. Mauro fuerit discretio, demon- strems. Qui nimirum dum neque contemplatiuæ vitæ ocium sectando, actiuā omnino deseruit, neq; per actiuæ latitudinem liberè discurrendo, à contemplatione recessit, ut ita dixerim, per auream viam celestis regni celsitudinem penetrauit.

Denique dum in Episcopo suo degeret, & commissam sibi ecclesiam strenuè guber- naret, cepit talem locum sollicita mētis indagatione perquirere, ubi ad tempus & à se- cularium turba secedere, & soli Deo posset specialius adherere: Domini sui non segnis imitator, qui per diē in vrbibus prædicabat, noctū verò, in monte orationibus insisteret. Dumq; in diēs huius anxietatis magis ac magis cura succresceret, tandem adiecit ocu- lum ad breuē quoddā promotorium, quatuor ferè stadijs ab exigua vrbe semotū. Vo- cabatur autē saltus Spatiani, locus scilicet nec præruptis cacuminibus sublimis ad alra portæ, nec omnino depressus in ima, ad arualem videbatur planitiem coequatus. Sed ita erat congruo tenore in quodam meditullio constitutus, ut & super se positus liberā visendæ totius penè diocesis facultatē tribueret, se autem ascendentes nequaquam ex- cellentior decliuis processibus fatigaret. Erat enim mons ille nemorosa diuersarum ar- borum densitate vestitus. Hic itaque mons beati viri ad spectibus placuit, ac si montem Olineti adiacere vrbi Hierusalem cerneret, atque hunc Psalmum non immerito cum Propheta concinere potuisset: Memor, inquit, ero tui Domine de terra Iordanis, & Hermonij à monte modico: quem videlicet montem prius à Romano Pontifice, sub cuius iure detinebatur, petijt: deinde cellulam sibi illic cum exigua ecclesia fabricauit, ubi quadragesimali tempore perseuerans, ieiunijs & orationibus operam dabat. Et si quando de ecclesiasticis negocijs furari poterat, ad eandem cellulam velut ad dulcium epularum conuiuium recurrebat. Illic denique fluentum diuinæ contemplationis aui- dis mentis suæ faucibus hauriebat, vnde postmodum arentia proximorum pectora san- ctæ prædicationis poculo recreabat. Illo planè loco quasi pro balneo utebatur: ibi enim curabat abluere, si quam ex secularium hominū colloctione aut verbi aut cogi- tationis maculam contraxisset, & puluerem mundanæ conuersationis, sine quo hæc hu- mane mortalitatis via non carpitur, crebris illic lachrymarum fontibus expiabat. Ille quoque eius sepultura meruit insigniri. Nam corpus eius in saxea arca reconditū, iuxta par- tem basilicam, quam ipse construxerat, est collocatum.

Hæc igitur sunt, quæ de vita beati viri ad nostram potuerunt peruenire notitiā, non quod sunt à nostris relatoribus visa, sed succedentium generationum celebri memoria diuulgata. Quidam autem antiquus admodum senex, & corpore marcescente iam tre- mulus, nostris nuper temporibus extitit, qui se vidisse huius beati Mauri nepotem, Con- de vita beati Mauri ea, quæ nobis audire contigit, stylo corrente digessimus, nunc qua- liter omnipotens Deus ad gloriam sui nominis eius merita reuelauerit, breuiter expli- cemus. Est autem nunc celebre monasterium in prædicto monte, in quo vir Dei orare consueuerat, ad honorem beatæ Dei genitricis & virginis cōstitutum, ubi mons Mau- rici antiqua populi consuetudine dicitur, quia locus ille non immerito sancti viri vo- cabulo decoratur.

Cum igitur arca illa, ubi beati viri corpusculum claudebatur, iuxta præfatam eccle- siam, terræ vndique crescente congerie, deliteſceret, & vix saxi ipsius summitas solote- nus eminere, contigit ut homo quidam cum litanijs adueniens, soluta caligæ ligula, re- penè illic pedem poneret, & nil tale existimans, securè ligaret. Vincito igitur talo, cum iam velleret abscedere, pedem nullo modo potuit amouere. Cumque diu conareretur, & cum omnia tentans, huc illucque se verteret, pes nihilominus stabat immotus, & velut qui- budā clauis saxo tenebatur affixus. Stabat miser ignoti criminis reus, & qui sibi cor- rigiam

Magna B.
Mauri mo-
deratio.

Luc. 21.

Construit
sibi cellulā
& adiculā
in colle.

In ea con-
ditū est cor-
pus eius.

Mds Maus

Vide mira-
& culum.

rigiam ligare voluerat, semetipsum potius saxo ligasse dolebat. Volebat stare, sed vna innixus planta, non poterat. Optabat iacere, sed à suo pede corruere non valebat. Tandem repentino populi aduentante concursu, alij malleis, alij securibus gestientes, partem lapidis præciderunt, & post multa vix hominem de saxo exculpere potuerunt. Mox lætantis turbæ clamor exoritur, mira Dei virtus attollitur, & beati Mauri tumulus dignus reuerentia indicatur.

Item prædicti cœnobij monachus, Tenzo videlicet nomine, grandæus iam & ipsa canitie venerandus, cuius hoc relatione didicimus, aliud miraculum retulit, quod nequaquam silentio præterimus. Aliquando ipse prædictus frater acerrima vi febri vagebatur. Cumq; nulla medicinali cura, nullo prorsus humano studio ad incolumitatis statum redire potuisset, cuida suæ materteræ, religiosæ videlicet sanctimoniali, nocturno silentio beatus Maurus apparuit, eiq; dixit: Si vis, inquit, nepotē tuum ex ea, quam patitur, ægitudine conualescere, denūcia ei, vt super sepulturam meam signum sanctæ crucis insigat, omniq; anno solennitatē mihi celebrare deuocet. Cumq; ille beati viri oraculum, quod sanctimoniali referente cognouit, gratanter implevit, mox ferreā crucem super tumulū fixit, deinde commotis visceribus præcipitater euomuit, atq; ita protinus omnē ignei languoris molestiā velut ipso vomitu egerente proiecit. Iamq; pristina sanitati integritate restitutus, dignas Saluatori Deo gratias retulit, & B. Mauri miraculum, quod in se expertus fuerat, ad gloriā nominis Dei multis indicare curauit. Iam igitur celebri vtriusq; signi fama volitante per populū, cœperunt multi ad sacras beati viri reliquias deuotē concurrere, pijsq; eius meritis suas animas attentiū commendare. Nonnulli etiā diuersis valetudinū incommoditatibus laborantes, dum vel detrita sepulchralis marmoris limaturā biberent, vel beati confessoris misericordiā fuis tātummodō precibus implorarent, sani & incolumes ad propria sunt reuersi, quocunq; fuissent vinculo ægitudinis obligati. Videres miserabilium languidorum soluta cadauera alieno prius adminiculo sustentante deferri, qui mox cum magna exultatione atque tripudio remebant, salutē pristina reparati.

Cumq; tot miraculis coruscantibus magis ac magis præclara B. Mauri fama crebresceret, & virtutes, quas per eum Dominus ostēdebat, nō solum cōtigua quæque, sed & remotiora locorū spatia personarēt, tandem conuocatis Episcopis vicinarum urbium, multisq; populorū turbis vndiq; cōfluentibus, certatim arca illa, in qua beati viri patrocina reconditur, effoditur, & terebrato pariete ecclesie, inter absidā & altare cum hymnis & laudibus summa diligentia collocatur. Processu verò temporis eadem basilica maior facta est, atq; vt in præsentiarū cernitur, festiuus decorata, vbi ad declaranda beati confessoris merita, multa sunt vsq; in præsentē diem, Domino operante, miracula. Ex quibus nos pauca perstringimus, quæ nimirū hi, qui nobis referunt, se vidisse testantur. Papa Gerbertus iuxta Cæsennā castra metatus erat, eiusq; oppidū circumfusi exercitus obfidione vallabat. Tunc temporis ad B. Mauri tumulum delatus est quidā rusticus, gemina morborū passione depressus, cōtractus videlicet ac cæcus: sed postquam esset oratū, & lux amissa ad oculos redijt, & rigida membra fugatus languor absoluit. Protinus vidēs se homo sanitati tam mirabiliter redditū, vtpotē quas valebat gratias agens, beato se in eius seruum perpetuo iure cōtradidit, māsūrumq; se in eius obsequio, donēc adiuuaret, deu otauit. Qui perceptē salutis munere penē per decennium fruens, postmodū in fragilitati carnis enerviter cessit, vxoremq; sibi non fausto coniugio copulauit. Mox enim vt luxuriandi voluptate potitus est, oculorum lumen funditus perdidit, & quā diū vixit, in eadem cæcitate permansit. Et certē dignum fuerat, vt quia iuri B. Mauri, cui se mancipauerat, libidinis iugo turpiter colla supposuit, dono, quo ab vno Domino fuerat ditatus, amitteret, & qui interiores spontē inciderat, inuitus exteriores tenebras incurrisset.

Alio quoq; tempore demoniaca quædā ad altare beati viri deducta est, quā tanto perfister spiritus furore repleuerat, vt eam sibi quasi organū faciens, multa per os eius sacrilega insania proferret, diras voces emitteret, & velut canis rabida crebris nauatibus elatraret. Triduo aut postquam illuc perducta est, vehemēti quodā impetu sanguinem vomuit, & ita malignū spiritū, à quo tenebatur, eiectit. Alia quædā mulier necessitati rei familiaris plusq; deberet, intenta, in festiuitate S. Zophili triticum purgare non timuit: sed dum beato Cōfessori digni honoris reuerentiā nō exhibuit, digna animaduersionis

Sanatur contractus, idemq; cæcus.
Vide vtrū nem in votis fragum.
Videtur deesse, tñe subtrahēs, aut aliquid simile.
Liberatur demoniaca

uersionis sententiam non euasit. Nam ilicō diuino percussa iudicio, brachijs attrahis obriguit, & eodem modo ac si capistrum adhuc ventilare videretur, tremere infeliciter cœpit. Hæc itaq; ante B. Mauri altare deducitur, & in prædicta solennitate nunquā se vterius quippiā tale facturam instantissimē pollicetur. Mox largissima omnipotentis Dei misericordia elemēter adfuit, & stupida mulieris brachia ad libertatem proprij vigoris pleniter reformauit. Rursus alia mulier profluuiū sanguinis patiebatur: quæ cum insanabili plaga iugiter vexaretur, & hæc atq; illa tenrans, nullū salutis potuisset inuenire remedium, tandē in extremis angustijs cōstituta, reperit necessitas ipsa cōsiliū. Nitido itaq; iuxta possibilitatem suam linteo B. Mauri mausoleum cooperuit, & ita diuini liberata, omnem prorsus molestiā luridi languoris euasit. Enimuerō cūm Apotolus dicat, fide mundans corda eorum, quia mundo corde, vtpotē, plena fide beati viri tumulum tetigit, dignē promeruit à profluentis sanguinis immunditia liberari.

Item alia mulier ita erat violentissimi languoris immanitate cōtorta, vt soluto natura ordine, ora teneret post se, ceruicē faceret ante se. Quæ similiter super B. Mauri memoria linteum posuit, & protinus sanitate recepta, quibusq; membris ius suum natura restituit, & ad tenendum vigorem propriū arteriarū organa temperauit. Alia quoque mulier, amisso lumine, de Aquitaniæ sinibus deducta est, quæ Gallicæ animositatis genium seruans, & ex more patriæ verba violenter infringēs, obstinatissimē testabatur, quod nunquā indē recederet, nisi per B. Mauri merita lumen, quod amiserat, recepisset. Sicq; magno fidei seruire succensa, breue tuguriolum iuxta ecclesiæ parietē compilaui, vt quodammodo potius habitaculum, quā præparare videretur hospitium. Cumq; per octo dies instantissimē fuisset oratum, lumen quod quærebat, diuina gratia largiente recepit, & dignas illuminatori suo Deo & Mauro eius famulo gratias retulit. Popiliensis diocesis turba ad beati Arduini limina orationis causa tendebat, cumq; per oratorium B. Mauri transitū habuissent, contigit vt quædam ex illis femina, genu Abbatius ipsius monasterij humiliter osculata, commeandi licentiam peteret: Quæ vix euitur, volutatur, & multa cōiugia aduersus eundem Abbatem inordinate euomebat. Hæc itaq; ante B. Mauri altare deducta, multo post diuinæ virtutis est imperio liberata, ita vt redeuntibus socijs, iam sibi reddita, simul cum eis sana & incolumis reuerteretur ad propria.

Hæc igitur fratres charissimi de virtutibus, quas omnipotens Dominus per beatum confessorem suum Maurū operari dignatus est, pauca per scriptimus, vt ad glorificandā diuinæ maiestatis potentiā vestre charitatis studium incitemus. Qui dum nobis ad huc in via positis miraculorum suorum dignatur exhibere virtutem, per hæc nos ad capefendam celestis patriæ inuitat & prouocat hereditatem, testante Psalmista, qui ait: Viri, inquit, operum suorum annūciauit populo suo, vt det illis hereditatem gentiū: quatenus dum ipsa sanctorū sepulchra tot miraculis radiare conspiciunt, de immensa eorum gloria qua iam cum Christo regnant, minimē dubitemus: vt despectis terrenis, illuc se noster animus iam per desiderium transferat, vbi se gaudere in perpetuum spectat: illuc se liberē spiritus dirigat, vbi imperator celi Christus cum superne curiæ senatoribus ineffabiliter regnat: Cui sit gloria & imperium cum cœterno patre & sancto spiritu per omnia secula seculorum, Amen.

VITA ET RES GESTAE S. PATRIS NOSTRI,
MAGNI ILLIVS EVTHYMII ABBATIS, AVTHORE
Cyrillo monacho. Fortassis autem tota historia à Metaphraſte paraphraſticis reddita est.

Vniſibet quidem rei exercitatio, egrē absq; exemplo & difficiliter rectē geri poteſt: multo magis autem virtutis operatio, quo eſt difficiliſſima & laborioſior, & perpetuo labore & tolerantia indiget. Idcirco multis quidem exemplis, multa autē eorum, quæ ab alijs in vita geſta ſunt, hiſtoria opus eſt ijs, qui hanc vitam aſperā ingredi conſtituerūt, quæ quidē & viam faciunt planiorem, nec ſinūt eos deſatigari, qui, quā eam ſit aſperā & ardua, reſpiciunt. In ijs enim inueniens, quibus

nam modis, monitis & præceptis, & quā deniq; ratione res eis recte succederent: quin etiam quasnam ipsi rursus consecuti sint & consequenter remunerationes, etiam si eius hebes sit & obtusus animus, etiam si ignauus & supinus: volet tamen aliquando excitari, & ad parem accendi æmulationem, & aggredi ad imitationem. Qualis quidem mihi videtur esse vita magni patris Euthymij, simul & iucundissima, & laboriosissima, & aptissima ad lætificandos & demulcendos eos, qui eam legerint, & ad rerum similium studium excitandos: adeo ut si quis eum voluerit imitari, is & viuus & mortuus fuerit clarissimus. De eius itaq; rebus incipiendū est mihi ab alto dicere, & ea narrandę sunt auribus, quā fieri potest, maximē pijs.

Valentis imperium.

Arrianismus grastratur.

Polyeucti martyris templum.

Euthymius nascitur.

Ecclesię pax.

Valentis interitus.

Arrianismus.

Regi.

Cum impius paulo ante Iulianus miserē cum imperio vitā quoq; amisisset, & deinde paulo post imperium delatum fuisset ad Valentem, bella difficilia propter acerbam Arrij communionem circumsistebant omni ex parte ecclesias: & cum cessasset paganismus, Arrianismus admodum inualecebat, & aperte laborabant ecclesię. Erat autem Melitenę, quę est vrbs Armenię ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui vitę consors erat cōiunx nomine Dionysia, ambo clari & virtute & genere. Cum esset verō sterilis & careret liberis, id ducebat non moderatum esse infortunium, neq; parua dignū sollicitudine: sed grauib; curis agitabatur, & doloribus lacerabatur: eiusq; cor & viscera propter liberorum egestatem igne quodammodo accendebantur, ut quę fructus ventris desideraret. quę quidem res est pluribus mulieribus vel maximē optada, & quę sit oculis iucundissima, & quę potest eis afferre gloriam, & efficere, ut non sit humilis & abiectus earum obrutus, neq; fiducia & libertate priuentur in maritorum oculis. Cum sic ergo se haberet, & tali premeretur calamitate, ad propinquū diuini Polyeucti martyris templum veniens cum coniuge, (eum enim acceperat voti quoque sociū, quem necessariō habuerat antea tristitia) in eo perseverarunt multis diebus in oratione. Percebat autem, ut sibi soluerentur vincula sterilitatis: & rogabant, ut fructum ex se natum viderēt. Noctū autem eis aliquando seorsum orantibus, diuina quidam appareret visio, dicens: Esote, estote bono animo. Dat enim vobis Deus filium, qui a bono & tranquillo animo, nempe euthymia, nomen accipiet, & eo dignos mores est habiturus. In illius autem ortu animi quoque tranquillitatem dat Deus suis ecclesijs.

Atq; illi quidē cum tempus signāssent visionis, propterea quod esset admirabile spectaculum, domum redierunt: & se, quod natum fuerit, Deo esse dedicaturos professi sunt. Paulo post autem vteri quoque tumor conceptum confirmabat, & Dionysie animus implebatur lætitia. Deinde cum eis natus esset puer quarto cōsulatu Gratiani, cum quidem congruenter visioni nominant Euthymium. Visionem autem res quoque est consecuta, & componi cœpit bellū aduersus Orthodoxos, & a difficili tempestate iam respirabant ecclesię, & vis illucescebat pietatis: & ad animi tranquillitatem res tristes eis cōuertebantur. Nam cum tempore Constantij ecclesias vexāssent persecutio, & tempore Iuliani Tyranni, ut iam prius diximus, & Valentis, qui fuit Imperator Orientis, minus quā quadraginta annos Arriani ingentes efflāssent spiritus aduersus pietatem, Euthymio iam nato, cui a tranquillitate nomen est impositū, composita & sedata fuerunt res omnes tristes ecclesiarum. Valens enim, cum nōdum aduenisset quintus mēsis post ortum Euthymij, exercitum ducens aduersus barbaros, qui securē vexabant & populabantur Thraciam, caesis copijs, ipse quoque eas postea luit pœnas, quas eius mercebatur impietas. Ad quendam enim vicum fugientem, qui erat circa Adrianopolim, incursiones facientes Barbari, eum turpiter capiunt, & vnā cum vicō incedunt, hic ignē, qui est ad tempus, accipientem, veluti proœmium ignis, qui est illic futurus.

Tertio autem post anno, Paulus quidem Euthymij pater ē vita excedit: Sola verō cum filio mater viduaque relicta, accedit ad fratrem Eudoxium, filium adducens: quem quidem Otteius, qui Melitenensi pręerat Ecclesię, suum fecerat confessorem: & cum ante eius genua posuisset puerum, vehementer orabat, lachrymas emittens ex oculis, & eas esse credens validum medicamentum persuasionis. Rogabat autem, ut & infantis & sui miseretur, & ad Otteium puerum adduceret, & ei pro patre dedicaret. Atq; mater quidem videt suam petitionem sibi successisse ex sententia, & puer fuit dedicatus Otteio, & per eum Deo, sicut diu ante ab Anna Samuel. Cum autē vidisset Otteius, non solum adspexit, sed etiam animi profundum simul subiit, quasdam etiam eius paulo secretiores motiones, quoad eius fieri potuit, acutissime cōiectans. Cum verō de matris sterili-

sterilitate audiisset, & de diuina apparitione, & quemadmodum opus precationis fuerat eius conceptio, & quod antequā nasceretur, parentes eum Deo dedicauerāt, fuit futuri verus propheta: & re vera, inquit, requiescet spiritus Dei super hunc puerum. Deinde cum eum baptizasset, & pilos, qui ex lege tondentur pueris, totondisset, in gradum lætorum eum cooptat. Atq; matrem quidem Dionysiam, ut quę diuinis vacaret assidue, Diaconissam ordinat suę ecclesię. cum autem puerum adoptasset, non solum ei fuit nutritor & pędagogus, sed etiam pater & mater, quod attinet ad affectionem: non eo nomine magis puero quā sibi gratificans, & talis pueri curam gerere cupiens.

Cum itaq; Euthymius sic ab ineunte ætate Deo fuisset dedicatus, & in ecclesiasticū catalogum cooptatus, statim consequenter Theodosius ille Magnus potitur imperio: & sic vno & eodē tempore, Deus admirabiliter & præter opinionem, tam ciuilibus rebus quā Ecclesię pacem conciliat: illis quidem præbens Theodosium, his verō largiens Euthymium, adeo ut in eis consequenter res quoque conuenirent nominibus. Procedente autem tempore, cum iam excessisset ex infantia, literarum magistris eum tradidit episcopus. Illi autem erant Acacius & Synodius, qui propter nobilitatem & prudentiam & moderationem clari erant in choro Lætorum, & in diuinis scripturis rectē exercitati, & neque externam neglexerant eruditionem: qui post multa propter Christum suscepta certamina, Melitenensis ecclesię administrationi seorsum & suo tempore ambo præficiuntur: quorum multarū rerum gestarum præclaris narrationibus in hoc diurnum vsque diem iucundissimē recreatur ciuitas Melitenensis, ut quę & ecclesię præfectura, & animarum curę verē cōueniant. Puer itaq; his traditus, cum vberem doctrinā sementem in animi sinus accepisset, breui fructus plurimum & supra ætatē produxit. Nam in diuinis quidem versabatur scripturis, studiosēque ac diligenter eis dabat operam. Quando autem alicuius ex viris antiquis & diuinis virtutis eos inueniebat facere mentionem, eum venabatur Euthymius studiosissimē & diligentissimē, ipsumq; eius viri statim tenebat desiderium, & ad illius similem accendebatur æmulationem. Talis est bona anima & honesti studiosa, si vel virtutis modicam acceperit occasionē, nempe id quod nouacula ad cotem, torris ad ignem, equus in campo, ut vulgō dicitur: adeo, ut omni tempore Euthymio opus adesset, cuius magno studio tenebatur: nempe ut perlegeret libros diuinarum scripturarum, & vim eorum, quę eis insunt, mandaret memoria.

Porro autem fuit etiam æmulator morum Acacij præceptoris, & eos imitabatur pro viribus: ut non solum eius doctrinā, sed etiam factorum se esse ostenderet discipulum: & quomodo sermocinanti aures, ita etiam facienti pulchrē ac studiosē oculos accommodaret: cibo quidem vtens, non vario & composito & superuacaneo, sed minimē curiosus, & necessario & simplici: lautas autem & magnificas delicias animæ apponebat in eloquijs spiritus. Et diuinum quidem Ecclesiasticę regulę officium, attenta mente & cum cordis contritione præfinitis peragebat temporibus: non risui & susurris, sicut multi, animum adhibens, sed ut qui adstaret ante oculos communis Domini & regis omnium, & coram eo loqueretur. Eo autem tempore quod intercedebat, domum agens, non ocioso alicui sermoni & vanę meditationi erat intentus: sed Dei legem diu noctuq; meditabatur, & fructū suo tempore afferebat, sicut arbores, quę sunt plantatę iuxta aquas, ut habetur in psalmis. Erat itaq; tempus iuxta & exandescentię. Ille autem mansuetudinem producebat & charitatem. Aderat rursus tempus gulę & deliciarum: illi autem fructus egregius erat continentia. Et inanis quidem glorię cogitatione vincebat. & sic vnaquaque virtute contraria fundebat & profligabat vitia.

Cum sic autem fuisset educatus & institutus, & processisset per omnem gradum consequentiam, ab eo qui tunc erat episcopus Melitenensis, inuitus, eum tradere virtute ordinatur, & eius fidei committitur cura monasteriorū, quę erāt in ciuitate. Sed quoniam quies & silentij eum ab ineunte ætate magnum tenebat desiderium, veniebat assidue ad diuini martyris Polyeucti monasterium, & trigintatriū sanctorum martyrum, & longissimo tempore in eo versabatur. Porro autem ab ipsa quoque ciuitate omnino secedebat, & honoratos dies ieiuniorum in monte propinquo transigebat: qui tunc quidem erat solitudo, & mons Assumptionis vocatus fuerat ab accolis. Nunc autem est monasterium non citra admirationem, quod est ædificatum proximē ciuitatem. Cum

Euthymius hic lector.

Theodosij imperium.

Traditur literis Euthymius.

Eius cibis, Officiū ecclesiasticū ut persoluerit.

Ille psal. t. Pugna contra vitia.

Cura monasteriorum ei committitur.

hec ita se haberet, & ita diu ante erat quietis amator Euthymius, quod eius intus compositum & tranquillum indicabat animum: ratus curam monasteriorum ei ad virtutem afferre impedimentum, fugit ita, ut erat, se mandat, & clam ex vrbe egressus atatis suae anno vicelimonono, ad adoranda sacra & veneranda loca prompto & alacri animo vadit Hierosolymam. Cum autem conuenisset patres, qui erant in solitudine, & didicisset institutum vitae vniuscuiusque, euadit eius impetus acrior, & quodammodo pennis in altum tollitur: & similis vitae degendae vehementiori punctus stimulo, illinc peruenit ad Pharam lauram, quae sex miliaribus distat Hierosolymis. Et cum extra lauram inuenisset quandam cellam, quae erat valde appositae ad quietem & silentium, illic decetero versabatur, palmarum quidem ramos in ea texens, sibi & egentibus suis labores communes efficiens: ut non solum neminem grauaret, ad aliorum manus non respiciens: sed etiam Deum coleret, & cum ipse esset potius manus alius, ab omni autem cura rerum terrestrium animum liberasset, se ita comparat, ut omnino dependeat a spe futurorum bonorum.

Erat autem quidam ex eius vicinis, nomine Theodotus, qui eandem vitam quam ille, exercebat, & idem sibi vendicabat institutum. Amor vero rerum similium, & laborum societas, ita eos colligauit vinculo charitatis, & usque adeo sunt inter se contemperati dilectione spiritus, ut uterque eorum esset positus in anima alterius, & quae alter eorum sentiret, ea etiam cordi essent alteri. Cum ergo esset tam fraternus inter eos consensus, in Catilae solitudinem perueniunt, octauo die post festum luminum: separati quidem ab omni humana consuetudine: cum Deo autem solo vertentes per precationem, & totum tempus, quod intercedebat, transigentes in solitudine, donec aduenisset dies festus Palmarum. Tunc enim uterque reuertebatur in cellam, magnas virtutis asserentes diuitias, quas erant oblaturi Christo qui resurrexerat, auro longe preciosiores, quod ei humilitate magnus excellebat Euthymius: & ideo in dies ei crescebat ad Deum fiducia, & abundantior gratiam euocabat spiritus.

Cum autem quinque annos transegisset in Pharam, illinc recedit cum Theodotus, consueto eis tempore secessus: & accedentes per solitudinem, ad precipitem quandam & profundum torrentem, offendunt magnam quandam speluncam ad boreale torrentis precipitium, veluti tracti a quadam manu deducente. Ea ergo dei causa latet animis, & rati non hoc eis ostendi sine Dei numine, illic suam faciunt habitationem. quod quidem cum esset prius ferarum refugium, sacrum templum postea factum est & sanctorum habitaculum. Atque diu quidem latuerunt in spelunca: nec ullus ad eos accedebat, nec aliquid eis impertiebat, quod esset ad usum necessarium: sed solis, quae prope nate erat, herbas, ut licebat, alebantur. Cum autem celari illorum virtutem Deus non amplius sustinisset, (quomodo enim, cum nec hortu clausi, nec fontis signati ad multos redeat utilitas?) sed veller potius eos quoque esse alijs causam salutis, & copiosum aliquod bonum & in commune utile, hoc in eos utitur consilio & prouidentia.

Quidam pastores Lazarij adducunt aliquando oues ad torrentem, & cum obrutum in speluncam immisissent, vident eos imminentes capiti. Repentino autem & non solito territi spectaculo, ij quidem se protinus in pedes conicientes, fugiebant: illi vero eis timorem dementes appositissime, voce quam potuerunt benignissima & lenissima: Ne timeatis, o fratres, dicebant, ne timeatis. Nam nos quoque ipsi sumus homines, etiam propter peccata nostra praesentem locum habitare constituimus. Tunc autem pastores ausi ad eos ascendere: & ingressi speluncam, quam ipsi habitabant, cum nihil inuenissent eorum, quae sunt utilia corpori, reuersi sunt valde admirantes, & suis singula aperuerunt. Deinde vero non cessarunt decetero incolae Lazarij eis ministrare, quae sunt necessaria, Deo sic sapienter & benignè dispensante, ut ipsi quoque ea haberent, quibus opus habebant ad usum corporis, & ijs, qui ea impertiebant, daret id quod est longe melius, nempe salutem animae.

Cum autem de ijs quoque quassissent Phare habitatores, & didicissent vbinam habitarent, assidue ad eos ventitabant. Et primum quidem duo ex fratribus ad eos accedebant, Marinus & Lucas, non sunt amplius reuersi: sed a verbis eorum & virtute capiti, tantam ab aliquibus Sirenibus, se ipsis tradunt tanquam patribus & animarum curatori- bus. Quos cum supinis manibus magnus exceperet Euthymius, exercitationis monastice in-

Marinus & Lucas se adiungunt Euthymio.

Mirantes: Ista tantum herbas alebantur.

Post festum luminum, id est, epiphaniarum.

Matth. 2.

ex institutum eos tam pulchrè docet, ut iidem quoque tempore, quod est consequutum, in locis, quae sunt circa vicum Metopa, clari extiterint, & monasteria construxerint: & magnum illum Theodosium, qui fuit princeps & author coenobiorum, quae sunt in solitudine, ad monasticam perduxerint perfectionem. Cum talis fama Euthymij breui tempore in omnem partem peruaderet, multi ad ipsum, tanquam ab aliquo vnguenti odore moti, quotidie confluabant: & rogabat unusquisque eorum, ut cum ipso habitaret, & sub eo duce viueret, & animam componeret, & doceretur ea, quae sunt spiritalia. Sed ille volens habere purum & immixtum bonum quietis ac silentij, omnem eorum, qui adueniebant, curam beato commisit Theodotus. Ille autem, qui ei nunquam recusabat parere, protinus quidem mandatum accipit: omnia vero administrabat ex sententia Euthymij.

Deinde autem in loco quoque ad habitandum construendo occupabantur, & in animo habebant in spelunca constituere lauram, ad figuram Pharae: sed quae loco inerat asperitas, & quod is esset propemodum inuius, non sinebat in eo aliquam construere lauram: sed in ipso aditu praecipitij coenobium aedificant fratribus, & sibi speluncam transmutant in ecclesiam: in qua in quiete & silentio magnus assidens Euthymius, erat curator animarum, & earum, quas a virijs accipiunt, plagarum, & vulnerum, a quibus saepe male afficiuntur, medicus peritissimus. Quotidie enim ad eum accedentibus fratribus, & ei cogitationes aperire non verentibus, dabat unicuique conueniens malo medicamentum. Quae quidem experientia & prudentia & egregia discernendi scientia apud se collegerat, adeo ut in eo propemodum impletur illud diuini Hieremias: Probatores te dedi populi mei: & dum tu probas, cognosces viam eorum.

Certe saepe etiam admonebat paternè, & communiter cum eis diserebat, dicens oportere quidem eos, qui mundo renunciant & ijs quae ad mundum pertinent, ubique curam gerere obedientiae & humilitatis, & propriam non sequi voluntatem, & in votis semper habere mortem: & supplicium quidem perhorrescere, regnum autem calorum desiderare: & se omni tempore dedere laboribus, manuum quae artificio & operatione: & maximè quidem, si is est iuuenis, & cuius appetitio & impetus moueatur ab atate. Tunc enim oportet praeter aliam eius custodiam, corpus quoque exercere multa afflictione, ut pareat rationi, & feruor flaccescat iuuentutis: & ut Pauli imitatores, & diuinarum eius legum simus adimpletores, non ocij crimen solummodo vitantes: si quidem ne alimento quidem cum dignum iudicat, qui est adeo hebes & negligens. Occiosus enim, inquit, ne comedat quidem: sed easdem quoque, quas ille, manus habentes. Manus enim, inquit, haec mihi suppeditant, & ijs qui erant mecum. Est enim abstergendum, homines quidem, qui in mundo versantur, uxorem & filios & totam familiam alere labore suarum manuum, & annum ab eis solui tributum: quinetiam suorum quoque laborum Deo dare primitias, & benefacere pro viribus: nos autem ne aliquem quidem impertiri fructu nostrarum manuum.

Porro autem haec quoque ex illius praecipitis digna sunt, quae mandentur memoria. Suadebat enim honestum amplecti silentium in templo Domini, & in synaxi fratrum nihil omnino loqui, cum sacra peraguntur mysteria: sed nec in coenaculo ad caenam collectis fratribus, linguam laxare, sed in vtrisque manere in eodem silentio. Et autem displicebat, quod nonnulli ex fratribus, & maximè iuuenes, reliquis maius & publicum ostenderent ieiunium, & communem soluerent fratrum regulam, suam sequendo voluntatem & legem. Neque enim ille bonum ruba cani, neque apertum esse ad publicum, sed quammaximè fieri poterat, latere volebat. Et ideo dicebat eam esse optimam abstinentiam, quae praeparat satietatem, & indigentibus adhuc nobis reprimat alimentum: quod quidem est propemodum minus alimenti sumere, quam sit opus. Clam autem resistere carnis affectionibus, esse vero armis monachorum omni ex parte secure communitum, ea autem sunt, humanitas, moderatio, discretio, discretio, & quae est ex Deo obedientia, & re vera virtus, quae Deum imitatur. Atque tali quidem a suauissima illa lingua fratres quotidie fruebantur doctrina. Nobis autem iam deinceps incipit pergere oratio ad res veteris Terebonis: quae omnes quidem, qui sunt seniores ex Patriarchis, mihi narrarunt: accuratius autem ille Terebon, qui fuit nepos huius veteris Terebonis, & praefuit tribui apud Saracenos, & in eis maximum nomen reliquit ad clari-

Construit coenobium.

Jerem. 6.

Monachis quae sectanda.

2. Thess. 3.

Ado. 20.

In templo non loquendum.

Arma monachorum.

Aspebeti
humani-
tas.

Visio
Terebon
iuberetur ire
ad Euthy-
mium.

Visio Tere-
bonis.

I A N V A R I V S.

claritatem. Oportet autem ab alto ordiri principium narrationis, vt sic facilius possit à nobis perspicui oratio.

Erat apud Persas quidam Græcus, nomine Aspebetus, qui fuerat dux tribus Saraceno-
rum. Cum autem circa finem regis Isdigerdis mota esset à Magis persecutio aduer-
sus Christianos, illi ducentes hoc sibi esse magno studio contendendum, vt omnes ve-
narentur Christianos, omnes quotquot erant tribuum apud se præfectos, quinetiam
ipsum quoque Aspebetum, vt omnes vias diligenter custodirent, constituunt, vt nullus
Christianus posset clanculum confugere ad imperium Romanorum. Is itaque Aspebe-
tus, videns tantam in Christianos incursionem & insaniam, & motus misericordia eo-
rum calamitatis, non solum non prohibuit quò minus fugerent, sed eis quoque ma-
num præbuit adiutricem. Qua de causa accusatus apud regem Isdigerdem, & illius ve-
ritus crudelitatem, acceptis protinus suis facultatibus, cognationeque & puero Tere-
bone, transfugit ad Romanos. Quos cum accepisset Anatolius, (is enim tunc erat
vnus ex præfectis Orientis) eum collocat in Arabia, & quæ illic Romanis suberat, Sara-
cenorum præfecturam tradit in manus Aspebeto: sic aperte ostendens sinceram &
omnis doli experte fuisse eius acceptionem. Cum is ergo sic ad Romanos accessisset, ei-
us quidem filius Terebon, cum esset adhuc impubes, atque adeò verè puer, percus-
sus erat flagello demonis, vt qui dexteram partem corporis ex dimidio haberet siccam
mortuæque similem, & quæ minimè operari poterat. Hoc autem ei ita se habebat à ca-
pite vsque ad pedes, adeò vt cum pater magnam partem facultatum cõsumpisset in me-
dicos, Terebon ex arte illorum nullum acceperit adiuumentum.

Postquam verò migrarunt in Arabiam, videt puer in somnis aliquid: & ad visionem
expergetus, eam patri narrat. Ille autem cum statim puerum accepisset, & multos
ex ijs, qui eius imperio parebant, barbaris, venit ad speluncam huius Euthymij & The-
oostij. Nam vt eò veniret, præcipiebat quæ ei apparuerat visio. Atque fratres quidem
cum tantam vidissent multitudinem, inuasit animi angor & metus: neque sciebant,
quidnam se fieret. Sed beatus Theostius cum illum timorem eiecisset ex animo, au-
dientiam animo accedit ad barbaros, & rogat, cuiusnam rei opus eos huic adduxisset. Illi au-
tem, Venimus, dixerunt, ad videndum Euthymium. Beatus verò Theostius, At ille, in-
quit, nunc quiescit & silet, & neque vsque ad sabbatum venit in alicuius conspectum,
neque ad colloquium cum aliquo. Tunc Aspebetus manus accipiens, ostendit ei filium,
qui erat semiaridus, & cuius pars dextera erat veluti mortua. Deinde etiam filio annu-
it supercilijs. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine:

Cum ego, inquit, in Perside hanc plagam accepissem, multis & medicinarum & magi-
cæ artibus contritus, nihil amplius ex ijs fructus percepi, nisi quòd eas solum damna-
ui, & in illis nequaquam possim magnam habere fiduciam. Deinde postquam in hanc
Arabum venimus regionem, hic quoque rursus cum priori luctabar calamitate, & ma-
lis vexabar similibus. Nocturnum autem apud me aliquando cogitans, & considerans an vi-
quam ab hoc morbo aliquam inuenirem liberationem: quoniã ab ijs, qui erant apud
nos, nullam videbam mali curationem: ipse sic mecum colloquebar: O Terebon, vbi
nunc sunt, quæ apud Græcos & Persas feruntur medicinarum artes & magicæ, & quæ sunt
in his nugæ, & quæ earum vulgò iactatur utilitas? Vbi sunt autem præstigiæ astrologo-
rum & fabulæ nostrarum superstitionum, & inutiles inuocationes? Sunt omnia te ve-
ra fraudes & risus manifestus: quæ nihil, inquam, possunt efficere absque vniuersorum
opifice & Domino. Cum hæc ergo apud me dixissem, & disseruissem, Deum rogavi ve-
hementissimè, & ab eo petij à morbo liberationem, & me ei vicissim esse relaturum vi-
tæ mutationem, & me Christianum futurum sum pollicitus.

Interea autem dum hæc fieret, & Deo hoc modo essem supplex, paulatim in somnū
deductus, mihi videbar videre quendam monachum, cui barba propendebat hispida,
qui que iam senescebat, & canis erat conspersus, me rogātem quisnam esset morbus,
& sciscitantem quidnam mali nobis incubuisset. Cum ego autem ei morbum osten-
dissem, ille Implebis ne, inquit, quæcunque Deo es pollicitus? Deinde cum ego rur-
sus promissem, me prompto & alacri animo omnia impleturum: Ego sum, inquit,
Euthymius, qui ad Orientalem solitudinem habito in torrente, qui est prope viam,
quæ tendit versus Hiericho decem millibus distans Hierosolymis. Si vis ergo in-
uenire mali solutionem, veni ad me, & te Deus per nos sanabit. Hæc cum in somnis
vidis-

DE S. EVTHYMIO ABBATE.

477

vidissem, & essem excitatus, Patri statim narraui. & ecce omnibus postpositis, vt iussit
visio, huc nunc venimus: teque valde & enixè rogamus, vt nobis ostendas eum, qui per
visionem nobis fuit indicatus, verè diuinum & admirabilem medicum.

Hæc cum beatus audisset Theostius, & visionem vt apertum Dei gratiæ indicium
esset admiratus, Euthymio interrumpit quietem ac silentium, & ei omnia recenset or-
dine: pueri morbum, egestatem eius, qui illum esset curaturus, eius promissa, quæ fecit
communi Domino, somnum illum, visionem quæ apparuit: & vt semel dicam, narrat
singula. Ipse autem cum sibi quoque persuasisset eam rem diuino quodam geri consi-
lio, statim descendit ad barbaros: cumque vehementer orasset pro puero, & ei figuram
crucis imposuisset, nō aliquo opus habuit tempore, neque vt in oratione diutius per-
seueraret: sed eum valentem & omnino sanum statim efficit. Stupent barbari id quod
factum fuerat, & citius quàm eius, qui laborabat, corpus, eorum quoque curantur ani-
ma: vel potius animæ sanitatem communiter accipiunt, & fiunt statim fideles. Quo-
circa prout humi cadentes, rogant illam sanctam animam, vt Christi obsignentur si-
gnaculo, & partem Christianorum consequantur & nomen.

Non erat omnino viri pij & Deum amantis, cunctari in rebus huiusmodi. Neque er-
go fuit Euthymio in his rebus vlla cunctatio. Sed cum vidisset eos corde potius quàm
ore sacrum baptismum postulantes, iubet paruat piscinam fieri in quodam angulo spe-
luncæ: quæ quidem consistit vsque in hodiernum diem. Cumque dixisset preces, quæ
dicuntur consueverunt, & quæ lex in his postulat, fecisset omnia, primum quidem baptizat
Aspebetum, eum Petrum nominans. Deinceps autem Marin, fratrem vxoris Aspebeti,
ambos claros genere, & insignes diuitijs, vel diuitias potius ornantes prudētia & vir-
tute, vel potius ipsis diuitijs vtentes pro causa & instrumento exercendæ virtutis. De-
inde autem Terebonem, & post ipsum reliquos. Quos cum quadraginta dies apud se
detinuisset, & monuisset, pietatemque ac religionem accuratè docuisset, & omnibus
modis ea firma ac stabilia reddidisset, quæ pertinent ad salutem, eos dimittit in pace:
sed non amplius Agarenos, nec Ismaelitas: sed à Sarra oriundos, & certos hæredes pro-
missionis per diuinum baptismum. Maris autem, qui fuit Terebonis auunculus, non
amplius voluit retrò adspicere, neque amplius omnino sustinuit discedere à mona-
sterio. Sed cum ei omnes consecrasset facultates, & parui fecisset quæcunque sunt in
mundo, nec generoso & excelso animo dignum esse duxisset desiderium, quod in ea
confertur, soli Deo adheret, & per totam vitam sub eo viuere statuit, magno duce &
præceptore vtens.

Cum autem miraculum esset dispersum per multas partes solitudinis, multi, qui
morbis laborabant & agitudinibus, ad diuinum Euthymium vndiquaque conflue-
bant: & sic sine mercede, promptamque ac facilem colligentes curationem, lati re-
uerbantur. Quamobrem sic breui per totam clarus euasit solitudinem, vt nec eius
quidem nomen tota caperet Palaestina: sed transiret etiam ad eas, quæ erant circun-
scriptæ, Præfecturas, & in eis valde celebraretur. Quod alij quidem fortasse fuisset vo-
lunt quòd humanam auersaretur gloriam, sed etiam quòd prioris meminisset quietis &
silentij, & quemadmodum in eo esset indiutius, & ab omni tumultu alienus. Et ideo
statuit ad Ruban secedere clanculum. Sed diuinus Theostius eum eius rei, quam co-
gitabat, sensum nescio quomodo accepisset, & hoc fratribus significasset, & omnes
congregat, & preces adhibet communes & vehementes, vt miseretur eorum orbi-
tatis: & non sic despiciat gregem, quem ipse constituit, qui post eius recessum erat mi-
serè dilacerandus à communi hoste omnium. Hæc dixit, & persuasit, nè in præsentia
discederet, nec eos relinqueret.

Sed cum postea eum vehementius inuasisset amor quietis & silentij, nec sciret quid
ageret, quodam secum assumpto, cui nomen quidè erat Domitianus, qui erat quidem
generis Melitenus, virtutis autem amator non negligens: vnà cum eo egreditur, cum
id nemo sensisset, & in solitudinem Rubæ, quæ vergit ad Austrum, venit iuxta mare
mortuum: & deinde in altum quendam montem & remotum ab alijs montibus ascen-
dit, qui appellatur Marda, transiigrans in montes sicut passer, vt ait diuinus Dauid,
& arcus fugiens peccatorum. Quo quidem in monte cum inuenisset puteum, & hu-
mi iacta edificia, templumque excitasset & erexisset altare, quæ quidem adhuc stant
in ho-

Oratione
& signo
crucis san-
tur Tere-
bon.

Barbari ba-
ptizantur.

Multi cur-
rantur egre-

Fugit in
aliam crea-
turam.

Psal. 10.
Degit in
monte.

in hodiernum diem, in eo quidem versatur aliquo tempore, ea quæ sunt corpori necessaria, ex ijs, quæ sunt illis, herbis comparans, & tanquam mensa splendida eis utens. Deinde cum eum quædam subiisset cogitatio ingrediendi in solitudinem Ziphon, quæ est prope vicum Aristobuliadem, ad videndum, inquam, illas speluncas, quæ olim David acceperunt, cum eum persequeretur Saul, ei parer: cumq; venisset, & locus ei placuisset, illic construxit monasterium. Causam autem prætermittere, quæ fuit constructi eius monasterij, damnum fuerit pijs.

Cuiusdam in vico Aristobuliade grauitur laborabat filius, & à malo vexabatur spiritu. Cum sic autem laboraret, & ab immani vexaretur demone, Euthymij nomen clara voce clamabat. Clamabat verò per se, non sua sponte, sed is, qui tyrannidem in eum exercebat, aperte cogebatur. Videntes ergò parentes, & qui ad eum genere attinebāt, eum sic semper in lingua habere nomen Euthymij, & maximè quando ille execratus eum inuaderet vehementius, quisnam esset hic Euthymius, obeuntes interrogabant, & quemadmodum de eo aliquid sciret, maximè erant solliciti. Cum in illo autem inquirendo non multum laborassent, (illius enim fama & nomine iam plenus erat orbis terrarum) audiunt esse inter Parabarichos & Aristobuliadem. Accipientes itaque puerum, ad eum statim ierunt. Vbi autem procul adhuc procedētibz ille adolescens, tu euadit manifestus, cum veluti præsensisset is, qui in eo habitabat spiritus, boni spiritus operationem qui inhabitabat in Euthymio, fugam spectauit: non secus atque timidi atque pusilli animi hostes, qui nec adhuc quidem ad eos accedentes armatos expectant milites, sed excedunt antequam manus conferant. Adolescētem itaque cum repente torsisset & discerpisset, euauit. Oportebat enim malum malè facere, & furiosum & conturbatum suum discessum ostendere. Postquam autem ille recessisset, cernebatur homo modestus & sanæ mentis: alterius, non illius, esse significans eam, quæ præcesserat, tempestatem & graues fluctus.

Cum breui autem miraculum totam peruassisset solitudinem, ex ipsa Aristobuliade & ijs, qui circuncirca erant, vicis ad eum frequentes concurrunt, & ei monasterium construunt: in quo etiam multi pij ac religiosi statuerunt permanere, Deo desuper eis suppeditante ea, quæ erant ad corporis vsum necessaria. Nō solum autem ea fere, quæ percipiuntur intelligentia, spiritus, inquam, maligni, ita erant ei subiecti: sed etiam cum his sensibus, tam quæ sunt carniuora, quam quæ venenata, in solitudinibus conuersans, & cum eis habens consuetudinem, nullas vnquam ab illis sensit insidias, neq; damnum vllum accepit. Neque verò his non esse credendum existimet aliquis, qui sciret quam sit res inexpugnabilis virtus boni spiritus, & quæ potest omnia facile facere miracula. Ei quod dico, fert testimoniū mare, quod virga scinditur, & sol, qui solo iussu sistitur, & ne vltius progrediatur arceretur: ignis, qui in rorem conuertitur, & quæcunque alia præter opinionem facta sunt miracula.

Fuit autem aliud quoque in ea Ziphon solitudine, dignum & mente eius, quiescit, Euthymij, & perfecta pietate. Nam cum inuenisset quosdam, qui Maneris laborabant infania, & sui morbi semper aliquam faciebant accessionem: quod nullus accederet, qui esset ad morbum curandum idoneus: cum se dedisset visitationi eorum, qui tam malè laborabant, & se eis aptissimum præbuisset medicum, tanto eos aggressus est artificiali, & ut à morbo discederent, idem est autem dicere hæresi, verissimè effecit, ut illius quoque Patrem Manerem aperte abdicarent, & claro subijcerent anathemati, & fierent ipsi pars Apostolicæ & orthodoxæ fidei. Postquam autem hic quoque rursus multos vidit cōfluentes, (ipsa enim solitudo erat circuncirca septa vicis, & qui erat apud ipsum thesaurus, vocabat amatores harum spiritualium & celestium diuitiarum) rursus accipiens suum discipulū Domitianum, reuertitur ad fratres & beatum Theodistum, quod quidem non minus eorum desiderabatur oculis, quam aqua estate ijs, qui magna siti laborant. Cum autem fuisset in quodam loco, qui est ad tertium lapidem remotus à coenobio, & inuenisset eum rectè se habere, siue loci spectetur natura & positura, siue temperies, ut qui iucundissimo & serenissimo aëre perspiretur, & sit omni ex parte quietus & tranquillus: cum discipulo illic paruam ingressus est speluncam, & in ea est versatus.

Cum diuinus autem Theodistus illius didicisset aduentum, non se amplius continere potuit: sed ad eum proficiscitur, à vehemēti motus desiderio. Cum verò lo-

Demon fugit ex obfesso.

Conditur monasterium.

Cum feris degit illæ sua.

Exod. 14. Iosue 10.

Manichæos conuertit.

Redit ad suum coenobium.

Versatur in spelunca.

DE S. EUTHYMIO ABBATE.

benter & vidisset & visus esset, & spiritaliter eum esset complexus, nolebat ab eo disjungī, amoris inuitabilibus alligatus vinculis, & à non fallacibus Euthymij Sirenibus adstrictus. Rogabat ergò, ut ad coenobium & fratres descenderet, & communem cum eis vitam ageret, & communiter se exerceret. Ille autem cum quietis & silentij magno amore teneretur, in hoc quidem non annuit Theodisto: sed pollicitus est se singulis Dominicis ad eum accessurum, & se quoque synaxi adfuturum. Cum autem eius aduentus nescio quomodo fuisset significatus Aspebeto, qui fuit postea cognominatus Petrus, licebat statim videre congregatam Agarenorū multitudinem. Nam cum ille multos eorum ex omni genere & omni ætate congregasset, ut qui ipse primus bonum gustasset, & studeret ut illi quoque essent participes dulcedinis, accedit ad Euthymium. Ille autem, quod eos adduxisset valde lætatus, cum & hilaribus eos vidisset oculis, & eis de more benè esset precatus, adducit ad fratres & monasterium. Deinde cum eos illic baptizasset & instruisset, & ex illo tempore septem dies cum eis esset versatus, cum multis habitare non sibi amplius ducebat tolerabile: sed quietis & silentij, sicut diximus, magno captus desiderio, ad consuetam rursus redit solitudinem.

Cum ergò Petrus eum vidisset & domo carentem, & inopem sedentem in solitudine, pro maximis beneficijs mediocrem vtique referens gratiam, adificatoribus magna mercede accersitis, magnam cisternam, & quæ duo habebat ostia, fodit in horro, quæ in hodiernum vsque diem fossa remanet: & panis faciendi officinam apud cisternam edificat, & tres cellas construit Euthymio. Inter eas autem excitat etiam oratorium, adeo ut nullius eorum, quæ ad vsum pertinebāt, egeret Euthymius. Agarenorum verò multitudo, quæ, ut prius dixi, fuit ab ipso baptizata, suauissimum fluentum semper bibere desiderans, quod quidem aperte erat lingua Euthymij, non amplius ne minimū quidem ab eo discedere sustinebat: sed vehemēter contēdebat, ut apud ipsum maneret, & delicias & aquam vitæ, nempe eius perciperet orationes. Ille autem sibi conseruans indiuisum bonum quietis & silentij, eos quidem nō sinit hīc versari: sed cum eos alio duxisset, & eis templum & tabernaculū circūscripsisset, (est autem locus inter duo monasteria) iubet ut ea extruant, prout se habet descriptionis figura & magnitudo, & in eis habitet. Quo quidem in loco cum sibi & domos edificassent, & in eis deinceps perseuerassent, assidue magnus ventitabat Euthymius, & quemadmodum se haberent, semper visebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrificeret: nec prius destitit hoc facere, donec illorum animas purgavit & exercuit, & effecit ut presbytero subessent & diaconis. Quamobrem illic lubenter manserunt non ij soli, qui fuerunt priores baptizati: sed etiam multi alij ex ijs, qui quotidie ad eum veniebant & baptizabantur.

Cum ergò vsque adeo multiplicarentur filij Agar, & ad veram traducerentur nobilitatem, & in diuersas excreverent copias, mittit diuinus Euthymius ad Iuuenalem Patriarcham Hierosolymitanum, postulans ut eis ordinaretur Episcopus. Ille verò mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, ut qui esset idoneus præesse animabus, & deducere ad salutem. Petrus ergò sic quidem primus ordinatur episcopus copiarum, & decrant in Palestina. Saracenorum autem multitudo, non secus ac fluuiorum fluentia, atque baptisimi signaculo, connumerabatur cum grege Christianorum. Sed de his quidem hæc dicenda digressi sumus.

Non habebat magnus Euthymius in animo, nec coenobium, nec omnino Lauram in illo loco construere. Propterea quando aliqui ad eum venerant, siue mundo renunciantes, siue aliqua afferentes, quæ ad vsum corporis essent necessaria, ab eo rursus transmittabantur ad beatum Theodistum. Cum autem iam supernè diuina sapienter statueret providentia, ut hæc habitaretur solitudo: ut quæ pulchrè sciret id, quod erat futurum: nempe quod ea res esset futura multis causis salutis: ad eum accedunt quidam numero tres, fratres secundum carnem: qui germina quidem erant Cappadociæ, educati autem in Syria, & in virtute & doctrina se illic exercuerant, Cosmas, Chrysippus, & Gabrielinus. Is autem faciens ut consueuerat, nec eos etiam admisit, & ætatem causans iuuenilem, & mutuū naturæ desiderium, quod etiam no-

Agareni baptizantur.

Ingenus silentij & solitudinis fluuium.

Petrus fit episcopus Agarenorū.

IANVARIVS

uit ut plurimum labefactare constantiam exercitationis, & maxime, quod adhuc esset Gabriellus adolescens & imberbis. Eos ergo his de causis nolebat omnino admittere. Ea autem nocte venit ad eum in somnis aliquis, mandans ut & fratres exciperet: Sunt enim, inquit, ab ipso Deo missi: & ut deinceps esset paratus accipere quemlibet accedentem & volentem. Manè ergo cum pulchram illam accepisset fraternitatem & cognitionem, ut ei iussisset visio, dicit Cosmas: is enim erat primus ætate inter fratres. Sic ego quidem feci, ut mihi à Deo iussum fuerat, & vos hic introduxi. Nunc autem par est, ut tu iuniorem ex fratribus Gabriellum intra cellam contineas, & nequaquam ei exire permittas. Est enim res valde periculosa & insidiosa aliorum oculis muliebribus adspicere, qui est adeo levis & politus. Deinde nonnulla quoque ei aperuit ex iis quæ erant euentura: Non arbitror, dicens, te longo tempore hic vitam acturum: sed tibi prope diem committeretur præfectura ecclesiæ, quæ est Scythopoli. Sed hæc quidem facta sunt propter eorum susceptionem.

Item com-
plures alij.

Lauram
condit.

Templum
dedicatur.

Post eos autem seipsum permisit omnibus ingredi volentibus, & erat ad excipiendos deinceps paratissimus. Nam excipit quidem quendam Domnum, ex Antiochena quidam ciuitate profectum, patruelem verò Iohannis, qui illi præerat ecclesiæ. Suscipit autem tres quoque alios, fratres genere, patria Melitenos, consobrinos illius Synodij, qui cum Acacio nutrièrat Euthymium. Erant autem eis nomina, Stephanus, Andreas, & Gaius. Post eos verò Iohannem quoque ex Raitho Presbyterum, & Anatolium, & Thalassium. Deinceps autem Cyrionem quoque quendam ex Tiberiade, qui ipse quoque erat Presbyter templi, quod Scythopoli martyri positum est Basilio. Cum eos ergo suscepisset, Petrum adhortatur Episcopum, ut eis paruas quasdam cellas construat, & eis templum sciret adornet: & sic breui illic Lauram constituit, quæ ea, quæ est in Pharam, nihilo erat inferior. Deinde verò ipse quoque Iuuenalis Patriarcha cum sanctum Passarionem, qui tunc erat Chorepiscopus, & Hesychium accepisset Euthymium, accedit ad Lauram, & templum, quod est illic, dedicat, cum natus esset Domitius duos & quinquaginta annos. Diaconos quoque ordinat Domitianum & Domnum, cum iam in presbyterorum sortem relati essent Iohannes & Cyrion. Propter munus, cum iam in presbyterorum sortem relati essent Iohannes & Cyrion. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, & animi tranquillitate plenam habebat animam: & maxime quod Passarionem cum Patriarcha, & diuinum Hesychium, qui in reliquorum, qui se exercebant, choro erant insignes, in Laura degentes cerneret. Sed sanctus quidem Passarion, cum nondum septimum mensem ab illo tempore transgisset, è vivis excedit in profunda senectute.

Psal. 144.

1. Reg. 17.

Panes diui-
nitatis aucti.

Præclarum
sanæ mira-
culum.

Cum hic autem magnus & admirabilis Euthymius, & qui cum eo erant fratres, in illa Laura premerentur magna rerum necessariorum inopia, Dei providentia non abiectam curam suorum: & manus, quæ aperitur & implet omne animal benedictione, admirabili cura tunc quoque aperta est. Accidit enim, ut multitudo Armeniorum, quæ non erat pauciorum quam quadringentorum numero, ad Iordanem à sancta Lauram descendens, dextera de via declinaret, perinde ac aliquo eis iter præeunte, & ad Lauram illam accederet: hoc, ut arbitror, sapienter dispensante & administrante providentia, ut magna illius Patris virtus adhuc clarior euaderet. Quos cum magnus ille illuc vidisset diuertisse, ut se à labore itineris aliquantisper recrearent, vocat Domitianum, cum ab eo fuerat credita illius Lauræ dispensatio, & iubet ut eis mensam apponat. Cum is autem proferret egestatem, & respondisset se ne vnius quidem diei fratrum habere alimentum, ille eo frater, qui viduæ copiosum suppeditavit nutrimentum propter abundantiam bonæ eius voluntatis, iubet Domitianum ire ad arcam panariam. Scies enim, inquit, quid sibi quidem volunt humanæ cogitationes, quid autem diuina possit gratia dispensare ac providere præter opinionem. Ille verò cum statim cessisset & accessisset, (ô inexplicabilia tua Christe miracula) inuenit diuina quadam & sapiente providentia domum panem adeo plenam, ut ne facile quid esset parum aperire ostiū, ut quod prohiberetur propter eam, quæ intus erat, multitudinem.

Cum ergo alios quoque fratres vocasset, & vnâ cum eis ostiū euertisset, vidit ea quæ erant intus, nempe quandam, quæ narrari non potest, panum multitudinem, & magnam quoque vini & olei copiam, & omnino conuenientem Euthymij egregiam gratiam beneficentia. Hæc cum vidisset Domitianus, & coniecisset id esse diuinæ gratiæ operationem, præcidit ad pedes magni Euthymij, petens ab eo veniam, sordescensque & pat-

DE S. EVTHYMIO ABBATE.

481

2. Cor. 9.

Missa quo-
tidiana

Matt. 20.
Ioan. 3.

Pœna in-
obedientis
monachi.

Crucis si-
gno sana-
tur.

Facit lubes-
quod iube-
tur.

Esa. 28.

& parcitatem vehementi rependens poenitentia. Ille autem cum Domitiano benivolam & mentem & manum porrexisset, ô fili, inquit, Qui seminat in benedictionibus, quoque metet. Qui itaque accedentibus commune rectum præbent & solum, imprudentes sibi potius comparant copiosam suppeditationem: ut qui non tantum dent, quantum accipiunt. Quod quidem à vobis quoque est seruandum, ô fratres, si Deo estis gratificaturi, & rerum necessariorum vobis benignè suppeditatam copiam consecuturi. Hinc consistit bonorum, ut dicitur, cumulus: coepitque prospera & felix esse Laura, & eius amplificari multitudo: & deductus est fratrum numerus ad quinquaginta, & unicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidie sacra peragebantur mysteria.

Cum autem animo agitare is, cui credita fuerat dispensatio, tantæ fratrum multitudini magno quoque opus fore ministerio, Lauræ quoque mulos parauit. Erat autem quidam in ea, genere Asianus, nomine Auxentius, qui erat aptus ad seruandum mulis. Is cum ab hoc Oeconomo rogaretur, ut hoc subiret ministerium, differebat, & non obediens. Cum res verò esset necessaria & utilis, Iohannem quoque secum accipiens & Cyrionem presbyteros Oeconomi, rursus rogabat cum eis Auxentium. Cum autem sic quoque minimè audiret, & iam aduenisset sabbatum, quo tempore licebat magnum conuenire Euthymium, omnia de Auxentio ei refert Oeconomus. Et ille quidem fratrem statim accersit: suadet autem ut obediat, & ne sit usque adeo contumax & inobediens, & propriam sequens voluntatem, & quod est communiter fratrum vile, recusans ministerium. Cum is autem nec adhortationem, nec talem eius aspectum esset reueritus, sed sic quoque apertè recusat, & quem non prætextum affert, se esse alienigenam, nec peritum sermonis illius regionis: Nunc autem carnis insidias & varias malignas artes: ne si forte, inquit, me à vestris oculis remotum inuenerit, supplanter, & exerceat suæ opus malitiæ: & præterea, ne assuefactus curis & tumultibus, permaneam deceterò discrepans & alienus à quiete & animi tranquillitate. Cum hæc diceret, & animæ damnum, ut quod ad mouendum satis esset, proferret: magnus rursus Euthymius, Sed Deum, inquit, rogabimus ô fili, ut propter tuam obedientiam à nullo ex iis, quæ lædunt, capi possis. Eius enim vox est: Non veni ministrari, sed ministrare: & Non facio voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris.

Cum ex his autem adhuc magis irritaretur Auxentius, & nequaquam cederet, gratius in eum inuehens diuinus Euthymius, Nos quidem, ô fili, inquit, quod tibi ipsi quatuor esse conducibile videbatur, consulimus: tu autem in eadem manens inobedientia, mox scies, quidnam sit fructus inobedientia. Eorum, quæ dicta sunt, nondum finem fecerat, & agitationem motumque corporis nescio vnde nam passus Auxentius, miser in terram decidit, solis dignus lachrymis propter calamitatem. Qui verò aderant ex fratribus, fractis eorum animis ex eo, quod is esset tam misere affectus, rogabant Euthymium, supplicabant, obsecrabant, ut iacenti opem ferret, & qui satis graues poenas luerat inobedientia. Is autem, ut erga adeo contumacem & inobedientem eis obediret, præstò fuit: & cum suis accepisset manibus, adhuc tremebundum facit surgere Auxentium, & pendente poenas per omnia ferè membra corporis. Deinde cum etiam veluti quoddam medicamentum crucis signum ei immisisset, soluit hominem ab ea affectione, & eum reddit sanum protinus. Cum itaque ad se redisset Auxentius, & ei in mentem venisset inobedientia, & affectionem quoque intellexisset, quæ ei incusciencia, & eum ignorasset id esse opus solius inobedientia, maiores luebat poenas à condit Euthymij, partim quidem petens veniam eorum, quæ fecerat, partim autem in futurum securitatem. Cum is verò ei statim ignouisset (Nam qui vix tandem ad iram conuersus fuerat animus, quemadmodum non erat promptè cursurus ad commiserationem, & ei in futurum cauturus per orationem?) ille lubenter promptoque & alacriter animo suscipit mulorum ministerium. Ità disciplina Domini, ut dicam diuina scriptura, & aures aperit, & planè adjicit intelligentiam: & qui deliquerat, priusquam deprimetur humilisque redderetur, inobedientia, post humilitatem & disciplinam, acceptam, cognitus fuit promptus ac paratus ad obedientiam.

Hæc mihi narrauit Cyriacus Anachoreta: ille, inquam, Cyriacus, qui ab ineunte quidem

482
Cyriacus
ab incun-
tate mo-
nachus.

Esa. 60.

Vitio 5. Eu-
thymij.

Genes. 3.
Iob 2.

Exemplum
iracundi-
monachi,
& loci te-
merè mu-
tantis.

Matth. 5.
Luc 6.

Loquacitas
in mona-
cho vitiosa.

quidem ætate tonsus fuerat in cœnobio Euthymij: postquam autem cum eius succes-
soribus satis longo tempore esset versatus, & ab eis omnem eius exercitationem & uni-
uersum eius vitæ institutum accuratè didicisset, postea in Laura veteris Suecæ septua-
ginta ferè totis annis se exercuit, omni virtute & honestæ vitæ rectè factis illustris. Il-
lud autem ipse quoque mihi narravit, quod duo quidam ex fratribus, Maro & Clemati-
us, asperam illam & difficilem in Laura agendo vitam defessi, inter se conuenerunt, vt
illinc clanculum effugerent, & se noctu furtim subriperent. Hæc illi quidem inter se lo-
quebantur, & apud se cogitabant. Sed qui secreta aperit, & ijs, qui sunt sibi dedicati, di-
cit per Esaiam: Non erit tibi amplius sol in lucem diei, neque ortus lunæ illuminabit
tibi noctem: sed erit tibi Dominus lux æterna: ipse hoc quoque suo aperit famulo. Sic
autem facit: Silentii enim ac quiescenti aliquando huic magno & admirabili Euthymio,
visus est malignus, Maroni & Clematio, tanquam sancti oculis subiectis, frænum ini-
cere, & eos in laqueum trahere grauissimum. Is verò cum statim coniecisset insidias,
accescit fratres Maronem & Clematium, eis suadens, admonens, rogans, docens, dis-
serens, prolixam orationem habens de tolerantia, & quod ubique opus sit diligenti
custodia & cautione. Deinde eis etiam Adæ & Iobi exemplum adducens: ex quibus al-
ter quidem in paradiso præceptum non seruauit, alter verò omne genus virtutis ostendit
in sterquilinio. Neque hæc prætermittens, quod oportet monachum non admittere
cogitationes, quæ à maligno suggeruntur: siue ille tristitiam, siue odium, siue inuulsi-
tiam, siue in alium locum migrationem subijciat: & nec ab initio ei omnino animum
adhibere, sed ea tota manu repellere & reijcere, nè forte nos imprudentes per insidias
supplantet, & in casum præcipitet lachrymabilem. Si quis autem huc fortè non possit
virtutem exercere, nè existimet, si aliò transuerit, id cuius studio tenetur, alibi posse su-
cilius & rectius gerere. Non enim ex loci natura, sed ex libero nostri animi instituto
boni sit operatio. Contra autem hoc est & periculosum monachis, & quod eos potest
reddere imbecillos & virtutum carentes fructibus. Nam nec planta quidem potest fer-
re fructus, quæ assidue transplantatur.

Ad maiorem verò fidem eorum, quæ dixerat, eis quoque narrabat de quibusdam se-
nibus Aegyptijs. Dicebat ergò, fuisse quendam fratrem in Aegypto, qui in quodam
residebat cœnobio. Is cum ad iram assidue moueretur, efferebatur & conturbabatur,
acerbitateque & indignatione os eius implebatur. Cum eum autem quædam subijceret
pœnitentia, quod propter hanc iram & facilitatem ad perturbationem secum bellum
gereret: & si quid boni iam antè acquisisset, id quoque perderet: ei persuadet, vt re-
cederet à cœnobio, & solus per se quietè viueret, utpote quod solitudo ei multum con-
duceret ad tranquillitatem, & ad vacuitatem perturbationis. Existimabat enim, quod
si nullus esset cui irascere, & in quem vti posset indignatione, omnino sensim ex-
tingueretur vehemens ille & qui citissime accenditur ignis iracundiæ: futurusque es-
set deinceps mitis & mansuetus, & tranquillitate omni plenus & quiete. Cum ille au-
tem hæc apud se esset ratiocinatus, discessit deinceps à cœnobio, & solus vitam egit
in quiete & silentio: & cum aliquando propter vsum aliquem aqua impleretur poculum,
& id humi aliquantisper voluisset deponere, arte quadam maligni id est euersum. Quod
quidem cum non semel, sed bis & ter deinceps factum esset, & iratus est frater, & cum
ab ira imperu victus esset, statim iram vt habebat, humi deiecit poculum, & confregit: &
sic ab inimico maiori & vehementiori habitus est ludibrio.

Ad hæc ridet quidem Clematius, vt cuius delectatus esset animus lepida narratio-
ne. Cum id autem diuinus animaduertisset Euthymius, Nunquid, ait, tu quoque fra-
ter, motus es à malo aliquo demone, quod tam inuerecundè rides & tam impudentè
cum oporteret potius deslere eum, qui illius admittit suasionem, si verum dicit, qui tunc
noster est iudex futurus, Beatos quidem appellans, qui lugent, quoniam ipsi quoque
inquit, accipient consolationem: miseros autem eos qui ridet, & sibi non adhibent
animum? Et alioqui aperta est inscitia, & quod disciplinæ sit ignarus, argumentum, si
monachus loquatur supra modum, aut ad quodlibet moueatur, aut etiam in loquendo
nimis profusa vtatur licentia. Patres etiam vocant licentiam planè matrem omnium cel-
vitiarum. Cum ille sic quidem increpasset Clematium, ingressus est in interiora cel-
lam: eum verò cuestigio persecta est vltio, pronusque in terram cadens, agitabatur
tremore & horrore. Domitianus autem cum sic iacentem vidisset Clematium, & simul
quidem

quidem Euthymij mansuetudinem & austeritatem esset admiratus, quod scilicet in co-
optimè esset temperatæ: & simul etiam misericordia esset ductus eius, quod fra-
tri acciderat, congregat aliquos ex patribus, qui pro eo essent intercessuri, & eos vnà
cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem cum & suapte natura esset pro-
pensus ad misericordiam, & illorum intercessionem minimè despiceret, vnà cum eis
accedit ad iacentem Clematium, cuiusque horrorem extinguit signo crucis, & statim
sistit tremorem, & præbet perfectam ab illa affectione liberationem, Attende tibi ipsi,
dictans, & noli contemnere patrum doctrinam & admonitionem: sed efficere totus
oculus, sicut de Cherubim audimus, te ipsum omni ex parte circumspectans, vt qui
semper trãseas in medio laqueorum. Hæc cum suasset & suggessisset Clematio, & ei-
us exemplo alios fecisset cautiore, eum dimittit in pace. Sed hoc quidem est eiusmodi,
non minus est autem id quoque, quod deinceps sequitur: si non sit multo etiam ma-
ius & lepidius.

Cum magna & œcumenica Synodus Ephesi tunc primùm congregaretur, Synodi-
us, qui cum Acacio fuerat magister huius magni Euthymij, cum esset adhuc puer,
postquam venisset in Palaestinam ad adoranda loca venerabilia, accedit etiam ad Lau-
ram quinquagesimo & quarto anno ætatis magni Theodosij: partim quidem illum
ipsum visurus Euthymium, partim autem suos quoque consobrinos, Stephanum, An-
dread & Gaianum salutaturus. Cum autem vidisset Euthymium, ei quidem narravit
de valde impia hæresi Nestorij, qui impiè (ô iustitia & pudor sacerdotum) paruo tem-
pore præfedit Constantinopoli, & prophanis suis & corruptis dogmatibus totum fe-
rè orbem terrarum conturbauit. Exposuit verò ei quoque de Cyrillo Alexandrino, & Acacio
Meliteno, quemadmodum acrem & vehementem zelum ostenderent pro fide ortho-
doxa: & quod œcumenica Synodus esset mox Ephesi congreganda aduersus illum im-
pium. His ergò sic dictis à Synodio, animo lætatus est Euthymius, cum talia audiuisset
de Acacio, ad quem vtitabatur cum esset puer, & à quo fuit institutus in literis. Deinde
verò cum ei vale dixisset Synodius, discedit à Laura, assumens Stephanum consobrini,
& abiit in sanctam ciuitatem, & persuadet ei, cui commissæ fuerat ecclesiæ administra-
tio, vt Stephanum quoque cooptaret in numerum suorum Diaconorum. Ille autem
vnà cum eo ordinat etiam Cosmam Cappadocem, & vtrunque refert in catalogum
chori Diaconorum.

Cum autem iam vndique congregarentur Episcopi ad Synodum, & illud quoque
mox conuenturi essent Episcopi Palaestina, iubet magnus Euthymius Petro Episcopo
Saraecenorum, vt accederet Cyrillo Alexandria & Acacio Melitenes Episcopis, & quæ
eis viderentur, se quoque illis assentiri. Ille verò peracta Synodo reuersus ad Euthymi-
um, ei omnia singulatim exponit, quæ in ea euenerunt, & quonam processerint. Is au-
tem cum & alia didicisset ex ijs, quæ facta fuerant ab Episcopis Orientis, & quod Io-
hannes, qui præerat Antiochiæ, cum esset Orthodoxus, inductus esset, vt eadem sen-
tiret quæ Nestorius, fuit graui tristitia cor eius sauciatur. Eodem modo affectus fuit
etiam Dominus, illius consobrini. Rogauit itaque Euthymium, vt ei permitteretur
ire Antiochiam, vt auunculum suum, qui supplantatus fuerat, restitueret, & iam vel-
uti iacentem erigeret. Ille autem cum prauidisset non futurum illuc tutum aduentum,
sed ei potius inutilem & minimè conducibilem, Nequaquam, inquit, ô fili: non oportet
te à Laura recedere. Neque enim ille tua opus habet præsentia. Sed etsi paululum à
uerteret, & reduceret ad id, quod bene erit. Et tu quoque ô fili, si quidem in quo vocatus
es loco, in eo perpetuò manseris, proficies & gloriam adipisceris, veram, inquam, glo-
riam, & quæ ex Deo est, & quæ nunquam excidit. Sin autem his neglectis, & toleran-
tiæ contemptis cogitationibus, à Laura tentabis discedere: obrinebis quidem admini-
strationem, quam tuus habet auunculus: sed eam rursus tibi auferent mali homines, defec-
ti in sanctis, Euthymius.

Dominus autem cum hæc mandata non multum curasset, proficiscitur Antiochi-
am, & nec vale quidem dixit sancto, & nec ei vllò modo suum significauit recessum.
Cum illic verò fuisset, omnia quæ ei prædicta fuerant, effectum sunt sortita: illeque
postea magna ductus pœnitentia, quod non obediisset, ad ipsum reuertitur, graui do-
lore

Signo cru-
cis sistit
tremorem
Clematij.

Nestorij
hæresis.

Synodus
Ephesina
cogitur.

Vides non
debere mo-
nachum in-
stitutum
suum dese-
rere?

lore visceribus cruciatus, & acerbè deplorans. Iuuenalis autem Stephanum quidem Melitenum ordinat Ismenia Episcopum: Cosmam verò Cappadocem refert in ordinem Presbyterorum, & ei cruce tradit custodiendas. Hæc autè de eo relata sunt monacho Cyriaco à familiaribus eius & successoribus. Nobis autè Cyriacus omnia aperuit, quòd nemo eum vnquam viderit comedentem, nisi Sabbato aut die Dominico, non cum aliquibus colloquentem, & nullo modo quempiam convenientem, sed nunc vñs aliquis postularet, vt eum conueniret: nunquam super latus cubantem, sed nunc quidem sedentem & parum oculis conuenientem, nunc autem funem, qui ab aliquo angulo recti cellæ dependebat, ambabus tenentem manibus, & sic somnum aliquem moderatè gustantem, illud fortè magni Arsenij, ei dicentem: Adestum serue nequam. Affirmabat enim eum quoquè fuisse æmulatorem Arsenij: Arsenij, inquam, qui in patris quibusdam moribus educauit & instituit Archadium & Honorium Imperatores: & ideo Patris appellatione, à sanctis scilicet patribus, est appellatus: postea autem in solitudine Aegypti fuit insignis virtutibus.

Arsenius
Abbas.

Euthymius
us in se ex
primit vir-
tutes Arse-
nij.

Anastasi-
us custos sa-
crorum va-
forum.

Euthymius
spiritu pro-
phetico ve-
luta indi-
cat.

Vide et
ei signifi-
ficaciam.

Hunc ergò diligenter admodum imitabatur Euthymius, & ijs, qui ex Aegypto veniebant monachis, & de illius vitæ instituto aliquid referebant, animum lubenter adhibebat, & suæ animæ quibusdam velari tabulis bona illius curabat inscribere, illiusque quietem & humilitatem & eius imitabatur silentium: præterea autem vestitus quoque humilitatem, & ventris abstinentiam, vigilantemque & attetum eius animum & sobrium, & illud, quod ab eo dicebatur, Arseni, cur egressus es? Compunctionem autem quomodo? Lachrymas, nocturnasque vigilias, illumque amorem solitudinis, & cum nullo conuersationem, & præterea commiserationem, discernendi potestatem, in precatione alacritatem & constantiam, & eius in omnibus insignem fortitudinem: Num autem, cum sic illius vitæ imitaretur institutum, non etiam fuit dignus illius charismatibus? Aut fuit quidem, sed non paribus? Nequaquam: sed etiam illum re vera superauit in aliquibus. Verum enim uero alijs interim omisis, quæ admodum futura cognouit & prædixit, veridicè ostendemus.

Eum videre valde desiderabat Anastasius, cuius fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ resurrectionis, eratque Chorepiscopus, fuitque simul discipulus & imitator sancti Passarionis. Cum ergò teneretur tanto eius videndi desiderio, Phidoloppes episcopo, & Cosmæ, cuius munus erat custodire cruce, illam pulchram communicat cupiditatem. Cumque eos assumpsisset, quinetiam alium quoque Phidum, Phidi episcopi nepotem, (erat autem adhuc ætate iuuenis, & in chorum Lectorum cooptatus, qui etiam Cyriaco hæc tradidit & narrauit) cum eis proficiscitur ad magnam Euthymium. Postquam autem fuerunt iam propè Lauram, ab alijs quidè, cum nondum peruenissent, ignorabantur: Euthymio verò arcano quodam modo eos aperuit spiritus. Cum ergò statim vocasset Lauræ economum Chrysippum, Sint, inquit, tibi parata, quæ sunt ad accipiendos hospites necessaria. Ecce enim simul cum fratre tuo ad nos venit etiam patriarcha. Cum autem ipsi iam aduenissent, diuiniore quadam contemplatione magnus correptus Euthymius, colloquebatur & differebat cum Anastasio, tanquam cum Patriarcha Hierosolymorum. Atque qui aderant quidem omnes admirabantur: Chrysippus verò ipse quoque obstupescens, & ad aurem se inclinans Euthymij, Sed non est apud nos, inquit, Patriarcha o venerande pater: Hic autem est sacrorum vasorum custos Anastasius. Vides quisnam sit eius vestitus? ostendens eius vestes autem erant splendide & sericeæ: quas quidem, inquit, non est fas Hierosolymorum Patriarcham induere. Cum aliquo autem tempore se repressisset senex, & veluti ad se rediisset, Sed mihi crede, fili, inquit: Hunc vidi candida veste indutum, & quali decet indui Patriarcham, & existimo me non esse deceptum. Sed quod Deus præsciuit, id ad finem quoque deducet. Sunt enim eius charismata minimè poenitenda. Ille ergò hæc quidem dixit multis audientibus, & consecutus fuit rerum euentus.

Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum vxore habitans sterili, non gignebat liberos, quod quidem planè efficiebat vitam ei minimè vitalem, eratque causa doloris minimè tolerabilis. Accedit itaque aliquando cum vxore ad admirabilem Euthymium, rogans, supplicans, quid non faciens ex ijs, quæ possunt mouere ad misericordiam, vt eis ex natura solueretur defectus, & ei aperiretur matrix ad pariendum. Ille autem eum ter eis iniecit signum crucis, & deinde lapideum illum ventrem terigisset, Abiit, inquit,

quit, læti in Domino. Is enim vobis concedit, vt cernamini patres trium filiorum. Illi verò in sermone, tanquam in re ipsa collocantes fiduciam, recesserunt pleni gaudio. Iam autem partus quoque tempus aduenerat, & primum quidem parit Petrum quendam, patrem Terebonis, qui Euthymij familiaribus hæc verè & apertè narrauit. Cum verò post hæc multum intercessisset temporis, veridicum Euthymij promissum alios quoque duos fratres præbuit Tereboni.

Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine Acmilianus, qui bonam vitam exercebat, modestiamque ac moderationem vel maximè ex ipsa amplectebatur adolescentia. Ei noctu aliquando, cum esset dies Dominicus, inimicus ex carne bellum graue commouit. Cui cum desperasset se posse perpetuò resistere, cessit & succubuit cogitationibus. Cum ita se haberet, & ab ea perturbatione animi obsideretur, manè fit obuius sancto, venienti ad synaxim. Ex eo autem quidam terer odor exibat, qui grauem illam animi perturbationem illi magno significabat. Cum eū ergò diuinus esset odor molestiam, & cognouisset insidias, increpat malum dæmonem, qui ei exhibebat tans, & spumam ore expuens. Ad eum autem multi quoque conuenerunt monachi. Cum itaque lumen magnus iussisset afferri Euthymius, propterea quòd esset locus obscurus & tenebrosus, Videte fratrem, o patres, inquit eis, quem admodum cum ab inerte ætate in virtute viueret, & temperantiæ curam ageret, nunc vexetur propterea, quòd parum cesserit impudicis carnis cogitationibus. Efficiamini ergò illo meliores, & ex supplicio illius lucrificati. Cæterum Deum, inquit, rogemus, vt is à talibus liberetur insidijs. Et ille quidem statim pro fratre est precatus. Locus autem fuit statim totus terro odore plenus, veluti ardentis cuiusdam sulfuris, & tetrum illum odorem vox est consecuta: Ego sum, dicens, spiritus fornicationis, & deinde surrexit frater temvas electionis.

Acmilianus
infecta-
tur à forni-
cationis spi-
ritu.

Circa illud autem tempus cum terra laboraret siccitate, propterea quòd non plueret, adeo vt esset quidem cælum super caput, prout dictum est, æneum, terra autem sub-
tus ferrea: & quæ erant in Laura cisternæ, essent intus arida & plenæ puluere: valde afflictabantur fratres, & cum magno accedentes Theodistio, magnum rogabant Euthymium, (sciebant enim, quanta eius esset apud Deum fiducia) vt cælum per preces aperiret, & illinc aquam ad eos deportaret, qui siccitate mirandum in modum laborationem inuectam propter peccata. Via enim tuæ, inquit diuinus Hieremias, & in tua studia hæc tibi fecerunt. & propterea forrè ne me quidem exaudiet rogantem eius benignitatem. Nè ores enim, inquit rursus idem Propheta, pro hoc populo, & nè roges pro eis, quoniam te non exaudiam. Et hæc quidem D. Euthymius, differens de eo Deum rogare, propter suam insignem modestiam. Cum autem intenderetur flagellu, siccitasque & pluuia inualesceret defectus, & deinde etiam vici, qui erant circuncircati, grauiori premerentur necessitate: quoniam erat dies octauus sanctorum Theophaniorum, & iam aduenerat dies præfinitus, quo is exibat in vastam solitudinem, innumerosus, id est, Domine miserere, de more, non ore solum, sed labris quoque cordis inuocans. Ille autem illorum flexus precibus, ad eos egreditur. Mihi quidem, dicens, o fenerator, & plus quam vllus alius, eius opus habeam elemētia: & maximè tali eius in nos ire tempore, nimis fuerit mea audacia, Deo preces offerre, qui, vt ait diuinus Esaias, Esai. 30. det panem afflictionis & aquam angustiam: Qui aperiet, & non erit qui occludat: & claudet, & non erit qui aperiat. Peccata enim nostra inter ipsum & nos separant. Inquinabimus eius imaginem, templum polluiamus, seruimus libidinibus & varijs voluptatibus, inuidiæ & auaritiæ hæremus: ei exosi euasimus, dum alter alteri odimus. Verum enim uero quoniam benignus & clemens est nobis Dominus, qui sola indiget occasione, & abundè protinus omnem effundit misericordiam, supplices ei procidamus, & cum vehementer oremus: & scio fore, vt nobis ignoscat, & quod suum est faciat, & nobis decernat irrigationem, & nostri paternam curam gerat. Est enim propè Dominus omnibus inuocantibus eum, inquit diuinus Dauid, in veritate. Eo autè adhuc loquent-

Deut. 28.
Magna ter-
ra siccitas.

Jerem. 4.
Jerem. 7.

Nota hic
antiquitatē
litaniarū.

Esai. 30.
Esai. 22.
Esai. 59.

psal. 144.

re, illi veluti vna lingua & voce respondentes, Ipse, dixerunt, ora pro nobis o pater. Vo-
luntatem enim eorum, qui ipsum timent, facere nouit omnino Dominus.

Cum hæc & quæ sunt eiusmodi, non posset diuinus despicere Euthymius, & popu-
lo quidem præcepisset, ut intensè orarent, ipse autem assumpsisset ex monachis eos,
qui erant præsentibus, ingreditur cum ipsis oratorium: cumque seipsum humi proiecisset,
Deum orabat cum lachrymis. Deus verò exaudivit orationem, statimque audiebatur
quidem sonus vehementis spiritus, & aer implebatur nubibus, & erumpebant toni-
trua, vehemensque magno impetu cadebat pluuia, & affluentibus aquis, terra inebria-
batur. Cum ille ergo humo surrexisset, & se turbis ostendisset, Ecce, inquit, Dominus ve-
stris precibus exauditis, visitauit terram sua visitatione, & eius sulcos inebriauit, & ut
eam ditaret, multiplicauit. Benedicet autem coronam anni huius supra alios, & im-
plebuntur quidem campi pinguedine: pinguescent verò speciosa deserti, & valles mul-
tiplicabunt frumentum, & accingentur colles exultatione. Ille autem cum hæc dixisset,
dimittit multitudinem, mox verò secutus quoque est euentus prædictionis, & ter-
ra lætata est, in suis visceribus germinans. Illa certe vehemens pluuia usque adeo de-
orsum cecidit, ut eum diu prohibuerit, quo minus secederet in solitudinem. Quid er-
go? Hæc ne sufficiunt ex bonis Euthymij? an ipsi damnum animis afferemus, si bo-
norum illius factorum reliqua prætermiserimus? Sunt ergo illa quoque narranda, quæ
mihi Iohannes, silentarius, inquam, & Episcopus, & Thalelaus presbyter (ij autem ad-
huc in Laura beati Sabæ se exercentes adsunt) tradiderunt.

Dicebant enim, quod & multis alijs, & ipsi quoque diuino patri Sabæ hic vir admi-
rabilis fuit admirationi: quod scilicet cum tanta esset eius moderatio & lenitas, pro-
rectis Ecclesiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, ut idem re vera esset mitis & pu-
gnator: & ut semel dicam, aduersus omnes quidem, qui non rectè sentiant, magno
erat & ardenti zelo: maximè autem Manichæos, & eos qui nugas tuerentur Origenis.
Qui cum multi tunc essent in locis, quæ sunt circa Casaream, & ad ipsum etiam veni-
rent pietatis prætextu, erat tanquam leo aduersus vulpes, sermone inexpugnabilis, &
qui sustineret non poterat: quæ ex diuinis scripturis sumebantur demonstrationibus,
eos validè comprimens & suffocans: & ut ait Hieremias, ut ipsi ex gloriacione affice-
rentur pudore, efficiens, quæ apud eos fabulis iactatur, præexistentiam & restitutionem
omnibus viribus euertens & deprimens. Quinetiam aduersus eos, qui Arii & Sa-
belli laborabant infamia, ingentis erat spiritus, & eos, ut ait Propheta, perfecto perfe-
quebatur odio. Septuagesimo autem & quinto anno ætatis magni Euthymij, congre-
gata fuit Synodus Chalcedone, in quam omnes ferè totius orbis terrarum vndique
conuenerunt Pontifices. Eos enim ad conueniendum vocabant, quæ Ephesi scilicet
innouata fuerant, à Dioscuro, inquam, Alexandrino, quem simul cum ijs, qui illius tu-
ebantur dogmata, è sacris eiiciunt catalogis, & accuratum fidei decretum exposce-
runt. Ei autem synodo insignis quoque Euthymij discipuli intererant, Stephanus lamiæ,
& Iohannes Episcopus Saracenorum, cum Petrus quidem iam è vita excessisset: qui
eum autem secutus est Auxolaus, Dioscuro accessisset, & idem magno, pro dolor, Euthy-
mio inuisus vitam finisset. Ij ergo, Stephanus scilicet & Iohannes, cum Synodo in-
teressent, quoniam fidei decretum in eis erat mandatū literis, ad statim arripientes, quam
potuerunt celerrimè accedunt ad Euthymium. Quanam de causa? Volentes scire, an
ipse quoque consentiret ijs, quæ scripta fuerant. Non mediocriter enim eos terrebat
id, quod Auxolao acciderat: neque sciebant an assentirentur, an differrent, priusquam
scirent illius sententiam. Postquam autem ille legisset, & quæ scripta erant, rectè se
habere inuenisset, & concinere rectæ regulæ veritatis, peruasit repente fama totam
solitudinem, quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedo-
nensem.

Hoc autem omnes propemodum monachos ad eam attraxisset, nisi quidam The-
odosius, habitu quidem monachus, moribus verò præstigator importunissimus, &
mente corruptissimus, veniens in Palæstinam, cum de dicta Synodo quædam impro-
bè confinxisset, quod euertetur quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem vel po-
tius reuocaret dogmata Nestorij, cepisset Eudociam, quæ tunc versabatur in Palæstina.
Per ipsam autem induxit omnes monachos: & deinde etiam sedem Hierosolymitanam
inuerecundè, o iustitia, & impudenter inuadit, & cum ex potestate accepisset facultatē,
bellum

bellum gerit aduersus diuinos canones & leges: hincque factum est, ut homines probi
& moderati, à sedibus & sacris expellerentur, & nonnulli etiam ab eo interimerentur, &
manus sceleratas Pontificum sanguine pro dolor pollueret: malefici autem & præ-
stigiatōres, & pestes, & carceribus potius digni quam sedibus, sacrorū interpretes crea-
rentur & sacerdotes, & apud hunc sceleratum & exitiosum hominem magnā asseque-
rentur potentiam. Cum verò ipse sic haberet omnes monachos à se pendentes, & eos
duceret quod vellent, ij soli, qui erant magni sectatores Euthymij, fugiebant eius commu-
nionem, tanquam aliquod scelus & piaculum. Quoniam autem cum quoque tentabat
impius Theodosius, & ad se accersebat, illo ne ipsius quidem sermonē audire sustinen-
te, rursus ad eum mittit legationem, Elpidium & Gerontium: quorum vnus quidem
magni Passarionis, alter autē beatę Melanes erat successor, rogātes ut si ad ipsum nollet
venire, conuenirent tamen vterque in locum aliquem, & de ijs, quæ vterque haberet, in-
ter se differerent. Ille verò ad hæc grauiter exclamans, Absit, inquit, ut aut iniuste fuso
sanguini sacerdotum, aut hæresi communicem cum Theodosio. Illi autē, sed necesse
est, inquit, ut tu communices Nestorio, quoniam & is duas tuetur naturas: quod qui-
dem ne in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus, & eum secuta est Chalcedo-
nensis Synodus.

Magnus autem respondens Euthymius, Quæ ab ea quidē Synodo sunt statuta, non-
dum, inquit, singularim consideravi omnia: sed quod attinet ad decretum ab eis expo-
situm, non possum ea, quæ illi visa sunt, reprehendere. Statuit enim ipsa quoque sequi
sententiam trecentorum decem & octo sanctorum patrum, qui Nicæ conuenerunt:
& suadet amplecti Synodum centum & quinquaginta patrum, qui congregati fuerunt
Constantinopoli: & iubet eos sequi, qui Ephesi conuenerunt aduersus impium Nesto-
rium. Cyrillum autem Alexandria Episcopum sibi adiungit, tanquam qui sit eiusdem
sententiæ, & rectæ sententię fateatur esse magistrum. Deiparam sanctam virginem libe-
ra lingua nominat, & vnigenitum Dei filium ex ea natum esse asserit: sine tempore qui-
dem & sine corpore ex patre, in tempore autem & secundum carnem ex matre, vnum
Christum, qui à nobis inconfusè, immutabiliter, citra diuisionem in duabus naturis co-
gnosceatur: & propter eos, qui audent quandam inducere diuisionem in inexplicabili &
arcana vnione, quæ in hypostasi seu persona facta est in vtero: & eos, qui per conuersio-
nem dicunt carnem factam esse Dei Verbum, & vnigeniti carnem asserunt esse eiusdē
essentiæ cum diuinitate: & alioqui propter eos, qui non confitentur verbi factam esse car-
nem in hypostasi, sed per confusionē, & coalescentiam. & deinde etiā *συνοχισμῶν*,
hoc est, simul iunctam essentiam, impiè & prodigiosè affirmant, qui quidem diuinitatis
& carnis dicunt vnam fuisse naturam, adeo ut si ea spectentur, quæ ab illis dicta sunt præ-
ter rationem, non possit seruari id, quod est Christi patibile, propter diuinitatis impati-
bilitatem: neque id quod est impatibile, propter patibilitatem ipsius humanitatis. Con-
uenienter ergo instituto huius rectæ sententię, illud, In duabus naturis, decreto additum
est à Synodo: non tanquam scorsum & per partes Christum diuidens, sed eundem in
vtroque consistens, & vtrunque in eodem.

Hæc persequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, & fatebatur rectè habere, quæ
dicta fuerant, etiam si non recessisset à communione Theodosij, & statim ostendit mu-
tationem: Gerontius autem manebat in eadem sententia: & sic reuersi, minimè inter
se consentientes, Theodosio responsa annunciant. Cum ille verò hæc audisset, quo-
dam in Palæstina iam omnia obtinebat, maius studium adhibebat, ut eum in suam nas-
sam traheret: magnoque Euthymio assidue tendebat laqueos, & eum inescabat, & quo-
tidie aliquos ad eum mittebat, qui bona scilicet suaderent & utilia, nempe ut discederet
ab ijs, quæ rectè & piè sibi visa fuerant: Theodosio autem assentiretur, & amplectere-
tur illius communionem. Ille verò, quod ij quotidie venirent, agrè ferens, quid facit?
Cum qui sub ipso erant, omnes fratres conuocasset, & eis præcepisset, ut diligenter ca-
uerent, ut nullo modo cederent, nec assentirentur male Theodosij sententiæ: sed potius
quoque recedit in vastam solitudinem, cum effecisset, ut multi quoque, alij imitarentur
secessum. Erat autem illic quidam magnus Anachoreta, qui nupèr quidē venerat è Ly-
cia, vocabatur verò Gerasimus: qui cum omne vitæ institutū, quod Monachos decet, in
patria ostendisset, multos quoque passus erat sudores aduersus spiritus nequitia. Is ergo
cum

Nota calu-
mnia.

Quatuor
primariæ
Synodi vni-
uersales,

Theodosius
impius ve-
natur Euthy-
mium,

Euthymius
discedit in
solitudinē.

Geratimus
Anachore-
ta post er-
rorem redit
ad sanam
fidem.

Incruentu
Mistæ faci-
ficium.

Euthymius
videt secre-
ta mentis.

1 Cor. 11.

Ante eucha-
ristiæ sum-
ptionem
agenda pœ-
nitentia.

Psal 33.

cum pulchrè exercebatur in ea, quæ est ad Iordanem, solitudine, & sæpè dæmones per-
cutteret, pulsatur ipse quoquè, vel potius supplantatur ab eorum improbitate, & abdu-
citur ab hereticis. Cum autè ab omnibus ferè Anachoretis audiret de Euthymio, ijsq;
quæ de eo sermone celebrabatur, aures haberet oppletas, aliquando ad eum venit in Ru-
ban: cumq; cum eo diu esset versatus, & illius linguæ bibisset fluentum suauissimum,
veluti quendam morbum euomit heresim, & ad sanam fidem reuertitur, quod dece-
ptus esset, magna ductus pœnitentia, & cor vanis corruptum sermonibus, doloris stimu-
lo castigans & puniens. Hunc autem ipsum alij quoquè consecuti sunt Anachoretæ,
Petrus cognomine Gurnitis, & Marcus, & Iulon, & Syluanus: & ipsi quoquè Theodosij
noxiam seclabantur communionem.

Cum autem secundus post hæc annus intercessisset, ex hominibus quidem excedit
Theodosius: à Ruban verò ad Lauram redit magnus Euthymius. & aliquando quidem
vno sabbatorum, ille quidem Deo ministrabat, & ei incruentum obtulit sacrificiū. Do-
mitianus autem adstabat ad dexteram cum mystico illo ventilabro, cum iam esset per-
agenda ter Sancti glorificatio, Terebonq; Saracenus, & Chrysippi frater Gabriellus,
alter quidem propè, alter verò stans intra aram, (ò magnam Christe tuam in Euthymii
gratiam) vident ignem, veluti in quodam diffusum linteo, desuper descendente, quin-
etiam ipsum magnum Euthymium, & cum eo Domitianum intus complexum, sic cir-
ca ipsos permanisse ab initio ter Sancti vsq; ad completum sacrum ministerium. Tere-
bonem autem ait metu correptum & exterritum ab ara recessisse, & non amplius auda-
cter & temerè esse ingressum adyta: sed in templi constitisse vestibulo cum magna in-
synaxi reuerentia, ut mihi postea narravit Cyriacus Anachoreta, qui hæc audierat à Te-
rebone & Gabriello qui viderant. Non hoc autem solum, sed hæc quoquè mihi retulit
de Gabriello, quod esset quidem natura eunuchus. post viginti verò & quinque annos
accedebat tunc primum ad synaxim fratrum. Præterea hoc quoquè renunciatum est à
Patribus, à Deo datum esse Euthymio, ut internos animi motus ex externo adpectu
veluti per quoddam speculum intelligeret, & accuratè cognosceret, & cum quibuscumque
deceraret cogitationibus, & quasnam quidem superaret, à quibusnam autem maligni
instinctu superaretur.

Aiunt verò cum quoquè aliquando dixisset quibusdam fratribus, qui cum eo seor-
sum versabantur, quod sæpè videret terribilem Angelorum visionem, vnà secum Deo
ministrantem & sacra contrectantē, & quod in Dominici corporis sumptione, aliquos
quidem ex ijs qui accedebat, videret ab ipsa illuminari, aliquos autem veluti obscura-
ri & morte affici, quicunq; scilicet erant indigni ea luce & splendore. Quamobrè non
cessabat testificari fratribus, & illud Apostoli optimè admonere, ut vnusquisq; attendat
& seipsum prober, & sic cum tremore sumat panem & calicem, cum benè sciat is, qui
accedit, quod iudicium sibi comedit & bibit, qui ea indignè sumit. Propterea enim sta-
tim quoquè, cum hoc primum offert sacerdos sacrificium, multitudinem veluti præ-
munuit & iubet ut caueat, Sursum habeamus corda, eis acclamans: & cum ab illis pro-
missum acceperit, sic audet deinceps offerre oblationem. Qua etiam perfecta, ille etiā
rursus manus in calum tollens, & ostendens esse dispensatum pro nostra salute myste-
rium, clara voce sic dicit: Sancta sanctis. perindè ac si dixerit quispiam: Quandoquidē
ego sum homo, equè ac vos patibilis, ignorans quemadmodum vnusquisq; vixerit: pro-
pterea hoc antè apertè testificor, & hanc communē probationem vestræ suggero con-
scientiæ: Si quis captus fuit ab odio, & iniuriæ acceptæ recordatione: Si quis ab inui-
dia, aut ira, aut superbia: Si quis à maledicto, aut à turpi sermone, aut ab improba cu-
piditate, aut ab aliquo alio vitio fuit cōprehensus, nè prius accedat, quam per pœniten-
tiam à scelere fuerit expiatus. Hæc enim sancta, inquit, non prophanis, sed sanctis exhi-
bentur. Quicunque ergo vestræ confiditis conscientiæ, ad eum accedite, & illuminemini,
& vestri vultus nequaquam pudore afficiantur. Sed nescio, quomodo dulcedo do-
ctrinæ Euthymij me vel nolentem assumens, præcedentium abruptit consequentiam, &
ut induceretur perturbatio, propemodum effecit. Necessè est ergo, ut vos narrationem
reuocetis rursus in memoriam.

Capta ergo fuit, ut iam antè ostendimus, improbi Theodosij laqueis beata Eudocia,
& à catholica communione seiuncta, & deceterò toto studio contendebat aduersus
Orthodoxos. Induxit autem omnes quoquè Monachos, qui habitabant in solitudine
& in

& in sancta ciuitate, & persuasit ut eadem, quæ illa, tuerentur & probarent. Postquam
verò iustitia aggressa est Theodosium, & ille quidem procū abest, Iuuenalis autè suam
sedem recipit, & ea dissoluuntur, quæ ecclesijs afferebant molestiam, Valerij fratris &
Olybrij generi sæpè mittuntur literæ ad Imperatricem hac de causâ, ut Euty chianistarū
relicta communione, sequatur ea, quæ decreta fuerūt ab Ecclesia catholica. Illa autem
primum quidem cunctabatur, & differebat mutationem: neq; sciebat, quemadmodum
dimitteret ea, quæ sibi visa fuerant. Postquam verò intellexisset suum generum fuisse in
Thracia interemptum, filiamq; & eius filias esse in potestate hostium, & captiuos abdu-
ci Carthaginem: corde valdè sauciata, & rerum charissimarū amissione ea esse repensâ
arbitrata, inuenit calamitatem magistræ eius quod rectè haber, (Ipsa enim, inquit, tua
disciplina me docebit) & ad rectam & veram fidem per illam deducta, statuit deinceps
viris diuinis vacare, ab eis instructa, & vtens ducibus ad salutem. Et idè Anastasium
Chorepiscopum cum quibusdā alijs, qui ei inseruebant, mittit Antiochiam ad Simco-
nem, id est, in columna habitatem, qui erat multo altius sublatus virtute, quam
columna, & verè totius orbis miraculum: ei scopum cordis per literas significans, ro-
gansque ut ab illo rursus acciperet, quænam sua esset sententia. Quidnam autè respon-
dit? Scias, inquit, quod malignus videns opes tuarum virtutum, expetiuit te ut cribra-
ret sicut triticum, & per pestiferum illum Theodosium piam ac religiosam tuam cor-
rupit animam. Sed esto bono animo. Non enim defecit fides tua. Mihi autem succurrit
hoc valdè admirari, quod cum sit tibi fons propinquus, ipsum quidem despicias, procū
verò queris eandem aquam haurire. Habes autem diuinum Euthymium, cuius sequens
doctrinam, non aberrabis à salute.

His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque supina in boni inquisitione. Sed cum
statim de viro inquisisset, & intellexisset ei esse prohibitum ad ciuitatē aliquam acce-
dere, turrem in solitudine, quæ vergit ad Orientem, in altissimo edificat promontorio,
quod non plus quam triginta stadia distat à Laura. Et illa quidē in eam ascendit, ut nul-
lo prohibente, frueretur ad satietatem doctrina Euthymij. Statim autem mittit ad eum
querendum Cosmam erceis custodē, & qui à me superius dictus est, Anastasium Chore-
piscopum. Illi autem cum ardenti mandato æquè vehemens ad parendum studium at-
tulissent, in Lauram quidem protinus perueniunt. Cum verò accepissent eum non ad-
esse, sed iam diu antè transiisse ad Ruban, ne sic quidem à cœpro destiterunt: sed cum
simul beatorum accepissent Theoditum, ad eum abeunt, & eum vehementer simul orāt
& obsecrant, & tandem persuadent, ut ad turrim veniat, ubi nunc est edificatum Scho-
læij monasterium. Cum eum autem vidisset Imperatrix Eudocia, non leuiter adspexit,
sed ut qui astare aquam sitit, & ad illius pedes præ gaudio procidens, Nunc cognoui, in-
quit, quod Deus me visita uir. Ille autem cum eam solita impertisset benedictione, Sed
oportet, inquit, o filia, te tibi deinceps attendere, & in futurum diligenter cauere. Nam
quoniam vel parum abducta fuisti vnà cum Theodosio, propterea tibi molesta euene-
runt in rebus charissimis. Sed ut per totā vitam abstineas ab hac à ratione aliena con-
tentione, oportet te præter tres sanctas & œcumenicas Synodos, nempe Nicenam, quæ
aduersus Macedonium, & Ephesinam prius aduersus Nestorium, accipere etiā decre-
tum, quod fuit editum ab ea, quæ nunc fuit congregata Chalcedone: & cum te separa-
ris à communione Dioscori, Iuuenali Hierosolymitano Archiepiscopo omninò com-
municare, & cum eo omninò consentire.

Cum hæc quidem dixisset, & precatus esset pro Imperatrice, & deindè ei vale dixisset,
recedit. Illa autem statim re ipsa est executâ ea, quæ mandata fuerant: sanctamque in-
gressa ciuitatem, Iuuenali & catholice communicat ecclesiæ, magnamq; & frequenter
inducit multitudinem Monachorum & laicorum, ut quæ sicut dissensionis, ita etiam
communione optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam vnus Archimandrita El-
pidius. Nam Gerontius cum in malo malisset consensere, non sibi solum, sed multis
quoquè alijs fuit causa interitus. Cui viam similem & similiter ducentem ad exitiū duo
quidam ingressi sunt Elpidij conuentus Marcianus & Romanus, & construxit vterque
monasteria: Vnus quidē circa sanctam Bethleem, alter verò in vico Theocorū. Et beata
quidem Eudocia accersit à Laura fratres custodis crucis, nempe Chrysippū & Gabri-
elū, & efficit ut ordinentur Presbyteri. Et Chrysippus quidem cum fuisset in presbyre-
rati

Genfericus
capta Ro-
ma id fecit.

Simeō mo-
nachus scri-
bit Impera-
trici,

Eudocia ad
se accersit
Euthymium.

Prosterne-
tur ad pedes
Euthymij.

Redit ad
Ecclesiam.

ratu insignis, reliquit scripta digna, quæ mandentur memoria. Gabriello autem committit præfecturam monasterij Stephani protomartyris. Basila autem pia & Dei amans, cum Andream fratrem Stephani & Iamneæ Episcopi à Laura accersuisset, eum pastorem efficit & præfectum monasterij, quod ab ea fuerat ædificatum: ædificatum autem fuerat in nomine Menæ martyris.

Sabas venit ad Euthymium.

Octogesimo verò & secundo anno ætatis Euthymij, accedit beatus Sabas, cum adhuc esset iuuenis, & nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ genas contingeret, rogatque ut sub eo maneret, & sub eo se in virtute exerceret. Ille autem primum quidem accipit, Domitiano verò tradit discipulo. Deinde cum eum accessisset, Non oportet, ô fili, inquit, te, cum sis adeo iuuenis & imberbis, in Laura versari. Magis enim expedit, ut qui tales sunt, vitam degant in cœnobio. Cum hæc dixisset, per quemdam ex fratribus eum transmittit ad beatum Theodistum, dicens: Accipe adolescentem, & diligenter sub te simul exerceatur & educetur. Nam ut mihi videtur, in exercitationis instituto & in rebus factis erit insignis. Atque ille quidem hæc de Saba prædixit, prædictionem autem congruens quoque consecutus est exitus. Non est enim nunc, non est, non vrbs, non regio, non solitudo, in qua illius diuini viri res non celebrentur, & simul ei qui dicit, & ijs qui audiunt, voluptatem afferant. Quorum quidem non par est in transitu meminisse inter res gestas Euthymij: sed si Deo placuerit, gentilium integrum conscribemus, quandoquidem neque pium est, neque sanctum, gentilium quidem vitam apud externos columnis honorari & scriptis: nos autem tam præclara facta virtutis digna iudicare silentio, & æterna damnare obliuione. Oportet autem etiam de magno tractare Gerasimo, & quales ipse dederit regulas & formas ijs, qui sub ipso exercebantur, & veluti condimentum adtexere narrationem, quæ magnam vtrique habet vtilitatem.

Laura & cœnobium Gerasimi.

Nota abstinentiæ, &c.

Hic ergo magnus Gerasimus, qui Iordanis solitudinis ciuis fuit simul & patronus, cum maximam illic Lauram, quæ non pauciores quam septuaginta Anachoretas habebat, construxisset, & præterea cœnobium in medio eius optimè collocasset, curabat ut, qui introducebantur quidem Monachi, manerent in cœnobio, & vitam monasticam exerceant: Qui autem crebris & longis se laboribus exercuerant, & ad perfectionis mensuras iam peruenerant, eos in ijs, quæ vocantur, cellis collocans, sub hac iubebat viuere regula, ut quinq; dies hebdomadæ unusquisque in sua cella siceret, nihil gustans quod esset esulentum, nisi panem & aquam & dactylos. Sabbato autem & Dominica venientes in ecclesiam, cum participarent sanctificata, coesto vreretur in cœnobio, & fumeretur parum vini. In cella verò nulli permittebatur aut ignem accendere, aut coctum gustare. Nihil autem possidere tantæ erat eis curæ, quantæ nihil aliud: & humilitate maxime ornabantur. Unusquisque verò laborem suarum manuum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, sabbato ferens in cœnobium, circa crepusculum Dominicæ, hebdomadæ sumptus rursus accipiens, panes, inquam, & dactylos & aquam in vase aliquo & palmas, rursus redibat in cellam. Erant autem adeo remoti præter ea, quibus induebantur, adeo ut non esset humanis ita disuncti, ut nihil haberent præter ea, quibus induebantur, adeo ut non esset secundus amictus. Stratum autem quid erat aliud, quam storea? & quæ solent appellare centonium & embryum, & vas fictile ad aquam: quod quidè simul sufficiebat ad potum & ad palmas irrigandas.

Item stratum.

A. 4.

Hæc lex autem eis est optimè tradita à Gerasimo, ut exeuntes cellas, dimitterent aper-tas, ut liceret ei, qui vellet, ingredi, & quod vellet, accipere ex illis vilibus & ad vsum necessarijs, nemine prohibente, quinetiam ipsi quoque cernerentur viuētes Apostolicè, & esset eorum quoque, qui habitabant in solitudine, eis consimiliter cor & anima vnæ: quandoquidem nemo ex ijs, quæ habebat, iudicabat esse aliquid proprium, sed omnia eis ex æquo esse communia. Porro autem hoc quoque dicitur de Anachoretis, quod cum quidam ad eum accessissent, & peterent ut sibi liceret aquam calefacere, & coctum sumere, & ad lucernam legere, magnum respondentem Gerasimum, dixisse: Si sic vultis viuere, multò magis expedit, ut vos viuatis in cœnobio. Ego enim nequaquam per-mittam toto meæ vitæ tempore hoc fieri apud Anachoretas. Adeo ut cum Hierichuntini audirent eorum, qui erant apud Gerasimum, esse adeo arctum & omnis solatij expers vitæ institutum, esseque admodum asperum & violentum, hanc sibi legem consolationem.

nem. Sed hoc quidem est laus Hierichuntinorum, & euidens argumentum animarum virtutis amantium.

Cum autem multi ex ijs, qui sub hoc magno Gerasimo erant, decertatoribus, vident multos mundanos cum hoc proposito & scopo ad se venientes, tantum abest, ut eis gratus & incundus esset eorum aduentus, ut nec eos quidem in regione omnino videretur tolerare possent: sed potius, ut valde læsuros, eos fugerent & declinarēt. Illi enim polchrè sciebant, perfectæ temperantiæ matrem esse abstinentiam, ut quæ possit & turpes expellere cogitationes, & somni leuare grauitatem: Ut qui non solum verbis, sed etiam factis hoc à patre optimè didicissent. Hi enim illum dicebant tanti fecisse abstinentiam, ut quadraginta ieiunij dies ieiunus transigeret, contentus sola sacramentorum participatione. Cum sic vixisset Gerasimus, & ijs, qui sub eo erant, fuisset exemplar virtutis & occasio salutis, communis aduenit finis * quinto mensis Martij, indictione tertiadecima, in cōsultatu Zenonis Augusti secundo. Nobis autem rursus redeundum est, vnde digressi sumus.

Abstinētia vix.

Mira abstinentia Gerasimi. for. & quare to.

Cum iam tunc Leo pius & Christi amās, Marciani successisset imperio, Timotheus quidam cognomine Aclurus, totam concutiebat & conturbabat Alexandriam. Deinde autem cum ipsum quoque Patriarcham ciuitatis (ô iniquas & impias manus) in diuini baptismatis piscina interfecisset, sedem audacter & impudenter inuadit. Cum ergo in Aegypto omnia essent plena turba & tumultu, duo quidam Anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius & Elias, vnus quidè Cappadox, alter verò Arabs, profecti ex monte Nitria, ad magnum illum veniunt Euthymium, & vnusquisque eorum in cella separata apud ipsum logo tempore sunt versati: quos quidem hic vir diuinus amplectebatur lege amicitia, & assidue inuitabat ad colloquutionem, & ad Cutilam & Ruban secessus & desertus, eos quoque similiter faciebat participes. Cum quibus & vnà cum Gerasimo & alijs deinceps Anachoretis, sanctæ illæ manus vnaquaque Dominica intemerata sumebant sacramenta. Præuidit autem magnus Euthymius perspicaci oculo animæ ea, quæ erant euentura Martyrio & Eliæ, nempe fore, ut Iacobi, qui clarus erat in choro Discipulorum, vnusquisque eorum sedis sit successor futurus.

Proterij episcopi Alexandri. ni cades.

Post hæc verò Elias quidem cum descendisset in Hiericho, edificat sibi cellam ante ciuitatem: quæ accessionibus ab eo factis paulatim dilatata, transmutata est in ea, quæ nunc cernuntur, monasteria. Martyrius autem speluncam quandam ad Occidentem, quæ quindecim stadijs distat à Laura, ingreditur: & cum satis temporis in ea permanisset, magnum quoddam & insigne is illic quoque construit monasterium. Sequenti autem anno Iuuenalis quidem Patriarcha quartodecimo anno eius patriarchatus ex hac vira excedit: Anastasius verò communi omnium suffragio ad sedem illius promouetur, de quo Euthymij fuerant prædictiones, & de eo verè promissiones. Quarum is statim recordatur Diaconum, & rursus ad magnum illum mittit Euthymium vnà cum custode crucis, & prophetiæ significans euentum, & rogans ut sibi permitteretur ad eum descendere. Is sic lucrum consequi spiritale. Sed prior quidem vester aduentus erat ab omni turba red-motus, & separatus ab omnibus negocijs. Nunc autem vestri magistratus magnitudo dat vobis alium locum & ordinem, Deo ita volente. Quamobrem longè meam superat imbecillitatem vestra scilicet præsentia. Rogo ergo te, ne amplius vexeris huc iter suscipiendo. Sin minùs, ego quidem te venientem prompto & alacri animi studio accipiam, & deinde necesse erit, ut non possim alios amplius repellere, nec potero deinceps amplius hic versari, ut qui ab eorum, qui accedunt, sum opprimendus multitudine. Sed quæ ad magnum quidem spectant Patriarcham, sic habent. Vult autem nunc oratio, ut reuertamur ad Terebonem.

Iuuenalis episcopi mors.

S. Euthymius non vult ut Episcopus ipsum inuisat.

Hic ergo Terebon præfectus Saracenorum, cum aliqua de causa venisset Bos-tras, & à quodam suo collega per calumniā esset accusatus, ab eo, cui commissa fuerat regionis administratio, comprehensus fuit & coniectus in carcerem, in quo habitare fuit longo, quod intercessit, tempore condemnatus. Cum autem sycophantiæ actum magnus cognouisset Euthymius, scribit ad Antipatrum, qui tunc regebat ecclesiam Bostrenorum, vnà cum literis mittens Gaianum fratrem Stephani episcopi Iamneæ, ut omnem adhiberet diligentiam, ut Terebon liberaretur à vinculis. Ille verò cum accepisset literas, & excepisset

Terebon episcopus cōpræbenditur.

pisset Gaianum, & liberasset quidem Terebonem ab omni accusatione, & sumptum, quo erat ei opus ad iter conficiendum, ei suppeditasset, ad magnum mittit Euthymium: Gaianum autem, veluti quasdam scintillas virtutis Euthymij, statuit retinere, eumque Medaborum ordinat Episcopum.

Eudocia multa condidit templa, &c.

Num. 24.

Euthymius Eudocia obitu prædicit.

Ecclesiæ S. Stephani dedicatio & redditus.

Anastasijs patriarchæ studium erga Euthymium.

S. Euthymij humilitas.

Beata autem Eudocia cum quam plurima templa Deo ædificasset, Gerontocomiaque & Prochotrophia, & monasteria, quæ ne facile quidē possunt numerari, pie construxisset, iussit in quodam ex ijs templis, quæ erant ab ea ædificata, quod est sacrū Petro principi Apostolorum, situm autem est e regione Lauræ Euthymij, non distans minus quam viginti stadia, cisternam valde profundam simul & latam fodere gratia alicuius vñs necessarii. Cum autem aliquando venisset ad eam spectandam, videt Lauram Euthymij positam in media solitudine, & quemadmodum cellæ fratrum erant à se inuicem seinnacula Israel: & ex eo anima esset valde compuncta, ad eum statim mittit Gabriëlium, rogans ut sibi permitteretur ad eum accedere, & frui illius sermone & doctrina, & simul etiam Lauræ, eique dare redditus, habebat in animo. Causa autem erat, ut fratribus daretur decetero sufficiens necessarium rerum suppeditatio. Ille verò eam sic prius compellat: Cum tuus decessus sit in foribus, cur sollicita es, o filia, & distraheris circa plurima? Illa sint tibi solū parata, quæ pertinent ad excessum ex hac vita. Nostri autē ne memineras, quantum ad redditus & pecunias: sed communis Domini memineris, apud quem rogamus, ut tu nostri potius recorderis.

His illa auditis, his duabus affectionibus bifariam diuisum habuit animum, admiratione & animi ægritudine: illud quidem magni Euthymij tribuens præscientiæ, & quemadmodum quod ipsa de ipso animo agitabat, ille longo antè spatio intelligat: hoc autem propterea, quod ipsa à sua spe excidisset. Volebat enim ei pecunias relinquere & redditus, ut diximus. Hinc verò venit ad sanctam ciuitatem, & cum Anastasium accersisset Patriarcham, & ei exposuisset, quæ à diuino audisset Euthymio, ea fecit, quæ illi priori cogitationi respondebant, & erant planè fraterna. Et primū quidem Stephani Protomartyris Christi templum, quod nondum erat plenè constructum, dedicat quindecimo mensis Ianuarij. Deinde cum ei etiam multum tribuisset redditum, & eius curam dedisset Gabriëli, neque alias quoque neglexit ecclesias, quæ ab ea ædificata fuerant: sed eas quoque valde diligenter obibat, & dedicans & sufficientem redditum vnicuique attribuens. Cum quatuor autem menses iam præterissent post dedicationem, ipsa quoque, humana vita relicta, excedit ad Dominum.

Longo autem post tempore, cum esset Euthymius iam nonaginta annos natus, in grauem morbum incidit sanctus quoque Theodistus: qui erat adeo mortis vicinus, ut ipse quoque se mox esse decessurum significaret, ut cuius iam esset senectus profundissima, & humanorum esset plenus dierum. Cum ergo ad eum visendum magnus venisset Euthymius, & adspexisset eum versari in magno periculo, statuit paucos aliquot dies eum commanere, ut cum iam eius sancta ad Dominum excederet anima, ipse iusta corpori faceret, & ea omnia, quæ mos est, in eo impleteret. Cum autem cognouisset Patriarcha apud Theodistum assidere Euthymium, & id existimasset satis opportunam ad eum veniendi occasionem, cum beatus Theodistus iam ad Deū excessisset, tertio die Septembris ad eum accedit, & communiter ab eis facta reliquiarum sepultura, deinde & quæ erga Euthymium vehemens iubeat desiderium, fecit Patriarcha, & cum sacras illas manus suauiter prehēdisset, & eis esset circūfusus, & vehementer est amplexus, & inter amplexus dixit verba testantia desiderium: landiū ab hinc ego sanctas has manus desiderabam, & ecce Deus mihi impleuit desiderium. Sed rogo te venerande Pater, & valde rogo, primū quidem, ut Deum preceris, ut tuæ in me perpetuò conseruentur prædictiones: Deinde, ut ad me etiam assidue scribas de ijs, quæ videntur, quæcunque; lex præcipit filio.

Hæc cum Euthymio benignè admodum colloquebatur, & quæcunque alia tempus postulabat, & post longum tempus cum eo congressio reuocabat in memoriā. Is verò eum solita illa sua moderatione, Hoc ego, respondit, potius peto à tua beatitudine, ut in tuis ad Deum intercessionibus & supplicationibus nostri quoque recorderis. Ille verò respondens: Nequaquam, inquit, o pater, hanc tibi concedā petitionē. Hoc enim, inquit, rogo, ut à te primus accipiam. Pulchrè enim iam sum expertus diuinorum charitatum, quæ in te est, operationem & virtutem. Ille autem placidè admodum & leniter,

Concede, inquit, venerande pater, & exorare, ut præsentis monasterij, mea & tua causa, & ipsorum etiam fratrum curam geras, eiq; ut par est, prouideas. Ad hæc patriarcha, Cum, inquit, adhuc sanctus esset superstes Theodistus, tu huic præfuisi solitudini, eamque fecisti ciuitatem insignem multitudine & virtute eorum, qui inhabitant, & reddidisti veluti quandam aliam Christo Hierusalem: & nunc rursus cum ille à vita migravit, sua tibi relinquit. Ille ergo cum hæc dixisset, & sancto vale fecisset, reuersus est ad suam habitationem. Magnus autem Euthymius, cum Marin patrum Terebonis, ex virtute uiuentem, & iam ætate prouectum, monasterij præfectum cōstituisset, reuertitur ipse quoque in suam Lauram. Cum ipse autem in monasterij præfectura duos annos vixisset, & deinde à vita migrasset, descendens rursus magnus Euthymius, sacrum quidem eius corpus in Theodisti magna theca pie deponit: cuidam autem Longino, propter vitam laude digno, committit curam monasterij.

Statim autem post magni Theodisti decessum, cum Olympius Scythopolis Episcopus vitam reliquisset, Cosmas quidē custos crucis pro illo ordinatur Episcopus: Chrysippo autem custodis crucis committitur ministerium, & nec in eo excidit prædictio Euthymij. Sed beatus quidem Cosmas cum totos triginta annos mansisset in eo munere, in secunda Palæstinae provincia magnis clauit pulchrisque rebus ex virtute gessis. Chrysippus autem, qui erat illius quoque frater, cum duodecim annos obijisset munus custodiendæ crucis, scriptis relictis & numero multis, & propter ea quæ tractant, laude dignis, vita excedit. Horum verò frater Gabriëlius, cum fuisset, ut prius diximus, Presbyter & Præfectus viginti quatuor annos, ædificauit sibi breue quoddam monasterium in valle venerabilis templi ad Orientem, quod nominatū fuerat sanctæ Assumptionis. In quod quidem, ad imitationem beati Euthymij, post diuinorum Theophaniorum octauum diem secedens, in eo morabatur usque ad festum Palmarum. Cum autem esset studiosus, habuit ingenium quoque ei opem ferens. Quo factum est, ut linguam exerceret & ad Græcorum sermonem & Romanorum & etiam Syrorum. Moritur verò octogesimo ætatis anno in monasterio, & sit illie viro sepulcrum, qui signis maximis est insignis. Atque quæ ad Euthymij quidem pertinet discipulos, ea sunt huiusmodi, & fuit talis vniuscuiusque decessus.

Ego autem ad ea, quæ consequuntur, eius rectè facta reuertor. Nam hæc quoque mihi cum alijs Iohannes silentarius & Episcopus, & Thalecleus Presbyter narrauerunt. Dicebant enim, quod versantibus aliquando ipsis in solitudine, in eos incidens beatus Sabba colloquebatur, dicens, quod cum adhuc esset in cœnobio, ascendisset post mortem Theodisti simul cum Longino Præfecto ad magnum Euthymium. Cum autem aliquot dies morati essent circa Ruban cum Martyrio & Elia, & vnā cū eis adesset sanctus Gerasimus: Quoniam, inquit, prompto & alacri animo videt magnus Euthymius me & Domitianum, utroque assumpto, transibat per interiorē solitudinem. Cibus autem nobis erant radices melagriorum. Deinde peruenimus ad quandam terram admodum inenitiam, siccamque & omnino aquæ expertem. Ego autem, qui planè eram rudis & imperitus conuersationum, quæ sunt in solitudine, vehementissima siti oppressus deieci. Conuersus verò, inquit, magnus Euthymius, cum me sic iam deficientem & defessum adspexisset, mea causa est animo commotus: & cum se paululū à nobis selunxissimū consolans, & post preces surgens, apprehendit ligonem, quo herbarum excidentia radices, alimentum nobis comparabamus, & solum parū m scindit, & statim aqua de terra scaturit, & bibere permittit. Cum ergo bibisset, & sitim quæ eum premebat, depulisset, Deo egit gratias, qui præter opinionem per suos seruos talia facit miracula.

Cum ergo apud Deum tantam haberet Euthymius fiduciam, & tantam spiritus gratiam, & superis attraxisset, ne communis quidē mortis ei tempus est celatum, nec quæcunque euentura erant in eius Laura, sicut diuini Patres de ijs mihi narrarunt. Dicunt enim, quod octauo quidem die post festum luminum, quo solebat ad interiorē proficisci solitudinem, conuenerunt quidē ij qui erant ipsum deducturi, & quicunque eius peregrinationis omnino volebant esse socij: inter quos erat etiam Martyrinus & Elias. Cum autem nihil parati inuenissent, neque quod esset secessui conueniens, quinetiam eum omnino offendissent imparatum, rogauerunt an non esset crās profecturus. Ille verò,

Theophania & festum Palmarum

S. Euthymius precibus aquam impetrat à Deo.

Festum luminum.

T t

Tota,

Nota, dies
festus S.
Antonij.

Suprema
oratio Eu-
thymij ad
vltus.

Humilita-
tis & chari-
tatis enco-
mium.

for adue-
niunt.

Prædic-
torum
Domitiani

Obitus S.
Euthymij.

Tota, inquit, hebdomada ero vobiscum in Laura, & sabbati media nocte à vobis separabor. Hoc autem dixit, prius significans se tunc esse moriturum. Tertio itaque die, qui est postea consecutus, cum aduenisset dies festus diuini Antonij, præcipit ut vigilent in templo per totam noctem: & nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cum assumpsisset Presbyteros in eo, quod Diaconicum appellatur. Nullas, inquit, o fratres, vobiscum amplius peragam vigilias. Me enim iam vocat Deus à vita presenti. Sed nunc quidem exire, & accersite mihi Domitianum: manè autem patrum veluti quidam cœtus conueniat. Manè ergo magno studio omnes ad eum conuenerunt, & cum se parum retinuisset, ita eos cepit alloqui:

Patres mei & fratres dilecti in Domino, & filij, ego quidē iam postremam viam meorum patrum ingredior. Vos autem oportet vestrum in me amorem in custodiendis præceptis ostendere: ex quibus præcipue est charitas, quæ est vinculum virtutum perfectio. Quod enim sal panis, hoc est charitas virtutibus. Nec sine ea fieri potest, ut se virtus recte gerat: quandoquidem vniuersa virtus per charitatem & humilitatem firma & stabilis cognoscitur. Nam humilitas quidem nouit eum, qui ea vtitur, ad summum rectitudinum extollere: Charitas verò & firmiter continet, nec sinit, ut cadat ab illa altitudine. Est autem charitas maior humilitate: quod quidem manifestum est ex ipso exemplo Domini & opificis. Nam propter suam in nos charitatem seipsum sua sponte humiliavit, & factus est sicut nos. Oportet ergo ei perpetuo confiteri & hymnos offerre. Nam hæc quidem omnes, ut semel dicam, homines honestum est exercere. Nos autem præceptis, & propter pacta conuenta cum eo inita, & quod ab omni perturbatione liberi, & à negocijs, quæ ad victum comparandum pertinent, minimè diuisam & distractam vitam nostram agamus, & soli nobis ipsis seorsum attēdamus. Et corpora & animas, o fratres, semper castas conseruare oportet, & consueta in synaxi glorificatio, & quæ nobis de super tradita est, regula conseruanda est à vobis omni diligentia. Eorum, qui affliguntur, cura est gerenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cum improbis cogitationibus, is semper à vobis confirmetur, & perpetua fruatur admonitione & doctrina & præceptione, ne imprudens paulatim supplantetur, & casu graui à diabolo prosternatur. Porro autem hoc quoque vobis vltimum adiicio mandatum: Nunquam ijs, qui aduentum, ocludatur ianua: sed sit semper aperta cuius viatori, & ad excipiendum veluti paratissima. Quinetiam ipsum rectum sit vobis commune hospitibus atque transeuntibus, & ea, quæ habetis, egentibus proponantur communia. Sic enim copiosam supplicationem à superis consequemini.

Hæc cum eis mandasset, deinde etiam eos interrogauit, quemnam eis vellent imitari & præesse. Illi autem vno veluti consensu responderunt omnes, Domitianum. Ille verò, Ar hoc, inquit, nequit fieri. Domitianus enim non hic longo tempore post me manebit: sed cum septimum solum diem transegerit, sequenti, me consequetur. Hoc omnes, qui aderant, obstupescit, cum tam aperte & tam liberè dictum esset. Cum de Domitiano itaque spem perdidissent, petunt quendam Eliam, oconomum inferioris monasterij, genere Hierichuntinum. Ad eum ergo protinus conuersus magnus Euthymius: Ecce, inquit, omnes patres te sibi pastorem & præfectum eligunt. Tu autem vide, ut tibi ipsi attēdas, & toti gregi. Oportet verò te hoc quoque scire ante alia, quod Deo visum sit, haud ita diu abhinc hanc Lauram fieri cœnobium. Deinceps autem & vbinam edificari cœnobium, & quemadmodum construatur oportet, & de hospitum exceptione, psalmodiaque & studio in regula adhibendo præcepit Eliæ, & de non negligendis fratribus, & maximè ijs, qui improbis grauantur cogitationibus. Deinde verò hoc postremo dixit omnibus: Si inuenerim aliquam ad Deum fiduciam, hanc primam petam à Deo gratiam, ut vobiscum & cum vestris posteris sit semper simul spiritu in seculum.

Hæc cum dixisset, dimisit quidem omnes præter Domitianum: & cum tres postea dies mansisset in diaconico, sabbato nocte dormit in pace, & ad eam quæ illic est, transit beatitudinem, re vera senex & plenus dierum, vicesimo die mensis Ianuarij: in anno quidem à mundi creatione, conuenienter temporibus scriptis ab Hippolyto, qui fuit antiquus & ipsis notus Apostolis, & ab Epiphania Cyprio, & ab Herone philosopho & confessore, quinquies millesimo quingentesimo & sexagesimo, Domini autem nostri Iesu Christi in carne aduentus quadringentesimo & sexagesimo quinto. Sciantur autem hæc quoque de Euthymio, quod habitu quidem erat minimè sctus & mitissimus: adipe-

Autem teres & albus, valdeque latus & iucundus ad videndum, omnino canus propter ætatem, paulò breuior, densa barba & vsque ad zonam promissa, membris sanus & integer, ut cui non digirus, non vnguis, non dens, non parua nec magna pars abesset corporis. Atque natus quidem fuit, ut superius dictum est, ex reuelatione. Tres autem annos natus, Deo fuit consecratus, in principio scilicet magni Theodosij. Cum verò transisset per omnes ecclesiasticos ordines, venit Hierusalem circa viginti & nouem annos vitæ propriæ. Cum verò sexaginta & octo annos transisset in solitudine, novagesimo quidem & nono anno suæ ætatis, decimo autem sexto imperij Leonis, excedit è vita.

Cum autem fama celeriter per omnem sparsa esset regionem, Monachorum & laicorum congregata est multitudo, quæ non poterat facile numerari. Quinetiam Anastasius Patriarcha Hierosolymitanus, cum simul assumpsisset examen Clericorum & militum, accessit. Cum eo autem aderat Chrysippus & Gabriëlius, & Diaconus quoque Pheidus: Anachoretæ quoque, qui erant in solitudinibus, vndique conuenerunt. Quorum erat vnus quoque Gerasimus. Omnes autem in stuporem adducebat continuatio miraculorum. Cum ergo conuenisset multitudo propè innumerabilis, prohibebatur sacrum illud corpus à sepultura, cum iam esset hora nona, donec milites, ut eis iussum fuerat à Patriarcha, repellunt multitudinem: & sic vix tandē datur aditus diuinis patribus, ut corpori illi, quod tam strenuè decertauerat, & multa passum fuerat, iusta peragrent, & cum ijs, quos decet, hymnis in locupleti loculo deponerent. Atque dolor quidem Euthymij priuationis, multis erat causa lachrymarum: Martyrium autem & Eliam longe tangebant vehementius, & ij valde lachrymabantur. Sed cum illos quidem consolatus esset Patriarcha per Chrysippum crucis custodem, & cum ijs, quibus opus erat, vsus esset admonitionibus, hortatus est ut frequentius ad eum accederent. Cum autem reliquisset Pheidum in Laura Diaconum, ei edificandi committit negocium: & cum esset in sanctam reuersus ciuitatem, mittit opifices ad opus & materiam, ut beatè ille Euthymij reliquæ in apto & conuenienti loco deponerentur.

Domitianus verò, qui magni erat verè magnus & germanus discipulus, ut qui esset eius vitæ imitator accuratissimus, cum plusquam quinquaginta annos sancto in se insisteret, à loco non recessit: sed permansit deinceps ad sextum vsque diem ab illo tempore, ut qui statuisset non esse sibi viuendum deceterò, nec ferendum esse, ut hanc lucem omnino adspiceret. Cum septimus autem iam dies aduenisset, ei lectus noctu apparet Euthymius: Veni huc, dicens, tibi paratam gloriam consecuturus. Ecce enim, inquit, Deus tibi concessit, ut nos quoque hic degamus communiter. Hæc Domitianus annunciat fratribus, cum venisset ad synaxim. Sicque ipse in gaudio & spe bonorum futurorum, è vita excedit.

Diaconus autem Pheidus, multis collectis operis, & magno adhibito studio, speluncam, quæ in principio tenuit silentem diuinum Euthymium, pulcherrimam & maximam ad eum efficit: cuius cum medium attribuisset thecæ magni illius patris, ex vtraque parte elaborat thecas Presbyterorum, Præsectorum, & reliquorum sanctorum virorum. Postquam autem perfecta iam fuissent omnia, tabulam, quæ erat sepulcro imponenda, & argenteum vrceum, & cancellos Patriarcha statim mittit Hierosolymis. Deinde ille ipse quoque descendit ad Lauram, cumque sanctum illud beati viri corpus cum lampadibus & hymnis proprijs credidisset manibus, transfert ad eam ædem, quam ipse recenter fuerat fabricatus, & in sacro suo deponit loculo, ut nunquam posset amplius aperiri, & nec vel vlla parua possent illinc eius auferri reliquiæ. Cum tabulam autem imposuisset, vrceum desuper quasi circa pectus defigit. Illa verò ab eo tempore in hodiernum vsque diem omne genus gratiæ dat ijs, qui ad eum accedunt fideliter. Atque cum sic quidem præclarè fecisset reliquiarum translationem septimo die Maij, adsumpto secum Martyrio & Elia, rursus reuertitur in sanctam ciuitatē, & eos ordinat Presbyteros, & refert in catalogum cleri sanctæ resurrectionis. Et hæc quidem sic habent.

Restat autem nunc, ut persequamur quam de causa, & quemadmodum Euthymij Laura transmutata sit in cœnobium. Necesse verò est orationem paulò altius repetere, ut sic apertam & dilucidam faciamus narrationem. Cum vnus iam præterisset annus post mortem magni Euthymij, Leo ille magnus & Christi amans Imperator excedit è vita, relicto Leone suo nepote planè infante successore imperij. Ei autem, cum par-

Eius effigies,
Mira res in
tanta vitam
asperitate.

Miracula.

Honorifica
admodum
sepultura.

Obitus Do-
mitiani.

Spelunca
mutatur in
templum.

Transfertur
corpus S.
Euthymij.

Miracula.

rūm in imperio vixisset, succedit pater Zeno, sed ille quidem, cū ex insidijs Basiliscus quidam inuassisset imperium, fugit in Isauriam. Cū verò Basiliscus occupasset imperium, facit conciliabulum aduersus diuinam Synodum Chalcedonensem: quo quidem nitens pars eorum, qui erant schismatici in sancta ciuitate, cū sibi Gerontium quendam præfecisset Archimandritam, multa innouat aduersus Ecclesiam, nec minora ijs, quæ prius ausus fuerat Theodosius. Quinto autem anno postea moritur quidem Anastasius Patriarcha, iam incipiente mense Ianuario. Zeno verò reuersus ab exilio, vincit quidem Basiliscum, qui adhuc tenebat imperium: rursus autem recuperat imperium, quod amiserat. Et sedi quidem Hierosolymitanæ succedit Martyrius, de quo mihi superius sæpè facta est mentio, qui ad ipsum Imperatorem Zenonem & Acacium Episcopum Constantinopolitanum scribit de schismaticis & illorum blasphemias & vitanda hæresi: & cū Pheido Diacono dedisset literas, mandat ei quoque non pauca ore dicenda.

Ille autem cū Ioppen peruenisset, & quoddam ascendisset nauigium, quod proficisceretur in Corycium, vbi fuit in ipso mari Parathenico, in magnam incidens procellam & tempestatem, media nocte paritur naufragium. Cū verò iam demergeretur, nec se supra fluctus posset omnino tollere, sed propterea quod in medio mari esset, & quod nox esset obscura & incerta, periret, in quoddam lignum ex inopinato, vel potius quod Deus id dedisset, incidit: & cū in quendam locum enatasset, & à tanta calamitate se paululum recreasset, venit ei in mentem admirabilis Euthymius, & statim illius implorabat auxilium aduersus periculum, & ambas ei manus tendebat, & illius nomen sæpè inuocabat. Cū sic ergo laboraret, ei alicundè magnus appareret Euthymius, per mare transiens, & secūre in ipsis fluctibus inambulans. Quem cū repente vidisset Pheidus, adductus est in admirationem. Eum autem ab animi angore & timore volens rursus statim liberare, ea qua prius quoque solebat allocutione: Noli, inquit, timere. Ego sum Euthymius, Dei seruus. Scias non esse bonum hoc iter in conspectu Dei. Neque enim afferet vtilitatem aliquam matri ecclesiarum. Et ideo oportet te reuerti ad eum, qui te misit, & ei meo nomine iubere, ne sit sollicitus de disunctione schismaticorum: haud enim ita diu abhinc, sed illo Pontificatum obtinente, futuram vnionem, & omnes qui sunt Hierosolymis, futuros vnum gregem, & sub vno pastore. Te autem oportet venire ad meam Lauram, & fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis, cœnobium verò ædificare illic, vbi meum ædificasti cœmeterium. Nō enim Lauram, sed cœnobium potius esse locum Deo placet. Hæc ille quidem mandat Pheido, & suo eum pallio induit. Ille autem re ipsa, & non in somnis protinus raptus, nō dissimili forte modo ei, quo Abacuc, ita facile & momento temporis statuitur in litore, & perinde ac si è somno surrexisset, o diuinam providentiam, in sancta inuenitur ciuitate. Sic autem præter opinionem in domo conseruatus, deponit quidem illud diuinum Euthymij pallium, quod tantum pelagus transuolare penna citius effecit & tutius, consueto autem induitur vestimento: illud verò, (sed est attendendum: miraculo enim cognati & consimile sequitur miraculum) à quadam veluti manu abreptum, euascescit & tollitur de medio. Cū ad se ergo redisset Pheidus, & quænam eum mala oppressissent considerasset, vnde, fluctus, nox, desperatio, & quæcunque sunt mala tempestatis: deinde verò animo agitasset repentinam huius inexpugnabilis calamitatis solutionem, magnumque Euthymium, & quemadmodum cū iam esset defessus, & grauiter suffocaretur, ei apparet pedibus ingrediens in fluctibus, & veluti manum illam porrigens hilarem, vultumque vnā & vocem, & ei mandans ea, quæ dicta sunt, & tandem imponens pallium, & tantum mare veluti alatum per aërem transmittens, & domi suæ reddens insensibiliter. Hæc cū apud se considerasset Pheidus, emisit illas voces cum magna admiratione: Nunc scio verum esse & germanum Dei seruum magnum Euthymium, ab eoque misum, meliora se à calamitate.

Deinceps autem hæc quoque matri narrauit. Illa verò eis aures lubenter accommodans, (amabat enim non solum filium, sed etiam Deum) & propterea tam eius, qui seruatur, quàm eius qui seruatur, delectata narratione, & etiam lachrymas profundens oculis, cōsuluit filio omnia impletet. Deinde autem ad Patriarcham quoque transiens, ei Pheidus renunciavit omnia. Ille verò admiratus narrationem, quæ omnem rationem superat & opinionem, Reuerā, inquit, Dei Propheta est magnus Euthymius, magna est

est & quæ dici non potest apud illū fiducia. De ijs enim, quæ Laure euentura essent, cū nos omnes essemus testes, prædixit iam in Christo consummandus. Hæc cū dixisset, ipso quoque Pheido permittit, vt ædificet cœnobium, & cōcedit, vt ad id proficiscatur: simul professus, se quoque omnibus viribus opus vnā esse aggressurum. Cū aut Pheidus magnam manum accepisset ministrorum & donis ædificatorum, & vnū ex mechanicis, descendit in Lauram, & cū ædificasset cœnobium, sepique & fossa esset completum superius ædificat. Intra cœnobiū verò excitat turrē, quæ esset apertè veluti propugnaculum totius solitudinis, & eam collocat in medio cœmeterio. Locī verò posituram, in qua hoc sacrum collocatum est cœnobium, & esse pulchram propter æqualitatem, & Monachis esse aptam ad exercitationem propter aëris maximè temperationem, oratione describam & ostendam, quantum potero.

Est quidam collis admodum breuis inter duas valles, quæ ex Oriente & Occidente simul paulatim cœunt, & ad Austrum inter se commiscuntur. Ad Boream autem patet pulcherrima campi planities circiter tria stadia, quàm fieri potest optimè excogitata ad voluptatem & delectationem. Per eam autem mediam torrens perfluit, qui ex alto descendit ex colle, qui est ad Orientem, sitque loco veluti quadam zona. In ipsa verò collis in planitiem inclinatione, & eorum eleganti mixtione & coniunctione, exurgit turris veluti quidam vertex & arx quadam: & turrē deinceps consequitur porta, quæ est versus planitiem, quæ cum voluptate transmittit eos, qui exeunt, veluti à quadam specula despicientes pulchra illa planitiei spectacula. Sed quid loci naturam recenseat aliquis, quemadmodum est quidem mitis & fertilis: quali autem super caput est aëre conbustus fugerit ea, quæ molestiam afferunt, vniuscuiusque præclare tenet medium: & est frigidioribus quidem calidior: calidioribus autem rursus sensim frigidior, & cōsequenter valde humidis siccior, & immoderate siccis humidior, cū ea, quæ vnicuique congruit, commoderatione?

Cū ergo totum eiusmodi cœnobiij ædificium simul & ornatus, non opus habuerit plus quàm tribus annis propter multas manus, vehemensque & intensum ministerium, volebat quidem diuini Patres illud cum alio ornatu & artificio ecclesiæ reddere & dedicare: eos autem arcebat rursus aquæ penuria. Nam in illa quidem solitudine pluit sola hyeme. Cū ea autem fuisset magna ex parte sicca & aquæ expers, eis aqua defecerat, maximè circa vernam conuersionem: nisi fortè in aliquibus cœcauis cisternarum conlisteret aliquæ breues aquæ reliquæ. Quod quidem eos valde reddebat animi dubios & perplexos, vt qui premerentur inexorabilibus naturæ necessitatibus. Significant certè præfatus Elias & Diaconus Pheidus Longino præfatus inferioris monasterij, & Paulo Pharis. Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cū iam congregata essent iumenta, illa nocte apparet beato Eliæ magnus ille Euthymius, Quid hoc tibi vult, rogans, quod hodie iumenta congregetis? Cū is verò respondisset, Vt aquam afferamus ex Pharis: mihi apparet quod ea nunc nobis omnino defecerit, increpauit illum, dicens: O vos modice fidei, quam de causa Dei non rogauistis? Num is, qui ex prærupta petra inobedientem potauit populum, & aquam ex asini maxilla Samsoni aliquando fecit scaturire, non poterit vobis quoque ad vsum suppeditare, si solum cum fide offeratis petitionem? Deinde eis etiā prohibuit iter ad Pharas, vt minimè necessarium. Aqua enim vobis implebantur vel maximæ cisternæ, si ne tres quidem horas expectaueritis.

Cū ad hanc visionem è somno excitatus fuisset beatus Elias, & statim eam Pheido & reliquis annuntiasset, iumenta quidem à proposito soluit ministerio: cū nox autem iam transisset, & sol quantam videt terram suis illustraret radijs, nubes nescio vnde aërem, qui erat super cœnobium, repente complexa, protinus erupit in pluuiam. Et omnia quidem circūcincta simile adhuc puniebat flagellum siccitatis: ij autem soli, qui erant in cœnobio, præter opinionem aquam erant adepti, perinde ac si aliquis pluuiam circūscripsisset, & rursus ulterius non lineret progredi. Postquàm autem & cisternæ fuerunt aqua plenæ, & non erat ampliùs opus imbribus qui è cælo descendunt: dissipata est statim nubes, & vehemens imbrium procella rursus reducta fuit ad serenitatem. Cū verò miraculum breui totam peruassisset solitudinem, & peruenisset iam etiam

Aedificatur
cœnobium
ex diuina re-
uelatione.

Situs cœ-
nobiij.

Pluit hic so-
la hyeme.

S. Euthy-
mius appa-
ret Eliæ.

Num. 20.
Iudic. 13.

Pluuia di-
uinitus de-
scendens.

ad ipsum Archiepiscopum Martyrium, descendens ille multis copiis ad coenobium præclarum quidem egit synaxim & vigiliam cum multis lampadibus & suffitibus. Splendidam autem & magnificam facit dedicationem, deponens sub ara quasdam partes reliquiarum martyrum Tarachi, Probi & Andronici septimo mensis Maij. erat verò iam duodecimus annus post decessum Euthymij. Cum aliquod autem tempus transiisset, Diaconus quoque Pheidus suscipit Episcopatum ciuitatis, Doron quæ vocatur.

Sed cum ego in hunc locum venerim, mihi venit in mentem, vt de schismaticis illud addam, quod mihi etiam dignum videtur, de quo dicatur: vt quæ in mari fuit diuini Euthymij prophetia, euidentius hinc ostendatur. Nam cum iam quidem Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Phidei visioni admirabili, & ijs quæ in mari prædixit ille magnus, de his quidem schismaticis cessauit cogitare. Non multum autem temporis intercessit, & veluti ex diuiniore quadam visitatione Marcianus, cuius paulò antè meminimus, omnes ipso conuocat in coenobio, quod ab ipso constructum fuerat in sancta Bethleem, & Quousque tandem, inquit, o fratres & patres, contendimus corpus Ecclesiæ diuidere in partes, idque cum nec nobis quidem constet, quæ sit Dei voluntas, sed rem sic credamus proprijs cogitationibus? Est ergò nobis considerandum, nè fortè existimantibus recta via ingredi, in auia cōtingat incidere. Sunt enim incertæ hominum cogitationes, sacra aiunt eloquia, & si videtur, sequentes illud Apostolicum, & veluti exemplo vtentes, iaciamus sortes in conspectu Episcoporum & Monachorum: & si fors quidem venerit ad Monachos, oportet omnino perseuerare in ijs, in quibus nunc manemus, & quæ nobis placent. Sin autem ad Episcopos, cum ipsis communicare. Cum hanc attulisset sententiam Marcianus, nullus erat ex ijs, qui aderant, qui non laudaret. Iactam itaque sortem Monachi quidem eam habuerunt: omnes autem ei statim communicabant, tanquam ex Deo esse cognitam arbitrati, præter Gerontium solum & Romanum: & omnes seipsos præbent & ferentes vnioni Ecclesiæ, eique deceterò germanam ac sinceram faciunt communionem. Cum eos autem Patriarcha pulchre non solum supinis, vt quis dixerit, manibus, sed etiam cordis sinibus excepisset, præclarum & celebre festum agit. Admodum enim pulchre ciuitati exortum est bonum pacis, & lætæ sunt plateæ Hierusalem, & per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem monachus, alter quidem cum quadragintaquinque annos præfuisse beata Melanæ monasterij, alter verò in Theocorum, vt supra diximus, regione monasterium construxisset, & deinde ex ipsis quoque turpiter fuissent expulsi propter eorum, quæ ipsis visa fuerant, impietatem, mali malè huc & illuc obeuntes recesserunt. Sed hæc quidem facta sunt temporibus Zenonis.

Sequentibus verò annis, cum Anastasius post ipsum accepisset imperium, incurfionem autem fecissent barbari, & magnam partem solitudinis vastassent & depopulati essent, euerterunt ipsa quoque Agarenorum tabernacula, quæ eis nuper magnus fixerat Euthymius. Deinde qui ex his quidem erant insigniores, alia sibi excitant in Martyrij Monachi monasterio, & templa erigunt. Barbari autem cum rursus eos essent aggressi, alios quidem interimunt, alios verò captiuos abducunt: aliquos autem in alios vicis compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo euasere superiores, cum magna & grauissima fuisset hæc illic barbarorum incurfio. Beatus autem Elias, qui Euthymij rectè præerat ouibus, cum triginta & octo totis annis administrasset præfecturam, multaque præclara & egregia in ea fecisset opera, & magnum sui amorem reliquisset fratribus, qui in eis vigeat vsque in hodiernum diem, ipse quoque feliciter excedit ad Dominum. Cum quidam autem Simeon Apamensis post illum suscepisset administrationem, & in ea tres tantum annos vixisset, Stephanus Arabs genere ei succedit: qui cum mortuus esset, & ei frater Procopius sexcentos aureos ex bonis paternis tribuit monasterio.

Sub eadem autem tempora Cæsarius quoque quidam Antiochenus, qui in ciuilibus magistratibus sæpè bonam erat assecutus existimationem, cum ad sanctam venisset ciuitatem, & satis longum esset illic tempus moratus, incidit in quandam corpoream valde grauem affectionem. Quoniam verò deerat manus, quæ eum curaret, & omnem superabat tolerantiam & amicorum consolationem, cum non haberet quidnam deinceps faceret, confugit ad sepulcrum admirabilis Euthymij, & quod ex illo fluebat oleum, sit statim ad liberandum hominem remedium, cum solum morbus fuit inueniendus.

Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias sancti monasterio alias quidem iam præbuit splendide ac magnifice, alias autem etiam quotannis præbiturum esse promisit. Domum verò reuertens, cum ad Tripolitanum Episcopum accessisset, quomodo solet animus in rebus huiusmodi lubenter rerum meminisse grauium, quæ iam præterierunt, narravit ei singula, quemadmodum malum quidem eum inuasisset, & manus medicorum & præsentia familiarium, illæ quidem ad curationem, hæc verò ad consolationem nihil valebant: & quemadmodum omnibus desperatis, venerit ad sepulcrum Euthymij, & quemadmodum illic solum vnctus oleo, protinus & citius, quam quis sperare atque adeo optare ausus fuerit, inuenit curationem.

Hæc ille quidem singulatim narrabat Episcopo. Quidam autem Leontius, illius consobrinus, cum esset ætate valde iuuenis, contigisset verò eum interesse narrationi, animo protinus, vt audiuit, incitatus, & maius aliquid animo agitans, quam pro ætate, cum quæcunq; sunt mundana condemnasset, à quibus vltimum facile decipi & capi potest inuentus, recta venit in magni Euthymij monasterium, & vitam suscipit monasticam. Quem utiq; cum virtute euasisset insignis, accersens Stephanus Episcopus, ei tradit curam monasterij, quod conditum fuit in honorem magni martyris Leontij. Paulopost verò cum sedis etiam reliquisset successorem, excedit è vita vicesimosecundo mensis Ianuarij, cum annos viginti & vnum integros præfuisse coenobio. Porro autem Leontius quoque, huius consobrinus, Nilum quendam coenobij presbyterum euntem Antiochiam, & ab eo hospitio exceptum, cum ex ijs quæ aderant, satis accepisset, Orontiadis ordinat Episcopum. Et hæc quidem ita se habent.

Reuertendum est autem ad magni Euthymij monasterium, & quæ deinceps consequuntur, ea sunt addenda narrationi. Post Stephani Episcopi consummationem, Thomas, qui genus trahebat ex Apamea, cum id felix & florens accepisset, minuit & circuncidit. Quo autem tempore is administrationem tenebat monasterij, ad eum rursum venit Antiochenus Cæsarius, & ab illo humanè & benignè acceptus, cum in eodem cum eo accubisset conuiuio, deinde vt solet inter eos agitati essent sermones, & audisset quod in Diaconico essent illius ligni partes, in quo Dominus illo suo admirabili consilio fuit crucifixus: petit ab eo, vt liceat sancta illa ligna adorare, & eorum exigentiam aliquam partem accipere. Cum ergò annuisset, qui præerat monasterio, eadem quidem hora ei aperit ambas fores Diaconici, referat autem thecas rerum preciosarum, aliquid ardentius faciens & amantiùs: & ingressus est Cæsarius cum ijs, qui erant circa ipsum. Cum autem adorassent & complexi fuissent, aliquam quoque partem accipiunt illius salutaris & venerandi ligni. Deinde etiam ingressi interiorem cellam Diaconici, rursus conuertuntur ad se reficiendos.

Theodorus autem Galata quidam, qui eis ministrabat, frequenter exiens per Diaconicum, & ad eos ingrediens, sacris illis thecis apertis, sexcentos illos furripit aureos, de quibus antè diximus, qui positi erant in tribus crumenis. Et Præfectus quidem, Cæsario & suis mentem adhibens, non sensit quod factum erat. Manè autem surgens Theodorus, simulabat se irasci, & præ se ferebat se valde indignari, quod non liceret ei frui quiete & silentio. Quocirca recedit ex monasterio, specie quidè quoddam desideraret locum vacuū à tumultu: re vera autem, quod cuperet latere, & aurum abscondere. Cum ergò ad sanctam ciuitatem iter esset ingressus, vbi fuit exaduerso monasterij Monachi Martyrij, & sensim sedens, & genibus crumenas imponens, aureos quinquaginta numero ex vna harum sumpsisset, ponit reliquos sub magno quodam lapide: & cum locum signasset, & sibi notum, quoad eius fieri posset, fecisset, recta profectus est Hierosolyma: illinc verò loppem. Cum equos autem conduxisset, & arham dedisset, reuertitur ad lapidem, sub quo latebat aurum: & cum iam propè fuisset, (o oculus qui omnia intrueris, o iustissima iudicia) videt quendam magnitudine maximum & adpectu terribilem serpentem, qui è lapide prorepserat, & erat veluti collocatus ad seruandos aureos, conari arcere eum à re aliena. Ille ergò timore affectus, tunc quidem vacuis manibus reuertitur. Sequenti autem die rursus redit, & rursus inuenit terribilem illum auri custodem adeò diligenter vigilantem ad auri custodiam, vt ne liceret quidem omnino accedere ad lapidem: quinetiam cum aggredi perrexisset, diu serpens ita est eum persecutus, vt satis habuerit illinc saluam recedere. Postridie autem venit rursus ad locum, & protinus aduolans quædam virtus aërea, cum veluti quandam clauam incussisset

Leontius
valde iuue-
nis sit mo-
nachus.

Lignum S.
Crucis ad-
oratur.

Vide rem-
admiran-
dam.

Et tunc, inquit, cum in sceleratum demonem infrenuisset, & manu meam cucullam apprehendisset, vix, inquit, & vi eam aufert capiti, ea autem statim mutat formam, & mihi in sancti manu brevis quidam videbatur Aethiops, habens oculos igni similes. Visita est autem ante eius quoque pedes defossa esse fossa profundissima: & illum quidem deiecit in fossam: ad me vero rursus conuersus, illud dicit, quod Christus paralytico: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare: sed attende tibi ipsi, ne quid contingat deterius. Ab ea autem liberatus affectione, ardentius Deo actis gratijs, ab illo tempore sum conseruatus, vsque in hodiernum diem nullo malo affectus. Hæc cum mihi Paulus narrauerit, ego omnibus communem adieci narrationem. Verumenimvero nunc mihi rursus incitatur oratio ad rebus alijs pascendas vestras aures. Non sinit enim cessare miraculorum continuatio, semper magis prouocans orationem, & vehementi semper studio contendens progredi ad anteriora, quæ sunt præstantiora atque iucundiora, veluti ipsa secum certans, & ea quæ præcesserunt ijs, quæ sequuntur, volens vincere.

cum certans, & ea quæ præcefferunt ijs, quæ sequuntur, volens vincere.
Duas enim cisternas, quas fama est ab initio fodisse Amorrhæos, distantes duobus
stadijs à cœnobio, renouat quidem, cum adhuc esset super terram magnus Euthymius,
vt iam antè declarauimus: & cum alterius ori imposuisset ostium, tribuit Lauræ ad
aquationem. Alteram autem ijs, qui ab ipso baptizati fuerant, Agarenis, certo conce-
dit tempore. Cum sic ergò haberent cisternæ, & vna quidem Lauræ, altera verò attri-
buita fuisset Agarenis, solitudinem illam, quæ erat alioqui arida, & propemodum aqua
expers, pluuiæ inuaserat penuria. Qui Lauram itaq; incolebant, aqua veriti inopiam,
cisternæ quidem ostium clauis & vectibus communiunt. Cum verò Præfecti, qui Ro-
mano suberant imperio, Aretha & Asuades, contra se inuicem arma & bellum sulce-
pissent, per solitudinem sæpè dispersi barbari, & pecunias diripiebant, & domos eue-
rebant, & quæcunque alia in his rebus violenta solent & tyrannica contingere, facie-
bant. Cum nos autem aliquando sederemus ante aditum cœnobij, accedunt quidam
duo barbari: cum eis verò aderat quoq; Christianus quidam, Thalamas nomine, qui erat
cognatus Agarenorum, qui fuerant olim baptizati ab Euthymio. Adducebant autem
vnum ex sua multitudine barbarum, qui ipse quoq; à quodam sæuo possidebatur dæ-
mone. Cum ergò accessissent, exposuit nobis causam Thalamas, nempe quòd cum ali-
quando barbari venissent ad Lauram, vt potarent suos camelos, & cisternæ commotus, gra-
inuenissent ostium, hic quem possidet dæmon, paulò magis barbaricè commotus, gra-
ui quidem lapide illud confringit: cum autem statim vicissim longè grauius ferit dæ-
mon, & deinceps iacebat tortus ac dilaceratus, & os habens spuma oppletum. Ego ve-
rò, inquit, accedens, & quòd ita se haberet barbarus animo fractus, vnà cū his viris eum
tollo, & ad sancti capsam afferò, vt vnde accèpit calamitatē, illinc inueniat mali quoq;
medicamentum. Eiusdem enim est & castigare propter audaciam, & curare rursus
propter clementiam. Cum ergò ad loculum positus esset is, qui laborabat, & non mul-
tum deinceps tempus mansisset, curationem inuenit maiorem quàm petierat: non il-
beratus solum ab affectione, sed etiam diuiniore luce animum habens illuminatum,
& non multis postea diebus baptizatus.

Huius autem ipsius quoque, Thalamæ sororis filia, immundi dæmonis dominatu tenebatur. Ea igitur à Lazario (illic enim habitabat Thalamas) portata ad capsam reliquiarum, nullum quidem aliud medicamentum applicatum, nisi huius loculi sanctificationis, dies autem non plures quam tres, ad perfectam sufficiunt liberationem ab eo, qui operimebat. Quid verò de filio dixeris Agareni Argobi? (hoc enim erat nomen patris) Quem cum pascemem greges in solitudine, quidam exacerâssent spiritus, non solum mente, sed ad specum & oculis quoque, erat peruersis. Delatus autem ipse quoque, ad capsam reliquiarum, breui omnino erigitur, & omnia suo loco restituta habes, patri rededitur. Multa quis posset alia eiusmodi recensere, atque adeo innumerabilia. Quandam enim mulierem, quæ in vico Betabudison cum marito habitabat, meridie domi aliquando sedentem grauis inuadit dæmon: & totos quidem sex menses cum eo colluctabatur, & marito morte grauiorem vitam efficiebat. Cum itaque, is eum casum ferret intolerabiliter, & nullam posset molestia inuenire consolationem, constituit ad magnum confugere Euthymium: & cum sic furore percitam accepisset coniugem, cum ea venit ad monasterium. Quoniam verò non licet introire mulieribus, assidebat in vestibulo, faciens quæ poterat, ieiunio utens & oratione, & singulis vespers bibens ex capite sancti.

DE S. EVTHYMIO ABBATE.

DE S. EVTHYMIO ABBATE.

Illud autem ipse quoque, qui subiit calamitatem, & ad sancti sepulcrum consecutus
fuit orationem, cum sit adhuc superstes in monasterio, & vnus ex ijs, qui in eo sunt
Monachi, sua lingua & voce testificatur. Est enim quidam frater in monasterio, ge-
nere Galata, nomine Procopius. Hic ergo Procopius cum adhuc in ciuilibus versaretur
tumultibus, occupatus fuit à malo dæmone, & eum habuit diu simul habitantem,
& ea, quæ intus erant, opplentem strepitu, sicut ipse mihi narrauit. Postquam autem
mundo relicto accessit ad monasterium, & à conuentu fratrum fuit acceptus, & adora-
uit capsam reliquiarum, malus statim dæmon est conuersus tanquam lux à tenebris, &
in apertum productus, & esse dæmoniacus cognitus est Procopius, omnia illa patiens,
quæ sunt propria ijs, qui sic sunt affecti: vt qui crebro disrumpere, & humi prouol-
ueretur: & victam præterea haberet linguam, & nec sineretur quidem loqui, vt con-
sueuerat: quem ipsum quoque magnus curat Euthymius, & ab affectione simul & in-
sania liberat, & à linguæ vinculis: sicut in hodiernum vsq; diem ostenditur præsens in
monasterio, non solum sanus & liber ab omni affectione, sed omni temperantia & to-
lerantia insignis, & in eo suauē Christi iugum trahens pro viribus.

His iniquis, & in eo suae Christi iugum trahens pro viribus. Nobis enim aliquando sedentibus in ingressu monasterij, & ligonem quendam in manu habentibus & purgantibus, aduenit hic cum magno tumultu, tanquam procella quaedam à malo actus demone, & clara voce exclamans: Quid mihi & tibi, Dei serue Euthymi? Quò me violenter trahis? Non exeo. Deinde eum ante fores proiecit malus demon, ceciditq; casu sustulsemus, ad reliquiarum capsam eum deducimus. Ille autem adhuc similes quoq; voces usurpabat, sic clamans: Cur me per vim diuellitis & distrahitis? Cur me ad meum hostem ducitis? Cur me ad eum vehementer trahitis, qui me semper incendit? O violentiam. Non ambulabo vobiscum, sed egrediar, & non manebo amplius. Postquam autem ad ipsum sancti sepulcrum cum Xenico multum defessi peruenimus, eum rursus quoq; deiecit demon: & cum totam illam noctem mutus omnino transegisset, mande surgit moderatus & sanæ mentis, ne minimas quidem habens priorum reliquias. Cum itaq; cum eo inijssemus conuiuium, inter coenandum eum interrogauimus, quidnam heri ei accidisset, & quemadmodum huc venisset, & quidnam clamaret. Ille verò dicebat, se omnia ignorare, & neq; quemadmodum venisset, neq; quid clamaret, se omnino nihil relinquunt, quod ea superet, ijs solis cedunt, quæ facta sunt in vico Betagabæorum. ad quæ nostra nunc conuertitur oratio.

Erat enim quidam Presbyter in monasterio, ex eo vico ortus, nomine Achthabius, qui quadragintaquinque annos in eo peregerat, & Christi madata se probè exequi ostendat. Erat autem ei quoque quidam frater genere in vico Tagabæorum: qui quidem ad duodecesimum lapidem distat à Gaza, nihil fratris familia aut cognata faciens, Romanus, (ita enim vocabatur) sed delicate viuens & ociosè. Cum verò ei quidam inuidisset faberrasset, ei per scelus parabat insidias, & eas conabatur auferre. Cum autem à scopis, & vehementiori inuidiæ stimulo esset confuasiatus, venit Eleutheropolim, & aduersus eum quendam accipit prestigiatorem, alterius damnum miser magno comparans. Atque ille quidem vsus est ijs, quas sciebat, artibus: Romanus autem, vt qui nihil prauidisset eorum, quæ gerebantur, in agro degebat, nihil, omninò cauens ea, quæ per ipsum fruebantur, maleficia, & laborans quodam veterano corporis, (vt potè quod Deus eius magnam interromperet socordiam, & eius animum ad studium reduceret & diligentiam, & ideo permisisset, vt aliquantùm vinceretur à maligni insidijs, vt Eleutheropolis ostendens ea, quæ subiungentur) domum refertur. Deinde cum malam vehementius incubuisset, ille quidem iacebat hydropicus, & planè erat desperatus ab

arte

ante medicorum. Qui autem ad eum attinebant & amici, circumsidebant, ultimas separationis lachrymas propter eum emittentes.

Cum hic ergo ita esset grauissimè affectus, & ipsam mortem expectaret, cum vix & obscurè admodum, vt vix cerni posset, oculos aperuisset, orat eos, qui aderant, vt paululum secederent: ipseque solus relictus, & ad parietem conuersus, sicut ille magnus aliquando Ezechias, in contritione cordis talia est precatus: Deus exercituum, qui dixisti, Quando conuersus ingemueris, tunc eris saluus: ipse respice super me, & ab hac, quæ me compimit, necessitate & calamitate eripe. Interea autem cum in mentem venisset, magnum vocabat Euthymium aduersus hanc affectionem, & cum Deo offerebat intercessionem, & per ipsum rogabat vt liberaretur. Deinde cum fuisset veluti in ecstasy, videt quandam vestitu monachum, piliscanum, adstantem & dicentem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem metu, inquit, & gaudio diuisus, interrogauit: Quis tu es Domine? Euthymius autem dixit: Quem ipse nupèr vocasti: neque meum adspicere quidquam eximeas, sed videam quid patiaris, & quænam pars corporis acceperit calamitatem. Cum autem ostendisset ventrem, ipse coniunctos suos erigens digitos, & his vtens tantquam gladio, scindit id quod ventris intumuerat, & affectionem illam excernit & diffundit, & ex ventre educit veluti quandam laminam ex stanno factam, quæ quosdam

habebat characteres, eamque in mensa subiecit eius oculis. Deinde cum manu coniunxisset seissuram & inunxisset, integramque partem effecisset & sanam, deinceps ei totum actum refert: ex opibus exortam inuidiam, malefici conductionem, demonum inuocationem. Te autem ne sic quidem, inquit, vicissent hostis machinationes, nisi ipse animam præbuisse. Ecce enim, quantum est tempus, ex quo nec ad ecclesiam venire curasti, nec ad intemerata accedere sacramenta: sed vixisti sine cura & sollicitudine, quod ad tuam quidem pertinebat animam? Quoniam ergo tu Deus motus est misericordia, deinceps attende tibi ipsi, & ne tuæ salutis curam amplius negligas. Hæc ubi audiisset Romanus, & statim surrexit sanus, cum tumor, qui erat in ventre, iam esset perspiratus: & conuocatis suis necessarijs, eis & sancti aduentum, nouamque illam & alienam per digitos dissectionem, & rotam, vt semel dicam, renunciauit visionem. Deinde vero ad nos quoque transiit, & præfecto monasterij, & fratri Achthabio, & nobis omnibus hæc narrauit. Eo autem die, quo factum est miraculum, maximum in hodiernum usque diem festum celebrat, & quotannis sancto agit gratias. Sed hoc quidem est huiusmodi.

Quod autem iam dicere aggreditur oratio, vereor ne videatur multis incredibile, eiusque moribus & clementia non satis congruere, tantum ostendit ardorem & tam perfectum zelum in eos qui peierant. Est enim quidam vicus ad solem orientem, à Laura Phatarum distans decem stadia, qui ipse quoque vocatur Pharan: qui quidem non cognomen, vt arbitror, accepit, sed ipse nomen potius Laure dedit. Vir autem quidam solimine Cyriacus ex eo ortus, pascerebat gregem: & cum gregem pasceret per illas solitudines, à quodam, qui erat ortus ex eodem vico, qui ipse quoque erat pauper, eius fidei creduntur oues aliæ decem numero, vt eas vnà cum suis pasceret. Cum autem aliquantum temporis intercessisset, redactus est pauper ad necessitatem adeo inexorabilem, vt cum nihil haberet aliud, ad gregem statim respiceret, & necesse haberet eum vendere. Cum verò mali esset animi, vt videtur, Cyriacus, & nec paruo quidem lucro præferret veritatem, octo solas reddebat, & tot se ab initio accepisse assererat. Cum is autem duas alias ultra eas peteret, inficiabatur Cyriacus, & res eis tendebat ad contentionem, & ambo inter se magnam agitant seditioem. Quidam verò arbitri inter eos accerti, ei qui vellet iurare, detulere iusiurandum, vt ea ratione inter eos componeretur controuersia. Cum autem statuisset iurare Cyriacus, pauper ab eo exigebat iusiurandum per capsam reliquiarum magni Euthymij: & iam fuerat eis quidam dies præstutus, & per illam ipsam iuraturus vel potius peieraturus, descendebat cum paupere ad monasterium. Cum verò ea via ingrederentur, quæ ab Hierusalem fert in Hiericho, & iam ab ipsis videretur monasterium, videns pauper Cyriacum totum periurio deditum, & veluti in summa lingua habentem iusiurandum, & timore affectus, perinde ac si ipse esset iuraturus aut peieraturus, Age, inquit, frater, reuertamur. Nobis enim ad fidem faciendam sufficit vel sola ad iurandum propensio, nec oportet aliquid amplius adijcere. Hæc cum ille quidem dixisset, rogabat eum ne iuraret. Is autem non ferebat, sed nisi etiam periurium re ipsa perficeret, putabat se rem absurdam facere.

Vide pauperis religionem & animum bonum.

Postquam ergo ingressus est monasterium, & graue illud perpetravit aduersus capsam reliquiarum, & ad finem deduxit periurium: ille quidem, vt qui esset reuera insipiens, dixit in corde suo, Non est Deus: vel potius ipse Dei oblitus, existimabat fore vt cum quoque latèret. Et domum quidem tunc est reuersus, veluti quadam accessione stultè latus lucro, quod fecerat ex periurio. Postridie autem ipse quidem in lecto iacebat vigilans circa mediam noctem: Ei verò videbatur, ostio domus sua sponte aperto, accedere quidam senex Monachus cum quinq; iunioribus, manu quidem dextera virtutens, austeram voce dicere: Quidnam ergo, o stolide, ausus es aduersus capsam Euthymij? cum autem, cum illi esset os obstrictum, & nihil inuenire posset, quo se excusaret, sed perinde ac surdus lingua esset impedita, ijs qui circa se erant, iussisse tradi puniendum. Deinde cum quatuor eum distendissent, quinto virgam in manum tradidisse, & mandasse vt eum validè verberaret, vt non esset Dei contemptor, nec periuris, neque fraudator alienorum. Postquam verò visus est habere satis plagarum, cum manum representasset adolescentis, eum apprehendit capillis, & ait: Num, noli, o impie, esse Deum, qui hæc in terra iudicat? Ecce autem hac nocte à te animam petunt. Quæ verò improbe abstulisti, cuius erant? Propterea autem hoc tibi intulit supplicium, vt ex eo euadant alij meliores, & id, quod ex periurio imminet, periculum fugiant, vel potius ipsum omnino iuramentum, & si vera sint dicturi.

Hæc cum ille Cyriaco minatus esset & dixisset, statim recessit cum ijs, qui erant circa ipsum. Ipse autem & visione conturbatus, & alioqui cum ferre non posset dolores allatos ex plagis, voce vsus est acutiore, & vocauit eos, qui propè erant, & plagas ostendit, & periurium planè est confessus, & apud eos suam deslexit calamitatem. Deinde eos rogauit, vt ferretur ad sancti capsam: Fortè, dicens, is qui has plagas inflixit intolerabilibus, facilius curauerit, cum sit illius discipulus, cui est innatum benefacere potius, quam punire. Nam aduersus tales dolores medicorum manus vix suffecerint. Illi autem cum hæc audiuissent, & quàm graues etiam plagas accepisset spectassent, & ipsi quoque non leui essent metu affecti, eius tamen cedentes desiderio, eius exportandi sic rationem ineunt. Implent duos saccos palea, eumque eos quidam asino ex transverso reatè imposuissent, eum deinde imponunt medium, & ad monasterium & ad capsam deferunt. Qui cum omnia, quæ ei euenerant, nobis narrassent, & quas in tergo acceperrat plagas ostendissent, tantum fratribus metum immittunt, vt nullus ex hinc neque ipse sineret aliquem iurare per sancti capsam, neque quantum in eis esset, alij iusiurandum deferret. Illi autem cum tunc apud nos diem vnum transigissent, cum vidissent Cyriacum vel tenui & imbecilla spe vitæ esse priuatum, & ad mortem spectare, cum venter eius defluxisset, & os ne tantillum quidem posset vomitum reprimere, cum tollunt, & domum rursus referunt. Is verò cum illa vix nocte vixisset, mortuus est postmodum.

Illo autem tempore externus quoque, quidam peregrinus, in monasterio hospitio acceptus, cum precandi gratia in templum accessisset, & quæ in eo erant, omnia esset contemplatus, media nocte sepulcrum sancti subiens, quæ supra id stabat argenteam, non illotis solum, vt dicitur, sed etiam profanis reuera aufert manibus, noctuque etiam à nemine conspectus egreditur. Ex ijs autem omnibus, qui erant in monasterio, nullus dolorem deprehendit, sed ignorabatur id, quod factum fuerat. Manè verò, qui ianuam præerat Procopius, qui etiam à sancto consecutus fuerat magnam prius eundem modo instar columnæ affixum. Animo itaque perplexus, & nesciens quid ageret, aperit arcum ianitori. Ille autem introducit quidem eum in monasterium: efficit verò, vt omnibus fratribus præsentibus fateatur miraculum. Narrabat autem aliquid nouum & propè non credendum. Dicebat enim, se circa mediam quidem noctem argenteam illam & surripuisse: statim verò egressum esse cum bestiis monasterij, & noctu quidem deinceps celeri pede iter esse ingressum non minus quàm triginta stadia, nequaquam autem transiisse fines monasterij, sed diluculo ante ipsum fuisse inuentum tantquam vinculum, & qui ne minimū quidem moueri poterat. Furem enim quodammodo vincerat id, quod furto surreptum fuerat, & faciebat manere eos, qui furtum sustinuerant. Nos omnes propter hæc obstupimus, & hanc sancti magnam virtutem mirari sumus.

Psalm. 13. & 52.

Egregiè flagellatur periurus.

Orat se ad duci ad reliquias S. Euthymij.

Ecce ultio nem.

Sacrilegus fur non potest ausus etc.

I A N V A R I V S.

mus. Cum ergo sacram ^{et} accepissemus, & viro (pauper enim erat) quod satis erat viatici dedissemus, dimisimus eum domum discedere.

Hæc sunt magni Patris Euthymij pauca ex multis, quæ & ipsi vidimus, & quæ auditione accepimus: ut nec vita, quam egit in carne, nec quæ post decessum facta sunt ab eo miracula, ignota sint posteris: quoniam utraq; inter se conueniunt, & pulchre inter se coherent. Res enim eiusmodi factæ post mortem non possunt esse alterius, nisi eius, qui talem vitam ostendit super terram. Neque alius talem vitam egisset, nisi is, qui post mortem talibus est clarus miraculis. Ego enim, qui ipse quoque sum ab eo multas consecutus gratias, & multis ab eo beneficijs affectus in corpore & anima, cum viderem eius caplam assidue multis scaterere miraculis, & apud me semper mirabar, & cogitabam, quomodo ad Deum tantam assecutus sit fiduciam, & incitabatur animus vehementi desiderio accuratè sciendi, quænam fuisset eius vita, & quænam in virtute fuisset exercitatio, & vnde nam ei tanta fuisset cum Deo familiaritas & coniunctio. Cum autem incidissem in multos ex patribus, qui erant in solitudine, qui partim quidem rectè audierant res Euthymij, partim autem cum ipso quoque beato Saba conuersati fuerant: quæcumque unusquisque eorum de vtriusque eorum mihi narrauit, omnia quidem conscripti accuratissimè, confusè tamen & inordinatè.

Cum procedente autem tempore postea congregata fuisset Constantinopoli quinta sancta Synodus, & Origenis & Nestorij dogmata fuissent ab ea percussa anathematè, & qui nouam Lauram tenebant Origenistæ, illinc essent expulsi, & fideles & Orthodoxi patres rursus in eam migrassent, permittente mihi admirabili Iohanne Silentiario, eo, inquam, qui erat Episcopus, discedo à cœnobio, & ipse quoque verfor in hac Lauram. Cum autem ad eam transissem, secutus paternas literas, quæ à me portabantur, ut componerem historiam beatorum Euthymij & Sabæ, duos quidem annos deinceps continuos quicui in Lauram, & cœptum opus sum perfecutus. Cum verò non possem orationis facere principium, ut qui non sim in externa versatus eruditione, non cessabam lachrymari, & vehementissimè rogare & precari, iam autem cogitabamus desistere à cœpro adeo difficili, & quod nostris erat viribus superius.

Cum itaque essem aliquando animi dubius & perplexus, & federem in solita cathedra, habens chartam in manu, & cogitabundus, circa secundam horam diei me somnus opprimit, & statim magnus Euthymius & diuinus Sabas apparent, vestiti ita ut consueuerant, & mihi videbar eos audire differentes, venerando Saba primum incipiente sermonem, & dicente magno Euthymio: Ecce Cyrillus quidem tuus manu quidem tenet chartam commentariorum: cum autem magnum adhibuerit studium & diligentiam, nondum potuit orationi ne principium quidem imponere. Cum autem dixisset Euthymius: Et quomodo hæc potuerit facere, si non eum superna adiuuerit gratia? Diminus Sabas, At tu ei da gratiam sancte pater, respondens, inquit. Et simul diuinus Euthymius annuenti similis, cum manum suam in sinum immisisset, argenteam quandam mellis pyxidem illine sumit, in qua cum scalpellum intinxisset, in os mihi ter immisit. Illius autem species quidem erat similis oleo, gustus verò (ô quæ illic sunt gratiæ) re vera explicari & verbis exprimi non potest: & id quidem cum melle conferre, esset plane eam rem afficere iniuria. Nam mihi etiam expergefatto propter voluptatem, quæ narrari non potest, eius adhuc in ore remanebant reliquæ, & sic expletus diuina hac suauitate, præsens opus sum aggressus, in alio quoque opere conatus Sabæ res gestas scribere. Eorum autem intercessionibus magna ad auditores redeat utilitas, in gloriam Patris & Filij & Spiritus sancti, vnius & inseparabilis Trinitatis, quam decet gloria, honos & adoratio, nunc & in secula seculorum, Amen.

Idem scripsit vitam Sabæ.

Hic habes nomen auctoris huius historiarum.

V. Synodus œcumenica.

VITA SANCTAE VIRGINIS ET MARTYRIS AGNETIS, PER D. AMBROSIVM EPISCOPVM
Mediolanensem scripta.

SERVVS Christi Ambrosius Virginitas sacris: Diem festum sacratissimæ virginis celebremus. Hinc psalmi resonent, inde concrescent lectiones. Hinc populorum turba latentur, inde sustententer pauperes Christi. Omnes ergo gratulemur in Domino, & ad ædificationem virginum, qualiter passa sit Agnes beatissima, ad memoriam reuocemus. Tertiodecimo ætatis suæ anno mortem perdidit, & vitam inuenit, quia solum vitæ dilexit auctorem. Infantia quidem computabatur in annis, sed erat senectus mentis immensa: corpore quidem iuuenula, sed animo cana: pulchra facie, sed pulchrior fide.

Dum à scholis reuertitur, à præfati Urbis filio adamat. Cuius parentes dum reuoluerant & inuenissent, coepit offerre plurima, & plura promittere. Denique detulerat secum preciosissima ornamenta, quæ à beata Agne veluti quædam stercorea sunt recusata. Vnde factum est, ut iuuenis maiori perurgeretur amoris stimulo. Et putans eam maiora velle accipere ornamenta, omnium lapidum preciosorum secum detulit gloriam: & per seipsum, & amicos, & notos, & affines coepit aures virginis appellare, diuitias, domos, possessiones, familias, atque omnes mundi huius diuitias repromittere, si consensum suum eius coniugio non negaret.

Ad hæc beata Agnes tale fertur iuueni dedisse responsum: Discede à me fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis: discede à me, quia iam ab alio amatore præuenta sum, qui mihi satis meliora te obtulit ornamenta, & annulo fidei suæ subarrauit me, longè te nobilior & genere, & dignitate. Ornauit me inestimabili dextro cherio. Dextram meam & collum meum cinxit lapidibus preciosis. Tradidit auribus meis inestimabiles margaritas, & circumdedit me vernantibus atque coruscantibus gemmis. Posuit signum in facie mea, ut nullum præter ipsum amatorem admittam. Induit me cyclade auro texta, & immensis monilibus ornauit me. Ostendit mihi thesauros incomparabiles, quos mihi se daturum, si ei perseuerauero, repromisit. Non ergo potero ad contumeliam prioris amatoris vel adspicere alium, & illum derelinquere, cum quo sum charitate deuincta. Cuius generositas celsior, possibilitas fortior, adpectus pulchrior, amor suauior, & omni gratia elegantior. A quo mihi iam thalamus collocatus est, cuius mihi organa modularis vocibus cantant. Iam mel & lac ex ore eius suscepi: iam amplexibus eius castis adstricta sum: iam corpus eius corpori meo sociatum nescit. Cui angeli seruiunt, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, cuius odore redimitæ non deerunt mortui, cuius tactu fouentur infirmi, cuius opes nunquam deficiunt, cuiusq; cum amaui, casta sum: cum tetigero, munda sum: cum accepero, virgo sum. Nec deerunt post nuptias filij, ubi partus sine dolore succedit, & fecunditas quotidiana cumulat.

Audiens hæc infans iuuenis, amore carpitur cæco, & inter angustias animi, anhelos cruciatur spiritu. Inter hæc lecto prosternitur, & per alta suspiria amor medicis aperant iam dicta à filio, ad petitionem virginis reuoluntur. Abnegat Agnes beatissima, præfatur se agere, & si circò non sibi quenuis illustrissimum virum etiam posse præfatur: tamen vehementissimè inquirere, quis esset sponsus, de cuius se Agnes posse ab infantia, & magicis artibus ita occupatam, ut dicat Christum suum sponsum.

Audiens hæc præfatus, lætus efficitur, & missa apparitione, cum ingenti strepitu suis eam tribunalibus præcipit sisti. Et primò quidem blandis eam sermonibus secretius prouocat, deinde terroribus pulsar. Sed virgo Christi nec blandimentis seducitur, nec terrore concutitur: sed eodem vultu, eodem animo perseuerans, & terrentem simili-

Est sermo 91. in ordine formosus eius.

21. IANUAR. Tempore D. Ambrosij celebrabatur festum S. Agnetis.

S. Agnes perituræ præfati filio.

Nota constantiam tenerrimam virginis.

S. Agnes situr ad tribunal.

ter, sicut blandientem, animo deridebat. Videns itaq; Symphronius præfectus tantam in puella constantiam, parentes eius alloquitur. Et quia erant nobiles, & vim eis inferre non poterat, titulum eis Christianitatis opposuit. Sequenti namq; die Agnen sibi præsentari iubet, & iterum iterumque repetens, replicare cœpit de iuuenis amore sermonem. Cumq; omnis sermo eius casso labore deficeret, sili eam iterum suis tribunalibus iussit: cui & dixit: Superstitio Christianorum, de quorum te magicis artibus iactas, nisi a te fuerit segregata, non poteris insanias abijcere pectoris, neq; æquissimis consilijs præbere consensum. Vnde te ad venerandam deam Vestam properare necesse est, vt si per seuerantia virginitatis placet, eius die noctiq; sacrificijs reuerendis insistas.

Sapienter
Præfecto
respondet.

Ad hæc beata Agnes dixit: Si filium tuum, quanuis iniquo amore vexatum, tamen viuentem hominē recusavi, hominem vtique, qui est rationis capax, qui & audire, & videre, & palpare, & ambulare potest, & flore lucis huius cum bonis frui: Si ergo hunc causa amoris Christi nulla possum ratione respicere, quomodo possum idola munda, & furda, & sine sensu, & sine anima colere, & ad iniuriam summi Dei, ceruicem meam vanis lapidibus inclinare? Audiens hæc præfectus Symphronius, dixit: Cupio consultum infantie tue, & adhuc te deos blasphemantem idcirco differo, quia annos tuos infra sensum aspicio. Noli ergo temetipsam ita despiciere, vt motus deorum incurras. Beata Agnes dixit: Noli infantiam corporalem ita in me despiciere, vt putes me te velle habere propitium. Fides enim non in annis, sed in sensibus inuenitur: & Deus omnipotens mentes magis comprobatur, quam aetates. Deos autem tuos, quorum motus me incurrere non vis, ipsos irasci permittit: ipsi loquantur, ipsi hoc mihi præcipiant, ipsi iubeant se coli, ipsi iubeant se adorari. Verum quoniam ad hoc video te tendere, quod inuoluptate non poteris, quicquid tibi videtur, exerce. Symphronius præfectus dixit: Vnde petrare non poteris, quicquid tibi videtur, exerce. Vestæ sacrificia, aut cum meretricibus taberis in contubernio lupanaris. Et longè erunt à te Christiani, qui te ita magicis artibus imbuerunt, vt hanc calamitatem intrepido animo te posse perferre confidas. Vnde, vt dixi, aut sacrificia deæ Vestæ ad laudem generis tui, aut ad ignominiam natalium tuorum, eris publicæ abiectionis sortum.

Contemnit
minas iu-
dicia.

Tunc beata Agnes cum ingenti constantia dixit: Si scires quis est Deus meus, non ista ex ore tuo proferres. Vnde ego quia noui virtutem Domini mei Iesu Christi, secunda contemno minas tuas, credens quod neq; sacrificem idolis tuis, neq; polluar sordibus alienis: Mecum enim habeo custodem corporis mei, angelum Domini. Nam vnigenitus Dei filius, quem ignoras, murus est mihi impenetrabilis, & custos mihi est nunquam dormiens, & defensor mihi est nunquam deficiens. Dij autem tui, aut ærei sunt, ex quibus cucumæ melius fiunt ad vsus hominum: aut lapidei, ex quibus sternuntur plateæ. Diuinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cælis: non in ære, aut aliquo metallo, sed in regno superno consistit. Tu autem & similes tuus, nisi ab istorum cultu recesseritis, simul vos poenæ concludent. Sicut enim illi igne conflati sunt, vt fundentur: sic colentes eos, perpetuo incendio conflagrantur: non vt fundantur, sed vt confundantur in æternum, & pereant.

Nudatur S.
Virgo, &
ad lupanar
ducitur.

Vide mira-
culum.

Accipit cor-
pore vestem.

Ad hæc infans iudex iussit eam expoliari, & nudam ad lupanar duci sub voce præconis, dicentis: Agnen sacrilegam virginem, dijs blasphemiam inferentem, sortum lupanaribus datam. Statim autem vt expoliata est, crine resoluta, tantam densitatem tepillis eius diuina gratia cœcessit, vt melius videretur simbrijs eorum, quam vestibus te-pta. Ingressa autem turpitudinis locum, Angelum Domini irā præparatum inuenit, vt circumdaret eam immenso lumine, ita vt nullus posset eam præ splendore respicere. Fulgebat enim tota cellula illa, quasi radians sol in virtute sua: Et quanto quis curiosior oculis esse voluisset, tanto sibi visus aciem obtundebat. Cumq; se in orationem Domini prostrauisset, apparuit ante oculos eius stola candidissima. Et apprehendens eam, induit se, & dixit: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, qui me in numero ancillarum tuarum computans, vestem hanc mihi largiri præcepisti. Itaque ad mensuram corporeculi eius aptum erat indumentum, & ita nimio candore conspicuum, vt nullus dubitaret hoc angelicis manibus præparatum.

Interea lupanar efficitur locus orationis: in quo omnis, qui fuisset ingressus, adoraret & veneretur, dans honorem immenso lumini, & mūdior egrederetur foras, quam fuerat intus ingressus. Cumq; hæc agerentur, præfecti filius, qui author erat huius sceleris,

leris, venit ad locum cum sodalibus suis iuueniculis, insultaturus puellæ, cum quibus libidinis suæ se posse credebatur ludibrium exercere. Et ingressos ante se furentes pueros, & turpiter saeuientes, cum omni veneratione & ingenti admiratione egessos cœpit impotentes arguere, atq; vanos, & molles, ac miseros iudicare. Et irridens, locum, in quo virgo orabat, audacter ingressus est. Et videns tantum lumen circa eam, non dedit honorem Deo: sed irruens in ipsum lumen, priusquam vel manu eam contingere, cecidit in faciem suam, & præfocatus à diabolo, expirauit. Videntes autem socij eius, quod moras intus faceret, putabant obscœnis eum operibus occupari. Et ingressus est vnus ex iuuenibus, qui ei familiarior erat, vt congratularetur insultationi eius: & mortuum eum inueniens, exclamauit voce magna, dicens: Pijsissimi Romani, succurrite. Magicis artibus ista meretrix præfecti filium interfecit.

Præfecti filius
liuà diabo-
lo præfocatur.

Fit repente concursus populorum ad theatrum, & varia furentis populi acclamatio. Alij dicebant magam, alij innocentem, alij sacrilegam conclamabant. Præfectus autem audiens filium suum interisse, cum ingenti tumultu venit ad theatrum. Et ingressus locum in quo corpus filij eius iacebat exanime, cum ingenti clamore dicebat: Cru- delissima omnium sceminarum, ad filium meum voluisti apodixen tuæ artis magicæ demonstrare? Et cum talia, atque alia huiusmodi verba repeteret, & causas mortis eius ab ea vehementer inquireret, ait ad eum beatissima Agnes: Ille, cuius voluntatem volebat perficere, ipse in eum potestatem accepit. Quare autem omnes, qui ad me ingressi sunt, sani sunt? Quia vniuersi dederunt honorem Deo, qui misit Angelum suum, & induit me hoc indumento misericordiæ, & custodit corpus meum, quod ab ipsis eundem adolabant omnes, & abscedebant illæsi. Hic autem impudens statim vt ingressus est, Angelus Domini in reprobam, quam conspicias, mortem. Dicit ei præfectus: In hoc testatur mihi filium meum sanum. Cui beata Agnes dixit: Licet fides vestra hoc impetare non mereatur à Domino, tamen quia tēpus est, vt virtus Domini mei Iesu Christi manifestetur: egredimini omnes, vt solitam ei orationem offeram. Cumq; vniuersi fuissent egressi, prosternens se in faciem planam, rogare cœpit Dominum, vt iuuenem suscitaret. Orante autem illa, apparuit Angelus Domini, qui eleuauit eam stentem: & confortans animum eius, iuuenem suscitauit. Qui egressus foras, cœpit voce publica clamare & dicere: Vnus Deus in cælo, & in terra, & in mari, qui est Deus Christianorum. Nam omnia templa vana sunt: Dij qui coluntur, omnes vani sunt, & penitus nec sibi possunt, nec alijs aliquod auxilium exhibere.

Redit ad vi-
tā precibus
S. Virginis.

Christum
palam con-
fiteatur.

Ad hanc vocem omnes aruspices, & templorum pontifices conturbabantur, & sit per eos vehementior, quam fuerat, seditio populorum. Atque omnes vna voce clamabant: Tolle magam, tolle maleficā, quæ & mentes mutat, & animos alienat. Præfectus autem videns tanta mirabilia, obstupuit. Sed veritus proscriptionem, si contra templorum pontifices ageret, & Agnen contra suam sententiam defensaret: vicarium ad seditionem populi iudicem dereliquit. Ipse autem tristis abscessit, quod eam non potuit ad omnium ignem copiosum accendi, & in medio eam præcepit iactari flammarum. Quod eum fuisset impletū, statim in duas partes diuisa sunt flammæ, & hinc, atq; illinc seditiosos populos exurebat: ipsam autem penitus in nullo contingebat incendium. Eo magis non hoc virtutibus diuinis, sed maleficijs reputantes, dabāt fremitus inter se potius, his verbis clamores ad cælos. Tunc beata Agnes expandens manus suas in medio de Patre Domini nostri Iesu Christi, benedico te, quia per filium tuum vnigenitū, euasit manu hominum impiorum, & spurcitiis diaboli impolluto calle transiisti. Ecce & nunc rore celesti perfusus per spiritum sanctum focus, iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendij huius ad eos, à quibus in me ministratur, effunditur. Benedico te, pater quod credidi, video: quod speraui, iam teneo: quod concupiui, completor. Te confiteor: qui eū Domino nostro Iesu Christo filio tuo, & cum spiritu sancto viuus & regnas in cuncta secula seculorum, Amen.

S. Agnes ias-
tatur in
ignem.

Orat in mo-
dijs flam-
mis.

Cumq; compleret orationem, ita omnis ignis extinctus est, ut nec tepor quidem incendij remaneret. Tunc Aspasius, Urbis Romae vicarius, populi seditionem non ferens, in guttur eius gladium mergi precepit. Atq; hoc exitu roseo sui sanguinis rubore perfusam, Christus sibi sponsam & martyrem consecrauit. Parentes vero eius, nullam penitus tristitiam habentes, cum omni gaudio abstulerunt corpus, & posuerunt illud in prediolo suo, non longe ab Urbe, in via, quae dicitur Numentana. Vbi cum omnium turba Christianorum concurreret, insidias à paganis perpassi sunt: & videntes populum infidelium super se venientem armatum, omnes fugerunt. Aliquantum tamen, lapidum iactibus laesi, euaserunt. Emerentiana autem, quae fuerat collactanea eius, virgo sanctissima, licet catechumena, constanter intrepida stabat & immobilis, & his verbis exprobrabat eis: Superflui, miseri, caduci, atq; atrocissimi, Deum omnipotentem colentem occidistis, & percussione lapidum homines innocentes ingulastis. Hæc & his similia dum turbis furentibus diceret, lapidata est ab eis: & orans iuxta sepulcrum Agnes beatissima, emisit spiritum.

Emerentiana lapidata est.

Non dubium est, quod in suo sanguine sit baptizata, quæ pro defensione iustitiæ dum confiteretur Dominum, mortem constanter excepit. Eadem deniq; hora fit terra motus vehementissimus: & cum nimia esset cæli serenitas, tantæ coruscationes, tantæque fulgura & tonitrua extiterunt, ut pars maxima insani populi expiraret. Unde factum est, ut nullus penitus ex eo aduenientibus ad sepulcra sanctorum, aliquas molestias excitaret. Venientes autem parentes beatæ Agnes cum sacerdotibus nocte, abstulerunt corpus sanctæ Emerentianæ virginis, & sepeliērunt illud in confinio beatissimæ virginis Agnes.

Nota vigilas ad tumulum S. Agnetis.

Igitur dum parentes beatæ Agnes assiduè pernoctationibus vigilarent ad tumulum eius, vident in medio noctis silentio exercitum Virginum, quæ omnes auro textis cy-cladibus indutæ, cū ingenti lumine præteribant. Inter quas vident beatissimam Agnec, simili veste fulgentem, & ad dextram eius agnum niue candidiorem. Hæc itaque dum videret parentes eius, & qui simul erant, stuporem mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat sanctas Virgines parumpèr gradum figere, & stans, parentibus suis dixit: Videte, nè me quasi mortuam lugeatis: sed congaudete mihi, & congratulamini, quia cum his omnibus lucidas sedes accepi, & illi sum iuncta in cælis, quem in terris posita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis, pertransiit.

Constantia ad tumulum eius orans, sanatur.

Hæc visio publicè ab omnibus, qui viderant, quotidie vulgatur. Unde factum est, ut post aliquantos annos ad Constantiam, Constantini filiam, hoc factum ab his, qui viderant, narraretur. Erat enim ipsa Constantia regina virgo prudentissima, sed ita oblectata vulneribus, ut à capite vsq; ad pedes, nulla membrorum pars libera remansisset. Accepto autem consilio, spe recuperandæ salutis, venit ad tumulum martyris nocte: & licet pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentina somni suauitate corripitur: & vidit per visum beatissimam Agnec, & sibi sibi monita præferentem: Constante age, Constantia, & crede Dominum Iesum Christum filium Dei esse Saluatorem tuum: per quem modò consequeris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem Constantia cuiuslibet vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem Constantia cuiuslibet vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem.

Constantia virgo, multas ad faciem vela perducit.

Reuersa igitur ad palatium sanctissima, facit gaudium & patri suo Augusto, & fratribus suis Imperatoribus. Coronatur ciuitas tota: Fit lætitia militibus, atque priuatis, & vniuersis audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur: & fides Dominica lætabatur. Interea patrè, & fratres Augustos rogat, ut basilica beatæ Agnes constructeretur, & sibi illic mausoleum collocari præcepit. Currat hæc opinio ad omnes, & quotquot credentes ad eius tumulum aduenissent, sanabantur, quacumq; fuissent infirmitate detenti. Quod facere Christum nullus dubitat vsq; in hodiernum diem. Perseuerauit autem Constantia Augusti filia in virginitate: per quam multæ virgines, & mediocres, & nobiles, & illustres, sacra velamina susceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, vsque in hodiernum diem multæ virginis Romanæ Agnec beatissimam, quasi in corpore manentem, attendunt, & eius exemplo agentes viriliter, integre perseuerant, credentes sine dubio, quod perseuerantes perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

Hæc ego Ambrosius seruus Christi, dum in voluminibus abditis inuenissem scripta, non

non sum passus infructuoso silentio tegi. Ad honorem igitur tantæ martyris, sicut gesta eius agnoui, conscripsi: & ad ædificationem vestram, & Virgines Christi, textum passionis eius credidi destinandum, obsecrās charitatem Spiritus sancti, ut labor noster in vestra imitatione fructum in conspectu Domini valeat inuenire, Amen.

Extat de hac sanctissima Virgine etiam Hymnus elegantissimus Prudentij, quem ob vitandam prolixitatem huc non adscripsimus.

MARTYRIUM S. PATROCLI MARTYRIS,
ELEGANTI STYLO IAM OLIM CONSCRIPTVM:
quod nos ex vetusto manuscripto codice descripsimus, qui plerisque locis ob
characteres penè abolutos difficulter legi potuit.

Loriosum pro patria mori, beatum in patria viuere, iucundum & delectabile est post bella benè gesta, pace demum frui perpetua. Hoc sapientes mundi laudant, fortes desiderant, rerum gestarum scriptores magnificant. Omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium, qui in vnitæ fidei & agnitiōis filij Dei abnegat seipsum sibi, ut sequatur Christum. Hæc est nanq; via salutis, veritas singularis, vita perennis, ut lux lucens in tenebris, quam abscondit Deus à sapientibus & prudentibus, & reuelauit eam paruulis, videlicet humilibus, quos testes suos esse voluit, incipientes ab Hierusalem, ut per mundi huius contemptibilia cōfunderentur fortia. Talibus enim, quia superbi sunt, resistit Deus, humilibus aut dat gratiam. Verè utique sapientes, verè fortes erant, quibus viuere Christus, & mori pro Christo lucrum fuit. Verè nimirum beati sunt, qui sic imitatores Christi extiterāt, ut quemadmodum sunt illi commortui, ita potestatem acciperent conregnandi.

Ex huiusmodi ergo coniuratis in Christi sacramenta militibus, Patroclus in magnifica sanctitatis, velut quoddam luminare in mundo, in medio nationis prauæ & perueræ, verbum vitæ continens effulsit. Et quoniā lux fuit in Domino, fructum lucis ostendit in semetipso. Fructus enim lucis, ut ait Apostolus, est in omni bonitate, & iustitia, & veritate. Hic in Trecassinæ urbis territorio, ducentis ferme ab eadem urbe passibus, relictam sibi à parentibus suis domum & prædia satis ampla possedit. Nobiles enim erant, & rebus secularibus locupletes. Sed vir Dei generositatis suæ claritatem totam introitus traxit: meditando animæ dignitate sic tantummodò seruari posse suam nobilitatem, si solum supra se suum semper attenderet creatorem. Scripturæ sacre studiosus lector inuigilauit: ibi quicquid de fide catholica, quicquid de regula præceptorum Dei, quicquid de dulcedine promissionum eius audierat, sicut ipsum Dominum Deum, delectabiliter amplexatus est. Non enim his solummodò aures corporis, sed multo magis aures cordis adhibuit. Verbum nanque Dei lucerna pedibus eius, & lumen fuit semitis eius: propterea odiuit omnem viam iniquitatis. Abstinētiæ & frugalitatis operibus ita delectatus fuit, ut cibum potumque modicum hora diei tantum vltima, sibi sumendum arbitrareretur. Continentia siquidem in eo regnabat & castitas. Facultates vero suas velut non proprias, sed ad hoc sibi solummodò creditas, indigentibus sollicitè ministravit. Sin-gulorum necessitatibus iuxta vires succurrit, prodesse etiam ultra vires concupiuit. Proinde omnibus omnia factus est, secundum Apostolum, non quærens quid sibi vtile fuit, sed quid multis, ut salui fierent. Ità factum est, ut Christianis illius prouinciæ, dispensator celestis & pater ciuium diceretur.

Signa etiam & mirabilia per eum frequentius facta sunt, ita ut demonia ab obsessis corporibus per virtutem spiritus fugaret, & infirmis quibuscumque remedium sanitatis optaret: conferret: ut inuisibilis sapientia semetipsam in eo quasi in templo suo habitare per visibilia miracula demonstraret. Sic in pace Ecclesiæ degens, religiosam admodum vitam duxit, fugitans gaudia seculi, expectans regnum Dei. Orta autem persecutionis tempestas sub Aureliano principe, qui vicesimus nonus à Cæsare Augusto, Romano præfidebat imperio, cum manifestare vellet iudex omnium, quæ essent cōsilia cordium, coeperunt

perunt vsquequaque cultores peruersorum dogmatum vrgere plebem Christi ad sacrificia idolorum. Sed, sicut per Sapientem dictum est, simplicitas iustorum direxit eos, & supplantatio peruersorum vastauit illos. Nam frustratis insidijs inimici, perfluerunt fortiter in agone castra Dei, illustriumque virorum animi, per virtutem elabi ad gloriam nitebantur.

S. Patroclus
sistitur Au-
reliano.

Eodem tempore Aurelianus, immanissimus Christiani nominis persecutor, de partibus vrbs Senonica, zelo feruens amaritudinis, Trecastrin Galliarum oppidum veniebat, ibique audiens de vita, fide & gestis beati Patrocli, quomodo ex voluntate Dei Iesu Christi possessa negligeret, transitoria & momentanea cuncta despiceret, idola vana & nullo vsui apta clamaret, confestim cum diligentissime inquiri fecit. Et cum sibi presentatus fuisset, ait illi: Audiui te per ignorantiam falli, ita vt superstitionem sectam inducere audeas, & ad deorum nostrorum iniuriam, quandam qui ab hominibus casus est alapis, adorandum esse contendas. Sanctus vero Patroclus insipienti eius propositioni nihil respondit. Aurelianus dixit: Cuius nominis, cuiusve religionis es? ille respondit: Patroclus vocor, & Christianus sum. Adoro Deum vnum & verum, qui in altis habitat, & humilia respicit, & omnia scit antequam fiant. Aurelianus dixit: Inepa sunt & vana, quae loqueris. Recede ergo ab hac stultitia tua, & adora deos nostros inuicissim, a quibus ditari poteris & honorari. Patroclus respondit: Ego non noui alium Deum, nisi vnum, solum verum Deum, & quem ipse misit Iesum Christum, qui fecit caelum & terram, mare & omnia, quae in eis sunt, visibilia & invisibilia. Aurelianus dixit: Disputa, & proba vera esse quae dicis. Patroclus respondit: Vera quidem & probabilia sunt, quae ostendo: sed quia mendacium inualuit, veritas odium parit. Hanc tu, nisi credideris, nunquam intelliges. Verbis enim Domini nostri Iesu Christi interdicitur, ne sanctum detur canibus, nec ante porcos margaritae mittantur. Tunc Aurelianus ira permotus, dixit: Nisi ad hoc mihi citro consenseris, vt sacrificium dijs omnipotentibus offeras, igni te consumendum tradam. Sanctus Patroclus ad haec verba hilari vultu & leto corde respondit: Ego semper immolo sacrificium laudis Domino Deo meo, illic enim iter est, quo ostendat mihi salutare suum.

Esai. 7. iuxta LXX.
Matt. 7.

Psal. 49.

Traditur
in custodia.

Psal. 113.

Psal. 31.

Prover. 21.
iuxta LXX.

Aurelianus non ferens diutius constantiam loquentis, sic erupit in vocem: Stas, & ministras? Adhibete catenas ignitas & compedes, vt vincas post tergum manibus & alligatis pedibus, mittatur rebellis iste in custodiam, donec pertractem, quomodo cum ad exemplum sui similibus perdam. Sic sanctus vir & iam electus Domini martyr, stratus vinculis, traditus est Elegio vni de adstantibus ministris, qui custodiret eum vsque in diem tertium. Sanctus vero Patroclus cum esset in custodia, orauit Dominum, dicens: Fiat misericordia tua Domine, vt consoletur me, secundum eloquium tuum seruo tuo. Sic enim laetabor & exultabo in misericordia tua Domine: quia respexisti humilitatem meam. Cumque post diem tertium euectus fuisset in publicum, iudex dixit: Veni contempnor deorum nostrorum, redime te tandem aliquando, & sacrificia dijs. Beatus Patroclus respondit: Redimet Dominus animas sanctorum suorum, & non delinquent omnes qui sperant in eum. Tu vero miser & infelix es, qui non desideras ab aeterna miseria liberari, & indignum te facis gratia & beneficio creatoris tui, thesaurizans tibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicii eius. Qui licet iam salutis dona refugas, nec pensare velis, quod thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis: vellem tamen adhuc tibi aliquid largiri de thesauro Domini mei, quia te egenum & pauperem video. Aurelianus dixit: Quomodo pauperem me dicis, qui tam multis abundo diuitijs? Beatus Patroclus respondit: Habes quidem terrenas & cito perituras diuitias: pauper tamen es, nec te ipsum habes: quia fidem Domini nostri Iesu Christi in area cordis tui recludere noluit. Ideoque ipse cum iudex venerit, te cum diabolo patre tuo, in aeternum damnabit. Aurelianus dixit: Multas mihi per audaciam tuam iniurias infer, ita vt iam tu amplius non miserear. Sanctus autem Patroclus confortatus in Domino, dixit: Miserebitur mei Deus meus, cui seruiò a iuuentute mea. Tu autem vanum & superstitiosum hunc honorem tuum, quo tumes, & temporalem atque caducam gloriam, qua ab hominibus honoraris, in puncto temporis perdes. Et vt tibi, cum veneris ad locum illum, vbi te sempiternus cum diabolo cruciatus expectat.

Aurelianus dixit: Ego quid dicas, nescio: Tu autem, velis nolis, in potestate mea eris: nec est qui te eripiat de manibus meis. Beatus Patroclus respondit: Si corpus meum in pote-

potestate habes, animam meam certe ledere non poteris: quia eam in potestate nemo habet, nisi solus Dominus & creator meus, qui nobis hanc securitatem dedit, dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & post haec non habent amplius quid faciant. Sed illum potius timete, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem animam mittere in gehenam. Aurelianus dixit: Habent potestatem dii nostri, qui vera nobis responsa canunt, & te adhuc viuere permiserunt. Sanctus Patroclus respondit: Qui sunt dii tui? Aurelianus dixit: Apollo optimus & verus deus, Iupiterque summus deus, & Diana, quae est mater deorum. Beatus Patroclus respondit: Apollo, quem dicis tuum esse deum, audiuius a maioribus nostris, quod Admeti regis pecora pauperit, ibique non solum gregis detrimentum perperitus sit, sed etiam ipsa tela perdiderit. Et Iouem, quem adoras, hominem fuisse nequissimum, raptorem & adulterum, comperimus, qui cum vicinis suis seditiosus semper extitit, ipseque nullius criminis expertus, alios secum viuus & mortuus ad scelera traxit. Et cum ipse simul cum diabolo torqueatur in inferno, non cessat adhuc colligere condemnandos. Dianam nanque, quam dicis esse matrem deorum, quis nesciat esse demonium? O miserranda dementia hominum, qui vanitates has frustra colunt, quae nec sibi, nec alijs prosunt. Aurelianus dixit: Magna patientia mentis meae: iandiu retineor ad auscultandam audaciam tuam. Sed nunc nisi Apollinem, & Iouem, & Dianam matrem deorum adoraueris, diuersis hodie poenis te interficiam. Sanctus Patroclus respondit: Execrabilis & quilibet peruersus latro, etsi innocentem aliquem occidere potest, corpus tamen eius deuorare non potest. Tu vero, qui corpus meum occidendum in potestate te habere iactas, licet deuores illud, animam tamen meam nocere non poteris.

Iuc. 16.

Proscindit
fallos deos
gentilium.

Et cum hoc beatus Patroclus locutus fuisset, Aurelianus Caesar, furore repletus, talem dedit sententiam: Patroclus obnoxius & detestabilis & reus maiestatis, qui nobis confusionem intulit, & deos nostros iniuriose foudauit, gladio feriat, vt verbositatis eius nequitia conuiescat. Ducite iam illum in locum limosum & palustrem, ibique eum decollati dimittite, ne saltem corpus eius in arido requiescat. Sic beatus Patroclus traditus carnificibus ad decollandum, exultans ibat cum eis ad ripam Sequanae. Tunc vir sanctus orauit Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, ne patiaris corpusculum meum in hoc aquoso loco demergi: sed da gloriam nomini tuo, vt magnificetur in conspectu inimicorum tuorum, ne vnquam dicant in gentibus, Vbi est Deus eorum? Exaudi Domine orationem meam, qui exaudisti Moysen & Aaron orantes pro populo tuo, & diuisti mare rubrum, & eduxisti per siccum. Sic ergo Domine permittite mihi transire hoc flumen in nomine tuo. Eripe me de luto, vt non inhaream: libera me a persequentibus me. Et cum orasset sanctus Patroclus, obscurati sunt oculi tenentis eum. Ille vero ingressus flumen, rapax & inundans erat multum eodem tempore. Cumque egressus esset, pergebat in aridum locum, vbi erat mons idolorum, ita cantans & laudans Dominum: Custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberauit eos. Illi vero qui tenuerunt eum, obstupescati propter metum Caesaris, dicebant: Quam magnus est Deus, quem adorant iste? Ecce quomodo liberauit eum. Alij autem dicebant: Non, sed phantasma succubans quendam mulierem seditiosa & ipsa gentilis, dixit: Hominem Christianum, quem queritis, vidi nunc in monte ultra flumen, prostratum in terra, & sic orabat Dominum suum.

Sententia in
Patroclum.

Exod. 14.

Flumen
transit illa
Iesus.

Psal. 96.

Arilli, qui veloces habebant pedes ad effundendum sanguinem innocentem & iustum, cum hoc audissent, statim perrexerunt ad eum. Et cum peruenissent ad locum, vbi erat prostratus, inuenerunt eum orantem. Tunc vnus ex illis, qui erat prior, ait illi: Tu iam reus es, quia effugisti nos, & ecce es in manibus nostris, & non discedes a nobis, donec moriaris, aut certe immoles dijs nostris. Beatus Patroclus respondit: Ego deus immundos nunquam adorabo, sed vnum verum Deum, qui est in caelis. Carnifex dixit: Ergo deus noster qualis est? Natus, an factus? Beatus Patroclus dixit: O error modo loquitur homo: Generationem eius quis enarrabit? Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt, quaecunque sunt. Ipse misit pro redemptione generis humani filium suum Dominum Iesum Christum, qui pro nobis sanguinem suum fudit, vt nos de

Esai. 55.
Psal. 142.

de interitu & morte liberaret æterna. Tertia post hæc die resurrexit à mortuis: deinde videntibus discipulis suis, ascendit in cælum, & misit illis promissum à se spiritum sanctum. Quod ipse docuit, hoc mundus recte credit. Qui autem hoc non credit, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus, & dignum est vt pro nomine eius nos patiamur. Quicumq; autem sacrificauerit demonibus, eum eisdem mergetur in ignem æternum.

Loquente hoc beato Patrolo, Elegius furore commotus, dixit: Stringantur pedes eius vinculis, & manus eius catenis, & sic prostratus in terram, gladio feriat, quia tantas dijs nostris contumelias irrogauit. Tunc Patroclus genua flexens in terram, percussus est à carnifice. Qui dum percuteretur, dixit: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. tu enim scis Domine, quod propter nomen tuum has patior poenas. Sic gladio percussus atque decollatus est. Caput verò eius longè proiecerunt à corpore, perfusum sanguine. Factum est autem hoc xij. Kalend. Februarij, vj. feria. Post passionem ergo hoc modo consummatam, carnifices redeunt ad Cæsarem, corpus solum sine custodia reliquerunt. Quod audientes duo senes, qui & ipsi elemosinam à sancto viro, dum adhuc viueret, expectabant, acceperunt corpus eius cum tremore & metu magno, & custodierunt illud vsque ad vesperam. Eusebius autem, qui erat archiepiscopus in eodem loco, cum Liberio diacono venit nocte sequenti, & accipiens corpus sancti viri, inuoluit illud in linteaminis, & paucis accensis luminaribus, propter turbam gentiliū, sepeliuit eum. Duo autem illi senes, vigilias ducebant ibi solennes ad memoriam martyris, dicentes: Quam preciosa est in conspectu Domini, mors sanctorum eius? Et alia multa per totam noctem, in laudem Domini & venerationem martyris concinebant. Post non multum temporis persecutio conquieuit. Nam ipse, qui hanc concitauerat, Imperator, dum iter faceret denso stipatus agmine, fulminis ante se vehementissimè terrorem sentiens, obstupuit: deinde præmissis hoc infausto omine, in eodem itinere à suis interemptus est: & qui paulò antè putabat se diuini nominis gloriam inter homines extinguere posse, nomen, familiam, vitam, ipsamque salutis spem perdidit, quæ credentes in Christum, nec in morte relinquit. Tunc Eusebius ædificauit super corpus sancti viri, parua parua facultate ecclesiam, ibique iuxta corpus sanctum, sibi etiam sepulturam poposcebat assuturam, vt cõfessor Domini vicinus esse mereretur sanctissimo martyri. Ex illo tempore continua illic dignè petentibus præstantur beneficia, & optatæ sanitatis remedia. Martyr enim, qui pro testamēto Dei vitam temporalem amittit, iam cum Domino sine tempore viuunt.

MARTYRIVM SANCTORVM FRVCTVOSI EPISCOPI, AVGVRII ET EVLOGII DIACONORVM:

quod etiam luculentis versibus conscripsit Prudentius. Quædam ex hac historia ad verbum citat B. Augustinus in Sermonem de natali horum martyrum.

81. IANVAR.

Martyres
in carcerem
traduntur.

DE Dominico compræhensus est Fructuosus Episcopus, Augurius & Eulogius Diacones. Reposito autem Fructuoso episcopo in cubiculo suo, direxerunt beneficiarij in domum eius, ad est, Aurelius, Festucius, Velius, Pollencius, Dominus & Maximus. Qui cum sensisset pedibulum ipsorum, confestim surrexit, & prodijt ad eos vbi sedebant in solijs. Cui milites dixerunt: Veni, præses te accersit cum diaconibus tuis. Quibus Fructuosus episcopus dixit: Eamus quovultis: calceo me. Cui milites dixerunt: Calcea te ad animum tuum. Qui mox vt venerunt, recepti sunt in carcerem. Fructuosus autem cæcus & gaudens de corona Domini, ad quam vocatus erat, orabat sine cessatione. Erat autem & fraternitas cum ipso

mini, ad quam vocatus erat, orabat sine cessatione. Erat autem & fraternitas cum ipso refrigerans, vt illos in mente haberet.

Alia verò die baptizauit in carcere fratrem nostrum Rogatianum, & fecerunt in carcere dies sex, & producti sunt duodecimo Calendas Februarij, feria sexta, & auditi sunt. Aemilianus

lianus iraque dixit: Fructuosum episcopum, Augurium & Eulogium, meis conspectibus presentate. Ex officio dictum est: Adstant. Aemilianus Fructuoso episcopo dixit: Sistuntur iudici. Audisti quid Imperatores præceperunt? Fructuosus episcopus dixit: Nescio quid præceperunt. Ego Christianus sum. Aemilianus dixit: Præceperunt deos coli. Fructuosus episcopus dixit: Ego vnum Deum colo, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt. Aemilianus dixit: Scis esse deos? Fructuosus episcopus dixit: Nescio. Aemilianus dixit: Scies postea. Fructuosus episcopus respexit ad Dominum, & orare cœpit intra se. Aemilianus dixit: Qui audiuntur, qui timentur, qui adorantur, si dii non coluntur, nec Imperatorum vultus adorantur? Aemilianus Augurio Diacono dixit: Noli verba Fructuosi imitari. Augurius diaconus dixit: Ego Deum omnipotentem colo. Aemilianus Eulogio diacono dixit: Nunquid & tu Fructuosum colis? Eulogius diaconus dixit: Ego Fructuosum non colo, sed ipsum colo, quem & Fructuosus. Aemilianus Fructuoso episcopo dixit: Episcopus es? Fructuosus episcopus dixit: Sum. Aemilianus dixit: Fuisi. Et iussit eos viuos ardere.

Et cum duceretur Fructuosus episcopus cum diaconibus suis ad amphitheatrum, populus Fructuosum episcopum dolere cœpit, quia magno eum amore prosequeretur non tantum fratres, sed etiam ethnici. Talis enim erat, qualem spiritus sanctus beatorum Paulum Apostolum, vas electionis & doctorem gentium debere esse declarauit. Propter quod etiam fratres, qui sciebant illum ad tantam gloriam pergere, gaudebant potius, quam dolebant. Cumque multi ex fraterna charitate eis offerrent condimentum, vt permixtum poculum sumerent, ait: Nondum est hora soluendi ieiunij. Agebatur enim hora diei quarta. Siquidem in carcere quarta feria stationem solenniter celebrantur. Igitur sexta feria latus atque securus festinabat, vt cum martyribus & prophetis in paradiso, quem Dominus præparauit amantibus se, persolueret stationem. Cumque ad amphitheatrum peruenissent, statim ad eum accessit Augustialis nomine, lector eiusdem, scens & deprecans, vt eum discalcearet. Cui beatus martyr respondit: Missum fac, si ego me discalceo, fortis & gaudens & certus de Dominica promissione. Qui cum se discalceasset, accessit ad eum commilito frater noster, nomine Felix, & apprehendit dexteram eius, rogans vt sui meminisset. Cui Fructuosus episcopus, cunctis audientibus, clara voce respondit: In mente me habere necesse est ecclesiam catholicam, ab Oriente vsque in Occidentem.

Igitur in porta amphitheatri constitutus, cum iam propè esset, vt ingrederetur ad coramam immareseibilem potius, quam ad poenam, obseruantibus licet ex officio beneficiarijs, quorum nomina supra memorata sunt, ita vt ipsi audirent fratres nostri, monente pariter ac loquente spiritu sancto, Fructuosus martyr ait: Non deerit vobis pastor, nec deficere poterit charitas & repromissio Domini tam hic, quam in futurum. Hoc enim quod videtis, vnius horæ videtur infirmas. Consolatus igitur fraternitatem, ingressus missione senserunt, similes Ananiam, Azariam & Misaeli: steteruntque, vt etiam in illis tribus diuina miracula cernerentur: sic quidem in igne iam constituti, vt pater non deesset, & filius subueniret, & spiritus sanctus in medio ignis ambularet. Cumque exustæ fuissent fasciæ, quibus manus eorum fuerant colligatæ, Fructuosus episcopus orationis diuicurus, in signoque trophæi constitutus, Dominum precabatur. Hic solita Domini non desuere magnalia, apertumque est cælum, videntibus Babylone & Mygdonio fratribus. Ex familia autem Aemiliani præsidis, filia eius dominæ suæ carnali ostendebat Fructuosum episcopum cum diaconibus, adhuc stipitibus, quibus ligati fuerant, permanentibus, in cælum ascendentes coronatos. Cumque Aemilianum vocarent, dicentes, Veni, & vide quos hodie damnasti, quæadmodum cælo & spei suæ restituti sunt: Aemilianus veniens, videre eos non fuit dignus.

Tunc igitur, velut derelicti sine pastore, tristes fratres solitudinem sustinebant, non quod dolerent Fructuosum, sed potius desiderarent. Porro fidei & agonis memores gaudentesque, superueniente nocte ad amphitheatrum cum vino festinauerunt, vt semivivis corpora extinguerent. Quo facto, cineres eorum collecti sunt, & prout quisque populo sibi vendicauit. Sed nec in hoc Domini & Saluatoris nostri desuere magnalia, vt credentibus fides aueretur, & paruulis ostenderetur exemplum. Oportebat enim Fructuosum

Fructuosus
episcopus
etiam ethnici
eis charus.

Statio solennis in
carcere celebrata.

Ingressus
tur in rogum
sancti mar-
tyris.
Dan. 3.

Animæ eo-
rum in cæ-
los eunt.

Colligunt
corum cineres.

Fructuosum martyrem, quod per misericordiam Dei docendo prēmiserat in Domino & Salvatore nostro, in sua postea passione & resurrectione carnis comprobare. Igitur post passionem apparuit fratribus, & monuit, ut quod unusquisque per charitatem de cineribus usurpauerat, restituerent sine mora, vnoque in loco simul condendos curarent. Aemiliano etiam, qui eos damnauerat, Fructuosus pariter cum diaconibus suis ostendit se in stolis repromissionis, increpās pariter & insultans, nihil illi profuisse, quod frustra exultos corpore in terrā crederet redactum iri, quos cerneret gloriosos. O beatos martyres, qui igne probati sunt ut aurum preciosum, vestiti lorica fidei & galea salutis: qui coronati sunt diademate & corona immarcescibili, eo quod diaboli caput calcauerunt. O beatos martyres, qui meruerunt dignam habitationem in celis, ad dexteram stantes Christi, benedicentes Deum patrem & Iesum Christum filium eius. Suscepit autem Dominus martyres suos in pace per bonam confessionem, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Libet huc adscribere elegantissimos versus Prudentij, quibus ille totam hanc historiam claudit:

O triplex honor, o triforme culmen,
Quo nostræ caput excitatur urbis,
Cunctis urbibus eminens Iberis.
Exultare tribus liber patronis,
Quorum præsidio fouemur omnes
Terrarum populi Pyrenearum.
Circumstet chorus ex utroque sexu,
Heros, virgo, puer, senex anicla,
Vestrum psallite ritè Fructuosum.
Laudans Augurium resulter hymnus,
Mistis Eulogium modis coæquans:
Reddamus paribus pares Camœnas.
Hinc aurata sonent in arce testæ,
Blandum littoris extet inde murmur,
Et carmen freta feriata pangant.
Olim tempus erit, ruente mundo,
Cum te, Tarraco, Fructuosus acti
Soluet supplicio, tegens ab igni.
Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, prosperante Christo
Dulces hendecasyllabos reuoluens.

VITA ET PASSIO S. MEINRADI, EREMITÆ
ET MARTYRIS, LECTV DIGNA.

ST. IANVAR.

Meinradi
patria.

Institutio.

Dilectus mihi venerabilis viri Meinradi Eremitæ & martyris passionem & obitum, libet parumpèr reflectere stylum, atque quo tempore, ubi & vnde, quò vel cui traditus primùm ad discendas literas, sub quo abbate monasticam vitam complexus sit, qualiter etiam à fratrum cōuentu discedens, singulare certamen eremi adierit, paucis præmittere. Temporibus Caroli gloriosissimi Imperatoris, qui primus inter Francos Cæsaris nomen accepit, prædictus vir in Alemannia natus est in pago, quem ex villa Sulichgevue vocauit antiquitas. Parentes verò eius ex Alemannis fuerunt, morum nobilitate magis conspiciui, quàm diuitijs perituris. Qui eum iam eam attigisset ætatem, qua aptari posset literarum studijs, ad insulam, quam veteres Sindles Angiam vocabant, in qua sanctus Pirminius construxit monasteriū ordinis sancti Benedicti. Huc ergo puer iam dictus à patre ductus, commendatur viro per omnia honestissimo Erlebaldo monacho: qui etiam prædicto puerulo

lo propagine carnali affinis erat. Is cum infantulum bonæ indolis conspiceret, gratanter nutriendum suscepit, studiosè docuit, atque consuequendo perduxit, ut sanctarum etiam scripturarum scientiam adeptus videretur. Nam puer à primæua ætate iocos atque errores, quibus tenerior ætas implicari solet, vitauit, mentemque occupauit meditandis illis, quæ magister docuerat.

Cum autem vicessimum quintum ætatis annum attingeret, ad diaconatus officium, & non multo post ad gradum presbyterij, faciente eodem magistro suo, sublimatus est. fuit autem tunc temporis, regnante Ludouico Cæsare, filio Caroli, in ipsa insula abbas, nomine Hatto, vir valde doctrina & operibus bonis, morumque nobilitate spectabilis, qui & Basileensis ecclesiæ præsul extitit. Quo a cunctis vitæ negotia respiciente, atque ad contemplatiuæ vitæ pulchritudinem se transferente, prædictus Erlebaldo eum licentiâ Ludouici Imperatoris electus ab omnibus, prædictæ insulæ fratribus præficitur, atque in abbatis officium substituitur. Qui hac potestate accepta, Meinrado mox author & suaserit, ut regulæ iugum susceperet, normamque monasticæ vitæ sectaretur. Consensit ille salubri consilio, & professionem fecit, atque omni intentione studuit promissa seruare, promptus semper ad obediendum, in ieiunando strictus, in oratione assiduus, in misericordiæ operibus largus, & maxime in humilitate cunctis substratus. His dum polleter moribus, ab abbate mittitur ad cellulam quandam, ad iam dictum monasteriū pertinentem, iuxta lacum Tigurinū sitam, quem interfluit Lindemacus fluuius, ut ibidem scholæ præficeret, & talentū, quo ipse diratus erat, ad lucra Dominica in plurimos dispergeret. Aliquantulum temporis fluxerat, eo in his detento.

Quadam verò die accepit secum nonnullos scholasticos, quos nutrierat, & prædictū lacum transfrangens, intrauit in eremum, quæ ipsius lacu littori adiacet, & usque ad Alpes Apenninas tendit, atque ad villam Chama, causa piscationis & loca eremi intuendi. Perueniunt itaque ad fluuium quendam, qui in ipsam decurrit solitudinem: ibique, vir beatus, ad piscandum occupatis comitibus, in consideratione solitudinis solus spatiabatur. Accensus enim erat nimium amore solitariae sedis. Qua consideratione dum mentem diu pasceret, redijt ad socios, inuenitque non parua præda piscium oneratos, quos taliter affatur: Gratias largitori, qui nos suis misericorditer ditauit donis. Iam filij, si placet, tempus est proprios inuisere lares. Regrediuntur itaque, & ad villam perueniunt, non longe à litore sitam. Ibi cuiusdam matronæ hospitium intrantes, paululum quicuerunt, reficientes se cibo & potu. Vir autem Dei cernens matronam timore Dei plenā, & ad obsequendum hospitibus promptissimam, ardorem sui animi occultū ei aperuit, his verbis incipiens: O chara Christo femina, si velles audire, secretum cordis mei tibi manifestarem: sed antequam id agam, posco, ut verba mea atque voluntatem occultes, quousque cernas, si possit opere cōpleri, quod credo me deuota mente concepissem. Habitatione huius eremi ultra omnes diuitias delector, cuperemque iam in ea collocare qui necessaria corporis mihi ministrare ob Dei amorē veller. Sed quia adhuc solatio hoc defraudor, posco interim occultari, quod cupio. Illa autem à Deo inspirata (ut credo) respondit: Secretum nulli, nolente te, reuelabo: noueris autem, si in cōcepto persistere voles, me necessaria tibi propter Deum ministraturam, & quantum possum, tuo voto satisfacturam. Ille promissis gratias rependens, redijt ad cellam, vnde egressus fuerat: ibique ieiunijs & orationibus continuus à Deo poposcit, ut si illi animi sui propositū non displiceret, illud sua ope confirmare dignaretur.

Tandem confortatus diuina inspiratione, reliquit cellam scholamque, cui præerat, & reuisit hospitam suam, explorare volens, vtrum promissis stare vellet, nec ne. Quam ut in præbendo solatio promissio perdurare sensit, non longè ab ipsa villa, in qua eadem femina commanebat, in eremo sibi habitaculum construxit, atque ibidem in ieiunijs & orationibus indefessus creatori seruiuit, necessaria præbente ei prædicta matrona, nec non & alijs religiosi viris. Ibi dum per septem annos superni regis militiam exegisset, multitudinem populi ad se venientis ferre non valens, mutauit locum, atque à prædicti lacus litore quatuor millibus distantem reperit inter montes planitiem, accessu valde difficilem. Ibi adiuantibus viris religiosi, & maxime quadam abbatisa, Heilviga nomine, necessaria voti sui construxit habitacula, atque in eodem loco, quod reliquū erat vitæ, peregit, maximis sese macerās ieiunijs, & quantum humana fragilitas permisit, sine cessatione

Hatto Ab.
bas, & Ep.
scopu: Ba.
sileensis.

Meinrado
sit mona.
chus Augi.
ensis.

Fuerit amo
re virg solit.
taria.

Petit eremū
& in ea sibi
construit dor.
micilium.

Demoni
ei infest
sunt, sed ab
angelis re
pelluntur.

monstrat
eum in
figura

Gen. 3.

Gen. 3.

Latrones
ad eum ac
cedunt.

statione orans, atque ea, quæ à fidelibus viris vel feminis mittebantur, cuncta ad se ve-
nientibus benignè & comiter impartiens. Accidit autem inter hæc, ut quadam die, co-
orante, tanta multitudo demonum circa illum undique diffunderetur, ut nec ipsam lu-
cem diei, illis tenebrarum ministris tetram caliginem offundētib, cernere posset. Qui
cum minis terribilibus & horrore nimio eum fatigarēt, in orationem prostratus, ut res
poscebat, omni studio se pio Domino commendabat. Quod cum diu ageretur, cernit
ab Oriente lucem: Quam lucem secutus angelus, ad ipsum, ubi in oratione iacebat, in
medio malignorum spirituum pervenit: magna autoritate agmini nefando præcepit
ut discederent, nihilque terroris & tentationis ei ultra inferre auderent. Disceden-
tibus itaque hostibus, prædictus angelus postquam amanter eum consolatus est, ab-
cessit atque ab illo die (ut vir venerabilis referebat) nil terroris ultra à malignis spiri-
tibus sustinuit.

Accidit etiam postea, ut quidam frater de monasterio illius cum visitationis gratia
adiret. Quem benignè suscipiens cum socijs, qui cum illo venerant, eis cuncta, quæ ho-
spites decebat, quantum facultas tulit, exhibuit. Cum verò vespertinum tempus iam ve-
nisset, & sidera splendētia suaderent somnos, refecerunt se dulcibus collationum col-
loquijs, atque post Completorij, ut vocant, preces ierunt dormitum: in loco quide se-
parato frater, qui venerat: seorsum etiam comites eius: necnon & ipse venerabilis vir
in priuata mansuicula. Paululum autem corpusculum reficiēs somno, vir Dei surgit,
atq; assueris incumbit per uigil precibus. Prædictus etiam frater, licet in strato conque-
sset, penè insomnem duxit noctem. Dum autem curiosè huc atq; illuc verteret ocu-
los, cernit puerum in vestibus albis ab ipso oratorij loco progredientem, mira pulchri-
tudinis, ut ei visum est, ætatis septem annorum, qui ingreditur ad virum Dei, & cum eo
orante orabat, & varia cum eo miscebat colloquia: quæ licet prædictus frater audiret,
sensum tamen eorum, quæ dicebantur, non percipiebat. Qui etiam puer ipsi fratri ple-
nè vigilianti adstitit, atque de quibusdam monuit, quæ omnino frater ille sibi, nè in pu-
blicum proferret, interdita dicebat. Equidem breuitati studens, multa, quæ de eo tra-
tanda plurimorum narratio certa demonstrat, pertransco.

Cum autem in illa eremo vicessimum sextum ageret annum, seruiens Domino in ie-
iunijs & abstinētia rerum omnium mundi huius, illo inspirante, qui serpentem intra-
uit, & per os eius protoplastum decepit & de paradiso eiecit, duo scelerati homines cau-
sa occidendi cum ad Cellam illius properarunt. Qui cum venissent ad villam quādam,
in Figurini lacu litore sitam, rogauerunt sibi monstrari, quæ pars peruia esset ad cellu-
lam eius.

Quod cum monstratum eis fuisset, maturè per noctem surgentes, ingressi sunt mon-
stratum sibi iter, agitante, qui eos impleuerat, terribilissimo spiritu. Diu tamen erronei à
recto tramite, ducente ad ipsam cellam, tandem vexati, quò volebant, perueniunt, ma-
xima iam parte diei elapsa. Ille verò, solitis orationibus incumbens, Missarum deuotè
solennia libabat creatori. Prius autem, quam in ipsam cellam maligni illi intrassent,
(quorum vnus vocabatur Richardus, eratq; genere Alemannus: alter verò Petrus, Rhe-
tiorum natione procreatus) pulli, quos vir venerabilis eodem in loco nutrierat, eos
in proximo venire conspicientes, quasi à vulpe insequente per eremum diffugerūt, cla-
more insolito & strepitu inaudito syluam, resultantē echo, complentes, ita ut etiam ipsi
latrones hac de re multum mirarentur & obstupescerent, atq; ad prodigium hoc per-
tinere, propriæ mentis decernerēt iudicio. Attamen à cœpto non distraeti, aggrediūt
facellum, in quo vir Dei, ut prædictum est, orationibus Deum sibi placabat profusus, cor-
pusq; Dominicum, ut præscius futurorum, ad viaticum obitus sui puro corde & deuota
mente susceperat. Ut autem sensit adesse peremptores suos, non statim se eis presenta-
uit, sed modicum adhuc differens, clausum facelli ostium non aperuit, ut aliquantisper
in oratione adhuc demorari posset. Strenuè ergo orationem compleuit, capsaq; sin-
gulas reliquiarum manu suscipiens & deosculans, commendabat agonem suū Domi-
no & sanctis, quorum reliquias complectebatur reuerenter. Hoc, qui aduenerant, mali-
gni per foramen quoddam parietis eum agentem inspiciebant.

Iamq; athleta fortis, Deo confortante, pugnaturus egreditur, presentiamq; suā non
negat licarijs illis. Ac primùm salutationis verba ad eos proferēs, post intulit: O socij,
cur iam hęc venistis? Quare nō maturastis venire ad audiendā paruitatis meę Missam, ut
pro

DE S. MEINRADO EREMITA ET MARTYRE.

519

pro vobis communem Dominum deprecari? Sed vel nunc intrate, poscitur, ut placa-
bilem se vobis præstet Deus & sancti eius, ac postea reuertimini ad me, ut quod donante
Deo vobis benedictionis præbere possim, eius amore impertiar: sicq; complete opus,
ad quod agendum venistis. Intrantes igitur oratorium, non ad id, quod suadebantur,
intenti, sed ad malum ad quod venerant perpetrandum, continuo regrediuntur ad
eum. Quibus vir Dei cucullam & tunicam suam dedit, panem insuper ac potum addi-
dit, dicens: Hæc de manibus meis percipite. Postquam verò compleueritis id, quod fa-
cere constitulistis, potestis ex his, quæ adsunt, per vos tollere, quod cupitis. Scio enim,
quod ad occidendum me intrastis. Sed vnum à vobis exposco beneficium, ut dum præ-
sentis vitæ cursum in me terminaueritis, candelas, quas inspicitis, quas etiam ad hoc
ipsum formaui, vnam ad caput meum ardentem, & aliam ad pedes ponatis, & citò po-
sticā ab hoc loco discedatis, nè à superuenientibus, qui me visitare solēt, confringami-
ni, poenas luituri sceleris vestri.

Confestim igitur prædictus Richardus pollutis manibus beatū virum medium com-
prehendit, maceratumq; ieiunijs corpusculū fortiter brachijs strinxit, socioque mina-
citer iussit, ut sanctum fuisse percuteret. Qui cum diu eum feriendo circa latus & suras,
debilitassent, sancto extendente palmas ad Deum, alter subintulit, dicens: O segnis, cur
eum in caput non percutis, ut plagam mortale accipiat? Quam si tu tardas inferre, ego
citissime illaturus sum. Confestimq; fuisse apprehenso, idum librabat in caput vehē-
mentissime. Hoc modo vir sanctus semiuivus in terrā corruit: & illi continuo in eum
irruentes, guttur eius suffocant manibus, donec exhalaret spiritum. Egre dienre autem
iam anima, in ipso tractu nouissime adspirationis, tantæ suauitatis odor progrediēs to-
tum cellulæ locum haud aliter pervasit & compleuit, quam si omnium aromatum odo-
ramenta ibi fragrarent. Postea verò nudauerunt eum veste, qua erat indutus, & por-
tantes eum, posuerunt in lectulo, in quo vir Dei quiescere solebat, & nudo imposuerunt
pannum rudem, atque etiam stramenta quædam, & ut viuens rogauerat, candelas sum-
pserunt, vnam ponentes ad caput, & cum alia currentes ad facellum, lumen inde al-
laruri, quod in eodem oratorio iugiter ardebat. Regressi verò ad corpusculum defun-
cti, inuenerunt clarè ardentem candelam quam posuerant ad caput. Tantus autem eos
continuo inuasit timor, ut nihil contingere de rebus ad altaris officia pertinentibus au-
derent. Vestes verò ac stramenta quædam lectuli eius rapientes, festini eò properarūt,
vidē regressi fuerant. Eis autem inde fugientibus, corui, qui more solito ad famulū Dei
viuentem venire consueuerant, & annonam de manibus eius accipere, quasi vindicare
cupientes extinctum, sequebantur latrones, vocibusque grandisonis replebant sylvas,
& quā proximè poterant, capitibus eorum aduolantes, prodebant perpetratum fa-
cinus. Non multo post maligni illi comprehensi sunt, & quod occultè perpetrauerant,
patefactum est scelus, nolente Deo differri tantæ atrocitatis poenam, quam in sanctum
virum exercuerant. A iudicibus enim & populo Christiano sub comite Adelberto la-
ta in eos sententia, viui incensi sunt. Candelæ autem, quam ad caput viri Dei posuerat,
& quæ celitis accensa est, ardebat usque ad stramenta, quæ imposita fuerant defuncto
corpusculo. Quorum etiam partem ipse ignis inuasit, & peruenit usque ad membra de-
functi. Quæ ubi attingit, sicut diuinitus accensus fuerat, ita Dei nutu extinctus est. Illico
autem diffamatur cædes eius. Qua comperta, venerabilis Abbas Vualtherus, &
fratres ibi degentes, corpus viri Dei ex eremo auferentes, atque ad mo-
nasterium Augiæ deferentes, ibi digno condiderunt cum honore.
Passus est autem sanctus martyr duodecimo Calend. Fe-
bruarij, Anno ab incarnatione Domini octin-
gentesimo sexagesimo, Ludouici
regis anno quarto.

Præscit
eos venisse
ad ipsum
occidendū.

Vir sanctus
à sceleratis la-
tronibus in-
terimitur.

Præclarum
miraculum

Flammis
comburuntur
eius per-
cussores.

Trasfertur
corpus ad
Augiam.

X x 2

COM.

COMMENTARIUS RERVM GESTARVM
SANCTI APOSTOLI CHRISTI TIMOTHEI,

Authore Simeone Metaphrasie.

2. Tim. 1.
Genus Ti-
mothei,

Magnus Timotheum tulit quidem Lycaonia, aluit autem & instituit, quæ olim inter ciuitates fuit inelyta Lystra: non tantum sibi placens de vbertate & abundantia rerum necessarium, quantum de hac planta longè suauissima, & de ijs, quæ in eo efflorent, virtutis ornamentis, ctsi ne puras quidem & synceras generis habuerit radices: sed ex spinis quoque infidelitatis plurimum habuerit admixtum. Nam erat quidem ei auia Lois, mulier pia, & quæ reuera curam gerebat virtutis: mater Eunice, quæ & Iudeis quidem olim fuerat insita in pietatem, & in integris virtutum hortis re vera floruerat. Pater autem gentilis, & in gentiliū rebus maximè insignis, veluti quoddam in frumento lolium, nempe honesto & præclaro Timothei genere, & rosæ spina adnatus, & vitio tantum insignis, quantum fuit illius filius pietate clarus & virtute incomparabilis.

S. Timotheus adiun-
git se B.
Paulo.
Act. 14.

Cum esset autem adhuc infans Timotheus, & à matre Eunice institueretur, gentiliū & Iudeorum errorem simul ex æquo declinauit: & tunc accedit ad Paulum, præclaræ Ecclesiæ tubam, simul cum Barnaba Christi discipulo & Apostolo, sicut diuinus Lucas dicit in Actis: cum is venisset in Lycaoniam, quæ est finitima quidem Iconio & Derbei: ex Pauli verò aduentu magnum erat consecuta miraculum, & claudum ab ipso ortu (O diuinam visitationem, ô admirabile spectaculum) sanum effectum illius præsentia, & pedibus suis absque molestia & securè vrentem. Qui quidem eos, qui erant in ciuitate, in tantam adduxit admirationem, vt esset eis id, quod factum fuerat, supra fidem, & suos deos existimarent forma hominibus assimilatos obire ciuitatem, & eorum esse opus claudi curationem. Postquam autem, quisnam esset, cognouerunt, & quod Dei viui esset potius Apostolus, & horum qui falsò dicuntur, deorū aduersarius, ad hoc ipsum missus, vt ab eorū errore liberarentur homines, & quod prædicat Deum, qui non solum potest corrigere tales corporum mutilationes, sed etiam suscitare mortuos: multi ab errore deficientes, accesserunt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerit etiam huius admirabilis discipuli & Apostoli parentes, quæ magno studio & liberalitate Pauli domi suæ acceperunt: & pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, pium autem & Dei amantem Timotheum veluti vicissim reddiderunt, qui erat adhuc iuuenis & tener, & aptus ad suscipienda semina pietatis: quod quidè licet apertius discere ex libro Actuum Apostolorum. Nam cum Paulus, inquit, obiret Lystram & Derben, erat illie discipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patris autem gentilis. Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres.

Act. 16.

Ibidem.

Timotheus
ab Aposto-
lo literis
imbuatur.

1. Cor. 16.

Cum sic ergo Paulo traditus fuisset Timotheus, patri spiritali filius magis proprius, quam eius qui erat pater secundum carnem, & ex ciuitate vnâ esset excessurus, ab eo circumciditur propter quosdam Iudeos, quibus plena erat ciuitas, & omnia circuncircà: quoniam omnes sciebant illum esse natum patre gentili. Atq; ciuitates quidè obibat Paulus, seminans prædicationem, veritatemq; annuncians, & omnes spiritu rege- nerans. Eum autem consequebatur sicut stella solem Timotheus: deductus quidem à parentibus, eorum autem cor non obscurè sancians propter separationem. Quidni enim, cum essent parentes talis filij, & qui scatebat tam suauis flore virtutis? Ipse verò ex eorum sciuntione nihil visus est affici, sed quodammodo Pauli desiderio contege- re suam in parentes affectionem, & ostendere id naturali necessitate longè esse valen- tius. Hinc in literarum disciplina ab illo instituitur, sitq; ei contubernalis, & omnino si- mul cum eo viuebat. Deinde eius quoque Diaconus constituitur, & ad Apostolorum confirmatur, periculorum atque laborum effectus socius, & nihil omnino impeditus ab ætatis teneritudine, quò minùs resisteret laboribus: sed generosam inducens volun- tatem, quæ ætate plus poterat: adeò vt boni eius animi & piorum operum testè ipsum habuerit magistrum, sic dicentem: Videte, nè quis ipsum contemnat. Opus enim Do- mini operatur, sicut ego.

Cum

Cum autem ad tantam peruenisset virtutem, & tantum eis testem adhibuisset, non hic solum, sed etiam in multis alijs locis. Nam modò quidem, inquit, scribès ad Corin- thios Paulus: Misi ad vos Timotheum fratrem meum, qui est filius meus dilectus & fi- delis in Domino, qui vobis in memoriâ rediget vias meas in Christo. Et rursus: Si vene- rit Timotheus, videte vt sine metu sit apud vos. Modò autè ad Philippenses quoque scri- bens, adiscit socium inscriptionis: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi. Et dein- ceps consequenter in epistola: Spero autem in Domino me Timotheum citò ad vos missurum, vt & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. Neminem enim ha- beo tam vnanimem, qui syncerè pro vobis sit sollicitus. His verò congruentia scribit etiam ad Thessalonicenses: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, cum hic quoque honorans societate inscriptionis: Misi ad vos Timotheum fratrem nostrū & ministrum Dei, & cooperatorem in Euangelio Iesu Christi, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide nostra, & nemo moueatur in istis afflictionibus. Et alibi: Probationem autem eius cognoscitis, quòd sicut filius patri, mecum seruijt in Euangelio: illos quoque assu- mens, veluti testes virtutis Timothei. Deinde verò etiam ad Colossenses: Paulus Apo- stolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater.

1. Cor. 4.

1. Cor. 16.

Phil. 1. & 2.

1. & 2. Th. 1.

1. Thes. 3.

Philip. 3.

Colos. 1.

Porro autem cum à præceptore tantum ferret testimonium, & modò quidem filius in Domino fidelis & dilectus: modò autem eius frater & Euangelij cooperatore voca- ri dignus haberetur: & susque deque tot & tam magna consequeretur encomia: tamè ne sic quidem sibi ipsi cōsidere & non timere poterat: sed tam accuratè viuebat, & tam diligenter se exercebat, & tam acriter se affligebat, vt eum etiam exhortaretur præ- ceptor, suadens discipulo, nè aquam amplius biberet, sed vino modico vteretur: Propter stomachum tuum, inquit, & frequētes tuas infirmitates. Sed quantum sic laboraret eius corpus continua infirmitate, & haberet deiectam stomachi facultatem, generosus re- splendebat animus. Non poterat enim corporis infirmitas deprimere tam generosum animum: sed celeri zeli penna omnem in partem peruolabat, & modò quidè Ephesum, modò verò Corinthum illius linguæ Sirenes demulcebant. Macedoniam quoque sæ- pe & Italiam & vniuersam terram cum præceptore complectebatur prædicatione. Quid autè dixeris, quàm multos cupiditatibus à ratione maximè alienis & absurdis seruitutibus, ab hoc graui liberauit ministerio? Rectè nouit, quod dico, is, qui eius, qui Corinthi est fornicarius, non ignorauit delictum. Erat enim diuinus Timotheus non ad intelligen- dum solum acutissimus, sed ad dicendum etiam promptissimus, & ad facundia egregiè vtendum dexterimus, & in diuinis exponendis iucundissimus, & ad Ecclesiam com- ponendā & custodiendam vel maximè idoneus. Nam & copiosiorē consecutus est gra- tiam, & doctrinæ fontibus vsus est duplicibus: non Pauli solummodò admirabili lyra sed etiam administrationi sedis Ephesiorum, cum ab eo audijset & didicisset, quæ ille rur- sus à bono spiritu.

Timotheus
versatur cū
Iohanne
Apostolo.

Nam cum Nero, qui malè ad imperium, malè (ô iustitia & Dei tolerantia) accesserat, fini martirij principes Apostolorū, Petrum, inquam, & Paulum, subiecisset, & alij, qui eum ipsi erant, discipuli se aliò cōuertissent, accidit vt hic magnus Euangelista & Theo- logus Ephesi consisteret, à tempestate & naufragio ciectus, vt & referunt, quæ ab Ire- neo Lugdunensi scripta sunt, & fama tradit. Ex discipulis autem ij, qui secuti sunt alios Euangelistas & Apostolos, ea quæ ab illis diuersa lingua composita fuerant, (nondum enim vnus vocis sermone vsi fuerant) cum ad Ephesiorum ciuitatem detulissent, ei tradunt. Illum verò, vt etiam videtur Eusebio Pamphili hæc tractanti, aiunt ea quidem, quæ scripta fuerant, admisisse, de eorum veritate ferendo testimonium: animaduertis- se autem in eis solam restare narrationem de ijs, quæ in primis & in principio prædica- tionis à Christo facta fuerant. Et vera quidè est oratio. Inuenies enim, si diligenter con- sideraueris, tres Euangelistas ea solum conscripsisse, quæ vno anno à Seruatore gesta sunt, postquam Ioannes Baptista fuit coniectus in carcerem: idque eos rectè significare in principio suæ historiæ.

Hist. Eccl.
lib. 3. ca. 18.

Nam post ieiunium Christi quadraginta dierum, & eam quæ in ipso fuit tentatio- nem, Martheus quidè significat tempus suæ scriptionis, dicens: Cum autem audiuisset, quòd Iohannes erat traditus, à Iudæa recessit in Galileam. Lucas quoque, priusquam inciperet narrare facta Iesu, similiter ostendit, dicens, quòd adijciens Herodes ijs, quæ

Matth. 4.

Luc. 3.

fecerat, inclusit Iohannem in custodia. Propterea ergo dicunt, Iohannem Apostolum rogatum, tempus quod fuit silentio prateritum à prioribus Euangelistis, & quæ in eo facta fuerant à Seruatore, ea autem sunt, quæ facta sunt antequàm Baptista in carcerem conijceretur, in suo tradidisse Euangelio, etsi prius non scripta vsus esset prædicatione, & hoc ipsum significasse, partim quidem dicendo: Hoc principium fecit signorum Iesus: partim autem facièdo mentionem Baptiste inter actiones Iesu, ut qui tunc adhuc baptizaret in Aenon prope Salim. Præterea verò hoc ostendit apertius, Theologum enim erat Iohannes coniectus in carcerem. Ex his ergo aperte ostendit, Theologum ea in suo Euangelio tradere, quæ à Christo facta sunt, Iohannem nondum coniecto in carcerem: reliquos autem tres Euangelistas meminisse eorū, quæ facta sunt, postquam Iohannes fuisset coniectus in vincula. Quæ qui attenderit, non amplius ei videbuntur discrepare, Euangelia: quod id quidem quod est secundum Iohannem, primas Christi continet actiones: reliqua autem, historiam quæ facta est in ipso fine Christi. Merito ergo carnis quidem Seruatoris nostri genealogiam, ut quæ à Mattheo & Luca prius scripta fuisset, Iohannes silentio præterijt: à Theologia autem incipit, ut quæ ei, utpote præstantiori, fuisset à bono spiritu conseruata. Et sic quidem Eusebius de Iohanne & alijs narrat Euangelistis.

Iohan. 2.
Iohan. 3.
Ibidem.

Euangelistæ
inter se vt
non discrepent.

Iohan. 16.

Apoc. 1.

Caragogiū,
festus dies
apud Ephesios.

Cædes crudelis
S. Timothei.

Translatio
reliquiarū
eius.

Templum
Apostolorū

Fieri ergo non poterat, ut ipsius veritatis, Christi, inquam, verba exciderent, qui discipulis suis dixit: In mundo afflictionem habebitis. Neque ergo exciderunt, sed vtrique multas subiit molestias. Cum enim Domitianus per magnam vim secleris tunc inuasisset imperium, condemnatur hic quoque habitare vnam ex Cycladibus. Domitianus, inquam, cui post Neronem & eos, qui intercedunt, mandatum fuit imperium: ei autem improbitate nihilo fuit inferior, sed semper ad ipsum respiciebat, aut etiam secleribus, & flagitijs superabat, & structis in alios calumnijs tam lubenter aures accommodabat, quam suis ipsius laudibus: siquidem tantum valuit assensatio, ut etiam Domitianum laude aliqua impertiret & celebraret. Illius ergo ad facile audiendas calumnias propensio, Iohannem cōdemnat, ut relegeretur in Patmon. Sic enim nominata est insula, in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cum per ignominiam relegatus fuisset venerandus Iohannes, Timotheus eius loco suscepit Episcopatum Ephesiorum. Quamquam nec ipsum quoque in sede longo tempore vivere permisit inimicus.

Erat enim quidam dies festus apud Ephesios, qui ab eis vocabatur Catagogium. In eo ergo & clauas tollentes, & simulacra in manibus tenentes, & sibi quasdam imponentes personas, & insigniores partes ciuitatis impudenter obeuntes, & ijs quasdam carmina decantantes, virosque & mulieres more prædonum inuadentes, magnam eadem eorum faciebant: ea ratione putantes execrandi, se suum honorare dæmonem, ut eos viderentur homines honorare, quorum maximus cultus, est mors eorum qui honorant. Diuinus ergo Timotheus hoc agere ferens, & igne zeli visceribus inflamatus, & partim quidam cōsilijs vsus & admonitionibus, cum minimè potuisset eis persuadere, ut à tali desisterent infania, accedit ad eos in media compita, cum iam festum ageretur, rursus admonens, increpans, docens, quid non faciens ex ijs, quæ possent dimouere hominem à tali infania?

Illi autem eius dicendi libertatem agere ferentes, quæcunque habebant in manibus, ijs aduersus eum vsi sunt, eum ferientes & per terram trahentes cum quàm maxima dici potest crudelitate & inhumanitate, & tandem humi iacentem, cum omnis virtus vitalis & operatio eum deficeret, quidam Christiani eum tollentes, parum adhuc & egre spirantem, & iam morti vicinum, ultra ciuitatis portum deposuerunt: ubi cum Deo commendatum emisisset spiritum, corpus rursus pie & sanctè in quodam loco conditum, qui apud eos Pion, id est, pinguis, dicitur. Longo autem tempore postea, Constantij in eum amores, qui filius fuit Constantini, Magni, inquam, illius & primi Imperatoris Christianorum, illine exportant reliquias, desiderij administro vtētes Artemio: qui cum egre formis mortis similitudine, & fuit martyrij ornamento propter Christum decoratus, reponitur autem in sacra ara eius, quod cognominatur templum Apostolorum, (scilicet vero id Constantij manus opus & fidei) sub ipsa mensa mystica, suppeditor miraculorum, dispensator gratiarū, thesaurus qui non potest exinaniri, diuitiæ quæ non conficiuntur, & cum Luca & Andrea cōnumeratur: Deo fortasse hoc benigne prouidetur, ut sicut

ut sicut eis omnia fuere communia, mores, disciplina, prædicatione: commune quoque esset sepulcrum, quoniam eis quoque est illic quies communis.

Templum autem Iustinianus, cum manu postea magnificentiori quoque arte adhibita, splendide edificat & transformat, & ei pulchritudinem & magnitudinem, quæ nunc est & cernitur, exhibet: præterquam mysticam & diuinam mensam. Ab ea enim sola abstinuit, hoc pulchre & sanctè faciens propter depositionem sacrarum reliquiarum. Quocirca posita est in medio templo vsque in hodiernum diem, cum mensam ex purissimo argento construxisset, & cum magna sui in Christum amoris significatione, sanctorum Christi Apostolorum sancta corpora recondidisset.

Cum autem impius Domitianus sceleratissime quidem imperasset, miserrimè autem vitam finisset, Nerua suscipiens imperium, & statim post ipsum Traianus quoque, cum se & quam fieri posset elementissimos & aquilissimos vellent ostendere, cum multis alijs Euangelistæ quoque & Theologo dissolunt exilium. Ille autem cum Ephesum (dum cum quanto dixerit quis gaudium & honorem) rediisset, & diuinum iam Timotheum ad Iesum, quem desiderabat, excessisse didicisset, & sine martyrij cursu angelij obsignasse, & esse Ecclesiam Præsule defectam inuenisset, eam rursus suscipit: adeo ut idem & sedem Timotheo præbuerit, & ei successerit. Quæ quidem vtraque sunt eius zeli in Deum, magnique illius studij & ardoris in pietatem. Qui quidem longo postea tempore perpetuò curam gessit ecclesiæ, & veritatis annunciauit prædicationem, ad augmentum pietatis, ad salutem animarum, ad gloriam Domini nostri Iesu: Cum quo Patri vnà cum sancto Spiritu est omnis honor nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

S. Iohannes
redit Ephesum.

MARTYRIUM SANCTI VINCENTII,
LEVITAE ET MARTYRIS, AVTHORE

Simeone Metaphrasæ.

Historiam, quam sanctissimus martyr Vincentius de hoste reportauit, maximè probatam fuisse ex hoc ipso intelligi potest, quod bonarum rerum inimicus diabolus eorum certaminum, quæ martyr ille sustinuit ac perpassus est, venerandam memoriam silentio interim obruendam curauit. Sed nos ordine singulas res, ut gesta sunt, in apertum proferemus, certissimamque earum rerum fidem sequentes, inuiolatam Martyris confessionem, & tolerantem constantiam, vsque ad extremum spiritum seruata, simulque incredibilem Iudicis immanitatem narrabimus.

IANVA, 22.

Is cum Christianorum vastationem, ut quiuis alius, sitimans Imperiam protectus est, ut illius provincie administrationem gereret, quæ à Romuli puerilitate commissæ ei fuerat. Erat iudex ille Græcus, scelere, furore & diuturnum Darianus. Cum igitur ad eius regionis urbem omnium primam venisset, cui nomen erat Augusta, tanquam lupus quidam vorandi sanguinis multum appetens, simplicissimas Christi oues adortus est. Nam etsi earum sinceritas, constantia & firmitas Christianæ fidei testimonium præberet, ab illis tamen furorem suum non temperabat: sed cum esset sacrilegus, & Græcæ superstitionis amantiſſimus, summam in Christianis acerbitatem exercebat. Itaque cum magistratum inisset, se omnia ex animi sententia consecuturum arbitrabatur, si furoris & infanie, quæ illum exagitabat, manifesta indicia ostenderet: nefaria enim crudelitatis, & noui furoris rabie accendebatur. Quamobrem sui spiritus fœditatem ac vehemenciam, quamprimum potuit, effundere cepit, Episcopos ac omnes clericos, ac viros sanctos iniqua diaboli tentatione inuadens: quamquam potius factum id fuit, ut qui probati essent, manifesti fierent.

Iudex Darianus
atrocissimus.

Hæc cum ita se haberent, Vincentius in Leuitarum ordine constitutus, sub Valerio Episcopo magnæ existimationis & modestiæ viro, animi alacritate multa erectus, ad celeberrima illa & salutaria cœramina properabat. Eiusmodi autem tentatio multis quidem videbatur pernicioſa, sed non viris Deum verè amantibus: quippe qui futurum

Vincentius
Leuita.

Mittitur
cum Epi-
scopo Va-
lentiam.

Nota Dei
erga suos
martyres
amorem.

Infamia iu-
dicia.

Insignis
constantia
Vincentij.

Invidia di-
aboli.

I A N V A R I V S

turum sperabant, ut tali certamine proposito beati efficerentur, si quidem recte factis consecrati, fidei coronam assequerentur. Itaque artificiosus ille, & animo ac sententia multiplex Datianus, existimans fieri posse, ut Christiani homines, quos non poterat cruciatibus ad sententiam suam perducere, itineris longitudine, & corporis arumnis defatigati afflictique, eius voluntati se subicerent, mandavit sanctos viros Valerium Episcopum, & Vincentium Diaconum, multis eum iniurijs duci in vnam quandam illius provincie urbem, Valentiam nomine, quos statim iussit in carcere quodam ob- scuro & male olenti concludi, maximisque cruciatibus affligi, fame, inedia & catena- rum angustijs, & ferreis quibusdam ponderibus a collo ad manus usque protensis, ro- to (ut summatim dicam) eorum corpore mortiferis calamitatibus affligo. Sed quoniam tot tantaeque calamitates illorum corporibus adhiberentur, omnia tamen viri sanctis- simi tormenta, ut res leuissimas, perferebant, ad futura illa bona, quibus compensan- di essent, animos erectos intentosque habentes.

Cum vero peruersus ille & deprauatae mentis homo Datianus existimaret, eos viros defatigatione atque arumnarum iugo nimium grauatos esse, ac vereretur, ne forte, si eorum res obliuisceretur, antea mortem illi obirent, quam ipse propriam in illorum sanguine fundendo, & membris lacerandis scruitiis exerceeret, iussit illos educi e car- cere. Opinabatur enim, eo quod diuturno carcere vexari, & a lumine communique hominum consuetudine remoti fuissent, nihil virium amplius reliquum habere. Nole- bat autem illos mori, priusquam cruciatibus affligi essent: quandoquidem futurum sperabat, ut multiplici ac diuturno cruciatu eos flecteret. Cum igitur viri illi sancti educi e carcere, ante tribunal iudicis steterent corporibus & viribus integrioribus, ad- spectuque ipso multo hilariores, quam antea fuerant, Datianus praeses amens factus, & stupore percussus, atque infamia excacatus fuit, eorum videlicet, qui a Deo seruati fuerant, robur & vires obstupescens.

Cum vero ab illis se vinci non pateretur, & ab impuri spiritus peruersitate agitare- tur, ad carceris custodem conuersus: Curnam, inquit, cibo & potu homines istos re- creasti? Cur ita pingues fieri curasti? Mox feroci quadam voce fremens, & orationem suam ad sanctissimum Episcopum conuertens, ait: Quidnam tu de teipso dicis, Vale- ri, qui per religionis specie ac simulationem Imperatoribus aduersaris? Opinabatur enim impius ille, facile fieri posse, ut si caput ipsum, hoc est, Episcopum, abscinderet, reliqua etiam membra, clerum videlicet & populum, facillime demoliretur. Sed beni- gnissimus Deus, qui superbos homines ex alto & sublimi gradu in imum praecipites detruit, & humiles infimo in loco iacentes in altum extollit, voluit superbum & ne- farium illum hominem non ab Episcopo, sed ab inferioris gradus illius cleri viro su- perari, ut se imbecillum esse cognosceret, neque quicquam se contra Episcopum face- re posse, quippe qui a Leuita longe inferiore, tum ordine, tum dignitate, victus pro- stratusque fuisset.

Etenim beatus martyr Vincentius sancto spiritu plenus, excitatusque & victoriae coronam iam iam comprehensam habens, dum Episcopus Valerius quieto & sedato animo responderet, Vincentius sic eum allocutus est: Curnam, o pater, ita susurras, ut qui metu detenti sunt, & contra canem istum sic mussiras? Clama voce magna, & Christi potentiam adiutricem implora, ut huius Tyranni rabies voce libera, & cum au- thoritate prolata refrenetur, & eius contra sancta Christi mysteria ferocitas compri- matur. Hic enim ille est, o pater, pestifer serpens, qui aduersus hominis primo formati gloriae, quae in omnes homines transfusa erat, invidia excitatus se armanit. Nam cum ea gloria ipse frui non posset, statim insatiabili quadam perdendorum hominum cupi- ditate accensus est, & contra illos maxime inuidiam exercuit, quos benignus Deus mo- ri sempiterna morte prohibuit. Hic ille est, quem diuini nominis inuocatione saepe ab humanis corporibus nos expulimus. Itaque si viribus suis confidit, omnes pugnae ma- chinas in me commoueat: videbit enim me tormentis cruciatum, plus quam se cruci- antem, valere: & quo magis putabit me affligi iri, eo grauius ipse affligetur. Quam- obrem omnino gaudeo exultoque, quod diabolus maximis de rebus conuincendus sit.

Ad haec ille diaboli minister Datianus, aduersus Christi fidem magis magisque in- flammatus est, quippe quod seipsum valde contemni animaduertisset. Itaque diaboli ministros sic affatus est: Abducite hinc Episcopum: at istum qui ad iudicij & impe- rato-

DE S. VINCENTIO MARTYRE.

ratorum contumeliam huc venit, ante nos sistite, & ad ipsius durum ac pertinace ani- mum reprimendum tormenta & cruciatus adhibete. Haec cum diceret, maxima qua- que supplicia contra martyrem excogitabat quidem, sed illud tamē secū animo reuol- uebat, quod quicquid, quantum asperum & acerbum inferret, fortis ille martyr pro nihilo facere videretur. Fortasse, inquiens, futurae gloriae causa omnia sibi perferen- da proposuit. Excogitauit igitur tormentorum machinas diabolus: sed quas in viros illos iustos poenas se illaturum cogitabat, eas ipse, ut nolebat, passurus erat. Sed quid- nam ait iniquus ille? Agere, inquit, suspendite hominem istum in ligno, eiusque mem- bra discerpere, ac totum corpus contundite, ut priusquam alijs cruciatibus affligatur, se laceratum & consumptum videat.

Cum igitur Martyr ipse multis horis dilaniaretur, sic eum Datianus alloquebatur: Quid ais, Vincenti? An non vides, quam miseris modis corpus tuum miserabile dila- niatum sit? Tum illi subridens Vincentius: Hoc, inquit, est, quod ipse roto animo ex- petebam: itaque nemo mihi vnquam, credas velim, optabilior teipso fuit, neque ani- me meae beneficium maius contulit: nam licet hostili animo id facias, tamē summum beneficium in me confers. En ut ad sublimiora ascendo. En ut caelestes res attingo. En ut Imperatores tuos magis contemno. Tu igitur ab ista tua crudelitate ne desistas: mi- hi enim eo cumulationem victoriam asseres, quod maiora tormenta perferendo, te- ipsum superabo. Esto, quaso, in me magis magisque concitatus, & nefarii tui spiri- tus peruersitate, quantum vis, debacchare, ne quo modo gloriam meam imminuas, & nostris laudibus damnum afferas. En ego Christi seruus paratus sum omnia sustinere pro nomine eiusdem Domini mei Iesu Christi. Quibus autem minis & cruciatibus me vexandum esse opinaris, illis tu ipse acerbius vexaberis.

His verbis auditis, Datianus furore quodam & rabie inflammatus, & clamores pra- infamia tollens, lignis ac virgis carnifices verberabat, quod segnes essent in Martyre cruciando, magisque contra carnifices, quam contra virum illum sanctum excande- scebat, domesticos & familiares suos prius, quam martyrem verberans. Cum autem iudex ipse in suos magis fureret, tunc athleta Vincentius, (Eius autem nomen, si quis Gracē interpretetur, inueniet idem valere, ac si Niceten, hoc est, Victorem, dicat) in ligno pendens, secleratum iudicem sic affatus est: Quid ais, Datiane? En poenas reci- pio ab his, qui me cruciant, & tu contra tuos homines ultorem te mihi praebes.

Haec cum Martyr diceret, iudicem ipsum magis magisque cruciabat. Quamobrem coepit plus furere, & clamare, & dentibus fremere, ultra modum se magis quam Mar- tyrem crucians. Ad haec carnifices ipsi, cum in eo lacerando essent defatigati, tan- quam exanimatam torpuerant, eorumque manus, tanquam mortuae, circa Martyris latera obriguerant: cumque expalluissent, sudore multo totum eorum corpus irriga- batur: omnibus denique membris dissoluti erant. Itaque eos videre licebat cruciatibus magis affectos, quam Martyrem, ac propemodum mortuos: quinetiam Datianum ipsum ore pallido exanimem, trementem, oculis caligantem, & tanquam morte correptum, atque immobilem factum, rursus in compositum, insanientem, & contra carnifices vo- ciferantem: Quidnam vos agitis? An non mihi nota sunt manus vestrae? Saepē homi- cidarum scruitiis a vobis prostratam cognoui. Frequenter latronum & parricidarum ferocitatem manibus vestris expugnastis, & veneficorum arcana, in intimo eorum cor- de latentia, saepenumero extraxistis: quique nefarie intemperantiam suam effuderunt, eorum intestina dilaniastis: atque (ut summatim dicam) quisnam ira inexpugnabilis fuit, qui cum in manus vestras inciderit, non facile interfectus fuerit? Quid igitur est, milites mei, quod hominem istum secleratum, magna cum temeritate Imperatores no- stros contemnentem, reprimere non possumus? Saltem nos moueat dedecus & tur- pitudo, ne quid grauius dicam. Alios negantes crimina, & mortem ipsam irridentes, nondum morte illata, perterrefecimus, & istius debacchantis, atque Imperatores ipsos, leges & deorum iura reprobantis, linguam procacem continere non possumus?

Ad haec hilari vultu beatus Vincentius subridens, respondit: Haec in re diuinum il- lud oraculum impletur: Videntes non vident, & audientes non audiunt. Tunc omni- um hominum crudelissime Tyranne, cogis me illum Deum negare, quem vniversarum rerum opificem, ac Saluatorem esse testor? Hunc ego verum Deum esse confiteor. At qui merito cruciatibus afficiendus essem, si vanum aliquid, aut falsum dixissem, si Im- pera-

§ 25
Datiani fu-
ror in Vin-
centium.

Laceratur
corpus S.
Vincentij.

Irridet ty-
rannum.

Iudex ex-
citatus
carnifici-
bus.

Infamia iu-
dicem ex-
agit.

Esa. 6.
Marc. 13.
S. Martyr
verberat
lingua sua
tyrannum.
pera-

Vide hominem
nem ira
ebrium.

Index mar-
tyri blandi-
tur.

Suspeditur
in eculo
martyr.

Eximia
martyris
fortitudo.

Horrendi
cruciatu.

I A N V A R I V S.

peratores deos esse affirmasset. Tu verò diutius me crucies in huiusmodi confessione permanentem, neque crudelitatem istam exercere contra me desinas: ita enim probatissimam Christianorum veritatem magis cognoscere poteris, si tamen parumper impurus spiritus à te discesserit. Hæc cum sanctus martyr Vincentius diceret, & index se irrideri putaret, magis magisque insaniebat, toto pectore anhelans, & collo intumescens, totoque vultu immutatus, & ab oculis radios instar scintillarum emittens: qui turbato adpectu sanguinis colorem præ se ferente tunc astuabat, cum carnifices ipsos non solum martyris latera, sed totum corpus & intestina, compages quoque corporis & iuncturas ita dilacerare videret, ut non amplius posset carnifices accusare, quod negligentes forent. Itaque stupore afficiebatur, quod illius athletæ animi ita magnum & excelsum videret.

Cum verò acerbus atque immitis ille Tyrannus à martyre se victum cognosceret, pestifer homo alia quadam via Vincentium aggressus est, credens fieri posse, ut misericordia & lenitate, viri iusti mentem ac voluntatem alliceret. Aiebat igitur: Misere, Vincenti, iuuentutis tuæ, neque ætatis florem in primis annis decerpi patiaris, atque longioris vitæ spatium nè tibi præcidas. Parce tibi ipsi. Nè committas, ut cruciatu maiore lacereris. Saltem serò sapias, & respicias tandem, nè reliqua tormenta patiaris. Cum hæc index dixisset, beatissimus martyr Vincentius, à Spiritu sancto edoctus, dolos præfensit: itaque his verbis usus est: Non displicent mihi cruciatus, quos asserere studeas: sed illud me perterrefacit, quod misericordiæ verba te simulantem audio. Exerceantur ergò contra me tormenta omnia, & multiplices cruciatus, quantumvis graues, afferantur, ac si quid prodigiosis & maleficis viribus tuis confusus, inuenire contra me poteris, nè desistas pestiferam istam immanitatem tuam in me inferre. Experire Christianorum vires: neque abstinere à verberibus & tormentis, non à ferro, igne atque incendio: sic enim in omnibus his te victum fatebere, magisque erubescere.

Cum hæc audiens Datianus valde cruciaretur, & athletæ illius constantiam sibi decori esse non pateretur, cohorti hæc iussit: Ducatur iste ad iudicium & legum examini, & his poenis ac suppliciis subiiciatur, quibus parricidæ, scelerati & nefarii homines sunt obnoxij, ut cum eius animus cruciatus graues diutius ferre paratus sit, membra ipsa omnium generum tormentis consumantur. Quandiù enim iste supererit, fieri non potest, ut ego victoriæ compos sim. Hæc ait Datianus. Athleta verò ille fortissimus aduersarium his verbis alta voce insequabatur: O me beatum, & verè felicem atque hilarem factum, quandoquidem istæ tuæ calumniæ & minæ, meæ sunt perfectissimæ laudes. His verbis Datianus ad insaniam concitatus, statim iussit crucem componi, & in illa Vincentium suffigi, ac membratim eadi. Cum igitur crux ipsa in terra defixa esset, martyrem in ligno suspenderunt nefarii homines, & satellites diaboli, Datiani iussu exequentes. Postea verò eundem multa cum celeritate à ligno detraxerunt. Qui cum à vinculis solutus esset, & in terra vir sanctissimus constitisset, Spiritus sancti ope adiutus, seipsum à carnificibus abstraxit, & ad crucem illam cucurrit: in qua cum insiliret, hostem ipsum perterrefecit. Itaque eos, à quibus cruciabatur, & tormenta cumulabantur, increpans: Cur nam, inquit, tardiores, & in me ipso ad tormentum raducendo facti estis imbecilliores? Agite, quam celerrimè vestri principis crudelitatem exequamini, ut in omni re quæprimùm se ridiculum faciat. His verbis nefarium iudicem ferociorem factum, tanquam iaculis quibusdam confodiebat. Quæobrem magis magisque in martyrem exardescens, grauiora in eum tormenta excogitabat. Statim igitur beatus Vincentius torquebatur, diuersisque flagellis, & ferreis vnguibus assidue lacerabatur, atque eius latera continuis flammis comburebantur. Denique membra ipsa ita distenta distraque sunt, ut totus eneruatus esset. Deinde cum ferreas virgas carnifices in igne diu tenentes ignitas effecissent, mox in eiusdem martyris pectus eas coniecerunt, quoad candentibus illis virgis combureretur. Corporis enim superficies ac pellis flamma illa comburebatur, vulneraque vulneribus addita renouabantur, & lacerationes lacerationibus nouis augebantur. Alij carbones accensos in eius corpus iniicientes, diuturnis flammis ipsius membra comburebant: in quo cum nullæ amplius superessent carnes, flammæ ipsa deinceps ad intestinas usque partes penetrabant, & cum superioribus vulneribus addite essent, nouo cruciatu martyris corpus affligebant: cuius cisi nulla pars sana relicta esset, nihilominus tamen mens ipsa cruciatus illos fortiter

DE S. VINCENTIO MARTYRE.

527

titer perferens, robustior efficiebatur, idque non immerito: diuino enim præsidio, quod humana cogitatione comprehendere non potest, vndique cõmuniebat. Datianus verò insania multa & furore agitato, pergebat illam tormentorum copiam inferre, nimirum expectans contrariam martyris confessionem audire.

Interea cohors militaris, constantia martyris percussa, retulit Datiano carnifices ipsos defatigatos esse, & in tormentis infligendis ad extremum spiritum redactos: athletam verò illum multiplicem tormentorum copiam, ac certamen egregie superasse. Tunc Datianus spe deceptus, & tenebris mentis oppressus: Heu, inquit, victi sumus: sed quauis tam multis cruciatibus eius mens victa non sit, cum fortiter corpus ipsius flammis pertulerit, nihilominus tamen demus operam, ut eius animus talibus crucietur poenis, quibus nullum remedium adhiberi possit. Exquirite igitur locum omni ex parte obscurum ac tenebrosissimum, ut sempiterna quadam nocte puniatur. Locum verò illum, in quo eius corpus constituendum est, testis fractis sternite, ex vtraque parte aculeatis, & aculeatos angulos habentibus, ut compungatur, & in quacunque partem latera sua conuerterit, dilaceretur. Post hæc, ut membrum nullum remissionem habeat aut recreationem, sed totum eius corpus assidue tormentorum renouatione affligatur, super huiusmodi testas hominem istum prosternentes pertrahite, ut membratim variè laceretur, & animam ac spiritum emittat is, qui contra nostros Imperatores cecidit, tamen susceperit. Denique concludite ipsum in loco illo tenebrosissimo, & illic derelinquite, ut ne minimam quidem lucis partem oculis suis adspiciat, neque quisquam illuc accedat, omnisque consolationis ratio ac spes ab eo remoueatur. Ianuas ipsas vndique claudite, & vestibibus eas communitate: hocque diligenter curate, ut, quamprimùm animam efflauerit, mihi referatis.

His ita factis, ut nefario impij Datiani edicto præscriptum fuerat, & eo in loco martyre incluso, aduentante nocte, statim custodes ipsi alto sopore oppressi sunt. Itaque quod Datianus contra sanctum martyrem excogitauerat, id ipsum in sanctissimi viri lucunditatem ac gloriam conuersum fuit. Terribilis enim & illustris angelorum cohors illuc accessit, athletam curans, & à languoribus eripiens ac recreans, ita ut locus ille obscurus, & nocturnæ tenebræ nouo quodam & admirando lumine illustratæ sint. Repente igitur custodes expectati, existimabant martyrem ipsum à carcere aufugisse. Itaque illis valde perturbatis ac metuentibus, dixit vir sanctissimus: Nolite, quæso, milites, turbari, neque clamare, aut metu aliquo affici: nūquàm enim ego aufugerem, neque repositas mihi coronas amitterem. Sed quam celerrimè potestis, huc introite, & videte seruum Dei per angelicum ministerium admirabili quadam consolatione recreatum, ut quo loco vos obscurissimas tenebras reliquistis, illic celeste lumen adspicientes, gaudeatis.

His verbis athleta ille usus est. Postea verò, quam Datiani satellites ingressi sunt, eos adhortatus: Abite, inquit, & domino vestro renunciate, quali & quanta luce ego hic perfruor. Itaque si quid potest, acerbius excogitet, & ad meas laudes illud accipiat. Cum igitur custodes omnia, quæ in carcere viderant, Datiano retulissent, repente ille exanimatus expalluit, & secum pessimè agi animaduertit: quandoquidem martyris lacerationes & vulnera in eius ipsius ignominiam ac dedecus conuertebantur. Quamobrem acerbitate quidem magna contra Christi athletam Vincentiū compulsi pugnemus, cum maximè ab hoc homine victi simus? Gestetur igitur in lecto aliquo, & stragulis delicatissimis: non enim patiar, ut in cruciatibus moriatur. Tollant igitur in lecto positum homines aliquot hilares & exultantes. Sint & alij, qui eius vultum defluentem corpus totum exosculentur: quinetiam sanguinem ex vulneribus vitæ colligentes, ad suæ valetudinis recuperationem illum adhibeant. Tante, qui ab amicis etiam colatur, non solum ab inimicis & Christianis obseruetur.

Hæc versutæ mentis homo Datianus faciebat, multum animo perplexus: quippe qui modò infirmitatem suam confitebatur, modò gloriosi martyris Vincentij tolerantiam ac fortitudinem laudibus extollebat. Quandiù verò dolo animo talia machinabatur, prouidit Deus, cuius bonitas omni ex parte perfecta est, ut Tyrannus ille lesa omni spe deceptus superaretur. Ipsi enim martyris animam victicem, ex caduco & fragili

Carnifices
cruciando
defatigantur.

Includitur
in carcerem
obscurissimum.

Visitatur
ab angelis.

Os ferane
versutiam.

Moritur
fortissimus
Christi iunior.

fragili corporis tabernaculo ad caelestem regionem traduxit. Qua re diabolus valde confusus fuit. Equidem non temerè factum arbitror, ut sanctissimus vir eo tempore mortem obiret, quo Darianus ipse curatione illa, vel insidijs potiùs martyrem aggredi volebat. Dicturus enim fuisset, eius cura & studio athletam Vincentium seruatum esse. Cum igitur Victorem martyrem obijisset Darianus accepisset, coepit ultra modum insanire, & ait: Si viuum hominem istum superare non potui, saltem mortuum superabo. Non amplius superest in eo spiritus, qui mihi aduersetur, neque hominis mortui membra mecum amplius pugnare poterunt. Proiciatur igitur in campum eius cadauer, neque arborum folijs, aut alia re contegatur: sed feris & volucris in escam propositum sit. Quicquid enim contra mortuum istum efficere poterò, non omitam, ut careat funere ac sepultura.

Coruus tu-
etur corpus
exanimè.

Itaque preciosissimæ martyris reliquiæ nefario Tyranni edicto proiectæ sunt, illis assidente, easque custodiente carnifice pessimè; illius Datiani amicis quibusdam. Ne- mo autem Christianorum religiosi martyris corpus à Tyranno petere audebat, ut sci- licet optabilem illum martyrem secum habere posset. Coruus autem quidam, ales, in- quam, ille ignauissimus & maximè segnis, è propinquo loco aduolauit, & sanctum il- lud corpus custodire coepit: qui nigris pennis & colore atro, tanquam pulla quadam veste indutus, quodammodo luctum præ se ferebat, aliasque volucres grãdiores, vo- latu magno illuc irruentes, impigrè persequens, è loco illo facillè abigebat. Quinim- mò lupum quendam repentino cursu eò venientem ita repulit, ut ille terga vertens, non corui quidem impetum, sed iacentis illius sancti corporis aspectum extimefec- re præ se tulerit, ac stupore percussus, repente subterfugerit. Equidem feram illam An- gelica præsentia perterrefactam illinc aufugisse arbitror. Vetere historia nobis tradi- tum est, beatum Eliam Israëlitarum impietatem fugientem, cum desertis locis & spe- luncis prauam eorum hominum, qui tunc erant, consuetudinem permutasse, eoque tempore quotidie manè ac vesperè prophetam illum à cornu sibi oblatum cibum ac- cepisse. Et nunc igitur diuino insu, quemadmodum & olim, coruus excitatus, Vin- centio martyri congruentem operam curamque adhibebat.

1. Reg. 17.

Quo miraculo percussus Darianus, clamare coepit: Heu quidnam hoc est? Ne mor- tuum quidem hominem istum superare possumus. Quinimò quò maiore acerbitate in eum utimur, eò efficitur gloriosior. Quoniam igitur fieri non potuit, ut in rebus consumeretur, in altum mare demergatur, ut huius victoriæ magnificentiam mare ipsum obruat, nè quotidie omnibus ridiculus fiam. Deiciatur autè, quemadmodum patricidæ solent, in vtre ex bouis pelle confecto inclusum, saxisque magnis illigatum, eius cadauer in altum mare demergatur: cumque nauæ ipsi multum maris spatium tra- nãrunt, in vndas profundissimas istius hominis cadauer deiciant, ut si quod Vincentij membrum reliquum est, illud pisces consumant & deuorent. Itaque preciosæ marty- ris reliquiæ, sicut Darianus iusserat, conclusæ sunt.

Iactatur
corpus in
mare, sed
mox ena-
tat.

Cum verò athletæ & martyris corpus ita conclusum fuisset, mox venit cum nauis homo quidam, Eumorphius nomine, pessimis moribus, & animo sacrilego, qui pro- miserat Tyranno illi nauas se adhibiturum, qui ad execrabile scelus committendum idonei, eius volutati facillè obtemperaturi essent. Itaque nauæ illi preciosissimas Vin- centij martyris reliquias in scapham coniecerunt, & eousque in altum mare nauigârunt, ut litora & montes oculorum acie fugerent: cumque id facere vellent, quod iussu fu- erant, sanctas reliquias in mare proiecerunt, & hilari vultu ad Darianum reuerteban- tur, quasi læti illius nunciij premium relaturi essent, impijs & incompotis vocibus atque irrisionibus vtentes, exultantesque, eò quòd Vincentij corpus perditum fuisset. Sed priusquam in aridam terram reuerli essent, qui Martyris corpus in mare proiece- rant, illud ipsum, quod proiectum fuerat, Christi manu ad terram appulsum fuit, quodq; arbitrabantur in altum & immensum pelagus demersum fuisse, illud cum ante oculos suos expositum vidissent, quasi debitum sepulcri honorem postulare, stupore & me- tu correpti, illis ipsis reliquijs derelictis, abiērunt.

Iam verò sanctus martyr Vincentius viro cuidam in somnis reliquias suas ex alto mari in terram expositas esse significauit: quinetiam locum, in quo reliquiæ ipsæ pos- itæ erant, eidem patefecit. Quoniam verò Præsidentem rimens vir ille, ad martyris reli- quias inquirendas segnem & parum alacrem se præbuit, ille ipse martyr in somnis ap- paruit

paruit foeminae cuidam viduæ, quæ ut ætate prouecta, ita morum sanctitate prædita erat. Illam cum similiter admonuisset, eidem signa quadam eius loci patefecit, in quo san- ctum illud corpus iaceret, quòd videlicet lateret sub arena, quam lenis & tràquilla vn- da in reliquias illas sanctas sic infuderat, quasi arena ipsa martyris sepulturæ deseruiret.

Sepultus igitur fuit generosus Christi athleta primùm in litore sub arena. Mox anus ^{Conditur} illa, foemina valde religiosa & vidua, quam supradiximus, perlustrabat litora, inquirēs ^{sacrum corp} signa illa, quæ in somnis ei patefacta fuerant: cumque inuenisset, quod quærebat, & ^{puz.} martyris reliquias in ædem illis dignam tulisset, eas sanctè ac religiosè condidit. Itaq; sumptuosius exequijs adhibitis, sacra illæ reliquiæ Deo ipsi dicatæ sunt in illius templi ara, quod sancti martyris Vincentij appellatum fuit. Hæc est sanctissima martyris con- fessio, hæc illius certamina, qui martyrium suum compleuit in gloriam Christi Dei no- stri, nunc & in secula, Amen.

VITA ET MARTYRIUM SANCTI PATRIS
NOSTRI ANASTASII PERSAE, AVTHORE SIMEONE

*Metaphraste. Testatur verò etiam Beda in fine historiae Anglorum, seli-
brum vite & passionis S. Anastasij malè de Græco translaturum,
& peius à quodam imperito emendatum, ad sensum,
prout potuit, correxisse.*

V M magna ciuitas Hierosolymorum capta fuisset à rege IANVA, 22.
Persarum, & sacra illa loca, quæ mei Christi videre con-
uerfationem, & cruci affixionem, & resurrectionem, Me-
dorum lanceæ & igni ijs, quos ipse nouit, modis essent tra-
dita, & multa alia capta sunt cum ciuitate, & salutis quo-
que nostræ trophæum, mortis solutio, peccati internecio: <sup>Crux san-
cta in Persi-
dem trans-
lata.</sup> lignum, inquam, viuificæ crucis, illinc trãslatum est in Per-
fidem: quod quidem mihi videtur diuinioris esse gratiæ, &
eius, qui est crucifixus, solius dispensationis, quæ sæpè no-
uit etiam per aduersarios ea contexere, quæ sunt meliora &
vtiiora. Postquam enim salutaris crux Domini hostilibus
capta fuit manibus, & in Persidem, ut diximus, in ea captiuitate captiua abducta est
à Barbaris, imitatur eum, qui in ea fuit affixus, Christum: vel potiùs ipsa Persidæ euer-
rit & spoliat falsam religionem, & quæ se dignæ erant, captiuas abducit animas, verè
laudabili & longè pulcherrima captiuitate: aut, ut magis propriè dicam, à captiuitate
reuocat, & eis rursus primam restituit libertatē. Simulac enim ingreditur Persidem,
eius ac sol, qui laborantem oculum ingreditur: fideles autem non secus ac fulgur
quoddam apprensus in tenebris, reuocat. Ex quibus fuit vnus is, qui nobis nunc est pro-
positus Anastasius, & si nondum quidem cultu, sed iam moribus & instituto: qui pro-
cessit quidem è vico, qui vocabatur Rasnuni: est verò regionis Razech, quæ sita est in <sup>Patria Ana-
stasij.</sup> Perside. Erat autem nomen eius moribus conueniens, & ex re ipsa magis cognitum. Is
enim vocabatur Magundat. Erat enim illius Bau filius, qui erat in re magica præstan-
tissimus & eruditissimus. Qui cum præesset communi ludo literario, & multos haberet ^{Patres,}
adolescentes ad eum ventitantes, captos amore præstigiæ, & cum in hoc solum
omne suum studium poneret, nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maximè arte
vtitur, & rem magicam eum tam diligenter docet, ut in eius cognitione patri nihil ef-
feret reliquum, quod non notum quoque esset filio.

Cum adolescentiæ autem ætatem iam attingeret, & rex Chosroë nouum exercitū <sup>Vide effu-
sionem cru-
cis Christi.</sup> in Perside colligeret, ipse quoque cum alijs refertur in numerum tyronum. Quoniam
verò veneranda crux Domini totam agitabat & perturbabat Persidem, infidelibus qui-
bus horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem suauiter admodum & placidè il-
lucescens: de ea quidē fama quædam per omnes peruadebat, fama, inquam, quæ pau-
lo crassius & indolius prædicabat, Christianorum Deum adesse Persis. Ad quam hic
adolescens repente fuit accensus animo. Iam enim occultè eum tangebant ille ignis,
Y y quem

Luc. 12.

Piacurios
tas Anastasij.

Heraclius
inuadit
Persas.

figuratur
sacratu an
tiquitas.

Anastasius
baptizatur.

Fit mona
chu.

quem Christus venit iacere super terram: qui quidem non sinebat quiescere pulchram illius adolescentiam, sed statim omnes obibat partes, de eo sciscitans quam vehementissimè poterat & diligentissimè. Cum audiret autem ab omnibus, eam esse crucem, in qua Christus Dei filius, qui à Christianis adoratur, fuit crucifixus, veluti ignem igni adiecit, & quæstioni coniunxit quæstionem, & ex responsione accepit occasionem alterius interrogationis, & multò magis sitiebat discere, quemadmodum ex cælo quidem descenderit, cum sit Deus: & quemadmodum etiam factus sit homo, & cur etiam sit ad crucem condemnatus, & à quibus, & an sit ad cælum reuersus, vnde descenderat. Cum autem ei à pijs annuntiaretur carnis susceptæ diuini consilij mysteriū, aures quidem pietatis semina lubenter suscipiebant: anima verò producebat sensim spicam fidei, & ei desiderium paulatim innascebatur, subibatque æmulatio eius perpersionum: quæ cum in eius anima aucta & amplificata essent, eum informant & insinuant ad optimum vitæ genus, clarumque & insignem testem, Martyrem, inquam, efficiunt, ut iam procedens declarabit oratio. Erat enim ei quidam frater genere & commilito: ambo autem relati in numerum exercitus Sain, veneruntque vsque ad inclytā Chalcedonē. Cum autem diuinus Heraclius irruptione facta in Persidem, contra Sain retraxisset, rursus Persa reditum aggressus est, & in suam regionem vehementi studio est reuersus. Exercitum autem Persicum relinquit Anastasius, & refertur in alium multò meliorem & diuinorem. Relinquit verò suum fratrem & commilitonem, ut ei placeret quod exercitum collegerat, & eum solum posset semper sequi, & conferere manus cum suis eius hostibus.

Et primum quidem cum venisset Hierapolim, diuertit ad quendam Persam Christianum, arte argenti confatorem: & cum artem confandi argenti exercuisset, manus quidem habebat intentas operi, animus autem semper & cogitatio in Dei amore versabatur & alebatur: cumque sibi adhuc magis accendebat, & ab ipso rursus inflammabatur vehementius. Quamobrem eum rogabat ille beatus, ut diuinum baptismum consequeretur, & omnino à prioribus sordibus expurgaretur, & ab illa labe præstigiatorum: ut non solum voluntate & electione, sed anima quoque & corpore esset purgatus, & fieret Christi partis, quam desiderabat, illius signatus signaculo. Cum ille autem ex Persis timeret periculum, & ideo morando rem differret in futurum, interim quidem ad diuina templa aditione magnum suum solabatur desiderium, & cum argenti confatore, ad ipsa adeunte, ipse quoque simul adibat, & cum orante simul orabat, & cum sanctorum miracula & certamina videret descripta in parietibus, de ijs aduocandū diligenter rogabat. Cum verò audiisset, qualis eis vita, mores, virtus, & qualia propter Christum certamina, & qualem apud ipsum rursus fiduciam eis liceret consequi, non poterat amplius continere id, quod eius parturiebat animus: sed statim proficisci Hierosolyma, & baptismum illic consequi. Cum ergo in sanctam peruenisset ciuitatem, & accessisset in domum cuiusdam, qui ipse quoque argenti confandi exercebat artem, ei aperit causam sui aduentus, nempe quod vellet traduci ad pietatem & verum Dei cultum, & ad Christum adduci per baptismum. Ille autem eum adducit ad Eliam, sanctæ resurrectionis sanctissimum presbyterum: qui cum supinis, ut dicitur, manibus iuuenem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ: & Anastasius nomine transmutato appellatur, sumpta denominatione à reuocatione & ad meliora mutatione à priori infidelitate & præstigijs. Vnde autem cum eo baptizatur quoque quidam alius, qui erat eiusdem etiam patriæ & regionis, cuius Anastasius: qui fuit eius quoque socius in ferendo pro Christo martyrio, & eandem est Edesse coronas consecutus.

Cum autem mansisset Anastasius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos, qui modò fuere illuminati, rogauit eum diuinus Elias, quidnam de se deinceps velit. Ille autem rogauit, ut habitum consequeretur monasticum. Cum vero ad hoc quoque annuisset presbyter, (iam enim veluti ex quadam pellucida veste, & ex decore habitu & statu ostendebatur nobilitas animæ, & quali virtute futurus esset Anastasius: & ideo ipse facile cessit eius precibus) venit cum eo post diuini mysterij celebrationem ad monasterium sancti Anastasij, ut eius quoque fieret mansionis paraticeps, cuius futurus erat virtutis socius, sicut etiam nominis. Atque monasterium

quidem ad quartum lapidem erat remotum à sancta ciuitate: ei autem præerat Iustinus, vir & alioqui clarus, & boni spiritus varijs donis ornatus. Quem cum simul cum multis quoque alijs rogasset presbyter, in monasterium admissus est Anastasius, anno decimo imperij Heraclij illius egregij & fidelis. Tradit verò Iustinus Anastasium vni ex suis discipulis, viro valde prudenti & virtutis amanti. Qui cum eum & Græcas docuisset literas & psalterium, eiusque institutionem animaduertisset iam rectè se habere ad vitam monasticam, tonsis statim eius capillis, & in eo factis omnibus, quæ lex postulat, eum habitu induit monastico, & ex habitu hoc facit Anastasium, quod prius reerat & moribus: vel potius moribus conuenientem & cognatum tradit habitum, & in eum deinceps erat affectus, ut in filium è suis genitum visceribus. Adeo pulchra res est virtus, ut quæ cum alijs & virtutis studiosos in amore coniungere, & tantam possit ingenerare beneuolentiam, quantam nulla omnino alia cognatio.

Ex illo tempore apud monasterium vitam cum conuentu egit Anastasius. Porro autem ei quoque fuerunt diuersa credita ministeria: nec erat solum in eis vtilissimus, sed etiam in actione virtutis diligentissimus. Nam cum & culinae & horri ministerio suam daret operam, & rectè se gereret in labore manuum, à fratrum synaxi nunquam aberat, & ante alios sacrorum mysteriorum celebrationi intererat. In diuinarum autem scripturarum lectione, & maxime vitæ sanctorum Patrum, totus erat affixus, & aures, ut dicitur, attriebat ad audiendum, eratque mente vigilans, & omnia memoria colligebat: ut etiam si quid diceretur, quod ingenij eius captum superaret, non negligeret, neque lucrum per socordiam amitteret: sed potius accederet ad fratres, qui re & sic meditando venari, quidquid eum latebat. Cum autem apud se legeret victorias insignium Martyrum, trophæa & certamina, libros aspergebat lachrymis, significans suum in patiendo consensum, seque cum eis molestia affici & zeli esse socium: & beatos quidem sanctos pronuntiabat propter finem: mirabatur verò eorum tolerantiam. Deinde id, quod erat ei ab initio congenitum, desiderium martyrij & zelum ardentem efficiebat, ut qui accenderetur sua cum prioribus conuersatione, & oratione vacandum esse censebat, nisi soli eorum lectioni. Cum ergo septem annos in monasterio transigisset Anastasius, videre eius in virtute augmentum non ferens pater inuidia, sed tantum & tam constantem ardentemque eius impetum & studium volens omni ratione retardare, ei paternam doctrinam reuocauit in memoriam, & foetida illa verba præstigiatorum, & eiusmodi insultibus eius animæ turrim conabatur labefactare. Is autem illius non ignorans insidias, aduersus eum supernum inuocat auxilium: turrem fortitudinis, ut dicam cum diuino Dauide, à facie inimici. Deinde etiam cum calidis lachrymis magistro significat maligni iniuriam & petulantiam. Ille verò cum eo, quod esset passus, posset etiam tutò docere, ubi pulcherrima ei dedisset monita, & deinde etiam sudisset preces in toto conuentu fratrum, & rogasset pro discipulo, liberauit eum à graui illa impulsione.

Fit autem aliud quoque dignum, quod manderetur memoriæ & scriptioni. Noctū dormienti Anastasio in somnis ei tale quid apparet. Videbatur montem quendam excelsum ascendisse, ad eum autem accessisse quispiam porrigens vini poculum, auro ornatum & gemmis, & dixisse: Accipe, bibe. cumque id accepisset, statim bibisse. Potus autem eius animæ latenter instillauit dulcedinem, adeo ut vel in somnis intelligeret Anasias, somnum significare desideratum à se finem martyrij. E somno itaque proter in manibus. Iam enim vocabat tempus congregationem pro dicendis hymnis nocturnis, & celebrando venerabili festo Christi resurrectionis, erat enim dies Domini: accepisset magistrum, & solus cum ipso esset ingressus in id, quod dicitur Diaconicū, Dominice cordis, ut pro ipso communem omnium rogaret Dominum, ut qui ei set propediem ad illum recessurus. Deinde etiam ea loquitur, quæ dici solent ab exeuntibus & ijs, qui peregrè proficiscuntur: Scio, dicens, sancte pater, quod pro me misero labores sustinisti, & quod sæpè & in multis molestia affeci tua in me paterna & amantia visce-

Tonderur
& induit
habitū mo
nasticum.

Vita eius
in monaste
rio.

Inestas pas
satur damo
nis tentati
ones.

psal. 60.

Viso eius.

Festum re
surrectionis
Dominice.

ra, & quod per te lucem mei viderunt oculi, lucem veram, lucem agnitionis, & à gravissimis liberatus sum tenebris. Quocirca nunc cesses, qui es fidelis servus, clementem ac benignum perpetuo pro me orare Dominum.

Ad hæc ille respondens: Quid hoc autem est, inquit, & vndenam hoc enaserit manifestum, quod sis in præsentia postremum à nobis discessum suscepturus? Ille vero refert ei somnum cum quammaxima potest affectione, & affirmat se omnino haud iramultò post moriturum, siue hac communi & omnibus æquali morte, siue aliqua alia, & alio modo, moriturum autem omnino. Nesciebat enim, quonam modo aperiret arcanum, quod scilicet martyrij desiderium eius animo inhæsisset, ad quod ille referebat somnia. Verebatur enim, ne forte ab eo corripere, & sic refrigesceret ardor eius animi, & à tantis opibus & thesauro excideret. Tunc ergo Anastasius, cum eum preceptor eius multis & pijs monitis esset consolatus, marutinas Psalmodias Deo reddit cum fratribus. Deinde etiam cum sacrum celebraretur mysterium, diuinis communicat sacramentis: & cum una cum fratribus communis mensæ fuisset particeps, somnumque parum vidisset & surrexisset, quoniam nesciebat quemadmodum posset extinguere egregium illum amorem decertandi propter Christum, sed ab eo cor eius vehementer accenderetur, clàm egreditur monasterio, nihil secum ferens præter ea, quibus necessariò opus habebat ad tegumentum corporis.

Et primùm quidem cum venisset Diospolim, & deinde etiam in montem, qui dicitur Charizim, orationis gratia & adorationis: & deinde etiam ad cetera, quæ illic sunt, loca veneranda accessisset, & pervenisset usque ad Casateam Palestinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur: & exinde eum rursus excipit templum omni ex parte laudandæ Euphemie, veluti quodam viæ duce utentem elanculum, qui planè eius dirigebat gressus ad martyrium. Nam cum accederet, ut diximus, ad templum illius semper laudandæ Euphemie, videt quosdam Persarum magos occupatos in quibusdā præstigijs: zeloque protinus concitatur eius animus. Sciebat enim, quam ea res esset impia & scelerata, eò quod ipse quoque in ea improba arte versatus. Quenam, inquit, tanta caligo vestris offusa est oculis, ut ne ea quidem adipiscatis, quæ ante vestros pedes sita sunt, quemadmodum in vniuersum scilicet est deceptio, quæ vestram leuitatem ludificatur & facilitatem, & eorum, quos vos rursus ad eundem vobiscum corripitis interitum? Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogauerunt quisnam esset, & quid eum impulisset, ut hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoque, inquit, aliquando vobis similis, & eodem falsus errore, & eisdem dedi operam præstigijs. Hæc audacter dixit, cum nihil eum puderet suæ, quam ab ineunte ætate acceperat, impietatis & fodiū vitæ prioris: sed potius gloriaretur, quod in fidem esset translatus, & sacro esset baptismo ablutus. Deinde proluxa cepit uti oratione, rem esse exelaudandam arguens, & quam esset insigniter absurda, aperiens, & sic paulatim seipsum eis exemplum adducens, & similiter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non solum ad hæc fuere surdis similes, sed eum etiam vehementer rogauerunt, ne tam impudenter, quæ sunt apud Persas præclara, contemneret, & in vulgus irridenda proponeret. Exinde ille verè egregius & desiderabilis Anastasius festinabat ad delectabile & iucundum martyrij hospitium.

Cum non longè autem à se remotum eum quidam vidissent ex ijs, qui dicuntur à Persis Caballarij, sedentes apud Derbas, sicut etiam consueverunt: (Hoc autem est prætorium eius, qui apud ipsos dicitur Sellarius) Certè hic est delator, dixerunt inter se sermone Persico. Ille vero cum verbum sensisset, & linguam non ignorasset, ut qui ipse quoque esset Persa, & in eadem voce, qua illi, eruditus, eos toruè & acriter increpans, Non sum delator, inquit. Sunt hæc, inquit, nugæ & ineptiæ: sed potius seruus lesu Christi, & vobis quidem melior: siquidem ego quoque fui aliquando, sicut vos, & in Caballariorum numerum fui relatus. Hæc cum illi audissent, & è cathedra statim exilijissent, eum derinuerunt. Deinde cum Sellario quoque fuisset annūciatum, egredidit etiam ille ex Prætorio: & cum, quisnam is esset, interrogasset, & vndenam veniret, & quæ ad ipsum pertinebant, diligenter examinasset, dat seruandum Anastasium in custodia tutissima. In qua iam tres dies inclusus, neque cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere sustinuit: sed sic omnino ieiunaret solatus est in custodia, ut qui futurorum pro CHRISTO periculorum alacritate expecta-

expectatione. Cum autem iam rediisset Marzabanas ex peregrinatione, (neque enim tunc erat Casarea) & de Anastasio significasset Sellarius, vinctus statim adducitur martyris in prætorium. Interim verò dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus, agnoscebat aliquis ex pijs Anastasium, qui eum in venerando templo Deiparæ adspexerat. Cum ergo sic eum agnouisset in prætorio, & eum interrogasset, quam de causa illic adesset, eius scopum & institutum laudans, & eum eo nomine beatum pronuncians, eius promptum & alacrem animum magis confirmat in rebus grauibus & asperis, ut neque propter Christum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem: sed Marzabanas responderet strenuè & iuueniliter. Certè etiam cum fuit ad Tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, ut semper mos est Persis adorationem reddere maioribus: sed generosum, & qui in seruitutem redigi non poterat, animum per extrema significabat.

Cum ergo fixis oculis eum satis esset intuitus Marzabanas, partim quidem, ut constanti aspectu ei terrorem incuteret, partim autem, ut eum consideraret diligentius, rogauit eum quisnam esset & cuius. Ille verò, Verus sum Christianus, respondit. Quod si velis etiam scire, cuius sim, Sum quidem Persa genere, ex regione Razech, videri autem Rashumi: qui ipse quoque fui aliquando Caballarius, & in rebus magicis exercitatus: cumque sic essem minister tenebrarum, potui, ut vides, transire ad lucem & tenebris, & discere veritatem. Marzabanas autem cum nodum fecisset periculum, quam esset generosus athleta: sed putaret rem esse facilem & expeditam, eum à sua traducere sententia, cepit illius mentem non secus ac parui alicuius pueri paruis tentare promissionibus, ille verè parui & abiecti animi: Desiste, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim sic feceris, dabo tibi quos & nummos, & multa alia bona. Martyr autem cælum intuens, Absit, inquit, rex Christe, ut beatam tuam fallam confessionem. Propter quæ eum tanquam volens pudore afficere Marzabanas, Quid autem, Placet ne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille verò, Non minoris, respondit, eum facio, quam tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus, Certè tu, inquit, vteris cohabitare demone, neque aliud per te ipsum loqueris, quam quod ipse tibi suggesserit. Ad ea martyr: Quando erā, inquit, in errore, malè honorans impietatem, aut potius ab illa affectus ignominia, tunc grauis demon mecum cohabitabat. Nunc habeo ipsum Christum cohabitantem, qui tuos expellit demones. Cum autem adiecisset Marzabanas, Quid ergo, Non times, inquit, ne hæc ad regem referantur, ille verò reacerbè cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui est patibilis & in quem cadit interitus? Nam & si corpus superauerit, capitamen non potest anima, & ei non possunt omnino parari insidiæ.

Hæc ergo non ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus subiectum, & ductum ad ergastulum, illic lapides cogi ferre grauissimos. Quod quidem cum eius iussu factum esset, & ad ferendos lapides semper sanctus manus afferreret, manus sanctas, manusque multum poterant apud Deum, corporeis laboribus atque ex ijs, qui ortierant ex eodem vico, ex quo Anastasius, veluti proprium reputando David dicam, sumebant: Cur hoc fecisti, dicentes? Cur antiquam nobilitatem generis affecisti contumelia, effectus Christianus, & tantam nobis inuulsi ignominiam, propterea in vincula coniectus, & maleficorum damnatus supplicio? quod quidem nostri ferre non possunt oculi. Cum his autem grauibus lingue verberibus, manuum quoque beato verbera infligebant, vehementer verberantes, atque barbâ vellentem, & eius vestimenta lacerantes, & lapides, quos quatuor simul coniuncti ferebant, eos soli Anastasius ferendos imponebant: adeo ut ipse rursus loqui visus sit eum Davide: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. idque cum ne ferro alius quoque posset ferrum, quod erat collo & pedi eius impositum: sed sub eodem non multiplicem coronam martyrij. Habes, si vis, alios quoque dolores, & occasiones aliarum coronarum: hoc ipsum, inquam, quod in conspectu eorum, qui ipsum nouerant, hæc & multa alia, pbra ab eis pateretur, quæ iam prius dicta sunt: à quibus adeo māsī nihil affectus, ut ea putaret potius encomia, propter Christum, quam cor eius ab eis morderetur aliquid.

Marzaba-
nasei mi-
natur.

Ille verò
contemnit.

Dirè verber-
atur clau-
icibus.

O insignem
Christi mar-
tyrem.

Flocepen-
dit minas
tyranni.

Reducitur
in custodiam.

Ridet ty-
rannum.

Marzabanus ergo (redcundum est enim ad orationis consequentiam) ratus fore, ut Martyr aliquid remitteret de magna illa constantia propter eam, quæ intercesserat, afflictionem, cum eum rursus ad se produxisset: Si verè es, inquit, mago patre natus, (hoc enim ipse de teipso significasti) & linguam illorum libris satis exercuisti, nobis quoque loquere aliquid ex magicis, ut nos quoque de tua scientia feramus testimonium. Ille autem & os & labra & mentem maculari & pollui existimans, si horum aliquid cuius meminisset: O Seruator, inquit, qui es meus Dominus, & communis omnium opifex, nè mihi des omnino, ut tale quid aut loquar, aut audiam. Quæ cum peruersus ille agere tulisset, & planè desperans, ex se nihil haberet quod faceret, Martyr rursus veluti quandam larvam regem intentat. Et cur tu, inquit, in eisdem persistis? Ad priorem conuerrere religionem. Scias enim fore, ut de te ad regem referatur. Ille autem sciens nihil referre, an ab ipso, an à rege puniretur, quandoquidem ambobus inhumanitas vna est & scuitia: Fac, inquit, quod vis. Fortè enim iam scripsisti, & responsum accepisti. Is verò existimans se ipsum ita esse perterriturum, Ego quidem, inquit, nihil de eo adhuc scripsi, sed iam, ut vides, scribere aggredior. Hoc Martyr nullam omnino attulit curam aut sollicitudinē. Quomodo enim, cum potius gauderet se pati propter Christum, & plagas quidem remunerationes, damnum autem putaret remissionem, & eorum, qui castigabant ipsum, misericordiam? Quid autem oportebat eum talem regem curare, qui ad Christum solum adspiciebat, & eum verum esse regem & Deum crediderat? Ille ergo, sicut dixi, nihil ambigens, Qualescunq; inquit, volueris, & quomodocunq; de me scribe literas. Christianus enim ego: & rursus fateor, sum Christianus.

Quamobrem cum Dux spem abiiecisset omnium, quæ possent illum periuadere, ad vim rursus reuertitur, iuberque humi extensum Martyrem tandiu verberari, donec profiteretur facere, quod iuberetur. Ille autem quod iubebatur quidem, æquo animo & lubenti suscepit: solummodo licetorum manibus, ut ab illis extenderetur, teneri non sustinuit. Sinite me, dicens: Non opus habeo vilo, qui me teneat. Nam hoc ipsum, patiens scilicet propter Christum, nequaquam est inuoluntarium: sed quod ego non minus, quam aquam æstare sitio, & quod magis, quam villas voluptates & delicias amplector. Cum ergo pronus humi cecidisset, & ipse seipsum sensim extendisset, tam crebris & tam continentibus verberabatur clauæ icibus, quam imber deorsum cadit: cum ab inimicis solam illam petiisset gratiam, ut exeret venerandum monachorum amicum, & nudis verberaretur carnibus. Nè is, inquit, vna cum meis membris probro afficiatur. Sic ille non solam vitæ ex Deo institutionem, sed etiam eius signa omni honore afficiebat. Sed ille quidem diu tam crudeliter torquebatur, cum nec ab vilo omnino teneretur, nec premeretur, & non se transferre aut omnino mouere prohiberetur: sed ipse seipsum validè teneret & immobiliter, non vi manuum, sed animi, & naturæ necessitate vincens necessitate liberi arbitrij, & acres corporis dolores acri vincens Dei desiderio, & præsentis molestias consolans spe futurorum.

Cum aduersus hæc stultus ille Dux nihil sapiētius posset excogitare, quod tante fortitudini opponeret & tolerantia, ei rursus quoque regem intentebat & rogabat, ut persuaderetur athleta. Nam de te, inquit, ipsi regi significabo, perinde ac si vni puero vtre terrorem afferret, ut dicitur. Ille autem eadem quæ prius, respondit, & quod eius animo placeret, iussit facere. Quocirca ille quoque rursus rogabat similiter. Deinde dicens, Non times regem? Quamobrem, inquit Martyr, & quid eiusmodi sum ab eo passurus? An non, inquit, ipse quoque homo est, in quem idem interitus cadit & mori eadem? Quemnam ergo me oportet magis timere, eumne qui æquè atque ego interit: an eum, qui semper est, & qui cælum & terram, & quæcunque sub adspicuum cadunt & percipiuntur intelligentia, ad hoc ut essent, produxit? Cum ergo vidisset Dux rursus inuilem fuisse suum conatum, cum in constantia pro pietate nulli cederet Anastasius, rursus athletam transmittit in custodiam. Quomodo autem solet quis, quod vult, facile expectare, post aliquot dies rursus sanctum educit e carcere, adhuc aliqua ei spe blandiente: & acceptis, inquit, magicis sacrificia, nè te stultè hac luce priues. Martyr autem, Quibus, inquit, me iubes dijs sacrificare? Ille verò, Igne, inquit, & Soli, & Lunæ. Ergo etiam montibus, inquit Martyr, & collibus, & pecoribus, & omniseruituti hominum, quibus imperare iussi sumus ab opifice, non autem eis potius parere, ut vos vultis: non tanquam propter nos factis vtentes, sed perinde ac si nos propter

pter ea producti essemus, ita ea honorantes, & deos turpiter nominantes. Cum his verbis Martyr Ducem obstupescisset, rursus abductus est in carcerem hoc pretextu, quasi deesset quod responderet, damnatus ad carcerem. Abductus est ergo, & decore confessionis glorians, & vinculis propter Christum.

Cum autem de eo rescuisset is, cui in monasterio fuerat credita eius animæ cura: qualem, inquam, productus ad Præsidentem sepe ostendisset confessionem, & quemadmodum ipse constitisset omnia pati pro pietate, ipse quoque eum alio cœtu monachorum repletus est letitia: ipse etiam putabat se esse vna cum Anastasio, & in membris illius de-certare: & eum non posset opem ferre sua præsentia, opem ferebat precibus & attramento. Et partim quidem Deum vehementissimè rogabat cum tota fraternitate, ut pulchre per martyrium ei perficeretur stadium: Partim autem duobus quoque missis fratribus, promptum & alacrem eius animum magis auxit. Interea verò dum Martyr custodiebatur in carcere, diuinis verbis & sententijs se oblectabat assidue, & neque nox eius ad Deum hymnos, neque grauium illorum vinculorum & reliquæ afflictionis labores eos interrompebant. Quinetiam cum quidam iuuenis, qui captus fuerat propter aliquod maleficium, cum Martyre haberet collum & pedem colligatum, noctu surgens sanctus, ut Deo consueta redderet glorificationes, & ei nollet afferre molestiam, sed ut dormiret & quiesceret curam gereret, collum ad iacentem inclinabat, & pedem illius ad pedem admovebat, nè extensis catenis iniucundum & molestum ei somnū efficeret. Vna autem nocte aliquando cum psallentem quidam ex ijs, qui erant vincti in custodia, ex-audit Hebraeus quidem religione, isq; valde insignis: mitis verò ac mansuetus, & val-de bonis moribus. Qui cum beatum illum vidisset interdum quidem vexari portandis lapidibus, noctis autem quierem rursus interrumpi stando & orando, & nihil omnino remittere de sua constantia, neque defessa membra paululum recreare, cogitabat apud se, quisnam hic esset, & quamnam ei obtigisset adeo robusta natura, tamq; firma ac valida laboribusque minimè cedens & inexpugnabilis.

Ille itaq; fixis oculis adspiciens Martyrem matutinos hymnos decantantem, & tota mente ad Deum peregrinantem, & qui vel ante martyrium rapiebatur cum corpore, videt quosdam repente candidatos, & pallio sacraque illa omnino veste, & venerando indumento Pontificum amictos, veluti quandam ex se lucem emittere, lucem visu quidem inuendissimam, ad explicandum autem non facilem, vel potius ad videndum quidem maiorem, quam ut ea humanus possit cōspectus assequi, aut quam vlla quod viderit referre narratio: idq; obscura nocte, cum luna non laceret, sanctum virum in orbē circumdantes. Quos cum angelos esse putasset, sicut erant re vera, paulò post videt etiam martyrem, qui eundem splendorem & similem illis habebat amictum. Deinde etiā quidam adolescens, specie & pulchritudine eximius, suspensum dextera gestans thuribulum, cum ille ergo hæc videret, & cor haberet percussum nouitate spectaculi, erat quidem perplexus animo, adeo ut cum etiam excitaret, qui propè dormiebat, (erat autē is Christianus, cui fuerat commissa præfectura Scythopolis) & socium tanti fecerit spectaculi. manus autem nequaquam sequebatur, sed attenta quidem mente & fixis oculis attentione eum reddente immobilem, siue Deo etiā aliquid aliud dispensante & prouidente sapientiùs & occultius. Cum tamen is, qui erat propinquus, se vix tandem proximè admoisset, (non poterat enim uti pedibus & manibus) conturbatus ille, ex eo cauprius verbum absoluerat, quam visio euauerit. Atq; Præsidi quidem, cum ad videndum spectaculum totos defixisset oculos, nihil licebat videre: vinctus autem ille, omnia singulatim ei narrabat cum voluptate & admiratione. Et hæc quidem, nè pia animæ tantis priuentur miraculo. Nobis autē rursus quoque via procedat oratio martyrij, suam seruans consequentiam.

Postquam enim videns Marzabanus esse planè Martyrem immobilem, & non solum vnam mortem, sed etiam, si fieri posset, plures paratum esse pro pietate alacriter susci-pere, ad regem Chosroën de eo retulisset, & quemadmodum esset is tractandus, ab illo didicisset, cum ipsum e carcere accersuisset, eum suo adspicui nō dignatus, significat per eum qui dicitur Meizoteros, id est, maior: Ecce, inquit, rex tibi imperat, ut quoniam

Exercitia S.
martyris in
carcere.

Nota mar-
tyris virtus
tem.

Hymni ma-
tutini.

Visio ange-
lica.

Visio ea
disparat.

fieri non potest, ut sis omnino impius, verbo solum abiures Christianismum, & statim solueris & carcere & a vinculis: & decetero siue velis esse Monachus, siue Caballarius, hoc situm erit in tuo arbitrio. Martyr autem rursus respondens, Absit, inquit, o Christe feruator, ut negem tuam pro Trinitate confessionem, neque animo, nec labris. Postquam autem post multas alias Præsidis machinationes, ne sic quidem pulchram illam remitteret constantiam & dicendi libertatem, hanc ei postremam adhibet periculationem. Hec cum per Maiorem rursus significasset: Scio, inquit, quod cum te multorum pudeat intuitus, & maxime eorum, qui sunt ex eadem regione & tribu, ea de causa in coram oculis ne hoc quidem facis leue & expeditum, ut verbo solum tuam inficeris religionem. Quid enim, inquit, ea ex rederimentum accipitur, cum cor non simul loquatur? Quoniam vero de iussu regis hic agitur, quem non licet cuiquam omnino repellere: si, quod est hoc multo leuius, hoc dixeris in meo conspectu & quorundam duorum Sellariorum, liber esto à carcere & supplicijs. Quæ cum ille dixisset, fudit preces Anastasius prioribus similes, dicens: Neque tu me videris, neque ullus alius: non o rex & Deus, ne specie quidem tuum nomen, neque in somnis aut villo alio modo negantem.

Cum ergo videret Præses, quod aduersus tam fortem & tam excelsum animam nihil per se efficeret, resq; ea & suas vires superaret & modum dignitatis, cum beatum in sui conspectum adduxisset: Ecce iussus sum, inquit, in ferreis vinculis te in Persidem transmittere ad regem. Martyr autem, Ego, inquit, si mihi à te permitteretur, etiam absque vllis vinculis illuc accederem. Quid enim in me opus est vinculis, qui lubenter propter Christum, ad quem scilicet mittor? Cum eum ergo tunc quoq; Iudex sic vidisset affectum, & neq; minis cedentem, neq; inescatum blanditijs, planeq; insuperabilem & inexpugnabilem, cum ei & duobus alijs ex pijs iniecisset signaculum, tradit in carcerem publicum, ut qui post quintum diem iter essent inituri. Cum interim autem venisset festum venerabile, vinifici, inquit, ligni exaltationis, & ipse admirabilis Anastasius & duo ex fratribus, qui ad eum accesserunt, & qui eandem, quam ille, notam ludicis acceperant, & quidam alij viri pii, qui erant in ciuitate, cum totam illam noctem celebrassent precibus & psalmodijs, effecerunt, ut qui erant in carcere, omnium suorum malorum obliuiscerentur: perinde ac si versarentur in domo eorum qui festum celebrarent, non in carcere. Manè vero ad Marzabanam ingressus Comerciarius, vir pius, & qui sciebat misereri animarum affectuum molestia, & consolari in afflictionibus, rogat Præsidem, ut ex carcere soluatur Anastasius, ut ipse possit interesse festo Christianorum.

Cum ille autem hoc concessisset, & venisset martyr in ecclesiam, consolatio, gaudium & letitia circumfusa fuit piorum animis. Eos enim nuper inuaserat tristitia & moror, propterea quod quæ dici nequeunt, ei infligerentur molestie. Multi autem iam erant socordes in pietate, & veniebant in periculum, ne statim caperentur miserabiliter laqueis inimici, cum non esset qui redimeret, nec qui daret salutem, seu erigeret cadentes & victas eorum animas. Cum verò sacer Anastasius tunc esset ingressus ecclesiam, tantus eos zelus subiit pro pietate, & vel ex solo eius aspectu sic est cor eorum inflammatum, ut non solum ipsi parati essent ad mortem pro Christo & pietate subeundam, sed eius etiam vincula deoscularentur: & desiderij lachrymas eis instillantes, ei animam adderent laudibus & adhortationibus, eiusq; magis accenderent & inflammaret amorem martyrij. Et hæc quidem aliqui, qui iam erant labefacti tempore & contumelijs, & iam spectabant mutationem, & eius quod est honestum prodicionem, non solum viri, sed etiam mulieres. Naturæ enim non est hæc differentia, propterea quod sit communis electio & institutum. Sic tunc fuit populo festum duplex: Vnum quidem dici præfinitum: alterum autem aduentus Martyris. Nam postquam sacrum quidem fuit celebratum mysterium, Comerciario non dimittente, sed Martyrem vehementer urgente & rogante, ut ad illius domum veniret: putabat enim vel solum illius aduentum impetiri posse sanctificationem: partim quidem ille cedens, partim autem coactus, cum duobus monasterij fratribus illuc accedit. Vbi cum se inuicem in conuiuium accepissent & letificassent, in custodiam lubenter reuertuntur.

Cum iam autem dies venisset præstitutus, egreditur è ciuitate Casareæ cum duobus illis viris Christianissimis, qui ipsi quoque aliqua de causa fuerant appetiti calumnijs: lachrymis, adhortationibus, ciuitatibus, gratiarum actionibus, lamentationibusq; & precibus multis cum prosequentibus, non solum ex Persis, qui cum Anastasio scilicet munem

munem habebant patriam & sanguinem, sed etiam ex nostratibus & alienigenis. Communem enim esse orbitatem, illius ducebant separationem: sicut rursus etiam propriam & confessionem, adiciam autem gloriæ quoque coronam, eius pro pietate constantiam & confessionem. Quocirca utraque tunc conueniebant: & ciuitati diuisi erant animi duobus animi moribus. Alter autem ex fratribus una cum Martyre profectus est in Persidem, & est una peregrinatus: quoniam ita iusserat Præfectus, partim quidem, ut ei subministrarentur necessaria, & ut eius consolaretur animum, qui premebatur tanta malorum perpeffione: partim autem, ut cum apud hunc virum præclarum semper adesset, & eius videret omnia, posset illa postea aperte Præfecto narrare & fraternitati, non quæ ab alio audiisset, sed quæ ipse vidisset, & quorum haberet testes suos oculos. Atque qui viæ quidem erant continentes vici & ciuitates, per quas ille obiens transibat, ita eum venientem excipiebant, & discedentem prosequerentur ac deducebant, & utrunque cum tanta pietate & reuerentia, ut ipse suspectum habens nimium honorem, ne de ea, quam illinc à Deo expectabat, gloria aliquid detraheret, scripserit Hierapoli ad Præfectum monasterij, ut pro eo Deum rogaret, ut pro his conseruaretur non condemnaret, ut pro eo oraret, ut inflexibiliter & citra vllum lapsum ab eo martyrij cursus consummaretur.

Cum iam autem peruenisset in Persidem, datur in custodiam, sitam in quodam prædio, quod vocatur Bersaloë, quæ ad sextum lapidem distat à Discartha, in quo rex versabatur Chosroë. Qui verò cum eo erat frater, in domo Cortaci, qui erat illius lefdin filius, fuit hospitio acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cum autem post aliquot dies de eo fuisset relatū ad Chosroë, ille misso vno ex magistratibus, eum rogauit quisnam esset, & cuius, & quidnam eum mouisset, ut patriam relinqueret religionem. Is verò per quendam respondet interpretem. Nam ne voce quidem Persicius esset infensus propter falsam religionem. Respondet ergo, Quoniam, dicens, velis deorum cultus est manifestum exitium & error demonum. Quem quidem cum ipse aliquando sequeretur, nuper luce commutauit tenebras, & die noctem, & sole obscuram caliginem, illi Deo me dedicans, qui est cali & terræ & omnium, quæ videntur & mente percipiuntur, opifex. Cui magistratus: Miser, inquit, non eum, quem vos Christiani colitis, cruci Iudæi affixere? Quomodo ergo Persicæ religioni Christianorum res præstentior: sed sua sponte, & pro nobis ingratis, & qui sumus beneficii accepti immemor. Eius enim benignitatis & clementiæ est hoc vel maxime admirabile, quod cum esset Deus & Seruator omnium, & opifex huius vniuersi, non solum propter nos serui formam accepit, cum de calo descendisset: sed etiam pro nobis crucem volens subiit & mortem, ut nostrum peccatum tolleretur, quod ex maligni insidijs & fraudibus institutum erat hominibus. Vos autem inimicum prætulistis, qui stulte illius fraudes in hodiernum usque diem sequimini, & Soli sacrificatis, & igni, & lunæ, nullam ne Christi quidem credis, si non alterius, ducentes rationem.

Respondens autem Magistratus, Quid tibi, inquit, cum his stultis verbis & superuacaneis? Ecce enim tibi à rege insignes dignitates, & zonæ aureæ, & equi, & quæcunque illustria & gloriosa, sunt parata. Agedum ergo, patriam suscipe religionem. Ad hæc Martyr: Mihi, inquit, o Præses, quæ hic sunt iucunda, valdeq; expetenda & inuidiosa: nomen scilicet, deliciae & diuitiæ, & splendor, iam sunt diu abhinc contemptui, ut qui vitæ suscepim monasticam, & à sola spe, quam hinc concepi, pendeam. Huius rei etiā antequam loquar, hic venerandus Monachorum habitus, & hic vilis pannus est certus nūcius. Quomodo ergo ea, in quæ omne studium omnemq; meam curam contuli & sollicitudinem, ea nunc habeo contemptui, regis qui est ad tempus, & in quem cadit interitus, indutus. miserat è custodia, ei lingua omnia significans. Quæ de causa ille non leuiter indignatus, iubet eum suasionem vim quoq; adhibere, & verbis etiam miscere supplicia. Sequenti autem die, cum rursus magistratus venisset ad custodiam, ea quæ imperata fuerant, coepit recipere exequi, & iussit ut per vim protrusum illinc athletam abduceret: ipse quoq; multas minas intentans, vehementiq; insultu & tumultu se fortem & strenuam illam animam perter-

Veretur vir sanctus oblatum sibi honorem.

Ingenua martyris confessio.

Blanditur ei diabolus per suos ad ministros.

Venerandus monachorum habitus.

perterrefacturum existimans. Ille verò nihil effoeminatum, nihil quod sit pusilli & abiectioni animi, & nihil quod sit indignum ijs, quæ præcesserant, præ se ferens, cum illa consuetudine & iucundissima morum simplicitate, nè labores, inquit, neque defatigeris domine Præses. Mihi enim, qui sum mei Christi gratia confirmatus, non persuadebis ut à pietate deficiam. Fac ergò quæcunque vis, à nullo abstinens.

Cecidit vir
gis atrociter.

Premuntur
eius tibiae
horrendum
in modum.

Contemnit
inanciam
gloriam.

Iterum ver-
beratur cla-
uis.

Atrox sup-
plicium.

Multi mar-
tyres suffo-
cantur.

Hanc Anastasij cum prudentia constantiam nulla moderatio exceperit aut humanitas: sed victus, more Persico virgis cadebatur crudeliter. Cum is autem verberaretur, hæc decantabat Magistratus: Cum maximis regis donis & honoribus persuaderi non sustinueris, adhuc sis deinceps paratus. Sic enim te quotidie verberans, consumam plagis. Ille autem cum eum iuberet rursus, quæ vellet facere, iubet Martyri relaxato à vinculis, cum extensus esset supinus, lignis medias intercipi tibiae, utraque autem eorum extrema premere viros aliquot robustos, qui & corporum magnitudine & atatis vigore præstarent. Martyr autem cum sic eius tibiae premerentur usque ad ossa, magno & excelsio animo & planè philosophico tolerabat. Quod quidem cum vidisset Magistratus, & cognovisset se ex eo magis augere eius patientiæ & tolerantiae constantiam, rursus in tutissimam eum tradidit custodiam, ut de eo rursus referret ad regem. Cum is autem, cui erat commissæ cura carceris, Sellarius, esset religione Christianus, & ideo eorum miseretur, qui pro pietate laborabant & eo quod est bonum & honestum, & eis, qui vellet ex Christianis, concederet ingressum, interdum ingrediens sine vlla prohibitione frater monasterij, qui cum martyre soluerat ex Cæsarea, consolabatur illam asperam & tetram in carcere habitationem, & quos ex plagis senserat dolores, & quas ex vinculis & alia malorum percellione acceperat molestias. Multi quoque alij viri pii, cum quibus illius quoque Iesdin filij ad eum ingredienti, ad speciosos eius pedes, & bona aperte evangelizantes, procidebant, & vincula deosculabantur, & rogabant, ut ab eo aliquas consequerentur preces & benedictiones. Cum is autem hæc omnino minimè admitteret, (Ille enim toto semper animo & mente, humane gloriæ, huius, inquam, vanæ & infidæ & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac stabile, refectabat occasiones) ipsi vinculis cerâ immittentes, quæ ex illis exprimebatur effigiem, tanquam maximum aliquod remedium & salutare ad omnem morbum & dolorem soluendum efferebant.

Non multum temporis intercessit, & rursus veniens ille Magistratus in custodiam, antius cederet regijs, frustra interrogabat, aut potius querens occasionem gratificandi animo crudelissimo, qui poenas cupiebat sumere. Cum is autem non parum egre tolleraret interrogationem, & magna contentione & motione capitis id quod sæpe dixerat, nunc quoque respondisset, Scito me Christo & pietati nihil esse prælatum, iubet eum rursus quoque clavis verberari, sicut prius. Cum verò viri statuam potius quam virum visum essent verberare, quantum licuit cõijcere ex eo, quod esset eius animus planè inflexibilis, eo quidem relicto in custodia, recedit magistratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitans: & nunc quidem minis & promissis, nunc autem minis & supplicijs eum reuocans ad negandam pietatem. Cum autem idem esset Anastasius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prioribus vinculis & plagis est traditus. Deinde cum fuisset relaxatus à vinculis, ex altera manu suspenditur, cum lapis grauissimi ponderis esset alligatus alteri ex pedibus. Cum eum ergò sic pendentem & sic diuulsum duabus horis reliquisset magistratus, videretque robur ac firmitatem minimè dissolui martyri, illum quidem remittit: ad regem autem reuersus, inimitabilem eius mentem significat & summam animi fortitudinem. Ipse quoque ei consulit, nè amplius periculum faciat in Anastasio, nec permittat ut tanta altitudo & magnitudo imperij ab vnius viri constantia videatur superata.

Hinc cum omnè spem superandi martyris rex abiiecisset, mittit post decimum quintum diem, & dictum magistratum, & quosdam alios ex subditis, ut non solum sanctum, sed multos quoque alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem cum venissent in carcerem, expellunt Christianos captiuos non pauciores, quam septuaginta, vna cum martyre: cum quibus erant ij quoque, qui cum Anastasio Cæsareæ damnati fuerant ad custodiam, signaculiq; & vinculorum fuerant ei socij: quos cum eduxissent ex prædio Bersaloës, in quo fuerat carcer adificatus, & ad fluvium stauissent, eos singularem diuidentes, & eorum collo funem iniicientes, & miserabiliter ante oculos martyris suffocantes, sancto in vnoquoque submergendo dicebant: Cur vis, sicut vnus ex his, violenter

ter tolli de medio, & non potius regi parere, & priorem consequi felicitatem? Ille autem cum his mentem adhibuisset, & in cælum oculos sustulisset, & Deo ingentes egisset gratias, quod iam pro ipso mortem videret esse subeundam: Deinde ad illos quoque conuersus: Ego, inquit, pro Christi mei charitate, ardenti & vehementi in eum amore, expectabam omne membrum minutatim conscindi, expectans nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hæc est ea, quam vos mihi minamini, ago tibi gratias soli Deo meo & Seruatori Christo, quod morte, quæ vsque adeo vacat omni labore & molestia, quam quidem paulopost ipsa quoque attulisset natura, me voluisti emere honorem martyrij. Cum hæc dixisset, & hæc vltima verba præclare esset locutus, æquali morte sic quoque est consummatus.

Item S. Anastasius.

Carnifices autem cum sacrum illud caput amputassent, ut eum esse interfectum ostenderent, ad regem deferunt, Sellarijs verò, qui præerat custodiæ carceris, cum esset Christianus, & sciret martyrum honorare corpora, vellet autem sancti tollere reliquias, & eas separare ab alijs, nè tantum lateret bonum, permixtum cum cæteris corporibus, prohibere carnifices. Cum filijs autem Iesdin annunciata fuisset viri consummatio, ad quam euntem Martyrem illorum pueri consequebantur, & illi seruiebant, ij pecunia corrumpunt carnificum diligentiam, & ut corpus sibi liceret in loco separato deponere, non paucis emittunt pecunijs. Deinde is quoque Monachus, qui cum Martyre excesserat à Cæsarea, & cum decertante ad finem vsq; manserat, cuius etiam sæpe fecimus mentionem, cum & pueros filiorum Iesdin, & quosdam ex ijs, qui illic erant, Monachis in noctem sequentem assumpsisset, & ut martyris corpus pie & sanctè componeret, venisset, (ò quodam modo, ò Christe laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidam corpora toto ore exedentes, ab hoc autem solo se abstinens, ut quod non subijceretur amplius legibus corporis. Iam enim erat pulchritudinis corona in manu Dei, (diuinus dixit Esaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cum sustulisset ergò corpus Martyris, & mundis linteis, quæ dedere filij Iesdin pro vltimis corporis exequijs, mundas illas & sanctas inuoluisset reliquias, in Sergij Martyris monasterio, quod ad vnum lapidem distabat à vico, deponit, decimo septimo quidem anno imperij pij Heraclij, vicesimo autem secundo mensis Ianuarij. Is enim fuit dies, qui vidit decessum martyris.

Eius corpus
canes non
attungunt.
Esa. 62.

Sequenti autem die duos ex ijs, qui erant in custodia, licuit audire hæc inter se narrantes. Dicebat enim vnus alteri: Vidisti quemadmodum canes, qui heri venerunt, reliquis quidem corporibus se cupidè impleuerunt, abstinerunt autem à solo corpore illius monachi: & quemadmodum postquam se alijs exartassent, prope illud sedentes, visi sunt potius esse custodes, horis deinceps duabus neque recedentes, neque corpus tangentes? Alter autem rursus excipiens orationem, Ego verò, inquit, cum vespere ex specula in domum reuerterer, videbar mihi videre stellam quandam terram tangentem, iucundum quandam & perspicuum splendorem emittentem. Spectaculi itaque nouitate obstupefactus, quod scilicet non sicut alia, sed humiliter & terre vicinè resplenderet, vado ut videam, quidnam sit illud quod apparuerat. Cum autem fui prope illum locum, illam quidem stellam videre non poteram, sed solum corpus monachi, quod iacebat super terram. Hæc cum narrarent & mirarentur milites, quidam ex Christianis carnis, qui exercitati erant in lingua Persica, qua tunc illi inter se vrebantur, intellexerunt ea, quæ dicebantur. Ex quibus duo quidam relaxati à custodia post interemptum regem Cosroën, vna cum multis alijs venerunt in sanctam ciuitatem, quibus quidem martyr cum vna cum eis esset in carcere, de sua consummatione, & de eorum liberatione, & de seui persecutoris, & tyranni potius quam regis interfectione, verissimè prædixit, sic aperte dicens: Sciatis fratres mei, me boni quidem Dei gratia cràs esse conlatum: vos autem paucis post diebus liberandos, quando rex iniquissimus & fecerit in sanctam ciuitatem reuersus fuerit interemptus. Cæterum vobis, cum Deo omnino regente & ducenasterio, & eos nostro nomine salutare, & omnia annunciare patri meo & fratribus. Has predicationes cum illi non solum audiuisent, sed effectum etiam vidissent confecturæ, vltima mandata martyris non neglexere: sed venire ad monasterium, pluris quam nasterium, exposuerunt omnia fraternitati.

Stella vide-
tur ad cor-
pus marty-
ris.

Chosroës
rex inter-
emptus.

Honor &
reuerentia
sua

540
debetur sa-
cris reli-
quijs.
Rari apud
Perfas Chri-
stiani.
Habitatio
nastica pel-
lis demon-
strat.
Tom. 1. epi-
stola 25.
22. IANVA.
Ierem. 9.
Luc 19.
Humilitas
vestium.

sus reducit oratio) cum corpus martyris pie, & cum eo, quo par est, martyrem honore & reuerentia deposuisset in magni Sergij monasterio: ipse quidem aliquantum temporis ibi est moratus, quemadmodum ad eum, qui misit, & fratres saluus & sine periculo perueniret, considerans. Decimo autem die, postquam deposita fuerunt reliquia, eo venit cum exercitu rex alius, non qualis, qui prius dictus est, persecutor & religioni infestus, & in scelere eximius & plane profligatus: sed valde æquus & mansuetus, pietateque & humanitate illi plane contrarius. Quos cum lubenter vidisset monachus in externa regione, tanquam quasdam lucernas in tenebris, à cura de reditu & agnitiois onere mox respirans, & veluti animi pondere leuatus, ut qui fraternitatem & monasterium se esse propediem visurum speraret, lingua eos Græca alloquitur, ea ratione sui notitiam aperiens. Illi autem cum nouissent eum esse Christianum, quod quidem rarum est apud Perfas, (hoc enim & monachorum significabat indumentum & sermo) rogauerunt illum, cur illic moraretur. Cum is verò eis singulatim de beato exposuisset Anastasio, illi partim quidem desiderio martyris, partim autem monachi moti misericordia, cum virum in sua accepissent tabernacula, testique & mensa socium cum deinceps fecissent, & ut decet Christianos & martyrum amantes, in eum affecti essent, eduxerunt ipsum per Armeniam. Qui cum post annum peruenisset ad monasterium, prefecit & fratribus iucundissimum lautumque & magnificum exhibuit epulum, nempe de S. Anastasio narrationem, ut qui etiam attulerit monasticum illius colobium, quo indutus erat in ipsa resolutione: nec attulerit solum, sed simul etiam mira quædam narrauerit.

VITA S. BLESILLAE VIDVAE ADOLESCENTIS ROMANAE, A D. HIERONYMO AD Paulam scripta.

VIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo, non, ut Hieremias ait, vulneratos populi mei: nec ut Iesus, miseriam Hierusalem: sed plorabo similitudinem, misericordiam, innocentiam, castitatem: plorabo omnes pariter in vnius morte defecisse virtutes? Non quod lugenda sit illa, quæ abiit: sed quod nobis impatientius sit dolendum, qui talem videre desuimus. Quis enim sicis oculis recordetur, viginti annorum adolescentulam tam ardentem fide crucis leuasse vexillum, ut magis amissam virginis nitentem, quam mariti doleret interitum? Quis sine singultibus transeat orandi instantiam, nitorem lingue, memorie tenacitatem, acumen ingenij? Si Græcè loquentem audisses, Latine eam nescire putares. Si in Romanum sonum lingua se verterat, nihil omnino peregrini sermo redolebat. Iam verò, quod in Origene quoque illo Græcia tota miratur, in paucis, non dicam mensuris, sed diebus, ita Hebrææ lingue vicerat difficultates, ut in discendis canendisque psalmis cum matre contenderet. Humilitas vestium non (ut plerisque solet) tumetres animos arguebat, sed cum interiori se mente deiecerat, inter ancillarum virginum cultum dominamque, nihil medium, nisi quod in eo facilius dignoscatur, quod neglectius incedebat. Vacillabant agrotatione gressus, & pallentem ac tremantem faciem vix cololum tenue sustinebat: & tamē aut prophetam, aut Euangelium semper in manibus tenebat. Lachrymis ora complentur, singultus occupat vocem, & hæretem linguam, viscera commota non laxant. Cum sanctum corpusculum febrium ardor excoqueret, & semianime lectulum vallaret circulus propinquorum, hæc in extrema verba maledabat. Orate Dominum Iesum, ut mihi ignoscat, quia implere non potui, quod volebam. Secura

cura esto mi Blesilla: confidimus: probas vera quæ dicimus. Nunquam est sera conuersio. Vox hæc primùm dedicata est in latrone: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23.

Postquam autem, sarcina carnis abiecta, ad suam animam reuolauit authorem, & in antiquam possessionem diu peregrinata conscendit: ex more parantur exequia, & nobilium ordine præeunte, aureum feretro velamen obteditur. Videbatur mihi tunc clamare de celo: Non agnosco vestes, amictus iste non est meus, hic ornatus alienus est.

Sed quid agimus? Matris prohiberi lachrymas, ipsi plangimus. Confiteor affectus meos: totus hic liber fleatibus scribitur. Fleuit & Iesus Lazarus, quia amabat illum. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus, cuius visceribus emollitis, frangit in lachrymis verba defudant. Testor mi Paula Iesum, quem Blesilla nunc sequitur: testor sanctos angelos, quorum consortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ pateris: patrem esse spiritu, nutritum charitate, & interdum dicere: Pereat dies illa, in qua natus sum. Et, Hei mihi mater, ut quid genuisti me virum, qui diceret discipuli: men omni terræ: Et illud: Iustus es Domine, veruntamen iudicia loquar ad te. Quid est, quod viæ peccatorum prosperantur? Et: Mei quoque penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelauit in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Et dixi: Quomodo cognouit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo, obtinuerunt diuitias. Sed rursus illud occurrit: Si narrauero sic, ecce generationem filiorum tuorum præuaricatus sum.

Nunquid & in meam mentem, non hic sæpius fluctus illidit? Quare senes impij, seculi diuitijs perfruuntur: quare adolescentia rudis, & sine peccato pueritia, immaturo flore meretur? Quid causæ est, ut sæpè bimuli trimulique, & vbera materna lactentes, à damonio corripantur, repleantur lepra, morbo regio deuorentur? & e contrariò, impij, adulteri, homicidæ, sacrilegi, vegeti atque securi de sua sanitate, in Deum blasphemant: Presertim cum iniustitia patris non redundet ad filium: & anima quæ peccauerit, ipsa moriatur. Aut si manet vetus illa sententia, peccata patrum in filios oportere restitui, iniquum sit, longum patris innumera delicta in innocentem infantiam repensare. Et dixi: Ergo sine causa iustificauit cor meum, & laui inter innocentes manus meas, & factus sum flagellatus tota die? Sed cum hæc cogitarem, statim didici cum propheta: Et suscepi, ut cognoscerem, hoc labor est in conspectu meo, donec ingrediar sanctuarium Dei, & intelligam in nouissima eorum. Iudicia enim Domini abyssus multa. Et, O profundum diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Bonus est Deus, & omnia quæ bonus facit, bona sint necesse est.

Mariti orbitas irrogatur: plago, quod accidit: sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Vnicuius raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, quid dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio consolabitur. Si auditum quoque surdæ aures negauerint, vacabo à vitijs: nihil aliud, nisi Dominum cogitabo. Imminebit super hæc & dura pauperies, frigus, languor & nuditas: extremam expectabo mortem, & breue putabo malum, quod finis melior subsequetur. Consideremus quid erit hic ille psalmus sonet: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Hoc non potest dicere, nisi ille, qui ad vniuersa quæ patitur, magnificat Dominum, & suo merito imputans, in aduersis de eius elementa gloriatur. Exultauerunt enim filii Iudæ in omnibus iudicijs Domini. Si Iuda confessio interpretatur, confitens autem omnis anima credentis est: necesse est, ut qui se credere dicit in Christo, in omnibus Christi iudicijs gaudeat. Sanus sum, gratias refero creatori. Languo, & in hoc laudo Domini voluntatem. Quando enim infirmor, tunc fortis sum, & virtus spiritus in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apostolus aliquid, quod non vult, pro quo ter Dominum deprecatur. Sed dicitur ei: Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur, & ad reuelationum humilitatem triumphantium, quibus in curru retrò comes adhibebat, per singulas acclamationes titulum dicens: Homo in te esse memento. Cur autem durum sit, quod quandoque patendum est? Et cur dolemus quenquam mortuum? Ad hoc enim nati sumus, ut maneamus æterni? Abraham, Moyses, Esaias, Petrus, Iacobus, Iohannes, Paulus electionis vas, & super omnia filius Dei, moritur: & nos indignamur, aliquem exire de corpore, qui ad hoc forsitan raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius? Placita enim erat anima eius sapienti. Deo.

Deo. Propter hoc properauit educere eam de media iniquitate, nè longo vitæ itinere deuijs oberraret anfractibus.

Lugeatur mortuus, sed ille, quem gehenna suscipit, quem tartarus deuorat, in cuius pœnam æternus ignis æstuat. Nos, quorum exitum angelorum turba comitatur, quibus obuiam Christus occurrit: grauemur magis, si diutius in tabernaculo isto mortis habitemus. Quia quandiu hic moramur, peregrinamur à Domino. Illa illa nos cupido teneat: Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata est à me, habitauit cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea. Si Cedar tenebræ sunt, & mundus iste sunt tenebræ, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehendunt: faucamus Blesillæ nostræ, quæ de tenebris migravit ad lucem, & inter fidei incipientis ardorem, consummati operis percepit coronam. Reuerà si seculare desiderium: &, quod Deus à suis auertat, delicias vitæ huius cogitantem, mors immatura rapuisset, plangenda erat, & omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc verò, cum, propitio Christo, ante quartum ferme menses, secundo quodammodo propositi se baptismo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt caleato mundo, semper monasterium cogitaret, non vereris, nè tibi Saluator dicat: Irascaris Paula, quia tua filia, mea facta est filia? Indignaris de iudicio meo, & re bellibus lachrymis facis iniuriam possidenti? Scis enim, quid de, quid de cæteris tuis cogitem?

Cibum tibi denegas, non ieiuniorum studio, sed doloris. Non amo frugalitatem istam. Ieiunia ista aduersarij mei sunt. Nullam animam recipio, quæ, me nolente, separatur à corpore. Tales stulta philosophia habeat martyres, habeat Zenonem, Cleombrotum, vel Catonem. Super nullum requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & tementem verba mea. Hoc est, quod mihi monasterium promittebas? quod habitu à matronis cæteris separato, tibi quasi religiosior videbaris? Mens ista, quæ plangit, sericatum vestium est. Interciperis & emoreris, & quasi non in meas manus ventura sis, crudelem iudicem fugis. Fugerat quondam & Ionas animosus propheta, sed in profundo maris meus fuit. Si viucentem crederes filiam, nunquam plangeres ad meliora migrasse. Hoc est, quod per Apostolum meum iusseram, nè pro dormientibus in similitudinem gentium tristaremini. Erubescet, ethnica cõparatione superaris. Melior diaboli ancilla, quam mea est. Illa infidelem maritum translatum fingit in cælum, tu mecum tuam filiam comorantem, aut non credis, aut non vis.

Sed dicis: Quomodo lugere me prohibes, cum & Iacob Ioseph in sacco fleuerit, congregatisque ad se omnibus propinquis noluerit consolari, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum? Et Dauid Absalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi Absalon, Absalon fili mi, quis dabit, vt moriar pro te fili mi Absalon? Moyse quoque & Aaron, cæterisque sanctorum solennis sit luctus exhibitus? Perfacilis ad ista responsio est: luxisse Iacob filium, quem putabat occisum, ad quem & ipse erat ad inferos descendurus, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum, quia needum paradisi ianuam Christus effregerat, needum flammeam illam rompheam & vertiginem præstidentium Cherubin, sanguis eius extinxerat. Vnde & Abraham, licet in loco refrigerij, tamen apud inferos cum Lazaro fuisse scribitur. Et Dauid iuste fleuisse filium patricidam, qui alium paruulum, postquam vt viueret impetrare non potuit, quia sciebat non peccasse, non fleuit. De Moyse verò & Aaron, quod eis ex veteri more sit planctus exhibitus, non mirandum est, cum & in Actis Apostolorum, iam Euangelio coruscante, Stephanus fecerint Hierosolymæ fratres planctum magnum: Et vti quæ planctus magnus, non in plangetium exanimatione, vt tu putas, sed in pompa funeris, & exequiarum frequentia intelligendus sit. Denique de Iacob scriptura sic loquitur: Et ascendit Ioseph sepelire patrem suum, & ascenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis, & seniores domus eius, & seniores omnis terræ Aegypti, & omnis domus Ioseph & fratres eius. Et post paululum: Et ascenderunt cum eo quadrigæ & equites, & facta sunt castra grandia nimis. Ac deinde: Et planxerunt cum planctu magno & forti nimis. Planctus iste solennis, non longas Aegyptijs imperat lachrymas, sed funeris monstrat ornatum. Iuxta quem modum Aaron quoque & Moyse fletos esse, manifestum est.

Nequeo satis scripturæ laudare mysteria, & diuinum sensum, in verbis licet simplicibus, admirari, quid sibi velit, quod Moyse plangitur, & Iesus Naue vir sanctus, sepultus refertur, & tamen fletus esse non scribitur. Nempe illud, quod in Moyse, id est, in lege ve-

teri sub peccato Adam omnes tenebantur elogio, & ad inferos descendentes, consequenter lachryma prosequerantur, secundum Apostolum, qui ait: Et regnauit mors Rom. 9. ab Adam vsque ad Moysen, etiam super eos qui non peccauerunt. In Iesu verò, id est, in Euangelio, per quem paradysus est apertus, mortem gaudia prosequuntur, stentescq; hodie Iudei, & nudatis pedibus in cinere volutati, sacco incubant. Ac nè quid desit superstitioni, ex ritu vanissimo phariseorum, primum cibum lentis accipiunt, videlicet ostendentes quali edulio primogenita perdiderint. Sed merito, quia in resurrectionem Domini non credentes, Antichristi preparantur aduentui. Nos verò, qui Christum induimus, & facti sumus, iuxta Apostolum, genus regium & sacerdotale, non debemus super mortuos contristari. Et dixit, inquit, Moyses ad Aaron & Eleazar & Ithamar filios eius, qui relictæ erant: Caput vestrum non denudabitis, & vestimenta vestra non scindetis, nè moriamini, & super omnem synagogam veniat ira. Nolite, inquit, scindere vestimenta vestra, & luctum exhibere gentilem, nè moriamini. Mors nostra, peccatum est: Et, quod forsitan crudele alicui videatur, sed fidei necessarium est, in eodem Leuitico scribitur: quomodo sacerdos magnus ad patrem, matrem fratresque, vel liberos mortuos prohibeatur accedere: nè videlicet anima Dei sacrificijs vacans, & tota in illius ministerijs occupata, aliquo impediatur affectu. Nonne alijs verbis id ipsum in Euangelio præcipitur, vt non renunciet domui discipulus? vt mortuo patri non exhibeat sepulcrum? Et de sanctis, inquit, non exier, & non contaminabitur sanctificatio Dei eius, quia sanctum oleum vnctionis à Deo super eum est. Certè postquam credimus in Christum, & oleo vnctionis eius accepto, illum portamus in nobis, non debemus exire de templo, id est, de proposito Christiano: non foras egredi, incredulitati videlicet gentilium commisceri, sed esse semper intrinsecus, id est, voluntati Domini ministrare.

Hæc idcirco dicimus, nè ignorantia scripturarum auctoritatem tibi præberet in luctu, & videreris rationabiliter errare. Et adhuc sic loquutus sum, quasi vnā de turbis conuenerim Christianam. Nunc verò cum sciam totite renunciassè mundo, & abiectis caleatisq; delicijs seculi, orationi, ieiunij, lectioni vacare quotidie, cum ad exemplum Abraham cupias exire de terra tua, & de cognatione tua, vt & Chaldeis & Mesopotamia derelictis, terram repromissionis introeas, cum omnem substantiam, aut pauperibus dilargita sis, aut filijs ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea facere, quæ si facerent cætera, reprehensione digna viderentur.

Rede tibi in memoriam confabulatio eius, blanditiæ, sermo, consortium, & quod hinc areas, pati non potes. Ignoscimus matri lachrymis, sed modum quarimus in dolore. Si parentem cogito, non reprehendo quod plangis. Si Christianam & monacham, istis nominibus mater excluditur. Recens vulnus est, & tactus iste, quo blandior, nõ tam corat, quam exasperat. Attramen quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Nam & Noëmi famem fugiens, in terra Moab & maritum perdidit, & filios. Et Ruth 1. eorum suorum auxilio esset destituta, Ruth alienigena ab eius latere non recedit. Vide quanta meriti sit desertæ præstitisse solatiu. Ex eius semine Christus oritur. Respicit Iob, quanta sustinuit, & videbis te nimium delicatam, illum crectis in cælum oculis, inter pinas domus, pœnas vlcis, innumeras orbitates, & ad extremum vxoris insidias, inuicem tenuisse patientiam.

Scio quod responsura sis: hoc illi quasi iusto ad probationem euenisse. Et tu è duobus elige, quod velis: aut sancta es, & probaris: aut peccatrix, & iniuste queris, minora sustinens, quam mereris. Quid vetera replicem? Præsentia exempla sectare. Sancta Melania, nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihiq; concedat in die sua habere partem, valente adhuc mariti corpore, & needum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed, teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, sparsis erinibus, veste conscissa, lachrymarum pectus inuadere? Lachrymæ gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes adnoluta Christi quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditius, inquit, tibi seruatura sum Dominum, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in cæteris. Quinimmo qua illos concessa, ingruente iam hyeme, Hierosolymam nauigauit. Parce quæso tibi, parce filia cum Christo iam regnanti, parce saltem Eustochio tuæ, cuius parua adhuc aras & rudis pene infantia, te magistrante dirigitur. Sæuit nunc diabolus, & quia vnā cernit de tuis

liberis triumphantem, obtritum se esse condolens, querit in remanente victoria, quam in preceunte iam perdidit. Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Abraham unicum filium letus interficit, & tu vnam de pluribus queris coronatam.

Gen. 22.

Verba ipsa
nostrorum
hereticorum
contra Mo-
nachos.

Matth. 9.

Luc. 24.

Iohan. 20.

Luc. 2.

Blesilla ro-
gat Dñm p
matre, &
venit pec-
catorum im-
petrat hic
ronymo.

Blesilla cū
Christo vi-
uit in celis.

Non possum sine gemitu eloqui, quod dicturus sum. Cum de media pompa funeris, te exanimē referrent, hoc inter se populus missitabat. Nonne illud est, quod saepius dicebamus? Doleret filiam ieiunij interfecit, quod non vel de secundo eius matrimonio tenuerit nepotes. Quousque genus detestabile monachorum non vrbe pellitur? non lapidibus obruitur? non precipitatur in fluctus? Matronam miserabilem seduxerunt, quæ quia monacha esse noluerit, hinc probatur, quod nulla gentiliū ita suos unquam fleuerit filios. Qualem putas ad istas voces Christum habuisse tristitiam? Quomodo exultasse satanam, qui nunc tuam animam eripere festinans, & pij tibi proponens doloris illecebram, dum ante oculos tuos, filia semper imago versatur, cupit matrem simul necare victicis, & solitudinem sororis inuadere relicta. Non ut terream loquar, sed, ut mihi testis est Dominus, quasi ante tribunal eius assistens, in hac te verba cōuenio: De- testanda sunt ista lachryma, plena sacrilegio, incredulitate plenissima, quæ non habent modum, quæ usque ad viciniam mortis accedunt. Vlulas & exclamitas, & quasi quibuldam facibus accensa, quantum in te est, tu semper homicida es. Sed ad talem ele- mens ingreditur Iesus, & dicit: Quid ploras? Non est mortua puella, sed dormit. Irride- ant circumstantes. Ista infidelitas Iudeorum est. Te quoque, si ad sepulcrum filia volu- eris volutari, angelus increpabit: Quid quæris viuentem cum mortuis? Quod quia Ma- ria fecerat Magdalene, postquam vocem Domini se clamantis agnouit, ad eius provo- luta pedes, audit: Nē tetigeris me: necdum enim ascendi ad patrem meum: id est, Non mereris tangere resurgentem, quem mortuum existimas in sepulcro.

Quas nunc existimas Blesillam nostram pati cruce, quæ ferre tormenta, quod tibi Christum videat subratum? Clamat nunc illa lugenti: Si unquam me amasti mater, si tua vbera suxi, si tuis instituta sum monitis, nē inuideas gloriæ meæ: nec hoc agas, ut a nobis in perpetuum separemur. Putas me esse solam? Habeo pro te Mariam, matrem Domini. Multas hinc video, quas antē nesciebam. O quanto melior est iste comitatus. Habeo Annam, quondam in Euangelio prophetantem: & quō magis gaudeas, tanto rum annorum labores, ego in tribus mensibus consequuta sum. Vnam palmam casti- tatis accepimus. Misereris mei, quia mundum reliqui: At ego vestri sortem doleo, quos adhuc seculi carcer includit, quos quotidie in acie præliantes, nunc ira, nunc auaritia, nunc libido, nunc variorum incentiua vitiorum, pertrahunt ad ruinam. Si vis, ut mater mea sis, cura placere Christo. Non agnosco matrem, meo Domino displicentem. Lo- quitur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihi quæ de eius men- te securus sim, veniam impetrat peccatorum: quod monui, quod hortatus sum, quod inuidiam propinquorum, ut salua esset, excepi. Itaque dum spiritus hos artus regit, dum vitæ huius fruimur comœatu, spondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua resona- bit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum sudabit ingenium. Nulla erit pagina, quæ non Blesillam sonet: quocunque sermonis nostri monumenta peruenierint, illa cum meis opusculis peregrinabitur: hanc in mea mente defixam legent virgines, viduæ, monachi, sacerdotes. Brevis vitæ spatium æterna memoria compensabit. quæ cum Christo viuit in celis, in hominum quoque ore victura est. Trans- ibit & præsens ætas, sequentur secula post futura, quæ sine amore, sine inuidia iudicabunt. Inter Paulæ Eustochijque nomen media ponetur: nunquam in meis moritura est libris: audiet me semper loquentem, cum sorore, cum matre.

VITA

VITA S. EPIPHANII TICINENSIS EPISCO-
PI, EDITA AB ILLIVS SVCCESORE B. EVODIO

Episcopo. In exemplari MS. quod secutus sum, videntur quedam deesse.

Itam beati Epiphaniij Ticinensis antistitis narraturus, in- uoco spiritum sanctum, testem actuum eius & comitem, ut ipsius auxilio gloriam serenissimæ conscientia, quam ei- dem cessit, tradam chartis victuris in seculo: ut exemplum præbitura virtutum, nunquam fama moriatur. Igitur vir in- signis Epiphanius, celestis militia tyrocinium sortitus, le- ctoris Ecclesiastici suscipit officium signo antē calitis de- monstrato. Nam dum esset in crepundijs lactantis infantia, fulsisse eius cunabula videre quā plurimi, ut futura men- tis claritatem lustrans eum & præcedens fulgor ostende- ret, secuturumque splendorem in moribus iam tunc typica luce signaret. Cana consilia in annis puerilibus meditabatur, & vernabat in illo præ- teris mater bonorum operum, verecundia. Accipiebat senes grauitate, iuuenes comiter, & coerebat iam tunc facinorosos audacter. Erat primis subiectus, prioribus sancta in- iungentibus obsecundans, æqualibus blandus atque officiosus, sequentibus mera cha- ritate communis: nulli se præferens, cum religioso cursu per celestem tramitem omni- bus anteiret. Laudationis amore vacuus, cum quotidie in eo laudanda adolescerent. Cum res gloriæ dignas per horarum momenta cōsummaret, perire fructum gloriæ opi- nabatur atque mercedem, si prætulissent homines, quod soli Deo exhibebat absconditè. Ridebant genæ, etiam cum animus mœstitudine torpuisset: nitida simul labia com- mendabant dupliciter mella sermonum, necnon quocunque vertisset oculos, serenita- tem mentis nunciabat ad spectus. Frons cereæ pulchritudinis & candoris illius, quæ solis passis radios, colorem traxit ab æthere. Nares in tanto naturaliter splendore forma- tæ, ut illas nequiret imaginibus corpora representans pictor æmulari. Manus teretes, prolixi digiti, de quibus alienigena aliquid gauderet accipere. Statura proceritas de- cens, quæ eminentiam secuturæ dignitatis præfiguraret in membris. Erat in eodem ser- mo ad doctrinam congruus, fabricatus ad blanditias. Ad intercessionem iam tunc arti- fex, ad corripiendos singulos autoritate plenus, ad exhortandos quosque necessario lepore dulcissimus. Vox sonora, succo virilis eloquentiæ condita: nec tamen agrestis, nec rustica, nec infracta, gradatimque à mascula soliditate deposita. Talis iam ad octa- tumdecimum ætatis suæ peruenit annum, in quo in secundo à Leuitis numero dedica- tus, senum cœtibz peradiunctus est. Stupere quamplurimi, sed externi, qui mores il- lius eum ætatis immaturitate iungebant. Scram credebant dignitatem hanc redditam esse, qui nouerant.

At ille venerabilis Crispinus episcopus, fauoris nescius, pertinaci tenens districtio- ne censuram, & quem nunquam nisi bona conscientia duxit ad gratiam, sic eum mul- cebat sensibus, ut morderet obtutum: & sub specie frontis rigida, clandestinum circa di- scipulum nutrebat affectum. Pascebatur alumni optabili conuersatione pater, & in omnibus eius actibus oculos amœnabat. In quo tamen ille subdiaconi ordine nihil am- plius, quā biennio commoratus, meritorum suorum saltibus euectus exiliuit. Nec se diu intra angustias modici honoris anima est diues passa refrenari. Festinabat ad Leui- ticam dignitatem conscientia, quam nunquam vota præsumpserant: exigebat conuer- satio, quod desideria penitus ignorabant. Turbatur suscepti honoris tyrocinio homo, qui iam ducem poterat implere Christianum. Singulorum pro pudore inclinabat ad- spectus, quem vniuersa ciuitas quasi salutis signum aliquod attendebat. Intercā supra- dictus antistes omnem Ecclesiasticæ conuersationis substantiam & diuitias pauperum suorum in eius potestate committit, volens ante episcopatum cognoscere, qualem fu- turis temporibus præpararet episcopum. At ille quotidianis profectibus, etiam cupidif- simi in orationem genitoris vota transcendebat. Erat enim genitor eius, cum per euan- gelium conceptum verbi celestis semine, foeta aliis effuderat. De pudicitia iuuenis mei quid loquar? In eo domum suam constituerat castitas, & continentia radices fixerat in profundis. Virum se esse, nisi per patientiā laboris, ignorabat. Carnem habere, nisi cum mori-

22. IANVAR.

Fit Lector.
Eius cun-
fulgent.

Eius vere-
cundia.

Contemptio
laudis.

Forma cor-
poris.

Vox.

Fit subdia-
conus.

Fit Diaconus.

Eius castitas
insignis.

moriturum se meminerat, nesciebat. Vtebatur lectione pro requie, librorum venerabilium pro blandimentis instrumēta suscipiens: & nē crederetur tramitem verborum celeritate transuolasse, pingebat actibus suis paginam, quam legisset. Si propheta fuisset in manibus, prophetantem videres amisso codice lectorem. Si testamenti veteris recensuisset volumina, Moyfi dignus æmulator incedebat taliter, ac si illū Israēlitica per desertum agmina sequerentur. Si Apostolicorum lac verborum, & mel Dominica passionis, seueritatem legis condiens, scriptura index reuelasset, cōtinuō ex ore ipsius dulciora fauis verba fluxerunt. Postremō quod libri docuissent, vita signabatur.

Domum taliter regebat Ecclesiā, vt nec profusione immoderata commissam pecuniam exhauriret, nec odia sordium pietate cōtraheret. Intercessionum etiam tunc certamina precludebat. Nam vbicunque pro remedijs miserorum episcopi mittebatur imperio, tanta exigebat beneficium arte supplicandi, vt sentirent sibi in causis profuisse quā plurimi, ipsum, per seipsum non venisse. Augebatur circa eum per singulos dies popularis affectus, & magnis successibus cumulabatur amor, qui ex iudicio descendebat. Desiderabatur in eo sacerdotiū, cū nemo nutritoris eius opraret interitum. Postquam tamē inualida senectus, & semper de infirmitatibus querula, venerabilem virum Crispinum pōtificem occupauit, illius sustentabatur manibus, in huius nitens erigebatur amplexus, cuius ministerio quicquid optasset fieri, ante iussione videbat impletum. Præsentunt enim bonæ mentes eorū desideria, quibus cum integritate famulantur.

Aliquantis verō diebus emensis, morbo regio perfusus, lucem seculi nostri superna habitatione commutauit. Ex templo istorum bonorum omnium in istum cōsensum adducitur, magnus ilicō in tota vrbe concursus: rapitur à lamentatione funebri in gaudiū populi consecrandus antistes. Tantū magis surgebat in eo dilectio cūctorum, quantum in multitudine magna solus erat, qui se vocitaret indignū. Exultat mundus de tam sanctæ ordinationis insignibus. Extraneorum habitatores urbium tanto se tripudio iactabant, quasi ipsi propriè profuturum, insula sacerdotalis exciperet. Exausto ergō dedicationis suæ tempore, conuocatisq; vniuersis presbyteris ac ministris, talibus eos instruxit ac cōfortauit alloquijs: Quauis me, fratres charissimi, inter primordia immatura titubantem, iudicij vestri & susceptæ dignitatis oppresserit pondus, memini tamen, quā magna vestra gratia debeam, cui maxima contulistis: & licet vobis parendi magis quā iubendi habuerim voluntatē, mutauit tamen per officium personam, seruienti animū non omisi. Estote pacifici, estote vnanimes, onus meū mecum diuidite. Fit enim ad portandum facilis sarcina, quā multorū colla sufferat. Meam vobis cōmunionem seruandā cum omni humilitate polliceor, neq; futurū esse quenquam, qui me nisi cum Deo meo possit offendere. Et nē iniuriosum puteris, qui grandæuos & presbyteros de continētia & integritate seruādā puer appellat: cōuersatio, nō anni, aut adolescentiam aperit, aut senectū. Speculamini mea cōuersationis itinera: & si indignū aliquid cognoscitis, coercete. Nemo ecclesiæ principem admonere timeat, si probat errantem. His ita dictis, contieuit. Surrexerūt omnes, & cōsona quique, ex meditatione pristina, sub momentanea tamen voce, dixerūt: Aue pōtifer singularis: optimū te tua testatur alloquia. Crescis sanctis meritis apud conscientiam nostram, & aperiris luce operū suprà quā porrigebatur opinio. Quibus breuiter perstrictis, suscepto omnes munere discesserunt.

Mox per vniuersum mundum sanctam illius conuersationem illa, quæ licet in gloriosis tardior solet esse, fama non tacuit, sed ad aures Recimeris, qui tunc secundus ab Anthemio principe habitus, Rempublicam gubernabat, detulit. Nam Imperatore Romæ posito, seminarium iecit scandali illa quæ dominantes sequestrat, inuidia, & par dignitas, causa discedit: Et lis ipsa, circumstantium cōsilio nutriebatur. Nutabat status dilectantis Italiae, & affligebatur ipsis discriminibus grauius, dum expectabat futura discrimina. Quid plura? Mulcetur Recimer, & velle se reparare concordiam, permotus multorum fletibus, pollicetur. Sed quis, ait, potissimū huius legationis pondus accipiet? Tunc omnes vno ore responderūt: Nobis est persona, nup̄ ad sacerdotium Ticinensis vr̄bis adscita, cui est vultus vitæ similis, quem venerari possit quicunque, si est catholicus & Romanus: amare certē, si videre mereatur, & Græculus. Jam si ad sermonem eius veniamus, nunquā sic diras aspides verborum digitis, incantator Thesellus violentis poterit euocare carminibus, quomodo ille effectum petitionis suæ etiam à negaturis extorquet. Pendet in arbitrio eius, cū loqui cōeperit, sententia audientis.

Populi erga eum studiū & amor.

Inuitus sit episcopus.

Oratio eius ad Clerum.

Vide Nice. Hist. Eccle. lib. 13, ca. 11.

Tunc Patritius Recimer ita respondit: Detulit ad me hunc hominem fama gloriosum, & in hoc admirationi magis mihi est, quod omnes habeat laudatores. Ite ergo, & rogare hominē Dei, vt ambulet: iungite etiam meas preces. Egressi de concilio, statim Ticinum petunt, causam narrant, fufis, vt istum laborem susci-peret, B. Epiphanius rogatur lachrymis. Qui nē extenuaret beneficium, si filios diutina supplicatione torque-ret, antecessit desideria postulantium. Quos tamen taliter allocutus est: Quauis tanta rei necessitas probatissima personæ pondus inquirat, & tirubet sub graui fasce portator immaturus: affectum tamen, quem debeo, patriæ non negabo. Quibus breuiter narratis, quomodo erat loquendi parcus, ad Recimerem patritium perrexit: A quo simul visus & electus est.

Mandato igitur sibi legationis ordine, Romam petijt: perfertur ad principem Anthemium, studio legationis episcopum venisse Liguriæ hominem, quem nullus possit etiam diues eloquio, sufficienter exponere. Dicit Anthemius: Tales dirigit, qui supplicatione expugnent, quos ille laceffit iniurijs. Perducite tamen hominem: qui si possibilia precatur, admittam: si difficilia, supplicabo, nē excusationem meam grauetur accipere. Dubito tamen, an Recimer apud me, quod poscit, obtineat: quem scio in conditionibus proponendis, rationis terminum non tenere. Sed veniat directus antistes, & laudatam iam pridem præsentet effigiem. At venerabilis & seculis omnibus probatus pontifex, posteaquā ingressus est, tali narratione incipiens, ianuā oris reuertitur: Summa celestis Domini, venerande princeps, est ordinatione dispositum, vt cui tanta Reip. cura mandabatur, per catholicæ fidei dogma Deum & authorem & amatorem pietatis agnosceret, per quem bellorum furorem pacis armis cōstringunt, & calcanis colla superbiæ, concordia superat, quod fortitudo non praualeat. Sic nanque David prædicabilem parendi magis inimico animus reddidit, quā intentio vindicandi. Sic perfecti seculorum reges & domini, supplicanti-bus indulgere celesti arte didicerunt. Supernæ nanque dominationis instar possidet, qui imperium suum pietate sublimat. Hoc itaque Italia nostra freta iudicio, vel Recimer patritius, paruitatem meam oratum direxit, indubitanter conijciens, quod pacem Romanus Deo munus tribuat, quam precatur & Barbarus. Erit enim vestris propriè profuturus triumphus annalibus, si sine sanguine viceritis. Simul nescio, quæ species fortior possit esse bellorum, quā dimicare contra iracundiam, & fortissimi Geræ pudorem onerare beneficijs. Grauius enim percellitur, si postulata impetret, quem puduit hactenus supplicare. Cogitate, quia benè causa suæ ordinem dirigit, qui pacem prius obtulerit. Hactenus admirandus pontifex profecutus, loquendi finem fecit.

Tunc princeps erigens oculos, ita orsus est: Quauis inexplicabilis mihi, sancte antistes, aduersus Recimerem causa doloris sit, & nihil profuerit eum fuisse donatum maximis à nobis beneficijs, quem etiam (quod non sine pudore & regni & sanguinis nostri dicendum est) in familiæ stemma copulauimus, dum indulsumus amore Reipublicæ, quod videretur ad nostrorum odiū pertinere: Nesciuimus parcere sanguini nostro, dum seruamus alienum. Benè tamen apud nos compertum est, perire Imperatori laudem suæ virtutis, qui pro aliorum cautela non meruit. Sed vt tuæ venerationi ad liquidum cōnatus illius aperiāmus, quoties à nobis maioribus donis cumulatus est, toties grauior inimicus apparuit. Postremō etiam, vbi nocere non potuit, nocendi tamen fomenta suggestit. Huic nos pacem dabimus, hunc intestinum sub indumento amicitiarum inimicum sustinebimus, quem ad fœdus concordia nec affinitatis vincula tenuerunt? Grandis cautio est, aduersarij animum cognouisse. Postremō, si solita calliditatis astutia etiā te sefellerit, certamenq; iam vulneratus assumat, me tamen statimq; Reipublice tuis committo & commendo manibus, & gratiam, quam supplicanti & profuso per se Recimeri negare disposuerā, per te primus exhibeo. Quis tibi enim excusare præsumat beneficium postulanti, cui oportuerat ante preces offerri? Hæc Imperator.

At venerabilis sacerdos, Gratias, inquit, omnipotenti Deo, qui pacem suam principis menti inseruit, quem ad instar superni dominatūs vicarium potestatis suæ voluit esse mortalibus. Quibus breuiter narratis, discessit, festinans ad Liguriam reuerti, quoniam resurrectionis Dominica tempus instabat, per quod maceratis ieiuniorum cruce corporibus, carne frigida, spiritus hilari recalesceret, dum à redemptore nostro, moriendo mors vincitur, & fidelis spei eibis anima saginatur.

Suscipit legationem ad Imperatorem.

Oratio ad Anthemium.

1. Reg. 24.

Accusatur grauior Recimer.

Imperator ei ignoscit.

IANVARIVS.

De Tholosanis partibus aliquando regrediens, singula sanctorum habitationum loca visitabat, unde singulos vitæ flosculos decerpit ex omnibus, quos in se boni germinis fomes insereret, & ad maturitatis tempus grauida pomis caelestibus arbor adduceret. Crescente laudum cumulo, in eo humilitas pariter sentiebat augmentum. Igitur dum talibus se disciplinis & laboribus Christi & Dei nostri operarius exercebat, ecce ille quietis nescius, & scelerum patrator inimicus, magna dolorum incrementa cōglutinat, & inquit, quibus virum integerrimum passionibus lacefferet. In eiusdem anni periculo, summa demonum turba de obsessis coeperunt clamare corporibus, flagris se & cruciatibus nimis vt fugerent, sacerdote Epiphania imperante, compelli. Quos ille, modica cum fletu oratione profusa, ad extrema terrarum confinia transmittit, ac diuersis vocibus eiulantes, meritorum suorum vrgebat imperio. Sed cum talia iugiter per Christi gratiā faceret, nihil sibi de præsumptionum flatibus assūmebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus supercilium fiducia benignitatis attulerit.

Sed quid frustra gestio singulorum species laborū eius vel formas eloqui, dum quod non explicat possibilitas, præsumit affectus, datque terminum latiora opinantibus sermonis angustia? Cum autem beatissimus cerneret pontifex, sarcina carnis abiecta, maturius se ad purum ætheris euolare fulgorem, lato animo ac vultu sereno, hymnis & canticis resonans, ad sedem suam caelestis anima remeabat. Illud itaque silentio præterire non debeo, quod eius sanctæ reliquiæ vsque in diem tertium, quo cum summa veneratione reconditæ dinoscuntur, tanto lumine ac decore vestitæ cunctorum visæ sunt oculis, vt splendorem vitæ vultus signaret defuncti, & depositam gloriam iam tunc percipisse gloriosum vas crederetur, in quo verè fuit thesaurus magni regis inclusus. Quæ fuerunt ibi flumina lachrymarum, qui planctus, silebo, nè post annosa curricula, nouellum dolorem scriptor inuentiam. Sed quæso iam temperemus à luctibus, contra tam tristitia resoluamus frontem. Excelsa cum Deo possidet, cuius obitum mœremus in terris. Intelligo, quod nunquam ad silentem flens veniē consolator. Hæc sancto patri & doctori peritissimo, idoneus affectu, non scientia impendi, vt aliquos de conuersatione eius flosculos relegerem, vt est longum iter agentibus in vsu positum, qui non omnes obuios consalutant. Tu mihi anima præpotens apud redemptorem tribue, vt pectore liber, & cura vacuus, munda tibi, sicut debentur, præconia mundus exoluam. Hactenus Euodius.

CERTAMEN SANCTI PATRIS NOSTRI
CLEMENTIS ANCYRANI EPISCOPI ET MARTYRIS,
authore Simeone Metaphraste.

IANVAR. 21.

Patria Clementis.

Parentes.

OST ducentessimum & quinquagesimum annum Domini nostri Iesu Christi, anno duodecimo Valeriani Imperatoris, Consulibus ipso Valeriano & Luciano, ille verè magnus & admirabilis Clemens, Ancyra Galatarum provincie, tanquam egregius aliquis palmet, multis boni spiritus botris erat omni ex parte plenus. Ea enim cum ipsum tulisset, & multis etiam alijs ciuitatibus misisset præclarum exemplar martyrii, ipsa quoque collegit pulchros fructus consummationis. Erat autem genere insignis, ex nobili quidem & alto deductus sanguine. Erat enim ei pater & mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris & fidelibus: ille autem in religione à Sophia fidei valde dissidens, & gentili deditus stultitiæ. Nam cum eam haberet vitæ sociam & habitationis, multa semper dicens & faciens, conuenerat eam facere sociam religionis. Ea autem cum animi magnitudine maritum superaret, hoc maiori studio contendebat, vt si qua ratione fieri posset, eum deduceret ad veram pietatem. Sed ille quidem dormiens in profundis erroris tenebris, erat sponte malus, & recusabat adspicere magnam lucem veritatis. Quocirca sic quoque miser duplici morte moritur, nempe carnis & animæ: Solus autem vxori filius, hic Clemens admirabilis, ex ipso relinquitur, adhuc infans, & quem mater suis tenebat vlnis, & eius alebatur vberibus.

DE S. CLEMENTE EPISCOPO ANCYRANO.

549

Cum sic ergo esset mater marito vidua, labaretque adhuc spes eius de puero, ei tantam dabat operam, & ei tam diligenter attendebat, vt ei esset omnia, & pater, & pedagogus, & mater. Nam primum quidem cum studiosè alebat, & ea faciebat, quæ par est matrem filio. Cum autem iam ad eam peruenisset ætatem, in qua sunt pueri capaces disciplinarum, ei rectam pietatis rationem rectè sapiens suggessit, vt quæ eum rectè Clementem nominauerit, vel potius prophetice, & vt fini conueniebat. Sciebat enim cum futurum veluti quendam palmitem veræ Christi vineæ, & ei producturum esse fructum multarum animarum, etiam si multi reges, veluti quidam non boni agricolæ, eum sepe multis torquerent supplicijs, vt deinceps procedens declarabit oratio. Cum ita se haberet Clemens, & à matre beneuola tam pulchrè aleretur atque educaretur, propinquum illa sentiens decessum, puerum benignè & amanter complexa, qui duodecimum nondum annum compleuerat, non magis eum suarum facultatum, quam thesauri, qui est in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum suauissimis ei mandans amplexibus:

Fili mi, fili charissime, fili, qui prius, quam tuum videres patrem, vidisti orbitatem Dei autem patris opibus es locupletatus, & orbitate vsus es ad felicitatem: ego quidem te produxi corpore, Christus autem regnauit per spiritum. Cognosce tuum patrem, vide nè eius filij denominatio sit tibi falsò imposita. Serui soli Christo, in Christum tuam colloca fiduciam. Is verè est immortalitas, is salus, is qui de cælo descendit propter nos, & nos quoque vnà secum in altum extulit, & filios suos effecit, & deos. Qui ergo hunc patet Domino, superabit quæcunq; sunt difficilia, non solum, qui simulacra honorant, Tyrannos & Reges deprimens & deiiciens, sed eos etiam, qui ab ipsis honorantur, demones pudore afficiens, eorumque ducem & Præsidentem diabolum. Deinde inter loquendum oculos suffusa lachrymis, & diuina contemplatione impleta à gratia, ea dicebat, fili charissime, rogo te, vt mihi des vnā gratiam pro omnibus. Quoniam enim instat tempus difficile, & vehementer spirat impietatis persecutio: es autem ipse quoque, vt noster dicit Dominus, ad reges propter ipsum Præsidesque ducendus, hunc mihi honorem concede fili, vt pro ipso stes fortis & strenuus, & mihi firmam ac stabilem conferues confessionem: & confido in Christo meo, o membrum meum, confido, quod citò in tuo quoque capite florebit corona martyrii.

Para ergo te ipsum, & ad magni animi virtutem tuam incita animam, nè te imparatum offendant certamina. Non enim aduersus hostes contemnendos, neque de rebus leuibus est decertatio. Sed sunt aduersarij quidem ipse malignus, illiusque ministri & satellites: agitur autem de vita æterna & honore, aut rursus de dedecore, quod nunquam terminatur & supplicio. Aut ergo te bona adhortentur, aut graui deterreant. Turpe est, o fili, milites quidem pro conseruo & mortali rege lubenter mortem oppetere, nos vero non hoc velle similiter subire pro rege immortalis. Quamquam ipsi quidem ab eo nihil accipiunt, quod respondeat meritis tantæ beneuolentiæ. Quod enim donum tantæ est momenti, quanti vita? aut quisnam post mortem est sensus eorum, quæ donantur? Sed si mortuus fueris pro Christo communi omnium Domino, pro vita, quæ est ad tempus, habebis immortalem: pro delicijs & gloria & quæ semper fluunt diuitijs, æterna fruēris beatitudine. Quid verò, etsi nunc non moriamur? non paulò post omnino mors suscipitur, ne mors quidem iure existimabitur. Semper enim meliore spe futurorum, eius sensus adimitur.

Ante omnia autem, o fili, illa sunt consideranda, quemadmodum ipse effector vniuersæ creatæ naturæ, & nostri generis opifex, propter nos homo factus est: & cum in terram venisset, conuersatus est cum hominibus. Cur non dico id, quod est maximum, quod pro nobis quoque, ingratis famulis, Dominus morte est condemnatus, consputus, colaphis pulsatus, & postremo mortuus? Et hæc omnia ipse passus est propter nos & nostram salutem, vt peccati solueretur tyrannis, vt prior tolleretur condemnatio, vt celi portæ nobis rursus aperirentur. Quomodo ergo non erimus venia indigni, o fili, si ipse quidem pro nobis, qui grauissima perpetravimus, isque cum sit Dominus, talia passus sit: nos autem ne pauca quidem propter illum sustineamus? Hæc, o fili, considera, & nihil te separet à charitate Christi, non minæ Præsidentum, non tormenta ac supplicia, non

Clemens
ἀνὴρ τοῦ καλῆς
ματρὸς, quod
significat
palmitem.

Matris mor
tuitur ad
eum ora
tio.

Matth. 20.
Hortatur
eum ad con
stantiam.

Merces mar
tyrum.

Cur passus
Christus.

1. Tim. 2.
Prædicat
obitum su-
um mater
eius.
2. Mac. 7.

Obitus mar-
tris.
Clemens fit
monachus.

Adoptatur
à Sophia,
optima ma-
trona.

Eius præ-
clara faci-
nora.

non metus regum, qui sunt ad tempus, quorum ira citò decedit cum supercilio, & ignis
extinguitur, & ensis rubigine obducitur: sed potius te consolentur bona, quæ sunt pa-
rata Martyribus, & cælum ipsum, quod est tibi propositum præmium martyrij.
Hæc quotidie mater ei suggererat, ut quæ eius, qui verè est sapientia, spiritum habe-
ret per se loquentem, cum puer iam esset canis prudentia etiam ante ætatem, & pro-
fundiore opus haberet admonitione. In fine autem hæc quoque adiecit: Hæc mihi tuæ
matri redde, o fili, pro tuæ nutritione: hæc sit mihi merces meorum in te pariendo do-
lorum, o fili iucundissime, ut ego quoque mater, ex Pauli sententia, salua siam per libe-
rorum procreationem, & in membris filij glorificer. Ecce enim, o fili, ego quidem iam
recedo, (senferat enim se morientem, virtute gratiæ) & hæc lux sensibilis mihi manè
non illucescet. Tu verò mea in Christo lux & vita, & te rogo mea viscera, ne ea spe
fallar, quam de te concepi. Vna mulier Hebræa aliquando septem produxit Martyres,
& ipsa in illorum septem decertauit corporibus. Tu autem vel solus mihi sufficies ad
gloriam, & beata ego inter matres, quod per te ero insignis. Ecce vado ante te, o fili, &
deinceps quidem corpore separor hodie à tuis suauissimis oculis: animam autem me-
am, postquam decessero, existima o fili, à tua semper pendere, cū qua confidenter Chri-
sti adorabo tribunal, tuis glorians laboribus, de tuis propter ipsum notis ac stigmatibus
me magnificè circumspectans, & magnificorum illorum præmiorum & lætitiæ futura
particeps.

Hæc mater dicebat filio, & simul omnia illius membra deosculabatur. Felix ego, rur-
sus dicens, quod membra Martyris deosculor, membra offerenda Christo sacrificium.
Sic ergo eum amplectens, & quam suauissimè differens, verè beata quiete requieuit.
cum spiritum quidem Deo, corpus autem dulcissimis filij manibus commendasset. Ille
autem, ut qui in beneuolam matrē fuisset semper pius filius, illud quidem sepelit splen-
didè & magnificè. Ipse verò vitam suscipit monasticam, hoc statim primū propter illum à
cedens mandatis, ut à mundo propter Christum discederet, qui postea propter illum à
vita quoque erat discessurus. Arque Clementi quidem sic matre orbatō (Deum enim
habebat patrem) ille ei rursus aliam inducit matrem, quæ nec nomine, nec moribus
quidquam differebat à priore: ipsa quidem & genere insignis & diues, quæ ipsa quoque
similiter vocabatur Sophia, & noctū & interdū semper versabatur in orationibus.
Cum esset autem, si vlla alia, filiorum amantiſſima, carebat omnino filiis. Diuina verò
providentia, quæ res eorum ex alto administrabat, nec ferens teneram Clementis ara-
tem esse à matre desertam, & rursus volens explorare Sophiæ desiderium, Clementem sa-
pienter ad ipsam adducens, ut adoptet efficit. Cum re vera autem esset sapiens Sophia,
in ea quæ est ex Deo sapientia, ipsa cum instituebat, & perinde ac ipsa eum peperisset, in
Clementem erat affecta, & summam curam eius gerebat. Neque verò Clemens ni-
hil, quam par erat in matrem, amorem in eam ostendebat: sed puram quidem ac syn-
ceram in eam reuerentiam seruabat & desiderium. Præceptoribus autem plurimum
quoque fructus mox reddidit, sicut bona quadam terra & pinguis, quæ nequaquam
agricolam propter paucitatem molestia afficit: sed per eorum, quæ nascuntur, multi-
tudinem prouocat potius ad alia deicienda semina: ea quidem, quæ habebat, commu-
nia proponens ijs, qui egebant, ex æqualibus, suæ autem linguæ eos instituens sapien-
tia, & eos ad agnitionem deducens veritatis.

Cum itaque aliquando famēs inuasisset Galatiam, & omnibus similiter hominibus
& pecoribus afferret exitium, ipse tollēs infantes gentilium, quicunque relictī fuerant,
orbatī parentibus, & quicunque rursus propter paupertatem in viam proiecī fuerant,
& amictu quo corpus tegerent & alimento egebant necessario, alebat, vestiebat, insti-
tuebat, & quod his erat longè maius, ad Deum adducebat: ea quidem, quæ ad corpus
pertinebant, ex fidelis Sophiæ pecunijs latus suppeditans: quæ autem ad doctrinam
pictatis, & morum ornamentum, & animæ utilitatem, à domo ipse proferens ex sapi-
entia spiritus. Quos quidem, cum & apud ipsum viuerent, & ab ipso rectè componeren-
tur, & cum eo lecti & salis & assidui essent sermonis participes, & illius doctrina indicis
irrigarentur, paulatim virtuti assuefecit, & procedente tempore excitatus est eorum
animus, ut cum ipso admirabili Clemente decertarent. Quocirca non solum multos
habebat filios, sed eos bonos & benè educatos, Sophia, quæ prius carebat filiis, veluti
quandam ciuitatem ex his construens adolescentibus, Deo vndique circumdantem, qui

quæst murus longè tutissimus. Clementi autem cum alijs virtutis laboribus, legumi-
na quoque solum crant alimētum. Ab animatis enim omnino abstinebat, illorum tri-
um semper memor puerorum: quorum corpora cum acuisser ieiuniū, effecit ut expu-
gnari quidem non possent ab igne vitiorum, neque fundi flamma fornacis sensilis.

Sedenim oportebat lucernam imponi candelabro, & videri ciuitatem, quæ est po-
lita supra montem, & Clementem, qui resplendebat tanta luce virtutis, nancisci sacer-
dotium, ut sic quoque pluribus fieret via salutis. Propterea & Dei è superis suffragio, &
communi sententia omnium, qui erant in Galatia, primū quidem sacer præco sacri
arii, deinde etiam paulò post diaconus creatur & presbyter. Cum duo autem deinde
anni præterissent, ad Episcopalem quoque sedem prouehitur, alius inter sacerdotes
hic quoque exortus Daniel, ut qui etiam si esset iuuenis, omnem tamen sacerdotis se-
næ virtute superasset, & ostendisset senectutem non esse huiusmodi, ut rerum
bonarum omnino certos efficiat possessores: sed nonnunquam etiam reuocare institutam
iuuentutem, esse virtutis non contemnendam custodem. nam vicissimum quidem an-
num iam attigerat. Cum autem ei esset mandatus magistratus, maiorem curam gere-
bat orphanorum, eos primū sacras docens scripturas, & deinde etiam diuino eos di-
gnans baptismo, & ad eos, quos par erat, gradus, non omnes, sed dignos referens. Hinc
factum est, ut ex locis vicinis omnes confluerent, suos filios ad ipsum ex toto animo ad-
ducunt. Quos quidem tanquam germanos suos filios suscipiens, similiter educabat
atque instituebat. Sed sunt hi quidem primi re vera fructus virtutis boni Clementis, & ta-
lia præmia sacerdotij.

Deinceps autem ei finem incipiunt accipere matris prædictiones, & contexti diuina
corona martyrij. est autem à nobis oratio ducenda paulò altius. Cum Diocletianus
Romanum suscepisset imperium, & in eo primum annum ageret, noua quidem genera
tormentorum excogitata fuerant aduersus Christianos. Nouorum autem mortis ge-
nerum mina fuerant intentata, & mittebantur literæ per omnem terram, quæ parebat
Romanis, quæ magistratibus & præsidibus vicarijsq; & proconsulibus aduersus pios
supplicia & cædes iniustas significabant, & ijs, qui in ijs fuissent negligentes, æquale mi-
na bantur periculum: ijs autem, qui diligenter fuissent executi, opes pollicebantur, do-
na, & esse inter primos amicos Imperatoris: & eum honore omnes esse superaturum,
qui in his rebus fuerit studio superior. Qui ergo in vrbibus & regionibus erant impij
Præsides, ex obsequio in Principem ducentes suæ fomitem insaniam, in hoc consentie-
bant, ut eos, qui in pietate viuebant, conscinderent, & ita omnes delerent & de medio
tollerent, ut eorum, qui timebant Dominum, nullus euaderet. Itaque ad Domitianum
quoque, qui Vicarij gerebat magistratum, & versabatur in partibus Galatiæ, referunt
de hoc magno & admirabili Clemente, quod cum infantium magnam abstraxisset
multitudinem, ad Christum qui dicitur, adduceret, & magnorum deorum cultum,
quantum posset, prohiberet: persuaderet autem multis illi animum adhibere, & viuum
solum eum Deum prædicare.

Hæc simul ac audiisset Domitianus, eum iubet adduci. Qui cum paulò post ante
eum constitisset, eum blandis & insidiosis verbis ad se attrahere conabatur. Quæ vi-
sationibus. Vultus enim & species liberalis, morumque mansuetudo & moderatio,
quibus, sunt puerilis potius inficitia, pusillique animi & planè illiberalis. Res verò ipsa
id indicabit. ex te enim vera discemus facilius, si pauca quædam dederis verba tuæ pru-
dentia. Martyr autem, Nostra, inquit, prudentia & intelligentia est Christus, qui est ve-
ri sapientia, qui Dei est Patris filius & verbum: cuius verbo producta sunt omnia, à quo
ipsum quoque dicere & sapere nos habemus. Respondens autem Vicarius, Me, inquit,
per deos affecisti molestia, cum has præter omnem spem statim ab initio nugas dicere
coeperis. Sed si mihi credas, has longas nugas multum valere iubens, veni & dijs sacri-
ficia propitijs: eorum quidem, qui eos contemnunt & inficiantur, supplicia: eorum au-
tem rursus, qui venerantur & colunt, honores reputans. Eorum verò, qui dicuntur, nos
tibi sumus exemplum, qui per ipsos ad hunc peruenimus magistratum, & beneficij gra-
tias eis referimus, honorando eos, qui ipsos colunt, & supplicijs afficiendo eos, qui no-
lunt parere.

Eius victor.
Dan. 3.

Diaconus
& presby-
ter ordina-
tur.

Anno æra-
tis vicis-
mo sit epi-
scopus: sed
id sacri Ca-
nonis iam
non sinunt.

Sauitiam Di-
ocletiani.

Sistitur iu-
dici Cle-
mentis.

Blanditiæ
iudicis mu-
tantur in
minas.

Matth. 11.

Dirè cruci-
atur mar-
tyr.

Fert patien-
tissimè.

Lictores li-
ctoribus
succedunt.

Vide atro-
citatem.

Lingua ver-
futa serpen-
tis antiqui.

Cum ad hæc ille risisset, ut est consentaneum, quod donorum, quibus afficeretur, & turpium meminisset honorum, & promptum eius animi studium videretur his dissolvere: Sed nos quidem, inquit, o Præses, sentimus his contraria, & damnum quidem vestra dona: honorem autem, ignominiam: & magistratum esse putamus servitutem: contumelias verò rursus, supplicia, & minas, voluptatē & delicias: & quod est his maius, cum Deo coniunctionem. Hæc cum tu scias, nec promissis & honoribus, neque rursus minis & supplicijs, existimes te posse nos abducere à pietate. Hæc paulatim movebant animum Domitiano, & sanctum acrius intuens, Ego te, inquit, omnino feci arrogantem, cum me in te tam leniter gesserim. Non est autem mirum, si cum tu perpetuò vitam agas cum pueris, non absimilem eis sensum habeas. Cæterum nisi & deos placaris sacrificijs, & hinc nostrā lucrifeceris benevolentiam, scias poenam mortis esse tibi subeundam, eamque, non quæ breviter & citò asseratur, ut tu fortasse existimaveris: sed multis prius & varijs affecto supplicijs. Deinde etiam esse gravissimum sustinendum modum mortis, ut & ipse malus male abolearis, & tuo exemplo castiges multorum arrogantiam.

Admirabilis verò Clemens, Quoniam mihi, inquit, pueros obijcis, Ego, inquit, studi pueris eam indere prudentiam, quam ignorant qui sunt apud vos viri, & ex his ipsis qui sunt seniores & sapientiores. Nam quæ est verè Dei sapientia, seipsam abscondit à sapientibus & prudentibus, & revelavit videlicet infantibus. Glorior autem & prædico me offerre sacrificia, sed Deo meo rationabilia: non, ut ipsi, torrētes sanguinis, fumosque & nidores, quibus eos, qui sunt apud vos, deos colitis vel maximè præter rationem. Quod si meū sanguinem pro ipso sacrificauero, ita mihi quoque aderit, si non ex equo, at aliqua ex parte Domino meo vicem rependere. Etenim me Christus rex ipse tuo precioso redemisti sanguine.

Hæc cum Martyr cum magna dixisset fiducia, abiecta persona præses, quam olim in ipsum parturiebat infaniam, eam produxit in medium: & cum sublimem super lignum statim athletam sustulissent qui aderant, quod is ita iussisset, eius latera laniabant, & acclamabant, nè iussa contemneret Imperatoris. Profundi itaque sulci secabantur in illius carnibus, & earum magna pars auferebatur, & forma internorum aperiebatur viscerum, ut ne hominum quidem oculis esset tolerandum spectaculum. Ille autem non est animo commotus, non mutavit formam, non vocem, non verbum emisit miserabile, non gemitum eius, qui dolore cruciatur: sed perinde ac si esset securior ijs, qui aderant & contemplabantur, & minùs sentiret, quam ipsi qui cædebant, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ. Cum verò in eius supplicio multum temporis confumeretur, & remissæ quidem essent manus lictoribus, Martyr autem eundem fortem & generosum ostenderet animum, volens Præses dissolvere fortis eius animi robur. Noli, inquit, o tu existimare fore, ut tu me superes fortitudine: sed etsi longum tempus effecerit, ut eorum, qui cædunt, dextera sint parum defessæ, at ego rursus eorum loco alios ponam recentes, qui non prius te cessabunt cedere, quam nuda carnibus ossa tua reliquerint. Statimque, lictores ex successione rursus Martyrem circumsistentes, ei quoque similia faciebant prioribus, donec eis quoque similiter manus imbecillæ fuerunt & defessæ.

Ille ergo stultus Præses, partim quidem admiratus Martyris constantiam: partim autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem, iussit eum deponi de ligno. Ille verò talis erat, qualem nec oculi lictorum adspicere, neque manus sustinebant tangere. erat enim omnino nudatus carnibus, eisque tanquam veste erat exutus: solum autem propterea, quod essent ossa fixa, homo esse videbatur: quæ ipsa quoque erant illi sanguine, quoddam novum & alienum spectaculum, & quod vel ex se possit efficere, ut caligent oculi. Quocirca cum ille desperasset se posse ei vim asferre & castigare, & potè quod ei visum esset inutile, persuasione rursus apud eum utebatur & contentio: sed duæ tibi, aiebat, o Clemens, fuere causæ tantorum malorum, invidia & contentio: sed ad te quidem à fortuna peruenit invidia, quæ tibi omnino invidens, non finit res tibi succedere ex sententia. A natura autem est tibi contentio. ea enim te ad intemperantiam rursus irem incitans, prohibet quo minùs nobis pareas: & ideo in mala te coniecit extrema: magnis autem priuavit muneribus, quæ cras consecuturus, si voluisses cedere iussui Imperatoris: vel potius tibi quoque fortuna iniecit contentionem, volens tibi omni

omni ex parte aduersari, & tua semper labefactare. Sed vel breue aliquod momentum temporis parce misero corpori, & noli, dum in re vana vis ostendere egregiam animi constantiam, immaturam mortem & violentam subire.

Ad hæc Clemens admirabilis, alias illius nugas ne minimùm quidem curans, hoc ei solum respondit: Quæ mihi à te mors est asserenda, o Iudex, & corpori interitus vacuitatem, & animæ efficit immortalitatem. Et hoc, inquit Vicarius, omnino est vestra stultitia, id quod est bonum, usque adeò ignorare & negligere, ut & dulcem hanc lucem, benignumque & lætum illud astrum, nempe solem, quæ ad fruendum & nos oblectandos dii nobis concesserunt, spe alicuius alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim si rursus in eadem permanes inobedientia, acceperis quidem aliquam breuem à tormentis dilationem, nè tam vehementibus supplicijs tibi corpus defatigetur: sed hæc remissio erit tibi paulò post causa maiorum malorum, & cum te paruo tempore colligeris, magnis rursus & varijs tradēris supplicijs: quorum, ut mihi videtur, anima quoque & corpore excedens, sensum habebit acerrimum. Martyr autem, Solis, inquit, minis, ut videtur, & nudis verbis polliceris mihi te impleturum ea, quæ desidero. Cæterum cum scias, quænam sit mihi sententia, noli usque ad verba solum sistere, sed tibi ad opus perducantur omnia, & à nulla re abstineas, quæ sit aspera & difficilis.

Vox mar-
tyre digna.

Tunc ferus ille & immitis ab ira consueta abripitur, & cum dixisset, Planè contentiosum animal est homo iste, genas & os iubet ei verberari. Nam quoniam, inquit, hæc sola pars corporis remansit minimè affecta supplicio, dicendi vitur libertate. Patiatur ergo hæc quoque similiter atque aliæ partes corporis: Statimque, ex lictoribus, qui erant quidem paulò humaniores, alij quidem cum solis manibus verberabant: alij autem etiam sustinebant, ut qui lacerationibus iam esset dissolutus, & ad terram diffunderet. Quotquot verò audaciores erant & crudeliores, lapidibus quoque in eum utebantur, & ipsi illud veridicum Martyris os pulsabant. Martyr autem, Magno, inquit, me honore affecisti, o Tyranne, magno, inquam, affecisti honore, non supplicio. Quomodo enim non est honor seruo, dignum haberi, qui eadem perpetiatur quæ Dominus, & primi illi passionis socij & martyres? Colaphis quoque cæsus est vultus mei Domini, & lapidibus suis interceptus Stephanus. Hæc quoque mihi nunc magnum decus & ornamentum præstare. Leuat mihi laborem passionis imitatio. Sedat mihi dolorem ijs qui sunt me præstantiores, in honore equalitas. Hæc dicebat, & ad suum agonothetam frequenter tollens oculos, vehementi studio agebat gratias.

Os & genæ
eius verberantur.

Matth. 26.
Acto. 7.

Domitianus autem cum omnino animum despondisset, cum rursus mittit in custodiam. Cum verò putaret eum non posse amplius uti pedibus ad ingrediendum, quod prioribus supplicijs esset corpus confectum, iubet eum utrinque portari: sed qui omnes manu, quæ eius gressum fulciret, sed eos repellens, qui accedebant ex gentilibus, & illud sensim acclamans, Oleum peccatorum non impinguet caput meum, ipsis pedibus ipsam viam peregit. quem cum sic abeuntem animaduertisset Vicarius, fortitudinē tolerantiam. Talibus utique militibus opus esset Imperatoribus, ut essent quousque perirebus asperis. Cæterum hic non sistetur amplius ad meum tribunal: ipsam autem ad Imperatorem mittam Diocletianum. Ille enim solus eum superauerit. Dixit, & cum statim significasset literis, quomodo se res haberent, iussit eum quamprimum duci Romam. Cum fuisset ergo Martyr extra ciuitatem, vnà cum corde manibus in celum num, & multas nobis munis vias salutis: hanc tuam ciuitatem, & animas eorum, qui in ipsa crediderunt, conserua, nè implicentur laqueo diaboli, & Tyrannorum capiantur insidijs. Porro autem nè nos quoque perpetuò esse finas alienos ab ea, quæ nostulit: sed qui Iacob conuertisti in domum patris sui, & eum à manu Esau liberasti: qui etiam ossa Ioseph vnà cum populo ex Aegypto extulisti, & ea patrijs restituisi sepulcris, tuæ quoque placeat voluntati me reducere, & quæ me genuit & aluit, & ad hanc usque ætatem produxit patriam, tanquam aliquod rursus reddere debitum. Hæc cum à Deo precibus contendisset, viam confecit alacriter.

Sistitur Di-
ocletiano.

Aaa

& qui

prædita mulieres, inita inter se conuentione, carcerem ingressi sunt. Deinde tangentes illius pedes, valde acriter rogauerunt, ut diuinum baptismum consequerentur. Cum itaque precibus tam vehementibus ipse quoque alacerrimè annuisset, rem statim est aggressus. Cum itaque in carcere esset aquæ copia, & ipse quas oportet preces profert, & cum ipsis pueris omnes sacro dignatur baptizare. Media autem nocte eis diuina quædam apparet visio: nempe lux quædam, quæ neque verbis exprimi potest, & quam humanus non admittit ad spectus, totum simul tanquam fulgur illustrat carcerem. In media vero luce erat vir quidam ad spectu valde alacer, splendida autem veste indutus, qui ipse quoque erat lux totus quantus, pennis insignis densissimis. Is cum ad Clementem accessisset admirabilem, ei in manus tradidit panem & calicem. Deinde ille quidem euauit: eos autem ipsa quoque vox deficit, ut qui spectaculo admirabili essent obstupescerent. Sanctissimus autem Clemens cum statim coniecisset ea esse signa Domini corporis, & sanguinis, ea & valde pie suscepit, & cum preces dixisset consuetas, ea communicat ijs, qui iam erant baptizati.

Signa dicit panem & calicem, quia nondum erant consecrata.

Multi occiduntur.

Agathangelus.

Dirus cruciatus.

Martyris fortitudo.

Ferreis discerpitur vngulis.

Cum ergo complures ad eum vndique accederent, & carcerem facerent ecclesiam, & multitudini Christianorum fieret accessio, custodes carceris hæc renunciant Imperatori. Ille autem & eos iubet non comprehendere, & nisi pietatem abnegauerint, omnes citra ullam interimi misericordiam. Illi vero comprehensi iussu Imperatoris inuenti sunt non ignari eius, quod erat bonum & utile, eligendi: sed ab hac, quæ est ad tempus, vita maluerunt recedere, quam à Christo deficere, qui nos formauit, & dilexit, & mortuus est pro nobis. Quamobrem ante ciuitatem, tanquam sacras quasdam hostias, seipsos & filios offerunt Domino, cum nullus tunc remanere sustinisset præter vnum, cuius quidem erat animus aliquanto iuuenilior. Non enim remanserat, ut certamen effugeret, sed ut cum maioribus potius malis colluctaretur, eaque ei essent coronarum maiorum occasio. Is erat admirabilis Agathangelus, de quo etiam deinceps dinatur apertius. Diocletianus autem cum paulopost esset magni Clementis recordatus, eum rursus producit: & primum quidem, tanquam abductus poenitentia, priorem illam abiiecisset infantiam, ipsum & laudibus sensim aggrediebatur, & ea ratione conabatur potius superare generosum illum & excelsum animum. Deinde cum vidisset rem sibi esse cum homine cordato, & qui non magis posset animi fortitudine malorum ferre impetus, quam prudentia blandis verbis & disortis non succumbere: abiecta statim persona & ficta illa mansuetudine, repente apparuit id, quod erat: & rursus aliquod nouum excogitauit supplicium, quodam Amphione, qui inter suos primum locum obtinebat, ad hoc maxime incitante. Erat autem hoc supplicium, ut sic & à tanta multitudine distenderetur Martyr, ut ipsæ quoque membrorum dissoluerentur compages, licetores autem quatuor circumsistentes, exiccatis boum neruis eum diu crudeliter verberarent.

Postquam vero ille quoque fortiter huic restitit supplicio, & perinde ac si alius pateretur, ipse impatibilis mansit & immobilis: Scio, inquit Diocletianus, o Clemens, te esse animo valde contentioso, corpus autem illi posse inferuire. Sed ipse ne sic quidem rursus cedat, sed etiam ferreis te aggrediar vngulis. Es enim tu fortè ferreus & torpidus, & nullo ferè sensu præditus: ut videam an te fortè his excitauerim, quem somnus tam profundus inuasit. Martyr autem, Rectè quidem ait, dixisti o Imperator. Dormio enim veluti quendam dulcem somnum, me meo Christo ad labores pro eo suscipiendos futurorum spe sopiente: rursus vero efficiente, ut sim sobrius & vigilans, quando cum predicare oportet, & liberè loqui pro eius confessione. Hæc ille dixit, & Imperator qui dem statim iubet lictores desistere à verberibus: sublimem autem eum in lignum tollere, & sic eum ferreis carpere vngulis, donec ei carnes omnino consumptæ essent, sanguis autem exinanitus, & sola ossa relinquerentur. Cum itaque rursus lictores ad id magna adhiberent diligentiam, ut qui etiam ab occulto licitore atque adeo carnificem ad ea incitarentur, Martyr quidem primum seipsum attendens, deinde etiam sum induratum adspiciens, Non est, inquit, meum corpus id quod adest, quo ego quidem sum induratus, tu autem id nunc o Imperator laceras. Neque enim omnino dolore afficior, quomodo me oporteret, dum laceror: sed quod mihi quidem datum fuerat à natura, paulatim præcedentibus prius consumptum est supplicijs, & nec parua quidem eius pars mihi est relicta: carne autem, quæ nunc ad ossa mea accurrit, & membrorum continet compagem,

gem, veluti quodam indumento meum me Christus induit, propter quem priori me exui, & quæ nunc erasa, me rursus induet alia. Neque enim lutum defuerit figulo.

Cum is ergo hæc & his plura dixisset, cessauit: Diocletianus autem iussit ei ignis facies adhiberi. Ei autem illa quoque erant voluptati, ut quæ essent tanquam lux, quæ vim ignis non haberet. Obstupuit decetero Imperator: & conuersus ad eos, qui circumstabant: Ego multos quidem punij, inquit, ex miseris Christianis, & multos etiam morte affeci: sed nondum vidi virum tam magno & excelso animo præditum, sed neque cuiusquam corpus adeo validum & robustum, & cui mortem asserere esset difficilior. Eum ergo transmittam Nicomediam, Maximiano, ut est verisimile, prodigium futurum incredibile. Neque enim existimo eum vnquam incidisse in virum tam firmi & tam constantis animi. Hæc cum mirabundus dixisset ijs, qui aderant, decernit ut Clemens vinculus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus à Maximiano, de eo scribens, & quæ prius à Domitiano, & quæ à se rursus passus sit, quæ opinionem & humanam omnem naturam superant: & hoc præterea significans, quod si eum quidem, quod est planè desperandum, vincere & in aliam potuerit traducere sententiam, eum rursus remittat, rem illi gratam futuram, ut argumentum illius maximæ prudentiæ & ingenij solertiæ. Sin minus, eum tradat bestiis, vel etiam acerbis alijs supplicijs ei vitam adimant: ne si amplius, inquit, sit superstes, & Christianos & Græcos magnis afficiat incommodis, hos quidem corrumpens & attrahens: Christianos autem efficiens difficiles ad transinouendum, eosque muniens & confirmans.

Roma ergo sanctus est eductus, multis quidem eum deducantibus, multis autem lachrymis quoque prosequantibus, quibus consolabantur suam ab eo separationem. Quis enim oratione persequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, & quæ rursus propter ipsum fecerint? Nam alij quidem pedes tangebant, & manus amplectebantur: alij vero colum complectentes deosculabantur, & propter separationem amaras effundebant lachrymas. Alij se eius sanguine inungebant, vulnera contrectabant, à vestibus auelli non poterant: Vir præclarus & fortis, strenuus decertator, qui ferro, dicentes, est validior. Qui ipsum autem abducebant, fracti fletibus, & ipsi quoque afflicti animis, constiterunt diu, cedentes animorum perturbationi & spectaculo miserrabili. Cum vero iam tempus vocaret, ut martyr nauem ascenderet, vi & vix tandem auulsus ab ijs, qui ipsum continebant, & tanquam membrum commune abruptus ab omnibus, ciuitati ea, quæ par erat, & sibi precatus, nauem ascendit, & cepit nauigare. Sed quid sapiens gubernator vniuersorum Deus in naue suo prouidet consilio?

Is qui prius solus martyrium effugerat ex ijs, qui sub Clemente crediderant in carcere, de quo paulò ante sumus nos esse dicturos polliciti, cum esset Romanus quidem genere, Agathangelus autem nomine, hic vnà nauigat cum martyre. Cum enim peruenisset ad nauem, in qua erat Roma enauigaturus, & cum nautis pauca esset locutus, eis facillè persuadet, eumque sensim conscendisset, in aliqua eius parte delitescere. Deinde cum fuit, qui & nauem ostendit Agathangelo, & effecit ut essent ei nautæ faciles, & tibus, & nauem sunt ingressi, & distabant à terra circa ducenta stadia, videns Agathangelus milites quidem & inter se & circa nauem esse occupatos, solum vero sacrum Clementem seorsum Deum orare, à nemine visus nec animaduersus prope eum accessit: cumque eius pedes prehensisset, ei in memoriam reuocat eius, quæ in custodia facta est, confessionis & dati baptismatis. Deinde etiam narrat, quomodo è eade effugerit, & quemadmodum prius sciuerit nauigiū, & quemadmodum sit ingressus, & quemadmodum in ea delituerit. Martyr autem (quomodo enim par est eum fuisse baptizari) salutabat, amplectebatur, benignè eum alloquebatur, apertè præ se ferebat, se viscera habere resecta gaudio. Deinde etiam cepit precari vehementius, partim quidem gratias agens pro Agathangelo, & verba quæ animi letitiam significabant offerens: partim autem Deum quoque inuocans, ut illi ferret auxilium, & rogans, ut is esset sibi solus confessionis: Ago tibi gratias, Domine Iesu Christe, dicens, qui mihi es sola & vniuersum auxilio & auxilium, quod me neque in terra, neque in mari relinquant à tuo deferentem auxilio, sed me per totam viam defenderis & deduxeris, & meum labore defessum animū recreaueris eo, quem scis modo, eius consolator effectus. Ecce enim nunc quoque

Etiam tyrannus miratur eius constantiam.

Magno piorem dolore abiit Roma.

Agathangelus cum martyre prope se ferebat.

IANVARIVS.

in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipso nomine tuum sponder auxilium, ut qui Agathangelus, id est, bonorum nuncius, & sit & dicatur. Sed ei quoque concede o rex Christe, ut ad finem tuam deducat voluntate, & glorifica ipsum tua confessione, ut tu quoque rursus in ipso glorificeris.

Ille ergo cum Agathangelo sic diu noctuque precabatur, cibum quidem non sument, nam ne minimum quidem eis cibi usquam aderat, ut cuius Clemens nullam curam gessisset omnino: viuum autem panem in corde & viuum illam aquam habentes, quibus obscure alebantur & potabantur. Diuturnae ergo illorum, ut videbatur, inediae miseri milites, motique animo, benigneque & humane in eos affecti, eos cibis volebant impertiri. Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum vero non accipiebant, dicentes se cum desuper a Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, & circa primam noctis custodiam, caeleste alimentum iustis suppeditabatur, & pane angelorum nutriebantur homines. Multi vero dies consumpti sunt ab eis in nauigando: & cum Rhodum appulissent, alij quidem omnes e navi descenderunt ad querendum comitatum: eis autem, qui relictii fuerant pro custodia sanctorum, instabant ipsi vehementer rogantes & orantes, ut liceret eis accedere ad ecclesiam Christianorum, & esse intemeratorum participes sacramentorum. Atque tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, & quicumque erant in insula Christiani, pauci autem erant, ad templum concurrebant. Ex his vero cum quidam accuratè didicisset, quomodo se haberent res sanctorum, Antistiti Rhodi omnia significat. Episcopo nomen erat Phorinus. Ille autem nihil amplius cunctatus, cum statim accepisset multos ex ijs, qui aderant, Christianis, venit ad litus, ad quod appulerat nauis, in qua erant sancti, & custodes vehementer orauit, ut martyres soluerentur a vinculis, & eis permitteretur venire in ecclesiam.

Cum illi autem cessissent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratiae, in ecclesiam deducuntur martyres, & consequenter sacro libro proposito, admirabiliter & praeter opinionem declarauit vox Euangeliorum illa, quae & tempus decebant, & sanctis conueniebant. Quenam autem ea sunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hoc veluti quandam diuinam dulcedinem sanctorum instillauit animis, oculosque simul & manus statim ad caelos tollentes, praegaudio orabant lachrymantibus. Aedificatio autem in fide fuit res ea ijs, qui aderant, omnesque eos intuentes, ipsi quoque aperte mittebant lachrymas. Deinde pius ille & Dei amans Episcopus rogabat Clementem sanctissimum, ut sanctae oblationis perageret mysteria. Quae quidem cum de more ab eo peragerentur, & omnes in contritione cordis, veluti nuda & aperta anima, eis attenderent, vident multi ex ijs, qui aderant, quicunque, scilicet erant digni talia intueri, stupendum o Domine & mirabile spectaculum, lucis quidem carbonem maximum, in intemerata & mystica mensa propositum, candidatorum autem multitudinem in aere superuolantem. Atque illi quidem cum visionem ferre non potuissent, & humi pronos seipso deiecerant, iacebant, ut qui cum, qui ex ijs procedebat, splendorem contra non possent omnino adspicere. Cum autem fama breui totam peruassisset ciuitatem, multi etiam ex infidelibus publice concurrebant: & maxime quicumque, aliquos ex filiis, cognatis vel domesticis habebant laborantes aliis quibus morbis immedicabilibus, frequentes concurrebant, secum aegrotos adducere: & alios quidem ad pedes martyrum proicientes, alios autem ad beatorum manuum contactum adducere, eos statim videbant a morbis expurgatos. Multorum quoque gentilium curatae sunt animae, & sanationis ipsorum miraculo deducti sunt ad veritatem.

Hae milites obstupefecerunt, & cum viderent ciuitatis magnum in Clementem desiderium, & timerent deinde, ne in eos aliquid innouaretur, & martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula rursus immittunt, & ad nauem abducunt, illi male faciendi sumentes occasionem ex insigni eius virtute. Praecessit autem Agathangelus, & primus nauem ascendit, ut qui esset primus viam initurus martyrii. Cum eis itaque ventus successisset secundus, Aegeum mare transmittunt: & cum appulissent Nicomediam, deducuntur statim ad Maximianum. Ille autem cum accepisset literas Imperatoris, & multa quidem etiam ex ipsis didicisset, ea vero vidisset congruere literis, nempe ad spectum, qui quam profitebatur virtutem conseruaret, faciem liberalem, morum liber-

DE S. CLEMENTE EPISCOPO ANCYRANO.

tatem, nihil seruale, humile & abiectum, neque quod facile posset in aliam traduci sententiam. Hec cum vidisset Maximianus, ut qui in iudicandis illis multum valeret, sibi statim interdicere eius examinationem, & quasdam bellicas causas occupationes, praefecto Agrippino committit Clementis cognitionem. Ille vero cum eum statim sisti curasset, hoc ante alia interrogat, an ipse esset ille Clemens, qui vulgo ita iactabatur. Cum is autem se esse respondisset, & Christi seruum praeterea adiecisset, ira motus Agrippinus, iussit militibus, ut ei in facie colaphum impingerent, dicentes, se seruum Imperatorum, non autem Christi, vocaret. Martyr autem, Vtinam, inquit, & domini & Imperatorum res vestri, vocati essent Christi serui, & alia quoque omnes gentes eis seruirent & paterentur: & non eis potius improbe imperaret impietas, & stulte nos vincere contenderent.

Hae cum veluti flamma quaedam incidissent in animum Agrippini, magis accendunt fornacem insaniam, & Clementi quidem nihil respondit, ut qui ostenderet conceptam in eum iram esse maiorem, quam ut minis eam significaret. Ad Agathangelum autem aspiciens, Tu vero quis es? inquit. Neque enim contineris in literis Diocletiani. Ille autem cum visum suum diuississet, & simul in celum & ad Clementem sustulisset oculos, (vtrinque enim ad se venturum sperabat auxilium) Ego quoque, inquit, sum Christianus, per seruum Christi Clementem hanc beatam nactus appellationem. Tunc Agrippinus iubet Clementem quidem in altum sublatum cedi ac mutilari: Agathangelum autem bonum neruis a lictoribus crudelissime verberari. Quoniam vero magnus Clemens eiusmodi tormentum tam magno & excelsio animo ferebat, & tantum aberat, ut plagarum vel modicam vllam duceret rationem, ut pro se & pro Agathangelo assidue oraret: Praefectus haec parua esse arbitratus, & quae animum non attingeret, in quo hoc adeo fixum & firmum infederat, ne ad contrariam traduceretur sententiam, vtrinque quidem relaxauit a castigatione, & tradidit in custodiam: sequenti autem die iubet theatrum parari & bestias, & numero multas, & genere diuersas, & crudelitate insignes. Atque sancti quidem relictii in carcere, vehementius & intensius vigilantes, vacabant orationi. Angeli autem ad eos desuper aduolantes, preparabant & confirmabant ad martyrium. Quicumque vero alij propter alias etiam causas habitabant in carcere, cum eorum intensam vidissent orationem, & deinde etiam sensissent aduentum angelorum, & illa admirabili obstupefacti essent consolatione, diuino quodam ardore eorum incitationem, & ne reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad meam usque noctem differentes, suadentes, admonentes, docentes, non prius destiterunt, quam eos in vera fide instituerint, & diuino baptismo obsignauerint. Deinde cum magis Clementis sola oratione eis carceris totam aperuisset ianuam, illos quidem letus legatos dimisit ipse autem solus cum Agathangelo mansit in custodia.

Hoc Agrippinum valde magno ciebat furore, & cum eos deduxisset in theatrum, & ipse prius more leonis in sanctos rugisset, deinde in eos quoque leones & multas alias bestias iubet immitti. Illi autem immixti, nihil quidem mali sanctis omnino faciebant: sed blandis potius & benignis eos intuebantur oculis, & nunc quidem eorum pedes hiliter lingebant: nunc autem in eos etiam placide insiliebant, non dissimiliter facientes ijs, quae canes saepe faciunt suis dominis, qui post longum tempus redeunt. Atque sanctis quidem bestiae nihil mali faciebant. Agrippini vero animum valde percellerant, qui erat de tota te mirandum in modum perplexus & animi dubius, & ut dicitur, ea aggrediebantur, ut nec, cum ea quidem vidisset, intelligeret, & nec bestiarum saltem reuereretur illam supra naturam naturae mutationem. Sanctis autem ea res fuit causa Deum glorificandi, & orantes dicebant: Gloria tibi Christe, quod ferae quoque sint nos admirabiliter perferant. Ecce enim & leones & multae immanes ferae in nos sunt immixtae, sed tu omnino nulli nobiscum, qui es etiam Deus Danielis.

Deinde verè agrestis Agrippinus, cum nihil, ut prius diximus, esset mutatus: sed ei, quod admirabiliter fecissent bestiae & praeter opinionem, earum mansuetudinem didicisset esse causam, iubet subulas valde candentes, eis per medios vtriusque manus dirigitos, ad ipsas usque vlnas insigi. Atque illae quidem, ut ille iusserat, athletis adactae, theatro

Noctū
dūq; pre-
cantur mar-
tyres.

Cibum acci-
piunt egliū.

Phorinus
Episcopus
Rhodi.

Matth. 10.

Clemens
Missae sa-
crificium
offerit.

Visio mira-
bilis.

Mulci aegri
sanantur.

S. Clemens
venit Nico-
mediam.

559

sistitur pre-
sidi Agrip-
pino.

Cruciantur
martyres.

Ducuntur
in carcerē.

Oratione
pacificat
vinctis car-
cerem.

Ferae blan-
diunt ma-
tyribus.

Dan. 6. 14.

Acerbissi-
mi crucia-
tus eis ad-
hibentur.

Irem alij
acriores.

Populus
ait lapides
in tyrannū.

Nora tyrā
ni atrocita
tem.

O miram
Christi po
tentiam.

Miracula
fiunt.

I A N V A R I V S.

tro acerbum præbuere spectaculum, ut multi ne liberè quidè intueri possent, sed propter tristitiam eius, quod cernebatur, humanis & elementibus conuenerent oculis effere. Cum primùm enim ferrum carnes attigisset, illæ quidem veluti quendā primū grauem sibilum emisere: deinde purpurea quēdam pinguedo illinc descendēs cum sanguine, videbatur vim ignis extinguere, nidoreque & fumo implebat aërem. Atque illi quidem, qui aderant, eius quod fiebat ægrè ferentes acerbiter, & animi perturbati, onem apertè ostendebant, & ut viri dimitterentur, clamabant. Agrippinus autem magis accensus, & propter furorem impos mentis, iubet alias subulas & ipsas quoque vehementer accensas sub eorum axillis vsq; ad humeros transfigi: quod quidem eis quod magis auxit dolorem, & eis sensum longè immisit acriorem. Populus itaque non ferens tam inhumanum spectaculum, sed partim quidem grauiter ferens magistratū scruitiam: partim autem iudicans admirabile id, quod factum fuerat, quemadmodum Martyres tantis resisterint insultibus, & nō vnā cum eis protinūs quoque animas Christianorum, voce quā potuerunt clarissima clamauerunt. Cum magnus ira que, ut est consentaneum, exortus esset tumultus, & præfectus suæ salutis fuga consulisset, liberè tilibus, & deorum apud eos insignium occultabantur simulacra.

Sed ne sic quidem irasci desijt Agrippinus: sed cum per suos satellites eos multos dies diligenter quæsiisset, vix tandē inuenit sanctos: & cum sequenti die iussisset per præconem conuenire in montem omnes, qui erant initiati dijs & demonibus, ipse quoque in eo præsidet in alto tribunali: & cum sanctos in medium produxisset, Cur, inquit, vestris præstigijs & incantationibus in populo seditionem excitastis: ut manus autem in nos tollerent, & ad deos negandos & maledictis insectandos procederent, persuasistis? Martyres verò, A nobis quidem, dixerunt, præfekte, nihil factum est, quo moueretur & ad seditionem concitaretur populus: sed vel nobis silentibus verus eis ex ipsa veritate cognitus est Dominus, & cum magna, ut ipse nōstī, voce viuum solum Deū prædicauerunt. Tu autem si aliquod rursus nobis velis propter ipsum inferre supplicium, infer nos differens. potest enim is ab eo quoque nos liberare, & à vestris manibus eripere. Sic à Martyrum anima & sententia turpiter victus Agrippinus, corpora saltem studebat superare: cumque eos extendisset in petra, quæ erat super verticem montis, & crassissimis lignis ossa eorum confregisset, & carnes, pro dolor, consecidisset, deinde iniicit in saccos, & eis maximis alligatis lapidibus, per latera montis delicit vehementissimè. Atq; eorum quidem, qui aderant, nullus erat cui non esset persuasum, statim mortuuros martyres, illo vehementissimo impetu disceptos & distractos. Illi autem cum ferrentur tam celeriter, ne ad extremum quidem montis lateris consisterunt: sed cum ab ipso quoque litore decidissent, dilapsi sunt in profundum maris.

Illic itaq; stabant ex pijs aliquot ad Martyrum venandas reliquias, ut si ex eis aliquid à mari eiceretur, id tollerent. Cum illic ergo satis diu permāsisset, videt saccos è profundo redditos, & sensim aquis supernatantes. Cum ergo nauem ascendissent, & prope saccos fuissent, viuentes (ò tua Christe rex potentia) Martyres suscipiunt, ne paruum quidem illarum plagarum vestigium adhuc in se habentes. Media autem nocte magna quoque lux sanctos è caelo circumfulsit, & angeli apertè manum eis præbuere: & cum in terram eduxissent, eos celesti alimento impertiērunt, & malis assiduis deiectionem eorum virtutem recrearunt. Deinde cum sic sancti in mediā accessissent ciuitatem, & alijs sanctis Dei narrabant magnalia, & ipsi manus in celos extollentes, ei gratias egerunt vehementius. Eorum autem in ciuitatem aduentus accessio in transitu, fuerit duo qui, vehementius. Eorum autem in ciuitatem aduentus accessio in transitu, fuerit duo qui, dam cæci, stantes in quadam porticu, & alius, cui erant manus torpescē, & alius, cui corpus laborabat paralyti, qui ex beatarum illarum manuum solo contactu, sine labore & mercede inuenerunt curationem. Multi quoque alij, qui varijs morbis laborabant, cum ad eum confluisent, eandem quam illi fidem asserentes, eandem quoque consecuti fuere curationem.

Cum ergo hæc quoque didicisset præfectus, & ipsa cognouisset experientia, se non modò nihil proficere, dum punire martyres, sed suam potiùs lachrymā religionem, ut qui multos videret ex gentilibus, ijs quæ præter opinionem ab ipsis fiebant miraculis, transfugere ad pietatem, non audet quidem ipse ampliùs certamen suscipere, sed de eis

DE S. CLEMENTE EPISCOPO ANCYRANO.

561

eis ad Maximianum refert Imperatorem, qui procū à Nicomedia cum toto versabatur exercitu: cumque alia singulatim retulisset, & quod orti quidem essent in regione Galatarum, patria autem Ancyrarum, cum eas accepisset Maximianus, & legisset ea quæ continebantur, cum veretur rursus examinare, hoc pretextu rem volens euitare. Nam cum eos Ancyræ esse ortos literæ significarent, illuc sanctos ad quendam Ducem transmittit, nomine Curiciū, dicens: Aequum est, ut quæ genuit, eos & habeat, & alat, & puniat. Tantum solertia & sapientia & excogitandi facilitate valet Dei prouidentia, & in rebus dubijs exitum tam facile inuenit, & Clemens, qui tantum terræ & maris obierat, & tandiū fuerat peregrinatus, in charissimam & iucundissimam, sicut optabat, patriam reuertitur: Quam cum læto & alacri animo esset ingressus, Gloria tibi Domine Iesu Christe Deus, dicebat, quod meas preces exaudiēris, patriæque & meorum Maiorum sepulcris me cum pulchra reddideris accessione, cum socio, inquam, certaminis Agathangelo: ut vbi natus sum, illic etiam decedam. Deinde ad Curiciū præsidem in quodam loco, qui vocabatur Cryptos, id est, occultus, vbi etiam parua quēdam edificata fuerat ecclesia, viri sistuntur egregij. Ille autem conans eos inducere, & ad se pellicere ingenij acumine & solertia, eos ita est allocutus statim in principio:

Cum accuratè, o viri, de vobis didicim, & quantū terræ obieritis, & quot & quantā subiēritis pericula, & quot mortis genera vobis intentata effugeritis, ipse quoque animo afficior, & vel eorum sola frangor auditione, & efficior vobis quodammodò socius calamitatum: & idē illa magistratū deposita seueritate, tam benignè vobiscum & placidè colloquor. Vidēis enim mihi omninō, o Clemens maxime & admirabilis, cō quod ex hac præstantissima natus sis ciuitate, in eaque creueris & doctus sis & educatus, eade causa ne pius quidem in deos in alia videri voluisse ciuitate, nisi prius in ruam rediisses patriam, pro alia, ut videtur, remuneratione hoc illi reseruans. Sunt ergo nunc à te ciuitati & nobis agenda gratia. Te autē consequatur præclarus quoque Agathangelus. Nolite ergo differre, sed dijs de more sacrificare. Sancti verò, Quomodo, dixerunt, fueris nobis socius afflictionum, quibus sunt voluptati afflictiones? Letamur enim his per passionibus, & eō magis, quod non talia pati, per passionem esse ducimus & calamitatem: sicut etiam perpetuam rursus beatitudinem, si in præsentī Christi fide & in hac consummemur confessione. Quod si oportet nos esse inter nos socios calamitatum, oportet nos vestrorum potiùs malorum misereri, qui verum Deum ignorantes, nullo sensu præditis, pro dolor, simulacris & surdis miserè estis dediti.

Hic grauitè efferatus Curicius, Quoniam, inquit, ut videtur, malarum estis partium, & ut videtur, lætami dum cruciamini, ego quæ sunt vobis cordi, præbebo liberaliter & magnificè. Cum itaque statim ferrum vehementer accendisset, ut etiam ignis scintillas vnde quaquā emitteret, cum subiecit axillis magni Clemētis: & deinde cum latibus vlnas fortiter alligasset, ut dolorem sentiret acerbiorē, lignū magnitudine ei æquale figit in terram: & Clemētem quidē iubet rectum in eo alligari: Cum Agathangelum autem sublimem sustulisset, & liatores circa cum omni ex parte statulisset, eorum latera & tibias simul cadebat. Interim autem eos veluti subsannans, interrogabat an sentirent supplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli in tempore respondit: Quamquam summus homo noster corrumpitur, dicens, tantum internus renouatur. Dux itaque summam illius tolerantiam contendens rursus summis superare supplicijs, ferre, & statim fumus quidem mittebatur per os, per nares, per aures. Cum ille autem profundè ingemisset, & Deum inuocasset, O aqua, inquit, viua, imber nostræ salutis, ipse, inquit, tuum instilla mihi rorem. Nos quidem prius ex aqua eduxisti, & nunc ex igne edue in refrigerium. Hæc dixit, & paulatim frigida euasit illa machina, & defessi sunt, qui ipsum cædebant Agathangelum. Quod quidem cum Dux vidisset, cum inuasit tremor & admiratio: & statim iussit sanctos abduci in carcerem, inopiam cōsiliij regens pretextu misericordie.

Sapiens autem Sophia, quæ, ut diximus, eius erat & mater & institutrix, & bono Clementi effecta erat omnia, cum post longum tempus eum vidisset sic rediisse cum ornatu confessionis & splendida stola martyrij, & rursus in patria euasisse clariorem accessione periculorum, habebat cor plenum lætitiæ, & sperabat se mox visuram coronas, quæ desuper mitterentur. Noctū autem veniens in carcerem, complexa Clementem,

Sistitur Cuius
los tartarei
serpentis.

Martyrum
constantia.

Nova sup.
plicia, eadē
horrenda.

1. Cor. 4.

O immanis
tatem.

tem, & præ gaudio in eum emittens lachrymas, os, manus, lachrymas, & omnia denique illius membra germanè & suauiter deosculabatur. Deinde quomodo illinc nauigauerit, quibusnam traditus fuerit, & quænam interim sustinuerit, & quemadmodum tanto tempore decertauerit, & quisnam sit, qui cum eo sub hoc duce decertauit, & cum eorum rursus est inclusus, singula apertè interrogauit. Postquam verò magnus Clemens singulatim omnia, quomodo se haberent, exposuit, cum eorum absterlisset sanguinem, & mundis linteis mundasset vulnera, eis apponit alimenta, quibus sciebat Clemens nutriri ab ineunte ætate. Cum interim autem cõsiderasset Curicius, quod nihil ab eo posset eiusmodi excogitari ad supplicium, vt virorum tantam superaret tolerantiam, Vicario cuidam, cui tunc Amescenorũ data erat administratio: erat autem ei nomen Domitius, de eis mandat cognitionem. Cum verò ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut Martyrum potiùs amore tenebatur, ab eis abesse non potuit, sed prompto & alacri animo sequebatur cum ijs, qui ab ea alebatur, pueris: quos quidem, vt priùs diximus, ei Clemens adsciuerat.

Cum autem ad Maximianum statim esset relatum de pueris, iubet, vt si voluerint quidem discedere à Clemente, eis permittat domum redire. Sin verò ab eo non facile recedant, vt eos morti dedat. Cum hæc ergò in pueros lata esset sententia, eos apprehendentes milites, conabantur eos per vim auellere à Martyre. Cum ab eo autem disiungi nõ sustineret, ipsos se humi deiicientes, & ambabus manibus pedes illius amplectentes, non priùs dimiserunt, quàm vnusquisque eorum ense vitæ finem acceperit, cum cõstantiam & prudentiam supra ætatem ostendissent, & apertè monstrassent, perfectum hoc donum descendisse de super à patre luminum, boni animi & instituti munificentissimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora sorte obtigerunt, appellabatur campus. Pia autem Sophia, propter summam suam in eos benevolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec se dignum esse existimabat, si ea humi videret iacentia: sed vel inuita à magno Clemente disuncta est & diuino Agathangelò, cum eis priùs vale fecisset, & dixisset quod si Deus daret, ad eos rursus rediret. Quamobrem cum illa puerorum corpora manibus sanctis sanctè humo texisset, illa quidem læta domum est reuersa.

Martyres verò cum ad Amescenorum peruenissent ciuitatem, & genua in terram aliquandiu inclinant, & cum vt Deus eis rursus adesset ad auxilium, cum calidis inuocassent lachrymis, à militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cum esset occupatus in examinandis alijs Christianis, eos in diem sequentem reſeruat certis tribunalibus & supplicijs, dicens non esse honestum, vt de eis cognitionem alijs adiungeret. Ad eum ergò adducuntur die sequenti cum generoso & excelso animo, & qui erat expertus omnium moris: qui tantum abest, vt si quid graue paterentur, cederent & pietatem proderent, vt etiam ipsum iudicem magnus Clemens conatus sit in suam traducere sententiam, docens de bonis futuris & de vita immortalis, quæ expectant, qui pati propter Christum constituerunt, propter quem nos quoque, præsentia, dicebat supplicia lubenter sustinemus: & adhuc his plures afficiens admonitiones, & eius aures implens doctrina inuicibilissima, adeo vt ipse quoque Agathangelus repletus voluptate, prociſerit ad eius pedes, & cum illinc deinde surrexisset, cum sit complexus, & suaue illud os ardentè deosculatus. Sed Domitius, vt est in proverbio, erat asinus ad lyram in audiendo: & nec pauca quidem intelligebat ex eis, quæ ab eo dicta fuerant, sed cum ab errore totus detineretur, arma capit contra Martyres, existimans fore, vt eos à pietate traduceret. Certè & eos à se inuicem separat, vt etiam sic in eos incideret imbecilliores, & singulos seorsum ducit ad examinationem. Sed totum euenit contrarium. Nam cum disuncti essent corpore, erant omnino colligati spiritu, & reuerentes eas, quæ erant inter se inuicem factæ conuentiones & confessionem, sic seipsos effecerunt magis generosi & magis excelsi animi, eam, quæ erat à se inuicem, incitationem à se contendens vterque accipere.

Impius ergò ille iudex, cum eos ab initio punire statuisset, cisterna quadam calce impleta, sanctos in ipsa defodit. Deinde cum propè statuisset milites, insit vt eos diligenter seruari: nè fortè, inquit, Christiani eos noctu suffurentur. Et hæc quidem ille stultus, & verè stulta aggreſſiens, vt nouit Deus. Quomodo enim fornax, quæ olim res suscepit pueros, nullo eos dolore nec vlla affecit molestia, & vt dicam cum diuina scriptura,

ptura, ne vnus quidem eorum pilum læsit: irà etiam in his factum est. Nam cum hora secunda iacti essent in calcem, toto die (erat autem parasceue) steterunt nullo malo affecti, Deum laudantes: vesperè verò & lux eis desuper emicuit, & per totam noctem eos circumfulsit. Miraculum autem fructus quoque est cõsecutus. Duo enim ex militibus, quibus erat eorum demandata custodia, hunc splendorem mirati & hanc alacritatem, & lubenter in calcem insiluerunt, & Christianos se esse confessi sunt. Cum verò iam dies appareret, eos esse mortuos existimans Vicarius, qui erat impietate mortuus, iubet eorum corpora eiſei è cisterna. Et cum accessissent ij, quibus erat eorum commissa custodia, vident eos, & milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem graue sustinuisse: sed habere diuinam quandam gratiam in suo vultu efflorescentem, & è facie dulcem quendam radium emittere. Cum eos ergò è cisterna extraxissent, de militibus Vicario renunciant, (erant autem eorum nomina Phengon & Eucarpus) & illo iubente protinùs suere crucifixi, clara quoque ipsi luce confessionis habentes oculos illuminatos, & iam remunerationum fruents procemijs.

Clemens verò & Agathangelus adhuc currebant in stadio martyrij: Vicarius autem studebat eis quoque vitam præsentem adimere, vt qui nec videret eos persuaderi bonorum promissionibus, nec omnino malorum cedere insultibus, plures adhuc & præclariores volens eis coronas contexi. Dehinc certè Vicarius iussit duo lora excindi ex terris vnusquisque: deinde autem ipsos quoque, verberari virgis toto corpore vehementissimè. Illi verò, cum etiam eis carnes conscinderentur, & ossa contererentur, fortiter tamen & constanter sustinebant præsentia, tanquam ad impatibilem iam traducti naturam, & nullam sentientes necessitatem corporis. Præclarus autem Clemens tales quoque voces ad Deum loquebatur, dicens: Domine Iesu Christe, qui quicquid spirat, è luto proprijs fabricatus es manibus, & homini nervos & ossa & aliam cõstruxisti figuram: qui etiam nos sepe contritos confirmasti, & concidentes stabilisti, afflictosque & prostratos erexisti, ipse ossa quoque nostra nunc coprita erige, & tua imple exultatione. Ipse enim es o rex inuicte, qui in nobis hoc certamen decertas: vt per nostram imbecillitatem tua apertius ostendatur potentia. Quomodo enim hoc corpus, in quod cadit interitus, tales vicerit perpeſſiones? Ità magnus Clemens cum Deo loquebatur. Vicarius autem videns eos superare præsentia, ad alium modum processit supplicij: & cum duos ferreos candefecisset grabatos, facit vt in altero eorum alter recumbat. Cum verò multus ergò, vt est consentaneum, fumus & flamma sublatis essent in magnam partem aeris, ij quidem, qui circumſistebant, quinetiam ipse quoque cum eis magistratus, id quod erat rei & naturæ consequens, credebant omnes sanctos esse mortuos. Significabat autem iam lictoribus quoque Vicarius, vt rogo extincto, corpora sanctorum iacerent in fluum. Eos verò inuaserat quidam dulcis somnus & inexplicabilis. In somno autem visio quoque accedebat. Visio verò erat ipse agnoſtheta Christus, qui cum exercitu angelorum apparuit, & dixit: Nolite timere. ego enim sum vobiscum. Illi ergò cum ab hoc diuino somno essent expergefacti, communicabant sibi inuicem visionem, tanquam in herba molli & odorifera, non in media autem flamma, iacentes.

Cum eos verò Domitius vidisset irà admirabiliter & præter opinionem ignem superauisse, nec sciret deinceps quidnam eis faceret, remittit eos ad Maximianum, qui tunc ex Tarſo reuertebatur Ancyram. Cum sancti ergò sub militibus cum multis quoque alijs Christianis essent iter ingressi, quoniam & vitæ longitudine defessa erant corpora, & alioqui via, qua erant transiuri, erat admodum deserta & planè aquæ expers, sitis eos vrebatur vehementissimè. Ea cum viderent grauitè premi eos, qui vnà iter ingrediebantur, & mox esse defecturos, ad preces cum genibus ipsum cor quoque inclinantes, Domine Iesu Christe Deus noster, dicebant, qui etiam priùs aquas maris, tanquam munus firmas effecisti & stabiles, & aquam rursus eduxisti è perra, ipse nunc quoque super nos respice, respice, inquit, Rex. valde enim ardet nostra anima, & currimus in siti æstus in loco, qui est sine aquis. Te autem volente, omnino & terra aqua, & rursus aqua terra fiet. Hæc & dicebant, & calidæ lachrymæ eis fluebant ex oculis. Cum itaque orassent, & protinùs in cælum suspexissent, purum quoddam & perspicuum fluentum ex illa arida & inculta terra emittitur. Ex quo cum bibissent, eam quæ eos premebat sitim sedarunt.

Duo milites credunt, & crucifiguntur.

Nota trisculentum tyranum.

Candentes grabati eos excipiunt.

Christus eis apparet.

Omira- lum.

Exod. 14. & 17.

Miracul.

Cum

Pueri alii quorundam cantur.

Martyres ad Amescenorum urbem ducuntur.

Mira S. Clementis virtus.

Merguntur martyres in calcem.

Dan. 3.

Nota pati-
endi desi-
derium.

Idem habet
Nicephor.
Ecel. Histo.
lib. 7, ca. 14.

Fallacia sa-
taur.

Martyrum
inuita for-
titudine.

Pfal. 3.

Iactantur
in fornace,
sed nihil le-
duntur.

Cum huius autem rei fama etiam ad eos, qui procul erant remoti, peruasisset, ad ipsos confluxerunt qui circum circa habitabant, & magna hominum multitudo, qui multis & varijs morbis vexabantur, ad eos adducebatur. Manuum autem solus contactus fuit unicuique morbi medicamentum. Beatissimus ergo Clemens (ad ipsum enim solum rursus reuertitur oratio) propter Christum pati adeo sitiebat, ut nec vitæ quidem suæ tempus oraret minui supplicij, sed eius sepra extendi perpetuo, Domine, dicens, qui es solus rex seculorum, ne me abdukeris in dimidio dierum meorum, his quotidianis defessum periculis: sed praebeas mihi peccatori per totam meam vitam omnia pati pro tuo nomine & tua confessione, & vel ipsa tibi membra sacrificare, ut ea rursus accipiam cum maiori splendore. Hæc simul ac precatus est, visus est sibi vocem audire ex alto, dicentem: Quæ petisti Clemens, ea nunc tibi data sunt. Te fortiter gere, & tuas vires confirma, & certaminis cursum constanter confice. Vniuersum enim quod tibi restat vite tempus, cum ijs, quæ certando iam à te sunt peracta, numerabitur ad viginti & octo annos martyrij. Sic ergo egregius Clemens, cum de caelo accepisset certum pignus martyrij, ad Ancyranorum ciuitatem rursus confidenter procedebat una cum Agathangelo. Qui eos autem abducebant milites, audientes Imperatorem adhuc versari Tarlis oppido Ciliciæ, illuc ad eum sanctos ducunt. Ille autem cum statim sisti curasset, & id quod re vera erat celasset, simulata benignitate, humanè & placidè eos primum conabatur inducere:

Mihi videmini, dicens, o viri, propterea in hodiernum usque diem non induxisse in animum, ut omnino cederetis, sed in eos potius, ad quos missi estis, immorgeri fuisse & contentiosi, ut ad nos usque veniretis, & non prius in alicuius alterius, quam in ipsius Imperatoris oculis mutaremini. Scit enim sæpe presentia Imperatoris animum quoque transmutare, & id quod est valde inimicum, prouocare ad beneuolentiam. Ecce ergo nostro adpectu dignati estis in presentia, propediem autem digni quoque nostra censerebimini beneuolentia, si prius deus ut seruatores & communes hominum curatores colueritis. Præclari autem viri præclare admodum respondentes: Quod ad tuam quidem potentiam, dixerunt, deducti sumus, o Imperator, ipsi quoque laetantur: sed ut qui pro tuo tribunali supplicio propter Christum, non aliquo aut alio honore, digni sumus censendi. Sic enim cum magna fiducia sistemus ad illius terribile, & quod corrumpti minime potest, tribunal: quam ut consequaris, te quoque rogamus o Imperator. Ipse enim est, per quem & reges verè regnant, & tyranni in terra dominatum obtinent. Ipse enim est, qui & destruit omnem gentem, & Romanorum extollit imperium, & adhuc magis extollet, & per ipsum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem Propheta quoque appellat virgam ferream, Dedi tibi, dicens, gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam fines terræ. Pasces eos in virga ferrea. Porro autem Imperatores quoque, qui vos sequuntur, excitabit pios & veri Dei cultores. Nam hoc quoque prius elocutus est spiritus.

His ergo vehementius commotus Maximianus, Quosnam, inquit, o vos, qui violenta estis morte perituri, legistis libros fatidicos, qui hæc fabulantur? Illi autem, Non fatidicos, sed propheticos potius, dixerunt, o Imperator, in quibus utique hoc quoque scriptum est: Exurgere faciet Deus in diebus nouissimis reges pios. Maximianus verò, dum ijs hæc dicerent, interrumpens orationem, Quid verò, inquit, Non nos ijs sumus, qui in deo tanta pietate utimur, ut eos quoque qui eis non parent, ut nunc vos, malis afficiamus grauissimis? Quamobrem magnus Clemens, silente Agathangelo, Sed o Imperator, inquit, si fuisset quidem aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictum est propheticeum, ea quæ à te dicta sunt, aliquam haberent rationem. Cum autem cultus simulacrorum in hodiernum usque diem abundet in orbe terrarum, clarum est, futurum omnino aliud tempus piorum Imperatorum. Cum ex his ira, quæ cohiberi non poterat, esset incitatus Maximianus, loqui quidem desijt: fornax verò, Chaldaeorum fornace longè maior, sanctis fuit accensa. Sed eos quoque in ipsam iniectos, diuina rore perfudit gratia: sicut illic pueros, sic hic conseruans Martyres. Atque totam quidem noctem & diem eos fornax tenuit: illinc verò audiebatur quidam sonus festum celebrantium, suauisque olens & dulcis fumus ex eo fursum emittebatur.

Hæc significantur Maximiano. Ille autem, cum iam flamma extabuisset, accedens, videt sanctos in ea saluos, o miraculum, cum flamma ne vel solum quidem eorum pi-

lum

lum lesisset: sed manus quidem haberent in celum extensas, labra verò mouerent ad glorificationem. Quos cum curasset statim ad suum tribunal sistendos, Vel in hoc, inquit, mihi saltem gratificemini, ut significetis quibusnam incantationibus igni vim adimitis. Illi autem, Non incantationibus, dixerunt, o Imperator, sed sola eius, qui dixit, promissione: Etiam si per ignem transeas, flamma non te comburet. Hæc ergo rursus mordebant & malè habebant Imperatorem, & eos iussit trahi publice, & conuelli à lictoribus, & extrema perpeti. Sed hæc quoque illi malè cesserunt. Nam tunc quoque multi ex infidelibus, videntes spiritus, qui non poterant redigi in seruitutem, & animum, qui deijci & deprimi non poterat, planeque fiducia spirabat & libertatem, & hoc quod est maximum, homines qui acerbè trahebantur & conuellerantur, & quid non graue patiebantur, & non solum non cedebant, sed euaserunt quodammodo robustiores & vegetiores, & pleni erant fiducia, & superabant ipsum Imperatorem. Hæc videntes, & patriam abiurabant religionem, & eis se adiungebant, & ei, qui ab ipsis predicabatur, Christo.

Cum itaque consilij inopia esset planè ex omni parte implicatus Maximianus, Martyres ita ut erant victos tradit in custodiam, cum eos damnasset quatuor annos habitare carcerem: si forte, inquit, quod intercedit tempus, sit eorum soluturum constantiam, promptique & alacris animi heberaturum vehementiam. Sed ea contra atque sperabat euenerunt. Bono enim & tranquillo animo fuerunt interea, & cum iam tempus adesset, uabant zelum ad confessionem. Desiderium enim in Christum, & spes futurorum, efficiebant ut habitarent carcerem non secus, ac magnificas ædes & palatium. Maximianus ergo cum hæc quoque didicisset, ipse quidem recusat amplius suscipere aduersus eos certamina: deliberabat autem, ad quem eos de cetero transmitteret, prætextu quidem, quod propter insignem impietatem ne Imperatoris quidem essent digni tribunali: Vera autem causa erat, quod cum eos inuenisset, omnibus eos inducendi rationibus superiores, & neque induci bonorum promissionibus, neque flecti malorum insultibus, verebatur adhuc manus cum eis conferere, generosum & qui deprimi non poterat eorum spiritum, eius deprimere gloriam & aliquid de magnitudine detrahare existimans.

Ei autem sic deliberanti, aderant multi quoque alij simul magistratus & præfides, qui ex multis conuenerant prouincijs. Inter quos erat etiam sacerdos, qui erat quidam principatu insignis, sed erat longè impietate insignior, & multos Christianos multis sæpe & varijs subiecerat supplicijs. Ei mandat Maximianus cognitionem de martyribus. Cum autem periuadendi magna vi esset præditus, & ad alliciendas hominum mentes artifex egregius, & alioqui studeat ostendere, eos qui ipsum præcesserant, non ex Martyrum animi magnitudine, sed ex sua potius simplicitate illis præbuisse victoriam, sedes in tribunali effecit, ut virilli egregij coram se sisterentur, & variè cum eis decertare est aggressus: modò quidem lenitate & pecunie promissione: modò verò acerbitate & minis rerum malarum: nunc blanditijs, nunc indignatione, & partim quidem asperarum rerum experientia, partim autem ijs, quæ præcesserant, adhibendo medicinam tanquam ex poenitentia. Cæterum cum primum fecit ut sisterentur Martyres, Adeste, inquit, ad sacerdotem, quem nullus, inquit, effugit ex Christianis, qui Pontum habitant & Galatiam: sed multos quidem persuasos honoribus affeci & muneribus, & dijs, quod quidem est maximum, reconciliaui & effeci familiares: multos verò ex ijs, qui non paruērunt, ferro & igne consumptione tot malorum, quæ tot annos patimini, vos bonis fruamini.

Ad hæc dixerunt sancti: Qui nos pro meritis est remuneraturus & honoraturus, est Christus, qui dona habet tam excellentia, ut ne condigne quidem sint huius seculi passionum ad gloriam, quæ est in nobis ab ipso reuelanda. Propter quæ sacerdos quoque fecit similiter ijs, qui præcesserant, & eos iussit cedi in humeris, donec eis ipsa ossa aperirentur. Cum autem Martyribus presentia viderentur esse lenia, spina quoque similiter cepago vertebrarum. Sacerdos ergo tam miserè & tam miserabiliter victus est à Martyrum fortitudine. Quocirca quæ illos pati erat verisimile, ipse potius sustinebat. Nam ijs quidem, cum ille iussisset, suis pedibus redierunt in carcerem: Ille autem cum ex pudore & egitudine quod vinceretur, inqueretur animo, & multis portaretur manibus, turpiter recessit à Tyrannico tribunali.

Est. 43.

Multi cre-
dunt in
Christum.

4. annis
sunt in car-
cere marty-
res.

Impiissimus
sacerdos
demonum
traduntur.

Rom. 1.

Rursus cruc-
delissime
ceduntur.

I A N V A R I V S.

Interim autem dum sancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebāt cum sanguine, effecerunt ut fideles undiq; ad eas colligendas concurrerent, tanquā ad quandam thesaurum bonorum. Quas quidem statim cum ipso pulvere tollentes sitientibus manibus, credebant se quandam benedictionem attrahere & gratiam. Postquā vero sacerdos omni metu intentato, adhibitaq; omni experientia, callidisq; commentis artificijsq; & prestigijs, nihil potuit efficere, sed ut dicitur, in calū est iaculatus, & hæc reiecit Maximianus, & risum profudit in sacerdotem: Hic est sacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus. Maximus ergo quidam, qui ipse quoque erat Dux, cum esset apud Maximianum, & audiret quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo aduersus sanctos, & Rogo, inquit, o Imperator, tuam potentiam, ut ij viri mihi quoque tradantur in manus. In maximis enim dijs habeo fiduciam, quod vel eis persuadebo, ut mutant omnino sententiam, vel eis malè vitam adimam. Quamobrem cum annuisset Maximianus, octauus ipse suscipit Martyres, & nouum quid in ipsos machinatur, ut qui interiectione aliquo temporis interuallo cum ipsis colloqueretur, & se sanctis verum & amicum dare fingeret consilium. Nam eos quidem primum alloquitur, amicè sermocinās, & quæ iucunda & grata essent, cum eis disserēs. Deinceps verò aliquot rursus diebus interiectis, eos ad sermonem conferendum vocabat, eosq; admonere & eis consulere, non autem eis omnino vim asserere, neque eos cogere videbatur.

Octauo car-
nifici mar-
tyres tra-
duntur.

Interdū cum
martyres.

Alia adhi-
bent acer-
bissima sup-
plicia.

Cum verò sic multum temporis intercessisset, fraus Maximi aperte arguebatur, & aperiebatur causa illius fraudulentæ & simulatæ amicitie. Nam cum sanctos aduocasset, Saluete, inquit, o homines, quos similiter amant dii immortales, & ambos habent loco germanorum filiorum. Sæpè enim mihi & responsa dederunt, & in somnis apparuerunt, irā in vos reprimentes, nulla quidem omnino alia de causa, nisi quod expectat vestram spontè futuram mutationem, quæ quidè paulò post aderit, ut mihi certè præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionysius, ut qui nobis mandauerit, dicēs: Adue duo viros. Ecce ergo & ara est parata, & parata sunt sacrificia: accedite, & sacrificare corum beneuolentiæ. Ad hæc sancti respondētes: Falsum, o Iudex, aperte dixisti & minime probabiliter. Nam quæ interdū tui tibi dii loquuntur, ea omnino noctū quoque. Quisnam enim adest tibi Dionysius? Is enim est duplex, ut videmus: aut quem nā nominas ex his immortalibus? aneum ne, an lapideum? Nam si eum dicis, qui constat ex lapide, videbis paulò post hunc tibi deum immortalem vel contractum, vel insectū in adificium, vel exustum & in calcem transmutatum. Quod si tecum disseruit aneus, is quoque cito pulchrè fundetur in vasa, quæ deseruiunt ministerijs, quomodo vnumquodque eorum usus exegerit. Cum hæc sancti respondissent, & cognouisset Maximus nihil sibi aliud profuisse omnino simulationem illam & fictionem, quā quod suis dijs labem & maculam inuulerit, personam deinceps exuens, aperte ostendit Maximum, & id quod erat, protinus apparuit.

Iubet itaq; obeliscos in extremo acutos, vnius pedis magnitudine, supernè habentes cuspides, defigi in terram, & beatum Clementem supinum acubus impositum, crassissimis lignis verberari vehementissimè: Agathangelo autem in caput infundi plumam igne liquefactam. Cum ergo iussus effectum celeriter accepisset, magnanimus quidè Clemēs, & in pectore supernè cadebatur, & eius terga infernè obeliscis transfigebantur. Sed ne sic quidè anima huic sancto discedebat à corpore. Verax enim erat, qui fuerat pollicitus, tormenta cum non esse superatura, nec vllò supplicio vitam esse finiturū. Agathangelus verò ipse quoque similiter admirabilem ostēdit fortitudinem. Maximus itaque hoc præter opinionem miraculo obstupescit cum ijs, qui circunstabant, prope modum ne poterant quidem credere suis oculis, adeo inopinatum, & quod erat præter rationem, videntibus miraculum per pectus, cor & totum deinceps corpus, acuto ferro transfixum hominem, & præterea supernè quoque vehementer verberatum, non statim emisisse animam, sed viuum adhuc esse & superstitem, & vi illi intolerabili sanamonte resistere. Vix ergo tandè eum detrahit ab obeliscis, non secus ac vestem undique dilaceratam, & solo sermone persuadentem, se non esse mortuum. Martyr ergo ad Maximum protinus adspiciens, Modò, inquit, cognouistis, quemadmodum nō solum nostrum corpus aduersus vos decertat, sed Deum habet, qui per ipsum lōgè vestras insidias, qui etiam non sinit animā euolare à corpore, eam cohibens & continens arcano quodam consilio, & quæ dici non potest, prouidentia.

Cum

DE S. CLEMENTE EPISCOPO ANCYRANO.

567

Cum animus ergo omnino despondisset tyrannus, & nulla spe ampliùs teneretur, sacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere: refert autem ipse quoque singula Maximiano, quænam aduersus Martyres excogitauerit, & quemadmodum inuenerit eos nec blanditijs vinci posse, nec tormentis, atque adeo ipsam quoque ab eis superari naturā. Maximianus verò cum similiter atque ipse, nullam posset excogitare rationem, nedum viros persuadēdi egregios, sed nec eos quidem interimendi, iubet eos relinqui in carcere, nec vllam eorum omnino curam gerere, donec ipsi naturalem mortem sustinuisent. Viri autem impij, cum eorum tam manifestam accepissent experientiam, (o amentiam, o crudelitatem) ne sic quidem poterant quiescere, sed etiam expectabant fore, ut sic vincerent. Certè Aphrodisius quoque nonus luctam aduersus ipsos suscipit, genere quidem Persa, qui multa tormentorū genera sæpè excogitabat aduersus Christianos. Erat autem hoc signum euidentius, Maximianum eorum magnam habere rationē, & hoc sciebant omnes, quod qui eos potuisset persuadere, ei esset rem facturus gratissimam, & pro eo maximè accepturus remunerationem. Hic ergo cum fortè fuisset apud Maximianum, quo tempore de sanctis ei renunciabatur, petit in eos sibi dari potestatem, etiam si, ut est in prouerbio, exuerit Sicyonium. Cum autem petisset & accepisset, domi statim apponit lautam & magnificā coramam, & eos inuitat ad conuiuium, ut eis labores sustinendo defessis, res iucundas præbendo gratificaretur, & eorum ad se animum leniter alliceret. Cum verò, quæ eis coaluerat, & grata erat, magis amplecterentur abstinentiam, & adijcerent, Nos pane cale-

Abducitur
rursus in
carcerem.

Nonus eis
accedit ty-
rannus.

Iohan. 6.

Vide sup-
plicium.

Ethnici
multi fidē
amplectun-
tur.

Damnatur
martyres
ad perpetuū
carcerem.

Iubet autē postridie afferri duos lapides molares: Vtrumque verò eorū collo vtriusque alligari, & sic eos lapidibus undiq; apperitos, trahi per mediam ciuitatem, ijs, qui trahant, hoc eis acclamantibus: Dijs paratè & Imperatoribus. Qui aliquid decernit præter nostram patriam religionem, sit obnoxius talibus supplicijs. Sed hoc quidem totum faciebat Aphrodisius, ut vel ingentes frangeret eorum spiritus, & efficeret ut cederent, se tam turpiter traduci non ferentes: vel in eos incitaret ciuitatē, & communiter conuerterent omnes, ipsos interimerent. Sed qui quæ sunt profunda & occulta aperit, id affecti, circunducebantur, ciuitasque confluens ad spectaculum, & videns quā alacres & læti propter Christū obirent, & quā post tot & tanta supplicia valida essent eis corpora, maximas illas plagas citò repellentia: eos veluti imparibiles existimantes & immortales, illi quoque verum Deum confitebantur, & læti accedebant ad pietatē. Cum sic ergo longè fuisset inferior Aphrodisius, hæc Maximiano quoque significantur, ille autem cum spem omnem abiiecisset mutationis, utpotè quod fieri non posset, ut à sua sententia traderentur Martyres, maximè cum ex eo plures ad eorū traherentur pietatem, ad perpetuum eos condemnat carcerem, ut cum custodia, à qua nullo tempore egredi liceret, extabuissent, sic è vita excederent, Deo hoc eis prouidēte, ut oratio Clementis eum, quem ipse precatus fuerat, finem acciperet, & essent eis maiores martyrii remunerationes.

Cum longo ergo tempore sic morati essent in custodia, multi alij ex pijs, qui martyrium post eos inchoauerant, acceperunt ante ipsos consummationem. Qui autē Clementis & Agathangeli, præclarorum athletarum pietatis, erant à Maximiano carceris constituti custodes, defessi diuturna illa carceris custodia, vix tandè accedunt ad Maximum, qui tunc susceperat imperiū, & rogant eequid iubeat de ijs, quos multis annis tenent victos, qui Christianæ sunt religionis, qui difficiliter moriuntur, vel sunt potius immortales. Sic enim nominabant beatos, propterea quod mala sustinuisent, quæ ferre non potest humana natura. Maximianus autē, cum prius suos deos multis infectatus fuisset maledictis, quod non potuissent præsentē illis vitam adimere: deindè etiā quæ fuisset de ciuitate, in qua nati & ex qua profecti fuerant, & cuiusnam essent generis, cum eos & Galatas esse intellexisset, & ex ciuitate Ancyra, ad Luciū eos mittit præsidem. Is enim tunc ei præerat. Itā cognoscitur Dominus iudicia faciēs, qui Martyres quoque post tot & tāta pericula, ei rursus, quæ eos tulerat, ijs quibus ipse nouit modis,

Bbb 2 resti-

Maximianus
proscindit
deos suos.

Egregium
Agathæge
li respon-
sum.

Agathāge
lus dirē af
figitur.

Necatur.

Vide iudicium
sanguina-
rium.

Festa Theop
phania.

Incructum
Missę sacri-
ficium.

Prophetia
S. Clementis.

Caput S.
Clemēti ad
ram ame
utatur.

Orat So-
phia San-
ctos, vt pro
ipsa pre-
centur.

Nora lon-
gissimum
certamen.

vicerat certamina, sui amiciissimi mortui tollens corpus, mundis vestibus & linteis in-
uoluit, & in ipso templo, quod est in loco, qui dicitur Cryptos, præclarum præclare de-
ponit: vbi etiam prius deposuerat Agathangelum, vt vni sepulcro crederentur corpo-
ra, quorum animas idem cæli suscepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam se-
pelit Diaconos, qui cum magno Clemente concertauerat, quo in loco eorum quoque
parua ædificata est edicula. Deinde cum Clemētis assedisset sepulcro, hæc præclara hu-
manitateq; & affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos, o fili, in Crypto, id
est, in abdito, deposui: sed vos omnino Christus in aperto deducet in requiem, propter
quem tot & tanta vestra sponte pati delegistis, & vobis dignam adem excitabit, & vestra
corpora in ea reponentur. Porro autem me quoque iam ad vos vocat senectus, quæ pro-
pterea in hodiernum vsq; diem est conseruata, vt vobis communem omnino congera-
pulerem, quos ne longum quidē tempus martyrij à se inuicem separauit, & me ipsam
vobis pulchrum bustum præbeam. Sed orate pro me, o charissimi, quæ sum mater, & nu-
trix, & supplex, vt possim sicut hîc, ita etiam illic quoque esse prope vos, & apud Domi-
num possim quoque parua aliquam habere fidutiam. Atq; illa quidē hæc apud sepul-
crum loquebatur, & sensim vnâ cum voce etiam effluebant lachrymæ.

Præclarus autem Christi athleta Clemens (nam cum ijs, quæ dicta sunt, pauca que-
dam adiecerō, finiam orationem) perpetuū quidē decertauit sub Imperatoribus Dio-
cletiano & Maximiano: sub magistratibus autem ac præsidibus Domitiano, Agrippino,
Curcio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio, Lucio & Alexandro. Finijt verò cer-
tamen 23. Ianuarij, adeo vt totum tempus martyrij ei fuerit viginti & octo anni. Quod
quidem nos oportet tenere memoria, vt à nostra excitemur socordia, & hæc tam proli-
xa reueremur certamina, qui nec paruum aliquod momentum temporis aliquid susci-
pisti propter Christum tolerare suslinemus: & sic nos comparemus, & tantam susci-
amus confidentiam, vt propter ipsum, si opus fuerit, omnia patiamur, vt ipsi voluntatis
subeamus martyrium, & apud Deum fidutiam cum illis consequamur: quam deus no-
bis omnibus consequi gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri si-
mul cum sancto spiritu gloria, potentia, honor & adoratio, nunc & semper & in secula
seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI IOHAN-
NIS ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI, QUI DICTVS
est Eleemon, id est, Misericors aut Eleemosynarius: authore Simeone Meta-
phraсте, qui videtur illam vitam, quam Leontius episcopus Ne-
apoleos conscripsit, longè meliori ordine digessisse.

IANVA. 23.

Patria S.
Iohannis.

Parentes.

Ducit vxorē.

Bonorum virorum scriptis mādare actiones, & memoriam
eorum tradere posteris, conciliat magnam vitæ vtilitatem.
Quendam enim zeli stimulum immittit animis piorum, eo-
rum quæ ab eis rectè gesta sunt, narratio, & ad similia faci-
enda adhortatur. Quarum vna est ea quoque vita, quæ nunc
nobis est proposita ad narrandum, boni, inquam, Iohannis,
cuius actioni nomen est conueniens. Vocatur enim Elec-
mon, id est, Misericors, propter magnā suam ad hoc propen-
sionem & summam bonitatem. Quem tulit quidem insu-
la Cyprus, & aluit tanquā plantam aliquam florentem &
comatam virtutibus: clara autem Alexandria cum sortita
est Pontificem & Patronum ciuitatis. Ei pater quidem erat illustris, nomine Epipha-
nius. Cui etiam virtutis præstantia effecit, vt ei committeretur illius insulæ rector. Ma-
ter autem honesta, & quæ tali marito conueniebat, vt quæ resplenderet corporis & ani-
mæ pulchritudine. Iohanni cum tales obligassent parentes, non affecit genus suum de-
core: sed studuit potius id ornare, adeo vt arbor ex fructu fieret manifesta, & nō ipse
ex illis ornamentum acciperet, sed illi potius gloriarentur filio, cum cognoscerentur
esse patres talis filij.

Cum autem rectè educatus peruenisset ad mensuram ætatis, vel inuitus à parētib;
vxori iungitur matrimonio: cum qua habitare eum, vt parētib; obediret, admisisset,

auerfatus est coniunctionem, temperantiam & continentiam amplexus etiam in ma-
trimonio. Sed magna soceri importunitas coëgit magnum Iohannem cedere naturæ
legibus. Ex quo efficitur quidem pater liberorum: Patrem autem vocari, citò ei est ab-
que simul excidit communis hostis generis, & abstulit ei vitæ sociam, propter omnia
quidem agit gratias grata & memor anima Deo, qui dederat & abstulerat: eam autem
rem efficit materiam virtutis, & cum illorum priuationem reputasset esse curarum de-
positionem, Deo perpetuò ita assidebat, vt diuelli non posset, & ad Christi portam assi-
due pulsanti, ei aperiuntur viscera diuinæ benignitatis. Itaque ipse quoque illa imitans
pro viribus, aperit viscera & portas omnes & manum indigentibus, non misericordia
guttas aliquas parce præbens, sed emittens imbres benignitatis, & ambabus manibus
opes effundens inopibus.

Hinc euadit omnibus manifestus, non priuatis solū & principibus, sed etiam ipsi
Imperatori. Heraclius autem tunc sceptrā tenebat Romanorum. Quamobrem cum
ciuitas Alexandria tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit de-
siderio, & rogat Imperatorem, ne ipsa à scopo suo excideret, sed ab eo Pontifice pasce-
retur eorum ecclesia. Et ille quidem magnum illum accersit protinus, & omnibus mo-
dis conatur ei persuadere, vt ad sedem ascendat. Ille autem strenuè resistit, dicens se
timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cum verò Nice-
tas dignitate Patricius, qui tunc multum poterat apud Imperatorem, & beato Iohan-
ni erat frater spiritu, & vinculis amicitie erat ei optimè cōiunctus, & alioqui rectè sci-
ebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum, si vllus esset alius, ea sede esse di-
gnum, vehementer instaret Imperatori, dicens ne eum remitteret, sed vel inuitum ad
sedem euheret: vrgens Imperator maiore impetu & spiritu, persuadet Iohanni, vt sus-
cipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam Alexan-
drini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci
successor, tempore quidem nescio quous post illum, sed non multum remotus à vita
illius & virtute: quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam re-
tentionem, rectè ab illo gesta sunt. Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia
contendit, vt renouaret Marci prædicationem, & fidem patrum qui præcesserant, &
hereticorum, quæ enata fuerant, zizania euelleret radicibus. Nam cum Petrus Cna-
phus blasphemam quandam in diuinitatem additionem hymno ter sancto ausus es-
set inferere, & ei, quod est, Sanctus immortalis, adiecisset, Qui crucifixus est propter
nos: diuinus ille vir, hac blasphemiam sublatā, impatibilem & immortalem diuinitatem
suo dogmate asseruit, & gregem irā sentire docuit.

Cum autem inuenisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea effecit decies plu-
ra, vt qui ea septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, vt qui capti fu-
erant omne genus hæresibus, cōuerterentur ad pietatem: fuitque zelus eius vehemen-
tissimus in ordinationibus, vt ex quidem puræ essent à lucris & muneribus: nulla autē
earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximam adhibebat diligentiam
in defendendis ijs, quibus fiebat iniuria, & ne iudices gratificando personis ius prode-
rent, sed iustitia trutina ponderarent iudicia, & nec ad gratiam adspicerent, nec ad odi-
um. Quod autem erat ei maximum & maximè proprium, erat misericordia in paupe-
rib; & in curandis indigentibus insatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat compri-
mi: & nihil omnino parcere pecunijs, adeo vt etiam sæpè ad fundum ipsum perueniret.
Cum itaque præter alia sua beneficia, extruxisset Xenodochia & Nosocomia & Pto-
chorrophia, eis frumentum attribuit quotidianum: tantæq; hæc erāt ei curæ, vt etiam
pauperibus foeminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorū,
quæ sunt apta ad earum curationem, septem domos attribuerit in diuersis locis ciuita-
tis, effecitque, vt in eis essent lecti & stragula & suppeditatio alimentorum, qua resi-
ceretur indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoque Clericis providebat,
& unicuique eorum pecuniæ præbebantur annuæ. Non eis autem solis, sed etiam Epi-
scopis, quibus sumptus minimè suppetebant ad vitam.

Sed quid hæc ad magnum mare eius liberalis voluntatis, & vastum illud pelagus be-
nignitatis? Erat enim alter Nilus copioso fluento eleemosynæ, non solam, vt ille, ri-
uens Aegyptum, sed ipsam vniuersam, vt semel dicam, terram circumfluens. Quis enim
ex

Mors liber-
orum &
coniugis.

Summa ci-
us liberali-
tas.

Recusat pō-
tificatum
Alexandri-
num.

Fit Alexan-
drinus epis-
copus.

Miræ auge-
sacras ædes.

Summa in
pauperes
misericor-
dia.

Liberalitas
eximia in
omnes.

Psal. 144.

Multū auri
& frumētū
mittit Hi-
erolimā
ā Persis va-
statam.

Pauperes
vocat do-
minos su-
os, eosque
describi iu-
bet singu-
latim.

Sententia
memorabi-
lis.

Matth. 7.

Tirus is-
tuit.

ex ijs, qui vndique aduentabāt, victu indigens, si ad ipsum accessisset, tristi vultu & va-
cuis reuersus est manibus, & non est benignitatem abunde consecutus? Immo verò
euiam ex ijs, qui egestate laborabant, vbiunque terrarum eum esse accepisset, non
ea praeiuit, quae ad vsum sufficerent? Nam cum tunc Persae populi essent vniuersam
Syriam, qui eorum manus potuerant effugere, & laici, tam ij qui magistratum gere-
bant, quam priuati, & Clerici cum Episcopis, confugiunt Alexandriam. Quibus omni-
bus diues ille & minimè angustus conuiuator quotidie suppedibat, quae erāt ad vsum
necessaria, non ad indigentium adspiciens multitudinem, vt aliquid faceret, quod es-
set sordidi & illiberalis animi: sed ad eum, qui aperit manum, & omne animal implet
benedictione. Cum autem Rasimisus, dux exercitus Chosroë, vastasset & depopula-
tus esset veneranda loca Hierosolymorū, postquam hoc audiuit ille homo Dei, & quod
omnia sancta fuissent igni tradita, deflet quidem non secus atque Hieremias, id quod
factum fuerat: non haec tunc autem constitit eius commiseratio, sed mittit etiam Cre-
sippum quendam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentumque & alia alimenta
& indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima: tum vt adspiceret vastitatem, tum
etiam, vt eos qui remanserant ex captiuitate, satis per ea, quae dicta fuerunt, recrearet.
Præterea autem Theodorum quoque Amathuntis Episcopum, & Anasasium præse-
bitum magni mōtis Antonij, & Gregorium Episcopum Rinocurorum, emittit ad eos
recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vini auri præbens propè innumera-
bilem.

Quemadmodum autem hoc quispiam mandaret silentio, & non potius misericor-
diam auri per ipsum fuerit gratificatus, vt quod magis significet, quam is in elec-
mosyna longè diligentissimus fuerit & vehementissimus? Nam cum primum eius fi-
dei creditus fuisset pontificatus, ijs accersitis, qui res ecclesiae dispensabant, ijs etiam
simul audientibus, qui erant à secreto, Non est, inquit, iustum o fratres & in ministe-
rio socij, vilius alterius rei curam gerere prius, quam Christi. Euntes itaque per totam
ciuitatem, singulatim describite meos dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixis-
set, dubitarent, & quoniam essent Patriarchae domini, interrogarent: Quos vos, dixit
ille, pauperes & mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores no-
mino. Nam ij soli mihi possunt opem ferre, vt à Christi regno nō excidam. Postquam
autem citò factum fuerat quod iusserat, intellexit omnes, qui numerati fuerant, effi-
cere septem millia & quingētos, & iussit vnicuique eorum dari sumptum diurnū. Post
hæc suum conuertit studium ad hoc, vt iustis ponderibus & mensuris vterentur, qui
vendebant in ciuitate. Quod quidem pulchrè fecit vir iustus publicè præscriptis edi-
ctis. Porro verò hoc quoque ab illo factum est, quo magnam curam gerebat eorum,
quibus fiebat iniuria. Nam cum accepisset multos ad eum accessuros, & de ijs, quæ il-
lis factæ fuerant, iniurijs supplicaturos, ab ijs qui ipsum sequebantur, arceri, quid fa-
cit? Duobus hebdomadæ constitutis diebus, quarto, inquam, die & die parasceues, se-
dens in templi porticibus, se cuiuslibet volenti præbebat aduersum, nonnullos ex ijs, qui
erant virtute insignes, habens secum confidētes. Quibus sæpè dicta erat illud, dignum
quod scriptis & memoriæ mandetur: Si nobis, dicens, qui sumus homines, licet omni-
nō ad Deum accedere absq; vilo intercessore, & de quibus volumus eum rogare: quo-
modo non ipsi quoque nostris cōseruis portas aperuerimus absque vilo impedimen-
to? & non cuiuslibet, cui est opus, benignam aures præbuerimus? Scimus enim, qua
mensi fuerimus mensura, eadem nos esse mensum vicissim accepturos.

Cum autem, vt consueuerat, aliquando præfedisset & nullus accessisset, surgens ve-
spere, recessit tristis & lachrymans. Nullo verò audente rogare causam cur esset tri-
stis, diuinus, qui aderat, Sophronius: Quid est, inquit, o vir diuine, quod te affecit mo-
lestia, & animi agritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti & leni vo-
ce, Hodie, inquit, miserandus Iohannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neq;
vllum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis & magnis suis deli-
ctis, quomodo neque aliās vnquam. Quid hoc illo minus, nisi etiā maius dixeris, quod
dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnauimus,
quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaq; sacrosanctus intellexisset Sophro-
nius, quid sibi vellent, quod ab eo dictum fuerat, Te potius, inquit, letari oporteret, &
non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem feceris vivere in

in tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuersiam: sed tanquam
angeli aliqui, absque vlla lite & contentione homines viuunt in terra. Cum autem ve-
rum esse, quod dixerat, inuenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætiti-
am, & pro eo, Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in im-
perio successit, Constantinum, qui etiam huius diuini viri fuit filius secundum spi-
ritum.

Sed quæ sunt proposita, persequatur oratio, & tradat auribus ea, quæ sunt auditu
digna & vtilissima. Tunc autem, cum ad beatum Iohannem accessissent ij, quibus fu-
erat commissa distributio eleemosynæ, & tale quid annuntiassent, quod scilicet puellæ
quedam benè ornata, & quæ collo gestabant monilia, ipsæ quoque conueniunt, vt sint
participes eorum, quæ dantur pauperibus, & petissent, an eis quoque præbere opor-
teat, mitissimus Iohannes toruē in eos intuens, Si humilis quidem & abiecti Iohannis, Nota hanc
qui iubet dare cuius petenti. Sin autem dicitis vos esse alicuius alterius, parēte diuino eius iussui, responsio
nem.
vt examinetis vitam & statum mendicantium, sciatis quod neque Christus ipse, neq;
humilis Iohannes opus habet curiosis ministris. Nam si nostra quidem essent, quæ dan-
tur, & ea à nobis illara essent in mundum, fortasse aliqua danda esset venia ei, qui
parce eis vteretur. Si autem Dei sunt omnia quæ sunt, eius omnino iussum in ijs, quæ
sunt eius, seruare oportet. Sin autem vos subijt timor ex incredulitate, nē forte multi-
tudo impensarum superet redditus ecclesiasticos, ego ne tantillum quidem sustinebo
esse socius vestræ modicæ fidei. Persuasum enim habeo, quod etiam si cōtingeret vni-
uersum mundum venire simul Alexandriam, egentem beneficentia, hos Dei thesau-
ros nequaquam in angustum redegerit.

Postquam autem eorum incredulitate admonitionibus curata, eos emisit, ijs, qui
confidebant, munificum eius animum stupentibus, talem retulit narrationem, dicens:
Mihicūm essem XV. annos natus, & versarer in Cypro, quadam nocte puella quadam Visio eius
apparet in somnis eximia pulchritudine, & quæ verbis non potest exprimi. erat autem
splendide vestita, & oleagina corona erat ei caput redimitum. Cum verò prope me ste-
tisset, & manu latus pupugisset, me territum è somno excitat, statimque non amplius
vnde veniret, sed re vera aderat id, quod apparebat. Rogavi autem eam, quamnam esset &
denti & lato vultu me hilariter & placidè intuens: Sum, inquit, prima ex filiabus ma-
gnæ regis. Si tu me tibi amicam paraueris, potero te ei efficere familiarem. Nulli enim
maior est apud eam, quam mihi, fiducia: quoniam ei, vt è cælo descenderet in terram, Misericor-
& carnem acciperet humanā, ego persuasi. Hæc dixit, & statim recessit. Ego verò cum dia. quan-
ad me rediissem, & id quod visum fuerat, mente versarem, iudicabam eam esse miseri- possit apud
cordiam. Propter eam enim & Deus in terram venire, & hominibus similis conspici nō Deum.
est dignatus. Statim ergo surgens, iui solus ad ecclesiam: manē enim iam illucesce-
bat: & sio obuiam viro pauperi, qui erat nudus & valde affligebatur frigore. Ei cum
me exiissem ea veste, qua eram indutus, trado, apud medicens: Sciam, an sit verum &
non deceptio id, quod à me est visum: & prius, quam venissem in ecclesiam, ad me ac-
cedens vir quidam candidatus, tradit mihi auri centum nummos alligatos. Hæc acci- Vide Dei
& quamprimum conuersus, cogitabam id reddere ei, qui dederat, vt qui non indige- benignitas
rem. Is autem qui dederat, protinus euauerat. Tunc intellexi visionē non esse phan- tem in mi-
tasm, sed apertam visionem. Ab illo tempore cum aliquid aliud præbuissem, Vnde Dei
cum autē milliēs sic faciens, ipsis factis rem ita esse essem expertus, dixi apud me, Ces- sericordes.
sa. Quousque tentabis eum, qui non potest tentari? Cum ego, inquit, tam euidentia ac-
cepissem argumenta, isti, inquit, qui sunt sordidi & illiberales, venerunt vt me arripe-
rent, & efficerent socium suæ infidelitatis, & me vocarent ad immisericordiam.

Huius maximam benignitatem cum considerasset quidam aduena, cogitauit eum
tentare, qui erat superior omni tentatione. Cum se ergo pannis induisset, accedit ad
eum euntem ad visendos eos, qui erant in Nosocomio, (Solebat enim hoc bis & ter
facere in hebdomada) & verbis lugubribus, Miserere mei, inquit, domine, qui sum
captiuus. Ille autem iubet distributori dare ei sex nummos. Ille verò ijs acceptis & mu-
tato

tato habitu, per aliam viam accedit rursus similiter rogans. Beatus autem ei rursus iubet dari sex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem significat eum esse, qui paulo ante alios sex acceperat. Cum vero simulans tertio rursus venisset ad accipiendum, distributor innuit Patriarchæ, eundem esse rursus significans. Ille autem illud præclarum rursus dicit & facit, ut qui dixerit: Da ei duodecim nummos. Num ille ipse est Dominus meus, qui me tentat. Sed hæc quidem sic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare, significantia qualis esset vir ille summus circa benignitatem.

Nota quod ait de pecunijs ecclesiarum.

Mercator quidam possidens nauem propriam, cum ei infelicissimè cessisset mercatura, graui premebatur inopia. Ei ergo, cum accessisset & petisset aliquid auxilij, beatus iubet dari quinque libras auri. Quas quidem cum accepisset, & ea quibus opus habebat esset mercatus, nauigauit. Postquam autem fuit circa Pharon, veterum vexatus, amittit quidem ea, quæ vehebat: nauigium verò solum seruat vacuum. Accedit ergo rursus ad Patriarcham, simul quidem Tragice de flens id quod acciderat, & cum ad maiorem vocans commiserationem. Ille autem cum audiisset, hortatur quidem ad maiorem despondeat, aperte autem subiungit, dicens: Nisi ijs, quæ tibi reliquæ erant ex iniquitate, ecclesiæ quoque pecunias coniunxisses, non hoc tibi contigisset. Rursus ergo iubet ei dari decem libras auri, iubens, ne eas inijceret cum alijs. Quamprimum ergo nauigauit mercator, accedit ut & pateret prior grauius naufragium, ut qui cum naue onus simul amiserit. Cum ergo in extremam eiecisset desperationem, & victus esset animi ægritudine, & nec tantillum quidem posset cohibere motum animi, & iam manum sibi esset allaturus: deinde cum quod factum erat, rursus rescisisset Patriarcha, cum accersit. Ille autem accessit veste disrupta, coma euulsa, & caput habens conspersum cinere, habitu miserabilis, miserabilior autem grauitate calamitatis, & multis lachrymis lachrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cum vidisset, Propitius, inquit, sit tibi Deus. Cur propter pusillum & abiectum animum iræ es affectus? Confido in Deo meo, quod decetero tibi nauis nullum patietur naufragium. Sed scias hoc tibi nulla alia de causa accidisse, nisi quod hæc nauis non iuste, non honestè, à te esset acquisita.

Obserua rem mirabilem.

En Dei providentiam.

Hæc cum dixisset, iussit ei dari vnam ex nauibus ecclesiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Quæ quidem accepta, nauigauit ex Alexandria: & vento vsus secundo, cum seipsum tradidisset ei, qui ferebat, ducebatur nihil sciens vbinam esset. Nam cum viginti dies & totidem noctes nauis sic curreret, neque ipse, neque ullus alius ex ijs, qui erant in naue, nec ex astris, nec ex regionis indicijs, vbinam essent poterat discernere, nisi quod soli gubernatori apparebat Patriarcha, cum eo clausi dirigens. Cum autem præterisset vicissimus dies, perueniunt ad insulas Britannicas. Quem in locum cum appulissent, inueniunt famem crudelissimam, famem quæ homines illius regionis misere conficiebat. Cum autem eorum principem conuenissent, & ab eis ciuitas, & esset, quod frumentum afferrent, magna animi alacritate impleta est tota ciuitas, & eos cum magna accepit lætitia, non sine Dei numine eos aduenisse reputas. Cum autem insulares totum frumentum emissent, pro dimidio quidem aurum præbentes, præ reliquo autem stannum, (ita enim inter vtrosque conuenerat) & mercator iam rediret, sit res quædam, quæ digna est, si vlla alia, quæ memoriæ quidem & scriptis maneret, detur: admittere autem & credere, nisi fidelissimis auribus, nequaquam est facile.

Stannum mutatur in argentum.

Iohan. 2. Exod. 7.

Cum enim iam Decapolim peruenissent nauigantes, Nauclerus de naue descendens, cum in quendam incidisset amicum & familiarem arte aurificem, datis ei quinque libris è stanno, quod acceperat, pro eo accepit premium. Ille autem, cum id quaginta libris è stanno, quod acceperat, pro eo accepit premium. Ille autem, cum id vellet igne probare, ut sciret quodnam esset, inuenit argentum probum & purissimum. Arbitratus itaque Nauclerum id magis facere, ut tentaret, quàm quod verum esse putaret, accedens eum probris est insectatus, dicens: Quid hoc à te factum est? An non sufficit tempus ad fidem faciendam vsque in hodiernum diem, quod sine dolo verum mur in contractibus? Tu autem nunc, utpote tentans, argentum deposuisti pro stanno. Protinus ergo eo, quod dixerat, obstupescit Nauclerus. Nihil, inquit, per ipsam o amice veritatem, nihil fecimus ut tentaremus: sed scio me tibi stannum aperte præbuisse. Si autem Patriarchæ precibus mutatum est in argentum, non est hoc nouum & alienum. Ille enim hæc potest, qui aquam in vinum, & rursus aliquando id mutauit in

sanguinem. Ut autem vel hinc possis credere, ascende in nauem, & totum disce cuiusmodi sit natura. Ille vero ingressus, aperte inuenit ipsum, sicut erat, argētum purissimum. Nauclerus autem cum omnia statim ab initio vsque ad finem exposuisset, ad gloriam Dei & laudem Patriarchæ, qui fuit ei gratificatus, omnes euocauit auditores. Sed pergendum est ad sequentem narrationem.

Ad magnum, aliquando euntem ad ecclesiam, accedit quidam nobilis, cui fures quas habebat facultates diripuerant, & qui sic erat ad extremam redactus paupertatem, cuius misertus, quæ tam breui tempore acciderat, inopiæ, iussit ei dari quindecim libras auri. Ille autem, qui iussus fuerat dare, partim quidem cedens inobedienciæ, partim autem suggestioni eorum, qui administrabant res ecclesiæ, tanquam non essent multa reliqua, utpote quod nesciret magnus Iohannes thesaurum recondere, præbuit quinque solas ei qui rogauerat. Beato autem Iohanni ex ecclesia egredienti, mulier quædam vidua admodum diues, ei tradit chartam, in qua scriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cum legisset, intellexit ex ea, quæ in ipso habitabat, gratia, id quod non fuerat factum prout iusserat, de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cum eos ergo, qui id fecerant, accersisset, de eo examinauit. Cum ijs autem de re gesta mentiri conarentur, & non solum in re prius, sed etiam mendaces existeret in sermone, eo ipso qui rogauerat accersito, cum rescisisset eum accepisse solas quinque libras auri, ostendens illis chartam mulieris, à vobis, inquit, Dominus est exstructus alias mille. Si enim vos quindecim libras, ut à nobis statutum fuerat, ei qui rogauerat præbuissetis, mille & quingentas Deo præbuisset mulier. Ut autem factis fides fiat eius, quod vobis est incredibile, accersite mihi, inquit, hæc piam mulierem. Cum ea autem accessisset, & aurum promissum attulisset: Dic mihi, inquit Patriarcha, an tantum pecuniæ statuis Deo offerre ab initio. Illa vero cum sensisset, illum non latuisse, quod seorsum ab ea factum fuerat, magno metu correpta, vniuersum arcanum enunciauit, dicens: Reuerè, domine, mille & quingentas libras scripseram in charta tibi data. Paucis autem post diebus cum eam euoluisset, inueni mille nescio quomodo sua sponte deletas. Hinc indicavi Deo omnino non placere, ut plures quingentis libris offerrem. Hæc illis, qui audiuerant, magnum metum iniecerunt: & accidentes sibi ad pedes magni Iohannis, petierunt ut sibi remitteretur peccatum inobedienciæ. Illi autem Christi amanti viduæ multam à Deo precatus benedictionem, dimisit beatus Iohannes, ut abiret in pace.

Item res admiranda.

Pœna inobedienciæ.

Nicetas patricius non rectè moratur.

Patriarcha ei respondet.

Mel in aurum mutatum.

Heb. 13. Ios. 1.

Hic munifico animo & manu inuidens malignus demon, suggerit Patricio Nicetas, quem ei fuisse amicum & familiarem prius diximus, ut quiddam sua virtute indigne cogitaret & diceret. Accedens itaque ad beatum, Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecunijs, ut quas ad necessarios vsus reipublicæ quotidie consumat. Nam ipse quoque vides, in quantas angustias redacta sit res publica. Oportet ergo, ut quæ temerè & ad nihil, quod oportet, à te consumuntur, deferantur ad ararium publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus, Non est, inquit, iustum, ut quæ regi celesti sunt consecrata, prodantur regi terreno. Est hoc enim planè sacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi visum est sic facere, ecce quæcunque sunt ecclesiæ, ea accipio, & fac ut volueris, si quidem te nulla ratio ab hac abducit sententia. mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum, quæ sunt reposita. Nihil ergo, nescio quo modo, ex eo repressus vir ille admirabilis, vocat eos qui sequebantur, & statim iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ, nisi solas centum libras auri. Interim autem dum descendebant ijs, qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferbant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum quidem erat, Primarium: in alijs autem, Fumo carens. Postquam ergo hæc vidit Patricius, & agnouit inscriptionem, significauit Patriarchæ, ut ad ipsum mittatur vna ex amphoris. Cum is autem, cuius fidei hæc commissa fuerant, eorum, ut mos est, fecisset periculum, & deinde intellexisset, quod in eis factum erat miraculum, & beato Iohanni significasset, quod sunt omnia auri plena, meli vnum mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, Mel primarium. Ad eum autem mittit etiam literas, quarum hæc erat vis: Dominus qui dixit, Non te dimittam, nec tederelinquam: ipse pro ijs, quas tua celsitudo nunc abstulit, pecunijs redemit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te missa fuit amphora, quæ est vna ex

ex ijs. Scias ergo, quod Deum, qui spiritum & alimentum omnibus suppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere. Porro autem praecepit etiam ijs, qui ferebant amphoram, ut eis praesentibus aperiretur in conspectu Patricij, & ei renunciarent, quod alia omnes, quas vidit, ita se habent, & sic sunt auro plenae.

Cum cum ergo inuenissent conuiuantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit, Irascitur mihi omnino dominus meus, inquit: neque enim vnam mihi solam misisset. Qui autem portabant, quomodo fuerat eis imperatum, cum in eius conspectu aperuissent amphoram, & pecunias effudissent, annuntiabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cum vero perlegens epistolam, inuenisset quod homo Deum non potest in angustum redigere, ad se postea reuersus & timore repletus, (eorum enim, quae non recte facta sunt, poenitentia cito mouetur generosa, virtutis amans, anima) Viuit Deus, exclamauit: Nec humilis Nicetas sustinebit tentare eum in angustum redigere. Cum statim itaque surrexisset, & quaecumque ex ecclesia sustulerat pecunias, rursus sumpsisset, & ipsam quae missa fuerat amphoram, quinetiam de suo libras trecentas addidisset, ascendit ad Patriarcham, veniam petens inconsiderati consilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus est, quod ei afferret molestiam: sed verbis potius animum consolantibus & spiritalibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter se coniuncti vinculo amicitiae, ut etiam Patriarcha fuerit eius filiorum susceptor. Ut autem non solum per vberiore laxamque & solutam viuendi rationem cognosceretur animus eius incomparabilis, & bona spes eius in Deum fidei: sed etiam per angustiorē, quam esset probatus, esset euident: (Clarum est enim, quod sunt utraque periculosa, nempe & res secundae, quae enervant & emolliunt, a Deique recordatione eijciunt: & res aduersae rursus, quae in arctum cogunt, pusillumque & abiectum animum efficiunt) propterea prouidit Deus, ut is eadem in egestatem. Quoniam modo autem id prouisum sit, dicam:

Cum magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, & esset magna alimenti penuria, maxime quod nec illo tempore Nilus ascenderet, ut consueuerat, & pecuniae ecclesiae essent consumptae, coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna solitudine, & Dei orabat benignitatem, ut in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiam si ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus a calamitate, non diuinas leges & sacras constitutiones assecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accuratè regere. Itaque cum quidam Clericus ex ijs, qui secundas nuptias contraxerant, abundans diuitijs, vellent consequi gradum Diaconatus, rescuisset autem has Patriarchae angustias, & arripisset tempus tam opportunum, si pecunijs leuata inopia assequeretur id, quod desiderabat, chartam tradidit beato Iohanni, quae sic habebat: Cum accepissem angustias, in quas redacta est magnifica dextera mei domini, non existimaui oportere me quidem degere in delicijs & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum librae & quinquaginta: eas velim per te dare Christo, si tantum iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum enim est alicubi quid dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate legis quoque fieri translationem.

Eum ergo seorsum accersit Patriarcha, non volens multis praesentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, o fili, est magna, & huic tempori necessaria. Sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod oues, quae ex lege offerebantur, si non essent vitij expertes, etiam si essent magnae, non poterant admitti ad sacrificium. Quae de causa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem, Ex necessitate etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur, quod situm est apud fratrem Dominum Iacobum? Sic autem habet: Qui totam legem impleuerit, in vno autem in inopia, esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiam si nos versemur in inopia, at qui aluit Deus usque in hodiernum diem, ipse eorum quoque decetero curam geret, si modo nos eius mandata seruemus immobilia. Quid est enim quod facere non possit?

fit? aut quid sit difficile ei, qui quinque panes in deserto aliquando multiplicauit, si decem modios, qui sunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, o fili, conueniet id, quod Simoni dictum est in Actis: Non est tibi pars, neque fors in hac parte. Nondum ille dimissus domum re infecta redierat, cum magno Iohanni significatur duas naues ecclesiae in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audiisset, procidens in genua, Deo egit gratias, dicens: Qui te quaerunt, Domine, & seruant tua mandata, non minuentur tui seruo tuo, ut tuam gratiam venundaret pecunia. Sed sic quidem in angustijs dilatatus vir inclutus, non pro vsu rerum necessariorum prodidit accuratam regulam observationem.

Oportet autem dicere etiam indicium magnae, quam habuit, tolerantiae, & narrare, quam se perfecte gereret in hoc praeepto. Duos quosdam ex suis Clericis, qui inter se inuicem fuerant debacchati, vir admirandus subiecerat segregationi. Quorum vnus quidem poenam lubenter subiecit: alter autem eum eam inuenisset tanquam praetextum suae socordiae, precum quidem & congregationum nullam omnino curam gerebat, vacabat autem omnino suis cupiditatibus. Deinde minabatur etiam, se magis illius viri summam illam & sanctissimam simplicitatem calliditate aliqua circumuenturum. Dicunt vero aliqui, hunc quoque eum esse, qui Nicetae Patricio suggesterant, ut pecunias tolleretur ecclesiae, dum existimaret se ea ratione Patriarcham affectu molesta. Cum ergo hoc magnus cognouisset Patriarcha, timens ne forte is a diabolo consumeretur, cum erat vocaturus & dignaturus commiseratione: meliore autem prouidentia mandatur obliuioni id, quod animo cogitabat, ut suprema eius humilitas fieret euidentis maiori commiseratione. Nam cum adesset dierum omnium praecipuus, ipse autem adstaret in tribunali, & incruentum offerret sacrificium, ea ipsa hora, in qua sacrum velum aufertur a sanctis donis, recordatus eius, qui odium in eum conceperat, & memor praeepti Dominici, quod iubet quidem dimittere donum ante altare, procedere autem prius ad fratris reconciliationem, & tunc donum offerre: significat diacono, ut connexam resumat petitionem, & saepe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrem praetextens, egressus est ab altari, & mittit magna celeritate, ad se vocans illum Clericum: qui quidem mox aderat: Sanctus vero procidit ad eius pedes, nihil omnino auersans oculos eorum, qui aderant, veniam postulans. Deinde ille, qui prius fuerat insipiens, videns hoc sacrosanctum caput proiectum ad suos pedes, fuit statim fractus animo, timens ignem de caelo, & quae illinc mirtuntur fulmina. Ipse quoque pronus cadens, petijt ab eo veniam. Beatus autem Iohannes, Deus ambobus, inquit, ei non potest voluptate aram ingressus, tunc ausus est Deo dicere cum fiducia: Dimitte hic Clericus adeo modestus & moderatus, ut visus sit dignus, qui ordinaretur Presbyter. Sed hoc quidem, sicut diximus, est indicium magnae illius tolerantiae & moderationis.

Aliud autem narrabo, quod est non multum dissimile ei quod praecessit. Est angelorum, ait quidam ex Patribus, nequaquam depugnare, sed esse in pace perpetua: demonum autem irreuocabiles per totam vitam exercere inimicitias: hominum vero sapientiam breuiter quidem fortasse irasci, cito autem & paulopost currere ad reconciliationes. Cum ergo huic magno Iohanni accidisset, ut nonnihil esset ira percitus aduersus eum, cuius saepe mentionem fecimus, Patricium: illo quidem defendente rem iniustam lucri causa, non patiente autem Iohanne propter zelum iustitiae: cum iam hoc aduenisset vndecima, Patriarcha per nuncium primum ex Presbyteris ei significat, dicens: Sol iam est in occasu, o vir maxime venerande. Ille autem hoc verbo tanquam stimulo aliquo compunctus animo, statim surrexit & venit ad sanctum. Quem cum ille lubens excepisset, & esset amplexus, Crede mihi, inquit, nisi fuisset mihi exploratum, quod te molestia affecissem, forte nihil dubitans aut pensi habens, ipse ad tuam venissem magnificentiam. Quid enim, si communis quoque noster Dominus non est deaderant admirantibus summam moderationem, dixit ei Patricius: Non amplius capiunt aures meae, inquit, o domine, delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit sapiens

Iohan. 6.

Act. 1.

Psalm. 33.

Incruentum
Mille sacrificium.

Matth. 5.

Nota sum
mam huius
militatem.

Angelorum
& demonum
discrimen.

Non temere
fides habenda
de laetantibus.

Agnosce
erratum suum
um Nicetas.

Virtus Patriarchae
in penuria.

Bigami ad
maiores ordines
non promouendi.

Leui. 22.
Gen. 4.
Heb. 7.

Iacob. 2.

piens Magister: Persuasum tibi sit, inquit, o fili fidelissime, quod si simpliciter & absq; examinatione essemus aures praebituri omnibus, pararemus nobis examen decies mille peccatorum: & maxime nunc in hoc tempore, quando refrixit omnibus charitas: Scio enim ego, quod propterea quod credideram aliquibus, quibus obrigerat rectio ciuitatis, & eorum verbis solum essem inductus, nonnullos cum minime oporteret, sepe affecerim molestia. Quo factum est, ut non paucorum me decerneret subierit poenitentia. Quamobrem cum semel & bis & saepe incidissem in fraudem eorum, qui criminantur, decerneret apud me constitui, non amplius aliquid pronunciare in aliquem, priusquam audissem ius utriusque partis: & ijs, qui facta ad me deferrebant, sum minatus, quod si deinceps fuissent deprahensi inanes aliquas nugas ad meas aures deferre per calumniam, easdem daturi essent poenas, quas qui est reuera calumniator. Ab illo itaque tempore excisa fuit omnis calumnia sycophantarum. Quamobrem tuam quoque rogo magnificentiam, ne tam simpliciter & tam facile admittas malignorum hominum calumnias, sed eas prius diligenter examines. Neq; enim hinc mala nascuntur mediocria: sed & bonorum publicationes, & verbera, & caedes saepe per mendacium multi innocentes subiungunt, & ab ijs propemodum est euerfa vniuersa vita hominum. Has admonitiones cum tanquam a Deo accepisset Patricius, pollicitus est se eas esse perpetuo seruaturum.

Aliud addatur ijs, quae dicta sunt, quod satis potest exprimere eius mansuetudinem atque patientiam. Magni Iohannis consobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis: vehementer fuerat mortuus, & id ferebat grauissimè. Id enim faciebat & magnum, quod erat inter eos, discrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimiae sordes & humilitas eius, qui fecerat iniuriam. Accedit ergo seorsum ad beatum Iohannem adolescens, lachrymis & dolore cordis, quod agebatur, deplorans iniuriam. Cum sic eum vidisset victu ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & veluti recreare, & Ausus est, inquit, omnino os aduersus te aperire, & omnino contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi charissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso faciam, ut admiretur omnis Alexandria. Postquam autem vidit eum propter id, quod dixerat, paululum remisisse de animi egitudine. Fili, inquit, mihi iucundissime, si re vera vis meae paruitatis esse & nominari consobrinus, para te ipsum non solum aduersus contumelias, sed etiam si sit amplius aliquid dicendum, etiam aduersus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine & carne, sed ex virtute animae accipit formam & characterem. Statim ergo accersito principe cauponum, ei denunciauit, ne consuerum deinceps vestigal acciperet ab eo, qui sui consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex ijs, quae ab eo de more dabantur ecclesiae. Propter quae admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria.

Sed forte in ijs quidem, qui ad ipsum pertinebant, tam diligenter cauebat, ne memor esset acceptae iniuriae: alios autem negligebat in rebus huiusmodi. Nequaquam. Cum enim rescuisset quendam ex Diaconis, nomine Damianum, odio habere propinquum, ut qui recordaretur acceptae iniuriae, denunciauit Archidiacono, ut in tempore participationis sacramentorum ei ostenderet eum, qui memor erat iniuriae. Cum ergo cognouisset, eum manu accipiens, Vade, dicit ei, & fratri primum reconciliare, ut vult praecceptum, & tunc sumes sacramenta Christi, qui non est memor acceptae iniuriae. Ille autem pudore affectus, praesentibus omnibus promisit se hoc esse facturum, & tunc eum impertit sanctificatis. Deinceps ergo inuasit timor non solum Clericos, sed etiam laicos, & cauebant ne vllum odio haberent, & essent acceptae iniuriae memores, timentes ne multis praesentibus sic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidem exacta fuit eius vita, tam quod ad ipsum attinebat, quam quod ad eos, qui ab illo praesentabantur. Praeter alia autem bona, in sacrarum quoque scripturarum cognitione summe laborauerat & plurimum erat meditatus, non sine voluptate & studio acerrimo. Licebat ergo videre quotidie in congressione, quae fiebat in secreto, eum nihil ferè aliud loquentem aut quærentem, quam narrationes Patrum, qui erant magni nominis, & problemata dogmatica & quaestiones ad scripturam pertinentes. Haec autem maxime propterea, quod tunc abundabat multitudo haereticorum, ad quos euertere adseuerat eos, qui illis temporibus erant excellentissimi, Iohannem, inquam, & Sophroni-

Vera nobilitas.

Nota in eodem dilem patientiam & benignitatem.

Matth. 5.

Eius studium & eruditio.

DE S. IOANNE ELEMOSYNARIO ARCHIEPISC.

phronium. Porro autem ei quoque erat studio conseruare confessum, nulli detracti-
oni affinem, & nullo vano sermone. Quod si quis ex ijs, qui considebant, tale quid proposuisset, ille ingeniosè & aptè id repellebat, iniiciens bonam aliquam quaestionem & animae vtilem. Si is autem esset crassius & plebeius, & qui non recedebat ab ijs, quae sunt consueti, praesentem quidem non malè tractabat, nec se iracundè & asperè in eum gerebat, praecipiebat verò, ne eum sinerent amplius esse à consilio, ut per eum vnum fierent alij cautiores & diligentiores.

Ut autem mortis memoriam suae cogitationi profundè imprimeret, & eam perpetuo haberet praesentem & ante oculos, quid facit? Iubet sibi extrui monumentum: ei autem finem non imponi, sed semiperfectum sic relinqui: Deinde eos, qui praesenti erant operi, cum esset festum aliquod insigne, accedentes in conspectu omnium, qui considebant, aperte dicere: Monumentum tuum in hodiernum usque diem est imperfectum, domine. Iube ergo, ut id finem accipiat. Incertum est enim, qua hora fur ingrediat, nempe mors. Sed quis illius victus tenuitatem, & quae erat circa vestem & stratum vilitatem & mediocritatem, rectè enunciauerit? Cum alijs enim ne hanc quidem neglexit virtutem, adeo ut vulgus & eos qui sunt contempti, in his ne superaret quidem. Quidam certe ex habitatoribus ciuitatis, qui erat ei familiarior, cum rescuisset quomodo res se haberet, & cilicium emptum triginta sex nummis mittit ad beatum, plurimum rogans ne id recusaret, sed se eo indueret. Hoc ergo cum & propter viri fidelitatem, precumque contentionem & ardorem facere voluisset, non cessauit tamen tota nocte lamentari, ut postremo exposuerunt, qui ei assidebant. Quis, dicens, non condemnaret me miserum Iohannem, si mihi quidem liceat regi tegumento triginta & sex nummorum, fratres autem mei, pro dolor, secundum Christum, sub dio perpetuo degant concreti frigore, & nec minimum quidem & vilissimum pannum habent? quorum plurimi quidem ventre vacuo & incoenati recumbunt, & vel ipsas, heu mihi, quae à mensa mea cadunt, micas cupiunt, sicut pauper Lazarus. Heu hen quam multi nunc hospites & peregrini ad hanc venerunt ciuitatem, qui non habent ubi caput reclinent, esurientesque & sitientes iacent in medio foro. Ego autem me delicatè or tegumento. Quid ergo illo die expecto me auditurum? Quid aliud, quam, Recepi bona tua in vita tua, pauperes autem mala: & propterea ipsi quidem nunc accipiunt consolationem, tu autem cruciaris pro meritis? Sed benedictus Deus, non amplius eo regetur humilis Iohannes, sed eius precio induentur pauperes.

Cum primum itaque illuxisset, mittit cilicium in forum venundandum. quod cum vidisset is, qui obtulerat, rursus emit & ad eum adfert. Ille autem accipit quidem, rursus verò mittit ad forum. Cum autem bis & saepe hoc factum esset, magnus Iohannes significat ei qui offerebat: Videamus, dicens, quis ex nobis prius defatigabitur: ego quidem ipsum vendens, tu autem emens, & offerens. erat enim valde diues. Quamobrem dedita opera volebat magnus Iohannes ex eo lucrifacere, ut illius bona ad pauperes affluerent. Dicebat autem etiam tale quid, quod si quis ab his delicatis & diuitibus, & maxime ijs, qui sunt immisericordes, posset arte aliqua & ratione ad ipsas usque auferre tunicas, ut benefaceret indigentibus, ab eo, quod decet, minime aberraret. Sic enim res duas efficit pulcherrimas: vnam quidem, quod illorum animis salutè conuenit: alteram autem, quod ex rebus alienis non paruam neque leuem sibi parabit mercedem. In testimonium autem eius, quod dicebat, adducebat etiam id, quod magis fecit Epiphanius, qui effecit, ut pecunie Iohannis Episcopi Hierosolymitani pia quadam via & ratione distribuerentur pauperibus. Addebat verò aliud quoque, quod à fidelibus quodam & amante veritatis dicebat se audiuisset Cypri, qui sic narrabat, ea quae dicebat, iureiurando confirmans.

Cum essem in Aphrica, habitabam apud quendam publicanum, valde quidem diuitem, sed admodum immisericordem, & pauperem, quod attinet ad misericordiā. Cum autem accidisset, ut tempore hyberno sol luceret calidiùs, pauperes simul congregati calore fruebantur. Ut solet autem in his euenire, domos enumerabāt: illas quidem, quae erant misericordum & sua communicantium, beantes: eas autem, quae possidebantur à parcis & nihil elargientibus, miseras dicentes & execrantes. cum quibus, inquit, etiam meum connumerarunt dominum. Sic itaque inuicem rogabant, an aliquis

379
Detractiones & ociosos sermones non fert.

Mortis perpetuo memor.

*Leontius habet, lecti operimentum. Itaque locus hic mihi mendosus videtur.

Luc. 16.

Mita contentio liberalitatis in se ipsum & diuitem quandam.

Exemplum memorabile Petri Publicani.

vnquam illinc fuisset eleemosynæ particeps. Cum verò nullus esset ex omnibus, qui affirmaret se accepisse, vnus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, si ego hodiè recedès illinc, consecutus fuero misericordiam? Cum autem de ea re pacta conuenta inter se fecissent, pauper cum fuisset ex aduerso vestibuli publicani, inuenit ipsa hora pistorem trahentem mulum pane onustum, ipsumque venientem per viam, quæ tendit ad ades. Cum itaque pauperem ex aduerso statem vidisset Publicanus, & solo tristi habitu provocantem eum ad misericordiam: neque enim vel solam vocem audebat emittere, nè virum iritaret alienum à misericordia: sic quoque furore percitus, vno pane arrepro, & eo vsus tanquam lapide, iacit in pauperem. Quem ille protinus accepit, & abiens ostendit alijs, affirmans quòd accepisset ab ipsis manibus publicani.

Nòdum duo dies præterierat, & publicanus morbo correptus mortifero, cum mentis subijisset ecstasin, videbat à se exigi rationem suarum actionum. Deindè videbatur etiam adesse trutina, vtraque discernens: in cuius sinistra quidem lance videbat nigros congregatos, & multa eius turpia facta in lance deponentes. In dextera autem, viros quidem candidatos & forma terribiles assistentes: nihil verò boni inuenientes, quod contrà possent in lance collocare, esseque mœstos & tristes, & dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, nisi panem illum, què duobus antè diebus, & nec ipsum quidem spontè, dedit cuidam pauperi. Cum in altera itaque lance eum imposuissent, fecerunt trutinam ex vtraque parte ex aequo propendentem. Tunc illi Publicano dicite viri candidati: Recedens adde huic pani, & operare. Nam illi, quos vides, nigri sunt te accepturi. Cum statim itaque experrectus esset, & ad se redijisset, agnouit vera esse, quæ visa fuerant. Nam quæcunque ab incute ætate ab eo facta fuerant, & quorum iam erat oblitus, videbat illos æthiopes vtiq̃ congregantes, & in lancem imponentes. Quam obrem sæpè obstupefactus, Papæ, dicebat, quanta est virtus eleemosynæ? Si enim vnus panis, isque per iram pauperi proiectus, tantum potuit: à quàm multis malis se poterit liberare, qui hilariter bonis suis impertitur pauperes? Aded ergò munificè vsus est eleemosyna, & tam abundè ambabus, vt dici solet, effudit manibus, in ventres pauperum infundens: vt postquàm omnia profudisset, ne suo quidem parceret corpori, sed eo quoque aleret pauperes, vedita libertate, vt paulò post clariùs ostendimus.

Ei enim cuncti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio. Quem quidem cum vidisset, veste statim se exuens, quæ erat delicata & sumptuosa, ei donat, multumque precatus, vt ea perpetuò indueretur. Ille autem partim quidem erubescens vii veste magnifica, partim verò aliarum quoque rerū egenus, in foro exponit vt videretur. Cum autem reuertens Publicanus, eam vidit pendentem, magno fuit affectus dolore, & erat tristis, reputans quòd non ei licuisset relinquere pauperi aliquod monumentum suæ misericordiæ. Hæc cum cogitaret, ei obrepit somnus. In somnis autem ad eum accersit vir quidam insignis, sole specie alacrior: crucem quidem habens in capite, indutus autem veste, quam ipse dederat nautæ. Qui cum propè accessisset, Cur, inquit, charè Petre (hoc enim erat nomen Publicano) angeris & cruciaris? Ille autem perindè ac si nòisset, quisnam esset qui loquebatur, Quonià, inquit, Domine, quæ tu nobis data sunt, de præbes, ea nonnullis sæpè impertientes, non videmus eos rectè vii ijs, quæ data sunt, propter turpe lucrum. Ille nondum implerat orationem, & qui apparuerat ostendens ei vestem, Agnosceis ne hanc, inquit? Cum is autem affirmasset, ille rursus: Ecce, inquit, ex quo tu mihi eam præbuiisti, ea perpetuò induor.

Postquàm autem eum dimisit somnus, hæc mente agitans, Benedictus Dominus, aiebat: Si Christus videtur esse vnus ex indigentibus, non desistam, donèc ipse quoque sim vnus ex ijs minimis. Statim ergò vocato Procuratore domus, qui fuerat ab ipso emprus: Volo, inquit, tibi credere quoddam arcanum, quod si enunciaueris, aut nisi effectum reddideris, quod volo, procùl recedes à meo conspectu, & vendèris in barbara regione. Hæc cum dixisset, decem libras auri ei tradit, quæ erant ei soluendæ ob negociationem. Deindè, Me quoque, inquit, assume ad hanc negociationem. (Hoc est enim arcanum) & cum me abduxeris ad partes sanctæ ciuitatis, illic me vende Christi: ano alicui tanquam mancipium. Quod autem ad te ex eo redibit precium, quantumcunque fuerit, detur pauperibus. Cum, postquàm diu institisset, vix tandem ei persuasisset, venit cum eo Hierosolyma. Quo in loco cum in quēdam amicum, qui erat quidam arte aurifex, incidisset Procurator, (erat autem ei nomen Zoilus, qui propter aliquem

quem casum redactus erat ad inopiam) Seruus est, inquit, mihi valdè bonus: quem si me audiens emeris, nihil erit impedimento, quo minùs ad pristinā redeas felicitatem. Est enim non solùm bonis moribus, sed etiam in fundèdo auro summè exercitatus. fuerat enim Petrus huic quoque arti summè deditus. Ille autem statim in medium adducens paupertatem, cum qua conflictabatur, dicebat se non posse eum emere. Sed tamen ille verbis amici persuasus, & auro accepto sœnori, emit zelo feruentem Petrum triginta nummis. Quos cum accepisset Procurator, iuit Constantinopolim.

Licebat ergò videre eum, qui propter Christum volūtariam susceperat seruitutem, diligentissimè domino suo inseruientem in omnibus, quæ ad vsum domus pertinebant, ieiunijsque vacantem & vigilijs: quæ faciebant, vt res domini incrementum acciperent, & vt benedicerentur eius vltima, sicut lobo, magis quàm priora. Qui etiam summam eius virtutem venerans, cogitabat eum manumittere, etiam si ille id minimè admiserit, volens potius in seruitute propter Christum perpeti, quàm cum libertate quiescere. Sed quis dicere omninò potuerit eas, quæ ei à maligno inferebantur, afflictiones? Quicunque enim erant è familia, tanquam emotæ mentis quempiam reputantes, aliquando quidem cum irridebant: aliquando autem alapas infligebant, & non desistebant ei omnibus modis adferre molestiam. Quotiescunque autem contigisset eum, contumelijs à consensu affectum, dormire cum animi agitudine, toties ei affliebat in somnis, qui in Aphrica ab eo vsus fuerat, ferēsque eius vestem, & precium triginta aureos habens in manibus. Nè sis tristis, aiebat, frater Petre. Ego enim etiam tuum accepi precium, sicut priùs vestem.

Interecessit aliquantū temporis, & quidam, qui erant eiusdem cuius Petrus regionis, arte aurifices, voti causa & adorationis, peruenerunt ad loca veneranda. Quos dominus eius, vt qui essent eiusdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cum eis ministraret, & viros agnouisset, seipsum celabat pro viribus, & omnibus modis conabatur latere. Illi verò tanquam per figuram corporis eum indagantes, agnouerunt. Et primùm quidem inter se susurrabant: dubitationem enim eis afferebat similitudo. Postquàm autem illum ipsum esse apertè agnouerunt, cōmuniter eum ministrat, qui est vnus quidem ordinis senatorij, splendore autem nulli est secundus? Is enim, qui nūc nobis seruit in mensa, est Petrus Publicanus, de quo Imperator quidem magnum accipit dolorem, magnum autem Senatus quoque, vt qui euauerit. Eos hæc verba dicentes cum audiisset Petrus, statim humi quidem iacit discum, quem habebat in manibus: cursu autem descendit ad vestibulum, in quo adstabat quidā adulescens ab ortu surdus & mutus, qui nūc poterat claudere & aperire. Cui Petrus, Tibi dico, inquit, qui es surdus & mutus, In nomine Christi Dei nostri, audi me, & aperi. Ille autem, Sicut iubes, respondit: & statim aperuit. Ille verò cutrens, protinus est egressus. Deindè ascendens ianitor lætus, narrauit quod in ipsum fecerat miraculum. Dicebat enim se vidisse flammam ignis, procedentem ex ore magni Petri, ad aures eius peruasisse. Quæ, inquit, cum me totum circumfulsisset, repente fecit audire & loqui. Hæc eum narraret is, qui priùs erat surdus & mutus, subiit omnes stupor & admiratio, & statim quàm maxima potuerunt celeritate, aggressi sunt eum persequi. Cum vbique autem scrutati essent, non potuerunt eum, quem quærebant, comprehendere. Quam obrem eos magna subiit poenitentia, & deplorabant quòd non magis animum attenderent: quo factum erat, vt Dei hominem tantis afficerent contumelijs, verberantes & insultantes, & ipsum quotidie irridentes.

Tales erant misericordis & clementis Iohannis animæ benignæ & humanæ narratio. nes. Maxima enim ex parte, quæcunque incitabant ad commiserationem & amorem in pauperes, ea volebat dicere & audire. Assiduè quidem certè inuestigabat vitam eorum Patrum, qui fuerunt celebrati propter eleemosynam, & in hoc per totam vitam magnum ponebat studiū, vt qui vellet eadem via, qua illi, ingredi. Cum itaque aliquando incidisset in vitam diuini Serapionis Sidonij, non cessabat virum illum admirari & res illius narrare, quemadmodum cum aliquando in egentem incidisset pauperem, se pallio exiit, & ei dedit. Deindè cum obuiam factus esset alteri argenti, similiter ei præbuit tunicam: & deceterò sedit nudus, vlnis solum tenens Euangelium. Deindè ab aliquo interrogatus, quisnam eum nudasset, Hoc, inquit, ostendens Euangelium. Cum

Petrus sua sponte venditur 30. nummis. Seruit autem rifici.

Iob 42.

Multa patitur.

Peregrinatio religio- nis, ergo.

Petrus factus surdus & mutus.

Serapion Sidonius in pauperes liberalissimus.

Visio publicani.

Vis eleemosynæ.

Mutatur in virum longe alium publicanus.

Videt Christum.

Obscuritas Christi bonitatem.

Cum verò eo quoque vedito, pro eo acceptum precium distribuisset pauperibus, cuiusdam discipulo, qui eum rogauit, Vbi est, pater, paruum Euangelium? Crede mihi, inquit, fili, parens ei qui dixit, Vnde quæ habes, & da pauperibus: ne ipsi quidem libro, in quo hoc scriptum erat, statui parcere. Addatur hoc quoque ijs, quæ dicta sunt, asserens auditoribus non medioerem vtilitatem.

Quidam monachus illo tempore puellam ducens speciosam, obibat ciuitatem, cum autem quidam ex Ecclesia eum vidissent ad multorum offensionem eam circumagerem, introducunt ad beatum Iohannem. Ille autem verbis illorum inductus, ut qui exstimasset eos zelo diuino illum admonuisse, ipsum & puellam iubet vehementer ecedi, deinde eos in diuersis custodijs includi. Cum autem factum esset quod iusserat, & eos accepissent custodias, & nox iam aduentasset, Monachus ei apparet in somnis, ostendens tergum notatum vibicibus & stigmatibus, ei dicens simpliciter & placide: Quid verò hæc tibi placent domine? Crede, nunc quidem certè semel deceptus es, ut homo. A somno autem excitatus, accersit illic Monachum, educens eum e custodia, præ plagis vix valentem ingredi. Deinde cum in eius vultum coniecisset oculos, agnouit eum esse, qui fuerat ab eo visus. Cumque veller scire, an tam multas accepisset plagas, quam multas habens in somnis apparuerat, iubet eum linteo succinctum aperire dorsum.

Nota hinc, quàm cauèda sint reuerentia iudicia.

Cum diuina autem prouidentia fuisset linteum solutum, apertæ fuerunt partes occultæ, & conspectus est monachus propemodum excelsus & mancus virilibus, etiam si propter florem ætatis non fuisset prius immunis à suspitione. Statim ergo eos qui illos detulerant, è suis gradibus deturbatos, tres annos arceat à communione. Pio verò monacho se, ut par erat, excusauit, & rogauit, ut ei condonaret peccatum admissum per ignorantiam. Sed hoc solum dixit se non laudare, quod nullo adhibito custode obiret ciuitates, cum esset monachus, & videretur adeo iuuenis, & traheret secum feminam, & esset multis causa offensionis. Ille verò cum ea, qua per erat, reuerentia & modestia, Benedictus Dominus, inquit: Domine, non mentior, Non multis antè diebus cum essem Gazæ, & illinc festinarem ad adorandum sanctos Cyrum & Iohannem, hæc puella mihi vesperè fit obuiam, & ad meos pedes procidit, rogans ut mecum iter intraderetur, eo quod veller esse Christiana. erat enim Hebræa. Ego autem Dei veritatis iudicium, qui dixit, ne ex pusillis aliquem despiceremus, obediens admisi eam viæ comitem, maximè confidens, quod cum essent mihi membra ita affecta, non esset facile inimico struere in me tentationem. Cum illuc autem venissem, & vota reddidissem, feci eam catechismo instrui & baptizari, & decetero eam circumduco in simplicitate cordis, & mendicans eam alo, studens, si possim, eam collocare in aliquo monasterio virginum. Hæc cum audisset ille beatus, Papæ, inquit, quàm multi sunt occulti serui Dei, etiam si sint nobis ignoti? Cum autem monachum donaret centum nummis, ille non accepit, dicens: Monachus si habet fidem, non indiget pecunijs. Sin autè omnino amaret, est omnino fide defectus. Hæc cum dixisset & adorasset, recessit.

Nota de ijs, quæ sunt pro defunctis.

Quàm magnum autem studium poneret beatus, ut mortis meminisset, & quod plurimi faceret, efficere ne eius recordatio deleteretur, dictum quidem est prius, dicitur autem nunc quoque. Nam cum lethalis morbus aliquando inuasisset ciuitatē, maxime illi erat curæ accedere ad egrotorum visitationem, & eorum qui decedebant, sepulcrum. Sæpè autem etiam assidebat ijs, qui emittebant animam, & eorum oculos suis regebat manibus. Iubeat synaxes quoque celebrare pro ijs, qui dormierant, asserens & affirmans defunctis multum prodesse, quæ pro eis fiunt, commemoratiōes & sacrificia. Ad fidem autem faciendam eorum, quæ dicebantur, tale quid etiam narrabat, quod factum fuerat non ita multo antè. Dicebat enim, quod à Persis quidam abductus captiuus, in custodia, quæ appellatur Lethe, asseruabatur vinctus. Lex autè erat apud Persas, ut qui coniecti erant in eam custodiam, nunquam reuocarentur: & ea ratione consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autè cum quidam potuissent aufugere, & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescentis, cum esse mortuū in custodia. Illi verò tres quotannis synaxes celebrabant, tanquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domū. Quem cum parentes non tanquam qui fugisset e custodia, sed tanquam qui surrexisset è mortuis, cum magno stupore adspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret & diceret: & quemadmodum

dum ei tanquam iam mortuo fecerant iusta, quæ sunt mortuis, & cum eum doctissent, quinam essent ij dies, nempe dies sanctorum Theophaniorum, & dies salutaris Paschæ, & dies sanctæ Pentecostes. Hæc cum ille audisset, & in memoriam reuocasset, parentibus affirmabat, quod his ipsis diebus relaxabatur à vinculis aduētū cuiusdam, qui gestabat lampadem, & fruebatur omni securitate: diebus autem sequentibus tenebatur vinculis, sicut prius.

Simile exemplum habet apud D. Gregorium Papam Homil. 37. in Euang.

Talibus vtens factis & narrationibus, fuit multis occasio salutis. Propterea plurimi quoque imitantes illa, quæ fiebant tempore Apostolorum, & vendentes ea quæ habebant, eorum precium asserentes, deponebat in eius manibus, volentes id ab ipso distribui pauperibus. Cum quibus vnus quispiam accedens, auri septem libras cum dimidia obtulit, affirmans nihil amplius auri apud se remansisse. Petebat autem ab eo, ut duas gratias acciperet: nempe ut & seruaretur quidem eius filius illius precibus: referretur verò nauis absque vilo periculo, quæ quidem emissâ fuerat in Aphricam. Cum autem post preces triginta dies præterissent, moritur quidem filius: tertio verò die post eius mortem, nauis quæ redibat ex Aphrica, cum fuisset ex aduerso Phari, in graue incidit naufragium, adeo ut vniuersum quidem onus periërit: sola autem nauis fuerit salua, cum vectoribus. Cum autem prius audito nuncio de filio, adhuc vigente animi perturbatiōe, accessisset de naue tristitia, id eum planè obruit. Quod quidem postquam cognouisset Patriarcha, id nihilo minorem ei attulit animi ægritudinem. Deum itaque rogauit, ut inuisibiliter eius animam attingeret, & increparet tempestatem animi ægritudinis, & transmutaret in tranquillitatem. In somnis itaque nocte sequenti illi apparet vir, figura & lineamentis similis Patriarchæ, ei dicens: Cur ita victus es à tristitia propter ea, quæ acciderunt? Num tu me rogasti, ut hæc precibus à Deo postularē, nempe ut & tuus saluus esset filius? & ecce eius gratia est saluus, ut qui à vitæ malis dimissus sit illeceus. Si enim vixisset longius, non bonus, sed improbus erat euasurus, & indignus eo, qui creauerat. Quod ad nauem autem attinet, nihil dubites, quod nisi Deus fuisset exoratus à nostra mediocritate, erat cum ipsis viris in profundū transmittenda, & præter onus, fractura quoque & alios amississet. Non oportet ergo esse tristem, sed propter hoc ipsum ferenda sunt potius, quæ accidunt, grato animo. Nihil enim eorum, quæ fiunt, sit sine Dei iudicio, etiam si sint nobis ignota multa ex illius iudicijs. Postquam ergo eum dimisit somnus, sensit cor suum satis magnam accepisse consolationem. Statimque profertans visionem. Ille autem suasit, ut non ipsi, sed Deo, qui omnia dispensat ad vtilitatem, acceptam ferat gratiam.

A. 4.

Gratiarum actio.

Sed quemadmodum non eos solum, qui Christo offerebant, & ut dicit diuinus Apostolus, in benedictione seminabant, ille benedictione dignos duxit & accipiendos: sed & eos etiam, qui in ipsum erant parci & illiberales, prudenti ratione studuerit inducere ad eleemosynam, declarant quidem etiam multa alia: declarabit autem etiam, quod factum est in Troilum Episcopum. Eum enim, cum esset auarissimus & parcissimus, statuit tractare, ut solebat, vadens, assumit etiam Troilum. Cuius comitem cum cognouisset habere in sinu triginta libras auri: Sunt, inquit, à te hodie curandi, sanctissime Troile, nostri mari tenax & sordidus, sed potius simplex & liberalis, iubet ei, cui credita fuerat pecunia, vnicuique eorum, qui illic erant, pauperum, præbere vnum nummum. Cum verò totum aurum iam fuisset consumptum, & aduentitius ille & non ex affectione ardor ad eleemosynam fuisset refrigeratus, grauis dolor & magna poenitentia incessit inuoluntariū benefactorem. Domum itaque reuersus, inopinato horrore & febre correptus, decumbebat in lecto. Cum esset autem iam hora prandij, eum ad conuiuium inuitat Patriarcha. Qui cum accepisset quæ admodum se haberet, & causam morbi non ignoraret, non sustinuit eum quidem despiciere sic vexari & pati, se autem inire conuiuium: sed statim se, ut è domo tua largireris fratribus secundum Deum: sed quoniam tunc aurum non habebat ad manum comes meus, accepi à te mutuum. Nunc verò adsum, triginta, inquit, libras ad te asserens, quas etiā saluas reddo tuæ virtuti. Postquam ergo solum vidit aurum in manibus Patriarchæ, horrorem vicit, mala febris discessit, vires ei redierunt, &

Curat auarum quemdam episcopum.

Dira pestis, auaritia.

visus est habens vultum alacrem & viuidum: ut hinc fieret manifestum, quod omnino redditum, morbum soluit, hoc etiam primum ablatum, eum vocavit, cum non esset.

Cum aurum ergo in illius manus dedisset Patriarcha, postulabat ut literis ei mercede cederet. Ille autem lubenter sua manu conscribit syngrapham, quæ sic habebat: Deus misericordiae & elementiae ipsam mercedem redde Iohanni, meo domino & Patriarchæ Alexandriæ, triginta auri librarum, quæ à me fuerunt distributæ pauperibus. Ego enim mea accepi. Patriarcha ergo accepto chirographo, illum quoque simul accipit, mensæ futurum participem. Quem, cum comedisset, dormientem volens Deus excitare à gratui somno auaritiæ, & efficere ut sciret quanta fuerit priuatus remuneratione, & diceret benignitatem, ei immittit quodammodo ecstasim, & videbatur sibi videre domum quandam pulcherrimam & splendidissimam, & cui elegantia & magnitudine nulla poterat conferri. Supra vestibulum autem inscriptus erat titulus aureis literis: Mansio & requies æterna Troili Episcopi. Postquam verò his lectis est letatus, existimatur esse vnus sibi datam fuisse ab Imperatore, accedit vir quidam insignis, & qui videbatur esse vnus ex senatu, habitu similis Cubiculario, habens quosdam alios ante se ambulantes. Qui postquam appropinquauit vestibulo, adspiciens ad fores, iubet quam primum deijci titulum: pro illo autem poni alium, quem, inquit, iubet Dominus orbis terræ. Statim autem fuit positus, hanc habens inscriptionem: Mansio & requies æterna Iohannis Archiepiscopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E somno itaque surgens, oblupefactus, exposuit Patriarchæ visionem, & ipse suum vitium animaduertit, & mores mutauit, & facere eleemosynam ardentius est aggressus, & pro eo, quod erat prius parcus & tenax, ad dandum manum habuit promptissimam.

Visio Troili Episcopi.

Nota præmia bonorum operum.

Iob 1.

Insignis patientia in maximis damnis.

Heb. 12. Ioh. 1.

Nota humanitatem erga pauperem.

Sed Deus, qui permisit lobi dissipari & exinaniri diuitias ad eius virtutis faciendum periculum, permittit etiam similia accidere huic beato Patriarchæ. Erant enim tredecim naues eius ecclesiæ, quæ quidem onerata cum essent in mari Adriatico, incidit omnes simul in naufragium, peritque vniuersum onus, quod erat ter mille & trecentarum librarum auri. Ij ergo, quibus fuerant commissa naues, adducunt has inanes, appellant in portum Alexandriæ: ipsi autem confugerunt in templum. Quod quidem cum cognouisset Patriarcha, Deo quidem propter hoc quoque agit gratias: ad illos verò mittit literas remissionis, ea sola, quæ Iob dixit, dicens: Dominus dedit, fratres, Dominus enim erit solutus. Egredimini ergo, pro hoc nullum timentes periculum. Dominus enim erit solutus de crastino. Cum autem multi ex ciuibus venirent ad eum consolandum, prior ipse eis dixit: Non oportet vos, o fratres, tristitia affici propter periculum nauis, cuius ipse solus sum causa. Nisi enim magnos & elatos sumpsissem spiritus propter alienorum elargitionem, immò verò Dei ipsius, hoc nequaquam accidisset. Volens itaque Deus meum tumorem comprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatem. Est enim Eleemosyna sæpe causa superbiæ ei, qui non aduertit. Paupertas autem, sicut scriptum est, reddit humilem. Ego sum igitur causa duorum malorum: Vnius quidem, quod propter cede eleemosynæ priuatus sum propter vanam gloriam: Alterius verò, quod propter eam prostravi amissionem tantarum pecuniarum: & nunc ad me attraho vniuersum iudicium animarum, quæ rediguntur ad angustias. Sed Deus, etiam si non propter me, sed tamen propter curam, quam gerit eorum qui indigent, suppeditabit ea, quæ sunt ad vsum necessaria. Illud enim, Non te dimittam, neque te relinquam, ab eo dictum est. fidelis autem est, qui promissit. Sic ij, qui venerant ad sanctum consolandum, ipsi sunt potius ab illo dimissi accepta consolatione.

Non multum temporis præterierat, & Deus nouo Iobo duplicat facultates, eratque in egenos liberalior & munificentior quam prius, non in egenos solum abundantiam, sed in eos etiam, quibus fiebat iniuria, ostendens commiserationem. Cum enim quadam quando ad diuinos martyres Cyrum & Ioannem precaturus, accessit ad eum quadam paupercula, dicens se fuisse à genero graui iniuria affectam, & se eius indigere auxilio. Cum ij autem, qui erant eius viæ comites, consulerent ut dum rediret, viseret & consideraret, quæ ad eam pertinent, Misericors ille non sustinuit, dicens: Sed quomodo Deus attendet meas preces, si ego differo eius supplicationem? Quis autem sidiuisset, fore ut viam usque in diem crastinum, & non, si ante eam moriar, futurum me apud Deum inexcusabilem propter eius supplicationem? Hæc cum dixisset, minimè recessit à loco, donec mulieri iustum reddidisset iudicium. Hic ergo, qui summam curam gerebat indigentium,

gentium, cum audiisset de filio viri misericordis, quod cum pater eius decessisset, is magna laboraret inopia, propterea quod pater eius quidquid habebat, lubenter contempsisset in pauperes: eum autem soli Dei parenti commendasset Mariæ, cuius templo assidebat noctu & interdium: accersit quendam iuris peritum, & clanculum iubet, ut in veteri charta conscribat testamentum cuiusdam viri, nomine Theopempti, dicens id ostendere, me & patrem huius pueri esse veros & germanos huius cōsobrinos: & ostendat puero exemplum testamenti, ut certior factus de ea, quæ illi mecum intercedit, cognitione, nihil formidet, sed audacter ad meam veniat humilitatem. Facta sunt autem omnia, sicut ei visum fuerat, & cum adolescente venit ad Patriarcham Iurisperitus. Scribitur ostenditur testamentum. Confiteatur magnus ille, magnus ille cognitionem, amplectitur adolescentem tanquam germani cōsobrini filium germanissimū. Dat ei pecunias, possessiones, alias multas facultates, cōiungit eum matrimonio cuidam illustri scemina Alexandrinæ, & breui eum reddit ex obscuro nobilem, ex abiecto insignem, ex paupere diuitem: studens ostendere esse verissimum diuinum illud verbum, quod dicit se non vidisse iustum derelictum, neque semen eius querens panem.

Ita erga inopem adolescentem.

Psalm. 36.

Alius autem quidam senex Monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vitalis, volens magni Iohannis facere periculum, num præter alia, quæ habebat bona, ne esset quidem facilis ad condemnandum, cum quietem & silentium ageret in monasterio magni Seridonis, venit Alexandriam. Quod cum venisset, exercet vitæ genus, quod apud homines quidem est valde probrosum & obnoxium vituperationi, & quod multis asferre potest offensionem: Deo autem erat valde gratū. Ingressus enim ciuitatem senex, iam sexaginta annos natus & amplius, suum in id conferebat studium, ut describeret omnes meretrices, quæ erant in prostibulis. Porro autem incipit etiam seruire mercede, pacto inito, se quotidie duodecim obolos accepturum, quorum vno lupinos quidem emens, eos comedeat post occasum solis: reliquos autem vna nocte dabat, vadens ad vnam ex meretricibus, dicens: Hæc accipe, & conserua te mihi hac nocte impollutam. Quod cum faceret, stabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris, genu flectens, & linguam psalmis exercens assidue, & supplices manus pro ea ad illum tendens. Mane autem exiens, eam adigebat iureiurando, se nemini id esse indicaturam. Vnam itaque ex ijs, quæ ausa fuerat contemptui habere iururandum & aperire arcana, facit senex precipit volens effugere gloriam ex hominibus, & animas educere à peccatis, quando erat apud aliquem mercenarius, accipiens quod datum fuerat, cum esset abiturus, fingebat te expeccat: illam significans, ad quam erat diuersurus. Ad eos autem, qui irridebant & eum probro ac maledictis impetebant, se excusans tanquam pro mala, quæ fiebat re vera, actione: Quid verò? An non ego quoque sum ex ijs, qui carnem gestant, & cedunt suis libidibus? An solis prohibetur est monachis manere extra corporis voluptates? non sunt ipsi quoque participes naturalium affectionum, similiter atque alij? Deinde quidam multis consulentibus & dicentibus, Vnam saltem tibi accipe, mutato vestitu, & ne sis suis habitus probro afficiatur, & omnium iudicium in tuum caput attrahatur. Multis hæc ei dicentibus, ille se simulans irasci & ægrè ferre, Sed non ego, inquit, vos audia: dicebat cum magno clamore: Quid mea refert, si vos, ut dicitis, offendimini? Discendite à me. Quid rei mecum est vobis? Ex vestro, inquit, consilio cum scemina coniungar matrimonio, & me iniiciam in curas innumerabiles, & de victu sollicitudines. Cessate me ludificari & criminari. Non estis enim mei indices: res meæ sint mihi curæ. Est enim alius, qui est iudicaturus orbem terræ, qui etiam reddet vnicuique secundum opus suum.

Historia memorabilis Vitalis monachi.

Nota rem miram.

Monachorum habitus preciosum dicunt.

Multi ergo hæc verba audientes cum acerbitate & vociferatione, alij quidem cessabant reprehendere, eius impudentiam timentes & audaciam: alij verò conabatur eum apud sanctum criminari. Sed ille, ut qui à Deo didicerat, quali virtute esset senex, minime attendebat ea, quæ dicebantur ab ipsis, ut qui ante oculos semper descriptum habebat illud excisi monachi. Suadebat autem omnino vitare accusationes, quæ fiebant aduersus monachos, præclarum illud verbum Imperatoris Constantini in ore habens, qui in Nicæna Synodo libellos accusationum datos aduersus aliquos episcopos non admittit, dicens: Si in Episcopum aut monachum fornicantem incidisset, sustulisset meam chla-

Constantini Imperatoris dictum memorabile, chla-

Meretrices
se recipiunt
ad bonam
frugem.

Obitus S.
Vitalis.

Cæditur à
dæmone is
qui percussus
erat S. Vi-
talem.

Proditur
eius sanctis-
simum stu-
dium.

Miracula
ad sepulcrum
eius.

chlamydem, & ei imposuissim, ut à nullo oculo videretur: ut qui recte sciret, quod delicta talium virorum, si multis fiant manifesta, non solum efficiunt ut contemnantur, quæ sunt honore digna & reuerentia: sed etiam magnum præbent incitamentum & occasionem ad vitium. Sed sic quidem magnus ille repellebat calumnias, quæ intentabantur aduersus magnum senem. Ille autem non cessabat ab hac operatione: sed etiam si probro & dedecore à multis afficeretur, ipse vnum solum spectabat, nempe salutem animarum. Ijs verò, qui aduersus eum linguam mouebant, peccati sui precabatur veniam. Quod autem hoc studium non fuit ei infrugiferum & inutile, sed multis attulit salutem, hinc est manifestum. Videntes enim mulieres eius per noctem stationem, & linguam diuina perpetuo canentem, & pro earum mutatione & ut seruarentur, assiduam precationem, desistentes à malis actionibus, gerebant curam temperantiae: & alia quidem legitimo coniungebantur matrimonio: alie autem sic manebant, desistentes à flagitiosis actionibus: alia verò mundo perfecte renunciantes, vitam eligeabant monasticam. Nemo autem cognouit occultam eius ex Deo vitam, quandiu fuit in vita superstes: nec quemadmodum simulando nequitiam, à malis moribus traduxit malas mulieres.

Quamobrem cum aliquando egrederetur ex habitaculo eius, quæ primū locum tenebat inter meretrices, ei occurrit quidam libidinosus, propter hoc ipsum ingrediens, ut data pecunia, expleret libidinem: & sancto impingit colaphum: Quousque, dicens, o Christi illudor, non desistes à malis actionibus? Ad hæc homo ille admirabilis, Miser, inquit, est tibi incutiendus colaphus, ut tota ferè Alexandria ad tuos clamores congregetur. Non multum intercessit temporis, & vir ille diuinus migravit ad Dominum, cum esset in parua quadam cella, quam construxerat in loco, quæ dicitur porta Solis: in qua quoddam paruum habens oratoriū, faciebat in ea multas synaxes. Quo in loco congregabatur etiam multitudo impudicarum mulierum, quæ consequebantur ab eo curationem, adeo ut qui vitam agebant libidinosam & voluptariam, & irascerebantur & suocerentur, ut cui propter rem malam scilicet inuiderent, dicentes: Quomodo fieri potuit, ut hic impostor tam multas ad se attraxerit? Cum dormisset ergo, sicut dictū est, & nemo sensisset, accedit repente quidam deformis Aethiops ad virum libidinolosum, qui ei colaphum impegerat, & eius genis incutit grauem & validum colaphum, adeo ut eius sonus ad maximum usque spatium fuerit exauditus. Qui deinde ei dixit: Accipe hunc colaphum, quem ad te misit monachus Vitalis, sicut prædixit. Protinus ergo miser volutabatur correptus à dæmone, & ad ipsum fuit congregata tota ferè Alexandria, sicut ille vir iustus prædixerat. Cum itaque vix tandem post multum tempus ad se redisset, rumpit vestes, & surgens, cursu contendit ad sancti domunculam: Misere mei, clamans, serue Dei Vitalis, qui in Deum & in te multum peccaui. Omnibus ergo videntibus, qui aderant, postquam domni senis appropinquauit, ipsum iaciens & discerpens demonium dimisit.

Cum ergo hæc vidissent, ingressi domunculam, inuenerunt sanctum, qui genu flexerat, & Deo per precationem animam commendatam emiserat. Deinde humi adspicientes, vident scripturam, quæ sic habebat: Viri Alexandrini, nolite aliquid iudicare ante tempus, donec venerit Dominus. Consistebatur itaque omnibus presentibus is, qui liberatus fuerat à dæmone, mala quæ sancto fecerat, & quæ audiuit prophetice ab eo dicta, quæ etiam passus est. Fuerunt ergo hæc statim renunciata Patriarchæ, & ipse cum simul venisset cum toto clero, ubi legit eam, quæ erat humi, scripturam, paulo post dixit: Si fuisset inductus verbis eorum, qui calumniabantur, fuisset mihi incussus ille colaphus. Tunc etiam congregatur vniuersum agmen meretricum ad iusta faciendam venerando corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatibus & lampadibus, valde desistentes priuationem eius doctrinæ, à qua ad eas magna manabat utilitas. & tunc exponebant eius vitam, ijs, quæ dicebantur, fidem omnibus modis facientes, quod non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, & nec visus sit ulli earum ne manum quidem ad mouisse, aut ad latus omnino accubuisse. Adeos autem, qui illarum reprehendebant silentium, & dicebant eas fuisse multis causam offensionis, illius præceptum adducebant ad sui excusationem: & quæ à dæmone inflata fuerat, plagam ad disciplinam ei, quæ non obedierat. Ipse autem, qui colaphum dederat & contra acceperat, nunquam intermisit, cum dæmon eum reliquisset, beati sepulcro assidere, quod effectū est thesaurus multorum miraculorum, & illius commemoratione de more cum palmarum agere.

DE S. IOANNE ELEEMOSYNARIO ARCHIEPISC.

agere. Deinde paucis post annis reponitur in monasterio monachi Seridonis: & cum illi fuisset tradita beati Vitalis cella propter magnam in ipsum fidem, illic vitam quietam in silentio transegit perpetuo, donec peruenit ad finem vitæ præsentis. Præterea autem Patriarcha quoque magnas Deo agebat gratias, quod non permisisset, ut aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa & gloriosa anima. Alioqui autem multi quoque ex ijs, qui habitabant Alexandriam, meliores euaserunt, qui propensi erant ad condemnandum, & hanc malam didicerant consuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille sanctus, & res eius hoc modo se habebant.

Sufficit autem id quoque, quod est dicendum, ad testandum quàm esset tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam iuuenis impudicus ciuitatem obiens Alexandriam, cum virginem quandam ex ijs, quæ vitam amplexæ erant monasticam, à via recta abduxisset, & deinde eam suæ libidinis & intemperantiæ fecisset delicias, paulo post eum ea aufugit Byzantium. Quod qui dem cum rescuisset vir diuinus, magno dolore est affectus, & ut dicitur, omnem mouebat lapidē, studens eos à lapsu reuocare. Aliquanto autem tempore interiecto, accidit ut cum apud quosdam ex clero narraret & beatus quandam narrationem, quæ poterat eorum animæ afferre utilitatē, illius quodam iuuenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio: quem qui tunc aderant, protinus condemnabant & abdicabant, tanquam vno ore omnes dicentes, eum non solum duas, ut apparebat, perdidisse animas, sed etiam multas alias, quibus hoc malum erat exemplar propositum. Eorum itaque magnus ille nimis facilem reprehendens condemnationem, Nolite, inquit, o filij, nolite esse lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam sic quidem futurum est, ut vos omnino in duo mala incidatis: Vnum quidem, transgredientes præceptum illius, qui iubet non iudicare ante tempus. Alterum autem, quod ignorantes quod hucusque factū est, vos magna facilitate constitutis iudices. Est enim omnino incertum, an hucusque permaneant in peccato: an mutati sint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquando legens vitam cuiusdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam utilitate. Sic autem habebat:

In Tyrum ciuitatem venerant duo monachi, aliquo fungentes ministerio. Alterum verò eorum, cum venisset in quandam locum, quadam meretrix, cui nomen erat Porphyria, sequebatur clamans: Venerande Pater, serua me, sicut olim Iesus Christus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputans, ea manu accepta, multis videntibus, egreditur per mediam ciuitatem. Manauit itaque fama in omnes partes, quod ille monachus in uxorem accepisset Porphyriam. Cum ipso autem obiens meretrix vrbes & vicos, incidit in infantem humi iacentem. Quem quidem cum benigne sustulisset ut aleret, secum eum portabat. Cum aliquo autem tempore venissent Tyrii in eum locum, ubi versabantur, & meretricem vidissent in vlnis tenere infantem, veluti irridentes, & egregium hunc virum ludificantes, Re vera, ei dicebant, à scopo non aberrasti. Pulcher enim tibi filius natus est ex monacho. Qui etiam Tyrum reuersi, eam rem ubique diffusi. Ita ferè sunt homines prompti ad credendum suspicionibus, & maxime, qui sunt mali & flagitiosi, & à se habent acceptam credendi occasionem. Statim enim tanquam e propinquo se ipsos testes accipientes, alios accusant facile: simul quidem se volentes explorare delicijs talium cogitationum & verborum, & cupientes esse alios similiter improbos: & sic studentes vitare plagas, quæ inferuntur eis à conscientia. Monachus autem cum torondisset Porphyriam, & ei monasticum imposuisset habitum, vocat eam Pelagianam, & concedit ei, ut in monasterio virginum agat silentium. Cum verò præseuisset diem sui decessus, illa quoque accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quousque sequebatur, iam septem annos natus. Ad omnes verò peruenit fama eorum aduentus, quod scilicet reuertitur Porphyria cum monacho suo coniuge. Deinde cum egrotaisset monachus, & ad mortem iam spectaret, plurimi ad eum accesserunt ex habitatoribus, eius visitandi gratia. In quorum conspectu cum iussisset afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, & infundit in sinum, & omnibus audientibus, Benedictus, inquit, Dominus, qui olim rubum seruauit incombustum, is mihi fuerit testis fidelis, quod quomodo meas vestes non attigit hæc, quæ est in igne, vrendi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vitæ meæ. His auditis, omnes obstupuerunt, Deo dantes gloriam, qui eos, qui ipsum in occulto colunt, scit aperte glorificare. Hæc cum

Iuuenis impudicus se ducit sancti monasterium.

1. Cor. 4.

Exemplum notabile, ne facile iudicemus, Luc. 7.

In suspitione, nec qui sunt maxime propensi.

Meretrix sit monacha.

Exod. 3.

cum fecisset & dixisset monachus, in manus Dei deponit animam. Propterea vobis omnibus suadeo, o filij spirituales, sicut etiam prius dixi, non esse promptos ad condemnationem. Contingit enim nonnunquam, ut eius quidem, qui est fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatum aperte factum sciamus: in occulto autem factam ignoremus penitentiam. Oportet autem Dominicam quoque timere vocem, quae dicit: In quo iudicio iudicatis, iudicabimini.

Neque verò suadebat solum cauere hoc delictum: sed eorum etiam, qui divina praecepta negligunt, volens corrigere sollicitudinem, tale quid fecit, dignum quod maderetur memoria. Cum enim cognouisset multos negligētiore, post lectionem diuinorum Evangeliorum exire ex ecclesia, & vanis ac ociosis vacare sermonibus, solenni quodam die, relicto sacrificio, ipse quoque ē templo egreditur, & sedet cum vniuersa multitudo. Omnibus autem hoc stupentibus, Non oportet, inquit, admirari. Vbi enim sunt oues, illic omnino oportet esse pastorem. Nam cum propter vos & vestram utilitatem soleamus synaxes celebrare, si vos autem foris versemini, cōtingit inutilem a nobis capitulationem, statui cum egredientibus vobis simul egredi, & rursus ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxit, & a mala abduxit consuetudine. Non illos verò solos suaduit corrigere, qui extra congregationem ociosis vacabant sermonibus: sed eos etiam, qui citra rationem intus inter se conferebant sermones: & maxime eos, qui erant ē fugatu gestu. Si quando autem vidisset quempiam post vnam & alteram admonitionē nequam posse corrigi, eum statim eiciebat, apud eos vocem usurpans Dominicam, Domum Dei oportere esse domum orationis. Cōtra autem eorum, qui in diuinas congregationes erant studiosiores, illi accepta erat pietas, eosque & laudabat, & ad gradus prouehēbat. Quod quidem apertius indicabit id, quod iam est dicendum.

Duo Clerici eius ecclesiae, artem exercentes incidendi corium, erant inter se vicini. Quorum vnus quidem mulieri coniunctus matrimonio, habensque filios, & patrem & matrem cum ipso habitantes, quos quidem alebat omnes suis manibus, non negligebat tamen diuinas congregationes. Alter autē, etsi erat solus, & artis peritior, & in operando diligentior, ne sibi quidem soli parare poterat, quae erant ad vsum necessaria. Eitratque, qui erat eiusdem artis, inuidens, & non amplius ferre valens quam animo conceperat inuidiam, cum aliquando solum offendens: Adiuro te, inquit, per Deum, ne me celes, sed hoc mihi aperias, quid sit, quod tu sis semper quidem diues, idque cum sis in operando negligens: mihi autem, qui sum diligens & laboriosus, contra accidit, ut iam redactus sim ad extremam paupertatem. Ille autem volens eum reddere diligentem, qui erat negligens in aduendis congregationibus, quae sunt factorum causa: Mihi quod inquit, o frater, res erat redacta ad maximas angustias. Ex quo autem mihi persuasi diuinis vacare congregationibus, nonnunquam eo vadens, aurum in via inuenio, quod factum est, ut mihi sint congregatae omnes, quas vides, copiae. Sed si me audias, ipse quoque me euntem sequere, & hinc non vulgarem habebis consolationem. Pareat dictis, & ad singulas diuinas synaxes cum ipso ventitans, sentiebat domui suae factam a Deo benedictionem, & bono consultori agebat gratias. Ille autem scena mox aperta, manifestò dicit socio, se nunquam aurum in via inuenisse: sed volens, inquit, te excitare, ut venires ad diuinas congregationes, finxi hanc auri inuentionem. Hoc cum peruenisset ad aures beatissimi Patriarchae, & eius bonum commendat propositum, & eum ordinat Presbyterum.

Hic reuera bonus pastor, diuinus, inquam, Patriarcha, credens principi pastorum Christo, qui iubet, si persecuti fuerint ex vna ciuitate, fugere in aliam: cum esset Alexandria tradenda manibus Persarum, diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, ut quae cum aluerat. Praesciuerat enim iam appropinquare decessum. Is itaque, cuius saepe mentionē fecimus, Patricius Nicetas, accepta occasione ex eo, quod Persae irruerant, obsecrat virum diuinum, ut veniat usque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatori. Ille autem cum sciret, qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidē petitioni. Cum ambo autem naue veherentur, & iam essent in medio mari, incidunt in grauem tempestatem. Cum verò naus tam vehementer quateretur fluctibus, & mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestas, Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus, aliquando quidem per totam nauem circuncurran-

tem: aliquando autem cum ipsis manus extendentem, & e caelis perentem auxilium. Cum autem iam in Rhodum insulam peruenissent, ille ipse Patriarcha cum a se discessisset, re vera videt & non in somnis, splendidum virum Eunucho similem, aureū sceptrum habentem in manibus, & ad eum accedentē dicere: Vocat te rex regum. Statim ergo accersito Patritio, cum dixisset qualē habuisset visionem: Tu quidem, inquit, o vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: Qui autem caelum & terram & omnia sua tenet ditione, prior ad se accersit. Ille verò hoc dicto tristitia affectus, & dolore repletus, non potuit quidem eum retinere. Sed cum venerabilium eius precum fructū iucundē accepisset, quam potuit officiosissime eum dimittit in Cyprum.

Cum autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntē, iussit scribis ut scriberent testamentum, quod sic habebat: Iohannes humilis quidem seruus seruorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem, gratia Christi liber. Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem: & quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi: quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriae, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia libratum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias. Quas cum cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam. Cum hoc testamentum suū fecisset ille magnus homo Dei, deposuit spiritum in manus Dei viuentis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nulli credit ex ijs, quae vnquam facta sunt mirabilia. Nam cum esset deponendus in aede oratoria admirabilium operum effectoris Tychonis, in quadam capsa, in qua erant condita duo corpora Episcoporum, videre licebat haec mortua corpora veluti animata, tribuere cultum beato corpori. Nam a se inuicem seiuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod euenit in eius sepultura, visum est multorum oculis: alterum autem eo non minus, procedens declarabit oratio.

Quadam enim mulier, orta in oppidulo, quod tulerat Patriarchā, postquam rescivit eum iam esse migraturum ad Dominum, magni & grauis peccati sibi conscia, accurrit ad beatum: & calidis lachrymis profusis, eius pedes tangēs, petebat illius peccati absolutionem. Ille autem, si credis, inquit, meis precibus te esse ab hoc peccato absoluentem, oportet omnino te id prius confiteri. Cum autem dixisset se non posse id labris proferre, iussit id scriptis significare. Cum verò videret eam id agere ferre, iubet ut ipsa id scribat, & suo ipsius sigillo muniat, & sic ei tradat schedulam. Cum sic ergo factum esset, & in eius manus tradita fuisset obsignata schedula, rogabat mulier eum obtestans, ut nihil eorum, quae inerant, veniret ad cuiusquam cognitionem. Quinque dies abhinc praeterierant: & magnus ille excedens ē vita, migravit ad iustorum tabernacula, cum nihil de ea re cuiquam dixisset omnino. Cum autem mulier, diuina quadam forte prouidentia, non adfuisset illo die, quo excessit ē vita, ea accedens ad sepulturam, & dubitans ne forte quae eius fidei commissā fuerat schedula, neglecta & in episcopatu relicta de ardentissima ab omnibus, dolore affecta, a se propemodum discesserat: sed cum incapsam, & tanquam eo viuo, clamabat: Quid hoc fecisti, o vir diuine, mihi peccatrici, ut nunc afficiar ab omnibus probro & dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapsum insignem, hoc erit omnibus manifestum. Vtinam ne cogitāsem quidem te de hac re conuenire. Existimans enim per te poenas futuras effugere, & hoc non sum assecuta: & quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliaui. Sedenim non recedam a tuo sepulcro, neque omnino hinc surgam, nisi de ijs, quae petiui, me feceris eum posse, quae vis, facere.

Hae dicens, & alia his similia, tribus diebus & totidem noctibus venerandae eius capsa assedit, & (o Dei miracula) vltima nocte egreditur ē capsa vir ille admirabilis simul cum ijs, qui cum eo iacebant, Episcopis: (eiusmodi enim erat id, quod apparebat) & ei dicit: Quousque o mulier, clamans, es ijs qui hic sunt, molesta? Nostra enim vestimenta iam tuae humectant lachrymae, fluentes iustarum fluij. Cum haec dixisset, tradit ei schedulam sicut erat ab illa obsignatam. Deinde, Agnosce ne hanc, dixit, o mulier? Accipe ergo, & eam soluens, vide Dei opera mirabilia. Cum illa autem surrexisset, & ad se

Visio Patriarchae.

Testamentum eius.

Mors miseris recordissimi viri.

Insigne miraculum.

Confessio peccatoris.

Nota hanc formam confessionem.

Miro exemplo corrigi populum.

Esa. 56. Matth. 21.

More Oritalis ecclesiae hunc clericum coniugatum ordinat presbyterum. Matth. 10.

IANVARIVS.

redisset, videt quidem rursus sanctos suam capsam ingressos, habens verò schedulam in manibus, illa solo manente signaculo. Quod quidem cum solnisset, priorem quidem scripturam inuenit deletam, alienam autem videt positam subscriptionem, quæ sic habebat: Propter Iohannem seruum meum delerum est tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoque, quod de eo dicendum est, quanta esset viri virtus, & quantam beatitudinem ex ea sit assecutus.

Visio admirabilis.

Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodum & è virtute viuens, monasticam & à negocijs remotam vitam exerceens Alexandria, hora, qua beatus decessit Iohannes, putabat existens in ecstasi se eum videre egressum ex Episcopatu cum vniuerso clero, habentem in manu lampadem, & iter ad regē ingredientem, viro quodam splendidissimo, habitu cubiculario, cum accersente: & puella quadam speciosissima, ut diceret etiam ipsum solem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum: & aliquando quidem eum præcedente, aliquando autem molex corona redimitum: & simul incedente. Cum autem diem adnotasset is, qui viderat, num quoque tangente, & simul incedente. Cum autem diem adnotasset is, qui viderat, (Erat verò memoria Menæ magni martyris) tunc aut venissent quidā è Cipro, ab ipsis accepit, quod illo ipso die, quo hæc visa sunt, inclutus Iohannes excessit ex hoc mudo.

Eccē que & quanta ad sanctorum tumulos Dei virtute apparent miracula.

Vir quidam alius Alexandrinus, qui erat ipse quoque ex ijs, qui sunt pietate insignes, vidit ea ipsa nocte examen pauperum & multitudinem orphanorum & viduarum, quæ numero non poterat comprehendere, habentem in manibus ramos oliuarum, & præcedentem Patriarcham, euntem ad synaxim. Sufficiunt hæc testimonia maximæ magni Iohannis ad Deum fidutiæ. Quod autem est maximum, & caret omni dubitatione: celebrabantur anniuersaria magni & admirabilium operum effectoris Tychonis. Deinde cum perageretur de more hymnodia, & simul esset congregata populi multitudo, Deus admirabilium, volens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam confectus is, qui fuerat eius benignitatis, quoad eius fieri poterat, amulator, Iohannes, inquam, qui cognomen accepit à misericordia: voluit ut ex eius diuinis reliquijs copiosa scaturirent vnguenta, emittentia suaueolentem odorem curationum. Quibus fructus qui in ea inciderant, communiter Deum, qui sic eos qui ipsum glorificant, longè amplius glorificat, gratis labris glorificauerunt. Cui nos quoque oportet quam conuenit offerre glorificationem, glorificantes patrem & filium & spiritum sanctum, vnam in tribus diuinitatem & potentiam, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Corpus sanctissimi viri adhuc incorruptum, Turcarum tyrannus dono misit Matthiæ Hungarorum regi, asseruaturque honorifice in sacello regio Castri Budensis, multis illuc miraculis coruscans, ut testatur F. Pelbartus de Themessuar in Serm nibus de Sanctis.

VITA S. HILDEPHONSI, TOLETANÆ VRBIS EPISCOPI, AVTHORE IULIANO POMERIO, EIVSDEM vrbis pontifice. Habetur etiam in Tomis Aloysij, sed mutila, imperfecta, atque mendis scatens.

IANVAR. 23.

Ab infantia castus vixit.

Isidori episcopi sit discipulus.

Hildephonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ floribus exornatus, seculo ætatis nostræ nobilissimus Toletanæ civitatis adscitus in cathedra præsul, post sanctum Eugenium in sacerdotium consecratur, vir tanta laude dignissimus, quanta & virtutum gratia numerosus. Qui ab ipsis cunabulis eunuchus permanens, magnū in se Domino habitaculū præparavit: Qui non manubrio materialis, sed diuino secatus est gladio. Nec ingenio ferramentum rescavit libidinem, sed munere celesti meruit sanctitatem. Quicquid mellissimas dapes de paradiso Dei capiens, & per totam Hesperiam dispergens, in ediam nostram ingenti eloquio satiauit. Non impar meritis Isidori, de cuius fonte adhuc clientulus purissimos latices bibit. Nam directus à sancto Eugenio, venerabili Toletanæ sedis Episcopo, ad supradictum doctorem Isidorem Hispalensem archiepiscopum, cum sibi iam scioli videretur, adeo ab eo tentus & climatus est, & ut ferunt, aliquo ferro confectus, ut si

DE S. HILDEPHONSO EPISCOPO.

591

ut, si quid scientiæ deerat, plenius instrueretur. Tandem ergo optimè informatus, ad pædagogum suum dominum Eugenium remeans, non post multos dies diaconij officium adeptus est. Hic igitur sub rudimentis infantie adhuc degens, diuino tactus spiritu, monachorum vita delectatus, contemptis parentum rerumque affectibus, Agaliense cœnobium petiit, monachumque se in eo multis annis decenter exhibuit. Cœnobium quoque virginum in Deibrensi villa cœstruxit, ac proprijs opibus ditauit. Rector deinde vel Abbas effectus Agaliensis cœnobij, monachorum mores exerceuit, rem discretam, vitamque seruauit. Vbi statim in officio clarens, duas Missas in laudem beatorum Cosmæ & Damiani martyrum, quas in festiuitate eorum psallerent, miro modulationis modo composuit: Quæ Missæ infra annum tenentur notatæ. Deinde post multum tempus, decedente sancto Eugenio, regali violentia Toletum deducitur, atque ibidem pontifex subrogatur. Cuius statim virtus enucleata in sede Romulea refulsit, & veluti facula ignea ardens, omnem Hesperiam perlustrauit. Cuius doctrina usque hodie fulget Ecclesia, ut sol & luna. Cuius memoria in benedictionem odoris, & compositione incensi habetur.

Fit diaconus.

Monachatum profectus.

Creatur Abbas.

Cogitur et se episcopus.

Fuit denique timoris Dei instantia plenus, religione comptus, compunctione probus, incessu grauis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus, differendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copiosus: tantoque eloquij decore est celebris habitus, ut disputationum eius profunda oratio dum porrectè dirigitur, non homo, sed Deus per hominem eloqui assatim crederetur. Scripsit sanè quamplurimos libros, luculentiori sermone potissimos, quos idem in tot partibus censuit diuidendos: id est, librum profaciæ imbecillitatis propriæ, librum de virginitate beatæ Mariæ contra tres hæreticos, Opusculum per proprietate personarum patris & filij & spiritus sancti, Opusculum annotationum actionis diurnæ, Opusculum annotationum in sacramentis, librum in cognitione baptismi vnum, librum epistolarum, Missarum, hymnorum atque Sermonum. Scripsit & alia multa, quæ varijs occupationibus impeditus, alia cœpta, alia semiplena reliquit.

Eius virtutes.

Item scripta.

Hic igitur dono afflatus superno, reliquias sanctæ ac Deo dicatæ virginis & confessoris Leochadiæ, adueniente rege in sedem suam regiam ob festiuitatem, omnibus adstantibus præsentauit. Nam ante tumulum virginis orante Hildephonso in genua prostrato, tumulus, in quo sanctum corpus eius humatum est, exiliuit, & operculum, quod vix triginta iuuenes mouere possent, angelicis manibus eleuatum: velum, quod sanctæ virginis membra tegebat, consurrexit, tanquam illud ipsa viuens foras submitteret, & veluti manibus hominum extensum eleuaretur, atque conspectui eius virgo pulcherrima procederet, clamantibus episcopis, principibus, presbyteris, diaconibus, clero ac populo: Deo gratias in cælo, Deo gratias in terris. Ipse verò manibus completens oblatum, talia promebat vota, vociferans cum populo, & dicens: Deo gratias. Clerus verò vehementer psallebat Alleluia, & canticum, quod ipse dominus archiepiscopus composuerat in laudem eius, Speciosa facta es, alleluia. Sic clero & populo reboante, clamabat episcopus, inter voces populi veluti mugiens, ut aliquod incisorium illi deferrent, vnde quod manibus tenebat præcideretur, & nemo illi occurrebat: quia populus vastis vocibus insistebat. Nam & sancta virgo quod spontè obtulerat, retrahebatur. Sed & rex * Reccesundus, qui aderat, cultum modicum, quem in theca tenebat, episcopo cum lachrymis offerebat, & collo submisso supplices manus à throno suo extendens, deprecabatur, ut episcopus non haberet indignum. Quem ille apprehendens, quod manu laxa iam modicum tenebat, dextera præcidit, & cultum ipsum simul cum ipsis reliquijs in thecis argenteis collocauit, indignum iudicans, ut qui sancta præcedat, polluta vltra tangeret.

Reliquiæ S. Leochadiæ diuinitus declaratur.

* Reccesundus.

* Reccesundus.

Alia adhuc miracula spiritus sanctus per eum peregit: quæ quia longum est omnia recensere, ex multis pauca aggrediamur. Superueniente namque die sanctæ & semper virginis Mariæ, ante tres dies litanias peregit, & Missam, quæ in eius laudem caneretur, composuit. At ubi ventum est ad eius sanctam solennitatem, quæ est Assumptio, tam regem quam populum ad hanc gratiam sollicitabat. Nam seruus Dei Hildephonsus, maiore ad hoc munere fretus, dum dominæ suæ, Deo præfule, seruiens, ouans eius solennitatem susceperet, & in laudem ipsius Dei genitricis summo cordis affectu harmonica modulatione composita carmina aptaret, & libellum virginitatis, more synony-

Visio ad-
miranda.

Vestem ei
mirificam
donat vir-
go Maria.

mo testimonijs veteris ac noui testamenti plenum, comptē edidisset, & digna facundia ac magnificentia iam præsata dominæ suæ festum exornasset: Dumq; ante horas matutinas solito more ad obsequia Deo peragenda consurgeret, vt vigilias suo Domino consecraret, diacono vel subdiacono atq; clero ante cum cum faculis præcedentibus, subito ostium aperientes, & ecclesiam intuentes splendore caelesti micantē, deficientes ad lumen, quod ferre non valuerunt, aufugientesq; cū tremore, faculas quas manibus tenebant, reliquerunt, & vestigia, per quæ venerant, repetentes, propē mortui reuersi sunt ad sodales. Sollicitē verò omnis cōgregatio requirebat, quid de Dei seruo ageretur cum angelicis choris, quos tam subito expauerant custodes, vt terga ad ostium dantes, itā aufugerent. At ille benē sibi conscius, ante altare beatæ semper virginis procedens, reperit in cathedra ipsam dominam sedentem, vbi erat solitus sedere & populum salutare: Et eleuatis oculis, vidit in circuitu eius omnem absidem repletam virginum choris, quæ de canticis David modulata suauitate aliquid cantabant. Adspiciensque in eam ipse sibi benē conscius & Deo charissimus, talem nostræ dominæ ad se loquentis vocem audiuit: Propera in occursum serue Dei restissime, & accipe de manu mea munusculum, quod tibi de thesauro filij mei attuli. Sic enim tibi opus est, vt benedictione tegminis, quæ tibi data est, in meo tantum die vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo semper seruitio tenens mansisti, & laudem meam diffusam in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxisti: & vestimentis ecclesiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs seruis filij mei lætaberis. Et his dictis, vnā cum virginibus & luce, quæ venerat, ab oculis eius remeavit. Remansit verò Dei seruus intantum securus de adipiscenda gloria, quantum præsciens de promissa sibi victoriæ palma. Vestis quoque, quā detulerat Dei mater, seruatur in Tolertana ecclesia, miræque subtilitatis, mirique candoris. Cathedram autem episcopalem, in qua dignata est residere Dei mater, nullus postea sedere præsumpsit episcopus, nisi dominus Sigibertus, qui statim sedem ipsam perdens, exilio relegatus est. Nouem itaque annis & duobus ferē mensibus vir Dei Hildefonsus clarus extitit meritis, & retentatione pontificalis regiminis. Expleto autem xviii. prædicti regis Recessundi anno, die x. Calend. Februarij domicilio carnis exiuit, atque in ecclesia B. Leodegadi honorificē tumulatur. Non defuerunt ei promissa à regina cæli, beatæ gaudia: quinimod ea suffragante, felix eius anima ad cæli perlata est palatia, vbi filium virginis contuetur in sua gloria, Amen.

MARTYRIUM SANCTI BABYLAE EPISCOPI

ET MARTYRIS, AVTHORE D. IOANNE CHRYSO.

Stomo contra Gentiles: omisiss quibusdam ob vitandam nimiam prolixitatem. Interpres est Germanus Brixius Altiſtiodorensis, Canonicus Parisiensis.

Habetur to-
mo 3. ope-
rum eiusdē.

IANVAR. 24

Vod vetera ea, quæ nos auditu accepimus, non minore fide digna sint, quā quæ præsentia sunt, & quæ ipsi videmus, id certē omnes fateantur, nisi si qui fortē stupidi ac delirantes fuerint. Verū vt victoriam etiam vel ex superioribus facultatibus reportemus, volo & memoriæ nostræ nouum quoddam atq; inopinatum facinus proferre. Enimuerō nē tumultuimini, si miraculum ætate nostra factum dicturum me pollicitus, tamen à veteri historia narrationis exordium contexere aggredior. neque enim intra vetera illa tantum subsistam, neque quæ ego vetera sum huc allaturus, ea à rerum nouarum argumento discrepant: sic enim vtraque inter sese coherent, vt non possis illorum consequentiam alteram ab altera separare. Id quod auditis rebus probē iudicabitis.

Numeri
anus is fu-
it.

Fuit Imperator quidam Maiorum nostrorum temporibus, qui qualis alioqui fuerit, dicere non habeo: verū vbi scelus ab eodem magna audacia atq; improbitate factū audi-

audieritis, & reliquam morum illius crudelitatem perspectā habebitis. Quodnam ergo piaculum id fuit? Visum fuerat genti cuidam, cum hoc Imperatore bello decertanti, bellum tandem componere, sic, vt neq; alteros affligerent, neq; ipsi vicissim ab alteris posthac affligerentur: quin potius molestijs, periculis, omni denique timore desungerentur, ac partis cōrenti, nihil quicquam præterea requirerent: prestare enim, timore procul depulso, mediocribus fuit, quā plura appetentes vbique timere, trepidare, atq; adeo malis vtrō citroque datis & acceptis vitam transigere. Itaque cū constitutum illis esset, bello prorsus deposito, quietam ac minimē sollicitam vitam viuere, visum est commodum, hoc firma aliqua pactione ac stabilibus terminis vinctum confirmare. Tum fœdere facto, dato atque accepto iurcurādo, & regi præterea suo suadere conantur, vt suo ille filio (puer autem is admodum erat) pro certo pacis pignore deposito, prestaret, tum vt qui prius hostes erant, bono in reliquum tempus animo essent: tum animi ac consilij sui testimonio prodito indicaret, se, quā pacē cum illis faceret, eam citra dolum omnem facere. Qua oratione rex adductus, filium dedit, vt ipse quidem opinabatur, amicis ac socijs: vt verò rei exitus probauit, beluæ omnium beluarum crudelissima. Amicitie enim ac fœderis lege regum illum puerulum cū accepisset, statim omnia simul conculcauit ac subuertit, iusiurandum, pacta, pudorem eum, qui homini ab homine, religionem, quæ Deo debetur, misericordiam, quā à nobis ætas illa impetrare solet: ac neq; iuuentus feram illam flexit, neq; sanē, quæ huiusmodi sceleribus comes esse solet, vltio agreste illud pectus terruit, neq; patris filium deponentis verba eiusdem animi subiēre: ea, inquam, quæ ille filium in manum tradens, fortasse mandarat, dum postulat, vt illius curam quā diligentissimē Imperator susceperet, patrem etiam illum filio suo appellans, dum obsecrat, vt quasi ipse genitor foret, sic illum enutrit, atque erudiret, perficeretque, vt maiorum suorum nobilitate dignus ille olim existeret: denique dum idem pater inter hæc verba media filij dextram homicidæ dextra inserat, ac multis etiam cum lachrymis congressum soluit: horum omnium inquit illis ille nihil quicquam secum reputās, quin potius omnibus illis vnā ex animo excussis, eadem illam eadum omnium sceleratissimam patrat.

Imperato-
ris crudeli-
tas & per-
fidia.

Cædes val-
de imma-
nis contra
pacta con-
uenta.

Hoc enim flagitium, filij etiam proprii cæde grauius est, cuius rei testimonium à vobis mutabor, qui vtique non sic, opinor, indolueritis, (si modò ex animi mei affectibus & vestrarum item affectuum coniecturam facere oportet) si illum audissetis propriū filium occidisse. Tum enim vnā cum communibus legibus & naturæ etiam leges subueriti visū fuissent. Hic autem plurima simul concurrerunt, quæ numero ipso naturæ necessitudine validiora esse possunt. Quoties enim mihi ante oculos obuersatur adolescens ille prorsus innocens, idem à patre deditus, idem à Maiorum suorum regia auul-
sus, idem domesticas delicias, gloriam, honorem cū extorri vita, hoc nomine commu-
tans, vt posset impetrare Imperator pactis cum hoste fœderibus fidere: idem postea ab illo miserē confectus, & splendore domus paternæ per eadem fœdera priuatus, denique ab eodem iugulatus: nimirum secū pugnans me subit affectus, liquefacto simul atq; ex-
fluante intus animo, quorum affectuū alterum mihi ira, alterum moestitia parit. Nam
dum mecum reputo scelestum illū armatē sese, gladium intentantem, pueri collum
apprehendentem, quæ dextra depositum receperat, hac eadem gladium in illud impel-
lentem, disrumpor, atq; adeo ira suffocor. Rursus dum intueor iuuenem illum timen-
tem, tremulentem, ploratus extremos plorantem, patrem inclamantem, hunc ipsum ista-
num rerum anthorem fuisse testantem, eadem non ei, qui gladium in guttur mergeret,
sed ei, qui se genuisset, acceptam referentem, neq; fugam adornare, neque sibi auxilio
esse valentem, sed quod vnum superest, frustra de proprio parente expostulantem, deni-
que plagam receptantem, palpitantem, calcibus pauimentum ferientem, terram san-
guineis riuis inquinantem, ipsa mihi intus viscera discerpitur, ipsa mihi cogitatio ob-
tenebratur, ac mihi ob oculos moestitiæ caligo quadam offunditur. At verò non perin-
de belluinum illud Imperatoris pectus affectum videas: quin potius quasi vel agnum, vel virulum immolaturus, sic ad scelestam illam eadem animatus fertur.

Mira rei ge-
stæ repre-
sentatio.

Et puer quidem plaga accepta exanimis iacebat: at percussor admissō sceleri patro-
cinabatur, posteriori facinore prius illud obsecrare laborans. Exultimaturus es fortas-
sime de sepultura loqui velle, deque Imperatoris impietate, qui à se occiso ne tantil-
lum quidem terræ impertuerit. Ego verò aliud quoddam facinus, eo quod à me iam dictum

I A N V A R I V S.

dictum est longè atrocius, indicaturus sum. Nam manus illas impias tam innocenti sanguine ubi conspurcavit atque consecravit, novamque illam tragœdiam peregit, quasi nullo prorsus à se scelere facto, effrons, & ipsis etiam saxis durior, ad Dei optimi maximi templum festinabundus occurrit. Miraturi fortasse sunt nonnulli, cur factum est, ut qui tam sanum patrasset facinus, diuina statim plaga percussus non fuerit, aut quo pacto prius, quam introisset, in illum Deus non continuo fulmen cœlitus contorserit, ita ut eiusdem os impudens cœlesti igne mox conflagraret. At ego, si quibus huiusmodi cogitatio in animum descenderit, laudo quidem illos & admiror excandescentiæ istius causa: tamen huic mea de illis tum laudationi, tum admirationi, nonnihil certè adhuc decesse dico. Etenim iusta quidem illos indignatio subit, tum ob peremptum iniuria pueri, tum ob diuinas leges tanta cum perulantia atque contumelia violatas: sed iidem tamen iræ impotentiæ exestuantes, rem ipsam totam non perpendunt. Iustitiæ enim lege hac, alia quædam lex longè sublimior in cœlis lata est. Lex verò ea quæ tandè esse potest? Ijs qui peccatum aliquod commiserunt, poenam non euestigio Deum irrogare, sed tempus delinquenti concedere, ac veluti præscriptum diem statuere, intra quem peccatum quum deposuerit, poenitentia beneficio par tandè ijs euadat, qui nullum pro- sùs peccatum admiserunt. Id quod & tunc Deus in miseri ac periti illius causa decla- raui: sed nullus tamen propterea subsequeretur profectus. inemendatus enim persi- stebat. At Deus, quo est in humanum genus amore, hoc etiam cum prouideret, ad- hibitis etiam ijs remedijs, quæ salutem afferre possent. ceterum tantum abfuit, ut por- rectum ille medicamentum admitteret, ut vel medicum ad se hoc nomine missum tru- cidauerit. Medicamentum porro ac medicina item ratio, huiusmodi erat:

Fortè fortuna per quod tempus crudelis ac miseranda, quam dixi, fabula licentio- se ageretur, magnus quidam atque admirabilis vir (si modò viri nomine designare il- lum fas est) nostri huius gregis curam gerebat: Babylas huic nomen erat. Is igitur per eos dies Christi ecclesiam hanc à spiritus gratia sibi concreditam quum haberet, Eliam atq; huius æmulum Iohannem, non dico præterijt, nè inuidioso admodum verbo utar, sed vsquadeò est assequutus, ut ne tantillum quidem illorum generosorum peccatorum libertati concesserit. Neque enim paucarum ciuitatum tetracham, neque gentis vni- us regem, sed eum, qui imperio suo plurimam totius orbis partem contineret, ipsum, ipsum hunc (inquam) homicidam, de quo nobis est sermo, eundem multarum gentium, multarum ciuitatum, immensi item exercitus dominum, eundem, quoquò te veritas, tum ab imperij amplitudine, tum à morum ferocitate terribilem, quasi vile quoddam ac nullius precij mancipium, sic à Dei templo exegit, tanta adeò cum constantia atq; ani- mi præsentia, cum quanta pastor scabiosam ac morbidam ouem ab ouili excludit, dum prohibet, nè laborantis ouis morbus ad reliquum quoquè gregem contagione serpat. Et hæc quidem fecit Babylas, re ipsa seruatoris nostri verbum cõfirmans: Solum illum videlicet seruum esse, qui peccatum facit, ut sexcentas etiam coronas capite gesser, ut omnibus, qui super terram sunt, hominibus imperare videatur: qui autem culpæ nul- lius sibi conscius est, ut in subditorum classe censeatur, hunc vel regibus omnibus rega- liorem præstantioremque esse. Ergo ipsum Imperatorem statim is, qui illius imperio parebat, rexit, & ei, qui omnium dominator erat, subditus iura dedit, atque adeò aduer- sus eum damnationis calculum tulit.

Tu verò quisquis es, qui hæc audis, noli, quod dictum est, leuiter transmittere. Nam auditus facti huius nuncijs, extitisse ex subditis, qui Imperatorem à templi vestibulo exegerit, per se abundè satis est ad commouendos ac perterrefaciendos auditores ani- mos: qui si vis miraculum totum exactè pernoocere, nè verbum ipsum nudum spectes, sed ponito tibi ante oculos, hinc satellites hastatos, hinc milites scutatos, hinc ci- nos, hinc exercitus duces, hinc permultos in aula regia educatos, hinc eos, quibus ci- uitatum administratio credita esset, hinc præeuntium, hinc sequentium famulitium: asseclarum seiplos vrgentium turbam, denique vniuersum Imperatoris famulitium: secundum hæc ipsum Imperatorem in medio illo comitatu multo cum fastu ingredi- entem, eundemque vestium, purpuræ, lapillorum hæc illac conspersorum, in dextra, in militaris vestis commissura, in capitis diademate refulgentium sumptu sibi pla- centem: ac ne hoc quidem loci cœptæ semel à te imaginis istius faciem sinias, quin eandem

Babylas re-
git ecclesi-
am Antioche-
nam.

Imperator
è templo
eijcit.

Iohan. 8.

Mira hypo-
typosis.

DE S. BABYLA EPISC. ET MARTYRE.

595

eandem proferas ad Dei vsque seruum illum, beatum, inquam, Babylam, eiusdemque humilem habitum, vulgarem vestem, animam contritam, sensum ab omni temeritate alienum: atque his demum coloribus vtrunque cum depinxis, & alterum alteri op- posueris, tum certè facti huius miraculum bellè perspicies. Immo verò ne sic quidem id exactè comprehendes. Babylæ enim fidutiam nullius planè sermo, nullius oculorum acies repræsentare queat, sed solum illius experimentum atque vsus, cuius generosi animi præsentiam solus is possit rectè animo concipere, qui potuerit ad id fidutiæ fasti- gium pertingere. Quomodo enim senex ille accessit? quomodo prætoriam cohortem dissipauit? quomodo labia diduxit? quomodo verba fecit? quomodo increpuit? quomo- dò dexteram in pectus impactam firmavit? pectus, inquam, ira turgens, ac cede feruens? quomodo homicidam exegit? nihil illum eorum, quæ agerentur, deterruit, nihil de sen- tentia deduxit.

Exclamare hic liber: O animum imperterritum, mentemque excelsam: o cæleste pe- ctus, & constantiam angelicam. Quasi enim depictam in pariete videret vniuersam il- lam speciem, sic omnia intrepidè generosus ille vir peregit. Etenim illum sacra eru- dierant literæ, mundi huius res omnes non nisi vmbra esse ac somnium, & si quid his vanius. Propterea Babylam nihil ea omnia terrere, immò verò magis animauere. illo- rum enim, quæ coram cõtuebatur, ad spectus, eius cogitationem traducebat ad supre- mum illum regem, sedentem super Cherubin, abyssos contuentem, ad thronum illum gloriosum & excelsum, ad exercitum illum cœlestem, ad angelorum myriadas, ad chilia- des archangelorum, ad suggestum terribile, ad tribunal incorruptum, ad flumen ignis, ad iudicem ipsum. Propterea certè se ipse totum à terra in cælum transferens, quasi iu- dici ipsi adlisteret, ipsumque audiret inbentem, ut scelestum atque inquinatum illum à sacrosancto grege expelleret, sic eiecit, & à reliquo armæto separauit, nihil prorsus re- spiciens eorum omnium, quæ videbat, quæque terrifica alijs videntur: quin potius illo viriliter atque admodum generosè expellendo, diuinis legibus vim ac tyrannidem pa- tientibus, opem tulit. Atqui quanta Babylas erga ceteros fidutiæ vsus sit, hinc constare potest. Quemnam enim ex alijs metueret, qui aduersus ipsummet Imperatorem tantam sibi potestatem sumeret?

Equidem vir ille qualis fuerit, coniectura quodammodo assequor, seu, ut verius dicā, de eo sic mihi ipse persuasi, ut nihil quicquam, vel in gratiam, vel in odium vnquam vel faceret, vel diceret: sed generoso semper ac forti animo contra timorem, contra item adulationem, quæ timore impotentior est, contra id genus alia (cuiusmodi multa inter homines accidunt) sese opponeret, nec vnquam ne tantillum quidem rectum adulte- rarer iudicium. Si enim amictus, dentium risus, pedis ingressus, hominis naturam argu- unt: multò quidem magis tot ac tanta illius egregia facta omnibus nobis fidem face- re possint, quantam ille in reliqua vita virtutem amplexatus fuerit.

Neque enim nobis ille ob fidutiam modò, qua præditus erat, admirabilis esse debet: verum ob id quoque, quòd eam fidutiam ad hoc vsque loci perduxerit, simul ob id, quòd eam vltèrius non promouerit. Talis est enim Christi sapientia, quæ permittit, nè quid minùs, nè quid item plùs iusto decertes: sed ut omnia intra modum efficias. Atqui Babylæ licebat, si voluisset, vltèrius progredi: ei enim, qui vitæ curam semel ab- iecerat, (prorsus enim non accessisset, nisi se ipse huiusmodi cogitatione armauisset) omnia libè agere licebat, & Imperatorem conuicijs adspargere, & diadema capite derahere, & pugnis os contundere: nam & dextram in pectus iam impeggerat, sed ta- men ab his omnibus abstinuit: animam enim habebat sale spiritali conditam, quæ res præstabat, ut nihil temerè, nihil stultè, sed omnia recto rationis iudicio ac stato ordi- ne exqueretur: non quemadmodum gentilium sapientes, qui nunquam intra mo- dum, sed ubique (ut ita dicam) aut maiorem, aut minorem, quam decet, orationis liber- tatem vsurpant, idque ut nusquam fortitudinis, ubique affectuum ratione carentiū opi- nionem sibi conciliant: in ijs, quæ assequi non possent, merùs atque ignauia: in quibus excessissent, insolentia ac vanitatis apud omnes conuicti. At non sic Babylas noster, qui quod ipsi in mentem venerat, id non inconsultò aggressus est, sed nihil non accuratè perpendens, & animi sui cogitationes diuinis legibus conformans, ita demum ad opus eaduxit. Eapropter sectionem ipsam neque per summa tantum inflixit, ut nè maior membri affectu pars incurata relinqueretur: neque altiore quam deceret, ut nè super-

Constantia
Babylæ.

Sententia
memoria-
bilis.

Dan. 9.

Integritas
S. Babylæ.

Ecl. 19.

Christi sa-
pientia.

Immode-
ratio philo-
sophorum.

Vocis li-
bertate vt
utendum.

2. Reg. 16.

I A N V A R I V S.

naq̄anea plaga, quod sanum esset, offenderet. sed plaga prius ad morbum attemperata, medicinam quā optimam adhibuit. Equidem hinc illum pronunciare ausim, ita, pu-
sillanimitate, arrogantia, ambitione, odio, timore, adulatione prorsus vacauisse: quod
si & maius quiddam atque admirabilius fatendum est, non tam certè mirum mihi vi-
detur, eundem aduersus imperatoriam insaniam tanta fiducia constitisse, quā vidisse
atque intellexisse, quatenus hoc ipsum facere oporteret, nec quicquam præterea vel se-
cisse vel dixisse. Et quidem quod postremum hoc longè illo admirabilius sit, multos
vtique inuenias illius compotes euasisse, ab hoc tamen superatos. Vocis enim liberta-
tem vtunque vſurpare possunt & ex plebeijs permulti: at illa eadem decenter vi tem-
po re contentaneo, congrua tum mensura, tum prudentia adhibita, magni admodum
animi & admirabilis fuerit. Quando & in beatum illum David magna cum licentia
ac contumelia inuectus est Semei, quem & sanguinarium virum appellauit. verum
hanc ego nunquam dixerim fiduciam ac libertatem, sed linguæ potius intemperanti-
am, mentis temeritatem, contumaciam, dementiam, atque id genus quodlibet vini-
um. Conuenit enim, arbitror, vt qui alios reprehensus est, is animum suum quā
longissimè ab omni temeritate ac contumacia asserat, quāque vſurpat agendi vehe-
mentiam, eam ex verborum atque rerum natura tantum demonstrat. Etenim medici
dum vel putrida membra secare, vel intumescencia comprimere opus est, non ita pri-
us animum suum complentes, ita demum ad curandum accedunt: sed tum maxime
decenti in statu animi cogitationem continere adlaborant, vt ne arti ipsi turbati animi
motus officiat. Quod si corpus curaturo tanta animi sedatione opus est: quo, obsecro,
animarum medicum loco habebimus? quantam ab eo sapientiam exigemus? Certè
longè maiorem, atque adeo tantam, quantam bonus ille martyr præstitit. Nobis enim
quosdam quasi terminos & regulas præscribit, per quas videlicet & in reliquis facta
proportione nobis ipsi modum desumamus: sic miserum illum à sacrosanctis claustris
summonit.

Sacerdotes
ethnici co-
lant reges
suos.

Res Chri-
stianorū p-
secutioni-
bus incia-
reſcunt.

Ac factum quidem hoc videri potest vnum modò esse egregiæ virtutis opus: verun-
tamen si quis id perpendat, ac tantum explicans vndique diligenter speculetur, inue-
niet & alterum, & tertium item emolumentum inde simul enasci, magnumque inibi
vtilitatis thesaurum recondi. Siquidem vnus tantum is fuit, quem à templo expulsi Ba-
bylas: at multi extiterunt, qui lucrum inde reportarunt. Quotquot enim erant, qui fidem
suam Christo nondum obstrinxissent, (de ijs loquor, qui tyranni huius imperio pare-
bant: id autem imperium bonam totius orbis partem occuparat) ij certè omnes ob-
stupuerunt, admirati sunt: inde edocti, quantam feruis suis libertatem Christus imperti-
erit, deriserunt suam ipsorum illiberalem & abiectam seruitutem, perspexerunt quan-
tum inter se discrepent Christianorum nobilitas, & gentilium probum. Qui enim
apud illos templorum administrationem suscepere, ij reges suos colunt plusquam do-
minos, plusquam idola etiam ipsa quæ adorant, regumque metu statuis ipsis assident, ita
vt maligni illi demones, honorem omnè sibi impensum, Imperatoribus solis acceptum
referant. Itaq; vbi contingit Imperatorem aliquem creati, qui cum illorū religione non
consentiat, mox ibidem, si quis in idolorum templa fuerit ingressus, passim aranearum
telas parietibus circumfusas videbit, & tanto situ idoli statuam obductam, vt neque na-
sus, neque oculus, neque alia quæuis totius oris pars appareat. Ex altaribus autem, olio-
rum reliquias solum superesse, maiore parte iam collapsa: alia interim tam alta vndi-
que herba circumdari, vt qui altaria ea esse nescit, sterquilinijs acerum aliquem esse pu-
ter. Cuius rei causa hæc est: Illis olim licebat quæcunque vellent suffragari, & per statua-
rum cultum ventri indulgere: nunc verò quamobrem sese miseri discrediauerint? Ae-
cubantes enim, ac se ipsi conficientes, ab illis tamen nullam prorsus expectant terri-
butionem: sunt enim ligna tantum ac lapides: verum honore eo, quem Imperatores
statuis ijsdem exhibent, adducuntur illi ad huiusmodi cultum simulandum, qui certè
tollitur, dum Imperatores sapiunt, Dei optimi maximi filium adorantes. At non ea est
rerum nostrarum conditio, sed planè contraria. Quum enim in Imperatorum thro-
num conscendit, qui nobiscum in fide ac diuinitatis opinione consentit, hæc signiores
efficiuntur Christianorum res: tantum abest, vt illæ per humanos honores erectæ con-
sistant. Rursus cum impius aliquis Imperator regnat, qui nos vndique vrget, qui nos in-
finitis malis exercet, tum eadem præcium accipiunt atque inclarescunt, tum præmio-
runt.

DE S. BABYLA EPISC. ET MARTYRE.

597

rum ac triumphorū tempus, tum coronarum, præconiorum ac virtutis omnis osten-
tandæ facultas.

Quod si quis dixerit, superesse etiam nunc ciuitates, eandem quam olim superstiti-
onem circa idolorum insaniam præ se ferentes, is primū admodum paucas numera-
bit. Veruntamen ne hac quidem ratione officier instituto à me sermoni. Eadem enim
suppositio adhuc manet. nam pro Imperatore, ciuitatis administratores habent parem
secum idolis honorem deferentes. Atque huius cultus causa hæc existunt, crapula, co-
messationes tum diurnæ, tum nocturnæ, tibiarum & tympana, & quod liberum est, turpia
quidem cum omni oris impudentia proferre, turpiora autem facitare, liberum item
præ ingluvie dirumpi, præ ebrietate debacchari, & in probrosissimam insaniam dilabi.
Id genus indecentes sumptus continent adhuc & fouent intercedentem illum errorem.
Nam qui opulentiores inter illos sunt, in ordinem parasitorū cogunt eos, qui ob igna-
uiam fame pereunt, quos ipsos tantum canes ad mensas suas enutrient, eorumque
impudentes ventres iniquarum cœnarum reliquijs differciunt, ijsdem pro animi arbi-
trio abutentes. At nos, qui in vniuersum mores vestros iniquos, ac prorsus ratione ca-
rentes abominamur, qui ob propriam segnitiam atque ignauiam esurire coguntur, eos
non pascimus: quin potius suadēdo horramur, vt & sibi, & ceteris opera sua victum suf-
ficient: qui verò mutilo sunt corpore, ijs permittimus modò victum necessarium ab ijs,
quibus facultates suppetunt, mendicare. At comessationes, ebrietates, & reliqua omnis
insania, ac turpitudine à cœtu nostro exacta explosaque est: pro quibus introducta sunt
quæcunque graua, quæcunque casta, quæcunque iusta, quæcunque sunt probata, si qua
virtus, si qua laus. Nam cetera illa, quæ Græci iactabundè efferunt, philosophis suis attri-
buentes, faciliè commonstrarunt vanam gloriam, temeritatem, & puerilis cogitationis
opera esse. Neque enim temerè apud nos dolio quis accepto se ipse inclusit, neque vili
ac lacero panno obiectus, sic per forum ingressus est. Ea enim admirabilia quidem esse
videntur, laboreque multo ac summa ærumna plena: sed indigna tamen sunt, quæ lau-
dem mereantur. Est autem diaboli astutia, sibi seruientes laboribus eiusmodi addicere,
vnde qui decepti ab illo fuerint, tum diuellantur, tum ridiculi omnibus appareant. La-
bor enim is, ex quo nullum lucrū manat, nullam prorsus laudem meretur. Etenim ex-
istunt etiam hodiè perditi quidam homines, nullis non flagitijs pleni, qui multò maiora
lætant, quā philosophus ille. Alij enim acutos clauos comedunt, alij calceos man-
dunt & deglutiunt, alij ad alia his longè flagitiosiora malè consulti se conferunt: opera
porro huiusmodi multo sunt admirabiliora, quā vel dolium illud, vel panni illi viles
ac lacerti: sed ea tamè minimè probamus, sicuti neque illa: quinimodò & istos, & omnes
item, qui similibus prestigijs mirabiles sunt, æquè ac philosophum eundem damnantes
deploramus.

Causæ idor-
lolarum.

Eph. 4.

Philip. 4.

Labor Phi-
losophorū
inanis.

Nota insa-
niam.

Dices, Magnam verò philosophus orationis libertatem apud regem præ se tulit. Vi-
deamus ergo, quæ sit egregia illa libertas, num etiam ea dolij prestigijs vanior sit. quæ
nam igitur illa? Proficiscenti cum exercitu aduersus Persas Macedoni, eidemque phi-
losophum magna instantia hortanti, diceret, si qua re indigeret: nulla, ille inquit, nisi
quod regem rogauit, sibi à sole nē obsisteret. acciderat enim tum iam, vt philosophus à
solis radijs calefieret. Hic non vos ipsos pudore suffunderis? non oculos, frontemque
tegetis? non hinc facessentes, terra vos obructis, ob ea ipsa vobis placentes, ob quæ
pudore suffundi oportebat? Quanto enim præstiterat, veste aliqua sumpta, eaque cras-
tere, quā lacero indurum pallio sedentem ad solis radios calefieri, paruorum lacten-
tiumque puerorū more, quos nutrices lotos atque inunctos ibi collocant, vbi tum phi-
losophus idem sedebat, infelicis aniculæ gratiam flagitans? At admiranda fortassis ea est
orationis libertas? immò verò & hac quoque nihil certè prodigiosius. Bonum enim vi-
rum oportet publica vtilitate facta sua omnia metiri, & aliorum vitam emendatiorem
reddere. Postulare verò, vt nē sibi à sole obsisteret, quamnam id ciuitatem, quamnam do-
mum, quemnam virum, quamnam mulierem conseruauit?
Agere verò num quoddam lucrum vocis huius libertas peperit? nam lucrum à libera
martyris nostri voce natum, iam ipsi demonstrauimus, idque vlterius progressi aper-
tius detegemus. Tum enim Babybas iniuriam Imperatorem, quatenus sacerdoti fas est,
pauit: principum altos spiritus compressit: diuinis legibus, dum violarentur, opem
tulit:

Diogenes
perstringit.
Alexandri
Magnum
dicit.

Philoso-
phos taxat,
eorumque
nefandas
turpitudi-
nes.

Obserua
quam hic
potestatem
tribuat Epi-
scopia.

Ecc. 42.

tulit: supplicium pro iniuste occiso exegit, suppliciorum omnium grauissimum, ijs quidem certe, qui mente sana sunt. Meministis quidem omnino, cum de eade ipsa verba facere, quemadmodum vestrum, qui audiebatis, unusquisque intra se afficeretur atque inflammaretur, percussoremque ipsum in manum capere desideraret, neque non precaretur alicunde apparere, qui eadem vlcisceretur. Hoc ipsum igitur beatus ille praestitit: poenam enim sumpsit, tum se digna, tum idoneam quae illum conuerteret, si modo stupidus admodum non fuisset: nequaquam postulando, ut sibi ad solis radios calefcenti abscederet rex, neu a sole obsteret: quin potius impudenter in templi septa ingredientem, atque omnia confundentem, quasi canem quendam aut seruum improbum a Domini sui aula excludendo. Vides nunc me non iacta abunde, non temere paulo antea dixisse, philosophorum vestrorum miracula a Babylla puerilis sensus opera reddita fuisse? At temperans, inquis, fuit, continentemque vitam egit Sinopenis ille, ut qui etiam legitimas nuptias non sustinuerit. Sed adde, obsecro, temperantiae ac continentiae illius modum. Tu vero nequaquam addes, quin libentius temperantiae laudes illi detraxeris, cum temperantiae eius modum prodideris, adeo certe ille infamis, ac magno dedecore plenus. Percurrerem hoc loco & ceterorum nugas, stultum ac vanum studium, denique turpitudinem. Vbi enim, quae, vtile, a seminibus humani gustu non temperare? Id quod faciebat Stagiritis. Quale commodum, cum matribus ac sororibus misceri: quod quidem philosophus Stoae praefectus lege sanxit. Percurrerem etiam Academiae principem, illiusque discipulum: item & eos, de quibus maior est admiratio, his quos nominavi obsecutores fuisse demonstrarem, obsecrum quoque puerorum amorem ab illis in honestatis ac philosophiae parte annumeratum, omniretecta allegoria denudarem, nisi tum nobis ad alia properantibus oratio longior hac ratione fieret, tum omnium illorum risus, vno a nobis detecto, satis superque redargueretur. Vbi enim is, qui austeriorem philosophiae partem sequi visus est, qui quae ceteros & linguae libertate, & vitae continentia excelluit, adeo turpis, adeo ineptus, adeo immoderatus fuisse demonstratus est, (nam & humanis vesci carnibus indifferens esse dixit) quorsum attinet & de reliquis deinceps verba facere, praesertim vbi qui studij ac vitae instituti excellentia ceteris illustrior fuit, omnibus tam ridiculus, tam puerilis, tam delirus apparuit? Itaque eod nostra deat, vnde aberrauit, oratio.

Ergo Babyllas sic, ut dictum est, tum eos, qui nondum Christi fidem receperant, compescuit: tum eos, qui iam receperant, religiosiores etiamnum reddidit, non priuatos homines modo, sed & milites, & militum duces, & praefectos: planum faciens, ipsum etiam regem, eumque, qui summus fuerit, apud Christianos nuda tantummodo esse nomina, ac dum vel poena irroganda, vel honos deferendus fuerit, quisquis etiam diadema gestet, hunc vel infimis quibusque adaequari. Ad haec eorum certe ora obturauit, qui impudentia quadam abutentes, affirmare vellent, quam Christiani libertatem Apostolis tribuimus, eam non nisi fictam quandam a nobis iactantiam esse: re quidem commonstrans, olim etiam eiusmodi viros probabiliter extitisse, dum eorum potestatem signorum praestatio maiorem efficere. Existit & hinc tertium quoddam rare virtutis facinus atque exemplum. Futurorum enim posthac & sacerdotum & regum animos, horum quidem demisit, illorum autem extulit: planum faciens, terrae, & eorum, quae in terra fiunt, curam ac praefecturam verius residere penes sacerdotem, quam penes eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus est: necnon oportere de potestate huius amplitudine sacerdotem nihil detrachere, sed hominem potius exuere, quam auctoritatem huic principatui supernae a Deo attributam deponere. Proinde qui sic e vita decesserit, vel mortuus nemini non prodesse poterit: at qui ordinis huiusmodi desertor fuerit, non solum nemini mortuus vsui est, sed viuientium quoque, quibus praestit, quam plurimos segniores mollioresque reddit, exteris ipse interim & vituperabilis & ridiculus. Idem etiam cum e viuis decesserit, multo cum dedecore ac moerore ad Christi tribunal sistetur, vnde ipsum postea trahentes, in fornacem aduentem abducent potestates eae, quibus id negocij demandatum est. Quamobrem sapientis verbum nos monet, Ne personam adsumperis contra tuam ipsius animam. Quod si dissimulare tutum non est, dum homini ab homine iniuria inferitur: quo tandem supplicio dignus non erit, qui siluerit ac neglexerit, intuitus diuinas leges iniuri- am accipere?

Quint.

Quinetiam & aliud item non minus ijs, quae dixi, bonum nos Babyllas docuit, quod videlicet vnumquemque oportet suo officio fungi, etiam si inde nullum lucrum ad alios dimanet. Neque enim ipsi ad Imperatoris quidem emolumentum, libertas profuit: nihilo tamen secius suas omnes partes atque officium omnibus numeris impleuit, quum interim qui morbo laborabat, propria contumacia atque vecordia artificis penitiam offenderit, medicamento a vulnere magna cum animi indignatione amoto. Quasi enim abunde satis ad impietatem non esset, homicidium parasse, & fronte perfrecta in Dei templum insilisse: sic homicidio priori & alterum adiecit homicidium, & quasi simul studeret posterioribus sceleribus priora vincere, nec tamen praecedentium indignitatem subsequenti excellentia obscurare: (ea est enim diaboli infamia, ut quae con- Infamia di-
aboli.
Elegans si-
militudo.
Peccato in
ipsis iniurijs
resistendu.
Babyllas
vincit: cru-
ditur in car-
cerem.
Numeria-
ni facinus
cum Hero-
dis coestur
militudo.
Peccato in
ipsis iniurijs
resistendu.
Babyllas
vincit: cru-
ditur in car-
cerem.
Numeria-
ni facinus
cum Hero-
dis coestur

vxorem, sed in ipsam sanctimoniam praestita, historiae huius telam diabolus contexuit. Coniectus ergo in carcerem Babylas, gaudebat quidem de vinculis, dolebat autem de eius exitio, a quo victus fuerat. neque enim pater, neque paterotribus, quum ille ex filij, hic ex discipuli flagitio aut calamitate celebriores fiunt, celebritatis huius voluptatem morore vacantem capiunt. Propterea & beatus Paulus Corinthios alloquens, dicebat: Precamur autem, ut mali nihil committatis, non quo nos probati videamur, sed ut vos bonum faciatis, nos autem tanquam reprobi simus. Eadem igitur ratione, & admirabili viro Babylae discipuli salus desiderator erat, quam expectata ex carcere merces: cui quidem gratus certe accidere nihil potuisset, quam si per discipulum respiscerem huiusmodi laudibus priuari ipsum contigisset, seu, ut verius dicam, si discipulus prorsus in istam mori peruersitatem dilapsus non fuisset. Nolunt enim sancti corollas sibi alienis ex malis contexi: quod si ab alienis malis nolunt, multo minus ab ijs malis, quae ipsorum domesticis ac familiaribus obveniunt. Quo nomine & beatus David victoria parata, ac triumpho iam acto, lugebat & lachrymabatur, quod ad calamitatem, quam ex filio receperat, & haec item accessisset: qui exeuntibus ad consilium militibus multa tyranni nomine mandabat, eosque qui ad illius eadem properabant, hac oratione comhibebat: Parcite puero Absalon, quem ipsum & in praelio prostratum lugebat, non sine fletibus lachrymisque amarum inimicum reuocans. Quod si naturalis pater tam propenso est erga liberos suos affectu, certe multo magis id de spiritali patre fatendum est. Parentibus enim spiritalibus liberorum suorum maior cura est, quam naturalibus. Paulo ita attestante: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis offendiculum patitur, & ego non vror?

Sed hoc quidem aequalitatem nobis representat, quanquam certe vix patres in hanc ipsam vocem erumpant. Veruntamen demus & illos hucusque affectu accedere posse: nos enim spirituales patres maiora etiam praestare ostendimus. At hoc ipsum vnde? Ab iisdem iterum visceribus, & a legislatoris Moysis verbis. Ille vero quid dicit? Si remittis eis peccatum, remitte: sin minus, & me ipsum ex libro, quem scripsisti, dele. Nullus sane est pater, cui alioqui bonis infinitis perfrui liberum sit, qui tamen malit vna cum liberis suis poenis affligi. At Apostolus, ut qui in gratiae statu versatus fuerat, paterni huius affectus intentionem addidit, propter Christum. Non enim Moysis exemplo eum illis poenas dare malebat, sed ut alijs bene esset, sibi ipsi excidium imprecabatur, quum diceret: Optarem anathema esse a Christo pro cognatis meis fratribus secundum carnem. tanta certe misericordia, atque affectu olim sanctorum animi abundabant. Vnde & Babylae nostri viscera magis exercebantur, quod Imperatoris exitium magis ac magis inualescere intueretur. Neque enim solum in templi causa stomachatus, sed beneuolentia quadam erga Imperatorem adductus id fecit, quod illum fecisse diximus. Etenim hie dum diuina sacra, contumelia afficeret, illis quidem detrimento nihil afferebat: quin potius semetipsum infinitis malis implicabat. quapropter pater filij amore tactus, illum intuitus illata sacris contumelia furore percitum praecipitem ferri, immoderatum illum impetum cohibere conatus est, eundem a se obiurgatum quasi effrenem equum retrò inhibere properans.

At non sustinuit infelix ille: quin potius morso freno prorsus obsistens, seque & furor, & insania, rationis gyro relicto, dedens, in extremi exitij voraginem coniecit, Babylam e carcere eductum, iubens victum ad mortis supplicium abduci. Atque hic quae fierent, ijs, quae cernerentur, minimè respondebant. Qui enim victus videbatur, omnibus simul vinculis solutus erat, tam ferreis, quam alijs item grauioribus: (curas hic intelligo ac labores, ceteraque mala omnia, quae nos hac in mortali vita circumstant) contra, qui solutus ferro & adamante videbatur, alijs quibusdam compedibus longè grauioribus victus erat, peccatorum scilicet catenis irretitus. Sanctus igitur Babylas morti se propinquum dum videret, corpus suum vna cum ferreis illis catenis sepelendum mandauit, planum faciens, quae ignominiosa videntur, ea quoties propter Christum sunt, honorifica esse ac splendida, eumque qui ea patitur, non solum non dissimulare, sed inde sibi placere oportere: hac quidem in parte beatum Paulum imitatus, qui sursum ac deorsum stigmata, vincula, catenam versabat, ob ea ipsa gloriabundus, ac sibi placens, quorum alios pueret. Quod autem alios pueret, id ille nobis ea defensione declarauit, qua ad Agrippam usus est. Nam Agrippae dicenti, Parum adest Paule, quin me

me Christianum efficias: respondit Paulus, Vtinam vel paruo, vel multo tempore, non solum tu, sed & qui hic circumstant omnes, Christiani fierent, exceptis hisce vinculis, quae vincula non vtiq̃ adiecisset, nisi res ea ignominiosa vulgò visa fuisset. Sancti enim Dominum verè quum amarent, afflictiones pro illo magna cum alacritate susceperant, per quas etiam clariore euadebant. vnde & hic idem ait. Gaudeo in afflictionibus meis. Lucas autem & de reliquo Apostolorum coetu eadem haec testatur: Post multa, inquit, flagella recedebant gaudentes, quod digni haberi essent pro Christi nomine ignominia notari. Igitur ut ne quis gentilium existimaret, certamina ac dedecora vi ac necessitate a nostris sustineri, ipsa certaminum symbola iubet Babylas vna cum cadauere suo inhumari, ostendens sibi illa pergrata & peramica esse, pro ea quidem charitate, quae totus in Christum appensus erat. Et extant etiam nunc cum Babylae cineribus compati oporteat, certè omnia prompto atque alacri animo, ac magna item cum voluptate sustinenda, ut concedit nobis libertatis ne leuissimam quidem partem prodamus aut contaminemus. Et quidem beatus ille in eo splendore atque honore mortem cum vita commutauit.

Enimvero existimaturus est fortasse quispiam hoc loci orationi nos nostra finem imposituros: neque enim vita hac finita, laudatorum operum aut virtutis ostentandae occasiones suppetere, quemadmodum neque athletis post ipsum certaminum tempus exactum, corollas contexi conuenire. Verum ea quidem est gentilium non ab re opinio, quorum spes vltra hanc mortalem vitam haudquaquam prorogatur. At nos quibus vita huius exitus, illustrioris vitae alterius initium est, ab hac suspitione atque opinione longe absimus, quia sanè opinionem rectam esse, apertius a nobis alibi commostrabitur. Interim & quae virtutis eximia opera post Babylae generosi martyris obitum obuenere, talia sunt, quae magnam orationi nostrae fidem facere possint. Posteaquam enim pro veritate tuenda ad mortem usque decertauit, & ad proprii sanguinis effusionem usque contra peccatum depugnans resistit, atque ut ne ordinem eum, quem a magno rege acceperat, desereret, ipsam etiam animam deseruit, nullo non generoso atque egregio bellatore illustrius occumbens, animam quidem ipsius caelum habuit, corpus autem (quo tanquam ministro ad virtutis opera praestanda usus fuerat) terra, sic ut creatura ipsa athletam diuiserit.

Atqui poterat Babylas vel exemplo Enoch transferri, vel Eliae modo rapi, ut qui vtriusque amulator fuerat: At Deus, quia est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostrae occasiones dedit, & hanc quoque viam nobis a se munam esse voluit, idoneum ad virtutem capeffendam stimulum, relictis scilicet interim apud nos sanctorum reliquijs. Nam post sermonis facultatem, ipsa certè sanctorum seculera proximum locum obtinent ad animas hominum, in ipsos sanctos intuentium, ad virtutum earundem emulationem excitandas. Ac sicubi quis huiusmodi conditorijs adstat, suum statim sensum ab hac, quae dico, vi correptum animaduertit. capfulge enim ad spectus in animam innadens, ipsam percipit, & exuscitat, ac perinde afficit, quasi qui illic mortuus iacet, preces simul fundat, praesensque adesse cernatur: deinde fit, ut qui sic affectum sentit, mira alacritate gestiens, aliusque prorsus quodammodo effectus, ita ex eo loco decedat. Quisquis porro animum aduere voluit ad eos, qui mortuos luctu prosequuntur, probè inde edocebitur, imaginationem de mortuis conceptam, solere ex ipsis locis in animos insinuare: qui ubi mortuorum sepulcris adstiterunt, protinus quam si ibidem sepultos coram stantes cōtueantur, sic eosdem in ipso statim vestibulo inclamarunt: plerique autem intolerabili dolore vexati, reliquum vitae tempus ad demortuorum monumenta habitare sibi in animum induxerunt. Id quod nequaquam fecissent, nisi a locorum ad spectu consolationem aliquam cepissent. Et quid hic de locis ac sepulcris verba facio? quum & sepe vestis sola mortuorum visa, & verbum vnum in mentem influens, animum nostrum excitet, & memoriam interlabentem reficiet: quibus de causis ipsas nobis sanctorum reliquias Deus reliquit.

Porro autem quod haec dicam non temeraria cuiusdam iactantiae causa, sed quod id ipsum emolumentum nostri gratia factum fuerit, abundè orationi nostrae fidem faciunt, tum quae quotidiana a martyribus miracula eduntur, magna affatim ad illa hominum multitudine affluente: tum illis, nihilo inferiora Babylae praecelara post ipsius obitum virtutis

Rom. 1.
Coloss. 1.
Act. 5.

Anima Babylae est in caelo.

Gen. 5.
4. Reg. 2.

Sanctorum reliquiae, stimulus ad virtutem.

Tuberur in terfici.

Tuberur in terfici.

Act. 16.

Transfe-
runtur reli-
quie S. Ba-
byla & Gal-
lo Caesare,

Fabula de
Daphne.

Quam mi-
ra de sancti
episcopi &
martyris
corpore re-
fert Chry-
sostomus?

Psalm. 2.
1. Cor. 10.

IANVARIUS.

tutis egregiae specimina. Vbi enim ira, ut mandauit, sepultus fuit, & tam longum tem-
poris interuallum ab eius sepultura intercessit, ut non nisi ossa ac cinis in feretro supe-
rarent: placuit Imperatori vni ex ijs, qui postea imperarunt, Deo ipsius animum ad id
impellente, capsulam in suburbium istud Daphnen abduci. Quum enim Deus vidisset
locum illum adolescentium intemperantia, quadam quasi tyrannide obsessum, in peri-
culum venire, ne prorsus ab ijs defereretur, qui gravioribus essent, quique in honestate
ac modestia vitam degere in animo haberent, loci incommodum ac noxam miseratus,
misit qui contumeliam vindicaret. Etenim ipse Daphnes locus pulcher atque amoe-
nus ut esset, Deus fecit, simul aquarum copia ac pulchritudine, simul terrae ingenio, si-
mul calis atque aeris temperie, non quidem vti solum inde oblectamentum ac leuamen-
tum captaremus, sed vti his de rebus se optimum opificem laudaremus. Salutis autem
nostrae hostis (cuius ea est natura, ut Dei muneribus in opus contrarium semper abuta-
tur) locum eundem cum occupasset, qua corruptorum iuuenum turba, qua malorum
spirituum habitaculis, affinxit praeterea & infamem quandam fabulam, per quam sub-
urbij decor omnis ac gratia demoni accepta ferebatur. Fabula porro sic habet:

Daphnen aiunt adhuc puellam, Ladonis fluij filiam, (antiquis enim mos is rece-
ptus fuerat, ut & fluij gignerent, & quae a fluijs genita essent, in res postea sensu ca-
rentes mutarentur, & pleraque id genus prodigiosa effingerentur) Daphnen, inquam,
puellam, forma admodum praestantem fuisse volunt: quam cum vidisset Apollo, illius
statim amore deflagrauit. Haec verò deum cursu se capere cupientem fugiens, in sub-
urbium istud cum peruenisset, ibidem sublitit: mater porro vim patienti filiae opem
ferre volens, aperro gremio virginem statim excepit, ac pro puella eiusdem nominis
plantulam reddidit. Hic perditus amator, amoribus suis fraudatus, arborem circum-
plexus, tum plantam, tum locum sibi vendicauit, propriumque fecit. In quo postea
quum assiduus commoraretur, cum praeter alijs omnibus diligere atque amare coepit:
postremo qui tum rex erat, Apollini templum & aram extrui iussit, quod posset demon-
suam insaniam per eum locum consolari. Et haec quidem vetus fabula, at incommo-
dum a fabula exortum, non iam fabula fuit. Posteaquam enim iuuenes permulti im-
pudici illuc accedentes, suburbij pulchritudinem contaminarunt, ibidem in comesta-
tionibus atque ebrietatibus visitantes, volens diabolus malum hoc magis ac magis
gliscere, fabulam eam, quam recitauit, confinxit, demonem loci eius incolam esse di-
uulgans, ut eiusmodi historia maius illis impudicitiae atque impietatis incendium
fieret.

Ad tanta porro isthaec mala tollenda, inuenit Imperator sapientissimum id remedium:
Sanctum Babylae martyris corpus cum in locum si transferretur, existimauit perinde so-
re, ac si medicus ad laborantes mitteretur. Sin iter id, quod ab vrbe ad suburbium ferret,
authoritatis regiae mandato impediret atque interdicere, iudicauit mandatum id omni-
bus vulgo visum iri tyrannicum quoddam, agreste, ac crudele factum. Quod si manda-
to adderet, ut qui honesti ac moderati essent, ijs suburbij adeundi potestas fieret: qui ve-
ro incontinentes atque intemperantes, ab eo arcerentur: mandatum perplexum ac
difficile fore censuit, utpote per quod praeuidebat quotidianas censuras in dijudican-
da vniuscuiusque vita necessarias. Itaque martyris praesentiam malorum horum omni-
um finem ac remedium fore existimauit, quem quidem idoneum intelligebat, qui tum
demonis potentia antiquaret, tum iuuenum luxum emendaret: qua utique spe ne-
quaquam falsus est. Nam vbi quis Daphnae appropinquat, viso statim martyris monu-
mento, vel ab ipso suburbij vestibulo, compescitur atque emendatur, more adolescen-
tis alicuius in conuiuio accumbentis, ac paedagogum adstantem contuentis, eundemque
vultus significatione iubentem, ut decenti ordine seruato bibat, edat, loquatur, rideat,
cauens necubi modum supergressus, suam ipse existimationem dehonestet. Porro ab
eiusdem monumenti adpectu, tum ab ea, quam de beato martyre concepit, imaginati-
one factus ille religiosior, ad capsulam ipsam continuò accurrit: ad quam cum primò
peruenit, maiorem animo trepidationem recipit: mox abiecto omni contemptu tan-
quam volatilis effectus, ita ab eo se loco domum recipit. Idem etiam eos, qui ab vrbe in
suburbium ascendunt, de via excipiens, huiusmodi cum temperantia relegat ad Da-
phnes laxamentum, tantum non vocem illam inelamans: Exultate Domino in tremo-
re. & Apostolicum illud adiiciens, Siue comeditis, siue bibitis, siue aliud quoduis faci-
tis,

DE S. BABYLA EPISC. ET MARTYRE.

tis, ad Dei gloriam omnia facite. Qui idem si incidat in nonnullos delicijs deliburos,
ex suburbio ad urbem se recipientes, (si quibus forte vsu venerit, ut quadam quasi ani-
mi socordia frenum abijciant, atque in crapulam, in absurdas aliquas delicias praeci-
pites ferantur) hos ebrios in suum diuersorium excipiens, non permittit ebrietatis noxam
gestantes, domum abire, quinimò timore incusso refrenans, ad eandem reducit so-
brietatem, qua praediti erant, antequam ebrietate madefierent. Etenim quasi tenuis que-
dam aura eos, qui in martyris aede fuerint, vndique circumspirans afflat, non ea quidem
sensibilis, nec quae ad augendam corporis vim faciat: sed quae in ipsum tantum animum
obrepat, eundemque vndique decenter compescens, ac terrestrem omnem sarcinam
circuncidens reficiat, atque ingrauescentem iam & fractum agiliorem reddat. Et qui-
dam Daphnes forma ac pulchritudo segniores ad se ipsa euocat: at martyr quodam
quasi in piscatu confidens, & ad se introgressis insidias parans, eos retinet, ac veluti ad
normam quandam prius compositos dimittit, & ita dimittit, ut amata in posterum pu-
dicie ac citra omnem incontinentiam sint vsuri. Dum enim ex hominibus alij socordia
adducti, alij mundanis solitudinibus impediti, sanctorum martyrum monumenta in-
uisere negligunt, perfecit Deus, ut hocce irriterentur modo, & talem ipsi fructum cura-
tionis animae caperent: ac perinde sit, ut si quis agrote medicamenta salutifera admit-
tere nolenti, medicamentum dulci quodam condimento oblitum prepararet. Qui igitur
inibi tandem curantur, eo perueniunt, ut iam non deliciae solum, sed & visendi sancti
desiderium suburbij adeundi occasionem multis afferat: siue, ut verius dicam, qui ho-
nestioris vitae sunt, hoc vno nomine illuc ventitant: qui infirmiores illis sunt, utroque
nomine: qui verò infirmissimi, non alio, quam deliciarum captandarum nomine: post-
eaquam autem illuc peruenerunt, eos aduocans ad sese martyr, suis ipsius epulis splen-
didè exceptos, fortique armatura praemunitos, non patitur in malum aliquod prolabi.
Et est perinde mirum, eo in loco mollem aliquem ac socordem resipiscere, & tanquam
e media insania sanum caput attollere, ut si quis in medios ignes coniectus, ab igni de-
dacia, a vino, a saturitate, molestius etiam, quam a flamma ipsa, beati Babylae ros inspe-
ctantium animam ex obtutu ipso influens, flammam ipsam sopit, incendium sistit, ac
magnam certe animi religionem instillat. Atque in eum, quem dixi, modum Babylos in-
temperantiae tyrannidem subuertit.

At quo idem modo & demonis potestatem extinxit? Primò quidem tum damo-
nis inibi habitantis obsidionem, tum fabulae noxam ijs ipsis, quas dixi, rebus ineffica-
cem reddidit: deinde & demonem ipsum exegit. Verum antequam ad exactionis mo-
dum veniam, illud vos annotare postulo, Babylos non statim vbi aduenit, demonem
eiecisse, sed manentem cum ociosum, inertem, agendisque rebus ineptum reddidisse.
Illi enim os iram obstruxit, ut vel lapidibus ipsis magis mutus redderetur. Et quidem ma-
nentem inibi demonem superauisse, non minus fuit, quam si eundem de loco exegis-
set, quum qui loci illius accolis omnibus fucum prius faceret, ne extincti quidem Ba-
bylae cineres contueri sustineret. Ea est enim sanctorum potestas, ut illorum supersti-
tiosa damones ne umbras quidem aut vestes ferre possint, vita autem sanctorum &
loculos quoque reformident. Itaque si quis quae ab Apostolis facta fuisse praedicantur,
fidem non haber, is tandem memoriae huius miracula intuitus ab impudentia sua de-
sistat. Nam qui de omnibus olim gentilibus victoriam reportabat, a martyre tanquam
ab hero increpitus, suppressa voce latrare desijt. Ac primò quidem videbatur mu-
tusse, quod sacrificiorum & aliorum id genus cultuum particeps minime fieret. Da-
monum enim mores ij sunt, ut dum mortales nidore, fumo, sanguine eos inuitant &
allectant, tanquam canes cruoris auidi & helluones, ebibendi absorbendique eius cau-
sa praesto adsint: rursus dum nemo est, qui ea offerat, quasi fame quadam pereant. Qui-
bus certe sacrificia dum fiunt, ac foeda dum celebrantur mysteria, (quae ipsa nihil cer-
te aliud sunt, quam amores quidam obsceni, quam puerorum contumeliae, quam ad-
ulteria, quam domorum subuersiones, ut nihil hic agam de inhumanis cadum gene-
ribus, de quae nefarijs illorum coenis) quibus, inquam, foeda dum celebrantur myste-
ria, statim aduolant & delectantur, etiam si malefici, etiam si praestigiatore, etiam si pe-
stes hominum sint, qui mysteria eadem peragant. Imò verò, ut verius dicam, non ali-
os plane habent, quam quos depinxit, sacrorum suorum administratos. Qui enim tem-
perans,

Deus ut in-
uiter ad vi-
senda San-
ctorum mo-
numenta,

Babylos de-
monis po-
testate ex-
tinxit prae-
sentia reli-
quiarum
suarum.

Vestes &
loculi san-
ctorum da-
monibus de-
formidabi-
les.

IANVARIUS.

perans, modestus, castus est, is nec comestationem admittet, nec temulentiā, nec dictū
fœdum aliquod verbum ipse proferet, nec alteri cuiquam id genus fœditatibus infer-
uenti aures suas accommodabit : quanquā oportebat, si quam illi humanæ virtu-
tis curam gererent, si quam felicitatis asseclarum suorum rationem haberent, nihil po-
tius requirere, quā vitam optimam, quā mores rectē emendatos, prætermisiss illis
indecoris dapibus, quibus tamen (quādo nihil habent antiquius hominum exitio) ma-
gnoperē delectantur, iisdem colī se profiterēs, quibus tum nostra mortalium vita sub-
uertitur, tum honestas omnis radicis diuellitur.

Primum igitur videbatur hic dæmon hac, quam dixi, ratione obmutescere. Post autem conuictus fuit, violenta necessitate præpeditus id facere. metus enim, quo quasi indito in os freno cogebatur, impedimento illi fuit, quod minus solita contra homines, impotura abuteretur. Vnde hoc liquet? Sed nè tumultu emini. Id enim commonstrabo, atque ita commonstrabo, vt ne illis quidem, quibus maximæ curæ semper fuit impudenter omnia assuecere, in posterum ea impudentia abuti liceat, quoties sermo incidit, vel de veterum illorum dæmonum, vel de istius dæmonis infirmitate. Neq; enim mihi coniecturis opus est, neque id attiner planum facere probabilibus quibusdam rationibus, sed ipsum dæmonis hac de re testimonium adhibebimus. Ipse enim leralem vobis plagam inflixit, vestramque omnem fiduciam ac libertatem concidit. Arvos nè illi succenseatis: neque enim prudens, sed à maiore quadam potestate coactus, tyrannidem ipse suam deleuit. Id verò qua tandem ratione factum est?

Impiū Iu-
lianū Con-
stānti Cae-
sarē creat.

Inftaurat is
idololatriā.

Impudētia
eius & tur-
pitude.

Mortuo eo Imperatore, qui Babylæ corpus in suburbium transfulerat, huius fratrem ad imperij administrationem perduxit is idem, qui illum Imperatorem fecerat, atque hic sine diademate imperium accipit. hæc tunc enim demortui quoque fratris potestas præscripta erat. Idem hic Impetator, quum impossor ac scelestus esset, primum propter eum, à quo principatum acceperat, Christianum se esse simulauit: deinde co-
luta defuncto, abiecta statim persona, fronte perfricta, quam antea superstitionem in-
tùs celauerat, hanc in medium productam nemini non manifestam fecit, diuulga-
to per vniuersum terrarum orbem mandato, vt idolorum templa instaurarentur, atque
excitarentur, pristini demonibus honores redderentur, magni item illis prouentus
uarijs ex locis suppeterent. Quo ex mandato magi continuò, incantatores, augures,
haruspices, menagytæ, hoc est, menstrui viatores, seu præcones, denique omnifa-
rius imposturæ artifices, vndique ab vniuerso orbe confluxerunt. Hic cernere quidem
licebat regiam ipsam infamibus, abiectis ac profugis hominibus refertam. Nam quot
quot vsquam fame tabescentes, quotquot ob veneficia ac maleficia conuicti, quot-
quot publicæ custodiæ addicti, atque ad metalli opus detrusi, denique quotquot for-
didarum artium artifices vix indè victitare possent, quum se ipsi derepente sacerdo-
tes esse profiterentur, mirum est quanto in honore, quanto in precio habiti omnes
fuerint. Hic Imperator duces ipsos, ac militum præfectos contemnere, assis vnus non
æstimare: contrà, mares meritorios, & meretrices è fornicibus suis excitatas, vnâ se-
cum per totam urbem, per angiportus omnes circunducere, quum interim regius
quidem equus, omnesque prætoriani ponè multo intervallo sequerentur, lenones au-
tem & meretriculæ antecambulonum loco, & vniuersus meritoriorum adolescentum
chorus regem medium supantes, per forum inambularent, sermones eos proferentes, quæ
atque cachinnos attollentes, quos par erat eiusmodi farinæ homines attollere: quæ
ipsa certè non nescimus talia, tamque absurda fuisse, vt posteris fide maiora futura sint.
neque enim priuatorum quisquam, eorumve qui humile pudendumque viuendi genus
instituerint, velit tam turpis, tamque indecens publicè videri.

Sed ad eos sanè, qui adhuc vita sunt superstite, oratione nulla opus est. qui enim adfuère, & ea dum fierent spectauère, hi & quæ hîc à me dicuntur, nunc exaudiunt. Propterea enim superstitis etiam nunc testibus hæc scribo, vt nè quis vetera recensentem me, inter eos, qui rei ignari sunt, magna licentia mentiri existimet. Ex ijs enim, qui ea viderunt, superant adhuc & senes & iuuenes, quos omnes obsecro & obtestor, si quid à me historiæ adiectum fuerit, in medium prodeant, meque redarguant. Sed licet tantum abest, vt me de meo adiecisse quicquam sint redarguturi, vt deprehensuri etiam sint, multa certè à me prætermissa. Neque enim fieri potuit, vt oratione rursus illius immensam magnitudinem repræsentarem : posteris verò, qui credituri

DE S. BABYLA EPISC. ET MARTYRE.

Daphnen iraque idem hic Imperator, grauitatem ore præferens, conscendit, multis quidem cum donarijs ac sacrificijs, manante etiam sanguinis torrente, quem mactatarum pecudum cædes effecerat. Tum à demone magna instàtia oraculum poscit, postulans sibi ille ijs de rebus responsum vt daret, quas animo agitabat. Ibi strenuus ille scilicet, qui pelagique modum, & numerum qui nouit arenæ, qui mutum capit, & surdum qui intelligit idem, vt de se ipse profitetur, bellè admodum cauit, ne in eum sermonem deueniret, vt apertè testaretur, per sanctum Babylam ac vicinorum virtutem obstru-ctum sibi esse os, ac propterea loqui nequaquam posse: nimirum veritus, nè cultoribus suis ridiculus fieret. Cæterum cum idem adumbrare vellet virium suarum à Babyla denotatarum conditionem, eum taciturnitatis titulum aperuit, per quem ridiculus magis reddebatur, quam si prorsus tacuisset. Tacens enim, imbecillitatem tatummodò suam detexisset: nunc verò & imbecillitatem, & turpitudinem, & impudentiam declarauit, studens ea adumbrare, quæ adumbrari minimè queunt. Quis enim color hic esse potest? Daphnes, inquit, locus cadaueribus scæter, id quod oraculum arcet. Et quanto præstabat, pessime demon, martyris virtutem non dissimulare, quam titulum tam impudentem pretextere? & hæc quidem demon.

Imperator autem mente alienata cum esset, perinde ut in scena ludens, fabulam que agens, euestigio ad beatum Babilam fertur. Quanquam o nequam, ac nequissime, nisi vobis ipsi vltro multo verba daretis, inq; aliorum exitium colluderetis: quam tandem ob causam, tu quidem suppressis nominibus, atque in genere de cadaueribus loqueris, tu vero, quasi certi alicuius cadaueris nomen exaudisses, alijs intactis, Babilę vnus cadauer mouendum tibi sumis? Oportebat enim iuxta demonis sententiam conditoria ea omnia, que in Daphne essent, effodere, & terculam a deorum adpectu quam longissime abducere. At non de omnibus, inquis, mortuis verba demon fecit. Curigitur id non aperte professus est? nempe tibi imposturę fabulam agenti, anigma istud reliquit. Equidem cadauera, inquit, tibi dico, ut ne palam fiat, me victum esse, nam & alioqui reformido Babilam nominatim designare: at tu intelligito, quod a me dictum est, atque vnum pro omnibus martyrem amoueto. Ille enim est, per quem muti efficiuntur. Tantę certę dementiae demon cultores suos a se damnatos esse voluit, ut tam apertam imposturam capere nequirent, nam ut mente alienata atque insana omnes essent, tamen ne sic qui aperta futura erat. Nam si hominum cadauera inquinatum quiddam (quod tu esse vis) & execrabile sunt, multo magis brutorum cadauera, ac tanto certę magis, quanto brutorum genus humano genere contemptibilius est. Multorum verō canum, simiarum, asinorum ossa proximē templum defossa sunt, quę potius mouenda fuerant, nisi forte censēs homines simijs esse viliores.

Vi nunc sunt, qui solem, bellum Dei opificium, & ad nostrum ministerium creatum, contumelia afficiunt, & dæmoni astrum attribuunt, & hunc illum esse affirmant? Infunditur, in tanta etiam cadauerum in terra iacentium copia, per vniuersum orbem ipsas locorum iniquationes contrahit. At deus vester impuram hominum vitam, impiorum cædes non modò non auersatur, aueredit, sed diligit, amplectatur, amat, coronam autem nostra deuitat: quanquàm peccati genus tale esse solet, vt vel apud ipsos auctores in summam etiam reprehensionem veniat: corpus autem mortuum, & quod minimè mouetur, omni reprehensione ac criminatione vacat. Sed scilicet istud est velut deorum institutum, vt abominentur, quæ abominanda nequaquàm sunt: contra istidem & approbent, quæ omni odio & auersatione digna sunt. Et bonus quidem

Ecc 3 vir,

Item necro
mantia &
puerorum
caedes.

Julian⁹ cō-
sulit Apol-
linem.

Verfütia
maligni dæ-
monis.

Детонир
моет.

vir, quisquis est, neque à sano aliquo consilio, vel dando, vel capiendo, neque ab opere necessario faciundo per mortuum corpus prohibebitur: immò si animo sano est, vel ad ipsa sepulcra inhabitans, & temperantiam, & iustitiam, & omnem denique virtutem præstabit: prætereaque artifex suæ quisque artis opera absque vilo impedimento facturus est, iisque, qui ipsum rogauerint, præbiturus, non solum cadaueribus propinquus assidens, sed etiam si ipsa mortuorum monumenta extruere opus sit, & pictor, & latro, & faber tam lignarius quam ferrarius, denique omnes sua ipsorum opera confecturi: vnus autem omnium Apollo per cadauera impediri se ait, quò minùs futura prospiciat. Atqui & apud nos magni & admirabiles viri extiterunt, qui res futuras quadringentis ac mille etiam antè annis quam euenirent, prædixerunt: quod dum facerent, nullam prorsus harum excusationum, vel quæsierunt, vel causati sunt: neque mortuorum sepulcra perfringi, neque eos qui intra ea iacerent abijci, neque nouum & impudentem effodiendorum cadauerum modum excogitari iusserunt. Attamen ex eis nonnulli, impijs ac scelestis gentibus vicini cum habitarent, vel in medijs ipsis barbaris, quorum omnia conspurcata ac polluta erant, verè futura vaticinati sunt, neque illis ad vaticinationem aliorum obfuit conspurcatio. Quid ita? quòd quæ illi dicebant, ea re vera perditionem uinæ virtutis opus dicebant. Dæmon autem, cum prorsus in eo diuina vis nulla esset, de futuris nihil habuit, quod Imperatori prædiceret. Ceterum nè hereat, perplexusque esse videatur, cogitur verisimilia quædam & ridicula simulare. Quamobrem enim, quæro ex te, superiore tempore nunquam tale quiddam elocutus es? quandoquidem tum velamen hoc prætereundum poterat, suū cultum ab hominibus intermissum esse: hac autem idem excusatione sibi adempta, ad cadauera confugit, anxius animi quorsum euauderet. Nam à decoro ipse suo recedere nolebat. Verum ipsi vos illum coëgistis, qui cultus excusationem ei ademistis, neque locum illi fecistis ad sacrificiorum penuriam confugiendi.

Dæmon futura prædicere non potest.

Julianus iubeat transferri reliquias S. Babylæ.

Fallacia & ambigua responsa Apollinis.

Hæc igitur ubi audiuit fabulæ istius actor Imperator, iubet statim capsulam deturbari, quo omnibus dæmonem victum esse innotesceret. Etenim si dixisset ille, Per sanctum Babylam loqui impediatur, sed hunc tamen nè loco suo moueatis, nève illius capsulam vltèrius conturbetis: nimirum ea res dæmonis modò cultoribus innotuisset: illos enim puduisset factum id ad alios deferre. Nunc verò, quasi ipsius infirmitatem traducere adlaboraret Imperator, sic nihil non fieri coëgit, quo nè volenti quidem factum adumbrare licebat. Neque enim iam simulatio salua & integra esse potest, propterea quòd non alius mortuus, sed solus Babylas illinc translatus est: nec solum qui urbem, & suburbium, & agros item incolebant, sed qui remotissimè etiam habitabant, in rem præsentem cum venirent, capsulamque non amplius illic esse viderent, quæ sita causa esset, tum edocebantur, dæmonem ab Imperatore rogatum vaticinari, respondisse, id se præstare non posse, nisi beato Babyla prius à se procul amoto. Quanquam, & perdidicisse, infinita semper rebus in dubijs artificiosè excogitans, aliàs Lydorum regi promittens magni imperij perditionem, Alim fluvium transgresso, hunc ipsum tamen regem postea super accensam pyram positum commonstrans: aliàs in Salamine hæc eadem arte usus, quum tu perdidicissè coniunctionem. Nam quòd dixisti, Muliebria pignora perdes, simile fuit illi, quod Lydorum regi dixerat: quòd autem adiecisti, Vsqum vel Cerere sparsa, coëunte vel vsquam: maiore id certè risu dignum fuit, ac prorsus simile ijs, quæ à circulatoribus in triuijs vulgò iactantur. At tibi ne istud quidem facere placuit. Liebat & tibi sermonem tuum obscuritate velare: (nam & hoc tibi artificium solenne esse solet) at enim institissent omnes iterum, non intellegere vocis solutionem querentes. Tibi etiam licebat ad astra confugere, id enim tute per lapè nullo rubore, nullo pudore facis: neque enim tibi res est cum viris mente præditis, sed cum peccudibus, atque adeò cum longè crassioribus, quam sunt pecudes ipsæ. Non erant vtique, qui tum te consulebant, Græcis sapientiores, ancipitia responsa tua audire solitis, ab errore tamen sese non eximentibus. At mendacium intellexissent? Te igitur oportuit vni tuo sacerdoti veritatem aperire, qui quòd victus esses, melius, quam tu, multò adumbrare nòset. Nunc verò quis te miser adducit, vt te in tam manifestam fabulæ subferuiuit. In genere enim cum de cadaueribus audijisset, ad Babylam solum adiens,

te ille coarguit, & imposturam denudauit. Sed ne ille quidem volens id fecit: neque enim vnus eiusdemque erat, tot ac tanta tibi donaria honoris gratia offerre, & temerarium infamare. Verum omnium simul oculis martyris virtus tenebras offudit, neque passa est illos ea intelligere, quæ fierent: quæ omnia fiebant quidem quasi contra Christianos: risus autem non in eos qui ea paterentur, sed in eos qui ea facerent, totus vertebatur: quod ipsum vsu venire videmus, quum qui furore correpti sunt, in ipsos etiam parietes calcitrantes, & fanda ac nefanda in præsentem conuicia iactantes, sibi ipsi videntur proximos bellè vlcisci, quum factis talibus non illos, sed se ipsos dedecorent. Id quòd & tum certè euenerat. Trahebatur enim capsula per totam viam, reuertebatur autem martyr athleta alicuius exemplo, coronam alteram in suam urbem ferens, in qua & priorem coronam reportarat. Quamobrem si quis est fortè, qui mortuorum resurrectionem neget, quum videat martyris nostri facta illustriora post obitum esse, in posterum erubescat: qui martyr strenui alicuius bellatoris more trophæis trophæa conlunxit, magnis maiora, & mirabilibus mirabiliora. Tum enim certamen illi cum Imperatore solo fuerat: nunc cum Imperatore pariter ac dæmone. Tum Imperatorem à sancti generis hostem expulit, non manum admouens, quemadmodum & prius fecerat, sed virtute inuisibili inuisibilem virtutem debellans.

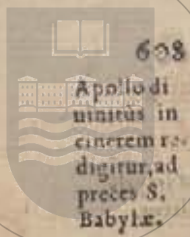
Martyris virtus.

Ac viuens quidem liberam orationem non tulit homicida: mortui autem cines, neque Imperator, neque dæmon sustinuit, quo dæmone authore Imperator hæc agebat. Nam quòd Babylas ambobus istis posterioribus maiorem incusserit timorem, quam antea incussisset priori illi Imperatori, inde certè apertè liquet, prior enim ille Babylam captum, eundemque in vincula coniectum interfecit: posteriores autem isti Babylam solum transulere. Cur enim capsulam in mare demergi, neque dæmon iussit, neque posterior hic Imperator voluit? cur non attriuit & exussit? cur non in vastam aliquam solitudinem deferri eam mandauit? Nam si ea piaculum & scelus fuisset, si eam abominans, ac non potius reformidans, illinc dimouisset, non intra urbem placulum deducere, quin potius in montes quospiam, in saltus transferre oportuit. Sed scilicet perditio huic Imperatori æquè atquè Apollini Babylæ virtus, & quam cum Deo haberet fiducia cognita erat: ob id formidabat, si hoc fecisset, nè fulmen diuinum, neque aliquem alium morbum in se ipse prouocaret. multa enim habebat Christi virtutis, tum in ijs, qui ante se regnauerant, tum in ijs, qui vnà secum imperium administrabant, spectata argumenta. Nam ex superioribus Imperatoribus ijs, qui similia attemptauerant, multis ijsque intolerabilibus calamitatibus acceptis, fœda ac miserabili morte imminushic fuit: alius autem furore, alius alia id genus calamitate vexatus, mortem cum vita commutauit. Ceterum ex ijs, qui tum cum ipso erant, patruus, quum licentiosus insaniam suam contra nos prodidisset, ausus impuris manibus sacra vasa contingere, hoc etiam scelere non contentus, sed contumelia vltèrius progressus, (vasis enim ijs inuersis, & super pavimentum collocatis atque extensis, ita super ea defecit) euestigio illegitimè huiusce sessionis poenas luit. Illius enim verenda corrupta, vermiculosa generarunt, ita vt morbum diuinitus illatum constaret: ad quem curandum medici aues pingues, easque peregrinas interficiebant, quibus ad putrefacta membra admotis vermiculos euocabant: illi verò loco quum non mouerentur, mordiculis putridis partibus inharebant, atque illum ita demum multis diebus absumptum, perdidērunt. Alius porro regij ararij præfectus, antequam aulæ regie limen transenderet, de repente medius crepuit, & ipse id genus impietatis cuiusdam poenas luens. Hæc sanè, plus Imperator, verebatur temeritatem suam vltèrius promouere. Me porro hæc non ex me enunciare ex eis constabit, quæ ab illo postea edita sunt. Interim historiae nostræ modum est, non modò Dei maximi virtutem, sed & inenarrabilem benignitatem patens.

Mortui sancti cines nec Imperator, nec dæmon sustinuit.

Juliani, quæ fuit apostata patrui, (secundum alios auunculi) in sacra vasa contumelia & poena.

Babylas intra sacrum templi septum erat, intra quod & prius fuerat, antequam Daphnen translatus fuisset. At malignus dæmon statim edoctus est, frustra sibi fraudis suæ artificia confecta, seque non iam certamen habere cum mortuo, sed cum eo qui viuere,

ueret, qui efficax esset, quique non se modò, sed omnes quoque dæmones fortitudine superaret. Is enim Deum precatus, ignem in templum vt cælitis demitteret, totum illius rectum exussit, ipsoque idolo ad extremos vsque pedes deletò, eodemque in cinerem ac puluerem redactò, ab omnibus parietibus, qui ipsi integri adhuc stant, abstinent. Ac si quis nunc illò accesserit, nunquàm vtrique dixerit factum id, ignis opus esse. Neque enim incendium id, non ex composito factum, neque ex materia inaniti nati, sed tanquàm manu quadam ignem circumagente, atque indicante, à quibus abstineret, quæ porrò absumere oporteret, tanta certè concinnitate, tanto artificio ipsum templum detectum est, nec ad simile quidem ijs, quæ casu ac temerè incendio confagrassè videmus: verum ijs, quæ parietum ambitum integrum cum habent, tecto tamen carent. Cætera enim omnia, & columnæ item omnes, tam ex quæ templi culmen, quæ vestibulum sustinebant, adhuc extant, præter vnā, quæ ad posteriorem templi partem stabat: & hæc tamen non temerè perfracta est, sed ea de causa, quam postea dicaturi sumus.

Matth. 23.

Hoc incendium vbi accidit, statim dæmonis sacerdos in carcerem rapitur, incendij auctorem indicare coactus. Qui vbi non habuit quem accusaret, intortis cubitis, multis flagris vapulauit, in sublime raptus, ac latera vndique cæsus: quanquàm ne sic quidem ex eo quicquam didicere: rei que huius euentus similis erat illi, qui in Christi resurrectione accidit. Tum enim dispositi fuere milites, qui corpus Iesu custodirent, ne qua possent eius discipuli furto illud auferre, cæterum is fuit rei ipsius euentus, vt nulla vel impudens species ijs relicta fuerit, qui resurrectionis eius fidem eleuare ac calumniari vellent. Atq; hic distrahebatur miser sacerdos, quo testificaretur factum id non diuina ira, sed humano maleficio accidisse. Is tamen contortus ac foedè laceratus, quum neminem haberet, quem proderet, ignem e cælo delapsum testatus est, vt maleuolis atque impudentibus nullus iam calumniæ locus relictus fuerit.

Timet impius apostasiam celestem vindictam.

Sed quod nos paulò antè dicere volentes, in alium locum reieciimus, id ipsi hic tempestiue dicemus. Quidnam verò id esse potest? Certè martyr noster Babylas Imperatorem eoussè terruit, vt furore ille suo superfederet. Neq; enim ipsum quidem sacerdotem, eumque, quem tanto antè honore prosequabatur, tot malis tecti exusti causa affectum, eumque, quem tanto antè honore prosequabatur, tot malis tecti exusti causa affectum, cit, & immaniùs quàm fera crudelis dilaniauit, (à cuius etiam vorandis carnibus fortassè non temperasset, nisi res ea detestanda, omnibusque abominabilis visa fuisset) Babylas autem, per quem dæmon os suum obstruxerat, rursus in urbem ea de causa transulit, vt maior illi honos ab omnibus haberetur. Etenim idem Imperator si minus priùs, hoc est, quo tempore victum se esse dæmon fassus est, at certè post ipsum incendium omnia subuertisset ac perdidisset, capsulam exulisset, vtrunq; item monumentum, tū quod Daphne, tum quod in vrbe erat, nisi metus in eo quàm ira maior fuisset, ac nisi cius molitiae timor imperasset. Solenne enim permultis esse videmus, quum eos ira ac dolor corripuerit, etiam si affectu eorum auctores nō nanciscantur, in obuios quosque ac suspectos iram effundere. Non procul autem ab hac suspitione Babylas erat. Nam simul vt in urbem peruenit, statim ignis in templum inuasit. Sed, quod dixi, affectus cum affectu pugnabat, & iræ metus imperabat. Mihi enim hic cogita, qualis esse poterat bonus ille Imperator in suburbium ascendens, hinc martyris monumentum stans intrinsecus, hinc templum exustum, idolum deletum, donaria absumpta, & liberalitatis suæ ac pompæ satanicæ memoriam omnem de medio sublatam. Nam vt concedamus futurum fuisse, vt illum hæc cernentem neq; ira, neq; molitiae subire posset, ipsum cerre dedecus ac risum permultum ferrè minimè potuisset: quin potius sacras impurasque manus in sancti Babylæ sacellum intendisset, nisi illum ea, quàm antè dixi, causa prohibuisset. Neq; enim parui momenti ea res esse videbatur, per quam videlicet præcisa ademptaq; erat omnis gentilium fidutia & libertas, lætitia omnis extincta, ac tantà mæroris nebula illorum animis offusa, quanta certè offundi potuisset, si deorum simul omnium templa diruta disturbataque fuissent.

Cur in solium idoli celestis virtus conuertitur.

Cæterum tempus iam appetere puto, vt ostendamus tum cur iram suam non in Imperatorem, sed in dæmonem conuertit: tum cur factum est, vt ignis totum templum non absumpserit, sed templi tecto statim dissipato correptum simulacrum improbatum sit, atque refutatum. neque enim ea temerè, neque sine causa contigerunt, sed ab ea Dei benignitate, qua errantes homines tueri solet, facta fuere. Qui enim res omnes, etiam ante-

antequàm enascantur, nouit, is & hoc item vnà cum alijs nouerat, futurum, vt si fulmen contra Imperatorem contorsisset, qui præsentem rem spectassent, temporario quodam timore percellerentur: altero autem & tertio vertente anno, rei eius memoria deperiret, multiq; miraculo fidem minimè haberent: sin autem templum flamma correptum fuisset, fore, vt ea res quouis buccinatores clariùs non ijs modò, qui tum superstites erant, sed & posteris quoq; omnibus Dei iram enunciaret: vt ijs quoque, qui impudentes esse, ac factum id occultare vellent, omnis calumniandi ansa esset præparata. Quisquis enim in rem præsentem venit, quasi nupèr contigerit incendium, sic animo afficitur, idemq; horrore quodā percussus, cælum contuitus, statim Dei optimi maximi, incendij eius auctoris, gloriam ac virtutem laudibus effert. Vt enim si quis primarij cuiusdam latronis perfracta supernè spelunca ac latibulo, vinctum illum extraxerit, tū eiusdem suppellectile omni ablata, locum illum feris ac monedulis receptaculum esse fuerit, postea quisquis latibulum huiusmodi fuerit ingressus, simul vt locorum deuastrationes ac direptiones contemplatus fuerit, statim secum animo concepit ac reputat, qualis fuerit, qui locum illum priùs inhabitaret: irā & hic vsu venit. Procul enim columnas quis intuitus, postea vbi accessit, ac templi limen supergressus est, effingit similitudinem abominationem, fraudē, insidias, ac Dei iram atque fortitudinem admiratus, irā demum de loco eo decedit. sic quæ priùs domus erroris & blasphemiae fuerat, nunc diuinæ gloriæ hymnis decantanda argumentum est: tam ingeniolus, tamque indubius est Deus noster.

Simile.

Atq; hæc quidem nec opinata non nunc primum, sed iam indè à superioribus seculis magno ille miraculo edere solet. Omnia porrò recensere, temporis huius non est: commemorabimus tamen factum quoddam huius perquam simile. Prælio olim in Palestina à ludæis contra alienigenas quosdam facto, victoria potiri hostes, captam Dei arcam, tanquàm exuniā & opimum quoddam spoliū suo cuidam idolo (huic nomen erat Dagon) donarij loco consecrârunt: ea porrò in idoli eius templum perlata, statim idoli statua delapsa in caput, iacebat. Vbi autem diuinæ virtutis robur hac ruina illi minime agnoscens, idolum de integro excitatum in sede sua collocârunt, postridiè sub aurora tempus eò quum accessissent, viderunt non iam collapsum idolum, sed prorsus distractum. Huius enim manus ab humeris auulsæ vnà cum pedibus ad templi limen exiliârunt, reliqua idoli parte, & ea quoque diuulsa, aliò dispersa. Et Sodomorum item tellus, vt parua magnis conferamus, hac ratione vnà cum ipsis incolis incendio absumpta, sterilis facta est, vt non solum qui id temporis superstites essent, sed & posterius omnes locorum vastitate admoniti, continentiores viuerent. Si enim ad homines sortitur: propterea locus ipse plagam accepit, qui tempore prorogari potest, quique & simili omnia secula admonet, lege cautum esse, vt qui similia commiserint peccata, si similes poenas luant, etiam si in præsentia id non fiat: id quod & in templi huius incendio accidisse videmus. Ecce enim iam vicissim ex eo annus agitur, nec tamen ædificij ab igne relicti pars vlla deleta est: sed quæ partes flammis euaserunt, ea solidè ac firmius ter stant, suntq; etiam nunc sic validæ, vt vel ad centenos, ducentenosq; & multò item plures annos durare possint. Id verò quàm mirum videri debet, si ex columnis nulla protemphi partem erant, vna tantum tum perfracta: nec ea quidem corruit, sed à sua sede mota, ad murum dum caderet inclinata, sic mansit. Cuius quidem columnæ partes sunt duæ, quarum altera à basi ad sectionem obliquè muro incubuit, altera à sectione eadem ad capitulum supina constitit, & ea ab inferiori parte suffulta. Quanquàm autem & venti vehementes loco illi sæpè incubuere, & terramotibus crebris tellus fuit cōcussa, ignis tamen reliquæ inconcussæ manserunt, quæ ipse firmiter stant, propemodum claustrantes, sese ad posterorum emendationem asseruatas esse.

Nota de hac columna.

Et quidem quòd templum ipsum totum non conflagrârit, hanc dicere possis causam esse: quòd autem Imperator fulmine percussus non fuerit, aliam si quaeris, causam reperies, ex eodem bonitatis & benignitatis Dei fonte manantem. Propterea enim Deus ignem ab Imperatoris capite defendit, eundemq; in templi tecto ei aculatus est, vt alieno ille malo edoctus, poenam sibi reseruatam effugeret poenitentia compunctus, & errore liberatus. Illi enim hoc neq; solum, neq; primum virtutis suæ signum Christi-

Sæpè diuinitus vt res.

apiferet,
admonitus
Iulianus.

Exo. ali
quot capi
tibus.

Iulianus ex
citare vult
templū Hi
erofolymita
num.

Nota mira
culum.

Iulianus in
uidet Chri
stianis mar
tyrij glori
am.

Iulianus
vult Chri
stianorum
nomen ex
tinctum.

stus dedit, sed & alia item multa, hoc ipso non inferiora. Nam & patrus eius, & questor ararius, sic, ut dixi, uterque vitam finientes, præterea & fames in urbem statim vnâ cum ipso inuadens, & aquarum penuria nunquam antea visa, quàm ab eo sacrificia in ipsis fontibus facta fuissent, & multa præterea alia, tum ea quæ in ipsius castris, tum ea quæ in urbibus eueniunt, huiusmodi certe fuere, ut vel saxeam animam flectere possent, ac de ob id quidem, quod permulta essent, neque ob id, quod omnia pariter ederentur, ac deinceps & post ipsa statim scelera perpetrata, ut quondam Aegyptiorum regis tempore: sed quod, quæ edebantur miracula, per sese talia erant, ut ad eorum, qui ea cernebant, emendationem aliud alio non egeret, verum illorum vnumquodque hoc ipsum per se præstare possit. Nam ut cætera prætermittam, quem tandem, qui idem non admodum stupidus esset, non perterrefecisset editum ad veteris templi Hierosolymitani fundamenta miraculum? id porro cuiusmodi fuit?

Tyrannus cum videret per omnes Imperij sui fines Christi fidem diffusam, eandemque ad Persas usque, aliosque remotiores Barbaros, atque adeo ultra etiam illos peruasisse, breuiter omnem eam, quam sol radijs suis lustrat, regionem occupare, cruciabat. Animo atque angebatur, apparabatque sese ad gerendum contra Christianorum conuentus bellum: infelix, ut qui ignoraret se contra stimulum calces. Ac primum quidem Hierosolymitanum templum, Christi virtute solo æquatum, excitare conabatur, & Iudæorum res, quanquam Græcus homo, procurabat, virtutis Christi periculum inde facere volens. Hic vocatis ad se Iudæis quibusdam, ijsque sacrificare iussis, (nam & illorum Maiores dicebat hunc religionis ritum, obseruare solitos) ubi Iudæi iidem eò confugerunt, ut dicerent, fas sibi nequaquam esse, id, templo collapso, extra veterem metropolim facere, iubet illos pecunia de regali thesauro sumpta, suppeditatisque ijs omnibus quæ ad opus necessaria forent, abire, templum instaurare, & ad pristinam sacrorum consuetudinem redire. Tum illi dementes planè, à matrisque vtero errantes, atque ad eam nos usque eruditione indigentes discesserunt, Imperatoris mandato parituri. At simul ut edificaturi fossitiam humum euacuare cœperunt, statim è fundamentis ignis exiit, quo omnes pariter absumpti fuere. Quæ res Imperatori ut renunciata fuit, neque ulterius insaniam suam promouere conatus est, (metu enim detinebatur) neque tamè dum monum errore (quorum tyrannide prorsus premebatur) liberari voluit. Ac tum quidem supersedebatur.

Cæterum non ita multo post tempore ad id genus leuitatis redijt, templum quidem non iam edificare audens, aliunde autem paruulis prælijs ac velitationibus nos petens, aperto enim Marte nos adoriri tum differebat, primum atque præcipue, quod persuasus planè esset, frustra se id tentaturum: deinde, quod nullam nobis ansam relinquere volebat, per quam martyrij corona redimiri possemus. Ferre enim haudquaquam poterat, idque illi quauis calamitate indignius erat, si quis in medium productus, pro veritate vel ad mortem usque tormenta sustineret: usque adeo ex animo inimicitias se nostras suscepisse declarabat. nouerat enim, nouerat (inquam) aperte, futurum, ut si id ipse attentasset, omnes pro Christi nomine suas animas proderent. Proinde vaser & callidus cum esset, quos intelligebat ob peccatum aliquod Christianorum conuentum esse suum, pibus prenas dedisse, & à præfectura quâ gererent amotos, eos omnes liberos esse suum, hoc modo pessimis quibusque licentiam largiens, Ecclesiæ leges subuertens, denique omnes inter se committens, fore enim sperabat, ut postea minori negotio debellarentur, si prius bello inter se conflictati fuissent. Quinetiam quendam (huic Stephano nomen erat) tum ob doctrinæ peruersitatem, tum ob vitæ improbitatem ab Ecclesiastico principatu amotum, iubet de integro magisterij sedem occupare: atque adeo Christiani nomen tunc ut exstingueretur, quoad eius poterat, elaborabat, Galilæos pro Christianis nos in edictis suis tum ipse appellans, tum principes, ut idem facerent, adhortans.

Inter media autem ea signa, quæ per famem atque siccitatem enenisse recensui, à sua ipse impudentia ac duritia minimè desisteat. Idem contra Persas bellum susceperat, tanto cum fastu cum descendisset, ut si omnem Barbarorum gentem deleturus esset, identidem nobis comminabatur, quum diceret omnes se, post suum à Persis reditum, funditus perditurum. hoc enim bellum sibi esse Persico grauius, atque adeo oportere minore illo confecto, tum demum ad hoc, quod maius foret, descendere. & hæc quidem nobis

DE S. BABYLA EPISC. ET MARTYRE.

611

nobis annuntiabatur, qui illi à consilijs erant. Ac tuans porro ira aduersum nos, ad maiorem quotidie insaniam sublatum, in eadem nunquam sententia persistebat, sed priore illo consilio posito, rursus nobis persecutionem minabatur. Cæterum cum illum Deus, us inhiere, atque intumescere sedare vellet, edidit rursus signum hoc in Daphne, igni in templum immisso. Hic verò ne sic quidem furore suo supersedit, quin potius summa depopulandi nostri cupiditate quum distumperetur, ne ad id quidem tempus, quod miniratus fuerat, sibi temperauit: sed Euphratem traiecit, militum suorum animos probabat, ac paucos quosdam adulatione quum corrupisset, quos suæ voluntati repugnantes inuenit, nequaquam exauthorauit, veritus si eos à reliquorum cœtu segregasset, ne copias suas contra Persas debiliores redderet.

Quis nobis hæc quæ subsequuta sunt enarrabit? quæ quidem ijs multò terribiora sunt, quæ tum in eremo, tum in mari, tum in Aegypto acciderunt, quo tempore Pharo ille sensu carens plebebatur, & qui cum eo erant omnes submergebantur. Quemadmodum enim tum, posteaquam Aegyptius ob nullum calamitatis genus concedere, ac melior fieri voluit, illum tandem Deus vnâ cum suo exercitu perdidit: sic & nunc potestatem ad omnia Dei miracula Imperator hic impudenter cõstitit, nihil finitum inde percipere volens, animumque in emendatum ad omnia afferens, hunc ipsum Deus idem extremis malis inuoluit, ut quoniam aliorum calamitatibus edoctus ad frugem bonæ redire non sustinuit, eius supplicij meliores alij euaderent. Qui enim plures militum myriadas secum duxerat, quàm vllus vnquam ante ipsum Imperator, quique Persidem omnem per incursionem, ac sine puluere, quod aiunt, capturum se sperauerat, huic sic infelicitate ac miserabiliter res successit, ut foeminarum potius, ac puerulorum, quàm virorum exercitum illum secum habuisse dicas. Primum enim imprudentia sua in tantum illos necessitatem adiecit, ut equinis carnibus vescerentur, ac partim fame, partim siti absumpti perirent. Quasi enim in Persarum gratiam copias ageret, neque illos capere, quin potius suos illis prodere studeret, sic eos in locorum difficultates quasdam conelulit, ac tantum non victos hosti tradidit.

Enimvero calamitatum earum genus omne nullus possit, ne ex ijs quidem, qui illas viderunt expertique sunt, recensere: ita omnem modum superarunt. Sed ut summa rim dicamus, illo turpiter ac miserabiliter mortuo, (alij enim illum volunt à lixa quodam, rerum indignitatem non ferente, percussum interijisse: alij autem, ne vidisse quidem se, à quo interfectus sit, sed fuisse tantummodo percussum dicunt, rogasseque ut in Ciliciam, inibi sepeliendus, portaretur, ubi etiam nunc iacet) illo, inquam, tam turpiter mortuo, quum viderent milites in extremo sese vitæ periculo constitutos, cum hostibus pepigerunt: quibus cum iureiurando recepissent, abscessuros se à loco locorum omnium tutissimo, eodemque regionis nostræ tanquam muro quodam inexpugnabili, Barbaros humanos erga se nacti, ita euaserunt, atque è multis pauci reuerterunt, & ipsi affectis admodum corporibus, crubescens ob fœdera cum hostibus pacta, coacti verò illis per iusiurandum paternis bonis cedere. Hic videre erat spectaculum qualibet captiuitate miserabilius. Nam vrbis illius ciues, à quibus gratiam aliquam expectabant, quod suos omnes intus muri instar in portu collocarant, pro omnibus semper ad omnia pericula obiecti, ab ijs hostilia omnia passi sunt, proprijs domibus atque agris relictis, somam à suis accepserunt: hunc nos fructum ab egregij istius Imperatoris operibus percipimus.

Hæc porro temerè à nobis dicta non sunt, sed ut satisfactum ijs esset, qui quaererent, tum non antea Deus de Imperatore poenas sumpsit. Illum enim rabie percitum sepe, numero reprimere voluit, nè impetu ulterius procederet, & alienorum malorum exemplo emendare: verum ubi restitit, extremis illum malis obiectis, iustam quidem poenam eius retributionem in magnum illum iudicij diem reijciens, præsentem autem deuitur, eos grauiore poena afficiat: quæ quemadmodum respicientibus utilis, ita obstinatis ac peruicacibus maioris supplicij occasio esse solet.

Quod si dixeris, Quid? nonne præviderat Deus fore, ut tyrannus hic nunquam emendaretur? huic ita respondebimus: Præviderat quidem, sed tamen ob id, quod malitiam nostram prospiciat, officium ille suum non intermittit: quin potius etiam si eius non

Exod. 14.

Infelicitate bellum gerit aduersus Persas.

Iuliani obitus horrendus.

Exercitus eius pacem ab hostibus impetrat.

Cur toleret Deus malum?

admittamus admonitionem, clementiam tamen in nos suam præstat: qui si postea in grauiora etiam nos peccata impingimus, id certe non iam eo auctore euenit, qui non propterea lenis longanimisq; est, ut pereamus, sed ut seruemur potius: verum nobis auctoribus sit, qui in illius immensam tolerantiam iniuri sumus. Sic autem & infinitam suam in nos benignitatem ostendit. quoties enim recusamus ab eius prolixa lenitate adiuuari, tum ille in aliorum usum eam vertit, nusquam non clementiam erga nos suam simul & providentiam solertiamque prodens. Id quod tum præstitum est.

Virtus martyrum, & in vita, & post obitum.

Et tyrannus quidem in hunc, quem dixi, modum & viuis decessit: Rabiei autem eius, ac beati Babylæ virtutis argumenta extant, & templum & martyrij monumentum, illud desolatum, hoc eandem, quam prius, efficaciam retinens. Cuius capsula non vltra refertur, Deo rem sic dispensante, quod posteris testatiora sint præclara Babylæ eiusdem facinora. Quisquis enim eo aliunde accedit martyremquirens, hunc ubi ab eo loco abesse videt, statim causam seiscitatur, neque prius de loco decedit, quam omnem eam historiam perdoctus fuerit, sic & dum ad Daphnes locum accedit, & rursus ab eodem dum decedit, fructum maximum percipit. Ea est martyrum virtus & viuendum morum, & ad loca illa vel illa adeuntium, & rursus ab eisdem aliò migrantium. Etenim ab initio ad finem usque Babylæ nostri præclara facinora continua quasi serie copulata fuere.

Rem, quæso, animo lustra: Dei leges ab iniuria vindicauit, pro occiso pœnas sumpsit: qua ex re planum fecit, quanto inter se interuallo sacerdotium & regnum distant: mundi factum omnem soluit, vitæ huius opinionem conculcauit: reges docuit, nihil vltra modum, ipsis à Deo datum, potestatem promouere: sacerdotibus planum fecit, ut principatui huic præesse oporteat. Atque hæc quidem, & his item longè plura, etiam nunc viuens præstitit. Vbi autem hinc emigravit, dæmonis robur enervauit, gentilium imposturam coarguit, vaticinij deliramenta dextexit, personæ eius contriuit, simulationem omnibus denudauit ac patefecit, cum qui in ea dominari videretur, obmutescere cogens, ac magna vehementia opprimens. Hodie quoque templi parietes recti stant, omnibus quasi prædicantes, quæ dæmonis impudentiam, risum, imbecillitatem: quæ martyris coronas, victoriam, virtutem. Ea sanè est sanctorum fortitudo tam inexpugnabilis & terrificæ, tum regibus, tum dæmonibus, tum ipsi etià dæmonum principi.

Habetur Tomo tertio operum eiusdem.

PASSIO SANCTORVM IUVENTINI ET
MAXIMI MARTYRVM, A D. IOHANNE
Chrysostomo conscripta.

25. IANVAR.

Colere sanctos alacriter.

Julianus apostata dicit.

Eri beatus Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat: hodie verò par sanctorum militum, in acie exercitum Christi ostendit. Hæc quadriga martyrum, hodie biga se ostendit. Impar eorum est ætas, sed par fides. Varia certamina, sed eadem fortitudo. Illi tempore superiores, isti recentiores. Et cum tantus thesaurus sit Ecclesiæ, nouas & veteres habent margaritas: sed vna omnium est gratia. Eorum flos neque languescit, neque defluit tempore. Nescit vetustatis rubiginem splendoris istius natura. Temporis accessione opes que ad corpora spectant, facile intereunt, vestimenta absumentur, domus destruuntur, & aurum rubiginem consumitur: & in summa, omnium sensibilibus facultatum natura tempore tandem aboletur & intercidit. At non sic se res habet in spiritualibus thesauris, de martyribus, inquam, qui semper in eodem manent vigore, semper in eodem iuuentutis flore sunt, semper sue gloriæ fulgorem emittunt & radios. Quod scientes, non aliter præfatos, aliter recentiores colitis sanctos, sed eadem alacritate omnes.

Non enim exploratis tempus, sed exquisitis animi fortitudinem, fidem, zelum seruimus, & eas virtutes, quas præ se ferunt sancti, ob quorum honorem hodie euenimus. Hi enim tanto amore Dei flagrabant, ut etiam extra persecutionis tempus, martyrij corona redimiri fuerint, absque pugna triumphum retulerint, absque prælio victoria potiti sint, absque theatri certamine brauium rapuerint. Et quomodo hoc? Ego dicam: sed forte me rem paulò altius enarrantem.

Erat rex quidem etiam nostro æuo, omnes, qui se præcesserunt, impietate vincens, de quo

de quo & heri à me dictum. Qui cum videret res nostras martyrum morte clariores fieri, & ea causa non solum viros, sed & teneros pueros, virginesq; nondum nobiles, & in summa, ex omni sexu & ætate quosdam pro religione ad mortem proficere, cruciatur & dolebat. Ceterum mouere bellum manifestè nolebat. Omnes enim, dicebat, ad martyrium, quasi ad aluearium apes, volabunt. Hæc autem non à semetipso habebat, sed à progenitoribus suis didicerat. Etenim & illi, utpote tyranni, Ecclesiā infestauerunt, & populi quoque in nos insurrexerunt, quæ adhuc parua religionis scintilla esset: eam tamè non expugnauerunt, neque confregerunt, sed ipsi potius contracti sunt. Augebatur quod scintilla hæc, ferebaturque in sublime, & omnem vndique orbem inuadebat. Cum occiderentur, adurerentur, suspenderentur, præcipitarentur, bestiis obijcerentur fideles: carbones sicut lutum calcabant, mare & fluctus sicut pratum intuebantur, ad gladium sicut ad diadema & coronam currebant: omniaque tormentorum genera ita contemnebant, ut ea non solum generosè & fortiter ferret, sed & alacriter & volupè. Enimvero sicut plantæ rigatæ magis crescunt, ita & fides nostra oppugnata magis floreret: & seditione agitata, incrementa maiora sumit. Neque horti aquis irrigati ita germinant & fecundi sunt, ut Ecclesiæ, si martyrum irrigentur sanguine.

Simile.

Versutia Iuliani apostata.

Hæc omnia atq; plura cum rex ille sciret, meticulosior erat, quam ut manifestè cum nostris confligeret. Non, inquit, triumphos & victorias & coronas mutuo parabimus, sed quid facit? Vide, oro, malignitatē. Medicos & milites & oratores omnes, vel à professionibus suis discedere, vel fidem suam abiurare iubet. Excitauitque in hunc modum contra nostros bellum, tela eminens mittens, ut si à fide desisterent, ridiculè vincerentur, utpote qui fidem opibus non præferrent: si generosè perseuerarent, & vincerent, neque sic egregia foret victoria, neque insignis triumphus. Nihil enim magnum, artem vel professionem pro pietate contemnere. Neque is fauiri eius finis erat. Nam ad hæc, si quis superioribus annis, cum adhuc pij reges rerum potirentur, vel altaria demolitus fuisset, vel templa suffodisset, vel oblationes diripuisset, vel aliud tale quiddam egisset, rapiebatur ad tribunal, & occidebatur, etiam insons, & duntaxat delatus. Fingebatur quoque & alias varias causas, ita ut pie viuendum nemo non lugeret. Agebat autem hæc, ut obscuraretur contemptusque esset martyrij corona, & nihilominus cædes & strages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nam qui ita affigebantur, non ad illius calculum & malignitatem spectabant, sed ad incorruptum iudicem, à quo & celestem coronam accepturos sese confidebant.

Conquerunt milites inter se de pietate profugata.

Interea cum hæc ita sese haberent, & bellum quidem rex parturiret aduersus nostros, cessaret autem, veritus ne vinceretur: accidit ut milites quoddam conuiuium haberent, in quo & martyres, quos hodie colimus, erant. Ceterum, ut conuiuiorum mos est, cum varij sermones hinc inde dicerentur, alijque alia tractarent, martyres nostri mala sui seculi inter se deplorabant, longè feliciora fuisse superiora asserentes, dicebantque & in bis ita conculcatis, pietate ita violata, creaturarum omnium Domino ita contempto? Omnia nidore plena sunt & fumo, omnia sacrificijs immundis referta. Prohi, neque putum aërem spirare possumus. Dicta hæc ne perfunctorie transcas, sed considera, quando ea locuti sunt, & quanta pietate. Nam si in militari symposio, ubi regnat ebrietas & ingemiscabant & lugebant: quales erant domi, cum soli inter se agerent? Quales erant in precibus & ieiunijs, qui deliciarum tempore, tam humiliati, & tam apostolica præ se ferebant? Sanè ipsi ob fratrum valetudinem suam sanitatem non sentiebant. Sic dolebant & lachrymabantur in malis, quæ tunc fiebant, quasi vniuerso mudo tutores dati essent. Neque clandestinum fuit, talia eos dixisse. Nam ex sodalibus & conuiuiis adulator & infator quidam, obsequium regi facturum, omnia ut dicta erant, detulit. Rex accepta occasione iam diu quæsita, causatus est ex verbis illis affectatam tyrannidem, ut ita martyrij corona priuaret. Et iussit confiscatis facultatibus eorum omnibus, nudos eos in carcerem conijci. Illi autem gaudebant & exultabant, dicentes: Quid nobis diuitijs, preciosaque veste opus? Si & indusium intimum, nempe caro, propter Christum exuendum est, non oblucriabimur, sed spontè concedemus. Et ocyus dicto scripti sunt libelli indicti, confiscataque omnia. Porro ut homines in patriam migraturi, substantiam omnem

Apostata illos propterea persequitur.

I A N V A R I V S.
in pecuniam commutatam præmittit: ita & illis accidit. Quoniam enim in cælos trans-
ferti, inimicis ipsis negotium agentibus, & in hoc ministrantibus, opes suas ante se mi-
serunt. Non enim illæ tantum opes, quas eleemosynæ nomine dispendimus, transferun-
tur in cælum, sed etiam quascunque nobis hostes fidei piorumq; persecutores rapiunt,
alibi thesauri erunt. Est enim hoc non minus, quam illud. De hoc audi, quid Paulus di-
cat: Et rapinam, inquit, facultatum vestrarum cum gaudio tulistis, scientes vos habere
meliorem substantiam, & manentem in cælis.

Vr autem ingressi sunt in carcerē, confluit ad eos omnis ciuitas, tametsi multis ter-
roribus, minis, & periculis interdictum erat, nè quis vel eos accederet, vel eis loqueretur,
vel quouis modo communicaret. Atqui timor Dei efficiebat, vt non curarentur ea
principis mandata. Vnde multi ob consuetudinem, quam cum martyribus habebāt, fa-
cti sunt & ipsi martyres. Multi enim, contempra presenti vita, frequenter eos visitando,
sacras apud eos vigilias continuis psalmis perficiebant. Erant familiaritates illæ spiritu-
alis eruditionis atque cōsolationis plenæ. Et clausa quidem tunc est ecclesia, carcer au-
tem ecclesia factus est. Neque hi solū, qui eos visebant, sed & qui intus cum eis tene-
bantur, meram sapientiam & virtutem à patientia & fide eorum disciebant.

Rex ut hæc audiuit, valde stomachatus est: cupiens tamē eos supplantare, & ab alacritate sua destituere, avaros quosdam homines & impostores subornauit, qui si quando priuatum colloquium sese offerret, eos accederēt: non ut à rege missi, sed quasi singulari compassione & proprio consilio id agentes, & adhortarentur, ut à religione desisterent, & ad impietatem transcant. Dicebant enim: Sic non solum imminens periculum effugiatis, sed maiore dignitate honestati, maiorem quoque principatū adepturi estis, regis ira feliciter placata. Nonne vidistis & alios vestri ordinis idipsum fecisse? Quibus illi responderunt: Atqui nos hac potissimum ratione viriliter stabimus, & pro illorum ruina nosmetipsos in sacrificia offeremus. Benignus & misericors nobis Dominus est, solet etiam vno accepto sacrificio, toti orbi conciliari. At sicut olim tres pueri dixerūt: Non est in tempore hoc princeps, & propheta, & dux, neque sacrificium, neque incensum, neque holocaustum, neque locus primitiarum coram te, ut possimus inuenire misericordiam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur, quasi in holocaustis arietum & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium. Ità & illi videntes altaria subuersa, clausas ecclesias, sacerdotes fugatos, fideles omnes in exiliū actos, fluctabant ut pro omnibus offerrentur Domino, relictisque militaribus signis, angelicis se choris adiungerent. Quocirca & dicebant: Quid? Etiam si nunc non morimur, moriendum tamen omnino est non multò post hæc. Satiū igitur fuerit mori pro rege angelorum, quàm pro rege tam impio. Hic etsi moriatur quis pro rege, nihil accipiet: Atque sua dignum fortitudine. Et quid posset defuncto præstare, si vel maximè vellet? Atque eis se penumerò ne sepultura quidem contingit, & non rarò à canibus corpus mul- Quòd si pro rege angelorū mortui fuerimus, certi sumus, nos accepturos corpus mul- rò gloriosius, maiori gloria conspicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum præmia. Proinde arripiamus arma spiritualia: nō opus iaculis & sagittis. sufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & sanctorum ora pharetræ, quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferuntur.

Nunciata sunt & hæc atque similia regi, qui nec sic destitit, sed illecebrarū eis iterū atque iterū illos tentauit. Itā autem mandauit, quod si cederent victi, sub omniū oculis producerentur: sin fortes perseuerarent, viri perduellionis rei educerentur & occiderentur, neque vlla Christianæ professionis, ob quam tenebantur, mentio fieret. At qui reuelat profunda & abdita, non permisit vt machinationes illæ occultæ manerent, & ignora insidia. Nam quemadmodum olim mulier Aegyptia Iosephum in lecto apprehendens, licet speraret factum suum clam fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, vel oculo illi soporis nescio, vel posteritati. Quippe quod absque arbitrio illa Iosepho dixit, id nunc toto vbique mundo canitur. Itā & ea, quæ per subornatos illos consiliarios dolosus rex agebat, sperans occulta fore, nequaquam manserunt occultata. Didicerunt enim posteri omnes & insidias dolosas, & triumphantium victorias. Denique cum multo tempore exacto alacritatem eorum non solum non frangeret multitudo dierum, sed potius studium & ardorem excitaret, amulatoresque multos faceret, iussit tandem media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in densas tene.

DE S. EVSEBIA HOSPITA. 615

tenebras luminaria, & decollabantur. Cæterum capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quàm cum adhuc vocem darent: Sicut & caput Iohannis non tantum terrebat cum loqueretur, quantum cum in disco mutum afferretur. Habet enim & sanctorum sanguis suam vocem, quæ non per aures auditur, sed occidentium conscientiam inuadit & perstringit.

Post beatam autem illam eadem, quidam etiam cum salutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipsi viui martyres, ut illorum reliquias curarent decenter. Nam quanuis non occidebantur, optabant tamen mori potius, quam ut corpora illa relinquerent inhumata: ita ad venationem eorum festinabant. Dicunt qui tunc affuere, & quibus corpora illa recens occisa videre datum fuit, quod iacentibus simul illis in sepulcro, talis quedam ex eorum oculis & vultu gratia replederet, qualem in Stephano Iudeis responfuro fuisse Lucas dicit. Neque ullus est, qui non pio quodam horrore illis adfuerit: adeo adspetus ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum, id quod a Davide dictum: In vita sua non sunt separati, & in morte non sunt distincti. Pariter enim confessi sunt, pariter carcerem inhabitauerunt, pariter in barathrum abducti sunt, pariter capite mulcati sunt: & vnus vtriusque corpora tumulus tenet. Et vnū quoque tabernaculum in caelis eos excipiet, quando in maiorem peruenturi sunt gloriam, nempe immutandi.

Illos non indignum fuerit, & columnas, & scopulos, & turres, & candelabra, & tauros simul appellare. Nam Ecclesiam sicut columnę sustinent, sicut turres muniunt, & sicut scopuli omnes vndarum assultus repulerunt, multam interim ipsi seruantes tranquillitatem, sicut luminaria tenebras impietatis discusserunt: & sicut tauri, anima promptitudineque eadem, suae Christi iugum traxere. Idcirco sapē eos inuisamus, tumulos adornemus, magnaue fide reliquias eorum contingamus, vt indē benedictionem aliquam assequamur. Etenim sicut milites vulnera, in praelijs sibi inflicta, regi monstrantes, fidenter loquuntur: ita & illi in manibus absēta capita gestantes, & in meditum adherentes, quęcunque voluerint apud regem calorū impetrare possunt. Proinde magna fide promptitudineque huc veniamus, quō & visis sanctorum monumentis, & consideratis eorum pręmijs, indē varios thesauros vndiquaque colligamus: & per presentem vitam ita iuxta voluntatem Dei transcamus, vt in portum aternitatis cum multis mercibus ingrediamur, fruituri regno calorū in Christo Iesu Domino nostro, cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTAE EVSEBIAE, QVAE COGNOMINATA EST HOSPITA, VEL EXTERNA, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Noua & aliena vita illius verè admirabilis Hospitæ seu Externæ, habet quidem breuissimam, & quàm fieri potest maximè succinctam narrationem, alienam verò, & inprimis honestam. Quauis autem sit adeò succincta, in certaminibus tamen & laboribus, & ijs, quæ rationem habent utilitatis, omnes ferè aut certè permultos superauit. Hæc enim mulier beatissima, magnique & maximè virilis animi, erat genere clarissima, si patria & parentes respiciantur. Nam hi quidem fuerunt illustres, non opibus solum & gloria, sed etiam pietate: illa autem fuit omnium ciuitatum clarissima & maximi nominis, nempe Roma antiqua. Nam cum ex eiusmodi parentibus nata esset prima & sola, genere quoque dignam habuit educationem, probè & ex virtute educata, & Christianè instituta, & quæ Deo gratam egit

Cum autem iam esset nubilus, petitur à quodam ex ciuibus, qui ipse quoque erat clausus, & genere simul & diuitijs sponse conueniebat. Atque puellæ quidem parētes, cum nulla re desponsationem possent repræhendere, sed scirēt esse dignam & congruentem alterius cum altero coniunctionem, assensu fed affinitati, & adspexerunt ad matrimonium, diesque fuit præstitutus, & iam parata erant omnia. Hospita autem illa, quæ

Quidā eam
cupit habere
respōsam.

F f f 2

erat

Ancillę ali-
quot ei se
adiungunt.

Res suas
pauperibus
elargitur.

Venit cum
suis Alexan
driam, inde
in Co insu
lam.

Sunder foli
Deo esse
nota.

617

Ofce 6.
Presbyter
quidam di-
uinitus ad
cam mitti-
tur.
+ Eum cum

Pfalm. 91.

Academ &
monasteriū
construit
Eusebia.

Iam verò is creatus Mylaffenus Antistes, Hospitæ quoque persuadet, ut ad sacrum gradum affeandat. & eam ordinat Diaconissam. Quæ quidem, postquam fuit eius fidei mandatus honor Diaconatus, quem merebatur quidem, invita tamen accepit: dici non potest, quantis corpus tradiderit laboribus, & maxime quod erat assueti delicijs & lautitijs omnibus, quandam verè nouam & alienam vitam sectata & planè externam, & veluti materia expertem & incorpoream: adeo ut austeram eius vitam vel procul horrent damones, & nec auderent ad eam omnino accedere. Quæ quidem cum sepe quidem solueret intensam & asperam exercitationem, non intra duorum aut trium dierum spatium comedebat. Quando autem ad certamina accuratè & exactè aggrediebatur, etiam ad septem vsque dies permanebat ieiuna, pugnans cum natura legibus propter legem spiritus. Quinetiam cum sic quoque vix tandem accederet ad cibum capiendum, & ad corpus propter vinculum intueretur, à vino quidem & oleo, & ab oleribus & leguminibus, & à quolibet, ut semel dicam, quo igni admoto vtimur, omnino abstinebat. Porro autem nullum quoque fructum omnino gustabat, sed solo pane satisfaciebatur necessitati naturæ: & nec eum adeo leuiter & citra laborem admittebat, sed cum lachrymis irrigabat, & thuribuli cinere adspergebat, ut nec ipsum quidem vesci, quod communiter laboriosis solet esse mediocri consolatior, ei esset citra laborem, & liberum à mali perpeffione.

Fuit autem Hospitæ hic se nutriendi modus per totam suam vitam, adeo ut ipsa cum diuino Dauide cinerem tanquam panem comederet, & potum cum fletu miseretur. Hæc autem faciens, & sic panem doloris comedens (ut rursus dicam, quæ diuinus David) etiam si alias ex sororibus, eas tamen duas, quæ ei assidebant, & fugæ fuerant sociæ, latere non potuit. clām enim adspiciebant, quæ ab ea fiebant, ita ut ipsæ videntes, non viderentur: immò verò non solum videbant, sed etiam eam pro viribus studebant imitari. Cum autem tam parè & non nisi necessitate compulsæ aleretur, num fortasse forminio aliter vtebatur, & sic vim consolabatur corporis, idq; multa laborans inedia & veluti concidens, sustentabat & recreabat? Nequaquam. Sed tam toleranter quidem ieiunabat, ut vel hoc solum sufficeret ad dissoluendum robur corporis, et si nihil esset aliud, quod eam affligeret. Plus autem vigilabat, quam ieiunabat, & sic carnem affligebat, tota manu ferens opem spiritui. Id verò ex hoc est euident, quod cum se, ut solebat, aderet orationi, sole iam occidente, non prius quam venirent sorores ad cantanda matutina cantica, soluebat orationem: sed nonnunquam deprehendebatur ab eis sic tenebatur iacentem & desilentem, & Deum vehementer orantem: & quod est omnium maxime admirandum, cum illa sic se in vita exerceret, tanta erat eius humilitas, ut nullus ex ijs, qui se gerunt improbiissime, possent ea, qua ipsa erat, esse moderatione.

Et ut alia omittam, quæ afferrent molestiam propter multitudinem, ea quidē certe, quæ sunt eius maxime propria & longè apertissima indicia, tradam pijs animis, nempe insignem mansuetudinem, & quod à nemine vnquam visa sit irata: charitatē, quæ sorores summo compledebatur amore, & earum curam gerebat: inanis gloriæ magnum odium, indumentorum, quæ vel idiotæ conueniret, vilitatē, & cui nullius æquari posset, frugalitatem. Tales enim erant egregiè illius virginis vestes, quales vel ex ijs, qui in foro mendicant, dedignatus esset aliquis videri gestare: cordis summam tranquillitatē, & serenitatem, quæ ad profundum vsque adeo processerat, & eam acceperat qualitatē, ut ex externo habitu esset euident. Postremo id, quod erat preferendum ceteris, quod esset semper cogitabunda & attenta, & planè eiusmodi, ut non gaudio diffunderetur. Ex quo hoc consequebatur, ut nunquam viderentur eius oculi inanes lachrymis: sed semper parturirent aliquid, non secus ac fontes, ex quibus aqua semper scaturit.

Porro autē cum ea esset è vita excessura, erat quidem dies festus beati Ephraim, quem aluit Syria, sed qui erat ciuitati notus & familiaris: qui, inquam, præclarè rexit sedem Mylaffenorum. Episcopus autem Paulus cum toto populo ciuitatis, ierat ad vicum Leucen. Illic enim erat & templum, & diuini Ephraim erant sacræ repositæ reliquæ, & festum celebrabatur splendide. Illa verò, cum ad se omnes sorores accersisset, his versibus apud eas cepit uti, quæ magnam habebat moderationem, & vnā cum moderatione coniunctum amorem in sorores: Domine me, dicens, & sorores, ego quidem magnā, quam mei gessistis, curam rectè scio, & quemadmodum cum essem externa & errans,

meam suscepistis imbecillitatem, & intra vestra viscera posueritis: meque benignè vobis effecistis familiarem. Sed nunc mihi vobis est opus, valde, inquam, est opus, ut nec cum recessero, me mandetis obliuioni: sed multo magis amorē augeatis, & mei memoriam in vestris sanctis animis describam & impressam conseruetis: & quando ad Deum acceditis, & sanctas manus ad ipsum tolletis, meæ quoque humilis & abiectæ, & quid aliud, nisi vestræ ancillæ? sitis memores. Sic ego ero viua & immortalis, & post finem si vllus est sensus, valde lætabor. Nunc enim quantum possum videre, mihi finis imminet, & quadam premit molestia, & inexplicabilis metus cor meum agitat, ne sint mihi impedimento multa mea peccata, & arceant ab ea, quæ ad Deum tendit via: sed inueniam sacras vestras preces bonas duces, & hanc mihi viam reddentes facilem & expeditam. Porro autem illud quoque meum non parum conturbat animum, quod & à Paulo absum communi nostro patre, qui precatus esset pro meo decessu, & effecisset, ut non bona spe defecta illuc proficiscerer. Sed vos id ei cum venerit dicite, & pro nobis vehementer orate, ne mei obliuiscatur Hospitæ, quam ipse conuenienter Christi dicto collegit, & in hanc viam deduxit.

Hæc cum e diceret, omnibus lachrymæ profluebant ex oculis, & dolore, qui dici non potest, earum cruciabatur animus, & graui mœrore affligebantur: & utpote communi & filiarum amantissima matre recedente, in orbem circumsistentes, deshebant orbitatem: multo autem magis duas ancillas, quas & fugæ & vitæ, quæ in externa regione acta est, habuit socias, attingit morus animi. Cum itaque multus, ut par est, fletus lacusque & tumultus esset excitatus, ei quoque earum misereni calidæ decidebant lachrymæ. Cæterum & ipsa citò ad se redijt, & illas est exhorata, ut relictis fletibus, se ipsas componerent, & hoc potius considerarent, ne in fine ipsæ essent dignæ, quæ desiccantur. Oportet enim, inquit, vos prudentes imitari virgines, & accendere lampades, & hoc curare, ut in vestris vasis accipiatis oleum. Porro autem diuinorum quoque verborum meminit, quod non tardat Dominus. Veniet enim dies Domini sicut fur. Cum vero post admonitionem lugere magis pergerent, & lecto hærent valde miserabiliter, & nec minimū quidem ab eo discedere sustinerent, ipsa cum & manus & oculos ad celum sustulisset, & oculorum lachrymis internam animi significasset affectionem: Deus, inquit, qui in hodiernū vsque diem omnia mihi fuisti benignissime pater & mater & nutrix & patria, solum & iucundum mei hospitæ solatium, ipse quoque Domine dignare me manē suscipere in supernam patriam, tuam ciuitatem Ierusalem. Meo autem to autem harum quoque omnium, quæ mihi secundum spiritum coniunctæ sunt ut sorores, & conserua eas superiores omnibus maligni dæmonis insidijs. Harum quoque duarum mihi præcipue conseruarum memento tu, qui bonus es, & quomodo in hac, quæ est ad tempus, vita, & fugæ, & laborum, & aliorum, quæ in externa regione feruntur, malorum fuere sociæ, & à me perpetuò mansere inseparabiles: ita ut nos quoque illic sumus inseparabiles, & beata tua vita fruamur concede.

Hæc cum precata esset, rogauit sorores, ut eam parum dimitterent. Quod quidem cum factum esset, & ille essent egressæ, è lecto descendit Hospitæ, & venit ad oratorium. Deinde inclusa, cum genu flexisset in terram, intensè orabat, duabus ancillis extrinsecus eam contemplantibus. Cum ea ergo diutissime produceret orationem, vident repente latam & claram lucem domum circumfulsisse: & cum suauem, qui dici non potest, sensissent odorem, cui nulla possunt conferri, quæ sunt in terra, aromata, statim fores aperiant: & cum simul irruissent, (ò diuinam providentiam) inueniunt Hospitam feliciter obdormisse, & ad quem desiderabat Christum esse profectam hora sexta diei sabbati. Egressæ ergo cum flentes & vociferantes sorores conuocassent, eam circumstabant, & omnes simul plangebant. Deus autem volens desuper ostendere, cuiusmodi lux celabatur in occasu huius vitæ, maximo signo eam honorat post mortem. Cum enim eam iam reliquisset anima meridie, essetque aer serenus, & sol resplenderet clarissime in celo apparet veluti quedam corona, quæ stellis circulum circumscribebat: in medio autem coronæ cernitur crux, quæ ipsa quoque erat stellis lucidis figurata. Cum ergo miraculum sic euassisset manifestum omnibus, episcopus Paulus, qui in Leuce viro adhuc agebat, cum hoc præter spem spectaculum suis acciperet oculis, diuino spiritu motus, ijs qui congregati erant, dixit: Domina hospita dormijt, & hoc est eius signum coronæ & crucis.

Postquam autem ab eo fuit peractum sacri mysterij ministerium, magno studio il-
line recedit: vna verò cum eo iuit reliquus quoque populus. Deinde cum ingressi essent
ciuitatem, vident Episcopum nihil esse omnino falsum sua prae-dictione, sed eadem ho-
ra Hospitam à rebus mundanis verè fuisse externam, qua illud signum apparuit, & hic
vir diuino spiritu afflatus, de eo est hæc locutus. Cum toro ergò populo concurrebant
omnes viri & mulieres, cum magna vociferatione & admiratione dicentes: Gloria ti-
bi Christe, gloria, qui noluisse talem thesaurum latere in terra. Gloria tibi omni op-
fex, quod paruam nostram & in hodiernum vsque diem obscuram ciuitatem, tam il-
lustrem reddideris, & dedisti, vt posset de tali gloriam thesauro. Et sic quidem omnes
communiter, multò autem magis multitudo mulierum, quæ simul quidem mota &
calore naturæ, & quod eam, quæ erat eiusdem sexus, viderent adeò admirabilem, non
potentes se continere, magno impetu accedunt ad Pontificem: Nè nos, dicentes, ce-
laueris laudem nostræ ciuitatis, margaritam nè infoderis, hanc communiter deduca-
mus: lucernam feramus publicè. Videant omnes non esse reiiciendas scæminas, vt
quæ non sint infames. Videant cuius regis sumus ancillæ. Videant gentiles, videant
Iudæi, & vultus suos tegant præ pudore: cognoscant quisnam sit ab eis crucifixus, &
plangent. Atque sic quidem scæminæ.

Episcopus autem cum ad lectum accessisset, & cum quanta dici potest reuerentia
cervicem inclinasset, corpus adorauit. Quin etiam sacerdotum reliquos chorus & vi-
neris clerus eundem iacenti exhibebant honorem. Sicque lectum ferentes, multis co-
mitantibus lampadibus & suauolentibus aromatibus, per mediam duxerunt ciuita-
tem. Illarum verò stellarum corona, & quæ cum ea erat crux, cum lectus quidem fe-
rebat, ipsa quoque sequebatur: cum stabat autem, stans quoque aperte cerneba-
tur: & propemodum lectum ostendens, & loquens quod illa sit propter ipsum, & eo di-
ce & stet, & moueatur. Fama verò miraculi citò peruenit ad externos, omnesque pro-
tinus id visuri concurrebant: vt ciuitas esset propemodum nimis angusta ciuitati. Cum
totam ergò illam noctem sic vigilasset, (erat autem dies Dominicus) cernebant sic
quoque multas fieri curationes. Quicumque enim vel morbo diuturno erat detentus,
vel inmedicabili aliqua affectione, non multis opus habebat laboribus, non pecuni-
js, non tempore & mora: sed satis erat solummodo ad lectum accedere & tangere:
eratque contactus protinus liberatio à quolibet, quod premebat.

Am autem iam dies illuxisset, & esset hora tertia, vbi peruenerunt ad locum, qui
vocatur quidem Sycinium: situs verò est ad partem Australem ciuitatis, quo quidem
in loco mandarat Hospita vt sepeliretur: eam sepeliunt, vt quæ lege quidem mortis hu-
mili sit condita, virtutis autem ratione ubique prædiceretur. Cernebatur autem rursus
& circulus & crux facere similia, nempe & ingredi cum lecto: & cum staret, consisteret
simul ac verò is fuit terra absconditus, ipse quoque latuisse, & non apparuisse amplius.
Cum eam ergò sic deposuissent, & vt par erat vnxisset, lintea, quæ erant imposita re-
liquijs, eiusmodi esse duxerunt, vt pro eis depugnarent, Episcopus scilicet & ij qui ad-
erant: & cum veluti quandam hereditatem ea inter se diuisissent, à morbis & affecti-
onibus & à quolibet alio, quod egrè esset, liberationem per illa se habere credebant,
neque spe falsi fuere. Quinetiam locus quoque erat plenus curationum, cui obigit, vt
sacrum eius corpus conderet, thesaurum qui exinaniri non potest & consumi. Non
multum intercessit temporis, & fideles eius ancillæ, aut Dei potius grata serua, è vita
excedunt, & ad pedes Domine sepeliuntur, ex veritate magis ostendi volentes, quam
ex eo, quod erat humilitatis legibus dispensatum: & vt per propinquitatem simul cer-
neretur amor & beneuolentia, & seruius rursus & subiectio per ordinem.

Ex quibus cum quæ primò erat mortua, de sua fuga nihil aperuisset, quoniam se-
cunda quoque erat paulopost moritura, sorores eam sacramento quammaximè hor-
rendo adinantes, efficiunt vt nihil celet ex ijs, quæ facta fuerant, & statim omnia ve-
rè narravit: Vndenam venerit sancta, & quibusnam claris orta sit parentibus, & qua-
nam ei fuerit causa erroris & fugæ, nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem
& maximos labores & immodicam sustinuerunt afflictionem: & quodnam esset eius
nomen proprium, nempe Eusebia, ita enim nominabatur à diuino baptisinate. Im-
posito autem nomine, maluit illa vocari Hospita, propterea quod à rebus mundanis esset
planè hospes & aliena: & etiam vt magis lateret, cui latere gratum erat.

Paucis

Paucis verò post diebus beatissimus quoque Paulus emigrat gloriosè, qui fuit re-
vera bonus pastor, suamque vitam post mortem comprobauit miraculis, & cum alijs
eo quoque diues est Mylassa ciuitas. Templum verò Andreæ Apostoli eius corpus tan-
quam sacrum suscipit. Sunt verò nunc ij Mylassæ ornamentum, turres quæ rumpi ne-
queunt, thesauri sine sumptu, & bonorum omnium suppeditatores: In gloriam patris
& filij & sancti spiritus, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota de
reliquijs.

VITA S. PRAEIECTI, ARVERNORVM EPI-
SCOPI ET MARTYRIS, ET SOCIORVM EIVS,
per F. Laurentium Surium reddita aliquot locis
Paraphrasticis.

BEATUS Praeictus claris apud Aruernos orrus natali-
bus, parentes habuit Gondolenum atque Elidiam: & qui-
dem cum necdum in lucem esset editus, caelesti reuelati-
one indicatum est, quis quandoque futurus esset. Cum
enim materno adhuc gestaretur utero, eiusmodi visio ge-
nitrici eius oblata est. Videre namque sibi visa est infantem
per ipsius latus egredi, vnde, instar sanguinis rubentis,
baptismate ablutum. Eam rem mater ad quendam Dei fer-
uum rerulit, à quo hoc tulit responsi, puerum ex ipsa na-
sciturum, magnum quandoque in hoc seculo futurum,
& cum palma martyrij ex hac vita decessurum. Deinde
natus est puer sanè elegans, & infantiae annis præteritis,

Visio eius
matris obla-
ta.

Traditur
scholæ.

apud Iciodorenses scholæ traditus est, vt literis in illa ætate tenera imbueretur. Nec de-
erat puero gratia caelestis, cuius beneficio præ cæteris condiscipulis non cõtemnendos
faciebat in literis progressus. Vt autem viderunt parentes eius & literis & cantandi pe-
ritia eum instructum, Genesio archidiacono, qui postea factus est Aruernorum episcopo,
eum commendarunt: qui cum animaduerneret præclaro illum ingenio & specta-
ta indole præditum, atque studio accuratiori educatum, primò illius fidei tradidit pe-
cuniam, vnde pauperes sustentabantur. Postea verò maiori accedente eruditione, non
rarò etiam suis eum volebat cõsultationibus interesse. Sed quia in aliena felicitate ple-
runque liuidis dolent oculi, putantque improbi ipsis decedere, quicquid alijs accedit,
Clerici quidam Praeicti prosperis successibus miserè discruciat, arte quadam id effi-
cere conati sunt, vt pudore afficeretur. Itaque cum adhuc puer esset, Martinum can-
torem iniecit, vt eius cadendi quandam occasionem capteret. Iubet ille, vt puer can-
tum reddat, quem vix breui temporis spatio illum audierat præcinentem. Sentiens au-
tem probus & innocens puer stratas sibi tendiculas, mentem refert ad Dominum Ie-
mo pio ac religioso. Ibi tum sancti spiritus adspirante gratia, ea facilitate cantum me-
moriter reddidit, vt eam canendi haud vulgarem peritiam non nisi diuinitus illi pue-
re obstupefacta, in admirationem verteretur. Sed hæc illius, nullo dubitante, sunt do-
na & opera, qui armentarium lycomoros vellicantem, prophetica gratia perfudit.

Indè Gene-
sio Archie-
diacono.

Patitur
amulos.

Amos 7.

Praeicti
virtutes.

Porro autem cum bonis polleret moribus, ab eo, quem iam diximus, antistite Icio-
dorensibus præfectus est. Itaque licebat videre eum castitatis studio conspicuum, cha-
ritate eximium, incumbentem precibus, ieiunijs deditum, scripturis lectitandis in-
tentum. Ipsi autem sanctæ Quadragesimæ diebus hominum secularium declina-
bat commercia, & cum domesticis fidei duntaxat, victus parsimonie, humilitati & ele-
mosynarum largitati vacabat. Vt autem die quodam multi ad eum eleemosynæ pe-
tendæ causa pauperes accesserunt, didicitque vir sanctus ex ministro suo, non nisi du-
os nummos aureos ipsi superesse: ad se crumenam apportari iubet, Iesumque in-
tra se tacitis pulsans precibus, mox se sensit non frustra illius benignitatem implorasse.
Nam intra crumenam paucissimi illi nummi caelesti benedictione vsque adeò au-
cti sunt, vt toti ad fores consistenti pauperum cateruæ sufficerent. Et quid mirum ad
preces

Miraculū.

preces fidelis serui illum creasse in sacculo pecuniam, qui sua virtute extendit celos, manumque aperit, & implet omne animal benedictione?

Aderant quandoque illi conuiuia à carnibus abstinentes. Ibi verò ille non nihil cepit esse anxius, quod piscem, quem illis apponeret, non haberet. Fortè autem accidit, ut aqua ad ministerium deesset. Abijt puer cum situla ad fontē, & cum hauriret aquā, prater omnem expectationem simul piscem hausisse se sensit. Eum verò adfert Prædicto, abundè hospitibus illis suffecturum. Erat hoc quoque illius munus, qui annis quadraginta populum Israëliticum manna cali paut in deserto.

Iam Paschalis solennitas agebatur, & Prædictus Aruernos properat ad episcopum. Die autem quodam in superiori domus loco conuiuium instruxerat, cui etiam ab illo inuitati intererant multi laici & nobiles: è quibus tres nolebant vesci carnibus. Et quia semper grauis est prauis mentibus vita bonorum, ceperunt illos irridere viri seculares, probra etiam & conuicia iactare. Admonentur interim à sancto viro, ut quos venerari potius deberent, eos desinant indignis modis exagitare & carpere. Illis verò se nihil corrigentibus, subito pauimentum cum irrisoribus deorsum ruit, & solus Prædictus cum illis penitentibus ad mensam relictus est. Ità temeritas citò poenas dedit, & pudefacti irrisores, ad suas domos abiēre.

Pœna irridendi quorundam abstinentiam à carnibus.

Eius quædam scripta.

Prædictus monasterio Candidi nens.

Præclarum miraculū.

Genesis renuit pontificatum.

Creatur episcopus Prædictus.

Hoc ferè tempore Prædictus Diaconus ordinatus est: eratque cantus egregiè peritus, sapientia affluens, multa sanctitate clarus & illustris, omniūque prudentia ornatus. Et quia non poterat Ecclesiæ lucerna abscondi sub modio, posita super candelabrum, suæ lucis radios præclare diffudit. Nam certamina egregiorū martyrum Cassij, Victorini, Antoliani, & Austremonij, cæterorumque sanctorū, qui apud Aruernorum urbem, ut suam in Christum fidem & amorem testarentur, sanguinem suum libentibus animis profuderunt, luculento conscripsit stylo. Ostendit sanè optasse se participem fieri calicis illius, quem ipsi biberant, qui tam accuratè illorum res gestas scripto voluit comprehendere.

Aliquanto deinde euoluto tempore, Felix, qui tum Aruernorū erat Episcopus, Candidinensis cœnobij præfecturam Prædicto demandauit. Ibi vir sanctus non negligenter attentus fuit ad disciplinam monasticam, & tam animarum lucra, quam ædificiorum structuras in melius prouehendas curauit. Erat verò paries domus cuiusdam quadraginta pedum altitudine: qui cum instauratione haberet opus, vir Dei res necessarias parauit, artificesque conduxit: qui cum iam in machina starent, repente ab ipsis fundamentis vetus ille paries collabitur, vnumque ex operarijs ita sua mole oppressit, ut inter rudera nusquam illius quicquam conspiceretur. Ea res virum Dei valde anxium habuit. Itaque coram Christo magnam lachrymarum effudit vim: deinde iubet amoueri lapidum congeriem, ut posset vel quassatum cadaver tradere sepulture. Ecce autem discitis lapidibus & ruderibus, homo ille adeo inuentus est sanus, & incolumis, acsi procul ab illa parietis ruina abfuisset. Sed id miraculi satis superq; declarabat Prædicti virtutem, & quàm grata essent Deo eius opera.

Potro Felice Pontifice vita functo, cum maxima pars Cleri populi que in Prædictum propensis esset animis, cuperentque illum habere antistitem, Archidiaconus eius ciuitatis Giroaldus, mala cupiditate incensus, contempto clero, laicorum quorundā vsu consilio, ad cathedram illam largitione sibi aditum parauit: sed non nisi diebus quadraginta tam malè parata perfruitus dignitate, vitam vnā cum cathedra perdidit. Potest hoc exemplum detertere eos, qui per fas & nefas ad honores & dignitates aspirant. Rursus igitur Aruerni de eligendo præfule tractant, virumque inclytum & senatorij ordinis Genesium pastorem sibi deposcunt. At ille non minùs prudens animo, quàm opibus potens, noluit temerè cum honoris gradum appetere, sed coram omnibus illo se indignum ingenuè confessus est: hortatur autem ciues, ut Prædictum sibi à rege Pontificem petant. Ità ille sapienter à suis humeris eam sarcinam auertit. Populo verò eius consilij obtemperante, omniumque fauore in Prædictum propendente, immò verò Spiritu sancto moderante & agente, communibus suffragijs Prædictus electus est. accedente etiam regis consensu & decreto. Cumque in eo officio & functione sublimi, postquam consecratus erat, angelica fulgeret conuersatione, gratias agebat DEO plebs deuota, quòd talem haberet ecclesia sacerdotem. Erat enim multiplex in illo gratia, magna morum suauitas, vultus hilis, illustres oculi, sermo blandus,

blandus, virginea corporis integritas, forma præclara, cutis candida, statura elegans, & omnium bonorum multa congeries. Quendam autem virum religiosum, Euodium nomine, sibi adsciuuit socium, cuius opera multorum animos sacris cōcionibus ad appetenda cælestia inflammavit.

Cœpit interea vir Dei Prædictus illum, quem suprà diximus, Genesium adhortari, quandoquidem nullas haberet proles, ut Ecclesiam Dei sibi filiorum loco adoptaret. Cessit tandem vir nobilis benè monenti, atque in ipsius oppidi suburbio monasterium construxit, in quo ex monastica regulâ præscripto sacre virgines Deo seruirent: reliquas verò amplissimas facultates suas post obitum diuersis est ecclesijs elargitus. Videbas tum, beatissime Prædictè, camelum transire per foramen acūs, & hominem locupletè propemodum vim calo inferre, & violentia quadā illud rapere. Exoneratur diues propter eum, qui tulit peccata mundi, gazarum & prædiorum sarcinis, & per te alterum nobis Zacharum repræsentat: immò fortassis etiam illo non paulò existit sublimior factis, multa laude & predicatione dignis. Ille vidit quidem Christum oculis carnis, quem tua doctrina & huius & aliorum oculis interioribus visendum exhibuit. Ille munus obrulit Christo, quem coram intuebatur: Genesius verò & si eum per fidē nouerat, per te tamen & timere & amare eum meliùs spiritu didicit, eumque rerum suarum heredem ex asse instituit.

Ædificauit etiam vir Dei aliud virginum cœnobium in Aruernorum territorio: nam antea quidem in ea regione nulla fuerant virginum monasteria constituta. Nofocomium quoque è suis facultatibus condidit: medicos egregios illi adhibuit, voluitque viginti morbosos homines illic semper foueri, quibus sanitati redditis, totidem aequè morbis affecti succederent, quibus curandis medicorum opera inferuiret: sed ad alia veniamus.

Illà ætate, qua in Christi cultores tyrannorum crudelitas grassata est, integram legionem virorum fidelium vnā cum coniugibus ac liberis cruentus carnifex extinxit. Honorum sacras reliquias vir Domini Prædictus per certa loca voluit transferre: sed temporum perturbatione & propinqua morte, quam impij homines illi erant illaturi, præpeditus, quod ceperat, perfectè exequi nō potuit, sed partim etiam suo successori exequendum reliquit. Porro cum vnus ex his martyribus corpus transferre cuperet, solito more nocturnis celebratis vigilijs, rastro humum fodere cœpit. Superuenit autem pauper quidam, qui iam annis quindecim aduersa laborabat valetudine, meritisque sanctorum integra se sensit sanitate donatum. Credimus autem hac in virtute etiam S. Prædictum partem quandam obtinere, & quia martyres venerans, eorum semper operabatur fieri particeps, cum illis per Dominum huius quoque miraculi habere confortium. Neque id immeritò, quandoquidem etiam in fundendo sanguine illis sociandus erat.

Aderat Paschæ solennis dies, & quidam ex ministris vas argenteum suffuratus est, quod eius fidei creditum erat. Id ubi ad viri Dei notitiam perductum est, lateretq; huius sceleris author, nocte proxima in preces incubuit, moxque illi diuinitus & furtum & fur indicatur. Manè verò cum inquireretur in ministros, & singuli à se eius admissi facinoris suspicionem amolirentur, vir Domini ad locum cælitus ipsi monstratum quosdam misit, repertumque argentum est. Itaque furem illum cum multa mansuetudine elemeter castigauit, nè similia deinceps attentare ausus esset. Ità ergo vir sanctus in peccatore suo discretionis & patientiæ virtutem seruans, & prodendo vitium, sanauit reū: & illi parcendo, à misericordiæ legibus non recessit. Habes hic eiusdem spiritus manifestum argumentum, qui olim Eliseo ostēdit auari discipuli audax & improbum facinus, tametsi corpore procul ab illo abesset.

Inciderat quandoque negocium, cuius causa adeundus esset viro Dei Childericus rex. In ipso autem itinere peruenit ad locum, qui Claroangus dicitur, in Morago, ubi milites Christi studio beatæ paupertatis monasticam debebant vitam: à quibus cum esset hilariter acceptus, patrem monasterij Amarinum inuenit febre vexatum acerum, ita ut nec pedibus ingredi, nec quicquam alimenti præter solam aquam posset admittere. Ibi vir Dei ad solita se recepit arma pietatis, crucisque signum in agrotum edens, mox pulsa febre, incolumem illum reddidit. Surrexit itaque Amarinus letus, & noctem insequentem psalmis & hymnis exegerunt. Deinde ubi ad palatium regis

Genesius suas facultates largitur ecclesijs.

Luc. 19.

Transferre vult sanctorum reliquias.

Paschæ solennitas.

4. Reg. 5.

1. est Childericus 2. regnauitq; circa annū Domini 669.

regis Præiectus peruenit, clementer ab illo susceptus est, & ab eius optimatibus summo honore & veneratione affectus: impetrauitque à rege quæcunque petijt & voluit. Postea verò regi & reginæ, dignæ Christi famulæ *Blitildi, itemque regni proceribus valedicens, ad Aruernos redire maturauit.

Audiens autem vir Domini Amarinus, cuius paulò antè meminimus, pontificem Præiectum ad sua incolumem reuertisse, ad illum inuitante charitate Aruernos profectus est. Fuit hoc quodam diuinæ prouidentie consilio ita dispensatum, vt qui magno inter se amore deuincti, magna erant beneuolentia coniuncti, pariter etiam martyrij coronam perciperent. Cum autem aliquanto tempore sanctè & religiosè inter se conuersati essent, malignus dæmon antiquæ inuidiæ stimulis percitus, suos administratos in eos concitat. In ijs erat vir quidam primarius Agritius nomine, qui suis persuasionibus Aruernorum proceres in sanctorum virorum necem inflammavit. Erant autem pariter Præiectus & Amarinus in loco quodam, quem Volonicum appellant. Ibi in eos simul irruunt homines nefarij cum multo fremitu & clāgore tubarū. Cumq; id audire cœpissent viri Dei, in terram prostrati, ad excipiendam mortem aquis animis sese præpararunt: at ministri eorum repentino timore perterriti, quotquot euadere potuerunt, fugæ præsidia captarunt: demptis duobus solis, qui sancto Præiecto constanter adhæserunt. Et alij quidem omnes, quos illa perditorum hominum fex inuenit, ab illis nudi dimissi sunt: porro Amarinus foras volebat egredi, & oratione illorum lenire furorē. Id vbi sensit vir Domini Præiectus, eum compescuit, dicens: Noli, pater charissime, præparatam differre coronam: quam si modò nō obtinueris, nunquam fortassis postea consequeris. His auditis, ille mutata sententia substitit, & duobus sicutarijs intrò ingredientibus, primus ab eis interfectus est. Et illi quidem sanguinarij homines se Præiectum trucidasse putabant, iamque rursus ad suos socios volebant egredi: at sanctus Præiectus ex loco illo, vbi orationi incumbēbat, his vocibus eos compellat: Ecce hic est, quem quæritis: facite, quod optatis.

Amarinus
necatur.

Præiectus
in pectore
fauciatur.
Act. 7.

Cerebrum
ei cum vita
excutitur.

Tres stellæ
visuntur.

Radeberti
vermes cō-
sumunt.

Miracula
ad sanctorum
reliquias.

Tum verò vnus ex illis, natione Saxo, Radebertus nomine, sanctum virum gladio percussit in pectore. At ille rosea sui sanguinis vnda perfusus, Dominū attentius precabatur: Nē statuas eis, inquiens, Domine hoc peccatum, quia nesciunt quid faciūt: præclarè sanè in illo supremo vite articulo illum imitatus, qui pro suis lapidatoribus Christum orauit: cuius sanè passionis, atque in ipsa morte eximie charitatis tūc egregiè memor erat, non dubitans illic cælum sibi patefactum iri, si beatissimo protomartyri Stephano se posset conformare. O insignem patiētiae & fortitudinis virtutem, quæ sanctorum animis multam in Christo parit lætitiā & iucunditatem. Curtebat mente beatus martyr & pontifex noster per florigeros sacri Euangelij cāpos, quando corpus & animam pro vita, quæ Christus est, tradebat. Eo autem sic, vt diximus, crucentus latro gladium in caput eius vibrans, cerebrum excussit. Itā illa sancta anima, corpore iam expedita vinculis, Christo remunerante, inter sanctorum angelorum agmina læta migravit ad cælos, cum beatis martyribus felicissimè coronata. Impleta est eius matris visio, cuius in ipso historie initio fecimus mentionem.

Haud procū aberant, cum hæc cedes fieret, senatores duo, Bodo & Placidus, qui in sancti viri necem consenserant. Ij deimprovisò tres vident micare stellæ supra domū illam, in qua sanctorum corpora iacebant, è quibus vna ceteras claritate anteibat. Animaduertentes autem illi, Dei benignitate id eis videre donatum esse, tum ad sanctorum declarandam gloriam, tum ad ipsorum tanto scelere obstricta pectora ad poenitentiam excitanda, magno correpti timore & terrore, dolere cœperunt, quòd in tam nefarium facinus consensissent. Satellites autem illi, qui sanctos viros peremerant, eorum corpora inhumata reliquerunt. Porro scelestus ille Radebertus, qui sanctum Episcopum trucidauit, viuens à vermibus consumptus est, indignamque vitam digna morte finiuit. Adhuc autem paulò post multi presbyteri, sanctorumque corpora auferentes, summo cum honore & ingenti studio tumularunt: putā sanctum Præiectum Episcopum, Amarinum Abbatem, & vnum ex ministris Præiecti Elidium. Vt verò ostenderet Deus, quā preciosa in ipsius conspectu fuerit mors sanctorum eius, ad illorum sacras reliquias permulta sunt edita miracula. Cæcis amissa reddebantur lumina, claudorum reformabantur gressus, contractis redibat membrorum vsus, leprosi foedissimam scabiem cum nativo corporum colore se commutasse gaudebant, captiuorum solue-

soluebantur vincula, fugabantur ab obsessis corporibus spiritus immundi. Quod vbi ad notitiam Auiti Episcopi peruenit, in eo loco, vbi sancti erant perempti, monasterium extraxit, templum ædificauit, eique monasterio Godonem præfecit Abbatem.

In eo loco, qui Riomaus dicitur, quidam acerrima febre cruciatur. Is ergò votū fecit, si sanctorum ope & intercessione ab eo morbo liberaretur, de sua substantiā suis se humeris ad iam dictam ecclesiam munus apportaturum. Vbi ergò habuit meliusculè, & quod voverat, etiam complere vellet, præ difficultate ferendi oneris ad montis radicem lassus substitit: cumque anxius timere cœpisset, nē fortè mendax inueniretur, quosdam conspicitur aduentare pauperes, quibus impartiebatur vinum, quod in vasculo ferebat: sicque resumptis viribus, ad sanctorum martyrum limina properauit, ingrediensque intrò, vasculum iam inane ad templi fores deposuit. Rursus autē e templo egressus, Christi operante gratia, vas illud vino plenum inuenit. Itaque per merita sanctorum martyrum triplex hic miraculum Christus effecit: Reddita sunt vires languido, pauperum turba refecta est, vinumque ex voto reddendum, & auctum & susceptum est ab illo.

Quidam ex illis, qui authores fuerant necis sanctorum, Vrsio nomine, venatio-
nis causa egressus, de equo corruit, fractoque brachio dextero, etiam cætera membra
sibi sensit debilitata. Adhibebantur medici, immò & incantatores: sed eorum omnis
opera frustra insumpta est. Redijt ergò ille ad se, & suum facinus agnosceus, commu-
nicato cum vxore consilio, mittit eam ad sancti Præiecti sepulcrum, vt ipsi veniam pre-
careretur, & de oleo, vnde illic lampas perpetuò ardet, quippiam reportaret, vt debilia
membra illo perungerentur. Quæ cum ita ordine completa essent, dicto citius mem-
bra sunt pristino restituta vigori. Id ille vt vidit, vas argenteum pōdere librarum decem
misit ad ornamentum loci illius. Postquā autem isthuc ad alios quoque perlatus est,
qui eius sceleris erant participes, ad poenitentię remedia confugerunt, atque aurum &
argentum benè multum ad sanctorum martyrum sepulcra transmissere.

Erat in Aruernorum regione locus quidam, quem antiquitus Verletonem appel-
larunt. Ibi diuina maiestas non paucas dignata est virtutes edere, idque ad lectulum il-
lum, in quo solitus erat vir Dei Præiectus se ad capiendum somnum reponere. Acces-
sit autem ad eum locum etiam Vrsio antè dictus, præcepitque ministro, vt aliquan-
tulum olei in lampadem ecclesiæ infunderet. Totius olei pondus duas libras non exce-
debat. Paret verò minister, adfert vasculum cum oleo: & ecce Domino benedicente
in tantam vbertatem excreuit oleum, vt non modò omnibus templi eius lampadibus
implendis sufficeret, sed etiam apportatum sit ad alteram basilicam, quam Vrsio in S.
Præiecti honorem construxerat, & triginta Lampades indè cōpleta sint. At nec sic ole-
um exhaustum est, sed ex eo, quod supererat, ad alia quoque sanctorum loca trans-
missum est, abundeque suffecit. Hæc quidem ex prioribus S. Præiecti miraculis excer-
pta, hic commemorasse sufficiat, vt nec prolixitas fastidioso lectori nauseam pariat,
& ad laudandum Christum in sancto martyre incitetur deuotio populorum. Ipsum
autem CHRISTVM Dominum oro, (itā ferè loquitur author huius historie) vt
mihi det veniam, quòd multa præterij, dum tenui sensu vix pauca annotaui. Perseue-
rat autem hodieque ostensa per martyrem virtus altissimi, nec in sola Aruernor-
um ditioe, sed etiam vbicunque illius sacre asseruantur reliquie, mul-
tiuaria præstantur beneficia petentibus, Christi operante virtu-
te, cui cum patre & sancto spiritu est honor &
gloria in secula seculorum,
Amen.

Vltio diuina
na in Vrsio-
nem.

Sanatur
perunctus
oleo lam-
padis S.
Præiecti.

Miracula
ad lectulū
eius.

Oleum mi-
rè augetur.

VITA S. POPPONIS ABBATIS STABVLENSIS, SCRIPTA AB EVERHELMO ABBATE ALTI-MONTENSIS. De hoc S. Poppone vide præclarum testimonium Abbatis Spanbeimensis in Chronico Hirsangiensis monasterij, itemque lib. 3. de Viris illustribus ordinis S. Benedicti: quibus locis aut eius festum agi 8. Calendas Februarij. Sunt tamen alij, qui putent eum necdum relatum in Sanctos. Stylum aliquid locis modicè correxit F. Laurentius Surius.

PROLOGVS AVTHORIS.

Maiores præstanda obediencia.

Labor & bona voluntas. Rom. 9.

Psalm. 67.

POSTOLICIS, atque etiam monasticis sanctionibus omnibus iam seculis fama & celebritate sua promulgatis, constat, quod nemo suorum præcepta Maiorum vel tacito murmurantis animi nuru neglectui habere debeat: sed mox ad iubentis imperium, pronæ mentis intuitu parere: & licet cum detrimento sui pudoris sit, cum tamen ad iniuncta sibi, obediencia bonum debere. Talis ergo sanctionis occasione & ego conuentus, immò eorum, quæ monastica professionis sunt, nomine non merito contentus, qui vobis, mi venerabilis pater Everhelme, iubenti parere ex obediencia debito habueram, multò magis vobis petenti ex charitatis debito annuere debueram. Iussione certè, qua plurimum in me potestis, & cui ego, ut vestra seruus sanctitatis, obtemperare debui, exclusisti, mea exiguatati petitionem pro imperio misisti, & ut beati viri Popponis gesta, nostris diebus iustitia & fide late diuulgati, scriberem humiliter coegisti. Et quomodo vestram humilitatem, qua in me, ut prædictum est, pro iussione vsus fuistis, laudabo, insensamque meam pro negotio, tam humiliter iniuncto mihi à vobis, excusabo? In vtramque liber quippe partem primis agendi conatibus deficio: quia neque vos humilitatis nomine laudare sufficio: neque me quomodo pro fragilitate mea in iniuncto mihi opere excusare possim, inuenio. Seruato tamen propensius æquitatis tenore, sic ratio vtrinq; mediè temperata procedat, ut nec vobis quicquam à me, quod absit, denegeretur, neque tamen ruinam in tam arduo ac difficili opere fragilitas mea patiatur: hocque si at labore, de quo dicitur, Labor improbus omnia vincit: & voluntate bona, qua Deo nihil vnquam ditius offerri contigit. Per has etenim geminas res, laborem videlicet & voluntatem bonam, omnia volenti & currenti fiunt facilia, quæcunque ex immanitate sui videntur difficilia. Sed quia, ut scriptum est, Neque volentis aut currentis, sed Dei est misericordia: voluntati ac cursui meo Dei misericordia ex vestris precibus admisceatur: ut qui dat verbum euangelizantibus virtute multa, det nobis etiam verbum in virtute sua, ad beati patris Popponis virtutes enarrandas. Proinde hæc lecturis summo perè dicendum, ne cum scriptis apocryphis libellum hunc æstiment relinquentum: sed verè, licet nouum, fidedignis authenticisque scriptis interfecundum, cum penè nihil in eo sit, quod non experientia fidelium, Deo in tanto viro operante, visu didicerit, atque exinde eorum, quæ viderant, fidem nobis præstiterint.

VITA

VITA BEATI POPPONIS ABBATIS.

627

CAPVT I.

BEATVS Poppo in diebus nostris Deo & seculis in omni virtute commendatissimus, atque ut alter Nathanaël, verè Israëlita & sine dolo probatissimus, Listrogaugij partibus ab Christianis & ingenuis parentibus editus est hanc temporalem in lucem, ex infusione sancti spiritus in ipsis crepundijs iam factus iucundus. Natus est verò Tizekino patre atque Adalunif illustrissima matre, septimo conceptionis suæ mense, præter solita nascentium tempora, potius hac luce. Vnde etiam pro vita eiusdem pueri parentes ipsius diffidentia cogitationibus agitantur, ac tam intempestiua & fragili infantia timentes sollicitantur, præsertim cum ab ipsis, ut primogenitus, tenerè diligeretur, & obtinendi eius similem, si illum amisissent, vix aliqua spes haberetur. Venit proinde ex consilio, ut credo, altissimi in mentem cuidam matronæ, eiusdem videlicet pueri auia, ut in lana suauissima sagacitandiu foueretur industria, quoadusque teneræ infantia prima valuisset ponere vestigia. Factumque est, ut idem pulio intempestiuu ortus periculum euaderet, parentibusque suis gaudium & exultatio fieret. Contigit interea patrem eius, viribus & audacia nulli commilitonum suorum secundum, in bello Hasbanensi occubuisse, eundemque septimana natiuitatis suæ quinta pupillum cum vidua matre solatio suo destituisset. Et quamquam maturius quam oportuit paterna amitteret solatia, diuina tamen non est fraudatus clementia, ut verè, si valuisset & nossent, cantico illo humiliter gloriari haberet, quo dicitur: Pater meus dereliquit me, Dominus autem assumpsit me. Genitrici verò eius, in testimonium veræ castitatis, perseverantia, ut euangelicæ illi Annæ, laudabilis placuit viduitatis: quæ qualiter laudabilibus ex gestis odorem virtutum sibi adseuerit, in sequentibus lector animaduertere poterit, ubi nos suo in loco pauca, quæ de ipsa facta sunt, disserere nouerit. Ad vitam autem beati viri, quem res nunc obtulit, respectum habeamus, & quæ de ipso sunt, ordine prosequente videamus. Hic nanque ex temporum successibus, adolescentiæ paulatim crescens processibus, inaniter studuit curis secularibus armari, tum in eis cum ceteris commilitonibus suis appetitu vanæ gloriæ versari. In quibus dum ad tempus, ut sese res militaris tunc habuit, plurimū ingenio & audacia valeret, postremò tamen periculum & præcipitum pluribus inde detrimento fore videret, eum quem in ingressu mundi posuerat, retrahere pedem voluit, sed militaris negocij occasione prohibere, non omnino, quod conatus est, valuit. Fecit tamē pro voti sui satisfactione quod potuit, atque à rapinis importunis opportune respicit, tandemque à desiderio acquisitionis non iustæ, illo diuinitus in se exhausto, abstinuit. Qui processu temporis semper in dies se melior faciens, consensuque virtutis ac pietatis proficiens, licet adhuc intonsus sub laicali habitu atque militari tyronem se ostenderet, & sub Theodorico, tunc temporis viro illustrissimo, militiæ arma prætenthalisque deuotionis insignia opere exhibebat: ut per omnia futuram speciem pastoralis suis præsignare in gestis crederetur, sacerdosque in templo Domini iam futurus præpararetur. Ecclesiarum verò Dei limina sollicitis precum suarum frequentabat accessibus, & diuinorum scripturarum pabula in secretis suæ mentis ruminabat recessibus: illud nimirum præcauens, ne semen verbi Dei in agro cordis vitiorum spinis suffocaretur, sed fructu centuplicato in patientia augmentaretur.

IANVAR. 25.

Ioan. 1.

Eius parentes. Nascitur mense septimo à conceptu.

Pater eius moritur.

Psalm. 16.

Luc. 2.

Dat semilitia.

In ipsa militiamonasticam præse fert deuotionem.

Matt. 13.

Adit sepulcrum Domini periculoso tempore.

CAPVT II.

Contigit etiam eum tyrocinij sui diebus, ex inspiratione diuina excitatū, Dominici sepulcri loca cum pij testimonij viris Roberto & Lauso ire visitatum: qui pari consensu sibi in idipsum respondebant: iter, quod Hierosolymam respicit, Deo ducente, consciebant. Illis nanque diebus, quia humana cum confusione secleris sui promissa nihil pensi aut moderationis habebant, atque homines peccatis exigentibus offendiculum iræ Dei sibi præ oculis ponebant, summa paguorum violentia & infestatio viam eandem claudebant: neu quis Dominicum adiret

Ggg 2

Rom. 8.

Hieronymus Epist. 13.

Lausus ex-
traxit eccle-
siam S. Jo-
hannis Gan-
daui.

Inuise li-
mina SS.
Apostolo-
rum.

adiret sepulcrum, vi qua poterant, arcebat: & secundum illud Esaiam, dissipata sunt viae, cessauit transiens per semitam. Hic tamen cum praescriptis viris eandem viam aggredi, & non praeter spem martyrij labores & pericula vitae suae ausus est ingredi. Sed quantis tam ipse, quam qui secum itineris socij erant, periculis penè usque ad internecionem subiacerint, qualiterque multimoda plaga, naufragia, paganorum etiam contumeliae modum in ipsis excesserint, explicare quis poterit? Sed patet, quod lob in multis periclitatum sustinuit, his constantia robur fideique murum inexpugnabilem circumposuit, ut etiam non condignas crederent passionibus huius temporis ad superuenturam gloriam in ipsis reuelandam. Deo tamen ducente, eademque patientia indissociabiliter à dextris & à sinistris comitante, loca itineris, quae Dominicum sepulcrum respiciebant, cum gaudio non modico, ut praedictum est, consueiebant. Vbi voti sui post desideria inexplabilia compotes effecti, optionisque suae satietate preces vel suspiria fundendo contenti, paschalis, immò caelestis inbaris lumine, ad idem Dominicum sepulcrum quotannis descendente, iucundantur, atque amore seu stupore in ipso infatigabiliter excitantur, atque eis secundum illud sapientis, non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse laudabile fuit. Interea beatus Poppo quibusdam de sepulcro Domini sumptis reliquijs, itinere, quo venerat, cum saepe memoratis, direpedabat viris, & ad locum Hagiospater dictum, quem nos, Ad Sanctos Patres, dicere possumus, peruenit, ubi persecutionis tempore sancti à persequentium se facie declinauerant, & in caernis petrarum & speluncis montium secesserant, occultoque Dei iudicio agente, iisdem corporum suorum gestibus, eademque in carne, qua tunc temporis fuerant, immobiles usque in praesens cernuntur à praetereuntibus. Quibeato viro sui que itineris comitibus tam spectaculo quam reuerentia satis habiti, orationibusque ipsorum, ut sibi misererentur, humiliter sunt admoniti. Ex quorum reliquijs cum fide non modica praedictus vir Dei Poppo portionem aliquam sibi tulit, eamque interim secum & cum viris supra memoratis Rotberto Lausoque domum retulit, atque in oratorio sanctae Mariae, in villa Dunfa sito, perpetuo seruandam condonauit. Praedictus autem Rotbertus in coenobio, Vvasloy seu Beloacus vocitato, monastice conuersationis habitum sumpsit sub venerando abbate Richardo, omnibus penè saeculis iustitiae & probitatis suae nomine iam celebrato. Sed & Lausus verè sub laicali habitu monachum se praetendebat, subque eodem proposito xuum suum sine consura clericali, sed non praeter vitam clericalem, consuebat, atque Gandau in Ecclesia sancti Iohannis, quam ipse construxerat, locum sibi funeris quietis delegerat. Et ut interim super his, quorum vitam sola Dei scientia melius colligit, taceamus, ad beati viri Popponis, quam scribere coepimus, stylo prosequente redeamus.

C A P V T III.

POST prolixae peregrinationis laborem non multum temporis intercesserat, cum ecce ei diuina gratia, ut secundò peregrinaretur, atque ut limina Apostolorum Petri & Pauli, tam animi quam corporis inuideret praesentia, inspirauit. Qua inspiratione multo animaequior factus, effectumque desiderij sui, quod dilatione creuerat, tandem nactus, cum Theodorico nobilissimo, sub quo cum militasse iam supra scripsimus, viam est aggressus, atque ad limina Apostolorum Petri & Pauli, diu multumque desiderata, peruectus. Vbi & voti sui satietatem, quae fastidium non nouerat, adeptus, & ijs, ad quae venerat, ritè peractis, redijt. Contigit interea, ut occasione diuertendi ad sanctum Theodoricum tunc applicaret, isque, quem antè diximus, Theodoricus vir nobilissimus, sub quo militie se dederat, languore in dies crescente, deficeret, cui etiam de vita iam periclitanti phrenesis, prout temporis accessus habuit, accesserat. Quem beatus vir Poppo per aliquot dies apud eiusdem loci fratres detinuit, atque ipsum non sanae mentis incommodo liberari obtinuit, hocque orationibus suis, sanctique meritis Theodorici concurrentibus meruit. Memoratus verò Theodoricus pro indulta sibi sanae mentis, qua diu caruerat, sospitate, in magnarum gratiarum laudes subita prorupit hilaritate, filiumque vicino temporis articulo, Deo donante, sibi nasciturum, Deo sanctoque Theodorico se è vestigio vouit daturum. Quod & contigit re ipsa postmodum ita fieri. Nam filium, quem diuina annuente prouidentia acceperat, sancto Theodorico sibi que cognominem fecit, eumque ubi vniu- uir, donatione solenniter facta reddidit. Postquam verò beatus Poppo, ut in sequenti-

Betrannus
Abbas Sta-
bulensis.

bus luce clarius constabit, abbas in coenobio Stabulensi venerando Abbati Bertranno successit, amore eiusdem Theodorici ductus, cum ad se accersiuisset, & apud se in omni doctrina & scientia nutriuit, donè virum perfectum & Ecclesiae Dei idoneum per omnia efficeret, postremò verò etiam successorem sibi in regimine monasterij S. Maximini apud Treuiros expeteret. Sed quia rationis occasio se ad praesens ingessit, hoc tantum de venerando abbate Theodorico, beato viro Poppo in regimine succedenti, breuiter intercessit: latius suo in loco de reliquis percurrendum, vel qualiter ab eo educatus, vel successor factus, aliàs laxius agendum est. Nunc verò operae precium hic inserere gesta censuimus, vicinum in beato viro locum habentia, ab his, quae proposuimus, scilicet mundi huius principem qualiter cum copijs suis eluserit, & ad monastice professionis propositum adspirauerit.

C A P V T IIII.

Illis itaque diebus Balduino Marchiso summum in fascibus comitatum agente, Flandiarumque populis iustis cum legibus imperante, beatus Poppo tam apud eundem principem, quam optimatum suorum primos plurimum amicitia valuit, ut porè qui religione, iustitia & fide magnificè claret. Contigit etiam inter alios Frumoldum quendam eiusdem principis lateri loco penè proximo adherere, primisque regni negocijs apprimè consultò incumbere: qui in loco Sithin nominato habitatione morabatur, cuius amicitia praeter ceteris amplius singulariusque beatus Poppo tenebatur. Tantus etenim eis omnium rerum inuicem erat consensus, ut idem Frumoldus filiam suam, quae sibi praeter ceteris, quas habebat, praestantior videbatur, eidem viro Dei stabili adiungere connubio moliretur, quibusdam etiam sui iuris rebus ad id opère praescribere satagens, eumque quasi generum sibi futurum in sua adfiscisci experens. Cuius votis vir Dei assensum ad tempus praebuit: sed postea infusione sancti spiritus reuocatus, ut id fieret secum, renuit. Denique pertaesus repente nuptiarum, ut porè iam tacto eius corde intus diuina inspiratione, per aliquot dies dissimulauit connubium sub incerta responsione. Sed nè ex toto ab incepto resiliret, timebat id amico fideli fore offendiculo, eò maxime, quod de coniunctione filiae uterque iam per artham firmauerat consilium. Indè imminente nuptiarum tempore, utrobique haesitans pendebat animus in dubio, ad quam partem se verteret, saluo utrorumque consilio. Tandem statuit, ut in Sithin ad Frumoldum, secundum quod diuina prouidentia disponebat, iter dirigeret, quatenus, ut constitutum erat, familiaris viri gener fieret. Sed ut id quietè ageret absque rumore, respuens quasi non inglorius uti copijs vel apparatu plurimo, viam illam aggressus est sub intempesta noctis silentio. Nec mora, in eundo per noctis medium lux calidè emissa, resplenduit super eum equo insidentem, quae foris pariter & intus totum illuminauit hominem. Qua de re inopinata tremefactus, circumfert obtutus non sine admiratione, & videt lanceam, quam gerebat, in modum saeculae nimio fulgore radiantem, quasi inflammata ardere cuspide. Intelligens ergo vir altioris ingenij, respicere se hoc genus prodigij, acclamat viae suae comitibus, nequaquam ultra iam se progredi: Necessè est, inquit, commilitones mei, alia intèione, & quò diuinitati placet, oportuno video, finem vitij cum cupiditatibus his imponere, & quò diuinitati placet, toto conatu intendere. Post haec proiectis armis militari- bus, induit Dei armatura, & mutata mente ad meliora, meliori via redijt ad propria. Nec mora intercessit, sed statim euestigio ad sanctum Theodoricum, de quo antè scripsimus, ut se monachum profiteretur, conuolauit. Cui Gilbertum quendam, sagacis ingenij virum, obuiam mox venire contigit, qui domini Gerardi Cameracensis Episcopi carne & spiritu germanus erat, quique quondam eidem beato viro Poppo, ibidem vnà cum praedicto domino suo Theodorico diuertenti, notus factus, proque sanctitate ipsius & vita laudabili summopere est admatatus. Nam & ipse pridem à saeculi actibus nudus euasit, ibidemque sub monachali tunica se laicum mutauit, tamque officio quam nomine monachus iam diu esse didicit. Hic venerabili viro Poppo & ipse nihilominus venerabilis, obuius, ut diximus, venit, atque psalterium, quod ei plurimum vsitatum erat, iam in septuagesimum nonum psalmum percucurrerat, manusque sancti spiritus gratia cor tactus in ipsum iniecit, ac versum in praedicto Psalmo antepenultimum, sic se habentem, adiecit: Fiat manus tua super virum dextere tuæ, & super

Multū pol-
ler amicit-
ria apud
magnates
Poppo.

Lux eum
calidè illu-
strat in-
tus & foris.

Gerardus
Camerac-
ensis epi-
scopus.

Psalm. 79.

I A N V A R I V S.

super filium hominis, quem confirmasti tibi. Sed quia non facile ei ex diuturna ab in-
uicem absentia ut eum agnosceret, supererat, quem tamen olim mente & corpore
planè cognouerat, primum ab eo quis esset vel ad quid venisset, didicit, deinde & Non
discedimus, inquit, a te: viuificabis nos, & cetera in ordinem sese habentia. Tunc lau-
dabilibus ipsius congaudens votis, totisque in ipsum animi intendens medullis, Verè,
inquit, te frater Deus ad quod venisti misisti, qui te totum hoc pietatis sue oraculo inui-
sit. Et super prædicti versus expositione ipsum satis edocens, animæ quioresque exin-
de pro voto monastico, quo ducebatur, efficiens, causas voti ipsius abbati ceterisque fra-
tribus intimauit, & quod verè eum Deus ad hoc misisset, indicijs euidentibus decla-
rauit. Quid igitur? Petenti ei abbas vnà cum fratribus ingressum annuit, & per sin-
gula, ut monastica docer norma, probatū sine macula inuenit: Deinde, ut paruulum
Iesus, innocentia & mansuetudine plenum, in medium statuit, monasticique vigoris
habitu imponit. Verè enim eum paruulum quodammodo dixerim, quem sine dolo
ex gestorum ipsius attestacione scierim: qui licet ætate & sapientia indiēs fuerit pro-
uectus, malitia tamen, ut ait Apostolus, paruulus fuit. Et ut eum verè prioribus ante
legem & sub lege comparem patribus, de terra & de cognatione sua cum Abraham,
Deo inspirante & iubente, transiit, & cum Elia & Iohanne à mundi illecebris solitari-
us esse quæsiuit: Quem, secundum Psalmistam, Deus in abscondito faciei suæ à pertri-
batione hominum abscondit, & ad hoc totum spiritu sancto inspirauit, ut omnibus
sui iuris relictis, mundo euaderet nudus, pro his in terra sanctorum duplicia possetur,
& ex promissione euangelica centuplum cum vira, quæ finem nescit, habiturus. Cæpit
interim à prædicto Gilberto, Marriliacensium postea abbate, literis strenne erudiri, &
in omnibus, quæ monasticæ institutionis sunt, ad plenum informari: ita ut in breui
cunctis, quæ scientiæ expeditant, percursis, fastigium monasticæ attingeret perfecti-
onis. Neque mirum, si spiritu sancto, ut verè credimus, donante id valuit, qui omnes
ad descendum moras semper ignorauit.

Monasticū
edplicitur
institutum,
posthabitis
nuptijs.

1. Cor. 14.

Gen. 12.
3. Reg. 19.
Luc. 1.
Psalm. 30.

Matth. 19.

C A P V T V.

S Vb sæpè memorato autem piæ recordationis Gilberto, tunc temporis mona-
sterij existente portario, beato Popponi pro recipiendis in xenodochio paupe-
ribus cura ab eiusdem loci abbate est mandata, & ut satis fidei domus Dei reco-
nomo siue dispensatori sollicitudo commissa. In qua administratione liberalita-
tem cum hospitalitate tenuit, atque verè cum beato Iob dicere potuit: foris nō ma-
nit peregrinus, ostium meum viatori patuit. Et item: Si comēdi buccellam meam so-
lus, & non comēdi pupillum ex ea. Quadam verò die inter ceteros ab ipso in xenodo-
chium introducendos simul & alendos, leprosus quidam aduenit, qui pro deformita-
te sui vix cum aliquibus consortij vestigia vlla inuenit. Quem vir Dei nihil omnino
horruit, sed cum reliquis introducendum, quam potuit officiosè accurauit & aluit: po-
stremò verò nocturnis iam tenebris irrumpentibus, apud se detinuit. Sed veritus eum
nocturnis frigoribus, utpotè vestimenti indigum, arctius constringendum, primum
solicitus secum cogitat, quid super his esset agendum: deinde verò ex humilitatis
consulto viam, qua pauperi miseretur, inuenit. Nam coopertorio, quo ipsemet in-
stratis recumbens uti solebat, pauperem simul & leprosum, nihil pro deformitate ipsi-
us refugiēs, ut alter Martinus tegebat. Sed hæc humilitas compassioni permixta, non
inanis aut irrita in conspectu Dei habita est: quia eam salus in leproso, & magnificen-
tia in beato viro secuta est. Vestimento certè illo præfatus leprosus coopertus, primum
sudoris guttas emisit, & euestigio omni lepra fugata, sanitas cum repentina inuist, at-
que manè sancto viro ad eum venienti sanus apparuit, proque duplici pietatis bono si-
bi præstito gratiarum vota reddidit. Qui venerabili viro stuporem & timorem inie-
cit: stuporem videlicet, quod vestimento suo salutem in paupere Deus fecit: timo-
rem, ne pro hoc facto ipse palam fieret, & ad ruinam sui fauor eum popularis præse-
ret. Precibus tamen admissis, ut sine publicatione sui discederet, hortatur, Deoque
non sibi, pro hoc facto gratias ageret, humiliter precatur. Postmodum verò eodem
in stratis suis coopertorio vsus est, neque ob id, quod leprosum eo operuerat, ipse re-
gide dignatus est. Sed virum Dei Gilbertum res gesta non latuit, se tamē scire ad tem-
pus dissimulauit, eumque pro vestimento ipsius, pauperi simul & leproso præstito,
conuenit, cur suum, & non aliud præstiterit, dissimulando, ut diximus, redarguit. Ille
verò

Iob 31.

Ibidem.

Charitas
eius erga le-
prosum.

Nota mira-
culum.

DE S. POPPONE ABBATE.

631

verò humi prostratus, ab eo pro re gesta secreti causas implorauit, sacramentis que ma-
ximis ne se publicaret exorauit: imitans certè Dominum, qui humilitate & compas-
sione leprosum, quem lex tangere vetuerat, tetigit & mundauit, cui ipse tamen eiusdē
facti manifestationem interdixit. Ecce quantum humilitas beati viri meruit, quæ prius
in vestimentis quam in ipso, palam fieri habuit. Neque enim non credendum, quantū
in se remedij habeat, qui in vestimentis suis tantum meritis exigentibus valebat. Pro-
inde nemo Deum sanctorum suorum vestimentis salutem efficere posse dubitet, quem
ex vestimentorum suorum simbrijs mulierem sanguinis profluvio laborantem sanā. Pro-
bent, Deum testor, intimauerunt, ne cui hoc temporibus nostris fieri incredibile vide-
atur, quod laudabilium personarum testimonio per beatum Poppone factum fuisse
probatum.

Vide humi-
litate sancti
viri.
Matth. 8.

Matth. 9.

C A P V T VI.

S Vb sequenti nanque tempore sanctæ recordationis virum abbatem Richardum
ad sanctum contigit Theodoricum venire, atque piæ viri Dei conuersationem
sibi relata innotescere. Qui in eum dilectionis sue oculos mox conuertit, & ut
facile amborum meritis sibi respondentibus fieri potuit, totus in eum sancti spi-
ritus igne agente exarsit. Vnde & eum secum abducere voluit, atque in hoc totius con-
siliij viribus incubuit. Et primum viri Dei animum super hac re inquisiuit: Deinde ve-
rò apud abbatem ipsius preces adhibuit. Quas quidem diu multumque idem abbas hu-
militate reficiens, abnuuit: postremò tamen ipsis defatigatus assensum, licet serò, præ-
buit. Ex cuius consensu & decreto vir Dei corpore, non mente, inde discessit, atque Vir-
tutum cum prædicto venerabili Richardo abbate ire perrexit. Vbi ante omnia, & su-
per omnia, ab eodē abbate pro obediētia seu patientia ipsius comprobanda est exhibi-
tus, & in omnibus obediens, fidelis, patiens ex seruitutis penso inuentus, interimque inter
ceteros adoptionis suæ filios dilectione apprimè est habitus, ita ut sublimiori, quam
fuerat, loco cum promoueret, tum quædam ex primis suarum rerum negocijs admi-
nistrare iuberet. Quæ quidem tam honestè, quam strenuè curauit, & in dies melioribus
semper auspicijs amplius augmentauit.

Mittitur ad
Vindunense
monasteriū

C A P V T VII.

I Nterea matrem suam, de qua iam supra etiam diximus, marito iamdiu, non virtuti-
bus, viduatam reuoluit, & ut seculo secum abstraheret, cogitatus sui cōsilia primum
præmisit. Sed quia ipsa, ut erat in cunctis virtutum consilijs tantum semper assen-
tiens, quantum in singulis sine cessatione idonea, filiū suum super persuasionem tam
amabili laudauit, & ad cenobiticæ vitæ callem cum eo migravit, omnibus sui iuris tam
liberis quam mancipijs hereditarijsque cespitis redditibus posthabitis. Quam quique
liberorum simul & seruorum, sicut vnicę matris ac domine solario destituti, vsque
adeo clamoribus lamentisq; inconsolabilibus sunt persecuti, ut etiam plerique eorum
medio penè se, Scaldem fluuium transuadare simulant, hūmectarent, si quo forte
pacto eam compassionem compunctam, ad se reuocarent. Sed quia nemo mittens ma-
num in aratrum, & adspiciens retrò, aptus est regno Dei, ex similibus & ipsa viā ad De-
um, quam filio ducere sibi sensit aperiri, non ut vxor Lor obtutibus retrò deflexis, ex-
periri: Deo tamen eos, quibus timuit, rata fide commisit: ac deinde cum filio suo
desiderij sui habenas in incepto itinere laxauit. Quæ in Eluonensē monasterium, ad
sanctum scilicet Amandum, vnà cum filio peruecta, ibidem desiderij sui ex celestis vi-
sionis oraculo securitatem est adepta. Nam ante beati Cyrilli Ispanas eadem in vigi-
lijs precibusque pernoctante, atque post paululum ex diutina sui defatigatione semi-
nigilante, quia eam superna respexit exaudiri, huiusmodi ad se diuinitus perlata pa-
tescit visio. Noua rerum certè facie complures Christi sacerdotes in confessorijs deal-
bato vidit, quos in modum corone diuina ostensio altius positos spectaculo sibi
dedit: inter quos etiam beatus Amandus, utpotè eiusdem loci primus, præ ceteris pro-
motius honestiusque residere videbatur, atque ad sententiam ipsius, sicut eum eo loci
tunc decebat, omnium intuitus suspendebatur. Sed & beatum Cyricum serico gem-
misque totum videbat nitere, elegantisque pueri vultus præ se ferre, tum cum singulis
sacerdotum sermonem conferere, proque se ibidem in medio prostrata preces fundere.

Matrem su-
am ad vitā
cenobiticā
perducit.

Luc. 9.

Genes. 19.

Lipsanus,
est, reli-
quias.

Visio ma-
tris eius.

I A N V A R I V S.

Cui sanctus Amandus una cum pari considentium sibi consensu, Eia, inquit, bona in-
dolis puer, tuum est pietatis dextram cum precibus etiam huic vidue porrigere, quæ an-
te sacrosanctas lipsanas tibi continuas non desinit preces offerre. Quæ autoritate ve-
nerabilem puerum Cyricum certiore factum, ad se appropinquasse, totamque se quasi
de terra ubi iacuerat prostrata, vidit lenasse. Atque huiusmodi visio hinc finem suum ha-
buit, ipsaque beati Popponis mater mox expergefata, ad se rediit. Quæ hanc quidē vi-
sionem filio retulit, cum quo etiā ipsa super eadem visionis fide animæ quior facta, Vir-
dunum se contulit, veloque piæ cōversationis ex consilio beati viri sibi imposito, iustitia
& moribus iam cœnobialis vitæ arrisit proposito. In quo cum erga humani generis
hostem iam diu virtute sua multimoda bellum conferente didicisset contendere, & ve-
lut contra vitiorum torrentem brachia tendere, apud sanctum Vitonem succedente
etiam tempore solitaria esse cœpit, ibique reclusa, cursum vitæ, diabolo cum viri sua-
rum copiis triumphato, in pace peregit. Neque enim dubium erit, hanc post conuer-
sionem apud Deum efficiendi, quæ poposcerit locum inuenisse, quam etiā ante conuer-
sionis sue tempus prestitit id potuisse, ut lucernam extinctam, precibus & non manibus
reaccenderet: quod etiam miraculi esset indicio eam similia posse, si occasio ratio
expeteret. Hæc de conuersione & vita matris beati viri dicta sufficiant: quæ de ipso sunt,
me interim ex relatione Maiorum scriptorem inueniant.

Degit soli-
taria mater
eius.

Nouū Pop-
poni mu-
nus deman-
datur.

1. Reg. 12.

Archibus,
pro diplo-
matis & in-
strumentis
posuit.
Psalm. 61.

Luc. 4.

Iohan. 12.

Henricus
Romanorū
Imperator.

CAPVT VIII.

EXhinc sepè memoratum abbatem Richardum Balduinus Marchifus apud san-
ctum Vedastum, Folrado à regimine deiecto, subrogauit, quia animus eius ad
hoc cōsiliū tam eiusdem viri sanctitas, quam principum regni sui collatio sua-
sit. Autoritate verò prefati principis idem Richardus abbas administrationē
operis sibi iniuncti suscepit, virumque Dei Popponem, quia rerum gerendarum copia
se offerebat, secundum à se eo loci præfecit. Et non tantum suo, sed etiam omnium fra-
trum consensu fauente id effecerat: quippe quorū mens venerabilis viri Popponis vir-
tutum conscia iam fuerat, & in eum amoris sui intuitum charitate non ficta conuer-
rat. Venerabiles præterea inter eos extiterunt viri, quorum dilectione singulari præ-
teris ampliùs beatus Poppo fruebatur, dominus scilicet Fredericus, qui Gozelonem du-
cem carne germanum habens, venerandum abbatem Richardum ibidem comitatus
fuerat: Liuinus quoque, qui se laicum eo loci sub monachali proposito mutauerat, suc-
cedenti verò tempore, fauore præfati abbatis Richardi poscente, ipsi in regimine suc-
cesserat. Et quomodo anima Iona the animæ Danid colligata fuit, ita & affectus horum
piæ dilectionis vinculis adinuicem colligari visus est. Vnde & cū à sepè memorato ab-
bate Richardo secundum præfici contigit, in quem tam laudabilium virorū vnā cum
cunctis ipsius loci fratribus dilectio ferebatur. Sed in administrandis eiusdem loci neces-
sarijs magna tunc extitit difficultas, vtpotē ubi plurima ex parte stipendiorum mona-
sterij decrat facultas, militesque præfati loci res pro beneficio possiderent, ipsi indul-
tas. Vnde & eadem causa beato Popponi, licet pro viribus honeste agenti, moerorem
primò iniecit, quem prudenti, quo plurimum valuit, consilio à se mox disiecit. Nam au-
nuente prædicto Marchifso, res monasterij à militibus callide prudenterque repetiuit, at-
que ut eiusdem loci fratribus permanerent, publicis archibus stabilivit. Pro quo etiam
insidiarum fomitem ab eisdem militibus sibi comparauit, tantamque inimicitiam
apud eos, à quibus res iniuste possessas distraxerat, contraxit, ut viarū septa circumqua-
quæ occuparent, tum etiam ad perimendum eum insidias aprarent. Sed ut scriptum est,
inuanum quæsierunt animā eius: quia per arma insitiæ à dextris & à sinistris vallatus,
omnes iniquæ coniurationis rupit conatus, mediusque per ipsos incedens, & fraudum
copiam elusit, & periculum Deo ducente euasit. Ille nimirum, qui per medium phari-
sæorum transiens, oculos eorundem à notitia sui clausit, atque passurus, nominis sui ca-
tena retrò eos prostratos ligauit, ad suspendendum etiam serui sui periculum, omnem
insidiantium illi ab eo deflexit intuitum.

CAPVT IX.

ERat interea viro Dei iter ad Henricum, tam pium quam magnum Romani po-
tentatūs Imperatorem, primum post Otthonem iuniorem ex principum regni
consulto successorem. Nam & Batuam, è vicino Rheno flumini adiacentem,
appli-

DE S. POPPONE ABBATE.

633

applicuit, ubi quædam sancto Vedasto reddituum suorum possessio fuit, quam etiam ex
administratione præposituræ suæ vsui fratrum præuidere habuit. Ibi certè quidam con-
sanguinitate familiaritateque beato viro, dum res poscebat, officiosum se præbuit. Nam
præcognito aduentu ad se viri Dei, quæque suis, ut venturum decebat hospitem, mādāt
apparari, tum in capturam piscium retia studiosè laxari. Sed circa id operis diu instan-
tes, laboris difficultas elusit, vacuosque ad dominum à litore remisit. Omni verò ca-
piendorum piscium spe abiecta, sanctitas beati Popponis, memorato illustri viro iam-
dudum cognita, mox ipsi licet absens sua inspirauit consilia. Nam eo pacto idem pa-
terfamilias iterum eadem mitti mandat retia, ut si beato Popponi sanctitatis suæ vlla
cum Deo esset gratia, votum suum in capiendis piscibus subita sequeretur efficacia.
Quid igitur? Laxantur retia in capturam, non minus pisciū retibus Petri habitura. Nam Iohan. 21.
tantum piscium multitudinem mox collegerunt, quantam ante capturam nullatenus
futuram sperauerunt, ut in argumētum & fidem sanctitatis beati viri, nec numero nec
modo possent æstimari. Et ecce beato Popponi apud illustrē, quem diximus, virū diuer-
tent, quantum apud Deum meruerit, ille ordine explicauit. Et primū captura pisciū
suos edocuit frustratos fuisse: deinde verò in nomine ipsius retia misisse, sicque rātos,
ut sibi præ oculis tunc erāt, cepisse. Pro collato ergo sibi diuinæ pietatis beneficio, con-
ditori rerum gratias egit, reliquumque itineris, quod ad Imperatorem, ut diximus, sibi
fuit, post alternam cum amico suo verè dilectionis communionem persecutus est. Ab
illo verò tam magnificentia quam honorificentia regia est susceptus, vtpotē qui pri-
mum amicitie locum inter ceteros iam apud eum fuerat adeptus: cuius etiam sancti-
tas humilitatem mansuetudinemque Imperatoris in amorem sui ita accendit, ut etiam
reuerentia dictante, magis parere quasi ad iussa ab eo visus fuerit, quam rogata ab alio
implere voluerit. Contigit etiam ludis histrionum imperiales tunc fores occupari, atque
eo spectaculi genere regem cum suis delectari. Vrsis etiam nudus quidā membra melle
perunctus exhibetur, illo plurimum pro periculo sui timēte, ne forte ab ipsius vrsis ad-
ossa sua, melle consumpto, perueniretur. Porro rex eiusdem spectaculi amore inocu-
lis suis captus tenebatur, ut malè prouidus pro periculo viri parum esset sollicitus. Vnde
de super tam iniqua in Christianum illusione regem beatus Poppo redarguit, eumque
ab hoc spectaculo suis cum optatibus mox compefcuit: tum etiam à periculo vr-
sorum virum liberauit, & ne id vltra fieret, arguendo & obsecrando obtinuit. Henri-
cus enim Imperator tam obsecrationi quam correptioni eius humiliter paruit: & quæ
honorificè ad se venientem susceperat, honorificè etiam à se digrediētem dimisit. Qui
qua venerat, Atrebatum vsque rediit, sanctæque recordationis abbatem Richardum
de imperiali erga se humanitate satis edocuit.

Capiuntur
non sine
grandi mi-
raculo pis-
ces.

S. Poppo
reprehēdit
Imperatoris
rem.

CAPVT X.

ALiquantis deinde enolutis diebus, in quibus plurimum pro monasterij ipsius
elaborauit rebus, quia eodem ex loco iam recedere debuerat, diuinæ visionis
oraculo antè didicit. Nam casula, quæ quasi gratuite viriditatis elegantia cer-
nebatur imitari, totum se sicut in agendis Misarum solennijs vidit ornari, sic-
que demum inclinato capite coram altari sancti Vedasti assistere, illum ex sexagesimo-
septimo Psalmo versiculum, fratrum sibi respondente conuentu, ter repetere: Bene-
dictus Dominus die quotidie, prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
Quem postquam, ut diximus, ter reperit, oratorium cuestigio exiuit, atque hinc visio
huiusmodi finem suū dedit. Neque enim hoc ociosum aut ab re fuit, quod hoc vestis sa-
cerdotalis vigore beati viri discessio præoccupari meruit, qui æternæ viriditatis fructu
suis in adibus non caruit. Non multò post verò effectum sui visio talis inuenit, atque à
venerabili Richardo abbate iussus, inde abiit, & Viridunum, pristinum conuersionis suæ
locum, rediit. Vbi pro comprobanda, post summam præposituræ administrationem,
ipsius patientia, onus infimarum rerum monasterij item ab abbate ei iniungitur obe-
dientia, ne pro sui dudum præ ceteris promotione, spiritu elationis fortè exagitaretur,
sicque à pristinis virtutum suarum gradibus deiceretur. Sed memor illius, quod dici-
tur, Quanto magnus es, humilia te in omnibus: & humilitatem in promotoribus mo-
nasterij rebus sibi collatis tenuit, eandemque in infimis, & in quibus quidā iniuriæ locus
videbatur esse, nō perdidit: quia nec in prosperis inflari, nec in aduersis nouerat deiici.

Psalm. 67.

Eius proba-
tur patientia
& humilitas.
Eccle. 3.

Gemi-

I A N V A R I V S.

Geminas proinde opere recoluit sententias, quibus dicitur: Ascendet fœtor eius, qui magnificat opera sua: & Doctrina viri per patientiam noscitur: quia vnam earum ex humilitate timebat, alteram verò ex patientia appetebat. Et quia omne subiectionis onus humilitate & patientia pręueniebat, atq; pro superanda ipsius obedientia nihil laboris sufficere Abbas videbat, cum proximo à se loco non incōsultē promo uebat, rum etiam in administrandis primis monasterialium rerum causis secundum stare iubebat: Abbatiam insuper sancti Mauriti, Vuaploi dictam, cum omnibus eiusdē loci appendicibus ei delegauit, vtque ibi in agendis, quę fieri oporteret, esset sedulus, cum admo nere curauit. Qua suscepta, quia eam, quam situs loci iucunditate sua commendabilem reddebat, in officinis monasterijq; breuissimis claustris vilescere inuenit, funditus monasterium cum adiacentibus illi receptaculis euersum, maiori quā fuerat elegantia instaurauit, atque pristino nomine mutato, ex honestate sui Beloacum denominari voluit. Atque eo quidem vocabulo iam ad pręsens circunquaq; est inuulgatum, nec illo, euolutis ad nos vsque diebus, constat esse priuatum.

CAPVT XI.

Henrico interea, quem supra memorauimus, Imperatore apud Argentinam ciuitatem super regni statu agente, proque illo consilijs optimatum suorum priuatim & publice incumbente, & hunc beatum virum iter ad ipsum quadam contigit occasione denuo arripere, sicque ad Elisgangium vnā cum suis applicare. Cumque quodam in loco, quem grata commendabat amœnitas, pro sumendis cibis diuertisset, iamque cibus coram positus refedisset, ecce lupum, humanū tunc sitientem sanguinem, & sylvarum latebris impetu vidit prorumpere, atque pastorem, ergone greges pascentem, violenter per colli nuda arripere, atque ad loca, nequitie sue desiderijs opportuna, per abrupta locorum pertrahere. Spiritu ergo tam stuporis quam mœroris vir Domini cor tactus, & vt semper visceribus misericordiarū totus fuerat plenus: Ecce, inquit, o Deus, hominem, quem ad imaginem & similitudinem tuam fecisti, lupis prædam esse iuisti: Proinde suos, vt misero iam penē absumpso opem tandem ferrent conuocat, precibusque nomen Domini ipse interim inuocat, protestans lupum prædā illam antē esse amissurum, quā se quicquam cibi aut potūs gustaturum. Sed quia palustrium locorum prohibente interstitio, non facilis suorum ad ereptionem illius suffocati erat accessio, via in gyrum arrepta, palustria illa loca circumeunt, vbi ex vestigijs effluentis sanguinis, hominem nulla vitę indicia de se dantē inueniunt, nec vspiciam locorum lupum perspiciunt. Mox omni spe super vita ipsius abiecta, equo impositum in beati viri adducunt pręsentiam. Qui de Dei misericordia nihil pro eodem distulit, apud seipsum collocat, Deumque pro sospirate ipsius tacito mentis nutu inuocat. Benedictionis sue cum remedio interim fouet, paulatimque cum exinde mouet: deinde surgendi vires ex sanctificatione tam manuum suarum, quā precum obtinet, ita vt cum viro Dei cibum caperet, tum vltius de vita sua iam præsumeret. Nullique dubiū, ipsum precibus sancti viri ad vitam seruatum, ex cuius benedictione mensaque communiōne hi, qui adfuerē, videre curatum. Postquā verò conualuit, cicatricum suarum spectaculo eos, qui cum viderent, permouit: à quorum etiam fide nos id ipsum didicimus, posterisque in argumentum sanctitatis viri Dei commendamus.

CAPVT XII.

Contigit verò Stabulensis coenobij abbatē Bertrannum debitū mortis persolvere, atq; alteri succedendi sibi locū relinquere. Vnde & Henrico Imperatori beatū Popponē subrogare animo sedit: quod vt fieret, Richardū abbatem tunc secū in consilijs agentem humiliter conuenit, cui tamen omnino sui consilia animi non parefecit: quia Popponem sibi ab eo tantū dari postulauit, sed qua ratione postularet, indicare noluit. Venerabili autē Richardo abbate imperiali primū petitioni diū multumque renitente, causasq; permultas, ob quas se tali viro carere non posse dicebat, exponente, sanctum Heribertum, Agrippinæ Colonie episcopū, pręfatus Imperator euocauit, eoq; sibi adiuncto, apud prædictum abbatem preces adhuc repetere curauit: postremò verò obedientię sententiā ex regia autoritate in eum dictauit. Quam nē spreuisse videretur, subiectione non voluntate, suscepit, & vt ei beatus Poppo in manus cederet, licet inuitus, annuit. Cui Stabulensis regiminis pedū mox porrexit, vtque

S. Heribertus Coloniensis episcopus.

DE S. POPPONE ABBATE.

635

Popponi pro successionis indicio deferret, indixit: adiuncto illi ad id negocij Vulbodonē Leodiensium episcopo, sanctitate & fide ad quęcunque strenuē & piē peragenda illustissimo. Qui ex edicto regio sibi iussa pergunt implere, memoratumque Dei virum Popponem apud sanctū Remaculum in regimine promouere. Qui promotus, quibuscumque loci, quorum moribus conuenire non poterat, displicere bene agendo cœpit. Vnde tam ipsi, quā eis, qui secum eò venerant, fratribus inimicitarum vis ingens accreuit, & tum manifestis odijs insidijsque, interdum clandestinis ira laicorum ad hoc coniuratorum defœuit, vt quadam die monasterij claustra ab eis impetu dato irrumperentur, enaginarisque gladijs Christi greges per Dominica septa persequerentur. Sed, mirum dictū, qui gladijs in se vibratis cadi videbantur, ictibus non humano, sed diuino clypeo elusis, non lædebantur: sicut & ille à Moyse rubus ardere videbatur, qui tamen vstionis molestia nulla afficiebatur. Tanti verò fama mali vbi beato viro Popponi, Malmundarij tunc demoranti, innotuit, eum spiritu contritionis & mœroris pro tam execrabili rerum facie induit: præsertim cum ex nunciantibus sibi plures suorum acceperit occubuisse, atque exinde his, qui superstites fuerant, metum de reliquo accreuisse. Duo præterea secum militiæ secularis fuere viri, à quibus etiam quod factum fuerat, contigit sciri, quorum vnus Adalberti, alterque Bosonis vocabula sunt sortiti. Qui summa cum velocitate eò, vbi in tyrones Christi phalanx illa grassata fuerat, ire pergunt, Deiq; non sua administrante virtute, omnem illam multitudinem soli expellunt, capiunt & sterunt, atque omnis pro votores illis fuit, quorum manibus, beati viri id impetrantibus meritis, ille pugnavit, quin non saluat in millibus, aut curruum & armorum multitudinem, sed per vnum mille, & per duos decem valet fugare millia. Diuina deinde actum est animaduersione, vt nullus, emenso iam anno, superstes, ex illa iniquorum cōiuratione cerneretur: sicque omnis erga virum Dei offensio in gratiam redijt, amorq; omnium pari in eum consensu prodijt.

S. Poppo fuit Abbas Stabulensis.

Paritur graues infestationes.

Exod. 3.

CAPVT XIII.

Blennium iam effluerat, Herichoniq; Treuirensium abbati apud sanctum Maximinum, præfato iubente Imperatore, successit: vbi in eum similis, immo grauior quorundam cum insidiandi copijs inuidia processit, eorum videlicet, qui à monasticis regularibusque obseruationibus per abrupta deflexerant. Cumque sibi sub eo illicita iam non licere, & assueta locum apud se non posse habere conspicerent, de eius morte plura machinantur, & quod palam non poterant, quibusdam præstigijs suarum insidijs operantur: Atque, nefas dictū, sacrosancta Missarum solennia violando, suis occupant diuinationibus, & quas preces credebant, in nentes, secundum illud prophetę, tenebras lucem, & lucem tenebras. Neque hæc eis ad somitem malorum suorum tantū sufficere: sed apponentes adhuc peccare, peccatum super peccatum adicere, tamque execrabili quā inuidia eouque perducuntur exagitatio, vt in apponendis beato viro cibis & potibus, venenorum suorum vrentur admixtione. Sed inuidia diaboli, per quā mors primū subintroiit in mundum, nulla morte per nequitie suę ministros Dei læsit ministrum: licet per iniquorum manus demon beato viro sapius porrexerit, ipseque toties gustare non refugit. Ille enim, in cuius oculis hic beatus Poppo obturauit aures suas, nē audiret sanguinem, & clausit oculos suos, nē videret malum: istius etiam à veneni læsione clausit viscera, vt in extinguenda domūs suę lucerna omnis iniquorum frustraretur industria. Nec ad hoc scelus coniuratis pro seruo suo Dei vindicta defuit, quorum nec vnus eo ansera eorum per os beati viri venena illa transisse, atq; argumentum malitię suę cate tale inefficax fuit, sed in conspectu æterni iudicis, malitię suę venenum ad interitum ipsis fuit. Vnde etiam hi, qui sanioris consilij occasione superstites fuerant, timorē cum amore in eum concepere, sicque ob sanctitatem suam intimē à subiectis amari, & exuperrima in insidiantes ei diuina vindicta cœpit timeri. Sed & ipse dilectionis non fide seruato tenore, studuit magis prodesse quā præesse, ita vt in omni patientia & doctrina quosque foueret: postremò verò plures illorū in pastores ecclesiarum Dei promoueret.

Fuit Abbas S. Maximini.

Venenum S. Popponi porrigitur, Sap. 2. Nihil eum lædit venenum.

I A N V A R I V S.
CAPVT XIII.

Aliquanti interea temporis diebus emensis, agritudinibus coepit fatigari im-
mensis: vnde etiam lecto decubuit, atque vitae suae desperationem cum me-
rore suis incussit. Mirè enim, vt diximus, intima in eum cunctorum feruebat
dilectio: ideoque eos de ipso, pro cuius amissione sibi timebant, intolerabilis
habuit afflictio. Inter quos quidam Ernestus, ex laico verè tam nomine quam officio
monachus olim factus, cum ceteris, immò præ ceteris pro agritudine beati viri dolore
cordis intrinsecus tunc tactus, nocturnis vigilijs precibusque, quibus plurimum ex mo-
re insudare solebat, tunc pro eadè etiam sancti viri aduersa valetudine fortè detergen-
da, plus solito incumberebat. Et primùm coram Domino, quod tantum talemque ab ipso
meruerit patrem, laudes dicebat: dehinc mœroris timorisque sui stimulos coram ipso
ponebat, quibus talem in detrimentum gregis Dominici amittere timebat, nec vllam
spem recuperandi similem habebat. Quo in hac spiritus sui contritione pernoctante,
precibusque coram Domino animi sui affectum commendante, vox ad eum diuino cer-
tè oraculo perlabitur, quæ pro mœrore ipsius soluendo in hæc verba distinguitur: Pop-
poni hæc non ad mortem est infirmitas, cui ad augmentum virtutis suæ in bis denos an-
nos viuendi adhuc superest spatium. Cuius quidem vocis oraculum eidem pro nouita-
te sui stuporem iniecit, atque omnem mœroris ab eo deterfit caliginè: ita vt qui prius
inter spem & metum pro amissione sibi dilecti patris spiritualis, dubius iactabatur, iam
tanto securior non se eum amissurum fieri inciperet, quanto amittere eum magis an-
xiè antè timebat. Mirum enim in modum qui ter quinos Ezechia: agrotati addidit an-
nos, huic beato viro bis denos etiam superaddidit annos: illi quidem pro his, quæ co-
ram se fuderat, lamentis: isti verò, quia pro eo ille vsus sit lachrymis, qui ex eo, quod
antea pastorem talem non habuerit, post amissionem ipsius similem sibi futurum non
sperauerit. Et verè vtrorunque sanctitas hoc obrinuit: quia quod hic Ernestus de pa-
tre spirituali audire meruit, ille quidem de se, si pro se rogaret, audire similiter ex meri-
to potuit. Sed quia cum Martino nec mori timuit, nec viuere recusauit, hoc alter pro
eo obtinuit, quod ipse, vt diximus, ex merito inuenire potuit. Ex diuino itaque oraculo
res effectum inuenit, beatusque Poppo mox conualescens, in excubijs gregis Domini
viginti postea annos impleuit.

Vox celi
tus audirur,
de vite eius
prorogati-
one.

4. Reg. 25.

Conradus
succedit S.
Henrico
Imperator

Pax inter
Conradum
Imper. &
Henricum
Gallorum
regem.

Subterfugit
Episcopatu
Argentis-
nensem.

CAPVT XV.

Accidit interea, Henricum Imperatorem, cuius sæpè iam meminimus, viuendi
finem facere, Conradumque, tam nobilitate quam armis egregiè commen-
dabilem, in regno habere successorem. Sed quæ nunquam extinguitur, sitis
habendi tunc amplius inter principes regni dissidiorum occasionem peperit.
Beatus autem Poppo, verè euangelicæ pacis filius, Dei virtute comitatus, illos in pacis
redigere gratiam diu multumque laborauit, tandemque desiderij sui satietatem inue-
nit, omnesque in vnum pacis locum sua mediante sanctitate reuocauit. Sed & ipse ani-
mum regis nupèr ordinati, de quo nihil adhuc certi statuerat, prudètia & sanctitate ad
amorem sui pertraxit: ita vt dilectio ab Henrico in se quondam declarata non deperi-
ret, cum similem, immò maiorem, in successore ipsius inueniret. Et quia ante complu-
res annos Romani Imperij cum Francis discordia non minima extitit, ipse inter vtroque
pacis gratiam labore & industria sua reformauit. Conradumque atque Henricum reges
in consensum reuocauit: quorum vnus, id est, Conradus Romanorum imperauit. Erat enim ei
alter verò, id est, Henricus Occidentalium populis Francorum imperauit. Erat enim ei
cum vtrisque par locus obtinendi, quæ poscebat, vtpotè qui plurimum amicitia apud
eos valeret, ideoque discordia, quæ inter eos quasi quoddam senium longum duxerat,
ipso mediante in nihilum redacta est. Vnde & inuidendi sibi occasionem quibusdā tri-
potuerunt.

CAPVT XVI.

Argentinæ interea ciuitatis episcopatum, regis Conradi iussione ipsi destina-
tum, tam callidè quam humiliter declinauit: quia occasionem declinandi regi
hanc opposuit, videlicet se clerici dicens filium, canonicisque sanctionibus
huiusmodi fieri obnoxium, si pontificij temerè præsumeret officium. At pro
excusationis huius fictione aliquantum tunc rex erubuit, & quasi synodali præscripto
conuentus, super hoc ad præsens conticuit. Sed non multò post ab Ermengarde, no-
bilissimi Principis Godofridi filia, didicit, quoniam beatus Poppo non clerici, vt ipse
regiæ maiestati finxisset, sed laici, ingenuitate & militia egregij, filius fuerit. Vnde eti-
am postea beatum virum conuenit, proque excusatione iussioni suæ callidè obiecta re-
darguit. Sed ille, vt quem Deus humilitate & subiectione totum perfuderat, regiam il-
lam obiurgationem humiliter amouit, affirmans se ad id negocij minus idoneum exi-
stere, qui se in administrandis, quæ ipsi tunc incumberebant, curis pastoralibus non vide-
bat sufficere. Cuius humilitas quia ceterarum virtutum eius argumentum regi fuit,
totius consilij viribus idem mox rex eò incubuit, quatenus eas regni sui abbatias illum
administrare iuberet, quas aliquando pastoribus desitui videret. Quod & factum est.
Nam quascunque rectoribus viduatas percipere potuit, vt ei mox conferret, dilatio nul-
la prohibuit: licet ipse ab eis pro humilitate aliquantum se subdlexerit, atque erga iussi-
onem impossibilitatis excusationibus vsus fuerit. Et primò Lintburg, in Volsago situm,
quod hæreditaria sorte sibi iam olim in manus venerat, probabilius cum ad stipulatio-
ne testium beato viro delegauit, & pro struendo inibi in honore sancti Iohannis Euan-
gelistæ coenobio preces intendit. Qui ex regalium precum edicto, eundem locum, fe-
rarum iam tunc cubile, multo cum labore excolens, seruorumque Dei habitacula non
villa extruens, Christi iugum leue sub monastica institutione ipsis iniecit, atque Iohan-
nem nepotem suum tam illi loco, quam apud sanctum Maximinum Treuirensibus præ-
fecit. In quam plurimis proinde monastici instituti coenobijs, à præfato iussu rege, pri-
mus successit, rectorisque singulos singulis præfecit: apud Herosfeldiam quidem Ruo-
donem, & Pthalabornensem postea antistitem: ad S. Gallum, versùs Alpium iuga,
Northerrum, & in Vuirzenburg Volmarum: Halternaco quoque Humbertum, vita
& moribus præclarum. In his itaque tam consilij quam impensarum administratione re-
giminis statum firmavit: tum in singulis omnia, & in omnibus singula, vt oportuit &
deceuit, augmentauit. Suarum præterea precum interuentu, Heribrandus in Cella S.
Gisleni, Euerhelmus quoque in Altomonte rector coepit haberi. Apud Brunuillarium
vero, quod ab Ezzone, palatij administrante comitatu suscepit, Ellonem, omnibus
eiusdem loci habitaculis à fundamentis extructis, præfecit: atque in Bosenthorff, quod
fargiente sibi Adalberto comite in manus venerat, similiter sub Conone, quæ rector
ille subrogauerat, monachorum gregem aggregauit. Sed & apud Traiectum, quod
Pheissiam respicit, ab Adalbaldo, eiusdem ciuitatis episcopo, coenobium S. Pauli regen-
dum suscepit, ibique Herigerum tam prodesse quam præesse præcepit: illoque humanis re-
bus exempto, duos in regimine viros vicissim sibi succedere iussit. Non multò post
vero memoratus antistes Adalboldus hortatu beati viri, ad monastica instituta adspira-
uit, omnemque illi in pastoralibus pontificij sui administrationem commendauit, quam
tamen ex præscripto B. Popponis iterum recepit, & in ea, quoad vixit, sub monastico
habitu permansit. In Niuilrario præterea Theodoricum, & Meti apud S. Vincentium
præfecit Heribertum: in Vualciodoro quoque nihilominus Lambertum: quæ quidem
monastici vigoris coenobia per Theodoricum Metensium antistitem diuina ei indul-
gentia. Apud S. Eucharium etiam Treuiris Bertulfum in regimine promouendo ro-
borauit, quod ei gratia regendi Treuirensium archipræsul Poppo donauit.

DE S. POPPONE ABBATE.

637

CAPVT XVII.
Iohanne igitur, nepote beati viri, ab eodem apud S. Maximinum, vt præfati sumus,
in regimine iam promotus, ipsoque ab oneris sui pondere paululùm releuato, Sta-
bulans ire perrexit, vbi se prius in excolendis institutionibus monasticis arctius fixe-
rat. Qui in ipso monasterij introitu à quodam Iohanne, nomine, non opere, mona-
cho, cōspectus, cōiicijs & blasphemijs ab illo incredibilibus est proscissus, ita vt mor-
tis potius eò inferri optaret, quam viuis eius ad spectibus præsentaretur. Qui nequi-
tæ suæ consensum cum blasphemantibus iungens phariseis, de quibus voce veritatis
dicitur, Si patrem familiās Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? non
semel os in virum Dei conuiciando laxauit, sæpiusque mortem ei imprecando, super-
bia verba iterauit. Sed quia beati viri mortem cum vite eius fastidio optauit, ipse mor-
tem sibi non multò post ea improbitate comparauit. Nam vt ficus illa in euangelio ex
sententia Domini quondam aruit: ita & hic ex vindicta Dei, serui sui iniurias viciscen-
tis,

Lintburg
tradit Im-
perator
Popponi.

for. & Pader-
bornensem

Matth. 26.

Matth. 27.

Hhh

tis,

I A N V A R I V S.

tis, totus mox arefciendo palluit, atq; eo ipso blasphemiarum in virum Dei momento, cum mors inopinata inuasit, atq; ad vltimum vsque vitæ suæ punctum dolor horrendus occupauit, donec morte pessima ipse nihilominus de medio fieret, atq; deinceps conuiciandi alios finem faceret.

CAPVT XVIII.

ALio quoque tempore post vespertinā synaxim in cella degebat, sermonemq; cum aliquot fratribus, apud illum tunc similiter agentibus, non ab re trahebat: cum vni eorum, Adalberoni nomine, vt superius cellæ ostium clauderet, mandauit, eidemq; pro nocturnarum horrore tenebrarum sapius refugienti, instare non cessauit. Ille verò, qui inobedientiæ vitium semel atque iterum admisit, tandem compulsus, ad sibi iussa tam tepidè quàm trepidè abiit, atque eò, quò ire iussus fuerat, solus peruenit. Quem quia viro Dei non mox parere per inobedientiæ stimulo spiritus malignus suasit, cum euestigio ipse inuasit, ita vt incondita vocis stridore quosque vndecunq; ciceret, tamque subito non sanæ mentis suæ spectaculo eos, qui conuenerant, permoueret. Ligatus ergò, in oratorium adducitur, atq; in medio coram deponitur, vbi à fratribus orationi instantius pro eo insistitur, atque etiam in spiritum illum pestilentem exorcismus adhibetur. Neq; verò beatum Poppone causa rerum gestarum latuit, quæ ex prædicti fratris inobedientia ei innotuit. Qui mox summa cum grauitate ad fratrem illum non sanæ mentis deuenit, alapamq; tantum, vt alter Benedictus, in faciem illi dedit, spiritumq; malignum sine mora eiecit. Nullique dubium sit eum prece non præmissa hoc potuisse, cum, beato Gregorio in Dialogis suis asserente, sanctorum quique signa aliquando ex prece, aliquando peragant ex potestate. Et hi, quibus secundum Iohannem dedit Deus potestatem filios Dei fieri, quid mirum, si per eos signa ex potestate valeant fieri, qui ex potestate Dei sunt filij? Nam & Petrus Tabitham orando suscitauit: Ananiam verò & Sapphiram increpando in mortem strauit: quia vitam, quam illi ex prece contulit, istis mentientibus ex potestate abstulit. His in argumentum huius signi sic se habentibus, cætera, quæ de viro Dei sunt, delectamentum porro præstent legentibus.

CAPVT XIX.

Interea tam Malmundariensium, quàm Stabulensium locorum renouationi operam dedit, in qua affectus sui effectum, Deo opitulante, tandem inuenit: Et apud Malmundarium quidem cryptam, vt facile cernere est, è fundamentis extruxit: Stabulaus verò, quia omnes cū monasterio officinas pro paruitate suâ vilescere vidit, funditus eas euersum ire cœpit, atque in habitaculis amplioris sitis extruendis plurimum impensarum absumpsit. Sed quia his humani generis hostis more solito præoccubat, fraudum suarum laqueos adnectebat, si fortè virum Dei in cœpro opere præoccuperet, immò per eorum, qui eidem tunc operi insudabant, offensam retardaret. Nam Hubaldo cuidam, cuius ingenio & labore id opus satis processit, præcipitulum à cancellis suggessit, ita vt toto corpore collideretur, omnisq; virium spes, præter solum suspilare, iam in eo desideraretur. Cuius casu vir Dei comperto, tam pro eo, quàm pro operis destitutione admodum doluit: sed tamen in hoc solitæ medendi vires ex sanctitate & virtute ipsius ei minimè defuere. In sua nanque semotiùs eum transferri iussit atq; locari, & ex proprijs, sicut eum oportuerat, in cunctis accurari. Proinde ipsemer quidam cibi & potus sibi illati, benedictione etiam addita, illi dirigit, eumque, mirū dictu, saluti mox restituit. Vnde & diabolica fraudis subito machinamenta elusit, omnemq; cum collisione memorati Hubaldi moerorem deterfit: ita vt qui vitæ suæ dissidentiam incussit cernentibus, iam suis omnino ad opus pristinum resumptis viribus iucundum spectaculum econtrario & gaudium ingereret videntibus. Iamque opus illud in altum processit, omnemq; tam longè quàm latè locum eregione respexit, atque cooperante septemplici spiritus sancti gratia, omnis per septennium illius structura consummata est. Neque enim id fore vir Dei crediderat. In augmentum quoque decoris, plura ornamentorum pondera addidit. Nam calicem miræ magnitudinis, auro gemmisque egregiè donauit fabrefactum, & in corona auri argenti que non modicum expendit apparatus: hisque complura per beatum virum dona adiuncta, addidit ornatum. Et vt hæc breuiter scripto comprehendamus, quæcunque in tabula, cappis, pallijs reliquoq; ornamentis

Sanat hominem prope mortuum.

Stabulense monasterium egregiè instaurat.

DE S. POPPONE ABBATE.

639

namento eo loci aut sunt aut fuerant, consilio & opera beati Popponis illic esse cœperunt. Marmoreas proinde columnas ad id similiter opus, diuina reuera prouisione, inibi inuenit, vbi nulli vnquam eius natura loci marmor inuenire dedit. Et verè ipso iam olim iacient fundamentum, incepti quondam operis Deus superedificauit prouentum, vt cum Apostolo litera & spiritu illud dicere posset: Secundum gratiam, quæ data est mihi, vt sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superedificat. Quis, inquam, superedificat, nisi ille, quò non edificante, inuanum laborat qui ædificat? Tam egregiè præterea, quàm strenuè eiusdem ecclesiæ structura perficitur, proque consecratione illius in honorem sancti Petri, sanctique Remacli, in omne consilium à sancto viro descenditur. Vnde & ad id negocij Hermannum, Agrippinæ Colonia archiepiscopum, Nizonemque Leodiensem euocauit, quibus episcopos abbatesq; complures eiusdem rei occasio vnâ sociavit: tum vt honestius hoc commendaretur, imperialem Henrici maiestatem inuitauit, cui post Conradum patrem successio iusta imperium adspirauit. Præfinitus certè dies iam aderat, qui ad eandem domum Domini consecrandam & chrismandam Nonis Iunij illuxit, vbi non modica cum memoratis viris turba confluerat. Quantos autem impensarum donorumque vsus tam imperiali presentia, quàm reliquis optimatum tunc exhibuerit, quis scribendo facile explicare poterit? Sed & à præfato Henrico sui iuris in Amblauia cespitem, qui in duodecim ferme mansos extendebatur, testamentis legalibus ad eiusdem loci vsus adstipulabatur: ac deinde eundem encarniorum diem ex concursu populi vltius celebrem decreuit. Vnde etiam vsq; in præsens vndecunq; à populis ad præscriptum diem accurrendi mos inoleuit. Malmundarium insuper, quod præfato loco tam attrinere quàm adiacere semper habuit, vt firmitus ad eundem locum respiceret, scripti imperialis sententia statuit, confirmatis etiam his, quæcunq; ad eum locum iuste videbantur pertinere, nè quis iniuste appetendi ea facultatem deinceps posset habere. Sed & beatus Poppo, vt Malmundarienses professionis suæ sponsonem apud Stabulaus agerent, perpetua lege ratam stabilivit: atque exinde in omnes successores ipsorum, huiusmodi sententia manauit. Consecrata autem & chrismata est præfata ecclesia in honorem principis apostolorum Petri, sanctorumq; confessorum Martini & Remacli, anno Domini millesimo quadragesimo, indictione octaua, Henrici quoque Imperatoris anno secundo.

CAPVT XX.

Tempore, quo beatus Poppo Iohanni cœnobium S. Maximini regendum commisit, contigit illum quædam in visione super eiusdem regiminis receptione discernere. Vox nanque ad eum oraculo, vt verè constet, diuino aduenit, quæ eam certè sententiam illi audire dedit, quæ ad Petrum olim à Christo prolata passonem ipsius ita prænucciavit. Cum esses, inquit, junior, cingebas te & ambulabas vbi volebas: dum autem senueris, extends manus tuas, & alius te ducet, quò tu non vis. Diuinitus hoc editum oraculum mox intellexit, atque prophetiæ oculis aliter id de se, aliter de Petro significatum conspexit. Sermonem interea super Iohannis sæpè memorati regimine ad fratres habuit, & de venturis, tam in se quàm in illo, verba tanquàm de præteritis contexuit. Hoc tamen sæpius inculcando docebat, quòd eundem Iohannem mortis occasus iam è propinquo respiciebat. Res itaq; post modicū, vt vir Dei indicarat, effectum inuenit, viuendiq; finem, eodè nimirum anno, ipse dedit. Quo de mendebat, quia celestis in se oraculi sententiā pro humilitate aliquantū declinare contendeat, in regimine Bernardum quendā succedere iussit. Qui similiter annis vix duobus emensis, rebus humanis eximitur, nihilq; exinde quàm metus eum stupore relinquitur. Ante proximam tamen sui exitus horam in fratribus circumstantibus talem pronuntiauit sententiam, nullum, excepto Dei viro Poppone, promouendum in regimine, nè si nullo & illum primo successionis vel promotionis suæ aditu perire contingat. Tandem, nè diuinum villo modo responsum euacuaretur, beatus Poppo idem cœnobium S. Maximini imperiali maiestate repetere iubetur. Sicque quod frustra declinare contendeat, licet inuitus, tunc subiit, atque, vt in visione acceperat, manus suas ad pastoralia extensas præbuit, eoque ab alio ductus est, quò ipse noluit. Sed Lintburg, cui similiter prædictus, dū aduixit, Iohannes præerat, Gumbertus, professione & loco sancti viri monachus, regendum suscepit: sed quòd temerè, eodem beato viro non contenti

Visio S. Popponis.

S. Poppo cōgitur rursus præesse monasterio S. Maximini.

I A N V A R I V S.

sentiente Poppone, non suum præsumperat, cum vita etiam sua non multo post amiserat, ita ut visceribus paulatim digestis, diutina eum huiusmodi ad mortem usque pestis pertraheret. Post quem Hagano, nihil simile veritus, subintravit, quem similiter gravis ad mortem casus impulit. Godefridum interea, cuius vita solitaria sanctitate & fama late iam percrebuit, a solitario & quodammodo eremitico proposito succedendi amor rapuit, ita ut reclusionis suae claustra effringeret, solusque quasi ex sanctitate sua, quod priores non poterant, ipse impunè se facturum præsumeret. Sed quia cupiditatis suae se stimulis non sensit exagitari, quem fama usque adeo hominibus reddiderat venerabilem, in grauem mortis viam ex hoc incurrit, quod velut suis ex meritis præsumere auderet. Nam tendens in altum, cedit ab alto: quia quadam die in vallium ima à montis vertice casum dedit, mortisque occasionem inde inuenit. Sicque omnes, qui aduersus B. Poppo- nem tam supplantationis quam concupiscentiae fraudibus utebantur, in vnum mortis locum colligebantur, paulatimque coenobij illius status deperiit, & usque in præsens inopiae suae vestigia ostentare non desinit.

CAPVT XXI.

Residens ergo vir Dei Poppo Stabulaus, ubi stabilis laus à fidelibus perpetuo concinitur, ut hostias & laudes cum eleemosynarum fructibus Deo persolueret, contigit quandam mulierem sensu perduto per montes & valles, campos, & sylvas errando & dilacerando semetipsam, ad locum ignoranter deuenerit supradictum. Hospitio aliqui vel municipio nullatenus teneri poterat, sed casu locum tunc memoratum subiit, & usque ad secretarium viri Dei peruenit. Hora tunc erat, qua vir Dei Missarum solennia expleuerat, cum ministri aqua ad ablundas manus vel os porrigerent. Quod videns illa infelix mulier, eandem aqua, in piscinam de more proiciendam, periit sibi dari hauriendam. Qua accepta, mentis insaniam non est ulterius passi. Monstrauit Deus in hoc facto, quanti meriti apud se extiterit sanctus iste. Quamuis enim dispar sanctitas beati Benedicti patris monachorum fuerit, tamen in hoc opere imitator eius claruit: quia sicut ad illius specum mulier sanata rediit per ipsius merita, ita ad istius cellam per aquam ablutionis manuum vel oris eius, rediit & haec curata.

Mulier me-
re capta, sa-
natur aqua,
qua manus
abluat S.
Poppo.

CAPVT XXII.

Stephanus quidam vir illustris, familiaritate beato viro coniunctus, deposito ciu- gulo militiae, in coenobium supradictum beato viro se obtulit, ac monachum spon- dit. Qui quidem senio iam fessus, diem expectabat supremum. Visitatione ergo à fratribus, dixit se velle mori, sed absque licentia patris non posse. Qui cum esset aduocatus, benedictionem & viaticum ab eo promeruit: sicque discessum est. Vir Dei ad cellam, unde digressus erat, rediit, & Stephanus viam vniuersae carnis ingressus est. Quis non miretur tanti patris auctoritatem, & fidem discipuli morientis? Antiquo- rum patrum gesta, per hunc sanctum renouari videmus.

CAPVT XXIII.

Atrebatensium quoque rector Iohannes hac de luce subtrahitur, sanctitatisque beati Popponis mentio Balduino Marchiso pro successione ingeritur. Qui super hoc per internuncios diu multumque laborauit, & licet tardè, sancti viri ad id consensum impetrauit. Licentia tamen imperialis, quam in hoc idem Marchi- sus restare adhuc videbat, non statim id fieri sinebat: praesertim cum multa tunc tempo- ris esset dissensio, orientaliumque atque suorum valida inter se contentio. Eadem tamen à rege licentia B. Popponi permittitur, atque ita Atrebatum usque aduehitur. Et primò à Nannete ciuitate cum Vuazone episcopo Leodium deuenit, qui spiritualis causa amoris semper animo eius sedit, quem etiam Leodio olim inuidia pulsus ipse suscepit, & apud se sedulo fouit: tum etiam aliquantis sibi succedentibus diebus, illò, unde ex- lauerat, reuocauit, consilioque & fauore postmodum ad pontificium promouit. His vero inter eundem sermo de caelestibus exoritur, animusque ad superna pariter suspenditur: cum ecce beatus Poppo cursu ante præcepto, Eia, inquit, iam nunc te præeo: aliud vide- licet agens, aliud, verò prophetiae spiritu super obitu suo iam imminente significare volens. Susceptis interim à præfato antistite his, quibus se tunc ad præsens opus habe- re videbat, Atrebatum usque, ut prædiximus, peruenit. Vbi pari omni affectu egregie suscipi meruit, utpote cuius sanctitas olim ipsis satis explorata fuit. Singuli deinde di- lectioni illius sese accommodant, & quod cuique usque ad id temporis suum fuerat, coram illo

Obitum su-
um S. Pop-
po prædicit.

DE S. POPPONE ABBATE.

641

illo ponitur, ut verè Apostolica inter eos tempora cernerentur, dum res quaeque ab illis, quibus cor vnum & anima vna erat, ante pedes Apostolorum ponebantur. His itaque magis prodesse quam praesentia cepit, & administrandis vriliter & honestè eorum rebus, Emmelinum virum prudentem praefecit, qui praedicti antistitis Vuazonis carne germa- nus, sanctique viri cooperator, & ut vulgò dicitur, dextera manus fuit. His absolutis, ad beati viri de hac vita exitum stylum vertamus.

CAPVT XXIII.

Praesciens itaque beatus Poppo discessus sui ex hac carne horam, haud procul abesse, iter, quod Stabulaus spectat, perrexit intendere: ut locus ille, qui ipsum arctius sub monastica habuisset institutione, in sua ei ex hac luce migratione non deesset. Discedens verò inde, charitatis vestigia suis reliquit, singulisque per tricenos dies singulos dari Biberes praecipit: quod quidem charitatis edictum per totidem dies apud eos inoleuit. Precibus itaque, licentiam Marchisi super hoc obtinuit, sicque reuersionis suae viam ingredi cepit. Praefatus tamen Marchisus Martianas coenobium nobis in tutelam ipsius delegauit, & ut in ipso regressionis suae articulo singula accura- rer, mandauit. Quod quidem oneris magis inuitus, quam spontaneus subiit, locumque illum tam visitatum quam accuratum adiit. Vbi honestè & cum multa grauitate mo- nachorum illi occurrit processio, quae indicio videntibus fuit, quanta sanctitatis eius in illis esset dilectio. Cœpit interea cunctis singula, quae vsui forent, prouidere, & ut eu- angelicus ille dispensator, necessaria sine typho praebere. Sed quia multimoda rerum occasio alio eum trahebat, nec se solum ad omnia sufficere videbat, in administrandis his Balduinum, Atrebatensium postea abbatem, secundum à se promouit. Et iam vl- timo exitus eius tempore imminente, ipsoque in cella paululum sopori indulgente, somnia phantasticis, immò diabolicis, impressa illusionibus patitur, demonemque qua- si propè adstantem sibi videre videtur: qui minas viro Dei intentans, illo de loco eum citius migraturum adiecit. Cui vir Dei, Deus, inquit, cuius nutu huius loci in me pro- cessit administratio, & quando vult & quomodo vult, me hinc iubebit abscedere. Et mox demon, impetu dato, ipsum visus est inuadere, grauemque per visum molestiam iniicere. Vnde & phantastica illusionem constrictus, versum illum ex centesimo, vicesi- mo tertio psalmo subinferendo exclamauit, Adiutorium nostrum in nomine Domi- ni: eoque clamoris sono tam ipse, quam qui coram illo obdormierant, expergescunt, euigilant: lucernamque, quae ante illum eo quidem noctis tempore lucere solebat, vir Dei extinctam conspexit, hocque inimicum effecisse, euidenti praeterita visionis indi- cio intellexit. Nec mirum esse debet, haec in virum Dei per somnia demonem valuisse, quem nec per somnia aut anigmata, sed facie ad faciem ipsum verum Deum verumque hominem scimus tentando petiisse, tum de loco ad locum pro nequitiae suae voto du- xisse. Ipse est etenim, qui humani generis calcaneo insidias tendit, & cum sanctis im- portuna suae malitiae bella intendit: nunc his visibilem quodammodo se praefertens, nunc illud phantastico somniorum horrore se ingerens. De quo etiam somniorum genere illud scriptum legimus: Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in il- lis. Et licet paululum à proposito degredimur, tamen id quod proposita rei occasione ingestum est, loquimur. Sciendumque est, secundum plerosque, sex: secundum alios, Somnio- rum varia genera. quinque somniorum modos inueniri. Et sex quidem, non ab re hic interserimus, quae ventris plenitudine, inanitate, illusionem, cogitatione simul & illusionem, reuelatione, co- gitatione simul & reuelatione eueniunt. Sed duo, quae prima posuimus, experimen- to noscuntur: reliqua verò quatuor, attestante beato Gregorio, in diuina scriptura paginis inueniuntur. Et quidem beatum hunc virum Dei Popponem illusionem con- stat tentatum, quem tamen ab eius laesione pro illius sanctitate, Deo illi opitulante, ve- re conseruatum credimus. Qui verò praefatorum distinctiones somniorum in quinque tantum modos nosse desiderant, Macrobius in somnium Scipionis legant: nihil diuer- sum inter utrosque reperiunt, si intimè eorum significatio inspicatur. Sed his occasione, ut diximus, rei propositae interseritis, reliquum de beato viro dicere pergamus, quem De- us à negotio perambulante in tenebris, & ab incurfu damoniaco defensionibus prote- git assiduus. Signo interea crucis facto, seruitutisque diuinae penso, cui reliquum noctis impendebat, absoluto, valida febrium vi cepit fatigari, atque inexhaustis doloribus

Act. 4.

Marciand
coenobium.

Luc. 12.
Typho, pro
fatu & su-
perbia.

Psal. 123.

Math. 4.

Ecc. 34.

Somnio-
rum varia
genera.

Dialogi
lib. 4. cap.
48.

Lib. 1. cap. 3.

Psal. 90.

iam ad vltima vitæ perurgeri. Vnde & dominum Euerhelmum Altimontensem abbatem, qui secutus eum illuc vsq; fuerat, ceteris vnâ cum fratribus euocans, resolutionis suæ diem imminere predixit: deinde ad visitationem vnctionemq; sui præfatum abbatem nihilominus admonuit. Adiecit insuper eidem, ad pristinum professionis suæ locum Stabulaus se post mortem ab eo deferendum, corpusq; suum à læsione alienum, illic dormitionis suæ locum obtenturum: singulas etiam diuertendi mansiones sibi mortuo præuidens, quas, si adiuueret, ipse vtiq; ad simile hospitadi opus esset electurus. Expletis deinde pro se omnibus, cilicium, quod sibi sterni fecit, nudis pedibus adiit, terramq; tam corpore quàm pectore prono deosculans, se supinum collocavit: tum responsionem circumstantibus iniungendo, hoc duntaxat modo inchoauit: Subuenite sancti Dei, occurrere angeli Domini: quod quidem iniunctum circumstantium caterua fratrum excepit, atq; in finem vsq; cum subiuncta etiam Litania perfecit. Post cuius expletionem ipse mirum in modum ad se rediens, rursùm resedit, initiumq; loquendi ita insuper dedit: Noueritis certè fratres, quædam in agendis per me rebus restare, Deumq; loquendi adhuc vobis spatium mihi præstare. Nec ab re hæc ad se rediens dixit, quia quæ oportuit fieri, minusq; adhuc impleuerat, dicendo & agendo postmodum effectui mancipauit. Et primum de erogandis, quæ sibi eatenus fuerant, rebus consultans, quasdam ecclesijs Dei in augmentum misit, quasdam verò amicis pauperibusq; Christi in monumentum suum dispersit: itaq; omnem inimico avaritiæ suspicionem ipse præcidit, illud Apostolicum recolens: Nihil in mundum hunc intulimus: sed nec auferre quid possumus. 1. Tim. 6. Theodoricum interea, quem ipse olim, vt præfati sumus, in omni doctrina nutrierat, adire suos quantocyus iubebat, vtq; imperialem præsentiam illum suis verbis compellant accedere, atq; in regendo S. Maximini cœnobio pastorem curam subire. Cui cum adstantes dicerent, Quid super Stabulaus decernitis agendum? nihil, inquit, aliud mihi vobis super hoc dicendū, quàm quod soli Deo illud velim esse commendatū. Hoc, vt dixi, soli certè Deo committo, nec alium, quàm ipse prouiderit, rectorem admittere. Sacerdotali demum autoritate & stola criminum veniam fratribus impendit, orationisq; verba extensis manibus hunc in modum deprompsit: Da Deus immenso, ineffabilis & magne, vt si verè conuersus sum, hoc eiusmodi indicium habeam, quatenus in S. Pauli conuersione, quæ hac quidē nocte instat, carne transcam: quod vt fieret, semper optaui, semper te Deum rogaui. Et hæc dicens, se cilicio recolligi præcepit, vltimumq; loquendi finem dedit: cum ecce mediæ noctis articulo mirum in modum manus leuata, atque extremum eo, quo poscebat, tempore maturinali expleto officio, spiritum Deo reddit. Conclamatum subito est à circumstantibus: Ecce, ô beate Poppo, hæc hora sanctitatis tuæ indicio est omnibus: ecce quantum bonitatis tuæ gratia tunc temperantia sua Deus mundo innotuit. Nec facile erat quenquam sibi à lachrymis tunc temperare, cum tam feliciter ad eum, cui semper vixerat, meruit hinc egredi: feliciter, inquam, migravit, qui felicibus semper auspicijs virtutes in se augmentauit. Quas quidē, nē quasi negligentia præterire videamur, in argumentum tam egregij exitus eius dicere, prout vires suppetunt, aggrediamur. Erat enim ei compunctio cordis ex infusione sancti spiritus affluens, cuius etiam conuersionis suæ tempore intantum erat appetens, vt cum quosdam fratrum in lachrymas excitari videret, seque similia non posse doleret, sumptu lapide, pectus eo contunderet, vt hoc fortè modo vel modica compunctio illa sibi afflueret. Cuius desiderij sui compos post modicum effectus, tantam compunctiois à Deo gratiam est adeptus, vt illud, vbi sæpè genu vel milliès flexo, die & nocte orationi incumbere, omne lachrymis inundaret pauimentum. In celebratione proinde Missarum * casubulam, qua induebatur, lachrymis hume stabat, interq; prandendum magis lectione quàm comestione pasci amabat: & verè pro lachrymis, quas inde fundere solebat, cum Psalmista dicere poterat: Fuerunt mihi lachrymæ mea panes die ac nocte. Quid verò de corporis sui dicam afflictione, deq; carnis interitu & cōtritione? Quam intantum ieiunijs flagellisq; atterebat, vt quicquid vitiosum illa aduersus spiritum concupisceret, ipse flagellis, propria sibi manu clam illaris, extergeret: & pro hoc in seipsum vindictam exerceret. Balnearum verò vsus illi rarus fuit in infirmitate, qua affligē laborabat: nunquā verò extra infirmitatem, postq; conuersionem illas admisit, tum etiā à saginatis cibarijs omnino abstinuit. Nec sola ad carnis macerationem huiusmodi abstinentia illi sufficere visa est, sed insuper ad crucifigendum se mundo, peregrinatio.

Implorat
sanctorum
preces.

Oratio eius
ad Deum.

Feliciter
migrat de
corpore.

Catalogus
virtutum
eius.

* for. casulā,

Psal. 41.

nationis sibi cruce adiecit, sæpè limina adiēs Apostolorū, sæpè etiam atq; visitatiū ex-cubias ceterorum frequentans sanctorum. Nec dici potest, quantum omne suum iudicium discretionē temperauerit, quantum iusta illud miseratione honestauerit: & reuerā cum beato Iob oculus cæco & pes claudus erat, causamq; pupilli & pauperis, vt suam, immò magis accurabat: atque excepto, quod quotidianis eos alebat sumptibus, trecentos singulis calendis Christi pauperes plene reficiebat. Destinabat etiam plura tam auri quàm argenti donaria eremiticam solitariamq; vitam ducentibus, quamplurimisq; à regimine deicdis consulendo rectoribus, suis opibus & eos releuauit, & ad pristinum regiminis locum reuocauit. Et vt omnes probitatis eius virtutes compendio referantur, & ex relatione antiquorum fidem legentibus faciant, erat fide firmus, spe longanimis, charitate non fictus, compassione singulis proximus, & ad omne opus bonum mente & vultu semper promptissimus: arguebatq; subiectos clementer, tollerabat patienter, & si quem pro quouis crimine vellent corripere, in se prius descendēs, hoc velut suum plangebatur, secundum illud Apostoli: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nē & tu tenteris. Et vt vigiliarum orationumq; eius prætereatur instantia, (licet enim præterire communia) in carne verè angelum vixit, dum semper in cælestibus, vbi angeli faciem vident patris, animum fixit. Et pro hoc cuique fidelium miracula & quæ diximus, & quæ dicenda sunt, ad fidem faciendam sufficiant, proque sanctitate ipsius, totius diffidentia caligine exclusa, satisfaciant. Obijt sanè octauo Calendas Februarij, anno incarnati Verbi millesimo quadragesimo octauo, indiſtione prima, ætatis suæ anno septuagesimo, imperij verò Henrici anno decimo.

CAPVT XXV.

Sacerdotalibus porro infulis, vt sacris adstare altaribus solebat, vestitur: vbi ex sacro corpore eius gratissimæ suauitatis fragrantia sentitur: quæque olim viuenti in virtutibus amplius flagraret, & nunc in carne ipsius redolere nō cessauit. Alia etiam casubula sanctum illud corpus fratres curabant vestire, cuius anima felicius in cælestibus inter amicos stolis albis primam meruit stolam inuenire. Oratio deinde exponitur, nox illa cum precibus vsque ad lucis ortum pro eo transigitur, cum ecce apparatis his, quæ ad transferendum eum prouiderant, clam è patriæ ipsius limine exierunt. Et in eisdem certè hospitandi locis manendo, quæ ab illo viuente didicerant, Leodium vsque deueniunt, præmissoque nuncio, beati viri aduentum Vuazoni, eiusdem ciuitatis antistiti, intimauerunt. At ille viuum eum tunc venire lætus primum æstimauit: sed cum ei, vt se res de morte ipsius habuit, nuncius perorauit, clamoribus & lamentis inconsolabiliter se affligere, & quod talem amisisset virum, incredibiliter dolere cœpit. Postquam verò lamenta, non dolor, aliquantulum conquiescere, eiusmodi fama, quæ omne Leodium iam impleuit, autoritate etiam pontificali hoc vniuersis eiusdem ciuitatis cœnobijs edictum peperit, vt cum crucibus, lampadibus atque thymiamaterijs illud sacrum corpus exciperent, eaque, quæ talem Dei deceret seruum, honorificentia prosequeretur. Quod quidem, permixtis sibi cunctis, cum deuotione simul & dolore contigit fieri, nec fuit, quem compunctio cordis pro huiusmodi rebus intrinsecus non tetigerit. Et nos quidem, qui de eo hæc scribimus, ipsi similiter toti in funere sumus: quanto magis hi, qui eius tunc exequijs interfuerunt, dolorem pro amissione tanti talisque viri pertulere? Sed si ideo est dolendum, quod eum, quem charum habuimus, amisimus: multò magis certè gaudendum, quod in cælesti eum mansionem intercessorem pro nobis præmisimus. Pauperibus præterea Christi memoratus antistes pro sancto viro elemosynarum stipem dispendit, & ad Stabulaus vsque cum cæteris exequias illas venerabiles prosequutus est. Nec difficultas itineris aut temporis incedentes vel modicè defatigauit, præsertim cum brumalis rigor omnem superficiem terræ tunc occuparet: Dei proculdubio virtute ibidem operante, seruique sui translationi inuisibiliter fauente. Tandem ad Stabulaus, vt diximus, peruenitur, omnisque loci illius tam laicorum quàm monachorum turba doloribus ciulati-busque afficitur, ita vt psallentium voces, ciulantium quidem clamor exuperaret, & in paruulis etiam gemitum affectus exprimeret. Sepulcrum mox post Missarum solennia illi in medio cryptæ, vbi ipse viuus elegerat, aperitur, atque ibidem id officij non sine

Alius vir,
tutū eius ca-
talogus.

Matth. 23.

Odor sua-
uissimus ex
defuncti
corpore.

Honorificè
admodum
corpus eius
Leodij ex-
cipitur.

In mona-
sterio Sta-
bulense in-
teritur.

angelica presentia peragitur. Nam memorato antistiti, cui facile suis promeritis hoc cernere fuit, visio angelica inter exequias illas apparuit, qui adstantem ipsi ministrum, vtrum idem videret, sepius repetens interrogauit. Sed quod ille pro meritis, ut prefati sumus, videre meruit, non nostrum iudicare est, cur nemo id videre potuit: nisi forte, quod nulli circumstantium ad predictam visionem sanctitas sua suffecerit, vel quod nemini, excepto ipso prefule, reuelare Dei gratia voluerit. Et iam sextus circa insepulti corporis funus dies abscesserat, nec tamen pristina in illo fragrantia defecit: ut certe restantur illi, qui adfuere, quod velut pulueris pigmentarii suauitatem in ipso persenserint. Quasdam vero literas exhortatorias, a venerando abbate Richardo olim literarum exemplar in eodem monasterio posteris reliquerunt, ut ex eo amborum consensus & dilectio perspiciatur, quidque charitatis gratia valeat, a legentibus ibi inueniatur. Hanc nos quidem de obitu translationeque beati viri dixisse sufficiat, de cuius virtutibus & miraculis fides apud lectorem non vacillet, presertim cum testibus, qui ea oculata fide didicerunt, confirmantur, certiusque his scriptis roborentur. Ceterum cur ad sepulcrum eius miracula crebrius non fiant, nemo miretur, nec propter hoc ea, quae vere de eo diximus, vocet in dubium, cum ipse adhuc in carne viuus, plerisque fratrum audientibus, attestatus fuerit, quod nunquam delectatus sit miracula facere, nec unquam hanc gratiam sibi dari a Deo expetere presumpsit. Et quanquam pro humilitate fauorem erga se populi in vita timuit, non tamen miraculorum gratia mortuus caruit: quia post mortem nequibat latere, cui ante mortem hoc Deus inspirauit, ut veller latere. Pauca tamen e pluribus hic inseram, gloriamque Dei in sancto suo, non sine legentium admiratione commemorabo.

CAPVT XXVI.

Herimannus, eiusdem monasterij monachus simul & ianitor, tribus ferme post beati viri depositionem mensibus elapsis, infirmitate correptus, ad vltima vitae suae peruenit, loquendi que finem in agone suspensus fecit, ita ut nec respirare villo modo videretur, nihilque aliud in eo, quam ipsa mors conspici putaretur. Qui miro quodam modo post duarum ferme horarum spatium ad se redijt, & quod ad iudicium raptus fuerit, fratribus sibi adstantibus retulit, singulisque criminum suorum maculis in confessione deterfis, pro vno tantum conuentus fuerit, quod contra beati Popponis statuta admisit. Aiebat nanque: Noueritis me de singulis criminibus confessionem fecisse, vnum tantum obliuioni reliquisse: quia agrum pascalem, quem beatus Poppo cuidam crediderat, mea olim auferre superbia non dubitauit. Pro quo & ego ad iudicium raptus, temeritatisque, erga virum Dei sum inculatus, tandemque eiusdem sancti viri intercessione huc remeare, crimenque illud tam precibus vestris, quam confessione permissus sum expiare. Fratribus vero multa de prefato viro Dei rogantibus, id de ipso testatus est, se cum honestate & reuerentia commendabilem inter caelestis aulae primores vidisse, ibique intercessione ipsius redeundi copiam accepisse, cumque rursus videndi spem sibi de reliquo accreuisse, si tamen preces ipsorum pro se ad Deum premitterentur, atque ita contra ipsius statutum temere a se commissa expurgarentur. Deinde adiecit, neminem in virum Dei impunè quid posse admittere, quemadmodum ipsius exemplo posset facile doceri. Mox pro eo fratres orationi instant, quodque contra viri Dei statutum deliquerat, precibus expiare contendunt: cum ecce sine mora vltimum efflauit spiritum, ut profecto intelligi daretur, ipsum ideo in carnem accepisse redeundi facultatem, ut quod in virum Dei deliquerat, hic detergeretur, verumque de eo, quod dixerat, indicium relinqueretur. Letare ergo Stabulensium ecclesia, letare, inquam, ex tanti viri presentia: quia ut Turonica ciuitas in Martino suo mirabiliter glorietur, ita etiam in Poppone suo status tuus magnificatur: dum & ille mortuum viuus suscitauit, & iste monachum, ad iudicium extra se raptum, mortuus ad vitam reuocauit. Magnum quidem est, mortuum suscitare: magnum etiam est, hominem ad iudicium raptum, ad se reuocare: cum neutrum nisi a sanctis fieri valeat, qui presentia Dei mirifice perfuuntur. Et verè in hoc pater, beatum Popponem post mortem etiam viuere, curamque suorum apud Deum semper gerere.

CAPVT XXVII.

Alio

Alio quoque tempore puer quidam Gozo, idemque monachus viri Dei, scholari adhuc disciplinae subiectus, valida corporis infirmitate correptus est. Qui se mox visitari petijt & vngi, psalmisque & precibus Deo commendari. Quod cum mageretur, illique a fratribus in prece & infirmitatis eius visitatione adstaretur, exclamauit subito, demonum phalangem, Aeneae & Turni aliorumque, ex Virgilio virorum vultus imitari, seque ab eis, qui sibi in discendo plurimum in usu fuerant, usque ad animam infestari. Fratribus vero, ut sibi crucis signum imprimeret, hortantibus, seque non posse, illo respondente, mox dominum abbatem Popponem adesse exclamat, eumque fratribus ignorantibus quem significasset, inclinato capite salutat. Quem cum adstantium fratrum caterua quid videret inquireret, aut quemnam salutarer, Num, inquit, dominum abbatem Popponem in medio vestri non cernitis, & ad eius presentiam omnem demonum phalangem effugisse non conspiciatis? Adiecit proinde, se eorum manibus, prefato succurrente abbate, creptum, securitatisque remedia de eis porro adeptum. Quo ista persequente, doloreque, simul cum tremore in ipso conquiescente, spiritum vltimum exhalauit, & tam verum quam manifestum corum, quae dixerat, indicium ostendit, ita ut cum beato Poppone verè indè migrasse crederetur, & in eo erga omnes fratres beati viri similis sollicitudo intelligeretur. Cuius quidem pueri corpus a coetaneis socijs fauore pariter & dolore circumdatum, & ante scholam, licet quibusdam inuitis, est sepultum: pro quo etiam gemitus ipsorum tanto fuit intolerabilior, quanto erga eum affectus omnium in vita ipsius extiterat propensior.

CAPVT XXVIII.

Eodem tempore extitit quidam magister carpentariorum vel latomorum, Thietmarus nomine, qui viro Dei Popponi valde charus habebatur propter peritiam artis suae, nam illi Deus inspirauerat, quemadmodum Beseleel, opus perficere in domo Domini secundum voluntatem viri Dei, monstrante id videntibus presentis basilicae structura mirabili. Hic synaxi vespertina expleta, venit ad quosdam fratres in claustrum cum non parua, ut prosequemur, tristitia: & ecce praesens sedebat nepos sancti viri Euerhelmus Altimontensis abbas. Qui percontari coepit, quid causae haberet. Respondit se priuatum esse beneficio, quod sibi iure perpetuo concesserat homo Dei Poppo. Et ille, Non est, inquit, mortuus dominus tuus Poppo, sed verè viuus: perge quanto citius ad ipsum, & narra ei si quid habes. Credidit homo sermoni, quem audiuit, & praeperti cursu ad sepulcrum viri Dei peruenit, ibique, amarissime, quae sequuntur, clamitando, super corpus sanctum se prostrauit: Heu mi pater & domine, ut quid me diutius sinis viuere in hac conualle plorationis? Confessor te per omnipotentem, cui in hac vita fideliter seruisti, ne me permittas in hac miserabili vita octo diebus viuere. Ut ergo se exauditus credidit, surrexit, domum redijt, in lectum se proiecit. vaticum petijt & accepit, & sicut a sancto viro petierat, ante octauum diem de hac uita subtractus est.

CAPVT XXIX.

Praeterea plurima sanitatum beneficia per eum Dominus operatur: Febricitantes, demoniaci, alijque languidi ad sepulcrum eius, Deo cooperante, curantur. Vnum tamen praclarum, quod omnibus penè notum est, in medium proferam, ut ex hoc fides credentium incalescat. Aeger quidam diu vexatus hydropico morbo, adductus est ab occidentali plaga, & in basilica sancti & apostolici viri Remacii, mirabilium factoris, & in presentia corporis eius est collocatus. Qui per septimanam ibidem diu cupitam salutem praestolans, tandem fessus sopore deprimitur, Et ecce videt sibi sanctissimū ac Deo dilectū Remaclum adstare, nimio splendore radiantem, & haec sibi dicentē: Surge, & ad sepulcrum abbatis Popponis, quod est in hac crypta, propera: per eum enim tibi salus proueniet. Experges factus eger, surrexit, & utcumque potuit, illuc peruenit, seque toto corpore super illius prosternens mausoleum, denotissimè implorabat eius interuentu Dei adiutorium: cum subito virus omne, quod per membra ac vitalia diffundebatur, conglomeratum, ut quondam actu S. Martini, immo Deo suum glorificante famulum, quam grandisque meriti apud ipsum esset ostendente, more torrentis magno vomitu per gutturi prorupit meatum. Statimque homo incolumis surrexit, qui penè desperatus aduenerat: & gratias agens Deo in sanctis eius confessoribus, letus ad propria repedauit. Quis non stupeat euentu huius inuitati mira-

Puer videt S. Popponem ipsi apparere in ex-tremis.

Exod. 11.

Nota petitionem, & celerem impetrationem.

Hydropic ad S. Popponis locum curatur.

Timet manus apud plausos.

Visto de S. Poppone.

Viuus sancti apud Deum.

miraculi, mandans illud stylo memoriaeque in profectum posteritatis, ut magnificetur Dominus, qui illum dignatus est per seruum suum curare? Idem praefatus athleta Dei, dum in terris hominem gessit, multa cum deuotione & studio Christo sanctissimoque eius praefati Remaclo seruiuit: unde & cuius esse sanctorum domesticusque Deihoc facto declarari meruit. O felix Stabulaus, tanti pontificis Remaclo membra continens, cui ad tutelam loci ipsius adiunctus est famulus Dei Poppo, securum inexpugnabile contra omnes inimici insidias. Non enim accidentale nomen tibi, sed essentiale adhaesit stabilis laus, abiecto vulgari illo, ab ignorantia profecto, Stabulaus: quia tibi stabilis laus perpetuo non extinguetur, sicut luminaria cereorum brumali tempore flantibus ventis sub diuo non quibant extingui, quando susceptum est corpus beati Popponis a fratribus praefati loci.

CAPVT XXX.

EGO igitur Euerhelmus, Altimontensis abbas, hunc libellum, positus in conuicio Blandiniensi, scribendo summam perstrinxi, non ut omnia, quae de beato viro dicenda erant, illo comprehenderem. Quem dum deferre ad locum supra memoratum disposuissem, socios itineris mei assumpsi, Onulfum monachum, qui in praefatiuncula huius libelli scriptus est, & Odulfum capellanum comitis Lamberti. Qui cum in via de vita & spe futurorum sedulo colloqueremur, frequenter etiam hunc libellum Odulfus reuoluebat mecum, beatum beatificans virum, qui sic praesentis seculi euasisset naufragium. Quid plura? Tandem peruenimus Leodium, ubi tunc temporis sancti Lamberti martyris recolebatur martyrium. Post Missarum solennia inde digredientes, ut ad viri Dei properaremus tumulum, Onulfus, Odulfi consilio deceptus, recusat coeprum iter peragere mecum, nescio quid de viri sancti meritis proferens ad alterum. Aiant ergo ambo: iter perage tuum: nos vero in sancti Trudonis conuicio tuum praestolabimur reditum. Ad haec ego, eorum fidem infirmam considerans, aio, eos propediem dolituros. Et inde progressus, ad beati viri tumulum perueni, vnus tantum contentus consortio pueri. Extrahens ergo libellum, de eius gestis editum, non sine contritione cordis super sepulturam piissimi patris deposui. In crastinum vero ad comites mei itineris rediens, eos tristes maestosque nimium reperi. Nam alter percussus equi sui damno grauiter dolebat: Odulfus autem lurida peste multatus, grauius gebat. Quem cum intuerer, primo exorsus ille, heu me, ait, domine, cur tecum coeprum iter distuli peragere? Ecce nunc morbo dysenteriae, immo diuina percussus virtute perco. Quem blandè leniterque consolans, hortatus sum monasticum suscipere habitum. Post haec abij, & ille non longè post obiit, exemplum suae preuaricationis relinquens posteris, ne praesumant detrahare virtutibus viri Dei Popponis.

GESTA QVAEDAM ET ILLVSTRE MARTYRIUM B. POLYCARPI, SMYRNENSIS EPISCOPI,
ex lib. 4. cap. 13. & 14. Historiae Ecclesiasticae Eusebii Pamphili,
interprete Iohanne Christophorono, apud Anglos quondam Cicestrensi Episcopo.

LIB. 4. CAP. 13.

Temporibus modo demonstratis, dum Anicetus Romanae Ecclesiae praerat, Polycarpum, cui adhuc suppeditabat vita, Romam aduentasse, & cum Aniceto in congressum colloquiumque de controuersia, quae fuit de die Paschae celebrando suscepta, venisse commemorat Irenaeus. Aliam item historiam de Polycarpo idem scriptor tradit, quam ex tertio eius libro contra haereses petitam, his, quae de eo tradita sunt, necessario putamus adiungendam, quae ita se habet: Polycarpus non solum ab Apostolis institutus, & cum multis, qui Christum oculis conspiciunt, familiariter versatus, sed etiam ab eisdem in Asiam delegatus est, quo Smyrnenis ecclesiae episcopatum capesseret: quem quidem nos ineunte aetate vidimus. Nam

16. IANVAR.

Lib. 3. cap. 3.

Irenaeus vidit Polycarpum.

diu vitam propagauit, & planè grandis fuit: qui summa cum admiratione & celebritate martyrium perpassus, cessit à vita, eaque perpetuo docuit, quae ab Apostolis didicerat, quae ecclesia tradit, quae denique sola vera sunt. Arque ista testimonio confirmant, cum omnes ecclesiae Asiaticae: tum episcopi, qui haecenus successerunt Polycarpo: qui profecto testis veritatis fuit multo fidelior constantiorque, quam Valentinus, Marcion, & totum reliquum genus eorum, qui tot & tam pestiferas in Ecclesiam errorum sectas inuenerunt.

Qui tandem, Aniceto Romanae Ecclesiae episcopatum gerente, Romam aduentans, complures ab errore haereticorum, quos diximus, auocauit, & ad Ecclesiam veramque religionem traduxit, palamque praedicauit, se ab Apostolis accepisse hanc vnam & solam veritatem, quae est ab Ecclesia tradita. Sunt etiam, qui ab eo audiuerint, Iohannem Domini discipulum, cum Ephesi ad balnea se conferret, intusque videret Cerinthum haereticum, se mox à balneo illorum proripuisse, & eos, qui vnà erant, hoc modo esse hortatum: Fugiamus ocyus, nè balneum, in quo est Cerinthus veritatis aduersarius, ex templo corruat. Idem Polycarpus Marcioni in eius conspectum venienti, dicentiq; roganti: Nosce nos, amabo: respondit, Noui equidem primogenitum Satanæ. Talem enim tu Apostoli, tum illorum discipuli adhibuerunt cautionem, ut ne sermonem quidem cum aliquo illorum, qui veritatem fallaciter suis commentis adulterare nitebantur, aliquando conferre vellent: sicut Paulus admonet, Haereticum hominem post vnam & alteram admonitionem deuita, sciens quod talis euersus est, & peccat proprio iudicio condemnatus. Est etiam epistola Polycarpi ad Philippenses scripta accuratissime, ex qua expressam fidei illius notam & veritatis praedicationem habet, quibus libitum sit, quicquid suae salutis rationem ducant, possunt manifestè perspicere. Haecenus Irenaeus. Polycarpus quidem in ea epistola, quam diximus ad Philippenses scriptam, quaeque adhuc extat, quibusdam prioris epistolae diuini Petri testimonijs vtitur.

Antonino, cognomento Pio, cum vigesimum secundum annum imperij sui concessisset, M. Aurelius Verus, eius filius, qui & Antoninus dictus est, cum Lucio fratre successerunt. Eodem tempore Polycarpus, cum Asia maximis persecutionum procellis turbaretur, martyrio supremum vitae diem egit. Cuius quidem vitae exitum, literarum monumentis adhuc conseruatum, in hac nostra historia memoriae prodere cum primis necessarium arbitror. Est autem epistola ex persona ecclesiae Smyrnenis, cui praefuit Polycarpus, ecclesijs Ponti scripta, quae ea, quae ad eius martyrium spectant, perspicue docet his verbis: Ecclesia Dei, quae Smyrnam incolit, ecclesiae, quae est Philomelij, & alijs omnibus sanctis & catholicis ecclesijs, quae ubique gentium sunt, misericordia, pax, & charitas Dei patris & Domini nostri Iesu Christi assatim impleatur. Scripsimus vobis, fratres, quae videbantur pertinere, cum ad alios martyres, tum ad beatum Polycarpum: qui quidem persecutionis flammam, contra Ecclesiam incensam, sanguine suo copiose per martyrium effuso penitus restinxit. Istis deinceps, antequam in martyrij Polycarpi explicationem ingrediuntur, ea, quae spectant ad ceteros martyres, ordine narrant, & qualem quamque eelsam erectamque animorum firmitatem ad dolorum morsus tolerantos ostenderint, scitè describunt.

Nam, ut epistola loquitur, qui vndique circumsistebant, cum coram cernerent illos partim flagris ad intimas usque venas & arterias dilaceratos, sic ut iam viscera aliaque oculi cultiora membra, intimis corporis recessibus abdita, oculis omnium subicerentur: partim buccinorum testis, è mari deportatis, & lapillis quibusdam praecutis substratis affligtos, & per quodque suppliciorum ac tormentorum genus raptatos, & bestiis denique immanibus ad dilaniandum traditos: cum coram, in qua, cernerent illos haec omnia tam toleranter sustinuisse, incredibili propè admiratione obstupuerunt. Inter quos Germanicum quendam, qui diuina gratia roboratus, imbecillitatem animi naturaliter infirmum, quae efficit ut corporis mortem vehementer extimescamus, erexit recreauitque, propter eximiam & singularem eius constantiam, facile primas tulisse memorant. Nam cum proconsul illi persuadere conaretur, proponeret aetatem, & magnopere flagitaret, ut cum iam adolefcent esset, & in ipso aetatis flore constitutus, suipsius misericordiam caperet: cum illa minimè curasse, sed abiecta cunctatione, feram parato animo attraxisse ad se, & propè vi in corporis sui laniatum impulsisse, quo celerius ab hac iniusta & impia vita liberaretur. Verum quanquam vniuersa multitudo tum diuini & celestis

Polycarpus venit Romam.

Iohannes apostolus viderit Cerinthum.

Nota hanc responsionem.

Tit. 3.

Cap. 14.

Epistola Smyrnenis ecclesiae de martyrio S. Polycarpi.

Constantia martyrium.

Germanici fortitudo.

Abhorret
à fastu.

Dan. 6.

Dan. 3.

Abieſti a
miſtuden
faſtui.

Jacob. 4.
1. Pet. 3.

Pater eius
decedit.

Summus
est rhetor
& philoso
phus.

Cum ergo quodam tempore haberet concionem, & eos conuocaret ex

Præfectus
in prætorio eū
accipit ho-
noriſicē.

Paritur An
themiu ob
treclatorē.

Pfalms. 134.

Anthemiſ
demoninſ
adit.

Curatur à
Chrysoft.

Baptizatur.

IANVARIVS.

verbis & monitis crebro eum sibi insinualet, & ut sibi esset successor, (iam enim erat grauis ætate) procuraret. Aliter aut Dei prouidentia de eo statuerat, in maiori omnino & excelsiori candelabro magnam illam lucem positura.

Cum verò in Atheniensium doctrina plurimum profecisset, viscerum maternorum & patriæ rursus est recordatus, & rursus Athenis redijt Antiochiam. Deinde hæc parua esse putans, nempe orationes & conciones, & quæcunque ad superuacaneam pertinent ambitionem, angelicam seu monasticam vitam statuit suscipere, ad hoc consilium & instituti socio vtens Basilio quodam suo familiari, & qui erat vnius anime & fraterni cum eo spiritus. Non is autem erat ille, qui & patriam & sedem ornavit Cappadociam, ut quidam existimant, decepti à similitudine nominis. Siquidem ad fidem huius rei faciendam, hic ipse sufficit lingua aureus, qui satis illud ostendit in libris de Sacerdotio. Dicit enim eum esse ipsum secutum toto tempore, & easdem attigisse disciplinas, & eosdem habuisse præceptores. Quod autem maximè omnium prohibet, non hunc esse magnum illum Basilium, est, quod ipsum quidem ostendit eiusdem patriæ, fuisseque & genere pares & diuitijs. Quomodo verò statuet hæc esse magno & huic maximo communia, quæ sunt maximè diuersa? Siquidem plurimum inter se differunt Antiochia & Cappadocia. Sunt autem multa quoque alia, per quæ conijci potest, non esse hunc magnum Basilium, sed quendam alium, ortum Antiochiæ.

Non nihil retrahitur à vita monastica.

Lib. 1. ca. 2.

Matris ad Chrysost. oratio, cum à monastico instituto retardatis.

Cæterum ab hoc instituto tunc sapientem abducunt & ciuitas, & mater multò magis, ad persuadendum efficacia ei temperans lachrymarum medicamenta. Nam ciuitas quidem, tanquam foetum proprium & à se educatum, eum amplectebatur, & eum perpetuò volebat retinere: ea enim valde mouebatur suauitate eius orationum, quarum maximam partem consumebat in iudicijs, assidue illuc ventitans, & partem defendens inferiorem, & eum, qui habebatur contemptui, recreans: Mater autem, utpotè mater, magis germanè eum adiens, doloresque partus & lactationem ei in memoriam reuocans, & mala viduitatis, & quæcunque poterant attrahere filium, ut matris misereretur, arcebat à proposito. Sed satius est, ut illi ipsi hanc relinquam narrationem. Neque enim omnino fas est, nec conueniens, ut cum ei liceat sua per se dicere, nos illis relictis, ex nobis ipsis faciamus narrationem. Dicit enim ipse in libris de Sacerdotio, inueniens amicum, qui cum erat abducturus ad id, cuius studio tenebatur. Deinde matrem, quæ hoc rescuerat, miserabiliter accessisse, & id prohibuisse. Sic autem habet:

Postquam enim sensit consilium, quod à nobis capiebatur, me dextera accepto, & in domo ei attributa ad sedendum collocato prope lectum, in quo nos pepererat, emittit fontes lachrymarum, & adiungebat verba lachrymis miserabiliora, sic apud nos labat mentis: Mihi, inquit, ô fili, virtute tui patris diu frui nō licuit, cum Deo ita visum esset. Nam dolores in partu propter te acceptos, mors illius consecuta, tibi quidem orbitatem, mihi autem viduitatē attulit ante tempus, & mala viduitatis, quæ ex sola demum, quæ illa passæ sunt, scire aperte potuerint. Nulla enim oratio potuerit consequi temperatam illam & fluctus illos, quos subit puella, è domo quidem paterna nupèr egressa, & rerum imperita, & qui cohiberi non potest, repente luctu oppressa, & necesse habens maiores suscipere sollicitudines, quam pro ætate & sexu. Oporter enim, ut arbitror, famulorum socordiam animaduertere & corrigere, & maleficia obseruare, cognatorum insidias propulsare, publicanorum iniurias & inhumanitatem in exigendis vectigalibus magno & excelso animo ferre. Quod si relicto etiam infante decesserit, qui est mortuus, si sit quidem foemina, magnam quidem sic quoque matri præbebit sollicitudinem, à sumptibus tamen & metu liberam. Filius autem eam quotidie implet timoribus innumerabilibus & pluribus sollicitudinibus. Mitto sumptum pecuniarum, quem necesse habet facere, si eum educare cupit liberaliter. Nihil horum tamen mihi persuasit, ut secundum inirem matrimonium, neque alium sponsum introducerem in domum patris tui: sed mansi in tempestate & tumultu, & non effugi ferream fornacem viduitatis, primùm quidem adiuta à superno auxilio: afferebat autem mihi non paruam matrum consolationem, & quod tuum vultum viderem assidue, & mortui animam feruorem imaginem, ad illius effigiem accuratè expressam. Propterea cum esses adhuc infans, & necdum loqui didicisses, quando parentes maximè delectant pueri, mihi magnam præbebas consolationem. Atqui nec illud mihi potueris obijcere, quod viduitatem quidem fortiter tulerimus: patrias autem facultates tibi minuerimus propter necessi-

DE S. IOHANNE CHRYSOSTOMO ARCHIEPISC.

655

necessitatem viduitatis: quod quidē scio accidisse multis, qui in orbitatem inciderant. Nam eas quoque vniuersas reliqui integras, & quæ debebant expendi, ut vir bonus & probus euaderes, non cessauit ea ex meis, & quas domo attuli, expendere pecunijs. Nec existimes me hæc tibi nunc dicere exprobrantem. Sed pro ijs omnibus vnam à te peto gratiam, nè me in secundam iniicias viduitatem. Sed expecta meum decessum. Fortasse breui post tempore decedam. Nam spes quidem est, adolescentes esse ad longam venturos senectutem. Nos autem qui consenuimus, nihil aliud quam mortem expectamus. Quando verò me terræ mandaueris, & cum ossibus patris tui miscueris, longas suscipe peregrinationes, & mare nauiga quodcunque volueris: tunc nullus est prohibitus, nos temerè in tanta mala conijciens, quæ te nulla affecimus iniuria. Nam si me quidem potes criminari, quod te attraho in huius vitæ sollicitudines, & cogo te rerum mearum curam gerere: non leges naturæ, non educationem, non familiaritatem, nec aliquid denique aliud reueritus, fuge tanquam hostes & insidiatores. Si autem omnia facimus, ut magnum tibi paremus ocium, ad hoc, ut hoc vitæ iter ingrediaris, si nihil aliud, hoc saltem te nostrum retineat vinculum. Nam & si dicas te amari ab innumerabilibus, nemo tibi præbebit, ut tanta fruaris libertate. Nemo enim est, cui tua bona existimatio sit æquè cura, atque est mihi.

Hæc refert lingua illa egregia, & quemadmodum Basilius quidem subiit iugum Diocletiani, sperans fore, ut cum haberet eius ordinis socium: Ille autem gradum dubitans suscipere, pulchrè eum promissio impellit, tanquam ipse quoque iam futurus esset eiusdem particeps. Et tunc quidem recusat ordinationem, victus à sua in eam reuerentia. Cum aliquanto autem post tempore vix suscepisset ordinem Lectoris, non libros sacros legebat solummodò, sed etiam spiritu sapientiæ eos interpretabatur, & magna verbi luce & bono euidentiæ utebatur in expositione. Quauis autem tanta esset gratia præditus, & vniuersus populus pendere ab eius lingua, egrè tamen ferens tumultus, qui erant in ciuitate, & vitans quidquid facit ad ostentationem, ut qui arceretur à desiderio, quod ab initio animo concipiebat, quod erat sub Deo viuere, & ei soli fieri manifestum, tristitia afficiebatur, angebatur animo, plurimi faciebat solitudinē, & tanquam illic abscondum inuenturus thesaurum, ad eam festinabat. Cum hoc ergo animo versaret, opportuno tempore obseruato, iubens omnes valere cognatos, amicos, familiares, plausus ciuiles, ostentationes, quinetiam eorum, quibus fiebat iniuria, defensionēs: & nec viduitatem matris cogitans, nec sororis curam reputans, quæ iuuenili corpore subièrat iugum virginitatis, opusque habebat, ut ei diligenter provideretur: atque adeo ipsam quoque domum parum curans, relicta ciuitate, relictis omnibus, toto pede ad vitam quietam transfugit.

Deinde cum esset ætas adhuc inuenilis, & si esset ei corpus natura malè affectum & valetudinarium, se tradit monasterijs, in quibus vita agebatur accuratior & asperior, quam in alijs: & cum totam vestem exuisset cum sapientia carnis, aut, ut verius dicam, illam prius exuisset, induit amictum ex pilis contextum, corpus adhuc affligens, & veluti quandam nubem attenuans, & lumini mentis præbens libertatem. Maximum autem ponebat studium in legendis libris diuinarum scripturarum. Quod quidem faciebat tam diligenter, ut vim eorum, quæ in eis insunt, nihilominus in mente imprimeret: deinde manu propria & labore digitorum eas interpretaretur, ut dictum est: & quæ sunt comprehensu difficilia, aperta redderet studiosis: & quam sententiam ipse collegerat cum labore, præberet ijs, qui volebant, accipiendam citra vllum laborem. Si ergo proprijs laboribus panem præbere, conciliat mercedem: esurientes animas sic exaltare, quantæ fuerit causa remunerationis? Sic ergo diuinas scripturas interpretans, deinde etiam eas exornat eo, quod ad mores pertinet: ut illud quidem esset ad mentis illuminationem, hoc autem ad morum curam gerendam: aut, si mavis, illo quidem illustraret solium diuitias spiritus, quæ iacent in profundo: hoc verò etiam aperte deduce- ret, ut eius essemus participes.

In hac grata quiete & silentio componuntur ab eo libri de sacerdotio: in quibus quanta quidem sit dignitas sacerdotij, qualem autem esse oporteat eum, qui hoc est dignatus, accuratè ostendit. Tunc etiam scribit orationem ad quandam illustrem mulierem, quæ paulò antè viderat noctem viduitatis, & magno luctu grauabatur, eam leni-

Matris erga eum liberat.

Eccè ordi- nem lecto- ratijs.

Tenetur magno sol- tudinis desi- derio.

Fit monas- chus.

Induit am- ictum ex pi- lis contex- tum.

Libros de sacerdotio scribit. Item alia.

Libri duo
de Compū-
tione.

Virtutes 8.
Chrysosto-
mi.

* quod di-
citur, vt ei
non

Somni vt
ceperit.

Capit ne-
sciri.

Visi admi-
randa.

ter recreans, & ostendens viduitatem non esse rem vilem & abiectam: sed magnam & venerandam esse eius dignitatem, eamque magnis laudibus esse dignam, quæ suam in de-
fundum integram conseruauit conscientiam, se secundis nuptiis non reddidit infa-
miam, vt quæ beneuolentiam mentita sit in maritum. Deinde etiam de virginitate scri-
bit alium librum, diuinam eius ostendens pulchritudinem & magnum eius ornamen-
tum. Stagiro quoque scribit pulchras orationes & valde præclaras. Hic vir erat ei val-
de familiaris: fuerat autem possessus à maligno damone, qualia sunt Dei iudicia. Li-
ber verò illum quidem accipit scribendi occasiolem: per vniuersam autem procedit
philosophiam: cum dixeris esse commune documentum virtutis grati animi & tole-
rantie, vt qui compositus sit tanta in dicendo probabilitate, tam multisque necessarijs
Rhetorum argumentis, aut, vt melius dicam, diuinis & spiritalibus gratijs, adeo vt hoc
ipsum quod inciderit in demonem, exstimeretur non esse abominandū nec auersandū,
vt quod fuerit argumentum maximæ utilitatis. Tunc etiam compositi sunt ab eo duo
libri de compunctione: quorum vnus quidem fuit inscriptus ad Demetrium, alter au-
tem ad Stelechium: eum, qui est studiosus virtutis, accuratissime elaborantes, & acrem
stimulum compunctionis pijs immittentes animis. Sed hos quidem scripsit libros, ne
caderent illi, ad quos scripti fuerant, neque maligni laqueis pijs implicaretur, sed sta-
ret firmiter in bono proficiens. Alium autem scribit ad eum, qui, pro dolor, iam erat
lapsus, seu percussus relo peccati: ei verò, qui lapsus erat, nomen fuit Theodorus: vt
non conideret, neque desperaret salutem, tanquam benignam manum ei porri-
gens orationem, & iacentem erigens, & non concedens, vt omnino permaneret in pec-
cato. Sed sic quidem erat eius per libros doctrina, cum voluptate magnam habens vi-
litem.

Multò autem magis ex factis adhibuit doctrinam, vt qui perpetuò quidem vacaret
orationi, & omnem exercebat virtutē, ad eam futurus alijs tanquam exemplar. Humi-
litem verò ita erat amplexus, tanquam in ea alio modo vellet primas partes obtine-
re in eo, quod nulli alij cederet extremum omnium. Partem quoque dici sibi deputa-
bat ad visendos ægrotos, è domo quidem omnia illis præbens pro viribus: maxime au-
tem consolationem eis afferens oratione, & omnibus modis eis ostendens benignita-
tem. Quid autem? Modestia quidem, vt diximus, cedebat nemini: in castitate verò aut
continentia aut alia virtute est ex omnibus aliquis, cui cederet? Et quis illum vel adeo
non nouit, vel nescit esse verax, vt ei quod dicitur, assentiatur? Sed sic quidem ille se
pulchrè gessit in omni virtute, melius quam vt cum quis posset imitari. Porro autem
hæc quoque illi tribuunt tanquam eximia, quod neque ipse vnquam iurauerit, post-
quam aufugit à mundo: neque vlli iusiurandū detulerit, nulli detraxerit, nunquam sit
mentitus, nulli sit malè precatus, faceta ac scurrilia neque ipse sit locutus, neque alium
dicentem sustinuerit. Dicunt autem ipsum quoque mediocrem somnum sumpsisse,
cum esset opus: sic autem sumpsisse: Funis ex alto demittebatur, alligatus extremis:
cui & manibus & barba ipse innitens, quendam modicum, neque ipsum firmum, sed
imbecillum & ementitum somnum gustabat.

Cum sic vitam ageret, valde quidem studebat latere, & neminem habere, qui esset
eius conscius. Nulli enim eorum, qui mala fecerant, vt illi, omnino curæ fuit latere.
Hoc autem erat difficile, cum & virtus sic se habeat natura, vt eum, qui ipsam exerceat,
soleat facere manifestum: & Deus præterea velit cultorem suum glorificare. Itaque il-
lum quoque sic in præsentia aperit. Vir quidam genere Syrus, nomine Hefychius, ætate
quidem iam prouectus, tempore autem ferè quoque æqualem habebat exercitationē:
qui ipse quoque erat vnus ex illis, qui in sacro illo exercebantur monasterio: cuius ve-
ligijs insilire cupiebat magnus ille Iohannes, dum nondum esset virtute summus. Ei
nocturnas preces Deo offerenti apparet quiddam diuinum & fortius, quam vt id intu-
eri humani possent oculi, quod & veretur lingua in medium adducere, & quod est au-
ditu inprimis horribile. Sed est adhibendus animus. Etenim non minus metu, quam
voluptate mixta est narratio. Viri quidam veste candidi, ad spectu terribiles, è caelo qui-
dem visi sunt ad eum descendere: Iohāni verò lingua aureo, qui ipse quoque noctu qui-
cabatur, venire in conspectum. Visi sunt autem, vnus quidem librum, alter autem cla-
ues habere in manibus. Deinde Iohannes noua illa eorum forma obstupescens, timore
fuit correptus, & se simul humi deiecit. Illi autem cum manu apprehendentes, erigunt
& in-

& metu soluunt, & iubent eum esse bono animo. Cum verò rogasset magnus Iohan-
nes, quinam essent, qui cum tanti essent, ad eum venirent: sed ne timeas, illi dixerunt.
Nos enim venimus ad te, missi à Christo. Sic dixerunt, & statim alter eorum manus por-
rigens, dicit: Hoc accipe. Id autem erat liber. Ego enim, inquit, sum Iohannes, cui Dei
sapientia pectus dimisit & permisit, vt super ipsum recumberem nihil veritus. Quæ tibi
quoque per nos faciet scripturas compræhensu faciles, & deducet ad illius cognitio-
nem. Similiter autem alter quoque manum porrigens: Accipe, dicit, has claves. Me au-
tem scias esse Petrum, cui ex fuerunt à Deo traditæ. Quem nunc quoque crede per
me eadem te dignari gratia, adeo vt quæcunque ligaueris aut solueris super terram, ita
etiam se habeant in cælis. Ad hæc cum beatus ille erubesceret, & consterneretur ani-
mo, & tanta gratia se esse indicaret indignum, diuini illi viri eum recreant & implent
audacia. Deinde cum eum crucis figura obsignassent, & visi essent eum osculari, reuo-
larunt in cælos.

Hæc cum vidisset vir ille insignis, diu mansit plenus metu & stupore, adeo vt cum
monachi eum viderent sic affectum, & rogarent quanam esset causa, vix eam aperu-
rit, indicens eis silentium: & vt hæc celaretur Iohannes, Ne demus enim, inquit, ei oc-
casione, vt hinc recedat. Illi ergo his, quæ dicta sunt, obstupescens, hinc deinceps futu-
ram eius vitam coniciebant, quod scilicet esset facturus magna & admirabilia. Et fa-
cta quidem sunt re vera innumerabilia, Deo glorificante magnum illum in operibus.
Nobis autem pauca & paucis sunt narranda pro viribus.

Vir quidam Antiochenus, illustris genere, vita splendidus & magnificus, morbo
quodam magnum sentiebat dolorem in media parte cranij. Tanta autem erat vis mor-
bi & adeo intensa, vt oculus sua sede esset emotus, vt qui vi mali non potuisset resiste-
re: & ita videretur omnibus res lachrymabilis. Is cum venisset ad monasterium, in quo
degebat magnus Iohannes, multum quidē rogabat: multas autem emittebat voces ad
mouendam misericordiam, petens curationem. Is verò fuit quidem misertus. Quidni
enim, cum esset omnium hominum clementissimus? Dixit autem, hæc esse præmia sec-
leratorum factorum, & in Christum incredulitatis. Si ergo, aiebat, toto animo ad eum
acceseris, & deinde prioribus relictis studijs, vitæ rationem aggressus fueris ei gratiam
& mundam, nihil erit, quod obstat, quò minus sequatur curatio eius, quod te cruciat.
Cum is autem & se fateretur credere, & polliceretur vitam mutare in melius, & illius ca-
pitum deosculari, & dolenti parti vestem admooueretur, non solum fuit caput
liberatum à dolore, sed etiam oculus, qui vi ab eo fuerat exturbatus, fuit loco priori re-
stitutus. Satis erat hoc, quod dictum est, vt esset signum euidentis fidei sancti, & vt signi-
ficaret magnum gratiæ adiumentum, quod à Deo erat assatim consecutus.

Vult autem oratio alterum quoque adijcere, nihilo minus præcedente, quod ne-
quaquam se patitur mandari silentio. Cuiusmodi enim fuerit id, quod Archelao ac-
ciderit, scitis utique, & quodnam in eum factum fuerit miraculum: qui erat quidem
Præses Antiochiæ, & obtinebat primas partes in ciuitate: arcano autem casu lepra
quædam, quæ in eius fronte effloruerat, eum magna afficiebat molestia, vt quæ eum
pudore afficeret, & efficeret vt omnium vitaret oculos. Cum itaque multum usus es-
set medicina, vt quæ posset ei opem ferre, nihil aliud fructus ex ea accepit, quam vt spe
blanda illuderetur, donec constitit eam esse fallacem. Cum autem sanctus vix tandem
ei venisset in mentem, & ad eum venisset feruentiori spiritu, retigit sanctos illos pe-
des, & morbum ostendit, & petijt vt consequeretur curationem eius, quod illum ma-
le habebat. Is autem & misertus calamitatis, vt qui esset clementissimus, & flexus fuit
precantis vocibus. Deinde eum eo pactus est, vt à malis declinaret operibus decæte-
ro, petens etiam, vt priora peccata corrigeret. Quod quidem cum esset pollicitus, præ-
buit ei curationem, dicens: In nomine Christi laua te aqua, ubi fratres solent bibere. Sanat le-
prosum. Iohan. 9.
Quod cum factum esset, fecit similiter atque Siloë, & consecuta est lepræ sanatio adeo
purè, vt nec morbi quidem remaneret vestigium. Quanta Archelaum propter hoc
incessit lætitia? Quantum perfudit gaudium? Quantas effecit hoc vt Deo ageret gra-
tias? Quid non dico, quod est maius & perfectius? Quanti fuit ei studij causa, vt ad ani-
mæ adspiceret curationem? Sancti enim verbis adeo fuit captus, & adeo studuit re ve-
ra exequi id, quod ei promiserat, vt nihil differret, neque rei daret vllam moram tem-
poris: sed ijs, quæ habebat, statim distributis pauperibus, aliorum deinceps esse statu-
eret

Iohan. 13.

Curatur la-
borans ex
capite &
oculo.

IANVARIVS.

eret versari in ijs, quæ ad hanc vitam pertinent: & eius sectari somnia, ex ijs stultè illudi: ipse autem veniens ad monasterium, in quo erat illius medicus, voluerit esse in numero illorum, qui illic exercebantur: & sub eo præceptore vitam eligens perfectissimam, illic usque ad finem studere placere creatori.

Hoc multos ex ijs, qui erant illustres Antiochiæ, excitauit ad similem æmulationem, & adiunxit numero eorum, qui salui sunt. Similiter enim Deo suas propter egentes dedicantes facultates, alij quidem relati sunt in numerum huius sancti monasterij, quomodò etiam aiunt illum Theodorum, qui fuit vnus ex valde illustribus: alij verò ventitabant ad alia, quæ in ciuitate erant, monasteria. Omnes autem intuebantur ad vitam Iohannis, tanquam vnum exemplar. Nam etsi erant apud singulos, qui vita & ordine præstabant alijs, is tamen erat omnium primus eruditor & magister.

Verumenimuerò vult oratio aliorum quoque meminisse eius miraculorum, & ea non dari obliuioni, quæ reuerà non sunt digna quæ dentur. Nam vir quidam nomine Eucleus, cui inuidia dæmonis excisus erat oculus, statuit vitam suscipere monasticam in eo monasterio, in quo erat sanctus: cumque accessisset, & habitum mutasset & vitam, magnum Iohannem attrahit ad misericordiam. Audit itaque illum sic ad verbū orantem, & magno feruore commiserationis sic animum inflammantem: Deus, o frater, tibi medebitur, & illuminabit tuos oculos & cordis & corporis. Simul cum hoc dicto concurrat etiam curatio, & illuminatus erat oculus, & eo utebatur similiter atque alio. Simpliciter & leniter à me narrantur miracula, dum ad orationis adspicio longitudinem, & nihil volo fusè ac prolixè persequi. Sed nullo opus est ornamento externo, & ijs quæ ea possunt extollere, sed sufficit eis sua pulchritudo & magnitudo. Quocirca sunt etiam mihi alia eodem modo narrando.

Mulier quædam, cuius Antiochena, nomine Christina, profluuii sanguinis septem iam annos grauitè laborabat. Cum ea ergò diu vsa medicis, agnouisset eos vana spe ducere & mora inutili, vehitur à iumentis, & viro sequente, desertur ad hoc sanctum monasterium, & projicitur in vestibulo. Ille aut ad sanctum ingressus, cum dixisset causam aduentus, à sancto reprehenditur, quod non fecerit vt erat consentaneum, & quod ignoraret id, quod erat sibi futurum conducibile. Cui enim, inquit, eo præterito, qui hæc potest curare, accessisti ad virum, qui est obnoxius iisdem affectionibus, ab eo potestulans ea, quæ facere non est in eius potestate? Sed tamen hæc dic vxori: Si asperis & peruicacibus his moribus eiectis, te moderatam & benignam ancillis præbueris: & manum quidem largam & diuitem pauperibus aperueris, precationemque & continentiam obliuioni non mandaris, animæ curationem citò consequetur curatio corporis. Accipit hæc mulier, & significat se nihil omisuram eorum, quæ iusserat. Postquam autem audiuit ille à marito vxoris promissionem: Abite, inquit, iam enim curata fuit à Christo vxor tua. Hoc cum ipse abiens, reuerà ita esse vidisset, statim cum vxore linguam quidem mouit ad gratiarum actionem, pedes autem ad iter. Cum vnum ijs, quæ dicta sunt, adiecero, aliorum rursus suo tempore faciam mentionem.

Leo magnitudine maximus, & cuius vires sustineri non poterant, & qui erat visu maximè terribilis, & ad inuadendum acerrimus, illo tempore versabatur in locis, quæ sunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus vicinus, viatoribus autem graue spectaculum & occursum formidabile. Magno enim impetu in eos irrumpens, pluri-
mos occidebat, & simul in ventrem trans mittebat: eratque ex aquo & damno perniciosissimus, & ad eum de medio tollendum difficilissimus: & cum magna & viuida manus eorum, qui propè habitabant, in ipsum inuasisset, agnouit se suo malo hoc esse causam. Celerrimè enim in omnes incurrens, alios quidem solo rugitu loco motos, versat in fugam: alios autem ore discerptos exedit: aliorum verò cum corpus dilacerasset vnguibus, reddidit miserabiles. Quid enim aliud, nisi sauciato à leone? Hinc quid accidebat? Neglectos quidem agros relinqui ab agricolis: ad loca autem inuia diuertere viatores, propterea quod bestia sustineri non possit. Postquam autem iam ad extremam redacti dubitationem, vix tandem recordati fuerunt hominis Dei, frequentissima multitudo ad ipsum venientes, narrabant ipsa mala, quibus leo eos affecerat, & ab ipso petebant, vt eos solueret hac calamitate. Ille verò cum paucam fidem eis prius exprobrasset, & quod eis visa esset bestia inexpugnabilis, causatus esset contemptum diuinorum præceptorum: Vobis quidem, inquit, omnibus est Deus placandus, in templum

Semper novus monachus cum vita & habitum mutat.

Morbidam sanat mulierem.

Leo immensissimus.

DE S. IOHANNE CHRYSOSTOMO ARCHIEPISC.

659

plum simul conuenientibus: id autem, quod do vobis, (erat verò crux) ponendum est in ijs locis, per quæ transit leo: & absit quidem omnis metus: sit autem perfecta fides, & haud ita multò post manifesta vobis quoque erit mei Christi virtus. Cum hanc illi crucem accepissent, & sicut eis fuerat imperatum fecissent, & die sequenti illuc venissent, o Domine & Deus omnium, & admirabilium operum effector ineffabilis, belluam vident iacentem mortuam ad ipsam basim Crucis. Sed missis in præsentia quidem miraculis, transeamus ad orationis seriem.

Cum ille ergò beatus sic quatuor annos vixisset in hoc monasterio, partim quidem ijs, quæ dicebat, partim autem & magis, ijs quæ faciebat, inducens ad virtutem, euasit clarus & omni ex parte celebratus, omnibusque & linguis & auribus magnam afferebat voluptatem: alijs quidè dicere, alijs verò ea quæ dicebantur, attendere ex æquo amantibus. Cum hæc illi non modò grata non essent, sed ea etiam ægrè ferret, (Non minùs enim, quàm ex Deo viuere, studebat sic viuendo latere, vt antea diximus) rursus constituit aufugere, & se oculis hominum subducere. Cum itaque clanculùm aufugisset, & seorsum viuere statuisset, totos duos transegit annos, viuens solitariè, & soli Deo apparens. Non erat ei lucerna, non lectus, non mensa, neque aliquid huiusmodi, quod faciat ad ministerium corporis. Solum autem erat ei parum panis, quod præbebatur ab aliquo ex vicinis: algori verò & aestui, & omnibus iniurijs aeris erat expositus, & cum eis contendebat. Quoniam autem oportebat ipsum quoque, cum esset homo, ostendi esse obnoxium naturæ infirmitatibus, quid sit, & quomodò res illius dispensantur, & qualibus sæpè solet Dei sapientia vti occasionibus, alia per alia contexens & varians, facileque & magno artificio dispensans? In imo ventre accipit sensum doloris, & eius renum soluuntur vires, vt qui fuisset superatus à nimijs frigoribus.

Compulsus ergò ab hac necessitate, vel potius deductus ab eo, quo ducebatur, spiritui, vt esset multis causa salutis, ad ecclesiam præter spem venit eius luminare: & cum omnibus quidem, præcipue autem magno Meletio, fuisset causa magnæ lætitiæ, & ab eo fuisset iucundissimè acceptus & recreatus, deinde etiam ab eo accipit ordinem Diaconi. Cum in autem in hoc gradu pulcherrimè, & vt Deo gratum erat, totos quinque annos se gessisset, tam eius orationibus, quas propter summam ingenij copiam habebat ex tempore, quàm ijs, quas per ocium componebat, & meditatione maiori elaborabat aurea lingua, imbris instar effundens, pulchre rigabat faciem ecclesiæ. Cum postea autem Meletius venisset ad Episcoporum synodum, quæ congregata fuerat Constanti-nopoli, vt eos quidem deponeret, qui cum spiritu sancto pugnant non in spiritu Dei: Gregorium autem illum Theologum in sede collocaret: & illic quæ sunt caduca & ad tempus, permutasset manentibus: hic verè aureus, simul quidem virans omnem excellentiam, & bonum amplectens silentij & quietis, reuertitur in primum monasterium. Sed eum illinc rursus recessisset, reuertitur Antiochiam, non migrans temerè, nec sine Dei numine, vt alius duce vtens sua ratione: sed Deo eum mouente & vocante, modo quodam diuiniore & præstantiori ratione. Magno enim Flauiano, qui Meletio paulò antè in sede successerat, Deo in aurora canenti sacros hymnos, apparens angelus, in monasterium, in quo erat Iohannes, iussit ire quàm citissimè, & eum ducere ad Ecclesiam, & consecrare sacerdotem, futurum ei vas electionis quomodò Paulus, & verbo comprehensurum vniuersum orbem terræ. Eadem autem hora ad Iohannem quoque venit similis visio. Nam illi quoque oranti adstans angelus cum magna gloria & splendore, iubet apertè Flavianum sequi ad Ecclesiam, & accipere ordinem Presbyteratus. Ille autem cum non ignorasset quidem visionem esse diuinam, reuerteretur autem alioqui & dubitaret facere, quod ei fuerat imperatum, propter moderationem, dicitur vocem auduisse diuiniorem: Quæ Deus statuit, quis poterit vitare? Cum sic responsum accepisset beatus, & simul intellexisset esse grati & prudentis famuli, non repugnare Domini voluntati, accessit monachos: & cum eis dixisset se esse abscessurum, affert eis dolorem, qui non potest verbis exprimi. Postquam autem eos verbis satis est consolatus, deinde de eo quoque, quod erat illis vtile futurum, sollicitus, electis duobus ex omnibus, qui erant & vita & sermone reliquorum omnium præstantissimi, fratrum curam eis committit.

Interim autem, dum hæc fierent, accedens Flavianus, cum maxima voluptate beatum allocutus: Diu quidem, inquit, desideravi te conuenire, o vir sapientissime & in primis

Vide mirā virtutem sui sanctissimi Crucis.

Vinit solitariè.

Eius paupertas, abstinentia & patientia.

Fit diaconus.

Synodus Constanti-nopolitana.

Astor. 9.

Angelica visio.

primis venerande: non licuit autem usque in hodiernum diem, cum vacarem curis ecclesiasticis. Nunc vero cum Deo ita visum sit, ad te venimus charissimam animam. Deinde cum ei etiam diuinam aperuisset visionem, quoniam statuerat magnus Iohannes, sicut diximus, Dei nutui omnino non repugnare, & maxime cum diuina visio per vtrumque fuisset confirmata, rogat illum ipsum Pontificem, ut illo ipso die sacrum peragat mysterium, ut sint omnes participes sanctificationum, & ij, qui fratrum curam susceperunt, consequantur illius benedictionem. Post hæc autem, inquit, quod Deo visum est, sequar ipse quoque prompto & alacri animo. Facta sunt hæc, & cum sequenti die esset abiturus simul cum Pontifice, sit res lachrymabilis pijs animis, si vel solum audiat. Eum circumsistens vniuersus chorus monachorum, perinde ac si eo, quod ille simul cum eis esset, viuerent, & diuisione simul quoque essent eis auferenda animæ, quid ad mouendam misericordiam non dicebant & faciebant? Quam non vel summam edebant lamentationem? Eum demulcebant, amplectebantur, se membris illius implicabant. Desipere eos faciebat animi perturbatio: existimabant se, cum liceret, vel ipsa esse corpora coniuncturos, reditu sibi interdicebant, fugiebant monasterium, tanquam fieri non posset, ut amplius suis adspiceretur oculis. Cum autem secante oratione, partim quidem magni Iohannis, partim autem Pontificis admonentis, & aliquando etiam acerbis increpantibus, sunt ab eo auulsi, alij quidem inuiti redierunt, crebro ad eum se ipsorum conuertentibus oculis, & pedum iter interrumpentibus, quod diuisione esset inuoluntaria: alij cum magno Iohanne iter ingressi sunt, recta contententes ad ecclesiam. Omnes autem vndique confluebant & currebant, ut ei fierent obuiam. Non minus ad ipsum Antiochia, quam prius ad Baptistam in Iordanem Israel.

Eius abitu
mire cruci-
antur mo-
nachj.

Luc. 3.

Columba
eius insidet
capiti, dum
ordinatur
presbyter.

Cum autem cum ordinaturi essent, ut Deus iusserat, & dies adesset prestitutus, aderat quidem omnis cœtus fidelium, & simul etiam aderat vniuersus chorus Pontificum. Cum ad aram vero sacram accessissent, & ipse quidem, ut fas exigit, caput Pontifici submisisset: ipsi autem eius manus fuissent impositæ, miraculum quoddam hic quoque facit Deus, & ostendit eum, qui initiabatur, esse dignum, & ex sua sententia illum dignatum fuisse sacerdotio. Columba enim & colore alba, & specie valde pulchra, templum superius conuolans, ilico descendit & insidet capiti eius, qui ordinabatur. Superuacaneum esset omnino immorari in interpretandis ijs, quæ sunt manifesta. Cui per uacaneum esset omnino immorari in interpretandis ijs, quæ sunt manifesta. Cui enim non est manifestum, hoc esse signum sancti spiritus? Cum itaque copiose ad eum affluisset spiritus sapientiæ, licebat quidem videre frequentiores congregationes, & populum ad eum audiendum convenientem: eius autem linguam, quæ movebatur altius, fiduè, & orationis fluente inundabat. Quo tempore eum sermonem extolleret altius, quam vrid vulgi ingenium caperet, mulier quædam, quæ prompto quidem & alacri animo concurrerat, eorum autem, quæ dicebantur, altitudinem assequi non poterat, ne dubitauit quidem eius orationem aperte reprehendere, & eam vocare intrugifera, propterea quod non adepta esset id, quod desiderabat. Hoc cum ad aures illius peruenisset, efficit ut intellectu faciliorem & apertiorē componeret orationem. Tunc autem quidam ex ijs, qui tenebantur amore eloquentiæ, valde delectati melle illius linguæ, considerantes illius orationes esse & viles & veras, sensisque diuinis plenas, clarsque, & apertas, & cum quanta gratia & quanto dicendi flumine, quantoque artificio & quam pulchra compositione proferrentur, alij quidem eum os Dei & Christi: alij autem, quod magis inualuit, eum Chrysostomum vocabant, id est, os aureum.

Multos cu-
rat egro-
tos.

Matth. 15.

Post hæc Flavianus quidem, arbitrans fore, ut eum post se haberet Antiochiam ecclesiæ Antiochenæ, eum ad hoc inducebat, & rerum curam ei volebat tradere. Cum autem turba sollicitudinum, & in eiusmodi rebus distrahi animum, ei minime esset gratum, id quidem libenter repulit: soli vero doctrinæ & infirmorum visitationi vacatum esse censuit. Quo quidem factum est, ut Christi, quod omnia potest, nomine, ab infirmitate multos liberauerit. Eum enim rursus insignem voluit reddere spiritus. Sa- tius autem fuerit iterum paucorum meminisse, sicut sum pollicitus. Illi cuiusdam mulieri Antiochiæ nomen erat Euclia. Ei vero erat dilectus filius, qui ardenti febre laborabat, & veniebat in mortis periculum. Quid igitur? Mater imitatur Chananzæam, & non minus, quam filius, suis inflammata visceribus, accedit ad beatum, emittens voces illi similes: & non similiter ut illa in filia, sed in filio miserabiliter rogans, ut con- queretur misericordiam. Sed oportet animum attendere & considerare, quemadmodum

dum egregio illi viro erat animus animas etiam curare, illasque multo magis, quoniam ut male paterentur corpora, has inueniebat causas. Et hoc quidem iam euasit manifestum per ea, quæ præcesserunt: a nobis autem rursus quoque ostendetur. Videntur enim pueri parentes fuisse in vita agenda socordes & negligentes. Cum enim concitate & infan- tem admodum ferretur mulier ad supplicandum, (habebat enim maximam lamentandi oc- casionem, ut quæ post quatuor filios iam mortuos, ipsum quoque visura esset mori) ille cum spiritu in eo habitante vidisset ea, quæ latebant, & cognouisset, quod peccata pa- rentum filiis mortem conciliauerant, cum ea publice accusasset, Hunc quoque, inquit, quintum, nisi eorum, quæ fecistis, vos subiicit poenitentia, videbitis euestigio mortuum & exanimem. Cum autem parentes his auditis veram & sinceram promississent poeni- tentiam, & quæ facile moueri poterat, animam incitasset ad misericordiam, ille miseri- cordis calamitatis, aquam iubet adferri. Quam cum ter quidem signasset in nomine sanctæ Trinitatis, & ter ea adpersisset illum, qui ægrotabat, sanum & à morbo liberum reddi- dit ei, quæ genuerat. Atque ij quidem, ut qui vellent referre gratias ei qui curauerat, magna vi auri sanctum donabant. Cum autem dixisset, se ne minimum quidem velle accipere eorum, quæ dabatur, dicens se nolle Dei donum pecunijs venale proponere: Sed si, inquit illis, vobis curæ sit, manifestum reddere quod Deo verè agitis gratias pro curatione, ostendite esse veram promissionem, & relicta omni improbitate, bona ope- ra exerceite. Sic ei, qui vestri est misertus, referetis gratiam. Sed hoc quidem est huius- modi. Quod autem nunc est dicendum, nihilo est eo minus & ad animæ utilitatem, & ostendendam gratiam, quæ in magno Iohanne habitabat.

Aqua ter si-
gnata asper-
git febrici-
tatem pue-
rum, & eum
sanat.

Qui illo tempore erat Præses ciuitatis, laborabat morbo dogmatum Marcionis, & favebat illius sectatoribus: & ideo parti orthodoxæ erat causa malorum innumera- bilium. Huius uxorem is, qui arcanè & benignè hæc variat, dimisit laborare morbo tor- minis intestinorum. Illa autem à malo superata, omnem quidem refellit medicinæ artē: omnes verò, qui eadem sentiebant, vocantes ad orationē, non eam melius affecerunt, immò verò deterius, mali tempus ei producentes vana spe curationis. Vix tandem au- tem Iohannis gratiæ recordati, eum hoc apud se statuissent, quod si per ipsum fieret à morbo liberatio, simul etiam desisterent à morbo dogmatis, qui est longè grauior. Cum sic sibi persuasissent, in lecto decumbentem adferunt mulierem, & eam statuit pro so- cubus templi, desiderantes inuenire Flavianum & beatum vultum Iohannis. Sancti ergo ad eos egrediuntur. Neque enim par esse neque honestum censebant, ut eis templum pateret, quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primus autē eis dixit verus ille homo Dei, beata, inquam, illa & suavis lingua: Quid vos mouit, ut statueritis veni- re ad templum Christianorum, qui Christum quidem auersamini. Marcionem autem plerique facitis, & habetis in magno honore? Quod quidem planè satis ostendit, quod illius cultores conuocaueritis ad morbi aut alicuius molestiæ liberationē, & quod cum illi precati essent, non afsecuti sitis curationem: quod quidem vobis accidit præter ex- pectationem. Discedit ergo ab hoc sacro templo, quoniam nec vos poteritis omnino Christum tentare: nè hoc stultè putetis. Illi autem dicebant se parentum errore esse ca- ptos, & usque in hodiernum diem fuisse superatos à mala consuetudine. Sed per Chri- stum afficietis, efficietis etiā, ut sana sit anima. Sciat enim fore, ut nos nequaquam am- plius abstineamus à communione vestra, quæ est ex vera pietate.

Etia olim
haeretici ab
ingressu Ec-
clesiaru res
pellebantur

His flexus magnus Iohannes, iussit aquam adferri: cui cum diuinum signaculū in- iecisset Pontifex, (sic enim illic ei persuasit) mulieri infudit in Christi nomine. Quod qui- dem cum factum esset, quæ in lecto decumbebat, statim surrexit sana, & cum marito & ciuibus vna voce vnanimes Christum magnificabant. Deinde etiam ad sanctorum ge- nita procidentes, petierunt veniam prioris ignorantie, & domū redierunt: & cum mul- tas quidem pecunias egenis distribuissent, triginta verò libras auri, partim quidem ad sumptum peregrinorum, partim autem ægrotorum, partim verò egentium Xenodo- chio tradidissent, & ab illo tempore à Marcionistarū communione omnino abstinuissent, infamiam & amentiam res illorum vocantes, Christi sacrosanctæ assidebant ecclesiæ. Cum autem illi omni adhibito studio, & omni, ut dicitur, rudente moto, nihil omnino perfecissent, & desperassent fieri posse, ut ipsi ad eos redirent, præstigiatores & Ma- gum Iohannem appellabant, & pluribus alijs contumelijs ciuitatem obeuntes, eum

Aqua ab
episcopo
crucis signo
signata, sa-
nat intelli-
gentiam do-
lorem.

Nota rem
memorabi-
lem.

Impij mul-
ti respiscunt

Eius gesta
præclara in
conuertendis
ethnicis.

Nectarius
presul obit.

I A N V A R I V S.

afficiebant. Ille verò tantum abfuit, vt vel minimùm curaret contumelias, vt eis potius similiter atquè Dominus gloriaretur. Alioquin autem diuinitus immiffam calamitatem ad eos mox effe venturam ille prædixit. Paucis enim pòst diebus, cum magnus terræ motus fuisset Antiochiæ, ipsa domus, quæ Marcionistarum susceperat congregatorem, corruens, & domus quoquè plurimè cum ijs, qui eadem sentiebant, labefactata, perdidit quendam incredibilem eorum multitudinem, & quod est maximè admirabile, & quod apertè ostendebat eam diuinitus immiffam fuisse calamitatè, cum tanta perisset multitudo eorum, qui malè sentiebant, nullus ex ijs, qui rectè sentiebant, simul cum ijs periit.

Hoc cum ita factum esset, & pios corroborauit, & correxit multos ex ijs, qui malè sentiebant: & licebat videre in vniuersa regione ciuitatis, domos quidè oratorias Deo excitari, templa autem simulacrorum, si quod remanserat, dirui funditus & in terrà dei: viros autem, qui philosophiæ curam gerebant & virtutis, magnaquè ornati erant intelligentia & acimine ingenij, à magni huius viri prouidentia emitti ad multorum salutem. Certum autem eius, quod dicimus, testimonium sunt ea, quæ facta sunt in monte Ammano: vbi eos qui habitabant, qui erant impij & immanuerti, & nihil differebant à bestiarum immanitate, ille ad tantam mansuetudinem deduxit & pietatem, vt à patribus quidem datam neglexerint religionem, rem valdè difficilem, & quæ, si vlla res alia, multos vincit absque ratione: prompto autem & alacri animo transfugerint ad lucem veritatis, & nec hæc enus siterint, sed etiam multi ex ijs pietate vti munificentibus, viri, inquam, & mulieres, illi quidem monachorum, hæc virginum iugum subierint. Quæ autem in Casio monte & in templo, quod illic erat, gentilium ab illo viro facta sunt, quis est adeò inuidus aut negligens aut deses, vt id sustineat prætermittere? Quo in loco enim tantus error prius esset diffusus, & multitudo quidem assidue veniret innumerabilis, fieret autem immensum animalium sacrificium propter cultum, pro dolor, demonum, perierunt illa omnia & extincta sunt zelo illius magnæ & quæ à Deo mouebatur animæ. Neque hæc sunt digna, quæ mandentur silentio, quæ facta sunt in fastigio ciuitatis, in templo Veneris: & quod non solum studuerit, vt id dirueretur: sed etiam vt in eo loco viri sancti habitarent, terribiles ijs, qui eò subibant, demonibus: adeò vt illi quidem prociul expulsi fuerint, tanquam armis quibusdam terribilibus intentatis, eorum virorum precibus: homines autem, qui circuncircà habitabant, non solum à læsione illorum liberarentur, sed etiam maximam acciperet utilitatem, cum possent versari cum monachis, qui perfecti erant in Dei timore. Illius mentis & studij etiam est opus, quæ fuit in arce Beli, qui dicitur, profani templi destructio, & ad solum vsque demolitio. Perest etiam quæ circa Seleuciam habitatur regio, gloriari præclaris factis illius viris. Nam & simulacrorum templa illic diruta, & diuinæ ades extructas, & viros virtutis studio illic ad habitandum collocatos inuenies. Quis enim zelum singulari enunciauerit illius apostolicæ & sollicitæ animæ?

Ne ergò in immensum nobis crescat oratio, reliquis omnibus prætermisissis, quæ rectè gesta sunt in hoc presbyteratu, ea procedat ad tempus Episcopatus. Non multum enim intercessit temporis, & Nectarius quidè presul Constantinopolis, migrat ad Deum. Protinus autem quærebatur quispiam, qui esset dignus ea sede. Cum alij ergò alijs, vt fieri solet in eiusmodi rebus, primas partes tribuerent: (Fit enim in ijs maxima ex parte examinatio, non ex virtute eorum, qui adsciscuntur, sed ex eorum, qui sunt potentes, in eos beneuolentia, quæ vel est pura ac sincera, vel accessit muneribus) oportet autem sanctum spiritum vincere, & eum præfici, qui ad hoc ipsum erat ab eo prædestinatus, & superari omnes ab Iohannis virtute & eloquentia, & ei primum locum cedere in ecclesia: & alioquin eius fama plene essent omnes aures, adeò vt etiam boni illius auditione accepisset Imperator: is verò erat Archadius. Cum hæc irà se haberent, tandem cum & qui ecclesiam regebant, & qui rempublicam administrabant, cum Imperatore in vnam conuenissent sententiam, mittitur literæ ad Flavianum Pontificem Antiochiæ: quæ simul quidem & Nectarii mortem ei significabant: & aureum Iohannem, quod terram & mare continet miraculum, atque adeò ipsum etiam celum tangit, ad ipsum accerfiebant. Pontificem autem, cum in manus impisset epistolam, & eam perlegisset, aiunt tradidisse Iohanni: cum verò, cum legisset, multum quidè ingemisset propter ea, quæ scripta fuerant: & multas etiam lacrymas emisisset ex oculis propter

DE S. IOHANNE CHRYSOSTOMO ARCHIEPISC.

663

Vide exi-
miam tanti
viri hmi-
litem.

contritionem spiritus, dicentem se esse indignum, & qui longè abesset, vt tanta rectionis cura debeat ei committi. Nam parua naui, aiebat, non est tutum magnum onus imponere. Cum sic diceret, cum consolabatur Flavianus, & apertè erigebat, verbis, pro medicamentis, spargens eius animi ægritudinem. Ciuitas autem postquam sensit hoc damnum, & intoleranter ferebat. Deindè etiam tanquam violentum aliquid & tyrannicum passum, & alijs cessuri ea, quæ ad ipsos pertinebant, clamabant aduersus eum qui misit: Quid verò, adeòne est infelix Constantinopolis, iactantes, adeòne expers virorum bonorum? Ad tantam ne virtutis inopiam venit vrbs maximè regia? Est ne adeò inops in ijs, quæ sunt principalia, quam oportebat in omnibus superare, vt à nobis opus habeat eo, qui sit illorum presuturus ecclesiæ? Sed nos nec tam stulti, nec tam negligentes, nec tanto peccerimus proditores, vt eis nostro bono tam facile cedamus. Caput prius nobis aufere, quam illum à volentibus nobis sint accepturi. Hæc dicentes, deindè etiam suum consilium confirmant iureiurando, non permittere ijs, qui missi fuerant: sed esse potius paratos ad patiendum, si quid essent facturi.

Cum itaque Episcopus habuisset concionem, & verba fecisset apta ad persuadendum, vt efficeret, ne populus contradiceret, illis ea erant inanis strepitus, & vana aurium molestia. Quid enim dicendo posset persuadere, cum eos lingua esset priuaturus: lingua, quæ tam pulchrè quidè canebat, & cuius cantus erat adeò utilis & salutaris? Quam non audire, damnum est non mediocre, sed vel ad ipsam vsque peruadens animam. Deindè eum qui missi fuerant, pararent vim adferre & trahere Iohannem, ipse ingressus, emissis ijs, qui erant præcipui ciuitatis, rogabat plebem, ne quid noui moliretur, neque res aggrederetur nimis acriter & inconsideratè, affirmans se non sua sponte se traditurum ijs, qui missi fuerant. Cum sic dixisset, vix magnum repressit eorum impetum. Neque enim se cura omnino liberarunt: sed etiam per vices custodiam adhibebant, ne aliqua in eum fieret proditio. Hæc Imperatori significantur literis, & qui missi fuerant, affirmabant Antiochenorum constantiam se nihil remittere. Ei ergò & ciuibus vehementius accensus fuit amor in Iohannem. Solet enim negligi, quod facile capitur. Quod autem aliter, quæmadmodum posset & id quod desiderabat assequi, nec ideò res esset in vllum ventura periculum, scribit per arcana ad comitè Antiochiæ. Ipse autem cum Iohannem accersisset extra ciuitatem, tanquam de quibusdā rebus necessarijs cum eo communicaturus, eum licet valdè reluctantè, ipsum ijs qui missi fuerant, traditū emittit. Cum ergò ille verus homo Dei, toto illo confecto itinere, iam esset prope urbem reclam, hoc primum honore afficitur in ingressu voluntate Imperatoris: Quidquid erat clarum & illustre, non solum in ecclesia, sed etiam ex magistratibus, sex millia progreffum extra ciuitatem, ridentibus oculis & læto vultu significantes animæ lætitiā, ei sunt obuiam, & eum splendidissimis afficiunt honoribus. Sic & ijs, à quibus discessit, accersit, maximam attulit voluptatem. Erant autem vtrique multiplicis Dei sapientiæ & benignitatis, quæ omnem intelligentiam vincit & orationem: vt & illius ostenderet virtutem & quàm sit amabilis: & efficeret, vt ipse vtriusque mercedem conciliaret. Amant: hos enim honesti amore teneri fuit cognitum: illos quidem, quod cum dolore dimiserant: hos autem, quod cum lætitiā exceperint. Cum verò esset ingressus & intercessisset paruum spatium temporis, aderat dies consecrationis: & cum adessent quidè Episcopi prouinciæ, adesset autem etiam Theophilus Alexandriæ, qui primus ex alijs festina-

Antiocheni
nolunt illū
se dimit-
tere.

Callidè ex-
tra Antio-
chiam euo-
catur.

Metropoli-
tanus adstā-
tibus Epi-
scopis suæ
prouinciæ
consecrari
solet.

Metropolis tan adstā-
tibus Epi-
scopis suæ
prouinciæ
consecrari
solet.

scus: liceret autem conijcere, quod cum simul lætaretur chorus sanctorum, ne angelus quidem absens ab hoc diuino festo, qui erat in terra angelus, sacro chrismate consecratur, & in excelsò loco ecclesiæ collocatur, qui erat reuerà stella lucidissima, & iu-
cundiori luce hominum illustrabat animas: qui & habebat vitam orationi conuenien-
tem, & orationem, quæ decebat talem vitæ puritatem: cui persuadere non minùs erat
facile, quàm cuius alij solummodò dicere. Cuius vox quidem erat lenis, lenis autè con-
fessio: oratio verò, quæ adeò placidè & iucundè fluebat in animam, & tam benignè
tam attingebat, vt nullum esset eiusmodi medicamentum corporis, quod cum iuaret

plurimum, nihil adferret in vtendo molestia: quomodo illa absque vllomorsu maxiam adferebat vtilitatem. Deinde die sequenti ipse Imperator, & quicunque erant in ciuitate honorati & alijs superiores, ad beatum virum accedentes, (hoc enim omnino volebant) eius preces & benedictionem incundissime sunt consecuti. Deinde ille, iuncta oratione, sic dixit:

Oratio eius ad Imperat.

Psal. 35.

2. Reg. 11. & 12. Exemplum poenitentiae Davidis.

Matth. 3.

Psal. 48. Vide sancti viri consuetudinem.

Signo sancti crucis & inuocatione sanctae Trinitatis de moniacum curat.

Cum is laudabilis, qui prius me inuasisset metus, & essem summus imitator Iesu humanitatis, terribilis mihi visa est, & Imperator, terribilis, & maior quam vt me vires ferre possent. Insignis dignitas huius pontificatus: quod me etiam reddebat timidum cum stantem ad eius suspensionem: quod & ad meam intueretur abiectionem, & ad magnitudinem eius, quod mea fidei committeretur: Quo est enim dignitas sublimior, eo magis opus habet ijs, qui sunt excelsi viribus, & qui considerare possunt in ministerio. Cum autem nos etsi indignos & abiectos, ijs quibus scitatioibus, is cuius iudicia sunt abyssus multa, ad hanc deduxit speculam, & ratione praediti sui gregis Pastorem constituit, deo Imperator, per eam spem, quam omnes habemus (neque enim mihi tutum fuerit deinceps silere, neque quod meum est solum spectando, mercenarium esse, & non pastorem) rogo ergo, vt principaliter quidem vos Dei verbis aurem praebentes attentam, super fundamentum fidei, aurum & argentum & lapides preciosos, bonas, inquam, actiones, aedificetis. Si qui autem praecipui fuerint, aut quod absit, sint praecipui humanis delictis, ea sunt poenitentia & studio expurganda. Ad eam sit nobis pulchrum exemplum magnus ille David. Qui cum in peccatu vt homo incidisset, & ab homine fuisset reprehensus, non vt homo solummodo, neque similiter ac vulgus se gessit gratissimam animam, neque contumelia reprehensionem pauperis rex repulit: sed magna moderatione & animi contritione ipsam tulit reprehensionem, & cum se peccasse non esset inficiatus, citius quam fecerat, consecutus fuit remissionem. Atqui labi quidem est facile: torgere autem, & in statum priorem restituere, est operosum ac difficile. Adeo erat mitis, adeo moderatus: tam magnum fructum fuit consecutus ex diuina humilitate. Et nos ergo, qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt voluntatem eius testificemur, hoc primum verbum a Christo & diuino eius praecursore accipientes, vobis annunciamus & suademus: Poenitentiam agite: prope est enim regnum caelorum. Hac autem non dubitabo vobis assidue reuocare in memoriam: vobis autem timendum est, ne, si fueritis contemptores Dei testimoniorum, ab eo rei deprehendimini in die visitationis. Nihil enim nostrum, neque ex nostro ventre seu cogitatione annunciamus, sed quae hauserimus ex diuino fluente scripturae diuinitus inspirata. Hac autem, neminem reuerentes, neque dies, vt hoc dicam diuini Davidis, timentes, ad vos loquimur. Si vos ergo intelligatis, & aures attentas verbo doctrinae praebatis, vobis quidem ipsis salutis gaudij verum angelis, qui sunt in caelis, magna autem meo quoque spiritui causa erit laetitiae. Sin autem mea verba neglexeritis, & doctrinae non patuerint aures cordis vestri, quod absit, molestia quidem afficietur spiritus sanctus: molestia afficietur meus quoque spiritus. Quod autem restat, auditu quidem est molestum, sed tamen est verum, nempe quidem futurum vobis ad conturbationem, aut, vt apertius dicam, ad condemnationem: vos vero mihi, prohi dolor, ad luctum & animae dolorem ineffabilem & immedicabilem.

His laetati Imperator & qui cum eo erant, & testimonio conscientiae credentes, quod quae dicta fuerant, recte se habebant, Deo magnas agebant gratias, quod a tali patre & pastore ei placuisset pasci suum gregem rationis participem. Sancto autem adhuc suauissimam contexente doctrinam, aureaque ac musica lingua canente pulchre ac modulatè, Deo volente ipsum glorificare, vir quidam repente possessus a maligno spiritu, se ipsum intrudit in mediam ecclesiam, spumam ore emittens, & linguam adeo, vt vili esset tetrum, demittens. Omnibus ergo rogantibus sanctam illam animam, vt miseretur calamitatis, & vt oraret pro curatione eius, qui patiebatur, ipse cum eis insisteret propius accedere, & benignè appropinquas vir benignus, manu cum obsecrans, & effatus esset nomen sanctae Trinitatis, malignum demonem iubet egredi. Protinus liber licuit videre, factum consequi orationem, & hominem momento temporis fuisse liberatum a tam graui afflictione. Deinde cum magnus cum fecisset surgere, admonuit vt vacaret ecclesiae, & sanctificatorum diuinæ communioni, & operaretur ieiunijs & orationibus. Si enim, inquit, sic feceris, non te amplius capere poterit inimicus, neque eius ir-

irretieris laqueis. Hinc animae incipit curationem, qui hac arte alios longè antecellebat. Melle autem miscens orationem, & mitioribus medicamentis, vt iam antè diximus, siquid aliquando inieciisset amari & pungentis, quod morbi vltus ita postulare, tunc ostendebat quantum esset artis peritus. Nam sic sepe mordens & incidens oratio, & vres ea, quae non apparent, non modo non fit molesta ei, qui egrotat, sed etiam auditu potius iucunda & suauis, auresque deliniens & demulcens.

Primum ergo aduersus eos, qui pretextu cognationis mulieres introducebant, acutam & musicam mouet linguam: & ostendit eos longè grauius peccare, quam eos, qui aperte exerceant quae sunt flagitiosa: quandoquidem illi quidem soli & per se sunt impudici, & suam corrumpunt animam: hi autem, qui in clero versantur, totum corpus corrumpunt Ecclesiae, verberantes, vt dicit Paulus, eorum conscientiam, & se praebentes commune monumentum intemperantiae. Sed vel absque his, quantum illi damnum afferant cohabitatione harum, quae introducuntur, mulierum, recte sciet, qui eam orationem legerit vt oportet. Deinde aduersus iniustam plura habendi cupiditatem, & eos qui grauem manum immittunt alienis, & effundunt in dolia, vt dicitur, inexplebilia, grauius inuehitur: plane maiorem curam gerens eorum, qui faciunt iniuriam, quam eorum, qui patiuntur: quandoquidem illis quidem damnum affertur in aliquo eorum, quae intereunt: ipsis autem, qui faciunt iniuriam, in anima, quae est puniendi immortaliter. Deinceps vitam reprehendit prodigum, qui in mensis, in edificijs, in tali fastu, & in talibus delicijs gloriantur, & vt vulgo dicitur, seipsos melle adspargunt. Nunc accusat superbiam, nunc vanam gloriam insecatur: nunc expellit calumniam, tanquam dignam quae vituperetur. Vaniloquium rursus tollit de medio pro viribus. Periurium adeo prohibet, vt nec solum iurare, etiam si verè, dimiserit absque reprehensione: sed etiam aduersus id multas easque praeclaras habuerit orationes, ita elaboratas, vt mixtae essent vero & probabili: & ita studuerit id de medio auferre, tanquam manifesta in Deum contumeliam, & omnibus ineffabilis & venerandi nominis coinquinationem.

Quomodo enim praestantissimus & diligentissimus quispiam agricola, qui vult de virtute seminare orationes, statuit prius oportere excindere radices vitij & semina maligni, & nihil dimittere eorum, quae possent omnino ledere aut offendere. Deinde cum terra sic fuerit complanata & mansuefacta, quod quidem est humanarum animarum, virtutis & philosophiae deponere semina: post haec de elemosyna orationes, tanquam imbres aliquos opportunos effundit in animas hominum: & vsque adeo colit benignitatem, vt multorum quidem dexteram promptam reddiderit & alacrem ad succurrendum pauperibus, quae prius erat parca & illiberalis, ne dicam auida rapiendi aliena: & alios quidem effecerit esse munificos & sua lubenter communicantes, ex pleno, vt dicitur, in inane vtriusque effundentes manibus: alios autem praeferre nihil habere, & cum omnes suas diuitias pauperibus magnifice pieque diuisissent, vitam monasticam & separam eligere. Ex quo omnia habere alio modo ad eos rediit, vt qui Deo pro omnibus ijs dirati fuerint, a quo dependebat tota spes eorum vitae, & ad quem solum dilexerunt intueri: ex quo factum est, vt cor diuitijs non apponerent, neque omnibus rebus materialibus. Humilitatem autem & moderationem adeo extulit, & tantam eius esse ostendit in humili excellentiam, vt nulla alia virtus possit cum ea conferri: sed ea sit mater & custos aliarum omnium: immo verò sine qua alia nihil habent, quod sit certum & fide dignum: sed sint, prohi dolor, vanus quidam labor & inanis. Temperantiam autem & verè pulchram virginitatem quis sic vel amauit, vel alios, qui sunt honestiores, magnique & excelsi animi, ad eius insignem incitauit pulchritudinem: vt eam prope modum ostenderit esse maiorem & sublimiorem, quam vt ad eam possit humana natura peruenire, & superare ipsam legem: liberalitatisque & magnificientiae potius locum tenere, quam praeccepti? Charitatem verò, quae est omnium virtutum maximè regia, quis illo magis amauit aut laudauit: vt dubitetur maior ne fuerit laudatio, an eius in eam amor? Quis est enim adeo plane lapis aut ferro in corde frigidior, vt audiens eius de illa orationes, non fiat mitis & hilaris, & ad dilectionem proximi excitetur, & non Pauli expressam effigiem putet esse illius animam? Quod si Paulus optauit, vt vel a bonis Israel, esse extra partem Christi: & ei cor omnino vrebatur aliorum offensionibus: ipse quoque Iohannes nihilo minus inflammabatur amore in proximum, & fratrum salutis.

In Homi. lijs ad populum Antiochenum sunt aliquot tales.

Humilitatis praestantia

Item virginitatis.

Rom. 9. 2. Cor. 11.

lutis ardebat desiderio, si illi ipsi est credendum, in morali 24. in Actus Homilia sic dicenti:

Vellem, si fieri posset, vestris oculis ostendere, quam in vos habeo charitatem. Nihil est enim mihi vobis iucundius & desiderabilius, ne hæc ipsa quidem lux. Millies enim optarem ipse esse cæcus, si per hoc liceret vestras animas convertere. Adeo ipsa luce mihi est vestra salus iucundior. Quid enim me iuvant solares radij, quando, quæ propter vos accipitur, animi ægrotudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc est bona, quando apparet in lætitia. Animam enim, quæ mœrore est affecta, videtur etiā molestia afficere. Quod autem non mentiar, absit quidem, ut inquam faciam periculū. Sed si quando contigerit ex vobis peccare aliquem, accedite ad me dormientem. Si non sum similis paralyticis: si non ijs, qui à se discesserunt: & ut dicam cum propheta, Et lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum: & nisi iudicaret quispiam, me esse supra modum ambitiosum & laudis cupidum, videres me quotidie fontes lachrymarum emittentem. Horum autem est mihi conscia domuncula & solitudo. Credite enim mihi, spem quidem abiecti meæ salutis: dum verò vestra desleo, nunquam est mihi ocium mea mala desendi. Adeo mihi omnia vos estis. Si sensero vos proficere, præ gaudio mea mala non sentio. Si videro non proficere, præ animi ægrotudine rursus mea dimitto: ut qui lætus sum vestris bonis, etsi mala habeam innumerabilia: tristis autem propter vestra mala, etiam si innumerabilia sint mihi recte facta. Quenam enim nobis est spes, si vos non proficiatis? Quenam autem tristitia, si vos recte geratis? In alio extolli videor, quando aliquid boni de vobis audivero. Implete gaudium meum: liceat vobis salutem assequi, me autem proptervos reddere rationem: Vobis dari salutem, me verò accusari, quod meum munus non impleverim. Non enim curo, ut per me salvi sitis: sed ut solum salvi sitis, quacunque ratione. Hoc solum in votum cōtuli, quod vestrum profectum desidero, quod vos amo, quod vos complector, quod vos estis mihi omnia, & pater, & mater, & fratres, & filij: & si liceret cor nostrum rumpere, & vobis omnibus ostendere, videretis in magna latitudine intus esse & uxores & filios & maritos. Eiusmodi enim est virtus charitatis, facitque animam vel celo ipso latiore.

Hæc autem non solum faciebat in urbe regia, neque eos solos exercebat ad virtutem: sed per omnem terram extendebatur, & illi curæ erant omnes ecclesie, eiusque curæ unus finis erant terræ termini. Iohanni enim curæ non erant mensæ & epulæ, agrosque possidere & crumenas replere, & si quid est aliud, quorum studio vulgus tenetur: sed hoc erat ei cura, quæ extingui non poterat, & ossium tinea, cæstrumque, quod eius cor subibat, perpetuum eius bellum adversus hostem nostrum, & ut suis ad nos orationibus, & frequentibus admonitionibus arceret eius insidias, & insultus prohiberet, & quarum quidem ad ipsum spectaret, nullum sineret ex vocatis, non ex ijs, qui tunc erant, non ex ijs, qui postea, excidere à sorte electorum, & esse partis sinistrae. Propter hæc sermones perpetuo habebat & docebat, & nunquam cessabat diserta illa & modulata lingua nostras incantare animas. Propterea sunt pulchræ illæ verborum Sirenes, innumerabilia illud mare bonorum, animarum lautissima, quæ consumi minimè possunt, epulæ, panis angelorum, mensæ totius orbis. Quod si ijs, qui alimentorum sensiliū curam gesserunt, quæ possunt longo tempore sufficere egentibus, quæ appellare solent Gerontocomia, ipsi existimant se opus fecisse laude dignum, & ita reputantur ab alijs: qui hoc diuturnum & permanentes nutrimentum, suavisissimas, inquam, orationes, assidue suppeditabant, ut non solum cum esset superfluum, sed etiam cum sursum esset translatus, sitientes impleret animas, & inevitabilia per ipsos solueret vincula, & à manu tyranni captivas liberaret animas, & ijs, qui salvi fiebant, magnam adferret accessionem: qui hæc abunde præbebat & liberaliter & in uniuersum tempus hoc donum extendebat, quamnam poterit assequi linguam, quæ ei dignam contextat laudationem? Immo verò quamnam & quot linguas? Sed tali quidem anima & lingua ne ipse quidem est dignus mundus, ut dicam cum diuino Paulo.

Quod autem non ijs soli, qui habitabant Constantinopolim, illi essent curæ, sed omnes ferè, quos sol intuetur, hinc potes intelligere. Cum intellexisset Phœniciam simulacris adhuc & demonibus & sceleratis templis esse deditam, regiam manum habens adiutricem, & magnam aliam manum, cui persuaserat, ut in id quod oportebat impenderent, secum ducens, execranda quidem illa templa humi euerit: eorum autem loco sacras

Apud Phœnices euerit templa gentilium.

Cura eius perpetua.

Heb. ii.

ades excitat, & immittit monachos, qui seruentem zelum quodammodo spirabant, & fidem tenebant optimè & accuratissimè. Præterea cum audisset Celtas implicatos esse laqueis Arrianismi, ille adversus improbitatem contra sic machinatur: Presbyteros simul & diaconos, & eos, qui diuinos libros legunt, qui similem quidem & cognatam habebant linguam, sana autem erant fide, accipiens, & eos veluti quendam, ut aiunt, magnetem ijs, qui se non rectè habebant, admiscens, sic illos quoque comiter attrahit ad pietatem. Cum autem aliud quoque genus Scytharum, qui habitabant ad fluentia Danubij, accepisset sitire quidem fluenrum pietatis, opus verò habere eo, qui esset potaturus, hæc significat Leontio Ancyra Episcopo: & quoniam ille opus habebat viris ad hæc idoneis, cum tales illinc accepisset, & ad eos, quos diximus, Scythas, veluti quasdam stellas misisset ad occidentales, deducit ad veritatem. Præter hæc cum Marcionis hæresim rescinisset serpere in quosdam vicos Orientis, & multos corrumpere, non tulit toleranter, neque dilationibus & temporibus protraxit correctionem: sed statim simul quidem regia potentia, simul autem sua quoque usus autoritate, & literis ad hoc simul vicinos excitans Episcopos, rāquam morbum aliquem pestiferum, qui poterat non mediocriter importare detrimentū, efficit abesse procul ab ecclesia. Sed quemadmodum ille quidem, sicut diuinus Paulus, erat sollicitus de omnibus ecclesijs, sicut a. Cor. ii. nobis mediocriter, ita etiam verè fuit ostensum. Oportet autem aliorum quoque meminisse, in quibus ille, lingua eius tacere, erat occupatus, & quanam aggrediebatur opera.

Cum considerasset impensas ecclesiarum, & inuenisset earum plurimas nequaquam consumi in ea, quæ oportebat, cum quidem sistit sumptum, tanquam motum quempiam inconsideratum, & traducit ad usum verè pium & humanum: & cum peregrinis edificasset nosocomias, qui Deo appropinquabat, effecit ut illic etiam afflueret, quæ sunt necessaria: eis Presbyteros præficiens valde pios & coniugij expertes, & medicos quoque probatissimos ad curam gerendam ægrotorum. Erat autem hoc quoque eius opus & cura non mediocriter, nempe ordo viduarum. Nam cum eas vidisset vir præclarus non rectè & ordine, sed præuè se gerere, pulchrè quidem diuidit, non minus autem piè dispensat & administrat id, quod ad eas pertinebat. Quæcunque enim ex ijs erant ætate iuvenes, & ideo propensæ ad voluptates, iubet secundis uti nuptijs: melius esse arbitratum id, quod est in tuto, humile, quam sublime, quod non est sine metu. Ijs autem, quæ erant vitæ melioris, & ætatis alijs prouectioris, ut quæ non essent natæ minus quam sexaginta annos, eis suadet ut vacent ieiunijs & precibus: abstineant autem à lauacris & maximè conuiuijs, & à sumptuosis vestibus. Habes studiose auditor aliud quoque, cuius studio tenebatur, quod non est vile nec mediocre: nempe ad facram synaxim aduentum virorum & mulierum. Nam nec hoc quoque relinquit inordinatum, nec in periculum adductum, nec defectum dispensatione, quæ sit ex ratione. Sed hic quoque pulchrè & turò distribuit pro viribus: & viros quidem iubet novare domum: interdum autem venire prompto & alacri animo. Sic faciens, & in talifensione, & sicut ille omnibus sine sumptu præbebat Euangelium: sic autem ipse quolo modo est usus, ut qui nunquam adspexerit ad delicias & recreationes. Quomodo enim, qui vix solum attingebat nutrimentū, cōiuiua autem & cōpotationes ita fugiebat, sicut prius diximus, ut cum nullo vesci induceret in animū? Quamobrem? Satiū enim fuerit dicere causam. vi sum est enim hoc multis asperū & ingrātū, & affine reprehensioniprimū quidem, quod cum ab ineunte ætate assueuisset ieiunio, idque esset ei veluti coalitum & vsitatum, à vinoque, & quouis alio, quod est vetrici gratum, omnino abstinent, adeo ut solo hordei succo viueret, & carne superior, cibi que & potus expers propemodum videretur: cum ille stomachum hac aspera & que nihil hilare habebat, viuendi ratione valde corrupisset, & effecisset ut ad nullum aliud sumendū nutrimentum esset idoneus, ægrè poterat aliquid admittere ex ijs, quæ alijs sunt grata & solida. Et ideo non lubenter adspiciebat aliquid, quod esset gratum gutturi & cum volupate sumeretur. Atque hæc quidem est vna causa, cur fugeret mensas, & cum alijs non iniret conuiuia. Deinde etiam, quod cum apud se iudicasset, quod si induxisset in animū, ut communiter vesceretur cum ijs, qui vel amicitia antecellunt aut dignitate,

Celtas Arrianizantes conuertit.

Item Scythas.

Hinc constat Orientalis Ecclesie præses presbyteros fuisse calibes.

1. Cor. 10.
1. Cor. 9.

Cur conuiuia vitaret.

neceſſe habebit id etiam facere cum alijs. Nam quomodo conſervari potuerit, ut nullo ſit offeſſioni, neque cuiquam adferat moleſtiam? Sicque res ad multos traſiens, non ſolum illi futura eſſet laborioſa & moleſta, ut qui non eſſet verſatus in rebus huiusmodi; ſed etiam interruptura eſſet neceſſario & ea, quibus ipſe vacare conſueverat, orationem, inquam, & meditationem & rerum honeſtarum doctrinam: quibus adeo erat deditus, ut hoc ſapè paruum negligeret nutrimentum: tantum aberat, ut poſſet vacare menſis & alijs inutilibus & ſuperuacaneis. Quamobrem ſatis aptè poterat dicere illud Apoſtolicum: Non licet nobis, relicto verbo Dei, miniſtrare menſis. Alioquin autem ſi viſum ei eſſet hoc facere, neceſſe erat omnino, ut duorum alterum eueniret: nempe ut aut conſucto alimento relicto, cogeretur veſci craſſioribus & ijs, quibus veſcebantur conuiuæ: quod quidem non modo ei non conueniebat, ſed nec omnino id facere poterat, cum malè, ut diximus, eſſet ei affectus ſtomachus: aut ſi hoc fugeret & tenui viſtu vteretur, ijs qui conuiuabantur, grauis videretur & moleſtus: & quid aliud exiſtimaretur, quàm hoc facere ſuperbiæ cauſa & vanæ gloriæ? Sed de his quidem ſatis: oratio autem deinceps reliqua ordine perſequatur.

Eius præ-
clara ſtudia
& exercitia

Prou. 1.

Paulo plu-
rimùm de-
lectatur.

Exponit
Apoſtoli
epiſtolas.

Maximum ergo in hoc ponebat ſtudium, ut aſſiduè verſaretur in oratione & meditatione, & rerum honeſtarum doctrina & Dei laudatione. Sed neque communes negligebat congregationes, & ea, quæ tempus habent conſtitutum, utpote nocturnam, & matutinam, & quæ ſit veſperè, glorificationem. Quinetiam contendeat Iohannes noſtrem procedens alios præuenire, & templi portas primùm aperire. Hæc autem culuſmodi? Erat enim egregius Iohannes acutiſſimus, non ſolum ad intelligendas ſcripturas, quæ à vulgo non poſſunt compræhendi, & ad dicti conijciendam germanè ſententiam ingenioſiſſimus: & ut dicit Salomon, ad cognoscenda dicta ſapientium & enigmata: ſed etiam ad id, quod intellexerat, facile interpretandum & illuſtrandum, & ut dicitur, ad id vel cæco apertè oſtendendum, eorum, qui fuerunt ex omni ſeculo, ſacundisſimus & maximè idoneus. Eius erat quidem magnus amor in omnes, qui cum eo, quod pijs fuerunt, ex Deo etiam vitam egèrunt: Prophetas, inquam, & Apoſtolos, & quibus oratio per ſpiritum promanauit: in eorum certè libris verſabatur aſſiduè, & in eorum verbis maximam capiebat voluptatem. Simile enim, ut aiunt, ſimilidelectatur. Paulo autem præconi torus adhæreſcebat, & ineffabili quodam deſiderio ei erat coniunctus, & viuere illius ſermonibus. Nam apertè multis in locis verborum eius meminuit, idque magnas ducit eſſe delicias & internæ flammæ conſolationem. Propter quam cauſam ille quoque ſimiliter atque ij qui amant inſanè, & ſunt valde inflammati, fatetur ſe ab eo eſſe ſuperatum, & non poſſe ab eo diuelli: & alicubi quidem in ipſo imperu orationis, cum ille ei ueniſſet in mentem, captus fuit veluti à quibuſdam vinculis, & plurimùm cum eo morari magnificat, & non facile poteſt ab eo diſcedere. Tam magnus & tam ineffabilis fuit eius amor in Paulum, ut qui ſic dicit, verè dicat, hoc Iohanni eſſe Paulum, quod Paulo fuit Chriſtus: immò verò Iohanni quoque fuit Chriſtus, ſicut Paulo. Nam tantus quoque illius propter Chriſtum fuit amor in Paulum.

Cum eius autem epiſtolas legeret hic magnus Iohannes, & in earum conuenienti meditatione magnum ſtudium poneret, quinetiam quoad eius fieri poſſet, qualis eſſet animus Pauli, ſcire cuperet: eum ſubiit deſiderium earum explicandi intelligentiam, & efficiendi, ut perueniri poſſet ad eius profundum, quod à multis nondum rectè cognoscebatur. Rem itaque aggreſſus, & illas ad verbum interpretans, apud ſe quodammodo dubitabat & differebat. Id autem ex eo oriebatur, quod illum valde diligere, & ei velle omnino placere. Id verò, de quo dubitabat, erat, num Paulo gratus eſſet eius labor: an rectè aſſequeretur mentem eius, quem diligebat, & num longè à veritate abeſſet & à ſcopo. Hoc cum in mente verſaret & dubitaret, & Deum valde rogaret, ut id, de quo dubitabat, ei notum fieret, non diu abſuit ſolutio. Modus autem vaſtæ enim reuerà Deo dignus & illius ſapientia. Sed eſt attendendum. Habet enim vaſtæ quiddam & admirabile. Vir quidam, qui magiſtratū geſſerat & erat Imperatorem, (ô dore inſignis, inuido oculo conſpectus & per calumniam delatus ad Imperatorem, & acerbam inuidiam & inimici improbitatem) à regia ſimul & honore expellitur. Cum autem vidiffet ſe magna laborare inopia eius, qui eſſet opem laturus futurum, quoniam ſe infelicem & dominum habere aduerſum, & ſe ideo nemini curæ futurum, quoniam amicos nihil eſſe dicit tragoedia, ſi ſit infelix quiſpiam, præterquam beatæ illi animæ &

& quæ huiusmodi caſum moueri ſolet miſericordia: & nulli alij ſimiliter atque illi, liberè loqui apud Imperatorem, neque largiri mores, nec ipſam dignitatem: petit per aliquem intermedium, venire in beati conſpectum. Quod cum reſciuiſſet, noſtrem permiſit ut veniret, utpote quod interdum non futurum eſſet tutum alloqui. Iuſſit autem Dei cultori Proclo, qui erat ad hoc conſtitutus, ut cum ueniſſet, ad eum facilem illi præbeat aditum. Sedenim rursus eſt attendendum, adferet enim oratio voluptatem ſimul cum admiratione.

Cum ille ueniſſet & eſſet portas ingreſſus, vadit Proclus annunciatum. Cum autem iam acceſſiſſet ad cubiculū, in quo labori magnus vacabat Iohannes, & attentus erat interpretationi, oſtio ſtatim admouens oculos, & ut licebat per foramen adſpiciens, videt Iohannem, qui pergebat quidem ſcribere, & in eo erat diligenter occupatus, virū autem quendam, capite caluum, qualis eſt Eliſæi effigies, cui denſa quidem erat promiſſa barba, ſuper humeros ſenſim cum beato cōgredi, & cum illo loqui in aurem. Hæc cum vidiffet Proclus, exiſtimabat aliquem, ſe non ſentiente, eſſe ingreſſum, & ipſum eſſe, qui cum ſancto loquebatur. Cum itaque illi ſignificaffet id quod fuerat ſuſpicatus, rogabat ut expectaret. Cum autem multum interceſſiſſet temporis, & is, cuius præſtolabatur exitum, nondum adeſſet, rursus vadit Proclus, eum urgente homine, ut ſi vidiffet ceſſare colloquium, ſtatim annunciet. Cum verò ille rursus per foramen adſpiciens, vidiffet eſſe attentam & ſeriam colloquutionem, importunum & impudens eſſe arbitratuſ interpellare orationem, reuertens dubitabat quiſnam eſſet qui loquebatur, & quoniam modo eſſet ingreſſus, cum non fuiſſet ei prius annunciatum. Cum autem parum ſubiſtiſſet, vadit rursus: & cum rursus vidiffet tam diligentem & tam ſeriam colloquutionem, lignum verò iam pulſatum vocaret ad congregationem, accedens ad hominem, dixit eum deceterò non poſſe ipſum conuenire uſque ad finem matutinæ glorificationis: & protinùs eum emittit, iubens eum redire poſtridiè. Vepit itaque homo ille, & Proclus ſtatim vadit nihil eundatus, & eadem rursus vidit, nihil ceſſante illa colloquutione. Propterea ergo non auſus illi adhuc admonere, reuertitur: triſtis triſti verò apparens, & qui hoc nomine meritò eſſet accuſandus, quod homini, qui in mala calia incidere, & tam graue tempus erat perpeſſus, non ſe benignum præbuiſſet, neque quam poterat opem ferre, ei tuſſet: ſed alijs potiùs ad magnum Iohannem præbens aditum, dilationibus eum ſic proteſtaret. Proclo autem affirmante, nihil eſſe huiusmodi: ſed ſe non ſentiente nec ſciente hoc accidiſſe, cum iam magna pars noctis eſſet tranſacta, nequaquam autem minueretur illa colloquutio, lignum rursus pulſatum, plenum dolore & animi agitudine amandat hominem, non tamen ita, ut futuri reditus ſpem abijceret. Proclo verò admirati quidem, ut par erat, ueniebat in mentem: ſed neminem habebat, quem reprehenderet: ſed de ſe potiùs querebatur, ut qui ſua negligentia hoc putaret accidere. Quamobrem apud ſe omnino conſtituit, non cibum ſumere, non ſomno ne minimùm quidem cedere, neque à foribus omnino diſcedere, donec vel ipſe primus homini daret aditum: aut ſaltem ſciret, quiſnam is ſit, qui præcedentibus diebus elanculū fuit ingreſſus.

Cum autem arrectis oculis & auribus ſtaret pro foribus, & totum animum adhiberet, hæc quidem erat nox tertia, & homo iam aderat. Statim ergo Proclus ei factus obuiam: Eſto, inquit, bono animo: ego enim modò tibi ſui cuſtos diligens, neque ullus hucusque ad magnum ingreſſus fui: ſed tibi primo & ſoli ad eum erit ingreſſendum, & cum perocinū conuenies, quantum voles. Hoc cum dixiſſet, accedit quæprimùm, & cum ſoramini oculum admouiſſet, & vidiffet ſimilia prioribus: illum quidē os admonentem alteri ex auribus, & tanquam arcanum quodpiam ei communicantem & ſubmurmurantem: hunc autem chartam habentem in manibus, & qui videbatur ſcripſiſſe mandare ea, quæ dictabantur, intellexit Proclus non ſine Dei numine hanc fieri viſionem: neque humanam quidpiam eſſe, quod apparebat, ſed rem diuinam & quæ ſit ſupra hominem. Conuerſus ergo, homini dixit: Abi, & mane apud te, Deum rogans. Conſentaneum enim eſt eum nolle, ut tu ingreſſaris, & te ideo prohiberi. Hoc enim pro certo habeas, nullius omnino ex ijs, qui ſunt corporati, ſed diuiniore quantam & quæ eſt ſupra nos, eſſe ſermocinationem. Habet enim rursus ſe ſimiliter, ſicut dum præcedentes noctes iam mihi oſtenderunt. Et ille quidem ſic abiit, graui dolore oppreſſus, & plenus dubitatione. Cum autem iam eſſet dies, (neque enim fuit ille bo-

S. Paulus
ad eſt illi
us epiſtolas
interpretas
ti.

Obſerua
admiratio
ne digna.

S. Pauli
imaginem
semper sibi
proposita
habet.

Restituit
hominem
calamitas
sum in pri-
stinum gra-
dum.

Veritas
odiu ei
parit.

nus conturbatum animum sic manere absque consolatione recordatus sanctus, iubet accersiri Proclum, & Vbi est ille, inquit, qui tribus ante diebus ad nos cupiebat accedere? Quod quidem a nobis haud grauatè impetrauit. Ille autem, Ter, inquit, tribus deinceps noctibus accessit, & permansit vsque ad matutinum. Sed quoniam alius tecum loquebatur, existimauius futurum esse nimiam arrogantiam, si accedentes interromperemus tuam colloquutionem. Is autem admiratus, Et quis, inquit, noctu ad nos accesserit, & quis nos conuenerit? Deinde Proclus, Est quidem, inquit, omnino mihi ignotus: qui autem te alloquebatur, inquit, erat huic similis: ostendens Pauli imaginem, quæ perpetuò stabat ante Iohannem, & quam solebat assidue intueri: qui etiam videbatur tibi sedenti & scriptioni incumbenti sensim in humeros inclinare, & tecum loqui in aurem. Vt autem ego opinor, erat ille ipse re vera. Cognouit itaque magnus Iohannes se à Deo fuisse exaudutum de ijs, quæ cupiebat scire, an Paulo grata esset epistolarum expositio: & ideo ostendisse illum ipsum Paulum, qui cum eo versabatur, & ei tanquam discipulo opem ferebat in oratione: immò verò, qui nihil amplius adferebat, nisi quòd ijs, quæ dicebantur, solum seruientem porrigebat dexteram.

Cum sic sibi persuasisset Iohannes, iussit quidè Proclum parum recedere. Ille autem inclusus, procidit in genua, & lacrymis plenos habens oculos, Deo magnas egit gratias, quòd soluisset ea, quæ erant dubia. Deinde iussit Proclo, nè cum negligeret, qui perierat vt eum conueneret: sed iuberet, vt nocte sequenti accederet. Dicit enim nihil tale amplius ab eo visum iri. Is autem vocatus accessit, & rogauit de ijs, quæ erant proposita. Deinde Iohannes nihil differens, (Quomodo enim, qui in talibus erat igni ardore similis?) Imperatori quidem de eo significat: & ille quidem statim cessit: hic autem fuit reuocatus, & priorem honorem rursus fuit assecutus. Aureus verò Iohannes prompto & alacri animo repletus ex eo, quòd illam diuinam accepisset visionem, & tanquam discipulus in magistro haberet fiduciam, cum quæ restabant sacratum illius epistolarum, ad finem deduxisset & explicasset, dat Ecclesiæ diuitias, quæ nunquam consumuntur.

Hæc ergò insignis & clara stella Ecclesiæ, & doctor accuratus, virtutis accensus zelo pro Ecclesiâ, & arguens sacerdotes, qui iniquè se gerebant: quin etiam eos, qui non admittebant correctionem, à sacris arcens vestibulis, & non solis verbis castigans, sed etiam canonibus Ecclesiasticis in tempore puniens improbitatem, visus est aliquando grauis, qui erat valde mitis & clemens. Quid enim si mel quoque morder vulnera, in quibus inest vlcus? Visus est autem ijs, qui erant omnino immedicabiles, & quorū curatio erat omnino desperata. Nam quis aut curadarum animarum peritior, aut in medicamentis, quæ pertinent ad curationem, nempe in oratione & in modis administrationis ac dispensationis, mitior ac benignior, sicut etiam iam antea ostendimus? Ceterum quandiu circa solum quidem clerum consistebat reprehensio, & erat intra ecclesiam, quæ videbatur, grauitas, non erat nimis dolor, nec in eum erat odium agreste & furiosum, sed remissum & tolerabile, nec procedebat extralabra concepta molestia. Cum autem in multos quoque, qui gerebant magistratus, processisset reprehensio, (Oportebat enim propter splendorem personarum, & quòd & se & alios posset valde laedere, vt non esset remissa improbitas, tanquam impetus aque facillè fluentis, & quæ fertur per plana, eam eius verbis tanquam propugnaculis interrumpi: nè si esset absque villo metu & liberè se iactaret, fusè per omnia procederet, & multos induceret ad emulationem propter libertatem eorum, quæ perpetrabantur.) Cum sic faceret, & studeret, vt iij vitam suam corrigerent, quæ malè & nequiter se habebat: partim quidem rapina & auaritia, partim autem alijs quoque affectionibus & vitijs maximis, non erat amplius tolerabilis: sed lingua acerbis & mordax, & planè non ferendus non sua natura, (quomodo enim, qui vel melle erat dulcior?) sed ex morbo & malignitate eorum, qui reprehendebantur. Porro autem quædam etiam causa opem tulit ijs, qui temerè volebant ei esse inimici.

Eutropius enim, qui tunc præerat cubiculo Imperatoris, volens suo arbitratu iram exercere in quosdam, qui cum quidem offenderant, ad ecclesiam autem confugerant, pro lege haber suam animi perturbationem: & Imperatori persuaderet, vt legem ferat, non licere vlli reo confugere ad ecclesiam: aut si confugiant, licere eos securè expellere. Hæc ille studens statuere, ignorabat se gladium in seipsum acutere, & legem ferre de vo-

de venia ei non danda, & portum claudere, quo ipse magis opus erat habiturus, quam alij. Diuina enim iustitia, & si magna ex parte soleat differre, sequens leges benignitatis, & quòd querat poenitentiam: at in hoc quidem certè rectè faciens, cum inuasit ecclesiam, quæ affecerat iniuria, agnouit auxilium, & ad eam confugiens, & tanquam sacram ancoram apprehendens, ab ea quærebat salutem, quam ipse stultè seruare prohibuerat. Quis ergò sanæ mentis & sciens benignitatis tempus & iustitiæ, cum iudicaret dignum misericordia, qui, vt dicitur, captus erat suis pennis, & bos ex se præbebat flagellum? Nec ergò ille magnus homo Dei, qui & sciebat misericordiam tribuere vbi oportet, & sustinere quando oportet, & differre commiserationem. Sciebat enim eo apertè spectare illud diuini Esaiæ: In stateris & mensuris sitam esse apud Deum iustitiam.

Cum is ergò iaceret ad aram, & timore propè esset moriturus, hic vir diuinus zelo motus pro ecclesiâ, quam omnino videbat fuisse affectam contumelia ab illius legibus, ad id vocante occasione, conscendens suggestum, vt esset omnibus manifestus, eum opportunè arguit, & iussit præclaræ suæ legis facere periculum. Cur autem hoc faciebat vir sapientissimus? Simul quidem, vt extolleret Dei iustitiam & leges prouideret, quantum hominibus bonum sit clementia. Hæc nò bonis ratiocinatoribus & qui eius spiritum non nouerant, videbantur extra tempus cecidisse: & importunus, prohi dolor, existimabatur, qui erat mirissimus: & accusabatur sauitia, qui erat omnium humanissimus. Id autem erat omnino humanitas, & pro ea zelus vel opportunissimus, vt cognoscerent, qui erant omnino duri & crudeli animo, se homines, vel ab humana vici infirmitate: & cum in fratrum delictis ignorarent benignitatem, eam discerent in suis: & cum dedicissent, quidquid est inhumanum & immisericors, & benigni & misericordes fierent per poenitentiam. Sic ergò paulatim in nonnullorum animis non rectè in eum versabatur odium. Sed de hac re quidem & de exilio, quod omnem superat iniustitiam, expectate paululum. Nunc autem, quæ id præcesserunt, & quæ nec sunt quidem prætermittenda, mandet auribus oratio.

Sanctum virum eo tempore res quædam afficiebat molestia, & igne zeli implebat eius animam. Etenim permissum erat Arrianis intra ciuitatem habere conciliabulum: quod quidem fuerat multis causa, vt eodem, quo ipsi, laborarent morbo malæ opinionis. Opportunum itaque tempus nactus, quando Imperator venit ad sacrum, festo eum ad id vocante: (erat autem dies Epiphaniarum) Dic mihi, inquit, o Imperator, si quis huic pulchræ & præciosæ (ostendens coronam, quam habebat in capite) quosdam abiectos & obscuros lapides inseruisset, videretur ne tibi hoc esse tolerandum, & non tanquam vniuersa per illos afficeretur contumelia, agere tuius? Cum is autem veritati sermonis annuisset, Quid verò, inquit, non existimas vniuersorum regem irasci, si in pia ciuitate & quæ omnino rectè se habet, pars quæ malè sentit, sinatur habitare, eum oporteat vel ab ipsis exigere, vt conuertantur: vel si perseverent, proquius expellere? Hæc cum audisset Imperator, non distulit, nec est cunctatus: sed primos eorum statim accersit, & ex eis scire voluit, an in animum inducerent à fugienda desistere opinione, minatus exilium & bonorum suorum priuatione ijs, qui non parerent. Cum autem vidisset eos esse immedicabiles, minas deduxit ad effectum, & iussit eos expelli ciuitate. Hoc effecit, vt multi errorè dediscerent, se rectè adiungerent opinioni, quòd nolent corporis sustinere afflictionem, animæ vitium eiicientes: & quòd laboriosum fugerent exilium, se improbi potius dogmatis laudabili exilio condènant, & vtrâque rectè fugientes. Quicunque autem fuerunt omnino incurabiles, ij perpetuo damnati in exilio, versabantur extra regiam ciuitatem, suæ animæ morbo se oblectantes, & eum deponere, non autem habere, miserabiliter erubescerent.

Deinde cum tempus aliquod effluxisset, ab ijs, qui intra aulam Imperatoris eadem sentiebant, latenter congregati, sic eis paulatim aperta dicendi libertate, ausi sunt illi in quibusdam diebus insignibus, in quibus solent cœtus conuenire, ipsi quoque ingredi ciuitatem & cogi in porticibus, & liberè quædam antiphona ipsi canere cantica, composita conuenienter eorum opinioni: & quod quauis pia auris abhorruerit, paulatim processerunt eo impudentia, vt etiam Orthodoxis psallentibus expro-

Malum cō-
siliū con-
sultori pef-
simū.

Esa. 29.

Zelum eius
quidā finis
sunt inter-
pretantur.

Festus dies
Epiphani-
arum.

Arriani nō
sunt deo
gere Con-
stantinopo.

Arrianorū
impudētia.

Antiphonarum usus antiquissimus.

Eucharistic elevation in Missa.

Ὁ ἡγεμόν, Superiora tabulara, in quibus sunt mulieres in ecclesia se paratæ à vi-
tis.

Nova miraculum.

Theodore. tus Scythæ fuisse ait.

Gainas Arrianus petiit templum pro suis.

probrarent homouision, & id execrandi in cantico ponerent: Vbi sunt, dicentes, qui tria vnam defendunt esse virtutem? Hæc cum audisset ille magnus, cum pietatis zelus magis incendit. verebatur enim ne malum, sic rursus loquendi libertatem assecutum, esset alijs causa exitij. Machinatur itaque virtus contra vitium, & cum ipse antiphona composuisset cantica, & dedisset populis canenda in maturino, effecit ut sic euanescerent inanes voces hæreticorum. Quid deinde consequitur? Fuit accensa hæreticis inuidia & ira agrestis, ex qua lis orta est: ex ea autem pugne, & præter eas plage: deinde insidiæ, & postremo cædes ex utrisque, adeo ut vnus quoque ex Eunuchis Imperatricis, nomine Bryson, fauens cantoribus Orthodoxis, in fronte fuerit percussus lapide. Quod quidem cum peruenisset ad aures Imperatoris, vetuit hæreticis, ne amplius hymnos publicè facerent. Satiùs autem fuerit de antiphonis quoque canticis dicere, quisnam fuerit author eorum inuentionis. Dicunt enim diuinum & martyrem Ignatium hoc tradidisse primùm Antiochenis, nō domi suæ & à se inuentum, sed diuiniore quadam visione, ut ille cum Deo magnam habebat familiaritatē, acceptum: ut qui viderit angelos sic inter se contrā psallentes, & hymnum offerentes adorandæ Trinitati.

Porro autem ex ijs, quæ de Iohanne traduntur, hoc minimè est prætermittendum. Dicitur enim & multorum sermone celebratur, quod cum diuinum panem consecrans extolleret, totus à Deo afflatus, (Quid autem horum est incredibile in tam sancta anima?) quibusdam signis videbat Dei spiritum ad dona proposita descendere. Cum autem vnus ex ministris, qui ei assistebant, in quandam mulierem ex ijs, quæ desuper solebant despiciere, & tuam omnia peruadentem, & maligne, improbitatem oculum coniecisset & eam curiosè adspiceret, sic quidem magno Iohanni fuit depulsa visio sancti spiritus. Ille autem non ignorauit, sed ministrum quidē statim mouit è sua statione: ipse verò consueta visione ne sic quidem est frustratus. Deinde futuri quoque curam gerens, iussit velis superiora muniri tabulata. Quomodo autē iustum fuerit hoc quod quæ præterire, quod est quidem vnum ex ijs, quæ de eo dicuntur, piæ verò animæ potest esse valde gratum, & eam accendere ad hymnum creatoris? Sic autem habet:

Vir erat quidam illo tempore, qui ipse quoque idem sentiebat cum Macedonitis, & habebat uxorem, quæ eadem, quam ipse, habebat opinionem. Eum magnus Iohannes sapienter & artificiosè aggressus, sua lingua ceperat & adiunxerat Ecclesiæ fidelium. Deinde ille rursus conabatur persuadere eius uxori, ut eandem teneret sententiam. Mulier autem, ut quæ esset mulier & attēderet magis falsum, quàm veritatem, dicebat se quidem eadem sentire quæ maritus, & ea, quæ Orthodoxi similiter atque ille, tenere: cor autem minimè habebat idem loquens, quod lingua: nolens sicut prius cum marito errori, ita veritati postremo cōmunicare. Cum itaq; à quodam ex Pneu-
matomachis panis partem accepisset, eam quidem latenter credit ancillæ fidei: ad fidelium autem sacrum accedit cum marito, præ se ferens se participem fore sanctificationis. Deinde cum panem diuinum accepisset, eum quidem rursus latenter tradit ancillæ: eius verò loco accipit eum, quem habuerat ab hæreticis. Postquam autem eum ori admouit, (ô stupendum miraculū, ô quàm aperta & expressa fuit imago mentis eorum, qui dederant) vidit eum mutatum in naturam lapidis. Atque ipsa quidem cum enuntiasset id, quod factum fuerat & credidisset, ipsa quoque fit è numero piorum. Lapis autem reponitur in quadam domo ex ijs, quæ sacra seruant.

Aggreditur nunc oratio res Gainæ, quemadmodum se habeant, tradere auribus fidelium: qui erat quidem genere Gallus, nihilominus autem mente quoque barbarus. Cum esset verò Romanis subiectus, & relatus in numerum exercitus, & deinde paulatim progrediens, maiores gradus esset assecutus, postremo creatur etiam Dux exercitus Romanorum, tam equestrium, inquam, copiarum quàm pedestrium. Is cum acriter defenderet opinionem Arrianorum, ausus est ab Imperatore petere vnū templum ijs, qui erant eiusdem culus ipse opinionis, ex ijs templis, quæ erant in ciuitate. Archidius ergo protinus, (ille enim tunc tenebat sceptrum Imperij Romanorum) Dei hominem accersito, rogabat ut petitiō eius exaudiretur, eius virtutem illi reuocans in memoriam, & tacitè significans tyrannidem, quam ipsum videbat affectare: ut sic, aiebat, barbari mansuescat animus. Et sic quidem Imperator. Ille autem lingua planè aureus, statim ostendit se etiam habere aures, quæ linguæ nihil cederent, & quæ possent iudicare, quibusnam orationibus parere oporteat, & quibus non. Statim ergo renuit, di-

uini metus non oblitus & eius, quàm habebat, dignitatis: & dicit se non esse id permissurum, quodcumque acciderit. Quomodo enim sustinuerit, qui non & à mente & à pietate procūl discesserit, ut qui ingrediuntur rectum tramitem veritatis, & Christum defendunt esse vnum venerandæ illius Trinitatis, amendantur extra sacra vestibula: ij autem, qui se magnificè iactantem & audacem linguam in eum mouent, ij, inquam (ô profanos pedes) intra domum illius introducantur? Sed si quid eum vereris, ô Imperator, cum tu mihi eum deduxeris in conspectum, omnē curam depone, ea solū quæ dicuntur auscultans. Ego enim cum eo differens persuadebo, ne ille velit ea à te petere, quæ non est fas omnino præbere.

Lætatus est his auditis Imperator, & die sequenti, cum simul etiam adesset vir diuinus, accedit quoque Gainas, ipse quidem sicut heri & nudius tertius petens ab Imperatore vnam ex sacris domibus: Iohannes autem dixit, non licere Imperatori audere aliquid in rebus Ecclesiasticis, si velit omnino esse pius. Quid verò, non mihi quoque, inquit barbarus, vna ædes oratoria permittetur ad precandum? Nullum est templum, inquit magnus Iohannes, quod non tibi pateat: nec est quisquam te prohibiturus, si velis orare. Sed sum, inquit, alterius sectæ: & idē volo seorsum cum ea versari in ecclesia. Non est mea petitiō reprehendenda, & quæ non iustam habeat occasionē, cum belli pericula quotidie adeam, & reipublicæ vtilitatem vitæ meæ præferam. Sed habes, ô optimè, inquit sanctus, laborum non minores remunerationes: siquidem es Dux exercitus, & consularem honorem es assecutus. Satiùs autem fuerit hoc quoque considerare, quàm antea quidem esses obscurus & ignobilis, quantus verò sit nunc tuus splendor & quanta gloria: & quanta quidem esset antea paupertas, quantis autem nunc abundes diuitijs. Hoc te cogitantem, oportet esse beneuolum, & nō esse ingratum in imperium, quod te sic honorauit, & non ab eo petere quæ non licet. Cum adhuc nihil haberet Gainas, quod aptè responderet, prætulit silentium: ut qui pulchrè re ipsa didicisset, se in virum incidisse, qui non minùs posset versare linguam, quàm ipse gladium. Admiratus est autem Imperator & qui aderant, quod tam paucis barbaricæ temeritatis refrenata fuisset loquacitas.

Cum autem aliquantum effluxisset temporis, Gainas quam iam diu parturiebat tyrannidem, apertè edens in lucem, in Thracia & Macedonia faciebat incursiones eas populares & prædas ex eis agens. Aduersus quem cum nemo auderet nec bellum fortiter suscipere, nec apud eum fungi legatione, generosa illa anima & diuino metu armata, neque timens priorem illius cum ipso contentionem, neque quidquam eorum, quæ solent animum frangere & perterrere, ad eum statuit proficisci: homo in summa quiete educatus, & qui nullum vnquam tale viderat periculum, nec talem perturbatiōem. Atque egreditur quidē valde alacri animo, ipse legatione functurus pro omnibus. Cum verò iam accederet, ambularet autem terram intuens, gestu quidem graui & honesto, incessu verò tardo & tranquillo, manifesta virtutis vestigia in vultu significans, Barbarus hoc adspiciens, non amplius erat barbarus: sed statim & iram remisit, & placidè adspexit, timore animi ei quodammodò compresso tam moderato & tranquillo spectaculo. Quinetiam eum quoque inuasit timor, recordatum illius dicendi libertatis, & qui perterreri minimè potest spiritus, & verborum quæ vires habent ex veritate, & quæ valde possunt animum sauciare. Propterea ergo ei processit obuiam, & ad pedes procidit: & assumens eius dexteram, imponebat oculis tanquàm sanctificationem. Præterea autem filios quoque fecit procidere ante sanctos eius pedes. Deinde cum verba & valde suauem audisset admonitionem, facilè persuadetur: & sublati inicijs, sit Romanis, sicut prius, fœderatus & amicus. Ità sæpenumerò venerandus catur, vultus, & opportunitas & prudentia orationis, quæ vis belli non potuit, facilè effecerunt, & visa est plus potuisse oratio, quàm gladius. Sed nunc quidem sic victus à virtute & lingua Iohannis, depositis armis, pacem est amplexus.

Non multò post autem illa valde dulcia & aurea verba, erant, ut cum diuina scriptura dicam, in aures aureæ in aure porci, & Aethiops quidem non mutauit pellem, & felis crocoti oblita, persecuta est ea quæ consueuerat: & ipse quoque priorem complectens improbitatem, rursus cum alijs obibat Thraciam, res nouas molies: donec in Romanorum exercitum incidit cum alijs seditiosis: & sic malus ille malè perit. Sed res quidem Gainæ sic se habuerunt. & hæc quidem diximus pauca ex multis, quantum satis

Chrysostomus negat.

Nota quod hic dicit de Imperatore.

Gainas os obstruit.

Suscipit legationem ad Gainā.

Gainas placatur.

Prou. 11.

Gainas interitus.

satis fuerit ad significandam eius peruersitatem, & magni illius viri virtutē. Similiter autem pro Ecclesiasticis quoque regulis studium, & quem pro ipsis habebat zelum, singulari quidem nemo potest explicare. Sed tamen hoc quoque paucis, quoad eius fieri potest, conabimur ostendere, tanquam vniuersam aquam fontis per modicum stuentum. Cum enim Constantinopoli Asiani Episcopi numero vigintiduo cum hoc magno Pontifice considerent, repente vno sabbatorum Episcopus quidam Valentino, nomine Eusebius, ex odio ad illum accedens, portexit libellos Synodo, qui erant aduersus Antoninum, qui tunc Ephesinam sedem administrabat. Deinde etiam maximo sacramento adigit magnum Christi Pontificem, ea quae data fuerant, non leniter & in transitu tractaturum: sed ad examinationem quamprimum deducturum. Septem autem capitibus comprehensa erat tota accusatio. Sic autem habebat:

Crimina
intentata
Antonino
episcopo
Ephesino.

Ad eare
spondet
Chrysostomus.

Sacris vasis preciosis transmutatis, eorum materia usum esse ad vasa, quae eius & filij sui fuerunt nuncupata. Marmor rursus accepisse ex aditu baptisterij, & audaci manu & mente in balneo suo deposuisse. Columnas, quae longo ante tempore intra templum fuerant repositae, in suo collocasse triclinio. Suum filium caris reum, non diuina nec humana reuerentia, eum sua nimia autoritate conseruare adhuc immotum in Diaconatu. Praedia, inquit, a Basilina, quae erat mater Iuliani abominandi Imperatoris, ecclesiae consecrata vendidisse, & precium sibi usurpasse. Cum uxori sua sponte prius renuntiasset, eum ea rursus couisse, & ex ea filios suscepisse. His omnibus malis accedebat haec coronis, quod tanquam sit licitum & permissum, auro vendat Episcoporum ordinationes, adeo ut maiores fiant, qui plus praebent pecuniae. Ad haec homo Dei placide admodum & tranquille: Frater, inquit, Eusebi, ijs, quae propter animi dolorem sunt, accusationibus maxima ex parte non sunt faciles probationes. Mittamus ergo in scriptis accusare Antoninum, cum doloris causas possumus curare facilius. Cum is autem repente verbis vteretur acrioribus, & impudentissime affirmaret se nulla animi perturbatione motum, sed veritate omnia accusare, dat beatus Iohannes locum irae, arbitratus inimicitias esse causam accusationis: & cum Paulum Heraeleae episcopum (videbatur enim is bene velle Antonino) rogasset, ut inter vtrumque pacem conciliaret, surgens ingressus est in templum. tempus enim vocabat celebrandi diuini mysterij. Sed haec ne minimam quidem placebant Eusebio, neque cessabat ab inimicitijs: sed vehementer inuehebatur in Antoninum, & magno in eum ferebatur impetu. Incertum autem, quomodo fuisset in eum motus, & quonam animi motu fuisset incitatus. Itaque accedens, alterum magno Iohanni tradit libellum, cuius erat eadem cum priori sententia. Prater ea autem rursus quoque horrendis adigit sacramentis, ipsam etiam adiungens salutem Imperatorum: non hoc quidem Episcopopale, sed fortasse ciuilitate, ne id praeteriret citra examinationem.

Cum ergo vidisset illius impetum minimè posse cohiberi, & eam rem ad omnium aures iam peruenisse, alios quidem iubet diuina dona offerre, non iudicans esse sanctum, cum aures incubuerint in talium rerum cogitationem, assistere sanctificatis: Ipse autem libello in manus sumpto, egreditur. Deinde tanquam volens Eusebij impetum reprimere, Ne existimes, inquit, postquam lecta fuerint ea, quae sunt in manibus, & tradita auribus omnium, te facile posse effugere eorum probationem. Neque enim nos eum, qui potest probare, arcemus: neque eum, qui non potest, vi trahimus. Cum vero autem acerrime instaret & vrgeret, ut statim legeretur, praebuit legendum. Cum vero omnia visa essent grauiora, ij ex Episcopis, qui erant aetate prouectiores, ab eo, quod eis iudicatum fuerat esse deterius, (id autem erat venditio ordinationum) statuerunt esse faciendam examinationem. Sic enim dicebant sibi facilem & breuem futuram esse indicationem. Si enim ostensum fuerit hoc esse verum, superuacaneum fuerit alia examinare. Qui enim sancti spiritus gratiam non est veritus venalem proponere, is vix preciosis vasibus aut lapidibus aut praedijs ecclesiae pepercit. Haec sancto quoque visa sunt. Cum ergo interrogatus is, qui accusabatur, negaret: & qui auro infimulabatur praebuisse, ipsi quoque se dedisse inficiarentur, sic mansit & producta est questio usque ad diem iam inclinantem.

Cum ergo, quae mora fuerant, solui aliter non liceret, nisi testes produceretur, quibus praesentibus datum fuit & acceptum, quoniam accusator quidem dicebat esse, sed non adesse, neque in ea versari regione, intuens beatus ad difficultatem inuentionis, &

considerans quam arduum futurum esset opus, & quam multorum dierum, productio testium, (o Apostolicam illam animam, & quae propter societatem nihil omittebat eorum, quae erant necessaria) statuit ipse venire in Asiam, & ea, quae monebantur, suae ipsius fidei credidit examinanda: in corpore tam liquefacto & immensis laboribus confecto, tantam afflictionem subire constituens propter negocia ecclesiastica. Antoninus autem cum animaduertisset non recte ei cessurum Iohannis in Asiam aduentum, (Sciebat enim, quomodo se ipsum plane esse reum, ita illum posse aperte omnia conuincere) persuadet Imperatori, quodam ex magnis viris adiutore ad hoc usus, cuius agrorum ipse cum suscepserat, ut sisteretur Iohanni exitus, praetextu Gainae tyrandidis, quae adhuc conturbabat: propter quam causam necessariam esse eius praesentiam. Et sic quidem arceatur beatus ille a suo exeundi proposito: sed ne sic quidem desistit a persecutorum corum, quae dicta sunt: sed accito vno ex illis vigintiduoibus Asianis Episcopis, qui erant in synodo, & tribus ex ijs, qui erant apud se, Metropolitanis, eos mittit in Asiam, quatuor de Eusebio, & de eo quem ipse accusabat Antonino: cum hoc aperte dixisset & in actis posuisset, ut qui non ad locum praestitutum intra duos menses peruenisset, cum ijs, quae vterque habebat ad sua confirmanda, esset excommunicatus.

Cum ergo, qui erant iudicaturi, essent in regione, qui iudicio contendebant, priusquam venissent in iudicium, cum inter se dedissent, alter quidem aurum, alter vero infurandum, se effecturum ut bono esset animo, dilatione temporis cogitabant iudices fallere. Nam cum accusatori visum esset tempus producere, & sic eis afferre tadium, maxime cum eis anni tempus posset satis magnam afferre molestiam, (erat enim aestatis calor vehementissimus) dixit se non posse producere testes intra quadraginta dies. Cum sic dixisset, ipse quidem productionem testium nihili faciens, venit Constantinopolim. Iudices autem cum praeter quadraginta, alios non pauciores quam triginta expectassent, neque adesset vllus eorum, quos sperabant, sed res esset fraus manifesta: Eusebium quidem, scribentes ad eos, qui ubique sunt in Asia Episcopos, denunciant excommunicatum. Ipsi autem post haec ad sanctum reuerti decreuerunt. Quo in loco cum in Eusebium incidissent, accusabant quod pactis conuentis non steterit. Ille vero causatus corporis valetudinem, adhuc pollicebatur se esse testes producturum: ludens ille in ijs, in quibus non est ludendum, & nec manum reueritus, quam graui affecerat iniuria, & quam habebat conscientiam eius improbitatis. Sed interim, pro dolor, Antoninus excedit ex hac vita: & sic quidem praesens effugit iudicium, quomodocumque potuit: futurum autem omnino expectat, & quod non potest circunueniri. Quid post haec est consecutum?

Litterae mittuntur ad sanctum, quae etiam erant preces ex Asia communes, tum omnium Episcoporum, tum etiam Presbyterorum, qui etiam cum rogabant & ei valde supplicabant, ne eum quidem in scriptis parcentes adiurare, quo suam vehementiorem redderent petitionem, ut ad eos veniret, excogitaturus aliquod remedium eorum Ecclesijs, quae & ab ijs, qui partes sequuntur Arrii, & ab ijs, qui plura habendi tenentur cupiditate, pessime diuexantur. Dei itaque homo & pastor bonus, non corporis imbecillitatem, non viae longitudinem, non hyemis difficultatem, (erat enim tunc eius tempus) non aliquid aliud reputans ac formidans, violenta illa & acerrima propter Christum anima, sed haec omnia parua & nihili ducens pro cura Ecclesiarum, nauem conscendens, tribus diebus venit Apameam. Quo in loco Paulus quoque & Quirinus & Palladius Episcopi eum expectabant, (eos enim statuerat secum ducere in peregrinationem) cum quibus pedibus sine mora iter conficiens, venit Ephesum. Omnes ergo Lydorum & Phrygum, quinetiam Carum Episcopi, non pauciores quam septuaginta, & quicunque ex Asia populo erant insignes, laeti oculis confluebant, vultum illum videre cupientes, in quo florebat magna virtutis gratia, & linguam audire cupientes, quae pulchre & suauiter influebat in animas.

Simul autem aderat etiam ille Eusebius accusator Antonini, rogans ut absolueretur a segregatione, & ut admitteretur deinceps ad communionem. Cum episcopi autem contradicerent, dicentes non oportere admittere calumniatorem, ipse dicit se non esse calumniatorem: sed affirmabat se & momento temporis testes esse producturum, & eos qui auro fuerant ordinati. Visum est itaque synodo, etiam si vita excessisset is, qui pecuniam acceperat, satius tamen esse propter eos qui dederant, rem deduci ad examinationem.

Statuit, licet debilis, proficisci in Asiam ob Ecclesiastica negocia.

Deus non irridetur.

Proficiscitur hyeme in Asiam.

Eusebius petit absolui ab excommunicatione.

minationem. Productis itaque actis, quæ iam fuerant composita, sistuntur quidem Episcopi, qui accusabantur: sistuntur autem etiam testes consequenter, quibus notum erat arcanum nefariæ propter pecunias factæ ordinationis. Atque primum quidem perfecta negatio eorum, quæ obijciebantur, & quod res esset aperta calumnia, (ita enim dicebant ij, qui accusabantur) quæ nihil habebat sani nec firmi ex veritate. Cum autem probationibus eos testes assidue impeterent, eis loca & tempora reuocantes in memoriâ, & quantitatem eorum, quæ soluta fuerant: quinetiam species eorum, quæ data sunt, referrent: Cum hæc ita essent valida, reueriti illi apertam eorum, quæ dicebantur, veritatem: & deinde inuitabilem iudicem pulsantem non ferentes conscientiam, persuadentur & fatentur rem verè ita se habere, subiungentes: Existimauimus talem esse consuetudinem, vt liberaremur, aiebant, à curia, cui eramus obnoxij. Nunc autem si fas quidem sit, vt simus ex ministris Ecclesiæ: Siminùs, aurum saltem, quod soluimus, velitis nobis reddere, Nonnulli enim dicebant id, quod solutum fuerat, esse ex bonis vxorum. Ad hæc magnus ille: Ego, inquit, dabo operam, vt vos à curia liberemini, pro ea re petitione oblata Imperatori, Vobis autem curæ erit omnino, dixit conuersus ad synodum, vt eis conferrentur, ex Antonini scilicet hæredibus, ea quæ ipsi soluerunt. Protinus ergo decretum est, vt aurum quidem illis redderetur: priuarentur autem sacerdotio. Hoc solum eis datum est, vt altare ingressi, participes essent sanctificationum: nè res longè pessima veniret in consuetudinem, vel sacerdotium, quod Dei donum esse dicimus, esset venale pecunijs, & Iudicè eius fieret cauponatio.

Simoniacè ordinati, priuantur sacerdotio. a. Mach. 11.

1. Tim. 5.

Heraclides sit Ephesi Episcopus.

Auaritiam infestatur assidue.

Eudoxia Imperatrix, ancilla pecuniæ.

Cum hæc pluribus diebus canonicè iudicassent, & scripta in acta retulissent, eorum loco constituunt in Ecclesijs viros verbo & vita ornatos. Non hos autem solum, qui erant sex numero, sed alios quoque totidem cum magnus ille inuenisset pecunijs inuasisse in Ecclesias, eos Ecclesiastica regula deposuit. Erat enim ille cum in ceteris quidem rebus Ecclesiasticis cautus & diligens, tum in ordinationibus diligentissimus & accuratissimus, & diu producens examinationem: adeo vt qui coaptabantur, non solum essent puri, sed avaritia quoque superiores, & vt semel dicam, nulli affines reprehensioni. Cum autem esset adeo diligens & accuratus, adhuc tamen abundantiorē adhibens cautionem, muniēbat eos, qui ordinabantur, & eis suadebat id, quod rectè dictum est ab Apostolo, vt nemini manus citò imponerent, neque alienis peccatis communicarent. Et hæc quidem ita se habebant.

Cum autem Antoninus, vt diximus, è vita excessisset, in eius sedem magnus ille (ea autem erat Ephesus) ordinat Heraclidem, genere quidem Cyprium, suum autem Diaconum. Deinde cum multorum quidem vitam sermone expurgasset, multis verò Nouatianorum ecclesijs, & eorum, qui dicuntur Tetsaresæ decari, persuasisse à priori recedere opinione, & transire ad orthodoxam, & alia fecisset plurima & maxime Apostolica, dignaque eius mente & lingua, ad vrbium reginam reuertitur ille aureus, eratque sicut prius orationum caelesti nutrimento nutriens, & consuetorum operum curam gerens. Ea autem erant, cura viduarum, defensio orphanorum, eorum, qui erant neglecti & iniurijs facile patebant, auxilium: & quod erat omnium maximum, vitæ deductio ad virtutem & cura animarum, ad quod egregia illa lingua non tantum minutis toris guttas verba emittens, sed totos fontes aptè & numerosè effundens, populum incitabat. Verumenimvero cum tam pulchrè se haberet ecclesia, & in magna ageret tranquillitate, grauis irruens procella, magnos ei fluctus excitauit. Nā cum ille homo Dei & vitiorum animæ medicus artificiosissimus, & alia quidem studeret magnoperè curare: maxime autem pessimum & illiberalissimum, & aliorum omnium ferè vitiorum causam, nempe avaritiam, & in eam quotidie vehementer inueheretur, non æquo animo rulerunt, qui huic vitio seruiēbant, suam & solius plagam eam rem esse vnusquisque existimans, etiamsi illa non vllam personam priuatam perstringeret, sed communiter & obscurè inferret reprehensionem.

Prima autem ex alijs, & prima ex ijs, qui eius amore tenebantur, Eudoxia, quam ex auditu quidem omnes scitis, cum esset (ô dedecus) pecuniæ ancilla, Imperatrix. Sed enim re vera magnas ad feriendum vires habet conscientia, cum etiamsi nullus alius moueat, ipse quidem vnusquisque per se, nō possumus ferre illius plagas. Hæc ergo tam misere affecta, communes illas reprehensiones, sui esse solius, vt iam diximus, & non ali-

alicuius alterius, esse existimabat. Accidit autem aliquid eiusmodi, quod ei materiam præbuit vleiscendi eum, qui reprehendebat. Id verò sic habebat: Erat vir quidam Constantinopoli, nomine Theodoricus, dignitate Patricius, diuitijs autem valde abundans. Eius ergo diuitias illa liberalibus oculis non intuens, easque suas facere valde cupiens, quærebat modum, per quem posset assequi quod desiderabat. Cum ea autem dubia esset animi, (ille enim nullam dabat ansam) quid facit? Publicè quidem eius bona capit consilium: sed cum hoc studeret facere non apertè, significat ei, qui possidebat. Cum cōmuni, inquit, dare possis mutuas pecunias, nè differas, quod propter multas, inquit, causas eis nunc opus habet. Ille autem nō ad id solum, quod dicebatur, sed ad id etiam, quod prætexebatur, intuens, & intelligens eam velle ipsum priuare bonis, quærebat aliquem, qui susciperet eius defensionem. Is autem quisnam esset alius, nisi homo Dei? Ad quem quidem cum protinus accessisset, eum nequaquam suæ spei potuit. neque enim eum inuenit solum socium curarum, sed promptissimum etiam curatorem. Ille nanque nihil cunctatus, scribit ad ipsam quomodò oportebat, & quæ scopus requirebat propositus. Ipsa autem statim mota ijs, quæ scripta fuerant, statuit abstinere & desinere eum afficere molestia.

Chrysostomus eam reuocat à Theodorici vexatione.

Cum res ergo ei tam leniter processisset, dixit ei sanctus: Si Imperatrix fecisset quod animo agitabat, ipse & bonis esses priuatus, & Deo nullam habuisses gratiam. Cum autem ipse obstiterit ijs, quæ cogitabat, quid est consequens, nisi vt non videamur omnino esse ingrati & immemores accepti beneficii? Cum sic dixisset sanctus, is ita illum cepit, vt omnes diuitias, ijs solis exceptis, quibus ipse & filij viverent, consecraret pandocheo Ecclesiæ. Hæc cum ad Eudoxiæ venissent notitiam, eius animum vehementer sauciāunt. Cum ex presentibus certè conceisset, quod & quæ prius scripta fuerant, è magna cura quæ gerebat Theodorici, ex avaritia porius existerent, quam ex humanitate, & quod vellent fieri dominus pecuniæ, significat sancto quæ in animo habebat: & acri spiritu ei exprobrat, quod accepisset pecunias, dicens: Oportebat te omnino, sicut nos, abstinere ab ijs, quæ pertinebant ad Theodoricum. Eam enim grauius versabat & conturbabat cupiditas pecuniæ, magnaue ducebatur poenitentia, quod eorum, quæ scripta fuerant, cedens reuerentiæ, tam magnas non esset assecuta diuitias. Cum hæc autem audisset beatus, ei literis significauit ea, quæ par erat eum, qui veritatis curā simul gerit & pietatis. Sic autē habebat ea, quæ ad ipsam scripta sunt.

Litteræ eius ad Eudoxiam.

Existimo, ô pia filia, te non ignorare, quod si ipse voluissem habere pecunias, nihil mihi obstiteret. Habui enim parentes, qui & multum poterant, & multa possidebant: sed diuitias lubens cessi egentibus, existimans eas esse rem non dignam, in quam meam curam conferrem. Quomodò ergo, quas & ipse magno studio deposui, & quas omnibus communiter consulo despicere, eas nunc non erubui videri concupiscere? Pecunias autem Theodoricus mihi quidem non præbuit, sed nec ipso præbente ipse accepi: Christo verò sceneratus est, eas præbens pauperibus, ille quidem rectè faciens & sibi vtiliter. Illinc enim multiplices habebit remunerationes. Si autem tuus sit scopus hæc Christo auferre, nos quidem nullo damno afficies: nec idè nos vlla afficies molestia, sed Christum potius, cuius ex sunt: & illi curæ erit earum ablatio. Hoc Eudoxiæ existit primum semen concepti in eum odij: hinc paulatim in illum furorem parturit, habens multos quoque alios, qui iram accendebant, & inimicitijs eius opem ferebāt. Quod autem ille periculi nullam ducebat rationem, & in se iritandi crabrones, & mouendi eos, qui ipsum essent lesuri, in ijs, in quibus aliquid negligere, erat Deū ad iram provocare, & excidere ab eius beneuolentia, iam est tempus docere: immò verò quomodò ira in eum eruperit ab ijs, qui oderunt reprehendi, & quos auertere est difficile, vt qui lubenter, vt dicitur, se affricant.

Mulier quædam vidua, nomine Callitrope, habitans Alexandriam, deferretur ad Paulacium Ducem exercitus, qui tunc quidem Alexandriæ Augustalem administrabat magistratum: pecuniæ verò magno amore tenebatur. Deferretur autem, quod illa abundaret pecunijs, & esset valde diues: & idè quingenti aurei à misera exiguntur: quos non vt quæ posset dare, sed vt quæ magno metu afficeretur, illi dat sitienti, omnibus bonis suis datis pignori, ab ijs, qui habebant mutuata. Cum autem duo anni præterissent, finemque eius accepisset magistratus, & ageret ipse in vrbe regia, & ab eo exigeretur ratio suæ administrationis: mulier, quæ inuenerat tempus eam adiuuans, ascendit

Callitrope vidua vexatur à Duce exercitus

scendit cuestigio, & accedit ad Imperatorem, in eum qui iniuriā fecerat, vociferans, & iniustam annuncians ablationem. Cum verò causa fuisset commissā Praefecto praetorio, & Imperator iussisset reddi mulieri, quod non fuerat rectè ablatū: ille siue personas peccatorum acciperet, vt dicit diuina scriptura, siue nō rectè se gereret manus, neq; liberaliter, malè affecit viduam: & non vindicem, sed aduersariū potius se prebuit iudicem. Cum ergo ab eo mulier desperasset auxilium, accedit ad Imperatricē: mulier à muliere, quæ malè affecit fuerat, ab ea, quæ poterat opem ferre, se consecuturā esse misericordiam, vt par erat, iudicans. Eudoxia ergo, vt quæ inuenisset venandi occasi- onem, & mustela, vt dicitur, odorata fuisset pinguedinem, quāprimū accersit eum, qui fecerat iniuriam. Deinde cum quæ viduæ fecisset, ei dixisset, & cum esse iniustū ar- guisset, eum quidem multat centum libris auri: trigintasex autem solis numismati- bus datis Callitropæ, iussit esse contentam. Hæc auara illa & illiberalis, & auro viuens, & aurum omnia videns, sicut Midas ille in fabulis, aurū noctū & interdū visione appre- hendēs: cuius in manibus iniquitas, vt dicit beatus David, & dextera plena iniustitiæ.

Quid ergo miserabilis illa vidua, & reuera calamitosissima, quæ talia quidem passa fuerat ab ea, à qua non debebat, vt à qua sperasset potius defensionem? Ipsa ergo cum omnem spem abiecisset, vno utitur refugio, communi illo viduarū defensore. Cui cum rem renunciasset, & qualia pateretur à foeneratoribus, & quod sit vsuris omnino op- primenda. Hæc dicens, & lachrymas, quæ ad persuadendum magnam vim habent, ef- fundens, euocat ad misericordiam eum, qui ad ipsam erat propensissimus, & qui non min⁹s erat promptus ad eos defendendos, qui passi fuerāt iniuriam, quā Eudoxia ad faciendum. Quamobrē nec ei quidem licebat cunctari: sed protinus quidem accersit eum, qui læserat: forti autem & generoso animo ei exprobrat & arguit iniustitiam, & aurum ab eo requirit, non quomodo Eudoxia, suum morbum, nō autem alienam pla- gam curans: sed libera & quæ odio malos habet, mente mulierem defendens.

Cum is autem adduceret multam centum librarum, quibus cum multauerat Im- peratrix, & sic non reddendæ rationis quæreretur subterfugium, beatus, Pro delictis, in- quit, publicis facta est illa exactio. Tu verò non aliter effugies, nisi mulieri quingenta prius numeraueris. Cum primū autem hoc venisset ad aures Eudoxiæ, illa mittit ad illum magnum, iubens eum, qui detinebatur, absolui à crimine, vt qui se satis, defen- disse. Ille verò leonis pellem statim induens: Immo verò non dimittam, inquit, quo- niam nec iustum est (ō Dei leges & præcepta) cum ante nostros oculos sit ea, quæ fuit affecit iniuria, eaque mulier externa & vidua, quæ lachrymis operit, ait Malachias, ab- tate Domini, indigens eo, qui sit opem laturus. Quanam autem sunt Deo tantæ cu- ræ, quantæ hæc? Quod si me iubes eum dimittere, at tu redde mulieri debitum ex ijs, quæ illius prætextu abstulisti amplius. Hæc quidem magnus ille.

Cum autem illa semel & bis misisset, neque quicquam proficeret, cum ipse mino- ris faceret homines quā Deum offendere: & cognouisset rem sibi esse cum homine, qui non cedebat temporibus, minas non formidabat, nec timebat ab vlla excidere re- ctione, quæ quidem sunt magna ex parte terculamenta ijs, qui sunt parui & abiecti animi: sed constanti & generoso spiritu fortiter vsque ad mortem resistebat peccato, & magis cauebat malè facere, quā pati. Cum, inquam, cognouisset cum eiusmodi viro rem esse sibi futuram, ira plena (videbatur enim minimè ferendum, vt quæ mul- tos superabat, videretur vno longè inferior: est enim eiusmodi res mulier, nempe le- uis, & quæ facillè mouetur, & planè inanis gloriæ ludibriū) iubet extemplo, & duo quidē Cæturiones, eos sequente quæ sub eis erat manu, quāprimū mittit: quibus fac- rat imperatū, statim tēplum ingredi, & eū qui detinebatur, vi illinc eripere. Et sic quidē Eudoxia ignorabat autē se ea aggredi, quæ fieri nō poterant, & bellū aduersus Deum suscipere. Nam cum illi venissent, & iam essent in foribus, & irrupturi essent, (ō diui- num spectaculum, & rem planè nouam) vident Dei angelū specie admirabilem, forma- terribilem, qui strinxerat rhompheam, & horribiliter arcebat ab ingressu. Hoc illi ma- lum cum vidissent, metu repletæ fuerunt illis animæ, & protinus nihil ampli⁹s facere decreuerunt: sed quāprimū reuersi ad eam, quæ miserat, stupendū hoc spectaculū cum stupore narrarūt. Illa autē stupuit quidē ipsa quoque, cum audisset, & de suo co- pro aliquid remisit protinus. Solet enim, quod mētis leuitate celeriter suscipitur, celeri- tate quoq; simili excidere. Deinde paulopost ad scopū priorē reuertitur, & Frumentio quo-

Eudoxia il-
liberalis fa-
cinus.
Psal. 25.

Eudoxia
infecta est
sancto viro

Malac. 2.

Vitia mu-
lierum.

Nota rem
admirabile

quodam ad eum misso, (neque enim tam esse negligētem sinebat amor pecuniæ) iussit per- suasione potius aggredi propositum. Magnus autē minimè parens eius blanditijs, dixit: Non quod deleat litibus, neq; quod Imperatrici resistere statuerim, vobis videar esse supra modum contentiosus, non per sacras leges & diuina eorum, qui precesserūt, dogmata & disciplinas: sed simul quidem iniuria affectam defendens viduam, & quæ omni egebat auxilio, & Imperatricis animæ salutē procurans, sic videar contradicere.

Cum sanctus talem dedisset responsionem, & ostendisset se nihil esse cessurum, qui autem fecerat iniuriam, vidisset omnem spem esse sibi irritā, & Imperatricis, quam so- mniabat, opem nihil habere momenti, & esse planè sicutulneum, vt dicitur, auxilium, do- mum mittens, aurū ex se soluit mulieri: & sic liberatur ab obligatione. Paulopost autē Eudoxia (quererebat enim faciendi, quæ vellent, libertatem, seu benè seu secūs se haberēt, & neminem esse, qui contradiceret) mittens ad sanctum, & partim quidē minis, partim autem blanditijs eum aggrediens, suadet vt desinat velle ei resistere, dicens: Sed oportet te esse contrētum ecclesiasticis: ciuilia verò omnino non subire, sed eis cedere Im- peratoribus: quomodo ipsi tibi rursus ecclesiasticis: cessare autem contra me conci- ones habere in ecclesijs. Nam ego quidem hucusquē te obseruavi vt patrem, & pater- nam, vt sciunt omnes, honorem tibi tribui. Tu autem nisi decaterò in nos fueris me- lior, scias me non esse toleraturam. His magnus Iohannes magna affectus tristitia, (vi- debat enim cor eius parturire iniustitiam, & laborem improbè concipere, & iniquita- tem, vt dicit diuinus David, parere) dixit ijs, qui missi fuerant: Iubet me abscedere à re- bus ciuilibus. Tantum autē abest, vt res attingam mundanas & ciuiles, vt sim ab eis tam alienus, quā ijs, qui diū antè sunt mortui, remoti sunt à rebus, quæ ad victū pertinent: Sed cum sim Episcopus, & mihi commissā sit cura animarum, apertum scio esse pericu- lum, non arguere iniquitatē. Vereor enim, nē de nobis quoque dicatur illud Osee: Ce- lauerunt sacerdotes viam Domini: si nos, cum iniuste aliquid admittatur, id feramus si- lentio. Sed eum quoque, qui peccat, iubet rursus diuinus Paulus coram omnibus ar- guere: vt reliqui, inquit, timorem habeant. Nos autem nihil illam in ecclesijs, neque nominatim, neq; apertè arguimus. Quocirca nobis temerè succenset Imperatrix. Sin autē oratio, quæ inuehitur in eos, qui sunt obnoxij auaritiæ & alijs vitijs, nonnullorum mordet conscientiam, non illi nos, sed seipsos potius meritò reprehendant.

Hæc & alia his similia cum audissent ijs, qui missi fuerant, scriptis mandarunt quæ di- cta sunt: & reuersi, dixerunt se nihil efficere, conantes in cælum iaculari, & radere leo- nem, & aduersus stimulos calcitrare, nebulasque cedere, & tumulo prædicare: & alia, quæ dicuntur de ijs, quæ non possunt fieri. Ille enim homo est metu superior & minis, & aduersus ipsam quoque mortem erigitur. Vnum solum timet, nempe peccatum, & nē Deum per ipsum vel modicū offendat. Parua vifa sunt hæc Eudoxiæ, acrius & ef- freni eius auri cupiditati. Quamobrem ab ira & furore non desisteat, sed apud se ha- bitantem magis versabat iram, expectans tempus & occasionem eius, qui ipsam despi- ciebat, vlciscendi vsq; ad satietatem. Cum ergo rectè se haberet ecclesia, & edificaretur in dies ad pietatem: & res publica rigaretur quotidie ab eius lingua, & vitam, quæ est ex Deo, suauissimè produceret: etenim cum alijs malis, hæc etiam, quæ erant vsitata & fa- miliaria, incepit contemnere: nempe equorū cursus & theatra, coetusq; & orationes, quæ nihil habebant vile aut necessarium: & quod in ea ponebat studium, conuertit ad currendum ad edes orationis, & ad templa Domini: adeo vt inter se contenderēt, quis veniret prior in templum Domini, & in eo versaretur diutius, & maiore perciperet utili- tatem. Hæc quæ adeo pulchrè & piè se habebant, inuidiam magna afficiebāt molestia: & ideo vehementem quidem & periculosam aduersus ecclesiam excitat tempestatem: grauem autem & profundam ei offundit noctē, magno illo, pro dolor, luminari & so- le animarum, procul ab ea amandato & misso in exiliū. Sed cupitis scire, sat scio, quos- nam habuerit grauis inuidia, qui celeres pedes ad hoc intulerunt.

Mouit quidem & alios ex episcopis & Clericis, quorum animus erat aptus, vt mali- gni suscipere semina: Qui fecerunt consiliū, & non per me: (hæc dicit Esaias, differens in persona Domini) & pacta conuenta, & non per spiritum meum: & nonnullos etiā, qui erant ex ipsa aula Imperatoris. Ne mulieres quidē se ab hoc iniquo coetu abstine- runt, sed ex quoque maligno fuerunt pars germana. Erant quædā mulieres, quæ mun- do delectabantur & erant obnoxie vitijs. Quæ quidem, quod ab illius lingua sauciatae fuerant,

Viduæ læsæ
restituatur
pecunia.

Psal. 7.

Osee 6.

1. Tim. 5.

Inuidia ani-
mi eius for-
titudō.

Fructus con-
cionū eius.

Esai. 50.

fuerant, in eum vehementes concipiunt & effundunt spiritus. Quos autē habuit acriter alij aduersarios, ij fuerunt, Alexandrie Theophilus, Bertheac Acacius, Severianus Gabalorum, & Antiochus Prolemaidis. Præter hos, duo Presbyteri, & quinque Diaconi simul eruperunt. Cercopum improbum quendam cœtum eos dixerit quispiam, aut viros sanguinum & fraudis, vt è diuina scriptura aliquid dicatur potius. Sed satius fortasse fuerit ostendere, vndenā bellum cœperit in Ecclesia.

Erat Alexandrie presbyter quidam nomine Petrus, qui in presbyteratu suæ ecclesiæ primas partes obrinuerat. Is cum nescio quomodo in odium venisset Theophilo, quoniam ad machinandum aliquid & struendam calumniam, erat eorum, qui ex toto seculo fuerunt, ingeniosissimus, non parua labe per fraudē eum adspexit, nempe quod mulierem quandam heresis Manichæorum, cum eam execrādam nondum repulisset opinionem, admisisset ad communionem. Eo autem asserente, & ipsam prius illam abiurasse opinionem, & admissam esse è sententia eius qui nunc est accusatoris, tanquam hoc non sufficeret ad fidem faciendam, ab eo quoque adductus est testis Isidorus Pelusiota, vir & vita & dicendi facultate vnus ex præstantissimis, & præterea ab ipso quoque magno Athanasio relatus in numerum presbyterorum. Atque ipse quidem, tanquam ab Isidoro extrema affectus iniuria, & vt ab illo conuictus, propterea quod ostendisset veritatem, Petrum quidem præter rationem expellit è sacerdotio, nō propter aliam causam, nisi propter inimicitias. Deinde etiam querebat occasionē, per quam suæ improbitatis trophæum ipsum quoque erigeret Isidorum. Quod etiam facit paulopost, aliunde ad iram incitatus. Hinc autem fuit commotus:

Isidoro dantur mille aurei à Theodote, quæ fuit vxor Theodori præse di pratorio. Ea verò mandauit Isidoro, vt pauperibus, quæ erant Alexandrie, mulieribus emeret indumenta. Hoc Theophilo non communicatum, in eum peperit iram minimè tolerandā. Causa autem erat, Nē si ille, inquit, acceperit, cōsumat in lapides, vt solet, & in ædificia. Cum autem interrogatus Isidorus confessus esset, & dixisset se id fecisse, quod volebat, quæ dederat, tunc quidem nequaquam ostendit se fuisse iratū, sed sub Plutonis, vt aiūt, galea celat iram, in cordis penetralibus Pontifex fouens emulationem. Paulopost autē eam aperit, & grauissimam machinatus calumniam, (sciebat enim ille, sicut prius diximus, optimè dolos struere & machinari insidias) cum illam mandasset literis, & ordinē deinde sacratum vocasset ad conclo nē, ipso præse, in quem erat ordinata calumnia: Hanc, dixit, o Isidore, ostendens schedulam quam habebat in manibus, ante decē & octo annos contra te mihi traditam, quoniā in alijs occupatus, victus fui ab oblivione: nunc rursus propter alia fortè perscrutans, inueni. Agebat autem tunc Isidorus annum vitæ octogessimū, vir qui exercitatione & laboribus longis iam consenuerat, & ipsum habebat vultum nuncium virtutis, & qui eorum, qui videbant, animis poterat magnam asserere reuerentiam.

Cum ergo postquam hoc sic dixisset, peteret vt protinus de obiecto crimine causam diceret, (id autem erat Sodomiticæ libidinis) Isidorus statim placidē, & vt se dignum erat, Esto, inquit, chartam tunc datam latuisse: quomodo non rursus processit is, qui dedit? attamen si ne tunc quidem aderat, at nunc adsit: & ostēdens quisnam ipse sit, dicat in nos. Cum ergo nihil haberet, quo posset calumnia videri fide digna, quid facit? Quodam adolescente corrupto pecunijs, eum pulchrè instruit ad sycophantiā. Deinde ille abiens, rem matri communicat. Illa autem partim quidem Deum timens, partim autem suspectum quoque habens, quod erat in præsentia, iudicium, nē fortè manifestū redderet id, quod erat compositum, Isidoro rem significat: & quod quindecim aureos accepisset eius filius: quos ei dicebat dedisse sororem Theophili, mercedem comparatā in illum sycophantiæ. Hæc cum audiisset quidem Isidorus, egit silentium, soli Deo relinquens vniuersum: vt qui laudes quidem celare potius dedisset, non autem vituperationes. Adolescens verò ratus sic sibi rem in tuto magis futuram, in diuinum templum accedens, confugit ad altare. Cum autem sic magis in dubiū veniret Theophilus, abdicat, pro dolor, ob tam leuem calumniam Isidorū, & arceat ab ecclesia. Deinde ille cum hoc pro lucro habuisset, & id ex eius successisset sententia, dans nullā rei dilationem, venit ei in mentem ad montē Nitriæ proficisci, vbi prius ab ineunte ætate eggerat pulchrā vitam exercitationis. Illic ergo rursus vacabat, cum Deo solo congregi. Sed ne sic quidem ei concedebatur esse extra teli iactum, neque erat cuitaturus Theophili

Eum per calumniam abdicat.

phili laqueos, vel potius communis omnium hostis, qui hæc mala Isidoro intulerat, eius virtuti inuidens: & Theophilo author fuit, vt Deum offenderet, illum oppugnās per ea, quæ se offerebant. Tunc enim mota erat quæstio in monasterijs, quæ erant in Aegypto. Vult autem oratio nobis rem paulò altius repetitam declarare.

Quæstio autem erat, cum alij quidem corpus Deum esse dicerent, planeq; indutum figura & persona & forma hominis, ij scilicet, qui erant paulò rudiores & crassiores: alij verò eum omnino ponerent incorporeum, ab omniq; similitudine & forma hominū liberum. hoc autem dicebant, qui erant doctiores, & acutioris ingenij. In hac verò sententia cum esset Theophilus, eos, qui Deū dicebāt humanæ formæ similem, nō leuiter, sed admodum vehementer abdicabat. Quod quidem cum compertum habuissent, qui erant in Aegypto monachi, minus participes rationis, id in eos immisit tumultum, & illum de medio tollere, vt qui esset blasphemus, & non sanæ opinionis, putabant esse maximum Dei cultum. Ille autem callido inuento rem, quæ aderat, aggrediens, Sic ego, inquit, vos intueor, tanquam Dei faciem. Hoc cum illi audissent, represserunt quidem protinus illum cædis impetum: ej autem dixerunt: Si eadem, quæ nos, germanè sentis, vnum tibi solū deest, nempe vt libros Origenis subijcias anathemati, qui maximè Deum esse corpus & faciem habere homini similem, ne sinunt quidem in aures cadere. Ad hæc Theophilus: Quid autem, inquit, prohibet, quo minus hoc faciam, qui ab Origene maximè dissideo, & cum eo acriter bellum gero? Hæc cum dixisset, & esset pollicitus, itam sedauit monachorum. Sic ille semper anceps, & facile ad vtrunque annuens, & se temporibus accommodas, cum oporteret eum, vt qui esset Episcopus, & cui commissæ erant animæ populi, non vt figmento & scena ad decipiendum, & sic illos relinquere agrotantes: sed quā fieri posset optimè distinguere, & verbum veritatis rectè administrare, & vtrique parti componere seditionem, paternè docentem, sed nō artificiosè diuersum persuadentem: dicere ipsum quidem per se Deum esse incorporeum & figuræ expertem: corpus autem & faciem & formam humanam vnigenitum Dei verbum accepisse, arcanis rationibus suæ benignitatis. Deinde cum etiā rursus surrexisset post mortem pro nobis susceptam, in simili scilicet figura carnis humanæ, sic in cælum esse assumptum. hoc enim esse summæ vnionis & ineffabilis in suum figmentū beneuolentiæ: & sic manere sedentem ad dexterā patris. Nondum euasit manifestum, quod dictū est: sed alia luce adhuc indiget oratio ad apertè declarandum id, quod est propositum.

Erant quatuor monachi fratres corporibus, fratres animis, monachorum omnium, qui erant in Aegypto, & doctrina & vita longè excellentissimi. Eis erant nomina, Dioscorus & Ammonius, Eusebiusque & alius Euthymius: quos etiam Longos vocabant ob statum fortè proceritatem. Hi non solum ab Alexandrinis plurimi fiebant ob mores & vitæ probitatem: sed Theophilo quoque erāt chari, & in magno apud eum precio habebantur, & eos amabat æquè ac suos oculos, & in medio cordis sui habitabant. Hæc autem ita se habebant, quandiu fuit ille Deo amicus, adeo vt persuasum Dioscoro (vix enim attrahit honorem virtus) constituerit episcopum Hermopolis, Ammonium autem & Euthymium honorarit sacerdotio, & eis tradiderit ecclesiæ administrationem, & fecerit œconomos. Cur non dico, quod eius in ipsos maximā significat beneuolentiam? Elegit eos, qui cum ipso habitarent, & essent toto tempore vitæ ei conuiuios, vt eos nec à corporis, nec ab animæ oculis pateretur discedere. Sed hæc quidem, quandiu Theophilus erat, vt diximus, verè Theophilus, id est, pius ac religiosus. Cum autem eum vidissent declinasse ad auaritiam, & magna ex parte aurum magis amare quam Deum, & vt pararet pecunias, acerrimum ponere studium, tanquam noxiam recusantes cohabitationem, (solet enim vitium mutare facilius) elegerunt solitudinem, & illic, vbi prius, versari.

Hanc ille disunctionis causam cum intellexisset esse suā condemnationem, valde ægrè tulit, ipsosq; manibus & pedibus, vt dicitur, cepit molestia afficere: primum quidem illos criminans apud Anthropomorphianos, dicebat eos cōuenire cum Origene, & eandem quam ille tenere opinionem, & decernere Deum esse incorporeum: & ideo dicit oportere eos tanquam malè sentientes, & quid aliud quam hereticos, expelli. Deinde finitimis quoque iussit Episcopis, nonnullos monachos, qui eadem quæ ipsi sentiebant, & in ima habitabant solitudine, cum non prius significasset, cur hæc & quidnā fecerant, è monte quamprimū deturbari præcipientes. Monachi ergo illi fratres venientes

Monachos in ipsam commotos vt sedarit.

Acriter petrus stringitur.

Longi fratres monachi.

Dioscorus Episcopus Hermopolis.

Longos fratres insectatur Theophilus.

nientes Alexandriam, conuenerunt Theophilum, & causam rogârunt, propter quam eos ille sic condemnasset. Ille autem protinus ira plenus & instar ignis micantibus oculis (natura enim subito mouebatur impetu, nec poterat villo modo suis manibus temperare) Ammonij collum pallio comprehendit: deinde etiam suis pugnis eius maxillas contundens, acclamat: Anathemati subijce Origenem. Erat autem Origenes quidē planē Patroclus: & eadem quæ ille sentire, quesitus prætexit. Vera autem causa aperta erat in illum & fratres odium. Sic extrema contumelia affectos, viros magno honore dignos, & reuerentia, dimisit cum dedecore. Deinde vicinis, cum nihil opus esset, accersitis Episcopis, illos sanctos, cum nec adessent, nec suam causam defenderent, quod prauum & corruptum dogma tenerent criminatus, ipsos simul & diuinum Isidorum datos anathemati abdicat. Erat autem non extremè malum, neque sic, vt non esset pie & religiosa anima, si haec nūc repressisset impetum. Ille verò minimè: sed cum quosdā abiectos & nullius nominis homunculos quinque numero, alium aliundē ex tenebris & angulis quomodocumque coegisset: & alium quidem ex his, propter defectum ciuitatis, in viculo constituisset Episcopum, in quo ne prius quidem erat nomē Episcopatus: alium autem presbyterū, alios verò Diaconos, eis tradit libellos aduersus diuinos hos viros compositos: quos ille (ô diuina iustitia & Dei omnia intuentes oculi) latenter composuit: iubens eos sibi dari, quando concionabatur.

Ducit exercitū in monachos Theophilus.

Acceptis ergo libellis, quorū ille erat pater, cum processisset, & Augustali eos communicasset, ab eo petit manum militarem, vt sanctos viros, vt qui malam tenerent opinionem, procul à tota Aegypto expelleret: & accipit quidem ad quingentos. Cum autem ipse quoque manum non paruam adieciisset, viros audaces & ad nouandū aliquid egregios, & deinde etiam eorum impetus dato vino incitasset, vir ipse acerrimus & cuius imperus non poterat cohiberi, noctū ducit exercitum in monachos, contendēs erigere trophæum. Quod quidem nescio an vlli alij, qui esset quidem Pontifex, vel minimum cōueniret. Alioqui autem si nulla alia de causa, & suæ quidē certē honestatis gratia, à re tam vituperanda debebat abstinere. Aut enim præcedentem, quæ ei cum viris intercessit, amicitiam, dixeris esse animi leuitatem, quæ eligit ante probationem: aut quod postea exortum est odium, euidentem improbitatem, cui est etiam hoc magis ascribendum. Est enim virtus eorum manifesta, & eius qui illos oderat malignitas. Atque primum quidem Dioscorū expellit è sede per quosdā suos famulos Aethiopes. Oportebat enim illum vti talibus ministris. Deinde etiam tyrannicè & per vim ei aufert suæ ecclesiæ diocesim, & montem spoliatur, tanquam Imperator quispiam electus & præfectus bello gerendo contra monachos: & eorum domos diripit, tres illos miser diligenter persequens, Ammonium, inquam, cum alijs, quos ne Momus quidem reprehendisset, & qui erant omni ex parte fratres. Cum autem non posset omnino inuenire, (se enim ipsos in puteum demiserant) viros nō assecutus vir pusilli & abiecti animi, se protinus conuertit ad materiam: & tanquam insanix nimiam ostentans abundantiam, in eam effundit iram, domos illorum & omnem supellestem (erant autem nonnulli quorū libri studioforum) omnia simul igni mandans.

Longorum fratrum domos & res comburit.

Alexandrini vilesunt Longos fratres.

Accidit huic improbo imperatori aliud quoque facinus, quod omnino quidem illi satis congruit, nec est eo indignum: est autem dignum non paucis lachrymis. Insanum enim, qui incidit, & sacra quædam signa sacramentorū, ea quoque ab igne consumuntur. Cum vix tandem ab ira cessauisset, reuertitur Alexandriam Pontifex cum talibus victorijs. Illi autem vix tandem securi & à metu liberi, nudi exeunt è puteo, pudēda solum succincti linteis: & obibant simul Alexandriam fugitiui, præda, quam non potuerat assequi Theophilus & illius insania, miserabile ijs, qui videbant, spectaculū, etiam si virtute erant induti splendide, & ab illa pulchrè ornati. Eos cum agnouissent Alexandrini, zelo & ira statim repleti, vt sunt acres & vehementes, lampades in manus sumentes, & Theophilum vbicunque eum esse putabant, publicè circumstiteres, nonnulli quibem coeperunt incendere, alij autem bona diripere. Cum verò iam ad sacra vasa essent venturi, Præses timens periculum, accessit eos leniens, & humanitate eorum iram volens sedare. Illi autem magis efferebantur, Theophilum tanquam venatici quidā canes naribus indagantes, & vlticem in eum manū cupientes immittere. Atque Præsidi quidem suadebat metus eum iam tradere, propter concitatam illam eorū, qui ipsum querebant, incursionem. Sed ille cum solis pedibus sibi quesisset salutem, in quodam loco

secretò se infodit, timidus repente apparens, qui tanta erat audacia, & mus modò pietatis gustans. Deinde cum Præses accepisset monachos, & eos induisset vestibus, (sic enim studebat populum sedare, sicut diximus, & impetus eorum reprimere) ostendebat præfatos. Cum autem nihil proficeret, timens ne ipse fieret ira trophæum, & lueret poenas furoris in Theophilum, accedens iurat Theophilū nequaquam ei ostēdisse causam, cur eos viros quæreretur: sed dixisse, quod essent corrupti in religione, & quod non satis ducerent, si ipsi soli egrotarent: sed alios etiam conarentur inducere ad suam communionem. Si enim sciuissem, inquit, quod animo agitabat, non modò non præbuissem milites, sed nec illum ipsum quidem sciuissem egredi. Cum sic dixisset, vix tandem eis per-suasit vt recederent. Postea autem Theophilus, cum & ipsum Præsidentē, & quidquid erat clarū & illustre in ciuitate, (erat enim res pecuniaria eis in magnas adducta angustias) donis explēsser ad satietatem, in suam sedem, quod vtinam non factum esset, restituitur.

Atque alij quidem ex his sanctis viris alibi sunt dispersi: Dioscorus autem, & plures alij ex melioribus, non solum ex monachis, sed etiam ex sacerdotibus, cum secuti, accedunt ad Syluanum Episcopum Hierosolymitanum. Sed ne sic quidem eos siuit quiescere illa omni tumultu plena semper anima, sed scribēs ad Syluanum, Non oportebat, inquit, omnino præter meam voluntatem meos excipi fugitiuos. Ignorantia autem est ignoscendum, si deinceps isti non ecclesiastici, non priuati loci fuerint omnino apud te participes. Sic cum animo omni ex parte dubij & perplexi essent monachi, necessario quod intercedebat itinere confecto, veniunt Constantinopolim: & ad bonū hunc (ad quem enim alium possent?) pastorem accedentes, qui erat lingua quidem dulcis, magna autem misericordia animam habebat exhilaratam, rogabāt vt eis ferret auxilium, qui in malum virū inciderant, & ab eo ea passi sunt mala, quæ nullus ferē homo ab homine: & quid enim aliud, inquiunt, vel ipsam modò inuidet vitam? Hæc cum attendisset vir beatus, & vidisset viros numero quinquaginta, vultu moderatos, sermone eruditos, magna membrorum maceratione latentem magnam ostēdētes virtutem, miseratus est eorum calamitatis. Quidni enim miseretur sic affectorū, qui erat humanissimus? Et quam domi habebat consolationē, ante omnia eis præbuit, lachrymas, & aperte ostendit, se ex eorum malis simul cum eis dolorem accipere. Deinde cum quemadmodum res eorum se haberent didicisset, eos quidem habuit in honore, & iussit eos in præsentia manere in templo, quod vocatur Anastasiæ: iussit autem eos linguam condicere, & nemini causam aperire cur venissent: communionem verò eos non impertijt, dicens non oportere, quousque de eis scripsisset ad Theophilum.

Longi fratres veniunt Constantinopolim cum alijs.

Cum autem contigisset quosdam ex familia Theophili adesse Constantinopoli, eos accessit interrogat, an cognoscant eos, qui nunc accessere monachos. Illi autem dixerunt se & nosse, & se scire eos esse grauissima passos à Theophilo. Ad ipsum ergo scribit ille vir magnus, & rogat vt his viris irasci desinat, eosque accipiat, & eorum conspectum admittat, qui nihil habet, quod ei afferat tristitiam. Ille autem simulat quidem se exaudisse: sed cor eius nequaquam consensiebat cum labris. Accessit enim illos circulatorum, quibus Episcopatum & sacerdotium indignè crediderat: & eis traditis libellis, quos ipse aduersus eos viros composuerat, mittit ad Imperatorem, in eos ementitus his viris & præstigijs, qui erat ipse valde peruersa & ementita conscientia. Cum ergo curari, illi præsentem necessitatem adhibentes in consiliū, magno Iohanni tradunt scripturam, in quibus sita erant multa Theophili facta minimè honesta. Ille autem eos quidem nimis ignoscit, vt qui iam vincantur & aduersus eum dicere propositis scriptis sint inuitati. Quod ergo tibi videtur, quamprimum significetur. Non possunt enim persuadere furor, non in illos, sed in eum potius, qui curam gerebat vtriusque. Ei enim dabat nimium reprehendendi studium, vt aduersus omnes contenderet. Protinus autē scribit in hunc modum: Existimo te non ignorare, quæ decreta fuerūt à Patribus Nicææ, qui pronuntiatunt nō oportere Episcopū iudicare extra terminos suæ diocesis. Sin autem ignoras, inquit, discē, & abstine ab ijs, quæ ad me pertinet. Nam si iudicari oporteat, erit hoc apud Aegyptios, non apud te, qui à nobis abes tam longo intervallo.

Chrysostomus scribit Theophilo pro illis.

Theophilus acerbe respondet.

Cum tam acerbe scripserat literæ, viri illi desperantes se posse à magno Iohanne

confer-

Innocentius
Rom. Pon-
tiffex.

consequi auxilium, à re dubia & cuius exitum non poterant inuenire, vincuntur: & à ne-
cessitate, qua nihil est fortius, ut aiunt, persuadentur, aduersus Theophilum aut calu-
mniatores, nihil quidem falsi, sicut ille, sed veros libellos componere. Eos autem acce-
dentes, tradunt Imperatori. Ab eo verò profertur sententia, Calumniatorum quidē cau-
sa cognitionem & examinationem esse Praefectis mandandam. Theophilum autē (opor-
tebat enim maiori mandari iudicium eius, qui erat maior vitio) vel inuitum statim
magno viro iudice reddere rationem. Literae igitur Imperatoriae, aliae quidem statim
missae sunt ad Praesidem Alexandriae, ut ad urbem regiam quamprimum mitteret Theo-
philum: aliae autem ad Episcopum Romanum, is erat Innocentius: praeterea verò ad
Honorium quoque, fratrem Imperatoris: hortantes ut mitterentur Episcopi & legati,
qui dici solent *τοποτηρηται*, id est, locum tenentes: ut quereretur de Theophilo & de mo-
nachis Nitriae. Atque calumniatores quidem à praefectis interrogati, quoniam fieri non
poterat ut mendacium superaret veritatem, confessi sunt omnia esse Theophili: illiusque
bellum Aegyptiae aduersus innocentes figmenta & machinationes.

Condemnantur itaque coërceri in carcere, donec ipse venerit. Theophilus autem
cum eum vidisset, qui ad ipsum missus fuerat, cui etiam imperatum fuerat, ut vel inuitum
duceret, quoniam non bonam spem ei praenuntiabat iudicium conscientiae, neque ve-
ritatis poterat habere auxilium, quam aduersus se ad bellum valde prouocauerat, ut qui
se maximè adiunxisset mendacio, ad thesauros adspexit & ad crumenas, quae quidem
sciebat delinire & incantare multorum animos, & quibus intelligebat magna ex parte
prodere veritatem, & non solum persuaderi, sed etiam seruos effici eos, qui lucrum exi-
stimant melius libertate.

Theophilus
luis largiti-
one corrup-
pit praeside.

Venit Con-
stantinopolim.

Epiphanius
Cypri Epis-
copus.

Theognos-
tus per calu-
mnam
damnatur.

Cum magnis itaque muneribus & ipsius Praesidis dexteram ipse placasset, ei permit-
tebatur manere securissimè. Videtur enim verum esse, quod vulgò dicitur, nullum ma-
lum facile perire. Ut autem bene in eum affecti essent, qui rerum potiebantur, procu-
rans, congestis aceruis Arabicorum aromatum & ceterorum, quae erant rara & peregrina,
na, se parat ad iter in eundem. Episcopi verò Romae, ad quos scriptum fuerat ut venirent,
cum essent parati, expectabant ut mitterentur literae, quae instarent ut venirent, si ap-
te tempus venissent, in externa regione diu frustra sederent. Dum haec autem fierent,
falsa fama aures scalpens Theophili, quae erant faciles ad credendum, quoddam Iohannes
Dioscorum admisisset ad communionem, eum ad insignem accendit insaniam. Ama-
la enim conscientia omnino facile creditur malus rumor, ut quae ex suis moribus alio-
rum quoque mores metiatur. Ascendit itaque Theophilus Constantinopolim, non tam
ut suam componeret controuersiam, quam ut alij inureret labem & reprehensionem. Ve-
lud autem erat, ut vlcisceretur quidem Dioscorum, Iohannem verò è sede deponeret. Inter-
rumenim verò hoc quidem praetextu, quoddam librorum Origenis propositurus esset inter-
dictionem, statuit secum assumere Episcopos, qui erant suae dioeceseos. Cum fuisset ante
in Cypro, Deo charum Epiphanium, qui non solum vita, sed doctrina quoque erat cla-
rus, arte inducit ad amicitiam, etsi antea ei esset inuisus & male audiret, ut qui cum ha-
reticorum conueniret opinionibus. Cum eo ergo & cum Cypri episcopis faciens con-
cilia, prohibuit lectionem librorum Origenis.

Epiphanius autem praemagna omnino simplicitate & moribus à malitia liberis, quae
intra eum, qui apparebat, habitum insidebat, Theophili astutiam non cognoscens, per-
suadetur ad insignem illum scribere Iohannem, ut abstineat à libris Origenis. Ille autem
non haec solum, sed alia etiam, quae aduersus eum facile attendebantur, parum curans,
ex vno solo pendebat pro omnibus, nempe à spe in Deum. Sed ut & illius zelus in res ho-
nestas appareret clarius, & eorum, qui in ipsum temerè gerebant inimicitias, nota esset
improbilas, quaedam res accidit, quae sufficit ad vtrumque ostendendum: & valde grata
erit auribus, quae oderunt improbos. Vir quidam erat illustris in hac regia ciuitate, vi-
ta pius, fide religiosus, nomine Theognostus. is cum cuidam Arriano extitisset inuisus,
per calumniam accusatur apud Imperatorem, & fit eis linguae certamen non laudaretur,
Accusatio autem erat, quoddam ipsum & Imperatricem clanculum maledicis infestaretur,
& lingua calumniatrice in eum vteretur. Hinc factum est, ut & vniuersa eius bona pu-
blicarentur, & miser damnaretur exilio. Atque ille quidem cum proficisceretur ad ciui-
tatem, in quam fuerat relegatus: ea verò erat Thessalonica: iamque propè esset, abduci-
tur ad eam, quae est longissimè remota, & à qua non licet expectare reuocationem, suo vitae
fine

fine accepto itinere. Eius autem vxor, (quid enim aliud nisi esset lapis, nisi ferrum?) afflicta & perdita concursu malorum innumerabilium, mariti priuatione, priuatione
bonorum, tam graui eius, qui simul habitabat, exilio, non à domo solum, sed etiam à
vita separante, non poterat sedare luctum, nec vnquam cessabat à lachrymis. Vnum
ergo ipsa quoque nouit solatium, nempe ad magnum illum virum refugium: & cum
accessisset, & quomodo res suae se haberent renunciasset, inuenit ipsum diuinum medi-
camentum dolorum suorum longè acerbissimorum, non verbis tantum medicans,
sed factis, ut oportebat, curans indigentiam. Quantum enim satis erat frumenti, ei tri-
buit ex xenodochio ecclesiae. De cetero autem expectabatur tempus, quo pro ipsa in-
tercederet apud Imperatorem.

Sed quales sunt inuidiae insultus, vitaeque iniqui & graues casus? Nam cum illa à prio-
ribus malis nondum respirasset, rursus opprimitur pondere alterius calamitatis, adeo
ut vna quidem effunderetur, ut aiunt, altera verò influeret. Sic autem se habebat: Tem-
pus erat vindemiae. Eudoxia verò ipsa quoque egressa è ciuitate, ambulabat in quodam
agro Imperatoris: erat autem situs non procui à vinea viduae. Cum autem botrum ex
vineae viduae sumpsisset Imperatrix, eo usa est. Cum quidam autem dixisset, vineam esse
alienam: Sed ipsa quoque, inquit Eudoxia, iam relata est in numerum agrorum Impera-
toris. haec enim in usu erat consuetudo longè improbissima, auaritia ne, an execranda
adulatio hanc induxerit incertum, ut quemcunque agrum Imperator ascendisset, &
de eius fructu gustasset, is statim recenseretur inter agros Imperatoris: agri verò domi-
nus vel eum cum alio permutaret, vel iustum precium assequeretur. Cum ipsa quoque
hanc attendisset consuetudinem, & maximè eius moribus conuenientem, & iudicaret
esse imperij proprium, facere iniuriam, & non posse aliter ostendi quid ipsa posset, an-
fert agrum, simul etiam studens eam afficere molestia, (acceperat enim, ipsam ad bea-
tam illam animam confugisse) & illum è sede deponendi quarens occasionem: sciebat
enim, ipsum non esse toleraturum, si venisset ad eius cognitionem, sed omni ratione ei
opem esse laturum. Quid ergo consequitur? Ille quidem ab hac miserabili vidua mi-
serabiliter eiulante inflammatus visceribus, scribit ad Imperatricem, mouens ad mise-
ricordiam, patrum pietatem reuocans in memoriam & Dei timorem, terribilisque tri-
bunalis cogitatione commouens eius animam.

Sed incurram lignum nunquam feceris rectum, nec asperum herinacium vnquam
leuem reddideris: nec effeceris, ut cancer rectus ingrediatur. Mala enim consuetudo,
cum apprehenderit animam facilem ad improbitatem, facile imprimitur & inuritur,
neque vllam audit omnino rationem: sed vix fieri potest ut deleatur, ut quae tantum
posse, quantum natura immutabilis. Ipsa ergo dura & graui corde, & quid aliud, quam
mala mulier? non solum nihil, non literas, non ipsam eius, qui scripserat, reuerita est
omnino dignitatem: sed visa est magnam acerbiter ecelare in animo. Fuit enim hoc
euidens ex ijs, quae rescripsit, magnum Iohannem vocans insolentem & linguae intem-
perantis, & qui eum, quem par est, honorem ei minimè tribuit: & qui ignorat eas, quae
late sunt, leges: ex quibus dicebat hanc vnam esse admirabilem & longè iustissimam,
quae prodigioso quodam modo agrum, quem solum ingressi fuerint Imperatores, cum
protinus facit illorum, etiam si is fuerit peregrinus & planè alienus.

Haec cum legisset homo Dei, non fuit retardatum eius promptum animi studium,
cum statim primum facto periculo non esset assecutus: neque quod suum erat, à se non
esse censuit faciendum, aut aliquam attulit excusationem, interiecto tempore aliquo
& dilatione, ut in rebus huiusmodi solet multis euenire, dum aut cedunt dubitantes, aut
tempora reformidant: sed nihili faciens quicquid posset arcere eius impetum, ut qui
paratus esset toto pede currere, ille ipse accedit ad Imperatricem: & cum multa dixisset,
& omnem lapidem, ut aiunt, mouisset, eam autem vidisset minimè cedere, sed impro-
bam hanc consuetudinem, tanquam inexpugnabilem & immobilem aliquam legem pro-
ferre, opus habet austeriore medicamento propter morbi repugnantiam. Redde ergo,
inquit, mulieri, quod suum est. Quid enim te vxori Ahab studuisti comparare? Haec
postquam audiuit Eudoxia, ira magna incensa, ignem spirabat: & veluti semisana &
emota mentis, ne poterat quidem omnino contineri: sed clamabat & domum imple-
bat vociferatione, dicens: Ego me vlciscar, nec diu patiar, me tanquam infamem soe-
minam affici contumelia. Viduae autem non modò vinea, sed nec pro precio quidem ei
M m m quid-

Mortur.

Nora mo-
rem deter-
rimum.

Eudoxia si-
bi vindicat
vineam vi-
duae.

Vix mala
consuetu-
dinis.

1. Reg. 21.

Eudoxia
infans pra-
ira in Chry-
sostomum.

quidquam omnino soluetur. Sic magnus Iohannes reuersus è regia, præcipit templi ianitoribus, vt si accessisset Eudoxia, ei fores protinus obserarent, neque eam ingredi sinerent.

Parùm temporis intercessit, & aderat dies festus, quo diuinæ crucis lignum in altum tollitur. Vniuersus itaque populus confluebat in templum, neque vllum genus aut illa ætas aberat. Neque enim dies festus solum eis causa erat, vt venirent: sed multo magis lingue Iohannis auditio. Omnibus enim iniecerat tam vehemens audiendarum orationum suarum desiderium, vt sæpè eum concionaretur, essent à Deo afflati auditores, & ab eius lingua quodammodo penderent, eisq; in sublime tollerentur simul animæ & corpora: eiusq; attenderent labra quæ mouebantur, non tanquam dicentis, sed emittentis quid poculentum nectareumq; & perspicuum. Ea de causa studio erat omnibus, ne abesset quisquam ab auscultatione: quinetiam vt ipsa quoque verba non semel audita negligerent, sed omni studio ea per veloces scriptores exciperent, & tanquam thesaurum reponerent. Cum ergo hæc ita se haberent, & Imperatrix veniret cum omnibus cum magno comitatu & cum fastu regio, ianitores steterunt in foribus, & fecerunt id quod eis fuerat imperatum. Quod quidem ferens ægerrime Eudoxia, calum terræ miscebat, & valde vociferabatur, & populum, qui aderat, vocabat in testimonium, vt conscios ei factæ iniuriæ. Deinde etiam cum fores vi truderentur, quidam ex ijs, qui aderant, audacius aliquod factum volens ostendere, strictum gladium intendit in sacram illam portam. Diuina autem fuit consecuta iustitia, non vt sæpè solet lento passu, sed euelligit. Nam cum ille ensem sustulisset, simul quoque temeraria dextera exaruit & extitit ociosa. Terret miraculum Eudoxiam. Quinetiam quicunque eam circumsistebant, magno timore sunt affecti. Quod enim à diuina lingua Iohannis fuerat imperatum, non temerè factum erat, neq; dependebat ab aliqua mente humana: sed diuino zelo aperte fiebat ad Dei gloriam. Quam de causa, dices? Ne sancta despicierentur, neque multis sic patèrent, aut porius indignis. Quomodo enim digna (ô Dei rationes & leges) quæ pecunijs furebat & rapinis, & rerum alterius tanto amore tenebatur, vt non verbis, non admonitionibus, maximè tanti viri, cederet: & non solum nõ desisteret facere iniuriam, sed etiam insurgeret in eos, qui volebant corrigere? Quid aliud faciens, quam quod planè solent furiosi, qui & medicis & eorum, qui alioqui ipsorum curam gerunt, non solum sæpè graues manus, sed sæuos quoque dentes immittunt?

Atque sic quidem Eudoxia à sacris exclusa vestibulis, cum nihil amplius facere, nec se vlci fieri potuisset, immò ne melior quidem euadere voluisset, reuertitur. Qui autem in manu acceperat disciplinam, cum, vt videtur, non esset tam obtuso ingenio, neque similiter atque illa, malitia immedicabilis: sed simulaque plagâ accepit, euasisset cordatus, & ostenderet latentem animæ nobilitatem, accedit ad magnum Iohannem, & in conspectu omnium confessus est se peccasse, & ostendit magnam poenitentiam, autem cum benignis oculis intuitus, & acceptiorem præsentem habens poenitentiam, quam propter priorem iratus fuerat impudentiam, vt qui esset promptior ad benefici-um humanè conferendum, quam ad iuste puniendum: iubet ad templi lauacrum, vultus imitari Christum etiam in miraculis, abluere dexteram, quæ fecerat iniuriâ. Quod quidem cum factum esset, eam statim habuit sanam & robustam, & ad Deum se pulchrè extollemem in confessione gratiæ.

Non multo post autem Epiphanius, cedens non honestis Theophili impulsionebus, ascendit è Cypro, libros, quos aduersus Origenem conscripserat, secum afferens. Cum vero è naue descendisset, & appulisset in templum Præcursoris, quod septem milliari- bus ad occidentem abest à ciuitate, sacrâ peregit synaxim: & cum diaconi secus atque oportebat fecisset ordinationem, ingreditur ciuitatem. Deinde Theophilo agens gra- tias, hospitio quidem accipi apud beatum declinat tanquam nefarium: priuato autem quodam habitaculo non honestè acceptus hospitio, & illuc peregrinos, qui in ciuitate versabantur, aduocans, eis legebat libros suos in Origenem. Quorum alij quidem, illi- us gratia, persuadebantur ea vel manu defendere, alij autem hoc facere recusabant. Homo autem Dei Iohannes, Epiphanius nihil insensit, quod intra terminos suæ eccle- siæ non abstinuisset ab ordinatione, hoc solum rogabat, vt cum alijs, vt par erat, Epi- scopis ad ipsum diuerfaretur. Is verò respondit, se nec simul quidem esse peccaturum, nisi

Nota vin-
dictam in
sacrilegum.

Restituitur
manus ari-
da poeni-
tenti.

Epiphanius
vitat Chry-
sost.

nisi ipse prius Dioscorum expelleret è ciuitate: & libris, quos scripserat aduersus Ori- genem, sua esset assensus subscriptione. Ad hæc dixit Patriarcha: Non oportet nos, pri- usquam accuratè discernamus, aliquid temerè facere aut dicere.

Eudoxia cum primùm intellexisset hanc inter eos esse veluti dissensionem, & hanc quasi arripuisset occasionem, accersito statim Epiphanio, Vides, inquit, ô pater, quem- admodum omnia quidem Romanorum scepra mihi cedunt, & meæ subiecta sunt po- testati: Iohannes autem est adeo mihi infestus, & tanta est in me arrogantia, vt vel ex- trema afficiat contumelia, Dicitur autem etiam quandam tenere opinionem, quæ dis- crepat ab Ecclesia. Tu verò (ego enim tibi do imperium in omnes ecclesias, vt nihil ti- bi sit impedimento) vide vt aduersus eum congreges synodum, & eum, vt iustum est & honestum, è sede deponas. Hæc & dicebat, & vultu apertius ostendebat iræ in sanctum vestigia: & manifestè præ se ferebat, se graue & non cessaturum virus spirare in illum sapientem, nec extincturam prius iracundiam, quam quod animo agitabat, deduxisset ad effectum. Hæc cum admirandus audisset Epiphanius, non statuit ijs, qui rerum po- tiebantur, in ijs, quæ non oportebat, gratificari: nec tanti esse faciendum eis inferuire, vt aliquid fiat præter id, quod Deo videtur. Et ideò ad eam propius accedens, Non ira- to animo, sed benignè ac placidè, ô filia, à te audienda sunt, quæ à nobis dicuntur. Si accusetur quidem Iohannes alicuius hæresis, & non accedat vocatus, vel se purum ostensurus, vel poenitentia correcturus ignorantiam, is mihi quidem videtur indignus sacerdotio, & quod est imperatum, quamprimùm fiet à nobis. Sin autem, quod vobis maledixit, propter hanc solam causam visum est abdicatum esse Iohannem ab Eccle- sia, Epiphanius non habebitis assentientem. Est enim maximè Imperatorum, propter nihil eiusmodi meminisse acceptæ iniuriæ, sed se bonos & benignos in omnes ostende- re: siquidem vobis quoque est alius rex in calis: quem, cum vt homines peccatis, opus habetis benignum habere & propitium, propter suam mansuetudinem in eos, qui sunt eiusdem generis.

Hæc verba cum audisset Eudoxia non ex sua sententia, inconsideratum quiddam planeque, quod nimiam arguebat vecordiam & præcipationem, propter nimium do- lorem, vel, vt veriùs dicam, propter summam improbitatem, stolidè est elocuta, dicens: Nisi Iohannes fuerit è sede depositus, & exilio (ô audacem linguam) fuerit condemna- tus, ipsa permittam aperiri templa simulacrorum: nec erit, qui nobis volentibus, sit im- pedimento, quò minùs illa à quolibet adorentur. Quidnam habuit amplius Herodias, quo eam in vitio superaret, quæ magno studio contendit, vt fieret cades eius, qui erat eiusdem nominis? Nisi quod non erant vtrique eadem vitia: quandoquidem illa qui- dem insigni libidine, hæc autem immoderata laborabat auaritia. Ambæ autem, quod effugere vellent reprehensiones, ab ambobus sitièrunt magnoperè liberari. Diuinus autem Epiphanius percussus absurditate eorum, quæ dicebantur, cum dixisset, Ego iu- dieij, quod sic habet, sum insons: protinus est egressus. Quædam autem falsa fama, quæ ex hoc ad omnium aures peruasit, quod ipse quoque Epiphanius huic depositioni Patri- archæ sit assensus, ad magnum vsque Iohannem peruadit. Ille verò aut verum ignora- uit, fortasse quod Deus eum celasset, diuina quadam providentia, vt alio modo effice- ret ambos, quæ vtrisque euenirent, prædicere: aut sciuit quidem Iohannes non esse verum, quod fama ferebatur: lubens autem assensus est multorum existimationi, vt sic Epiphanio futurum prædiceret. Fertur ergo Patriarcha sic post hæc scripsisse ad Epi- phaniam: scripsit autem simpliciter & familiariter. Frater Epiphani, Audini te con- sensisse meæ relegationi. Scias autem nec te ipsum tuam sedem visurum esse amplius. Ad hæc sacrosanctus Epiphanius simplicibus rursus verbis rescripsit, quibus ipse quo- quæ vtar: Athleta Iohannes, feri & vince: sed nec ipse peruenies ad videndum locum exilij. Vera autem fuerunt, quæ dicta sunt ab vtrisque. Nam & Epiphanius cum statuif- set nauigare in Cyprum, decedit in nauigatione: & admirabilis Iohannes priusquam perueniret ad locum secundi exilij, migravit ad Dominum. hoc autem procedens ora- tio ostendit apertius.

Non multum intercessit temporis, & statim cum pluribus Episcopis Theophilus venit Constantinopolim, cum vrgente Eudoxia, & ei præbente ingressum liberum ab omni metu. licetbat autem tunc videre malorū examen, quod congregabatur & The- ophilus opem ferebat ad sapientis Iohannis depositionem. Quinam verò ij & vndenam

Eudoxia
apud Epi-
phanio ac-
cusat Chry-
sost.

Epiphanius
præclare re-
spondet.

Eudoxia
terrena
vox.

Prophetica
sententia
Chrysost.
& Epipha-
nij.

Theophilus
cum multis
improba
venit de-
positurus
ad Chrysost.

ad hoc fuere commoti? Quædam animæ non paucis peccatis obnoxie, & quæ erant planè incurabiles, de quibus priùs quoque diximus: quos cum incorruptus Iohannis calculus, veluti lapis quidam Lydius, probasset esse indignos suggestu, mouerat sacerdotio. Cum multis ergo, vt dictum est, Episcopis Theophilus conuenisset Eudoxiam, seorsum cum ea colloqui, ab ea in secretum admittuntur, muneribus donantur, aduersus sanctum virum linguæ eorum conducuntur: se omnibus sententijs iustum esse condemnatos pollicentur. Cum tamen inquam conuentionem inijsent egregij pastores, & innocenti sanguine animas potius quam manus intinxissent, exeunt, cum nihil horum adhuc venisset ad notitiam Archadij. Sed rursus quoque dantur occasiones ijs, qui eas quærebant, & parturiebant improbitatem: sed quæ ne vmbra quidem habebant veritatis: materiam tamen præbebant igni malarum actionum.

Non multum enim intercessit temporis, cum partem quandam libri Regum, diuine scilicet scripturæ, cum vsus ita postularer, contexens magnus Iohannes instituta orationi, concionatus est in ecclesia. Ea autem ita se habebat: Congregate ad me sacerdotes dedecoris, qui comedunt mensam Iezabel, vt dicam eis sicut dixit Elias: Quousque claudicabitis vtrisque poplitibus vestris? Si Baal est Deus, ambulate post ipsum. Si autem Iezabel quoque mensa ipsa est Deus, comedentes euomite. Hinc illi sapientes in malitia, cum verba quædam tanquam arma apprehendissent & validum auxilium, accedunt ad Archadium, duce huius improbe synagoge Theophilo, alia quidem addentes, alia autem perperam exponentes. Dicebant verò viri egregij & facile persuadebatur, se quidem dictos fuisse sacerdotes dedecoris: re vera enim erant: Imperatricem autem esse aperte Iezabelem. Hinc factum est, vt Imperatoris quidem in magnum Iohannem cederet reuerentia, & desiderium transfret in dolorem: daturq; præda viris improbis. Eiusmodi enim res est simplicitas, nè dicam lenitas & facilitas. Est facilis quidem edificandum: quæ autem sunt iam ædificata, sunt facilima ad destruendum, & vt semel dicam, est omnino valde infidelis & ad ducendum facilis, vento campus, vt aiunt, & res optata sceleratis. Sic Eudoxia ex episcopis quidem, qui de Theophilo priùs malè dicebant, alios quidem bonis oblati, alios autem illatis malis arcet à dicendo.

Theophilus autem liberatus ab accusatoribus, ei quæ priùs non iusto ipsum affecerat beneficio, voluit parem atq; adeo maiore referre gratiam: & cum alios quidem donis, alios verò minis, alios autem alijs modis, quos scit inuenire malitia consecuta potentiam, persuasos ad suam traduxisset voluntatem, & effecisset vt toti à sua pendèrent sententia, ille tanta improbitate permiscuit & confudit omnia, vt qui rerum potiebantur, ei permitterent congregare synodum maximam aduersus Iohannem. Cum inuenisset autem duos diaconos, quorum alter quidem erat reus adulterij, alter verò eadis, & ideo à magno Iohanne fuerant depositi: eos vir ille egregius cum magna auctoritate (ò sacræ leges) absoluisset, libellos, quorum ille rursus fuerat opifex, exhibere facit aduersus sanctum: libellos, qui erant pleni quidem calumnijs, nullum autem habebant vestigium veritatis: nisi quod hoc solum moderatè attingebant, etiamsi non ab eis eadem diceretur intelligentia, quod aquam vel vinum vel passillum suadebat gustare post communionem ijs, qui communicabant. Quid tum? erat enim hoc eius, qui statuebat vt adhiberetur cautio, & qui accuratè tenebat ea, quæ sunt nostræ fidei, nè cuiquam contingeret cum ijs, quæ expuuntur, etiam ex sanctificatis aliquid excidere.

Cum itaque nugaces hos libellos accepisset is qui dederat, & Acacium & Seuerianum, & præterea Antiochum, inuictos, vt ita dicam, vitij propugnatores, citò in suam adsciuisset societatem, extra ciuitatem (erat autem ager Rufini, nomine Quercus, situs sub Chalcedone) de sancto deponendo execrandi conferebatur & contexebant consilia. Ipse verò versans simul cum quadraginta Episcopis, valde mirabatur, quemadmodum talibus criminibus obnoxius Theophilus, & deinde adesse iussus & reddere rationem, tam repente eorum, qui rerum potiebantur, animos potuerit capere, vt non solum de suis causam non diceret, sed aliorum etiam propemodum esset iudex, indicta ab eis omnino causa. Deinde hortabatur, nè essent paruo & abiecto animo, nec tristitia afficerentur, nec hoc, quod erat præsens, quidpiam magnum esse duceret, cogitantes quod per multas afflictiones sit intrandum regnum cælorum ab ijs qui ipsum diligunt. Deinde rogabat, nè quis sua causa vellet suam relinquere ecclesiam: sed si vultis mihi, acindebat, gratificari, mementote nostri in vestris orationibus. Hæc dicens, postquam eos

eos vinci lachrymis, ecclesiam autè, vt magis ita dicam, deslere, eos recreabat spiritaliter, & indice sinistræ manus volam pulsans, vt solebat facere in curis animi: Satis, inquit, lamentationum. Quid enim vultis cor mihi frangere? Sed videte, nè relinquantis ecclesias, hoc enim, sicut priùs dixi, volo à vobis, si quid aliud, fieri. Cum autem dixisset quidam: Sed necesse est nos manentes in ecclesijs, communicare cum insidiatoribus & dare manum ijsdem subscriptionibus: Beatus autem protinus: Sed permitto quidem, inquit, vt communices, te omnino abstinens ab Ecclesiæ schismatibus: nequaquam autem subscribas. nullius enim rei mihi sum omnino conscius, cur deponar.

Cum ij sic communiter colloquerentur, accedunt quidam afferentes literas à Theophilo, quarum erat inscriptio: Sancta synodus in Quercu congregata, Iohanni: illum quidem adeo nudè & tam ignominiosè, vt ne nomen quidem darent Episcopi, suam autem re vera improbam synagogam, vocantes sanctam synodum. Videbantur enim eum condemnasse vel ante dictam causam, infames scilicet & execrandi eum, in quem non cadit reprehensio, estque purus & mundus. Quidnam autem continebant eæ litteræ? Libellos accepimus, qui erant pleni multis contra te accusationibus. Oportet ergo te venire, de eis redditurum rationem. Ad hæc Christi discipulus & imitans illius mansuetudinem, tres Episcopos cum duobus Presbyteris mittit ad eos, ipsum defensuros, sicut ille ipse scribit in epistola ad Innocentium: (is autem erat Patriarcha Romanus) Misimus ad ipsum, dicens, Episcopum Pessinuntis Demetrium, Apameæ Eulysium, & Apiaræ Lucipinum. Presbyteros autem Germani & Seuerum, cum ea, qua nos oportebat, moderatione respondentes, & dicentes nos non recusare iudicium, sed apertum inimicum & hostem manifestum. Qui enim nondum libellos acceperat, & talia ab initio fecerat, & se ab Ecclesiæ communione & preceione abscederat, accusatores adorabat, clerum transinovebat, & desertas reddebat ecclesias: quomodo is iure potuerit ascendere sedè iudicis, quæ ad eum minimè pertinet? Neque enim erat consentaneum, vt qui ex Aegypto erat profectus, esset iudex ijs, qui erant in Thracia, & qui ipse erat reus, hostisq; & inimicus. Sed tamen nihil horum reueritus, sed implere studens ea, quæ statuerat, cum nos significassemus esse paratos diluere crimina vel mille & centum presentibus Episcopis, & nos puros esse ostendere, sicut nunc sumus, non passus est: sed nobis absentibus & synodum inuocantibus, & iudicium requirentibus, & non auditio nem fugientibus, sed apertas inimicitias, admisit accusatores, & eos qui excommunicati à me fuerant, absoluit, & ab ijs ipsis, qui nondum crimina diluerant, accepit libellos, & exegit commentarios: quæ quidem erant omnia præter canonum consequentiam. Sed hæc quidem & quæ deinceps sequuntur, egregia illa lingua recenset: & ideo non opis est, vt ea nos dicamus, cum illam audire liceat.

Verum enim uero renunciata defensione ijs, qui erant cum Theophilo, ipsi non ferentes veritatem eorum, quæ dicebantur, (Quomodo enim, qui spem posuerant mendacium, vt ait beatus Esaias, & expectabant fore, vt eo regerentur?) iram effuderunt in eos, qui missi fuerant: eosque apprehensos, vellementer verberarunt, & eorum tunicas disteperunt: quinetiam ferro, quod tunc pararant in Patriarcham, collum vnus circumdederunt: quinetiam cum malignus eorum corda sic affecisset, eum mittunt in exilium, in quendam locum obscurum & occultum, ferro sic circumdatum. Illo ergo eos, vt diximus, recusante, tanquam apertos inimicos, canonicum autem inuocante Concilium, qui erant veloces ad effundendum sanguinem, etiam non præsentem aut aliquid respondentem condemnant, cum imbecilla quædam maledicta in vitam congesissent angelicam, visi potius ludere, quam seriò agere, & quæ longo tempore instructa & ordinata fuerat, malitià vno die temerè studentes effectam reddere. Res est enim timida mendacium, & quæ facile potest terri: & ideo actionum executionem nouit accelerare, fugiens omnino, nè conuincatur. Deinde cum considerassent fore sibi vitales, si haberent Imperatorem suæ defensionem sententiæ, vt quod improbè faciebant, redderent validius, ad eum mittunt literas in hanc sententiam: Quoniam accusatus Iohannes, & sibi cum aliorum plurimorum conscius, tum etiam, quod sit reus læsæ maiestatis (læsam planè maiestatem nominantes, quæ ei cum Imperatrice fuerat controuersiam) non potuit sibi persuadere, vt veniret ad synodum, propterea si exactè considerentur canones, iam est depositus, & nihil restat, nisi vt vestra iubeat potentia eum vel inuitum mitti in exilium.

Consolatur eos flentes.

Ex epistola Chrysost. ad Innocentium Papam.

En quales ei adhibentur accusatores.

Esai. 29.

Damnatur vir sanctus iniquissimè.

Hec sunt egregiorum illorum sacerdotum, qui debebant quidem esse tardi ad iram incitandam, virgere autem ad benignitatem: quibus ira ad similitudinem serpentis, & lingua (rursus enim nobiscum loquatur dominus David) gladius acutus. Deinde cum iussisset Archadius (eis enim credebatur tanquam sacerdotibus, nesciens eos in interiori homine, non esse sacerdotibus, sed potius sacrilegis similes) quid sit? Mouetur quidem universus populus, ut qui sensisset id, quod erat faciendum, & repente in magnam accenditur seditionem: & partim quidem vociferatur adversus Imperatorem, partim autem Theophilum quoque & multo magis arguit improbitatem. Multi enim ex ijs, qui erant ei infensi, iam mutati, dicebant fuisse sanctum temere accusatum, incorruptum testem habentes omnes conscientiam, apertamque & evidentem reuerentes veritatem. Tandem autem cum plus valuisset improbitas, immo vero cum iustus Iohannes hoc voluisset, ne aliquod oriretur periculum, ut solet accidere in talibus seditionibus, profundo vespere expellitur, sicut ipsam linguam auream licet audire in epistola ad Innocentium, quae sic dicit: Quid enim multa opus est dicere? Non desistit omnia facere & moliri, donec nos cum multa potestate & auctoritate, de civitate eiecit & ex ecclesia, & profundo vespere, attracto omni populo, tractus a Magistratu civitatis, per mediam civitatem, & per vim deductus sum in navem immisus, & non quia nauigavi, quoniam invocabam synodum ad iustam auditionem. Quis haec audierit sine lacrymis, etiamsi cor habuerit lapideum?

Expellitur
vir sanctus.

Theophilus
scribit Inno-
centio.

Byzantini
volunt per-
dere Theo-
philum.

Divina vlti-
mographia.

Redit vir
sanctus Co-
stantinopo-
lim.

Sed sic quidem expulsus, appellat ad os Ponti, quod vocant sacrum. Deinde etiam transit Praenectum, aut ab ijs potius, qui agebant, transmittitur. Bonus autem Theophilus, postquam evenit, ut ex animi sententia fierent quae volebat, mittit etiam literas ad Innocentium Romanum Episcopum, ei significans Iohannis depositionem. Qui cum legisset literas, & in eis vidisset multam insidere peruersitatem, ne voluit quidem respondere, ut qui cum magna temeritatis damnasset & arrogantiam, quod & solus scripsisset, & quod non aperte scripsisset, quam de causa & cum quibus eum deposuisset. Hinc causam Heraclidis, quem magnus ille Iohannes Ephesi constituerat antistitem, tractans Theophilus, & ex eo illi beato tentans labem inurere, ipsum etiam iudicavit non praesentem, dicens, quod aliquos iniuste verberasset, & per medium forum vindictas catenas circumduxisset. Cuius autem contra dicentibus, non oportere absentes iudicare, volentibus vero Alexandrinis attendere accusatores Heraclidis, ex eo orta est seditio: ex seditione autem ventum est ad manus: ex eo vero ad vulnera. ea autem mors quoque est consecuta, quorum omnium Theophilus dictus est & fuit causa. Haec summè irrita- runt Byzantinos, & eum quarebant perdere, & in profundum maris mittere eum, qui erat dignus. Ille autem postquam sensit persequentes, fuga statim sibi consuluit, & per neptalia subiit Aegyptia.

Quod autem neque prius perturbator iure Dioscoro irascebatur, neque veram & accuratam defendens pietatem erat infestus libris Origenis: sed hinc captabat occasio- nem deponendi Iohannis, ostendit id, quod est postea consecutum. Nam simul atque perfecit quod studebat, cum monachis statim foedus iniit: libros autem admisit, quos prius abdicarat synodice. Sed vult etiam reliqua persequi oratio. Interim enim, dum haec fierent, Deus terram motu terre fecit civitatem, communesque eam agitabant con- quassationes, & graues terrores imperatorio imminabant cubiculo: adeo ut populus tumultu impleretur, & magna voce clamans, reuocaret sacerdotem. Quinetiam ipse quoque Imperator vehementi stimulo tristitiae in corde sauciatus, mouetur poenitentia, & literis imperatorijs quamprimum magnum illum reuocat. Brisson autem erat, cui datae fuerunt literae, vnus ex Eunuchis, qui ministrabant Eudoxiae. Qui cum peruenisset ad sanctum, qui Praeneti asseruabatur in custodia, rogauit ut veniret & civitatem libera- ret a periculo. Sed non ad Brissonem vsq; constitit eius reditus studium & accelera- tio: sed post ipsum alij, & post illos alij. Sicq; fuit Bosphorus plenus eorum, qui mitte- bantur. Cum itaq; eum redire agnouisset ciuitas, (erat autem decemustertius Nouem- bris) quemadmodum enumerarit quispiam multitudinem eorum, qui exibant? quomodo explicarit studium in egrediendo? Quomodo expresserit voluptatem? Planè enim imita- bantur fluentia fluuiorum, cum alij alijs agminatum succederent. Et erat quidem mare ple- num nauigijs, plenum autem sonitu, canticisq; & hymnis, qui Deo cum magna volupta- te canebantur. Hoc potest insidens animae viri desiderium, qui virtute quidem est or- natus,

natus, est autem fortitus populi administrationem, & cum amat paternè. Hoc est euidentis argumentum voluptatis, quae tunc fruebantur, qui iucundis se explebant fluentis au- rea huius linguae. Quod enim, qui eum exceperunt, adeo sunt laetati, id ostendebat pri- uationem fuisse causam magni doloris. Magnus autem dolor, post priuationem, testa- tur omnino fuisse parem antea voluptatem.

Cum ergo reuertens, esset proximè ciuitatem, nolebat prius ingredi, quam maiori iudicio res eius committeretur: sed populus aegre ferebat, & ad audendum iam se para- bat, & eos, qui rerum potiebantur, insectabatur maledictis, donec omnes in idem con- uenientes, & partim quidem vtentes precibus, partim autem vim afferentes (audaciae enim aliquid habet desiderium) vix tandem persuadent ascendere ciuitatem. Cum ve- rò essent eum in sede collocaturi, ipse rursus resisit vehementius, dicens oportere ea, quae prius sunt decreta, examinari, & omnino magis generale assequi iudicium. Sed vi- cit populi iudicium, quod erat fortius omnibus: & sic eum rursus in sedem reducant patriarchalem. Ille autem & omnes lubenter adspexit, & ut mos est, pacem eis est prece- tus. Et sic quidem ecclesia cum suum sponsum accepisset, & quae eam circumstibat, tunc soluisset tristitiam, florebat & germinabat irrigata suauissimis verborum eius fontibus. Sed o inuidia malum inuictum, malum, quod semper bonis insidiatur. Tibi enim omni- no non licebat quiescere, neque vlla te cepit satietas continuorum insultuum, donec o- scula & agrestis, eum valuisti omnino abrumperere & procùla grege remouere, heu heu bonum pastorem, & qui vigilantibus oculis ei preerat. Sed quonam modo haec euen- runt, & vnde nam rursus inuidiae tanti mali occasio?

Restituitur
in sedem
suam.

Statua quaedam argentea Imperatricis prope templum, cui cognomen est Sophia, erat super columnam. In ea de more fiebant ludi quidam publici. Quod quidem cum magnus ille rectè reputasset esse templi contumeliam, (Ad sacros enim, qui canebantur hymnos, confusa & inordinatae voces contra resonabant) saepe autem adhortatus, non potuisset facere ut cessarent, linguam laxat in eos, qui haec iubebant fieri. Itaque Eudo- xia rursus ad se trahens ea, quae dicebantur, & existimans omnia ad se referri, grauiori telo ira sauciata, erat intolerabilis, nec poterat cohiberi, quantum efficere poterat, vni- uersum euertere aggrediens, & nihil aliud effectum reddere machinans, quam oppor- tunè eum vlcisci, qui visus fuerat eam afficere iniuria. Rursus ergo statim congrega- batur synodus, & literae mittebantur imperatoriae, quae & alios episcopos & eos, qui nu- per accusatores fuerant, euocabant. Cum autem non esset eis honesta causa mouendi ea, quorum iam fuerat accusatus, ars tamen non defuit malitiae. Ad eum enim, qui in rebus eiusmodi erat ingeniosissimus, & ad haec construenda solertissimus, nempe ad Theophilum, statuerunt scribere, ut vel veniret quamprimum, vel modum eis rursus sug- gereret, per quem possent aduersus Iohannis summam contendere veritatem. Ipse au- tem, ut qui quomodo fugisset esset memor, venire quidem ad eos recusauit, ut quod non esset sibi conducibile: mittit autem tres ex suis Episcopis, eis dato canone ad accu- sationem, quem prius proposuerunt Arriani aduersus validum Ecclesiae propugnacu- lum, nempe Athanasium, qui dicit: Si quis Episcopus aut Presbyter iuste aut etiam iniuste depositus, per se redierit absque synodo Ecclesiae, ei non detur amplius locus defen- sionis. Atque sic quidem is, cui nullus erat par improbitate, cochlear Ecclesiae, Lybica planè fera, ex Aegypto Proteus, insit eos dicere qui ab ipso missi fuerant, nihil aliud vo- lens efficere, quam ut sic sua esset firma ac rata sententia: & nec viro egregio daretur lo- cus diluendi calumnias, quae ei obiectae fuerant.

Item co-
gitur Syno-
dus contra
vtrum Dei.

doctores

Sed ille non vulpinam, sed leoninam potius pellem induens, nempe veritatem, dicit nec se in iudicio fuisse, neque accusationem audiuisse, neque omnino habuisse tempus ad defensionem: ab Imperatore autem fuisse expulsum, & ab illo rursus vel inuitum in- troductum: alioqui autem se scire hunc canonem fuisse compositum ab Arrianis: & quoniam non rectè se habebat, à Sardicensi synodo fuisse abrogatum. Deinde cum si- mul cum Acacio & Antiocho & alijs calumniatoribus ex parte quoque Iohannis de- cem ingressi fuissent ad Imperatorem: & illi quidem affirmarent, dictum canonem esse firmum & validum, ut qui aperte factus esset ab orthodoxis: hi autem dicerent, eum esse & mentis & linguae haereticæ, & malignè ab eis esse inuentum. Quamobrem saepe ab ecclesia iniuste expulsus Athanasius, deinde occasionem nactus, per se redijt: & quod Iohannes ne prius quidem fuerit depositus, & neque per se rursus esset ingressus:

Defendit se
vir sanctus
per seipsum.

Per suos.

sed tuo cedens imperio, aiebant, o Imperator, immo vero per vim coactus. Postremo inscribantur, dicebant, ij qui sunt Iohannis & Dei partis, & isti, Acacium dicentes & Antiochum, qui orthodoxum affirmant esse canonem: & fateantur se esse eiusdem fidei, cuius ij, qui ediderunt: & sic soluitur id, de quo dubitatur: laudavit quod dictum fuerat Imperator, ut quod recte se haberet, & sic iussit eos facere. Illi autem se facturos quidem sunt polliceri, prae se ferentes, se confidere: destiterunt vero, ut qui sint suspicati rem minime esse tutam.

Cum res ita se haberent, & ille quidem anno integro optime administraret ecclesiam post revocationem: isti autem, quae sibi erant propria, facerent: ea vero erant artes & imposturae: & quid non mouerent, ut sanctum e sede deponerent, etiam si non potuerint eius spiritus deicere: cum adesset festus dies Paschae, a multis molestiis, quas ei exhibuerunt isti, victus Imperator, significat Patriarchae, ut excedat ex ecclesia, ut qui iam a duabus synodis sit condemnatus. Ad haec magnus ille Iohannes: Ego, inquit, cui Deus & Seruator ecclesiam tradidit regendam, ab ea mea sponte vereor recedere. Sin autem hoc ita tibi videtur, o Imperator, at me ex ea vi expelle, ut me possim omnino defendere, quod ordine vel vi deservierim. Ad eum itaque mittentes, prohibent quidem sacrificare: cedunt autem, ut in praesentia quidem versetur in Episcopatu: timetis, ut opinor, ne Deus rursus desuper ferat sententiam in eorum audaciam, & ut propere eum habentes, Dei iram per ipsum reprimant. Sic ergo seorsum interim egit vir ille magnus, cessans a sermonibus & pulchris linguae fluentis.

Iubetur cessare a sacrificio,

Nota, cum esset dies magni sabbati, hoc est, sabbatum sanctum. Matt. 27. Denuo condemnatur.

Cum autem esset dies magni sabbati, Imperator fecit quod non recte se habebat, nec animi erat imperatorij. Accersitis Acacio & Antiocho, rogavit quidnam oportere facere. Sed oportet, inquit, considerare, an Deo grata sint, quae a vobis fiunt. Illi autem, (Quid enim erat eis Deus cura?) In nostrum, inquiunt, redeat caput Iohannis depositio: similia ijs, qui dixerunt: Sanguis eius super nos, & non procui ab eorum sententia, elocuri. Sic absentem condemnant virum iustum, cum nec de ijs, quorum accusabatur, defendendi potestatem ei permisissent, quod est commune omnibus, qui iudicant sine ulla animi perturbatione: neque ab illo ullam acceperunt defensionem.

Cum haec autem audiissent, qui erant a partibus Iohannis, Episcopi quidem se animi aegritudini dedentes & lachrymis, in angulis latebant & silentium agebant in habitaculis: Sacerdotes autem & quicumque, erant ex clero, congregabantur ad quasdam ades oratorias: vocatur autem locus Constantiana: & cum magna concurrisset multitudo, ijs omnibus curae erant sacri hymni & consueta glorificatio: praeterea vero eos quoque, qui accedebant, diuino dignabantur baptismo. Timentes ergo, qui erant improbi concilij, ne si in templum, ut solebat, venisset Imperator, & vidisset id vacuum populo, hinc quidem sentiret populi in magnum Iohannem benevolentiam: eorum autem, ut erat consentaneum, condemnaret inuidiam: efficiunt ut quidam Lucius dux militum numeri grauis armaturae, quem etiam fama erat esse gentilem religione, vadens conuocaret populum ad ecclesiam, mansuetudine primum utens & per suasionem, lege, ut aiunt, Boetia. Sin minus, vim etiam inferret, lanceam miscens cum caduceo. Ille autem cum statim cum ijs, quos habebat, quadringentis vesperae irruisset, illa fecit, quae par erat eos solos pati, qui fecerant: dicere autem & explicare non nos oportet, sed id concedere illi linguae omnium pulcherrimae, & eam audire narrantem. Ipse enim sicut fortiter sustinuit, ita etiam vere narrauit quod accidit. Scribens enim ad Innocentium, & quae ausi fuerant, oratione persequens, eum autem antea diximus Romanum fuisse Episcopum, sic rem tractauit:

Horrida facinora corum, qui sanctum virum persequuntur.

Quomodo quae hic facta sunt deinceps, narrauerim, quae omnem superat tragediam? Quae nam ea explicarit oratio? Quam aures ea absque horrore acceperint? Nam cum nos eadem sicut prius proponeremus, repente multitudo militum in ipso magno Sabbato, die iam inclinante ad vesperam, in ecclesias irruens, vniuersum clerum, qui erat nobiscum, expulit, armisque circumdedit: & mulieres, quae se ad baptismum exuerant, ex aedibus oratorijs nudae eo tempore euaserunt, metu grauis huius irruptionis, ne eum quidem, quem decet mulieres, pudoris ornatum induere permittat: multae vero etiam acceptis vulneribus expulsa sunt, & lauaera sanguine sunt impleta, & sacra fluenta sanguine euaserunt purpurea. Et nec hic quidem malum constitit: sed ingressi milites, ubi sancta erant reposita, quorum, sicut cognouimus, nonnulli non erant mysterijs initiati, quae

quae intus erant omnia viderunt, & sanctissimus Christi sanguis, ut in tanto tumultu, in praedictorum militum vestes fuit effusus, & tanquam in barbarica captiuitate ausi sunt illa omnia, & populus eiectus fuit in solitudinem, & vniuersus populi coetus versabatur extra ciuitatem: & in tali festo ecclesiae erant inanes populo, & plus quam quadraginta Episcopi, qui nobiscum communicabant, cum populo & clero temere expulsi sunt, gemitusque & planctus erat in solitudinibus, & quelibet pars ciuitatis erat plena his calamitatibus. Nam propter insignem iniquitatem, non solum qui patiebantur, sed etiam qui nihil tale sustinebant, per consensum nobiscum dolorem accipiebant: non solum qui erant eiusdem opinionis, sed etiam heretici, & Iudei, & gentiles: perinde ac si vi capta esset ciuitas, sic in tumultibus, perturbationibus & gemitibus erant omnia. Et haec facta sunt praeter sententiam pij Imperatoris, nocturne haec comparantibus Episcopis, & multis in locis exercentibus munus Ducis exercitus, qui non erubescerent pro diaconis campiductores habere praecedentes. Cum autem fuisset dies, tota ciuitas migravit extra moenia, sub arboribus & nemoribus sicut dispersae oues festum celebrantes. Sed sic quidem lingua illa aurea, Haec autem in festo Paschae egregij Pastores & quibus animarum cura erat credita, obrulerunt ei, qui surrexerat. Hinc etiam in omnem partem missa sunt edicta, quae prohibebant ab Iohannis communione: quae tantam vim habuerunt, perinde ac si praecipissent contrarium: & eos, qui oppugnabantur, magis sic confirmarunt: quem quidem modum solet tenere Deus in huiusmodi temporibus. ecclesiae certe & numerus crescebat assidue eorum, qui illi adiciebantur.

Interim autem dum iam venisset Pentecoste, quoniam fieri non poterat, ut occulto inimico haec essent tolerabilia, accedentes ijs, quos ille inspirabat, & a quibus ipse valde obseruabatur: Tibi quidem, dixerunt Imperatori, rerum humanarum data est a Deo potestas, sed ecclesiarum res sunt nobis commissa. Itaque nec sacerdotibus sanctior, nec canonibus volens maiorem habere auctoritatem, haec relinque Episcopis. Tibi quidem prius quoque diximus, o Imperator, in nostrum redeat caput Iohannis depositio. Vide ergo, ne vnum sic complectens, omnes pergas afficere tristitia. Non amplius haec sustinere poterat Imperator, sed protinus aperte mittens, significat Patriarchae in hunc modum: Accusatores tui iudicium tuum, quomodocumque se habeat, & quam depositionis tulerunt sententiam, trahunt in suum caput. Rem itaque tuam Deo committens, recede ab ecclesia. Quid hoc, o virorum longe mutabilissime, & Imperatorum in administratione imperio ignauissime, quomodo cui tantum adhibuisti studium, eum accersens Antiochia, & Christi ei credens ecclesiam, cuius virtutis non paruum fecisti periculum, eum non solum eiecisti ex ecclesia: sed eum etiam virum turpiter damnasti exilio, Christi gregem damno afficiens: quo quidem viro, ut cum magno dicam Paulo, ne dignus quidem erat vniuersus mundus? Sed te quoque omnino cepit mulier. Eua rursus tuas aures, quae sunt faciles, decepit miserabiliter: quomodo per illam serpens, ita ipsa per non bonos pastores cordis virus euomens.

Imperator iubet sanctum virum recedere ab ecclesia.

Heb. 11.

Gen. 3.

Haec cum magnus ille audiisset, nullo moerore aut tristitia nec in corde affectus, nec vultu prae se ferens: sed virum ostendens in tentationibus, sicut in tempestate gubernatorem: Adeste, inquit, suis Episcopis, iam valere iubeamus angelum ecclesiae. Deinde post factas, quas conueniebat, preces, de fide orthodoxa multa testificatur, & hortatur, ut eam sequantur immutabiliter. Praeterea vero eis quoque prohibet omnes haereses. Cum haec autem verba faceret, accedit quidam, nuncians Deo inuisum Lucium cum suo exercitu accedere ita paratum, ut si qua fiat in exitu dilatio, non sileat omnino nec mitiget: sed manum quoque protinus afferat, & cum contumelia expellat ex ecclesia. Porro autem commouetur quoque populus, qui ferre non potest sui priuationem. Expedit ergo accelerare exitum, ne forte te nimium defendens populus, quod absit ut videamus, manus conserat cum militibus, & inducatur ut aliquid faciat nimis praecipue & periculosum. Haec cum magnus audisset Iohannes, Episcopisque aliquot portendentes dextera (neque enim, ut omnibus porrigeret, concedebat tempus) & osculo miserabiles miscuisset lachrymas propterea quod separaretur a familiaribus, deinde etiam iussisset valere reliquos, praecipit ut ibi vtrique manerent, donec cum paululum abscessisset, reuerteretur.

Haec cum dixisset, sacrum ingreditur baptisterium, & sanctam vocat Olympiadem: Olympiadem, quae est autem omnino clara mulier vel solo nomine. Sed non fuerit fortasse deterius per mittere.

mittere orationi, ut se paululum recreet eius bonorum delictis. Ea cum & genere & diuitijs & specie corporis & alijs huiusmodi valde resplenderet, cum viro quidem iungitur matrimonio, sed non amittit virginitatem: sed cum sic cum eo vixisset circa viginti menses, ille autem excessisset ex hominibus, & si non ea esset aetate, cui pudori essent secundae nuptiae, pulchram reuera amplexa temperantiam, per totam vitam eam amare voluit: & licet Imperator eam vocaret ad matrimonium suorum cognatorum, & eam magnis afficeret honoribus, illa omnibus relictis delictis, ut quae cum ingenuis nihil haberent commune, se oblectabat ieiunio, non solum cibi, sed etiam somni, pulchre exerceens corpus, & id studens habere opem ferens, non autem insidians ad virtutem: temperantiam ac pudicitiam complectens usque ad cogitationem, non solum usque ad coram. Postquam autem omnium bonorum fuit domina, ea in usus sanctorum studuit effundere: fuitque Diaconissa totius ecclesiae, propter insignem eius pietatem & hospitalitatem. Eos enim maxime, qui virtutem exercebant, hospitio magnifice excipiebat, & quocumque poterat officio hilariter prosequabatur. Quae etiam Theophilum, tanquam Dei amicum observans, suam in eum ostendit magnificentiam, etiam si eius linguae impudentiam & maledicentiam ne ipsa quidem omnino potuit effugere, data ei occasione, quod quos ille fuerat persecutus, Ammonium scilicet & Isidorum, viros Deo charos, exceperit. Atque omnium quidem, sicut dixi, virorum virtutis amantium magnam curam gerebat, & eis omnibus modis providebat: huic autem viro beato fuit etiam familiaris, quomodo Tecla Paulo, ab eius lingua tota vita dependens. Quoniam vero cum ea aliae quoque erant Diaconissae, Procula & Penradia & Syluana, quae bonam partem elegerant convenienter divino Christi verbo, cum ipsas quoque tunc magnus ille convocasset, Adeste huc, inquit, filiae, animum mihi adhibete. Res enim nostrae utique iam tendunt ad finem, nec me amplius videbitis in hoc mundo. Hanc autem a vobis extremam rogationem, ut de vestra in Dei templum assiduitate & fide nihil remittatis, & quicumque hanc sedem ascenderit, (fieri enim non poterit, ut ecclesia omnino careat episcopo) ei vos sicut mihi capita inclinatis, & mei dilectionis in precibus memineritis. Post haec cum eas dolor vehementer inuassisset, & protinus fuissent confusae lachrymis, & dicerent eius priuationem non futuram eis tolerabilem, & eius pedes prensarent, eulantes miserabiliter, ille, ne si populus id sensisset, afferret tumultum, annuit vni ex presbyteris, ut eas abduceret: & iumentum quidem, quod solebat ascendere, (volebat enim latere) iussit statui ad portas Occidentales: ipse autem per portam Orientalem simul est egressus, & cum paucis ad litus deductus nauiganit.

Luc. 10.

Abit in exilium vir sanctus.

Insidiae illi parabantur.

Psal. 126.

Psal. 65.

Ignis vleit scitur S. viri iniurias.

Sed qualem rem, & quam dignam, quae commemoretur ad plane arguendam improborum malitiam, festinans oratio propemodum praetermisit. Improbum enim illud concilium, cum oporteret cum alijs malis, quae sancto intentabant, ne ipsos quidem a cade abstinere, sed etiam inique gladio cedem in eum parturire, famulus cuiusdam ex presbyteris, nomine Elpidius, quinquaginta nummis, pro dolor, ab illis conductus, erat viro iusto paraturus insidias. Qui quidem deprehensus (Neque enim quibus novit rationibus, sicut eum latere Dei providentia) nonnullos ex ijs, qui eum comprehenderant, ijs, quos habuit, ensibus interfecit: alios autem graviter vulneravit. Sed ille quidem magnus sic navigabat & abibat in exilium. populus autem partim letitia, partim dolore afficiebatur: Dolor quidem pij, qui privati erant suavis illius orationibus cum venerando aspectu: Letitia vero Iudei & Gentiles, quibus haec res dies erat festus, ut qui illius linguae reprehensiones omnino effugissent: reprehensiones, inquam, quae tanquam tela in manu potentis, ut eum divino dicam Davide, in corda eorum immittebantur: qui & irridebant, & ludificabantur, & in Principum stultitiam risum effundebant maximum, ut Christianorum calamitatis propemodum etiam misererentur.

Fuit autem statim res quaedam terribilis, si vel solum ad aures perveniat, Deo haec providente, sicut etiam prius terremotum, ad gloriam quidem suorum famulorum, merum autem & conscientiae terrorem eorum, qui sunt audaces & temerarii: qui etiam propemodum emittebat vocem Davidis, Qui exacerbant, ne extollantur in seipsis. Eo enim die, quo magna illa stella ecclesiae, veluti ad quandam occasum ibat in exilium, ignis diuinus ex illa sede, in qua assidens sacram effundebat doctrinam, a nulla manu accensus, per sacras catenas serpit in alium. Deinde cum testum exedisset, processit per summam superficiem venerandarum aedium. Hinc cum vehemens ventus flammam inuassisset, eam

eam in domum senatus evocat, quae sita erat longo abhinc spatio. Erat autem res valde admirabilis, quemadmodum flamma tanquam animatum quidpiam, ijs, quae erant intermedia, pepercerit & ea transiierit: ne posset aliquis id, quod factum fuerat, adscribere viciniori, & tam magni opus & tam diuturnum, materia quidem preciosissimum, pulchritudine autem speciosissimum, exustum trium horarum spatio, redactum sit in nihilum. Sic autem ignis serpens & in orbem depascens, soli rursus parcat domunculae, in qua servabantur vasa sacra. Quod quidem non absque Dei numine nec casu factum est: sed ne sycophantis praeberet occasionem, ex sacrorum vasorum interitu, sancto viro inurendi calumniam.

Quid ergo? cum hinc oporteret improbos, tanquam percussam, ut aiunt, piscatorem sapere, illi male faciendi hinc maiorem sumentes occasionem, pergebant ea persequi, quae solebant: & multos quidem ex Episcopis & sacerdotibus: multos autem ex alijs Amici eius affliguntur. quoque, qui sauebant partibus Iohannis, vehementer puniebant, dicentes ab ijs ignem fuisse iniectum, dum vellent facere rem gratam Patriarchae. Sed persequatur oratio ea, quae consequuntur, & quomodo se habuerit exilium, singulatim declaret. Sic ergo magnus homo Dei & fortissimus athleta veritatis, a suis militibus ducebatur in quoddam desertum Armeniae oppidulum nomine Cucusum, multis tunc & assidue Isauris id depopulantibus, & incursiones facientibus. Fuit autem hoc factum consulto, ut arbitror, Cucusum. ut cum alijs malis, inimicissimis quoque eorum manibus traderetur. Quae vero ille in via passus sit, & cum quam multis decertans malis, nec sic quidem abiecerit curam Dei ecclesiarum, quemnam alium aut iucundius aut apertius aut verius dicentem audimus, quam illum? Haec enim in una epistola, quae ab illo statim Niceae scripta est ad Constantium presbyterum, tractat lingua illa aurea.

Quarto mensis Panemi Nicea soluturus, has scribo literas ad tuam pietatem, adhortans ad id, quod nunquam cessavi te adhortari, etiam si haec, quae nunc est, orta fuerit tempestas grauior & maiores excitentur fluctus, ut non cesses ea, quae tua sunt, implere, ad ea administranda, quae ab initio es aggressus: ad destruendam, inquam, gentium superstitionem, ecclesiarum aedificationem, animarum curam gerendam. Ne te supinum reddat rerum difficultas: neque enim gubernator videns mare sauiens, & agitatam, recedit a clauo. Sed nec medicus agrotum videns morbo teneri, relinquit curationem: sed tunc unusquisque eorum arte utitur maxime & animi alacritate. Ne te supinum faciant, quae contingunt. Neque enim pro malis, quae alij nobis faciunt, reddemus rationem, sed etiam mercedem accipiemus. Si autem ipsi, quae nos oportet, non ex nobis attulerimus, sed pigri & socordes fuerimus, nihil nos ad hoc defendet rerum tumultus. Nam Paulus quoque, cum habitaret in carcere & ligno esset alligatus, quae sua erant faciebat: & Ionas, qui ferebatur in mari ventre piscis: & tres pueri, qui versabantur in fornace: neque vllum eorum fecerunt pigriorem hi varij carceres. Haec ergo cogitans, Domine mi, & Phoeniciae & Arabiae, & earum, quae sunt in Oriente, ecclesiarum ne cesses curam gerere, sciens, fore ut maiorem accipias mercedem, cum eris sint tam multa obstacula, tu quae tua sunt conferas. Porro autem noli esse in scribendo ad nos negligens: sed scribe ad nos frequentissime. Nam ut nunc cognouimus, non amplius Sebastianam, sed Cucusum abire iussi sumus: quem in locum erit tibi facilius ad nos dare literas. Scribe ergo, quot ecclesiae hoc anno fuerint aedificatae, & quinam viri sancti migraverint in Phoeniciam, & an maior factus fuerit profectus. Etenim cum ex Nicea inuenissem quandam monachum inclusum, persuasi ipsi ut veniret ad tuam pietatem, & abiret in Phoeniciam. An ergo accesserit, velis mihi significare. De fundo Salamis, qui situs est in Cyro, qui obsidebatur ab haeresi Marcionistarum, conueneram quos oportebat, & vniuersum effectum reddideram: sed fui prius expulsus. Si ergo sciveris Dominum meum Quiriacum Episcopum agere Constantinopoli, de hac re ad eum scribe: & poterit vniuersum efficere. Omnes, & eos maxime, qui habent ad Deum fiduciam, roga ut multis & intensis contendat precibus, ut cesset hoc naufragium orbis terrae. Mala enim intolerabilia & Asiam inuaserunt, aliasque ciuitates & ecclesias: quae quidem ne videat esse molestus, mittens singula dicere, illud solum dicam, multis opus esse & iuentis precibus.

In alia rursus epistola sic scribit: Si enim carcerem habitatis, & catena vincti estis, & cum squalidis & sordidis inclusi estis, propterea quod non assentiamini eorum iniquitati,

Amici eius affliguntur.

Deportatur Cucusum.

Ex Epistola eius ad Constantium.

A. 20. 16.
Ion. 2.
Dan. 3.

ri, exultate & letemini, coronemini & choros ducite, quod hæc sint vobis occasio co-
pio facum mercedum. Nam nos quoque tabefacti & consumpti sumus: mortes passi su-
mus innumerabiles. Hæc autem possunt melius renunciare, qui vel breui temporis mo-
mento nobiscum sint versati: cum quibus ne potui quidem loqui, cum oppressus essem
affluis febribus. Quibus cum laborarem, & noctu & interdum cogebam iter ingredi, &
actu oblectus, & vigilia perditus, & solitudine necessariorum, & egestate eorum, qui me-
curam gererent. Ijs enim, qui metalla fodiunt, & carceres habitant, graviora passi su-
mus & parimur. Vix tandem autem perueni Cæsaream, tanquam qui venissem a tem-
pestate in portum. Sed nec hic portus potuit recreare mala fluctuum, adeo nos omni-
no prius tempus consecerat. Sed tamen cum venissem Cæsaream, non parum respira-
ui, quod aquam bibi putam, quod panem sumpsi non olentem nec durum, quod non
amplius sui ablatus fragmentis doliorum, sed inveni balneum qualecunque, quod tunc
mihi coëssum fuit lecto affigi. Poteram his plura dicere: sed ne nimium sim molestus,
hucusque sisto: illud addens, quod non cessetis exprobrare ijs, qui nos diligunt. Nam cum
tam multos habeamus, qui nos amant, & quorum est tanta potentia, ne ea quidem asse-
quimur quæ condemnati, ut in mitiorem & propinquiorem aliquem locum relegemur:
sed cum & corpus nobis sit defessum, & metus Isaurorum omnia obsideat, hæc parvam
& vilem gratiam non sumus assecuti. Deo propter hoc quoque sit gloria. Non cessamus
enim eum glorificare in omnibus. Sit nomen eius benedictum in secula seculorum. Aperte
enim scitis, omnia esse plena tumultibus & perturbationibus. Nec oportet solum, quod
re pro Constantinopoli, sed pro vniuerso orbe terrarum: quandoquidem malum, quod
hinc coëpit, sicut dictum est, ubique terrarum perdit ecclesias. Cum septuaginta itaque
dies consumpsissemus in itinere, vix tandem venimus Cucufum, totius orbis terra lo-
cum desertissimum. Quamobrem licet hinc vestra amplitudini ratiocinari, quam mul-
ta mala passi simus, & cum febribus luctantes intolerabilibus, & obfessi metu Isau-
rum. Et hæc dico, non volens rogare aliquem, ut nos hinc transmoueat. Perfecimus enim,
quod erat grauissimum, nempe viam molestiam. Sed hanc a vobis peto gratiam, ut assidue
ad nos scribatis, & curam geratis ecclesiarum. Et rursus sic dicit. Nam nos quoque, qui
tertium annum versamur in exilio, fame, peste, bellis, frequentibus obsidionibus, solitu-
dine, quæ verbis explicari non potest, morte quotidiana, gladijs Isauricis, non leuiter
consolatur perpetua vestra & stabilis affectio, firmaque & immota fiducia. Quamob-
rem etiam si a solo & mœnibus ciuitatis expulsus sumus: ab ea tamen, quæ est propriè ciui-
tas, non migrauimus. Si enim vos estis ciuitas, nos autem semper vobiscum & in vobis:
clarum est, quod hic quoque degentes, illam habitamus ciuitatem. In vestris enim de-
gimus animis, & ubicunque fuerimus, omnes vos, qui vehemens estis nostri amatores,
in cogitatione circumferentes abimus. Sedenim reuertendum est, vnde discessimus.

Diuinitas
admonetur
Adelphius
episcopus
excipere
Chrysost.

Atque sic quidem, cum, ut diximus, duceretur Cucufum, quod est oppidulum solitu-
dinis, eum excipit Adelphius, qui erat Episcopus Anabisi, non casu, sed diuina quadam
visione iussus eum excipere. Sed nec hoc erat extra diuinam providentiam, quod ma-
gnus ille exilio illie esset condemnatus. Nam cum post illa, ex hominibus, qui impietate
& ignorantia omnino laborabant, simulacra autem & arbores & nemora per summam
colebant inscitiam: qui autem paulo plus sapiebant, sol ab eis adorabatur: ex ijs ergo
quidam (de magno enim Iohanne acceperat auditione) cum quendam adduxissent pa-
ralyticum in lecto decumbentem, rogabant ut eum curaret. Is vero cum tempus ro-
gasset morbi & religionem, ubi audiuit tempus quidem esse octo annorum: ab eo au-
tem coli solem, Oportet ergo solem tibi mederi, dixit, parum subridens, si hic est deus
tuus. Sed nec ipse potest, inquit ille, absque Deo, quem habet. Audimus enim soli quoque
esse Deum, quem colit. Quid ergo, dixit respondens sanctus, non illum potius Deum
colitis, quem sol quoque colit? Sed nos, inquit ille, non audemus. Ille enim, inquit, est ma-
gnus, & qui potest solo nomine horrore afferre: & si quis non fuerit eo dignus & liber a
peccato, simulatque accessit ad adorandum, igne diuino comburitur. Cum autem san-
ctus hæc dixisset esse fabulas & artem maligni, qui ijs, qui parent, mercedem conciliat
interitum: & Deum huius solis, esse Deum eorum, quæ sub aspectum cadunt & quæ
non cadunt, nec vllum ex ijs, qui ad eum accedunt, rejici, etiam si sit peccator, modo
eum subiicit poenitentia eorum, quæ præcesserunt. Solum itaque, inquit, erede: & statim
cum curatione corporis, sequetur etiam curatio animæ. Cum sic dixisset sacrosancta
illa

illa lingua, dixit agrotus se credere, & se nullum alium amplius Deum esse culturum.
Tunc ergo beatus, cum membra eius obsignasset, Domine, inquit, qui paralyticum, Luc. 5.
quem per lectum cum ipso lecto tibi demiserunt, solo verbo curasti, hunc quoque ad
gloriam tuam & agnitionem tuo nutu cura. Hæc cum dixisset, statim surrexit, qui agro-
tabat, & stetit sanus, ut qui fructum pietatis acceperat robur corporis: aut potius per curatur.
morbum corporis deductus fuisset ad sanitatem animæ, aut etiam vtriusque.

Hoc miraculum facit regionem cum toto coetu credere, & innumera biles accedere
ad baptismum. Cum ergo septem episcopos cum presbyteris & diaconis sufficientibus
multitudini eorum, qui crediderant, eis ordinasset, inuenisset autem quosdam ex eis
bene scire Græcum sermonem, eis tanquam lingua vsus, diuinum David & totum no-
uum testamentum per ipsos Græcè interpretatur: & formam quidem tradit increm-
tationis: docet autem ea quoque, quæ sunt noui testamenti. Deinde tradit etiam eis re-
gulas psalmodiarum & orationum. Cum ergo paucis diebus vidisset hanc recens structam
ecclesiam multiplicari, quinetiam Christi præceptorum non parum in eis fieri incre-
mentum, Deo magnas agebat gratias & exultabat spiritu, ijs, qui ex eis erant infirmi,
medicas manus imponens, & id quod est omnium pulcherrimum, gratis largiens. Sed
ille quidem in his eorum autem, qui inimicitias temere exercebant, aut eorum, qui Deo
& Iohanni adherebant, res quomodo? Quicunque ei communicauerant Episcopi, ut se-
mel dicam, & sacerdotes, qui propter pro Christo zelum odio habebant ecclesiam ma-
lignantium, ij omnes bonorum publicationes, relegationes, mortes, & varia supplicia
subiierunt. Etenim oportebat hic quoque, cum bonus Pastor ad imitationem primi ve-
nisset in manus impiorum, dispergi quidem oues, eas autem esse quoque cum magi-
stro molestorum participes. Licebat ergo videre alios quidem implere, quæ propè erant,
custodias: alios autem eodem nari habitare terras & insulas procul sitas, multis & gra-
uibus tormentis prius confectos.

Nota de
Missæ sacri-
ficio.

Fautores
Chrysost.
dixit mul-
tantur.

Zacha. 13.

Quæ autem fiebant in itinere, ea erant alia quædam tragœdia & planè llias malorum,
Nam cum nacti essent se quos & improbos eos, qui ducebant, eis nihil omnino parceba-
tur, neque in eos vlla ostendebatur clementia & benignitas: nec cum eis ita agebatur,
tanquam fuissent homines commisi hominibus, sed tanquam feris potius aut demo-
nibus immanibus & homicidis, & ideò ducebantur acerbè & immisericorditer: alij qui-
dem sic vexati in itinere, alij autem nudis & non stratis mulis inieci, non secus quam si
essent onera inanima. Sed quis insignem eorum dixerit insolentiam? quis probra, lu-
dificationem, subsannationem, irrisionem, quæ plagis & flagris animam tangunt ve-
hementius, & efficiunt, ut mors acerbior sit magis optanda ijs, qui patiuntur? Ut au-
tem illorum dedecus haberent pro delicijs, non in domos orationum, non in aliqua alia
habitatione in diuersorij eos introducebant: sed in fornicibus & prostibulis eos execran-
di & scelerati includebant. Hæc autem omnia, parua ducebant viri egregij, & malebat
quidlibet potius pati, quam ab Iohannis parte & communione (hoc enim erat eis gra-
uissimum) excidere. Quicunque vero potuerunt effugere manus persecutorum, ipsi
quoque nihilo secius fuerunt sibi ipsis tortores, ut qui se solitudine & extremis quibus-
dam finibus condemnarint, ut qui magis elegerint habitare cum feris, quam viuere
cum hominibus, feris longè agrestioribus.

Vide in
genem ne-
quitiam.

Non multi dies præterierunt, & Arsacij fidei committitur, qui ordinatur Patriar-
cha Constantinopolitanus: pro dolor, quis post diem? Qualem virum qualis annosus,
ut ita dicam, truncus excipit, facilitate eorum, qui rerum potiebantur? Vir qui vix-
erat plusquam octoginta annos, loculo magis aptus quam throno: delirus & emotus
mentis, in dicendo quidem minimè facundus: ad aliquid autem, quod oporteat, excogi-
tandum ineptissimus: ad agendum vero ignauissimus, inanimis non multum dissimilis,
lecto dignus & angulo. Qui cum ex se esset inutilis, deinde etiam ex alia parte accepit
fer aduersariam populi in Iohannem beneuolentiam, erat planè omnibus inuisus & con-
tempus. Cum itaque quatuordecim menses vixisset in sede, præ ipsa quidem natura
hebentudine ignauiaque & quasi torpore, non minus, quam si naturalis finis ei enenisset,
premortuus, neque vllum, ut ita dixerim, viui opus interim effecisset, excessit. Post eum
autem viro euidam educto ex presbyteris, nomine Attico, traditur clauus ecclesie. Quo
quidem tempore Ephesini, cum nullo coercente metu licentiam arripuissent, omnia
mouere & transmutare, sicut eis videbatur, studebant: eos quidem, qui rectè & ut Deo

Vide de
esse, sedes
Arsacij suc-
cedit Chry-
sostomo.

Arsacius
obit, & sub-
stituitur At-
ticus.

Nun place-

placebat, in sedibus erant collocati, expellentes: quosdam autem sceleratos & profanos ad animarum exitium collocantes, cum ordinationem nulla perscrutatio præcessisset aut examinatio: sed perinde, ac si esset res levis & facilis, qui voluerat aut potius qui dederat, ad sedem perueniebat. Quo tempore qui ab illa quoque beata anima iuste eiecti fuerant ab ecclesijs, rursus non difficiliter fuerunt introducti: sed hos contemptores apte aggredientes, eas emerunt pecunijs. Qui quidem Heraclidem quoque, cui ab illo & septuaginta scilicet episcopis, dignè commissus fuerat thronus Ephesi, cum inclusissent & ab ecclesia expulissent, Tribuni Victoris Eunuchum in sede virginis, malè (6 iustitia & Dei patientia) malè & indignè collocant, cum non esset semimalus nec tolerabiliter improbus, sed aperte cinædus & execrandus.

Porphyrii autem audaciam & insignem illam rei impudentiam, quis lubens silentio præterierit? Is senex, & in improbitate, ut qui in ea ab incunte ætate esset eductus, accuratè versatus: præter temporis autem longitudinem nihil remisisset de intemperantia, sed contendisset vel natura videri superior in rebus turpissimis, postquam magnum iam Flavianum eorum, qui in celis festum agunt, tenebat chorus, captus desiderio in ecclesia Antiochena exercendi tyrannidem, cum observasset tempus, in quo vniuersa ciuitas exierat, ut est mos ei antiquus, ad spectacula, quæ sunt in Daphne, Antiochum habens & Seuerianum & Acacium, qui erant aperte inimici veritatis, opem ferentes ei us cupiditati, (est enim simile simili amicum) inuadit sedem, ut qui esset fur & non pastor, & ab his execrabilis ordinatur: qui ei rei tantam adhibuerunt celeritatem, ut nec quæ de more quidem solent fieri, locum habuerint. Sed isti quidem consecratores, cum hæc facta essent in tenebris, se statim in pedes conijcientes, fuga sibi consuluerunt, astris viam notantes, & montibus inuijs se committentes. Ciuitas autem cum quod iam factum fuerat sensisset, publicè omnes conuenientes, sarmenta quæ & ignem tenentes in manibus, ipsi quoque zelo non minùs inflammati, irruerunt ad Porphyrium, (Sciebat enim, qualis esset eius vita, quàm insolens & quàm execranda) cum ipsa domo Episcopatus eum volentes comburere. Is autem cum sensisset conceptum in se odium, Duce exercitus corrupto pecunijs, persuadet aduersus zelum fidelium pro pietate iram armare demoniacam: statimque fuit congregatus in eos exercitus seuus & immanis, & quem ne facile quidem potuissent aggredi, qui aciem instruxissent.

Persecutio magna ecclesiarum.

Deinde excitata est magna persecutio aduersus ecclesias, & imperatoria edicta & decreta, suggestionem Attici (nullus enim pius ei volebat communicare) proponebantur per ciuitates, quæ dicebant. Si quis Episcopus Theophilo nolit communicare, Atticoque & Porphyrio, ei ciatur ex ecclesia, & priuetur bonis: ex laicis autem, qui magistratus quidem gerunt, ab honore excidant: militibus verò auferantur cingula: communis autem multitudo & quæ est occupata in artibus, auro mulctata, damnetur exilio. Hæc faciebant multos vel inuitos communicare, à quibus iudicabatur quid magnum & minime tolerabile, excedere à pecunijs, & priuari gloria. Multi autem cum voluntarium elegerint exilium, elegerunt potius solitudinem & monachorum tuguria habitare, quàm ciuitatem. Sunt etiam, qui ex animi magnitudine omne periculum subire satius esse duxerunt, quàm facere aliquid, quod discreparet & esset indignum pio ac religioso vitæ genere.

Hæc cum ita se haberent, nonnulli Episcopi & clerici, qui stabant à partibus Iohannis, pro Iohanne & quæ malè se habebat ecclesia, zelo instincti, (quomodo enim non oportebat eos, qui vel mediocriter Dei metum in vtero concipiebant & parturiebant) ad veterem Romam veniunt: & cum ipsi Imperatori Honorio & Innocentio Papæ in conspectum venissent, & illam grauem explicassent tragediam: quin etiam tres reddidissent epistolas, quarum vna quidem erat egregia illius animæ & linguæ, aperte omnia singulatim persequens: altera autem communis cleri Constantinopolitani, tertia vero erat quadraginta Episcoporum, qui cum Iohanne communicabant. Quas quidem cum communiter tradidissent, effecerunt, ut qui eas acceperant, tantoperè perturbarentur, & eorum animis tantum zelum immiserunt, ut ambo statim scriberent ad Imperatorem Archadium, profundi somni eum arguentes in ijs, quæ ab ipso gerebantur, & quod non honestè nec iuste, sed planè nefariè fuit decretum Iohannis secundum exilium, & quod oportet omnino, si est ei aliqua honesti ratio & pacis ecclesiarum, Patriarcham quidem rursus restitui Ecclesiæ, & Episcoporum synodum fieri Thessalonicæ, ut quæ sit

Innocentius & Honorius repræsentant Archadium.

ta sit in medio eorum, qui ab Oriente veniunt & ab vrbe Roma: adesse autem etiam Theophilum, ut qui fuerit præcipua causa eorum, quæ improbè facta sunt in hac relegatione: & sic causam Iohannis ab animi perturbatione alieno & iusto iudicio decidere. Propterea enim, aiebant, aliquot Italia Episcopos, qui recta incedunt conscientia, & sunt acres iustitiæ defensores, propter hoc ipsum emittere statuimus.

Cum has itaque literas cum actis, quæ propter hanc causam facta sunt à synodo Episcoporum Italorum, sanctus accepisset Acemilius, (erat autem is Episcopus Beneuenti) Cathegiusque & Gaudentius cum Valentio & Bonifacio presbyteris, Roma inierunt iter versus Byzantium, sequente Quiriaci & Demetrio simul cum Palladio & Eulysio Episcopis, qui cum Iohanne communicabant. Ij enim prius descenderant, & Romano-rum auribus omnia aperte exposuerant. Cum autem iam in Græciam nauigassent, comprehensi fuerunt à quodam tribuno militum, mente valdè corrupto & deprauato. Qui cum eos euidam ex suis tradidisset, non concessit ut viderent Thessalonicam, cum vellent illuc prius proficisci, & Anytio Episcopo tradere missas à Papa literas. Ceterum hoc quoque erat inuentum & artificium mulierum omnium sceleratissimæ Eudoxiæ. Nam cum ipsa accepisset fuisse missos Episcopos Italos, & quam de causa venirent, hæc prius est machinata, & obstitit menti eorum, qui miserant. In duas itaque naues diuisi ab eo, qui acceperat, decimo die appellunt in quendam locum, non multum distantem à ciuitate, qui erat prope suburbana Victoris. Deinde cum illinc quidam alius, nomine Marianus, eos accepisset, nec ille quidem sine arte & malitia, sed ad hoc missus ab Imperatrice, euestigio eos duxit, & in custodia Thraciæ, quæ vocatur Athyras, violenta mente & manu eos inclusit.

Episcopi & presbyteri Itali crudelissime vexantur.

Secorsum ergo Romani & Quiriacus Episcopus cum suis inclusi, acerbè torquebantur, grauius examinabantur, afficiebantur malis innumerabilibus, & ab eis exigebantur epistolæ. Cum autem dicerent se non duros, nisi vidissent Imperatorem, eum essent legati, primum quidem vno missi ex patricijs, deinde alijs quoque viris illustribus & epistolas exigentibus, tandem quidam Valerius nomine, genere Cappadox, moribus belluinus, ex re impudentissima & violenta volens sibi nomen comparare, vnius ex Episcopis, apud quem erant literæ ad Imperatorem & ad alios, fracto pollice, eas auferit, & pugillares, & sacra vasa, & quidquid argenti erat eis vsui. Quod ipsum quoque malo consilio factum est, ut cum eis deessent quæ sunt ad vsum necessaria, cogerentur aliquid facere præter sententiam. Die autem sequenti, incertum an ex ijs, qui erant Imperatricis, an ex ijs, qui erant Attici, quidam accedentes, volebant eos non gratis nec paruo precio, sed acceptis tribus millibus aureorum, cum Attico quidem communicare, Iohannis verò causam negligere. Cum ij autem id passi non essent, (nam aliquid quoque acciderat diuinis: Acemilij enim diacono, Paulo nomine, qui erat moderatus & temperans, diuinus Paulus in somnis apparens, Videte, inquit, ut cautè ambuletis. dies enim mali sunt: tacite significans fraudem, ad quam muneribus & blanditijs eos studebant inducere.) Cum ergo non passi essent, sed hoc solum peterent, ut liceret redire ad eos, qui miserant, Valerius iste, cuius insanum & violentum facinus fuit fractio pollicis, cum non solum esset audax & violentus, sed etiam ad maleficium, ut res ipsa indicabit, callidissimus, nauis ià vetustate fatiscienti & putridæ, ut eos aperte perderet, committens, sceleratus iussit eos abire. Cum ergo parum abfuisset, quin inciderent in periculum, vix tandem euenit, ut appellerent Lampfacum: & cum illic mutassent nauem, post quatuor menses venere Romam. Innocentio itaque narrant, quæ acciderant Quiriaci & Palladio, an aliquid eis factum esset, ignorantes: sed nec de Iohanne valentes scire, quid accidisset. Quæ quidem omnia obtusum latebant Archadium, ut postea scire licuit.

Valerij nefarium facinus.

S. Paulus apparet eundem.

Sedenim rursus redeat oratio, vnde est digressa, & narret ea, quæ restant de illo magno Iohanne. Admirabilis ergo ille Iohannes cum Cucum venisset, & in ædibus Adelphij, ut iam diximus, degeret, (illic enim eum reliquimus) multos quidè pauperes aluit pane terrestri (tunc enim grauissima faues eum locum inuaserat) longè autem plures nutrimento, quod à lingua suppeditabatur, quod & eor confirmat & mentem illuminat. Quam multas autem de multis necessarijs habuit orationes? Quid enim ex ijs, quæ contingunt aspera & molesta, potuit linguam sistere, quæ fluebat instar fluminum? Habuit etiam non paucas de patientia, & quod non solum oporteat non esse socordes, Nnn 2 sed

Chrysostomus in exilio res gestæ.

sed nec offendi molestijs, quas contingit perpeti. Multa quoque ab eo diuina scribuntur epistolae ad sanctam Olympiadem, in quibus sepe numero vnum dicit esse terribile, nempe peccatum. & ei recenset molestias, quae eueniunt in itinere, & eam moerentem propter eius priuationem studens recreare, efficit ut non sit desperandum, fore ut eum rursus conueniat. Quinetiam quemadmodum cum via molestè in summo estatis vigore perageretur, & vehemens eum febris inuasit & mala stomachi, & qui his longè erat grauior sceleratus Gallus, cui fuit adducendum vir ille iustus commissus.

Præterea autem, quemadmodum cum ad quoddam venissent diuersorium, omnia illis molesta acciderunt, eorum, qui ipsorum curam gererent, solitudo, inopia rerum necessariorum. (Vt enim illis eisdem verbis aureis) nullum adesse medicum, merus irruptionis Isaurorum, & spes, fore ut mox in eorum manus deuenirent. Quid verò, qui præter omnem bestiarum feritatem in eum furebant monachi, minantes se eum combuturos esse cum ipsa domo, & quemadmodum à febre malè affectum, & de itinere valdè fessum, qui eum abducebant, non modò eum nulla dignati sunt misericordia: sed eos etiam, qui volebant, prohibebant, minantes eis extrema & omnium maximè terribilia? Præter hæc autem, qualem viam peregit, nempe arduam, lapidosam & difficilem, idque cum ægrè posset ingredi, ut potè quòd ei esset malè affectum corpus, quantum ex eo scribente sciri potest, quando etiam rogat beatam, ut ei curæ sit, ut non sit relegationis via longior, dicens: Mihi mille exilijs est ingredi difficilius. Hæc & alia his plura, quæ facta sunt post relegationem, inueniuntur quæpiam has epistolas referentes.

Abducitur Arabissum. Sed illuc rursus reuertor. Cum enim magnus ille Cuculi, & corporis nutrimento non paucos, & plures nutriet pane animæ, accensa ex eo inuidia, facit eum rursus migrare Arabissum. Volebant enim illi scelerati & planè deploratè improbitatis, cum ei malefaciendi nondum ipsos cepisset satiarietas, eum tam frequenter cedentem afflictionibus, vitam sic amittere. Sed illuc quidem abductus, maioribus afficitur vexationibus: sed apertè ostendit se à philosophia effectum superiorem quolibet, quod possit accipere, & ex his maioris virtutis sumere occasionem, & per ipsa lætus respicere, perinde atque in igne lucem ei suggerente maiore materia. Sic ille, qui erat re vera inuictus, & nec ab afflictione, neque ab ulla alia molestia superatus, sic affectus afferebat potius molestiam sycophantis, eiusque laus & fama valdè angebat eorum animos. Quàm admirabilis res est virtus, magnique facienda & beata iudicanda ab ijs, qui sapiunt? Nam ille quidem tot malis appetitus, manebat inuictus & inexpugnabilis, & re quæ intentabatur qualibet superior. Ij autem, in quorum potestate erat hæc facere, erant miseri & timidi, & quod non miseres? pauperem, erronem, exulem formidantes, & licet tanto esset interuallo disiunctus, efficiētes ut pluribus remoueretur sinibus: ut nec eius quidem fama eò perueniens, inuidos eorum animos sauciaret. Hinc Pityuntem, cum sic eis esset imperatum, traducitur ab ijs, qui eum custodiebant. est autem id oppidulum validè desertum, situm quidem ad dexteram in fine maris Pontici: est verò finis Romanorum imperij, contiguus barbaris & crudelibus gentibus.

Petrus & Iohannes apparent ei. Cum ergo iam esset in itinere & ad hoc vltimum duceretur exilium, iam ad Deum potiùs profecturo & cessaturo ab his magnis laboribus, paucis antè diebus noctibus præcant, Petrus ille magnus & Iohannes, quos etià viderat in principio vitæ ex Deo agentem, rursus ei apparent, & lubenter eum alloquuntur, recreantes à laboribus, & victoriam aduersus demones suauissimè annunciantes. Deindè cum ei gratum excessum eius dixissent, & quæ eum quidem bona mox essent exceptura, mala autem Eudoxiam eius persecutricem, Comede, dicunt, quandam ei cibum ostendentes: quem cum comederis, non erit tibi opus alio, donèc eum sumes nobiscum, in quem non cadet interitus. Hæc & illi dixerunt, & ipse sumens comedit, & sic illi quidem recesserunt: ipse autem satis recreatus, lingua læta & florida, Christo, qui eum tam pulchra impertijt consolatione, egit gratias. Sed quis est, qui hæc in lucem protulit? dixerit quispiam acrioris ingenij. Clarum est enim quòd non ille, qui res suas valdè celare sciebat. In promptu est, quod respondeatur. Duo enim presbyteri & quidam ex diaconis, qui magno capti eius desiderio, elegerant peregrè eum eo proficisci, laborumque & dolorum eius esse perpetuò participes, oculisq; & auribus hæc diuina acceperant, & hæc alijs similiter tradiderunt.

O crudelitatem plus. Cum autè quatenus iam finis appropinquabat, oportet et cœpta magis attolli conuenienter animi alacritati athletæ, cum duceretur in exilium, ij quibus commissus fuerat,

rat, cum tam longis & tam vehementibus vexabant ambulationibus, ut vellent eum morti tradere, nimia celeritate victum & afflictione. Itaque cum & imbres deciderent vehementes, & sol vreret ardētissimè, tunc & prolixior erat eius deductio, & ab eo postulabatur ut intensè ingrederetur. Vbi autem erat ciuitas aut locus aliquis, aut corporis defessi recreatio, aut lauacri solatium, aut aliqua alia breuis laborum remissio, ne parum quidem eum volebant illic manere, cum sic eis fuisset imperatum. Merces enim crudelitatis eis promissa fuerat, maiorum honorum consecutio. Sed cum ille hæc viam difficilem perageret ieiunus, vultum habuit longè lætiorem ijs, qui assidue vacant delicijs & comotationibus. Atque Pityuntem quidem definitum ei locum exilij, ut ei Epiphanius predixerat, non peruenit. Sed cum esset prope Comanos, & diuersati essent in martyrio Basilisci, quem aiunt quidem fuisse Episcopum: tempore autem Maximiani in ciuitate Nicomediæ subijisse certamē martyrij & vicisse, & corona fuisse redimitum, ei apparens in somnis Basiliscus: Bono animo esto, inquit, o frater, & lætare, ambos enim coniunget dies crastinus. Dicitur autem adituo quoque martyrij die præcedenti apparuisse, & dixisse: Para locum fratri Iohanni. venit enim.

Cum autem simulatque illuxisset, viam rursus essent ingressuri, diem sciens magnus Iohannes tanquam ex responso, rogabat eos, qui abducebant, ut sinerent eum manere in loco. Cum illi autem non concessissent, sed instar volueris triginta stadia consecissent, ipse, cuius voluntate omnia administrantur, ipse (ò miraculum) effecit ut errorem subeuntes, redirent in illum locum, eosq; rursus habebat ades martyris Basilisci. Cum autem & tempus vocaret, & iam adesset hora eius ad Deum migrationis, & egregia illa lingua esset tacitura, & claudendi essent oculi nuncij puræ illius anime, & insignis temperatiæ summa pulchritudine, omnem quidem, quam secum attulerat suppellectilem, diuisit ijs qui aderant. Deindè etià cum exuisset ea, quibus erat indutus, ea quoque donat: & cum se ad calceos vsque lætiùs & alacriùs composuisset, ut etiam ijs, quæ apparebāt, liceret cū ijs, quæ erāt intus, celebrare diem festum eius excessus & migrationis, & cum sic ornatus diuina sumpsisset sacramenta, & cōsuetam effatus esset precationem, Gloria tibi Domine propter omnia: quinetiam se signasset signo crucis, cum qua vixerat, & pedes extulisset, pedes, inquam, illos speciosos & verè Apostolicos, beatum illud iter inijcit, ut Christum videret, cum Christo versaretur, Christi perpetuò exultaret pulchritudine: sibi quidem felix ob decessum & migrationem: magnam autem afferens tristitiam ijs, qui res illius pulchrè nouerant, & quibus vel modicum sui mellis gustum præbuerat. Fuit autem dies eius decessus, qui fuit viuificæ Crucis, quam ex re ipsa solemus vocare Exaltationem, quæ, ut omnes sciunt, celebratur quartodecimo Septembris. Oportebat enim eum, qui se nulli rerum presentium dederat, sed se totum mundo omnino crucifixerat, & in nulla re alia gloriatus fuerat, q̃ in cruce Christi, eo ipso die festo Crucis, eum ipsum quoque deponere puluerem, quem habebat ex hac materia, & mundum peruenire ad eam, quæ est in celis, conuersionem.

Tunc autem exiit quoddam manifestissimū indicium omnium amoris in sanctum. Nam cum iam ad multorum aures peruenisset eum decessisse, & communis iactura in omnem partem peruaderet, multitudo innumerabilis, multitudo incredibilis virorum simul & mulierum, quæ piè exercebantur, ex ipsa Syria & Cilicia, ex Ponto & Armenia confluebat ad adorandum beatum tabernaculum. Quod quidem, cum ei de more sacri disti fuissent hymni & psalmodia, & vix effugisset eorum manus, qui ipsum tanquam viuum accipiebant & eum gaudio compledebantur, & id contendebant, quidquid fieret, non dimittere, deponitur prope Basiliscum martyrem, re vera dignum omnibus laudibus, ut quod tali fuerit animæ coniunctum, & talium laborum fuerit ei socium, & ministerij grati ei, qui ipsum creauit: Ad laudem ipsius boni Dei nostri, ad cuius gloriam ipse omnia faciebat, & vnigeniti eius filij, & viuifici spiritus: quæ est beata & principalis Trinitas, quam decet gloria, honor & adoratio, nunc & semper,

Amen.

Nnn 3

LEONIS

LEONIS, IN CHRISTO AETERNO REGE

IMPERATORIS, ORATIO ENCOMIASTICA DE

magno Dei Pontifice & communi orbis terræ portu, Iohanne
Chrysostomo. Habetur in Metaphrasæ.

VIRI virtutem laudare iussus, viri, inquam, cui cognomen est Os aureum, puto à me exigi, vt flamme os curus ascendam, aut miracula ostentè Mosaica. Perindè est enim, vt ego sentio, illa quempiam audere aggredi, & lingua laudare linguam illam verè auream, & quæ vniuerso mundo seipiam præbuit precium redemptionis. Sic autem mihi ccepti audaciam cogitanti, cum res videatur eiusmodi, prohibita est omnino obedientia, arbitranti tutius esse præponere inobedientiam, cum formidabilis sit obedientia, periculosaq; & supra vires. Quid verò, quoniam est periculosum, an ne eousque quidem tacendum est, vt nō dicamus, quàm multorum causa cernatur obedientia: an iuueniliter ab initio aggredientem dicere, propter fidei ardorem, aut illius viscerum benignitatem, immittere se oportet in mare encomiorum? Et quisnam cernitur virum illum adeo ignorare, qui non solum vt mutus & surdus sit loquacissimus, sed etiam vt lapides clamorem emittant, creditur posse efficere? Horum enim fidem faciunt flammæ desiderij, quas spes in altum sublata cōciliat: quomodò etiam magnus Apostolus præcipit, scribens: Multum valet iusti oratio operans: hoc est, Quæ operationem consequitur ex eo, quod non dubitāt qui accedunt. Quamobrem mittenda quidem est periculosa existimatio: paternum autem iussum curare oportet, ei, qui ante omnia omnium est bonorum causa, patri luminum, ex quo omnis datio bona hominibus, vt sacris scribitur literis, & omne donum perfectum, mētem dedicando, & sic incipiendo.

Atque si magno quidem Chrysostomo videretur deesse vitæ splendor, dogmatum caelestium tonitru, miraculorum terribilium fulgur, & alia omnia, quibus vir diuinus in terra, etiam priusquam hinc migret, describitur & exprimitur, opus haberet, conuenienter legi encomiorum, cerea claritate, diuitijs, inquam, & patria, & gloria, & alijs omnibus, quæ in bonam adducunt existimationem, quibus eius parentes in Antiochia Coelestis insignes, omnes illo tempore faciliè superarunt. Quoniam autem magnitudo eorum, quæ illi insunt, bonorum, non minus tegit ea, quæ sunt corporis, quàm emissio radiorum solarium fulgorem astrorum pulchritudinis, cauendum est, nē propter rei humilitatem & abiectionem, in eiusmodi argumentis versetur oratio: & ad ea eundum est, ad quæ cupio pro viribus. Par est autem mihi animum adhibere, dicenti eius honestos & compositos mores in tenera ætate, de his audire maius esse putantes, quàm culuis alij, quæ expetitur, se dēdere operationi. Nam hoc quoque est expetendum, nō se motum communis luminaris.

Is enim adhuc ventitaret ad eos, qui Antiochiæ pueros erudiebant & exercebant, erat magister virtutis, nō solum æqualibus, sed etiam ipsis magistris, & viris & patribus & seruis, moribus inimitabilis, in consuetudine moderatus, quæ excelsum reddit, humilitate ornatus, ludos suorum æqualium ludum planè existimans, & ab alijs sordibus expurgatus, etiam ante diuini lauacri expiationem. Post diuinum autem lauacrum, quod Meletius magnus Pontifex Antiochenus, primū quidem dat magno Iohanni, postea verò eius quoque parentibus (nondū enim eis illuxerat lux diuina, vt qui paternarum traditionum, quomodò magnum quoque Paulum audimus, essent æmulatores) ad solidiorum eorum, quæ sunt ex verbo, alimentorum participationem Iohannes adducitur, ingenij dexteritate se illis conformem reddens, quibus diuinus qui inest timor, scit largiri præceptorum obseruationem, carnis purgationem, diuinam illuminationem, & quem diuinæ dicunt literæ finem desiderij. Ante omnia autem imitans Iesu humilitatem: cuius brevis quædam detur narratio ad id, quod dicitur, cognoscendum. Audite vos pueri qui vos iactatis parentum gloria, fastu & diuitijs: & imitemini. Coræ erat parentibus, vt ei esset equus, famuli, & magnus comitatus eunti ad disciplinam. Ille autem omnia contemnebat. Persuadebat omnibus, vt imitarentur Iesu humilitatem, speciosos pedes præparans, vt leuiter current ad Euangelium: Daniele, pueros, Daul-

Iacob. 3.

Iacob. 1.

Puer vt se
gessit
Chrysost.

Galat. 1.

Humilitas
studiosus
filius est.

Danidem, verbis exemplum proponens. Illos quidem, quod per ipsam ab eis ea preclara gesta sunt, quæ sunt supra hominem: Hunc verò, quod cum alijs est etiam disciplina Dei iustificationum, dum dicit: Bonum mihi quod humiliasti me, vt discam iustificationes tuas.

Cum ipse in his resplenderet, breue effluxit tempus, & Secundo (hoc enim erat nomen patri) contigit vitæ exitus. Quid verò mater, ætate florens & nomine? (Anthusa enim dicebatur, quod est florens) Simul florens, & simul oriens, habebat ipsa id, quod erat omnium bonorum speciosissimū. Ipsa cum alijs solitudinibus, quæ sunt multæ, viduitatis, magno amore curam gerebat, vt filius incrementum acciperet, vt quæ verè esset illius mater, ipsa quoque illi rursus se formam præbens & resplendens. Quæ ratione speciosè quoque fructus præbent coniiciendam causarum nobilitatem. Cum autem teneretur amore philo sophiæ & dicendi facultatis, ventitat ad primos doctores ex ijs, qui erant Antiochiæ. Libanius autem tunc erat, & Andragathius. Qui brevissimo tempore ea percepit, quæ lōgis annorum & noctium curriculum alij vix tandē percipiunt, sedens optimus iudex eorum, quæ percipiuntur intelligentia: & ea quidem, quæ erant vtilia, sua confirmans sententia: quæ autem à nugantibus aut oscitantibus fabulosè conficta fuerant, iubens multum valere. Post eos, quoniam satietatem non poterat capere ingenium, quod tenebatur amore contemplationis meliorum, migrat ad magistros, qui erant Athenis matre doctrinæ. Quo etiam in loco cum quæ sunt optima capitissimo ingenio, citius quàm spongia humorem, hausisset, erat magnæ omnibus admirationi. Hinc aduersus eum locum occupat inuidia, excitata eius bonis excellentibus. Modum autem significet oratio, etiam si maximè curet vt vitet satietatem.

Anthemius sacerdos quidam Mineruæ, tunc Athenis in tanta habebatur admiratione, vt etiam ei fecerint statuam, quæ omnes trahebat ad admirationem. Sed is quidem celebratus euadit arrogantia, Iohannes autem mansuetudine & humilitate & moderatione spiritus. Veniunt hæc ad aures Demosthenis, qui erat Præfectus vrbs: & vt sit in rebus eiusmodi, capitur Præfectus amore faciendi periculum, vt cognosceret eū, qui excellit virtute. Congregat omnes, accersit Iohannem. Curru, cum honorans, iubet venire. Ille verò hoc quidem recusat, venit autem suis pedibus. Hoc efficit, vt Iohanni quidem cresceret honor cum admiratione, & in gradu & in honore cathedra: Anthemij aut aperiretur, quæ latebat, inuidia. Nam cum ipse vidisset honorem, quem adeptus erat Iohannes, & quod in cathedra esset ei superior, cum se non posset amplius continere, hæc quidem dixit: Ciuitatis mores sunt, vt video, innouati: nouæ leges sunt propositæ. Quæ sunt antiquorum, quæ sapientum, quæ familiarium priuilegia, ea tradita sunt hospitibus & aduenis. Non animaduertit autem se per hæc seipsum veteri honore priuare, cum venisset omnibus in suspicionem, quod hæc dixerit propter inuidiam. Hæc iure poenas de eo sumit iniustissima inuidia, quod eam genuerit, ei reddens alimentum. Vide autem quæ consequuntur. Non oportebat te, inquit Præfectus, qui te laetas de philosophia, tanquàm vnum ex vulgo aut ex agro feras venantem, aut aliquem ex ijs qui latrocinantur, ita clamare & tumultuari. Nam multa sunt, propter quæ Iohannes dignus est qui honoretur: Nempe quod & sit filius Secundi, magni Ducis exereitūs, & quod canos homines superauit disciplinis. Quin etiam quod à nobis coactus accepit hunc honorem: & ante omnia, humilitas est ei horum causa & conciliatrix. Sed hæc quidem Præfectus.

Quid verò Iohannes, qui mansuetudine contemperauit iustitiam? Primū quidem responderet ijs, quæ ei obiecit Anthemius. Deindè se Iesu disciplinæ & ijs, quæ illa liberè proficitur, se totum esse deditū, paucis ostendens, plausu omnium excipitur. Licet barq; videre oculis, orationem Iohannis refulsisse illuminatione sancti spiritus, adeo vt diceret hoc videns vrbs Præfectus: Reuerà Græcorum disciplinæ cum doctrina Christianorum nihil omnino conuenit: cum illi quidem laborent insana gloriæ cupiditate, hi autem ingrediantur via illis contraria. Post hæc sequitur Iohannes, & ardore mouentis eum spiritus, publicè liberè proficitur pietatem: in gentes inuehitur, eorumque deos & demones, Saturnum, & Iouem, & Mineruam, & Apollinem, & reliquam deorum gentiliū seriem, serpentesque & bestias, quæ ab eis coluntur, qui eis debetur, honore afficiens. De quibus ij etiam, qui habentur sermones, aiebat, ætherem inficiunt. Quid præterea? veram etiam lucem pergit prædicare sanctæ Trinitatis, quæ in patre & filio

Psalm. 119.

Proficiscitur
Athenas
discendi
di studio.

Miraculū.

Vide modestiam.

Anthemius
torquetur
inuidia.

Inuehitur
in falsos
deos Chrysostomus.

& sancto spiritu in vna diuinitate & tribus personis, sine principio & sempiternè, à Christianis contemplatione cernitur & adoratur. Hec quidem Iohannes. Latata est autem vniuersa turba, quæ sequebatur partes Christi: dolore autem affecti gentiles, ita fuere perciti.

Vt paucis absoluam, vnà cum eis mouetur quoque Præfectus, iubens Iohannem cessare deos ludificari: Anthemio rursus datus est dicendi locus: & primum quidem se blandis verbis insinuat Præfecto: valde autem & prolixè nugatur in Iohannem & eius religionem, illa blaterans, quæ consentaneum est eum, qui colit talia. Sic dixit. Sed ex quo Imperatores, contrà dixit Præfectus, Christo nomen dederunt, in altum sublatum est eorum imperium, cum vbiq̃ Christiani longè lateq̃ creuissent, cum quibus fui ego quoque societate coniunctus, & in hunc locum sum deductus. Rursus ergo Anthemio iniectus est camus & tristitia. Eius autem orationem excipit Iohannes, & hæc adiicit, dicens: Vera dicit Præfectus, o viri. Nullus est enim locus ab extremis vsq̃ ad extrema orbis terrarum, vbi Christus non honoratur & colitur: & si quis studiosus hæc velit discere, sciat de Iudæis, qui exilièrunt ab Hierusalem, quod postquam Christus reuixisset à mortuis, à Romanis bello obsessi, ad tantas redacti sunt angustias, vt filius infantium carnes pro pane comederint. Qui ergo mihi creditis, ecce Episcopus: accedite ad ipsum, & baptizemini. Quoniam autem diuinum zelum solet etiam metus quidam coniequi, (Quibus enim animi socordia obsidetur à molli & eneruato spiritu, vtiliter eis metus obijcitur) eos ergo terret zelo percitus ille Elias. Quid dicens? Nisi mihi paruèritis consulenti, quæ dant salutem, ecce vos deferam ad Imperatores, & statim moriemini. Est enim mors melior, quàm vita, quæ blasphemijs & maledictis incessit vitæ datorem, & minus habere sensus, quàm canes & volucres & fera, quæ ijs cedunt, quæ eas mansuefaciunt, mitesq̃ reddunt & cicures. Cum hæc liberè diceret Iohannes, Anthemius grauiter quidem insurgit aduersus Christum, cadit autem grauius ab immundo spiritu correptus Anthemius, afficiebatur sicut dæmoniaco, horrorem & fugam immittens ijs, qui adspiciebant. Deindè quid? Misericordia mouetur Iohannes, & Anthemium, & si malo adhuc vexaretur, magnis clamoribus confectum, non esse alium Deum nisi Christianorum, à malo liberat. Cumq̃ esset redactus in celsissimam, omnes quidem afficit admiratione, propter repentinam mutationem: repente autem baptizatur cum tota domo: & sic confirmata baptizatur multitudo. Nec hoc solum, sed etiam ex ijs, qui audièrunt, omnes filij lucis regenerantur diuino baptismate. Communis hinc omnibus gaudij & lætitiæ exultatio: adeo vt re ipsa liceret intueri quod canitur, Latantium omnium habitatio est in te.

Huius lætitiæ causam ignorabat antistes Athenarum. Deindè cum intellexisset, cum statuit adducere ad ordinationem. Quod cum rescuisset Iohannes, clam aufugit, & se reddit patriæ. Hinc vbiq̃ terrarum fama & sermone erat celebratus Iohannes, cum ad illud tempus venisset, quo lanugo solet genas vestire, vt qui annos ageret decem & octo. Quo tempore cum insignem esse Iohannem magnus animaduertisset Meletius, persuadet vt ad se veniat frequentius. Quo tempore dicitur sus condiscipulis Theodoro, qui fuit postea Episcopus Mopsuestiæ, & Maximo Seleuciæ Isauriæ, persuasisse, vt relicta vita augendæ pecuniæ dedita, vitam eligerent tenuem & solitariam. Hinc eum magno Basilio, qui ab ipso Meletio diaconus fuerat ordinatus, magna iungitur amicitia, & tanta, vt mutuo amore nullus ei esset æqualis ex ijs, qui à principio fuerant ei familiares. Quomodo enim ab artificibus coniunguntur harmoniæ: aut cum ijs, quæ in cælo equali celeritate mouentur, luminaribus inconfusus ordo coniungitur coitionum: aut, vt melius dicam, quomodo lux visui, & visus luci coniunctum præbet vt videatur: aut quomodo mentis cum anima, & animæ cum mente nota est cognatio: aut, vt dicam conuenientius, quomodo spiritus ignis in specie linguarum, cum verbi discipulis cognoscens coniungitur: ita etiam in his. Homines enim spiritus, sancto spiritu coniuncti, vnâ in Christo charitatis perfectam effecerunt conspirationem. Quodnam autem esset amoris inter eos vinculum, sic ostendit oratio:

Basilius, qui iam vitam susceperat monasticam, secum attrahebat Iohannem. Eum autem contrà attrahebat materni rursus amoris plena lachrymis oratio. Cum verò clementis & misericordis Iohannis non esset animæ & sapientiæ, tam multas matris lachry-

Anthemius blasphemias arripitur à dæmone.

Fit Christi anus.

Psal. 86.

Amicitia eius cum M. Basilio.

Acto. 2.

lachrymas, prolixamq̃ orationem & viduitatem despicere, tunc retrahitur, & matri se inuitum tradidit, persuasus non tonderi ante eius exitum. Cum materna ergo cura & prouidentia insignis esset Iohannes, Zeno Episcopus ascendit ex Hierosolymis, & populo Antiochenæ ecclesiæ Iohannem constituit lectorem. Tunc autem dicunt eum composuisse sex libros aduersus Iudæos, perpetuum recti sui ad meliora cursus tenorem vita & oratione conseruantem. Post hæc cum mater in Dei manus suum tradidisset spiritum, sacrosancto filio concedit libertatem. Atque magnus quidem David in his virum iustum exprimens, dicit: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum. Iohannes autem cum matri, vt decebat, iusta fecisset, non solum omnes diuitias, partim quidem pulchrè dispergit, partim autem Deo pulcherrimè consecrat: sed etiam suum in notos & amicos, & alioqui familiares amorem postponens, à vero & qui solus non diffuit, pendet amore: & cum vitam suscepisset monasticam, qui etiam antea, si vllus alius, erat solitarius, tanquam tunc incipiens dat se monasterijs, quotidie ad anteriora, sicut Paulus inquit, se extendens. Cum talis autem cerneretur, rogatur quidem, vt fratrum suscipiat præfecturam: sed minimè id sustinet: Decreta autem & ordinem omnis bonæ monasticæ exercitationis diuinus hic zelotes conscripta eis tradit. Sed quid hæc, etsi magna sint, si conferantur cum futuris?

Quæ de eo quidem spargebatur fama, coegit omnes lubenter ad eum confluerè. Ipse autem tanquam fons quidam perennis, discernendarum scripturarum aquam effundens minimè perturbatam, eam assatim suppedibat omnibus. Licebatque videre omnes, qui æstu & egestate & siti diuinorum exiccabantur eloquiorum, ex eius libris tanquam ex vasis, eius claras & perspicuas haurientes interpretationes, & lætos reuerentes in patriam. Cum ad hunc locum peruenerim, statui silere, rerum enim mearum testis est conscientia. Quanam est autem ratio silentij? Quod hinc rerum magnarum exoritur narratio, quarum admirabili tatem narrare, aut laudibus, vt par est, celebrare non possum. Sed quod mihi in principio procemij, id rursus quoque venit in mentem. Er mihi primum quidem ignoscat hic vir diuinus, diuinæque clementiæ imitator & fideiussor. Ignoscite autem ex vobis quoque, quicunq̃, eius philosophiæ laudatores estis, & in ea vos oblectatis. Beatus es Simon, dicitur in Euangelij, hæc autem vox est Christi ad magnum inter Apostolos Petrum. Alium quoque Apostolum restatum est super relationes, & postremò clauas regni cælorum. Num ergo si eodem honore & gloria cerneretur hic quoque Iohannes dignatus, ei deesset aliquid, quò minus & esset & nominaretur par beatæ illi dignitati & ordini Apostolorum? Nequaquam. Quomodo autem & quam ratione, iam dicam:

Cum Iohanne versabatur Syrus quidam senex, nomine Hesychius, virtute tantus, vt is quoque dignus sit habitus, qui assequeretur magnum donum præscientiæ: cuius conuersationis & vitæ agendæ honestatem imitabatur Iohannes. Huic seni aliquando oranti apparent duo senes, induti cædidis vestibus, adstantes vbi precabatur Iohannes. Quorum vnus quidem librum scriptum, alter verò gestabat clauas. Licebat autem videre Iohannem, cum eos vidisset, adorare: illos autem dicere: Confide, & noli timere. Illum verò verbo rogasse, quo appellamus dominos, quinam essent, quod dignati essent venire ad suam humilitatem: & eos rursus dicere: Nè timeas vir desideriorum, nomen Daniel, in quo habitat spiritus sanctus. Rex magnus Christus, noster magister, nos misit ad te nuncios gaudij: gaudij, inquam, quo per te fruuntur omnes Dei ecclesiæ. Hec dixisse, & ei tradidisse, alterum ex his quidem librum, alterum verò clauas, subiungendo: Ego quidem Iohannes, qui in mystica cœna super Christi pectus recubui, & illic hanc suæ Theologiæ: Ego autem sum Petrus, qui Christum Dei viui filium sum confessus. Deus verò tibi quoque dat meam potestatem. Fac ergo omnia, quæcunque tibi iubemus, & cum in diuinorum præceptorum mysterijs eum instituisset, & futurorum ei bellorum & afflictionum, quæ iustis hic multæ esse solent, prædixisset, euentum, tandem cum vniuersa eius membra obsignassent, eumq̃ amplexi essent, bonoque senex, apud se mirabatur. Ijs autem, qui eum sic videbant, causam rogantibus, dixit: Relligis, o fratres, arcana propalare, & Dei aperire miracula, par atque adeo maius affert periculum, & incipiens, totam narrauit visionem. Cui cum data esset fides, non sciturum id Iohan-

Monasticam vitam amplectitur. Philip. 3.

Permulti ad eum confluunt.

Matth. 16. Ioan. 15.

Visio oblata Hesychio.

Iohannem, is mentes omnium impleuit admiratione. Iohannes autem tunc scripsit libros de monastica exercitatione.

Hinc ei ascendenti ad fastigium inprimis regie virtutum contemplationis, & subiicienti audaciam animi perturbationum, diuinitus in eas datur potestas, quæ principatum obtinet mente supernum adiuuante auxilium, & subiugante illarum feritatem. Operaprecium est autem de omnipotentis quoque in eum in his munificentia, contrahendo orationem, quoad eius fieri poterit, breuiter disserere. Dominicam simbram, sicut audiuius, necessitate morbi adaucta illic quidem mulier fide tangens, accipit tactu salutem. Ergo hic quoque imitatur magistrum. Hic enim vir quidam laborabat tanto dolore hemeranthi, ut mali vehementia exiliens eius oculus, cerneretur pendere à maxilla. Is eum incausum in medicos suas omnes consumpsisset facultates, accedit aliquando ad diuinum Iohannem, rogans ut sanaretur. Ille autem dicit ei: Hic morbum tibi conciliant tua animi perversitas, & pauca fides in Christum Seruatore.

Tactu tunicæ Iohannis, illaq; locis affectis imposita, infirmus statim curatur.
Mirac. 3.

Ille verò, qui laborabat, simul atque hoc dixisset Iohannes, se totum traducens ad Iohannem, & quomodo Zachæus ille, ad Dominum magnanimo motu fidei, hic quoque dicens & accedens, cum leprosa anima deformitatem Iohannes eloquiorum, quæ maximè expurgabat, abluisset aqua, iuber eum quoque aqua putei, qua fratres vebantur, lauari: & cum lauasset, eius quoque corpus mundatur protinus. Deinde propter summam in Christum fidem, quam ei conciliat illud os verè aureum & sanctum, tonderetur, & cum sanctè fuisset monachus, insignis euadit & consummatur. Multis ijs, qui tunc erant, fuerunt eius imitatores, varia quidem cogitationum vulnera medicis aperientes, simplicem autem & facillimam & copiosam assequentes curationem. Ubique tunc deceterò monasteria charitatis abundantia, duplicitaris expulsio, redundantia humilitatis, diluuium superbiam, vita in virtute se exercens, oratio pacifica, ciborum contemptio, doctrina verorum dogmatum. Non licebat tunc videre compositionum temulentiam, non risus insolentiam, non lites, non emulationem, non aliam quam aliam nubem, quæ obstat, quò minùs videatur splendor solis. Quorum omnium est caput vnum, benigna cura Iohannis providentiæ. Quid alia miracula? Nunc quidè Eucleus ille, qui inuidia diaboli, alterius oculorū lucem dicitur perdidisse, credit Christo: accedit, tonderetur, tandem Iohannis precibus lucem rursus accipit. Nunc autem illa, quæ laborabat sanguinis profluuiio, septem annos sic affecta, persuadet coniugi, & per eum rogat quidem Iohannem: ab eo autem docetur causam, quod propter peccata permissum fuit, ut puniretur. Quænam autem ea? Summam inhumanitatem, pauperum contumeliam, ingluuiem, & omnem nugacitatem. Ad hæc, quid opus est dicere multiplicia medici medicamenta, quæ in mulierem excogitauit? Quæ cum omnia per coniugem didicisset, & se ea omnia esse correctionem fideliter promississet, accipit sensum curationis. Quid verò de immani quoque illa fera, quæ multos quidem deuorauit ex ijs, qui transibant, ex finitimis autem multos egit in fugam? Dominica arma diuinus ille imperator obiecit belluæ: & cum decreuisset ut ea figerentur ante speluncam, facit ut ille terribilis & sauius hominum occisor leo, ante preciosam crucem manè humi inueniretur morte affectus.

Aduerte virtutem preciose Crucis.

Psal. 54.

1 Cor. 9.
Exod. 20.

In spelunca habitat.

His armis & moribus liberat quidem eos, qui capti erant à captiuitate cultus simulacrorum: animum autem confert ad alia Deo grata consilia & contemplationem. Nam quoniam illud diuini Davidis singulariter & solū esse valde amplectebatur, aduersus id autem contendeat benignitas voluntatem reprimens: optimo & prudenti consilio vtrunq; rectè administrat. Nam cum sciret, seorsum quidem esse, esse tutius & magis vacuū perturbatione: à multis aut id existimari non carere fastu & arrogantia: vti aut multorū consuetudine & se eis communicare, turbulentum quidem & periculosius, sed non carere mercede & vtilitate, sapientissimè vtraque commiscet: aliquando quidè versans cum omnibus, ut omnes lucrificeret Paulus hic nouus, aut complures: aliquando aut seorsum latens in caligine, & purus cum puro versans, nouus Moses, animarū, & mentium, quæ Deum vident, legislator & dux. Hinc eum amor diuinus superasset, is magnam hunc decerratore deducit ad quandā speluncam habitandā, in quo biennium infirmis ferè

ferè peragens, diuinæ scrutabatur scripturæ, tam veteris quàm nouæ, quæ sunt profundissima. Cum autem robur corporis voluntati animæ non suffecisset, imus venter morte afficitur: & cum haberet renes frigore consauciatos, tanquàm in portum venit ad ecclesiam Antiochenam. Deinde ordinatur diaconus. Quo in ordine se quinque annos præclare gerens, scripsit sex libros de Sacerdotio, tres ad Stagirium, eos, qui sunt inscripti de incomprehensibili & dissimili: & sex præterea de introductiis.

Sed iam magni Iohannis in Presbyterum ordinationem nos vocans oratio, modum enunciet. Cum Constantinopoli mortuus esset Nestarius, qui eò venerat ad constituendum magnum illud luminare, nempe Gregorium cognomento Theologum, Flavianus Meletio succedit Antiochiæ. Is autem cum vigilarer, ut consueuerat, quadam nocte vider diuinum accessisse angelum, qui ei iubebat ordinare Iohannem, dicens futurum Iohannem nouum vas electionis: Ecce, dicens, ego ei de hoc mandatum dabo, & obediet. Ad quem quidem cum accessisset angelus, ei mandauit: prius narrauit futura, & quæcunque par est facere eum, qui diuinus sit futurus minister. Et ut pluribus prætermisissis veniat oratio ad id, quod est maximè mirabile, hoc faciat. Cum magnus & hostia & Pontifex Iesus Christus filius Dei aquis mihi purgaretur, pater apparet, ab alto voce testificans eum germanum esse filium, & spiritus in columbæ specie vocem illam confirmat: & licet alicui audax videatur oratio propter ea, quæ audet dicere iuueniliter, illa proponimus ad recordationem. Quænam? Illud, Ego dixi, Dij estis. & illud rursus, si vultis: Et filij altissimi omnes: & ante ea, verbum quod est, Ad imaginem & similitudinem: & quæcunque ad honorem eorum, qui seruant quæ sunt imaginis, copiosa prouidit gratia. Mihi autem hic quoque considera. Cum adesset hora ordinationis, & incruentum perageretur sacrificium, & inferius assisteret multitudo innumeralis, & angeli desuper intuerentur, manum imponente Episcopo & preces dicente consueta, dicitur factum esse illud maximè nouum spectaculum. Alba columba repente deuolans, quomodo illic supra Iesum meum & Deum, in honorem eius, cui manus hic imponebatur, stetit supra eius caput. Hoc admiratione quidem afficit & stupefacit eos, qui tunc aderant: simul attrahit autem eos quoque, qui audiunt. Admiratur vniuersa, non solum quæ circuncircā sita est, regio, sed etiam vniuersa, quæ extra fines procul remota est, Syria. Sic omnes apud se cogitabant: Quidnam ergo erit Iohanni, quod ab initio ei apparuit gloria Domini? Atque ex ijs quidem, quæ dicta sunt, rerum est demonstratio admirabilis, eò quod suum ministrum honorat rex cælestis, qui facit admirabilia, ad honorem & gloriam suorum ministrorum.

Matth. 3.

Mirac. 6.
Psal. 37.
Genes. 1.

Columba insidet eius capiti.

Cum hic autem orationis cursum propter satietatem parumpè stiterimus, ea quæ deinceps consequuntur, peragemus alacrius. Quoniam orbis terræ creandus erat magnus antistes & iudex, his quoque bonis & honestis prius exercetur. Nam cum duodecim annos transgesset presbyter in ecclesia Antiochena, puritate vitæ decorat sacerdotum, eorum qui videbant, animas expurgans, & verbi splendore mentes omnium illustans & sanctificans, multus in docendo, magnus ad vtilitatem eorum, qui audiebant, morum potius seueritati quàm pudori seruiens, leonis fidutiam ostendens in iustitia. Quæ de causa hebetioribus existimabatur arrogans & insolens. Quæ mens, quæ oratio, ostenderit vias, quæ ab illo inuenta sunt ad salutem omnium? Quarum plurimam partem dicunt in hodiernum vsq; diem seruari Antiochiæ. Cogitur aliquando ab antiquis Flauiano ascendere suggestum, & ex tempore populo exponere: & vix tandem quidem, sed vi persuasus, cum dicendi cepisset argumentum, Cum nunc primū mihi sit dicendum, & Episcopi loco, cuius est munus, num vera sunt, quæ mihi acciderunt? affecit omnes admiratione. Ab eo tempore omnes propterea attrahebant, omnes affluabant, relinquebant agriculturam, artes, potestates, omnes administrationes, quas multas adfert hominibus laboriosæ vitæ variæ & multiplex conditio. Ad Archadij Imperatoris aures peruenit etiam eius fama, & tenetur eius animus magno illius videndi desiderio. Sed inter hæc breui oratione assumatur, quæ ex magna cautione emerfit castigatio: communis quidem omnibus, maximè autem animis eorum, qui sunt sub iugo. Operaprecium autem est attendere:

Magnus fit ad eum hominum concursus.

Mirac. 7.

Mulier quædam prima ex ijs, quæ erant Antiochiæ, filium vehementer febricitantem, & planè deploratum adducit ad hunc sapientem medicum, instans ut eum curaret. Ille autem dixit: Hoc quidem est Dei viuificantis. Tu verò o mulier, abstine à tuis pri-

prioribus delictis. Scias enim ceteros quoque tuos quatuor filios, propter peccata tua & mariti tui, esse mortuos ad vestram disciplinam. Erat autem hic quoque moriturus. Sed surgite & respicite, & non solum filium vinum, sed etiam calorum regnum accipietis. Hæc cum tamquam ex ore Dei accepissent, & se esse correcturos sancte essent possit, protinus filium quoque sanum accipiunt, & effectum reddunt quod promiserant. Sed hucusque, quidem procedat cursus orationis. Hinc autem eorum, qui Marcionis morbo laborabant, dicatur quodnam diuinum fuerit iudicium. Atque qui hoc quidem morbo tunc laborabant, quamquam quidem fiducia freti multos attraherent, iamiam dicetur. Quomodo autem à via, quæ tendit ad mortem, liberata sit tota ciuitas, restabit dicendum ad Verbi gloriam.

Mirac. 8.

Eodem morbo, quo ciuitas, laborabat etiam Præses ciuitatis: & hæc erat causa, quod malum cresceret. Quid ergo facit Deus, qui animarum semper salutem prouidet? Vxorem Præsidis ferit morbo dysenteria. Et ea quidem omnes accersit, nihil autem ei prodest, sed omni ex parte auxilio deficitur. Deinde quid? Confugit ad hæreticos. Ij quoque aggrediuntur ad trium dierum vsque precationem, nec quidquam proficiunt. Nescit rursus quid agat mulier: tandem statuit ad virum diuinum confugere. Deinde id dicit suo marito, persuadet. Postremo venit ad Dei seruum. Iohannes de his disceptat cum Episcopo, eis procedit obuiam, ex ecclesia arcens tanquam indignos, arguit hæreticos: petunt ipsi veniam, assentiuntur veritati, maxime autem mulier. Cum sanctus aqua attulisset, rogat Episcopum, ut facto signaculo mulieri aquam adspargat. Hoc cum factum esset, statim mulier accipit sanitatem, reuerfa suis pedibus, & pulchre effecta reddens, quæcumque erat pollicita. Hoc fuit hæreticis dedecori, probro & afflictioni, & causa ut virum diuinum maledictis inceperent. Ille autem omnia quidem despiciebat, vni solum rei intentus, nempe illorum salutem. Sed non persuadebat. Dolo autem affectus propter vniuersam ciuitatem, lamentabatur, dicens: Si Seruator maledictis inceperetur, idque cum Deus esset, ab ingratis: qui hoc magnum in nos seruus? Spero tamen fore, ut illorum casu Deus vniuersam castigeret ciuitatem. Nondum autem nox præterierat, & terræmotu tota concutitur ciuitas. Tenebris inuoluitur concilium hæreticorum, ad solum vsque deiicitur, & quæuis domus hæretici, & domus eorum sunt eorum sepulcra, nulla læsa domo orthodoxorum. Propter hæc confirmabatur ciuitas, & augebatur fides, & Deus laudabatur. Quid præterea?

Aqua cruce signata curatur foemina.

Mirac. 9.

Grauis vltio Dei in hæreticos.

Post hanc admirabilem omnipotentis prouidentiam & iudicium, non longum effluxit tempus, & decessit Neclarius, antistes Constantinopolitanus. quarebat autem quilibet eum, qui esset dignus. Cum alius verò ab alijs præferretur, aut etiam intruderetur, Imperatori visum est post longam de re consultationem, Iohannem deduci Antiochia, omnibus cõmuniter suffragantibus & rei & literis. Hæc cognoscit Antiochia, & quæ deinceps quidem sequuntur, aggredi veretur oratio: aggredietur tamen, quoad eius fieri poterit. Cum cogitaret vnusquisque se sui boni facere iacturam, ad tantam excitantur seditionem, ut timore affectus Antistes, dato iureiurando persuaserit omnibus, se rem esse prohibendum. Sicque vix tandem sedat seditionem: ad Imperatorem autem scribit de seditione. Diuini itaque stimuli & miraculi desiderio feritur cor Imperatoris & senatus, cum hæc audiissent, & erecto trophæo, sacrum illud bellum declinantes, cum rem quæ desiderabatur, planè auream ex Antiochena ciuitate surripuissent, donant Constantinopoli. Quomodo? Comiti Antiocheno iubet Imperator, ut igno-

Arte quamdam Constantinopolim mittitur.

rantibus omnibus Iohannem ad se accerferet. Quod cum fecisset Comes, & vsque ad martyria, quæ sunt extra ciuitatem, sapienter admodum traxisset Iohannem, & equo impositum celeri cursu abduxisset, dedit ijs, qui desiderabant. Cum autem multi conuenissent Episcopi, Imperatoris parari sollicitudine, cum Episcopis erat etiam Alexandrinus ille Theophilus, qui inuidia motus, conabatur Iohannis gloriæ detrudere, quod nulla in eum caderet reprehensio, tabescens, & eum recusans manu imposita confectare. Vincitur tamen vel inuitus. Semper enim vincit spiritus sanctus. Sic autem vincitur:

Multj ex ijs, qui diuino erant zelo incensi, Theophili malorum lliadem scriptis satis pulchre mandarunt. Quam quidem tunc manu tenens, qui in Imperatorio primas partes obtinebat gynæcei: is autem erat Eutropius: Theophilo ostendit, dicens: Alterum duorum elige, ut vel horum conuincaris, vel impositis manibus Iohannem confectes. Aduer-

Aduersus eum ergo, qui talia ausus fuerat, Eutropij verborum producta acies, vi expugnat maleficum periculoso & præcipiti studio. Quo quidem cum in Theophilum acres fierent incurfiones, in triuio cogitationum, ut est in prouerbio, telis appetitur: & ad manuum quidem impositionem, cum esset tempus, extendit manus, ad quas postea extendendas in eum, cui eas imposuerat, minime obtroruit. Deinde post consecrationem, benedicitur à Pontifice fidelis Imperator simul cum suis omnibus, qui in maximo honore & verbis & modis omnibus habebat Pontificem. Ille autem pie, ut solebat, sentiebat & diserebat: qui etiam hanc vltimam tunc dedit admonitionem. Aliæ quidem administrationes, dicens, o Imperator & omnes qui adestis, proportionem conuenientia habent & præmia & pericula: Sacerdotum autem & pastorum quantum sit periculum, & quanta præmia eorum, quæ bene vel male gesserint in administratione, plena est vniuersa scriptura & noua & vetus. Si quis ergo quotidie opus habeat curatione, non parcam. & his adiecit, quæ scriptura dicit de Dauide & Nathan, in exemplum. Ea lubenter audit Imperator fidelissimus, grataque fuerunt toti ceteræ Imperatoris. Tunc autem, tunc in docendo proluxa utebatur oratione, quoniam modo oporteret omnes omnia aggredi: & proferebat historiam dignam, quæ & in admiratione haberetur, & mandaretur memoriæ, dicens: Titus Imperator Romanorum sæpè tale quid apud se discitabat: Hodie non imperauimus, seu non viximus, ut qui nihil fecerimus dignum Imperatore.

Imperator benedicitur à Chryso.

2. Reg. 12.

Cum autem adhuc verba continuaret Pontifex, ecce vir quidam damoniacus illa faciebat & clamabat in medio omnium, quæ vexans cogit genus demonum: rogatur medicus, ut curet laborantem. Quem quidem curat signo precioso crucis, & inuocatione sanctæ & viuificæ Trinitatis, ei dicens: Ecce sanus factus es: ne Deum amplius blasphemies, ne deterius quid tibi contingat. Hoc ille, qui erat omnibus perfectum ornamentum confessionis & fidei in Christum. Sed hæc quidem sunt, quæ auditorem deducunt ad tantam admirationem. Ostendit autem procedens oratio his quoque magis admirabilia. Cum iam naus orbis terre clauum accepisset, à spiritu sancto motus gubernator, & aduersas consideraret tempestates, quæ multæ exoriebatur in mari mirabili Ecclesie, quid non facit, quam non salutis excogitat machinam, donec perueniretur ad portum superiorem, qui est tranquillus & valde expetendus: ut qui hominum omni genere morborum laborantium esset medicus admirabilis?

Mirac. 10.

Demoniacum sanat signo crucis, &c.

Agè verò animæ antidotorum, quæ sunt ab illo sapienter excogitata, dicatur brevis quidam particula. Fuerit enim ea ijs, qui opus habent medicis, non contemnenda quædam causa salutis. Ille reprehensionum antidoto (sic enim cõuenit dicere) inprimis vitatur aduersus eos, qui mulieribus vtuntur introductitijs, qui in electione aut comparatione malorum sunt omnino deteriores lenonibus. Nam his quidem morbus procul est ab officina medici: illis autem intra officinam salutis, & sibi & ijs, qui sunt sani, multo magis augetur morbus. Quos sapientissimus medicus, vtens reprehensione sicut magis, qui erat eiusdem nominis, præcursor, validissime orationis viribus à tali liberauit perniciem. Deinde aduersus arcem vitiorum, auaritiam inquam, dirigit aciem. Deinde procedit aduersus eos, qui secant crumenas, quibus comprehensa est etiam helluonum & assentatorum lues. Et ijs quidem se applicat oratio, ut par est eius, qui medetur. Quorum autem Deus est venter & gloria, quomodo sanari potuerint cura verborum humanorum? Non solum certè non sanantur, sed etiam ab eis aduersus medicum excogitantur accusationes. Visitat libidinosos & intemperantes oratio medici, adeo tangens primum affectum mentem eorum, qui sua sponte laborant libera sui arbitrij voluntate, vt idem nequaquam vilo modo permiserit (Quis enim cõuenienter Paulo, magis honorauit honestum & venerandum matrimonium?) ab eo abstinere multas propter insignem animaduersionem & obedientiam. Ante omnia autem docendo alendos esse pauperes, alebat eorum, qui ipsos nutriebant, animas, nouus ille frumenti dator: ut potè quod omnium bonorum operationem contineat & comprehendat eleemosyna, quæ etiam docuit: Quod vni horum fecistis: sic omnia comprehendens. Diuini itaque viri audientes orationem, adeo trahebantur omnes ad ea obseruanda, ut in dispergendis opibus ijs, qui eis abundabant, fierent pauperiores ijs, qui erant olim pauperes: perfecte autem fierent in Christo diuites, & thesaurum cælestem acquirerent. Propter quæ ijs, qui hæc bona introduxerat, nominabatur Iohannes eleemosynæ.

Matth. 3.

Eleemosynæ laus.

Matth. 25.

Ooo

Quid

Quid verò sycophantis & calumniatoribus? Quid autem ijs, qui insolescunt fastis elatione & inani superbia? Quid verò ijs, qui prodiga & luxuriosa vita grauiter peccant in corpus proprium, aut etiam mentis inopia animæ suæ adferunt exitium? Quid ergo his ille magnus excogitauit medicus? multiplicia opem ferentia medicamenta, à perturbationibus animi liberationem, per poenitentiam salutarem operationem. Mitto dicere fructum charitatis & hospitalitatis: quo effecit, vt omnes onerati pinguescerent, suauiter rore suorum verborum, pro musicis canticis, in omnibus operibus, ad quæ hæc vita cogit homines, diuinum canticum iubens canere. Sed fortè hæc solum faciebat in sua ecclesia & ciuitate & finitima regione: earum autem, quæ procùl erant remotæ, nullam gerebat curam, satis habens dare salutem propinquo rum multitudini. Mentem mihi persequere roribus Thraciæ, Asiæ, Ponti, Phœniciæ, Celtarum latitudinem, & Scythas Nomadas, qui sunt vltra Danubium. Quis locus fuit absconditus à radio eius verborum? Reuerà nullus. Sol quidem à magno Dauide laudatur, & in admiratione habetur, propter magnitudinem, illuminationem, egressum, occursum: quod non sit absconditus locus aliquis ab illius calore & splendore. Bona autem eius eximia, sunt solari radio operatione longè præstantiora, nempe quantum præstant ijs, quæ aliter illustrantur, ea quæ ratione illuminantur. Præterea hoc dicam:

Densa caligo Marcionis exhalationum tegebat Orientem. Cum eam autem, Dei gratia, suorum verborum splendore sol noster dissipasset, extendit album diem orthodoxæ fidei. Quid opus est vt ea dicam, quæ sunt procùl remota? Scrutatur quantum fruenti redderit Episcopatus ad victum sustentandum, & ijs, quæ redundabant ad sumptus, supplet defectum nosocomiorum. Se autem volens posteris præbere exemplar, sua mercede, sicut Paulus, contendebat viuere. Sed tamen necesse est eum alijs, quæ sunt ecclesiæ: idque est consentaneum. Dignus est enim operarius sua mercede. Quis verò pascit ouem, & non lacte eius nutritur? aut quis, qui plantauit vineam, fructus eius non est particeps? Ille autem cum nemine comedebat, & inuitatus recubabat. Quam de causa? Quod primum quidem vinum bibere renebat, prætexens calorem capitis. Nonnunquam enim vrebatur solum astate eo, quod dicitur Diarodon. Secundum autem, quod ex quadam imbecillitate eum male habebat stomachus, & nequaquam suoungebatur munere: adeo vt sepe cum cibum sumeret, propter stomachi fastidium, minime omnino aleretur. Non ea autem solum, sed hæc quoque efficiebat, vt cibi omnino obliuisceretur. Quamnam ea sunt? studium doctrinæ, in spiritu contemplatio, verbi curatio, scripturarum cognitio, cura viduarum, aliorum, quibus sacerdotum corona contextitur, meditatio perpetua & sollicitudo. Erant tunc quædam viduæ carnis amantes, quibus assidue suadens, studet vt alterum eligant è duobus: vt vel vitam agant, quam decet viduas: vel se ad secunda conferant matrimonia, vel lex diuina maneat illis & inuiolata.

Ijs qui erant ex populo, suadebat noctu & interdum vigilare in precibus & supplicationibus: foeminis, quibus non licet foras progredi, domi precari. Diuites apostolicè admonebat, nè nimis altos spiritus conciperent: neque in incertis instabilibusque & diffluentibus diuitijs omnino spem haberent. Sed hæc quidem pauca ex multis volubiler recensuit oratio. Hinc autem aliud quoddam exiit, in quo sumus, principium.

Eum quidem qui manu & imagine Dei primum fuerat honoratus, non ferens aduersarius videre ita frui nullo labore partis delicijs & victu, effecit vt à Deo, paradiso & honore expelleretur, serpente, & cibo, & muliere & dolo, ignominiosam vitam & mortem ei machinatus. Ille etiam aduersus Deum se impudenter gerit, Iob postulans. Idem non amplius sustinens videre Ecclesiam, quæ erat speciosa instar paradisi, & suorum fructuum, nempe filiorum, resplendebat pulchritudine: & agricolam, qui & præcepti & imaginis conseruabat dignitatē, rebellibus quæ sub ipso sunt potestatibus eum curat comprehendendum machinis & insidijs, suscitans bellum aduersus bonum agricolam & pastorem. Quomodo autem, narrabo, ab alto repetens: Quidam nomine Serapion, qui erat diaconus sub hoc egregio pastore, inuidia diaboli & mulieris impulsu, (inducit autem eam quoque oratio) cum esset callidus & malitiosus, pastori verò familiaris, mouet omnem, vt dicitur, lapidem, vt odium & offensionem exciter aduersus diuinum Pontificem. Et primum quidem hoc facit, cum Seueriano Episcopo colloquens, aut aliquid eorum dicens, quæ dicuntur quotidie, fretus ea, quæ apud Pontificem ei erat, fiducia & loquendi libertate, sedens cum eo differebat. Vt autem solet in his accidere, quodam die non

Psalm. 117.
A. 20.
I. Cor. 4.
Luc. 10.
I. Cor. 9.

Coniuncta
cur fugerit.

Nota, suadebat vigilare noctu & interdum in precibus & supplicationibus.

Gen. 3.
Iob 1. & 2.

non ferens dedecus Seuerianus, suam attendens dignitatem & gradum diaconi, dicitur aliquando tale quid dixisse: Si Serapion mortuus fuerit Christianus, Christus non fuit homo. Hoc cum audiisset vaser ille & planè factus ad malitiam, cum dictum diuississet, apud sanctum accusat Seuerianum, vt eius & Christi inimicum, vt qui dixisset, Christus non fuit homo, è sua caterua huius dicti testes producat.

Quid ergo oportebat facere zelotem illum Eliam, o per ipsam iustitiā? (Detur enim, sic inter laudes dicere) dimittere id, quod sibi fuerat renunciatum? non credere ea, quæ dicta fuerant à testibus? procùl amandare eos, qui loquuntur pro Christo? Et quis non egre tulisset, & reprehendisset Pontificem, cum callidus horum artifex, etiam si tunc ignoraretur malitia, propterea quod adus esset peruersus, esset clamaturus aduersus iudicem & pastorem? Sed sicut audio, iudico, inquit Christus, cum adhuc esset in hac vita & carne. Cuius discipulus, iustam sic ferens sententiam, è ciuitate expellit Seuerianum, vt qui blasphemauisset. Quem cum, quæ tunc imperabat, (erat autem Eudoxia) hæc audiisset esse passum, tollens filium Theodosium planè adhuc infantem, eum ponit ante sancti pedes, & plurimis adacto sacramentis persuadet Pontifici, vt cum Seueriano inerat amicitiam. Seuerianus verò amicitiam quidem simulat: belluam autem inimicitiam agni pelle contegit, & aduersus pastorem facta conspiratione, non leues apud populum dispersit calumnias, de omnium amore in Pontificem moliens plurimum detrahere. Ille autem calumnias quidem, quæ in eum struebantur, parum aut nihil omnino curabat: fama verò suæ in dicendo gloriæ & alterius utilitatis, efficiebat, vt totæ ciuitates & insulæ confluerent & conuenirent. Nam nec Romæ quidem magnus Episcopus Innocentius, erat bonorum eius ignarus: sed eum in magna habebat existimatione, ad eum scribens & literas vicissim accipiens. Volo paululum immorari in incunda narratione, quomodo Paulus, qui est & mysta & eruditor arcanorum mysteriorum, Pontificem initiarit in mysterijs.

Cum diuinas eius epistolas earum interpret & expositor percurreret, erat, vt est verisimile, dubia & suspensa cogitatione, dicens: Quis scit, an Deo grata mea sit interpretatio? Hæc cogitans, rogabat vt de ea re à Deo fieret certior. quod etiam citò hoc modo factum est. Quidam ex ijs, qui Imperatori erant familiarissimi, offendit Imperatorem: qui mortem minatur, & mittitur, qui apud diuinum Pontificem intercederet, vt noctu ad eum veniret propter metum Imperatoris, & sua ei exponeret. Quibus assentiens sanctus per Proclum iubet vt veniat. Nox aderat, & simul etiam aderat is, qui erat supplex. Vt eum admoneat, dat operam Proclus. Deinde primum adspicit per quoddam foramen, & videt Pontificem, vt consueuerat, in sede sedentem & scribentem. Ea autem erat interpretatio diuinarum epistolarum. Tunc autem, tunc illo terribili dignus habetur spectaculo. Vider enim Proclus diuinum apostolum Paulum inclinatam post sedem ad caput Pontificis, & os ad mouentem auri eius dexteram, & cum eo colloquētem. Proclum incessit stupor & admiratio, quam ingressus esset qui cernebatur. Ignorabat enim quis esset, & rogat hominem, vt parum expectet. Rursus paulopost adspicit & semel & bis, & erat idem spectaculum. Reprehenditur Proclus ab illo optimato, qui dixit: Non oportebat te, cum videres mortem quæ mihi expectatur, alium ad sanctum adducere. Ille autem ei affirmat, se de eo nihil cogitasse. His adhuc dubitantibus, Præco ad matutinam cantica excitat ligni pulvis. Homo itaque, reuertitur, in secundam noctem spem reiciens. Accessit secunda nox & tertia, & erat rursus simile spectaculum. His obstupescit, vix tandem sensit Proclus, nemine vidente à Deo missum esse eum, qui loquebatur. Dicitque illi optimati: o optime, Deo resistente studijs omnibus, labor est inutilis. Roga ergo Deum, vt tibi opem ferat.

Dies aderat, & cum supplicis recordatus esset Pontifex, rogauit an accessisset. De eo ergo ei significat Proclus, qui hæc etiam dixit: Cum tu præteritis noctibus seorsum esses cum alio, statui non temerè accedere. Cum sanctus autem rogasset, quisnam is esset, incipiens Proclus, verbis quidem totum persequitur miraculum, digito autem per imaginem euidentissimè probans eum fuisse Apostolum, totam narrat seriem miraculorum. Quibus cum adhibuisset mentem hie vir diuinus, apertè intellexit spectaculum: & factus certior se suam accepisse petitionem, Deo egit gratias. Deinde sic rursus accersit supplicem, & eum conuenit, & pro eo intercedit apud Imperatorem, & priori restituit magistratui, impletque promptius & alacrius, quæ restabant ex diuinis epistolis. Hæc sunt partes

Iohan. 5.

Seuerianus infestus est viro Dei.

S. Paulus adeit exponenti eius epistolas.

parres mee narrationis. Tu autem, dic mihi tuam loxiam, vatem anrei tui tripodis, qui me persequeris: & vocem ex lauriuoro gutture tuæ Phœbadis, respōsa, nugas ex querubus, Orphei mysteria, illos Tiresias, illos qui sunt illotis pedibus, tuos veros prophetas. Mitto enim dicere Phœbi tui magnificentiam, qui honore tuam afficit stultitiam, & tibi præbet præscientiam per vaticinationem: vaticinationem, quam nemo potest reprehendere: quæ sit ex talis & hordeo & thure: & præterea per lateres & lucernas & folia & cubos. Vereor dicere, quæ per insecta fiunt, & pelles, & reliqua membra, ex diuersis animalibus, per viasq; & mortuos, mysticas præscientias. Quorum omnium quod est reuera præclarissimum, est incredulitas & contumelia id quod creditur. Sed illi quidem nugentur: nobis autem ad rectum deducatur oratio, deducatur nostra quoque vita vniuersa melius illius intercessionibus.

In avaritia dum inuehitur, multos offendit.

Act. 10.

Post hæc cognoscitur ab accusatoribus, quæ per Pontificem data est salus ei, qui confugerat, & regressus ad priorem dignitatem: eosque incendentes flamma inuidie, faciunt rabie agitari & furore aduersus eum qui dedit salutem: huius furoris præcipuum accipientes ministrum diaconum, quem prius diximus, Setapionem. Quæ cognoscit quidem bonus pastor, ea verò nihil curat. Cum autem videret multos seruire avaritiæ, ipsam autem præ cæteris Imperatricem, in eos producit in aciem gratiam suorum sermonum: nullius quidem personam publicè nominans, communiter autem procurans salutem omnibus. Quod quidem eos, qui illo vitio laborabant, faciebat medico succedere & efferari. Iam autem venit ad caput oratio. Theodoricus ille, qui tunc erat Patricius, cum esset dirissimus, ab Imperatrice appetitur insidijs. Quid ergo facit vir ille? Confugit ad communem portum: & seruatur quidem ab ijs, quæ ei parabantur, insidijs. Seruatur autem meliori quoque & permanente salute modo alio. Disperfit, dedit omnia pauperibus. Quomodo? Magistris cōsilijs & suasionibus. Quæ ex re quid lucratur? Theodoricus caelestem, cum esset ei persuasum, Cornelij elemosynæ eius quoque esse exequandam elemosynam. Hæc cum rescivisset Imperatrix, non potuit amplius contineri. Impudentiam autem & aliam temeritatem suam absque ullo rubore sancto indicat: cum bona Patricij lucratum esse nugabatur & obijciebat. Eius enim, qui erat mundus, propter benignitatem admonitio, erat inquinata sordida existimatio. Augetur ergo (quid enim opus est in singulis immorari?) in sanctum inuidia: ex ea autem odium: ex eo maledicta: ex maledictis verò calumniæ, ex calumnijs concilia. Transmutant, quod viderentur, non quod essent, sermones in nugas prolaras aduersus Imperatores. Fiunt hæc rursus alioqui validiora sermone habito aduersus Eutropium. Dicatur autem modus, ut sit multorum doctrina & utilitas.

Eutropius suo ense ingulatur.

Hic Eutropius cum peruersis esset moribus & inelemeis, ad malefaciendum autem malitiosus, talem laqueum (ô nouum inuentum) fabricatur inhumanitatis. Persuadet Imperatori (apud Imperatorem enim multum poterat) ut legem ferret, ne cui liceret confugere ad diuinam & sacram mensam. Non multum autem intercessit temporis, & ad suis laqueis (ô iustam poenam & celeritatem) capitur qui fabricatur. Cadit enim, & ad eam, quam alijs studuit prohibere, confugit ecclesiam. Propter hæc iusta reprehensione ea, quæ fecerat Eutropius, suo sermone sapiens persequitur medicus. & hoc fuit accusatoribus alia iniustitiæ occasio & insurrectio, ut qui eum non solum illius non misereri, sed illum etiam reprehensionibus flagellare dicerent. Et huius quidem insurrectionis dux erat & princeps Theophilus Alexandrinus. Ei autem, qui accusabatur, nulla horum erat cura, sed solum cultus omnipotentis. Cum eius autem solius curam gereret perpetuam, cognouisset verò eos, qui morbo laborabant Arrii, in cœtus congregari, primum quidem precibus, deinde studijs omnibus expellit e ciuitate. Sed non multum processerat temporis, & rursus deducti Arriani à quibusdam ex senatu, liberè versantur in ciuitate. Et tacenda quidem sunt grauia mala, quæ hinc sunt consecuta. Quinetiam quæ per ea, quæ dicuntur Antiphona, Arrianis acciderunt & Orthodoxis, his quidem claris hymnis celebrantibus homousium, deiectis autem & superatis Arrianis, cum vtrique ex contentione venissent in periculum, prætermittens oratio, dicat modum primæ ab initio traditionis antiphonarum. Hic est autem:

Nota quando vtriusque Antiphonarum ceperit in Ecclesia.

Ignatius, qui fuit tertius Antiochenus Episcopus, post magnum & summum Apostolorum ornamentum Petrum, qui etiam versatus est cum ipsis Christi discipulis, dicitur esse dignatus diuina angelorum visione, per antiphona laudarium sanctam & eiusdem essen-

essentiæ Trinitatem. Ex quo Antiochia, & illinc omnibus ecclesijs, antiphonarum, quæ etiam cruce argenteæ in antiphonis figuratur, data est traditio. Sed hoc quid sit enunciat oratio. Quoniam autem occurrit illud argumentum historie, de Gallo, inquam, Galla Arriano, eam quoque lubens prætermittet oratio, studiosos, vel potius eos, qui ignorant, remittens ad à Deo datam historiam ecclesiasticam, quæ hoc multis suppeditabit, quomodo sancti labore & dicendi libertate os ei obstruitur: & tunc pacè agit vir ille barbarus. Hinc sequuntur aduersus Ephesiorum Episcopum libelli Antonini, & Pontificis Ephesum migratio, & iusta multorum depositio, qui deprehensi sunt auro esse adepti Episcopatus. Deinde Paulacij à quadam vidua apud Imperatricem accusatio. Largiamur verò non nihil narrationi. Continebat autem accusatio, quod debitor esset circiter quingentorum aureorum. Eum ducit Imperatrix, nec prius eum remisit, quam ab eo exegisset quantitatem centum librarum auri: reddidit autem accusatrici solum 36. aureos nummos. Quid ergo facit quæ accusabat mulier? Confugit ad communem defensorem. Ille autem producendum curauit eum, qui accusabatur: & ab eo exigebat id, quod reliquum erat debiti. Hoc quoque rescivit Imperatrix, quæ significauit Pontifici, ut eum dimitteret, cum ipsa ab illo exegisset pecuniam. De hac re inter vtrunque vehemens exoritur contentio: & postremo res eò deducitur, ut per impudentiam procedatur aduersus sanctum. Mittit enim duos centuriones cum suis cohortibus, ut eum, qui accusabatur, à sancti manibus abstraherent. Hæc auara mens Imperatricis. Quid autem, qui glorificat eos, qui ipsum glorificant, nihili autem pendit eos, qui ipsum contemnunt, Deus? Angelum eis mittit terribilem in romphæa. Quem cum illa vidisset multitudo horribiliter stantem in vestibulis & eis occurrentem minaciter, timet quidem & metu afficitur: reuertitur autem eum tremore & magna admiratione.

1. Reg. 2.

Temeritas angelica visione comprimitur.

Et cum hæc similiter rescivisset Imperatrix, metu quidem afficitur: seruat autem inimicitias, & armatur ad vindictam. Anima enim semel victa pecunijs, & vehementia oppressa avaritiæ, non potest coerceri freno mentis temperantis. Diligenter ergo quærit Imperatrix, quasnam insidias inuenerit aduersus Pontificem: aliquando quidem minantis, aliquando verò blandientis personam suscipiens. Ille autem manet inuictus, firmusque & immobilis, ab vno solo pendens, nempe à communi omnium salute. Non possum autem satis admirari, cogitans hunc magnum & diuinum Dei seruum, os verè aureum, præconem diuinæ benignitatis, quod propter omnium salutem adeo erat sollicitus & adeo incendebatur, & omnia providens, quæ mens Deum dignata videre, potest inuenire ad salutem, non destituebat ille eos, qui erant eiusdem generis, adeo ut quod est maxime admirabile, vel inuiti multi per ipsum salutem sint assecuti. Sed cum hæc ita se haberent, & ecclesia diuinæ fidei illustraretur splendoribus, & illuminatione pietatis vita fidelium resurgeret, non tulit hominum inimicus: sed sicut à me dictum est superius, conuocat rebelles quæ sunt sub eo potestates, & omnia confundit & peruerit, susque deque permiscens, & multos cogens & compellens, ut suam terrenam reducerent malitiam.

Et primum quid instrumentis, quomodo olim serpente, malitiæ vsus Theophilo & Seueriano, Acacio & Antiocho, & presbyteris quibusdam & diaconis, & præterea è se. Multi nec struunt sancto viro, natu foemini, quæ sunt antiqua eius arma, locupletissimis viduis & sceleratissimis, parauit mortem sancto. Dicat aliquis Acacij Berthæ Episcopi temerarium & inconsideratum sermonem, qui ad tantam peruenit amentiam, ut diceret: Sine ego ei parabolam, de sancto id dicens scelestissimus. Deinde mittit etiam aliquos Antiochiam. Quid facturos? ut scrutarentur sancti delicta à inuenture. Quid dicis, in ciuitatem celestis illius ciuis, quæ verborum & morum illius fragrantia bonum emisit odorem vsq; ad caelestem & supernam ciuitatem Hierusalem, quam intuentes etiam meretrices sanctificantur? Sed defecerunt scrutantes scrutationes, & euauerunt in cogitationibus suis, ut dicamus eum Psalmista: Conuersus est enim labor eorum in caput eorum, ut proce-

Psal. 69.

Rom. 1.

Psal. 7.

Machinati-
ones Theo-
phil.

Theognosti
exilium.

Mors.

1. Reg. 21.

Dies festus
& celebris

esset Alexandria, iam sunt pretereunda: quæ quidem publicabuntur in eo, quod illic futurum est iudicio. Nos autem procedamus ad nostra.

Cognoscit ergo Imperator à quibusdam monachis, quæ ab accusatoribus facta sunt & Theophilo. Is autem magna celeritate & vi iubet adduci Theophilum. Scribit vero ad Pontificem Romanum Innocentium pulchrè & sapienter, cum alia, tum ut cirò Roma proficiscerentur, qui de Theophilo cognosceret. Pretereà autem ad suum quoque fratrem & Imperatorem Honorium, ut efficeret, ut Papa exequeretur ea, quæ ad ipsum scripta fuerant. Qui cum ea accepissent, se parant quidem ad ea implenda. Cum autem dubitassent, nè sic citò mitterentur, tempus tererent Constantinopoli, & alioqui operientes, dum reliqui quoque congregarentur, expectant secundas literas. Quid ergo videret ille & astutus Dei hostis? Hæc cum rescivisset, insurgit sceleratius adversus pastorem principem, & illum gregem, qui Imperatori nefaria eius facta exposuerant: & cum in eos confinxisset errores Origenis, magnum Epiphanium Cypri Episcopum ad se attrahit, & cum eo inicit amicitiam, ut congregata synodo, scripta reprehenderet Origenis. His inducitur Epiphanius, & fert opem Theophilo. Cuius univrsus studij scopus non aliò spectabat, quam adversus sanctum, & eos, qui dicti sunt, monachos. Post hæc quid? Persuadet Epiphanio, ut scribat ad Iohannem, ut abstineat à scriptis Origenis, & cum eis minimè sentiat. Ille autè verè magnus Chrysostomus cum hæc accepisset, sententiæ suæ fretus puritate, non curabat eos, qui insultabant: sed de communi salute solum erat perpetuo sollicitus. Sed hæc quidem rebus consequenter persequens, declarabit oratio.

Inter hæc autem celebrata illius viduæ vineæ accessit narratio, ad quam pervenimus. Theognostus pius ille & fidelis, erat ipse quoque vnus ex ijs, qui erant familiares Imperatori Archadio: Invidia autem diaboli & Gaij, qui morbo laborabat Arrij, apud Imperatorem accusatur Theognostus, & iniusta bonorum publicatione cum relegatione damnatur simul cum vxore & liberis, & ut paucis absoluam, priusquam pervenisset ad locum, in quem erat relegatus, in itinere via vitæ peracta, migravit ad Deum. Huius vxor reuerfa, accedit ad virum diuinum, & de se omnia docuit. Hic autem misericors & Christi imitator, corde dolorem accipit ob ea quæ acciderant, & ob foemine viduitatem: & pulchrè quidem consolatur, & quæ par erat ei suadet: rursus verò considerat, quemadmodum viduæ sua restituantur. Cum is autem de eo esset sollicitus, aliud malum excitavit malignus adversus mulierem viduam. Erat enim tempus vindemiæ, propter quam Imperatrix egressa erat ex vrbe: & nescio quomodo prius ingressa fuit in vineam viduæ, & sua manu excetum botrum comedit. Deinde docetur, vineam esse alterius. Inducunt legis, quod est in rebus eiusmodi, auxilium, quæ vineam Imperatrici adiudicat, si quid tale contigerit, & domino aliquod precium vel aliquid iubet reddi: & iussu Imperatricis refertur vinea in numerum suorum suburbanorum. Hoc autem non temerè & simpliciter iubebat, sed hæc duo meditata: Vnum quidem, propter quod irascere viduæ, ut eam magis affligeret: Alterum autem, & cuius maiore studio tenebatur, ut acciperet occasionem vexandi Pontificis, cogitante illa, fore ut resisteret, & in legem incideret, & offenderet imperium.

Sed illa quidem ita se habebat: Pontifex autem quomodo? Suadebat, supplicabat, ut decebat eius philosophiam. Quid illa contrà? Ea dabat responsa, quæ erant plena impudentia, Romana legis auxilium, & quævis alia, quam ex aduerso obiebat, vana phantasia suæ arrogantia. Rursus ergo temperat medicus medicamenta salutis. Quod autem laborabat, curari non poterat. Alia est pretereà species curationis, solvens causas, per quas videbatur id, quod malè erat affectum, laborare grauius: solvens iniustos pretextus: nempe quod hæc lex quidem lata esset ab Imperatoribus, sed qui fortè erant à fide alieni. Tu autem es, aiebat, lex, & tibi obligit, ut imperares, & est tibi conscientia quæ cogit, & quæ rem optimè nouit & intelligit. Nè permittas, ut multi coacti te nouam vocent lezabel, & quæ de Nabuthe scripta sunt in veteri testamento. Hæc sapientis medici, quæ perpetuo adhibebat, medicamenta, malè affectam sceminam magis inflammabant, adeo ut nec medicum quidem admitteret, immò verò repelleret, & quam nefariè conceptam celabat bilem, apertè in lucem proderet. Sic quidem repellitur medicus. Quid verò, quæ deinceps consequuntur? Aderat dies festus & celebris Crucis in altum elationis, & iusserat Pontifex, ut portæ ecclesiæ clauderentur.

derentur soli Imperatrici. Ecce ergo primus ingreditur Imperator, & fidelissimi populi uniuersa multitudo cum ipso & circa ipsum. Cum autem incepisset sanctus de morborum pulchritudinem cum eo, qui loquebatur. Et quid opus est dicere, ad quantam admirationem veniens multitudo, applausit exultationibus sacræ dilectionis? Cum hæc autem fierent intra templum, ecce etiam Imperatrix cum reliquo, qui eam stipabat, comitatu: & alijs quidem omnibus ingressum seruabant liberum, ipsam verò prohibebant. Ira adhuc inconsideratam possidebat Imperatricem. Mitto dicere, quantum in diuinum Pontificem, idem est autem dicere, in Deum, contumelijs inuectæ est & infremuit. Deinde cogitat quidam ex ijs, qui cum ipsa erant, & tentat portam gladio percutere: eius autem manus statim arescit. Timet ergo Imperatrix, & statim reuertitur. Ille autem, cuius manus exaruerat, accedit ad sanctum, poenitentia ductus, & supplicans statim curatur, & Deus per suum seruum magnificatur & glorificatur.

Est ne aliquid his iustius aut benignius, & promptius ad conuertendam animam, cui iustum abundè suppetit? Sed nihil iuuat eam, quæ improba voluntate sequi deteriora miserè statuerat. Vide autem hic mihi Imperatoris insignem virtutis abundantiam. Nam cum res eius rescivisset, tam ijs, quæ illa exposuerat Imperatori, quam ijs, quæ alios fecerat renunciare, omnia despicit, & nullam eius ducit rationem, amoris in Pontificem & reuerentiæ iustæ nihil præponens, maximè cum illius morum acerbiterem sciret & importunitatem. Atque illa quidem magnoperè contendeat bonum illum Pastorem expellere: promptum autem & alacre animi studium eorum, qui prohibebant, diuinorum verò canonum accurata regula, & ciuitas, quæ ab eo illuminabatur, & greges monachorum, omnia resistebant tyrannidi Imperatricis. Quæ cum tam multa essent, suam tamen explenit cupiditatem, aut, ut verius dicam, eadem fecit Imperatrix. Atque magnus quidem Paulus vas electionis dicit: Qui volunt pie viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Quinetiam ante eum magnus ille David affirmat, esse multas iustorum afflictiones: omnis quoque diuinitus inspirata scriptura multis in locis his concinit. Quanam autem sit ratio, cur iustis multæ inferantur hic molestiæ & difficultates, (honestum enim est hic parum philosophari propter multorum vtilitatem) audiamus tonitru Gregorij Theologi. Quid verò is dicit? Si enim iugum suauis & onus Christi est leue, at hoc est propter spem & remunerationem, significante verbo, quod quæ sunt summæ in vita præsentis molestiæ, si spectetur spes, quæ illic est & remuneratio, sunt similes rebus latis & secundis. Quinetiam quod hæc tormenta corporis sunt tuis seruis lætitiæ, audiui sapientissimum ad Deum dicentem. Quamobrem cum iustum, qui nunc habetur in admiratione, audieris tradi manibus iniquorum, nè perturberis. cum enim nihil tangit: sed agere feras voluntatè eorum, qui ipsum tradunt. Sed eò redeat, vnde digressa est, oratio.

Non multum interim effluxit tēporis, & venit Cypri Episcopus Epiphanius. Quem cum rursus attraxisset Theophilus, tum quod esset callido & vasto ingenio, tum quod esset moribus præditus aptis ad alliciendum: persuasit, ut & ea faceret, quæ sanctum molestia afficiebant, & ipsum reddebant Epiphanium canonum contemptorem. Quanam autem ea sunt? Quæ prope ciuitatem factæ sunt congregationes, ordinationes, Origenis dogmatum damnationes, cum pars vna solum adesset: & uniuersa denique ab eo usurpata autoritas & temeritas. Qualem autem contra hæc se gessit Pontifex? nam ea quoque scire est operæ precium. Patientem, fratrum amantem, canones accurate sequentem, & in cæteris ita se gerentem, ut & prudentia & voluntate se hominem esse superiorem apertè indicaret. Quibus motus Epiphanius, aliquantulum quidem cessit & deflexit: magna autem affecit molestia eos, qui ipsum impellebant. Ipsi verò quam potuerunt citissimè ad Imperatricem hæc retulerunt. Ipsa autem Epiphanium celeritè trahit ad suas partes, ea docens & suggerens, quæ eius iniquam explebant libidinem, & quæ sanctum deponebant, adiciens etiam arcanum, (ô hominum audaciam, ô diuinam lenitatem) hæreticum esse Dei seruum & famulum. Quid autem contrà sapiens dixit Epiphanius, audiamus: Si est tibi quidem, inquit, ô Imperatrix, ratio cur hæresim suspiceris, adsit, & causam suam agat Iohannes in poenitentia, Sin autem hæc verba profers causa contumeliæ, tibi minimè assentitur Epiphanius.

phanus. Tunc commota illa hostis, erupit in hanc execrandam vocem: Si ð Epipha-
ni, sis impedimento, quò minus Iohannes mittatur in exiliũ, ecce aperiã templã ido-
lorum, & contendam vt ea adorentur. Non ampliùs ergò ferens Epiphanius aures su-
as pollui cœno inimicæ scœminæ, totus perfusus fuit lachrymis, & se eorum esse inno-
centem pronuncians, fugam omninò arripuit.

Hæc autem nescio quomodo aliter iactabantur externorum sermonibus. Quomo-
dò? Quòd vocatus Epiphanius sua decreuit sententia Iohannem esse deponendum.
Hæc cum audiisset Iohannes, ad eum scribit: Sapiens Epiphani, & tu meo consensisti
exilio? Deceterò non videberis ampliùs sedens in tua sede. Ille autem ad hæc rescri-
bit: Athleta Iohannes, feri & vince. ad locum autem, ad quem mitteris in exilium, mi-
nimè peruenies. Sic scripserunt, & sic factum est. Nam inter nauigandum mortuus est
Epiphanius, & Iohannes cum nondum peruenisset ad locum in secundo exilio, vt iam
declaramus, migravit ex hac vita. Cum autem postquàm enauigasset, rescripserit Ioh-
annes, quemadmodum propulsaasset Imperatricem, profert communiter vituperati-
onem aduersus omnem malam scœminam. Quam tanquàm dictam ænigmatice ad-
uersus Imperatricem, arripuit examen accusatorum. Id itaque per eam deferunt ad
Imperatorem. Cui cum nescio quas, nec quàm multas adhibuisset ad eum inclinân-
dum rationes, incitat vt bellum suscipiat aduersus Iohannem, & vt coacta synodo
damnaretur exilio. Neque tamen sine Theophilo constitutum fuit hoc certamen: sed
quamprimùm ad eum missis literis curat, vt veniat cum Episcopis Indicijs & Aegypti-
js, & ijs, qui tunc propter iustas causas meritò depositi fuerant à Pontifice: & vt icemel-
dicam, confluunt omnes Chalcedonem: in qua priùs parati, veniunt omnes in urbem
regiam. Cum autem tardarent, qui erant Roma venturi, Imperator Archadius nullo
modo volēs adspicere Theophilum, dubitabat, & varijs distrahebatur cogitationibus,
ignorans quòd Romanus Episcopus secundas, vt à me priùs dictum est, expectabat lice-
ras. Quid ergò Eudoxia? Clàm accersit Theophilũ, & eos, qui cum ipso erant, & eos
amplis ac magnificis prosequitur muneribus, polliceturque se persuasuram Imperato-
ri, vt eis pareat.

Hæc cum cognouisset noster Elias & magna tuba Ecclesiæ Chrysostomus, vsus tu-
ba orationis, & non timens aciem, quam in eum direxerat aduersarij, tanquàm alius
Moses aut Phinees aut Iesus, aut ille terribilis & diuinæ armatus princeps militia, stri-
cta rhomphæa terret aduersariorum audaciam, in concione dicens: Congregate ad
me sacerdotes dedecoris, comedentes mensam Iezabel, vt dicam eis: Quousque clau-
dicatis ambabus vestris tibijs? Si Baal est Deus, ambulate post ipsum. Si autē ipsa men-
sa Iezabel est Deus, comedentes euomite. Præterea apertè publicans inuictam Theo-
phili malitiam, & tenebrosarum eius machinationum impudentiam, proponit omnia
cognoscenda ab omnibus. Cum hæc regiè & genere dixisset leo pietatis, vulpes im-
probitatis verba fraudulenter diuidunt: & cum iisdem verbis Imperatori dedissent ex-
emplum, coegerunt eum irasci, & effecerunt vt Imperatoris indignatio in Theophi-
lum, conuerteretur in Pontificem. Qui etiam iussi sunt in eum facere concilium, &
cum tempus accepissent libertatis, & ad luctam se fortiter instruxissent, ac munissent
consilij, Imperatricis donis, verbis, promissis, minis, & omnibus modis omnes con-
gregant: & alios quidem, qui resistebant plano & improborum architecto consiliorũ,
mittebant in exilium: alios autem vanis promissis miserè redactos in seruitutem, adco-
armabant aduersus Pontificem, vt eum vel sacrificaturi essent & perdituri. Hinc ma-
gnum existit certamen Eudoxiæ & Theophilo, dum mensis, auro, blanditijs & modis
omnibus suos socios ad bellum instruunt. Deindè quid? Adornantur & contextuntur
libelli, & mittuntur ad Imperatorem, qui continent omnes vanitates & insanias fal-
sas. Postremum verò erat, quòd post communionem hic Iohannes faceret omnes gu-
stare aquam aut pastillum propter sputum, & ante omnes ipse. Deceterò autem non
ampliùs procedunt per ea, quæ ipsi in eum intendebant, crimina, nempe quòd sectare-
tur errores Origenis, sed per contumelias & maledicta.

Cum hæc sic nescio quo modo struerentur, (neque enim fieri potest, vt struclat ei
insidias singulatim persequamur, quæ ad vnum finem spectabant, nempe ad cædem
Principis pastorum & mortem) accedit ad Pastorem id, quod è grege non fuerat corre-
ptum à feris illis immanibus, nempe quadragintaduò Episcopi numero: qui pasco-
rem

Archadius
Imperator
incitatur in
sanctum
Episcopũ.

3. Reg. 18.

Plano, id
est, impos-
sibili.

Calumnijs
appetit
vitæ Dei.

rem circundantes admirabantur repentinam & diuersam mutationem, nempe quòd
Theophilus, qui erat inter reos relatus, repente sit cõstitutus iudex aduersus sanctum
& iustum Chrysostomum. Quid ergò pastor ille bonus, magni principis pastorũ, nem-
pe Iesu, imitator? Sed cum ad hunc locum peruenit oratio, memini sacrorum dierum:
Dominum venientem ad passionem, discipulos qui tunc erant, nouum testamentum,
inter se inuicem charitatem, & omnia, quæ illie mysticè facta sunt, edoctos singulatim
apud me cogitari: & cum, qui modò erat discipulus, similiter atque magistrũ & Do-
minum, eos qui sub se erant, initiantem mysterijs. Nam cum omnes dolore cruciaren-
tur propter magistrum, dicit eis ille vir sapiens in diuinis & humanis: (ò quomodo fie-
ri potest, vt sine lachrymis eorum memoriam tibi tradat oratio?) Orate, ð filij & amici
& viscera, quæ mihi ex omnibus præcipuè estis vicissim dilecta, & Deo agite gratias. *Consolatur suos vsque*
Nullus autem cernatur ex vobis se separasse ab Ecclesia. Ego enim iam libor, & instat *Consolatur*
tempus meæ resolutionis. Satanas non fert meas aduersus ipsum orationes. Sed nē *pius.*
obliuiscamini sacra mea in vos dilectionis.

Cum hæc & his longè plura dixisset, (quid opus dicere & lachrymas & dolorem,
quibus sunt repleti?) tandè omnes complexus, rogauit omnes, vt irent in cõcilium.
malebat enim mortem subire gladio, hoc lucrum esse existimans, pro cõmuni omni-
um securitate & salute. & rursus dicit: Vos omninò recordamini vitam præsentem ef-
se viam, & transire quæ in ea sunt bona & molesta: nec hoc solum, sed est etiam nun-
dina, emimus itaque, vendimus, diuersamur. Num sumus nos meliores Patriarchis,
Prophetis, aut Apostolis? Dicit ei quidam cum eiulatu: Sed dessemus nostram orbi-
tatem, rerum confusionem, statum Ecclesiæ, & alios honores, quibus affecti sumus,
& ignominias quibus afficiemur. Sed nē vestras, inquit, relinquit ecclesias. Nō enim
à me est principium: neque ad me vsque est finis. Non enim post Moysen surrexit Ie-
sus? Non fuit David successor Samuelis? Hieremiæ Baruch? Eliæ Elisæus? Post Pau-
lum autem quis? Non Timotheus, Titus, Apollo? Non alij innumerabiles? Sed si te-
nemus, dicit quispiam, nostras ecclesias, omninò communicare necesse est & subscri-
bere. Communicate, inquit, vt non perturbetur neque scindatur Ecclesia: sed nē sub-
scribatis. Quoniam modo hoc iubet? Quoniam, inquit, nullius mihi culpæ sum con-
scius, propter quam deponar. Cum his sacram illam turbā magnus inter Patriarchas
confirmasset Chrysostomus, iam concilium, quod extra urbem in Rufini prædijs ina-
nia in eum statuerat, accersit eum, responsurum ijs quorum accusabatur. Quæ autē ei
significata sunt, erant huiusmodi: Sancta Synodus congregata, Iohāni: Libellos con-
tra te accepimus, plenos malis innumerabilibus. Veni ergò eis responsurus. His lectis, *Respondet*
hæc scribit sanctus: Ecclesiam, propter quam Deus verbum factum est, nē scindas, nec *scripto.*
dissolvas, neque extra terminos iudices, repugnans trecentis & octodecim patribus, *Gen. 4.*
& nē Abel, vt Cain, dolosè in agrum aduoces: sed tu veni potiùs. Septuaginta enim
capita apertè continent, qui aduersus te scripti sunt libelli. Sumus autē nos ex diuer-
sis & plures, Dei gratia. Et vt quæ postea sequebantur in pauca contraham, cum sapi-
ens Pontifex præterea scripseret, & ostendisset nullam esse eorum, quæ ab ipsis fiebant,
consequentiam, optimè & iustissimè eos repellere præscriptione, optans vt in se fie-
ret potiùs oecumenica synodus.

Hæc cum accepisset & didicisset concilium illud per lectionem, irruit tanquàm le-
ones: & ex ijs, qui missi fuerant, alium quidem ceciderunt, alium verò comprehendē-
tunt, alium autem coniecerunt in vincula & ferreos compedes, quos illi bacchantes
pastori parauerant. Quid ergò post hæc faciunt? Cum araneorum telis imbecilliori-
bus scriptis eum damnassent, quem neque viderant, neque huius vocem audierant,
deponunt Pontificem, & hæc referunt ad Imperatorem. Quid dicentes? Quòd cum
non ausus esset accedere, quòd esset sibi conscius: eum autem leges deponant, hoc
etiam sustinuit. Iussu ergò vestræ potentia, aiebant, vel inuitus relegetur, & der pœ-
nas, quòd maledictis insectatus sit Imperatricem, eam dicens Iezabel, vel in eo morte
ab occisoribus accelerata propter verbi asperitatem. Eis itaque credit Imperator tan-
quàm sacerdotibus, & absque vlla examinatione, missa manu militari, iubet sanctum
relegari. Hæc cognouit fidelis populi multitudo, fideique furore & abundantia viro
& deiecto metu Imperatoris, vi resisterunt. Hoc autem cum animaduertisset vir diui-
nus, & quæ ex eo oriebantur damna & pericula cõsiderasset, omnes later, & ad cædem
(sic

Vocatur ad
Synodum.

Respondet
scripto.

Gen. 4.

Nota seu
tiam in le-
gatos Chry-
sostomi.

Inbetur ex-
ulare.

(Sic enim ego voco illorum concilium & impetum, existimo autem vos quoque) tanquam quis sua sponte accedit. Eum verò cum comprehendissent, usque ad Euxini Propontidem tunc trahunt.

Post hæc quid? Quidam ex ijs ducti poenitentia, dicebant fuisse Iohannem appetitum calumnijs & iniuria affectum. Nec hoc credebatur à multis: fidem autem res ipse magis fecerunt. Quomodo? Ex honore & emolumentis, quibus sunt affecti accusatores. Sed profanum os dedecoris, respondebat his nugis, dicens: Etiam si nihil aliud, at arrogantia & superbia Iohannis cum deposuit, suæ malitiæ improbus veterator scripturam applicans, nempe quoddam superbis resistit Dominus. Deinde scribit persecutor ad Romanum Pontificem Innocentium, quam in Pastorem fecerat iniquitate transformans & varians. Sed Theophilus scribit quidem, condemnatur autem, cum Papa aperte res sancti cognosceret. Quorum varios ac multiplices conatus mirans Romanus Episcopus, ad Deum confugit, & petit ut illinc solvantur machinationes offensivonum. Maxima itaque celeritate illinc accipit solutionem. Canina Theophili impudentia adhuc inquirebat adversus innocentem. Hinc ad iram iritat fidelium multitudinem. Innumerabiles ex eo existunt seditiones & plagæ & diuersa pericula, & contremiscunt improbi. Vir impius celerrimè fugit Alexandriam, cum vix euasisset eos, qui quæsierant eum mari obstruere. Sic pater scandalorum, malus malè ex regia amandatur cum ipsis accusatoribus, & ijs, qui erant eiusdem sententiæ. Hæc Romæ audiit etiam Imperator Honorius, & quod ut gratum facerent Eudoxiæ, Iohannem sunt calumniati. Dolor ergo affectus, (valde enim amabat Imperator, & cupiebat videre Pontificem) scribit ad fratrem Imperatorem, Archadium, cum eo expositulans & exprobrans, quod Theophilo, quem reum tenebat, locum dederit deponendi Iohannem, idque sine Romanis. Hæc cum cognouisset Imperator Archadius, magna ductus poenitentia, de Pontifice reuocando cogitabat: & ecce noctu venit terramotus, & cadit pars cubilis Imperatricis: fuitque hoc (nam quæ intercesserunt, lubenter prætermittito) causa reuocationis. Rursus ergo Pastor bonus (oportet enim paucis dicere) recipit gregem, cum Imperator longè splendidiùs quam priùs ei processisset obuiam: & ille quidem priùs contenderet, ut res suæ examinarentur: omnes verò planè violenta fidei motione cum adduxissent, in sede collocassent, & ut pacem ageret effecissent. Hæc suorum seruorum Deus, qui resistit superbis, & humilibus reddit gratiam.

1. Pet. 5.

Theophilus fugit.

Reuocatur vir sanctus.

1. Pet. 5.

Dan. 13.

Olympias predicatur.

Olympias fit diaconissa.

moisa

Hinc adest, quæ hospitalitate & temperantia (scientibus loquor) Sarram & Sufan- nam exprimit Olympias. Paucis autem eam quoque declarat oratio, quæ voluptatem simul & adhortationem ad virtutem præbet ijs, qui laudant ea, quæ sunt honesta. Olympias erat, quæ temperantia, hospitalitate, & doctrina disciplinarum, non minùs erat clara, quam splendore generis, opum & pulchritudinis. propter quæ antecellebat omnibus, quæ tunc erant. Hæc marito quidem fuit coniuncta legitime, non est autem experta, ut quæ parum cum eo vixerit. Eam Imperator Theodosius vi postea trahebat, ut nuberet cuidam suo cognato, non quidem dedignantem, sed contra ea, quæ par erat, significantem. Dicebat enim: Si rex meus Christus voluisset me viuere cum marito, primum omninò non abstulisset. Et quid opus est orationem extendere, quæ contemdit ad ea, quæ deinceps sequuntur, exponenda illius verba sapientia? Ei enim qui sapit, licet ex fimbria, ut est in proverbio, id quod est contextum, intelligere. Iussu ergo Imperatoris auferuntur ei facultates, gratia custodiatur. Illa autem ea re valde est lætata, & dictum prout Imperatori, quod dignum est quod habeatur in admiratione & mandetur memoriæ. Dixit enim: Ne ea custodiantur, o Imperator, sed dentur pauperibus. iam olim enim deprecor, quæ ex hac distributione accedit, vanam gloriam. Statim ergo lætatus fuit Imperator, cum hæc audisset, & ei sua rursus reddit. Illa autem cum ea accepisset, pulcherrimè quidem administravit, seque exiit ac parauit ad exercitationem: & paulopost refertur in numerum Diaconissarum ecclesiæ. Sed ne sic quidem potuit euadere grauius retia Theophili, cum illius hospitalitatem ignominie materiam acceperit iste Deo inuisus. Ipsa post multos curam quoque gestit Neotarij, ut quæ suis manibus, quando ad Deum excessit, eius textit oculos. Ipsa hospitio quoque magnum accipiebat Chrysostomum, ei libum exhibens, propterea quod non posset auelli à studijs: ipseque eam in secundo suo exilio duabus epistolis est prosecutus. Sed hæc quidem postea: veniat autem oratio ad id, quod est propositum. Post

Post Pontificis secundam in sedem suam restitutionem, cum non multum præterfluxisset temporis, incidit aliquid, quod necessario opus habebat correctione: & suo pro viribus officio functus est is, qui erat rerum huiusmodi corrector, & rursus Imperatrix fuit valde irata Pastori. Si quis vestrum scit argenteam statuam, & qui illic fiebant ludos publicos, & diuinam ædem contumelia affectam, scit quod dico. Rursus ergo certamina ex certaminibus, & synodi aduersus Pontificem. Hæc cognoscit is quem persequerantur, & celebratum illum & insignem habet sermonem: Rursus fuit Herodias. Hoc accendit iram Imperatricis, & rursus liberè ac confidenter agunt accusatores. Et Theophilo quidem significatur, ut veniat Alexandria: sed adhuc timens, differt infelix: Arriano tamen canone tanquam arcu usus, audet eum ferire iaculis ex atramento. Certus autem, quem asseriebant, erat hic idus, quod absque synodo qui erat depositus, irrupisset & in ecclesiam. Quos cum conuenisset hic vir diuinus & ab eis interrogaretur, respondit: Expulsi fui ab Imperatore, fui etiam reuocatus ab ipso Imperatore. Quod placebat quidem ijs, qui erant recti iudicii & sententiæ, & Imperator ijs assentiebat: coram Imperatore autem aduersus eum decertans malignorum illorum furorum examen, strepitu obtundebat illius simplicitatem. Tunc autem profert quidam (is verò erat Elpidius, Laodiceæ quæ est in Syria Episcopus) sententiam planè admirabilem: Ne tumultuemur, inquit, in conspectu Imperatoris: nefas est enim: sed subscribant accusatores se esse eiusdem fidei, cuius sunt, qui illum ediderunt canonem, & soluta est dubitatio. Cum ergo intellexisset Imperator facilitate propositionis solui id, de quo agebatur, lætus & subridens dixit: Nihil est hoc melius. Id autem, quod erat propositum, cum esset anceps, effecit ut caligarent accusatores. Et tunc summis quidè laboris pollicentur, re autem infecta tunc exeunt.

Arrianorum canone opus pugnat vir sanctus.

Suis laqueis capitur eius aduersarij.

Cum hæc aliàs aliter machinarentur accusatores, & tesseris quodammodo luderent, menses decem præterierunt. Pastor autem ne tantillum quidem prætermittebat ex consuetis: immò verò quotidie magis ac magis augebatur eius studium. Solet enim nescio quo modo mens, quæ caret vana gloria, iucundiùs affici, & se magis rationis compotem ostendere in casibus, qui accidunt. Illi autem non dederunt somnum oculis, nullis abstinerunt machinationibus, Imperatoris mentem obsideres, ut eam fundarent & captiuam abducerent. Imperator verò aliquandiu fortiter resistit & repugnat. Quando autem omni ex parte tuta fuerunt omnia accusatoribus, nec ullus fuit, qui aduersus talem insurrectionem posset amplius Imperatoris mentem fulcire & ei opem ferre, ipse quoque est mollitus, & humanum quid passus, ab insidijs hostis est circumuentus. Dicam autem aperte, quomodo. Erat dies maximus, Christi ortus: Imperator autem, ut mos est, non simul aderat. Significauit autem Pontifici, se non priùs communicaturum, quam ipse crimina diluisset. Sic præterijt etiam Quadragesima, & die vno ante Pascha, rursus Imperator violento motu accusatorum, eadem significat, addens: Duæ te condemnauerunt synodi: non possum tibi communicare. Quid verò Pastor bonus, qui adspiciens aduenire bestias, non fugit & dimittit gregem? Mihi, inquit, o Imperator, à Deo fuit credita ecclesia, nec ab ea recedam. Sin autem hoc tibi visum sit, vi expellar, ne accusari possim, quod ordines deseruerim. Quod veritus Imperator, in quem tyrannidem obtinebat vis inimicorum, cum eum cum metu separasset ab ecclesia, iussit degere in Episcopatu: illud cogitans, quod si quid rursus euenisset inopinatum, facilius esset eum inuenire ad Deum placandum. Sic magnum luminare prohibetur lumē præbere ecclesiæ: & cum rursus Imperatori exhiberetur molestia ab accusatoribus, ipse eis totum permittit consilium, ut qui venerandū diem sabbati & Pontificis virtutem reneretur.

Festum natiuitatis Christi.

Imperator timet, & episcopi se uiuunt.

Quid ergo dicunt ij, quibus fuerat permissum? In nostrum caput, o Imperator, sit Iohannis depositio: solū citò expellatur. Rursus ergo nulla interrogatio, & rursus suffragia & læta sententiæ. Quæ agebat, sciebant omnes: confunditur vniuersus populus, confunditur etiam dies festus, metus in fugam coniecit: & fugientes clerici, & quicquid erat fidelis populi & eorum, qui gerebant magistratus, diuinum Pascha in publico quodam lauacro, quod Constantianæ dicitur, celebrarunt, vigilantes in illius noctis glorificationibus, & eos, qui erant catechesi instituti, baptizantes, & ea, quæ temporè conueniunt, munera obeuntes. Hæc quoque citò deferunt ad Imperatorem, qui ad mala erant audaces: partim quidè timētes, ne si fuisset ingressus & solā inuenisset ecclesiā Impera-

Imperator, populi quidem cognosceret benevolentiam: eos autem damnaret inmi-
diz: partim verò hoc agentes, ut omnes, qui illic erant, vlcisceretur Imperator. Hinc
assumpto Lucio, qui erat secta & sententia gentilis, & eo quem sub se recens habebat
exercitu, nempe Thracibus armatis circiter quadringentis, secunda noctis vigilia, (ò
quæ illic sunt per summam perpetrata audaciam, quæ quisnam dignè fuerit lamen-
tatus?) repente impudenter irruerunt, & per medias turbas ad sanctas vsque aquas pro-
cedunt, prohibent diuinorum mysteriorum celebrationem, aciem struunt contra mi-
nistros: licebatque videre effusa diuinorum symbolorum mysteria, clauisque percuti-
unt capita sacerdotum, sanguine permiscunt sacram piscinam. Deinde quid? Fugiant
omnes: miserabile spectaculum ijs, qui illic erant detenti. Nam ex militibus quidem
alius virginem trahebat, tanquam prædam bello captam: alius autem tunicas, alius
verò diuina mysteria & vasa preciosa. Sacerdotes conijciebantur in carceres, expelle-
bantur magistratus, frequentia proferebantur edicta, & minæ intentabantur frequen-
tiores, quæ iuebant abnegari Iohannis communionem. Sed sic quoque non cessabat,
immò verò magis inualecebat & corroborabatur fides: & quomodo dictum est de
exitu Israel, Quo magis eos occidebant, eo magis crescebat. Hinc eos Iohannitas no-
minarunt cacodæmones.

Exod. 1.

Egreditur post hæc Imperator e regia, causa exercitationis, & videt procūl cōpūm
albescens candidis vestibus eorum, qui recens erant illuminati. Eo autem spectacu-
lo afficitur admiratione, ut qui terræ florem putaret esse id, quod cernebatur. erant
enim recens illuminatorum ad tria millia: rogat, quidnam hoc sit. Vide autem malè
linguæ deceptionem. Est, inquit, diuersa à recta fide sententium multitudo Valen-
tinianorum. Quod simulatque dixissent, ex insidijs in eos impetum faciunt viri arma-
ti. Quæ verò post hæc sunt consecuta, quanam ostenderit oratio? Rursus plagæ, rur-
sus tormenta, rursus vincula: carceres erant ecclesiæ plenæ hymnis & glorificationi-
bus: ecclesiæ verò deteriores carceribus, pœnis, flagellis & tormētis plenissimæ. Duo
adhuc menses intercesserunt, & Imperator vi persuasus, significat Pontifici, dicens:
Multitudo tuorum aduersariorum in se attraxit id, quod in te fuit constitutum, iudi-
cium. Tu ergo restuas Deo committens, egredere ex ecclesia. Hoc cum aperit sibi
significatum sacrosanctus intellexisset athleta, postquam admonuit, confirmavit, edi-
ficauit, omnibus quæ sunt optima consuluit, omnesque est osculatus sancto & vltimo
osculo, eos valere iussit. Præterea autem, cum, quæ cum admirabili Olympiade erant,
Diaconissas cuidam valde pio ac religioso Presbytero commendasset, egreditur ex ec-
clesia, simul cum ipso quoque egresso angelo, qui custodiebat ecclesiam, ut qui non
ferret hanc videre solitudinem. Nihilo enim melius erat tunc affecta, quam theatrum,
cum discurrerent, tumultuarentur, exilarent, iriderent, maledictisque sanctum in-
cesserent. Sunt hæc horrenda & digna lamentationibus, à quibus simul etiam afflic-
tus oratio, quæ eorum meminit per incisā. Quæ deinceps consequuntur, sunt magis
horribilia.

Eo ipso die persecutionis sue occasus luminaris, sit tale quid maximè horribile.
Terribilissima apparens flamma ex medio throno, in quo verbi interpret solebat in-
terpretari scripturas, per vniuersam diffunditur ecclesiam, & catenatim assurgit in al-
titudinem vsque ad tectum, & perinde ac vipera, quæ exedit vterum, fertur super re-
gum ecclesiæ, castigans, admonens, & omnes terrens, palam ostentans audaces homi-
nes ea ausos, quæ non debebant. Quid deinceps est consecutum? exoritur ventus sub-
solanus, & dicto citius depascit curiā. Deinde ignis, perinde ac si esset ratione præditus,
transit ad aulam regiam, licebatque videre maximum miraculū, veluti inter duos igne-
os montes, populum quidem, qui erat intus, non lēdi: domos autem, quæ illic erant,
consumi: & ignem non audere sacra vasa tangere, & inuehi in aliam sycophantarum
audaciam, qui ausi erant dicere, quod propter ablatas preciosas materias & vasa sacra
iectus fuerat Pontifex. Nec hoc solum, (ò hominum audaciam, ò omnipotentis to-
lerantiam) sed adhuc improbè & impiè à malignis sparsa est fama, quod qui Iohannem
amabant, exusserant ecclesiam: sepulcrum re vera patens guttur eorum. Audiuntur
hæc quoque à Præfecto. Ille autem, ut qui secta esset & sententia gentilis, ea de causā
multos quidem ex pastoribus, sacerdotibus, & alijs ex populo, qui erant dedicati prin-
cipi pastorum, tormentis subiecit. Procedit autem etiam aduersus Pontificem, & cum
vinculum

Iohannita
pessimè
multan-
tur.

vinculum tradens militibus, solum relegat in Bithyniam: & cum esset solus, (ò miracu-
lum) profitebatur liberè pietatem. Ut finiam orationem, in quoddam oppidulum, cui
nomen est Cucufos, athleta transmittitur. Et dolosè quidem hoc factum est & dein-
dustria, ut illic interimeretur ab Isauris, qui eam obsidebant. Sedenim non dimisit eum
Deus, qui custodit eos, qui sperant in ipsum. Illic enim quidam nomine Philadelphi-
us, diuina visione dignatus, excipit athletam. Erat autem torus ille locus plenus cultu
simulacrorum & impietate: mutantur autem: Quomodo?

Relegatur
Cucufos.

Habebant, qui illic erant, hominem quendam paralyticum. Quem cum adduxis-
sent, neque enim fieri poterat, ut absconderetur, quæ supra montem sita erat, virtu-
tum magna ciuitas) eum rogant, ut ipsum curret. Ille autem accepta conuersione & si-
de eius, qui patiebatur, cum eum cito curasset, per eum vniuersam regionem (erat ve-
rò multa & innumerabilis) attrahit, baptizat, docet pietatem, & postremò illic collo-
cat omnem ordinem sacerdotalem: Propterea ineffabili gaudio afficitur vir diuinus,
& multos qui venerant aut allati fuerant, curat ab omnibus morbis. Sed cum iter qui-
dem confecerit, maneat oratio.

Mirac. 12.

Plurimi
credunt in
Christum.

Omnes
curat ab
omnibus
morbis.

Post exilium autem principis Pastorum, (hoc enim ego solum narabo, qualia in
gregem sunt machinati immanes illi laniatores, & quæ ab eis facta sunt) quomodo
dixerit & exposuerit aliquis multiplices cruciatus? Quinam autè hi sunt? Exilia, aspe-
ra tractationes, publicationes, translationes, acerbæ mortis machinationes, non in
hac aut illa ciuitate, sed ferè per vniuersum orbem terræ. Peruenit hoc ad aures Ro-
mani Pontificis. Ex eo fit, ut nouas excogitent rationes, & accusatrices literas mittat
accusatores. Sed ille quidem tunc parum patienter tolerat: eligitur autem Constan-
tinopoli quidam, nomine Arsacius, qui erat vel ipsis piscibus magis mutus, amentis
bus amentior, senio confectus, condemnatus, inutilis. Ex quo quid accidit? Omnes
omnino recedunt ab Ecclesia. Quid ergò mali horum indices? Persuadent Impera-
tori, & omnes cogunt inuitos assentiri Arsacio. Et alios quidem ducebat timor: alij
autem contrà decertantes, martyrio suscepto coronabantur. Alij verò fuga salutem
sibi quærebant. Interecessit totus annus & parum amplius, & moritur Arsacius. Ei au-
tem succedit Atticus. Quanam autem ab eo fiebat? Accusationes, ordinationes,
Metropolitani indigni qui mandentur memoria. Quidam viri boni non ferentes hæc
videre, eunt Romam: Ex quibus cum rescuisset antistes, singula refert Imperatori Ho-
norio. Imperator autem cum Imperatorē & fratrem scriptis ad eum literis acriter ar-
guisset & reprehendisset, comparatasque insidias & machinationes ei pulchre expo-
suisset, increpat, admonet, adhortatur: & postremò consulit, ut reuocetur sanctus.

Arsacius
taxatur.

Atticus
succedit
Arsacio.

Non latuerunt hæc Eudoxiam, quæ orationis vtens probabilitate, (erat enim in re-
bus huiusmodi ingeniōsa artifex) persuadet Imperatori, ut ijs, qui Romæ erant, expe-
ctatis, ut res essent vacuæ omni perturbatione, (ò iniquum pretextum) tunc non reuo-
caret antistitem. Clām autem mittens, occupat qui tunc erant portus, Abydumque &
omnem transitum, iubens ascendentes quidem Romanos malè mulctatos & contu-
melijs affectos amandare: eorum autem epistolas eis errepas auferre. Sciebat enim
apertè, sciebat callida in malis mulier, quod si res examinarentur, esset reuocandus
Pontifex. Hæc & machinata est Imperatrix, eaque finem acceperunt. Detinetur enim,
qui Roma illuc venerant: conijciuntur in custodiam, malè mulctantur, literæ ab eis
petuntur. Illi fortiter resistunt: resistentia autem desinit in periculum. Nam cum fre-
gisset quidam pollicem Episcopi, cum literis rapit etiam ea, quæ afferebant. Deinde
audet impudentes & audaces homines eis blandiri, auro misericordiam moluntur si-
bi comparare: & omnem quidem dolum contextunt, non autem persuadent. Quo-
modo & quanam ratione, pulchrum est hoc quoque dicere. Paulus diuinus Apostolus
ad eos accedens, prædixit: Videte quomodo cautè ambuletis, tanquam sapientes, non
tanquam insipientes, scientes quod dies mali sunt: per ea quæ tunc fiebant, ea quæ nūc
fiunt, tacitè innuens. Quo quidem confirmati, non admiserunt escam, quæ ori vena-
torum Eudoxiæ erat imposita. Post sextum ergò mensem ad suos reuersi, significarūt
omnia. Et hæc quidem hucusque, & ita se habent. Ad ea autem, quæ deinceps cōsequun-
tur, procedens oratio, persequatur ea quæ sunt proposita.

Legati Ro-
mani cru-
deliter ve-
xantur.

Eph. 5.

Cum iam qui à diuina gratia est denominatus, toto anno in oppidulo Cucufos se
præclare gessisset, & aluisset eos, qui fame & siti laborabant verborum Domini, fames
panis

Ppp

panis & rerum necessariarum terram inuasit: & cum hanc urbem regiam deficere cognovisset Pastor ille bonus, eam epistolarum & orationum consolatur auxilijs. Et primum quidem eam, quæ est per epistolam, orationem auditorum animas nutriente admirabiliter, suppeditat frumenti verborum suppeditator: quæ continet viginti quatuor capita. Adeos autem, qui vitæ offenduntur iniquitatibus, habet argumentum oratio. Quodnam est autem principium orationis? Medici quidem, & quæ deinde sequuntur. Præterea autem duas ad Quiriacum, & ad Constantinum Presbyterum varia scripra, & ad ipsam admirabilem Olympiadem. Sed non sic cum dimisit invidia. Iam enim vexationes, iniurias, afflictiones nescio quam multas perpeſſus, transmittitur Arabiſſum. Et rursus in eo eadem facit, quæ in alio oppidulo. Rursus verò invidia se obſtricticem præbens accusatorum metui, eos impellit & incitat ad pariendam cædem, adeo ut ex accusatoribus quidam dixerit suis socijs: Videte mortuum terribilem, qui vivos terret & rerum potientes, quomodo larvæ mortuos. Quis hæc facit? Ille imbecillus, ille relegatus, qui non habet qui eum defendat. Illi autem serpentis insidias in se adhuc ostentantes, iusserunt eum iaci in quendam locum omnium desertissimum: scilicet in Pityuntem dico, Pityuntem qui dicitur, finitimum accolis Tzannorum.

Relegatur
vir Dei
Arabiſſum.

Item Pity-
untem.

Apostoli ei
apparent.

Adhuc autem antequam perveniret sanctus in loci solitudinem, (hoc enim ego narrabo paululum intersistens) ab eo rursus videtur, sicut Antiochiæ, divini Apostoli. Quid dicentes? Divinam gratiam afferentes, confirmantes & corroborantes, vngentes, laudantes eum propter puritatem conscientie: postremo annunciantes eius ad Deum excessum, foreque ut ad eorum perveniret honorem & gloriam. Eudoxia sceleratam & infamem mortem, eamque ante mortem ipsum sapere à se requisivisse. Nihil prætermittunt, quod faceret ad eum docendum. Postremo eum pascunt ambrosia, dicentes: Hac tibi opem ferente, nullo alio opus habebis nutrimento. Quam cum accepisset, comedit coram duobus, qui eum fideliter sequebantur. Qui etiam digni habiti sunt sermone & contemplatione Dei præconum, implerique gaudio & exultatione, quæ illinc proficiſcitur. Tres ergo post hæc menses intercesserunt, & augebantur mala, quibus eum afficiebant milites: quod ipsum quoque meditati & de industria procuratum fuerat à persecutoribus. Quæ autem ab eis meditata fuerant, Deo non permittente, cito interrupta fuerunt & rescissa. Quisnam autem modus? Data enim sit hæc quoque postrema narratio summo miraculo.

Item Basi-
liscus &
Lucianus.

Nondum Comanam appropinquarat sanctus, ecce autem nodum ei apparent Basiliscus & Lucianus martyres, dicentes: Bono esto animo, & gaudio exulta ineffabili, frater Iohannes. Cras enim simul erimus. Hoc ipsum quoque dixerunt sui templi presbytero, ut se pararet ad iusta faciendâ & debitas exequias divino pontifici. Venit ergo ad locum diuus Pontifex: querit vestem splendidam, quæ tempori & dignitati conveniat: mutat autem ea quæ gestabat, & illa distribuit ijs qui aderant. Deinde sacrum celebrat mysterium, communicat sacramento gratiæ, fundit ultimas preces. Deinde cum de more dixisset hic inter Patriarchas divinus & re vera magnus Chrysostomus, Gloria Deo propter omnia, & facto signo Crucis subiunxisset, Amen. & recubivisset, requievit decimoquarto mensis Septembris.

Mortuus
communi-
eat, signat
se cruce &c.

Licebat autem post hæc videre, tanquam signo dato, concurrentes ex Syria, Cilicia, Ponto & Armenia omne genus hominum & omnem ætatem, propter utilitatem communem & salutem: & sic deponitur patientissimum & sanctissimum illud corpus cum martyrum, quæ illic sunt, corporibus: beatissima autem & divinissima anima excipitur intemeratis manibus immortalis omnium regis, Domini & Dei & Servatoris nostri Iesu Christi: Quem decet omnis gloria, honor, potentia, maiestas & magnificentia, nunc & in secula seculorum, Amen.

EPI

DE S. PAVLA VIDVA.
EPITOME VITAE S. IOANNIS CHRYSO-
STOMI. HABETVR ITEM IN METAPHRA-
ste, ab Aloysio edito.

723

HIC sanctus erat quidæ genere Antiochenus: Pater autem eius erat Dux exercitus Syriæ, nomine Secundus: Mater verò eius cognominabatur Anthusa. Præclare autem & piè educatus, cum is fuisset decem & octo annos natus, recessit à Libanio Sophista, & iuit Athenas matrem eloquentiæ. Deinde reuersus ad suos, à Meletio Archiepiscopo Antiocheno baptizatus, ordinatur postea lector à Zenone Archiepiscopo Hierosolymitano: & cum permansisset tres annos in ecclesia, illinc recessit, ut qui in magnum incidisset monastica vitæ exercitorem: & cum apud eum mansisset annos quatuor, & in vnam secessisset speluncam, mansit solus annos duos. deinde rursus venit ad ecclesiam, & ordinatur Diaconus. Cum se in eo quinq; annos præclare gessisset, ordinatur Presbyter à Flauiano. In quo cum duodecim annos clarus fuisset & illustris, illo autem tempore è viuis excessisset Nestarius Archiepiscopus Constantinopolitanus, ab Imperatore Archadio Antiochia accersitus, ordinatur Archiepiscopus Constantinopolitanus, mense Decembri, quarta indiotione. Cum autem munus Episcopatus fundus esset annos quinque, propter invidiam fuit relegatus in ciuitatem Comanorum, prope Armeniam. Transiit autem in exilio, locum loco mutans & malè habitus à militibus, annos tres, menses duos. Fit rotum simul eius vitæ tempus, anni LII. menses VIII. Mortuus est autem XIII. Septemb. & sepultus est cum sanctis & gloriosis Christi martyribus Basilisco & Luciano. Porrate sunt autem veneranda & sancta eius reliquia Constantinopolim, triginta tribus annis postea, imperante Theodosio iuniore & pontificatum gerente Proclo: & id rursus efferebant cum Psalmodia, luminibusque & vnguentis, quæ verbis exprimi nequeunt, deposuerunt in templo sanctorum & benedictorū Apostolorū, mēsis Ianuarij XXV II.

Hoc die eius
festum
Latina co-
lit Ecclesia.

VITA S. PAVLAE, NOBILISSIMAE VIDVAE
ROMANAE, A D. HIERONYMO CONSCRIPTA.

Est epist. 27.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed multò nobilior sanctitate: potens quondam diuitijs, sed nunc Christi paupertate insignior. Græchorum stirps, soboles Scipionum, Pauli heres, cuius vocabulum trahit, Martiæ Papyriæ, matris Africani, vera & germana progenies: Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia, informis luti vilitate mutauit. Non moeremus, quod tale amisimus: sed gratias agimus, quod habuimus, immò habemus. Deo enim viuunt omnia: & quicquid reuertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quanquam amissio illius, celestis domus habitatio sit: quæ quadiu in corpore fuit, peregrinata est à Domino, & voce semper flebili querebatur, dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolōgata est. habitauit cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea. Nec mirum, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cum mundus in maligno positus sit: & sicut tenebræ illius, ita & lumen eius, luxque in tenebris luceat, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde & illud crebris inferebat: Aduena sum & peregrina sicut omnes patres mei. Et iterum: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quoties autem infirmitate corpuseculi (quam incredibili abſtinentia & duplicatis contraxerat ieiunijs) vexabatur, hoc in ore voluebat: Subjicio corpus meum, & in seruitutem redigo: nè alijs prædicans, ipsa reproba inueniar. Et, Bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare. Et, Humiliaui in ieiunio animam meam, & totum lectum vestiti in infirmitate mea, & versata sum in miseria, dum mihi configitur spina. Atque inter

IANVAR. 27.

Genus S.
Paulæ.

2. Cor. 5.

Psalm. 119.

1. Iohan. 5.

Psalm. 138.

Iohan. 1.

Psalm. 138.

Philip. 1.

1. Cor. 9.

Rom. 14.

Psalm. 34.

Psalm. 40 31.

Psalm. 54.

ter doloris aculeos, quos mira patientia sustinebat, quasi apertos sibi celos adspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo, & requiescam? Testor Iesum & sanctos eius, ipsumque proprium angelum, qui custos fuit & comes admirabilis scemine, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui: sed quicquid dicturus sum, pro testimonio dicere, & minus eius esse meritis, quam totus orbis canit, sacerdotes mirantur, virginum chori desiderant, monachorum & pauperum turbe deplangunt. Vis lector eius breuiter scire virtutes? Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirum, de proximis & familiola, quam in vitroque sexu de seruis & ancillis in fratres sororesque mutauerat, ista proferre: cum Eustochium virginem, & deuotam Christo filiam, in cuius consolationem libellus hic euditur, proclia nobili genere, sola fide & gratia diuitem reliquerit.

Carpamus igitur narrandi ordinem. Alij altiùs repetant, & à cunabulis eius, ipsiq; (vt ita dicam) crepundijs matrem Blefillam, & Rogatum proferant patrem: quorum altera Scipionum Gracchorumque progenies est: alter per omnes ferè Græcias vsq; hodiè stemmatibus & diuitijs, ac nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem trahere, qui decennali Troiam obsidione deleuit. Nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est, & de purissimo sanctæ mentis fonte profertur. Quamquam Dominus atque saluator in euangelio doceat Apostolos, sciscitantes quid sibi redditurus sit, qui sua pro nomine eius dimiserunt, centuplum in presentiarum recepturos, & in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus, non laudis esse possidere diuitias, sed pro Christo eas contemnere: non tumere ad honores, sed pro Dei fide eos paruipendere. Verè quod pollicitus est seruis suis & ancillis saluator, reddidit in presenti. Nam quæ vnus vrbis contempnit gloriā, totius orbis opinione celebratur: quam Romæ habitatem, nullus extra Romam nouerat: latentem in Bethlehem, & barbara & Romana terra miratur. Cuius enim gentis homines ad sancta loca non veniunt? Quis autem in sanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, inuenit? Hæc, sicut inter multas gemmas preciosissima gemma micat, & iubar solis paruos igniculos stellarum obruit & obscurat: ita cunctorum virtutes & potentias sua humilitate superauit, minimeque fuit inter omnes, vt omnium maior esset: & quanto se plus deiecit, tanto magis à Christo subleuabatur. Latebat, & non latebat. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? Dum in singulis teneor, non seruo præcepta dicendi.

Tali igitur stirpe generata, iuncta est viro Toxotio qui Aenæ & Iuliorum altissimi sanguinem trahit. Vnde etiam filia eius Christi virgo Eustochium Iulia nuncupatur, & ipse Iulius à magno demissum nomen Iulo. Et hæc dicimus, non quod habentibus grandia sint, sed quod contemnentibus mirabilia. Seculi homines suspiciunt eos, qui his polleant privilegijs: nos laudamus, qui pro saluatore ista despexerint: & mirum in modum, quos habentes paruipendimus, si habere noluerint, prædicamus. His (inquam) orta maioribus, & fecunditate ac pudicitia probata, primum viro, deinde propinquis, & totius vrbis testimonio, cum quinque liberos edidisset, Blefillam, super cuius morte eam Romæ consolatus sum: Paulinam, quæ sanctum & admirabilem virum, & propositi & rerum suarum Pammachium reliquit heredem, ad quem super obitu eius paruulum libellum edidimus: Eustochium, quæ nunc in sanctis locis virginis & Ecclesiæ monile preciosum est: Rustinam, quæ immaturo funere pium matris animum consternauit: & Toxotium, post quem parere desijt, vt intelligeres eam non diu seruire voluisse officio coniugali, sed mariti desiderio, qui marem optabat, liberos edidisse.

Postquam vir mortuus est, ita cum planxit, vt propè ipsa moreretur: ita se conuertit ad Domini seruitutem, vt eius mortem videretur optasse. Quid ego referam, ample & nobilis domus, & quondam opulentissima, omnes penè diuitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos elementissimum animum & bonitatem etiam in eos, quos nunquam viderat, euagantem? Quis inopum moriens, non illius vestimentis obuolutus est? Quis clinicorum non eius facultatibus sustentatus est? quos curiosissime tota vrbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter obiurgantes propinquos, maiorem se eis hereditatem Chri-

Christi misericordiam, dimittere loquebatur. Nec diu potuit excelsi apud seculum generis, & nobilissimæ familiæ visitationes & frequentiam sustinere. Mœrebat honore suo, & ora laudantium declinare ac fugere festinabat. Cumque Orientis & Occidentis episcopos ob quasdam ecclesiarum dissensiones Romam Imperiales literæ conuocasset, vidit admirabiles viros, Christi que pontifices, Paulinum Antiochenæ vrbis episcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri, quæ nunc Cōstantia dicitur: quorum Epiphanium etiam hospitem habuit: Paulinum in aliena manentem domo, quasi proprium, humanitate possedit. Quorum accensa virtutibus, per momenta patriam deserere cogitabat: non domus, non liberorum, non familiæ, non possessionum, non alius rei, quæ ad seculum pertinet, memor: sola, si dici potest, & incommutata, ad cretum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat. Tandem exacta hyeme, aperto mari, redeuntibus ad ecclesias suas episcopis, & ipsa voto cum eis ac desiderio nauigauit. Quid ultra differo? Descendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & quod his maius est, liberis prosequentibus, & clementissimam matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbasa tendebantur, & remorum ductu naus in altum protrahabatur. Paruus Toxotius supplices manus tendebat in litore: Rustina iam nubilus, vt suas expectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat: & tamen illa siccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios, pietate in Deum superas. Nesciebat se matrem, vt Christi probaret ancillam. Torquebantur viscera, & quasi à suis membris distraheretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem. Inter hostium manus & captiuitatis duram necessitatem nihil crudelius est, quam parentes à liberis separari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, immò gaudens animus appetebat, & amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in sola Eustochio, quæ & propositi & nauigationis eius comes erat, acquiescebat. Sulcabat interim naus mare, & cunctis, qui cum ea vehebantur, litora respicientibus, ipsa aures tenebat oculos, nè videret, quos sine tormento videre non poterat. Fateor, nulla sic amauit filios, quibus antequam proficisceretur, cuncta largita est, exheredans se in terra, vt hereditatem inueniret in cælo.

Delata ad insulam Pontiam, quam clarissimæ quondam sceminarum sub Domitia, no principe pro confessione nominis Christiani, Flauie Domitillæ nobilitauit exilium: vidensque cellulas, in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis fidei alis, Hierosolymam & sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico se credens pelago, quasi per stagnum veniit Methonem: ibique refocillato corpusculo, & sale tabentes artus in litore ponens, per Maleam & Cytheram, sparsasque per equor Cycladas, & crebris freta concita remis: post Rhodum & Lyciam, tandem vidit Cyprium: vbi sancti & venerabilis Epiphani pedibus prouoluta, decem ab eo diebus retenta est: non in refectionem, vt ille arbitrabatur, sed in opus Dei, vt re comprobatur. Nam omnia illius regionis lustrans monasteria, prout potuit, refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illic orbe conduxerat. Indè breui cursu transfretauit Seleuciam, de qua ascendens Antiochiam, sancti confessoris Paulini modicum charitate detenta, media hyeme, calente ardore fidei, scemina nobilis, quæ prius eunuchorum manibus portabatur, a sello sedens, profecta est. Omitto Cœles Syriæ & Phœnicis iter, (neque enim hodie poricon eius disposui scribere) ea tantum loca nominabo, quæ sacris voluminibus continentur.

Beryto Romana colonia, & antiqua vrbe Sidone derelicta, in Sarepte litore Eliæ est ingressa turriculam: in qua adorato Domino saluatore, per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, peruenit ad Coth, quæ nunc Prolemais dicitur: & per campos Magdeddo, Iosia necis conscios, intravit terram Philistij. Mirata ruinas Dor, vrbis quondam potentissimæ, & versa vice Stratonis turrin, ab Herode rege Iudææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsaream nuncupatam, in qua Cornelij domum, Christi vidit Ecclesiam, & Philippi ediculas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deinde Antipatrida semirutum oppidulum, quod de patris nomine Herodes vocauerat: & Lyddam versam in Diospolim, Dorcadis atque Aenæ resurrectione ac sanitate inclutam. Haud procul ab ea Arimathiam, viculum Iosèph, qui Dominum sepeliuit: & Nobe vrbem quondam sacerdotum, nunc tumulum occisorum. Ioppen quoque fugientis

Epiphanius
ut hospes S.
Paulæ.

Nota fortis-
tudinem
animi in
tanta ma-
trona.

Flauie Do-
mitillæ exi-
lium.

S. Paula
multa lara-
gitur mona-
chis Cypri.

Acto. 27.
2. Par. 35.

Acto. 10. 21.

Acto. 9.

portum Ionæ: & (vt aliquid perstringam de fabulis poetarum) religatæ ad saxum Andromedes spectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophræ domum in ecclesiam dedicauit. Atque inde proficiscens, ascendit Bethoron inferiorem & superiorem, vrbes à Salomone conditas, sed varia postea bellorum tempestate delatas: ad dexteram adspiciens Haialon & Gabaon, vbi Iesus filius Naue contra quinque reges dimicâs, soli imperauit & lunæ: & Gabaonitas ob dolos & insidias fœderis impetrati, in aquarios lignariosque damnauit. In Gabaon, vrbe vsque ad solum diruta, paululum substitit, recordata peccati eius, & concubinæ in frustra diuise, & tribus Benjamin trecentos viros propter Paulum Apostolum reseruatos.

Quid diu moror? Ad lauam mausoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorū regina in fame populum frumento iuuerat, ingressa est Hierosolymam, vrbeni trinomnem, Iebus, Salem, Hierusalem, quæ ab Aelio postea Hadriano, de ruinis & cineribus ciuitatis in Aeliam suscitata est. Cumque proconsul Palæstinæ, qui familiam eius optime nouerat, præmissis apparitoribus iussisset parari prætorium, elegit humilem cellulam: & cuncta loca tanto ardore ac studio circumiuit, vt nisi ad reliqua festinaret, à primis non posset abduci. Prostrataque ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Ingressa sepulcrum, resurrectionis osculabatur lapidem, quem ab ostio monumenti amouerat angelus. Et ipsum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fidei ore lambebat. Quid ibi lachrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Hierosolyma, testis est ipse Dominus, quem rogabat. Inde egrediens, ascendit Sion, quæ in arcem vel speculam vertitur. Hanc vrbeni quondam expugnauit & reedificauit David. De expugnata scribitur: Væ tibi ciuitas Ariel, id est, leo Dei: & quondam fortissima, quæ expugnauit David. Et de ea, quæ edificata est, dictum est: Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in fauillam & cinerem dissolutas: sed portas, quibus non præualeat infernus, & per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo. Ostendebatur illi columna, ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatus. Monstrabatur locus, vbi super centum viginti credentium animas spiritus sanctus descendisset, vt locis varicinum compleretur. Deinde pro facultatula sua pauperibus atque conseruis pecunia distributa, perrexit Bethlehem, & in dextera parte itineris stetit ad sepulcrum Rachel, in quo mater Benjamin, non, vt vocauerat, moriens, Benoni, hoc est, filius doloris mei: sed, vt pater prophetizauit in spiritu, filium dextere procreauit. Atque inde Bethlehem ingressa, & in specu Saluatoris introiens, postquam vidit sacrum virginis diuersorium, & stabulum, in quo agnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, vt illud impleteretur, quod in eodem propheta scriptum est: Beatus, qui seminat super aquas, vbi bos & asinus calcant: me audiente iurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis inuolutum, vagientem in præsepe Domini, Magos adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem virginem, nutricium sedulum, pastores nocte venientes, vt viderent verbum, quod factum erat, & iam tunc euangelistæ Iohannis principium dedicarent: In principio erat verbum, & verbum caro factum est: paruulos interfecit, Herodem seuientem, Ioseph & Mariam fugientes in Aegyptum: mixtisque gaudio lachrymis, loquebatur:

Salue Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de celo descendit. Salue Ephrata regio vberima, atque καρποφόρη, cuius fertilitas Deus est. De te quondam Michæas vaticinatus est: Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit princeps in Israël: & egressus eius ab initio, à diebus eternitatis. Propterea dabis eos vsque ad tempus parientis. Pariet, & reliquæ fratribus eius conuertentur ad filios Israël. In te enim natus est princeps, qui ante luciferum genitus est: cuius de patre natiuitas, omnem excedit ætatem. Et tam diu in te Dauidici generis origo permansit, donec virgo pareret, & reliquæ populi credentis in Christum conuerterentur ad filios Israël, & liberè prædicarent: Vobis oportebat prius loqui verbum Dei: sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicatis eternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non veni, nisi ad oues perditas domus Israël. Et eo tempore Iacob super eo verba completa sunt: Non deficiet prin-

princeps ex Iuda, & dux de femoribus eius: donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium. Bene David iurabat, bene vota faciebat, dicens: Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei: si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob: & statim, quid desideraret, exposuit, atque oculis prophetalibus, quem nos venisse iam credimus, ille venturum esse cernebat. Ecce audiui eum in Ephrata, inuenimus eum in campis syluæ. Van quippe sermo Hebraicus, vt te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc est, mater, sed ipsum, id est, mater, significat. Vnde loquitur confidenter: Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius. Et ego misera atque peccatrix, digna sum indicata deo seculari præsepe, in quo Dominus paruulus vagiit? Orare in spelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hac requies mea, quia Domini patria est: hic habitabo, quoniam Saluator elegit eam. Parauit lucernam Christo meo. Anima mea illi viuet, & semen meum seruiet ipsi.

Haud procul inde descendit ad turrim Ader, id est, gregis: iuxta quam Iacob paut greges suos, & pastores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelsis Deo, & super terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque seruant oues, inuenerunt agnū Dei puro & mundissimo vellere, quod in ariditate torius terræ, celesti rore completum est: & cuius sanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Aegypti, litus in postibus fugauit. Statimque concito gradu, coepit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad diuitias Dei, & tacita secū voluere, quomodo cunuchus Aethiops, gentium populos præfigurans, mutauerit pellem suā: & dum vetus relegit instrumentum, fontem reperit Euangelij. Atque inde ad dexteram, transita Bethsur, venit Escol, quæ in botrum vertitur. Vnde in testimonium terræ fertilissimæ, & in typum eius, qui dicit: Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portauerunt. Nec post longum spatium intrauit Saræ cellulas, videns in cunabula Isaac, & vestigia quercus Abraham, sub qua vidit diem Christi, & latatus est. Atque inde confurgens, ascendit Chebron: hæc est Cariath arbe, id est, oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Iacob, & Adam magni, quem ibi conditū, intra librum Iesu Naue, Hebræi autumant: licet plerique Caleb quartum putent, cuius ex latere memoria monstratur. His inspectis, noluit pergere ad Cariathsephor, id est, viculum literarum: quia contemnens occidentem literam, repererat spiritum viuificantem. Magisque mirabatur superiores & inferiores aquas, quas Othoniel filius Iephona Kenaz pro australi terra & arida possessione susceperat: & quarū ductu, siccos prioris instrumenti agros faciebat irriguos, vt redemptionem veterum peccatorū, in aquis baptismi reperiret. Altera die, orto iam sole, stetit in supercilio Caphar Barucha, id est, ville benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum prosequutus est. Vnde latā despicies solitudinē, ac terram quondam Sodome & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, contemplata est balsami vineas in Engaddi, & Segor vitulam conternātem, quæ prius Bala vocabatur: & in Zoaram, id est, paruulam, Syro sermone translata est. Recordabatur speluncæ Lot, & versa in lachrymas, virgines socias admonebat, cauendum esse vinum, in quo est luxuria, cuius opus Moabitæ sunt & Ammonitæ.

Diu hæreo in meridie, vbi sponsa cubantem reperit sponsum, & Ioseph inebriatus est cum fratribus suis. Reuertar Hierosolymam, & per Thecuam atque Amos rutilantem montis Oliueti lucem adspiciam, de quo Saluator ascendit ad patrem. In quo per annos singulos vacca russa in holocaustum Domino cremabatur, & cuius cinis exsternabat populum Irael: in quo, iuxta Ezechielem, Cherubim de templo transmigrantes, Ecclesiam Domini fundauerunt. Post ingressa sepulcrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit hospitium, & Bethphage, villam sacerdotalium maxillarū: & locum, in quo pulchus lasciuens gentium, Dei frenas suscepit: apostolorumque stratus vestibibus, mollia terga præbuit ad sedendum. Rectoque itinere descendebat Hiericho, recogitans illum de euangelio vulneratum, ac sacerdotibus & Levitis, mentis feritate prætereuntibus, elementiam Samaritæ, id est, custodis, qui seminecem suo iumento impositum, ad stabulum Ecclesiæ deportauit. Et locum Adomim, quod interpretatur, sanguinū, quia multus in eo sanguis crebris latronū fundebatur incurfibus. Et arbore sycomorū Zachari, id est, bona poenitentiae opera, quibus cruenta dudū & noxia rapinis, peccata calcabat,

excelsūque Dominum de excelsō virtutum intuebatur. Et iuxta viam cæcorum loca, qui recepris luminibus vtriusque populi credentis in Dominum sacramenta pramiserant. Ingressa Hiericho, vidit urbē, quam fundavit Hiel in Abiram primogenito suo, & cuius portas posuit in Segub nouissimo filiorum. Intuita est castra Galgalæ, & acerrimum præputiorum, & secundę circuncisionis mysterium, & duodecim lapides, qui de Iordanis illuc translati alueo, duodecim apostolorum fundamenta firmauerant: & fontem quondam legis amarissimum & sterilem, quem verus Eliseus sua condidit sapientia, & in dulcorem vbertatemque conuertit. Vix nox transierat, feruentissimo æstu venit ad Iordanē. Stetit in ripa fluminis, & orto sole, Solis iustitię recordata est, quomodo in medio amnis alueo sicca sacerdotes posuerint vestigia: & ad Eliæ & Elisei imperium, stantibus ex vtraque parte aquis, iter vnda præbuerit: pollutasque diluuiū aquas, & totius humani generis interfectione maculatas, suo Dominus mūdauit baptismate.

Longum est, si velim de valle Achor dicere, id est, tumultūs atque turbarum, in qua furtum & auaritia condemnata est: & de Bethel domo Dei, in qua super nudam humum, nudus & pauper dormiuit Iacob: & posito subter caput lapide, qui in Zacharia septem oculos habere describitur, & in Esaia lapis dicitur angularis: vidit scalam vsque ad cælum tendentem, in qua Dominus desuper innitebatur, ascendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans. Sepulcra quoque in monte Ephraim Iesu filij Naue, & Elcazari filij Aaron sacerdotis, e regione venerata est: quorum alter conditus est in Tamnathsare a septentrionali parte montis Gaias: alter in Gaba filij sui Phinees: satisque mirata est, quod distributor possessionum sibi montana & aspera delegisset. Quid narrem Silo, in qua altare dirutum hodieque monstratur, & raptum Sabinarum à Romulo, tribus Beniamitica præcurrit? Transiuit Sichem, non ut plerique errantes legunt, Sichar, quę nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam circa puteum Iacob intrauit ecclesiam: super quo residens Dominus, sitiensque & esuriens, Samaritanæ fide satiatum est: quæ quinque Mosaiorum voluminum vitis, sextoque, quem se habere iactabat, errore Dosithei derelicto, verum Messiam & verum reperit Saluatorem. Atque inde diuertens, vidit duodecim patriarcharum sepulcra: & Sebasten, id est, Samariam: quę in honorem Augusti, ab Herode Græco sermone Augusta est nominata. Ibi siti sunt Eliseus & Abdias propheta: & (quo maior inter natos mulierum non fuit) Iohannes Baptista. Vbi multis intremuit consternata mirabilibus: nanque cernebat varijs demones rugire cruciatibus, & ante sepulcra sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere: suspensisque pede foeminis, vestes desluere in faciem. Mileretur omnium, & per singulos effusus lachrymis, Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat inualida, ascendit pedibus montem: in cuius duabus speluncis, persecutionis & famis tempore, Abdias propheta centum prophetas aluit pane & aqua. Inde cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculum Domini, Chanan & Capharnaum, signorum eius familiares. Lacum Tiberiadis, nauigante Domino sanctificatum: & solitudinem, in qua multa populorum millia paucis saturata sunt panibus, & de reliquijs vescentium repleti sunt cophini duodecim tribuum Israel. Scandebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus. Adspiciebat procul montes Hermon & Hermonim, & campos latissimos Galilæ, in quibus Sisara & omnis exercitus eius, Barach vincente, prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem diuidebat, & oppidum iuxta Naim, in quo viduę suscitatus est filius, monstrabatur. Dies me prius quam sermo deficiet, si voluero cuncta percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili peruagata est.

Transibo ad Aegyptum, & inter Sochoth atque fontem Sampson, quem de molari maxillæ dente produxit, subsistam parumpèr: & arentia ora colluam, ut refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quondam Micheę propheta, nunc ecclesiam. Et ex latere derelinquam Choreos, & Gethcos, Maresa, Idumæam, & Lachis: & per arenas molissimas, pergentium vestigia subtrahentes, latamque eremi vastitatem, veni ad Aegypti fluiuium Sior, qui interpretatur turbidus: & quinque Aegypti transcam ciuitates, quę loquuntur lingua Chananitide, & terram Gessen, & campos Taphneos, in quibus fecit Deus mirabilia: & urbem No, quę postea versa est in Alexandriam: & oppidum Domi-

Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimum. Quod cum vidisset, occurrente sibi sancto ac venerabili episcopo Isidoro confessore, & turbis innumerabilibus monachorū, ex quibus multos sacerdotales & leuiticos sublimabat gradus: letabatur quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore ferebatur. Quid ego narrem Macarios, Arsatas, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? Cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta est? Per singulos sanctos Christum se videre credebatur: & quicquid in illos contulerat, in Domini se contulisse letabatur. Mirus ardor, & vix in foemina credibilis fortitudo. Oblita sexūs & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis suis habitare cupiebat: & forsitan, cunctis eam suscipientibus, impetrasset, nē maius sanctorum locorum retraxisset desiderium. Atque propter feruentissimos æstus de Pelusio Maiomam nauigatione perueniens, tanta velocitate reuersa est, ut autē putares. Nec multo post in sancta Bethlehem mansura perpetuū, angusto per triennium mansit hospitio, donec extrueret cellulas ac monasteria, & diuersorum peregrinorum iuxta viam conderet mansiones, in qua Maria & Ioseph hospitium non inuenerant.

Hucusque iter eius descriptum sit, quod cum multis virginibus & filia comite peragravit. Nunc virtus latius describatur, quæ ipsius propria est, & in qua exponenda, Deo iudice ac teste, profiteor me nihil addere, nihil in maius atrollere more laudantium: sed, ne rerum excedam fidem, multa detrudere: & ne apud detractores & genuino me semper dente rodentes fingere puter, & cornicem Aesopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Christianorum virtus est, tanta se humilitate deiecit, ut qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet, sed ancillarum vltimam: & cum frequentibus choris virginum cingeretur, & veste & voce & habitu & incessu minima omnium erat: Nunquam post viri mortem vsque ad diem dormitionis suæ cum vilo comedit viro, quantum cum sanctum, & in pontificali sciret culmine constitutum. Balneas, nisi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in grauissima febre, leuiter strata non habuit: sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est, quæ iugibus penè orationibus dies noctesque iungebat, illud implens de Psalterio: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. In qua fontes crederes lachrymarum: ita leuia peccata plangebatur, ut illam grauissimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebrius moneretur, ut parceret oculis, & eos seruaret euangelicę lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso & cerussa & stibio sæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs. Longus risus, perpeti compesandus est fletu. Mollia lintamina & serica preciosissima, asperitate cilicij commutanda. Quæ viro & seculo placui, nunc Christo placere desidero.

Si inter tales tantasque virtutes castitatem in illa voluero prædicare, superfluum videar: in qua etiam cum secularis esset, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quę ita se gessit, ut nunquam de illa etiam maledicorum quicquam auderet fama confingere. Nihil animo eius clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen superbos & gloriolam quærentes, fastidio despiciebat. Si pauperem videbat, sustentabat: si diuitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas sola excedebat modum. Et vsuras tribuens, versuram quoque sæpius faciebat, ut nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: Cum in largiendo esset profusior, arguebat, illud proferens de Apostolo: Non ut alijs sit refrigerium, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate in hoc tempore, ut vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abundantia sit ad vestram inopiā. Et hoc de Euangelio Saluatoris: Qui habet duas monicas, det alteram non habenti. Et prouidendum esse, ne quod libenter faceret, semper facere non posset: multaque huiusmodi, quæ illa mira verecundia, & sermone paratissimo dissoluebat, testem inuocans Deum, se pro illius nomine cuncta facere: & hoc habere voti, ut mendicans ipsa moreretur: ut vnum nummum filia non dimitteret, & in funere suo aliena sindone inuolueretur. Ad extremum sic inferebat: Ego si petiero, multos inueniam, qui mihi tribuant: iste mendicans si à me non acceperit, quæ ei possum etiam de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo eius anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam: sed illa ardentior fide, toto Saluatori animo iungebatur, & pauperem Dominum, pauper spiritu sequebatur, reddens ei quod acceperat,

Inuit. S.
Paula cellu-
las sanctorū
monachorū

Condit mo-
nasteria in
Bethlehem.

Eius humi-
litas.

Stratum.

Psal. 6.
Copia la-
chrymarū.

Castitas in
signis.

Liberalitas

1. Cor. 5.

Luc. 3.

Studij pau-
peris.

perat, pauper pro ipso effecta. Denique consequuta est quod optabat, & in grandi ære alieno filiam dereliquit, quod hucusque debens, non suis viribus, sed Christi se confidit misericordia reddituram.

Solent plerique matronarum buccinatoribus suis dona conferre, & in paucos largitare profusa, manū à ceteris retrahere: quo illa omnino carebat vitio. Itā enim singulis suam pecuniam diuidebat, vt singulis necessarium erat, non ad luxuriā, sed ad necessitatem. Nemo ab ea pauperum vacuus reuersus est. Quod obtinebat, non diuitiarum magnitudine, sed prudentia dispensandi: illud semper replicans, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et, Sicut aqua extinguit ignē, itā elemosyna extinguit peccatum. Et, Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Et: Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et verba Danielis, regem Nabuchodonosor monentis, vt elemosynis redimeret peccata sua. Nolebat in his lapidibus pecuniā effundere, qui cum terra & seculo transfurturi sunt: sed in viuis lapidibus, qui voluntur super terram, de quibus in Apocalypsi Iohannis, ciuitas magni regis extruitur: quos in saphirum & smaragdum & iaspidem & ceteras gemmas esse vertēdos, scriptura commemorat. Verū hęc possunt esse communia cum multis, & scit diabolus non in summo virtutū culmine posita. Vnde loquitur ad Dominum, post amissam Iob substantiam, post euersam domum, post liberos interfectos: Corium pro corio, & omnia quę habuerit homo, dabit pro anima sua. Sed extendere manum tuam, & tange ossa eius & carnes, nisi in faciem benedixerit tibi. Scimus plerosque dedisse elemosynam, sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egenis manum, sed carnis voluptate superatos: dealbasse ea, quę foris erāt, & intus pleenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis: quę tantę continētia fuit, vt propē mensuram excederet, & debilitatem corporis nimis ieiunij ac labore contraheret. Quę, exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet: vt ex hoc vno æstimeret, quid de vino & liquamine, piscibus & lacte, & melle, & ouis, & reliquis, quę gustui suauia sunt, iudicārit. In quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant, & si his ventrem ingurgitauerint, turam pudicitiam suspicantur.

Semper quidem virtutes sequitur inuidia, feriuntq; summos fulgura montes. Nec mirum, si hoc de hominibus loquar, cum etiam Dominus noster phariseorum zelo sit crucifixus, & omnes sancti æmulos habuerint: in paradiso quoque serpens fuerit, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Suscitauerat ei Dominus Adā Idumæum, quicam colaphizaret, nē se extolleret: & quasi quodam stimulo carnis sapius admonebat, nē magnitudinem virtutum altius raperet, & aliarum vitij sceminarum, se in excelsio crederet constitutam. Ego aiebam, liuori esse cedendum, & dandū insanie locum: quod fecisset Iacob in fratre suo Esau, & Dauid in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Mesopotamiam fugerit, alter se Allophylis tradiderit, mālens hostibus, quā inuidis, subiacere. At illa respondebat: Iussē hęc diceret, si diabolus contra seruos Dei & ancillas non ubique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet: si non sanctorum locorum amore retineret, & Bethlehem meam in alia reperire possem parte terrarum. Cur enim non patientia liuorem superem? Cur non humilitate frangā superbiam, & percutienti maxillam offeram alteram? dicente apostolo Paulo: Vincite in bono malum. Nōne apostoli gloriabantur, quando pro Domino sunt passi contumeliam? Nōne ipse Saluator humiliavit se, formam serui accipiens, & factus est obediens patri vsq; ad mortem, & mortem crucis, vt nos sua passione saluaret? Iob nisi certasset, & vicisset in prælio, non accepisset coronam iustitię, nec audisset à Domino: Putas me aliter loquutum tibi, quā vt apparerēs iustus? Beati dicuntur in Euangelio, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Secura sit conscientia, quod nō propter peccata patiamur: & afflictio in seculo, materia premiorum est.

Si quando procacior fuisset inimicus, & vsque ad verborum iurgia profuisset, illud Psalterij decantabat: Cū cōsisteret aduersum me peccator, obmutui & silui à bonis. Et rursus: Ego autem quasi surdus non audiebam, & quasi mutus non aperies os suum: Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo increpationes. In temptationibus, Deuteronomij verba volebat: Tentat vos Dominus Deus vester, vt sciat si diligatis Dominum Deum vestrum de toto corde vestro, & de tota anima vestra. In tribulationibus & angustiis, Esaiā replicabat eloquia: Qui ablati estis à lacte, qui

abstracti ab vbere, tribulationem super tribulationem expectate, spem super spem: adhuc pusillum propter malitiam labiorum, propter linguam malignam. Et scripturę testimonium in consolationem suam edissererebat: Ablatorem esse, eorum scilicet, qui ad vilem ætatem peruenissent, tribulationem super tribulationē sustinere, vt spem super spem mereantur accipere: Scientes quoniam tribulatio patientiā operatur, patientia autem probationem, probatio verō spem, spes autem non confundit. Et: Quod si is, qui foris est, homo noster corrūpatur: ille qui intus est, innouetur: & in præsentia, non adspicientibus quę videntur, sed quę non videntur. Quę enim videntur, temporalia sunt: quę autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam si humāne impatiētię tardum videatur, quin Dei statim videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tibi. Nec dolo sa labia & linguas iniquorum esse metuendas, cum Domino adiutore lætemur, & ipsum debeamus audire per prophetam monentem: Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum nē metueritis. Sicut enim vestimentum, sic comedit eos vermis: & sicut lanam, sic deuorauit eos tinea. Et, Per patientiam vestram possidebitis animas vestras. Et, Non sunt condignę passionēs huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis. Et alibi, Tribulationem super tribulationē sustinete, vt patienter agamus ip omnibus, quę accidunt nobis. Patiens enim vir, multum prudens. Qui autem pusillanimis est, vehementer insipiens. In languoribus & crebra infirmitate dicebat: Quādo infirma sum, tūc fortis sum. Et, Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donēc mortale hoc induat immortalitatem, & corruptum hoc vestiatur incorruptione. Et iterum, Sicut superabundant passionēs Christi in nobis, itā & per Christum abundat & cōsolatio. Accidit: Vt socij passionum estis, sic eritis & cōsolationis. In mœrore cantabat: Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei & Deus meus. In periculis loquebatur: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterum: Qui vult animam suam saluam facere, perdet eam. Et, Qui perdiderit animam suam propter me, saluā eam faciet. Quando dispendia rei familiaris & euersio totius patrimonij nuntiabatur, aiebat: Quid enim prodest homini, si totum mundū lucrifecerit, & animā suę damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Et, Nudus exiui de vtero matris meę, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, itā factū est, sit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neq; ea quę sunt in mundo. Quoniam omne quod in mundo est, desiderium carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitę huius: quę non est ex patre, sed ex mundo. Et mundus transiet, & concupiscentia eius. Scio ei scriptas infirmitates grauissimas liberorum, & maxime Toxotij sui, quem diligebat plurimum. Cumq; illud virtute complēset, Turbata sum, & non sum loquuta, in hęc verba prorupit: Qui amat filium aut filiam plūs quā me, non est me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Posside Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidie mortificant corpora sua.

Noui susurrone quendam (quod genus hominum perniciosissimum est) quasi beneuolum nunciāsse, quod pro nimio seruire virtutum quibusdam videretur insana, & cerebrum illius diceret confouendum. Cui illa respondit: Theatrum facti sumus mundo, & angelis & hominibus. Et: Nos stulti propter Christum, sed stultum Dei sapiētius est hominibus. Vnde & Saluator loquitur ad patrem: Tu scis insipientiam meam. Et iterum: Tanquā prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis: Vt iumentū factus sum apud te, & ego semper tecum. Quem in Euangelio & propinqui quasi mentis impotem ligare cupiebant, & aduersarij fugillabant, dicentes: Dæmonium habet, & Samaritanus est. Et: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Sed nos audiamus Apostolum cohortantem: Hęc est gloria nostra, testimonium conscientię nostrę: quoniā in sanctitate & syceritate, & in gratia Dei conuersati sumus in mundo. Et Dominum dicentem ad Apostolos: Ideo mundus odit vos, quoniam non estis de mundo. Et ad ipsum Dominum verba vertebat: Tu nōsti cordis abscondita, & hęc omnia venerunt super nos, nec sumus oblitī tui, neque iniquē egimus in testamento tuo, nec auer sum est retrorsum cor nostrum. Et: Propter te mortificati sumus tota die: reputati sumus vt oves occisionis.

732
Psal. 174.
Prou. 7.
sionis. Sed Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Legi enim: Fili, honora Dominum, & confortaberis, & extra Dominum nullum timueris. His & talibus testimonijs, quasi armatura Dei, & aduersus omnia quidem vitia, sed præcipue instruebat se contra inuidiam sequentem: & patiendo iniurias, furorem rabidi pectoris mitigabat. Denique usque ad diem mortis, & huius patientia, & aliorum zelus omnibus paruit: qui suum rodit authorem, & dum emulum lædere nititur, in semetipsum proprio furore bacchatur.

Dicam & de ordine monasterij, quomodo sanctorum continentiam in suum vertit lucrum. Seminabat carnalia, ut meteret spiritualia: dabat terrena, ut celestia tolleretur: breuia concedebat, ut pro his æterna mutaret. Post virorum monasterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines, quas è diuersis prouincijs cõgregarat, tam nobiles, quam medijs & infimi generis, in tres turmas monasteriaque diuisit: ita duntaxat, ut in opere & in cibo separatæ, psalmodijs & orationibus iungerentur. Post alleluia cantatum (quo signo vocabantur ad collectam) nulli residere licitum erat: sed prima, seu inter primas veniens, ceterarum operiebatur aduentum, pudore & exemplo ad laudem eas prouocans, non terrore. Manè, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantabant: nec licebat cuiquam sororū ignorare psalmos, & non de scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Die tantum Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitabant latere: & vnumquodque agmen matrem propriam sequebatur: atque inde pariter reuertentes, instabant operi distributo, & vel sibi, vel carceris indumenta faciebant. Si qua erat nobilis, non permittabatur de domo sua habere comitem, ne veterum actuum memor, & lasciuientis infantie errorem retricaret antiquis, & crebra cõfabulatione renouaret. Vnus omnium habitus. Linteamine ad tergendas solum manus utebantur. A viris tanta separatio, ut à spadonibus quoque eas seiuingeret, ne vllam daret occasionem lingue maledicæ, quæ sanctos carpere solita est in solatium delinquendi. Si qua vel tardior veniebat ad psalmos, vel erat in opere pigrior, varijs eam modis aggrediebatur. Si erat iracunda, blanditijs: si patiens, correptione: illud Apostoli imitans: Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetudinis? Excepto victu & vestitu, nullam habere quicquam patiebatur, dicente Paulo:

Multas col-
ligit virgi-
nes in mo-
nasteria.

1. Cor. 4.

1. Tim. 6.

Rixis dedi-
tas ut casti-
garit.

Humani-
tas in agro-
tas.
Erga se fe-
ueritas.

Habentes victum & vestitum, his contenti sumus: ne consuetudine plus habendi præberet locum auaritiæ, quæ nullis expletur opibus: & quanto amplius habuerit, plus requirit: & neque copia, neque inopia minuitur. Iurgantes inter se, sermone lenissimo sedebat. Lasciuientem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebatur ieiunijs, malens eis stomachum dolere, quam mentem. Si vidisset aliquam munditiem, contractione frontis & vultus tristitia arguebat errantem, dicens munditiem corporis atque vestitus, animæ esse immunditiam: & turpe verbum atque lasciuum, non quam de ore virgineo proferendum: quibus signis libidinosus animus ostenditur, exteriori hominem, interioris hominis vitia demonstrantur. Quam linguosam, garulam ac procacem, rixisque perspexerat delectari, & sepius commonitam nolle conuertere, inter vltimas & extra cõuentum sororum, ad fores triclinij orare faciebat. Forparatim cibum capere: ut quam obiurgatio non correxerat, emendaret pudor. Fortum quasi sacrilegium detestabatur: & quod inter seculi homines vel leue putatur, vel nihili, hoc in monasterijs grauissimum dicebat esse delictum. Quid memorem clementiam & sedulitatem in agrotantes, quas miris obsequijs & ministerijs confouebat? Cumque alijs languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carnium: si quando ipsa agrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in alijs clementiam, in se duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum sano & vgeto corpore, tantæ se dederat continentia, quantæ ipsa fracto & senili debilitatoque corpusculo. Fateor, in hac re pertinacior fuit, ut sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam, quod expertus sum. Mense Iulio feruentissimis aestibus incidit in ardorem febris, & post desperationem cum Dei misericordia respirasset, & medici persuaderent ob refectioem corporis vino opus esse tenui & parco, ne aquam bibens, in hydropem verteretur, & ego clam beatum papam Epiphanium rogarem, ut eam moderaret, immo compelleret vinum bibere: illa, ut erat prudens & solertis ingenij, statim sensit insidias: & subridens, meum esse quod ille diceret, intimauit. Cum beatus pontifex post multa hortamenta exisset foras, quærenti mihi quid egisset, respondit:

respondit: Tantum profeci, ut seni homini penè persuaserit, ne vintum bibam. Hæc refectio, non quod inconsideranter & ultra vires sumpta onera probem, monente scriptura: Super te onus ne leuaueris: sed quod mentis eius ardorem, & desiderium fidelis animæ, ex hac quoque probare velim perseverantia, decantantis: Sitiuit anima mea in te, quam multipliciter tibi caro mea.

Difficile est modum tenere in omnibus: & verè iuxta philosophorum sententiam, *Μετρίως ἀγεῖν, καὶ οὐκ ὑπερβολὴν αἰνέσαι*, id est, Modus virtus est, vitium nimietas reputatur. Quod nos vna & breui sententiola exprimere possumus: Ne quid nimis. Quæ in contemptu ciborum tantam habebat pertinaciam, in lectu mitis erat, & suorum mortibus frangebatur, maximè liberorum. Nam & in viri & filiarum dormitione, semper periclitata est: & cum os stomachumque signaret, & matris dolorem, crucis niteretur impressione lenire, superabatur affectu, & credulam mentem, parentis viscera consolerant: animoque vincens, fragilitate corporis vincebatur. Quam semel languor arripens, longo tempore possidebat, ut & nobis inquietudinem, & tibi discrimina offerret: in quo illa latabatur, per momenta commemorans: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicit prudens lector, pro laudibus me vituperationem scribere. Testor lesium, cui illa seruauit, & ego seruire cupio, me utranque in partem nihil fingere, sed quasi Christianum de Christiana, quæ sunt vera, proferre, id est, historiam scribere, non panegyricum: & illius vitia, aliorum esse virtutes. Vitia loquor, secundum animum meum, & omnium sororum ac fratrum desiderium, qui illam diligimus, & absentem querimus.

Ceterum illa impleuit cursum suum, fidemque seruauit, & nunc fruitur corona iustitiæ: sequiturque agnum quocunque vadit. Saturatur, quia esuriuit, & lata decantat: Sicut audiuius, ita & vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri. O beatæ rerum commutatio: fleuit, ut semper rideret: Despexit lacus contritos, ut fontem Dominum reperiret. Vestita cilicio est, ut nunc albis vestimentis vteretur, & dice-
ret: Scidisti saccum meum, & induisti me lætitia. Cinerem sicut panem manducabar, & potionem suam cum fletu miscebat, dicens: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, ut in æternum pane angelorum vesceretur, & caneret: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Et, Et cernit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Et Esaiæ, immo Domini per Esaiam, in se cerneret verba compleri: Ecce qui seruiunt mihi, manducabunt, vos autem esurietis: Ecce qui seruiunt mihi, bibent, vos autem sitietis. Ecce qui seruiunt mihi, latrabunt, vos autem confundemini. Ecce qui seruiunt mihi, exultabunt, vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem spiritus ululabitis.

Dixeram, lacus eam semper fugisse contritos, ut fontem Dominum reperiret, ut posset lata cantare: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Quando veniā & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breuiter, quomodo hæreticorum cœnosos deuiterit lacus, & eos instar habuerit ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque ut sibi videbatur, doctus & sciens, me nesciente, cepit ei proponere quæstiones, & dicere: Quid peccauit infans, ut à demone corripiatur? In quæ ætate resurrexerit sumus? Si in ipsa, qua morimur: ergo nutricibus post resurrectionem opus erit. Sin aliter, nequaquam erit resurrectio mortuorum, sed transformatio in alios. Diuersitas quoque sexus maris ac foeminae erit, aut non erit? Si erit, sequentur & nuptiæ, & concubitus, sed & generatio. Si non erit, sublata diuersitate sexus, eadem corpora non resurgent: aggrauat enim terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: sed tenuia erunt & spiritualia, dicente Apostolo: Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat, rationales creaturas ob quædam vitia & antiqua peccata, in corpora esse delapsas: & pro diuersitate & meritis peccatorum, tali vel tali conditione generari, ut vel corporum sanitate gauderent, & parentum diuitijs ac nobilitate, vel in moribidas carnes & domus inopum venientes, pœnas pristinorum luerent delictorum, & præsentis seculo atque corporibus, quasi carcere clauderentur. Quod cum audisset, & ad me retulisset, indicans hominem, mihi quoque incubisset necessitas nequissima vipera ac mortifera bestia resistendi, de quibus Psalmista commemorat, dicens: Ne tradas bestiis animas confitentium tibi: Et increpa Domine bestias calami, qui scribentes iniquitatem, loquuntur contra Dominum.

I A N V A R I V S.

minum mendacium, & eleuant in excelsum os suum: conueni hominem, & orationibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione conclusi, dicens: Vtrum crederet futuram resurrectionem mortuorum, an non? Qui cum se credere respondisset, intuli: Eadem resurgent corpora, an altera? Cum dixisset, Eadem, sciscitatus sum: In eodem sexu, an in altero? Ad interrogata reticenti, & instar colubri huc atque illuc transferenti caput, ne feriretur: Quia, inquam, taces, ego mihi pro te respondebo, & consequentia inferam: Si non resurget mulier, ut mulier, neque masculus, ut masculus: non erit resurrectio mortuorum: quia sexus membra habet, membra autem totum corpus efficiunt. Si autem sexus & membra non fuerint, ubi erit resurrectio corporum, quæ sine sexu non constant & membris? Porro si corporum non fuerit resurrectio, nequaquam erit resurrectio mortuorum. Sed & illud, quod de nuptijs obijcis: Si eadem membra fuerint, sequi nuptias, à Salvatore dissoluitur, dicente: Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim mortuorum non nubent, neque nubentur, sederunt similes angelorum. Vbi dicitur, Non nubent, neque nubentur, sexum diuersitas demonstratur. Nemo enim de lapide & ligno dicit, Non nubent, neque nubentur, quæ naturam nubendi non habent: sed de ijs, qui possint nubere, & gratia Christi ac virtute non nubant. Quod si opposueris, Quomodo ergo erimus similes angelorum, cum inter angelos non sit masculus & foemina? breuiter ausculta: Non substantiam nobis angelorum, sed conuersationem, & beatitudinem Dominus repromittit. Quomodo & Iohannes Baptista, antequam decollaretur, angelus appellatus est, & omnes sancti ac virgines Dei, etiam in illo seculo vitam in se expriment angelorum. Quando enim dicitur: Eritis similes angelorum, similitudo promittitur, non natura mutatur. Simulque responde, quomodo illud interpreteris, quod Thomas Domini resurgentis tetigerit manus, & viderit lancea latus eius perforatum? Et Petrus in litore stantem viderit Dominum, & partem assi piscis, ac sauum mellis comedentem? Qui stabat, profectò habebat pedes. Qui monstrauit latus vulneratum, utique & ventrem, & pectus habuit, sine quibus non sunt latera ventri & pectori coherentia. Qui loquutus est, lingua & palato ac dentibus loquebatur. Sicut enim plectrum chordis, ita lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit sonum. Cuius palpatæ sunt manus, consequenter & brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuisse dicatur, necesse est, ut totum corpus habuerit, quod conficitur ex membris: non vtrique foemineum, sed virile, id est, eiusdem sexus, in quo mortuus est. Quod si obtenderis, Ergo & nos post resurrectionem comedemus? Et quomodo clausis ingressus est ianuis, contra naturam pinguium & solidorum corporum? Audies: Noli propter cibum, resurrectionis fidem in calumniam trahere. Nam & archisynagogi filia resuscitata iussit cibum dari, & Lazarus quatruiduanus mortuus, cum ipso scribitur inisse conuiuium, ne resurrectio eorum phantasma putaretur. Sin autem clausis ingressus est ianuis, & idcirco spirituale & æereum corpus niteris approbare: ergo & antequam pateretur, quia contra naturam grauiorum corporum super mare ambulauit, spirituale corpus habuisse credendus est, cum potentia magis & virtute ostendatur Dei, quando sit aliquid contra naturam. Et ut scias, in signorum magnitudine, non naturæ mutationem, sed Dei omnipotentiam demonstrari: Qui ambulabat fide, cepit infidelitate mergi, nisi cum manus Domini subleuasset, dicentis: Modicæ fidei, quare dubitasti? Miror autem te obdurare frontem, loquente Domino: Infer digitum tuum huc, & tange manus meas: & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Et alibi: Videte manus meas, & pedes meos, quia ipse ego sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes. Ossa audis & carnem, & pedes, & manus: & globos mihi Stoicorum, atque ærea quædam deliramenta confingis. Porro si quæris, cur infans à dæmone corripiatur, qui peccata non habuit: aut in qua ætate resurrexerit simus, cum diuersa ætate moriamur: ingratis suscipies, ludicia Dei abyssus multa. Et, O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Actarum autem diuersitas non mutat corporum veritatem. Cum enim quotidie corpora nostra fluant, & aut crescant, aut decrescant: ergo tot erimus homines,

Matth. 22.

Luc. 7.

Iohan. 10. 27.

Marc. 5.

Iohan. 22.

Matth. 14.

Iohan. 20.

Luc. 24.

Psal. 35.

Rom. 11.

DE S. PAVLA VIDVA.

735

quot quotidie commutatur? aut alius fui, cum decem annorum essem, alius cum triginta, alius cum quinquaginta, alius cum iam toto cano capite sum? Igitur, iuxta ecclesiarum traditiones & Apostolum Paulum, illud est respondendum, quod in virum perfectum, & in mensuram ætatis plenitudinis Christi resurrexerimus, in qua & Adam Iudæi conditum autumant, Dominum Saluatorem legimus surrexisse: & multa alia, quæ de vtroque testamento in suffocationem hæretici protuli. Ex quo die ita cepit hominem derestari, & omnes, qui eiusdem dogmatis erant, ut eos voce publica, hostes Domini proclamaret. Et hæc dixi, non ut breuiter hæresim confutarem, cui multis voluminibus respondendum esset: sed ut fidem tantæ foemina ostenderem, quæ maluit inimicitias hominum subire perpetuas, quam Dei offensam amicitijs noxijs prouocare.

Dicam ergo, ut ceperam: nihil ingenio eius docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audiendum, memor illius præcepti: Audi Israel, & tace. Scripturas sanctas tenebat memoriter. Et cum amaret historiam, & hoc veritatis diceret fundamentum: magis tamen sequebatur intelligentiam spirituales: & hoc culmine, ædificationem animæ protegebat. Denique compulsi me, ut vetus & nouum instrumentum cum filia, me differente, perlegeret. Quod propter verecundiam negans, propter assiduitatem tamen & crebras postulationes eius præstari, ut docerem quod didiceram, non à meipso, id est, à præsumptione, pessimo præceptore, sed ab illustribus Ecclesiæ viris. Sicubi hæsitabam, & nescire me ingenuè confitebar, nequaquam mihi voluit acquiescere: sed iugi interrogatione cogebar, è multis varijsque sententijs, quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & illud, quod forsitan æmulis videatur incredibile: Hebræam linguam, quam ego ab adolescentia multo labore ac sudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non desero, ne ipse ab ea deferar, discere voluit, & consequenter est: ita ut psalmos Hebræicè caneret, & sermonem absq; vlla Latine linguæ proprietate personaret. Quod quidem vsque hodiè in sancta filia eius Eustochio cernimus: quæ ita semper adhæsit matri, & eius obediuit imperijs, ut nunquam absque ea cubaret, nunquam procederet, nunquam cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet potestatis suæ, sed & paternam & maternam substantiam, à matre distribui pauperibus letaretur, & pietatem in parentem, hereditatem maximam & diuitias crederet. Non debeo silentio præterire, quanto exultauit gaudio, quod Paulam neptem suam, ex Læta & Toxotio genitam, immò voto & futuræ virginitatis repromissione concepit, audièrat in cunis & crepitaculis balbutientem lingua, alleluia cantare, auique & amittæ nomina, dimidiatis verbis frangere. In hoc solo patriæ desiderium habuit, ut filium, nunc, neptem renouasse seculo, & Christo seruire cognosceret. Quod & impetrauit ex parte. Nam neptis Christi flammeo reseruatur: nurus æternæ se tradens pudicitia, socris opera, fide & elemosynis sequitur, & Romæ conatur exprimere, quod Hierosolymis illa compleuit.

Quid agimus anima? Cur ad mortem eius venire formidas? Iamdudum prolixior liber euditor, dum timemus ad vltima peruenire, quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusque prosperis nauigauimus ventis, & crispantia maris æquora labens carina sulcauit: nunc in scopulos incurrit oratio, & tumultibus fluctuum motibus, præsens vtrique nostrum intentatur naufragium, ita ut cogamur dicere: Præceptor, saluos nos fac, perimus. Et illud: Exurge, ut quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in grauiissimam valetudinem, immò quod optabat inuenit, ut nos deferret, & plenius Domino iungeretur. In quo languore Eustochij filia probata semper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata est. Ipsa assidere lectulo, stibellum tenere, sustentare caput, puluillum supponere, fricare pedes, manu stomachum consouere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum præuenire officia, & quicquid alia fecisset, de sua mercede purare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu, inter iacentem matrem & specum Domini discurret, ne priuaretur tanto contubernio, ne illa absente viueret, ut eodem ferebro portaretur? Sed o mortalium fragilis & caduca natura, & nisi Christi fides nos extollat ad cælum, & æternitas animæ promittatur, cum bestiis ac iumentis, corporum vna conditio est. Idem occubitus iusto & impio, bono & malo, mundo ac immundo,

Ecclesiasti-
traditio-
nes.
Ephes. 4.

Ingenij ei-
us præstan-
tia.

Hebræam
discit lin-
guam.

Nota de
flammeo.

Luc. 8.
Psal. 43.

Eustochij
in matrem
pietas.

Ecl. 1. & 9.

sacrificanti & non sacrificanti. Sicut bonus, ita & qui peccat: sicut qui iurat, ita & is qui iuramentum metuit. Similiter & homines & iumenta, in fauillam & cinerem dissoluntur.

Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentissima foeminarum adesse mortem, & frigente alia parte corporis atque membrorum, solum animae teporem in sacro pectore palpitare: & nihilo minus quasi ad suos pergeret, alienosque defereret, illos versiculos susurrabat: Domine, dilexi decorem domus tuae, & locum habitationis gloriae tuae. Et: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atriis Domini. Et: Elegi abiecta esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid: Graeco sermone respondit, nihil se habere molestiae, sed omnia quiesca & tranquilla perspicere. Post hec obmutuit, & clausis oculis, quasi iam mortalia despiceret, usque ad expirationem animae, eisdem repercebat versiculos: ut quod dicebat, vix audire possemus: digitumque ad os tenens, crucis signum pingebat in labijs. Defecerat spiritus, & anhelabat in mortem: animaque, erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortaliu vita finitur, in laudes Domini conuertebat. Aderant Hierosolymarum & aliarum urbium episcopi, & sacerdotum inferiores gradus, ac Leuitarum innumerabilis multitudo. Omne monasterium, virginum & monachorum chori repleuerant. Statimque ut audiuit sponsum vocantem: Surge, veni proxima mea, speciosa mea, columba mea. Quoniam ecce hyems transiit & recessit, pluuia abiit sibi: Lata respondit: Flores visi sunt in terra, tempus sessionis aduenit. Et: Credo videre bona Domini in terra viuentium.

Ex hinc non ululatus, non planctus, ut inter seculi homines fieri solet, sed psalmorum linguis diuersis examina concrepabant: translataque episcoporum manibus, & ceteris uicem feretro subijcientibus, cum alij potissimum lampades cereasque praeferrēt, alij choros psallentium ducerent, in media ecclesia spelunca saluatoris est posita. Tota ad funus eius Palaestinae urbium turba conuenit. Quem monachorum latens in eremo cellula sua tenuit? Quam virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali foeminae ultimum reddidisset officium. Viduae & pauperes, in exemplum Dorcadis, vestes ab ea praebitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrem & nutritiam se perdidisse clamabat. Quodque mirum sit, nihil pallor mutauerat faciem: sed ita dignitas quadam & grauitas ora compleuerat, ut eam putares non mortuam, sed dormientem. Hebraeo, Graeco, Latino, Syroque sermone psalmi in ordine personabant: non solum triduo, donec & subter ecclesiam, & iuxta specum Domini conderetur: sed per omnem hebdomadam, cunctis qui venerant, suum funus & proprias credentibus lachrymas. Venerabilis virgo filia eius Eustochium, quasi ablata super matrem suam, abstrahi à parente non poterat: deosculari oculos, haurere vultui, totum corpus amplexari, & se cum matre velle sepeliri.

Testis est Iesus, ne vnum quidem nummum ab ea filiae derelictum, sed, ut ante iam dixi, derelictum magnum a alienum: &, quod his difficilius est, fratrum & sororum immensam multitudinem, quos & sustentare arduum, & abijcere impium est. Quid hac virtute mirabilis, foeminam nobilissimae familiae, magnis quondam opibus, tanta fide omnia delargitam, ut ad egestatem penè ultimam perueniret? Iactent alij pecunias, & in corbanam Dei aera congesta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quam quae sibi nihil reseruauit. Nunc illa diuitijs fruitur, & his bonis, quae nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis asccenderunt. Nostram vicem dolemus, & inuidere potius gloriae eius videbimur, si voluerimus diutius flere regnantem. Secura esto Eustochium, magna hereditate ditata es. Pars tua Dominus, & quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata est. Non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur, sed deuota quoque mentis seruitus immaculata, quotidianum martyrium est. Illa corona de rosis & violis plectitur, ista de lilijs. Vnde & in cantico scribitur canticorum: Fratruelis meus candidus & rubicundus: & in pace, & in bello eadem premia vincentibus tribuens. Mater (inquam) tua audiuit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam ostendam tibi. Et per Hieremiam Dominum precipientem: Fugite de medio Babylonis, & saluate animas vestras. Haec autem exijt de terra sua, & usque ad diem mortis suae non est reuersa in

in Chaldaeam: nec ollas Aegypti & virulentias carniū desiderauit, sed choris comitata virginis, cuius est Saluatoris effecta: de paruula Bethlehem, caelestia regna conscendens, dicit ad veram Noemi: Populus tuus, populus meus: & Deus tuus, Deus meus.

Hunc tibi librum ad duas lucubrationunculas, eodem quem tu sustines dolore, dictaui. Nam quotiescunque stylum figere volui, & opus exarare promissum, toties obriguerunt digiti, cecidit manus, sensus clauit. Vnde & inculta oratio, votum scribentis absque vlla elegantia & verborum lepore testatur.

Vale, o Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuuua. Fides & opera tua Christo te sociant: praesens facilius, quod postulas, impetrabis. Exegi monumentum tuum aere perennius, quod nulla destruere possit vetustas. Incidi elogiū sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi, ut quocunque noster sermo peruenerit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoscat.

Sequitur titulus sepulcri:

Scipio quam genuit, Pauli fudere parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo: Paulam dixere priores:
Eustochij genitrix, Romani prima senatus,
Pauperiem Christi & Bethlemica rura sequuta est.

In fronte speluncae:

Adspicis angustum praecisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulae est, caelestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamque relinquens,
Diuitias, sobolem, Bethlemiti conditur antro.
Hic praesepe tuum Christe, atque hic mystica Magi
Munera portantes, hominique Deoque dedere.

Dormiuit sancta & beata Paula, septimo Kalendarum Februariarum, tertia sabbati post solis occubitum. Sepulta est quinto Kalend. earundem, Honorio Augusto sexiès & Arestenio consulibus. Vixit in sancto proposito, Romae annos quinque, Bethlehem annos viginti. Omne vitae tempus impleuit annis quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti & vno.

DE SS. Thyrso, Lucio & Callinico videat Lector Tomo 6. Decembris 14.

VITA S. IACOBI EREMITAE, CVIVS LECTIO
MULTVM HABET COMVNCTIONIS, AVTHORE
Simeone Metaphraste.

Multa bona, & animae salutaria beneficia ijs viris, qui DE IANVAR, 28
amantes sunt, & Saluatoris Christi praecipis congruentem vitam ingrediuntur, pulcherrima humilitatis possessio conciliat: quam qui amplecti studuerit, & perfecte obierit, is nunquam illud timere poterit, ne aliquo modo cadat, aut villo affectu capiat, vel suae fiditiae superbia effertur. Quod enim multum damni, & insanabile iacturam, maximumque periculum haec ijs asserat, qui non cautiore fuerint, licet e multis alijs argumentis hoc intelligere, praecipue vero ex hac historia, quae nobis scribenda est, ut qui celestem vitam sibi proposuerint, ex ipsa narratione proficiant, quo tutiores sint. In hac enim & institutionem optimam inuenimus, & exercitiam perfectam, extremum denique cursum ex pigris proficiscentem, & poenitentiae virtutem: quae tantum valet apud benignissimum Deum, ut non solum ex ipsis inferiorum portis, & gehennae doloribus hominem eripiat, sed etiam talem reddat, ut priori virtute maius aliquid possideat, & adiuvante diuina gratia, emendationem vitae superiore statu meliorem recuperet.

Fuit quidam vir, qui solitarium in locum secessit prope oppidum Porphyriionem.

Ruth 2.

Inuocat S.
Pauli Hic
ronymus.

Is fuit, teste
Onuphrio,
annus Christi
404. quo
anno Chry
sostomus
in exilium
pulsus est.

Psalm. 15.
Psalm. 53.

In supremo
spiritu crucis
signum
sibi imprimit.

Cant. 2.

Psalm. 16.
Abijt vita.

Act. 9.

Magnum
res alienum
reliquit.

Esai. 64.

Martyrium
quotidianum.

Gen. 12.
Huc. 50.

Erat viro illi nomen Iacobus. Hic cum brevis huius vitæ vanitati renunciasset, in spelunca quadam quindecim annos habitavit. Tantos autem in virtutis exercitatione progressus fecit, tamq; insignis & Deo gratus extitit, ut & gratia contra dæmones dignus effectus fuerit, multasq; alias curationes Saluatoris nostri Iesu Christi nomine hominibus attulerit. Cum omnes igitur eius hominis vitam admirarentur, ad eum concurrerant, quorum plerique erant ex impiorum Samaritarum superstitione. Illos cum ad se venientes diuinus ille vir animaduertisset, ex diuinarum literarum lectione ipsos multum erudiendo, ad veram fidem conuertebat.

Sed qui humano generi inde usque à principio aduersari coepit diabolus, & ijs præcipue, qui Christo seruiunt, cum ex multa illius hominis virtute, ac perfecta vita se fugari videret, aggressus est eum persequi, & ex ijs locis, quæ supra diximus, expellere. Cum enim in vnum quempiam Samaritam ingressus fuisset ex eorum numero, qui ab initio veritatem ipsam auersabantur, fecit ut ille vniuersos ad se pertinentes amicos, consanguineos ac seruos ad insidias sancto illi viro struendas, in vnum colligeret, quod cum ita irretitum posset è regionibus illis propulsare. Omnes igitur cum ad sacerdotis sui diuersorium conuenissent, & multa essent machinati, vna omnium sententia hæc fuit, ut impudentem atque inhonestam mulierculam ad se accersirent, cui viginti aureos nummos darent, totidemque alios se illi duros promitterent, si ipsa Dei seruum Iacobum illecebris suis corrumpere posset, ut aniam aliquam arripientes, cum virum cum dedecore è sua regione fugarent.

His promissis mulier illa inducta, multam noctem obseruans, ad ipsum adiit, ac ianuam pulsas, eum rogabat, ut ipsam intrmitteret. Cumque ille moraretur, & diutius id se facturum recusaret, illa nihilominus impudenter ianuam pulsare pergebat, & multis precibus eum obsecrare, ut ipsam admitteret. Cum igitur ille ianuam patefecisset, & eam vidisset, spectrum aliquod cernere sibi visus est, seque Crucis signo munire, ianuam ipsam eum impetu clausit, atque in cellam reuersus, ad Orientem solem se conuertit, & Deum attentè precatus est. Non multo autem tempore postea, cum media nox præterisset, non desinebat mulier illa pulsare ianuam: quinetiam magna voce, Misere-re, inquit, mei tu, qui Dei seruus es: aperi mihi ianuam, nè ante cellam tuam serarum cibis efficiar.

Cum iustus ille vir hæc consideraret, & serarum multitudinem, quæ erat in illis locis, animaduertisset, ianuam ipsam inuitus (ut ita dicam) patefecit, eiq; dixit: Vnde huc venisti? Quem quæris? Et vnde es? Cui mulier: E monasterio, inquit, hoc propinquo ego sum, meque monasterij Præses ad ferendas benedictiones in hoc castellum misit, ac dum reuerterer in monasterium, hoc in loco nox me oppressit. Rogo igitur te, diuine vir, ut miserearis mei, & apud te accipiat, nè serarum præda efficiar. His igitur verbis ille commotus, eam ad se introduxit, panemque & aquam illi apposuit: & interiore cellam ingressus, seipsum illic inclusit, muliere in exteriore cella derelicta. Illa vero cum cibum sumpisset, voluit paulisper quiescere. Postea coepit vociferari, & cum lamentis ad ianuam se deicere, virumque sanctum implorare. Ille vero è fenestra prospiciens, eamque videns angustijs & multo dolore compressam, dubitabat quidnam ei diceret, aut faceret. Tunc illa: Precor te, inquit, ut me respicias, & signo Crucis munias, quoniam dolore cordis opprimor. His ille auditis, exiit, & statim igne multo accenso, prope mulierem sedit, ac sinistra manu igni admota, dextera sacrum oleum sumpsit, & eam calefacere coepit propriæ manûs calore, neque desinebat eius pectus Crucis signo munire.

Illam igitur impudentiæ stimulis impulsam, cum irretire eum vellet, & in turpem libidinem concitare: Rogo, inquit, te diutius cor meum vngas, ut dolor, qui me comprimit, iam desinat. Ille, quæ eius erat simplicitas, mulieri credens, quæq; ad eam curandam pertinebant, attendens, simulque fraudem prauis dæmonis sciens ac metuens, nè forte ex multa in eam commiseratione sempiternam infirmitatem sibi afferret, duabus vel tribus horis constanter sinistram manum in ignem iniectam detinuit, ita ut digitorum compages combustæ deciderint. Hoc ille faciebat contra diabolicas machinas militans, ut propter intolerabilem illum dolorem, ex ignis flamma proficiscentem, nulla pessima cogitatio in eius animum irreperet. Quod cum admirabiliter ab eo fieri mulier videret, & ipsa resipisceret, (totam enim sancti viri manum ferè igne consumptam

sumptam videbat) lachrymans atque ingemiscens, ad sancti viri pedes se deiecit, & suis manibus proprium pectus pulsans, clamabat: Hei mihi misere & excecate, hei mihi, quod diaboli domicilium facta sum. Hæc cum sanctus vir audiret atque obstupesceret: Surge, inquit, mulier. Hoc dixit, & admodum festinanter è solo illam crexit, & attētas preces ad Deum mittens: Nuncia, inquit, mulier, quid hoc sit. Vixq; ad se reuersa, quo pacto res se habebat, singularem exposuit, aperiens quas prauis Samaritæ, vel diabolus potius aduersus iustum virum insidias machinatus fuerat. Qua re audita, Dei seruus magnopere ingemuit: cumq; Dei gloriam celebrasset, & lachrymas multas emittens Deo gratias egisset, illam catechismo instruxit, eique benedictiones impartitus, misit ad sanctissimum Alexandrum Episcopum.

Mulier vero cum ad ecclesiam venisset, vnamquaq; rem ordine Deo ipsi primum, deinde & sanctissimo viro confessa est: qui & ipse cum plurimum eam instruxisset, eorumque malorum, quæ commiserat, valde poenitentem videret, immortalitatis lauacrum ei dedit, & mulierem quidem ipsam ad virginum monasterium misit: omnem vero populum religiosum, & Christi amatorem clerum cum cōgregasset, ex vrbe & regione illa omnes Samaritas expulit, ac postea Dei seruum Iacobum adiit, eumq; ut bonus pater multum cōfirmavit. Ità vero & mulier supradicta per poenitentiam Christo seipsam obtulit, ut & chara Deo esset, & aduersus dæmones gratiam acciperet.

Facto autem intervallo quodam temporis, filia cuiusdam viri, qui principem locum in senatu obtinebat, impuro spiritu agitata, nominatim sanctum illum virum inuocabat. Cum igitur eius parentes ad Dei seruum eam duxissent, ipsum rogabant, ut puellæ iuuentutem misericordia prosequeretur, & impurum spiritum ab ipsa expelleret. Cumq; sanctus vir pro ea Deum precatus esset, & manus super illam imposuisset, statim diuina ope dæmonem expulit, & puellam curauit. Eius igitur parentes cum & Deo, & ipsi gratias egissent, trecentos aureos nummos ei miserunt, quos non solum iustus ille vir accipere ausus non est, sed ne videre quidem eos passus fuit, dicens eisq; persuadens, non decere diuinarum rerum mercaturam facere, sed pauperibus illos potius dare. Ego enim, inquit, eos non accipio. nam in solitudine degens, istis non indigeo. Itaq; gratias Deo agentes homines illos, in eorum domos remisit.

Aliquando vero cum adolescens quidam à dæmone tentatus fuisset, utroque pede dissolutus fuit: quem eius consanguinei baiulantes, ad sanctum virum tulerunt, eum rogantes, ut pro ipso Deum precaretur. Ille autem cum tres dies ieiunasset, & diuinis precibus operam dedisset, paralyticum hominem sanum restituit, cui & benedixit, iussitque proprijs pedibus in suam domum reuerti. Multi alij ad eundem veniebant, qui cum diuersis morbis laborarent, omnes diuina ope per ipsius preces curati, ad suas domos reuertebantur.

Cum autem ille Dei seruus se ab omnibus multum honorari videret, & casum, qui ex honore ipso multis euenire solet, valde metueret, locum illum reliquit, & fugiens abiit procul ab vrbe illa quadraginta miliaribus: cumque apud petras, quæ sunt ad ripam fluuij, speluncam magnam inuenisset, triginta annos illic habitavit, in precibus & hymnis totos dies ac noctes infumendo. Nutrimenta vero ipsa multo tempore ex herbis, quæ prope fluuium nascebantur, sibi conficiebat: postea paruum quendam hortum ad ripam fluminis eleganter cōstruxit, atque in eo aliquot horis dici opus faciens, ex eo ipso cibum sibi comparabat. Ità vero eius vita celebrabatur, ut è viginti & triginta monasterijs monachi & clerici ad eum venirent, multiq; alij ex ijs, qui mundi rebus occupantur, ad eum se conferrent, ut eius benedictionem acciperent, & ab eo confirmari possent.

Sed talis ac tantus vir, tantaque gratia dignus effectus, fortasse elatione vel superbia caprus, in lapsum, eumque omnium grauissimum, incidere permissus fuit. Nam se celestis simus humani generis inimicus, qui contra homines rectam & Deo gratam vitam degentes, propriam inuidiam exercet, in puellam quandam ingressus, cuiusdam diuitis filiam, coepit clamare, & sanctum Iacobum nominatim appellare, ita ut parentes puellæ circumirent, & vbiq; diuinum illum hominem inuestigarent, neque monasterium, neque desertum aliquem locum relinquentes. Quem cum inuenire non possent, postea solitarium quendam hominem in eo loco, quem supradiximus, esse cognouerunt. Pater igitur seruos suos secum habens, & puellam iubens vna cum matre in iumento

sedere, & eum sequi, venit in eum locū, de quo audiērat, ubi & ille vir sanctus vitam degebat. Quem cum vidisset, & ad eius pedes se abiecisset: Miserere, inquit, filiū meū, quoniam grauius ab impuro spiritu cruciatur: nam viginti dies sunt, quibus neq; cibum, neque potum sumpsit, sed clamat seipsam lacerans, & nomen tuum appellans.

Tunc iussit puellam illuc duci: cumque se diutius precibus dedisset, sic ardentem pro ipsa precatus est, ut & locus, in quo stabant, contremuerit. Finitis verò precibus, insinavit in illum impurū spiritum, & ait: In nomine Domini nostri Iesu Christi exi ab ista puella. Statimque demon ipse, tanquam igne aliquo impulsus, ē puella discessit. Illa verò cum in solum cecidisset, multis horis iacuit sine voce: sed sanctus ille Deum precatus, eam, manu apprehensa, erexit, & parētibus suis reddidit. Qui cum miraculum illud vidissent, diuinam gloriam collaudarunt. Sed meruentes, ne impurus ille demon reuersus, in eam ingrederetur, ipsum rogauerunt, ut puella apud eum duos dies remaneret, quoad omnino à demone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta, parentes in domum suam reuersi sunt.

Qui amat periculum, peribit in illo.

Decet autem, sicut initio diximus, ad multorum cautionem, & celestem hanc vitam exercentium adificationem, non solum perfectorum hominum recte facta narrantes, bona tantum colligere: sed ne malarum artium & laqueorum scelestissimi illius hostis imperiti sint, qui Deo seruiant, quemadmodum maximas & veras huius hominis virtutes enumerauimus, ita, inquam, conuenit, & fluctuationem in eum illatam, & inde maximū eius lapsum, enarrare. Dicemus autem deinceps, ut decet, & ea miracula magna atque ingentia, quæ post perfectam ipsius poenitentiam, & generosam confessionem per eundem edita sunt. Quo enim nobiliorem exercitationem ac vitam antea egerat, eo maior postea ipsius fuit lapsus. Quanto autem grauior fuit lapsus, eo maior postea ipsius fuit & emendatio.

Ille enim pessimus & impius Dei seruorum inimicus, cum puellam, quæ curata fuerat, illic solam cum solo relicta vidisset, & velut ansam quandam aduersus iustum hominem arripuisset, libidinosum spiritum in eum immisit: qui tantoperē ipsum adortus est, ut qui exercitationis initio, quo tempore impiorum Samaritarum laquei per mulierem, quam supradiximus, parati fuerant, generoso & forti animo resisterat, quique, ut diabolus superaret, per quem mulier aduersus ipsum impulsu fuerat, sinistra manus iacturam perferre maluērat: is, inquam, vir libidinis stimulo percitus, diuini timoris, & tantæ sanationum gratiæ, ac tam diuturnæ exercitationis, totque laborum oblitus fuerit: & quauis ad multam senectutem venisset, victus tamen demoni succubuerit, & in eum locum, qui ante cellam erat, egressus, puellam ipsam vitiauerit, & impietatis ceno se ipsum commaculauit. Deinde verò, tanquam primordiis quibusdam demoni oblati, coactus est superiori malo & alterum addere. Cum enim corruptor ille serpens vereretur, ne Iacobus ipse resipiscens ad emendationem veniret, quæ per poenitentiam his præbatur, qui eam sincero animo inquirunt, ei viro, quem, ut sibi videbatur, captiuum ducebat, suggerit, ut superiore peccato maius quiddam patraret: Quasdam enim timiditatis cogitationes cum in eius mentem iniecerat, author illi fuit, ut puellam à se vitia tam interficeret.

Vir sanctus cadit grauius.

Addit ille pro hominidum.

Et eo igitur peccato superatus, eius quoque eadem patrauit, sperans scilicet ea reficere posse, ut eius puellæ parentum molestiam vitaret. Sed neque eo scelere contentus fuit: vetus ille malorum author diabolus, sed aliud etiam addidit, ut non solum interfecit puellæ reliquias sepulture non mādaret, sed eas etiam in aquas fluuij sine misericordia aliqua projiceret. Talis est superbiæ & arrogantiae fructus. Nisi enim eiusmodi peccato monachus ille se subiecisset, prauus hostis, tanquam in breue aliquod nauigium vim omnem ac ventorum æstum effundēs, eum senem nequaquam dedecorasset, à quo adhuc iuvene victus fuerat: quem postea & ipse vicit, eo quod nimis elatum senserat.

Sed tamen egregia Christi, summorum bonorum largitoris, in homines benivolentia, qui omnes homines mādauit saluos esse, quam perire, ei, qui lapsus fuerat atque humi iacebat, manum porrexit, & poenitiæ remedijs insanabilia & graueolentia proprij figmenti, hoc est, eius viri vulnera curauit, ipsdmque, ac maioribus gratijs post poenitentiam eum decorauit. Hæc autem in medium proferre coacti sumus, ut sicut superiorem eius vitam cognoscentes, Deum laudauimus, & quomodo lapsus fuerit audientes, in tristitiam incidimus: ita & sinceram ipsius poenitentiam ediscētes, non nobis.

nobis ipsis confidamus, sed in benignissimo Deo, ex quo gratiæ omnes proficiuntur, spem collochemus: qui & nobis stantibus dat patientiam, ut perfecte stare possimus, & pigritia cadentes sua manu sustentat, hoc est, opem nobis porrigit, ac poenitētes pro sua in humanum genus charitate amplectitur. Etenim qui tot & talia mala patrauit, quorum vnumquodq; gehennæ obnoxium eum faciebat, Davidis exemplum imitandum sibi proposuit, quò à lapsu erigi posset. Nam & David post adulterium rerum ordinem peruerit, & pro eo quod adulterij sui poenas dare debuisset, eadem etiam addidit eius viri, cui prius iniuriam fecerat.

Ille igitur cum animaduertet, quemadmodum Deus ipse ac benignus Dominus, Davidis oratione placatus, statim peccata ei condonauit, ad poenitentiam portum confugit, sola spe ad animæ ipsius emendationem gubernatrice vsus. Cum enim ad se redisset, & ē somno, ut aliquis diceret, excitatus esset, in cellam suam ingressus est, seque in terram cum abiecisset, intolerabiles gemitus emittebat, pectus suum valde percutiens, & lachrymarum riuulos emittens. Sed neque sic ab eo discessit impurus & scelestissimus diabolus. Nam cum eius viri propositum ac voluntatem ferre non posset, coepit desperationis cogitationes in eius animum inijcere, cum huiusmodi pessima initia aduersus humanum genus ex Iudæ ipsius desperatione inferre conatus esset. Ille igitur ad seculi consuetudinem redire decreuit. Sed benigni Christi voluntate factum est, ut iter faciens, in monasterium quoddam veniret.

Redit ad se, & meditat poenitentiam.

Vult redire ad seculum ex desperatione.

Ad eos igitur monachos, qui illic erant, ingressus, ipsos salutauit: qui cum eius pedes lauissent, & panem ei apposuisent, rogabant, ut cibum sumeret. Ille verò cum neque eos ferē audire pateretur, grauem gemitum emittens: Hei mihi, inquit, misero, quomodo potero in calum oculos erigere? Quomodo ipsius Christi Domini nomen audebo inuocare, quem reprobaui ac dereliqui? Quomodo audebo aliquid ex ipsius bonis attingere, qui anima & corpore adulter contra ipsum fui, & intemperantia libidinibus meipsum commiscui? Cumque coepisset narrare, quo pacto res se habuerat, illis omnia confessus est: qui multa tristitia ob eam rem affecti, & his, quæ diuersis modis passus fuerat, commoti, pro viribus eum consolati sunt. Cumque benedictiones ei dedissent, & multas atque attentas preces pro eo ad Deum misissent, illum à se dimiserunt.

Cum autem iter faceret, frater quidam ei occurrit, verē Christum in seipso habens: qui cum eum salutasset, coegit in suam cellam diuertere: cumque eius pedes lauisset, & omnia charitatis officia illi præstitisset, panem apposuit, ipsumque adhortatus est, ut particeps fieret earum benedictionum, quas Deus misisset. Ille verò cum peccatorum suorum sibi conscius esset, pectus suū pulsans, diu reculabat cibum sumere. At Dei seruus, apud quem ille diuerterat, ad ipsius pedes se abiecit, eum consolans, & iureiurando affirmans, se non prius ē terra surrecturum, quam promississet, se illorum quæ apposita fuerant, participem futurum. Id cum ille promississet, Dei seruus ē terra surrexit, ut cibum sumeret.

Monachi cuiusdam eximia in eū charitas.

Postea verò quā ambo panem gustauerunt, & Deo gratias egerunt, rursus vnā sedebant. Tunc is, à quo Iacobus hospitio acceptus fuerat, ipsum affatus: Instrue, inquit, pater, me in Christo filium tuum, & cor meum confirma, quoniam multis & varijs cogitationibus valde sollicitor. Tunc vlulans sanctus Iacobus, & cum lachrymis, gemitibus & lamentis suum pectus verberans: Sine, inquit, frater, me flere, & graua peccata mea, quæque in ipse aduersus Deum ausus sum, lamentari: quoniam in hac mea vana & turpi canitie, tanquam puer, à diabolo supplantatus, in interitum omnino immersus sum. Malis enim, quæ iuuenis toleranter vici, nunc in senectute inhonestè me gerens, succubui, cum in grauē olentis stupri cœnum meipsum coniecerim, & alia his grauiora peccata commiserim. Hæc cum ille audiisset, mœrore multo affectus est, cumque rogauit, ut singularim fraudem diaboli narraret, hæc duo ex ea re procurans: primum, quod sperabat peccati confessione ad poenitentiam illum virum prouocandum: deinde, quod ex fratris lapsu cautionem sibi in posterum parare cupiebat. Ille igitur sic narrare coepit:

Cum exercitatione accurata & valde laboriosa vsus fuisset, & Deo ipsi quinquaginta annos innocenter seruisssem, postquam multam à benigno Deo gratiam acciperem, multaque miracula per me scelestum perfecta sunt, postremò satanas in puellam quandam ingressus fuit: cuius parentes cum audiissent Christi gratiam mihi adesse, illam

Narrat fratris lapsum suum.

illam ad me duxerunt, vt curari posset. Cumq; me rogassent, vt pro illa Deum orarem, id feci: & diuina ope factum est, vt impurus spiritus ab illa discederet. Illi cum omnino eam curari cuperent, duos dies apud me puellam reliquerunt, ipsique in domum suam reuersi sunt. Mente vero excecatus ego, ad illam exij, & libidinis stimulo superatus, neq; Deum hora illa in mente habens, neq; quod tam diuturnae exercitationis labores perderem cogitans, sed omnia (vt summarim dicam) oblitus, & gehennam contemnens, ad stupri perniciosam ruinam cecidi. Cumque puellam vitiasssem, malo malum curare volui: quinimmo minori malo maius addidi. Nam dedecoris illius author demon me inuadens, eiusdem puellae cedem in mentem suggestit. Itaq; post stuprum, quod intuleram, illam ipsam interfeci, eiusque corpus in fluuium proieci. De mea igitur salute desperas, discessi, & nunc in mundum reuertor. Quomodo enim in celi altitudinem oculos erigere potero? Nam si Christum ipsum nominare ausus fuero, nunc ignis de celo descendens, statim me consumet.

Desperat.

Eum frater
p^{re} egregie
consolatur

2. Reg. 12.

Matth. 16.

Matt. 26.

Iohan. 21.

1. Cor. 2.

Hac & talia cum ille multis lachrymis & gemitibus maximis enarraret, alter Dei seruus hac audiens, diuina gratia compunctus, in eius collum cecidit, eumq; osculans: Quaso, inquit, frater, ne animo decidas, neque de salute tua desperes: sed credens poenitentiae locum esse, lachrymas fundens benigno Deo confitere. Multum enim misericors est Dominus, & multa est misericordia, qua nos semper persequitur. Quoad tempus habemus, poenitentiam agamus. Nam si poenitentia non esset, quomodo David post prophetiae donum, post regnum, post Domini testimonium, in adulterij & cadis barathrum lapsus, verbis & re poenitentiam ostendens, talium peccatorum remissionem assequi potuisset? Si poenitentiae locus non est, quomodo beatus Petrus Apostolorum princeps, primusque discipulus, qui clauis caeli a Deo accepit, cum Dominum Christum non semel, non bis, sed ter negasset, & post hac amarum fletuisset, non solum eius peccati remissionem impetravit, sed maiore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Christi ouium pastor effectus? Nisi poenitentia esset, quomodo eum, qui apud Corinthios fornicatus fuerat, assumi Apostolus mandasset: Ne, inquiens, circumueniamur a satana? His & talibus verbis cum eius animum valde confirmasset verus & misericors frater, eum rogauit, vt secum vnâ manere vellet. Cumque ille nollet, ad eius pedes Dei seruus se abiecit, eosque osculatus, illum orabat, ne ab eo separaretur, cogitans ac metuens, ne aliquo modo in desperationem incideret, & animam suam omnino perderet. Cum vero vehementer eum admonens, rogans atque obsecrans, illi persuadere non posset, sanctus vir angustiis compressus, & spiritu ingemiscens, atque pro eo magnopere Deum precatus, illum dimisit, cum benedictiones etiam dedisset, quibus in via vteretur. Cumque vnâ cum illo vsque ad quindecim milliaria iuisset, non desinebat ipsum hortari, longam de poenitentia orationem habens. Eum deinde amplexus, & cum lachrymis osculatus, ac pro ipso Deum precatus, in cellulam suam reuersus est.

In sepulcro
implorat
Dei misericordiam.

Iacobus autem cum via, quae in mundum ducebat, se dedisset, in itinere erat: cumque partem quandam viae transgessisset, & paulum declinasset, vetus quoddam sepulcrum inuenit, ad figuram speluncae factum, in quo plurima mortuorum ossa reposita erant, quae temporis vetustate ferè vt puluis euaserant. Quod ingressus, cum ossa illa in vnum collegisset, in quodam monumenti angulo ea reposuit: cumque veterem speluncam ianuam occlusisset, & genua in terra posuisset, pectus verberans, magno cum eiulatu ac lamentatione ita Deo confitebatur: Quomodo ad te, Deus, oculos erigam? Quale confessionis meae initium faciam? Quo animo, quâve conscientia fretus, impiam linguam & labia sordibus plena mouere aggrediar? Primum cuiusnam peccati remissionem petere audebo? Da veniam, benignissime Domine. Esto propitius mihi indigno, bone Domine, neque perdas me cum turpissimis factis meis: non enim paruae sunt impietates meae. Stuprum commisi, cedem feci, sanguinem innocentem effudi. Ad haec omnia miserum corpus aquis, feris ac volucribus escam dedi. Et nunc, Domine, tibi scienti omnia confiteor, harum rerum veniam a te postulans. Ne me despicias Domine, sed pro tua misericordia & in homines charitate, miserere mei hominis impij atque indigni, & mihi copiosam misericordiam tuam impertias, omnemque iniquitatem meam remitte, ne in peccati profundam voraginem demersum obruat me vastatoris inimici procella, ne draco abyssi me deuoret.

Hac

Hac constanti poenitentia & confessione vsus, decem annos in spelunca transgessit, vel in sepulcro potius duram vitam tolerans, è loco illo non exijt, neque cum aliquo versatus est, neque quenquam allocutus: sed amaris lachrymis, gemitibus & lamentis intolerabilibus, multaque compunctione omne tempus transgessit, bis in hebdomada ianuam speluncae aperiens, & olera, quae erant prope ostium sepulcri, vbi ipse manebat, colligens, ex quibus tantum comedebat, quantum sibi satis esse putabat, atque in speluncam reuertebatur, multas Deo gratias agens, omni tempore precibus, vigilijs & confessionis perseuerantiae dans operam. Quamobrem benignus Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed conuersionem & vitam, tantum & tam multum laborem non inanem neque inutilem esse passus est. Eius enim puram & diligentissimam poenitentiam attendens, tantorum & talium peccatorum veniam ei dedit.

Cumque & sancto illi homini, & omnibus alijs poenitentiae vim manifestam Deus ipse facere vellet, permisit, vt vehementissimus squalor & pluuiae penuria totam illam regionem detineret. Itaque post multa ieiunia, preces, & supplicationes, reuelatum fuit ciuitatis illius religiosissimo Episcopo, viro sancto & Deum metuenti, esse quendam hominem, ea in regione in sepulcro habitantem, habitu quidem humilem, sed spiritu & animo sanctum: qui si ab ipsis persuasus, Deum precari fuisset, omnia mala, quae illi regioni imminerent, auerteret. Sanctissimus igitur Episcopus cum toto clero iussit omnes congregari ad visionem illam audiendam, quam eis narraturus erat, vt cum supplicationibus ad speluncam sibi reuelatam, ad eum diuinum hominem adirent. Cum id factum fuisset, & ad eum locum venissent, iustum illum hominem inuenerunt, multisque precibus ab eo petierunt, vt eorum regionis miseretur, & Deum precari vellet, ab eoque impetrare, vt populo suo reconciliaretur, & presentem squalorem depellens, pluuiam in eorum terram dimitteret. Ille nihil omnino eis respondens, suum pectus verberabat, neque in celum oculos erigere audens, id tantum dicebat: Propitius esto, Christe, multis meis impietatibus.

Viso de illo
lo offertur
Episcopo.

Vide veram
humilitatem
in tanta poenitentia.

Episcopus vero cum in supplicationibus atque hortationibus perseueraret, neque responsum aliquod ab eo reciperet, illo relicto, qui eo venerant, lamentantes reuersi sunt. Cumque ad ecclesiam venissent, illic rursus lachrymantes & supplices a benigno Deo malorum liberationem querebant. Cum vero multis diebus lamentantes ac ieiunantes Deum implorarent, vt eis subuenire vellet, iterum eidem Episcopo reuelatum est, & clara vox audita fuit, quae ita dixit: Abi ad seruum meum Iacobum, quem tibi iam reuelavi, eique persuadeas, vt de his rebus me orare velit: eo enim orante, ijs malis, quae regioni impendent, liberi eritis.

Reuersus igitur cum toto clero & populo sanctus Dei sacerdos, pergebat diuino homini supplicationes afferre. Tunc ille inuitus (vt breui dicam) & multis supplicationibus adductus, & ab illo sancto Episcopo persuasus, quod diuina reuelatione ad eum missus venisset, erectis in celum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumque adhuc in eius ore preces essent, bonus & misericors Deus, qui omnia se merentibus abundè & facile largitur, re ipsa illud diuinarum literarum dictum implens: Adhuc te loquente, dicam, Ecce adsum: pluuiam multam in terram demisit. Quam maiorem in modum admirari, hymnum pro gratijs agendis misericordi Deo & eius magnificentiae cecinerunt, ac reuersi sunt: diuinam vero gloriam celebrantes, eius seruos beatos predicabant, qui per virtutis exercitationem, tali ac tanto honore & gratia digni efficerentur.

Precibus a
Deo pluuiam
impetrat.
Esa. 38.

Eo igitur maximo beneficio a benigno Deo adiuti, & diuina illa plaga liberati, quae per Dei seruum Iacobum repulsa est, ad hodiernum vsque diem per singulos annos illius diei memoriam celebrant, quo ariditate illa aërea liberati sunt, & hymnos, supplicationes & gratias assiduas Christo agunt. Multi vero diuersis morbis detenti è populo ipso, vnâ cum Episcopo, consolationis & curationis causa ad Dei seruum Iacobum confueiebant: quos ille oleo sancto vnctos, & Christi nomine benedictos, ita sanabat, vt doctum reuersi, gloriam Dei collaudarent, qui per seruum suum curationem ipsis attulerat. Omnes igitur, qui ciuitatem ac finitimam regionem habitabant, agrotos suos ad eum ferebant, vel rogabant, vt ipsis absentibus, pro eorum salute ipse Deum oraret: ac statim diuina ope curationem assequerantur: tanta enim gratia illi collata est, vt vel solo sermone statim impuros spiritus fugaret.

Multis clar
ret miracu
lis post poe
nitentiam,

Eodem

Eodem autem ipso anno, quo acerbissima illa squaloris plaga repulsa est, Dei servus Iacobus accersivit sanctissimum Episcopum, cumque rogavit, ut speluncam, hoc est, sepulcrum curaret, in quo iandiu ipse domicilium habuerat, & ab eo petiuit, ut mortuus illic sepeliretur. Id cum ille se facturum promississet, & in urbem reuersus esset, post paucos dies beatus Iacobus in senectute bona obiit, quintū & septuagesimum annum agēs. Quod cum religiosissimus Episcopus cognovisset, ad eum locum cum toto clero & probis laicis accessit: qui cum aromatibus preciosis eum cōdissent, Deū ipsum & eius gloriam celebrantes, venerandas eius reliquias in illo ipso monumento deposuerunt. Postea sanctus Dei sacerdos sacram ad speluncam adificauit, eiusque reliquias illuc transtulit. Quo in loco vsque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota ciuitas & finitima regio eius memoriam singulis annis celebrans, diem magnum festum agit, in gloriam benigni Dei, qui sic illum honorauit: quem & nos consueto more & gloriose celebremus, benedicentes Patri, Filio, & Spiritui sancto, cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

Eius festū
quotannis
celebratur.

VITA ILLUSTRISSIMAE MARGARETAE VIRGINIS, FILIAE REGIS HUNGARORVM, ORDINIS PRAEDICATORVM, quam F. Garinus S. Theologiae Doctor eiusdem Ordinis, ex iuratorum testimonio diffusioribus dictis in compendium redegit Auiione, Anno Christi 1340. Et si autem nondum certū mihi constet, eam esse relictam in numerum sanctorum, at tamen id videretur & Hungariae rex petijt, & aliquot Romani Pontifices diligenter inservunt inquiri de vita illius: quae ab ipsis propē incunabilis fuit sanctissima. Stylus in Lectoris gratiam per F. Laurentium Surium passim mutatus est.

18. IANVAR.

In Bela 4.
est eius no-
minis: &
Maria, filia
Constanti-
nopolitani
Imperat.

Offert puel-
la in mo-
nasterium.

Margarita, in Dominicano cōnobio Insulae beatissimae semperque virginis Mariae, quae est in Danubio & dioecesi Vesprimiensis, monasticam professam religionem, valde nobilis fuit genere, sed moribus nobilior. Fuit enim filia illustrissimi regis Hungariae Bela ac reginae Mariae: qui cum timerent Tartaros ipsorum regnum inuasuros, voto se obstrinxere Deo, si regnum liberaret à Tartaris, & filiam ipsi daret, oblaturus se illam ipsi perpetuū seruituram apud sorores instituti Dominicanae. Et Tartari quidem discere, regina verò concepit, & peperit filiam Margaretam: quae vbi annos tres & sex menses aetatis habuit, à parentibus in monasterium Vesprimiense oblata est, eiusque amore domina Olympias Comes, quae eius fuerat nutrix, monasticum induit habitum in eodem cōnobio, ut & Deo seruiret, & puellam nobilem custodiret. Margareta verò in tantilla etate statim deuotioni se dedit, & preces Horarias beatissimae Mariae Virginis intra annum dimidium perfecte didicit, & cum alijs persoluit. Ludos verò pueriles, quibus illa solet gaudere aetas, respuens, alijs ludentibus, orationi vacabat: immò etiam illas ludere volentes, ad precandum pertrahebat.

Nota deuotione et humilitate.

Cum verò magistra illius à precibus retrahere illam vellet, ne corpusculum suum grauaret, tandiū permansit in fletu, donec magistra lachrymis eius vieta, liberam ei faceret in precibus perseuerandi potestatem. Erat sanè summa humilitate praedita, nec regis filia dici voluit: sed quoties sic appellata fuisset, cum lachrymis conquirebatur se auduisse vituperium. Atque hac de causa rarò voluit loqui cum parentibus suis, ne ex illorum colloquio gloriosior putaretur. Dixit aliquando: Vtinam Deus hanc mihi largitus esset gratiam, ut non regis essem filia, sed potius rustici cuiusdam: non nobilis, sed ancilla pauperula. ita enim illi liberius possem inservire. Postquam autem decem plus minus annorum fuit, cum multis alijs translata est ad monasteriū Insulae Danubij, ab eius parentibus Christi amore fundatum. Cum adhuc quartum aetatis ageret annum,

Fundatio
monasterij
in Insula
Danubij.

conspiciens crucem quandam, sciscitabatur ex sororibus, quid rei esset. Respondentibus illis, signum esse crucis, in qua Deus Dei filius, nostrae salutis causa suum sudisset preciosissimum sanguinem, illa his auditis, statim crucem amplexari & osculari coepit, & coram illa se prosternens, & adorans crucifixū, alta voce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta deuotione erga sanctam crucem ferebatur, ut vbi-
cunque crucem videret, quocunque etiam detineretur impedimento, sese prosterneret, eamque adoraret. Quandam etiam crucem paruulam de ligno sanctae crucis habens, semper secum portabat, & die ac nocte sepius osculabatur deuotè: Alijs euntibus ad locum refectiois, illa semper orabat coram imagine Christi crucifixi, quae erat in domo, ut vocant, Capitulari: & aliquando tam diu manebat in oratione, ut vsque ad alteram refectioem non comederet. Orabat vtpurimum ante altare sanctae Crucis, vel coram imagine crucifixi. Tanta quoque deuotione complectebatur nomen Iesu, ut quasi semper illud in ore haberet: nec aliquid illi sapidū videbatur, nisi sonaret ibi nomen Iesu. Corpus autem Christi in sacramento altaris deuotissimè venerabatur, & sub eleuatione illius in Missa flebat vberimè: & frequenter ab eleuatione vsque ad sacram communionem sic prae deuotione manebat abstracta à corporis sensibus, ut quasi mortua videretur. Quando verò sacram erat communionem perceptura, die praecedenti non sumebat nisi panem & aquam, & tota nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipsum sacramentum cum magna deuotione & multo lachrymarum imbri, atque interdum adeo rapiebat in spiritu, ut ceu mortua videretur: nec rarò visa est inter celum & terram plus quam cubiti altitudine eleuata, nullis corporis sensibus vtens. Post acceptam verò Eucharistiam, tenebat ab vna parte mappulam ante faciem ad communionem accedentium hoc fine, ut videret identidem corpus Christi. Ipsa quoque die, qua communicarat, persistebat continenter in precibus vsque ad noctem: & tunc cibo valde modico utebatur. Beatam quoque Virginem, Dei matrem, praecipuo venerabatur affectu, & vbi-
cunque eius videbat imaginem, flexis genibus salutationē angelicam pro-
ferebat. In vigilijs Natiuitatis Christi & quatuor solennitatibus beatae Virginis, dum in loco Capitulari pronunciabatur diei sequentis solennitas, deuotionem mirabilem praeferebat, se prosternens, & cum lachrymis orans, gratias agens Deo, in iisdemque Vigilijs non nisi pane & aqua vescabatur. In singulis quoque festiuitatibus beatae Virginis ac intra octauas offerebat, eidem sanctissimae Virgini mille salutationes angelicas, ad singulas quasque humi se prosternens.

Amor & reuerentia eius
erga crucē
Christi.

Ad sacram
communi-
onem vt se
prae-
pararet.

Amor erga
beatā Vir-
ginem.

Humilitas
& paupertas
tae vestis.

Humilitatis & paupertatis studium in vestibus praecipue declarabat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, asperiorque & vilior vestibus aliarum. Nunquam lineis utebatur nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. Per totam Quadragesimam non mutabat vestes, & alijs quoque temporibus rarò admodum. Vestimenta eius rarissimè lauebantur: itaque tum propter vetustatem, tum longum usum contrahebant sordes, & vermes multos: quae causa fuit, ut multae vitarent eam, nec illi vellent assidere, ne inficerentur vermibus eius. Quando hortabantur eam sorores, ut vestes curaret mundari, & à vermibus repurgari, dicebat: Permittatis corpus meum amore Iesu Christi Domini nostri ab his vermibus lacerari: non sit vobis isthuc cura, ego sola fero & sentio. Rarò balneis, rarissimè vnguentis, rarò capitis lotionem utebatur.

In Quadragesima verò nunquam à quinto aetatis anno laneum indusium deposuit: neque tunc lineis ad carnem utebatur indumentis, etiam si morbo esset correpta. Circa septimum annū asperum cilicium ad carnem ferre coepit, & deinceps per totam vitam in aduentu Domini & Quadragesima, ieiunijs quatuor temporū, vigilijs Christi & beatae Virginis, Apostolorum & praecipuorum sanctorum: alijs verò temporibus à die Iouis vsque ad Completorium sabbati sequentis, eo utebatur. A duodecimo verò anno, in quo professionem expressam fecit, confessarius ei occultè obtinuit & tradidit cilicium asperum è pilis equorum & setis porcorum, cum multis intextum nodis instar retis. Osculabat autem virgo quantum poterat cilicium suum, & ut à nullo videretur, mallas de panno veteri assuebat cilicio, à cubito vsque ad manus. Hortabatur etiam socias sorores secretè induere cilicium ad nudam carnem. Praeter hoc habebat sub cilicio circulum ferreum, quo caro eius auda fortiter stringebatur: & ad iacendum nocte habebat cingulum è pellibus hericij spinis horridum. Crebrò etiam voluit ligari brachia sua nuda funibus canabinis, & intantum stringi, ut funes carni inherentes, eam rumperent

Vititur aspe-
ro cilicio.

Circulo ferreo
se stringe-

ac lacerarent. Habebat etiam in calceis suis clauiculus quosdam ferreos, quorum ac-
mina ita erant disposita, ut quodcumque vel ambularet, vel subsisteret, plantas pedum
eius pungerent atque cruerent. Corpus quoque suum multis ictibus flagellabat: no-
ne qualibet, post disciplinam, ut vocat, cum alijs communiter acceptam, secedentibus
ceteris, rursus ipsa se cadebat virgis vel virgulis spinosis, vel cum virgulis circunpo-
sitis pellibus aculeatis hericij, iubebat se ab alijs verberari usque ad sanguinis effusionem:
quæ licet horrent, attamen contradicere non audentes, obediebant inuita, & inter ce-
dendum plorabant. Ducebat autem eas ad loca secreta, ut clam verberaretur, ne ab alijs
posset animaduerti. Tantum vero fatigabatur quedam verberando eam, ut vix posset
respirare. Et quauis eiusmodi verbera quotidie perferret, specialiter tamen die sancto
Coenæ & duobus alijs ante Pascha singulis horis diurnis & nocturnis, tantis se afficie-
bat verberibus & flagellis, ut sanguis ex eius corpore vberim emanaret. Quadam no-
cte, cum essent densissimæ tenebræ, duxit quædam sororem ad locum admodum secre-
tum, ut ibi manibus eius verberaretur: ubi cum se spoliasset & carnem nudam exposu-
isset, lux copiosa de celo super eam descendit, & totam illustrans domum, tam diu dura-
uit, donec completa verberatione vestes resumpsit: quibus ubi se induit, lux euauit, &
duæ sorores, quæ hoc viderant, accurrerunt, & se precibus eius commendauerunt. Qua-
dam quoque die, cum adhuc non nisi decem esset annorum, inueniens iuenculas vir-
gines ludentes in valetudinario, & propter obscuritatem tenebrosi temporis parum aut
nihil videntes, dixit eis: Vultis ut faciam vobis apparere solem? Illis desiderantibus, sed
impossibile putantibus, indicauit locum quendam digito, satis propinquum, & dixit eis:
Ibo vsq; ad locum illum, & antequam reuertar ad vos, videbitis solem clarè lucentem.
Iuit & orauit, & statim sol apparens & clarè lucens, totam domum illuminauit. Quodam
tempore cum circa mediam noctem esset in ambulacro, quod est ante dormitorium so-
rorum, & de celestibus cogitaret, apparuerunt ei sol & luna, lucentes in medio celi.

El ieiunia. Carnem suam abstinentijs & ieiunijs assiduis macerabat. Crebro sedens ad mensam
cum alijs, maiori temporis parte, quo ceteræ vesciebantur, velabat faciem suam, & ta-
cita orabat. Si cibus delicatior vel vinum melius esset appositum, indignè ferebat, & ac-
cipere noluit, non nisi cibo & potu communi uti volens. Ab Exaltatione sanctæ Cru-
cis vsque ad Pascha quotidie ieiunabat: & si Priorissa eam cogere vellet uti dispensati-
onibus, tandiu flebat, donec Priorissam vinceret lachrymis, ut eam permitteret ieiuna-
re. Non solum autem in vigilijs Natiuitatis Christi & beatæ Virginis, verum etiam Pen-
tecostes & Apostolorum, sed & quorumlibet solennium sanctorum, & per totam Qua-
dragessimam, ac omni quarta & sexta feria vix plurimum solo pane & aqua contenta fu-
it, & illis diebus permixtum illi erat priuatim cibum sumere, ne ab alijs videretur. A car-
nibus semper abstinuit toto tempore vitæ suæ, nisi graui & euidenti infirmitate tene-
retur. Suas aggritudines celabat, quantum poterat, ne propter eas in valetudinario hæ-
rere & carnes comedere cogere. Quadam vice grauem fluxum sanguinis passa fuit
quadragesima diebus, at nihilominus semper comedit cum alijs in refectorio, cubantia
dormitorio, & fecit officia monasterij perinde ut sana, hoc solum sciens in secreto qua-
dam sorore, cui inhibuerat, ne alijs reuelaret.

**Vide duri-
tiam vitæ
sub Pascha.** A quarto anno ætatis semper in die Parasceues ieiunauit: toto verò triduo ante Pa-
scha singulis annis non se reponere in lectum, nec dormiebat, nec comedebat vel bi-
bebat: sed continuè vel stans erecta, oculis eleuatis in celum, vel ante altare S. Crucis
iacens prostrata, nisi quando diuinum persoluebatur officium, orabat, legebat psalteri-
um, flebat, & corpus diutius solito vsque ad largam effusionem sanguinis verberabat.
Et quidem corpusculum eius propter abstinentias, vigilijs & afflictiones alias adeo fu-
it macilentum & pallidum, ut intrantibus admirationem adferret. Exhibebat se sorori-
bus ad omnia officia vel ministeria ancillam humilissimam. Sæpè seruiebat in refectorio,
& ubi cibum sororibus apposuerat, currebat latenter ad ecclesiam, & orabat donec
comedisset: & tunc iterum rediens, illis inseruiebat. Nec solum sanis, verum etiam in-
firmis, idque libentiùs & deuotiùs, ministrabat. Prima resciscebatur earum aggritudines,
moxque se ad seruendum offerebat. Obseruantias siue instituta regularia perfectiùs
cunctis alijs tota vita seruauit. Erat summè ad obedientiam parata, & si Priorissa aliquid
sororibus faciendum imponeret indiscriminatim, erat ad exequendum prima, & omnes
ad promptè obediendum suo prouocabat exemplo.

Nole-

Nolebat parci sibi a poenis, quæ ceteris sororibus irrogabantur. Itaque rogauit Pri-
orem prouincialem, ut ipsi, sicut alijs, multam irrogaret pro fractione silentij: sicque
factum est. Nam cum alijs humi discubuit, panem & aquam comedens. Erat etiam mi-
tissima, multaque commiserationis & benignitatis erga illas, quæ ipsam iniuria affecis-
sent. Si qua soror ei iniuriam faceret, prostrata ad pedes eius, petebat ab ea veniam, &
promittebat sui emendationem. Discordantes & turbatas reducebat ad pacem. Si soror
per aliquot dies ei locuta non fuisset, querebat eam, prostrataque rogabat veniam, ti-
mens ne aliquid haberet aduersus eam. Virginitatem cordis & corporis semper serua-
uit & precipuè dilexit. Ea causa matrimonium ducis Poloniæ & regis Boemiæ, atq; eti-
am Caroli regis Siciliae recusauit. Et cum diceretur ei, quod Papa dispensaret in voto so-
lenni continentia, quod iam fecerat, respondit se potius precipuam sibi nasum ac la-
bia, & oculos euulsuram, quam in cuiuscunque matrimonium consensuram. Ut autem
tales infestationes euaderet, benedictionem virginalem ab Archiepiscopo Strigoniensi
suscepit. Cum autem diceretur, Tartaros venire in Vngariam, & inter cetera mala
etiam virgines violare, ait Margareta: Ego scio quid faciam: labia mea detruncabo, &
cum me sic viderint deturpatam, missam me facient.

Erat valde misericors, & compatiebatur miseris. Quando parentes mittebant ei
aurum vel argentum, vel strenas & munuscula, nihil ipsa contingebat manibus, sed per
manus Priorissæ curabat distribui pauperibus monasterijs, ecclesijs & sacerdotibus, ac
alijs indigentibus. Cum mittebatur ei pannus preciosus pro veste, dabat illum pauper-
culis sororibus, recipiebantque ab illis earum vilia indumenta. Si per fenestram chori
vidisset pauperem, currebat ad Priorissam, orans ut pro illius necessitate faceret eleemo-
synam. Vidit quandoque hominem inopem & nudum in acerrima hyeme, moxq; exu-
ens optimam tunicam suam, cum bona venia Priorissæ, pauperi illam dedit. Vestes &
lintheamina mittebat seruientibus, quando ægrotabant: fercula ipsi apposita in mensa
& xenia, quæ à parentibus mittebantur, crebro distribuebat infirmis, ita ut non raro
ipsa ieiuna à mensa surrexerit. Hortabatur sorores, ut quæ eleemosynas corporales fa-
cere non possent, cum viderent pauperes, pro eis orarent. Omnibus igitur indigentibus
compatiebatur, desolatam consolabatur. Si qua soror propter mortem, aggritudinem
vel aduersos casus amicorum lugeret, iugebat cum ea, & eam confortabat. Quando vi-
debat cecos, claudos, aridos & alios morbosos homines, plorabat, & gratias agebat
Deo, dicens: Gratias ago Deo, quia me talibus corporis vitijs & incommodis subicci-
set, si ipsi placuisset.

Orabat assidue, & à septimo ætatis anno ubicunque videbat sorores orantes, accur-
rebat & orabat cum eis. Omni tempore surgebat ad nocturnas preces, nec vnquam in
vita sua ab illis, vel etiam à Missa & ceteris precibus horarijs absens fuit, nisi grauis eam
morbus impediret. Preueniebat omnes ad Ecclesiam: diuque antequam pulsaretur ad
nocturnas preces, orabat ante lectum: & audito signo, reponebat se in lectum, ne sor-
res surgentes, eam ad lectum inuenirent orantem. Antequam estrato surgeret, muni-
ens se signo crucis, accipiebat crucem & osculabatur, oculisque apprimebat, & portans
eam secum, ibat ante altare sanctæ Crucis vel imaginem crucifixi, & ibi orabat cum la-
chrymis, donec sorores chorum intrarent. Post illas noctis absolutas preces vsq; ad au-
roram vel circiter, manebat in orationibus: & sic ferè tota nocte vigilabat & orabat. Ab
aurora verò vsque ad prædium auscultando Missæ sacrificio & orationibus vacabat, in-
terim vsque adeo silentij tenax, ut nulli vellent loqui, ne ipsis quidem parentibus, vel fra-
tri aut sorori, aut eorum nuncijs, nisi per Priorissam cogere. Contigit ut soror eius
veniret ad eam, asserque caderet super caput orantis: at illa nec propter casum asseris,
nec propter aduentum sororis, orationem interrupit. Captabat loca secreta ad oran-
dum. Antequam iret ad prandium, semper orabat prius coram imagine crucifixi in do-
mo capitulari. Post prandium continuè vel operabatur manibus, vel seruiebat infirmis
aut sanis, vel orabat. Nunquam illi redio fuit orare. Post completorium manebat orans
in templo donec ianua clauderetur: & sæpè quidè rogabat custodem, ut tardiùs ianuam
clauderet, quò diutius posset suis precationibus immorari. Clausis verò ianuis, orabat
in domo capitulari ante imaginem crucifixi. Postremò clausis omnibus ostijs, orabat
ante lectum vsque ad gallicinium: & tunc excitabat quandam sociam, & ducebat ad lo-
cum secretum, ubi se voluit eius manibus flagellari.

Rrr 2

Ante-

Patientia.

Virginitas
studia.

Liberalitas
& benignitas
in mis-
seros.

Sedulitas
in precibus.

Gratia la-
chrymarū.

Desideriū
moriendi
Christo.

Ei eclassae.

Nihil ladi-
tur ab igne.

Miraculū.

Antequam somno se daret, ambulabat silenter per dormitorium, explorās si qua soror fieret, generet, vel re aliqua indigeret. Si quam indigam comperisset, providebat ei: & sic demum ibat cubitum: quanquam vix sciri poterat, num in lecto iaceret: nam expanso corio ante lectum, & lapide capiti supposito, dormiebat. Intrabat autē lectum, cum aliae debebant surgere, ut ita semper in lecto iacuisse crederetur. In vigilia natiuitatis Christi mille orationes Dominicas, & in vigilia Pentecostes millies, Veni sancte spiritus: & in quatuor vigilijs beatissimae Mariae virginis, mille angelicas salutationes, cum totidem sui prostrationibus dicebat: atque in iisdem vigilijs tota nocte in templo vigilabat & orabat. In orationibus semper flebat. Habebat genas adustas profluuijs lachrymarum, quibus detergendis multa deterebat sudariola. Velum quoque capitis ad eum erat lachrymis madidum, ac si fuisset aquis intinctum. Propter assiduas prostrationes in cubitos & genua, vestes eius ijs in locis erant lacerae: cutis itidem in genibus contrita fuit: & tandem creuerunt ibi calli instar testae oui induratae. Duabus septimanis ante Pascha occupabatur commemoratione Dominicae passionis, cuius historiam sibi legi voluit vulgari idiomate, & exponi. Audiebat verò cum gemitibus & lachrymis: ijsque diebus semper vel stabat erecta, vel iacebat prostrata, nunquam sedens. Quandoque in Dominica Palmarum, dum passio in ecclesia legebatur, adeo commota fuit corde, ut omnes crederent eam subito morituram. In die Parasceues ea hora, qua crux nudabatur, prostrata edebat magnos eiulatus, ita ut foris audiretur.

In vigilijs quoque martyrum curabat sibi legi & exponi passionem eorum, & illos imitari desiderans, dixit se penumero: Vtinam fuisset illis temporibus quibus feruebant persecutiones martyrum, & cum eis licuisset obire martyrium. Vtinam esset tempus aliquis persecutionis, ut martyrium pro Christo possem suscipere: vellem enim amore eius detruncari & comburi: & ut dolor duraret diutius, per membra singula laniari, & omni genere tormentorum excruciaci. Laudabat specialiter virgines, quae pro Christo sustinuerunt martyrium, & earum in ferendis martyrijs optabat, si esset possibile, se fuisse participem. Cum sparsus esset rumor, Tartaros aduolare in Hungariam, ait virgo martyrij desiderio: Orabo ne veniant, uti ne noceant populo Christiano: sed quantum ad me attinet, vellem iam venissent, ut manibus illorum martyri possem effici. Et quia mens eius ad celum magno desiderio ferebatur, corpus etiam sequi volebat. Unde non raro in die sancto Parasceues, & omnium Sanctorum ac Assumptionis beatissimae Virginis vigilijs & solennitatibus, visum est corpus eius inter celum & terram plusquam cubiti spatio eleuatum: sicque diu permanebat, nullis sensibus vtens corporeis, & quasi mortua videbatur.

Quadam vice in peruigilio omnium Sanctorum cum oraret, subito velut mortua cecidit, sicque permansit, donec soror quae illi aderat, totum plasterium tractum dixit: tum verò mortuam eam putans, strepitum & voces edidit: sed nihil proficiens, alias vocans, mortuam esse dixit. Accurrebant illae, & velut mortuam intuebantur. Tandem ad se redijt, seque non nisi breui spatio ita fuisse aiebat. Quodam tempore cum oraret, vocata septem vicibus, nihil audiuit. Octauo autem cum vocaretur, quam primam illa vocationem purauit, demum respondit. Cum a precibus rediret, saepe tanta in eius facie venustas relucebat, ut eam sorores adspicere non auderent. Quadam vice in aduentu Domini cum oraret nocte, subito rapta fuit in spiritu, & globus ac flamma ignis apparuit super caput eius: porro soror ei assistens, crebro vocauit eam: sed cum non responderet, cucurrit ad templum, ubi multas sorores orantes inuenit. Accurrerunt illae, diuque ibi steterunt, & multos quidem faciebant strepitus, sed illa rapta in spiritu, nihil aduertit. Tandem quasi excitata, ad se redijt. Dixerunt ergo ei, quod ignis esset super caput eius: at illa cum manu discussit, rogauitque: ut nemini diceret, quod vidissent. Postquam autem flamma disparuit, odor suauissimus in illo loco remansit. Denique ollam ardentem & tripodem ferreum candentem, de medio ignis nuda manu sine laesione manus extraxit. Accidit quandoque, ut cum alia sorore portaret in tabula panes fermentatos ad furnum, mappula coopertos, eaque soror timeret ventum validum, qui iam suo impetu rectum domus Capitularis transfulerat in pomarium. Orauit ergo, & statim ventus cessauit.

Cum frater quidam eius precibus nollet acquiescere, ut maneret, & die crastino haberet concionem, orationibus eius, nullo tangente, fractus est currus fratris, & sic coactus est remanere. Peraeta verò concione, rogauit virginem, ut currum sibi restitueret. Orauit

Orauit illa cum lacrymis, & statim currus, nullo tangente, sed multis videntibus fuit diuinitus reparatus. Simile quiddam contigit etiam alias cuidam fratri, manere renuenti. Cum enim usque ad villae limites processisset, orante virgine fractus est currus, & eius absoluta concione instauratus. Item alius quidam frater ad preces eius manere nolens, ut concionaretur, ubi abscessit, cum tempus esset mirè serenum, virgo, sicut ei comminata fuerat, oraui Deū, ut benè plueret, ut manere cogeretur vel inuitus: & statim tanta extitit pluuia, ut discedere non posset. Quodam tempore Danubius inundans, hortum sorori triduo inuasit. At Prior provincialis Margareta hoc narranti non credidit. Erubescens verò illa, quod mendax putaretur, rogauit Deum, ut ostenderet vera ipsam dixisse: moxque inundans Danubius, in coenobium & officinas sororum sese intulit. Itaque sorores fugerunt in solarium, Priorque provincialis ad coenobij murum ascendit. Durauit autem inundatio usque, ad preces vespertinas. Tum verò Margareta rogata à sororibus, oraui Dominum, ut aqua recederet: statimque recessit, & sub precibus nocturnis loca omnia adeo sunt exsiccata, ut nullum vel aquae vel luti vestigium ibi permanserit.

Puella quaedam, missa ab ea nocte Paschae ad querendam eius tunicam, cum esset nox obscura & ingens pluuia, cecidit in puteum profundū. Diu verò quaesita, non inueniebatur, donec orante sancta virgine, in superficie aquae apparuit, & cum labore extracta est. Eius autem omnia corporis membra confecta & conuulsata erant, carebatque sensu & motu, & planè mortua videbatur. Improperabant itaque virgini, quod fuisset causa mortis eius. Orauit autem virgo beata cum lacrymis, & statim puella viua & sana, nullam habens lesionem, surrexit & ambulauit, prostrataque ad pedes eius, gratias egit, & postea multis superuixit annis. Cum sorores quandoque medicamenta apponeret cuidam osli eius dilatato, & quaedam soror ea causa murmuraret, mox illa idem os similiter affectum sensit suo in corpore, donec ad virginem veniens, culpam edixit suam, & veniam postulans, verbo illius statim curata fuit. Soror quaedam grauem patiens dolorem digiti, rogauit eam, ut si quam haberet gemmam, talis doloris expultricem, ipsi accommodaret. At illa strinxit digitum eius, & coëstus dolor cessauit. Prior provincialis rogauit eam, ut curaret socium suum fratrem conuersum à quartana febre, quae illum vexarat à festo B. Dominici usque ad Purificationem beatæ Virginis. Orauit ergo pro eo, & quamprimum curatus est.

Clauit etiam spiritu prophetiae. Nam cum rex Bela, pater eius, iussisset pugnatum contra duces Austriæ, dixit reginae matri suae, regem cesso duce victoria positurum: quod & factum est. Nouitiam cuidam cogitanti de elegantia vestium & secularium ornamentorum, atque hac de causa volenti redire ad seculum: quid cogitasset, indicauit, sicque eam in arrepto proposito confirmauit. Quendam sororem animo dolentem, quod seculo renuntiasset, ad sanam mentem reduxit, cum totam cogitationis eius seriem ipsi exposuisset. Aliam ire stimulis incitatum pacauit, eius cogitationes, quas animo voluerat, ei dicens: Aliam quoque ira commoram, nec seipsam tranquillare valentem, sedauit, causam illi aperiens, cur in eam perturbatione incidisset, & quid interim cogitasset. Obiit quoque suum anno vno antè praeuidit & praedixit: & tandem nona die Ianuarij, cum sana esset corpore, multis presentibus, dixit, die abhinc decima se morituram. Tertia verò die, postquam ista praedixerat, febre decubuit, quae usque ad diem, quem praedixerat, continua fuit: & interim semper orans, & de Deo cogitans, receptis deuotissimè Ecclesiasticis sacramentis, ubi ad extremam horam venit, incepit psalmum illum, In te Domine speraui. Et cum dixisset, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, felicem animam transmisit in celum. Obijt autem anno Domini 1270. aetatis verò suae 28. Porro in Ordine vitam sanctam duxerat annis quatuor & viginti, vel circiter. Post transiitum eius facies eius nimio decore resplenduit. Sub oculis color extitit aureus, nec vnamquam pulchrior visa fuerat, dum vixit, adeo ut Archiepiscopus Strigoniensis diceret sororibus, non debere eas flere quasi mortuam, quae esset verè beata & cum Christo in gloria, & in cuius corpore resurrectionis insignia apparerent. Simul etiam ex eius corpore manauit odor suauissimus, aromata superans vniuersa: isque sensibiliter à cunctis eo aduenientibus percipiebatur aliquot non paucis diebus. Quartadecima quoque die, cum saxum rube fuit eius sepulcro impositum, & rursus post tres menses quando fuit tumba illi adhibita marmorea, is odor erupit. Nocte qua decessit, frater Petrus, lector Laurensis, post nocturnas preces dormiens, audiuit in somnis vocem dicentem: Agna mortua

Danubij inundationē
auertit suis
precibus.

Puellā mor-
tuam resti-
tuit vitā.

Regis Belae
victoria ad-
uersus Freo-
dericū Au-
strię ducem
praedixit.

Aur hie se-
gendum est
decimano-
nauit in q-
busdā mar-
tyrologijs
lapius est.
Plal. 30.

Odor sua-
uiss. ex de-
functi cor-
pore.

tua est. Manè ille hoc dixit fratribus, & omnes interpretati sunt de obitu Margarete. Statimque ad monasterium accessit, & eam illa nocte migrasse comperit. Idem frater grauem dolorem dentium & tumorem in facie, quatuor dies & noctes passus erat. Noctis igitur principio orauit virginem Christi Margaretam, vt ipsum liberaret, promittens se diebus singulis in honorẽ eius genua curuaturum, si voti compos fieret: & ecce mane fuit penitus liberatus. Multa quoque alia miracula fecit & facit continuè in honorem sponsæ suæ sponsus virginum Iesus Christus Dominus noster, cui cum patre & spiritu sancto est honor, virtus, potestas, & imperiũ, per infinita secula seculorum, Amen.

VITA S. VALERII TREVIRORVM EPISCOPI,
EX INSIGNI MANVSRIPTO CODICE DESCRIPTA.

Author Goltzherus testatur alibi se post excidium Treuericæ vrbs inter res
lictos cineres hæc & quedam alia in chartulis scripta reperisse.

29. IANVAR.

Post venerabilem obitum beatissimi Eucharij, Treuericæ ciuitatis Archiepiscopi, sanctus Valerius in ministerium sacerdotale successit, illudque per quindecim annos sanctè viuendo, & verbum vitæ predicando, probatissimè rexit: In quo videlicet temporis spatio multos ad Dominum populos, signa magna & stupenda prodigia exercendo, conuertit, & ad agnitionem Catholicæ fidei saluberrima instigatione perduxit. Qui etiã tam studiosissimè verbo predicationis instabat, vt iam tunc penè per Galliam & Germaniam Christiani paganos & numero superarent & religione. Erat nanque doctrina eius singulis congrua, cunctisq; audientibus dulcis & gratissima: vnde ob mellissimam sermonis eius facundiam, vndique ad eum populi confluxebant, & saltem aliquod verbum ex ore eius audire cupiebant.

Multi conuertuntur ad fidem Christi.

Eius virtutes.

Luc. 12. Matt. 25.

S. Eucharistia ei apparuit.

Quantum verò ad proprios mores pertinuit, vt breuiter narrem, fuit cogitatione mundissimus, verbo utilis & discretus, operatione nihilominus irreprehensibilis & precipuus: ac sic per actinam vitam singulis compassione extitit proximus, vt tamen præ ceteris contemplatione esset suspensus. Et in hac contemplatione positus, non deserebat fraternam condescensionem vitæ actualis: nec etiam in actione submissus, recedebat à sublimitate contemplationis. Quique salutaria monita sui magistri recto tramite sequens, Euangelicum triticum Dominicæ familiæ fideliter dispensauit, & credita sibi talenta spiritalibus augmentis quotidie multiplicauit. Cum verò his profectum gradibus usq; ad venerabiles canos, peruenisset, & iam consummatio sui cursus appropinquaret: quadam nocte apparuit ei beatus Eucharistia per visionem, dicens: Tempus iam instat, frater Valeri, resolutionis tuæ, & parata sunt tibi gaudia retributionis æternæ. Pater enim tibi ianua regni celestis, quam post hæc horam quinto die gratulabundus ingredieris, & de concessis Domini tui beneficijs sine fine lætaberis. Quapropter Maternum, agonis nostri, cooperatorem, tui officij successorem constitue, illumque de visitatione nostra ante diem sui exitus certissimum redde. Et hæc dicēs, recessit. Euigilans autem sanctus Valerius, mox visum somnium beato Materno ceterisque fratribus, qui præsto erant, narrauit, & eis diem obitus sui lætissimo vultu instare prædixit. Sequenti verò die venerabilem Maternum ad sacerdotalem gradum prouexit, & cum de studio commissi ministerij diligenter instruxit. Cumque per predictum spatium, ob famam depositionis eius aduenientes, fideles verbo salutiferæ admonitionis de exercitio sanctæ conuersationis instanter instrueret, & eos ad salutem animarum suarum dulcissima exhortatione paternisque visceribus incitaret: illuc escēte iam quinto die, oratorium ingressus, viaticum, quod ipse consecrauerat, accepit: & post hæc extensis inter discipulorum manus membris sacris, 4. Kalend. Febr. spiritum reddidit cælo. Cuius corpus colligentes discipuli, sacratissimo corpori sancti Eucharistia coaptauerunt, & in eodem sarcophago cum diuinis laudibus condiderunt. Quod superna dispositione actum esse credimus, vt quorum vna mens semper in Domino erat, eorum quoque corpora nec sepulcrum ab inuicem separaret.

Accipit viaticum. Deceat.

S. CON.

S. CONSTANTII EPISCOPI ET MARTYRIS VITA, EX VETVSTISSIMIS EXEMPLARIBVS, QVAE

Perusie, partim in Ecclesia Cathedrali, partim in ædibus S. Petri asseruantur, collecta, nulla planè re addita, quibusdam verò ob nimiam longitudinem detractis: stylo quidem certè, vt eleganti pioque lectori gratificemur, prorsus immutato opera Iohannis Andreæ Palatij, Engubini.

Sanctus Constantius Perusinus ciuis, simul & Episcopus, è nobilissima Barziorum familia ortum duxit. Vir autem fuit tanta animi constantia, fide, ac pietate præditus, vt eius sanctitas quasi quædam gemma inter ceteros homines eluceret. amabat humilitatem, fugiebat gloriam, respuebat honores, Christum Iesum, eiusq; Crucem cunctis visceribus amplexabatur, nec quicquam habebat antiquius, quam vt Deo placeret, proximumque iuuaret. Quamobrem multas pecunias erogabat in pauperes, & semetipsum per singulos dies immolabat hostiam viuētem, nam & carnem per se ipse assidue coëcebat, & pro fide

IANVAR. 29. S. Constantij patria, & genus.

Virtutes.

Desideriũ obeundi martyrij.

Christi, predicationeque veritatis multas iniurias non solum patienti, sed etiam gaudenti animo sustinebat, cupiens pro nomine Dei sui mortem quoque oppetere, & martyrio consummari: quod & factum est. Siquidem, diuino numine ipsius votis annuente, in persecutione, quam in Christianos Marcus exercuit Imperator, post verbera & carceres, post ignes, variosque cruciatus, quos pro fide libenter excipiens superauerat, capite à ceruicibus abscisso, in cælum euolauit. Huius beati viri actiones, multiplices poenæ, & ipsum denique martyriũ, quantum feret ingenij mei imbecillitas, scribere institui, quò facilius religiosus populus in tanta solennitate sui Antistitis inueniat, quibus opportune laudibus possit eum celebrare: nec tamen vniuersa tanti Patris decora, capite à miracula, totiusq; vitæ sanctitatem stylo nostro persequemur, sed quedam duntaxat perentremus, quæcumq; posse putabimus pij lectoris tum animum ad ipsius virtutes imitandas impellere, tum ingenium ad coniecturam de ceteris eius præclaris facinoribus faciendam excitare.

Imperante igitur Antonino, cui Pio cognomen erat, florebat Perusiæ Barziorum familia, & opibus affluens, & generis nobilitate admodum clara, sed multo eo quidem insignior, quòd erat Christi nobilitata insignibus. Ex hac B. Constantius veluti odoriferæ cedrus è regali viridario nascitur. Natum autem infantem parentes eius curant omni studio ac diligentia educandum, ad idq; potissimum incubunt, vt eum sana Christi fide imbuant, & assuesciant, humilem esse, patientem, misericordem, castum in omni timore Domini, ab omni gentilium puerorum, quorum quidem plena erat ciuitas, consuetudine ipsum reuocantes, ne diabolica gentilium zizania, triticum pietatis & fidei in agro Dominico satum, pueri videlicet læro pectore, suffocarent. Literis post hæc tum humanis, tum verò sacris erudiendum doctissimis præceptoribus tradunt.

Barziorum nobilitas.

S. Constantij educatio & disciplina.

Sed cum iam adoleuisset, & parentes eius ex hac vita excessissent, cepit, vt erat benè institutus, militare Domino optimam militiam. affligebat nimirum & domabat carnem suam quotidianis ieiunijs, longis vigilijs, & omnibus veræ pietatis officijs. Non illi frequentia pocula, non lauri apponebantur cibi, & delicati: sed vix post longa tantum ieiunia cum pauperibus frugalissimæ mensæ vilissimum cibum sumpturus assidebat. Fidem sanctam, quam totis visceribus hauserat puer sanctus, pijs ac religiosis operibus & perfectæ charitatis muneribus excitabat quotidie, & augebat. Diuitiarum à parentibus sibi per manus traditarũ, maluit dispensationem quam possessionem suscipere: siquidem eas Christi pauperibus promptè largiebatur, esurientes pascendo, nudos vestiendo, & cuilibet indigenti adiumentũ præstando. Crescebat itaq; indiēs vir beatus sicut ætate, ita magis ac magis constantia animi & virtute. Castus erat tum copore, tum mente, dulcis in sermone, mitis, atq; humilis corde, amabilibus moribus ac suauissimis exornatus, & iam tum boni pastoris bonam indolem præ se ferens, & perfecti Christi-

S. Constantij parsimoniam.

Largitas.

Castitas, & mansuetudo.

ni specimen exhibens, suspiciebatur ab omnibus, singulari; studio à cunctis fidelibus colebatur.

Eccē autem moritur interim patriæ suæ Episcopus, & cū non deessent alij fortasse digni, quibus munus illud committeretur, populus tamen & Clerus vniuersus vnum spectant Constantium, cuncti vno ore Constantium conclamant Episcopum: nemo enim non videbat eius generis fore B. Constantium, qualem describit Apostolus oportere Episcopum esse, sine crimine videlicet, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignū, prudentem, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. His itaque & huiusmodi diuinis donis insignitus B. Constantius Perusina ciuitatis eligitur & consecratur Episcopus, annos natus circiter triginta, ut videlicet eo suæ ætatis anno auspicaretur muneris Episcopalis functionem, quo & diuinus propheta Ezechiel auspicatus est prophetiam, & Christus ipse Iesus cepit docere ac prædicare, ut in ipso annorum quoque numero, qui tribus denariis constat, innueretur fore, ut vir sanctus præceptorum Dei simul & indiuidua Trinitatis prædicator existeret, & cultor eximius. Ad id autem munus peragendum aggreditur homo Dei, non veluti arrogans quidam atque insolens, sed quasi mansuetissimus agnus. Omnibus exhibebat eam veræ humilitatis speciem, eamque morum mansuetudinem, quam & priuatus præ se ferre consueuerat: vigilantior omnino in precando erat, ieiunij, ac cæteris rebus, quæ carni frenandæ expediunt, maiori assiduitate vacabat, pascebat gregem suum trino illo ferculo, de quo Pastoribus Ecclesiarum præcipit Iesus in Apostolo Petro, cū dicit illi semel, iterum, ac tertio, Pasce oues meas, cibo videlicet corporali, prædicatione verbi Dei, & saluberrimo vitæ, omni prorsus culpa carentis, exemplo.

Erat enim primò in dandis elemosynis profusior, quàm ante Episcopatum adeptū, vsque adeò ut domus eius refugium esset pauperum, ac veluti penu quoddam inopum videretur. Deinde fidelissimus Pastor, cum optimè cognosceret, non in solo pane viuere Christianum hominem, sed in auditione potius doctrinæ celestis, & in omni verbo quod procedit de ore Dei, instruebat populum suum in his omnibus, quæ ad euangelicam spectant pietatem, docens illos salutaria Ecclesiæ sacramenta frequentare, beneficia Dei crebrò meditari, æmulari charitatem, possidere pacem: atque illud inprimis monens cum Apostolo, ut omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tolleretur ab eis cum omni malitia: essent autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem. Tertium denique illud ferculum, quo suum pascebat populum S. Constantius, bonus erat odor suæ vitæ, quæ, quasi speculum quoddam perfectæ, splendebat omnibus. Præditus siquidem erat sacerdos sanctus tanta integritate, fide, & sanctimonia, ut admirabilis vita illius, quàm ante Episcopatum agebat, flos fuerit lectissimus: hæc verò posterior fructus extiterit vberissimus. Ad hæc autem vir beatus, tanto mentis seruire, tantaque vi & scientia verbum fidei prædicabat gentilibus, quorum ciuitas plena erat, ut multi eius opera ad Christi fidem sese conuerterent, ac saluari abluti baptismatis vnda, relictis idolis, viuum & verum Deum colerent.

Dum autem populum sibi commissum, multo consilio, multaque sapientia gubernat, & ipse quotidie virtute creseit & gratia apud Deum & homines, nomen eius in omnes finitimas regiones perfertur ac celebratur: mirari omnes doctrinam hominis, suspicere virtutes, obstupescere miracula, quæ per beatum Pontificem fiebant quotidie: quæ cū multa sint & præclara, decreui tamen, ne longior sim, vnum tantum & alterum attingere, ex quibus possis, quæ & quanta fuerint reliqua, facillè conijcere. Erat id temporis mulier quædam Attasia nomine, hæc cū multos iam annos charissimo oculorum sensu careret, audita S. Constantij & vitæ integritate, & miraculorum edendorum virtute planè diuina, non dubitauit, ardenti fide, ac spe impulsæ, ad eum accedere. Adit, ad pedes hominis sanctissimi sese proiecit, verbum sanè nullum, sed lachrymarum vim magnam cum singultu profundens. Hanc intuitus Episcopus, quæ erat benignitate, iubet statim assurgere, solum comprimere, & animi sui sensum sidenter aperire. Vnde illa recreata, cū se collegisset, Calamitatis meæ, inquit, Domine, miserere: nam mulier infelicissima ego sum: plures iam annos vsum oculorum amisit, nec possum

Episcopus
consecratur
annorum
triginta.
Ezech. 1.
Luc. 3.

Episcopalis
muneris
functio.

Ioan. 21.

Beneficentia
in pauperes.
Matth. 4.

Eph. 4.

Sua prædicatione
multos gentes ad
Christi fidem
conuertit.

Cæca mulier
ad eius
pedes abiit,
opem
poscens.

vllam partem huius suauissimæ lucis aspicere. neque, verò queo vllum tanto remedum inuenire: non carmina, non medicorum solertia, non ipsi denique dii, deique omnes, quibus sæpe vota feci, opitulati sunt. Te autem nunc adi, spei meæ extremum solatiū, ut per te merear tandem aliquando reportare salutē. Rogo te primū per illa admirabilia rerum signa, quæ passim efficis, quibus & ipsa confisa huc ad te veni, rogo deinde per Dominum Deum tuum, & obtestor, ut velis me tuarum virtutum participem facere, ne graueris & in me miraculum promere, lumen oculorum cæcæ restituens.

Tum S. Constantius, qui cerneret, mulierem non solum oculorum, sed etiam mentis lumine esse priuatam, quippe quæ gentilis esset, & idololatra, cupiens utriusque malo vno & eodem tempore mederi, sic eam affatus est: O mulier, si, spreteis idolis, quorum vis ac virtus (quod in te ipsa experiris) nulla planè est, inducas animum, credere in Dominum Iesum Christum, is tibi verè possit, pulsus tenebris, simul & corporis & mentis oculos aperire, aditumque ad vitam æternam patefacere. Illa verò, Fac, inquit, domine, ut videam: iam credo Deum tuum, Deum esse verum. Hic demum vir sanctus flexis genibus hunc in modum non sine lachrymis precatus est: O fons omnis lucis, Domine Iesu Christe, lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, aperi, obsecro, huius mulieris oculos tum mentis, tum corporis, ut, dum viderit creaturas, te magis ac magis celebret creatorem, simul & sentiat redemptorem. Peracta huiusmodi precatione, confestim restituta est mulieri lux optatissima. Quo illa exultans, prostrata ad pedes viri Dei, hæc dicitur verba protulisse: Benedictus Deus tuus, o Constanti, qui mihi desideratū lumen reddidit: benedictus & tu dignus ipsius minister, per quem tantum mihi boni cōtigit, valeant iam dii gentium, opera manuum hominum. Vnum iam ego quidem Deum viuū ac verum agnosco, hunc humiliter adoro, huic me totam tradō, atque addico. licet iam me, vir Dei, huius militiæ adscribas, salutifero obsignas signo. Tum verò B. Constantius nullam moram interponendam putauit, quin eam baptizaret, itaque duplici morbo liberatam dimisit.

Sed iam tempus est, ut ad alterum non minus insigne miraculum explicandum aggrediamur. Fuit per idem tempus Perusina vir, cui nomen erat Crescentius, hic erat utroque pede ita contractus, ut ad poplitem sursum utraque planta retorta verteretur: quam ob rem nō modò ambulare, sed ne baculo quidem innixus stare poterat. Quod si quando vellet domo egredi, & vsquàm discedere, grabato ei aut lectica vtendū erat. Is igitur cū accepisset fama, S. Constantium varios morbos, nullis carminibus, nullisve adhibitis medicinis, protinus curare, speras posse eum, si vellet, sibi quoque opem ferre, curat se ad illum deportandū. Quò perductus, hominem Dei multa cum prece, multis cū lachrymis precatur, ne grauetur, ut alios quamplurimos sanaret, item sibi suorum pedum restitutum ac firmitatem restituere. Huius calamitatis misertus vir benignus & sanctus, oculos pariter ac manus in cælū cū sustulisset, hunc in modū precatus est: Domine Iesu Christe, qui viuificas oīa, & vniuersa restauras, contrafacta alligans, & infirma consolidans, redde, quæso, huic tuæ creaturæ rectum membrorum situm atque vsum, ut cognoscat, te solum Deum esse verū, qui mirabilia facis. Vix erat pater sanctus talia factus, cū ecce super infirmum lux magna è cælo delabatur: qua ille perterritus, contremuit, & quàm potest maxima voce clamat: Constanti, Constanti, succurre misero. Cui ille, Res bene habet, frater: nē timeas, bono animo esto. Denique, abeunte luce, apparuit utrunque hominis pedem suum in locū reductū esse, & robur obtinuisse firmissimū. quo factū est, ut nullo iam vsum adminiculo, Crescentius, continuo exiliret è lectica, & ad pedes B. Constantij summa religione prostratus, aquā afferendā curaret, baptismū magna pietate flagitans. Hic vir sanctus præ nimia cordis lætitia lachrymas continere non potuit, nec vllam interposuit moram, quin hominem ex ritu Ecclesiæ baptizaret. Hoc sanè admirabili facto commoti Gentiles, ad Christi fidem passim confluabant, ut coipso die ad centum viginti baptismatis sacramentum à B. Constantio acceperint.

Quo rumore magna fortasse ex parte cōcitatus Marcus Antoninus, q. Antonino itidē, sed pio impius successerat, statuit Christianos acerrimè persequi. Cū igitur alios aliò, tū verò etiā Perusiam Lucium Consulem cū hoc mandato mittit, ut quoscunque intelligat Christi fidē profiteri, hos cogat gentiū deos colere: q. id facere recusent, eos omni supplicio exercuatiatos, necet. Lucius ergo illuc profectus, Cæsaris edictū cū Carisio, q. erat illius ciuitatis Præses, statim cōmunicat. Is verò cupiens Imperatoris voluntati obsequi, suos

Marc. 10.

Ioan. 1.

Attasia S.
Constantij
prece
oculorum
sensu resti-
tuitur.
Sap. 13.

Attasia à
S. Constantio
baptizatur.

Crescentio
S. Constantij
precebus,
pedum san-
nitatis resti-
tuitur.

120. Gentiles,
vno die
à S. Constantio
baptizantur.

M. Antoninus
persecutio in
Christianos.
Carisius Præ-
ses,
suos

suos iubet milites per urbem, & per agrum totum discurrere, & in quoscunque Christiane sectae homines incidant, hos victos ad se, & ad Consulem quamprimum adducere. Haec generatim, separatim verò contra B. Constantium, cuius opera ac virtute sciret multos quondam Christianos fieri, precipue exardescens, mandat eis, ut in primis Episcopum ipsum diligenter perquirant, & vinculis constrictum, ad se pertrahant. Illi igitur mali Praesidis pessimi ministri, cum ceteros, tum potissimum S. Constantium omnino studio inuestigant: demum cum audissent, solere eum apud Crescentium, quem sanitate donarat, frequenter esse, domum illius adeunt, fores perfringunt, inuadunt, atque ibi sanctissimum virum una cum Crescentio, pias effundentem preces, inveniunt, comprehendunt, vinciunt, victos ad Consulem & Carisum statim perducunt.

S. Constantius victus ad Lucium Consulem deducitur.

Quos cum vidisset Lucius Consul, Bonorum, ait, civium officium est, suorum Principum mandatis parere cum ceteris in rebus, tum praesertim in his, quae ad deorum cultum pertinent. Cum igitur Romani Imperatoris pietas, & Senatus integritas iam pridem decreuerit, ut ab omnibus, quicunque sui sint imperij, honos debitus diis immortalibus habeatur, satis mirari non possumus, cur vos, ut audimus, spreto gentiliu dijs, Iudeum nescio quem colatis, quem nemo ignorat obscurum fuisse hominem, & quod diuinum sibi nomen arrogaret, a suis crucifixum esse, itaque vitam cum morte non sine ignominia commutasse. Cupimus igitur a vobis ipsis, quoniam sit vitae vestrae conditio, audire, & an parati sitis ex Imperatoris decreto crucifixi cultum deferere, & his, qui verè sunt dii, offerre libamina. Huic B. Constantius audacter, Deo confusus, hunc in modum respondit: Vita nostra conditio, o Consul, haec est, ut omni tempore seruiamus ei, cui seruire regnare est, Domino nostro Iesu Christo. Imperatoris autem decretis hac quidè in re obtemperare nec possumus, nec volumus: neque enim rationi consentaneum est, ut posthabito creatore nostro ac redemptore, Deo vivo & vero, sequamur eos, qui non sunt dii, sed vere demonia. Tunc Lucius Consul iratus, Ergo vos, ait, adeo impudenter estis ac demones, ut nec praesentiam nostram, nec deos ipsos vereamini? Ite iam, dijs nostris sine mora sacrificia facite. Nos verò, B. respondit Constantius, elementa huius mundi, quae hominum causa condidit Deus, non adoramus, nec illis unquam in animum induxerimus immolare: sed certum est nobis ac deliberatum, omnem cultum & honorem ei tribuere, qui & elementa, & caelum, terramque, & omnia quae in eis sunt, inexplicabili sua sapientia creauit & nihil. His illi auditis, iracundia magis magisque accensi, iubent sanctissimi viri corpus, videtur cunctis, qui aderant, Christianis loris caedi. At ille in medijs flagellis non desistebat glorificare Dominum, & una cum diuino vate psallere: Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum, qui assistit a dextris pauperis, ut saluam faciat a cadentibus & flagellantibus animam meam. Hic eum interpellans Lucius, Misa istae facito, miser, ait, abnega Christum, & magicas artes depone, sacrificia dijs. Cui vir sanctus, Artes magicas ego quidem ignoro, inquit, nec illas vilo modo probo: meum verò Christum, cum sit verus Deus, non negabo in aeternum. At Consul simulacrum Iouis afferendum curat, & ad Episcopum conuersus, Respice iam, inquit, & sacrificia magno deo Ioui. Beatus verò Constantius subridens, o Luci, ait, cum te prudentem virum & eruditum celebrent plerique, tamen non erubescis, diuinitatem tribuere ligno, quod certe formam hanc non haberet, nisi manus eam effecissent artificis, qui & scamnum, si libuisset, ex eodem facere potuisset.

Praeterea spondet Consuli.

Psalm. 95.

S. Constantius loris caeditur. Psalm. 105.

Hic visus est Consul pudore quodam perfundi: quod cernens Carisus, simul & intelligens, Episcopum nec minis posse, nec verberibus flecti, iubet hominem abduci, & una cum Crescentio ceterisque Christianis in thermas multò, quam mos esset, ardentius calefactas includi. At illi signo crucis eum se munissent, nulla sunt penitus molellia caloris affecti, sed læti gaudentesque Deum glorificabant concinentes, Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus, qui sicut olim tribus pueris mitigauit flammam ignium, ita nobis hodiè famulis suis balnei huius feruorem mittem reddidit. Dum autem illic asseruantur, ecce quadam nocte splendor magnus, totum locum illuminans, in eos è caelo effunditur: quem cum milites loci custodes viderent, stupentes dicebant inter se: Certè fides, quam tenent homines isti, vera est, & verus Deus Christus, quem praedicant, ac statim intus ruentes, ad pedes beati Constantij sese proiciunt, & sanctum ab eo baptismum postulant: quo impetrato, domum quisque suam profectus, id, quod factum erat, suis significant. Denique uxores

In thermas includitur cum alijs.

Psalm. 71.

Dan. 3.

Carcere cluduntur, ubi baptizati sunt à S. Constantio impetrant.

uxores & filios eodem deducunt, numero ferè quinquaginta: quos omnes pius Episcopus rite baptizatos, suo restituit creatori ac redemptori.

His peractis, milites B. Constantium rogant, ut velit una cum suis è thermis egredi, & commodiorem aliquem in locum se conferre, quò melius possit ipsos, in fide ad huc rudes, Christianis institutis imbuere. At ille, Pugnam, aiebat, quam iamdiu desideraram, nunc tandem nactus sum, subterfugiam? Non equidem id faciam: hic statui pro fide, & pro Deo mori. Milites contra, idem ab eo etiam atque etiam cum lachrymis ex postulabant, dicentes, posse eum de seipso securo animo esse, quippe cui certa reposita sit corona iustitiae: debere autem ipsis tanquam nouis Christi militibus, omni ratione consulere, ne fidei semina, quae nuper in ipsorum corda sparsisset, perirent. His demum, & huiusmodi precibus permotus Episcopus, è balneis, atque etiam ex urbe cum alijs omnibus egressus, venit Monticellum, ibique aliquot dies apud Anastasium virum sanè humanum ac pium commemoratus, quos baptismatis insignibus ornarat, eosdem, omnia quaecunque ad veram Christi militiam pertinent, diligenter edocuit.

50. Gentiles baptizantur.

Interea Lucius & Carisus omnium, quae acciderant, ceriores facti, alios milites, quos fidiore putant, huc illuc dimittunt, hoc iussu, ut Episcopum ciuitatis & omnes eius sectatores inuestigent, & ad se quacunque possint ratione perducant. Illi duce quodam usque à fide Christi alieno, ad Anastasij edes cum peruenissent, facto impetu, primo quidem Episcopum, tum reliquos comprehendunt: in his ipsum hospitem Anastasium, & Carpophorum clarissimum virum, comprehensos ligant, & ad Carisum statim perducunt, qui, ut erat impius & crudelis, animum & linguam aduersus S. Constantium exacuens, O sacrilege, ait, ut meritis effugeres poenas, non es veritus, tuis pessimis artibus meos subvertere milites, & fugam cum illis arripere? Quanto melius saluti consulisses tuæ, si in animum induxisses, à Christo desciscere, & ad verum deorum cultum transire. His B. Constantius pro sua mansuetudine sic respondit: Milites ego tuos, o Praeses, non subuerto, sed illos ad se conuertit Christus: saluti verò meae, ut alijs quibuscunque in locis, ita & in balneo optimè consului. Salus enim mea Christus est: huic me totum deuoui, hunc veneror, huic statui perpetuo inferuire.

S. Constantius è balneis egressus, Monticellum venit.

Iterum capitis & vinctus ad Carisum deducitur.

Tum Carisus furorè incitatus, iubet prunas afferri, cogitque sanctissimum virum nudis pedibus super eas inambulare: quin etiam toti ipsius corpori nudato, mandat candentes carbones admoeri. Ille verò diuini amoris feruore ignis ardorem facillè superans, psallebat: Probasti cor meum, Domine, & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Tunc Carisus videns, Episcopum nullis terroribus aut cruciatibus posse à sententia abduci, iussit illum in carcerem contrudi, cupiens eum Consultiante tribunal statuto die sistere. B. interim Constantius non cessabat orare, perferans in vigilijs, psalmis, & hymnis spiritualibus, & licet corpus in custodia teneretur, virtus tamen illius alligata non erat. Nam cum multi ex fidelibus, atque etiam ex paganis noctu venirent ad carcerem, portantes agros varijs morbis, hos omnes sanctissimi huius hominis precatione curatos, recipiebant incolumes. Cuius rei fama adducti non pauci, quotidie relictis idolis, ad veri Dei cultum transibant, atque etiam ipsi carceris custodes crebra spectantes B. Constantij miracula, Christi fidem amplectuntur, & in ipso carcere baptismum suscipiunt. Nec multò post indignum iudicantes tantam virtutem vilissimo in carcere iacere, re inter se deliberata, Episcopum licet inuitum educunt è custodia, atque etiam è ciuitate, cupientes illum tutiore aliquo in loco collocare. Sed cum ad flumen Tyberim peruenissent, ibique beatus Constantius cognouisset Concordium & Pontianum sanctissimos viros, quibuscum maxima ei intercedebat necessitudo, Assisij in vinculis teneri, incredibili accensus est desiderio eos inuisendi, & martyrij coronam, si Deo placeret, una cum ipsis reportandi. Hac igitur impulsus cupiditate, furtim se à comitatu subtrahens, Assisium pergit, & cum ad locum quendam, quem Danabum dicunt, peruenisset, hic ei obuiam fit manus militum, qui ab ipso Imperatore, Spoleti tunc degente, ad Christianos persequendos missi fuerant. Hos vir sanctissimus atque humanissimus cum vidisset, benignè salutauit. At illi id quod erat suspicatum, euidenter è Christianorum numero esse, subistit, & querunt ab eo, quis sit, unde veniat, & quò sic abeat solitarius. Quibus vir sanctus & simplex, nihil dissimulans, in hunc modum respondit: Ego sum Constantius indignus Perusinae ciuitatis Episcopus, Perusia venio, Assisium

Eius corpori candentes carbones admoerunt. Psalm. 16.

Carcere includuntur, ubi curantur aegrotos.

Carcere cluduntur, ubi baptizati sunt à S. Constantio impetrant.

Assisum contendo, non solus, ut vos putatis, sed bene comitatus, gratia videlicet Domini mei Iesu Christi. Causa vero huius meae profectionis est, ut visam duos humilimos servos Dei, Concordium & Pontianum, qui quidem ibi pro nomine Iesu vinculis atque omni supplicio exeruciantur. Tu illi subridentes, Nos ipsi, inquit, curabimus, ut hodie sis una cum illis in carcere, ubi grauioribus etiam, quam ipsi, tormentis exerucieris, nisi iuniori consilio usus, animum inducas, Christum tuum abnegare. Atque inde vinclum, domum cuiusdam Duritij deducunt, nec quicquam praetermittunt, quod putent posse eius mentem ac sensum permouere: sed cum nihil proficerent, demum ad Cladium flumen perueniunt, atque ibi etiam blanditijs primum, deinde minis & terroribus student hominem a proposito deducere. Sed cum ille adeo constans, ut verum a constantia nomine inuenisse videretur, firmum in semel proposito susceptum, consilio permaneret, iracundia milites magis ac magis exardescerent, tot tantisque cruciatibus sanctissimum virum affecerunt, ut semivivum redderent. Cum igitur B. Constantium vires iam desinere, ad Deum toto corde conuersus, Suscipe iam, orabat, spiritum meum, Domine, requiescat in te, qui pro te, te ipso iuuante, omni tempore laborauit.

Vixdum pias hasce voces emiserat, cum ecce praesto est ei Angelus Domini, afflicti huius verbis confortans: Noli timere, Constanti, ego sum angelus Dei: misit me Christus, ut plagis tuis curationem adhibeam, ac deinceps tibi adsum in omnibus vijs tuis. & illico omnis plaga curata est. Tunc ille Angelico solatio recreatus, Gratias tibi ago, ait, Domine Iesu Christe, qui per Angelum tuum, me in angustijs positum confortasti, & curasti vulnera mea: nunc verum scio, te quidem nunquam deserere sperantes in te. Milites vero audientes eum cum altero loquentem, & neminem tamen videntes, atque etiam plagas, quas castissimo eius corpori inflixerant, cicatrices repente obduxisse conspicientes, timore perterriti, Assisum eum festinanter abducunt, & includunt in carcere, in quo cum alij permulti asseruabantur Christiani, tum duo illi praecipui, quos supra diximus, Concordius & Pontianus. Hi vero, ut alter alterum conspexit, statim in mutuos complexus, mutuaque oscula certatim ruunt, immortales Deo gratias agentes, cuius munere simul essent, ut sperabant, gloriosum pro Christo certamen subituri, ad quod etiam alios pie incitabant, Magna Deo, dicentes, gratia habenda est, fratres, quod digni habitum sumus pro nomine Iesu contumeliam pati & cruciatus. Atqui milites, exoptantes, quoscunque ceperant Christianos, ipsi Imperatori quasi optatissimam aliquam praedam deferre, B. Constantium & reliquos e carcere extractos, Hispellum adducunt, atque ibi usque, ad alteram diem statuentes consistere, nocte tota Christianos, vinculis astrictos, sub dio tenent.

Hic vero Angelus Domini S. Constantio, magno circumfusus splendore, iterum apparuit, praedicens ei, instare iam tempus, quo consummata pugna, Martyrij coronam acciperet. Splendorem autem illum multi ex Hispellanis intuiti, accurrunt ad locum, atque ibi audientes etiam vocem Angeli, conclamare coeperunt, Unus est profecto, & verus Deus, quem hic homo adoratur, potens in caelo & in terra. Hanc vir sanctus occasionem minime dimisit, sed aperiens os suum, & incipiens a scriptura, euangelizauit illis Iesum, nec paucos ad veram fidem conuertit. Haec agere admodum cum ferrent milites, querebant, arti magicam omnia tribuentes, populum ab eo auertere: sed cum parum proficerent, S. Constantium una cum socijs Hispello eductum, Fulgineum versus vinculum trahunt, atque inter eundem cogitantes fore, ut si diutius vir sanctus viueret, magnam Gentilium multitudinem, non sine ipsorum discrimine, ad se alliceret, consilium capiunt hominis quamprimum occidendi, nisi vellet suorum deorum cultum ac religionem amplecti. Cum igitur ad triuium quoddam Fulgineum quod vocant, non procul ab ipsa vrbe Engineo positum, noctu peruenissent, quibuscunque rationibus possunt, contendunt B. Constantium a vera Christi fide ad falsas atque inanes deorum fabulas traducere. Sed cum ille nihilo minus, quam antea, constanter id facere recusaret, affirmans vitam suam ipsum esse Christum, hunc solum amplecti, in hoc vno omnes suas spes repositas habere, milites furorē inflammati, strictis gladijs in hominis iugulum inuadunt. Ille vero magno animo & erecto, susceptor meus, canebat, & refugium meum Domine, suscipe spiritum meum, & ne permittas me vnquam separari a te, vira mea, lumen meum, salus mea, te amavi, te concupisco, te inueniam, Domine Iesu Christe. Inter has pias, sanctasque voces sancti milites a ceruicibus caput abscindunt, ac statim abeunt.

Caput a ceruicibus abscinditur.

Erat autem Fulginei Leuianus quidam, vir inter ceteros Christianos fide & bonis operibus praestans. Huic visus est in quiete Angelus ita dicere: Non reiecit, Leuiane, Dominus opera bona, quae facis, quin occasionem tibi offert hodie meritorum tuorum cumulatorum. Iacet in triuium, quod Fulgineum dicunt, sanctissimi viri corpus, qui ob Christi nomen martyrium passus est: huius sepeliendi munus a Deo tibi praecipue committitur. Experrectus Leuianus, surrexit e lectulo. Sed cum vera ne illa fuisset visio, videretur addubitare, ecce Angelus eximia specie rursus apparet, ac iubet abiecta omni cunctatione, Dei mandatum diligenter curare. Tum vero ille, nulla interposita mora, ad praemostatam locum accurrit: quod cum iam appropinquaret, insolitum sibi visus est videre splendorem, ac propius accedens, sanctum ibidem B. Constantij corpus aspexit, simul & magnum circa illud tripudium caelestium spirituum chorum. His admirabilibus visis deterritus Leuianus, nec tantum sibi tribuens, ut satis dignum posset angelicis sese immiscere spiritibus, & sanctum corpus attingere, cui cerneret ipsos angelos ministrare, corripit pedem referre. At Angeli conclamantes, Siste gradum, aiunt, Leuiane, nihil est, quod timeas, tua haec est sepulturae curatio. nobis id est mandatum, ut huius sanctissimi viri corpore usque, ad aduentum tuum custodito, tum demum beatissimam eius animam deducemus in caelum, quod & statim summa cum gratulatione, letitiaque praestiterunt. O vere felix anima, quae & dum fuit in his corporis compagibus inclusa, meruit pro sua eximia pietate ac puritate, Angelorum ministerio frui, & iam soluta ac libera, digna habita est, quae Angelicis stipata choris, ad aeternam requiem perduceretur.

Anima S. Constantij, angelicis stipata choris, in caelum ascendit.

Leuianus igitur ad sanctissimum corpus propius se cum admoisset, genibus flexis, in hunc modum orauit: Domine Deus omnipotens, qui hunc preciosum thesaurum non diuitibus seculi, sed mihi humili seruo tuo indicasti, suppedita, obsecro, vires ad illum deportandum, & ostende locum, ubi sint tanta reliquia recondenda. Tum corpus ea, qua decebat, religione complexus & osculatus, de terra tollit, sanctissimo oneri collum subiiciens. At ei, iam iter ingressus, obuiam sunt viri duo, pecuniarum causa inter se altercantes. Hi Leuianum agnoscetes, videntesque, cum cadauer humeris ferre, quid hoc rei esset, interrogant. Quibus vir probus rem, ut erat, fideliter narrat. At illi increduli, ceperunt hominem deludere, simul & Christi martyrem irridere, atque adeo maledictis infestari. Quod non tulerunt impune, nam Deus volens serui sui iniurias contumeliasque, vlcisci, simul & miraculo eius gloriam clariorem reddere, utrunque oculorum sensu illico priuauit. Sed tamē & ipsis ira Dei misericordia efficitur, mox enim poena omnis oculorum ad clarissimum mentis lumen conuersa est: siquidem illi diuina manu tacti, quem antea irridebant, huius iam opem & misericordiam supplices implorant, confitentes merito se quidem pro sua temeritate atque impietate plesti, quod sanctum Dei illud esset, atque etiam a Leuiano, venia perita, rogant hominem, ut velit sanctum corpus deponere, auxiliumque ipsis quamprimum ferre. Tum ille, ut erat pius ac mitis, Si voluntis, inquit, credere in Dominum nostrum Iesum Christum, confido fore, ut, hoc eius martyre deprecatore, augustinus ipsius corpus, qua decet religione tangentes, lucem, quam amissistis, omnino recuperetis. Quid ni credamus, responderunt, in eum, cuius tantam in nobis ipsis experti sumus potentiam? Apertum iam fatemur, quem vos colitis, hunc vnum Deum esse verum. Hic eos Leuianus manu prehensens, duxit ad corpus sanctissimi martyris, quod quidem illi summa religione venerantes atque osculantes, Sancte Constanti, orabant, quauis erratum nostrum nullam mereatur veniam, tua tamen erit gloria, opem nobis iam resipiscantibus, misericordiamque benignam prestare: lumen, quod nostra culpa te contempto perdidimus, tua, quae sumus, benignitate, te intercedente, recipiamus. Haec ex animo precati, in pristinum statum confestim sunt restituti.

Duo gentes ob contumelias in S. Constantium iactas, visu priuati. Deinde resipiscentes, illuminati.

Iam vero illucescente die, alterum huic non dissimile consecutum est miraculum. Duo quippe iuvenes iam inde ab infantia caeci, pueri ductum subsequentes, eadem via iter faciebant, & cum iam loco appropinquarent, miram quandam odoris suauitatem sentientes, O quam diuinus est, dicebant inter se, odor is, qui ad nares fertur meas: certe aut Deus aliquis hic est, aut quidpiam plane diuinum. Horum verba cum audisset Leuianus, Odor is, inquit, quem percipitis, fratres charissimi, afflatur e corpore B. Constantij Perusini Episcopi, quod Christi fide hac nocte hoc ipso in loco morte affectus est. Huius ergo corpus humandi gratia, a Deo secundum quietem monitus, huc accessit. Tum illi, O nos beati, inquit, si cuius praesentiam ex odore percipimus, huius & aspectu frui con-

Odor S. Constantij corpore afflatur suauissimus.

Cæci duo,
ad S. Con-
stantij cor-
pus admo-
ti, illum in-
stantur.

Corpus S.
Constantij
Perusie red-
di, diuina
voce præci-
pitur.

Perusini ci-
ues obuiam
S. Constanti-
ij corpori
procedunt.

Lugubris
Perusini
cuius la-
mentatio,

Sepulcrum
S. Constanti-
ij extra
portam S.
Petri in
Areola po-
situm.

Vndique
visitur.

tingeret. Vos verò, dixerunt hi, quibus fuerat paulò antè oculorum sensus restitutus, haud difficulter poteritis id, quod operatis, impetrare, modò animù inducat, huius, qui vos alloquitur est, monitis parere: siquidem & nos idem sumus hoc puncto temporis, Deo iuvante, consequuti. Id illi audientes, in spem veniunt & ipsi oculorù sensus, omnifè gratissimi, eadem ratione recuperandi, & pollicentur omnino, se, quicquid eis fuerit à Leuiano mandatum, promptè executores. A quo cum fuissent sanctissimo corpori ad-
moti, terræ motus fit adeò horribilis, ut cæci magno concuterentur terrore. Hos verò confirmans Leuianus, Nolite, ait, fratres, timere: bono animo estote, signū hoc fauoris est, non furoris. Credite in Iesum, debitumq; huic glorioso ipsius martyri honorem præstate, & videbitis mirabilia hodiè. Tum illi, Credimus, inquit, vnum esse verum De-
um Iesum Christum, ac debitum nos glorioso huic ipsius martyri honorem præstatu-
ros, planè profiteamur, ac protinus humi prostrati, S. Constantij corpus religiose oscu-
lantur, summis precibus contendentes, ut liceat eis iamdiu desiderata huius suauissimæ
lucis vñra, ipso intercedente, frui, quod & statim obtinent.

O verè venerandum corpus, cuius contactu quatuor viri paucarū horarum spatio
tum oculorum, tum mentis cecitate sunt liberati. Cuius illi beneficii ut memores se, &
gratos ex aliqua parte præstarent, petunt à Leuiano, ut corporis ad sepulturā deferendi
munus sibi concedat, ipse tantum viæ ducem se præbeat. Hic ille precari Deum, orare,
obtestari, ut, quemadmodum adiutores sibi ad portandum corpus modo planè diuino
suppeditasset, sic velit locum, in quo sit condendum, demonstrare. Hæc precatus, subito
exaudiuit vocem è cælo, ita præcipientem: Perusie patrie sue beati viri corpus reddite,
ut quem habuit in hac vita Pastorem & parentem, eundem post mortem Patronum &
defensorem obtineat. Quod quidem illi Dei mandatum exhaure cupientes, quæ pri-
mum sese obtulerunt arbores, ex his ligna incidunt, in eaque, in feretri formam constru-
cta, corporis primò truncum imponunt, deinde huic caput sanctissimū, quàm maximè
possunt accommodatè annectunt. His ita constitutis, quatuor illi, quibus fuerat oculorū
simul & mentis sanitas restituta, feretrum ferentes præeunt, Leuianus in hymnis & psal-
mis Deum benedicens, subsequitur. Interim nonnulli, qui & ipsi per eandem viā Peru-
siam petebant, acerbum de Episcopi morte nunciū suis ciuibus cum detulissent, com-
plures eorum, non modò ex sua, frequenti illa quidem, Barziorum gente, verum etiam
ex reliquis, quæ Christi fidem profiterentur, obuiam ei vsq; ad Tyberim processerunt.
Hos cum procul vidisset Leuianus, id, quod erat, suspicatus, accurrit ad illos, & cum se
turbæ adiunxisset, cum alia, quæ acciderant, breuiter exponit, tum præcipue miracula,
quæ fuerant per B. Constantium etiam post mortem edita, explicat diligenter.

Hæc illo referente, attingunt ripam fluminis: quò cum nec multò post peruenissent
hi, qui feretrum portabāt, rogati deposuerunt. Vidisset tum omnes certatim ad sanctis-
simum corpus venerandum atque osculandum currere, flere, angi, lamentari, eundem
parentem, pastorem, vitæ magistrum, sapientiæ doctorem appellare. Huic pietatis of-
ficio cum satisfecissent, iubet eos Leuianus à feretro recedere, ut iter reliquum confi-
cere pergat. Tum verò certat quisque humeros sanctissimo oneri supponere, quod ta-
men hi, qui vsq; ad eum locum detulerant, nò viderentur munus humanum, assignatum
à Deo, defugisse, minimè permisissent: sed rursus sanctissimum sustulerunt corpus, è
quo quidem tanta odoris suauitas continenter afflabatur, ut omnes, qui circum erant,
colles cum summa hominum admiratione repletet. Cum igitur cuncti simul moeni-
bus vrbs appropinquassent, urbem ipsam, Deo ita inspirante, non sunt ingressi, sed lo-
cum sepulture extra portam S. Petri delegerunt eum, quem etiam nunc Areolæ dicunt,
ibi; funus religiosissimo martyri satis amplum faciendum curarunt. His peractis, qui-
cunq; aderant Christiani, genua ad sepulcrum flectentes, suppliciter sese & patriā vni-
uersam S. Constantio commendarunt, precati, ut cuius fuisset in terra Pastor bonus, &
pater optimus, eiusdem in cælo patronus & intercessor benignus existeret.

Postremò tumulum piè osculati, domū quisq; suam rediit, excepto Leuiano, & qua-
tuor illis, quibus fuerat modò, B. Constantio intercedente, lux restituta: hi enim paruo
ibi extructo tugurio, perseuerantes in orationibus, ieiunijs, & alijs bonis operibus, to-
tum reliquæ vitæ tempus apud S. martyris monumentum traduxerunt, cuius quidem
fama & gloria ob multa, & maxima miracula, quæ ibi quotidie fiebant, adeò in dies ma-
gis magisq; creuit, ut magna piorum hominum multitudo ad eius sepulcrum visendū
ac ve-

ac venerandum, ex diuersis locis conflueret. Neque verò non etiā hodiè magno in ho-
nore est & veneratione gloriosus Christi martyr, tū alibi, tū maximè Perusia, vbi qui-
dem eius nomine festus dies anniuersarius in templo, ibidem ei cū magnis opibus iam
pridem dicato, summa religionis pompa celebratur, 4. Kalend. Februarij, Tulit autem
S. Constantius martyrij palmam, Marco Antonino, ut initio diximus, Imperatore, qui
quidem imperare cœpit clxiiij. anno ab ortu Christi Domini nostri, cui honor, gloria,
& imperium in sempiterna secula, Amen.

VITAM S. Aldegundis virginis offendet Lector Tomo 6. die 13. Nouembris.

VITA ET MARTYRIUM SANCTORVM ET
MIRABILIVM OPERVM EFFECTORVM, ABBATIS
Cyri & Iohannis, Authore Simeone Metaphrasste.

Yrus ille, clara stella martyrum, ex clarissima quoque fuit IANVAR. 31.
ciuitate Alexandria, quæ sita est in Aegypto: quam fama
est edificasse Macedonem, & eam suo impertisse nomine.
Erat autem Cyrus, religione quidem fidelis à parentibus,
vita verò laudabilis, arte autem medicus: eius officina in
hodiernum vsque diem nota est omnibus, sed mutato no-
mine, ut quæ iam Dei templum & ædes sanctorum trium
puerorum appelletur simul verò quodammodò commu-
tata etiam operatione, aut effecta potius diuiniore, & pro
illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars me-
dicina, laboresque, & artis medicamenta, modò omnis ge-
neris & quæ sua sponte fiunt, scatens miraculis. Quemadmodum autem hanc acceperit
mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

Apollinaris, non vehemens ille veritatis & rectorum dogmatum inimicus, qui eri-
am in Laodiceam sedem magnum effudit dedecus: sed ille potius ardens amator ve-
ritatis, & defensor piorum dogmatum, tātò illo gloria & moribus excellentior, quan-
ta erat in eodem nomine conuenientia: cui cum Dei sententia commissæ fuisset sedes
Alexandrina, ut vult vera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiusdam vi-
ri, qui futura præuidebat, prædictione, eius fidei sacerdotalis esset sedes credita. Hic er-
gò Apollinaris cum iam peruenisset ad pontificatum, alebat etiam quandam suæ soro-
ris filium, diligenter admodum & ex virtute: ut quomodo eum habebat genere pro-
pinquum, ita multo magis eum redderet vita coniunctum. Cum verò is ad virilem per-
uenisset ætatem & ad florem iuuentutis, non, ut multi iuuenes, se dedit & permisit na-
turæ appetitionibus, laxatis frenis omnibus: neque clam noctuque egrediendo voluit
non honestas suffurari voluptates, sed potius volens nihil ei eiusmodi accidere, ad pa-
trium suum & pontificem liberè & ingenuè accedens, periit legitimæ vxoris coniugi-
um. Vir autem ille verè diuinus, cum ne auditione quidè, quod dicebat, accipere sulli-
nuisset, apud eum multis verbis est vsus, turbas matrimonij reuocans in memoriam,
& tentans eum ab illa abducere sententia. Postquam verò vidit eum valde instare, & de
constantia ne tantillum quidem remittere, valde pulchrè hoc excogitat, dicens se cu-
pere excitare templum tribus sanctis pueris: cuius quidem ædificationis oportet te,
inquit, in præsentia curam gerere, & cuius studio teneris, id tibi succedet ex sententia.
Audiit ille, & libenter admodum suscepit quod iussus fuerat, calorem cupiditatis bo-
na spe refrigerans & recreans.

Erat autem illic quidam locus, qui vocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cum
visum esset excitare ædem, ipse toto studio instabat operi: & illud quidem statim ad ge-
rontocomium, hoc verò deputabatur ad atrium: atrium autem interceptabat hanc, quæ
vulgò celebratur, officinam. Quam quidem cum in templum mutassent, à nomine so-
lū, ut iam prius diximus, non autem à re etiam recesserunt, nisi quòd eam effecerunt
veriorum cuiusvis hominum morbi medendi officinam. Sed ea quidem hoc modo est
transmutata, & ex medici officina templum est constitutum: verè quidem gratuita, &
nullam

Templum
cum ma-
gnis opibus
ei dicatum.

Cyrus me-
dicus.

Eius offi-
na mutata
in templū.

Apollina-
ris episc.
Alexandri-
nus.

Templum
trium pue-
rorum ex-
structum
Alexan-
dria.

nullam accipiens mercedem medici officina, velox morborum liberatio, curatio quæ nullam habet dilationem, sed eorum, qui laborant, præueniens petitiones. Nobis autem sunt etiam ea, quæ deinceps consequuntur, addenda, neque sunt pulchro priuanda miraculo aures, quæ viles sitiant orationes, etiam si ab instituto satis longa videbitur digressio, additio narrationis.

Nam cum adolescens toto studio in ædificando fuisset occupatus, in templum quidem officina breui fuit mutata. Nosocomium autem & gerontocomium ab eo constructa sunt: & omnia non longi temporis spatio ab eo sunt perfecta. Deinde accersit Apollinaris virum quendam, qui gregi præerat, & erat virtute insignis. Cui cum dedisset literas, emittit eum ad tres sanctos pueros Babylonem. Literis autem supplicabatur, ut aliqua ex illis sacris reliquijs mitterentur ad templum, quod erat Alexandria, quod ipse multis sumptibus & multis laboribus construxerat. Talis erat enim in eos amor Apollinaris cum ardenti & viua fide, ut tot iam ante annis consummatos, tanquam adhuc viuos, epistolam esse sensuros, & suis eum esse membris impertituros crederet. Cum ergo ille magnus & rerum verè magnarum minister hanc viam confectisset, & Babylonem peruenisset, & ante sacras illas steterisset reliquias, & manu indicasset literas, & plurimum rogasset, ut literas acciperent, & pontificem ijs, quæ perebat, impertirent: qui erat eorum medius, tanquam à somno excitatus, (O diuinam prouidentiam, & stupendam narrationem) cum manum sensim porrexisset, & epistolam accepisset, rursus nihil adiciens decubuit.

Nota rem mirandam.

En quanto perit cupit sacras habere reliquias.

Literarum itaque tabellarius, miraculum quidem admiratus, quod nihil autem esset cõsecutus eorum, propter quæ venerat, animo cruciatus, cum tota hebdomada in templo permanens & precatus nihil profecisset, reuersus est animo anxius, & pro reliquijs ferens Apollinari lachrymas. Ille autem cum ne sic quidem despondisset animum, nec curam abieciisset instituti, quod habebat in manibus: (cuiusmodi enim res est desiderium, non solet spem abicere non eorum solum, quæ sunt difficilia, sed nec eorum quidem, quæ non possunt omnino fieri) Abi, inquit, rursus o vir optime, & vehementius à sanctis pete meo nomine: & si eos quidem aliqua subeat miseria, nostris placati precibus, præbeant aliqua ex ijs, quæ petimus: Sin minus, accepta epistola reuertèris, & mihi erit ea res pro reliquijs, nam nec illa quidem erit expers sanctificationis, ut quæ rectè sit accepta, & iam longo tempore sacra membra contigerit. His quoque parit magna virille obedientia. Oportebat enim, ut arbitror, tali seruire desiderio talem parendi alacritatem. Et cum rursus venisset Babylonem, & ad sanctos accessisset, vehementer rogabat, supplicabat, obsecrabat, lachrymis magis quam verbis implens supplicationem: nè has secundas preces patriarchæ contemnerent, neque secundos suos itineris labores despicerent: sed quod ille eis templum ædificauit ad honorem, hoc suis membris vicissim glorificarent. Hec precatus quidem est, sed nihil profecit.

Quocirca cum spem abieciisset reliquiarum, (Sed est diligenter attendendum: audietis enim rem quidem ad audiendum iucundissimam, & ad admiratione afficiendum animum diuinissimam) cum ille spem diuinarum abieciisset reliquiarum, studebat ipsam saltem recipere epistolam, ut ei iussum fuerat, ei, qui erat fide ardenti, impleturam locum reliquiarum. Cum sic itaque manum manui admouisset, suam manui martyris, & epistolam accepisset, illam quidem traxit ad se: eam autem secuta quoque est pulchra manus martyris. Quam cum sic vidisset diuinam à toto corpore, desiderantibus simul & venerantibus amplexus manibus, in precioso thesauro reponens, quæ sunt preciosissima, lubens peruenit Alexandriam. Quamobrem quis vel patriarchæ voluptatem & letitiam, vel rursus populi festiuam celebritatem potuerit ostendere? Quam sapienter autem se gesserit in præstando promisso suæ sororis filio, audire est operæ precium. Nam cum sequenti die totum, qui ei suberat, clerum conuocasset, manum quidem illam, & cum ipsa epistolam, quæ ab ea tenebatur, sacrosanctè simul & præclarè deposuit: & cum alia in templo splendide & magnificè peregrinasset, idque de more Christianorum consecrasset, adducto deinde sororis filio, & sacerdote ordinato, loco alterius coniugis ei desponder ecclesiam, ei dicens: En tibi vxor. Sed eius, ut par est, curam gerere. Hoc dictum sic affecit adolescentem, & eius sic terigit animum, & dimouit cupiditatem, ut maiore virginitatis fuerit deinceps captus amore, quam ante matrimonij. Sed de his quidem satis.

Nobis

Nobis autem rursus Cyri & eorum, quæ ad Cyrum pertinent, facienda est mentio: quem quidem proposuimus argumentum præsentis orationis. Hic ergo cum in arte medicina aliorum fuisset excellentissimus, nihilo secius erat etiam vita hominibus utilissimus: arte quidem corpora, moribus autem curans animas: vel potius per artem persuadens, ut morum curam gererent, & docens morbum animæ esse morbo corporis longè difficiliorem: quod huius quoque ille sæpè causa sit, Domino omnium & medico studente per morbum corporis, ut nos animæ vitium deponamus: quod quidem est morborum re vera longè periculosissimum, & curatu difficilissimum. Ad agrotos enim ingrediens Cyrus, non Galeni & Hippocratis & similium omnino meminerat: is enim secundo loco eorum habebat rationem: sed à nostro fonte sumens, propheticaque & apostolica atque etiam paterna eis multa dicta accinens, & deinde etiam gratiam adiciens, efficiebat ut sani essent, non solum corporibus, sed animis: & parua rogantibus & ea dabat, & ijs multo maioribus, quæ quidem sunt, Dei agnitio, vitij purgatio, salus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex pijs adhuc stabiliiores efficiens ad veritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is verò tunc erat frequens, & multos atque adeo plures inuaserat, tunc sceptrum tenente Diocletiano, qui non magis erat insignis diademate, quam nimia superstitione. Nam in hoc quidem multos inuenies, quibus ipsum assimilaueris: in illo autem, omnino paucos.

Cyrus me. dicit excellensissimus.

Cum verò nec fieri posset, ut malignum hæc laterent, neque si non latuissent, ferre erat facile: res enim, quæ difficiliter contineri potest, & impudens est vitium, hæc per ipsum significantur Præsidi ciuitatis: qui magno quoque incitabatur furore in Christianos: qui comprehensum quoque Cyrum statim iubet duci. Ille autem cum iussum cognouisset, recedit à ciuitate, & venit in Arabiam, quæ est in finibus Aegypti. Nemo autem eum condemnet imbecillitatis, neque pusilli & abiecti animi. Non enim adspiciens ad crudelitatem Præsidis, neque propter Christum afferenda tormenta reformidans, neque vlla motus animi mollitia, exijt à ciuitate: sed parit quidem implens præceptum Domini: Quando enim, inquit, persecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: partim verò etiam per ocium volens seipsum considerare, & cor suum acueret, & deinde aggredi ad pericula pro Christo suscipienda: forte autem diuina quoque prouidentia eum vocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Christum adducturus, & fideles rursus effecturus constanter. Cum ille ergo sic & propter hæc venisset in Arabiam, statim mutat habitum, vitæ formam & studium: & cum caput cute tenens totondisset, amictu induitur monastico, & ad viuendi rationem extollitur sublimiorem. Deinde etiam mutat modum curationis. Non amplius enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, nisi quod solum faciebat potius miracula: non medicamentorum, non herbarum omnino vtens auxilijs, sed prece sola & doctrina: hac quidem aduersus animas, quæ malè se habebant: illa verò, aduersus corpora.

Cyrus fugit in Arabiam.

Matth. 10.

Nota tonsuram & habitum monasticum.

Cum ergo eius fama totam peruasisset Arabiam, & iam ad Iohannis quoque aures virtutes illius peruenissent: Iohannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edessa: moribus autem erat verè ciuis celestis, erat verò militari insignis autoritate. Cum hæc ergo fama ad illum quoque peruenisset, & alioqui cum Diocletianus intenter persecutionem, præclarus hic miles, mutato ordine, & humano relicto exercitu, egregiè relatus est in numerum Christi militum, & maluit se fortiter gerere aduersus eius hostes, quam aduersus eos, qui sunt hostili animo in homines. Quamobrem statim abiectis omnibus, opibus, diuitijs, gloria, autoritate, venit Hierosolyma. Deinde etiam proficiscitur in Aegyptum, amore Cyri eum trahente citra laborem, & toto pedecius gressum accelerante ad eum, qui est eiusdem fidei: ut qui vnà cum illo philosophari & vnà exerceri constituisset. Qui cum ad eum accessisset, & vnà cum eo habitasset, fuissetque pulchrorum illius certaminum & miraculorum spectator, erat nota uacua coram nacta, & deinceps ad eum adspiciebat, & virtutis eius vestigia diligenter sequebatur: non ut qui longè ab eo abesset ut discipulus, sed qui eius similitudinem accuratè assequeretur. Cum autem persecutio spirasset, ut diximus, vehementius, tres quidem numero virgines cum matre comprehenduntur, quæ res sectabantur Christianorum: ducuntur verò in ciuitatem Canopum, cum Cassianus execrandum eorum, qui dii non sunt, exerceret sacerdotium, Syrius autem ciuitatis haberet administrationem. Hæc autem non virginibus & matri solis, sed etiam ipsi quoque Cyro & Iohanni,

Iohannes vir militaris se iungit Cyro.

hanni, fuerunt veluti proemia & principia martyrij, & iam incipiebat eis contexi corona. Veritus enim Cyrus virginum teneritudinem, ne aspera reformidarent supplicia, quandoquidem erant etate admodum iuuenili: Theodiste enim, quæ erat trium etate natu maxima, decimum quintum annum nondum attigerat: Theodora autem, quæ eam sequebatur, agebat annum quartumdecimum: Eudoxia verò omnium minima, agebat annum vndecimum.

His ergo de causis timore affectus Cyrus causa virginum, quandoquidem hæc ætas, & maximè inter mulieres, non solum facile vinci potest metu suppliciorum, sed etiam blanditijs nullo negotio corrumpitur: existimauit esse necessarium, descenderet ad ciuitatem, & eis, quoad eius fieri posset, adderet animum ad certamen. Nam nec erat quidem extra suspicionem de earum matre Athanasia: partim quidem, cum eam sciret esse mulierem: partim autem matrem quoque filiarum tam tenere ætatis, quæ scit matris oblectare oculos, & ne ipsæ graue aliquid pariantur, efficiet, quod nolint aliquid, quod non vult mater. Hæc Cyrum metu replebant, dubitantem ne mater quoque frangeretur iuuentute filiarum, ne eius paterentur viscera, & victa à natura, miserabile aliquid, quo se cedere significaret, eis diceret, aut etiam annueret. Hæc ergo, ut diximus, dubitantem Cyrum inducunt in ciuitatem. Eum autem egregius quoque sequebatur Iohannes. Fiunt verò illi eis alipræ ad certamina, & pulchrum exemplar martyrij: quod quidem erat, non illas adducere ad martyrium, sed suam ipsorum confessionem manifestam efficere: vel potius vtrunque per se inuicem, ut & ipsi propter virgines liberè suam ostenderent pietatem, & illas per se Christo offerrent hostias.

Cum itaque rursus suæ improbitatis non negligentes ministros inuenisset inimicus, eis persuadet prædici dicere de martyribus: quod scilicet sint quidam ignoti, vni quidem monastico, alter verò militari induti amictu, qui efficiunt, ut modò compræhensæ virgines, deos quidem nostros despiciant, totisque viribus abiurent & execrentur eorum religionem, Cæsarisque iussa contemnant: Iesum autem quendam solum laudent, & ei, quæcunque Deo, tribuant: & ad ostendendam suam in eum beneuolentiam, mortem parui faciant. Syrius igitur cum hæc non leuiter tulisset, sed viros præclaros in suum conspectum produxisset: Vos, inquit, infelices & hostes deorum beatorum: vos, qui virginibus quidem conamini persuadere, Christianorum autem res studetis augere: Cæsarem verò omnibus modis afflicere contumelia. Sed et si non prius, nunc quidem certè ab hac vana deficientes religione, precibus & sacrificijs deos placate maximos. Hoc enim non efficiet solum, ut sitis liberi à supplicijs, sed etiam, ut digni videamini honoribus: Sin minùs, mox quidem scietis Syriam: scietis autem Imperatorem quoque Diocletianum: quinetiam deos ipsos, aduersus quos hæc stolidè audetis, quam gratiam suis referant cultoribus, etiam si sint mi-
res & benigni.

Ad hæc Cyrus & Iohannes: Nos, dixerunt, o præses, de multis pauca dicere consueuimus. Scias ergo, nos nec esse infames honores admissuros, neque Christianismum, quicquid factum fuerit, prodituros. Hæc cum audisset Syrius, & vehementi cordis ira esset commotus, & dentes instar apri exacuisset: Oportebat, inquit, vos in hoc saltem uti benignitate iudicis, quod moti pœnitentia eorum, quæ prius statuissetis, si vlla esset sapientia, minas cuitassetis. Quoniam autem vniuersum, ut video, est fastus & arrogancia & inanis iactantia, non prolixis verbis ampliùs erit opus, sed iam ad ipsam veniemus experientiam. Sic enim ipsi & quæ desideratis præmia omnino consequimini, & ut quæ iussit Imperator faciatis, vel inuiti persuadebimini. Hæc cum dixisset, & produxisset virgines in conspectum martyrum, ut viderent quæ fiebant, inferebat athleticis omne genus tormentorum: flagellis cedebat, clauis conterebat, lampadibus ustulabat, & cum, quæ vsta fuerunt, membra aceto & sale madefecisset, deinde pannis ex pilis confectis iubebat abstergere, & bulliente pice pedes inungebat. Nihil denique non faciebat ex ijs, quæ possent corpus aliquo modo punire: simul quidem & eorum vlciscens constantiam, & virginum spiritus prius labefactare moliens.

Cum autem eos, qui videbant, videretur potius castigare quam martyres, (illi enim vel ex solo patiebantur spectaculo, propter insignia supplicia: his verò omnia erant iucunda, propter spem remunerationis) ipsos quidem relaxat à tormentis, iussit autem virgi-

virgines torqueri vnà cum matre. Postquam autem faciens periculum, maiori pudore afficiebatur, ut qui nec mulieres quidem posset solum vincere: cernebantur enim sexu solum Christi martyres fuisse prestare, non minùs verò esse animis, quam sint ipsi, masculis, eosque ad vnguem planè esse imitatur. Postquam ergo hæc vidit iudex impius, eas morte condemnat, & earum, quæ vita dignæ erant, sicut etiam factum est, capita amputari pronunciat. Atq; cum virgines quidè vnà cum matre manus lictorum accepisset, morti quæ ense infertur, tradiderunt, nihil muliebri aut ignaum ostendentes in eade, sed reddentes id, quod acceperant, & eis effectas exemplar fortitudinis, quos ipsæ prius pulchrum acceperant archetypum ad virtutem magni animi. Cyrum autem & Iohannem iudex rursus vocauit ad luctam: quibus quid non fecit impius, volens eos ad suam traducere sententiam? Prolixa vtebatur oratione, se eorum curam gerere præ se ferens: minabatur grauiissima parère nolentibus, proferebat dona, subiciebat tormentis, alia inferebat maiora, non solum supplicia, sed etiam munera: ut qui existimaret contempra fuisse priora propter egregiam magni animi virtutem, aut præclarum & magnificum desiderium. Cum verò omnia faciens nihil proficeret, in eos quoque fert sententiam: Cyro, dicens, antistiti Galileorum, & Iohanni, qui est ei in religione similis, qui nō cesserunt iussui Imperatoris, & sacrificia maximis dijs non obtulerunt, pronunciamus amputari capita, conuenienter legi Imperatorum.

Hanc cum sententiam tulisset Syrius, ij statim humana quidè manu accipiunt amputationem: immortali autem eam, quæ è cælo datur, coronam, tricesimo primo mensis Ianuarij. Reliquias autem pij minimè neglexerunt, reueriti difficultatem temporis, sed maximo studio eis statim manus admoventes, eas piè & sustulerunt, & cum composuissent, singulas in templo Marci Apostoli honorificè deponunt, nisi quod eis sunt capse diuersæ. Alteri enim, Virginum & matris reliquæ: alteri verò, Cyri & Iohannis, rursus mādantur. Procedente autem postea tempore, cum Gentibus quidem esset dissoluta tyrannis, Theodosius verò regni sceptrum accepisset, piæque religionis amicis Christianis piè præesset: ea & mouentur, & transferuntur. Quomodo autem, non erit pijs ad dicendum iniucunda narratio.

Cum Theodosius, ut diximus, paulò antè suscepisset imperium, maximum & difficilimum bellum mouetur ab Occidète. Cum enim repente multæ gentes simul coisissent, & sædus inter se inisissent, minabantur in Romanorū regionem grauem irruptionem, Veritus ergo tunc magnus inter Imperatores hic Theodosius, neque ad colligendas adspexit pecunias, neque magnā aliquam manum inuocauit ad auxilium: sed ille in omnibus semper pendebat à manu illa superna. Sic ergo tunc quoque fecit, & id faciens, spe nequaquam est frustratus. Cum enim intellexisset, quod in Scete (est hæc autem solitudo in Aegypto quidem sita, sic verò nominata) philosophatur vir quidam, genere quidem ipse quoque Aegyptius, maximorum autem effector miraculorum, scribit protinus ad Theophilum Alexandriæ Episcopum, iubens ut efficiat, ut vir ille admirabilis quamprimum veniat Constantinopolim. Eis autem literis quoque continebatur, quid eius aduentu opus esset. Ille verò ijs acceptis, statim ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vsum, qui vrgebat, significat. Deinde etiam ipse quoque ex se facit, quæ potest: vehementer rogat, orat, supplicat, ne preces despiciat Imperatoris, neque suos vilipendat labores: sed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod in eam paratur, suis auertat precibus, & à tanto periculo & metu eam liberet: utpotè quod in eius potestate situm sit, ut ciuitas vel salua sit, vel intereat.

Admirabilis autem ille Senuphius (hoc enim nomine vocabatur) primum quidem, ut est consentaneum, ne rogaret prohibuit, non ad mensuram eius, quam habebat, gratiæ, sed ad mensuram potius eius, qua erat diues, humilitatis adspiciens. Magna est, inquit, mea in ciuitatem beneuolentia, & ipsam valde saluam esse cupio: sed non voluntatem quoque vires consequuntur ex ea, quæ est ad Deum, fiducia. Quinetiam rogauit ipsam Alexandriæ episcopum, ne de eo talia sentiret, neque eum putaret vulgo antecellere. Cum eum autem ipse omnino nō dimitteret, nec sciret deinceps magnus quidnam faceret Senuphius, discessum quidem suum pulchrè differt: dat autem sic quoque auxilium, idque facit admirabilius. Nam & statim stetit ad Orientem, & cum superhumale & baculum in ealium sustulisset, Domine Deus, inquit, Deus exercituum, da huic meo superhumerali & huic baculo, ut tantum possit, quantum ego ipse, si il-

Tres puellæ
cum matre
torquetur.

Perimuntur.

Pleuntur
capite Cy-
rius & Io-
hannes.

Senuphius
monachus
Imperator
ad se uo-
cat.

Senuphius
humilitas.

Athanasia.

Nota sancti
viripium
timorem.

Martyrum
constantia.

Atrociter
cruciantur.

virgi-

lic adesset. Hæc cum Deo dixisset, quæ habebat in manibus, dat statim Pontifici. Hæc accipe, dicens, & mitte statim ad Imperatorem. Ille autem super humerale quidem imponat capiti, baculum verò manu ferat. Deinde quando opus fuerit manus conferere cum inimicis, præcedat omnes alios, & audacter procedat aduersus inimicos. Nā si ego quidem possum à Deo exaudiri, existimo fore, ut ipse sit illis terribilis, & sine sanguine gloriosam referat victoriam.

Hæc cum ad Imperatorem lubenter essent allata, ille quidem munit caput superhumerali, quævis galea tutius: baculo autem munit dexteram, læcea longè validius: & hac ratione cõfidens fore, ut videretur hostibus terribilior, quàm olim, ut aiunt, claua Hercules. Jam accedentibus hostibus, ipse primus præcedit, ducens totum exercitum. Propter Senuphij autem ad Deum orationem nulla erat dilatio, sed res statim finem accipiebat. Simulac enim eum viderunt barbari, eum admirati tanquàm vnum ex celestibus, ad fugam statim spectabant, & pedum virtutem laudabant. Fugiebant verò non aliquo certo ordine, ut qui non essent omninò obliti virium: sed ut qui essent emoræ mentis & perterriti, alius aliò dispersi, terga volentibus facilia, expedita venatio, secuta persecutio & libera ab omni periculo, ipsi potiùs propter fugam, quæ erat sine vilo certo ordine, plagas & vulnera, atque adeò mortem sibi inuicem concilians: adeò ut Imperator non solum sine sanguine, sed etiam sine labore hanc victoriam retulerit. Festum ille nominauit hunc diem, & nunc quoquæ post tantum tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis, nominaturque ab eis Ieonium. Ab eis enim Imperatoris facta est quedam statua, eo, quo tunc modo, armata: & capite quidem induta superhumerali, dextera autem tenens baculum.

Cum verò gentiles nondum efflourissent, is, qui Alexandrinæ præerat ecclesiæ, destruxit quidem omnes cultus dæmonum, sacris autem ædibus ornauit ciuitatem, imaginibusque & donarijs: Canopique extruxit templum Apostolis, magnitudine insignè & pulchritudine, quod non minùs quàm decem stadia abest à ciuitate. Est autem ipsis quoquæ gentilibus locus insignis & non parui nominis. Id verò licet conijcere, & ex via, quæ fert ad ipsum, ut quæ tota constrata est tabulis & rectè concinnatis lapidibus, & suburbiorum & balnearum ornata est multitudine: quæ quidem fama est adhuc viginti quatuor nostris mansisse temporibus: habet autem & forum, & abundat copia rerum venalium. Ab hac enim ciuitate, Canopo, inquam, distat quidam vicus spatio duorum stadiorum, nomine Manuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio, & versabantur in eo maligni spiritus. Theophilus verò hic, præsul, ut priùs diximus, Alexandrinus, cum voluisset reddere locum purum à dæmonibus, Christi que Euangelistarum & Apostolorum characteribus & figuris, ut ad eum conseruandum idoneis, occupare, id quod statuerat, non perduxit ad effectum. Interim enim mors adueniens, quæ est hominibus res inexorabilis, abduxit eum à vita præsentis. Deinde autem Cyrillo quoquæ, qui post ipsum sedi successit, non parùm erat curæ liberare locum à dæmonum inuitia.

Cum verò de ea re sæpè Deum rogasset, angelus ei apparens in visione, iubet ut magni illius Cyri & Marci Euangelistæ reliquiæ in hoc vico reponerentur. Sic enim fore, ut à dæmonum nocumento liberetur. Cur autem non Iohannis quoquæ dixerit, satis quidem ostensum est à Cyrillo, est autem omnibus quoquæ per se manifestum, quòd nomine Cyri, omninò Iohannis quoquæ nomen simul ostenditur. Sicut enim mores sunt eis communes, & quæ propter Christum facta est confessio & consummatio: ita etiam simplex est omninò vocatio & citra vllum diferimen. Hinc in Manuthe martyriæ eorum reliquiæ vicesimo & octauo mensis Iulij præclarè simul & sacrosanctè transferuntur, vici custodia, dæmonum fuga, à morbis liberatio: & nunc locus est

Deo consecratus, illiusque martyribus & ministris, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTAE MELANAE ROMANAE,

Authore Simeone Metaphrasæ.

erant enim eius parentes primi senatûs Romanorum. Orta est autem bona ex bonis. Nam erant illi quoquæ pij & virtutum amatores.

Cum ergò iam esset nubilis, desiderium continentiae vicit eius, quæ ex ætate erat, appetitionem, & rogauit parentes, nè vnquam eam iungerent matrimonio: sed sicut ei, ut esset, ita etiam ut virgo maneret, concederent. Illi autem cum propter hanc solam, huius vitæ agitantur fluctibus, ei parantes diuitias, & sperantes se successorem generis ex ea habituros, quartumdecimum annum iam agentem vel inuitam collocant in matrimonio. Erat verò eius sponsus, & genere, & ætate & alijs omnibus cum Melana conserendus: natus quidem ex Consulibus, & modò excedens ex ephebis. Sponsi autem nomen erat Apenianus, agens annum circiter decimum septimum. Eis autem sic celebratis nuptijs, admirabilis Melana etiam post nuptias, adhuc vehementius amabat continentiam, & amor castitatis non intermittebat eam acrius vrere: multis verò verbis maritum suum ad hoc exhortabatur, & cum verba non sufficerent, ei quoquæ ad persuasivonem opem ferebant lachrymæ, hæc dicenti: Si quidem, ô marite charissime, eadem tibi quoquæ videntur, & ambo habitabimus conuenienter legi continentiae, beati nos erimus propter nuptias, & ambo per nos inuicem salui erimus, & erimus alter alteri viæ pulcherrimæ occasio. Sin autem iuuentus & ætas propensior ad voluptates non permittit ut hoc feras, at tu me sinas, & nè coeptum meum & institutum prohibeas: mei autem corporis & meæ libertatis merces erunt omnes possessiones, omnes famuli, & vestes, & domus, & quæcunq; alia sunt in meis facultatibus. His omnibus tibi cedo, dum modo me ipsam redimam. Ille verò neque vniuersum concedens, neque eius totâ auersans voluntatem. Nunc quidem, ô vxor, inquit, non possunt hæc fieri: postquam autem generis & facultatum habuerimus successorem, nec ego bono tuo instituto deero. Graue enim esset, si in diuino desiderio vir feminæ cedere conspicerer. Sed tunc ambo hanc viam eligentes, non secus ac in matrimonio, ita in vita ex Deo agenda inter nos conspirabimus.

Acquiescunt ambo ei, quod dictum fuerat. Procedente autem tempore, nascitur eis puella. Ea cum primùm lucem adspexit, castitatis Soli fuit consecrata, Melana offerente primitias Domino, qui ipsam dederat: ut sic vel consuetudinem habens matrimonij, videretur plurimum tribuere virginitati. Deinceps verò seipsam contrahens, moderatè & temperanter vivebat. Non vestem gestabat splendidam, non corpus suum fouebat lacris: & si quando à marito aut à parentibus cogereretur, ibat quidem ad balneum, cum autem vultum solum lauacris abluisset, ut eorum qui iubeant voluntati satisfacere, non sinebat reliquum corpus calidis foueri. Ut verò deinceps lateret, emebat auro ancillis persuasis. Cum autem multa etiam fecisset, ut viro persuaderet, ut esset eiusdem instituti, ubi nō vidit eum obtemperare, sed cupere etiam fieri parentem aliorum liberorum, de fuga cogitat, & statuit ipsum maritum & patrem, qui etiam suas quoquæ facultates relinquere. Sed cum quidam viri boni & virtutis amantes sentientes, id prohiberent, dicentes illud Apostolicum, Quid enim seisc mulier, an virum tuum saluum facies? mansit quidem, agrè ferens eam, qua tenebatur, necessitatem: cilicium aut intra sumptuosam & splendidam vestem, tanquàm præludium exercitationis, perpetuò ferebat, quādo cum marito nō habebat consuetudinē. Cum verò omnium falleret oculos, suam

IANVAR. 31.
vel potius
Decbris 31.
ut habet
Menologie
on Græcorum.

Patria S.
Melanæ.

Inuita tradit marito
Apeniano.

Nascit eis
filia, eaque
Deo consecratur.

1. Cor. 7.
Virtutis cilicio.

Victoria
Theodosij
admiratione.

Angelus iu-
bet reliqui-
as sancto-
rum in vico re-
poni contra
dæmones.

suam amicitiam latere non potuit. Sed ipsa quidem cum cognouisset, eam increpabat, & indumentum irridebat. Ea vero nihil agere ferens ipsorum asperitatem, hoc grauius ferebat, quod non posset omnes latere. Quocirca multis lachrymis & precibus, ut res faceretur, impetrat.

Erat autem ei maximè in votis à mundo abrumpi, & ut vult Deus, philosophari. Vnde etiam cum verum ferret, & ei secundò iam partus appeteret, celebrabatur quidem festum gloriosi martyris Laurentij: illa verò pernoctabat in somnis, genu flectens, psalmos canens, dolores & naturam superare contendens. Desierat matutinum, illa autem non cessabat à precibus. Sed sic quoque seipsam intendens, dolores sentiebat grauiore, & violenter quidem parit tamen. Atque quod natum quidem fuerat, erat masculinum: simulatque autem natum & sancto baptismo fuit regeneratum, ab hoc mundo discedens, ad eum, qui illic est, transmittitur. Illam verò etiam post partum vexabant dolores, & acerbus cruciatus mortem accelerabat. Adstans autem maritus, cum asperam & grauem vidisset perpeffionem, conturbatus propè emisit animam. Cum se autem collegisset ac recreasset, currit ad aram, & eam in orbem ambiens, lachrymas profundebat ex oculis, voces emittebat miserabiles, & ut quameitißimum à superis adueniret inuocabat auxilium. Illa verò arbitrata hoc esse illud tempus, quod finem imponet eius desiderio, viro qui adhuc assidebat in templo, per nuncium significat, & ipsum, & se adhuc esse victuram, si detur iusiurandum, & pacta conuenta ineanant, utrosque deceterò victuros esse in continentia, & non quam mundus, sed quam vult Deus, vitam esse perpetuò acturos. Paret vir vxoris verbis & voluntati, & respondet id sibi esse persuasum. Quod quidem cum illa rescuisset, corpore quidem se habet melius, animo autem protinus euadit letior, seu morbo locum dante letitiæ, seu etiam manu superna eius adiuuante scopum & institutum.

Cum ergò nata esset tempus & occasionem, deposuit quidem alium ornatum corporis, tenuiter & simpliciter viuere constituens, & totam se conuertens ad internum ornatum animæ. Interim autem pulchrum quoque eius germen virginitalis, quæ Deo fuerat consecrata, filia, migrans ex hac vita, vadit ad Deum suum amatorem. Eius mors meliorem mentem dat viro, ut idem quod ipsa sentiat, & efficit, ut eadem via ingrediat, qua Melana. Cum ambo ergò se subiunxissent iugo vitæ ex Deo ducendæ, id prompto & alacri animo trahebant, inter se virtute decertantes. Atque illis quidem curæ erat ab vniuerso mundo omnino separari, & se Deo dedicare: & cum vita & habitu monasticam elegissent institutionem, parentes autem non permitterent, illi meditabantur se fuga subducere: sed hoc quidem tunc manus prohibet superna, diuina autem letitia eis timorem excurrit. Dum de his enim consultarent, sequente nocte suavis quidam odor & planè celestis, & qui neque verbis exprimi, neque mente cogitari potest, ad eos venit à superis, qui admirabilem quandam voluptatis spiritum eis attulit, & qui tristitia afficiebatur & contrahebatur, animu proinde diffudit ad letitiam. Cum tali gratia impleti fuissent eorum animi, manebat sic, omnia vitæ suæ frenata Deo permittentes, ut dicerentur quò & quomodo veller. Cum ille ergò paulopost annuisset, eis quidem è viuis excedit Melanæ pater. Illi autem, cum amotus esset is, qui prohibebat, quando Deo visum est & tempus vocabat, statim quidè exeunt è magna ciuitate, vrbana multitudo nem & tumultus valere iubentes: eos verò excipiunt suburbana commoda ad philosophandum, & apta ad quietem. Eis autem, quando hanc angelicam inceperunt vitæ formam, ætas erat, Apeniano quidem viginti quatuor annorum: Melanæ autem viginti, quo tempore vel maxima solet rabie agitari adolescentia.

Illam verò & omni vtrens cautione, se valde gerebat philosophicè, & in his erat marito non iniucunda adiutrix. Quinetiam si videbat iuuenem ab accurata & perfecta vitæ forma declinātem, eum sapienter corripiebat, & ad pietatem dirigebat. Nam illi quidem nihil tantæ erat curæ, quantæ nihil ea curare, quæ ad corpus pertinebant: immò verò & cibo & veste & omni ratione flammam iuuentutis extinguere. Cum illum autem videret amictus ornatum & vestium pulchritudinem adhuc amplecti, non cessabat partim quidem admonere, partim verò scitè quoque & aptè irridere, donè effecit, ut in his se gereret philosophicè. Et alioqui coniugi dux erat Melana ad pietatem, cum Eua, quod ad illum attinebat, pugnans ex diametro. Eos enim, qui ægotabant, adire & inuisere, & curationem adhibere, & peregrinātes hospites mensa accipere, & viatico eos dona-

donare, à Melana docebatur maritus. Quæ quidem ambo similiter faciebant, & obibant ut communes seruatores & benefactores, custodias, loca relegatis constituta, carceres & ergastula: eos quidem, qui propter inopiam detinebantur, soluentes: qui autem propter aliquam aliam retinebantur calamitatem, eos & re ipsa & verbis consolantes. Via autem procedentes, reliquas quoque facultates vendere incipiunt, alios quidem ex pauperibus facientes diuites: sibi verò nihil aliud conseruantes, quàm nihil habere, & solum sperare in Dominum.

Qui autem benefactis semper insidiatur, & aduersus quemlibet, qui boni aliquid facit, bellum suscipit ab initio, non sinebat quiescere, sed grauem quidem aduersus eos machinam Apeniani fratrem admoet Seuerum, per quem existimabat sese solidæ eorum mentis turrim esse labefacturum. Apenianum autem fuisse Melanæ maritum, superius declarauit oratio. Hic ergò Seuerus improba mente ementiebatur naturam: & cum esset frater, factis erat inimicus. Cum enim Apenianus vnà cum Melana ad vitam ex Deo agendam esset traductus, Seuerus insano dæmonis instinctu inspiratus, aggressus est fratrem molestia afficere, agros auellens, fructus abripiens, omnibus modis insultans & vim afferens. Postquàm verò eos vidit omnia malle amittere, quàm præceptum Domini despiciere, quo cauetur oportere eum ferre, qui acceperit iniuriam, tunc ille vi maiore eos aggrediebatur. Nam cum ex Apeniani seruis improbißimos dolose subornasset & corrupisset, alios quidem promissis, alios verò pecunijs, ijs persuaderet, ut contra fratrem suum insurgant, & ab eo quidem deficient: non solum autem seipsos, sed eos quoque agros, in quibus habitabant, Seueri esse dicerent, & eos eius nominarent. Sed stolidus planè aggressus est inania. Nam illi quidem & si ralla paterentur ab eo, à quo quis minimè expectasset, ea quidem toleranter & sedatè ferebant, immò verò gaudebant potius. Non enim eis leue videbatur cum Iob contendere rebus aduersis & calamitatibus: generosos autem illos hoc solum malè habebat, quod cum auferrentur opes, parum fluere fluentum beneficentiæ, diuitijs non secus atque aliquo fluente alio diriuatis.

Non hæc autem ita gerebantur, ut inprimis pia Imperatrix Verina non hæc acceperit auditione: sed ad eam quidem diu antè peruenerat fama eorum philosophiæ, ducere barque operæ precium illos & videre & audire dicentes, & multis precibus accersēbat Melanam. Tunc autem tempore quoque dante occasionem, illam magno studio vocauit: illa verò iuit. Sed quæ extiterunt ante eorum congressionem, satius est pauca ex ijs audire. Erat quidem hæc lex apud Romanos, ut nullus vir nec mulier ad Imperatorem aut Imperatricem operto capite accederet. Ea verò legem nihil curaas, velata accessit, non tyrannorum mores, sed Pauli legem maximè dicens oportere conseruare, qui non sinit mulieres nudo capite incedere. Sed neque vestem voluit mutare, neque pannos exuere, etsi multi suaderent ut faceret.

Illam verò eis dicebat: Meis me vestibus indui, quomodo eas exuam? Vnde etiam cum ingrederetur in regiam, ne adspexit quidem ad aliquid ex ijs, quæ apud alios habebantur in admiratione, ne obtutu quidem ea digna iudicans. Procedenti autem ei simul cum Apeniano, statim assurrexit Imperatrix, & allocuta est, & ut proximè assideret, est dignata. Eam enim obstupefecit vestitus, & admodum rudis & simplex habitus, & eos conuocans, qui erant in sua potestate, Melanam communiter admirabatur: O qualem, dicens, nunc rem intueor? Te iam pridem quidem diuinam audiui esse mulierem, nunc autem etiam video: & simul surgens è throno aureo, eam suspexit & amplexa est, & sæpè dixit: Beata es tu, quæ iure consecuta es in Domino beatitudinem.

Postquàm autem pollicita est se de Seuero iure pœnas esse sumpturam propter iniurias, quibus eos affecerat, At nobis, inquit Melana, melius est iniuriam pati, quàm facere iniuriam. Eos enim, quibus impinguntur alapæ, nō solum pati, sed etiam aliam obuertere maxillam, lex est diuina. Atque tu quidem multa bona à Deo consequeris propter hoc bonum tuum propositum: nobis verò sufficet, si damnum hucusquè sistatur, & non plura adijciat. Nam nostra quidem causa huius nullam duceremus rationem, nisi quòdeam, quæ sunt hospitibus & egentibus attributa & destinata, eripit. Propter hæc ergò Imperatrix eos magis admirata, propter hos ipsos pepercit Seuero: ipsis autem, ut sicut volebant omnes citra impedimentum venderent facultates, per fratrem præbet & Imperatorem, qui Romana sceptrata tunc administrabat. Hi autem erant domi-

Distrahunt facultates suas.

Seuerus eos infestat, frater Apeniani.

Verina Augusta.

Lex apud Romanos, 1. Cor. 11.

Verina Melanam admiratur & prædicat.

Matt. 5.

Festum S. Laurentij.

Parit filiu, sed is mox deccedit.

Cum marito pariter viuunt continenter & ex virtutis p. scripto.

Nota ætatem, qua se dant continentiæ.

domini multorum in multis locis prædiorum, non solum prope urbem, sed etiam multorum aliorum in Italia, & non paucorum quoque in Sicilia, plurimorum vero in Hispania & Britannia: quæ etiam propter studium Imperatoris, promptè emebat omnes, statim sine intermissione precium exoluentes. Hi itaque egregij magnificè etiam admirabantur Imperatores, & Melana voluit sororem Imperatoris quibusdam honestis donare muneribus, sed illa eorum aliquid accipere dicebat esse instar sacrilegij. Sunt enim re vera sacra & Christo dedicata. Cum sic dixisset, beatam Melanam à se cum magno dimisit comitatu, multis insignibus Eunuchis cum præpositis eam præcedentibus. Sicque exierunt Melana & eius maritus è regia, in admiratione habiti, & honorificè deducti.

Nota opes
Apeniani
& Melanæ.

Ex diris-
mis sponte
sunt egen-
tissimi.

Cum hi autem præclari cœpissent sua, ut volebāt, dispensare, non longo abhinc tempore magnas illas suas pecunias in pauperes exhauscerunt. Neque enim vllus alius, excepto Imperatore, de diuitijs cum eis contendisset: tam magna vis pecuniæ & propè incredibile, ex agris eorum quotannis redibat, aut, ut aiunt, duodecim millia. Illi autem hoc vniuersum distribuebant pauperibus, atque illos ipsos agros postea vendiderunt. Hoc verò est argumentum eorum diuitiarum. eorum enim domum, quæ erat adeò splendida & magnifica, nullus Romanorum potuit iusto precio emere: igitur autem postea à barbaris exustam, cum multum de precio remisissent, eam quoque similiter venderunt, maius quiddam quam Iob, ut mihi quidem videtur, hac in re facientes. Nam ei quidem paupertas fuit inuolutaria: hi autem lubentes ex dirisimis effecti sunt pauperimi. Et eius quidem vxor non magno & forti animo ferebat, quod contigerat: Melana autem non solum quod ad se attinebat, id lubenter faciebat: sed etiam maritum faciebat participem sui scopi & instituti. Est autem satis euidens, supernam dexteram eis tulisse: quæ & stantes custodiebat, & si quando fuissent supplantati, ipsa eos protinus erigebat & firmabat. Ipsa eos sæpè cum in somnis prolaberentur, suscollebat, & eos efficiebat cautiore in posterum. Aliquando autem sibi visi sunt ambo simul in principio quidem ambulare per viam admodum angustam & fossis interceptam, quæ ita eos affligebat, ut viderentur sibi esse contriti & contracti. Postquam verò eam cum magna afflictione ac perpeffione confecerant, tunc eos excepit relaxatio, liberumque & latum spatiū, & voluptas ineffabilis & valde admirabilis: Sic Deus efficiebat, ut iij aperte de futuris certam conciperent fiduciam, & quod paruos labores magna bona essent consecutura.

Sed neque erat negligens communis inimicus, qui, ut est in prouerbio, monebat omnem rudentem: sed sicut est mos illius, omnibus quidem modis aggrediebatur, semper autem victus recedebat. Collecta aliquando fuerat ab illis iustis vis auri maxima, & humi erat effusa: domus autem tota auro non secus atque igne collucebat: erat verò hoc aurum subuenturum multorum inopiæ & calamitati.

Tentatio
diaboli.

Tunc malignus cœpit suo uti artificio, eius faciem auri specie illustrauit, colore eius animum lenijt & demulfit, admonuit magni pōderis, ostēdit pulchritudinem: omnibus modis volebat ei eripere verè magnum thesaurum rationis, & nihil non moliebatur, ut efficeret eam auri amore teneri. Sed frustra ei malignus parabat insidias. etenim cum ea illi perturbationi tanquam frenum inieciisset, auri color ca illi opponebat, quæ neq; verbis explicari, neque mente comprehendere, neque tempore interire poterant, sed sunt in æternū senij expertia & immortalia. Quod autem ei maximam excitauit tempestatem, ut mulier illa egregia paulopost significauit, hoc erat:

Ager am-
plissimus ei-
us animum
vel maxi-
mè tentat

Erat, inquit, mihi quidam ager, qui amœnitatē & pulchritudine alios omnes superabat. In hoc autem ipso erat etiam lauacrum, & artificio tam pulchrum, & ex tam bona materia confectum, & aquis tam iucundum, ut cuiusvis deliniret animum, etiam antequam biberet aut lauaretur. Quod verò lauacri ad deliniendum erat accommodatissimum, illius vna pars quidem habebat mare: altera verò arbores. Sic autem erat edificatum, ut è folio quidem prospiciens, illinc posses videre fluctus maris in tranquillitate iucundissimum spectaculum: & naues nauigantes, & portum, & nautas: hinc verò terræ pulchritudinem, & arborum proceritatem, & garritus auium, & fluētes fontes: quinetiam venatores & venationem, & ut semel dicam, vbiq; innumerabilia ad demulcentiam accommodata, & omnia plena elegantia & amœnitate. Hoc ergo cum mihi assidue veniret in mentem, dici non potest quomodo meum teneret animum, & huius va-

rietate me variis conabatur demon delinire & ad se trahere: sed meum protinus animum extulit Deus, mihi suggerens, ut ea cogitarem, quæ præparauit ijs, qui ipsum dilexerunt, ut ait diuinus Apostolus: hæc autem omnia, ut quæ suant, despicerem. Sed sic quidem fuit superatus malignus, nullo penitus relicto, quod posset illorum demulcere animos, & ad se conuertere.

Quæ autem deinceps sunt consecuta, quamnam quidem ciuitatem latuerūt quam. nam etiam regionem? Quamnam verò gens, ad quam non peruenit illorum beneficentia, veluti quodam fluuio magno & puro fluente, per vniuersam terram & mare fluentis vberis duo eorum beneficentia? Mesopotamia, Phœnicum ciuitates, regio Syrorum, Aegyptus quoque eius accepit fluxionem: & vbi sol oritur & occidit, à manu illorum omnia sunt repleta. Sunt autem, qui dicunt eos quoque, cum rotas insulas emissent ab Imperatore, partim quidem illo dimittente, partim verò ipsis dantibus, alias quidem sanctis viris donasse: alias verò exornasse choris virginum & monachorum multitudinem. Preciosa autem vestis & splendidum argentum erat sacerdotibus ab eis dedicatum ornamentum. Cum sic quæ erant in Italia, benè disposuissent, & ex facultatibus pauca reliquissent, nauigauerunt in Siciliam: partim quidem, ut agros qui illic erant venderent: partim autem, ut sanctissimum Episcopum Paulinum viserent, qui erat eis pater secundum spiritum. Cum ij autem recessissent à ciuitate, Præfectum quidem, qui eorum domum & quod remanserat pecuniæ, non liberalibus intuebatur oculis, diuina quædam ira protinus apprehendit. Nam prætextu penuriæ panis, in medio foro commota plebs, quæ erat in ciuitate, cum faciunt præmium sui furoris & insaniæ, & miserum violenta morte interimunt. Barbari verò repente facta incursione, quæcunque erant ante ciuitatem, prædam Myforum effecere, adeò ut hinc euaserit manifestum, illos non sine Dei numine res suas in tuto collocasse, & in cælestibus horreis recondidisse.

Largissima
beneficentia

Barbari va-
stant agros
urbis Ro-
mæ.

Cum autem à Sicilia rectà in Libyam & Carthaginem essent nauigaturi, quidam vehemens & seuus ventus eos excipit & vexat multis diebus, adeò ut aqua defecerit nauigantibus: erant verò in naui multi vectores. Cum autem eis tantum immineret periculum, visa est eorum nauigatio non esse Deo grata. Iubet itaque Melana, ut velum conuertentes, stanti vento obtemperaret, quocunque nauem duceret. Itaque cum secundum ventum in puppi habuissent, appellunt in quandam insulam. Eam verò gens quædam barbara, & quæ præda & rapto vivebat, paulò antè fuerat populata. Cum multi autem illinc abducti essent captiui viri & mulieres & pueri, insula incolis significabant barbari, si pro eis redimēdis quantum satis esset auri accepissent, ipsos captiuos esse redempturos, insula autem parsuros. Sin verò non accepissent, se insulam quidem exuturos, captiuos autem gladio mortem illaturos. Atque insula quidem incolas ea, quæ significabantur, dubios reddebant & perplexos.

Cum ipsos autem iustos accessisse intellexisset Episcopus, hoc in lucro posuit: & ad eos veniens, ipsos orauit, & plus adeptus pecuniæ quam petebat, & prædam vniuersam liberauit, & insulam eripuit à periculo. Melana verò cum suis se clementius & benignius gerentes in captiuos, eis dederunt etiam quingentos aureos, panemque præbuerunt & cetera, quibus opus habebant, hoc agentes, ut donorum magnitudine obliuiscerentur magnarū calamitarum. Deinceps autem cum bonum ventū assecuti, soluisent ab insula, nauigauerunt citra vllam molestiam, placidusque eos à tergo impellens ventus, citò transmisit Carthaginem. Cum è naue autem descendissent, suam solitam aggressi sunt operationem, pecunias & agros partim quidem sacris adibus dedicantes, partim verò consecrantes monasterijs, partim etiam in pauperes effundentes. Sic se leuantes omni onere diuitiarum, leues & expediti pergebant ad veras diuitias, quæ emuntur eo, quòd nihil possideatur ab ijs, qui thesaurum piè recondunt. Ciuitas autem, in qua versabatur, appellabatur Tagaste, in qua erat sacrum templum, & sacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutem, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodum munificè & aureis ornamentis, & lucidis gemmis & plurimis ornauerunt agrorum prouentibus. Ab eis quoque sunt edificata duo monasteria, quæ satis habebant opum & prouentuum. Quorum alterum quidem habebat chorū virorum, numero octoginta: alterum autem habebat virgines, quæ erant numero centum & triginta.

Insula libe-
rat S. Melana à barbaris.

Pecunias & agros consecravit ecclesijs, monasterijs &c.

Vide sancti
honesti ex
ercitia.
Scriptiões

Vigilias,
Luc 12.

Hebr. 13.

Hæreticos
valde abo-
minatur.
Pſalm. 15.

Rom. 12.

I A N V A R I V S .

Cum hæc pulchrè sic disposuisset Melana, rursus meminit abstinentiæ: & toto quidem die generosa mulier permanebat ieiuna. Sole autem iam occidente, parùm cibi sumebat, eiusque duri: nonnunquàm verò modico olei condiebat obsonium. Vino autem non utebatur omninò: sed accipiens ex melle confectam potionem, quam solent appellare Conditum, sic leuabat sitim. Tempus verò, quod multis sæpè obtundit & retardat impetum, ei illum reddebat acriorem. Et primò quidem secundo quoque die cibum sumebat, deindè autem tertio quoque die, deindè septimo quoque: adeò, vt semel tantùm in hebdomada cibo vesceretur, eoq; castigato & temperato, & qui nihil omninò haberet ex ijs, quæ possunt adferre voluptatem. Panis enim durus, breues quædam erant eius mensæ deliciæ, adeò vt ea ieiunio nihil esset minùs laboriosa. Scribebat autem generosa illa scemina adeò celeriter & pulchrè & citra errorem, vt nullà vnquam daret repræhendendi ansam ijs, qui sunt huius rei periti. Et in scribendo quidem maxime dici partem consumebat. Defessa verò manu, oculi quidem plurima scripta percurrabant: plurima autem menti tradebant, vt mandaret memoriæ. Porro verò ijs iam defessis, aures ijs seruiebant, quæ pertinent ad utilitatem, & animum sanctorum virorum adhibebat sermonibus. Præter hæc autem non paruam quoque partem tribuebat orationi. Nam tota quidem nox ferè in ea consumebatur, duabus solùm horis somno ab ea attributis. Accubitus autem erat, saccus super nudum solum positus. Dicebat enim: Oportet semper vigilare, cum nesciamus, vt vox est Dominica, qua hora sur veniat. Propterea & se, & quæ secum erant virgines, sic faciebat aduersus somnum contendere. Sibi autem leges imponebat, & à se rationem exigebat: & ociosa oratio, & mores non satis graues, & risus nimis profusus, & sinistra cogitatio omninò castigabatur: & non sinebat omninò malam aliquam nubem ætherem animæ subtercurrere.

Cum autem, iuxta Paulum, ferueret spiritu, graue ducebat, si non ipsa multos Christi parti adiecisset, & similes haberet amatores temperantiae: & partim quidem verbis, partim autem donis multos adolescentes & multas adolescentulas traxit ad exercitacionem. Eadem verò faciebat etiam in gentiles & Samaritanos, & eos vocabat ad rectam fidem: qui paulo post dimissis suis, illam sequebatur. Sic ergo erat beata illa foemina sapiens

DE S. MELANA ROMANA.

piens piscatrix, & sciebat venari animas hominum. Maiores autem labores aggrediens, aliam quoque inopinatam & propemodum incredibilem ostendit tolerantiam. Cum ligneam quandam arcam parasset, altitudine quidem tantam, ut non permitteret ei stare rectam, latitudine vero, ut non posset declinare ad dexteram nec ad sinistram, in ea corpus includit, per breue foramen eos, qui foris erant, alloquens & eos audiens. Cum mater autem sepe ad eam accederet, (erat enim ei nauigationis comes & socia philosophia) non temere veniebat: sed si aut vacabat orationi, aut in diuinis versabatur eloquijs, non prius ad eam intuebatur, aut illam compellabar, quam spiritale opus, quod obibat, perfecisset. Sic cum omnibus ipsam quoque vicit naturam. Quamobrem mater magnam lucrificans vilitatem, abibat magnas Deo agens gratias, quod ex suo ventile talem fructu produxisset. Et quid opus est illius omnia persequi? Ad eius enim laudem sufficit pro omnibus modestia eius & moderatio, quod cum viveret tam pure, quam illis alius, cor haberet contritum & mentem demissam ac humilem, ut nullus alius ex ijs, qui multa admittunt non honesta.

Eius humi-
litas.

Cum sic autem septem annos decertasset, eam subiit cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim, oportere ad sacra etiam loca accedere, & etiam videre Hierusalem, & obire & adorare omnia, quae illic sunt, miracula. Cumq; ei ita visum esset, mare eam suscepit, cum simul adesset mater & Apenianus: & cum eis prospera fuisset navigatio, perueniunt Alexandriam. ea est autem ciuitas Aegypti, in qua Pontificali munere fungebatur magnus inter sacerdotes Cyrillus. Cum eo congressi, & cum alio viro prophético, nomine Theodoro, & in transitu ex eorum sermone magnam accepissent utilitatem, nauem rursus ascendunt, ad sacra loca festinantes, nihil autem secum adferentes, praeterquam si quid erat necessarium, & quod posset paucis diebus sufficere, volentes ipsi quoque esse cum mendicantibus. Postquam verò in terram descenderunt, contigit beatam Melaniam in morbum incidere. Deinde cum conualuisset à corporis infirmitate, & Dominico sepulcro recuperatam sanitatē primò obrulisset, & ad id primò accessisset, idq; adorasset, deceterò oculos & animū pascebat alijs spectaculis. Versabatur autem cum ijs, qui ex sacerdotibus erant maximè insignes, & maximè cum ijs, qui in dicendo crant sapientissimi, ut etiam utilitatem ex eis perciperet. Alebatur verò illis, quibus in Lybia, tot dies, quot illic mansit, operans manibus, sicut Carthagine. Cum aduentasset autem vespere, ingrediebatur quidem in salutare sepulcrum resurrectionis: N
etiam verò templo, manebat intrus, & oratio noctu ab ea tandiū producebatur, donc
ingressi essent matutina cantaturi cantica. Postquam autem finem acceperat glorifica
tio, tunc ipsa quoque corpus parùm dabat somno & quieri.

Cum ipsa quoque corpus parum daret somno & quiescere. Cum vero, sicut a me dictum est, paucae quaedam facultatum reliquiae ei Romae re-
manerent, & cuidam ex fidelibus mandatum esset, ut eas proponeret emendas volenti-
bus, postquam ille hoc fecisset, aurum ad eos mittit Hierosolymam. Qui solita videntes
benignitate, eas hereditatem fecerunt egentium. Hic cum aliquandiu essent versati,
videret autem Melana matrem suam senio & tempore grauari, eam illic relinquit, ro-
gantique, ut ea illi pararet tabernaculum in monte Oliueti. Illa vero venit in Aegyptum,
vna cum Apeniano: tum quod vellent videre sanctos, qui erant in ea: tum etiam, ut sua
benignitate impertirent eos, qui illic erant, pauperes. Hi ergo venientes, faciebant id pro-
pter quod venerant, & eos qui se in pietate exercebant, obibant. Cum autem accessis-
set ad quoddam tabernaculum, quod apud se habebat virum in philosophia maximum,
cui nomen erat Ephesion, rogabant ut ipse quoque ea, quae alij, participaret. Cum is
autem recusaret, quid non fecit Melana, volens ei persuadere ut acciperet? Cum vero
non persuaderet, tale quid statim machinatur, quod quidem pulcherrime amborum pa-
persuaderetur ex rebus humanis aliquid accipere.

Obibat enim domunculam, ferutans omnem, quæ in ea erat, suppellectilem: & cum nihil aliud vidisset nisi floream & sportulam, in qua sal erat repositus, cum sub eo sale aliquam auri partem posuisset & infodisset, ut quæ latuisset, magno studio preces ab eo poposcit. Quas cum impetrasset, exijt. Sed nihil ei profuit hoc inuentum. Cum enim vir ille sacrosanctus id cognouisset, magno cursu contendit, & eos voce procùl strit: & manibus aurû quatiens ostendit, & dixit se nescire, ad quid eo vteretur. Cum ij autem dixissent, Si non tibi omninò, at aliquibus alijs erit vtile. Atqui non erit, inquit, aliquis, qui

1. *Section*
 2. *and*
 3. *and*

qui hinc petat. est enim pauper locus, ut videris, & admodum desertus. Cum vero ne sic quidem acciperent, auro in fluvium iacto, recessit senex. In alios quoque non paucos eiusmodi aiunt eos incidisse, qui æque cauebant omnino aurum manu ab aliquo accipere, atque virus serpentis, aut aliquid aliud mortiferum & exitiale sua sponte bibere. Cum talibus ergo in Aegypto fuissent repleti miraculis, reversi sunt Alexandriam: & cum multorum bonorum virorum, qui illic erant, consuetudine se secundo exatiassent, profecti sunt in montes, qui dicuntur * Nitriæ. Congressi autem illic quoque cum viris virtutis studiosis, qui illic erant, cum instar apum omnem florem virtutis collegissent, pleni bonis redierunt Hierosolyma. Melanæ vero paratum erat tabernaculum in monte Oliueti, sicut matri mandatum fuerat. Cum faustum autem accepisset principium diem luminum, seipsam includit in domuncula, & legem sibi imponit, ut aliorum quidem nullum neque videat, neque ab ullo videatur: à matre autem, & ab eo, qui olim coniugij, tunc vero erat laborum socius, spatio quinque dierum semel videretur: & similiter sui adspæctum non denegaret cõsobrinæ. eam enim iam diu antè in suam disciplinam acceptam erudiebat, plenamque fastu & Romano spiritu, ad extremam deduxerat modestiam, & sic effecit, ut summum magis apprehenderet.

Hanc longè laboriosissimam vitam dicunt fuisse Melanæ ad annos quatuordecim. Deinde cum mater ei emigrasset, illa cum ei iustis factis ipsam honorasset, & corpus composuisset, in altera domuncula annum transiegit, quæ carebat luce, & alioqui erat priori similis, in qua producebat luctum & exercitationem & ieiunium. Postea autem cum fama in omnem partem peruasisset, & multi ad eam ventitarent, ab ea quoque factum esset coenobium plùs quàm nonaginta virginum: in quo non solum virgines, sed multæ etiam, quæ antea turpiter vixerant, priorem vitam & voluptates multum valere iubentes, verè pulchram fecerunt mutationem. Imponuntur verò eis quoque leges, ut cum viro nunquam sermonem conferant, neque ex monasterio exeant, & ab ijs, qui sunt extra, nihil unquam accipiant. Ducem autem gregis nō seipsam constituit: sed ipsa quidem apud eas tenebat locum ancillæ: sic enim, ut id sustinerent, ijs persuasit, ut simul & amor in eam augeretur, & eis esset propinquum exemplum, ut se modeste gererent: ratione verò suscepit alia, quæ & moribus & oratione præstabat ceteris: adeo ut ea quidem apud eas, quæ ei parebant, locum obtineret dominæ: Melana autem, obsequio quidem, ancillæ: benignitate verò, matris. Quod si quādo contigisset onus abstinentiæ à Præfecta grauius imponi fororibus, quod mollioribus reputabatur molestum, eis ad consolationem beata sufficiebat Melana, quæ, quod eis durum erat, aptè & prudenter mollebat: & cum aliquando affligeretur ieiunio, inscientibus omnibus, sub vniuersi usque lecto ponebat ea, quæ erant ad vsum necessaria. Illa autem cum inuenisset, non ignorabat quidem quis hoc fecisset: accipiens verò, sic remedium adferebat inopia: in ipsam autem valde magnam conseruabat beneuolentiam. Sic se sapienter in earum animos insinuans, meritò etiam cum eos docebat, habebat morem gerentes.

Dicebat autem, non oportere solum corpus, sed etiam animum quoque castum & purum seruare à libidinosis cogitationibus. Deinde media quidem nocte ad preces totam ostendere pigrum: precantes verò non solum labra mouere, sed multò magis esse, bona quidem à Deo petere, non diligenter autem & studiosè ea petere: & ad regem quidem mortalem accedentes, & habitu & adspæctu & modis omnibus præ se ferre reuerentiam: ad terribilem verò & immortalem regem venientes, non multò magis ad Dominicam auctoritatem & infinitam excellentiam timidos assistere. Cum de his hæc disseruisset, transijt ad matrem omnium charitatem, omnia esse vana & superuacanea sine hac pronuncians. De qua & multa alia oratione est persecuta, & quod alia quidem nostra malignus demon potest imitari: ut, verbi causa, inedia & vigiliam, & quæcunq; in corpore consistunt. Nam secundum naturam ipse est his omnibus superior, & à nullo eorum vinci potuerit. Humilitatis autem & charitatis non magis nobiscum habere potuerit participationem, quàm tenebræ lucis, & virium virtutis: qui etiam propter ea, quæ sunt naturæ maximè contraria, superbiam, inquam, & in homines malevolentiam, ex luce miser effectus est tenebræ. Ante omnia verò dicebat oportere conseruare rectam fidem, puram, & citra ullam dubitationem. Nam qui in alijs quidē se rectè gessit, in hac autem dubitat, in eo quod est præcipuum & caput omnium, aberrauerit.

Cum

Cum autem videret multas ex ijs, quæ erant apud ipsam, mulieribus magni facere ieiunium, & timeret, ne in eo existimantes omnia contineri, alias virtutes negligerent, tales eis adducens similitudines, ad ipsarum excitabat studium. Dicebat enim, animam quidem esse spōse similem: quæ sunt autem circa ipsam virtutes, nuptialibus indumentis vnamquaq; partem aliquam corporis ornare. Ieiunium verò esse pedum ornamentum. Quomodo ergo cum alijs indumentis oportet etiam ea habere, quæ pedes ornāt, ita etiam animæ cum alijs adesse oportet ieiunium. Si quis autem rursus eius quidem solius curam gerit, alia verò omnia negligit, non est ea anima dissimilis illi puellæ, quæ cum diceretur ad nuptias, & solum pedes sibi induisset, reliqua omnia reliquit inornata & nuda. De obedientia autem, & quod oporteat magistratibus parere, hæc quoque adiecit. Etiam in ijs, quæ ad vitam mundanam pertinent, hoc est quod omnia maximè continet: & quod imperare quidem facit Imperatorem, parere autem eum, qui est ei subiectus. Et si hoc sustuleris, ordinem quoque sustulisti, & cum nominibus scilicet res quoque confundisti. Neque verò ei deerant exempla sic dicenti:

Accessit aliquando quidam ad magnum quendam senem, eius studens fieri discipulus. Is autem ab initio ostendens, qualem oportet esse discipulum, iussit eum statim, quæ propè stabat, quantum posset verberare, & ei insultare calcibus. Postquam verò paruit adulescens, interrogauit senex, an quæ pulsabatur & calcibus impetebatur statua, contradixerit aut agere tulerit. Cum is autem dixisset, nihil factum eiusmodi, iussit eum rursus percutere, & præter plagas eam etiam incessere maledictis. Postquam verò ter fecit eadem, statua autem erat solum inanima & muta, tunc senex: Si quidem, inquit, tu quoque potes eadem sustinere, & nihil contradicere, quomodo nec hæc statua perpetuo probis affecta & contumelijs, accede, & nostra disciplina fructu: Sin minùs, ne te ad nostram conferas disciplinam. Illa multa eiusmodi oratione percutiebatur apud virgines. Ad summam autem, per omnes peruadens virtutes, & quantum in vnaquaque esset lauri ostendens, & quantum damni, si pigre essent ac socordes, eas erigebat & excitabat oratione, & persuadebat, ut omnem laborem audacter subirent. Deinde etiam, ut par erat, eis quoque templum ædificat, in quo possent diuinum peragere ministerium, hoc sanctorum reliquijs consecrans, Prophetæ, inquam, Zachariæ & Stephani primi martyris, & quadraginta etiam Christi martyrum.

Quid vult id, quod est postea consecutum, declarare oratio? Apenianus qui fuerat eius quidem secundum carnem coniunx, frater autem secundum spiritum, ijs quæ sunt inferiùs relictis, migrat ad superas regiones. Illa autem suum quoque finem iam propè adesse existimans, maiorem certaminum hinc sibi sumplit occasionem: intra templum quidem manens: ad ieiunium autem & alia laboriosa omnia se extendens, idque ad quatuor annos integros. Deinde cogitat etiam virorum excitare monasterium, sed sumptuum inopia eius promptum animi studium prohibebat. Cum verò sentiret & diceret, nihil esse quod à Deo nō posset fieri, ipse eam hac quoque liberauit inopia. Nam vir quidam locupletissimus & pecuniosissimus ei magnam vim auri elargitur: quo factum est, ut & opus ab ea perficeretur, & sacrum ædificaretur monasterium, & viros in id admitteret, quales oportebat illius conuenire moribus. Cum parum autem ab hoc labore respirasset, eam maiores excepere labores & longa peregrinatio. Redduntur enim ei literæ ab eius patruo Volusiano: qui illo quidem tempore erat creatus præfectus Romanæ ciuitatis: missus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. Hæc autem significabat epistola, quod iam diu illam desideraret videre. Illa verò cupiebat ipsa quoque videre patruum, & ei persuadere, ut à gentiliū desisteret opinione. Dubia autem erat animi, ne quid imprudens faceret præter id, quod Deo videbatur. Cum verò aliquibus alijs monachis rem communicasset, permitterent autem illi, ut posset profiteri, egreditur Hierosolymis beata Melana. Per quamcunque autem transibat ciuitatem & regionem, eam, quo par erat, prosequerentur honore & officijs. Ciuitatum enim sacerdotes & Pontifices eam non paruo honore afficiebant, & venerandæ virgines & quorquot erant egregij monachi, eam adorabant & salutabant, & tanquàm de cælo venientem adspiciebant.

Cum autem venisset Chalcedonem, & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi, & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem, mulier quæ vixerat in exercitatione, quæque & silentij maximam curam gesserat, & non gustauerat tumultus,

* Nitriæ.

Melana se includit in domuncula.

Leges monasticæ faciunt datæ

Præclarè docet sancti moniales.

Ieiunium cum ceteris virtutibus coniungendum.

Obedientia præstanda.

Monachū qualem esse oporteat.

Monasterij um virorū extruit.

qui sunt in ciuitate, meritò extimescebat & fugiebat. Atque diuertit quidem, vbi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemie: circa mediam autem noctem martyr non parùm ex se effundit suauissimi odoris, & voluptate replet ineffabili. Quocirca bona concepta fiducia, diluculo frerum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium. Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri & aliqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad Præposituræ honorem ascenderat. Inuenit autem suum quoque Patrum Volusianum graui morbo oppressum: qui eius habitum admiratus, formæque & vestitus incredibili & inopinata stupefactus mutatione, (extenuatus enim admodum erat eius vultus exercitatione) magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video Melana charissima. Illa verò ex eius sermone sumpta occasione, A me ergo tu quoque, inquit, discere beatè Patre, & accipe indicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam despiciam gloriam habuisse, nec pecuniam, nec abieciissem curam ipsius corporis, nisi persuasum haberem, me his propediem longè maiora accepturam. Non per se autem solam, sed per multos quoque alios in eius mentem sensim irrebat beatata Melana, & eius falsam religionem studebat labefactare: sicut etiam per sapientissimum Proclum, cuius fidei tunc erat creditus sacerclauus ecclesiæ Constantinopolitaneæ. Qui cum ad eam venisset, & suauiter beatæ Melanæ eum ad pietatem dirigeret, is dicitur illum adeo esse admiratus, vt etiam dixerit post agnitam veritatem, quod si Roma tres haberet tales, ne illic quidem nomen vnquam audiretur gentiliū. Sed hæc quidem postea.

Postquam autem Volusianus sensit Melanam velle Imperatorem quoque ad id citare, veritus protinus, ne violentum & non voluntarium reputaretur esse baptismum, & quam ex eo esset consecutus, ipse mercede priuaretur, eam à cepto prohibuit. Et is quidem, vt dicemus paulopost, rem à se adimpleuit, & abiurata gentiliū opinionem, traductus est ad Christum. Illa autem nec aliorum quoque curam abiecit. Sed cum tunc esset exorta Nestorij blasphemiam, & malignus multos in errorem adduceret etiam ex ijs, qui erant in verbo veritatis, ipsa erat quæ magnum aduersus eum inibat certamen, vanumque & inane reddebat eius sophisma, & ab aurora vsque vespeream ijs respondens, qui eam interrogabant, multisque ex ijs qui cepti fuerant, persuadens, & eos reducens. Quamobrem malignus se ab ea vincere non ferens, in virum eius conuersus, & ei apprensus miserabilis cum lugubri & nigra veste, accedit eam terrens, & grauiam minitans: & primum quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum cornuturum, & in contrarium traducturum: deinde etiam, vt miserabili exitu vitam maligni procuraturum, grauiissimis confecta doloribus. Illa autem hæc esse artem maligni intelligens, Christi nomen, quod grauiissimam illi plagam adfert, inuocans, & instantim euanescebat. Deinde cum accersisset eum, qui erat cum ipsa, sacerdotem, & incepisset narrare ea, quæ viderat & audierat, sentit repente dolorem in coxendice, eumque adeo acrem, vt ea vocem amiserit, & nemo dubitauerit id esse manifestum inimici insultum. Cum sic ei productus esset dolor ad sex vsque dies, & illa hora maxime malum intederetur, quo nigrum adspexerat & minas audierat, (aderat enim dies septimus) accedit aliquis, renunciens patrum venisse in periculum, ne repentina morte vitam mox finiret.

Hoc postquam illa audiuit, & si propter dolorem coxendicis vix se posset mouere, manibus & lectica protinus ad eam vesta proficiscitur. Valdè enim angebatur animo, non quod ille moreretur, sed quod mortem subiret animæ, vt qui baptismi incorruptionem nondum esset assecutus. Deinde venit quidam alius, ei significans virum esse baptizatum, & quod eum eam sæpè quæsitam non inuenisset, sed eam morbo detineri didicisset, alium ducem rursus nactus, per illum fit lucis filius, & baptismum consequitur. Cum hæc ei dicta essent, cum dolore animæ protinus cessauit etiam morbus corporis: & lumbus quidem carebat dolore, pes autem mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeo vt viæ reliquum ipsa per se conficeret, & qui portabant, pro eo quod prius portabant, ad Deum laudandum statim manus extendebant. Deinde cum venisset ad patrum, & verbis eum confirmasset, & de ea quæ illic est vita discerisset, letum & bona spe præditum transmittit ad viam, quæ ducit ad Deum, cum pulcherrimo viatico, nempe precioso Christi corpore & sanguine, eum instruxisset, & sic vt tutò recederet, perfecisset. Et hæc quidē hoc modo gesta sunt. Illa autē cum multis

Volusianus accepta Euphemie charistia moritur.

quidem dies hic transegeret, in paucis verò multis plurimum profuisset, & ante alios Imperatrici & ipsi Imperatori, (is autem erat Theodosius) nam ij maiori opus habebant curatione, vt quorum animi maiore mundi gloria essent tumidi.

Cum hæc illa pulchrè & piè fecisset, egreditur è ciuitate: tenebatur enim magno amore silentij & quietis, & sacra loca ei veniebant in mentem: Acciderat autem tunc niuis plurimum cecidisse, & exortum esse frigus vehementissimum, & ad tolerandum difficilimum. Illa autem & tempus & niuem & artem & cliquatam ac tabefactum corpus, & omnia denique simul superare contendens, viam confecit, labores magis augens exercitationis. Multis verò sanctis eam in via & hospitio excipientibus, & vt ea maneret rogantibus, illa minimè obtemperauit: sed contento quodam cursu cœntrir, salutaris passionis diem festum studens celebrare Hierosolymis, quod ei etiam successit ex sententia. Cum sic ergo vnà cum eis festum illic celebrasset, ad priora se rursus contulit, non minus sui & gregis vtriusque curam gerens. Cum autem ei venisset in mentem, alterum ædificare oratorium in eo loco, in quo dicitur sterisse Christus Dominus & Deus noster crucem ascensurus, & salutarè subiisse passionem, eius verò proposito Deus quoque opem ferret, ædificat oratorium: deinde id etiam facit monasterium, in quo se exerceret animæ, viris sanctis in eo cōgregatis ad Deum laudandum & glorificandum. Interim autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudoxia iuerat Antiochiæ. Paruerat enim Melanæ monitis, cum ea venisset Byzantium, suadentis, vt hanc susciperet peregrinationem, & veniret Hierosolyma, vt videret sancta loca, & quæ eis percipitur, fieret particeps sanctificationis. Cum ea itaque illi processisset obuiam, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de causis providentiæ diuinæ ageret gratias, nempe quod & vsque adeo celebratam Hierosolymam & sancta loca quæ videret, digna sit habita, & quod ea talis matris facta sit filia secundum spiritum. Signum est autem magni amoris Imperatricis in Melanam, quod non dubitauerit tantum iter ingredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines, tantam sorores salutare & amplexari. Porro autem cum celebraretur noui templi dedicationis, illa quoque aderat, & festum celebrabat.

Hanc autem rem bonam consecutum est quiddam, dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem enim Imperatricis, qui iniuria dæmonis è compage erat luxatus, illa absque dolore aptè & rectè in suum locum restituit. Cum hæc & non pauca alla à magna Melana percipisset commoda, & se simul etiam exatiasset spectaculis, deiecit reueri Constantinopolim: & ei quidem Melana cum tantum bonas comites dedisset preces, ipsam dimittit: Ipsa autem æquales atque adeo maiores vitæ ex Deo agenda labores pergebat suscipere. Ad eam quoque affluebat à Deo flunius miraculorum. Quorum existimo non esse superuacaneum aliquot meminisse, ea tantum aliquod condimentum admiscendo narrationi. Mulier quædam iuuenis ætate, inuaditur à dæmone. Quæ quidem clausis dentibus & labris non solum vocem non emittebat, sed neque cibum omnino attingebat. Fames autem, visceribus & carne graniter liquefacta, mortem minabatur paulò post. Tentantibus verò medicis, diligenter adhibitis medicamentis & artis remedijs, malum vincere, postquam omnia conuincebantur esse inania & nihil posse, defatigati qui ad eam attinebant, ad vnum intuebantur auxilium, nempe ad preces magnæ Melanæ. Eam itaque afferunt tollentes manibus, lachrymas oculis effundentes, & verba emittentes lachrymis magis miserabilia. Illa autem, (hominum enim virabat gloriam, vt quæ magnum afferret damnum, modesteque ac moderate se gerebat) Hæc quidem, inquit, à me non possunt fieri: Christi verò martyres hæc & his maiora possunt facere. Cum sic dixisset, dæmoniacam duci iubet in templum. Cum de sanctorum autem oleo sumpsisset, & os laborantis retigisset, claram emittit vocem: In nomine Iesu Christi, dicens, os tuum aperi. Vocem autem vox statim est consecuta, & eibus simul aderat, & diuinum nomen per ipsam glorificabatur.

Quædam alia mulier grauida in partum incidit morte acerbiorē. Nam cum iam pareret, foetus, qui nondum processerat, intus erat mortuus, eratq; matris vterus sepulcrum filij. Peruenit itaque calamitas matris vsque ad aures Melanæ. Illa autem valdè graui dolore affecta, & perinde ac ipsa quæ patiebatur cruciata, venit statim ad ades, in quibus periculum adibat mulier, magnumque medicamentum parauit orationem.

Aliud viro- rum monas- terij con- struit.

Nota de lo- corum san- ctorum via- satione.

Festum de- dicationis templi.

Dæmonia- cam curat oleo mar- tyrum.

Qua verò laborabat, vix membra mouens, non poterat quidem loqui: habitu autem & oculis flebiliter & miserabiliter intuens, videbatur dicere, Miserere. Quid ergo magna Melana? Oculis in caelum sublati, cum zonam suam soluisset, statim imponit ei, quærat ferè mortua. Deinde cum dixisset, Ipsa fuit mihi donum magni viri, & quæcum fuerit consecutus, non frustrabitur curatione: statim & mortuum eiecit & peperit, & quæ iacebat, fuit statim ab omni dolore liberata. Hæc vel per zonam beata Melana faciens miracula, ea alijs attribuebat. Quam multa facta sunt illic eiusmodi, quæ mihi non licet nunc attingere, cum prolixam cernam orationem, & remissus iam mihi sit spiritus propter multitudinem eorum, quæ dicta sunt. Sed ex ijs, quæ dicta sunt, vobis facile licet reliqua cõijcere, vt qui ex modico gustu totum cognoueritis, ex eodem enim dolio, dixerit quispiam, est reliquum. Eundem est ergo ad decessum, si prius narrationi pauca adiecerimus.

Rursus in-
tuit loca
sancta.

Psal. 13.

Cum enim adesset finis, & is esset Melanæ præcognitus, & tanquam athleta quispiam non procùl abesset à corona, magis festinabat, & cum iam adesset latabatur: & obiens alia loca Hierosolymorum, & Bethleem illam & Galilæam, & quæcunque in orbem circumibat, ea tanquam anima salutabat in peregrinatione. Cum aduenisset autem dies natalis Seruatoris, ad præsepe euenit & speluncâ, & consobrinæ dicit, se non amplius esse festum cum eis celebraturam. Cum ergo tota nocte illic vigilasset in spelunca, die sequenti vadit ad adem primi martyris: & cum illic pernoctasset, & librum sumpsisset in manus, eis legit mortem primi martyris. Deinde cum adieciisset, eas non amplius esse illam audientem legentem, postquam vidit eas grauer ferre, quod dictum fuerat, sentiebant enim quid sibi vellet hæc dicens: illa rursus cepit verba ad eas facere, & corda earum consolata est verbis spiritalibus: Ego quidem, dicens, o charissime, a vobis iam recedo, cum hoc ita Deo visum sit. Vos verò ita vitam agite, tanquam presentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes scrutatur & videt corda. Eum ergo, vt dicit Propheta, vobis ante vestrum conspectum proponentes, & castas animas & corpora ab omni labe munda conseruate: & si propter meam priuationem tristitia corda vestra pupugerit, si illius vobis veniat in mentem, proinde satis magnam inuenietis consolationem.

Cantica cõ-
sueti & hy-
mini matu-
rini.

Cum sic dixisset, templum ingreditur, & cum ad precandum constitisset, Domine Deus, dicebat, quem ego elegi ab initio, quem ego & nuptijs & diuitijs & gloriæ præuoli & voluptatibus, cui ab ortu corpus commendavi & spiritum, cuius metu os semper adhæsit carni meæ, qui tenuisti dexteram meam, & in cõsilio tuo deduxisti me, tu quoque nunc exaudi vocem meam, & hæc lachrymæ moueant fluentia tuæ misericordiae, & omnium peccatorum sordes tam voluntarias quam inuoluntarias expurga: præbe mihi ad te iter absque vlla perturbatione & citra vllum impedimentum. Nè me retineant huius aeris mali demones. Nosti mortale o immortalis. Scis o hominum amator, nullum hominem esse sine sordibus. Nullus est, in quem non possit arripere ansam aduersarius, nec si vitam quidem habeat vno die dimensam. Sed tu quidem cum mea omnia despexeris, siste me mundam ante tuum tribunal. Ea sic precante cum lachrymis, cum nondum cessasset orare, horror corpus eius inuadit: & incipit quidem agrotare, non cessat autem laborare. Sed quauis ita esset affecta, ibat ad consueta cantica, & simul hymnos psallebat matutinos: cumque de anima & salute multum esset philosophata, & suum gregem allocuta, cum ad virtutem incitasset, his finitis cum se sensisset veluti deficientem, vidisset autem eas, quæ ei parebant, monachas grauer ferre se ab ea disiungi, multis verbis eas consolata, dicens non oportere ita mœrere & lugere, dato iam desuper signo emigrationis, diuina Christi sumit sacramenta.

* deest, eò
aduenerat,
aut quippiam
simile.

Cum autem cum pontifice Eleutheropolis, qui ad eam cum toto clero venerat, diu locuta, de suis gregibus multa mandata dedisset, & cum multi quoque alij confluisissent, (exceptis enim admodum paucis, omnes qui circuncircà habitabant, tam qui se separatim exercebant, quam qui communiter vivebant, & quicunque erant sacrali ordinis, atque adeo qui erant etiam ciues oppida habitantes *) cum ad eos in commune vtilem fecisset admonitionem, præcipue verò ad consobrinam, quæ propter eius separationem valde erat perturbata, & deinde ad omnes, qui dolore afficiebantur, extremam hanc vocem effata, Sicut Domino visum est, ita factum est: sanctam illam & sacram emisit animam, ultimo die mensis Decembris, cum esset dies Domini-
cus.

cus. Vt autem corpus aptè, vt mos est, & decorè componeretur, nihil opus fuit alienis manibus: sed & manus sua sponte pectori honestè erant impositæ: pedes autem erant extensi, vt decebat: supercilia verò perinde ac si adhuc viueret, aptè & eleganter erant clausa. Cum ergo tota nocte super eam pro more cecinissent, circa auroram eam terræ mandant, quæ calis erat verè digna, & quæ illic in thalamis habitat, & luce illa afflue fruitur, Ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota hunc
canendi mo-
rem.

VITA MARCELLAE VIDVAE, AV-
THORE D. HIERONYMO AD PRINCI-
piam virginem.

Est Epistola XVI.

AE PE & multum flagitas, virgo Christi Principia, vt me. IANUAR. 21.
moriā sanctæ sceminae Marcellæ literis recolam, & bonum, quo diu frui sumus, etiam cæteris noscendum imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris spontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plus accipiam quam tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam vt hucusque reticerem, & biennium præterire silentio, non fuit dissimulationis, vt malè existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ ita meum oppressit animum, vt melius iudicarem tacere in præsentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere.

Neque verò Marcellam tuam, immò meam, & vt veriùs loquar, nostram omniumque sanctorum, & propriæ Romanæ vrbs inclytum decus, institutis rhetorum prædicabo, vt exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per proconsules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta est paupertate & humilitate nobilior. Orba patris morte, viro quoque post nuptias septimo mense priuata est. Cumque eam Cerealis, cuius clarum inter consules nomen est, propter atarem & antiquitatem famulicæ, & insignem, quod maximè viris placere consuevit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambitiosius peteret, suasque longæuus polliceretur diuitias: & non quasi in vxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere: Albinaque mater tam clarum præsidium viduata domus vltro appetere, illa respondit: Si vellem nubere, & non æternam me cuperem pudicitia dedicare, vti quæ maritum quærerem, non hereditatem. Illoque mandante, posse & senes diu viuere, & iuuenes citò mori, eleganter luisse: iuuenis quidem potest citò mori, sed senex diu viuere non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, vt eius nuptias desperarent. Legimus in Evangelio secundum Lucam: Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser: Et hæc prope ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem à virginitate sua, & erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus Domino seruicis die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septem annos, septem mensibus: sperare Christum, & tenere: natum confiteri, & in crucifixum credere: paruulum non negare, & vitum gaudere regnantem. Non facio vllam inter sanctas sceminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros & ecclesiarum principes, stultè facere consueuerunt: sed illò rendit assertio, vt quarum vnus est labor, vnum & præmium sit.

Maritò se-
ptimo à nu-
ptijs mense
amittit.

Non vult
denuò nu-
bere.

Luc. 2.

Difficile est in maledica ciuitate, & in vrbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque virtutum, si honestis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliam sinistri rumoris fabulam contrahere. Vnde quasi rem difficilissimam, & penè impossibilem optat Propheta potius, quam præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via huius seculi appellat, quos nulla obsceni rumoris aura maculauit: qui opprobrium non acceperint aduersus proximos suos. De quibus & Saluator in euangelio: Estote, inquit, benivolus, siue bene sentiens de ad-

Psal. 118.

Psal. 14.
Matth. 5.

de aduersario tuo, dum es in via cum illo. Quis vnquam de hac muliere, quod displice-
ret, audiuit, vt crederet? Quis credidit, vt non magis seipsum malignitatis & infamie
condemneret? Ab hac primum confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset
viduitas Christiana, quam & conscientia & habitu promittebat. Illa enim solent pur-
puris & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum por-
tare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris preciosissima grana suspendere, fragra-
re musco mure, maritos ita plangere, vt tandem dominatu eorum se caruisse latentur,
quærantque alios, non quibus iuxta Dei sententiam seruiant, sed quibus imperent. Vnde
& pauperes eligunt, vt nomen tantum virorum habere videantur: qui patienter riuales
sustineant: si iussitauerint, ilico proijciendi. Nostra vidua talibus vsa est vestibus, qui-
bus arceret frigus, non membra nudaret: aurum vsque ad anuli signaculum repudiatis,
& magis in ventribus egenorum, quam in marsupijs recondens. Nusquam sine matre.
Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domus interdum exigebat neces-
sitas) vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo virgines ac viduas, & ipsas graues
fœminas, habuit: sciens ex lasciuia puellarum sapere de dominarum moribus iudicari, &
qualis quaque sit, talium consortio delectari.

Diuinarum scripturarum ardor erat incredibilis, semperque cantabat: In corde meo
abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini
voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in re-
plicando, quæ scripta sunt, vt Iudeorum existimant pharisæi, sed in opere intelligens, iux-
ta illud Apostolicum: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid agitis: omnia in gloriam
Domini facientes. Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: Vt post-
quam mandata compleretur, tunc se sciret mereri intelligentiam scripturarum. Quod &
alibi legimus: Quia cœpit Iesus facere & docere. Erubescit enim quauis præclara do-
ctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraque eius lingua prædicat pauper-
tatē, & docet eleemosynas, qui Croesi diuitijs tunc, viliq; opertus pallio, pugnat con-
tra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata ieiunia, carniū abstinentia: vini
odor magis, quam gustus, propter stomachum & frequentes infirmitates. Raro pro-
cedebat ad publicum, & maxime nobilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur
videre quod contempserat: Apostolorum & martyrum basilicas secretis celebrans ora-
tionibus, & quæ populorum frequentiam declinarent. Matri tantum obediens, vt in-
terdum faceret, quod nolebat. Nam cum illa suum diligeret sanguinem, & absque filiis
& nepotibus velle in fratris liberos vniuersa conferre: ista pauperes eligebat, & tamen
matri contraire non poterat: monilia, & quicquid supellestilis fuit, diuitibus peritura
concedens, magisque volens pecuniam perdere, quam parentis animum contristare.
Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propositum monachorū, nec
audebat propter rei nouitatem, ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis no-
men assumere. Hæc ab Alexandrinis prius sacerdotibus, papaque Athanasio, & postea Pe-
tro, qui persecutionem Arrianæ hereseos declinantes, quasi ad tutissimū communi-

onis suæ portū Romam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tunc viuientis, mona-
stiorumque in Thebaide Pachumij, & virginū ac viduarum didicit disciplinam. Nec
erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat. Hanc multos post annos imitata
est Sophronia & alia, quibus reuerentissimè illud Ennianum aptari potest: Vtinam nē in ne-
more Pelio. Huius amicitijs fruita est Paula venerabilis. In huius cubiculo nutrita Eu-
stochium, virginis decus: vt facilis æstimatio sit, qualis magistra, vbi tales discipula.

Rideat forsitan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si re-
cordetur sanctas fœminas, comites Domini Saluatoris, quæ ministrabant ei de sua sob-
stantia, & tres Marias stantes ante crucem, Mariamque propriè Magdalenam, quæ ob
sedulitatem & ardorem fidei, Turræ nomen accepit, & prima ante apostolos, Christū
videre meruit resurgentem: se potius superbiæ, quam nos condemnabit ineptiarum:
qui virtutes non sexu, sed animo iudicamus, contemptaque nobilitatis ac diuitiarum:
maiores gloriam ducimus. Vnde & Iesus Iohannem euangelistam amabat plurimum:
qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudeorum insidias non time-
bat: tantum, vt Petrum introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante
crucem, matremque Saluatoris in sua reciperet, vt hæreditatem virginis Domini, vir-
ginem matrem filius virgo susceperet.

Annis

Annis igitur plurimis sic suam transiit ætatem, vt antè se vetulam cerneret, quam
adolescens fuisse meminisset, laudans illud Platonicum, qui philosophiam medi-
tationem mortis esse dixit. Vnde & noster Apostolus: Quotidiè, inquit, morior propter
vestram salutem. Et Dominus iuxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit crucem su-
am quotidie, & sequutus fuerit me, non potest meus esse discipulus. Multo que antè per
Prophetam spiritus sanctus: Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus vt oues
occisionis. Et post multas ætates illa sententia: Memento semper diem mortis, & nun-
quam peccabis. Disertissimique præceptum Satyrici:

Vive memor leti: fugit hora: hoc quod loquor, indè est.
Sic ergo, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt semper se crederet esse mori-
turam. Sic induta est vestibus, vt meminisset sepulcri, offerens hostiam rationabilem, vi-
tam, placentem Deo.

Denique cum & me Romam cum sanctis pontificibus, Paulino & Epiphano, Eccle-
siastica traxisset necessitas: quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri
rex ecclesiam, & verecundè nobilium fœminarum oculos declinare: ita egit, se-
cundum Apostolum, importunè, opportunè, vt pudorem meū sua superaret industria. 2. Tim. 4.
Et quia alicuius tunc nominis esse existimabar super studio scripturarum, nunquam
conuenit, quin de scripturis aliquid interrogaret: nec statim acquiesceret sed mo-
ueret è contrario quæstiones, non vt contenderet, sed vt quærendo disceret earum so-
lutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid san-
ctitatis, quid puritatis inuenirem, vereor dicere, nè fidem credulitatis excedam, & tibi
maiores dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicā, quod
quicquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diurna quasi in na-
turam versum, hoc illa libauit, didicit atque possedit: ita vt post professionem nostram, si
de aliquo testimonio scripturarum esset oborta contentio, ad illam iudicem pergere-
tur. Et quia valde prudēs erat, & nouerat illud, quod appellat philosophi τοῦ ἀληθοῦς, id est,
decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, vt etiam sua non sua diceret, sed vel
mea, vel cuiuslibet alterius: vt in eo ipso, quod docebat, se discipulam fateretur. Scie-
bat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulieri non permitto: nè virili sexui, &
interdum sacerdotibus, de obscuris & ambiguis seiscitantibus, facere videretur iniu-
riam. In nostrum locum statim audiuius te illius adhæsisse consortio, & nunquam ab
illa ne transuersum quidem vnguem, vt dicitur, recessisse. Eadem domo, eodem cubi-
culo vsum, vt omnibus in vrbe clarissima notum fieret, & te matrem, & illam filiam re-
perisse. Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, & rus electum pro solitudine: mul-
tus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum monasteria, monachorum in-
numerabilis multitudo, vt pro frequentia seruientium Deo, quod prius ignominie fu-
erat, esset postea gloria. Interim absentiam nostri mutuis solabamur alloquijs, & quod
carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obuiare epistolis, superare officijs,
salutationibus præuenire. Non multum perdebat absentia, quæ iugibus sibi literis iun-
gebatur.

In hac tranquillitate & Domini seruitute hæretica in his prouincijs exorta tempe-
stas, cuncta turbauit, & in tantam rabiem concitata est, vt nec sibi, nec ulli bonorū par-
ticiparet. Et quasi parum esset, hic vniuersa moniisse, nauem plenam blasphemiarum Ro-
mam intulit portui. Inuenitque protinus patella operculum, & Romanæ fidei purissi-
mum fontem, cœno lutosa permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis & in foro re-
rum venaliū, sicutus ariolus stultorum verberet nares, & obrorto sustinentes morden-
tium quatit: cum venenata spureaque doctrina Romæ inueniret, quos induceret. Tunc
librorum τῶν ἀγίων infamis interpretatio, tunc discipulus διδασκαλῶν contradictio, & phari-
sæorum turbata est schola. Tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, nè per emu-
lationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem, Apostolico ore laudatam, Rom. 1.
in plerisque violari, ita vt sacerdotes quoque & nonnullos monachorum, maximeque
seculi homines in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet episcopi, qui de suo
ingenio cæteros æstimabat, publicè restitit: mælens Deo placere, quam hominibus.
Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis, quod contra dominum quidem Luc. 16.
frau-

1. Cor. 15.
Luc. 9.

Psal. 43.
Ecc. 7.

Perius.

Rom. 13.

2. Tim. 4.

1. Tim. 2.

Monacho-
rum Romæ
frequentia.

Rom. 1.

Luc. 16.

frau-

Gene. 1.

Psal. 118.

Psal. 1.

1. Cor. 10.
Psal. 118.

Auct. 1.

Roma turis-
simus Chris-
tianus com-
munionis
portus.

Matth. 27.
Iohan. 19.
& 20.
Mar. 16.

Iohan. 13.

I A N V A R I V S.

fraudulenter, attamen pro se prudenter fecerit. Cernentes heretici de parua scintilla maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam, iam ad culmina peruenisse, nec posse latere, quod multos deceperat: petunt & impetrant ecclesiasticas epistolas, ut communicantes Ecclesie discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, de orbis caput sub tali episcopo truncaretur: Immo idcirco raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam, precibus suis flectere conaretur, dicente Domino ad Hieremiam: Ne oraueris pro populo isto, neque depreceris in bonum: Quia si ieiunauerint, non exaudiam preces eorum. Et si holocausta & victimas obtulerint, non suscipiam eas. In gladio enim & fame & pestilentia ego consumam eos. Dicis, Quid hec ad laudem Marcellae? damnationis hereticorum haec fuit principium, dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, & postea ab heretico fuerant errore correpti: dum ostendit multitudinem deceptorum, dum impia *πρωτοδωρον* ingerit volumina, quae emendata manu scorpionum monstrabantur: dum acciti frequentibus literis heretici, ut se defenderent, venire non sunt ausi: tantaque vis conscientiae fuit, ut absentes damnari, quam praesentes coargui maluerint: Huius tam gloriose victoriae origo Marcella est: tuque caput horum & causa bonorum, scis me vera narrare, quem nosti vix de multis pauca dicere, ne legenti fastidium faciat odiosa replicatio, & videar apud maleuolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est: Putas veniens filius hominis fidem inueniet super terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri iungebantur, quorum publice perebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, immo apertum parturicidium, quod non viribus, sed voluntate commisit. Et ecce vniuersa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumque vaticinium prophetae: Auferes spiritum eorum, & in puluerem suum reuertentur: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua a te: quae autem praeparasti, cuius erunt?

Dum haec aguntur in lebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatosque rursus circumdari, ut post substantiam, vitam quoque perderent. Haeret vox, & singultus intercipiunt verba distantis. Capitur vrbs, quae totum cepit orbem: immo fame perit antequam gladio, & vix pauci qui caperentur, inuenti sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dum mater non parit lactenti infantiae, & suo recipit vtero, quem paulo ante effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus eius. Deus, uenerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt cadauera sanctorum tuorum tuorum escas volatilibus caeli, carnes sanctorum tuorum bestiis terrae. Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis aequare * dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perque vias sparguntur inertia passim
Corpora, perque domos, & plurima mortis imago.

Cum interim, ut in tanta confusione rerum, Marcellae quoque domum cruentus viator ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, immo a sanctis viris visa narrare, qui interfuisse praesentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos: cumque posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariae paupertatis. Caesam fustibus flagellisque aiunt non sensit tormenta: sed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te a suo consortio separarent, ne sustineret adolescentia, quod senilis aetas timere non poterat. Christus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: cumque & illam & te ad Apostoli Pauli basilicam Barbari deduxissent, ut vel salutem vobis ostenderent, vel sepulcrum, in tantam laritiam dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo, quod te inter-

Roma capta a Gothis.

Esa. 17.
Psal. 78.

Aeneid. 1.
* labores

Marcella creditur fustibus & flagellis.

DE S. IGNATIO EPISCOPO ET MARTYRE.

781

integram sibi reseruasset, quod pauperem illam non fecisset captiuitas, sed inuenisset: quod egeret quotidiano cibo: quod saturata Christo, non sentiret esuriem, quod & voce & opere loqueretur: Nuda exiui de vtero matris meae, nuda & redeam. Sicut Do. Iob. 1.
mino visum est, ita & factum est. Sit nomen Domini benedictum. Post aliquot dies famo, integro, vegetoq; corpusculo obdormiuit in Domino, & te paupertatulae suae, immo per te pauperes reliquit heredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lachrymas tuas illa rideret, conscientia vitae bonae & praemij futurorum. Haec tibi, Marcella venerabilis, & tibi, Principia filia, vna & breui lucubratione dictaui, non eloquij venustate, sed voluntate in vos animi gratissimi, & Deo & legentibus placere desiderans.

Redditam, mam,

FINIS IANVARII

FEBR VARIVS.
MARTYRIVM SACROSANCTI
MARTYRIS DEIFERI IGNATII
EPISCOPI, AVTHORE SIMEONE
METAPHRASTE.

V M Traianus sumpsisset scepra Romanorum imperij, I. FEBRVAR. erat Antiochena Ecclesia Episcopus, & nomine & re Deifer Ignatius. Nam magno quidem Petro succedit Euodus: Euodo autem Ignatius, fitque & morum eius & virtutis amulator. Huic diuino Ignatio, cum esset adhuc planè puer, aiunt Christum adhuc versantem in mundo, ei intemeratas manus imposuisse, & ad populum intuentem, dixisse: Nisi quis seipsum humiliauerit ut hic puellus, non intrabit in regnum caelorum: & qui vnum ex talibus pueris suscepit in nomine meo, me suscipit: qualisnam futurus esset atate proficiens Ignatius, hinc ostendens, & apostolicam illius doctrinam aperte indicans.

Matth. 18.

Hic ergo diuinus Ignatius, simul cum Polycarpo, qui Smyrneni praerat ecclesiae, Ignatius, discipulus Iohannis Euangelistae: & cum ad eum solum ventisset, & omnem virtutis speciem, & eam maxime, quae decet sacerdotem, diligenter exercuisset, sacerdos angelistae, deinde eligitur communi sententia omnium simul apostolorum, & Antiochenus creatur Episcopus. Cum autem assumpsisset ecclesiam, & multo sudore & labore in ea seminasset praeconium pietatis, & zelum per omnia apostolicum & doctrinam ostendisset, & exstitisset perfectus minister Christi mysteriorum, fit quoque postea martyr, beatus propter illum traditus, ut paulo altius repetens declarabit oratio.

Ignatius, discipulus Iohannis Euangelistae.

Fit episcopus Antiochiae.

Traiano enim Romanorum Imperatori, quam de Scythiis habuerat, elato victoria, & non sustinente suam hucusque sistere felicitatem, sed volenti eam vltius producere, & Romanorum imperio multos alios subiungere, aduersus Christianos seu aduersus pietatem bellum ei visum est optimum esse & expedire. Nam illo quidem modo putabat se soli prodesse reipublicae: sic autem etiam deos suos colere, & eos inducere, ut ope in ferant aduersus hostes. Grauem itaque ac difficilem persecutionem inferunt nos.

Traianus persequitur Christianos.

V V V

aduer-

aduersus piam fidem, & proponit edicta per vniuersam terram, quæ eius parebat imperio, vt vel essent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manentes Christiani, afficerentur varijs supplicijs & acerbis mortibus. Contigerat, vt tunc Traianus versaretur Antiochia, vt qui esset expeditionem suscepturus contra Persas, & bellum ibi pararet. Hic ergo ei de diuino significatur Ignatio, quod & religionem, teneret Christianam, & hominibus persuaderet, vt Christum tanquam Deum honorarent: idque cum fuisset à Pilato cruce condemnatus & morte, vt docent eius acta: & fert legem de seruanda virginitate, & de contemnendis diuitijs & delicijs, & alijs, quæ sunt in vita iucunda: & quod est omnium grauissimum, quod non oporteat putare esse deos, & nullam Imperatorum ducere rationem.

Hæc postquam audiuit Traianus, sancto statim accersito, cum vnâ etiam adesset Senatus: Tu ne es, inquit, qui diceris Deifer, qui nostra iussa ludificaris, & omnipotentis Antiochiam, & omnes ducis post Christum, qui à te prædicatur, & nec solo quidem deos dignaris nomine? Diuinus autem Ignatius, Ego sum, inquit. Ille vero, Et quid sibi vult, inquit, illud Deifer? Cui Martyr: Qui Christum, inquit, circumfert in anima. Imperator autem, Tu ergo, inquit, Christum in teipso circumfers? Certè, inquit. Scriptum est enim: Habitabo in eis & inambulabo. Quid verò nos non videmus tibi deorum assidue meminisse, & eos semper in anima circumferre, eosque inducere ad opem ferendam contra hostes, & per eos omnia facere, quæ sunt ex animi sententia? Respondens autem diuinus Ignatius: Hei mihi, inquit, simulacra gentium deos nominas. Vnus enim Deus, inquit, verus, qui celi & terræ & maris, & omnium quæ sunt in vniuersa, est creator: Vnus Christus Iesus, Dei filius vnigenitus, cuius regni non est finis. Quem si tu agnosceres, ô Imperator, & purpura ipsa & diadema & thronus regius, firmiora essent & stabiliora.

Imperator verò, Hæc, inquit, mittamus. Tu autem, si velis, inquit, ô Ignati, mea potentia rem facere gratissimam, & deceterò referri in numerum meorum amicorum, hæc mente mutata, dijs nobiscum sacrificia: & statim (Sciant ipsi omnes) te magni loci constitui Pontificem, & patrem nominabo Senatûs. Ad hæc diuinus Ignatius: Gratias quidem præbere, ô Imperator, omnibus quidem est pulchrum: maximè vtrique Imperatoribus, quod possint ipsi amplius gratificari: sed eas, quæ sunt omnino vtrique, viles & conducibiles: eas verò, quæ possunt ledere & maximè animam, & vehementiorem ignis gehennam ei accendere, non is qui dat solum, sed etiam qui petit, & ipse miserimus. Admirabilis autè, ô Imperator, & munifica est tua promissio. Quid enim mea refert, à te maximi loci constitui Pontificem, & vocari patrem Senatûs, qui sum Christi sacerdos, & ei quotidie sacrifico sacrificiū laudis, & iam totum meipsum propero immolare, & efficere complantatum eius mortis similitudini? Imperator verò: Quinam, inquit, festinas teipsum immolare, ei ne, qui à Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maximè, inquit magnus Ignatius, ei, qui peccatum crucifixus, & eius inuentorem destruxit diabolus, & omnem eius potentiam per crucem aboleuit. Rursus autem Imperator: Vidèris, inquit, mihi ô Ignati, omnino recto carere iudicio & sana mente. Non enim tam aperte fuisses deceptus scripturis Christianorum, sed cognouisses omnino, quantum sit bonum edictis parere Imperatorijs, & dijs sacrificia offerre cum omnibus. Ad hæc sanctus, vtens rursus maiore dicendi libertate: Etiam si bellis, inquit, consumpseris, etiam si me cruce condemnaueris, etiam si gladio & igni tradideris, quæ sunt in tua potestate, nunquam ego patiar demonibus offerre sacrificium, neque enim metuo mortem, neque desidero præsentia, quæ est in potestate vestra præbere fructu, sed sola desidero futura, & à me omne adhibere studium, vt transeam ad Christum, qui pro me est mortuus.

Propter quæ volens Senatus martyrem arguere ignorantia: Quid autem tu quod, dixerunt, confiteris Deum esse mortuum? Quomodo verò qui subiit mortem, eamque execrandam, poterit prodesse alijs? Dij autem & sunt immortales, & dicuntur à nobis. Cum ex hoc occasionem diuinus accepisset Ignatius, simul & sic deducit deos, & eis aperiendi ianuam mysterij susceptæ carnis dispensationis, & sic deducit ad fidem Christi cognitionis, sic verba habuit: Meus Dominus & Deus Iesus Christus, primum quidem propter nos homo factus est & propter nostram salutem, crucemque & mortem & sepulturam sua sponte accepit. Ceterum rursus tertio die

Nota has
tantum viri
leges.

Thopropos
Deum se-
rens.

2. Cor. 6.

Hebr. 2.

Fortitudo
beatissimi
martyris.

Exponit
ratione cor-
que sunt ge-
sta à Chri-
sto.

resurrexit, inimici deiecta & prostrata potentia, & ascendit in celos, vnde venerat; nos simul à lapsu peccati faciens resurgere, & rursus introducens in paradysum, ex quo male fueramus eiekti: & nos donauit bonis maioribus, quam erant ea, quæ præcesserant. Quod autem ex ijs, qui à vobis censentur dii, vllus tale quid fecerit, nullus omnino asseruerit. Nam cum isti fuissent homines malefici & exitiosi, & multa fecissent ad damnum & exitium nostræ vitæ & statûs, prauam autem deorum opinionem & speciem hominibus, qui sunt à ratione paulò alieniores, citra vllam rationem præbuisent, contra deos postea velis deceptionis & scena ablata, deprehensi sunt id quod erant, vt qui iupiter è vita excesserint, & morti immortalis traditi sint propter multorum interitum. Aesculapius verò fulmine est percussus. Sepulcrum Veneris ostenditur in Papho, & Hercules fuit ab igne consumptus. Nam cum tales sint, immò verò longè deteriores, ea eis obtigerunt, quæ merentur.

Cum hæc dicta fuissent ab Ignatio, Imperator simul cum Senatu, timens nè si esset eius sermo prolixior, res quidem gentiliū labefactarentur, & vel non crederentur, vel haberentur ludibrio: & vera quidem floreret religio, & tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras: cum quidem coniecit in vincula, & in tutissima collocat custodia. Ipse autem cum tota nocte apud se cogitasset, quonam modo eum vleisceretur pro meritis, & quonam modo è præsentis eum vita subduceret, statuit eum feris tradere deuorandum, vt dilaniatus ab eis sanctus, interiret. Visus est enim Imperatori hic mortis modus longè grauissimus. Cum hanc rem ergo Senatui manè communicasset, ipsi quoque eius laudauerunt sententiam: sed consuluerunt, nè hæc bestiis obiectio fieret Antiochiæ, nè, aiebant, sic magis desideratum & gloriosum apud suos ciues redamus Ignatium, martyrico sine è vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere eum Romam abduci vincum, & illuc tradi bestiis. Sic enim & prolixitate itineris gratius subibit supplicium, & simul Romanis quifnam sit ignorantibus, videbitur esse peremptus, tanquam vnus ex maleficis, & nec minima quidem erit eius apud illos memoria. Cum hoc ergo placuisset, & in ipsum lata fuisset protinus sententia, Imperator eum nusquam producit è custodia, hoc eius postremum faciens periculum. Et primum quidem multis honorum promissis crebro sanctum deliniebat ac demulcebat: Deinde neque rursus minis magis territans. Postquam autem eum vidit nec cedere promissis, quæ decreta fuerant: & cum iussisset prioribus grauiora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari, & mittit Romam, iubens, cum aduenisset ciuibus dies festus, quo totus congregatur populus, eum tradi bestiis ad communem theatri delectationem, vt conuenienter ei, quod dicit D. Paulus, ipse quoque fieret spectaculum mundo, angelis & hominibus.

Martyr ergo cum vltimam illam accepisset sententiam, & Deo magno clamore, vt consentaneum erat, egisset gratias, cum magna voluptate & lætitia sibi imponit vincula. Et Imperator quidem egreditur contra Persas cum suo exercitu: diuinus autem Ignatius, cum Ecclesiæ prius bene esset precatus, & gregem suum Deo commendasset cum lacrymis, vincus sequebatur milites. Deinde cum Seleuciam non cunctans, non se aliquid graue omnino pati præ se ferens, sed alacribus venisset pedibus, à militibus in nauem immittitur, & cum eis appellit Smyrnam. Hic salutatur Polycarpum diuinum Apostolum, quem Smyrneni præfuisse ecclesiæ, cum Ignatij fuisset condiscipulus, superius diximus. Eum ergo salutatur, glorians & magnifice sibi placens, lætusque de vinculis. Quid enim ei poterat esse maiori ornamento, quam adspici pati pro Domino, qui cum sic dilexerat? Deinde cum etiam reliquis Episcopis & Presbyteris & Diaconis reddidisset eas, quas par erat, salutationes, quoniam multi concurrebant ex ecclesia Asia & ciuitatibus ad videndum illud spectaculum, & vt pulchro fruerentur fluendo, quod fluebat ex illius lingua, ipse ea, quæ par erat, suadens, rogabat omnes, vt pro ipso orarent, vt per feras citò resolveretur ad eum, quæ desiderabat, & appareret ante illius faciem. Cum videret autem eos valde perturbatos & quodammodo pendentes à illius anima, & non ferendum damnum existimantes separationem eius & mortem, & de ijs, qui sunt Romæ, timens, nè ipsi quoque similiter affecti, non sustinerent eum videri tradi bestiis, sed manus eis afferrent, quibus mandatum erat, vt eum traderent, & ei

Proferunt
falsos deos.

Mittitur in
carcerem S.
Ignatius.

Hæc sunt
machina
maligni de-
monis.

1. Cor. 4.

Lætatus in
vinculis.

clauderent apertam ianuam martyrij, statuat eos mittere, ut ij quoque pro eo orarent, ne cursus sue exercitationis ei impediretur: sed per feras, sicut dictum est, cito resolveretur ad dilectum Dominum. Operaprecium est autem illius quoque meminisse epistolae, quae sic habet ad verbum:

Epistola eius ad Romanos.

Ignatius, qui & Deifer, Episcopus sanctae Dei ecclesiae, quae est Antiochia, ecclesiae, quae misericordiam est consecuta in maiestate patris altissimi & Iesu Christi solius eius filij, dilectae & illuminatae, in voluntate eius, qui voluit omnia, quae sunt secundum charitatem Iesu Christi Dei nostri, quae etiam praesidet in loco regionis Romanorum: quam saluto in nomine Iesu Christi, secundum carnem & spiritum unitam omni eius mandato, impletam gratia Dei ad latandum in Christo Iesu Deo. Cum Deum precatus, obtinuerim ut viderem spectabiles vestros vultus, vincens in Christo Iesu spero me vos salutaturum, si Dei fuerit voluntas, ut dignus habear, qui sic sum usque ad finem. Meum enim rite succedit votum, si gratiam fuero consecutus, ut sortem meam accipiam sine impedimento. Timeo enim vestram charitatem, ne ea me afficiat iniuria. Vobis enim facile est facere, quod vultis: mihi autem difficile est Deum assequi, si vos mihi peperceritis. Non enim volo vos hominibus placere, sed Deo, sicut etiam placetis. Non enim ego unquam habeo aliud tempus Deum assequendi, neque vos. Si silueritis a me, ego Dei efficiar. Sin vero carnem meam amaveritis, rursus ero currens. Potius autem mihi praeberet, ut Deo immoler: est enim ara parata, ut effectus chorus in charitate, canatis patri in Christo Iesu, quod Episcopum Syriae dignatus sit Dominus, ut inueniretur in Occidente, eum accersens ab Oriente. Pulchrum est a mundo occidere ad Deum, ut ad ipsum exoriamur. Nulli unquam inuidistis, alios docuistis. Ego autem volo illa quoque esse firma ac stabilia, quae vobis mandata didicistis. Solam rogate, ut dentur mihi vires a Domino, ut non solum dicar Christianus, sed etiam inueniar & dici possim: & tunc videbor esse fidelis, quando mundo non apparebo. Nihil enim quod apparet, est aeternum. Quae enim cernuntur, sunt ad tempus: quae autem non videntur, aeterna.

Desiderium etiam ardentissimum patiendi propter Christum.

1. Cor. 4.

Humilitas tanti viri.

cas instigabo, habet Eusebius.

Matt. 16.

Ego scribo ecclesijs, & mando omnibus, quod ego lubens pro Christo morior, si vos non prohibueritis. Rogo vos, ne sit intempestiva vestra in me benevolentia: sinite me deuorari a feris, per quas licet Deum consequi. Sum Dei frumentum, & molor per dentes ferarum, ut Christi inueniar mundus panis. Feris potius blandimini, ut fiant mihi sepulcrum, & nihil relinquant mei corporis, ne sopitus fiam grauis. Tunc ero verus Christi discipulus, quando nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Christo supplicite, ut per haec instrumenta, munda inueniar hostia. Non sicut Petrus & Paulus vobis praecipio. Illi Apostoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autem seruus usque in hodiernum diem. sed si volueritis, ego liberus Iesu Christi, & exurgam in ipso liber. Nunc disco vinculus nihil mundanum cupere aut inane: a Syria usque ad Romanam ipsam pugnans cum bestiis, a terra & mari noctu & diu vincus decem leopardis, qui sunt cohors militaris: qui etiam si beneficio afficiantur, sunt deteriores. In eorum vero iniurijs magis disco. Profuerint ferae mihi paratae, & opto, ut ea mihi paratae inueniantur: quibus etiam blandiar, ut me protinus deuorent, non sicut quosdam timore affectae non tetigerunt. Quod si ea etiam inuita noluerint, at ego transibo. Ignoscite mihi: scio quid mea inter sit. Nunc incipio esse discipulus, ut Iesum Christum assequar. Ignis & crux, bestiarum irruptiones, dissectiones, diuisiones, ossium dispersiones, amputatio membrorum, tritura totius corporis, & diaboli tormenta super me veniant, dum modo Iesum Christum assequar. Nihil mihi proderunt mundi incunditates, neque regna huius seculi. Melius est mihi mori in Christo Iesu, quam regnum obtinere usque ad fines terrae. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, & suae animae patiarur detrimentum? Illum quaero, qui pro nobis est mortuus.

Ignoscite mihi, fratres: ne sitis mihi impedimento, quo minus viuam, neque me velitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cum illic enim venero, ero homo Dei. Permittite mihi, ut sim imitator passionis Christi. Si quis ipsum in seipso habet, intelligat quod volo, & mei moueatur commiseratione, cum sciat quae me constringant. Ne Princeps huius seculi me vult diripere, & corrumpere meam in Deum sententiam. Ne ergo ex ijs, qui adsunt, ei opem ferat. Estote mei potius, hoc est, Dei. Ne loquami ni Christum Iesum, mundum vero desideretis. Ne habitet inter vos inuidia. Nec si ego quidem

DE S. IGNATIO EPISCOPO ET MARTYRE.

quidem praesens vos rogem, parate mihi: ijs autem parate potius, quae ego ad vos scribo. Ex ijs enim, quae scribo ad vos, mori cupio. Meus amor est cruci affixus, & non est in me ignis amans mundanae materiae: aqua autem potius viua & in me loquens, quae intus mihi dicit: Veni ad patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque voluptatibus huius vitae. Panem Dei volo, panem caelestem, panem vitae, qui est caro Iesu Christi filij Dei, qui postea natus est ex semine David & Abraam: & potum Dei volo, eius sanguinem, qui est charitas, in quam non cadit interitus, & vita perennis. Non amplius volo viuere, sicut homines. hoc autem erit, si vos volueritis. Velitis ergo, ut vos quoque Deus velit. Breuibz literis peto a vobis: mihi credite. Iesus vero Christus vobis aperiet, qui est os non mendax, quod vera dico petendo, ut consequar. Non secundum carnem ad vos scribo, sed secundum Dei sententiam. Si passus fuero, mentote in oratione vestra ecclesiae Syriae, quae pro me, pastore Deo vtitur. Solus ipsam Iesus Christus visitabit, eiusque curam geret & vestra charitas. Salutat vos meus spiritus, & charitas ecclesiarum, quae me susceperunt in nomine Iesu Christi, non tanquam transeuntem. Etenim quae ad me non attinebant in via, quae est secundum carnem, me deduxerunt in ciuitatem. Scribo autem haec ad vos a Smyrna per Ephesios, qui digni sunt, qui beati iudicentur. Est vero mecum cum multis alijs Crocus quoque, nomen desiderabile eorum, qui mecum conuenerunt a Syria ad gloriam Dei. Haec ad vos scripsi nono Cal. Septemb. Valete perpetuo fratres in tolerantia Iesu Christi, Amen.

Nota verba verè ignea.

Sed est haec quidem epistola. Ipse autem paulo post a Smyrna deductus a militibus: & cum appulisset Troadem & Neapolim, transijt pedes per Philippos & Macedoniam, eas, quae sunt in via, inuicem ecclesias, & in eis docens, exhortans, differens, fratres, qui erant paulo simpliciores & imbecilliores, confirmans, & efficiens, ut omnes vigilarent & essent sobrij. Cum vero transijisset Epirum, & mare transimisset Adriaticum & Tyrhenum, appellit Pureolos. Hospitio autem exceptus simul cum militibus ab ijs, qui illic erant, fidelibus, cum eos quoque valere iussisset in Domino, venit Romam, & sistitur ante Praefectum vrbs. Cum is ergo Deiferum vidisset Ignatium, & literas accepisset Imperatorias, dies autem aduenisset opportunus, quando erat dies festus & celebris Romanorum, ducit eum in medium theatrum, sicut iubeat improbum edictum Imperatoris. Cum ergo vniuersa ciuitas sederet in theatro, cum ardenti spiritu & occupatione spectaculum amanti bus, utpote quod iam fama ubique annunciasset, Syriae Episcopum cum feris esse pugnaturum: conuersus ille ad populum cum quodam generoso & inflexibili animo, ut qui gloriaretur & sibi placeret propter eam, quae pro Christo suscipi cernebatur, ignominiam: Viri, inquit, Romani, & praesentis huius certaminis spectatores: non haec mihi sunt, ut luam poenas alicuius maleficij, aut scelerate alicuius actionis, sed ut Deum assequar: cuius quidem rencor desiderio, & quem cupio insatiabiliter. Sum enim eius frumentum, & molor per dentes bestiarum, ut fiam ei purus panis. Haec dixit, & dimissi leones, cum statim dilacerarunt & deuorarunt, a solis asperioribus illius ossibus abstinentes, ei re vera impletis votis, ut bestiae essent eius sepulcrum, & nihil reliquum esset eius corporis, utpote quod Deus pluris faceret famuli preces & amorem ferre usque ad finem, quam efficere, ut non tangeretur a leonibus, ut suo nomini tribueret gloriam.

In itinere confirmat ecclesias.

A leonibus deuoratur, sicut operatur.

Postquam autem haec euenerunt & finem acceperunt, qui Romae erant fideles, ad quos adhuc viuens diuinus scripserat Ignatius, postquam dimissum fuerat theatrum, conuenientes, cum ossa id cupientibus manibus sustulissent, & ea honorifice ac reuerenter composuissent, ea deposuerunt in loco insigni extra urbem, vicesimo mensis Decembris. Haec postea deportata sunt in patriam martyris Antiochiam: & quae intercedunt ciuitates, duplicem accepere benedictionem, & prius, quando martyr vincens sequebatur Romam ex Antiochia: & nunc, quando cum praclaris trophaeis illinc reuertebatur, tanquam apes fauam, illum circunvolantes. Atque dicitur quidem, quod post martyricam eius consummationem, lugentibus illius priuationem ijs, qui Romae erant fideles, & nullam accipientibus doloris consolationem, & vacantibus sepulcris libus hymnis & vigilijs, ipse in somnis apparens, & eos quasi amplectens, qui scilicet se ipsos praebuerunt dignos illius consuetudine, luctum eis effecit facilem & leniorem, & doloris sedauit vehementiam. Alij rursus dixerunt, se vidisse eum sudore diffluentem, tanquam

Ex ossibus eius ciuitates benedictione accipiunt.

tanquam qui nup̄r respirasset à laboribus decertationis, & precantem salutem ciuitati & omnibus fidelibus.

Hic quidem fuit exitus Deiferi Ignatii: hæc sunt certamina: hi sunt infani eius amores in Christum. Et fert testimonium Irenæus Lugdunensis Episcopus, vir magni faciendus, qui diuini Ignatii crebrò meminit. Quin etiam Polycarpus, qui Smyrnenſi præerat ecclesiæ, qui cum eo ventitabat ad Iohannem Euang. & Theologum: & cum captiuis Romam duceretur Antiochia, eum, sicut diximus, saluauit, hæc alicubi scribens in suis epistolis: Rogo vos fratres, vt obediatis, & omnem exerciteris tolerantiam, quam vidistis oculis, non solum in beatis Ignatio, Rufino & Zosimo, sed etiam in multis alijs ex vobis, & in ipso Paulo & ijs, qui cum ipso crediderunt: quòd ij omnes non in vanum cucurrerunt, neque in vanum laborauerunt, sed in fide & iustitia, quæ est in Christo Iesu. Quamobrem sunt etiam in loco, qui eis debetur à Domino, cum quo passi sunt. Non enim præsens seculum dilexerunt, sed Christum, qui pro nobis mortuus est & resurrexit. Sic ergò situs erat D. Ignatius in sacris illorum animis: & cum desiderasset bestiarum ventres sibi sepulcrum efficere, in piorum virorum magis habitat animis.

Philip. 2.
Plinius Sc.
cundus hæc
ad eū scri.
psit.

Nota absti.
nentia Chri.
stianorum.

Imperator autem Traianus cum de diuino hoc Ignatio postea didicisset, & quam fortiter peregrisset hoc certamen martyrii, & quòd, vt ipse tulerat sententiam, à bestiis fuisset deuoratus, & multa etiam audiisset de Christianis, qui erant in regione, quòd scilicet nihil præter leges facerent, neque rem vllam agerent impiam: sed diluculo surgentes, & Christum adorarent tanquam Dei filium, & omnem exercerent abstinentiam in cibo & in potu, & nihil tangerent ex ijs, quæ lex prohibet. Cum ille, inquam, hæc audiisset, & ductus est poenitentia eorum, quæ facta fuerant, & dicitur tale decretum proposuisse, vt gens quidem Christianorum exquireretur & omnibus esset cognita: inuenti autem non interficerentur, sed neque magistratus gererent, neque susciperent vllam reipublicæ administrationem. Sic nõ vita solum Ignatii, sed iam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix, gloriatio fidei, quæ est in Christo, augmentum pietatis, adhortatio ad eos, qui sunt ex Deo, labores, & contemptio eius vitæ, quæ est ad tempus, & continentia ab ijs, quæ sunt noxia, & studium vitæ puritatis: Gratia & benigntate Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria & sancto & viuifico spiritui nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

EX HISTORIAE ECCLESIAST. EVAGRII

Epiphanensis, lib. 1. cap. 16.

Miora robustioraque Ignatii, viri planè diuini, ossa à bestiis relicta (quæ sicut tum à Iohanne rhetore, tum ab alijs memoria proditum est, posteaquam sanctus martyr bestiarum ventres, vt ei erat in operis, sepulcri loco in Amphitheatro Romano consecutus fuerat, Antiochiam deportata fuerunt) regnante etiam Theodosio, quod fuit longo tempore post eius martyrium, in cœmeterium translata sunt: quippe Deus Optimus Max. animum Theodosij impulit, vt diuinum illum martyrem maioribus afficeret honoribus, & templum iam olim demonibus dedicatum, (quod indigenæ templum Fortunæ nuncupant) Ignatio victori & martyri consecrant. Itaque quod olim Fortunæ dicatum fuit, iam sacrum sanctuarium & templum augustum ad Ignatii memoriam celebrandam factum est: cuius martyris sacra reliquæ curru cum solenni pompa per ciuitatem portatæ, & in templo repositæ fuerunt. Qua de causa festum celebre & læticia communis ad nostram vsque ætatem peragitur: quod quidem festum à Gregorio pontifice multò maiore magnificèntia illustratum est.

MAR.

MARTYRIUM S. PIONII PRESBYTERI ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE. APPARET

autem ab ijs esse conscriptum, qui præsentibus illi interfuerunt. Testatur verò Eusebius Casareens. lib. 4. cap. 14. Histor. Ecclesiast. se in libello de veterum sanctorum martyrijs, omnia Pionij facta plenissimè esse complexum.

Apostolus monet, vt sanctorum memoriam celebremus, minimè ignorans, nos, dum eos, qui toto animo in fide sana permanserunt, celebramus, ad ea, quæ præstantiora sunt, imitanda concitari. Quod cum ita sit, Pionij martyris memoriam nobis præcipuè colenda est, qui tunc etiam, cum in mundo peregrinaretur, multos ab errore reuocauit, & vir Apostolicus nostris temporibus fuit. Cumque martyrio coronatus, ad Dominum vocatus est, admonitionis gratia hoc nobis virtutis exemplum reliquit, vt nunc etiam doctrinæ ipsius monumenta haberemus.

Heb. 13.
1. FEBRUAR.
iuxta Bedā,
Vsuardum
&c.

Vigesimalertia mensis Februarij die, cum sabbatum magnum instaret, natali scilicet beati martyris Polycarpi, vigente Decij Imperatoris persecutione, Pionius Presbyter, & Sabina veræ pietatis studiosa, & Asclepiades, & Macedonia, & Linus Ecclesiæ Catholice Presbyter, comprehensi sunt. Pionius igitur pridie natalis diei sancti Polycarpi futurum præuidit, vt eo ipso die caperetur. Itaque cum simul cum Sabina & Asclepiade ieiunans, se postridie comprehensos iri prospexisset, sumptis tribus catenis connexis, colloque suo & Sabine & Asclepiadis iniectis, domi expectabat. Id autem fecit, tum ne ab amicis abducerentur, tum ne posset aliquis suspicari, se, vt reliquos, ad ea, quæ idolis essent immolata, comedenda duci velle: & vt omnes intelligerent, se statim in carcerem duci decreuisse. Cum igitur precationibus incubuissent, & sabbato sanctum panem & aquam cepissent, superuenit Polemo ædituus cum satellitibus suis, vt homines Christianos quæreret, eosque ad immolandum idolis, & comedendum ex ijs, quæ fuissent immolata, perduceret. Et Aedituus: Nostis, inquit, planè decretum Imperatoris, quo vobis iubetur, vt dijs sacrificetis? Cui Pionius: Nouimus, inquit, mandata Dei, quibus imperat, vt ipsum solum adoremus. In forum igitur, inquit Polemo, venite, & illic obtemperabitis. At Sabina & Asclepiades dixerunt: Nos Deo viuenti obtemperamus. Ducebat igitur eos, sed sine vi. Cum autem ire pergerent, viderunt omnes eos vincula gestantes. Quamobrem re noua commotus populus, celeriter concurrebat, & præ multitudine mutuò premebantur. Et cum in forum ventum fuisset, & in porticu ad Orientem sita, ad portam duplicem constitissent, impletum est totum forum, & superiores porticus tum viris Græcis atque Iudeis, tum etiam mulieribus. Nam cum magnum esset sabbatum, feriabantur. Quinetiam fundamenta, arcusque conscenderant, vt spectarent.

Is Decius
imperauit
anno Christi
251.

Pionij re.
ad Smyr.
Polemonē,

In medio igitur cum sterissent: Satius est, inquit Polemo, o Pioni, vt quemadmodum omnes faciunt, vos quoque pareatis Imperatori, & simulacris immoletis, ne puniamini. At Pionius, extensa manu, hilari vultu causam suam defendit: Viri, inquiens, Smyrnenæ, qui & vrbis pulchritudine, & melle Homericò, vt dicitis, gloriâmini, & si qui sunt inter vos Iudæi, audite me paucis perorantem: Audio vos risu gaudioque eos, qui transfugiunt, suscipere, perindè quasi ridiculum aliquid, ac leue sit id, quod agunt, dum idolis spontè sacra faciunt. Atqui æquum erat, Græci, vt magistrum vestrum Homerum audiretis, qui hominum interitu lætari, pium esse negat. Vobis autem, Iudæi, Moses ita iubet: Si videris iumentum inimici tui cecidisse, & sub onere iacere, ne præderis: sed ipsum excitato. Aequum item erat, vos Salomonem audire, qui, Si ceciderit, inquit, inimicus tuus, ne gaudeas, & calamitate ipsius ne extollaris. Ego enim magistrum meum audiens, mori malo, quam ab eius præceptis discedere. Et toris viribus enitor, ne recedam ab ijs, quæ primum didici, deinde etiam docui. Quid est igitur, cur nos crudeliter irrideant Iudæi? Quauis, vt ipsi dicunt, hostes eorum essemus,

Oratio eius
ad Smyr.
nenses,

Deut. 22.

Prou. 24.

FEBRUARIUS.

homines tamen sumus. Præterea iniuria affecti aiunt, nobis esse liberè loquendi facultatem. Sed quos affecimus iniuria? Quos occidimus? Quos persecuti sumus? Quos coegimus, ut adorarent idola? Putant ne similia esse peccata sua peccatis eorum, qui nunc humano terrore adducti præuaricantur? Atqui tantum differunt, quantum interest in ter illa, quæ vi, & quæ voluntate aguntur. Quis enim coegit Iudeos, ut sacra facerent Beelphegor? ut comederent sacrificia mortuorum? ut scortarentur cum filiabus alienigenarum? ut comburerent filios & filias suas idolis? ut murmurarent aduersus Deum? ut maledicerent Mosi? ut in benè de se meritis essent ingrati? ut corde in Aegyptum reuerterentur? ut cum Moses ad legem accipiendam ascendisset, diceret Aaron: Fac nobis deos, & vitulum adorarent? Ut cetera taceam, quæ perpetrarunt. Vos enim possunt decipere: Sed legant vobis Exodum, & librum Iudicum, legant libros Regum, & reliquos omnes, in quibus coarguuntur. Obijciunt nobis, quosdam non vi coactos, sed voluntate quæsitos, ad immolandum accessisse. Et vos propter paucos desertores, cunctos Christianos reprehendendos & damnandos esse iudicatis? Considerate vitam presentem arce esse similem. Vt maior aceruus est, palearum, an tritici? Cum venerit agnoscere, ut ventilabro arcam expurget, palea, quæ levis est, facile vento sublata reijciatur: triticum autem ibidem manebit. Præterea sagenam in mare missam considerate. Num omnia, quæ colligit, bona sunt? Nequaquam. Sic etiam se habet vitæ presentis status. Quomodo igitur vultis, ut hæc patiamur? ut fontes, an ut innocentes? Si ut fontes, qui fieri poterit, ut vos, qui factis ipsis fontes esse deprehendimini, non eadem patiamini? Sin ut innocentes, æquum vos, cum iusti patiantur, spem habetis? Nam si iustus vix seruatur, impius & peccator ubi apparebit? Mundo enim iudicium adest. Cuius quidem signa sunt manifesta.

Ego quidem cum peregrè proficiscens, vniuersam Iudeam lustrâsem, Iordanemque fluuium traiecissem, spectabam regionem illam, quæ ad hoc vsque tempus diuinam in se indignationem testatur, propter peccata, quæ incolæ ipsius admisserunt, dum hospites vel occidunt, vel eiiciunt, vel eis vim adferunt. Cernebam fumum ex illa adhuc ascendentem, & agros incendijs in cinerem redactos, omnium fructuum atque humoris expertes. Cernebam & mare mortuum, & aquam immutatam, & diuina formidine extra naturalis terminos egredientem, quæ nec animalia potest alere, & si quid iniiciatur, sursum reijcit, nec hominis corpus apud se valet retinere. Hominem enim recusat admittere, ne propter hominem rursus puniatur. Hæc ego commemoro, quæ procùl absunt. Vos Decapolim, Lydiæ regionem, igne combustam videtis ad impiorum exemplum vsque in presentem diem: Aetnæ item incendium, & Siciliæ, atque Lyciæ, & insularum. Quod si hæc quoque videntur vobis abesse longius, cogitate usum aquæ calidæ, ex terra scaturientis. Vnde enim, nisi ex igne, in intimis terræ partibus sito, contrahit caliditatem? Ad hæc memoriæ proditum est, aliquas orbis partes tum igne vastatas esse, tum etiam aqua, vel tempore Deucalionis, ut vos dicitis, vel Noë tempore, ut nos asserimus. Quamobrem ex rebus singularibus possunt vniuersæ cognosci. Itaque testamur vobis & denunciamus, iudicium per ignem à Deo per Verbum ipsius Iesum Christum factum iri. Et idcirco deos vestros, & statuam auream nolumus adorare.

Hæc & alia multa cum sine vlla interpellatione Pionius loqueretur, attentè atque incredibili silentio tum ab Aedituo, eiusque satellitibus, tum ab vniuerso populo audiebatur. Verum cum verba illa Pionius repeteret: Deos vestros, aureamque statuam nolumus adorare, duxerunt eos in medium sub dio. Circumsteterunt autem quidam homines forenses, vna cum Polemone orantes atque dicentes: Nobis obtempera, Pionius, moremque gere, qui te diligimus, vitamque dignum ducimus propter morum probitatem, atque modestiam tuam. Dulce & iucundum est viuere, & lucem intueri. Ego quoque, Pionius inquit, vitam amabilem puto: sed illud longè est amabilius, quod optamus nos Christiani. Lucem hanc iucundam ac dulcem existimo: sed illam multò iucundior & dulcior, quæ vera est lux, quam nos cupimus contemplari. Hæc quidem omnia sunt pulchra, neque nos damnamus, odioue prosequimur opera Dei. Sed alia sunt longè pulchriora ac præstantiora, quæ his anteposimus. Circumforaneus autem quidam, nomine Alexander, homo improbus ait: Audi nos, Pionius. Cui Pionius ait: Tu, inquit, potius audi me. Quæ enim tu scis, sunt mihi cognita: quæ autem ego scio, eorum tu es ignarus. Volebat autem cum Alexander irridere. Itaque cum ironia:

DE S. PIONIO PRESBYTERO, ET SOCIIS EIVS.

798

Quid sibi volunt, inquit, istæ catenæ? Cui Pionius respondit: Nè per urbem vestram iter faciētes, existimemus ad immolandum idolis, aut ad edendum ea, quæ sint illis immolata, proficisci: atque adeo, ut intelligatis, nos ne interrogari quidem velle, sed de creuisse non in forum, sed rectè in carcerem ire: & nè per vim nos comprehensos ut reliquos, trahatis: sed cum vincula gestemus, dimittatis. Fortasse enim nos vinculis illigatos, ad idola vestra non introduceris. Sic cum Alexander illudebat. Cumque rursus illi multis verbis Pionium hortarentur, atque ipse sibi ita decretum & statutum esse responderet, eosque reprehenderet, & de ijs, quæ sunt euentura, differeret, Alexander: Quid multis, inquit, opus est verbis, cum viuere nequeatis?

Sed cum populus vellet in theatrum conuentum fieri, ut plura illic audiret, quidam Ducis studiosi ad Polemonem ædituum accedentes, ei persuaferunt, nè sineret in theatrum populum conuenire, nè tumultus fieret, & panis flagitaretur. Quibus auditis, Polemo: Si non vis, inquit, Pionius, sacrificare, saltem in templum ingredi. Pionius autem: Idolis, inquit, non expedit, ut illuc ingrediamur. Polemo vero: Persuade, inquit, hoc nobis Pionius. At ille, Vtinam, inquit, possem vobis persuadere, ut fieretis Christiani. Tunc illi risu soluto dixerunt: Tu verò nè id feceris, nè vini comburamur. Grauius, atque acerbius est, inquit Pionius, post mortem igne comburi sempiterno. Arridenteque Sabina, Aeditui & satellites eius dixerunt: Rides? Ità Deo placet, inquit illa: Christiani enim sumus: & qui fide sunt in Christum firma atque constanti, risu ridebunt perpetuo. Tu, inquit illi, quod non vis, patieris. Quæ enim dijs nolunt sacrificare, in prostibulum conijciuntur. At illa: Sancto, inquit, Deo id erit curæ.

Pionium rursus Polemo sic allocutus est: Obtempera nobis, Pionius. Respondit Pionius: Iussisti, ut vel obtemperarem, vel plecterer. Non obtempero, iube igitur plecti. Tunc Aeditui Polemo: Sacrifica, inquit, Pionius. At ille: Christianus sum. Quem, inquit Polemo, deum colis? Respondit Pionius: Deum illum omnipotentem, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ cælo & terra continentur, atque omnes nos: qui nobis abundè suppeditat omnia, quem per Verbum ipsius Christum, cognitum habemus. Sacrifica igitur, inquit Polemo, saltem Imperatori. Ego, inquit Pionius, homini non sacrifico: Christianus enim sum. Deinde, cuncta scribente notario: Quod, inquit, est tibi nomen? At ille respondit: Pionius. Tum Polemo: Christianus, inquit, es? Respondit: Sum profectò. Cuius, inquit Polemo, es Ecclesiæ? Respondit Pionius: Catholice: Nulla enim est alia apud Christum. Tum ad Sabina accessit. Monuerat autem illam Pionius, à se fuisse Theodoram appellatam, nè ex nomine in manus impiæ ciuiis iam dominæ suæ rursus incidere, quæ imperante Gordiano, cum vellet Sabina à fide abducere, eam vincitam in montibus relegauit, ubi clam victui necessaria ei à fratribus subministrabantur. Post autem studiosè curatum fuit, ut à dominæ seruitute & à vinculis liberaretur. Plurimum autem cum Pionio versabatur. Quæ etiam in hac persecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoque Polemo: Quo nomine vocaris? Ea que respondente, Theodora: subiecit ille, Christiana es? Næ, inquit, Christiana sum. Cuius Ecclesiæ? inquit Polemo. Sabina respondit: Catholice. Tunc ait Polemo: Ecquem colis & veneraris? Deum, inquit illa, omnipotentem, qui fecit cælum & terram, & omnes nos, quem nouimus per Verbum ipsius Iesum Christum. Mox Asclepiadem interrogauit: Quomodo, inquit, appellaris? Asclepiades, inquit ille. Tum Polemo: Christianus es? Respondit: Sum. Quem, inquit Polemo, veneraris? Eoque respondente, Christum Iesum: ait Polemo, Est ne alius? Minime verò, inquit Asclepiades, sed idem ille, quem hi dixerunt. His dictis, in carcerem ducti sunt, tam ingenti multitudine consequente, ut forum impleretur. Et dicebant quidam de Pionio: Quomodo qui semper erat pallidus, nunc est facie ignea ac rubicunda?

Cum autem ipsum Sabina vestimento propter multitudinis impetum teneret, qui eam deridentes, dicebant: Quàm veretur, nè ab eius vberibus depellatur? Vnus autem quidam clamauit: Si nolunt, inquiens, parere, supplicio afficiantur. Cui Polemo respondit: Nobis non præcedunt fasces, neque securæ, ut hanc habeamus potestatem. Alii dicebat: Ecce homunculum subducit ad immolandum. Innuebat autem Asclepiadem, qui nobiscum erat. Pionius dixit: Tu mentiris: neque enim id facit. Alii dicebant: Hic & ille dijs immolauerunt. Pionius autem: Pro suo quisque, inquit, agit arbitrio. Quid igitur ad me? Ego Pionius vocor. Dicebant alij: Quid prodest huic doctrina sua, cum

Pionius grauius respondit Alexander homini nequam.

Sabina vultu pectus.

Pionius viri. lis vox.

Vna Catholica Ecclesia.

Præclara Sabina voces.

Irridentur sancti.

cum ita se habeat? Hanc, inquit Pionius, vos doctrinam didicistis, per quam & famem, & cedes, & alias calamitates experti estis. At ipse quoque fame, quidam respondit, nobiscum laborasti. Sanè, Pionius inquit: sed tamen cum spe, quam in Deo positam habeo. Hec illo dicente, sic à turba vexati sunt, ut parum abfuerit quin opprimerentur.

In carcerem igitur coniecti, & custodibus traditi sunt. Ingressi autem, Catholica Ecclesia presbyterum, nomine Linum, & mulierem ex vico Carina, nomine Macedoniam, & ex heresi Phrygum quendam, nomine Eutychianum, illic inclusos offenderunt. Cum igitur essent eodem in loco, custodes animaduertentes, ea quæ à fidelibus afferebantur, à Pionio non accipi. Dicebat enim: Si, cum pluribus egeremus, nemini graves eramus, quanto minus accipere nunc debemus? Custodes igitur, qui ab iniuicentibus munera solebant accipere, eos in interiorem carceris partem coniecerunt, ne possent ullum solatium aut consolationem accipere. At illi Deum collaudantes acquieuerunt, & quæ dari solita erant, ipsis præbuerunt: adeo ut carceris Præfectus admiraretur, & pristinum eos in locum vellet reducere. Ipsi verò manserunt, dicentes: Gloria Domino: hoc enim nobis prosperè successit. Possumus namque liberè philosophari, & precibus incumbere nocte & die. Multi tamen ex gentibus eos etiam in carcere visebant, & conabantur illos à proposito dimouere, sed eorum responsa admirabantur. Introibant etiam illi, qui per vim tracti fuerant, & magnum fletum excitabant: adeo ut in lucu & squallore singulis horis versarentur, præsertim propter illos, quorum vitæ institutio proba erat atque honesta.

Itaque Pionius iugebat: Nouo, inquit, afficior supplicij genere. Membratim concidor, dum video margaritas Ecclesiæ à porcis conculari, & celi stellas à cauda draconis in terram detrahi. Vincam, quam dextera Dei plantauit, à filio porci syluestris vastatam vindemiant omnes, qui prætergrediuntur viam. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis: Alumni mei delicati ambulauerunt vias asperas atque difficiles. Nunc impij seniores insidias Susannæ tetenderunt. Nunc delicatam atque formosam retegunt, ut eius pulchritudine impleantur, & falsum in illam testimonium ferant. Nunc Aman insultat: Esther autem atque vniuersa ciuitas perturbatur. Nunc non panis fames, nec aquæ sitis: sed audiendi verbi Domini fames ac sitis premit. An omnino dormitauerunt omnes virgines, & dormierunt? Impletum est illud: Si filius hominis venerit, inueniet ne fidem in terra? Quid, quod unusquisque, ut audio, prodit proximo suum? ut illud impleatur: Tradet frater fratrem in mortem. Profecto quæsiuit nos satanas, quos cribraret ut triticum. Ignitum porro ventilabrum est in manu Dei verbi, ut purget aream. Fortasse infatuatum est sal, & cietum est foras, & concutitur ab hominibus. Nemo tamen, filioli, Dominum debilitatum existimet, sed nos. Num infirmata est, inquit, manus mea, quod minus apprehendat? aut auris effecta grauis, ut non audiam? Peccata vestra diuiserunt inter vos & Deum vestrum. Peccauimus enim quidam etiam continentibus. Iniquè egimus nos, vicissim mordentes & accusantes. Mutuò consumpti sumus. Oportebat autem, ut Scribas & Phariseos iustitia vinceremus.

Quid, quod Iudei quosdam vestrum, ut audio, in Synagogas suas vocant? Quamobrem caute, ne maiore atque voluntario scelere vos obstringatis: & ne quis ex vobis peccatum, quod non remittitur, in Spiritum Sanctum admittat: & ne vos quoque simul cum illis, sitis principes Sodomorum & populus Gomorrhæ: quorum manus sanguine sunt plenæ. Nos neque Prophetas occidimus, neque prodidimus Christum, aut in crucem egimus: Quid multis moror? Memoria repetite ea, quæ audiuitis: quandoquidem non ignoratis, Iudeos affirmare, Christum fuisse purum hominē, & tanquam mortalem occidisse. Dicant igitur nobis: Si simplex homo mortalis fuit, quomodo mundus vniersus discipulorum eius multitudine repletus sit. Cur eius discipuli, & postea tam multi pro nomine ipsius mortem oppetierint. Quomodo simplicis hominis mortalis nomine tot annis demonia eiecta sint, & eiiciantur, & eiicienda sint: & aliæ multæ res admirandæ in Ecclesia Catholica fiant. Nesciunt autem cum ita fuisse mortalem, ut propria voluntate animam egerit. Dicunt prætereà Christum necromantiam exercuisse, eiusque vi post crucem fuisse suscitatum. Quæ scriptura vel ipsorum, vel nostra de Christo talia commemorat? Aut quis homo iustus vnquam hæc dixit? Nonne qui nugæ eiusmodi confingunt, sunt homines flagitiosi? Quod cum ita sit, cur sceleratis potius hominibus, quam probis & iustis, fides habetur?

Ego

Ego quidem cum adhuc essem puer, signum hoc Iudeorum audiui. Memoria proditum est, Saulē ad mulierem ventriloquam accessisse, ut ab ea responsum acciperet, i. Reg. 28. quæsiitque ut sibi Samuelem Prophetam excitaret. Et vidit mulier virū rectum ascendentem, & pallio indutum. Et agnouit Saul illum esse Samuelem, & rogauit ea, quæ voluit. Quid igitur? Potuit ne ventriloqua illa mulier Samuelem excitare, an non? Si potuisse dicunt, iniustitiam, plusquam iustitiam valere confitentur, & sunt execrandi. Sin negant, ne Christus quidem id egit, quod isti fingunt. Huius autem argumenti vis est eiusmodi. Quomodo potuit impius demon, qui in illius mulieris ventre loquebatur, sancti Prophetæ animam, in sinu Abraham quiescentem, in hanc vitam reuocare? Quod enim inferius est, superioris imperio pareat. Non igitur, ut isti suspicantur, Samuel fuit ab illa muliere pythone habente in hanc vitam reuocatus. Sed ita sese res habet. Angeli desertores sequuntur eos, qui à Deo deficiunt: & omnibus maleficis, & magis, & præstigiatoribus, & vatibus inseruiunt angeli diabolici. Idque mirum non est, cum ipse satanas (ut inquit Apostolus) transfiguret se in angelum lucis. Quamobrem & ministros eius speciem ministrorum iustitiæ suscipere est consentaneum. Alioqui quomodo Antichristus Christi personam indueret? Non igitur Samuelem in hac lucem reduxit mulier illa ventriloqua, sed tartarei demones Samuelis personam atque similitudinem inducentes, sese mulieri ventriloquæ, & Sauli, qui à Deo defecerat, conspicuos præbuerunt. Hoc autem indicat ipsa scriptura. Dicit enim ille, qui Samuelis formam gerebat: Et tu hodie mecum eris. Quomodo enim potest Saul Dei inimicus esse cum Samuele? Nonne potius cum impijs demonijs, quæ ipsi obuiam venerant, & quibus ipse seruebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quod si fieri non potuit, ut sancti Prophetæ anima tunc in hanc vitam reuocaretur, quomodo Iesum Christum, quem in celos ascendentem discipuli conspexerunt, & pro quo mori maluerunt, quam ipsum negare, & terra hoc modo surrexisse audent affirmare? Quod si non potestis hæc illis persuadere, dicite aduersum illos: Nonne vobis, qui nulla necessitate adducti, scortari estis, & idola colistis, nos meliores sumus? Et nolite illis assentiri, & animos despondere: sed respiscite, fratres, & poenitentiam agite, & ad Christum, qui benignus est, vosque iterum suscipiet, confugite.

Hæc ille cum dixisset, & rogaret eos, ut à carcere egredierentur, adiutus Polemo, & Theophilus magister equitum cum satellitibus, & multa turba superuenerunt, atque dixerunt: Ecce Euctemon Præsul vester immolauit. Vos item obtemperate. Interrogabant vos in templo Lepidus & Euctemon. Respondit Pionius: Eos, qui in carcerem coniecti sunt, æquum est aduentum Proconsulis expectare. Quid vobis partes ipsius arrogatis? Cum autem multa dixissent, discesserunt. Sed rursus cum satellitibus & turba reuersi sunt. Et Hipparchus cum dolo: Proconsul, inquit, misit, ut Ephesum abducamini. Veniat, respondit Pionius, ille qui missus est, & accipiat nos. Atqui Princeps, inquit Magister equitum, dignus est, cui fides habeatur. Ego autem siue velis, siue nolis, Princeps modum suffocaret. Tradidit igitur illum satellitibus, atque ita simul cum Sabina, & reliquis socijs in forum ductus est. Cumque magna voce se Christianos esse restarentur, humique sese prosternerent, ne in idolorum templum inducerentur, sex ministri Pionius rapuerunt ita reluctantem, ut eius latera genibus comprimentes, manibusque ac pedibus cedentes, vix potuerint ipsum impellere. Sublatum igitur atque clamantem gestauerunt, humique ante aram deposuerunt, ubi adhuc adstabat Euctemon, qui idolis sacrificauerat.

Et Lepidus: Cur, inquit, vos o Pioni, non immolatis? Respondit Pionius: Quia sumus Christiani. Lepidus subiecit: Quem Deum colitis? Eum, inquit Pionius, qui fecit celum, & terram, & mare, & quæ in eis sunt omnia. Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? Respondit Pionius, quem Deus pater misit ad salutem mundi. Principes hæc valde clamantes, riserunt, & Lepidus ipsum detestabatur. Clamabat autem Pionius: Pietatem inquit, colite, iustitiam obseruate, affectionis similitudinem cognoscite, legibus vestris parere. Nos puniendos censetis, quia non obtemperamus: & vos item à legum præscripto receditis. Iubent enim, non ut cogatis nos, sed ut puniatis. Tum Iustinus quidam inprimis excellens eloquentiæ fama: Desine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. Ille autem respondit: Ista est tua dicendi facultas? Isti mi sunt libri?

Nonne

Pionius, p. p. modum suffocatur à magistro equitum.

Non ne hec ab Atheniensibus Socrates perpeſſus eſt? Nunc omnes ſunt imperfeſti, & ceſſatores, & pigri, & tardi, atque ignavi. Socrates igitur, & Ariſtides, & Anaxarchus, & ceteri horum ſimiles, ſententia tua, inanis gloriæ ſtudio ducebantur, quoniam & philoſophiam, & iuſtitiam, & fortitudinem excolebant: Ruſinus, his auditis, obtruncit.

At quidam alius, qui mundi gloria præſtabat, & Lepidus: Noli, inquit, Pionius, vociferari. Reſpondit ille: Ignem accendite, & ingrediemur. Terentius autem quidam eſt turba, magna voce: Videtis, inquit, quomodo hic alijs quoque ſuadet, ut impij ſint, nec dijs ſacrificent? Tunc illis coronas impoſuerunt, quas ipſi diſcerptas abiecerunt. At miniſter publicus idolis immolatum accepit: nec tamen ad quæquam ipſorum eſt auſus appropinquare: ſed illud in omnium conſpectu comedit. Verum cum illi rursus clamarent, Chriſtiani ſumus: non reperientes quid illis facerent, eos in carcerem reduxerunt. Turba autem eos illudebat, ac verberabat. Et Sabina nescio quis dixit: Tu non potuiſti in patria mori? Cui illa reſpondit: Quæ eſt patria mea? Ego ſum Pionius ſoror. Terentius vero, qui tunc venationes curabat, ad Aſclepiadem: Te, inquit, accuſabo, ut beſtijs damnatum in munere gladiatorio filij mei. Cui Aſclepiades: Non ob id, inquit, me perterrefacias. Atque ita in carcerem ducti ſunt. Ingenti autem Pionio quidam eſt ſatellitibus vehementer caput percuffit, ac vulneravit. Atque ipſe quidem patienti animo id tulit. Sed percufforis manus & latera ſic inflammata ſunt & intumuerunt, ut respirare vix poſſet. Ingreſſi autem, Deum collaudabant, quod aduerſus inimicum & ſimulatorem Eudemonem fortes conſtantesque permanſiſſent, & psalmis ac precibus ſe conſirmabant.

Post hæc autem Proconſul Smyrnæ venit, & Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus eſt. Quemadmodum autem res tranſacta ſit, commemorabimus. Ante 4. Idus Martij Quintilianus Proconſul ſedens pro tribunali, ſic interrogavit: Quomodo vocaris? Reſpondit: Pionius. Proconſul ait: Dijs immolas? Reſpondit: Non. Proconſul: Quam, inquit, religionem aut ſectam colis? Reſpondit: Catholicorum. Quorum, inquit, ille, Catholicorum? Reſpondit: Eccleſiæ catholicæ præſbyter ſum. Proconſul: Tu ne, inquit, es doctor ipſorum? Reſpondit: Docui ſancti. Interrogavit: Cuius partis magiſter es? Reſpondit: Pietatis. Cuius, inquit, pietatis? Reſpondit: In Deum patrem, qui fecit omnia. Immola, inquit Proconſul. Reſpondit: Nolo. Deum enim oportet adorare. Omnes, inquit ille, adoramus cælum, & deos qui ſunt in cælo. Cur aëri preces fundis? Ipſi ſacrificia. Reſpondit: Non aëri preces fundo, ſed illi, a quo factus eſt aër, & cælum, & quæ in eis ſunt omnia. Dic, inquit Proconſul, quis fecit? Reſpondit: Non expedit dicere. Deus, inquit Proconſul, omnino, id eſt, Iuppiter, qui eſt in cælo: Rex enim eſt omnium deorum. Tacenti autem Pionio atque ſuſpenſo, dictum eſt: Immolas, an non? Reſpondit: Non. Et rursus, cum vngulis torqueretur, dictum eſt: Reſpiſce, cur iſanis? Reſpondit: Non iſanio, ſed Deum viventem timeo. Proconſul: Ceteri, inquit, immolant, & viuunt, ac recte ſentiunt. Reſpondit: Non immolo. Proconſul: Te ipſum, inquit, collige, & conſilium muta. Reſpondit: Non faciam. Dictum eſt illi: Cur ad mortem properas? Non ad mortem, inquit, propero, ſed ad vitam. Quintilianus Proconſul: Nihil, inquit, eximium facis ad mortem feſtinans. Nam & qui nomen dant, ac deſcribuntur, exigui lucelli gratia morte contempta, cum beſtijs pugnant. Et tu ex eorum vnus es numero. Quando igitur ad mortem curris, viuis comburæris. Ex tabella autem hæc verbis Romanis ſcripta ſententia legebatur: Pionium ſe Chriſtianum eſſe conſitentem, viuum igni comburendum iudicauimus.

Cum igitur fidei ſtudio alacriter in ſtadium veniſſet, vltro ſe veſtimentis ſpoliauit. Deinde corporis ſui caſtitatem ac decus agnoſcens, ingenti repletus eſt gaudio, & in cælum ſuſpiciens, ac Deo, qui ſe talem conſeruāſſet, gratias agens, ſuper ligno ſciſum extendit, militique tradidit, ut clauos infigeret. Cumque iam conſixus eſſet, ei rursus miniſter ait: Reſpiſce, atque ſententiam muta, & auferetur clauus. At ille reſpondit: Eos in eſſe ſenſi. Et cum pauliſper cogitabundus manſiſſet: Ideo, inquit, dormire feſtino, ut celerius ſurgam, ſignificans eſt mortuis reſurrectionem. Eum igitur ligno ſuſſixum viderunt. Deinde etiam Metrodorum quendam præſbyterum ex ſecta Marcioniſtarum. Erat autem Pionius a dextris, & Metrodorus a ſiniſtris collocatus: vterque tamen Orientem verſus ſpectabat. Cumque materia lignorumque cumulus vndique congeſtus eſſet, & Pionius oculos clauſiſſet, turba illum animam egreſſe ſuſpicabatur: ſed ipſe ſecreto precabatur. Cumque precandi ſinem feciſſet, oculos aperuit. Iamque flamma ſubli-

ſublimis aſcendebat, cum hilari vultu poſtremum Amen pronuncians ac dicens: Domine, ſuſcipe animam meam: tanquam eructans, quiete, & ſine dolore expirauit. & Patri, qui omnem ſanguinem inique effuſum, atque omnem animam iniuſte damnatam ſe pollicitus eſt ſeruaturum, ſpiritum tradidit.

Tali dignus effectus eſt exitu beatus Pionius, qui vitam ſuam ab omni crimine ac reſeptione liberam integramque ſeruauit: atque animum ſuum in Deum omnipotentem, & mediatorum Dei atque hominum Ieſum Chriſtum, ſemper propenſum & erectum habuit. Et magno in certamine victor exiſtens, per anguſtam portam in amplum magnumque lumen peruenit. Ac corona quidem ipſius corpore etiam eſt comprobata. Etenim cum ignis extinctus eſſet, nos qui præſentes eramus, talem ipſum vidimus, quale vigentis ornatique pugilis corpus exiſtit. Siquidem & aures erant molles, & capilli in cute capitis inheſcebant, & barba, ut iuuenibus primùm pubeſcentibus, decore florebat, & facies eius gratia ſplendebat admirabili, ut & Chriſtiani magis confirmarentur in fide, & qui erant à fide alieni, conſcientiæ ſtimulis verberati conterritique diſcederent.

Hæc acta ſunt, Iulio Aſiæ Proconſule, Proclo & Quintiliano magiſtratum gerentibus, Conſule tertium Meſio Quinto Traiano, & Deltio Grato ſecundum, Traiano Decio Auguſto, ante 4. Idus Martias more Romanorum, Aſiæ autem more, ſeptimi menſis vndecimo, die ſabbati, hora decima: ut nos autem loquimur, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: Cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VITA S. PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Ephraem ille admirabilis, natus quidem fuit in Syria, in ciuitate Edeſſa, Chriſtianiſ parentibus. Cum autem elegiſſet virtutem ab infantia, noxias ac damnoſas æqualium conſuetudines ſemper ſtudebat cauere & vitare. Verſabatur verò aſſidue potius in ſacris libris ſcripturarum, & id quod in eas conferebat ſtudiū, ocium & meditatio erat Ephraem quauis voluptate ſuauior, adeo ut ipſe quoque diceret conuenienter Propheta: Quam dulcia ſunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factum eſt, ut ab ineunte ætate ei virtus omnis coaleſceret, & diligens ſtudium tolerandorum laborum. Quid enim non ab eo recte & perfecte geſtum eſt? Non ieiunium? Non vigilia? Non humicubatio? Non benignitas? Non lenitas? Non nihil poſſidere? Non in tantis bonorum opibus etiam humilitas? Sed neque docendi fuit expers chariſmatis: ſed in hodiernum uſque diem nobiſcum loquitur per ſuas orationes, admonet, adhortatur, conſultat & diſſerit. Aquibus habemus, ut non ſolum recta fidei ſemita ingrediamur, ſed etiam ad virtutem parandam excitemur.

Spes autem in Deum, & charitas in proximum, tanta fuit curæ Ephraem, ut ille ipſe ſic diceret, eſt vita excedens: (Vtendum eſt enim ipſius verbis.) Nunquam in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum inſipiens per mea labra proceſſit. In tota vita mea neminem ſum execratus, & cum nullo omnino contendi ex fidelibus. Lachrymæ verò ei quoque perpetuo fluebant ex oculis, adeo ut perennis fontis fluentum citius deſeciſſet, quam illum inſtar imbris cadentes lachrymæ. Vnà autem cum lachrymis mittebantur etiam gemitus, oſtendentes intus ardentem ignem compunctionis. Quod quidem a peritis ſciat aliquis, qui illius ſcripta legerit. Inueniet enim eum ſemper philoſophantem de iudicio & ſecundo Chriſti aduentu, & terribile illud tribunal ſemper ſubiicientem oculis, & illum diem imprimenter noſtræ cogitationi, & ſe inducentem condemnatum, & deſcentem valde miſerabiliter.

Cum Ephraem ſemper verſaretur in talibus viſorum apprehenſionibus, elongabat, ut ait Pſalmiſta, fugiens, omnemque de ijs, quæ ad vitam hanc pertinent, tumultum, motumque & fluctum declinans. Cum habitaret autem in ſolitudine, locis verò loca multaret, propter ædificationem & vtilitatem animarum, ut qui diuino moneretur ſpiritu, relinquit aliquando ſolitudinem iuſſu diuiniore, & ſeruienti deſiderio venit in ſuam patriam.

Reddit ſpiritum ſine dolore.

Corpus inter flammam illuſum & admirabile

for, Decio

1. FEBRUARII, ut habet Latina Martia, tyrologia,

Pſalm. 118.

Nora, ieiunium, vigilia, humicubatio, pauper, tas,

Gratia lachrymarum,

Gemitus & compunctio.

Pſalm. 54.

triam Edessam, ut qui simul venisset ad sacras adorandas reliquias & loca sancta, & si-
mul etiam, ut aliquem virum eruditum conueniret, ut cognitionis illinc fructum acci-
peret: quod etiam a Deo petit, sic dicens: Iesu Christe omnium Domine, concede ut
ego Edessam ciuitatem ingrediens, in talem virum statim incidam, qui sit idoneus ad dis-
serendum mecum de ijs, quæ ad animæ ædificationem pertineant & vtilitatem. Cum
sic orasset, postquam fuit in ingressu ciuitatis, & portam est ingressus, erat cogitabundus,
attentoq; & sollicito animo, ut qui consideraret, quemadmodum ad illum quidem vi-
rum accederet, quænam autem ex eo quæreret, & quamnam perciperet vtilitatem.

Cum sic autem incederet cogitabundus, ei statim quædam occurrit mulier, eaque
meretrix. Dei verò hoc erat omnino, qui mysticè & arcane sæpè per contraria dispen-
sat contraria. Sacrosanctus itaque Ephræm cum sic præter spem incidisset in meretri-
cem, constitit in eam defixis intuentibus oculis & quasi emotæ mentis, tristisque & apud se
perturbato animo, quod non ut preceus fuerat, sed contrarium potius euenisset eius,
quod petierat. Illa autem cum sic eum vidisset adspicientem, in eum rursus oculos con-
iicit acerrimos. Postquam verò sic diu se inuicem adspexissent, volens eam pudore af-
ficere, & ad verecundiam, quæ mulieribus conuenit, deducere magnus Ephræm, Quid
verò, inquit, Non erubescis mulier, tam fixis oculis nos intuens? Illa autem, Sed me, in-
quit, conuenit te sic adspicere, ex te enim sumpta sum & tuo latere. Te verò non nos,
sed terram potius oportet adspicere, ex qua ipse rursus sumptus es. Hæc cum audisset
Ephræm præter omnem expectationem, & mulieri confessus est magnas se habere gra-
tias propter eam, quam ab ipsa acceperat, vtilitatem, & Deo acriter emisit studio gratia-
rum actiones, qui per ea, quæ præter spem accidunt, ea sæpè potest facere, quæ ipsam
spem superant.

Impudens
seorsum ten-
tat sancta
virum.

Cum ergo dies aliquot transissent, & diuinus Ephræm moraretur Edessa, mulier quæ-
dam meretrix, quæ in propinqua habitabat vicinia, sit maligno instrumentum ad viti-
um, & per eam, sicut prius ipsam per serpentem, iustum aggreditur Ephræm. Cum ita-
que diuinus Ephræm cibum quendam coqueret, illa aperta fenestra, quæ erat in corte,
impudenter despicit & planè meretriciæ: & deinde eum sanctum adspexisset inuerecun-
dè, Benedic, inquit, Abba. Ille verò cum eo, qui ipsum decebat, habitu, gestu & sermo-
ne: Dominus, inquit, tibi benedicat. Ipsa autem rursus eum vehementi & indecoro ri-
su: Sed quid, inquit, tuo cibo deest? Ille verò, Tres, inquit, lapides & parum luti, ut hæc
obstruatur fenestra. Illa nihil de sua remittens impudentia, Quod te, inquit, priores ap-
pellauimus, hoc ne te effecit insolentem? Ego, inquit, volo tecum dormire. Tū ne au-
tem hoc mihi statim primò negasti? Ad hæc, quomodo illa verbis satanicis, ita multò
magis ipse sermonibus abundauit spiritualibus, & quales ipsum dicere, & eam oportebat
audire. Si vis enim, inquit, nos ambos simul dormire, ubi tibi dixero, illic commu-
niter iacebimus. Postquam verò illa sermonem arripuit, & rogauit locum, ubi hoc fieri
oporteret: Non in alio, inquit, loco tecum congregiar, nisi in medio ciuitatis. Sed non,
inquit, pudore & rubore aperte afficiemur à videntibus hominibus, si sic nos iacea-
mus in medio? Capta est mulier, quæ voluit capere impatibilem animam & inexpugna-
bilem, ut quæ ne hoc quidem potuerit cognoscere, quod dicit Salomon: Oculi Domi-
ni altissimi, sunt innumerabilibus partibus sole splendidiore, qui intuentur omnes vias
hominum.

Eccē, 23.

Meretrix
resipiscit.

Cum statim itaque, veluti ansam, verbum apprehendisset vir præclarus, contrà intu-
lit: Si ergo hominum iudicasti oculos satis esse ad pudore afficiendam animam, & à ma-
la actione abducendam: Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clàm, quam quæ aper-
tè fiunt, non multò magis reuerberemur & extimescemus, & à re mala abstinerebimus:
qui semper nobiscum habitantem in nobis excitat conscientiam, & ex ea nobis refert
uat tormenta, quæ finem non accipiunt? Hæc succederunt non solum ad meretrici per-
suadendum, ut abstineret ab improba in eum libidine: sed ut priorum etiam eam malo-
rum poeniteret, & adferret mutationem totius vitæ & sententiæ. Statim itaque acce-
dens & humi procidens, & sacros illius pedes tangens, petijt veniam à ratione alienissi-
mæ cupiditatis, impudicæque & intemperantis propensionis: & nè, cum veram & ger-
manam attulisset poenitentiam, à via, quæ fert ad salutem, aberraret, eum ducem & ma-
gistrum voluit accipere. Ille autem (Quomodo enim, cum esset ille Ephræm, non erat
talibus pariturus petitionibus, & ea quæ par erat admoniturus?) nè rursus ambularet,
ut

ut cum diuino dicam Hieremia, post cogitationes cordis sui mali, neq; contemneret, Hicr. 7. 16.
ita ut vias priores repeteret, præcipit egregiè, eamque in mulierum includit monaste-
rio, quæ virtutis curam gerebant: & tandem eum eam, quæ à via recta illum volebat ab-
ducere, ipse à via mala potius conuertisset, iustitiæ fructum habuit illam conuersionem.
Sic diuinus Ephræm cum in duas incidisset meretrices, huic quidem profuit, ipse autem
ex altera accepit vtilitatem: aut, ut verius dicam, ex vtraque, & vtrunque præter spem
omnem, ut potè quoddam diuinum auxilium in vtrisque concurrerit.

Hinc ad eam, quæ est in Cappadocia, Cæsaream deductus à gratia, quæ ex alto eum
ducebat, magnum vidit Basilium, os ecclesiæ, fontem dogmatum. Quem cum vidisset
Ephræm, coepit eum multis honorare laudibus. Perspicaci enim animi oculo vider quan-
dam columbam (erat autem illius forma radijs solis similis) præclaram præclare eius
humero insidere, & in aurem loqui cum Basilio: & illum rursus ea, quæ ab ipsa veluti
dicabantur, referre populo. A qua veneranda columba cum didicisset de Ephræm, &
quisnam esset cognouit, & quam de causa venisset. Quocirca & se inuicem sermone
impertiunt, & fruuntur alter alterius bonis. Sed reuertendum est rursus ad diuinum
Ephræm, & solæ illius res sunt purè narrandæ, quemadmodum nullam admittebat co-
gitationem, quæ non ei conferret ad virtutis operationem, & quemadmodum abundè
cicerat à Deo datum talentum doctrinæ: quod quidem ille semper præcipuè studebat
augere ad mentis animarum.

Venit ad
M. Basilium.

Visio.

Visio E-
phræm ad-
huc pueri.

Ipsæ autem hoc significat, dicens, quod cum adhuc esset puer, & nondum ad ephebi
peruenisset ætatem, viderit quandam vitem, permultis botris plenam, & lingua sua ena-
tam, in magnam fuisse sublatam altitudinem, & vniuersæ terræ occupasse superficiem.
Et omnes quidem ei insidebant volucres, & circunvolabant, & botros pascebant. Vitis
verò, quo magis eius botri carpebatur, & quo liberalius & splendidius aues accipiebat,
eo maiori fructu scatebat, fructumque multum producebat & copiosum. Et hoc qui-
dem ipse dicit de seipso. Illud autem hoc quoque alij Ephræm suo tribuunt testimonio,
ex ijs, qui digni sunt habiti, qui hæc viderent. Dicunt se aliquando vidisse angelorum
multitudinem è superis descendentem, librumque intrinsecus & extrinsecus scriptum
habentem in manu. Apud se verò considerabat illa, quæ apparuerat, visio, quisnam es-
set, cui liber traderetur: & cum alij quidem hunc, alij verò illum, & alij alium propo-
nerent, quotquot scilicet tunc vitam piam exercebant & honestam, eandem cum omnes
conuenissent in Ephræm, ei committitur liber à sacra multitudine. Experrectus ergo is,
qui viderat visionem, timore affectus, venit in ecclesiam: & cum in ea inuenisset Ephræm,
doctrinis quam optimis & vel ipso melle suauioribus pascentem eos, qui aderant, so-
mnium ea ratione conijcit. Et ille quidè Deo egit gratias: ab illo autem tempore tam
copiose & tam vehementer Ephræm fluxerunt fluentia orationis, & eum tanta & tam per-
petua obruebat vis cogitatorum, ut nec satis quidem posset eius lingua seruire celeri-
tati eorum, quæ cogitaret, & si eius erat tantus in dicendo fluxus, & tam promptè enun-
ciabat id, quod mente conceperat, ut non minùs celeriter sermone explicaret, quam alij
cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo aliquando dixisse: Remitte, o Domine, vndas
tuæ gratiæ. Abyssus enim doctrinæ, quæ linguam inundabat, non sinebat eum ampliùs
continere, cum ad dicendum minimè seruirent instrumenta.

Visio alio-
rum de illo.

Eius maxi-
ma dicendi
copia.

Illius autem orationem nihil aliud interrompebat, nisi precatio: eam verò lachry-
marum. Noctes verò, quæ ipsum assumebant vigilantem, luci diei rursus reddebant sobri-
um: ut qui vereretur, nè princeps tenebrarum eum somno impeditum deprehenderet,
& ideo vigilaret aduersus eius insultus. Ei enim sufficiebat somnus vel breuissimus,
ut qui eum solum leuiter gustaret, non vteretur autem ad satietatem: sed tantum, quan-
tum satis esset ad necessariò continendum corpus, quod multis intendebatur sudori-
bus & laboribus. Ut enim ab eius oculis fugeret somnus, faciebant quidem multa eti-
am alia: maxime autem humicubatio, vitæ austeritas, illaque varia & multiplex corpo-
ris consumptio & afflictio. Nihil verò possidendi tantæ sunt ab eo collectæ diuitiæ, ut
ad id assumatur oris eius testimonium, & verba, quæ ab eo dicta sunt in extremo eius
spiritu, quibus nihil est fide dignius aut verius. Sic autem habent: Ephræm nunquam
fuit erumena, non virga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra vl-
lam habui possessionem. Bonum enim regem audiui, inquit, in suis Euangelij præcipi-
entem discipulis: Nihil in terra possederitis. Quocirca nec affectione quidem tale quid
habuit.

Catalogus
virtutū san-
cti patris.

Orationes,
Lachrymæ,
Vigiliæ,

Humicu-
bationes,
Corporis
afflictiones.

Paupertas
voluntaria.

habuit. Itā Magistro parebat in omnibus, & se verē praeuit imitatorē primorum illius discipulorum.

In humilitate autem & cordis cōtritione & moderatione quis frequentius aut acrius aut perfectius est versatus? adeo ut cinerem quidem tanquā panem comederet, potum autem fletu misceret. Laudes verō valde vitabat, & eos, qui eum laudabant, non solum non admittēbat, sed eis etiam apertē succensebat, ut alius ijs, qui irident & maledictis insequuntur: crubesceret autem & terram adspiceret, & vultus colorem aliā alium mutaret: tenui autem sudore diffugeret, & omnino mutus maneret, pudore eius vocem veluti retinente. Porro autem hoc quoque est proprium magnae eius moderationis. Cum enim iam esset abiturus, haec cum magna mandabat increpatione: Nē cantum cecineritis super Ephrem, nē eum laudaueritis, nē me preciosa veste indueritis, nē seorsum meo corpori sepulcrum feceritis: statui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim sum & advena, sicut omnes patres mei. Benignitatis autē, & alendorū medicorum, & misericordiae in pauperes tantam habebat rationem, & tām illorum curam gerebat, ut quoniam ex se non habebat, quod eis impertiret: (Quomodo enim haberet, qui ipse quoque laborabat inopia rerum necessariarum?) quod solum habebat, eo utebatur ad eorum salutem: & cum linguae sapientia & intelligentia multis diuitum & manū & viscera & horrea aperuisset, copiose per ea suppeditabat egētibz. Non solum enim poterat eius sermo mollire & demulcere animos, & mouere ad misericordiam: sed vel ipse adpectus & morum moderatio. Sapē autē vel ipsum solum respexisse, suffecit aliorum animis ad compunctionem. Et sunt haec quidem huiusmodi, & quae ad summum omnis virtutis sic venerunt.

Eius verō ex Deo zeli, & eorum, quos pro recta fide suscepit, sudorum sunt multa alia quoque indicia. Quod autem nunc suggerit dicendum oratio, & ad quod fert deinceps consequentia narrationis, est omnium maximum & iucundissimum. Itā autem habet: Apollinaris, qui in altum quidem locutus est & meditatus magnam iniquitatem: omnia verō & facere & dicere didicit ad recta pervertenda dogmata: cum circa rectam fidem multa innouasset, & sicut engastrimythi, & qui ē terra vocem edunt, ut recte de ijs magno videretur Esau, locutus esset, & ea duobus libris composuisset, credit eundem mulieri, quae illius animo dicebatur seruire & voluptatibus. Cum hoc ergo didicisset Ephrem, & eam rem esse existimasset convenientem sibi venationem, non leuem quidem illam, sed quae opus haberet arte & sapientia, suscipit personam vnius ex ijs, qui eadem quae ille sentiebat, & accedit ad custodem librorum, partim quidem ei eulogias, asserēs ex solitudine: partim autem se artificiosē insinuans in mulieris familiaritatem, ut quae morum magistri cum eo haberet societatem. Cum autem ei scena recte se haberet & actus simulationis, & omnino iam sibi persuasisset mulierem, cum planē esse discipulum Apollinaris, & eius, qui circa illum erat, chori impietatis, rogat mulierem, ut sibi dentur scripta magistri, ut possit, ut aiebat, cum hereticis (itā nos vocans, qui partem sequimur orthodoxam) faciliē congređi. Illa verō callida hac arte & probabili inescata ratione, ei libros tradit, tantum dicens, ut ij sibi cito redderentur.

Hic autem magnus Iacob, cum hac ratione prophanum supplantasset Esau, & scelerata illius improbitatis primogenita fuissent ei credita, magno & forti animo virū exorandum aggreditur, & ut dicitur, vulpem pulchrē decipit. Vide enim mihi viri sapientis inuentum, & quemadmodum tam improbum & tam varium callidē fallit animum. Venire quidem ad disputandum & opponendum, & linguam eis immittere, quae omnia facile posset soluere & euertere, nō erat ei admodum expeditum, sed id longo opus habebat tempore & labore. Cum autem id facere non permitteret opportunitas, (Vergebat enim mulier, libros vehementer repetens) conuertitur ad quandam aliam machinationem, quae cum celeritate magnam habebat vim & efficaciam. Nam cum libros explicasset, & foliorum vnumquodq; diuississet, & ichthyocolla satis vniuersum illiussisset, & deinde cum altero complicasset, & ea diu manu constrinxisset & compressisset, adeo ut mutua inter se coniunctione omnia vnum fierent, & neutrum posset ab altero diuelli aut quomocumque abrumpi, eos reddit mulieri. Illa verō eos recipit, nihil querens amplius, neque eos explicans, satis habens, quod recte se haberent extrinsecus. Aliquo ergo tempore sic libros apud se tenuit.

Deinde vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem suggererat propter Christi-

Christum acutissima & ingeniosissima Ephrem anima. sciebat enim, quid fecisset in illos impios & execrandos libros. Vocatur ergo Apollinaris, ut cum egregio verbi defensore disputaturus. Ille autem iam & senectute & senectutis malis defessus, recusauit quidem ipse disserere: statim verō ad suos libros adspexit, & eos ad se deferri precipit. Ipsi enim mihi, inquit, subministrabunt, quaecumque os orationi. Cum ex libris itaque cepisset alterum, ille quidem eum explicare statim in principio operis cum magna quadam grauitate conabatur. Cum ille autem omnino non obediret, neque ex folijs aliquid diuellerentur, sed sibi potius cohererent, ut qui tanquā vnum corpus euasissent, transiit ad eius medium. Cum verō illic quoque esset spe falsus, eo libro relicto, transiit ad alterum. Vbi autem ille quoque se haberet similiter, & ipse à se non posset diuidi, nec fieri omnino posset, ut diuelleretur: ad magnam reductus inopiam, pra pudore & animi aegritudine caligans, & vertigine laborans, & eo casu veluti euersus, exiit de confesso, ut qui se non posset amplius continere: & tandem malē perit, fructum suorum laborum & librorum mortem colligens. Talis pro Christo fuit zelus Ephrem, & sic omnis virtus plantata fuerat in illius anima, adeo ut quis eam meritō vocauerit fontem, qui scatet omne genus fluentis: aut pratum, quod sibi placet propter varios flores & rosas: aut etiam aliud cēlum in terra, quod astrorum multitudine vndique variatur: & si velis, audis etiam paradysum, veluti illius Eden, qui est semper florens & latus, & nunquā marcescit, sed arboribus fertilibus & quae nunquā intereunt, semper floret & germinat: solum autem serpens eum non potest attingere, nec ei patet aditus, qui est malus & inuidus, & nostrae salutis insidiatur.

Sed iam mihi tendit ad finem de Ephrem narratio. Quocirca aliquid ex ijs, quae circa mortem illius fuerunt, necesse est persequi, & quod sufficit ad ostendendam illius gratiae abundantiam. Nam iam quidem erat decessurus: postremo autem praecipit ijs, qui aderant, ut in preciosa veste eum sepelirent, sicut prius declarauimus. Si quis verō, inquit, cum patrem amet, talem nobis vestem preparauit, ille eam, quae constituta est ad sepulturam, det egentibus. Et ille quidem haec mandabat ijs, qui circumfluebant. Vnus autem ex eis, qui erat illustrior & vehementior, cum preciosam & sumptuosam vestem parasset, qua post mortem corpus illius regeret, & deinde audisset mandatum, aegre tulit, ut qui à suo excidisset proposito: & ideo diserebat eam quoque dare pauperibus, melius esse iudicans tantum auri illis pendere, quanti vestis aestimaretur: ignorans se multo magis gratificaturum esse Ephrem, si dederit pauperi, quā si propriam voluntatem sequeretur & iudicium.

Cum sic itaque affectus constituisset, inobedientiae protinus luit poenas, à malo arreptus demone, & cogitationis solum, non actionis, pendens supplicium. Quamobrem ad sancti lectum se proripit, in medio omnium videntium torquens manus, inuertens oculos, spumam ex ore expuens, & planē faciens omnia, quae faciunt ij, qui furorē excitantur: à diuina providentia ei traditus ad disciplinam, cui parens, patrium contempsit mandatum. Quid ergo? qui occulta peruidebat, & diuino spiritu loquebatur, ille intellexit morbum esse fructum peccati: & Quid à te, inquit, o homo, factum est quod non oporteat, quod te in tantum protrusit periculum? Ille autem cum respicisset ab insania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationum suarum imbecillitatem. Cuius morbi diuinus Ephrem misertus, cum accepisset confessio-

nem, sola precatōe & manuum impositione liberat à demone, iubens ut impleteret promissum, sicut ei mandauerat. Cum sic ergo sanctus Ephrem, in fine vitae, superiores actiones tanto obsignasset miraculo, eos autem qui aderant admonuisset, eisque consuluisset & praecepta dedisset, & eos ad operationem virtutis satis excitasset, transiit ad ea, quae sunt illic, tabernacula, & splendorem, qui eos qui tales sunt, excipit: in Christo Iesu Domino nostro, cui honor, gloria & potentia, cum patre & sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

TESTAMENTVM SANCTI ET DIVINO
AFFLATI SPIRITV PATRIS NOSTRI EPHRAEM

Syri, Iulio Clemente Canonico Seculari congregationis sancti
Georgij in Alga, Interprete.

EG O Ephrem morior, notum igitur vobis sit omnibus, o viri Edesse-
ni. Testamentum enim vobis relinquo, monumenti symbolum do-
ctrinae veritatis, ex ea, quae mihi gratia & dono impartita fuit, ut in
orationibus meae memoriam faciatis, scientes & cognoscentes me.

Hei mihi, quod laquei mortis preueniunt me. Hei mihi, mea vi-
tae dies defecerunt me, & vestimentum corporis mei precium est, &
tela perfecta est, & omnino ablata. Defecit oleum terrestri lucernae,
& piratae scaphae prope facti sunt. Mercenarius enim cum essem, meos impleui annos, &
incola, cum meum perfecterim tempus, ab eo. Circumdederunt me vtrinq; populares, q; seueri
sunt inquisitores, & subiecere ceruicem meam graui supplicio, tanquam homines malefici.

Quid igitur plorem? At non est, qui attendat. Clamem? At ubi est, qui me exaudiat? Hei
mihi ab expectatione increpationis iudicii, cum adstitero ante tribunal formidabile Do-
mini, ibique diiudicabunt me vtrinq; circumsedentes, qui nouerunt me. Verè enim ibi
est horrenda confusio. Vae autem erubescenti. Domine Iesu Christe, ne intres in iudici-
um cum seruo tuo, & ne des alteri iudicium meum, sed ante gloriosum tribunal tuum
fac ut dignè adstare queam. Quem enim Dominus iudicat, misericordia dignus existi-
matur. Cum audiuerim autem hoc à sapientibus, inquam, & prudètib; Apostolis san-
ctis, nempe quod quicumque regem viderit, quanuis peccator extiterit, hic misericor-
dia dignus existimatur. Vae autem mihi, fratres.

Quid est, quod me coarctauit? Plorate, ululate propter contritionem meam. Appro-
pinquauerunt enim custodie, ex spelunca eijcientes me in regionem, susipientem ho-
mines à seculo. Magni uocis prophetarum Osee valde me terret. Obiurgans enim cla-
mat, & dicit mihi: Canities dealbauerunt Ephrem, ipse autem ignorauit, neq; reuersus est. Et
rursus: Ephrem iuuenia furore agitata, docta diligere victoriā. Et rursus: Ephrem tan-
quam auis euolauit. Si quis dicat de Ephrem, qui fuit filius Ioseph, Prophetam hæc dice-
re: at & ego idem sum. Quando enim Propheta hoc lamentabatur pacto, non distinxit
Ephrem alterum ab altero. Dauid rursus vicissim admonet me, dicens: Ephrem robur
capitis mei. Et rursus: Coram Ephrem, Benjamin, & Manasse. Non arrogātia elatus hoc
dico, neque ad me accedet. Nam testis mearum cogitationum est Dominus.

Et nunc volens, fratres mei, admonere vos, & firmiter stabilire, ut post transitum me-
um assidue in vestris orationibus meae memoriam faciatis, accedentes nunc claudite mi-
hi oculos, super eos manus vestras imponentes. Deficit enim me spiritus. Iam me defi-
ciente, & ea quae de me sunt, sine habent, & verus adest iam terminus. Per vestram enim
vitam & meam ex seculo hoc, in quo detentus sum, non descendam. Et ex omni parte
linguo, & non possum ferre, & doloribus sum confectus. Memoriam autem vobis omni-
bus relinquam, & speculum immaculatum, in quo diligenter prorsus insipientes,
omneque studium adhibentes, semper hanc assimilantes diligenter curate.

In tota autem vita mea nemini maledixi in vniuersum, & cum nemine ex notis con-
tendi. Etenim cum apostatis omnibus docens & obiurgans omnibus diebus meis, & ad-
monens, non torpui in memoria sanctorum. Scitis enim & ipsi fratres, quod si quis pa-
terfamilias canem habeat ouile negligentem, vel intuentem lupum in ouilem septa
irruentem, ac minimè larrantem, aut ipsum non insequentem, prorsus hunc percuteat,
tanquam inutilem eijcit longè à domo.

Igitur scitis fratres, quod sapiens vir neminem odio prosequitur, & insipiens nemi-
nem diligit. Quod si diligit, similem sibi diligit. Vos autem charissimi, nolite mirari de
ijs, qui mihi rebelles facti sunt, propter obedientiae disciplinam. Nam inter duodecim
Apostolos vnus fuit proditor Iudas. Scitis autem, quod etiam inter vineam rubus præ-
ter intentionem germinare consuevit, & spinæ inter rosas nutriuntur. Firmamentum
autem fidei in vos corroborari velim, tanquam legitimos & concordēs fratres. Immu-
tabilem autem & firmam fidem facio per iuramentum.

Volo

Volo enim vos de incomprehensibili, & indissolubili, & vnica fide optimè sentire.
Etiaro vobis per eum, qui in natura ignis descendit in montem Sina, & per eum, qui in
aque fusione de petra durissima locutus est, & per illud verbum, quod dictum fuit in
cruce ad exemplum nostrum: Eloi, Eloi, lamma zabaethani, & omnes finium terræ re-
nes coarctati sunt per illum, qui in Iudaea à proditore venditus fuit, & flagellatus in me.
dio Hierusalem, per maiestatem ab iniquis se conspui æquo animo ferentem, & per in-
effabilem potentiam, ab hominis manu alapis caesam, per ignem trinonymum diuinæ
maiestatis, & per infinitam & solam Dei potentiam, per tres nouelli ignis substantias,
quæ sunt altitudo & voluntas, in nulla re separatus sum ab vniuersa Ecclesia, neque du-
bitau de Dei potentia.

Si autem in meo templo Deum & patrem plusquam ipsius filium magnificauerim,
non respiciat ad me in pietatis miserationibus. Sin ex Deo spiritum sanctum imminui,
longè ab eius adpectu me tenebrosū reddat. Et nisi nunc etiam dico, sicut in princi-
pio confessus sum, mittar in tenebras æternas & caliginosas. Et si per hypocrisim hæc
loquar, in gehennæ igne portio mea computetur. Si etiam adulans hæc subseminem,
in iudicio non me misereatur Dominus.

Per vestram veram vitam, qui mecum perseuerastis discipuli, & per vitam ipsius im-
mutabilem filij Dei, mar supium Ephrem nequaquam habuit, non baculum, non pe-
ram, non argentum, vel aurum, vel super terram alias adeptus sum possessiones. Au-
diui enim bonum magistrum in euangelij dicentem suis discipulis: Nihil super terram
possideatis: neque cum affectu huiusmodi quicquam habui. Accedentes igitur fratres
mei, pacem tandem mihi date: & dimittite me, propterea quod deficiens ab eo. Remi-
niscimini autem mei abiecti in vestris pijs sanctis orationibus. Etenim in vanitate &
iniquitate vitam peregi meam.

In timore autem vestro adiuro vos viri sancti, & habitatores ciuitatis Edessæ, per im-
mutabilem fidem immortalis Dei, ne obliuiscamini præceptorum meae paruitatis, neq;
aspernemini, pro nihilo habentes mea verba. Nam hæc ex diuina dicta sunt gratia. Et
ne permittatis me in domo Domini poni sub altari. Non enim hoc decet vermem pu-
berum emittentem, sed neq; alibi me poni permittatis. Nam neq; homo dignus ha-
bitare templo gloriæ regni cælorum, qui contumax hoc fecerit. Vana enim gloriā ho-
mini indigno nihil prodest, & cui non conuenit. Quapropter nudi omnes creati sumus,
similiter etiam resurgentes, nudi sumus apparituri. Et omnes adstantes ante Christi
tribunal, ibi eorum quæ in vita gessimus, rationem reddemus.

Ut quid vos igitur me afficitis honore, qui actionum appellatione me ipsum non
honoravi? Qui enim seipsum bonis operibus & bonis actionibus non exornauerit,
quælibet hominum vita huic addita existimationi, quam non est adeptus, nihil prodesse
poterit. Omne autem creatum, esse etiam corruptibile, fratres, secundum illud, quod
scriptum est, per Deum audistis. Quapropter & stens dico, sicuti percepistis, dissolu-
tur, & corrumpitur hoc templum manufactum, & templum corporale spiritualiter susci-
tatur non corporale & transitorium, corruptum secundum carnis concupiscentiam,
sed ipsum corporale, spirituale, incorruptibile suscitatum, ut amplius ad corruptionem
nequaquam conuertatur, quando Christi tuba sonans à somno excitabit à seculo ibi
dormientes. Non enim iudiciū erit propter lapidea templa, neq; lapides Deus iudicabit,
sed templa, quæ sunt in corpore, quæ sapiunt naturam humanā, in templis continentibus
vnumquæque. Dico autem: hominem secundum proprias actiones iudicabit Deus, &
secundum viuiseuiusq; certamen & laborem, præmium etiam pro meritis reddet.

Attendite autem, charissimi, ne pannos meos tanquam reliquias monumenti gratia ha-
beatis. Memoria enim habetis præceptum Saluatoris nostri Dei, quod acceptū ab ipso
didicistis, ut ipsius reditū expectetis. Cur enim præter cetera, laborē & onus graue mihi
imponitis, ne quando in inquisitionis iudiciū veniam, (Non enim melior sum homini-
bus à seculo sanctis) & poenæ propter vos subijciar? Et redarguens meam stultitiā Do-
minus, dicat ad me: O Ephrem, in te plus, quam in me, homines credidē. Si enim ex te
monumenta sibi suscipere velint, fortasse non crediderunt in mandatorum obseruati-
ones, quas illis tradidi. Propterea tua magis memoria, quam mea, delectantur.

Præterea hortor vos, o mea desideratissima viscera, quemadmodum à Christi do-
ctrina

Xxx 4

ctrina

Exod. 19.
Exod. 17.
Marc. 15.
Matth. 26.
& 27.
Hic locus
mancus est.

Paupertas
voluntaria
sancti viri.
Matt. 10.

Rom. 14.

1. Cor. 13.

1. Cor. 3.

Hæc vir san-
ctus modo
sine causa
dicit, nō vt
reprehē-
dat reliqui-
arum vene-
rationem.

Arina accepistis, ne me inter sanctos referatis. Sum enim peccator, & minimus, & stultitia mea causa timeo illis appropinquare. Si enim lignum sarmentitium appropinquat igni, vel etiam aggeritur, totum combustum ab ipso consumetur. Hec autem non eo dico, quod eorum societatem & coniunctionem asperner, sed respiciens infinitam multitudinem peccatorum meorum, horreo & contremisco. Audio enim prophetam, dicentem, quod quidem Noë, & Iob, & Daniel non liberabunt filios suos & filias: frater non redimit, non redimet homo. Sic etiam Giezi à lepra non liberatur.

Ne quis vestrum satellitij munere fungens, in pompam progrediens, ad ostentationem me circumferat, sed super humeros tollentes me, & cursim comitantes funus curantes sepelire, tanquam opprobrium despectum, propterea quod in doloribus dies vite meae pretereire. Ne quis vestrum me preconij extollat, vel etiam laudet. Abiectus etenim sum coram Deo, & meis confusus operibus. Et valde timeo, quia coram Deo sum, ut eorum aliquis, qui fari non audent. Quis enim mihi ostendet debita mea, nisi omnes horrueritis meam ruditatem? Et que collatio putredinis cum virtute? Vel quae peccatoris, ut appropinquet iusto? Quae collatio est inter lucem & tenebras? Si enim senseritis odorem actionum mearum, omnes utique fugam arriperitis, inhumatum me relinquentes, foetorem non ferentes peccatorum. Qui autem me vestimento indutum ornato deponet, in tenebras projicietur exteriores. Si quis autem myrrha me condiet, horum pars erit in ardentem fornacem, & in ignem gehennae. Sed in mea tunica, & in meo pallio deponite me, in quibus fui toto tempore vitae meae. Nam peccatori non conuenit cultus, & vermi, & pleno putredine. Neque, laetificat, neque, exornat peccatores, qui sunt in terra, viuentium gloria. Peccator autem sum, sicut dixi.

Nemo igitur me beatum appellet. Omnes enim meae actiones notae sunt Deo, omnesque meae prauitates, quas gessi. Inquinatus sum propter iniquitates meas, & abiectus sum propter scelera mea. Quae enim iniquitas non est à me perpetrata? Vel quale, vel quod in me non extitit peccatum? Quia omnes iniquitates & peccata assidue extiterunt in meo mortali corpore.

Ceterum omnes, qui patrum munere fungimini, & filiorum, & fratrum, & discipulorum, viri, qui habitatis Edessam, ferre fructum iustitiae vestrae, quicumque constitutis ponere mecum quodlibet in perpetuam vestram memoriam, ut ego precio his statuto, parato ex his vase aliquo precioso, mercede conducam operarios, dignos vestro fructuoso proposito. Dico autem pauperes, & orphanos & viduas & egenos, & peregrinos, nudos, famelicos, & omnes laborantes, ut vestrum salutis monumentum fiat perfectum in regione viuentium. Nam vobis eueniet ad salutem, mihi quoque computabitur voluntaria merces consilium, quod vobis dederim. Sed alia est merces, quae operibus, & alia, quae verbis datur. Maior autem est, fratres, qui dat, quam qui accipit, sicut etiam à Domino audistis. Sicut unusquisque vestro decreto fieri voluit, sic & faciatis. Et habeo vestram gratiam, & abundo.

Adiuro autem vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, ut omnia pauperibus distribuatur: satis mihi superque est charitas vestra: Quia omnibus viribus me honorastis, & ego indignus sum. Verum enim qui honoratus est, ipse vobis superabundantem mercedem reddat. Et sicut audistis sapientem preceptorem dicentem: Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet. Ipse enim Christus accipiet munus vestrum perfectum: quia in spe propter ipsius nomen me huiusmodi affecistis honore.

Suscipiat munus vestrum, sicut illud Noë iusti, & illud antiqui patris nostri Abraham, & ciuitas vestra, in qua habitatis, benedicta sit. Ipsa enim est ciuitas, & mater sapientum Edessa, quae quidem etiam palam ex ore Domini benedicta est per suos discipulos, nostros autem apostolos, quando Abagarus rex, qui eam adificauit, salutem dixit Domino Saluatori omnium, & Domino Christo cum misisset ex Iudaea, dicens: Veni igitur diui omnia, quae à te facta sunt, & quaecunque passus es à reprobis Iudaeis. Veni igitur huc, & meo vtere hospitio. Habeo enim hanc sanè paruum ciuitatem, quae mihi & tibi satis erit. Cuius fidem Dominus admiratus, mittens per nuncios perpetuo benedixit ciuitatem, firmans ipsius fundamenta. Benedictio illa hic inhabitans permanebit, donec è caelo sanctus apparebit Iesus Christus filius Dei, & Deus ex Deo.

Ne quis vestrum à proposito deficiens, infructuosus recedat. Qui enim quippiam

asserere instituerit, & illud deferret, iniusti Ananiae mortem patiat, qui voluit homines latere, & redargutus est incidens in eorum pedes.

Cum adhuc ea ipse loqueretur, vir ex illic adstantibus valde illustris, correptus à spiritu immundo, statim cecidit ad lectum, & clamans volubatur. Qui dixit ad illum: O homo dic, quod à te factum est. Et in verbi precepto exurgens ille, respondit: Statueram (inquit) in animo meo quoddam preciosum vestimentum asserere, & tecum deponere. Quia verò vetusti, ne quicquam amplius tecum tumularem, hoc mecum ipse cogitabam, dicens: Si prorsus in ijs non deponitur, quid opus erit, ut etiam proferatur? Si autem praecipit, ut pauperibus aliquid demus, aliarum diuites rerum egentibus dabimus, quaecunque ipsis opus erunt.

Respondens autem beatus, dixit ad eum: Abi, & perface quod te facturum decreueras. Et cum pro eo orasset, & manus super eum imposuisset, eum sanum reddidit à spiritu immundo. Et rursus admonens, dixit: Si quis cercum mihi in exitu accenderit, ipse consumatur in aeterno igne. Quid enim proderit homini corruptibilis splendor ignis, qui à proprio comburetur igne? Quando enim ille terrificus apparebit ignis, illi obnoxius in eo consumetur. Satis igitur sit mihi meus dolor, neque alia mihi à vobis superinducatur poena. Et plorate fratres mei super me. Dies enim mei in doloribus pretereire: & ille me circumdedit laqueus, quem non animaduvertebam. Et venit inquisitor meus, & laqueis molestis vexantes me, adducunt ad poenam, tanquam satellites, & trahunt me in terram mortuorum, & regionem quam ignoro.

Obsecro te Saluator, dux meus, ne eiiciens me, miserum reddas, & conterens me condemnas. Si enim dignè de ijs, quae à me gesta sunt, perfereris, timor utrinque me circumdabit. Quando enim haec omnia recensco, intolerabilis super me irruens tremor me conterit, & graui quodam conficior horrore, & comprehendor tremore propter poenarum expectationem, quae in illo conspiciuntur seculo, & nequaquam ferre possum. Et palam dentes mei perturbant me, illic propter dolorem stridentes.

Hortor vos, ne me cum aromatibus tumuletis. Nam neque stultum deliciae decent, sed neque gloria inglorium, neque alius boni odoris fumus illum, qui est putredo & terrae puluis: Sed date vaporatorem fumi boni odoris in domo Dei, & pro me orate. Potius autem simul comitamini, & aromata date Deo: me autem fletibus sepelire in doloribus conceptum. Et hortor vos, ut loco suauis aromati odoris, vestris me adiuuetis orationibus, in ipsis continuè mei memoriā facientes. Qui enim proderit suauis odor mortuo, sensu carenti? Vestra autem incensa adolete in domo Domini ad ipsius laudem & honorē: quoniam & ipse ibi inhabitat. Cur autem induis corpus corruptibile splendida & egregia veste, quae quidē illud nequaquam calefaciet? Sed terrestre corpus relinquit ipsius materiam terrae, quandoquidē ex ea sine spiritu confectū est. Et illud sequitur vana gloria. Videtur autem inclytum decent diuitiae: Pauperi conuenit humilitas. Generosos quidem decet regnum, infimos autem militiae consolatio, agnoscens consolationis gratiam.

Noque me in vestris deponite monumentis. Nam neque loculi vestrorum monumentorum ex meis me eripient captiuitatibus. Rationem autem habeo cum Deo meo habere cum hospitibus: quandoquidem sum aduena, quemadmodum & illi. Cum illis igitur quiescere me faciatis. Quia omnis caro, fratres mei, adhaeret ei, cuius est participatio corde, ibi me tumulare: ut quando Dei filius resurgere illos fecerit & reformauerit, cum illis me suscitari faciat.

Respice Domine ad humilitatē supplicationis meae, & precor te, ut miserearis mei. Dignum me reddas vnigenite fili Dei, neque iuxta ea, quae in vita gessi, mihi retribuas. Si enim iniquitatē obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Si etiam secundum maiestatem tuam reddes nobis, quis in tuo iudicio misericordia dignus existimabitur? Etenim (ut ait scriptura) quodlibet os obrutabitur, & totus mundus Deo fiet subditus. Non hoc dico, gratiam contemnens. Dico enim ea, quae scripta sunt, clementissime Christe: Quae utilitas in sanguine meo, si in ignem ardentem mittor? Fac igitur mecum iuxta miserationes tuas. Et in hoc gratia tua dignoscatur pietatis. Si verò totam iudicabis terram, sicut remuneratio tua manifesta, vnus non saluabitur ex millibus, & ex decem millibus duo non redimentur.

Quid igitur? Ego enim infelix Ephraem pra dolore deficiens loquor. Sic aliquis asserens

Hierusalem ex sola humilitate, non vult sibi deus functo ecclesiam accendi, quippe qui se indignum censet: vel etiam paulo intra vetat se cum suis ui odore se peliri.

Vult in cimiterio se peliri.

Psalm. 129.

Rom. 3.

1. Cor. 6.

Haec dicuntur ex incredibili humilitate viro sanctissimo.

Act. 20.

Matth. 10.

Gen. 8.
Gen. 15.

serens dicit, mortalium non fieri iudicium, sed æquabuntur iniusti & peccatores iustis & probis & veridicis: & humiles & boni, improbis & impijs. Non possunt hæc inter se adæquari. Lux enim offuscat tenebras. Qui enim fieri potest, ut iustus Abel fratricidæ & iniusto Cain adæquetur? Ut hoc evidentius fiat: Qui cohabitare faciet iustos & iniustos in eodem loco? Clamantes enim, intolerabiles dabunt voces. Precor te Saluator, ne ex æque peccatores iustis, te oro probitatis fili: sed miserationes tuas extendere digneris super me, & super pauperes meos.

Quod igitur prius dixeram, dicam rursus, neq; ab eo recedam. Quia nisi tuas super nos extenderis miserationes, nemo videbit vitam. De vno enim Deo omnino perhibetur, quod vnus sit bonus ex omnibus, qui mortale sortiti sunt corpus. Non autem quod sim peccator, hæc dico. Conuenit enim diuina scriptura ea, quæ à me dicta sunt, sparsim dicere. Quiesce o Ephraim, angelus apprehendens me, & redarguens, mihi dicit: Continua suspiria non tibi proderunt, quando acres satellites ad te missi, non corruptentur donis. Et asperè respondens, dicit ad me: Os tuum obtura. Non enim consortes tui perdiri sunt. Inter hominum generationes peccator omnes sibi similes esse existimat, & cæcus sibi ipsi similes existimat propinquos.

Accedite igitur ad me fratres, & componentes collocare me. Spiritus enim meus defecit fortiter. Et comitami me psalmis & orationibus vestris, & assidue pro mea paruitate offerre dignemini: & cum trigessimum diem compleuero, mei memoriam faciat. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum sanctorum uiuentium.

Videris exemplum ex particularibus Dei creaturis, veluti in fœtu vitis. Vua acerba in agro, & vinum, quod in dolijs positum est. Quando igitur racemus in vite viget, tunc de statu suo mouebitur, quod est immobile in domo. Vinum mei simile intelligitur: Cæpa etiam, quæ posita est in agro, cum tempore suo virefcere inceperit, arida, quæ est in domo, germinat. Si igitur rerum fœtus sic inter se consentiunt, quanto magis mortui in memorijs vestrarum oblationum oblectantur? Et si quis diceret, O sapiens, redde rationem, quare hoc irà naturaliter fiat: nosces te ipsum esse quandam creaturarum Dei primitiam, & nisi exemplum compertum habeas, nisi testem tibi adducam, patienter audi ea, quæ scripta sunt. Et si quidem volueris, prudenter suscipe ea quæ dicuntur.

Seruus Dei Moyses in benedictionibus, Ruben ad tertiam vsq; generationem nonne benedixit? Si igitur non redimuntur mortui, qua ratione benedixit Ruben Moyses? Et si non est resurrectionis memoria, audi quid Paulus dicat: Si prorsus mortui non resurgunt, cur baptizantur pro mortuis? Qui enim erant sub lege, ad expectationem resurrectionis in mysterio oclusi detinebantur in fidem, quæ reuelanda erat. Sicut legisti, quod in oblationibus diuini cultus sacerdotes in lege mundabant, & qui in bello in iniquationibus vulnerati, pleni actionibus erant inquinatis, ijs quæ scripta erant, renebantur: Quomodo non magis noui testamenti sacerdotes Christi delere possunt, quum verisimiliter debita iam præterierint in sanctis oblationibus, & suarum precationibus linguarum?

Quum autem ad memoriam faciendam accesseritis, cauete fratres, ne quis in sancta peccet, sed attentè, & reuerenter, & humiliter, & sanctè, & purè inuigiletis. Non quia grauiori damnatione dignum existimatum sit peccatum, propter lubricam carnem commissum, supra cætera. Siquidem sunt longè hoc grauiora. Sed hoc mihi impendit miserabile, ne quando pro memoria, honorum gratia pro vobis rationem reddam Deo meo. Fortassis enim in iudicio obijciat mihi hoc: O Ephraim, horum omnium author fuisti tu, vtpotè qui congregaueris eos ad lasciuiendum. Scriptum est enim: Adulteros & mœchos iudicabit Deus.

Et quid dicemus in hoc, fratres mei charissimi? Quod antea dixi timore derentus, & nunc dicam, quod scilicet quem Deus iudicabit, venia dignus existimatur. Iudicati autem à Dño corripimur, ne cū hoc mūdo iudicemur. Et hoc dicente Apostolo: Sicut enim patrum fermenti totā massam corrumpit, sic malorum cogitatio diffusa, cōburit totū corpus. Et quemadmodum ferri rubigo ipsum consumit, sic etiam ex hominibus peccatū perpetratum repugnat grauioribus eorum institutis & moribus, & perpetratum consumit corruptens eos, qui ipsius adimplere viam. Qui autem ipsum non perpetraverit, est

Nota quæ hic de oblationibus & die tricesimo &c. dicuntur.

Nota defu-ctos oblationibus & die tricesimo &c. dicuntur.

Deut. 33.

1. Cor. 15.
Galat. 3.

Hebr. 13.

1. Corin. 11.

veluti permanens paradysus, & postquàm manserit in quodam diuersorio, abit, simili modo moratum apud eum aliquandiu exilium recedet. Præterit enim hoc mortale corpus, & induit immortale & cæleste. Quando corruptionis periculum fecerit, tunc strenuè incorruptibile resurget, omnis corruptionis expers.

Eccè clara & potens Ecclesiæ lucerna Paulus, ex vobis imbecilles his alloquitur verbis, & dicens asserit: Quod seminatur in corruptione, colligitur in incorruptione. Sed enim huc agite. Quod mihi relinquitur, discipuli, sitis benedicti in fortitudine boni patris, & magistri sancti Domini nostri Iesu Christi, qui quidem est Deus ex Deo. Et ego quanuis non sim vt Noë, vos tamen sitis benedicti, & efficiamini vt Sem & Iapheth. Et ego vt Isaac, vos tamè accedentes, sitis benedicti vt Iacob. Et quanuis non sim ego Moyses, vos sitis vt Iesus Naue. Et quanuis non sim ego vt Elias, perentes vos eum duplicem recipite spiritum, vt Elisæus petijt. Veniam autem ad vos, mei discipuli, vestri causa. Abba vir admirabilis, Christus magnificet monumentū tuum, & fiat persona tua pro angelos maiestatis Dei: Et fias similis magno Moysi, vt omnes insipientes intelligat, quod seruus es Dei electus. Et tu Abraham, quia libens adhæxisti mihi, Deus Abraham exaudiet te in orationibus & precationibus, & priusquàm aperias os tuum, illud implebit sapientia & intellectu. Sicut dicit Propheta: Aperi os tuum, & implebo illud.

Simeon, exaudiat te Deus, & in supernam ciuitatē ingrediari. Impleatur eius Ecclesia, sicut poculū mixtum populorū non credentium in saluationem. Ingrediantur sponse in visionem tuam, inclusa doctrinam tuā. Quarum quidem sponse sunt matres, claudentes à te parabolas prudētiae, vt perciperent à te doctrinā vitæ spiritus sancti. Consequenter à te salutem sapientiū: & sicut sapiens medicus in parabola inopum, sic in creatura auditus tuus percurrat. Maras vir Galilæus, mansuetus non natura, sed libera voluntate, tanquàm certans in spe Dei, in meis adiunxisti me passionibus. Ipse igitur Deus reddat tibi mercedem tuam inter pios, quam accipies cum sanctis omnibus.

Zenobius vir Zigaræus, vir exercitatus, inter fortes bellator, sermo tuus fiat tanquàm ignis, & consumat iniquorū multitudinem. Et sicut flamma pertransiens syluas condesas, sic disciplina tua ipsos insequetur. Sapienter etiam doctus sis quancunque Dei parta victoria, vinces errantium animas. Induere armaturam sanctorum, galeam spem salutis, forte scutum sanctorum: quæ sanctorum armatura, est spiritus sanctus, & ipsorum roboris galea, est digitus Dei: sit tibi comes & auxilium, quod nunquàm in aliquare deficiat.

Væ tibi Apollo, mater tua ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit, quia perditionis omnium hæresum factus es particeps, & quamlibet extremitatū ingredere ianuam. Opera sunt enim cuiuslibet laboris tui. Denudatus, proiectus factus es à gratia, tanquàm Iudas proditor, & ex omnibus ipsius studijs confusus. Columna enim cuius sedes est, quam dereliquisti. Horribile autē finem ostendet in corpore tuo ipse, qui cælum sustinet, & in quo quidem cuiuscunq; creaturæ natura posita est. Nam quæ creatura in ipso fundata est, mare & eius plenitudo. Confusus est etiam in arundinosa passio, & animarum, & corporum.

Igitur vir perdit, quia voluisti congregationes Dei ecclesiarum, à spiritu sanctissimo congregatarum, perdere, ex ea, quæ sub cælo est, extinguetur memoria tua, & non inuenietur in libro viuentium. Quia dereliquisti vinum vitæ, hoc est, sanguinem Christi, & panem cælestem, hoc est, corpus Dei & Saluatoris nostri, & comedisti cibos victimarum sordidarum, & bibisti faciem peccatorum, fel turbidum.

Verbum Dei, & filius patris, in quem os tuum impium insultauit, subtili inquisitio. Exquirat à te ipso exprobrationem in se factam, & similiter ab omnibus hæresibus, Arianis, inquam, & Manichæis, & Catharis, & Ophitis, Marcionistis, Eunomianis, & Euectis, & Cauchitis, & Paulianis, & Viralianis, & impuris Borianis, & ab omnibus rebus nefandis, qui lignis & lapidibus sacrificant, & soli, & lunæ, & augures, & astronomici, qui segregati sunt diuersimodè aduersus diuinam maiestatem æternæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti.

Bene.

1. Cor. 15.

Gen. 9.

Gen. 14.

Gen. 27.

Deut. 34.

4. Reg. 2.

Psalm. 80.

1. Reg. 17.

Execratur hæreticos.

FEBRUARIUS.

Benedictus, qui elegit catholicam ipsius Ecclesiam, veluti sanctam agnam, quam lupus depopulator non contriuit, & immaculatam columbam, quam nunquam apprehendit insequens opprimendi causa, & eo cucurrit venator accipiter. Nam poculum in manu Domini est vini faculenti: & ex eo bibunt omnes apostatae Christi, diuiores sanctae & omni principio carentis Trinitatis, & veritatis hostes: Iudaeorum, inquam, genus, quum bibissent euomuerunt, & immaniter impetum fecerunt aduersus Saluatorem nostrum Christum. Et nihil mirum. Siquidem rabidus canis, quum furore percitus est, proprium mordet dominum. Nos vero glorificabimus exaltatum Deum omnium, cui appropinquare nequeunt apostatarum germina. Nam si illis fuisset aliqua opinionis ratio, quod in caelum ascendere possent peccatores, omnino dissenterent, ibi etiam discordiam disseminassent in domo pietatis in caelestibus tabernaculis: quemadmodum priscis temporibus horum Maiores in Chalanis turris aedificatione, omnino in caelum ascendere contenderunt, & a gratia repulsi sunt: ignari quid agerent, ac frustra inique agentes, posteaquam incomposita separatione diuisi sunt omnium eorum lingua. Si igitur eos, qui hoc facinus ausi sunt, tam vehemens inuasit calamitas, volentes ascendere in chorum caelestium sanctorum, & vigilantium diuersorum, & merces eorum sic manifeste in eorum capita recidit: quanto grauiore supplicio digni iudicabuntur, fratres, qui apostasia separationem cogitant disseminare in cordibus hominum, aduersus Deum patrem & spiritum sanctum?

Gene. 11.

Deesse videtur, & filium,

Gene. 4.

4. Reg. 5.

Psal. 138.

Hospitalitas sectada.

Acto. 20.

Matth. 7.

Matth. 13.

Mea igitur praepcepta considerate discipuli mei, & ne a catholica desciscatis fide, quam & ego a pueritia acceptam, immobilem seruauimus, neque ab illa deflectamini in aliquo schismate. Si quis autem dubitauerit, & separatus fuerit contra Deum, & sanctam eius Ecclesiam, spirans & viuus in inferno detrudatur: particeps etiam hereditarius eius maledictionis Cain, gemens super terram & tremens erit. Et quicumque patre filium minorem fecerit, inhumatus & ipse pariter in terram descendat. Qui vero dissenserit aduersus spiritum sanctum, hic in iudicio misericordiam non consequatur. Et si quis separatus fuerit aduersus catholicam Ecclesiam, leprosus fiat, haud secus ac stultus Iudaeus. Quicumque reliquerit rectam fidem, suspendatur iniquitatis funiculo proditoris Iudaei. Et quam ego noui fidem, hanc accepi ab Apostolis sanctis, hanc didici, & ipsi cum hac a Deo percepissent, omni creaturae praedicauerunt. Intolerabilis igitur & euitanda iniquitas est, in Deum blasphemiam, cuius escam fugite & mei discipuli. In Deum enim prorsus apostasiam praedicatis, qui blasphemant, utpote emouens fundamentum verbi fidei. Nosque graui mole oppressi, erigere nos non possumus sub ea, quae serui est carnis, veluti sub pedagogo constituti.

Ne igitur addamus nobismetipsis peccata propter iniquitates nostras. Expectationem autem habeo spei in hoc, & consolationem coram Domino, quod nunquam in tota vita mea Dominum maledictis incessi, & sermo stultus non exiit ex labijs meis. Qui enim oderunt te Domine, perfecte odio habui, & inimicos tuos prorsus abominatus sum. Eorum quae dico, fratres, memoriam insigite in cordibus vestris. Nam eorum mihi ab initio auctor extitit Deus. Et hoc opus in Deum agricolationis vobis esto, ut vigilas assidue, cantusque & ieiunia & fidem diligatis: Speretis atque expectetis Dominum omnium, & Saluatorem nostrum Christum.

Habere nos oportet praeterea hospitum suscipiendorum curam. Nam qui peregrinum suscipit, prorsus is Deum ipsum suscipit. Videte ne quis peregrinum hunc appelleret. Sed singuli ex vobis, potius estote proprium alter alterius membrum. Et estote maxime in fide constantes, cauentes ab aduersarijs, ab ijs, inquam, qui contraria vobis operantur, vaniloquis deceptoribus. Quod quidem Apostolus etiam docere non neglexit, sic dicens: Scientes, quod post discessum meum venient ad vos lupi rapaces, non parentes gregi, loquentes peruersa, ut auellant discipulos post se. Et alio in loco: Qui venient ad vos in vestimentis ouium, cum sint ipsi lupi rapaces: verba quidem dulcia habentes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et vestre quidem induti lugubri, cum sint ipsi discipuli ab initio decipientis nos diaboli. Quapropter & illius sunt zizaniorum semina.

Omni igitur cauentes diligentia, fugite horum consuetudinem. Hoc autem perspicuum do vobis exemplum, quod vos etiam scitis: Quod quilibet peregrinus si stans inuentus fuerit in loco regio, licet nihil mali visus fuerit perpetrasse, nihilominus ut te-

TESTAMENTVM S. EPHRAEM.

803

merarius male plectetur, & in iudicium ductus, correptione corripietur illa, quae est secundum leges, tanquam peregrinus huiusmodi loci. Ne igitur stetis in confesso vanitatis eorum, & ne inuestigatis viam cogitationis eorum. Nihil enim interest, utrum cum demone quis habitet, an cum viro inconstanti & iniquo. Adscitus enim in contubernium demon, timens aufugiet, eo quod non possit manere, ubi Christus contra illum nominatur.

Tu vero o homo cum foris in Christi corpore sis, si intus etiam in spiritu eius es, perfectus homo es Dei. Quoniam vir, qui non accepit baptismum, similis est cuidam domui paratae regi, quam nequaquam habitauit rex. At si adiuraueris iniquum & infidelem, dupliciter hic uteretur sua malitia, neque de insania sua quicquam remittet. Adiurari autem potius possunt scelesti demones, quam persuaderi iniquitatis filij. Siquidem demones fatentur: Tu es Christus filius Dei. Et vide obstinatos & amaros eorum mores. Princeps apostasiae eorum exclamat, & dicit: Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Et ipsi negant assidue. Si ergo fieri potest, ut sterilis salix in loco arido germinet, fieri etiam potest, ut apostata aliquando erudiat. Consilia enim mentis elate loco suo humiliabuntur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas.

Si igitur sterilis salix in aspreto germinabit unquam, propheticus etiam sermo confirmabitur vobis. Et ijs plura contingunt. Et accedent sponte iniusti ad discendam veteritatem. Sicut vero cornus albus nunquam fiet, ac si is inalbuerit, malus etiam efficietur bonus, & accedens, quod rectum est discet. Euenit autem aliquando, ut hyberno tempore cadente nix, aliquandiu candens apparuerit cornus, tamen si suapte natura niger esset. Caterum ubi sed ad volatum incitauit, tora a se nix excussa, eodem quo prius colore apparuit. Similes huic sunt peccatores, cum enim ad breue tempus communcti ostenderint poenitentiae temporariae fructus, territi ex comminatione futuri iudicii, propterea quod in proposito stabiles non permanserint, haud ita multo post omnium obliti, in pristinum suorum vitiorum detrahuntur locum.

Audite praepcepta mea discipuli, eaque assidue memoria tenete. Neque excedatis a via veritatis, neque monita mea fugiatis. Quum autem bella audieritis, & tumultus in creatura, scitote, quod in ianuis adest. Et spem vestram constanter retinete. Scriptum est enim, fore ut omnia fiant, quae in ea scripta sunt. Caelum enim (inquit) & terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt. Iota quoque vnum, atque vnus apex de lege praeterire non poterit: Quemadmodum magister noster iurauit per semetipsum, & dixit: Scitis autem eum veracem esse, & nunquam mentiri. Ut igitur ad stare valeamus ipsi immutabili iustae sententiae iudici, operam demus, ut nosmetipsos per bona opera in patientia confirmemus.

Interim autem dum haec cum lachrymis praeciperet & mandaret beatus vir, & vniuersa ciuitatis multitudo circumstaret ac fletet, mulier quaedam nomine Lamprotate, filia magni Aristidae, sumpta hinc inde turba virorum & mulierum, procidit & ait illi: Per Deum tuum, quem a iuuentute tua ad senectutem usque dilexisti, permittite mihi ancillae tuae, ut minutum loculum, quemadmodum mandando adiurasti nos, faciam, atque iaceo venerabiles tuas reliquias reponam. Porro ille probato illius propositi seruire, dixit ad illam: Mulier, vade: fac quemadmodum statuisti. Et alias hoc volentes facere, venerabiles ne impedias. Ex marmore autem caue, ne mihi facias monumentum. Nihil enim mihi proderit vana gloria.

Mandatum autem hoc grauissimum mando tibi, quod vide ut serues. Ne sedeas omnino in lecticis. Neque enim pium vel fas est, ut homo cernicem ad lecticam reclinet, & satellites circumferant super humeris perniciosum nobis & mortis auctorem. Siquidem Christum, ad cuius adorationem venis, ipsum iugo subijcis. Nunquid non audisti & legisti, quod cuiuslibet viri caput est Christus? Et quum quid alicui metiris, tuemento resurrectionis, & actionum nostrarum retributionem fore nobis a Deo. In qua enim quis metietur mensura, eadem remetietur illi. Fortè & ipsum Deum audisti dicentem: Quemlibet iuxta vias vestras iudicabo vos, & secundum studia vestra, domus Israel, Viuo ego, dicit Dominus.

Tunc iurauit puella coram circumstante populo, dicens: Per Deum, cui constanter seruisti a iuuentute tua ad senectutem usque, in posterum non ingrediar lecticam, & non

Vitadi heretici.

Luc. 4.
Matth. 8.
Luc. 3.

Esa. 40.

Luc. 27.
Matth. 5.

Vides sanctorum te reliquias esse venerabiles.

1. Cor. 11.
Matth. 7.
Ezech. 18.

non subibit homo gestaturus leuicam meam. Quod si mentita fuero, veniat romphaa resolutionis in illa hora in iuuentute mea, & in æternum ignem gehennæ portio mea cum iniquis computetur. Et si mandata tua transgressa fuero, in exemplum ostendat coram Christi Ecclesia.

Beatus vir respondens, dixit ad illam: O filia, antequam moriar, benedicam tibi secundum desiderium tuum. Non deficiat ex semine tuo sanctorum doctrina usque in secula. Quum venerit Christus ad mutandum cælum & terram, ipse inscribet memoriam tuam in libris viuientium in regno cælorum. Et pax Dei, quæ sanctos coronat sertis immaculatis, præmium tribuat tibi. Quoniam Deo & Patri gloria, & filio adoratio, & sancto spiritui maiestas ante omnia secula, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. BRIGIDAE VIRGINIS
E SCOTIA, PER F. LAURENTIUM

Surium redditapapraphasticòs.

1. FEBRUARII.

Parentes S. Brigidæ.

VIT apud Hybernos vir quidam, Duptacus nomine, genere Laginensis. Is ancillam Brotsech (ita enim vocabatur) bonis præditam moribus emit: sed eius impudico captus amore, ad suam explendam libidinem ea abusus est. Vbi autem coniunx illius animaduertit eam gestare vterum, magno animi dolore consternata, dixit marito: Eijce, & accepto precio vende ancillam hanc, ne mea proles ab illius futura sobole profligetur & indignum aliquid patiantur. Accepit hoc grauiter maritus, & moras neccens, coniugis distulit votum. Accidit interim, ut duo episcopi sanctitate venerabiles, ad Duptaci venissent edes:

in quibus alter dixit eius uxori: Non te malè habere, quod ancillam vides tuis in ædibus illius enim proles tua stirpi magno erit ornamento. At cum illa nihil de suo animi furore remitteret, compulsus tandem maritus, euidam mago ancillam vendidit: in cuius domo quidam vir sanctus nocte orans, vidit puellæ Brigidæ imminentem globum igneum: idque manè illi mago indicauit. Fastidiuit autem sancta puella cibos magi, & quotidie per vomitum sumptam escam reiciebat. Animaduertens id magus, ait: Ego homo impurus sum: porro hæc puella plena est spiritu Dei, & idcirco non potest cibos meos capere. Itaque vaccam vnam dedit S. Brigidæ, cuius lacte à teneris annis victitans, bonarum rerum studijs se dedit, pudicitia & sobrietati semper intera, atque in dies virtutum capessens incrementa, adeo ut etiam signis & miraculis edendis admirabilis haberetur. Pascebat autem magi vaccas, & quicquid ex lacte colligere potuit, liberaliter in pauperes & inopes contulit. Vbi verò magus in magno vase parum butyri vidit, animo valde commotus est. Cernens hoc sancta Brigida, totam se conuertit ad rogandum Dominum, qui sua virtute vas illud totum butyro compleuit. Quo miraculo obstupescens magus, in Christum credidit, vaccasque duodecim puellæ donans, liberam illam cum matre ad Duptacum remisit.

Illa igitur ad patris reuersa domum, non valde grata ei fuit, quod auferret quicquid posset, & pauperibus clam largiretur. Ea itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emendam. Dixit autem rex Brigidæ: Cur tulisti gladium patris tui, & cum paupere dedisti? Respondit Brigida: Ego verò Christo illum dedi. Et certè si & te dominum meum regem & parentem meum Deus à me peteret, modò possem, ambos vos cum omnibus facultatibus vestris illi darem. Quibus auditis, rex ait Duptaco: Filia tua, ut video, longè maior est, quàm quæ vel abs te vendi, vel à me emi debeat: deditque virginis gladium, quem daret patri suo loco illius, quem abstulerat.

Accidit deinde, ut ab amicis ad ineundum coniugium multis modis vrgeretur. Sed cum illi forderent amplexus hominis mortalis & corruptibilis præ desiderio & amore Iesu Christi sponsi immortalis, rogauit Dominum, ut turpem & deformem ipsam efficeret, atque ita ab eius appetendo coniugio omnes abstererentur. Mox exaudita est, & oculus eius crepuit, & instar aquæ liquefactus est. Tum verò permissum est ei nuncium remitti-

Non potest ferre cibos magi.

Claret miraculis. Liberalis est in inopis.

Pater eam vult vendere.

Abhorret à nuptijs.

remittere procis omnibus, & Christo se virginem consecrare. Itaque tribus assumptis puellis, abiit ad Machillam episcopum, sancti Patritij discipulum: qui ut eam conspiceret, vidit columnam ignis supra caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida virgo submitte caput, pedem altaris ligneum sua manu contigit, & mox lignum illud viruit, & oculus eius sanitati est restitutus, cum velum accepisset.

Accipit facrum velamen.

Longum est enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus est in testimonium cælestis sanctitatis eius, mira & stupenda opera. Coxit quandoque cereuisciam ex materia exigua, cum Pascha aduentaret: eamque coctam, per decem & octo vicinas distribuit ecclesias, ijsque omnibus per octo Paschæ dies abundè suffecit. Eodem Paschate quidam leprosus ab ea vaccam sibi donari petijt. At illa cum vaccam non haberet, sic ei locuta est: Vis, rogemus Deum, ut te hoc lepræ morbo absoluat? Tum ille: Nihil velis, inquit, quod ego magis velim & optem. Mox sancta virgo aqua benedicta corpus eius adpersit, & abscessit lepra illeque Deo, ut par erat, gratias agens, cum sancta virgine ad supremum vitæ permanisset diem.

Parum cereuiscie multis sufficit.

Curatur leprosus.

Duæ virgines paralyti vexatæ, à S. Brigida aquam benedictam cum sale accipere, ijsque viæ, sanas se viderunt, & in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumine destituti, leproso ministro illos ducente, ad ostia ecclesiæ eius peregrè venerunt, eiusque precibus salutem sibi restitui precabantur. At illa iussit eos parumpè expectare, citumque in domo hospitali sumere, donec ipsa Domino pro illis preces offerret. Illi verò indignatione commoti, Tuæ, inquiunt, gentis ægros sanas, nos autem tanquam aduenas & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & aqua benedicta in illos adpersa, cæcis lumen, leproso corporis munditiam restituit.

Paralytice.

Duo ceci & leprosi.

Virgo quædam ab illa inuitata cum mensæ assideret, S. Brigida dæmonem illi propè assidentem vidit. Ait autem virgo: Vellem & ego, modò possit fieri, videre illum. Non est isthuc, inquit Brigida, impossibile: sed prius oculos consigna tuos, ut eius ad spectum ferre queas. Illa signo crucis munit oculos, videt satanam aterrima specie, immani & vasto capite, & per foramina & rimas omnes capitis flammæ fumosque erumpentes. Tum Brigida, Loquere, ait, nobis dæmon. At ille, Non possum, inquit, tibi loqui sancta virgo, nec tamen tua iussu contemnere, quandoquidem tu præcepta Dei non contemnis, & pauperibus ac infirmis quibusque affabilem te præbes. Cur verò, ait S. Brigida, hoc accessisti? Apud virginem hanc, inquit, demorandi mihi & spatium & opportunitatem præstat eius desidia & torpor. Conuersa ad virginem S. Brigida, Vide nunc, inquit, quem tam multis annis apud te foueris: atque ex illa die liberata est virgo ab illo nequam spiritu. Quædam mulier poma attulit sanctæ virgini Brigidæ: simul autem accedebant leprosi, stipem ab ea emendicantes. Iussit ergo poma illa dari miseris. At mulier id audiens, poma ad se retraxit, dicens: Non leprosis hæc mala attuli, sed tibi & virginibus tuis. Displicuit id sanctæ virgini, aitque ad illam: Non rectè facis, dum hoc misericordiae officium impedis. Itaque arbores tuas noueris æterna sterilitate damnatas. Abijt mulier, & ecce hortum suum, quem pomis plenum reliquerat, vacuum inuenit, & deinceps perpetuò sensit sterilem.

Arbores steriles sunt.

Fœmina quædam filium ex ipsa natum, ex episcopo Broone, qui S. Patritij discipulus fuit, concepisse se secleratissimè mentiebatur. Cum ille verò ab hac culpa alienum se affirmaret, S. Brigida mulierem accersiri iubet, eique dicit: Ex quo infantem hunc suscipisti? Respondit illa: Ex episcopo Broone. Mox sancta virgo ori eius signum salutaris crucis impressit, procacisque caput cum lingua intumuit. Porro S. Brigida infantis insignans linguam, ait: Dic nobis, infantule, quis est tuus pater? Stupenda res: aperit infantis, qui quondam Balaam asinæ loquendi præstitit facultatem, aitque paruulus: Episcopus Broon non est parens meus, sed deformis ille & vilis homuncio, qui in polo extremo seder loco. Itaque omnes Deum laudant, & mulier agit poenitentiam. Dæmoniacus quidam ad sanctam virginem adducendus erat. Vbi id sensit malus dæmon, in terram se prosternit, dicens: Non me patiar ad illam adduci. Nosti, inquiunt, vbi illa degat? Equidem noui, ait, nec ibo illuc. Cum igitur hominem obsessum loco mouere non possent, miserunt quendam oratum sanctam Brigidam, ut ad liberandum miserum dæmonem sustinens impurus spiritus, fugit ab homine.

Num. 22. Infans loquitur.

Dæmoniacus liberatur.

Bila cuiusdam principis Deo perpetuam vouerat virginitatem: sed pater inuitam

compulit inire coniugium. Vbi tempus nuptiarum aduenit, essentque iam instructa epula, puella fugiens, ad S. Brigida se recepit. Eam verò pater insecutus est: cuius equitatum vt vidit S. Brigida, signum crucis terræ impressit, & omnes illi cum suis equis instar statuae mansere fixi & immobiles. Sed patre resipiente, & agente poenitentiam, soluti sunt: porro puella, relicto seculo, Christo se, vt erat pollicita, virginem consecrauit.

Multa edidit miracula. Multos sancta virgo claudos, leprosos, demoniacos, variisque affectos morbis curauerat, cum ecce veniunt ad eam duo leprosi, cum lachrymis ipsam rogantes pro corporis bona valetudine. Orauit virgo pia, & cum aquam benedixisset, iussit vt se inuicem illa aqua abluerent. Lotus vnus, sanus effectus est: cui cum diceret sancta virgo, vt socium laueret, & ille suam iactitans sanitatem, alterius lepram contingere nollet, sensit mox diuinam ultionem, totoque corpore lepra percussus, socium suum vidit bene sanum & incolumem: siquidem illum sancta Brigida mundarat.

Vehebatur quandoque curru sancta virgo, & auriga petebat copiam ducendi currum per agrum hominis cuiusdam, qui tum sepe illum munebat. Quauis autem S. Brigida aurigam iuberet discedere ab agro, cum vir ille transeundi copiam negasset, at tamen auriga ceptum urgebat iter, sed repulsus est à viro, illius equos verberante. Porro non dormitauit ultio diuina, quæ illum miserum & durum hominem repente extinxit.

Rogauit Duptacus, pater sanctæ Brigidæ, vt ad regem Laginensium accederet, & peteret vt gladius, quem iam supra diximus ab illo rege datum fuisse Brigidæ, vt illum Duptaco daret, perpetuò posset apud ipsum Duptacum permanere. Abijt virgo sancta ad regem, & petijt non solum gladium, sed etiam vnus è seruis regijs manumissionem. Ait autem ad illam rex: Si ego tibi præstitero quæ postulas, quid mihi datura es? Respondit Brigida: Si vis, vitam æternam dabo tibi, oraboq; Dominum, vt posteritui semper regiam obtineant dignitatem. At ille, Vitam, inquit, quæ sub aspectu non cadit, non appeto: nec mihi curæ sunt filij, qui post me futuri sunt. Alia verò duo malim, vt mihi liceat in hac vita, cuius amore teneor, in multam ætatem degere, & quandoquæ bellum suscepero, in eo victorem euadere. Etsi autem hæc preces hominis erant valde huic mundo dediti, at tamen sancta virgo, Quæ petijsti, inquit, pro voto dabuntur tibi. Non multò post cum paucis ille contra multos pugnam initurus abijt, & cum S. Brigidæ implorasset patrocinium, ab hostibus victor reuersus est.

Acceptit quandoque è manu episcopi sacrosanctam Eucharistiam, & ecce videt in calice, quem puer episcopi tenebat, deformem portentum, videlicet hirci vmbra. Itaque noluit è calice illo bibere, & quid vidisset, indicauit episcopo. Tum verò episcopus ait ad puerum: Equidnam fecisti? Da gloriam Deo, & ingenuè confitere. Ille igitur confessus est se furto abstulisse vnum ex hircis illius, eiusque partem comedis: cumq; animi dolorem & poenitentiam lachrymis testatus esset, vocata Brigida, nihil iam hirci in calice vidit. Erat inter puellas eius quadam turpi capta amore viri cuiusdam, in quem oculos incautè coniecerat, qui illius itidem impuro tenebatur amore: iamque pollicita erat, se certo tempore ad illum venturam. Itaque vbi sensit Brigidam sese quieti dedisse, surrexit è lecto, & libidinis accensa flammis, cepit miro quodam cogitationum tumultu exagitari. At tamen præpotentis Dei & sanctæ Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, vt in tanto periculo, tantoque salutis sue naufragio ipsi opem ferre dignaretur. Incidit tandem menti eius salubre consilium, accensoque igniculo, illi pedes admouit, ignibusque extinxit ignem, & ardorem libidinis corporis dolore superauit. Nihil verò horum latebat S. Brigidam, cui diuinitus erant omnia reuelata: taperauit autem, vt puellæ posset constantia probari. Porro manè illa sanctæ Brigidæ aperuit, quid fecisset, audiuitque rursus ab ea: Quandoquidem hac nocte egisti viriliter, & pedes tuos adussisti, neque libidinis ignis in hac vita nocebit tibi, neque gehennæ flammis combureris: moxque eius pedes adeò sanauit, vt nullum adustionis vestigium in eis appareret.

Mellis tempore quodam die manè usque ad vespertum tanta visimbrium è celo ruit, vt nulli mellores quicquam in demetendis frugibus possent efficere: solius Brigidæ mellores ne pluuiæ quidem gutta attingit. Puerum ab ipso matris vtero cæcum fuisse precibus illuminauit: aquam mutauit in cereuisiam, sitientibusque leprosis abundè potan-

Animus regis planè dedit huic mundo,

Puella egrediens extrinsece libidinis flammam,

Miraculū,

Item aliud,

Plura alia,

potandam obtulit: lapidem edito crucis signo in salem conuertit, & indigenti hilariter dedit.

Erat vir quidam incredibili ingluuie, & ingenti corporis robore. Orauit pro illo S. Brigida, & viribus quidem corporis nihil detractum est, sed ad communem hominum ceterorum edendi bibendique mensuram redactus est. Reus quidam ducebatur ad supplicium. Eius miserta sancta virgo, rogauit Dominum, & diuinitus accepit argentum, quod cum regi obtulisset, misero illi vitam impetrauit. Daria virgo oculis cæci cernere mundum hunc visibilem. Fecit Brigida, vt erat rogata, & illa statim vidit. Verum præ mentis interiori luce, mundi huius fastidiens, rursus orauit S. Brigida, vt iuberet pristinam in eius oculos recidere cæcitatem, ita dicens: Tanto quisque maiori Dei præsentia perfruitur, quanto huic mundo absentior est. Orauit denuò sancta Brigida, & mox illa videre desijt. Mulier nobilis è Scotia, filiam habuit à natiuitate mutam. Eam cum esset annorum duodecim, duxit ad S. Brigidam: quæ apprehensa puellæ manu, ait: Vis Christi amore corporis seruare integritatem & virgo permanere? Nesciebat verò puellam esse mutam. Vt autem mater eius dixit, eam respondere non posse, ait Brigida: Ego verò manum eius non prius dimittam, quàm illa mihi responsum reddat. Mox puella ita locuta est: Faciam, quicquid iusseris. Permanet igitur virgo, & præterea usque ad supremum vitæ diem nulla fuit illa eloquentior. Fluuium quandam sancta Brigida suis precibus aliò auertit, qui etiam usque in præsens tenebat cursum illum. Aues & anates sæpè ad se accersitas, manu palpare solebat, & inde rursus dimittere.

Novem viri inter se nefanda coniuratione conspirarant in hominis cuiusdam necem, quem Calendis Iulij perimere constituerant. Multum apud illos egit sancta virgo, vt ab immani scelere illos reuocaret. Sed cum verbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obsecratione Dominum se contulit. Vident igitur illi speciem hominis, quem insectabantur, & existimantes illum esse, gladijs & hastis confodiunt: reque peracta tanquam post triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidam: à qua cum se non hominem, sed phantasma ingulasse didicissent, ad sanitatem & meliorem mentem se receperunt. Nimij operis fuerit, singulatim referre res gestas omnes huius admirandæ virginis. Tandem post multos pro Christo susceptos & exantlatos labores puellam alumnæ suam ad se acciuit, eique sui obitus indicauit diem: quo adueniente, felicem Christo spiritum reddidit anno salutis 518. vt habet Sigebertus, vel 522. vt apud Marianum Scotum legitur, qui eam scribit in Hybernia diem suum obiisse.

Ingluuiem hominis sanat,

Cæca illa minata, rursus vt redeat cæcitas, optat.

Mura loquitur.

Felix obiit S. Brigida.

VITA S. SEVERI RAVENNATIS EPISCOPI,
EX VETVSTO QVODAM MANVSRIPTO CODICE,
mutato stylo descripta per F. Laur. Surium: idq; strictius atq;
comprehensius, plerunque etiam paraphrasticòs.

SEVERVS insigni Italiæ oppido Rauenna ortus est, postea de illo dici, quod de beatissimo Pontifice Gregorio, Vnde genus duxit, summum conscendit honorem. Moribus valde inculpatis vixit, plenus columbina simplicitate: & quidem cum S. Tobia pauperem gessit vitam, sed erat Tob. 4. diues in Christo, illius diuino timori semper inharès. Vxorē duxit, & cum ea castum coluit matrimonium, victum quotidianum suo sibi labore parans. Textorem enim fuisse, veraci relatione constat. Accidit interea, vt Rauennæ episcopus ex hac vita migraret, & ecclesia illa pastore orbaretur. Conueniunt igitur frequentes episcopi & ex propinquis & remotis locis, vt tanta ciuitati pontificem solito more præsicerent atque consecrarent. Illis verò congregatis, Seuerus domi laborans, vxori suæ dicit: Vadam ocyus, & videbo quis sit futurus antistes noster. Cui vxor: Sede hic, inquit, & tuum negotium age. Nam si velis vacare ocio, non erit id in rem nostram. Siue verò tu illic ad-

1. FEBRUAR.

Patria S. Seueri.

Tob. 4.

Ducit vxorem, & est textor.

sis, siue domi resideas, te pontificem non creabunt. Ille porro, Liceat mihi, ait, cum bona pace tua illuc ire. Respondit coniunx: Fac ut lubet, nam sine dubio simulatque eodem ingressus, episcopus ordinaberis. Dixit hoc illa falsè & irridiculè: sed vir Dei illico abiit, & veniens in ecclesiam, ubi erat populus cum sacerdotibus congregatus, quod esset vili & deformi opertus habitu, post templi ostium latitabat. Precibus verò pro more absoluit, ecce columba niue candidior è cælo descendens, eius capiti insidet. Id ille conspicatus, columbam à se abigit: at illa per aëra circumuolitans, tertio redijt super caput eius, tanquam in columba diceret Spiritus sanctus: Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & tremementem sermones meos? Ea autem res stuporem attulit omnibus, qui ibi tum aderant è clero & populo, & in commune laudes gratæque egerunt Deo, bonorum omnium largitori.

Ordinatur
Episcopus.

March. 19.
I. Cor. 1.

Mox igitur productus est è suo latibulo vir sanctus, & vel inuitus raptus ad sedem pontificiam, vnctusque oleo exultationis & vnguento sacri chrismatis, ut fieri solet ad eam dignitatem vocatis. Poterat tum dici illud ex euangelio: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia. & illud ex Apostolo: Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destrueret. Vbi verò illud tantum munus beatus Seuerus accepit, in illo exequendo se planè irreprehensibilem exhibuit, locumque prorsus in eo non habuit, quod vulgò iactari solet, honores mutant mores. Quotidiana enim virtutum illi accedebant incrementa, & spiritus sanctus, quo auctore id erat officij adeptus, apostolicis eum operibus fecit conspici.

Patitur
etiam
statim.

Geminianus
Episcopus
Mutinensis.

Quodam die cum sacra Missarum solennia eo more, quo solent pontifices, celebraret, ea hora, qua lectio ex Apostoli epistolis erat recitanda, extra sese vir sanctus raptus, & altari assistens, somno suauiter correptus videbatur. Sed cum iam longior mora intercederet, ministri altaris eum existimantes de improviso obdormiisse, celeriter accurrunt, sacrasque conuenientes vestes, eum excitant. Quid habes, inquit, pater? Tam multus te populus expectat, & tu sopore deprimeris? Ille subito ad se reuersus, veluti sub stomachans non nihil, ait ad eos: Quid facitis, fratres? cur me interturbare voluistis? Ego etsi vobiscum hic corpore fui, at spiritu alibi versabar. Tum verò illi multa instantia ab eo percontati sunt, vbi nam interea fuisset. Quibus ille respondit: Ignosce vobis Deus, filioli, quod me adeò atronitum reddidistis. Ego eram in sancta Mutinensi ecclesia, & animam coepiscopi mei Geminiani Domino commendabam, manūque illi, donec humatum esset corpus illius. His auditis, Rauennates clam mittunt celeres nuncios ad Mutinenses, quo in statu sint res Geminiani, exploraturos. Qui vbi Mutinam venere, ante omnia percontantur de salute episcopi: discuntque è ciuibus, ante aliquot dies illo se egregio pastore & Pontifice suo esse destitutos: addebant verò eliques: Certè Dominus Seuerus archiepiscopus vester, immò & noster, illo decedente, præsens hic adfuit, eiusque animam Deo ritu pontificio commendauit, nec abscessit, donec eius corpus esset sepultura datum. Deinde verò ab oculis nostris repente ablatum est. His auditis, celerimè nuncij Rauennam repetunt, & ciuibus suis omnia explicant: depræhensumque est ex diligenti collatione, eo tempore mentis stuporem sanctum Seuerum pertulisse, quo S. Geminianus migravit ad Dominum.

Vxor mortua
cedit
hic in sarcophago.

Filia beatissimi viri in etate iuuenili mortua est. Iam antè è viuis eius mater excesserat, volebantque eam in eius monumento reponere. Ut autem viderunt angustiore esse locum, quam qui vtriusque corpusculum capere posset, mœsti aiunt ad Seuerum episcopum: Quid pater sancte facturi sumus? Vidēsne sarcophagi angustiam? Tum vero sanctus pontifex ad vxoris quondam suæ extinctum corpusculum conuersus, Quid mihi, inquit, molesta es mulier? Cur non das locum filiae tuæ? Accipe, quod quondam mihi, vtero gessisti, & noli esse tenax nimium locelli tui. Ad has beati viri voces tanta celeritate corpusculum illud in partem aliam secessit, ut vitali præditum spiritu, ciuius mouere se non potuerit, longumque filiae spatium concessit.

Veniendum nunc est ad obitum sancti viri, & quemadmodum ex his seculi erumnis subtractus, ad illam supernæ patriæ beatitudinem commigrarit. Erat iam prouectæ ætatis multa canitie venerabilis, diemque obitus sui ex diuina reuelatione longè antè cognouerat. Itaque die quodam sanctissimum Missæ sacrificium offerens, transitum suum ex hoc mundo ad patriam cælestem, saluberrima sacramentorum cælestium perceptio-

ceptione communiuit, conuocatoque ad se totius vrbis clero & vtriusque sexus populo, iuxta Ecclesiæ morem, de integritate catholicæ fidei, de fraterna charitate & dulcissima animorum consensione seruanda & colenda, pro data ipsi diuinitus sapientia, prolixum habuit ad eos sermonem. Eo absoluto, impertitaque illis pace & benedictione, stola pontificali indutus, populique mœrentis frequentia vndique vallatus, suum sibi iubet aperiri sepulcrum. Quod cum illi fecissent, viuis in illud ingreditur, mira que auctoritate inter coniugem & filiam medium se collocans, clara voce & vultu viuido vale vltimum dicit filiis suis, feliciter iam in Domino obdormiturus, marmorque imponi monumento iubet: sicque post fusas aliquandiu preces, sanctam animam suo reddit creatori, plenus & dierum & meritorum. Incidit eius obitus in ipsas Februarij Calendas.

Vivus ingreditur sepulcrum, & decedit.

In signum autem eximie sanctitatis, ad tumulum eius innumera, humanumque modum excedentia diuinitus eduntur miracula: è quibus vnum adscribemus, quod huius historiarum author sua ætate factum asseuerat. Mulier quædam Rauennas filiolum habuit quotidiana febre immodicè diuexatū, cui ut celerior posset reformari salus, & dolores illi acres remitti, mater illū offerre decreuit Deo ad sepulcrum beatissimi Seueri. Cum igitur eò peruenisset vnā cum filio & amicis, prostrauerunt se humiliter Deo sanctoque Seueri, attentius pro paruuli sanitate orantes: idque adeò, ut spe bona incitati, in templo in precibus pernoctare statuerent. Interim verò præ nimia defatigatione omnes somno correpti, pueri illius voce lachrymabili rursus excitantur. Ecce autem dum circumspecti, vident lampades prius extinctas luculenter ardere: eoque miraculo obstupesciti, gratias agunt Deo, & sancto eius confessori Seueri. Porro mater ex puero sciscitatur, quid ipsi accidisset. Tum ille coram omnibus dixit: Vidi ex hoc sepulcro progredientem senem quendam pontificali habitu indutum, niueis capillis decorum, vultu angelico admirabilem. Is verò me tetigit, & vehementer expaui: simulque morbus omnis confestim euauit. Quo tempore vir sanctus claruerit, author historiarum dubium non relinquit: sed Volaterranus Commentariorum Vrbano Lib. 19. testis est eum sub Ioviniano principe, itemque sanctum Geminianum Mutinensem episcopum, cuius est supra mentio habita, floruisse.

Puer curatur à febre.

PARS HISTORICA SERMONIS BEATI
PETRI DAMIANI DE SANCTO
Seuero episcopo.

V distis, fratres charissimi, ex beati Seueri, dum legeretur, historia, qualiter illum Deus de lanificij ergodocio sustulit, quam mirabiliter illum non solum præter opinionem omnium ciuium, sed etiam sui, ad arcem Pontificatus elegit. Audistis, pauperculum hominē à Deo mundi diuitibus anteferrī. Audistis, abiectum & humilem super potentatus nobilium cum gloria sublimari. Audistis Spiritum sanctum sapientes seculi contemnentem, simplicem hominem eligentem, ornatos vestibus trasuolantem, in pannosum & squalidum, quasi in amicum familiarem, & olim sibi notissimum, descendentem.

Alia Dei autem quæ hominū iudicia.

Libet autem, dilectissimi, ad illud pulchrum spectaculum rotas interiorum luminum radios diligenter expandere, & omnipotens Deus quam diu erso modo ab hominibus iudicet, in quantum mihi possibile est, studiosè pensare. Conueniunt vniuersi cunctes ad oratorium, descendit Spiritus sanctus in columbæ specie super populum congregatum. Multa inferius corda, vnus desuper inspector. Præstolantur isti, magnum aliquem ex diuitibus eligi: considerat ille, quis ex omnibus maximè valeat diues virtutibus inueniri. Isti apud se præferunt eruditam linguam, luculentum sermonem: ille autem animum simplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus visu plebeios præterit, ad primates verò, quis eorum maximè eligatur, attendit: indè autem excelsus Dominus humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Hinc multi sibi metipsis illud sacra dignitatis culmen exoptant, & garrulo silentio intra conscientiam clamant: O si columba veniat super me, o si Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi dabitur Episcopatus? Indè aut ille scrutatur renes & corda, qui finxit singularum corda eorum, qui

Psal. 137.

Psal. 73.

intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibi multi, utpote in egregia ciuitate, alij quidem frementium equorum glomeratis gressibus incedere soliti, alij claris natalium titulis insigniti, alij preciosarum vestium nitore conspicui, alij crebris obsequentiis militum cunctis constipati, alij omnibus his mundi muneribus multipliciter præditi, alij alijs rebus pro sua possibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda hominum subtiliter intendebat, quod olim per Prophetam dixerat, sine aliquo vocis strepitu iterum repetebat: Super quem requiescit Spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & tremmentem sermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam cælitus expectantem. Adspiciebat illa Senerum pauperulum, post ianuam latitantem. Quid est se hominibus abscondebatur, diuinæ maiestatis intuitum declinare non poterat. hoc, beate Seuerus, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam sublimis, tam pannoſus, tam gloriosus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuisibiliter subli-

Esā. 66.

Latere nititur S. Seuerus, sed non potest.

Matt. 5.

Matt. 10.

Ibidem.

Columba insidet ca-piti eius.

Oleum sanctæ vnctionis ritu Ecclesiastico, quolinianus tur manus.

matus? Cur te abscondere niteris, qui ad hoc prouideris, ut ad virtutis exemplum oculis proponaris? Cur vultus hominum erubescis, qui diuinæ maiestatis conspectui præ omnibus placuisti? Videlicet idcirco absconderis, ut videas, & non videaris: videas scilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro vestium feccitate. Agè iam manifestare in publicum, procede ad medium, & Christianæ familiæ suscipe villicatum. Exeat margarita de sterquilinio, ut in summi regis fulgeat ornamento. Non lateat ulterius lucerna sub modio, sed super candelabrum posita, omnes qui in domo sunt, splendoris sui luce perfundat. Pasce igitur Dominicum gregem, & super ouile Christi curam exhibe pastorem. Tibi Christus ecclesiam suam committere iam decreuit, quam inestimabili sui sanguinis precio comparauit. Suscipe egregiæ administrationis officium, ut de commissi talenti foenore auctum referas lucrum. Nec expauescas ignorantiam literarum, non dubites de incompensorum enormitate sermonum, quia ille, qui promouet te, sine legendi labore instruet te: qui tibi doctrinam committit officium, docendi etiam suggeret incrementum. Summum quippe est verbum, quod tibi seminandi verbi exhibet ministerium. Hoc Verbum tibi, tuisque similibus per semetipsum dicit: Cum steteritis ante reges, &c. Et iterum: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.

Quid plura? Tandem venit columba, & mirantibus cunctis, dilectum sibi caput inuisit. Et certe iam olim in eius pectore inuisibiliter erat, in cuius nunc verticem corpora-liter descendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quod se verteret? Quod sibilatum tutius inueniret? A conspectu omnium fugit, valuas opposuit, ad videndum sibi solas postium rimulas dereliquit. Sed qui humanos ad speculum auertere potuit, columbini acumen intuitus non euasit. Videt se deprehensum, conqueritur intra se, nil sibi profuisse confugium. Veruntamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam eligendi notare personam. Tertio igitur ad se volitantem agitatibus manibus repulit: & sic in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit.

O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregij Pontificis dignitatem. Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descendere, nisi parenter illum in Patris, & Filij, & Spiritus sancti nomine consecrare? Et quid aliud fuit, eandem columbam à se exturbando, manibus tangere, nisi ex Ecclesiasticæ institutionis ordine, in ipsis manibus oleum sanctæ vnctionis accipere? Nam quod columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manuum impositionis impleuit. Quod autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus sancti Spiritus vnctione signauit.

Suscepto igitur Pontificatus officio, beatus ille Seuerus, non magis ex ordine Ecclesiasticæ dignitatis ascendit, quam in arcem quoque summæ sanctitatis excreuit.

SANCTI

SANCTI MARTYRIS TRYPHONIS VITA,

Authore Simeone Metaphrasie.

V M Dominus & Deus & Seruator noster Iesus Christus, postquam Deus & homo ad homines aduenisset, & tertio die à mortuis surrexisset, & ad patrem cum gloria esset assumptus, in discipulos effudit spiritum sanctum, & eos diuina cognitione impleuit & virtute, ex eius plenitudine accepit vniuersa terra, & omnes homines fuerunt participes doni, quod ex eo emanabat: & liberati quidem sunt à tenebris ignorantie & cultus simulacrorum: veræ autem luci Dei cognitionis euasere familiares. Nam cum non secus ac diuina & luce micantia fulgura, per omnes fines percurrerent, & non paruam adferentes illuminationem, egressi essent

Mundus ad Deum conuerteretur per Apostolos.

Apostoli, eorum qui videbant, illustratos oculos, ne momento quidem temporis morerentur sedere in tenebris. Alius autem aliam orbis partem sortiti, cum omnem gentem, regionem & ciuitatem sibi distribuissent, eis iniecerunt veram scintillam veritatis. Quæ paulatim per eos, qui apti erant, accensa, in claram & sublimem euasit faciem.

Hoc principium cum accepisset fides, ad tantum processit splendorem, ut consumptis profundis tenebris ignorantie, in diuinæ lucis statum omnia transmutauerit. Huius post Apostolos causæ & authores fuerunt diuini martyres: qui cum veluti semen lucis ab eis accepissent, deinde tanquam violentis ventis traditi tentatoribus, id non solum non extinxerunt illatis iniurijs, sed etiam varijs tormentis effecti clariores, ipsi quidem tantam lucida sidera, decetero sunt collocati in celi firmamento, quod percipitur intelligentia. Illinc autem clarissime refulgentes, terræ vniuersæ lucem præbent. Ex his vnus est etiam beatus Tryphon, qui à diuinis & in quas non cedit interitus, delicijs nomen sortitus, frugiferum germen horti deliciarum. Qui è Phrygia quidem primum fuit editus, vico verò Campsæ, qui est vicinus ciuitati Apameæ. A pijs autem parentibus ortus magis pius filius, ab ineunte ætate visus est Deo adesse gratus, ut iudicatus sit idoneus administrandas operationes spiritus.

Martyres orbem totum illustrant.

Tryphonis patria.

Claret m. racula.

Quamobrem varijs quidem morbi fugiebant à corporibus: demoniorum verò vniuersa hominibus infesta natura, solo nomine Tryphonis flagellata, vel potius vsta virtute eius, qui in eo erat, spiritus, fugabatur quidem ab hominibus, abigebatur autem in intima deserti penetralia. Atque omnia quidem recensere miracula, quæ ab eo facta sunt, non est præsentis temporis. Cum vnus autem in præsentia fecero mentionem, per quod gratia, quæ in eo erat, virtus possit esse euident, ad martyrium præclari athletæ me conferam.

Anno 225. post Augusti mortem, Gordianus accipit sceptrum Romani imperij, vir quidem gentilis religione, sed Christianis non adeo grauis. Non enim is, sicut reliqui, mouit persecutionem aduersus Christianos. Ei nascitur vnica filia, corporis quidem specie & pulchritudine insignis, ingenio autem & intelligentia foeminas, quæ erant suo tempore, superans: neque vlli cedebat in doctrina literarum. Quocirca magnopere contentebant parentes, ut eam integram & illæsam conseruarent. Primos verò ciuitatis, qui eam ambiebant, magna vrebatur æmulatio: ipsa autem in munitis locis clausa, diligenter & ruro custodiebatur. Ut verò à ciuitate Romanorum sanctus cognosceretur Tryphon, vel potius ut Christus in eo laudaretur, repente excreandum demonium dictam Cæsariam filiam inuadens, eam impudenter vexabat, assidue discernebat, in aquam & ignem proieciebat, & omni ratione eius vitæ insidiabatur. Atque dubitabant quidem omnes sapientes, hererebantque & manebant planè attoniti medici, videntes affectionem esse miserabilem, non valentes autem ei omnino opem ferre. Animo verò anxius erat pater, affectioni nusquam vllum inueniens auxilium: tristis erat, egrè ferebat, rabescerebat, donec ipse malus spiritus, maiori scilicet potestate coactus, suum inuocabat expulsores: suum quidem percussorem, puellæ autem, quæ ab eo vexabatur, appellabat curatorem.

Filia Gordiani Augusti arripitur à demone.

Nisi, inquit, accesserit Tryphon, puellam non cessabo terrere: ab ea non recedam, nisi videro aduenisse Tryphonem.

Protinus ergo iussis exeuntibus Imperatorijs, missisque frequentibus literis, vniuerso autem orbe terræ ferè percurso ad inquirendum Tryphonem: & multis quidem mul-

multis è locis emissis ad eos euocados, qui hoc appellarentur nomine, nihil autem valentibus efficere, peruenit etiam ad partes Phrygiæ hæc inquisitio. Significatur deinde is, qui queritur, agere in vico Campsade: inuenitur propter paludem lacus, qui est situs prope eum locum, anserum curam gerens. Confessus autem is, qui querebatur, se esse Tryphonem, statim quidem transmittitur per eos, qui ipsum inuenerunt, ad Prefectos Pompeianum & Potestatum. Ipsi verò cum eum equis publicis protinus imposuissent, Romam transmisserunt ad Imperatorem. Atque ille quidem iter rectè confecit: agebat autem tunc fere ætatis annu decimum septimum. Malignus verò spiritus cum eius sensisset aduentum, tunc grauius vexabat, & per puellam effervescebat: & sepe eiulans clamabat se non posse amplius eius corpore vti habitaculo: prope enim adesse, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, & accedit Tryphon, qui in nos accepit potestatem. Cum sic multum clamasset, & eam discerpisset, exijt.

Tertio verò die ab excessu demonis, Romam quidem venit sanctus, adducitur autem repente ad Gordianum. Quem cum lubenter excepisset, agnouit eum esse, qui Gordianam suam filiam curauerat, ex aduentu coniciens præfixum terminum trium dierum. Vt res verò esset certior & euidentior, rogabat ut demonem oculis videndum produceret, & eum interrogaret. Sex itaque dies ieiunio & intensis ad Dominum nostrum Iesum Christum vir sanctus vacans precibus, illucescente septimo, iam desuper maiorem & validiorem aduersus demones consequitur potestatem. Nam cum nox quidam procū abesset, sol autem suis radijs in terra subideret, aderat quidem Imperator, aderant omnes satellites & qui eius parebant imperio, ab eo petentes, vt viderent aliquid admirabile. Diuinus autem Tryphon cum esset plenus diuino spiritu, in ipso verò immundum quoque illum spiritum intueretur intelligentia: Tibi dico, inquit, in nomine Iesu Christi, appare ijs, qui adsunt, & eis ostende tuam turpitudinem & imbecillitatem. Simulatque autem hoc dixisset, ecce tanquam canis adpectu deformis, niger colore, oculos habens tanquam igne emittentes, & caput humi defixum, coram omnibus apparuit.

Cui, qui precatus fuerat, Dei seruus: Dic, inquit, execrande, quis te misit? Quis permisit, vt hanc inuaderes adolescentulam? & quomodo cum sis talis, nempe tenebrosus & imbecillus, & plenus omni probro & dedecore, adeo audes contemptui habere & vexare, quod factum est ad Dei imaginem? Demon autem respondens, Mittor, inquit, à meo patre. Dicebat verò esse sibi patrem, authorem & causam malorum, qui etiam appellatur satan, & ab eo iussum esse hanc puellam torquere. Et quamnam est ei potestas, rursus dicit Tryphon: malitiæ, inquam, principi aduersus figmentum, quod constituit omnipotens bonitas & munijt sancto spiritu? Ille autem canis, etiam si noller, diuina tamen quadam operatione vera respondit omnibus audientibus: Nos nullam habemus potestatem in eos, qui sunt pij in Deum omnipotentem, & in eius Christum, pro quo Petrus & Paulus hic præclarum suscepere martyrium. Eos verò reuerentes fugeremus, nisi nobis esset permillum alicui extrinsecus leuem aliquam adferre tentationem. In

eos autem omnino vires nobis vigent, & in eos tyrannidem obtemus, qui suo animi proposito sectantur opera, quæ sunt nobis grata. Maxime verò grata nobis opera sunt, cultus simulacrorum, blasphemia, adulterium, veneficium, inuidia, cedes, superbia. Per hæc enim & quæ ea consequuntur, homines sua sponte nobis effecti familiares, suis factis tanquam laqueis implicantur: & ab eius quidem, qui ipsos fecit, alienantur bonitate: illaqueantur autem nostris maleficijs. Cum hæc ab eo dicerentur, Imperator & omnes qui aderant, his auditis, repleti sunt horrore & admiratione. Et multi quidem ex infidelibus, Christo statim crediderunt: fideles autem stabiliti & testimonio inimici magis confirmati, regi gloriæ laudem emisserunt & gloriam. Increpatus verò ille immundus & sceleratus demon, protinus euauit ex oculis.

Cæsar autem hoc beneficio affectus, & valde ea admiratus, cum plurimis donis & honoribus beatum Tryphonem esset profecutus, cura suorum Prefectorum eum suis restituit. Atque quæcunque quidem ex his ad eum redierunt, in via distribuit pauperibus: ipse verò cum domū venisset, consueta fidei sequens opera, & vacans beneficio vocationis. Cum autem decessisset Gordianus, Philippusque execrandus & impius ei successisset in imperio, & ipse quoque citò fuisset interfectus in bello aduersus Troglodytas, Decius

Decius post eum renunciatur, vir crudelis & animo impudens, & feruens quidem furore circa simulaera: rabie autem intolerabili ab inhabitare in ipso demone motus aduersus eos, qui nolebant eis sacrificare. Fuit verò hoc graue bellum aduersus Christianos, secutio. Non enim parabantur arma aduersus alienigenas, non tela & lanceæ, non rhomphæa & gladius vibrabantur aduersus eos, qui faciebant iniuriā: sed rotæ & catapultæ, vnguesque ferrei & pestines, & omne genus suppliciorum comparabatur aduersus innocentes. Vnum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum sanctitas. Cum ergo illic Crimen Christianorum. multa erumperet confusio, dicebat se videre, veluti quodam, quod intelligentia percipitur, ventilabro purgari arcam Domini. Quicunque enim leuitate mentis & stramineis cogitationibus, verbum fidei videbatur suscepisse, ij perinde ac vi ventorum ventilari tentationibus, reseruabantur igni, qui non extinguitur. Qui autem recta sententia & animo stabili adherebant veritati, ij iniurijs & afflictionibus inflammati, cum sue fidei probationem Deo & hominibus ostendissent, in horrea celestia, tanquam purum frumentum, recondebantur.

Cum hæc sic fierent, & vehementer vrgeret persecutio, deferretur Tryphon ad Prefectum Orientis. Aquilinus autem tunc gerebat Prefecti magistratum. Ad eum ergo deferretur, quod vir quidam Apameensis, genere non ignobilis, doctrina excultus, arte medicus, Augustos valde despicit: & magnos quidem deos subannat, Christum autem sololum Deum annunciat, & ea ratione fieri, vt multi decipiantur à verborum eius magnificentia. Statim ergo emisit literas & edicta cum minis vehementibus ad loci illius magistratus, vt eum, qui querebatur, maxima celeritate ad eum adduceret. Fieri verò non poterat, vt præclara fidei lucerna in sordido loco lucens lateret. Cum ergo audiisset se queri à persecutoribus, non recedit in solitudines, non densos & incultos obit montes: sed cum precibus & orationibus se in Christo munisset, alacri animo accedit ad eos, qui querebant, & ad Aquilinum cum magno gaudio & prompto animi studio, qui tunc agebat Nicæ, statim mittitur per milites cohortis. Cum ergo ei statim excelsum erectum fuisset tribunal, honesteq; & decorè cum circumstetissent satellites, dixit Pompeianus scriniarius maximi ordinis: Qui Apamea à Frontone legato ad vestram missus est magnificentiam, adest ad purissimū tribunal vestre potestatis. Aquilinus Prefectus dixit: Qui adest, primum dicat nomen, patriam, fortunam, deinde religionem. Dixit S. Tryphon: Mihi nomen est Tryphon. Patria, vicus Campsades, vicinus ciuitati Apameæ. Preclara eius confessio. Fortuna autem apud nos nec est, nec dicitur, qui Dei prouidentia, serieque & ordine ineffabili sapientiæ omnia fieri credimus: non autem à fortuito, & qui sit præter rationem, concursu astrorum & à casu statuimus pendere ortum hominis. Sum verò liber moribus & vitæ educatione, vni soli Christo seruienti. Christus enim est mihi religio, Christus mihi gloria, & corona gloriationis.

Dixit Prefectus: Existimo te in hodiernum vsque diem nondum cognouisse iussum Augusti, qui iussit quenuis hominem, qui hoc nomine se iactat, & ad deos colendos est durus, tradi morti violentæ. & te remoue à tali deceptione, nè igni tradaris. Dixit sanctus Tryphon: Vtinam mihi liceat & igne & omnibus tormentis consumi pro nomine Iesu Christi Domini mei & Dei. Dixit Prefectus: O Tryphon, suadeo vt dijs sacrifices. Video enim præter ætatem corporis, te quoque perfectum sensum animi ostendere, nec per deos volo te malè mori. Dixit sanctus Tryphon: Perfectum habeo sensum, si Deo meo perfectam obtulero confessionem, & pulchrum depositum, nempe in ipsum fidem, eam non negando conseruans, me ab omni reprehensione vacuum & integrum sacrificium obtulero Christo, qui fuit pro me sacrificatus. Dixit Prefectus: Igni tradam tuum corpus, & acerbissimis supplicijs consumam tuam animam. Dixit sanctus Tryphon: Mihi nomen est cinis. Ego autem eum, qui non potest extingui, & est æternus, contra minor ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hæc cum audiisset Aquilinus, & ira fuisset percitus, iubet eum suspensum cedi.

Cum primum ergo prolata fuisset sententia, beatus Tryphon cum vestem exuisset, & venerandum illud & pulchrum corpus prompto & alacri animo tradidisset licitoribus, in ligno suspenditur, & manibus ponè circumactis vincitur. Cum ipse autem tribus horis cederetur, & animum quidem firmum & stabilem & inuulnerabilem Christo

Ieiunio & precibus obstat maioribus aduersus demones potestatem.

Demon apparuit.

In quos obstat vires satan.

Deciana p. secutio.

Crimen Christianorum.

Tryphonis nomen deservitur.

Sistitur coram prefecto.

Preclara eius confessio.

Contemnit supplicia omnia.

Tribus horis ceditur.

sto ostenderet, silentio verò plagas tanquam alio patiente sustineret, dicit Praefectus Aquilinus: Poeniteat te, ô Tryphon, huius importunæ amentia; & profiteri te dijs esse sacrificaturum. Nemo enim resistit edicto Imperatoris, qui non acerbè & violenter ex hac vita excesserit. Dixit sanctus Tryphon: Ego quoque tibi dico: Nemo qui regem cælestem Christum negavit, vitam æternam consequetur: sed transmittitur ad ignem æternum, & qui non potest extingui. Dixit Praefectus: Rex cælestis non est alius nisi magnus Iupiter, Saturni & Rheæ filius. Is est pater hominumque deumque: cui qui non paruerint, minime possunt vivere. Cui tu quoque debes parere, ut dignus cæsaris vita iucundissima. Dixit sanctus Tryphon: Similes fiant Ioui deo tuo, qui cum pro deo colunt, & omnes qui confidunt in eo. Quem dicunt quidem primum fuisse prestigiatorem hominem & sceleratum ac perniciosum, patremque cuiusvis nefariæ actionis & impietatis. Post eius autem decessum, aureas & argenteas statuas ei erigentes, qui fecerunt similia opera dedecoris, deum pronuntiârunt, suæ libidinis & intemperantiæ afferentes excusationem, quod is in deos sit relatus. Idem modus cernitur etiam in alijs, qui falsò vocantur dij. Sic vos falsam multis retrò seculis datam sequentes traditionem, inaniam materiæ & surdæ cultum impiè tribuitis, Deum vinum negligentes, qui cælum firmavit, terram super aquas stabilij, aërem effudit: & cum rebus omnibus creatis formam dedisset, hominem dominum in ipsis postea formatum constituit. Cuius decepti à maligno serpente, & innumerabilibus tracti erroribus & exitijs, Deus Verbum misertus, homo fieri voluit, & nobis simili forma suscepta, in ea in cruce actus & sepultus, cum tertio die resurrexisset, & in cælos esset assumptus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, donec quæcunque res est creata, eum agnoscat: & sic è cælis cum diuina virtute & gloria apparens, reddet unicuique conuenienter suis actionibus. Hic est Deus deorum, rex regum, & iudex viuorum & mortuorum. Qui autem à vobis dij existimantur, sunt æterni ignis fomites cum ijs, qui ipsos colunt.

Hæc cum diceret beatus Tryphon, Aquilinus summo furore percitus, eum quidem iubet de ligno deponi, se autem sequi victum, exeuntem ad venationem. Licet ergo videre acerbissimum tormentum infligi martyri. Nam plantæ pedum eius distumpiebantur, quæ non solum nudæ obiciebantur frigori hyemis intolerabili, sed etiam conculebantur equorum pedibus: carnes autem ei dilaceratæ, per terram dispergebantur. Martyr verò semper ad Dominum intuens, dum in eo foueretur & recrearetur, non agere ferebat dolorē, psallens: Perfice Domine gressus meos in semitis tuis, ut non contumoueantur gressus mei. Et rursus: Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, & etiam voces primi martyris, dicens: Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Cum à venatione autem serò redijssent, dicit Aquilinus accersito martyre: Nuncne tandem, ô miser, tibi persuasisti sapiēti uti ratiocinatione & dijs sacrificare, an adhuc pristina teneris insania? Dicit sanctus Tryphon: Cum rationis expertis insanæ & imprudentiæ sis ipse plenus, à diaboli offusa tibi temulentia non potes resipiscere, & adorare creatorem vniuersorum. Ego autem sapientivtor ratiocinatione, non recedens ab ea, quæ dat salutem, veritate. Dicit Aquilinus Praefectus: Nunc redeat in carcerem, & reseruetur ad alteram examinationem. Fortè cum fuerit solus, se admonebit, ut desistat ab hac mala persuasione. Cum sic dixisset, ad finitimas regiones est profectus.

Cum autem aliquot dies intercessissent, veniens rursus Niceam, & sedes in tribunali, sistendum curauit sanctum Tryphonem, & dixit: Num te prolixitas temporis admonuit, ut pareas Imperatoribus & supplex procidas dijs seruatoribus? Cui dixit sanctus martyr: Deus meus & Dominus Iesus Christus, cui pura mente seruiō, admonēs admonuit & cōfirmavit, ut immutabilem & immobilem in eum fidem teneam. Quam obrem solum ut verum regem & Deum attendo: tuam autem infelicitatem & tui Imperatoris despicio arrogantiam, & eorum, quæ à vobis coluntur, auctoris vanitatem. Dixit iudex: Acutis clauis eius pedes perforate, & verberatum per mediam ciuitatem exigit. Cum diu autem ageretur sanctus, & sanguis dispergeretur, & labores intenderentur, & temporis asperitas exhiberet molestiam, (erat enim vigor hyemis) inflexibilis & inuictus mansit cogitatione. Nam ante se Christum præuidens, & considerans beatitudinem, quæ sanctis est reposita, perinde ac si essent rorantes imbris stillæ, sustinuit vel niue densiora supplicia.

Gen. 1.
Gen. 3.

Acerbissimum S. Tryphonis supplicium.

Psalm. 16.
Psalm. 118.

Acto. 7.

Noua supplicia adhibentur.

His autem valde obstupefactus Aquilinus, Quousquē, inquit, ô Tryphon, non senties tormenta? Quousquē te non ranget dolorum acerbitas? Sanctus verò Tryphon respondit: Quousquē tu non intelliges virtutem Christi, quæ in me manet? Quousquē non defines tentare spiritum sanctum? Miser, nondum sensisti inuictam esse Christi potentiam? Tunc ira repletus impius, iubet eum circumactis vlnis verberari virgis, deinde eius lateribus adhiberi faces ignis. Cum ergo cum magna vehementia hæc ei infligerentur tormenta, diuinus quidam splendor eum repente illustrans & circumfulgens, diuinamque & omni ex parte pulchram coronam florentem gemmis præbens, stupore quidem affecit eos, qui de ipso habebant quæstionem, (qui quidem putabant eum torqueri) cum hoc magnum & quod naturam lōgè superat, vidissent miraculum: & effecit, ut præ stupore ij in terram caderent. Christi autem martyr, à superis aduenisse expertus defensionem, impletus fiducia & exultatione, Deo confitebatur, dicens: Domine, ago tibi gratias, quod non reliquisti me in manibus inimicorum: sed obumbrasti super caput meum in die belli, & dedisti mihi protectionem salutis, & dextera tua suscepit me. Et nunc Domine, rogo te, ad sis mihi perpetuò, confirmans & defendens, & dignare me perfectè & sine vlla offensione decerrare hoc pulchrum certamen confessionis, ut etiam corona iustitiæ dignus habear cum omnibus, qui tuum nomen sanctum dilexerunt: Quoniam solus es glorificatus in secula, Amen.

Rursus autem execrandus ille iudex accersens athletam, & veluti adulari præ se ferens: Sacrifica, dicebat, ô Tryphon, magno Ioui, & adora imaginem Cæsaris, & ego te dimittam maximis honoribus affectum & muneribus. Sanctus Tryphon subridēs, dixit: Si illum ipsum Augustum despexi, & à ratione aliena eius iussa respui, inanimam eius imaginem, humana arte & coloribus formatam, adorabo? Absit. De Ioue verò & alijs tuis, qui falsò nomine dicuntur dij, interroga eos, qui inter vos se iactant de sapientia, qui quod ex ijs, quæ de ijs dicuntur fabulis, ijs qui sapiunt, apparet turpe, conantur effugere, Iouem quidem dicunt æthera, Iunonem autem aërem, & Cererem terram, & Neptunum quidem mare, Apollinem verò solem, & lunam Dianam nominârunt. Idem mihi videntur Mercurium quidem orationem, Marrem autem iram, & Venerem cupidi- tatem dicere per allegoriam. Et sic vnamquāq; mundi partem, quinetiam ipsos animales habitus simulacra constituentes: & vniuersi foris quidem opificem insanè relinquentes, rem autem creatam magis quam creatorem colentes, non solum ipsi à recta sententia excidentēs, ad animæ interitum ferimini precipites, sed nos etiam contenditis attrahere, ut simus participes eiusdem barathri & exitij: sed prædam dolosi minime assequeremur, nec eos qui verè sperauerunt in solum Deum fortem & viuum, à recta mente abducunt, vana simulacra attēdere persuadebitis. Admiratus est, hæc verba audiēs Aquilinus: valde magna autem repletus acerbitate, eum rursus cedi, & per omnem contumeliā flagris iussit verberari: Ut, inquit, consumatur animæ eius arrogantia. Cum is verò cederetur, & per omnem contumeliā flagris verberaretur, eadem erat ei stabilitas. Quo magis autē remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus, eo magis cordis confirmata constantia, præclariorem ostendebat fortitudinem.

Cum ergo vidisset Praefectus se ea aggredi, quæ fieri non poterant, sic tulit sententiam: Tryphon Apameensis, qui repugnauit iussui Imperatoris, neque dijs voluit sacrificare, post multa inflicta tormenta, capite luat poenas. Statim ergo milites cum eum educissent è ciuitate, adducunt in locum, in quo illud venerandum & Deo charissimum caput volebant amputare. Sanctus autem martyr stans ad Orientem, vocem suam extulit, & sic orauit: Domine Deus deorum, rex regum, sancte sanctorum, ago tibi gratias, quod me dignum censueris, qui hoc certamen peragerem citra reprehensionem: & nunc rogo te, ne me tangat improba & insidiosa manus inimici, neque me trahat ad profundum interitus, sed per sanctos angelos magnificæ tuæ gloriæ, in dilecta tabernacula & in desiderabilem & immaculatam tuam introducens hereditatem, suscipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint, & in meam gratiam tibi sacrificia offerre voluerint, attende ex venerando tuo habitaculo, ex cælo sancto tuo, copiosa & ab interitu aliena eis contra remittens beneficia: Quoniam es solus bonus, & largitor bonorum in secula seculorum.

Hæc cum orasset athleta, & Deum adorasset, antequam feriretur gladio, tradidit animam. Qui autem Niceam cōcurrerant fratres, mundis sindonibus & varijs aromaribus sancti

Blanditias tyrannus adhibet.

Cædit flagris valde contumeliose.

Capite damnaatur.

Feliciter exit è corpore.

Z z z

sancti

FEBRUARIUS.
SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS
ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,
cognomine Chrysostomi, De occurſu Domini noſtri Ieſu
Chriſti, & de Deiparente & Simeone.

Iohan. 9.

Gene. 17.

Cur oſtauo
die facta cir-
cunciſio.

Matt. 5.
Luc. 24.

Ibidem.
Leui. 12.

Exod. 13.
Num. 8.

Non ſolum fert carnem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſed etiam ex lege circūciditur, vt auferat pretextum Iudaicæ incredulitatis. Venit enim ad legem pro lege, vt diſcipulos liberet per fidem legis: & accipit carnem, & circūciditur cum Iudeis. Fuit carnis particeps: fuit etiam particeps circūciſionis. Confirmavit cognationem, vt non negarent eum, q̄ venit. Ex ſemine Dauid Chriſtus expectatur: oſtendit argumentum cognationis. Si enim etiam cum eſſet circūciſus, dixerunt, Nescimus vnde ſit: Si non fuiſſet carne circūciſus, excuſationem rationi conſentaneam habuiſſet eorum negatio. Quando ergo impleti fuerūt dies oſto, vt puerum circūciderent, erat Ieſus expectans augmentum instrumenti. Quando impleti fuerunt dies oſto, iubet enim lex circūcidere puerum oſtauo die. Et ſi ueniret dies oſtauus, venit in medium medicus, & ſumit ferrum, & exercet artem, & ceſſat ſab-
batum in circūciſione.

Rogemus ergo Iudeos: Sabbathum eſt remiſſio. Perfectū oſcium eſt dies. Qua de cau-
ſa oſtauus eiſcit ſeptimū? Quamobrem ſit oſtauus ſupra ſeptimum? Sed Iudei quidem non nōrunt Iudaica: Eccleſia autem nouit Chriſtum & diſciplinās Iudaicas. Circūci-
ditur enim infans die oſtauo: quoniam oſtauo futura erat reſurrectio, ſeu Dominica circūciſio totius mundi. Cur enim non iuſſit Moſes ſexto circūcidere? Cur non no-
no aut decimo? Eſt ergo manifeſtus oſtauus, quo ſurgit Dominus. Si quis ergo nō cre-
dit reſurrectioni, eſt corde incircūciſus, propter incredulitatem à Deo alienatus. Cir-
cūciſio autem, fidei eſt vera cognitio & ſenſus. Propterea o dilecte, circūciſio traditur fidelibus ratione ſancti baptiſmatis, & ſupeditatur ſimul cum cognitione. Sanctū ve-
rò baptiſma, eſt typus Chriſti reſurrectionis. Transi à carne ad ſpiritum, & ab eo, quod eſt corporeum, ad deductionem ſpiritus: & inuenies illic quidem carnalem circūciſi-
onem, hic autem ſpiritualem peccatorum purgationem. Oſtauus verò, eſt circūciſio. Il-
la autem eſt etiam reſurrectio, reſurrectionis verò figura, baptiſma: à paruis ad maio-
ra, à corporeis ad ſpiritalia. Veniant ergo Iudei, & proſiciant. Oportet enim proſicere à carnalibus, & non manere in eis. Dominus ergo Ieſus Chriſtus, qui non venit vt ſolue-
ret legem, ſed vt adimpleret, fuit circūciſus cum Iudeis. Impleti ſunt ergo oſto dies, vt circūciderent infantem, & vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod fuit ei vocatum ab an-
gelo, priuſquā ipſe fuiſſet cōceptus in vtero. Nam nos quidem vocamur poſtquam na-
ti ſumus. Ieſus autem vocatur, priuſquā ipſe fuiſſet cōceptus in vtero. Ieſus verò fuit vo-
catus, quoniam fungitur munere ſeruatoris.

Et quando impleti ſunt, inquit, dies purificationis eorum, ſecundum legem Moſis. Cuiusnam purificationis? Mariæ & Ioseph. Iuſſit enim lex purgari mulierem, quæ re-
cens pepererat, conſeruare dies, & in eis non progredi. Quando ergo impleti ſunt dies purificationis eorum ſecundum legem Moſis. Atqui nō neceſſe erat virgini. Sed tamen lex fuit impleta. Deduxerunt eum Hieroſolyma, vt ſiſterent Domino, quomodo ſcri-
ptum eſt in lege Domini. Vbi eſt purgatio corporis, dicit ſecundum legem Moſis. Vbi autem ſiſtitur ſanctus, Quomodo ſcriptum eſt in lege Domini. Nō quod lex Moſis non eſſet lex Domini: Nam quæcunque loquitur propheta ſpiritu ſancto diſſerens, non ipſe loquitur, ſed Dominus ſuggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram corpo-
ralem, dicit, Lex Moſis. Quoniam autem ſiſtebat primogenitum, dicit, Secundum legem Domini, honorans id, quod factum fuerat. Quemadmodum ſcriptum eſt in lege Domi-
ni: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Hec ergo oratio-
ne: Omne maſculinum aperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur. Vniuer-
ſa enim primogenita animalium & hominum, nunquā aperuerunt vuluam, ſed erant ſolum primogenita. Quem autem virgo peperit, ipſe ſolus vuluam aperuit. Vide ergo mihi totius legis deſcriptionem, propter eum, qui erat naſciturus ex virgine. Vndenā
autem

DE OCCVRſV DOMINI.

823

autem poterant Iudæi eam intelligere? Nam cum ſint carnales cogitatione, longè ab-
eſt vt poſſint intelligere curſus ortus ſpiritalis. Deinde aſcendunt, vt dent hoſtiam ſe-
cundum quod dictum eſt in lege, par turturum, aut duos pullos columbarum. Fiebāt
autem hæc quoque ex lege typicè, vt nihil deeſſet ad legis implementum. Veniamus
iam decetero ad expoſitionem euangelicam.

Et ecce homo in Hieruſalem, cui nomen erat Simeon: & homo ille iuſtus & pius, &
erat ſpiritus Dei in ipſo: & is acceperat reſpoſum à ſpiritu ſancto, ſe vitam non prius
eſſe ſiniturum, donec videret Chriſtum in carne. Erat ſenex, expectabat promiſſum,
manebat intus in templo, illud dicens apud ſe: Vbiunque ſit natus, omnino huc veni-
et. Is venit in ſpiritu in templum illa hora, quando parentes obtulerunt puerum. Nam
ſepe quidem veniebat, ſed ſuo propoſito. Tunc verò à ſancto ſpiritu deductus, venit
opportune ad implendum promiſſum. Is accepit in vlnis Ieſum, & benedixit Deum, di-
cens: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace. Vnde di-
mittis? Ex ꝑ verſa huius vitæ, eſt enim res moleſta & planè carcer vita. Ille ergo venit,
vt dimitteretur. Si quis autem damnum eſſe putat hinc recedere, is nōdum eſt fide per-
fectus. Dicebat autem: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tu-
um in pace. Qui enim mundo facturus eſt pacem, acceſſit.

Venit enim pacificator, qui terræ cælum coniungit, & terram cælum conſtituit. Per
Euangelicam doctrinam clamat Simeon: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecun-
dum verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum. Quid eſt,
quod dicit? Nam prius quidem credebant cogitationi, & cognoscebant ratiocinatio-
ne. Nunc autem viderunt oculi mei. Quod enim cor meum expectabat, viderunt ocu-
li mei: conſummatus ſum. Quid autem vidi, inquit? Salutare tuum. Quale? Quod pa-
raſti ante faciem, non vnus populi, neque ſolius Iſraëlis, ſed ante faciem omnium po-
pulorum. Eſt enim natus magiſter omnium; Lumen ad reuelationem gentium, & glo-
riam plebis tuæ Iſraël. Hic gloria, illic reuelatio. Illic principium doctrinæ, hic con-
ſequens diſciplina. Et gloria populi tui Iſraël.

Sed omnino dicit quiſpiam: Et vbi ſunt Iſraelitæ? Habe Petrum, habe Paulum, habe
Iohannem. Habe tria millia, habe quinque millia. Habe eccleſiam Hieroſolymitanam,
habe eos, qui crediderunt ex gentibus. erat enim gens inter eos, qui crediderunt. Ni-
ſi enim Dominus reliquiſſet nobis ſemen, facti eſſemus ſicut Sodoma, & Gomorrhæ:
ſimiles facti eſſemus. Deinde: Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Sic in populo con-
ſeruabatur ſemen fidei, & non periērat totus populus, abſit, neque interiērant omnes
Iudæi. Nam nunc quoque in hoc beato ſtatu & vocatione, Multi quidem vocati, pau-
ci verò electi. Vocauit enim Chriſtus vniuerſum orbem terræ, parauit ſanctum con-
uiuium Euangelij. Sed cum venerit, ingreditur & faciet electionem. Diligenter ſcru-
tatur eos, qui recumbunt: & ſi inuenerit aliquem non habentem veſtitum nuptialem,
dicitei: Amice, quomodo huc intrāſti? Quamobrem & illic facta eſt electio, & hic
ſit electio. Non enim quoniam vocati ſumus, ex eo debemus nos inſolenter gerere,
vt qui id quod eſt perfectum, obtinuerimus. Lapsus enim primorum, ſit noſtra cau-
tio. Sic o dilecte, populus non omnino periit, neque totus fuit incredulus, neque to-
tus fuit perſecutus apoſtolos. Sed crediderunt per apoſtolos tria ſimul millia, præter
mulieres & pueros, & fuit Hieroſolymis eccleſia decies mille hominum. Templo enim
nondum euerſo, & necdum eiectis Iudæis, & nondum diruta Hieruſalem, ædificata
fuit eccleſia, & fuerunt Iohannis verba euidentis veritas: Illum oportet augeri, me au-
tem minui.

Simeon ergo cum eſſet propheta, dicit, Gloriam populi tui Iſraël. Erat enim glo-
ria expectantium, aduentus eius, qui expectabatur: glorificant Ioseph & Maria ea, quæ
dicuntur, angelus annunciauit, Magi agnouerunt, paſtores audiērun, exercitus an-
gelorum duxit choros, ſtella ex alto ſignificauit, Simeon prophetat, Anna vxor Pha-
nuelis prophetat, terra verba fecit, cælum eſt elocutum, Magi tyrannum negauerunt,
paſtores adorauerunt Chriſtum, principem paſtorum. Omnia agnouerunt, mater co-
gnouit, Ioseph audiuit, propter reſtremuerunt: intellexerunt autem ſerum quoque
euentum. Et benedixit eos Simeon, & dixit Mariæ matri eius: Ecce hic poſitus eſt in rui-
nam & reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum cui contradicunt. In quo-
rum ruinam? Eorum ſcilicet, qui non credunt, qui contradicunt, qui in crucem egē-
runt.

runt. In quorum autem resurrectionem? Eorum qui agnoscunt, memorique & grato animo consentunt. Et in signum, cui contradicitur. Quod signum dicit? Signum crucis, quod Ecclesia nouit mundi salutare, cui inimici sunt Iudaei, quod saepenumero calum quoque praedicauit. Contradicitur autem signo, ut vincat veritas. Nam absque contradictione non est integra victoria. Oportebat ergo introduci contradictionem, ut iudex per totum seculum ferat sententiam. Quamobrem dicit: Et in signum cui contradicitur, nempe, ab incredulis.

Maria nihil peccauit. Hae quoque caute sunt legenda. Nihil enim dubitauit S. Maria.

Tu verò, inquit, vidēris esse mater. Num autem tu euades sine tentatione, quoniam tu te fateris esse matrem, quoniam eum peperisti, quoniam visa es ei tuum commodare vterum? Fuit enim venter tuus vas operationis. Euades ne ergo sine tentatione, quoniam fuisti Dei parens, quoniam peperisti non experta nuptias? Quoniam fuisti constituta, num eris sine tentatione? Sed tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Quare o Domine? Quid enim ego peccaui? Nihil quidem peccasti, sed quando videris eum pendentem in cruce, quando videris eum pro mundo patientem, quando videris eius manus extensas in cruce & in ligno clausis affixas, incipies dubitare & dicere: Hic ne est, de quo mecum angelus est locutus? Hic ne est, in quo fuit miraculum meae conceptionis? Virgo eram, & peperisti. Quare hic in crucem agitur? Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Quamobrem nemo est, qui non tentetur. Petrus ter negauit, alij discipuli eo relicto fugerunt. Neque enim opus habebat pastor praefectura ouium, neque athleta opus habebat ijs, qui ei opem ferrent: sed omnes recesserunt. Christus autem erat solus, tanquam aries suspensus. Pertransijt ergo eius quoque animam gladius, tentatio, dubitatio. Et tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, donec reuelate fuerint ex multorum cordibus cogitationes. Quamobrem patitur Iesus ad conuincendam incredulitatem, ad confirmandum gratum animum credentium. Contradicitur autem signo, ut conuincantur, qui contradicunt propter improbitatem. Si enim veritati non contradiceretur omnino apud homines, nequaquam probata esset pietas. Concessio verò contradictionis, electioni veritatis affert probationem.

Signo contradicitur. Quomodo enim probati sunt martyres in persecutione? Dum decertarunt effecti victores per tolerantiam. Vide quantum inuit contraditio. Non solum enim constituit, ut quis dixerit, fideles, sed etiam martyres, qui ad tormenta usque & mortem processerunt, & praeberunt gustum gratiae Christi per suam tolerantiam. Quando ergo dicit Simeon: Ecce hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum, & in signum cui contradicitur: intelligitur, quod neque ruinam operatur, neque vi adducit resurrectionem. Sed positus quidem est in ruinam ijs, qui offendunt ad lapidem offensionis: In resurrectionem autem ijs, qui sua sponte credunt. Positus est enim, inquit, quomodo si dixerit quispiam, lux oritur, ut qui sani sunt, videant: ij autem, quibus dolent oculi, radios lucis magis fugiant. Quomodo verò illi quidem ceciderunt, ut qui digni essent ut conuincerentur: hi autem surrexerunt, bonam spem habentes sua sponte, nisi signo contradiceretur? Et quomodo dicit Simeon, Et in signum cui contradicitur? Ne eos qui credunt, alienet contradictio, quoniam veritati, quae est ex Deo, contradicitur. Et quis audeat aut potest, nisi Deo concedente, contradicere? Necessaria autem est concessio, erit enim, quando non amplius contradicetur. Quando enim signum fulserit, caelestium, terrestrium & infernorum, & omnium denique lingua confitebitur, quod Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Nam quandiu quidem signum ipsum solum apparet, nusquam autem videtur quod significatur, signo contradicitur. Quando autem is, qui significatur, reuelatus fuerit secundo suo aduentu, non audebit amplius aliquis signo contradicere, cum is qui significatur, adsit manifesta diuinitate aduersus eos, qui contradixerunt. Tunc qui signum quidem susceperunt, glorificabuntur ab eo, cui contradicunt. Qui autem signo contradixerunt, condemnabuntur ab eo, qui est significatus: & erit aliquando finis contradictionis, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: principium verò praemiorum & coronarum:

Quas detur nobis omnibus consequi in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

ITEM

ITEM SANCTI PATRIS NOSTRI GREGORII EPISCOPI NYSSENI ORATIO DE OCCVRSV Domini, & de Dei parente, & de iusto Simeone.

V I caelestium rerum sapientia est sublimis, & terrenarum rerum despicientia excelsus, Paulus ille, mens à Deo afflata, lingua à Christo mota, celeriter scribentis scribae speciosissimus calamus, qui Ecclesiae pulchre descripsit dogmata veritatis, quae est in manu potentis sagitta à Deo fabricata, quae in corde principis tenebrarum huius mundi cerram inflixit plagam, quod ab Hierusalem circuncircà usque ad Illyricum, vel potius usque ad fines terrae apparuit fulgur diuini tonitru in mystica Euangelij rota, quae volebatur per vniuersum orbem terrae, vox clarissima & maximè sonora: is tanquam ex ipsis paradisi adytis loquens, ubi audiuit verba ineffabilia: vel potius tanquam ex ipso excelsu & sublimi throno gloriae, ubi assistit, honorificum parans comitatum praesenti sancto festo Domini, ad excipiendum reditum, per seriem, ut ita dicam, parat: & honestae vitae numerosum & concinnum tradens ordinem, dicit: Fratres, Ne efficiamini pueri mente: sed estote malitia infantes. Sic enim cum perfectissimo & aeterno Deo, cuius diem festum hodie celebramus, qui propter nos secundum carnem infans fuit in extremis diebus, ex quo omne donum & quicquid perficit, qui virtutis admirabilem secundum naturam perfectionem in humana sua ostendit constitutione: concorporales siemus & comparticipes, & ad eius honorem & gloriam erit conuentus ecclesiae. Sic enim nuper genitam eius corporaliter diuinam apparitionem, describit characteribus diuinæ eius perfectionis. Priusquam, inquit, cognoscat puer bonum aut malum, non pareat improbitati, eliger bonum: quod est summa & perfectissima discretionis & re vera prudentiae indicium.

Ad cuius similitudinem nos instruens magnus Apostolus, dixit id, quod prius est possum, diuinitus inspiratum eloquium: ut potè quod in eo, quae est ad eius imaginem & similitudinem, Dei fabricatio in nobis similiter agnoscat, & innotescat summa sanctitatis primariae pulchritudinis. Quomodo enim cum regi qui sub eo sunt exercitatus, apparant gloriosam & magnificam pompam, deauratos & deargentatos esse conuenit eos, qui sunt congregati, ut satellitum munere apud eum fungantur, & illius spectaculi effigiem proponi oportet significantissime: sic nos quoque, qui transformamur renouatione mentis nostrae, & veterem hominem exuimus, & diuinæ imaginis similitudinem, quoad eius fieri potest ab hominibus, in nobis circumscribimus: sic ad festiuitatem & spiritalia festa accedere necesse est, ut sint nobis, conuenienter ei quod dicit propheta, ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium septimum, & ieiunium decimum, ad letitiam & bona festa, ut ieiunium scilicet intelligatur anagogice, in eo quod abstinence & temperetur ab omni inquinamento & carnis & spiritus. Nam per quartum & quintum, septimumque & decimum significatur quævis carnalis spei corpori enim deditam & carnis magis amantem viuendi rationem, per quartum discimus, ut potè quod ex quatuor elementis sint corpora temperata. Quae est autem primus verò conuenienter ei, quod dicit Salomon, id quod septenarii ritu in se reuoluitur, infernae sortis seculum videtur significare. Decimus autem ostendit interni hominis expurgationem à sensibus, qui est deductus ad ea, quae sunt extrinsecus, ut sit angelicum: & auris animae, diuina exultatione impletur & letitia: quam fore ut audiat in Domini benignitate, sicut is, qui psallit inter prophetas, eloquitur: & in susceptione Christi boni odoris, quem spirauit, consistat odorandi habitus: & internis mentis discretionis, contrectet verbum vitae, ut dixit filius tonitru. Mentis enim sensum in his exercitatio, in eorum, quae sunt his contraria, abstinence & alienatione, id quod

enumeratio, adeo ut pro ijs, qui erant plures numero inter eos, definitum pondus lege sit redditum: quam ratione in vnoquoque primogenito precia dari lex iussit? In pecoribus enim, quæ assumi non possunt ad sacrificium, aut ea permutari, aut precia pro eis dari lex iubet. In hominibus autem & dari precia, & iam permutatione per Leuitas factam esse discimus: quod quidem non videtur convenire ipsi literæ legis, ut ostendit lex lata de pecoribus, & exponit ipsa rei natura. Si enim etiam post Leuitarum, ad Dei ministerium, pro primogenitis attributionem, pro eis precia dari edictum est: id sit scilicet, quod Leuitæ non sint tanti, ut precio pro eis dando possint exæquari. Si autem hoc ita est, longè minoris est precij, quæ per argentum offertur, redemptio, quatenus quævis expers rationis & nullo sensu prædita natura, est vilior humana essentia.

Esai. 4.

Sed quoniam, ut dicit Propheta, oculos suos clausurunt, & quod ex eis consequitur, non possunt adpicere, num etiam audire poterunt sapientissimum Micheam clamantem? Ego quidem non puto. Nam etiam auribus suis grauiter audiunt. Veniat tamen beatus hic propheta, hæc magna voce clamans, & prophetico spiritu tacite prius significans Iudaicorum primogenitorum abiectionem, similiter atque corporeorum sacrificiorum oblationis. Dicit enim: In quonam comprehendam Dominum, suscipiam Deum meum altissimum? Si comprehendam ipsum in vitulis vnius anni? Si acceptum habebit Dominus in millibus arietum, aut in decem millibus capellarum pinguium? Si dederit primogenita mea impietatis, fructum ventris mei pro peccatis meis. Audiunt qui cor habent crassum, id cuius propheta Micheas eos ante nos accusauit. Primogenita enim impietatis beatus Micheas nominauit primogenita Israël secundum carnem. Quomodo ergo ea sancta existimantur, quæ prophetis verbis primogenita impietatis sunt nominata? Dicant nobis linguæ, quæ re vera balbutiunt, quæ non possunt rectè dicere veritatem: quemadmodum propheta, loquens in spiritu, fructum impietatis ea vocare ausus est? quonam modo quæ de eorum redemptione dicta sunt, non videntur esse plana & inter se habere consequentiam, quod attinet ad literam? quam lex apud nos sancta & spiritalis esse intelligitur & creditur.

Exod. 14.

Videtur Iudaicorum curruum axes colligatos non secus, atque olim Aegyptiorum currus in rubris fluentis. Sed pro virga immittatur in mare orationis, veri legislatoris & regis gloriæ virtus & auxilium, & deducat populum suum in viam rectam anagoges & contemplationis, ut proficiantur ad ciuitatem habitaculi cognitionis & veritatis, & obruat aduersarios diuinæ gloriæ inexpugnabilitas, qua repleta est vniuersa terra, ut cognoscant Dominum, ut dicit scriptura: quod multa aqua maris iam obruit primogenitum diaboli foetum, nempe peccatum, qui carne reclusus est Deus, morteque id affecit & deleuit, simultaque natus est secundum carnem: & cum in seipso vitij fecisset condemnationem, & id in se planè deleuisset, contrarias virtutes repleuit lamentationibus, cum veluti quædam vasa ab eis accepisset, nempe Magos, qui venerunt ab Oriente, & adoratione & agnitione eius dominij, facti sunt Domino vasa utilia ad adiuuandam Ecclesiæ ædificationem, quæ est à Deo verè constructum tabernaculum, quod fixit Dominus, & non homo.

Marth. 7.

Magi Christi cognouerunt.

Hebr. 2.

Iam autem cum sicut olim Israël à luto & lateribus, ita nunc à terrena prudentia genus hominum in seipso redemisset, id quidem fecit fugere Aegyptum, hoc est, mortis inuisum & tenebrosam præsidium: sanctificat autem Deo & patri non solum hominum primogenita, sed etiam omne genus hominum, per eam, quæ in ipso ab initio fuit, consperzionem: hoc est, per eam, quæ ex nobis ab ipso sumpta est, carnem intelligentem animatam, cum totum veluti fermentasset ad sanctificationem, concretum humane essentia. Si enim primitiæ sanctæ, & consperzio, dixerim ego nunc quocumque ritu cum diuino Paulo. & quomodo olim tribum, cui obrigerat fungi munere sacerdotali, pro primitijs primogenitorum legislator sermo typicè Deo obrulit: ita nunc in præclaro charactere veritatis, Pontificem & Apostolum confessionis nostræ, sanctum & innocentem & impollutum, & ab omni sordē & sensu peccati separatum, Deo & patri corporaliter oblatum fuisse cognoscimus, pro humanitate ab eo per fidem sanctificata: & eo magis, quod nec esse superiorem, nec aliquid amplius in se habere, quam is, qui seipsum precium dedit pro multis, totam videmus humanitatem, quod attinet ad sanctitatem: quomodo in umbra legis inuenta sunt primogenita amplius aliquid habuisse præter Leuitas: sed eam longè ab ipso fuisse à tergo relictam, quatenus eam

Rom. 11.

Hebr. 7.

Num. 3.

Hebr. 7.

villam controuersiam, id quod benedicunt, est minus eo, quod benedicit.

Et tunc quidem in solo genere Israëlítico fuit dignitas sacerdotij, & solum eorum, quæ erant apud ipsos, primogenitorum precia esse Leuitas, fuit testatum: Christus autem, qui accessit Pontifex futurorum bonorum, ut dicit sapientissimus Paulus, & non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedec, quomodo prius diuinum respondit eloquium, translatione quidē sacerdotij eum esse ex alia tribu: Clarum est enim, ex Iuda esse exortum Dominum Iesum Christum, & legis effecisse translationem, ex umbra, quæ est ex lege, ad regni celorum nos transferens euangelium: perinde ac à tribu Leuitica ad tribum regiam, dignitatem sacerdotij. Ea verò, quæ est secundum ordinem Melchisedec, assimilatione, non pro solo Israël, sed pro omnibus gentibus, se precium patri obrulit, & omnium hominum confessionis fuit constitutus Pontifex. Nam Melchisedec quoque agnoscitur esse ex parte gentium, & non inuenitur ex genere Abraham. Quinque autem didrachmarum ex lege æstimatio pro vnoquoque primogenito, ostendit ænigmaticè, quod oportet vnumquemque nostrum omnem sensum Deo sanctificare, & quæ sunt in eis: & mundum, ab omni nefaria voluptate alienum, creatori offerre, tanquam precium pium & legitimum. Horum nos hodie sacrorum mysteriorum commemorationis diem festum celebramus. Hæc nobis spiritalis mysterij explicatio, hunc sanctum coetum, qui adest, congregauit: in qua legaliter quidem oblatum fuit Seruator, prout apparebat: intelligenter autem & spiritaliter, cum nostræ consperzionis primitias patri suo obtulisset, totam eam sacram reddidit, & aptam ad diuinam oblationem. Hoc enim lex olim parturiebat, & eo spectabat id, quod lege constitutum erat de primogenitis, & de Leuitarum redditione, & de didrachmarum estimatione. Sic nos per mare scripturarum transmisit gratia spiritus.

Sensus oēs Deo consacrandi.

Sed videamus etiam aduersariorum conclusionem & demonstrationem. Atque superius quidem nobis iam fuit euident, quod est lege constitutum de Leuitis & primogenitis. Sed quomodo magnus Moses populo addens animum, affirmavit eos non esse amplius visuros Aegyptios: ita ego nunc quoque produco Dei populum peculiarem, ut ei annunciem, quod adumbrati cultus corpora castra non amplius videbimus. Vbi enim nunc, postquam magnus se ostendit Pontifex, est Leuitarum sacrificium? Vbi post mundi expians precium, est æstimatio primogenitorum? Vbi est reliqua diligens & accurata observatio mysteriorum legis? Non vides, quod quandiu vniuersa occupabat nox ignorantie, instar stellarum, exilem quandam & modicum splendorem præbebat cultus, qui est ex lege? Quando autem ortus est sol iustitiæ, & ex alto oriens apparuit, & illuxit dies salutis, legalium constitutionū lux modica euauit, victa supra modum fulgenti luce gratiæ. Non est euersum & solo stratum, non secus atque satellites & currus, inelytrum illud templum, & vniuersa Pontificum propter id gloriatio & elatio? Non est obrutus & confusus omnis eorum legitimus ornatus? Non penitus interierunt mores, qui à Iudæis accuratè obseruabantur? Vbi enim obtulerint sacrificia, quæ offerebatur pro mulieribus, quæ nuper pepererant, cum locus electus corruerit, & aperte sit diffinitum, non licere alibi ab eis offerri sacrificia? Vbi est vestis & dignitas sacerdotalis, & reliqua omnia? Sed ne singula persequentes, tanquam mortuorum continuo contactu & contemplatione, animæ oculos terreamus, illos quidem relinquamus mortuos ad aquam legalis literæ: nos autem benigno & clementi Deo hymnum canamus epiniciū, & nutriti nutrimento, quod est verè cæleste, & potari fluente, quod manat ex vera petra, veniamus ad montem Dei Choreb, hoc est, ad excellam doctrinam Evangelij, ut voci diuinarum tubarum, verbis beati Lucae internas aures admoueamus, tanquam ex sanctis adytis clamante spiritu mystagogia.

Exod. 14.

Ad Christi aduentum lex vetus obsoleuit.

Deut. 12.

Luc. 2.

Et factum est, postquam impleti sunt dies purificationis eorum, duxerunt parentes Iesum, ut sisterent Domino, quomodo scriptum est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur: & darent hostiam secundum id, quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon. Et homo hic iustus & pius, expectans consolationem Israël, & spiritus sanctus erat in eo: & fuerat ei responsum à spiritu sancto, non visurum eum mortem, priusquam viderit Christum Domini in carne. Et venit in spiritu ad templum. Quid est, expectans consolationem Israël? Hoc est, expectans dum fieret manifesta veritas, & populus Israëliticus ab umbra legis ad eam

transiret: propterea quod mittens esse sub mundi elementis, accederet instituendus ad ludum veritatis, & perficeretur eius perfectione. Neque enim potuerit quis dicere, quod cum Iudei grauius perpererentur, & captiuitate aliqua derinerentur, expectabant ut ab his recrearentur, & ad letum ac pristinum statum reuerterentur, cum omnis antiqua consuetudo eis rite procederet, & templum staret, & offerretur in eo sacrificia, & omnis alia viuendi ratio, eorum generi peculiaris, rite obseruaretur.

Sin autem obijciatur, eos fuisse sub Romanis, & Herodem constitutum fuisse regem Iudae, qui erat genere alienigena, sciat is, quod ratio vitae ex lege agende, ex eo nil laudatur, quod Iraeli rex esset alienigena, ut de eo consolationem iustus senex expectaret. Etenim diuersis modis contigit, perinde ac filium quempiam seditiosum, a patre alicui tradi auctore pedagogo ad hoc, ut castigetur: ita Iraeli sepe fuisse sub rege alienigena. Hoc ostendit populi longa mora in Aegypto, & propheta Hieremias tempore Sedechiae regis diuino iussu ad eum loquens, & populum, qui eius parebat imperio, fore ut essent sub sceptro regis Nabuchodonosor, & accederent ad Chaldaeos. Non solum autem hos, qui erant digni, ut quorum vita esset flagitiosa, alienigenae subijci sceptro, non erat a ratione alienum: sed etiam quosdam ex iustis, & quibus dignus non erat mundus, ut dicam cum Paulo, non imperare, sed barbaris & impijs viris parere, Dei effecit lenitas & patientia: ut pietatis eorum probatio magis appareret. Id ostendit Abraham, qui fuit in Aegypto, cuius & vxor ablata fuit a Pharaone, & qui terram sibi promissam habitabat in incolatu. Similiter autem eius quoque filius & nepos, Isaac, inquam, & Iacob: rursusque temperantissimus illius filius Ioseph, qui factus est seruus, & condempnatus est habitare carcerem. Non ergo ad mundanam gloriam & iactantiam, Iraelis consolationem sapiens expectabat Simeon, sed eam, quae est vere, translationem ad veritatis pulchritudinem. Nam cum ei datum fuisset responsum, fore ut antequam a vita excederet, videret Christum Domini, expectabat fore ut spiritaliter cum eo appareret populi consolatio.

Venit ergo in spiritu in templum: & dum introduxissent parentes infantem Iesum, ut facerent secundum consuetudinem legis de ipso, ipse quoque cum accepit in vlnis suis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuae Irael. O vere beate atque adeo beatissime senex. Quam beatus ille tuus re vera sacrosanctus in templum ingressus, per quem progressus es ad excessum a vita? Quam beati sunt oculi, animae simul & corporis: hi quidem, ut qui ad spectabilem Dei apprehenderint apparitionem: illi vero, ut qui non solum aspexerint ad id, quod cernitur, sed fuerint illustrati ipsa luce spiritus, & corporatum Deum verbum agnouerint: qui viderunt diuinum salutare, quod paratum fuit ante faciem omnium populorum. Quam beatae sunt manus tuae, quae veritatis verbum contrectauerunt? Quam beata est lingua tua, cui feliciter fuit annunciata reuelatio vitalis luminis? Et quid studeo tibi singulim accommodare laudem in vnoquoque membro, cum te iam totum laudabilem, & beatum, & a sancto spiritu possessum, prius docuerit Euangelista? Sed age, o beate pater, eo qui in te resonat spiritu, doce tanquam filios, pecudes Ecclesiae, thesaurum, qui tanquam in vasis fictilibus, later in paucis tuis verbis: quandoquidem ad vos, & eos, qui sunt sicut vos, ornati canitie supernae prudentiae, & vere estis Presbyteri, id est, seniores, & Ecclesiae patres appellamini, diuinum verbum nos deducit, ut discamus doctrinas salutares, dicens: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores, & dicent tibi. Quae illius ergo linguam tunc mouit ad loquendum de Deo, virtus spiritus nobis quoque nunc det sermonem in apertione oris.

Nunc dimittis, inquit, seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Ex quo enim Christus homo factus est, & peccatum, quod est belli causa, deleuit, & patri nos reconciliauit, in pace fit sanctorum excessus. Hoc enim propheticè magnus quoque David prius indicans, dicebat: In pace in idipsum dormiam & requiescam: non id, quod adest, sed quod est futurum in Christi aduentu, significans. Et ut ostenderet, quod vno solo modo talis spes, pacifica, inquam, in Christo dormitionis, in sanctis sit collocata per spiritum, dicit: Tu Domine singulariter in spe constituisti me. Beatus autem senex Simeon, cum iam praesens tempus esset intuitus, dicit: Nunc dimittis seruum tuum

Hier. 34.

Hebr. 11.

Gen. 12. 20.

Gene. 39.
Consolatio
a S. Simeone
ne expecta-
ta.

Simeonis
commentatio.

Luc. 2.

Deut. 32.

Psal. 4.

Ibidem.

um Domine secundum verbum tuum in pace: ostendens stabilitatem diuinæ promissionis. Quoniam viderunt, inquit, oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum: hoc est, eam, quae per Christum facta est toti mundo, salutem, & non soli Irael. Quomodo ergo superius testatum est, cum expectare consolationem Iraelis: nunc autem conspiciatur dicere, Dei salutare in conspectu omnium populorum? Quoniam tunc futuram Iraelis consolationem nouit spiritu, quando omnibus quoque populis fuit paratum salutare. Vide autem, quam sit accurata diuina inspiratio. Lumen enim, inquit, ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuae Irael: magno Paulo loquens consentanea de Iraelis enumeratione. Quando enim, inquit, ingressa fuerit plenitudo gentium, tunc etiam totus Irael saluus erit. Ergo ipse quoque cum praeposuisset vocationem gentium, postremo, conuenienter prophetiae, vniuersi Iraelis reposuit conuersionem: etiam si iam reliquiae saluae factae sunt, propter eos, qui iam ex Iudeis accesserunt ad gratiam.

Contemplantur autem mihi altorum sententiarum proprietatem diuinationis. Nam cum dixisset, Lumen ad reuelationem gentium, salutaris diuina reuelationem, dat nobis intelligendum, quod in absolutis tenebris & perfecta caligine, nullum habentes splendorem Dei cognitionis, ante Christi aduentum stabant gentes. Quomodo beatus quoque Esaias felicem nuncium afferens ijs, qui sedebant in tenebris, dixit eos videre magnam lucem. Quoniam autem Irael, etiam si modicè, typica tamen lege illuminabatur, lucem quidem in illo non dixit: gloriam autem illum sortitum esse praedixit: veterem historiam reuoca in memoriam, quod quomodo olim admirabilis Moses, qui cum Deo familiariter est locutus, glorificatum habebat vultum: ita etiam ipsi, cum diuina susceptae humanitatis luce per fidem conuersati, & virtute spiritus illuminati, in gloria apparebunt, veteri deposito velamine, & eadem imagine transformati a gloria in gloriam, ut dicit Apostolus, tanquam a Domini spiritu.

Quod autem dixit Deo afflatus Simeon, in ruinam & resurrectionem multorum in Irael positum esse Dominum, ostendit per consensum sententiarum cum ijs, quae dixerunt Prophetae, vnum & eundem Deum & legislatorem locutum esse in Prophetis & in nouo testamento. Lapidem enim offensionis & petram scandali, causam esse, ne pudore afficiantur ijs, qui in ipsum credunt, dixit oratio prophetica. Est ergo ruina quidem ijs, qui propter humilitatem carnis, offendunt ex incredulitate: resurrectio autem ijs, qui agnouerunt firmitatem diuinæ oeconomiae. Quinetiam dicens gladium transfadum esse per animam Dei parentis, aperte praedicat eam, quae fuit in crucis passionem. Nam cum ijs, quae ex ipsa admirabili conceptione, usque ad tempus passionis, diuine ab eo dicta & facta sunt, vnum veluti corpus indiuiduum, excelsiorem & diuinorem de ipso haberet Dei patres existimationem, existimabimus eam passam esse veluti quandam incisionem in ignominiosa cruci affixione, etiam si miraculum resurrectionis, ei incisioni perfectissimam obdlexerit cicatricem. Sed nec eam solam hac affixione dicit esse tenendam, sed ex multis cordibus cogitationes, dubitationes scilicet & haesitationes, praedicat apparituras, ut in diuersis de eo opinionibus nihil omnino moueretur Dei mater virgo.

Quoniam verò prophetissa Anna, praesens imbecillum quid loquitur, & quod valde non potest exaudiri: sed nec excelsum Euangelium, quae ab ipsa dicta sunt, iisdem verbis adduxit: primum quidem rogemus Euangelistam, quamnam & videntem ea fuerit, & sub quibus & quando ad templum accesserit: & rursus scrutemur, quorumnam dicit esse cogitationem. Dicit ergo beatus Lucas, quod Anna erat prophetissa, filia Phanuelis ex tribu Aser, quae processerat in multis diebus, & vixerat cum marito septem annos a virginitate sua: & ipsa erat vidua annorum circiter octogintaquatuor, quae non discedebat a templo, ieiunijs & precibus diu noctuque Deum colens: & ipsa hora accedens, confitebatur Deo, & loquebatur de ipsa omnibus expectantibus redemptionem in Irael. Quanam est ratio, quod de hac prophetissa tam accuratam Euangelista fecerit narrationem, ut ei venerit in mentem, facere mentionem eius patris & tribus? Et quae a nullo quidem ferè mandata scriptis inuenta est, de ea re accuratam rationem nouerit ipse solus sanctorum Deus, & qui eius inspiratione, ut dicit diuinus Apostolus, spiritu loqui docti sunt mysteria. Quantum verò nos possumus assequi, dicimus, fuisse alias illo tempore eiusdem nominis, cuius haec beata: & fuisse deditas iisdem sacris,

fascijs, & me liberat à fascijs peccati. Infantem in vlnis matris verè cum carne & sine defectu in terra: eundem verè in sinu patris, & sine defectu in calis. Infantem video in Bethleem, Hierusalem ingredientem, & qui nequaquam separatur à superna Hierusalem. Infantem video, qui ex lege in templo offert sacrificium in terra: sed idem pia omnium sacrificia in calis excipit. Ipsum in vlnis senis per dispensationem: eundem in maiestate diuina in thronis Cherubicis. Qui offertur & purificatur: sed idem omnia purificat & purgat. Ipse est ergo donum, ipse Pontifex, ipse ara, ipse propitiatorium. Ipse qui offert, ipse qui pro mundo offertur. Ipse ignis, ipse holocaustum. Ipse lignum vitæ & cognitionis. Ipse agnus, ipse gladius spiritus. Ipse pastor, ipse ovis. Ipse sacrificus, ipse qui sacrificatur. Ipse qui offertur, ipse lex, & ipse qui suscipit sacrificium.

Sedenim agè deceterò dicamus de die ex sacris Euangelijs. Ait enim de Christo Luc. 2. Lucas admirabilis: Quando impleti sunt dies purificationis eorum secundum legem Moysi, duxerunt Iesum Hierusalem, ut sisterent eum Domino: quomodo scriptum est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Nam Samuel quidem & Isaac, & simul etiam Iacob & Ioseph & alij multi, qui præter spem nati sunt ex sterilibus, & aperuerunt infertiles vuluas matrum, sancti Domino vocati sunt: Christus autem solus ex solo vnigenitus, cum virginales portas non aperuisset, non est sanctus Domino, sed sanctus sanctorum, & Dominus dominorum, & Deus deorum, & primogenitus primogenitorum, princepsque & rex regnantium & vocatur & credetur: & nunc in templo à Simeone prædicabitur. Erat enim, inquit, homo in Hierusalem, cui nomen Simeon. Et ipse erat homo iustus: & spiritus sanctus erat cum eo. & fuerat ei datum responsum à spiritu sancto, non visurum eum mortem, priusquam videret Christum Domini. Et venit in templum in spiritu. Et cum introduxissent parentes puerum Iesum, ut ipsi facerent secundum morem legis de ipso, ipse Simeon accepit eum in vlnis suis, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Qui continet vniuersam terram pugillo, senis vlnis capitur: & portatur, qui fert omnia verbo virtutis suæ, Exultat Adam, per Simeonem Christo dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Nunc me soluis ab æternis vinculis. Nunc me soluis ab interitu. Nunc me soluis à morte. Nunc me soluis à mœrore. Meum Dominum & Deum Simeon in templo vlnis amplectens, altum æconomiæ mysterium significauit omnibus gentibus. Iudæis enim annuncians, exilit & exultat, & clara voce de eo apertè clamat, dicens: Hic est, qui est, & ante est, & semper adest, cum patre eiusdem essentia, in eadem sede sedens, eiusdem gloriæ & potentia: par potentia, omnipotens, principio carens, increatus, inalterabilis: qui nec circūferibi, nec adspici, nec verbis explicari, nec comprehendere, nec contrectari, nec mente concipi, nec conijci potest. Hic est splendor paternæ gloriæ. Hic est character substantiæ omnium cōstitutionis. Hoc est lumen luminis, quod oritur ex sinu patris. Hic apud Deum, & ex Deo Deus cognoscitur. Hic est fons vitæ, ex fonte patris vita procedens. Hic est Dei fluuius, qui exit è beatissima abyssu, sed ab ea non separatur. Hic est thesaurus bonitatis paternæ, & æterna beatitudinis. Hæc est aqua vitæ, quæ vitam mundo largitur. Hic est radius increatus, qui ex sole patre luminum gignitur, sed non scinditur. Hic est Deus Verbum, quod ex ijs, quæ non sunt, ad hoc ut essent, solo verbo omnia constituit. Hic est Lucifer, qui ante Luciferum incorporeas adornauit virtutes, cælestium exercituum & ordinum. Hic est, qui celum extendit solus, & super mare ambulat tanquam super cælum. Hic est, qui caligine inuoluit tanquam fascijs. Hic est, qui terram firmavit super aquas. Hic est, qui circum mare sepsit arena, tanquam muro. Hic est, qui lucem diuisit à tenebris. Hic est, qui circumcularem astrorum ornatum composuit. Hic est, qui vniuersum tam qui cernitur, quam qui intelligentia apprehenditur, mundum constituit in sapientia. Hic est, qui non solum manu manibus, ex luto hominem finxit, & formauit. Hic est, qui ad Dei imaginem nos fuit fabricatus, nunc ipse ad nostram imaginem homo factus. Quinetiam Deus, id quod mente percipitur, perfectus, ex perfecto patre habens essentiam. Qui cum esset in forma Dei Dominus, nunc mecum suscepit formam seruilem, non diminuens dignitatem diuinitatis, sed sanctificans, ut sanctificaret massam meam naturæ, supra totus & infra totus. Qui idem cognoscitur, supernè genitus sine tempore, & infernè sine semine: super-nè effector, infernè res creata. Audite omnes gentes, audi Israël. Dominus hic est, quem ego sacerdos tuus Simeon, gestans in vlnis, magna voce prædico, in templo populo re-

diuinitatis, sed sanctificans, ut sanctificaret massam meam naturæ, supra totus & infra totus. Qui idem cognoscitur, supernè genitus sine tempore, & infernè sine semine: super-nè effector, infernè res creata. Audite omnes gentes, audi Israël. Dominus hic est, quem ego sacerdos tuus Simeon, gestans in vlnis, magna voce prædico, in templo populo re-

Quamobrem attendite popule mi sermonem meum, inclinate aures vestras ad verba oris mei. Hic est puer, de quo Esaias prius prædicauit, dicens: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. & vocatur nomen eius magni consilij Angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri seculi. Si est ergo hic puer Deus fortis, de eo significans Dauid quoque dixit: Videbitur Deus deorum in Sion. De hoc puero clamat etiam Hieremias: Deus in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. Hic est puer, qui olim mare perfregit Israël, & submersit Pharaonem, & legem dedidit Israëlitis, & pluit manna, & in columna ignis deduxit genus Hebræorum, & petram rupit, & rubum flamma ignis, tanquam rore cinctum, conseruauit incombustum. Hic puer Moysen quadraginta annos fecit pastorem, & quadraginta annos constituit Du-cem Israël: & cum corroborauit, ut ieiunaret quadraginta dies. Sic ipse quoque puer baptizatus, ieiunauit quadraginta dies, & post quadraginta dies à mortuis regenerati-onis ascendit in supernam Hierusalem, & post quadraginta dies sui ortus ex virgine, nunc ingressus est in terrenam Hierusalem.

De hoc puero prius etiam prædicauit Propheta Habacuc, dicens: Deus à Themam ve-niet, hoc est, ab austro. Ab austro enim Hierusalem est Bethleem. A Bethleem autem nunc ingressus est Sion. Propter hunc puerum Moyses nobis testificatus est, dicens: Prophe-tam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus vestris: & omnis qui non audit eum, exterminabitur ex terra viuentium. De hoc puero Propheta Dauid vota fecit, dicens: Qui sedes super Cherubim, appare: excita potentiam tuam, & veni ad nos seruandos. Et alibi: Cito præoccupent nos miserationes tuæ Domine. Et rursus: Domine, inclina ce-los tuos, & descende. Et alibi: Tu Domine Deus virtutum, attende ad visitandas omnes gentes. Quamobrem cognoscite gentes, & vincimini. Videte Iudæi, & persuadeamini, quod hunc puerum laudant angeli, hunc adorant archangeli, hunc tremunt potestates, hunc glorificant virtutes, huic seruiunt Cherubim, hunc Deum prædicant Seraphim, huic sol seruit, huic ministrat luna, huic obediunt elementa, huic subijciuntur fontes. Hunc puerum cum vidissent, portæ inferorum sunt contractæ: portæ autem cælestes sunt apertæ. Hic puer mortem aboleuit, diabolum pudore affecit, maledictum soluit, dolorem cessare fecit, serpentem contriuit, intermediam maceriam discidit, malum chirographum peccatorum perfregit, peccatum conculcauit, errorem aboleuit, sur-gere fecit creatam naturam. Hic puer Adam conseruauit, Euam refinxit, gentes voca-uit, mundum illuminauit.

Quamobrem venite vos omnes Christi & Dei amantes, Domino lati & mundi oc-curramus, non legaliter, sed spiritualiter: non ventrem delicijs explentes, sed spiritu exul-tantes: non nos vino inebriantes, sed spiritu feruentes. Lati hodiè lampades ornemus. Tanquam filij lucis, ceras veræ luci Christo offeramus. Quoniam lumen ad reuelatio-nem gentium mundo apparuit, idè lumina ex lumine supra niuem resplendamus: su-pra lac dealbati, supra sapphirum illuminati, supra immaculatas columbas in cælos euo-lantes, ita in nubibus ad Dei occursum exeamus. Hodiè dilecti festi cursum perpetuo peragamus. Cum Angelis choros duamus, cum pastori bus illuminemur, cum ortho-doxis adoremus, cum Bethleem festum agamus, cum Sion occurramus, cum tem-plo sanctificemur, cum virgine festum agamus, cum Simeone Christum vlnis amplectamur: ut simus intra æterna Christi bona, gratia & mi-serationibus & clementia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & potentia nunc & in secula seculo-rum, Amen.

TIMOTHEI PRESBYTERI HIEROSOLYMI-
TANI ORATIO DE PROPHETA SIMEONE DEI
susceptore, & de eo quod est, Nunc dimittis seruum tuum Domine.

AGE dilecti, vltimū iustum oratione intueamur. Et quis est ille vltimus iustus? Qui nup̄r à nobis est lectus in Euangelio secundū Lucam, nomine Simeon. Hic est & primus & vltimus: vltimus legis, primus gratiæ: Iudæus religione, Christianus gratiarum actione: Christianus lectione, angelus lingua, Simeon, qui fuit modò à nobis lectus. Qui ex pharisaica blasphemia, rosa collectus est ex spinis, & primus donationis gratiæ inspiratione cognitus: Simeon, qui cō processit iustitiæ, vt in ipso corpore veluti responsum acciperet, non preteriturum presentem, quæ est ad tempus, vitam, donèc videret Dominum nostrum Iesum Christum. Iustus ergo & magnus Simeon, o dilecti, cum ante susceptam carnem desiderasset videre Dominum, vidit in carnis susceptione, & vnus est amplexus, & rogauit vt relaxaretur à custodia corporis, ore senili clamās ad omnium Dominum, qui videbatur infans, sicut audijsti: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundū verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum. Vidi gloriam tuam, Soluar ab hac breui vita, in quam cadit interitus. Vidi choream angelorum, glorificationem archangelorum, omnem creatam naturam exultantem, cælestia & terrestria vnum habentia transitum. Nunc absoluar, nē hīc retinear. Spiritus sanctus est in me, & video, quæ tibi euenient. Nunc absoluar, nē ludæorum, qui sunt mei generis, quæ in te est futura, videam audaciam. Nē videam spinam, quæ plectitur, coronam. Nē videam seruum tibi alapas infligentem. Nē videam tibi intentari lanceam. Nē videam solem obscurari. Nē videam lunam deficere. Nē videam elementa mutari. Nē videam te cruci affixum. Nē videam rumpi petras. Nē videam scindi velum templi. Non ferentia enim audaciam ipsa quoquē elementa, cum Domino dolore afficiuntur. Nunc dimittis seruum tuum Domine secundū verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum: Quod parasti ante faciem omnium populorum.

Matt. 26.
& 27.
Iohan. 19.

S. Simeon
admonetur
à Spiritu
sancto.

Quid ergo Euangelista? Audi ipsum dicentem: Et erat homo in Hierusalem, cui nomen Simeon: & erat homo iste iustus, expectans consolationem Israël. Et spiritus sanctus erat in ipso: & erat ei datum responsum à spiritu, non visurum eum mortem, priusquam vidisset Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Audi sapienter, o dilecti, hoc est quod dicit: Simeone domi sedente, & apud se orante, responsum venisse ad effectum. Solum cogitauit Ioseph & virgo introducere puerum Iesum in templum, vt facerent ipsi secundū morem legis de ipso: & statim Spiritus sanctus præbuit responsum, hoc est, Excitauit spiritus Simeonem, dicens: Expergiscere senex, quid dormis? Venit tempus responsi: Vade citò, venit enim qui te soluit: exerte vestes sepulcrales, para sepulcrum, ordina quæ ad domum tuam spectant. Venit enim, qui te soluit. Venit Emmanuel. Transi citò in templum. In loco sacro sacra. De sacro loco propheta. Quamobrem pernicissimo cursu cupiditatis, tanquam penna aliqua, incitatus, & à spiritu leuatus, præuenit Ioseph & virginem in templum: non præuenit autem puerum, qui portabatur. Quomodo enim potuisset præuenire eum, qui vbique aderat? Ioseph & virginem præuenit Simeon in templo. Et cum præuenisset, adhuc prope adyta erat expectans reuelationem sancti Spiritus.

Cum fuisset verò in templo Simeon, vidit quidem multas matres eum suis filiis in templum ingredientibus, ad peragendum sacrificium purificationis. In quarum medio erat etiam, quæ portabat venerandum fœtum, & nullis sordibus contaminatum. Iustus autem Simeon huc & illuc oculos circumferens, postquam vidit multas matres in priuato habitu humanitatis, solam autem virginem infinito & diuino lumine circumdatam, separauit reliquas matres, clamans & dicens coram omnibus: Date mihi locum, vt teneam eum, qui desideratur. Vidi eum, qui me præuidit. Vidi, & meus germen spiritus. Cur quæ estis ancillæ, cum libera & Domina concertatis? Cur infantes vestros aræ offertis? Huc conuertimini, & eos offerte huic puero, qui est antiquior

Simeon vn-
de agnouit
matrem
Domini.

Abraam. Interim Simeon suis vnus tenens Dominum, qui videbatur infans, Ioseph quidem & virginem benedixit: prophetiam autem traduxit ad Dominum, dicens virgini: Quid adspicis hunc puerum, o virgo, tuum & non tuum? mansisti enim virgo, sicut eras prius. Cur enim assidue fixis oculis intueris, & cum frequenter amplecteris? Cur ei mammillam semper præbes, volens filium habere florentiorem? Non eget nutrimento, cum ipse sit manna & vitæ suppetitor. Cur mollibus palmis demulces infantem, cum volens sopire? Hic infans non dormitabit neque dormiet, quod attinet ad diuinitatis dignitatem, quæ celatur. De eo enim dicit Propheta: Non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israël. Cur hunc puerum adspicis virgo? Hic puer, o virgo, diuinitatis quæ laetaret virtute, cælum extendit sicut pellem, terram autem super nihilum suspendit, cum aquam mundo basim fundasset. Hic puer, o virgo incorrupta, est solis auriga, lunam tanquam clauo regit, è thesauris suis promittit ventos, & est omnium quæ sunt Dominus. Hunc puerum o virgo, non mundanam, sed spiritalem accipe letitiam. Ecce enim hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicitur. Tuam quoquē ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Psal. 120.

Psal. 103.

Psal. 23. 134.

Hec sanctus & qui Deū suscepit Simeon, dixit virgini Mariæ, reuelatione sancti spiritus de Iesu, qui videbatur infans: Ecce hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum in Israël. Cur autē in ruinam, & cur in resurrectionem? Verum est verbum Domini. Quoniam enim Simeon, non sua virtute, sed sancti spiritus reuelatione, quicquid enunciauit de Domino, ad virginem dicens, Ecce hic est positus in ruinam & resurrectionem multorum in Israël, dixit: In ruinam quidem infidelium, resurrectionem autem eorum, qui credunt. Ad ruinam Synagoga, resurrectionem verò Ecclesiæ. In ruinam demonomum, resurrectionem autem sanctorum. In ruinam prophanorum, resurrectionem verò iustorum. In ruinam & resurrectionem: surrexit Matthias, cecidit autem Iudas. In ruinam & resurrectionem multorum in Israël. In resurrectionem latronis, qui erat à dextens: in ruinam autem eius, qui erat à sinistris. Nam ille quidem pie se gerebat, hic verò maledicebat. In ruinam & resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicitur. vera est oratio. In signum, cui contradicitur, fuit Dominus, vtpotē, fœtus virgini. Nam magnum est signum, quod quæ virgo peperit, mansit virgo. Quod verò virgo sit signum, cui contradicitur, audi Esaiam in suo opere, Domino dicente ad Achaz: Pete tibi signum in profundo aut in alto. & dixit Achaz: Non petam, neque tentabo Dominum. Et dixit Esaias: Ecce dabit vobis Dominus ipse signum. Quodnam hoc? Ecce virgo in vtero concipiet. De hoc Dominico signo in virgine nato, cui contentiosa lingua multi erant contradicitori, Simeon futurum prius significauit, dicens virgini: Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israël, & in signum, cui contradicitur. Tuam quoquē ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes.

Christus
bus in ru-
nam, qbus
in resurre-
ctione pos-
itus.

Luc. 23.

Esa. 7.

Hinc nonnulli existimantur Domini matrem gladio morte affectam, finem accepisse martyrij. propterea quod dixerit Simeon: Tuam quoquē ipsius animam pertransibit gladius. Non ita autem habet. Ferreus enim gladius corpus dinidit, non dissecat animam. Quo fit, vt intemerata & sanctissima virgo hucusque sit immortalis, propterea quod qui in ea habitauit, eam traduxerit in loca, in quibus est assumpta. Quid ergo vult dicere Simeon ad Mariam, Tuam quoquē ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multorum cordibus cogitationes? Gladium, qui pertransit animam, hic dicit Simeon dolorem virginis, quo erat afficienda virgo, vt quæ videretur perdidisse eum, qui veniebat ad querendum eos, qui perierant. Quod verò dolor attigerit animam virginis, cum videretur perdidisse suum filium, qui appellatur nempe virginis, audiui nup̄r Euangelistam dicentem: Et quando fuit annorum duodecim Iesus. Sententia procedit ex sententia, & quæstio quæstione depellitur. Et quando fuit annorum duodecim, Quis? Deus verbum annorum duodecim, vnigenitus filius Dei, qui est ante mundum, Qui olim fuit effector visionis temporum, nō autem genitus post tempora. Et quando fuit annorum duodecim Iesus? Quod attinet ad ortum ex virgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particularim enim proficiebat Iesus ætate corporis: non simul autem totus creuit Dominus. Quamobrem nē existimaretur fuisse phantasia economiæ veritas, vt prius diximus, particularim proficiebat, seruans omnes huma-

Immorta-
lis, sic intel-
lige, q ad
immortalē
vitā resur-
rexerit. Vi-
detur tamē
eius fuisse
opinionis
Author, q
nūq̄ mor-
tua fuerit.

humanas mensuras humanæ susceptæ naturæ. De eo itaque dicebat Euangelista: Puer autem Iesus proficiebat spiritu & sapientia, & gratia Dei erat in ipso. Vide quàm accurate locutus sit Euangelista. Non dixit, Deus verbum proficiebat, nè præberet Arrio materiam blasphemie. illud, Proficiebat, ostendit id fieri intercedente œconomia. Propterea enim duodecim annos natus. Unde etiã dicebat Euangelista: Et quando fuit annorum duodecim Iesus, adduxerunt puerum Iesum secundum morem festi eorum in templum: & cum impleuissent ipsi dies, dum reuerterentur ipsi, remansit puer Iesus, & non cognouerunt parentes eius. Putantes autem ipsum esse secum in comitatu, iuerunt iter diei, & querebant eum inter cognatos: & cum non inuenissent eum, iuerunt Hierusalem, querebant eum.

Luc. 11.

Eccẽ verò impletur dictum Simeonis ad virginem: Tuam quoquẽ ipsius animã pertransibit gladius: gladius, inquam, doloris, gladius inquisitionis, per quem eum querebat, qui perierat. Nam etsi mater esset virgo, eum tamen gestauit vtero, & ei præbuit mamillam, & eum magna aluit cura, & maternum habuit habitum, vt mater erga suum filium. Quamobrem cum visa esset eum perdidisse, qurens in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitatem, quando expectaui felicitatem, tunc damnum sensi. Hei mihi, quis thesaurum surripuit? Quis preciosas opes mihi abstulit? Quis me mea spe est frustratus? Hei mihi, non dicar amplius benedicta in mulieribus. Non amplius dicent: Beatus venter, qui te portauit, extabui, non autem beata euasi. Quis est, qui te mihi eripuit? Quis tibi est insidiatus? Quis meum abscondit thesaurum? Cognata mea Elizabeth letatur propter filium: ego verò crucior. Illa enim habet militem: ego verò rege sum frustrata. Seruus custoditur, & Dominus non apparet. Vbi est archangeli Gabrielis salutatio? Vbi stellæ illuminatio? Vbi Magorũ adoratio? Vbi Pastorum exultatio? Vbi angelorum est glorificatio? Quando regnum expectaui, tunc relicta fui in mendicitate. Hinc ergo afflictionem & dolorem, tanquã animæ gladium accipiem, Simeon futurum videns, præsignificauit, dicens virgini: Tuam quoquẽ ipsius animam pertransibit gladius. Non dixit, Tenebit gladius, aut dominabitur gladius: sed, Pertransibit gladius: hoc est, Paruo tempore dolore afficiẽs & affligẽs, & statim à dolore liberaberis & afflictione.

Quod autem dolore affecta sit intemerata & sanctissima virgo, putans se perdidisse eum, qui venerat ad salutem eorum, qui perierant, audiuisti Euangelistam modò dicentem: Et factum est post tres dies. Vide quantum dolorem & afflictionem subiit virgo tribus diebus. Et factum est post tres dies, & eccẽ inuenit eum in templo sedentẽ in medio doctorum, & eos interrogantem, & eos audientem. & dixit ei mater eius: Fili, cur fecisti nobis hoc? Eccẽ pater tuus & ego dolentes querebamus te. Cur non nobiscum descendisti, sicut nobiscum ascendisti? Cur sedisti in medio doctorum? Quid interrogas & doces? Cum literas nondum didiceris, quid sophistam agis? Cur inuidiam aduersus te concitas? Cur me vis orbari fili? Eccẽ te ardentibus oculis adspiciunt: iam strident in te dentibus sicut feræ immanes, quæ mouentur aduersus agnum. Fili, cur sic fecisti nobis? Eccẽ pater tuus & ego dolentes querebamus te. Dominus autem eis deceterò aperiens diuinitatis, quæ latebat, dignitatem, in mendico humanitatis susceptæ spectaculo, eis respondet, dicens: Quid me querebatis? vbi autem querebatis? In celum non ascendistis, ad inferos non descendistis. In lonæ balena non habitastis. Quid me querebatis? nesciebatis, quod in ijs, quæ sunt patris mei, oportet me esse? Non audiuistis Simeonem? Nesciebatis, quod in ijs, quæ sunt patris mei, oportet me esse? Vnum patrem habeo in celo: vos verò accepi commodatò.

Diuinã & mysticã mē sam, sanctã Eucharistiã appellat.

Sed hic imponentes finem orationi, vacemus diuinæ & mysticæ mensæ, per quam & mundus est stabilitus, & orbis terræ consistit, & regnum custoditur, & Ecclesia multiplicatur, & Deus sanctificatur: In Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

GESTA

839
GESTA QVAEDAM SANCTI LAURENTII
ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EX
secundo libro Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum,
venerabilis Bedæ Presbyteri.

EX LIB. 2. Cap. 4.

Vcessit autem Augustino in episcopatum Laurentius: quem ipse idcirco adhuc viuens ordinauerat, nè se defuncto, status ecclesiæ tam rudis, vel ad horam pastore destitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum sequebatur primi pastoris Ecclesiæ, hoc est, beatissimi Apostolorum principis Petri: qui fundata Romæ Ecclesia Christi, Clementem sibi adiutorem euangelizandi simul & successorem consecrassẽ perhibetur. Laurentius Archiepiscopus gradu potius, strenuissimẽ fundamenta ecclesiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis, & crebra voce sanctæ exhortationis, & cõtinuis pie operationis exemplis prouehere curauit. deniquẽ non solum noua, quæ de Anglis erat collecta, ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britannicæ incolarum, necnon & Scotorum, qui Hyberniam, insulam Britannicæ proximam, incolunt, populis pastorem impendere curabat sollicitudinem. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodò & Britonum in ipsa Britannia, vitam ac professionem minùs Ecclesiæ assueuerant, sed, vt supra docuimus, à decima quarta luna vsque ad vicessimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandum esse putarent, scripsit cum cõepiscopis suis exhortationem ad eos epistolam, obsecrans, eos & contestans, vnitatem pacis & catholicæ obseruationis cum ea, quæ toto orbe diffusa est, Christi Ecclesia tenere: cuius videlicet epistolæ principium hoc est: Dominis, charissimis fratribus, episcopis vel abbatibus, per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus & Iustus episcopi, serui seruorum Dei: Dum nos sedes Apostolica more suo, sicut in vniuerso orbe terrarum, in his occidis partibus ad predicandum gentibus paganis dirigeret, atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introisse, antequàm cognosceremus, credentes quod iuxta morem vniuersalis Ecclesiæ ingrederentur, in magna reuerentia sanctitatis tam Britones Scotos verò per Dagamũ episcopum in hac, quam superius memorauimus, insulam, & Columbanum abbatem in Gallijs venientem, nihil discrepare à Britonibus in eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus episcopus ad nos veniens, non solum cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio, quo vesebamur, sumere voluit. Misit enim Laurentius cum cõepiscopis suis, etiam Britonũ sacerdotibus literas, suo gradu cõdignas, quibus eos in vnitatem catholicam confirmare satagit. Sed quantum hæc agendo profecerit, adhuc præsentia tempora declarant.

Eius sollicitudo, pastoris tanto digna.

Epistola eius ad Scotiz episcopos.

Cum verò Laurentius Mellitum iustumque secuturus, ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, stratum parari: in quo quum post multas preces ac lachrymas, ad Deum pro statu ecclesiæ suas, ad quiescendum membra posuisset atque obdormisset, apparuit ei beatissimus Apostolorum princeps, & multo illum tempore secreta noctis flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur Apostolica districtione, quare gregem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorem oues Christi, in medio luporum positas, fugiens ipse dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in indicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremò mortem, mortem autẽ crucis, ab infidelibus & inimicis Christi, ipse cum Christo coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox manẽ facto venit ad regem, & reuerentissimo, quantis esset verberibus laceratus, ei ostendit. Qui multum miratus, & inquitens quis tãto viro tales ausus esset plagas infligere, vt audiuit, quia causa suæ salutis episco.

Flagellatur ab Apostolorum principe.

Iohan. 21.

FEBRUARIUS.

episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormenta plagasque perpeffus, extimuit mul-
rum, atque anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo,
suscepit fidem Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus, quantum valuit, in omnibus consu-
lere ac fauere curauit. Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque
ad suas ecclesias liberè instituendas redire præcepit. Qui post annum, ex quo abierant,
reuerfi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatem Rossi, cui præfuerat, rediit: Mellitum verò
Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatriæ pontificibus magis seruire
gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni potestas, ut etiam nolenti-
bus ac contradicentibus paganis antistitem suæ posset ecclesiæ reddere. Veruntamen
ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum cōuersus est, diuinis se studuit mancipare præ-
ceptis. Denique & in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctæ
Dei genitricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Ex cap. 7. Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum cæleste con-
scendit, atque in ecclesia & monasterio sancti Apostoli Petri, iuxta prædecessorem su-
um Augustinum sepultus est, die quarto Nonarum Februariarum.

DE S. CELERINO ETC. EX EPISTOLIS
BEATISSIMI CYPRIANI EPISCOPI ET MARTYRIS.

EST LIB. 4. EPISTOLA 5.

Cyprianus presbyteris, & diaconibus & plebi vniuersæ, fratribus salutem.

3 FEBRUAR.

Gnoscenda & amplectenda sunt, fratres dilectissimi, bene-
ficia diuina, quibus Ecclesiam suam Dominus illustrare
temporibus nostris & honestare dignatus est, commeatum
dando bonis confessoribus suis, & martyribus gloriosis: ut
qui sublimiter Christum confessi essent, Clerum postmo-
dum Christi ministerijs Ecclesiasticis adornarent. Exulta-
te itaque & gaudete nobiscum, lectis literis nostris, quibus
ego & collegæ mei, qui præsentibus aderat, referimus ad vos
Celerinum fratrem nostrum, virtutibus pariter & moribus
gloriosum, Clero nostro non humana suffragatione, sed di-
uina dignatione coniunctum: qui cum consentire dubita-
ret Ecclesiæ, ipsius admonitu & hortatu in visione per noctem compulsus est, nè nega-
ret, nobis suadentibus: cui plus licuit, & coëgit, quia nec fas fuerat, nec decebat sine ho-
nore Ecclesiastico esse, quem sic Dominus honorauit cælestis gloriæ dignitate. Hic ad
temporis nostri prælium primus, hic inter Christi milites antesignanus, hic inter perse-
cutionis initia feruentia cum ipso infestationis principe & authore congressus, dum
inexpugnabili firmitate certaminis sui aduersarium vincit, vincendi ceteris viam fecit,
non breui compendio vulnerum victor, sed adherentibus diu & permanentibus poenis
longæ colluctationis miraculo triumphator, per decem & nouem dies custodia carce-
ris septus, in neruo ac ferro fuit: sed posito in vinculis corpore, solutus ac liber spiritus
mansit. Caro famis ac sitis diuturnitate contabuit, sed animâ fide & virtute viuentem,
nutrimentis spiritalibus Deus pavit. Iacuit inter poenas poenis suis fortior, inclusus in-
cludentibus maior, iacens stantibus celsior, vincientibus firmior victus, sublimior iudi-
cantibus iudicatus. Et quantum ligati neruo pedes essent, calcatus serpens & obtritatus &
victus est. Lucent in corpore glorioso clara vulnerum signa, eminent & apparet in ner-
uis hominis ac membris, longa tæbe consumptis, expressa vestigia.

Fortitudo
S. Celerini.

Dies nouen-
decim in
neruo & fer-
ro est.

Iohan. 20.

Celerina.

Laurentius.
Ignatius.

Sunt magna, sunt mira, quæ de virtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. Et si ali-
quis Thomæ similis extiterit, qui minus auribus credat, nec oculorum fides deest, ut
quis quod audit, & videat. In seruo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicat-
ricum memoria custodit. Nec rudis iste aut nouus est in Celerino charissimo nostro
titulus gloriarum: per vestigia cognationis suæ graditur, parentibus ac propinquis suis
honore consimili diuinæ dignationis æquatur. Auia eius Celerina iam pridem martyrio
coronata est, item patruus eius & auunculus, Laurentius & Ignatius, in castris & ipsi
quondam secularibus militantes, sed veri & spirituales Dei milites, dum diabolum Chri-
sti

DE S. BLASIO EPISCOPO.

841

si confessione prosternunt, palmas à Domino & coronas illustri passione meruerunt.
Sacrificia pro eis semper, ut meministis, offerimus, quoties martyrum passiones & dies
anniuersaria commemoratione celebramus. Nec degener ergò esse, nec minor pote-
rat, quem sic domesticis exemplis virtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & ge-
nerosa nobilitas. Quod si in familia seculari prædicationis & laudis est, esse patritium:
quanto maioris laudis & honoris est, fieri in cælesti prædicatione generosum? Non in-
uenio, quem beatiorum magis dicam, utrumne illos de posteritate tam clara, an hunc
de origine gloriosa: ita æqualiter apud eos recurrit & com meat diuina dignatio, ut &
illorum coronam dignitas sobolis illustret, & huius gloriâ sublimitas generis illuminet.

Nora de sa-
crificijs &
diebus cele-
bribus mar-
tyrum.

Hunc ad nos, fratres dilectissimi, cum tanta Domini dignatione venientem, testimo-
nio & miraculo eius ipsius, qui se persecutus fuerat, illustrem, quid aliud, quam super
pulpitum, id est, super tribunal Ecclesiæ oportebat imponi, ut loci altioris celsitate sub-
nixus, & plebi vniuersæ pro honoris sui claritate conspicuus, legat præcepta & Euange-
lium Domini, quæ fortiter ac fideliter sequitur: vox Dominum confessa, in his quoti-
diæ, quæ Dominus locutus est, audiatur? Viderit, an sit vltior gradus, ad quem profici
in Ecclesia possit. Nihil est, in quo magis confessor fratribus prosit, quam ut dum Euan-
gelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quisquis audierit, imitetur. Iungendus
in lectione Aurelio fuerat, cum quo & Domini honoris societate coniunctus est, cum
quo omnibus virtutis & laudis insignibus copulatus est. Pares ambo & uterque confi-
ne promoti, tantum sua quiete & tranquillitate submissi, & virtutum pariter & morum
singulis exempla præbentes, & congressioni & paci congruentes: illic robore, hic pu-
dore laudabiles. In talibus seruis letatur Dominus. In eiusmodi confessoribus gloria-
teris præbeat disciplina. Ad hoc eos Christus esse hic in Ecclesia diu voluit, ad hoc de
media morte subtraçtos, quadam dixerim resurrectione circa eos facta, incolumes re-
seruauit: ut dum nihil in honore sublimius, nihil in humilitate submissius à fratribus
cernitur, hos eosdem fraternitas sectata comitetur. Hos tamen lectores interim consti-
tutos sciatis, quia oportebat lucernam super candelabrum poni, vnde omnibus luceat: Math. 5.
& gloriosos vultus in loco altiori constitui, ubi ab omni fraternitate circumstante con-
spici, incitamentum gloriæ videntibus præbeant. Ceterum presbyterij honorem desi-
gnasse nos illis iam sciatis, ut & sportulis iisdem cum presbyteris honorentur, & diuisi-
ones mensuratas æquatis quantitatibus partiantur, sessuri nobiscum prouectis & cor-
roboratis annis suis: quantum in nullo minor possit videri ætatis indole, qui consum-
mauit ætatem gloriæ dignitate. Opto vos, fratres charissimi ac desideratissimi, semper
benè valere.

VITA ET MARTYRIUM SANCTI ET
GLORIOSI MARTYRIS BLASII EPISCOPI
Sebastæ & sociorum, authore Simeone Metaphraste.

Vo tempore vigeat cultus simulacrorum, & multi homi-
nes adorabant figmenta & res creatas, tunc etiam florebat
fides omnium sanctorum, cum quibus fides quoque sancti
& gloriosi martyris Blasij. Hic ergo sanctus & venerandus
vir Blasius, cum toto tempore vitam egisset mansuetam &
mitem, sicut scriptum est in Iob, erat innocens, inculpatus,
verus, pius & religiosus, abstinens ab omni opere malo.
Quamobrem propter puram vitam & quæ nulli affinis erat
reprehensioni, qui in ciuitate Sebastæ Cappadociæ erant
fideles, eum creauerunt Episcopum. Is autem profectus in
montem, qui dicitur Argeus, habitabat in spelunca, seraq;
ad eum conueniebant, & ab eo benedicebantur: & si contigisset vnā ex eis incidere
in eius meditationem, tanquam ratione prædita, expectabant ad speluncam, & nisi im-
posuisset eis manus, eas benedicens, à sancto minimè recedebant.

3 FEBRUAR.
Per antiquū
Martyrolo-
giū Roman.
item q; Vlu-
ard & Ado-
cum habet
15. Februarij
in antiquis
MS. exem-
plaribus,
Iob 1,
Math. 5.
Degit in
spelunca,

Dominus
ei apparet.

Homines
& iumenta
curat.

Lupus red-
dit viduæ
porcum.

Ceditur
agrestibus
baculis.

Reducitur
in carcerē.

In illis autem diebus iussit Præses Agricolaus capi omne genus animalium, ut sancti, qui tunc erant, martyres ab eis confunderentur, & cum eis depugnarent. In montes vero egressi venatores, venerunt etiam in montem, qui dicitur Argeus, in quo latebat sanctus & venerandus vir Blasius. Cum autem appropinquassent speluncam, & vidissent in eius ingressu multitudinem agrestium animalium, quæ adstabant & exiliebant, dixerunt inter se: Quid hoc sibi vult? & cum venissent propius, inuenerunt intra speluncam S. Blasium, sedentem tanquam in thalamo, & diudentem unicuique id, quod erat ei opus, per benedictionem atque curationes, & Deo fundentem preces. Qui statim reuersi, renuntiârunt Præsidi Agricola quæ viderant. Præses vero iussit plures milites cum eis proficisci, ut quoscunque illic inuenissent latentes Christianos, ad eum adducerent. Euntes autem in montem, qui missi fuerant milites, & ingressi speluncam, inuenerunt solum sanctum, orantem & laudantem Dominum, & dixerunt ei, Egredere: vocat te Præses. Cum eos verò vidisset S. Blasius, valde letatus est, & dixit: Adeste, camus simul, o filij, mei enim recordatus est Dominus. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicēs: Surge, offer mihi sacrificia pro more tui sacerdotij. Nunc ergo filij mei, benè venistis. Dominus meus Iesus Christus sit vobiscum.

Dum autem ipsi venirent, in via conuertebantur gentiles ad Dei cognitionem per eius mansuetudinem & doctrinam. Etenim per eius preces faciebat Dominus curationes: & cum ad eum afferrentur ægroti, eis imponens manus, dimittebat sanos. Non solum autem curabat homines, sed etiam iumenta & bestias. Cum itaque contigisset aliquem os deuorare, vel aliquid eiusmodi, repente ad eum afferebant patientem, & per sanctas suas preces cum statim reddebat sanum. Contigit itaque, ut filius cuiusdam mulieris, quæ eum habebat unicuique, partem piscis comedens, os repente deuoraret, & nullus maneret. Cum ergo mater pueri de sancto audiisset, eum allatum proiecit ad eius pedes semimortuum, cum sletu clamans & dicens sancto: Misere mei filij, serue feruoris nostri Iesu Christi, est enim mihi vnigena: narravitque sancto, quid filio suo repente accidisset. Sanctus autem Dei & magnus sacerdos Blasius, manu imposita gutturi pueri, sic orauit, extendens in celum oculos, & Deo dicens: Qui ijs, qui te inuocabant in veritate, præstò fuisti adiutor, o Seruator, audi meas preces, & spinâ infixam huic puero, tua, quæ sub aspectum non cadit, virtute ei exime, eum curans: & decetero, seu in hominibus, seu in pueris, seu in bestiis tale quid contigerit, illic autem recordatus fuerit aliquis mei nominis, dicens: Deus, intercessione serui tui Blasij, accelera tuum auxilium: fac citò in eo curationem ad gloriam & honorem sancti tui nominis. & cum ipse hæc dixisset, puerum statim sanum restituit sicut prius, & cum reddidit matri suæ, ore nunquam silente Deum laudantem atque glorificantem. Hominum autem sermone celebrabatur Dei martyr & Episcopus Blasius, non solum Sebastæ, sed etiam Nicapoli, erat enim eruditus etiam in scientia medendi.

In itinere verò ingrediente sancto, contigit ut cuiusdam pauperulæ mulieris, quæ vnum habebat porcum & nihil aliud, porcus a lupo raperetur. Mulier autem, quæ erat fidelis, accessit ad sanctum martyrem contra feram. Sanctus verò Christi sacerdos & martyr Blasius subridēs, dixit ei: Nè sis tristis, o mulier, nec lachrymeris. Tibi enim red-detur porcus vinus & illeſus. Sanctus autem coepit iter ingredi. eo verò ingrediente, lupus, qui porcum illeſum conseruauerat, eum reddidit viduæ. Ingresso autem sancto in metropolim Sebasteam, iussit Præses Agricolaus eum conijci in custodiam. Die verò sequenti sedens Præses in tribunali, iussit adduci sanctum Blasium. Cum is autem adstaret, videns eum Præses, coepit primum eum eo agere blanditijs, & prius eum salutat, dicens: Salue charissime Blasii, deorum amice & noster. Sanctus autem Blasius dicit ei: Salue tu quoque Præses optime. Nè eos verò dicas deos, sed demonia: quæ quidem tradentur igni æterno cum ijs, qui ea colunt. His Præses ira percitus, iussit eum agrestibus baculis igni æterno cum ijs, qui ea colunt. Multis autem horis verberatus martyr Christi Blasius, dicit Præsidi: O nullo sensu prædite & deceptor animarum, putas me per tua tormenta abducere à Dei mei confessione? Sed non potes. Habeo enim Iesum Christum, qui me corroborat. Decetero fac, quod volueris.

Cum autem non potuisset impius Præses eum à fide abducere, iussit eum rursus duci in carcerem. Cum verò accepisset pia anus & vidua sancti martyris Blasij tolerantiam, & eius fidei constantiam, cum occidisset porcum, quem à fera acceperat iussu sancti mar-

martyris, & coxisset caput & pedes, & in canistrum iecisset ex seminibus terræ, & aliquibus alijs ex sua paupertate cum fructibus, cereosque accēdisset, attulit ad sanctum martyrem in custodiam, & procidit ad eius pedes, rogans ut ex eis sumeret. Cum gratias autem egisset sanctus, & ex eis sumpsisset, ei benedixit, & ei mandauit, dicens: Mulier, in hoc habitu perage mei commemorationem, & in domo tua non deficiet omne bonum à Deo meo. Sed & si quis te hoc modo imitans, mei peregerit commemorationem, habebit à Deo meo perpetuum donum & benedictionem omnibus diebus vite sue. Et veneranda quidem illa & beata anus, accepto mandato à sancto martyre Blasio, Deum laudans, abiit letata in domum suam, & impleta fuit in hac beata vidua scriptura, quæ dicit: Dicitur ubique, quod fecit ipsa, ad eius memoriam. Matt. 16.

Tyrannus autem cum secundo progressus sedisset in tribunali, iussit adduci Dei martyrem. Quo adducto, dicit ei Præses: Blasii, dijs ne sacrificas, an vis malè perire? Dixit sanctus Blasius: Dijs, qui celum & terram non fecerunt, pereant. Quam tu autem mihi minaris mortem, ea mihi vitam æternam conciliabit. Præses verò cum vidisset eius fidem immutabilem, iussit eum in ligno suspensum cedi vehementer. Cum diu autem cederetur martyr Dei Blasius, dicit Duci: O impie & inique, putasne me terrere plagis? Habeo Iesum Christum, qui me corroborat, & non timeo tua, quæ videntur, tormenta, adspiciens ad bona, quæ expectantur, quæ sunt promissa ijs, qui ipsum querunt. Tunc iussit Præses eum de ligno deponi. Cum fuisset autem depositus, iussit eum rursus conijci in custodiam. Cum verò abduceretur in custodiam sanctus martyr Blasius, ecce sepe mulieres piæ & timentes Deum, eum sequebantur, excipientes sanguinem, qui ex ipso distillabat, & seipsas vngentes. Quas cum vidissent lictores & apprehendissent, dixerunt ad Præsidentem, ei dicentes: Hæ quoque sunt Christianæ. Cum eas autem Præses vidisset, dicit eis: Persuadeamini, & dijs sacrificate, ut magnos honores à me cōsequamini. Veneranda verò & sanctæ mulieres illæ respondentes, dixerunt ei: Si vis, o Præses, ut dijs tuis sacrificemus, camus prope lacum: & tu quidem immitte deos tuos in faciem, & eos plumbo obliga. Nos autem cum abluerimus vultus nostros in lacu, accedemus, & eis sacrificabimus. His letatus Præses, ad eas adduxit deos suos. Illæ autem cum eos accepissent, deiecerunt & demerserunt in profundo lacus. 7. Foeminae cōprehenduntur.

Cum hæc vidisset Præses, & furore fuisset percitus, valde rugiēs sicut leo, & plaudens manibus, fuit admodum iratus militibus, & dixit eis: O pessimi ministri, cur non deos retinuistis, nè in profundum lacus iniicerentur? Respondentes autem milites, dixerunt Præsidi: O optime Præses, dolum tibi locutæ sunt hæ mulieres, & deos tuos demerserunt. Nos verò hoc nescientes, eos non tenuimus. Dixerunt autem illæ sanctæ & venerandæ mulieres: Deus verus dolum non patitur, sed furda ligna & lapides, & aurum & argentum, & omnes, qui cōsidunt in eis. Tunc furore percitus Præses, iussit fornacem accendit vehementissimam, & dissolui plumbum, & ferreos afferri pectines, & septem æneas laminas candescerit: splendidum autem linteum extendi in alio loco, dixitque sanctis mulieribus: Eligite vnum ex duobus, aut adorare & dijs sacrificare, & conseruare animas vestras, ambulantes in linteis: aut, si nolitis, experiri tormenta, quæ sunt vobis parata. Vna verò ex ijs, habens duos pueros, rapuit linteum & iniecit in fornacem, & id com-bussit. Pueri autem dicebant matri suæ: Veneranda mater nostra, nè sinas nos in hac terra interire: sed quomodo nos impleuisti pulchro & sincero & suauissimo tuo lacte, nos quoque imple regno celorum. Demergunt simulacra deorum sal- forum in lacu.

Præses autem iussit eas suspendi, & earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Videbant verò milites ex earum carnibus manare lac pro sanguine. Quinetiam earum carnes cernebantur ut nix candidæ. Angeli enim Domini, qui descenderant, cum eas cernerent, dicebant eis: Nè timeatis. Bonus enim operarius cum æstate inceperit & perfectus sit, & à Domino operis fuerit benedictus, & mercedem eius acceperit, letus vadit in domum suam. Sic ergo vos quoque decertate, ut à Seruatore nostro Iesu Christo æternam & quæ nunquam desinit, vitam accipiat. Tunc Præses iussit eas depositas iaci in lacum. Cum autem iactæ fuissent, protinus cessauit ignis, & eiectæ sunt ex fornace in linteis conseruatæ sanctæ mulieres. Dicit verò eis Præses: Abiectis vestris prestigijs, accedite, & dijs meis sacrificate. Sanctæ autem septem mulieres, tanquam vno ore dixerunt ei: Nè tibi benè sit, o fili diaboli, ut nos relinquamus Dominum nostrum Iesum Christum, & adoremus lapides & ligna, quæ sunt similiter atque tu, furda & nullo sensu præ-

prædita. Deceat fac in nos, quod velis. Nam nos quoque vocatæ sumus in regnum cælorum. Tunc ira percitus Præses, tulit in eas sententiam: & accipientes eas liatores, duxerunt eas ad locum eis propositum.

Sanctæ autem septem mulieres cum venissent ad locum, in quo erant consummandæ, rogârunt liatores, dicentes: Concedite nobis, ut parumper precemur: & flexis in terram genibus, sic dixerunt: Gloria tibi magno & glorificato nostro Deo. Gloria tibi Christe, qui regnas in secula, qui nos vocasti in viam bonitatis tuæ. Quis est enim magnus, sicut tu Deus noster, qui nos fecisti recedere à tenebris, & vocasti nos ad veram lucem & suavissimam? Quamobrem rogamus te Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens intercessionem sanctissimi patris nostri & pastoris Blasij, qui deduxit nos ad hanc veritatem & fruitionem vitæ æternæ. Hæc cum sanctæ fuissent precatæ mulieres, & solo surrexissent, & manus suas extendissent, & oculis in cælum suspexissent, mundo corde & vno animo Deo dixerunt: Gloria tibi Domine Deus noster, qui nos dignatus es sistere ad hanc tuam aram, tanquam agnas immaculatas & ratione præditas, nostras quoque animas suscipe in cælesti tua ara, ut bonus & benignus. Pueri autem accedentes ad matrem, dixerunt ei: Mater, coronæ vobis sunt paratæ apud Deum cælestem. Nos ergo & commenda sanctissimo & forti athletæ, Episcopo nostro & Pastori Blasio. Tunc spiculator absceidit capita septem sanctarum mulierum, & occulte fuerunt consummata.

Plectuntur
capite.

Post hæc autem iubet Præses sanctum Blasium educi à custodia. Quo educito, dicit ei: Dijs ne modo sacrificas, an non? Dicit ei sanctus Blasius: Miser, cum sis cæcus, non vides veram lucem. Quis enim homo, qui Deum viuum vnquam cognouit, mortuis simulacris sacrificat, aut ea adorat? Tu ergo tenebris inuoluto & inique, scias te Deum viuum dimisisse, & adorare lapides nullo sensu præditos. Sed ego nō timebo minas tuas. Ut vis ergo, me torque, trado tibi carnes meas: Deus autem habet animæ potestatem. Præses dicit sancto: Si te proiecero in lacum, quid tibi proderit, quem dicis, Christus, quem etiam adoras? Dixit sanctus Blasius: Cæce & nullo sensu prædite, adulterina adoras, & putas te esse saluum. Ego autem Christum viuum colens, non ostendam tibi in aqua Dei mei virtutes? Tunc iussit Præses eum iaci in lacum. Sanctus verò præueniens, obsignauit aquam: quæ stetit perinde ac si fuisset pons. Sedensque in medio lacus, dixit liatoribus: Si habetis deos, ostendite eorum virtutes, & vos quoque ingredimini. Statimque ingressi sexaginta & octo viri, submersi sunt in profundo aquæ. Tunc angelus Domini descendens ad sanctum, dicit ei: Gratia plena & præclara anima, Dei Pontifex, egredere ex aqua, & accipe à Deo tibi paratam æternam coronam.

68. viri submersi.

S. Blasius super aquas ambulat.

S. Blasij preces ad Christum.

Decollatur
cū 2. pueris.

Sanctus autem Blasius cum ex aqua surrexisset, tanquam super terram ambulans, est egressus: & resplenduit facies eius sicut lux, adeo ut mirarentur, qui cum videbant. Præses verò dixit ei: Adeone, ô miser, statuis dijs non sacrificare? Dixit sanctus Blasius: Scias Tyranne sanguinore, me esse seruum Christi, & nunquam demonibus esse sacrificaturum. Tunc ira percitus Præses, tulit in eum sententiam, dicens: Blasius, qui mihi non paruit, & Imperatorem contempsit, & deos probis affecit, & sexaginta octo viros perdidit, gladio truncetur capite simul cum duobus pueris. Accepra autem sententia, cum venisset ad locum, stans sanctus, preceatus est Dominum, dicens: Domine Deus virtutum, qui me liberasti à simulacris: qui tenebras fecisti lucem, & errorem veritatem: qui sedes super Cherubim, & aperis cataractas cælorum: qui extendis arcum tuum in manu tua: qui diabolium humilem & abiectum reddidisti, & draconem confixisti: audi me seruum tuum, & quicumque ad hanc aram tuam accesserit, & quaecunque spinam me seruum tuum, & quicumque ad hanc aram tuam accesserit, aut in nece aut os deuorauerit, aut varijs fuerit vexatus morbis, aut in afflictione fuerit, aut in necessitate persecutionis, imple vnuscuiusque cordis petitionem Domine, ut bonus & clemens: Quoniam es semper glorificandus nunc & in secula. Cum hæc autem esset preceatus, Christus descendit de cælo tanquam nubes, & cum obumbravit, & dicit ei Seruator: Omnes petitiones eorum implebo propter te, athleta mi dilecte. Non hæc autem solum, sed etiam faciam, ut preceatus es viduæ, & benedicam omnem domum, quæ tu celebrat memoriam, & penaria eorum replebo omnibus bonis propter pulchram tuam confessionem & fidem, quam in me habes. Hæc cum Dominus locutus esset martyri, cum eum antea eduxisset spiculator à pretorio cum duobus infantibus, capita eis amputauit in Sebastea ciuitate, intra mœnia supra petram, yndecimo mensis Februarii.

Fide-

Fideles autem & pij viri deposuerunt eum in ipso loco, vbi etiam vsque in hodiernum diem multæ curationes peraguntur ad Dei gloriam.

Cum verò accepisset veneranda & pia anus consummationem beati martyris Blasij, celebrauit eius memoriam eo ritu, quo celebrauit in custodia: & non solum cognatis misit ex seminibus terræ benedictiones & ex reliquis, sed etiam omnibus amicis. Qui vicissim imitantes, rursus in eodem tempore remiserunt non solum fidei viduæ, sed etiam omnibus suis amicis & cognatis. Vnde etiam traditum est hoc pulchrum & bonum exemplum vsque in hodiernum diem omnibus, qui fideliter peragunt venerandam memoriam sancti martyris Blasij, cum lampadibus & hymnis & magno epulo: Ad gloriam omnipotentis Dei & Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia simul cum sancto & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

SANCTORVM PHILOROMI ET PHILEAE
MARTYRIVM, EX LIB. 8. CAP. 10. ECCLES. HIST.
Eusebij Cesarens. interprete Iohanne Christophorono Anglo.

Tque isti martyres admiratione digni quidem fuerunt: sed illi præ ceteris videbantur egregie admirabiles, qui quauis diuinijs, nobilitate, gloria, eloquentia & philosophiæ cognitione illustres essent, hæc omnia tamē pro vera pietate & fide in Seruatorem & Dominum nostrum Iesum Christum, pro nihilo ducerent. Talis erat Philoromus, vir magistratum, non illum quidem vulgarem adeptus, sed ad Imperatoris negocia Alexandriæ procuranda delectus: qui non sine magna gloria & honore, ut Romanorum mos fert, à satellitibus stipatus, in dies singulos de controuersijs ad se relatis iudicium tulit. Talis Phileas etiam, Thmuitensis ecclesiæ episcopus, vir planè cum in ciuilibus patriæ institutis & ecclesiæ ministerijs valde præstabilis, tum philosophiæ disciplinis eximius. Isti duo, cum permulti & cognati & alij amici eos obsecrassent, eum præterea viri primarij, qui cum imperio erant, orassent, cum ipse index denique hortatus esset, ut suspensorum caperent misericordiam, li-

4. FEBRUAR.

Philorom.

Phileas Epi-
scopus.

Inuicem illor-
um animi.

Abcunt à
vita.

Cap. 11.

Ex Epistola.

la Phileæ,

scripta ex

carcere, de

martyribus

Alexandriæ.

Phil. 2.

Sed quoniam Phileam, propter humanioris literaturæ notitiam, crebro hominū sermone prædicatum diximus, ipse suspensus in ea re locuples restis accedat, & partim se ipsum, quinam tandem fuerit, ante oculos cuiusque proponat: partim martyria, quæ eius ætate Alexandriæ contigerint, accuratius multo, quam in nostra situm est potestate, narret his verbis, quæ quidem ab ipsius literis, ad Thmuitas perscriptis, petita sunt: Beati martyres, qui apud nos occubuērunt, præclara illa exempla, monita salutaria & insignes præceptiones, in diuinis & sacris literis nobis ad imitandum propositas, nulla ex parte contemnentes, oculos animi in Deum omnium effectorem exquisitè intendebant, & mortem pro pietate oppetere secum statuentes, mordicus suæ vocationi adhe- rescebant. Ac quoniam isti sancti martyres, Christi insignibus decorati, Dominum nostrum Iesum pro nobis hominis naturam induisse pro certo cognouerāt, ut omne peccatum radicitus extirparet, & viatica nostri itineris, ad vitam æternam suscepti, nobis suppeditaret. (Non enim rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed se ipsum exinanivit, formam serui accipiens, & habitu inuentus est ut homo: humiliavit se ipsum vsque ad mortem, mortem autē crucis) isti, inquam, idcirco meliora dona æmulantes, omnem cruciatum, omnia suppliciorum genera, quæ poterant excogitari, non semel, sed iterum atque iterum sustinuerunt. Atque præ omnibus satellitum terroribus, quos laborabant non verbis solum, sed rebus ipsis obnixè eis iniicere, non demiserunt animos,

Petit opem
à mago.

Nota quid
dicat de si-
gno crucis,
satanæ ma-
cipium.

O miserum,
pedes dra-
boli oscu-
lantem.

Negar Chri-
stum & ma-
trem eius.

Restituitur
prius ad-
ministrati-
oni.

dillet, eius cor subit, & ei suggerit cogitationes, & æmulationem ob id ministerium administrationis, adeo ut ipse decetero accederet & versaretur cum veneficis.

Erat autem quidam homo in illa ciuitate magus Hebræus, valde sermone celebra-
tus, qui erat diaboli administer, & multos perdiderat. Noctū ergo vadit ad hunc vene-
ficum is, qui motus fuerat ab officio Oeconomus, & pulsar eius ostium. Ille autem cum
audiisset, egreditur volens videre quis pulsasset: & cum virum vidisset, timore affectus
fuit & obstupescit: & admirans (eum enim prius cognoscebat) accersit in ades suas,
& dicit ei: Quenam est causa domine mi, propter quam accessisti ad me, qui sum vilis
& indignus? Qui verò fuerat Oeconomus Theophilus, statim & protinus se abiecit ad
pedes magi, cum rogans & singulatim exponens ea, quæ sibi acciderant, & dicens: Si
quid potes, me adiuua, & ne me despicias, qui sum in multa afflictione. Episcopus me-
us me probro affecit in ciuitate, & hæc mihi fecit: & pollicitus est se ei daturum mer-
cedem, quæ sufficeret. Solum, inquit, fer mihi opem, & ne me despexeris. Dixit verò ei
ille apostata & magus Hebræus: Domine mi, de hac re omnem curam depone, sed abi-
latus in domum tuam, & nocte sequenti hac hora veni ad me, & abducam te ad patro-
num meum, qui tibi omnino opem feret.

Miser autem & abiectus Theophilus, qui fuerat Oeconomus, cum audiisset verba
magi, & valde esset latatus, ita fecit. Et cum sequenti nocte venisset, ut conuenerat, ad
Iudæum circa mediam noctem, accepit eum magus in hippodromum ciuitatis, & dicit
ei: Si quod videris prodigium, aut sonum audieris, nihil timeas: neque facias signum
crucis. Crux enim nihil opis affert hominibus, sed est potius ludibrium & fraus Christi-
anorum. Cumq; miser ille assensus esset, se hæc esse facturum, repente ei ostendit quas-
dam visiones, nempe viros plurimos lanis indutos, cum multitudine lampadum & sa-
tellitum, voces emittentes & laudibus prosequentes, & in medio eorum sedentem prin-
cipem tenebrarum. Dico autem diabolum & suos. Tunc miserimus Iudæus manu te-
nens Theophilum ducit eum ad perniciosissimum illum extum, & ad eum qui in ipso
præsidebat, & dicit diabolus ad Iudæum: Hunc hominem cur huc ad nos deduxisti? Re-
spondit Deo inuisus Iudæus, & dicit: Duxi ipsum domine mi ad te, ut qui iniuria affi-
ciatur ab Episcopo, & petat à te auxilium. Dicit ei ille princeps: Quodnam possum ei da-
re auxilium, qui seruiat Deo suo? Sin autem vult re vera mens esse seruus, & in meorum
referri numerum, ego ei opem feram, ut plus quam antè possit facere, & omnibus im-
perare: quinetiam plus, quam ipse Episcopus. His sic dictis, dicit Iudæus Theophilo,
prius Oeconomus: Audiisti quid dixit princeps? Dicit ei Theophilus: Audiui, & faci-
am, si quid me iubet. Statimque cœpit procidere & deosculari pedes illius principis.
Tunc dicit diabolus proditori: Neger Theophilus quondam Oeconomus, filium qui
dicitur Mariæ, & illam ipsam, (eos enim valde abominor) & ipsorum negationem & re-
nunciationem mihi scriptis mander: & quæcunque vult, à me impetrabit: solummo-
dò eos neger. Theophilus autem cum hæc audiisset, dixit ei: Faciam omnia, quæ mihi
iubes: dummodò consequar quod desidero.

Simulatq; hoc audiisset dolosus hostis humani generis diabolus, Theophili quon-
dā Oeconomus barbā iucundè demulcet, & cœpit eum os ori admouens deosculari,
& dicit ei: Salue decetero germane mi amice & fidelissime. Tunc protinus eum in-
gressus est satanas, & pactus cum diabolo, negavit Christum & sanctissimam Dei paren-
tem: & cum scriptis in charta mandasset suam negationem, cera obsignauit, & tradidit
principi. & cum se inuicem essent amplexi, ambo recesserunt à principe, Theophilus
quondam Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affectu lætitia propter suum
interitum. Sequenti autem diē, à diuina, ut arbitror, prouidentia motus Episcopus, du-
ctus fuit poenitentia: & cum id significasset Theophilo quondam Oeconomus, duxit
eum ad Episcopatum cum omni honore & studio: & eo deposito, quem ipse fecerat
Oeconomum in præsentia cleri & omnium ciuium, dat ei omnem authoritatem & ad-
ministrationem sanctissimæ ecclesiæ, & earum, quæ sunt sub ea, possessionum: quineti-
am ciuitatis tam in forenses quam in possessores, duplicato ei honore, coram omnibus
se exultante sanctissimo Episcopo, & dicente Theophilo: Ignosce mihi frater, quoni-
am peccaui tibi, ut qui tuam deposuerim sanctitatem & sufficientiam: præfecerim ve-
rò hunc ineptum & inidoneum.

Cum primum autem hoc dixisset, & ostendisset se esse motum poenitentia, dicens:
Ignosce

Ignosce mihi propter Dominum, si quid in te feci, & omnia sic processissent, cœpit
ipse Oeconomus administrare, sicut prius, & supra omnes extolli. Quamobrē omnes
ei obediabant cum timore & tremore, & ei ministrabant. Quinetiam ipse Episcopus
eum aliquandū suspiciebat atque renebatur. Inutilis autem & miser Iudæus & ma-
gus, assidue occultè veniens ad Oeconomum Theophilum, dicebat ei: Vidisti domi-
ne mi, quemadmodum inuenisti beneficium maximum ex nobis & patrono nostro, &
celerrimum auxilium in ijs, quæ ab eo petiisti? Oeconomus verò Theophilus dice-
bat ei: Certè inueni, & quod mihi succurreritis, magnas ago gratias. Omnium autem
formator & creator noster Deus, qui non vult mortem nostram peccatorum: sed con-
uersionem & poenitentiam nostram quarit semper, honestæ & diuinæ eius vitæ prio-
ris recordatus, quando ministravit sanctissimæ suæ ecclesiæ, quo tempore viduis & or-
phanis & pauperibus abundè & benignè subministravit, non cum despexit, sed ei de-
dit poenitentiam, diuinam conuersionem: & cum ad se redisset ex tanta elatione & ne-
gatione, & resipisceret, cœpit suam demittere cogitationem, affligi; & cruciari ob ea,
quæ malè fecerat: & decetero vacabat ieiunijs, precibus & lachrymis: & assidue beni-
gnum & clementem Deum rogabat, ut ei condonaretur iniquitas & peccatum propter
ea, quæ malè fecerat.

Hæc autem apud se dicebat quotidie: Hei mihi misero, hei mihi infelici. Quò ibo
ego afflictus, ut salutem consequar? Quò ibo infelix, ut mihi detur misericordia? Quò
ibo miser ego & peccator, qui negavi Christum meum & laudatissimam eius matrem
in scriptis, & me feci satanæ seruum per literis mandatam confessionem? Quis homo
poterit eam auellere à manibus pestiferi illius hostis, & mihi opem ferre? Quid mihi su-
perest, nisi cognoscere scelestum illum & execrandum Hebræum, & tradi igni æterno?
fuerat enim ille quoquē Hebræus paulò antè punitus à principe & lege propter magi-
ca. Sic enim honorantur, qui Deum relinquunt, & accurrunt ad diabolum. Quanam est
autem ea, quæ mihi fuit ad tempus, utilitas? Quanam verò superbia & tumor huius va-
ni mundi? Hei mihi, miser perij. Hei mihi, erraui. Hei mihi, perdidi lucem æternam, &
dego in tenebris. Pulchrè degebam, postquam depositus fui ab Oeconomia. Cur volui
propter temporalem & vanam existimationem & inanem hominum gloriam, humi-
lem meam animam perdere in gehenna? Nam & si homines mente mea latui, Deum
latere non potui. Ego sum mali author: ego sum cordis mei dominus: ego sum infi-
dator miseræ meæ animæ. Hei mihi, quid passus sum? Hei mihi, nescio quomodo indu-
ctus sum. Hei mihi, quid faciam? Hei mihi, ad quos ibo? Hei mihi, quid respondebo Deo
in diē iudicii, quando erunt omnia nuda & aperta, quando iusti coronabuntur, ego au-
tem miser condemnabor? Quomodo tunc sistar ante tribunal regium? Quem rogabo?
Quem aduocabo in illa afflictione? aut quos implorabo in illa necessitate, quando
sunt omnes de suis solliciti, & non de alienis? Quis tunc mei miserebitur? Re vera nul-
lus. Hei mihi miseræ & abiectæ animæ. Quomodo abducta fuisti in captiuitatem? Quo-
modo fuisti sauciata? Quomodo lapsa es? Quo casu concidisti? Quo nam fuisti obruta
naufragio? Ad quem portum decetero confugies, aut ad quodnam te cōferes refugi-
um? Hei mihi, anima: hei mihi, quid tibi accidit?

Cum his & adhuc pluribus apud se cum sua depugnaret anima, rursus qui solus est
misericors, qui solus benignus, qui solus clemens pater, qui nunquam vult suum per-
ire signum, dat ei bonam cogitationem & bonam mentem, & dixit apud se: Non
omino, me Dei filium, qui natus est ex sancta Dei parente & semper virgine Maria,
Dominum nostrum Iesum Christum negasse & ipsam, per malè perdendum prodito-
rem. Nunc autem vado ad eius matrem sanctissimam Dei parentem, & ad eam accedo
ex tota anima mea, & ex toto corde meo, & assidue fundam preces, & ieiunabo in vene-
rando eius templo, donec per eam inuenero misericordiam in futuro eius iudicio. Rur-
sus verò dicebat: Quibusnam labris bonitatem eius placabo, nescio. Scio enim me
transgressum esse, & eos negasse. Quodnam autem principium inueniam confessionis?
& labra plena sordibus? Primum etenim, de quibusnam peccatis audebo petere remis-
sionem? Hoc non potero facere. Ignis enim de cælo statim ad me descendet, & combu-
ret me miserum. Attamen anima mea resipisce ab ea, quæ te tenet, vertigine, & accede
ad matrem Christi, & pudore non afflicieris.

Vides, quomodo vera
agitur poe-
nitentia? Vacabat, iu-
quit, ieiun-
ijs, precib;
& lachry-
mis.

Confert se
ad beatissi-
mam Dei
matrem.

Cumq;

Cumq; hæc apud se considerasset, & hæc omnia in corde suo ardentem tenuisset, & protinus deleuisset omnes laboriosas huius vitæ tentationes, cum feruenti corde & magna animi alacritate, accessit ad venerandum & celebrandum templum sanctæ Dei parentis & semper virginis Mariæ, ei offerens preces & supplicationes, ieiunans noctes & dies, & sine intermissione vigilans & orans, vt ipse exciperetur, reuertens à decepti-
one sceleratissimi draconis, & à tetra illa & nefaria, quam fecit, eorum negatione. Quod cum fecisset dictus Oeconomus, quadraginta dies & quadraginta noctes orans & sup-
plicans, vt eius protectionem susciperet & defensionem, post completos quadraginta dies, in medio noctis, ita vt oculis videretur, ei tanquam in visione appareret totius mun-
di salus & refugium generis hominum, quæ est verè & propriè mater Seruatoris nostri Iesu Christi, dicens ei: O homo, cur tam impudenter temereque & præstare pergis mihi molestiam exhibere, & rogare vt tibi opem feram, homini, qui negasti filium meum & me? Quomodo autem potero rogare, vt ipse tibi condonet ea, quæ malè fe-
cisti? Quibusnam oculis aspiciam ad figuram filij mei, quem tu negasti, & audebo eum pro te rogare? Sed nec ego sustinere possum videre filium meum & Deum igno-
minia affici. Pone ergo, o homo, me vestris in me peccatis & delictis faciliè ignoscere, propterea quod ego, quæ eum peperisti, ita diligam genus Christianorum, & maximè eos, qui recta mente & fide ad me accedunt, & manè vigilant in meo templo: eis enim pa-
teo, & eis occorro, & eos meis vlnis amplector, & preces eorum exaudio. Quæ autem filium meum ad iram prouocant, & quæ in eum geruntur impiè, de ijs vos exaudire, est magnorum certaminum & laborum ad eius placandum bonitatem, etiam si sit valde clemens & benignus.

Oeconomus verò Theophilus respondens, dixit ei: Certè Domina mea benedicta & defensio generis humani: Certè portus & protectio eorum, qui ad te confugunt: scio, o Domina mea Deiparens, quod te valde offenderim, & ex te natum Deum no-
strum: nec sum dignus consequi misericordiam. Sed habeo multa exempla eorum, qui ante me offenderunt filium tuum & Deum nostrum, quibus data est venia suorum in-
eum peccatorum, propter poenitentiam & confessionem. Si enim non esset poeniten-
tia, Domina mea Deiparens, quomodo Niniuitas seruasset filius tuus? Si non esset poe-
nitentia, quomodo Raab seruasset meretricem? Si non esset poenitentia, quomodo
David filius Iesse, post donum prophetiæ, post regnum, post Domini testimonium, in
adulterij & cædis lapsus barathrum, non solum est assecutus remissionem tantorum
peccatorum, sed etiam rursus prophetauit? Si non esset poenitentia, quomodo beatus
Petrus princeps Apostolorum, primus discipulus, columna Ecclesiæ, qui à Deo acce-
pit clauis regni cælorum, cum Dominum non semel nec bis, sed ter negasset, post hæc
autem acerbè steteret, non solum est assecutus tanti lapsus remissionem, sed etiam ma-
iori honore est dignatus, vt qui factus sit pastor Domini Christi ouium ratione partici-
pum? Si non esset poenitentia, quomodo publicanum, qui omnia rapuerat, fecisset Eu-
angelistam? Si non esset poenitentia, quomodo beatus Paulus ex persecutore factus
esset vas electionis? Si non esset poenitentia, quomodo excepisset Zacharum, qui ipse
quoque erat publicanorum princeps & sycophanta? Si non esset poenitentia, quomo-
do eum, qui se iniquè gesserat apud Corinthios, permisit Apostolus vt assumeretur,
dicens: Assumite eum, ne nos circumueniat satanas? Si non esset poenitentia, quomo-
do qui tot & tanta mala fecit in hac vita Cyprianus, qui etiam prægnantes secabat mu-
lieres, & diabolus totum erat indutus, à veneranda & honesta Iustina confirmatus, &
mirandum in modum accedens ad poenitentiam, non solum accepit remissionem
tam multorum & tantorum malorum: sed etiam dignatus fuit sorte martyrum, & à
Christo redimitus corona incorruptionis? Quamobrem ego quodque miser & pecca-
tor, fretus tot & talibus exemplis, accedo rogans tuam ditissimam defensionem, & omni
ex parte bonam misericordiam, vt manum mihi porrigat, & detur mihi venia à filio tuo
& Deo nostro malorum, quæ admisi.

Hæc cum ipse respondisset, dicit ei sancta venerandaque & omnibus laudibus cele-
branda Dei parens, quæ est sola casta & pura, quæ est sola sancta anima & corpore, quæ
sola habet fiduciam ad eum, qui est natus ex ipsa: quæ est solariū eorum, qui affliguntur:
quæ est vltio eorum, qui vexantur: quæ est amicus eorum, qui sunt nudi: quæ est ba-
culus senectutis, quæ est firma defensio eorum, qui manè ad eam vigilant: quæ semper
suis

his vlnis fodet Christianos. Confitere, o homo, me genuisse filium, quem tu negasti: eum esse Christum filium Dei viui, qui venit iudicatum viuos & mortuos. Ego autem
rogabo eum, & is te suscipiet poenitentem. Dicit ei Oeconomus Theophilus: Et quo-
modo audebo, Domina mea benedicta, ego qui sum indignus & miser, aperire labra,
cum os habeam sordidum & luto inquinatum, quod negauit filium tuum & Deum no-
strum, & vana huius vitæ spe sum deceptus? Non hoc verò solum, sed id etiam, quod
habui animæ propugnaculum, venerandam, inquam, crucem & diuinum baptismum,
quod accepi, pollui per scriptis mandatam & acerbam negationem. Dicit ei intemera-
ta & sancta Dei parens: Tu solum accede, & cum confitere: & nè sit id tibi curæ. est enim benignus & clemens, & accipit lachrymas poenitentiae eorum, qui syncrè & pu-
rè ad eum accedunt.

Tunc ille verè beatus & diuinus vir Theophilus, cum pudore & quæ ei conueniebat humilitate, tristitiaq; & eiulatu, confessus est & dixit: Credo & adoro & glorifico vnum sanctæ Trinitatis, Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei viui, qui ante secula ex patre genitus fuit ineffabiliter: in vltimis autem diebus descendit Deus verbum è cælis, & incarnatus est è spiritu sancto, & ex sancta virgine Maria, & processit ad salu-
tem humani generis: eum esse perfectum Deum & perfectum hominem, qui propter nos peccatores suscepit passionem & sputa, & in viuifico ligno crucis manus extendit: Qui est pastor bonus qui posuit animam suam pro ouibus, fuitq; sepultus & resurrexit, & ascendit in cælos cum carne, quæ ex te casta fuit assumpta: & veniet eum gloria iu-
dicatum viuos & mortuos, redditum vnicuique secundum sua opera. Hæc confiteor tibi corde & animo & ore: coloquor & adoro & amplector: & cum hac intensa & quæ ex tota sit anima confessione, rogo sanctissima Domina, offer me Christo, qui natus est ex te sancta & mundo desiderata Dei parente: & nè abomineris me infelicem, neque de-
spicias preces mei peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico: sed me libera ab iniquitatibus & afflictionibus, quæ me premunt, vt cum omnibus ego quoque emit-
tam hymnos ad agendas gratias Deo nostro, qui ex te sancta & beata natus est.

Cum autem quandam satisfactionem ab eo accepisset sanctissima Dei parens, quæ est refugium eorum, qui affliguntur, quæ est spes & defensio generis Christianorum, quæ semper intercedit pro peccatoribus, dicit ei: Ecce ego propter baptismum, quod ac-
cepisti propter filium meum & Deum Iesum Christum, & propter magnam meam & ineffabilem beneuolentiam, quam habeo in vos Christianos, tibi credens, accedam & rogabo ipsum pro te, vt te suscipiat. Quæ cum inter eos conuenissent, & dies esset exor-
tus, quæ ei apparuerat, purpuram gestans sancta, ab eo euauit. Post eum verò diem magis syncrè rogans Oeconomus, & faciem suam verberans super terram, permane-
bat ieiunans in maximè venerabili templo sanctæ & laudibus celebrandæ Dei parentis, & neque requiescens, neq; à solo surgens, sed etiam lachrymis locum rigans, non cessa-
bat intueri ad venerandam & sanctam figuram gloriosissimæ Domine nostræ Dei pa-
rentis & semper virginis Mariæ, spem expectans eius salutis. Vnde etiam rursus noctū, quæ sola vera est & propriè Deiparens, defensio nostra, recreatio eorum, qui ad ipsam
confugiunt: quæ est sola nubes lucem ferens, quæ educata fuit in sanctis sanctorum, ei appareret hilari vultu & latis oculis, ei dicens miti voce: Homo Dei, sufficit tibi poeni-
tentia, quam ostendisti apud Seruatorem omnium & opificem seculorum. Suscepit enim Dominus Deus lachrymas tuas & preces propter me, si tu conseruaueris in cor-
de tuo rectam fidem in Christum filium vsque ad diem mortis tuæ. Ille autem dicit ei: Certè Domina mea benedicta, conseruabo: nec faciam irrita ea, quæ tu mihi dixisti. Te enim habeo post Deum protectionem & defensionem, & ad tuum intuens auxili-
um & gubernationem, non faciam irrita ea, quæ tibi sum pollicitus. Scio enim, scio o benedicta, non esse aliam hominum defensionem, nisi te solam o Deiparens. Quis enim, o Domina mea, sperauit in te, & pudore est affectus? Aut quis hominum fideliter conseruauit tuam rogauit opem, & fuit vnquam derelictus? Reuerà nullus vnquam

Quamobrem ego quoque peccator & nequam, rogo tuum perennem fontem, ex quo accidi in pelagus luti: & iube me solum accipere hanc malam & perniciosam negatio-
nis chartam obsignatam à diabolo, qui me fecellit: quoniam hoc est solum, quod mise-
ram meam tabefacit animam.

Ion. 2.
Ios. 6.

2. Reg. 17.

Matt. 16.
Matt. 26.

Iohan. 21.
Matth. 9.

Act. 9.
Luc. 19.

2. Cor. 2.

Matria Dei
eximia pre-
conia.

Crux vene-
randa animæ
propugna-
culum.

Iohan. 10.

Rom. 2.

En quanta
operis satis-
factio.

En vsum
imaginum.

Post Deum
defensio &
protectio
nostra est
sancta Dei
genitrix.

Rursus ergo multum flens & lamentans hic vir semper memorandus, & rogans to-
rius mundi spem & salutem animarum nostrarum de hac re statim & de charta f. Ea
verò, quæ est semper paratum auxilium eorum, qui affliguntur, post alios tres dies, tan-
quam in visione defert ei chartam, habentem etiam bullam cere, seu perniciosam defe-
ctionis confessionem. Et cum surrexisset e somno sepe memoratus Theophilus Occo-
nomus, inuenit chartam bullatam supra pectus. Lætitiæque affectus & timore corre-
ptus, omnino tremuit, & dissolutæ sunt compages eius membrorum. Sequenti autem
die, cum esset dies Dominicus, vadens in sanctam & vniuersam ecclesiam, post lectio-
nem sancti Euangelij, se repente proiecit ad pedes sanctissimi eius Episcopi: & cum sin-
gulatim ei narrasset omnia, quæ ab ipso facta fuerant, & ei chartam in manus tradidisset
obsignatam, admirantibus omnibus clericis, laicis & pueris, petijt vt sceleratissima
charta legeretur in ambone. Quod cum factum esset, cognouit vniuersus populus quæ
ei acciderant, & quemadmodum prædicta charta fuisset ei allata, adeo vt sanctissimus
Episcopus clamaret & diceret:

Venite omnes fideles, glorificemus benignum & verum Deum nostrum. Venite o
pij & Dei amantes, videte miracula, quæ sunt contra opinionem. Venite o Christi
amantes, agnoscite eum, qui non vult mortem nostrorum peccatorum, sed expectat
conuersionem & æternam vitam. Venite, videte o pij & religiosi, quam multa possit
gemitus animæ & cordis contritio, & lachrymarum ablutio. Quis non miretur, o fra-
tres mei & patres, magnam & ineffabilem patientiam benigni & misericordis Dei?
Quis non stupeat, o Dei & Christi amantes, magnas & immensas diuitias, Deique in-
dulgentiam & charitatem in nos peccatores? Pape, cum quadraginta dies ieiunasset
Moses legislator, accepit à Deo impressas tabulas. Hic quoque frater noster Theophi-
lus, cum quadraginta dies mansisset in venerando templo laudibus celebrandæ Deipar-
rentis, chartam, quam nuper cum defecisset perdiderat, eam per ipsam recuperauit,
motam ad intercedendum apud verum nostrum Deum. Canamus ergo nos quoque
o dilecti, cum ipso intensè hymnum eius, qui tam misericorditer exaudivit pœnitenti-
am illius, qui ad ipsum accessit per intercessionem intemeratæ Dei parentis: quæ est

Exod. 24. 31.

Vide san-
ctissimæ vi-
ginis lau-
des & po-
tentiam.

Psal. 103.

Luc. 15.

hominibus pons ad Deum, spes eorum qui spem abiecerunt, refugium eorum qui sunt
vexati: quæ humanæ naturæ sustulit maledictum: vera porta, quam peccatores pulsa-
mus, & sæpe aperitur, & offert nostras preces Deo nostro, qui ex ipsa natus est, & accipit
peccatorum nostrorum remissionem. Et quid amplius dicam, aut quid loquar, aut
quem hymnum recitabo ad eam glorificandam & eum, qui ex ipsa natus est? Sunt re-
uera admirabilia opera tua Domine, & non sufficit lingua ad laudem tuorum admi-
rabilium. Reuera quam magnificata sunt opera tua Domine? Omnia in intelligentia Af-
cisti & sapientia. Reuera rationi consentaneum est dicere dictū illud Euangelicum: Af-
ferre primam vestem, & cum induite, & dare annulum in manu eius & calceos in pedi-
bus: & adferentes vitulum saginatum, eum sacrificare: & comedentes lætemur, quod
hic frater erat mortuus, & reuixit: perierat, & est inuentus.

Tunc cum manum suam extendisset Episcopus, fecit e solo surgere in primis piū
virum Theophilum. Et cum ipse surrexisset, rogauit Episcopum, vt igne exureret ne-
fariam & sceleratam chartam, quod etiam factum est Dei gratia. Cum autem vidisset
populus combustam nefariam & adulterinam chartam, seu inquam defectionis con-
fessionem Oeconomi Theophili, coeperunt cum multis lachrymis multas horas cla-
mare, Domine miserere, vt nos hæc possimus satis laudare, & glorificare benignum
Deum. Sanctissimus Episcopus cum manu populo indixisset silentium, & eis dixisset,
Pax omnibus, coepit peragere consuetā eucharistiam sanctæ oblationis: & postquam
perfecta fuissent dona diuina, eum impertijt intemeratis & viuificis Christi sacramen-
tis: statimque resplenduit facies eius sicut sol: & cum vidissent omnes eius figuræ re-
pentinam mutationem, benignum Deum magis glorificârunt, qui facit mirabilia ijs,
qui ad ipsum confugiunt.

Missa sacri-
ficium.

Feliciter mi-
serere
grat ad Do-
minum.

Statim ergo accurrens ad venerandum templum gloriosæ Deiparentis, cum parum
in eo requieisset, & corpore infirmus euasisset in ipso loco, in quo beatam viderat vi-
sionem, ubi etiam fuit sepultus, cum se inclinasset tanquam ei loco affixus, tribus post
diebus, salutaris omnibus fratribus, qui aderant, tradidit beatam animam in manus el-
ius, qui natus est ex semper virgine & intemerata matre Domini nostri, cum de rebus omni-

omnibus suis pulchrè & diuinè disposuisset: glorificans & confitens in omnibus patrem
& filium & spiritum sanctum, & misericordem laudibusq; omnibus celebrandam Dei-
parentem & matrem Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & sem-
per & in secula seculorum, Amen.

Ego autem Eurychianus humilis & peccator, qui fui natus in ædibus huius beatis-
simi Theophili, & deinde Clericus huius catholice ecclesiæ, cum secutus meum do-
minum ei inseruisssem in afflictione, quæ vidi oculis meis & auribus audiui à beata ei-
us lingua, securè & certò scripsi, quæ ei contigerant, & exposui fidelibus amicis & pijs
viris: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini nostri Iesu Christi, qui glorificatur in
sanctis suis.

VITA S. REMBERTI, SECUNDI ARCHIEPI-
SCOPI BREMENSIS, EX MANUSCRIPTO CODICE

descripta, sed stylo mutato per F. Laurentium Surium: nec dubium, quin
grauis & S. Remberto contemporaneus huius vitæ scriptor
fuerit, tametsi eius nomen nescitur.

V M Ludouicus Pius Imperio potiretur, vt erga Deum, suæ sublimitatis & dignitatis authorem, se gratum decla-
raret, in eam curam deuotus incubuit, vt ecclesiæ Dei, in
ditionibus eius constitutæ, congruis incrementis profice-
rent, itemq; seruorum & ancillarum Christi status sua ca-
pesseret honoris augmenta. His eius assiduis meditationi-
bus, Deo inspirante, accessit etiam recordatio rerum, à pa-
tre eius Carolo Magno gestarum, quemadmodum ille Sa-
xonum gentem, ad id usq; temporis incredulam, ad fidem
Christi conuertisset: constitutis etiam per illam provinci-
am episcopis, qui sufficerent, eorumq; sedibus prudenter
distributis, ad extremam plagam versus Aquilonem locum sibi seruauisset, ubi Archie-
piscopi sedes constitueretur, vnde prædicatio verbi Dei in finitimos populos propaga-
retur, puta Suedos, Noruegos, Sclauos, Islandos, Gronlandos, aliasque omnes ad Bore-
am & Solis ortum sitas gentes, quæ adhuc stultissimis ethnicis erroribus implicatæ
tenebantur. Verum in hunc finem constituta & exadificata ecclesiæ Hamburgensi in
Sclauorum confinio, extremis videlicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem ec-
clesiæ iussu Caroli Imperatoris presbyteris gubernanda est tradita, donec opportuno
tempore, attributis prius illi loco sufficientibus episcopo prouentibus, archiepico-
pum illic curaret ordinari. At prius illo ex hac luce subtraheretur, quam huius voti sui com-
pos fieret, pijs filius eius Ludouicus cum suis hanc eius voluntatem pertrahens,
Anscharium summæ sanctitatis virum, vt pater Carolus decreuerat, privilegij archie-
piscopalis & ordine & nomine sublimandum, & illi nouellæ ecclesiæ, rudibusq; in fide
populis rectorem præficiendum, & gētib; vt dictum est, à fide alienis verbi diuini præ-
conem curauit ordinandum. Cuius quidem Anscharii qualis à puero in Dei timore
conuersatio, vel cum ætatis processu quæ virtutum incrementa, cuiusmodi etiam signis
pontificatus & prædicatio eius præmonstrata, tum quoque vt sedis Apostolicæ appro-
batione & privilegijs omne eius ministerium communium, denique quo studio & pro-
fectu in lucrandis Deo animabus versatus sit, quas vel in fide confirmare, vel de genti-
bus ad Christianismum quotidie traducere nitebatur: si quis exactius nôsse volet, le-
gat libellum de vita eius, eo que perlecto, quantæ fuerit sanctitatis, ipse secum expendat.
Nos in præsens de sanctitatis eius imitatore, tum quoque dignitatis successore Rem-
berto scripturi, vt primum ad illius notitiam peruenerit, ac deinde ab illo adscitus sit,
explicare aggredimur.

Cum Hamburgensis ecclesiæ, recens, vt diximus, institutæ termini angusti essent,
officioque tam amplo, eius antistiti demandato, sumptus inde collecti non sufficerent,
ipsique redditus frequenti hostium irruptione diriperentur: nè hac occasio-
ne vir Dei à prædicationis officio, quod in eius gestis legatio ad gentes vocari solet,
retraheretur.

4. FEBRUAR.
vel 11. Iu-
nij.
Ludouici
Pij studium
erga ecclesi-
as augēdas.

Ecclesiæ
Hamburg-
ensis.

Anschari-
us, 1. Ham-
burgens. ar-
chiepiscopus.

S. Anshar-
ius cum si-
bi asciscit.

Psalm. 38.

Meditatio
mortis.
Ecc. 7.

Act. 8. 10. 11.

Individuum
fit Anshar-
ius comes.

retardaretur, memoratus Imperator Ludouicus cellam quandam vel monasteriolum in Gallijs, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, ut perpetuis temporibus illi in-
seruiret: ubi cum tempore quodam sanctus Episcopus Ansharius demoraretur, vidit
pueros quosdam iocantes, inanibus cursibus ad ecclesiam festinare: at inter eos quen-
dam, omnium ferè minimum, grauitè incedentem, pueriles leuitates sollicitè deuitan-
tem, orationem cum timore & reuerentia peragentem, signo crucis frontem munien-
tem, & per omnia tanquam maturæ ætatis hominem, egregiam præ se continentiam
ferentem. Animaduertens ergò vir Dei sacram religiosi pueri infantiam, diuinam iam
cultus & famulatus amore flagrare, accitis ad se parentibus eius, didicit Rembertum
illum vocari, ijsque consentientibus, tonsuram ei & ecclesiasticum habitum contulit:
paternaq; solitudine cum commendans, coepit studiosè illum erudire: ac deinde post
dies non multos discedens, pastorale officium suamque ad gentes legationem strenuè
executus est. At puer Rembertus dilectus Deo, magis magisque in grauitate profe-
cit, perdiscendisq; liberalibus disciplinis ardentè incubuit: orationibus quoque, ce-
terisque bonarum rerum studijs intentus, intra paucos annos omni maturitate & sci-
entia virtutum emicuit: atque iam tum, iuxta Psalmi vocem, concaluit cor eius intra
ipsum, & in meditatione eius exarsit ignis: cumque percrutiretur, quid ipsi in hac vita
degenti potissimum expediret, occurrit illi quod à quodam sapiente dictum est, pri-
mam philosophiæ definitionem, mortis esse meditationem: idq; toto pectore ample-
ctens, toto vitæ spatio eò connitebatur, ut hanc sapientiæ summam apprehende-
ret, nè aduentante morte mœrore posset affici, si eam non esset antè præmeditatus: sed
potius ex impletione scripturæ dicentis, Memorare nouissima tua, & in æternum non
peccabis: quantum humana fert conditio, de peccatorum vel euitatione, vel remissi-
one securus, gaudio perfundi mereretur.

Porro venerandus præful Ansharius, qui cum diuino manciparat cultui, sicut in
vitæ eius gestis habetur, quæ illi euentura, vel ab illo gerenda essent, penè omnia vel
per somnium, vel per intimam in mente reuelationem prænoscebat solitus erat. Eam
autem intimam in mente reuelationem scriptores vitæ eius quippiam eiusmodi esse
arbitrantur, quale in actibus Apostolorum crebrò habetur: Dixit autem spiritus illi vel
illi discipulo. Non igitur debet incredibile videri, virum sanctum non casu aut fortuito,
sed diuinæ admonitionis instinctu, quem occultiori sensu, vtpotè vir spiritualis, in ani-
ma percipere solebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternæ beneuo-
lentia affectu diuinis adhibuisse ministerijs: immò potius si attendatur ratio conuer-
sationis, & quo deinceps pacto semper ab illo tractatus & habitus est, verisimile appare-
bit, perspicuè à Deo id illi fuisse reuelatum, quod eum in episcopatu esset habiturus
successorem. Nam cum primò discendis artibus & disciplinis scholasticis traditus, ac
deinde à ludimagistris dimissus, atque à schola egressus esset, mox eum sanctus episco-
pus individuum suæ legationis comitem habere voluit: venientemque è supradicto
monasteriolo, cui nutriendum commendauerat, cum gaudio suscepit, omniumq; fa-
ctorum suorum fecit conscius, quibus ille tum occultè, tum palam cum omni pietate
Deo inferuiebat.

Cumque die quodam iuxta morem simul orationi incumberent, eaque finita è tenti-
plo essent exituri, quasi secretioris gratiæ munus in discipulo pontifex agnoscens, eum
his compellat verbis: Oportet te, fili Remberte, semper illi gratias agere, qui de turbu-
lenti seculi fluctibus ad portum quietis te vocauit, cui eum te citra dubium videam
animum applicare, amore tui teneri me fateor, nec dubites, quin hic amor, quod ad
me attinet, ad finem vsque vitæ erga te sit perseveraturus. Cui ille respondit: Indi-
gnus sum domine tanta erga me beneuolentia tua: at tamen quia tam te mihi beni-
gnum & humanum exhibes, oro ut meritis & precibus tuis apud Dominum mihi obri-
neas, ut in futura vita præmiorum tuorum merear esse particeps. Tunc sanctus episco-
pus, cuius mentem ex diuina illustratione sæpè futura præuidisse diximus, his quidem
sancti Remberti verbis nullum responsum reddidit: post triduum verò cum iam anxia
nimis eum teneret sollicitudo, quam obrem huic petitioni suæ nihil respondisset episco-
pus, ita eum consolatus est: Iam obtinui à Domino, ut in futuro seculo, sicut petisti, ab-
inuiem non separemur: ubi ita æternæ beatitudinis erimus participes, si nostris ad eam
viribus posse pertingere non præsumamus: quod est crimen superbiæ, per quam ceci-
derunt

Psalm. 35.
Psalm. 59. 107.

dérunt, qui operantur iniquitatem: nec rursùm desidia torpentes obliuiscamur illi-
us, quod in Psalmis habetur, In Deo faciemus virtutem: sed quotidie demus operam,
ut, quemadmodum sanctus Gregorius admonet, bonum opus habeatur à nobis in vo-
luntate, & ita consequenter confidamus, quod, ut idem sanctus pontifex ait, ex diuino
adiutorio erit etiam in perfectione. Quod si quempiam mouet, cur triduo distulerit
sanctus episcopus huic quæstioni satisfacere, meminerit nos dixisse quidem, mentem
eius diuina gratia sæpè fuisse illuminatam ad prænoscentia futura, interim tamen hac de
re in eius vita ita scriptum haberi: Ad omnia ergò, quæ fortè præcipua definire debe-
bat, spatium cogitandi habere volebat, nec quicquam temerè disponebat, antequam
gratia Dei illustratus in mente sua ipse sentiret, quid melius esset: sicque superna visita-
tione certificatus in mente, sine cunctatione quæ agenda erant, disponebat. Hæc ex
illius vita opportunè nos inseruisse lector intelligat, ut hoc testimonio doceremus, ni-
hil eum ad preces sanctissimi discipuli sui Remberti respondisse, nisi quod tridui spatio
menti eius spiritus sanctus infudit iuxta sententiam, quam iam antè ex Apostolorum
Actibus proutimus.

Accedit verò ad præsagium virtutum beati viri, visio quædam procuratori antisti-
tis de illo oblata ea nocte, qua primùm venit Hamburgum, cum ille primos adolescen-
tiæ annos ageret. Videbatur enim procuratori, vidisse se Rembertum sedentem in fa-
stigio oratorij, atque in um ecclesiæ signum in cælo apparuisse, ab eoq; signo ligamen-
lineum, ut assolet, instar funis demissum vsque ad illum, dependisse, per quod ille signum
ipsum hilariter traxisse, eiusque sono suauiter oblectatus esse videbatur: cui nimirum
somnia congruam ex ipsis scripturis diuinis interpretationem inuenimus. Præcipi-
tur Moyse à Domino, ut inter alia sacerdotum mystica indumenta, hæc etiam fiant: Exod. 28.
Deorsum ad pedes, inquit, eiusdem tunicæ per circumitum quasi mala Punica facies
ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & bysso retorta, mixtis in medio tintin-
nabulis. Cur verò hæc tintinnabula adiungi iussu sint, paulò infra subiungitur his ver-
bis: Ut audiat sonitus, quando ingreditur & egreditur pontifex sanctuarium in con-
spectu Domini, & non moriatur. Sacerdos ingrediens vel egrediens moritur, si de eo
sonitus non audiat: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædi-
cationis incedit. Quia igitur futurum erat, ut summo Ecclesiæ gradu consecrò, vir
Domini spiritalibus ornamentis eniteret, ut etiam prædicationis officium insigniter
executus probaretur, rectè in fastigio templi, quod apicem pontificalem significat,
cum doctrinæ suauissimo & cælitus concitato sonitu ad conuocandam ad Dei seruiti-
um & cultum sacram Christi plebem, sedisse visus est. Hoc nanque in hac visione per-
sonans eius attractu signum cæleste significare potest, quod in pontificis veste tintin-
nabula designant. Ut verò etiam cætera, quæ de scripturis diuinis proposuimus, sacer-
dotalis habitus ornamenta spiritaliter in seipso semper exhibuerit, ad profectum & imi-
tationem eorum, qui hæc lectioni sunt vel audituri, proferemus. Malis quippe Punicis
vtebatur, in quibus multa interiùs grana vno exteriori cortice teguntur: quia multi-
tariam virtutum operationem vno charitatis munimine vndiquè rectam habebat. Hæc
autem mala Punica ex purpura, & hyacintho, & cocco bis tincto, & bysso retorta facta
erant: quæ cuncta illi aptissimè conueniunt. Nam toto desiderio semper inquirebat
cælestia, quæ per hyacinthum designantur: & pro Christi nomine etiam martirium
suscepere paratus fuit, quod nobis purpura innuit: Dei quoque & proximi flagrabat
amore, quod per coccum bis tinctum exprimitur: & sicut byssus è terra orta, longo ex-
ercitio siccandi, tundendi, purgandi, coquendi & nendi, gramineum amittit, & candi-
dum induit colorem: ita ipse cum magno continentia labore natium veluti exudans
humorem, Deo dignæ puritatis & castitatis decorem solerti & infatigabili ieiunio-
rum, vigiliarum, orationis, lectionis, patientiæ & humilitatis instantia adeptus est. Qui-
bus omnibus tintinnabula habuit permixta: quia rarò ab ore eius aliud, quam prædicta.
virtutum suauissimus sonitus audiebatur: qui itidem operum eius sublimitate au-
ditorum animis commendabatur, sicut etiam sequens opusculi huius textus manifesti-
us ostender.

Cum adhuc esset in ministerio decessoris sui domini Ansharij, apparuit ei Arnul-
phus presbyter iam pridem defunctus, & percontanti quo in statu res eius essent in
illo seculo, dolenter respondit: Ego cum adhuc in corpore essem, salutem animæ meæ
negli-

Visio pro-
curatoris S.
Ansharij.

Gregorius
lib. 2. Pasto-
ralis curæ,
cap. 4.

Mala Puni-
ca.

Hyacin-
thus.
Purpura.
Coccus bis
tinctus.

Titinna-
bula.

40. dies pa-
ne & aqua
victitat.

Homilia
15. in Euan-
gelia.

Sap. 3.
Psalm. 83.

Homil. 7. in
Euangelia.

Anscharij
viam quis
scripserit.

Ioh. 13. 19. 21.

Psalm. 24.
Luc. 11.
Psalm. 30.

negligenter curabam, nec seruabam eam, quæ meam decuisset personam, morum gra-
uitatem, ocio sæpè vacans, & quandoquæ etiam tempore indiſti ieiunij carnem co-
medens, aliaque similiter vetita in cibo & potu frequenter vsurpans: ob quas culpas
haſtenus indignus fui admitti ad conſpectum Dei. Sed ſi tua fraternitas pane & ſale
& aqua contenta, à cæteris alimentis interim abſtinens, quadraginta dierum ieiunium
pro me ſuſcipere vellet, credo per Dei miſericordiam huius repulſæ, quam patior, pœ-
na me abſolutum iri. Cui cum ille ſcitâ facturum, vt ipſi videbatur, eſſet pollicitus,
expergefactus mox vt epiſcopum conueniendi copia oblata fuit, viſionem omnem
illi expoſuit, acceptoque ab eo conſilio, per dies quadraginta non niſi pane ſolo & aqua
vſus eſt: quo tempore tam immani dolore dentium cruciabatur, vt panem illis man-
ducare non poſſet. Itaque panem manibus contritum & comminutum aquæ immiſce-
bat, & pro dentium leuamento inſtar pulvis emollebat: in quo tamen ad abſtinentiæ
augmentum etiam ea decrant, quæ in ſimplici panis decoctione eſſe poſſunt, puta ius
alimentum, & ſaporis ſuauiſ. Expletis autem huius abſtinentiæ diebus, preſbyter ille,
pro cuius ſalute hæc agebantur, per viſum apparuit cuidam foemina, diuturna labo-
ranti paralyſi, cui longus quidem languor membra tenuit, ſed tamen, vt de ſeruulo
beatus Gregorius dicit, eadem membra à bono opere non ligauit. Quotidiè enim ſe
ad eccleſiam deportari faciens, verbum vitæ illic delectabiliter audiebat, hymniſque
& laudibus Dei diu noctuque vacabat. Huic ergo, vt diximus, in viſione apparens iam
dictus preſbyter, petijt ab ea, vt gratias ageret ſeruulo Dei Remberto pro cibi ac potus
parſimonia, cuius cauſa tolerata, quam vſque adeo ſibi proſuiſſe aiebat, vt prius nega-
tum ipſi Dei conſpectum, & cæleſtis aulae ingreſſum, propter eam iam permiſſum ſibi
gauderet. Porro Rembertus, inquit idem, inter eos adſcribetur, de quibus Psalmus
Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundinetis diſcurrent: & de quibus Psalmus
graphus ait: Ibiuit de virtute in virtute. At verò eiſmodi viſionibus vir Dei non
quàm animo efferebatur, ſed humilitatis tutiſſimo ſemper incedens itinere, ita virtu-
tum quotidie gradus altiores ſcandebat, vt illam beatiſſimi pontificis Gregorij ſenten-
tiam ſemper ob oculos ferre videretur, quæ ille dicit: Magnus vnusquique eſſe ſtudeat,
ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat, nè, dum ſibi magnitudinem arroganter tribuit,
amittat.

Quandiu ergo fuit in corpore vir Domini Anſcharius, ſeruus Chriſti Rembertus
præ cunctis illi familiaribus adſeſſe ſolebat in omnibus, quemadmodum libellus geſto-
rum eius, cuius aliquoties mentionem fecimus, ab ipſo Remberto & alio quodam eius
condiſcipulo editus, teſtatur: in quo libello vbicunque commemoratur quidam eius
fidiſſimus diſcipulus, quod crebro illic lector offendet, Rembertus designatur: ſed quia,
vt diximus, cum alio quodam illa S. Anſcharij geſta ipſe edidit, rei veritatem tacito ſuo
nomine indicare voluit, nè de ſe familiaritatis illius gratiam iactanter proferre videretur.
Ita nanque etiam beatus euangelista Iohannes in ſuo facit euangelio, perſonam
ſuam quadam circunlocutione potius, quàm proprii nominis expreſſione ſubindi-
cans. Quam autem in hac familiaritate apud ſanctum epiſcopum vir Dei Rembertus
ad extremum vſque conſtanter perſeuerauerit, ex verbis iam dicti libelli ſatis poteſt in-
telligi, quibus obitus eiſdem epiſcopi ita commemoratur: Percepta Domini cor-
poris & ſanguinis communionem, ſanctus Pontifex Dominum deprecabatur, vt qui-
cunque in eum quoquo modo peccaſſet, diuina hoc ei pietas remitteret. Deinde verſi-
culos iſtos cepit frequentius repetere: Secundum miſericordiam tuam memento mei
tu propter bonitatem tuam Domine. & Deus, propitius eſto mihi peccatori, & in ma-
nus tuas Domine commendo ſpiritum meum. Cumq; hæc ſæpius repeteret, & defi-
ciente anhelitu iam ea frequentare non poſſet, cuidam fratri præcepit, vt hæc vice illius
frequentando caneret. ſicq; oculis in cælum intentis, Domini gratiæ commendatum
ſpiritum exhalauit. Hic ergo, quem ſuo loco verba orationis crebro repetere voluit,
Rembertus fuit, cui voce deficiente ſua, deſiderij ſui verba commendans, per eum com-
penſare ſe non dubitauit, quicquid ipſe iam moribundus minùs poſſet orando præſta-
re. Nam & ob vitæ eius meritum, pro ſe illum exaudiri credidit, & quod ille feciſſet, ni-
hil ab eo diſcreuit, quod à ſeipſo factum eſſet: quandoquidem cor vnum & anima vna
vnus ſpiritus & vna fides erat ſemper in eis.

Denique cum illa ægritudine, qua confectus ex hac vita migravit beatus Anſcha-
rius,

rius, quæreretur ab illo, quid conſilij daret de eligendo ipſi ſucceſſore, & quidam etiam
cius de Remberto ſententiam noſſe cuperent, reſpondiſſe fertur, non hoc ſui eſſe mini-
ſterij definire, cum multorum animos fortassis in epiſcopatu offenderit, quam offen-
ſionem amouere potius deberet, quàm coipſo augere magis, quod talem ſibi ſucceſſo-
rem nominaret, qui ſua forſitan inhabilitate grauaret ſubditos, & indè acerbæ contra
ipſum querimoniæ naſceretur. At tamen de Remberti meritis noſſe vos velim, inquit,
quia dignior ille eſt ſede archiepiſcopi, quàm ego ſubdiaconi ſunctione. Hæc ille ſan-
ctus epiſcopus ingenti humilitatis ſtudio de ſe dixit, tanquam verus obſeruator illius
monaſtica regulæ, quam ipſe etiam olim perfecte excoluit, quæ ſic habet: Septimus
humilitatis gradus eſt, ſi non ſolum omnibus inferiore ſua ſe lingua pronunciat mo-
nachus, verum etiam intimo cordis credat affectu, humilians ſe & dicens cum Prophe-
ta: Ego autem ſum vermis & non homo. Solent enim ſancti viri etiam tunc, cum for-
tia agunt, de ſe ſentire viliter, ſicut de ſeipſo ſanctus Dauid, coram arca Domini ſaltan-
do, regni ſui potentiam deſpiciens, dixit: Ludam, & vilior ſiam pluſquam factus ſum, &
ero humilis in oculis meis. Quò pertinet etiam illud Apoſtolicum: Implete gaudium
meum, vt idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimis, idipſum ſentientes: ni-
hil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi in-
uicem arbitantes. Et prius quidem, hoc eſt, Propheta teſtimonium, beatus Anſcharius
ita in ſeipſo obſeruare ſolebat, vt de ſe intus humilia ſentiens, honorem foris non expe-
teret, quaſi dicens: Ludam, & vilior ſiam: nec rurſum per hoc, quod vilem ſe extrinſe-
cus exhibuit, intus intumeſceret, impletet potius quod ſequitur, Et ero humilis in ocu-
lis meis: id eſt: Qualem me foris deſpiciens exhibeo, talem me intus attendo: quo ſa-
ne contemptus ſui ſtudio etiam illud impleuit, quod ex Apoſtolo attulimus, vt omni
contentione & vana gloria proſtigata, per humilitatem alios ſe ſuperiores arbitra-
tur. Vnde etiam, vt antè iam diximus, potioris meriti Rembertum eſſe affirmauit, quàm
eſſet ipſe. Sed quanuis ille humilitatis cauſa ita de ſe dixerit, noſtrum tamen non eſt,
quemlibet eorum alteri anteponere, ſed ſentire potius meritis fuiſſe pares, quos & vni-
us fidei deuotio, & eiſdem miniſterij vel ſunctionis, licet diuerſis temporibus, execu-
tio commendat æquales, vel æqualiter commendat.

Quamquam autem, vt antè dictum eſt, ſanctus pontifex ob vitandam aliorum of-
fenſionem, non libenter illis indicauit, quem putaret idoneum ſucceſſorem: nè ſuum
tamen Rembertum, omnium penè ſecretorum ſuorum conſcium, hac gratia in extre-
mis defraudaret, triduo ante obitum rem ſecretam illi expoſuit, indicans illum poſt ſe
ad pontificatus eius apicem promouendum. At illo renitente, & ad tantum miniſte-
rium nec viribus, nec meritis ſe idoneum proclamante, ſanctus epiſcopus dixit, ſic eſſe
à Deo conſtitutum, vt ita fiat: adhibuitque congruentes adhortationes, vt ſuam volun-
tatem diuinæ ordinationi accommodaret, & cum ſancto Thoma apoſtolo diceret:
Dominus meus es tu, & ego ſeruus tuus: fiat voluntas tua. His auditis, beatus Rem-
bertus deſtitit vltra reſiſtari, quod ſanctum epiſcopum diuinitus hæc accepiſſe intel-
ligeret: neq; etiam vel in clero vel in populo vlla reſedit, quem è pluribus potiſſimum
eligeret, ambiguitas, ſed eodem ipſo die, quo ſanctus Anſcharius ſpiritum Domino red-
didit, beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porro ita electum, ad glo-
riofum tunc temporis regem Ludouicum adduxerunt viri venerabiles, Theodoricus
Mindensis epiſcopus, & Adelgarius Abbas monaſterij nouæ Corbeia: ſuſceptusque
honorifice à rege, cum pontificalis baculi commendatione, epiſcopatus eſt dominium
adeptus. Porro in literis Romanæ ſedis pontificum, à quibus Archiepiſcopi priuilegi-
um illi ſedi, quam tunc Rembertus ſuſcepit, collatum eſt, etiam hoc continetur: vt quia
propter nouellam eiſdem ſedis inſtitutionem, & needum conuerſos ad fidem popu-
los, ſuffraganei non habentur epiſcopi, à quibus decedente vno, alter archiepiſcopus
conſecratur: palatina interim prouidentia ſuccedentium per tempora pontificum
conſecratio ſit commiſſa, donec numerus ſuffraganeorum epiſcoporum, canonicè
eum conſecrare debentium, ex gentibus ſuppleatur. Cum huius ergo tenoris inſinua-
tione, vt loquitur huius author, ordinandum cum, nempe ſanctum Rember-
tum, rex Ludouicus miſit ad Lintbertum Archiepiſcopum Moguntinum, à quo iuſſu ei-
us ita eſt conſecratus, vt non ſine Dei prouidentia factum videatur, vt ad eius conſecra-
tionem non vnus, ſed duarum eccleſiarum metropolitanaſ conuenirent ſuffraga-

Teſtimoni-
um S. An-
ſcharij, de
Remberto.

Psalm. 27.

2. Reg. 6.

Philip. 2.

Eligitur An-
ſcharij ſuc-
ceſſor.

Ita dicitur
Saxonica
Corbeia
propter Gal-
licam, quæ
eſt Saxoniæ
eſſe parens.

ne, putà Lintwardus Paderburnens. episcopus, Moguntini, & iam dictus Theodericus Mindensis episcopus, Coloniensis Archiepiscopi suffraganeus. Quos ita permixtim adesse placuit, ut tam huius consecrationis actio, quam etiam domini Ansharii in eadem sede non dissimili modo facta ordinatio, argumento essent, quod huius sedis episcopi consecratio tantisper palatina esset commissa prouidentia, donec consecrantium numerus ex gentibus suppleatur.

Tenebatur autem sanctus Rembertus iam olim voto eiusmodi obstrictus, ut post S. Ansharii obitum mox & propositum & habitum monasticum amplecteretur. Quamobrem communicato cum pontificibus, qui ipsum consecrarent, consilio, statim ut ordinatus fuit, ad nouæ Corbeie monasterium properans, illius professionis habitum ex toto suscepit: conuersationis autem illius professionem ita fecit, ut obedientiam, & conuersationem morum, & stabilitatem secundum regulam sancti Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes suscepti Episcopatus permitterent. Atque ut huius promissionis effectui veracius assuesceret, aliquem ex fratribus monasterij sibi per-mitti orabat, ut quia ipsi in eo permanere non liceret, pro sui consolatione posset cum illo assidue inde meditari, & usum quandam sibi parare iuxta regulæ moderamen, quam amplexus esset, se gerendi. Adiunctus autem est illi hoc petenti quidam insignis conuersationis vir, gradu diaconus, nomine Adelgarius, qui illius monasterij Abbat, cuius supra meminimus, germanus frater erat, atque eiusdem cum eo nominis.

Adelgarius hic vir venerabilis, qui & conuersationis eius sedulus imitator, & in dignitate successor fuit, adhuc hodie superest, cum multis alijs id affirmans, quod sanctus Episcopus, cuius vitam scribimus, ex occasione curæ pastoralis nullam monasticæ perfectionis iacturam fecerit: immò verò ex illis ipsis, qui in monasterijs degunt, nullus bonorum operum instrumenta, quæ illorum regula commemorat, æquè ac ipse excoluerit: cuius sanè res gestæ vix à nobis explicari queant: porro quotidianam eius cum Deo conuersationem, & animum celo semper intentum, nostræ scientiæ tenuitas nedum ver-bis exponere, sed nec expendere satis potest. Graue certè existimabat & permolestum, tempus vllum Dei opere vacuum transigere: itaque orationi lectio, & lectioni semper oratio successit: & si quid accidisset, quod illum ab oratione impedire videretur, semper tamen quæ iusta sunt agens, sine intermissione orasse censendus est, ut docet beatus Augustinus. Qui enim in diuino versatur officio, eius dicta factaque omnia pro oratione computantur. Vigiliarum usum moderatè agebat: abstinentiæ modum illum tenuit, ut quotidiana illi essent ieiunia, & refectio satietatem fugiens: qua in re id obseruabat, ut iuxta beati Hieronymi sententiam, ita corporis frangeret appetitum, ut ad lectiones, & psalmodiam, & altaris pontificatusque ministeria vires non deficerent. Nihil enim prodest, ut ait idem Hieronymus, biduo triduoque transmissio vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate ieiunium. Illic mens repleta torpescit, & irrigata humus, spinas libidinum germinat. Quod vir Dei, ut diximus, in se cauere volens, eiusmodi ieiunij moderamen tenuit, quale Dominus in Euangelio, Iudæos arguens, quod nec Iohannem ieiunantem, nec ipsum manducantem & bibentem susciperent, subindicat, dicens: Et iustificata est sapientia à filiis suis: ostendens filios sapientiæ intelligere, nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimi-tate tolerandi inopiam: & in temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportunè sumendi vel non sumendi ea, quorum non usus, sed concupiscentia reprehendenda est.

Hierony.
Epistola 11.
ad Eustochium.

Ibidem.

Matth. 11.
Hæc sunt
verba Au-
gustini, que
sionum
Euangelii
earum lib.
2. cap. 11.

Quicquid etiam ad usus & sustentationes pauperum beatæ memoriæ decessor eius instituerat, nulla id ex parte ipse abrogauit, sed curam & studium omne adhibuit, ut quæcunque in eos usus deputata essent, non modò nullum ipsius temporibus caperent detrimentum, sed eius opera nonnihil potiùs quotidie acciperent incrementum. Erat enim pro indigentium leuamine & solatio domus hospitalis in eius dioccesi constituta, tam abundè rebus necessarijs atque subsidijs instructa, ut nullibi vel copiosius, vel prudentius id curatum sciamus. At verò etiam extra dioccesin suam vbicunque esset, prudenter id curatum sciamus. At verò etiam extra dioccesin suam vbicunque esset, semper habebat à se quosdam institutos, qui erogandos pauperibus nummos in sacculis circumferrent: & ipse etiam in hunc usum ad zonam suam appensum habebat marsupium, ut si absente interdum suo elemosynæ dispensatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniam, quam illi largiretur. Sollicitus enim hoc curare sole-

bat, nè quis eiusmodi absque leuamento ab ipso discederet: & ad idem studium perpetua adhortatione suos inuitabat, ita dicens: Non debemus cunctanter opitulari egenis omnibus, quando quis eorum sit Christus, vel quādo ille veniat ad nos, ignoramus. Simul autem, iuxta beati Gregorij admonitionem, etiam elemosynam verbi incessanter faciens, doctrinæ salutaris studio iugiter instabat, non immemor, dictum esse ab eodem sanctissimo pontifice, plus esse, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrè morituræ carnis terreno pane satiare. Hæc de causa libellum quendam, ex dictis huius sanctissimi Gregorij, lectori vtilem confecit, & sua manu descripsit: atque etiam epistolas aliquot plenæ ædificationis ad diuersos composuit: è quibus vna est ad quandam Dei famulam, in monasterio degentem, ceterasque sorores ibidem Domino seruientes. Hæc autem Christi ancilla, de qua loquimur, nepris erat venerabilis episcopi Lintwardi, cuius supra mentionem fecimus: qui se sancto viro omni deuotionis affectu deuinxit, & non modò ipse eius sanctitatis amator fuit, sed etiam omnes ad se quoquo modo pertinentes, illi commendare studuit: hanc præsertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam, & in virginitate permanentem neptem suam, quæ etiam propria sua deuotione id promeruit, ut vnicâ dilectionis suæ filiâ vir sanctus eam appellare soleret. Quæ licet nomen suum vitandæ iactantiæ causa palam nolit edicere, at nos tamen eam epistolam ad sacrarum virginum ædificationem, tacito eius nomine, cui specialiter scripta est, hæc inferemus, ita se habentem:

Charissimæ filiæ N. ceterisque virginibus & sponsis Christi, Rembertus gregis Dei vilis seruulus, in Domino salutem. Frater Adelgarius, nupèr à vobis rediens, dixit mihi grauius vos ferre, quod paruitatis meæ literas rarò suscipiatis. Quod mihi emendare cupienti, quod scribere debeam, nihil conuenientius occurrit, quàm ut vos de vestræ sanctitatis commoneam proposito. Si ergò ad sublimissimam gloriam peruenire vultis, omni virtute incorruptionem corporis ac spiritus excolere debetis. Interiori enim fortu ac pabulo puritatis, subministrari necesse est etiam exterioris hominis castitatem, eamque iugiter ad perseverantiam perpetuæ incorruptionis animari. Illæ nanque sunt veræ atque incorruptæ virginis Christi, non quæ metuntur, sed quibus non libet fornicari. Quod donum si per Dei gratiam adeptas vos senseritis, quanto magnæ estis, ut sancta monet scriptura, humiliare vos in omnibus, & coram Deo inuenietis gratiam. Ea enim via peruenire debetis ad Christum Dominum & sponsum vestrum, quia ipse dixit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Curandum itaque est, ut omni custodia mens seruetur à superbiæ tumore: non enim ante oculos Dei vacuè transuolant cogitationes vestræ. Intus ergò videt Deus, quod mentem eleuat: & idcirco foris permittit inualefcere, quod deponat. Dicit quippe per Osee contra Israëlitas Deus: Spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. Qui ut ostenderet, sicut dicit beatus Gregorius, quod causa libidinis ex culpa prorumpat elationis, mox subdidit, dicens: Et respondebit arrogantia Israël in faciem eius: ac si diceret: Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondebit. Proinde per humilitatis custodiam seruanda est munditia castitatis. Si enim pie spiritus sub Deo premitur, caro illicitè super spiritum non leuatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamen sub Deo recognoscat iura legitimæ seruitutis. Nam si authorem suum superbiendo contemnit, iure & à subiecta carne prælium suscipit. Hinc est enim, quod longa continentia repente soluitur: hinc, quod plerunque & usque ad senium virginitas seruata vitatur. Quia enim negligitur humilitas cordis, re-ctus iudex despiciet etiam integritatem corporis: & quandoque per apertum malum reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diu seruatum bonum subito perdidit, apud semetipsum intus aliud malum tenuit, ex quo aliud subito erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extitit, quando se ei per munditiam corporis inherere monstrauit. Hæc ergò, filiæ, non ideo scribo, quod in vobis quicquam de qualitate superbiæ vel vanæ gloriæ cognouerim: sed quia vos opto in illarum consortio esse, de quibus legitur, quoniam sequuntur agnum, quocunque ierit. Vbi multos cecidisse doleo, vos cautè ambulare desidero, optoque ut dicat vobis Dominus & sponus vester: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Ita-que sequimini agnum in præceptis suis, ut ipso auxiliante illum sequi valeatis in æterna vita, cantando canticum, quod nemo potest dicere, nisi chorus virgineus: quod per-

Benignitas
in pauperes

Homilia 6.
in Euange-
lia.

Epistola S.
Remberti
ad sacras
virgines, in
qua nihil de
stylō muta-
tum est.

Veræ vir-
gines.

Eccle. 3.

Matth. 11.

Osee 3:
Lib. 26. in
Job. cap. 12.

Ibidem
cap. 13.

Apoc. 14.

Cant. 4.

pulchre explicavit beatus Augustinus, virgines adhortando: Pergite, inquit, sancti Dei pueri & puellae, mares & foeminae, celibes & innuptae: pergite perseveranter in finem. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis vberius: sperate felicius, cui servitis instantius: amate ardentius, cui placetis attentius: lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat ad nuptias. Vos adferetis ad agni nuptias canticum novum, quod cantabitis in citharis vestris: utique tale, quale nemo potest dicere, nisi vos. Sic enim vidit vos in Apocalypsi quidam praeter ceteris dilectus agno, qui discumbere super pectus Domini solitus erat. Ipse vos vidit duodecies duodena millia sanctorum citharcedorum, illibatae virginitatis in corpore, inuolatae veritatis in corde. Sequimini agnum, quia & agni caro utique virgo. Sequimini eum in virginitate cordis & carnis, quocumque ierit. Quid enim est sequi, nisi imitari? de quo beatus Petrus, Christus, inquit, pro vobis passus est, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.

Hanc sancti Remberti epistolam idcirco huc adscripsimus, ut possit videre lector, quantum ex Apostolica admonitione studium illi fuerit eius, quae secundum pietatem est doctrinae, & quam in ipsa doctrina potens fuerit etiam alios exhortari. Praeterea autem legationis quoque suae officium, quod ad predicandum gentibus verbum Dei, primo quidem ab eius decessore susceptum, & deinde quodam successionis iure quasi hereditarium illi obuenit, impigre executus est, ipse sane per se, quoties per alias occupationes licuit, eidem legationi insistens: semper autem quosdam illi operi destinatos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & solatium Christiani captivi acciperent: quique ecclesias longe a suae sedis ecclesia remotas, quodque gravissimum erat, non sine magnis pelagi discriminibus adeundas, inuiceret. Quae tamen discrimina ipse frequentius & abundantius subibat, ita ut saepe, quemadmodum de se quoque Apostolus dicit, naufragium fecerit: non raro in id periculi coniectus sit, ut prope modum cum eodem dicere potuerit, Nocte & die in profundo maris fui. Sed profecto aderat ei spiritus sanctus, qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & spe futurae beatitudinis omnia praesentis vitae aspera deliniret, & gratia releuaret. Consolabatur enim continua meditatione sermonis Apostolici, quia non sunt condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Atque ira quaecumque fuerunt dura laboranti, mitescere solebant eadem propter Christum toleranti.

Porro ad redemptionem captiuorum penes cunctis, quae habebat, expensis, eum multorum adhuc apud infideles detentorum calamitatem cernere cogeretur, etiam sacri altaris vasa ob illos redimendos impendere non dubitavit: qua in re dum quibusdam minus subtiliter intelligentibus non recte fecisse videretur, quasi in alios usus converteret, quae sacris essent deputata ministerijs, & a quodam interrogatus esset, cur id faceret, iusta ratione sciscitanti satisfaciens: Non ignoro, inquit, res ecclesiastici officij dignae tractandas, & sub magna obligatione ad hoc opus esse depositas: verum tamen plus est apud Deum, per eas subueniri captivis Christianis in angustia constitutis, quam esse queat depositum eas custodiendi: cumque incumbit necessitas de duobus bonis alterum eligendi, altero carendi, preferendum est illud, quod est praestantius, & id quod inferius est, relinquendum. Unde etiam ego, ait, cum nullum aliud suppetit consilium, non sum arguendus impietatis, si Christianum, qui filius Dei est, thesauris ecclesiae redimo: quandoquidem semper inuenire possumus, quod ad usum sacri ministerij sufficiat: irrecuperabilis vero damni est, si Christianus in captivitate afflictione deficiat. Exempli autem causa vnum aliquod eius factum commemoremus, in quo sane non minus potentia miraculi, quam misericordiae opus effulsit. Cum venisset quandoque ad partes Sclavorum, ubi novellam recens ad Christum conuersorum ecclesiam extructam habebat in loco, qui dicitur Slesunicum, vidit multitudinem Christianorum in carenis captiuam teneri: inter quas virgo quaedam Deo sacrata ut eminens illum conspexit, tam genu stentendo, quam caput crebro inclinando, tum honorem illi exhibere, tum eius misericordiam pro sui liberatione implorare videbatur: atque ut ipsam intelligeret esse Christianam, sublata altius voce, coepit cantare Psalmos. Tum Episcopus miseratione commotus, cum lachrymis rogabat Deum, ut illi opitularetur: ad cuius preces mox dirupta est catena, qua ad collum vincula tenebatur: ne tamen posset effugere, famose eam impediabant gentiles illi, inter quorum manus habebatur. At Episcopus pro eius

eius ereptione anxius, detinentibus eam paganis, complura diuersi generis precia pro illa obtulit: verum illi nullam accipiebant conditionem, nisi eam solam, ut equum suum, quo ipse sedere consueverat, ipsi daret. Quod ille vir pius & misericors non detrectans, & repente de equo desiliens, totum illum cum omnibus ad eum pertinentibus pro captiua dedit, redemptamque libertate donauit, potestatem illi faciens quod vellet abeundi, ex vno opere geminum suae laudis & virtutis monumentum relinquens, quod & efficacia orationis suae catenam confregerit, & tam egregium misericordiae opus declararit. Cum autem Apostolus dicat, Seruum Dei oportet mansuetum esse ad omnes, ita se in vita sua gessit, ut eius aetate nullus inuentus sit, qui Mosaicum illud & quae atque ipse in se exprimeret, quod vir mitissimus esset super omnes, qui morabantur in terra. Interim tamen nonnunquam sine ullo mansuetudinis detrimento adeo in inquirendis vel discutendis causis constans & immotus in sua permanit sententia, ut a nemine posset ab ea dimoueri. Quod autem nihil hoc mansuetudini eius detrimenti attulerit, satis illud argumento est, quod contradicentibus ipsi nihil unquam iracundae commotionis ostendit, nihil verbis asperis contra illos egit: sed familiaribus colloquijs & grata morum suauitate id apud omnes effecit, quod animo constituerat. Interrogatus vero a quodam familiaribus, de sententia suae immobilitate, vel cur a sententia sua se deduci non pateretur, haec respondit: Quaecumque vel agere vel omittere debeo, & quae mihi in posterum euentura sunt, ea ex visionibus domini ac decessoris mei Ansharii praedisco. Solet enim ille mihi apparens, ipsa sui vultus qualitate indicare, quo pacto rebus agendis me immiscere debeam: quicquid vero ex eius reuelatione percipio, non possum vlla dissimulatione negligere, quin illud executioni tradam.

Fertur vero etiam praescorum more sanctorum quaedam fecisse miracula, nempe cum in Suediam proficisceretur, non raro maris tempestatem suis orationibus sedasse, ceci in cuiusdam oculos illuminasse, idque cum pontificali more illum sacro adhibito chrismate confirmaret: atque etiam quaedam regis filium dicitur a demone liberasse, cui quidem affirmationi illud adstipulari videtur, quod multis adstantibus episcopis ab ore demoniaci saepius hic clamor edebatur, Rembertum solum inter illos dignum suo functum esse officio, & ab illo se torqueri. Sed quia nostris temporibus, ut dicit Psalmographus, defecit sanctus, & diminutae sunt veritates a filiis hominum, nec facile admittitur, quenquam ex huius aui viris talia fecisse, satis sit nos haec huius demonstrasse, virum Dei Rembertum sanctitatis apprehendisse apicem, idque per illos virtutum gradus, quos in euangelio Dominus ad promerendam beatitudinem proponit: Beati, inquit, pauperes spiritu, & cetera quae sequuntur de octonario virtutum catalogo, quo per gratiam resurrectionis spei nostrae implenda perfectio significatur. Nec miracula illi defuerunt spiritualia, quae etiam nunc in Ecclesia fieri testatur beatus Gregorius, exponens illa Christi verba, Signa autem eos qui crediderint, haec sequentur: In nomine meo demonia eicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, &c. quorum expositionem ex eodem sancto Doctore huc adscribere longum est, neque tamen necessarium, cum homilia illa, ubi haec explanantur, in promptu sit: ad quam etiam nos lectorem remittentes, coeptum de vita beati Remberti opus ad finem tandem perducere debemus: qui cum iam senio grauari coepisset, continui quoque pedum dolores ad molestiae augmentum illi accesserunt. Itaque primo apud gloriosum regem Ludouicum, quo commendante Episcopatum susceperat: ac deinde apud eius filios Ludouicum & Carolum hoc obtinuit, ut insignis vir Adelgarius, nouellae Corbeiae monachus, illi, ut supra diximus, adiunctus, ita in adiutorium ipsi confirmaretur, ut cum aliqua praepeditus esset aegritudine, ille posset circumire dioecesin, adire placita, & quando exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu suo proficisci: nec multo post electio ipsi succedendi in illo confirmaretur, & per manus acceptionem inter consiliarios regis numeraretur, idque assensiente Abbate & fratribus monasterij eius, & sancta Synodo haec omnia approbante.

His ita gestis, deinceps tanquam a secularibus negocijs expeditior, omni instantia magis ac magis augere coepit, quicquid antea boni exercuerat. Nec diu postea in hac vita durauit: cuius quidem obitus ita se fertur habuisse, uti nunc describemus. Anno penes integro ante suam ex corpore migrationem quibusdam fidelibus amicis suis secretum indicauit, multa ipsi ostensa esse signa, e quibus colligeret atque praenotasset, se non diu in hac vita mansurum, eosque, quibus haec loquebatur, in corpore ulterius non esse visurum. Sunt autem,

Liberat ea priuam Deo sacrata virginitatem.

2. Tim. 2.

Num. 12.

S. Ansharii. Sicut saepe ei apparet.

Sacramentum confirmationis sanat caecum.

Psalm. 11.

Matth. 5.

Marc. 16.

Homil. 19. in Euangelia.

Mortem suam praedixit.

2. Cor. 12.
Sacram Vn-
ctionem &
Eucharistia
moriturus
accipit.

Exit e vita.

Mart. 25.

Vuileha-
dus primus
Episcopus
Bremensis.

autem, inquit, in his quedam eiusmodi presagia, quae mihi alijs patefacere non licet: at tamen visionem hac nocte mihi oblatam vobis referam, qua decessum meum euidentissimè mihi praesignificatum intelligo. Videbatur mihi, quòd in templo quodam, firmissimo muro per medium intersepto, ego ex vna parte consisterem, ex altera verò teneretur dominus & decessor meus Ansharius: quòdque ego innumerabilem viderem multitudinem vtriusque sexus: more eorum, qui aliquid solent inquirere, hac illacque se vertentem, nec quicquam ex ijs, quae querebat, inuenientem: porro dominum Ansharium ex illis sciscitantem quid quarent, ipsos autem annulum meum se quere re respondentes: at denuò illum dicentem, vt cessarent annulum quærere, quandoquidem ipse secum illum esset habiturus. Hæc dum quibusdam, vt diximus, narraret dominus Rembertus, ex hoc multisque alijs indicijs se certum affirmavit, quòd coipso anno abiturus esset e corpore. Vt autem memoria eius audientium animis per verba, quae recedens diceret, fortius imprimeretur, salutare eis exhortationes, vt etiam eos optare nouerat, proposuit, verbis eius non mediocri ædificationis gratia affluentibus. Postea autem eis valedicens, discessit ab eis, nec vltius, vt prædixerat, eum in carne viderunt. Vt verò somnium hoc, quod iam retulimus, euidenti effectu in eius obitu, sicut ipse quoque intellexerat, completum sit, eo loco congruè enarrabimus, vbi dicendum erit, quemadmodum sancta anima eius in cælum subleuata sit, & corpus eius sepultura mandatum.

Itaque duodecimo ante obitum suum die ad Bremensem ecclesiam perueniens, eodem die morbo correptus est: quo per singulas horas ingrauescente, ille semper psalmodijs & sacris lectionibus intentus, sese ad futuram ex hac vita emigrationem sollicitè preparabat. Quauis autem languoris immanitas corporis vires omni robore destrueret, at tamen animo semper inuictus, Apostolicam illam præ se ferebat fortitudinem, de qua ille dicit: Quando infirmor, tunc fortior sum & potens. Septimo autem ante obitum die ministerium sacrae vñctionis cum oleo sancto exhiberi sibi præcepit vna cum comunione corporis & sanguinis Domini: cuius comunione salutare remedium ad supremum usque spiritum quotidie perceperat. Cumque iam migraturus esset e mundo, conuocatis presbyteris & vniuersis fratribus, veniam sibi dari petijt eorum omnium, quibus fortassis quinquam illorum offendisset: cumque ipse vicissim condonasset omnibus, qui eum quocunque modo lesissent, eisque à Domino veniam precatus esset, percepto corpore & sanguine Domini, sanctam emisit animam.

Tum verò incredibilis omnium gemitus subsequutus est, in primis pauperum & egenorum, has inter lachrymas voces emittentium: Vae nobis sancte pater: quomodo iam post te inueniemus alium, tuis elemosynis in victu & vestitu hætenus sustentati? à quo deinceps hæc consequi merebimur? Tibi autem Christe, aiebant, supplicamus, vt animi famuli tui sentiat te nunc memorem dictorum tuorum, quibus promittere dignatus es mercedem illis, qui vni ex minimis tuis aliquid solatij impenderent. Ipse autem vir Dei cum adhuc viueret, humilitatis studio præcepit, ne in templo sepeliretur. Quod eius præceptum cum transgredi non auderent fratres ecclesiae illius, sepelièrunt eum extra basilicam prope tumbam sancti Vuillehadi extra orientalem ecclesiae murum. Porro sepulcrum eius sanctus Adalgarius, de quo iam crebrò antè diximus, qui etiam illi in episcopatu successit, desuper extructo, atque in honorem sancti Michaelis, sanctorumque martyrum Srephani & Viti dedicato oratoriolo adornauit. Atque ita impleta est visio memorata, quòd dominus Ansharius & ipse intra vnam quidem ecclesiam cõtinerentur, sed interiecto muro à se inuicem sciungerentur. Est enim iam dictum oratoriolum ita illi antiquæ ecclesiae coniunctum, vt non nisi muro, ad Orientem extructo, ab hac illud aditus præcludatur. In ipso autem, vt diximus, nouo oratoriolo sepultura datus est dominus Rembertus: porro in veteri ecclesia dominus Ansharius requiescit. Et hoc est, quod ille in visione dixisse videtur, quòd annulū domini Remberti secum habiturus esset: his verbis indicans, quòd dominus Rembertus, iam fide & bona operatione perfectus, non multò post ipsi coniungendus esset, tam in monumenti vicinitate, quam in beatæ requiei, quæ in cælis est, felicissima perceptione, sicut olim ex diuini spiritus reuelatione illi prædixerat. Per annulum enim, fides significatur, qua nobis imago Dei imprimitur: & quia ille solet ad manum, quibus operatio designatur, ornamentum adhiberi, rectè nimirum per hoc ostenditur, ornamento fidei bonum opus semper inesse

in esse debere: quod cum dominus Rembertus in sua conuersatione ipsius curæ commissis semper exhibuerit, non incongruè in ipsa futurae mortis eius præsignificatione multitudo plebis ostensa est, annulū eius inquirentis: qua re id vtrique significatum est, tempore obitus illius eos, qui illi commissi fuerant, anxie id desideraturos, vt exemplis in illo perspectis longiori spatio perfrui mererentur. Sed vt id non impetrarent, tempus poscebat requiei illius, quam Episcopus Ansharius innuere voluit, cum plebem ab inquirendo annulo compescuit, dicēs quòd secum illum habiturus esset. Est verò super eius sepulcrum lampas lignea suspensa, vt perpetuum in illa lumen haberetur. Sub illa verò lampade in sepulcri superficie quoddam erat velamen expansum, in quo fertur præclarum sanè contigisse miraculum: quod quidem, quatenus ex referentium narratione, vel memoria vel intellectu retinemus, hoc pacto euenisse constat: Nocte quadam illa conflagrarat, & primò non paucae inde decidebant prunæ in velum memoratum, atque mox tota in illud lampas ruit, & in ipso velo ita penitus combusta est, vt velo prorsus nullam attulerit lesionē: quod nulli dubium esse debet ob declaranda merita fidelis serui sui Christū fecisse, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Miraculum
ad eius se-
pulcrum.

MARTYRIUM SANCTI ET GLORIOSI

Martyris Isidori, Authore Simeone Metaphrasæ.

Vm venerandam & diuinam doctrinam Domini nostri Iesu Christi, ijs datam, qui ipso sunt digni, diligenter & vtiliter esset secutus diuinus & venerandus martyr Christi Isidorus, & se per diuinas scripturas & Christi mandata omni ex parte munisset, animo fuit præclare stabilitus, spiritu confirmatus, corpore corroboratus: & fuit diuina quadam motus æmulatione in eos, qui carnem ante ipsum exuerant, & martyrium pro Domino susceperant, aduersus tentationes seipsum exercens, afflictionesque & minas tyrannorum. Sciebat enim, quod fuerat prædictum à diuino ore Domini nostri & seruatoris Iesu Christi magni Dei: nempe, quòd Ioan. 12. qui diligit animam suam, perdet eam. Quocirca fidem tenens omnino immobilem, & conseruans thesaurum fidei immobilem, acquirens sibi salutem & infractam portans confessionem, Deo ostendit eor integrum: eratque omnino à reprehensione alienus, iustus, pius & in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut instabile: non vitium, nō malitia, nec quæ ex maligno sunt mala, eius mentem reddiderunt improbam, sed moderatè & piè cum honestate & temperantia suā vitam conseruans, purè vivebat & citra reprehensionem.

5. FEBRUAR.

S. Isidorus
seipsum
egregiè cõ-
firmat &
munit.

Integritas
vitæ eius.

Accidit autem, vt in Chio insula essent naues cuiusdam Numerij, qui ducebat exercitum, quomodo ei iusserat Decius tyrannus. Erat verò in primis venerandus & gloriosus martyr Christi Isidorus ex ciuitate magni nominis Alexandria: qui locum quidem tenebat Optionis, non idem autem sentiebat, quod gentiles, qui erant in Aegypto, qui errorem colebant ex fabulis: sed colebat & adorabat Deum viuum, qui est Dominus vitæ & mortis, nec ei persuaderi poterat, vt sacrificaret simulacris, neque attendebat edicta Decij Imperatoris. Hunc ergò sanctum Isidorum, apud Ducem exercitus Numerium accusans quidam, nomine Iulius, qui locum tenebat Centurionis, ei renunciavit omnia, vt qui inuidia motus esset aduersus martyrem, & ei dicit: Notum tibi sit domine mi, quòd Isidorus dijs non sacrificat, neque vllam ducit rationem sanctorum sacrificiorum: neque inducit in animum, vt pareat Imperatori Decio. Iube ergò eum duci ante vestram potestatem & interrogari.

Patria &
munus.

Hæc cum audisset dux exercitus Numerius, iussit eum statim sili tribunali. Cum is autem adfuisset, dixit ei: Quod est nomen tuum? Sanctus verò respondens, dixit: Vocor Isidorus. Dixit Numerius dux exercitus: Tu es, qui magnis & pijs legibus Decij Imperatoris non credis, & non vis sacrificare dijs? Dixit sanctus Isidorus: Quinam enim sunt dij vestri, aut quid sunt, vt ego quoque ijs sacrificem? Non sunt simulacra surda & cæca, & nullo sensu prædita? Dixit Numerius: O malā & improbam huius viri mentem, Re vera dignus

sistitur cõ-
ram tribu-
nali.

dignus est multis supplicijs & tormentis. Dixit sanctus Isidorus: Dignus sum pro Deo meo ferre cōtumeliam, & plagas accipere, & mortem sustinere: ut ipse quoque mercedat dignum sanctis martyribus, qui ante me carne sunt mortui pro sancto eius nomine. Scio enim spiritu, quod qui in ipso spem collocant, nunquam sunt morituri. Sic enim dixit: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Numerius dixit: Sacrificasne Isidore, ut uiuas, an non? Sanctus autem martyr Christi Isidorus dixit: Etiam si velis corpus meum occidere, animam meam non dominaberis. Decetero puni me, ut vis: & ut vis, fac cito. Habeo enim in me, etiam postquam mortuus fuero, Deum verum & uiuum. Viuit enim in me Christus, & ego in eo: nec cessabo Christum confiteri, donec est spiritus in naribus meis. Numerius dixit: Pare decetero, o homo, & semel saltem sacrificia. Sanctus dixit Isidorus: Ne temere nugeris: non sacrificabo demonibus, neque tibi parebo. Vanus enim error te diu tenens, & planum cōstituens, studet efficere, ut reliqui per te errent. Mihi autem nunquam persuaseris: fac cito, quod velis decetero.

*planū, id est, impo-
storem.

Ceditur bo-
um neruis.

Dixit Numerius dux exercitus: Ego tibi persuadebo, o Isidore, meum audire consilium. Ensem enim & grauius flagella tibi infligam, donec deos confessus fueris. & statim iussit eum extendi a quatuor, & bonum neruis vehementer verberari. Dicebant autem ei ij quoque, qui aderant: Sacrifica dijs Isidore, priusquam moriaris in tormentis. Eis dixit sanctus Isidorus: Ego vnum Deum esse dico, quem confiteor & colo, qui est & ante fuit & semper manet, qui est vniuersorum rex & Dominus, & omnium opifex: quem non relinquam, nec omnino negabo, ne ego quoque ab eo neger in die iudicii. Dixit autem Numerius dux exercitus: Visum ne est tibi, non parere mihi? Sanctus dicit Isidorus: Nunquam tibi parebo. Christum enim timeo, quem adoro & colo. Tunc Numerius dux exercitus, videns eius scopum immutabilem, eiusque constantiam & fortitudinem, cum fuisset locutus, & consultasset cum suis malis assessoribus, in eum tulit sententiam, sic dicens: Isidorum, qui non paruit legibus, & dijs noluit sacrificare, eum iubent leges Decij Cæsaris, ensi tradi.

Hilariter
properat ad
mortem.

Spiculator autem cum assumens, duxit ad locum certaminis. Letabatur verò sanctus martyr, properans ad sui occisionem, tanquam agnus immaculatus, & hilari vultu intuens celi altitudinem, dicebat: Sancte Domine, benedico te, quod beneplacito & voluntate tua me hodie suscipis in sancta tabernacula & in loca quietis. Et cum peruenisset ad locum, in quo sanctus erat consummandus, orauit ad Dominum, & dixit: Gloria tibi Domine Iesu Christe, fili Dei viui, cum patre ineffabili, & cum sancto tuo & viuifico spiritu. Tibi enim Domine gratias agens, hac hora accedo & oro: Domine Deus meus, qui Abrahæ propositum & sacrificium habuisti acceptum, exaudi me in hac hora, & serui tui preces suscipe, & animam meam accipe in sanctas tuas manus. Tibi soli Domine, commendo spiritum meum, qui eum mihi dedisti: & quicumque te inuocauerit solum verum Deum, in nomine meo serui tui Isidori, siue in fame, siue in tēratione, siue in iudicio, siue in periculo & afflictione huius mundi, siue in mari, conseruetur ab omni periculo remotus & pacificus. Da autem ei quoque Domine bonam partem inter tuos electos, & fac cum eo diuitem tuam misericordiam, liberans eum ab ea, qua circumdatur, afflictione & necessitate, propter me, qui sacrificor sancto tuo & terribili nomini. Quoniam tu es Deus solus, qui ab afflictione & necessitate redimis eos, qui te inuocant, & te decet gloria in secula seculorum, Amen. Hec cum dixisset, genibus flexis in terram, & se signo crucis per totum corpus armasset, amputatum est ei caput, & connumeratur in sacris choris martyrum, & simul letatur cum populis Patriarcharum, & pro peccatoribus & ijs, qui eius peragunt memoriam, perpetuo intercedit apud Christum Dominum nostrum.

Signo crucis per totū
corpus se
armat.

Quidam autem Ammonius, qui erat eius amicus, fodit in eo loco, & clanculum in eo posuit venerandum & sanctum eius corpus, cum nemo auderet eum sepelire. Sic enim iusserat iniquus Numerius eum non sepeliri, sed proijci comedendum a volucris celi. Is vero, cuius meminimus, venerandus vir Ammonius, cum tenuisset pulchram fidem & consilium Christianorum, & contendisset in Hellespontum, perfecta veri certaminis corona redimitus fuit in ciuitate Cyzico.

Venerande
& sanctæ
reliquiæ.

Post aliquot autem dies cum venisset ex Epheso veneranda & pia Myrope, propter imminuentem Christianorum persecutionem, & accepisset de sancto martyre Isidoro, querebat locum, in quo proiecta fuerant venerande & sancte eius reliquiæ. Quem cum

cogno-

cognouisset, noctu ad locum accedens, & manus suas orando ad celum extendens, fuit voti sui compos: & cum inuenisset venerandum & sanctum corpus martyris, custoditum ab angelis, & resplendens instar luminis, cum magno gaudio & letitia apprehendens reliquias, eas vnxit vnguento: & cum eas sindone munda inuoluisset generosa & preclara hæc mulier, cum suis ancillis eas exportauit, & tulit in domum suam, Deum laudans & glorificans.

Post gloriosam verò & preciosam dormitionem sancti martyris Christi Isidori, & inimicissimam interemptionem tyranni Decij, & transitum persecutionis aduersus Christianos, magno desiderio sauciati Chij ciues, in honorem & memoriā huius martyris, venerandas & preciosas ædes excitauerunt in eius nomine, & in ijs deposuerunt eius sanctas & venerandas reliquias. Sed diuina quoque memoriæ Marcianus, qui fuit sanctus & beatus Oeconomus & presbyter, qui venerandum templum sanctæ Irenes & sanctæ Anastasiæ, in hac regia ciuitate diuine excitauit, cum in posterioribus temporibus in somnis responsum accepisset a sancto martyre, (ab eo enim visus fuit sanctus martyr, præcipiens ei, ut excitaret templum in suo nomine) & a somno excitatus sanctus Marcianus, diuina fuit captus cogitatione: & extruxit venerandam ædem, in nomine & ad gloriā sancti & gloriosi martyris Christi Isidori, prope sanctam Irenem, quæ spectat ad mare, quam etiam simul dedit ipsi ædi sanctæ Irenes. Deposuit enim sanctus & magnus vir Marcianus, in veneranda & sancta eius capsula, partem quandam sanctarum eius reliquiarum, cum aromatibus & vnguento sanctificato. Quamobrem ab eo tempore per multa miracula ostendit propriam virtutem & in eo loco præsentiam, dans vnicuique diuina gratia ea, quæ sunt ei conducibilia. Quamobrem & fugauit spiritus imundos, & multos liberauit ab infirmitate & a malis incurabilibus: & eos, qui in mari nauigabant, a tempestate & periculo conseruauit illæfos & non passos naufragium. Propter hæc ergo & multa alia, gloriam emittimus, honorem & adorationem Deo, qui per martyrem largitur omnibus curationes & miracula ad peccatorum redemptionem, ad purificationem animarum, & ad salutem corporum: Gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & potentia nunc & in secula seculorum, Amen.

Templum
S. Isidori.

Item aliud.

Multa eius
miracula
post mortē.

MARTYRIUM SANCTAE ET GLORIOSAE MARTYRIS CHRISTI AGATHAE, Authore Simeone Metaphrasæ.

Ampiente illo tempore Decio, iniquo Cæsare, Quintiano autem præside infulæ Siciliæ, Italorum prouinciæ, exijt ab eis iniquum & iniustum edictum, ut omnes Christiani, qui colebāt veram & piam religionem, morti acerbæ traderentur. Sancta ergo magnique & excelsi animi Agatha, quæ nata quidem erat ex ciuitate Panormitana: erat autem insigni & claro genere orta, cum audiisset hoc impium sermone iactatum esse decretum, ilico patria, genere, gloria & vniuersa, quæ est ad tempus, specie ac visione, atque adeo ipsa quoque vita contempta, armata fuit ad certamina pro Christo suscipienda.

FEBRUAR. 5.

Patria S.
Agathæ.

Præparat se
ad certamina.

Quintianus autem Præses cum audiisset de sancta & generosa Christi athleta Agatha, quod formæ pulchritudine superaret omnes sui temporis adolescentulas, querebat quonam modo Dei virginem Agatham comprehenderet & ad se attraheret. Non cessabat itaque quotidie improbam suam agitare cogitationem, donec ei liceret æstrum suæ libidinis ad effectum deducere. Quare venerandam & insignem Dei ancillam Agatham eo pretextu, quod esset Christiana, iubet comprehendi & ad se adduci. Erat autem beata Agatha vita & oratione ornata, & insigni pulchritudine, quæ poterat eximia specie eos, qui ipsam videbant, subijcere. Quintianus verò Præses cum esset vaser & malitiosus, captus amore virginis, oculum suum perturbabat. Similiter autem eius quoque pecunias concupiscens, non cessabat assidue cogitare, quomodo eam apprehenderet. His ergo modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, iussit sanctam Agatham comprehendere a militibus. Milites autem Catana egressi, cum sanctam inuenissent Agatham,

Comprehē-
sa ducitur
ad Præsidē.

D d d d

dicunt

dicunt ei: Exijt aduersus te decretum à Cæsare & Præsede, quoniam dijs non sacrificas, qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergò saltem pollicere te dijs esse sacrificaturam, vt cum omni honore & gloria te adducamus ad præsidentem Quintianum. Sancta autem Agatha superno auxilio & fide circūdata, aduersus tyrannum preclare armabatur. Licetoribus verò festinantibus eam sistere tyranno, ingressa in domum suam, cum manus in celum extēdisset, dixit: Domine Iesu Christe, tu solus scis affectionem mei cordis. Tu scis animi mei alacritatem & promptum studium, & meam in te fidem & beneuolentiam. Tu sis mihi dux aduersus tyrannum. Iam enim, o Domine, morte est à me affectus & conculcatus. Et nunc oro te Domine, nē gloriatur hic vir exitiosus & malitiosus, quod polluerit meum corpus, in quo vixi hucusquē honestam & gloriosam vitam: sed festina & vince diabolum & eius ministrum Præsidentem, nē dicat, Vbi est Deus eius? tanquā sacrificium & oblationem meas accipiens lachrymas, in odore suauitatis: Quoniam tu es Deus solus, & te decet gloria in secula, Amen.

Alacriter
proficiscitur
ad sup-
plicia fe-
renda.

Et cum ipsa hæc esset precata, egressa est e ciuitate Panormitana, tanquā murus infractus & vallo circumdatus, promptoque & alacri animo iuit cum licetoribus: mente autem apud se cogitans pulchritudinem virtutis, hæc dicebat: Primum quidē, per gratiam Christi decertavi, vt conseruarem corporis castitatem, malumque & mali auctorem diabolum, qui in genere hominum seminauit voluptates, vici & conculcaui. Deinde etiam animam meam posui pro Christo, & spero, quod eum perpetuò pudore afficiam & perdam. Sed o male diabole & inimice veritatis, non vides meum stadium: quod cum sit immortale, exultant iusti simul & angeli: huius verò spectatorem immortalem, Dominum meum Iesum Christum filium Dei, qui stipatur innumerabilibus ordinibus angelorum? Et hæc apud se dicens, siebat. Ea autem proficisciente cum militibus, soluta est corrigia huius calceamenti: & cum posuisset pedem suum supra lapidem, id ligauit. Deinde retrò conuersa, cum neminem vidisset eam sequentem ex ciuibus, qui eam deducebant, sed omnes eam reliquisse & recessisse, magno dolore affecta, orauit Dominū, dicens: Domine omnipotens, propter meos ciues, qui non crediderūt ancillæ tuæ, quæ est decertatura pro sancto tuo nomine, & me nō sunt perfectē secuti, ostende magnum miraculum hoc loco. & statim exorta est olea infertilis, quæ publica notabat ignominia mentes Panormitanorum.

Sterilis
olea repen-
te oritur.

Ea autē ingressa Catanā, iussit Præsides eam tradi cuidam matronæ, nomine Aphrodisia, quæ habebat quinque iuuenes filias: vt eam inducerent morū & verborum blanditijs, & mentem eius mutarent, vt persuasa dijs sacrificaret. & coeperunt, aliquādo quidem eam laudando & honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquando verò minas intentantes, sperantes his escis attrahere sanctam Agatham ad cultum simulacrorum. Cum autem his fallacibus rationibus, eius sortem & constantem mentem conarentur ei auferre, eis respondens sancta martyr Agatha, dicebat: Notum sit vobis, quod mens mea & cogitatio est fundata supra petram, quæ nunquā potest separari à Christi charitate: vestra verò verba ventis similia dissantur: sermones vestri sunt pluuia: minæ vestrae sunt fluuij: & licet cum ijs in meam domum irrueritis, eam nequaquam labefactis. est enim fundata supra petram, quæ est Christus filius Dei viui. Dum ipsa autem hæc diceret, non intermittebat suum pectus irrigare lachrymarum inundatione. Nam quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita etiam desiderauit eius anima venire ad stadium decertationis, omne genus tormentorum prompto & alacri animo desiderans & studens ferre pro fide in Christum.

Constantis
animus S.
Agathæ.

Aphrodisia ergò videns immobilem & inuictam sanctæ Agathæ mentem, ad Quintianum accedens, dixit ei: Est facilius lapides molles & teneros facere, aut ferrum in plumbum conuertere, quā mentem huius puellæ à Christi amore traducere. Ego enim & filia mee noctū & diū nihil aliud fecimus: aliquando quidem monentes, aliquando autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundumque, & vestem preciosam, aurumque, & argentum, domosque, & suburbia & mancipia: ea verò hæc omnia nō pluris facit, quā terram, quā caleat pedibus. Tunc iratus Quintianus, iussit eam duci in secretum, & sedens in tribunali, dicit ei: Cuius es generis? Respondit sancta Agatha: Nō solum sum ex nobili & illustri genere, sed sunt etiam mihi cognati insignes diuitijs. Dixit Quintianus: Si es genere nobilis & illustris, cur moribus ancillæ personam suscipis? Sancta dixit Agatha: Rectē dixisti. Nam quoniam sum Christi ancilla, propterea me

me ostendo esse seruam. Quintianus dixit: Verè es libera. Quomodo ergò te affirmas esse seruam? Dixit sancta Agatha: Nostri nobilitas & gloria est in eo, quod Christi annunciatu servitus. Dixit Quintianus: Quid ergò, nos non habemus libertatem, qui Christi seruitutem despuimus? Dixit sancta Agatha: Ad tantam deuenistis seruitutem & captiuitatem, vt vos non solum serui peccati efficiamini, sed etiam cultores abominandorum & nullo sensu prædiorum simulacrorum: honorem, qui Deo conuenit, tribuentes lignis & lapidibus. Dixit Quintianus: Si quid insanè blasphemabis, de te poterunt sumi poenæ. Sed priusquā in mea tormenta incidas, dic quam de causa reculas deos colere. Dixit sancta Agatha: Nē dicas deos, sed demones: quorum faciem in te conuertitis, quorum marmoreos & è gypso effictos vultus inauratis. Dixit Quintianus: Elige tibi bonam mentem, & persuasa sacrificia. Sin minùs, diuersa tormenta subibis cum damnatis: & cum ignominia affeceris dignitatem tuæ cognitionis, tandem persuasa sacrificabis dijs omnipotentibus. Dixit sancta Agatha: Sit sicut Venus dea tua, vxor tua: & sis tu, sicut Iupiter deus tuus.

Egregia
sanctæ vir-
ginis sen-
tentia.

Hæc cum audisset Quintianus, iussit ei impingi colaphum, dicens: Nē ore arroganti Præsidentem afficias contumelia. Sancta dixit Agatha: Quos dixisti deos tuos, non vis reserri in eorum numerum? Dixit Quintianus: Hoc planum est, te plurimorum tormentorum teneri cupiditate, cum per tuas contumelias, vt ad ea descendam, me horteris. Dixit Agatha: Miror te cum sis homo prudens, ad tantam venisse insipientiam, vt nolis euadere dijs tuis similis, & esse patericeps eorum vitæ. Si sunt ergò dii tui & eos colis, ecce tibi benè sum precata: quomodo ergò dicis, te fuisse à me affectum contumelia, quæ optauit, vt tua vita esset sicut vita illorum? Sin autē illam abijcis hereditatem, ipsos mecum vocabis execrandos. Dixit Quintianus: Superba verba loqueris. Aut dijs sacrificia, aut varia tormenta expecta. Dixit Agatha: Etiam si in me feras immittas, cum Christi nomen audierint, mansuescent. Sin autem ignem inferas, angeli mihi è celis rorem supeditabunt. Quod si plāgas & flagella, habeo spiritum veritatis, qui me liberabit ex tuis manibus. Tunc Quintianus caput mouens, iussit eam duci in tenebrosam custodiam, dicens: Apud te considerans, o Agatha, ducere poenitentia, vt effugere possis mea tormenta. Dicit ei sancta: Tu ipse ducere poenitentia, vt possis effugere æternū supplicium. Tunc iratus Quintianus, iussit eam trahi vsque ad custodiā. Sancta verò Agatha cum plurima letitia ingressa est in custodiam, tanquā ad gaudium & exultationem, certamen suum Domino commendans cum precibus.

Colaphus
ei infringitur.

Eius animi
constantia.

Ita læta in
carcerem.

Sequenti autem die impius Quintianus iussit eam sisti tribunali, dicens ei: Considera sine de tua salute? Sancta dixit Agatha: Salus mea est Christus. Dixit Quintianus: Quousquē o misera miseram producis cogitationem? Nega Christum, & incipe deos colere, nē vita & ætate priuata, immaturam mortem subeas. Dixit Agatha: Tu nega deos tuos, qui sunt lapides & ligna: & accede ad verum Deum, qui te fecit, nē in æterna insensibilis tormenta, & quæ nunquā cessant supplicia. Tunc iratus Quintianus, iussit eam suspensam verberari, & dicebat ei: Agatha, corrige tuam cogitationem, vt vita tibi condonetur. Dixit Agatha: Tormenta tua gaudij thesaurum mihi recondunt, & exulto, vt qui bonum audit nuncium, & qui videt eum, quem desiderabat, & vt qui inuenit multos thesauros: Itā ego quoque delector ijs, quæ sunt ad tempus, tormentis, quæ minaris te mihi intentaturum.

Verberatur

Fieri enim non potest, vt frumentum tutò in horreo conseruetur, priusquā fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non potest venire intra paradysum, priusquā corpus meum varijs tormentis affectum fuerit à tuis ministris. Iratus itaq; Quintianus, iussit eius mamillam torqueri, & deinde eam amputari. Dixit autem sancta Agatha: Impie & crudelis tyranne, non erubuiisti hæc facere foeminae, & mamillam, quam in matre tua suxisti, amputare? Sed tamē etiam si externam mamillam abscidisti, habeo aliam in anima mea, quam non poteris excindere, est enim oblata Christo Deo meo à tenera ætate. Iratus autem rursus Quintianus, iussit eam abduci in carcerem, iubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam.

Sapientissi-
ma marty-
ris vox.
Mamilla
eius ampu-
tatur.

Ea autem ingressa custodiam, circa median noctem in senis similitudine apparuit ei Apostolus Petrus, quem præcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & se dicens esse medicum, & talibus verbis eam alloquens: Impius qui Tyrannus flagellis in te vsus, nihil profecit: tua autem fortitudine & constantia cum

S. Petrus ap-
paret ei.

magistabefecisti. Quamobrem mamillam tuam non solum iussit torqueri, sed etiam fecit abscindi. Quare anima eius afficeretur dolore in æternum. Cum autem adesset illa hora, in qua hæc passa es, & animaduertens vidissem fieri posse, vt tua mamilla sanaretur, ea de causa huc veni. Dicit ei sancta Agatha: Meo corpori nullam vnquam adhibui medicinam: & nunc turpe esse existimo, morem boni, qui abineunte ætate est confirmatus, interire. Senex verò respondens, dicit ei: Ego quoque sum Christianus, & confidens te posse à me curari, ea de causa veni ad te. Sed nò me reuerearis. Sancta autem respondens, dixit ei: Et quomodo fieri potest, cum tu sis senex & longauus: ego autem sim puella, vt ostendam tibi corpus perditum tormentis? Sed sinā potius hæc vulnera mentem meam punire, quàm, quod mihi probro futurum esset, impudenter mea aperiam vlcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerande pater, quod sis dignatus ad me venire propter hanc corporis curationem. Scias verò, quod medicamenta ab hominibus composita, corpori meo nunquam admoventur. Respondens autem senex, dicit ei: Cur non sinis me te curare? Dicit ei sancta: Quoniam habeo Dominum meum Iesum Christum, qui solo nutu curat omnia, & verbo suo facit prostratos surgere. Ipse, si velit, potest me quoque conseruare, quæ sum indigna eius ancilla. Tunc senex subridens, dixit ei: Ipse quoque me misit ad te, & ego sum eius Apostolus. Vide autē te ipsam, quemadmodum sis curata. Hæc verò cum dixisset, euauit ab eius oculis.

Curatur
eius vulne-
ra diuini-
tatis.

Non vult
fugere, licet
aperto car-
cere.

Nouis affi-
cit poenis.

Terræmo-
tus horren-
dus.

Deponit po-
pulus reli-
gas sanctæ
martyris cū
omni reue-
rentia & ho-
nore.

Tunc precās, dixit sancta Agatha: Ago tibi gratias Domine mi Iesu Christe, quod sis mei recordatus, & ad me miseris tuum Apostolum, qui me corroborauit, & renouauit membra mea. Dum ipsa autem impleret preces, aspiciens suum corpus inuenit curata sua vulnera: & mamillam sanam redditam sicut prius. Tota verò nocte lux circundat custodiam, adeo vt præ illuminatione custodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cum vidissent quod factum fuerat, dicunt sanctæ Agathæ: Ecce portæ sunt apertæ, & nemo est qui eas custodiat: egredere & fuge. Respondens autem sancta, dixit eis: Absit, vt ego prius corona meorum certaminum, & custodes carceris conijciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei viui, ad finem vsque permanebo in eius confessione, qui me curauit & est consolatus. Post quartum verò diem iubet Quintianus eam duci in iudicium, & dicit ei: Quousque pergis aduersari edictis Imperatorum? Aut dijs sacrificia, aut te grauioribus puniam supplicijs. Dicit ei sancta: Omnia verba tua sunt vana: edicta autem tua & Imperatorum tuorum sunt iniqua, quæ quidē ipsum quoque ærem polluant. Quamobrem dic mihi, o miser & nullo sensu prædite: Quis vult ad auxilium inuocare lapides & ligna, quibus nullus adest sensus? Non vides, quod pro mamilla mea à te abscissa, aliam mihi fecit exoriri Dominus meus Iesus Christus? Furore autem percitus Quintianus, dixit ei: Quis te curauit? Dicit ei sancta: Iesus Christus filius Dei viui. Dicit ei Quintianus: Rursus tu Christum nominas, quem ego nec volo quidem audire? Dixit sancta: Non cessabo cum inuocare labris meis, & corde glorificare. Dixit Quintianus: Ego iam cognoscam, an te seruet Christus tuus, & iussit sterni testas acutas, carbones verò ignis iniici, & eam proijci in carbones. Cum hoc autem factum esset, eo in loco fuit repente terræmotus, & pars eius repente humi eadens, cōprehendit socium Præsidis nomine Vulteium, & amicum eius nomine Theophilum, quorum consilio faciebat hæc iniusta. Non hoc autem solum, sed etiam vniuersa Catanæ ciuitas à terræmotu valde fuit agitata, adeo vt omnes ciues concurrerint in Prætorium, & Præsidem valde conturbauerint.

Tunc Quintianus primum quidem timens terræmotum, secundo autem conturbatus populi insurrectione, iussit sanctam Agatham abduci in carcerem. Ingressa verò custodiam, extensis in celum manibus, dixit: Ago tibi gratias Domine, quod me dignam censueris, quæ decertarem pro sancto tuo nomine, ablato à me presentis vitæ desiderio, & similiter meo corpori donata tolerantia. Tu ergo Domine, exaudi me in hac hora, & dignare ancillam tuam relinquere hunc mundum, & peruenire ad diuitem & magnam misericordiam. Peractis autem precibus, protinus tradidit Domino spiritum: ad eò vt populus eum audisset, venerit eum omni studio, & reliquias sanctæ martyris cum omni reuerentia & honore deposuerit. Quidam verò adolescens, habens secum pueros numero centum pulcherrimè vestitos, & qui erat similiter ignotus ijs, qui habitabant ciuitatem Catanensem, cum venisset in locum, in quo situm erat sanctum eius corpus, tabu-

tabulam quam apportauerat marmoream, capse imposuit, sic inscribens: Mens sancta, honor in Deum voluntarius, & patriæ redemptio. Quam cum tutò intus deposuisset ad caput sanctæ, recessit, & non amplius apparuit in ciuitate, adeo vt nonnulli suspicarentur eum esse angelum Dei.

Cum autem audisset Quintianus hinc excessisse martyrem, ad inuadenda eius bona contendebat. Accepta verò secum vniuersa cohorte, properabat ire Panormum. Cum iter autem iniisset, iusto Dei iudicio accidit, vt ipse periret in quodam flumio, siro prope ciuitatem Catanam, nomine Psemitho. Nam cum ipse veller eum trāsmittere, ingressus est pōtonem cum equis suis. Duo autem equi in eum fecere impetum: Et vnus quidem irruens in eius faciem, eam deleuit: alter verò non cessauit calcibus eum impetere, donec eum iecit in fluuium Psemithum. Et cum multi quesissent eius corpus, non sunt inuentum vsque in hodiernum diem.

Quintianus
perit in flu-
mine.

His autem sic peractis, creuit cultus & honor sanctæ martyris Agathæ, nec ausus est quispiam vexare eius genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus, qui tabulam imposuit in capsâ martyris, impleto anno eius cōsummationis, mons Aetna ignem eructauit, & tanquam fluuius valde mugiens, sic descendit, lapides dissoluens tanquam ceram è vertice montis, combusturus & perditurus vniuersam ciuitatem Catanensem. Qui verò circa montem habitabāt, & si essent gentiles, ignem fugientes, properarunt ad templum virginis, & auferentes amictum, qui erat arcæ impositus, ex aduerso ignis eum posuerunt. Dei autem providentia ignis ille protinus est repressus. Factum est verò miraculum quinto Februarij, in quo etiam decertauit. In quo etiam festum quoque celebrantes, glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum Deum, vt nos quoque sanctis eius intercessionibus, accipiamus remissionem peccatorum, & magnam misericordiam nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Amictus
sanctæ vir-
ginis profligat
ignem.
Festū eius.

VITA S. CONFESSORIS CHRISTI BERTVLPHI,
PHI. IVSSV FOLCARDI ABBATIS CONSCRIPTA,
sed author nomen suum suppressit: fuit autem monachus Gandauensis circa annum Christi 1073.

PROLOGVS.

Quoniam quidem omnis, qui membra cuiuscunque honorat, totum hoc, cuius membra sunt, honorat: membra verò Christi omnes sunt sancti: ergo & qui sanctos honorat, Christum laudare & honorare probantur. Non tamen Christus in sanctis suis, neque sancti in Christo laudari egent: sed qui eos hic laudant, egent vtique vt laudent. Ecce inter reliqua membra Christi beatum Bertulphum, egregium corporis Christi membrum, in medium assumo: quem tanto minus laudare sufficio, quanto amplius & ingenio & vita sordesco. Sed quod minus sufficio, sancti huius supplebit intercessio: & qui dedit velle, dabit (credo) & posse. Cuius vi-

Iussu Abba-
tis sui scri-
psit hæc vi-
tam quidā
doctus mo-
nachus.

tam, veteri olim stylo descriptam, vt nouo scribendi percurrerem studio, domini Abbatís nostri Folcardi obrinuit iussio: cui petenti fas nō erat quicquam negare, quia specialiter sanctū hunc adeo deuotione amplectitur, vt cum omnibus sanctis specialem hunc pro omnibus fidelibus defunctis habeat intercessorem, quem ad eorūdem fidelium defunctorum memoriam, & corpore & intercessione fecit esse presentem. Sed hoc solum miror, quod humiliter à me ignauo exigere voluit, quod ipse sancto viro efficaciter exhibere valuit: præsertim cum sim incircuncisus corde & labijs, ille autem disciplinis non te ornabatur, quod deuotè humilis sancto viro exhibere valuit, humiliter deuotus ab alio licet scio, petere non horruit. Quid ergo? lubenti autoritate, & petenti humilitate, non quantum debeo, sed quantum habeo, patri præsto, salua viroū illustrium maiestate, qui ad hoc opus ingenio & doctrina longè me præcellunt. Sed si quid mēs nostra dicendo, vel manus scribendo errauerint, eius erit & apud sanctissimum Bertulphum

excusare, qui me non timuit ad hoc scribendi studium applicare. Et notandum, ex multis pauca sancti viri gesta me esse scripturum: quia temporum vetustas plura obliuioni, pauca memoriae dedit. Sed fidei pauca multum sufficiunt: infideli autem nec multa parum satisfaciunt. Prudens igitur lector materiem magis penset, quam stylum: rationem magis, quam scriptorem: quia vinum, plumbi fistula haustum, sepe placet: bonique nunciij baiulus non quis, sed quid afferat, inquiritur.

De natiuitate beati viri Bertulphi confessoris. Cap. 1.

FEBRUAR. 5.
S. Bertulphi
patria.

Parentes
ethnici.

Cum sub glorioso rege Sigeberto Ecclesia Christi pacem simul & gloriam meruit, beatissimus confessor Bertulphus ortum natiuitatis patria Alemannia habuit: parentibus quidem honeste mediocribus, sed gentilibus. Neque enim adhuc Alemanniam fides Christi respexerat, quanquam in ea hic futurus Ecclesiae filius, carnis tunc progenitores habuerit: Cuius uterque parens, paganis ritibus horrens, sicut spina rosam, sanctum sic edidit istum. Neque parum gloriae huic sancto viro fore dixerim, quod similem cum sanctissimo illo Martino ortum sortitus fuerit. Sicut enim ille, sic iste, gentilibus parentibus processit: ille quidem Pannoniae, hic finibus Alemanniae.

Quod ob adipiscendam sacri baptismatis gratiam, parentes reliquerit & patriam.

Cap. 2.

Etiam in
ter ethnicos
needum ba
ptizatus ut
se gesserit.

Gene. 12.

Cumque adolescentiae ingressus iter, primaeque aetatis excederet annos, naturaliter tantum lege edoctus, in via mandatorum Domini coepit ire, & inter eos qui nil norunt, nisi barbarum fremere, dextrum iustitiae iter conatus est arripere. Sed quia non facile habuit, quod conatus est, (inter iniquos enim arduum, immo difficile fuit aequitatis iura tenere, praesertim cum ad fidem Christi indigenas illos nec ratio, nec persuasio posset allicere) maluit patria parentibusque desitui, quam confortio prauorum fordibusque gentilium pollui. Exiit ergo hic nouus Abraham de terra & cognatione sua, & venit in terram & cognationem non suam. Nam arcepto itinere versus Occidentem, tandem in partes Galliarum deuenit, eoque, ubi Taruanensium fines Oceanus terminat, mansionem accepit.

De Vuamberto principe eiusque coniuge, eorumque laudabili erga Deum deuotione.

Cap. 3.

Vuambertus
comes pius.

Erat tunc temporis in praefata regione quidam Vuambertus non infimus Comitum, cui cum diuitijs par erat meritum. Huic par conditionis coniunx adhaesit, cuius ingenuitatem religio sancta & immaculata adornauit, nomine Homburga. Vtrisque ergo illorum cum ingenuitate sancta religio, & cum religionis ne irreprehensibilis erat operum exhibitio. Nec defuere in argumentum religionis eorum plura virtutum opera, inter quae illud preclare emicuit, multarum per eos constructio ecclesiarum. Nam ex facultatibus proprijs in proprii iuris praedio construere coenobium, operosa manu elaboratum, non minus a magnis coenobijs pollens, quod honori & nomini Dionysij martyris titulari fecerunt. Adiecerunt etiam tres alias ecclesias, easque non parua deuotione sanctis dedicarunt, vnam principi Apostolorum, aliam beatissimo Martino, tertiam sancto Vedasto. Quas, ut dictum est, tam ex sumptibus proprijs, quam in proprii iuris praedio, nuncupato Renteia, constructas venerantur omnes & colunt, praecipue qui Eunenonem fluium bibunt, cuius ripae praedicta possessio contigua adiacet.

Ut vir Dei Bertulphus baptizatus, & ecclesiae clero sit assignatus. Cap. 4.

Psal. 118.

Bertulphus
baptizatur.
Eph. 2.

In hac nanque, quam dixi, regione adeo fides Christi concordabat cum religione, ut facile esset eis, qui quaerunt Christum, illic eum inuenire. Quo cum beatus Bertulphus peruenisset, eundem peregrinationis suae locum patriam credidit: quia ibi fidem Christi, qua nil vnquam iucundius habuit, inuenit, & secundum illud Psalmistae, cantabiles illi erant iustificationes Domini in loco peregrinationis suae. Et ut choris fidelium posset adiungi, humiliter se petijt sacramento baptismatis insigniri. Consecutusque baptismatis sacramentum, spiritus sancti factus est templum, & inter illius patriae indigenas coepit iam esse non hospes & advena, sed cuius sanctorum & domesticus Dei. Nec satis fuit iam iurato in Christi sacramenta tyrone baptismatis gratiam susce-

inscepisse, sed ut clericatus signaculo arctius iungeretur Ecclesiae, & votis optauit, & precibus exorauit: quodque deuote expetiit, efficaciter impetrauit. Sicque fidelium choris admixtus, ibat de virtute in virtutem, visurus Deum decorum in Sion.

Quod apud praefatum principem eiusque coniugem charus habitus, ipsorumque familiaritatis & amicitiae sit usus. Cap. 5.

Cumque fama viri clarissimi Vuamberti coniugisque eius percrebuisset, & ut facile viris clarissimis est, suarum odore virtutum complures attraxisset, cor huius famuli Dei spiritus sanctus praeueniens tetigit, & in amorem tanti viri coniugisque eius penetrabiliter accendit. Nec desiderio se passus est fraudari suo, donec se eorum praesentiae obtulit, non modice exultans, quod tandem post longum peregrinationis sudorem, vnus veri Dei cultores reperisset, quos reperisse, tam charum, quam rarum habebat. Vnde etiam ab eis sicut sine detrimento suo separari se non posse putabat, ita ipsis inseparabiliter adherere suum lucrum sciebat: Lucrum dico suum, quod ex spiritualibus magis, quam ex temporalibus diuitijs constare voluit. Horum itaque non erubuit se subdere dominio, quos Christi cernebat inherere seruitio, eratque subditus illis, seruiens ut antiquus ille Ioseph absque omni dolo.

Venit in
amicitiam
Vuamberti
Comitis.

Gen. 39.

Ut a praedicto principe in uersa domui suae praepositus fuerit. Cap. 6.

Nec latuit illustrissimum patremfamilias Vuambertum coniugemque eius tanti viri probitas, & assidua circa rem suam familiarem sagacitas. Vnde ut intus forisque domus eorum tota custodia illius cederet, communi consilio decreuere. Securus enim erat uterque rerum suarum sub custodia tam fidelis oeconomi: ideoque commissis ei omnibus, quae sui iuris erant, secundo ipsum a se gradu in omni domo sua praeficiebant. Adeptus denique fidelis dispensator & prudens totius rei familiaris curam, ne credita sibi domini sui minueretur, sed incrementis in dies augeretur substantia, sagaci elaborabat industria. Cuius labori & voluntati pietas diuina fauens, id praestitit, ut ad nutum fidelis oeconomi res familiaris passim augeretur. Vnde factum est, ut Dominicus se dignum efficeret promissis, quibus remuneranda est serui fidelis diligentia & probitas: Eugē, inquit, serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Quae promissio dum viro Dei tam moraliter quam spiritaliter congrueret, & hic temporalem, & in futura vita sempiternam meruit remunerationem.

Præfatur
administrat
ioni am
plissimæ.

Matth. 25.

Ut benignitate in pauperes creditam sibi substantiam mirè auxerit.

Cap. 7.

Nam ut temporali domino suo cum terrenis commodis obtineret etiam caelestia, pietatis in pauperes Christi effecit instantia. Insistebat enim clam elemosynis clandestinis, Deum votis & precibus interpellans assiduus, ut hac liberalissima in domesticos fidei compassione rem domino suo duplicaret & gratiam. Quod & factum est. Nauiter ille dabat, sed res data non deficiebat: opes dum erogantur, augmentantur: tantoque amplius incrementum sumptere, quanto eas minus tribuentis in pauperes benignius dispergit. Quo in facto non solum sibi, sed & temporalis domino suo hic famulus fidelis consuluit: ut videlicet his perituris permanens in secula diuitias compensaret, easque largè erogando, largius augmentaret. Proinde non ad oculum seruiens, ad nutum dominorum suorum omni subiectione pendebat, quibus subijci egregium atque insigne habebat: dilectioni eorum timorem, timori dilectionem coniungens, idque secundum primi pastoris sententiam, dicentis: Serui, subditi estote in omni timore dominis. Sicque res eo processit, ut fidelis famuli obsequium fidei aequè domino magnum praerogaret beneficium, opibus non solum domi forisque multiplicatis, sed & in caelo, ubi fures non effodiunt, neque tinea demolitur, repositis.

Dat multa
pauperibus,
& opes Co
mitis cre
scunt.

1. Pet. 2.

Matth. 6.

Ut apud principem ab inuidis accusatus, à Deo signis mirificatus sit.

Cap. 8.

Dddd 4

Pro

Pro his operibus iustitiae aduersus militem Christi bella non defuere. Nam hostis humani generis per quosdam satellites nequitiae suae euomit in sanctum Dei virus inuidiae suae, ut forte per haec vasa suae iniquitatis compesceret famulum Dei a solito opere probitatis. Et inuidiae stimulis quosdam male uolos ad eum accendit, ut illustrem virum Vuambertum adirent, famulumque Dei fidelissimum Bertulphum fraudis & criminis hisce verbis insimularent: Considera, inquit, prudentissime virorum, quae tui iuris sunt: considera, quam prodigè per aduenam illum depereunt: animaduerte etiam, quid cui commiseris, quanta habueris, quanta amiseris. His derogantium verbis venerabilis vir Vuambertus aures tantum, non fidem, accommodabat, fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam sinisterum suspicari non decebat: praesertim cum multis experimentis didicerit, quod fidelissimus idem ipse, qui accusabatur, fuisset semper. Sed cum sapiens illi principi detractionis verba replicarentur, eò res perducta est, ut loquentibus pro seruo Christi miraculis, omnis iniquitas accusantium oppilaret os suum. Quod qualiter acciderit, ad describendum stylum vertere non pigebit.

Ut pro inuidorum detractio compescenda, natura vini & panis caseique, secundum Dei sententiam sit mutata. Cap. 9.

Clam ferens panem & vinum pauperibus, accusatur ab aemulis.

Nam quadam die cum sol flammiumus Ponti remearet ad umbras, contigit famulum Dei Bertulphum praeforibus temporalis domini sui in veste, quae circumamiciebat, panem cum caseo, & in vase, figuli opere composito, vinum gestare, ut clam elemosynis clandestinis pauperibus gratificaretur. Quo viso, inuidi quasi opportunam accusationis nacli occasionem, virum illustrem Vuambertum, qui tum forte praeforibus stabat, ad eum, & accusationis in virum Dei quasi quaedam argumenta hisce verbis praetendunt: Saltem, inquit, nunc illustrissime virorum oculata fide experiri licet, quod plus veri minusque falsi noster sermo de hoc aduena ad te pertulerit, cuius dispensatio prodiga est, non larga, & in detrimento rei familiaris minus sollicita. Ecce enim in argumentum verbi, quod tibi diximus, ipsum nunc res tuas non sine fraude gestantem ostendimus. At ille, sicut simplices facile suaderi solent, benigno, ut erat animo, accito ad se fideli simplici; Bertulpho, Quid, inquit, tu gestas in gremio? At ille ne de beneficiis in miseros collatis velut fraudis notaretur, in vase, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam assulis veste hac adstrictis eo calefactum. Cui suus sic responsum reddidit heros: Verbis quidem tuis fidem accommodo: sed quia te in domo mea inter primos primū vilissimas gestare res admiro, id quod verbis asseris, oculis experiri volo. Quae igitur clam gessit, palam videntibus exposuit, & secundum viri Dei sententiam, oculis videntium ea quae dixerat, apparere. Sicque natura rerum mirabiliter mutata, & virum Dei ostendit verum dixisse, & de eodem aemulos ipsius falsa asseruisse. Vnde vir illustris Vuambertus eum in omni domo sua fidelissimum, illos vero mendaces esse certioribus iam didicit argumentis.

Accum species mutantur.

De felici praedictorum peregrinatione, & humilima viri Dei seruitute. Cap. 10.

Suscipiunt peregrinationem ad urbem Romam tanti principes.

SAEPÈ memoratus deinde paterfamilias, coninixque eius venerabilis, dum de virtute in virtutem proficerent, exemploque fidelis famuli in dies crescerent, subeunda etiam peregrinationis desiderio accenduntur. Et primū urbem maximam, Apostolicis nobilem pignoribus, Romam visere animo concipiunt, opereque efficaciter perficiunt. Porro de fideli famulo Bertulpho usque adeo bene confidunt, ut nihil intus forisque suarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiae permitteretur. Nec facile dictu est, quam fideliter, quam prudenter rebus domi forisque sibi creditis praecauerit. Sicque iter, quod Romam tendit, arripunt, demumque ad limina apostolorum Petri & Pauli perueniunt. Vbi corpus humilem mentem caelo dedere, inter lachrymas ac oscula, anhela trahunt suspiria: & apertis thesauris suis, sacrosancta loca non modicis honorant obsequiis, & ditant donariis. Quae Apostolica benedictione insigniti, expletisque pro quibus aduenerant, ad propria iam laeti reditum maturant.

Ut sub

Ut sub intempesta noctis silentio, ut domini sui pareret imperio, nec noctis horrorem, nec tempestatis refugerit incommodum. Cap. 11.

Cumque diuinae memoriae Vuambertum, comitesque suos labor itineris iam confecti fatigasset, nec quisquam inter eos sub intempesta nocte custos equis posset sufficere, eaque causa commilitones singulos sollicitudo non modica teneret: suo suggestere domino, ut se adeo fatigatos, ab excubijs nocturnis relaxaret, equisque vigiles minus lassos adhiberet. Quorum solitudini Bertulphus, sanctissimae charitatis filius, mox condescendit, eisque in aures viri illustris haec verba respondit: Ad domini mei imperium vigil sub hac nocte praebibo obsequium, equosque integro numero ad lucem usque ducam in pascua, integro aequè numero manè eos redactus. Quid multa? Promissis effectum dedit, animalia ad pascua eiecit, rotamque sub diuina noctem per uigil transegit. Et ecce ab improviso apertis catractis suis caelum pluuias dedit multo largiores, quam quas humus absorbere posset. Prorsus cornipedes pluuijs hinc inde madentes, Accipiunt tristem membris torpentibus imbrem: Dirigere metu, gelidus pauor occupat artus. Sed miles Christi spe & fide animatus, nec loco quidem se patitur moueri: quia de supernis sperabat umbraculum in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuiis. Nec spes fecellit sanctum: quia non sine miraculorum gloria, diuina est gratia protectus.

S. Bertulphus humilissimus.

Ut in tempestate, caelesti sit illustratus lumine, & de angelico ministerio in specie aquilae ei exhibito. Cap. 12.

NAM, ut diximus, sanctus vir nec loco uoluit cedere, cum commilitones eius, qui simul tunc in pascuis erant, non solum loco cessare, sed domum quanto citius, tempestate impulsus, remeant. Sed vir illustris Vuambertus, de fideli famulo sollicitus, dum sodales eius à pascuis reuertisse, ipsum verò deesse conspiceret, unum ex officio ad eundem sub diuina adhuc manentem destinauit, & ut domum rediret, iterumque monens imperauit. Cucurrit puer ad imperium domini sui, peruenitque in praesentiam commilitonis sui. Vbi erat cernere in glorificatione sancti, gloriam Dei, & inauditum seculis prodigium. Nam ignea fax, eorum ipso à summo caeli ad terras usque pertingens, fulsit, tenebrasque hinc inde fugauit, viroque Dei sedenti, atque in quodam libro, ad legendum intento, lumen non modicum ministravit. Mirae etiam magnitudinis aquila caput ipsius obumbrando circumuolabat, pluuiasque incommodum alis expansis ab eo fugabat. Sicque duplici miraculo duplex à sancto Dei incommodum, scilicet tenebrarum ac pluuiarum, repellebatur, dum hinc lumine facis ardentis tenebrae, hinc aquila circumuolitante imbrium ab eo tempestas arcebat. Nec immerito. Quia enim eum duplex armauerat virtus, charitatis scilicet & obedientiae, charitatis quidem, qua commilitones, itinere fatigatos, à labore laxabat labore suo: obedientiae, qua & in aduersis domini sui paruit imperio: ideo & duplici miraculorum gloria, diuina ipsum glorificauit gratia. Neque dubium est, in illa luminis aquilaeque ostensione angelorum adfuisse praesentiam, quorum ministerio tempestatis molestiam declinauit.

Caeste lumen seruit viro Dei.

Aquila auertit ab eo pluuias.

Ut viso luminis ac aquilae miraculo, Vuambertus suo se famulo humiliter prostrauerit. Cap. 13.

PRAEDICTUS igitur puer familiaris, viso erga Dei famulum luminis ac aquilae ministerio, maturato reditu, domino, quod viderat, retulit suo. Quibus auditis, nec mora nec requie retrahitur, donec ad locum usque, ubi famulus Dei manebat, peruenit: non solum nouitate miraculi, quod à puero suo audierat, sed etiam commiseratione in dilectum sibi Bertulphum illectus. Vbi autem miraculum, quod prius auribus acceperat, oculis etiam contemplatus est, tanto amplius stupet, quanto manifestius coram ipso intuitus est: moxque remota potestate dominij sui, prosternitur pedibus famuli sui, sese reum nocturnae ipsius afflictionis, & verbis & gestibus fatetur. Inde preces replicat, veniam veluti reus orat: quia si eum ad excubias animalium sub noctem non misisset, nequaquam sub diuina imbrium fuisset inundatio ne vexatus. Nam satis hic, quicunque haec legerit, admirabitur, humilem dominum ab humili

Vuambertus se Bertulphi ad pedes abiicit.

humili æquè famulo paulominus minoratum, dum se dominum famulo prostermit, quem sanctitate se maiorem nouerat? An verò vel istius sanctitatem, vel illius dilectionem, aut prorsus vtrorumque humilitatem, pro dignitate quisquam prædicauerit? Tanta nanque in vtriusque enituit humilitas, ut dominus famulo quod domini, famulus vero domino, quod domini erat, impenderet. Hic tamen, quia famulus domino suo, quod domini erat, debuit, illi in aduersis etiam obsequendo: ille autem, licet dominus, famulo suo, eo quod se sanctior erat, id quod domini fuerat, exhibuit, sese illi humiliter prosternendo.

Ut vir Dei sciscitanti principi causam peregrinationis sue exposuerit.

Cap. 14.

Cernens igitur Vuambertus in sancto cum virtutum gratia etiam signorum effulsiße gloriam, quanto amplius in eo, quod posset mirari, inuenit, tanto eum etiam amplius diligere cœpit. Cumque ipsum & admirando diligeret, ac diligendo admiraretur: cur patriam parentesque reliquerit, blandè sciscitatus est. Deinde pergit etiam inquirere, cur ipse sese dominio subdiderit, cum potius ministrari quàm ministrare debuerit: asserens se potius, quàm illum, oportere ministrare, quem sanctitate & iustitia se cerneret anteire. Hæc & his similia sciscitanti patri-familiâs, beatus Bertulphus respondit: Causam meæ peregrinationis effecit ratio iustæ occasionis. Nam patria, qua oriundus sum, quia idolorum cultura sorduit, eam mens mea adedò habuit horrore, ut patria cum parentibus sprete, aliam alio sub sole iacentem adire non timerem. Finitoque peregrinationis meæ labore, optata tandem apud vos gauisus requie, & votorum meorum potitus sum satietate: votorum meorum, inquam, quibus diu multumque veri Dei cultores cernere concupiui. Quos hac in patria, & inter eos Deo te apprimè deuotum & hominibus benignum tam reperiens quàm experiens, promisi me de reliquo apud te permanfurum, appetoque ad imperium tuum bene-operando, nè * optando, benè famulando pendere. Quibus auditis Vuambertus vir venerabilis, tam Deo quàm hominibus charus, gaudio non modico exultauit, & cum magis magisque honorando amauit, & amando honorauit. Cumque plenissimè didicisset, eum Deo totis animæ medullis famulari velle, cœpit & ipse, spiritu sancto instigante, illum deinceps non quasi dominum famulum, sed ut filium charissimum amplecti. Nec solum ille, sed etiam venerabilis eius, quam antè diximus, coniunx non minori eum excoluit & amore & honore.

Ut Vuambertus princeps ecclesias ab ipso constructas, viro Dei hereditarias esse voluerit. Cap. 15.

Cumque conspiceret vir clarissimus Vuambertus in seruo Dei, & quod admiraretur, & quod diligeret, cœpit eum & admirando diligere, & diligendo venerari: adeò ut quem prius his, quæ domi, deinceps etiam his quæ foris habebat, præficeret. Nec solum rebus suis intus forisque eum præfecit, sed quarundam suarum rerum temporalium etiam heredem instituit. Nam prædium sui iuris, vulgò Renticum dictum, vna cum ecclesijs in illo constructis eum ijs, quæ ad illud pertinebant, illi contradidit, & donatione solenniter facta, heredem fecit. Quam donationem & illustrium virorum testimonio, & privilegijs roborauit, atque è suo iure in ius viri Dei de reliquo translatum esse voluit. Suscepit ergo vir Dei prædium, non sibi, sed Deo Dei que pauperibus: suscepit, inquam, non cupiditate captus, sed charitate in Deum & proximum ductus. Nec causetur quisquam, virum Dei in sua patria res proprias reliquisse, & in patria non sua possessiones suscepisse, cum in dandis accipiendisque muneribus nō quid, sed quo fructu & detur & accipiatur, perpendendum sit. In hoc igitur verè Israëlita, in quo dolus non erat, non quid, sed quo scopo receperit, inspicendum est: quia, ut postea indicijs euidentibus claruit, eo nimirum fine, quod datum est, accepit, ut Dei gloriam & proximi vtilitatem promoueret.

De iterata principis eiusque coniugis peregrinatione, & felici eorum in Christo dormitione. Cap. 16.

Interea

Interea vir illustris Vuambertus vna cum coniuge sua æquè illustri peregrinè profectus, iter, quod Romam respicit, denuò est ingressus, & post longa terrarum emensa spatia, apostolica tandem ad patrocinia peruenit. Vbi tam ipse quàm venerabilis coniunx eius magna animi & corporis deuotione corpus humo, cælo animum dedere, & eum lachrymis precumque suspirijs, sanctorum se commendant suffragijs. Nec illud silendum, quod antequàm viam ingrederentur peregrinationis, fidelissimo suggestere Bertulpho, ut ubicunque eos diem vltimum claudere perciperet, illuc ad deportanda eorum corpora accederet: hoc votis omnibus firmiter, ut nec post mortem tam fidelis famuli obsequio priuarentur, nec adiutorio fraudarentur. Contigit itaque eos, adoratis in vrbe maxima sanctorum pignoribus, inter redeundum vi februm inclementius infestari. Qui tandem in villa iuris sui Falcomberga mansionem accipere, atque per dies languore ingrauescente, humanis rebus exempti sunt. Quorum obitum beatus Bertulphus ut fama vulgante comperit, tantos ac tales se amisisse multum doluit: quippe ex quorum vita etiam ipsius pendere videbatur, & quibus in hac vitæ nihil antiquius aut charius habebat. Nec facile in famulo Dei dolor de illorū amissione susceptus conquieuit, quanquàm eos de morte ad vitam transitum fecisse crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amissione gerneret, hinc verò de felici eorum requie gauderet: eo, quod salubriter gaudebat, temperandum credidit hoc, quod ægrè dolebat. Mox fidelium turmis vna cum ecclesiæ ministris sibi iunctis, ad deportanda eorum corpora, sicut in mandatis acceperat, iter arripit. Quæ cum subsequenter & præcedentibus vtriusque sexus turmis transulisset, & ad prædium sui iuris Renticam peruenisset, in oratorio, olim ab eis constructo, corpora tumulis, animas commendauit cælis. His ita se habentibus, quæ virtutum præclara facinora in viro Dei extiterint, hinc lectori palam explanabimus.

Ut in ecclesijs ipsi traditis vir sanctus Deo cum multis seruierit fratribus.

Cap. 17.

Sanctus igitur Domini confessor Bertulphus, suscepta à venerabili Vuamberto, quam antè diximus, possessione, hoc omni elaborabat studio, ut gloriæ Dei proximorumque vtilitati impenderet, quicquid ipsi rerum temporalium suppetere. Saragebat quippe sic habita possidere, quasi non possideret: sic non habita contemnere, quasi omnia possideret, ut illis annumerari posset, de quibus dicitur: Nil habentes, & omnia possidentes. Vnde ut exutus seculo, secretius Deo vacaret, eò statuit secedere, ubi contemplationis viam posset arripere. Erant nanque in memorato prædio ecclesiæ numero quatuor, ab illustrissimo viro Vuamberto, ut dictum est, constructæ: quarum vna reliquis quantitate maior, & opulentia erat præstantior. In quam vir Dei, collectis secum vndecunque viris religiosi, secesserat, arctiorisque vitæ tramitem arripuerat. Et dignum quidem, sed difficile relatu est, quàm piè ibidem ad huc in terra positus, cum angelis Dei coram Deo sit conuersatus, benè orando, benè ieiunando, benè vigilando, & charitatem erga Deum & proximū optimè declarando. Cuius exemplo complures inuitati, ad similia sese sanctitatis studia contulere, & cum illo in eodem loco viam ingredienti iustitiæ, proficere in altum gradibus piæ conuersionis. Sicque factum est, ut vir Dei per bona temporalia lucraretur spiritualia: per transitoria compararet in æternum mansura. Credidit quippe, se sibi ad currendam vitam mandatorum Domini non posse sufficere, nisi etiam alios sibi in bonis operibus satageret adiungere, illud & verbis & exēplis implens, quod scriptum est: Qui audit, discite: Veni. Vnde ut sapiens architectus fundamentum in cordibus discipulorum posuit, quibus sic pastoralis magisterio præfuit, ut in docendo magister, in ministrando esset minister: promptus & facilis in vtroque, quia nouerat prælati congruere vtrunque, præcipuè cum Dominus dominorum non venerit ministrari, sed ministrare. Sic ergo subditos quosque docebat, ut in corde esset humilitas: sic eisdem subditis seruiebat, ut incoercendo pia esset seueritas.

Operum eius, & sanctissimæ coram Deo & hominibus conuersionis, commemoratio.

Cap. 18.

Nec

Denuò princeps cum coniuge Romam religionis etiam inuasisit.

Vuambertus & vxor eius abeunt à vita.

2. Cor. 8.

Multi ad eum confluunt fratres.

Apo. 22.

Matth. 20.

Singularis & rara modestia Vuamberti Comitis.

*operando, Vuambertus Bertulphi filij loco habet.

Vuambertus quæ Bertulpho donauit.

NEC ab re Deo & hominibus sanctus iste erat amabilis, quia vita & moribus probabilis, humanum in omni virtute visus est modum excessisse, & nihil minus ab apostolicis viris in omni sanctitate habuisse. Nam excepta miraculorum eius gloria, ex quibus multa de multis scriptorum præterit negligenter, pauca de multis relinquentes, illa sanè de eo benefacta non sunt prætereunda, quæ in electis sanctitatem non solum ostendunt, sed etiã faciunt. In singulis quippe virtutibus sic perfectionem est assecutus, ut in nulla earum vlli electorum secundus videri queat. Et ut virum in omni virtute consummatum, strictim depingamus, hæc lector paucis accipiat. Pauperum refrigerijs hilariter prospiciebat, nudos veste regebat, vagis & peregrinis hospitium, egenis quibuscunque præbebat subsidium. In iudicio oppressis tum consulendo subueniebat: afflictis compassionem, infirmis visitationem, mortuis sepulturam exhibebat. Charitate quoque erga Deum & proximum diffusus, Deum ex toto corde, & proximum sicut semetipsum dilexit: reddens quæ sunt proximi, proximo: & quæ sunt Dei, Deo. Erat planè sicut mente, ita & corpore pulcher, vultu decorus, mente deuotus, corpore castus, animo sobrius, sermone blandus, humilitate venerandus, fide firmus, spe longanimis, charitate hilaris. In temporalibus parcus sibi, largus egenis: in spiritualibus verò & sibi prospiciens, & egenis. Orationi intentus, in vigilijs sacris assiduus, coronam pro his à Domino expectabat, quam sibi vigilantibus & orantibus promissit. Non aliter coram Deo & hominibus vivebat, quam homines propter Deum docebat. Iusta quidem & pia docebat: nam iuste & piè vivebat. In synaxi fratrum, se primum in laudem diuinam inchoatione, nouissimum exhibebat in completionem. O virum in omni virtute probabilem, etiam perfectissimis viris imitabilem. Vt nam nostri temporis summi in ecclesia sacerdotes hunc inferiorem gradu, sed superiorem sanctitate virum imitarentur: qui in eo quidem gradu, quo in Ecclesia sacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipsis in omni virtute habuit. Sed hæc abeant in sua, & succedant, quæ de viro Dei dicenda supersunt.

De obitu beati viri. Cap. 19.

2. Tim. 4.

Munit se
Eucharistia
morti pro-
pinquus.

1. Cor. 13.

Consummatum igitur venerabilis pater in omni virtute, cum bonum iam certamen certasset, cursum consummasset, fidem seruasset, de reliquo repositam sibi coronam iustitiæ optando sperabat. Cuius votis supernus arbiter satisfacere volens, post emeritam ipsius in hac vita militiam, ad caelestem eum euocare disponit gloriam. Conuocata ergò discipulorum caterua, clarescentibus febrium indicijs, indicat se iam resolui, & iam futura depositione corporis sui, festinare ut introeat in gaudium Domini sui. Et percepto sacrosancto Dominici corporis & sanguinis viatico, adstantibus non sine moerore discipulis, vale vltimum fecit, ac ipsos selesq; Domino commendans, spiritum in manus angelorum efflauit. Quem meritis maturum & annis Christus ad caelestia euocans, eius spiritum spiritibus angelicis aggregauit. Nam sacro eius corpori terra, spiritui caelum aperitur, & cui mors diem vltimum in terris clausit, vita æterna diem æternum in caelis aperuit. Obijt sanè Nonis Februarii: cuius obitum, natalem magis quam mortem, dignum est appellari: quia hic moriens, caelis est natus, & inter intelligibilia translatus. Vbi non per speculum & in enigmate, sed facie ad faciem Deum cernit: tantoque promptius pro veneratoribus interuenit, quanto viciniùs diuinæ maiestati assistit: Tanto hic erga homines clementior, quanto illic coram Deo præsentior. Sed non parùm negligentia arguemur, si non vel votis ei iungamur in caelis, qui nobis in terra in artibus, licet vita functis, adhuc vivit, quos si gnorum glorificatione venerabiles hominibus Deus facit. Eum verò, quem in mundo membris habemus præsentem, in calo, nisi multum nosmet abiecerimus, spiritu & intercessione sentiemus clementem. Discipuli proinde beati viri exequijs ipsius intererant, quæ sincera semper charitate dilexerant: quibus dolor quidem de amissione confusionem, sed fides de remuneratione eius generauit exultationem. Cuius corpus ad locum vsque sepulcri hymnis prosequuntur, funerique sacrosancto tristis, sed deuoti obsequuntur. Sicque ab eis in prædio sui olim iuris Rentica, in oratorio beati Dionysij tumulum accepit, defunctusque, eo in loco voluit quiescere, vbi humanis pridem rebus functus, suis pastoralis cura alumnis præsedet. Cuius corpus licet tumulus clausit, virtutes non clausit: quia loquentibus ad sepulcrum eius miraculis, magnum in seruo Christi spectaculum populis eius virtutes exhibent.

Ut ad

Ut ad sepulcrum suum sanctus Bertulphus virtutum gloria & populi multo tempore celebratus sit frequentia. Cap. 20.

Sanctus Domini Bertulphus, post multiplices huius seculi labores, quibus coram Deo & hominibus optimè est conuersatus, de præsentis vita ad æternam gloriam translatus, & ante Deum ab angelis est coronatus. Cum ergò, ut prædictum est, in proprii iuris prædio Rentica sepulcrum accepisset, quod cum locum, humanis olim rebus functus, elegisset, ad tumulum eius miracula non defuere, quæ sanctitatis illius præclara perhibere testimonia. Nam cæcis visus, surdis auditus, mutis linguæ officium reparatur, & singulis morbis tanti medici efficacia præstò est: licetq; cernere in gloria sancti gloriam Dei, & in miraculis visibilibus admirari Deum inuisibilem. Porro crescentibus miraculis, spectaculum creuit populis, signorumq; frequentia frequentiam etiam inuitauit populorum. Nam non solum rei nouitate, sed etiam spe recuperanda sanitatis vndeunque accurritur: nec spe sua deuotus quisque atque fidelis fallitur, dum & infirmi latantur morbi se euasisse inclementiam, & sani nihilo minus gaudent tantam se in infirmis vidisse salutem. Sicque sepulcrum sancti in breui ad eò factum est gloriosum & celebre, ut non minus diuitibus quam pauperibus preciosum fuerit, & sicut miraculorum gloria, sic rerum creuerit opulentia.

Miracula
ad monu-
mentum S.
Bertulphi.

De irruptione paganorum, & de effossis aliq; abspportatis multorum corporibus sanctorum. Cap. 21.

Accidit interea triste malum in terris, quod sine horrore dici vix queat. Inuasere enim Gallia loca maritima saeuissimi piratae, homines rapacissimi, eaque in vastas vsquequaque redege re solitudines, igni, rapinis & gladio omnia vastantes. Quæ pestis dum interdum circunquaque defauiret, interdum quiesce-
ret, hi, qui in locis post tanta mala residuis erant, suspitione hostilis irruptionis ducti, singuli de singulis locis vnà cum sanctorum pignoribus migrabant, alioque ad tutiora loca declinabant. Erat quippe videre miseriam. Nam cum sæpiùs, quos diximus, piratae tum terras vastarent, tum in mari latitarent, iterumque ad vastationem terrarum oblata opportunitate sese inferrent, intantum furor eorum processit, ut nec ab ecclesiis Dei excidijs abstinerent. Quas igni cremantes, nil in eis reliquum fecere, quod non igni, gladio, rapina absumerent: ita ut secundum illud prophetae, dispersi cernerentur lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Vnde factum est, ut tam monasticus quam canonicus ordo, relictis, in quibus habitabant, sedibus, fugæ operam darent, aliasque ad sedes, effossis abspportatisque, ut dictum est, secum sanctorum corporibus, migrarent, nullis aut raris citra mare relictis cenobijs, quæ non tam suo honore, quam sanctorum sanctorum priuarentur patrocinij.

Irrupcio
barbarorū
in Gallias.

Thren. 4.

Ut corpus S. Bertulphi effossium, & ab Erkengario Comite Bononiam sit deportatum. Cap. 22.

Carolus rex regno Francorum Occidentaliū leges dictauit, quem postea Heribertus Comes Viromanduorum dolo captum, Perona posuit in custodia. Quo adhuc imperium obtinente, Bononiensium Comes fuit Erkengarius, genere & potentia non parùm egregius. In cuius etiam dirione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertulphi corpus tumulatum erat. Qui conspectis ad sepulcrum sancti virtutibus, cum quanto ob miracula admirabatur magis, tanto chariùs amplectebatur. Sed quia omnem circa regionem irruptioni eorum, quos diximus, piratarum expositam videbat, de amissione tanti patroni sibi suisque pertimuit. Vnde consilio accepto, illò eum transtulit, vbi & ipse tantarum reliquiarum securus esset, & sanctus ampliori in artibus suis honore afficeretur. Conuocato denique Ecclesiastici ordinis conuentu, animi sui votum religiosorum roborauit consilijs, efficacibusque perfecit auxilijs. Et admissis ad sacrosanctum tumulum sacerdotibus, vnà cum ecclesiæ ministris in sanctissimorum artuum attractione, cum magna animi deuotione assistebat. Sicq; membra sancti locello diligenter reposita, de Rentica Bononiam transferri præcepit, vbi ea tutius atque deuotius seruanda non ignorauit. Erat quippe Bononia sua, munita tunc temporis ciuitas, mari Morinorum propinqua, mercibusq; marinis

Is fuit Ca-
rolus Sim-
plex, captus
autem est
anno Chri-
sti 924.

Bononia
hæc est por-
tus Franci-
& vulgo
Bolonia
præci-
duntur.

Eccc

præcipua, sede insuper episcopali & benedictione consecrata. In quo loco usque ad tempora magni Arnulphi ea pignora seruabantur: immò vt verius dicam, magis seruabant potius, quàm seruabantur. Seruabant, inquam, quia sancti ipsius, cuius membra erant, intercessione, locum eundem ab omni infestatione liberum reddiderunt.

De potentia Arnulphi Marchionis, eiusque operibus bonis. Cap. 23.

Quia occasio se obtulit, vt de temporibus magni Arnulphi mentionem faceremus, non ab re est, pauca etiam de illo conscribere, quæ & tanto viro laudem non modicam, alijsque eum imitari volentibus exemplum viuendi adferant: præsertim cum exceptis reliquis virtutibus eius, ex hoc vel maxime gloriosus euaserit, quod sanctum hunc, multaque sanctorum pignora Blandinium transferre dignus inuentus est. Processit itaque hic à sanguine magnorum regum, quem Balduino Caluo peperit Elstrudis, filia Edgeri regis Anglorum, non minus ingenui sanguinis à patre, quàm à matre: quia à patre regem Francorum Carolum Caluum proauum, à matre, vt dictum est, Edgerum regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in viris clarissimis clarissimum est, hanc tantam generis nobilitatē, probitatis industria decorauit. Successione proinde hæreditaria monarchiam sortitus est Flandrorum, quam adeò ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, vt pro magna animi corporisque virtute, Magni nomen obtinuerit. Hic Blandinium, à beato olim Amando in castro Gandauo constructum, intimo præ cæteris regni sui cœnobijs affectu complexus, studio, quanto maximo potuit prouexit intantum, vt tam suis quàm Apostolicis regalibusque priuilegijs roborarēt, multisque insuper sanctorum pignoribus vnde cunquē collectis ditaret. Vt verò etiam maiori elegantiā illud instaurarēt, in archiuis eiusdem monasterij lector luce clariùs nōsse poterit: hoc tantum hic strictim inferuisse sufficiat, quod lectori de translatione sancti huius, de quo sermo est, faciat satis. Quæ quidem translatio, huius Marchionis studio potenti accurata, industriaque prudenti est consummata.

Vt corpus sancti furtim ablatum, & de Bononia aliò deportatum sit.

Cap. 24.

Successu interea temporum, ditioni eiusdem Marchionis Bononia cessit, quam non minus honestè, quàm cæteras vrbes maritimas suscepit gubernandam. Quo tempore in eadem vrbe accidit amissione corporis beati Bertulphi damnum, sed idem mox cum lucro sarcitum est. Nam quidam Britannia oriundus, nomine Electus, officio sacrilegus, ad subripiendos sanctissimi Bertulphi artus locum obleruabat & tempus. Qui tandem improbi voti compos effectus, illos quadam calliditate adeptus est. Nam tempus sacrilegio, quod mente iam conceperat, opportunum natus, ad locum, in quo sancti confessoris membra reposita erant, temerè accedit, ruptoque sigillo ac aperto locello, corpus sanctissimum, omni thesauro preciosius, furtim abripiens, clam discedit. Nec solum beati Bertulphi membra abstulisse sat habuit, sed etiam multorum sanctorum pignoribus pariter sublati, ad id usque, vesaniæ processit, vt quas furto subriperat reliquias, locello reponeret, ac in villa Oridigem recondere, precio eas, vt putabat & volebat, Adelstano regi Anglorum venditurus. Detrimeto quippe illorum, qui eas amiserant, lucrum suum decreuerat facere: sed dispositione Dei intentio sacrilegi nullo habuit effectus. Elusit enim eum per sanctum hunc virtus Dei, ac iam sæpè memorati industria Marchionis, qui tempore sacrilegij Bononiam veniens, de republica solennem cum suis conuentum habuit.

De industria Arnulphi Marchionis erga inquisitionem corporis sancti.

Cap. 25.

Cum ergo, vt dictum est, reipublicæ prædictus Marchio consuleret, hoc maxime curabat, vt etiam rebus Ecclesiasticis ante omnia præcaueret. Erat enim sicut reipublicæ prudens orator, ita & Ecclesiæ Dei fortissimus propugnator. Vnde accito memorata ciuitatis episcopo, nomine Vuigfredo, vespertina iam synaxi dimissa, inter cætera, quæ super Ecclesiasticis rebus plurimum curabat, hæc pontifici dixit: Satis, domine mi, de sacrosanctis sanctorum pignoribus timo, & vtrum

Arnulphi
Marchionis
genus.

Blandini
ense cœno-
bium egre-
giè promo-
uetur.

Sacrilegus
quidam fu-
ratur reli-
quias san-
ctorum.

Arnulphus
Marchio ec-
clesiarum
strenuus de-
fensor.

& vtrum suis in locis salua sint, non parum sollicitudinis habeo. De quibus quoniam & me certiore, & vos volo esse sollicitiore, conuenit vt cum timore & fide ad sancta sanctorum accedatis, & in singulis vtrum salua sint signacula, perquiratis. Periculosa enim sunt tempora, & quia sunt homines seipsos amantes, à manu latronum vox quicquam est tutum. Cui Episcopus: Non, inquit, horæ instantis est negocium, hoc nunc vestrum exequi imperium. Diem enim cernitis in vesperum declinare: nec fas est hac hora sancta sanctorum attrectare. matutinum nos potius tempus ad ea admitter: in crastinum id, quod iubetis, differre nil prohibet. Contra verò Marchio à spiritu sancto permotus: Non est, inquit, vtile differre, quod deuotione magis quàm temeritate fieri affectamus: præsertim cum nosmetipsos, si differatur, periclitari timeamus. Cumque antistes excusando, Marchio niteretur instando, inclutus Marchio affectus sui effectum obtinuit, quem, vt post patuit, spiritu sancto inspirante, adeò vrgere perrexerat. Quid plura? Ad sancta sanctorum antistes accessit, loculumque, quo beati Bertulphi artus contineri sperabat, detexit: & ecce ob preciosissimi corporis amissionem, magna animum confusione induit. Expauit cor videntis, irrigantur ora lamenti: & preciosi thesauri destitutione, Marchio quoque & alij adstantes simili afficiuntur lamentatione, quæ maiori non multò post consolatione sedata est.

Industria Marchionis sacrilegus compertus. Cap. 26.

Sicut erat in glorioso Marchione mens præfaga sacrilegij, sic spiritu sancto docente non ignara sacrilegi. Vnde damno sacratissimi corporis valde agrè cognito, Noueritis, inquit, detestandum hunc Britonem damnum hoc dedisse, corpusque sancti furtim subripuisse. Quo audito, religiosi quique circumstantes Britonem correptum, super damno, quod acciderat, conuenere. Illi sacrilegium sacrilego intendebant: is è diuerso quod intendebatur, repellebat. Cumque nec suasionibus nec terroribus ad confessionem furti inclinaretur, præsentia Marchionis offertur examinandus. Quem blanda, immò callida Comes circunventione conuentum, his allocutus est verbis: Benè, inquit, fecisti, quod sancti corpus ablatum cō transuleris, vbi decentius excoleretur. Hac callida Marchionis oratione magnus sacrilego pudor infectus est, moxque Comitum prosternitur pedibus, se corpus sancti professus abstulisse, sed ea mente, quam Comes dixerat, nempe vt illò transferretur, vbi maiori reuerentia à fidelibus affici posset. Cui Comes subridens, Deo, inquit, gratias referimus, quia compertum habemus, quod quæsiuimus. Sed vbi quod abriperas reposueris, pande. Licet enim sacrilegium colore virtutis fucaueris, non tamen virtutis est sacrilegium fecisse, nec satis credibile, ob reuerentiam te sancti alibi eum reposuisse. At ille rubore suffusus, & timore deiectus, villam Otidigem mari penè contiguam indicauit: ad quam, vt antè diximus, membra sancti deportauerat, ea videlicet delusus spe, qua sibi mare se transfretaturum, regi que, vt dictum est, Britannia ea precio distraclurum persuaferat.

Vt corpus S. Bertulphi repertum sit cum corpore S. Guduali. Cap. 27.

Cum prolixior ad scribendum historia suppetit, capitulis eam distinguere par est, vt scriptori lenamen in scribendo, & lectori respiratio sit in legendo: præsertim cum prolixa materies sæpè fastidium, succincta verò nonnunquam tum scribendi, tum legendi generet desiderium. His interim præmissis, reliquum historiae prosequamur. Sacrilegio igitur callida, vt dictum est, industria Marchionis detecto, loco etiam, quo corpus sancti clanculò repositum erat, comperto, in animum idem Comes induxit, illuc religiosos quosdam ac fideles mittere, sanctumque corpus eò, vnde ablatum fuerat, reuocare. Et licet hoc animi sui consilium meliori postmodum ipse consilio mutauerit, nec Bononiam sanctas reliquias reduxerit, sicut insequentibus liquidò patebit: accito tamen vnà cum religiosis quibusque memorata vrbe episcopo Vuigfredo, ad villam, vbi sacrilegus ille sancta se reposuisse membra confessus est, cum mittit, mandans vt ea Bononiam reducerent. Et quoniam timuit tanto thesauro aliqua occasione priuari, negocium, quod iniunxit, maturè exequi eos iussit. Illi mandata iubentis exequuntur, & ad villam Oridigem properè aduecti, locum sacri corporis conscium adeunt, maioremque, quàm optauerat, reparandi damni ma-

Eccc 2

teriam

Marchio sa-
crilegum fu-
rem prodit.

Vide quàm
anxiè curat
hic princeps
sacras reli-
quias quâ
primùm si-
bi restitui.

teriam inueniunt. Nam cum corpore beati Bertulphi corpus etiam sancti Gudualis reperiunt, & in vnius inquisitione, geminorum exultant inuentione. Erat quippe beatus Gudualis confessor pariter & pontifex, alta Britonum prosapia ortus, generis quidem titulo nobilis, sed vita & moribus multo nobilior. Qui ut sprete parentum celsitudine & hereditarij iuris amplitudine, vel in monasterio, vel in episcopatu Deo seruierit, & post plurima ac inaudita seculis miracula ex hoc mundo ad Deum transierit, liber, qui de vita & virtutibus eius plenissime conscriptus est, liquidò pandit. Corpus verò illius qua de causa monasterioli castro deportatum, vel vti furtim inde sublatum per antedictum Britonem, corpori sancti Bertulphi coniunctum, atq; cum illo Blandinium translatum sit, ex libello, qui de eorum aduentu scriptus est, lector cognoscere poterit. Nunc verò ea tantum, quæ specialius beati Bertulphi priuilegium indicare videntur, prosequente stylo commemoremus.

Vt sanctus Bertulphus ad Harlebecensem ecclesiam sit deportatus.

Cap. 28.

Gloriosus igitur Marchio, licet, ut supra scriptum est, corpus beati Bertulphi Bononiam referri iusserit, hanc tamen animi sui sententiam meliori mutauit, alioque illud censuit transferendum. Et conuocatis sanctorum Audomari ac Bertini Præpositis, illustribus etiam personis consilio adhibitis, ut ad Harlebecensem illud transferrent ecclesiam, imperauit. Erat autem Harlebeca vnum ex multis sui iuris prædium, flumini Legiæ adiacens. Ad quod S. Bertulphum transferri iussit, translaturus illum mox Blandinium, quod speciale amoris ipsius meruit priuilegium, quodq; in castro Gandauo à beato olim Amando, ut antè diximus, fundatum, apostolicisque Petri & Pauli titulis dedicatum fuit. Cuius foundationem loci qui nōsse vellet, in vetustissimis eiusdem monasterij archiuis, poterit cognoscere. Sancti ergo corpore ad Harlebecensem ecclesiam translato, & à venerabili Theodrado, eiusdem ecclesiæ sacerdote, honorifice suscepto, nō multo post magnus Arnulphus cum magno se comitatu obuium, pridie Calend. Decembris exhibuit, completurus tunc voti effectum sui.

Vt Theodradus presbyter impetrarit reliquias S. Bertulphi ab Arnulpho Marchione.

Cap. 29.

Memorata ecclesiæ Theodradus, quem iam dixi, tunc præfuit, cui erat non modica apud Marchionem fiducia impetrandi, quæ voluit. Qui cum intellexisset Marchionis hanc esse voluntatem, ut sancti reliquie inde transferrentur, ad impetrandum quoddam ex ijs, preces obtulit, & quod fideliter postulauit, efficaciter impetrauit. Nam assensum petenti Comes accommodauit, reliquiasq; de corpore sancti deuota tollens præsumptione, illi donauit, hoc iterum iterumq; monens, ut cum sancto honorem exhiberet, quasi in reliquijs eius illum verè crederet præsentem. Quod ille non segniter executus, in eadem, qua Deo minister, subditis erat magister, ecclesiæ, sanctissima membra summa excoluit reuerentia. Quæ ibidem longo tempore honorifice seruabantur, donè ea ecclesiæ igni cremata, de incendio diuinitus sunt extracta, & reliquijs ipsius membris in Blandinio restituta. Quod qualiter acciderit, sicut fidelium relatu didicimus, dicendum est in sequentibus. Nunc interim hoc aggredimur dicere, quemadmodum idem sanctus Domini confessor Blandinium sacrosanctis artibus suis dignatus sit inuiscere.

De aduentu eiusdem sancti in montem Blandinium. Cap. 30.

Ea tempestate in monasterio Blandinio Gerardus merito & officio abbas degebatur: cuius consilij gloriosus Marchio libenter utebatur. Qui cum titulos nobilitatis, nobilitas etiam ornaret moribus probitatis, cunctis penè Galliæ cœnobijs & præesse & prodesse dignus inuentus est. Quò accito, prædictus Marchio de transferendis sancti reliquijs communicatis cum eo consilij pertractat. Tum utriusque ita visum est, ut memorati sancti pignora Blandinium transferrentur. Placuit etiam ea optimatibus sententia, ut tanti confessoris pignoribus Blandiniensis ecclesiæ ditaretur. Cumque tam ecclesiasticis quam politicis ordinibus ita esset delibatum, sanctis-

sanctissimi confessoris Bertulphi membra leuantur, transferenda eò, quò iam diximus, non sine magna tum præcedentium, tum subsequen- tium gratulatione. Nec solus hic sanctus tunc transferri voluit, sed in consortium translationis eius ossa beati Gudualis adiuncta sunt: atq; etiam membrum vnum beati Audomari cum dente ipsius, reliquie quoque sanctissimi Bertini in augmentum gloriæ eius. O quam lætum populis, vnde cunquè concurrentibus, in illa die spectaculum fuit, cum ante sanctissimas reliquias hinc ecclesiastica pompa cum crucibus & lampadibus, inde anlicus Marchionis pro- cederet senatus cum fascibus. Et licet ex vtraque parte impensus honor minor esset, quam pro sancti meritis, omnem tamen gloriam principum æquauit. Facta est autem translatio hæc tertio Nonas Decembris, cum aduentum Domini ecclesiæ pro more ce- lebrat, cum etiam in aduentu sancti Christum sibi aduenisse exultauit, præsertim cum in sanctis & electis Christum habitare nemo ambigat. Erat præcipue idoneus huius translationis minister vnà cum religioso grege monachorum Abbas, quem diximus, Gerardus, cuius prudēti dispositioni gloriosus Marchio credidit, quicquid in translatio- ne illa agendum videretur. Qui in monasterium Blandiniense, cui ipse tunc præfuit, sa- cro sanctos artus transtulit, ac in Orientali abside cum magna psallentiū melodia repo- suit. Vbi ad tempora vsque nostra mansit corpus sanctissimum, donè in medio ei- usdem ecclesiæ memoria fidelium defunctorum à fidelibus ædificata, & in honorem incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis ac ascensionis Iesu Christi est titula- ta. Ad quam dignam memoria memoriam qualiter hic sanctissimus confessor Bertul- phus sit translatus, suo mox loco dicendum differimus.

Cap. 31.

Tametsi ea, quæ fidelium hominum sermone referuntur, haud difficile ab audi- toribus æquè fidelibus creduntur: multò tamen certiori fide ea sciuntur, quæ- cunque oculis licet intueri. Vnde sicut ea, quæ à Maioribus de sanctissimo pa- tre nostro Bertulpho didicimus, sic & illa, quæ oculis ipsi vidimus, stylo tradere conamur. Nouit charitas vestra, dignam memoria fidelium defunctorum in ecclesiā hodieque florere memoriam, quæ, sicut in gestis beati Odilonis legimus, ex diuina re- uelatione in ecclesiā primū inoleuit, & non multo post autoritate venerandi Papæ Leonis per omnes penè iam Christi ecclesias propagata est. Cumque hoc in plerisque locis deuotius ageretur, paulatimque huius rei religio magis magisque augetur: adeò res processit, ut in ecclesijs ob memoriam fidelium defunctorum, honoremque Domini, altaria erigerentur, exequiæ generaliter ac solenniter celebrarentur, eo vel maxime die, qui omnium Sanctorum solennitatem à capite Calendarum Nouembrii sequitur: non incongrua videlicet ratione, ut omnium Sanctorum, quorum festum pridie præcessit, intercessio, clementissima omnium fidelium defunctorum fieret re- laxatio. Sed hæc suo in loco: hoc tantum dicere nunc aggredimur, ut ipsum diem cor- poris beati Bertulphi, reliquiarumque sanctæ virginis Christi Amalbergæ translatio so- lennem effecerit. In Blandiniensi nanque ecclesiā memoriam fidelium defunctorum construxit fidelium viuorum industria, quam honorificè in ipso depositionis sanctissi- mi Bertulphi die absoluit, atque in honorem incarnationis, natiuitatis, passionis, resur- rectionis atq; ascensionis Iesu Christi, à Radbodo Nouiomeni episcopo consecrari fecit anno Verbi incarnati millesimo septuagesimo secundo, secunda hebdomadæ pa- schalis feria, præsentē glorioso Flandrorum Marchione Roberto, cum multa optima- tum & promiscui sexus frequentia. Nec multo post Blandiniensis cœnobij fratribus placuit, ad eandem memoriam beati Bertulphi corpus, sanctissimaque virginis Chri- sti Amalbergæ reliquias transferre, ut maior inde confluentibus eò plebibus deuotio, fidelibusque defunctis tantis intercessoribus fieret consolatio.

Cap. 32.

Cumque fratribus, ut dictum est, sanctæ Blandiniensis ecclesiæ corpus S. Ber- tulphi transferre placuisset, hocque non temerè fieri iudicassent, consultò quidem ab ijs, qui sanioris consilij tunc videbantur, definitum est, ut admissis clām nonnullis ad loculum sacri corporis sacerdotibus, omnem reconditi sa- cro sancti thesauri veritatem oculis explorarent, ut testibus his reliqui fratres ad agen- dum

Ingēti cum honore trās- feruntur reliquie S. Ber- tulphi & aliorum.

Commemo- ratio omni- um fidelium defunctorum.

Radbodus Episcopus Nouiomen- sis.

En qualem vult sanctis reliquijs ha- beri hono- rem.

dum id, quod statuerant, certiores redderentur. Neque enim de sacrosanctis artibus parum dubij erat, quippe opinio vulgi habebat, magnam de sacro corpore partem ab Harlebecensibus haberi, adeo vt ecclesia eorum ad sanctum Bertulphum vulgo dice-
retur. Sed nec fratres Gandenses, vel hanc appellationem, vel reliquias sanctae ecclesiae Harlebecensi inuidebant: cum in veteribus de sancto conscriptis exemplaribus magnum Arnulphum eas Theodrado presbytero dedisse legerent: quod etiam nos in hoc nono opusculo plenius descripsimus. Sed sicut iam diximus, & adhuc expressius dice-
mus, eadem, quae Harlebecensibus reliquiae fuere, in Blandinio quiescenti corpori post aliquod tempus rursus adiunctae sunt. Quod vt indicijs sit euidentibus compertum, prudens lector animaduertat. Paulo ante translationem sanctissimi Bertulphi, sacer-
dotes, vt dictum est, albis induti, pedibus nudi, deuore potius quam temere ad sancti corporis locellum admissi, confessione primum vicissim facta, cum fide & tremore ac-
cedunt, ipsumque licet difficulter aperiunt. Tum sacrosanctum corpus pallio inuolu-
tum, signaculo reperiunt signatum, & partem quidem artuum adesse maximam, sed par-
tem quoque non modicam deesse. Vbi etiam titulum huiusmodi inscriptum, corporisq;
sancto impositum inuenerunt: Hic requiescunt membra sanctissimi corporis Bertulphi
confessoris, cuius transitus celebratur Nonis Februarii, quae Arnulphus Magnus Blan-
dinium transtulit tertio Nonas Decembris. Oculos hinc in partem loculi descedunt, lo-
cellum alterum inclusam, sigilloq; signatum cernunt. Gaudio itaque affecti respirant,
quippe qui se haud vulgares ibi reliquias inuenturos sperarent. Cautius intendunt, ti-
tulumq; huiusmodi infra positum inspicunt: Hic locellus continet, quod residuum fuit
igni de corpore sanctissimi confessoris Christi Bertulphi. Quod legentes, satis nec in-
telligere nec admirari poterant. Aperto tamen locello, erat cernere quiddam diuini
horroris: immo vero non tam horroris, quam honoris. Passim quippe penae ambusta ossa
iacebant. Quae cum diligentius hinc inde inspicerent, titulum quendam complicatum
& inuolutum reperiunt & aperiunt, barbaris quidem literis inscriptum, adeo vt facilem
legentibus de reconditis illic sancti Bertulphi membris fidem faceret. Erat autem hui-
usmodi: Hic reposita sunt ossa illa egregij confessoris Christi Bertulphi, quae angelus
Domini de medio ignis extulit, quando Harlebeca cremata est, quae domina Rozala
Blandinium transtulit cum Balduino filio paruulo, & apposuit reliquae parti corporis
ipsius sancti. Has ergo sancti patris reliquias, quas apud nos in hoc vsque tempus habere
ignorauiamus, quando vel qualiter Deus per angelum suum de medio ignis eripuerit,
sicut fidelium relatum fidelius inuestigare potuimus, hic inferere curauimus.

Cap. 33.

POST immaturam Arnulphi iunioris Marchionis mortem, cuius auus magnus
extitit Arnulphus, Balduinus filius eius cum matre * Rozala derelictus est par-
uulus. Hic enim est, qui postea proluxa barba dictus est Balduinus, cuius ma-
ter Rozala, filia fuit Berengarij regis Italiae, quae post mortem Arnulphi prin-
cipis, Roberto regi Francorum nupsit, & Susanna dicta, mutato nomine, regina regna-
uit. Quae cum adhuc vidua, & filius eius Balduinus esset infantulus, tanta in regione
nostra facta est perturbatio, vt non tam ad hostile, quam intestinum, bellum pertraheretur
ipsa dissensio. Multi enim ea, quae a patre pueri huius vt beneficiarij acceperant, in hac
perturbatione ceu propria vsurpabant. Quo tempore quidam nobilis prosapia Eilbo-
do Curtracensi territorio praesidebat, cuius vxor Immacin, nobilis aequae prosapia, di-
cta fuit. Ipso autem Eilbodone defuncto, Balduinus, qui ex successione hereditaria in
principatu monarchiae Flandrensis gratia Dei iam conualuerat, comitatum Curtra-
censem ditioni suae, vt etiam postea fecit, subdere cogitabat. Sed Curtracenses cum
aliquanto tempore rebellassent, Harlebecenses vicinos, qui dominio Balduini Mar-
chionis parebant, hostiliter saepe aggressi sunt. Illis vero fortiter repugnantibus, Cur-
tracenses quindecim suae partis homines, in hoc ipsum coniuratos, noctu miserunt, &
vt villam Harlebecensem igni succenderent, sacramentum adegerunt. Qui prima vigilia
noctis aduenientes, villam, vt iurauerant, omni ex parte succendunt. Flammam autem,
vi ventorum impellente, domos domibus coherentes consumebant, ecclesiamque S.
Bertulphi ita repente inuadebant, vt nihil aut parum omnino supellectilis ecclesiasti-
cae inde posset auferri. Erat autem in ecclesia pars non minima ossium eiusdem sancti
con-

Obserua er-
ga sanctoru
reliquias re-
uerentiam,
contra Vi-
gilantianos.

Nota rem-
memorabi-
lem.

* Rozala
Balduinus
pulchra bar-
ba, vt ab alijs
vocatur.

Harlebecu
inflammas-
tur.

confessoris, quam dudum venerabilis ipsius ecclesiae sacerdos Theodradus a magno, vt
supra dictum est, impetrauit Arnulpho, eo videlicet tempore, cum ab eodem glorioso
Marchione sanctissimum sancti corpus Blandinium transferebatur. Quae quidem sa-
era reliquiae cum multis diebus magno ab incolis loci eiusdem honore fuissent affe-
ctae, tunc igni videbatur absumentur non sine maximo omnium dolore. Adstabat tunc
ipsius ecclesiae sacerdos, Bugecinus nomine, summa animi deiectionis molitudine. De-
cidente autem pro immensitate ignium omni ecclesiae recto, loculoque, in quo sancti
continebantur pignora, flammis consumpto, cum iam miserabilis de ereptione san-
ctarum reliquiarum omnes inuaderet desperatio, ideoq; lachrymabilis ad Deum san-
ctumque Bertulphum omnium fieret obsecratio, ecce inter ipsas flammis coepit crepi-
tus quidam fragorq; immensus audiri, videbaturque quasi congestus in vnum formi-
carum aceruus sensim efferi, qui leniter ex ipsis flammis emergens, repente sursum est
elatus, statimque super expansum sacerdotis vestimentum cunctis mirantibus est de-
positus. Qui diligenter intuens, quidnam esset, ossa vidit humana, in superficie quidem
tactu ignis denigrata, & non, vt efferebantur, sibi inuicem coherentia, sed vt melius
agnosci possent, alia ab alijs disincta. Tunc incunctanter adstantes haec S. Bertulphi in-
telligentes fuisse pignora, virtute diuina & subiectione angelica ex ipsis ignium flam-
mis elata, ad comparationem tanti thesauri, detrimenta rerum suarum, ignibus absum-
ptarum, quasi nihil pendebant, Deoque, tam gloriose sanctum suum glorificant, lau-
des & gratias toto corde referebant.

Cap. 34.

IGitur Harlebecensis ecclesiae ciues, eas ipsas sancti Bertulphi reliquias naut impo-
sitas, quoniam & ecclesia propria cremata fuit, & hostilis incurtionis metus immi-
nebat, per Legiam fluuium ad Viuium castellum, tunc temporis munitissimum, de-
portarunt. Post aliquantum vero temporis placuit ipsis referre reliquias, iterumq;
naut impositas ad propriam parochiam reportare instituebant. Sed inter eundem qui-
busdam incidit dubitatio, vtrem verè, quae ab eis deportabantur, S. Bertulphi essent re-
liquiae. Quod memoratus illorum sacerdos Bugecinus, qui interfuit, intelligens, omni
cordis intentione Deum orauit, vt pro misericordia sua euidens huius rei signum osten-
dere dignaretur. Tum ecce grex auis de super volitans apparuit, in cuius extremo agmi-
ne ales quaedam candidi coloris, quae ceteris praestantior esse videbatur, apparuit. Quam
diligentius sacerdos intuens, In nomine, inquit, Dei tibi precipio, vt si verè haec sancti
sunt reliquiae Bertulphi, tu super ipsas sine mora descendas. Quo dicto, auis illa, relicto
praecuntium agmine, descendit, & in gremio sacerdotis, reliquias sanctas tenentis, refe-
dit. Quam ille blanda manu, quando placuit, cunctis admirantibus, contrectauit: itaq;
absterse a cordibus illorum omni dubitationis scrupulo, liberè abire permisit. His agni-
tis, Rozala, quae & Susanna, diuinae memoriae domina cum Balduino filio adolescentulo
Marchione aduenit, consilioque cum suis habito, reliquias sanctas inde absporravit, &
in Blandiniensi ecclesia reliquae parti corporis ipsius sancti apposuit, parte quadam ex
eis ecclesiae nuper crematae reddita. Haec ita esse cum multi ex ore progenitorum suo-
rum loquantur, quaedam tamen fidelis mulier etiamnum superest, quae cum iureiuran-
do se praesentem his interfuisse memorat, & quae iam diximus, vera esse viua voce testa-
tur. Et hoc satis tam auditu quam visu, quisquis eadem sancti membra inspexit, compe-
rire potuit, non nisi virtute Dei ex ipsis ignium flammis sacras reliquias ereptas esse:
quia vt in ipsis apparet, omni ecclesia & loculo, in quo continebatur, exullis, ita sunt ab
igni comprehensae, vt nulla humani ingenij industria extrahi potuerint, & nisi angeli-
ca virtute abducerentur, in fauillas vel cineres vsque redigi oporteret. Sed iam ad per-
scribendum sanctae translationis ordinem redeamus.

Cap. 35.

IN transferendis sancti Bertulphi reliquijs, gloriae eius gloriam hanc Christus ad-
iunxit, vt sicut gaudij sanctorum consors esset in celis, ita etiam reliquiarum eorum
dem secum transferendarum consors fieret in terris. Cui hoc speciale mox trans-
ferendo decus fuit, quod sacratissima Christi virginem Amalbergam hac sui trans-
latione sociam habere meruit. Quod vt factum sit, lectori paucis indicare non pigebit.
Erat in Orientali sanctae Blandiniensis ecclesiae apside scrinium immensa aetate in abdito
Eccc 4 repo-

Nota in sta-
gne mira-
culum.

En quan-
tum isti pis-
ces homines
amant sacras
reliquias.

Miraculo
declarat
vera S. Ber-
tulphi reli-
quia.

repositum, quod à quibusdam fratribus deuotè ed admittis est apertum, & in eo quiddam diuini horroris repertum. Nam erat in eo cernere omnem penè virginei corporis virginis Christi Amalbergæ puluerem, & plures castissimorum ossium ipsius particulas vnà cum vestimentis eius & peplo, pera quoque & baculo, cilicio etiam & sacro precioso operis coloris que velo: velo, inquam, quo diuinitus per beatum Vuillibordum sanctamque Gertrudem legitur velata, Deoq; consecrata. Fratres ad tam sanctum spectaculum secretiùs admissi, reperto tam precioso thesauro, non parùm gaudebant, eumq; cum corpore sancti Bertulphi collocare dignum ducebant. Quod & factum est.

Cap. 36.

EA siquidem tempestate, quæ sacram sancti Bertulphi reliquiarumque virginis Christi Amalbergæ translationem præcesserat, inundationis incommodo vniuersa regio laborabat adeò, vt à sidere Arietis vsque ad Geminos, nec pluuiales cælo nubes, nec terræ deessent imbres. Sol Aquarium exhibat, propè sidus Cancri respiciebat, & tamen Aquarius plus solito imbres non cessabat effundere. Cerneret inundationem circumquaque grassari inexhaustam, & laborantibus agricolis omnem futuram messis spem adimi. Et ecce ante translationis diem, cum se ad perscrutandum sancti confessoris loculum fratres, quos diximus, contulissent, eumque cum fide & tremore aperuissent, imbre suspensò serenitas mox redit, ita vt vnum idemque esset, fratres loculum aperuisse, catarractasque cæli pluias retraxisse. In apertione quippe loculi sancti sui, misertus est Dominus populi sui, sinum illi misericordiæ suæ aperiens, tempestatemq; iubens facessere. Renouantur hinc in sancto Dei antiqua miracula, quæ non minus defuncto, quam olim viuèti familiaria fuere. Qui enim iam pridem sub diuo positus, pluiæ incommoda non sensit: hic etiam ad artuum suorum attredationem, imbrium suspendit inundationem: tanto nunc miraculis & virtutibus excellentior, quanto diuino conspectui præsentior. Nec alienum à fide est, Deum sancti huius translationem mox futuram sic disposuisse, quem pro ea disponenda tempestatibus insolentiam compescuisse credimus. Gradere nunc, bone Iesu, nobiscum, & ad peragendam sanctarum reliquiarum confessoris & virginis tuæ translationem, puram nobis tribue deuotionem.

Cap. 37.

Sacratissima dies Pentecostes 14. Calend. Iunij lucebat, cum aduentum sancti spiritus Ecclesia generaliter celebrem habuit. Qua die placuit fratribus sacrosanctum corpus beati Bertulphi cum sanctæ Amalbergæ reliquijs ad memoriam, quam antè memorauimus, fidelium defunctorum deportare, & die crastino de locello vetusto in nouum transferre. Quod consultò quidem ab eis definitum est, videlicet vt animæ fidelium defunctorum in aduentu spiritus sancti, letificarentur etiam aduentu corporis sancti. Nam & hac celebri die plus solito confluentem plebem recepit ecclesia, sacra ibi Missarum solennia celebraturam. Innotuit etiam res populi, quæ agebatur de deportatione sanctissimi corporis. Vnde complures tam huius rei piæ nouitas, quam sacra paracleti solennitas inuitabat, tanto liberiùs confluentes, quanto diù optata tandemque huius meritis concessa serenitate impensius letabantur. Et tertia quidem diei hora, qua se spiritus sanctus discipulorum olim cordibus infudit, ante Missarum solennia fratres ad sancta sanctorum cum thymiamaterijs & hymnis accedunt, loculum, quo sacratissimum corpus cõtinebatur, deponunt, ac prosequente psallentium choro, memoriam, quam diximus, fidelium defunctorum aduentu, nouoq; altari eum imponunt, nocturnas illic in honorem Dei sanctique huius acturi vigilas, crastinumque expectaturi diem ad transferendas illius sanctæque virginis, quæ simul aduectæ sunt, de theca in thecam reliquias.

Cap. 38.

Crastina porrò dies populis optatissima illuxit, quæ ad diuinum illud spectaculum illos vndecunque inuitarat. Magnam & præclaram hac die iucunditatem, magnam æque sancto suo omnipotens prærogauit solennitatem. Clerus omnis de adiacentibus ecclesijs, monachorum chorus de cœnobijs, tam plebs urbana de urbibus, quam vulgus promiscuum accurrit de rure, vt in futura sanctissimi corporis translatione, optata visione fruatur. Nec piguit ob sanctissimi huius corporis

ris reliquiarumq; virginis Amalbergæ reuerentiam, circumiacentium sanctorum corpora suam præsentiam exhibere. Nam sanctum Liuinum martyrem, & beatam Pharaildem Christi virginem, sanctum quoque Gerulphum æque martyrem singuli de suis locis obuios exhibuere, in magna que populi prosequenti frequentia gaudij nostri participes esse voluerunt. Præterea aliæ complures reliquie longo illo translationis sanctissimi patris nostri Bertulphi, sanctæque virginis Amalbergæ itinere processere obuiam. Nouum quippe gloriosumq; genus spectaculi hunc inuitauit populi conuentum: qui sanè tam frequens accurrit, vt nec ambitus, nec atrium ecclesiæ eum capere sufficeret.

Cap. 39.

EXpectantibus interea in ecclesia populis, sacerdotes ad memoriam fidelium defunctorum procedunt cum infulis, minoresque ecclesiæ gradus cum crucibus & thymiamaterijs. Populus quoque, qui tam multus conuenerat, nist, quo potuit, se ad spectandum ingessit, vel religione, vel rei nouitate, aut etiam spe impetrandi aliquid pro benedictione sancti corpore incitatus. Et præmissa Litaniam, adiunctis etiam laudibus tam diuino operi congruentibus, ac sacerdotibus, qui huic sanctissimo negotio aderant, ad altare accedentibus, preciosissimi thesauri locus aperitur. Corpus sanctissimū sindone inuolutum altari imponitur, sigillo rupto, titulus precioso glebæ testis legitur, cunctisq; quibus accedendi vel videndi liberior facultas erat, palam exponitur. Oculis hæc cernentibus lachrymas pias pia æque letitia exprimit, atque hæc cernentes spe cernendi etiam maiora afficit. Locellus deinde minor coram exponitur, sigilli item titulus, quem prædiximus, audientibus cunctis legitur. Cumque hinc corpus sanctissimum, inde quod corpori decrat, modicè igne tactum conspiceretur, restibus titulis vnà cum sigillis, veteri manu descriptis, facile id, quod visum est, populo fidem fecit, membra sanctissimi confessoris Christi Bertulphi integro ferè numero illic reposita asseruari.

Cap. 40.

EX consequentibus hinc causis constat, sanctissimi patris hanc translationem maioris illi per Christum honoris fuisse occasionem. Cuius pignora quia aliquantò negligentius vsque ad id temporis habita fuere, maiorem solito deinceps habuere reuerentiam. Neque enim decuit hanc Christi lucernam sub modio, sed super candelabrum poni, vt ingrediētibus in ecclesiam Dei, in edito charissimam præstenderet præsentiam. Et vt latius sanctitatis suæ diffunderet odorem, aliquantam pignorum suorum per Ecclesias Dei passus est distributionem fieri. Quod vt fieret, deuotio, non temeritas: non superbia, sed humilitas promeruit. Nam inspirante spiritu sancto animis fidelium, ad translationem eius deuotè confluentium, persuasum est pro benedictione aliquid de pignoribus illius expetere, vt vel in modica reliquiarum eius portuncula singuli sanctum quasi totum præsentem colerent, cuius ope & intercessione nihilo minus se iuuari considerēt. Nec fessellit poscentes fratrum benigna charitas, nec elusa est piæ poscentium deuota humilitas: dum & illi, quod poscebantur, sine damno de pignoribus sancti concedebant, & isti pro magno suo lucro vel parùm aliquid de reliquijs eiusdem patris accipiebant. Vnde & apud singulos tanti hodieque habitus est, quasi apud singulos totus esset corporali præsentia, qui singulis vtiq; totus, fideli præsens est beneuolentia & amore.

Cap. 41.

Accessit quoque gloriæ eius ingens aliorum sanctorum gloria, quam in terris per homines Deus Dei sapientia procurauit. Nam ad sancti sui glorificationem multorum cum eo pignorum fieri voluit translationem, licet minus idoneè per nos humiles administratam, affectu tamen, quo potuimus, consummatam. Enimvero cum beatissimi patris nostri Bertulphi corpus, linteaminibus mundis inuolutum, diligenter obsignatum, & de theca in thecam esset translatum, accedunt fratres tam studiosè quam religiosè ad transponenda in eandem, in qua sanctus hic repositus erat, thecam, aliorum sanctorum reliquias, earque, attestantibus illarum titulis, his qui affuerant, coram exponuntur, affixisque sigillis, diligenter cum corpore sancti reconduntur. Acta est hæc translatio anno Dominicæ incarnationis millesimo septuagesimo tertio, indictione vndecima, Alexandro Papa Apostolicæ sedi, & ecclesiæ

Magna adhibita solennitas in transferendis sacris reliquijs.

Certa documenta præsentium reliquiarum S. Bertulphi.

Is est Alexander II. cui Gregorius VII. successit.

Nouiomensi pontifice Radbodo presidente, regnante Francorum rege Philippo, & Roberto Flandriae monarchiam tenente. Translatus est autem hic sanctus pater & preciosus Christi confessor Bertulphus cum supradictis admiranda virginis Amelbergae, mul-
torumque sanctorum pignoribus de Orientali sanctae Blandiniensis ecclesiae parte ad altare, quod in medio ipsius basilicae edificatum & consecratum est in memoriam sanctae incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis & ascensionis Domini nostri Iesu Christi, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum, atque a domino Abbate Folcardo cum ipsius sanctae Amelbergae, aliorumque sanctorum reliquijs in locello nouo collocatus, ipso cum fratribus sibi creditae congregationis hanc eandem translationem administrante anno regiminis sui tertio, 13. Calend. Iunij, coram multitudine copiosa monachorum, clericorum ac utriusque sexus hominum. Ceterum quia huius dioeceseos antistes huic sanctae translationi, diu licet expectatus, aliasque occupatus, interesse non potuit, proximo suo ad nos aduentu tam presentibus per se, quam absentibus per literas, diem hunc festiue celebrem constituit, ad laudem Christi, sanctorumque suorum, in quibus cum Deo patre & spiritu sancto uiuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

VITA SANCTAE ADELHEIDIS SIVE ALEIDIS,
PRIMAE ABBATISSAE VILECENSIS, A BERTRADA,

quam alij Bertam vocant, sorore S. Vulpelmi Abbatis Bruvilerensis
sanctimoniali conscripta, sed stylo per F. Laur. Surium passim
mutato, & quibusdam nonnihil contractis.

PROLOGVS AVTHORIS.

Domino N. Archipræsuli venerando, cunctis Christi cultoribus pro merito bonitatis amando, pauper, vilis & peccatrix illa indigna vocari sui ancilla, praesentis vitae post tedia, aeternae beatitudinis praemia. Cōfortata exemplo Abraham patriarchae, Deum familiari allocutione sepius cōuenire audentis, adiciam adhuc loqui ad te dominum meum, fidum imitorem ipsius Dei omnipotentis, humilissime clementiam tuam implorans, ut pro eius nomine, qui innume-
ris diuitum donarijs pretulit duo aerea minuta viduae, aeneum hoc opusculum gratum tuae dominationi sit munusculum: hocque admoneris, ut meū pauperula orata implere non obliuiscaris: quatenus pro te intercedente sancta virgine, cuius merita hic habentur descripta, omnia tuae humanae fragilitatis deleantur delicta. Nos qui de te, Praesulum dignissime, patrem & dominum appellantes, & loco Christi pro nostrarū virium modulo venerantes: sicut illi dicimus, cuius erga nos vices geris, Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: ita post illum ad tuum honorem referimus, quicquid gesserimus laude dignum. Cum enim tum ob nostra, tum aliorum subditorum, vel corrigenda vel etiam propulsanda mala labores suscipias, iure quoque ex ijs, quae Deo adiuvante recte gerimus, honor ad te redit. Sic pius ille magister, cuius es vicarius, seorsim quidem discipulos suos stultos & tardos corde ad credendum, vel alijs id genus modis appellabat: at coram reprehensoribus, qui eos spicas vellentes, vel alia similia facientes carpebant, inuicta ratione tuendos suscipiebat. Itaque hinc ego animata, exiguum hoc tuae Dominationi offero munusculum, ut si qua in eo corrigenda sint, ea piorum virorum opera emendes. Si quis verò invidentia stimulante illud calumniari velit, instar eius, quem iam diximus, magistri defendere nē dubites: ut cuius geris vicem, in eius quoque vestigijs gnauiter insistas. Porro si quis opus emendatione indigens putet esse indignum, quod tantae dignitatis viro munus offeratur, nouerit is, tamen calami magna est rusticitas, non paruam tamen in ipsa materia utilitatem inesse: atque ita quod stylus impositus videtur efficere contemptibile, id insigni precio materiae munus effici gratissimum. Ieiuno quidam sermone multa praecclare gesta prosequimur, putā beatam matris Adelheidis Vitam: quam cum Dominus admiserit in beatorum cōsortium, qui nunquam non pro populo Dominum deprecantur, idque signis euidentissimis declarant:

Luc. 21.

Hucusque non est mutata phrasia

Psal. 113.

Luc. 24.

Matt. 12.

rarit: quibus meritis ad hoc honoris culmē euecta sit, tibi imprimis, deinde etiam Christianis omnibus nōsse profuerit. Vnde etiam curandum est prudentiae tuae, ut siue hoc nostro, siue quouis alio stylo isthaec ad omnium notitiam perferantur, ut sciant omnes absque meritis nostris Dei benignitate factum esse, nē haec in obliuionem venirent. Pro qua re tu quoque gratias agere debebis Domino Saluatori, qui cum esset Deus, homo fieri dignatus est, viuens & regnans cum Deo patre in unitate spiritus sancti per omnia secula seculorum, Amen.

Sequebatur hic alius eiusdem prologus ad Deo sacratas virgines: quem vitandae prolixitatis causa omisimus. Testatur in eo, se ea quae scribit, habere ex earum relatione, quae S. Adelheidis adhuc viuentis doctrina & exemplis instituta fuere: tum etiam se libellum examinandum obtulisse viris doctis, & ab eis approbatum esse. Haec alterius prologi summa est.

HISTORIA.

Nechoādo huic operi adsit gratia Spiritus sancti, qui author est bonorum omnium, quae quisquā vnquam ab ipso mundi exordio facienda suscepit & perfecit: ut ab illo quoque nostrum absoluator opus suppeditatione donorum eius, in quibus omnis boni initium atque finis consistit. Et nos quidem contemplatione imperitiae nostrae adeo deiicimur, ut tantum opus vel auspicari formidemus: sed verò diuini muneris considerata largitate intantum animis confirmamur, ut facessat timor omnis, maximē cum scriptura teste, spiritus ubi vult spirer. Quem etiam nostris conatibus adspiraturū confidimus, freti meritis sanctae matris nostrae Adelheidis: cuius vitam laudabilem literis mandare instituimus nos humiles eius ancilla. Opere precium autem facturū videmur, si primò nobilissimum eius stemma vel genus indicemus, ac deinde vitae sanctitatem commemoremus, Deique in ea virtutem suspicientes, illi gloriam tribuamus, qui, ut Apostolus ait, operatur omnia in omnibus. Patrem habuit Megengorem, illustrem Comitem, qui suo tempore magnus inter principes & perquam celebris habebatur. Mater Gerbirga dicta est, nō min⁹ generis nobilitate insignis, quippe filia Ducis Godefridi, ea tempestate magni & incomparabilis viri. Habuit verò eadem Gerbirga quatuor fratres, inter proceres eius temporis praestantissimos, & quibus Godefridus Dux, eiusdem cum patre nominis & dignitatis, obiit absque coniuge & liberis: secūsus atavus fuit Henrici nup̄ defuncti Imperatoris: ad reliquos duos primariae nobilitatis viri Franciae orientalis, quam Franconiam vocant, suum genus referunt. Porro duo illi, quos diximus, cum essent mūdi huius amplissimis aucti honoribus, etiam coram Deo conati sunt se virtutum studiosos exhibere: fuitque illis mascula proles, cui aui nomen impositum, & principatus attributus est: nata etiam sunt eis quatuor filiae, e quibus duae iunctae sunt viris praepotentibus & valde opulentis. Harum altera Inmentrudis aui fuit Henrici clarissimi Ducis, & Adelberonis Metensis Episcopi, Fridericus Ducis, fratrumque eius imprimis illustrium huius temporis virorum. Altera Aluerada itidem spectata prole aucta fuit. Aliae duae apud Coloniam Agrippinam Christi seruitio maeipatae sunt, vna quidem in monasterio beatissimae matris Dei, ubi tam religiosè viuere ei postea praefecta sit: altera Adelheidis, de qua nobis sermo est, in cōnobio sanctae Virginum complexa est monasticum vitae institutū ad D. Hieronymi praescriptum suae regulam: atque in tenera aetate ita se comparauit, ut futurae probitatis & sanctitatis laud obscura iam tum specimina praeberet.

In ipsis pueritiae annis literarum studijs sese applicās, magnos habuit in vera sapientia progressus, Deo iditā dispensante, quod sciret eam postea multis profuturā. Coepit tū vsque adeo virtutū & probitatis augeri incrementis, ut adolefcentis annos mortū grauitate transcenderet, possetque iam in illam competere illud Sapietiae: Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorū numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & aetas senectutis vita immaculata. Accidit interim, ut Imperatore aduersum Boemos cū exercitu profi-

FEBRUAR. 5.

Ioan. 3.

1. Cor. 12.
S. Adelheidis pariter.

Auunculi eius.

Frater vnus & tres sorores.

Quoddam religiose vitae genus amplectitur S. Adelheidia.

Sap. 4.

ori comiter admouebat, tamque largis generosam faciem rigabat lachrymis, ac si eas omnes ipsa peperisset. Eiusmodi ergo Abbatisse vigilantia sorores à curis secularibus expeditæ, in regularis vitæ obseruatiâ exercebant, ut exemplo essent etiam ipsæ, à quibus monasticæ vitæ instituta didicerant. Cum sic autem Domino adiunxerent recte composuisset interiora, ad exteriora quoque necessariò se contulit, memorque illius Domini sententiæ, *Quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis: regnum Dei etiam per ipsa exteriora quasiuit, bona spe freta, se maiora à Domino recepturam.* Ex ipsis enim monasterij possessionibus cortem vnam Domino delegauit, ut ex eius annuis fructibus & prouentibus quindecim pauperes perpetuò vestirentur & alerentur, iubens eisdem quorannis circa Christi natalem diem quindecim solidos numerari. Alios etiam quindecim pascendos instituit ex interioribus monasterij sumptibus, ipsæque voluit annuis Quadragesimæ temporibus totidem dari solidos, atque in Apostolorum feriis solidos duodecim, diebus quoque singulis ieiuniorum, quæ vocantur quatuor temporum, nummos tres cum plena aliarum rerum erogatione. Sæpè verò admonuit sorores, ne hanc constitutionem vllò vnquam tempore aboleri paterentur, certò illis prædicens, si eam contingeret infirmari, & spiritualium & temporalium eas rerum detrimenta facturas. Id quod literis annotatum voluimus, ne vnquam in obliuionem abeat.

Cum aliquando totus penè orbis acerba fame affligeretur, eius liberalitate comperita, homines egentes vndique ad eam tanquam ad matrem consuebant, atque in plateis & compitis multi iacentes semiuui, solitam elemosynarum eius dispensationem expectabant. Tum illa erga omnes commiseratione permota, studuit singulis consulere prompta animi deuotione: sanis quidem & valentibus solidum cibum, nempe panem & hardum porrigens; non benè autem habentibus holera & legumina cum carnibus accuratè decocta: qui verò iam intumuerant, & quorum propemodum desperata erat vita, eos sorbitiunculis aqua mixtis & modica farinula vel sagina refocillabat: id summo perè curans, ne cibo auidius sumpto, in vitæ discrimen conijcerentur homines diuturna fame confecti. Et hæc quidem illa fecit coram hominibus in gloriam cælestis patris: in abscondito verò, nesciente sinistra, tam ad præstandam miseris elemosynam porrecta erat dextera, ut sæpè nummis carens, quos pauperibus perentibus largiretur, clam sibi detraheret caligas, easque miseris donaret. Atque hæc & pleraque alia, quæ in abscondito, patre suo cælesti vidente, faciebat, magno studio alios celabat: quæ si nos singulatim persequi velimus, nullus erit dicendi finis. Confirmavit igitur Dominus hoc in ea, quod ipse ait: *Omni habenti dabitur, & abundabit.* Cum enim Dei & proximi charitate ferueret, tanta vtriusque hominis felicitate potita est, ut foris diuinijs, intus virtutum donis spiritualibus polleret, quibus instituit, promouit & firmavit sanctam religionem, itemque diuini seruitij scholas, quæ ei semper nō mediocri curæ fuere: quas etiam crebro ingrediens, & ex arte Grammatica quæstiunculas mouēs, si quam cerneret commode respondentem, humaniter osculabatur eam, & quodam afficiebat munusculo, spe profectus illius in Domino exultans.

Interim verò sorore eius Bertrada in Christo feliciter obdormiente, beatus Heribertus Archiepiscopus sciēs hanc matrem nostram cunctis ornatam virtutibus, voluit eam defunctæ sorori succedere in regimine, licet illa modis omnibus recusaret, indignā tanto honore se clamitans. Cum autē Imperatori apud Aquas grani tūc commoranti nunciatum esset, eam neq; petenti neq; iubenti Episcopo consentire velle, accersit eam, & sororis honore sublimauit. Tum verò in metropolitana Colonienſi ciuitate declaratum est, quid prius illa operata esset in obscuro Iuliacensium tugurio: idq; adeò, ut idem sanctus Archiepiscopus testaretur eam cunctis sui ordinis sapientia, religione & sanctitate esse incomparabilem. Vnde etiam factum est, ut tanto is eam amore prosequeretur, ut in rebus diuinis cōstituendis eius libenter vteretur consilij, eamq; admodum reuerenter haberet. Erat enim inter illos magna charitas, & Deo grata familiaritas, ita ut in rebus bonis vnius sententiæ & consuetudinis esse videretur: quo fit etiam, ut dubium non sit eos nūc in vna aternitatis domo pariter commorari. Felicem planè illis temporibus Coloniam Agrippinensem, in rebus omnibus benè constitutam, quando & iste studiosissimus beati Petri imitator, Cleri & populi rector atque doctor extitit, & hæc tam excellens virgo virginis choris singulari religione præfuit.

Est

Est autem Colonienſi monasterio præfecta erat, at tamen vtrique & Colonienſi & Vilecensi strenuè inuigilabat momenti omnibus, boni pastoris exemplum sequens, & illud Evangelicum sæpè commemorans, Cui multum donatum est, multum quæratur Luc. 12. ab eo. Illis verò virginibus, quas in cœnobio Vilecensi lacte salutaris doctrinæ Domino nutrierat, singularem quandā materni animi beneuolentiā exhibebat: neq; id mirum, quando id plerunq; cariùs complectimur, quod cariùs acquisitum est. Neque splendor omnis Colonienſis gloriæ harū ei memoriam auferre potuit, quin semper doleret corpore se illis interdum abesse, quibus spiritu nunquā non præsens erat. Cumq; ad eas quandoque accederet, non minori eam excipiebant gaudio, quā si ipsum Dominum viderent. Vt enim gallina pullos colligit sub alas, sic illa omnes mira charitate ac benignitate ad se attrahebat, vultum, habitum, constitutionem singularem accuratè inspiciebat, & num quem rerum necessariarum ipsa absente defectum passæ essent inquirens. Non enim ferre potuit, ut gregi suo decessent corpori & animæ necessaria. Itaque nonnunquā nulla sorore sciente in cellarium siue promptuarium ingrediēs, vinum, carnes, pisces aliaq; multa sibi ipsi suffurabatur, eaq; imbecillioris ætatis puellis & sororibus malè valentibus distribuebat: ut si quid de constituta annonæ portione subtractum esset, hoc furti genere ipsa compensaret. Māluit autem clam id facere, ut & patris celestis in abscondito videntis promereretur retributionem, & eorum vitaret reprehensionem, qui eam sæpè prodigæ rerum suarum dispensationis inſimulabant.

Nec defuit huic præfate virginum gemmæ, omnium virtutum splendore nitenti, miraculorum gloria. Si qua enim soror reliquis in templo cantantibus, sonora vocis modulatione non congrueret, à pia illa matre obiurgata, vel etiam in facie manibus caesa, toto reliquæ vitæ spatio clara fuit & delectabili voce. Eundem in modum si quas longa ægritudine laborantes, tanquā ociosas & tempus inutiliter consumentes reprehenderet, confestim à Domino curatæ sunt. Contigit aliquando accersiri ab ea cellariam vinum è dolio promentem. Ea verò nullas ne cœns moras, ne quam inobediētiæ notam incurreret, epistolæ vertibulum manu retinens velociter accurrit, sed ubi ad se reuertens id animaduertit, valde timuit ob effusum, ut suspicabatur, vinum. Eam verò consolans pia mater, Nolo, inquit, soror ut huius rei causa vllum animi dolorem suscipias: poterit enim faciliè hoc præstari damnum virtute & gratia Dei. Interim eam visum, quid factum sit, & siue benè, siue malè ceciderit, gratias agamus Deo. Eunt igitur pari solitudine, sed cum nec guttam vnam è vase excidisse cernerent, cellaria ad beatam Adelheidis pedes corruēs, factum hoc memorabile eius sanctitati adscribebat: illa contra diuinæ potentie & sororis obedientie tribuendum asseribat, simul interdicens, ne cui id aperiret, donec ipsa esset in humanis. At illa nefas existimans tantum diuinæ virtutis miraculum silentio tegere, quibusdam sororibus id secretiùs in laudem Dei indicauit. Adelheidis enim in omnibus, quæ per illam diuinitus fiebant, semper fugit hominum applausus & fauores, prudenter animo considerans periculosum esse laudare proſpero cursu nauigantem hoc mare magnum & procellosum, donec feliciter in portum perductus sit.

Cum iam autem Dominus pro meritis illam remunerare vellet: reddit enim ille vnicuique, teste scriptura, iuxta opera eius: cœpit paulatim viribus corporis desitui, sed solitis virtutum studijs increscere & augeri. Virtus enim, ut ad Paulum Christus ait, in infirmitate perficitur. Appropinquante igitur die, quo erat abitura ad superos, cura debita prouisionis monasterium beatissimæ Dei genitricis Mariæ reuisit, ubi in ipsis feriis sancti Blasij post cœnam periculoso gutturis dolore correpta est, idque post Completorii preces sorori cuidam, quam in suo monasterio educatam, semper apud se habere voluit, signis quibusdam indicauit. At illa sperans nihil fore periculi, lectulum repetijt. Sed beata mater sciens se illo dolore viuendi finem accepturam, noctem peruiigilem duxit timore mortis, quam natura hominis reformidat: neque id mirum, cum ipse Christus morte appropinquante tristatus sit. Cumque in lectulo ferre non posset noctis moras, monasteriū petijt, & nocturnas preces orando anteuerit: atq; ita qua potuit virtute seruitio Dei insistens, primo crepusculo Missam sibi celebrandā curauit, corporisq; & sanguinis Domini sacramēto se cōmuniuit: ac deinde ad B. Heribertū se conferēs, egit eū illo de suis & suarū rebus. Is verò ubi didicit mortē ei impedere, incredibilis dolore affectus est, videntem se ab illa separari, cui indissolubili charitate deuinctus erat.

Ffff 2

At

Quanta ei cura fuerit virginū Vilecensium.

Claret miraculis.

Res sanè admiratione digna.

Rom. 1.

2. Cor. 12.

Incidit in morbum periculosum.

Matth. 26.

Multi pauperes fami tempore ab ea fouetur.

Matth. 23.

S. Heribertus Episcopus Colonienſis.

Præfatus S. Adelheidis monasterio S. Marie.

At illa maternum erga suas Vilecenses filias amorem retinens, eis per nuncium si-
gnificavit se non nisi leuiter agrotare, ne eas dolor immodicus perturbaret: simul
orans ut quamprimum ipsam inuiderent, quod tamen illa imminentis miserie prorsus
in scia, in crastinum distulerunt. Interim sancta illa anima carnis erga stulo absoluta,
gaudia paradisi, ad quae viuens infatigabili animi studio suspirauit, aeternum cum Chri-
sto regnatura felicissime petijt. Quod ubi ad Vilecenses perlatum est, quales illic ge-
mitus, qui luctus existerit, piget referre, cum magis flere libeat, quam tanta miserie &
calamitatis meminisse. Cuius tamen desolationis illa vel maximum credebant fore re-
medium, si defunctam possent in suum recipere monasterium. Atque ea causa Archi-
episcopum aduocantes, & ad eius vestigia se crebro aduoluentes, cum lachrymis implo-
rabant clementiam eius, ut iuberet corpus defunctae apud ipsas sepeliri, à quibus illa nun-
quam separari voluisset. Sed ille spiritu preuidens, quid per illam Dominus propediem
esset operaturus, aliquandiu durum se praeiuit & inexorabilem: tandem tamen lachry-
mis earum victus, monente Domino, misericordia erga afflictas mouebatur, corpusq;

Præclarum
sancti S. He-
riberti de S.
Adelheidis
testimonium.

Insigne mi-
raculum.

Cæcus reci-
pit visum.

Aliud mi-
raculum.

Demon ex-
pellitur.

Aliud mi-
raculum.

illis reddens, sic lachrymabundus ait: Equidem si corpus sanctae Agathæ virginis, cuius
hodie festus die agitur, hic iam coram me haberem, ut mihi Deus testis est, haudqua-
quam illud huic corpori anteferebam, cum dubium non sit huius animam multi precij
esse apud Deum. Atq; ita facta Vilecensibus corporis absportandi potestate, ipse Deo
dignus Episcopus cum vtriusque sexus ordinibus & totius vrbani populi frequentia
subsecutus est. Postquam autem sacrum corpus in nauis repositum fuit cum sacri ap-
paratus honore, necdum dispositis remis, contra fluminis impetum fursim tendebat
nauis, idque ea velocitate, ut facile inde posset virtus diuina agnosci, nec difficulter in-
telligerent Colonienfes, Dominum noluisse Vilecenses virgines orbari talis matris sa-
crato corpore. Deinde celebratis exequijs, & anima in celis exultante, neptis eius ex so-
rore, quam illa educauerat, Deo volente in eius locum subrogata est: quæ quidem mul-
ta vitæ integritate, & vultus atque staturæ elegantiâ, generis nobilitatem præ se ferebat.
Veniamus nunc ad miracula, quæ Dominus per illam declarauit, eique laudum offi-
cia persoluamus, cuius munere promeruit, si quid Deo dignum operata est. Ante trice-
simum obitus eius diem pauperibus ob eleemosynam impetrandam ad monasterium
confluentibus, quidam inter alios cæcus aduenit: qui sui ductoris negligentia incaute
impingens in saxum, quo tumulus eius claudabatur, totus humi corruit, sed mox san-
ctæ virginis meritis surrexit visu donatus. Quo quidem miraculo moeror ex eius obitu
sorores occupas profligatus est, & in omnibus domicilijs nostris lætitia personauit. Suc-
cessit vero aliud miraculum maius, quod hesitatione omnem penitus absterfit ab ani-
mis quorundam, de priori signo dubitantium.

Mulier quædam vlcere in cruribus dire vexata, non nisi scipioni innixa ingredi po-
tuit. Ea igitur in visu admonita, venit ad beatæ Adelheidis monumentum, atque illic
eius precibus curata est. Quod cum illa in Dei laudem propalaret, alia quædam mulier
eam dixit id fingere & comminisci: sed ea non multo post à diabolo arrepta est. Cum
autem multis ille exorcismis exire cogeretur, virtutes Christi, quas per beatam Adel-
heidem effecisset & effecturus esset, tandem confiteri compellus est. Itaque ad eius se-
pulcrum pertractus, cum multo vomitu & foetina discessit. His vero atque alijs diuul-
gatis miraculis, ingens hominum concursus factus est tam ex longinquis quam pro-
pinquis regionibus, ita ut monasterij ambitus propemodum peruius videretur, & so-
rorum quies non mediocriter interturbaretur. Nam cum adhuc in corpore degeret
virgo sanctissima, orauit ut postquam à vita abiisset, non in sacratis locis, sed intra mo-
nasterij ambitum sepeliretur. Sed Dominus respiciens humilitatem ancillæ suæ, tan-
quam diceret, Amica, ascende superius, eam honorifice intra muros monasterij rece-
ptam, cum ceteris sanctis suis memoria perenni curauit celebrandam.

Nobilis quidam ob admissum flagitium à summo Pontifice vinculis ferreis ligatus,
cum multa Sanctorum visisset loca, ad huius virginis tumulum tanta vi liberatus est, ut
procul dissilientium vinculorum sonus ab omnibus, qui in monasterio erant, audiretur.
Eum vero Abbatisa veneranda, matertera suæ humanitatem imitari volens, aliquan-
diu humanissime tractauit vnâ cum fratre eius germano, qui licet à culpa eius immu-
nis esset, tamen communicato cum illo labore, demptis vinculis, eam culpam expiare
contendit. Postquam autem adhibitis fomentis, manus emortuæ restitutæ sunt pristino
vigori,

vigori, lætos & incundos, equis & vestibus instructos eos à se dimisit. Sanatus est etiam
quidam paralyticus, aurium & oculorum officio priuatus. Porro si quis inops ei non
tam de facultate, quam prompta voluntate quippiam obtulisset, per eius intercessio-
nem deinceps res necessarias sibi sensit suppetere. Quod ne cui dubium videatur, certo
exemplo id verum comprobabimus. Mulieri cuidam paupercula nocturna visione san-
ctæ virgo apprens, iussit ut ex suo labore vestem sacram, quam albam vocant, ipsi offer-
ret. Illa respondente id se præ inopia non posse, Adelheidis iussit eam suo nomine man-
petere subsidium à vicinis. Quod cum impigre fecisset, tanta ei lini copia data est, ut non
modò albam, sed etiam sibi ipsi vestem necessariam inde conficeret. Alba deinde ad se-
pulcrum virginis allata, tanta coepit per omnem vitam rerum copia abundare, ut quot-
annis eò vel bouem, vel porcum, vel alia quædam munera adduceret. Sed cum omnia
beatæ virginis miracula singulatim referre non possimus, quædam ex ijs commemora-
bimus, quæ nostris temporibus facta vel visu vel auditu didicimus.

Apparet
cuidam pau-
peri socini-
na.

Puer contra
aus ab ea
sanatur.

Præclarum
miracul.

Fœminæ cuiusdam filius octennis, totidem annis membrorum omnium, præterquam
linguæ & oculorum, officio destitutus fuit. Ei verò sancta virgo quadam nocte in somnis
visa est oēs ipsius nervos relaxasse. Itaque alta voce eo exclamante, excitati sunt omnes
qui in domo erant, ad eiusque lectulum properantes, viderunt illum sanatis membris
omnibus eum exanimem iacere. Sed post horæ intervallum ad se reuersus, narravit vi-
sionem, petijtque multa instantia à parentibus se deduci cum oblatione ad sepulcrum
virginis. Mox ergò iumento imponitur, sed in ipso itinere, ut maior Dei virtus appare-
ret, cum per pontem cuiusdam fluminis transirent, iumentum cum puero in aquas de-
cidit, & tota ferè hora ab omnium conspectu subductum fuit. Eo casu ultra modum af-
flicti parentes pueri, præ nimio dolore sanctam Adelheidem non solum nullius apud
Deum meriti, sed etiam crudelem & inhumanam appellabant: cum ecce subito vi-
dent iumentum cum puero illæsum ad litus peruenisse. Tum verò summa hilaritate
perfusi, in feriis sancti Gereonis, cum ad preces nocturnas primo signo excitarentur
sorores, Vilikam ingressi sunt, & quæ gesta essent, omnibus exposuerunt. Liberatus est
præter hunc etiam quidam demoniacus, qui postea quotannis censum illic obtulit. Sed
ne longiores sumus, nouerit Lector nullo non genere miraculorum, dempta mortuo-
rum excitatione, eam ornatam esse à præpotente Deo, cui laus est & gloria per infinita
secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM SANCTORVM ET GLORIOSO-
RVM CHRISTI MARTYRVM, FAVSTAE, EVELASII,
& Maximini, autore Simeone Metaphrasæ.

N illis temporibus erat sancta martyr Christi Fausta in
ciuitate Cyzico, imperatæ Maximiano, diuitibus paren-
tibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Christi
dogmatibus, relicta est orphana, cum esset tredecim an-
nos nata: & de cetero vacabat ieiunio & orationi, & me-
ditationi diuinarum scripturarum. Quamobrem conue-
nienter voci Domini, non poterat abscondi ciuitas, sita
supra montem, sed eius peruenit fama vsque ad aures
Imperatoris Maximiani. Statimque mittit primum sui pa-
latij, nomine Euclasiu, in ciuitatem Cyzicum, ut qua-
reret & inueniret Faustam, Christi sponsam, sic iubens:
Si ei quidem persuasum fuerit, ut sacrificet, rectè habue-
rit. Sin minus, projice eam in fluentum.

Februan. 6.
licet Lati-
na Marty-
rologia ha-
beant 10.
Septēbris.

Matt. 5.

Euclasius autem vadens Cyzicum, inuenit ipsam ætate quidem infantem: fide verò
& prudētia valde senem. Quamobrem cum ipsa adducta fuisset ad tribunal, vis ei affere-
batur, ut dijs, qui non sunt, sacrificaret. Sancta autem dixit ei: Ego ijs dijs non sacrifico,
qui sunt surdi & cæci, & nullo sensu præditi, cum sint opera manuum hominum. Habeo
enim patrem & sponsum Iesum Christum in celis, nec possum eum relinquere, nec per-
dam

dam meam hereditatem, quam habeo apud Dominum. Euclasius autem dicit ei: Sacrificasti mihi, ne male & acerbè moriaris. Respondit sancta: Ne putes me esse tanquam unam ex stultis mulieribus. Nam etsi sum parva atate, attamen cor meum est magnum & perfectum apud Deum. Euclasius verò multa ira repletus, iubet tonderi eius caput ad ignominiam & ludibrium: & sic eam in ligno suspensam fortiter verberari. Sancta autem Fausta cum valde torqueretur, sustulit oculos suos in celum, & oravit Dominum: & postquam ea satis orasset, extitit statim fulgur ex celo, adeo ut multi morerentur. Euclasius autem id videns, valde timuit, & cum sanctam Faustam vocasset, dixit ei: Mulier, dic mihi quoniam sis, te enim adspexi facientem opera magica. Sancta verò dixit: Audi me Euclasi, & fac imaginem, quæ habeat meam figuram: & deinde affer omnia tormenta, & ipsa quoque inscribantur in imagine. Quod cum celerimè factum esset, dicit sancta: Sit tibi notum, quod quomodo hæc imago non sentit tormenta, ita nec meum corpus sentit tuas pœnas & supplicia. Anima enim mea est tota omnino stabilita in Domino. Decepero fac cito in me id, quod velis. Tunc iussit eam, in loculo inclusam, clavis affigi & secari. Lictores autem cum citò fecissent id, quod fuerat imperatum, erat sancta intra loculum, psallens & Dominum glorificans: & defecit ibi, qui eam secabant, facti sunt tanquam mortui. Iuerunt autem ad Euclasius, & ei dixerunt: Rogamus te domine. Mulierem, quam dedisti nobis, ab hora prima vsq; ad horam sextam secantes, nihil potuimus efficere, mutauit enim sex ferras, & neque potuerunt eam omnino tangere. Quintam etiam ignem loculo admouimus: illa verò psallebat, dicens: Et si per ignem transiero, flamma non me comburet.

Hæc cum audisset Euclasius, non parum fuit animo anxius, & dicit sanctæ Faustæ: O mulier, me stupore affecisti, facies opera mirabilia. Sum octoginta annos natus, & nunquam vidi talia. Decepero adiuro te per Deum, cui credis, dic mihi omnem veritatem. Respondit sancta Fausta, & dixit ei: Rogo te domine mi, mentem diligenter adhibe. Id enim, quod dicitur, est virtus diuina, sicut tu quoque adspexisti, & citò tibi persuadebo, ut sis socius meæ religionis. Ille autem dixit: Dic liberè veritatem, ego verò attentè audiam. Sancta dicit: Deus est immortalis & æternus, & opera eius sunt vera, & iudicium eius est sanctum & iustum. Quamobrem propter eos, qui iuste & rectè vitam egèrunt, & pulchrum certamen consummaverunt, & diabolum pudore affecerunt, & idola, quæ à vobis dii dicuntur, tanquam malos demones fugaverunt, & mundi mala & improba opera vicerunt, & terrena quidem recusarunt, celestia autem desiderarunt, & virginitatem custodièrunt, & eius præcepta citra ullam cōseruauerunt reprehensionem: nam ipsi quoque sciuerunt non esse alium Deum præter eum: descendit in terram, & habitauit in sancta & munda virgine, quomodo scit ipse solus. Cum is itaque esset natus & educatus, ut in pauca conferam ea, quæ consequuntur, venit sua sponte ad crucem, & carne passus est, ut nos seruaret. Deinde sepultus est, & resurrexit tertio die, & in gloria assumptus est in celos. Qui rursus est venturus in consummatione seculorum, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus unicuique secundum opera sua. Quamobrem nos quoque eius exemplar sequentes, nos damus ad flagella & tormenta propter regnū celorum, ne æternum condemnemur. Nam hic quidem morimur, illic autem semper viuimus.

Euclasius autem cum hæc audiisset, & Dei virtutem cognouisset esse magnam & insuperabilem, compunctus à sancto spiritu, cepit cogitare & conuerti ad bonum: & de cetero iussit relaxari sanctam. Tunc currens vnus ex seruis Euclasi, renunciavit Imperatori Maximiano, dicens: Domine mi Imperator, tuam charitatem perdidit Euclasi, & est futurus Christianus. Festina ergo ad eum eripiendum, priusquam perfectè conuertatur. Imperator autem valde motus animo, cum maxima celeritate vocasset Maximinum suum Præfectum, qui erat scissimus & inhumanissimus, & ei iussit, & eum per deos adiurasset, Cyzicum misit ad Euclasius. Qui cum magna ira motus cum accessisset, rogauit beatum Euclasius, dicens: Dic mihi scelestum caput, quemadmodum ausus es relinquere maximos deos, & eos despicere, credens stultis Christianis & eis accedens? Dixit Euclasius: Per meum caput, si tu quoque Faustam audieris, citò agnosces Deum viuum, & cris beatus. Præfectus verò Maximinus valde ira commotus, iussit eum suspensum in ligno, fortiter verberari. Dum diu autem verberaretur, ad Dominum clamabat, dicens: Domine Deus omnipotens, qui opem tulisti ancillæ tuæ Faustæ in omnibus, quæ ei acciderunt, afflictionibus, & meis oculis ostēdisti tua mirabilia, me

me quoque humilem libera ab hoc scississimo & immanissimo Præfecto: Quoniam te desideravi Domine, propter multa & magna tua mirabilia. Quæ postquam ipse esset precatus, rursus iussit Præfectus lampades ignis eius admoueri lateribus. Quod cum factum esset maxima celeritate, beatus Euclasius rogauit sanctam Faustam, ut pro ipso oraret. Sancta autem his auditis, valde miserata, cepit pro eo orare, & sic dicere: Domine Deus meus, dona mihi gratiam tuam, & accipe Euclasius in aulam tuorum regum, & refer eum in numerum tuorum iustorum: Quoniam es benedictus in secula, Amen.

Tunc Præfectus iussit sanctam quoque Faustam sisti pro tribunali, ut quæ persuasisset Euclasius fieri Christianum. Cum autem venisset sancta, dicit ei Præfectus Maximinus: Scelestum caput, quomodo ausus es venerandum sacerdotem Euclasius à diis maximis auellere, & ipsum ad Deum tuum adducere? Sancta dicit Fausta: Spero in bono & benigno Deo meo, qui vocauit Euclasius, ut fieret filius veritatis, fore, ut te quoque vocet ad eius adorationem. Dixit Præfectus: Faustam, ne putes me esse stultum, ut est is, qui fuit persuasus. & statim iussit eam ligari, & clauos eius talis infigi. Cum hæc autem facta esset maxima celeritate, sancta ne omnino quidem sensit tormenta. Videns verò Præfectus hunc cruciatum eam non attingere, vocata cohorte, dixit: Si quis hoc difficilius & maius inuenerit supplicium, id ei valde proderit. Tunc respondens vnus ex eis, nomine Claudius, dixit Præfecto: Domine mi, si tua celsitudo iubet eam citò mori, obijciatur bestiis. Præfectus autem iussit hoc fieri. & cum ducta fuisset nuda in stadium, in eam emisit leonem. Leona verò accurrens, eam adorauit: & post hæc plurimæ in eam emisit bestie, currentes ad eius pedes se proicere. Tunc eum rursus vidisset Præfectus alienum miraculum, & quod erat præter omnem opinionem, iussit eam vincam pedibus trahi per terram. Cum autem nuda traheretur beata Faustam, clamauit ad Dominum, sic dicens: Domine Iesu Christe, tege tuum figmentum, & statim nubes descendit de celo, & texit eam.

Post hæc autem rursus vir alius, nomine Eusebius, dixit Præfecto: Si tua iubet celsitudo, da mihi in eam potestatem. Dixit verò Præfectus: Accipe eam. Cum in eam autem accepisset potestatem Eusebius, adduxit fabrum ferrarium: & cum ipse fecisset clauos ferreos, eius caput clavis confixit, frontemq; & oculos, & pectus, & tibias, perinde ac crepidam. Et cum hæc omnia facta essent, Deum apud se orabat, dicens: Domine Iesu Christe, ago tibi gratias, quod tu sis cognitor cordium, gloriatio & corona iustorum: me quoque humilem & indignam tuam famulam dignare inueniri in stadio tranquilli ad te portus, & Maximinum Præfectum fac confirmari in tuo timore, & adducere in fide & charitate eorum, qui te consentunt solum verum Deum, ut sciant omnes te esse solum Deum, & te decere gloriam in secula seculorum, Amen. Cum vidisset autem Eusebius se nihil proficere, victum à tenera virgine, iussit afferri sartagine, & in eam injeci picem & resinam & sulphur, & in sartagine inijci sanctam Faustam simul set, & sancti martyres, stantes in sartagine, psallerent, ignis fuit extinctus, & refrixit sartago. Tunc cum Præfectus Maximinus vidisset sanctorum fidem & tolerantiam, dixit: Deus eterne, qui fecisti Euclasius connumerari eam sancta ancilla tua Faustam, me quoque suscipe humilem & peccatorem, & me cum duobus connumera, ut ego quoque vilis & minimus impleam sanctam Trinitatem. Certè Domine Deus virtutum, ostende tuam clementiam in me quoque indignum tuum famulum, & fac cito per tuas miserationes in me misericordiam, ut super omnes magis glorificeris.

Hæc cum dixisset, celi fuerunt aperti, & visus est filius Dei, & vniuersus exercitus angelorum & archangelorum, & iusti omnes resplendentes sicut lux. Videns autem Maximinus hæc maxima & terribilia mysteria, magna voce clamauit ad Deum, dicens: Domine, suscipe me sicut seruum tuum Euclasius, & ne memineris iniquitatum mearum, neq; recorderis scelerum meorum peccatoris & indigni serui tui: sed me suscipe, sicut luc. 23. Euclasius: & cum extendisset oculos suos in celum, & se signasset signo crucis per totum corpus, dixit: In nomine patris & filij & spiritus sancti, & ego vobiscum sum. Cum verò exuisset suas vestes, & rursus fecisset id, quod est in Christo, signaculum, se iccit in sartagine. Tunc beata & sancta Faustam magno gaudio & lætitia repleta, propterea quod

Lampades
eius lateri-
bus admo-
uentur.

Fausta rur-
sus crucia-
tur, sed non
sentit.

Fera nihil
eam lædit.

Caput eius
& corpus
clavis con-
figitur.

Maximinus
credit in
Dominum
Iesum.

Luc. 23.

Nota, & se
signasset si-
gno Crucis
per totum
corpus.

quod ipsam Deus exaudierat, & crediderat Maximinus Praefectus, dixit: Gloria tibi Christe Deus, qui non vis perire aliquem, sed omnes esse saluos, & ad agnitionem venire veritatis. Ecce enim sum in medio duorum, tanquam vitis fructum ferens, & triplex funiculus non disrumpetur, quoniam dixit Dominus Deus noster: Vbiunque fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum. Ea haec dicente, exiit vox e caelo, dicens: Venite ad me, qui laboratis & onerati estis propter nomen meum, & ego reficiam vos in regno caelorum.

Cum haec ergo audissent, & magno gaudio repleti essent, & Dominum laudassent, & ei egissent gratias, venerandas suas & sanctas Deo tradiderunt animas in pace, mensis Februarii 6. Quorum intercessionibus & precibus, & nos & omnes, per fidem in te & confessionem, peccatorum remissionem dignare nos consequi: Quoniam es benedictus nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. DOROTHEAE VIRGINIS,
EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DE-
*scriptum: cui etiam antiquissima Martyrologia pulchre
consentiunt. Stylum hinc inde modice
emendauimus.*

LN provincia Cappadociae apud Caesaream ciuitatem fuit quadam puella, nomine Dorothea. Haec quotidie in castitate & sobrietate & puritate Deo sedulum exhibebat officium, & cum humilitate & mansuetudine ieiunijs & orationibus insistebat. Erat autem sane prudentissima, ita vt vix eam pauci imitari possent viri. Omnes autem, qui eam nosse poterant, magnificabant nomen Domini nostri Iesu Christi, qui talem haberet famulam, cuius & ad spectus erat gratus, & vita & sapientia incomparabilis, & immaculata virginitas. Cum esset ergo adeo in charitate Christi perfecta, vt ad eius thalamum perueniret, duplicauit certaminis sui palmam, & vniam virginitatis coronam tenens, alteram martyrij, eum gaudio peruenit ad Christum. Quo autem ordine passa sit, gestorum euidentis pagina edocuit. Cum fama sanctitatis eius per aures hominum volitaret, peruenit etiam ad praesulis persecutoris auditum. Qui ingressus ciuitatem memoratam, id est, Caesaream celeberrimam Christianorum, praecipit Dorotheam Dei famulam coarctari. Cumque fuisset illi sedenti pro tribunalibus oblata, inclinato capite orans Deum suum, stetit ante praesidem. Interrogauit autem eam praeses, nomine Sapritius, dicens: Dic, quae vocaris? At illa respondit: Dorothea nomen est mihi. Sapritius dixit: Ideo exhiberi te volui, vt dijs immortalibus sacrifices secundum imperium principum Augustorumque nostrorum. Dorothea dixit: Deus, qui est in caelo Augustus, imperauit mihi, vt ipsi soli seruiam. Sic denique scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruiens. Et iterum: Dij, qui non fecerunt caelum & terram, a terra pereant. Videndum ergo est, cui Imperatori obtemperare debeamus: terreno, an caelesti: Deo, an homini. Qui sunt enim Imperatores, nisi homines mortales, sicut fuerunt & isti dii, quorum imagines adoratis? Sapritius dixit: Si vis euadere & reuerti sana & immaculata & illaesa, pone animum tuum, & sacrificia dijs: Sin alias, legibus acta amaris, dabis timoris exemplum. Dorothea dixit: Omnibus dabo timoris Dei exemplum, vt hi, qui timent Deum, homines rabidos non timeant. Hoc enim faciunt, quod canes rabidi. Laniant homines innocentes, & quia ratio in illis nulla est, insaniunt, desaniunt, irascuntur, latrant, & suis moribus vulnerant transeuntes.

Sapritius dixit: Tu, quantum video, perseuerare decreuisti in hac ineptissima professione, & vis cum ceteris mori. Audi me, & sacrificia, vt eculi poenas euadas. Dorothea dixit: Eculi tui poenae, temporales sunt: gehennae autem tormenta, aeterna. Vt autem aeternam poenam euadere mihi liceat, temporales timere non debeo. Memor sum dixisse Dominum meum: Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidunt, animam autem

tem occidere non possunt: sed potius eum timere, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Sapritius dixit: Ergo timere debes deos, ne irati, & animam tuam & corpus tuum perdant, si non eis sacrificaueris. Dorothea dixit: Iam dixi tibi Sapriti, quia nullo modo poteris persuadere, vt sacrificem demonijs, qui habitauerunt in his hominibus vanis: qui sic vixerunt, vt turpe sit etiam dicere: qui sic mortui sunt, vt bruta animalia: qui cum viuerent, non cognouerunt eum, qui fecit caelum & terram, & omnia quae in eis sunt. Horum enim animae in igne ardent, quorum per varia metalla adoratissimae: & necesse erit, vt cum eis etiam illi in ignem aeternum mittantur, quicunque, relicto creatore suo, horum voluerunt esse cultores.

Cumque hoc audisset Sapritius, vehementer iratus est: & conuersus ad tortores, dixit: Sistite eam in catasta, vt videns se constitutam in poenis, vel sic consentiat dijs se exhibere cultricem. Dei vero famula cum se vidisset erectam in catasta, constanter intrepida & non interrogata, ait ad iudicem: Quid me tricas? Fac, quod facturus es, vt possim cum videre, pro cuius amore te non timeo, & torqueri non formido. Sapritius dixit: Et quis est, quem desideras? Dorothea dixit: Christus, filius Dei. Sapritius dixit: Et ubi est Christus? Dorothea dixit: Quantum ad omnipotentiam eius attinet, vbi quae est: quantum ad humanam capacitatem, quia sensus humanae fragilitatis vanum quidem putat, quod non in loco aliquo esse didicerit: confitemur filium Dei ascendisse in caelum, & sedere ad dexteram patris sui Dei omnipotentis: qui vnitatem deitatis obtinens cum patre suo & cum spiritu sancto, inuitat nos ad paradysum deliciarum suarum: vbi nemora omni tempore pomis ornantur, omni tempore lilia albescunt, rosae florescunt, campi vernant, montes virent, colles ornantur, fontes dulcescunt, & sanctorum animae in Christo iucundantur. Hec tu si credideris Sapriti, liberaberis, & paradysum ingredieris deliciarum Dei. Sapritius dixit: Oporteret te relinquere vanitatem, & sacrificare dijs, & accipere virum, & latari in vita tua: ne sic intereas, quemadmodum similes tui propter stultitiam suam. Dorothea dixit: Nec sacrificabo demonijs, quia Christiana sum: nec virum accipiam, quia Christi sponsa sum. Et haec est fides mea, quod me introducer in paradysum suum, & ad suum thalamum me faciet peruenire.

Tunc Sapritius iussit eam duci ad duas sorores Christen & Calisten, quae nuper apostatauerant, & commendauit eam illis Sapritius, dicens: Sicut vos, relicta vanitate & superstitione Christiana, dijs sacrificastis inuictis, & muneribus affectae estis, ita etiam maiores potioraque accipietis, si hanc potueritis ab hac stultitia reuocare. Cumque suscepissent eam in domum suam, & dicerent ei, Consenti iudici, & libera te de periculo poenarum, sicut & nos fecimus: Satiusest enim, lumen istud non amittere per tormenta, ne ante tempus pereas: respondens Dorothea, dixit eis: O si audiat consilium meum, & vos idolis sacrificasse poeniteat. Bonus est enim Deus & copiosus in misericordia erga eos, qui conuertuntur ad eum toto corde suo. Dicunt ei Christe & Caliste: Iam semel est desperare de Domini misericordia, quam vanis idolis immolare. Nolite ergo desperare de bono medico & peritissimo: quia potest curare vulnera vestra. Nullum est tam immane vulnus, quod curare illum non deceat. Nam ideo Saluator dicitur, quia salutem reddit: ideo redemptor, quia redimit: ideo liberator, quia liberare non cessat. Vos tantum ex animo ad poenitentiam conuertimini, & sine dubio ad indulgentiam peruenietis. Tunc miserunt se ad pedes eius, flentes ac deprecantes, vt oraret pro eis, poenitentiam suam vt possent per ipsam offerre Deo, & ab illo veniam promereri. At illa cum lachrymis orans Dominum, Deus, inquit, qui dixisti, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: Domine Iesu Christe, qui dixisti super peccatore vno poenitentiam agente plus gaudij haberi in caelis ab angelis, quam super nonagintanovem iustis, qui non peccauerunt: ostende pietatem tuam erga has, quas diabolus tibi conatus est auferre. Reuoca oves tuas ad gregem tuum, vt exemplo earum redeant ad te, qui recesserunt a te.

Cumque haec & his similia diceret, ecce praeses mittit ad eas nuncium, iubens eas cum Dorothea venire ad se. Quas cum tulisset in partem, coepit ab eis inquire, num Dorotheae animum permouissent. At illae vno ore responderunt: Errauimus, & satis inique regimus, dum timentes poenas & dolores momentaneos, sacrificauimus idolis vanis: & ideo rogauimus eam, & dedit nobis poenitentiam, vt possimus ad Christi indulgentiam perue-

Falsos deos perstringit.

Constantia eius in poenis.

Respicit nuptias.

Respicit, quae a Christo desecrant. Ezech. 18. Luc. 15.

S. Dorothea, virgo & martyr.

Sistitur praesidi.

Deut. 6. 10. Matt. 4. Ierem. 10.

Matth. 10.

peruenire. Tunc Sapritius scidit vestimenta sua, & cum furore nimio insit, ut dorsis inter se colligata, mitterentur in cupam, si sacrificare nollent. At illa clamauerunt, dicentes: Domine Iesu Christe, accipe poenitentiam nostram, & da veniam nobis. In his verbis & in hac confessione durantes, in cupam missa sunt, & incensa in conspectu sanctae Dorotheae. Gaudebat autem Dorothea illis animam reddentibus, & clamans dicebat: Antecedite me, secunda de indulgentia criminis vestri: & scitote quia palmam martyrii, quam perdideratis, sine dubio adeptura estis, occurretque in complexum vestri pater, qui in filio perduto & recuperato letatur. Tunc Sapritius iussit sanctam Dorotheam iterum in catasta lenari. Cumque leuata esset, tanto gaudio perfusa est, ut probaretur vere ad desideratum peruenisse suae deuotionis effectum. Dicit ei Sapritius: Quid est, quod vultus tuus tam ingentia mentitur gaudia, & in supplicijs posita, exultare te fingis? Dorothea dixit: Nunquam in omni vita mea sic letata sum, sicut hodie. Primum omnium propter has animas: quas diabolus per te quidem a Deo abstraxerat, per me vero recepit Christus, hodie in caelis epulae sunt, de ijsque gaudent angeli, letantur archangeli, simul omnes apostoli, martyres & prophetae exultant. Festina ergo Sapriti, & fac quod facturus es, ut possim ad haec festa gaudia sanctorum occurrere, & simul cum illis letari in caelis, cum quibus fleui in terris. Tunc Sapritius iussit lampades ad eius latera applicari. At vero Dorothea magis ac magis faciem suam iudici hilarem exhibens, ei: insultans dixit: Miser, ad nihilum redactus es cum idolis tuis. Iterum ergo depositam de catasta, iubet diu in faciem palmis cadi, dicens: Cadatur facies, quae mihi insultrat. Cumque diu multumque caesa, iterum gauderet, & cadentes eam fatigati desicerent, hoc ordine Sapritius dictauit sententiam: Dorotheam superbissimam puellam, quae sacrificare noluit dijs immortalibus, ut viueret, sed voluit absolute mori propter nescio quem hominem, qui dicitur Christus, iussimus gladio percuti. Ad haec Dorothea exclamabat, dicens: Gratias tibi ago amator animarum, qui me ad paradysum tuum vocasti, & ad thalamum tuum inuicisti: & cum egrederetur praetorium iudicis, dicit ad eam irridentem quidam aduocatus, nomine Theophilus: Eia tu sponsa Christi, mitte mihi de paradiso spongi tui mala aut rosas. Et Dorothea respondit: Plane, ita faciam. Cum venisset igitur ad istum percussoris, rogauit carnificem, ut permitteretur breuiter precari: absoluitaque oratione, ecce puer ante eam apparuit, ferens in oratio tria mala optima, & tres rosas. Cui illa ait: Obsecro te, ut feras ea Theophilo, & dicas ei: Ecce quod a me petisti, ut tibi de spongi mei paradiso transmitterem. Ipsa autem percussa gladio, cum triumpho martyrii perrexit ad Christum: cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Igitur Theophilus, aduocatus praesidis, irridens promissionem sanctae Dorotheae, suis sodalibus ita ait: Hodie cum a percussore duceretur Dorothea, quae se sponsam Christi dicebat, & ad eius paradysum proficisci gloriabatur, ego dixi illi eunti: O tu sponsa Christi, ubi perueneris ad paradysum spongi tui, mitte mihi rosas inde aut mala. Plane, inquit illa, sic faciam. Cum autem haec narraret, irridens sanctae virginis promissionem, ecce puer ante eum oratio, in quo ferens tria mala magnifica & tres rosas elegantissimas, dixit ei: Ecce sicut petenti promisi virgo sacratissima Dorothea, transmittit haec tibi de paradiso spongi sui. Tunc Theophilus accipiens, exclamauit voce magna, dicens: Vere Deus, Christus est, & non est vlla simulatio in eo. Dicunt ei collegae sui: Infans Theophile, an iocaris? Dicit illis Theophilus: Nec infaniam parior, nec iocantis animum gero: sed est in me rationalis fides, ut credam verum Deum esse Iesum Christum. Dicunt ei: Quae ratio te repente in istam vociferationem impulit? At ille, Dicit mihi, inquit, quis mensis nunc agitur? Dicunt ei: Februarius. Tum ille: Cum totam Cappadociam, inquit, glaciale frigus obteat, & nulla penitus virgulta vel foliorum suorum tegmine vestiantur, unde istas rosas aut mala mirifica cum suis frondibus adesse putatis? Dicunt illi: Nos quidem eiusmodi nec suis temporibus vidimus. At Theophilus: En ego, quem videtis, ait, irridentem allocutus sum euntem Dorotheam ad excipiendum istum percussoris, quod fatuam existimarem, quae diceret Christum sponsum suum, seque peruenturam ad paradysum eius: insultansque tanquam deliranti dixi: Vbi veneris ad paradysum spongi tui, mitte mihi ex illo rosas & mala. At illa ait: Profecto sic faciam. Et ecce posteaquam pro nomine Christi caesa est, venit ad me infans pulcher, perbreuis, quatuor plus minus annorum, quem ego putabam verba formare non posse praeter ipsa infantia. Is vero pulsauit latus meum, & cum respexissem, tulit me

Luc. 15.
S. Dorothea
in eculeo leuatur.

Lampadibus
eius latera
inflamman-
tur.
Eius facies
cadit.

Capite pu-
nitur.

Theophilus
credit in
Christum,
subito mu-
tatur dexte-
ra excelli.

lit me in partem, coepitque mecum ita perfecte loqui, ut me eius comparatione plane rusticum putarem: & proferens mihi orarium isthuc cum his malis & rosas, dixit mihi: Virgo sacratissima Dorothea, sicut te petente promisit, haec tibi mittit munera de horro spongi sui. Cum accepissem autem & clamarem, ille infans nusquam comparuit: quem ego non dubito fuisse angelum Dei. Et haec dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Christum, & qui patiuntur pro nomine eius. Ipse est enim verus Deus, & quisquis illi fidem accommodat suam, is vere sapiens est.

Cumque haec & id genus alia diceret, ingressi sunt quidam ad praesidem, & dixerunt ei: Scholasticus tuus Theophilus, qui hucusque postulabat contra Christianos, & persequabatur eos usque ad mortem: is pro foribus vociferatur, laudans & benedicens nomen nescio cuius Iesu Christi, & multi credunt sermonibus eius. At praeses iussit eum introduci ad se. Cui intromisso ait: Quid est, quod foris loquebaris? Theophilus ait: Laudabam Christum feliciter, quem haecenus infeliciter negavi. Dicit ei praeses: Mihi rogo te hominem prudentem hoc nomen vel nominare voluisse, quod usque in praesens quicunque nominauit, cum persecutus es. Dicit ei Theophilus: In hoc apparet verum esse Deum, quod me conuertit ab errore ad veritatem, & fecit me cognoscere, quia ipse est verus Deus. Dicit ei praeses: Omnes accepto gustu sapientiae, crescunt in ea, ut ex sapientibus sapientiores fiant. tu ex sapiente insipiens repente effectus es, dum Deum dicis, quem a Iudaeis crucifixum, ab ipsis Christianis audisti. Dicit ei Theophilus: Equidem crucifixum cum auidi, & errorem passus, putavi Deum non esse, & blasphemauit quotidie nomen eius: nunc autem ductus poenitentia praeteritorum criminum & blasphemiarum mearum, illum ipsum Deum esse confiteor. Dicit ei praeses: Et ubi autem quando factus es Christianus, qui hucusque sacrificasti? Dicit ei Theophilus: Ea hora, qua Christum confessus credidi, sensi me Christianum effectum. Et ideo, sicut toto peccatore Christo immortali Dei filio credo, sic praedico nomen eius verum, nomen sanctum, nomen immaculatum, nomen in quo nulla simulatio, nulla impostura est: quae in idolis regnat. Dicit ei praeses: Ergo impostura in dijs nostris regnat? Dicit ei Theophilus: Ergo non regnat impostura in omnibus his simulacris, quae artifex dolauit in ligno, conlauit ex aere, limauit in ferro, conlabiliuit plumbo: quae nocturne custodiunt, quae araneae intexunt, quorum concava muribus & foricibus plena sunt? Mentior, si isthaec probari non possunt. Sed quia non mentior, iustum est ut veritati subscribens, a falsitate animum reuocem. Decet enim, ut qui alios iudicas mentientes, teipsum a mendacio auferas, & ad eam, quae est in Christo, te transferas veritatem. Praeses dixit: Ergo dijs non sunt viui? Theophilus dixit: Interim effigies videmus sine sensu: Dei autem sensus est inuisibilis. Isti custodiuntur, ille custodit. Si ita non est, conuinci debeo ratione. Si autem potestate agitur, constat te ratione superatum.

Praeses dixit: Ego video, infelix Theophile, mala morte interire te velle. Theophilus contra: Ego vero bonam, inquit, vitam inuenire desidero. Praeses dixit: Scias, quia si in hac stultitia perseverare volueris, primum tibi adhibeo diuersa supplicia, & ita demum crudeliter te interfici iubebo. Theophilus dixit: Hoc ego & appetere iam coepi. Dicit ei praeses: Consulere te oportet tibi & tuis ac domui tuae, & patrimonio filijsque & asinibus tuis, & non ita precipitem te tradere in mortem publicam, in quam stulti & scelesti temere incurrunt. Theophilus dixit: Summa sapientia haec est, ut philosophiam declarem erga omnes affectus meos, & cruciatus tuos nihil penitus timeam. Nec hoc irrationabili consideratione decreuisse me approbo, dum cunctis rebus temporarijs aeterna praefero, & labentibus antepono aeterna. Praeses dixit: Magis tormenta eligis, quam requiem: & mortem vitam habes potiore. Theophilus dixit: Ego & tormenta timeo, & mortem horresco: sed illa tormenta timeo, quae finem non habent: & illam mortem reformido, quae aeternas tenebras patitur. Has autem poenas temporarias tu potes inferre, quae breui tempore finem accipiunt: tormenta vero, quae idolorum cultoribus irrogantur, acriter subinde sanium, & finem nullum inueniunt. Praeses dixit: Appendantur in eculeo vir disertus Theophilus, ut verba vana verberibus acrioribus cedant. At ubi in eculeo suspensus est, dixit: Ecce modo factus sum Christianus, quia in cruce suspensus sum. Eculeus enim crucis quandam similitudinem gerit. Gratias tibi ago Christe, quia in signo tuo leuari me permisisti. Dicit ei praeses: Infelix, parce tibi ago carnibus tuis. Et Theophilus: Infelix, ait, parce animae tuae. Ego enim carnibus meis

Confessio
Theophili
coram praeside.

Irridet dextera
monum simulacra.

Inuidus
Theophili
animus.

Suspeditur
in eculeo.

tempo.

FEBRUARIUS.

temporaliter non parco, vt animæ æternū parcatur. Tunc furore percitus præses, vngulis latera eius attrahere præcepit, & lampadibus ardentibus exuri. At verò Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, nisi hoc tantum: Christe fili Dei, te confiteor: adiunge me numero seruorum tuorum. Erat interim intrepidus in vultu, & constans in verbis, ita vt minimè torqueri videretur. Cumque tortores inferendis tormentis deficerent, hanc præses impius dictauit sententiam: Theophilum, qui nunc vsq; dijs immortalibus sacrificauit, & cultor illorum fuit: nunc verò præuicator inuentus est, ita vt ijs posthabitis se & se tradiderit Christianorum, iussimus capite plecti. Theophilus dixit: Gratias tibi ago Christe. Et gaudens, ibat ad coronam supernæ vocationis, qui ad vndecimam horam cōductus, æquam cum illis portionem accepit, qui à prima hora vsque ad vndecimam operati sunt, per gratiam eius, qui glorificat sanctos suos. Cui est honor, &c.

VITA S. VEDASTI EPISCOPI ATREBATA
TEN. AVTHORE ALBINO FLACCO ALCVL
no, vt habent vetusti MS. codices.

P R A E F A T I O.

DVLTISSIMO dilectionis filio Radoni Abbati, humilis lenita Albinus salutem. Dilectionis vestrae venerabile præceptū secutus, vitam sancti Vedasti patris vestri & intercessoris nostri emendare studui: non quod aliquid illius excellentissimis meritis dignum valuissem, sed quod nihil tuæ reuerentiæ iussis denegare ratum putauissem. Idcirco ad te maximè pertinet harum laus vel vituperatio literarū. Vtinam tibi & fratribus, qualescunque sint, placeant: deprecor autem, vt meum laborem orationum vestrarū solatio remunerare dignemini, & vnus merear esse vestrum in charitatis cōmunione: illius semper memores mādati, qui dixit: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. In hoc enim mandato omnium salus consistit. Hoc cunctis pernecessarium esse constat, & maximè ijs, qui gregem Christi regendum accipiunt. Quapropter tu charissime gregem, quem accepisti regendum, fraterno amore diligenter erudire studeto, & sanctis admonitionibus eū per pascua vitæ deducere satage. Habes in omni opere bono Christum adiutorem, sanctum quoque Vedastum intercessorem. Sicut magno labore domum Dei optimè habes ornata, & largissimis donis decorata: ita tibi subiectos bonis moribus ornari contende, & eos in diuina laude fac consistere, & quod angeli semper agunt in cælis, hoc fratres iugiter faciant in ecclesijs. Tuum est præcipere, illorum obedire. Tuum est præire, illorum subsequi. Omnium itaque in seruitio Dei vna debet esse voluntas, vt vna fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis se diuinis subtrahat laudibus, nè propter aliquam negligentiam, cuiuslibet locus in conspectu Dei vacuus inueniatur: & verba Dei in ecclesijs intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reuerentia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omnes vtrique obedientiam in seculi necessitatibus fideliter & strenuè peragunt.

Fiat equidē inter omnes concordissima pax & sanctissima charitas. Seniores bonis exemplis & sedula admonitione erudiant iuniores, illosque diligant vt filios: & illi, quasi patres, eos honorificent, illorum cum omni alacritate obediant præceptis. Tua verò, venerande fili, conuersatio omnibus sit exemplum salutis. Caue, vt nec minimus quis in tua scandalizetur vita, sed adificetur & roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum salute merces iudicabitur æterna. Cani capilli, extremū denunciant prope diem. Quapropter paratus esto omni hora in occursum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & elemosynæ miserorum, & vitæ castitas præparent tibi gradus in cælum. Diligenter elaborā tibi æternos dies felices. Honor secularis, quem habes, spirituale tibi abundet in gloriam. Festiuis diebus veniente ad ecclesiam populo, fac eis prædicari verbum Dei, & quocunque vadis, clerici seruitium Dei pleniter peragant: tecum eant sobrietate ornati, non ebrietati assueti, quorum honestas vitæ, alijs sit doctrina salutis. Curamque vbiq; habeas maximè pauperum, viduarum, orphanorum, vt audias in die tremen-

DE S. VEDASTO EPISCOPO.

901

tremendo à Domino Christo cum alijs elemosynam facientibus: Quandiū vni ex his minimis fecistis, mihi fecistis. Esto miseris vt pater, & causam ad te clamantium diligenter discute, & parce in te peccantibus, vt Deus tuis parcat peccatis. Esto iustus in iudicijs, & misericors in debitis: Magister virtutum, moribus honestus, verbis iucundus, vita laudabilis, in omni opere Dei deuotus. Fratres quoque hortare, vt sanctas diligentissimè legant scripturas. Non confidant in linguæ notitia, sed in veritatis intelligentia, vt possint contradicentibus veritati resistere. Sunt tempora periculosa, vt Apostoli prædixerunt, quia multi pseudodoctores surgent, nouas introducentes sectas, qui catholicæ fidei puritatem impijs assertionibus maculare nitentur. Idcirco necesse est ecclesiam plurimos habere defensores, qui non solum vitæ sanctitate, sed etiam doctrina veritatis castra Dei viriliter defendere valeant. Has verò pia admonitionis literas non quasi nescienti direxi, sed vt veræ charitatis in meo pectore fidem ostenderem. Quid facit amicus, si seipsum verbis non ostendit? Si diuites pauperum munuscula non spernunt, cur & vestra sapientiæ flumina, nostra riuulos intelligentiæ respicere debent? Nam & maiores amnes riuulis augentur influentibus, & ipse Dominus viduæ laudauit duo minora, quæ ex inopia suæ paupertatis larga manu Deo, quod habuit, obtulit. Et ego quauis scientia inops, tamen fideli amore vestra hæc munuscula direxi pietati, obsecrans vt tam humili fraternitatis ea intuitu respicere digneris, quam nos pia deuotionis charitate illa vobis dirigere studuimus. Omnipotens Deus te tuosque fratres in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ peruenire concedat.

Matth. 25.

Studij scri-
pturarum.

2. Tim. 3.
2. Pet. 3.

Luc. 21.

HISTORIA.

POSTQVAM Deus & Dominus noster Iesus Christus ouem quærere perditam de calis in hunc mundum per virginalem venerat vterum, & tota suæ dispensationis & nostræ salutis peracta plenitudine, cum triumpho gloriæ ad sedem paternæ maiestatis reuersus, vt tetricas ignorantie tenebras toto depelleret orbe, multa sanctorum lumina diuiserat mundo: vt sicut cælum fulgentibus ornatur stellis, quæ tamen omnes ab vno illustrantur sole: sic & latera terrarum spatia sanctis splenderent doctoribus, qui tamen ab æterno sole illuminati, diuina præeunte gratia, cæcis ignorantie tenebras veræ fidei fulgore & glorioso Christi nomine illustrarent, & ministrantibus, longa ab initio seculi esuries, æternæ vitæ epulis satiaretur. De quorum numero sanctus Dei sacerdos Vedastus & predicator egregius, temporibus fortissimi regis tunc temporis Francorū Clodouci, in has diuina dirigente gratia ob multorum salutem peruenit regiones, quatenus supernæ pietatis suffultus auxilio, populū diabolica fraude deceptum, & errorum laqueis captiuum, in viam dirigeret salutis æternæ, & veræ, quæ in Christo est, libertati restitueret.

6. FEBRUAR
Luc. 15.

Doctores
lumina Ec-
clesiæ.

Vedastus,
tēpore Clodouci fuit.

Sed vt hoc acceptabili, secundum Apostolum, fieret tempore, qui ait: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: Dominus Iesus, qui vult omnes homines saluos fieri, competentem suo famulo præuidebat causam, quomodo opportunè ad ministerium verbi Dei peruenire valuisset. Contigit verò præfatum Francorum regem Clodouem Alemannis bella inferre, qui tunc temporis regno suo per se potiti sunt: sed non eos ita offendit imparatos, vt voluit. Nam fortissima collecta manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuauerunt, vnanimes, bellica virtute patriam defendere, vel libera manu pro patria mori. & fortissimè vtrinque decertatum est: Hi, nè triumphi gloriam: illi, nè patriæ proderent libertatem, in mutuam corruentes eadem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dum inimicos vidit fortiter pugnare, & suos penè ad interuentionem vinci, magis coepit de salute desperare, quam de victoria sperare. Erat autem necdum voluntate renatus esset in Christo, tamen necessitate cogente, ad Christi consugit auxilium. Et quia reginam habuit religiosam, baptismique sacramentis initiatam, nomine Clotilden, oculos cum hac voce ad cælum leuauit: O Deus vnica potestatis

1. Cor. 6.

1. Tim. 2.

Clodouem
bellū facit
Alemāniæ.

* perderent

Gggg

statis

Capite plectitur.

Matth. 10.

Ioan. 15.

Sancti, sunt
intercessores
nostri.

Officia seniorum.
Iuniorum.
Præfecti.

FEBRUARIUS.

statis & summæ maiestatis, quem regina Clotildis colit, confitetur & adorat: concede mihi hodiè de inimicis meis victoriam. Nam ex hac die tu solus mihi eris Deus & veneranda potestas. Tu mihi triumphum presta, & ego tibi servitium promitto sempiternum. Mox diuina operante pietate, terga verterunt Alemanni, victoria cessit regi & Francis. O mira omnipotentis Dei clementia, o ineffabilis bonitas: qui sic exaudit, & nunquam derelinquit sperantes in se. Quanta fide Christiani illius misericordiam invocare debent, dum paganus rex ad vnus precis effectum tantam promeruit victoriam? Cui ex antiquis huius diuinæ pietatis adæquare auxilium debemus, qui ob vnus momenti lachrymas tam celebrem venturo suo seruo contulit triumphum, nisi Ezechiae regi, qui in angustia tribulationis vna tantummodò petitione promeruit, non solum à præsentis vastatione ciuitatem superna protectione defendi, sed etiam in eadem nocte, qua preces in diuinis effuderat aures, centum octogintaquinque millia hostium lætus & liberatus occidi viderat?

4. Reg. 19.

Matth. 5.

Clodoveus
venit ad Ve-
dastum,

Zach. 4.

1. Pet. 2.

Luc. 12.

Hæc verò victoria, de qua antè diximus, regi populoque suo causa fuit salutis æternæ: & nè lucerna, sanctus videlicet Vedastus, sub modio lateret absconditus, sed supra candelabrum positus, exemplis vel prædicationibus in domo Dei lucens, ab errore idololatricæ & caliginis ignorantia in viam plurimos educeret veritatis. Igitur superatis hostibus, & rebus in pace compositis, & Alemannis suæ subiectis ditioni, rex ouans cum laude triumpho ad patriam rediit. Et vt fidelis tantæ sibi gloriæ largitori sponsor appareret, festinavit seruatorum Christi sacra imbui prædicatione, & sancti baptismatis ablutione. Venit autem ad Tullum oppidum, vbi sanctum agnouit Vedastum laudabili religione soli seruire Deo, & dulcissimos contemplatiuæ vitæ carpere fructus. Hunc verò, ad sanctum Remigium, Christi clarissimum sacerdotem, ad Rhemorum properans ciuitatem, sibi socium assumpsit: quatenus per singulos itineris sui gressus saluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, & catholice fidei firmis initiaretur fundamentis: vt paratus fide & virtutū scientia, à tanto pontifice spiritali ablueretur lauacro, & ab illo donis celestibus confirmaretur, quod ab isto diuina prius præueniente gratia, euangelicis cœptum fuerat prædicationibus. Hic ad fontem vitæ festinantem deducebat regem: ille in fonte salutis æternæ venientem abluebat. Ambo propemodum pari pietate patres: hic doctrina fidei, ille baptismatis vnda. Vtrique æterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra lucetia, à quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miserante Deo portam perpetuæ laeticiæ ingressus, cum fortissima gente Francorum credidit Christo, & facta est gens sancta, populus acquisitionis, vt annuncientur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum.

Sacra igitur euangelicæ autoritatis narrat historia, Dominum Iesum Hiericho pergentem ad confirmanda fide suæ maiestatis corda populi præsentis, euidam cæco ad se clamanti lumen reddidisse oculorum, vt per corporale vnus illius cæci lumen, spiritaliter multorum illuminarentur pectora. Ità & sanctus Vedastus, Deo Christo donante, per cuiusdam illuminationem cæci, fidem, quam verbo prædicauit, in corde regis miraculo confirmauit: vt rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quàm cæco oculorū illustrationem: & quod diuina operata est gratia, per preces famuli sui, in oculis cæca nocte castigatis: hoc per sermones eiusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritalis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur. Nam regia excellētia condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quendam pagum, qui incolarum terræ illius consuetudine Vungise pagus dicitur prope Reguliacam villam, quæ sita est super florigeras Axonæ fluminis ripas: & ecce eiusdem fluminis pontem rege transeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cæcus quidam, huius diutissime solaris expers luminis: fortè nec sua cæcatus culpa, sed vt manifestarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præsentem, plurimorum illuminarentur corda spiritaliter. Qui cum intellexisset à præsentibus, sanctum Vedastū Christi seruum in eodem iter agere comitatu, clamauit: Sancte & electe Deo Vedaste, miserere mei, & supernam pio pectore diligentius deprecor potentiam, vt mea subueniat miseria. Non aurum posco, nec argentum, sed vt mihi lumen per sanctitatis tuæ preces restituat oculorum. Sensit itaque vir Dei virtutem sibi adesse supernam. Non ob illius cæci tantummodò, sed plùs propter præsentis populi

DE S. VEDASTO EPISCOPO.

903

populi salutem, totum se in sacras effudit preces, in diuina fidens pietate, & dexteram cum signo crucis posuit super oculos cæci, dicens: Domine Iesu, qui es lumen verum, qui aperuisti oculos cæci ad te clamantis: aperi oculos & istius, vt intelligat populus, ille præfatus, quia tu es Deus solus, faciens mirabilia in cælo & in terra. Mox ille cæcus lumine recepto, gaudens perrexit viam suam. In quo loco tempore sequenti à religiosi viris ædificata est ecclesia, in testimonium miraculi istius, in qua orantibus & credentibus vsque hodiè beneficia præstantur diuina.

Igitur rex à viro Dei euangelicis apprimè imbutus doctrinis, & hoc præsentis miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione itineris, sanctissimum pontificem Remigium videre properauit, vt illius sacratissimo ministerio, spiritu sancto operante, in remissionem peccatorum & spem vitæ æternæ, catholici baptismatis viuo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus est diebus, vt ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, & poenitentia secundum apostolicum præceptum prius ablueretur lachrymis, dicente beato Petro principe apostolorum: Poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi: & in nomine sanctæ Trinitatis, celestis mysterij baptismi susciperet. Sciens verò beatus Pontifex apostolum dicere Paulum, Omnia vestra honesto cum ordine fiant: statuit diem, quo rex ecclesiam intraret ad suscipienda diuinæ pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctis Dei gaudium, qualis in Ecclesia Christi lætitia, cum viderent regem Ninive ad prædicationem Ionæ de folio maiestatis suæ descendisse, & in cinere sedisse poenitentia, & sub pia Dei sacerdotis dextera, suæ excellentiæ caput humiliare? Baptizatus itaque rex cum optimatibus suis & populo, qui diuinæ præueniente gratia, salutis lauacri gaudebant suscipere sacramentum, vtriusque & vici- Clodoveus rex baptizatus, & vici- Clodoveus rex baptizatus, & vici-

A. Cor. 2.

1. Cor. 14.

Ion. 3.

Clodoveus
rex baptiza-
tur,

Catalogus
virtutum S.
Vedasti.

Qui ibi moratus, vitæ meritis & virtutum claruit exemplis. Omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fuit enim morum dignitate religiosus, charitate præcipuus, fraternæ dilectione iucundus, humili pietate eximius, orationum vigilantia assiduus, sermone modestus, corpore castus, ieiunio sobrius, miserorum consolator. Non de crastino cogitans, sed semper de Dei confidens clementia. Omnes ad se venientes, æternæ vitæ pascebat alimento. Nullum in sua despiciebat angustia, sed piæ consolationis verbo reficiebat mœstos. Nemini vel verbo nocuit, sed fraterno amore cunctis prodesse satagebat. Vnde & à quamplurimis illustribus frequentabatur viris, vt illius sacratissimo alloquio vel in tristitia cuiuslibet sollicitudinis susciperent consolationem, vel in religione ecclesiasticæ exercitationis puram ab eo audirent veritatem. Vnde & illius pia deuotione multi à diaboli laqueis liberati sunt, & vias vitæ perpetuæ, superna adiuuante pietate, ingressi sunt. Scilicet multi, vt supradiximus, ob celeberrimam sanctitatis famam, quæ abundabat in labijs illius, & quia ex abundantia cordis os loquitur, & quia fraterno amore omnes diligebat, omnibus se affabilem præstabat. Aliorum salutem suam reputans lucrum, nec Dominicæ talentum pecuniæ pigritiæ obruit humo, sed quotidiano charitatis sudore multiplicare studebat, nè vacuus, reueniente Domino suo, in conspectu illius appareret.

Matt. 12.

Igitur quidam vir nobilis & religiosus inter alios famulum venit visitare Christi, vt per eum celestis doctrinæ reficeretur melle. Et dum sermo dulcissime allocutionis in longum traheretur, & sol medium cæli transiens centrum, crescentes duplicaret umbras, nolebat vir Dei hospitem suum absque charitatis dimittere viatico. mandauit autem puero, vt si quid illi remansisset vini, charo pocula portaret amico, quatenus in vitroque & anima refectus, & corpore confortatus, domum rediret. Sed propter hospitium frequentiam & viri Dei largam erga omnes munificentiam, non arida patris charitate, aridum inuenit vasculum, in quo vinum seruari solebat. Mox tristis, tacito murmure, hoc ipsum puer paternis intimaui auribus. Qui verecundiæ rubore perfusus, charitatis tamen dulcedine abundans corde, in diuina confusus suffragia, tacitus pauper Deo preces effudit: nil de diuino dubitans auxilio, nil de suæ petitionis hesitans effectu, totus in eius credens clementia, qui de arida petra sitienti populo fontem aque viue produxit, vel in Cana Galilæe aquam in mirabilis vini conuertit saporem: dixit pu-

Exod. 17.
Num. 20.
Iohan. 4.

Postquam verò pius prædicator & sanctus Dei sacerdos, meritis matrus & annis, præmia sui laboris accipere debuit, Deo dispensante, in eadem Atrebatæ ciuitate valde infirmitatis febre correptus est, diuina præuidente misericordia, ut ubi plurimū in Dei sudauit seruitio, inde ad palmam æternæ beatitudinis perueniret, & inter charissimorum manus filiorum animam suo redderet creatori. Ut verò sui famuli obitum Deus designaret, visa est nocte quadam clarissimæ columna lucis, à culmine domus, in qua sanctus iacebat sacerdos, usque ad summum cæli, horarum fermè spatio duarum, stare fastigium. Quod cum viro Dei diceretur, intellexit statim, hoc signum suum demonstrare obitum. Vocauit igitur suos ad se filios, ut eorum precibus suam fidei con-

Accipit Eucharistiam, & excedit à vita S. Vedastus.

Ferretur eius corpus non potest.

ditori commendaret animam. Et post dulces paternæ pietatis admonitiones & extrema charitatis verba, sacrosancto corporis & sanguinis Christi confirmatus viatico, inter manus lachrymantium spiritum emisit. O dies sancto lætissima sacerdoti, sed cuncto mœstissima populo, quem tantus subito corporali vita deseruit pastor, quem tamen spirituali nunquā deseruit intercessione, si sacræ illius admonitionis verba & probatissimæ vitæ vestigia sequi non desistat. Conuenerunt itaque ad vltimas venerandi viri exequias clerus & populus copiosus, aliarumque ecclesiarum sacerdotes, presbyteri & diaconi. Sed mirum: inter lachrymantium voces in terra, psallentium (ut fertur) à quibusdā religiosis viris cœtus audiebantur in cælo: & dum digno honoris officio ferretur, in quo iacebat corpus, paratum staret in medio, accedentes mouere illud non valebant. Quid verò agerent, ambigebant: quod se verterent, nesciebant. Sciscitabantur à Scopione archiepiscopo, viro equidem religioso, qui secretarius fuerat sermonum sancti Dei, si aliquid de sua eum testari sepultura memoraret: timentes, nè fortè illis hoc ideo accidisset, quia intra murum eiusdem ciuitatis illum sepelire disponebant. Quibus ille respondit, sepius eum se audisse dicentem, quod nullus intra muros ciuitatis sepeliri debuisset: quia omnis ciuitas locus debet esse viuorum, non mortuorum. Volebant siquidem illum in ecclesia beatæ semper virginis Mariæ, ubi sedi pontificali præfederat, tumulari. Ipse verò sepulturæ suæ locum in oratorio, quod paupere sumptu, id est, ligneis tabulis prope litus Crientionis fluuioli ædificauerat, fieri disposuisse cognoscitur. Quod licet ipse pro humilitate, qua semper usus est, fieri voluisset, omnes tamen, qui aderant, attendentes meritorum eius insignia, indignum ducabant tanti viri corpus in loco humili debere sepeliri: præsertim cum nec locus ipse habilis esset tanto monumento, nec, palude oblitus, foret accessibilis populo.

Dum talia inter se quererentur, venerabilis vir Scopilio, doctus virtute precum, ad solita sibi credidit arma currendum, ut videlicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus vitibus nequiuisset. Vnde cunctos hortans ad preces, ipse prior illachrymans, super corpus sacratissimum incumbens orationi, in hanc vocem, mœrore cordis affectus, erupit: Heu mihi, inquit, o beatissime pater, quid vis ut faciam, quoniam & dies in vesperum declinat, & omnes, qui ad tuas exequias conuenerunt, ad propria iam remeare festinant? Permite, obsecro, te perferri ad locum, qui tibi filiorum cura præparatus existit. Et his dictis, accipientes capulum, in quo sancti viri corpus iacebat exanime, nullum onus sentientes, portauerunt eum subiectis humeris cum alacritate animi ad sepulturæ locum. Sepeliuntque eum in ecclesia iam dictæ beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, in dextera parte altaris, ubi quondam pontificalis cathedræ fungebatur officio, nobilem terræ abscondentes thesaurum. In quo loco per aliquod iacuit tēpus, quousque Domino reuelante, ad locum, ubi nunc fulget eius memoria, est à viris sanctis Autberto & Audomaro episcopis felici mutatione translatus.

Nunc autem, quid in eodem episcopio post eius excessum visum est dignum memorariæ, referatur. Superueniente igitur tempore, domuncula, in qua Deo dilectus diem obiit, flammis arrepta, ardere cœpit. Sed vidente quadam religiosa femina, Abita nomine, sanctus adueniens Vedastus, flammam à domo discessit, & ita incolumis remansit cum lectulo, in quo vir Domini sanctam ad cælestia regna animam emisit: ut omnes agnoscerent, quanta illius esset beatitudo in cælis, cuius lectuli domicilium in terris ardere non potuit.

Iacuit autem in loco eodem usque ad tempus beati Autberti, qui septimus ei in sede pontificali successit episcopus. Is autem, ut Maiorum relatione cognouimus, & ut in innumerabilium hominum ore versatur, & quod oculis etiam factum probamus, dum

dam quadam die post hymnos matutinos in humanis consistens, rubente aurora, Orientem versùs intenderet, vidit eminens trans fluuiolum, qui Crientio vocatur, virum præfulgidum virgam manu tenentem, basilicæ locum metiri. Quod ille cernens, reuelante Deo, visionem cognouit angelicam: ostensumque est illi, beatum illum Vedastum, annuente Christo, sine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus, inuitauit ad tantum opus beatum Audomarum, qui ea tempestate Taruennæ Morinorum vrbis episcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licet iam senio pressus, & amissione luminum videretur debiliior factus, animum tamen ut arcum habes spiritali studio intentum, ilico promptus, Christo gressus tegente, festinus ad venerabilem peruenit Autbertum. At ille quid animo gereret, & quid sibi diuinitus esset ostensum, referens, pari voto communiq; consilio cum magno populorum gaudio, qui vndique confluerant, ad locum designatum beatissimum transfulerunt Vedastum. In qua translatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepisse oculorum, sed ilico precibus eandem, quam vltro neque ferebat, reimpetrasse cecitatem. Paruipendebat quippe lumen carnalium oculorum, qui lumen meruit ciuium supernorum.

Visio S. Autberti Episcopi Atrebatensis.

S. Audomarus episcopus.

Transfertur corpus S. Vedasti.

Porro autem miracula, quæ & tunc gesta perhibentur, & quæ iam per annos ferme centum sexaginta per merita beati Vedasti patrata sunt, nullo sunt stylo memorari tradita, excepto, quod vocibus cantorum huiusmodi canitur antiphona: Hic est beatus Vedastus, cui templum fieri ab angelis iussum est hominibus. Est autem locus ipse non longè ab eadem vrbe, qui pro nobilitate sui Nobiliacus primò est appellatus: sed procedente tempore tam insignis effectus, ut vrbis nomine, quæ iam ruinis crebrioribus penè obsoluërat, vocitetur. Est namque & largitione fidelium sublimatus, & agmine monachorum & aliorum Deo deuotorum grege refertus: ubi incessanter quotidie diuina celebrantur præconia, & frequenter cælestia facta sunt & sunt miraculorum signa, quæ iam magis cernentium ore narrantur, quam dictantis stylo scribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas, tam excellenti munita patrono: & si murorum ruinis vilescat, illius tamen meritorum nobilitate clarescit. Totusq; pro eius sanctitatis intercessione gaudeat populus, omnipotentiq; Deo æternas referat laudes, qui tam clarè illi perdonauit doctorem, cuius prædicatione viam agnouit veritatis. Cuius precibus, si in fidei firmitate & vitæ sanctitate consistit, ab omni aduersitate secura permanebit, & usque ad perfectam beatitudinis gloriamperueniet, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Intercessio Sanctiorum.

VITA S. AMANDI EPISCOPI TRAIECTENSIS ET CONFESSORIS SCRIPTA A BAVDEMUNDO,

ut habent codices ad S. Amandum: fortassis autem meliori stylo reddita

à Milone monacho S. Amandi, qui huic historie alium librum subiunxit.

Claruit in Milone anno Christi 870.

PROLOGVS.

Scripturus vitam beati Amandi, habitatorem eius inuoco spiritum sanctum: ut qui ei virtutes largiri dignatus est, mihi etiam eas sermonem tribuat narrandi: quatenus & charitati vestræ debitum seruitutis impendam officium, & nè is lateat, qui omnibus modis est imitandus. Licet enim tantæ rei sum impar ingenio, atq; nugacitatis vel desidii pondere opprimar: ad illum tamen spem erigo, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeque vestris fretus suffragiis, ut quod meritis meis obtinere non valeo, orante pro me beatitudine vestra, opus tam arduum atque difficile, à meque hætenus indiscussum, superna opitulante gratia possum aggredi. Prius enim scire vos cupio, me ad omnes virtutes, quas per eum Dominus operari dignatus est, attingere minimè posse. Et quanuis ad omnia illius peruenire nequeam, tamen prout Dominus vires infuderit, pauca è pluribus cursim succincteque, & vtità dicam, breuiter aggredi conabor. Indignum est enim, ut de tanto viro silere quis audeat, dum pius rerum arbiter talem in Ecclesiasticæ culturæ campo cultorem instituit, per quem, agrum ipsius intenta operatione fidei rastro colentem, ad centeni numeri redditum Christi seges exeresceret. Satis enim sunt sollicita circa humanum

Psalm. 80.

FEBRUARIUS.

genus immensae diuinitatis prouidura remedia, dum talem ad illuminationem patriae dignata est dirigere, misericordia consulente. Et licet longè lateat, se per rumigerulos fauores diuulgare noluerit, tamen, ut ait ipsa veritas, ciuitas in monte posita, latere non potuit. Et quod mihi pace sanctorum omnium liceat cōfiteri, nulli est secundus in meritis eorum, quorum agnouimus virtutes. Igitur nē prolixa oratio horrorem incutiat, generetque, ut assolet, legenti fastidium, vitam S. Amadi, qualiter à pueritia vsq; ad perfectam vixerit aetatem, qualiter ve ante episcopatū vel in episcopatu se gesserit, aut circa beatum finem qualiter rigorem mentis atque propositum tenuerit, licet rustico ac plebeio sermone, propter exemplum tamen vel imitationem, memoriae, contempta verecundia, tradere curabo.

VITA.

6. FEBRUAR.

Amadi patria & parentes.

Conferit se in monasterium.

Mandus igitur sanctissimus atq; religiosissimus, Aquitaniae partibus haud procul à maris Oceani litore ex Christianis atque inclytis parentibus editus puer est. Pater eius Sere-nus nomine, genitrix verò Amantia vocabatur. Sed cum iam adolescentiam transiens, in robur migraret virile, & immodicis desideriis in Christi flagraret amore, patriam parentesq; relinquens, ad Ogiam infulam, quae à litore Oceani maris quadraginta distat milliariis, felici nanigās cursu, tandem portum monasterij petijt, ibiq; à fratribus spiritalibus eum magno receptus est gaudio: & quia sacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori succensus desiderio, amplius quotidie in Dei rebus crescebat.

Signo crucis pellit immanem serpentem.

Quadam igitur die, dum ei à fratribus imperatum fuisset, ut obedientiae causa per insulam deambulet, fit ei repente obuiam mirae magnitudinis serpens, sicut idem vir Dei narrare consueuerat, ita ingens atq; immanis, qualis nec post, nec antea in eadem visus est insula. Quo viso, perterritus puer, sicut ipsa patiebatur aetas, quid ageret ignorabat. Tum subito superna respectus gratia, ad orationum cōfugit auxilia. Statimq; solo prostratus, cum aliquantisper orationi incubuisset, signum crucis contra immanem opposuit anguem, potentiūque virtute verborum, ut ad latebras quantocyus rediret, imperat. Qui dicto obediens, atque ad signum viri Dei fugiens, rapidoq; cursu ad latebras remeans, in eadem insula vltimū nūquam comparuit. Sicq; eadem insulam per orationem beati viri Amandi omnipotens Deus ab imminente liberauit periculo. Hoc initium signorum eius, ad nos multorum fama volitante perlatum est.

Nota, habitum monasticū diuersum fuisse a seculari.

Dein coepit pater eius blandis eum sermonibus irretire, ut quantocyus de monasterio egrederetur, & rursus secularem assumeret habitum. Cumq; his atq; huiusmodi persuasionibus animum illius conaretur euertere, obtestans nisi citius assensum daret, ut de monasterio egrederetur, iam paterna priuaretur hereditate, respondisse fertur: Nil mihi, pater, tam proprium videtur, quam ut Christi assumam seruitium, qui est pars & hereditas mea. De paternis enim subsidiis nihil adipisci cupio: solummodo, ut Christo militem, permittite. Sicq; in eodem permanens desiderio, relicto solo parentibusque, Turones & sepulcrum sanctissimi petijt Martini. Ibiq; prostratus, & profusus in oratione vberissime lachrymis, ex toto cordis petijt affectu, quatenus vir sanctus oratione sua apud Deum obtinere mereretur, ut nunquam eum Dominus ad solum proprium remeare permitteret, sed omnem vitam suam cursum in peregrinatione expenderet. Cumq; ab oratione surrexisset, statim comam capitis sui abscidit, adeptusque clericatus honorem, omnem gratiam transcendebat in clero.

Tondet sibi caput.

Huius vitam inueniet Leitor 17. Ianuarij. Degit solitarius 15. annis.

Post haec verò ab abbate ipsius loci & à fratribus benedictione precepta, ciuitatē Bituricas & sanctum adiit Austregisilum, qui tunc in Dei rebus magnificus atq; insignis habebatur. Cumque ab eo & ab eius archidiacono, sanctissimo videlicet Sulpitio, qui postea episcopus claruit, clementissime fuisset susceptus, omni ei humanitate exhibita, cellulam iuxta ecclesiam in superiori ciuitatis muro construi fecerunt. In qua cellula multis diebus ob amorem aeternae vitae, cilicio rectus & cinere, ieiunijs attritus atq; inedia, hordeaceo tantum contentus pane atq; aqua modica, corpus suum sustentauit potius quam aluit. Sicq; ibidem tribus ferme militās lustris, à vino & sicera omnino absti-nuit.

DE S. AMANDO EPISCOPO.

909

nuit. His ita gestis, celesti iterum inflammato desiderio, incidit ei cogitatio, ut ad limina beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli properare deberet. Assumptoq; secum vno tantummodo comite, squalida atque deuia lustrans loca, tandem Romam peruenit. Ibiq; sancto satius desiderio, praeulcia in liminibus Apostolorum figens oscula, diebus ecclesiarum Dei circuibat loca, nocte verò ad sancti Petri reuertebatur ecclesiam.

Romae loca sacra inuist.

Quadam nanque die iam appropinquante vespera, cum custodes iuxta morem in ecclesia fecissent diligentiam, sanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in ecclesia paululum substitit, ibi ex deuotione tota nocte vigilare cupiens. Tum verò vnus ex custodibus inuentum, contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra ecclesiam. Sedente autem eo in ecstasi mentis in gradibus ante fores ecclesiae, subito ei sanctus apparuit Petrus, blandè leniterque cum alloquitur, & ut in Gallias ad praedicationem excreandam reuerti deberet, admonuit. De qua visione sanctus vir Amandus hilarior rediit, accepta benedictione Apostoli atque patrocinijs, feliciter remeavit in Gallias. Cum interim paucis post transactis diebus, coactus à rege ac sacerdotibus, episcopus ordinatus est. Acceptoque pontificatus honore, gentibus verbum euangelizare coepit, Dominum, atque seipsum in omnibus exemplum praebere bonorum operum. Erat autem piissimus atque omni bonitate repletus, vultu serenus, eleemosynis largus, sensu sobrius, corpore castus, atq; inter diuites & pauperes medius: ita ut pauperes illum quasi pauperem adspicerent, diuites quasi superiorem se existimarent. Vigilijs atque orationibus deditus, sermone cautus. Si quos etiam captiuos vel pueros transmarinos inuenisset, dato precio redimebat, spiritalique eos regenerans lauacro, literis assatim imbui precipiebat, praemissaq; libertate, per diuersas distribuebat ecclesias: Pluresq; ex his postea episcopos, vel presbyteros, seu honorificos abbates fuisse audiuius.

S. Petrus ei apparet.

Fit episcopus.

Illud etiam non est praetermittendum, quod idem vir Dei Amadus à Roma secundo rediens, assensa naui, peruenit ad Centumcellensem locum. Quadam igitur nocte dum solus, ut illi mos erat, oraret, immundus spiritus vnum è famulis apprehensa manu trahebat ad mare, volens eum ibi demergere. Sed idem puer, qui trahebatur, magnis ce-

Improbitas diaboli.

pit vocibus clamare, dicens: Christe, adiuua me: Mox malignus spiritus eidem puero insultando respondit: Qualis Christus? Sed dum puer, qui trahebatur, minimè responderet, ait sanctus Amandus: Dic illi fili: Christus filius Dei viui, crucifixus. Statimq; ad vocem illius inimicus ut fumus euauit. Nec multo post cum quadam die per medium pelagus nauigaret, nautasque verbum doceret Domini, subito apparuit illis mirae magnitudinis piscis. Nautae verò, misso in pelagus reti, eundem piscem ceperunt. Cumque epularentur, mutuisq; plausibus exultaret, subito inopinata orta tempestas est, quae omne gaudium eorum in ludum conuertit. Coeperunt autem quicquid in naui habebant, tam quae ad cibum pertinebant, quam reliqua subsidia omnia, vel etiam armamenta nauis, in pelagus proicere, vehementerque labori insistere, ut ad terras egrederentur: sed nihil omnino proficere valebant. Nauis verò quassata, huc illucque à fluctibus ferebatur, cunctosque de vita spem omnem abicere cogebat. Mox igitur nautae ad seruum Dei cucurrerunt Amandum, rogantes ut Dominum deprecaretur, quatenus eos per orationem ipsius de imminente liberaret periculo. Vir autem Domini Amadus blandè eos consolatus, confidere iussit, & ut de Domini misericordia fiduciam haberent, fideliter admonuit. Nautae verò nimio fessi labore, passim in naui iacebant sopore depressi. Ipse etiam sanctus in puppi nauis re-sidens, quiescebat. Tum ei ex improviso sanctus apparuit Petrus, transiens per puppim nauis excitansq; eum ac blanditer alloquens, ait: Noli timere Amande: non peribis tu, neque qui tecum sunt. Mox verò ad verbum illius sedata tempestas, tranquillitas redita est magna. Et facto manè, omnes, qui in naue cum viro erant Dei, sani atque incolumes ad terras egressi sunt.

Sicna tepe. stas in mari.

Per idem autem tempus, cum loca vel dioeceses ob animarum sollicitudinem vir Domini circumiret Amandus, audiuit pagum esse quendam iuxta fluuenta Scaldis fluiui, cui vocabulum est Gandauum. Cuius loci habitatores antiqua diaboli versutia vsque adeo circumquaque laqueis vehementer irretiuit, ut incolae terrae illius, relicto Deo, at-bores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terrae infecunditatem, omnes sacerdotes à praedicatione loci illius se subtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini.

Gandauum sum prisco rā stultitia.

Quo

Quo audito, vir sanctus magis eorum miseratus errorem, quam de vitæ suæ periculo pertimescens, Aicharium episcopum, qui tunc Nouiomenis vrbis cathedræ præsidebat sacerdotali, adiit, eumque humiliter postulauit, vt ad regem Dagobertum quanto citius pergeret, epistolasque ex iussu illius acciperet, vt si quis se non sponte per baptismi lauacrum regenerare voluisset, coactus à rege, sacro ablueretur baptismo. Quod ita factum est. Percepta namque à rege potestate, & benedictione à pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepidè. Vix enim quis dignè enarrare sufficiat, quantas ibidem pro Christi nomine perpeſsus sit iniurias, & quam frequenter ab incolis loci illius cefus sit, necnon & à mulieribus & à rusticis non absq; iniuria sit repulſus, verum etiam & in flumen sæpè præcipitatus. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non desistit prædicare, memorans illam sancti euangelij sententiam, quæ ait: Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Comites etiam illius, qui cum fuerat germana charitate secuti, ob inedia vel sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse verò in prædicationis permanens officio, alimentum proprijs acquirerebat manibus. Sanè captiuos innumeros redimens, sacro baptismo emundabat, & vt in operibus bonis perſisterent, fideliter hortabatur.

Illud etiam huic schedulæ annexum putauimus, quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus: qui testabatur se præsentem fuisse, quando hæc gesta res est. Aiebat namque, quod comes quidam ex genere Francorum, cognomine Dotto, congregata nō minima multitudine Francorū, in vrbe Tornaco, vt erat illi iniunctum, ad dirimendas resederat actiones. Tum subito à lictoribus ante eum præsentatus est quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat verò idem fur plagis iam crudeliter affectus, vehementerque cefus, & corpore non nisi seminiuus. Cumque præfatus Dotto decreuisset, vt eum patibulo deberent affigere, vir Domini Amandus adueniens, obnixa prece postulare cœpit, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat sequus atque omni belua crudelior, nihil apud eum Amāduſ obtinere potuit. Tandemq; à ministris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo est, atque extremū exhalauit spiritum. Dotto igitur domum reuerſus est, populi constipatus caterua. Sanctus verò vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit. Deposituſque de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare conſueuerat, deferri fecit, fratribusque è cellula egressis, ipse super membra defuncti, orationi tam diu incubuit, lachrymis ad Dominum profusus ac precibus, donec iubente Deo anima in corpus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iussit afferri. Suspiciantibus autem illis, quod corpus ad sepeliendum, sicut mos est, vellet ablueri, subito cellulam ingressi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedentem atq; incolumem colloquentem. Miratiq; vehementer cœperunt, quod viuum videbant, quem paulo ante mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos vehementissimè obtestari cœpit, vt nè cuiquam vnquam proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus est: asserens, non suæ hoc esse ascribendum virtuti, sed misericordie Domini, qui in se sperantibus vbique dignatur adesse. Loto itaq; omni corpore atque cicatricibus, carnem carni restituit, ita vt de plagis, quas ante pertulerat, in eius corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus restituit incolumem.

At vbi hoc miraculum longè lateq; diuulgatum est, statim incolæ regionis illius cursu celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos faceret Christianos, humiliter postulabant. Fana etiam, quæ ante adorare conſueuerat, proprijs destruētes manibus, ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerunt. Nam vbi fana destruebantur, vir Domini Amāduſ tam ex munificencia regis, quam ex collatione religiosorum virorum religiosarumque sceminarum, statim monasteria aut ecclesias construebat: verbiq; sacri pabulo populum reficiens, omnium corda mandatis celestibus illuminabat.

Cum iam vir sanctus videret prædicatione sua quosdam ad Deum conuerti, ex hoc maiori estuabat desiderio, quatenus adhuc alij conuerterentur. Audiuit denique, quod Selani nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illeque martyrij palmam se assequi posse confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, libera

bera vocè euangelium Christi gentibus prædicabat. Paucis verò ex eis in Christo regeneratis, videns etiam sibi nō satis accrescere fructum, & martyrium, quod semper quaerebat, nondum se adepturum, ad proprias iterum reuerſus est oues, curamque gerens earum, ad ecclesia regna prædicando perduxit.

Interea rex Dagobertus amoris mulierū plusquam oportebat deditus, omniq; spurcitia libidinis inflammatus, sobolem minimè videbatur habere: sed tamen ad Domini confugit auxilium, deprecabaturque sedulo, vt ei filium dare dignaretur, qui post eum regni sui gubernaret sceptrum. Quod ita dante Deo factum est. Cumque sibi nunciatum fuisset, quod ei Dominus filium dare dignatus esset, magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipsum puerum traderet, qui cum sacro baptismo regenerare deberet. Statimq; accessit ministris, vt sanctum perquirent Amāduſ, sagaci intentione præcepit. Nam dudum ipse pōtifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est, ipsum redargueret regē, iubēte eo iam furore percito, nō absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille verò remotiora perquirens loca, verbum Dei gentibus prædicabat. Cumq; à ministris tandem fuisset repertus, & vt ad regem ire deberet, admonitus, memorans illud Apostoli præceptum, Potestatibus sublimioribus se subdi debere: tandem peruenit ad regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco est, morabatur. Visoque rex beatissimo Amādo, magno repletus est gaudio: prostratusque pedibus beati viri, deprecabatur vt tāto sceleri, quod in eum perpetraverat, veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitissimus atque supra modum patiens, citius eum eleuauit à terra, facinusque in se perpetratum clementissimè indulſit. Tunc rex ad sanctum ait Amāduſ: Pœnitet me valdè, quod stultè aduersum te egerim. Precor igitur, nè memineris iniuriæ, quam tibi irrogavi, atque precī meæ, qua sum moperè positus, nè dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis præcedentibus meritis: precorque, vt cum sacro digneris ablueri baptismo, atque in filium tibi spiritalem suscipere. Quod vir Domini vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum, militantem Deo non oportere implicari secularibus negocijs, & quietum atq; remotum, palatia non debere frequentare regia, è conspectu regis abscessit. Statim igitur rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in palatio regis sub seculari degebant habitu, quos tamen postea egregios sacerdotes atque præclaros in meritis, signis quoque atque virtutibus fuisse, plurimis comperit. Hi verò humiliter virum Dei petierunt, vt precibus regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire atque lege imbueredivina, quanto citius assentiret, dicentes quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberius in regno ipsius vel vbicunque eligeret, haberet licentiam prædicandi, seu nationes complures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem rex, quod preces suas sanctus non renueret Amāduſ, statim ipsum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quam dies circiter quadraginta. Accepit igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstante multitudine respondiſset, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondiſt, Amen: Statimque eum regenerans sacro baptismo, impositoq; nomine Sigeberto, regem atque omnem eius exercitum tunc sanctus Amandus magno repleuit gaudio.

His ita gestis, adueniente obituſ sui die, Traiectensium episcopus feliciter migravit ad Christum. Rex igitur huius viri venerabilis comperiēs obitum, sanctum accersiri fecit Amāduſ. Congregataque multitudine sacerdotum, populiq; turba non modica, ad regendam Traiectensium ecclesiam eum præposuit. Illo verò renuente, atque se indignū vociferante, omnes vna voce clamabant, dignum eum esse sacerdotio, atq; ob animarum sollicitudinē ecclesiam magis, quam pecuniæ quæſtum debere suscipere. Coactus igitur à rege ac sacerdotibus, pontificali suscepit cathedram. Sicq; per triennium ferè vicos vel castra circumiens, verbum Domini cōstanter omnibus prædicauit. Multi enī, quod dictu nefas est, sacerdotes atq; Leuitæ, prædicationem illius respuentes, audire contempserunt. At ille secundum euangelij præceptum, puluerem de pedibus in testimonium excutens, ad alia properabat loca. Igitur tandem reprensus inſulam, cui vocabulum est Chancelaus, iuxta Scaldim fluuium, aliquantis diebus cum fratribus spiri-

Prædicat
Sclauis.

Rom. 13.

Dagobertus
rex se abijcit
ad pedes
S. Amādi.

1. Tim. 2.

Is Dadon, et
am Audoc
nus dicitur.

Infans re-
gia dierum
40, respon-
det, Amen.

Traditur S.
Amādo se-
des Traie-
ctensis.

Matth. 10

spiritualibus ibidem Christo militare studuit. Sed verbi Dei contemptores per biennium ferè ingens attriuit plaga, ita vt eversa domus & agri in solitudinem essent redacti: nec non etiam vici vel castra destrueretur, nullusque penè in his regionibus remaneret, qui virum Dei contempserant predicantem.

Nec multò post cum à fratribus, quos ob animarum curam per diuersa reliquerat loca, rogaretur, vt eos presentia sua visitaret, & vt verbi sacri pabulo reficere dignaretur: tandè prece accepta, peruenit ad eos, audiuitq; ab eis, gentem, quam Vaceciam appellauit antiquitas, quæ nunc vulgò nuncupatur Vasconia, nimio errore deceptam, ita vt augurijs vel omni errori dedita, idola etiam pro Deo coleret. Quæ gens circa Pyrenæos saltus per aspera atque inaccessibilia diffusa erat loca, fretaque agilitate pugnandi, frequenter fines occupabat Francorum. Vir autem Domini Amandus eorum miseratus errorem, enixè elaborare cœpit, vt eos à diaboli reuocaret seruitio. Dum autè eis verbum predicaret diuinum, atque euāgelium annuntiaret salutis, vnus è ministris assurgens, leuis ac lubricus, necnon & superbus, atq; etiam apta mouendo risui efficiens verba, quem vulgus mimilogum vocat, seruo Christi detrahare cœpit, euāgeliumque, quod predicabat, pro nihilo ducere. Sed eadem mox hora arreptus à demone miser, proprijs se cœpit manibus laniare, atque coactus publicè confiteri, quòd ob iniuriam, quam Dei irrogauerat seruo, hæc perpeti mereretur. Sicque in ipso cōstitutus tormento, spiritum exhalauit extremum.

Illis autem adhuc in eorū cecitate permanentibus, dum vir sanctus ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatem quandam. Vbi cum ab episcopo ciuitatis illius honorificè fuisset susceptus, & ei hospitalitatis more episcopus aquam in manibus funderet, secretiùs præcepit ministro, vt eandem aquam, in qua vir Dei manus abluerat, diligenter in sacrario deportaret custodiendam. Quod ita factum est. Præfatus nanque ciuitatis antistes satis benè fidebat, quòd eadem viri Dei benedictio salutē fidelibus restituere posset. Eodem quoque tempore homo quidam cæcus sedebat ante fores templi mendicās, qui multo iam tempore corporalem amiserat visum. Ad quem ciuitatis ipsius episcopus ait: O homo, si habes fidem, ablue oculos tuos ex aqua, in qua vir Dei Amandus abluit manus. Confido enim, quòd per ipsius sanctitatem, pristinam consequaris salutem. Cumque idem cæcus oculos eadem aqua abluisset, statim iubente Deo pristinum recepit visum, ita vt omnia clarè videret.

His ita peractis, idem vir Domini Amandus in fines remeauit Francorum, elegitque sibi locum predicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuersas prouincias multas pro nomine Christi perpeffi fuerant passionēs, edificauit cœnobium. Atque ex eisdem fratribus plures postea abbates seu honorificos vidimus viros. Eodem tempore vir sanctus Domini Amandus Childericum adiit regem, eumque humiliter postulauit, quatenus ei aliquod municipium ad construendum monasterium, non ambitionis gratia, sed ob animarum salutem, largiri dignaretur. Deditque præfatus rex ei locum, nuncupatum Nanto. In quo vir Domini sagaci intèntione cœpit edificare cœnobium. Mummulus autem quidā, Ozidinsis vrbs antistes, valdè ferebat molestè, quòd idem vir Domini eundem locum impetrauerat à rege: inuidiaque facibus accensus, eundem virum Domini extinguere conabatur. Missisque agilibus viris, iussit vt eundem virum Dei à loco ipso contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certè in eodem punirent loco. Venientesque ad eum ministri, simulato dolo dixerunt, quòd ei locum aptum ad construendum monasterium ostendere deberent: tantummodò cum illis illuc properare deberet. Sed eorū fallacia, reuelante Deo, latere non potuit. Cumque eum ad prædictum locum ducere simularent, non erat inscius vir Domini Amandus, quo in loco eum interimere disponent. Tandè igitur peruenerunt ad supercilium mōtis, vt eum ibi capite truncarent. Vir tamen Domini suis hoc antè indicare noluit, quia ad martyrium libentissimè properabat. Sed subitò orta tempestate pluuiæ grandinisque, omnem illius montis locum tenebrosè obtexerunt nubes, ita vt apparitores, qui ad interficiendum eum fuerant missi, amisso lumine, nihil penitus viderent. Spemque vitæ iam nullam habentes, prostrati pedibus sancti viri, veniam postulabant, & vt eos viuos abire sineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Domini ad consueta recurrit insidia, scilicet ad orationum auxilia, profususque vberimè lachrymis, tam diu orationi incubuit, donèc reddita serenitate, lumine etiam apparitores recepto, non absque

Vasconibus
predicat ver-
bum Dei.

Cæcus vi-
det ablutus
aqua, qua
Amandus
suas lauerat
manus.

Cœnobium
edificat.

Properat
ad intentam
tam ipsi ne-
cem, sed di-
uinitus ser-
uatur.

vel stupore ad propria reuenterentur. Taliq; percussis timore ministris, vir Domini mortem incolumem euasit.

Nec illud quoque prætereundum putauit, quod presbytero quodā, nomine Erchengislo, venerabili atque fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Domini Amandus in pago Beluacensi verbum Domini predicaret, peruenit ad quendam locum, cui vocabulum est Rosiunto, secus Aronnam fluuium. Eratque ibi mulier quædam cæca, quæ lōgo iam tempore amisso lumine, nihil præter tenebras nouerat. Ingressus autem vir Dei domum illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hæc cecitas enenisset. Responditque illa, quòd non ob causam aliam ei ipsa cecitas accidisset, nisi quòd auguria vel idola semper coluerat: insuper ostendit ei locū, in quo prædictum idolum adorare consueuerat, scilicet arborem, quæ erat demoni dedicata. Ad quam vir Domini ait: Nō miror, si pro hac stultitia cæca facta sis: sed admiror clementiam Domini, qui te tam diu expectando sustentat, vt eum factorem & redemptorem tuum adorare debeas, adores demones & idola muta, quæ nec tibi, nec sibi possunt prodesse. Nunc igitur accipe seculum, & hanc nefandam arborem quātocyus succidere festina, per quam lumen amisti corporis, & animæ perdidisti salutem. Confido enim, quòd si firmiter credideris, lumen pristinum à Domino consequi possis. Deducta autem puellæ suæ manibus, ad arborem citius peruenit, atq; eam excidere conabatur. Tum vir Domini Amandus eam ad se aduocans, signumque crucis super oculos eius imprimens, inuocato Christi nomine, pristina reddidit sanitati. Instructaq; qualiter se agere deberet, omnibus diebus vitæ suæ castè atque sobriè se exhibuit, & correctiorem vitam deinceps gerens, mores commutauit in melius.

Hoc quoque, quod ad cumulum laudis eius Dominus ostendere dignatus est, non videtur silentio tegendum. Quodam nanque tempore cum cuidam monacho, videlicet Preposito monasterij sui, Chrodobaldo nomine, per quendam missum iussisset, vt vehicula ad vinum in vsu fratrum monasterio deferendum preparare deberet, dicitur is inobediens extitisse. Sed eum nocte eadem vltio diuina subsecuta est. Nam eo iter agentem, vt ad virum Dei pergeret excusationis causa, quòd vehicula minimè haberet, ita dicitur omni corporis compage paralyti dissolutus, vt nec manum quidem vel pedem posset mouere. Omnisque iam carne velut mortua, in solo pedore vitalis anhelabat spiritus. Tenuique statu confiteri, vt valebat, nitebatur, quòd ob inobedientiam & contumaciam hæc perpeti merebatur. Igitur præfatum monachum fratres mittentes in nauim ad monasterium, cui vocabulum Maiores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt Amandum. Cumque iam vesperscente die, finitis Missarum seu vespertinarum solennijs, vir Domini ad reficiendum iuxta morem isset, subito ei nunciatum est, qualiter idem monachus ægrotaret. Leniterque, vt aiunt, subridēs, dixisse fertur: Adhuc maiora sustinebit pericula, quia valdè iactantur atque inobedientia deditus erat. Sed tamen presbyterum quendam, fidelem virum, ad se vocari præcepit, eidemque monacho calicem vini & fragmen panis per eundem transmisit presbyterum, eique mandauit, dicens: Vade, & die monacho illi, vtumat partem panis istius & vini, & eras, iubente Deo, cum ad eum visitandum perrexero, obuiam mihi procedat, & in lectulo iacere non patiatur. Quod ita factum est. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ita totius corporis recepit sanitatem, ac si nullam vnquam pertulisset læsionem. Adueniente igitur sancto viro, obuiam ei processit, atque cum eo loqui cœpit. Mirati que sunt fratres vehementer, quòd viuum & incolumem videbāt, quem mortuum ferè suspicabantur. Vir autem Domini Amandus, indulta fratri venia, vt mores deinceps in melius commutaret, admonuit, atque eum sanum ad monasterium direxit.

Alia quidem sunt multa, quæ per eum Dominus operari dignatus est, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantum ad nostras, fidelibus narrantibus viris, perlatum est aures, si omnia cupiam persequi, dies, vt opinor, antè, quam sermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, eum & mortuis vitam, cæcis visum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, surdis auditum, à demonibus oppressis restituit sanitatem?

Igitur sanctissimus Domini Amandus, cursu fideliter peracto, repletus omnium bonorum operū fructu, adueniente sanctissimi obitus die, feliciter migravit ad Christum: Sepultusque est cum magnifico honore in loco, cui vocabulum est Elnone. In quo loco

Signo crucis
eis cæcus oculus
aperit.

Penam in-
obedientiæ.

Sanat para-
lyticum.

Obitus eius
& sepultura
honorifica
in Elnone.

Hhhh

co

co multa sunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibi ab omnibus nomen Domini Iesu Christi: cui est cum aeterno patre & spiritu sancto virtus & honor, gloria & imperium, laus & potestas per infinita seculorum secula, Amen.

VISIO SANCTAE ALDEGVNDIS VIRGINIS, DE SANCTI AMANDI GLORIA & beatitudine.

Eodem tempore beata Aldegundis, in timore sancto ab ipsis infantie annis Domino seruiens virgo, & corpore angelicam in terris vitam peragere studens, inter reliquas visiones, sibi frequentius à supernis ostensas, dum nocte Dominica vigilijs & hymnis in ecclesia Malbodiensis cœnobij ante altare sanctæ Mariæ incubaret, in ipsa, qua beatus transijt, hora in ecstasi mentis eleuata, & ab angelo per amœna iucundæ habitationis loca deducta, vidit virum senem, cygneo capite reuerendum, sacerdotalibus & præclaris indutum vestibus, baculum manu tenentem, ad superna quasi transire, turbamq; copiosam albatorum ante & post eum iter habere. Cumque quis esset requisita, nescire se diceret, ab angelo sancto ita ei responsum est: Vir, inquit, Dei Amandus migravit à seculo: & quia sacerdos in vita extitit dignus, seque ipsum bonæ voluntatis obsequio atq; sanctarum virtutum exercitio diuinæ maiestati sacrificauit, tam gloriosus nunc ad gaudia sui Domini pertransijt. Turba autem, quam vides, albatorum, hi sunt, qui per instantiam prædicationis ipsius ad exemplum tanti magistri feliciter informati, digni Deo & sanctorum claritati iudicantur ascribi in cœlestibus. Quibus pro eo, quod pastor extitit idoneus, in regno sanctorum & terra uiuentium super eos princeps in æternum apparebit modis omnibus gratus.

Hæc itaque visione diuinitus ita manifestata, corpus sacro sanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem sanctus edificauerat, atque Elnonis vocabulum indiderat, debito fidelium honore sepultum est: non tamen in ipsa, qua nunc requiescit, basilica, sed in altera, quæ adhuc superest, principis Apostolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro sui paruitate tanti præsulis tumulo visa fuit incongrua, atque etiam secundo sexul propter monachorum habitacula inaccessa, frequenti religiosorum virorum conuentui visum est, aliam magnitudine præstantem debere edificari, quæ & utriusque sexui, ac confluenti illò sufficeret multitudini populari. Ad quam venerandus Christi confessor, qui tunc supererat, Eligius corpusculum sancti patris sextodecimo post transitum anno, integrum & omnimodis incorruptum, septimo Calend. Nouembris transtulit, & ut tunc moris erat, altius telluri commendauit.

Quod ibi vsque ad annum sui obitus centesimum quinquagesimum in imis terre visceribus occultatum, longo temporis spatio iacuit: sed anno incarnationis Domini octingentesimonono sarcophagum, in quo quicuerat, Lotharius, sacri templi ædituus, eleuari faciens, reperit insperatum magni gaudij thesaurum, inuolati videlicet corporis prodigium. Qui stupefactus, ut par erat, tam inopinati visionis miraculi, omnipotentem Deum debitis laudibus benedixit, tantorumque donorum largitori gratias egit. Congaudens etiam tanti inuentione thesauri, non modico coepit solitudinis angore cruciari, multa animo voluens, quid ex ipso ad cœmemorationem sequetium pro munere deberet auferri. Vbi verò fluctuantem animum ancora consilij stabilij, casulam, qua erat indutus, à sacratissimo eius collo abstulit, eundemq; in latus vtrumq; versans, cannas arundinum fluuiales, quæ sub ipso olim posite fuerant propter humorem aquatilem, subduxit. Idque suis desiderijs minus esse perpendens, nisi etiam ex corpore aliquid quam tolleret inuolatorum portionem membrorum, vertit audaces, ut ita dicam, ad cadauer venerabile manus, unguesque spiritualis vituli, cornua producentis & unguulas, secuit, quæ post obitum illius contra naturam ita excreuerant, ut etiam manicæ manuum cremento suo penetrarent. Necnon & barbam pontificis nostri Aaronis, post sepulturam ipsius recrecentem rotondit.

Hæc verò omnia sibi summo deuotionis obsequio recondens, nec sibi tamen suisq; desiderijs sufficere credens, ad os sacratissimum, per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fusæ, ac varijs populis frequentes prædicationes directæ, manus

manum mittere, atq; si aliquem de dentibus illius posset eximere, studuit pertentare. Sed & cum hoc pro eorundem firmitate nequireret perficere, fabrilis instrumento, tenaci videlicet vsus forcipe, de gingiuis pulcherrimi oris duos dentes eduxit, rubicundo chore, ut credi decet, ac antiquo saphiro preciosiores. Mirum dictu, fidelem querens auditorem, quod contra naturam est mortui cadaueris, de dentibus eductis stillæ fluxerunt cruoris. Huiusque monumenti vsque in diem hodiernum testimonium acerra præbet eburnea, adhuc eodem, quo infusa fuerat, sanguine, cum ibi seruandi mitterentur, mirabile dictu, cruentata.

Facta est igitur eleuatio ista venerabilis 12. Calend. Octobris: signis etiam in ea per supernam virtutem patefactis, fidei populo est constituta serialis. Sanè sanctorum memoria, qui per beatum Amandum Domino famulari elegerunt, superius generaliter prælibata: restat nunc quorundam nomina ad laudem præcipui doctoris intimare, ut eorum si quis gesta legere voluerit, ex illorum virtutibus tanti patris & idoneæ legionis signiferi merita quodammodo pensare præualeat. Cuius tam beatæ cateruæ pars quedam & honorabilis extitit Andreas sanctus, ab ipso pontifice in monasterio Elnonensi constitutus abbas. Lonatus etiam, in Marcianis cœnobio delegatus: sanctusq; Florebertus eum egregio viro Iohanne: vnus post alterum congregationi, quæ Blandinium appellatur, præpositi: necnō Leuita præcipuus, quem idem vir sanctus per reuelationem detorondit, beatus videlicet confessor Mautontus, vnā cum iusto & magnifico viro Humberto, qui angelo reuelate, tam sibi quam beato Amādo coronā in cœlis preparatam cognouit, atque ad indicium rei certæ, eodem angelo imprimente, signum crucis in vertice, osse crucis in modum implicato, visibiliter vsque ad mortem deportauit.

Non elongatur à cœtu isto beatorum Gertrudis, virgo sancta, ab ipso fidei initijs insignita, & sacro velamine consecrata: quæ fideliter vsque ad obitum mādatis cœlestibus obtemperās, & in vita, & post exitum multis se miraculis manifestauit. Iuxta seculi etiam dignitatem nobilis Alouinus, qui sanctus Bauo est omnium vocibus appellatus, ex paganorum ritu ad Dei cultum per Pontificem prædictum conuersus, & in via præceptorum eius salubriter introductus, per diuinæ inspirationis gratiam in tantum celsitudinis apicem conscendere meruit, ut etiam mortuum ab inferni faucibus reuocaret, & palam omnibus vitæ reassignatum exhiberet. Cuius reliquijs felicibus in eadem, quæ venerantur, ecclesia sanctus Landoaldus archipresbyter sancti Amandi, hoc est, curam pastoralem vice ipsius agens in episcopo Traiectensi, sanctusque Amantius, post multum obitus sui tempus tandem reuelante Deo manifestati, atque illuc vsque perlati, modo in pace quietis consociati, beneficia populis fidelibus impendunt assidui. Quod ita cunctis in hac regione cognitum scimus, ut ad præsens scribi necesse nō sit: cum ibi visum eeci, claudi quoque gressum, debiles etiam & multi varijs infirmitatibus detenti, nostris temporibus saluti congruæ sint restituti.

Sunt vero complures & alij, quos studio breuitatis intermittere horum sanctorum specialis quodammodo refulgens apud homines gratia suavit: qui & ipsi inuenti sunt in fide & respectione Domini nostri Iesu Christi multipliciter gratiosi. Ecce quam bonum & quam iucundum, ait Psalmista, habitare fratres in vnum. In vnum enim habitant, qui vnum mente simplici adorando Deū, vnus felicitatis, hoc est, æternæ beatitudinis gaudia simul adipisci meruerunt. Laudemus ergo viros gloriosos, quibus multā gloriam fecit Dominus magnificentia sua. Hi sunt enim viri misericordiarum, quorū iustitiæ obliuionem non acceperunt, corporaq; eorum in pace sepulta sunt, & nomen eorū viuet in generationem & generationē. Ut igitur nos, vltimo adhuc positi gradu, de virtute in virtutem sanctos Dei ascendentes aliquatenus imitari, eorumque letitiæ in parte mereamur fieri participes, amabilis Deo & hominibus Amandus confessor magnus & Pontifex egregius, simulque sancta multitudo discipulorum ipsius, orationibus assiduis nos ad bona virtutum eleuent, & quod prauum est, diluere pie dignentur, meritisque sanctis in numero fidelium Christi consocient: ut in æternum nomen ipsius benedicatur in nobis, nosq; eius populus fieri valeamus, per infinita secula seculorum, Amen.

Dentes cruenti in corpore exanimi.

Catalogus aliquot sanctorum S. Amandi discipulorum.

S. Gertrudis, discipula S. Amandi. S. Bauo per S. Amandum conuersus ad fidem.

S. Landoaldus, S. Amantius

Psalm. 138.

Eccles. 44.

Petit suffragia et intercessionem S. Amandi &c.

VITA S. GVARINI EPISCOPI PRAENESTINI
ET CARDINALIS, CANONICI REGULARIS OLIM IN CA-

nonica S. Crucis Mortarien. descripta ex Libro, qui dicitur Regula sanctissimi

Patris Augustini &c. per venerabilem Dei praekonem Augustinum Tici-

nensem Canonikum regularem elucidata. Habetur in monasterio

Canonorum regularium Bononiæ.

Februarius.
Lectio 1.

Hec in ex-
emplari,
quod vnicū
habui, ob-
scura sunt
valde, eoq;
nonnulli il-
lustrare co-
natus sum,
haud scio q;
bene, sed bo-
na tū fide.

Beatus igitur Guarinus Christi confessor, genere præclarus, Bononiæ oriundus, ad huius mundi caliginem illustrandam velut splendidissimum sidus emicuit. Ex sue prosapia stirpe fuit quidam septimus Episcopus, qui doctrina & religione miraculorum patrator, catholicam illustravit Ecclesiam. Cum autem Hierusalem proficisci decrevisset, ut inde apud Aegyptum eremiticam duceret vitam: & Romæ parumper esset immoratus, ab Apostolico detentus, in Reatina ecclesia Episcopus ordinatur. Vbi verò paruo tempore admirandæ religionis vitam duxit, iterum in priori perseverans proposito, in Aegypti partibus eremitica austeritate in vasta &

optata solitudine potitus est. Præclarus itaq; vir Guarinus parentum diligentia ab in-
eunte ætate nutritus, & moribus educatus, non lasciuijs, sicut assolet puerorum ætas, sed sacris literis intentus, sicut assidue, ita strenuè quoque ieiunijs, orationibus ac diuina contemplationi inhererebat.

Lectio 2.

Itaq; in dies excrefcens nouella plantatio, celesti irrigata doctrina, sub sancti spiritus disciplina ad religionis & vitæ Canonica perfectionem tendens, informis adhuc & tenera ætas formabatur. Spiritus namq; pietatis deuoti mentem pueri subarauit, & in cordis eius tabula timoris Dei pariter & amoris rudimenta depingens, ad humilitatis & obedientia culmen mentis eius aciem instruxit, & diuinæ gratiæ concessum sibi talentum, bonorum operum meritis cōtinuè augere promeruit. Factus deinde iuuenis B. Guarinus, in uiris cōsanguineis, qui de ipso posteritatem peroptabāt, totis visceribus Christi vestigia complectens, maiori in ecclesia Bononiensi clericus honorifice fuit ordinatus.

Lectio 3.

Verum cum ingenuè indolis & probatæ virtutis iuuenis socios mollioribus vestitos cer-
neret, non quæ Iesu Christi erāt, sed propria quæq; sequentes, ipse pauper spiritu cepit arctius se diuinis mancipare obsequijs, & puro ac sincero Dei famulatu, despectis cal-
catisq; terrenis illecebris, forti animo celestia querens, ad amabilem diuini amoris per-
fectionem venire satagebat. Vtque omnipotenti Deo ad huiusmodi confirmandum propositum preces assiduas ardentessq; effunderet, solitaria loca frequentabat, tantoq;
sublimius transeuntis mundi gloriam despexit, quantum in culmine mentis agnouit nil esse in Dei amore, quod possit auferri.

Lectio 4.

His igitur sanctissimis instructus studijs, ad Canonicam S. Crucis de Mortaria aduo-
lans, ibiq; secundum D. Augustini Regulam Canonorum habitum ingenti desiderio indutus, breui tempore perfectionis culmen attingere meruit. Virtutum siquidem stu-
dijs annis plurimis intentus, ad vltiora progressus est: elegitq; optimam partem cum Maria, & sedens in spelunca ostio, diuinis suspensus desiderijs ad æterna, sibi lumen auræ tenuis suo cordi sine sono insonantē. Ad solatium peregrinationis, & ad ærumnas
temporalis exilij demulcendas, accuratissime fodit scripturarum puteos, in quibus vi-
uam aquam indefinenter hauriret: & nocte mortalitatis huius tres ab amico panes ex-
egit: quò sic refectiois aqua potatus, & panis soliditate cibatus, ad montem denique Dei Oreb, sicut viriliter, ita feliciter diuinæ contemplationis secreta penetraret.

Lectio 5.

Destinatus autem ad S. Figdriani ecclesiā, in ea à Concanonicis perbenigne & reue-
renter excipitur. Erat enim inter fratres humilitate & obsequi famulatu vt minister,
doctor verbo, magister exemplo. Mortem sibi quasi quotidie imminentem intentus me-
ditabatur: quæ quidem meditatio est peccatorum omnium peremptoria, iuxta quod scri-
ptum est, In omnibus operibus tuis meditare nouissima tua, & in æternum non pecca-
bis. Vbi enim non est timor mortis, ibi dissolutio vitæ: vbi verò dissolutio vitæ, ibi pecca-
torum abundantia. Vbi denique peccatorum abundantia, ibi & perditio animæ. Timor
enim semper emēdat, tollit securitatem, parit sollicitudinem, fugat torporem, animum
exci-

excitat, superbiam deiicit, humilitatē nutrit, charitatē auget, & virtutes multiplicat. Ti-
mēs Deū abdicat peccata in verbo, factio, cogitatio, & in omnib; moribus suis: pecca-
torū occasiōes euas, se, corpus totamq; animæ suæ vitā à malo custodire studet illēsa.

Lectio 6.

Hec S. Guarinus assidue mente reuoluens, ad Dei seruitutem se præparabat, & con-
tra carnis concupiscentias indefinenter pugnabat. Postremo sanctæ obedientia iugo
spontē & humiliter colla subiiciens, celesti Domino in sanctitate & iustitia seruire stu-
debat. Contigit aut, cum post paucos annos ad Canonicam Mortariensem reuerrere-
tur, ibiq; aliquādiū moratus, cōperta iamdiū antē eius fama, in dies coram Deo & ho-
minibus clarissimis polleret virtutibus, vt nutu diuino Papiensis ecclesia proprio pri-
uaretur Pontifice: sicque, inspirante Deo, communi omnium voto, tam Clerus, quam
populus vniuersus beatum Guarinum Episcopum elegerunt. Cumq; factus esset Cleri
& populi concursus, vt eum leuantes manifestarent electionem, cepit beatus Guarinus
totis reluctari viribus, dicens indignum esse eum fieri Episcopum, qui prius non fuerit
doctrina & virtutum moribus probatus.

S. Guarinus
recusat epi-
scopatū Pa-
piensem.

Lectio 7.

Cumq; nulla ratione acquiescere vellet, cuiusdam Archidiaconi occasione præsti-
ta, qui ad eum anhelabat Episcopatum, deceptis custodibus, vir sanctus, qui antē fuerat
in arcto loco detētus, per fenestram dimittitur: sicq; tandiū latuit, donec alter ibi con-
secratus fuit Episcopus. Atq; ita denique beatus Guarinus suo potius desiderio, ad fra-
tres suos concanonicos rediens, velut simplex animal inter eos conuersabatur. Domi-
ni namque Iesu Christi beatus Guarinus fidelis imitator factus, qui cum eum turbæ fa-
cere regem voluissent, noluit: etiam ipse per hoc imitationis exemplum præbuit, ne sub
prælationis occasione, elationis tumore mentis eius cymba periclitaretur.

Ioan. 6.

Lectio 8.

Post aliquantulum verò temporis, felicitis memoriæ Papa Lucius secundus, natione
Bononiensis, fama eius crescente, quanta potuit instantia egit, vt beatus Guarinus ad
seueneret. Dei verò amicus in humilitatis custodia persistens, piè renuit Pontificis in-
stantiam, asserens supra meritum suum esse, quod ab illo perebat: & qui in monasterio
quadraginta annos egerat, reuerti ad temporalem sollicitudinem timebat. Victus tan-
dem Pontificis instantia, & Prælati sui horratu, Romam profectus in Prænestinum Epi-
scopum est consecratus. Cumque equitatum preciosum, aliosque episcopales appara-
tus à Pontifice dono recepisset, mox venditis omnibus, pauperibus precium erogauit.
Fit interea exultatio & plausus generalis in populo, Christi fauor & gloria tollitur in im-
mensum, & sancti Guarini nomen summis in vrbe præconijs celebratur. Clerum insu-
per & populum salubri reficiebat pabulo, pauperibus alimenta & indumenta proprijs
manibus erogabat. Conuersabatur autem in loco apud ecclesiam Prænestinam, ieiun-
ijs & orationibus plenè vacans, & ceteris omnino studijs pietatis insistens, Euāgelicus
negociator vitæ perpetuæ margaritam preciosis opibus præponebat.

Consecre-
tur Episco-
pus Præne-
stinus.

Lectio 9.

Denique iam senectute grauatus, cupiens dissolui & esse cum Christo, depositionem
quoque sui tabernaculi prænidēs, vniuersum ad se clerum conuocauit. Quanquam au-
tem semper ei fuerit temporalis vita fastidio, tunc tamen ardentiori mentis incessu ad
Christi pulchritudinem cōtemplandam rapiebatur. Tandem post salubria monita vo-
lūteum Deus iter vniuersiæ carnis ingredi communi mortalium lege. Sequenti nan-
que nocte totus aër immenso refudit lumine: tanta postremo emicuit claritas, vt fere
no aère iubar solis appareret. Appropinquate verò solis aurora, sanctus Guarinus cum
claritate carnis vinculis expeditus, ad vitam, quæ fine claudi nō potest, cum gaudio mi-
grauit sexto Februarij die. Tunc Christi confessor omnibus charus, virtutum signis co-
ruscans in terris, & meritis in celis viuens, in sepulcro & ecclesia beati martyris Agapiti
sacerdotum manibus debita veneratione reconditur. Gloria sancti viri & solennitas
vicinas circunquaque regiones, longè lateque dispersæ, confestim ad sui deuotionem
attraxere. Eadem autem die mulier quædam demonio vexata, Albanensem urbem cir-
cuit, loquebaturq; per eam diabolus sic dicens: Hodie præsul migravit ad celum, cui-
us precibus ego miser expellar. Statim obfessa muliere beati viri sepulcrum attingente,
cepit per eos eius in sanctum virum cōtumelias demon euomete: sed precibus eius ere-
pta mulier, cōfessoris sepulcrū festina amplexa est, & ei, cuius ministerio sic sanata erat,
gratiarū vota persoluit. Vnde factū est, vt viso miraculo, suspensis ante sepulcrum lam-
padibus, cōfestim sine ignis appositione, cernētibus omnibus, luminaria accenderentur:
Præstare Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorū, Amen.

Nocte im-
mensa splen-
dore lumi-
ne, Christo
spiritū red-
dit sub au-
roram.

Demonia-
ca tangens
eius sepul-
crū, curatur.

Diuinitus
ardet lam-
padēs se-
puleri.

FEBRUARIUS.
MARTYRIUM SANCTI ET GLORIOSI MAR-
TYRIS CHRISTI THEODORI, DVCIS EXERCITUS,

tus, ex Simeone Metaphraste, auctore verò Augaro scriba,
qui coram interfuit.

FEBRUAR. 7
vt habet in
Metaphra-
ste excuso
ad marginē

Licinius,
hostis Chri-
stianorum.

Occidit
multos vi-
ros mili-
taria.

Quomodo resplendet sol ijs, qui vident: ita de martyribus oratio ijs, qui audiunt. Quomodo autem caelum est astris ornatum, ita etiam ecclesia, quae Dei tenent martyres. Et quomodo flores in campo, ita etiam martyres in Ecclesijs. Memoria martyrum, est remissio debitorum. Memoria martyrum, est reuocatio eorum, qui vexantur à demonibus. Memoria martyrum, est vita & sanitas ijs, qui amant martyres. Magna martyrum certamina, splendida sunt sanctorum coronae. Tradiderunt enim flagellis sua corpora, & quaeunque sunt mundi iucunda, arbitrati sunt esse stercorea, vt Christum non negent. Propterea Dominus ipsos quoque est remuneratus ea vita, quae degitur cum angelis incorporeis. Nam cum qui est ab initio inimicus generis hominum, putaret se eos esse oppugnaturum, potius habitatores effecit paradisi. Non cessauit enim agrestes feras mouere in eos, qui sunt fide pii, & tunc semper ab eis vinceretur. Qui etiam nostro tempore excitauit hanc agrestem feram aduersus gregem Christi, Licinium, inquam, sororis Pij Imperatoris Constantini maritum. Nam cum accepisset sceptrum ab impio Maximiano, imitans eius mentem & actiones, statim irreconciliabilem excitauit persecutionem aduersus eos, qui erant insignes pietate, & multis edictis per vniuersam ciuitatem & regionem. Quinetiam ex innumeris militaribus, ille impijs suis decretis interfecit quadraginta Sebastae, & similiter septuaginta centuriones & trecentos in Macedonia.

Cum autem vidisset sceleratissimus, quod magna atque adeo infinita multitudo contemneret impia eius decreta, & se daret ad mortem propter pietatem in Deum, statuit insigniores potius & magis eminentes comprehendere in exercitijs & in ciuitatibus, & eos cogere cultum offerre simulacris, existimans stolidus, se metu posse persuadere omnibus, qui sunt eius ditionis. Cum vero ubique quererentur ij, qui sunt gloriosiores in rebus huius mundi, & magna viderentur diligentia, ei significatum est de quodam viro, nomine Theodoro, specie quidem formoso & in dicendo sapiente, qui fuit defensor regius scholasticus. is autem vocabatur Bryo rhetor: aetate quidem iuuenis, antiquus vero in pia actione. Qui etiam occidit draconem Euchaitis: illic enim erat draco, immanis bellua. Quando enim mouebatur, vt egrediretur, contremiscebat terra ob eius motum. Quando ergo egrediebatur e sua cauerna, siue homo, siue iumentum illi occurrisset, omnino ab eo deuorabatur.

Cum de hac ergo seculissima bellua audiuisset generosus Christi athleta Theodorus, & in suis castris nullum edidisset tumultum, solus est profectus, sua sapientia portans crucem preciosam & arma eius societatis, dicens apud se: Vadam, & liberabo paternam meam possessionem à sua hac bellua, dracone. Cum vero venisset in illum locum, & foeni vidisset viriditatem, iacuit illic & dormiuit, nesciens illic expe stare draconem. In parte autem Euchaitarum, quae vergit ad austrum, erat quadam pia mulier, nomine Eusebia, credens in Christum. Ea cum vidisset Christi athletam Theodorum dormientem, cum magno metu ad eum veniens, & eum manu apprehendens, eum excitauit, dicens: Surge frater mi, & cito recede ex hoc loco. Nescis enim metum, qui est in hoc loco, est enim hic magnus metus. Sed surge, & cito viam tuam ingredere. Venerandus autem martyr Christi Theodorus cum surrexisset, dixit ei: Quis est timor & tremor in hoc loco, o mater? Dei verò ancilla Eusebia, dicitei: Fili, est in hoc loco draco ingentis magnitudinis, & ideo nemo potest hac transire. Quotidie enim egrediens, siue homo, siue pecus inuentum sit ante eum, ab eo interficitur. Verè perfectus autem Christi athleta Theodorus, dicit mulieri: Vade mater, & sta procul ab hoc loco, & videbis virtutem Christi mei. Veneranda verò illa mulier cum à loco recessisset, se pro nam humi proiecit, flens & dicens: Fer ei opem DEVS Christianorum hac hora.

Sanctus

DE S. THEODORO MARTYRE.

Sanctus autem martyr Christi Theodorus, cum Christi fecisset signaculum, & suum petrus pulsasset, & in caelum adspexisset, dixit: Domine Iesu Christe pulchrum nomen, qui & patris effulisti essentia, ne differas facere quam à te peto petitionem: qui in bellis mihi assistis, & das mihi victoriam contra aduersarios. Et nunc tu idem es Domine Christe Deus: emitte mihi victoriam ex alto sancto tuo, vt vincam hostem draconem. Tunc tanquam cum homine cum suo equo differens, dixit: Scimus Deum esse bona voluntate in omnibus tam hominibus quam bestiis. Quamobrem tu quoque fer mihi opem, te Christo corroborante, vt vincam aduersarium. Cum equus autem audisset verba sui domini, stetit expectans motum draconis.

Tunc dicit martyr Christi draconi: Tibi dico & precipio in nomine Domini nostri Iesu Christi crucifigi propter genus hominum & eius virtutem, egredere ex hoc loco, & veni ad me. Cum verò Christi athletam audisset draco, seipsum mouit. Et cum ipse moueretur, petra loci contrebantur, & terra tremuit. Sanctus autem Theodorus cum Christi fecisset signaculum, ascendit equum suum, & calcitrans stetit equus supra draconem quatuor suis pedibus. Tunc Christi athleta Theodorus, stricto gladio percussit draconem, & dixit: Ago tibi gratias Domine Iesu Christe, quod me exaudiisti in hac hora, vt vincam aduersarium. Deinde is conuersus, viam suam in pace inijt, simul laetans & Deum glorificans. Multi autem ex gentilibus, qui illic erant, militibus, cum audissent miraculum, quod sanctus fecerat Theodorus, Christo crediderunt, sic dicentes: Reuerà magnus est Deus eius: & ab ipso baptizati sunt in nomine patris & filij & spiritus sancti, & facti sunt omnes vnus grex Christi, & laudabant omnes Deum sancti & magni martyris Theodori.

Licinius verò cum hac de ipso audiuisset, mittit ad ipsum, à Nicomedia vsque ad Heracleam, cum propè esset pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit eum satellitibus, qui eum cum omni honore comprehenderent. Illi autem cum venissent Heracleam, assidue instabant, vt iret Theodorus ad Imperatorem, dicentes ei: Accede ad Imperatorem, qui te desiderat. Praclaram enim tuam formam valde cupit intueri. Beatus autem Theodorus eos illudebat verbis probabilibus. Simul verò facto quoque munere, eos excepit magnifice. Tres autem dies eos detinuit. Cum illi verò vrgerent, vt viam inirer, ipse paucis retentis, reliquos misit ad Licinium, ad eum scribens epistolam, ne agere ferret ipse Imperator ad eum venire cum dijs suis insignioribus: vt re, aiebat, praesente dijs sacrificem. Illi autem reuerfi ad eum, qui ipsos miserat, cum reddidissent epistolam, & eius exposuissent prudentiam & virtutem, quinetiam eius animi magnitudinem, & decere eum non grauari ire ad ipsum: quod si fiat, omnes, qui locum habitant, adorabunt deos Imperatoris: eorum verbis inductus Licinius, cum magnam congregasset multitudinem, tam ciuium quam aliorum, ad octo millia, profectus est Heracleam in magno gaudio. In ipsa autem nocte videt sanctus in somnis, quod in altum elatum erat templum, in quo manebat, & ignea iacula ad ipsum de caelo ferebantur, & vox Domini extitit, dicens ei: Confide Theodore. sum enim tecum. Beatus verò e somno excitatus, cum coniecisset somnium, id esse reputauit martyrium, quod à Domino ei significabatur: & latatus est exultans.

Post haec autem cum sciisset iam venisse Licinium, ingressus intimum suum penetrale, fleuit non mediocriter, dicens: Adsis mihi Domine in cursu stadij, pro te suscipiendo. & cum rursus sciisset appropinquare Licinium, surrexit, & lauit vultum, & oculos composuit, cōtexta byssinaque indutus tunica, flammæ ignis simili, & sedens in equo Dardano preclarissimo, factus est obuiam Licinio, & salute, qua par erat, impertijt Imperatorem, dicens: Salue domine diuinissime, potentissime Imperator. Imperator vero inuenem osculatus est, dicens: Ades dum, inquit, nitide vt sol, legum adiutor, coronate corona. Tuum est tua sponte enatum diadema. Oportet enim te post me constitui Imperatorem. Deinde eo ingressu Heracleam, ei excelso parato tribunali in foro in medio ciuitatis, cum ascendisset & sedisset turbis praesentibus, concionatus est, dicens: Verè clara & celebris est haec ciuitas, & quae à me munera accipit. Quare etiam exultat. Tu quoque chare Theodore, ostende diem, in quo dijs maximis offers sacrificium. Beatus autem Theodorus dixit: Imperator, affer ad me insigniores tuos deos, vt cum eos fecero ingredi meum penetrale, eosque vaporauero & vnguentis vnxi, eos rursus redu-

919
Signo crucis se munit
& prece contra draconem.

Imperat draconem, vt exeat contra ipsum.

Interficit draconem.

Visio sancti Theodori.

Cum lachrymis petre vires à Domino.

Irridet stultum Imperatorem.

reducam, & te presente eis sacrificem. Hec cum audisset Imperator Licinius, cum magno gaudio iuber ipsos ei dari. Cum deos autem Licinij acceperet beatus Theodorus, qui constructi erant ex auro & argento, in suum penetrale, cum media nocte eos confregisset & contriuisset, dedit pauperibus.

Cum duo verò dies preterissent, Licinius accersito martyre, dicit ei: Ut generosus & inclutus, & honoratus ab ijs, qui nos precesserunt Imperatoribus, ostende promptum tuum in deos animi studium, ut reliqui videntes te hoc facientem, promptiores fiant & alacriores. Maxentius autem quidam centurio assistens, dixit Licinio: Per deos, o Imperator, diuina tua potentia ab ipso fuit illusa. Vidi enim precedenti nocte, magnæ nostræ deæ Dianæ manum euidam mendico obtigisse, qui abibat & lerabatur. Hec cum audisset Licinius, mansit mutus & attonitus. Respondens autem beatus dixit Theodorus: Per Christi mei virtutem, ita est, ut dicit Maxentius, rectè verò feci, o Imperator. Si ergo dii tui sibi non possunt opem ferre, quomodo vobis poterunt? Licinius autem mutato vultu, & manibus complexis genibus, deslebat, dicens: Hei mihi, hei mihi, habitus sum ludibrio. Quid dicam, aut quid faciam, aut quid loquar, nescio. Imperator potentissimus accessit ad hunc virum pestiferum, & congregauit tantam multitudinem, & fuit irrisus ab omnibus phalangibus inimicorum. Quinetiam victoria insignes deos meos confregit, & dedit pauperibus. Beatus autem Theodorus dixit ei: Fremis, o Imperator, sed ego rugio, tu stertis, at ego exilio. Tu cum Deo differo. Tu blasphemias, ego verò Deum hymnis laudo. Tu colis deos mortuos, ego verò Deum viuum. Tu Serapin: ego verò eum, qui est super Seraphim. Tu Apollinem, ego verò Deum semper viuentem. Tu es carbo Thracius, ego verò princeps Romanus. Tu Licinius ventilator, ego verò Theodorus donum Dei. Quamobrem nunc agere feras, o Imperator, neque calcitres. Hæc enim faciens, tuos ostendis cruciatus. Alii enim & multi tenes figuram.

Præclaræ
voces mar-
tyris
hulli.

Atrocissi-
me flagel-
latur.

Multis affi-
gitur suppli-
cijs.

Crucifigit.

Immaniter
vexatur.

Diuinitus
sanatur &
confirmat.

Tunc multa ira plenus Licinius, iussit exui martyrem, & eum extendi à quatuor, & bouum neruis ei plagas inferri, sexcentas super dorsum, & quingentas super ventrem, & postea iubet globis plumbeis immisericorditer eius verberare tendinem. Deinde ferreis ungulis lacerari eius carnes, & lampadibus ignis ustulari eius vlcera, & acutis testis radi concretum sanguinem. Post hæc autem omnia, iubet eum tutò teneri in custodia, & eius pedes illigari compedibus, & eum sic manere quinque dies, neque gustare quidpiam. Cum autem fuissent impleti quinque dies, iussit crucem deferri in basilicam, & duci sanctum, & cruci affigi. Lictores verò cum sanctum adduxissent martyrem, ligno affixerunt eius manus & pedes, & fibulam vnā in occultis eius partibus vsq; ad partes superiores. Excogitatum quoque fuit aliud deterius. Iussi enim pueri iaculari in eius oculos, & tela euellabant eum pupillis. Alij autem secretas partes eius testiculorum ense secabant per obliquum. Ego autem aderam scriba Augarus: & videns grania hæc supplicia, & audiens etiam dolorem occultorum eius gemituum, abiectis codicillis, deuoluebat lachrymans ad eius pedes Dominus verò meus, Christi miles Theodorus, paruum vocem emittens, mihi dixit: Augare, nunc relinquo munus tuum, nec intermitte dicere, quæ in me futura sunt supplicia. Sed sustine meum aduentum describere & certamina & diem meæ consummationis. Deinde clamans ad Dominum, dicebat: Domine, mihi prius dixisti, Ego sum tecum: & nunc quid à me recessisti? Vide Domine: fecisti me nulli culpæ asinum, & fere agrestes me sauciauerunt propter te: exturbantes euelluntur, linida fit facies, ossa arida in cruce detinentur. Memento Domine, quod crucem propter te sustinui: quinetiam ferrum & ignem & clauos peruiasi. Deceperò accipe meum spiritum, & rege ut velis. ego enim exeo ex vita mea. Hæc cum dixisset martyr, non amplius est locutus. erat enim totum eius corpus laniatum. Arbitratus autem impius Licinius eum esse mortuum, reliquit in ligno pendentem.

Circa primam verò vigiliam noctis adstans angelus Domini, soluit eum ab illo instrumento, & reddidit eum sanum corpore, sicut prius, & eum salutauit, & dixit: Gaudeas & corrobore in sapientia & gratia Domini nostri Iesu Christi. Ecce enim tecum est Dominus Deus: cur dixisti, Recessisti à me? Consumma ergo cursum tuæ decertationis, & venies ad Dominum nostrum Iesum Christum, accipiens coronam immortalitatis. Hæc cum martyri dixisset angelus, ab eo recessit. Sanctus autem martyr Christi

Christi Theodorus, effectus sanus, Domino suo agebat gratias, & cœpit psallere: Exalabo te Deus meus rex meus, & benedicam nomen tuum in seculum & in seculum seculi. Sæuus verò & iniquus Licinius, cum nondum venisset dies, mittit Antiochum & Patricium, duos suos centuriones, (erant enim ordinarij) dicens eis: Ite & adducite mihi malè mortuum corpus deceptoris Theodori, ut imponam in capsâ plumbea, & id in maris abyssum proiciam propter mente captos Christianos. Cum autem venissent centuriones, & loco appropinquassent, lignum quidem videbant erectum, eum verò, qui querebatur, nusquam. dicitque Antiochus Patritio: Reuerà conuenienter voci Galilæorum, qui dicunt Christum surrexisse à mortuis, fortè hunc quoque hodie fecit surgere. Patricius autem propius accedens, vidit beatum Theodorum sedentem & Dei prædicantem eloquia: & clamans, magna voce dicebat: Magnus Deus Christianorum, & non est alius Deus præter eum. Et accedentes ad sanctum, dixerunt ei: Rogamus te nos quoque, qui ab hoc tempore sumus Christiani. Et crediderunt in illo die ipsi & octoginta milites.

Credunt a.
centuriones
& 80. mili-
tes.

Cum hoc autem rescivisset Licinius, mittit Sextum Proconsulem, & cum eo trecentos milites, ut eos morte afficerent. Cum illi verò venissent, & vidissent miracula, quæ fecerat sanctus Theodorus, crediderunt ipsi quoque Domino nostro Iesu Christo. Concurrit autem infinita quoque multitudo in locum, & clamauit: Vnus est Deus Christianorum. Ipse est Deus solus, & non alius. Tunc vna voce omnes clamauerunt & dixerunt: Quis est hic licitor Licinius, ut eum appetamus lapidibus? Est enim noster Deus & rex Christus, qui prædicatur per Theodorum. Fit verò magna confusio & tumultus & impetus ad fundendum sanguinem. Irruit enim quidam ensiferens, Leander nomine, aduersus S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconsul, spatha ab eo ablata, eum transegit medium. Quidam verò Merpas, Hunnus genere, impetu facto, consummauit Proconsulem. Tunc veniens beatus Theodorus, multis verbis turbas alloquens, vix tandem sedauit tumultum, dicens eis: Cessate, charissimi. Dominus meus Christus fuit cruci affixus, reprimens angelos, ne hominum genus vlciscerentur. Pretereunte autem sancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabant, qui erant in vinculis: Miserere nostri, serue Dei altissimi. Sanctus verò martyr solo verbo solutis eorum vinculis, dicit eis: Ite in pace, & memento mei, o viri. Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominum nostrum Iesum Christum, & qui vexabantur ab immundis spiritibus, curabantur tactu manus eius & coloris eius vestimentorum.

Item alij
innumeri.

Quamobrem quidam ex cohorte renunciauerunt Licinio, quod vniuersus populus, dijs relictis, Deo credidit per Theodorum. Is verò ira repletus, missis spiculatoribus, iussit sanctum eius caput abscindi. Videns autem populus, cœpit seditionem agitare aduersus Licinium. Beatus verò Theodorus prolixa oratione & admonitione rogabat eos, dicens: Fratres & patres, nunc succenseatis Licinio. est enim minister patris sui diaboli, & me deceterò oportet ire ad Dominum meum. Cum hæc dixisset martyr, & diu esset precatus, & benè precatus esset fratribus, & precibus finem imposuisset, obsignauit totum suum corpus, & deinde sic dicit Augaro: Fili mi Augare, nunc neglexeris literis mandare diem meæ consummationis. Reliquias autem meas depone in Euchaitis, in Maiorū meorum possessione. In tua verò consummatione dormias mihi à sinistris. Et cum rursus diu esset precatus, & imposuisset finem suis precibus, & dixisset, Amen: & valere iussisset omnes fratres, extendit preciosum suum collum: & sic ense fuit consummatus, Februarij mensis die septimo, sabbato, hora tertia diei.

Totū cor-
pus suum
obsignat.

Post hæc autem cum acceperent venerandas & sanctas eius reliquias, cum cereis & suffribus, vniuersa comitante multitudine, Heraclea tulerunt Euchaita, & illic deposuerunt omnibus videntibus, octauo mense Iunij. Quo in loco nunc quoque ex vniuersa terra, quæ est sub celo, congregatur genus hominum. Multa enim miracula facit Dominus & curationes, per venerandum & sanctum corpus gloriosi martyris

Ceditur
capite.
Venerandæ
& sanctæ
reliquiæ.
mensis

Theodori: ad gloriam & gratiarum actionem eius nominis, quem decet omnis gloria, honor & potentia, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PARTHENII EPISCOPI LAMPACI, EX SIMEONE Metaphraste, autore verò Crispino.

DESIDERIO & amore motus ego peccator Crispinus, studui conscribere admirabilem & gloriosam viri vitam & à puero institutione, sancti patris nostri Parthenii, qui fuit Episcopus Lampaci. Est enim plena utilitate animæ, & quæ potest ijs, qui legent, ostendere ea, quæ Deus præbet ijs, qui ipsum diligunt.

Beatus ergo & inclytus hic Parthenius, habuit quidem patrem, nomine Christodulum, dignitate diaconum sanctæ Dei catholice, quæ erat Meliti, ecclesiæ, literarum imperitus, sanctarum autem scripturarum vel maximè valens memoria. Crescens verò ætate, ibat in propinquum lacu,

& ibi piscabatur, & piscium mercaturam suppeditabat vsui eorum, qui egebant. A prima enim ætate, gratia Dei dignatus, seipsum celabat. A tempore autem decem & octo annorum, signa facere incipiens, demones expellebat ab hominibus eius invocatione. Cum verò bona de eo fama esset multorum sermone celebrata, Meliti ciuitatis Episcopus, nomine Philetus, cum audisset de S. Parthenio, eum accersit & multum laudatum, vel inuitum ordinat Presbyterum & visitatorem sanctæ ciuitatis Meliti ecclesiæ. Porro autem ei quoque opem ferebat gratia curationum in omnibus agrotantibus, & faciebat multa signa admirabilia in nomine Domini nostri Iesu Christi.

Inter cetera verò accidit aliquando, ut ei homo fieret obuiam, cui à tauro fuerat effossus oculus, quem manu sua portabat, & desiebat. Eum cum accepisset vir sanctus, & in suo loco imposuisset, aqua madefaciens, in tribus diebus sanum reddidit. Quædam autem mulier, quæ in pudendis corporis sui partibus cancerum habebat extantem, rogabat virum sanctum, ut acciperet morbi curationem. Sanctus verò in eius fronte facto signo crucis, eam curauit protinus: & exiit ab ea morbus, adeo ut species canceri vel ipsam terram exulcerauerit. Tunc omnes, qui aderant, cum hoc vidissent miraculum, dederunt laudem & gloriam Deo nostro, qui facit miracula. Cum itaq; iret aliquando beatus Parthenius ad visitandum quendam agrotum, intereundum repente canis ingentis magnitudinis & cadem spirans, rupta catena, quæ ei fuerat imposta, exiit & quadam domo cuiusdam ex proceribus, & eum inuasit, & reclusus stetit supra corpus eius. Sanctus autem cum in eum spirasset, & crucem Christi fecisset, repente exiceauit, & ab humeris suis in terram proiecit mortuum.

Hæc & his similia cum audisset, qui erat illo tempore sanctissimus Cyzicenorum metropolis Episcopus, nomine Ascholius, cum accersisset venerandum & sanctum hunc virum Parthenium, eum præfexit dignitati episcopatus, & maximum concessit donum ciuitati Lampacenorum. Homo autem Dei Parthenius, cum venisset ad ei dedicatam ciuitatem Lampacum, & eam inuenisset deditam cultui simulacrorum, grauiter angebatur. Sed non cessabat, sicut Apostolus admonet, rogare, increpare, veritatis viam eis ostendere, imbecillitatemque & vanitatem simulacrorum: & faciens miracula in nomine Domini nostri Iesu Christi, & curans eorum infirmos, paulatim traxit eos ad Dei agnitionem. Cum verò vidisset eos proficere in fide, & simulacra despiciere, voluit eorum templa diruere, & ædificare ecclesiam in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cum se autem sustinisset, sic statuit, quod cum Imperator sit Christianus & pius, iustum sit eius sententia templorum idolorum fieri demolitionem. Hæc cum apud se statuisset Christi seruus Parthenius, & soluisset ex ciuitate Lampaco, venit in urbem regiam. Fortè autem accidit, ut die sequenti pius Imperator Constantinus descenderet in vehiculo ad videndos agros. Ad eum itaque accedens vir sanctus, exposuit ei suam petitionem. Venerandus verò & planè Christi amans Imperator Constantinus, benignè accepit eius petitionem, & valde est lætatus: iussitq; cum ire in regiam, & expectare donec ipse rediret ab agris. Reuersus itaq; Imperator in Palatium, lubenter accepit virum sanctum, & complexus rogauit, ut pro ipso precaretur: & protinus iussit fieri Sacram pro idolorum & eorum templorum demolitione. & cum hoc suis

Parthenii parentes,

Fit presbyter,

Claret signis administranda.

Signo crucis mulier à morbo cæci curat.

Aliud miraculum,

Fit Episcopus Lampacenus,

2. Tim. 4.

Humanissime accipitur à Constantino Magno.

suis diuinis confirmasset syllabis, dat Parthenio cum multo auro ad extructionem sanctæ Dei ecclesiæ: & cum amplexus, dimisit in pace.

Reuersus autem beatus Parthenius in suam ciuitatem Lampacum, templa diruit, & cum pulcherrimam & ornatissimam descripsisset Dei ædem, ipse per se assistens operi, magno studio eam curabat excitandam. Etenim cum multi ad nauigarent & enauigarent hospites, non contingebat eis transire, nisi prius eum vidissent: & benedictione ab eo dignati, eam, tanquam multorum bonorum viaticum, auferentes recedebant. Quodam autem die accessit quidam ad eum, qui latenter in se habebat spiritum immundi demonij. Quem cum longo tempore habuisset, hoc ignorabat. Hic ergo homo cum vidisset sanctum, eum salutauit. Homo verò Dei Parthenius cum cognouisset demonem, qui in eo habitabat, eum non resalutauit. Demon autem perturbatus, dixit sancto: Quoniam desideravi te videre, ideò te salutavi: cur tu non salutasti? Sanctus autem Parthenius dicit ei: Ecce vidisti me, quid tum? Dicit demon: Et te vidi, & agnoui. Dicit sanctus: Si reuerà me vidisti & agnouisti, egredere citò à figmento Dei. Dicit demon: Hoc totum est, ut me expellas à mea habitatione? Nunc, rogo te, ne me expellas post tantum tempus. Dicit ei beatus Parthenius: Est ne longum tempus, ex quo in eo habitas? Dicit demon: A puertia, nec fui vlli vnquam cognitus, nisi nunc à te: tu autem me expellis, ut video. & quò iubes me abire? Dicit sanctus: Do tibi locum, quò proficiscaris. Dicit demon: Omnino dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei sanctus: Minime, sed do tibi hominem humilem: & ingressus in eum, illic habita. Nunc verò ex eo egredere. Dicit demon: In veritate hoc facis, an solùm hoc dicis, dum me cieceris? Dicit sanctus: Dico tibi in veritate. mihi quidem est homo paratus, in quo debes habitare. solùm citò egredere. Demon autem sancti pactis conuentis persuasus, petebat ut promissio deduceretur ad effectum. Tunc sanctus os aperiens, dixit demoni: Ecce ego sum homo: ingredere, & in me inhabita. Demon autem tanquam ab igne vsus ob id, quod sanctus dixerat, exclamauit dicens: Hei mihi, me, qui in alieno vase abij, post tantum tempus persequeris: & quid non malitè passus fuero? Quomodo verò in domum Dei ingrediar? Non licet veritatem audire à vobis Christianis. Tunc demon egressus ab homine, abiit in loca deserta & inaccessa: homo autem euasit sanus virtute & gratia Domini nostri Iesu Christi, Deumque perpetuò laudabat & glorificabat, & sanctum eius famulum Parthenium.

Perfecto verò opere ædificationis sanctæ Dei ecclesiæ, studium ponebat homo Dei, ut reponeretur mensa, in qua oportebat Domino offerri spiritale & inuentum sacrisacrum. Cum autem inuenisset in quodam loco, dedicatò idolis, lapidem preciosum & aptum ad sanctæ mensæ concinnandū opus, quod querebatur, effecit id pulchrè elaborari & adaptari ab artificibus. Perfecto verò opere, iussit id afferri in ecclesiam. Cum ergo artifices lapidem currui imposuissent, & boues iunxissent, ducebant ad ciuitatem. Inuidens autem & bonorum operum amulus diabolus, non ferens ignem diuini zeli sancti viri, conturbatis bubus, effecit, ut ij repente impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, supinum in terram proiecerint eum, qui trahebat boues, nomine Eutychianum: quem excipiens currus, per rotam perfregit omnem viscerum eius compagem. Sicq; is exspirauit. Cum autem accepisset quod acciderat, seruus Dei Parthenius, dixit: Hoc satanica planè fecit malitia. Non impedies in hoc diabole opus Dei. & statim assumens secum pios viros, qui cum ipso erant, euegit ad locum: & stans prope cadauer, & sancta sua inclinans genna, cum lachrymis intensè orauit ad Deum, dicens: Tu Domine omnipotens, suppeditator vitæ & mortis, non ignoras propter quam causam author malorum inimicus, machinatus est mortem in tuū figmentū. Sed o benignissime, nūc quoque ostende inanem eius conatum: vitæ autem participem fac tuum seruum Eutychianum, ostendens ijs, qui in te credunt, inuictam tuam potentiam: Quoniam tu es solus Deus, & te decet gloria in secula, Amen. Cum autem vir iustus Deo emisisset has preces, reuersus est mortui spiritus in corpus eius, & cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in conspectu vniuersi populi: Gloria tibi Christe Deus, qui etiam suscitasti mortuos. & cum protinus surrexisset, & factus esset sanus sicut prius, & accepisset boues, traxit currum vsque ad ædem ecclesiæ. Tunc omnes, qui viderant hoc miraculum adeo præter opinionem, dederunt gloriam & laudem benigno Deo.

Afferebant verò vndique omnes ægrotantes, & qui vexabantur ab immundis spiritibus:

Pulcherrimum templum constructum.

Expellit demonem.

Altare ad offerendum incruentū sacrificium.

Malitia maligni demonis.

Mortuū ad vitam reuocat S. Parthenius.

bus: & gratia & virtute Domini Iesu curabantur omnes. Omnis autem ars medicina in diebus huius sancti viri erat imbecilla, propterea quod omne genus morbi in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratis ab ipso curarentur. Inter quos Dionysius quoque, Præpositi filius, stirpe imperatoria, cum haberet filiam virginem, nomine Daphnen, quæ a dæmone graviter castigabatur, ipse eam totis tribus diebus curavit. Alteram autem Mamalij cuiusdam filiam, qui erat princeps civitatis Smyrnenſium, nomine Agalmatiam, quæ ab immundo spiritu vexata, spumam emittebat, curavit. Zōclam verò nomine, quæ ad Persas venerat, & a dæmone vaticinante miserabiliter conterebatur, hanc ita longo post tempore, Domini gratia liberauit. Alium autem rursus iuvenem ex Hunnis ortum, presbyteri filium, nomine Nicodem, qui ab immundo spiritu graviter castigabatur, adducens eius parentes, iecerunt ad pedes sancti, rogantes ut eius miseretur iuventutis, & eum liberaret ab immundo dæmone. Vir autem sanctus dixit eis: Non est dignus qui curetur, ad castigationem enim datus ei fuit stimulus spiritus. est enim parricida. Vos enim sapere ab eo habiti contemptui, in animæ vestre amarore a Deo petistis, ut ipse castigaretur. Sinite eum sic esse. expedit enim. Illi verò, qui essent parentes & vincerentur visceribus, exclamauerunt rogantes cum lachrymis: Precare Deum pro ipso, ut liberetur a saevo & immani dæmone. Beatus autem Parthenius misertus abunde profluentium lachrymarum parentum, intensè Deum precatus est pro ipso, & protinus egressus fuit ab ipso dæmone, & mundatus fuit homo. Tunc parentes eius eum sanum acceperunt, & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes.

Spiritus draconalis. Alexandria autem quædam nomine, ex Arisba, quæ est Abydo, draconalem habens spiritum, sibilans & multos interimens, allata est ad servum Dei Parthenium. Qui cum increpasset spiritum, curavit eam, & remisit ad suos. Synodij verò cuiusdam Abydeni filiam virginem, quæ ab immundo spiritu vexabatur in montibus, parentes eius comprehendentes, duxerunt ad iustum: & cum manus ei imposuisset & esset precatus, eam curavit. Alium quoque, Axanum quendam militem, qui omnes partes corporis habebat dissolutas, duxerunt ad servum Dei Parthenium. Quem aqua madefaciens & precans, sanum misit domum suam ambulantiem. Quendam autem alium, nomine Alanam, genere Syrum, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmonis, ex tabulato catechumenorum sanctæ ecclesiæ, quam condidit sanctus vir Parthenius, suspensum & tractum & effectum mortuum, ad cadauer adueniens Dei famulus, illum quoque vivificavit precibus, & ab eo fugavit dæmonem. Eutropus verò quidam nomine, ex Parco, uxorem suam duxit ad sanctum, quæ habebat spiritum immundum, & rogabat eum multum, ut pro ipsa rogaret, ut curaretur a dæmone, qui ipsam vexabat. Vir autem sanctus cedens eius precibus, cum eam accepisset, & in eius oculos inspirasset, & super caput eius esset precatus, liberauit a dæmone. Tunc maritus eius Deum glorificans, fuit in domum suam cum ipsa. Acaciam verò quendam nomine, ex pago, qui dicitur Celeus, quæ ab immundo spiritu consumebatur, ad eam adduxerunt: & gratia & virtute Domini Iesu, sanam dimisit. Eucheria quædam nomine, vxor Agapij Magistriani Pagelco-ti, veneficio attentata, cum ei roderentur intestina, allata est ad sanctum: & cum in tribus diebus ei esset precatus, & ex oleo sanctorum eam potasset, sanam remisit in domum suam.

Mortuus renuiscit. Maximinus quidam nomine, ex Bizye civitate Thraciæ, qui erat discipulus vni ex ijs, qui sunt apud nos Diaconi, nomine Pserta: Hic ergo Maximinus cum incidisset in morbum tormionis intestinorum, desperatus fuerat ab omnibus. Cum id autem rescivissent eius parentes, Bizye venerunt Lampſacum ad eum sepeliendum: & cum eum accepissent cum lectulo, fide ducti, ferunt eum in sanctam ecclesiam, & eum ponunt in ingressu Episcopi, per quem Dei servus erat transiturus. Cum verò in eum locum venisset sanctus vir Parthenius, & vidisset eum in lecto iacentem, & eius parentes lamentantes, & omnes, qui cum eis aderant, lachrymantes, ipse quoque est lachrymans: & cum flexisset genua, Deum pro ipso est precatus, & virtute ac gratia Domini nostri Iesu Christi, ad ipsum reuersus est spiritus: & statim assedit, qui fuerat mortuus, & coepit loqui. Data autem ei manu, fecit eum surgere, & sanum reddidit parentibus, adeo ut vniuersa ciuitas Deum laudaret propter factum miraculum. Quædam autem mulier Diaconissa, nomine Theophila, ex Afermo vico Cherronesi, & cum ipsa, Rufina impubes ex eo-

ex eodem vico, ab immundo spiritu dissoluta & effecta paralytica, allata sunt ad sanctum virum. Quas paucis diebus aqua irrigans & precans, virtute Domini sanas emisit ad suos. Hilarij cuiusdam presbyteri ex Ausadia filius vnigena, nomine Thalassius, qui a maligno spiritu fuerat mente motus, portatus est ad sanctum. Quem cum accepisset, orans totos septem dies, reduxit ad naturam, & Domino agentem gratias, cum patre remisit in patriam. Vetulas verò quasdam duas pauperes, quarum vni nomen erat Calliope, alteri verò Cyriaca, quæ ambæ ab immundo spiritu castigabantur, tulerunt ad sanctum: qui per suas ad Deum preces ambas curavit. Cum autem eis quoque dedisset ea, quæ erant ad victum necessaria, dimisit in pace.

Præter hæc autem & alia, quæ narrari non possunt, sancti huius viri miracula, accidit ut officina quoque, in qua tangebatur purpura, impediretur ab immundo spiritu, qui in eam incubuerat, & non efficeret eam, quam solebat, tincturam: sed etiam immundus dæmon appareret tinctoribus, & opus Imperatoris non sineret effectum red-dere: adeo ut ex hac re magnum periculum & damnum serui sustinerent & tinctores. Quam obrem cum rescivisset homo Dei Parthenius, & ab eis fuisset rogatus, prompto & alacri animo venit ad locum officinæ: & cum aduocasset immundum operantem dæmonem, & cum increpasset terribili & sancto nomine Christi, fecit eum evanescere ab omnibus finibus, illo clamante omnibus audientibus: Tanquam ab igne expellor in gehennam ignis. Cum autem iussisset sanctus, tinctores impleuerunt lebetes, & eo præſente immiserunt lanam. Ea verò ab illo tempore, eam, quam oportebat, tincturam citra vllum impedimentum accepit etiam in futurum. Sicq; & qui gerebant rem publicam, & tinctores omnes liberati fuerunt a periculo Imperatoris.

Audite aliud quoque magnum miraculum, quod factum est a sancto patre nostro Parthenio. Tempore piscationis Thynnorum, cernebantur quidem pisces a piscatoribus, tanquam qui iam essent in manibus. Cum laxarentur autem retia, nihil proficiebant, sed laborem inanem sustinebant. Fuit verò hoc a diabolica antra impedimentum, non in vno tantum aut altero emporio, sed in tota regione maritima vsq; ad Abydum. Omnes autem simul congregati, rogârunt virum iustum, ut Deum pro eis precaretur. Eo verò precante cum ieiunio & fletu, Deus ei aperuit causam & satanicam operationem. Experrectus autem, citra moram profectus est in vnumquodque emporium vsq; ad Abydum, & aquam benedicens, & sal iniiciens, & Deum inuocans, iussit afferri retia, & eo præſente piscium consuetam facere piscationem. Tunc cum magno gaudio sua retia laxantes, Domini virtute & sancti precibus, tanta bona consecuti sunt in piscatione, ut præteriti temporis defectum suppleuerint. Sedente autem viro sancto in emporio Catapteleæ, cum piscatio fieret piscium, reteq; traheretur, Thynnus maximus è reti exiliens, se proiecit ad pedes sancti. Quem cum signasset & precatus esset, iussit scindi & distribui fratribus ad gloriam Dei.

Aliquando Heracleotem quendam nomine Callistum, cui a diabolica operatione fuerant pedes soluti, duxerunt ad beatum Parthenium. Quem quidem, cum esset precatus, & curasset virtute Domini, proprijs pedibus ambulantiem remisit in domum suam, latantem & Deum glorificantem. Alium autem quendam, nomine Lesbum, ex insula, quæ dicitur Oa, duxerunt ad hominem Dei. Qui quidem a pedibus ad caput vsq; erat totus vlceratus, a leproso nihil differens. Eum oleo vngens & precans tribus diebus, sanum remisit ad suos. Ex magnis ergo & multis miraculis, quæ a sancto patre nostro Parthenio Dei gratia facta sunt, partem, prout potui, significavi vestræ charitati: non tanquam de patre & doctore verba faciens ad eum ornandum, propter id, quod dicitur: Perdet Dominus omnes, qui loquuntur mendacium: sed res ipsæ testantur, etiam quæ sunt post eius obitum. Vnde etiam cum eo adhuc viuo vsus aliquando eum vocasset, iuit in Thraciæ metropolim Heracleam: & conueniens Archiepiscopum, qui illic erat, nomine Hypatianum, qui ad extrema ferè erat redactus, rogauit causam morbi. Cum per diuinam autem reuelationem cognouisset beatus Parthenius, eum castigari propter auaritiam, ut qui res pauperum vsurparet, & eos illis priuaret, manè iuit rursus ad eum visendum, & ei dicit: Surge magne domine. Hæc ergo deponere, & rursus euate corporis, sed castigaris propter morbum animæ. Hæc ergo deponere, & rursus euate sanus. Respondit agrotus & dixit: Scio ego quoq; me esse peccatorem, & ideo cades ligari. Sed ora pro me, rogo te, ut leuer meis iniquitatibus. Dicit ei sanctus Parthenius: Iiii

Dæmonem expellit ab officina purpuram tincturam.

Vide hic aquam benedici cum sale.

Oleo vngens, sanat agrotum.

Psal. 5.

Luc. 21.
1. Reg. 17.
Luc. 7.
Luc. 18.

Aridū san-
cto oleo
perungit &
sanat.

Psal. 144.
Precibus &
exlo pluuia
deponit.

Cura pau-
perum Deo
gratissima.

Marc. 9.

Predicit obi-
tum Archi-
episcopo.

mus: Si quis in hominem peccauerit, de eo fortasse exaudietur oratio: morbus autem tuus ad Deum tendit. Quæ sunt ergo pauperum, redde Deo, & eris semper sanus animo & corpore. Tunc is ad se rediens, dixit: Re vera Pater peccavi Domino meo: Dominus vero iustus, & protinus accersito suo œconomo, iussit in mediū afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cum autem satis auri fuisset allatum, sanctum rogauit Episcopus, ut id distribueret pauperibus. Ille vero non sustinuit, dicens: Cum Deus tibi det vires, tu per te ipsum redde eis, quæ sua sunt. Tunc is sedens in lectica, iuit ad templum sanctæ martyris Glyceriæ: & cum congregasset omnes pauperes ciuitatis, affatim omnibus distribuit. Benignus autem & clemens Deus, qui viduæ duo minuta non despexit numismata, & rursus diues viduæ propositum acceptum habuit tempore Elię propheta, & pauperis flagitiosæq; meretricis lachrymas non est auersatus, & publicani suspirium comprobauit: ipse quoque prædicti Archiepiscopi acceptam habens poenitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit sanitatem.

Dei vero seruus Parthenius quotidie obibat sacras ædes ciuitatis, consueta preces in eis peragens. Quodam autem die ingressus in martyrium, quod Achilles dicitur, inuenit illic hominem quendam iacentem omnino aridum. Cuius misertus, cum oleum petisset, flexis genibus, cum lachrymis orauit pro ipso benignum & clementem Deum. Et cum deinde surrexisset à prece, sensim & paulatim eum sancto oleo molliens, protinus & ipsa hora fecit eum sanum surgere, & iussit eum suis pedibus ad suos redire Deum glorificantem. Cum hoc autem terribile & quod opinionem superat miraculū factum esset in Heraclea ciuitate, quicunq; habebant ægrotos, cum eis concurrebant ad Dei hominem Partheniū, & virtute Domini nostri Iesu Christi, omnes reueriebantur sani. Simul vero cum eo aderat etiam Hypatianus, qui illo tempore erat Archidiaconus ciuitatis Heracleæ, quando hæc fiebant miracula. Quæ cum vidisset, procidit ad pedes sancti viri, rogans eum cum lachrymis & dicens, quod in prædio suo multa quidem sunt seminata, propter pluuiam autem egestatem omnia sunt exiccata. Sed veni ad locum, dicebat, o venerande pater, & ora Deum, ut terræ præbeat pluuiam, ut conseruetur vniuersa nostra patria. Venerandus vero & sanctus vir Parthenius, iuit prompto & alacri animo. Cumq; venisset ad locū, & vidisset omnia exiccata, lachrymatus est: flexisq; genibus diu precans cum lachrymis, clementem Deum rogauit, ut pluuiam in terram demitteret ad fructus producendos. Benignus autem & clemens Deus, qui semper facit voluntatem eorum qui ipsum timent, cum adhuc preces essent in ore eius, testum fuit cælum nubibus: & descendit multa pluuia, & satiauit terram. Ingressus autem ipse in agrum, quæsiuit habitaculum, in quo preces suas perageret. Archidiaconus vero Hypatianus, qui fuit etiam agri dominus, introduxit eum in vnum ex suis cubiculis. Qui pernoctauit illic in orationibus: & cum manē accessisset Archidiaconū, dixit ei: Attende tibi, o frater, non enim ignoras Episcopum tuum fuisse castigatum propter auaritiam. Ostendit enim mihi Deus hac nocte, te non multis post diebus futurū Episcopum. Vide ergo, ut semper curam geras pauperum, hoc enim Deum placat super omnia.

Sanctum autem rogauit Archidiaconus, ut veniret in suum prædium, & bene precaretur agris & vitibus. Ingressus vero beatus in vnam maximam regionem, quæ nihil habebat, dixit ei: Cur non seminasti eam, cum sit maxima? Archidiaconus autem lachrymans, dixit: Seminata quidem est, o bone: sed mea peccata & pluuiæ defectus, eam, ut vides, exiccavit. Dicit ei sanctus: Quot modios tibi præbuit Deus ex hac regione? Ille dixit: Mille, o bone. Sanctus autem dixit ei: Nè sis tristis, o frater. Omnia sunt possibilia credenti. Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, quod si in tempore æstatis fructum, qui ex hoc agro nascitur, solū triueris, inuenies sicut dixisti, mille modios: quoniam leue est in conspectu Domini hæc facere. Eum quoque introduxit in vineam recens plantatam, erat autem omnino exiccata & exesa à vermibus, propter pluuiæ egestatem, erat vero locus satis amplius, ut caperet sementem octoginta modiorum. Beatus autem sale iniecto, totam vitem conspersit, & dixit Archidiacono: Esto bono animo: Nam Deus dat tibi ex hoc loco satis magnā benedictionem, sicut ei placet. Cum vero ingressi essent in ciuitatem, iuit ad Episcopum, ut ei valediceret, & nauigaret. Ille autē ei processit obuiam, & eum est complexus. Ij vero cum assedissent, sanctus dixit Episcopo: Annuncio tibi, o domine, quod post non multos hos dies excedes à corpore, & migrabis ad Dominum. Ecce enim Christus te accersit, qui est verus Deus pater, & bonum

bonū successorem relinques, ut mihi reuelauit Dominus, dominum Hypatianum, tuum Archidiaconum. Dixit Episcopus: Fiat voluntas Domini. Et cum se inuicem osculati essent in osculo sancto, Heraclea sanctus nauigauit Parthenius, & venit in suam ciuitatem Lampfacum.

Accidit autem non multis post diebus, ut morbo correptus Heracleæ Episcopus, in Christo requiesceret. Pro ipso vero factus est Episcopus dominus Hypatianus Archidiaconus, conuenienter ei, quod dixerat seruus Dei Parthenius. Cum esset autem æstas, egressus Episcopus Hypatianus in agrum suum ad colligendos fructus terræ, & metendum id, quod erat natum ex exiccata & squalida regione, inuenit mille modios plenos frumento, conuenienter verbo serui Dei Parthenij. Similiter vero in tempore quoque vindemiarum, ex plantatione exiccatarum vinearum Deus dedit magnam vini quantitatem. Qui cum experientia accepisset euentum eius, quod sanctus prædixerat, decimam fructuum vtrorunque, nempe tam aridorum quam humidorū, naui impositam duxit Lampfacum, ut sancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens domino Hypatiano Episcopo: Deo agens gratias in omnibus, eas distribue nostris fratribus. & cum se inuicem salutassent, reuersus est sanctus Episcopus Heracleam, & distribuit frumentum & vinum suis fratribus, ut iusserat homo Dei. Episcopus ergo Hypatianus non cessauit vsq; ad finem vitæ, narrare omnibus Dei magnalia, quæ fecit cum ipso per seruum suum Parthenium.

Cum ergo in hac pia & angelica vita refuisset in terra Dei seruus & vir venerandus Parthenius, & multos conuertisset à simulacris ad Deum viuum, perinde ac morbo arreptus, à Deo vocatus, requieuit in pace. Prædictus ergo Hypatianus Episcopus cum audiuisset inclytum & venerandum patrem nostrum Parthenium ad Christum migrasse, relictis omnibus, quæ habebat in manibus, soluens ex ciuitate Heraclea, secundo vento cum Deus iussisset, eadem nocte peruenit Lampfacum. Similiter etiam Cyzici episcopus, & episcopus Meliti, in qua fuerat natus: & Parij episcopus nomine Eustathius, & reliqui ex ciuitatibus, quæ erant circuncircæ. Sicq; cum psalmis & hymnis & spiritualibus canticis deposuerunt eum prope ecclesiam in oratorio, quod ipse ædificauit. Dormiit autem sanctus Christi seruus Parthenius septimo mensis Februarij, non parua nobis relicta doctrina per perfectam & immobilem eius in Deum fidem. Qui etiam post decessum sua ad Deum supplicatione non cessat facere miracula, daemones expellens, leprosos mundans, & omnem morbum & ægritudinem curans virtute & gratia Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

EPITAPHIUM RICHARDI REGIS ANGLIÆ, SCVLPTVM IN CIVITATE LVca Italiae, vbi requiescit.

OR OR Offonis regis, fuit mater beati Richardi. Beatus 7. FEBRUAR. Richardus rex Angliæ, exul patriæ, spreto mundi, contemptor sui, pater sanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuinibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum regnum in caeleste mutauit. Deposuit coronam regiam pro vita perpetua. Exiit purpuram, & vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, & sanctorum quæsiuit limina. Dimisit sceptrum, & accepit baculum. Dimisitque filiam suam in regno beatam Vualburgam, atq; simul cum filijs suis in longinquâ peregrinatio- nem profectus est. Et eis relictis apud sanctum Bonifacium martyrem gloriosum, tunc Archiepiscopum Moguntinensem, virum miræ sanctitatis, eo quod Anglicus esset, de regno suo natus, idem sanctus rex exilio se vltiori, limina sanctorum trans alpes adiit, & loca deinceps magis deuia petijt solitudinum, Deo soli idem solus liberè vacaturus. Deinde post longa exilia, post multa certamina, post famis, sitis & frigoris multimodas ærumnas, in provincia Italiae, ciuitate Luca finitur pugna, dantur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Frigidiani basilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra, vbi & miraculis coruscant.

ruseat. Cuius festiuitas septimo Idus Februarij celebratur. Locus etiam, in quo requiescit, his versibus adornatur:

Hic rex Richardus requiescit sceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iste Polorum.
Regnum dimisit, pro Christo cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia sanctum.
Hic genitor sanctæ Vualburgæ virginis almæ,
Et Vuillebaldi sancti simul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum. Amen.

VITA B. EVGENII ET MARIAE EIVS FILIAE,
AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

S. FARRVAN.

Iohan. 10.

In illo tempore erat vir quidam in Bithynia, nomine Eugenius. Is habebat uxorem valde honestam & Deum timentem, quæ peperit filiam vnicam, & vocauit nomen eius Mariam. Mortua autem eius uxore, educavit filiam suam Eugenius in bona & honesta vita. Cum verò creuisset adolescentula, dixit ei pater eius: Filia charissima, ecce omnes meas facultates trado in manus tuas. Ego enim vado, vt saluam faciam animam meam. Cum hæc autem à patre suo audisset adolescentula, dicit ei: Pater, tu vis ipsum seruare, & me perdere. Nescis Dominum dicere in Euangelij: Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus? Rursus verò alibi dicit: Qui saluam facit animam, est tanquam qui creat. Hæc cum audisset pater eius Eugenius, eius verbis valde fuit lætatus. flebat enim & ciulabat, cum hæc diceret: & dicit ei pater eius: Filia charissima, quid possum tibi facere? Tu quidem es foemina: ego autem volo ingredi monasterium: & quomodo potes mecum versari? Diabolus enim propter vos bellum gerit aduersus Dei seruos. Hæc cum audisset eius filia, dixit patri suo: Domine mi pater: Non sic ingrediar, quomodo tu dicis: sed tondebo comam capitis, & induta veste virili, ingrediar tecum monasterium, nemine sciente, me esse foeminam.

Mariam tondet pater eius, vocatq; Marinum, & ducit in virorum monasterium.

Maria curat demoniacos.

Beatus autem Eugenius, auditis ijs, quæ dicebat filia, valde lætatus, cum omnia bona sua distribuisset pauperibus & mendicis, orphanisq; & viduis: & rogauisset suam filiam, virili amictu eam induit, & nominauit nomen eius Marinum, hæc ei dans mandata: Vide filia, quomodo te sis conseruatura. Futura enim es in medio ignis, non ingreditur enim foemina in monasterium. Te ergo conserua Christo immaculatam, vt eum impleuerimus id quod sumus polliciti, habeamur digni regno celorum. Hæc cum dixisset Eugenius, & precatus esset, assumens filiam suam Mariam in habitu adolescentis, ingressus est cœnobium. Eis autem ingressis in monasterium, in dies proficiebat puella in omni virtute, obedientiaq; & humilitate & in maiori exercitatione. Cum verò aliquot annos peregrisset beata in monasterio, existimabant monachi eum esse Eunuchum, propterea quod esset imberbis & voce gracili. Alij autem existimabant, præ nimia exercitatione, & quod solum secundo quoque die comederet, eum esse voce adeo tenui. Aliquo verò post tempore contigit eius patrem decedere: incrementum autem accepit eius exercitatio, obedientia & humilitas: adeo vt ipsa quoque donum Dei acceperit contra demones. Vnumqueng; enim eorum, qui laborabant & vexabantur, manus eis imponens & orans, curabat protinus. Habebat autem illud cœnobium quadraginta viros, omni virtute & sapientia exornatos. Singulis verò mensibus mittebantur quatuor monachi ad responsa monasterij, propterea quod ipsi haberent in alijs quoq; locis diuersas possessiones. Erat autem in media via diuersorium, & qui ibant & veniebant, propter itineris longitudinem illic requiescebant. Inter ceteros autem magnam eorum curam gerebat is, qui præerat diuersorio, eos seorsum accipiens. Inuidus verò & malignus diabolus, qui rebus bonis semper inuidet, mala autem ad se attrahit, agrè ferens huius beate in Deum amorem, pulcherrimamq; & honestissimam viuendi rationem, studuit aliquantulam ei labem inurere & eam affligere.

Quodam

Quodam itaq; die, Præfectus monasterij, accersito Marino, dicit ei: Frater Marine, scio tuam vitæ agendæ rationem esse perfectam in omnibus, & præcipue in obedientia. Velis ergo tu quoq; egredi, vt ministres monasterio. Fratres enim agrè ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, ô fili, maiorem accipies mercedem à benigno & clementi Deo. Etenim Dominus quoque noster Deus non dedignatus est ministrare suis discipulis. Hæc cum audisset Marinus, se proiecit ad pedes Præfecti, dicens: Benè precare mihi venerande pater, & ego ibo quocunque volueris. Egresso autem Marino & alijs tribus monachis vt ministrarent, diuerterunt, vt consueuerant, ad illud diuersorium. Qui autem præerat diuersorio, habebat filiam vnicam, Miles verò quidam ingressus diuersorium, ei attulit vitium: ea verò concepit. Præcepit autem ille miles, dicens: Si hæc res fuerit cognita, & te examinauerint tui parentes, vnde hoc factum sit, dic eis: Formosus ille iunior monachus mecum dormijt, & ex eo concepi. Postquæ ergo egressus fuisset monachi simul cum Marino, rescivit pater puellæ filiam suam vtero concepis. Qui rogauit eam, dicens: Vndenam hoc tibi factum est? Puella autem respondit, dicens: Iunior ille cœnobij formosus monachus, qui dicitur Marinus, mecum dormijt, & me prægnantem reddidit.

Luc. 12.

Puella vitia infamæ Mariam.

Cum hæc autem audisset Præfectus diuersorij, cursu & cum magna ira venit in monasterium, eum accusans, & dicens: Vbi est ille planus, ille falsus Christianus, quem dicitis esse monachum? Ei verò factus est obuiam apocrisarius monasterij, & dicit ei: Benè venisti frater. Cur es adeo tristis, & cur tam temerè loqueris? cessa parumpèr, rogo te. Respondens autem præfectus diuersorij, dicit ei: Pereat hora, qua vnquam cognoui monachum. Hei mihi, quid mihi accidit? Quid faciam autem, nescio. Cum verò hæc rescivisset Præfectus, eum accersijt, & dicit: Quid tibi vis frater? Quid es tristis? Præfecto autem monasterij dixit is, qui præerat diuersorio: Quid mihi volo? Deceterò nullum amplius videam aut conueniam monachum. Postquæ autem à Præfecto rursus fuit rogatus is, qui præerat diuersorio, Propter quam causam hæc dicis? respondit & dixit: Filiam habebam vnicam, in quam spem meam collocabam, quod ea esset requies meæ senectutis. Ecce verò quid fecit Marinus: eam prægnantem reddidit, quem dicitis esse Christianum & pium. Hæc cum audisset Præfectus, stupefactus dicit ei: Quid possum tibi facere, cum ipse non sit hic? Sed quando venerit ex ministerio, nihil est aliud quod agam, nisi vt expellam e monasterio. Cum autem venisset Marinus cum alijs tribus fratribus, accersit eum Præfectus, & dicit ei: Abba, Hæc ne est tua viuendi ratio & exercitatio? Quando diuersarius fuisti in diuersorio, attulisti vitium filia: præfecti diuersorij. Huc autem veniens eius pater, tanquam per theatrum traduxit nos monachos. Marinus verò his auditis, se humi proiecit in faciem, dicens Præfecto: Condona mihi humili & peccatori propter Dominum, ô pater, quoniam tanquam homo erraui. Tunc Præfectus ei iratus, eiecit eum e monasterio.

Fatetur etiam, quod non admittit.

Egressus autem beatus extra vestibulum monasterij, mansit sub dio, sustinens frigus & æstus annos tres. Qui ergo ingrediebantur & egrediebantur ex monasterio, rogabant ipsum, dicentes: Cur sic sedes, Abba, afflictus in vestibulo? Ille autem dixit eis: Quoniam sum fornicatus, propterea eiectus sum ex monasterio. Cum verò venisset parienti tempus filia: Præfecti diuersorij, peperit puella filium masculum. Puerum autem tollens pater eius, venit ad monasterium: & cum inuenisset Marinum sedentem extra monasterium, proiecit ei puerum, & statim recessit. Marinus verò sumens puerum in manus, dicebat lamentans: Hei mihi misero & abiecto: Ego certè humilis & nequam, accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autem hic quoque infelix puer mecum moritur? Cœpit verò accipere lac à pastoribus, & sic alebat puerum vt patet. Non satis autem erat Marino afflictio & pudor, quo afficiebatur quotidie: sed puer quoque fletus & excernens, contaminabat & sordidabat eius vestes. Post spatium autem trium annorum, seditionem agitarunt omnes fratres, dicentes Præfecto: Pater venerande, sufficit fratri Marino poena, quam sustinuit. Deceterò rogamus, accipe eum rursus in monasterium: Maxime verò, quod coram omnibus confessus est lapsum suum. Cum autem contradiceret Præfectus, & non persuaderetur eum accipere, cœperunt monachi ei rursus dicere: Nisi fratrem Marinum rursus acceperis in monasterium, ô pater, nos quoq; recedimus. Quomodo possumus à Deo petere, vt condonet nobis nostra peccata, cum frater noster tres annos sub dio sedeat in vestibulo?

Fornicatam se dicit, sed longè alio sensu.

Hæc cum audisset Præfectus à monachis, dicit eis: Reuerà propter peccatum, quod fecit, non est dignus huc ingredi: propter vestram tamen charitatem & preces cum accipio. & cum accersisset Marinum coram omnibus, dicit ei: Frater, non es dignus stare in primo tuo loco, propter peccatum quod fecisti: propter fratrum autem charitatem & preces, accipio te omnium postremum in regulam. Marinus verò coepit Præfecto dicere cum lachrymis: Hoc quoque mihi magnum est, o venerande pater, quod me dignum feceris, qui ingrederer intra vestibulum, ut sic quoque dignus habear, qui seruiam sanctis meis patribus. Et cum eum accepisset Præfectus, immisit ad viliora & abiectiona opera monasterij. Is verò ea faciebat cum studio & magno metu & compunctione. Habebat autem puerum quoque Marinus, cum retrò sequentem & clamantem: Ta ta ta, & requirentem ea, quæ sunt pueris necessaria ad alimentum. Non solum enim his ærumnis & afflictionibus premebatur Marinus, sed etiam de alendo hoc puer erat valde sollicitus. Cum creuisset autem puer, debebat in monasterio, educatus in virtute & in temperantia. Porro verò sancto quoque & monastico habitu est dignatus. Sicq; proficiebat in humilitate & multa obedientia, ut amaretur ab omnibus.

Migrat & corpore.

Post hæc autem cum vidisset Dominus perfectam esse eius fidem & tolerantiam, & esse dignam regno celorum, accepit eam in æterna paradisi tabernacula, nemine sciente. Nam cum is obiisset, & nec egrederetur ad seruitium monasterij, & nec ad psalmodiam regulæ, rogauit Præfectus fratres, dicens: Vbi est Abbas Marinus? Ecce enim iam præterierunt tres dies, ex quo eum non vidi in psalmodia, neque in suo ministerio. Primus autem omnium inueniebatur in regula. Ingreddimini ergo eius cellam, & videte, num in aliquam ceciderit ægritudinem. Cum autem venissent fratres in cellam beatæ, ingressi inuenerunt eam consummatam in Domino, & puerum ei assidentem & stentem. Tunc properè egressi fratres, Præfecto renunciârunt, dicentes: Frater Marinus dormit. Ille verò cum audisset, miratus est & dixit: Quomodo excessit eius anima, aut quam Deo allaturus est excusationem de ijs, quæ peccauit? Tunc decederò iussit, ut ei iusta facerent. Cum autem venissent fratres, ut eum componerent ad sepeliendum, inuenerunt eum esse mulierem: & stupefacti, coeperunt omnes vna voce clamare: Domine miserere. Præfectus verò cum tumultum audisset & conturbationem, rogauit, dicens: Quidnam hoc sibi vult? Illi autem dicunt ei cum admiratione: Frater noster Marinus est sexu mulier. Cum venisset ergo Præfectus, & vidisset rem admirabilem & præter opinionem, se humi proiecit, & tenens pedes beatæ, cum multis lachrymis clamabat, dicens: Ignosce mihi Domine Iesu Christe, quod per ignorantiam peccavi in sanctam & castam tuam sponsam. Et rursus procidens ad venerandas & sanctas eius reliquias, clamabat, dicens: Hic moriar ad sanctos & venerandos tuos pedes, donec audiëro mihi esse condonata ea, quæ in te peccavi. Cum is autem diù defleret & plangeret, venit ad eum vox de celo, dicens: Si hoc quidem sciens fecisses, non tibi condonâsem: Quia autem nesciens hoc fecisti, peccatum fuit tibi condonatum.

Nota, procedens ad venerandas & sanctas eius reliquias.

Tunc surgens Præfectus à venerandis eius reliquijs, statim misit ad præfectum diuersorij, dicens: Veni citò ad nos, nam te volo conuenire. Cum autem venisset Præfectus diuersorij, dicit ei Præfectus monasterij: Ecce frater Marinus est mortuus. Is verò dicit Præfecto monasterij: Deus ei condonet id, quod fecit in abiectionem meam filiam. Dicit ei Præfectus monasterij: Poenitentiam age, o frater. Nam peccasti coram Deo. Sed me quoq; tuis verbis decepisti, & peccavi ego quoque propter te. Ecce enim Marinus re vera est mulier. Cum hæc autem audiuisset præfectus diuersorij, & Præfecti verbis fuisset obstupefactus, mansit mutus & attonitus. Eum verò manu apprehendens Præfectus monasterij, duxit eum in locum, in quo iacebat beata Maria: & cum eam honestè & decorè locasset ac composuisset, ei ostendit ipsam esse sexum foeminam, & eam fuisse temerè maledictis appetitam. Tunc coepit diuersorij quoque præfectus deflere propter inopinatum ab eo visum miraculum.

Filia pando chei arrepta à dæmone, & sub confessione criminis, curatur meritis sanctæ virginis.

Post hæc autem iusta fecerunt sanctis & venerandis eius reliquijs, & deposuerunt in insigni loco monasterij, cum psalmis & hymnis & multis luminibus, octauo mensis Februarij. Statim verò venit filia Præfecti diuersorij à dæmone correpta, & confitens omnem veritatem, & dicens: Talis miles me fefellit, & persuasit, ut falsò accusarem hanc beatam. Deinde cum appropinquasset loculo beatæ, Præfecto & fratribus rogantibus sanctæ venerandas reliquias, protinus ipsa hora fuit curata & mundata à dæmone.

ne. Tunc cum vidissent miraculum, quod erat præter opinionem, laudârunt omnes clementem & benignum Deum propter signum, quod factum fuerat, & propter patientiam & tolerantiam beatæ, quod persisteret vsque ad mortem, non aperiens se esse mulierem, propter regnum celorum. Et nos ergo, o fratres dilecti, æmulemur eius fortitudinem, constantiam & tolerantiam, ut inueniamus misericordiam & gratiam in futuro seculo, à magno Deo & Seruatore nostro Iesu Christo: Cui gloria & potetia simul cum patre & spiritu sancto nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA S. PAVLI EPISCOPI VIRDVNENSIS, GRAVITER ET FIDELITER IAM OLIM CONSCRIPTA: sed nunc demum in gratiam Lectoris reddita aliquantò Latiniori stylo per F. Laur. Surium: & quidem aliquot locis paraphrasticòs.

Beatus Paulus Viridunensis ecclesiæ præsul dignissimus, beatissimi Pauli Apostoli imitator egregius, quem non minus vita & moribus, quam nomine referre pro viribus conatus est, in Gallia Belgica parentibus ortus est non infima dignitate. Porro verò in ipsis annis teneris artium liberalium studijs, ut erat apud antiquos more receptum, adhibitus est bonè indolis puer: & in ijs sanè breui tempore eos habuit processus, ut Grammatica, Dialectica, Rhetorica, cæterisque humanioribus disciplinis sic satis instructus videretur. Verum ab ipso mundani fastus aditu (qui ut curis & angoribus discerniat sui studiosos, ita nihilominus aures illis montes pollicetur) pedem suum maturè retrahens, nè si nimio illius semel esset amore irretitus, immani se præcipitio daret, totum se ad res diuinas contulit, & ad officia charitatis & misericordiæ, in templis quidem & monasterijs ijs, quæ ad diuinum cultum pertinent, intentus sedulo: benignè verò opem ferens miseris & pressis inopia, ad eò ut nihil sibi præter ea, quæ sunt ad victum cultumque corporis necessaria retinens, facultates suas omnes in egenos, morbosos, nudos, fame sitique afflictos, in carcerem coniectos, alijsq; calamitatibus obnoxios conferret, nihil de castino sollicitus, quem admodum à Christo didicerat. Vacabat interim ieiunijs & precibus, cum ijs cõiungens semper studium pacis & sanctimonix, sine qua, ut ait Apostolus, nemo videbit Deum. Etsi verò actiuosæ vitæ cum Martha non segniter nauaret operam, at tamen contemplationis diuinæ audis, eam ceu partem meliorem, cum Maria arctius complecti cupiebat. Cumque hac in cogitatione diù noctuq; versaretur, modumque inquireret, quænam ad summum posset perfectionis apicem pertingere, diuinitus illius animo saluberrimum incidit consilium, ut cum magno illo patriarcha Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret è terra & cognatione sua, & ad exteras regiones ignotaque loca se reciperet, beatæque paupertatis amplissimis ditatus promissionibus, cum Christo Domino suo vulpibus foueas & volucris nidos suos habetibus pauperior effectus, non haberet ubi suum reclinarer caput. Accedebant huc Davidis regis & dicta & facta, quæ magno illi ad virtutem erant incitamento, contemplanti quemadmodum ille tantus rex interdum purpura opertus regni negocia curabat, noctibus verò in cilicio & cinere cubans, laborabat in gemitu, lachrymis stratum rigabat suum, egenum, mendicum & pauperem se dictitans, hisq; vtens vocibus: Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. Itemque illis: Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ. & rursus: Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. His alijsq; inflammatus, mudi gloriam, ut rem inanissimam, putauit prorsus pro nihilo, ut quæ instar flosculi subito appareret, & paulò post marcesceret: cogitationibusque diuersum persuadere volentibus, eiusq; salutaris proposito aduersis & contrarijs, opponebat illud Apostolicum: Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Huic iungebat illud ex Euangelio, quo perfectionem attingere cupienti mādatur vendere omnia quæ possideat, & dare pauperibus: itemque illud quo Christus Dominus propter nomen ipsius relinquenti domum, parentes, fratres, ibidem.

Traditur studijs literarum.

Valde studet officijs charitatis.

Matth. 6.

Hebr. 12.

Luc. 10.

Gene. 12.

Matth. 8.

Psalm. 6.

Psalm. 19.

Psalm. 26.

Psalm. 68.

Psalm. 54.

1. Tim. 6.

Matth. 19.

Prou. 21.
Rom. 9.

Tabuleium
monasterii

Matth. 26.

Iohan. 5.

Psal. 54.

Psal. 65.

Philip. 2.

sorores, filios, agros, centuplum pollicetur, & præterea vitam sempiternam. Addebat etiam illud, Nisi quis tollat crucem suam quotidie, & sequatur Salvatorem, oderitque patrem & matrem, &c. immo verò etiam animam suam, non posse Christi esse discipulum. His ergo omnibus eius seruenti voluntati stimulos & calcaria adhibentibus, inusitata peregrinationis & ignoti itineris sibi ipsi laborem indixit, oblitusque generis antiqua stemmata & superbam nobilitatem, reliquisque charissimis parentibus, Christo duce proficiscitur è patria, nesciensque quò pergeret, quippe viarum ignarus, tandem ad eremum Vosagi peruenit, eamque, post habitum mundi rebus omnibus, letus ingreditur, Christo regi suo illic militaturus. Aiunt autem in eà solitudine multos habitasse anachoretas distinctis cellulis, quique demptis Sabbato & Dominico die, perpetuò soli degerent in archissimo silentio, nisi vel morbus corporis, vel animæ salus secus postulasset. Horum ipsi optatissimam viuendi consuetudinem Paulus ita, ut animo iam pridem destinaret, modis omnibus amplecti voluit: sed quoniam non est in hominis potestate vita eius, neque est consilium contra Dominum, & neque currentis est neque volentis, longè aliter euenit, atque ille putarat. Futurus enim quandoque pontifex & pastor ouium Christi, diuina id agente prouidentia, ad cœnobium potius peruenit, ut illic interim apud fratres delitescens, in schola virtutum probè exercitatus disceat, quod postea alios ex officio doceret. Erat namque in illa eremo monasterium, quod Deo miserante hodieque perseverat, monasticis institutis valde insigne, Tabuleium antiquitus dictum, quod sectis instar tabularum lapidibus primò edificatum fuerat: at nunc verò Theologium appellatur. Ad id cœnobium casu hospitij captandi causa diuertit Paulus, atque ab Abbate & fratribus libenter acceptus est: Deinde ab oratione reuertenti ad hospitium, Abbas cum fratribus pedes manusque abluunt, & cum multa deuotione & reuerentia omnia humanitatis officia impendunt, orantque, ut aliquantisper vellet apud ipsos permanere, & longo itinere defessa membra dare quieti. Annuit ille precibus eorum, & cum aliquandiu haesisset apud illos, & ex crebris colloquijs cœpisset cognosci, Abbas rem diuinitus gerentem existimans, ut eius vita posset alijs & exemplo esse & salutis, cogitatione suscepit de inuitando illo ad monasticam vitam complexum, nè si forte aliò se transferret, ipse eius sanctitatis ferret dispendia.

Quadam itaque die, cum de mundi huius contemptu, ut sæpe alias, colloquia miscerent, Paulus animi sui consilium & intentionem, tum quis esset, qua causa eò aduenisset, quo mentis flagraret desiderio, quòderemi habitationem, modò Christo annuente ipsi posset contingere, totius orbis vastitati anteponeret, sciscitanti Abbati perspicuè indicauit, multum eum obtestans per Dominum, uti nè cuiquam alteri reuelet, locumque ipsi velit inquirere aptum diuino seruitio, repertumque ocyus demonstrare. Abbas hoc pacto adiuratus, nè illius votis aduersaretur, multum anxius formidare cœpit, nè tanto viro cœnobium destitutum, maxima inde incommoda caperet, & iam non sua, sed ipsius Saluatoris ei exempla proposuit, ut eorum commemoratione posset illum permouere ad manendum in cœnobio. Ait Christum sub horam passionis suæ, cum humana ipsius natura à morte abhorreret, patrem sic orasse: Pater, si vis, transfer à me calicem istum: attamen non mea voluntas, sed tua fiat. Eundem etiam alias dixisse: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Et satis quidem agebat Abbas his & id genus alijs adferendis, ut eum apud se retineret. At Paulus in sententia animi sui perstabat immotus, nec se ab ea vlla ratione deduci patiebatur. Id verò Abbas animaduertens, simul etiam considerans non ea Paulum esse fortuna vel conditione, ut posset cogere inuitum, confert se ad alia ex scripturis depromenda exempla. Etsi, inquit, cum Abrahamo patriarcha exulem refecisti à paterno solo, & cum Davide elongasti fugiens, ut maneat in solitudine, & denique ut vir euangelicus, patriam, parentes, agros, cognatos Christi & voluntate & amore reliquisti: at tamen noueris ad perfectionem capeffendā quippiam adhuc tibi deesse. Quod si nosse cupis, audi Psalmistam ita dicentem: Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra. Vbi sanè per tribulationes in dorso nostro, & homines capitibus nostris impositos indicare voluit, non nostro nos viuere arbitrato, sed superiorum iussis humiliter parere debere. Huius exemplum in ipso Christo nobis illustrissimum proponitur, dicente Apostolo: Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem. Si ergo verè illum imitari vis, sanctæ obediencie iugum mansuetissimis humeris accipe, & illud,

& illud, si sic necesse sit, ad supremum usque vitæ diem fertò. Non enim erit discipuli illius laude digna exercitatio, quam magistri reuerenda eruditio non approbabit: nec debet sanè alijs velle præesse, qui prius subesse non didicerit.

His Paulus auditis, cessit abbatis admonitioni: & quia par illi visum fuit, ut ipse potius prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat: toto corpore humi prostratus, negligentia & ignorantia suæ veniā precabatur, simul promptum se offerens ad omnia illius iussa exequenda. Itaque votis omnium cum Abbatis benedictione monasticum induit habitum, & ut verus Christi seruus, adiungitur illi cōgregationi sanctorum. Qualem verò deinde sese præstiterit, quàm moribus & vita sanctum & inculpatum, non facile quisquam explicauerit. Ab ipso namque mutati habitus die, propè fidem excedere videbimur, si dicere velimus, quas cruces, quæ tormenta sibi ipsi intulerit, dum vult corpus castigare suum & in seruitutem redigere. Neque enim vel tenuiter corporis indulget valetudini, neque manu semel ad aratrum missa, voluit cum vxore Lot retrorsum respicere. Fuit verò etiam charitate præcipuus, castitate mundissimus, humilitate summus, prudentia solers, astutiam serpentis cum simplicis animi puritate coniungens. His itaque alijsque virtutibus cum polleret, amabatur ab omnibus, cunctis erat gratus & venerabilis, & pro proximæ sanctitatis reuerentia, solo pastoris dempto nomine, instat magistri miro à fratribus affectu colebatur.

Sed nè tanta virtutum copia quasi sterilis & vacua videretur, neque lucerna tam illustis sub modio poneretur, sed luceret omnibus, qui in domo Dei sunt: cum iam eius fama longè lateque increbuisse, cœperunt multi ad eum confluere etiam ex longinquis regionibus, & se in eius tradere disciplinam non solum mediocris fortunæ, sed etiam præpotentum ac nobilium hominum filij. In ijs autem Grimo, qui etiam Adalgisilus dictus est, Dagoberti regis nepos, præ cælestis patriæ amore omnem huius mundi gloriam ducens pro nihilo, illi se tradidit instituendum: quippe cuius vitam, mores & adiones, eum agrum fertilem, multa florum dinerforum gratissima amoenitate vernantem, & cui benedixit Dominus, à permultis iam didicerat virtutum omnium odoribus fragrare. Et illi quidem repente tanto est dilectionis ardore coniunctus, ut non nisi sola interpellante morte, ab illo se separari pateretur. Introductus autem à sancto viro in amoenissimos scripturarum campos, tantum breui profecit, ut disciplina & moribus magistrum æquiparare videretur. Et ille quidem in monasterio hoc Tabuleio siue Theologio, quòd iure hereditario illius dirionis esset, cum magistro maiori libertate degebat, & de gramine virtutum, centuplicatum fructum retulit, adeò ut ad Diaconatus quoque gradum euectus sit.

Per idem autem tempus defuncto Ermenfredo Virdunensi episcopo, idoneus successor mox inquirerebatur, nè vacante diu sede, grex Domini, pastoris vigilantia destitutus, pateret morsibus luporum. Ibi tum non defuit, qui ad aures principum perferret, intra regni fines, & quidem in monasterio supradicto degere Paulum monachum, qui idoneus sit cui cura pastoralis demandetur. Mox iubente rege ablegantur quidam ad Grimonem, qui illi dicant, ut vnà cum Paulo festinet venire ad aulam. Illum enim, diuina agente prouidentia, à palatinis, à clero & populo electum, ut sit Virdunensium antistes, velleque regem, in sui erga illum amoris testimonium, illorum votis & sententiæ assentiri. Grimo ijs auditis, multa hilaritate perfunditur, refert ad patrem charissimum regis iussionem, nobilium, mediocrium, denique omnium concordem & ab animis in ipsum propensissimis profectam electionem, hortaturque, ut quamprimum ad regis sese accommodet voluntatem. Tum verò Paulus, Tameris, inquit, laudo illorum tale de me iudicium & estimationem, qua me tanto honore dignum arbitrantur: at fortassis tamen ignorant Canonum auctoritate cauere, nè quis à sede sua transferatur ad aliam. Itaque cogitare debebunt, neque iussa regis, neque populi studium & fauorem tanti à me fieri debere, vteorum causa sacri canones violentur. Satiùs igitur est, ut regis populiq; sententia ad alium sese transferat: nè si hominem ignorum & ad vulgi rumusculos falso prædicatum atque laudatum ecclesiæ Christi præfecerint, post sera ducti pœnitentia, sese inconsultæ damnent temeritatis. Cum his verbis legatos regis à se vacuos dimittit, id se hac ratione sperans assecuturum, ut & regis mutetur animus, & ipsi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis prouidentia Dei, qui illum suæ plebi pastorem destinauerat, & à longinquis regionibus eam ob causam adhuc loca perduxerat, animo regis id con-

Monasticum
induit ha-
bitum.

Luc. 9.
Gen. 19.

Matth. 5.

Grimo, ne-
pos regis, se
adiungit S.
Paulo.

Ermenfre-
dus Virdu-
ni Episco-
pus.

S. Paulus
recusat vi-
tro oblatu
episcopatu.

consilij adspiravit, ut ex monasterio extractum, etiam inuitum & calcitrantem in cathedra collocaret, ut paulo post dicemus.

Interim hoc admonitum volumus lectorem, hunc beatum virum Paulum fratrem fuisse S. Germani Parisiensis episcopi: & id quidem, ut ex scriptis accepimus, vitæ sanctas virtutumque excellentia liquido testatur. Nè cui autem incredibile id fortasse videatur, si nullius sit authoris testimonio confirmatum, opere precium putamus Bercharij presbyteri verba huc adscribere. Is enim Bercharius, rogatus à Dadone Viridunensi episcopo, omnium superiorum antistitum eius ecclesiæ nomina & res gestas, quatenus nosse potuit, mira breuitate conscripsit. Itaque de hoc nostro beato Paulo ad verbum sic habet: Post Ermenfredum tractus est de monasterio Tabuleio S. Paulus, qui fuit frater Germani Parisiacensis ecclesiæ episcopi, & in ecclesia ista episcopus consecratur: cuius memoria æterna est. Nam nepos Dagoberti regis Grimo diaconus, qui & Adalgisilus dicitur, cum fuisset à beato Paulo ab infantia reuerenter educatus, pro amore ipsius antistitis suam proprietatem, id est, Tabuleium monasterium S. Mariæ in Viriduno, suo scripto & multorum fidelium scriptis, ut in sempiternum nostra ecclesia ipsum monasterium habuisset, tradidit, roborauit, & omni authoritate firmavit. Frasinum verò villam pro sua pietate victui fratrum nostrorum delegauit. Sanctus verò Paulus Basoniis villare de suis redditibus comparauit. Priuilegium etenim nostris canonicis de antiquioribus villis fecit, & suis manibus & aliorum episcoporum ipsum sub diuina attestatione roborauit. De virtutibus autem istius sancti patris nostri mirabile audiuius, quod adhuc monasticam vitam ducens, cum in pistrino fratrum obedientiam habuisset, & timeret nè hora statuta fratres panem habere potuissent, cuncto igne de clibano, ipse introgressus, cum cuculla sua clibanum purgauit, & panem illic ad coquendum ordinauit, & sanus foras egressus, panem factum fratribus in refectorio tempore statuto distribuit. Legi, & picta vidi multa miracula, quæ viuens in episcopatu egit, & post excessum positus in basilica S. Saturnini, Deo cooperante, satis fecit. Cæcos namque illuminauit, claudis gressum præbuit, ægros à varijs infirmitatibus curauit. Et quid plura? Istam ecclesiam dilatauit rebus temporalibus, & Deus omnipotens animam illius cum omnibus sanctis in æterna gloria sine fine gaudere fecit. Hæc Bercharius, eius verbis prorsus nihil immutatis. Vera autem illum scribere, & eius authoritas, ut ait huius vitæ scriptor, & non spernenda antiquitas fidem facit. Verum his obiter commemoratis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Legati regis ubi se sua spe frustratos, tantumque itineris frustra suscepisse viderunt, reuersi ad regem, quæ beatus Paulus dixisset, ordine explicarunt. Rex verò & ira & amore permotus, mittit satellites, vique à monasterio extractum, iubet vel inuitum creari episcopum, & ab episcopis consecratum in sede pontificia reponi. Quod etiam ita factum est, cunctis miro applausu gratulantibus & acclamantibus, ea sede esse dignissimum. At Grimo nepos regis, cernens se ipsa iam completum id, quod diu peroptasset, mirabiliter exhilaratus, facultates suas omnes libenti ac prompto animo Viridunensi ecclesiæ legauit. Erat namque illis temporibus ea ecclesia adeo rerum inops, ut nemo ex clero, quem admodum Ecclesiasticus ordo postulat, Missarum solennia vel solitum Psalmody pensum absolueret: sed propter penuriam ægrè quidē & cum multo labore per singulos dies presbyter quispiam circunforaneus cōducebatur, isque perfunctorie parumque decenter & preces horarias & Missæ officium complēs, deinde recedebat. Itidem faciebat & secundus, & tertius, & ceteri, donec cōfuso ordine à nouissimo ad primū reditum esset. Id verò conspicatus Paulus episcopus, Grimonem charissimū accersit, animi sui dolorem ei exponit. Ille rursus beato viro & consiliū præbet, & auxilium: Tu quidē, inquit, Pater difficilem te reddidisti, inquitusque, rege iubente, ad hanc sedem pertractus es. Potes igitur iure apud illum conqueri de his, quæ te malè habent. Quæ verò mea sunt vel esse possint in prædijs, possessionibus, pecunijs, tibi libens permitto & trado, ut pro tuo voto, mearum facultatum ope fretus, Clerus diuino cultui, sicut tu præscriperis, ordine inseruiat. Hæc ubi dixit, Frasinum villam victui fratrum delegauit: nullaque interposita mora, simul palatium adeit, & de ecclesiæ Viridunensis incommodis ad aures regis querelas deferunt, obsecrantes, ut ad Dei honorem & pro animæ suæ remedio, Viridunensi ecclesiæ vel res vel agros impartiri velit. Rex illorum pijs precibus non difficulter annuit, & tum pecunijs tum possessionibus auctos & locupletatos, à se cum gaudio remisit. Porro vir beatus

Clibanum illius in prædiorum S. Pauli.

Extrahitur ex monasterio, & compellit suscipere episcopatum.

Frasinum villam Grimo donat ecclesiæ Viridunensi.

DE S. APOLLONIA VIRGINE ET MARTYRE.

935

beatus deinceps Canonicos canonicè viuere voluit, & in illa sede permultis annis resedens, de virtutis studio nihil remisit. Et quidem dolendum est, hominum incuria de eius rebus gestis tam parum esse commendatum literis, aut certe ad posterorum notitiam non transmissa ea, quæ quosdam non ignorasse certum est, cum iam supra ex Berchario didicerimus, multa eum sancti viri miracula legisse: qui sanè eo nomine à quibusdam reprehenditur, quod ea noluerit scripto comprehendere. Peruenit autem tandem vir sanctus ad id, quod diu concupierat, cuius causa tam multos in hac vita labores & susceperat & exantlārat, ut liceret, ruptis corporis vinculis, migrare ad illam supernam ciuitatem, quæ est patria nostra. Itaque confectus senio plenusque dierum, valedicens fratribus, in pace sanctæ Ecclesiæ felicem Christo spiritum reddidit 6. Idus Februarii, & in ecclesia beati Saturnini, ut iam antè dictum est, sicut iusserat, sepultura mādatus est, ubi meritis illius præstantur beneficia Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Abie à vita S. Paulus.

DE SANCTA APOLLONIA VIRGINE ET MARTYRE, EX EPISTOLA DIONYSII ALEXANDRINI ad Fabium Antiochenum Episcopum, quæ est apud Eusebium lib. 6. cap. 34. Historiæ Ecclesiast. interprete Iohanne Christophorono Anglo.

NON ex Imperatoris edicto (inquit Dionysius) persecutio 9. FEBRUAR. apud nos incepta fuit, sed integro anno præuenerat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos incitauerat impuleratque, atque adeo ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnopere instigārat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum demonum suorum istum censuerunt, ut Christianorum cede & sanguine suas crudeles manus respergerent. Et paulo infra: Tum verò vno quali animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & singuli quos sibi vicinos recognouerant, properè educere, expoliare, diripere, & diuitias ac suppellectilem, si quæ erat preciosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior & ex ligno confecta, in vijs dissipare, deinde exurere: adeo ut ciuitas illa veram speciem vrbis ab hostibus captae despoliataque probè representaret. Fratres ergo desistere è via, & in loca separata ac solitaria se subducere, rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque hand scio, vtrum quisquam præter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusque Dominum denegauerit. Apolloniam porro virginem, id temporis cum primis admirandam, & admodum prouectam ætate, comprehendunt, maxillisque eius crudeliter diuerberatis, omnes dentes illi excutiant, atque rogo in suburbis extructo minantur, nisi verba blasphemiarum vnà cum ipsis palam eloqueretur, se eam viuam crematuros. Illa paululum temporis ad deliberandum præcata, & dimissa ex eorum manibus, sine mora insilit in rogam: sicque flammarum incendio absumpta est.

Hebr. 10.

S. Apollonia vtrò se precipitat in flamas.

MARTY.

FEBRUARIUS.
MARTYRIUM SANCTI ET GLORIOSI
MARTYRIS CHRISTI NICEPHORI,

Authore Simeone Metaphraste.

Summus
amor in
summum
mutatus
odium.

N illo tempore erat quidam presbyter in magna Antiochia Syria, nomine Sapricius. Erat autem quidam quoque alius, qui appellabatur quidem Nicephorus: erat vero ordine laicus, & admodum germanus amicus eiusdem presbyteri. Seq; ambo sic mutuo diligebant, ut existimarentur esse fratres germani, nati ex vno utro: adeo ut esset excellens amor eorum mutuus. Cum longo autem tempore vixissent in hac affectione, bono & honesto infestus & sceleratissimus humani generis inimicus, eis inuidens, talem inter eos peperit dissensionem, ut nec in platea quidem vellet sibi inuicem occurrere, ex demonico odio, quod inierat se inuicem conceperat. Cum satis vero longo tempore ita fuissent affecti, ad se rediens Nicephorus, & cognoscens odium esse diabolicum: rogauit amicos quosdam, ut irent ad presbyterum Sapricium, & rogarent eum pro Nicephoro, ut ei culpam condonaret, & cum poenitentia ductum, acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei condonare. Is vero rursus misit alios amicos, ut ei reconciliaretur. Presbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire sustinuit. Rursus ergo Nicephorus rogauit alios quosdam amicos, & misit ad ipsum, ut ei dignaretur sui delicti veniam concedere: ut conuenienter diuino eloquio, in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. Ille autem cum esset duro corde & implacabilis, & oblitus esset Domini nostri Iesu Christi, qui dicit: Remitte, & remittetur vobis. Et rursus: Si afferas donum tuum ad altare, & recordatus fueris, quod habes aliquid aduersus fratrem tuum, dimitte id, & vadens reconciliare fratri tuo. Et rursus: Nisi remiseritis hominibus delicta eorum, nec pater vester celestis remittet vobis delicta vestra: omnibus cum rogantibus & petentibus, non condonauit fratri & amico suo. Non enim habebat in se charitatem & misericordiam. Quamobrem iure fuit priuatus regno celorum.

Deut. 19.

Luc. 6.
Matth. 5.
Matth. 6.

Duritia Sapricij.

Sapricius sistitur ad tribunal.

Psal. 95.

Inprimis autem pius & fidelis Nicephorus, cum vidit Sapricium despexisse communes amicos, qui pro eo petentes, veniam non acceperunt, ipse currens ad aedes Sapricij, se proiecit ad pedes eius, dicens: Condona mihi pater, propter Dominum. Ille vero ei noluit reconciliari ut amico, & maxime cum rogaretur: & maxime cum deberet, etiam si non fuisset rogatus, a prima excusatione eum accipere, ut Christianus & presbyter, & qui professus erat seruire Domino. Cum hec autem sic fierent, repente existit persecutio & magna afflictio in Antiochia ciuitate, ubi ambo habitabant: & apprehenditur Sapricius ut Christianus, & traditur Præsidi: & stetit ante ipsum, & dixit ei Præses: Quod est nomen tuum? Ille autem dixit: Vocor Sapricius. Dicit Præses: Cuiusnam es generis? Dixit Sapricius: Sum Christianus. Præses dixit: Es clericus? Dixit Sapricius: Locum teo Presbyteri. Dicit Præses: Augusti nostri & domini huius regionis & finium Romanorum, Valerianus & Gallus, iusserunt, ut qui se dicunt esse Christianos, sacrificent dijs immortalibus. Si quis vero despiciens, respuit hoc edictum, sciat se diuersis tormentis & supplicijs plectendum, & sic grauissima morte esse condemnandum. Sapricius autem adstans, dixit Præsidi: Nos Christiani, o præses, Christum Deum habemus regem: Quod niam ipse est solus verus Deus & creator celi & terræ & maris, & omnium quæ sunt in eis. Omnes vero dij gentium demonia, & pereant a facie vniuersæ terræ, qui non possunt alicui opem ferre, aut aliquem ledere aut impedire, cum sint opera manuum hominum. Tunc iratus Præses, iussit eum proijci in cochleam, iubens eam vehementer versari. Cum is ergo adeo acerbè & inhumanè torqueretur, dixit Sapricius Præsidi: Carnis meæ habes potestatem, animæ autem meæ potestatem non habes: sed Dominus Iesus Christus, qui eam creauit. Longo vero tempore tortus, sustinuit tormenta. Cum vidisset autem improbus & malitiosus iudex eum non persuaderi, tulit in eum sententiam, dicens: Sapricium Presbyterum, qui edicta contemnit Imperatorum, & non paruit, nec dijs immortalibus voluit sacrificare, ut qui a spe Christianorum non tulerit excidere, iubemus tradi supplicio capitis.

Cum

DE S. NICEPHORO MARTYRE.

937

Cum ergo ipse esset egressus, accepta martyrij sententia, & festinaret ad celestem coronam, audiuit autem sanctus Nicephorus, currens ei processit obuiam, & se proiecit ad pedes eius, dicens: Martyr Christi, ignosce mihi, quoniam peccaui in te. Ille autem nihil ei respondit: eccecatum enim fuerat cor eius a malo demone. Sanctus Nicephorus eum rursus preuenit per aliam viam, & ei occurrit, priusquam ipse egrederetur ciuitate, & rogauit eum, dicens: Martyr Christi, condona mihi ea, quæ in te peccaui ut homo. Ecce enim decetero data est tibi corona a Christo, quem non negasti, sed confessus es nomen eius sanctum coram multis testibus. Ille autem durus & implacabilis, odio cor habens eccecatum, neque ei dedit veniam, neque ei verbum voluit respondere, adeo ut ipsi liatores dicerent sancto Nicephoro: Tam stultum hominem nunquam vidimus. Vadit ad supplicium capitis: & quomodo petis veniam ab eo, qui iam est mortuus? Dicit eis sanctus Nicephorus: Nescitis, quid petam a confessore Christi: Deus autem scit. Et cum venisset ad locum, in quo erat interimendus Sapricius, rursus ei dixit Nicephorus: Rogo te martyr Christi, ignosce mihi si quid peccaui, ut homo. Scriptum est enim: Perite, & dabitur vobis. Sed eo hec dicente & quæ sunt his similia, non audiuit sanus & durus amicus: nec flexus est sodalis asperimus, nec fuit mollitus totus inflexibilis. Non enim audiuit illud: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum: sed clausit aures cordis sui & corporis, ut aspis furda & clauda, quæ non exaudiuit vocem incantantium. Propterea qui personam non respicit, & verax est Dominus, qui dixit: Si non remiseritis hominibus delicta eorum, neque pater vester celestis remittet vobis delicta vestra. & In qua mensura metieris fratri tuo, in ea remetietur tibi: Dominus cum vidisset eum nulla tangi proximi misericordia, iure eum priuauit regno suo celesti: immo vero ille seipsum alienauit a gratia celesti & ab æternis Dei bonis, propter iniuriæ a fratre acceptæ recordationem: & maxime quod in germanum & veterem amicum fuisset animo crudeli, immani & irreconciliabili. Tunc dicunt liatores Sapricio: Flecte genua tua, ut caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quare? Dicunt ei liatores: Quoniam noluiisti dijs sacrificare, sed contempsisti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Christus. Hec cum audiisset miser Sapricius, respondit liatoribus, hanc miseram & tristem vocem, dicens: Nolite me ferire. Facio enim, quæ iusserunt Imperatores, & dijs sacrifico. Sic eum eccecatum odium, & ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per eiusmodi tormenta non negauit Dominum nostrum Iesum Christum, cum venisset ad finem mortis, & esset accepturus præmium & coronam gloriæ & spei, negauit vitam æternam, & fuit apostata.

Ecce peris nacia, etiā post tantos cruciatus.

Matth. 7.

Matth. 19.

& 22.

Psal. 57.

Deut. 10.

Matth. 6.

Hic est odij fructus.

Hec cum audiisset sanctus Nicephorus, rogauit Sapricium cum lachrymis, dicens: Noli, o frater, noli transgredi & negare Dominum nostrum Iesum Christum. Noli omnino, rogo te ab eo deficere, & perdere celestem coronam, quam per multa acquisisti tormenta & afflictiones. Ille autem noluit eum omnino audire, sed contendit abire ad interitum & tenebras vltimæ mortis, & ad ignem, qui non potest extinguī. Qui tanti precij gloriam in momento vnius horæ idūs gladij perdidit, re vera fuit miser, eccecatum ab odio. Non enim audiuit Dominum nostrum Iesum Christum, dicentem in sancto euangelio: Si afferas munus tuum ad altare, & recorderis quod frater tuus habet aliquid aduersus te, dimitte munus tuum ante altare: & vade primum, & reconciliare fratri tuo, & tunc veniens, offer munus tuum. Et rursus Petro principi Apostolorum, cum rogasset Dominum, Quoties, si peccauerit in me frater meus, dimittam ei? septiēs? Respondit Dominus: Non dico tibi, septiēs: sed, septuagies septiēs. Ille autem miser ne semel quidem voluit condonare fratri suo, & maxime petenti veniam & roganti. Et Dominus quidem noster & Deus iussit ex animo condonare vnicuique, & dimisso munere, quod Deo est offerendum, currere ad reconciliationem. Ille vero ne summis quidem labris condonauit ei, quem poenitebat: nec in animum induxit, ut ei roganti remitteret: sed clausit viscera sua a fratre suo, propterea clausæ sunt ei fores regni celorum, & recessit ab eo gratia diuini & viuifici spiritus, & perdidit magnam, preciosam, & gloriosam coronam martyrij. Quamobrem, o dilecti, nos quoque diligenter caueamus ab hac diabólica operatione, odij, inquam, & iniuriæ acceptæ recordatione, ut nostrorum quoque peccatorum detur nobis remissio a Domino Iesu Christo, conuenienter ei quod dicatur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Fidelis est enim qui promisit.

Odij sumus me vitadū.

Matth. 6.

Kkk

Beatus

Nicephorus accipit coronam Sapricij.

FEBRUARIUS.

Beatus autem Nicephorus postquam vidit transgressum esse Sapricium, magna voce dicit liſtoribus: Ego sum Christianus, & credo in nomen Domini nostri Iesu Christi, quem iste negavit. Me ergo iam pro ipso ferite. Liſtores verò non ausi sunt eum ferire absque iussu Præsidi. mirati sunt autem omnes, quod se ita ad mortem tradiderit. Libere enim dicebat: Sum Christianus, & dijs vestris non sacrifico. Vnus autem ex liſtoribus currès, renunciavit Præsidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur se dijs sacrificaturum: est verò illic quidam alius qui vult mori propter eum, qui dicitur Christus, clamans & dicens libere: Christianus sum, & dijs vestris non sacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Postquam hæc autem audivit Præsides, in eum tulit sententiam, dicens: Si non sacrificat dijs immortalibus, prout iusserunt Imperatores, iubeo eum mori gladio. Sapricium verò finire abire. Tunc accipientes sanctum Nicephorum, eum capite truncarunt, ut Præsides iusserat, nono mensis Februarij: & sic cōsummatum fuit in Christo sanctus martyr Christi Nicephorus: & ascendit in cēlos coronatus, per fidem in Christum, charitatemq; & humilitatem. Quoniam enim propensus fuit ad charitatem & humilitatem, ideo fuit redimitus corona martyrij, & dignatus est referri in numerum martyrum: Ad laudem & gloriam magni Dei & Servatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAGENSIS, AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA, & dedicata Hilberto Abbati Fontanellenſi.

FEBRUAR. 9.

Genus & patria Ansberti.

Traditur literarum studijs.

generosissimam

Despondetur ei nobilis puella.

Nota preces tam illustri virginitas.

O tempore quo sceptrum regni Frācorum gubernabat Clotarius filius Clodovei regis & Bathildis reginæ vna cum germanis suis, videlicet Childerico & Theodorico, sanctæ recordationis ecclesiæ Rothomagensis antistes Ansbertus, virtutibus clarus, ac sacerdotio dignus, à patre Siuino, & pago Veliocassino patrimonioque, vocabulo Calcegio, nobili erat ortus genere. Sed repudiato stemmate patrum, mox ut valuit, sola conditoris paternitate elegit censerī. Denique præfatus genitor ipsius sub prædictis regibus militavit, & vitæ præsentis cunctis mortalibus commune debitū solvit. Sed hanc terrenæ dignitatis originem & patrum gloriam in beato viro non necesse remur enumerare, cum omnis ei gloria de amore veritatis & cōtemptu fuerit mundi. Nam nobilitatem sui generis in pueritiae auro iam quasi fastidies, & solius Christi desiderio anhelans, cunctos superuacuos horrebat honores. Traditur deinde à parentibus magistris strenuis, literis eruditus. Eruditur sine aliqua suorum instantia, fuerat nanq; in eo dulcis infantia, modesta pueritia, gravis adolescentia. Qui cum adultus, pubertatis excederet annos, secularis eius pater, ut vnicum eum diligēs, venationibus eum occupari, & dulcedine seculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandæus pater, adolescens filius per omnia fastidiebat.

His diebus quidam illustris, Rotbertus nomine, generosa ex stirpe proditus, gerulus fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religiosissimam ac nobilissimam Angadrisinam prædictus illustris Siuinus à præfato inelyto Rotberto expetijt, volens eam suo iuveni filio Ansberto sociari. Nec mora, præbens assensum eius petitioni prædictus illustris Rotbertus, constituto die, casto iuveni casta despondetur & puella. Denique ambo integritatem mentis & corporis castè servare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, ut voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur repellere. Deinde orante beata Angadrisina virgine, ut speciositas illius in deformitatem verteretur, illic Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ita exulcerata ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, ut à consortijs hominum, quicunque eam vidisset, extemplo segregandam decerneret. Medicorum deinde concurrat frequentia iussu genitoris, ut soboli charæ si quivissent opitulari medelis, collatis præmijs, digni munerarentur. Sed quanto instantius huic operi insistebant, tanto Christi sponsa deformior vlcerosiorque apparebat. Tum pater diuinitus circa suam sobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea,

DE S. ANSBERTO EPISCOPO ROTHOMAGEN.

939

ab ea, utrum in virginitatis voto vitam elegisset definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis visibus exoro altissimi pietatem, ut continentia & pudicitia, non effrenata luxuria, effici merear famula. Nam Christus, quem concupiui sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, ut animæ tribuat nitorem. Qui mihi custos erit perpetuus, & in virginitatis proposito concedet perseverare perenniter. Delectat hæc vita præsens, pater pie, sed decipit: quia omne quod in mundo est, vanitas est & concupiscentia oculorum: & mundus transiit, & cōcupiscentia eius. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum: sicut & Dominus manet in æternum. Hæc audiēs pater, illustrem accersit Siuinum, & quæ circa præfatam suam sobolem gesta erant, lucide pandit. Ad hæc Siuinus respondit: Voluntatem Domini in omnibus sequi oportet, neque eius nutui vilo modo contraire velle: cuius iudicia licet sint occulta, semper tamen iusta. Vocatus quoque affuit & beatus Ansbertus, ubi dissociabilem condit libellum, ut sancta virgo Angadrisina, nō sua, sed Domini vocaretur sponsa. Hoc facto, ad Rothomagum urbem sancto Antistiti dirigitur Audoēno, ut eius benedictione percepta, & sacro velamine operta, in virginitatis proposito consecrari mereretur. Quo patrato, pristina pulchritudini & speciei eleganti extemplo est reddita, ita ut cuncti audientes dicerent, quia eam Christus sibi sponsam elegisset perennem.

Sequenti quoque tempore sancta gubernatrix efficitur coenobij, quod est situm in pago Bellouacensi, prope muros vrbis Bellouaci. Genitor quoque huius sanctæ virginis, illustris Rotbertus, & frater eius Albertus, auunculi erant sancti patris Lanberti successoris in ordine regiminis beati Vuandregisili, originem ducentes ex territorio Taranensi. Ex quibus præfatus Albertus sub prædicto abbate Lanberto sequenti tempore in Fontanella monasterio monachusefficitur.

Post hæc vir Domini Ansbertus in aulam regis, licet nolens, à genitore perductus, sicut erat acumine ingenij clarus, coepit esse aulicus scriba doctus, conditorq; regalium privilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem signabantur privilegia. Vbi positus, pia doctrina atque humilitatis exemplis ad Dominum se conuertens, seculum relinquere, & ad monasteria declinare curabat. Atque ita in laico adhuc habitu constitutus, predicatione sancta & sapientiæ doctrina plures exhortando, inuitabat ad præmia felicitatis æternæ: ac sic quotidie in Domino proficiens atq; succrescens, gratiam sibi à Christo collatam augmentare curabat. Cum verò coram rege & principibus consueto more diuersa musice artis instrumenta in chordis & tibijs audiret personantia, aiebat sibi: O bone conditor, quale erit te diligentibus canticum indeficiens in ecclesijs audire angelorum, quamq; suauē ac delectabile sanctorum choris concinentibus, & laudes tibi creatori indeficienter personantibus, si tantam mortalibus præbes industriam, ut peritia artis ac suauitas cantilenæ prouocent animos audientium, ut te Deū creatorem omnium deuotè collauder? Addebatque: Laudate Dominum omnes fideles in tympano Psal. 150. & choro, laudate eum in chordis & organo, &c. vsque ad finem Psalmi.

Denique in aula regis manens, etiam euangelij non immemor, ubi ait, Nisi quis reliquerit omnia, non potest meus esse discipulus: Deo providente, & sibi inspirante, elegit militiam relinquere terrenam, & celesti regi militare. Tunc igne diuini amoris accensus, ac sancti spiritus lumine perfusus, à palatio egressus, nullique sodalium ac sibi famulantium cōsiteri volens suam voluntatem, arripuit iter, quod ad provinciam ducit Rothomagensē, peruenitque ad Fontanellam coenobium, situm in territorio Rothomagensi, super magnum fluuium Sequanæ, ubi sacerdos Domini clarus Vuandregisilus monasterium construxerat, atque cum magna monachorum cohorte, sub sanctæ regule iugo laudabilem ducebat vitam. Cum verò in eodem monasterio, iubente viro sancto, secundum ordinem monasticum in hospitio fuisset receptus, coepit ministrum humiliter implorare, quatenus sancti monasterij patrem mereretur videre. Et cum ministri pio patri imperata nunciassent, tandem præfatum elegantem iuuenem in præsentiam sui adduci fecit. Tum humi prostratus, Christumque in tanto patre manentem humiliter adorans, postulabat ab eo monachum se fieri. Nam corpore & mente seculo se renunciaturum aiebat, eamq; capitis sui in Christi amore ut iuberet deponi, obnixè flagitabat. Audiens autem venerandus pater sanctam & Deo dignam eius postulationem, inducias cōsulendi super hoc dicebat habere se velle, ut sicut apostolica & monastica docet regula, sciret ad quod venerat. Quibus expletis, spiritualium fratrum consilia

1. Iohan. 1.

Redit ei sua pulchritudo sacro accepto velamine.

Auunculi S. Alberti, postea episcopi Lugdunensis.

Ansbertus fit magnus in aula.

Luc. 14.

Relicta claustra, cōfert se ad monasterium.

Silla suscipiens inclutus pater, pia eius vota, veluti postulauerat impleuit, clericatusque habitu decoratum reddiderunt.

Sicque ex eo tempore cepit ipse vir Dei amore sanctarum scripturarum legendo feruere, assidueque dulcissimos earum fructus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenij in prefato iuvene beatus pater Vuandregisilus pollere cerneret, diuersorum voluminum copiam concite ei tribui iussit. Quae cum sedule legendo percurreret, cuiusdam sancti patris sententiam reperit scriptam, continentem hunc modum: Monachus viuat in monasterio sub vnius disciplina patris, consortioque multorum, ut ab alio disceat humilitatem, ab alio patientiam. Haec & cetera legendo percurrens, oculosque lachrymarum imbre perfundens, tractare attentissime cepit, qualiter haec operando valeret implere. Primo quidem custodem omnium virtutum humilitatem in corde suo studuit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Et ita Christi iugo suauiter & oneri eius leui deuota submittens colla, factus est in cetero monachorum cunctis humilior, omnibusque obediens, vigilijs frequens, orationibus assiduus, spiritu feruens, spe gaudens, Domino sine intermissione seruans. Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infusionem spiritus sancti effusio lachrymarum. Et cum ante vigiliatum horas confurgens, precibus deuotis incumbens lassesceret, signo tacto ad excitandos fratres, quos laudes Domini decantarent, in conuentu orationis prior omnibus se presentabat: in hoc etiam, sicut & in ceteris actibus, imitabilem monachis viam demonstrans, ita ut vir Dei, qui regimini praeerat loci, multos obiurgando corripere, & eorum pusillanimitatem redargueret, pro eo quod praefatus iuuenis nuper conuersus, in Dei opere & obseruatione legis eos praecederet. Et cepit eum charius diligere, sicut monastica docet norma, nitore religionis deuote polentem, omnibus modis diligendum. Quadam namque die in conuentu omnium monachorum, praeclearum Domini sacerdotem Vuandregisilum humiliter exorabat, ut licitum sibi foret in opere manuum quotidiano cum licentia patris extra solitum fratrum opus insistere, ut sua mortificaret membra, quae erant sibi obstantia super terram. Haec eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes, admirabantur super eius Deo digna deuotione. Cumque a patre spiritali, quod petierat, sibi indultum gauderet, cepit postulata cum magna implere deuotione.

Quodam enim tempore a climate meridiano, distantem a prefato coenobio passus fere quingentos, hortatu eiusdem viri Dei, B. Vuandregisilus vineam plantare & excolere cepit. Quo in loco praefatus vir Domini Ansbertus, dum una cum fratribus operaretur, Theodoricus adolescens, futurus rex, venatibus, ut sibi gentilitium erat, insilens, ad praefatum Dei hominem accessit, quia nouerat eum prudentem doctrina, humilem cultu, sanctissimam imitatione. Nam a sancto pontifice Audoeno Rothomagensis ecclesiae, iam fuerat presbyter consecratus. Quem idem homo Christi, & sancta benedictione munuit, & sacerdotali autoritate de plurimis sanctae doctrinae hortamentis instruxit, insuper & regem eum futurum esse praedixit. Quo negante id futurum esse, respondit vir Dei: Scias, quia honore regni sublimaberis: sed noueris te multa aduersa in regno perpassurum, siquidem laboriosissime triumphum de hostibus tuis adepturus. Quod postea rei probauit euentus. Ad haec adolescens intulit Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem constituerit regni, opto te dignum Deo fieri antistitem, ut perpetua sanctaque doctrina crescat Ecclesia fidelium. Cumque sacerdos indignum se tanto onere ferendo diceret, ipsumque ex successione hereditaria regni fastigia amplius conscendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret, adiecit vir sanctus: In hoc noueris meam fidem accommodandam verbis, si hodie hyemali tempore locus, in quo tabernaculum consistit, qui nunc tritus ob vestigia calcantium videtur, viridem produxerit herbam, sicque iuxta vestigia eiusdem tentorii, ceteris agri partibus viridior maneat in aeuum. Quod ita secundum sermonem hominis Dei euenisse, omnibus illis aduentibus indicium est, ita ut usque ad hanc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat, in modum tentorii ibi quondam fixi, siue hyemali, siue aestiuo tempore. O magna & incluta istius sancti gloria, cuius laudabile meritum tali voluit omnipotens signo demonstrare: ut qui veluti palma in domo Christi florebat, tali praesagio virtutis manifestaretur populis. Et cum praedictus vir Dei ab opere manuum paululum vacasset, paruissimo refocillatus somno, rursus meditationi diuine omni conatu erat insistens. Cumque

Hieronymus
Epistola 4.
ad Rusticu
monachu.

Matthaeus.

Præclara de
se præbet
exempla.

Ansbertus
praedicat The-
odoricum
adulescentem,
illu regem
esse futurum.

Locus per
petuo vi-
rens.

Cumque tanta humilitatis atque obedientiae seu deuotionis lumine radiaret, verae charitatis feruor omnium circa illum corda inflammauerat, ut miro a cunctis veneretur affectu. Ipse vero semper ardens desiderio futurae gloriae, indefectus erat in opere Domini.

Ergo opere precium videtur nunc narrare, qualiter vir sanctus in regiminis loco subrogatus & constitutus sit. Denique cum inclutus Domini sacerdos Vuandregisilus per viginti fere annorum spatia hoc coenobium a primo aedificationis die in regimine tenuisset, iamque foret in decrepita aetate positus, ante transitus sui ex hac vita diem languore correptus, ad extrema peruenit. Interrogatusque eum lachrymabili voce vniuersum agmen monachorum, quem ex semetipsis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidisse eloquium: Duo sunt in praesentia nostra, charissimi filij mei, hos subrogate rectores. Meumque fragilem recessum precibus vestris protegente, atque mearum admonitionum semper mementote. Christo, summo pastori, vestri hodie curam committo, qui vos usque in finem perenni tutela conseruet. Quo in celestis regni societatem ab angelicis choris suscepto, omnis caterua monachorum, Christi Domini exorat pietatem, triduanum celebrans ieiunium. Quo expleto, iubente Deo, eligit famulum Domini Lantbertum, religionis praeclearum & genere nobilem, ex territorio Taruaniensi ortum: cuius genitor Erlebertus vocabatur, qui plurima praedia praedicto loco Fontanellensi in eadem Taruaniensi regione felici munere largitus est. Erat autem venerandus pater Lantbertus charitate plenus, pudicitia supereminens, fide firmus, consilij protidus, in bonitate laudabilis, in colloquijs affabilis, vultu & statura decorus, venerandus omnibus, & in Christi religione feruens: Et inspirante gratia diuinae charitatis, beatum Christi famulum Ansbertum idem venerabilis pater venerabatur ut patrem, diligebat ut filium. Eratque eis in Domino cor vnum, & anima vna. Is autem, qui regiminis susceperat curam, ad consulta sancti patris Ansberti, in tractando gregem Christi secundum normam patrum sanctorum, strenue cuncta atque irreprehensibiliter gerebat. Quorum exemplis pia actionis ac verborum sedulis exhortationibus plurimi excitati, carpebant itinera sanctae conuersationis.

Huic venerando patri Lantberto Theodoricus rex, filius Clodouici regis & Bathilde reginae, largitus est patrimonium aliquod, cuius est vocabulum Dufera, quod situm erat ultra fluuium Rhodanum in regione, quae proprie vocatur Prouincia, eo videlicet modo, ut hoc praedium monachis in coenobio Fontanellae morantibus luminaria ministraret in ecclesia, in oleo & ceteris huius rei necessarijs. In quo loco praedictus pater egregium condidit coenobium monachorum, directis ex coenobio Fontanella monachis, qui illud laudabile opus diligenter executi sunt. Et de praedio paruo magnum habentem extat monasterium monachorum, & in illa regione ab alijs praecipuum. Quod per multa annorum curricula ditioni praefati monasterij Fontanellensis subiectum erat, donec diuisione regni, & discordia principum, & incursione nefandae gentis Agarenorum, cum alijs venerabilibus locis aliquanto depopulatum tempore, finem subiectionis fecit.

Sub huius etiam regimine, beatus Ermelandus ex praedicto monasterio Fontanella, rogante venerabili pontifice Paschario Nemetensis urbis, in eandem regionem Nemetensem ab ipso patre Lantberto directus, in quadam insula aluei Ligeris, quae vocabatur Antrum, iuxta nominis eiusdem proprietatem monachorum venerabile aedificauit coenobium. In cuius largitione praedictus antistes Pascharius statuit, ut post decessum eiusdem venerandi patris Ermelandi, ex monasterio Fontanella per cuncta succedentia tempora sibi instituatur rectores, vniuersi praefati loci habitatores, veluti largitiones eiusdem loci, quae adhuc in praefato monasterio Fontanella seruantur, apertissime declarant.

Praedicto etiam patre Lantberto regimen loci tenente, beatus Christi pontifex Erenbertus Tolosae urbis, & sanctus presbyter Conedus & anachoreta, Britannia insula ortus, in praedicto monasterio Fontanella Deo dignum & nomen assumpserunt & habitum. Plurima enim de tanto patre, nisi ad alia festinasset, Deo digna & loco vtilia, per eum & sub eius regimine gesta, dici poterant, quae in eius gestis olim plenius memoriae tradidimus posteris intimanda.

Quo vero ordine in Lugduno, celeberrima urbe Galliae, pontifex sit subrogatus, breui sermone narrabimus. Defuncto igitur sancto Genesio, praesule eiusdem urbis, cuius Deo dignam vitam laudabilia commendant gesta, illico pius rex Theodoricus & inclutus princeps Pipinus, Ansberti filius, consobrinus videlicet beati patris Vuandregisili, cum

Vuandregisilus ob-
dormit in
Domino.
Lantbertus
succedit
Vuandregisilo.
Lantberti
virtutes.

Dufera at-
tribuit mo-
nasterio Fon-
tanellensi.

Monasterium
ab Ermelando
constructum.

Erenbertus
episcopus &
Conedus
presbyter
petunt mo-
nasterium.

proceribus palatii salubre agentes consilium, diuina utique providente iussione, in praefata urbe cum vnanimi eiusdem regionis populi voto, eiusdem urbis cum consuetudine & sacerdotali electione compulsus, praefata metropoleos urbis ordinatur pontifex. Sicque ad eandem prouinciam cum honore sacerdotij sui condigno directus, humilitatis ac sanctae praedicationis pieque actionis exemplis, gregem Christi sedulo moderamine irreprehensibiliter rexit. Ibiq; a Domino vocatus, vinculis terrena corruptionis exutus, ad supernae ciuitatis gaudia feliciter migravit.

In praedicto vero coenobio Fontanella, post recessum sancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, vnanimes eiusdem congregationis monachi beatum Ansbertum sibi elegerunt praesse rectorem. Ipse autem post susceptam regiminis curam, assidue meditabatur, quale suscepisset onus, videlicet commissi a Domino gregis regere animas, & multorum seruire moribus. Et quia erat apprimè sanctarum scripturarum scientia imbutus, commissi sibi gregi indefinenter erogabat pabula aeternae viriditatis, verbis & actibus itinera monstrans sanctae conuersationis. Erat enim sicut ceteris praefatus, ita cunctis humilior. In vestitu vilis, in cibo mediocri. Abstinencia iugi deditus, pudicitia ornatissimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiae virtute ac charitatis obsequio, eleemosynarumque largitionibus abundantissime cumulatus. His virtutum sanctarum operibus adornatus, in medio fratrum veluti lampas refulgebat accensa. Quadam nanque die, cum more solito edicta legis diuinae in conuentu omnium recitaret, ita ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita sunt audientium corda flammivoma, ut plurimi ex illis ad lachrymas compulsi, immensas omnipotentis Deo gratias redderent, dicentes: Benedictus Deus, qui talem non nostri merito, sed suae pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim a cunctis, ut verus pater: & ipsi ab eo, sicuti deuoti filij. Ipse autem studebat semper plus amari, quam timeri, & per uigili cura in animabus saluandis animu defigere. Cum igitur eiusdem beati viri praerogatiua meritorum longius claresceret, confluebant passim ad eum plurimi, saluationis suae salubria expetentes consilia. Et quoniam sacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad se confessiones suscipiebat, monita eis salutis impartiens, quomodo salui esse possent, & vias iustitiae sine defectu alicuius tedium immobiliter retineret. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi corroborati munitique, ad conuersionis festinantes gratiam, plurima deferebant dona in speciebus diuersis preciosorum metallorum, sed & possessionum praedia nonnulla, in diuersis sita territorij: quae cuncta curiosus lector, inspectis testamentis seu largitionibus eorundem fidelium, facile reperiet. Quae etiam, ut multis liquido patet, multimodam millenarij numeri effecerunt summam. Erat enim secundum Deum religionis sanctitate omnimodis ornatus: in seculi quoque astutia prudens: eiusque bonitatis ac religionis opinio longè laetèque laudabilis, immò imitabilis ubique percurrit.

In praefato nanque venerabili Fontanellensi monasterio, inter felicia bonitatis suae gesta, etiam xenodochium imbecillium ac decrepitorum pauperum, instar duodeni Apostolici numeri, constituit, deputatis eisdem rebus, quae sufficienter praebent alimoniam. Alias quoque duas constituit in eodem monasterio pauperum Christi debiliu mansiones, quas in octonario ex multis sacro numero, singularem octonos habitare fecit. Quibus sine indigentia quotidianum largiri victum perenniter censuit. Horum vacatione nulla erat alia, nisi horis constitutis diurnis nocturnisve, in domo Domini relidere, orationi ac vacationi diuine deuotè insistere, ac tempore sancti sacrificij pro salute & saluatione populi Christiani, Ecclesiaeque catholicae ubique diffusa victimam salutarem offerre. O magna & inclyta istius sancti patris opera, quae non tantum verbis volant, quantum virtutibus constant.

Sed his interim omisissis, nunc iuuante supernae pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pontificatus conscenderit gradum. His enim diebus contigit, ut beatus Audoenus, Rothomagensis urbis pontifex, plenus virtutibus & sanctis actibus, a Domino vocatus, migraret e mundo feliciter. In cuius exequijs beatus pater Ansbertus, una cum aliquibus monachorum suorum, clericorumq; ac sacerdotum Christi cohorte plurima affuit. Qui vigilias eius sacrae depositionis sollemniter celebrantes, dignis exequiarum honorarunt debita seruitute obsequijs. Post cuius sacrum transitum,

tum, ne ecclesia de pastore amissa iacturam pateretur, cuncti Rothomagensis urbis ciues, missa petitione ad Theodoricum gloriosum regem, cum eius permisso & auctoritate, beatum Ansbertum sibi elegerunt consecrari antistitem. Quorum electioni congaudens rex, quoniam in eodem sancto patre sapientiam affatim redundare & religionem pollere cognouerat, ilico eorum annuens petitionis electioni, extemplo legatos dirigit, qui eundem Christi famulum regias perducerent ad aedes. Nec mora: legati ad beatum patrem Ansbertum peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulam regiam ire compellunt. Morabatur enim praefatus rex in villa Clypiaco, quae sita est in Parisiaco territorio, ubi conuentum magnum populorum habens, de utilitate ac tutela regni tractabat, ut ad eius consultum, veluti agere consueuerat, (nam confessor illius erat) de regni negocijs tractaret. Sed cum supradictus vir Dei hoc audisset, ilico agnouit, non aliud ista euocatione fieri, nisi electioni ciuium Rothomagensium in ipso, regem assensum praebere velle. Fertur etiam legatis regis respondisse causa eximia humilitatis, indignum se fore officio cura pastoralis. Qui festinanter retulerunt regi, nunciando quale responsum acceperant. Secundo quoque ad eum mittens rex, callide intulit, nullo modo contra suam voluntatem, postquam una loquerentur, super ordine pontificatus agere se velle. At ille, ut erat sanctae simplicitatis sapientia plenus, ad eundem regem ire deliberauit. Tunc eligentibus ciuibz praefata urbis metropoleos, cum vnanimi voto sanctorum sacerdotum, regis & principum eligitur, trahitur, atq; in eodem palatio a S. Lantberto Archiepiscopo sedis Lugdunensis, alijsq; sanctis praefulibus, qui ad hoc generale placitum conuenerant, in pontificem consecratur ecclesiae Rothomagensis, diuina utique providente ordinatione, ut qui in paucis fidelis extiterat, supra multa a Domino constitutus, abundantem daret suae in tempore familiae tritici mensuram.

Deinde in pontificatus honore & onere sublimatus, coepit opere sanctitatis amplius clarescere, praedicationis lumine ubiq; radiare, & velut lucerna accensa, non iam sub modio, sed super candelabrum posita, errorum tenebris depulsis, viam veritatis cunctis monstrare, pietati & misericordiae erga omnes operam dare, pauperum indefinenter curam agere, viduarum & pupillorum causas defendere, peregrinorum & hospitem susceptionibus magnopere studere, eleemosynarum distributionem largiter & hilariter cunctis administrare. Haec & his similia exempla subiecta sibi plebi indefinenter festinauit monstrare. Floruit enim sub ipso Christi ecclesia, sicut monasterium ante floruerat. Creuit gratijs, decreuit metallis. Aliquando enim ingrediens locum, ubi ecclesiae thesauri reconditi erant, ipsos sibi iussit praesentari & aliqua distribui, plurima reseruans, ut eleemosynae pia largitio e sinu sanctae matris ecclesiae cum pietatis fructu benigne procederet. Nam quae ociosè diu congesta fuerant, ad reprimendam famis validae penuriam, quae tunc populos undique graniter premebat, dignis tandem indigentium vlibus deputauit, & dudum defunctis thesauros suos misit. Alieni temporis vitia, dispensationem fecit suam. Contigit enim tunc pauperum turbam praeforibus conclamare, eleemosynam petendo. Quibus ille auditis, ac reminiscens diuinae sententiae dicentis: Qui obrurat aures suas ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur: largiter eis eleemosynam tribuit, cunctosque gaudentes redire fecit ad propria. Sicq; postmodum cum in sede urbis suae Missarum solennia sollemniter celebraret, populi diocesani suae undique ad eum confluerant, virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autem sancti euangelij lectione, conuersus ad populum, multa coepit eis ventura praedicere, aduersa simul & prospera esse cauenda, & ut nec vnum frangeret, nec alterum extolleret. Aeternae felicitatis praemia, auida intentione esse quaerenda commonuit. Et cum multa eis praesentia ac futura per illustrationem sancti spiritus praenunciaret, ex tam excellenti praedicationis gratia sibi data, omnes compuncti & igne diuini amoris succensi, ad poenitentiam agendam, & cetera bonorum operum exercitia peragenda accensi sunt, grates omnimodas agentes summo omnium bonorum largitori, qui talem eis non sui merito, sed propria pietate concesserat doctorem, ut eorum temperaret multiformiter moerorem de eo, quem nuper corporali visu amiserant, pastore. Et quia cuncta gaudebat ecclesia super pio pastore, urbs congratulabatur egregio praedicatori, & patria omnis exultabat magnifice in tam sapiente ac prudente consiliario. Expletis autem Missarum solennijs, cunctos ciues, nobiles videlicet & ignobiles, introduci iussit ad praeparata conuiuia. Vbi cum ordinatè & dispositè fecisset omnes

Et successore
eligitur S.
Ansbertus.

Ansbertus,
regis confes-
sarius.

Consecratur
pontifex ecc-
lesiae Ro-
thomagen-
sis.
Luc. 12.

Prou. 21.

Multa vene-
tura praedia
cit populo
in coeione.

Amari ma-
nere quam
timere.

Multa con-
feruntur
monasterio
Fontanell.
lenfi.

Aedificia
& beneficia
in pauperes
collata.

S. Audoeni
obitus.

discumbere, ipse ad mensam pauperum resedit, imitans illum, qui cum esset diues, propter nos pauper factus est: qui etiam in retributione iustorum dicendum se esse promissit: *Quandiu fecistis vni de minimis his meis, mihi fecistis.* O quam praeclarum pontificem, qui suae familiae duplicem dabat alimoniam quotidie, cum & corpora replebat cibo terreno, animasque reficiebat verbo diuino.

Cum vero pro salute animarum attentissime vigilaret, etiam archidiaconos conuocans, de praedicatione populorum & ecclesiarum restauratione & honore, maximam gerere curam sedule commonebat. Censuram etiam, qui de vicis publicis canonico ordine ad parrem pontificis persolui consueuerant, gratuita benignitate in restorationibus ecclesiarum benignissime presbyteris indulgit earundem Dei adiut. Studebat enim amore potius regere, quam terrore dominari. Denique ut primum pontificali potitus est gradu, prima ei cura concordiae fuit, & praecipuus labor fraternam dilectionem inuolabilem custodiri. Iam vero illam suam profluam, in omnes charitatem, nulla vnquam ad plenum effari valet lingua.

Interea dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, etiam super Fontanellensis coenobij sancta monachorum congregatione quantam sollicitudinem & perui-gilem curam indefinenter habuerit, testatur inter reliqua praerogatiuae eius gesta, etiam privilegij sui autoritas, quam praedicti coenobij habitatoribus ob Dei amorem & sanctorum reuerentiam summa deuotione edidit. Denique cum sanctorum sacerdotum & omnium ciuium Rothomagensium electione & gloriosi regis Theodorici consensu, in pontificem consecratus fuisset, nimio dilectionis feruore, quem erga praedictum venerabile coenobium semper habuerat, privilegij sui autoritatem eidem edidit, ut per succedentia tempora secundum sancti patris Benedicti regulam, & ut praecedentium regum, Clodouei videlicet & Clotarij, simulque Childerici & Theodorici privilegiorum autoritates docent, ex semetipsis sibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iustae alligationis verbo praesentes futurosque, qui ibidem Domino militaturi erant, constringit, ut sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posterorum, secundum regulam sancti patris Benedicti fideliter Christo deserui-rent. Quod si aliquando peccatis exigentibus aut negligentia pastoralis, a via rectitudinis & obseruatione regulae sancti Benedicti, in futuro deuiare conarentur aut cog-erentur, tunc conuocatio sanctorum sacerdotum, reliquorumque militum Christi vnanimiter fieret, eorumque per consilium in pristinum reducerentur statum. Si vero hac pontificali autoritate postposita, qualibet cauillatione sinistram elegissent vitam ac conuersationem tenere, sub vinculo anathematis aeternaliter se damnandos scirent.

Facta est autem haec privilegij autoritas sub anno Dominicae incarnationis sex-centesimo octogesimo secundo, Indictione decima, qui erat annus praefati gloriosi regis Theodorici tertiusdecimus, & praefati venerandi praesulis pontificatus annus quintus, in Synodo generali, Rothomago vrbe habita, ubi plurima Deo accepta & sanctae ecclesiae utilitatibus profutura disputata sunt. Assuerunt quoque & sancti pontifices, alijque venerabiles viri, ab ipso praecipuo praesule euocati, quorum subter tenentur nomina ascripta: Ansbertus archiepiscopus vrbs Rothomagensis, huic concilio praesui & subscripsi. Radbertus episcopus. Regulus episcopus. Airadus episcopus Carnotensis vrbs. Audoaldus episcopus Pictauiensis vrbs. Aquilinus episcopus Ebroicinus vrbs. Cadoenus episcopus, Arnonius episcopus, Saluius episcopus, Desiderius episcopus, Fulerannus episcopus, Iohannes episcopus, Vuillebertus episcopus, Gerebaldus episcopus Balocassinensis vrbs, Taurinus episcopus, Annobertus episcopus Sagien-sis vrbs. Celsus abba, Audomarus abba, Seladio abba, Bosochindus abba, Genardus vicedominus gloriosus antefati magni pontificis. Ermentrannus, Ferrocindus & Fortianus archidiaconi venerandi. Aderat quoque presbyterorum residentium & diaconorum circumadstantium magnus numerus. Ragnomirus lector huius sancti Concilij gesta, & hanc privilegij autoritatem, ipso sancto pontifice iubente, recognouit & scripsit.

Confluentibus autem ad se potestatibus, feruentia Christi mandata, deuoto animo seruari semper hortabatur idem praesul venerandus, magnasque Christo gratias agendas commonebat, qui morte & resurrectione propria mortem nostram spe resurrectionis animauit, aeternam vitam offerens, discessu aeternae mortis horrore. Sicque vitam suadebat

debat tenendam, ne vitae extrema timerentur. Inter reliqua autem bonitatis suae opera, quae in episcopatu gessit, qualiter etiam venerabile sancti antistitis Audoeni corpus Christo propitio in eminentiorem locum ecclesiae S. Petri, quae sita est in suburbano vrbs Rothomagensis, transfulerit, narrare aggredimur. Cum itaque de diuersis provincijs plures congregasset artifices, condidit super eius sepulcrum repam mirae magnitudinis, preciosis metallis auri argentique decoratam, gemmisque preciosis adornatam, sicut usque in praesens humano visui appareret. Constituta ergo die, in solennitate ascensionis Domini, sacerdotum ac monachorum reliquorumque clericorum adunata multitudinem, ipsum sacrum corpus leuari fecit cum reuerentia magna & hymnorum laudibus clero personante atque in abside praefati S. Petri apostoli ecclesiae recondidit feliciter cum gaudio & honorificentia magna. Intererat autem in hoc sancto conuentu, inter alios viros venerandos, etiam clarissimus Genardus vicedominus, qui magna praeparati fecit conuiuia, quia plebs innumera ad tam venerandi praesulis translationem sanctam vndique conuenerat. Completis autem Missarum solennijs, praefatus Genardus cum viris nobilibus, iussu sancti pontificis, ad conuiuandum resedit: pontifex vero clarus Ansbertus more solito cum peregrinis & pauperibus discumbens, cum ipsis epulari gaudebat. Nam ipsa die ministri officium gerens, pauperibus & egenis obsequium in eorum refectioe humiliter exhibebat. Erat enim iucunda facie hilarique vultu, quia minister esse meruerat pauperum: immo Christi Domini, qui illis, qui pauperibus benignè faciunt, praemia se largiturum promissit aeterna. Magna illi inter haec aduenerum & hospitum cura. Aderat praeterea munifico animo par substantia, pari fide ministrata. Et non solum indigentibus alimoniam tribuebat sufficienter, sed etiam regum corporum & numismata largiter offerebat.

Hinc iam ex diuersis regionibus diuersarum personarum frequens ad eum concursus erat, quos per se & per probatos viros, & munere exhortationis, & benedictione pontificali Deo digna ditabat, & subsidia corporeae necessitatis hilariter & sine defectu tribuebat. Mirabantur enim plurimi, vnde tam copiosa prodiret pij dispensatoris substantia. Nam etsi aliquando contigisset exhauriri dispensationis substantiam, fides tamen semper mansit solida. In praedicta vero sancti praesulis Audoeni translatione veneranda, omnes ciues propriae vrbs Rothomagensis, necnon & habitatores monasteriorum circumadiacentium, clerici videlicet ac sanctimoniales, de dato ipsius praesulis venerando vbertim resciri meruerunt. Factaque est deinceps per succedentia tempora in commemoratione beati pontificis Audoeni illius vrbs ciuibz hac dies solenniter celebris. Ipse autem egregiae conuersationis pontifex, semper reminiscens plebis sibi a Domino commissae, frequenter iuxta ministerium sibi traditum, parochias circumibat proprias, praedicationis sanctae rorem & pia conuersationis dulcedinem indefinenter eorum instillando mentibus. Qui etiam ad hoc diuini ministerij opus probata conuersationis viros semper secum retinebat, quorum iuuamine fultus, populum sibi creditum aeternae visionis deduceret ad regnum. Sic vnus praedicationis gratia dispensatores multos habebat.

Sed humani generis hostis, amulus semper bonorum, cuius inuidia mors propinata est homini, callidissima egit arte, ut vir splendidus mundo, splendidior in Christo, propria priuaretur pontificali sede, essetque detrimentum plebis, ablatio tanti pastoris. Nam cum inter principes Francorum saeva esset exorta discordia, ob multiformem regni diuisionem, callidus humani generis hostis malignorum contra Dei famulum seuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter suggererent, praefatum virum sanctum aduersus eum contraria tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus Vuarratone illustri, & eius filio ac supplantatore nefando Gislemaro, Pipinus praefectoriam administrationem Domino largiente adeptus est. Quo tempore inuentus apud ipsum principem, praefatus pontifex sanctus, iussu eiusdem exilio deportatur in Alrummontem monasterium, quod est situm in territorio Hannoniensi super Sambre fluuio. Cui tempore illo praerat venerabilis Halidulphus abba. Nullo extante crimine, humiliter exilij subiit arumnam. Perueniens vero ad praefatum coenobium, coepit assuetis sanctae conuersationis ac pia religionis operibus cunctis eiusdem loci habitatoribus monstrare lucis exempla. Quos quidem in diuina religione feruentes inuenit, sed infra parui temporis spatium exemplo & doctrina sua feruentiores reddidit. Etenim

Transfert corpus S. Audoeni.

Inseruit pauperibus ad mensam sedentibus.

Visitat sua diocesim.

Gene. 1.
Sap. 2.

Defertur apud Pipinum ab amulis.

Deportatur in exilium.

Non potest
quiescere
invidia.

Permittit
tunc redire
ad sedem
suam.

Sub obitu
vult sibi
Missam ce-
lebrari, & se
munie Eu-
charistia
signoq; S.
Crucis.

Calli inge-
nibus & cur-
bitis.

Honorifica
erit sepul-
tura.

Juniorum instantia ac vigiliarum prolixa pernoctatione indefinenter se affligebat, orationum ac lachrymarum imbre assidue rigabatur. Cui omnipotens hanc contulit gratiam, ut vniuersi loci habitatores, cernentes eius in Christo imitabilem deuotionem, extemplo eum vnico diligenter affectu, nulloque temporis intervallo, opportuno eius abesse vellent colloquio. Nam & infra ipsius ambitum coenobij plurima habitatorum vtilitati dictauerat opera, quae hodieque eorum necessitati manent vtilia. Sed veritas hostis antiqui instigante, malignorum aduersus eundem virum Dei accensa est invidia, qui praedicto principi iterum molebantur suggerere, ut maiora ei inferret exilij detrimenta. Quapropter praefatum venerabilem patrem Halidulphum accersiens idem praclarus pastor, ad praedictum excellentissimum principem vnà cum alijs viris venerandis direxit, satisfaciens humiliter eius animi voluntati, adiciens etiam se non sua sponte episcopatus suscepisse gradum, sed iussione principum & electione ciuium humiliter suscepisse illud ministerium. Quapropter pergens praedictus coenobij pater ad eundem inclitum principem, superno iuuamine frater, petita concite impetrare meruit. Reminiscens etiam idem princeps propinqui sui, sancti patris Vuandregisili, sub cuius sancta disciplina praefatus sanctus pontifex Ansbertus olim regulari ordine alitus fuerat, quaecunque perperam gesta fuerant, clementer indulgit: insuper & ad sedem propriae vrbs reuertendi licentiam tribuit. Sed ne hoc fieret, diuina vocatione praeuentus est, ut in sequentibus dicemus.

Rediens autem praefatus venerandus abba Halidulphus, mandata principis pandit. Ad haec idem sanctus pontifex: Gratias tibi bone Iesu, qui dirupisti vincula serui tui, & tribuisti verba placentia in conspectu principis, & liberaisti me de manu insurgentium contra me, & inieicisti mihi etiam in hac exilij arumna vincula amoris tui. Memorans verò, quod alicubi legerat, quia magni viri multa patiuntur, & ut alios pati doceant, nati sunt in exemplum: semetipsum in spiritu humiliato & animo contrito incessanter affligere non cessabat, offerens altissimo quotidianae laudis holocausta dignissima. Nam si tempore persecutionis Neronianae aut Decianae interfuisset, nulli dubium, quia professione Christi Domini nec vim ignium, nec laniatum bestiarum, nec eculei suspendium, postremo nec gladium pertimesceret persecutorum.

Sentens verò ex reuelatione diuina, diem vocationis suae imminere, (nam & angelicam super hoc meruit visitationem) misit iterum ad praedictum religiosum principem Pipinum humilem petitionem, ut licitum foret eius corporis membra ad coenobium referri Fontanellense, vbi dudum regulari ordine Domino militauerat. Qui eius annuens petitioni, ut ita liberè fieret, extemplo concessit. Et licet pauci cum eo essent è suis, plurimum tamen confortabantur à Domino: quia valde minus indigebat idem pater humano solatio, qui fruebatur angelico obsequio. Die enim quinto Iduum Februariarum, imminente vocationis suae hora, conuocans fratres, celebrari sibi sacra fecit Missarum solennia. Deinde perceptione corporis & sanguinis Domini se muniens, ac sanctae crucis vexillo se cunctosque circumadstantes signans, somno ultimo exceptus, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter è mundo, & ab angelicis choris anima eius sancta, generosa, sincera, & ab omni contactu mundi incontaminata, in consortium Sanctorum & felicitatis perpetuae, in perpetuum collocanda, suscepta est.

Cum verò post lauationem corporis ad induendum illud ventum esset, inuenerunt in poplitibus genuum & brachiorum cubitis, ob prolixa precum instantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat viuens, mortificans membra sua, caro pandebat defuncta. Itaque sanctum illud corpus magna fidei ambitione vestitum est, ac desuper linteis ceratis obuolutum: quia ipse praedixerat hoc sibi à Domino impetratum esse, ut ossa sua in praedictum Fontanellense coenobium tumulanda deferrentur. Sicut enim sanctis altaribus Christi assistere consueuerat, ita indui eum fratres curarunt. Sed cum sudarium cera litum, capiti eius imponere vellent, visus est aperuisse oculos, effigiem praefrensus viuens, ita ut aliqui dicerent eum esse rediuuium. Nam ad spectus faciei eius multum erat rosco perfusus colore. Quidam verò dicebant, pro sudario cera imbuto quasi indignatum esse. Viderunt enim non sine sua gloria, gloriam Dei in sancto suo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam latum erat talem habuisse patronum, quam graue talem amisisse. Postea sepelierunt eum cum decore & honorificentia summa. Cum verò lampas, liquore olei plena, ante eius sepul-

sepulcrum à fidelibus accensa fuisset, & die noctuque indefinenter non solum arderet, sed etiam redundaret, & hoc factum fratres mirarentur, ac diuina deputarent gloria, posuerunt aliud vas, in quo distillantia eiusdem olei diuinitus elati refunderetur. O magna & inclita, pastor Ansberti clarissime, & felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum signis probari, quia admirabilis & gloriosa tuae conuersationis operatio, plena virtutibus, perpetuum sanctarum virtutum signum ministravit. Sed quid plura? Multa quidem signorum miracula in eodem loco per eum operari dignatus est Dominus.

Multa sunt
miracula.

Cum verò septem decemque dierum orbita finiretur, legati, qui ad praefatum principem directi fuerant, reuersi sunt, licentia ab eo accepta, ut licitum eis foret eum transferri, quò ipsius decreuerat voluntas, nullo eius sanctae ordinationi resistente. Cumque sepulcrum eius aperuissent, & putarent venerabile illius corpus ob tam prolixi temporis intervallo iam foetere, tanta suauissimi fragrantia odoris inde manauit, quasi diuersis aromatum floribus ac balsami guttulis omnis repletur ecclesia. Et cum fratres, qui ad eum visendum ex propria prouincia aduenerant cum his, quos secum in exilio habuerat, ablatis ab eo vestibus, cum quibus in sepulcro reconditus fuerat, mutare eas vellent, noua eum indumenta indui cupientes, veluti fecerunt, inuenerunt in brachijs eius signum Dominicae crucis, rosei coloris similitudinem gerens, ut patenter cunctis daretur intelligi, quia cuius arma viuens portauerat in corde, eius stigmata defuncti monstrarentur in corpore. Indutum deinde veste pontificali, postumque in leatica, praetatis ante ipsum aromatibus & incenso, susceperunt illud venerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenses, monachi que coenobij Fontanellensis: sicque gestantes onus, ouantes flentesque arripiunt iter. Comitabatur etiam praedictus venerabilis Halidulphus abba, cum plurima suorum frequentia monachorum, ac plebe innumera vtriusque sexus, cum sanctae crucis vexillis diuersis, cereis que ac lampadibus, hymnorum nihilominus canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in dissonis diuersarum linguarum choris, amorem consonum habentes: quia ut valde latum erat, talem habuisse patronum: ita suauiter, recepisse patronum. Et cuius ossa sancta venerabiliter gestabant in terris, in caelestibus eius sibi patrocinia confidebant adesse. His fidelium turmis populorum preciosi confessoris venerabile corpus stipatum, & canticis honoratum, usque ad Fontanellense perlatum est coenobium. Halidulphus tamen venerabilis abba vnà cum comitibus sancti itineris, qui sibi famulabantur, usque ad Venittam villam regiam, quae sita est in pago Bellouacensi secus fluuium Iseram, cum ingenti reuerentia profectus est.

Cum autem iter coeptum carpentes, in villam, quae dicitur Solemnium, quae est posita super fluuium Saue in territorio Hannoniensi, causa hospitij, ob prolixi itineris fatigationem & refocillationem sui diuertissent: ibi accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris dissolutam, quae nec pedibus incedere valebat, sed quasi mortua videbatur, clamans, magnisque precibus flendo merita sancti praesulis implorans Ansberti, ut vnicam eius sanaret filiam. Cumque à ministris & custodibus sanctissimi corporis secus feretrum ipsius ea permissa fuisset nocte morari, totaque nocte illa vigilijs ac hymnis insisterent diuinis, manè facto, inuenit eam pater eius sanam. Atque ita gaudens, gratesque omnimodas Deo ac sancto persoluens praesuli Ansberto, cum filia propria ouans redijt in sua. Quam mirabilis Deus in sanctis suis, qui per famuli sui Ansberti gloriosa merita, huiusmodi fecit miraculum?

Paralytica
curatur.

Cum ergo haberent loca denominata, ad quae manendi gratia declinare debuissent, ad quandam accedentes villam, optabant in ea requiescendo venturam transigere noctem. Sed cum ad eam diuerrere vellent, sanctissimi praesulis venerabile corpus veluti onus ingens inter manus ferentium immobile mansit. Dein addentes maiora hominum solatia, sed nihilominus, ut prius, immobile erat. Cumque diuinitus hoc intellexissent acitari, aliamque itineris se conuertissent in partem, illico motu celeri, comitante virtute diuina, perueniunt ad locum aptum, & ut creditur, Deo sanctoque antistite dignum admanendum. Ac sic deinceps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens congrua seruis suis adminicula, ad famuli sui membra deferenda. Venientes verò ad praefatam villam Venittam, illic affuerunt obuiam sancti praesulis corpori com-

Corpus san-
cti non po-
test loco
moueri.

comprovinciales vrbis Rothomagensis episcopi & sanctorum cenobiorum patres, cum venerabili Domini clero, propinquisque eiusdem sancti pontificis, ac innumera- bili vulgo vtriusque sexus cum deuotione magna: coeperuntque ante illud ire psallen- do. Indeque Halidulfus venerabilis abbas cum comitibus itineris sui, ad * propria re- uertitur cenobij habitacula.

Illud quoque miraculum, quod in Fraxundo villa, quae sita est in pago Bellouacen- si, pereundem Christi famulum gestum est, placuit conscriptionis stylo tradere. Cumque ad eandem villam eius delatum esset sanctum corpus, illuc quaedam mulier à propin- quis carenata, quae spiritu vexabatur immundo, perducta est. Clamabatque per obse- sam mulierculam spiritus immundus: Cur introduxistis, inquit, in hanc provinciam Anbertum, seruum Iesu Christi Domini, qui me à proprijs expellit sedibus? Cumque appropinquasset eadem mulier, & tetigisset pallium, quo tegebatur gestatorium, cla- mans voce magna, meritis sancti Anberti pontificis statim euomit cum cruore san- guinis inimicum humani generis. Factumque est ibi grande miraculum. At illa grati- as agens omnipotenti Deo & sancto Anberto, per quem fuerat à pestifero spiritu cura- ta, reuersa est ad sua. Benedictus Christus Dominus, rex omnium seculorum, crea- torque ac conseruator omnium sanctorum, qui ob famuli sui merita, talia dignatus est patrare miracula. In eadem denique villa ecclesia in honorem sancti Anberti episcopi à fidelibus est aedificata, eiusque grabatum in eadem ecclesia multo tempore mansit, si- gnaque virtutum ob merita eiusdem sancti ibidem sunt diuina.

Cum verò iam transirent dies viginti & eo amplius, venerunt in Rothomagen- siterritorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per meri- ta eiusdem sancti antistitis, simile superiori dignatus est ostendere miraculum. Nam mulier quaedam à demone arrepta, à parentibus proprijs ad sancti patrocinia queren- da, vinculis constricta, perducta est. Quae cum peruenisset ad grabatum, vbi sancti se- nabatur corpus, ac tetigisset linteum, quo operiebatur, magnas dant voces ad sidera, illico gratia Dei ac meritis sancti Anberti, à demonio liberata ac sanissima effecta, in- columis proprii iuris repedauit ad habitacula. Sit Deo nostro gloria & honor & impe- rium, qui sic miraculorum signis in sancti antistitis meritis triumphat. Hic verò locus, in quo omnipotens istud fecit miraculum, erat patrimonium quorundam illustrium viro- rum, Bertholdi scilicet & Radamasti, distans à cenobio Fontanella millibus qua- tuor. Fertur verò, quia cum inde eleuare corpus sanctissimum conarentur, irà mansit immobile, quasi clauis ac retinaculis ferreis saxo niteretur ingenti. Cumque moueri non posset, talia possessor loci Radamastus intulisse dicitur: Eugè Anberte, serue Christi fidelis, collocatus inter agmina Christicolarum, memento nostri, quos in vita dilexisti, quosque seculi impugnant gaudia. Hic iam nobis te Christus reducit: ideirò hoc pradium offero omnipotenti Deo, tibi que praesul sanctissime cedo per cuncta se- culorum secula.

Ipsa verò Radamastus, vir honoratus, eiusque frater Bertholdus cuncta, quae posse- derant in praedijs ac mancipijs, extemplo deserunt, ac beato antistiti Anberto, seque simul cenobio tradunt Fontanellae. Sicque iugum libertatis excutunt, ac iugum Do- minicae seruitutis subditis ceruicibus ilico suscipiunt, monachicū pariter asumentes nomen & habitum. In praefata verò possessione eorundem virorū, scilicet in via publi- ca & lapidibus strata, quae iuxta eam iacet, ac Rothomagensē deducit ad urbem, vbi sanctissimi pontificis Anberti venerabile pausauerat corpus, in honorem & me- moriam ipsius à fidelibus crux ponitur lignea, vbi infirmi à diuersis languoribus, Do- mino largiente, meritis sancti Anberti plura frequenter perceperunt sanitatum mune- ra. Vbi circa diem pausationis suae aduentus eius ad eundem locum, quod est quinto Idus Martij, ad honorem & intercessionem eius plebes innumerae pia Domino solenni- ter persoluentes vota, vigiliarum videlicet ac diuinorum hymnorum, donorumque diuersorum, confluunt cum deuotione summa: Atque ibidem per merita ipsius mul- ta assidue sunt miraculorum signa, quae magnitudine sui, relatoris transcendunt sei- entiam. Ibi enim amissio corporis lucis visum, ariditas gressum, ac retinacula linguae, verborum seriem, officiumque diu negatum aurium, recipit auditum, demonumque frequens ab humanis corporibus fit expulsio.

Redeunte autem tempore die sexto Iduum Aprilium in eodem loco, vbi sanctae cru- cis

Demonia
ca liberatur
meritis S.
Anberti.

Alia item
demonia
sanatur.

Corpus san-
cti iterum
haeret im-
mobile.

Bertholdus
& Radama-
stus, viri il-
lustres, per-
tunt mona-
sterium.

Crux lignea
statuitur.

Multa sunt
miracula
meritis S.
Anberti.

cis vexillum fuerat erectum, mulier quaedam, quae per multa annorum curricula con- tracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, pristinae sanitati est reddita: tellusque, quam diu debiles non prefferant gressus, est stupefacta, se ab inualidis quon- dam tam subito contingi vestigijs. Agamus grates Deo nostro innumeras, qui propter iam dicti famuli sui merita, talia dignatur monstrare miracula. Sequenti quoque tem- pore in praefato loco ecclesia est constructa, in honorem sancti Anberti praesulis, augu- sto & polito opere, à venerabili Hilberto abbate, successore eiusdem sancti patris in or- dine regiminis.

Sed his omisis, ordinem translationis praefati famuli Christi, conscriptionis profe- quamur stylo. Peruenientes denique cum corpore eius, qui cum transferebant, ad cœ- nobium Fontanellam, intulerunt illud in ecclesiam sancti apostoli Pauli. Flebant au- tem senes & iuuenes: flebant pueri & infantes, omnisque monachorum chorus. Po- stea verò accessit venerandus abba Hilbertus ad venerabile corpus, assumptis secum probatae vitae fratribus, ac merito sanctitatis ornatis, aestimans illud ob tam prolixi in- teruallum temporis (nam dies tricesimus instabat) subito foetere. Cumque sanctum illius caput velamine opertum denudassent, tantae suauitatis fragrantia inde manauit, veluti si diuersorum aromatum ac thymiamatum odoribus vniuersa compleretur ec- clesia. Nam & facies illius ita in ruborem erat versa, quasi in sopore esset, viuentis ef- figiem gerens. Multi quidem sancti praesules & patres venerandi, reliquumque vulgus contemplati sunt: quia vniuersis, qui affuerant, fuit permissum hoc cernere stupendi miraculi signum. Deinde cum omni diligentia & timore in sindone munda ac pallio inuolutum, eius venerabile corpus posuerunt in sepulcro, quod eidem praparanerant in eadem ecclesia sancti Pauli apostoli, cum laudibus iuxta sanctissimi patris Vuandre- gisili sepulcrum ad eius laeam, die quinto Iduum Martiarum, sub anno sexcentesimo nonagesimo quinto incarnationis Domini Dei nostri Iesu Christi: cui est honor & po- testas, decus & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

Nota odor
rem & cor
lorem tam
diu defun-
cti corporis.

DE S. SCHOLASTICA sorore beatissimi Benedicti Abbatis qua- dam habentur in eiusdem sancti Abbatis Vita cap. 33. & 34. Extat ea Tomo 2. mensis Martij die 21.

VITA S. AVSTREBERTHAE VIRGINIS, PRI-
MAE ABBATISSAE PAVLIACENSIS, GRAVITER ET
religiose conscripta ab eius fere aequali.

Postquam vniuersalis Dominus, humanae salutis author pa- riter ac redemptor, Gallorum feralia suae ditioni subiuga- uit colla, quartus à Clodoueo, qui primus Christianae reli- gionis normam, beato Remigio tradente, suscepit, Dago- bertus gloriosus princeps, nobilitate clarus, potentia pra- potens, armis strenuus, regi regum Christo satis deuotus, regni Francorum, Deo sibi suffragante, suscepit habenas. Cuius tempore velut palma in Gallijs sancta mater reslo- ruit Ecclesia, diuersis sanctorum sacerdotum monacho- rumque virtutibus adornata, ac Deo dicatarum virginum, vt iuxta veridicam Pauli apostoli sententiam, vbi haec tenens abundauerat delictum, superabundaret gratia. Inter quos velut sidus ceteris micanti- us vir Domini Philibertus, monachorum egregius pastor, cenobiorum nobilis fun- dator, in saltu Gemmericensi, ex praedicti regis Dagoberti largitione, monasterium à primo lapide fundauit, construxit, ac Deo famulantium monachorum nobili congre- gatione ornauit. Qua etiam tempestate, eius bonitatis fama succrescente, largitione cuiusdam illustis viri, nomine Amalberti, in fundo, qui Pauliacus nuncupatur, aliud cenobium struxit, distans à praefato Gemmericensi millibus ferme decem, vbi ancilla- rum Dei haud paruam congregationem adunauit.

10. FEBRUA.

Religio flo-
ret in Gal-
lijs sub Da-
goberto.
Rom. 5.

Pauliacen-
cenobium
construitur.

Erat eodem tempore in palatio sapienti principis Dagoberti vir honestate vitae
LIII valde

Virtutes Ba-
desfridi &
Framchil-
dis.

Luc. 1.

Austreber-
tha virgo
nascitur.

Eius virtu-
tes in tene-
ra aetate.

Luc. 12.

Iacob. 1.

Parentes vo-
lunt eam iun-
gere matri-
monio.

FEBRUARIUS.

valde venerabilis, moribus honestus, sapientia clarus, consilio prouidus, priorum te-
gum ex profapia oriundus, officio etiam, vt fertur, Comes Palatinus, nomine Badesfri-
dus. Hic accepit uxorem Alemannorum regis ex profapia, nomine Framchildem.
Erat vero elegans & ipsa facie, sed nimirum elegantior sanctitate. Horum autem con-
uersatio qualis quantave in terris extiterit, miraculorum gloria hodieque populis de-
claratur. Erant enim, vt diximus, in caducis seculi honoribus valde sublimes, sed animi
probitate sanctiores, fide firmi, charitate precipui, iustitia insignes, spe longanimes,
elemosynas dediti, pauperum in susceptione valde solliciti. His igitur talibusque vir-
tutum floribus ornati, spiritus sancti templa meruerunt effici, vt post manifestissimis
claruit indicijs. Nam quemadmodum, sicut in euangelicis inuenitur paginis, Elizabeth
illa noua Domini praeursoris mater, spiritus sancto repleta, concessum sibi diuinitus na-
tum ante sentire meruit, quam videre: sic & haec Deo acceptabilis mulier beata Fra-
mehildis, eodem illustrata spiritu, longe ante prolem suo sexui consimilem nascituram
praesciuit, quae in domo Domini & mater essiceretur, & columna Christiani populi.
Denique adueniente tempore, quo in huius mundi umbrosa caligine ex vterinis te-
nebris illa clara lucerna deberet prorumpere, supradicta genitrix angelica super hoc
meruit honorari visione: cuius ex alloquio & nomen nascituae virginis, cuius ve apud
Deum meriti futura esset, addidit. Igitur Taruanensi territorio exorta illa puellarum
gloria, a parentibus, vt sibi reuelatum fuerat, vocitatur Austrebertha, prius a Deo pra-
electa, quam in matris aluo concepta: prius angelorum coetibus cognita, quam mun-
do nata. Needum eius videbantur membra, & iam in populis eius praconabantur ge-
sta. Diligenti demum cura genitorum alitur, ac magistris strenuis imbuenda traditur.
Puerilibus vero annis simpliciter domi transactis, talis tantusque in ea feruor excreuit
sanctitatis, vt nulli foret dubium, quin ante ortum natiuitatis eam sibi Dominus in an-
cillam elegerit. Coepit nempe toto nisu mundum postponere, voluptatum oblecta-
menta viriliter calcare, & caelestia totis cordis medullis desiderare. Nam cum esset in-
fra decennium, ita eam spiritus sanctus repleverat, vt mense eius aut circa ecclesias aut
monasteria anheleret. Meditabatur iam tunc in aetate rudis infantis, quod postea deu-
ota compleuit.

Quadam vero die, cum vultum speciei suae more infantium in aquis contemplare-
tur, ecce repente apparuit ei quoddam velamen capiti eius impositum. Quod signum
apud eam intantum valuit, vt ex illo iam die hoc aestuaret desiderio. Et quanquam pa-
rentes eius mortali viro eam tradere vellent, illa immortaliam cupiens adherere, sibi-
metipsi tantum licet conscia, cum lachrymis semper in oratione deposcebat, vt quod
ei Dominus in umbra fuerat dignatus ostendere, in veritate compleret. Nec enim ab
eo tempore se passa est ab hac intentione quiescere, donec quod oculis perspexerat,
mente conciperet, gratiaque opitulante diuina, opere adimpleret. Accensa siquidem
illo igne euangelico, quem Saluator noster Iesus Christus, ad separandum filium a pa-
tre, filiamque a matre sua, mittere veniens, ardere voluit super terram, ita in secreto pe-
ctoris sui latens, inextinguibili durauit ardore, vt non diebus neque noctibus a colloquijs
diuinis vel oratione cessaret, quousque tempus aptum & congruum inueniret, vt ha-
bitum sanctimonialis desideratum consecratumque perciperet. Et forte iam legerat,
aut lectum audierat, ad quorundam exprobrationem apostoli Iacobi dictum: Si quis
auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis
suae in speculo. Considerauit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit. Discat
igitur, qui nesciunt, huius beatae Dei famulae exemplo, hanc sanctae scripturae imitari
sententiam, vt non comparentur viro obliuio: & non solum auditores verbi, sed eti-
am factores existant. Comparentur, si placet, potius huic Dei famulae, quae quidem in
speculo considerauit vultum natiuitatis suae, sed non est oblita quid viderit. Qui ergo
illam imitari voluerit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, erit beatus, si in
facto suo permanferit.

Procedente igitur tempore cum parentes eius, qui felicibus actibus eius parum
fauebant, arrhabone pro amore seculi recepto, tempus praefinitum & diem statuis-
sent nuptiarum, illa in angustiis posita, cogitare coepit quid ageret. Moxta vero, iter
furtim arripuit, germano secum fratre, licet paruulo, assumpto. Cumque pergerent si-
mul, interrogata ab eo quod tenderet, respondit se ad villam, quae proxima erat, ituram.
Veniens

DE S. AVSTREBERTHA VIRGINE.

951

Veniens igitur ad flumen, quod dicitur Quantia, vbi pons erat, ita flumine exuberan-
te, aquarum abundantia totum repleuerat, vt superiorem pontem illic absconditum
sub se vnda teneret, & facultatem eundi omnibus itinerantibus penitus denegaret.
Tunc demum confessa est fratri, quod ire cupiens festinabat. Erat his temporibus vir
sanctus, magni apud Deum meriti, Audomarus nomine, Taruanensis urbis pontifex,
in cuius dioecesi puella nobilis originem traxerat. Ad hunc ipsa tunc properabat, sa-
cro velamine consecranda. Habebat etiam secum multos sui itineris comites. Qui vt
viderunt transeundi difficultatem, omnes pauore conterriti, non ausi sunt ingredi: sed
habito consilio, vt redirent itinere quo venerant, coeperunt a loco abscedere. Non
enim ibi vel modicum quidem nauigium poterat transire. Sancta igitur Dei famula,
Christo deuota, sancti spiritus gratia illustrata, oratione facta, signum salutis praemi-
tens, pontem vndis submersum ingreditur, horratumque ceteros, vt se sequerentur.
Iam enim natura elementorum quodammodo inter se commutata, facta est eis aqua
sub pedibus instar ligni solida: porro lignum velut aqua liquidum. Transiit igitur
Dei famula cum vniuersis comitibus illaesa, quasi sicco calle in vndis nihil mali perpes-
sa. Amne vero transmissa, quantocyus properantes, perueniunt ad hominem Dei, pro-
uolataque puella ad pedes eius, quod desiderabat obtinuit. Consecrata namque est
Christo, & accepto velamine, adhuc anima eius post ipsum, ipsamque suscepit dexte-
ra Christi. Inuicem ergo deinceps quaesita est copulari viro terreno, quae iuncta erat
Christo in caelo. Vir autem Dei cum cognouisset parentes eius hac re esse perturba-
tos, assumpta secum Dei famula, consolandi gratia eos visitare studuit, eorumque com-
motos animos verbis pacificis delinuit, eosdemque mansuetos & mites redditos, ad
charitatem pristinam reuocauit. Pater filiam, fratres amplectuntur sororem, deoscu-
lanturque eam singuli, Deum in commune glorificantes. Diuina quippe dispensatio-
ne actum est, vt qui prius illudentes eam despexerant, summa post deuotione venera-
rentur. Aliquando ergo cum in domo parentum commorata fuisset, coepit implora-
re matrem & fratres, vt votum ipsius non amplius impedirent, sed potius adiuuarent
eam, vt monasterium posset ingredi, & sanctis sociari virginibus, sub potestate scilicet
alterius victura.

Quod illi benigne assentientes, non solum abeundi liberam ei tribuunt potestatem,
verum etiam cum ea pergentes, ad monasterium usque perducunt. Est autem ipsum
monasterium super fluvium, qui dicitur Somma, constructum: nominatur autem Por-
cus. Ibiq; praerat spiritualis mater, nomine Burgosledis. Cui cum indicassent omnia,
quae gesta erant, gaudia valde suscepit eam in filiam, ceterisque sororibus aggregauit.
Beata quoque Dei famula ouile Christi ingressa, ouibus sanctis adiuncta, sancta est ouis
effusa. Primam quidem virtutum humilitatem, ita in suo corde pro fundamento infe-
ruit, vt non solum spirituali matri, sed etiam cunctis sororibus quasi ancilla seruiret,
omnibusque se subdens, obsequium cunctis reddebat vt debitum famulatum: inferiori-
orem se proclamans, viliorum se iudicans, deteriore se ceteris fatebatur: se peccatri-
cem, se infelicem esse pronuncians, quae iam tam prolixum tempus expenderit, seculo
seruiens, non Deo. Illas potius dicebat esse beatas, quae infatigabili intentione discipli-
nis regularibus militantes, Christo regi placere studerent: hoc nutrimento educatas
fuisse, vt etiam certamine incentiuarum carnis deuicto, iam contra spirituales nequitias,
Deo auxiliante, sufficerent pugnare. Sed quia semper humiles ditat gratia sua cuncti-
potens Deus, factum est, vt quanto illa vilior atque despectior in oculis suis fieret, eo
gloriosior apud Deum, apud homines vero honorabilior appareret. Nam eligentibus
cunctis, consentiente matre, licet inuita, Praeposita constituitur. Quo ex facto coepit
magis humiliari, magisque de virtute in virtutem proficere, patientiam contra immi-
tes opponere, pusillanimitas longanimitatem ostendere, minus cautis grauitatem, indo-
ctis vt doceri queant demonstrare, somnulosos non verbis, sed factis vigilias praedicare,
signum quaecumque insonuisset, prima adesse.

At vero circa obedientiae virtutem qualis fuerit, monstrabitur sequenti exemplo.
In eodem namque monasterio erat consuetudo, vt vicissim a sororibus coquerentur pa-
nes: Sed dum haec Christi famula die quadam in ordine vicis suae hoc in opere labora-
ret, habebat secum vnam tantum adolescentulam, quae apud eam fuerat educata, &
hoc miraculum narrare consuevit, quae hucusque viuit in corpore. Cumque clibanus
fuisse

Crucis edi-
to signo,
ambulat et
multis su-
per aquas.

S. Audoma-
rus eam vir-
ginem Chris-
to conse-
crat.

In cenobio
viuit san-
ctissime.

Eius humi-
litas.

Fit Praepo-
sita.

Eius obedi-
entia.

Ardentem
clibanum
prostravit
lata ingre-
ditur.

Matth. 5.

2. Thef. 2.

Præfector
monasterio
Pauliacensi.

Appetitur
gladio, & se

fuiſſet incenſus, & panes in promptu ad coquendum parati, igneque extracto, deinde à ſauillis vel prunis, quæ remanſerant, debuiffet mundari, faſciculus, qui erat in ſummitate ligni colligatus, caſu igne aduſtus eſt totus. Quod ubi Dei ſamula aduertit, collidens inter ſe manus, aliusque ingemiſcens, ait: Væ nobis, quid actura ſumus? Panes peribunt. Opus enim hoc modo reparari non poteſt. Et currens feſtina, obſeruit oſtium domûs. Deinde ſigno crucis munita, medium inter ignium vapores clibanum ſola ingreditur, arreptisq; manicis, quibus in brachijs utebatur, clibanum omnem mundauit. Egreſſa demum, oſtium diligenter compleuit, & nec vnum quidem capillum capitis, nec denique ſimbriam veſtimenti eius eſt auſus ignis attingere. Tunc præcepit puellæ, vt patefaceret oſtium domûs, multisque conteſtata eſt eam ſermonibus, nè cuiquam quod viderat indicaret. Quo factò miraculo, nè fortè præſumptionis incurreret vitium, cuidam ſeruo Dei quod fecerat indicauit. Vir autem ille altioris ingenij, intellexit gratiam Dei, & cuius ſimplicitatis eſſet hæc, cui virtutem tantam Dominus præſtitiffet, diſſimulare volens, quaſi increpando reſpondit, dicens: Noli filia, noli hoc iterare, aut aliquando repetere, nè fortè tenteris à ſatana. Sed quia, vt ſcriptum eſt, non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, ipſo viro Dei referente, ſorores hoc poſtea didicerunt. Voluntatis autè Dei minimè fuit, vt curſum vitæ ſuæ in hoc monaſterio ipſa Dei ſamula conſummarer. Plures tamen, per annos quatuordecim ibi degens, ſuo ſaluauit exemplo.

Erat illis temporibus vir vitæ valdè venerabilis, Philibertus nomine, cuius ſuprà meminimus. Qui rogatus à quodam viro potentiffimo, nomine Amelberto, eò quòd illo in tempore eius opera atque doctrina in fide & religione erant ſpectata, & ſingularis ab omnibus habebatur, monaſterium, quod in fundo proprio, qui Pauliacus dicebatur, idem Amelbertus conſtruxerat, filiamque ſuam paruulam, quæ Aurea dicebatur, cum alijs Deo ſacris Chriſto inibi ſeruire deuouerat, ad regendum ſuſcepit. Et licet vir Dei lectione frequenti eaſdem Dei ancillas inſtrueret, prædicatione ſancta doceret: tamen quia neceſſitas expoſcebat, vt talibus rudimentis ab eodem ſexu regularis diſciplinæ norma inhaereret, prædictus Dei ſamulus, audita iam fama ſamulæ Chriſti Auſtreberthæ, nuncios ad eam mittere ſtudit, duos videlicet ex monachis ſuis, vt ad hunc locum venire deberet. Dei autem ſamula, licet iam multo tempore exaſtuans, deſideraret eiſdem ſancti viri inſtitui diſciplinis, tamen vt columna immobilis & firma, ſancti Pauli recordans ſententiæ, dicentis: Non citò moueamini, neque per ſermonem, neque per epiſtolam: ignorans an fortè Deo placeret, ire ad modicum reuſauit. Reuerſis autem nuncijs, vir Dei per ſemetipſum ire compulſus, ad Dei ſamulam feſtinauit. Ibi verò tunc orta eſt ſancta contentio. Nam omnes illæ ſamulæ Dei ſtantes & euolantes, leuauerunt in ſublime voces, dicentes: Cur hodiè nos ſancte pater decipis? Cur noſtro lumine ablato, in tenebris nos derelinquis? Ad hæc ille reſpondens, dicebat: Nolite, filie, nolite ita dicere. Vos enim in tenebris nullatenus remanetis: quia voſipſæ luminaria mundi eſtis. Nolite ergò prohibere, ex veſtro lumine alios participare: ſed potiùs præſtolantibus charitatem impendite. Multa ergò & alia hijs ſimilia cum Dei ſamulabus prædicâſſet, tandem altercatione ſubmota, paceq; reddita, vicit ſpiritus ſanctus per os viri Dei: & ſic acquieuerunt omnes, deo ſculanturq; eam ſingulæ, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaque ſororibus ex ipſis ſecum adhibitis, perrexit cum homine Dei: à quo regiminis curam in eodem loco illico ſuſcepit.

Iam verò aduerſus eius ſanctam doctrinam, nè ibidem conualeſceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adiuuante Domino diſſeramus. Illa nanq; rigorem poſiti ſui fortiter tenens, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinabat: & quod ore cæteris prædicabat, ipſa priùs illis videntibus faciebat. Illæ autem velut equus indomitus, necdum loro tractus, ſi quid cauſa ſalutis Dei ſamula faciebat, omnino vitabant contingere. Intantum enim præualuerat antiqui hoſtis verſutia, vt magno eam odio habentes, etiam interficere molirentur. Sed cum, Domino prohibente, hoc facere nequiuiſſent, ſuperueniente prædicto magno ſeculi, non Dei, viro Amelberto, ſtricto mendacio grauiffimè eam accuſauerunt. Ille autem, vt erat mente crudelis, vultu terribilis, credens mendacijs, adductam ad ſe Dei ſamulam, verbis duriffimis cœpit increpare. Repletusque furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum fecit in eam. Illa exiſtimans congruum tempus eſſe martyrij, nequaquam cor ſemineum, ſed virile ſe ha-

percuſſori
vltro præ-
bet caden-
dam.

Dan. 5.

Virtutes ei-
us eximie.

Matutinas,
dicit noctur-
nas preces.

ſe habere oſtendens in pectore, ſubtiliffimum illud velamen, quo in capite utebatur, collo circumdans ſtrictius, manum terendit, inclinatoque vultu cernicem præbuit percuffori. Attonitus ille, vt aiunt, diù ſtetit immobilis, admirans conſtantiam ſemina, quam in nullo vnquam viro vidiffet: pauensque multum, recondidit gladium in locum ſuum. Quæ ex re colligi poteſt, ſi hæc illis temporibus extitiffet, cum à ſordibus idolorum terra martyrum ſanguine lauaretur, non expectatis miniſtris carnificum, vt inuita traheretur ad victimam, ſed vltro ſe truncandam ingerens, prima omnium victimarum, palmam ſanguinis occupâſſet. Certè nec illud Babylonicum ſupplicium pertimeſcens, ſeptemplexiter caminum accenſum pro calorū regno ingredi dubitâſſet, quæ pro paucis panibus, nè damnum monaſterio inferret, ardentem ignem ingreſſa eſt. His autem indi- cijs probauit Chriſtus Dominus, ſamulam ſuam non formidâſſe martyrium. Nam non illa martyrio, ſed ei martyrium deſuiſſe probatur.

Rexit autem beata Auſtrebertha idem cœnobium per plura curricula annorum, quod, vt antè diximus, antiquo vocabulo nominatur Pauliacus: quod quidem tunc temporis paucum fuit & modicum, ſed poſt paululum, factum eſt magnum. Non enim minor numerus, quàm viginti quinque ancillarum Dei, erat cum ea: quæ ei ita mente & corpore adhæſerunt, vt uſque in diem vocationis earum, nec vna quidem ex eis ab ea quiuerit ſeparari. In quo videlicet loco præfatus Dei ſamulus miro modo monaſterium ædificauit, quod in honore vel nomine Dei genitricis Mariæ dedicauit. Sed & alias ibi baſilicas S. Petri, & S. Martini, aliorumque ſanctorum conſtruxit: domos quoque ad habitandum, ſicut decet ſanctos, omnemque opportunitatem velociter præparauit. Quo viſo, ſancta ac beatiſſima Auſtrebertha bonitatem Dei in ſe reſcognoscens, vel qualiter erepta eſſet ſicut paſſer de laqueo venantium, vel quomodo ei locus ſubito præparatus eſſet ad habitandum, multarum animarum cura ſuſcepta, qualem quantamque ſe præſtiterit, proloqui lingua nec vlla valebit. Quanta eam charitas adornauerit, bonitas ei ſucceſſerit, puritas mentis & ſimplicitas cordis in ea refulſerit, longanimitas circa omnes flagrauerit, frugalitas creuerit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. Erat enim frequens in lectione, pernox in vigilijs & oratione, ieiunijs prompta, veſtimentis viliffima, in tribulationibus conſtantiſſima, in tentationibus fidentiſſima.

Omnibus Quadrageſimis, præter dies Dominicos, non niſi ter intra hebdomadam comedebat. Caſtigabat enim corpus ſuum & ſeruituti ſubigebat, abnegans ſemetipſam, crucem ſuam ferebat, Dominumque ſequebatur. Amabat cunctos, & diligebatur ab omnibus. In cunctis modeſta, omnibus iucunda ac hilaris apparebat. Si fortè, vt aſſolet, tuxa orta fuiſſet, paucis ſermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitem ciborum vltra humanum modum ſectabatur, ſobrietati illi nunquam deerat. Caſta, cauta, manueta, quieta ſaris in omnibus erat. In colloquutione commoda, in conferendo gratiffima. Si quis certè ad eam ſe caſu iunxiſſet, nunquam niſi cõpunctus corde ab ea recederet. Nam omnes per circuitum habitantes, eius exemplum & doctrinam ſequentes, non ſolum filios aut filias offerre Deo ſtatuunt, verumetiam multi ex eis cõiuges proprias relinquentes, monaſteria experierunt, ſponſi ſponſas abiecerunt, ſponſeq; eos, à quibus ea uſa ſanctitatis contempti ſunt, contempſerunt. Humilitatem verò, quam ſemel beata uirgo aſſumpſerat, nullatenus deſeruit. Nam cum ei moris eſſet, vt ſicut bonus paſtor ſuper gregem Domini vigilarer, & die noctuq; circumiens, nè quid cuiquam forte accidiſſet, inſpiceret, die quadam matutinis expletis, cum ſorores feſſis corporibus poſt laborem ſe in lectulis collocâſſent, in ipſo lucis crepuſculo cum aurora terrâ perſunderet, & ipſa volens cognoscere, an cunctæ quieſcerent, pergredebatur leniter per dormitorium, inſpiciens lectulos ſingularum. Euigilansq; Præpoſita, neſciens eſſe Dei ſamulam, valdè eam increpauit, dicens: Cur ita agis ſoror? Quarè inquietas quieſcentes? Vade, inquit, ad crucem. Illa autem gauiſa, cucurrit quantocyùs, ſtetitq; immobilis, pſallens, donèc hora competentis, ſigno tacto, conſurgerent omnes. Præpoſita verò cum cognouiſſet, quod fecerat, cadens ad pedes eius, veniam precabatur.

Alio quoque tempore dolor grauiffimus cuidam ſorori acciderat, ita vt pars vna faciei altius intumeſcens, oculum penè abſcunderet. Sed cum hanc ancilla Dei ex more viſitâſſet, ſtatim vt contigit maxillam, cuncto dolore & tumore ſublato, reſtituta eſt ſanitati. Initio autem Quadrageſimæ, medicis noctis tempore, facta eſt vox ad quandam ſororem dormientem, dicens: Surge ſoror, curre velociter, dic Abbatiſſæ vt ſurgat, & ſororem dormientem, dicens: Surge ſoror, curre velociter, dic Abbatiſſæ vt ſurgat, &

Infantula
in noua
serio.

Soror im-
morigera
opprimatur
ruina pari-
etis.

Oleo bene-
dicto cam-
sanat Aus-
trebertha.

Prædicit
diem obi-
tus sui.

Fit magnus
omnium or-
dinum con-
cursus ad
morientē.
Sumit cor-
pus Domi-
ni.

ad opus Dei sorores excitet. At illa sopore nimio depressa, surgere neglexit. Secundo autem vox delata est, dixitque similiter: nec tunc illa surrexit, iterumque obdormiuit. Tercio porro veniens vox ipsa, cum quadam indignatione increpauit eam, dicens: Cur ita dormis soror, mæsto sopore soluta? Vtique quod tantum somno deprimeris, ut tertio tibi iussio repetenda sit? Surge, inquit, die Abbatisa, ut surgat, lignumque rangat, & ad opus Dei sorores excitet. At illa currens festina, timens & tremens, inuenit eam in ecclesia vigilantem, dixitque ei omnia, quæ circa se fuerant facta. Statimque signo dato, sub vnus momenti spatio inuenta sunt omnes in ecclesia congregata, ita ut præter duas infantulas alia nulla deesset. Mirata sunt valde quod omnes tam subito adessent, quod nunquam aliàs contigisse meminerant. Mox vero imposito psalmo, ecce media pars dormitorij concussa, protinus corruit. Territaque sonitu, quasi magno tonitruo, conticuerunt omnes, coeperuntque egredi, ut viderent quidnam accidisset. Dei autem formula prohibuit eis, dicens: Ne vna quidem ex vobis præsumat ecclesiam egredi, sed potius reuertimini, & agite opus Dei, psallentesque & orantes, complete officium nostrum. Ipsa verò signo crucis munita, luminari præeunte, ecclesiam est egressa. Cum verò cognouisset euentum rei, de infantulis cepit esse sollicita. Et ecce vna inuenta est subrus mensam ipsius, altera in fenestra diruta. Paries enim domus ab utraque patre fenestra usque ad fundamentum corruerat: fenestra verò, quæ innocentem seruauerat, immobilis stabat. Quomodo autem in illud locum peruenerint, aut à quo delata fuerint, Deum licet non lateat, nobis tamen usque hodie manet incognitum. Quædam verò soror, vnus ex infantulis consanguinea, præceptum sanctæ matris Austreberthæ transgressa, egrediens ecclesiam, periculo imminenti se tradidit. Cumque huc atque illuc discurreret, si forte vel cadaver alicubi reperire potuisset, ruina materiæ super ipsam ruente, oppressa corruit, totumque eius corpus ita quassatum est, ut non solum capitis, verum etiam totius penè corporis ossa confringerentur. Crepitante verò sono ruinae secundæ, & voce sororis audita, cucurrerunt penè omnes, atque in stragulo inobedientem colligentes, ad valetudinarium deportauerunt. Vbi cum ab Austrebertha diluculo fuisset visitata, membra conuassata beata mater oleo benedicto perungens, pristina eam reddidit sanitati. Domus autem illa, quæ in capite Quadragesimæ fuerat diruta, ante Dominicæ resurrectionis solennitatem, auxiliante potius Deo dilectæ Abbatisa, quam cœmentariorum studio, in melius est restaurata.

Igitur quia de vita & virtutibus sacratissimæ virginis pauca prælibando perstrinximus, ne legentibus fastidium ingeramus, neque friuola fortè æstimentur, qualiter peracto vitæ præsentis curriculo, certamine bono certato, cursu consummato, fideque seruata, sancta illa anima carne soluta sit, breuiter exequamur. Cum igitur omnipotens Deus, suorum fidelium pius remunerator, beatam virginem Austrebertham è seculi huius ærumnosa caligine ad sempiternam immensamque beatitudinem decreuisset euocare, leni febre correpta, Deo amabilis agrotare cepit. Congregatis itaque in vnum sororibus, prædixit imminere diem sui obitus, & quod die Dominico, qui septem ferè diebus aberat, ad Dominum esset migratura, indicatum sibi esse dixit reuelatione angelica. Ex thesauro igitur cordis sui multa diuinarum scripturarum proferens testimonia, instruebat eas de his, quæ sunt de regno Dei, de contemptu mundi, de gloria iustorum, de pœnis reprobatorum. Patientiæ verò & charitatis vinculum omni admonēbar studio retinendum, dicens in illorum Christum non posse cordibus habitare, qui flamma inuidiæ accensi, proximorum vrentur profectibus. Dehinc libato osculo, ac pacatis omnibus, mater venerabilis ad assuetum nobile cilicij stratum reuehitur, paucis, quibus superuixit, diebus non cessans multiplicare sibi à Domino traditam talenti pecuniam.

Superueniente porro die Dominico, quia iam eius bonitatis ac virtutum fama per Galliam longè lateque claruerat, confluerunt ad eius transitum cateruatim sacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon & vtriusque sexus populi multitudo. Interea imminente beatæ remunerationis hora, accessitis ad se omnibus, sancta ac venerabilis mater, vltimum eis vale faciens, singulos iuxta sui ordinis dignitatem, ne cœptum sacræ religionis iter deferrent, hortabatur. Percepto demum Dominici corporis sacramento, & sanctæ crucis munita vexillo, quibus sibi à Christo creditis iterum valēdicens, ait: Eia in Christo mihi dilectissimæ sorores & filia, en ego hodie ingredior viam vniuersæ

tertiæ: vos si me veraci charitate diligitis, mearum admonitionum per omnia memores estote, & cœptum religionis iter nolite deferere. Christo summo vestri curam committo: ipse vobis pastor, ipse & perennis custos. Ad hanc vocem sanctimoniam cœtus erine resolutus & nudatis pectoribus, querulosis aiebant singultibus: Cur nos domina, cur nos mater sanctissima tam citò deseris? cui pastoralis curæ vigilantiam committis? Ecce tu hodie patriam adis gloriæ interminabilis, & nos in hac conualle plorationis desolatas cui relinquis? tuis tecum precibus nos magis assume. Magis enim tecum volumus mori, quam tua cœcata absentia, in hoc mundo viuere. Quarum flentibus pia mater mota, huiusmodi fertur fuisse orationem: Deus immortalis, angelorum & hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, petimus, sis perennis custos, & quas hactenus sub mea custodia seruasti, amodò & usque in finem custos Israël, qui non dormitas, custodire dignare. Ecce ego ad te venio, quæ amaui: ad te propero, quem desideravi: ad te sitio peruenire, quem semper ardentissimo amore dilexi. In te confido, non erubescam: in te spero, non confundar. tu meum suscipe spiritum in pace sempiterna, ne aduersum me preualeant inimici iacula. Sed & hoc precor, rex æterne, ut quicunque mei memoriam in terris habuerint, pacis & salutis commoda de cœlo largiri eis digneris. Quo dicto, quia iam remunerationis hora instabat, paululum conticuit. Interim cunctis, qui adstabant, psallentibus & Sanctorum nomina seriatim subnestantibus, illa virtute, qua valuit, voces psallentium interrupit, dicens: Silete, fratres mei, silete. Nunquid non conspicitis, quantæ iucunditatis processio aduenit? Certè quorum innocatis nomina, adest Sanctorum multitudo copiosa. Cumque in hoc, quod videbat, mentis sitientis obtutus figeret, sancta illa anima carne soluta est. Transiit autem gloriosa virgo quarto Iduum Februariarum, die Dominica, aurora incipiente, eadem videlicet hora, qua Christus ab inferis victor resurrexit. O verè sancta & venerabilis virgo, in cuius sacro transitu angelorum adest multitudo, martyrum purpurata processio, virginum quoque, ut lilium, candidata concio: quibus sociata virgo eximia, exultat & lætatur in seculorum secula.

Sepulta verò est in beati Petri principis Apostolorum basilica, ubi per plurima annorum requieuit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia meritis excellentissimæ virginis post eius gloriosum transitum fidelibus ostendere dignatus sit Dominus, nostris reor non posse expleri sermonibus. Nam ibidem ex obsessis corporibus demonia fugantur, ceci illuminantur, manus informes reformantur, claudis gressus redditur, vis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adsit nobis virgo eximia, sui memoriam celebrantibus, impetret delictorum veniam sibi famulantibus, & post huius vitæ terminum suis sacris precibus nos ad sanctorum perducatur consortium, Amen.

PROLOGVS THEOBALDI EPISCOPI, SANCTITATE ET DOCTRINA CONSPICVI, IN VITAM beatissimi Guilelmi Confessoris, Comitæ Piclauorm, & Eremitæ.

Paulus seruus Iesu Christi & Apostolus, prædicator veritatis & doctor gentium, olim scribens ad Hebræos, inter cetera dicebat ad eos: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Si non habemus hic manentem ciuitatem, quid hinc exire formidamus? Si futuram inquirimus, quid hic residere curamus? Si igitur hic non habemus ciuitatem manentem, futuram ardentè inquiramus Hierusalem, quæ ædificatur ut ciuitas, & cuius participatio eius in idipsum, quam numerus cohabitantium non angustat. Sed ad querendum diligenter, & inueniendum efficaciter quis tam idoneus? Multi enim querunt, & non inueniunt, eò quod malè querunt. Vox malè querentis: In ledulo meo per noctes quaerui, quem diligit anima mea: quaerui, & non inueni illum. Vox non inuenti: In gregibus suis osee & in armētis vadent ad querendū me, & nō inuenient me: ablatus enim sum ab eis. Vox quaeriti,

Vider bea-
tam visio-
nem, & auo-
lat in cælo.

Miracula
ad eius mo-
numentū.

Heb. 13.

Psalm. 134.

Cant. 3.

Osee 4.

quasiti, sed non inuenti: Quid est, quod me querebatis? (loquitur adquirentes enim in comitatu pompæ secularis) Nesciebatis, quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? Propter hæc & huiusmodi clamat Esaia, & hortans dicit: Quarite Dominum, dum inueniri potest. & iterum: Si queritis, querite, Omnis enim qui querit, inuenit. Si ergo, fratres charissimi, futuram ciuitatem inquirere debemus, qui manentem hic non habemus, ad querendum diligentissime, & inueniendum ardentissime, duobus quasi stimulis indigemus, verbis videlicet & exemplis. Verba enim sapientium quasi stimuli, & quasi clauis in altum defixi. At quoniam multi multa loquuntur, quæ & verisimiliter operantur, hodie verificatur, quod stultus verbis non corripitur: quia, teste beato Gregorio, plus mouent exempla, quam verba. Sermo quidem viuus & efficax, exemplum est operis: sed ubi inter mortales exemplar celestis beneficii à mortalibus poterit inueniri, cum non sit, qui faciat bonum, non sit usque ad vnum? Ego dixi in excessu meo, ait quidam: Omnis homo mendax. Attendi & auscultavi, ait Ieremias: nemo quod bonum est loquitur. & in Osee dicit: Non est veritas, & non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendacium, homicidium & furtum inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Et quoniam sic abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum. Et Paulus scribens Timotheo, magister discipulo, Apostolus episcopo, quodam in loco dicebat: Habentes alimēta & quibus regamur, his contenti simus. Vbi forma hæc? In Biblia rheologorum, non in conscientia multorum: in libris, non in viris: in membrana, non in anima: in codice, non in corde. At de viro iusto scriptum reperis, quoniam lex Dei eius in corde ipsius, non in codice. Querebamus virum zelatorem Dei, & curatorem Christi, & non neglectorem sui: malorum extirpatorem, bonorum plantatorem, merentium consolatorem, errantium eruditorem, patriæ saluatorem, delinquentium correctorem, qui Moysem se exhiberet Aegyptijs, Eliam idololatri, Eliseum auaris, Phinees fornicantibus, Iohannem regibus, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, Petrum Christum negantibus: & ecce in inueniendo deficimus. Vix enim inuenitur, qui se ipsum saluum facere possit, ut taceam de salute aliorum. Optimus est hodie, qui non est nimis malus. Iam in terra cæcorum monoculus rex est: quia ubi omnes cæci sunt, vnus factor minimè sentitur.

Quia ergo, ut dictum est, ad futuram ciuitatem inquirendam, verborum & exemplorum stimulis indigemus, vocemus si sit qui respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertamur. At quoniam rara avis & preciosa in terra vir sanctus & iustus, maximè cum deploret iustus Micheas, dicens: Periit sanctus de terra, & iustus in hominibus non est: liber ex his, qui empti sunt de terra, sanctis videlicet, qui modò sunt in terra eius, ad excutiendam mentis nostræ desidiam, in memoriam reducere illustrissimum ducem ac Comitem sanctum Guilelmum, virum Deo deuotum, à carnalibus semotum, in spiritualibus totum: in quo debile principium melior fortuna secuta est. Ipse erat lucerna ardens & lucens, simul & coruscans: ardens in verbis, lucens in exemplis, coruscans in miraculis. Ipse spretis omnibus propter Christum, vitam eremiticam ducens, fratribus suis infirmis, prout poterat, erat largus, delicatis compatiens, fortioribus moderatus, peruersis seuerus, pœnitentibus misericors, bonis optimus. Ceterum vitam eius ante me curauerunt meliores me magis sparsam colligere, ne periret, quam depingere, ut in audientiam deueniret. Inter quos præcipuus sanctus Albertus, viri Dei protodiscipulus, & primitiæ frugum eius, aliqua in parte digessit, benè quidem & luculento satis stylo, utpotè quantum licuit pictori quidem optimo, sed aliàs occupato: cuius dicta non repeterem, sed de omissis solum ab eo narrationem texerem, nisi à capite resumere tu iuberet Prior venerabilis Prouincialis Franciæ, & tecum Ordinis tui fratres, omnisque vestra, nostrisque domestica Ecclesia sanctorum. Erant quidem in multis cœnobiis vestrorum collegijs, qui digna satis, immò digniori vestirent narratione materiam: sed hoc est de vestre religiōis ac humilitatis xenijs, ut de vobis parua, de alienis maiora præsumatis. Et utinam quod Benedicto Gregorius, quod Martino in laudando Seuerus Sulpitius, hoc in attollendo præconijs suo posset esse Guilelmo peccator Theobaldus. Vos denique fratres, qui tantum opus subire me fecistis, orationum vestrarum clypeos exponatis, ut voluntaria oris mei beneplacita semper faciat Deus: ego verò in hoc opere veridicè magis, quam opinatè, loqui semper studebo.

VITA BEATI VILHELMI DVCIS, COMITIS
ET EREMITAE, AVTHORE THEOBALDO

Episcopo. Caput I.

Scripturus vitam serui tui, prout tu dederis & inspiraueris, Domine Deus, qui das cunctis affluenter, & ubi vis, spiras: inprimis admonitos esse cupio cunctos, qui lecturi sunt vel etiam audituri, nè eos scandalizent tyronis primordia, quæ reuerà per se sumptæ, ducere sufficerent in abominationem horroris, si non sequerentur conuersionis præconia, quæ omnibus nobis proponuntur ad imitationem vitæ melioris. Non enim est insultandum Vिल्helmo auertenti ex proprijs, sed potius exultandum Christo, ex Basan conuertenti. Etsi utique iubeatur in hostia cauda cum capite offerri, tolerabilius tamen est in oculis diuinæ maiestatis, ac cephalum quam excaudatum animal immolari: hoc est dicere: Vtile est ad salutem viro iusto innocenter inchoare, fideliter consummare. Quod si vtrumque non volumus, melius est, ut benè finiendi, quam benè incipiendi gratiam consequamur. Nusquam enim, qui tantum benè cœperit, saluandus legitur, sicut qui perseuerauerit usque in finem. Denique sicut præcoquas desiderat anima Domini, qui tam mentem cor contritum & humiliatum non despiciat, & reliquæ cogitationis diem festum agent ei, qui in nostro genere fragmenta inuentutis non abiicit. Scriptum quippe est: Quacunque hora ingemuerit peccator, cunctarum iniquitatum eius amplius non recordabor. Hæc idcirco prælibata sunt & præscripta, ut non abominetur militis sequitiam, sed regis commendetur clementia. Fuit siquidem præfatus miles natione Picauus, ex Comitum prosapia ex Picauensium prouincia oriundus: Ibi conceptus & natus, ibi & alius est secundum parentum magnalia, qui præclari genere & opibus, præclarum filium, secundum seculi dignitatem non infamam, præclarissime educare curauerunt. Quis seculi gloria atque pompa arridente & iridente, in corde tenaciter illectus, meditabatur à puero, & ut ita dicam, à cunabulis, malitia supplente ætatem, quod postea effectui manciparet. Natus illustris ex illustribus natalibus, & educatus secundum morem magnorum, qui sunt in terris, reprimebatur à conceptu facinore, cum parentum & custodum timore, tum ætatis imbecillioris infirmitate. Et quidem Vिल्helmi infantia parum cognita nobis est, excepto quod ex sequentibus præsumimus, crescente ætate creuisse simul & malitia apud Deum & homines. Quando enim plenitudo temporis venit, incepit apparere quid esset in iuvene, & factus vir, euacuauit quæ erant paruuli. Denique sacrum militiæ professus & adeptus non sacer eینگulum, ab omnibus baronibus terre vnanimiter susceptus est ad Picauia Comitatum, Aquitaniæque Ducatum, quorum vterque sibi debebatur iure & titulo hereditariæ successionis. Factus ergo miles, fretusque Comitatus fastigio, factus est eo insolentior, quo nobilior, quo locupletior, quo fortior, quo honoratior, quo formosior, vniuersisque famosior. Denique ex parentela generosus, ex fortuna pecuniosus, ex natura virtuosus, ex fama gloriosus, ex opifice speciosus, insolentissimus omnium extitit, dyscolus atque fastuosus. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, immensa supellex & infusa dignitatum, carni in eo, non spiritui, militabant. Proceritas corporis tanta erat, quod magis videbatur gigantea quam humana. Vix ei in vno prandio sufficiebant cibaria, quanta alijs octo iuuenibus fortissimis erant alimenta. Nusquam se per totam illam prouinciā absentauit à prælio, quandiu in armis fuit: sed affectu pugnae solitarius, armigerorum destitutus subsidio, armatus multoties incedebat. Et cum nollent dimicare, trahebat vel inuitos ad certamen. Diceret redliuuium Belis idolum in comedendo & bibendo: crederes ipsum Nemrod potentem & robustum venatorem coram Domino in præliando. Extraneis malus, suis peior, pessimus sibi. Denique proprii germani vxorem, Herodiana rabie debacchatus, ad instar Herodis contra ius & fas incestu impudentissimo fertur per triennium & amplius tenuisse violenter. Si quis incestuoso se tantum Iohannes exhibiturus, de tota vicinia diuertisset ad eum, conuicijs lacessitus, inanis & vacuus recedebat. Confidebat in viribus proprijs: verum non est, quod fortis

FEBRU. 10.
Iacob. 1.
Iohan. 7.

Psal. 67.
Leui. 1.

Math. 10.
Mich. 7.
Psal. 50.
Psal. 37.
Ezech. 18. in.
xra LXX.

Genus S.
Guilelmi.

Dux Aquitaniæ & Comes Picauorum.

Statura im-
mensa & im-
mensa eius
voracitas.

Dan. 14.
Gene. 10.

Matr. 14.
Aburitur
vxore fra-
tris sui.

fortis gloriatur in multitudine virtutis suae. Considebat in mirabili & optimo micro-
ne: sed decanter iustus, Et gladius meus non saluabit me. Et iterum: Nec enim in gladio
suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos. Considebat in equo for-
tissimo: sed fallax equus ad salutem. Erat autem ad succendendum flammeus, ad igno-
scendum ferreus, ad consolandum faxeus. Diceret ignem vrentem in irascendo: diceret
securum vel asciam in deiiciendo. Ecce hęc sunt instrumenta artis diabolicę, quibus
onustus Comes, currebat aduersus Deum erecto collo, & pingui ceruice armabatur.
Quę tanto diligentius sunt nobis enumerata, quanto diuinę clementię in reuocatio-
ne peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter hęc animaduertet prophanum
murandum in sanctum, Saulum in Paulum, Saul in prophetam, lupum in agnum? Hęc
sanę mutatio dexterę excelsi. Qui producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo,
ipse fecit hoc. Non fecisti Domine taliter omni nationi, & iudicia tua non manifestasti
eis. Si quis ex mortuis ierit ad eos, ait quidam, poenitentiam agent. Omnes ergo poeni-
tentiam agere in fauilla & cinere debent, quandoquidem Dominus patiens & multum
misericors mittit ad eos tyrannum, quadruplici morte compeditum, & mirabiliter ad
odorem ignis spiritus sancti solutum & abire permissum, vt non sit qui se abscondat a
calore eius. Iam impletum cernimus Esaie vaticinium, dicentis: Babylon dilecta mea,
posita est mihi in miraculum. Id autem de reliquo prosequamur.

Vt B. Bernardus S. Vuilhelmiconuersionem exoptarit. Cap. 2.

EO tempore fundatum est monasterium Claruallis, & ibi vnā cum venerabili-
bus fratribus suis familiari spiritus sancti consilio ad regimen domus Abbas est
Bernardus ordinatus, qui tantum vita, virtutibus & doctrina clarus effulsit,
vt nullus ei in orbe secundus existeret ingenio, moribus, ore, stylo & virtutibus:
quinimmo sanctorum catalogo annumeratur, & apud superos presentialiter honora-
tur. Hic est, qui in diebus suis hereses extirpauit, hereticos confundebat, schismaticos
reuocabat, erroneos instruebat, discordes concordabat, bonos promouebat, malos
increpabat, & principes arguebat. Hic igitur in spiritu vehemēti audiens famam sepe
dicti Vuilhelmi Comitis, velut aquila perspicax, vbi fuerit cadauer, statim adesse desi-
derans, superni flaminis instinctu premonitus, cogitabat cum muliere euangelica, dra-
chmam perditā reperire, & onem erroneam ad pascua deserti reuocare. Ponensq; ani-
mam suam in manibus suis, deliberauit se vel ad tyrannum profecturum, vel ad se per
nuncium gratia mutua colloctionis Comitem vocaturum. Sed quid ageret? Si voca-
ret eum dilectus Domini in dilectam Claruallē, vt illum introduceret in cubiculum
genitricis suę, presumebat probabiliter dyfcolum ducem non venire. Si ad eum perge-
ret, iam propositum suum frangeret, de quo se nouerat ad Petrum diaconum Cardina-
lem sic scripsisse: Salua vestra omniumq; bonorum reuerentia, mihi propositum est, ne-
quaquam egredi de monasterio, nisi certis ex causis. Ad tempus ergo sedit solitarius, ta-
cens & quietus, negocium committens supernę dispositioni. O virtutem viri, O animi
puritatem: nec affectantis publicum, nec formidantis tyrannum pro eius salute. Si fu-
giebat publicum quousque affectasset cathedrę fastigium? Deus meus, quot & quan-
ta Ecclesię cathedrales, proprijs orbatę pastoribus, cum in pontificem elegerunt? Sed
non plus delectabat eum mitra & annulus, quā trāstrum & sarculus. Fugibundus ita-
que publici, negocium committebat, vt dictum est, supernę dispositioni. Cum autem
placuit ei, qui segregauit Vuilhelmum a seculo, & vocauit per gratiam suam, vt mul-
tos filiorum Dei auersos, exemplo suo conuerteret ad Dominum Deum ipsorum,
concurrere fecit causas ordo ille diuinę sapientię, cuncta complectens, vt Bernardo
Vuilhelmus occurreret, quem volebat & querebat. Occurrit autem hac occasione:

De electione Innocentij Papę II. Cap. 3.

Circa idem tempus Dominus Papa Honorius ingressus est viam vniuersę car-
nis. Nec mora, conuenientibus electoribus & dissidentibus Cardinalibus, fa-
cta est diuisio in Ecclesia Dei, alijs eligentibus Innocentium, alijs Petrum Le-
onis, quem vocarunt Anacletum. Sed pars Innocentij consilio sanior, zelo fer-
uentior, merito probabilior, numero copiosior. Pars autem Anacleti infirmior, auda-
cior, violentior, non ratione virtuosior. Ipse etiam Innocentius fama, scientia & vita

summo pontifice dignus habebatur. Petrus verò Leonis a longinquis adspirationibus
& machinationibus fraudulentis ad hunc apicem conscendere nitebatur. Pars autem
catholica, omnibus circa electum suum ritē peractis, circa Lateranensē palatium non
tuta morabatur, sed acerrimē a Petri satellitibus infestabatur. Et quia vi humana tueri
se non poterant, cedere salubriter elegerunt. Premissi in Gallias fuerunt nuncij, qui
Gallicanę ecclesię intimarent negocij veritatem, & hortarentur episcopos, vt accin-
gerentur ad vltionem, partem schismaticam damnantes, & vnitati catholicę subscri-
bentes. Conueniunt Stampis omnes Pontifices, Barones & Abbates, vocato ex nomi-
ne a rege & pluribus episcopis sancto Abbate Claruallis. Fuitque vnicum omniū con-
siliū & sentētia, vt negocium ecclesię Dei Abbati sancto imponeretur, & ex eius ore
tota causa pensaretur. Qui diligenter prosecutus electorum merita, electi vtriusque
vitam & famam, electionisque ordinem, aperuit os suum, & spiritus patris sui impleuit
illud. Vnus ergo omnium ore locutus, suscipiendum ab omnibus Innocentium nomi-
nauit, & ratum esse omnis pariter Ecclesię congregata clamauit. Laborabat eo tempo-
re schismaticorum oppressione tota Burdegalsium prouincia, & non erat in tota
Aquitania, qui Vuilhelmo principi posset resistere: tantum animū eius induraue-
rat Deus. Persuadente siquidem Gerardo Engolismensi episcopo, & instillante in cor
eius dissensionis semina, factus erat schismaticis author & defensor. Quicunque enim
susceptioni Petri Leonis non subscribebat, persecutionibus exponebatur, ita vt exula-
re cogeretur. Sibilabat enim in auribus Vuilhelmi ducis crebris suggestionibus Gerar-
dus predictus, tanquā vulpes astutissima & serpens antiquus atque tortuosus. Fuerat
siquidem diutius in partibus illis Apostolicę sedis legatus, nō solum per totam Burde-
galensem ac Turonicam prouinciam, sed quicquid a collibus Iberorum vsque Ligerim
complectitur ac claudit Oceanus, eius paruērat imperio. A quo tanto magistratu, tūc
non modicum se dolebat deiectum. Ad Petrum ergo Leonis misit pro restituenda lega-
tione, deiectionem suam ferre non valens: & ipse ei fide iurata deuotus obediret, princi-
pemque terrę & quoscunque posset, ad eius imperium inclinaret. Gaudis homo perdi-
tionis, celeriter annuit & libenter. Gilone Tusculano episcopo Cardinale, qui solus ei
de Romanis adheferat, ad hoc misso specialiter, aggreditur ilico Vuilhelmū Comitem
marsupijs pecuniosis, pulsāt animū eius suggestionibus venenosis, & hominē arundi-
nē leuitatis seducit & corrumpit. Inprimis episcopus Pictauiensis Vuilhelmus, catho-
licus & honestus, de sede sua violenter expellitur, & quia Petri Leonis abdicabat, con-
demnatur, alijs existentibus causis priuatis, ob quas ei Comes infensus, libeter cum per-
sequitur. Obsecro igitur, vt nullis onerosum vel graue, si quiddam animo incidens ob-
iter attingero, vel si prius gesta, breuiter reperiero.

Vt B. Bernardus primò ad se vocarit Vuilhelmum. Cap. 4.

Ante hos dies apud multos, fama vbique perstreperē coeperat audiri, quod sedu-
tor ille machinabatur aduersus Ecclesiam Dei. Et missi sunt a latere Innocen-
tij Papę, tunc agentis in Gallijs, B. Bernardus atque venerabilis Iosinus Sues-
sionensis Episcopus, vt tam ipsum, quā principem Vuilhelmū super his con-
sister conuenirent. Qui Pictauiam vsque peruenientes, predicto inuasori salutaribus
monitis suaserunt, sed non persuaserūt. Quomodo enim persuaderēt ei, qui iam eodem
principe persuaso, impudēter in ecclesiam catholicam cōiicia despumabat, Innocen-
tium vituperabat, Anacletum suum preconizabat, non obediētes ei, erroneos & ac-
phalos affirmabat? Vnde factū est, vt animati & armati in infaniam schismaticę, ex eodīe
publicę persecutionem Catholicis intentarent. Interea dum hęc agerētur, Abbas san-
ctus in quodam monasterio ordinis sui, cōstructo de nouo in Pictauiā, morabatur. Qui
de Domini misericordia confusus, nuncium ad Comitem direxerat intrepidus, suppli-
cans, vt ad se necessarię colloctionis gratia dignaretur properare. Quem mox Comes
vt audiuit, deposita quodammodo ferocitate leonina, & assumpta mansuetudine co-
lumbina vel ouina, ad auditū auris obediuit. Venit filius prodigus ad patrem, et si non
dum reuersus ad se. Venit Saulus ad Ananiā, et si adhuc eceus peruersusque: cum omni
gaudio susceptus est ab Anania, tanquā Saul, quærans asinas, a Samuele propheta.
Mox qui in spiritu & virtute Elię deuenerat, accensus est quasi ignis, & verbum ei-
us quasi facula ardebat, cupiens in spiritu vehemēti conterere naue Tharsis. Inclu-
sumque

Is fuit Lu-
douic⁹ VI,
Crassus.

Vide quan-
tum tribui-
tur sanctis-
simo viro.

Gerardus
episcopus
incitat Guil-
helmum ad
schisma.

Guilhelm⁹
Pictauiorū
Episcopus
profligat⁹

Persecutio
catholicorū.

Cōes Guil-
elm⁹ venit
ad S. Bernar-
dum.
Ad. 9.
1. Reg. 9.

sumque septem diebus continuis in quodam loco secretiori Comitum, de morte & vita, de peccatis malorum & premijs bonorum, de vita & exemplis beatorum suo illo modo ignito ardenter tepidum instruebat. O si calidum audisses ad frigidum sua verba proferentem, diceret ignem succendentem vepres criminum, diceret gladium carnes deuorantem, crederes malleum petras conterentem. At quoniam nondum suscitauerat enim Deus, in malleolam eius animam non intrauit sapientia pro tempore illo, sed cor eius indurabatur quasi lapis, & quasi malleatorum incus stringebatur, dentibus suis fremebat & obfirmabatur, nec adhuc de peccatore iusti desiderium complebatur. Audiebat de conuersione morum admonentem, sed non exaudiebat. Audiebat ab inferis excitantem, & dissimulabat. Audiebat a schismaticorum congregatione renocantem, & exire recusabat. Interim tyrannus esurire compellebatur, quia ei cibum in sapore confusus & abundantia negabatur, cui assueta relinquere difficile videbatur. Dormitabat etiam anima eius praetadio documenti salubris & inauditi, utpote cui rationis peribat indicium, quia schismaticorum veniebat negotium, transiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharaon surgit in scandala, seruo Dei phreneticus conuiciatur, & cum priuare se vertice, si extra claustra reperiret, comminatur. Vnde ferocem leonis sauitiam agniculus tremebundus expauens, immunem suae doctrinae tunc eum abire permittit. Dic mihi, o homo, si intelligis hominis Dei salutare documentum? Medicus est, qui te hortatur: phreneticus es, qui hortaris: portas gladium, & vibras hastam manu furiosa. Sine modo, sine Abbatem sanctum recedere: tu interim contempta cedro & Libano, sub umbra rhamni tui, occupatoris scilicet auarissimi, requiesce: sed venit tempus & non tardabit, quando suspirabis absentem, quem paruipendis praesentem. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Regressio ergo viro Dei, & in proprio nidulo Claruallensis collocato, factae sunt per praedictos Gilonem Cardinalem & Gerardum occupationes.

De secunda Comitum conuentione apud Pertinacum. Cap. 4.

A Vdiens huiusmodi venerabilis Gaufridus Carnotensis episcopus, vir virtutis, plenus spiritu consilij & fortitudinis, cui a Domino Papa Innocentio Aquitaniae legatio fuerat commendata, vehementer indoluit, & succurrendum periclitanti Ecclesiae, postpositis alijs negocijs, sine more dispendio, decreuit. Abbatem ergo Claraualensem obnixè rogans petit & obsecrat, ut sibi ad tantorum malorum eliminationem succurrat. Videns excusationes frustra extendi, assensit & annuit. Ibant igitur simul, & sicut condixerant Abbas & legatus, ingressi sunt. Aquitaniae fines. Significatum est interim comiti Vuilhelmo per viros illustres & solennes nuncios, qui minus ad eum accedere verebatur, quod Bernardus Claraualensis & Gaufridus Carnotensis, cum alijs multis episcopis & religiosi, eius colloquium praestolabantur: quorum esset studium, ut de pace Ecclesiae & malorum remotione in communi tractaretur. Suasum est illi atque persuasum, ne tantorum declinaret colloquium, quorum communicato consilio, facile posset fieri, quod difficile videbatur, & repentino prouentu possibile redderetur, quod modo impossibile videbatur. Itaque apud Pertinacum hinc inde conuenerunt. In primis ergo de Ecclesiae diuisione, scissurae ac discordiae obstinatione, quae in sola confederat Aquitaniae regione, multis modis serui Dei Comiti proposuerunt, & se multiplici ratione vallauerunt: Ecclesia, inquiunt, vnica est, & quicquid extra illam est, quasi extra arcam Noë, diuino iudicio naufragari atque interire necesse est. Adducunt in medium exempla pessimorum Core, Dathan & Abiron, quos ob piaculum schismatis viuentes terra absorbit. Addunt quoque, in nulla scriptura authentica se legisse, pesti schismatis Dei aliquando defuisse vindictam. Vuilhelmus ad hoc sano in parte consilio usus, respondit se Innocentio facillimè posse obedire, sed ad restitutionem episcoporum, quos expulerat, nulla ratione posse consentire, tum quia eum implacabiliter offenderant, tum quia se pacem eorum nullo tempore suscepturum iurauerat. Sed dum vicissim per internuncios sermo pertraheretur, incausum se mutuo verbis occupabant, & facti velut aes sonans aut cymbalum rinniens, nihil proficiebant. Sermone deterebant diem, & in ventum verba proferebant. Angustabatur in semetipso Domini seruus, & quia non explebatur de principe, quod cogitauerat, anxiabatur in eo spiri-

Carnotensis Episcopus cum S. Bernardo ita eum.

Conuenitur Pertinaci.

Vna Ecclesia extra quam nulli salus.

Nihil efficitur apud Comitum.

spiritus eius, in se cor eius turbabatur. Quid ageret athleta Christi? Deficiente humano praesidio, recurrit ad diuinum vir diuinus: ad arma fortiora confugiens, efficacius est munitus.

De tertia conuentione. Cap. 6.

A Ccedens ad altare sanctum vir sanctus, pro gente non sancta supplicandum inter Missarum solennia dignum duxit. Intrauerunt ecclesiam, quibus diuinis interesse licebat mysterijs. Vuilhelmus Comes cum suis adherentibus praeforibus sustinebant. Sacrificabat igitur & orabat hora sacrificij ea quidem, quae consueuerat, sanctitate cordis ac puritate animi. Ritè ergo consecratione peracta, pace data & in populum diffusa, homo Dei, iam se non agens ut hominem, corpus Dominicum patenae superposuit, secumque portauit. Egrediebatur itaque foras ad Duacem foris manentem, ut loqueretur in idipsum, ignitis oculis, ignita facie, ignitum portans eloquium, nec supplex, sed minax ac verbis terribilibus principem terribilem est aggressus: Rogamus, inquit, te, & rogantes quae ad pacem sunt Ierusalem, contempsi. Supplicauit tibi in altero conuentu, quem iam tecum habuimus, seruorum Dei coram te adunata & prostrata multitudo, & despexisti. Vae qui spernis, nonne & ipse sperneris? Ecce post seruos, ad te Dominus omnium supplicaturus aduenit: ecce filius virginis, caput Ecclesiae, quam tu persequeris: post membrorum preces, caput ad te processit. Adest iudex tuus & tuorum, in cuius nomine curuatur genu omnium celestium, terrestrium ac infernorum. Adest testis & iudex tuus, in cuius manus est ille tuus spiritus deuenturus. Nunquid & illum spernes? Nunquid ipsum, sicut seruos eius, contemnes? Vniuersi, qui aderant, lachrymabantur, & orationibus intenti, rei exitum praestolabantur, & omnium expectatio suspensa, aliquod diuinum fieri celitus arbitrabatur. Videns Comes Abbatem procedentem in spiritu vehementi, & in manibus tenentem sacratissimum corpus Domini, dirigit & expauit, metusque membra trementia per totum dissoluit, atque velut extra mentem positus, ad terram usque prostermitur. Eleuatusque a suis militibus, rursus in faciem corruit, nulli loquens, & in nullum intendens. Qui comprehendit sapientes in astutia sua, & regum balteum dissoluit, ipse fecit hoc. Verè non est sapientia, non scientia, nec consilium contra Dominum. Tunc vir Dei propius accedens: Surge, inquit, & sta supra pedes tuos, & diuinam ausculta sententiam. Praesens est episcopus Pictauiensis, quem ab ecclesia violenter expulisti: vade iam, reconciliare patri, & in osculo sancto pacis cum eo iungito foedera. Innocentio subdere, & electo a Deo tanto pontifici parere, sicut ei obedit omnis Ecclesia sanctorum. Auditis his tyrannus, sacramentorum praesentia superatus, & auctoritate spiritus sancti victus, nec audebat respondere sapientiae & spiritui, qui loquebatur, nec poterat reddere vnum pro mille euangelizanti verbum virtute multa: sed statim occurrens, recepit episcopum pacis ad oscula, iniiciens manus in Abbatis vincula. Et quod amplius est, eadem manu, qua prius eum expulit, cum torius exultatione ciuitatis ad sedem propriam reduxit. Iam fortis impegit in sortem, & fortior superueniens, sortem superauit. Iam deinceps Abbas cum Comite familiariter loquens & suauiter, ne ad impios ausus & tam temerarios deinceps exurgeret, ne Dei patientiam in tantis flagitijs irritaret, ne pacem reformatam in aliquo violaret, paternè commonuit. Tanto ergo malo obruto, & Gerardi schismate in cineres redacto, Bernardus cum gaudio Clarauallem regressus est. Vuilhelmus verò audito eo, multa interim faciens, deinceps minus crudelis extitit. Multa mala fecisti, o tyranne, iam aliquando compescere: iam mutatus in vase electionis a vase contumeliae, conuerrere. Tempus est ut reuertaris ad eum, qui te fecit, ut te videntes & ex bonis operibus considerantes, glorificemus Deum in die repentinæ tuæ visitationis. Nam oportet te in habitu vili Apostolico conspectui praesentari, & plenam virtutibus in vasta solitudine Stabuli Rodis sepeliri. Dicamus ergo, quando & qualiter.

De meditatione Vuilhelmi. Cap. 7.

Post recessum viri Dei, potens Dominus de lapidibus filios Abrahae suscitare, Matth. 3, coepit mentem Comitum ad compunctionem & veram poenitentiam mirabiliter excitare, & Oriens ex alto, sedentem in tenebris & umbra mortis, misericorditer visitare. Praedicti siquidem patris admonitio crebrius in mentem ipsi

Nota certissimum documentum corporalis praesentiae Christi in Eucharistia

Esa. 5.

Philipp. 2.

En schisma tie & agnosce & sentit in seipso praesentiam corporis Christi. 1. Cor. 2. Iob 12. Prouer. 21.

Romano Pontifici praesentem omnis Ecclesiae sanctorum.

Mmm venie-

Comes re-
dir ad se.
Luc. 12.
Alludit ad
dictum A.
schimis de
Demosthe-
ne.
Exod. 17.
S. Bernardi
instantissi-
mæ preces
p. Comite.

veniebat, & memoria priorum gestorum & dictorum animo non excidebat: sed ut ani-
mal mundissimum ad presepe positum, plenissimè, quæ audiërat & viderat, ruminabat.
Resolvebatur in calefcentis affectionis incëdium, & in meditatione eius exardescere
ignis, quem Dominus venit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Ber-
nardi constantiam, fortitudinis audaciam, virtutis eminentiam, prudentiæ solertiam,
temperantiæ parsimoniam, iustitiæ sanctimoniam, & imaginabatur bestiam, sua verba
tam efficaciter resonantem. Nec mirum, si in ipso vincebatur Amalech, id est, si caro spi-
ritui subdebatur: quando rediit Moyses leuans in oratione puras manus, pro Vuil-
helmo assidue precabatur. Deus meus, quoties homo tuus totas noctes peruigiles in
oratione duxit & insomnes, flens largiter & effundens sicut aquam cor suum ante con-
spectum tuum, pro quo & de quo loquebatur tibi bona? Certè non poterat tantarum
perire filius lachrymarum. Dicebat enim sibi ipsi adspiciens in visu noctis & rigans la-
chrymis stratum suum: Heu me, quid animi habebam, quando illum contemnebam?
Clamabat ad me, & non exaudiebã: stabat, & non respiciebam: Mutabar ei in crudelem,
& in duritia manûs meæ aduersabar illi. Væ mihi, quia peccaui in sanctum Dei, dum de-
precaretur me, & non audiui. Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo ad eum,
& cum ipso deceterò requiescam? Veruntamen si iniquitates meas obseruaueris pater,
ante faciem eius toties ad iracundiam prouocatam, non sustinebo. Nõne cor meum
ardens erat in meipso, dum loqueretur mihi vtilia, & aperiret suum os me docendo? Bea-
ti sunt, qui eum audiërent, & in amicitia eius decorati sunt. Nunquàm sic locutus est ho-
mo, sicut ipse loquebatur, & in labijs eius gratia diffundebatur. Talia dicebat intra se-
metipsum, & huiusmodi cogitationes ascendebant in cor suum. Ecce Beniamin lupus
rapax, qui manè comederat prædam, iam vespere diuidit spolia. Iam de comedente exit
cibus, & de forti egreditur dulcedo. Non longè est à cibo spirituali, qui paratus est dare
preciosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Cum ergo fortia atque præclara
arma penitentia sub iugo Christi decreuisset assumere, ad quem pro imponenda sibi
penitentia pergeret, cœpit hæsitare: sciens, quicquid per se sine confessore volunta-
riè assumeret, vanæ gloriæ & præsumptioni, non mercedi, militare: & solum, si ceci-
derit, subleuantem non habere, & qui sibi se magistrum constituerit, stulto se discipu-
lo subiugare. Sæpius subijt animum eius, venerabilem Bernardum præ omnibus
eligere, sed propter iniurias illi illatas, oclusum sibi reditum prospiciens, ad eundem
verebatur aduentare.

De accessu Comitis ad solitarium. Cap. 8.

Eremitæ il-
lorum tem-
porum.

ERant tunc temporis in diuersis mundi climatibus viri religiosi, potentes virtute,
& fortes robore: qui Deum præ oculis habentes, cælum appetentes, infernũ me-
tuentes, ad extremum iudicium contremiscentes, à communi vita aliorum se-
gregabant semetipsos: nec cõrenti strata publica præceptorum, ingrediebantur
mundissimam, rectissimam ac strictissimam semitam consiliorum. Nec sufficiebat circa
communia langere viris perfectionis, sed adspirabant ad cacumina supererogationis.
E quibus alij regularem, alij monasticam, alij anachoreticam, alij eremiticam ducentes
vitam, vni Domino seruiebant, vni regi militabant. Sed & in regione eadem, quæ talem
nobis protulit ciuem sanctorum & domesticum Dei, nõ defuere viri spirituales, habentes
spiritum prophetiæ, propositum spirituale: qui, nè cum salutis periculo viuerent in
seculo, viuebant in eremo, & oculis desiderantibus Christum, nil aliud dignabantur ad-
spicere. Hi tales & si pauci numero, de malitia tamen patriæ & furia Pictauicæ traxerunt
nihil, nõ magis, quàm de sale marino pisces maris. Non longè erat à loco, in quo Vuil-
helmus talia meditabatur ut columba, quidã de numero talium, vitã eremiticam ducens,
& miræ admodum simplicitatis homo. Sola enim, q̃ Dei sunt, cogitãs, & mundũ ab im-
mundo discernere nesciãs, sanctę rusticitatis, quę solum sibi prodest, sanctimonia rutila-
bat. Ad huc solitariũ mox soliuagus miles ire cœpit, & eũ diligenter quassauit, donec in-
ueniret. Cogitabat intra semetipsum, qualis esset ista deuotio, quã ad eũ ferebat, & quid
de ipso ageret omnipotens, nõ plenè ipsemet cognoscebat. Replebatur stupore & ecclasi
in eo, quod cõtingerat illi, penè somnium suspicatus. Quid plura? Venit ad pastore agnus
factus de lupo, sed eũ verebatur adunare pastor trepidus ouili Dominico. Requirebat in-
stanter portũ naufragus, medicũ sauciatus, Ananiã Saulus in Paulũ prostratus. Sed quid
ageret

Eremita q̃
dam miræ
simplicita-
tis.

ageret Ananias? Audiërat à multis de hoc viro, quanta mala fecisset ecclesijs & ecclesi-
asticis personis, & nesciebat futurũ vas electionis, ut nomen Christi porret coram gen-
tibus & regibus & filijs Israël. Abscondebatur ergo columba tremens ab accipitre & ni-
so, fugit ouis tremebunda veniente lupo. Metuebat enim sibi impropere à Domino:
Si videbas furem, currebas cum eo. Quia tamen perseuerabat pulsans, propter improbi-
tatem surrexit & exiit, intuitusque in eum toruo lumine, hesitando admirans, ait: Im-
pie, crudelis & dire tyranne, cur Christi seruos conaris infestare? Nunquid tibi parum
est hactenus ceteros impugnasse, nisi etiã præsumas Christi seruos molestare? Recede,
recede: iam ab hac stultitia quiesce, desine tu iuuenis senem laceßere. Qui hactenus or-
bem terrarum habuisti infestum, quid tibi ad cremum? Nihil tibi & loco illi: nec est so-
cietas alterius ad alterũ, non plũs quàm luci ad tenebras. Cui timidus heros respondit:
Non maleuolus te depono, sed cor penitens gero, & delictum meum maximũ emun-
dari cupiens, iniquitatem meam coram te recognosco. Pro excessibus igitur præteritis
corrigendis & prauis actibus abijciendis, acturus penitentiam, adproperaui. Confide-
ro quæ feci, & nolo quæ facturus sum, moderari. Quot in me habui oblectamenta, tot
offerre Deo paratus sum ad tuæ voluntatis arbitrium de memetipso cordis & corporis
holocausta. Quapropter noli prohibere per Christum te obsecrantem, & ad tuam iussu.
onem, satisfacere cupiẽtem. Gustem per tuum ministerium, gustem, inquam, quàm dul-
ce sit vitijs non seruire, qui in meipso didici, quàm amarũ sit vel expertum esse vitia, vel
celle vitium experiri. Sed ille timens velle cum sibi illudere, & fuisse immundum sciens,
& iam purificatum nesciens, fertur respondisse: Non ego te ligo vel soluo, neque falcem
in messem alienam mitto. Sum homo solis latebris dignus, soli mihi iudex, soli arbiter &
accusator constitutus: quatenus monstret actio, quod habet confessio, & monachi no-
men solitaria mihi cõuersatio interpretetur. Quod tam securus fateor, quàm certus ex-
terior. Veruntamen si vera sunt quæ exponis, ad quendam alium singularis sanctitatis
hominem festinare te consulo, qui longa experientia temporum iam suffultus, & in dis-
cretione spirituum iam excultus, ante me cognoscitur renuicasse seculo. Iuit, & in au-
ditu auris obediuit: sed ille nihilo minũs, ob auditam eius crudelitatem, penitentiam
Vuilhelmi verebatur. Fuit tamen, qui consilium daret auidè quærenti, & cupidè reci-
pienti. Quid nã reciperet, qui toties ignem denegatum quasi digito mendicans quæri-
tabat?

Psalm. 49.

Durè accipi-
tur Comes
ab eremita.

Offert se ad
satisfactio-
nem.

De consilio duorum solitariorum super eius conuersione. Cap. 9.

ERat eodem loco & tempore alius solitarius vir, valdè discretus & sanctitate con-
spicuus. Hic sicut scientiæ scintillabat perspicuitate, ita quoquẽ vitæ rutilabat
sanctitate. Vnde factum est, ut vtriusque concursu luminis, Deo clarus in scien-
tia, & populo celebris ex fama redderetur. Ad hunc solitarium secundus solita-
rius militem mox soliuagum destinauit, quem tamen dilationis affectu tædio, nihil
in itinere retardauit. Quid mirum? Diligebat ardentè, currebat velociter, & idè per-
ueniebat celeriter. Omnia bibebat cum suauitate, secundum antiquum prouerbiũ:
interim omnia facilia & propè nulla faciebat amor. Amanti enim nihil est difficile, te-
stante anima, quæ canit in sanctarum nuptiarum epithalamio dulci: Fasciculus myrrhæ
dilectus meus mihi: inter ybera mea cõmorabitur. Venit ergo ad hominem Dei, quem
amoris pennulæ subleuabant. Reuelauerat autem Dominus auriculas solitarij, antequàm
veniret beatus Vuilhelmus. Vbi verò Dei hominem nouit in spiritu propinquare, cau-
sam aduenientis memoriter tenens, magis ac magis omnipotentis clementiam cœpit
lachrymabiliter implorare, quatenus impium ab iniquitate dignaretur, sicut promisit,
reuocare. Postquàm igitur aduentasse Comitem vir sanctus accepit, cum gaudio spiri-
tus sancti eum in pace suscepit, causamque itineris indagare solerter cœpit. Cui ille pe-
netralia cordis apertens, totum propositum conuertendi cœpit fiducialiter enucleare,
nec fuit verbum in cordis cubiculo, quod ei voluerit occultare. Diceret rediuium ho-
minem, qui incederat in latrones, sauciatus & spoliatus, quem pertransierat sacerdos
& Leuita, Samaritani misericordiam præstolari. Sed quid egit Samaritanus? Viso eo,
non præteriuir, sed misericordia motus est, & curam illius egit. Nam appropinquans, al-
ligauit vulnera eius vinculis alligaturæ salutaris, infundens oleum consolationis cum
vino mordaci epithematis. Doctus erat cum vnguentario Salomonico, facere pigmen-
ta sua.

Nullos res-
cusat labo-
res tantus
princeps,
iam con-
uersus ad
Dominũ,
Cant. 1.

Totum per
eius suum
aperit Ere-
mita.
Luc. 10.

Eccl. 38.

Mmm 2 ta sua.

ra suauitatis, & vnctiones conficere sanitatis. Mox mirum in modum, proposito Comitis diligenter intellecto, sicut gaudium est angelis Dei in celo super vno peccatore conuerso: sic & isti gaudium cumulatam est super poenitenti Comite & peccatore tam peruerso. Post aliquatulum ergo temporis & monita vitæ ac salutis, iam securius loentus est senior, dicens: Reuertere in domum tuam vnde existi, & nemini dixeris quod concepisti. Volo enim te esse cautum, & declinare inanem gloriam, quæ est virus virtutum & demonium meridianum. Postea indutus cunctis armis militariis, quibus antea malefacere presumpsisti, ascensoque meliori equo, cui haftenus insidere consueuisti, ad me clanculum solus festinabis in habitu tali. Et post hæc salutare consilium, cooperante Domino, tibi impendam pro meo posse. Talia dicebat medicus infirmum curaturus, nec amplius exprimebat, quia sciebat quid ipse esset facturus. O medici prudentiam. O viri sapientiam. O spiritum, qui loquebatur. Statim enim vt ad eum introiuit Vuilhelmus, non dixit: O inique, ô immunde, ô adulter, ô schismaticæ, ô incestuose. Portabat gladium vt secaret vulnus, sed ægrotanti non ostendebat, ne medicinam repentinam neophytus abhorreret. Abscondebat intus ferrum diuisionis, non sub vestimento tegminis, sed sub velamento narrationis. His auditis, B. Vuilhelmus, cui omnis mora erat longa nimis, gratias agens Deo, domum regressus est. Sed & monitorum salutarium præceptoris sui non surdus aut obliuiosus factus auditor, religiosæ sollicitudinis suæ nulli extraneorum aut propinquorum voluit esse relator. Didicerat enim scriptum esse: Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Domestici tamen eius, rem penitus ignorantes, vt cum viderunt cum rebus inditis ad suum redire præceptorem, felicibus eius actibus insciji execrabili ter maledicentes, æstimabāt eum progressurum ad consueta nequitia scelus & furorem.

De lorica ad eius carnem adstricta. Cap. 10.

Interea dum hæc agerentur à Comite, vir Dei quendam fabrum doctum tractare fabrilis, cum instrumentis fabrilibus ad se de vico proximo clam accersit. Sicque prouisum est, vt in termino iniuncto Vuilhelmus ad virum Dei rediens, fabrum cum circulis catenisque & vinculis ferreis vincire paratum, quem nesciebat, reperiret. Ingressus ergo Vuilhelmus ad solitariū, nec solitariū, sed cum fabro reperies, obstupuit intantum, vt dicere posset: Ecce faber & vincula: vbi est victima vincenda? Sed respondetur ei cum Abraham, quod Dominus sibi prouideret holocausti victimam. Holocausti dixerim, an holouincti? Vtrunque si dixerim, non me poenitebit. Veritatem enim dicam. An non holocaustum, in quo ardor charitatis consumebat rubiginem vitiarum? An non holouinctum, quod decem ligamentis constringitur circulo rum ferreorum? Mox vt intrauit, audiuit patrem spiritualem dicentem sibi: Fili Vuilhelme, auctoritate sacrorum canonum salubriter admonemur, ne falsis poenitentibus animas decipientes, in infernum protrahi patiamur. Veritas est irrefragabilis, & negare non possumus, quod nullum malum impunitum manet, sicut nullum bonum irremuneratum. Aut enim Deus punit, aut homo. Modus autem puniendi, secundum modum præteriti delicti debet extendi. Dicit enim veridica scriptura: Iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus. Et iterum: Quantum glorificauit se & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. In huius signum præco iudicis hortabatur agere fructus poenitentia, non quoscunque, sed dignos fructus poenitentia. Melius est ad momentum temporaliter cruciari, quam supplicij addici sempiternis. Si ergo verè poenites, & omnino ad remissionem peccati præteriti, ad euersionem futuri iudicij, & ad adeptionem celestis fastigij suspiras, talem poenitentia distinctionem, tamen citra condignum, tibi impono: Inprimis, quia ieiunium domat pestes carnis, oratio pestes mentis, elemosyna verò ad omnia valet, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futura: per hæc tria emplastra preciosissima tibi indico posse redire ad patriam claritatis æternæ. More ergo perfecti, ibis & vendes omnia, quæ habes, & dabis pauperibus: vt exoneratus & nudus, sequi possis non habentem vbi caput suum reclinaret: qui exultauit vt gigas ad currendam viam. Deinde, quia omnia illa extra te sunt, propria lorica ferream ad carnem super nudum præcipio te portare omnibus diebus vitæ tuæ. Post hæc, quia in factis tuis offendisti plurimos, maximè tempore schismatis sub Petro Leonis, & non sufficit bona conscientia quo ad Deum, sed requiritur etiam bona fama, quo ad proximum:

munt: nudis pedibus Apostolico conspectui te presentabis, vt secundum eius arbitrium satisfacias Domino, à quo pro tuis sceleribus longè lateque anathematis es opprobrio condemnatus. De orationum verò pondere & mensura nihil impono, cōfidens in Domino, quod processu temporis, cum dilatato pede amoris viam mandatorum Dei currere cœperis, vnctio eius docebit te non solum de orationibus, sed etiam de omnibus. Et quoniam frater, qui adiunatur à fratre, quasi ciuitas firma est, vt alter alterius onera portemus: deinceps pro inuicem, vt saluemur, Dominum exoremus. His dictis ab homine, Comes accepit verbum salutis, non iam vt ab homine, sed magis ab angelica lingua, immò vt à diuino flamine seu mystico spiramine. Reuerà non alius fuerat, qui talia deprompserat, quàm spiritus patris eius, qui os eius impleuerat, & talia pronuntianda dictauerat. Mox mirum in modum totus in Dei amorem succenditur, & sine dilationis procrastinatione inter manus fabri & solitarij vetus Comes exiit, vt nouus miles Christum, qui noua facit omnia, nouiter induatur. Nudatus proprijs vestibus, sine confusione & reuerentia, in medio duorum in nomine Iesu congregatorum constituitur, & lorica propria fortiter ad carnem connexa superuestitur, firmiterque per totum corpus decem catenis seu vinculis artificis magisterio subtiliter constringitur, ne processu temporis facillè dissoluatur. Post hoc asperissimo cilicio desuper contegitur, ferrumque galeatum subtiliter, vt solui non valeat, capiti militis imponitur: sicque spiritualibus armis onustus, à suo præceptore dimittitur, & abire permittitur. Iam depositis armis carnalibus, & assumptis spiritualibus telis, dicere poterat is cum Apostolicis viris: Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo.

De accessu eius ad Eugenium Papam. Cap. 11.

Longam cum homine nouus homo moram non traxit, sed pectore sitibundo velociter in propria rediens, dispendij impatiens, & velocitati operis inhians, omnia bona terrena antè possessa sibi detraxit. Res, quas in sua potestate habuit, vendidit & pauperibus erogauit: quas verò ad manum non habuit, ex corde proiecit & contempsit. Dispersit ergo & dedit pauperibus paupertatis amator, in breui futurus pauperum non solum amicus, verum etiam & imitator. Herentis in salo nauiculæ funem potius studebat præcidere, quàm soluere. Adspiciebat enim in remunerationem, paupertatis cupiens assequi præmium, quod est regnum celorum. Nihil ex omnibus ille quondam opulentus sibi retinere voluit, distribuens singula, ne cordi vel manibus adhereret macula. Sicque factum est, vt omnibus suis simul & semel pro Domino spreto, pauperibus terram, sibi celum diuideret. Narrat textus euangelicus & cum magno exultationis tripudio recitat, Petrum piscatorem Christo dixisse: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Benè Petre, & non ad insipientiam tibi. Non enim sequi poteris oneratus eum, qui exultauit vt gigas ad currendam viam. Sed scire velim, quæ sint omnia, quæ te iactas reliquisse. Piscator eras, victum manu & arte quæebas, diues non fueras, nauem & retia tantum disrupa possederas. Quid ergo te iactas tam confidenter omnia reliquisse? An omnia reliquisti, qui affectum possidendi deposuisti? Certè Vuilhelmus noster nonne eodem tecum spiritu dereliquit omnia, qui voluntatem habendi deseruit? Nihil minus in hac parte fecit à magnis Apostolis, qui non nauem, sed orbem: non retia, sed palatia: non pauperiem, sed gloriam velut stercora arbitratu est, vt Christum lucrificaret. Omnibus ergo pro Christo percalcatis, nudis plantis, illo suo vestitu ferreo atque asperissimo circumdatus, rutilans in luto margarita, domum Papam visitauit. Quid ni visitaret bonos in mundo, quem visitauerat oriens ex alto? His diebus præsidebat sanctæ sedi Apostolicæ beatæ memoriæ Eugenius Papa tertius, qd de sub ferula beati Bernardi assumptus, Papatu Romani monarchiam tenebat, laudabiliter quidem & sincerissimè, vt potè talis ac tanti patris discipulus. Veruntamen quia bonorum vita malis oppidò solet esse infesta, & quia elemosynam carpit inuidia, aduersus eum quorundam Romanorum adulterina plantatio, viperea progenies rebellauit. Quorum aduersus se malitiam machinantem humanitùs reformidans, in superiorem Galliam cedens, salubriter se recepit. Vbi Rhemis celebrato concilio, reique publicæ negocijs peractis, Ecclesiasticæ potestati uè dispositis atque ordinatis, inter cetera sententiam antiqui anathematis, in Vuilhelmum Comitem dudum latam, renoua-

Osculatur
Comes pe-
des Eugenij
Papae.

Vide confes-
sionē corā
Pontifice.
Garcia, bar-
bara dictio
famulum
significat.

re curauit. Ignorabat enim iam conuersum atque mutatum in virum alterum. Interim Vuilhelmus audiens dominum Apostolicum in Gallias aduentasse, gauisus est valde. Nec se capiens præ gaudio, ignorabat adhuc voluntatem Dei fuisse, ut sibi occurreret quem querebat. Accessit itaque Paulus factus ex Saulo, ut videret Petrum, non iam in se, sed in suo vicario. Intrauit vir obediens ad Simonem Petrum, sed non, ut fieri assolet, per Simonem magum. Nihil pauper Christi ostiariis dedit, qui in terris ex omnibus nihil possedit. Nec fuit, qui ab intraturo pecuniam exigeret, testante scriptura, quia qualis rector ciuitatis, talis & populus eius. Suscitauit Dominus super populum suum virum, qui argentum non querebat, & aurum non vellet: sed sagittis paruulos interficeret. Intrauit ergo liberè, qui in libertatem spiritus vocabatur, & prostratus solo tenus sacra eius vestigia reuerenter osculabatur. Vultus in terra figebatur, oculus lachrymabatur, os pedes deosculabatur, manus amplexabatur, & lingua de profundissimo corde talia loquebatur: Heu mihi, pater mi: Heu mihi, pater mi. Pater Abraham, misere-me mei, & resuscita animam meam, quia multipliciter peccaui. Pater, peccaui in celum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: non etiam mercenarius, sed spurcius seu porcus: quia relicto pane filiorum, indignum me feci pane garcionum, onerando miserum ventrem animæ de siliquis porcorum. Ego miser homo, descendens ab Hierusalem in Hiericho, incidi in latrones, qui percutientes vulnerauerunt me in natura imaginis, tollentes à me pallium diuinæ similitudinis. Quapropter suscipe, queso te, de Aegypti partibus reuertem, & redue ad pascua deserti ouem oberrantem. Absolve de regione dissimilitudinis ad patrem fugientem. Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius.

De obiurgatione Eugenij Papae. Cap. 12.

Ecce qd fa-
cit cor con-
tritum &
humiliatū,
quod Deus
spernere nō
potest.

Matt. 26.

Gene. 27.
2. Cor. 11.

Luc. 18.

His auditis, Dominus Apostolicus fertur respondisse: Quis enim es tu? At ille: Ego sum, inquit, Comes Vuilhelmus, peccator & impius, quem pro meis meritis iuste quidem tu cum prædecessoribus tuis anathematis mucrone percellere decreuisti, & velut membrum putridum à corpore Ecclesiæ præscidisti. Homocidia, adulteria, sacrilegia, & omnia opera nefaria, quæ de me incestuoso & schismatico tibi dicta sunt, vera sunt. Si iniquitates à Domino obseruentur meæ, maior est iniquitas, quam ut veniam merear. At quoniam misericordiae Christi non est numerus, tu qui vicarius Christi es, miseri misere, & patrem misericordiarum, quem representas in terris, iure imitare. Peccaui super numerum arenæ maris, multiplicata sunt peccata mea. Sed dum viuo, & spiritus regit hos artus, sana me medicamento poenitentiae, cui cōmissum est vice Christi super terram soluere & ligare. Peccaui & verè deliqui, sed libera me, ut non vadam ad interitum, neq; descēdam in corruptionem, qui claudendi & aperiedi celum hominibus adeptus es dominationem. Ad hæc expauit Dominus Apostolicus, & ultra quam credi potest, admiratus est. In mentem ei veniebat factum Iacob & Esau: quorum vnus ante conspectum Isaac alterum se simulabat. Arbitratus aliqua sub specie Iacob sibi velle illudere, sciensq; angelum satanæ in angelum lucis se solitum transfigurare, fertur respondisse: Comitem quidem Vuilhelmum peccatorem coram Domino sepe audiui, sed eum facierens nunquam cognoui. & ideo si vera sunt, quæ tu dicis, ego non noui. Sed esto. Aut tu es in persona Vuilhelmus, aut tu nō es. E duobus vnū est: aliter esse nō potest. Si tu nō es, & voluisti mihi illudere, indignationem Dei omnipotentis & nostram incurras, eo quod Christo Domini reuerentiā debitā exhibere nō curas, sed subannationem eius procuras. Si verò tu ipse es, & nō alius, quomodo poenitentem te esse simulas? Quomodo potest Aethiops mutare pellem suam, & pardus varietatem suam: ita & tu potes benè facere post iniquitates tantas. Fratris torum incestu maculasti, in orbe schismata seminasti, nequitijs tuis climata mundi perturbasti. Et tibi post hæc de plena poenitentia cordis quomodo credam? Maledixi tibi, & eris maledictus. Scio tamen Dominum magna, immò maiora tibi posse facere, quia omnipotens est: sed inueteratum dierum malorum ad plenum poenitere, despero. Surge itaque de medio, vade ad dexteram suam ad sinistram. Ad hæc timidus Vuilhelmus surrexit, & ad modum publicani euangelici stetit à longè, non audens faciem in virum leuare, dixitque: Reuerà Vuilhelmus Comes ego sum, peccator nimius, & ad tuam dignationem missus ob taxationem satisfactio-

factionis. Sed ex quo credere non vis, saltem largire mihi gratiam benedictionis tuæ, & Apostolicæ beneficium absolutionis. Quod si non obtinuerō, & per incuriam tuam neglectus fuero, Deus, in cuius conspectu sto, sanguinem animæ meæ de manibus tuis requirat, qui sinum viscerum paternorum reuertenti filio prodigo præcludere nō formidas. Perditio mea tibi imputetur in cumulum perditionis, & videat hæc super te omnia videns Dominus ultionum. Cum audisset hos sermones Papa religiosus, magis timuit, utpote homo conscientia multum scrupulosus. Cognoscensque viri constantiam, & Christi infinitam misericordiam, cogitabat intra se, quod nec criminis quantitas, nec facti enormitas, nec temporis breuitas, nec horæ extremitas excludunt à venia. Aperiens ergo os suum, dixit ad Vuilhelmum: Patriarcha Hierosolymitanus scio quod prudens vir & magni consilij sit: ad ipsum te mitto, & potestatem super animam tuam loco mei sibi commito. Salutato igitur humiliter summo pontifice super infusa gratia benedictionis Apostolicæ, Hierosolymam profectus est.

Nullus res-
cusat labo-
res pro ob-
tinenda ve-
nia.

De accessu eius ad patriarcham Hierosolymitanum. Cap. 13.

In diebus illis sancta terra Hierosolymitana in manibus erat Christianorum, & peregrinis omnibus liber patebat ingressus. Vuilhelmus igitur ingressus in sanctam ciuitatem, postquam sepulcrum Christi gloriosum cum puritate & deuotione visitasset, requirere cepit à ciuibus venerabilem vrbis primatem. Factum est autem per diuinam voluntatem, ut & ipse esset Hierosolymis his diebus. Ad quem cum introductus esset Vuilhelmus, se & causam itineris, totumque negotium seriatim ac per ordinem eidem patefecit. Patriarcha autem visus Vuilhelmo, gauisus est valde. erat enim ex magnis temporibus cupiens eum videre. Audiērat siquidem, famæ clamoribus ubiq; perstreptibus, multa mala de ipso: & videns, quoniam magnificasset Dominus misericordiam suam cum ipso, congratulans & exultans, Dominum benedicebat in ipso. Fuit & alia familiaris causa, quare Vuilhelmum venerabilis Primas tenacius sibi copulabat & dulcius adstringebat ac ampliori reuerbatur honore. Nam confessus est, & non negauit, se fuisse filium cuiusdam de seruentibus Vuilhelmo, cui fidelissimè famulanti multa bona Vuilhelmus fecisset, ac immensa donaria munificus contulisset. Ob hanc causam beneficii accepti non immemor filius, preparabat se libenti animo ad rependendum vicem vicariæ benignitatis. Nec se capiens præ gaudio super opinata conuersione Ducis & euentu insperatæ salutis, quibus poterat abundantiam letitiæ propalabat gemitibus & suspirijs. Conuersusque ad Dominum, procidit in faciem suam & adorauit, dicens: Benedictus es Domine, qui intueris abyssos, & sedes super Cherubim: qui viuificas mortuos, & vocas ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Scio Domine, & verè scio, & idipsum bonitati tuæ cōfiteor, quod verè poteris de lapidibus filios tibi suscitare, qui post tempestatē tranquillum nostrum facere. O quam nouissimus heri, o quam primus hodie. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ tuæ. O quam mirificata & confortata scientia tua ex me. O status spiritus tui, ut fluant aquæ. Si quis potest abyssum imperferutabilem penetrare, poterit & iudicia tua viasq; inuestigare les comprehendere. Iudicia siquidem tua, abyssus multa. Nunc ergo Domine benigne fac in bona voluntate tua cum eo, & quod dignatus es incipere, fac cum eo signum in bono. Fiat per gratiam tuam cor eius immaculatum, ut quod cepit mirabiliter, felici perseverantia studeat complere, & ad obseruantiam boni sanctique propositi de bono in melius certatim feruere. Doceas eum per spiritus tui vñtionem celestia diligere, & supra sidera conuersari, cui iam inspirasti terrena despicerè, paupertatisq; stigmata feruentius emulari. Quod eadem præstare digneris tu, qui es Deus deorum & Dominus dominorum, regnans & imperans in secula seculorum. His dictis, Vuilhelmum cum ingenti suscepit gaudio, & cum satisfactionis salutaris vinculis alligauit. Cumq; niteretur eum cohabitantē retinere secum, vir Dei iam fugiens publicum, nullatenus acquieuit, sed magis solitariam vitam ducere prælegit. Quod & factum est. Nam infra breue tempus intra ambitum atrij domus suæ arctissimam speciem desuper coopertam fecit fabricari, schemate quidem vili, instar vmbraculi in vineis & tugurij leproforū. In quam adificationem sic constructa, præsentē Primatē, Vuilhelmus letissimè & glorianter quasi in carcere se retruxit, & nouem annis continuis cum nimia ciborum parsimonia se reclusit. Intus ergo sedebat solitarius & tacebat, quia leuauerat se super se. In-

Aperit oia
patriarchæ
Hierosoly-
mitano.

Patriarchæ
summa gra-
tulatio de
comitis mu-
tatione.
Dan. 3.
Rom. 4.
Math. 5.

Psal. 35.

In specu de-
git annis no-
uem in mi-
rabili absti-
nencia &c.

Thren. 3.

Luc. 24.

Ierem. 14.

Esai. 32.

Esai. 38.

Psalm. 38.

1. Cor. 5.

Videt visitationem.

tus dixerim, quia cunctis, qui foris sunt, dicitur: Vx, vx. Sedebat in angulo domatis non diligens pedes suos mouere. An non tibi videtur Vuilhelmus fuisse de numero eorum, quibus dictum est: Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto? Econtra de reprobo dicitur: Non quieuit, & Domino non placuit. Sedebat etiam solitarius, & sedendo tacebat, nolens sedere cum consilio vanitatis. Sedebat ergo solitarius, & sedendo tacebat, sciens cultum iustitiæ esse silentium. In silentio enim & spe, erit fortitudo vestra: & ideo obmutescens, silebat etiam à re bona. Quamplures videbat in peccatum incidisse loquendo, vix quempiam tacendo. Et quia silentium cogit celestia meditari, rectè super se poterat eleuari. Ab omni strepitu secularium quies perpetua, ad illos excessus Pauli perducit, de quibus dicit: Sine sobrijs sumus, vobis: siue mente excedimus, Deo. Domine Deus, qui ostendere consueuisti populo tuo dura, quanta illic demonstrasti famulo tuo mira, & ostendens ei tribulationes multas & malas, referasti visiones consolatorias & bonas? Quæ abscondebas à sapientibus & prudentibus, paruulo referasti, & prætermisisti immundis peccatoribus, mundicordem crebro visitasti.

De habitatione eius apud Patriarcham. Cap. 14.

Gene. 39.

Vita durissima.

Exercitia eius.

Patria celestem dicit.

Angelis fouetur consolationibus.

Psalm. 8.

Beatus itaque Vuilhelmus in illo humili tugurio constitutus, Deo & hominibus gratus efficiebatur & dilectus, gratumque se hospitem exhibebat apud Patriarcham, ita vt diceret ei Patriarcha: Experimento didici, quod omnibus bonis spiritualibus repleti sumus ad introitum tuum, & ob gratiam tui benedixit nobis omnipotens, sicut benedixit domui Aegyptij propter Ioseph. Ipse autem verus Ioseph nihil nouerat ibi, nisi tugurium suum, in quo claudebatur, & tegumentum, quo operiebatur, & panem arctum aquamque breuem, quibus resiciebatur. Domus erat, cella: potus, aqua: cibus, panis nigerrimus: habitus, ferreus & asperimus: lectus, antrum: culcitra, solum: capitale, saxum: coopertorium, tectum. Taliter se habuit per nouennium continuum, cui viuere Christus erat, & mori lucrum. Vitam istam ducebat in patientia, sed futuram cum desiderio expectabat. Degebat pauper in cella, diues in conscientia, thesaurizans in celo, & nihil habens in mundo. Securius dormiebat pauper in terra, quam diues in auro & purpura. Sæpe noctes peruigiles in oratione ducebat, & cum tandem aliquando ad necessitatem naturæ tenuissimo somno opus esset, lachrymis stratum suum prius irrigabat. Leuabat puras manus in oratione, flebat genua roborata in supplicatione, plorabat coram Domino in peccatorum amarissima recitatione, per singulas noctes lachrymis cor lauabat, cinerem tanquam panem masticabat, omnes dies suos in amaritudine animæ recogitabat. Exercebatur in diuinis, quotidie meditari in lege Domini, refici pariter, orare frequentius: Quando meditabatur, cordis suspirio rapiebat in patriam: si quando loquebatur, os eius leuabatur supra sidera. Eloquia eius eloquia casta, ignita & igne examinata, nec crederes humanam linguam, sed angelicam propter sapientiam & spiritum, qui loquebatur. Si quis religiosus aut literatus ad eum aliquando diuertisset, monita salutis erogaturus, aut de scripturis locuturus, non solum, vt assollet, calefaciebat affectum, sed & illuminabat intellectum purificatum, intantum audita eloquia diuina memoriæ commendabat. Vnde factum est, vt sic scripturas audiret ardentem, sic legeret feruenter, quasi esset in crastino moriturus. Manibus pectus, genibus pauimentum tundeat, votis & deuotis precibus calos cumulabat, lachrymis genas rigabat, gemitibus & suspirijs tugurium mugiebat. His & alijs similibus exercitationibus assuetus, cepit angelorum iucundari aspectibus, erudiri visitationibus, commoneri suggestionibus, sedulitate consolari. Ingenti cura magnoque tripudio angelis intererant psallenti, aderant oranti, inerant meditati, supererant quiescenti, præerant operanti. Sollicitè conuerso congaudebant, tristem confortabant, ignorantem instruebant, tentatum protegebant, & in omnibus ipsi prouidebant. Quid est homo, ait quidam, quod memores eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Reuerà Domine magnificas Vuilhelmum, apponis erga eum cor tuum, geris pro illo sollicitudinem, curam illius habes. Denique immittis ei spiritum tuum, promittis vultum, angelos mittis in ministerium. Ecce hæc fuerunt in dilecto Dei conuersionis imitanda primordia: ecce poenitentis veneranda præconia. Multa quidem & alia laude digna tam in occultis quam mysticis reuelationibus, inter secretis

secretis consolationibus seruo Dei in eodem loco contigisse præsumimus, sed inde coniecturas sequi non audemus, qui certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus unquam in vita eius hoc digessit. Ipse etiam pater sanctus non edidit, discipulorum nullus interrogauit. Perstringentes ergo stylum, ad certiora veniamus.

Vt à suis sollicitatus sit ad resiliendum à proposito. Cap. 15.

Factum est autem cum homo Dei ibi moraretur, vt ubique terrarum requirerent eum cognati & noti. E quibus alijs lustrantibus prouincias, vrbes, populos & terras, alij maria transfretarent, extendentes se longè ad insulas remotissimas & ignotas. Cumque diutissime frustrata fuisset sollicitudo quærentium, tandem rumores veridicos acceperunt de eo à peregrinis quibusdam. Arreptoque itinere, valedicentes Pictauia, aliqui eorum Massiliam venerunt, & ascendentes mare in navi- bus, vento prospero in urbem Aceonensem celeriter ac feliciter applicuerunt, & sic tandem ad suum Comitem Hierosolymam peruenerunt. Post istos & alij veniebant, & alij reliqui succedebant, & multiplicabatur indies aduenientium multitudo. Omnes autem, qui præcedebant & qui sequebantur, unanimiter eum increpabant, & talia loquebantur: Quid agis domine? quid insanis o Vuilhelme? Quis te fraudulentus fraudulenter circumuenit & nequiter fascinauit, vt respiceres in huiusmodi vanitates & insanias falsas? Quid tibi deerat in Comitatus fastigio, suffulto vndique subsidio amicorum? Quiesce iam ab hac stultitia, quiesce ab hac capitis melancholia. Non enim potes, etsi multum velles, in rigore propositi perdurare. Ecce terram tuam alieni deuorant, nec est qui eis possit resistere. Qui si te præsentem cernerent, non auderent vel mutire. Non poteras melius amicos deprimere, & inimicos exaltare, quam sic te damnablem absentando. Animaduerte, quæsumus, propter absentiam tuam plebes tribulati, viduas desolati, innocentes conuassari, nocentes grassari, orphanos spoliari, virgines violari, senes periclitari, ecclesias deprædari, monasteria depauperari, homicidia & latrocinia iugiter exerceri. Quomodo dissimulas exire? quomodo tardas vindicare? quomodo taces, videns impios conculcantes iustiores se? Iam iuuentutem tuam in gloria mundi consumpsisti, tardè & non ad profectum tibi poenitentiam incepisti. Iam quod superest vitæ tuæ, in flore mundi expendere curato. Veni, & corona te rosis, antequam marcescat: Fruere creaturis, quæ sunt, antequam senescas. Post tanta scelera, post tot illecebras, post tantas iniquitates & peccata quam partem habebit in te Deus desuper? Hæc & huiusmodi in auribus Comitris Sirenes & vlulæ quotidie sibabant, & inimici hominis domestici eius talia fabulabantur. Diceret rediuuium Iob, cui insultarunt reges: intantum insultabant Vuilhelmo quotidie domestici eius & affines. Vnde factum est, vt imperum superuenientium amicorum, frequentiam propinquo- rum & infestationem notorum ferre non sustinens, eorum inquietationem per fugæ remedium cogitare declinare, & seorsum ab incuribus turbulentis, actionibus inordinatis, sermonibusque incompotis semetipsum segregare. Quod factum est. Nam vale dicto hospiti, clanculum recedebat, & solitarius ibat, quocunque instar Eliæ eum spiritus duceret. Mox mirum in modum ad eius subuersionem omnia viscera sua con- cussit inimicus, & illicita, quæ prius per os amicorum suggererat, vt eius consensum obtineret, in memoriam eius redire procurauit hostis antiquus. Diabolo ergo reuo- cante ad ruminanda præterita, & mundi concupiscentia illiciente oculos ad præsentia, factus est minus diligens, extendendo se tepidiùs ad futura: Imaginabatur in cubili suo gloriam, quam dereliquerat: verebatur ignominiam, quam assumpserat: recordaba- tur ab amicis quæ audierat, & comparans visis audita, miserabiliter intepuerat. Qui etsi ad primos insultus non est persuasus ad vomitum remeare, exinde tamen cepit aliqua de rigore propositi relaxare. Hanc autem tepiditatis tentationem permisit eum Do- minus sustinere, vt posteris daretur exemplum calcædi præsumptionem, & resiliendi in propriam miseriam: quia à nobis solum fragilitatem habemus & defectum, à Deo au- tem nostro fortitudinem & profectum. Dum igitur sic animo vacillaret, facta sunt quæ sequuntur.

Vt à proposito nonnihil deflexerit. Cap. 16

Con.

Hic iam
non nihil
retro respi-
cit.

1. Reg. 10.

Percutitur
cæcitate ob
temeritate.
Prou. 3.

Esai. 28.

Iob 30.

Recipit vi-
sum.

Contigit his diebus, ut Vuilhelmus, peragratis superioribus partibus Tusciae, intra confinia Lucensium deueniret. Ciues autem Lucenses simulrate quadam oborta aduersus vicinos eorum, castrum quoddam ex illorum colonia fortiter obsidebant. Cumque viribus vel industria nullatenus præuulerent, casu Vuilhelmum contigit eò peruenire: & iter faciens per medium illorum, obsidionis causam quæsiuit ab occurrentibus. Qua diligenter cognita, suadente diabolo, prorupit in hæc verba: Casso labore bellatores hi consumuntur, inuandum castrum subuertere moluntur. Non magis videtur hominibus istis ad pugnam conuenire, quam bubus aut asinis ad lyram. Hæc si mihi pugna concederetur, infra paucos dies & diruta moenia exterminarentur, & castrum expugnaretur. Audiuit hæc quispiam & nunciavit alijs, & illi alijs, quousque verbum innotuit his, qui videbantur in exercitu gerere principatum. Et fuit commune consilium, ut Vuilhelmus à ciuibus vocaretur in medium. Vocatus adfuit, & sicut de Saule legitur, ab humero & sursum eminebat super omnes. Et visa proceritatis eius longitudine, magnarumque virium fortitudine, cognouerunt eum virum bellicosum & in bello doctissimum. Suasum est illi à ciuibus atque persuasum, intantum ut poenitentia oblitus, expugnationis triumphum eis in crastinum promitteret affuturum: & sic suggestione diabolica ad damnosam militiam sponte respiciens, corde cum filijs Israël in Aegyptum reuertebatur. Cumque se militares induisset habitus, sequenti nocte transacta, summo mane omnino se lumine priuatum reperit oculorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur scriptura: Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Verè nē Vuilhelmus esset exceptus à numero filiorum, adunatus est numero flagellatorum. Nolebat pius Dominus seruum suum tantis præteritorum laborum fructibus spoliari, & fecit, ut vexatio daret intellectum auditui. Qui supponit manum suam ne collidatur iustus, ipse fecit hoc. Videns igitur rediuius Saulus plaga cæcitatis se esse percussum, pudibundus & valde confusus, luce clarius perpendit, ab angelo satanae sibi fuisse illudum. Et compunctus corde intrinsecus, quod semel manum mittens ad aratrum, respexisset retrò, desinuit ad Dominicam militiam se protinus rediturum, & nunquam in perpetuum ab ea recessurum. Et recogitans quanta quotidie beneficia præstat inuitis pater misericordiarum, ex totis præcordijs se totum contulit ad rogandum Dominum, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos: Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiens, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, per te, quæso, tenebræ cordis mei illuminentur, & oculi corporis mei misericorditer aperiantur. Aperi Domine oculos tuos, & vide desolationem meam. Aperi oculos meos, ut videam consolationem tuam. Oculos quos culpa claudit, poena aperiat: & qui propria miseria præsumpsit, ex tua largi bonitatis misericordia videat. Non enim ad consumptionem peccantium emittis manum tuam: sed si corruerint, ipse saluabis. Vix sermonem beatus Vuilhelmus finierat, & ecce protinus sensit super se Dominicam visitationem. Mox enim per spiritus sancti gratiam, quæ tarda molimina nescit, ex insperato lumen amissum recepit. Sicque ad Dei militiam regressus est coactus, à qua stultè digressus fuerat spontaneus. Non mirum, si famulo Christus corporis & animæ lumen restituit, qui tot cæcorum multitudi- ni postmodum restitutionem visus obtinuit. Gratiam, quam alijs erat impetraturus, in seipso primitus est expertus. Postquam autem facto die Lucensium multitudo ad eum secundum condictum & placitum conuenit, ea, qua potuit, dissimulatione pertransijt. Intimauit eis, se esse poenitentem & seruum Dei, & dedicato ad seruendum Deo viuenti, militare deceterò non licere. Et in hunc modum vafaciens Lucensibus, & transiens per medium illorum, ibat. Postea suam persequens tepiditatem, & imminuentem suspectam habens imbecillitatem, reuiscere proposuit Hierosolymorum sanctam civitatem.

De reditu eius in Ierusalem, & abscessu in solitudinem asperam. Cap. 17.

VIR ergo Dei Vuilhelmus, resumptis spiritualibus viribus, dimissis Lucensibus, tendere cœpit ad priorem locum, & ad domum Patriarchæ reuerti, unde prius exierat. Contigit autem, ut cum iter faceret secus litus maris, caderetur prædonibus Saracenis & piratis. Et videntes cum hominem imbellem

bellem & nudum, agnouerunt ex circumstantijs, Christi famulari deputatum. Cumque undique persequentes, inuenissent lorica, festinarunt exuere & spoliatum dimittere. Sed ubi lorica circulis, ut prædictum est, alligata & carni iam inhaerentem distrahere nullatenus valuerunt, valedicentes ei more barbarico, illatum liberè dimiserunt. Qui prosperè veniens Hierosolymam, in prius quidem tugurium se recepit, & sicut prius per biennium continuum se reclusit, excepto, quod districtiori vita solito arctius se afflixit. Ex præteritis discens presentia pensare, cœpit amplius propriæ fragilitatis ruinam formidare. Sed nec muscæ morientes, quæ perdunt suauitatem vnguenti, defuerunt ibidem. Viro posteriorum obliuio, & se in anteriora extendere cupienti, affuit, sicut antè, notorum & propinquorum multitudo tumultuosa, & rebellis infestatio non quieuit opponentium se spirituali viri proposito lingua venenosa. Quid hic agis, inquit, insane? quid consilium amicorum irritum putas & inane? Ad hoc Christi famulus, diligentior effectus solito, sepiebat aures suas spinis, & nec benedictionibus nec maledictionibus motus, neque seducebatur blandimentis, neque concutiebat. Audiebat serpentes sibilantes, & non exaudiebat: percipiebat canes latrantes, & dissimulabat: perpendebat ranas coaxantes, & vocibus incantantium cor clau-debat. Ecce patet, post lapsum quam cautus Vuilhelmus fuerit contra reciduum. In hoc opere fortior, meo iudicio, & præclarior inuenitur, quam qui omni tempore seruata innocentia, delicta noxia nunquam experitur. Credo autem, quod in hac parte iudicium Dei mecum faciat. Nam si rerum precium ex raritate pensamus, facilius inuenies, qui innocentiam seruauerunt, quam qui peccati sui condignam poenitentiam egērunt. Habet quidem Christus multos milites, qui fortissimè cœperunt, steterunt, vicerunt. Paucos autem, qui de fuga conuersi, rursus se periculo ingesserunt, quod euaserunt: rursus aduersarios fugarunt, quos paulo antè fugerunt. Sed quanto pauciores, tanto (cum omne rarum sit carum) qui huiusmodi sunt, æstimantur præclariore. Vnus è numero talium idem iste strenuissimus & sanctus vir fuit, qui à principio cum non sciret, sapuit: & postea cum sciret, apostatando desipuit: sed postremo cum desipuisset, respicere festinauit. Videns igitur vir Deo plenus, quorum sepulcrum patens est guttur, eorum se moribus & dentibus patere, ob nimiam eorum infestationem cogitauit occultè discedere, & in solitudine quadam propinqua ad vitam solitariam agendam se Domino consecrare. Et factum est ita. Nam ecce elongauit fugiens, & mansit in solitudine. In qua procul amotus ab hominibus, more anachoretarum corporali, ita quando habitauit. Et sicut ab hominibus se elongauerat cohabitatione corporali, ita etiam secessit conuersatione spiritali. Accendebatur spiritualiter in meditatione, claustrum intellectus in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione, scrutabatur caelestem Ierusalem subtiliter in contemplatione. Circumibat per plateas caelestes vir angelicæ puritatis, & eius sublimitas in excelsis habitabat, angelos considerabat, apostolos salutabat, martyres exorabat, confessores visitabat, virgines sertantes in excessu mentis honorabat. Si quando ad actiones temporalium & administrationes necessitatum suarum corporalium descendebat, interpolatis morulis & vicibus rapim & velut iaculatum quoddam suspirium emittebat. Cumque reddidisset ut breuius poterat, Marthæ vel Liæ, quod debebat, iam tunc diffusius & securius inter Mariæ & Rachelis amplexus castissimos stringendum se recipiebat. Si loquebatur ei dilectus, ad vocem amici eius anima liquefiebat. Si loquebatur dilecto, tenebat eum nec abire permittebat. Si dilectis sodalibus loqui decernebat, per eos amore se lingue-re dilecto nunciabat. Hæc fuerunt beato Vuilhelmo pascua spiritualis alimonie in illa interiori solitudine deserti, postquam à priori apostasia cœpisset ad Christi seruitium conuerti.

Vt abiit in Liualiam, & ad montem de Pruno. Cap. 18.

POST hæc vir Domini in omnibus pauidus, & propriam fragilitatem semper habens suspectam, recordatus est scriptum esse, sicut à quodam probò viro in loco prioris tugurij fuerat eruditus: Melius est duos simul esse, quam vnum, & vix soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem. Et reuera hoc cogitando vir Dei non errauit: quia malum, quod nemo videt, nemo arguit. Vbi enim non timetur reprehensor, tentator accedit securius, & iniquitas perpetratur licentius. Volens ergo se in

Redit in
specum
suam.

Ecclesi. 10.

Item illi
citur ab
amicis.
Surdo ca-
nunt Sire-
nes.

Psal. 54.
Degit in
solitudine
anacho-
retarum in
solitudine.

Cant. 5.
Cant. 3.
Cant. 2.

Ecclesi. 4.

se in laboribus corporis exercere, quatenus diabolus inueniret occupatum, deliberauit beati Iacobi apostoli limina visitare. Et inuento nauigio per Dei misericordiam, qui in oculis nautarum sine naulo contulit ei gratiam, transfretauit & venit in Hispaniam. & ingressus Compostellanam ciuitatem, cum omni deuotione tanti apostoli visitauit ecclesiam, & effudit sicut aquam cor suum ante conspectum apostoli, cuius suffragantibus meritis & intercessionibus petebat deduci & adduci in montem sanctum aeterni tabernaculi. Vbi cum aliquandiu apud quasdam personas religiosas, cum charitatiue detinentes, fuisset demoratus, in Tusciam reuertitur, Pisanorum partes ingreditur, & in sylua, quae Lualia nuncupatur, speluncam horribilem reperit. In hanc descendens Domino famulaturus recipitur, sed in breui tempore sociorum sibi religiosorum numerus copulatur: cum quibus illo in loco aliquanto tempore religiosè viuentibus conuersabatur, hospiteq; construitur ad Dei venerationem & pauperum Christi refectionem. Sed non post multum temporis feruor eorum coepit paulatim tepescere, & qui spiritu coeperant, in carne probati sunt consummari: & tanto in religionis culmine positi deficiendo facti sunt deteriores, quanto ibidem proficiendo facti fuissent meliores. Compellebantur à viro Dei Vuilhelmo renunciare illicitis, valescere moribus assuetis. Non videbant oculi eorum, nisi manna dulcedinis in sermonibus patris, sed nauseabat anima eorum super cibo leuissimo assidue cohortationis. Et facti fastidiosi super praeceptorum salutarium admonitione, vilipendebant imbui tanti patris informatione. Cumq; ille non posset quæ audierat & viderat, non eloqui, conuicijs coeperit cum vnanimiter aggredi: & qui mores & vitam longè dissimilem atq; dissolutam ad eius regulam & exemplar debebant moderari, conati sunt molestijs, conuicijs & iniurijs affligere patrem imitabilem. Inter dyscolos Deicola non proficiebat, intantum eius rectitudinem illorum prauitas detestabatur. Sed quid ageret norma iustitiae, virtutis insigne, alumnus disciplinae, professionis forma? Hospitale cuidam viro religioso, Petro nomine, qui actibus malorum non consenserat, commendauit, & sic de illo loco ad alium prudentissimè discessit. Reuera spiritualis medicus merito eos despexit agrotantes, quos de medicamento suo fieri vidit deteriores. Quid ni despiceret persequentium insaniam, qui mandatum acceperat, saeuente persecutione in vna ciuitate, fugere ad aliam? Quid restabat, nisi domum exasperantem deserere, cum propter eam soleat praeicatorum lingua palato adherere? Recessit igitur prudens de concilio malignantium, excussio puluere pedum illis in testimonium. Veniensq; ad montem, qui de Pruno nuncupatur, in sylua opacissima sub quodam modico tugurio solitarius Domino famulatur. Ibidem arctissima vita voluntarie assumitur, contemplationi simul & actioni insititur, & vnus manus ponitur in ambobus. Ibi cellula construitur, hortulus concluditur, arcola diuiditur, humus oleribus seritur, & arborum diuersa species inseritur, vinea etiam propaganda plantatur. Sed & à viro Dei terror & horror serpentum venenosorum cellam inquietantium procùl repellitur, omnisque infestatio immundorum spirituum potenter abigitur: Nec minùs in expugnatione prauorum hominum virills extitit, quàm daemonum. Opinionis siquidem eius fama vndiquè crebrescente, sociorum multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, & à falsis fratribus, inuidiae facibus accensis, inuidiae virus multiplicis toleratur. Vnum tamen de insultibus daemonum ibi toleratum, distinctè & ordinatè commemoramus, arbitrati stylo potiùs exprimendum, quàm silentio supprimendum.

Speluncam horrida ingreditur in Lualia, & socij se illi adiungunt.

Tepescunt socij.

Marth. 10. Ezech. 36.

Venit ad montem de Pruno.

Iob 9.

Detentione demonis sub specie proprii genitoris. Cap. 19.

Quadam igitur nocte, cum solus suo illo solito & ignito modo meditationibus inuigilaret, & in orationibus intentus pernoctaret, contigit vt ei satanas inuideret. Inuidit, & adfuit, nec satellitum immundorum fraudulentam multitudinem defuit. Et quem à rigore sancti propositi per se aliàs non valuerat emollire, cogitabat innumerabili daemonum multitudine circumdatus, tentando circumuenire. Conuenerunt igitur in vnum aduersus Domini famulum, vt multitudine vincerent, quem vincere fortitudine non poterant. Prima igitur vigilia noctis, cum surrexisset in principio vigiliarum suarum, & effudisset sicut aquam cor suum ante Dominum, audiuit subito exercitum aduenientium daemonum, qui quasi totam vallem occupantes, phaleris equorum & sonitibus crepitaculorum perstrebebant. Nunc anima-

Thren. 2.

animalia crederes vociferantia: nunc volatilia cantibus varijs audires garrientia: nunc sibilabant vt serpentes: nunc hinniebant vt elephantes: modò rugiebant vt leones: iam vlulatus pugnantium tota sylua resultabat: iam strepitibus militantium vallis omnis resonabat: modò clamoribus aucupum & venantium torum nemus tremebat. Accedentes autem propius, cellam eius circumdederunt, & in modum coronae rediuium Dauid satanas & eius satellites cinxerunt. Mox mirum in modum circa illius cellam more militari coeperunt hastis inter se congredi, & duello de victoria certare. Ex illis autem vnus ceteris clarior & virtute robustior, apparuit in specie proprii genitoris, & ad Vuilhelmum dicere coepit cum vociferatione clamoris:

Daemones ei sunt in festu.

1. Reg. 23.

Daemon in patris figura ei loquitur.

Cerne senescentem fili Vuilhelme parentem.
Exi continuo patre rogante tuo.
Germine non humili genitus, me respice fili,
Nec mea despicias vota, precesq; pias.
Exi Vuilhelme: tu nanque resumere per me,
Terras & dotes, praedia, regna potes.
Iam sat seruisti, superest tibi gloria Christi:
Praemia non poteris perdere, saluus eris.
Iam patrem sequere, iam iamque tuum miserere.
Ad tua regredere, viscera mota gere.
En generis soboles nostri stat, turbaque fratrum,
Cum quibus in theatro ludere saepe soles:
Fratres cum cuneis notorum respice tristes:
Exi, nè distes, associandus eis.
Illis iungéris pompa, folioque fruérís:
Cinget te generis turba, beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumque chorum copia larga dabit.
Cernendum moestum te spectat turba nepotum,
His saltem praesta, quaesumus, antidotum.
Fili mi, quid habes animi leuitate cadendo?
Magnanimi non est, perimi se velle latendo.
Querere vilia, spernere gaudia, te ne remordent?
Eccè placentia sunt tibi tristitia, prospera sordent.
Ferrum, cauma, famem, frigus fers atque ligamen.
Nec florens aetas te mouet, aut pietas.
Postpositis igitur furijs, mihi sanus obedi:
Nè tardes ergò, concitus ipse redi.

Hæc & huiusmodi princeps daemoniorum in aures eximij principis suggerens suadebat, sed Christi miles verba deceptorum paruipendebat. Licet enim inauditis antea nouellis monstris fuisset aliquantulum perterritus, protectus fortitudine Dei, nihil ad hæc respondit penitus. Mentem eius firmam in Domino nec terrores concusserunt, nec blandimenta seduxerunt. Videns ergò diabolus suam nihil praeualere industriam, contemni non ferens occultam fraudulentiam, sese conuertit ad quantam permissus est apertam violentiam. Dolebant etiam angeli satanae, à Vuilhelmo sibi illudi, qui illudendi non venerant, sed potiùs illusuri. Et effractis cellulae ianuis, in multitudine copiosa audacter intrarunt, & extra domum trahentes, verberibus acriter ceciderunt. Conquassatis ergò & confractis vniuersis membris corporis eius ab iniqua caterua, supra dorsum eius fabricante, abiierunt, seminiuo relicto & paululum respirante.

Nihil mouetur de monu praeiugis.

Dixit ab illis verberatur.

Visitatur à virgine Maria, & ceteris virginibus. Cap. 20.

Recedentibus igitur malitiae satellitibus, & disparentibus operarijs tenebrarum, athletam suum in sua tribulatione consolari dignatus est pater misericordiarum, & pius Dominus, qui nouit pios eripere de tēratione, secundum multitudinem dolorum in corde suo, eius latificauerunt animam multiplici consolatione. Nam subito missae sunt curare vulnera eius tres puellae, renitentes inestimabiliter specie generosa, secum portantes vnguenta preciosa. E quibus vna ceteris pracla-

2. Pet. 2.

Nnn

pracla-

FEBRVARIVS.

præclarior & facie venustior rutilabat, quæ militem Christi cohortando, sermone dulcissimo mitius blandiebatur. Hæc erat, sicut ipso postea referente cognitum est, genitrix Dei, domina mundi, regina cæli, virgo Maria. Merito ad eum angelorum domina mittitur de cælis, qui puritate angelica rutilare nitebatur in terris. Iussu quidem Dei filius matrem destinavit corporalem, ad sanandam in terris matrem suam spiritualementem. Qui, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, soror & mater est. Prædictæ ergo virgines ignem vehementem circa fauciatum mira celeritate succenderunt, corpusq; illius dulciter calefactum, suauiter vnixerunt. Omnia vnguenti suauitas. Omnia vnguentum efficacitas. Omnia vnctionis & salutis celeritas. Sub omni enim celeritate incolumitati pristina restituerunt, & sic eo salutato & hortato, discesserunt. Felix contritio, quam pia manus puellaris alligat: Felix fractio, quam virginis palma consolidat: Felix vulneratio, quam digitus genitricis Dei perungit & sanat. Reuerentia pater sancte, iam non debent esse in memoria angustia priores, quas mitigauerunt tantæ Virginis consolationes exteriores & interiores. Quid te animi habuisse suspicemur, cum odoratus tuus pascebatur aromatis effusione, auditus recreabatur virginis allocutione, visus reficiebatur tantæ pulchritudinis admiratione, tactus leniebatur tantæ dulcedinis respiratione? De cetero in periculis, in angustiis, in rebus dubijs Mariam potes securius inuocare, deuotius cogitare, iucundius salutare: nec vnquam debet à corde recedere, nec ab ore excidere. Et nos quidem seruuli tui, si insurgant venti tribulationum, si flumina tentationum, si scopuli persecutionum, hoc solum post filium habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad eius misericordiam finem. Cæteris in virtutibus eius congaudemus ei: sed misericordia miseris sapit dulcius, misericordiam amplectimur charius, recordamur sapientius, crebrius inuocamus. Quis misericordiam eius longitudinem, latitudinem, sublimitatem & profunditatem queat inuestigare? Omnibus omnia facta est: sapientibus & insipientibus copiosissima charitate debirricem se fecit. Tanti ergo certaminis victoriam & refocillationem consolatoriam, cum antiquo patris Antonij certamine videmus non modicam habere conuenientiam. Huius autem tam dulcissimæ visionis arcanum nulli vnquam, quoad viueret, voluit pandere, excepto solo ministro eius tunc temporis, Petro nomine, qui postea Prior factus montis de Pruno, ad exemplar sibi in monte monstratum, domum dignè satis satagebat regere. Huic soli negare non poterat labilis gloriæ percalcator, qui huius rei notitiam & signum, quippiam operis intus facititudo, acceperat, sedulus magistri explorator.

De hospita à febre sanata. Cap. 21.

Interea videns diabolus per seipsum clam vel palam ad seducendum virum Dei suam nihil versutiam præualere, molitus est per alios, quod per se non poterat adimplere. Cum enim omnibus Deo seruientibus infestus sit, quos, Deo protegente, proprijs viribus euertere non potest, ad illos decipiendos aliorum soler vti opera. Conuertens igitur se ad ad acriorem læsionem & minus tolerabilem pugnam serpens antiquus, nouit scriptum esse, quod nulla pestis est efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Immisit itaq; in cor sodalibus & falsis fratribus, qui cum ipso morabantur, vt inuidia cordis, conuicijs oris, molestijs & iniurijs operis eum incessanter infestarentur: & ita factum est. Postquam verò malignantium persecutiones diu longanimitè sustinuit, tandem eorum nequitijs cessit, & abiit, atque in syluam Linaliam, vbi prius hospitale construxerat, rediit. Sed & fratres loci eiusdem, instigante diabolo, non minus eum persecuti sunt, immò plus etiam, quam antè, & cœperunt ei conuicijs illudere, & eum opprobrijs saturare. Improperia exproperantium Eliseo, ceciderunt super eum, quia multum dissimilis erat vita eius operibus illorum. Cum ergo mortiferum virus inuidiæ cogitaret humiliter declinare, cœpit infirmus & debilis corpore quod tenderet æstare. Et ecce subito, sicut ipse postea referre consueuerat, vox ad eum de cælo sonuit, quæ in montem Petritium iuxta Castellionem Burianensem, ad eum ire præcepit. Nec mora, ad obsecundandum mandantis imperio, licet infirmus artubus & corpore debilissimus, statim accingitur, & tandem paulatim ad nominatum locum peruenit. Cumq; ibi per aliquot dies resedisset quietus & solitarius, superueniunt pastores plurimi, qui de tota vicinia illic statutis diebus conueniebant frequentius.

Multa patientia à falsis fratribus.

DE S. VVILHELMO DVCE ET COMITE.

973

tius. Quorum frequentiam & inquietudinem vir solitarius ferre non sustinens, egressus inde, lustrato vndiq; loco, tandem Castellionem deuenit, vbi amore & intuitu Iesu Christi, à quodam viro mansueti, qui erat incolae loci illius, honestissime susceptus est, & in domo eius resedit multis diebus hospitatus. Erat vir ille honestus, habens uxorem & familiam, & de bonis temporalibus sufficientem mediocritatem. Erant ambo iusti in conspectu Domini, vt legitur de parentibus præcursoris, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela. Apud hos Vvilhelmus per longum tempus vsus hospitio est, eorum beneficio humaniter sustentatus. Factum est autem vindemiarum tempore, vt infirmus & ieiunus circa horam diei nonam diceret hospitem suum: Ecce, inquit, longo corporis dolore, temporis calore ac ieiuniorum continuorum pondere confectus tabesco, & ne per meam incuriam deficiam, pertimesco. Tibi ergo humiliter supplico, ad refectiorem vespertinam mihi aliquid curato preparare. Cui illa respondit: Viuit Dominus & viuit anima tua, quia hodie tibi ministrare non possum, incommodo febris grauissime prostrata. Velle quidem adiacere mihi, perficere autem non inuenio. Mox ille passionibus hospitem vehementer compassus, inuocauit super eam nomen Christi, & sub omni celeritate febris à foemina pellitur, sanitasque pristina restituitur. Nec mora: ad viri Dei surgit imperium, & quod iussa fuerat, sedulè, fideliter & deuotè parat edulium: nec solum die illo, sed prout potest, eidem ministrat deinceps omnibus diebus vite sue. Hoc ipsamet, Dominum in seruo glorificans, alijs consuevit enarrare non ingrata, etiam à nemine interrogata.

Quidam vir bonus recipit illum in domum suam.

Luc. 1.

Precibus pellit febre, ab hospite sua.

De tugurio sancti viri in stabulo Rodis. Cap. 22.

Post hæc vir verè humilis, nolens reputari, nec mirabiliter prædicari, laudationemq; sui ferre non valens, apud quos huiusmodi fecerat signum, non acquieuit ulterius commorari: Et recedens clanculò, ad ecclesiam sancti Nicolai perrexit, & ibi modico tempore cum venerabili viro Guidone presbytero permansit. Nec multò post eius beneficio & auxilio fretus, in vallem, quæ dicitur Stabulum Rodis, ad habitandum est introductus. Erat autem Stabulum Rodis, solitudo quædam penitus inculta & horribilis valde. Ibi recepit semetipsum in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Anno Dominicæ incarnationis 1155. mense Septembris, mediante adiutorio virorum nobilium castri Burianensis & dicti domini Guidonis sacerdotis, erectum est viro Dei, prout ipse voluit & optauit, mapale modicum & tugurium vile in loco, qui dicitur Stabulum Rodis. Ibidem per annum ferme & dimidium superuixit, & pauperimè degens, vitam asperrimam duxit. Hæc fuit vltima mansio & statio viri Dei. Ibi corpus terræ, spiritum verò tradidit æternæ requiei. Ibidem poterat decantare, iustus cum iusto, comes cum rege: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Ibi in tanta innocentia ingressus est, in tanta simplicitate conuersatus est, in tanta puritate animi demoratus, vt inter feras bestias, serpentes & dracones degeret securus & illæsus: Volucres cæli cum illo vesebantur, bestia ferocissima, depolita quodammodo rabie naturalis, mansuetæ reddebantur, nihilq; ei nocentes, quasi ratione vtentes, cum reuerentantur: animalia quantumcunq; syluestria, sacra eius vestigia humi prostrata deosculantur, & omnia reptilia, ad iussu eius obedientia, ibant & reuertebantur. Diceret Eliam inter coruos, ouem Christi inter lupos, Lazarum inter canes, Daniele inter leones, Moysen inter serpentes, Dauidem inter vrsos, Ioseph inter Aegyptios, Benedictum inter volucres. Non immerito cum omnibus sanctis congruentiam quandam habuit, qui omnium iustorum spiritu plenus fuit. Etiam spiritu prophetiæ ibidem cœpit clarere, sicut sequentia docebunt. Erat iisdem temporibus sanctus Albertus, cuius in Prologo fecimus mentionem, bonæ indolis adolescens, viri Dei minister, & eius disciplina perfusus, ambulans cum eo, intrans & exiens, & conuescens familiariter. Hunc ergo præuidens in spiritu, virum spiritus & virtutis futurum, die sancto Epiphaniæ in discipulum & fratrem recepit, secum Domino militaturum. Vnde in libello, quem idem dominus Albertus de vita patris visu & auditu percepta cõpendiò descripsit, inter cætera sic ait: Post hoc, Epiphaniarum tempore ego inutilis & indignus Albertus, vitiorum multorum labe prægrauatus, à sua sanctitate sum receptus. Nec fraudatus est à desiderio suo vir desideriorum, proficiente in hoc eius discipulo, vt postmodum

Stabulum Rodis, solitudo horrida, à sancto viro habitatur.

Psalm. 72.

Feræ belluæ & bruta animalia eum reuerentur.

Albertus, præclarus viri Dei discipuli.

Nnnn 2

multo-

multorum pater fieret filiorum. Intantum siquidem magistri discipulus factus est in melius amulator, ut signorum & prodigiorum fuerit effector mirabilis. Ipso referente, de vita & miraculis patris Vuilhelmi multa cognouimus, quæ præfenti opusculo inferere dignum duximus. Quæ tanto à nobis certius fide indubitata tenenda sunt, quanto ab eo, qui vidit & audiuit, diligentius sunt relata. Et sicut diximus à principio, ardebat in verbis, lucebat in exemplis, micabat in miraculis. Et quoniam plus mouere solent exempla factorum, quam dicta verborum: inchoemus à verbis, mediemus in factis, & terminemus in signis. Verba igitur B. Vuilhelmi huiusmodi fuerunt, sicut prædicti retulerunt eius discipuli, B. Albertus & Prior montis de Pruno venerabilis Petrus, qui oculis suis gesta eius viderunt, & auribus sermones audierunt.

De doctrina & sermonibus beati Vuilhelmi. Cap. 23.

IN primis ergò more religiosorum ad omnia se inutilem & iniquum beatus Vuilhelmus assidue ferebatur, quia in conspectu Domini nec celi mundi sunt, quemadmodum in Iob legimus. Nec solum seruū maleuolum se esse, cui tortura opus est, exteriori pronuntiabat effatu, sed etiam intimo cordis sentiebat affectu. Iam Euangelij surdus non erat auditor, in quo discipulis præcepit Saluator: Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Nec mirum, si seipsum reprehendebat coram Domino: quia quanto perspicaci mentis acumine Deum contemplantur limpidius, tanto propriam paruitatem penitius perspiciebat. Vnde Abraham post diuinæ familiaritatis fastigium se puluerem ferebatur. Moyses post rubi miraculum, impeditionis lingue se prosternebatur. Esaias post concentus Seraphici auditum tripudium, pollutum se labijs aserebat. Iob etiam post auditum diuinum iudicium, in fauilla & cinere sese reprehendit. Ad extremum virgo Maria, post electionis in matrem Dei privilegium, se ancillam humilem prosternebatur. Ex quibus omnibus statuitur, quæ dicta est, irrefragabilis veritas, videlicet quod ubi maior Dei familiaritas & notitia diuinæ acutior perspicacitas, ibi clarior & profundior propriæ paruitatis cognitio & humilitas. Aserebat etiam seruū Dei aquā in mensura bibere debere, nec licere etiam in minimis voluntatem corporis adimplere. Cibum & potum ad solam necessitatem restringebat, superfluitatem etiam in rebus vilibus condemnabat. Prodebat exemplum in medium, & confirmabat testimonijs scripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum, non per rhombum, vniuersale factum est excidium. Esau reprobarus est, appetendo lentis, non carnis, edulium. Sub Moyse populus in deserto prostratus est propter aquæ, non vini, desiderium. Denique & de vtraque vita ad vtriusque hominis condimentum breue longumque pariter documentum adferebat, breue in syllabis, longum in sententijs. Dicebat ergò in doctrina sua, sibi calidius infusa: Seruum Dei aut orare, aut laborare, aut semper debere celestia cogitare. Si ad superficiem verborum respicias, valde sunt simplicia: si te ad medullam intus conuertas, multiplex spiritualis latet intelligentia. Non immerito orationem præmisit: quia oportet semper orare, & non deficere, sicut veritas in Euangelio dicit. Congruè autem laborem subiunxit, quia ociositas inimica est animæ, & quia qui non laborat, secundum Apostolum, non manducabit. Iam verò in meditatione celestium rectè conclusit, quia in meditatione iusti, ignis charitatis exardescit. Ideò decantabat vir iustus Domino: Et erunt ut complacent eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Parum dixi, & pro sublimitate sermonis, omnis expositio inferior est. Post hæc, Non regnet, inquit, peccatum in postro mortali corpore: & vtilis, qui concupiscentijs suis obediunt. Ociositatem arguebat, auaritiam reprehendebat, inanem gloriam vilipendebat, & lasciuia condemnabat, inuidiam detestabatur, detractionem relegabat, murmurationem execrabatur: superbiam suffocandam, iracundiam reprimendam, factis & dictis suadebat. Diuitiarum iactantiam fugiendam, paupertatem voluntariam appetendam, suo illo seruire spiritus dogmatizabat. Dicebat insuper, seruū Dei omni hora, cogitata, dicta, gesta debere circumspicere, ne in ipsis contingeret oculos creatoris offendere. Docebat etiam, viros spirituales fugere somnolentiam, stratum eorum, durum, rigidum & breue esse debere, ne se, quod velint, liberè possint extendere. Addebat nihilominus, omnibus superfluis refectis, indulgendum esse corpori in solis necessarijs, salua regula voluntariæ paupertatis. Quanti

Humilitas
sancti viri.
Iob 15.

Luc. 17.

Gen. 18.
Exod. 4.
Esai. 6.
Iob. 42.
Luc. 1.

Gen. 3.
Gen. 25. 16.
Hebr. 12.

Luc. 18.

1. Thes. 3.

Psal. 58.
Psal. 13.

Rom. 6.

fratres, inquit, in Aegypto, quàm multis annis Domino sine piscibus seruiērūt? Quantis tyrannis, in inferno positus, abundè sufficeret extra infernum saccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulalij, lachrymæ Arsenij, nuditas Apostoli, olla Elisei? Sed vā nobis miseris, inquit, qui fortitudine mentis eneruati, & fragilitate corporis prægrauati, superfluitatem conuertimus in necessitatem. Iam non est, quod se immisceat charitas, ubi totum occupauit vanitas. Monebat quoque, de nulla necessitate, tribulatione aut iniuria conquerendum, seu murmurationis notam aliquatenus incurrendam: sed quicquid acciderit, ferendum æquanimiter, & in omnibus diuinæ largitati, cuius hæc xenia sunt, gratias agendas. Sacerdotes Dei vice Christi suadebat honorare, præceptis eorum obedire, nec ea discutere, defectus eorum non indicare, voluntati eorum propriam nequaquam antepone, aut in aliquo præiudicare. Sacerdotibus tamen proprium prælatum suadebat superponere, obedientiam patri spirituali vsque ad mortem impendere, nisi, quod absit, contra Deum aliquid præcipere videretur. Nullius quippe iussio potest obuiare à Deo prohibitis, nullius prohibitio præiudicare præceptis. Ecce hæc sunt verba oris eius: quæ licet nuda, catholica tamen & vtilissima suis auditoribus de plenissimo fonte pectoris propinabat. Hæc prædicta Albertus referre consueuerat se vidisse magis eum opere facientem, quàm ore suadentem. Et de eius quidem factis & operibus ipse prosequitur sequentia.

Sacerdotibus
ut deferendum.

De factis eius & modo viuendi. Cap. 24.

IN primis beatus Vuilhelmus pro commissis criminibus assidue precabatur, & pro ipsis diluendis plerumque lachrymabatur. Et sicut peccando membra sua seruire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ita poenitendo eadem seruire cogebat iustitiæ in sanctificationem. Et sicut filia Babylonis misera, caro videlicet, ei retribuerat: sic ei retributionem suam poenitendo retribuere satagebat. Et quia lata carne sese in culpas merserat, ipsa nunc afflicta ad veniam redibat, fame & inedia corpus excrucians. Quantum glorificauerat se & in delicijs fuerat, tantum sibi tormentum & luctum dabat. Quotidie, etiam diebus festiuis, ieiunabat, & post protracta ieiunia, modico & simplici cibo debilia membra refocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento & vino modico, iuxta doctrinam Apostoli, se reficiebat, sed adeò diluro, ut sapore penitus ablato, colorem vni tantummodo retineret. Cæteris diebus aqua & pane vivebat, ijs ad condimentum crudas herbas superaddens. Pro mensura cibi quandam paropsidem, & pro quantitate potus scyphum ligneum habebat: intantum cibum & potum in modo & mensura sumebat, quam etiam nunquam excedebat: sed de ea potius mensura sæpè aliquid voluntariè sibi subtrahebat, adeò corporalia sibi negando, magis ac magis appetebat spiritalia. Beati namque, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sic enim primogenita Israël viuificantur, Aegypti primogenita ab exterminatore suffocantur. Hoc discretionis moderamine vir Dei vsus est assidue vsque ad finem vitæ suæ. Tantæ abstinentiæ virum, ministris eius narrantibus, vix quispiam potuisset inuenire, etiam si cuncta orbis climata perlustrasset. Cilicinis superloricam vestibus diebus & noctibus utebatur, in quibus, præter asperitatem & frigus, tanto laniatu afficiebatur, ut horroris abominatio quibuscumque cernentibus incuteretur. Nuda humo cubabat, ligno capiti supposito, verus Christicola. Mira illi erga vniuersos lenitas, mira charitas, patientia atque humilitas supra modum humanum. Ira ei, in manu eius: vocata veniebat, exiens, non crumpens. Nuru, non impetu, ferebatur: iussa, non excussa, progrediebatur: utebatur illa, non utebatur: mouebatur ea, non turbabatur. Interioribus animi motibus præsidebat ut dominus, nulli subiacebat ut mancipium. Vnde solitus erat de ipso referre beatus Albertus: Tantæ patientiæ, tantæ humilitatis & parsimoniæ neminem vidi vnquam. Denique exteriorem hominem ad præscriptum interioris componebat, omnia secundum exemplar, quod ipsi in monte monstratum erat, faciens. Ab occurso faciei cognoscebat sensatus: intantum sapientia relucebat in vultu illius. Vultum eius vniuniformem nec mæror fuscabat, neque vilitudo in diuersa mutabat. Si amictus corporis & risus dentium & incessus hominis enunciant de eo, verè per omnia Vuilhelmus nunciari poterat esse sensatus homo. Et contra de quibudam irrationabiliter viuentibus dicitur in Psalmo: Sciant gentes, quoniam homines sunt. Homo sensatus erat, qui in sapientia manet ut sol, cum stultus

Rom. 6.

Psal. 136.

Apo. 18.

1. Tim. 5.

Matth. 5.

Eius mira
abstinentia.

Ire domitor
egregius.

Eccle. 19.

Eode sermone
perest vultu.

Eccle. 19:

Psal. 9.

Eccle. 17.

ut luna mutetur. Sicut sæpè docuerat, hunc morem sibi statuerat, ut semper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile est, ut vir sanctus aliter viveret, quam doceret. In ipsa ægritudine ultima, qua & mortuus est, laborabat: in extremis positus, lecto doloris decumbebat: & tamen stans aut sedens, orabat assiduus, & voce interclusa, labia motibus agitabat: adeò ad superna animo indefesso suspirabat. Sed iam nunc post viri sancti dicta & gesta, stylum conuertamus ad miracula, tam quæ obitum præcesserunt, quam quæ sunt subsequuta.

Primum miraculum viri Dei. Cap. 25.

Primum ergò miraculum, quod per seruum suum Dominus fecit, ipse fuit. Si enim mirabile est, sanitati restituere corpora vel membra corporis quandoque moritura: quanto mirabilius est, sanare animas sine fine victuras? Et si mirabilia res est iustificatio impij alterius, quanto magis sui ipsius? Scriptum quippe est: Misere animæ tuæ placens Deo. Si plus est facere ex impio pium, quam creare calum & terram: an non miraculum facit magnum, qui se Dei gratia de profundo liberat vitiorum, & quæ retrò sunt obliuiscens, in anteriora se extendit? Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, dicit Iacobus, & operit multitudinem peccatorum. Magnum igitur miraculum facit, qui se vel alium de peccato conuertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabilius, quanto in regione dissimilitudinis abièrat remotius. Qui sarcina paupertatis & inedia premitur, qui in vilitate humilitatis & aduersitate calamitatis constituitur, non longè à Deo ponitur: quia mala, quæ nos hinc premunt, ad Deum ire compellunt. Sed diues & nobilis, potens & rigidus in prosperis, tanto longius à salute collocatur, quāto talium reditus ad conuersionem & lamentum probatur rarior. Talis fuit Vuilhelmi conuersio, cuius de longinquo facta est reuocatio. Dominus enim per Esaiam dicit: Vocans ab Oriente autè, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Sed quia hoc miraculum satis claret ex præcedentibus, iam ad sequentia festinemus.

De puella febricitante, & curata. Cap. 26.

In diebus illis pater sanctus, vir Domini Vuilhelmus cum suo discipulo Alberto solitarius & quietus in suo residebat eremitorio: & quidam vir, Michius nomine, victum ei de Castellione, charitatis studio, semel vel bis in hebdomada deportabat. Huius viri puella laborabat febribus, quæ pro charitate panem à viro Dei benedici, & sibi adferri rogabat. Cuius cum desiderium prædictus vir viro Dei cum intercessionem supplicationis aperuisset, mox vir Dei, præsumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recusauit: adeò se peccatorem & omnium virtutum expertem sentiebat. Sed nè pia oratio nunciij turbaretur, qui signum aliquod desiderabat videre, sanctus Albertus preces suas studuit interponere. Dicebat ergò, periculum esse negare, quod pro charitate expetebatur, nec aliud id esse, quam de misericordia Dei hæsitare. Cum audisset hos sermones vir beatus, qui semper erat pauidus, perterritus expauit, & madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum signauit, sicq; particulam in nomine Domini puellæ febricitanti destinauit. Qui degustatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium sanitatis est operatus.

De lampade cadente, & non confracta. Cap. 27.

Alio tempore, cum nocte quadam more solito vocasset Albertum ad orationem, parua & tenuissima lampas iuxta lectum suspensa, casu in pauimentum corruit, commota propter murium corrosionem. Et ecce oleum perditum est & effusum, sed mira Dei voluntate, vasculum integrum & illæsum permansit. Quod natura habuit, olei monstrauit effusio: sed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui statim surgens, discipuli somnolentiam feruenter increpauit, & Christi nomen benedictum in secula, cum hymnis & laudibus exaltauit.

In morte habuit spiritum prophetie. Cap. 28.

Nec

Nec prætereundum est, quod cum ad sanctissimum sui corporis festinaret obitum, accepit prophetiæ spiritum. Erant ambo solitarij habitantes vnius moris in tugurio, discipulus & magister. Vuilhelmus ægrotabat ad mortem, & Albertus famulabatur ut minister. Et cognoscens discipulus, quia magister moreretur, ut ad terram viuientium migraret, lachrymabiliter talia ad eum loquebatur: Heu heu, qualiter vnicum deseris filium pater? Nunquid post te superstes potero viuere? Nunquid soli uagus in hac obscura solitudine potero remanere? Si contingat recedere, quò accedam? Si contingat residere, quid agam? quò me vertam? Penitus ignoro, quid sim facturus, quò iturus, vel quos comites habiturus. Consule tu pater tuæ ouicula, quam usque modò seruasti tam sedulè. Si desolatam non formidas deserere, putas poterit luporum euadere morsus? Si pastor recedit & vadit, lupus insidians accedit & inuadit: & mirabile est, si ouicula solitaria secura incedit & euadit. Pater amantissime, nè me solum deseras, nè me desolatam derelinquas. Pro tuo solius confortio parentes & omnia terrena reliqueram, & in corde meo præponderabat tua sola grata præsentia omnibus, quæ deseruëram. Quid ergò erit, si te miserabilis amictio, pro quo solo cuncta dimisi? Ad has voces Vuilhelmus, super filium pia gestans viscera, blandè consolatus est eum, dicens inter cetera: Sustine, fili mi, paulisper, sustine, & noli ingemiscere, quoniam antequàm spiritus meus egrediatur è corpore, meliorem me socium tibi Dominus transmittere curabit. Hec dixit, & post hoc quiescens, aliquanto tempore superuixit. Post paululum respiciens discipulus secundum arbitrium suum mortem magistri imminere, exclamando cœpit iterum dicere: En moreris, & promissum tuum erga me irritum facere non vereris. Cur quæ processerunt de labijs tuis, sic facis irrita, relinquendo me solitarium & superstitem in hac vita? Ecce iam egredieris extra præsens seculum, & solitarium deseris me famulum tuum. Cui rursus magister fiducialiter dixit: Eslo constans: Dixi tibi, Sustine paulisper: nè ægrè feras: ipse veniet quem desideras. Vix beatus Vuilhelmus sermonem compleuerat, & egresso de tugurio discipulo, vir illustris & prudens Reinaldus, medicinæ peritissimus, secularibus quæ affluens delicijs aduenit, qui Alberti socius olim in scholis fuerat. Quo viso, Albertus occurrit in amplexus eius alacriter, & salutauerunt se mutuo verbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus secretò dixit Alberto: Doleo, mi frater, super tam proximo transitu magistri tui. Didicerat siquidem mortem in ianuis ex ore ministri. Adiecitque: Cupiebam omnino mundo valscere, & omnia mundana propter Christum relinquere, & vobiscum vitam solitariam ducere. Ad hanc vocem Albertus præ iubilo & exultatione cordis in terram procidens, genu flexit, & subleuatis in celum oculis ac manibus, cum stetibus dixit: Gratias tibi ago Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui meæ incredulitati subuenisti, & promissum magistri mei dignanter adimplere voluisti. Et conuersus ad Reinaldum: Noli, inquit, frater formidare. Ego in omnibus paratus sum tibi obedire, & Dominus reget nos, qui omnibus confidentibus in se paratus est subuenire. Vade ergò festinus, & nè cuncteris, & te ipsum manibus trade domini mei, antequàm à nobis transeat ad gaudia æterna. Quo peracto Domini prouidentia, vir Dei propheticè dixit Reinaldo vera quidam verba, sed breuia: Vade, inquit, nè tardes redire fili, & confortare, & noli diffidere: quia spiritus ammonet totis viribus à sancto proposito te studebit retrorsum abducere. His dictis, egressus est Reinaldus, & postmodum reuersus.

De morte beati Vuilhelmi. Cap. 29.

Post hæc sciens beatus Vuilhelmus, quia venit hora eius, ut trāseat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset poenitentiam quoad vixerat, in finem dilexit eam. Subijt ergò animum eius, ut Albertum diluculo Castellionem pro sacerdote citò dirigeret, qui ipsi poenitentiam imponeret in extremis. Iussione ergò facta discipulo, tantus eum inuasit horror & pauor frigoris, quod vix explicare valet sermo doctoris. Frigus enim præualidū, flante Borea, solito asperius inhorruerat, gelu nimium iter scopulosum cōstrinxerat, & densa nix omnia cooperuërat, atq; viam dealbauerat. Sed cōfortatus à magistro discipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis cœpit ire: Albertus in diffidens tamen, licet de iussione sollicitus, trepidabat obedire. Sed o miram fidem magistri, quæ cunctantem discipuli diffidentiam superaret. Nulla vis alioris vel nimis eum omni-

Nnnn 4

omni-

Vir sanctus non nisi compulsum vult edere miraculum.

Lampas corruens nihil ledit.

Predicit Alberto socium adfuturum.

Albertus in accerrimo gelu nudis pedibus iter

omnino aut leſit, aut contriſtauit, aut quicquam moleſtiæ intulit. Dereliquerat autem ignoranter, priuſquàm ad ſacerdotē pergeret, ſupra magiſtri caput pauillum cādelæ ardentis, quam cum ſacerdote rediens ardētem, vt priuſ, reperit, & in nullo imminutam ſolo omnipotentis Dei miraculo. Mox Vuilhelmus de manu ſacerdotis omnia ſacramēta Chriſti rite ſuſcepit, ea quidem reuerētia & deuotione, qua ſpiritualiter à ſpiritu Domini acceperat. Poſtea appropinquante hora exitus ſui, ſubito, licet incredibile videatur, primus pallor, qui ex cilicio, ferro, ſqualore ac inedia corpori eius obreperat, totus abſceſſit, vultuq; clarificato ac leſis oculis, inuiſus antea color acceſſit. Iam deinceps operabatur in eo, cuius pater vſq; modò operatur aſſiduè, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ cōfiguratum corpori claritatis ſuæ. Deſunctus viuere, & viuēs mortuus videbatur, cui viuere Chriſtus fuerat, & mori lucrū. Poſtea ſciens Albertus, quòd ea quæ de magiſtro ſuo ſunt, finē ſortiuntur, incepit dicere antiphonam, quæ in egreſſu decedentium dicitur. Subuenite ſancti Dei &c. Pſallebat etiam cum eo venerabilis ſacerdos, quem pro imponenda poenitentia, de Caſtellione vocauerat: qui vt videret finem, cum ſolitarijs duobus remanſerat. Ipſe verò tranſiens ad patrem, in medio illorum iacebat, & irreuerberatis oculis ac manibus ſuſum intendebat, inuictumq; in oratione ſpiritum, gemitibus ac ſuſpirijs inenarrabilibus ſuſpēdebat. Interim Albertus preparans funeris exequias, cantando plorabat, & plorando cantabat, non ignorans, pium & ſalubre, orare pro deſunctis, & ſuper mortuos producere lachrymas. Cum veniſſent ad locum illum: Occurrite angeli Domini, exiuit ſpiritus eius, & reuerſus eſt ad Dominum, qui dedit illum, & à carne ſoluta ſancta eius anima, appoſitus eſt ad patres ſuos, ambulans cum Deo, & obdormiēs in Domino. Sic moriens in pace quietiſſimū ſuſtinuit obitum, vt nullis notari poſſet indicijs momentum, quo emiſit ſpiritum. In ipſo mortis articulo magis videbatur obdormiens, quàm obiectus: poſt mortem verò ſoporatus potiùs quàm exanimatus. Non ei, vt aſſolet, accidit oris oppilatio, non frontis rugatio, non oculorum ſuſſoſſio, nō narium contractio, non naſi exinanitio, non hiatūs apertio, non dentium commotio. Extenti pedes & combinati denſiſſi lacerti eius, & cruce ſignati, erecti ſenſus omnes, & quaſi in aëra ſubleuati. Nitorem coloris in facie, ſicut in diebus iuuetutis, receperat, & omnis decoloratio ſolisq; aduſio reſceſſerat. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.

De ſepultura & miraculis eius. Cap. 30.

Cernens Albertus cum Joſeph verum Iſraël obijſſe, ruit in faciem animo conſternatus, & tenens pedes veri Iacob, amplexando eius ſacra veſtigia, reuerenter oſculabatur. Rursus autem refreſcatus eſt dolor de ſolitaria deſertione: rursus interpellatus eſt pater de promiſſi tardatione. At ille introierat in potentias Domini, & iam potentior factus erat ad impetrandum. Non ergo paſſus eſt diutius diſcipulum ſua expectatione fraudari. Nam Reinaldus, cunctis facultatibus ſuis in pauperes diſtributis, aſſiduè quod à viro Dei audierat & viderat, animo aſtuante reuoluit, & citò poſt eius obitum ad Albertum rediens, quod Deo promiſerat, exoluit. Verumtamen grauiffimæ demonum perſecutiones, iuxta præſagium S. Vuilhelmi, in conuerſionis primordijs non deſuerunt ei: quibus ingruentibus, mox fugiebat ad tumultum viſi Dei. Et quandiū ibi erat, ſicut poſtea referebat, nullas hoſtium moleſtias metuebat, ſecurior, quàm inter amicorum cateruas permanens. Poſt hæc corpus B. Vuilhelmi à diſcipulo & præbytero more Chriſtiano ad ſepulturam preparatur, & in hortulo, quem ipſe, dum viueret, proprijs manibus coluerat, gleba illa ſanctiſſima, ſuper aurum precioliſſima, terræ commendatur. In quo loco poſtea humili ſchemate conſtructum eſt oratorium, ubi morbidis & varijs depreſſis lāguoribus multiplex à Domino præſtatur beneficium, & propè eſt Dominus petitionibus omnibus piè B. Vuilhelmum inuocātum. Ibidem cecis reſtituitur viſus, ſurdus auditus, claudis inceſſus, leproſis munditia, languidis conualeſcentia, mutis loquela: ibi furioſis dementia tollitur, & reſtituitur ſanitas. In ſumma, de quacunque tribulatione clamantes, in quacunque neceſſitate ad locum illum properantes, S. Vuilhelmi patrocinium ſibi ſentiunt aduiſſe. Obijt verbi incarnati anno 1136. 4. Idus Februarij, & ſepultus eſt in Stabulo Rodis vir Dei Vuilhelmus, Dux & Comes illuſtris & magnificus, Domino coronante in cælis ſpiritum, & ornante in terris corporis ſepulcrum ſequentibus ſignis.

PASSIO

PASSIO BEATISSIMORVM MARTYRVVM SATURNINI PRESBYTERI, DATIVI, FELICIS, AMPELII,

& multorum aliorum, conſcripta ex Actis publicis, quemadmodum teſtatur author: cuius Appēdicem, quam Actis attexuit, ſuſtulimus, quod acerbè & calumnioſè in Episcopos Meſuriū & Cecilianū inuebatur.

Vi religionis ſanctiſſimæ fide exultat & gloriatur in Chriſto, quique Dominica veritate gaudet, errore damnato, vt Eccleſiam catholicam teneat, ſanctamq; communionem à prophana diſcernat: acta martyrum legat, quæ neceſſario in archiuo memoria conſcripta ſunt, nē ſeculis tranſcuntibus obſoleſceret gloria martyrum, & damnatio Traditorum. Aggredior itaque cæleſtes pugnas, nouaque certamina, geſta per fortiſſimos Chriſti conſeſſores, bellatores inuictos, martyres glorioſos. Aggredior, inquam, ex Actis publicis ſcribere, nō tam ingenio præditus, quàm ciuili, quo illis ſum amore coniunctus: Conſultè quidem hoc faciens, duplici ſcilicet modo, vt & imitatoribus eorum ad martyrium animos præparemus, & quos viuere in perpetuum, atq; cum Domino Chriſto regnare conſidimus, etiam conſeſſionis eorum pugnas atq; victorias, cum in literis digerimus, æternæ memoria conſeramus. Sed non inuenio, fratres dilectiſſimi, quibus vtar exordijs, quòve principio laudis aggrediar ſanctiſſimorum martyrum feliciffimam conſeſſionem. Magnis enim rebus magnisq; virtutibus rapior, & quicquid eſt, quod in ipſis adſpicio, hoc totū diuinum atq; cæleſte admiror. In deuotione fidem, in vitæ ſanctitatem, in conſeſſione conſtantiam, in paſſione victoriam. Quæ res quanto ſolæ in ſuis virtutibus fulgent, tanto ſunt omnes in ſingulis martyribus clariores. Placer igitur in principio cauſam ipſius belli tractare, totiusque mundi diſcrimen neceſſariò breuiter omni celeritate diſcurrere, vt agnita veritate, & premia martyrum, & poenas quis nouerit Traditorum. Temporibus nanque Diocletiani & Maximiani, bellum diabolus Chriſtianis indixit iſto modo, vt ſacroſancta Domini teſtamenta, ſcripturasque diuinas ad exurendum peteret, baſilicas Dominicas ſubuerteret, & ritus ſacros cætusque ſanctiſſimos celebrari Domino prohiberet. Sed non tulit exercitus Domini Dei immane præceptum, ſacile gamq; iuſſionē perhorruit: & mox fidei arma corripuit, deſcendit in prælium, non tam cōtra homines, quàm cōtra diabolum pugnaturus. Et quanuis tradendo gentilibus ſcripturas Dominicas atq; teſtamēta diuina, prophanis ignibus comburenda, à fidei cardine cecidēre nonnulli, cōſeruando tamen eas, & pro ipſis libenter ſuum ſanguinē effundendo, fortiter fecēre quamplurimi. Quiq; pleni Deo, deuicti ac proſtrato diabolo, victorem palmam in paſſione geſtantes, ſententiā in Traditores atq; eorum conſortes, qua illos ab Eccleſiæ communionē præcitant, cuncti martyres proprio ſanguine conſignabant. Faſ enim non fuerat, vt in Eccleſia Dei ſimul eſſent Martyres & Traditores. Aduolabant itaque vndique verſum ad certaminis campum immenſa agmina cōſeſſorum, & ubi quiſque hoſtem repererat, caſtra illic Dominica collocabat. Nanque in ciuitate Alutinenſi in domo Occani Felicis cum bellica caneret tuba, Dominica ſignati glorioſi martyres erexerunt: ibique celebrantes ex more Dominica ſacramenta, à Coloniæ magiſtratibus atque ab ipſo ſtationario milite apprehenduntur. Saturninus præbyter cū filijs quatuor, id eſt, Saturnino iuniore & Felice leſtoribus, Maria ſanctimoniā, Hilario infante. Itaque Dativus, qui & ſenator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampeſius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Ianuarius, Caſſianus, Victorianus, Vincentius, Cecilianus, Reſtituta, Prima, Fua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Pomponia, Secunda, Ianuaria, Saturnina, Martinus, Dantus, Felix, Margareta maior, Honorata, Regiola, Victorinus, Peluſius, Fauſtus, Dacianus, Matrona, Cecilia, Victoria, Hereſtina, ſecunda Matrona, Ianuaria. Hi apprehenſi, producebantur alacres ad forum. Adhuc in primum certaminis campum prior Dativus ibat, quem ſancti parentes candidum ſenatorem cæleſti curiæ genuerunt, ibat etiam præbyter Saturninus, numeroſa vallatus propagine liberorum. Cuius

Diuino mi-
raculo scri-
pturae ser-
uantur.

Datiuus su-
spenditur in
eculeo.

Thelica
martyr for-
tissimus.

Matth. 5.
Insultat
Proconsuli
& tortoris
bus.

Inter tor-
menta eius
ardentes
preces.

Cuius partus partem sibi sociam martyrio destinavit, partem sui nominis pignus Ec-
clesiæ relinquebat. Hos agmen Dominicum sequebatur, in quo fulgebat celestium
splendor armorum, scutum fidei, lorica iustitiæ, saluationis galea, & gladius bifrons sē-
mo Dei: quorum presidio fulti, spem victoriæ fratribus promittebant. Sed iam ad suprà-
dictæ ciuitatis peruenerunt forum. Ibi primum aggressi cōfessionis palmam, magistra-
tus elogio sustulerunt. In isto namq; foro iam pro Dominicis scripturis dimicauerat cē-
lum, cum Fundanus, ciuitatis quondam episcopus, scripturas Dominicas traderet ex-
urēdas. Quas cum magistratus sacrilegus igni apponeret, subito imber sereno cēlo dis-
funditur, ignis scripturis sanctis admotus extinguitur, grandines adhibentur, omnisq;
ipsa regio, pro scripturis Dominicis, elementis furentibus deuastabatur. De hac igitur
ciuitate martyres Christi exoptata prima vincula susceperunt: directique ad Carthagi-
nem alacres ac leti, per totum iter hymnos Domino canticaq; psallebant. Qui cum ad
officium Anulini tunc proconsulis peruenerent, starentq; in acie cōstanter, fortiter se-
quientes impetus diaboli Dominica constantia retundebant. Sed cum non cōtra omnes
simul milites Christi diabolica rabies preualeret, singulos in certamina postulauit. Quo-
rum certaminum pugnas nō tam meis exequar, quam martyrum dictis: vt & sequentia
hostis audacia in tormentis atque in ipsa sacrilega inuēctione noscatur, & Christi Do-
mini prepotentis virtus in toleranti martyrum atque in ipsa confessione laudetur.

Cum igitur ab Officio Proconsuli offerrentur, suggerereturque quod a magistrati-
bus Alutiniensium transmissi essent Christiani, qui contra interdictum Imperatorum
& Cæsarum, collectam Dominicam celebrassent, primum Proconsul Datiuum inter-
rogat, cuius esset conditionis, & vtrum collectam fecisset. Qui cum se Christianum, &
in collecta fuisse profiteretur, author ab ipso collectionis sanctissimæ postulatur. Sta-
timq; iubet Officium eundem in eculeum subleuare, extensumq; ungulis prepara-
re. Sed cum carnifices ipsa crudelia atroci velocitate complerent, starentq; sequentes
in dictis, & denudatis ad vulnera martyris lateribus, erectis ungulis imminerent, subito
se se per medium Thelica fortissimus martyr tormentis subiecit & clamauit, quia Chri-
stiani sumus nos: Nos, inquit, collegimus. Statimq; Proconsulis furor exarsit, & inge-
miscens, spiritali gladio grauiter vulneratus, martyrem Christi grauissimis ictibus tutu-
dit, in eculeum suspensum tetendit, ungulis perstridentibus laniauit. At contra glorio-
sissimus martyr Thelica, media de ipsa carnificū rabie huiusmodi preces Domino cum
gratiarum actione effundebat: Deo gratias: In nomine tuo Christe, fili Dei, libera ser-
uos tuos. Talia precanti Proconsul: Quis est, inquit, author tecum congregationis ve-
stræ? Qui crudelius sequenti carnifici clara voce respondit: Saturninus presbyter & omnes.
O martyrem, primatum omnibus dantem. Non enim presbyterum fratribus pretulit, sed
presbytero fratres confessionis consortio copulauit. Quarente igitur Proconsule Sa-
turninum, ostendit: non quod illum prodiderit, quem secum aduersus diabolum pari-
ter dimicare cernebat: sed vt illi panderet, integrè se celebrasse collectam, quando cum
ipsis etiam presbyter fuerat. Manebat igitur, cum voce Dominum deprecans, & præce-
ptorum euangelij memor, inimicis suis veniam martyr in ipsis corporis sui laniamentis
poscebat. Inter ipsos namque vulnerum grauissimos cruciatus, tortores pariter & Pro-
consulem his vocibus exprobrabat: Iniuste facitis infelices: contra Deum facitis. Deus
altissime, noli illis consentire ad hæc peccata. Peccatis infelices, aduersus Deum faci-
tis. Custodite præcepta Dei altissimi. Iniuste agitis infelices: innocentes laniatis. Non
sumus homicidæ, non fraudem fecimus. Deus miserere. Gratias tibi ago: pro nomine
tuo da mihi sufferentiam. Libera seruos tuos in captiuitate huius seculi. Gratias tibi
ago, nec sufficio tibi gratias agere. Et cum ictibus vngularum concussa fortius latera
fulcarentur, profluensque sanguinis vnda violentis tractibus emanaret, Proconsulem
sibi dicentem audiuit: Incipies sentire, quæ vos pati oporteat? Et adiecit: Ad gloriam.
Gratias ago Deo regnorum. Apparet regnum æternum, regnum incorruptum. Domi-
ne Iesu Christe, Christiani sumus: tibi seruimus. Tu es spes nostra. Tu es spes Christiano-
rum. Deus sanctissime, Deus altissime, Deus omnipotens, tibi laudes pro nomine tuo
agimus. Cui talia oranti tum à diabolo per iudicem dictum est: Custodire te oportuit
iussionem Imperatorum & Cæsarum. Defatigato iam corpore, forti atque constanti
sermone victor proclamauit: Non curo, nisi legem Dei, quam didici. Ipsam custodio,
pro ipsa moriar, in ipsa consumor, præter quam non est alia. Talibus itaque dictis
glo-

gloriosissimi martyris in suis tormentis, magis ipse Anulinus torquebatur. Cuius tan-
dem rabies ferocitate saginata, postea reclusum in carcere, * passione cōdignum mar-
tyrem destinavit. +passioni

Post hæc Datiuus à Domino in certamine erigitur, qui Thelica ad fortissimū præ-
lium de proximo coniunctus est. Qui cum pendendo in eculeo extensus, se voce sepius
reperita Christianū esse, & collectam fecisse fortiter proclamaret, emerit sanctissimæ
Victoriæ martyris frater, vir sanè togatus, sed à religionis Christianæ sanctissimo cultu
ipsis temporibus alienus. Qui suspensum in eculeo martyrem, pro fanis vocibus hæde-
nus arguebat: Hic est, ait, domine, qui per absentiam patris nostri, nobis hic studentibus,
fororem nostram Victoriam seducens, hinc de splendidissima Carthaginis ciuitate
vna cum Secūda & Restituta, ad Alutiniensem Coloniam secum vsque perduxit. Quiq;
nunquam domum nostram ingressus est, nisi tunc, quando quibusdam persuasionibus
puellares animos illiciebat. Sed non tulit Victoria, clarissima martyr Domini, colle-
gam & cōmartyrem suum falsò apperi senatorem. Statimq; Christiana libertate pro-
rumpens, Nullius, inquit, persuasione profecta sum, nec cum ipso ad Alutiniensem Co-
loniam veni. Hoc possum per ciues probare. Omnia mea sponte atque voluntate perfe-
ci. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui, quia Christiana sum.
Tunc impudens aduocatus maledicta exaggerabat in martyrem. Et contra martyr glo-
riosus de eculeo, cuncta vera responsione soluebat.

Inter hæc Anulinus ardescens, premi vngulas in martyrem iubet. Statim carnifices
nuda preparataque ictibus latera cruentis vulneribus inuenerunt. Aduolabant truces
in manus iussis velocibus, secretaque pectoris, diruptis cutibus visceribusque diuulsis,
nefandis adspectibus adnixa crudelitate pandebant. Inter hæc martyris mens immobi-
lis: & licet membra rumpantur, diuellantur viscera, latera dissipentur, animus tamen
martyris integer inconcussusque perdurat. Denique dignitatis suæ memor Datiuus,
tali voce preces Domino sub carnifice rabiente fundebat: O Christe Domine, non con-
fundar. His dictis beatissimus martyr quod à Domino poposcerat, tam facile mernit,
quàm breuiter postulauit. Denique mox Proconsul mente cōcussa, lingua volente par-
cere prosiliuit. Cessauere carnifices: fas enim non erat, martyrem Christi in commarty-
ris suæ Victorie causa torqueri. Nam cum cōtra eum Pompeianus suspicionis indignæ
seus accusator accederet, calumniosamque coniungeret actionem, despectus à mar-
tyre est & percussus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid contra martyres Christi ad-
huc vsque conaris? A senatore Domini ac martyre, & potestas simul & forensis rabies
superata est. Sed clarissimus martyr etiam pro Christo tortus, cum interrogatus, vtrum
in collecta fuisset, profiteretur constanter & diceret, cum collecta fuisset, se superuenisse,
& Dominicum cum fratribus congrua religionis deuotione celebrasse, authoremq;
eiusdem collectionis sanctissimæ vnum fuisse, in sese Proconsulem rursus acius exci-
tauit. Cuius recrudescente sequitia, geminata martyris dignitas iteratò vngulis sulcanti-
bus exaratur. At martyr ad vulnerū cruciatus sequissimos pristinam suam repetens ora-
tionem, Rogo, ait, Christe, non confundar. Quid feci? Saturninus est presbyter noster.

Huius cum latera, duri truciisque carnificis magistra crudelitate monstrante, adiun-
ctis vngulis raderentur, Saturninus presbyter ad prælium postulatur. Qui celestis re-
gni contemplatione considerans parua admodum ac leuia suos commartyres sustine-
re, congregari etiam ipse taliter cœpit. Nam dicente Proconsule: Tu contra iussionem
Imperatorum & Cæsarum fecisti, vt hos omnes colligeres? respondit presbyter Satur-
ninus: Domini spiritu suggerente, securi Dominicum celebrauimus. Proconsul ait:
Quare? Respondit: Quia non potest intermitti Dominicum. Qui mox, vt hæc dixit,
contra Datiuum statim iubet aptari. Expectabat interea Datiuus laniamenta corporis
sui potius, quàm dolebat: & cuius ad Dominum mens animusque pendebar, nihil do-
lorem corporis aestimabat: sed tantum Dominum precabatur, dicens: Subueni rogo
Christe: habe pietatem, serua animam, custodi spiritum meum: non confundar: rogo
Christe: da sufferentiam. Cui cum à Proconsule diceretur: Ex hac splendidissima ciuita-
te magis debueras alios ad bonam mentem vocare, & non contra præcepta Imperato-
rum & Cæsarum facere: fortius atque constantius acclamabat: Christianus sum. Qua
voce diabolus superatus, Parce, inquit. Simulq; illum in carcerem tradens, passioni
condignæ martyrem reseruauit.

Datiuus di-
uissime tor-
quetur.

Saturninus
presbyter
vocatur ad
cruciatum.

Datiui egre
gia cōstā-
tia.

At

At verò presbyter Saturninus, recenti martyrum sanguine delibutus, cum penderet in eculeo, admonetur in eorum fide persistere, in quorum cruore perstabat. Hic cum interrogaretur, utrum author ipse esset, & omnes ipse adunasset, & diceret, Etiam: ego presens in collecta fui: Emeritus lector ad certamen exiliens, congregante presbytero, Ego sum author, inquit, in cuius domo collecta facta fuit. At Proconsul, qui iam toties vidus fuerat, impetus Emeriti perhorrebat: & tamen in presbyterum versus, Quare contra preceptum, inquit, faciebas Saturnine? Cui Saturninus: Intermitti Dominicum non potest, ait. Lex sic iubet. Tunc Proconsul: Non tamen debuisti prohibita contemnere, sed observare potius, & non rem facere contra preceptum Imperatorum. Et meditata iamdiu in martyribus voce, terrorem suae irae commouit, cui non pigro pareretur obsequio. Nam carnifices in senile corpus presbyteri ruunt, & grassante rabie, rupta nervorum connexione, discernunt illud ingemiscenda supplicia & novi generis in sacerdotem Dei exquisita tormenta. Videres quasi in pabulo vulnere famis rabie scuire carnifices, apertisque visceribus, ad horrorem videtium inter ruborem sanguinis, ossa nudata pellere, & nec inter moras torquentium, exclusam animam corpus supplicio pendente deferere. At tali voce Dominum presbyter precabatur: Rogo te Christe, exaudi. Gratias tibi ago Deus. iube me decollari. Rogo Christe, miserere: fili Dei subueni. Cui Proconsul: Quare contra preceptum facis? Et presbyter: Lex sic iubet: lex sic docet, inquit. O admiranda satis ac predicandi presbyteri doctoris diuina responsio. Legem sanctissimam etiam in tormentis presbyter predicat, pro qua libenter supplicia sustinebat. Legis denique voce deterritus Anulinus: Parcam, inquit: eumque in custodiam carceris redigens, exoptato supplicio destinavit.

At verò Emerito applicito, In tua, inquit Proconsul, domo collecta facta sunt contra precepta Imperatorum? Cui Emeritus, sancto spiritu inundatus, In domo mea, inquit, egimus Dominicum. At ille: Quare permittebas, ait, illos ingredi? Respondit: Quoniam fratres mei sunt, & non poteram illos prohibere. Sed prohibere, inquit, illos debuisti. At ille: Non potui, ait, quoniam sine Dominico non possumus. Statim enim ipse in eculeo iubetur extendi, extensusque vexari. Qui cum validos ictus innouato carnifice pateretur, Rogo, ait, Christe subueni. Contra Dei preceptum facitis, o infelices. Et interloquente Proconsuli, Non oportuerat te eos suscipere, respondit: Non potueram, quin susceperem fratres meos. At Proconsul sacrilegus, Sed prior, inquit, erat iussio Imperatorum & Caesarum. Contra religiosissimum martyr: Deus, inquit, maior est, quam Imperatores. Rogo Christe: tibi laudes. Christe Domine, da sufferentiam. Cui talia precanti, hæc Proconsul iniecit: Habes ergo scripturam aliquam in domo tua? Et respondit: Habeo, sed in corde meo. Et Proconsul: In domo, inquit, tua habes, an non? Emeritus martyr ait: In corde meo illas habeo. Rogo Christe: tibi laudes: libera me Christe: in nomine tuo patior. Breuiter patior, libenter patior: Christe, non confundar. O martyrem, Apostoli memorem, qui legem Domini conscriptam habuit, non attramentum, sed spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. O martyrem, legis sacræ idoneum diligentemque custodem, qui Traditorum facinus perhorrescens, scripturas Dominicas ne perderet, inter secreta sui pectoris collocavit. Quo cognito, Proconsul, parce, inquit: eiusque confessionem in memoriam unā cum ceterorum confessionibus redigens, Pro meritis vestris omnes, inquit, secundum confessionem vestram poenas meritas persoluetis.

Sed iam ferina rabies, ore cruento tormentis martyrum saginata, languebat. Sed cum Felix nomine & passione processisset in prelium, aciesque Domini omnis incorrupta inuictaque perstaret, tyrannus mente prostratus, voce demissus, anima & corpore dissolutus, Spero vos, inquit, hanc partem potius eligere, qua possitis viuere, ut iussiones conseruetis. Contra quæ confessores Domini, inuicti martyres Christi, tanquam ex vno ore dixerunt: Christiani sumus: non possumus nisi Domini legem sanctam usque ad effusionem sanguinis custodire. Qua voce percussus inimicus, Felici dicebat: Non quero, an Christianus sis, sed an collectam feceris, vel scripturas aliquas habeas. Ostulta iudicis & ridenda interrogatio. Christianus, inquit, utrum sis, tace. Et addidit: Si in collecta fuisti? Respondit: Quasi Christianus sine Dominico possit, aut Dominicum sine Christiano celebrari. An nescis satanas, in Dominico Christianum, & in Christiano Dominicum constitutum, ut nec alterum sine altero valeat esse? Cum nomen audieris, frequenter Domini

mini disce: & cum collectam audieris, nomen agnosce. Denique cognosceris à martyre & rideris: tali responsione confunderis: Collectam, inquit, gloriosissime celebrauimus: ad scripturas Dominicas legendas in Dominicum conuenimus semper. Qua confessione confusus grauius Anulinus, fustibus e sum exanimem, celesti concilio martyrem properantem ad siderea tribunalia, expleta passione, consociat.

Sed Felicem sequitur alius Felix, nomine pariter & confessione atque ipsa passione consociatus. Pari etenim virtute congressus, etiam ipse fustium lesione quassatus, animam in tormenta carceris ponens, superioris Felicis est martyrio copulatus. Post hos suscipit certamen Ampelius custos legis, scripturarum diuinarum fidelissimus cōseruator. Hic, querente Proconsule, an in collecta fuisset, hilaris atque securus alacri voce respondit: Cum fratribus feci collectam, Dominicum celebraui, & scripturas Dominicas habeo mecum, sed in corde meo conscriptas. Christe, tibi laudes refero: exaudi Christe. Qui cum hæc dixisset, ceruicibus contusus, quasi iam in tabernaculum Dominicum cum fratribus relegatur. Hunc sequitur Rogatianus. Qui confessus Domini nomen, supra dictis fratribus iungebatur ille. Quintus verò applicitus, egregie nomen Domini magnificeque confessus, e sum fustibus in carcerem truditur, condigno martyrio reueruatus. Hunc sequebatur Maximianus, in confessione par, in congressione consimilis, in victoria triumphis æqualis. Post quem iunior Felix, spem salutemque Christianorum Dominicum esse proclamans. Cum similiter etiam ipse fustibus cederetur, Ego, inquit, deuota mente celebraui Dominicum, collectam cum fratribus feci: quia Christianus sum. Qua confessione meruit fratribus etiam ipse sociari.

At iunior Saturninus, martyris Saturnini presbyteri progenies, in certamine optatum festinus accessit, properans patris virtutibus gloriosissimis adæquari. Cui cum Proconsul furibundus, diabolo suggerente, dixisset, Et tu Saturnine interfuisti? respondit Saturninus: Christianus sum. Non à te quero hoc, ait, sed utrum egeris Dominicum. Cui respondit Saturninus: Egi Dominicum, quia Saluator est Christus. Quo nomine Saluatoris audito, Anulinus exarsit, & in filium, patrium instaurat eculeum. Extensoque Saturnino, Quid, inquit, Saturnine profiteris? Vides ubi positus sis? Habes scripturas aliquas? Respondit: Christianus sum. Proconsul verò ait: Ego quero, an conueneris, & an scripturas habeas. Respondit: Christianus sum. aliud non est nomen, quod post Christum oporteat nos sanctum observare. Qua confessione diabolus inflammatus, Quoniam permanes, inquit, in obstinatione tua, etiam te oportet tormentis affici: Dic, an aliquas scripturas habeas. Et ad officium dixit: Vexa illum. Ibant in adolescentis latera patris vulneribus lassi lectores, & adhuc humectantem in vngulis patrum sanguinem, congnato filij cruori miscebant. Videres per hiantium vulnere sulcos de lateribus antea genitoris sanguinem fluere, & cruorem filij paterno permixtum vngulis rotantibus emanare. At iuuenis gemini sanguinis admixtione recreatus, medelam potius, quam tormenta sentiebat: & recepta in tormentis fortitudine, fortissimis vocibus exclamabat: Scripturas Dominicas habeo, sed in corde meo. Rogo Christe, des sufferentiam. Spes est vitæ. Anulinus inquit: Quare contra preceptum faciebas? Respondit: Quia Christianus sum. Quo audito, Parce, inquit. Et statim cessante tormento, in patrium consortium relegatur.

Interea mergebat in noctem horis labentibus dies, & consumptis cum sole tormentis, defecit atra tortorum rabies, & cum sui iudicis crudelitate languebat. Sed legiones Dominice, in quibus Christus, perpetuum lumen, armorum celestium corusco splendore fulgebat, fortius atque constantius in certamina profluebant. Cum verò aduersarius Domini tot martyrum preliis gloriosissimis victus, tantisque ac talibus congressionibus superatus, desertus à die, comprehensus à nocte, deficiente iam carnificum rabie, profligaturus cum singulis congregi ulterius non valeret, totius exercitus Domini animos percontatur, deuotasque confessorum mentes tali interrogatione propulsat: Vidi, inquit, eos qui perseuerauerunt, quid sustinuerunt, vel quid in sua confessione perstantes, adhuc habeant sustinere. Et ideo qui vult ex vobis ad indulgentiam peruenire, ut saluus esse possit, profiteatur. Ad hæc confessores Domini, gloriosi martyres Christi, lætantes, triumphantes simul, non ex Proconsulis dictis, sed ex victoria passionis spiritu sancto feruentes, fortius clariusque, tanquam ex vno ore, dixerunt: Christiani sumus. Qua

Oooo voce

Alteri Felis agon.

Ampelij martyrii.

Item Rogatiani. Quinti.

Maximiani Felicia.

Saturnini.

Emeritus constantissimè respondet.

2. Cor. 3.

Felici certamen.

Præclara martyrum vox.

Inuicta cōstatia & insuperabilis confessio

voce prostratus est diabolus, & concussus Anulinus confususque, omnes sanctos in carcerem trudens, illos martyrio destinavit.

Et ne deuotissimus foeminarum sexus, florentissimusque sacrarum virginum chorus certaminis tanti gloria priuaretur, omnes foeminae, Christo Domino auxiliante, in Victoria congressae sunt & coronatae. Etenim Victoria sanctissima foeminarum, flos virginum, decus & dignitas confessorum, honesta natalibus, religione sanctissima, moribus temperata, in qua naturae bonum candida pudicitia relucebat, respondebatque pulchritudini corporis fides pulchrior mentis, & integritas sanctitatis, ad secundam palmam restitutam se in Domini martyrio leuabat. Huic namque ab infantia iam clara pudicitiae signa fulgebant, & rudibus adhuc annis, apparebat rigor castissimus mentis, & quaedam dignitas futurae passionis. Denique postquam plena virginitas vltimum aetatis tempus expleuit, cum puella nolens & reluctans in nuptias a parentibus cogere, inuitamque tradere spouso predo suggereret, clam se per preceps puella demittit, aurisque famulantibus supportata, incolam in gremio terrae suscipitur. Neque fuerat postmodum pro Christo Domino passura, si pro sola tunc pudicitia moreretur. Liberata igitur nuptialibus tediis, illi foque simul cum parentibus spouso, media penes de ipsa nuptiarum frequentia proficiens, ad adem pudicitiae portumque pudoris ecclesiam intacta virgo confugit: ibi consecrati Deo dicique capitis in perpetuam virginitatem, sacratissimum crinem inconcussio pudore seruauit. Hec ergo ad martyrium properans, florentem pudicitiae palmam triumphali dextera praeferebat. Nanque interroganti Proconsuli quid profiteretur, clara voce respondit: Christiana sum. Et cum a Fortunatiano fratre rogato eiusque defensore, vanis argumentationibus mente capta esse diceretur, Victoria respondit: Mens mea est: nunquam mutata sum. Ad hec Proconsul: Vis ire, inquit, cum Fortunatiano fratre tuo? Respondit: Nolo, quia Christiana sum: & illi sunt fratres mei, qui Dei precepta custodiunt. O puellam, diuinae legis auctoritate fundatam. O virginem gloriosam, aeterno regi merito consecratam. O beatissimam martyrem, euangelica professione clarissimam, quae Dominica voce respondit: Hi sunt fratres mei, qui Dei precepta custodiunt. Quibus auditis, Anulinus deposita iudicis auctoritate, ad puellae persuasionem descendit. Consule tibi, inquit. Vides enim fratrem tuum prouidere cupientem salutem tuam. Cui martyr Christi: Mens mea est, inquit: nunquam mutata sum. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui: quia Christiana sum. Mox cum hec Anulinus audisset, furis agitur exarsit, & puellam, sacratissimam martyrem Christi, in carcerem una cum ceteris relegans, passioni omnes reseruauit.

Sed Hilarius adhuc supererat, vnus de natis presbyteri martyris Saturnini, qui gratiam suam paruulam ingenti deuotione vincebat. Hic patris fratrumque triumphis approperans iungi, diras tyranni minas non tam exhorruit, quam in nihilum duxit. Huic cum diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos secutus es? subitò breui de corpore vox iuuenilis auditur, & angustum pueri pectus ad confessionem Domini totum aperitur in voce respondentis: Christianus sum, & mea sponte atque voluntate cum patre meo & cum fratribus feci collectam. Audiebas patris Saturnini martyris vocem per dulcis filij meatu exire, & confitentem Christum Dominum linguam, de fratris exemplo securam. Sed Proconsul stultus, non intelligens contra se, non homines, sed Deum in martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos sentiebat, putabat puerum tormentis infantiae posse terri: denique amputabo, inquit, & collum tibi, & nasum, & auriculas, & sic te dimitto. Ad hec Hilarius puer, patris fratrumque virtutibus gloriosus, qui iam didicerat a Maioribus suis tormenta contemnere, clara voce respondit: Quicquid facere volueris, fac, quia Christianus sum. Mox in carcerem recipi etiam ipse iubetur, ingentique cum gaudio vox Hilarii auditur, dicentis: Deo gratias. Hic certaminis magni pugna perficitur: Hic diabolus superatur & vincitur: hic martyres Christi de passionis futura gloria aeterna iugiter congratulatione latantur.

Vide pueri
voces.

VITA

987
VITA S. SEVERINI ABBATIS AGAVNENSIS,
PER FAVSTVM PRESBYTERVM CONSCRIPTA,
*Sed quod in plerisque videretur esse verbosior, per F. Laurentium
Surium redacta in compendium.*

Eatus Seuerinus, religiosus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate conspicuos, qui eum a prima aetate in literis & pietate instruendum curarunt. Tandem eo usque in scientia & vitae integritate progressus est, ut dignus existimatus sit, qui insigni Agaunensium monasterio, ubi fortissimus Christi martyr Mauritius quiescit, Abbas praeficeretur. Virtutum enim eius bonus odor iam longe lateque se diffuderat, & cunctis eum celebrem reddiderat atque venerabilem. Carnis vel generis splendorem longe superabat mentis generositate & virtutum gloria. Feruebat namque in illo Dei amor, animi inuicta cernebatur patientia, edomanda carnis ingens studium, & multa cibi potusque parsimonia. Insistebat acriter & strenue sanctis precibus, sciens scriptum esse: Petite, & accipietis. Magna illi aderat animi compunctio, qua fiebat, ut esset semper ad caelestia suspensus, vberimque lachrymans, vota sua Domino ardentem offerret, cum Apostolo cupiens dissolui, & ruptis corporis vinculis, ad illam beatam patriam proficisci, & esse praesens ad Dominum. Id enim multo melius. Sed inter hec omnibus se praebat affabilem, qui consilij aut solatij captandi causa ad ipsum accessissent: infirmis quoque fratribus adhibebat paternae adhortationis fomenta: ita quidem sibi & Deo intentus, ut tamen aliorum salutem nulla ratione negligeret.

Ea tempestate Clodoveus rex Francorum in acrem febrem incidit, quae nullo tempore eum vehementer afflixit. Ut autem ad eum perlatus est rumor sanctitatis beati Seuerini, hortantibus eum amicis, misit homines, qui virum Dei cum omni humilitate obsecrarent, ut ad ipsum accedere, & suis precibus sanitatem a Domino ipsi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis frustra in ipsum collata, nihil diuturno morbo remedij attulisset. Fuit hoc ita diuinitus procuratum, ut vir sanctus ea occasione ad regem professione suscepta, illis in locis permultorum salutis & utilitati proficeret. Nec ea res molesta fuit regiis medicis: immo vero Tranquillinus, illustris vir & in arte medica bene versatus, regem admonuit, ut virum sanctissimum ad se accerseret: simul exponens regi virtutes beati viri, quam multi ab eo curarentur varijs oppressi morbis, & a demonijs vexati. Ita factum est, ut quemadmodum diximus, rex ablegaret suos ad virum Dei, qui celeriter curarent illum adesse Parisijs, ubi rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miserat rex, diligenter in eam curam incubuerunt, ut regis iussa exquererent: & cum ad Agaunense monasterium peruenissent, Abbatis appellandi copiam sibi fieri poposcerunt. Ille vero accessit ad eos, salutatusque est ab eis admodum reuerenter, & his verbis compellatus: Dominus noster, tuae aeternae prosperitatis deuotus amator, Clodoveus rex te multum saluere iussit, precaturque, ut ne graueris ipsum inuisere. Nam valde difficili conflictatur aegritudine, & spe bona nititur, fore ut tuis sanctis precibus a Domino obtineat pristinam virium incolumitatem. Medici enim nihil sua arte & industria efficere potuerunt.

His auditis, vir sanctus, ut erat piissimus, mox respondit, se regis precibus minimè defuturum. Id vero tanto propensius fecit, quod iam antè visione & reuelatione angelica cognouerat se aliò migraturum, alibi que & vitae finem, & corporis sepulcrum habiturum. Postea rem ad fratres omnes cenobij refert, cum multa cordis pietate, compunctione & beneuolentia, multisque cum lachrymis ita eos alloquens: Ego quidem, fratres mei dilectissimi, iam discessurus, valde me commendo orationibus vestris: petoque & obsecro, ut sicut haecenus, ita deinceps quoque fides integra, spes inconcussa, & feruens charitas perseuerent apud vos. Confidite, quæso, in Domino, & agite viriliter, & confortetur cor vestrum in gratia Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro. Quod ad me quid attinet, notum vobis facio fratres mei, quod in hac mortali carne me post-

Oooo 2 hanc

hac visuri non essis. Mihi enim diuinitus patefactum est, in castro Nantonensi me non multo post ex hac vita decessurum. Hec cum ille dixisset, magnus omnium repente luctus & fletus ortus est, aiuntque ad illum: Abba pater, ne derelinquas nos, neque deseras gregem tibi à Christo Domino commendatum, quem hucusque paterno affectu benignè & amanter fouisti. Dolebant certe vehementer tantum patrem sibi auferri, maximè quod audiissent non se illum amplius conspecturos in hac vita. Ille verò sic eos lachrymantes moerentesque considerans, Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de causa contristari. Oportet enim nos diuinæ parere voluntati. Deinde iubet itineri necessaria preparari, eosque blandè consolatus, impertita quoque benedictione, profectus est.

Eulalius
episcopum
surdum,
tum lecto-
decumben-
tem sanat.

Leprosus
curat.

Clodoueo
regem à febre
liberat.

Peruenit autem in ipso itinere ad oppidum Niuernense, ibique orandi causa templum ingressus est: cumque à custodibus esset sciscitatus, ubi episcopus esset, illique respondissent, cum iam diu graueretur decumbere, loquendi quoque & audiendi beneficio priuatum, toto anno è lecto surgere non potuisse, & neque sacrificasse interim, neque populo benè precatum esse: vir sanctus misericordia permotus, ad Eulaliū pōtīficem lecto inherentem festinus accedit, visoque illo se prosternit, diuque Dominum feruenter orans, è terra surgit, dicitque surdo & muto episcopo: Loquere, oro, mecum sacerdos Domini. Tum ille: Sit, inquit, nomen Domini benedictum in secula, qui per te me misertus est. Et S. Seuerinus porrigens ei manum, Surge, ait, serue Dei in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui te propterea calligauit, vt saluum faceret: ideò flagellauit, vt coronaret. Hodie mecum in altari sacrificabis, & pro more populo benedictionem largieris. Sub his verbis totus sanus surrexit Eulalius, laudes gratesque agens Deo, qui per seruum suum Seuerinum ab ipso mortis limine ad vitam & sanitatem ipsum reuocasset: eademque die Missam celebravit, & populo benedixit. Multi sanè viso tanto miraculo obstupescerebant, agebantque gratias Deo pro restituto sibi pastore. Et illo quidem die mansit apud eum B. Seuerinus, diuinis cum illo laudibus vacans: postridie verò illi valesaciens, coepit proficere iter, tandemque Luteriam perueniens, in ipsa urbis porta leprosum conspexit, valde miserum & omni consolatione destitutum. Eum igitur ad se vocat, osculatusque, peramanter, dicit illi: Quid tibi vis prestari fili mi? simulque sputo eum liniens, & Dominum inuocans, lepram omnem prorsus ab illo expulit. Ibi tum erumpunt omnes in laudem Dei, qui per seruum suum talia efficeret. At vir sanctus humanos vitans fauores, properè indè abiit templum versus, ibique se dans orationi, à Deo opem postulauit: indè ad regis aulam se confert, eoque salutato, procumbit in precibus, iisque absolutis, casulam, qua indutus erat, super regem ponit, & cōfessim febre profligata, rex surrexit in eolumis, gratias agens Deo, & flexis genibus eius seruum Seuerinum venerans, cuius precibus salutem repente esset consecutus.

Mansit autem aliquandiu apud eum beatus Seuerinus, multosque tum aulicos, tum ciues Parisienses, depulsi morbis & malis, quibus premebantur, fusa ad Deum prece, saluti reformauit. Letabantur cæci, post longas tenebras cæli lumē adspicientes, surdi se audire gratulabantur, claudi ingrediebantur alacres, muti tacentia diu ora in creatoris laxabant laudes, demoniaci à teterrimorum spirituum vexatione se gaudebant absolutos. Eiusmodi verò mirificis operibus vir Dei creuit apud omnes præclara sui exultatione, & laudabatur Christus in fidei seruo suo. Rex quoque Clodoueus potestatem ei fecit, quātam vellet pecuniam accipiendi ex thesauris ipsius, & pauperibus largiendi. Tum præterea è carceribus abeundi copiam fecit omnibus, quos vir Dei censuisset dimittendos: quorum sanè ingens fuit numerus. Attulit ea res multis incredibilem iucunditatem, quia iam nihil expectarant aliud, nisi vt diuersis affectu supplicij interimerentur.

Abit ad Ca-
strum Nan-
tonense.

At verò ubi sensit homo Dei aduentare tempus, quo cum morte vita esset commutanda, immò verò à morte corporis huius, & ab hoc exilio migrandum ad veram vitam & ad patriam charitatis æternæ, regi & Parisiensibus valedicens, ad Castrum Nantonense properauit, ubi oratorium erat ex lignis constructum, in quo presbyteri duo Paschasius & Vrsicinus Deo ministrabant, de quibus illi Dominus significarat, quod illorum opera esset mandandus sepultura. Ad illos igitur accessit, & comiter eos alloquens, indicauit se propterea eò aduenisse, vt illic vita functus, ab illis sepeliretur. Deinde etiam commendauit illis Faustum presbyterum, fidelem vt ipse eum vocat, necessitatis in-

mini-

ministrum, qui triginta annis assiduus in eius ministerio fuisset: itemque Vitalem monachum, discipulum suum. Porro presbyteri illi Paschasius & Vrsicinus honorificè vitam sanctam exceperunt, qui iam ad imminentem huius vitæ supremum diem sese cum multis lachrymis assiduè precibus religiosè preparabat, vt posset veniendi iudicii legatus & expeditus occurrere. Postremò ubi ventum est ad vndecimum mensis Februarii diem, felicem spiritum in manus sui efflauit creatoris. Vt autem testati sunt, qui morientia aderant, totus ille locus, in quo decubuit, multo lumine circumdatus fuit ea hora, qua decessit. Postquam autem obdormiuit, Paschasius & Vrsicinus corpus exanime, ita vt moris erat, abluerunt, indutumque vestibus summo cum honore in supradicto oratorio terra condiderunt: ubi hodieque ad eius sepulcrum multa præclara fiunt miracula, glorificante Christo seruum suum. Postea, ubi defuncto Clodoueo, filius eius Childbertus regnum obtinuit, recordatus ille virtutum beatissimi Seuerini, & quemadmodum patrem Clodoueam à molestissima febre repente liberasset, omnino rationi consentaneum putauit, vt super eius monumentum ædes augustior & sublimior fabricaretur. Idque eo iubente curatum & effectum est, templumque iam constructum idem rex etiam regijs muneribus auxit, cupiens apud Deum sancti viri precibus adiuuari & eius patrocinia promereri.

Moritur
vir sanctus.

Miracula
ad sepul-
crum eius.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRY-
SOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLI-
tani, Encomium sancti Meletij Archiepiscopi Antiocheni, & de studio eo-
rum, qui conuenerant. Citatur hoc Encomium à septima Synodo,
Actione 4. Extat autem in Metaphraste.

Er venerandum & sacrum hunc gregem oculos ubique circunferens, & vniuersam ciuitatē adspiciens hinc præsentem, nescio quem prius beatum pronunciem: sanctum ne Meletium, quod vel post mortem tanto honore fruitur: an vestram charitatem, quod tantam in vestros Pastores beneuolentiam etiam post decessum ostēditis. Beatus enim ille, quod tantum amorem vobis omnibus potuerit immittere: Beati vos quoque, quod cum charitatis depositum acceperitis, eam ei, qui deposuit, integram hucusque perpetuò conseruaueritis. Quintus enim annus iam præterijt, ex quo ille migravit ad Iesum, quē desiderabat: & perindè acsi heri & nudius tertius eum vidissetis, tam feruēti amore ad eum hodiè accessistis. Propterea beatus ille est hodiè iudicandus, quod tales genuerit filios. Beati autem estis vos quoque iudicandi, quod vobis obtigerit, vt talem patrem haberetis. Egregia est radix & admirabilis: sed fructus quoque, nō sunt indigni hac radice. Etenim quomodo radix quepiam admirabilis, quæ latet in sinu terræ, ipsa quidem non apparet: per fructus autem ostendit vires suæ virtutis: Itā etiam beatus Meletius in hac capsula cōditus, ipse quidem non cernitur à nobis oculis corporis: per vos verò, qui estis fructus, ostendit vires suæ gratiæ. Et nos quidem sileamus, sufficit enim dies festus & feruor vestri studij, ad tuba clarior proclandandum sancti Meletij in vos amorem tanquā in filios. Sic enim vestras mentes accendit ad sui amorem, vt vel ad solum nomen incalescat, & excitemini ad ipsam appellationem.

FEBRVA. 12.
Exemplar
Aloyij ex-
celsum ha-
bet 14. sed
puto men-
dum esse.

Propterea ego quoque nunc non temerè, sed studio & dedita opera, id in meis verbis annexo assidue, & perindè ac quispiam, qui coronam text auream, margaritas deinde inferens, gemmarum frequentia præclarius efficit diadema: itā ego quoque beato eius capiti coronam texens encomiorum, veluti margaritarum quarundam frequentiam, orationi adtexo continuationem eius appellationis: sperans fore, vt sic eam iucundior reddam & splendidiorem. Solent enim amantes eorum, quos amant, vel nuda complecti nomina, & incalescere ad ipsas appellationes. Quod vobis quoque in hoc beato vsuenerit. Nam cum eum à principio in ciuitatem ingressum exceperitis, vnusquisque, filium suum appellabat ab illius appellatione: per appellationem existimans vnusquisque, in gratiam domum

Meletij no-
men quā-
m gratū An-
tiochenis.

domum suam sanctum illum introducere, patresque, auos & proavos, matres præter-
euntes beati Meletij nomen imponebant liberis, quos pepererant. Naturam enim vin-
cebat amor pietatis, & deinceps qui nascebantur, non ex naturali solum benevolentia,
sed etiam ex affectione ad illam appellationem, erat chari parentibus. Ipsum enim no-
men, & ornamentum cognationis, & ædium tutelam, & inuocantibus salutem, & amo-
ris solatium esse existimabant: & perinde ac si quidam, qui sedebat in tenebris, cum una
lampas cõspecta fuerit, multas accendentes lucernas, unusquisque infert in domum su-
am: ita etiam cum illa appellatio, tanquam lumen incidisset in ciuitatem, unusquisque
tanquam lucernam accendens, introduxit in domum suam beati tunc illius nomen, vel-
uti quendam thesaurum bonorum innumerabilium, per illius afferens appellationem:
eratque id, quod fiebat, doctrina magna charitatis & pietatis. Nam cum assidue cog-
rentur meminisse illius appellationis, illum quoque sanctum complectebantur animo.
Habeant enim hoc nomen tanquam arma quedam, quibus fugabatur quæuis à ratio-
ne aliena affectio & cogitatio: fuitque id adeo frequens, ut ubique in biuijs, in foro, in
agris & in vijs hoc nomen vndique circunsonaret.

Non ad nomen autem solum adeo fuisse affecti, sed ad ipsam etiam figuram corpo-
ris. Quomodo enim fecistis in nominibus, hoc etiam fecistis in illius imagine, etenim in
palis annulorum, & in simulacris, & in phialis, & in thalamorum parietibus, & ubique sa-
cræ illam multi expresserunt imaginem, ut non solum audirent sanctam illam appel-
lationem, sed etiam ubique viderent figuram corporis, & eius excelsus duplicem habe-
rent consolationem. Etenim cum primum fuit ingressus, fuit expulsus à ciuitate, inimi-
cis veritatis eum expellentibus: Deus vero id cõcessit, simul & illius virtutem & vestram
volens ostendere. Cum enim ingressus, sicut Moyses in Aegyptum, liberasset ciuitatem
ab errore heresis, putridisque membris & immedicabilibus à reliquo corpore amputa-
tis, integram restituisse sanitatem ecclesiæ multitudini, inimici veritatis non ferentes
correctionem, cum mouissent eum, qui tunc imperabat, expulerunt eum ex hac ciuitate,
expectantes fore, ut veritate essent superiores, & euerterent correctionem eorum, quæ
facta fuerant. Euenit autem contrarium, quam expectabant: magisque fuit evidens vestrum zelus,
& resplenduit demonstratio illius scientiæ, ad docendum accommodata. Illius quidem,
quod triginta diebus, nec ijs quidem integris, tantum potuit, ut postea irruentibus spiri-
tibus innumerabilibus, illabefacta & inconcussa manserit illa doctrina. Feruor autem
vester se aperte ostendit, quod triginta, & nec ijs quidem integris, diebus, tam accurate
suscepistis, quæ deiecta fuerant ab illo, semina, ut ad profundum mentis radices transmise-
ritis, & nulli deinceps illatæ decetero cesseritis tentationi.

Operæ precium est autem, ne illud quidem prætermittere, quod accidit in eius per-
secutione. Nam cum Præses ciuitatis curru vectus exiret per medium forum, & propè
fecisset sedere illum sanctum, lapides niue crebriores vndique in caput Præsidis fereban-
tur, ciuitate nequaquam ferente separationem, sed potius volente priuari vita præsen-
ti, quam videre sanctum illum auelli. Quid ergo tunc fecit ille beatus? Cum vidisset iactus
lapidum, complexus suis vestibus, contexit caput Præsidis: simul & inimicos pudore affi-
ciens ob insignem mansuetudinem, & suos docens discipulos, quantam ostendere opor-
teat patientiam in eos, qui iniuria afficiunt: & quod non solum nihil oporteat eis mali
facere, sed etiam si ab alijs eis imminet periculum, id quoque omni studio propulsare.
Quis tunc non fuit obstupescens, videns & insanum amorem ciuitatis, & summam phi-
losophiam, lenitatemque & mansuetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ
tunc acciderunt. Pastor abigebatur, & greges non dispergebantur. Gubernator expel-
lebat, & scapha non mergebatur. Agricola fugabatur, & vitis plus fructus ferebat. Quo-
niam enim vinculo charitatis eratis inter vos inuicem colligati, non illatæ tentationes,
non impendentia pericula, non viæ longitudo, non diuturnitas temporis, neque quid-
quam aliud potuit vos disungere à beati pastoris Meletij consuetudine. Sed expelle-
batur quidem, ut esset procùl à filiis: contigit autem contrarium, magis enim vobis con-
stringebatur vinculis charitatis: & cum secum vniuersam accepisset ciuitatem, iuit in
Armeniam.

Et erat quidem corpus positum in patria, menses vero & cogitatio, veluti à quibusdam
pennis, in altum elata à gratia spiritus, & apud vos perpetuo degens, vniuersum hunc
populum circumferebat in suis visceribus. Quod ipsum quoque vobis usu veniebat.
Nam

Vide anti-
qui vsum
imaginum
apud Chri-
stianos, &
eandem vene-
rationem.

Meletius
ab hereticis
expellitur.

Antioche-
norum cha-
ritas in Me-
letium.

Nam cum hic sederetis, & vrbe circumscriberemini, spiritu charitatis in Armeniam
quotidie euolantes, & sanctum vultum intuentes, & beatam vocem audientes, sic re-
uertebamini. Et propter hanc causam, cõcessit Deus cum statim expelli à ciuitate, ut,
sicut dixi, ostenderet Deus vestram fidei firmitatem inimicis, qui vos bello oppugna-
bant: & illius in docendo peritiam. Illud autem hinc est apertum. Nam post primam
reuersus persecutionem, non triginta solum dies, sed etiam menses, & annum vnum &
duos & plures hic est versatus. Nam cum satis magnum dedisset argumentum vestræ
circa fidem firmitatis, dedit vobis potestatem iucundè & securè fruendi patre, erat enim
maxima voluptas, frui illo sancto vultu. Non enim solum docens nec loquens, sed eti-
am si solum videretur, satis erat ad introducendam omnem virtutis doctrinam in eo-
rum, qui videbant, animam. Quando enim ad vos veniebat, & vniuersa ciuitas ei obui-
am processerat, alij quidem propè accedebant, & pedes præhensabant, & manum oscu-
labantur, & vocem audiebant: alij autem prohibiti à multitudine, ipsum solum viden-
tes, tanquam qui sufficientem benedictionem ex adpectu accepissent, & non minus
habuissent, quam qui propè fuissent, contenti recedebant: & quod fiebat in apostolis,
hoc in eo quoque contingebat. Quomodo enim in Apostolis, qui progredi & propius
accedere non poterant, cum umbra eorum extenderetur, & tangeret eos, qui procùl
erant, eandem attrahebant gratiam, & sani similiter recedebant: Ita nunc quoque, qui
non poterant accedere, tanquam aliquam spiritalem gloriam à sancto illo capite emis-
sam, & ad eos, qui longissime aberant, peruentem sentientes: etiam ab eo omni be-
nedictione ex solo adpectu repleti, omnes discedebant.

Cum autem visum esset communi Deo vniuersorum, eum vocare ex vitæ præsen-
ti, & eum referre in eorum angelorum, nec hoc quidem factum est temerè. Sed ipsum
quidem vocant literæ Imperatoris, cum Deus mouisset Imperatorem. Vocant verò
ipsum non in propinquum locum, sed in Thraciam. Quamobrem? Ut & Galatæ & Bi-
thyni & Cilices & Cappadoces, & omnes, qui Thraciam habitant, nostra bona cogno-
scerent: Ut qui erant ubique terrarum Episcopi, tanquam ad archetypum exemplar, ad
illius sanctitatem intuentes, & apertum exemplum ab illo accipientes, sui in hoc mu-
nere officij certissimam & clarissimam haberent regulam, quemadmodum oporteat
administrare & regere ecclesias. Nam propter vrbis magnitudinem, & quod illic resi-
deret Imperator, multi ex multis locis orbis terræ illuc tunc confluabant. Episcopi au-
tem ecclesiarum, propterea quod ecclesiæ à longo bello & tempestate respirantes, ac-
ciperent principium pacis & tranquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc vocaban-
tur. Tunc ergo hic quoque sanctus illuc accedit. Quomodo enim in tribus pueris ac-
cidit, quando erant publico præconio renunciandi & coronandi, extincta vi ignis, saltu
tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis, ex vniuerso orbe terræ erant
eis congregati spectatores. Nam qui ubique terrarum erant satrapæ, consules, & lega-
ti, vocati quidem erant propter aliam causam, illos autem spectauerunt athletas. Ita
etiam tunc accedit. Propter aliam enim causam vocati episcopi, qui ubique terrarum
administrabant ecclesias, acceperunt, & sanctum illum sunt contemplati: adeo ut bea-
to Meletio præclarum fieret theatrum.

Postquam autem eum adspexissent, & accuratè eius didicissent pietatem, sapienti-
am atque zelum fidei, ut qui perfectam & absolutam in se haberet omnem virtutem,
quæ deceet sacerdotem, tunc eum ad se vocauit Dominus. Factum est verò id quoque,
ut leuius ferret nostra ciuitas. Nam si hic emisisset animam, futurum erat intolerabile
pondus calamitatis. Quis enim sustinuisset videre beatum illum, extremum ducentem
spiritum? Quis sustinuisset videre illa cilia oculorum d. primi, osque claudi & manda-
ta edere nouissima? Quis hæc adspiciens, non à se discessisset magnitudine calamita-
tis? Nè hoc ergo accideret, prouidit Deus, ut in aliena regione animam emitteret: ut
tempore, quod intercessit, hanc maximam præmeditati calamitatem, cum videremus
ingredi corpus, nè animo consterneremur, cum mens iam esset assuefacta luctui. Quod
etiam factum est. Cum enim venerandum illud corpus excepit ciuitas, luxit quidem
& valde eiulauit: sed luctum citò repressit, tam propter causam, quam diximus, quam
propter eam, quæ est dicenda.

Benignus enim & clemens Deus misertus nostri doloris, alium citò nobis dedit Pa-
trem, qui pulchre exprimebat & conseruabat formam omnis illius virtutis. Qui cum
sedem

Reuertitur
ab exilio.

Apost. 1.

Dan. 3.

Meletij ab-
soluta vir-
tus.

Abit à vita.

sedem ascendisset, humili & lugubri veste nos statim exuit, & dolorem extinxit. beati autem Meletij magis renouabat memoriam: & dolor quidem flaccescebat, amor vero accendebatur vehementius, & omnino sublata fuit animi ægrotudo. Quanquam in amissione eorum, qui sunt charissimi, non ita solet euenire. Sed quando quis filium charissimum, vel etiam reuerendum maritum amiserit mulier, quandiu quidem eius feruentem conseruat memoriam, vehementior luctus alitur in animo. Quando vero succedens tempus luctum emolliērit, simul cum vehementia doloris extincta est etiam, quæ vigeat, memoria. In hoc autem beato Meletio accidit contrarium. Nam animi quidem ægrotudo fuit omnino eiecta, recordatio vero non simul abiit cum dolore, sed aucta est vehementius. Testes autem estis vos, qui post tantum tempus, non secus ac apes fauum, circunvolatis corpus beati Meletij. Causa vero erat, non à natura ortus in illum amor, sed discretionis rectæ ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta sancti Meletij memoria, tempore non emarcuit: sed augetur & maius accipit incrementum, non eorum solum, qui viderunt, sed etiam eorum, qui non viderunt. Est enim hoc quoque admirabile, quod qui fuerunt illius viri tempore iuniores, ij quoque accenduntur ad idem desiderium. Atque vos quidem senes in hoc solo superatis eos, qui non viderunt, quod cum eo versati estis, & fructum percepistis sanctæ eius consuetudinis. Qui autem non viderunt, vos superant, quod cum virum non adspexerint, ostendunt in ipsum non minus desiderium.

Oremus itaque omnes, tam magistratus quam priuati, tam mulieres quam viri, tam senes quam iuuenes, tam serui quam liberi, hunc beatum Meletium harum precum socium accipientes, (est enim ei nunc maior fiducia, & amor in vos feruentior) ut hæc nobis augeatur charitas, & nos omnes dignemur, quomodo hic sumus prope arcam, ita illic quoque posse esse prope beatum & æternum eius tabernaculum, & consequi bona æterna, quæ sunt ei reposita. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia simul cum sancto & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

NICEPHORI BEATISSIMI PHILOSOPHI ET
ORATORIS, ORATIO FVNEBRIS, SEV VITA EN-
comio contexta, magni inter Dei Pontifices & admirabilis inter
Patriarchas, Antonij. Habetur
in Metaphrasæ.

12. FEBRUA.

Pater ergo non poterat, ut eorum, qui in fide prius præclari extiterunt, non rursus tempus, etiam si videretur conuenisse, foetus similes afferret: & per extremum partum, rebus ipsis & factis, præcedentium fructuum comprobaret admirabilitatem. Cum enim fictor ab initio humanam fabricatus esset naturam, & bonorum seminum ei indidisset materiam, non fuit, ut ea cum tempore confesceret, sed ut in dies repubesceret, & ferret foetus germanos præcedentibus, supernæ cognitionis minimè adulteratam nobilitatem in se ferentes. Virtus enim non accipit dimensionem ex eo, quod est tempore posterius aut prius: sed ex pura & incorrupta mente eorum, qui se recte gerunt: quomodo is, qui nunc oratione laudandus est propositus, qui quotidianis accessionibus ascendit totas scalas virtutum, & peruenit ad summum.

Sed oportet huic, qui per totam vitam in virtute se exercuit, eos, qui per totam vitam in dicendi facultate studium posuerunt, contexere coronam: qui quidem sunt lingua boni & potentes: & admirari res præclare & recte ab eo gestas: me autem silentio longo os meum comprimere, & linguam vinculo continere: & dum alij oratoris officio fungerentur, me in numerum referri auditorum: & eorum quidem reuoluerem memoriam, quorum inspectio & experientia, non longo abhinc tempore, poterat esse magistra, ut veritati possem verum & firmum ferre testimonium: eorum vero, quæ ignorantur,

tur, narratione per orationem percipere cognitionem. Non autem lingua inerudita, & ægrotudinis animi nube confusa mente, aggredi tantæ rei magnitudinem, timendum periculum, quod imminet ijs, qui suscipiunt ea, quæ sunt supra vires. Natura enim ita est comparatum, ut verba res non possint assequi. Hic autem nunc, ubi & longissimum tempus dimensum est virtutem, & floridissimum pratum imitantur recte facta, cum omnia tractare nulla possint ratione, merito refugiant. Neque enim suum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, sperantes tamen se potius aliquid accipienturos, quam duros, existimant se virtutum magnitudinem esse suam celaturos imbecillitatem. neminem enim iudicare orationes, stupefactum rerum admiratione. Quamobrem sperant fore, ut simul & lateant, & prædicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quoniam mentis, quæ inter omnes principatum obrinet, vincit sententia, quæ post exequias censet iusta patri esse tribuenda, eius indicendo gratiæ vniuersum permittentes, (quæ, etsi necesse sit, ad non assequi, omnino quod deficit, adiiciet, vel potius orationi integram præbebit correctionem) accedimus ad narrationem, veluti quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes.

Sed patriæ & Maiorum nollem facere mentionem: quoniam nec aliquid eorum, quæ ad carnem pertinent, celesti illi & carnis propemodum experti, & qui solam noverat patriam supernam ciuitatem, in quam ciues adsciscuntur, qui sunt virtutis operatores, scimus fuisse proprium. Sed quoniam eum, qui propter nos massæ nostræ assumptione factus est sicut nos, vniuersi opificem videmus & Dominum, admisisse patriam & Maiores, & humilis Bethleem magnitudinem omni lingua prædicari, nec in sancto quoque Pontifice fas esse statui prætermittere: sed in eo potius iucundè immorari, reddendo quodammodo gratiam alimentorum. Sed in alijs quidem fortasse, patriæ & genus proposita, laudem ex arte afferunt: in eo autem, de quo in præsentia agimus, partus potius ijs, ex quibus ortus est, donat gloriam immortalem, infernè remittens splendorem, similiter solarium radiorum reuerberationibus. Patria ergo, quæ sit vna, non potest inueniri. Nam Asia quidem & Europa gloriam inter se partitur: hæc quidem propter Thraciam, illa vero propter Phrygiam, cuius ortum sibi vendicantes. Cum res autem sit inter eos controuersa, apparet alia tertia patria, nempe regina vrbium, quæ etiam eum aluit, vlnis suis amplectens, ex quo ferè à puerilibus fascijs cum euolui contigit, ut qui ei postea futurus esset decus & ornamētum. Et hæc quidem, utpote caput, ei facile & prompto animo cedit, sperans fore ut fruatur gloria, Asia vero ægrè fert quidem, sed non vsque ad immoderatam fertur contentionem: se reginæ autem submittens, & Maiorum eius contenta gloria, à quibus sunt huic fontes generationis: quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria, quæ obierunt in exercitu Imperatoris, habuit regina vrbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, & eius, qui ex ipsis erat gignendus, prius in se describentes fortitudinem contra vitia & constantiam.

A quibus ortus huius pater, ab ipsis parentibus ab ineunte ætate, tanquam Samuel, & habitu Dei sorti dedicatur, & re ipsa: & ad generis successionem lege matrimonio coniungitur mulieri, honestæ quidem animo, honestæ vero omnibus moribus, & corporis specie non afferente dedecus nobilitati animæ: & quæ, ut semel dicam, animi & corporis dotibus, marito qui erat in vtrisque insignis, nulla in re erat inferior, sed erat biga insignis, biga veneranda, biga, quæ beata censebatur: coniugium, quod multorum oculos conuertebat ad admirationem: parum quidem carni, plurimum autem Deo viuens, & ijs, quæ verè ad Deum ferunt, factis & rectis actionibus: pro quibus & per quæ, tanquam aliquod premium virtutis, dignati sunt sacrum fructum producere. Qui in materna quadam possessione, quæ non multum aberat à ciuitate, in qua habitabant, vrbanos tumultus, & leonemachorum, quæ tunc vigeat, rabiem declinantes, in lucem editus, magis pietate alebatur quam lacte. Cum autem iam incepisset balbutire, parentibus iucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguæ nihil ferè aliud præbebat loquendum, nisi quæcunque erant mystici nostri cultus, quantum à molli & tenera pueri natura potest exprimi & è labris progredi: & hoc paulatim crescens cum augmento corporis, simul etiam crescentem habebat admirationem: & quicunque id videbat, erat propheta futuri.

Cum ad quintum autem annum peruenisset, literarum figuras doctus à sancto spiritu,

Verba res
assequi non
possunt.

Patria S.
Antonij
episcopi.

1. Reg. 2.
Parentum
eius enco-
mion.

ritu, (neq; enim venire ad ludum magistrum, puerorum irrisiones & alias pueriles ineptias declinans, in animum induxit) omnes sacras orationes, maxime quæ non mysticè ac secretò prolata, sacrifici voce perueniunt ad aures eorum, qui iniriantur, ingeniosè memoriter pronuncians, deceterò etiam res ipsas imitabatur ac representabat: panem proponens, & manu tenens thuribulum: perinde ac si non sustineret sacra anima, quo minùs etiam in imperfecta ætate operaretur res diuinas, & ante tempus perfecti-
onis ea, quæ ad perfectionem pertinent, inchoaret: & sacrosancto puero pro quouis lu-
do erat opus & studium, parùm quidem matrem comitanti, magna autem ex parte in
his seorsum occupato. Postquam verò illa ad beatam, & quæ nunquam senescit, mi-
grauit hereditatem, cum patre versabatur tunc, se exercens in sacris discendis psalmis.
Ingenij autem felicitate, intelligentiam quidem quam pro ætate maiorem, maturio-
rem autem, quam pro tempore ætatis, dabat spectandam staturam corporis: mentem
verò eius, quod est bonum & honestum, eapacior, quam quantum consentaneum
esset, vtrunque admittere dimensionem temporis.

Hinc cum ad annum peruenisset duodecimum, ad res diligentius considerandas se
applicans, (ò mentem stabilem, ò bonum propositum) genus vitæ discere & elegit:
alijsq; reiectis, ad monasticam intuens, flagrabat cupiditate. Rerum enim principia à
sine dijudicata, præbent tutam electionem eius, quod est melius. Non enim quod pro-
portione ætati responderet, procedens habuit iudicium: sed in iuuenili corpore eam
ostendebat intelligentiam, per ea, quæ operabatur, suam cū eo, quod est bonum & ho-
nestum, indicans coniunctionem: & ijs, ad quæ se extendebat, significabat incorruptæ
mentis stabilitatem: & gloriam quidem despiciens, respuens autem quidquid non fert
ad Deum, elegit eam, quæ fert ad ipsum, asperam quidem, sed quaestuosam viam, & quæ
sola potest bonos mercatores transmittere ad illam verè preciosam margaritam. Scie-
bat enim diuino amore priùs capta anima, ad id solum, quod desideratur, omnino con-
tendere, & omnia nihil ducere, quæ nihil faciunt ad id, quod quaeritur. Quod enim toto
animo electum est ad acquisitionem, est firmum ac stabile: Quod autem est firmiter
acquisitum, promptum est ad conseruandum. Qui enim semel fuerat incitatus ad id,
quod est honestum, tanquam ab aliquo carcere à virtute parentum, perpetuo ferebatur
impetu, Deum querens, & ad ipsum contendens.

Dehinc deducitur ad virum sanctum, qui præerat sacro monasterio, & erat insignis
virtute: cui magnam acquirebat gloriam actio & contemplatio, quæ corporis & ani-
mæ motus dispertiebant. Qui cum eum statim sibi coniunxisset, & vt, quæ esse potest
in iuene, virtutem prævideret, eum traduxit ad suum habitum & amictum: tanquam
quadam tabula ei suis propositis virtutibus, eumq; suo exemplo informans, facto po-
tius quam sermone fuit ei doctor bonarum disciplinarum. A quo exercitatus in orbe
disciplinarum, attraxit dulce fluentum diuinarum scripturarum, externæ ebrietatis
crapulam repellens illo institutore, & deceterò nunquam conuersus, admoet ma-
num aratro exercitationis, profundos proscindens sulcos virtutis, & ad fructus feren-
dos rectè præparans. Et noctes quidem habebant linguam, precibus & hymnis vacan-
tem, & diuinarum rerum meditationi: dies autem manus vehementer inferuientes
ijs, qui simul cum eo exercebantur. Apertè enim sciebat, quod alij labores magnum
quidem, (quidni enim?) sed non tantum, lucrum præbent. Qui autem conferuntur
ad proximo deseruiendum, multiplicem fructum ferentes, quod à Deo datum est vni-
cuique talentum, multiplicat: cuius summa est charitas, quæ est fons bonorum: à quo
qui sordes abstergit riuus profluens, splendor splendor Deo sinit, id quod est ad eius
imaginem, diuina imitatione per commiserationem describens indelebile. Optimè
enim apud se & sapientissimè diuidens, hanc charitatem per totam vitam adhibuit so-
ciam: per quam anima à sensilibus euolans, reuertitur ad primam dignitatem.

Hanc firmam posuit basim. Super eam domus virtutis stabile & firmum iecit fun-
damentum. Per eam neque vanæ gloriæ admisit vestigium. Sui enim ipsius amorem
solet hoc vitium consequi. Nam quod tenetur sui ipsius amore, omnino etiam tenetur
gloriæ cupiditate. Sui autem amore non tenetur, qui fratres diligit. Est ergò vitio su-
perius, quod seruit per charitatem, & in seruitutem redigit feras, quæ intus sunt, bestias;
animi, inquam, perturbationum furiosos impetus: neque vlli iræ dedit aditum, vt qui
tanquam freno aliquo eam repelleret, & pulchrè veheretur & ferretur ad virtutem.
Neque

Vide quid
sentiat de
monacha-
tu.

Firmonus.

Eccè vigili-
as, preces &
hymnos.

Marth. 25.
Charitas,
fons bono-
rum.

Et alienus
à vanaglo-
ria.

Ab ira,

Neque omnino aliquid indulgit cupiditati, à proximi & rei creata charitate traducens
ad effectorem, quod quidem est vltimum expetendorum, & primum desiderandum.
Per hanc, minimè adulteratam conseruabat liberalitatem, ab ineunte ætate repellens
contrariam eius affectionem: & cum ab ea conciliatam secum habitatem acquisisset
cor miserationem, Dei omnino factus est. Sic ergò se rectè gerens ab ineunte ætate,
crā in ore omnium, & conuertebat ad se omnium oculos.

Iam autem in genis florebat lanugine & coronante vultum plenum gratia, quæ in
agendo versatur, philosophiæ pratum in eo simul pulchrè florebat. & in corde dispo-
nens ascensiones, perfectiore consilio perfectiora aggrediebatur opera. Consultabat
verò, non diuina Musa, non Demosthenis vtens vehementia: sed diuina quadam pru-
dentia & hominem superabat, & vbiq; inueniebat magnam possessionem, rem, in-
quam, diuinam, nempe quæ deos facit charitatem, vel potius quam habebat proferens,
ad scopum ferebatur, negociali Hermogenis arte nihil indigens. Per hanc ei aderat
morum lenitas & moderatio, grauitas, māsuetudo, simplicitas, suauitas, serpentis pru-
dentia temperata columbæ synceritate. Hinc etiam fiebat, vt sciret mensuram ser-
monis & silentij, & motum manûs, & gressum pedis, & gustus camum, & terminum
visûs, & amissim odoratus, & cautionem auditus: vt in pura & secundum naturam
specula maneret anima, & non mors, nempe is, qui suo vtitur arbitrio, per fenestras ad
ipsam latenter ascenderet, vt est in proverbio. Et deceterò vnum erat ei studium, vt
carnem efficeret seruire spiritui, & venari feras cogitationum, & antra repurgare, in-
uestigantibus mentis notionibus, sobrijs & vigilantibus veluti canibus, mentis celeri-
bus ad meliora motionibus.

Quamobrem nihil magnum existimabat eorum, quæ annunt ad interitum, & qui-
bus innatum est, vt tempore disfluant: non gloriam, non diuitias, non ipsam, quæ est in
dicendo, sapientiam: sed vnica habebat diuitias, nempe virtutem & veram cognitio-
nem, quam re ipsa conciliare solum scit philosophia. Sciebat enim, quod etiam si phi-
losophia sit eorum, quæ sunt, cognitio, actio tamen est ascensus veræ contemplationis:
Ex contemplatione autem, eorum, quæ sunt, exquisita consideratio. Actione ergò vi-
detur veram acquirere philosophiam. Talis erat quidem nouus Ioseph, regula tempe-
rantia: qui aduersus vitia & demones clara crexit trophæa: & fuit quidem ipse præcla-
tus, multos autem præclariore reddidit suo exemplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc ad-
monitiones, aut leges Platonicæ, aut vniuersa virtus gentilium, quæ ficta specie exer-
cet? Quis Solon legum decretis, vt hic monitis actiue philosophiæ, quæ re ipsa & fa-
ctis loquuntur, deduxit homines ad meliora studia? Quis Epimenides in rebus diuinis
adeo sapiens, vitæ diuinæ multis fuit occasio? Per quem fuerunt quidem morte affecta
vitia: purgata autem fuit anima & corpus: resplenduitque vita quieta & remota à ne-
gocijs: in quo & iræ fabricabatur camus, & frenum linguæ, & partium animæ exerce-
batur concentus. Ex quibus, & per quæ, pulchrè efficiebatur vnum genus, quod anti-
quæ pulchritudinis diuinos emittebat splendores.

Cum autem præcedente tempore ad virilem peruenisset ætatem, & virilius actiuam
exerceret philosophiam, latus eius præceptor propter incorpoream vitam in viri cor-
pore, & tanquam propria glorians, eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clauum Pon-
tificalem ciuitatis regie, vt initiaretur chrismate presbyterij. Qui non solum per gra-
dus intermedios eum deduxit ad indumentum sacerdotij, sed illius testimonio eum
etiam ordinavit, vt præesset monasterio: & deceterò nouo Mosi traditur populi re-
ctio, vt qui parua philosophia collegerit multam pulchrè pascendi peritiam. Virtutis
enim statnebat perfectionem non solum in eo esse sitam, vt ipse se rectè gereret: sed
vt etiam ex quadam redundantia esset omnibus regula. Non sunt enim tam sonore tu-
bæ eo tempore, quo stat instructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, vt virtutis
sudores eos, qui sunt subiecti, excitant ad acie decernendum aduersus inimicos, qui
perciuntur intelligentia. & quomodo dux exercitus aduersus hostes omnem mouet
aciem, quando ipse pugnam inceperit, factis suis excitans ad virtutem: ita etiam, qui
sunt exercitus duces aduersus vitia, cum fuerint redimiti præclaris coronis victoriæ,
efficiuntur omnibus efficacis admonitio.

Hinc erat ei perpetua propemodum inedia, & vigilia, & quæ nunquam intermitte-
batur precatio: ex quibus & per quæ erat corporis maceratio, & in carne vita carnis

A cupidi-
tate.

Res fluxas
& caducas
aspernatur.

Initiatur
chrismate
presbyterij.

Eccè viri
sancti pijs
sima exers
expers, citia.

Ecc. 46.

Pater eius
vitam com-
plectitur
monasticam.

Benignitas
Antonij in
egenos.

experts & tranquillitas cogitationum. Hinc eorum, quæ oportebat, erat sincera dis-
ceptatio & iudicium, & omnium simul voluptatum contemptio, & hyemis ac æstatis
tempore corpus suum vna amicare tunica, humique cubatio, & mensa nullo apparatu
instructa, ut quæ pane & oleribus exciperet exercitorem: non ut multis, ad aliquot
annos, sed à teneris vnguiculis, à prima ineunte ætate perducta usque ad ultimam &
senilem. Hinc erat austeritas temperata suauitate, & lenitate asperitas: ut neq; re-
prehensio esset inutilis propter austeritatem, neque disciplina non pateret aditus propter
asperitatem: adeo ut esset quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Lice-
batq; videre (illic enim mea versatur cogitatio) tempore diuini mysterij stantem sacri-
ficium ante ordinem monasticum, non secus atque Samuelem illum scribit oratio: to-
tumq; Deo affixum & tribunali, & cum Deo versantem immaculatis mentis applica-
tionibus, & diuinis contemplationibus effectum totum diuinum, & pulchra mutatum
alteratione. Mihi verò videntur diuinæ quoque virtutes eum circumsistere & ei mini-
strare, o diuinum sacrificium, o perfectum efficiens mysterium. o vita, quæ ab eo dege-
batur, qui in corpore erat tanquam incorporeus.

Hæc videns eius pater secundum carnem, desiderauit mutare vitæ habitum, & indu-
mentum induere monasticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei ferè nihil
deerat, ut cuius à meliori institutione tota vita penderet. Idque non per aliam manum,
sed per illam sacram manum, cuius ipse fuerat agricola, hanc quoq; gratiam cupiebat
accipere. Pro omnibus alimentis postulabat, ut filij manu initiaretur, & suam viuendi
formam mutaret. Regenerat ergo eum, qui genuerat: & ei, qui ortus corporis fontem
præbuerat, animæ filius puram efficit regenerationem. & cum aliquot annos fortiter
iugum traxisset monasticum, plenum dierum, plenum virtutum, plenum gratiarum,
tanquam maturum aliquem fructum, in cælestia horrea, cum aduenisset tempus, cum
bona spe transmittit, laborum dignas coronas accepturum. Atque sic quidem admi-
rabiliter res eius se habebant. Neque enim fieri potest, ut omnia describat oratio.

Oblatum autem tempus tanquam lucrum accipiens, misericordis animi, quod iam
diu ante conceperat, fontes aperuit, & riuos emisit misericordie, soluentes squalorem
pauperum: expromens quidem, si quid redundabat, ad illorum usum: expromens autem
multa quoque ex necessarijs. Non enim in ijs, quæ redundant, impertiendis, sed in ijs
etiam, quæ desunt, ille veram statuebat misericordiam. & communis simul proposita
erat utilitas diuitibus & pauperibus: his quidem soluens inopiam: illos autem eripiens
ab inuidia, quæ est reposita ijs qui nulla mouentur misericordia, communis benefactor,
communis curator magistratibus & priuatis, omnium mentes suo exemplo transfor-
mans & componens ad meliora. parum quidem verbis, factis verò plurimum prouo-
cans ad virtutem. Vnde etiam erat reuerendus magistratibus, reuerendus ijs, qui erant
in dignitatibus, atque ipsis adeo Imperatoribus: recteq; ei procedebat vniuersum opus
administrationis, nemine repugnante. Ex his autem non erat incredibile, quod Deus
ad communem utilitatem multa quoque per ipsum fecit admirabilia, etiam si quantum
per virtutem erat potens facere miracula, tantum ut ea celaret & tegeret, nonnun-
quam cum fecisset, æigmatibus & vmbis assequeretur. Sed quod ad multorum venit
cognitionem, & factum esse creditur, persequi tentabit oratio.

Nolebat vna ciuitate, etsi sit tam magna, suam circumscribi commiserationem: sed
ad quantam Sol adspicit, eam contendebat extendere. Hinc manus scarantis miseri-
cordia participes erant Scythæ & Thraces, & cum alijs Myssi quoque, qui sunt in Asia.
Quin etiam cum ad eos, qui exercebantur in Olympo, quibus studium erat se fortiter
gerere aduersus vitia & demones, aliquando transisset, & quidquid auri habebat in
manibus, in usus eorum consumpsisset, reuersus est ad ciuitatem, apud se agitans & vni-
dique considerans, vndenam rursus vestigal compararet pauperibus. Sed non fuit
eum Deus diu esse anxio animo. Rem autem facit, ut solet, admirabilem, & cum libe-
rat à solitudine. Quidam enim ignotus, simulatque ingressus est ciuitatem, siue ho-
mo, siue angelus, qui formam hominis suscepit, transiit per porticum ex quodam
angiportu accedens, ei tradit auri manipulum: & cum dixisset, Accipe, quod infumas
in usus eorum, quorum curam geris, dicto citius euolauit & recessit. & manus quidem
habebat aurum, oculi autem non poterant assequi eum, qui præbuerat. Hoc est non
leue signum illius cum Deo coniunctionis: hoc est non leue indicium illius magni &
excelli

Gen. 12.

Fama vir-
tutum eius
vbiq; cele-
bratur.

Eligitur in
Episcopum.

Oblit officii
ecclesiæ.

Eius eximie
virtutes.

excelsi animi: hoc Abraham benedictionis habuit multiplicationem, quod fuit hospi-
tali dextera veluti quadam sementis. Propter hæc bona magnus rectè se gessit Anto-
nius. Hæc manui pauperum amanti, ne suppeditans egeret, fuit occasio. Cum qua re
Crescit quidem illius Lydi felicitas, & aurei lateres, neque fabula Midæ potest conferri.
Eum item, cum in his esset, adspiciebat ciuitas, & virtutum non celabat magnitudi-
nem, neque egregia facta terræ mandabat: fama verò excipiebat: & licet non adesset,
cum omnibus ipsis factis ostendebat: & propemodum responsa ab ore omnium exci-
dentia, futurum tanquam præsens prædicabant. Hæc canebantur in multis ciuitatibus,
canebantur in agris, dicebantur in montibus, in antris, in gentibus. Per omnes enim
peruadebat miraculum, & erat communis orbis terræ narratio. Hæc Ecclesiæ Christi
sponsa mouebant amorem, ardebatque sitiens eum, quem diligebat: & querebat tem-
pus coniunctionis, & præuidens tempus desponsionis, spe dulci iucundè ducebatur.
Sciebat enim fore, ut præcedentis sponsi dignitate minimè videtur: sed cum transmi-
serit sacrosanctum virum, qui ab infantia ad Deum vocabatur, eum, inquam, qui ex
corona nominatus fuit Stephanus, ei, qui ex fascijs est sacrosanctus, sacrosanctè con-
iungatur, qui ex illius priuatione ab ea acceptum mororem soluet.

Cum itaque aduenisset tempus, quo hæc fieri oportebat, suffragia vniuersi cœtus
Pontificum & sacerdotum, & eorum, qui vitam agebant monasticam, & ipsius quoque
Senatus, ad dignum sponsæ Christi ecclesiæ sponsum ferebantur. Hoc quoque ma-
gnus videns Imperator, in omnem partem circunferens oculos cogitationis, semper
curam gerens eius, quod vrgebat, ut qui pulchrè sciret metiri præteritum, & id, quod
adeo, considerare, & per vtrumque de futuro certam facere coniecturam, confirmauit
electionem: vel potius Deus per ipsum obsignauit vniuersum: & tanquam quempiam
victoriam consecutum athletam transmittens ad Olympiam, euehit ad sedem Ponti-
ficalem, maiora habiturum certamina & coronas præclariore. Et deinceps habebat
sponsa Christi eum, qui rectè tenebat leges sacerdotij, & vivebat spei indigentium, &
abundè effundebat misericordiam, & erat manibus pauperum propositus: qui in rebus
diuinis initiabat, & ijs, qui initiabantur, exemplar virtutis, imaginem fortitudinis, si-
mulacrum temperantiæ, & iustitiæ ostendebat regulam: qui vitam magis, quam lin-
guam, proferebat magistrum.

Sed non fuit contentus ijs, quæ præcesserunt: non ad relaxationes adspexit, ut ali-
quis alius: neque pepercit senectuti: sed sudores succedebant sudoribus, & labores la-
boribus, & sanctis curis curæ magis sanctæ: & perinde ac alatus quispiam, virtute sancti
spiritus, in senili corpore assumit vigentem animi alacritatem, & obit omnes Christi
ecclesias, tum precibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laborauerant & malè
erant affectæ, pro viribus recreans: eosq; qui è suggestu in inopiam deciderant, copio-
sis succurrens suppeditationibus, & quotidianis prouentibus distribuens eleemosynam
innumerabilibus pauperibus. Quamobrem & qui laborabat inopia, latum diem age-
bat, & hospes obliuiscatur patriæ, & orphanus non lachrymabatur, & viduitatis fer-
ream fornacem extinguebat vidua. Quis tantam curam gessit iustitiæ? Quis iniuria
affectis magis fuit salutaris? Quis eorum, qui iniuriam faciebant, sic propulsauit im-
petus? Quis lites composuit? Quis nimis erectum detraxit supercilium? Quis superbum
& arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia & per omnia ipse suo ex-
emplo complanabat, salutare medicamentum effectus morbis animæ. Sed quis ex pau-
peribus, cum adpersisset lachrymis forum iudiciale, ut ius suum obtineret, eum pau-
pertate abiit, deslens quod ius suum non posset assequi? Quam autem vidua, quis or-
phanus, si venissent in ipsius conspectum, aut ipsam postea desleuit orbitatem, aut non
leuatus fuit calamitate? Omnibus aderat sua prouidentia, malum, quod vnicuique af-
ferebat molestiam, suis auferens beneficijs, verbis consolans, auro opem ferens, te-
gens vestibibus. Videbant etiam quadam supra rationem in ipso conuenire, quæ secun-
dum naturam non conueniunt: austeritatem & suauitatem, humilitatem & grauita-
tem, seueritatem & lenitatem. Quorum alia quidem applicabat ijs, quibus vis affereba-
tur: alia autem ijs, qui vim afferebant: & alia quidem erant medicamenta, quæ superbi-
am & fastum detrahebant eorum, qui aduersus proximū attollebant supercilium: alia
autem recreabant id, quod erat afflictum.

His ecclesiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusque propitius, & magnus Impe-
rator

rator gaudens delectabatur. Incorrupti verò animi videns in suffragio iudicium, quod in rebus ipsis falli non posset, cum per ipsum statuisset vetus Ecclesiæ vlcus seu schisma ad cicatricem deducere, in vnum cogit Orientalia & Occidentalia: & cum philosophiæ florem arte dicendi temperasset, linguam profert salutem, & iusta persuasione vultu & ridentibus oculis soluit offensiones, & re ipsa ostendit, quantum interfectum Regem in doctrina educatum, & potestatem, quæ eius non est particeps: tunc in iustitiam temperans viuentem Ecclesiæ craterem in Pontifice, qui mensam proposuit, adiuuæ philosophiæ bonis lautam & resertam. decebatque & Imperatoris Philosophi, & Pontificis in agendo industrij illud magnum & admirabile opus esse & studium, per quæ est incorruptum iudicium, & tribunal muneribus impollutum, & continuorum iudiciorum sapiens excogitatio: per quæ & liberè loquitur & sic se gerit iustitia, & locum non inuenit aduersaria: per quæ & reprimi poterant orphanorum lachrymæ, gemitusque viduarum, omnisque malignæ & dolosæ machinationis nodi dissolui, & dux exercitus imperium accipere, præmium virtutis, & è turpi lucro manum præbere mundam communia & publica, & diues non sustinere bonorum publicationem, & pauper nulla affici contumelia, & agricola sulcos iucundè proscindere, non timens vectigalium exolutionem agri, cuius fructus non percepit. Horum manus in cælum extensæ, & iui lachrymarum emissi ex oculis, Deum iam olim placauerunt, & quam, qui eis erant subiecti, iustam iram in se suis peccatis prouocauerant, eam lachrymarum fluentis (O benignam & clementem mentem) sedatam immutauerunt, & lachrymas omnium represserunt, fufis misericordiæ lachrymis, & sua in eos, qui erant eiusdem generis, misericordia, è superis diuinam attraxerunt misericordiam, & terræ faciem, quæ squalore & siccitate interibat, diuinas miserationes coegerunt renouare.

Hæc sunt philosophicæ mentis facta præclara, quæ sunt germana factis Moysi & Aaronis, conferenda cum factis Eliæ & Elisæi, similia factis Davidis & Samuelis. Magnam illius virtutis indicium, quod tunc curam sustineret pontificalem, quando Imperator à pueris lautè nutritus iustitiæ, non se dans voluptatibus, non recusans labores, quorum fructus synceram afferunt voluptatem: sed se doctrinæ dedicans & eloquentiæ, philosophiam magis quam alta bona, ut quæ propter ipsam conferantur, eligendæ esse ducens, concionantem mouebat linguam, quæ profundebat verba melle suauiora, similia verbis Solomonis, conferenda cum Davidis: quo tempore magis apponebat mensam verborum quam ciborum, & dogmatum, tanquam ex fonte aliquo, suetum copiosè emittebat, & scripturæ profunditatis citra offensionem latens sensus ab eo inuestigabatur, & vniuersus bonorum chorus poterat loqui liberè.

Cum in his esset homo Dei, & florentem doctrinam videret cum virtutibus in Imperatoris anima, quæ iuuenili utebatur corpore, & vestigia antiquæ felicitatis, & vniuersum alium consequentem statum tam ciuilem quam æconomicum, & quæcunque de iudicio rerum habita oratio, morum tribuit disciplinæ, gaudio totus diffundebatur, & Deum laudabat, rem eam ducens esse occasionem gratiarum actionis, & dicens se ab Imperatore lubenter superari: qui etsi mundanis obruatur sollicitudinibus, accuratius tamen res assequitur, quam ij, qui in spiritalibus rebus consenserunt, tum ingenij felicitate, tum dicendi facultate: & cum alijs, ea quoque apprimè sciat, quæ pertinent ad animam, tanquam qui non solum corporibus, sed etiam animis imperet solertia ingenij & mentis acumine. Vnde etiam tanquam sui pudore affectus vir ille admirabilis, omnem sui curam despiciebat in ætate illa senili, corpus omnino negligens & ea, quibus sciebat id recreari, & quæ ad opem ferendam animæ in certaminibus virtutis, corpus minimè legerent.

Quamobrem in longa inedia, & vincendo dolores corporis, suscipiebat labores, qui vires corporis superabant. quod quidem est naturæ inimicum, & quod auersatur ars medicinæ: etsi esset eius corpus calidius temperatione, & significaret non esse ei aptum, quod deficit. Nè videretur tamen esse remotus à natura hominum, quid fit? Anima nonnunquam veluti in se contracta, & ad Deum excedens, vi naturæ, veluti consulto procurans corpori relaxationem, parum remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem ijs quidem, qui rectè nolebant intueri, esse visum est ostentatio: ijs verò, qui erant recti corde, & non tardi ad adspiciendum vetera patrum exempla, virtus & summum virtutum, & re vera ad Deum excessus & emigratio. Talis cursus, talis vita, talia

999
Catalogus virtutum eius.
talia eius rectè facta. In necessitatibus tolerantia, in fortuna casibus magnus & excel-
sus animus, in laboribus perpetua constantia, in ærumnis fortitudo, in laboribus, pro
virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minimè omnino cedere
se suum.

Ed venit morbus vltimus, & aderat excessus, & quæ ad excessum pertinent: & hu-
mana arguebatur imbecillitas, intima penerrante febre & depascente humorem na-
turalem, & dissolvente vires illas adamantinas. Ille autem benigno adpectu, omnes
prosequens benedictionibus, vltimam dedit salutem: & cum lingua esset impotens,
sacra manus obsignauit eas, quæ dici non poterant, benedictiones. Deusque eum vo-
cabat ad supernum tabernaculum, & chorus angelorum eum quærebat, qui ipsum in
terra rectè est imitatus: à venerandoque & sacro corpore diuina separata anima vespere,
cum accenduntur lucerne, cum lampade virginis plena oleo, sublatus fuit ad ma-
gnam lucem. Nox deinde est consecuta, & fit miraculum, quod potest confecti cum ijs,
quæ vniquam fuerunt, miraculis, quod publicabat illius germanam ad Deum fiduciam,
& aperte describens magnitudinem virtutis. Nam cum consuetum signum ex alto Pa-
triarchæ decessum, circa magnum templum ciuitati significasset, mulier pauperula,
quæ per manum beneficio afficientem sibi quotidianum parabat alimentum, cum ex
vehementi lapsu eris haberet fractum, in tugurio facto ex foeno & palea iacens immo-
bilis, audita causa eius, quod significabatur, tristi nuncio repente voce priuata, ad apo-
plexiam tendebat & paralytici. Cum autem parum respirasset & ad se redisset, fleuit &
eiulauit miserabiliter: & lamentari incipiens, tragicè deplorabat calamitatem, appel-
lans benefactorem, seruatorem, nutrimentum esurientium, nudorum tegumentum,
opes indigentium, dicens: O duram & immanem hanc noctem, in qua extincta fuit be-
nigna lux pauperum. O tristem noctem, quæ obscuras offudit tenebras oculis paupe-
rum. O Eua prima parens, & inobedientia, & inuidia, & serpens, & mors, humanæ natu-
ræ poenæ inenitabiles. O simul mecum nutrita paupertas, quæ perpetuò assides &
acerbè inuadis, non habes ergo amplius venerandam & sacram manum, quæ tuam à
nobis expellat deformem feritatem. Securè deinceps inuade, insulta iacentibus: cum
corporis confractio spes quoque est confracta vitæ, periit pauperum viaticum. O
quam Erinnyes meas pedum plantas mutilauit, ut nec funus quidem, quod esset, ut
possem consequi eius, qui multos extraxit à sepulcro molestiarum?

Cum hæc & plura alia, ut est verisimile, desiendo diceret muliercula, & acerbis per-
funderetur lachrymis, molestiaque & doloribus ei vires defecissent, somno opprimi-
tur, & dulci somnio videt accedentem Patriarcham, manu signum crucis in eius fra-
ctura effingentem, & dicentem: Iam es curata, & citra impedimentum tibi licet ingre-
di: & euauisse protinus ab oculis, somniū autem fuit res ipsa, & quæ fuit in somnis vi-
sio, est veritas. Nam cum à somno esset experrecta, etsi dolores ei amplius nullam af-
ferrent molestiam, rei tam admirabili & tam præter opinionem non poterat credere
mulier, sed putabat se adhuc ali somnio. Sed cum perfectius excitata sustulisset dubi-
tationem, lata exiit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, & salutem sibi
datam publicè celebrans. Alia quoque mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti
morbi, non secus atque illa quæ laborabat profluuiio sanguinis, tactu loculi suffragatur
salutem, & liberationem à longo tormento inuenit breui momento temporis. Quis
Aesculapius, quis Chiron tale temperavit medicamentum? Quam medendi discreti-
plina potest inueniri huiusmodi genus curationis?

Sed venerandum quidem & sacrum corpus, cum multorum manus vix tandem ef-
fugisset, alias aliunde partem aliquam festinantes accipere: (confluebat enim vndique
multitudo, omne genus, omnis ætas, utpote quod cum appropinquarent exequi, im-
becilli plurimi violento impetu studerent rapere aliquam partem, & salutis animæ sibi
aliquod auferre viaticum) robore tamen & studio eorum, quibus sapienti consilio im-
positum fuerat, ut hæc reprimerent, postquam mandatum est sepulcro, & natura terræ
soluit debitum, & lutum datum est pulueri, ne sic quidem fuit sigulus lutum inhonora-
tum, sed etiam conditum sepulcro, honorat miraculo. Quidam enim ex ijs, qui præ-
erant rexendæ sanæ memoriæ Imperatoris, correptus morbo lateris, cum vidisset præci-
sam sibi omnem spem salutis, & medicum dies numerantem, & horas observantem, &
tempus curiose inquentem, & his tempus terentem: uxorem autem & liberos cum

Excedit
corpore vir
sanctus.

Mulier ca-
lamitosa ei-
us obitum
valide de-
plorat.

Curatur à
S. Antonio
per visum.

Matth. 9.
Nota effi-
caciā lo-
culi.

FEBRUARIUS

ultimis adspargentes lachrymis, & dolorem grauiorem efficiētes eiulatibus. Cum ergo hæc vidisset, & omni humana ope morbum potentiorē, confugit ad diuinum eius seruum Antonium: & cum se vnxisset oleo, quod lumen alebat in loculo, cum esset fidelis, habebat modicum, quod acceperat morbum statim fugat, & curatione: & præter omnem spem accedit ad loculum, confitens, & beneficium voce prædicans.

Cum verò capsa Pontificis, octauo die post iusta facta, quoniam non rectè se habere videbatur, mutaretur in meliorem, nouus quidam & insignis odor vnguenti sacra-
re videbatur, mutaretur in meliorem, nouus quidam & insignis odor vnguenti sacra-
tissimi, impleuit sensum eorum, qui aderant, tacitè honorans eum, qui iacebat, & de-
scribens eam, quæ ei intercedebat cum Deo, coniunctionem & familiaritatem. Nam
qui hac caruncula, in quam cadit interitus, Christum magnificauerat, & mysticus qui-
dam bonus odor ei fuerat ostensus, ut prius describitur Apostolicis eloquijs, meritò
etiam dignatur gratia, quæ spirat vnguentum, virtute immortalē prædicante ope-
rationem. Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium paupe-
rum, qui ab ipso de more alebantur, vel potius à Deo per ipsum, qui etiam per Moysen
in deserto alimentum pluit admirabile: & viduæ Sareptanæ, aduentu Prophe-
tæ, panem multiplicauit viaticum: quinque verò panibus, quinque millia: & rursus septem,
aluit quatuor millia, & certos testes, quæ sarietati reliquiarum superfuerunt, sportas
præbuit. Miraculum autem erat hic quoque additamentum ciborum, qui distribuun-
tur pauperibus. Id verò erat panis & frumentum coctum, non numero quidem indefi-
nito, sed quantum definita mensura distributum, solebat sufficere mille animabus.
Quinetiam erant omnes eadem mensuræ, quæ solebant: iidem cophini, qui accepe-
runt: eadem manus eorum, qui ministrabant. Et numerus quidem fuit consumptus
eorum, qui tesseras ferebant manibus, (ijs enim prius distributis, numerabatur mille
hominum multitudo) remanserunt autem tres cophini, qui suffecerunt pauperibus,
qui venerunt absque tesseras.

Cuiusmodi autem fuit id miraculum, quod factum est in Leonem patricium, qui
præerat militaribus numeris, dicatur à nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitus,
quod causis, quæ affluerunt, obstructa essent instrumenta, & anhelitus liberum nō ha-
beret meatum. Quibus cum adeò grauius obsideretur, tenuemque & imbecillam vo-
cem ederet, aderant quidē, qui ad eum genere attinebant, maximè eiulantes: eos enim
qui sunt gloria insignes, mors magis exagitat. ei autem nusquam erat morbi solutio,
nisi à solo diuino Pastore. Accedit enim ad eum dormientem, & cum eum è lecto ex-
citasset, rogauit quemadmodum morbus se haberet. Qui tangens caput & membrò,
quod dolebat, non præanicum remedium, neque medicamenta Chironis suis appli-
cat manibus, (nam neq; alijs est ex his rebus curatio) sed cum adhibuisset preces mor-
bo conuenientes, & incomparabilem malorum nostrorum curatorem Christum in-
uocasset, ille quidem liberatur à graui morbo: verus autem fuit precum euentus. pro-
tinus enim conualuit, absque impedimento miraculum aperiens, & in tota domo su-
am salutem celebrans. Hæc sunt facta Pontificis in eius dormitionem. Quæ autem
in oratione à me sunt prætermissa, in iuuenili eius ætate facta miracula, ea narrabo re-
petens.

Cum olim esset ætate iuuenis, & Dauidicam pulsaret citharam in templo Diui The-
odori martyris, quod erat situm super quoddam cœmeterium, in quod proiecebantur
cadauera condemnatorum, vidit quosdam duos ad spectu deformes, (solent enim plu-
rimum tales, quales sunt, apparere) apud se iracundè dicentes: Abeamus hinc. Presen-
te enim adolescente, non sustinebimus hic manere. Qui quidem repente aufugientes,
simul cum hoc verbo euauerunt. Hoc ostendit potestatem, quæ prius sancto in eos
data fuerat. Hoc quoque secundum conscribatur, quod præcedenti fuit aquale tempo-
re. Mulier illustris, in equo transiens per monasterium cum mundo muliebri, propè
fracta, delapsa est in terram. Nam cum diuinus Antonius tunc esset inter adolescentes
& improvisò esset à porta egressus, contigit currum repente conturbari, quod eam ex
alto deorsum deturbasset, nisi eam seruassent, qui cum ipsa ambulabant. Illa autem
conturbata eo, quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, ut in rebus iuue-
modi solent, qui sunt pusilli & abiecti animi. Cui dixit is, qui erat perfectus in iuue-
tute: Mulier, noli eum incescere maledictis. meis enim manibus venies ad hunc habi-
tum.

DE S. ANTONIO PATRIARCHA.

1001

tam. Hæc dixit sanctus: & cum multi anni præterissent, ad effectum peruenit prædi-
ctio, cum ipse quidem beatus horum esset oblitus, mulier verò ei renocasset in memo-
riam, & aperuisset eum esse, qui hæc tunc ei denunciasset. Hæc sanctorum Deus, qui
omnis facit & transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, & im-
plet mne animal benedictione: qui glorificat eos, qui ipsum glorificant, & est mira-
bilis in sanctis suis. Sed quoniam breui calice orationis, tanquam magno mari, admi-
rabilis Antonij & magni inter Patriarchas paruam vitam hausimus, agè ex doctorum
comparatione discamus discipulum.

Adam habetur in admiratione, ut principium & radix generis. Sed hic quoque fu-
it princeps & author multorum, qui non sunt nati ex coniunctione corporum, sed sunt
multiplicati spiritali coniunctione: quibus non obtigerunt poenæ paternæ damnati-
onis: sed donorum potius hæreditatem, nempe vitam æternam, non mortem, sibi con-
ciliauerunt: per quam exprimitur vera & germana paterna cognatio. Et illi quidem cess-
sit ferarum natura: sed non eorum, qui intus erant & cohabitabant. Hinc serpens &
inuidia & dolus mortem sunt fabricati. Hic autem imperio rationis cum quidquid est
ferum & agreste, reddidisset obediens, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit in-
strumentum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum sacrificiorum: sed cruento-
rum, & partis, quæ caret ratione. Hic autem sacrificius incruenti sacrificij, cuius illa
erant typus & umbra ratione sacrificans & spiritu, & quotidie seipsum immolans, à rati-
one alienarum animi perturbationum mortificatione, erat inuidia superior & eius
fortibus, dolo & cade, & vniuersa denique simili catena. Magnus fuit Seth: sed habuit
nepotes ex coniunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui magnitudine cor-
porum describebant delicti magnitudinem. Hic verò illius quidem virtutem supera-
uit: ijs autem, qui ex ipso nati erant spiritaliter, nullum ferè dedit aditum per bona sua
præcepta & monita, ut essent vitij participes. Enoch & Noë, ille quidem beatus duci-
tur propter translationem: hic autem, quod omne genus animantium conseruauit in
diluuio. Noster verò hic quoque exemplis non inferior, est moribus superior: & trans-
latio non habet lætitiā, quæ spe mortis interrumpatur, sed vitæ æternæ successio
puram percipit voluptatem: & seruat arcam, non plenam animantibus rationis ex-
pertibus: sed Ecclesiam, cuius illa sunt imagines, omni genere & ætate rationis parti-
cipum refertam.

Cum Abraham, vocationi eius, qui ipsum vocauit à paterna domo, emigrando pe-
grinus effectus, paruit vsque ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultus
demonum, quem fugere vel ipsa docet natura, & mens, quæ dominatu deterioris non
ominino perdidit vim iudicandi, tenebras & mortem luce commutauit, & pietate im-
pietatem, quæ sunt res per se expetendæ vniuersæ naturæ, quæ est particeps rationis.
Hic autem à pueris lacte pietatis enutritus, & viuens in ijs, quæ erant expetenda, (nul-
lus enim rei fugiendæ ne vestigium quidem vllum vnquam admiserat) perfectiori iu-
dicio quærebatur magis pium statum & magis eligendum: vita vitam, & luce lucem, &
eligendis, ut semel dicant, permutans magis eligenda. Quantum verò interest inter
eligenda, & ea quæ sunt magis eligenda: tantum etiam omnino interest inter eos, qui
eligunt. Sed Abraham quidem eos hospitio accipiens, qui transibant per Mambre, se-
mel imprudens hospitio accepit angelos. Hic verò totius orbis terræ pauperes perpe-
tuo excipiens, Christum hospitio per totam vitam excipiebat, qui ineffabili benigni-
tate ea, quæ sunt illorum, sibi attribuit: per quæ non in specie angelorum, sed in rei
veritate, omnium esse dtricem Trinitatem in animam admittens, non habuit promif-
sionem vnius filij, qui carnali præter spem erat nasciturus coniunctione: sed ut mul-
torum potius filiorum, actiue philosophiæ coniugio, in spiritu vocaretur pater, ha-
buit promissionem, & præter spem vidit multiplicationem dignam promissione, ut qui
non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum represserit impetum, sed
virili impetu tripertitæ animæ, vniuersam euerterit aciem eorum, qui inuadebant, &
tyrannicè id, quod est cognatum, per voluptatem redigebant in captiuitatem, sub si-
ci regni specie.

Cum Isaac ascendit, caelestem patrem sequens iubentem, non in tumultum aliquē,
sed in montem virtutum, onustus lignis continentis. Per quæ in ara cordis desiderij ad
Deum ignem accendens, se hostiam præbuit acceptam. Inuenio autem eum valde ef-
fectum.

2. Cor. 2.

Exod. 16.

3. Reg. 17.

Matth. 15.

Multiplica-

tor panes

magno mi-

raculo.

Eccè quan-
ta potestate
præditi sint
sancti post
mortem.

Monasticū
habitum
quoniam ir-
rideant.

Psal. 144.
1. Reg. 2.

Gene. 4.
Incruentū
sacrificium.
Euchari-
stia.
Gen. 4.

Gen. 5.
Gen. 7.

Gen. 12.

Gen. 18.

Matth. 23.

Gen. 14.

Gen. 22.

se iacob imitatum, non solum in eo, quod non fictis moribus varie vitam suam instituerit: sed etiam in eo, quod recessit a patria, & in aliena regione degere statuerit: sed non propter cohabitationem mulierum sororum, sed propter virtutum sororum, desiderium, contemplationis, inquam, & actionis, ut actione particeps esset contemplationis: & quae quidem ad vnum fontem, nempe ad primum bonum, referuntur & erant per quas multiplicatione insignium, non a ratione alienarum pecudum, sed ratum praeclaram, euasit insignis inter Patriarchas.

Aaron fuit primus Pontifex, sed typici & umbratilis tabernaculi. Hic autem veri, & cuius illud erat figura. Cum Moyses fuit dux noui Israelis. Cum Samuele fuit sacer ab infantia, & ad senectutem usque Deo seruiens. Imitatus est Davidis mansuetudinem, & si vis, etiam fortitudinem: ut qui non aduersus Goliath, hominem quendam magnitudine corporis gloriantem, se recte gesserit: sed aduersus Goliath, qui percipitur intelligentia, malignum, inquam, & carnis expertem demonem, cum virga continentiae egressus est & virga fidei, & preclarum erexit trophaeum. Elias effugit insidias Iezabelis. Hic autem insidias impudentis peccati. Habuit eum Eliseus duplicem spiritus gratiam, ut qui monasticis & sacerdotalibus donis esset ornatus. Et ut eos, qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Iohannis, vitam non agens solitariam, in media ciuitate imitatus est philosophiam. Hic quoque, quod ad se attinebat, habebat mensam absque vilo apparatu, & hic ex pilis contexta veste corpus tegebat, & veluti quadam pellicea zona, nempe perturbationum animi mortificatione, lumbos suos constringebat, & ad eum confluebat non vna ciuitas, neque vna gens, sed turbae plurimae populi frequentis ciuitatis, collectae ex omni genere gentibus & ciuitatibus, tam Orientales quam Occidentales: non aqua tingenda, sed spiritali purificanda mysterio, quod peragebatur diuinis instrumentis illius manus & linguae, & initiabat eos, qui dignabantur communione dei sic participationis.

Apostolorum autem sequens doctrinas & traditiones, & eis suam vitam semper componens, factis germanum confirmavit martyrium, in eo quod martyr zelum haberet pro pietate, & quotidie sua moreretur conscientia, monasticorum laborum diuturna & acerba perpeffione: quod martyrica virtute nulla in re est abiectius. Omnium ergo sanctorum & iustorum, illorum quidem mores, horum vero cursum, aliorum autem actionem, simul vero omnium, ad primum bonum, vehementissimum & constantissimum imitatus est desiderium. Quo nunc aperte fruens, protegas & defendas, o diuinum & sacrum caput, sacrum gregem, & tuis precibus corrobora sceptris pietatis, & manum praebas pie potentiae, mundi curas cum eo participans: & intercedas apud Deum assistens sine intermissione, pro eo, quod orasti cum esses cum ipso, & eius vitae interesset: & mundanam ei conserues nauem in tuto portu diuinae tranquillitatis, omnes sedans turbines & tempestates improborum, & obruens insultus inimicorum, tam eorum, qui sub oculos cadunt, quam qui non cadunt: In Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI MARTINIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE.

15. FEBRUA.

Martinianus adolescens perit-eremum.

PROXIME ciuitatem Caesaream Palaestinae, mons est, qui vocatur Locus arcae. In eo ergo monte sita est solitudo, in qua habitant multi viri, qui vitam agunt monasticam. Inter quos cognouimus etiam beatum & virtute praeditum Martinianum, habitantem in hoc monte. Hic ergo beatus cum ab ineunte aetate Deum amasset, multa suscepit certamina aduersus inimicum. Insignis itaque specie corporis, & aetate iuuenis, ut qui esset circiter octodecim annos natus, relicta ciuitate & ijs, qui in ipsa habitabant, & eorum tumultibus, se tradens quiete & solitariae vitae, venit ad hanc solitudinem, & in ea habitauit, viginti & quinque annos, vitam in ea agens angelicam. Quamobrem dignus quoque fuit habitus,

bitus, qui a Deo acciperet dona curationum, multosque curauit Dominus per sanctas eius preces. Multi enim qui vexabantur a demonibus, cum ad eum venissent in monte, liberati sunt ab insultu demonum. Multi quoque, qui tenebantur febribus, ab hoc viro liberati sunt. Multi autem proficiebant hic beatus Martinianus in optima sua exercitatione, & in eam partem peruadebat optima & pulcherrima fama huius sancti viri: omnesque audientes, ad eum veniebant in monte, ut ab eo iuuarentur.

Sed bono infestus humani generis hostis diabolus, non passus est videre in adolescente canam virtutem: & primum quidem coepit ei diuersas excitare tentationes, & per multiplices visiones visum est ei terrere hominem. Deinde etiam per antiqua eius arma, per quae Adam eiecit e paradiso, machinatus est eum quoque eiecere e bono proposito. Quodam itaque die psallente beato Martiniano, inimicus mutatus in maximum draconem, eius cellam subitus subiens, coepit acriter & vehemēti studio fodere partem eius cellae a fundamentis, tanquam qui vellet eam euertere. Beatus autem cum sine villa perturbatione impleret suas preces, per fenestram adspiciens, dixit ei: Verē te decet serpere supra terram. Quid frustra laboras, o infelix? me tuae non terrent visiones. Habeo enim Iesum Christum, qui mihi fert opem, & vincit tuas visiones, & tuam conculcat potentiam. Diabolus autem cum haec audisset, in turbinem mutatus, dixit fugiens: Expecta me, expecta Martiniane, & hic te deiciam. Inueni enim artem, per quam sum te deiciaturus, & te tua spe frustraturus. Nisi enim te humilem & abiectum reddidero, fieri non potest, ut a te recedam. Tantam enim in te fero iram, ut eam portare nequeas, & te e tua cella educam, & te deiciam non secus ac folium a vento deicitur: & videam, quis sit qui tibi opem ferat. Haec cum dixisset diabolus, euauit. Vir autem sanctus tam erat quietus, quam si nullum spectum vidisset omnino: sed letabatur, & glorificabat Dominum in meditatione & cognitione diuinorum eloquiorum.

Accidit vero quodam die, ambulanti quibusdam in ciuitate Caesarea, & inter se loquentibus de diuina viuendi ratione beati Martiniani, & magis magisque admirantibus fortitudinem eius & tolerantiam, ecce transiens mulier quaedam meretrix, audiit quae dicebant. Quae suggestionem satanae viris appropinquans, dixit eis: Quis est is, quem inter vos admiramini? aut quae sunt eius recte facta, aut quamnam habet is viuendi rationem? Quem ego si voluero, tanquam folium ab arbore detraham. Quodnam est enim eius laude dignum studium, quod se tanquam agrestem feram conclusit in solitudine, non valens ferre cupiditates carnis & offensiones, & non adspiciens mulierem, ne habet quidem cupiditatem? Scitis autem omnes, quod si non adsit ignis, foenum non vititur. Sed si igni propere sit foenum maserit incombustum, hoc est admirabile & magni faciendum. Ita etiam de illo dicendum est. Si cum ego ad eum iuero, is me adspexerit, nec a proposito suo fuerit dimotus, nec in me fuerit offensus, neque motus fuerit eius animus propter meam pulchritudinem, tunc is erit admirabilis, non solum apud homines, sed etiam apud Deum & angelos. Haec cum dixisset, & cum viris illis pactum fecisset de viro illo generoso, iuit domum, & exutis suis vestibus, lacris se pannis induit, & pannosum velum capiti suo imposuit, & se fune cinxit: & accepta pera, in eam immisit omnia sua ornamenta & vestes elegantes, & cum aduersperasceret, accepta pera, profecta e ciuitate, venit in montem vento ingruente & pluuia.

Cum autem fuisset prope eius cellam, coepit miserabili voce rogare virum sanctum, sic dicens: Miserere mei serue veri Dei, & ne sinas me miseram consumi a bestiis, a via enim aberravi, & incidi in hanc solitudinem, & nescio quid vadam. Ne me ergo despicias, quae sum in tali necessitate, neque me abomineris infelicissimam peccatricem. Nam ego quoque sum Dei figmentum. Rogo tuam sanctitatem, ne me miseram & errantem amandes venerande & sancte pater. Haec ea dicente, & his plura cum fletibus & euulsi-
bus, beatus cum aperuisset fenestram & adspexisset, & vidisset eam in tali habitu, nempe pannis obsitam & imbre madefactam, motus est animo & dixit apud se: Vae mihi misero peccatori, nunc adest cordis mei probatio, & vel a praeepto excidam, vel a proposito. Si enim est mulier, quae opprimatur necessitate & eam despexero, & non eam in cellam introduxero, deuorabitur a bestiis, & maculabit meam animam. Sin vero sit tentatio & huc ingrediatur, timendum est, ne me pellat a praeepto, neque scio quid agam, & manibus in caelum sublati, dixit: In te Domine speravi, ne pudore afficiar in ater.

Nē ergo retrō conuertaris, hoc est, ad huius mundi voluptates: sed attende tibi ipsi, ne iridearis: & perseuera in poenitentia. Deus enim est eorum, qui agunt poenitentiam. Ea autem his audiris, fletum suum auxit, dicens: Spero in Christum, in quem sperarunt gentes, & pudore non sunt affecta, quod diabolus partem in me non inueniet. Cumque sic precata esset, & adorasset Dei seruum Martinianum, ab eo recessit. Beatus autem cum eam signasset signo crucis, dixit: Dominus Deus meus custodiet animam tuam, & seruiabit te in finem. Hec cum dixisset, ingressus est in cellam suam, humique cecidit, & inspirabat ac precabatur. Mulier verò ibat deslens ac precans, ut Dominus eam deduceret ad vitam æternam & salutarem. Et illa quidem nocte cum non potuisset permeare latitudinem solitudinis, mansit in loco, ad quem venit. Manē autem cum surrexisset, ambulabat flens & orans.

Meretrix in monasterio duriter vitam agit.

Facit miracula.

Nota poenitentiam meretricis.

Cum itaque triginta millia ambulasset, alto vespere peruenit Bethleem: & cum venisset in monasterium beatae Paulinae virginis, ingressa ad eam, renūciauit omnia, quae fuerant consecuta. Illa autem cum audisset, Deum glorificauit, qui est clemens & misericors, & eam libens accepit in monasterium, & eam indies instituēbat in iis, quae per beatissimam Paulinam sepe eam admoneret & diceret: Parce tuam carnem tanta affligere abstinentia, ut possit usque ad finem sufficere. Illa verò magis magisque intendebat, nullam in re remittens laborem exercitationis. Itaque circa eius finem petijt à Deo hanc gratiam, ut ei ostenderetur, an accepta esset eius poenitentia. Benignus ergo Deus curati oculi, in monasterium venit ut curaretur. Volens ergo beata Paulina probare eius poenitentiam, dicit ei: Filia, accede ad Christum, & ora pro ea, ut per tuam intercessionem fuit mulier. Quae etiam mundo renunciāns, seipsam collocauit in eodem monasterio. Hec autē beata Zoë (hoc enim erat nomen eius) cum duodecim annos vixisset in motionis vinum non bibit, oleum non comedit, nec vnam, nec alium fructum: sed solum panem & aquam, eaque non ad satietatem, sed solum vespere comedēs, & nonnunquam eius certamina.

Sed necesse est, ut nos reuertentes ad vitam beati Martiniani, narremus preclara eius facta ad multorum vtilitatem. Post septem ergo menses curatus fuit à plagis visionis, & ratiocinari coepit apud se, dicens: Reuera nisi ex hoc loco recessero, & iuero in locum ignotum & occultum, non me finet malignus requiescere. Deinceps ergo debeo talem locum habitare, ad quem fieri non potest ut mulier ingrediatur. Cumque haec apud se esset ratiocinatus, surrexit & orauit, sic dicens: Domine Deus, qui es Dominus celi & terrae, qui non vis aliquem perire, sed omnem hominem esse saluum, & ad agnitionem veritatis, presto sis ad prouidendum id, quod est conducibile meae humilitati: neque finas animam meam perire in finem, sed fer mihi opem Domine Deus virtutum, & esto mihi via, vita, & virga, & pera, & panis. Hec cum dixisset, & totum corpus suum obfignasset, egredius est ex illa cella, & profectus est ad mare. Exclamauit autem demon antiquus, dicens: Fortitudinem suam iacent meae virtutes: & sit nomen meum preclarum, quod contra te fui fortis. Nam & te à cella expulsi, & corpus tuum igne combussi, & te autem iueris, illic adero: & quomodo te hinc fugauit, ita etiam te fugabo, ubicumque uideris habitare, & à te non recedam, donec te plane humilem & abiectum reddidero. Beatus verò respondens, dicit ei: Imbecille & infelix, existimasti me esse à te expulsam & mecellam purasti me angore confectum recedere? Absit: sed ut te magis conculcem & nihili faciam. Et rursus ei dicit sanctus: Infelix, non tibi suffecit primus & secundus insultus tentationis: aggredere adhuc semel. Officinam, quam aduersus me costruxeras, eam coculcauit tuas improbas & malitiosas vires, & nec eius quidem umbræ potes amplius appropinquare. eoque haec dicente, ab eo euauit diabolus. Beatus autem coepit hunc psalmum psallere: Exurgat Deus & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. & psallens inibat viam, quae ducit ad mare.

Cum

Cum autem venisset ad portum, inuenit nauclerum quendam timentem Deum: & cum accessisset, dicit ei: Frater, scis ne aliquam paruam insulam in medio mari, in qua nemo habitat? Nauclerus autē respondēs, dicit ei: Quana de causa me interrogas, & quid vis? Dicit ei beatus: Volo quietem agere ab hoc mundo & ab hac vana vita, & non inuenio locū, in quo quiescam, & fugiam maligni offensiones. Dicit ei nauclerus: Est in mari rupes angusta, admodum excelsa & terribilis, & quae satis longo spatio distat à terra. Si quis enim fuerit proximè illam rupem, terram non videt amplius. Dicit beatus: Tali loco valde delector, & cum desiderio, ad quem maximè non possit mulier accedere. Dicit ei nauclerus: Et videnam es habiturus nutrimentum? Dicit ei beatus: Pactum inter nos inibimus. Tu mihi victum suppeditabis, & ego pro te ad Deū intercedam. Quinetiam operabor sedens super rupem: ad me solum adfer ramus palmarū, & eos contexam meis manibus: quos tu à me tolles & vendes, & ad me adferes alimentum. Porro autem mihi quoque accipies amphoras, in quibus aquam reponamus: & cum panem fregimus & refrigerauerimus, eum immitteremus in amphoras. Venies verò tu in anno bis aut ter, ad me adferens panem & aquam. Hec cum audisset nauclerus, & cognouisset eum esse virū spiritalem, prompto & alacri animo cum eo conuenit, se omnia esse facturum. Et cum paruam accepisset nauiculam, & beatum in ea accepisset, recta contenderunt ad rupem, cum ventus esset secundus, & vespere ad locum perueniunt. Beatus autē cum locum vidisset valde aptum, valde ei letatus est animus: & cum Deo egisset gratias, & nauclero benedixisset, ascendit super rupem. Cumque ascendisset, psallebat, dicens: Exspectans expectaui Dominum, & intendit mihi: & exaudi deprecationem meam, & eduxit me de lacu miseriae & de luto limi. Et statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Cumque psalmum implisset, & precatus esset, dicit nauclero: Abi in pace frater, & adfer ad me amphoras & panem & aquam. Dicit ei nauclerus: Visne adferam etiam tibi ligna, ut faciamus tibi paruum tabernaculum? Sanctus autem non passus est: sed erat sub dio sedens supra petram: & æstu quidem torrebatur, algore verò concresecbat. Tunc nauclerus ad suos reuersus, attulit omnia, quae ei iusserat beatus: & ad eum ter quotannis adferrebat panem & aquam. Beatus autem Martinianus veluti requieuit egrediens è mundo, letabaturque & Dominum glorificabat in meditatione scripturarum & bona vita.

Martinianus in mari degit solus in rupe. Psal. 39.

Sub dio semper manet.

Sed sceleratus & malignus diabolus ne sic quidem cessauit iustum bello laceessere, sed illic quoque coepit ei inferre tentationes. Nam cum vna nocte mare mouisset & fluctus excitasset, ei ostendebat quod fluctus ferebatur supra eius caput quindecim cubitos, & demon clamauit, dicens: Nunc te suffoco in aquis Martiniane. Beatus verò respondens, dicit ei: Ira vllam perturbationem: Imbecille & infelix, cur frustra laboras? Tua enim spectra me non terrent, neque tuae minae me timore afficiunt. Spero autem in nomine Domini mei Iesu Christi, quod te ad finem usque pudore afficiam. Cumque haec dixisset, coepit psallere: Saluum me fac Domine, quoniam intrarunt aquae usque ad animam meam. Infixus sum in limum profundi, & non est substantia. Veni in profundum maris, & procella me obruit. Cumque psalmum implisset, orauit, dicens: Domine Iesu Christe, fili vni-genite patris inuisibilis, qui propter nostra peccata serui formam accepisti, & in terram descendisti, exaudi me. Certè Domine, qui increpasti mare, & continuisti eius, qui nequit cohiberi, impetum: Qui increpasti ventos, & vicisti ea, quae vinci nequeunt: Quoniam tibi omnia cum tremore obediunt, exaudi me, & fac cessare eam, quae aduersus me excitata est, tērationem & fluctum maris, & pudore affice diabolum, qui impudenter aduersus me erigitur: quoniam omnia potes Domine, & te solum deest gloria in secula, Amen. Eo ergo haec dicente & orante, ab eo euauit diabolus, & mansit ab eo ille-gus. Sex itaque annos sic degebat sanctus supra petram, omnem laborem & perpeffionem sustinens pro salute suae animae.

Vexatio demonis.

Irridetur à sancto.

Psal. 68.

Sed sic quoque ab eo non quieuit malignus, sed etiam intulit tentationem, priore grauiorem. Nam cum quodam die obseruasset malignus & immundus demon nauem venientem, quae portabat viros & mulieres, vento confregit nauem & allisit ad petram, & suffocauit omnes, quae erant in nauī, praeterquam vnam puellam. Vna enim puella, quae erat longè formosissima, potuit apprehendere tabulam, & seruari. Et cum appropinquasset petrae, ubi sedebat beatus, ab ea pependit, & coepit clamare: Misere mei serue Dei altissimi, & porrige mihi manum auxilij, & serua me ab hac aqua, & ne me serue Dei altissimi, & porrige mihi manum auxilij, & serua me ab hac aqua, & ne

Ecce noua & miranda ratio.

finas

sinas me perire in profundo. Beatus autem Martinianus videns non aliunde eam posse habere salutem aut auxilium, dixit subridens: Hoc quoque est maligni machinatio, Reuerà non vinces promptum meum & alacre animi studium, o diabo! Deinde dicit apud se: Væ mihi peccatori, rursus mihi adest cordis probatio. Quid ergo faciam? Si eam dimiserò in aquis, in eis suffocabitur, & maculabit meam animam in die iudicii. Sin autem eam assumpsero, non expedit mihi esse cum ea. Reuerà hæc est in longè gravior necessitate, quam prima. Nam illa quidem cum esset in terra, poterat sepe seruari: hæc verò non potest aliunde seruari. & cum suos oculos in cælum extendisset, dixit: Domine Deus meus, in quem speravi à iuuentute mea, nē sinas me perire, sed provide id, quod est vtile animæ meæ. Cumque hæc dixisset, tradidit ei manum, & eduxit eam ex aqua.

Cum autē animaduertisset eam esse speciosam, dicit ei: Igni cum sceno nequaquam bene conuenit. Non possum ego & tu hic simul esse: malignus enim in me operatur putrefactionem. Sed tu hic mane, neque quicquam timueris. habes enim panem & aquam, & quomodo comedebam ego, tu quoque comede, vt tibi sufficiat, donec veniat nauclerus, qui adfert ad me panem & aquam. adhuc enim restant duo menses, post quos huc veniet: & cum huc venerit, narra ei quid acciderit. Is verò te hinc educet, & deducet in tuam ciuitatem. Cumque hæc dixisset, mare obsignauit signo crucis, & dixit: Domine Deus meus, qui increpasti ventos & mare, eaque tibi cum tremore obediēti, me quoque adspice & mei miserere, & nē sinas me perire. Ecce enim Domine, confidens in sancto tuo nomine, me in mare proieci. Mālo enim mori inconsideratè, quam cum corporis perturbatione cōsuetudinem habere cū muliere. Ad puellam autē conuersus, dixit: Esto salua mulier, Dominus custodiet animam tuam filia, ab omni insultu diaboli, & te conseruabit in finem. Quæ cum dixisset, se statim iecit in mare. Statim autem eum duo delphines exceperunt, & in terra deposuerunt. Puella verò, donec excessit ex oculis eius, videbat ipsum ferri super aquas, neque sciebat amplius, quid factum esset. Beatus autem Martinianus in terrā egressus, orauit dicens: Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod fecisti misericordiam in meam humilitatem: sed etiam vsque ad finem nē me relinquant bone Domine & benigne.

Hæc cum dixisset, dicit apud se: Quid faciam, nescio. In montibus non me sinit satanas, nec in mari. Deceterò bonum est mihi meditari dictum Euāgelij & hoc facere. Docet enim Dominus, sic dicens: Si persequatur vos ex hac ciuitate, fugite in aliam. Amen enim dico vobis, non finietis ciuitates Israël: Quæ cum dixisset, cepit fugere, & dicere: Fuge Martiniane, nē te comprehendat tentatio: fuge monache: sicque fugiens, & se ipsum persequens, finijt dies vitæ suæ, nunquam ferens neque peram, neque virgam, neque duas tunicas, neque æs in zona, neque aliquid aliud portans ad vsum corporis ex ijs, quæ debent inferuire homini. Sed vbicunque ingrediebatur in ciuitatem aut in pagum, querebat quisnam esset in ea vir pius, & illuc veniebat: & sumens quæ necessaria erant ad alimentum, exhibat. & sic fugiens & persequens, perfecit dies suos: & vbicunque eum deprehendisset vespere, seu in monte, seu in solitudine, seu in petra, illic manebat. Duos ergo annos currens & se persequens, pulchrum impleuit cursum, cum centum & sexaginta quatuor ciuitates obijisset.

Cum autem esset deceterò migraturus ad Dominum, venit Athenas. Porro beato Episcopo, qui illic erat, reuelatum est de decessu beati. Beatus verò Martinianus ingressus ecclesiam, cum prescivisset horam mortis suæ, cadens supra scamnum, dicit ijs, qui illic erant: Vocate ad me citò vestrum Episcopum. Illi autem eum existimauerunt esse stultum. Eo verò adhuc magis rogante, ei obediēti, & iuerunt ad Episcopum, dicentes ei: Domine, homo quidam iacet in ecclesia super scamnum, & nescimus si sit stultus, aut quis sit. Nobis certè dicit: Vocate ad me citò Episcopum vestrum. Pius autem ille Episcopus dicit eis: Stulti estis vos. Ille enim & me & vobis est altior. & surgens properè iuit in ecclesiam. Beatus verò cum eum vidisset, non potuit quidem surgere, sed manus suas extendit supra solum, & sic debitum honorem ei reddidit. Episcopus autē abundantiorē ei honorem tribuit, dicens: Iam pridem Deus mihi est pollicitus, se suum seruum mihi esse ostensurum, & qui est à mendacio alienus, impleuit quæ dixerat. Tu autem quando habitabis in regno cælorum, meæ quoque animæ recordare, rogo te. Sanctus verò respondens, dicit ei: Benedic me venerande pater, & ora pro me,

me, vt inueniam fidutiam, dum sistar ante terribile tribunal Christi. Hæc cum dixisset, sustulit oculos suos in cælum, & dixit: In manus tuas Domine commendo spiritum meum: & cum totum corpus suum obsignasset, dicit Episcopo: Commenda me Deo pater. Quod cum dixisset, subridente vultu, Domino emisit spiritum, cum cursum consummasset, & fidem seruasset, propositæ coronæ accepta promissione, dignatus regno cælorum.

Quis non miretur hunc sanctum & fortem athletam? Quis non beatum pronunciet inuictum eius cursum & vitam plenam fidutia? Quis non narret & stupeat eius admirabilem, quæ ex virtute agebatur, viuendi rationem? Quomodo ad finem vsque decertauit pro salute suæ animæ? Quin etiam martyrium suæ decertationis ipse sibi cōstruxit. Nam cum non adesset persecutio, neque Imperator, neque Preses persequens, ipse sibi extruxit martyrium, vt qui aduersa fronte cum diabolo bellum gesserit, & conculcauerit insolentem eius exultationem. Ipse ergo fuit sui & persecutor & rex & carnifex se ipsum torquēs, & martyr decertans, & athleta coronatus, & iustus renunciatus. Quid ergo eum vocabis martyrem? Certè. Etenim vt fortis martyr & athleta ignem cōtempnit: & quod est admirabile, ipse sibi ipsi accedit fornacem, & per hunc ignem sensilem conculcauit ignem æternum: & quam aduersus ipsum mulierem excitauit diabolus, eam per preces fecit perfectam Dei ancillam, animamque à reprehensione alienam & putram Deo obtulit.

Sed oportet nos de illa quoque puella, quæ fuit relicta super rupem marinam, vobis narrare, quemnam finem acceperit, & quemadmodum finem vitæ suæ peregerit citra vllam, quæ in eam caderet, reprehensionem. etenim propter eam rursus conceptæ beatæ preces non manserunt inefficaces, sed eam ad finem vsque conseruauerunt. Ipsa enim relicta supra petram, sic comedebat, sicut ei iussit sanctus. Cum autem venisset nauclerus, qui afferebat panem & aquam, & appropinquasset petræ, & vidisset puellam stantem, existimauit esse spectrum: & timore affectus, cepit à petra recedere, remis agens nauiculam. Illa autem clamans, dicebat nauclero: Nē timeas, o frater, sum enim reuerà mulier, & sum Christiana. veni prope me propter Dominum, & narrabo tibi verum. Illo autem minùs fidente & magis timente, ipsa iurabat, dicens: Per regē Christum, sum Christiana. Deceterò veni prope me, & tibi ordine narrabo, quid acciderit. Tūc nauem suam adduxit nauclerus, & dixit ei: Vbi est, qui hic erat, monachus, aut quid ei factū est, quod recessit? Quis verò te huc adduxit? Puella autem cum se signasset, narrauit ei, quæ ipsis acciderant.

Nauclerus cum audiisset, dicit ei: Veni huc, vt te hinc educam, & ibis in tuā ciuitatem. Mulier autem respondēs, dicit ei: Nē, rogo te, domine mi, nē me eijcias ex hac petra: sed fac mecum misericordiam & clementiam, & vadens in tuam ciuitatem, affer ad me pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & panem & aquam, quomodo afferebas ad beatum, & eandem mercedem accipies à Domino Christo. Non est enim apud Deum distinctio masculi & foemina, sicut dixit Paulus Apostolus: Omnes vos vnū estis in Christo Iesu. Nē ergo me abomineris humilem & abiectā, quæ volo salua fieri. Nisi enim benignus Deus me voluisset esse saluam, ego quoque cū omnibus perijsem in mari. Volente ergo Deo me seruire, tu nē me perdas, quoniam sum foemina. Memēto, quod qui finxit Adam, is Euam quoque creauit, & ipse ambos est fabricatus, & in vltimis diebus per sanctam virginem est manifestatus. Age ergo, rogo te, vade in tuam ciuitatē, & quomodo prædixi tibi, affer ad me virilem tunicam, & pileum, & panem, & aquam, & lanam, & adduc huc vxorem tuam, vt cum illa verba faciam de lana, & vt illa me induat virili habitu: & Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus vitæ tuæ, & dabit tibi in hac vita misericordiam & remissionem peccatorum: in illa autem, fidutiam & gloriam ante tribunal Christi.

Hæc cum audiisset nauclerus, & vidisset eius in Deum desiderium, dicit ei: Ecce ego faciam omnia, quæcunque mihi mandasti. solū esto fortis & strenua, & Dominus implebit desiderium tuum. Quæ cum dixisset, mouit suum nauigium, & iuit in suam ciuitatem: & accipiens vxorem secundo die, & quæcunque ei iusserat, accessit ad puellam. Et cum mulier ascendisset supra petram, adorauit puellam, procumbens in faciem, & eduxit omnia ex nauī. Puella verò rogauit virū, vt secederet in nauiculam, vt virili habitu indueretur. Cum ipsa autē secessisset, simul exuit vestes muliebres & muliebrem induit.

Edito crucis signo, mittit se in mare, & delphinorum tergis ad litus euehit.

Matt. 10.

Perpetuam suscipit pergrinationē.

Venit Athenas, ibique moriturus, vocat ad se Episcopū.

Totum se signans & subridens, moritur.

Virgo in rupem relicta, vt se gesserit.

Ecce quam propriè erat veteres sancti ad se signo Crucis obsignandos.

Galat. 3.

becillitatem, & virili se accinxit prudentia, & induit vestes viriles, nempe pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & stans precata est Dominum, dicens: Domine, qui exaudisti omnes sanctos tuos à seculo, exaudi me quoque peccatricem, & consumma me in hoc loco & habitu, nulla affectam ignominia, & conserva meam animam, & confirma cor meum, & corpus meum corrobora, & deduc mentem meam & animam ad hoc, ut tibi placeam, & impleam tua mandata, & ijs, qui mihi obedièrunt, præbe Domine bonam mercedem: quoniam es benedictus in secula, Amen. Post hæc autem dicit mulieri: Rogo te domina: dum panis & aqua ad me affertur, fac ut lanam quoque ad me afferas, & cum parauero, reddam tibi, ne panem gratis comedam. Has quoque meas vestes tibi habere ad mei monumentum. Hæc cum dixisset, dimisit eos in pace.

Tertio autem quoque mense accedebant ad eam nauclerus & vxor eius, ei offerentes, quæ necessaria erant ad alimentum. Beata autem exultabat, & glorificabat Dominum in venetanda & bona agenda vitæ ratione. Fundebat verò interdium quidem, duodecim preces, nocturnam viginti quatuor. Alimentum autem eius erat, in duobus diebus libra panis, & aquæ poculum vnum. Sicque perfecit cursum suum, in bona viuendi ratione. Erat autem, cum venit ad petram, nata annos viginti quinque: in petra verò vixit sex annos. Duobus autem mensibus, antequam veniret nauclerus & vxor eius, tradidit beata Photina Christo spiritum suum, cum peregrisset cursum suæ exercitationis in sincera fide & bona vitæ agenda ratione, ut etiam ipsi nauclero de ea reuelaretur.

Postquam autem impletum fuit tempus duorum mensium, accessit nauclerus cum sua vxore, & inuenit eam mortuam, & decorè honesteque iacentem, & manus habentem in formam crucis, osque honestè clausum, & similiter oculos diligenter clausos, & vt semel dicam, eam tam honestè iacentem, ut ipsi putarent eam dormire. Accedentes verò, eam inuenerunt mortuam, & Deum glorificauerunt. Erat autem eius vultus post tot dies tanquam flos matutinus, suauem odorem emittens: & cum adorassent venerandas & sanctas eius reliquias, acceperunt in nauiculam, & tulerunt Cæsaream ciuitatem Palæstinæ, & renunciârunt ei, qui tunc erat Episcopus, vitam quam ex virtute egerat. Quamobrem iussit ipse Episcopus eam sepeliri in loco honesto & insigni, cum lampadibus & hymnis diuinis: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia, cum patre & sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM SANCTI VALENTINI PRESBYTERI ET ASTERII, ITEMQUE MARII ET MARTHÆ, Audifax & Habacuc nobilium Persarum: cuius fidem faciunt antiquissima martyrologia & vetusti MS. Codices. Stylum nonnihil correximus.

14. FEBRUA.
Peregrinatio
religiosa
ergo etiam
antiqui
tatis fiebat.

Iemporibus Claudij, venit quidam de Perside, Marius nomine, cum vxore sua Martha, & filiis Audifax & Habacuc Christianis viris ad orationem Apostolorum. Cumque venissent Romam, coeperunt corpora sanctorum per carceres & sepulturas sollicitè & curiosè inquirere. Interea veniunt in castrum trans Tyberim, & in carcere cōspiciunt hominem venerabilem, nomine Quirinū, qui iam multa verbera pro nomine Christi percellus fuerat, & facultatibus suis nudatus. Ad quem venientes, miserūt se ad pedes eius, obsecrantes, ut oraret pro eis. ibique manserunt diebus octo, de facultatibus suis ministrantes beato Quirino, & lauantibus pedes eorum, qui vinculis erant constricti, & in capita sua vel filiorum suorum ipsam aquam effundentes. Eodem tempore iussit Claudius, ut si qui Christiani inuenti fuissent aut in vulgo, aut in custodia, sine interrogatione punirentur. Ipso autem edicto promulgato, tenuit ducentos sexaginta duos Christianos via Salaria, qui arenam fodientes, damnati fuerant pro nomine Christi: quos extra muros portæ Salariae duci, & in ciuitatis amphitheatro militum sagittis iussit interfici. Hoc cum factum fuisset, cōtristati nimis Marius & Martha vxor eius cum filiis suis, venerūt ad locum, ubi corpora sanctorum interfecta fuerant, vna cum beato Iohanne presbytero, & inuenerūt super corpora eorum ignem superpositum. Itaque coeperunt corpora subtrahere & sepelire cum linteaminibus ex facultatibus suis: quia locupletes erant, sepeliērunt autem ea in crypta via Salaria in cliuo cucumeris. Simul etiam sepeliērunt tribunum quendam Claudij, nomine Blastum: & in eodē loco vigillas & ieiunia cum orationibus multis diebus cum beato Iohanne celebrauerunt.

Edictum
Claudij cō-
tra Christi-
anos.

Audiens hæc Claudius, curiosè iussit inquire Marium & Martham vxorem eius: sed non inuenit eos, quod occultè isthuc facerent. Venientes verò Romam ad castrum, requirerant beatum Quirinum. Quem non inuenientes, contristati sunt nimis. Inuenerunt tamen quendam presbyterum, nomine Pastorem, qui enarrauit eis rem omnem, & ut noctū interfectus fuerit gladio beatus Quirinus, & iactatus in Tyberim, corpusque eius remanserit in insula quadam. Pergentes igitur noctū cum familia sua & beato Pastore presbytero, collegerunt corpus eius, & terra condiderunt in cœmeterio Pontiani in crypta, octauo Calend. Aprilis. Deinde beati, Marius & Martha cum filiis noctū audiunt in loco quodam trans Tyberim in cœnaculo multitudinem Christianorum psallentium, multumque lætati, pulsant ianuam cœnaculi. Illi autem timentes, noluerunt aperire. Eodem in loco erat episcopus, nomine Calixtus. Qui cum audisset pulsantes, dixit ad sanctos Christi: Confortamini, nolite timere: Christus pulsat ostium nostrum. Aperiamus ergo os nostrum, & plus confortati, collaudemus Dominum, quia ipse nos vocat. Et confestim ipse perrexit, & aperuit ostium. Quem vidētes Marius & Martha cum liberis suis, miserūt se ad pedes illius. Ea re animaduersa, omnes Christiani gauisi, & se se inuicem osculati sunt.

Porro beatus Calixtus sic orauit ad Dominum: Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui dispersa congregas, & congregata conseruas: auge fidem & fiduciam seruis tuis per Christum Dominum nostrum, qui viuit cum te Deo patre omnipotente & spiritu sancto in secula seculorum. Et responderūt omnes, Amen. In eodem autem loco mensibus duobus manserunt absconditi. Interim apprehendit Claudius quendam venerabilem presbyterum, Valentinum nomine, & vinxit compedibus & catenis: Inde post biduum iussit eum sibi presentari in palatio suo iuxta amphitheatrum. Qui cum presentatus fuisset ad spectibus eius, dixit ad eum: Quare non frueris amicitia nostra, sed illis potius iungaris, qui sunt hostes reipublicæ nostræ? Satis quidem mirandam tibi tibi sapientiam audio: & tamen cum sis sapiens, offendis in superstitionem vanitatis. Respondens Valentinus presbyter, dixit: Si scires donum Dei, gauderes & tu, & reipublica tua, refutaresque demones, & idola tua manufacta, & cōsitereris vnum Deum patrem omnipotentem, & Iesum Christum filium eius, creatorem omnium rerum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt. Respondit quidam Iureconsultus qui adstabat Claudio, & dixit voce clara ad beatum Valentinum presbyterum: Et quid de deo loue vel Mercurio? Respondit Valentinus presbyter: O homines miserrimos & turpes, qui tempore vitæ suæ semper in spurcijs, impuris voluptatibus & contumelijs corporum suorum malè vixerunt. Sed tamen ostende mihi genealogiam eorum, & videbis quam turpes fuerint. Respondit ille alta voce: Blasphemauit deos & gubernatores reipublicæ. Eo die sic satis patienter audiebat Claudius, dixitque Valentino: Si Christus Deus est, quare mihi non explicas, quod verum est? Respondens Valentinus presbyter, dixit: Audiat pietas tua, o rex, & salua erit anima tua, & reipublica tua augebitur, & hostes tui profligabūt, tuque in omnibus victor, & hic regno frueris, & in illo seculo futururo. Hoc tantum admonéo, ut te pœniteat fusi sanguinis sanctorum, credasque in Christum, & baptizeris. Ità enim saluus eris. Tum verò Claudius dixit adstantibus: Audite ciues Romani & coetus reipublicæ, quam sana doctrina ab hoc homine promitur. Respondit Calphurnius præfectus, & voce clara dixit: Seductus es princeps doctrina falsa. Num verò æquum id esse potest, ut relinquamus, quæ à cunabulis nostris coluimus & adorauimus?

Eadem hora mutatum est cor Claudij, & cum dolore animi tradidit Valentinum Calphurnio præfecto, dicens: Patienter audi eum, & si sanum consilium non est, quod profert, fac in eum, quod in sacrilegum legibus sancitum est. Sin verò rectè consulit, audiat.

Precatio
Calixti Episcopi.

Valentinus
comprehensus,
compedibus & catenis illigatus.

Valentini ad
Claudium
oratio.

Claudius
appendet in
Christiani-
smum.

Mutat ver-
bis præfecti.

Matth. II. tur iusta postulatio eius. Tunc Calphurnius prefectus suscipiens Valentinum presbyterum, dedit eum cuidam Asterio principi suo, dicens: Si potueris cum mollibus sermonibus inflectere, intimabo doctrinam tuam Claudio, & eris amicus eius, & augeberis opibus & facultatibus. Accipiens ergo eum Asterius, duxit in domum suam. Qui cum introisset in domum Asterij, genibus positus, orauit dicens: Deus omnium rerum visibilium & inuisibilium factor & creator generis humani, qui misisti filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum, ut nos de presenti seculo liberares, & de tenebris ad lucem veram perduceres Christum, qui nobis precipiens dixit: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: tu conuertere domum hanc, & dona ei lumen post tenebras, ut cognoscat te Deum verum & Christum Iesum in unitate spiritus sancti in secula seculorum, Amen.

Iohan. I. Audiens hoc Asterius princeps, dixit ad Valentinum presbyterum: Miror prudentiam tuam, ut dicas, quia Christus vester lumen est. Respondit Valentinus, voce clara, dicens: Et verè, quia Dominus Iesus Christus, qui conceptus est de spiritu sancto, & natus de Maria virgine, lumen verum est, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Respondens Asterius, dixit: Si illuminat omnem hominem, modò probabo, num Deus sit, aut certè fallaciam tuam coërebo. Habeo filiam adoptiuam, quam diligo à cunabulis, quæ ante duos ferè annos * epithematis foedata est: ipsam adducam ad te, & si curata fuerit, omnia quæcunque præceperis, faciam. Respondit Valentinus presbyter: In nomine Domini nostri Iesu Christi adduc eam ad me. Currens verò Asterius anxius, adduxit puellam cæcam ad beatum Valentinum presbyterum. Eleuans autem manus in cælum, oculis madentibus lachrymis, dixit: Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, qui misisti filium tuum Dominum nostrum, ut nos de tenebris ad lucem veram perduceres: te inuoco ego peccator & indignus. Sed quia omnes vis saluos fieri, & neminem perire, ego deprecor misericordiam tuam, ut cognoscant omnes, quia tu es Deus & pater & creator omnium, qui cæco nato oculos aperuisti, & scelerentem Lazarum de monumento suscitasti: te inuoco, qui lumen es verum, & Dominus omnium principum & potestatum: non mea voluntas, sed tua fiat super hanc famulam tuam, ut digneris eam illuminare lumine intelligentiæ tuæ. Et posuit manum super oculos eius, dicens: Domine Iesu Christe, illumina famulam tuam, quia tu Deus lumen verum es. Et cum hoc dixisset, aperti sunt oculi eius.

Oratio S. Valentini ad Deum,

Iohan. 9. Iohan. II.

Cæcam illi illuminat, & credit Asterius eum vxo- re sua &c.

Hoc cum vidisset Asterius, cecidit cum vxore sua ad pedes beati Valentini, & ait: Per Christum, per quem lumen cognouimus, quod scis facias, ut saluetur anima nostra. Respondit Valentinus: Ergo facite, quod dico: & si ex toto corde creditis, cōfringite omnia idola, & ieiunate, & remittite culpas omnibus, & baptizetur vnusquisque in confessione sua, & saluus erit. Indixit verò eis triduanum ieiunium. Et quia Christianos multos habebat Asterius in custodia, relaxauit omnes. Triduo consummato, die sancto Dominico baptizauit Asterium cum omni domo sua. Et vocauit ad se sanctum Calixtum episcopum, & consignauit Asterium cum omni domo sua animas promiscui sexus ferè sex & quadraginta. Hoc posteaquam audiuit Marius & Martha vxor eius cum filiis, nempe cæcam illuminatam à B. Valentino, & propter illuminationem eius omnem domum Asterij credidisse, venerunt cum gaudio ad domum Asterij, gratias agentes Deo, fueruntq; ibi diebus triginta duobus. Post hos dies requisitum Claudius Asterium principem: Porro nuntiatum est illi, illuminatam esse puellam in domo eius, & hoc signo permotum, baptizatum esse in nomine Christi cum omni domo sua per Valentinum presbyterum. Qui iratus, misit milites, & tenuit omnes, quos inuenit in domo eius. Qui cum adducti fuissent vincti, inter quos erat Marius & Martha, Audifax & Habacuc nobilissimi ex Perside, qui venerant ad orationem sanctorum Apostolorum, iussit Persas quidem separari à congregatione eorum, Asterium verò cum omni domo sua duci in ciuitatem Ostiam, & illi eum poenis exercitatum interfici: Marium autem & Martham, Audifaxem & Habacuc suo iudicio reseruari. Valentinum autem presbyterum fustibus cedi, & capitalem subire sententiam. Qui decollatus est via flaminea sub die XVI. Calend. Martiarum. Cuius corpus collegit matrona quædam Sabinella, & sepeliuit in eodem loco, ubi capite cecus est.

Iussit deinde Claudius presentari ad spectibus suis Mariū, Martham, Audifaxem & Habacuc.

bacuc. Qui cum presentati fuissent, astimans eos pecunijs cumulosos, sic illos aggre- ditur: Vnde estis? Respondit Audifax, filius eorum maior: De Perside. Claudius dixit: Quam generis obtinetis nobilitatem? Respondit Audifax: Ego & Habacuc, quantum ad carnem, filij horum sumus. Claudius dixit: Ob quam causam huc venire voluistis? Respondit Audifax: Desiderio desiderauimus ad pedes Apostolorum orationis causa occurrere. Claudius dixit: Et quæ sunt vobis facultates, ut tantos itineris velletis sumptus facere? Responderunt Marius & Martha: Dominus omnipotens nouit, quia nobiles nati sumus ab omni antiquitate. Nam ut scias nos nobiles esse, ego filius sum Imperatoris Maromeni, & hæc filia est Cusantis subreguli. Claudius dixit: Quare iudicium parentum vestrorum non sequimini, potiusque deseritis deos, quos patres vestri coluerunt, & hominem mortuum quæritis? Respondit Marius: Nos famuli Christi, seruos & Apostolos eius venimus exorare, ut ipsi interuenire dignentur pro nobis. Claudius dixit: Facultates vestrae præstò sunt? Marius respondit: Facultates nostras dedimus ei, qui ad breue tempus eas nobis dedit, Domino nostro Iesu Christo. Claudius audiens hunc sermonem, iratus, tradidit eos vicario Musciano, dicens: Si non sacrificauerint, & reliquerint superstitionem hanc, diuersa eis tormenta adhibeto.

Eadem die iussit sibi in Tellure gremium preparari, & omnia genera tormentorum adferri. Cumque adducti fuissent sancti martyres in conspectu eius, furore repletus, dixit: Intimatum vobis est, quid præceperint principes nostri, & omni rei publicæ? Respondit Audifax: Nescimus. Muscianus vicarius dixit: Ergo vultis cognoscere decretum? Responderunt Marius & Martha: Desideramus audire, quid iustum tibi fuerit. Muscianus vicarius dixit: Deferantur tormenta. At ubi allata sunt, dixit: Omnia genera tormentorum in vos expendentur, si decreto non obtemperaueritis. Sin verò iussis principum obediens vos præbueritis, & natales vestri renouabuntur, & dignitates obtinebitis haud vulgares. Hæc enim iusserunt victores reipublicæ, ut sacrificeris dijs sine mora, & sis amici principum. Respondit Audifax filius maior, & dixit: Stultam rem locutus es. Dicit Muscianus ad Marium, Martham & Habacuc: Vos quid dicitis? Responderunt: Omnes quasi vno ore locuti sumus. Muscianus vicarius iussit expoliari eos, & fustibus cedi: Martham verò stare ante eos. Qui cum cederentur, sub voce præconis dicebant eedentes: Præcepta principum contemnere nolite.

Martha autem gaudens, dicebat: Filij mei, constantes estote. Marius verò laudabat Dominum, dicens: Gloria tibi Domine Iesu Christe. Muscianus vicarius iussit eos deinde leuari à terra, & suspendi in eculeo. Qui dum attraherentur funibus canabinis, voce clara clamabat Audifax filius maior: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui dignatus es annumerare nos seruis tuis. Iratus verò Muscianus, iussit ignem ad latera eorum apponi, & vngulis ferreis radi. Illi autem vultu alacri clamabant: Gratias tibi agimus Domine. Post hæc iussit Muscianus eos deponi de eculeo in conspectu Marthæ, & manus eis præcidi: quibus præcis, cœpit sanguis emanare. Martha autem colligens sanguinem mariti & filiorum, caput suum illo linebat cum gaudio. Deinde iussit Muscianus, ut manibus colligatis per ciuitatem circunducerentur sub hac voce præconaria: Deos blasphemare nolite. Clamabant autem Marius, Audifax, & Habacuc: Non sunt dii, sed demones, qui & vos perdent & principem vestrum. Eodem die tulit sententiam, ut capite punirentur. Itaque ducti via Cornelia milliario tertio decimo ad Nymphas Catabassi, ibi in eodem loco decollati sunt sub arenario, Marius, Audifax & Habacuc. Martham verò in puteo necari præcepit. Quorum corpora iussit concremari, ne sepultura afficerentur. Matrona verò, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum semiviva, & in prædio suo sepeliuit: Martham verò leuauit de puteo, & iunxit corporibus sanctis sub die 13. Calendarum * Februariarum, ubi præstantur beneficia Domini nostri IESU Christi vsque in hodiernum diem.

Nota anti- quam de- notationem.

Sancti mar- tyres fusti- bus cedun- tur,

Vruntur, & lacerantur eorum la- tera.

Manus am- putantur.

Decollant.

* Martiarū,

14. FEBRU.
Psal. 11.

Craton
Rhetor.

In falsos
deos.

VIDE

1014

Marth. 8.
Luc. 8.
Iohan. 11.

FEBRUARIUS.

PASSIO SANCTI VALENTINI EPISCOPI
INTERAMNENSIS, EX PERVETUSTIS MS. CODI-
cibus, quibus etiam antiquissima Martyrologia adstipulantur.

Aliquot locis stylium modicè mutauimus.

Propheta loquitur ad Deum: Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. In ipsa ergo multiplicatione illi specialiter ad Deum pertinent, qui vitam suam vouerunt creatori, ita ut corpus & animam interitissimam Christo faciant. Unde beatus vir Interamnenis episcopus, sanctus Valentinus, bene viuendo meruit virtutibus adherere, quæ virtutes latentem hominem omnimodò credentium animis tradiderunt. Igitur Athenienses quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius scholastici viri, apud Græcos Latina studia desiderantes, apud Cratonem ciuem suum, oratorem vtriusque linguæ, in vrbe Roma hospitabantur, cuius & magisterio & hospitio fovebantur. Factum est autem, ut vnicus Cratonis filius, Cheremon nomine, iuuenis scholasticus, eam incurreret egritudinem, ut incuruato dorso, caput inter genua deprimeretur. Cumq; omnes penè medici, qui in vrbe Roma erant, nulla ei possent ratione succurrere, extitit quidam Fonteius Tribunius, qui diceret vitium eiusmodi acrius suo accidisse germano, & curatum esse à quodam sancto Valentino episcopo & ciue Interamneni, hortabaturq; transmitti ad eum. Denique & ipse puer, ex quo curatus est, non illum deseruit, dicens, se nimio eius bonitatis affectu constrictum.

Audiens hæc Craton, mittit ad illum nobiles viros, amicos suos, qui illum rogarent, ut ad urbem Romam dignaretur venire. Quem cum venientem Craton hospitio recepisset, ostendit ei filium suum Cheremonem, & coepit petere, ut sicut curauit germanum Fonteij, ita & huic succurreret. Cui sanctus Valentinus episcopus dixit: Tu si vis, curabitur. Et Craton ad eum: Dimidiam, ait, partem substantiæ meæ tibi dare constitui, si tu eum ab hac calamitate liberaueris. Cui sanctus Valentinus respondit: Miror te magistrum prudentem non aduertisse quod dixi: Tu si vis, curabitur. Nam si credideris in Christum meum, fides tua preciosior erit Deo, quam tu ipse, qui in rebus vilissimis & vanis spem collocas tuam, credes effigies malignorum hominum, in ligno aut quocunque metallo expressas, aliquam diuinitatem habere: qui suo merito hoc obtinuerunt, ut non possint dii credi, cum sordidissimis actibus & crudelissimis occupati, nullum tempus immune ab sceleribus habuerint. Sed si fidem, quam insinuo, ab hac defendas iniuria, & in Deum illum inuisibilem & omnipotentem conseras, dabitur salus filio tuo, quam postulas: censum verò tuum, cuius mihi partem dimidiam polliceri voluisti, offere pauperibus, qui orent pro filio tuo: mihi autem nulla ratione persuadere poteris, ut pro salute eius aliquid aliud abs te quam fidem expetam. Crede ergo filium Dei, verum Deum esse, Iesum Christum, & omnibus renuncia simulacris, & videbis saluum filium tuum. Dicit ei Craton: Licet ignorem, quo ordine religio vestra teneatur, at hoc tamen auditione accepi, vnumquemq; fide sua saluari, nec prodesse alteri alterius fidem, nec cuiquam obesse alienam infidelitatem. Sanctus Valentinus episcopus dixit: Certæ causæ sunt conuersationis humanæ, quæ alios pro alijs nec liberari faciant, nec perire. Neque enim in fide dubius pater, filio potest obesse fideli. In his ergo causis, quas necessitas flagitat, sanitatem querens, dum patitur, pater pro filio, soror pro fratre, pro seruo dominus: & filium patri esse redditum, & fratrem forori, & seruum legimus domino restitutum. Igitur pro eorum interitu hi, qui cruciabantur, fidem integram acceperunt ad hoc, ut essent vtrique fideles, & salus temporaliter data corporibus, acquireret animas in æternum: sicut & factum est, cum Centurio morientem seruum suum reciperet, & fillam mortuam archisynagogus ad vitam reuersam adspiceret, & sorores Lazarum, iam sepulturam quadriduanam habentem, quem lugebant & flebant, voce Domini suscitatum esse gauderent. Sunt & multa alia, quæ in nouis & veteribus sacris voluminibus isthuc assument, fidem alterius alteri profuisse, & infidelitatem aliorum alijs nocuisse, quæ nunc memorare longum est.

Hæc

DE S. VALENTINO EPISCOPO ET MARTYRE.

1015

Hæc & his similia multa sancto Valentino episcopo prosequente, Craton orator cecidit ad pedes eius, dicens: Credo, quod ille, quem prædicas, verus sit Deus, & præter ipsum non sit alius, qui imperet languori, ut abscedat: imperet mori, ut fugiat: imperet vitæ, ut redeat. Sanctus Valentinus episcopus dixit: Fides Christiana non tantum verbis, sed & operibus demonstratur. Dicit ei Craton: Quæ sunt opera, per quæ fides possit ostendi? Sanctus Valentinus dixit: Ut abrenunciatur idolis manufactis, quorum effigies adoratur in templis, & ab omni peccato lotus fonte purissimo, Deo filius adopteris. Craton dixit: Aqua, quæ sordes corporis lauat, quomodo poterit peccata mundare? S. Valentinus dixit: Aqua per mysterium inuocata: Trinitatis, spiritum sanctum in se recipit, & per ipsum vniuersa peccata & crimina dimittuntur. Dicit ei Craton: Dum disputatio nostra longius tenditur, vita filij mei Cheremonis breuiatur. Dicit ei S. Valentinus: Nisi credideris ea, quæ nec audire potuisti aliquando nec videre, saluus esse non poterit filius tuus. Dicit ei Craton: Quid est, quod ego nec audire potui, nec corde concipere? S. Valentinus dixit: Nunquid audisti aliquando virginem concepisse, virginem peperisse, virginem post partum permansisse? Audisti aliquando aut vidisti quempiam siccis pedibus vndarum pelagus pertransisse, imperasse ventis, tempestatem iussu compescuisse, postremo crucifixum, mortuum & sepultum, die tercia resurrexisse, atq; multis videntibus in celos ascendisse, angelis testantibus, ita ut ascendit, denudò venturum ad iudicium? Si hæc credis, accede & baptizare, ut possis ad salutem filij tui pertingere, & per ipsum ad vitam perpetuam peruenire. Dicit ei Craton: Quancunque dixeris, quantalibet verborum copia vsus fueris, ex hoc vno poterit veritas colligi, si saluetur is, propter quem dicuntur.

S. Valentinus dixit: Quoniam sapientia mundi, in qua tu magister esse videris, stultitia est apud Deum, & non potes tam perfecte credere, quam fides ipsa deposcit, da mihi fidem tuam sub hac pollicitatione, ut si filius tuus per meam fidem saluus euaserit, tu per salutem filij tui cum omni domo tua conuertaris ad Christum. Tunc Craton vocauit coniugem suam cum omni familia, & prostratus pedibus eius, promissit, si ille saluus foret, omnes credituros in Christum: Erant autem in hoc spectaculo Proculus & Ephebus atque Apollonius, quos supra dictum est in Græco perfectos, ad Latina studia se contulisse. Hi itaq; simili modo oratoris sui filium Cheremonem cupientes saluum fieri, se credituros affirmant. Tunc S. Valentinus iussit sibi cubiculum preparari, & vnus diei atque noctis silentium fieri: & clausit ostium super se & puerum Cheremonem, qui iam triennio ita toto corpore incuruus, complicatus atque glomeratus iacebat, ut caput inter genua defixum haberet, nec vlla pars corporis sua libertate frueretur. Erant enim eius brachia simul & crura contorta, nec vllus medicorum scire potuit, quo nomine is morbus appellaretur. Porro S. Valentinus, vir Dei, fide plenus, clauso, ut diximus, ostio, stratoque humi cilicio, tulit puerum Cheremonem de lecto, & reposuit seminecem in eo cilicio, in quo ipse orare consueuerat, & per totam noctem in Dei laudibus & oratione manenti, lumen circa mediam horam noctis tantum apparuit, ut hi, qui in spectaculis erant circa cubiculum, putarent intus flammam accendi. Sed spatium vnus horæ transacto, surgens sanctissimus puer, simul coepit voce clara in Dei laudibus incolumis concrepare. Audientes autem illum parentes eius Domino canere, cuius per tres annos solum gemitum audierant, mugitumq; reddentem, omnes simul gaudentes, fores ut referaret eis sanctum Valentinum exorant. At ille dixit: Nisi compleuero statutum orationis numerum & hymnorum, non vobis aperiam. Sed cum iam aurora finem nocti imponeret, S. Valentinus referat claustra cubiculi, & Cheremonem iuuenem parentibus, ac si nihil perpeffus fuisset, ab omni egritudine liberum assignat. Tunc Craton cum coniuge & omni domo sua credidit, & baptizatus est. Cheramon autem ut vestigia sancti Valentini relinqueret, nulla potuit ratione adduci. Proculus verò & Ephebus atq; Apollonius, abijcetes studia humanæ sapientiæ, ita se contulerunt ad Dominum, ut vltra penitus nihil humanarum legerent literarum: sed conuersi ad Dominum, spiritualibus se studijs tradiderunt magistro, cuius non tantum verba, sed etiam facta probarentur mirabilia.

Inter hæc per hos confluebat multitudo scholasticorum ad Christum, ita ut Abundius Præfecti vrbis filius animo duceretur, ut tota fidei plenitudine Christi se famulum publica voce clamaret. Hinc verò indignatio penè omnium senatorum accensa est, &

Q 999 4

tentus

Fides Chri-
stiana etia
operibus
declaranda
est.

Marth. 14.
Marth. 8.

Acto. 1.

1. Cor. 1.

Puer contra-
tus, sit re-
pentè sanis-
simus.

Craton cu
tota domo
sua bapti-
zatur.

centus S. Valentinus episcopus atq; virgis casus, compellebatur sacrificare dæmonijs, & post diurnam eadem custodia mancipatur. Videntes autem eum constantiorem fieri, & in ipsa cade & custodia gloriari, & omnium, qui per ipsum Christo crediderant, animos confirmare, medio noctis silentio eiectione de carcere decollauerunt iussu furiosi Placidi, vrbis Præfecti. Tunc à Procuro, Ephebo atq; Apollonio ablatum corpus venerandi Christi martyris, ad suam ecclesiam Interamnæ vrbis nocturno itinere transfulerunt, ibiq; in suburbano empro terræ spatio non longè ab eadem ciuitate sepulture honestissimè tradiderunt: vbi cum quotidianis vigilijs in Dei laudibus permanerent, tenti à gentilibus, custodia sunt traditi consulari Leontio. Qui agnoscens Proculum, Ephebum atq; Apollonium, multos è populo, quos conuerterant, habere fautores & amicos, timensq; nè violenter ei à populo tollerentur, noctis medio suis eos iussit tribunalijs præsentari. Quos cum vidisset nec blandimentis decipi, nec terroribus frangi, iussit eos capitalem subire sententiam. Ipse autem statim fugiens cum officio, quod pergeret, non permisit sciri. Tunc omnis populus luctum quidem de nece eorum, sed gaudium de martyrio habuerunt. Porro martyres sancti à beato Abundio non longè à corpore S. Valentini sunt sepulti, collaudantes Dominum Iesum Christum, qui viuunt cum Deo patre & sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

VITA ET MIRACVLA SANCTI PATRIS NO-
STRI AVXENTII ABBATIS, AVTHORE SI-
meone Metaphraste.

14. FEBRVA.

Matth. 20.

Rom. 16.
Psal. 50.

V Mantriqui patres & factis & verbis fuerint insignes, & diuersis operibus eorum, qui in vinea, quæ percipitur intelligentia, manè simul & hora tertia & sexta similiter & nona vocati sunt, sanctorum ad ædificationem corporis Ecclesiæ labores conscripserint: non est absurdum, nos quoq; qui propter socordiam & inscitiam ab eis longè sumus remoti, verè conscribere iustorum virorum vitam, qui circa horam vndecimam in eadem vinea laborarunt, ad vtilitatem fidelium, qui legunt & audiunt: vt qui volunt habere piam rationem ducem vitæ præsentis, constanter sequantur viam Patriarcharum, Prophetarum & Apostolorum, Martyrumque & iustorum: cum eorum quidem virtutibus contententes, suffulti autem & stabiliti eorum orationibus. Quæcunque enim prius scripta sunt, vt dicit diuinus Paulus, scripta sunt ad nostram admonitionem. Eo ergo freti, qui dixit: Dilata os tuum, & implebo illud, conuertamur ad propositam narrationem.

Auxentius
dat se mili-
tig. & simul
etiã pietati.

Tempore Theodosij iunioris, XXXV. anno eius imperij, fuit vir quidam nomine Auxentius, qui erat relatus in numerum quartæ scholæ fortissimorum & Christi amantium scholarium: ex genere quidem orientali, in pietate autem & omni Christiana doctrina eruditus, roburque corporis & fortitudinem in ipsa forma gessans, morumq; modestiam & virtutem gerens in animo, dogmaque habens sanum in fide Apostolica, & plurimum studium in generalibus vigilijs pernoctationum. Quoniam verò quæ ante hæc ab eo facta sunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergo sanctus & diuinus vir Auxentius, habebat patrum Byzantij in militiam relatum, optione numeri. Quem requirens cum ascendisset ex Syria, & non inuenisset, propterea quod prius decessisset, militauit scholaris. Cum ergo esset in exercitu insignis, frequenter etiam versabatur cum ijs, quorum celebrabatur exercitatio & virtus: maximè autem cum quodam Iohanne monacho, qui prope Septimum stabat in Clubo, cuius etiam vestigijs insisteret, tanquam nubes Christi, simul cum quodam, qui vocabatur Setas, viro omni ex parte honesto, & Marciano, qui tunc erat laicus sectæ Novatianorum, haud ita multo post mortem vnitus fuit Ecclesiæ catholicæ, & factus fuit œconomus sanctissimæ magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ: & Anthimo viro magno & admirabili, qui tunc erat ordinarius decanus diuini palatij, deinde factus fuit Diaconus, & postea etiam Presbyter: qui etiam post decessum eorum, qui prius dicti sunt, ornauit, & cum lætitiis in hymnis & canticis, per choros virorum & mulierum,

rum, celebrauit easdem pernoctationes, quibus assidebat beatus Auxentius. Vt plurimum autem ambo simul congregabantur in sancta Irene, quæ sita est ad mare, * dormi cubantes & vigilantes, & fontes lachrymarum effundentes, perscuerantes in ieiunijs & orationibus.

Cum ergo quodam die cum eis venisset in vnam congregationem, antequam inciperet glorificationem, noctu siti eum vexante, aquam petijt ab vno ex ministris: qui currens in Diaconicum, dicit œconomus, Dominum Auxentium cum reliquis viris bonis petere potum. Iussus ergo in vase temperare vinum benedictionis, ad eum attulit. Postquam autem id accepit magnanimus Auxentius, ori admouens refecit naturalem sitis necessitatem: & sic prius dicto pio Marciano, qui petierat, reliquum tradidit. Ille verò cum labris admouisset, & sensisset esse vinum, ægrè ferens, quod præter morem talis potus esset eis allatus, proximo vocem emisit: Vinum est, o frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Nè ægrè feras, inquit, Dei dona, nam nos quidem aquam petijmus. Sin autem Dominus Christus eius loco vinum præbuit, gratias agamus, & nè ægrè feramus. Etenim cum vinum defecisset in nuptijs, per suam gratiam Iohan. 2. aquam mutauit in vinum. Sic alter quidem ostendit inuitus perfectam, quæ ei aderat, abstinentiam: alter verò lubens conculcauit fastum vanæ gloriæ. Rursus autem quidam ex viris bonis, qui sequebantur, se pauperem esse significans, molestus erat beato Auxentio, petens ab eo indusium benedictionis gratia & paupertatis. Is verò dicit ei: Ora, vt Dominus mittat, & à me accipies. Non enim superauerant ei vestimenta, propterea quod quæcunq; in eum incidebant, daret pauperibus. Ille verò promissionem arripiens tanquam schedulam, assidue exigebat.

Vide rem-
perantiam.

Auxentij li-
beralitas in
pauperes.

Quamobrem cum multum ei esset molestus, & vna vespera rursus ab eo esset admonitus, dicit ei: Adsis frater, in loco opportuno accepturus petitionem. Postquam autem fuit in loco occulto, exiit se tunica, qua erat indutus, & dedit ei, & mansit in sola penula. Post hymnum verò dictum, ambobus recedentibus, sensit quod factum fuerat, qui prius dictus est virpius, & dicit ei: Vniuersane vita tua ita agitur, & hæc est charitas tua, vt carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquam subridens dicit ambobus: Ab eo, qui mihi sapissimè vobis presentibus impudenter parabat insidias, vix tandem sum liberatus. Sed rogo vos, vt eamus ad dominum Iohannem monachum, qui est in Clubo, visuri Dei gloriam. Cum itaque inter eos conuenisset, post vnum diem ad eum veniunt, & vident eum, qui tunicam acceperat, adesse tristem. Finitis autem precibus, dicit beatus Iohannes, tanquam amicis suis & familiaribus: Orate fratres pro hoc mendico. Nam quos habebat viles pannos, abstulit aliquis & aufugit. Beatus verò Auxentius læto vultu cœpit ei, qui id fecerat, benedicere. Dicit autem ei vir iustus, sicut Balaam Balac: Iussit te execrari, & tu ei benedicis? Respondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: Redde vota tua Domino frater, quot habebas indusia? Ille verò respondit cum fletu: Septem, & id, quod mihi præbuisi. Dicit ei beatus Auxentius: Quoniam ergo cum septem haberes, non fuisti contentus, sed vnū, quod habebam, tantam mihi molestiam exhibens, accepisti, hoc effecit, vt illa quoque fugerent: Cum eum ergo placidè redarguisset, & cum ijs, qui simul erant, ferculum accepisset, recessit.

Num. 27.

Quodam verò die in palatio procedens, videt quendam teneri & trahi à militibus: orans autem, dicit de more: Qui liberas mendicum à manu eius, qui sunt ipso fortiores, veni nunc quoque ad dandum auxilium. Quæ cum dixisset, effecit vt is relaxaretur. Transiens autem per Battopodium, vidit quosdam opifices descentes & dicentes: Venit ad nos tempus, quo simus ociosi & nihil agamus. claudamus nostras officinas. Cum verò audisset, & eorum esset misertus Christi miles Auxentius, die sequenti diuertit in vnam ex illis officinis, mutato habitu, vt fertur de Serapione, & dicit: Quam mercedem mihi dabit, & stabo in vestra officina? Illi autem dixerunt: Ludificaris nos inuenis. quomodo tibi dabimus mercedem, cum simus pauperes? Respondens verò, dixit eis: Laborabo vobiscum, accipiens quotidie tres pholes. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cum fuisset illic tres dies, valde creuit & floruit illa officina. Accepitis itaque nouem pholibus, recessit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolo verò affecti sunt opifices illius officinæ, egresso admirabiliū effectuore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non gustauit neque panem neq; vinum, nec aliquid aliud: adeo vt mira-

Nota mira-
bilem cha-
ritatem Au-
xentij.

mira-

miraretur, qui illic erant, & dicerent ei: Cur non comedis & bibis nobiscum? Is vero dicebat eis: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Illi vero siluerunt, non ausi amplius ei esse molesti. renuntiârunt autem omnem copiam & prosperitatem, quæ facta est per preces eius in officina sua, Deum glorificantes.

Rursus vero aliquot post diebus, veniente ipso in palatium, occurrit ei quædam mulier prægnans passis crinibus, clamans: O vis, quæ affertur ab Auxentio, qui comedit dæmonia. Viginti annos latui in hac creatura, & eius transitus me abduxit ab huius vnguibus. Sic enim per me transit tanquam mens, & me discerpit: & ecce separor ab hac creatura post spatium viginti annorum. Equo autem suo subditis calcaribus Christi seruus Auxentius, nè cognosceretur ab hominibus, festinabat transire, celans quæ in se erat, gratiam. Immundus autem spiritus sequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Congregatæ vero sunt circa eum multæ turbe, adeo ut suspirans & flens beatus orauerit, ut ea curaretur. Hoc autem facto, & ea statim mundata, illa foetu, (erat enim grauida) stupebant omnes & admirabantur, Deum glorificantes qui talenti potestatem dedit seruis suis aduersus immundos spiritus.

Postquam autem hæc facta sunt, non volens Christi miles Auxentius laudari ab hominibus, sed encomijs celebrari ab angelis, spiritu prauidens in sanctissima Ecclesia nascituram vani dogmatis hæresim, Nestorij, inquam, & Eutyichis, relicta terrena militia & aula Imperatoris, cum magno gaudio peregit id, quod olim desiderabat. Nam ab omnibus, quæ ad vitam huius mundi pertinent, & magno studio ambiuntur, copijs, inquam, & splendore, & alijs rebus materialibus, & ab ipsa regia ciuitate se separans, proficiscitur ad partes desertas Bithyniæ: & cum ascendisset ex transuerso montis, qui vocatur Oxea, qui distat circa decem millia à Chalcedone, stetit supra petram, extollens sanctas manus, Deumq; glorificans, & dicens: Tu Domine singulariter in spe collocasti me. Cum ipse vero circa vnum mensem fuisset in montis latere supra petram, ascenderunt illuc pueri gementes & clamantes, quoniam cum pascerent oues, eas perdidissent: & cum vidissent virum iustum, valde sunt mirati, existimantes eum esse feram agrestem, & fugerunt. indutus enim erat veste contexta ex pilis & pellibus, imitans vitam Iohannis præcursoris & Baptiste. Cum eos autem aduocasset beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filij, sum enim homo vobis similis. Quid vero queritis? Dicunt pueri: Greges nostros, eos enim amisimus, & ideo affligimur. Christi autem seruus Auxentius misertus, orauit multas horas. Cum vero ipsis pueris benedixisset, dicit eis: Ite ad sinistram latus montis, & inuenietis vestros greges. Respondentes autem pueri, dicunt ei: Tere circumuiimus montem hunc inaccessum, & non potuimus eos inuenire: & quomodo nunc inuenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, ut dixi vobis, in nomine Domini ad sinistram latus montis, & eos inuenietis. Euntes vero, eos statim inuenerunt: & cum domum venissent, renuntiârunt suis parentibus: Cum perdidissemus greges, & ter Oxea montem circuissemus, & eos non inueniremus, adspeximus virum in veste ex pilis, & graui timore affecti, fugiebamus. Ille autem nobis aduocatis precatus est, & cum accepisset causam, propter quam flebamus, iussit nos euntes ad sinistram latus montis inuenire pecudes. Cum sic ergo fecissemus, eas statim inuenimus.

Cum hæc autem audissemus parentes illorum puerorum, congregatis viris ex ijs, quæ erant circuncircæ, prædijs, supplicantes ad eum iuerunt, & inuenerunt beatum solum stantem supra petram, & Deum precantem: & omnes vno ore eum rogârunt, ut ascenderet supra verticem montis, & oraret pro eis. Sanctus vero persuasus eorum adhortationibus, iussit eis edificare paruam cellam, & Clubum extra cellam, in quo etiam fuit inclusus latus corde, psallens & dicens: Factus sum sicut passer solitarius in tecto. Frequenter ergo ascendentes, fruebantur eius precibus. Nam per paruam fenestram eis benedicens, & consulens quæ pertinent ad salutem, letos dimittebat. Cum ergo Dei in eo scaturiret gratia, & eius fama in omnem partem peruaderet, quædam Comitissa ad eum venit à Nicomedia, repente excecata: & pròciciens ad eius pedes, dixit: Miserere mei serue Dei Auxenti, & sana meos oculos. Beatus autem præsentibus ijs, qui conuenerant, dixit: Ego quidem sum homo peccator, & ijsdem affectionibus, quibus vos, obnoxius. Si vero creditis, quod qui eum, qui erat ab ortu cæcus, curauit, hanc quoque

quoque rogantem non despicit, sincere pro eius salute deprecemur. Cum autem omnes orassent, sanctus tangens eius oculos, dixit: Sanat te Iesus Christus lux vera. Cumque ea statim respexisset, & pauperibus, qui in eo loco assidebant, plurima erogasset, eam dimisit sanctus lætantem & Deum glorificantem. Hoc fuit principium miraculorum eius in monte Oxeæ.

Eorum autem, qui ab immundis vexabantur demonibus, magna aduentabat multitudo, partim quidem ex indigenis, partim autem ex alienis: ex quibus plurimi per eius preces, fideliter accedentes, & dignè poenitentiam agentes, sunt curati. Non sustinens vero nullam curam geri eorum, qui assidebant in monte, & eorum, qui longi intervalli labore erant afflicti, cum ipse nullo egeret eorum, quæ oblata fuerant, iussit pauperes afferri hora sexta, & dari ijs omnibus. Cum decem autem annos illic esset versatus, & plurima peregisset certamina, non aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, & principes tenebrarum mundi huius, ut dicit Apostolus, Ephes. 6. aduersus spiritualia nequitie: & ea vicisset fide per patientiam, vir quidam fidelissimus ex ijs, qui aliquando fuerant eius familiares, cum soleret ad eum accedere, & ex eo magnam caperet utilitatem, dicit cuidam alij ex eadem quarta schola: Volo dic sequenti ire ad dominum Auxentium. Veni tu quoque, & plurima fruamur utilitate. Ille autem diabolico quodam instinctu ab eo alienus, non solum non fuit persuasus, ut irer, sed etiam eum coepit maledictis incescere & irridere, eum vocans planum & impostorem, & mercedem præbentem ijs, qui se simulant esse dæmoniacos ex tribus & sex philibus, ut videantur argui ad multorum deceptionem. Cum alter vero his esset obstupescens, & maius studium adhibuisset, postquam eum increpauit & iuuit, moderatè cum eo egit, ita ut incredulum secum assumeret, & cum eo ascenderet. Quem etiam per suum, vix tandem secum sursùm duxit. Sed cum ad eum venissent, ut solebat, hora tertia excepit eos, qui accedebant. Neque enim licebat indiscriminatim ei exhibere molestationem, nisi in tempore solito: in quo eos, qui aderant, primum adhortabatur ad glorificationem. Deinde sic verbo gratiæ adhortans & benedicens, vnumquemque dimittebat. Cuius quidem glorificationis expressas quoque ab eo laudes dicemus postea. Læto ergo vultu ei, qui ad eum accedebat cum fide, dixit quæ erant conducibilia, cum altero, qui erat incredulus, ne verbum quidem locutus. Quamobrem postquam fuit dimissus, pluribus rursus maledictis beatum Auxentium insectatus est incredulus, ut qui gloriæ causa, & non virtutis, quidquam faceret.

Cum ipsi autem ad Hemerum descenderent ad nauigandum, (hoc est autem emporium Chalcedonis) puer increduli sit obuiam scissa tunica, eiulans & lamentans. Cum vero causam sciscitatus eius dominus, non quamprimum intellexit, puero præ timore & morore id, quod acciderat, narrare differente: hoc autem solum dicente, Res mala nobis accidit, o domine: acriter & vehementius respondens eius dominus, dixit: Dic, quid sit: furtumne in me est admissum, an passus sum incendium? Puer dicit: Nequaquam: sed filia tua domi grauitè vexatur à dæmone, adeo ut nos eam non possimus superare. Tunc ille stimulo motus conscientie, coepit faciem percutere & vellere capillos, & magna voce clamare: Vae meæ incredulitati. Eo autem se diu lacerante & lamentante intolerabiliter, alter, qui cum ipso erat fidelis, dixit ei sicut Seruator Iairo: Solū crede, & salua erit puella. Cum ille vero incredulitatem perfectà fide correxisset propter hanc occasionem, & clamaret: Credo Domine, fer opem meam incredulitati: traicientes simul venerunt domum. Qui cum vidissent calamitatem, & puellam, quæ vexabatur intolerabiliter, & inuocantem beatum Auxentium, clamabant omnes cum fleatibus & eiulatibus. Deinde dicit amicus patri puellæ: Agè o amice quomodocumque poterimus eam vinciamus, & transmittentes deferamus ad sanctum virum, cum ipse à Deo possit impetrare eius curationem.

Cum hoc autem fecissent, & viro sancto appropinquarent, puella coepit efferari, & mirandum in modum furere, & latrare ut canis, & perinde ac si traheretur ab aliquo, maiori cursu currere. Cum vero peruenisset ex aduerso fenestra cellæ beati, confitit, & ibi grauitè torquebatur. Et qui sequebantur, cum valde desisterent calamitatem, & ipsa valde vexaretur, aperiens fenestram sanctus pater noster Auxentius, & eam grauitè adspiciens, dixit: Tribus philibus, aut sex philibus. Qui autem aderant, cum iterum hanc vocem à sancto dictam audissemus, se cum patre puellæ humi proiecerunt, clausa.

Curat dæmoniacam Auxentius.

Fugit ad desertam loca.

Psalm. 4.

Vide etiam asperitatem vestitus sancti. Matth. 3.

Vir sanctus degit solitarius. Psalm. 101.

Iohan. 9.

Cæcum sanat.

Curat dæmoniacos.

Patiuntur acerbum obsecratorem.

Castigatur obsecrator.

Marc. 5.

clamantes: Miserere serue Dei altissimi, & ignosce. Omniū enim Dominus & Seruator Christus per te praeuidet ea, quae per te dicuntur & fiunt, ut qui in te habitat, qui eius famulus. Beatus itaque mansuetudine reprimens seueritatem, omnibus propere accersitis, dixit patri puellae: Si etiam reliquis, ut tu dixisti, mercedem praebere ex tribus & sex philibus, filiae tuae quantum dedi? Ille autem rursus silens vehementer, se proiciens in terram, petebat veniam. Cum itaque esset precatus beatus Auxentius, & crucem, quae super baculum erat in eius manibus, misisset per unum ex ijs, qui apud eum perseverabant, fecit cessare puellae vexationem, & docuit omnes, qui conuenerant, non oportere non habere fidem Dei admirabilibus, quae ab ipso fiunt in unaquaque generatione per eos, per quos ei videtur. Patriarchae enim & omnes Prophetae, & similiter etiam Apostoli, erant homines, & à diuina incitati gratia, conuenienter diuino Apostolo, extinxerunt vim ignis, obstruxerunt ora leonum, & fecerunt omnia, quae deinceps scripta sunt. Porro verò ipsa quoque vox Domini, quae nos adhortatur ut credamus, sic dicit: Omnia quaecunque precantes petitis, credite quod accipietis, & erunt vobis. Benigno ergo Deo praebente quando vult & per quos vult, non oportet nos esse incredulos. Cum itaque unam hebdomadam iussisset puellam manere cum parentibus, precatione armatis & ieiunio, & ipsam sanam restituisset, dimisit eos in pace, iubens ut irent frequenter ad sanctissimam ecclesiam.

Aliquot autem post diebus ascenderunt ad eum duo quidam viri laborantes elephantia, qui à Deo per ipsum petebant sanationem. Sanctus vero dicit eis: Quodnam est vestrum peccatum, quod hac plaga in vos incidit? Illi autem haec audientes, proci-derunt ad eius pedes, dicentes: Miserere nostri serue Christi, & ora ut nos curemur. Respondens vero beatus, dicit eis: Hoc vobis accidit, & fratres, propterea quod frequenter iuraretis. Sed deceterò oportet vos desistere ad iram prouocare Dominum Deum vestrum. Quae cum dixisset, & omnes esset ad precandum adhortatus, ipse quoque flexis suis sanctis genibus ad aliquot horas, & effusis multis riuus lacrymarum, surgens accepit oleum sanctorum, & eos unxit à vertice usque ad pedes, dicens: Sanat vos Iesus Christus: Ego enim sum homo peccator. Statim autem sunt sanati, & domum redierunt eum gaudio, Deum laudantes, & ei tribuentes gloriam, & omnibus renunciantes. Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus. Dixit enim nobis omnia peccata nostra: & cum pro nobis multum ad Deum desleuisset, nos curauit vngens sancto oleo.

Rursus autem duae mulieres ad ipsum venerunt à Phrygia: quarum una quidem habebat coxam, percussam ab immundo spiritu: altera autem habebat legionem demonum, quae etiam tertio à monte lapide coepit clamare & dicere: Quid mihi tecum rei est, & Auxenti, quod me castigans traxisti à Phrygia? Nescis me esse legionem? Sed scis rursus legionem angelorum te circumdare noctes & dies: qui quidem accipiunt tuas preces, quae nos vrunt, & eas offerunt altissimo, per quas etiam punimur. Ecce etiam post triginta annos me separant ab hac creatura. Haec ergo & his plura dicens, accessit proximè cellam, in qua beatus erat inclusus, & eam discepit spiritus ante fenestram, & fecit eam obmutescere. Sanctus autem eum despexisset, & eam vidisset, iussit vni ex ijs qui aderant, ei dare manum & eam erigere. iacebat enim humi tanquam mortua. Cum verò surrexisset, rogabat sanctum cum altera muliere, vehementer flentes & ad eius genua procidentes, ut à Deo impetraret, ut ipsas curaret. Sanctus autem dicit eis: Vndenam huc venistis, & quis de me vobis dixit, quod possum vos sanare? Quae verò laesam habebat coxam, dixit: Ego, & domine, huc veni per reuelationem. Quae autem habebat legionem, dixit ei: Ego nescio, quomodo venerim. Quamobrem miserere mei, quae triginta annos vexor à legione. Earum itaque misertus beatus, eum Deum vehementer orasset cum lacrymis, eas curauit. Illae autem propter insignem suam grati animi virtutem, permanerunt in monte Oxeae, in quo stabat beatus, domum non reuertentes.

Quidam verò alius paralyticus ad eum est allatus, iacens super currum. Parentes autem eius proni ceciderunt, rogantes beatum Auxentium cum magno fletu, ut eorum miseretur, & eum curaret, dicentes: Propter multa nostra peccata hoc accidit filio nostro. Sanctus autem Auxentius dixit eis: Et creditis, quod per me humilem & abiectum potest Deus eum curare? Illi verò dixerunt: Certè angele Dei. Fuisse enim

missus ad nostram salutem, & credimus omnia apud Deum esseabilia. Sanctus autem dixit: Secundum fidem vestram fiat vobis: & accepto oleo sanctorum, cum totum corpus eius per se unxisset, & eum sanum reddidisset, tradidit eum suis parentibus. Qui quidem abiierunt laeti in domum suam, laudantes Deum & glorificantes propter magnalia, quae fecit per sanctum seruum suum Auxentium in filium eorum unigenitum.

Paucis autem post diebus venit mulier quaedam ex Claudiopoli, filia cuiusdam cuius, quae habebat demonem, formae serpentis similem, ut quae sibilaret solum, & non posset loqui, nisi ut canis: propterea quod eam desolasset satanas. Quam cum vidisset Dei seruus Auxentius, fleuit acerbè, dicens: Hei mihi, quomodo redactum est genus hominum in seruitutem alieni? Ipsa enim non est hoc passa propter sua peccata, sed propter multam sauitiam & in homines malevolentiam aduersarii: & clausa fenestra cellae, spatio trium dierum non conuenit aliquem, sed rogabat benignum Deum, ut conculcasset tyrannidem draconis. Eo autem orante in cella, coepit draco loqui, rugiens in muliere, & dicens: O ab utero, qui te edidit, mihi infeste Auxenti, quomodo non combussisti tuam parentem, sed natus es ad mei exterminationem? Riuus enim tuarum lacrymarum me comburunt, & preces tuae, tanquam tela arcus, disceperunt mea intestina. Non potes me separare ab hac creatura. Nam valde amo eius crines & eius etatem, & deceterò ex ea non egredior. Compressus autem statim fuit aer, extireruntque fulgura & tonitrua, & valde magnus imber. Mulierem verò disceperens draco, & ei os obstruens, eam proiecit humi, ab ea egressus. Cum fenestram autem aperuisset beatus post tres dies, vidit eam iacentem tanquam mortuam: & cum iussisset ijs, qui adstabant, eam erigere, & solam reclinare, adhortatus omnes ad orationem, cum sanctas suas manus multas horas sustulisset, clamabat cum omnibus: Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine. Mulier autem iacebat muta, non dans homini responsum. Post preces verò iussit eam coram se adferri: & cum dedisset ei potum ex oleo sanctorum, statim locuta est: & cum surrexisset, ambulauit, usque ad suam fenestram à monte non separata, sed precibus & sancto perpetuo assidens, & Deo agens gratias, qui eam sanauit.

Post huius autem decem & nescio quot annos, cum iam decessisset fidelissimus & orthodoxus Imperator Theodosius minor, imperassetque venerandus & Christi amans Marcianus, fuit magna confusio & perturbatio circa dogma verae nostrae fidei, sicut etiam coepimus dicere superius, cum esset beatus Auxentius recessurus à rebus huius vitae. Quidam enim Eutyches Presbyter & Archimandrita vnus ex monasterijs vrbs regiae, conabatur renouare deliramenta & verba, quae fuerant refutata & abolita à sanctae & beatae memoriae episcopis, à Basilio, inquam, magno beatoque, & luminari orbis terrae, & Gregorio inclito Theologo, & Iohanne Chrysostomo, & ijs similibus. Cum ergo alij quidem eius dogma sequerentur, alij verò eadem sentirent, quae Nestorius, adeo ut venirent in periculum dogmata fidei catholicae, videns magnus & Orthodoxus Imperator Marcianus Ecclesiam in magna confusione & perturbatione, decernit ut Episcopi totius ferè orbis terrae venirent Chalcedonem, ciuitatem Bithyniae.

Cum omnes ergo conuenissent Episcopi, adeo ut essent numero sexcenti triginta, iusserunt etiam conuenire beatum Auxentium Imperator & Episcopi. Cum autem magnus & diuinus pater noster Auxentius resisteret & noller descendere, dicens non esse monachorum docere, sed potius doceri: hoc verò ijs solis conuenire, qui sunt honorati pontificatu: misit Imperator Marcianus quosdam ex monachis & Clericis, qui erant circuncircati, simul cum militibus, res eius cognoscentes: & iussit, ut nisi vellet sua sponte venire cum eis, inuitum adducerent. Illi autem cum accessissent, eum maximè urgentes, nequaquam persuadere, adeo ut conuersi sint ad eum incessendum maledictis, & affirmarent eum non sapere. Conabantur itaque eum vi exturbare: sanctus autem eis cedebat, sed nondum perfecta mente, absque superna voluntate. Nam cum duxissent artifices ad globum, in quo erat soluendum, & totum diem permansissent, nihil potuerunt facere. Manè verò dicit eis: Dicite mihi fratres & patres, in quam rem male credo: & deinde sic prouidentia Dei globus aperietur. Illi autem dixerunt: Quod cum pius Imperator Marcianus, pius, qui ubique sunt, Episcopos congregauerit ad vtilem considerationem dogmatum sanctissimae Ecclesiae, tu non vis venire. Scis enim eam, quae nunc est, confusionem: cum alij quidem sentiant cum Nestorio & schisma

Rrr

moli-

Oleo sancto
medetur pa
ralytico.

Mulier de
moniacali
beratur.

Muta lo
quitur.

Synodus
Chalcedo
nen.

Crebra iu
ramenta
puniuntur
lepra.

Oleo san
cto curat
leprosus.

Sanat duas
feminas.

moliantur, propterea quod vocem Deiparentis auferant à casta & veneranda virgine & matre Domini: alij verò Eutychis vel Apollinaris potiùs tuerentur dogmata, & confitentur Dominum Iesum Christum non perfectè carnem suscepisse ex semine David: sed visionem eum fuisse hominem, prodigiosè asserunt.

Hæc cum beatus audisset Auxentius, dixit: Ego confiteor verbum perfectè carnem suscepisse ex virgine, non experta opus nuptiarum: & ipsum adoro, ut qui sit filius vni-genitus: qui cum patre quidem est expers principij, quod attinet ad diuinitatem: in vltimis autem diebus ex ea visus est, quod spectat ad humanitatem. Solùm enim hominem, ut nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, est impium. Hæc cum dixisset, & eos vidisset instare, & manibus in cælum sublatis iussisset intensam fieri precationem, non tradidit seipsum. Illis autem insultantibus, & globum dissoluere rursus aggredientibus, & nihil omnino valentibus efficere, beatus cum signasset globum, & ter dixisset, Benedictus Dominus, miti voce imperauit artificibus, & sic eius voluntate sublatis tabulis, quæ erant clauis affixæ eius fenestras, eum eiecerunt. Adlitterunt verò iumenta & currus, ut eum collocarent, ubi vellent ascendere. Cum autem recusasset locari super iumentum, strato curru, sanctum in eo reclinârunt. erat enim imbecillus & deiectus toto corpore, ex nimia exercitatione, & maximè ex laboribus, adeo ut exiret sanies eum vermibus. Inter quos quidam, nomine Theophilus, acri fide accurrens, cum vidisset effluxisse vnguem magni digiti dexteri eius pedes, eum abstulit. Sanctus verò dolens, dixit: Frater, ego quoque sum homo, obnoxius iisdem quibus vos affectionibus, nè mihi exhibeatis molestiam. Cum autem eum magno tumultu imperarent bobus ij, qui missi fuerant, ut emouerent curru, & nihil efficere, diu animalibus manentibus immobilibus, cœperunt eos crudeliter verberare, & stimulis pellem eorum sauciare. Aegrè ferens ergò beatus, cum iussisset eos cessare, & cruce, quam ut solebat habebat in manibus, signasset animalia, & eis statim imperasset, ea fecit iter ingredi.

In via autem occurrit agricolis desolentibus & lamentantibus propter suas bestias, quod scilicet paterentur sicut homines, vexati ab immundis spiritibus. Misertus itaque beatus, cum omnes iussisset intentos esse orationi, & ex imo corde suspirasset, & Deo supplicasset, eas curauit. Quædam autem mulier passis capillis ei mox occurrit in via, quæ etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum, qui possidebatur à dæmone. Iustus verò cum eum vidisset, cœpit manus extendere, & lachrymas effundere, & dicere ijs qui aderant: Nè existimetis, o viri, qui corde estis submersi, hunc puerum peccasse, & vexari ab immundo spiritu: sed hoc propter nos contigit & propter nostram conuersionem. erat enim vultus infantis ponè conuersus. Cum ergò precatus esset beatus Auxentius, & increpasset immundum spiritum, inspirans in faciem infantis, eum curauit. Egresso enim maligno & execrando dæmone, fuit eius vultus sicut prius restitutus. Cumq; eum sanum recepisset mulier, domum redijt læta, & Deo agens gratias. Rursus autem in via puella quædam, neptis Dorothei Comitum, ex peregrinatione venit eques, vexata à fauo dæmone. Quam etiam à modico spatio allisit humi immundus spiritus ex basternio. Cum autem surrexisset, scissa veste concurrat ad curru, in quo erat beatus, latrans & clamans: Quid tibi rei mecum est, Auxenti? Quid me vis? Quid me persequeris? Vtinàm abortum fecisset vterus, qui te peperit ad nostrum exitum. Ecce enim cum quatuordecim annos latuerim in hac creatura, studeo me ab ea separare. Cum autem vidisset Christi seruus, athleta Auxentius eius nuditatem, cum vexaretur à dæmone, magna ira percitus, non sinit eam loqui: sed cum increpasset immundum spiritum, clamans magna voce, dixit: Egredere immunde spiritus ex hac creatura, in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui incarnatus fuit ex spiritu sancto & Maria virgine. Stridens itaq; & ciulans dæmon, exijt protinus ex puella, cum nec ei quidem fuisset omnino permisum nugari per creaturam.

Milites autem cum clericis & monachis, qui consequebantur ex monte, cum viderent signa, quæ per ipsum faciebat Seruator, admirabantur, & magis dubitabant, quam crederent, dicentes ei: Hæc facis, ut oculis appareant, o illusor Christi. Sanctus autem subridens, dicit eis: Ego non sum Christi illusor, sed seruus Dei, credens in sanctam eiusdemq; essentia & indiuiduam Trinitatem, confitensq; Deiparentem, sanctam & incorruptam virginem. Cum verò peruenisset ad prædium, quod dicitur Sycides, iuuenis quidam, nomine Gregorius, ex pago Lyddorum, habens spiritum immundum, accessit

cessit ad sanctum in eandem possessionem, ad eius pedes procidens, & dicens: Misere mei serue Dei altissimi, quoniam vexor à maligno dæmone. Beatus autem Auxentius, imposita manu eius capiti, cum esset precatus, spiritum quidem non sinit loqui, ut ipse autem exiret, per Christi gratiam procurauit. Malus verò dæmon egressus, larebat sub spina propter viam, ut reuertente adolescente, ad eum rursus rediret. postquam autem percussus sunt boues, & ipsi curru erant moturi, cognoscens beatus in sancto spiritu, dixit adolescenti: Adolescens, caue nè eas per viam sinistram, per quam iuisti. Illic enim à spinis est absconsus, qui te expectat, malignus: sed vade ad dexteram, Deo agens gratias, & dicens: Gloria patri, gloria filio, gloria spiritui sancto, qui locutus est per suos Prophetas.

Cum autem iam accessissent in martyrium sancti Thalelai, eum sequentes pauperes ex monte Oxæ, simul deslebant & lamentabantur, & amplectebantur sancta eius vestigia. Videns verò Christi discipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorum, dixit eis: Abite filij, & sedere in monte in pace, ego enim sum vobiscum. Nam etsi corpus meum abducunt, at meus spiritus est inter vos, nec vos vnquam relinquam. Atq; milites quidem hæc aegrè ferebant: pauperes autem reuersi sunt in montem, sicut eis dixit Christi seruus. Cum in curru autem venisset ad monasterium, quod erat in Phelio, repente iuuenis quidam nomine Isidorus, cœpit vexari à dæmone, & clamare: Væ tibi Auxenti, qui non dedisti mihi potestatem vlciscendi impios deorum hostes, qui te suscipiunt, ad meam & meorum perniciem. Tuus enim transitus omnia sanctificauit: & fugauit ex nobis plurimos. Dixit autem ei beatus: Tace & obmutesce, qui malis gaudes, dæmon in Christi nomine. Deduxerunt ergò eum curru virum iustum, & eum introduxerunt in ecclesiam sancti Iohannis. Stans ergò orauit horas aliquot, propterea quod non posset genu flectere ob viabices, qui erant in suis pedibus. Postquam autem impleuit suas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, vndique clausis ianuis. Eo verò intus precante, foris fuit curatus Isidorus, qui vexabatur à dæmone.

Quædam autem mulier, vxor Maximiani Aurigæ, putans beatum Auxentium esse in monte Oxæ, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caseum, legumina, stupam & ceram. Et magno quidem dolore est affecta, cum sanctum virum illic non inuenisset. Distribuit verò omnia pauperibus, qui in eo loco perseuerabant. Eius enim puella, quæ vexabatur ab immundo dæmone, ab ipso affecta fuerat curationem: & beato viro valde erat dedita. Mirata ergò, quod vi propemodum deductus fuerat à monte, & degeret inclusus in monasterio, quod est in Phelio, venit illuc meditans eloquium scripture, quod dictum est in pulcherrima Sapientia Solomonis, & impletum in vita sanctissimi patris nostri Auxentij: Examinemus iustum, quoniam inutilis est nobis, & aduersatur operibus nostris. Nam cum condemnasset eum tanquam maleficum, incluserunt, non concedentes, ut quisquam eum conueniret. Cum fidelissimæ ergò huic foeminae beatum videre non licuisset, aut eum conuenire, abiit flens domum, & marito suo omnia renuncians. Constantinus autem Dux exercitus & Artabius Comes, qui soliti erant venire ad sanctum virum, venerunt ubi erat, ut fruenter solita utilitate. Qui cum eum conuenissent, & ab eo consecuti essent benedictionem, rogârunt nè daret occasionem ijs, qui malè sentiebant: sed spe in Deum omnia quidem probaret, quod bonum autem est teneret, ad vñionem & concordiam sanctissimæ & catholicæ Dei Ecclesiæ. Sanctus autem dicit eis: Fiat voluntas Dei sicut in cælo & in terra. Rogârunt verò beatum, ut aureos aliquot acciperet, qui dedita opera ab eis adferebantur. Ille autem id non sustinuit, dicens eis: Pauperibus, qui sunt in monte Oxæ, & fratribus meis in Domino, eos date. Ego enim habeo omnia, & abundo per gratiam Dei. Valdè verò magna sunt ex hac re affecti molestia, qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Christi amantes impleuerunt, quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem eum decetero audiissent, beatum de monte esse deductum & illic degere, eo venerunt.

Cum verò ad eum accessissent Monachi monasterij, rogabant tentantes, quare non comederet. Ille autem dixit eis: Quoniam experimentum queritis Christi, qui in me loquitur, qui non est infirmus, sed potens in nobis, scriptum est: Non in solo pane uiuet homo, sed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Quodam itaq; die aperuerunt

Isidorus dæmoniacus, sanus fit.

Sap. 2.
Vir sanctus post tota miracula, iniuria afficitur.

1. Thess. 5.

1. Cor. 13.
Deut. 8.

runt domum, in qua erat, & posuerunt in ea sportam betarum, & sportam dactylorū, & sportam diuersorum bellariorum, omnia autem certa mensura; & cum rogabant, vt ex eis sumeret. Cum itaq; candelam fecissent, & puerum apud eum manere iussissent, incluserunt eum vna hebdomada. Et candelam quidem inuenerunt non consumptam & ardentem: puerum verò rogauerunt, quidnam faceret, & vndenā aleretur. Is autem dixit eis: Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quineriam ingredientem columbam & eum pascentem. Vermes autem, qui cadebant è suis pedibus recolligens, eos rursus imponebat vlcibus. Quoniam autem puer à sancto iussus nemini dicere, quæ viderat, rursus coactus fuerat effari, febre arreptus, vno post die decessit.

Cum hæc autem facta essent, deductus fuit à Monachis & Clericis, & quibusdam alijs viris præclaris ad Rufinianas, prope sanctos Apostolos, in monasterio beati Hypatij, illic iussus agere silentium. Cum magno verò gaudio eum exceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præfecto, viro vndiquaque optimo & gratia Dei dignato, vt qui esset Christi discipulus. Ab illo autem tempore non clauferunt fores monasterij, propter multitudinem eorum, qui affuebant, partim ex hac regione, partim autem ex longè beatissima Constantinopoli: sed omnes benignè excipiebant promptoque & alacri animo, plurimas accipientes oblationes: magnum verò propter viduum facientes apparatus, adeo vt fieret illud monasterium tanquam Abrahæ tabernaculum. Omnes enim ferè, seu dignos seu indignos, tanquam angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cum in alto triclinio cancello inclussissent, rogabant vt oraret pro mundi & ipsorum salute, omne ei ministerium, & ijs, qui ad ipsum concurrebant, impigrè offerentes, propter cuiusvis boni operis à Deo promissam remunerationem. Multi enim, qui immundos habebant spiritus, & lunatici, infirmi que & paralytici illic assidebant, & illic curationem petentes per seruum Dei Auxentium, omnes curabantur. Vnde etiam quædam Comitissa, cum de hoc beato audiisset Auxentio, contendit venire & eum adorare. Chalcedone ergò venit, equo vecta. Et cum fuisset prope sanctos Apostolos, descendit ex equo, & pedes venit in monasterium. Cum autem esset assensura, vbi erat beatus, rupta veste & abiectis ornamentis suis, coepit clamare: Quid mihi rei tecum est, Auxenti Vermipes? pulchrè abscondebam in eius intestinis: & ecce me eduxisti post viginti annos. Eam enim ingressus sum, cum esset duodecim annos nata, nec me cognouit quispiam ad hoc vsque tempus, & me inuitum ab ea separas. Signifer verò & magnus pater noster Auxentius, cum increpasset malignum & immundum spiritum, & iussisset eum obmutescere, & è creatura non erumpere, à Deo supplex petijt, vt faceret suam cum ea misericordiam. Cum autem dedisset ei de oleo sanctorum, & eam ieiunare iussisset quadraginta dies, sanam eam dimisit Christus, eam curans per eius orationem. Multa verò præbuit pauperibus & monasterio sancti Hypatij.

Post hæc autem pius Imperator, misso dromone ex Hebdomo, quod illic esset Proccensus, ad se accersit beatum Auxentium: & cum eum vidisset toto corpore afflictum ex exercitatione, magnam in eum ostendens reuerentiam, dicit ei: Scio te esse Dei seruum, domine Auxenti, & debes consentire sanctæ & œcumenicæ Synodo ad hoc, ne tu fias author offensionis ijs, qui eam volunt admittere. Sanctus autem respondens, dicit Imperatori: Quis sum ego canis mortuus, quod vt cum sanctis pastoribus connumerer, iubes tua potentia, qui non recuso pasci, & doctrina egeo? Imperator verò postquam plurima cum eo esset locutus, dixit: Considera quid expediat, & ne nos afficias molestia. Nam nec nos quidem quidquam præter id, quod oportet, sed vt decet, ad sanctissimæ Ecclesiæ vñionem, & non destructionem, Concilium congregauimus. Hæc cum dixisset Imperator, & preces ab eo petisset, eum dimisit. Cum verò venisset beatus Auxentius in monasterium sancti Hypatij in Rufinianis, & vidisset illuc magnam affluxisse multitudinem, coepit omnibus præcipere, vt abstinerent à theatris, vt quæ essent causa impudicitie, adulteriorum, & falsi testimonij, periurijq; & blasphemie, & omnium denique, quæ sunt prohibita & Deo minimè placent: sincere autem credere in sanctam, & quæ est eiusdem essentie Trinitatem, & confiteri Dominum nostrum Iesum Christum suscepisse carnem ex sancto spiritu & Maria semper virgine & Dei parente, & assidere sanctissimis ecclesijs, in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus. Quidam verò ex multitudine, qui accesserant, febricitantes & horrentes, dignati contactu eius manūs,

Monachi
valde ho-
spitales,

Multos eu-
rar Auxen-
tius.

Comitissa
dromone li-
beratur.

Imperator
loquitur
cum Auxen-
tius.

Tactu ma-
nus sue eu-
rat febre.

manūs, sani sunt redditi. Ei autem significatum est adesse puellam quandam recens nu-
ptam, quæ in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone, & se diuellit & comedit. Sanctus verò eum eam iussisset ascendere, dixit lachrymans: O malam vestram pha-
langem, quæ generi hominum semper insidiatur. obmutescit maligne spiritus, & egre-
dere è Dei creatura, sine perturbatione & vlla iniuria. Perinde ergò ac si in soporem es-
set resoluta puella, ab ea recessit dæmon. Cum autem surrexisset, abijt rursus sana in
domum suam, lætans & Deo gloriam tribuens.

Cum verò rursus mittens Imperator eum accersisset, rogauit an assentiretur sanctæ
Synodo, & eum sancta communicaret Ecclesia. Dixit autem beatus: Quomodo pos-
sum communicare, si non confiteatur esse Dei parentem semper virginem? Dixit ei
Imperator: Si videris, quæ sunt rectè confirmata & stabilita à Synodo ad destructionem
reliquarum hæreseum, tu ne quoque assentieris? Respondit sanctus: Si nihil agressa est
hæc sancta Synodus, quod tendat ad euertendum Concilium trecentorum decem &
octo patrum, qui erant Nicæ, sed perfectam enunciauit carnis susceptæ œconomiam
Seruatoris nostri Iesu Christi, & quæ conuenit virgini Dei parentis, vocem non rur-
sus abstulit, communico & assentior, Deo agens gratias & vestræ pietati. Hæc cum au-
diisset Imperator, osculatus est venerandum & sanctum eius caput: & sic deinde iussit
eum cum maximo honore venire in magnam & sanctissimam Dei Ecclesiam. Quam-
obrem magna cum populi conuequebatur multitudo. Significans autem Imperator
Archiepiscopo Constantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, iubet ei legi omnia, quæ
à sancta Synodo fuerant definita.

Qui cum diligenter & accuratè acta legisset, & persuasum habuisset, quod Dei vo-
luntate, quæ aduersus Nestorij impias nugas, & Eutychis manifestum furorem decre-
ta fuerant, sancta confirmauit Synodus: quandoquidem illa quidem direxit aciem ad-
uersus eos, qui negabant essentiam vnigeniti Dei filij: hæc autem aduersus eos, qui in-
firmant & conuellunt Dei œconomiam, dicendo quod cum Deus esset ex Deo Dei fi-
lius, coæternus & eiusdem essentie, & similiter atque pater carens principio, in vltimis
diebus nostræ vñitus naturæ, carnem suscepit immutabiliter, incòfused, indiuiduè. Nam
cum quidam planè emotæ mentis, quæ propter nos facta est, Seruatoris dispensatio-
nem ausi essent corrumpere, humanæ naturæ suscepcionem putantes esse visionem:
quidam autem ecclæ corpus Dominum derulisse prodigiosè assererent: alij verò dua-
rum, quæ definiuntur, naturarum commixtionem & confusionem, & alij mutationem
Deum passum esse nugarentur, reliqui autem virginem Deiparentem nominare recu-
sarent: qui in hac magna & Œcumenica Synodo erant sancti patres, omnium, quos an-
tè scriptimus, euertentes hæreses, non ex suis syllogismis, sed ex diuinis scripturis, &
præclaris, qui antea fuerunt, doctoribus, magnum pietatis mysterium obfignantes, Vides &
confirmauerunt vnicum & vnigenitum Dei filium, conuenienter fidei trecentorum
decem & octo sanctorum patrum, propria sua natura esse inaccessum: hoc enim labe-
factant Arriani, aduersus quos fuit illa Synodus Nicæna: & quæ postea fuit in vrbe re-
gia, Synodum 150. Patrum aduersus Macedonianos, vt qui cum spiritu sancto pugna-
rent, scripturæ testimonijs munitam comprobauerunt: & de cæterò aduersus eos, qui
abolebant Seruatoris nostri Iesu Christi œconomiam, vt qui visione & non veritate es-
set incarnatus, & nudum esse hominem, qui natus erat ex sancta virgine & Deiparente
Maria, nugati fuerant: aduersus eos, inquam, vacauerunt, & ex synodalibus beatissimi
Cyrilli Alexandrini, & Leonis sanctissimi Archiepiscopi Romani, & omnium, qui fu-
erunt eis similes, vt quæ beatiss. Petri conuenirent confessioni, congruenter ei, quod
est, Tu es Christus filius Dei viui: excelsam quandam columnam meritò crexerunt, ad Matth. 16.
confirmanda recta & vera dogmata. Nam & aduersus eos dirigunt aciem, qui œcono-
miæ mysterium conantur distrahare in duos filios, & eos, qui patibilem vnigeniti filij
Dei autem dicerent diuinitatem, expellunt à sacro cœtu: & ijs resistunt, qui duarum
naturarum in Christo inducunt confusionem: & eos, qui cæleste corpus aut alicuius
alterius essentie dicunt esse ex nobis ab eo acceptam serui formam, tanquam deliran-
tes eijciunt: & eos, qui duas quidem Domini naturas fabulantur ante vñionem, post
vñionem verò, vnam, feriunt anathemate: vnum & eundem filium concorditer con-
fidentes, Dominum nostrum Iesum Christum, perfectum in diuinitate, & perfectum
in humanitate: Deum verè, vnum & eundem: & hominem verè, ex anima ratiois com-
pore

Dæmonem
& puella iu-
bet absce-
dere.

Vides &
scripturis,
& Patrum
sententijs
vsam tantā
Synodum.

Iohan. 1.
Matth. 1.

Rom. 1.

1. Cor. 15.

Ibidem.

S. Auxenti-
us degit so-
litaris in
alio mōte.

Psal. 101.

Vide vim S.
Crucis.

1. Cor. 11.

pote & corpore: qui est eiusdem essentia, cuius pater, quod attinet ad diuinitatem: & eiusdem essentia, cuius nos, præter peccatum, eundem, quod ad humanitatem: ante secula quidem natum ex patre, in ultimis autem diebus, propter nos homines & propter nostram salutem, ex Maria virgine & Deiparente, quod attinet ad humanitatem: vnū & eundem filium vnigenitum, & Dominum Iesum Christum in duabus naturis, inconfusè, immutabiliter, indiuiduè: qui piè cognoscitur & adoratur ab omnibus fidelibus: quoniam sanctus quidem Iohannes conscribens principium Euangelij, dixit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Sanctus verò Matthæus: Liber generationis Iesu Christi, filij David, filij Abraham: & ijs conuenienter, qui postea secuti sunt sancti Patres, diuinitatem & humanitatem vnus filij Dei docentes, tradiderunt omnibus: quomodo etiam dicit diuinus Paulus: Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus ad euangelium Dei, quod prius annunciatum fuit per Prophetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, qui factus fuit ex semine David secundum carnem: definitus filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri. Qui etiam rursus dicit reuerentiùs: Quoniam enim per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et hæc interpretans, subiungit: Quomodo enim in Adam omnes moriuntur, ita etiam in Iesu Christo omnes viuificabuntur. Hæc ergo cum legisset & admisisset beatus, in diuina satisfactione & spiritali intelligentia assensus, abiit Ruffinianas. Nō oportet autem nos ex ignorantia maledictis insectari aut calumniari hanc sanctam Synodum: sed potius, quod manifestum est & verum agnoscere admittere.

Itaque cum sancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declarassent & definissent, & vnusquisque ad suos reuerteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, sed in alium asperiores & altiores, propiores autem Ruffinianas, nomine Scopem, rogauit eos, qui conueniebant, ipsum deducere. Sicque in priori habitu eius desiderium implentes, cum fratribus, qui erant ex monasterio, in quo est versatus, cum psalmis & hymnis & canticis spiritalibus, cum deduxerunt: & cum globum ex lignis fecissent, tanquam autem sublimè volantem, ipsum in eo incluserunt, vnā solam fenestram, ad conueniendum eos qui accedebant, eo ritu quo prius. Quibus benè precatus, & vnumquemque osculatus, omnes dimisit in pace, relictus rursus, tanquam passer solitarius supra tectum, Deo agens gratias propter consuetam quietem & glorificationem.

Non alienum autem existimamus atque adeo vtile, singulatim narrare, quæ hic ei contigerunt tentationes ab immundis & malignis spiritibus. Vna enim nocte eo orante, accedentes demones innumerabiles, diuersarum visionum species præferentes, strepentes, rugientes, minantes, non potuerunt mentem eius terrere. Cum cum ergo plagis affecissent, putabant fore, ut se derubarer per fenestram, cum vi magna tumultum edentes, & seipsos magis quam illum conturbantes, inconditis vocibus exclamantes: Quid tibi cum nostris desertis? Recede à rebus nostris. malè enim es periturus. Sed beatus Auxentius fortiter ferens, crucis figuram in eos exprimens, reddidit imbecilliores. Cum fuisset autem manè, ut Deo placuit, ex sepe dicto emporio Ruffinianarum, & eo, quod illic erat, monasterio, accesserunt plures monachi & mundani, ut benedictionem ab eo consequerentur, & fruerentur pulcherrima eius contentione. Cum verò propter nimiam immundorum spirituum afflictionem vix tandem eis aperuisset fenestram, & verbis usus esset apud eos consolatorijs, rogauerunt causam tantæ imbecillitatis. Cum is autem dixisset, non esse afflictionem corporis, sed diabolicam operationem, id cognoscetes, qui aderant, siluerunt. Frequentius autem accedebant ad eum visitandum, maximè qui erant ex monasterio. Nos verò, nè in immensum crederet oratio, reliquas tentationes, quæ in priori monte & in hoc factæ sunt in eum, narrare recusauimus. In angelum enim lucis mutatus malignus, ut dicit Apostolus, putabat se eum decepturum, sed non facile capi poterat beatus: sed pulchrè resistebat, cum esset valde peritus doctrinæ diuinarum scripturarum. Vnde etiam ijs, qui ad ipsum conueniebant ex clarissima Constantinopoli, & reliquis eius loci hominibus, erat valde miris & placidus, & ad eos consolandos accommodatus, ut si quis alius: omnes aduocante eius verborum virtute, & eius fama trahente eos etiam, qui procùl erant remoti.

Vt

Vt ergo consueuerat, eos qui manè veniebant, dimittebat post horam tertiam: & qui postea, post sextam. Non sinebat autem in ocio considerare eos, qui accesserant: sed erant intus cum ipso, dum ipse legeret aut oraret. Conueniebat enim sine intermissione ad ipsum multitudo, maximè ex Ruffinianis & reliquis emporijs, propter eius beneficia, quæ accipiebant per curationem eorum, qui ærotabant & laborabant. Multi enim gratia Domini nostri Iesu Christi, dum ipse illic esset, curati sunt demoniaci: & quotidiè, ut semel dicam, curabantur. Quosdam autem versus ex duobus aut tribus dictis, valde iucundos & viles, cum simplici & minùs curioso ritu descripsisset, faciebat omnes eos psallere. Nam cum primus sepe dictus esset per successionem, rursus quoque iussu beati incipiebant alterum: & deinde post secundum, tertium, & reliquos ordine. Consentaneum autem fuerit eorum quoque dicta inferere narrationi, ad eorum, qui legunt, vtilitatem. Sunt verò hæc: Mendicus & pauper laudamus te Domine. Gloria patri, gloria filio, gloria spiritui sancto, qui locutus est per Prophetas. Cum eo autem exercitus in celis hymnum emittunt, & nos quoque, qui sumus in terra, glorificationem: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus. Plenum est celum & terra gloria tua. Et deinceps: Creator omnium, dixisti, & facti sumus: mandasti, & creati sumus. Preceptum posuisti, & non præteribit. Seruator, agimus tibi gratias. Et rursus: In anima afflictà tibi procidimus, & rogamus te Seruator mundi. Tu es enim Deus eorum, qui agunt poenitentiam. Et rursus: Qui sedes super Cherubim & celos aperuisti, miserere & serua nos. Deinde: Exultate iusti in Domino, intercedentes pro nobis. Gloria tibi Christe, Deus sanctorum.

Atque multitudo quidem eorum, qui aderant, tam diuinitatem quam pauperum, & tam virorum quam mulierum, seruorumque & liberorum, ex cantico, à vana gloria alieno, à beato definito, hæc psallebat numerosè: alij quidem eorum vsque ad horam tertiam, & dimittebantur in spiritali exultatione: alij autem perseuerabant vsque ad horam sextam. Ipse verò deceterò per se eis acclamabat finem hymnorum trium puerorum, Ananiam, Azariam, & Misael, qui sunt in Propheta Daniele: Benedicite omnia opera Domini Domino: respondentibus omnibus, Laudate & superexaltate eum in secula. Cum autem hymnum implisset, conuenienter gratias Dei, qui ipsi aderat, eos qui aderant consolabatur, sic dicens:

Omni tempore propter facultates & copias, in astutijs & negocijs rerum, quæ ad hanc vitam pertinent, corpus consumentes, debemus etiam propter res spirituales aliquam partem tribuere glorificationibus, ut Dominus Iesus Christus, & nostra opera dirigat, & vitam nostram ædificet. Oportet ergo menti nostræ, quæ ita est occæcata, ut neque diuinarum scripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhibere ducem piæ rationem, & præcipuè timorem Dei, qui rectè suo fungitur officio per frequentem orationem, ad hoc, ut relictis rebus terrestribus, & in quas cadit interitus, suspiciat. Qui enim est animo perspicax, & mente eruditus, non corporeis solum mandat oculis inspectionem eorum, quæ cernuntur: sed animæ quoque, atque adeo multo magis, oculis intueri considerationem eorum, quæ non cadunt sub adspæctum: eorum quæ intelligentia percipiuntur, contemplans quidem sine errore substantiam: fugiens autem errantem & improbam vitæ affectionem, & sensus diligenter exercens ad boni & mali discretionem. Homines enim, qui à cura & studio eius, quod est verè bonum, defecerunt ad amorem corporum, in inanimam pecuniæ materiam, quæ lapsa est per auaritiā, estque inanis & superuacanea, & in ventrem omne suum studium posuerunt. Vnde nobis quoque verus lapsus corripit. Qui ergo ab his defecimus, erigamus animum ad ea, quæ sunt diuiniora. Fruamur illa magnificentia, quæ est supra celos quidem elata, promissa est autem omnibus electis: & nihil mali patiamur à lapsu affectionis, sed efficiamur digni bonis æternis. Deus enim nos fecit libero arbitrio præditos, neque seruiētes ulli externæ necessitati: sed liberè nostro arbitratu eligentes, quod nobis placer. Hanc enim calamitatem, qua nunc tenetur humanum genus, fraude inducti attraximus, non à Deo factam. Deus enim mortem non fecit. neque delectatur interitu vinorum: sed quodam modo nos homines sumus mali creatores. Quomodo enim lux Solis est communiter proposita omnibus, quibus adest vis videndi: potest autem, si velit quispiam, claudens oculum, separari à dono lucis: non quod Sol in illo effecerit tenebras, sed quod radij splendorem auersatus, tenebras sua sponte attraxerit: & quomodo si quis

Rrrr 4 domum

Per poenitentiam reformatur natura peccato deprauata.

Luc. 15.

domum sibi construens, nullum luciditum præbeat intrinsecus, obscuram domum efficit. Ita nos quoque in natura habentes bonum & honestum, nostro arbitratu innotuamus, quæ sunt præter naturam, nostra sponte malorum experientiam, in boni & honesti auersione, electione nostra & instituto fabricantes. Malum enim extra propositum, propria substantia consideratum, nullum est in rerum natura. Quidquid enim à Deo creatum est, bonum est: & omnia quæcunque fecit Deus, sunt valde bona. Sed quoniam eo modo, qui dictus est, peccare vitæ nostræ fuit excogitatum: & consequenter ex parua occasione in nos maximum est effusum vitium, adeo ut diuina illa animæ pulchritudo, quæ facta erat ad imitationem primariæ, tanquam ferrum est nigrescens rubigine vitij, non amplius nobis propria à natura ad imaginem conseruata gratia, sed ad extremum peccati transformata, ut propterea nobis perierit dignitas incorruptionis, quæ est secundum imaginem: debemus omni studio à mortuis operibus recurrere ad opera vitæ per poenitentiam, ut nostram recipiamus naturam summo Dei munere. Si ergo à nobis expurgemus sordes, quæ à vitio inuruntur, & quæ latent in anima, illustremus pulchritudinem, tunc fit intra nos regnum Dei, & est intra nos.

Hoc autem dicens, ostendit quod bonum Dei non est separatum à nostra natura, qui liberum habemus arbitrium: sed est in vnoquoque ignoratum quidem & latens, quando à curis & voluptatibus huius mundi suffocatur: inuenitur autem & cognoscitur, quando ad illum solum nostram conuerterimus cogitationem. Hoc enim etiam in drachmæ, quæ periit, inquisitione nobis Dominus ponit in Euangelij. Si enim accensa lucerna nostræ cogitationis, quæ latet & periit, drachmā inquisierimus, sub stercore eam omnino inueniemus. Stercus verò intelligere oportet sordes carnis. Quibus ablatis, & per bonæ vitæ curam ac studium repurgatis, fiet manifestum quod queritur: & cum inuenit anima, quæ est per boni priuationem vidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili: & ad talis letitiæ societatem conuocat omnes vicinas, nempe proprias facultates per sensus, dicens: Mihi congratulemini, quoniam inueni drachmam, quam perdiidi: hoc est, id, quod erat ad Dei imaginem, quod perdiidi per peccatum, recepi autem per poenitentiam. Si est ergo hæc intelligentia eius, quod queritur, inuentionis, nempe diuinæ imaginis restitutio, quæ nunc est absconsa in sordibus animæ, studeamus illud fieri, quod erat protoplastus in prima eius vitæ: nudus quidem ab amictu mortuarum pellium, reuelata autem facie & libera gloriam Domini speculans. Per quam ergo rationem extra paradysum eieci sumus, expulsi simul cum primo patre, per contrariam ascensionem licet nobis reuertere ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem voluptas, quæ ingressa est per deceptionem, dedit initium lapsui. Nunc autem vitæ puritas, per doctrinam Christi madorum & curam bonorum, nos illic rursus restituit. Sed quoniam est paradysus viuientium, & purum habitaculum, nos verò carnales & mortales & sorditati peccatis: nec in hac regione esse possunt, qui mortis tenentur potestate: necesse est modum aliquem & rationem inuenire, ut cum fuerimus extra hæc potestatem, acquiramus ciuitatem, quæ potestatem mortis non extimescit, ut æternis quoque bonis fruamur.

Cum hæc & his plura beatus diceret Auxentius, ex ijs, qui conuenerant, non solum viris, sed etiam foeminis, plures diuino amore sanctiari, volebant renunciare rebus mundanis & malis, & per ipsum Christo Domino adherere. Ille autem eos magis admonebat, ut vitam suam corrigentes, dispensarent eas, quas habebant, facultates: & non in præsentia quidem bonum & honestum expetentes, postea verò labētes, reuertentur tanquam canis ad vomitum, nempe rursus ad imbecillam & egenam huius mundi elementa. Cui maxima enim cautione & non leui consideratione oportere eum, qui vult ad præclarum hoc opus accedere, tanquam iam moriturum, & simul expellentem omnem voluptatem corporis. Deinde panibus de more distributis, sicut in priori monte, omnes dimisit. Quidam autem ex eis stabiliiori armati cogitatione, illic perseuerabant, quæ quotidie illic suppeditabatur, contenti benedictione. Si quis enim volēs aliquid ad sanctum afferret, nihil accipiebat præter oleum & ceram: iubebat autem id rursus dari mancipi, qui illam faciebat suppeditationem. Plurimi enim ex ijs, qui morbis aliquibus laborabant, & qui egebant, illic permanebant, ut quibus subueniretur per beneficentiam eorum, qui accedebant. Maximam verò molestiam & plurimum laborem sustinebat ab ijs, qui erant demoniaci: adeo ut quosdam ex eis (non enim omnes, sed eos, qui erant digni) per suas preces curauerit Dominus.

Quod

Quod autem rei faciendæ & pecuniæ amplificandæ nullam haberet rationem, verè sciet, tam qui legit, quam qui audit, quod cum post eius decessum deberet piscatori plusquam centum numismata, admonitus ab eius successore & discipulo, de quo suo loco diceretur, quidam Christi amas & pius ea soluerit. Aemulantes autem & beatam ducentes quidam hanc diuinam eius vitam, negotium ei exhibebant, ut ab eo initiarentur & consecrarentur eius habitu. Cum itaque dedisset tunicam ex pilis contextam aut pelliceam ex ijs, quibus erat indutus, precabatur dicēs: Vade frater, quod te ducet Dominus. Inter quos ex numero eorum, qui illic perseuerabant, Basilius quidam nomine hoc petijt. Cum largus ergo esset beatus & fratrum valde amans, ei benè precatus, & data quam induerat pelle ouilla, eum dimisit. Ille autem longius abiens ad viginti millia, cum in quodā colle curasset cellam sibi ædificari, illic habitauit. Post aliquod verò tempus accedentes demones, eum adeo inuasferunt, ut eum propemodum fecerint expirare. Ad quem cum qui ex locis, quæ erant circumcirca, venerāt ijs, qui pasciebant pecora, abijisset, & consuetas eius preces, dum sæpè clamassent, non essent assecuti, cellæ fenestra vi aperta, vident eum mutum & prout iacentem: & existimantes eum esse mortuum, rursus accurrentes, suis renunciāunt. Qui cum ascendissent, inuenerunt eum ferè semimortuum, & nec valentem omnino loqui, sed solum parum respirantem. Cum autem corpus eius vidissent sanctiatum, curru citò allato, eum in ipso imponunt, & ducunt ad beatum Auxentium. Qui cum post horam nonam despexisset fenestra, & eum vidisset, voce dixit apertiore: Frater Basili. Cum is ergo eum vocasset, & ille non exaudisset, terriò magna vi clamauit: O, tibi dico frater Basili. Cum is autem citò ascedisset, dicit ei: Surge, accipe potestatem aduersum tentatorem, non amplius timens improbos & imundos demones. Iussit itaque eum surgere, & sumere venerandum corpus & viuificum sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & statim rursus reuertere in suum locum. Qui cum abijisset, & hoc modo non amplius fuisset tentatus, & se tribus annis fortiter exercuisset, in pace migravit ex hac vita.

Sed post eius aduentum monachis & mundanis, qui aderant, & omnibus reliquis dixit beatus: Demones hominibus inuidentes, o fratres dilecti, perpetuo machinantur nobis esse impedimento in bonis operibus, & maxime in temperantia & continentia, humilitateque & beneficentia, orationeque & silentio, lenitateque & patientia, paceque & tolerantia, & charitate in proximum, quæ nihil est maius. Obijciunt enim ijs quidem, qui volūt esse temperantes, diuersas quasdam & inter se discrepantes species, & corporis titillationes: quomodo etiā abstinentibus, ventris appetitiones: & ijs, qui volūt humiliter de se sentire, vanam gloriam: ijs autem, qui in animo habent benefacere, suorum potius curam: ijsque, qui orant, & agunt silentium, diuersas animi perturbationes & multitudinem veterum negotiorum: ijs verò, qui se in lenitate exercent & tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem, & omnem suam improbitatem: paci autem & patientiæ, odium & malevolentiam, per quam perdit eam, quæ est in Christo, charitatem, & omnes, ut semel dicam, fructus sancti spiritus, quos enumerauit Apostolus, per contraria conantur euertere. Sed qui sunt muniti gratia Domini nostri Iesu Christi, permanent immobiles. Quamobrem non est mirandum, quando nos plagis conscindunt. Quando enim per cogitationes & reliquas corporis perturbationes non possunt nos derubare, tunc per se exercitatorum terrent petitionem. Qui sepius sine signo crucis repressi, desunt se esse victos. Nos ergo necedamus, & illi dei iunguntur: Nos resistamus, & illi eueruntur: Nos Dominum inuocemus, & dissipatur vniuersum eorum consilium. Est enim stadium, certamen & martyrium, vita cuiuslibet Christiani, qui vult ingredi conuenienter præceptis nostri Seruatoris: & maxime eius, qui est insignis in vita monastica, ut dicit Apostolus: Non est nobis colluctatio aduersus sanguinem & carnē, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus principes tenebrarum mundi huius. Præcipio autem vobis, dicens, induere armaturam Dei, ut possitis resistere insidijs diaboli. & loriceam fidei, & galeam salutis, & gladium spiritus, quod docet ipse nos possidere: ut per hæc inuicta arma, quæ non cadunt sub aspectum, resistamus cogitationibus, quæ videri nequeunt, & per eas inimicis, quomodo dicit: 2. Cor. 10. Cogitationes destruentes & omnem altitudinem, quæ erigitur aduersus Dei scientiam, & omnem cogitatum captiuantes ad Christi obedientiam, qui semper vincit in nostra imbecillitate diabolicam audaciam, & non permittit nos tentari supra id quod possumus.

Basilius, discipulus Auxentij, valde creditur à demonibus.

Demonēs ut nos operari possint.

Galat. 5.

Signo crucis vincuntur demones.

Ephes. 6.

Ibidem.

2. Cor. 10.

1. Cor. 10.

possumus, sed præbet euentum per tolerantiam, ut nos possumus sustinere. Nam absque eius auxilio nos infirmi & imbecilli, & quibus suis volucris & pecudibus capti faciliores. Dignati autem eius auxilio, qui imbecilli, fortes: qui abiecti, gloriosi: qui terreni, cælestes: qui mortales, immortales reddimur per multitudinem eius miserationum, & æterni regni heredes efficiamur.

Cum satis ergo utilitatis percepissent, qui germanè audiebant, læti descenderunt, gratias agentes vniuersorum Domino nostro Iesu Christo. Porro autem hoc quoque præcipiebat beatus, ut non solum die Dominico, sed etiam die parasceues singulis hebdomadis feriantur, si posset fieri: maxime quibus quotidianus victus abundè suppetit: hunc quidem in ieiunio & precatione, propter passionem Seruatoris: illum autem in cœnuiuo & sacramentorum participatione, propter eius resurrectionem. Quamobrem si quando contigisset ipsum habere operarios, aut etiam eius successorem, de quo suo loco dicemus, hos duos dies iubeant ferari: die quidem parasceues cum impenlis mercedem quoque præbentes, Dominico autem solum impenfas. Illucescente verò die sabbatorum, familiares suos cum ijs, qui inueniebantur, Pater iubeat tota nocte vigilare. Cum de more ergo in quadam nocturna vigilia ipse intus precaretur, & reliqui foris permanerent, aperta fenestra beatus, cum Benedictus Dominus Deus, ter vehementer dixisset, & suspirasset, & caput in terram inclinasset, dicit: Quod erat in Oriente luminare, ô fili, Simeon pater noster dormijt. Cum ij autem propter psalmodiam non sensissent, quod dictum fuerat, valde flens beatus, rursus dicit eis: Sanctus pater noster, Ecclesiæ columna & firmamentum Simeon, requieuit, & nulli culpæ affinis & munda eius anima, me inutilem & sordibus inquinatum, non est dedignata præteriens salutare. Hec cum audissent & valde essent percussi, non potuerunt respondere, sed siluerunt, signantes noctem, in qua hæc dicta fuerant. Cum autem paucis post diebus hoc ad pium Imperatorem Leonem in principio sui imperij relatum esset, & omnibus id esset notum, diligenter scrutati qui audierant, inuenerunt fuisse certum, quod sanctus dixerat, ut quod diuina gratia prædixisset per reuelationem in consummatione sancti Simonis. Valde ergo obstupefacti & Deum glorificantes, in hoc quoque docti fuere, Deum posse omnia.

Quod verò hæc à nobis, non sola motis coniectura, dicta sint, sed quæ accuratissime didicimus ab vno ex eius ministris, ea etiam persecuti sumus. Nemo ergo dubitet. Nam qui nos de hoc instruxit, erat quidem lingua barbarus, ut qui esset ortus ex Mysia, mente autem honestissimus, ut qui perseuerans apud beatum Auxentium, non vinum biberit, non oleo usus sit, non pulmento, non fructu, non denique villo alio. Nam præter panem & aquam & semina, quæ non coquebantur, eaque non ad satietatem, quauis ferè nocte, nihil comedebat aut bibebat. Interdum autem paruas quasdam cruces ex siliquis valde elegantes, suis manibus assidue faciebat. Qui autem ascendebant, eas accipiebant gratia benedictionis. Ipse nobis hæc ore suo significauit, qui etiam, postquam dormijt beatus, cum moribus loco quoque successit. Rursus ergo pluribus congregatis, & prædicta consueta regula hymnum dicentibus, cum beatissimus Auxentius aperuisset fenestram, & ut consueuerat, precum finem fecisset, respondens vnus ex ijs, qui aderant, dixit: Rogo te Domine, benedic & precare, quod cum tribus mensibus vnâ pro mercede menstrua ouem accipiam, ea perditâ, frustror mercede vnus mensis, ad macellarium enim ferebat, quæ macerarentur. Ad hæc subridens, respondit beatus: Mihi hoc dicis, ut qui sim solitus diuinare, aut qui greges possideam? Ille dixit: Nequaquam, sed adoro te, ut ores, & inueniatur. Deinde cum paululum intermisisset, Alypium quendam clara voce, ut solebat, beatus accersijt. Cum duo ergo inuenti essent eiusdem nominis: Tibi, inquit, dico, qui stas à sinistris. Scio te non esse suffuratum ouem, sed inuenisse. vade ergo, & redde. Hic enim, qui perdidit, dat vobis ad sumptum sex pholes, ut vos congregemini. Qui cum fecisset, ut iussus fuerat, recepta oue, Domino egit gratias, qui per sanctos suos facit magna & inuestigabilia, gloriosaque & admirabilia, quorum non est numerus.

Quodam autem die cōgregata multitudo tam rusticorum quàm ciuium, & beato ea disserente, quæ pertinebant ad salutem, quidam qui aduenerat rusticus, dixit ei: Bonus dies tibi domine mi. Cum ille autem honestè arrisisset, (erat enim reuera lepidus) & dixisset, Bonum tibi tempus: qui aderant, apud se ridebant. Ille verò dicit eis: Est sermo

sermo scripturæ, ô fratres: Responde insipienti ad eius insipientiam. Si dixisset, Benedic: Prou. 26. audiuiisset, Dominus te benedicet, sicut consueuimus. Ipse est enim, qui honorem per suos seruos in se accipit, & vnumquemque remuneratur mercede suæ gratiæ: Quoniam autem bonum diem mihi attribuit, is contrā accepit bonum tempus. Cum sic correxisset non solum eum, qui offenderat, sed etiam reliquos omnes: intrò ingressus, rursus siluit. Seruatoris autem nostri Iesu Christi opem ei ferente gratia, multi demoniaci ad eum veniebant, sua quidem sponte & per se querentes curationem. Quos quidem oleo sanctorum reliquiarum irrigans, quartumque & parasceues diem maximè iubens ieiunare, cum oratione intensa & sincera fide, curans dimisit. Inter quos quidam ab eo sunt deprehensi, qui turpis lucri gratia se simulabant esse demoniacos. Quos quidem sanctus vehementer increpauit, dicens: Nisi essetis dignati dono sancti baptismatis, immedicabilis demonis dominatus vos tenuisset.

Quædam verò nomine quidem Eleuthera, mente autem splendidiore suam coronans appellationem, quæ piæ imprimis Pulcheriæ fuerat cubicularia, solebat ad eum venire, & cum omnibus, eius fruebatur precibus. Ea, cum esset ipsi animus diuino amore saucius, quas habebat sanctorum reliquias, deposuit apud beatum. Deinde tētabat supplex ei persuadere, ut vitæ monasticæ ab eo initiata, auelleret à turbulētis huius mundi negocijs. Eo autem varijs modis differente, & dicente, eam, se rectè gerendo, & beneficentia vtendo, etiam in mundana vita posse placere Domino: illa non cessabat ei negocium exhibere, ut hoc assequeretur. Postquam verò perspicaci oculo animaduertit firmam & immobilem eius constantiam, & quæ nunquàm deficiebat, compunctionem, voluntate Dei, qui vult omnes esse saluos, annuit sanctus, & in campo suburbanus, qui distabat circa vnum milliariū, nomine Cyreta, iussit interea perseuerare vacantem meditationi diuinarum scripturarum. Atque hæc quidem se in Domino iucundissima explete voluptate, & omnem laborem corporis libenter ferente ob gratiam, quæ à Deo patre ei suppeditabatur: cōiunx quoque alterius cuiusdam Pantepitropi, nomine Coſmia, accedens rogabat eum, cum illa locaretur recedens à corruptione. Cum autem plurimis admonitionibus non potuisset ei persuadere, ut marito coniungeretur, eius quoque necessarijs eam cum minis ad id incitantibus, neque quidquam proficientibus, propter insuperabilem eius in Deū amorem: id animaduertens sanctus, iussit hanc quoque versari cum priore. Quinetiam vxor cuiusdam Arcotrophi, omnibus relictis, suam exigens salutem, rogabat sanctum, ne eam expelleret. Quam cum satis instituisset, ut fieret templum Dei, quomodo ostendit eius vitæ, quæ postea est consecuta, iubet eam admittere. Non multò post autem dat eis habitum, ad exercitationem planè accommodatum: ut qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, & magnis quibusdam pallijs: adeo ut reuereretur quispiam, vel solum videns tantam tristitiam. Nondum enim in his partibus talis vnquàm habitus apparuerat.

Deinceps ergo ab eo tempore aliæ quidem ad eam rem accedebant: aliæ quidem, quæ ab ingenuis adducebantur parentibus ad custodiam virginis: aliæ autem, theatro & scena relictis, diabolo renunciantes, & Christo cum magno fletu & laboriosa lamentatione se coniungentes: adeo ut breui tempore cōgregatæ sint plusquam septuaginta, & deceterò iusserit beatus domum oratoriam eis edificare. Citra vllam verò intermissionem in die parasceues & in die Dominico eas accersens, & de virginitate & pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens & eis persuadens, ut obliuiscerentur omnium, quæ sunt in vita iucunda, utpotè quod sint iucundiora & incomparabilia bona, quæ sunt in promissionibus: & ne attraherentur à carnis voluptatibus. Nam & si mihi & placidam naturam dedit creator in mulieribus, at nos rursus dignatus est meliori instituto, ut bono id, quod est melius, præferentes, pro naturali matrimonio, in quo spiritum est crescere & multiplicari & replere terram: opponitur autem ei viduitas & orbitas liberorum, & ad virum conuersio cum seruitute intolerabili: mysticas & admirabiles, & in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, sponso vnitæ immortalis, forma specioso præter filios hominum. Quamobrem non oportet intueri ad alium, qui sit in terra speciosus, cum filij Dei specie non sit alia speciosior. Si autem & diuinæ & insigne ornamentum à marito procedit, quid eo ditius, qui est celi & terre Dominus, & præbet spiritum & vitam? Si verò sponsus est claro genere natus, quid est rege angelorum clarior & gloriosior? Si autem est sapiens & arripiendus ac amplectendus coniunx, quid est sapiens.

Nora hoc
genus cura-
tionis, quo
expulsi de
mones.

Nora habi-
tum huc re-
ligiosarum
feminarum.

Adhortatio
eius ad cō-
tinentiam.
Gen. 1. & 3.

Psalm. 44.

Sabbatis to-
ta nocte vi-
gilat cum
suis.

Simonis
Stylitæ mor-
tem indi-
cat suis.

Nota rarā
abstinentiā.

Cruces in
precio sunt
apud pios.

Iob 9.

sapientius opifice omnium, tam quæ sub adspæctum cadunt, quàm quæ nõ cadunt? Cuius coniunctio, suis sponſis eſt gaudium ineffabile: ijs autem, quæ ordinem deſerunt, eſt ſupplicium inuitabile. Huius deſpoſitionis nulla eſt voluptas carnalis experientia: ſed vniuerſa virtutis, beneficentiæque & concordia, cum ea, quæ percipitur ex ieiunio, vigilijsque & animi fortitudine.

Maiori verò cautione & diligentia eſt opus, quòd ijs quidem, qui in mundo vexantur à libidine, in promptu eſt remedium per legitimum conſenſum. Virginibus autem & continentibus, ſi propenſæ ſint ad voluptates, graue eſt naufragium & grauis caſus. eſt enim magnū certamen temperantiæ, quoniam magna quoque eſt eius corona. Sed quod eſt maior labor, eo eſt etiam maior merces. Si eam ergò non tradideritis torpori & ſegnitiæ, in veſtris membris fruſtra laborabit voluptas, fores obſidens. Audiet enim à vobis, quòd id, quod peccati quidem eſt iucundum, eſt breuiſſimum, æterna autem eſt grauitas ſupplicij. Recede à nobis: cæleſti enim ſponſo deſponſæ ſumus Chriſto, vt nos virgines caſtas exhiberemus. Statuite ergò rationes veſtras, cuſtodes huius theſauri, in ſenſibus mandata Chriſti ſemper ferètes: primum autem virginitatis & temperantiæ ſanctificationem, nè fortè eius latrones aſcendant per fenestras, & ingrediantur per auditum, nè perſuaſa mente tanquàm ianitore, & aperta virginitate, clancullum vobis veſtram eripiant lætitiā, & faciant virginitatem quauis viduitate miſeriores. Eſt verò hoc magnum & graue peccatum ijs, qui faciunt. Non eſt enim par peccatum, tunicam frangere, & purpura: Imperatoris imaginem rumpere, & priuari. Dei enim imagines, ſunt virgines, ipſum habentes deſcriptum in cogitationibus: in quas audere aliquid admittere, eſt facinus tyrannicæ amentia: & idè virgini, quàm ei, quæ fornicatur, virum afferre, eſt magis ſcleratum. Non eſt enim par libido in eam, quæ proſtat, & in eam, quæ eſt Chriſto coniuncta. Non eſt enim par furtum vaſis forſis, & ſacerdotalis. Vas autem ſacerdotale eſt virgo, & purpura, quam nulli alij licet induere, præterquam regi & Domino vniuerſorum.

Virgines violare quàm
ſit immane
ſcelus.

Incommo-
da matri-
monij.

1. Cor. 7.

Moriè vir
ſanctiſ.

Precioſe ei
reliquiæ.

Quòd ſi etiam vos legitimum mouet matrimonium, audite eius calamitates, & quæ in Euam pronunciata ſunt ſententiæ, à quibus vos eſtis liberata, remota per virginitatem à mala ſuſpicionem patiendi crimina mariti fornicantis, qui habet poteſtatem prohibendi, nè eas, quò tibi expedit: de alimèto diſceptandi, tanquàm nõdum vxori: ei, quæ peperit, exprobandi, Cur non eſt maſculus, ſed fœmina fœtus, quem peperit? Quòd ſi ſit etiam maſculus, cur non formoſus? Maior reſtat cura: nondum eſt ablaſtus, & de educatione magna eſt cõtentio. Sin autem creuerit, nè agrotet, nè fortè moriatur: quomodo etiam ſi viuat, maior eſt ſollicitudo, nè nõ fiat cruditus, nè malus euadat, nè eueratur ab aliquibus, nè in improborum pertrahatur conſuetudinem, nè à beſtijs mutiletur, nè, dum proſcit, in inuidiam vocetur & ſeditionem. Vndenàm ſuppeditabunt, quæ ſunt neceſſaria? Vndenàm comparabunt, quæ pertinent ad contrahendum matrimonium? Vndenàm ſuppeditabunt, quæ faciunt ad eius decus & ornãmẽtum? Vndenàm alii miniſtros? & denique à reliquis, quæ huc & illuc diſtrahunt, curis & ſollicitudinibus: nè dicā dolores partus & naturæ neceſſitates. Reuerà, vt dicit diuinus Apoſtolus, in nupta curat quæ ſunt Domini, ab his omnibus liberata, ſola autè ornata incorruptione, cuius ſuppeditator eſt & perfectior Ieſus, & qui vos poteſt cuſtodire in tolerantia, & augere in ſpe bona. Cuſtodite ergò voſiſpas in ea, in qua vocatæ eſtis, vocatione, vt virgines Chriſto exhibeatis, vt etiam bona æterna cõſequamini gratia Dei, qui vos vocauit in ſuum regnum & gloriam.

Postquàm autem ceſſauit ab adhortatione, benè precatuſ, eas Chriſto commẽdauit, iubens omnibus, vt die ſequenti venièr ad ſynaxim, quæ circuncircà erāt, hymnis ſanctificans. Postquàm ergò veniſſet in monaſterium, quod extruebatur, intenſis ſiſis precibus, cum multitudine, quæ eum ſequēbatur, aſcēdit in montem: vbi poſt tres quidem dies agrotauit, poſt alios verò decem eſt mortuus. Congregata ergò multitudo piorum virorum ex clero, & ijs, quæ circuncircà erant, monaſterijs, cum ijs, qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei iuſta fecerunt quartodecimo menſis Februarij. Atque volentibus quidem aliquibus, & maxime ijs, qui erant ex monaſterio beatiſſimi Hypatij, in quo verſatus eſt, cum deſcēdiſſet propter ſynodū, precioſas eius reliquias deponere in templo ſanctorū Apoſtolorum, quibusdam autem in templo S. Zachariæ, quod eſt aliquot milliarijs illinc ſitum in prædio, quod dicitur Theatrum, quæ ab eo congregata fuerant mona-

monaſteria, ijs, qui aderant, ſupplicabant cum multis lachrymis, nè pater ſepararetur à filijs. Tunc Dei voluntate ad eorū, qui illic erant, ſalutem, in oratorio ab eo condito inſtar monaſterij, cum depoſuerunt. Cuius monimentum per multiplicem Chriſti benignitatem eſſicit curationes vſque in hodiernum diem.

Conſummaruſ autem fuit ſanctus noſter Preſbyter & Archimandrita & magnus inter exercitatores Auxentiuſ in imperio pij & Chriſti amantiſ Zenoniſ, Februarij menſis xiiij. Fuit verò depoſitus in prædicto monaſterio, ad gloriā Dei noſtri, qui operatur dona in ſanctis ſuis. Quoniam eum decet gloria cum patre & ſancto ſpiritu, nũc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

MARTYRIUM SS. FAVSTINI ET IOVITAE,
CUI ETIAM ANTIQVISSIMA MARTYROLOGIA
fidem conciliant: Et certè Ado episcopus prolixè illud deſcribit.

Beatiſſimi viri Fauſtinuſ & Iouita, nobiliſſimis in ciuitate Brixiana orti parētibus, fidem Chriſti, quam religioſa mente didicerant, inſtanti ſollicitudine prædicabant. Erant enim non ſolū germanitate carnis coniuncti, ſed etiam virtute ſpirituſ ita vniti, vt concordia vbiquè ſtudio Chriſtū annuntiātes, copioſam regionis illius multitudinem ad verā fidem cultum perducerēt. Erat ſiquidem eo tempore eiufdem Brixianæ ciuitatis epicoſopus, Apolloniūſ nomine, qui ob metū perſecutionis ſeſe in abditis occultabat. Iſ cum ſamuloſ Dei ardentiffimum ſeruorem erga prædicationis ſtūdium habere conſpiceret, ad ſe accerſitoſ, Eccleſiaſticuſ eos gradibus ſublimauit. Denique Fauſtino, quia maior natū erat, præbyterij officiū tradidit: Iouitam verò iuniorem natū, miniſtrorū Chriſti numero ſociauit. Suſceptiſ itaque beati viri Fauſtinuſ & Iouita diuinis miniſterijs, cœpère nihilominuſ tanto propenſiuſ verbo prædicationis inſiſtere, quanto magis eoſ ipſa etiam ſacerdotaliſ dignitas inuitabat. Cumque innumerabilem quotidie populū Chriſto acquirerent, nec eſſet aliquiſ, qui eorū doctrinā repugnaret, cœpit opinio prædicationiſ eorū ad vicinas etiam provincias ſe circūquaquè diſfundere.

Fauſtinuſ ſit
preſbyter
& Iouita
diaconuſ.

Eo itaque tempore Italicuſ Comes, qui Rhetiarum populis præerat, cum eſſet paganiſſimuſ, & ſupra modum demoniaciſ cultibus occupatuſ, lumen, quod ipſe cœcitatſ ſue inuolutuſ tenebris reſpuebat, mollebatuſ etiā in ſano ſtudio à ſuæ provincie hominibus arcere. Vnde factū eſt, vt veniente Adriano Imperatore in partes Liguria, ad ſtadium Adduam ei occurreret, ac talibuſ apud eum ore ſacrilego niteretur cõqueſtionibuſ: Inuiſtiſſime Imperator ac triumphator, inquit, conſule Romanæ reipublicæ tuæ, cõſule ſacraſſimiſ dijs noſtriſ. Sunt duo viri in ciuitate Brixiana, qui neſcio quæ Chriſtum prædicanteſ, plureſ iam à magnorum deorum noſtrorum ceremonijs auertèrūt. Hoſ niſi veſtri numiniſ cenſura cõcreuerit, certum eſt, eorū ſubuerſionibuſ diuinam in hiſ lociſ obliterari culturam. Audiens talia Imperator Adrianuſ, dat ei, vtpotè quem tenebat ſtudioſiſſimuſ ſui erroriſ fauorem, huiuſmodi per ſacram ſcriptionem poteſtatem, vt vbicūquè Chriſtianoſ inueniſſet, aut diſ eiſ inclinaret, aut diuerſiſ ſupplicijs exterminaret. Accepta itaq; Italicuſ Comes, vt optanerat, ſequendi in Chriſtianoſ poteſtate, proceſſituruſ Brixiam, ſicut iuſſerat Adrianuſ. Qui mox vt in ciuitatē ingreſſuſ eſt, miſit Liberiuſ conſiliariū ſuū ad Fauſtinū & Iouitam, qui eiſ imperialeſ facerēt innoſcere ſanctionem. Quoſ cum in fide nominis Chriſti perſiſtere in mobiliſ comperiſſet, repletuſ indignatione, præcepit militibuſ, vt eoſ comprehenſoſ ſuiſ ad ſpectabilibuſ præſentarent.

ſiſtuntur
martyreſ
corā Italicuſ
Comite.

Qui cum adducti eſſent, irā eoſ Italicuſ allocutuſ eſt: Inuiſtiſſimuſ Imperator ſactiſ ſuiſ iuſſiſ cõſtituit, debere omneſ Chriſtianoſ ad deorum noſtrorum religionem conuertī. Si qui verò eiſ inuenti fuerint repugnare præceptiſ, diuerſiſ in eorū cõtumaciam animaduerti ſupplicijs. Vnde equū eſt, voſ, o Fauſtinè & Iouita, tam ſalubribuſ monitiſ colla ſubmittere, & relicto notio ſuperſtitioniſ errore, ad veterē ſacrorū deorum, quā ſtatuiſ reipublice cõſtituit, repedare culturam. Beatiſſimi Fauſtinuſ & Iouita

ſiſſ dixe-

dixerunt: Tempus nostrum aduenit, ut exultare potius, quam terri, debeamus. Vnde scire te certius volumus, quia neque fidem Domini nostri Iesu Christi, qua semel imbuti sumus, villo possumus modo relinquere, neque huiusmodi preceptis obedire. Audiens hec Italicus Comes, iussit eos in carcere custodiri vsque ad Adriani Imperatoris aduentum, qui in proximo sperabatur venturus. Quinta igitur die cum introisset Adrianus Imperator Brixiam, retulit ei Italicus Comes de beatissimis Faustino & Iovita, quod iussis eius obtemperare contempsissent, & quia ad eius audientiam clausi reseruantur in carcere. Adrianus Imperator dixit: Et quali progenie orti sunt, ut ad nostram maiestatem audiendi reseruantur? Italicus Comes respondit: Ex praeclaro genere originem ducunt. Nam parentes eorum caput senatus in hac ciuitate fuerunt, qui tantam dijs nostris exhibuerunt reuerentiam, ut sicubi comperissent esse Christianos, summo eos flagrantis zeli studio persequerentur. Ipsi vero qua infamia dementes effecti sint, nescio, ut obstinata cordis intentione deos nostros blasphemantes respuant, & Christum, qui a Iudeis ligno affixus asseritur, colant. Adrianus dixit: Isti homines mihi plurimum necessarii sunt, ut per eorum supplicia multos ad deorum nostrorum religionem conuertam. Tunc precepit eos eductos de carcere, suis presentari ad spectibus, quibus & dixit: Est ne aliquis Deus Sole prestantior, ut relicto eius numine, ad alium vos quasi potiorē debeatis conferre? Beatus Iovita respondit: Nos verum Deum veneramus & colimus, qui est Deus celi & terrae & vniuersae creaturae: qui & ipsum Solem constituit, ac dedit illi officium, ut luceat per diem, sicut & luna stellarumque ordinibus, ut tenebras illuminent noctis. Adrianus dixit: Consultis facitis, si nostram impleatis voluntatem, ut primi in nostro palatio esse possitis, quam in hac infamia perseverantes, acerbi ssima morte consummemini. Sanctissimi Faustinus & Iovita dixerunt: Non facimus rem nefariam, quae nos ad interitum perducit aeternū. Adrianus dixit: Nefarie facitis, cum vos Christianos esse denunciatis, ut exclusi a vobis tranquillitatis nostrae gratia, infamiae macula denotemini. Sanctus Iovita respondit: Optimè nos profiteamur & denunciemus esse Christianos, nam gratia tua nobis vitanda est, ut ad aeterni regis gratiam peruenire possimus. Adrianus Imperator dixit: Nimis duro corde estis, quos verba mea inclinare non possunt. Pietas enim nostra erga vos est: ideoque vos optamus modis omnibus effici meliores, ut dignam habeatis apud nos militiam potestatem. Beatus Faustinus respondit: Dignam habemus militiam, quam nobis Christus noster tradidit. Nam militia vestra cum tempore finienda est, quia & vos ipsi cum tempore deficietis. Nostra vero militia in eternum permanet. Adrianus dixit: Iam satis est, quod vos patienter sustinui. Aut sacrificate deo inuicto Soli, aut per multa faciam in vos tormenta expendi. Faustinus & Iovita responderunt: Nos sacrificamus Deo viuo, qui Solem in ornamenta constituit. Sol autem, quem nobis adorandum precipis, a Deo vero nobis in obsequium datus est. Tunc Adrianus ira commotus, iussit eos ante templum Solis perducere. Erat autem statua Solis auro perfusa, habens in capite radios ex auro puro. Quibus dixit Adrianus: Videris gloriam inuicti Solis? Accedite, & sacrificate ei, ut dignos vos habeat in conspectu suo, & liberi efficiamini ab his, quae vos expectant, tormentis. Beatus Faustinus respondit: Nunc videbis gloriam Dei nostri, ut cognoscas hunc inuicibilem esse, quem tuum deum confiteris. Tunc vna voce pariter dixerunt: Sol cognouit occasum suū: posuisti tenebras, & facta est nox. Adrianus dixit: Quid est, quod submurmuratis? Accedite propius, & sacrificate deo inuicto Soli. Tunc Iovita conuersus ad statuam Solis, dixit: Nos adoramus Deum, qui regnat in celis, qui Solem lucere constituit: tu autem cum sis statua in aspectu tantum Solis, transfigurare in effigiem picis ad confusionem eorum, qui te quasi deum adorant. Cumque haec dixisset, illico facta est statua ut fuligo in conspectu populi. Radij autem, qui in capite illius erant, tanquam carbonem mortui decidebant in terrā. Cernens Adrianus talia, dixit: Quid est, quod video? Italicus Comes dixit: Precipe ministris, ut ei restituant splendorem. Iubet ergo Adrianus ascendere ministros cum spongijs, ut super ductam fuliginem eidem statuae detergerent. Quod dum ministri conaretur efficere, tota simul in fauillam resoluta est, ut nihil penitus ex ea remaneret. Beatus vero Faustinus ait ad Imperatorem: Animaduertis quod factum est deo, quem colis? Quomodo ad nihilum reductus est? Tunc iratus valde, iussit eos ad bestias damnari.

Adducuntur etiam in Imperatoris conspectum.

Psal. 103.

Solis statua fit instar fuliginis.

Redigitur in fauillā.

Cumque introducti essent in medio ludj, Adrianus dixit ad Italicum: Introducantur feras sequissimae, ad quarum aspectum statim timore deficiant. Conuersus vero Adrianus, dixit

dixit ad martyres: Animaduertite, o Faustine & Iovita, quia iam in morte estis constituti, & propè est, ut acceleretur finis vitae vestrae. Consentite itaque mihi, & sacrificate deo Saturno siue Dianae, ut a ferarum moribus possitis absolui. Sanctus Faustinus respondit: Saturnus, quem dicitis, homo fuit pollutus immanissimis sordibus, qui suorum ferarum carnes vorasse filiorum. Diana vero turpis extitit mulier, quae pudore abiecto, succincta more venarum, feras dicitur insecuta. Hōne tales nobis precipis ad summi Dei iniuriam adorare? Adrianus Imperator dixit: In morte estis constituti, & adhuc in blasphemijs perseveratis? Tunc conuersus ad satellites suos, imperat eis, ut quatuor aduersus athletas Christi leones admitterent. Dimissi sunt itaque leones, quorum erant oculi flammantes, & adspēctus terribiles. Qui venientes cum grandi velocitate, proiecerunt se ad pedes sanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ita ut contremisceret populus paganorum. Ipsi vero demisso in terram capite, lingebant sanctorum vestigia. Cernens Adrianus, quod gerebatur, iussit ministris suis, ut dimitterent leopardos. Qui & ipsi venientes ad locum, ubi ferui Dei stabant, volutauerunt se ad pedes eorum. Videntes haec populi, clamauerunt, dicentes: Tolle magos de medio nostri, ut possimus liberè deos adorare. Adrianus amplius ira stimulatus, ait ad ministros: Dimittite ad eos vrsos, ponentes prius tamen circa latera eorum faculas ardentis, ut cum exusti fuerint, dolore eos instigante, ipsos deuorent. Ecce ergo ministri, ut sibi fuerat imperatum, dimiseruntque vrsos. Qui cum ad feruos Dei appropriassent, leones & leopardi faciebant in ipsos ministros impetum, & ita eos moribus suis conciderunt, ut ne vnus quidem viuus euaderet. Electi autem Dei stabant inter bestias securi, quibus ait Adrianus: Animaduertitis, Faustine & Iovita, quia miserationē suam adhuc deus Saturnus, cui iniurias intulistis, erga vos exhibet, & ideo a feris minimè contingimini? Faustinus respondit: Erubescet Christianorum tyranne. Non enim, ut tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, sed potius verus Deus ille, cui nos seruimus, qui regnat in celis.

Dimittuntur in eos leones, sed nihil illis laedunt.

Item leopardi.

Item vrsi.

Vbi itaque sunt minae, quas nobis intendebas? Ecce feras, quas cum grandi ad nos feritate misisti, adorantes Deum, iacet ante pedes nostros prostratae, nihil feritatis habentes. Sed si qua adhuc habes fortiora, accelera, ut in omnibus te victum esse cognoscas. Adrianus dixit: Nolite virgere, quia iam duriora preparata sunt, quae vobis adhiberi precipiam. Tunc quidam sacerdos, Orphetus nomine, qui consanguineus erat Imperatoris, dixit ad eum: Si iubet pietas vestra, tollentes inuictissimum deum Saturnum, eamus ad eos, ut liberentur a feris, & sic poterimus lucrari animas eorum. Adrianus dixit: Facite, sicut vobis videtur. Tunc Orphetus vnā cum alijs sacerdotibus, necnon Italicus Comite, tollentes Saturni statuam, pergebant ad locum, ubi erant sancti inter bestias positi.

Qui cum propius accessissent, cōtinuè feræ insilientes super eos, vniuersos suis moribus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: Deus Saturne, adiuua ministros tuos. Statua quoque ipsa, bestiarum conculcata pedibus, suorum iacebat sordida sanguine sacerdotum. Audiēs vxor Italicus, Afra nomine, virum suum a feris interceptum, cum magna velocitate venit ad theatrum, & ita cum clamore dicebat Adriano: O quales deos colis Adriane, qui nec sacerdotes suos, nec seipsos potuerunt liberare. Quapropter & ego misera ob vestram perfidiam vidua facta sum. Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Faustini & Iovita, & multi ex eis crediderunt in Domino: inter quos simul etiā Calocerus, qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus suis crediderunt Christo. Sed & Afra, cōiunx Italicus, relicto errore idolo-latriae, credentiū sociata est numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: Si verus Deus est, quē colitis, exite liberi a feris. Beatissimi athleta responderunt: Et in hoc tibi ostendemus potentiam Domini nostri Iesu Christi. Tunc conuersi, dixerunt ad bestias: In nomine Domini imperamus vobis, ut excatis extra ciuitatem, neminem omnino contingentes. Quae statim a conspectu eorum, velut oues mansuetissimae recedentes, portas ciuitatis egressae, montium deserta petierunt. Adrianus vero fortissimos Christi milites precepit retrudi in carcerem.

Feras deuorant Italicum Comitem cum multis alijs.

Calocerus, Afra & alij multi crediderunt in Christum.

Postera igitur die iubet sibi in Capitolio Adrianus sedē parari: quod cum sanctos Dei adduci precepisset, compellebat eos Ioni thura imponere. Qui cum immobiles in fide Christi persisterent, iussit Adrianus ignem copiosum accēdi, & in medium incendij eos projici. Stabant vero bellatores Christi inter flammās immobiles, & expansis manibus hymnum dicētes. Ampliori ergo dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos esse

Mittunt in flamas martyres illi.

esse & sceleratissimos inclamitans, precepit eos rursus in carcerem trudi, & nullum penitus ad visitationem eorum admitti, ut famis penuria interirent. Angeli autem Domini intempesta noctis silentio descenderunt ad eos, quorum adspetus in modum radiorum Solis, tenebras effugabat. Qui confortantes beatissimos Christi athletas, ab oculis eorum lapsi sunt. Iubet itaque post hæc Adrianus tribunal ante templum Martis preparari, & ibidem sibi beatissimos Faustinum & Iovitam exhiberi. Cumque esset Calocer, ut eos exhiberet, ecce occurrit sanctis martyribus totum officium Caloceri, & precebat eos cum magna reuerentia, usque dum venirent ad fanum Martis. Cernens vero Adrianus omnes ex officio pari consensu sanctis habere reuerentiam, suspirans, animique dolore permotus, recepit se in palatium, & iussit Faustinum & Iovitam in scio populo ad se adduci, quibus & ita dixit: Existimatis, quod & me vanum per maleficia vestra faciatis, sicut & populum fecistis? Unde nisi sacrificaueritis, per diuersas vos facia vincos trahi ciuitates, & per varia demum tormenta viuendi vobis terminum imponam. Beatus Faustinus respondit: Quocumque nos duci preceperis, semper in nomine Domini nostri te scies confundi: quia Saluator noster, qui nos protegit, semper nobiscum est. Adrianus dixit: Probabitur tunc, cum vehementiora vobis adhiberi precepero tormenta. Beatus Iovita respondit: Quascunque nobis penas adhibueris, non timebimus mala, quoniam Dominus suscipiet nos. Tunc precepit eos iterato in carcerem claudi usque ad diem profectionis sue, mandans ministris, ut nullum ad eos ingredi permitterent. Sed & carcerem annuli sui impressione obsignari precepit. Omnis vero populus, qui crediderat vna cum Calocero & officialibus eius, inquirentes beatum Apollonium, qui propter metum infidelium occultabatur, inuenerunt eum non a longe a Brixiana vrbe absconditum.

Cui cum omnia, quæ gesta fuerant, retulissent, Deum benedicens Apollonius, iuit pariter cum eis ad cuiusdam montis remotiorem locum: ibique eis iuxta morem fidei secretum tradens, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & confortans eos in Christo, dimisit a se. Nunciatum est autem Adriano, quia Calocer & officium eius credidissent. Qui iratus valde, precepit eos comprehendi, & vincos sibi in circo presentari, & ait ad Calocerum: Calocere, quæ te dementia inuasit, ut vniuersis, qui in palatio meo sunt, te abiectiorem redderes? Conuersus quoque ad officium eius, dixit: Dicere, morti destinati, quæ vos infamia compulsi, deos nostros reliquistis, ut inter damnatissimos poni non metuatis? Illi ad hæc responderunt: Non timemus huius seculi mortem, quia adiutor noster Deus est, qui regnat in celis. Tunc furore nimio succensus Adrianus, iussit eos circumduci, & in eodem loco decollari. Quod cum factum fuisset, venit Apollonius cum Christianis, & rapuit corpora eorum, & dignè tradidit sepulturæ sub die xiiij. Calend. Decembrium.

Calocerum vero precepit Adrianus vna cum Faustino & Iovita catenis adstrictos post se ad Mediolanensem ciuitatem, quod erat profecturus, adduci. Cumque portas ciuitatis beati martyres fuissent egressi, persecutus est eos omnis populus Christianorum vna cum sancto Apollonio episcopo, & venerunt cum eis usque ad fluuium, qui dicitur Mel-la: & ibi confortantes se inuicem, dataque sibi pace, multis cum lachrymis separantur. Porro beatissimi athletæ Faustinus & Iovita, vna cum Calocero vincis catenis, sub custodia perducti, die tertio Mediolanum sunt ingressi. Statimque Adrianus iubet sibi in thermis Herculaneis tribunal parari, & in conspectum suum fortissimos Christi martyres, sic ut erant fatigati ex itinere, exhiberi, sperans infelix robustissimos Dei milites, scissos iam labore viæ, suis obedituros preceptis. Ad quos inflata voce sic locutus est. Scitis miseri, quomodo translati estis de ciuitate vestra? Vel modò conuertimini ad sacrificia deorum magnorum, ut liberi à pœnis esse possitis, & inter primos in nostro palatio computari. Beati martyres responderunt: Sacrificium offerimus Deo nostro, qui nobis in omnibus præbet auxilium. ceterum securus esto, quia demonijs, quæ colis, non sacrificamus, promissiones tuas pro nihilo putantes. Adrianus hæc audiens, stimulis furoris exagitatus, iussit eos supinos alligari, & supra ora eorum fistulas poni, & liquefactum plumbum infundi: quod eorum guttura penetrâs, vocem simul eis & vitam extorqueret. Faciunt ministri imperata: sed mox resiliens plumbum in eos, qui illud infundebant, dispergebatur: sanctos autem in nullo contingebat incendium.

Cernens id Adrianus, magis infremuit, iussitque eos in eculeo torqueri, & circa late-

ra eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cum ministri fecissent, exclamans Calocer, dixit: Orate pro me beatissimi martyres, quia grauiter comburo ab his flammis. Sanctus Faustinus dixit: Sustine modicum Calocere: adest ecce angelus Domini, ferens auxilium tibi. Nec mora, affuit adiutorium Domini, confortatusque Calocer, gratias Christo cepit referre, assensurans se dolorem minimè sentire. Adrianus dixit: Calocere, verè ignem non sentis? Calocer dixit: Verè tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorsus non sentio. Adrianus dixit ad officium: Asserte stupam, resinam & oleum, & circa eculeos ignem supponite, ut cum ipsis pariter eculeis concrementur. Cumque ministri sibi imperata perfecissent, cernens Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, æstimans sanctos Dei vehementer aduri, precepit eis acclamari: Vel modò sentite fortissimorum deorum virtutem. Beati vero martyres vultu letissimo benedicebant Dominum, ita ut cunctis patenter innotesceret, quia nequaquam eos incendium molestarer. Videntes autem populi, qui assistebant, tanta mirabilia, clamare ceperunt: Verè magnus est Deus Christianorum. Et multi ex ipsis crediderunt in Domino. Confusus igitur Adrianus, & iam nesciens quid ageret, iussit eos celerius ad carcerem trahi: & dehinc post aliquot dies proficiscens Romam, precepit inuictos Christi martyres per singulas quasque ciuitates ferro vincos secum pertrahi, quatenus & Christianis eorum exemplum metum incuteret, & Dei athletas itineris labore conficeret. Calocerum vero tradidit cuidam Antiocho, Alpium Cotiarum rectori, precipiens illi, ut eum ad immolandum compelleret: aut si in sua sententia persisteret, diuersis excruciatum supplicijs, morti addiceret. Accepit itaque Antiochus Calocero, proficisci ad Alpes Cotias parans, ante se eum vincum premisit.

Sed quia res ita exigebat, ut Antiochus cum Adriano proficisceretur, Fabricium quendam qui eius vices perageret, ad Alpes Cotias direxit a quo beatus Calocer multam pro Christi perpeffus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique fortis in fide, martyrium constanter accepit. Porro beatissimi martyres Faustinus & Iovita, Romam perducti sunt, trahentes vbiq; per predicationis officium populum ad Christum. Quibus non longe ab Vrbe positus, Calimerus quidam, iam Christi fide imbutus, occurrit, eosque in vehiculum suum, quo ipse sedebat, ascendere persuasit, Urbemque cum eis ingressus est. Cuius fidem beati martyres explorantes, permisi à custodibus, petierunt à Romano pontifice, qui eodem tempore occultus ad Caracumbas morabatur, ut Calimero Episcoporum honorem traderet, eumque ad Mediolanensem populum, qui in Christo crediderat, confortandum dirigeret. Quod & factum est. Verum quia longum est, beatissimorum Christi martyrum Faustini & Iovita omnem textum passionis seu miraculorum exponere, ad gloriosum eorum exitum veniamus. Denique cum apud urbem Romæ ab Adriano Imperatore dijs immolare compulsi essent, & fortissima, suffragante Deo martyribus suis, cordis intentione restitissent, ac multum, tam robore suæ constantiæ, quam verbo fidei, Christo populū acquisissent, nouissimè tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: Tolle istos deorum nostrorum contemtores, & reduce eos in ciuitatem Brixianam, & ibi eos, nisi sacrificauerint, interfice. Qui suscipiens beatissimos martyres, vincos ferro ad ciuitatem Brixiam reduci precepit. Quibus occurrentes Christiani cum sancto Apollonio antistite, nimia de eorum regressione exultatione gauisi sunt. Tunc Aurelianus Comes iussit sibi beatos martyres exhiberi. Quos cum de immolando deorum sacrificijs compellasset, beati martyres responderunt: Nos libenter parati sumus pro nomine Domini nostri Iesu Christi potius mori, quam tuis obedire preceptis. Audiens hæc Aurelianus, iussit eos foras ciuitatem duci, & ibidem decollari. Ducti sunt ergo fortissimi martyres Christi extra portam ciuitatis in via Cremonensi, ibique genibus positus, à gladiatoribus decollati sunt, suscipientes momentaneam mortem, ut vitam acquirerent sempiternam. Facta sunt autem hæc tam in Brixiana, quam in ceteris vrbibus vel regionibus sub Adriano Imperatore. Et consummata est gloriosissima eorum passio sub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnante Domino nostro IESV Christo &c.

Calocer
in pœnis
confortat.

Multi ere-
dunt in Do-
minum,

Hunc Ad-
vocat Sape-
tiū, & pri-
micerium
Scholæ Cæ-
didatorum.

Calimerus
ordinatur
Mediola-
nensis epi-
scopus: quæ
Onuphrius
scribit V.
fuisse eius
vrbis epi-
scopum.

Faustinus
& Iovita
decollantur.

FEBR. 16.
Sic enim ha-
bent Mar-
tyrologia,
Romanū,
Bedæ, V lu-
ardi &c.
Ephc. 6.

Aetatur seruire quoque genus, agnitum propter pietatem, quando fide contritis diaboli stimulis, malum seruum, qui a domino defecit, falsa circumdatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus seruitutis tristitiam submiserit, inuenitur dominus exitiosi demonis, qui tyrannis delectatur, conuenienter ei, quod dicit diuinus Apostolus, succinctus lumbos in veritate, & indutus lorica iustitiæ. Tale quid enim Romæ factum est, quæ creditur esse prima & maxima omnium ciuitatum, quæ sunt in orbe terrarum: cum satanas quidem ampliorem suam rabiem in seruos Dei extendisset, Seruator autem noster Iesus Christus germanis suis famulis latenter suas explicasset gratias. Multiplices enim demonum machinationes, variè celestibus consumebat auxilijs, & mentem eorum, qui ad ipsum accedebant, faciebat robustiorem insania minantium: nunc quidem par spiritale, gratiæ Apostolicæ coronis, in quas non cadit interitus, redimens aduersus cultum simulacrorum: nunc autem efficiens, ut principes Romani Senatûs à delicijs discederent & diuitijs, propter meliorum desiderium.

Sed cum oporteret genus quoque seruire superare tyrannidem exitialium demonum, ne aduersus seruum boni videretur conseruus se extollere, in altum elata superbia, ducitur beatus Onesimus ad tribunal Romæ, Tertullo tunc Præfecti vrbis obtinente potestate: qui communem quidem quandam induerat potestatem aduersus Christianorum genus, iussis tyranni ad pios persequendos excitatus: duplicatum verò suum odium in hunc virum iustum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad vituperationem. Quoniam enim diuinis & pudicis doctrinis uxorem eius, qui videbatur ei frater, docuerat continentiam, & veræ & viuificæ in Deum fidei memoriam eius animo impresserat, sanctum quidē vocabat præstigiator: adulterum aut eum, qui decreta temperantiæ moderato animo prædicabat. Hic est enim Onesimus, qui Apostolicis decoratur testimonijs. Hic est, qui theologica & veræ Pauli linguæ persuasit, ut literis pro eo intercederet apud Philemonem dominum suum. Hic est, qui seruilis necessitatis tristem humilitatem, pijs moribus & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic est, qui inutilem quotidianam vitæ decepit deceptionem, & suis in Apostolos ministerijs, ad pietatis altitudinem torum seipsum extendit: quomodo eos, qui legunt, docent literæ ad Philemonem, quæ aperte sic habent: Rogo te pro meo filio, quem ego genui in vinctulis meis, Onesimum aliquando tibi inutilem, nunc autem tibi & mihi utilem, quem misi. Tu autem eum, hoc est, mea viscera, accipe: quem ego volebam apud me retinere, ut pro te mihi seruiret in vinctulis Euangelij. Sine tua autem sententia nihil volui facere, ne tuum bonum esset veluti ex necessitate, sed voluntarium. Fortasse enim propterea à te separatus est ad tempus, ut eum reciperes æternū: non amplius ut seruum, sed supra seruum, fratrem dilectum, maximè mihi. Quanto autem magis tibi in carne & in Domino? & quæ deinceps sequuntur.

Atque sufficerent hæc quidem, quæ per tot laudes procedunt, ad aperiendum thesaurum bonorum, quæ aderant Onesimo. Non sunt enim adulatoris, nec falsa alicuius testimonija, sed Præconis veritatis, qui functus est munere Apostolico. Eundem ergo vocat & filium & fratrem: filij quidem appellatione, sui in eum amoris ostendens magnitudinem: per fraternitatem autem, æqualem ei conseruans honorem in Deum fidutiæ. Qui presentia enim sua leuauit vincula, & tristitiam exhilarauit consuetudine, & corporali- bus ministerijs Apostolici corporis allenauit labores, quomodo non viatico pietatis onustus erat, peruenturus ad talem finem doni, in quod non cadit interitus? Atque hunc quidem, qui sic animam in Dei pietate præclare exercuit, ieiunio aut & orationi corpus affuefecit, ut in stadio pietatis incorruptionis corona aduersus malignum apertè redimiretur, tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia spiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicens: Quis es? Respondit Onesimus: Christianus. Dixit

Onesimus,
Pauli & fi-
lius & fra-
ter.

DE S. ONESIMO APOSTOL.

1039

Dixit autem Præfectus: Cuius conditionis? Respondit: Olim quidem famulus, ut est consentaneum, hominis: nunc verò gratus seruus boni Domini & Seruatoris nostri Iesu Christi. Dixit Præfectus: Et quænam est occasio tuæ tam facilis in alienum dominium translationis? Dixit Onesimus: Cognitio veritatis & odium cultus simulacrorum. Dixit Præfectus: Quanto precio fuisti translatus in tam nouum dominium? Dixit Onesimus: Dei filius Iesus Christus, precioso suo sanguine empto meo interitu, me transtulit ad incorruptionem, quemadmodum scriptum est: Scientes, quod non corruptibilibus auro aut argento redempti estis à vana vestra conuersatione, tradita à patribus: sed precioso sanguine, tanquam agni immaculati Christi.

Dixit Præfectus: Quamnam hanc vanam conuersationem vestræ annuncient scripturæ, ostende rebus ipsis accommodans. Dixit Onesimus: Adulterium, quod propter paucas cupiditates ad infinitum supplicium alit suos operarios, Auaritiam, quæ propter nullum bonum armatur in proximum. Præstigias, quæ cohabitant cum demonibus & sunt inuentrices spectrorum, & sunt radices vniuersusque insidiarum. Arrogantiam, quæ per nouam mentis agitationem, in immensum elata est saltum aduersus potentiores. Inuidiam, quæ Cain cum multis alijs docuit esse fratricidam, & in ijs, qui ipsam possident, perniciosas seminauit cogitationes. Maledicentiam, linguam effrenatam, quæ tanquam nubem quandam, in omnes extendit irrisionem. Simulationem, veritatis inimicam & amicam diaboli, & quod est hebes ad amicitiam, & velo prætenso est absconditum, pusillanimi virium, inferens errantem mentis conceptionem: per quod Euam quoque, ut arbitror, supplantauit malignus. Iram, maledicti inuentricem, malarum autem plagarum effectricem, & vulnerum procreatricem, & matrem ecdiis. Ebrietatem, quæ cohabitatur cum intemperantia, & est soror voluptatis, & inuentrix turpis sermonis, aliena à bona cogitatione: quæ est indecora & habitu & oratione, & dissoluit decorem eorum, quæ sunt secundum naturam.

Post hæc autem omnia, quæ materialis & mundanæ constitutionis est cisterna, & eorum, quæ dicta sunt, mater, idololatriam: quæ quidem est fundamentum fornicationis, magistra veræ Dei ignorationis, inuentrix egestatis, rationis animæ occa- rio, architectrix suauis deliciarum titillationis, aliena ab honestate: quæ cum Domi- no pugnat vniuersorum, & aggreditur excindere terminos veri Dei cultus: quæ est dux mortis & ministra draconis, esca malorum, virtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & tartarum proponens spem ijs, qui ad ipsam intuentur, amica sanguinis, duxque & princeps inuidiæ: quæ Dei ignoracione il- laqueat eos, qui sunt simplices moribus: quæ tenebrarum quidem & umbræ est ger- mana cõciliatrix, à lucida autem gratia est aliena: quæ laqueis inhonestæ actionis con- stringit eos, qui ipsi seruiunt: quæ est argumentum turpis & blasphemij sermonis, quæ ad vanam exercet gloriam eos, qui sunt ei dediti: quæ est operatrix saltationis, cupidi- tatis carnalis conciliatrix: quæ canos senis probro afficit & ignominia, ad indecoram ribiam iubens saltare eum, qui est consistentis ætatis: quæ honestatem excindit virgi- nitatis, per indecoram capillorum solutionem: quæ eas facit scenicas, quæ domi sunt honestæ, pudori dedicatæ: quæ ferro & ense suos dies festos commiscuit: quæ anima- lium immunditijs & sanguinis effusionibus annunciat sordes suæ impudiciæ: quæ eas, quæ honestè celantur, partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate: quæ viri aperit pudenda, & quæ non fas est, indicat mulieribus: quæ masculi excindit naturam, ad cultum effeminati demonis: quæ sua effecit mysteria ex cadibus & adulterio & puerorum amoribus: quæ instar cymbæ in maximis fluctibus varijs modis agit men- tes hominum: nunc quidem venenatos serpentes gustare suos mystas adhortans: nunc autem docens ea, quæ diuelluntur, coli ab ijs, qui diuellunt: quæ alijs piscem renun- ciat: quæ alios adhortatur, ut aliorum deos comedant: quæ bouem sacrificat, & bo- bus offert holocausta: quæ oui ouem sacrificat: & eundem efficit & deum & bestiam: quæ homini maculat hominem, & eadem facit pro sanitate: quæ inanimis animata of- fert ad sacrificium, & sculpto lapidi maculat hominem, qui factus est ad Dei imaginem: quæ sordida animalia & malas escas rationis expertibus fraudibus in deos retulit: quæ est turpia efficiens dedecus, & muscam ex verme habet principium sui ortus. Quid enim opus est dicere, quod vel cepe diuinum honorem tribuit idololatria, ab anima- libus ad materiam inanimam variè transiens deceptionibus, ut summa eegitate ho- minum

Onesimus
sistitur Pre-
fecto, & illi
preclare re-
sponder.

1. Pet. 1.

Vana con-
uersatio
quid sit, ex-
plicatur.

Gen. 4.

Gen. 3.

Idololatria
quor malos
rum causa
fit & cons-
ciliatrix.

Gen. 1.

minum ignorantiam deducat ad inferos? Itā etiam fecit lapidem ut Deum honorari, & lignum, partim quidem colere iussit profanis legibus: partim autem edixit, ut in ara vreretur ad manifestam probationem impietatis eorum, qui ipsi parent.

Cum hanc ergo, per tot absurda procedentem, impiam idololatriam effugissem, & eius malitiae satellites forti animo conculcasssem, veluti ex maris tempestate peruēni ad portum pietatis, ancoris cymbam substantiae mei corporis in tuto & stabili loco faciēti quiescere, nempe vita nulli culpae affini, fide in Deum, & charitate in proximum. In his enim vtrisque simul coniunctis, credimus contineri vniuersam mentem doctrinae caelestis. Quamobrem te quoque, adhortor, o Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, dimittas quidem has omnes, quae sunt ad tempus, visionis suauitates, & instar somnij sensum citò praetereunt: celeri autem mente de cetero accedens ad vniuersorum inspectorem & opificem Deum, & errorem quidem soluas: fide verò fias saluus, & ut scriptum est, venias ad agnitionem veritatis. Nō enim delectatur Deus morte eius qui offendit: sed poenitentia eorum, qui accedunt, abstergit praecedentia scelera. Dixit Praefectus: Videris non solum metu tormentorum repressus, nolle venire ad sacrificandum, sed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Onesimus: Neque tua probabilis oratio, o aliene a veritate, etiam si secum adferat persuasionem, neque tua tantum possunt tormenta, etiam si ea efficias terribilia, ut in spe futurorum bonorum non perseuerem per ea, quae a te mihi offeruntur. His & quae sunt huiusmodi, hactenus agitat, Praefectus quidem beatum Onesimum cum ijs, qui cum ipso erant, tenebrosa iubet tradi custodiam & afflictionibus, quae producant dolorem tormentorum, ut singulorum probrorum ac poenarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autem iustus, ut qui iam esset amplexus delicias, quae sunt in paradiso, magis latabatur ijs, quae in ipsum facta fuerant, non secus ac aurum, quod per ignem & visionem efficitur magis probatum ad sui purgationem.

Cum ergo afflictio in carcere producta fuisset ad totos decem & octo dies, extrinsecus quidem affluens populus, magis corroborabat beatum ad veram in Deum fidem: Tertullus autem studens quod fiebat reprimere, sub praetextu clementiae, eos expellit e ciuitate. Onesimus verò cum Apitione, strenuo in vero Dei cultu commilitone, cum peruenisset Puteolos, non cessabat viuificam praedicare gratiam ijs, qui accedebant. Cum complures ergo hoc modo venissent ad agnitionem veritatis, agere fert quidem Tertullus id, quod factum fuerat, & ad immensam irae speciem, ut est verisimile, armatur a demone. Huius autem satellites, quorum manibus impia fuerat cura commissa, sanctorum manus lignis affixerunt, in dorso eos torquentes, & in hoc habitu Praefecto, eadem spiranti, sanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venerationis diaboli furoribus agitatus, rursus interrogauit, toruo adpectu se putans territum beatum Onesimum: Quid te mouit, inquit, o ferro & igne digne, ut mea clementiam in immensam tibi recondere fiduciam, & malum malo, ut videretur, addens, deinceps ad inexorabile in te intenderes supplicium? Dixit Onesimus: At ego existimabam te de cetero effectum amatorem meliorum, mihi quoque concessisse potestatem, ut docerem, ut per omnes absque villo impedimento currens gratia, nullum eorum, qui crediderant, redderet expertem doni Dei. Haec lepida verba, tanquam dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, iussit beati corpus vehementer extendi a quatuor, & virgis cedi per ignominiam strenuum athletam pietatis.

Cum longum autem tempus, dum haec fierent, praetercurreret, & ligna quidem sanguinem & carnem corporis simul attraherent, pia autem illa anima magis corroboraretur ex desiderio bonorum, quae expectantur in calis, minabatur Tertullus se corpus eius esse membratim dissecturum, nisi vellet sacrificare. Ille autem vir fortis, & propter pietatem planè inexpugnabilis, cum suam mentem tanquam murum aliquem validum opposuisset tormentis, erat immutabili sententia, ne omnino quidem propter minas suam inclinans fiduciam & loquendi libertatem. Postremo ergo, cum totum corpus disruptum esset tormentis, & vidisset Tertullus eum iacentem supinum, iubet eius tibias & femora confringi: & sic coronam incorruptionis consummatus beatus Onesimus a Deo accipit ad bonorum remunerationem is. Calendas Martias.

Quaedam autem mulier, quae erat ex genere Imperatoris, cum rhecam construxisset ex argento, in ea imposuit reliquias martyris, ex sua in sanctum memoria, aeternorum

rum bonorum sibi mercedem comparans: Quam detur nobis omnibus consequi, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri cum sancto spiritu gloria, potentia & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. IULIANAE VIRGINIS ET MARTYRIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

TIAM ciuitatum pulcherrima, Nicomedia, inquam, cum, qui impiè imperauit, Maximianus lubenter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergo vir quidam ducens originem, nomine Eleusius, qui erat vnus ex senatu, & amicus quidem Imperatori, amicus autem demonibus, despondet puellam specie formosam, genere claram, moribus probam & laudabilem, temperantiam sibi maxime vendicantem, & scientem eam esse suum ornamentum, & quod est omnium maximum & perfectissimum, in Christum magnam pietatem possidentem, etiam ex parentibus ad hoc non bonam haberet occasionem. Nam ei quidem erat pater, & amicus gentilibus, & Christianis inimicus inexpugnabilis. Mater vero erat in consinio vtriusque, nempe & gentiliū erroris simul & pietatis, & neutri tribuens plus, quam alteri. Sed non sic honestissima Iuliana, (hoc enim erat nomen puellae) sed videns caelum, terram, aërem, mare, ignem, querebat eum, qui ea est fabricatus, & per ipsa, quisnam esset, valde prudenter didicit, sapientem Paulū habens magistrum. Inuisibilia enim eius, inquit, a creatura mundi operibus intellecta conspiciuntur. Propterea ergo dicebat: Vnus est Deus verus, & eum oportet adorare. Alios autem nunquam deos dixerit Iuliana, neque cultum & honorem eis tanquam dijs tribuerit. Hec dicebat, & verbis conuenientia efficiebat opera. Atque ab alijs quidem curis abstinebat: His verò tribus suam vitam dispergiebat, orationi, & templis Dei, & lectioni sacrarum scripturarum: & sic totum transiegit tempus, quod fuit inter sponsalia.

Cum autem Eleusius vrgeret & properaret ad nuptias, hac sapiens, & quae acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, Noli, inquit, te parare ad nuptias, sciens fore, ut me non sis aliter ducturus, nisi prius Praefecti munus acceperis ab Imperatore. Haec dicens, aperte ostendebat se talem habere scopum, ut si ille quidem non pareret, aut fortè etiam non posset, hac non imbecilla ei esset occasio ad repellendas Eleusij nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, & qui id assequi posset, secundo aliquid ei imperaret, cui si paruisset & id fecisset, & illam in seipsum erat lucraturus. Sin verò non paruisset & haesitasset, & se primum, deinde eius quoque perderet nuptias. Quod autem talis esset eius scopus, mox ostendet oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat summo eius amore, cum omnem mouisset lapidem, & plurima pecunia emisisset magistratum, mittit ad puellam, significans & se ei sponsum euasisse clariorem, & iam postulans nuptias. Illa verò (necessario enim aperit, quod animo agitabat) Dicite, ait ijs, qui missi fuerant ab Eleusio: Haec quidem rectè se habent: tu autem nisi meum Deum adoraueris, & quem ego colo Dominum, tu quoque tuum esse fueris confessus, quare aliam, quae tecum habitet. Hoc enim est vel solum Iulianae fundamentum, & qui non eadem, quae ego, opinatur, vadat ad aliam. Atque illi quidem renuntiauerunt: ille verò fuit ira commotus, & cum patrem eius acceperisset, omnia narrauit, & verbis quoque adiunxit minas.

Cum autem haec ille audisset, qui erat ipse quoque deditus gentiliū falsae religioni, non minori, quam ipse, furore percitus, & rem rescuisset non solum praeter spem, sed etiam praeter opinionem, dolore quidem afficitur ut pater, irascitur verò propter nouam religionem: & statim cum domum venisset, primum quidem nihil asperum nec acerbum dicit virgini, dubitans ne sic magis eam incitaret ad constantiam: sed iuenedè potius & paternè, Dic mihi, inquit, filia charissima, & grata lux meorum oculorum, quam de causa agere fers nuptias, & repellis Praefectum? Illa verò, veluti in auribus quodam percussa stimulo: Desine, inquit, pater, iuro enim meam spem, Dominum meum Christum, si non prius fuerit mea opinio, neque erit mearum nuptiarum particeps.

Quid

1. Tim. 2.

Onesimus in carcerem conijcitur.

Multos conuerit ad Christum.

Ceditur virgis atrocissimè.

Corpus eius in theca argentea reponitur.

Iulianae virginis praedicatae doctrix.

Rom. 1.

Pater Iulianae idololatra, valde ei successit ob religionem.

Quid enim fuerit hoc aliud, quam corpore omnino coniunctos, esse hostes animis? Non tolerabilis ira patrem inuadit, & Desipis ne, inquit, & amas tormenta? Tormenta dixi? Per maximos deos Apollinem & Dianam, feris & canibus tuum corpus obijciam deuorandum. Martyr vero, Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant fere, atque adeo multae mortes, si fieri possit, pro vna. Lætabor enim, sæpè pro Christo moriens, & accipiens multas remunerationes. Rursus autem ille callidus generosam virginem variè inuadens, terrorem statim relinquit & asperitatem, & ad primam viam reuertitur, cum & paternum desiderium & hinc religio ex æquo eum distraherent, & ut se in omnem partem verteret, efficerent. Et idcirco persuasionem & blanditijs eam rursus studebat inducere.

Cum autem illa quidem minimè cederet, ille verò pergeret esse molestus, martyr aliquid aliud loquitur, quod plenum erat fiducia & loquendi libertate: Nunquid tu quoque eris, dicens, tuis dijs similis, aures quidem habens, minimè autem audiens? Non hæc tibi dicens paulò antè, iusiurandum quoque intuli, nihil mihi rei fore cum Eleusio, si non prius ei persuasum fuerit, ut Christum adoret? Postquam eam pater audiuit sic dicentem, eam tradit in custodiam. Deinde cum eam nocturnè rursus accersuisset, faciebat periculum, num tempus aliquid detraxisset de eius constantia. Postquam verò rursus exclamauit generosa, Non sacrificabo idolis, non adorabo sculptilia: Christum solum adoro, Christum colo: ubi vidit apud eam nihil efficere blanditias & minas, accessit ad periclitandum ea, quæ sunt gratia: & cum plagas infixisset, non quas paterna dimensa est misericordia, sed quas tumentis animo largiebatur: deinde eam tradit sponso, ut ea videretur ut volet.

Cum ergo contempto sponso contemnentem sponsam liceret iudicare, ut qui talem suscepisset magistratum, ipse quidem primò astuabat animo & stridebat dentibus. Postquam autem ea fuit introducta ad tribunal, & formæ pulchritudine omnium in se conuertit oculos, illius quoque ira eius specie obtunditur, & iram mitigauit cupiditas, & tanquam qui meditatus esset dicere omnium iucundissima & mollissima, Crede mihi, dicebat, o mulierum suauissima, & cum meas elegeris nuptias, liberare ab acerbis tormentis. Quod si etiam nolis dijs sacrificare, nos tibi nullam vim adferemus: tu solum mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Christi, Neque vlla nos, inquit, oratio, neque tormentum, non ipsa denique mors persuaserit tibi prius coniungi, quam tu factus fueris mei Christi partium, & consummatus fueris eius diuino baptismo. Sed hoc quoque faceremus, o charissima, inquit Præfectus, nisi graue ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam Imperatoris, non solum honore, sed cum ipso vita quoque priuabit. Deinde tu quidem, inquit illa virgo præclara, hunc mortalem, & qui est ad tempus, regem, & qui est dominus tantum corporis, non etiam animæ, times: ego autem immortalem & Dominum omnium regum, & qui omni spiritui & animæ dominatur, nihil faciam? & matrimonio coniungar cum ijs, qui ipsum afficiunt iniuria? An non tibi esse videtur iniuria, si quis è tuis seruis accedens, amicitiam inierit cum tuis hostibus, & cum eis inierit matrimonia? Nè ergo fallaris, neque vtaris ambagibus, arbitrans fore, ut tu me persuadeas. Sed si velis quidem, ipse quoque ad Deum meum accede. Sin minùs, at tu me interfice, manda igni, cæde flagellis, trade bestijs, utere quomodo cunq; volueris. Tu enim es mihi abominandus, & tuum matrimonium est societas cum inferis, & sepulcrum positum in oculis.

Hæc cum audisset Præfectus, & igni ignem addidisset, ignem iræ, igni amoris, totus ignis apparebat, & furore agitabatur. Talis enim est amor, si fuerit contemptui habitus. Et propterea graue tormentum intulit egregiæ illi virgini. Id verò erat eiusmodi, ut à quatuor loris extensa, aridis quidem neruis, viridibus autem viminibus ipsa diu à multis verberaretur. Vbi autem defessi quidem erant illi, qui verberabant: ei verò punitio erat potius confirmatio eorum, quæ dixerat, ut quæ nihil omnino ostenderet muliebri nec illiberale, iubens lictores cessare Præfectus, Sed hæc quidem, inquit, o Iuliana, sunt initia & proœmia tormentorum. Tu autem ex his de alijs quoque accipiens coniecturam, accede magnæ Diane sacrificatura. Sin minùs, postquam passa fueris, scies omnino te de rebus tuis non bonum cepisse consilium. Illa verò agrè ferens, quod putaret se posse ei persuadere: Fac, inquit, o tu planè stulte & amens. Nam me habebis magis paratam pati, quam tu sis paratus facere. Cum sic dixisset, acerbioris orati-

Pater eam
in carcerem
tradit.

Afficit ver-
beribus.

Traditur
sponsa præ-
fecto.

Præclara
vox sanctæ
virginis.

Durissimè
S. virgo fla-
gellatur.

orationis poenas luit grauissimas, suspensa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens, adeo ut propter violentam extensionem auulsa quidem sit pellis à capite, vultus verò sit valde perturbatus, & super frontem tracta fuerint supercilia. Præfectus ergo etiam post supplicium verba rursus adhibuit, ei spem præbente amore, & ut id, quod valde vellet, expectaret persuadente.

Postquam autem ille multa dicens, visus est inaniter canere, & ad cor quidem nihil dicere, foris autem solum aures implere, molestia rursus affectus est impius: & rursus consequenter præclaræ martyri adhibita sunt tormenta. Iussit enim laminas ferreas valde candentes imponi eius axillis & lateribus. Deinde lateribus quoque alligari manus, & aliquod aliud ferrum transadigi per media eius femora, & sic colligatam vel potius confixam, abduci in carcerem. Illa verò cum & tam acerbum pertulisset supplicium, & abducta esset in carcerem, humi iacens, Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es inuictus in potentia, qui fortis in operibus, aufer à me has afflictiones, & ab ijs, qui me circumdant, libera doloribus, ut Daniele à leonibus, ut tres pueros, & Teclam ab igne & bestijs. Pater meus & mater mea dereliquerunt me: tu autem Domine nè recesseris à me: sed quomodo olim quoque fugientem Israël per mare conseruasti, mari verò inimicos eorum obruisti: ita nunc quoque me serua. Eum autem, qui aduersus me bellum gerit, confringe rex inuictè, & per eum, aduersarium, & qui nos conatur supplantare, satanam.

Cum preces adhuc essent in labris, ad eam accedit, qui sub adspæctum non cadit, omnium hostis & inimicus, simulans se esse angelum Dei: Graui, dicens, o Iuliana, & valde graui & planè intolerabilia aduersus te Præfectus parauit supplicia. Tu autem solummodo cum te eduxerint è custodia, accurre & statim sacrificia. Neque enim sufficis suppliciorum nimiam acerbiter. Illa autem, Et quisnam tu es? rogauit. Malignus verò, Sum, inquit, Dei angelus: & quoniam is magnam tui ducit rationem, mitte me ad te, magnificans ut tu pareas, & non corpus tuum multis tormentis intereat. Ignosce enim tibi, si paruèris, cum sit benignus, propter multam carnis imbecillitatem. Perturbatione & terrore martyr propter hæc fuit plena. Nam eius, qui apparebat, videbatur quidem forma angeli: consilium autem apertè inimici. Cum ergo valde & miserabiliter ingenuisset, & lachrymis impleret oculos: Domine mi, inquit, omnium, quæ sunt, effector: quem solum quidem laudant virtutes cælestium, horret verò aëreorum multitudo demonum: nè me despexeris, quæ propter te sum passa: nec mihi prætextu salutis, malignus amarum aliquod temperet poculum: sed ostende mihi, quifnam sit, qui hæc dicit, & qui se fingit tuum esse famulum. Dixit, & statim exaudivit is, qui inuocabatur, & vox extitit cælitus: Confide Iuliana: ego enim sum tecum. Eum autem apprehende, (do enim tibi aduersus eum vires) & ex eo disce, quisnam sit.

Sic preces vox quidem est consecuta, vocem verò miraculum. Statim enim soluta quidem sunt vincula: cecidit autem ferrum à femoribus. Illa verò humo statim exurgit, & fit sui iuris: & cum sic soluta essent illius vincula, victus videbatur is, qui apparuerat. Quem cum martyr strenuè tanquam seruum comprehendisset, qui grauià perpetrauerat, duxit ad examinationem, dicens: Quisnam es, & vnde, & à quo missus? Illi autem (validum enim, quod sub adspæctum non cadebat, vrgebat flagellum) eo egit verum dicere, cum esset omnino amicus mendacij: & omnia simul recenser, eum, qui miserat, quod scilicet esset satanas: se, qui missus fuerat, nempe quod esset primus ex eius demonibus: causam, quod per ipsam malignus magnum vulnus acceperat. Præterea, quod ipse esset ille ipse, qui Eux olim perniciosum dedit consilium, & ad fratris eadem Cain incitauit, & qui induxit parricidium, qui suggestit Nabuchodonosori, ut excitaret statuam, Herodi puerorum occisionem, Iudæ prodicionem & deinde laqueum. Ego, inquit, etiam lapidationem moxi aduersus Stephanum: aduersus Petrum autem & Paulum, illius quidem capite demisso in terram crucifixionem, huius verò ense interemptionem. Postremò ego sum, qui persuasi Hebraeis, ut essent cultores idolorum: Solomonem autem sapientem insatuaui, & effeci nefariorum amorum ludibrium.

Hæc postquam audiuit Iuliana, aliud quoque fecit admirabile. Alia vincula & plagas imposuit demoni. Omnino autem is etiam, qui absq; his, inenitabilibus illum constringit vinculis, & effecit ut teneretur manibus, non est incredibile eum procurasse, ut vinculis rursus ligaretur à sancta, & sentiret plagas. Atque ille quidem admirabili-

Suspendi-
tur diu ca-
pillis capi-
tis.

Ventur la-
minis can-
dentibus.

Dan. 6. & 3.

Exod. 17.
& 14.

Diabolus
sub angeli
specie ei ap-
paret.

Apprehendit
demonem.

Gen. 3. & 4.

Dan. 3.
Matt. 2. 26.
& 27.
Act. 7.

Ligat &
verberat
demonem.

ten grauem dolorē sentiebat, & rogabat, vt solueretur à vinculis, & relaxaretur à plagis. Quoniam verò non soluebatur, deslebat calamitatem, Hei mihi, dicens: Quid de me fiet? Quò fugiam? Multos quidem decepi: multis autem intuli afflictiones, & multorum fui causa malorum, carcerum, publicationum, plagarum, cōflagrationum, exiliorum, & postremò mortis acerba. Sed nullus eorum me omninò superauit. Hec verò tanquàm mancipio etiam vincula imposuit, & plagas incussit, & me detinet. Sed o pater & princeps noster, quomodò non cognouisti id, quod erat euenturum? Quomodò misisti? Quomodò ignorasti hoc malum inexpugnabile, quòd virginitate nihil sit excelsius, & martyris precibus nihil fortius?

Cum verò is sic examinaretur, misit Præfectus, qui Iulianam educeret è carcere, si modo ea viueret. Illa ergò ducebatur: malus autem demon ab ea tractus, sequebatur. Martyr verò stetit ante Præfectum, primam seruans pulchritudinem, & perinde ac si nihil mali sustinisset, neq; in obscuro carcere inclusa fuisset: sed perinde ac si fuisset in thalamo, & benè & laute curata fuisset & accepta. Dixit autem Præfectus: Dic mihi, inquit, Iuliana, Quando & à quo has didicisti prastigias: & quam arte ita contempsisti tormenta, vt nullum serues eorum vestigium? Ars quidem, inquit, o Præfecte, nulla est: sed diuina quadam & ineffabili potentia, quæ non solum te, sed patrem quoquē tuum fatantem pudore affecit, me verò ambobus effecit potentiorē, nempe & tuo furore & improba illius arte: sic hic quidem Christus vestras vires eneruauit, illic autem tibi & tuo patri & vestrīs asseclis ignem parauit terribilem, & tetrum tartarum, & tenebras, & vermem, & quæ nec mente potest aliquis comprehendere, nec persequi oratione.

Cum ignem audisset Præfectus, ignem contra ipsam parauit, qui est ad tempus scilicet, & extinguitur. Accendit itaq; fornacem lignis & sarmentis, & qualibet materia, quæ facile potest vri & igne consumi. Vbi autem vehementer arsit, præclaram virginem in eum iniiciunt. Illa verò ad Deum intuebatur, & lachrymas emittebat ex oculis, & hæ parua gutta, fluuios imitatur, ignem extinxerunt. Maximo itaque sunt obstupescit miraculo, totus populus Nicomedienfium, & viri numero circiter quingenti, vna voce & mente exclamauerunt: Vnus est Deus, Vnus, inquam, Deus, qui est Deus martyris Iulianæ: Ipsum nos quoq; colimus, & gentiliū cultū renunciamus. Veniat ensis, veniat ignis, veniat quæuis alia mors & cuiuscunque generis. Atq; eos quidem statim accepit ensis, cum sic iussisset Præfectus, nullo relicto, qui non fuerit in Christo consummatus. Eiusdem quoq; exitus fuere sociæ centum & triginta mulieres. Neq; enim viris visæ sunt inferiores, quòd attinet ad pietatem.

Adhuc autem ira feruens Præfectus, iubet Iulianam rursum iniici in leberem, multo igne bullientem. Diuina verò gratia cum propemodum effecit martyri lauarum laborum, non autem qui membra liquefaceret & dissolueret: Ijs verò, qui circa ipsum ministrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Natæ cum repente erupisset lebes, & circumcincta tanquàm ab aliqua machina esset effusus, admirabiliter & præter opinionem perdidit eos, qui circumstant: & cum eos iuste punisset, & stultis ostendisset experientia, qualis in ipsos, & qualis apparuerit in martyrem. Cum sic fuissent consumpti lictores, Præfectus non tulit quod acciderat, neq; omninò tolerandam reputauit calamitatem. Quod autem cum præcipuè malè habebat, erat, quòd nec potuit quidem vnā superare puellam. Quod verò fuit indicium eius egritudinis, vestem quidem suam lacerauit: multa autem verba in suos deos emisit præ dolore. Cum ergò supplicia inferens, nihil proficeret, ita magis videns martyri crescere constantiam, fert in eam sententiam, vt ense mortem subeat.

Procedit autem rursum quoq; tentator, qui ab initio ad martyrem accesserat satanas, & longè plura passus quàm faciens, & procul stans, (adhuc enim timebat, & plagarum meminerat) eius morte gaudebat, & ad eadem incitabat lictores. Cum autem virgo illa fortis eum toruis adspexisset oculis, ille, Hei mihi, clamans, me fortè vulturus apprehendere manibus, euauit. Et ille quidem cum multi adessent testes, metum sic confessus, aufugit: Gloriosa verò victrix Iuliana, tanquàm non ad mortem dueretur, sed potius ad solutionem mortis, ambulabat alacri vultu, lætis oculis, & animæ internam exprimens voluptatem, cum ijs, qui cum ea ambulabant, multum differens, & persuadens, nullum esse neq; ex bonis præsentibus preciosius, neq; ex tristibus validius dile-

Micetur S. virgo in fornacem.

500. viri credunt in Christum, & occiduntur.

Item formæ 130.

Dan. 3.

147. 148. 149.

150. 151. 152.

153. 154. 155.

156. 157. 158.

159. 160. 161.

162. 163. 164.

165. 166. 167.

us dilectione in Christum. Hec dixit, & factis ipsis obsignauit, quæ dixerat. Postquàm enim fuit in eo loco, vbi oportebat eam accipere consummationem, primum quidem se erexit ad orationem, deinde & collum inclinauit ad cædem, eandem seruans animi lætitiā, & nihil omninò triste ostendens. Ità victoria insigni ei caput amputatur.

Mulier autem quedam, nomine Sophia, fortè fortuna tunc transiens Nicomediam, & ad magnam urbem proficiscens Romam, illas sacras secum accipit reliquias: easq; domum portans, excitat martyri templū dignum eius certaminibus. Paulò post exacerandus quoq; Eleusius meritas luit pœnas. Nam cum in mari nauigantem sæui quidam venti deprehendissent, & ingentem tempestatem excitassent, ipsam quidem nauem vnā cum viris in mari submergūt. Cum alij autem omnes essent submersi, ipse vt maiorem acciperet calamitatem, à mari quidem seruatur: in quendam verò locum desertum abiicitur, & fit miser coena canibus.

Tale fuit Iulianæ martyrij stadium, & talis pro Christo finis eam est consecutus: quæ Eleusio quidem desponsa fuerat circa nonum annum ætatis, Christi autem fuit sponsa, & per martyrium ei fuit coniuncta, cum nata esset decem & octo annos. Rex verò erat tunc quidem impiorum Maximianus: noster autem, id est, fidelium, qui est semper Deus & Rex, Dominus noster Iesus Christus: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM SANCTORVM ET GLORIOSO-

RVM CHRISTI MARTYRVM, LEONIS ET PARE-

gorij, qui martyrium subierunt Patari: ex Simeone Metaphrasie.

ARIÆ quidem sunt diaboli machinæ aduersus seruos Dei: magis varium autem & maius est vnigeniti auxilium in suos ministros. Nam ille quidem non carnem & sanguinem obiecit ijs, qui sunt natura Christiani, sed spiritalia nequitia. Christi autem auxilium suos efficit fortiores aduersus diabolum. Satis verò probatur id, quod dictum est, ex generosorum martyrum Leonis & Paregorij tolerantia. Nam cum beatus Paregorius fuisset prius consummatus in tolerantia in Domino, & multorum laborum requiem inuenisset regnum celorum, beatus martyr Christi Leo, eius quidem qui fuit consummatus, certamen beatum esse ducebat: ipse autem afficiebatur magno dolore, quòd non fuisset consecutus idem certamen, cum esset communis via eis proposita.

Illis verò diebus contigit Proconsulem Lollianum electum ab Imperatoribus, venire vsque ad eos, cum reuocatus esset eo tempore penes Procuratorem vrbis, qui erat Patari. Celebrans autem sceleratus Procurator diem festum Serapidis, & congregans concilium impiorum, consultabat aduersus Christianos, & cogebat omnes ad cultum insanum idolorum. Cum multi verò concurrerent, & metu humano tenerentur, egrè tulit quidem beatus Leo, ne audire quidem sustinens impiorum audaciam. Apud se autem differens, egressus est ad locum, in quo iacebant reliquie beati martyris Paregorij. Cum autem fuisset in illo loco, in quo peragebant festum execrandū & impium, qui eo digni erant, vnusquisque eorum, qui videbant, tam ex ipsa statura, quàm ex vultu & veste, & ex eo, quòd non assentiretur malis, quæ ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Christianum & planè reuerendum. erant enim ei moderata omnia, monasticam enim vitam exerceuerat à iuuentute: & idèd deditus fuerat continentia, castitati & temperantia. Indumentum autem eius erat ex pilis contextum, & planè re ipsa vitam amulabatur Apostolicam, & fuerat imitator sancti Iohannis præcursoris.

Cum ergò accessisset ad locum ei propositum, & preces sudisset consuetas, domum est reuersus: & cum fuisset ingressus, & de more precat, & panem sumpsisset, manebat apud se, nihil aliud meditans, quàm præclara facta pij Paregorij. Cum hæc autem apud se animo agitaret, paululum in somnum est resolutus, vt rerum sibi futurarum gloriam adspiceret. Quomodò enim Patriarcha Ioseph vidit, quæ à Deo essent sibi in-

Leta progreditur ad mortem.

Sacræ eius reliquie Romam transferuntur.

18. FEBRU. Licet in Aloyij Tomo non sit assignatus dies.

Leo à iuu. tute fuit monachus egregius.

Gene. 37.

Ttt

feren-

ferenda: ita etiam beatus Leo vidit per spiritum sanctum rerum sibi futurarum euentum. Visus est ergo videre, cum esset vehemens tempestas, & torrentes magno impetu defluerent, Paregorium & se stare in medio torrente: & licet esset fluentum valde periculosum, se proijcere & accurrere ad beatum martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque postquam visionem adspexisset, excitatus, apud se euentus faciens coniecturam, coniecit ea, quae erant euentura. Seipsum autem beatum pronuntiabat, quod aliquanto tempore versatus esset cum beato Paregorio.

*dicebatur
*ducebat

Leo à militibus comprehēditur
nō inuitus.

Deinceps ergo ad eum accedebat, tanquam ad fidelissimum aliquem socium certaminis, sed per medium forum, & per id, quod * dicebat Tychæum: & cum venisset ad locum, vider lucernas & cereolos accensos circa delubrum: & eorum quidem, qui accenderant, misertus est, ut qui decepti essent: cum propius verò accessisset, contriuit lucernas suis manibus, & cereos conculcauit pedibus, eis dicens: Si deos existimatis habere vires, seipsos defendant. Mystræ autem iniquitatis, cœtu congregato impiorum, clamabant aduersus sanctum Leonem, ut qui auerteret eam, quæ à Fortuna erat oblata in ciuitatem, beneuolentiam. Cum verò creuisset tumultus, & fama esset per totam ciuitatem eius, quod factum fuerat, & peruenisset ad aures Procuratoris, qui tunc administrabat rempublicam, sua usus iniquitate, iubet milites obseruare eius reditum, & eum comprehendere. Et sanctus quidem Leo est reuersus, per se considerans id, quod erat euenturum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites verò cum propè accessissent, & eum apprehendissent non resistentem neque tumultuantem, adducunt eum ad Procuratorem. Ille verò tanquam immanis quædam fera, vorans sanguinem, plenus furore, mouebatur aduersus martyrem.

Postquam autem vidit propè esse beatum Leonem, statim ei obiecit audaciam, quæ usus fuerat aduersus lucernas, dicens: Mihi vidēris, o senex, vel ignorare vires deorum celestium, quod eorum euertas religionem: aut insanire, ut qui facias præter id, quod videtur diuinissimis nostris Imperatoribus: quos secundos seruatores & deos optimè facientes nos vocamus. Ad hæc dixit Leo sanctissimus: Multos celestes deos dixisti, o Procurator. Veritas autem non ita habet, est enim vnus Deus celestium & terrestrium, Dominus noster Iesus Christus, filius Dei viui, qui non habet opus, ut sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, & anima, quæ consuevit humiliter de se sentire, sunt apud Deum in magna existimatione. Lucernæ autem & cerei, qui circa simulacra accenduntur, sunt vani & inanes: quoniam sentire non possunt lapis & æs & lignum, quæ ab hominum arte sunt extructa & fabricata. Si verò, o Procurator, eum qui verè est Deus, intelligeres, non hanc materiam nullo sensu præditam honorâsses honore suisituum. Cessâ ergo in his frustra laborare, & lauda Deum vniuersorum, & eius filium vnigenitum, Dominum nostrum Iesum Christum, seruatorem mundi & opificem animarum nostrarum. Ad hæc dixit Procurator: Non respondisti in præsentia ad crimina, quæ tibi obijciuntur, sed alia dixisti pro alijs. Nam cum de dijs accuseris, prompto & alacri animo doces de Christianismo. Dijs autem gratia, qui non sruerunt te latere, cum hæc ausus fueris. Aut ergo agnosce deos, & imple corū sacra, eorum qui adiungunt, parens sententiæ: aut da pœnas eorum, quæ ausus es admittere.

Egregia S.
Leonis fortitudo.

Matth. 7.

Vitæ æternæ via cur angusta dicitur

Ad hæc dixit Martyr: Mihi quidem fuisset iucundum, nullum hîc esse lapsum à celesti cognitione, non solum tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impiè insanisse, nè putes me esse vnum ex his, cum sim Christianus. Ego enim, qui intrus habeo præcepta Apostolica, his vtar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas à me exigis, nè differas. Non enim propter tormentum, quod à vobis existimatur grauissimum, cauebo: sed omnia sum paratus sustinere, nè quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin verò non omnes eadem, quæ nos, sentiunt, hæc sola vita viuunt. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit scriptura, arctam esse viam, quæ ducit ad vitam æternam. Dixit Præfectus: Si tu ergo confiteris arctam esse viam, quæ est apud vos, transi ad nostram, quæ est lata & melior. Dixit autem sanctus: Non eam dixi esse adeo arctam, ut non capiat eos, qui illa ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta, quæ cum afflictione, angustia & necessitate & proiustitia persecutione inuitur ab ijs, qui ad eam accedunt. Ijs verò, qui ea sua sponte suscipiunt, fides est latissima, deducens ad proprias virtutes. Cur non autem pronuncias, viam quidem, quæ apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad salutem: cum didice-

didiceris, quod ex fide vnus parentis nostri Abraham, multitudo innumerabilis iustificatur in fide, requiescens in eius sinu: viam verò, quæ est apud vos lata, esse angustam per incredulitatem? Est autem hoc verum. Virtutes enim, cum sint diuersæ & latæ, sunt imperitis arctæ & inaccessæ.

Hæc ergo & his plura sancto differente Leone, & Christianismi rationem strenuè confirmante, impiorum Iudæorum & gentilium exclamauit multitudo, rogans nè ei concederet loqui, quæ veller. Dicit autem Procurator ad ea, quæ dicta sunt à multitudo: Ego nunc ei do potestatem loquendi liberè, & communem amicitiam polliceor, si dijs pareat. Dixit autem sanctus Leo: Si meorum quidem verborum oblitus es, o Procurator, rectè rursus interrogas. Sin verò meministi, scias fieri non posse, ut assentiar adorandos esse deos, qui non sunt natura. Tunc his verbis ira motus, iubet cedi flagris venerandum corpus martyris. Cum autem multitudo plagarum esset innumera-bilis, & maior, quàm ut id sustinere posset humanum corpus, fortissimus athleta Christi Leo, nullo ex ijs, quæ fiebant, quidquam afficiebatur, ne minimum quidem emittens suspirium, totam enim mentem suam & desiderium conuertebat ad Dominum. Dicebat autem Procurator: Parua sunt, o Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, si conferantur cum futuris. Deceterò mihi pare, & dijs offer, quæ sunt lege constituta sacrificia. Dixit sanctus Leo: O Iudex, quod sæpè prius dixi, non recusabo rursus dicere: Neque hos noui deos, neque vnquam in animum inducam, ut eis sacrificem: ut qui sciam præcepta sacrarum scripturarum. Dij enim, qui cælum & terram non fecerunt, perant à facie terræ.

S. Martyr caditur flagris.

Item, 10.

Ad hæc dixit Procurator: Hoc solum dic: Magni sunt dii, & liberaberis à tormentis. Parco enim tibi, tuam respiciens canitiam, & alium habitum corporis. Dixit sanctus Leo: Hoc ipse quoque dixerim, eos re vera esse magnos & idoneos ad perdendas animas, quæ ipsis credunt. Dixit ira percitus * Imperator: lubeo te trahi per petras, tanquam furore correptum, & sic mori acerbè. Dixit beatus Leo: Quis mortis mortus est mihi iucundus propter regnum celeste. Eam enim voco vitam & salutem, quæ postquam hinc excessero, dabit mihi ut habitè cum sanctis martyribus. Dixit Procurator: Pare o Leo edicto Imperatorum, & dic, dii seruatores: quoniam es alioqui citò acerbè moriturus. Dixit autem sanctus Leo: O Iudex, mihi vidēris esse valde imbecillus, qui solum assidue mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cum verò propter hæc seditionem agitâssent multitudo, valde perturbatus Procurator, iussit sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo vltimum daturum supplicium.

*Procurator, legendum sentio.

Cum itaque sententiam pronuntiâssent Procurator, statim serui peccati & ministri tenebrarum, beatum Leonem traxerunt in torrentem inhumanè & crudeliter. Tunc sciens esse impletum suum desiderium, ad Deum extollens oculos, sic cœpit dicere: Domine Iesu Christe, ago tibi gratias nunc & in secula, quod me non diu separaueris à famulo tuo Paregorio, sed mihi velocem occasionem dederis cum sequendi. Lætor ergo ijs, quæ facta sunt: nempe quod pro meis prioribus peccatis nouum viaticum accipio martyrium, & quod in manus angelorum tuorum meum trado spiritum, in æternum liber conseruandus à iudicio improborum. Atque pro ijs quidem, quæ in me fiunt, esto ijs, qui ausi sunt, propicius: eis autem concede, ut te agnoscant Deum vniuersorum: quoniam non vis aliquem perire, sed omnes esse saluos & venire ad pœnitentiam. Quinetiam cuilibet, qui inuocat nomen meum, condona Domine sua peccata, & colloca eum, vbi videat lucem vultus tui: Quoniam tu es Deus solus, patiens, & multæ misericordiae: & te decet gloria in secula seculorum, Amen.

Precatio martyris sub morte.

1. Tim. 2.

DE SS. Martyribus Maximo, Claudio, Præpedigna & duobus filiis eius, quorum martyrium incidit in 18. Februarij diem, videat Lector Tomo 4. Historiam S. Sufannæ, 11. Augusti.

VITA SANCTI ET GLORIOSI ET ADMIRABILIVM OPERVM EFFECTORIS, PATRIS NOSTRI
Auxibij, Archiepiscopi Solensis, qui fuit discipulus sancti benedicti, Apostoli & Evangelistae Marci, ex Simeone Metaphraste.

Roma patria Auxibij.

Deut. 32.

Num. 12.
Gen. 39.

Abhorret à
matrimonio.

Fugit parentes &
patriam.

Act. 15.

VOLO vobis narrare, patres & fratres dilecti, admirabilem & præclaram vitam venerandi & sancti patris & Archiepiscopi Auxibij, qui fuit effector operum admirabilium. Vereor autem hoc facere, propterea quod sit indigna, vilis & abiecta oratio. Hic enim primus, tanquam Sol quidam latus, exortus est in hac ciuitate, illuminans eos, qui sedebant in tenebris erroris simulacrorum, radijs diuinæ doctrinæ: & tanquam lucida lucerna in sordido loco, diuino oleo irrigatus, luxit in hac ciuitate, donec Christus illuminauit eos, qui in ea habitabant, & exortus est lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim miser, qui sum rudis sermone & scientia, existimaui necessarium, cum sint multa & admirabilia beati Auxibij facta & virtutes, narrare pauca vestra charitati, quomodo audiui & accepi à viris venerandis, & qui ætate processerant, vt dicit diuina scriptura: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Incipiamus ergo, Deo adiuuante, pulchram narrationem & animæ vtilem.

Hic ergo beatus Auxibius ortus quidem fuit ex magna ciuitate Romanorum. Eius autem parentes erant quidem valde diuites, sed gentiles religione. Fuerunt verò eis duo filij, beatus Auxibius & eius frater Themistagoras. Beatus autem Auxibius erat valde vrbani & mitis, sicut Moses. erat verò mente quoque casta & pudica, sicut beatus Ioseph. & vt semel dicam, erat omni virtute ornatus, scitus puer, ætate proficiens. pater autem eius eum erudit omni externa sapientia. Cum fuisset verò ætatis legitimæ, voluerunt eius parentes eum matrimonio vxori coniungere. Beatus autem Auxibius, cum mentem haberet diuinam & perfectam cogitationem, vitamque, quam agebat ex virtute, & carnis castigationem, ad hæc contradicebat. A multis enim de Christo audiebat, & desiderabat fieri Christianus. Parentes autem eius cum hæc audirent, ei succensebant. Et pater quidem cogebat minitans: mater verò blandiens, consulebat vt hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum voluntatem, quæ afferebat impedimentum bono suo instituto, voluit Roma recedere.

Cum hoc itaque statuisset, neque vlli quidquam dixisset, paucis post diebus se subduxit à suis parentibus: & cum in portum descendisset, inuenit nauem nauigaturam in partes Orientis. Omnibus itaque relictis, pauca pecunia sumpta ad se alendum, nauem ingressus est. Cum Roma autem soluisset, post aliquot dies venere Rhodum: & cum illinc traiecissent in mare, quod est in Pamphylia, venerunt in Cyprum, & appulerunt in quendam vicum, qui vocatur Portus, distat autem circiter quatuor milliaria à ciuitate Solensium, beatum Auxibium diuina ducente prouidentia, ad ædificationem & salutem multarum animarum. E nauis verò egressus, versabatur in vico, qui vocatur Portus, vt se recrearet à nauigatione. ab ea enim fuerat valde iactatus & defatigatus. Accidit autem, vt Barnabas Apostolus Christi, in secunda sua circuitione veniret Cyprum, postquam ipse à Paulo fuerat separatus, faciei visione, non cordis. Cum Marcum autem secum assumpsisset, appulerunt Lapethum. Obcuntes verò totam insulam, venerunt Salaminam, quæ nunc dicitur Constantia, vt dicit Marcus. & cum inuenissent Heraclidem insulæ Archiepiscopum, & eum agnouissent, docuerunt eum quemadmodum oporteat prædicare Christi Euangelium, & constituere ecclesias, & ministros in eis: & eum valere iubentes, dimiserunt in pace. Cum autem cursum peregrinatus Barnabas, & martyrij corona fuisset redimitus Constantiæ, Marcum quoque de medio tollerere conabantur iniqui Iudei. Fugit verò Marcus, & persecuti sunt eum vsque ad Ledron: & cum inuenisset speluncam, & eam esset ingressus, ibi latuit tres dies: & post tres dies recessit ex illo loco, & montem peruadens, transijt per Limnetem. erant autem cum eo Timon & Rhodon: & cum iuissent in vicum, qui vocatur Portus, inuenerunt in eo

in eo beatorum Auxibium, qui Roma recens venerat.

Cum autem contigisset eos sibi inuicem occurrere, rogauit beatus Marcus Auxibium, è quam esset ciuitate. Ille verò dicit: Ex magna vrbe Roma, propterea quod factus fuisset Christianus. Apostolus autem Christi Marcus, videns eum teneri Christi desiderio, & esse fidelem & eruditum, descendens ad fontem, eum baptizauit in nomine patris & filij & spiritus sancti, & postquam ipse fuit baptizatus, imponens ei manus, dedit spiritum sanctum. & cum eum ordinasset Episcopum, & docuisset quomodo oporteat prædicare Christi Euangelium, misit in ciuitatem Solensium, ei mandans & dicens: Fili Auxibi, quoniam ciuitas est dedita cultui simulacrorum, & nondum susceperunt Dei eloquia, sed versantur in tenebris erroris simulacrorum, fac hoc, quod tibi dico. Nemo iam cognoscat te esse Christianum, sed simula te illorum vti religione: & procedente tempore incipies eis recte loqui tanquam infantibus, sermone eos tanquam laice alens, donec cum perfecti euaserint, sint solidi nutrimenti participes. Cum hæc & his plura dixisset magnus Apostolus & Euangelista Marcus Auxibio, eum dimisit in pace. Inelytus autem Marcus cum nauem inuenisset Aegyptiam, eam ascendit cum Timone & Rhodone, & nauigantes iuerunt Alexandriam, & illic annuntiabat & docebat regnum Dei.

Ex Limnere autem profectus beatus Auxibius & iter faciens, percontatus venit Solos. erat verò prope portas ciuitatis, ad partem occidentalem, templum Iouis, qui falso apud eos vocatur deus: in quo etiam habitabat sacerdos. & cum per locum illum transiret beatus Auxibius, vidisset autem sacerdos Iouis eum esse hospitem, cum benigne domi suæ acceperit hospitio, & ei mensam apposuit. Mansit ergo apud eum illo die, & die sequenti eum sacerdos interrogauit, dicens: Vnde venis, & quænam est causa, quod huc ueneris? Respondens autem S. Auxibius, dixit ei: Romanus sum: cum mihi verò vltus esset nauigare in Palaestinam, descendi in Limnetem: & cum accepssem huius ciuitatis pulchram esse habitationem, seiscitatus huc ueni, & lubenter in ea habito. sed si facis mecum misericordiam, maneam apud te, donec inueniam locum, ubi habitem. Dicit autem sacerdos: Mane feliciter. Mansit ergo in loco, qui appellatur Iouis, aliquanto tempore, non ostendens se esse Christianum, sed simulans se illorum vti religione, hæc apud se reputans: Si diabolus transfiguratur in angelum lucis, vt eos, qui ei credunt, ad se attrahat, blandisq; & compositis verbis à luce transfert ad tenebras, vt iam faciunt eius ministri: quanto magis debemus nos transfigurare in homines obnoxios iisdem affectionibus, vt eos abducamus à potestate tenebrarum & diaboli, & transferamus ad admirabilem & terribilem lucem agnitionis Iesu Christi filij Dei?

Hæc autem & his similia apud se cogitans & faciens Dei seruus Auxibius, mansit in loco prædicto. Cum verò pauci dies præterissent, dicit beatus Auxibius sacerdoti Iouis: Frater, habeo quod tibi dicam. Ille autem dicit: Dic. Ei itaque dicit: Quanam de causa colitis deos, cum sint ligna & lapides? Os habentes, non loquuntur: oculos habentes, non vident: & aures habentes, non audiunt: neq; odorantur oblatum sibi sacrificium. Quem autem colunt Christiani, ipse est verus Deus, vt audiui ab aliquibus Christianis. Multas enim fecit virtutes, sicut audiui. Hæc ergo cum Iouis audisset sacerdos, compunctus fuit à verbis Auxibij, & non amplius sacrificabat idolis, sed de cetero docebatur à beato Auxibio. Hoc modo satis longo tempore fecit latenter ingrediens in ciuitatem, & secrete docens, & rursus recedens: & exiens, manebat extra ciuitatem in prædicto loco Iouis. Dum ipse ergo versaretur in illo loco, erat Marcus apostolus Alexandria, prædicans Dei Euangelium: qui, postquam multi crediderunt & fuerunt baptizati, exijt ad querendum Paulum Apostolum: & cum eum inuenisset & adorasset, acceperit eum Paulus cum magno gaudio. Tunc Paulo narrauit Marcus, quæ Barnabas euenissent, & quemadmodum pulchrum cursum confecit, martyr effectus Salaminæ. Quod autem Paulus verè Marcum exceperit, ipse mihi fert testimonium, scribens ad Coloss. Salutat vos Marcus consobrinus Barnabæ. & dicit Timotheo: Assumens Marcum, duc tecum. est enim mihi utilis ad ministerium. Mansit ergo Marcus cum Paulo vsque ad eius decessum.

Cum verò accepsisset Paulus, excessisse Barnabam ex hac vita humana, & nullum esse apostolum, qui in Cypro doceret & annuntiaret Christum: id animaduertens, misit Epaphram & Tychicum & quosdam alios in Cyprum, ad Heraclidem insulæ Archi-

Auxibius à
Marco baptizatur &
ordinatur
Episcopus.

Auxibius
manet apud
Iouis sacerdotem.

2. Cor. 11.

Sacerdos
Iouis fit
Auxibij discipulus.

Colos. 4.
1. Tim. 4.

episcopum, ad eum scribens, ut Epaphram quidem Paphi constitueret Episcopum: Tychicum autem Neapoli, & similiter ut alios in vnaquaque ciuitate dignos constitueret Episcopos. Descende autem etiam in ciuitatem Solorum, & in ea quere virum Romanum, qui vocatur Auxibius. Eum Solis constitue Episcopum. Sed vide, ne ei imponas manus ad ordinandum. iam enim dignatus est sacerdotio, ordinatus à Marco. Cum autem accepisset literas beatus Heraclides, quæ ad eum missæ fuerant à magno Apostolo & orbis terrarum luminari Paulo, & eas legisset, statim nihil cunctatus, fecit quod iusserat: & cum venisset in ciuitatem Solos, & quæsiuisset beatum Auxibium, ei significatum est, in quonam loco habitaret. Egressus verò extra ciuitatem in locum, qui vocatur Iouis, inuenit eum illic sedentem, & cum se inuicem salutassent, dixit beatus Heraclides: Fili Auxibi, ad te missus sum ab Apostolis Christi. Quousque delitescis in hoc loco, & te non aperis? Quousque abscondis lampadem sub modio, & non eum potius ponis supra candelabrum crucis, ut luceat in hac ciuitate? Agedum deceterò sis præco veritatis, illumina eos, qui sunt obscurati errore simulacrorum. Quandiū occultas pecuniam, quam accepisti à Domino tuo? Et lucrare septuplum. Stude ipse quoque audire: Eugē serue bone & fidelis, in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam. Non audiuiisti diuinam scripturam dicentem, Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent? Semina in hac præsentī hyeme, ut illic metas in exultatione in pace. Ne timeas eos, qui occidunt corpus: sed time potius eum, qui potest animam & corpus perdere in gehenna. Ipse enim dixit: Ecce ego mitto vos, tanquam oues in medio luporum, & rursus: Quando tradent vos Præsidibus & Regibus, ne sitis solliciti, quomodo aut quid loquamini. Sanctus enim spiritus docebit vos, quæ oporteat loqui.

Hæc & his plura cum sanctus dixisset Heraclides, assumens sanctum Auxibium, ingressus est Solensem ciuitatem, & suis precibus, impressit in terra figuram ecclesiæ, pondere quidem parua, sed magnam Dei gratia: & cum eum docuisset omnem ecclesiasticam regulam & formam, sicut ipse didicerat ab Apostolis, commendauit eum Domino: & cum eum iussisset valere, iuit eum pace in propriam ciuitatem, Dominum glorificans. Sanctus autem Auxibius statim nihil cunctatus, coepit ædificare ecclesiā, & postquam eam dedicauit, ingressus, & se prouum humi deiiciens, coepit clamare & dicere cum lachrymis: Domine omnipotens Deus, qui fecisti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, qui finxisti hominem, puluerem & terram accipies, & eum tua honorans imagine: inuidia autem diaboli deceptum, non es auersatus in sinem, o bone, sed ad nos misisti vnigenitum tuum filium, Dominum nostrum Iesum Christum ad salutem & restitutionem generis humani: qui in hac præciosa cruce triumphasti de principibus & potestatibus diaboli: qui sanctis discipulis & Apostolis dedisti virtutem ex alto, & dedisti eis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici: corrobora me quoque tuum famulum, & da mihi audaciam, ut liberè & sine metu prædicem verbum tuum, & eos illumina tua gratia, ut conuersi ab errore diaboli, agnoscant te solum verum Deum & quem misisti Iesum Christum. Certè benigne & clemens Domine, fac ut inhabitet sanctissimus tuus Spiritus in hac sancta domo, quæ est ædificata in sancto tuo nomine, eamque stabili & confirma, immobilem eam conseruans in tua fide, vsque ad consummationem seculi. Tu enim dixisti Domine, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Conuertere Domine hunc gregem tuum errantem ad sanctam mandram tuam Ecclesiam, bone pastor qui posuisti animam tuam pro tuis ouibus: extende dexteram tuam omnipotentem, brachium tuum excelsum & terribile, & quod non cadit sub aspectum, & baculo tuæ præciosa crucis expelle Domine lupum rapacem & sanguinem vorantem ex tuo grege. Certè Domine Iesu Christe, congrega errantes, medicare ægrotantes, vni omnes in vnum, ut sit vnus grex, vnus pastor. Porro autem mihi quoque humili & abiecto aperi portam verbi per tuam clementiam, dum extendo manum meam ad signa & miracula, per vnigenitum tuum filium Iesum Christum Dominum nostrum: Cum quo tibi gloria, honor & potentia, cum sancto & immortalī tuo spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Concionatur ad Solenses.

Cum verò peregrinatus, è solo surgens, iuit ad locum publicum ciuitatis, & coepit docere regnum Dei: & cum magna fuisset ad ipsum congregata multitudo, docebat

bat eos beatus Auxibius, dicens: Viri fratres & patres, audite me, & credite in Dominum nostrum Iesum Christum, quem ego annuncio vobis, ipse est enim Seruator & refugium omnium, qui credunt in ipsum. Rogo vos & obsecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis vestræ, & obliuiscimini à patribus traditæ cōuersationis, & cognoscite eum, qui est verè Deus & creator vniuersorum, qui potest seruire & perdere animas vestras. Hæc & his similia docēs beatus Auxibius, & publicè prædicās, multis persuasit, ut deponerent quidem vanum errorem simulacrorum, crederent autem in Dominum nostrum Iesum Christum per eius suauem & pulcherrimam doctrinam. Data est autem ei quoque à Deo gratia curandorum ægrotorum & expellendorum imundorum spirituum. Quamobrem in dies adiciebatur magna turba, credēs Domino: & baptizabatur ab Auxibio in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, ei peccata confitentes. Quicunque verò habebant ægrotos, afferebant eos ad beatum Auxibium. Qui cum eis manus imposuisset, oēs ab eo curabantur in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cum hæc autem didicissent agrestes regionis, qui erant circuncircæ, veniebant in ciuitatem, & afferebant secum suos ægrotos. Ille verò curabat omnes per inuocationem intemeratæ & viuificæ Trinitatis, & credentes baptizabantur.

Multi Solenses credunt in Christum.

Erat autem vir quidam ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius, cui nomen Auxibius. Is cum audiisset de beato Auxibio & eius doctrina & de viri virtute, ad eum venit, & se abiecit ad eius pedes, cum rogans & dicens: Venerande pater & bone magister, da mihi Christi signaculum. Venerandus autem & sanctus Christi Pontifex Auxibius, cum diuinas accepisset scripturas & eum docuisset de patre & filio & spiritu sancto, eum baptizauit in nomine sanctæ & quæ est eiusdem essentia Trinitatis. Māst verò hic Auxibius è Solopotamio cum sancto & admirabilem operū effectuore patre nostro Auxibio toto tempore vitæ suæ, ab eo discens. Fuit autem hic quoque vir venerandus & admirabilis, proficiens in Dei sapientia & gratia, sequens magistri vestigia, & ambulans in timore Dei, doctorem suum imitans in omnibus. Quodam autem die exijt hic Auxibius discipulus beati Auxibij, extra ciuitatem ad partem Orientalem in locum, qui vocatur Tarichi, ad meditandum. Qui cum venisset ad quādam arborem, sedit sub vmbra eius, & decumbēs dormiit. Dum verò dormiret, ecce formicarum multitudo circa caput eius imposita erat, tanquam corona. Cum autem venisset in locum beatus Auxibius, & id adspexisset, valde fuit miratus, & in corde suo conseruauit, quæ vidit. Genus enim formicarum, significat excitare oportere pigram & socordem mentem ad alacrem & promptum animi studium ad bona, sicut dicit Solomon: Vade ad formicam o piger, & ammu. Prou. 6.

Corona autem ei præsignificabat dignitatē sacerdotij, erat enim discipulus sessurus super sedē boni magistri & pastoris. & excitato discipulo, ingressus est in ecclesiam, eratque deceterò discipulus subiectus magistro in omnibus, & eum obseruabat, tanquam bonus seruus Domino seruiens. Beatus ergo Auxibius nō cessabat diu & notū rogare benignum Deum pro salute & conuersione populi, assidue eos docēs & admonens. Et grex quidē Domini nostri Iesu Christi crescebat, & in dies multiplicabatur: perniciosi autem inimici nostri, in dies minuebatur.

Post hæc autem cum audiisset Themistagoras, frater beati Auxibij, vbinam is ageret, accessit ipse quoque Solos simul cum sua vxore beata Timo. Erat enim hæc quoque mulier admirabilis & planè studiosa virtutis. Cum verò venissent in ecclesiā, se sunt inuicem complexi: & fuit magnum gaudium propter eorum aduentum & amborum conuersionem, & deceterò in episcopatu docebantur, & per catechesim instituebantur à beato Auxibio. Qui deinde eos baptizauit in nomine patris & filij & spiritus sancti. Ordinauit autem S. Auxibius beatum quidē Themistagoram, diaconum sanctæ ecclesiæ: beatam autem Timo eius vxorem, diaconissam ipsius ecclesiæ. Ex quo enim acceperunt sanctum & salutarem baptismum, se à se inuicem separarunt ex consensu, propter regnum cælorū, & ambo deceterò tanquam fratres processerāt ad impatibilitatem. Cum prouidentia ergo & Dei gratia aduenisset in ciuitatem Solorum, & omnes ferè credidissent Domino nostro Iesu Christo, per adhortationem & doctrinā sancti patris nostri & Archiepiscopi Auxibij, ei opem ferente sancto spiritu, animaduertēs Auxibius parua esse ecclesiam, si ratio haberetur eorum qui in eam ingrediuntur, statuit ædificare maiorem ecclesiam in nomine benigni & elementis Dei: & flexis suis genibus, diu orauit, ut Deus eū adiuuaret: & suis precibus, cum descripsisset formā sanctæ ecclesiæ, benigno

Themistagoras venit ad Auxibium fratrem suum.

Etiam in orientali Ecclesia promouit ad diaconatum, de consensu vxorum, seruauit perpetuam continentiam.

Deo fauente & adiuuante, admirabile hoc templum magnumque excitauit: hoc est, hanc sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam, eam omni ornamento exornans, tanquam sponsam Christi Dei nostri. O bonum pastorem & magistrum, qui pulchre pa- uit gregem Christi. O splendidum luminare, quod illuminauit eos, qui sedebant in tene- bris erroris simulacrorum. O peritum medicum, qui eos qui fuerant sauciati à diabo- lo, curauit per inuocationem sanctæ Trinitatis. Non solum enim morbos corporis cu- rabat beatus Auxibius, sed etiam occulta animæ vulnera medicabatur per sanctū spiritū: nempe cogitationes destruēs, & omnem altitudinem, quæ extollitur aduersus Dei sci- entiam, imitans magnum Apostolum Paulum, qui omnibus factus est omnia, ut omnes saluos faceret, quotidie moriens propter Christum, qui pro ipso mortuus erat & resur- rexerat.

2. Cor. 10.
1. Cor. 9.

B. Auxibi-
us mansit
virgo.

Hic ergo beatus Auxibius uirginitatem exercuit à tenera ætate, Eliæ cursum perfe- quens. Cum precatione autem & ieiunijs eam auxisset, & fide fuisset roboratus, & spe ductus, consummauit in charitate. Hæc dilexit Auxibius, & eam ornauit, & ab ea fuit or- natus, & in uita presenti collegit fructus laborū. Nam cum dilexisset uirginitatem cum magna abstinentia, & honorasset sacerdotium, ei sedes excelsa traditur, induitur talari tunica, ut seruus Christi, corona decoris ei caput ornatur. Cum sponsa uirgo ei esset credita Ecclesia, eius sponsus appellatur per gratiam: & cum seminasset in spiritu san- cto, ex eo metit uitam æternam. Quis ergo, o dilecti, non admiretur & laudet fortem Christi athletam Auxibium, quod solus pugnaret & superaret inimicum, & rapuerit ma- gnā prædā ex eius moribus? Sibi enim mactipatos omnes habebat inimicus, ingrel- sus enim sanctus in ciuitatem Solorū, nullum inuenit Christianum, & omnes Christia- nos fecit per Dei gratiam. Quomodo enim rex, qui missis aliquo duce exercitus ad ciui- tatem, quæ ei resistit, primum quidem mittit speculatores: deinde is circumsider ciuita- tem, postquam eam explorauit, donde eam ceperit & subiecerit regi: ita etiam fecit bea- tus Auxibius. Missus enim à cælesti Rege in hanc ciuitatem ad bellum gerendum cum inimico, non prius apertè ingressus est in ciuitatem: sed tanquam speculator, idololatæ habitum ferens alienigenis, intrinsecus autem habens arma crucis occulta in pharera cordis, & adspiciens simulacra, quæ ab eis colebantur, rursus secedebat extra ciuitatem. Hoc autem fecit longo tempore, & quod est admirabilius, habitans in templo inimici, nempe Iouis, illic primum cœpit vincere. Nam cum Iouis sacerdotem per catechesim initiasset, eum latenter baptizauit, & euerit templum simulacrorum: & tunc decetero liberè ingressus in ciuitatē, tanquam fortis miles, manibus in cælum sublatis, & seipsum componens in figuram uenerandæ crucis, sicut Moses, Amalec quidem fudit ac profligauit, qui percipitur intelligentia, nempe diabolus: liberauit uero eos, qui detineban- tur sub eius potestate. Nam cum omnes euerit à tenebris idololatriæ & interitus, ad admirabilem lucem agnitionis filij Dei, subiecit eos Regi cælesti.

Nota, ut se
in crucis
formā cō-
posuerit.
Exod. 17.

Oratio mo-
rituri ad
Cælum.

Acto. 20.
Traditio-
tenendæ.

Quamobrem cum omnia rectè gessisset, & fuisset præstantissimus præco ueritatis, & quinquaginta annos honorasset sacrificium, postquam multos docuit & illuminauit fi- de in Christo, venit deinde ad finem uitæ suæ: & accersito uniuerso suo & uenerando Clero, dixit eis: Patres & fratres & filij, inclinate aures uestras ad uerba oris mei. ecce ego ingredior uiam patrum meorū, quomodo omnes, qui sunt in terra, decetero uo- bis animum adhibete filij. State in fide firmi ac stabiles. Nemo uos decipiat uerbis uanis & inanibus. Vos scitis, quātas afflictiones sustinui in hac ciuitate, noctū & interdū ro- gans benignum ac elementem Deum, ut aperiret mihi ostium uerbi, ad significandum uobis mysterium Christi. Qui est autem à mendacio alienus & solus uerus Deus, non despexit meas preces, sed uos apprehendit, & eum agnouistis: porro autem nunc fratres & patres, uos cōmendo Domino & uerbo eius gratiæ, quod potest adificare, & dare he- reditatem in omnibus sanctificatis. State ergo firmi & immobiles in fide: & ualidè tene- te Traditiones, quas à me accepistis: & quæ ex uobis elegit sacerdotem benignus & ele- mens Deus, ne uos eius pudeat, quoniam est ex uobis, & manet uobiscum, ut uos curet. Hæc ergo & his plura cum dixisset, apprehendens Auxibium, eius à Deo honoratum di- scipulum, osculatus est eum, & dicit: Fili & frater Auxibi, Te elegit benignus Deus hic sacerdotem. Tu uero decetero pascēs gregem Christi, quem acquisiuit proprio suo san- guine. Hæc cum magnus dixisset Auxibius, unumquemque eorum est osculatus eius di- scipulus, qui fuit etiam successor. Tertio autem die audita est fama per totam ciuitatem, quod

quod Auxibius sanctus eorū pater & magister est à uita humana excessurus, omnesque simul congregantur cum fletu & planctu in ecclesia. Quos quidem cum uidisset & eis esset benè precatus, & deinde eos ualere iussisset, tradidit in pace Domino suum spiri- tum, decimonono mensis Februarij.

Moritur S.
Auxibius.

Tunc accipientes uenerandas & sanctas reliquias sancti patris nostri & Pontificis Auxibij, uiri pij cum clero suo, cum eis iussa fecissent cum unguentis & suffribus & omnia alia cura ac diligentia, cum deposuerunt in loculo, quem ipse beatus Auxibius si- bi preparauerat, & extra arcam sic inscripserat: Adiuro uos per sanctum corpus & san- guinem Iesu Christi, nemo aperiat hanc arcam, donec consummatus fuerit frater me- us Themistagoras. Postquam autē fuissent depositæ uenerandæ & sanctæ reliquie sancti Patris nostri Auxibij in loculo, adueniens Dei gratia in sanctas eius reliquias, fecit ex ipsis scaturire fontes curationum. Multi uero illo quoque die sunt curati à varijs mor- bis & spiritibus immundis. Cum autem audissent, qui circuncircā habitabant, uiri & mulieres, de gratia curationum, quæ fiebant apud sanctas reliquias sancti Patris nostri Auxibij, magno studio ueniebant in ciuitatem, ubi sitæ sunt sanctæ eius reliquie. Cura- bantur uero omnes gratia Domini & sancti intercessionem.

Miracula
ad sanctas
eius reli-
quias.

Cum autem ij quoque audiissent, qui Paphum habitabant, fieri multas curationes per sanctissimum & beatissimum patrem nostrum & Archiepiscopum Auxibium, con- gregati uiri numero quadraginta, qui vexabantur ab immundis spiritibus, à Papho pro- fecti, in Solensium ciuitatem ueniebāt. Cum ij uero uenissent in quendam locum, qui circa quindecim milliaria distabat à ciuitate, occurrit eis sanctus Auxibius: & cum eis exegisset malos & immundos spiritus, curauit omnes per Dei gratiam ei datam. Uiri autem illi, cum sensissent curationem, nempe quod per sancti Auxibij obumbrationem mundati fuissent ab immundis spiritibus, cursu uenerūt Solos, & eis exposuerūt omnia, quæ in uia euenerunt: & omnes, his auditis, benignum & elementem Deū nostrum lau- dauerūt, qui talem dedit gratiam seruo suo Auxibio. & cum accessissent, qui curati fu- erant, in locum, ubi sitæ erant sancti reliquie, se pronos in faciem proiecerunt ante lo- culum, laudantes sanctum, & Deo emittentes hymnos gratiarum actionis, qui gloriam tribuit suo famulo: & deinde redierūt in pace in suam ciuitatem, letantes & Deum glo- rificantes. Unde etiam ex eo tempore celebrant Paphij sanctam memoriam sancti Pa- tris nostri Auxibij usque in hodiernum diem.

En sanctus
post obitū
occurrit eis
moniacis,
eosque sanat.

Cum autem uidisset beatus Themistagoras frater sancti, miracula, quæ fiebant in lo- culo, in quo sitæ sunt uenerandæ reliquie sancti Patris nostri & Archiepiscopi Auxibij, & è sancta eius capsā perpetuò manare unguentum cum miraculis, arbitratus se esse in- dignum, qui deponeretur cum beato Auxibio in uño loculo, iureiurando adiecit Cleri- cos sanctæ ecclesiæ, dicens: Patres & fratres, adiuro uos per Deum uiuum & per sancti uirtutem, ut post meū decessum nemo audeat aperire loculum sancti patris nostri Au- xibij propter me: sed in alio loco ecclesiæ sepelire humile & abiectum meum corpus. Quamobrem usque in hodiernum diem sic mansit sanctus locus non apertus, sed ob- signatus signo Christi, qui ipsum glorificauit, magnumque & præclarum reddidit. O bea- tam capsam, in qua est repositus thesaurus, qui non potest eripi, ex qua perpetuò scatēt fontes curationum. O uenerandum & sanctum tumulum, qui congregat fidelem popu- lum ad Dei honorem & gloriam: memoriam autem preciosarum, quæ in eo habitant, reliquiarum. O patrem & pastorem & magistrum & bonum medicum, qui in æternum memoratur cum encomijs. O ciuitas Solorum, qualem habes defensorem, & thesau- rum, qui non potest consumi, in te repositum: & luminare, quod extingui nō potest, So- le letius. Nam Sol quidem à nubibus & nocte sepè regitur: Luminare uero beati, noctū & diū lucem habet, quæ non deficit, illuminans eos, qui versantur in tenebris, & letifi- cans uniuersam ciuitatem, & curās agrotos per Iesum Christum, qui sanctos suos glo- rificauit. Ego autem quousque laudo sanctum? Quidquid enim dixerō, non potero lau- dare pro dignitate sanctum patrem nostrum & admirabilem operum effectorem Au- xibium. Hic uero decetero siniamus orationem, laudantes patrem & filium & sanctum spiritum: cui gloria & potentia in seculā seculorum, Amen.

Venerandus
& sanctus
tumulus.

De S. Gabino martyre habetur in Gestis S. Sufannæ
martyris, Tomo 4. die 11. Augusti.

MARTY.

**MARTYRIUM S. SADOOTH EPISCOPI, ET
CENTVM VIGINTIOCTO, QVI CVM EO SVBIERE**
martyrium in secundo anno persecutionis: ex Simeone Metaphraste.

Visio S. Sa-
doth.

Postquam sancti Simeonis fuit perfectum martyrium, eius loco successit sanctus Sadoth in ciuitate, quæ dicitur Salec & Ctesiphon, quæ sunt regie apud Persas ciuitates. Is quodam die vidit visionem terribilem: & apud se miratus, conuocauit clerum suum, Presbyteros & Diaconos, (erant enim occulti propter timorem regis) & incipiens eis narrare, dixit:

Preclara eius
adhortatio.

Vidi hac nocte in somnis scalas stantes cum magna gloria, quarum principium erat in celo, super eas autem stabat sanctus Episcopus Simeon cum magna & infinita gloria: ego verò stabam infra in terra, & me vocans cum magno gaudio, dixit mihi: Ascende ad me Sadoth, ascende, ne timeas: ego enim heri ascendi, tu autem eras ascendens. Ab illa verò hora credidi fore, ut assumar ad venerandam & pulcherrimam Christi confessionem. Quod autem dixit, Ego heri ascendi, tu verò cras ascendes: significat eum quidem anno superiore subiisse martyrium, me autem hoc anno futurum martyrem & occidendum. cœpitque eos admonere & adhortari ex sacris scripturis, dicens: Fratres mei dilecti & patres, Deum amemus ex tota anima, & Dominum Iesum Christum ex tota mente: & induti lorica fidei, non timebimus omne malum. Mors autem & cædes si ad nos venerit, non formidemus: sed unusquisque nostrum bellum gerat pro viribus, & deceret ut perfectus athleta. Nam siue moriamur, moriemur ut perfecti: siue viuamus, viuemus ut iusti. Quod si etiam moriamur, moriamur propter nostrum Seruatorem Iesum Christum. Cum ergo ensis det vitam, adeste, & eam rapiamus: & quoniam micat gladius, æternæ vitæ opes nobis comparemus. Quandiu enim est dies, celeri pede pergamus ad mansionem regni celestis, ut abundantiorum honorem & gloriam æternam consequamur, & omni futura generatione nobis nomen & gloriam relinquamus. Fratres, oremus Deum nostrum, ut citò nobis impleat hanc visionem. Nam cum gaudio & desiderio & magno amore, accipit spiritalis aduentum talis mortis: neque timuerit aliquis, qui fuerit preparatus. Carnali autem est terribilis & formidandus eius aduentus. Spiritalis non timet mortem, ut qui vitam possideat spiritalem: Carnalis verò caligat & tremat, ut qui carnalem vitam habeat. Qui sunt viri boni, promptoque & alacri animi studio, talem mortem persequuntur, ut ex ea vitam æternam possideant. Qui sunt autem ignaui & pigri, ea visa, se abscondunt. Qui Deum diligunt, ad Deum excesserunt. Qui verò mundum, manent in mundo: illi quidem resoluti ad letitiam & exultationem, hi autem ad afflictiones manentes & suspiria.

Sapores rex
multos co-
prehendit
Christianos,
& dicit
affligit.

Secundo autem anno nostræ persecutionis, venit Sapores rex Persarum in dictam ciuitatem Salec & Ctesiphontem, & apud eum fuit accusatus Episcopus & athleta Sadoth: quod quidem interpretatum, idem est, quod regis amicus. reuera enim dilexerat caelestem Regem Christum ex tota anima sua & totis viribus. Sanctus enim Sadoth, cum esset perfecte continens, plenusque fide & iustitia, fuit imitator sancti Simeonis, cuius erat successor. Mittens ergo rex Sapores, eum comprehendit cum clero suo, & cum alijs clericis finitimæ regionis & monachis, numero centum vigintiocto: & omnes simul vincti catenis ferreis, inclusi sunt in carcere, in loco obscuro & retro, quinque mensibus sustinentes magnas afflictiones. Impij enim eorum tibijs impositis funibus, lumbisq; & humeris, lignisque constringentes, eos usque adeo contenderunt & torserunt, ut ossa eorum non secus atque ossa lignorum, quæ constringuntur, stridorē emitterent, & magnum eis dolorē asserrēt. Eos autem valde torquentes & immisericorditer, eis subinde dictabant: Adorate Solem, & facite voluntatem regis, & viuetis. Respondens verò sanctus Sadoth tanquam ex ore omnium, dixit: Nos Christiani in vnam fidem, & vnā potentiam & veritatem credimus, & vnum testamur testimonium, & vnum Deū adoramus, factore celi & terre, & ei seruimus ex tota anima & potestate nostra. Solē autē, qui fuit ab eo creatus, non adoramus. Sed nec ignē honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipse ad ministerium dedit nobis hominibus: nec ex tuo scelurato edicto euadimus transgressores, ex quo

quò mors nobis à te imminet, quæ nos ab hac caduca vita liberās, ducit ad vitam æternam. Ne ergo vel tantillum distuleris nos occidere, neque, parcas ante tuos oculos effundere nostrum sanguinem. Tua enim in nos lenitas & patiētia, nobis procurat interitum.

Rursus ergo dictum est sanctis, tanquam ex ore regis: Si voluntatem meam non feceritis, & edicta mea non audieritis, ecce ad vos peruenit pessima hora vestri interitus. Respondentes autem sancti, tanquam vno ore dixerunt: Nos non perimus apud Deum nostrum, neque morimur in Christo eius: sed nos viuificat beata & æterna vita sua, & dat nobis ad hereditatem & requiem immortale regnum, & quod nunquam terminatur. De cetero nobis celeriter adfer mortem, qui parati sumus prompto & alacri animo mori propter Deum nostrum. Neque enim Solem adoramus, neque ignem, neque audimus hæc iniqua iussa regis, quoniam sunt plena morte & interitu. Cum autem vidissent stabilitatem & constantiam eorum fidei & confessionis, tulerunt in eos sententiam. Cum verò audiuissent beati Christi martyres in se datam esse sententiam, ut omnes simul gladio ferirentur, se forti animo parauerunt ad cædem & ad mortem. Regis autem magistratus eos vinctos ciecerunt extra ciuitatem. Sancti verò martyres cum magno gaudio & letitia sic psallebant & dicebant: Iudica nos Deus, & discerne causam nostram à gente non sancta, & ab hominibus dolosis & qui bibunt sanguinem, serua nos: Quoniam tu es fortitudo nostra & spes nostra.

Alacriter p-
Deo mori
cupiunt mar-
tyres.

Cum autem peruenissent ad locum, in quo erant consummandi, vno animo ora sua aperientes, dixerunt: Benedictus es Deus, qui nos dignatus es hac gratia, & non nostras preces habuisti contemptui: sed dedisti nobis hanc preciosissimam coronam martyrij. Scis enim, Domine, nos eam quesiuisse. Et Benedictus Deus noster, vnigenitus filius tuæ bonitatis, qui seruauit nos, & vocauit ad vitam æternam. Ne sinas ergo nos Domine affligi in hoc mundo, sed confirma coram te in æternum propter tuam clementiam, & dignare nos lauari in precioso baptismo sanguinis nostri: quoniam tu es solus Deus glorificatus, & vnigenitus tuus filius, & sanctissimus tuus spiritus in secula, Amen. Hæc cum precati essent beati, interempti fuerunt ab iniquis: neque cessauit ex ore eorum glorificatio, donec vltimus fuit interfectus. Consummati sunt autem 128. martyres vicesimo mensis Februarij. Venerandum verò & gloriosum episcopum & athletam Sadoth duxerunt vinctum in aliam patriam, quæ vocatur Bethuza, in ciuitatem, quæ vocatur Berthapat, & illic amputauerunt venerandum & sanctum eius caput. Consummati sunt autem omnes sancti & gloriosi martyres in pace, laudantes & glorificantes Dominum nostrum Iesum Christum: quæ decet omnis gloria, honor & adoratio cum patre & sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Precatio
martyrum
sub morte.

Cæduntur
128. mar-
tyres.

Item S. Sa-
doth.

**VITA S. EVCHERII EPISCOPI AVRELIANENSIS, EX INSIGNI MS. CODICE, SED MUTATO
nonnihil stylo per F. Laur. Surium, descripta. Author fuit beato
viro contemporaneus, tametsi nomen ignoratur.**

CAPVT I.

Vixit vir vitæ venerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine, parentibus ortus iuxta seculi dignitatem nobilibus, & (ut credimus) Deo acceptis: quippe qui talē genuere prolem. Cuius ortum, sicut à veracissimis vitis, vel ab germanis sororibus eius, quæ vitæ sanctitate præcellunt in cœnobio sanctarum monacharum, sito iuxta urbem Aurelianensem, referentibus didicimus, ad posterorum notitiam transmittimus. Nocte quadam illius genitrix, cum ab ecclesia expletis nocturnis hymnis domum redisset, proprium ingressa cubiculum, quierit se dedit: viditque in somnis toro suo virum adstantem, miri cædoris vestibus indutum, capitis veneranda canitie splendidum, oculis instar gemmarum coruscantibus terribilem, sibiq; dicentem: Aue Deo dilecta, benedictum in vtero tuo ferens puerum, olim in hac vrbe à Deo electum futurum antistitem. Cui venerabilis matrona, Obsecro te, inquit, ut benedictionem tuo ore mihi largiaris, priusquam à me discedas. Intueor enim vultum tuum

20. FEBRUA.

Visio ange-
lica matris
eius oblata.

tuum veluti angelicum. Ait illi angelus: Rectè quidem cernis. ego enim angelus Dei sum, missus ab eo, ut benedicam proli, quæ est in utero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non opposuisti, sed à Deo missum me credidisti, iam nunc benedicam tibi & semini tuo ex te nascituro. At illa ex pergefacta, immensas sanctæ Trinitati referebat gratias, atque marito suo tantæ reuelationis gaudia per ordinem explicauit. Ille verò hæc audiens, timore & gaudio perflatus, in gratiarum actione permanens, rei expectabat euentum. Nato autem puero, atque secundum tempus congruenter excrecente, propter honorem diuinæ reuelationis, quam ab angelo acceperat, episcopo Ansberto, qui id temporis in Augustodunensi vrbe sanctitatis officioungebatur, regenerandum Domino sacris eum fontibus obtulit. Atque ille cum gratulatione eum accipiens regenerauit, & propriis manibus de sacra vnda suscepit, septiformi spiritu imbuit, atque cum honore, ut dignum fuit, maximo remeare permisit ad parentes.

CAP. II.

Multum proficit in literis.

CVm igitur anni septem completi fuissent, Domino prouidente, literarum studiis traditus, omnes etiam anteriores facili antecelluit, & quemadmodum fons largiter scaturiens, breui implet amnem: ita hunc gloriosissimum virum omnis scientia scripturarum, quicquid legendo vel audiendo didicisset, affatim inundaui: cumque vniuersam sacrorum canonum doctrinam perferutatus esset, incidissetque in Paulinum locum illum, ubi ait Apostolus, Preterit figura mundi huius: & alibi, Sapiëntia huius mundi apud Deum stultitia reputabitur: relinquens militiæ secularis cingulum, ad celi & celestium rerum cultores se contulit, & in monasterio Gemetico regularis vitæ institutum complexus est.

CAP. III.

Carolus Martellus ita fuit.

EO tempore Suauaricus eius patruus, qui Aurelianensis ecclesiæ populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migravit. Tum verò omnis eius loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytum Francorum principem, legatos cum muneribus & humili prece mittit: qui cum velocitate eius præsentia oblatis, pedibusque illius aduoluti, non sine lachrymis ita eum alloquuntur: Domine & princeps inclyte, quæsumus ut ijs, quæ plebs Aurelianensis tibi suggeri voluit, auditum clementer accomodes. Dominus & pastor noster, venerabilis Suauaricus, vocante Domino, de hoc mundo migrasse cognoscitur. Obsecramus igitur pietatis tuæ clementiam, ut nepotem eius Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum pontificem iubeas constitui. Ille verò postulationem eorum benigne suscipiens, disponente Domino, ratum habuit, quod ab eo humiliter poscebant, atque ex aula sua virum fidelem misit, qui beatum Eucherium ex æcenobio, in quod se contulerat, euocaret, & si non spontaneum, vel inuitum ad urbem Aureliam perduceret, ut ibi episcopus ordinaretur. Quo comperito, vir sanctus mœstus & afflictus, flere cepit eorum fratribus, dicens: Cur me, dilectissimi fratres, permittitis laqueis implicari huius seculi, qui mundum & gloriam eius respicere volui, ut vestigijs Christi Domini mei, liber ab omnibus, possem inherere? Tunc fratres ad hanc vocem præ gaudio, non tamen sine mœrore, flere ceperunt: præ gaudio quidem, quod ex eorum ouili suo gregi Dominus pastorem prouidisset: cum mœrore autem, quod in eius absentiam consentire modis omnibus formidarent. erat quippe charus & acceptus omnibus.

CAP. IIII.

Obtinet cathedram Aurelianensem.

PORRò benedicente Abbate, omnibusque fratribus prosperitatem illi à Domino præcantibus, egressus ex æcenobio, Aureliam peruenit, moxque accessit vicinarum ciuitatum episcopi, omnisque clerus & populus, in pontificali cathedra eum per omnia dignum præfulem collocant, gaudentes quod talem tantumque virum sibi à Domino pastorem concessum viderent: maximamque exultatione perfusi, unusquisque redijt in sua. Ille autem accepta ea prouincia, non honoris, sed oneris loco eam habuit: atque deinde cepit ecclesias excolere, clerum diligere, plebem sua prædicatione corrigere, æcenobia circunquaque constructa frequenter circumire, atque in eis commorantes omni charitate & humanitate prosequi. Itaque tanto erga eum omnis clerus & populus amore tenebatur, ut omnes summa eum deuotione eius se subderent obsequio seruitoris. Erat enim mente tranquillius, vultu serenus, ad speciem amabilis, corpore decorus, omnibusque bonis acceptus. Crescebat interim fama eius longè lateque, per orbem: cumque opinio eius passim vulga-

vulgaretur, inimicus humani generis inuides gloriæ eius atque sanctitati, corripit quosdam malignitatis suæ veneno, permouitque eos, ut inuidia excecati, suggereret Carolo principi, ut virum beatum cum omnibus illi sanguinis propinquitatē coniunctis, in exilium relegaret, illorumque honores, partim suis vñibus adijceret, partim in suos satellites conferret. At Carolus ea suggerentibus ita respondit: Nōstis gentem hanc ferocissimam & bellicosam, multisque opibus instructam: itaque quæ consulitis, non sine hesitatione possum exequi.

CAP. V.

Interea gens nefanda Ismaëlitum ad depopulandam prouinciam Aquitaniam ingressa, cunctam vastans suppellectilem, oppida & castella nititur expugnare. Audiens verò hoc Carolus princeps, collectis Burgundionum Francorumque populis, obuiam illis cum copioso pergit exercitu, celsisque illis, cum ingenti præda domum reuersus est. Cumque Aureliam peruenisset, Ligeris alueum transiens, prandiaque parata relinquens, Parisios proficiscitur, iussitque beatum Eucherium se sequi. At ille tametsi sciret insidias sibi preparatas, nequaquam renuit: non tamen principis, sed Dei obtemperans præceptis, spontaneus periculo se dedit, subiiciens se, sicut beatus Petrus Apostolus ait, humana creatura propter Deum: siue regi, tanquam præcellenti: siue ducibus, tanquam ab eo positis ad viciandam prauitatem malorum, ut canatur laus bonorum. Anno itaque decimosexto pontificatus sui Aurelia egressus, & Lutetiam quoque ex principis voluntate prætergressus, Venum fiscum publicæ ditionis ilico aduolauit: moxque celebri sermone vulgatum est auribus principis, adesse sanctum sacerdotem: quem ille à suis militibus iussit comprehendere, & cum propinquis reliquis Coloniam in exilium deportari. Ille verò ut virtutum sibi augmenta cumulare, reddebat gratias, sacrosanctæ subditus Trinitati. Vbi autem Coloniam peruenit gloriosus Christi sacerdos, tanta ibi & sacerdotum & cleri & populi benigne fruebatur, ut cunctis illorum opibus, quicquid inde illi facere libuisset, haud aliter atque proprijs uti illi liceret. Quod cum ita fieret, Carolus principem latere non potuit. Itaque metu perterritus, ne forte illorum subsidij & auxilijs adiutus, munitiora regni loca seu castella occuparet, clam tutiori loco in Hasbania Roberto Duci tradidit custodiendum. Qui sanè illum cum maxima gratulatione suscipiens, permisit manibus illius omnem suppellectilem suam, ut sicut ei placeret, facultas illi suppeteret tam egenis, quam in æcenobijs commorantibus inde tribuendi. Dederat enim ei Dominus gratiam coram illo, velut beato Ioseph quondam coram Pharaone. Petijt autem à prædicto Duce, ut sibi in ecclesia beati Trudonis confessoris pro ipso & fidelibus eius copiam deprecandi tribueret: quo impetrato, sacerdos Dei inclytus die noctuque Dominum precabatur, ut cum electis eius in aula gloriæ ipsius coronari mereretur.

CAP. VI.

VERUM cum scriptura dicat, Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domino eius: quod princeps Carolus contra hunc virum Deifecit, episcopatum erummo ei violentia ei adimendo, tum etiam aliarum ecclesiarum res vsurpando, id iusto Deus iudicio reddidit in caput eius. Namque hic vir Dei in oratione positus, ad alterum seculum est raptus, & inter cetera, quæ Domino ipsi ostendente conspexit, vidit hunc Carolum in inferno inferiori torqueri, eique interroganti ab angelo ductore eius responsum est, quia sanctorum iudicio, qui in supremo mundi die cum Domino iudicabunt, quorumque res abstulit & exercitui suo distribuit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis poenis est deputatus, simulque cum suis peccatis recepit poenas propter peccata omnium, qui res facultatesque suas ob honorem & amorem Dei ad sanctorum loca in luminaria diuini cultus fouenda, inque alimoniam seruorum Christi ac pauperum pro animarum suarum salute contulerant. Porro vir Dei ad se rediens, sanctum Bonifacium & Fulradum monasterij sancti Dionysij abbatem, summumque regis Pipini capellanum ad se vocauit, eisque hæc reuelans, hoc signi dedit, ut ad sepulcrum Caroli principis irent, ad se vocauit, eisque hæc reuelans, hoc signi dedit, ut ad sepulcrum Caroli principis irent, & si corpus eius illic non inuenirent, ea quæ dicebat, vera esse crederent. Illi verò pergentes ad monasterium, ubi Caroli cadaver humatum fuerat, tumulumque illius aperientes, subito draconem exire inde viderunt, totumque sepulcrum intus inuentum est velut incendio atrum.

CAP. VII.

Vvvv

SAN.

SANCTUS autem Eucherius sexto exilij sui anno, ipso glorioso transitu sui tempore, diuini luminis perfusus claritate, corpore integræ conuersationis intactus, carnis vinculis absolutus, emigrans ex hoc mundo, victor intravit in celum: ibique à Domino pro laboribus & operibus bonis diadema accepit gemmis fulgēribus variatum, floribus immarcescibile, decore & varietate inestimabile. Sepultus est in ecclesia beati Trudonis Confessoris Christi, & cum magno decore, vt dignum erat, ab omnibus tumulatus. Lingua verò nostra non sufficit vllis verbis ea omnia expromere, quæ post eius obitum miracula ab eo gesta sunt: sed pauca, quæ veridica relatione didici, silere minimè audebo. Mulier quædam, quam ipse vir sanctus de gentilitatis errore sua admonitione reuocauerat, cuiusq; filium de sacro fonte suscepérat, ad tumulum eius ceream candelam pondere libræ vnus ex deuotione collocauit & incendit: eaque per tres dies & noctes perpetuo arsit, nec extincta est. Die verò tertio custos templi ceram eius candelæ liquefactam redegit in massam, atque ecce in eius manibus in tantam molem creuit, vt idem omnino pondus pristini cerei inueniretur.

CAP. VIII.

PRETEREÀ sanctimonialis quædam, quæ vir sanctus ob vitæ illius castimoniam familiariter dilexerat, pro facultate sua ad caput ipsius sancti candelam, humani corporis statutam æquantem, appoluit, accensamq; reliquit. Vespere autem transacto, custodes ecclesiæ, vt moris est, foribus obseratis, ardentem illic dimiserunt. Ad declaranda ergo beati viri merita, cum intempesta nocte omnes sopore tenerentur, super tumulum illius, qui pallio opertus erat, cecidit, & vsq; ad extremam sui partem combusta est. At custodes expergesciti, vt viderūt cinerem in pallio, stupore & admiratione attoniti, formidabāt, nè quid eius ignis absumpsisset: excussoq; cinere diligēter scrutantes, ita ipsum pallium illesum compererunt, vt nec tenuis maculæ vestigium in eo appareret.

CAP. IX.

NVPET etiam miraculum quoddam innotuit, quod nequaquam silentio tegendum arbitror. Quidam ex famulis viri Dei, quem ipse à gentilitatis perfidia cōuersum, Christi baptisinate purificauerat, à quodam Dei famulo vas vitreum commodatò accepit, idq; oleo implens, ad caput sancti viri sublimè suspendit & accendit. Cæpit autem paulatim liquor augeri, & in paucum instar riuulorum dilabi. At custodes coenobij, viso tam insigni miraculo, retulerunt cōgregationi. Porro fratres concito gradu basilicam ingressi, ad tanti miraculi conspectum gaudio perfusi, certiq; de meritis sancti Eucherij, vase supposito, Dei donū suscepere. Tandem paucis diebus euolutis ita copiosè manauit, vt lampades septem inde impleat, licet pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipso autem sanctitatis liquore quicunq; ægrotus ex deuotione manibus sacerdotum vngitur, statim recipit sanitatem, quacunque etiam detineatur infirmitate. Hoc verò miraculum nemo ambigat hodieque fieri.

CAP. X.

POST anniuersarium verò diem obitus eius, cum vigiliæ vel matutini hymni à Clero omni solenniter celebrati fuissent, Abbas ipsius monasterij cæpit esse anxius pro cibis, clero populoque qui ad celebranda solennia confluxerant, apponendis. Egressus autem vnus ex clericis, qui fuerat viro sancto familiaris, ad fluuium iuxta monasterium præterfluentem, annuente Domino, tantam piscium multitudinem in eo natam conspexit, quantam se nemo illic aliquando vidisse meminisset. Accurrit itaque citissimè, & renunciat Abbati & fratribus, quid ipsi cōcessum esset videre. Itur ergo, retia iaciuntur, tantaq; piscium multitudo temporis puncto capitur, vt non solum Clerus, sed etiam populus vniuersus, qui ad eius conuenerat solennitatem, sufficienter, immò etiam abundè exatiatus, gratias pro sancti merito sacrosanctæ referret Trinitati. At verò prolixo operis est totam pertexere historiam, quales quantasq; virtutes per eius interuentum ibidem Dominus operari dignatus est. Nam cæci multi receperunt visum, claudi plurimi gressu restituti, adepti sunt sanitatē, demones quoque sine numero fugati. Augentur dona plurima, præstantur vndique, donante Domino, petentibus vora congrua. Vnde oro clementiam sanctissimi patris, vt mihi pigro & indigno serulo suo, qui plurima ex ijs, quæ de illo audieram, prætermisi, & hæc pauca commemorare non omisi, apud Dominum patrocinari in omnibus non desistat, ipso largiente, qui viuunt & regnant in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA S. PIPINI, PRIMI DVCIS BRABANTIE, ex Codice MS. grauiet, vt apparet, conscripta.

VENERABILIS Pipinus Dux Brabantie ex patre Carolomanno principe & matre Emegarde, fuit Maior domus Fræciæ sub Clotario rege Francorum & Dagoberto eius filio. Qua dignitate, parum à dominatione ac sublimitate regia disserente, præditus, omnia prudēti dispositione ordinabat: præstabatq; tam in bello fortitudine, quàm iustitia in pace. Erat erga regem fidei seruantissimus, erga populum verò veritatis tenacissimus: atque in discernenda vtrorūque causa firmissimo animi iudicio persistens, neque munera populi ad subuertēdum ius regum respiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iustitiam attēdebat. Siquidem regem Deum regi homini præstebat, cuius mandato prohibitum nouerat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo, quæ plebis erant, plebi defererebat: quàm quæ regis, regi restituebat. Studebat ad normā diuinę iustitię omnes iudiciorum suorum sententias dirigere.

Quæ res vel maximè hinc arguitur, quoniam beatum Arnulphum pontificem Metensium, quem in timore ac dilectione Dei nouerat excellentem, omnium cōsiliorum vel negociorum suorum socium assumebat. Hoc adiutore fretus, æquitatis freno cohibebat, si quando neglecto iure, potestate regia abuti voluisset. De functo quoque prædicto viro Dei, sanctum Cunibertum, antistitem Coloniensem, pari sanctitatis fama illustrem, curabat in hac negociorum administratione participem habere. Perperdere ex hoc possumus, quo æquitatis ardore succensus fuerit, qui tam circumspectos consiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim prauitatem execrans, rectis & honestis studiis intērisimè extitit, semper vsus est in exercitio operis sanctorum virorum consilijs, & eorum fretus meritis. Beatus igitur Pipinus primò regum Austrasiæ, postmodum ipsius Austrasiæ inferioris præpositus & dux gloriosus, erat lingua & natione Teutonicus. Decus ergo & gloria Teutonicorum, speculum & norma Brabantinorum, via & exemplar morum, beatus iste pater patrum Pipinus, egregius dux, postquam domum regiam & inferiorem Austrasiam, suæ fidei commissam, strenuissimè gubernasset, vocatus est ad patriam sine fine duraturam, recepturus suæ fidelitatis mercedem condignam. Cuius mors tãto dolore totam Austrasiam percussit, vt planctui eius planctus regum nequaquam conferri possit.

Fuerat namq; probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controuersiarum finis, munimentum patriæ, curiæ decus, via ducum, & disciplina regum. Qui profectò si exemplo sancti Iob laudes suas prædicare voluisset, ex persona Sapientiæ, quæ ipsum vberimè repleuerat, verissimè & absque iactantiæ vitio dicere potuisset: Per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt. Huius autem beati viri corpus eo honore, quo decuit, in ciuitate sua Landis conditum est, ibique diu iacuit, donec diuino instinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem & celebriorem transfulerunt, non patientes thesaurum tam preciosum humilimi viculi loculo occultari, statuentes præclaram lucernam non sub modio, sed super candelabrum reponendam, vt luceat meritis & signis omnibus, qui in domo Dei sunt, vt cernere datur vsque in præsentem diem. Vt autem ostenderetur, quanti meriti esset apud Deum, tale fertur in die translationis eius cōtigisse miraculum. Nam cum veneranda eius ossa de tumulo vbi dudum reposita erant, leuaretur, vt ad ciuitatem Niuellensem locum videlicet eius reuerentiæ competentiorē, transferrentur, cum copiosis id actum est cereis, sicut decuit, ardentibus. Cumq; de Landis vsq; Niuellam populus fidelis per tantum terræ spatium venerandas reliquias cum luminaribus prosequeretur, & aura esset multum ventosa, ne vnus quidem cercorum vi extinctus ventorū exitisse perhibetur, quousque peruentum est ad locum opratum. Ipsius itaq; sacre reliquiæ collocatæ sunt, vt decuit, in capsâ decenti iuxta feretrū filię suæ sanctæ Gertrudis, quæ singulis annis in diebus Rogationum circumferuntur à Clero, ad laudem Domini nostri Iesu Christi, cui est laus & gloria in secula seculorum, Amen.

VVVV 2

VITA

Nam cum Montanus cum Iuliano habuisset sermones aliquos ob eam mulierem, quæ ad communionem oppressit, quæ nec communicabar: cumque post correptionem, quam in eam congererat, in rigore ipso discordiæ mansisset: ostensum est eadem nocte Montano hoc: Visum est, inquit, mihi venisse ad nos centuriones. Cumque deduceret nos per viam longam, peruenimus in campum immensum, in quo occurrunt nobis Cyprianus & Leucius. Peruenimus autem in locum candidum, & facta sunt vestimenta nostra candida, & caro nostra commutata, candidior est facta vestimentis nostris candidis. Itaque autem perlucida fuit caro nostra, ut oculorum visum ad intima cordis admitteret. Et respiciens in pectus meum, video quasi sordes, & experrectus sum in visione. Et occurrit mihi Lucianus, & retuli illi visionem, & aio illi: Scis quoniam sordes illæ, illud est, quod non statim eocordaui cum Iuliano? Et in hoc experrectus sum. Quia de re, fratres dilectissimi, concordiam, pacem, unitatem omni virtute teneamus: imitemur iam hinc esse, quod futuri sumus. Si nos inuitat iustos promissa premia, si terret iniustos poena predicta, si cum Christo esse & regnare cupimus, quæ ad Christum & regnum ducunt, illa faciamus. Optamus vos bene valere. Hæc omnes de carcere simul scripserant.

Sed quia necesse erat omnem actum martyrum beatorum pleno sermone complecti, quia de se & ipsi minus dixerant, & Flavianus quoque priuatum hoc nobis munus iniunxit, ut quicquid literis eorum deesset, adderemus, necessario aliqua subiunximus: Cumque per plurimos menses reclusi fuissent in carcere, & fame ac siti diu laborassent, tandem sero produci iubentur, & ad prætorium Præsidis admoueri. Et omnibus quidem gloriosa voce professis, cum Flavianus adiutorium reclamaret amore peruerso, nugans eum diaconum, quod confitebatur inter ceteros, id est, Lucium, Montanum, Iulianum, Victorium, dicta sententia est, Flavianusque rursus receptus est. Et quantum haberet plenam doloris materiam, quod scilicet de tam bono collegio separatus est, tamen fide & deuotione, qua vixit, credebatur id fieri, quod Deus vellet, & tristitiam solitudinis destruita, religione sapientiæ temperabat. Dicebat etiam, Cum cor regis in manu Dei sit, quæ causa mororis est, aut quare succensendum putem homini, qui hoc loquitur, quod iubetur? Sed de Flauiano postmodum plenius.

Interim ceteri ducebantur ad victimæ locum. Cursus vndique gentiliū & omnium fratrum fuit. Qui quantum obsequentes alijs & ceteris Dei testibus pro religione & fide, quam Cypriano docente didicerunt: tunc tamen officio plenior & copia maiore conuenerant. Erat illic videre martyres Christi, felicitatem gloriæ suæ, vultus hilaritate testantes: ita ut possent prouocare ad propriæ virtutis exempla, etiam si tacerent. Sed nec sermonis largitas defuit. Nam exhortationibus suis singuli plebem corroborauerunt: Et Lucium quidem propter ingentem lenitatem, & probam ac modestam verecundiam, infirmitas etiam grauis & labor carceris fregerat: ac propterea cum comitibus paucioribus solus ante præcessit, ne multitudo nimis pressuræ de fusione sanguinis inuideret: qui tamē & ipse non tacuit, sed comites suos quomodo potuit instruxit. Cui cum dicerent fratres, Memento nostri: Vos, inquit, mei mementote. Quanta martyris humilitas, de gloria sua nec soli sub ipsa passione presumere? Iulianus quoque, & Victorius insinuata diu fratribus pace, & commendatis omnibus clericis, maxime eis, qui famæ carceris visitauerant, ad passionis locum cum gaudio & sine pauore venerant. Sedenim Montanus, corpore & mente robustus, quantum & ante martyrium gloriosus, quicquid semper veritas postulare, constanter & fortiter dixerit sine vlla exceptione personæ: tamen de martyrio proximo crescens, prophetica voce clamabat: Sacrificans dijs eradicabitur, nisi Domino soli. Et hoc frequenter iterabat, insinuans & inculcans, non licere, deserto Deo, ad simulacra & manufacta figmenta accedere. Hæreticorum quoque superbiam & improbam contumaciam retundebat, contestans eos, ut vel de copia martyrum intelligerent Ecclesiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deinde lapsum abruptam festinanter negationem pacis ad plenam poenitentiam & Christi sententiam differebat, necnon integros quoque ad tutelam integritatis exhortans: State fortiter, fratres, & constanter militate, dicebat. Habetis exempla: nec vos lapsum perfidia destruat ad ruinam, sed nostra tolerantia magis adificet ad coronam. Virgines quoque singulas admonerat, ut sanctitatem suam tuerentur. Generaliter omnes docebat, ut Præpositos venerarentur. Præpositis quoque ipsis concordiam pacis insinuans, nil esse melius aiebat, quam Præpositorum vnanimem voluntatem: tunc & plebem posse

Prou. 21.

Apparet hinc, hos martyres Cypriani ætate vixisse.

Montani pœlara laus.

posse ad sacra obsequia prouocari, & ad vinculum dilectionis animari, si rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim est propter Christum pati, Christum etiam exemplo sermonis imitari, & esse probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi.

Cum autem iam carnifex immineret, & gladius super ceruices eius libramento nutante pendere, expansis ille manibus ad Deum, voce clara, ita ut non tantum ad totius plebis aures, sed & ad gentiles quoque ipsos sonus vocis euaderet, orauit, rogans & deprecans, ut Flavianus, qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat, sequeretur die tertio. Et quod precis suæ fidem faceret, manualet, quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas discidit, & iussit alteram reseruari, qua Flauiano oculi post crastinum ligarentur. Sed & in medio eorum solum seruari iussit, ut nec sepulture confortio separaretur: & perfectum est sub oculis nostris, quod Dominus in Euangelio suo repromisit, ut qui tota fide peteret, quicquid peteret, impetraret. Nam post biduum, secundum quod postulatum fuerat, Flavianus quoque productus, gloriam suam passionem perfecit. Quoniam tamen, ut supra dixi, etiam ipse mandauit, ut bidui moram memoratis causis iuberemus, faciendum erat necessitate maiore, quod fieri merito deberet, etiam si non iuberetur. Post suffragia illa, post voces, quibus quasi pro salute eius amicitia inimica surrexerat, reuocabatur in carcerem virtute robusta, mente inuicta, fide plena. Nihil de animi eius vigore mutilauerat remanendi quidem contemplatio, quæ quemuis posset mouere. Itaque fides, quæ imminentem passionem tota deuotione præsumpsit, temporanea impedimenta calcabat. Hærebat lateri eius incomparabilis mater, quæ præter fidem, qua ad patriarchas pertineret, in hoc etiam se Abraham filiam comprobauit, quæ filium suum & oprabat occidi, & quod interim remansisset, contristabatur glorioso dolore.

O matrem, religiosè piam, o matrem inter vetera exempla numerandam. O Machabæicam matrem, nihil enim interest de numero filiorum, cum perinde & hæc in unico pignore totos affectus suos Domino mancipauit.

Sed ille collaudans matris animum, ut dilationem suam non doleret, Scis, inquit, mater merito castissima, ut semper tenta uerim, si confiteri contigisset, martyrio in eo frui, & frequenter catenatus videri, & sæpè differri. Si ergo contigit, quod optavi, glorandum est potius quam dolendum. Et cum ad carceris ianuam veniret, difficilior multo & tardius quam solebat, aperiebatur, obnitentibus etiam carcerariorum ministris: ita ut videretur obfirmatum, spiritu quodam repugnante atque testante, indignum esse, carceris sordibus eum fœdari, cui caeleste habitaculum pararetur. Quia tamen diuinitatis corona dilata, dignas causas habebat, iam cæli & Dei hominem inuitus carcer admisit. Qualis illic mens fuit biduo illo, quæ spes, quæ ve fiducia, cum martyris Dei animus & de collegarum petitione præsumeret, & de sua crederet passionem futuram? Dicam, quod sentio. Dies ille post biduum tertius, non quasi passionis, sed quasi resurrectionis dies sustinebatur. Admirans erat denique turba gentiliū, qui vocem Montani petentis audierant. Postquam verò produci tertio die iussus est, rumore cognito, confluebant increduli & perfidi, fidem martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei testis, iam ad carcerem non reuersurus. Communis omnium magna lætitia, sed magis habebat in animo suo certum, quod & fides propria & petitio antecessorum suorum extorqueret Præfidi vel inuitam, licet populo reclamante, sententiam. Vnde & occurrentibus fratribus & salutare cupientibus, fide tota pollicebatur, quod in Fusciano cum omnibus pacem facturum esset.

O magna fiducia, fides vera. Ingressus deinde prætorium, cum miraculo omnium in custodiarum loco stabat, expectans donec vocetur. Illic nos in latere eius constituti eramus, iuncti penitus hærentes, ita ut manus manibus teneremus, exhibentes martyrij honorem, & contubernij charitatem. Ibi condiscipuli eius suadebant, cum lachrymis etiam, ut præsumptione deposita, sacrificaret interdum, postea quicquid vellet, faceretur: nec incertam illam & secundam mortem plusquam præsentem vereretur. Et hæc gentiliū verba sunt, qui dicebant vltimi furoris esse, magis mortem malle, quam vivere.

Sed ille gratias agens, quod amicitia duce, quantum in ipsis erat, consultum sibi vellet: tamen & de fide & de diuinitate non tacuit, dicens, multo melius esse primo in loco, quantum ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quam lapides adorare.

V. vvv 4

Tunc

Matth. 17.

Gene. 22.
Mira sanctæ mulieris fortitudo.
2. Mach. 7.

Vides hic familiarem admodum. martyribus fuisse huius historie auctorem.

Tunc deinde summum esse Dominum, qui omnia imperio suo fecerit, ac propterea solus colendus sit, addens & illud, quod gentiles minus credunt, etiam si de diuinitate quid sentiunt, viuere nos etiam cum occidimur, nec vinci morte, sed vincere: ipsos quoque, si vellent peruenire ad conscientiam veritatis, etiam Christianos esse debere. His illi retinui & reuerti, postquam nihil per suadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem se misericordiam contulerunt, certi eum a proposito voluntatis suae vel tormētis deponi posse. Et cum admoueri iussus esset, interrogatus a Praefide, quare mentiretur se diaconum, cum non esset, mentiri se negavit. Et cum Centenarius diceret, notariam sibi datam esse, qua contineretur eum fingere, respondit: An non est verisimile me mentiri, & illum verum dicere, qui notariam falsam dedit? Qui cum reclamante populo accedente, Mentiris iterum a Praefide interrogaretur, an verē mentiretur, respondit: Quod est compendium mentiendi? Ad hoc populus exasperatus, torqueri eum iteratis clamoribus postulauit. Sed Dominus, qui serui sui fidem sciebat, non est passus probati martyris corpus tormenti alicuius vel leui laceratione pulsari. Cor enim regis ad sententiam statim flexit, & testem suum, usque ad mortem fidelem, consummato cursu & agone perfecto, coronauit.

Exinde iam gaudens, quia per sententiam datam passionis suae erat certior, etiam incundo colloquio fruebatur. Et sic effectum est, ut iuberet haec scribi, & ad propria verba coniungi: addi quoque ostensiones suas voluit, quarum pars ad moram bidui pertineret. Cum adhuc, inquit, episcopus noster solus passus fuisset, ostensum est mihi hoc, quasi Cyprianum ipsum interrogarem, an pati ictus doleret martyr futurus, de passionis tolerantia consulebat, dicens: Alia caro patitur, cum animus in caelo est, & nequaquam corpus hoc sentit, cum se Deo tota mente deuouit. O verba martyris, martyrem cohortantis. Negavit esse in passionis ictu dolorem, ut qui & ipse habebat occidi, animari constantius posset, quod nec paruum quidem sensum doloris de passionis ictu haberet. Postea, inquit, cum plures paterentur, contristabar in visu noctis, quod quasi a collegis meis remanisssem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens: Quid contristaris? Cui cum causam tristitiae meae dicerem, ait: Confessor es, tertio martyr eris per gladium, & sic impletum est. Nam confessus Christum primo in secretario, secundo publice, reclamante populo, iussus recludi, a collegio suo secundum ostensionem remansit, & productus post confessiones duas, tertio passionem perfecit. Deinde, inquit, cum iam Successus & Paulus cum comitibus suis coronati fuissent, & ego post infirmitatem conualescerem, video ad domum meam venisse Successum episcopum, vultu pariter & cultu nimis claro, cuius effigies difficulter agnosceretur, eo quod carnales oculi angelico splendore rutilarent. Quem cum vix agnoscerem, ait mihi: Misus sum nunciare tibi, quoniam tu passurus sis. Hoc cum dixisset, statim venerunt duo milites, qui me perduxerunt in locum quendam, ubi erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicens: Laudo te, quia nemo sic martyrium duxit. Et verē nemo. Nam, ut omittam carceris abstinentiam singularem, & ut accipientibus ceteris vel modicum cibum, qui de sordibus penuriae fiscalis exhibebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens ieiunij multis & legitimis fatigari, dummodo alios victu proprio saginaret.

Ad illa igitur veniam, quod cum tanto honore deductus esset, qui a tot sacerdotibus comitatus, eius disciplinis omnibus ordinatis, ad instar ducis dirigi meruit. Sic regnatorum cum Deo martyrem, iam spiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de caelo testimonium desuit. Imber largus & lenis temperato rore descendens fluebat, ad multa proficiens. Primo, ut gentiles perneciter curiosos interuentu pluuiae refrenaret, & ut diuertendi daretur occasio, ut sacramentis legitimae pacis nullus profanus arbiter interesset. Et quod Flavianus ipse ore suo dixit, ad hoc pluebat, ut Dominicae passionis exemplo aqua sanguine iungeretur. Sic consummatas omnibus fratribus & pace perfecta, processit de stabulo, quod Fusciano de proximo iunctum est. Ibi cum editiorem locum & sermoni aptum conscenderet, silentio manu facto, huiusmodi verba emisit: Habetis, inquit, fratres dilectissimi, nobiscum pacem, si Ecclesiae noueritis pacem, & dilectionis unitatem seruaueritis. Nec putetis pauca esse, quae dixi, cum & Dominus noster Iesus Christus, passioni proximus, haec nouissime dixerit: Hoc est mandatum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Et supremum illud

It hilari ad mortem Flavianus.

Visio oblatra Flavianus no.

Flauiani egregia preconia.

Iohan. 19.

Memorabilis martyris morituri sententia.

Iohan. 13.

Iud adiunxit, & in testamenti modum vltima sermonis sui fide signauit, quod Lucinū presbyterum commendatione plenissima persecutus, quantum in illo fuit, sacerdotio destinauit. Nec immerito. Non enim difficile fuit, spiritu iam caelo & Christo proximante, habere notitiam. Deinde ad locum victimae, expleto sermone, descendit, & ligatis oculis ea parte, quam Montanus seruare ante biduum iusserat, fixis tanquam ad precem genibus, passionem suam cum oratione perfecit. O martyrum gloriosa documenta, o testium Dei experimenta praecleara, quae ad memoriam posterorum merito conscripta sunt, ut quemadmodum de scripturis veteribus exempla, dum discimus, sumimus, etiam de nouis aliqua discamus.

IGNATII MONACHI, QVAE FIT SINGVLATIM, EXPOSITIO VITAE ET MIRACVLO-
rum sancti Patris nostri Tarasij, Archiepiscopi Constantino-
politani. Habetur in Metaphraste.

Suidas hunc Ignatium dicit fuisse diaconum & vasorum cu. Hodie ecclesiae Constantino-politanae, & Metropolitanae Nicenae, 25. FEBRUARII.

Ataturus per ingentem maris magnitudinem, inclyti patris & vita inaccessa praestantis, vercor ne aduersos ventorum flatus linguae agrestis, & vastorum fluctuum obscuritatis excitem, salumque & tempestatem mihi procurem animae naufragij. Talis enim est inscitiae temeritas, quae orationem effundit tanquam paleam, ad nihil quod sit opportunum conducibilem, & affert damnum ei, quod oportet fieri & est utile, & in naufragium incidit multiloquij, quod fieri non potest, ut omnino effugiat peccatum, ut est Salomonis & diuina admonitio. Hoc meum reprimat ingenium & terret cogitationem, & refrenat orationem, & diuinorum viri dotum profundum intueri properantem, retardat. Sed cum altum longi temporis silentium res eius tegens esset multorum auribus damnum allaturum, ut quae teneantur desiderio audiendi res optimas & praestantissimas, quae ab illo in vita gestae sunt, ut quae sint plenae utilitate animae, agere valere iubens omnem dubitationem, pauca quaedam de ipso, quae dignatus sum videre oculis, & quae accepi auribus, & quae ipsa noui experientia, & in mea humili & egena scio manere memoria, cum pura & sincera veritate in lucem edere, si Deus concedat, iam conabor. Nam etsi non possim dicere pro dignitate, non ideo vniuersum deferam: sed quia nolo abscondere talentum, sicut ille malus & piger seruus, ideo quod Deo gratum est prompto & alacri animo offerre pro viribus, etsi non potero debitum soluere cum foenore, in eo quidem certe, quod sortem exerceam & procurem, ut ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

Hic ergo sacrosanctus & magnus Tarasius, qui Christi mansuetudinem & humilitatem ab infantia usque ad senectutem imitatus pulchre expressit, in cuius, sicut prius dixi, virtutum mare me ut natarem demisi, quisnam esset & unde, & ex qua patria & parentibus ortus sit, arduum fuerit dicere, ijs etiam qui ex scientia sciunt ample & magnifice dicere, non solum mihi, cuius est plane humilis & abiecta oratio, tantam praecleari generis ab alto repetere magnitudinem, & a maioribus deductam eius stirpem recensere, qui gloriari non vult eiusmodi laudibus, neque fluentibus diuitijs cor apponere, conuenienter diuino Psalmographo, vniquam est meditatus. Hoc vnum autem possumus dicere, quod omni auctoritate & maxima excellentia apud eos, qui per id tempus imperabant, Georgius eius pater, & rei nomen conueniens sortita mater eius Enkratia, propter summam iustitiam primas partes obtinuerunt, ex patriciorum serie derivati, appellati patricij. Quorum pater quidem cum ascendisset ad altitudinem tribunalis iudicialis, integreque & incorrupte ius omnibus ex aequo tribueret, Solone & Lycurgo antiquis illis legislatoribus, conspectus fuit longe iustior. Qui etiam aliquando rectam & legibus conuenientem tulit sententiam, cum quid esset iustum tunc ignorassent, qui videbantur imperium obtinere, neque id vellent exequi. Iuris vero dicendi difficultas in his fuit: Paupercula quaedam foemina, fuerant grauissimi criminis accusatae. Quanam autem fuerit ea accusatio, iam dicam.

Prou. 10.

Matth. 23.

Psalm. 61.

Integritas patris eius in iure dicundo.

Accu-

Iohan. 14.
Lucæ 24.

Accusata fuerant eadem fecisse laetentium infantum, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes, & ex improviso infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in iudicium ab ijs, qui credebant fabulis, & nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quæ simulacris & phantasmatibus nequaquam decipitur. Est enim apud Græcos in fabulis scemina quædam, Gello nomine, quæ dicitur, cum immatura morte vitam abruptisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, & eos interfecisse. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis adscribere in spiritum conuersis, causam eorum, qui moriebantur ante tempus. O stuporem, o cordis oculorum cæcitatem. Si corpus longitudine profunditateq; & latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, & hæc facere conceditur, Christus ergo, qui est ipsa veritas, dicens: Spiritus carnem & ossa non habet: reputatus est phantasma ab ijs, qui hæc asserunt. Quinetiam Christus quoque, qui veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa non habere verè affirmavit Discipulis, nulla re circumscribetur, quæ obstat, quò minus sit phantasia. Sic ergo censens & citra dubitationem iudicans Georgius, sceminas absoluit à criminibus. Qui tunc autem rerum potiebatur, (valde enim defendebat phantasia) cum sensisset sic iudicasse Georgium, iussit eum ad se adduci. A quo euidenter edoctus de vero exitu latè à se sententia, cum quidem cecidit per summam ignominiam: latam autem ab eo sententiam vel inuitus comprobatur, ut qui à criminibus absolutas conseruaret mulierculas. Et Georgij quidem constantia & iustitia pars hæc sita sit.

Mater piè
suum in
fuit filium.

Fit consul
&c.

Psalm. 1.

Mater verò clara pietate, & id, quod ipsa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddituum filium & verè templum continentie. Et cum æqualibus quidem suis & improbis docens eum nullam habere consuetudinem: inire amicitiam cum ijs, qui amant decus virtutis, suadebat & eis coniungi iure charitatis spiritualis. Quamobrem ingressus per vniuersam virtutem, erat apud omnes reuerendus, ut etiam consulari dignitate fuerit honestatus: & electus sit primus scriba arcanorum Imperatoris: & in aula imperatoria luciferi instar resplenderet: ut qui diuinas quidem disciplinas abundè esset complexus: & ex externa eruditione collegisset, quæ sunt præstantissima. Illas quidem meditando ad ascensum virtutis, & plantatus secus decursus aquarum diuinæ cognitionis, ut rationales fructus proferret in tempore: harum autem utilitatem per attentionem & cautionem in animo recondens obsignauit, per quas posset corrigere, quod est prauum & barbarum: & linguæ suæ imponere legem accuratè loquendi.

Cum sic deceterò per vtrasque laudem esset affectus, & totum se Deo dicasset per pietatem & puram cōscientiam, venit ad habitum spiritualis perfectionis, & mundi munera obiens in mundo habitu, se à mundana remouit ambitione, & spiritui adaptans animam, Vas sacrum efficitur electione melioris, etiam ante sacerdotium, & pastor peiudum rationis compotum, qui pascebatur adhuc, prænucciabatur: & sperabatur fore, ut susceperet vniuersam omnium præfecturam, ut lucida lucerna iam accensa, igne virtutum mundum illustrans vniuersum, & omnem hæreticam dispellens caliginem, & lucem procurans rectæ fidei. Nec populum sua spes fefellit, ut qui mox acceperit id, quod desiderabat. Paulus enim, quem Cypria natum excepit Salamis, sanctè & integrè clauum regens sacerdotij, cum nefaria adhuc vigeret hæresis, quæ accusat Christianos: eorum, inquam, qui abolent imaginem Christi veri Dei nostri carnis susceptionis: & eius, quæ eum verè & propriè peperit Dei matris, & incorporearum, ut visæ sunt, potestatum: & iam omnes sancti oppugnatores hæresis à breui & caduca hac vita excelsissent, & traducti essent ad eorum, quæ in vita gesserant, quæ sit illis, discretionem: & serpentinx doctrinæ virus etiam post exitum euomissent ex Ecclesia, agrè ferebat & animoangebatur Paulus, cum non haberet, qui ei opem ferret, & manum præberet ad rectæ fidei correctionem, propterea quòd omnes adhererent hæresi, eamque confiterentur & assentirentur. Capit itaque consilium dignum sua prudentia. Nam cum incidisset in morbum, qui ei mortem erat allaturus, & deducturus ad longeuam quæ illic est, resolutionem, se clam subducit à sede: & cum venisset ad Flori monasterium, in numerum monachorum se retulit, mutato amictu.

Irene cum
filio Con-
stantino
Imper.

Postquam autem notum fuit, quòd se demisisset Pontifex, idque iam peruenisset ad aures eorum, qui per id tempus rerum potiebantur, (Irene autem & Constantinus eius

eius filius, primas potentia partes tunc pulchrè obtinebant) ij, quòd res accidisset noua & insolita, animo non parum conturbati, statuerunt venire ad dictum monasterium. Postquam verò agnouerunt Pontificem subijisse habitum humilitatis, ira repleti & metu, rogauerunt eum, qui se ad tantam dederat audaciam, quænam fuisset causa Pontificis fugæ & tonsuræ, reputantes num nihili esset facturus grauem Imperatoris indignationem. Paulus autem miri ac placida oratione (talis enim erat, si vllus alius) iram leniens imperatoriam, persuasit, ut irasci desisterent: & aperuit causam, quæ eum ad hoc deduxerat, hoc modo verba faciens:

Me, o Imperatores, & morbus, & improvisus mortis aduentus, coëgit hoc facere, multo autem magis ad id impulit Ecclesiæ deformitas, quæ laborat hæresi, & ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem, ut ei inhaerit vibex immedicabilis: & ter iam per manus & atramentum inscripta hæresi assensio. Neque enim mihi licuit effugere retia malæ opinionis: sed accidit, ut & lingua & manu in ea implicarer. Quod etiam me magis angit, ut quòd exedat sensus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quæ in vestra manu tanquam in statera appenduntur, fidei immobilem conseruant trutinam, & in recta permanentes doctrina & exultantes, ab ecclesia nostra longè dissidere, & tanquam à Christi grege alienas oues repellere. Et ideo recusò esse pastor cœtus hæretici, & statui potius habitare sepulcrum, quàm esse obnoxius anathematibus sacræ quaternioni sedium Apostolicarum. Sed cum sceptri potentiam in vestras manus Deus tradiderit, & imperialem curam geratis Christianissimi gregis, qui est sub sole, ne despiciatis tristitiam matris vestræ Ecclesiæ, sed studete, ut ea rursus veterem recipiat pulchritudinem. Ne patiamini abominandam hæresim nunc quoque, tanquam suam ex quercero, ut dicitur, vastare ac perdere vineam vestræ imperatoris & fidelis agriculturæ, & à viam transeunte non trita & aspera mala opinione turpiter eam peruadi. Est vobis scientissimus agricola, qui aluerit botrum veræ confessionis, & eum expresserit in diuina torcularia vnius & solius Ecclesiæ, & cum impleret craterem sapientia, parauerit fidelissimo populo poculum rectæ sententiæ. Et quemnam hunc innuis, ei dixerunt Imperatores? Tarasium mea significat oratio, qui est primus à secretis diuini vestri imperij. Illum scio, & quicumque rectè sapit, ecclesiam esse opportunè suscipiturum: & virga quidem rationis particeps hæresum nugas esse exacturum: docendi autem & pastoralis baculo introducturum & foras educiturum ad stabula & mandras veritatis, gregem diuinitatum.

Cum in auribus imperatoris sic seminasset orationem, & eam effecisset genitalem, & quæ iam fructum tulerat in centuplum, grauitate morbi oppressus, ad tabernaculi dissolutionem, per mortem confidenter festinabat, ædificationem à Deo per incorruptionem, ut dicam Apostolicè, sortitus. Et sic quidem se gessit Paulus: Imperatores autem in Pastoris electione mentem habentes occupatam, & Pauli sermone stimulatam, in Tarasium apertè designant oculos: & cum, Deo volente, ut viduato gregi præficeret, communi consensu sapienter eligunt. Eis assentiebatur, quidquid erat optimum & præstantissimum è sacro senatu, diuinus planè cœtus: ut qui omnino scirent virum in omnibus præfulgere, & dignum, cui demandaretur dignitas pastoralis. Quidquid autem erat promiscuum ac circumforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris sanctitatem, etiam ante sacram ab eo acceptam vestem, ut ad arguendum vehementissimam & acutissimam suspectam habens securim, nolebat assentiri communibus suffragijs, non volens ab antiqua sua resipiscere sententia: & malebat inuolui cæno limi hæreseos, quàm potari viuifico fluente puri & imperturbati fontis doctrinæ Tarasij. Sed vicit id, quod iustum erat: & admissum est, quòd pro pietate ferebatur decretum. Iubent itaque Imperatores statim coram sissi Tarasium, ut quæ Deo videbantur & legibus Ecclesiasticis, iura in eo confirmarent. Ille verò aderat cum pia & honesta specie, & quas à Deo habebat, gratijs circumdatus. Apud quem honestis & egregijs agentes sermonibus, & tanquam iam cum patre, de eo, quod erat postea constituendum, consilium ineuntes, vsi sunt verbis eiusmodi:

Non putamus latere tuam prudentiam, quòd præteritis temporibus Ecclesiam inuasit vertigo hæreticæ caliginis, quæ nullo tolerabilius eam operuit, quàm nona plaga Aegyptiaca, tenebræ, inquam, palpabiles, & vsque in hodiernum diem cancri more serpsit per gregem: & per vniuersum ferè mundum in animam commouit tempestatem.

Oratio Pauli
Episcopi
ad Imperatores.

Tarasius
eligitur episcopus
Cō-
stantinopolitani.

Imperat.
Oratio ad
Tarasium.
Exod. 10.

tem. Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, & eius ductores, qui non iuste iustum persequi statuerant, iusto iudicio ab imperio exemti & à vita, & tanquam lampadem prælucens nostram accendit potentiam, ut malæ opinionis abigamus tenebras, & faciamus exoriri Solem cognitionis: ecce te euocamus defensorem & propugnatores, & ad hoc certamen adiutores, ut qui sciamus te pulchrè posse armari ad rectam tuendam sententiam, & structa ex diuinitus inspiratis scripturis acie, pro ea confingere & te præclare gerere. Nè ergo terga vertas ad ea, quæ pie à nobis proponuntur, qui mundanis opibus & copiis studemus procurare pacis utilitatem: quinetiam pedibus & manibus opem ferre, & omnem mouere lapidem, ut dicitur in prouerbij, ut inueniatur quod queritur, & apprehendatur quod desideratur. Tempus est ergo ut contextatur præclara & valde optanda Ecclesiæ tunica, quam scidit pestis hæresis. Nunc appropinquat dies insignis & salutaris, in quo Christus cessare faciens fremitum erroris simulacrorum, annuit copiosis suis miserationibus, ut eius veneranda erigeretur statua, quod attinet ad humanitatem. Transiens ergo ad septum Sacerdotij, cum aduersus hæresim decertaueris, cane victoriæ canticum aduersus inimicos. A Deo præmium & coronam accepturus, egredere.

Tarasius ad
Imperatoris
sponsio.

Tarasius autem Imperatoris allocutione obstupescens, & tanquam à cælesti aliquo sono attonitus, respondit in hanc sententiam ad ea, quæ dicta fuerant: Tempestatem quidem, quæ in fidem & vniuersum commune vehementer irruit, & usque ad fundamenta Ecclesiæ periculosè agitauit fluctibus, & animæ naufragium multis conciliauit, nulla est auris, quæ non acceperit, etiam si pauci effugerint vim procellæ. Hunc verò sedare turbinem, & nocturnæ pugne luna non lucente hanc pacare procellam, maius est, quam ut vllæ vires id queant præstare. Quis enim, quæ tam nefariè inualuit, consuetudinem, & naturæ vim accepit, & mundum propemodum iurciurando adegit aduersus diuinam potestatem, conuerterit & fecerit discere, quod est melius, nisi Deus adspexerit & defenderit vestram diuinam potestatem? Ecclesia, quæ impietatis tyrannide olim fuit exuta veteris decoris pulchritudine, lacerisq; pannis diu esse induta sustinuit propter putria & imbecilla dogmata hæresis, nunc à Deo & à vobis ornatur pijs varietatibus. Per vos ergo renouentur mandata Apostolorum, per quæ refulsit splendor veræ fidei. Respirent sacrarum Synodorum pura decreta, quæ Euangelicis seruantur traditionibus, nec sustinent in æternum vllò modo posse surripi. Aperiantur vestibula paternorum dogmatum, & Christi pecudum in eis greges trāseant, & tanquam ex diuino paradiso confiteantur doctrinam rectæ confessionis. Per Caiaphæicum enim concilium facta est abortio foetus hæresis. Per oecumenicam Synodum nascantur filij Ecclesiæ, & ad mensuram ætatis Christi incrementum accipiant. Nam si hoc factum fuerit, & antiqua ac prima amictus dignitate fuerit decorata, & veræ opinionis pijs dogmatum Lucifer vestro studio eam illustrauerit, habebit omnes fideles in eadem sententia conuenientes, & suas animas profundentes, ut ea stabiliter fundata, conseruetur supra firmam petram fidei.

Constanti
nopolitana
pseudosyn-
odus dicitur,
qua damna-
te sunt
imagines
ab hæresi-
cis.

Cum hæc coram Imperatore animæ utilia declarasset mysteria, ipse eum rogat, ut eum quoque de his discentem audiat communis cœtus populi. Nam hoc caput recte fidei ægrè ferebat turba militaris, ut cui non videretur esse admittendas & adorandas venerandas imagines. Nutu ergo Ecclesiæ hoc facere incitatus, cum fuisset in inclito Magnauræ palatio, vniuersa conflente ciuitate & sacerdotali multitudine se quidem excusauit, validis demonstrans rationibus, qualis esset sacerdotij professio & dignitas, & ad quantam altitudinem euehat & magnitudinem, eum, qui vult ad hoc procedere: seque non esse idoneum ad id suscipiendum, ut qui iam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, & in huius vitæ turbis & sollicitudinibus plurimum inuolutus, & mysticum hunc statum nondum gustauerit. Eum enim, qui ad hanc vocationem & hunc gradum properat, illotis, ut dicitur, manibus citò ad id insilire, & quæ non tangi possunt, tangere non est tutum: sed eum, qui est educatus in ijs, quæ ad hoc ferunt, iustificationibus, & directus Euangelicis & Apostolicis, ut par est, viuificis doctrinis, ad discernendam viam rectam & incuruam: ut illa quidem pastoraliter deducat ad meliora: hanc autem declinet & vitet, conuenienter diuine admonitioni, ut quæ procùl ferat à Deo & eius constitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, ut scit Deus, ad hoc suscipiendum ministerium inuitum coegerunt Impe-

Imperatores, cum hoc mihi nunquam venisset in mentem, neque de hac vnquam re-ctione cogitasset. Tanquam electo ergo Dei populo & gregi meam communico conscientiam, ut si me huic maximo muneri volueritis alligare, & me huius iugum subire statueritis, Traditioni Oecumenicæ fidei vos quoque ipsos inclinatis, & nè vos sequi pigeat patres, qui hac via sunt ingressi, & sex sanctis Oecumenicis Synodis, & ijs, quæ pie ab ipsis sunt decreta, consentire nè recusetis. Ad supernam enim hæreditatem transmittunt eos, qui ipsis parent, & sunt authores magnæ & immortalis remunerationis. Eius itaque admonitiones tanquam angeli voces admittit populus, & polliciti se instar ouium secuturos ducentem pastoraliter, se, ut Deo & ei videretur, in omnibus parituros affirmabant.

En vult ut
oecumeni-
cis obtem-
perant Con-
cilijs, modò
ipsum ve-
luti habere
Episcopu.

Tunc deceterò inspiratione principalis & diuini spiritus, conspirante etiam consilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate, & tonsa coma ritu Clerici, honestoque & venerando alio sumpto amictu, diuinis & spiritalibus inuocationibus, sicut Aaron & Phinees, suscipit vñtionem honoris sacerdotalis, & ascendit ad altitudinem cathedræ Pastoralis, luci lucem adiungens, & virtutem augens virtutibus, & modum superantibus profectibus datum, sacratissimum talentum multiplicans. Continentiam enim tanquam Eueratæ filius, & qui cum iam pridem abundè exercuerat, usque adeò sibi parauit ex eo, quod esset paucis contentus, ut esset eius victus à rebus superuacaneis omninò alienus, & non luxurians usque ad satietatem. Vitæ autem suæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, ut esset omnibus diuinissimum exemplar propositum, cui nunquam persuaderi poterat, ut moueretur ad appetitum voluptatis.

Parsonia
victus eius.

Cum autem ad diuinarum scripturarum meditationem sibi domesticam asscuisset vigiliam, somnum ut membra soluens & inutile amandabat mancipium: & cum vsum exigeret, rursus iubeat adesse. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut molliibus stragulis vnquam vidit inuolutum? Quis tunicā & zonam super eubile dimittentem vnquam accepit, & præparauit, ut esset elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vnquam detraxit calceos, & alligata spongia, ut mos est, leuigauit & polijt? Sed ipse erat sibi, ut dicitur, balneator, & inferuebat sibi ad vsum corporis: in hoc quoque Christum magistrum diuino zelo imitans, qui dixit: Non veni ut mihi ministraretur, sed ut ministrarem: exemplum humilitatis præbens suis discipulis.

Catalogus
virtutum
eius.

Habebat autem preceationem, quæ mentem sublimè ad cælos euehebat, & soli Deo reddebat familiarem, & coniugebat incorporeis, & expellebat omnem tentationem, conuenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus, quo non habebat solum eum genu flectentem & surgentem, & manus ad cælos extollentem, & supernè accipientem à Deo illuminationem. Humilitatem verò, ut quæ ei à puero fuerat familiaris, ita est complexus, ut non solum ea in ipso conspiceretur, & ex ea laudem assequeretur, sed etiam transfret ad alios, qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex ijs, qui erant relati in numerum Clericorum, qui suos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant varijs & preciosis vestibus sericeis, aurū quidem ademit: fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Ijs verò, qui toti corpori ex ipsè filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas à curiositate nimia & delicijs, ut quæ essent vestitus honestus, & conuenirent ijs, qui Deo seruire statuerunt, & profitentur humilitatem. Ex quo quid euenit? Ut tolleretur quidem, quidquid damni ex eo nascebatur: honoraretur autem frugalitas, ut thesaurus quispiam preciosissimus. Castitatem verò, & quæ cum ea simul degit temperantiam, ut quæ sanctificationem conciliarent, appellauit sorores: per quas, quæ carnem inuadit, sordidam & adulteriam exterminans cogitationem, & ignominia affectio-nes depopulans, à Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis.

Precatio.

Humilitas.

Castitas.
Temperan-
tia.

Comiserationem autem & ditissimam in pauperes misericordiam, tam hilariter, ut ille dixit, impertijt, ut superaret omnes, qui suppedibant pauperibus, & fieret nouus Ioseph, dans frumentum egentibus. Sue enim mensæ obsonia in frustra cōminuens, ad accipiendos eos, qui esuriebant, in dies eis parabat conuiuium. Abundè autem huius rei sunt testes usque in hodiernum diem, definita receptacula eorum causa, qui hospitio accipiebantur & pauperum nostrorum fratrum. Quinetiam mansuram pecuniæ dationem alijs pie attribuit, in pugillaribus nomen vniuersiusque significans. Quo-

Misericor-
dia in pau-
peres.
Rom. 12.
Gen. 47.

idianam autem distributionem, quam manu sua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimensus fuerit Diophantus, aut multiplicans numerarit Nicomachus, quæ erat arena copiosior, & egenorum ventres reficiebat? Ieiunio vero, quod est ante Christi passionem, magnam erogare largitionem in diuersis locis & conuiciis, ijs, qui magna premebatur inopia, ipse excogitauit, vsque ad Christi lucem afferentis, festum festorum, resurrectionem.

Et ocio & tempore longo mihi opus fuerit, vt per ordinem collocem accubitus inuitatorum hospitum & profelytorum, claudorumq; & cæcorum & mutilorum ordinatam sequens consequentiam, & posteris dem exemplum munifici ac liberalis instituti. Tempus autem hyemis, quod erat acerrimum, niueq; & gelu & glacie terræ vinciebat intestina, & ijs, qui in ipsa erant, imponebat instar collaris, frigescentem eamq; grauissimam molestiam, quomodo in eos, qui horrebant, & laceris pannis erant obfusi, & solum pudenda contegebant, vsus machinationibus fouentis recreationis, propulsauit.

Vide singulare in numeros beniginitatem.

Ipse ministrabat pauperibus cibum capiebus.

Philip. 2.

Construit monasterium.

Tunicas enim, penulas, & præterea tegumenta ex crassissimis lanæ filis & staminibus confecta, & vellere denso graui, magno auri pondere emens, & ijs, qui sub dio misere affligebantur, distribuens, arcebat grauem molestiam frigoris. In salutari autem prius dicto die reuerendæ Christi resurrectionis, post diuinæ synaxis & communionis peractum mysterium, adhuc sacris vestibus candidatus, ad veteris basilicæ iam dirutum locum, qui vocabatur Estia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum fecisset recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis distribuens. Deinde cum hoc munus obisset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, vt dicit fabula, medullis se nutriendi, neq; mensa Sybaritica excipiens, nec quæ ventrem titillant & impinguant belularijs, sed frugalibus obsonijs, & quæ non spectabant ad delicias, se reficiens.

Quis ad tantæ humilitatis altitudinem memoratur fuisse erectus ex ijs, qui vnquam fuerunt? Quis demissionem Christi sic est imitatus, qui paterni sinûs non exinanita magnitudine, nostræ paupertatis subiit speciem, & ministrando docens ad cælum euolare fecit considerare eum paternam maiestatem? Hic ipse, qui nunc laudatur, etiam si in medijs iactaretur tumultibus, non solum amauit quietem & silentium, sed alijs quoque ea affatim suppeditauit, eos à mundo abducens & Deo reddens familiares, & virtutis efficiens filios, vt huius sanctæ vitæ & operationis genitor & productor. Huius autem rei fidem facit omnino, ex hereditate eorum, quæ ad ipsum lege dotis ex bonis paternis redibant, adificatum monasterium in sinistra parte Bosphori Thracij. In quo cum arborum rationis participum plantasset generosa germina, quæ pinguescebant fluentis exercitationis, & augebantur copiosis condimentis abstinentiæ, ea fecit Christi agriculturam, tricesimum & sexagesimum & centesimum virtutum fructum fideliter producentia in sanctitate & iustitia. Ex quibus multi ab ipso sunt vocati ad dignitatem pastorem, & vt par erat, ornarunt possessionem sacerdotij: fueruntque columna immobiles fidei catholicæ. Quod quidem ostendit tenebrosa inundatio hæresis, aduersus quam fortiter pugnantes, & nubem subeuntes multorum periculorum in persecutionibus & afflictionibus, & sub dio perpeffionibus, ad splendorem superni luminis, eam fuderunt ac dissoluerunt. In qua etiam suum cognitum reddidere magistrum, tantam semper lucentem Luciferum. Et hæc quidem postea.

Ipse autem perfectis virtutibus vsus est ad satietatem, cum mentem suam actione prius exercuisset, vt ascenderet ad contemplationem, & eius fuisset capax receptaculum, concinne animum adhibebat ijs, quæ ad rectam fidem pertinent, & vt quæ Deo volente visa fuerant, & Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendeat. Hoc autem erat, vt Oecumenica procederet Synodus: & ab eo, quod iustum est, minime aberraret Ecclesia. Iussu ergo Imperatorum, omnes Pontifices ex vnaquaque regione & ciuitate proficiscuntur in ciuitatem regiam, & iam edicto conuentu in inelyto templo diuinorum Apostolorum, & iam sedentibus Episcopis in sedibus propositis, ecce quoddam examen vesparum, virorum, inquam, qui erant animis leoninis, ex exercitu Constantinensi, qui olim imperij sceptrum non pie administrarat, exurgens veluti ex quibusdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem sacram, bellicis armis eam obstruendum. Qui cum venerandæ ædis atrijs appropinquassent, incondita voce locum replerunt, dicentes non esse ferendum infringere & transgredi ea, quæ olim visa fuerant

Ita fuit Constantinus Co-pronymus.

Minæ Iconomachorum.

fuerant Constantino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, & prædicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc inceperit, & ante nostros oculos viderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipso congregata, sanguine sacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, & in portas irrumpentes, volebant eos, qui erant intus, interficere.

Tunc nutu imperatoris potestatis sessionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos, qui res nouauerant, cum ira frementes, citò venerunt in suum palatium, eorum insolentiam & insurrectionem & euersionem vniuersi reputantes. Tarasius vero ad sacram aram accedens, timoris nullum signum præ se ferens, incruentum incipit sacrificium: & mystica communione peracta, domum reuertitur: vbi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra scriptura & in demonstrationibus faciendis ex patribus eloquijs. Rursusque statuebat, necesse esse congregari Synodum, ne communio hæretica in peius proficeret. Imperatores vero cum eos, qui illam seditiosam fecerant conspersionem, & insultauerant in gloriam eorum imperatoriam, zona exutos à militari dignitate exautorassent, & ab omni armorum auxilio desertos & nudos effecissent, iubent vnumquemque eorum ignominia notatum, redire in patriam. Non enim, aiebant, sustinet Deus tales parentes seditionis, habere defensores & propugnatores eius, quod ex eo relucet, palatij.

Turbatur per illos synodus.

Exautorantur seditiosi illi.

Hæc cum Deo volente sapienter statuissent, & aliquod tempus intercedere bonum esse existimassent, pulchro rursus mandato edicunt, vt in præclaram Bithyniæ metropolim simul conueniret cœtus Sacerdotum & Pontificum: Niceam, inquam, in qua Trinitatis, quæ est eiusdem essentia & expers omnis materia, aduersus Arrij & suorum rabiem acutissimus gladius fuit fabricatus: in qua Trinitas hypostaseon indiuidua diuisione, & diuisa vnioue theologicè resulsit. Et cum sanctissima classis dicto citius in dicta venisset ciuitatem, Tarasius quoque venit ex vrbe regia, ex Apostolicis sedibus secum assumens eximios quoslibet & præstantissimos: Nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primum Presbyterum, & Petrum Monachum & Præfectum: ab Apostolica autem Diocesi, à Politiano, inquam, sacratissimo Papæ Alexandrino, Thomam Monachum & Presbyterum: & à Theodoro Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe pastorum Elia, Iohannem Monachum Presbyterum & Syncellum: adducens etiam secum quosdam ex ijs, qui gerebant magistratus, pietate claros & gratia doctrinæ & facundia: inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat à secretis Imperatoris: qui cum vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedis patriarchalis suscepit honorem post Tarasij sanctam consummationem: & quicunque erant venerandi & eximij Monachi, qui mouebantur zelo disciplinæ & regulæ Ecclesiasticæ, & contendeabant semper sequi synodalem accurationem, profecti sunt Niceam.

Synodus Nicæna 2. contra Iconomachos.

Die autem præstituto (is vero erat, in quo Tecla aperuit stadium cettaminibus seminarum Martyrum) vnusquisque Episcopus, in sacerdotali gradu & habitu, sedebat in sua sede. Primus autem loqui incipit Tarasius, & sermonis ostium aperit Synodo. Deinde imperatorio & diuino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta & sincera fide magna voce acclamauit, post quod fuerunt etiam vocales Apostolicarum sedium ad eos, qui rerum potiebantur, responsiones, ordine canonicæ consequentiæ, Synodo resonantes, & omnes sanæ assentiri doctrinæ, & vt vnusquisque suam diceret opinionem, & quam de hac sanæ fide haberet sententiam & voluntatem aperiret, adhortantes, acclamauit sacrosanctus cœtus, ita esse, & se ita sentire de venerandarum imaginum antiqua effigione & adoratione, multis libris patrum allatis & synodalibus decretis, verisq; adductis sententijs & demonstrationibus, & diligenti perferuatione impressis in auribus omnium. Id autem non semel nec bis, sed ad septimam vsq; sessionem & auditionem toto die conspectum est fieri: quomodo etiam Acta scriptis mandata, per diuinam consequentiæ & ordinem indicant. Tandem cum Tarasius & pius, qui cum eo erat, cœtus collectus patrum, venerandum decretum literarum tutis mementis mandasset: & vt id saluum & integrum maneret, precatum esset: & vt patres, qui primam aduersus furiosum Arrium victoriam erant consecuti, adiutores haberent, & eorum, quæ rectè decreta fuerant, custodes, Deum inuocassent: & vanæ inanisque huius sententiæ authores, & omnis hæresis inuentores, ab atrio Ecclesiastico per anathema

Synodus Nicæna 2. vide vt apud probet effigionem & adorationem imaginum.

thema separassent, in urbem regiam delata orthodoxa dogmata conseruauerunt. Quos summa beneuolentia exceperunt Imperatores.

Erecta itaque cathedra ipsorum Imperatorum, & totius à Deo electæ Synodi, in iam dicta Magnaura insigni æde, & nouo decreto recitato, cum aures imperatorias diuinus impleretur spiritus, (audiebant enim eos in vnum conuenisse concentum auxilio eius, qui omnia continet, & in vnam consensisse sententiam) admirati sunt accuratior nem: & esse doctrinam diuinæ inspirationis, quæ ab eis decreta fuerant, sapienter indicantes, penna & manu imperatoria ea optimè comprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum prosecuti, vnumquemque mittunt in suam ciuitatem & ad greges rationis participes.

Episcopi
Synodi Ni
cenæ vt se
gesserint ex
ga Episco
pos & Cle
ricos leco
nomachos.

Discrimen
inter idola
Ethnicorum
& imagines
sacras Chri
stianorum.

Amos 2.

Tarasius Si
monia pro
fligat.

Tarasius autem & Apostolicarum sedium mystæ eximij, cum ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent Præfaturas, & diuinis doctrinis populū instruxissent ac corroborassent, ijs, qui in clerum cooptati fuerant aut Episcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab Hæreticis, à pascuis segregant ecclesiasticis. Sed Synodalem, & paternam sequentes dispensationem, eos quidem, qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tanquam fratres & collegas in munere Pontificatus: eos verò, qui in re aliqua claudicauerant, & in ijs, quæ ad fidem pertinent, peruersis adspexerant oculis, & deinde à lapsu resipuerant, & libellis comprahendendam abrogant opinionem, iisdem amplectentes viscibus, collocabant in suis sedibus, & in pacifico statu, & tranquillitate nullis agitata fluctibus, conseruauerunt Ecclesiæ orbis terræ. Et in ijs quidem, quæ ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus affectus Tarasius, ad eam rectè & apertè explicandam, & ad eos, qui vacillabant & vtriusque pedibus claudicabant, vt recto pede incederent persuadendos, magnum suscepit certamen & immensum laborem: quotidie quidem eos, qui accedebant, honestis monitis inducens: & si quos videbat corde peruersos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosque legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras hostias. Ostendebat autem nullam omnino habere consensionem aut conuenientiam, prout videbatur fidei accusatoribus, idolorum abominationes, cum pijs & diuinis figuris venerandarum imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio simul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine: Harum verò cum sint veneranda prima exemplaria, necessariò etiam simul veneranda apparent, quæ ex illis producuntur. Et sunt illa quidem inuenta gentilis falsæ religionis, efficta ex eo, quod nusquam est: hæ autem, quæ à Christiana rectè sunt sanctitate, ex eo quod est, ad id quod est, efformatæ, habent consequentem exemplaris archetypi sanctitatem. Cum enim inuenisset ecclesiam præstigiatoris & circulatoris in morem affectam & errantem in montibus hæresis, & sustinentem famem & sitim, non panis & aquæ, sed famem audiendi verbi Domini, eam alens in pascuis quietis, & deducens ad semitas iustitiæ, gregem fecit pinguisimum, salutaribus pinguefactum actionibus, & dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, & effectum nouam conspersionem.

Et primum quidem Simoniacæ crumenæ scindens vinculum, quo sancti spiritus donum venale proponitur, statuit vt Sacerdotum gratis fierent creationes & ordinationes: ex atrio ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, & quidquid erat asperum eiiciens, rectas facit semitas fidei, gregem multis prouocans sermonibus, & ascendens in sacratissimum ambonem, parabat mensam doctrine, ex diuinis inspiratis scripturis venans obsonia, ad alendas animas vtilia. Quinetiam sparsim colligens cantica Davidica, per perspicuitatem & euidenter rerū distinctionem, clare aperiebat ea, quæ intelligebantur: adeo vt essent veluti in conspectu ijs, qui erant lecturi, & recta ijs, qui inueniunt cognitionem. Quod autem propemodum prætermisisset, & quod memoriam effugiens non erat enuncians, & erat celaturum curam diuini patris, quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipse eos leuabat, & cuius, vt opinor, fuit ipse primus opifex, cum in hunc locum venerim, tanquam condimentum aliquod & mel dulce admiscens reliquo corpori orationis, viscera clementiæ & misericordiæ statui inferere in cordibus eorum, qui sunt benigni & clementes.

Nam aliquando quidam ex ijs, qui gerebant magistratus, splendore & gloria & diuitijs insignis, qui etiam, vt ensim imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno

magno pecuniæ pondere luens pœnas, cum graues & acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbabatur in profundum desperationis præ animi agitudine. Is cum noctem obseruasset intempestam, eos latens, quorum custodia fuerat creditus, ad templi diuinum se contulit refugium. Cum autem fuisset intra adyta, venerandæ mensæ mordicus apprehensis cornibus, ea tenebat eum magno tremore & timore. Cum ergo eum cognouissent aufugisse, metu nè idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & eum adspicientes mensam diuinam apprehendisse, circumdant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum, vt posset vt reliquis necessarijs: sed sperabant fore, vt eum proderet necessitas, & eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem custodiam, Prohibent enim omnino ingressum ad aram, vt nemo eum sermone impertiret, aut ad eos, qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur. Cum hæc igitur venissent ad aures Pastoris, eum repleuerunt maxima animi agitudine, vt qui videret contemptionem diuinorum sacramentorum, mouere ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem.

Sed videte à misericordi patre suppeditatum tunc ei auxilium, & admiremini prudentiam. Eo enim tempore, quo oportebat cibum sumere eum, qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum: & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria, suppeditabat, abundè ex se afferens: & deinde abibat, eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ, ex alto rursus descendens, & eum ad secessum deducens & expectans, & eum postea manu capiens, restituebat tribunali. Idque non semel & bis in die faciebat, sed quoties euocatus erat ad hoc ministerium ab eo, qui grauitè periclitabatur. Hanc insatiabilem diuini viri demissionem admirantes milites, & fieri non posse cogitantes, vt qui supplex erat caperetur, quandiu iusti manus eum regeret, improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem & astutiam. Clam enim per alium aditum collocant insidias, vt quando ex sacris adytis ouem Pastor traheret naturæ seruientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cum sanctus viri, vt solebat, curam gereret, & ad requisita naturæ eum duceret, ij, qui securè latebant in insidijs, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt, & ad regiam per vim trahunt.

Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognouit Pastor sanctissimus, ira & dolore arreptus, nulla vtens dilatione, ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc fortè contigit degere Imperatricem) accedit. Cum ij verò patris aduentum sensissent, & eius præsentiam in ipsos futuram zelo plenam & instar acuti gladij suspicarentur, eum siuerunt extra regiam, ne sermone quidem dignati. Ille autem videns suum aduentum nihil sibi profuisse, Ecclesiasticæ pœnæ vinculis omnes communiter alligat, pronuncians indignos communionem Christi sacramentorum, si villo graui damno afficerent eum, qui confugerat supplex ad ecclesiam. Cum hæc ergo tanquam ex Apostolica autoritate liberè dixisset, est reuersus. Illi autem magistri linis adstricti, cum non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non amplius habuere quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebatur pecunijs, trutinam exinanientes, tanquam innocentem eum absoluunt. Talis erat in omnes vir diuinus, diuina vindicans ac defendens, & pro gregis ouibus periculum adiens.

Cum autem & leges accuratè teneret, & in omni genere canonicæ rectitudinis esset exercitatus, quæ vniuerso communi incidebant lites iudicabat, & acutissima colegebat prolata sententia eos inter se conuenire: non pauperis, qui in ius vocabatur, sed xus misericordia: neque quidquam personæ diuitis gratificans: sed in omnibus iuris indeclinabilem seruans distributionem, non dabat locum ijs, qui volebant proximo facere iniuriam. Sed fortè legum quidem rectam & nusquam propendentem conseruauit trutinam: depexit autem iura, quæ præclarè statuuntur à canonibus? Minimè: sed cum sciret legū seueritatem, canonicæ autoritatis in multis esse sororem & confortem, vt prudens Iudex hanc cum illa contemperat, & ostendit esse legitimam canonum accurationem in ijs, quæ canonicè corriguntur: legum verò rectitudinem in ijs, quæ

Quidam ex
magistratu
reus confu
git ad sacrā
aram.

Tarasius ei
cibū adfert.

Per insidias
capitur à
militibus.

Tarasius ex
communicat
omnes, qui
laderent
eum, qui ad
ecclesiam
confugerat.

Leuit. 19.

Matth. 5.

Tarasius
non vult
consentire
in diuortio
Constanti-
ni Imper.

Matth. 5.

Vide con-
stantiam.

quæ legitimè aguntur, canonicam oblationem. Quod autem non prodiderit hoc Dei & diuinum præceptum, sed ex quo canonem seruauerit & legem, non est obscurus testis, quem est consequenter adductura oratio.

Dicitur fuit Imperator Constantinus iuuenis, desistente matre Irene à cum illo con- iuncta rectione imperij, & solus tenebat clauum administrationis. Qui cum esset alio- qui bonus, non omnino autem firmiter tenebat, quæ ad puram & sinceram fidem per- tinent, & quod iuniorum mentibus sæpè solet vsuuenire, elatus vana sui persuasione, quod sibi videbatur, existimabat iustis scriptis legibus. Is aggreditur infirmare leges, & quod à Domino dictum est in Euangelij, patrociniò vtens suæ potentia: & cum statuisset à sua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet extollere ad im- perij altitudinem, iuuenis adornat facinus indignum sua potestate. Id autem fuit mor- tiferæ insidiæ, à coniuge Imperatrice ei parata. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortem simul attrahebat. Quod quidem conabatur pro- bare & cuilibet persuadere, vt putabat. Putabat enim fieri non posse, vt fides sibi non haberetur, cum esset Imperator, & verba faceret apud eos, qui subiecti erant eius im- perio. Nullus verò persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat iusto ius adimere.

Postquam autem excitata fama hoc transmisit vsque ad atria ecclesiæ, & nefaria actio peruenit vsque ad aures Pontificis, id eum reddidit valde dubium & perplexum, dum apud se cogitat, quomodo se armaret aduersus hanc decertationem, & in ipsum Imperatorem, rei bellicæ peritissimum & fortissimum pugnatores, ex pharetra & ar- cu telum iacularetur, iam olim honoratus sacerdotali horum omnium nuditate. Cum hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, & pararet se ad congregandum cum Imperatore, & decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex ijs, qui gerebant magistratus, ab Imperatore instructus, renunciens quod factum ac comparatum ina- niter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumque id quam potu- issent accuratissime & subtilissime contexuisset, omnia esse verissima, & quæ nullam admittant calumniam, affirmabat: & vt consentiret, vt Imperator posset venire ad se- cundum contractum matrimonij, instabat. Hæc cum dixisset, expectabat vt de ijs re- sponsum acciperet. Cui, cum ex imo suspirasset & lachrymabiliter subrississet, sanctus respondit: Si hæc, vt tu dixisti, cogitauit Imperator, & carnem diuina lege conglutina- tam, & quæ vna cum ipso facta est, statuit excindere, nescio quemadmodum feret gra- uissimum, quod in eum à gentibus inferendum est, probum: aut quemadmodum eius potestas regem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium, cum ipse sit tam turpius conuictus flagitiorum. Nam etiam si dederimus fide digna esse, quæ à te adducuntur, & esset mulieris euident maleficium, sic etiam oporteret id ca- uere propter reuerentiam vocis Domini, quæ dicit: Qui dimittit uxorem suam, præ- terquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem imperio excellentio- rem sibi societate matrimonij voluit coniungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo prætexitur, vt honorabiles nuptiæ & torus immaculatus violetur: intro- ducatur verò dedecus fornicationis, & germanum semen fiat adulterinum, & alienet id, quod est cognatum, introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergo à nobis & ijs, qui sunt nostri similes, accipe responsionem, & aperi ijs, qui miserunt. Non enim cede- mus ijs, quæ à te iactantur. Mortem potius & grauius subibimus supplicia, quam in re- bus eiusmodi ei vilo modo velimus inseruire. Audiat Imperator nos huic improbabilis consilio non esse parituros.

His verbis celestibus attonitus is, qui imperatorij seruebat responsis, vultu regens tristitiam, venit quam citissime ad eum, qui miserat, eorum, quæ ille sperabat, nihil quod ei esset cordi, omnino afferens. Postquam autem sacrosancti pastoris constanti- am vidit Imperator quercu esse firmiorem, quæ ab imperu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens nè inelyti patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursus ergo mittens, iubet adesse sanctum, credens, si co- ram adfuisset, fore vt se submitteret potestatis austeritati. Cum ergo venisset in re- giam & ad ipsum Imperatorem, & cum eo de more confedisset, habens secum senem illum Iohannem, quem, cum in synodali versaretur expositione, admonuit oratio fuisse legatum diocesis Orientalis: multisque salutaribus admonitionibus apud Impe-

Imperatorem esset vsus Princeps Pastorum, & non persuasisset, erat enim, vt est in pro- uerbio, hydram scindere, eum à lapsu liberare, qui iam suis instar volutabatur in forni- catione. Impulsus enim ab impudentia, his verbis vsus est ad Pontificem:

Ego quidem id, quod iam pridem mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Nihil enim te volui celare, affectionem ac beneuolentiam patris in te indicans. Porro autem nunc quoque per meam linguam imperatoriam, statui clariùs agere meam causam. Meo enim imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi vnita fuerat, adiutricem, cum lex apertè iubeat, quin ab ea possim diuertere, nemo contradicit. Nam cum sint mani- festa crimina, aut mors eam excipiet: aut, quod est benignius, per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adorna- tum erat, scelus: sed ad germanum coniugem, & fidelissimum Imperatorem, & genti- bus terribilem, & ad vniuersum orbem terræ peruasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius & magis horribile? adeo vt ipsa deinceps possit ad nullā con- fugere defensionem. est enim priuata omni oratione, & quæ ipsam commendare pos- sint, probationibus, vt quæ argumentorum, quæ euitari non possunt, habeat contra se veritatem ad perfectam condemnationem. Deceterò autem vocat tempus, vt ipsa le- tiferæ potionis venena aperiam: vt cum vestra sancta viderit paternitas sceleris magni- tudinem, id certum habens & exploratum, non ampliùs dubitet, neque vllam expectet moram aut temporis dilationem: sed quamprimum eam iugis subijciat canonicis, & persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter viuos. Nam cum hoc maleficium sit mihi positum ante oculos, fieri nō potest, vt cum ea am- pliùs seruem iura coniugij, aut amice ampliùs cum ea coniungar & foedus ineam. No- cētē enim, vt dicit proverbum, Deus quoque persequitur. Innuit ergo, & allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiosè composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem eius & magni patris statuerunt, qui afferebant, quibus dicebat coniugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergo magnus Tarasius ijs, qui nequaquam conueniebant, nexibus captum Imperatorem, & falsi labyrinthis itā inuolutum, vt euadere non possit, labi in peccati periculum, facerrimum telum infigit in eius corde, sic dicens:

Nē moueas, o Imperator, arma surda aduersus Dei leges, neque propter horum trans- gressionem, claculum contra milites. Est enim imperatoria potestatis indicium, omnia cum libera facere cōscientia, & nihil tectum ac dissimulatum mente agitare aduersus eum, qui dedit coronam, & maximè evertendo diuinum eius mandatū & voluntatem. Neminem enim latet, nullum intercessisse scelus ad ea, quæ nunc nefariè struuntur ad- uersus Imperatricem, & quæ eam volunt subijcere maleficorum veneficijs, & affirmāt eam machinatam esse mortem maiestati tuæ incomparabili. Quis enim, vt prius dixi, glorians specie iuuentutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt à fraude in- escata tibi venenum præberet muliercula, & se ab ea, quæ est in te, abduceret amicitia & germano ardore? Quisnam apparet maiori glorians excellentia, quam vestri imperij quadruplici purpura, quem oculis & nutibus pellectum summæ vestræ prætulit digni- tati? Quis contra aduersarios in tot prælijs se tam præclare gessit supra vestram plus- quam Davidicam fortitudinem, vt ab ipsa amaretur plusquam tua imperatoria domi- natio? Non est, non est ita. Fuerūt hæc inuenta & excogitata, vt prætenderetur ad omne virium: proposita, vt labem inurant scepro imperij: parabolam in gentibus, & motio- nem capitis in populis vos ponere grauitè vrgentia. Propterea legitima iura vestræ coniugalis & imperatoris vnionis non audemus dissoluere, Dei legislatoris timentes sententiam: neque verbis, quæ spectant ad accusandam tuam coniugem, credere susti- nemus, etiam si mille mortibus & tormentis subiecti fuerimus, vt qui sciamus, diutur- na inflammatione teneri tuam affectionē in mulierculam illam fornicatricem. Quin- etiam hoc quoque notū facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quod intra cancellos incruentæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabili- ter peragitur, non sinemus ampliùs nobiscum vestram ingredi potentiam, nè nos quo- quæ audiamus, quod in execrationibus iam olim dicitur ad Sacerdotes: Calcarea atrium meum non adijciatis.

Hæc Tarasius, qui primi pastoris Christi oues regebat spiritaliter, cum coram Impe- ratore pronuntiasset cum cordis contritione, orationem concludit silentio. Prædictus

Xxxx 4

autem

Imperator
ris ad Tara-
siu oratio.

Tarasius re-
sponso.

Episcopo
digna con-
stantia.

Ezech. 44.

autem Iohannes, cum ipse quoque ad Imperatorem multis esset usus admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiae ab ijs, qui pretura dignitate gloriabatur & honore patriciatus: qui etiam minabantur se eum adacturos per intestina senis, ut qui imperatoria potestate verba expueret contraria, & non cito acquiesceret voluntati Imperatoris. Cum autem firmam & stabilem manere vtriusque sententiam, Imperator his verbis sensisset & minis, feruente ira incensus, & sciens se non posse contra haec dicere, iussit eos a se expelli, viatores sine vibicibus, & martyres, quod ad se attinet, proclamans corona redimitos. Quid hoc abest a Iohannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris eius sponsam in sano amore tenebatur, arguit: Hic autem, cum adhuc esset superstes vxor Imperatori, & cum eo ornata esset imperij diademate, & deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat, fuit conuenienter Psalmographo, ad matutinum acutissima reprehensio, etiam si cribro, ut dicitur, hauserit, & acinum instaret, cum saucia esset & perflueret mens Imperatoris. Etenim cum statim eam, quae sibi matrimonij iure coniuncta erat, a se amandasset, & ab imperatoria aula alienasset, & priuato habitu & loco eam circumscripsisset, a tempestate & caliginoso illo salo, quod subierat animo, destitit, per separationem a germano suo membro. Cum vero volutaretur in caeno introducti illius concubitus, & maxima vi ei allata, crebro Pontificem incitasset, ut eius vertici contexeret coronam tenebrosi illius & occulti contraetus, non fuit quod volebat assecutus. Deceperat autem huc obibat, querens Sacerdotem, qui coronam contexeret, ut turpem illum celebraret hymenaeum.

Et de Imperatoris quidem in infirmo precepto reculatione, & diuini patris fortis ac generosa constantia, haec enus. Neque enim fas est res illius ulterius mandare monumentis literarum, quae ijs, qui audiunt, nullam afferunt utilitatem. Hoc autem oportet commemorare, quod a tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem vsi sunt Syncello, moribus vero longe aberant a pietate. Quos nisi assumpsisset, & nisi per eorum oculos transisset, non licebat cuiquam ad diuinum & sapientem pastorem principem accedere, & ea quae videbantur, eloqui. Taceo, quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, & eum obseruabant germana seruitute, plagis afficiens & condemnans exilijs nulla iusta de causa, studens eum deiecere a cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere tristitia. Ille autem forti ac constanti excelsoque & infracto animo ea, quae accidebant tanquam quae erant vtilia reputans, graues illos praefectos, tanquam Aegyptiacos operum exactores sustinuit, & in omni tentatione & labore se probum esse ostendit, adamantina lobi ratiocinatione tanquam armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam, adeo ut ignauum verbum insipientiae e labris suis nunquam emitteret. Neque enim habebat humilem & abiectum animum vir ille iustus in ijs, quae accidebant, sed virtutibus sublimem & excelsum, & pontificalibus canonibus & legibus pulchre erectum, & plane expertem omnis limosae nequitiae. Diuino enim sermone nutritus, & omnem sensum irrigans nitidis & sacrosanctis sententiis fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem, & declinare theatralem omnem ostentationem, eum coercendo, ne circa res externas vagaretur.

Multos itaque ex ijs, qui erant in sacris, qui equorum certaminibus mirandum in modum delectabantur, repressit, & ut se domi continerent, cum haec fierent, sibi quoque & diuinis scripturis attenderent, admonuit: & ut nullam turpem & ab honestate alienam attentionem omnino admitterent: Dauidicis vero fidibus portam aperirent, & ijs magis delectarentur, ut quae graues sermones & animae viles continerent, quam indecoris & inhonestis canticis, quae canuntur cum tympanis & tibijs, persuasit. Omnem autem rerum suauium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur: eum vero, qui conseruabat suauolentiam Apostolicam, festinantem ad odorem vnguentorum Christi, maxime attrahere adhortabatur, & vociferari illud sponsae, quod in Cantico canticorum ad sponsum preclare canitur: Sauciata charitate ego, & curram ad odorem vnguentorum tuorum. Auerfabatur autem mortuas & maleolentes non sanae doctrinae abortiones, ut quae essent causae tetri odoris male opinionis, hoc enim ante alia omnia precipiebat, declinare asperas vias haesum: simul vero ferri citra errorem cum sulci axibus Ecclesiasticis, congruenter diuinae admonitioni prouerbij. Tactum autem, qui est

Matth. 14.

Constantinus reijcit legitimam coniugem suam.

Tarasius multa patitur ab Imperatore.

Exod. 5.

Docet frequentare oculos

Aures.

Odoratum.

Cant. 5. & 7.

Asperae viae haesum declinanda.

necessario minister gustus, cohibebat frenis legis spiritalis, ut rationis particeps attingeret alimentum & cibos salutare, & perpetuum animae praeberet epulum: ex quo accedit concoquens distributio eorum, quae intro aggregantur immaterialiter: & excernitur omnis superfluitas malae habitudinis, quae dissoluit locum animae.

Sed quis in his tam recte gessit, aut melius castigauit eorum repugnantias, quam pura & reuerenda Tarasij conscientia? Quis eo in diuinis fuit frequentius occupatus? Nunquam enim dedit oculum auribus, quando vocabat tempus precationis: sed ipse semper sua sponte prompte accedens, Deo abunde offerebat primitias diuinorum hymnorum, tanquam fructuum oblationes: & neque, cum retardabat aut emolliet socordia, nec quocumque accessisset multitudo curarum publicarum, abstraheretur a precibus: sed eum suo tempore nunquam deesset precibus, rerum externarum turbam suscipiebat. Sic in diuinis mysterijs initiatus, & sic pulchre sacra peragens mysteria, vir vnus cognoscitur ex ijs, qui post gratiam, & ex ijs, qui in gratia & ante gratiam, refulserunt in Ecclesia.

Et ut nobis certa via & ratione procedat oratio, & regula collationis procedat immobiliter, euestigio ordinis accipiat comparatio. Etenim eos, qui in sanctitate & actione & contemplatione pulchre sunt educati, & qui erant propemodum carnis expertes & sanguinis, nihil amplius quam se habere sinebat, nisi quod seorsum in spe habitarent, & in solitudine & solos seipsos exercere: aut quod cognoscantur etiam seruasse pauciores: reliqua autem virtutis privilegia, partim quidem ab eis sunt neglecta, partim vero longe ab eis abfuerunt. Martyrum autem eximiam & incomparabilem fortitudinem, & generosissimam phalangem quae ad sanguinem usque resistit peccato, corporaque, & animas propter Deum prodegit, non ad tribunal se sistens tyranicum, in stadiumque, & arenam decertaturus prodies est imitatus, & erexit trophaeum veritatis: sed eos, qui haec & his maiora sustinuerunt, desiderans, & miris extollens laudibus, & coronas veluti quibusdam victoriam significantibus verborum diadematis, & eorum salutare ad Deum reuerens intercessionem, & vocans ad auxilium, paratam scripturam & librum se sua sponte offerentem, in sacris templis, honorifice descriptis eorum certaminibus, posuit: ut ijs, qui viderent, aperiret vestibula compunctionis, & athletas induceret, eorum zelo accensos, ut similem, si tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim eiusmodi scit conciliare oculus, qui est bonum argumentum consecutus, & auditum praecedere. Ipse enim secundum honorem post visum est adeptus, & cum oculis absque expositione eorum, quae sunt subiecta, figuras accipiat euidentes, auditus semper secundum locum tenet, ut dixit quidam sapiens.

Quis enim coloribus expressum videns eum, qui decertat, & ignem despicientem, & nube flagellorum circumdatum, & in his creatori confidenter spiritum emittentem, non calidis circumfunditur lachrymis, & suspirijs ac gemitibus compungitur? Quis eum, qui se exiit ad grauium cruciatuum & suppliciorum genera, & postremo tortus fuit, adspiciens, non cordis contritione peccatus tundens recedit? Quis eum videns, qui pro Christo se tradidit lictoribus, compedibus manicisque & fidibus constringi, & deinde fortiter expirare in supplicijs intolerandis, non admiratur patientiam, inuictamque excelsi animi virtutem & fidem? Quis alium spectans, qui ne aliquod verbum emitteret indignum pietate, & in lateribus & in dorso laniatur, non emollefcit commiseratione? Quis non impletur admiratione & quatitur timore, quando videt eum, qui pro fide patitur, omnia membra sua distribuentem: dum scinditur, & ad Dei sacrificium & oblationem ea secreuit, quae usque ad musculos femoraque & talos & tarsos diuiduntur immiseri-corditer, non admiratur laboriosissimam in decertando patientiam? Quis eum adspiciens, qui leonibus obicitur deuorandus, & dentibus eorum molendus, & veluti caelestis panis mensae caelesti conspergitur, non est intelligentia particeps illius martyrici spiritalis conuiuij? Quis eum contemplanus, qui acerba catena propter Deum exagitatus, & in altum sublatus, & loris ac stutinis vibices habet extentas, & tandem gladio mortem subit, non seipsum omnino cordis contrahens contritionibus, conuertitur ad gratiam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, & cuius exinaniantur intestina frequentibus ictibus flagellorum, & qui diuturnam illam sustinet in ligno perpeffionem, & sine visceribus ingrediens, funebrem quandam saltat saltationem, non diuino refo in corde sauciatur, tabernaculumque & templum pietatis efficitur? Quis eum videns, cui caput tyrannica propter Christum fuit amputatum sententia, & qui

Tactus.

Martyrum ad Deum salutare intercessionem & reuerentiam & implorabat.

Vtilitas imaginum sanctarum.

omne

necess.

omne genus fluctibus seorsum fertur à reliqua cymba corporis, & nutu diuini auxilij ea vnita, & per mare tanquam per aridam recto itinere ingredientia, etiam si duritie cor habeat fluctuans, non statim venit ad portum tranquillitatis spiritalis? Quis eum, cuius vngues arundinibus acutis perforantur, & qui in bullientem picis lebetem preceps immergitur & rursus emergit, & gladio hostiliter consummatur, adspiciens, non manus ad Deum sustulit, & non optauit deinde talem experiri cruciatum? Quis eos, qui gelu hyberno & aeris algore concresecunt, & nudi decertant, attentè cōsiderans, & qui erurum sustinent fractiones, & cum ardentes carbones naturæ robore effugerint, in flumini fluente mittuntur eorum reliquæ, non desiderauit eos habere patronos, & precibus at- trahere eorum acrem & dignam defensionem?

Hec autē videris non solum fieri in masculis, sed etiam in feminis, quæ paribus de- certant certaminibus, & equuleorum & rotarum & ceterorum tormentorum nullam ducunt rationem: Quis enim hec fieri adspiciens in molliissima natura, si veluti literas attendens legat colores, non muliebrem abiciat timiditatem, & fidutia indutus, non autem temeraria audacia, & ad Deum funebrem canat laudationem, & apertè pronun- ciet beatam hanc inuictam fortitudinem? Quis videns immaturorū puerorum ætatem in asperrimis doloribus tanquam in aquis innatam, & tanquam lac coagulatū, emul- sum ex vberibus fidei, & omne genus tormēti & supplicij simul ferentem propter Chri- stum, non coniecerit hoc esse opus diuini auxilij, quod & muliebrem imbecillitatem virtute virili fecit robustiorem, & impuberem ac puerilem imperfectionem ostendit spiritu ac sensu esse mutata in senilem vetustatem? Quis Teclam & Stephanum, qui primi post Christum athleticam portam aperuerunt martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, & occisorum per precum intercessio nem apud Deum curam ge- rentem: illam verò & ferarum sequitiam despicientem, propter suam nō fictam in Chri- stum, quem desiderabat, charitatem: non statim discit non malè precari inimicis, sed tanquam benefactoribus eis gratiam referre, & aduersus omnem belluinam & amen- tem decertare heresim?

Act. 7.

Imago Chri-
sti crucifixi
conspicua
quod efficitur

Sed transco ad Deum meum & Dominum, qui martyr est appellatus, & fuit posteris dispensator victoria: quem in ligno cernēs clauis affixum, & spongia aceto & felle po- tatum, & latere lancea punctum, & ex eo viuifica fluente emittentem, horreo & à me discedo, honoroque eius inuestigabilem & stupendam sui demissionem, eiusque admi- ror summæ malorum tolerantia pelagus. Etenim propter clementia magnitudinem, & ineffabilem misericordie bonitatem, cum accepisset carnem eiusdem, cuius nostra, ef- sentia, nequaquam se esse Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, à verbi ministris atramento colorato, ut licet, annūciatur: re vera autem coloribus ab ipsis & eorum af- fectis circumscribitur & depingitur, non crassæ materiæ cōmisercentibus simplicitatem & formæ vacuitatem: neque enim circunciditur, nec subit affectionem: sed quod sua natura cerni potest & contrectari quam optimè depingentibus & circumscribentibus. Quamobrem tota anima, corde & cogitatione, quæ sunt ab eis decreta, tuentes & am- plectentes, & qui ex Deo sunt mentis nostræ gressus ab eo apertissimè habentes dilata- tos, magno studio contendimus ad excipiendam, & ut fas est, adorandam Christi ima- ginem & eius perpassionem, & ad nos exhibendos dignos sanctis, qui fuerunt à seculo. Quomodo ergo non ex his bonus efficitur aliquis, etiam si cor habeat sententia lapide- um? Quis non reueretur coloratam picturam, quæ fert exempla pietatis, per quæ doceri possunt veteres res gestæ, mundi ortus, legisq; & Prophetarum, senemq; & antiquam efficere cogitationem? Per quam accedit meditari diuina & magna gratia miracula, quæ ad Dei gloriam inducūt spectatores, qui omnia fecit in sapientia, & suos seruos per suam in ipsos beneuolentiam, maximis extulit honoribus: & propterea apertè voluit eos depingi ac describi, & eorū memoriam esse perpetuam in nostris cordibus. Quod- nam ex his vnquam damnum ad animam redierit? Quisnam autem non potius ex ijs accepit vtilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum consideratione non perpetuam comparauit memoriam salutis conciliatricem?

Iconoclaste
egregiè hic
perstringū-
tur & con-
futantur.

Die mihi enim, qui infamis & ignominiose partis ordinem laudas, o heretice, neque enim didicisti honorare, quod est dignum honore: qui idolis & venerandis imagini- bus lubenter eandem tribuis ignominiam, quando profani & sancti scies differenti- am, & ijs, quæ ex illis deducuntur, tribues id quod conuenit? Est enim proprium legis & eru-

eruditionis, sancta discernere à profanis, & immunda à mūdis: quomodo rursus est ini- quitatis & inficitia, quæ inter se pugnant, simul cogere, permiscendo & confundendo omnia. Si enim Iouem cum Seruatore comparans, in eo quod venerabiliter exprimitur effigies, hoc affirmas sine omni distinctione: nunquid contumeliam & dedecus, quod Ioui, qui falsò dicitur, tribuis, sanctæ quoq; Christi formæ iniures? Audiui enim te inania quedam huiusmodi adducere ac blaterare, & ijs, qui à Christi vocantur nomine, & Tri- nitatis gloriæ cultum, honorem & solam patriæ adorationem inuisibiliter & canunt & tribuunt, intentare crimen idololatriæ, & malignè miscere, quæ non possunt inter se conuenire. Non das differentiam imaginis Christi & simulacri Iouis? Non honoras Chri- stum, quod sit eius exemplar venerandum, & cum abominaris propter execrandam eius libidinem atque perulantiam? Non Christum Deum pronuncias, ob sanctitatem eius incomparabilem: & quæ expressa est per materiam, ab antiquis honoratam, Deū & ho- minem referētis imaginis admittis similitudinem: fabulosum autem illum parricidam, & eius, quæ à diuinitate excidit, effigiem transmittis in profundum, in qua ipse patris sui quæ abscederat, verenda est iaculatus? Nè tu Christum Seruatorem habebas propiti- um, qui materiali sanctorum expressa delectatur effigie, odio autem habet satana & im- proborum eius satellitum abominationes: qui cum vident Christi & eius seruorum ere- ctas imagines, euerruntur, ingemiscunt & desunt, & aduersus eos, qui hec lubenter fa- ciunt, strident dentibus, & puluerem excitant calamitatum. His encomiorum verbis ex- citans Tarasius, & in tabulis honorificè insculpens ab eis pro Christo suscepta certami- na & pericula, eorum insitebat vestigijs, etiam si manserit sine vibicibus, non autem eos à tergo sequebatur.

Videamus verò, an etiam contenderit cum ijs, qui erant in gratia. Nam cum Verbi discipuli, mentis in magistrum immutabilitatem per diuinam ostenderent confessio- nem, ipse quoque eam seruauit integrā & inuolabilem, à materno vtero & factis ipsum verum Deum predicans, qui ex Maria in vltimis temporibus, & ex patre ante secula est genitus, æqualem patri, quod attinet ad eiusdem gloriæ virtutem diuinitatis. Sic cum Philippo & Thoma decretum protulit, Dominum & Deum Christum dicens, non pal- patis, quæ clauis confixæ fuerant, manibus, neque quæstis, quæ per lanceam factæ erāt, punitionibus. Quamobrem beatum quoque sinem apertè accepit per fidelem & fer- uentem confessionem. Sic Zebedi filium secutus est, qui appellatus fuit filius tonitrū: propterea quod apertè meminit in principio Verbum esse, & apud Deum esse: & erudi- ens effecit alios spiritu Apostolicos, propterea quod Euangelistarum diuinitus inspira- tum instrumentum, ut quorum voce mundi salus resonet, in ecclesijs, quæ erant vbi- quæ terrarum, coloribus expressum materialibus, conuenienter diuinæ & paternæ tra- ditioni, iusserit: ut mens compuncta per euangelicam sacramque effigiem & sanctita- tem, ad Deum, qui hec eis inspirauit, multifariam honorem transmitteret, & efficere- tur receptaculum venerandarum auditionum. Andrea verò, qui fuit vocatus primus ex Apostolis, adeo fuit propinquus & coniunctus germano vitæ instituto, ut habenas eius- dem pastoralis cathedræ, post tot secula, sed numero valde multiplicatè acceperit, & ad metam celestis cursus gregem per virtutem deduxerit, & victoria eis causa fuerit con- tra aduersarios. Paulo autem fuit colligatus in eo, quod in docendo primas partes ob- tinuerit. Totum enim mundum verbi nexibus inclusum intra decreta Ecclesiastica, sa- pienter efficit populum Deo acquisitum & regale sacerdotium. Petrū verò, quod mul- torum patrum summus sit appellatus, & quod ei creditum fuerit ligare & soluere, quæ- cunque sunt vinculo digna & solutione, abundè expressit. Cum Precurfore conuenien- ter quidem ei, qui ab ipso fuit predictus, & dixit maiorem Iohanne non surrexisse inter Matt. 11. natos mulierum, non audendum est eum in multis conferre, nisi solum in acri & præ- fracta libertate reprehendendi, zeloque, qui reprimi non poterat, affirmandum est non procul absuisse Tarasium.

Ut autem eum quoque videas meritò sequi eos, qui floruerunt ante gratiam, hinc scies. Cum diuinitus moto cœtu Prophetarum conspirauit diuino spiritu inspiratus: quandoquidem illi quidē populo, qui Duce Mose per mare rubrum nuper fuerat à dura seruitute liberatus, & ab insano cultu idolorum admirabiliter transfērat, post diuinū il- lum Dei contemplatorem, salutare portus diuinitus affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, & validis pietatis alligantes rudentibus, & citra errorem deducentes ad terram

terram Dei cognitionis. Hic autem Ecclesiam, quæ non secus ac cymba in mari agita-
batur fluctibus, & veniebat in periculum, ne faceret iacturam eorum, quos vehabat, pro-
pterea quod deesset peritus gubernator, qui resisteret fluctibus, sanæ fidei clauo regens,
in portu collocat: & eos, qui erant in ea, conseruatos, idolica & vana, quam in lingua
habebant aduersus sacras imagines, ablata opinione, synodalibus paternisque & rectis
circunvallauit decretis. Cum sacrosancto autem psalte Davide concurrat in innocen-
tia, & cum eo diligens decorem domus Domini, non dedit somnum oculis & palpebris
dormitione, & requiem temporibus, donec seipsum exemplar Domino & taberna-
culum Deo Iacob, sicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, heresim & eius amato-
res tanquam veræ fornicationis introductores, & dogmatum adulterinorum genitores,
confodit. Aaronis superauit sacerdotium. Non enim tintinnabula & mala punica, & la-
pides pectoris & superhumeralis, neq; mitra & cidaris & talaris, & aurlamina, hunc
sicut illum amiciebant ritu sacerdotis: neq; sacrificium per sanguinem taurorum &
hircorum, eius & populi expiabat ignorantias: sed moderatus amictus cum spiritu
paupertatis, cum reddebat splendidum, & legali holocausto erant sacratiora, quæ ab
eo offerebantur: vt qui agnum, qui tollit mundi peccatum, Christum sacrificaret sa-
cris inuocationibus, & fidelium distribueret manibus, & omnes adspargeret precioso
illo sanguine, quem ostendens, dabat ad debitorum animæ solutionem.

Num. 11.

Mosem autem expressit in eo, quod esset mitis, & in nullum ostenderit vestigium
odij & malevolentie, etiam si furiosi & maleuoli, patris Tarasij dicendi libertate, quæ
ad insipientium spectabat correctionem, iram & odium esse male coniecerint. Gusta-
uit lobi tentationes, etiam si non in rebus similibus. Cum Iacob vt gratiæ Israelita, &
appellatus mens, quæ Deū videbat, simul purgatus sanctificatur anima & cogitatio-
ne. Simul cum Isaac fuit fide sanctificatus, etiam si non à patre, sed ipse cor suum in ho-
locaustum offerens: cumq; fuisset victima & sacrificus, in odorem suauitatis obrulit
pulcherrimum Deo sacrificium. Cum Abraham, eo quod fuerit pater spiritualis multa-
rum tribuum & populorum, & crediderit, & ei, qui eum fecerat, purè seruiert, diuina-
rum promissionum fructum est consecutus. Sed quid eius virtutum transmittam mare
atlanticum? Imponamus ergo rebus conclusionem, & ex procemio finem efficiamus;
& ne promisso non stare arguamur, plus quam par sit, producentes orationem.

Post plurima enim certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honeste pu-
ritatem, & veræ fidei confessionem, & ratione præditi gregis ad ea, quæ sunt præstanti-
ora & diuina, eius monitis deductionem, & in alendis pauperibus copiosam suppedi-
tationem, & assiduam sanctis rebus datam operam, & in pastoralis munere diuturnam
moram, (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedrâ) ingruens mor-
bus & valde grauem ei dolorem asserens, non persuasit vt obliuisceretur perpetui &
diuini officij. Nam & morbo & senio laborans, nequaquam satiabatur sacrosancta my-
sterij celebratione: sed intenso ad Deum amore ardens, & morbi nullam ducens rati-
onem, pectore innitens mensæ lignæ, quæ ponebatur ante aram diuinam, sancta per-
agebat. o fidem & sapientem in rebus diuinis diligentiam. o interminatum in Deum
amorem. Non enim curam gerebat corporis, vt eum rerum diuinarum eum cepisset
satietas, mysteria diuina interromperet: sed laboribus corroboratus, & cum Paulo cla-
mans: Cum infirmior, tunc potens sum, acriter vacabat diuino cultui. Inualuit ergo
morbus, & eum decetero cessare faciēs à diuinorum operatione, ei parauit lectum in-
firmitatis, quod vtinam non fecisset ante oculos eorum, qui eum nunquam in lecto con-
spexerant. Tunc tunc fit miraculum nouum & terribile, quod nos, qui aderamus, admi-
ratione impleuit & timore, videntes eum veluti in ecstasy, & luctantem cum aduersa-
rijs, qui non cadunt sub aspectum. Non enim aduersus carnem & sanguinem erat ei
certamen: sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus spiritalia nequitia.
Tanquam enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, & actæ vitæ rati-
onem ab eo exigebant, ita causam suam agebat.

Et morbo
& senio gra-
uatus, non
cessat ab of-
ferendo sa-
crificio.

2. Cor. 12.

Ephes. 6.

Quamobrem multis videbatur esse reus debendi, & ratione reddere exactionis. erat
verò iustum iudicium superni auxilij omnem vitæ maculam eluere, & nullum illinc
ferre delictum: appellari autem lucis participem, & simul obire celestibus materiæ ex-
pertibus potestatibus. Nam quandiu quidem habuit linguam ijs, qui audiebant, sensa
apertè explicantem, verbis resisteat, & prompta dabat responsa ad ea, quæ obijcieban-
tur.

tur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant: o nul-
læ culpæ affinem cum Deo coniunctionem. Non potuerunt maligni inimici eum vel par-
ua in redeprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid affingere:
sed eos redegit ad omnem consilij inopiam, per generalem & terribilem inficiationem,
vt nec in eum quidē possent vllam causam in speciem dicere probabilem. Quando au-
tem linguæ obtorpuerat instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro & manu &
nutu eos euertebat, & non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tanquam in ini-
micos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec sensus ceperunt conuiuere.
Tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia, & claman-
te, Inclina Domine & exaudi me, ipse pellicem hunc exuit amictum: & relictis vinculis
carneis, venit ad luminosa atria celestium, & habitat in ineffabili letitia, quæ percipitur
intelligentia, ex ea, quæ hic est, improbitate in anima nullum signū inferens. Nam cum
hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum. crubescere enim
dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen est, existimo autem si-
mul quoque cum eo virtutes esse mortuas, nisi fortè fallor, insigni audacia magnū quid
& terribile eloquens.

Migrat è
corpore, &
abit in cele-
stibus.

Vniuersa verò ciuitas, inconsolabili luctu & lachrymis cum non cessabat deslere, tan-
quam suum patronum & defensorem. Qui autem fideliter tunc scepra administrabat,
(is verò erat Nicephorus) non cessabat dolore cruciari. Procidens enim supra pectus glo-
riosi corporis, & ipsum regens purpura, funebrem faciebat lamentationem, eum vo-
cans pastorem, patrem, imperij adiutorem, luciferum, qui nunquam occidit, reip. ducem
ad ea, quæ sunt meliora, & diuinum magistrum, exercitūs inexpugnabile propugnacu-
lum, inimicorum sua ad Deum intercessione strenuum profligatorem. Quid denique
non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans pastoris iacturam? Quæ au-
tem in potestatibus & honoribus maximum splendorem obtinebat, Patris, tanquam qui
contineri posset, cupiens prohibere decessum, lachrymis scedata, acerbèque eum reuo-
cans & amplectens, & tanquam quæ multorum bonorum pateretur amissionem, perin-
dè atque riuus, riga batur lachrymis.

Ecclesia autem letitia desiebat vtilissimum suum procuratorem, agricolam, planta-
torem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ ob-
noxium conseruaret sacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis à diuinis atrijs
absterferat, qui pro veritate sermones, tanquam preciosos lapides, in Ecclesiæ infixerat
diademate, qui erat incorruptus Antistes, qui ad manuum impositionem donis allici
non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum esse ostenderat, qui erat Apo-
stolorum successor in virtute, qui confidebat & conuersabatur cum Patriarchis & pa-
tribus, qui cum electis sentiebat Synodis, qui omnia factus est omnibus, vt aliquos 1. Cor. 9.
omnino saluos faceret, conuenienter magno & diuino Apostolo. Monachorum au-
tem coetus religiosissimus, in eum, vt probum suum excitatorem, & summum ducem
ad abstinentiam, ostendens tristitiam, & hymnos contextens lachrymis, prosequabatur
ad patres, qui prius resulerant in exercitatione, patrem, qui erat continentia propu-
gnaculum inexpugnabile: Qui erant egēni, suum suppeditatorem: Qui orbi, oculum:
Qui claudi, pedem: Qui nudi, vestem: Qui hospites, exceptorem: Qui in vinculis, visitati-
onem: viduæ, defensorem: orphanis, adiutorem. Omnis conditio & omnis ætas conflue-
bat instar fluminis, lectum tangens, & sacro illo spectaculo frui pie contendens. Et nisi
Imperator populi tumultum & impetum militari manu citò repressisset, multi venis-
sent in mortis periculum, dum trudent & vicissim trudentur, & laudabile ostendunt
desiderium in eum, qui desiderabatur.

Eximie lau-
des sancti
viri.

Sepelitur ergo gloriæ plenum inclytum corpus sanctorum virorum manibus, qui
lembis & lintribus latum mare terram solidam effecerant, dum transirent ad monaste-
rium ab eo ædificatum in Bosphoro Byzantino, in venerando templo omnium marty-
rum, qui pro Christo sanguinem effuderunt, cum mensis Februarius quintum tenebat
diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit, est
enim omni tempore excelsior. Natura enim virtutis non sustinet obliuionem. Non ta-
be enim inuidiæ hebetatur. Sui enim memoriā facit immortalem nostris animis, & non
sinit dispergi & regi silentio.

Templum
omnium
martyrum.

Tempus est autem, vobis, qui estis virtutis studiosi, exponendi res à patre præclare
gestas
Yyy

Marc. 5.

Oleo lam-
padis ad ear-
piam eius lu-
cetis, multo
curantur.

Leo Impe-
rator Leo-
nomachus
sub morte
qd viderit.

Michael
Balth Leo-
nem inter-
ficir.

gestas in sepulcro, quas non poterit prohibere monumentum. Non est enim illius mo-
numentum: sed est ille monumentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt, & li-
berantur ab ijs, quæ ipsos vexabant, affectionibus. & miraculum. etiam postquam hinc
excessit, eorum, qui hinc sunt, curam gerit: & ab ijs, qui querunt, inuenitur, & ijs, qui pul-
sant, aperit ostium medicantis suæ visitationis. A diuturno enim sanguinis profluvio
grauiter quondam agitata quedam muliercula, & magnos subeuntes fluctus & tempe-
states, cum in medicamenta maximam partem suarum facultatum consumpsissent, &
non potuissent inuenire mali tranquillitatem, Evangelicam illam profluvio sanguinis
laborantem imitatur mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri
tangere monasterium, cum id inclutus pater olim constituisset) muliebri astu optimè
vsa, virili veste tegentes pudorè foemineum, & præ se ferentes speciem Eunuchorum,
clam confugiunt ad egregij huius gubernatoris capsam, quæ nullis agitur fluctibus:
& cum ex lampade, quæ in ea lucet, oleum hausissent, citissime appellunt in portum cu-
rationis. Quinetiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cecuriebatur, cum fuisset prope
diuinam thecam, & salutaris vñctionis auxilio esset usus, lemam non ita multo post eluit,
& à Deo visum apertè recepit. Alterius quoque manus, quæ allatrabat corpori, & lon-
go tempore manserat in assiduo motu operatione mali demonis, sola inuocatione sa-
crofandi corporis, & vñctione olei illius thecæ, quæ facit miracula, etiamli procul ab-
esset, repressa est manus ab illa rabie, & reddita fuit sana sicut altera.

Multis quoque alijs, qui vexabantur à malis spiritibus, inuentus fuit pater medicus.
Et demonum quidem expulit operationes: eos autem, qui tormenta sustinebant, alle-
uauit voluntate & ope omnipotentis. Quinetiam quosdā, qui ab aduersa potestate spe-
ctris fuerant obstupefacti, & qui surdos & mutos eos reddebat, torporem sustinuerant,
& deinde ad diuini viti sepulcrum fide manserant, per vtilem & salutarem lucentis olei
vñctionem, Deus visitauit, & liberatis à spectri vertigine, dedit vt auditu rursus & lin-
gua sanè agerent, quæ ad ea pertinet. Quinetiam quæ ab inflammatione grauiter cru-
ciabantur, & laborantibus dolores afferebant intolerabiles, diuina inuocatione olei the-
cæ, quod purgat ac mundat, affecuta sunt doloris relaxationem.

Iam verò etiam aduersus hereticos, postquam hinc excessisset, diuinum zelum arden-
ter ostendit. Leo enim adhuc imperatoris gloriæ sceptrum administrans, & Iconoma-
chorum heresim nefariè amplectens, cum ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gla-
dio feriendus, vt ipse adhuc superstes sua voce declarauit, vidit beatum Tarasium in
somis ad eum accedere, & cum graui ira iubere euidam, Michaëli nomine, vt ensẽ
in eum adigeret. Ille verò iussu morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hinc au-
tem Leo multus in hoc fuit, cum, qui in somnis ipsum fauciauerat, Michaële omnino
conans inuenire in sancti monasterio. Quamobrem cum quosdam ex ijs, qui in ipso
erant, monachis ad se iussisset adduci, carceribus & tormentis eos subiecit, nocturnum
eius interfactorem per eos sibi esse indicandū fremens: quem etiam, vt euerforem im-
perij esse extrema passurum: hoc enim ei persuasit vel inuito, quod factum erat, narra-
re monachis. A quibus cum nos quoque miraculum, tanquam maturum fructum de-
cerperimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem letitiæ. Non enim præterierat
tempus sex dierum, cum Michaël suscipit sceptrum imperij, & cum interficit. Ità De-
us etiam post mortem glorificat suos famulos, & eos delet, qui nolunt ipsum pie colere.

Sed me tempus deficiet, narrantem præclari & diuini patris magna miracula, quæ
tanquam in prato rosæ, ubique nascuntur, & hortantur, vt feramur ad vniuersi quæ
electionem. Nos autem cum non habeamus linguam, quæ possit metiri ac referre, quæ-
cunque à beato facta sunt miracula, hæcenus cœptum orationis cursum perficientes,
malumus ad silentium transire, statuentes à periculo remotam requiem plus lucri af-
ferre, quam si vincamur eum periculo. Prompti enim & alacris animi insatiabilitas, se-
pe arrogantiam solet conciliare. Tu verò veneranda basis sacerdotij, nè meæ temerita-
tis reprehendas vomitum, qui audacissime, sed rudi & incondito sermone tam magnas
referam narrationes: sed intentam meam beneuolentiam ac fidem tanquam paruum
munus oblatum reputans, concede verbis locum, vt accipiantur & quiescant. Non
enim obliuiscar utilitatis tuæ in me doctrinæ, nec feruentis mei in te ministerij medio-
critatis: cum illius quidem delicijs me expleuerim in flore iuuentutis, & à te fuerim ini-
tiatus in ijs, quæ sunt optima & præstantissima ex trimetris, tetrametris, trochaicis, &

ana-

anapesticis ac heroicis: hoc autem obierim in sacris, quæ à te cōcinnè quotidie habitæ Conciones
sunt, orationibus, ad animarum ædificationem, & augmentum vniuersæ venerandæ Ec-
clesiæ: quas celeri calamo & atramento notis excipiens, & optimis tradens scriptoribus
studium adhibui, vt artificiosè referretur in codicem. Sunt etiam verò eiusmodi, vt per eas
omnibus proponatur pius purusque cultus ac fides: publica autem notetur ignominia
somnia hereticorum. Si enim tui obliuiscar, ex eadem à Dei memoria: & nisi tui me-
minero, lapidibus proijciar in profundum: & lingua, vt dicit diuinus Psalmographus, Psal. 136,
adhæreat faucibus, hoc est enim mihi omnium debitorum preciosissimum, tui semper
habere in corde monumentum.

Deceterò autem æquum est, vt ad te conuertamus orationem, & Dei serue, quicun-
que es, qui me nolentem incitasti ad hoc certamen, & cōegisti aggredi ea, quæ vires su-
perant. Tibi mea accepta sit obedientia, & meæ orationis adspiciens humilitatem & in-
ornatam dictionem, me accuses negligentia. Non enim diuino patri aliquid dignum at-
tulimus, aut potuimus propè accedere ad dignitatem harum, quæ propè sunt, virtutum.
Res enim eius omnem dicendi facultatem superant, adeo vt omnes laudatores ex æquo
non assequantur oratione eum, qui ipsi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium lon-
gissime absum ab eo laudando pro meritis, propono promptam & alacrem voluntatem,
vt accipiat, vt qui & laborem dicendi inopia, senioq; & morbo frangar. Tu verò mer-
cedem ac remunerationem à Deo acceperis, intercessorem, defensorem & propugna-
torem, & tuæ spei adimpletorem, quem ex Deo dilexisti, habes Tarasium. Qui & suis ad
Deum intercessionibus assatim & securè præbeat, quæ sunt vsui ad hanc caducam vi-
tam: & præstet, vt tuæ vitæ ita illic reddas rationem, vt reus non peragaris. Quod tecum
detur omnibus consequi, qui purè ac syncerè in Deum sperauerunt, eius gratia & co-
piosis miserationibus, intercedente intemerata & casta Dei genitrice, & celestibus &
omnibus sanctis, Amen.

Intercessor,
defensor,
propugna-
tor, Tara-
sius.

VITA ET PASSIO S. NESTORIS EPISCOPI,
EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRIPTA: SED

Stylo serè mutato, & quibusdam redditis paraphrasticis, per F. Laur. Surium.

Consentiunt autem huic historiæ antiquissima Martyrologia.

Ides nos admonet in sanctorum martyrum redire memo-
riam, & videre palmas & triumphos athletarum Christi, il-
lustria nobis exempla suppeditantium: quos filius corona-
uit, glorificauit & pater. Athletas autem dico, non illos, qui
vmbatica nobis certamina exhibent, quorum laus dubia
est & incerta victoria, & corona corruptibilis: sed illos poti-
us egregios viros, qui vsque ad mortem decertarunt, nè ne-
garent Christum filium Dei, tenentes fidissimam promif-
sionem illius, dicentis: Qui me confessus fuerit coram ho-
minibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est
in celis. Ex horum celestium planè athletarum numero est

26. FEBRU.

Matth. 10.

Nestor beatissimus: qui incidit in eam tempestatem, qua Decius tyrannus, crudelissimis
propositis edictis, iussit omnes inuocantes nomen Domini nostri Iesu Christi, vocari ad
impura demonum sacrificia: si qui autem ea facere detrectarent, eos poenis atrocibus
subditos necari. Erat tum in Pamphylia Preses Pollio, qui Christianos ad edenda idolis
immolata cōpellebat. Passi tunc sunt beati martyres Papias, Diodorus, Comon & Clau-
dianus. Porro eodem tempore episcopi munere fungebatur S. Nestor, fide & religione
per omnem vitam insignis, tantaque humilitate & modestia, vt ipsi etiam Irenarcho vi-
ta & conuersatio eius esset formidabilis, nec literis tyrannicis apud illum agere, aut illi
se opponere auderet. Tandem cum suis communicato cōsilio, ita dixit: Non possumus
quicquam aduersus Christianos, nisi prius illorum episcopus comprehensus sit, cui
omnes obediunt. Non latuit Nestorem, quas illi insidias molirentur: itaq; plebem omnem
iussit abscedere, veritus nè suporum morsibus patèrent: ipse verò nihil territus, non dis-
cessit à domo sua: sed orationi incumbens nocte ac die, hoc vel maxime Dominum pa-
stor bonus rogabat, vt gregem suum conseruaret.

Nestoris vi-
tam etiam
Irenarchus
veretur.

Yyyy 2

Inte-

Interim persecutores & quidam ex ciuibus, homines nequam & improbi, domum eius undique circumdant, atque ex ijs vnus ad ostium accedens, clamare coepit & vocare Nestorem, qui tum orationi intentus erat: sed vnus ex pueris eius indicauit illi, adesse præforibus, qui ipsum quærerent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum vero illi submisso capite, cum reuerenter adorârunt. Quibus Nestor, Ecquenam, inquit, filioli causa est, ob quam huc ad nos accessistis? Responderunt illi: Omnis curia vocat te. Ille itaque signans se in nomine Domini Iesu Christi, placide admodum instar ouis illos sequebatur. Vbi autem in forum ventum est, curia omnis surrexit, eumque honorifice salutauit. At Nestor, Ignoscat, inquit, vobis Deus: cur isthuc facitis? Responderunt illi: Facimus pro dignitate, nam tua vita & conuersatio sic meretur. Deinde tollunt eum extra turbas ad locum quendam separatam: vbi cum permulta fuissent posita subsellia, iubet adferri thronum, in quo sedeat episcopus. Ille vero ait: Satis mihi honoris hætenus oblatum est: dicite iam, cur me accersiri volueritis. Tum Irenarchus, Nostri, inquit, Domine edictum Imperatoris? Et Nestor, Ego, ait, præceptum non Imperatoris, sed omnipotentis Dei noui. Irenarchus dixit: Assentire nobis, Nestor, tranquillo & prompto animo, ne voceris ad iudicis tribunal. Ego vero, inquit S. Nestor, celestis regis præceptis & voluntati assentior. Respondit Irenarchus: Demonium habes. Dixit S. Nestor: Vtinam a demonibus immunes vos essetis, nec coleretis demones. Irenarchus dixit: Iræne ausus es homo importunissime, deos nostros demones appellare? Respondit S. Nestor: Ego vero eos esse demones non solum verbis affirmo, sed etiam propria illorum, cum in energumenis coniurantur, confessione confirmo. Tum Irenarchus caput agitans: Ego, inquit, efficiam apud Præsidem, vt tormentis adactus, confitearis eos esse re vera deos, & non demones. S. Nestor, cum crucis Christi signum pinxisset digitis in fronte sua, dixit: Quid mihi tormenta minaris? Ego neque tua, neque Præsidis tormenta timeo, sed ea, quæ Christus Deus meus minatur. Porro Irenarchus tradidit sanctum virum duobus Christianorum persecutoribus, & profectus est Pergam. Sequebatur autem agnus lupum. In ipso vero itinere accidit subito non mediocri terremotus, & vox celitus lapsa, confirmauit martyrem Christi. At illi territi, & obstupefacti, dicunt ad Episcopum: Domine Episcopo, quis hic sonus est, & vnde hic terremotus? Respondit ille: Signum est Christi Dei mei. Cumque venissent ad urbem quarta sabbati, hora vndecima, manserunt extra oppidum in hospitio quodam. Postquam autem Irenarchus indicauit Præsidi de sancto Nestore, ille manè sedit pro tribunali, & beatus Nestor ei oblatum est. Porro Irenarchus præbuit relationem Urbano adiutori, qui iubere Præsidi eam recitauit:

Litteræ ad Præsidentem.

Eupator & Socrates totusq; Senatus, Domino præstantissimo Præsidi salutem. Cum ad tuam celsitudinem allata essent scripta diuina Domini Imperatoris nostri, quibus iubebatur, vt Christiani omnes a sententia malè ipsis infusa deducti, ad sacrificia perducantur: humanitas tua nihil seuerè & perturbatè, sed comiter & sedatè omnia agere voluit. Verum hac lenitate parum effectum est, cum illi obstinatis animis edictum Imperatorium contemnunt. Nam & iste rogatus a nobis & a toto Senatu, non solum ipse non cessit, sed etiam omnes, qui illi parent, eius tanquam principis sui, exemplis animati, morigeros se præbere edictis noluerunt. Et nos quidem interim isti suadere non cessauimus, vt, quemadmodum inuictissimi principis literis iubetur, ad templum Iouis accederet: ille vero deos immortales contumelijs & conuicijs proscedit. Sed neque ab Imperatoris, licet absentis, minimè ferendis iniurijs abstinuit: & in te quoque eadem procacitate usus est. Quamobrem compulsus est Senatus eum tuæ exhibere celsitudini.

His lectis literis, Præses dicit sancto Nestori: Quis vocaris? Beatus Nestor dixit: Seruus Christi. Præses dixit: Ego non de cōditione, sed de nomine percontatus sum. Nestor ait: Ego vero Christianus sum: & hoc nomen est mihi. Quod si verò etiam temporarium vis nomen scire, equidem Nestor vocor. Præses dixit: Pone dijs thura immortalibus, & ego quamprimum scribam Augusto, vt te iubeat esse principem sacerdotum, & vt omnia tuæ subiaceant dirioni, honoribusque & diuitijs auctus, multos annos possis præclare & splendide viuere. Tum verò sanctus martyr sublati in celum oculis, seq; cruce signans, dixit ad Præsidentem: Etiam si hoc corpusculum multiuarijs subdas cruciamentis, si vincula, si bestias, si ferrum adhibeas, donè spiritus hos reget artus, non potero certè adduci,

Iterum sibi Crucem imprimi.

vt

vt negem nomen Dei mei, quod est super omne nomē. His dictis, iussit eum Præses suspendi in eulco, & crudelissime torqueri. Parent crudeli domino crudeles ministri, & in sancti martyris latera tam profundè ungulas imprimunt, vt etiam costæ nudarētur. Ille verò psallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Iudex verò stupens ad tantam eius tolerantiam, dixit: Non erubescis mortalium omnium infelicissime, spem tuam collocare in homine, eoque violenta morte perempto? Beatus Nestor respondit: Sit planè hæc & mea & omnium, qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi, confusio & verecundia.

Cum autem turbæ vociferarentur, vt eum Præses tolleretur e medio, per præconem eum interrogauit: Visne sacrificare dijs? Sanctus martyr in Christo benè confidens, respondit: Impijssime & sceleratissime fili diaboli, non modò tu Dei conspectum non vereris, qui tibi hunc donauit principatum: (per illum enim reges regnant, & principes imperant, & potentes decernunt iustitiam) sed me quoque compellis relinquere verum Deum, conditorem & saluatorem omnium nostrum, & adorare vana & saxea simulacra? Præses dixit: Quid vis, nobiscumne esse, an cum Christo tuo? S. Nestor cum ingenti gaudio respondit: Cum Christo Deo meo semper fui, & sum, & ero. Vidēs Præses insuperabilem animi eius constantiam & inuictam tolerantiam, ita tulit sententiam in eum: Quandoquidem non vis cōsentire, Nestor, inuictissimo principi, neque sacrificare dijs immortalibus, sed mavis adhærere Christo crucifixo sub Pontio Pilato: ego, vt sis benè deuotus Deo tuo, hanc in te fero sententiam, vt ligno affixus intereas. Itaque vir sanctus cruci affixus quidē est, sed ab ipsa cruce, tanquam e cathedra, docebat Christianos, dicens: Filioli, stabilis sit nostra confessio ad Deum, & nō negemus eum, qui pro nobis passus est, ne letetur nostra perditione diabolus. Compatiamur ei, vt conglorificemur. Non negemus eum, ne ipse quoque neget nos. Memento illum missum à patre redemptorem animarum nostrarum, ad abolenda peccata nostra: qui peccatum non fecit, & pro nobis passus est: cui etiam nos omnes donauit pater, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, celestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Rursusque ait adstanti turbæ: Filioli, oremus & flectamus genua ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum: Omnibus autem flectentibus genua, & simul ipso de cruce orate, cum dixisset, Amen, obdormiuit in Domino.

Philip. 2.

Torquetur atrocissime Psalm. 33.

Prou. 8.

Mortis sententia in eū pronuntiatur.

Crucifixus confirmat Christianos.

Philip. 2.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PORPHYRII EPISCOPI GAZAE, EX SIMEONE METAPHRASTE,

Authore verò Marco eius ministro & familiari.

Sanctorum virorum certamina, & diuinum eorum zelum & desiderium, pulchrum est cōtemplari oculis. Dum enim cernuntur, digna euadunt quæ amentur. Afferunt autem non mediocrem quoque vilitatem, quæ de ijs sunt narrationes ab ijs, qui accuratè sciunt, subeuntes animos auditorum. Est visus quidem auditu fidelior: Persuadet verò etiam auditus, si à fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atque si rerum quidē vtilium esset eiusmodi narratio, vt in eam nihil posset aut negligentia aut malitia, & non veritati falsum infereretur, superuacaneum esset hæc cōscribere, cum sufficeret veritas ad adificationē, quæ semper per successionem inferetur auribus posterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, seu per obliuionem, seu per malitiam atque negligentiam, necessariò accessi ad hanc præsentem scriptionem, ne processu temporis obliuioni mandetur hic vir sanctus, sanctus, inquam, Porphyrius. Meminisse enim rerum rectè & ex virtute ab eo gestarum, fit ijs, qui audiunt, opem ferens medicamentum.

Est verò absurdum, tragicos Poetas & alios eiusmodi, in rebus ridiculis & anilibus fabulis cōsumere orationem: nos autem despiciere sanctos viros & dignos, qui mandentur memoriæ, tradi obliuioni. Quas non ergò dabo pœnas, si non scriptis mandem vitam huius viri pij, vitam, inquam, philosophiæ magistram, eius qui est amulatus vitam,

Yyyy 3

quæ

Cur scribatur sancto. rû res gestæ.

quæ est in celo, & qui bella gessit & decertauit, non solum aduersus duces & defensores infanti cultus simulacrorum, sed etiam aduersus vniuersum populum, plenum omni infania: Meminerat enim eorum, quæ à beato Apostolo dicta sunt: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die terribili, & omnibus confectis stare. Hac armatura indutus, ad certamina descendit dictus Apostolus. Sed quauis tales & tantos haberet aduersarios, qui Apostolo similem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam est assecutus, & in media Gaza erexit trophæum, nempe in sancta Christi ecclesia, quæ fuerat ab eo condita. Præbuit autem ei victoriam, non humana natura, sed mens, quæ diuinam attrahebat gratiam. Nam cum fuisset Christi amator ardētissimus, omnia pati & facere sustinuit.

Quam multos bellorum impetus excepit hic ab aduersariis? Quam multas sustinuit conspirationes & subannationes? Sed quoniam de præclaro viro fieri non potest vt dicamus omnia, quæ sunt & multa, & multis videntur incredibilia, pauca exponam, quæ memini, cum longo tempore cum eo habitauerim, & ex beata illa & stupenda anima diuturnum fructum perceperim, quæ iam versatur cum angelis. Hic ergo, qui omne genus virtutis est sortitus, quis non iure laudauerit? Atque scimus quidem, quod huius viri virtutem assequi nulla possit oratio: est tamen mihi aggratiandum, confidenti eius sanctis precibus. Conseribam autem illius laudationem, non magnifica & splendida oratione. Neque enim verborum facundia solet ornare vitam eorum, qui sunt huiusmodi. Sed virtus factorum, ipsam quoque magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidens sanctis dicti sancti precibus, ad hanc accedo scriptionem, per ipsas à Domino Iesu Christo gratiam petens & opem, vt possim qualicunque occasione narrare sancti viri virtutem. Peto autem ab ijs, qui hæc scripta legent, ne diffidere velint ijs, quæ dicuntur. Ipse enim fui spectator viri virtutis, vt qui simul cum eo habitauerim, simul nauigauerim, & simul cum eo sim afflictus vsque ad vltimum diem eius ex hac vita decessus. Hinc verò mihi ducatur principium narrationis.

Gaza vrbs. Gaza est ciuitas Palestina in cōfinio Aegypti: est autem non obscura, sed populo frequens & clara ciuitas. Illo verò tempore in ea vixit hominum infania in colendis idolis. Huius accepit Sacerdotium, qui à nobis laudatur, Porphyrius: qui patriam quidem habuit celestem Hierusalem, (nam in eam fuit adscriptus) terrenam autem Thessalonicam. Erat verò ei genus insigne. Diuinus eum amor subiit relinquendi patriam & splendorem generis & opes infinitas, & vitam amplectendi monasticam. Cumque nauigasset Thessalonica, venit in Aegyptum. Recta autem profectus in Scetem: & paucis post diebus dignatur venerando habitu. Et cum illic esset versatus quinque annos cum sanctis patribus, alius diuinus amor cum subiit adorandi sancta & veneranda Dei loca. Cumque illic fuisset & adorasset, abiens in parres Iordanis, habitauit in spelunca. Cum illic autem esset versatus quinque annos cum multa afflictione, ex magna siccitate & inæqualitate locorum illorum, incidit in magnum morbum. Videns verò se adductum in extremum periculum, Dei prouidentia accersit quendam ex suis notis, vt eum duceret Hierosolyma. Morbus autem erat scirrhus hepatis cum continua febre tenuissima. Hoc ergo morbo inualecente, & assidue pungente intestina, & corpore tabescente, ipse non cessabat quotidie obire sancta loca, incuruatus, & non valens recto corpore ingredi, sed innitens baculo.

Accidit autem illo tempore, vt ego ex Asia nauigare ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis essem, diu ibi sum versatus, me alens operando manibus. callebam enim pulchre scribendi artem. Adspiciens verò sanctum continenter vadentem ad Christi resurrectionem, & ad alia oratoria, mirabar, quod in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret se sic cruciare. Quodam autem die cum ei occurrisset in gradibus martyrij, quod fuerat conditum à Constantino Imperatore, non valenti progredi accurrens & ei manum meam porrigens, rogauit ipsum, vt ei inniteretur, & gradus ascenderet. Ille verò nolebat, dicens: Non est iustum, vt ego, qui vado ad petendam veniam peccatorum, nitatur manui alterius. Sed sine, frater, Deum videre meum laborem, vt ineffabili sua clementia mei quoque misereatur. Ibat ergo, & diuina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, & mysticam mensam semper participans. Deinde reuertebatur ad suum habitaculum. Et quamnam quidem vitam ageret, erat manifestum. Morbum enim adeo contemnebat, vt existimares ipsum habere morbum in alieno corpore. DE I

Hierosolyma quoti-
die inuisit
sacra loca.

enim spes ipsum eo leuabat. Hoc autem eum solum malè habebat & morderat, quod remansissent facultates, & non conuenienter ei, quod dicit Euangelium, vendite essent & distributa pauperibus. Causa autem huius impedimenti fuit, quod essent ei fratres pueri, quando excessit à patria.

Hoc ergo ægrè ferens, perit à me, qui iam ei eram familiaris, (ei enim ministrabam propter eius infirmitatem) vt nauigarem Thessalonicam, & diuiderem facultates cum suis fratribus. Et cum dedisset mihi scriptum mandatum, & me Domino commendasset, dimisit præbitis mihi minimis impensis, neque enim opes suppetebant. Tunc cum statim venissem Ascalonem, & naucm inuenissem, illinc solui: & cum spatio tredecim dierum secunda fuisset nauigatio, venimus Thessalonicam: & ostenso, quod in scriptis habebam, mandato, diuisi bona cum eius fratribus. Vendidi autem, quæ mihi obtrigerant, possessiones ter mille aureis. Vestes verò & argentum mecum tuli, & alios mille quadringentos aureos: & cum omnia collegissem, post tres menses renaugui. Cum autem spatio duodecim dierum venissem in emporium Ascalonis, & illic iumenta conduxissem, & ea onerasset, ascendi in sanctam ciuitatem. Cum me autem adspexisset vir beatissimus, me est amplexus cum gaudio & lachrymis, (potest enim etiam gaudium exprimere lachrymas) ego verò ipsum non cognoscebam: habebat enim corpus valde honestum, & faciem rubicundam, voluebam autem meos oculos, frequenter ipsum intuens. Ipse verò cum animaduertisset & subrisisset, placidè dixit: Nè mireris frater Marce, me videns sanum & robustum: sed discere causam sanitatis, & tunc admirare Christi benignitatem ineffabilem, & quemadmodum quæ sunt planè desperata apud homines, facile possunt apud ipsum corrigi. Ego verò rogavi ipsum, vt mihi diceret causam sanitatis, & quemadmodum talem morbum propulsauerit. Ille autem mihi respondit:

Quadraginta abhinc diebus cum ego essem in vigilia sanctæ Dominicæ, me inuasit dolor. Quem cum non possem ferre, iui & recubui prope sanctam Caluariam: & cum præ magno dolore essem veluti in ecstasi, video Seruatorem clauis affixum in cruce, & vnum ex latronibus cum ipso pendentem in alia cruce, & incipio clamare & dicere vocem latronis: Memento mei Domine, quando veneris in regnum tuum. Respondens autem Seruator, dixit latroni pendenti: Descende de cruce, & serua illum, qui recubuit, quomodo tu quoque fuisti seruatus. Latro verò descendens de cruce, me cōplexus fuit & deosculatus: & porrecta dextera, me fecit surgere, dicens: Veni ad Seruatorem. & statim surrexi, & cucurri ad eum, & video ipsum descendisse de cruce, & mihi dicere: Accipe hoc lignum, & serua. Cumque accepissem & portasset hoc preciosum lignum, statim ad me redij ab ecstasi: & ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi. Ego autem, his auditis, valde sum admiratus, & Deum glorificauit: & deceterò fui in virum magis affectus, & ei inserui diligentiùs. Reuerà enim, cum renumerasset Dei seruo pecuniam, & cum ei restituissem quæcunque attuleram, mansi apud eum, ei inseruiens, & fruens spiritalibus eius orationibus. Erat profectò nulli reprehensioni affinis, mitissimus, misericors, habens etiam facultatem discernendi diuinam scripturam, & ea dissoluens, quæ in ea occurrebant, dubia, si ullus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, respondens & os obstruens hominibus infidelibus, & ijs qui non rectam habent fidem: amator pauperum, misericors, promptas habens lachrymas, senes honorans vt patres, iuniores vt fratres, pueros vt filios: moribus & sermone mitis & humilis, non in simulatione veritatis: neque enim erat in eo dolus: moderatissimus, adeo vt perueniret ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ iniuriæ, non sinens Solem occidere super suam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, præter iram, quam mouebat aduersus inimicos fidei.

Cum autem accepisset à me pecunias, & alia quæ attuli, & vendidisset vestes, & conflasset plurimum pecuniæ, reliquam omnem preciosam suppellectilem paruo tempore dedit egentibus, non solum in sancta ciuitate, sed etiam in alijs ciuitatibus, vicis & monasterijs, & maxime ijs, quæ erant in Aegypto, erant enim valde egeni illic monasteria. Quinetiam hospitibus, qui illic versabantur, fuit secundus Abraham. Quamobrem brevissimo tempore distribuit omnes suas facultates, adeo vt ipse egeret alimentum quotidiano. Seipsum ergo dedit arti sutoris coriarij, pelles lauans & consuens, 2. Thel. 3.

Yyyy 4

& in

Hic habet
nomen an-
thoris hui-
us historie.

Visto mira-
bilis.

Luc. 23:

Eccè virtu-
tum ceteris,
quibus vir
Dei erat præ-
ditus.

Omnia sua
egentibus
elargitur.

& in omnibus imitans diuinum illum Apostolum, qui nolebat panem gratis comedere. & licet posset ex alia manuum operatione sibi victum querere, in omnibus tamen voluit esse imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, & laboribus, & persecutionibus, & periculis maris, & gentium insurrectionibus. Porro autem ego eum rogabam, vt communem vitam mecum ageret, erat enim mihi ex meo vitæ studio victus redundans copiam. Ille verò non sustinuit, dicens: Nihil intulimus in mundum, neque possumus aliquid efferre. Et rursus dicebat: Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem liberè apud eum eloquens, dicebam: Cur ergò quando eras diues, non operaberis? nec sinebas vt operarer? Ille autem mihi respondit: Quod prius operabar, erat multis partibus maius, quàm quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit vnum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non solum verò illam alebat multitudinem, sed etiam spiritale alimentum suppeditebat meæ animæ.

Fit inuitus
presbyter.

Cum hæc ita se haberent, audiisset autem sancti Porphyrij nomen & vitam, qui erat sanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum accersit, & inuitum ordinauit Presbyterum. Quinetiam ei credidit custodiam venerandi ligni crucis. Tunc cognouimus ea illi euenisse, quæ viderat in ecclasi, quando scilicet vidit Dominum in cruce, & cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe & serua mihi hoc lignum. Erat verò beatus Porphyrius, quando accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutauit mores priores, sed mansit in illa afflictione exercitationis. Erat verò illi alimentum panis sordidus & olera, idq; post occasum Solis. Alijs autem sanctis diebus hora sexta comedeat, accipiens oleum & caseum & madefacta legumina. Sumebat autem etiam vnum poculum vini temperati, idq; propterea, quod se malè haberent eius viscera. Hanc viuendi rationem & regulam perpetuò seruauit toto tempore vitæ suæ. Tribus autem annis, postquam fuerat ordinatus, accidit vt Episcopus prædictæ ciuitatis Gazæ à vita excederet. Is erat Aeneas, qui minimo tempore gesserat Episcopatum. ante Aeneam autem Irenion, qui ipse quoque fuit cuius angelicarum potestatum, cuius laudes fieri non potest vt scribantur in digressionem: sed opus esset opere separato ad hoc, vt conscriberemus vitam huius dicti inclyti Irenionis. Alijs verò id relinquimus scriptoribus, qui eius vitam sciunt accuratè.

Cibus eius.

Cum dormisset ergò prædictus vir sanctus, congregati, qui tunc erant Christiani, valde pauci numero, cum suo clero, & consultants palam, cuinam traderent Episcopatum, nihil efficiebant, cum exorta esset inter eos contentio, cum alium quidem vellet Clerici, alium verò laici. erant enim re vera inter Clericos quidam vitæ honestate ornati. Cum magna ergò esset confusio, & nihil deduceretur ad effectum, tandem visum est, vt quinque Clerici & totidem laici viri insignes irent ad Pontificem Metropolitanum, & peterent ab eo Episcopum, quem ei reuelasset spiritus sanctus. Pontificatus autem munus tunc obibat Iohannes, qui ipse quoque erat vir probus & omni virtute ornatus. Cum ergò ad eum accessissent Gazæi, rogauerunt ipsum, vt daret eis Pontificem, potentem opere & sermone resistere idololatriæ. Quod eum audiisset, statim indixit ieiunium: & post tres dies reuelauit ei Dominus de beato Porphyrio: & scribit epistolam ad sanctum Praylium Episcopum Hierosolymorum, cuius fecimus antea mentionem, vt ad ipsum mitteret beatum Porphyrium, propter quandam scripturæ questionem, quæ erat ab eo soluenda, erat enim beatus Porphyrius idoneus ad soluendum, quidquid erat difficile diuinæ scripturæ spiritus sancti.

Eccè mirū
ieiunij esse
eum.

Literis beati Iohannis credens pius Praylius, eum dimisit, iubens ne moraretur illic plus quàm septem dies. Cum autem audiisset beatus Porphyrius vim eorum, quæ scripta fuerant à sanctissimo Iohanne, primum quidem fuit conturbatus: postea verò dixit: Fiat voluntas Dei. & cum illa vespere me accersisset, dicit mihi: Frater Marce, camus & adoremus sancta loca & venerandam crucem. Multum enim est præteritum temporis, donec sumus ea rursus adoraturi. Ego autem dixi: Cur sic dicis pater? Ille verò respondens, dixit: Præterita nocte vidi Seruatorem dicentem mihi: Redde depositum, quod apud te deposui. Volo enim te coniungere vxori, humili quidem & abiectæ, sed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, vt obliuiscatur prioris suæ mendicitatis. Nam etsi est abiecta & humilis, non est tamen aliena, sed mea soror germana. Tu verò caue, ne habens vxorem & domus curam gerens, ex iniustitia

Eamus &
adoremus
sancta loca
& veneranda
crucem.

via aut violentia aut iniquitate congreges. nam & me ad iram prouocabis, & eam molestia afficies. hæc enim ei quoque displicent. Sis verò solum bono & prompto animo, & omnia tibi suppeditabuntur, vnde non expectas. Hæc mihi significauit Dominus Christus nocte præterita, & timeo, ne, dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

Hæc cum dixisset, profectus est, & ego cum eo: & cum adorassetus sancta loca & venerandam crucem, isque multum esset precatus & lachrymatus, reposuit in aurea theca venerandam & viuificam crucem: & cum eam tuto clausisset, exijt, & vadens ad beatum Praylium Episcopum, tradidit ei clauem: & cum accepisset preces, & ab eo fuisset Deo commendatus, est egressus. Cum autem venissemus ad nostrum habitaculum, nos paramus: cōductis verò tribus iumentis, & accepto viatico, egressi sumus. Viaticum autem erant omnia, quæ domi erant. Eramus verò quinq; in via: ipse beatus & ego, & duo agasones, & alius iuuenis minister, nomine Barochas, quem quidem inuenerat paulò ante beatus abiectum in platea, cum esset in extremo periculo, eumq; accepit & collegit: & cum multa in eum expendisset, Dei auxilio eum sanum reddidit. Ab illo ergò tempore manebat apud ipsum, ei mecum seruiens. De pio verò Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingressi, sequenti venimus Cæsaream. Per totam autem ciuitatem dispersum fuit, eum aduenisse. erat enim beatus magni nominis, propterea quod amaret pauperes. Profecti verò sumus ad id, quod erat illic hospitium. Cum autem audiisset beatus Iohannes Archiepiscopus, cursu ad nos accessit. Cumq; se inuicem salutassent & precati essent, paululum assederunt. Dixit autem ei Archiepiscopus: Surge frater propter Dominum, & vescere mecum, vt citò surgamus ad vigiliam sanctæ Domnicæ. ingressi enim sumus vespere sabbato. Beatus verò Porphyrius rogauit eum, vt ei concederet vespeream propter viæ laborem. Dixit autem se post primum somnum surrecturum ad vigiliam. Cum autem non potuisset persuadere Episcopo, surgens beatus, cum eo est profectus, me quoque accepto. Fratrem enim Barocham dimisimus in hospitio prope vestes: & ab eo inuitati, cœnaui.

Viuitica
crux in aurea
thea as
seruatur.

Cum multa autem locuti fuissetus spiritalia, & parum dormissemus, surreximus ad vigiliam. Illa verò nocte accersit beatus Iohannes Gazæos, & dicit eis: Parati eritis ad exitum, hodie enim accipietis Sacerdotem, virum quem ostendit Dominus. Cum fuisset autem mane, rapientes beatum Porphyrium, ordinauerunt eum Episcopum Gazæ. Multum verò est lachrymans, nec erat satietas vlla eius lachrymarum. Dicebat enim se esse indignum tali Sacerdotio. Vix tandem autem, cum Gazæi & qui illic Christiani inuenti sunt, eum consolati essent, quieuit. Cum autem fecissemus sanctum Domini ministerium, rursus inuitati sumus ad vespendum cum Archiepiscopo. Iussit verò nobis quamprimum exire. cumque vnum alium illic diem egissemus, exiimus: dormiuimus autem Diospoli, & illinc, cum pernoctassemus, sero vespere ingressi sumus Gazam valde lassæ & afflictæ. Hæc autem fuit causa afflictionis.

Ordinatur
Gazæos
Episcopus,
sed valde
inuitus.

Prope Gazam pagi sunt in via, qui sunt dediti cultui simulacrorum. Eorum verò incolæ consultò totam viam strauerant spinis & vallis, vt non possent aliqui transire. Effuderunt autem cœnum, & alijs malè olentibus fumis vaporauerunt, vt nos fœtore suffocaremur, & veniremus in periculum, ne visum amitteremus. Vix tandem autem conseruati, circa horam nocturnam ingressi sumus ciuitatem. Hæc verò difficultas ac molestia beato accidit suggestionem demonis. Sed id non agrè ferebat. existimauit enim diabolus has parasse insidias, quod voluisset iustum ab eis ingressu auerrere. Profecti autem sumus ad ædes Episcopi, quas edificauerat prius nominatus sanctus Irenion Episcopus, simul cum sancta ecclesia, quæ vocatur Irenes. eam verò hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quando capta fuit ciuitas ab Alexandro Macedone, quodam signo dato illic cessasse bellum, & ab illo tempore vocari locum Irenen, i. pacem. Hunc locum cum inuenisset beatus Irenion coli à Gazæis, in eo construxit ecclesiam. Sine ergò propter ea, quæ prius dicta sunt, siue propter nomen conditoris, mansit sic appellata vsq; in hodiernum diem. Illinc ergò profecti sumus ad minimas ædes episcopatus, ab eo edificatas.

Idololatras
tum nequis
tia.

Accidit aut, vt illo anno esset siccitas & defectus pluuiæ. Ciues verò omnes id asseri-
bebant ingressi beati Porphyrij, dicentes: Nobis responsum dedit Marna, fore vt Por-
phyrius esset author malorum ciuitati. Cum autem pergeret Deus non plueret, pri-
mo ter,

Marna, id est
lum Gazæ
sum est aus
tem lupi.
mo ter,

mo mēse, qui ab eis vocatur Dios, deinde etiam secūdo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem idololatra in Marnio, multa sacrificia & multas preces faciebant ea de causa. Dicebant enim, Marnam esse dominum imbrium. Marnam verò dicunt esse Iouem. Cum autem perseverassent septem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum, qui vocatur orationis, animum despondentes, reuersi sunt ad sua opera, nulla re effecta. His sic factis, congregati Christiani cum viris & foeminis & pueris, numero ducentis & octoginta, rogauerunt sanctum Porphyrium, ut cum eis egrederetur & precaretur, ut dimitteretur pluuia. iam enim erat fames, eoque magis, quod beati ingressui adscriberent siccitatem. Persuasi autem sanctus, cum edixisset ieiunium, iussit omnes vespere congregari in sancta ecclesia, vtillic vigiliis perageremus. Fecimus verò tota nocte triginta preces & totidem genu flexiones, præter choros & lectiones. Cum fuisset autem manè, accepto signo veneranda Crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam ecclesiam, quæ est à parte occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificasse sanctissimum & beatissimum Aselepiam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones, pro fide orthodoxa: cuius vita & facta scripta sunt in paradiso deliciarum. Cum ergo fuisset in dicta ecclesia, illic quodque sudimus totidem preces: & illinc egressi, iuimus in sanctum martyrium gloriosi martyris Timothei, in quo repositæ sunt etiam aliæ reliquie Mauris Martyris & Thees, quæ relata est in numerum confessorum. Cumque illic fecissemus totidem preces & genu flexiones, reuersi sumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genu flexionibus.

Cum autem fuisset circa ciuitatem, inuenimus eam clausam, erat verò hora nona. Idololatra enim hoc fecerunt, volentes dissipare populum, ne perficeremus supplicationes. Cum autem mansissemus duas horas ante portam, & nemo esset qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletusque, & ineffabiles lachrymas, maxime sancti viri, motus misericordia, quomodo tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Austurum, & nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitrua, simul atque Sol occidisset, & decidit multus imber, ut existimarentur non gutta, sed grando de cælo deiici. Nos autem præ magno gaudio propemodum non sensimus. Nos enim eramus inuicem complexi. Quidam verò gentiles cum adspexissent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidissent, nobis portam aperuerunt, & commixti sunt nobiscum, clamantes, Christus solus Deus: ipse solus vicit. Conuenerunt autem nobiscum in sanctam ecclesiam, & illinc beatus eos dimisit in pace, Christi signatos signaculo. Erant verò viri numero centum viginti septem, & foemine xxxv. & infantes xxi. ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cum fecissemus perfectam gratiarum actionem, recessimus unusquisque, domum cum gaudio & pace. Tanta autem pluuia descendit illa nocte & altero die, ut omnes timerent, ne domus corruerent, ex quibus erant plurimæ constructæ ex lateribus. Pluit verò Dominus noster Iesus Christus assidue, ab octauo Lydenæ usque ad decimum. est autem apud eos Lydenæ, apud Romanos Ianuarius. Præcedunt autem quinque diebus eorum menses Romanos. Undecimo verò die peregrinamus diem Theophaniorum Domini Iesu Christi, cum gaudio laudantes & gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Accesserunt autem gregi Christi eodem anno præter illos cxxvi. alij quoque cv. Alij verò idololatra non cessabant insidiari beato & reliquis Christianis. Quando enim eis Præses obtingebat gentilis, eum vel pecunijs corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem persuasum, inducebant ut vexaret Christianos: & ab eo tempore beato Porphyrio non leuise ueniebat afflictio. Assidue ergo noctu & diu rogabat benignum & clementem Deum, ut eos ab errore conuerteret ad suam veritatem.

Quoniam autem superius memini beati Barochæ, de ipso narrabo reliqua. Habebat is zelum diuinum, ut si quis alius, multa enim grauiam sustinuit ab idololatriis. Cum enim iuisset ipse aliquando in vicum propter canonem Ecclesiasticum, non procul à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat, idololatra: cum ab eo verò canon exigeretur, isque tem veller protrahere & differre, & ex eo nata esset inter eos contentio, accersit impius agricola quosdam eius pagi, ei similes, & incipiunt verberare clauis beatum Barocham, & portantes eum semimortuum, proiecerunt extra pagum in solitudinem. Illic verò iacebat mutus & nullo sensu præditus. Alio autem die, Dei benignitate,

tate, transit per illum locum Cornelius diaconus, cum alijs duobus Christianis: & cum inuenissent pium Barocham, & eum agnouissent, importarunt in ciuitatem. Cum verò idololatra eum vidissent portari, arbitrati esse mortuum, conuersi sunt in furorem, propterea quod existimabant esse abominandum, mortuum ferre in ciuitatem: & cum eum vi eripuissent ab humeris eorum, qui ipsum portabant, incipiunt verberare pium Cornelium Diaconum, & duos Christianos: & ligato pede beati Barochæ, trahebant eum.

Interim autem renunciant quidam fratres beato Episcopo. Is verò conturbatus, me accersit, & alios tres fratres, qui sunt inuenti apud ipsum, & dicit nobis: Confidentes currite, o fratres, est enim tempus martyrij. Postquam autem peruenimus ad locum, ubi ligarant beatum, concurrunt populus: & alij quidem sanctissimum Episcopum afficiebant contumelijs, alij verò videntes eius tolerantiam, & quod, cum contumelijs afficeretur, non irascebatur, sed rogabat vnūquenque, dicens, ne sic probris & contumelijs afficerent corpus, quod est obnoxium ijsdem affectionibus, sunt nostrarum partium, & in se inuicem conuertuntur ad plagas vsque. Nos autem cum multam vidissemus confusionem, portantes pium Barocham, discessimus in sanctam ecclesiam. Postquam verò vidimus eum adhuc spirantem, eius curam gessimus. Pro eo autem fundebantur per totam vespem & noctem intensæ preces. Omnes enim fratres conuenerant. Sanctus verò Episcopus non cessabat lachrymari, & Deum pro ipso rogare. Sciebat enim qualis esset diuinus eius zelus. Cum autem vidisset Deus lachrymas sancti Pontificis & preces populi, (cum enim numerabant secundum Phinees aduersus idololatra) accelerauit ei suam misericordiam, & illa nocte aperit oculos eius, & incipit loqui, & petere dari sibi potum. Ego autem, qui ei assidebam, statim cucurri, ut renunciarer beato Episcopo, (præ magno enim gaudio oblitus sum dare ei potum, & mihi id accidit, quod ancilla tempore beati Petri, quando audita eius voce, præ gaudio non aperuit ostium: sed eum dimittens, primum annunciauit ijs, qui erant domi). Tale quid ego quoque sum passus) Cum id autem beatus audiisset Episcopus, non fuit victus ab animi affectione, sed perseverabat in precibus. Nos verò cum intellexissemus eius firmitatem & constantiam, eum mittentes, recessimus ego & pius Cornelius Diaconus, assidebat enim mecum beato Barochæ. Postquam autem impleuit preces & omnem consequentiam sanctissimus Episcopus, ipse quoque nobiscum sedens, interrogauit pium Barocham, quemadmodum id esset passus ab initio. Ipse verò narrauit nobis omnia.

Dum nos autem consultaremus quid esset faciendum, sit manè: & ecce Defensor populi cum Irenarchis, & duobus primoribus, Timotheo & Epiphanio, & alijs multis, venientes incipiunt clamare & tumultuari, dicentes: Cur intulistis mortuum in ciuitatem, cum patriæ leges hoc prohibeant? Interim autem contumelia quoque afficiebant beatum Episcopum. Nos verò cum tumultum audiuissemus, egressi sumus: & cum nos vidissent, coeperunt me verberare, & pium Cornelium Diaconum. Cum autem eos, qui erant ex populo, vocassemus in testimonium, sanctissimus Episcopus os nobis obstruebat, vnūquenque rogans & admonens, ne irascerentur tam inconsideratè. Illi verò impij, quo magis rogabantur, eo magis furebant, & virum sanctum afficiebant contumelia. Cum igitur pergerent tumultuari, confirmatur & corroboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo, surgitque, & arripit fustem, & incipit verberare eos, qui incidebant: & eos innadit metus, & incipiunt cadere vnus super alium fugientes, eosque est persecutus vsque ad id, quod tunc erat Marneium, reuertiturque, cum magna victoria nouus noster Sampson, stratis ipse quoque mille alienigenis. Ab illo ergo tempore ipsum timebant idololatra, & nec eius quidem nomen audire poterant. Breui autem post tempore dignati sumus ordine diaconatus ego & pius Barochas: ego quidem plane indignus, qui eum assequeretur: ille verò meritissimo iure id assecutus.

Videns autem sanctus pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab idololatriis, statuit me mittere Byzantium, ut peterem ab Imperatoribus, ut diruerentur templa simulacrorum. Gazæ enim adhuc maxime celebrabatur, quod vocatur Marneium: & scriptis literis ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum, cuius laus & gloria memoratur ab omnibus, nauigauimus, & spatio viginti dierum eo peruenimus: & redditis literis beato Iohanni, ore eum omnia docui. Cum primum autem audiuisset, id significauit Eutropio Cubiculario, qui tunc erat assiduus apud Imperatorem

Nota hic se
iunium, vi
gilias,
Processione
eum cruce,
Visitatio
nem eccle
siarum.

Multi er
dunt idolo
latras.

Historia
Barochæ,
ministri S.
Porphyrij.

Barochas
semimortuus
restituitur
sanitati.

Act. 12.

Barochas
verberat
impios idolo
latras.

Iudic. 15.

Iohannem
Chrysostomum
dicit,
torem

torum Archadium. Cumq; eilegisset epistolas beati Episcopi, & petijisset ab eo, vt concurreret cum literis, acceptis ab eo promissis, exijt, & dixit mihi: Quieto animo esto, & fili. Spero enim in Dominum Christum, quod suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego verò non cessabam quotidie eum admonere. Ille autem mittebat & instabat Eutropio. Septem verò post diebus pronuntiatur edictum Imperatoris, vt clauderentur simulacra Gazorum ciuitatis, & ne consulerentur amplius. Traditur autem hic iussus in manus cuiusdam Hilarij, hominis subadiubæ Magistri. Ego verò tribus post diebus egressus sum Byzantio, & spatio decem dierum peruenio in ciuitatem Gazorum, septem diebus præueniens Hilarij. Inueni autem sanctissimum Porphyrium ægrotantem.

Postquam verò ei tradidi responsum beatissimi Iohannis Episcopi Constantinopolitani, & id legit, lætitia affectus, conualuit à febre. Dicebat autem, se in morbum incidisse ex multa afflictione idololatrarum. Septem verò post diebus venit dictus Hilarius, habens duos commentarienses consularis, & multos adiutores ex Azoto & Ascalone, & omnes ministros publicos. Statim autem comprehendit tres primores, & accepta ab eis satisfactione, ostendit eis diuinum edictum, quod iubebat, vt clauderentur idolorum templa Gazæ ciuitatis. & euerfis omnibus, quæ erant in eis, simulacris, ea clausit. Marnæ verò simulacrum fuit latenter consuli, pro eo plurimis acceptis pecunijs. Rursus autem faciebant, vt solebant, idololatræ nefaria. Contigit verò aliud fieri miraculū, quod multos prouocauit, vt venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, vt qui sit clemens & misericors, scit per occasiones conuerrere genus hominum ad lucem suam, quæ mente percipitur. Fuit autem eiusmodi id, quod accidit:

Mulier quædam clara in ciuitate, nomine Aelia, cum esset paritura, incidit in magnum periculum. Fuit autem hæc causa periculi. Fœtus eius non exibat secundum naturam, sed conuersus erat ad id, quod est præter naturam, & cum vnâ manū emississet, non poterat reliquum corpus educi: erat enim obliquum in vtero: nec poterant obstetrices id deducere ad id, quod est secundum naturam. Cruciabatur verò mulier dolore ineffabili, fœtum tunc impellentibus ad enixum doloribus. Fuit autem maius dolorum incrementum, cum successisset primo secundus dies, & similiter tertius dies maiorem dolorem attulisset, quàm secundus. Creuerunt autem dolores vsque ad septem dies, semper additamentum malo accipiente. Quinetiam voluerunt Medici eius fœtum excicare: sed cum vidissent eius virtutem cecidisse, omnem spem planè abiecerunt. Eius ergò parentes & maritus eius Heros, cum essent demonum dediti superstitioni, pro ea quotidie faciebant sacrificium. Adducebant etiam incantatores & vates, existimantes se ex eis vtilitatis aliquid accepturos: sed nihil id proderat. Erat autem eis fidelis nutrix, quæ affecta maxima animi ægritudine, pro ea fundebat preces in ædibus oratorijs. Quodam ergò die ea in ecclesia orante cum lachrymis, ingressus est sanctus Porphyrius circa horam nonam, & ego quoque cum eo. Vider autem anum tristem Deum orantem cum lachrymis, stansq; eam rogauit causam. Illa verò cum contemplata, præcidit ad eius pedes, rogans eum, vt pro ipsa rogaret Christum.

Postquam autem cognouit sanctus causam à muliere, ipse quoque est lachrymatus. erat enim summè misericors. Dicit verò nutrici: Audio illam domum esse deditam cultui simulacrorum, & seruari posse difficiliter. Sed tamen Deus potest omnia. Etenim per occasionem seruat eos, qui erant perituri. Abi ergò, & congrega omnes cognatos, & parentes, & maritum, & dic eis: Quoniam est hic optimus medicus, qui potest eam curare, si effecerit vt ea euadat hoc periculum, quid ei dabitis? sunt autem omnino tibi multa pollicituri. Dic verò eis hoc quoque: Si eam curauerit, hoc quoque mihi promittere, quod cum non falleris, nec ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad celos, & promittere eos esse facturos omnia, quæ sunt polliciti. Et quādo hæc fecerint, dic patuerenti mulieri coram omnibus: Sanat te Iesus Christus filius Dei viui. crede in ipsum, & viues. Cum autem audiisset anus, quod beatus dixerat Episcopus, isq; eam Deo commendasset, cucurrit domum: & cum inuenisset omnes flentes, & mulierem in extremo periculo, rogauit eius parentes & maritum, ne angerentur animo. Dixit autem: Me ad vos misit optimus medicus, vt mihi promittatis, quod si ea curetur, ipsum non negabitis. Cum verò audiuissent eius parentes & maritus, dixerunt: Si voluerit omnes nostras facultates accipere, non recusabimus. videamus solum viam nostram

filiam.

filiam. Dixit autem nutrix: Manus vestras in celum extollite, & fidem date vos non esse negaturos medicum. Illi verò alacri animo & cum lachrymis manus extenderunt, dicentes: Toto tempore vitæ nostræ eius erimus. Quamnam enim consolationem habebitur sumus, si ea decedat? erat enim eis vnica, scitaque & elegans moribus, si vlla alia. Cum hoc autem audiisset nutrix, magna voce dixit coram omnibus: Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: Iesus Christus filius Dei viui te curat. crede in eum, & viues. Statim verò mulier cum valde euulisset, edidit fœtum viuum. Omnes autem, qui illic sunt inuenti, obstupefacti exclamauerunt: Magnus est Deus Christianorum: magnus est Sacerdos Porphyrius.

Die autem sequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes necessarii, cunctes ad beatum Porphyrium, prociderunt ad eius pedes, petentes Christi signaculum. Beatus verò cum eos signasset & fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, præcipiens eis vt vacarent sanctæ ecclesiæ: & paulopost cum eos catechesi instituisset, baptizauit etiam infantem cum muliere. Vocauit autem nomen eius Porphyrium. Qui fuerunt verò illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexaginta quatuor. Quo magis autem videbant idololatræ multiplicari Christianos, eo magis efferebantur, & non sinebant eos obire officia ciuilia: sed eis utebantur tanquam malis famulis. Videns autem rursus beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Christianis, & non ferens, adspiciens verò probris & contumelijs appetitos, proficiscitur Casaream ad beatum Iohannem Archiepiscopū, & rogat eum cum lachrymis, vt præbeat ei quietem. Dicebat enim, se non posse amplius pati grauias & absurda, quæ fiebant à Gazæis. Beatus autem Iohannes cum audiisset, rogabat eum, vt æquo & forti animo pateretur, & retineret Episcopatum. Respondens verò sanctissimus Porphyrius, dixit ei: Te attestor coram Deo, qui non est adspicibilis, & spem nostram Iesum Christum, Dominum omnis rei creatæ, & adorandum & viuificum sanctum spiritum, ne despicias meam petitionem, ne requiratur à nobis interitus animarum innumera-bilium. Sed rogo te, pater, vt mecum nauiges ad urbem regiam, vt rogemus Imperatores, rege cælesti annuente, vt euerant templa idolorum. Respondens autem beatus Iohannes, dixit ei: Fili, iusta quidem est petitio, sed non est aptum tempus. iam enim imminet conuersio hyemalis. Respondit beatus Porphyrius: Si vult nos Deus esse & Gazæ populum conuerrere, potest etiam seruire in hyeme. Tu verò pater, eius fidens clementiæ & misericordiæ, id velis, & iter nobis succedet feliciter. Dicit ei beatus Iohannes: Fiat voluntas Christi.

Postquam autem beatus Iohannes est ei pollicitus, scribit ad me, vt quamprimum venirem Casaream, & asferrem mecum tres libros, & quadragintatres nummos, qui ei restabant ex reditu sanctæ ecclesiæ. Ego verò acceptis literis, cum sumpsissem libros & nummos, protinus sum egressus: & cum venissem Casaream, inueni sanctissimos Episcopos paratos ad nauigandum. & cum post duos dies soluissemus, nauigamus vicesimo tertio mensis: & cum Dei benignitate fuisset nobis secunda nauigatio, spatio decem dierum appulimus ad Rhodum insulam. Erat autem tunc in insula, in auersa eius parte, quidam monachus, nomine Procopius, qui nunc est relatus in numerum angelorum. Dormijt enim quinque abhinc annis, cum vixisset vitam nulli culpæ assuetam, in ieiunijs & vigilijs, & summa paupertate. Habebat verò donum quoque prophetiæ, & virtutem expellendi demones. Cum nos autem, vt dictum est, Rhodum appulissemus, & audissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non præterire, sed eius angelica frui consuetudine: & cum rogauissemus, vbinam haberet monasterium, ad eum profecti sumus, nauigantes in cymba: & cum peruenissemus, pulsauimus ostium. Statim autem egressus, per se nobis aperuit, etiam si haberet apud se alium discipulum.

Cum autem adspexisset sanctissimos Episcopos, præcidens in terram, eos adorauit. Deinde surgens, me quoque, est osculatus & pius Eusebium Diaconum, quem secum ducebat sanctus Iohannes Archiepiscopus. & cum nos introduxisset in oratorium, retrocessit, dans priorem locum beatissimis Episcopis, dicens: Decet vos Sacerdotes habere priorem locum: me autem humilem & abiectum, & qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem. Tunc cognouimus sanctissimum Procopium esse perspiciendi potestate præditum. Cum enim nos nunquam adspexisset, neque de nobis audiisset,

Zzzz

cogno-

Multi accedunt ad Christi religionem.

Christiani male à Gazæis accipiuntur.

Nauigat vix sanctus Cōstantinopolim.

Procopij monachi encomion.

Ineffabilis dolor mulieris ex partu non naturali.

cognouit per spiritum eos esse Episcopos, beatissimos, inquam, Iohannem & Porphyrium, & ideo eos affectit honore dicendi preces priori loco. Deinde post preces sedimus, & cum esset nobis locutus multa animæ utilia, rogauit causam susceptæ itineris molestiæ. Beatus verò Porphyrius ei omnia narrauit de Gazæ, quantus sit eorum furor in colendis simulacris, & quàm multa mala ab eis patiantur Christiani: & quòd ea de causa ascendunt, vt rogent Imperatores, vt euertantur templa idolorum.

Procopius ex reuelari. one docet sanctos episcopos, vt se Constanti nopoli gerere debeat.

Cum autem audiisset sanctus Procopius Anachoreta, dixit: Domine Iesu Christe, conuertere tuos famulos à fraude diabolica, ad fidem illuminatam. Deinde dicit sanctissimis Episcopis: Nè sitis anxij animo, ô patres. Deus enim, qui nouit zelum vestræ fidei, iter vobis diriget, & dabit omnia, quæ sunt vobis cordi. Agite ergò, ea vobis dabo monita quæ Deus reuelauit meæ humilitati. Primum conuenite sanctissimum Episcopum Iohannem, & cum eo preces ad Deum fundite, & ei rem exponite: & ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi reuelauit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, quoniam ei irascitur Imperatrix Eudoxia. Ipse ergò vos commendabit Amantio cubiculario domine, viro pio & qui habet in honore Sacerdotes: ipse vos introducet ad Imperatricem, & quando ad eam ingressi fueritis, vos est benignè exceptura. Exponite ergò ei rem vniuersam, & iubete eam valere, & exite. In secundo autem, ad eam ingressu, postquam vos eam huius rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Christum filium Dei, quòd si rei præsentis studueris, est tibi daturus filium masculum. Cum hoc autem audierit, est læta futura. est enim prægnans, & hic est mensis nonus, ex quo concepit: & est factura omnia, vt rem vobis reddat effectam Deo annuente.

Nos autem cum audissemus quod dixerat vir sanctus, & credidissemus ijs, quæ fuerat locutus, & ipse nos Deo commendasset, egressi sumus: & soluentes illo die, nauigauimus: & post alios decem dies peruenimus Byzantium: & accepto hospitio, die sequenti iuimus ad sanctissimum Archiepiscopum Iohannem. Cum verò cognouisset, quinam essemus, nos accepit magno honore & obseruantia. Nos autem rogauit, quanam de causa hunc viæ laborem sustinuimus, & ei narrauimus: & cum cognouisset, recordatus est nos longo antè tempore hoc rogasse literis: & cum me agnouisset, benignè est complexus. Rogat verò nos, nè angamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non possum loqui cum Imperatore, eum enim in me iritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter possessionem, quam cum concupisisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc curæ, quòd irascantur. Seipsos enim læserunt, non me. Nam & si lædant meum corpus, animæ multò magis proderunt. hoc tamen relinquamus Dei misericordie. De nostro autem edicto, si videatur Domino, cràs accersam Eunuchum Amantium, qui est Eunuchus Imperatricis, & multum potest apud eam, & est verè Dei seruus, & ei rem exponam, & est magnum studium adhibiturus Deo annuente.

Nos verò, cum ille sic nobis promississet, & nos Deo commendasset, iuimus in nostrum hospitium. Die autem sequenti, iuimus ad sanctum, & inuenimus apud eum Cubicularium Amantium: rei enim nostræ curam gesserat, & eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus, & cognouit Amantius nos esse eos, de quibus cum ipso fuerat locutus, surgens adorauit sanctissimos Episcopos, facie inclinata in terram. Illi verò cum cognouissent quisnam esset, eum sunt complexi & osculati. Porro autem eis quoque iussit sanctissimus Episcopus Iohannes ore proprio Cubicularium docere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narrauit de idololatriis, quemadmodum liberè & confidenter faciunt res nefarias: & quemadmodum affligunt & vexant Christianos. Ille verò audiens fleuit, & impletur zelo diuino, & dicit eis: Nè sitis anxij patres. Dominus enim Christus est defensurus suam religionem. Orate ergò vos, & ego loquar cum Augusta, & spero in Deum vniuersorum, fore vt consuetam suam faciat misericordiam. Die autem crastino vos ad eam introducam, & ipsa ore vestro à vobis docebitur, quæ vultis: inuenietis verò eam à me prius instructam. Cum hæc autem dixisset, nobis valere iussis recessit. Nos quoque, cum multa spiritalia locuti essemus cum sanctissimo Archiepiscopo Iohanne, isq; nos Deo commendasset, recessimus.

Die verò sequenti nos accersit Cubicularius Amantius per duos Decanos, vt iremus in palatium: & surgentes, properè iuimus. Inuenimus autem ipsum nos expectantem,

tem. Qui accepit duos Episcopos, & eos introduxit ad Augustā Eudoxiam. Postquam verò eos adspexit, prior salutauit, dicens: Benedicite patres. Illi autem eam adorauerunt. Sedebat verò super aureum lectum, & dicit eis: Ignoscite mihi Sacerdotes Christi propter ventris, quæ me premit, necessitatem. Debebam enim in vestibulo occurrere vestræ sanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, vt quod est in vtero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam eius demissionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Saræ & Rebecca & Elizabeth, benedicat & viuificet id, quod est in tuo ventre. Postquā verò locuti sunt alia quoque verba spiritalia, dicit: Scio cur hunc viæ laborem susceperitis, me enim prius docuit Amantius Eunuchus. Quòd si vos quoque me vultis docere, iubete patres. Iussi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatrias, quemadmodum securè faciebant res impias, & quemadmodum sua potentia opprimebant Christianos, non sinentes eos obire vllum officium publicum, neque sua prædia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt imperatoriæ potentie. Cum hæc audiisset Imperatrix, dixit: Nè sitis anxij, patres. spero enim in Dominum Christum filium Dei, fore vt persuadeam Imperatori ea facere, quæ decent vestram sanctam fidem, & vos hinc dimittat compotes desiderij. Abite ergò & vos reficite, estis enim defatigati, & orate, vt Deus opem ferat meæ petitioni.

Eudoxia reuerenter accipit episcopos.

Cum hæc autem dixisset, iussit afferri pecunias: & cum accepisset circā tres pugillos, dedit sanctissimis Episcopis, dicens: Hæc interim accipite ad expensas. Episcopi verò his acceptis, cum multum ei benedixissent, exierunt. Exeuntes autem, magnam pecuniam partem distribuerunt Decanis, qui præerant portis, adeò vt pauca apud eos remanerent. Imperatrix verò, cum Imperator esset ad eam ingressus, docuit eum negotium Episcoporum, petijt autem, vt euertentur templa Gazæ. Imperator verò cum audisset, agrè tulit, dicens: Scio illam ciuitatem esse deditam cultui simulacrorum, sed est in nos grato animo in pensandis vectigalibus publicis: quæ quidem confert plurima. Si ergò eorum templa repente diruamus, metu se in fugam conijcient, & perdemus tantum canonem. Sed si videtur, eos particulatim affligamus, idololatrias adimantes dignitates, & alia ciuilia officia, & iubeamus templa eorum claudi, & non amplius celebrari. Cum enim afflicti fuerint, ad omnes redacti angustias, agnoscant veritatem. Nam quod exuperat, si idem sit repentinum, graue est ijs, qui sunt subiecti. Imperatrix autem cum id audisset, fuit magno dolore affecta, erat enim acris & feruens in fide. Imperatori verò hoc solum respondit: Dominus est opem laturus seruis suis Christianis, seu nos velimus, seu nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius Cubicularius.

Eudoxia Archadium hortatur, vt euertat templum apud Gazæ.

Die autem sequenti accersijt nos Augusta, & cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, iussit eos sedere. Postquam verò locuti essent multa verba spiritalia, dicit eis: Locuta sum cum Imperatore, & aliquantum agrè tulit. Sed nè animo angamini. Deo enim volente, non sum cessatura, donec vobis satisfiat, & egrediamini affecuti vestrum, qui est ex Deo, scopum. Episcopi autem his auditis, adorauerunt. Stimulatus verò sanctus noster Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatissimus Procopius Anachoreta, dixit Imperatrici: Labora propter Christum, & ipse pro tuo labore est tibi daturus filium, qui viuet & imperabit, te vidente, & eo fruente multos annos. Cum hoc audisset Imperatrix, repleta est lætitia, & ruber euasit eius vultus, & ei accessit maior ea, quam habebat, pulchritudo. ea enim, quæ apparent, ostendunt ea, quæ latent. Dicit itaq; sanctissimis Episcopis: Orate patres, vt quomodo dixistis, Deo volente, pariamus masculum: & si hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturum omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoque, quod non petistis, sum factura, Christo annuente. Sanctam enim ecclesiam ædificabo Gazæ in medio ciuitatis. Abite ergò in pace, & quiescite, assidue pro me rogantes, vt cum Dei benignitate pariam: & paulopost id implebo. Cum ergò valedixissent Episcopi, & eam Deo commendassent, egressi sunt ex palatio. Precabamur autem, vt pareret masculum. credebamus enim ei, quod dixerat sanctus Procopius Anachoreta. & ibamus quotidie ad sanctissimum Iohannem Archiepiscopum, & fruebamur sanctissimis eius eloquijs dulcoribus super mel & fauam. Veniebat verò ad nos Amantius Cubicularius, aliquando quidem ferens responsa Imperatricis: aliquando autem etiam, vt nos conueniret.

Præclara laus S. Theodori junioris Chrysostomi.

Paucis autem post diebus parit Imperatrix masculum, & imponunt ei nomen Theodosium, quod erat nomen eius auī Theodosij Hispani, qui imperauit simul cum Gratiano.

Theodosius junior nascitur.

tiano. Natus verò iunior Theodosius, fuit in lucem editus in purpura. Vnde etiā cum primū fuisset natus, fuit renunciatus Imperator. Fuit autem magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidam missi per ciuitates, qui hæc renunciarent, dona, & munera. Domina verò cum primū peperisset, & surrexisset e cella puerperij, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum: Ago Christo gratias, quod per vestras sanctas preces Deus mihi donauit filium. Precemini ergo, patres, illi vitam, & mihi humili & abiectione, ut implerem ea, quæ sum vobis pollicita rursus, ipso volente Christo, per sanctas vestras preces. Cum autem impleri essent septem dies à puerperio, nos accersit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinauit verò caput, dicens: Benedicite patres mihi & filio, quem donauit Dominus per sanctas vestras preces. Infantem quoque tradidit, ut ipsum signarent. Sancti autem Episcopi & ipsam & infantem signauerunt signo crucis: & cum precati essent, sederunt.

Postquam autem ipsi locuti essent multa verba plena compunctione, dicit eis domina: Scitis patres, quid de re vestra statui facere? Dominus verò meus Porphyrius respondens, dixit: Quæcunque statuisti, ex Deo statuisti. etenim in hac nocte reuelatum fuit meæ humilitati per visionem, me esse Gazæ, & stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, & tuam pietatem mihi tradere euangelium, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cum aperuissem, inueni locum illum, in quo dicit Dominus Christus Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Tu verò domina respondens, dixisti: Pax tibi. esto fortis & strenuus. Post hæc autem sum excitatus: & ex hoc persuasum habeo, fore ut Dei filius tui animi instituto opem ferat. Dic verò nobis domina, quid statueris. Imperatrix respondens, dixit: Si Christo placuerit, paucis post diebus dignabitur infans sancto baptismo. Ite ergo, & facite supplicationem, & petite in ea, quæcunque volueritis: & quando egressus fuerit infans ex venerando baptismo, tradite supplicationem ei, qui ipsum portabit: ego autem docebo eum, quid facere oporteat: & spero in Dei filium, eum rem totam esse dispensaturum è voluntate suæ clementiæ. Nos autem his promissis ab ea acceptis, cum ei & infanti multum benedixissemus, egressi sumus, & euntes fecimus supplicationem, in charta multa ponentes, non solum euerisionem simulacrorum, sed etiam privilegia dari sanctæ ecclesiæ & Christianis, & præberi redditum. erat enim pauper sancta ecclesia.

Cum autem dies præterissent, venit dies, in quo erat illuminandus nouus Imperator Theodosius, erat verò coronata & ornata vniuersa ciuitas holoserico & auro, & omni alio ornamento, adeo ut non posset quisquam explicare ornatum ciuitatis. Quin etiam fluctuantem habitatorum multitudinem, licebat intueri variatam multiplici & diuerso genere vestium. Non est autem mearum virum dicere splendorem illius ornatus, sed illorum, qui sunt in dicendo exercitati: ego verò transibo ad præsentem veram conscriptionem. Baptizato iuniori Theodosio, & ab ecclesia egresso in palatium, licebat rursus intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, & vestem eorum resplendentem. erant enim omnes candidati, ut existimaretur multitudo esse niue repleta. Præcedebant autem Patricij, illustres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur astra cerni in terra. Erat verò prope infantem, qui portabatur, ipse quoque Imperator Archadius, vultum habens hilarem & nitidum magis quam ea, quam gestabat, purpura. Vnus autem ex Proceribus portabat puerum in splendida veste. Nos verò admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: Si ea, quæ paulò post euanescent, tantam habent gloriam: quanto magis celestia, quæ sunt parata sanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Stetimus autem nos in vestibulo sanctæ ecclesiæ, habentes etiam chartam supplicationis.

Postquam verò fuit egressus à baptismo, exclamauimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, chartam quoque porrigentes. Cum autem adspexisset is, qui gestabat puerum & cognoscebat rem nostram, (cam enim prius didicerat à domina) iussit chartam ei accipi, & cum accepisset, constitit: iussit autem fieri silentiū, & cum soluisset, legit partem: & cum inuoluisset, subiicit manū capiti infantis: & cum id inclinasset, clamauit coram omnibus: iussit eius potentia ea fieri, quæ sunt in supplicatione. Omnes autem cum adspexissent, sunt admirati: & adorabant Imperatorem, eum beatū pronunciantes.

Visio S. Porphyrij.

Matth. 16.

Theodosius baptizatur.

Omnes fecerunt cereos.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

etantes, quod dignus esset habitus, qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoque Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter suum filium. Lætata est autem, & genibus flexis Deo egit gratias. Ingresso verò infante in palatium, ei occurrit domina, & eum accepit & osculata est: & eum portans, ipsum quoque salutauit Imperatorem, dicens: Beatus es domine, propter ea, quæ viderunt oculi tui in vita tua, & Imperator lætatur audiens. Cum autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit: Si videtur, sciamus quidnam continet supplicatio: ut omnino fiant, quæ in ea continentur. Imperator verò iussit legi chartam: & postquam lecta fuit, dixit: Grauis quidem est petitio: sed grauior est recusatio, quoniam hæc est prima iussio nostri filij. Dicit autem ei domina: Non solum prima iussio, sed etiam in hoc sancto habitu & pietatis gratia supplicatio, & petita à viris sanctis. Vix tandem annuit Imperator, cum domina valde ei instaret. Hæc omnia renunciavit nobis pius Amantius.

Die autem sequenti nos accersit Imperatrix: & cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, iussit sedere, & dixit eis: Vestris precibus concessit mihi Deus rem vestram, idque factum fuit eius auxilio. vidistis autem, quam via & ratione sum vsa. Sed si videtur, crastino die accersam Quæstorem, & coram vobis iubebo, ut conuenienter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum diuinum ex nomine duorum Imperatorum: & ut semel dicam, faciat omnia quæ consequuntur. Episcopi autem, his auditis, ei multum benedixerunt, & eius filio, & Imperatori. Cumque multa alia differuissent animæ utilia, postquam valedixissent, exierunt. Die verò sequenti accessit Quæstorem & nos. Dicit autem ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinum rescriptum manda literis. Quæstor verò, accepta charta, diuinum rescriptum distulit celeriter, nobis præsentibus. Ei autem suggestimus, ut duces & consulares & res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. Postquam verò perfectum fuit diuinum rescriptum & subscriptum, rogauimus dominam, ut hoc negotium mandaretur alicui viro illustri. Iussit autem Amantio querere virum bono zelo præditum Christianum, cui hoc negotium deberet committi. Multi enim ex ijs, qui tunc erant in dignitatibus, simularè habebant fidem, de quibus sumpsit poenas diuina iustitia. Cum enim rescuiissent Imperatores, eos non rectè se habere circa fidem intemeratam, eos priuauerunt suis dignitatibus, eosque & in corpore punierunt, & multarunt pecunijs, hæc autem facta fuerunt antea. Quocirca iussit Augusta negotium nostrum committi viro Orthodoxo. Commissum verò fuit cuidam nomine Cynegio ex consistorio, qui fuit vir admirabilis & fide feruens. Eo autem accersito, iussit Augusta, ut omnia idola vsque ad solum euerteret, & igni traderet. Porro ei quoque manu sua dedit pecunias, dicens: Accipe ad sumptus, & nihil capias à sanctissimis Episcopis.

Cum talia autem mandata accepisset à domina, egressus est promptior & alacrior. Cum transgressus verò reliquum hyemis, & fecissemus sanctos dies festos paschales & diem resurrectionis, parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autem admirabilem Amantium, ut id significaret dominæ, ut eam iuberemus valere. Ille verò cum hoc audisset, fuit magno dolore affectus, propterea quod nos essemus nauigaturi. nos enim tantum dilexit, ut ipse rogaret dominam, ut eum dimitteret ad orandum in sanctis & venerandis locis. Timebat autem domina eum dimittere, nè si illuc iret, fieret monachus, & ibi maneret. Sciebat siquidem viri vitam. erat enim reuera nulli culpe affinis, multas præbens elemosynas, & perpetuò ieiunans, & multos hospitio accipiens, & concurrens ad pios vsus. Hactenus quidem de pio Amantio: Dominæ verò de nobis significauit, & ingressi sumus ad eam, & dicit sanctissimis Episcopis: Quando Deo volente nauigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea sumus ingressi, ut iuberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit: Recordamini semper mei & mei filij. Iussit verò protinus afferri pecunias. Quæ cum fuissent allatæ, dixit domino meo Episcopo Porphyrio: Accipe pater hæc ducenta, & ædifica, quam sum pollicitus, ecclesiam in medio Gazæ: & significa mihi, si opus habueris pluribus pecunijs, & eas statim mirtam. Construe etiam Xenodochium, ut excipias fratres, qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedit autem sanctissimo quoque Iohanni aureos mille, & vasa preciosa vtriusque. Ad sumptus verò dedit vtriusque ad centum aureos.

Obtinuit autem prædictus sanctissimus Iohannes Episcopus Cæsareæ, quæcunque

Zzzz 3 voluit

Eudoxia permouet Archadiū, ut tandem annuat precibus S. Porphyrij.

Dies festi paschales.

Præclaræ Amantij Eunuchi virtutes.

Eudoxiæ liberalitas.

voluit priuilegia ratione suae ecclesiae. Cumque precati essent, & multum benedixissent dominæ & eius filio & Imperatori, exierunt. Rogarunt etiam, ut ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an essent omnino expediti, & an Augusta eis aliqua donasset. Ipsi vero dixerunt: Sumus omnino expediti à sospite vestra pietate, & pia vestra coniuge, & à filio vestro, quem Deus custodiat, fueruntque multa & magna nobis donata. Statim autem iussit etiam Imperator Praefectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palaestinae circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoque, pro sumptibus circiter unum pugillum, qui inuentus est continere circiter nummos quinquaginta. Cum vero ei quoque, multum benedixissent, sunt egressi. Egimus autem in ciuitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum. & post tres dies nauem ascendentes, nauigauimus Gazam, vicemotertio Xanthici, qui est apud Romanos octauusdecimus Aprilis.

Præclarissimus vero post nos egressus est Cynegius, vsus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum spatio quinque dierum. valde vero studebamus ire ad sanctum Procopium Anachoretam. Cumque nos valde rogassimus nauclerum, ut nobis concederet tres horas, non concessit, dicens: Non possum ventum inuenire tam secundum. Nos autem ei dicebamus: Possunt preces sancti viri nos seruare, & dare nobis ventum secundum: nauclerus autem indignatus, non admisit nostram petitionem. Sed cum aquari fuissimus, soluius. Valde vero cruciabamur, quod non licuisset nobis eum conuenire. Precibus ergo ab eo petimus, ut nobis signosceret, & pro nobis oraret ut salui essemus, & effectum redderemus opus, quod fuerat nobis commissum. Cum ergo Rhodo nauigassimus, & duos dies in maris tranquillitate & serenitate felix fuisset nobis nauigatio, repente oritur tempestas, ventique, & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus instar montium, & attollebatur naui, ut nos existimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores & lachrymae & oratio ad Deum: implorabamus quoque preces sancti Procopij Anachoretæ. Cumque fuisset vespera, & tempestas non cessaret, permansimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt sanctissimi Episcopi, & videt in somnis dominus meus Porphyrius sanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechismo instituere & obsignare, (est enim ex execranda hæresi Arrij) & efficit, ut ipse anathemate notet Arrium, & malam eius fidem, & statim cessabit tanta tempestas. Propterea enim, quod sit ipse ex dicta hæresi, non concessit vobis, ut ad me veniretis. Eum tamen catechesi instituere, est enim rectam doctrinam à vobis accepturus.

Hæc cum audisset sanctus noster Porphyrius, fuit excitatus, & nobis accersitis narrauit, quæ viderat in somnis. Statim vero vocato nauclero, ei diximus: Vis nauem tuam esse saluam, & nos omnes, & ante omnia tuam animam? Ille autem dixit: Non est hoc rogandum. Ei vero dixerunt Episcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem: & saluus eris tu, & naui, & omnes nos. Dicit eis nauclerus: Quoniam video vos habere præscientiam, (comprehendistis enim, quæ erant in corde meo, cum nemo id vobis renunciauerit) Ecce dico vobis: credo, ut creditis, & abnego hæresim Arrij. Rogo autem vos, ut per oñium me ex sanctis scripturis illuminetis in recta fide. Sancti vero Episcopi eum acceperunt & obsignarunt, super eum suis precibus, & eum quoque impertièrunt diuinis sacramentis. Interim autem cessarunt fluctus, & vespere mutatus fuit ventus, & feliciter nauigauimus: & cum fuissimus in pelago alios quatuor dies, quinto mane ad nauigauimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant Maiumam. Postquam autem descendimus, nos cognoscentes, qui illic erant Christiani, exceperunt cum Psalmodia. Similiter vero ex ciuitate quoque, cum audiissent, occurrerunt nobis, habentes signum venerandæ crucis, & ipsi psallentes. Commixti sunt autem, qui erant ex duobus locis, & facti sunt non paruus populus. erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quod haberent multos Aegyptios vini mercatores. Idolorum vero cultores, videntes ea, quæ fiebant, dissecabantur: sed nihil audebant facere, quoniam audiuerant, in quanto honore fuissent habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, & quod essent euertenda simulacra: & magna angebantur cura & animi ægritudine.

Postquam autem fuimus ingressi ciuitatem, in loco, qui vocatur Tetramphodos, id est,

Propter nauclerum Arrianum horrida existit tempestas.

Mira res, abiurata à nauclero Arriana hæresi, cessauit maris tempestas.

est, quadrinium, stabat statua marmorea, & dicebant eam esse Veneris. erat autem supra aram marmoream: statua vero effigies erat nude mulieris, quæ habebat aperta rotas sua pudenda. Statuam autem in honore habebant omnes ciues, maximè vero mulieres, lucernas accendentes, & thure suffientes. Dicebant enim eam in somnis respondere ijs, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem se inuicem mentientes. Sæpe vero iussi à demone contrahere matrimonium, tantum absuit ut id rectè eis procederet, ut inter eos fierent diuortia, aut malè cohabitarent. Hæc cognouimus ab ijs, qui fuerant auersi ab errore, & veritatem agnouerant. Quinetiam nonnulli idololatras, non ferentes calamitates grauium coniugiorum, quæ iussi fuerant contrahere à demone Veneris, succensentes, confessi sunt deceptionem. Tales enim sunt demones, ut qui decipiant, & nihil inquam veri dicant. Neque enim possunt aliquid certò præscire: sed ex verisimilibus præseferunt se præscire apud eos, qui eis seruiunt. Quomodo enim possunt verum dicere, qui exciderunt à veritate? Quod si in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quomodo etiam accidit in hominibus, ut sæpe quedam prædicant futura de re, quæ est euentura. Ea ergo quæ ex ijs, quæ accidunt, succedunt, quod quidem raro fit, admiramur. Quæ autem coniectura non assequimur, quod quidem sit assidue, silemus. Hactenus quidem de demonibus & de eorum deceptione.

Cum nos ergo, ut dictum est, nauigassimus in ciuitatem, & venissemus in locum, in quo erat dictum simulacrum Veneris, portarent autem Christiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram crucis, videns demon, qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum, quod ferebatur, turpiter egressus ex marmore, deiecit ipsam statuam, & confregit eam in multa fragmenta. Accidit vero, ut duo idololatras starent prope aram, in qua stabat statua: & corruens, vnius quidem caput fregit in duas partes, alterius autem humerum & brachiale. Stabant enim ambo, sanctum populum subsannantes. Multi autem ex gentilibus, cum vidissent signum quod factum fuerat, crediderunt, & comixti cum laicis, una cum eis sunt ingressi in sanctam ecclesiam, nomine Irenen. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Christianos, tribus de causis: Primum quidem, quod sanum recepissent sacerdotem, & qui ea fecerat quæ desiderabat. Secundò, quod contriti essent dii gentium, & facti essent tanquam puluis, qui dispergitur ab area æstiuæ: quinetiam similiter atque ipsi confraeti sunt, qui confidebant in eis. Tertiò autem & maximè, quod conseruatae sunt animæ, quæ errabant, & accesserunt gregi Christi. Cum eos vero obsignasset Episcopus, dimisit in pace, iubens ut vacarent sanctis scripturis. erant vero viri numero XXXII. & septem mulieres. Cum duos autem alios dies fuisset Gazæ Iohannes Archiepiscopus, profectus est Cæsaream: quæ Christiani omnes & sanctus Episcopus deduxerunt vsque ad duo milliaria.

Post decimum autem diem venit admirandus Cynegius, habens secum Consularem & Ducem, & magnam manum militarem & ciuilem. Præsciuerunt vero multi ex idololatriis, & exierunt ex ciuitate: alij quidem in vicos, alij autem in alias ciuitates. erant vero complures ex diuitibus ciuitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant, annotauit quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis ciuibus, præsentibus Duce & Consulari, aperuit eis literas imperatorias, quæ iuebant, ut euertentur simulacra & delubra, & igni traderentur. Cum primum vero id audiissent idololatras, ciularunt magna voce, adeò ut id egré tulerint magistratus, & in eos cum minis emiserint milites, qui eos virgis & clauis verberabant. Christiani autem cum magno gaudio laudibus prosequerentur Imperatores & magistratus. Statim vero cum magistratibus & cohortibus militaribus impetum fecerunt & euertentur delubra. Erant autem in ciuitate simulacrorum publica templa octo: nempe Solis, & Veneris, & Apollinis, & Proserpinæ, & Hecates, & quod dicebatur Hierion, seu sacerdotum. & Fortunæ ciuitatis, quod vocabant Tycheon, & Marnion, quod dicebant esse Critæ generis Iouis: quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt ubique. Erant autem alia quoque plurima simulacra in ædibus & pagis, quæ nemo posset numero subiecere. Demones enim cum Gazæorum animum ut ductilem apprehendissent, errore impleuerunt vniuersam ciuitatem, & quæ circuncirca sita erat, regionem. hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate. Quamobrem traducti ad sanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Christiani. Hactenus quidem de Gazæis.

Iussi ergo milites, cum Christianis ciuitatis & maritima eius parte, impetum fecerunt

Zzzz 4 in si.

Simulacrum Veneris turpissimum.

Dæmones ut ventura prædicant.

Vide virtutem venerandæ figuræ sanctæ crucis.

Delubra de monti cuncti Gazæ.

in simulacra. Et primum cum voluissent euertere simulacra & Marnium, repulsi sunt: Illis enim idoli sacerdotes, cum prius de eo audiuissent, portas interioris templi intrinsecus magnis lapidibus obstruxerunt: & cum exportassent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcumque erant vasa in templo preciosa: quinetiam ipsa deorum ipsorum animalia, illic occultauerunt: & per ipsa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diuersa loca. Repulsi ergo, sicut prius dixi, conuersi sunt ad alia simulacra: & alia quidem euertunt, alia verò igni tradiderunt. Cum ergo rapuissent omnia, quæ in eis erant, vasa preciosa, sanctus autem Porphyrius anathemati subiecisset in ecclesia quemlibet ciuem Christianum, qui ex delubris aliquid accipit ad lucrum proprium: nullus ex fidelibus ciuibus aliquid accepit, nisi milites, & qui illic inuenti sunt aduenæ. Obibant ergo cum laicis ex clero viri pij, & ipse sanctus Porphyrius Episcopus, reprimentes eos, ne aliquid acciperent. Fuerunt verò decem dies euertentes templa simulacrorum.

Post dictos autem dies consilium ceperunt, quoniam modo vterentur Marnio, & quid ei facerent. Alij enim dicebant, id debere effodi: alij autem, comburi: alij, locum purificari, & sanctificari ad Dei ecclesiam. & erat de ea re magna deliberatio. Tandem sanctus Episcopus edicit populo ieiunium & orationem, vt eis reuelaret Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die ieiunassent, & Deum de hac re precati essent, vespere peregerunt sanctam synaxim. Cum perageretur autem, puer circiter septem annos natus, stans cum matre propria, repente exclamauit, dicens: Comburite intus templum vsque ad solum. Facta sunt enim in eo multa grauiora, & maximè hominum sacrificia. Id verò hoc modo comburite: Afferte picem humidam, sulfur, & seuum porcinum, & hæc tria commiscere, & vngite portas æneas, & ignem in eas iniicite, & sic totum templum combureretur. Non potest enim aliter fieri. Id autem quod est exterius, finite cum ambitu: & postquam fuerit combustum, purgantes locum, ædificate illic sanctam ecclesiam. Dicebat autem hoc quoque: Testificor vobis coram Deo, nè fiat aliter. Neque enim ego sum, qui loquor, sed Christus, qui in me loquitur. Hæc autem dixit lingua Syriaca. Postquam verò audiêrunt, omnes admirabantur & Deum glorificabant.

Venit autem hoc miraculum etiam ad aures sancti Episcopi: & cum manus suas ad celum extēdisset, Deum glorificauit, & dixit: Gloria tibi Pater sancte, quoniam abscondisti a doctis & sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Iussit autem puer suam quoque matrem, postquam dimissa esset ecclesia, inueniri in episcopi aedibus. Separato itaque puero, dixit Episcopus mulieri: Adiuro te per filium Dei viui, vt dicas, an suggestionē tua aut alicuius alterius, te sciente, filius tuus illa est locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cum hæc audiisset, dixit: Trado me ipsam terribili & tremendo Christi tribunali, si vnquam præsciuī aliquid ex ijs, quæ filius meus hodiē est locutus. Sed si videtur tibi, ecce accipe puerum, & cum minis de eo habe quæstionem: & si dixit alicuius suggestionē, merui confitebitur: Sin verò nihil aliud dicet, est euident, quod à spiritu sancto fuit inspiratus.

Cum hoc audiisset Episcopus, quod dixerat mulier & laudauisset, iussit eam paululum secedere, & introduci puerum. Cumque adductus esset puer, dixit ei: Quis tibi suggestit, vt loquereris in ecclesia illa, quæ es locutus de Marnio? Puer autem tacebat. Iussit verò sanctissimus Episcopus afferri flagellum, & extendi puerum ad hoc, vt ab eo terreretur. Ille autem tenens flagellum, alta voce clamauit, dicens: Quis tibi dixit, vt loquereris? dic, nè flagello cædaris. Puer verò stabat mutus, nihil loquens. Tunc nos, qui eramus circa ipsum, hæc ei cum minis diximus. ille autem erat immobilis. Tandem postquam omnes cessassent, os suum aperiens, dixit puer lingua Græca: Vrite templum, quod est intrus, vsque ad solum. Multa enim grauius in eo facta sunt, & maximè hominum sacrificia. Hoc autem modo id vrite: Afferte picem humidam, & sulfur, & seuum suillum, & miscete hæc tria, & vngite portas æneas, & igne eis immittite: & sic templum comburetur. Aliàs enim non potest fieri. Quod est exterius autem, finite cum ambitu: & postquam fuerit combustum, expurgato loco, statuite illic sanctam ecclesiam. Testificor enim vobis coram Deo, nõ posse aliter fieri. Non enim * sum, qui loquor, sed qui est in me Christus. Admiratus est autè sanctissimus Episcopus Porphyrius, & omnes qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fidutia, & quòd paritè & distindè

Ieiunio &
oratione qd
no obtine-
tur a Deo?

Matt. 11.

Puer loquitur
Græcè,
cū nūq̃
didicisset.

for, π cgo

esset locutus. Accersita verò matre, eam interrogavit, an ipsa aut filius eius sciret linguam Græcam. Illa autem iurciurando affirmabat, neque se, neq; suum filium scire Græcè. Cùm hoc rursus audiivisset sanctissimus Porphyrius, laudavit Dominum: & afferens tria numismata, ea dedit mulieri. Puer aut cùm vidisset numismata in manu matris suæ, exclamavit, dicens lingua Syriaca: Nè accipias mater, nè tu quoq; auro vendas donum Christi. Rursus autem cùm id audiivissemus, summè mirati sumus. Mulier verò reddidit tria numismata, dicens Episcopo: Ora pro me & filio, & commenda nos Deo. Sanctus autem Episcopus eos dimisit in pace.

Manè verò congregatis religiosis Clericis & Christi amante populo, & præterea admirabili quoq; Cynegio & magistratibus, dixit eis, quomodo locutus est puer de Marnio. Cum autem audiissent, mirati sunt, & communi consensu dixerunt, vt sicut dixerat puer, sic combureretur. Allata ergò pice humida, & sulfure, & seuo suillo, & his tribus mixtis, vnixerunt portas interiores: & fusis precibus, ignem admouerunt, & statim vniuersum templum eum arripuit, & fuit exustum. Quorquot autem milites & hospites poterant, rapiebant ex igne, quæ inueniebant, seu aurum, seu argētum, aut ferrum, aut plumbum. Erat verò illic quidam ex Præfectis militaribus, quos vocant Tribunos, qui aderat combustioni templi. erat autem, vt apparebat, Christianus: in occulto verò erat idololatra. Hic ergò cū interesset, & videret conflagrationem & direptionem, quæ fiebat à militibus, dissecabatur: & sub prætextu, quòd curaret vt seruarent ordines flagellis crudeliter egedebat, quem inueniebat ferentem aliquod spoliū. Cū hæc fierent, & ab igne corrupti essent parietes, repente lignum ardens incidit in Tribunal, & ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite eius, vsit reliquum corpus: & statim fideles milites & Christi amans populus, scientes eum esse propensum ad simulacra. Deum glorificârunt, & dixerūt illum psalmum, qui dicit: Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate? Tora die iniustitiam cogitauit lingua eius. Tanquàm nouacula acuta fecisti dolum. Dillexisti malitiam magis, quàm bonitatem: iniustitiam magis, quàm loqui iustitiam. Dillexisti omnia verba submersionis, linguam dolosam. Propterea Deus destruet te in finem: euellet te, & emigrare te faciet ex tabernaculo tuo, & verbum tuum ex terra viuentium. & quæ deinceps sequuntur in psalmo. Dies verò plurimos perpetuò arsit templum.

Postea autem facta est etiam domorum perscrutatio. erant enim multa simulacra in plurimis atrijs: & quæ inueniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in coenum iaciebantur. Inueniebantur libri quoque pleni prestigijs & incantationibus, quos quidem dicebant sacros, ex quibus sua faciebant mysteria & alia nefaria idololatrarum. Ipsi quoque eadem passi sunt, quæ dii sui. Accurrebant autem multi ad sanctam fidem, alij quidem metu, alij verò condemnantes priorem suam viuendi rationem. Omnibus verò portas sancta aperiebat Ecclesia. Meminerat enim sanctæ scripturæ, quæ dicit: Pulsanti aperietur: & qui quærit, inuenit. Et rursus: Siue pretexto, siue veritate Christum annuntiatur. Dicebat autem quidam ex fidelibus sancto Episcopo, non oportere eos accipere, qui accedunt propter metum, sed eos, qui bono proposito. Sanctus verò Episcopus dicebat ijs, qui hæc dicebant:

Sunt etiam virtutes, quæ casu & calamitate accidunt hominibus. Quomodo qui ser-
num aliquem possidet improbum & ingratum, prius eum admonet, vt sit semper me-
mori & grato animo: Postquam autem eum nullo modo videt parere admonitioni, c-
decet eo metum inferre necessariò, plagasque & vincula, & alia huiusmodi: non volens
eum perdere, sed seruare, & agnoscere id, quod oportet. Talem etiam Deum existima-
te, qui fert patienter nostrum ingratum animum: sepe autem suadet, quæ sunt nobis vti-
lia, per scripturas & alios viros sanctos. Nobis verò non parentibus, volens omninò, vt
bonus & benignus nos possidere, & non repellere, nobis infert suum timorem & disci-
plinam, nos inuitans, vt cum necessitate agnoscamus id, quod oportet. Quamobrem di-
cit scriptura: Quando interficiebat ipsos, tunc querebāt eum, & conuertebantur, & ma-
nè vigilabant ad Deum. Et rursus dicit propter eos, qui resiliunt & iugum à Deo excu-
tiunt: In camo & freno confringes maxillas eorum, qui non appropinquāt ad te. Opor-
tet ergò, o filij mei, admonere humanitatē per merus & minas & disciplinam. Propter
eā rursus dicit: Bonum est, quòd humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. Hæc au-
tem à me dicta sunt propter eos, qui volunt accedere ad nostram sanctam fidem. Nam

- Marnium
comburitur
et diripitur.

1. Tribunus
- simulatè
Christia-
nus diuini-
tùs punitur
a Psalm. vi.

Inquirentes
per domos
simulacra
& libri im-
puri.

15 Matth. 24.
og Philip. 2.

a. pfa. 77.

or. Pfal. 34.

U- Pfal, 112.

56

et si dubitantes accesserint, potest eos mollire tempus, Christo annuente. Vt autem aliud quoque vobis renunciem: si non conspecti fuerint fide digni, ut qui iam fuerint in mali habitu: qui ex eis nascuntur, possunt esse salui, ut qui cum bono conuersentur.

Cum hec sanctus dixisset Porphyrius, & persuasisset fratribus, accipiebat omnes, qui volebant illuminari, catechesi eos instituens multis diebus, non solum ante baptismum, sed etiam postea. Assidue enim docebat verbum, non splendida & magnifica ut oratione, & se volens ostentare: sed simplici utens dictione, & omnia soluens ex scriptura. Accesserunt ergo illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina, & ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum. Marnio vero omnino exusto & constricta ciuitate, statuit beatus Episcopus cum religioso clero & Christiano populo, sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodo ei reuelatum fuerat, quando erat Constantinopoli. propter quod etiam acceperat pecunias a religiosissima Imperatrice Eudoxia. Dimissis ergo magistratibus & Christi amante populo, retinuit partem auxilij, ne fieret aliqua nouitas post eorum exitum. Non propter hoc autem solum: sed etiam, ut opem ferrent ad congregandam materiam edificij dicte sancte ecclesie. Quidam autem consulebant, ut edificaretur sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim forme rotunda, circumdatus duabus porticibus, se inuicem interioribus subeunfibus: eius vero medium erat ad emittendos vapores constitutum, septentrionalisq; & extensum in altum. Habebat autem quadam etiam alia, quae decebant simulacra, apta ad execranda illa & nefaria, quae fiebant ab idololatriis. In hac ergo forma & positura dicebant quidam edificandam esse sanctam ecclesiam: Alij vero contradicebant, dicentes ipsam quoque positurae memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, ut qui recte dixissent. Dixit vero sanctissimus Episcopus: Hoc quoque relinquemus consilio.

Interim autem dum repurgatur locus, venit Magistrianus, epistolam afferens imperatoris semper memoranda Eudoxiae. Continebant vero literae salutationem & precum petitionem pro suo marito & filio. Erat autem in alia charta intra literas descripta forma sanctae Ecclesiae in figuram crucis, quomodo nunc quoque Deo volente cernitur: & continebant literae, ut conuenienter dicte figurae sanctae conderetur ecclesia. Letatus est autem sanctus Porphyrius, cum legisset & vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuisse ex diuina reuelatione, & meminit scriptura, quae dicit: Cor Regis in manu Dei. Continebant autem literae, preciosas quoque columnas esse mittendas & marmora. Eiecto autem cinere & ablatis omnibus abominationibus, reliqua rudera marmorum Marnij, quae dicebant esse sacra & in loco inaccessibili, maxime mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus in crustari in platea ante templum, ut conculcarentur non solum a viris, sed etiam a foeminis, & canibus, & porcis, & bestiis. Hoc vero idololatriis fuit magis molestum, quam templi conflatio. Quamobrem complures ex eis, maxime autem mulieres, usque in hodiernum diem marmora non ascendunt.

Breui autem post tempore edicere ieiunium vno die: & cum dimissa fuissent preces matutinae, iussit pius Episcopus quemlibet virum Christi amantem, asferre ligones & rastra & alia huiusmodi instrumenta. Hoc vero vespera prius edixerat, ut omnes mane inuenirentur parati: quod etiam factum est. Congregato autem populo cum dictis instrumentis in sancta ecclesia, quae appellabatur Irene, iussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse vero sequebatur, portans sanctum Euangelium, & circa se habens pium clero, reuera imitans Christum cum discipulis. Precedebat autem populum semper memorandus Barochas, venerandae crucis portans effigiem. Ab utrisque vero partibus populi, erant milites, qui relictis fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntibus autem psallebant, & in versiculorum psalmi intercessionem dicebant, Alleluia. Erat autem psalmus quem dicebant: Venire, exultemus Domino, iubilemus Deo Saluatori nostro. Preoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus, & rex magnus supra omnem terram. Quoniam in manu eius sunt fines terrae & altitudines montium, Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam formauerunt manus eius. Venite, adoremus & procidamus ei, & ploramus coram Domino, qui fecit nos. Quoniam ipse est Deus noster, & nos populus pastus eius, & oves manus eius.

Dicebat autem alios quoque psalmos, donec ingressi sunt in Marnium. Hortatus est autem

autem sanctus Porphyrius Episcopus Rufinum quendam architectum Antiochenum, virum fidelem & scientem, per * quod fuit etiam perfectum totum aedificium. Is accepto quem gypso, designauit posituram sanctae ecclesiae, conuenienter formae, quae missa fuerat ab imprimis pia Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus & genu flexisset, iussit populum fodere. Statim autem omnes vno animo & eadem alacritate fodiebant, clamantes: Christus vicit. Non licebat vero videre differentiam inter virum & mulierem, aut senem aut puerum: sed promptus & alacer animus vires praebebat omnibus. Et alij quidem fodiebant: alij autem terram exportabant, adeo ut paucis diebus fuerint & omnia loca effossa, & terra egesta. Prius itaque preparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, a parte Orientali ciuitatis, & alia materia, Sanctus rursus, congregato Christi amante populo, multisque precibus & Psalmis dictis in loco, ipse primus se succingens, coepit portare lapides, & iacere fundamenta. Deinde pij quoque Clerici, & omnes laici letantes & magna voce psallentes, adeo ut audirentur a tribus milliariis ex ciuitate. Factum est autem illo die magnum miraculum.

Sunt putei intra sacrum ambitum, ex quibus est vnus ab occidentali parte sanctae quae nunc est, Dei Ecclesiae, non parum profundus. Tres ergo pueri sitientes, iuerunt ad bibendum, & appropinquantes ori putei, se inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, ut solent facere pueri: & fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam vero, qui forte illic aderant, iuerunt & renuntiarent populo, quae facta fuerant. Fuit autem non paruum tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cum vero quod factum fuerat, cognouisset sanctissimus Episcopus, ipse quoque currens ad locum, iussit fieri silentium. Quo facto, coepit precari & rogare Deum cum multis lachrymis, ut viuos & illesos conseruaret pueros: & maxime propter idololatrias, ne dicant, Vbi est Deus eorum, in quem sperabant? Et cum fuisset hora vna humi inclinatus, & surrexisset, iussit aliquem descendere per funes cadorum, & scrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros: neque erat vllus, qui eos inferne audiret ex puteo. Cum autem vir ille descendisset, inuenti sunt tres pueri, sedentes super magnum lapidem, illesum & hilares, inter se colloquentes. Cum vero vir ille eos adspexisset, valde est admiratus, & Deum glorificauit, & inferne clamans, dixit: Laudate Dominum, viuunt enim tres pueri. Cum autem audiuisset sanctus Episcopus & populus, letati sunt: & demissa magna sporta, iusserunt simul efferri tres pueros. erant enim parui, ad sex vel septem annos nati. Sporta vero accepta, is, qui erat inferius, tres illos ligatos fecit tutum sedere, iubens eis claudere oculos, clamauit ut apte funem traherent: & trahentes, dicebant hymnum trium puerorum: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. Cumque peruenissent, & eos adspexisset sanctissimus Episcopus, (erat enim is stans in ore putei, & tenebat funem) repletus gaudio & lachrymis, exclamauit, dicens: Benedicite omnia opera Domini Domino, & laudate Dominum. Postquam autem eos e sporta sustulerunt, scrutati sunt, nunquid fracta esset aliqua pars eorum corporis, & nihil inuentum est in eis male affectum.

Sed magnum adspeximus miraculum. Inuenti sunt enim tres pueri habentes signa crucis tanquam acu infixi. Vnus quidem in media fronte, alius autem in summa dextra manu circa digitos: alius vero in humero dextero. Erant autem pulchre expressae crucis, neque obliquae, neque incuruae, sed vnius mensurae, ut apertum esset, eas diuina esse signa. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant sanguinem: sed erant impressae tanquam ex cinabari. manserunt autem in eis longo tempore ad hoc, ut viderent omnes & admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cum vidissent, crediderunt. Cum vero ille quoque ascendisset, qui propter pueros descenderat, iureiurando affirmabat, dicens: Quando eos immisi in sportam, & sursum ferebantur, videbam circa eos tanquam fulgur, donec peruenissent ad os putei. Fuit autem Christianis illo die letitia: cultoribus vero simulacrorum, dolor & offensio. Aedificium autem procedebat in dies, omnibus prompto & alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui vllum sua mercede frustraretur: sed etiam amplius praebebat, se munificere gerens in eos, qui operabantur. Dicebat enim iustum esse, ut non execrationem, sed benedictionem acciperet omne opus aedificij.

Ecclesia Gazensis ad crucis figuram extructa.

Prou. 21.

Processio cum effigie S. Crucis.

Psalm. 94.

Tres pueri cadunt in puteum.

Vide infra hunc miraculum.

Dan. 3.

ibidem.

Signa Crucis eis impressa pueris diuinitus.

Anno autem sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita: quæ quidem erant magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ verò vocantur Carostæ: quæ quidem sunt in sancta ecclesia, lucentes tanquam smaragdi. Cum ij autem adnavigassent, qui eas ferebant, rursus apparuit studium, promptusq; & alacer animus populi Christum amantis. Omnes enim cum audiissent, statim cucurrerunt ad litus: non solum verò viri, sed etiâ fœminæ & pueri & senes. omnes enim corroborabat fidei desiderium. Et cum currus adduxissent, impositam vnamquaque columnam traxerunt, & in templi hypethro eam deposuerunt: & rursus reuersi sunt, & aliam attulerunt, donec omnes portarunt. Et de his quidem hæc enus.

Illo autem tempore venit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Iulia. erat verò ex execranda heresi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumq; cognouisset aliquos esse recens illuminatos, & in sancta fide nodum stabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam suam, oculos prestingentem & incantantem: sed multo magis per pecuniæ erogationem. Qui enim inuenit dictam impiam heresim, nō aliter potuit inescare aliquos, nisi daris pecunijs. Eorum enim doctrina, ijs quidem, qui sapiunt, plena est omni blasphemia & condemnatione, & anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, & viros pueriles, qui leuem habent mentem & cogitationem. Ex diuersis enim heresibus & gentillum dogmatibus hanc suam peruersam constituerunt opinionem, callidè & vafre volentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, vt placeant gentilibus. Preterea tempus ortus obseruant, fatumq; & astrologiam assueuerant, vt securè peccent, vtpotè quod non sit in nostra potestate peccare, sed ex fati necessitate. Porro autem Christum quoque confitentur. Dicunt enim cum hominem fuisse visionem. Etenim ipsi quoque visionem dicuntur esse Christiani. Ea enim pretermitto, quæ sunt ridicula & digna execratione, nē eorum, qui hæc legūt, aures impleam molesta auditione & prodigiosis narrationibus. Res enim Philistionis, Sceni & Hesiodi, & aliorum, qui dicuntur philosophi, commiscetes cum rebus Christianis, suam heresim constituerūt. Quomodo enim pictor mixtionem faciens ex diuersis coloribus, efficit existimationem hominem, aut bestiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adspiciunt, vt stultis quidem & insipientibus videatur esse verus: ijs autem, qui sapiunt, vmbra & deceptio & humana excogitatio. Itā etiam Manichæi ex diuersis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam suam opinionem: vel potius ex diuersis serpentibus virus congregantes & miscētes, lethiferum effecerūt venenum, ad hominum animas interimendas.

Vt autem prius dictum est, cum illic versaretur pestifera mulier, quidam fallaci illius doctrina sunt seducti. Post aliquot verò dies, cum id cognouisset à quibusdam fidelibus sanctus Porphyrius, eam accersitam interrogauit, quenam & vnde esset, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & se esse Manichæam, est cōfessa. Ijs verò, qui erant apud ipsum, ira motis, (erāt enim quidam pij) eos rogat beatos, nē irascantur, sed patienter eam admoneant & semel & bis: seruās id, quod dictum est à sancto Apostolo. Deinde dicit mulieri: Abstine, o soror, ab hac mala opinione: est enim satanica. Illa autē respondit: Dic, & audi: & aut persuadebis, aut persuadeberis. Sanctus verò dixit: Para te ad crastinum diem, & veni huc. Illa autem cum valere eum iussisset, est egressa. Beatus autem cum ieiunasset, & Christum multum rogasset, vt diabolū pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Adnoceauit verò quosdam ex pijs Clericis & Laicis, ad disputationem suam & mulieris. Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros & totidem mulieres, quæ erant iuniores & formosæ, omnes verò pallidi. Iulia autem erat prouecta ætate. Ducebatur autem tota eorum disputatio à scriptis & orationibus mūdane disciplinæ: multo verò magis Iuliæ. Erat autem humilis eorum habitus, & modesti mores: & quod dicitur, extrinsecus oues, intrinsecus verò lupi rapaces & venenata animalia. Omnia enim dicunt & faciunt cum simulatione. Deinde iussi sedere, disceptabant & inquirebant.

Sanctus autem Porphyrius, ferens sancta Euāgelia, cum secisset signum crucis in ore suo, cepit eam rogare, vt diceret suam opinionem. Illa verò cepit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paulo antè nominatus, sciens notis scribere, quibus vtūt in iure, iussus à beatissimo Episcopo, notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur, me & fratre Barocha admonentibus. Disputationem autem non scripsi in hoc libro, præterea

præterea quod sit magna: vt qui velim compendiò hoc scriptum mandare literis: eam verò in alio libro exposui ijs, qui volunt scire sapientiam, à Deo datam sanctissimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutiit prodigiosa loquens & venefica Iulia. Quam quidem citò est persecuta diuina iustitia. Postquam enim multa horis plurimis esset fabulata, & cōsuetas dixisset blasphemias in Dominum & Deum vniuersorum, motus à diuino zelo sanctus Porphyrius, videns eum, qui omnes fines cōtinet, tam qui cadūt sub adspēctum, quam qui non cadunt, blasphemijs & maledictis incessi à muliere, in quam operabatur diabolus, & quæ se submittebat illius voluntati, in eam tulit sententiam, dicens: Deus qui facit omnia, qui est solus æternus, neque principium habens nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, & obstruet os tuum, nē loquatur blasphema. Sententiæ autem prolationem consecutum statim fuit supplicium. Cœpit enim tremere Iulia & mutari vultu: & manens in ecclasi longum tempus, non loquebatur: sed erat muta & immobilis, habens apertos oculos & intuentes sanctissimum Episcopum. Qui verò cum ea erant, cum adspexissent ea quæ sustinebat, magno timore sunt affecti: eam autem consolabantur, & carmina cantabant ad eius aures: & non erat vox, nec auditus.

Cum longo autem tempore mansisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat, eas lucem esse arbitrans, cōuenienter scripturæ, quæ dicit: Væ ijs, qui faciunt id, quod est dulce, amarum: & quod est amarum, dulce: qui tenebras ponunt lucem, & lucem tenebras. Iussit autem sanctus componi eius corpus & tradi sepultura, misertus humanæ naturæ. erat enim summè clemēs & misericors. Quicumque verò audiuerunt id, quod factum fuerat, valde sunt admirati non solum qui erant nostræ fidei, sed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant, duo viri & mulieres, & quicumque ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatissimi Episcopi, dicentes: Errauimus: & petebant pœnitentiam. Beatus verò fecit omnes subijcere anathemati Manetem, authorem eorum hæresis: ex quo etiam appellati fuerunt Manichæi. & cum plurimos dies eos instituisset catechesi, adduxit ad sanctam Catholicam Ecclesiam. Occasione autem illorum, alij quoque ex alijs gentibus pœnitentia ducti, fuerunt illuminati.

Post tempus autem quinq; annorum, perfectum fuit opus sanctæ magnæ ecclesiæ. Appellata verò fuit Eudoxiana, ex nomine inprimis piæ Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem sanctissimus Episcopus Porphyrius die Resurrectionis sancti Paschatis splendide ac magnificè, non parcens sumptui: sed congregatis omnibus Monachis, qui erant circitè mille, cum alijs pijs Clericis & Laicis & Episcopis, hilariter transegit omnes dies sancti Paschatis: & licebat videre choros angelicos, non solum in Ecclesiastica consequentia, sed etiam in Horis, quando fiebant. Non solum enim erat mensa sensilis, sed etiam spiritalis. Nam post obsonium dicebatur psalmus, & post potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabescebant. Vndiquaque enim veniebant hospites ad videndam pulchritudinem & magnitudinem dictæ sanctæ ecclesiæ. Dicebatur enim maior omnibus ecclesijs, quæ erant illo tempore. Ea de causa quando iecit ab initio fundamenta, reprehendebatur à quibusdam fidelibus, quod eam magnam descripsisset, cum essent pauci Christiani in ciuitate. Respondens autem sanctissimus Porphyrius, dixit: Nē sit vestra fides parua. Spero enim in Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, quod sit multiplicaturus gregem suum, & amplioem faciet hanc domum, ex eo quod non possit capere multitudinem Christianorum. Non est enim humanum dogma Christianorum, vt adspiciatur ad tempus & dissoluatur: sed diuinum, & quod accipit incrementum. Hæc & talia semper diserebat beatus Porphyrius fidelibus, non solum in ecclesia, sed etiam in vnoquoq; loco, illuminans & iuuans populum Christi amantem. Post dies autem festi populos dimisit in pace, vnumquēque ad suos.

Postquam verò condidit & sanctificauit dictam sanctam Ecclesiam, constituit, vt daretur vnicuique hospitii, qui erat in ciuitate, sumptus vnius diei. Suppeditabat autem vnicuique mendico, tam peregrino quam ciui, quotidie ad sex obolos, præter ea, quæ ipse per se præbebat ijs, qui ad ipsum accedebant, in veste, argento, & auro: vnicuique præcens cōuenienter suæ dignitati, neque vllus ex ijs, qui indigebāt, erat expers suorum donorum. In diebus autem ieiuniorum sancti festi Paschalis, suppeditabat vnicuique pauperi

Vltio diuina persequitur blasphemiam mulierem.

Esa. 5.

Episcopus dedicauit Ecclesiam splendide ac magnificè.

Templum Gazæ amplissimum.

Largissimq; S. Porphyrij elemosynæ.

Iulia Manichæa quosdam corripuit neophytos.

Hæresis Manichæorum depingitur.

Idem certe nostra ætate fecerunt hæresiarchi.

Tit. 3.

Matth. 7.

Facit signum Crucis in ore suo, dissipaturus eum Manichæam.

pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Iussit autem in pio suo testamento, omnino dari dictos decem obolos quadraginta diebus: & assignato redditu, ex quo volebat eos dari, in dicto testamento statuit, ut nisi hec quotannis suppeditaretur, dictus redditus veniret ad sanctam Cæsareæ ecclesiam. Hec verò postea facta sunt.

Idolorum autem cultores quo magis adspiciebant proficere Christianos, eo magis furebant & studebant malis afficere Christianos, & ante omnes, sanctum eorum pastorem Porphyrium. Nam cum aliquando orta esset de prædijs controuersia inter Oeconum sanctæ ecclesiæ, & Sampsychem, qui erat primus inter Idololatrias, videns pius Barochas Oeconum affici iniuria, cum defendit, & cepit contumelijs afficere dictum Sampsychem. Cum id autem audiissent reliqui Curiales, congregati inuasit Oeconum & pius Barochas. Simul verò cum curialibus ascenderunt etiam multi ex ciuibus, inuenta occasione malè afficiendi fideles, & ex parua, ut dixerit quispiam, scintilla tantus est ignis accensus, ut omnes Christiani in periculum venirent, ne perirent. Tanto enim furore perciti fuerunt idololatræ, ut ipsi gladios & clauas acceperint, & septem homines occiderint, & alios multos sauciauerint: Deinde his non contenti, in ipsum Pastorem irruerint. Quidam autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renuntiârunt sanctissimo Episcopo incursionem multitudinis. Cum verò audiisset beatus, me accersito, dixit: Fugiamus frater, & parum occultemur, donec transeat ira Domini. & ascensis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domus episcopalis, ingressi sunt: & cum non inuenissent sanctum Porphyrium, diripuerunt omnia, quæ illic sunt inuenta.

Idololatræ
Gazenses
vertuntur in
seditione.

Diripiunt
domum epi-
scopi.

Sanctus vir
declinat su-
periorum im-
piorum.

3. Reg. 17.

Ego autem & beatus Porphyrius per tecta fugientes, inuenimus puellam circa quatuordecim annos natam: quæ cum sanctum agnouisset Episcopum, præcidit ad eius pedes. Beatus autem rogauit eam, quænam esset, & quibus nata parentibus. Puella verò respondens, dixit se esse orbam patre & matre, & auiam habere anum, corpore imbecillam: seque operari, & se alere & suam auiam. Rogauit verò eam, an esset Christiana. Illa autem rursus dixit, se non esse, sed iamdiu abhinc esse cupere, si sit digna. Clemens autem Porphyrius cum audiisset, quod dixerat puella, & compunctus esset, lachrymatus est, dicens: Quam propensum est ad bonum, genus Gazeorum? sed aduersarius studet impedire bonum eorum animum: quem Dominus percutiet verbo oris sui. Dixit autem puella: Affer ad nos huc stoream in hoc tectum, ut hic maneamus, donec sedetur tumultus ciuitatis: & ne renuncies alicui, nos hic esse. Illa verò iurciurando affirmavit, se ne auia quidem suæ indicaturam. Cum autem per quoddam tectum ascendisset in domum suam, attulit stoream, & eam strauit: & præcidens ad beati viri pedes, rogauit eum, ut vesteretur modicis suis cibis, & ne suam dedignaretur paupertatem: erat enim circa vesperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ: Festina filia, & affer, ut Dominus det tibi per me alimentum spiritale & carnale. Illa verò properè descendit, emitque panem & oliuas & caseum, & legumen madefactum. Attulit autem omnia, & apposuit nobis, dicens: Accipite domini mei, & benedicite paupertati meæ. Beatus verò rursus compunctus, fleuit, cum præiudicaret, quod habitura erat fidem in Christum. Cumque surrexisset, & preces fudisset solitas, & sedissemus, comedimus. Ego quidem comedi caseum & bibi vinum: sanctus autem comedit panem & madefactum legumen, & bibit aquam. & cum dimissemus puellam ad suam auiam, nos in tecto dormiuimus, erat enim tempus æstatis. Porro autem puellæ quoque nomen interrogauimus. Dixit verò, Salaphtha, quod interpretatur Græcè Irene, id est, pax. Diem quoque sequentem transegimus in illo tecto, bona Irene nostri curam gerente prompto & alacri animo.

Gazæ à
Proconsule
castigantur.

Postquam autem cognouimus esse sedatum tumultum ciuitatis, nocturnè ambulauimus ad sanctam ecclesiam. Cumque ascendissemus in aedes Episcopales, in ijs nihil inuenimus, nisi pius Barochas iacentem & adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impijs idolorum cultoribus. Post paucos verò dies cum cognouisset Proconsul, quæ facta fuerant in ciuitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentariensem cum magno auxilio, & coniecit in custodiam eos, quos ostenderunt ijs, qui gerebant res publicas, & adducit Cæsaream: & de alijs quidē supplicium, alios verò dimisit cæcos neruis bouum. & non paruo incusso timore, sic sedauit ciuitatem. Paucis verò post diebus recordatus est sanctus Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, & eam per me accersit.

tersit. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat esse amitam. Ingressæ verò ad beatum Episcopum, prociderunt ad eius pedes: qui eas benigne accepit, tanquam pater beneuolus. Dixit autem puellæ: Re vera, o filia, cupis fieri Christiana? Illa respondit: Iam tibi dixi, o domine, me iamdiu abhinc hoc teneri desiderio, & nunc adduxi testem meam amitam, quæ ipsa quoque tenetur eodem desiderio. Ille autem lætus, ei & eius auia iussit dari quotidie argenti quatuor nummos: eius autem amita dedit vnum nummum. & cum eas signasset signo crucis, dimisit, eis iubens, ut vacarent precibus, & per catechesim institutioni catechumenorum. Misit autem ad eius quoque domum pius Timotheus, Presbyterum & per catechesim institutorem, & ei iussit signare auiam puellæ. Nam, sicut prius dixi, corpus habebat imbecillum & solutum. Tres autem illæ per catechesim institutæ, paulopost dignatæ sunt venerando baptismo.

Postquam verò sanctum deposuisset habitum, sanctus, accersita puella, dixit ei: Vis te viro iungamus legitimo matrimonio? est enim tibi tempus nubendi. Neque enim nostra scriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autem cum audiisset, quod vir sanctus dixerat, cepit flere & dicere: Bone pater, postquam me coniunxisti viro magno, vis me ab illo disungere, & dare viro humili & nihili? Nequaquam hoc feceris, domine mi. Admiratus autem sanctus, dixit ei: Et quis est is, quem tibi coniunxisti? Illa verò respondit: Iesus Christus Seruator nostrarum animarum, verus meus sponsus, à quo non separabor in æternum. Cum audiisset sanctus & compunctus fuisset, est lachrymatus, adeo ut præ magna compunctione puellam sit complexus, & eius caput deosculatus. Erat enim re vera planè impatibilis, & præ magna ad misericordiam propensione promptus ad effundendas lachrymas. Porro autem nos quoque, qui eramus apud ipsum, cum vidissemus gratiam sancti spiritus datam piæ puellæ, glorificauimus Deum, qui dat electis suis sapientiam & gratiam. Dimisit verò illo die puellam.

Puella baptizata non
vult alium
sponsum præter Christum.

Contigit autem in ipsis diebus anum requiescere, & migrare ad Dominum. Tunc aduocata puella, accersit beatus pius Manaridem Diaconissam, quæ interpretatur ipsa quoque Græca lingua *ἡσυχία*, id est, lucida. Ei commisit Salaphtham, ipsi dato habitu regulari. Et cum eas Deo commendasset, dimisit in pace. Ea verò suscepit talem viuendirationem, qualem non habuit alia illo tempore, quotidie ieiunans, & post ieiunium modico panis vescens cum sale & madefacto legumine, aut subtiliter comminuto oleo, & vasa aqua sola. Vinum enim non sumebat omnino. Diebus autem festis utebatur oleo, & vasa scebatur oliuis. Nihil autem aliud gustabat, quod fuisset igne coctum. In ieiunijs verò Quadragesimæ, secundo quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta olera sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadam transigebat, nihil sumens, præterquam quinta sancta feria, post Communionem sanctam, aquam calidam: & corpus suum usque adeo macerauerat, ut qui videbant, putarent se vimbram adspicere. Fuit autem alijs quoque multis exemplum. Sunt enim amulati vitæ sanctæ puellæ: Salaphtha, quæ in hodiernum usque diem videtur viuere. Est enim mundo morte affecta, viuunt autem Christo, & est cum ipso perpetuo: cuius sanctarum precum sumus nos participes. Et hæc quidem dicta sint de sancta puella Salaphtha.

Accipit habitum regularem.
Vitæ viuunt abstinentissimam.

Beatissimus autem Episcopus Porphyrius, cum regulam constituisset Ecclesiasticam & omnem consequentiam, & alios paucos annos fuisset superstes, postquam sanctam sanctificasset ecclesiam, in morbum incidens, pius fecit testamentum. In quo cum multis legasset, & omnes Christum amantis populi Deo commendasset, in pace dormiit cum sanctis, secundo mensis Dystris, anno, ut est Gazeorum computatio, quadringentesimo octogesimo: episcopatus ab eo gesti vigesimo quarto, mense vndecimo, & præclaro peracto certamine aduersus idololatræ usque ad diem suæ dormitionis.

Est multis alijs exemplum.

Et nunc est in paradiso deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus sanctis: quorum precibus nostri miserebitur pater & Deus cum filio & sancto spiritu: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

DE

Aaaaa 1

DE S. VICTORE CONFESSORE SERMO

B. BERNARDI ABBATIS, QVO VITAM ILLIUS

summam comprehendit. Quiescit autem hic S. Victor in monasterio Arremarensi Trecentis diebus.

Victoris vita & gloria specialis, non tam ad gloriam, quam ad virtutem prouocat omnes, qui recto sunt corde. Non recti planè, sed peruersi est animi, ante quærere gloriã, quam exercere virtutem, & velle coronari, qui legitime non certauerit. Vanum est vobis, inquit, ante lucem surgere. Itã est. Frustrã ad celsitudinem niritur glorię, qui prius non claruit virtute. Frustrã fatuę virgines sponso obuiam surgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideò fatuę, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari, nisi in gloria illorũ, quibus propheta congratulans, ait: Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Et infert: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchrè non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quę enim sine virtute est gloria? Profectò indebita venit, pręproperè affectatur, periculosè captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater glorię est. Fallax gloria & vana est pulchritudo, quam illa non parturiuit. Sola est, cui gloria iure debetur, & securè impenditur.

Sancto Victori nec virtus, nec gloria deest, sed quemadmodum ambę res, & quo ordine in homine processerũt, id operę precium intueri. Pugnavit fortiter, viriliter superavit, & sic demũ gloria & honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quanquã nec in die virtutis suę sine gloria fuit, signis & prodigijs admirandus.

Habemus, dilectissimi, in vita Victoris, & quod dignè miremur, & quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontem. Miror & stupeo infantem adhuc in vtero paucior fuisse paucioris demonijs, quippe ab ipsis pręcognitum, & iam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, ubi hostium fuga, & extorta confessio, victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur, furem a demone deprehensum, & rursum a demone mox hominem liberatum? Quis etiam non omni admiratione stupendum ducat, carne circumdatum hominem, celis patentibus carnis oculos superno infigere lumini, & videre visiones Dei, angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hęc atque similia in sancto homine veneramus, non æmulamur. Merito quidem, quando & sine salutis periculo possunt non fieri, & sine salutis periculo nequeunt usurpari. Tutius sanè æmulanda solidiora, quam sublimiora, & quę magis virtutem redolant, gloriam minũs.

Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, & si volumus, nõ valemus. Aemulemur in viro sobrium victum, deuotum affectum: æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatẽ, ponere frenum irę, & modum linguę, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmet ipsos psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Aemulemur charismata meliora. Discamus ab ipso, quòd mitis & humilis corde fuit. Aemulemur, inquam, quòd extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est, cui imprimamur in miraculis gloria, a qua reprimamur. Illa lætificent, ista ædificent: moueant illa, ista promoueant.

Epulemur, dilectissimi, ad mensam diuitis vocati, mensam abundantem panibus, delicijs cumulatam. An non diues, qui nos exemplis refecit, protegit meritis, lætificat signis? Diues planè, in cuius hodiẽ conuiuio solenni angeli & homines pariter congregantur. Hi, vt reficiantur: illi, vt proficiant: illi, vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, sed vt tollat quisque, quod sibi expedire & conuenire videbitur.

Et

DE SS. ANDRONICO ET ATHANASIA.

III

Et ego quidem consilio salubriori diligenter considero, quę mihi apponũtur. Cautum est mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extẽdam manum ad gloriam miraculorum, nè si attentauero, quod desuper non accepi, perdam meritò & quod videri accepi. Non leuo cum illo oculos ad rimanda secreta cęlestia, nè oppressus a gloria, confusus resiliam, serò confugiens ad cõsiliũ sapientis, qui ait: Altiora te nè quęsieris, fortiora te nè scrutatus fueris. Infertur mensis vinum nouum aquarum rubentium, non tango: quia non mihi appositum scio, qui similiter elementa mutare, naturas innouare non valeo. Cerno item in mensa Victoris, angelos illũ audisse canentes. Nunquid videbo & ego mihi supernos exhiberi cantores, aut certè citharcedos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille demonibus adhuc in corpore viuens, victum in corpore soluit, iam corpore solutus. Cibi sunt, sed non mei: equidem iocundi & sapidi, sed non tangit illos anima mea, quoniam non est inopi mihi, unde sufficiam talia redhibere.

At si diligenter considero, eccẽ prę oculis in mensa sancti, censura iudicij, disciplinę vigor, sanctitatis speculum, vitę forma, virtutis insigne. Hęc a me & absque pręsumptione sumuntur, & salubriter infumuntur, & si dissimulo, districte repossuntur. Audi adhuc, quęnam mihi iurè apposita putem. Si panem doloris, & vinum compunctionis de diuitis mensa obtuleris, tollo securus, qui sum pauper & inops. Erunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte, & poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hęc, qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit, vt æstimo, cibi huius, quoniam qui apposuit scientiam, addit & dolorem. Sed & si temperantię, si iustitię, si prudentię vel fortitudinis exempla appareant, ea incunẽtanter sumo, sciens quia talia oportet me pręparare. Hęc mihi apponi, hęc a me repetitum iri non dubito. Nunquid signa & prodigia exigenda a nobis sunt, vt ea diuiti vicissim pręparemus?

Fratres, vasa sunt in honorem illi, qui nos inuitauit, non cibi pauperum. Tu ergo, qui inuitatus es, diligenter considera, quid tibi ille, quid sibi mer apposuerit: non enim quicquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, sed potus apponitur. Sume potum, & pone aurum. Ergo exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamilias communicat irã domesticis, vt pręrogatiuam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus est, cuius munus sanctè viuere, cuius virtus signa facere est: qui in Trinitate perfecta viuut & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTORVM ANDRONICI ET EIVS CONIVGIS ATHANASIAE,

Authore Simeone Metaphraste.

In diebus Theodosij magni Imperatoris, erat in magna vrbe Antiochia iuuenis quidam argẽtarius, nomine Andronicus. Accepit autem vxorem filiam argentarij, nomine Iohannis. Erat verò eius nomen Athanasia. Erat enim vera Athanasia, id est, immortalis & factis & cogitatione. Erat autem Andronicus valdè pius, & plenus bonis operibus. Similiter verò eius quoquẽ vxor, erant autem valdè diuites. Sic verò vitam suam agebant argentariam, & facultates suas diuiserunt in tres partes: vnã quidem in rationem pauperum, & aliam in rationem Monachorum, & aliam in rationem facultatum & officinã. Vniuersa autem ciuitas amabat dominum Andronicum propter eius modestiam.

Cognouit autem suam vxorem: & cum concepisset, peperit filium, & nominauerunt eum Iohannem. Cum verò adhuc in vtero eõcepisset, peperit filiam, & nominauit eam Mariam. neque ampliũ appropinquauit vxori Andronicus. Conferebat autem suum studium ad diligenter & lubenter laborandum, cum alijs Christi amantibus argentarijs, Dominico & die secundo & quarto & in parasceue, a vespere vsque ad matutinum ibat.

Aaaaa 3

Andro.

Ecc. 3.

Apoc. 14.

Ecc. 3.

27. FEBRU.

Andronici & Athanasie pietas.

Facultatũ distributio.

In matris monio viuunt continenter.

Andronicus ad lauandos viros suos fratres. Similiter autem eius quoque vxor ad lauandas diligenter mulieres. Post tempus verò duodecim annorum, ingressa est quodam die mane domina Athanasia à voluntario illo labore ad videndos suos filios, & inuenit eos suspirantes. Illa autem conturbata, ascendit in lectum suum, & posuit ambos supra pectus suum. Beatus verò Andronicus ingressus, coepit clamare in vxorem suam, quod multum dormiret. Illa autem dixit: Noli irasci domine mi. pueri enim sunt infirma valitudine: & cum tetigisset, inuenit eos teneri à febre, & dicit suspirans: Fiat voluntas Dei: & iuit extra ciuitatem, ad precandum sanctum Iulianum. Illic enim iacebant eius parentes. Fuit autem illic vsque ad horam sextam: & reuersus, audit eiulatum & tumultum, qui fiebat domi suæ. Ille verò conturbatus cucurrit, & inuenit omnem ferè ciuitatem domi suæ & pueros mortuos.

Proles moriuntur.

Iob 1.

Athanasia apparet S. Iulianus.

Cumque vidisset infantes in lecto simul iacentes, ingressus in suum oratorium, se proiecit ante Seruatorem, & flens dixit: Ipse egressus sum nudus ex utero matris meæ, nudus quoque illuc reuertar. Dominus dedit, Dominus abstulit: Sicut Domino visum est, ita fiat. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & vsque in seculum. Vxor autem eius quærebat se suffocare, dicens: Moriar cum meis filiis. Conuenit verò vniuersa ciuitas ad efferendos pueros, adeo ut illic esset Patriarcha cum toto clero suo. Eos verò deposuerunt in martyrio sancti Iuliani supra auos suos. Accipiens autem beatum Andronicum Episcopus, ingressus est in ædes eius. Illius autem vxor noluit abire in domum suam, sed dormiit in martyrio. Media verò nocte apparet ei Martyr in habitu Monachi, dicens ei: Cur non sinis eos, qui hic sunt, requiescere? Illa autem dixit: Domine mi, ne mihi irascaris. Nam sum valde afflicta. Habebam autem duos solos filios, & hodie ambos simul extuli. Ille verò dicit: Quot annos nati erant tui pueri? Illa verò dicit ei: Vnus erat duodecim annos natus, altera verò decem. Ille autem dicit ei: Cur igitur illos desles? Vtinam desleres peccata tua. Dico enim tibi mulier, quod quomodo natura hominis exigit cibum, & fieri non potest, ut non detur ad comedendum: ita etiam pueri in illo die poscunt à Christo bona futura, dicentes: Iuste Iudex, priuasti nos rebus terrenis: ne nos etiam priues celestibus. Illa autem cum audiuisset, est compuncta: & mutauit luctum in gaudium, dicens: Si ergo viuunt filij mei in celo, quid fleo? & conuersa, quasi Abbatem, qui ei fuerat locutus, & cum totum locum obijisset, non inuenit. & sciscitatur à Ianitore, dicens: Vbi est Abbas, qui est modò huc ingressus? Dicit ei Ianitor: Vides omnes ianuas obseratas, & dicis, Vbi est Abbas, qui modò est huc ingressus? Eam autem erudit Paramonarius, ut qui sciuisset eam vidisse visionem. Illa verò metu correpta, rogauit ut abiret in domum suam. Eam verò accepit Ianitor, & introduxit in domum suam: & narrauit marito suo ea, quæ viderat.

Nudant se omnibus facultatibus suis. Genes. 32.

Tunc dicit ei beata Athanasia: Re vera domine, etiam viuentibus filiis volui dicere, & erubui. Ecce ergo etiam post mortem eorum dico tibi. Si me audias, conijcies me in monasterium, & deslebo peccata mea. & dicit ei: Abi, proba tuam cogitationem vna hebdomada, & si permanferis in hoc proposito, loquemur. Illa autem cum rursus venisset, idem dixit. Beatus verò Andronicus accersit focerum suum, & ei tradit omnes suas facultates, dicens: Ad sancta loca proficiscimur ad orandum. Si quid ergo nobis acciderit humanitè, habebis has facultates, ut de eis facias, quod tibi videbitur. Rogo ergo te, ut rectè agas cum tua anima, & ex ijs, quæ hic sunt, fac Nosocomium & Xenodochium monachorum. & manumissis seruis suis, dedit eis legata. & accepta parua benedictione & duobus equis, exijt noctu ex ciuitate, ipse & vxor eius soli. Beata autem Athanasia eminùs vidit domum suam, & sursùm adspiciens in celum, dixit: Deus, qui dixisti Abraham & Saræ, Egredere è terra tua & è cognatione tua: & veni in terram, quam ostendam tibi: ipse nunc quoque deduc nos in timorem tuum. Ecce enim relinquimus domum nostram apertam propter nomen tuum: ne ante nos claudas ostium regni tui. & flentes ambo abièrunt: & cum ad sancta loca peruenissent, adorauerunt. & cum multos patres conuenissent, veniunt ad sanctum Menam Alexandriæ, & fruuntur Martyre.

Circa horam autem nonam adspicit Andronicus, & videt monachum contendentem cum Laico, & ei dicentem: Cur abbatem iniuria afficis? Is verò ei dicebat: Domine, locui bestiam meam ad Scetem. Ego verò ei dico: Eamus iam, ut totam noctem ambulemus, & cràs vsque ad sextam, ut perueniamus ante æstus diei: & non vult ut iam eamus.

mus. Dicit ei dominus Andronicus: Habesne aliquod aliud animal? Is verò dicit: Maximè. Dixit autem ipsi: Vade, duc illud ad me, & veni, & accipiam ego vnum animal, & Abbas vnum. quoniam ego quoque volo ire ad Scetem. Andronicus verò dicit vxori suæ: Manè hic apud sanctum Menam, donec descendam in Scetem, & accipiam benedictionem à patribus, & reuertar. Dicit ei vxor eius: Accipe me tecum. Ille verò dicit ei: Mulier non ingreditur in Scetem. Illa autem dicit ei cum fletu: Habebis me apud sanctum Menam, si remanseris, & me non collocaris in monasterio. Cumque se inuicem salutassent & complexi fuissent, fuerunt separati. Ipse autem descendit ad Scetem: & cum adorasset sanctos patres in Laura, audiuit de Abbate Daniele: & cum eò accessisset, non sine magna difficultate eum potuit conuenire: Seni verò omnia exposuit. Dicit autem ei senex: Abi, & adduc vxorem tuam, & faciam tibi literas, & depones eam in Thebaide in monasterio Tabennesiotarum. Andronicus autem fecit, sicut dixerat ei senex. & abiens, duxit eam ad senem. Qui locutus est eis verbis salutis: & factis literis, misit eos ad monasterium Tabennesiotarum. Reuerso verò Andronico, dedit senex habitum, & docuit quæ ad statum pertinent monasticum, & mansit apud eum annos duodecim.

Andronicus proficiscitur ad patres in Scetem.

Ambo sunt Monachi.

Post duodecim autem annos rogauit senem, ut se dimitteret ad sancta loca. Ille verò benè precatus, eum dimisit. Abbas autem Andronicus iter faciens per Aegyptum, sedit sub spina, ut animam recrearet ab æstu. Ecce autem ex Dei dispensatione veniens in habitu virili eius vxor, quæ ipsa quoque ibat ad sancta loca. Cumque se inuicem salutassent, cognouit columba coniugem. Ipse verò quomodo potuisset cognoscere talem, quæ emarcuerat, pulchritudinem, & quæ videbatur ut Aethiops? Dicit ergo ei: Quò vadis domine Abba? Ille verò dicit ei: Ad sancta loca. Ipsa autem dicit ei: Ego quoque volo illuc ire. Ipsa ergò rursus dicit ei: Si velis, eamus ambo simul. Sed tantum non simul sumus, ingrediamur silentiò. Dicit Andronicus: Vt iubes. Deinde ipsa dicit ei: Non es reuera discipulus Abbatis Danielis? Ipse verò dicit ei: Maximè. Dicit ipsa: Preces senis nos comitabuntur. Dicit Andronicus: Amen. Cum autem simul ingressi essent, & adorassent sancta loca, reuersi sunt Alexandriam. Dicit Abbas Athanasius Abbati Andronico: Vis maneamus simul in cella? Dicit Andronicus: Certè, ut iubes. Volo autem primùm ire, & accipere preces senis. Dicit ei Abbas Athanasius: Vade, & expectabo te apud Octauumdecimum: & si venias, sicut iter fecimus, manebimus silentiò. Nam si te non ferat, ne vèneris. Ego enim te expectabo apud Decimumoctauum. Ille autem profectus, salutauit senem, & de eo ipsi renunciavit. Senex verò dicit ei: Vade, & dilige silentium, & mane cum fratre. est enim monachus, ut esse oportet. Eo autem reuerso, cum inuenisset Abbatem Athanasium, manserunt simul, timore Dei muniti, alios duodecim annos: & non cognouit Abbas Andronicus eam esse suam coniugem.

Andronicus non nouit vxorem suam.

Ingressi sancta loca adorauerunt.

Simul degunt, nec eam agnouit Andronicus.

Sæpè ergò ascendebat senex ad eos visitandos, ea illis differens, quæ pertinebant ad vtilitatem. Semel autem cum ascendisset senex, & eos valere iussisset, antequàm iret ad sanctum Menam, venit ad eum Abbas Andronicus, & dicit ei: Abbas Athanasius vadit ad Dominum. Reuersus verò senex, inuenit eum magnis compressum angustijs, & coepit flere Abbas Athanasius. & dicit ei senex: Cum te oporteret gaudere, quòd migras ad Dominum, lachrymaris? Dicit ei Abbas Athanasius: Non ploro, nisi propter Abbatem Andronicum. Sed fac hanc charitatem, postquam me sepelièris. Inueniens schedulam sitam ad caput meum, lege eam, & da ipsi Abbati Andronico. Cumque ipsi preces dixissent, communicauit & dormiit in Domino. Venerunt autem ad ei faciendas exequias: & ecce inuenta fuit sexu mulier, & auditum fuit in tota Laura. & mittens senex, exciuit vniuersam Scetem & interiorem solitudinem. & venerunt omnes Laure Alexandriæ, & conuenit vniuersa ciuitas, & Monachi Scetæ, ferentes legumina, ita enim mos est in Scete. Cū ramis ergò & palmis extulerunt venerandas reliquias Athanasii, Deum glorificantes, qui tantam tolerantiam præbuit mulieri. Expectauit autem senex septimum diem beata Athanasia. Postea verò voluit senex accipere secum Abbatem Andronicum, sed non id iussit, dicens: Moriar cum mea domina. Cumque eum rursus iussisset valere senex, priusquam ipse iret ad sanctum Menam, venit ad eum frater, dicens: Laborat Abbas Andronicus, & est redactus ad angustias. Senex verò rursus misit in Scetem, dicens: Adeste huc venientes. Abbas enim Andronicus.

Athanasius abiit ad Christum.

Honorificè tumulatur.

cus sequitur Abbatem Athanasium. Illi autem cum audiissent, accesserunt, & inue-
nerunt eum viuentem. A quo cum accepissent benedictionem, dormiit in Domino.

Exoritur ergo bellum inter patres Decimioctau, & Monachos Scetioras, di-
centes: Noster est frater, & cum habebimus in Secte, ut nobis opem ferant eius preces.
Patres autem Octauidecimi, dicebant: Ponemus eum cum sua sorore. Vehementer
igitur instabant Scetioras, & dicit Archimandrita Octauidecimi: Si quid senex dixerit,
faciamus. Abbas vero Daniel dicebat eum oportere illic sepeliri. Illi autem non au-
diebant eum, dicentes: Est senex, & non timet amplius bellum corporis. Nos autem
sumus iuniores, & volumus fratrem, ut nobis opem ferant eius preces. Sufficit enim
vobis, quod reliquimus vobis Abbatem Athanasium. Cum vero vidisset senex esse
magnam perturbationem, dicit fratribus suis: Si me non audiat, ego quoque hic
manebo, & sepeliar cum meo filio. & tunc quienerunt, & extulerunt fratrem Andro-
nicum. Dicunt ergo seni: Eamus in Scetem. Dicit eis senex: Sinite, ut faciam septi-
mum diem fratris. & non siuerunt eum manere. Ita confidit Abbas Daniel suo disci-
pulo. Oremus nos quoque, ut veniamus ad mensuram Abbatis Athanasij & Abbatis
Andronici, precibus omnium Sanctorum Christi: Cui gloria & potentia simul cum
patre & sancto Spiritu, Nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA SS. LUPICINI ET ROMANI ABBATVM,
AVTHORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO,
Libro de Vita Patrum, Cap. 1.

28 FEBRUA
quod ad Ro-
manum at-
tinet.
Matth. 25.

Ibidem.

Apoc. 14.

Lupicinus
cogitur ad
nuptias: Ro-
manus eas
refruit: fir-
mul de terra
petunt.

Scries Evangelicæ admonet disciplinæ, ut domesticæ largi-
tionis pecunia nummularijs scenerata, cum digno multi-
plicationis fructu, dispensante Domino, restauratur: nec
altis defossa foveis recondatur ad detrimentum, sed rati-
onabili dispensatione porrecta, æternæ vitæ crescat adlu-
crum: ut incipiens retributionis Dominus quæ commo-
dauit inquirere, cum vlturis receptis scenerationis sua du-
plici satisfactione talentis, dicat: Eugè, serue bone, quia
super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra
in gaudium Domini tui. Predestinatorum est enim ista
cum Dei ope perficere, qui ab ipsis incunabulorum vagi-
tibus, ut sæpè de multis legitur, Dominum scire meruerunt, cognitoque eo, nunquam
ab eius præceptionibus recesserunt, neque post baptismi sacramentum niueam il-
lam, pollentemque regenerationis stolam impudicis actibus polluerunt: qui meritò
sequuntur Agnum, quocumque ierit: quosque ipsius Agni candore egregius lilij de-
coris, nullo tentationis aestu marcentibus, coronant. His denique fertis dextera in-
clytæ dominationis extenta inchoantes prouocat, vincentes adiuvat, victores ador-
nat: quos nominis sui titulo præsignatos, de terrenis gemitibus eleuans, in cælorum
euehit gaudia gloriosos. De quorum niueo electionis numero & illos esse non ambi-
go, qui Lorensis eremi opaca lustrantes, non modò Dei templum effici meruerunt,
verum etiam in multis mentibus Spiritus sancti gratia, tabernacula parauerunt, id est,
Lupicinus, Romanusque germanus eius.

Igitur Lupicinus ab exordio ætatis suæ Deum toto requirens corde, literisque insti-
tutus, cum ad legitimam transisset ætatem, genitore cogente, cum animi non præbe-
ret assensum, sponsali vinculo nequitur. Romanus vero adhuc adolescentior, & ipse ad
Dei opus animum extendere cupiens, nuptias refutauit. Parentibus vero relinquenti-
bus seculum, communi consensu eremum perunt: & accedentes simul inter illa Lo-
rensis deserti secreta, quæ inter Burgundiam Alemanniamque sita, Auenticæ adiacent
ciuitati, tabernacula figunt: prostratiq; solo, Dominum diebus singulis cum psalterij
modulamine deprecantur, victum de radicibus quærentes herbarum. Sed quoniam
linor illius, qui de cælo delapsus est, semper insidias humano generi consuevit intende-
re, contra hos Dei seruos armatur, hosque per ministros suos à cœpto itinere nititur
reuo-

reuo-
care. Nam lapidibus vrgere eos demones per dies singulos non desinebant: &
quotiescunque genua ad orandum Dominum deflexissent, statim imber lapidum su-
per eosdem, iacentibus demonijs, decidebat: ita ut sæpè vulnerati, immensis dolo-
rum cruciatibus torquerentur. Interea ætas adhuc immatura cœpit iniurias quotidi-
ani hostis metuere, nec passa diutius sufferre dolores, relinquens eremum, ad propria
ire deliberat. Sed quid inuidia non cogat inimici? Verum ubi relinquentes hoc habi-
taculum, quod expetierant, ad villas propinquiores sunt regressi, de eum cuiusdam
pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Christi venirent.
Respondent non sine confusione, se reliquisse eremum, & quæ eos causa à cœpto distu-
lerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: Oportuerat vos, o viri Dei, contra insi-
dias diaboli viriliter dimicare, nec formidare eius inimicitias, qui sæpius ab amicis Dei
superatus occubuit. Aemulus est enim sanctitati, dum metuit, nè, vnde ille perfidia vi-
lis corruit, genus humanum fide nobilitatum ascendat. At illi compuncti corde, &
seorsum discreti à muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccauimus in Deum, dimitten-
do propositum nostrum. Ecce nunc à muliere arguimur pro ignauia. Et qualis no-
bis in posterum erit vita, si ea, vnde æstu inimici expulsi fuimus, non repetamus? ^{astu}
Tunc armati vexillo Crucis, sumptis in manu bacillis, regressi sunt ad eremum. Qui-
bus venientibus, iterum eos insidia demonis lapidibus cœperunt vrgere: sed persisten-
tes in oratione, obrinuerunt à Domini misericordia, ut remota tentatione, liberi in il-
lo diuini cultus famulatu, expeditique perseuerarent.

His denique in oratione persistentibus, cœperunt ad eos turbæ fratrum hinc & in-
dè confluere, & audire verbum prædicationis ab eis. Cumque iam beati eremita po-
pulis (ut diximus) publicari fuissent, fecerunt sibi monasterium, quod Condatiscone
vocitari voluerunt. In quo succisis syluis, & in plana redactis, de laboribus manuum
propriarum victum quærebant. Tantusque feruor de DEI amore proximos locorum
accenderat, ut congregata ad officium DEI multitudo, simul habitare non posset.
Fecerunt itaque aliud monasterium, in quo felicitis aluearis examen instituerunt.
Sed & hoc deinceps cum DEI adiutorio ampliato, tertium intra Alemanniæ ter-
minum monasterium locauerunt. Ibantque vicissim hi duo patres visitantes fili-
os, quos diuinis imbuerant disciplinis, prædicantes in singulis monasterijs ea, quæ
ad institutionem animæ pertinebant. Lupicinus tamen Abbatis super eos obtinuit
mo iarchiam. Erat autem valde sobrius, & cibo potuque abstinent, ita ut plerumque
tertia tantum die reficeretur. Cum vero eum, sicut corporis humani deposcit neces-
sitas, sitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immerfas diutius re-
tinebat. Mirum dictu: ita absorbebat caro eius aquam appositam, ut putares eam per
os eius assumi: & sic ardor sitis extinguebatur. Erat autem seuerus valde in districtio-
ne fratrum, nec quenquam non modò peruersè non agere, verum etiam nec loqui sine-
bat. Mulierum quoque vel colloquia, vel occurfus valde vitabat. Romanus ita erat
simplex, ut nihil de his penitus ad animum duceret: sed omnibus tam viris, quam mu-
lieribus æqualiter flagitaram benedictionem, diuinitatis nomine inuocato, tribueret.
Lupicinus igitur Abbas cum minus haberet, vnde tantam sustineret congregationem,
reuelauit ei Deus locum in eremo, in quo antiquitus thesauri reconditi fuerant. Ad
quem locum accedens solus, aurum argentumque, quantum lenare poterat, monaste-
rio inferebat: & exindè cœmpto cibo reficiebat fratrum multitudines, quos ad Dei
officium congregauerat: sicque faciebat per singulos annos. Nulli tamen fratrum pa-
tefecit locum, quem ei Dominus dignatus est reuelare.

Factum est autem, ut quodam tempore visitaret fratres, quos in illis Alemanniæ re-
gionibus diximus congregatos: & accedens meridie, cum adhuc fratres in agro es-
sent, ingressus est domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum: viditque diuerso-
rum ferculorum apparatus magnum, ac piscium multitudinem aggregatam, dixitque
in corde suo: Non est dignum, ut monachi, quorum vita solitaria est, tam ineptis vtan-
tur sumptibus. Et statim iussit preparari aneum magnum: cumque locatus super ignem
feruere cœpisset, posuit in eo cunctos simul quos parauerant cibos, tam pisces, quam
olera, siue legumina, vel quicquid ad comedendum destinatum fuerat, dixitque: De
his pulvis nunc reficiantur fratres: non delicijs vacent, quæ eos à diuino impediunt
opere. Quod illi cognoscentes, valde molestè tulerunt. Tunc duodecim viri, habito
confi-

Relinquit
eremum ob
demoni in-
festationes.

Sed citò ed-
redeunt, &
vincunt de-
mones.

Mira Lupi-
cini absti-
nentia.

Reuelatur
ei thesauri
absconditi.

Damnat
magnū ei-
borum ap-
paratum.

FEBRUARIUS.

consilio, iracundia inflammati, reliquerunt locum, & abiērunt per deserta vagantes, & ea, quæ erant seculi delectabilia, inquirentes. Reuelatumq; est statim per visum Romano, nec ei voluit diuina misratio rem actam occultare. Regressus igitur Abbati ad monasterium dicit: Si sic futurum erat, ut ad dispersionem fratrum abires, utinam nec accessisses ad eos. Cui ille: Noli, inquit, molestè ferre, frater dilectissime, quia ea acta sunt. Nam scias purgatam esse aream Domini, & triticum tantum in horreo positum, paleas autem esse reiectas foras. Et ille: Utinam nullus abcessisset ex eis: sed nunc indica mihi, quæso, quot exinde abiērunt. Qui respondit: Duodecim viri cothurnosi, atq; elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lachrymis ait: Credo in illo diuinæ miserationis respectu, quia nec illos separabit à thesauro suo, sed congregabit, & lueri eos faciet, pro quibus pati dignatus est. Et facta pro his oratione, obtinuit, ut reuenterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, & agentes poenitentiam pro excessu suo, congregauerunt singuli congregationes suas, & fecerunt sibi monasteria, quæ usque hodiè in Dei laudibus perseuerant. Romanus autem persistebat in simplicitate & operibus bonis, visitans infirmos, & saluans eos oratione sua.

Eecè quanta
orationis
virtus.

Romanus
leprosus san-
nat.

Factum est autem quodam tempore, dum iter ageret ad visitandos fratres, ut occupante noctis crepusculo, ad hospitium diuenteret leproforum. Erant autem nouem viri. Susceptusque ab eis, statim plenus charitate Dei, iussit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lauit, lectulumque spatiosum fieri præcepit, ut omnes in vno stratu requiescerent, non abhorrens luridam maculam lepræ. Quod cum factum fuisset, obdormientibus leprosis, hic inter decantationes psalmorum vigilans, extendit manum suam, & tetigit latus vnus infirmi, qui statim mundatus est. Tacitūq; salubriterum tetigit alium, & ipse protinus est mundatus. Cumque se sensissent red-ditos sanitati, tetigit vnusquisque proximum suum, ut scilicet expergefati, rogarent sanctum pro emundatione sua. Sed cum tacti ad inuicem fuissent, & ipsi mundati sunt. Manè autem facto, adspiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, & vale dicens, ac singulorum oscula libans abscessit, mandans eis, ut semper ea, quæ Dei erant, & retinerent pectore, & operibus exercerent.

Lupicinus autem iam senex factus, accessit ad Chilpericum regem, qui tunc Burgundie præerat: audierat enim cum habitare apud urbem Ianubam. Cuius cum ingressus est portam, tremuit cathedra regis, qui ea hora ad conuiuium residebat. exterritusque ait suis: Terramotus factus est. Responderunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. Et ille: Occurrite quanto citius ad portam, ne forte aliquis aduersari cupiens regno nostro, adsit quasi nociturus nobis. Non enim sine causa hæc sella contremuit. Qui protinus concurrentes, offenderunt senem in veste pellicea, & dixerunt regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eum in conspectu meo, ut intelligam cuius ordinis homo sit. Et statim adductus, stetit coram rege, sicut quondam Iacob cum Pharaone. Cui ille ait: Quis es, vel vnde venisti, aut quod est opus tuum, vel quid necessitatis habes, ut venias ad nos? Cui ille: Pater sum Dominicarum ouium, quas cum Dominus spiritalibus cibis iungi administratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt. Ideo petimus potentiam vestram, ut ad victus vestitusque necessaria aliquid tribuatis. Rex verò hæc audiens, ait: Accipite agros, vineasque, de quibus possitis vivere, ac necessitates vestras explere. Qui respondit: Agros & vineas non accipimus, sed placeat potestati vestræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, sed in humilitate cordis Dei regnum iustitiamque eius exquirere. At rex cum audisset hæc verba, dedit eis præceptionem, ut annis singulis trecentos modios tritici, eodemque numero mensuras vini accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod usque nunc à fisci ditionibus capere referuntur.

Post hæc autem cum iam senes prouectæque essent ætatis, Lupicinus Abbas scilicet & Romanus frater eius, ait Lupicinus germano suo: Dic mihi, frater, in quonam monasterio vis tibi parari sepulcrum, ut simul quiescamus? Qui ait: Non potest fieri, ut ego in monasterio sepulcrum habeam, à quo mulierum accessus arceatur. Nōsti enim, quod mihi indigno & non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multiq; per impositionem manūs meæ, ac virtutem crucis Dominicæ à diuersis

DE S. LUPICINO ET ROMANO ABBATIB.

III 7

diuersis languoribus sunt crepti. Erit autem concursus ad tumulum meum, si ab hac luce migrauero. Ideoque eminens à monasterio in monte paruulo sepultus est: super cuius deinceps sepulcrum, magnum templum ædificatum est, in quod ingens frequentia populi diebus singulis accurrit. Multe enim virtutes ibi in Dei nomine nunc ostenduntur. Nam & cæci ibi lumen, & surdi auditum, & paralytici gressum plerunque recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiit, intra monasterij basilicam est sepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id est, beatas congregationes, in eius laude deuotas.

Romanus
extra mona-
sterium se-
pultur pro-
pter mira-
cula.

FINIS.

DEO LAUDES ET GRATES.

ALPHABETICVS TOMI PRIMI DE SANCTIS, A SVRIO collecti, aucti & recogniti, sub nomenclatura mensium IANVARII & FEBRUARII, ordo.

a, b, c, d, e. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Ss, Tt, Vv, Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sss, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb, Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn, Oooo, Pppp, Qqqq, Rrrr, Ssss, Tttt, Vvvv, Xxxx, Yyyy, Zzzz. Aaaaa. Singuleq; connexiones, aut (quemadmodum à typographis vocatur) signaturæ sunt aut signant terniones: exceptis duernionibus duobus, videlicet, d & e.

Sequentes hos paginarum numeros, 43. 479. 789. 803. 804. 948. 3075. 1079. restituat lector sedulus locis suis.

Admonendus hic venit diligens Lector, in consiciendo huius Tomi Indice nonnihil erroris alicubi obrepisse. Ne igitur, dum forte in ea loca inciderit, quod quærebat, non inueniens, incasso labore fatigetur, (id quod in ijs omnibus vsu veniret, quæ paginam 1078. & deinceps seqq. vsque ad 1095. adscriptam habuerint) paginam proximam binario minorem capiat: vnde futurum est, ut etiam hac in parte se voto suo minime frustratum sentiat.

Gene 47.

2
- 5 -
154

154
154

